กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation

วช. NRCT

SKRU • SRU • NSTRU • PKRU • YRU

PROCEEDING

การประชุมวิชาการ

ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 3

"กระบวนทัศน์ใหม่ของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
กับการพัฒนาท้องถิ่น"

ระหว่างวันที่ 2 - 3 สิงหาคม 2564

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

คำนำ

การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 3 “กระบวนทัศน์ใหม่มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่น” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จัดขึ้นจากความร่วมมือของภาคีเครือข่าย โดยได้รับเกียรติจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ทั้ง 5 แห่ง ซึ่งเป็นมิติแห่งความร่วมมือที่จะจัดประชุมในระดับนานาชาติต่อไป และการประชุมวิชาการครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเวทีให้คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจได้เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการสู่สาธารณชน ร่วมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ในงานวิชาการ อันจะนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลงานวิจัยสร้างสรรค์ที่สามารถนำผลลัพธ์ที่ได้ไปรับใช้สังคม ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมทางสังคมอีกด้วย

ทั้งนี้คณะกรรมการดำเนินงานประชุมวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ขอขอบพระคุณ ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องช่วยเหลือทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ให้เกียรติและสละเวลา ในการพิจารณาประเมินบทความวิจัย ที่มีส่วนทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์ความรู้การประชุมวิชาการฯ ในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ ชุมชน สังคม และตอบสนองต่อทิศทางนโยบายของรัฐบาล ที่จะขับเคลื่อนให้งานวิจัยใช้ประโยชน์ต่อสังคมได้จริงและยั่งยืน สมกับคำว่า **“กระบวนทัศน์ใหม่มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่น”**

คณะกรรมการดำเนินงาน
กันยายน 2564

สารอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนา ศิริโชติ
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

การประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ได้จัดขึ้นเป็นครั้งที่ 3 ทำให้เห็นถึงพัฒนาการและความร่วมมือระหว่างสถาบันเครือข่ายภาคใต้ ในการร่วมกันพัฒนาพื้นที่ทางวิชาการที่จะทำให้เกิดการพบปะแลกเปลี่ยนความรู้ ผลงาน และประสบการณ์ของนักวิชาการในแต่ละสาขา ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อความงอกงามทางวิชาการ และได้ประยุกต์องค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยและนำไปปฏิบัติ แม้การจัดงานในครั้งนี้จะดำเนินการในรูปแบบออนไลน์ เนื่องจากอยู่ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) แต่ดิฉันเชื่อเหลือเกินว่าการประชุมวิชาการในครั้งนี้จะคงไว้ซึ่งมาตรฐานและคุณภาพในการดำเนินงานต่อไป

ขอแสดงความชื่นชมคณบดี คณาจารย์ และบุคลากรคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่จัดประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 3 ขอให้กำลังใจและอำนวยพรให้การประชุมวิชาการครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เนื่องในโอกาสประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 3

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ร่วมกับเครือข่ายคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคใต้ทั้ง 5 สถาบัน รู้สึกยินดีและเป็นเกียรติอย่างยิ่งในการเป็นเจ้าภาพจัดโครงการประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 3 “กระบวนทัศน์ใหม่มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่น” ในวันที่ 2 - 3 สิงหาคม 2564 ในรูปแบบออนไลน์

การจัดโครงการในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อนักศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป ที่จะได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน เพื่อนำไปสู่การสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์กับการพัฒนาท้องถิ่น และในปีนี้ได้รับเกียรติจาก ศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา ในการปาฐกถาพิเศษ ซึ่งผู้เข้าร่วมโครงการทุกท่านจะได้นำองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ซึ่งพวกเราจำเป็นที่จะต้องมีการปรับตัวสู่ความปรกติใหม่ (New normal) ดังนั้นองค์ความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับตัวหรือปรับกระบวนทัศน์ใหม่ให้สามารถรองรับสถานการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นได้ ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่าโครงการประชุมวิชาการในครั้งนี้ จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและสังคมต่อไป

สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธาตรี คำแหง
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติในครั้งนี้ จัดขึ้นภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบในการนำเสนอผลงานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ในตอนนี้ แต่ก็ไม่มีผลต่อความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของผู้ที่ตั้งใจจะเผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชนโดยผ่านเวทีแห่งนี้

ในนามคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพร่วมในครั้งนี้ ขอให้ผู้เข้าร่วมนำเสนอผลงานพึงใช้โอกาสในครั้งนี้ให้เต็มที่ สุดความสามารถ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลงานวิจัยและงานวิชาการ อันนำไปสู่การตอบสนองความต้องการทางสังคมและประเทศชาติต่อไป

สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ยินดีและพร้อมสนับสนุนด้านต่าง ๆ ในการจัดประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 3 โดยรูปแบบการจัดงานประชุมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (ZOOM) เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ในงานอันมีคุณค่าทางด้านวิชาการในการนำเสนอผลงานเหล่านี้ไปพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้ยั่งยืน ซึ่งในกระบวนการทำวิจัย คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ มุ่งมั่นทุ่มเทแรงกาย แรงใจ เพื่อให้งานวิจัยที่เผยแพร่ต่อสาธารณชนเป็นประโยชน์สูงสุดในด้านวิชาการ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตามยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ และค้นคว้าของนักศึกษาและประชาชนทั่วไป และที่สำคัญเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกภายหลังจากสถานการณ์ COVID-19 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวิจัยเป็นสิ่งสำคัญในการนำไปสู่การเตรียมความพร้อมและสามารถปรับตัวเพื่อรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

ท้ายสุดนี้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ขอแสดงชื่นชมต่อความสามารถของคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดประชุมวิชาการครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจากความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน และขอให้ผลงานวิชาการที่ได้นำเสนอเผยแพร่ในการประชุมวิชาการครั้งนี้เป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้สนใจได้นำไปใช้ประโยชน์ในด้านวิชาการต่อไป

สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ขอแสดงความยินดีและชื่นชมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ซึ่งเป็นเจ้าภาพหลัก รวมทั้งเจ้าภาพร่วมจากเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคใต้ ที่ได้ร่วมกันจัดประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 3 เพื่อเป็นเวทีทางวิชาการให้กับคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วม แสดงผลงาน และนำเสนองานวิจัยที่มีคุณภาพและมีคุณค่า ในการสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ อีกทั้งแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ สู่สังคมทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชาติ

สุดท้ายนี้ ขอให้ คณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา ทุกท่านที่เข้าร่วมการประชุมทางวิชาการในครั้งนี้ได้สร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เข้มแข็งต่อไป ขอให้การประชุมวิชาการครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี กระผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการทุกท่าน จะได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

สารคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.สุดาวรรณ์ มีบัว
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 3 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ระหว่างวันที่ 2 - 3 สิงหาคม 2564 เป็นความสำเร็จของการมุ่งมั่นในการสร้างองค์ความรู้การบริการวิชาการที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน สังคม อันเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งของมหาวิทยาลัยกลุ่มราชภัฏทุกมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังสามารถสร้างพลังเครือข่ายความร่วมมือระหว่างคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคใต้ร่วมกันทางวิชาการ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกันด้วย

ในนามคณบดีคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ของแสดงความยินดี และขอบคุณเจ้าภาพและเครือข่าย รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงานประชุมวิชาการครั้งที่ 3 ในครั้งนี้ เพื่อเป็นเวทีให้คณาจารย์และนักศึกษา ผู้ที่สนใจได้นำเสนอเผยแพร่ผลงานทางวิชาการสู่สาธารณะ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และประสบการณ์ต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทางวิชาการต่อ ๆ ไป

การนำเสนอผลงานภาคบรรยาย

Oral Presentation

การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

DEVELOPMENT OF AN INTERACTIVE E-BOOK ON ENGLISH VOCABULARY LEARNING FOR EARLY PRIMARY EDUCATION STUDENTS

ฮากีมะห์ บือแน[1], วิชชุดา เพชรสุวรรณ[2] และสลิลา เพ็ชรทอง[3]*

Hakeemah Buenae[1], Widchuda Petsuwan[2] and Salila Pettong[3]*

บทคัดย่อ

คำศัพท์มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ภาษาและยังเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่เชื่อมทุกทักษะการสื่อสารทั้งฟัง พูด อ่านและเขียนเข้าด้วยกัน งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสะเอะใน อ.กรงปินัง จ.ยะลา จำนวน 32 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning Vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ 4.35 โดยมีค่าความเหมาะสมด้านเนื้อหามากที่สุดที่ระดับ 4.50 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.27, S.D. = 0.27) โดยมีความพึงพอใจด้านเพลงที่นำมาใช้มากที่สุด ($\bar{X}$= 4.81, S.D. = 0.53) การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นสื่อในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นจะช่วยกระตุ้นการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานในห้องเรียนภาษา

คำสำคัญ : หนังสืออิเล็กทรอนิกส์, การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ, นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

Abstract

Vocabulary plays a vital role in the learning process. It is an element that connects all the four skills of speaking, listening, writing and reading together. The purposes of this study were 1) to develop an interactive e-book on English vocabulary learning for early primary education students; and 2) to study the student's satisfaction towards the interactive e-book. The sample were 32 Prathomsuksa 3 students at Ban Sa'E Nai School, Amphoe Krongpinang, Yala Province, selected by purposive sampling method. The instruments used in this study were Learning Vocabulary, an interactive e-book, and a student satisfaction questionnaire. The data were analyzed statistically using mean ($\bar{X}$), percentage and standard deviation (S.D.) A quality check of the interactive e-book by experts found that the e-book was appropriate at the high value,

[1 - 2] นักศึกษา, หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[3] อาจารย์, หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: salila.vo@skru.ac.th

averaging in value at 4.35. The lessons were appropriate at the highest value, 4.50. The students' satisfaction towards the e-book was highly positive ($\bar{x}$= 4.27). Their satisfaction towards the songs used in the e-book was the highest ($\bar{x}$= 4.81). For early primary education students, the implementation of e-books as teaching material in English classroom may enhance vocabulary learning and create fun atmosphere in the classroom.

Keywords: Electronic book, English vocabulary learning, Early primary education students

1. บทนำ

ภาษาอังกฤษมีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันเนื่องจากเป็นภาษากลางที่สามารถใช้สื่อสารกับคนทั่วโลก การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจึงจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิต ทั้งในด้านการแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิสัยทัศน์ของชุมชนโลก (อรรชนิดา หวานคง, 2559)

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น การแข่งขันด้านเศรษฐกิจเข้มข้นมากขึ้น สังคมโลกมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกันมากขึ้นเป็นสภาพไร้พรมแดน การพัฒนาเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกระทบชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างมาก ขณะที่ประเทศไทยมีข้อจำกัดของปัจจัยพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์เกือบทุกด้านและจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาที่ชัดเจนขึ้น (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง, 2559) การพัฒนาด้านการศึกษาจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมทรัพยากรมนุษย์ให้รับกับสถานการณ์ดังกล่าวในอนาคต ด้วยเหตุนี้ครูจึงต้องเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมให้ผู้เรียนมีทักษะการดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม โดยทักษะที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) ที่มุ่งเน้นความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่จะเป็นปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนรู้ดังกล่าว

ในด้านการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษนั้น คำศัพท์เป็นหน่วยพื้นฐานของภาษาที่สำคัญที่สุดสำหรับการสื่อสาร เนื่องจากเป็นหน่วยกำเนิดความหมาย ความคิด ความรู้สึก ความต้องการที่ผู้สื่อสารต้องการแสดงออกให้ผู้อื่นทราบ ในการเรียนและการสอนภาษาต่างประเทศโดยทั่วไปเริ่มต้นจากการสอนคำศัพท์ แต่สาระหลักของการสอนมักเน้นที่การสอนการใช้ไวยากรณ์เป็นหลัก ในช่วงประมาณ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา วงการการสอนภาษาต่างประเทศได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านการเรียนการสอนคำศัพท์แพร่หลายมากขึ้น ทำให้เกิดแนวโน้มว่าการสอนคำศัพท์มีความสำคัญเทียบเท่ากับการสอนไวยากรณ์ในปัจจุบัน (พรพิศ งามพงษ์, 2557)

การนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-book มาใช้เป็นสื่อเสริมการเรียนรู้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษา เนื่องจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบใหม่ สามารถแทรกรูปภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว แบบทดสอบ อีกทั้งสามารถเชื่อมโยงไปยังส่วนต่าง ๆ ของบทเรียนในหนังสือและเว็บไซต์ ตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์และสามารถโต้ตอบกับผู้เรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาพร ปัญญาอมรัตน์ และอนุช สุทธิธนกูล (2557) ที่กล่าวถึงการใช้สื่อมัลติมีเดียประกอบการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้รวดเร็วและแม่นยำมากขึ้น

ดังนั้นจึงนำมาสู่วัตถุประสงค์ของการค้นคว้าอิสระครั้งนี้คือเพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยการนำเสนอเนื้อหาพร้อมกับความสนุกสนาน และมีสื่อ ที่น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้ สร้างบรรยากาศการเรียนให้สนุกสนาน ทั้งยังให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมไปกับการเรียนอย่างมีความสุข

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ดังนี้

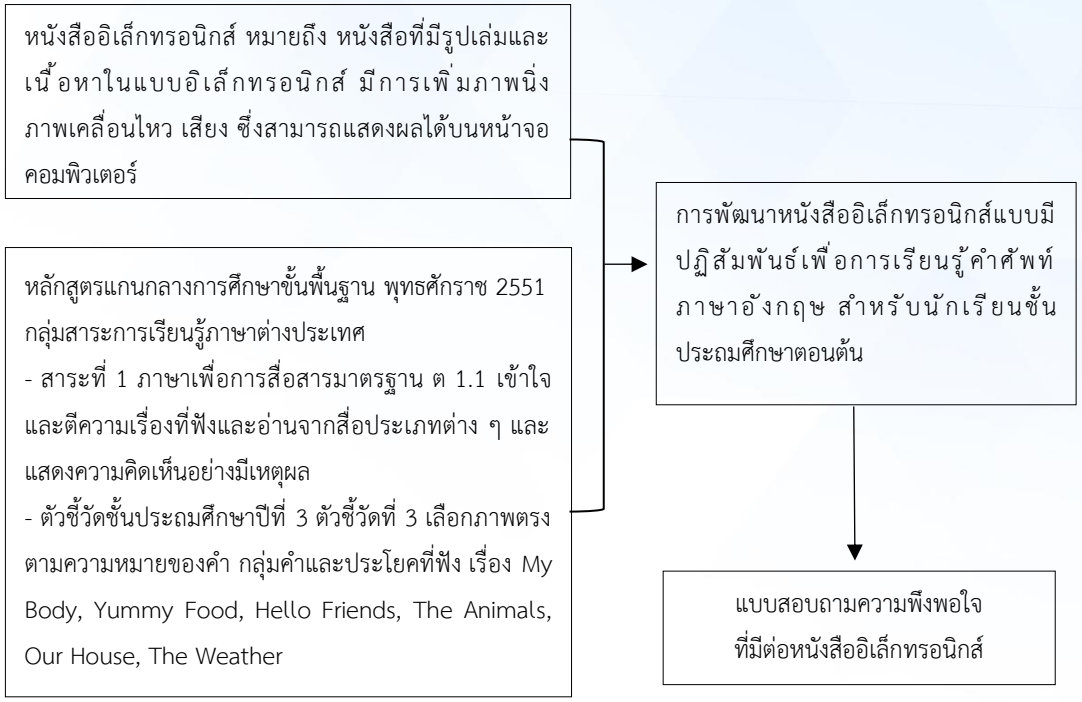

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านสะเอะใน อ.กรงปินัง จ.ยะลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลาเขต 1 ที่กำลังศึกษา ในภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2563 จำนวนนักเรียน 90 คน

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสะเอะใน อ.กรงปินัง จ.ยะลา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายะลาเขต 1 ที่กำลังศึกษา ในภาคเรียนที่ 1 ปี การศึกษา 2563 จำนวนนักเรียน 32 คน เลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

4.2.2 แบบประเมินคุณภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning Vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์

4.2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยการใช้มาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

4.3 การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

4.3.1 การออกแบบและพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning Vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีเนื้อหา 6 บทเรียน ได้แก่ บทที่ 1 My Body บทที่ 2 Yummy Food บทที่ 3 Hello Friends บทที่ 4 The Animals บทที่ 5 Our House และบทที่ 6 The Weather ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างและพัฒนาระบบการสอน ADDIE MODEL โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

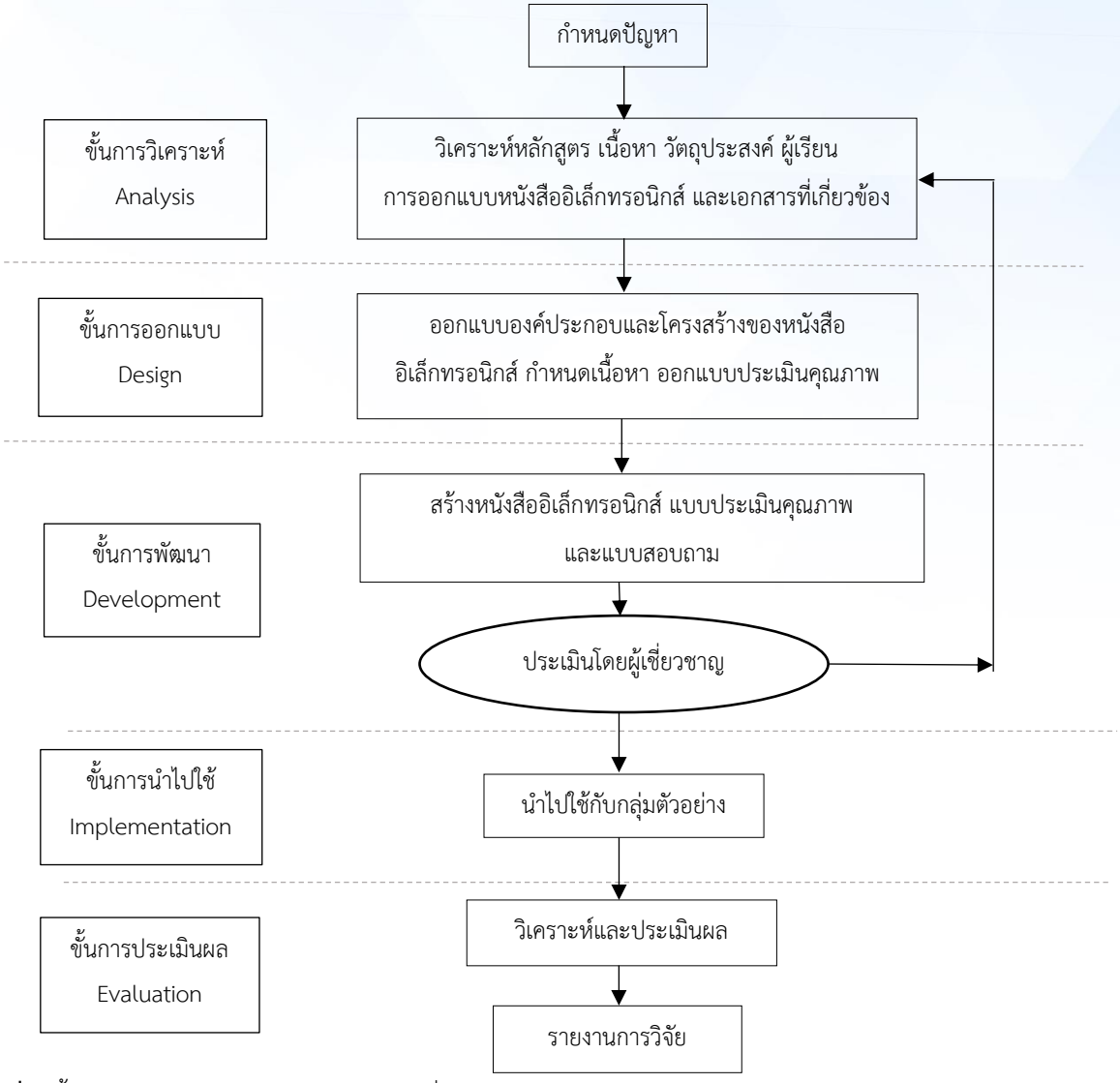

รูปที่ 2 ขั้นตอนการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning Vocabulary

4.3.2 การสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

- ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

- กำหนดรูปแบบของแบบประเมินความเหมาะสมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ออกเป็น 2 ส่วน คือ แบบสอบถามปลายปิดมีลักษณะการตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีรายการประเมินแบ่งออกเป็น 5 ด้าน

คือ ด้านการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ด้านการออกแบบหน้าจอ ด้านการใช้งาน และด้านเนื้อหา ส่วนที่สองคือแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

- สร้างแบบประเมินตามประเด็นที่กำหนดไว้
- นำแบบประเมินที่สร้างเสร็จแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่ได้รับคำแนะนำ
- นำแบบสอบประเมินที่ปรับปรุงแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเหมาะสมด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) โดยผลการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามต้องมีค่ามากกว่า 0.5 จึงจะสามารถนำไปใช้ได้
- ปรับแก้แบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.3.3 การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

- ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ
- สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยเป็นแบบประมินแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Likert Scale)
- นำแบบสอบถามความพึงพอใจให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) โดยผลการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามต้องมีค่ามากกว่า 0.5 จึงจะสามารถนำไปใช้ได้
- ปรับแก้แบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.4 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

4.4.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยและหนังสือรับรองการใช้ประโยชน์ผลงานวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

4.4.2 นำส่งไฟล์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ คู่มือการใช้ พร้อมทั้งแบบประเมินความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาจำนวน 3 ท่าน

4.4.3 เก็บรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนนำไปทดลองใช้

4.4.4 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ส่งไปยังโรงเรียนบ้านสะเอะใน

4.4.5 นำส่งไฟล์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปยังโรงเรียนบ้านสะเอะใน เพื่อทำการสอน

4.4.6 ผู้สอนให้ผู้เรียนเรียนเนื้อหาตามปกติและสอนเสริมด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ใช้เวลา 3 สัปดาห์ ๆ ละ 2 วัน ๆ ละ 20 นาที รวม 6 ครั้ง

4.4.7 เมื่อสิ้นสุดการเรียนเสริมด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning Vocabulary สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยใช้เวลา 15 นาที

4.4.8 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามความพึงพอใจนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

4.5.1 การวิเคราะห์ประเมินคุณภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.5.2 การวิเคราะห์ประเมินคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning Vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พร้อมทั้งจัดทำแบบประเมินคุณภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) จากนั้นได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เรื่อง Learning Vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์ หลังจากนั้นทำการปรับปรุงแก้ไขหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) ก่อนนำออกสู่การเรียนการสอนจริง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีรายละเอียดตามตารางที่ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง Learning Vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์			
1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แสดงจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างชัดเจน	3.33	1.53	ปานกลาง
2. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความถูกต้องตามหลักวิชา และหลักภาษา	4.00	1.73	มาก
3. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน	4.67	.58	มากที่สุด
4. โครงสร้างของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีการจัดวางอย่างเหมาะสม	3.67	.58	มาก
5. แบบฝึกหัดในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สอดคล้องกับจุดประสงค์	4.33	1.15	มาก
เฉลี่ย	**4.00**	**.53**	**มาก**
ด้านการออกแบบหน้าจอ			
1. รูปแบบตัวอักษรอ่านง่าย ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับระดับผู้เรียน	4.00	1.00	มาก
2. สีของพื้นหลังและสีของข้อความมีความเหมาะสม อ่านง่าย สบายตา	4.67	.58	มากที่สุด
3. ภาพที่นำมาใช้มีความเหมาะสม	4.33	1.15	มาก
4. ภาพมีขนาดเหมาะกับหน้าจอ ชัดเจน ดูง่าย	4.33	.58	มาก
5. เสียงประกอบมีความชัดเจนและถูกต้อง	4.67	.58	มากที่สุด
6. เพลงประกอบออกเสียงได้ถูกต้องตามหลักภาษา	4.67	0.58	มากที่สุด
7. เสียงสอดคล้องกับการแสดงภาพ	4.33	1.15	มาก
8. การใช้งานง่าย สะดวกไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อน	4.67	0.58	มากที่สุด
9. ปุ่มควบคุมหน้าจอสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการและหลักการออกแบบ	4.67	0.58	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.48**	**0.27**	**มาก**

ตารางที่ 1 ผลการประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง Learning Vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านการใช้งาน			
1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ใช้ง่ายและสะดวกต่อการนำไปใช้	4.33	1.15	มาก
2. การใช้งานอิเล็กทรอนิกส์มีความเสถียร	4.33	0.58	มาก
3. ผู้เรียนสามารถอ่าน หรือทำความเข้าใจคำสั่ง และรายละเอียดต่าง ๆ ในโปรแกรมได้ง่าย	4.33	1.15	มาก
4. ผู้เรียนสามารถใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มากนัก	4.67	0.58	มากที่สุด
เฉลี่ย	**4.42**	**0.33**	**มาก**
ด้านเนื้อหา			
1. การนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.67	0.58	มากที่สุด
2. เนื้อหาตรงตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน	4.33	0.58	มาก
3. เนื้อหามีความยาก-ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน	4.67	0.58	มากที่สุด
4. เนื้อหามีความเป็นระเบียบ อ่านง่าย	4.33	1.15	มาก
เฉลี่ย	**4.50**	**0.29**	**มาก**
รวมเฉลี่ย	**4.35**	**0.12**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning Vocabulary ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นโดยรวมว่ามีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = 0.12) และเมื่อพิจารณาตามรายการประเมินแต่ละด้านมีค่าความเหมาะสม ดังนี้

ด้านการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ พบว่าโดยรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.53) โดยมีความเหมาะสมมากที่สุดในเรื่อง หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.58) และมีค่าความเหมาะสมระดับปานกลางในด้าน หนังสืออิเล็กทรอนิกส์แสดงจุดประสงค์การเรียนรู้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 3.33, S.D. = 1.53)

ด้านการออกแบบหน้าจอ พบว่าโดยรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.27) โดยมีค่าความเหมาะสมมากที่สุดในเรื่อง สีของพื้นหลังและสีของข้อความมีความเหมาะสม อ่านง่าย สบายตา ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.58) เสียงประกอบมีความชัดเจนและถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.58) เพลงประกอบออกเสียงได้ถูกต้องตามหลักภาษา ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.58) การใช้งานง่าย สะดวก ไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อน ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.58) และปุ่มควบคุมหน้าจอสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนและหลักการออกแบบ ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.58) และมีค่าความเหมาะสมระดับมากในภาพที่นำมาใช้มีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 1.15) ภาพมีขนาดเหมาะกับหน้าจอ ชัดเจน ดูง่าย ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.58) เสียงสอดคล้องกับการแสดงภาพ ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 1.15)

ด้านการใช้งาน พบว่าโดยรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.33) โดยมีค่าความเหมาะสมมากที่สุดในเรื่อง ผู้เรียนสามารถใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้โดยไม่จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มากนัก ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.58) และมีค่าความเหมาะสมระดับมากในด้านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ใช้ง่ายและสะดวกต่อการนำไปใช้ ผู้เรียนสามารถอ่าน หรือทำความเข้าใจคำสั่ง และรายละเอียดต่าง ๆ ในโปรแกรมได้ง่าย ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 1.15) และการใช้งานอิเล็กทรอนิกส์ มีความเสถียร ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.58)

ด้านเนื้อหา พบว่าโดยรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.29) โดยมีค่าความเหมาะสมมากที่สุดในเรื่อง การนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.58) และเนื้อหามีความยาก-ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.58) และมีค่าความเหมาะสมในระดับมาก คือ เนื้อหาตรงตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.58) และเนื้อหามีความเป็นระเบียบ อ่านง่าย ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 1.15)

ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning Vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์โดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปให้โรงเรียนทำการเรียนการสอนกับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนบ้านสะเอะใน จังหวัดยะลา

ผู้วิจัยได้นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เรื่อง Learning Vocabulary เรียนรู้คำศัพท์ที่ได้รับการประเมินและแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสะเอะใน จังหวัดยะลา จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 32 คน เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรายละเอียดตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

ผู้วิจัยได้นำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เรื่อง Learning Vocabulary เรียนรู้คำศัพท์ที่ได้รับการประเมินและแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสะเอะใน จังหวัดยะลา จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 32 คน เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรายละเอียดตามตารางที่ ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสือเรียนอิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. เนื้อหามีความเข้าใจง่าย ชัดเจน และเหมาะสม	4.53	0.62	มากที่สุด
2. เนื้อหากับภาพประกอบมีความสอดคล้องกัน	3.96	0.78	มาก
3. ตัวอักษรมีความคมชัด อ่านง่าย	3.09	1.39	ปานกลาง
4. เพลงที่ใช้ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนาน	4.81	0.53	มากที่สุด
5. เสียงที่ใช้มีความชัดเจนและเหมาะสม	4.31	0.59	มาก
6. วีดีโอสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน	4.43	0.94	มาก
7. แบบฝึกหัดมีความ ยาก-ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน	4.21	1.00	มาก
8. การจัดองค์ประกอบในบทเรียนมีความเหมาะสม	4.53	0.56	มากที่สุด
9. การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความน่าสนใจ สร้างความสนุกสนาน	4.50	0.67	มาก
10. เสียงและภาพมีความสอดคล้องกัน	4.31	0.69	มาก
เฉลี่ยรวม	**4.27**	**0.27**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning Vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.27) โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่อง เพลงที่ใช้ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.54) รองลงมาคือ เนื้อหามีความเข้าใจง่าย ชัดเจน และเหมาะสม และการจัดองค์ประกอบในบทเรียนมีความเหมาะสม และมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ตัวอักษรมีความคมชัด อ่านง่าย ($\bar{X}$ = 3.09, S.D. = 1.39)

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ว่า พัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ควรให้ความสำคัญกับเนื้อหาเป็นหลัก การนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจจะช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน (Jennifer & Ponniah, 2015; Venning, 2015; Whitten, Labby, & Sullivan, 2016) ผลจากการวิจัยจำนวนหนึ่งได้สนับสนุนว่า เนื้อหาที่มีความน่าสนใจจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลินและช่วยเสริมสร้างความรู้ทางภาษาได้ ปัจจัยที่สำคัญรองลงมา คือ ความยาก-ง่าย ของเนื้อหาควรมีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tomlinson & Masuhara (2004) ได้สรุปไว้ว่า เนื้อหาต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรองรับความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะมีรูปแบบการเรียนรู้และทัศนคติทางอารมณ์ที่แตกต่างกัน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ซึ่งศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นมีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง Learning Vocabulary การเรียนรู้คำศัพท์ โดยภาพรวมพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.27, S.D. = 0.27) โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่อง เพลงที่ใช้ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ($\bar{X}$= 4.81, S.D. = 0.54) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณนที โชติพงศ์ (2552) และสิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์ (2550) ที่ว่า การใช้เพลงประกอบการสอนจะช่วยทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจ สนุกสนาน เพลิดเพลิน ช่วยสร้างแรงจูงใจให้แก่นักเรียนและช่วยให้จดจำเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้น อีกทั้งการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวชิระ วิชชุวรนันท์ (2556) เรื่อง ผลการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์เรื่องมัลติมีเดียทางการศึกษา พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีความพึงพอใจต่อสื่ออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง มัลติมีเดียทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้นในระดับ มาก และสอดคล้องกับ กรกนก หลอดอาสา (2560) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) รายวิชา ส32101 ตามรูปแบบการสอน 5Es สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมแพศึกษา อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) มีความพึงพอใจกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในระดับดีมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับแพรวพวง โยวะผุย (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การใช้กิจกรรมชี้นำการอ่าน การคิดร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้กิจกรรมการชี้นำการอ่านการคิดร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ผู้สอนควรส่งเสริมการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในรายวิชาตนเองเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

7.2 ความสามารถในการอ่านของนักเรียนมีผลต่อการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นในการนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ไปใช้ ครูควรจะอธิบายหรืออ่านให้นักเรียนฟังก่อนหลังจากนั้นจึงให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง

7.3 ควรพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเสริมทักษะภาษาอังกฤษในทักษะอื่น ๆ เช่น การฟัง การเขียน

7.4 สถานศึกษาที่ไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตสามารถใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้โดยบันทึกให้อยู่ในรูปแบบแผ่นซีดี หรือแฟลชไดร์ฟ

8. เอกสารอ้างอิง

กรกนก หลอดอาสา. (2560*). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) รายวิชา ส32101 ตามรูปแบบการสอน 5Es สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมแพศึกษา อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น.* โรงเรียนชุมแพศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ธนาพร ปัญญาอมรวัฒน์ และอนุช สุทธิธนกูล. (2557). “การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียสาหรับการเรียนการสอนภาษาจีนพื้นฐาน”. *การประชุมวิชาการปัญญาภิวัฒน์ ครั้งที่ 4.* กรุงเทพฯ: สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์, 34-43.

พรพิศ งามพงษ์. (2557). “คำศัพท์พื้นฐานภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3”. *ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย*, 10(1), 239-254.

พรรณนที โชติพงศ์. (2552). *การใช้กิจกรรมประกอบจังหวะเพื่อพัฒนาความรู้ด้านคำศัพท์และความคงทนในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัดชา อินทรัศมี. (2555). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เรื่องการใช้สมุดสาหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

แพรวพวง โยวะผุย. (2558). *การใช้กิจกรรมชี้นำการอ่านการคิดร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.* เชียงใหม่: ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วชิระ วิชชุวรนันท์. (2556). *เรื่อง ผลการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง มัลติมีเดียทางการศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2564, จาก https://shorturl.asia/RtPrI

สิริพัชร์ เจษฎาวิโรจน์. (2550). *การสอนระดับประถมศึกษา 2.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง.* สืบค้น เมื่อ 4 มีนาคม 2564, จาก http:// https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/main.php?filename=index

อมรรัตน์ ยางนอก. (2549). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรรชนิดา หวานคง. (2559). “การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21”. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร,* 7(2), 304.

Jennifer, J. & Ponniah, R. (2015). “ Pleasure Reading Cures Readicide and Facilitates Academic Reading”. *Journal on English Language Teaching*. 5(4), 1-5.

Tomlinson, B. & Masuhara, H. (2004). *Developing Language Course Materials*. Singapore: RELC.

Venning, L. (2015). *Why is Reading for Pleasure Important?.* Retrieved from https://readingagency.org.uk/news/blog/why-is-reading-for-pleasure-important.html

Whitten, C., Labby, S. & Sullivan, S. (2016). “The Impact of Pleasure Reading on Academic Success”. *The Journal of Multidisciplinary Graduate Research*. 2(4), 48-64.

การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

THE DEVELOPMENT OF ELECTRONIC BOOK TO ENHANCE ENGLISH READING SKILLS BY USING THAI SOUTHERN LOCAL CONTEXT MATERIALS FOR SECOND-LEVEL-PRIMARY EDUCATION STUDENTS IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

นูรฮันนาน ตูยง[1], ทัศนีย์ ลอฮะ[2] และสลิลา เพ็ชรทอง[3]*

Nurhannan Tuyong[1], Tusnee Loha[2] and Salila Petthong[3*]

บทคัดย่อ

การอ่านเป็นทักษะที่ส่งผลต่อความสำเร็จด้านการศึกษา จากแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579 เรื่องปัญหาและความท้าทายของการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าปัญหาหลักคือ การอ่านออกเขียนได้ เนื่องจากสื่อการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิต การค้นคว้าอิสระนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสากอ จังหวัดนราธิวาส จำนวน 35 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้ และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้เชี่ยวชาญประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ 4.17 โดยมีค่าความเหมาะสมด้านเนื้อหาในระดับมาก คือ 4.19 ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.41) โดยมีระดับความพึงพอใจสูงสุดด้านภาพประกอบมีความน่าสนใจและสอดคล้องกับเนื้อหา ($\overline{X}$ = 4.57) การพัฒนาสื่อการสอนควรมีการเผยแพร่เพื่อยกระดับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำสำคัญ : หนังสืออิเล็กทรอนิกส์, การอ่านภาษาอังกฤษ, เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้, นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

Reading is an essential skill for academic success. According to the 20-year Education Strategic Plan for the Special Development Zone of Southern Border Provinces, 2017-2036, one of the problems and challenges of educational management in the deep south was literacy as learning materials are inconsistent with the way of life. This independent study aims to develop an electronic book to enhance English reading

[1 - 2] นักศึกษา, หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[3] อาจารย์, หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: salila.vo@skru.ac.th

skills by using Thai southern local context materials for second-level-primary education students in the three southern border provinces and to explore the students' satisfaction towards the e-book. The sample were 35 Prathomsuksa 6 students at Ban Sakor School, Narathiwat province, selected by purposive sampling method. The instruments were an e-book to enhance their English reading skills using southern contextual content and a student satisfaction questionnaire. The data were analyzed statistically using mean ($\bar{x}$), percentage and standard deviation (S.D.). A quality check of the interactive e-book by experts found that the e-book was appropriate at the high value, averaging in value at 4.17. The lessons were appropriate at the highest value, 4.19. The students' satisfaction towards the e-book was highly positive ($\bar{x}$ = 4.41). The highest average score was that the illustrations were interesting and consistent with the content ($\bar{x}$ = 4.57). Pedagogical implications regarding English material construction should be informed to ameliorate English education in the southern border provinces.

Keywords: Electronic Book, English Reading Skills, Thai Southern Local Context Materials, Second-Level-Primary Education Students, The Three Southern Border Provinces

1. บทนำ

การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญทักษะหนึ่งในการดำรงชีวิต การอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ทั่วโลก การอ่านมีความสำคัญในการพัฒนาตนเอง คือ พัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต และทันต่อเหตุการณ์ จากผลการประเมินของโปรแกรมประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล หรือ PISA ปี 2018 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่าน 393 คะแนน ซึ่งเมื่อเทียบกับผลการประเมิน PISA ปี 2015 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านการอ่านลดลง 16 คะแนน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) และจากแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี พ.ศ. 2560 - 2579 เรื่องปัญหาและความท้าทายของการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ปัญหาการอ่านออกเขียนได้ยังคงเป็นปัญหาหลักเนื่องจากสื่อการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามหลักศาสนา อีกทั้งคุณภาพการศึกษาจากผลการทดสอบทางการศึกษายังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศในกลุ่มสาระหลัก 5 วิชา ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา

ปัญหาเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงไปถึงทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สอง สมมติฐานที่ 4 The input hypothesis ของ Stephen Krashen ที่กล่าวว่า การรับรู้ภาษาที่สองของผู้เรียนจะพัฒนาอีกขั้นเมื่อผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่ป้อนเข้าไป สมมติฐานนี้เป็นสมมติฐานที่สำคัญมาก เพราะเป็นสมมติฐานที่พยายามจะหาคาตอบว่า “เราสามารถรับภาษาได้อย่างไร” (How do we acquire language?) ซึ่ง Krashen ได้อธิบายว่าการรับภาษาของคนเราได้จากการรับไม่ใช่จากการเรียน (acquire not learn) การรับภาษานั้นจะเกี่ยวข้องกับสมมติฐานลำดับการรับภาษาที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยผู้เรียนจะรับภาษา จากขั้น i ไปสู่ขั้น i+1 หมายความว่า พัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยการใช้ความรู้จากในหนังสือและความรู้รอบตัว (Krashen, 1987) ดังนั้น การสอนเนื้อหาที่ผู้เรียนมีพื้นความรู้อยู่ก่อนแล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น นอกจากนี้สื่อการเรียนรู้ยังต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต และการผลิตสื่อที่สามารถให้ผู้เรียนได้เข้าใจได้ง่าย เอื้อต่อการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นโดยเฉพาะผู้ศึกษาเล่าเรียน การพัฒนาทักษะการอ่านจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ดังคำกล่าวของฟรานซิส เบคอน ที่ได้กล่าวว่า การอ่านทำให้คนเป็นคนที่สมบูรณ์ ประโยคดังกล่าวได้สื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการอ่านต่อการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ เพราะการอ่านทำให้คนเข้าถึงแหล่งความรู้และข้อมูลใหม่ ๆ (Bacon, 2008) การพัฒนาการอ่านมีหลายด้าน ประกอบด้วย การพัฒนาคำศัพท์ ด้านความเข้าใจ ด้านไวยากรณ์ และด้านประสบการณ์ส่วนตัว (มนัสวี ดวงลอย, 2558) และในปัจจุบัน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้เพื่อพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆรวมถึงทักษะด้านการอ่านภาษาอังกฤษ นักเรียนสามารถเรียนภาษาอังกฤษผ่านบทเรียนเสริมทางคอมพิวเตอร์ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-book เป็นหนึ่งในนวัตกรรมที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (พัชรินทร์ ไพโรจน์ และภัทรส ปิ่นสุวรรณ, 2559) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นหนังสือที่สร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์มีลักษณะเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถอ่านเอกสารผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ทั้งในระบบออฟไลน์และออนไลน์ คุณลักษณะของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถเชื่อมโยงจุดไปยังส่วนต่าง ๆ ของหนังสือและเว็บไซต์ต่าง ๆที่มีความเชื่อมโยงกับเรื่องราวในหนังสือตลอดจนมีปฏิสัมพันธ์และโต้ตอบกับผู้เรียนได้ นอกจากนั้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถแทรกภาพ เสียง ภาพเคลื่อนไหว วีดีทัศน์ แบบทดสอบ และสามารถสั่งพิมพ์เอกสารที่ต้องการออกทางเครื่องพิมพ์ได้ อีกประการหนึ่งที่สำคัญก็คือ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะไม่มีในหนังสือธรรมดาทั่วไป (ศิวัช เยียระยงค์, 2560)

จากที่มาและการวิเคราะห์ปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนในประเทศไทยและในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของการอ่าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.2 เพื่อสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

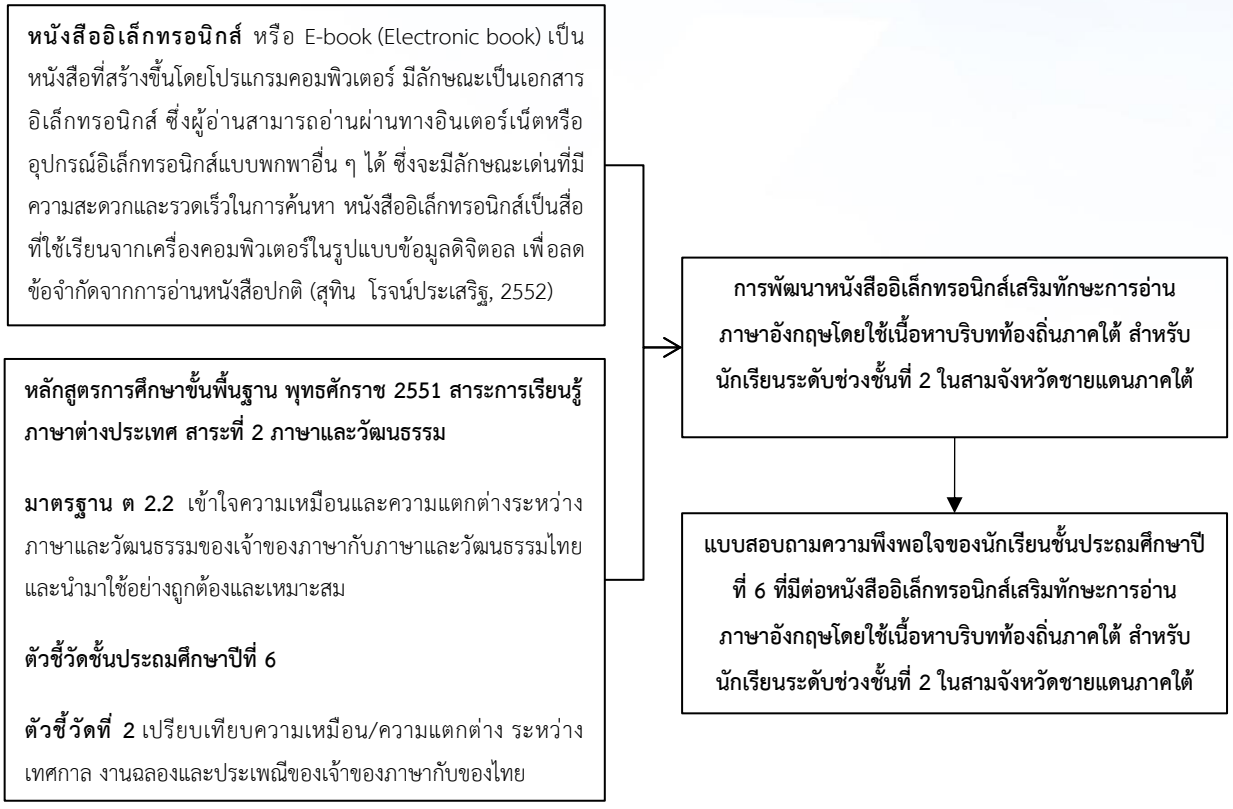

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสากอ จำนวน 46 คน

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านสากอ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 35 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 16 คน และเพศหญิง 19 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

4.2 การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

การออกแบบและพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบททท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างและพัฒนาระบบการสอน ADDIE MODEL โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยดังนี้

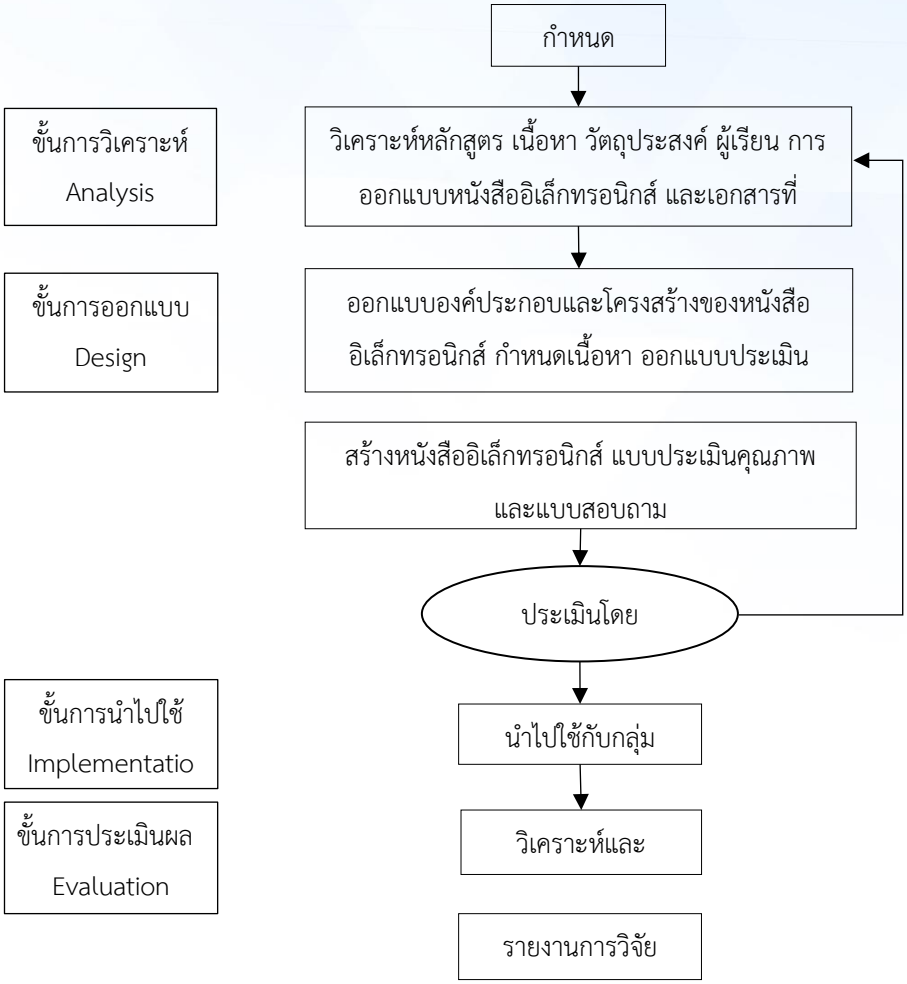

รูปที่ 2 ขั้นตอนการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบททท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

4.3.1 ผู้วิจัยนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบททท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้กลุ่มตัวอย่างทดลองใช้และทดลองทำแบบทดสอบที่อยู่ในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

4.3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองที่โรงเรียนบ้านสากอ จังหวัดนราธิวาส ในวันที่ 9 - 13 พฤศจิกายน พ.ศ.2563 โดยการแจกแบบสอบถามหลังจากการใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน

4.3.3 ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

5. สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบททท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รายการประเมิน	$\overline{x}$	S.D.	แปลความหมาย
คุณภาพด้านเนื้อหา			
1. เนื้อหามีความยาก-ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน	4.67	0.58	มากที่สุด
2. เนื้อหามีความน่าสนใจ	5.00	0.00	มากที่สุด
3. แบบทดสอบก่อนเรียนมีความยาก-ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน	4.33	0.58	มาก
4. แบบทดสอบหลังเรียนมีความยาก-ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน	3.67	0.58	มาก
5. เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักภาษา	3.33	0.58	ปานกลาง
6. เนื้อหามีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียน	4.33	0.58	มาก
7. การแปลความหมายคำศัพท์ถูกต้องตามหลักภาษา	4.00	1.00	มาก
เฉลี่ย	**4.19**	**0.56**	**มาก**
คุณภาพด้านการใช้งาน			
1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ใช้งานง่าย	3.33	0.58	ปานกลาง
2. เสียงอ่านในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เปิดใช้งานสะดวก	3.33	0.58	ปานกลาง
3. เสียงอ่านในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความชัดเจน ฟังง่าย	3.67	0.58	มาก
4. เสียงอ่านในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ออกเสียงชัดเจนตามหลักภาษาอังกฤษ	3.67	0.58	มาก
5. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความเสถียร	3.33	0.58	ปานกลาง
6. ระบบการเชื่อมโยงทำงานได้ตามปกติและมีความถูกต้อง แม่นยำ	3.67	0.58	มาก
เฉลี่ย	**3.50**	**0.58**	**มาก**
คุณภาพด้านการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์			
1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีเนื้อหาถูกต้องตามวัตถุประสงค์	4.00	1.00	มาก
2. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีเนื้อหาถูกต้องตามหลักภาษา	4.00	1.00	มาก
3. แบบทดสอบก่อนเรียนถูกต้องตามวัตถุประสงค์	4.33	0.94	มาก
4. แบบทดสอบหลังเรียนถูกต้องตามวัตถุประสงค์	4.33	1.15	มาก
5. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีเนื้อหาเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน	4.00	0.00	มาก
เฉลี่ย	**4.13**	**0.82**	**มาก**

ตารางที่ 1 ผลการประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
คุณภาพด้านการออกแบบหน้าจอ			
1. ขนาดตัวอักษรมีความเหมาะสม	4.33	0.58	มาก
2. ภาพประกอบและเนื้อหามีความสอดคล้องกัน	4.33	1.15	มาก
3. การใช้สีความเหมาะสม	4.00	1.73	มาก
4. ปุ่ม สัญลักษณ์ ระบบเนวิเกชั่น ในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ใช้งานได้ง่าย	4.00	1.00	มาก
เฉลี่ย	4.17	1.12	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.17**	**1.17**	**มาก**

จากตารางที่ 1 ผลการประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นโดยรวมว่ามีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 1.17) และเมื่อพิจารณาตามรายการประเมินแต่ละด้านมีค่าความเหมาะสม ดังนี้

ด้านเนื้อหา พบว่าโดยรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.56) โดยส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ เนื้อหามีความน่าสนใจ ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) รองลงมา ได้แก่ เนื้อหามีความยาก-ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.67, S.D.=0.58) โดยส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ เนื้อหามีความถูกต้องตามหลักภาษา ($\bar{X}$ = 3.33, S.D.=0.58) ตามลำดับ

ด้านการใช้งาน พบว่าโดยรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ เสียงอ่านในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความชัดเจน ฟังง่าย ($\bar{X}$ = 3.67, S.D.=0.58) เสียงอ่านในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ออกเสียงชัดเจนตามหลักภาษาอังกฤษ ($\bar{X}$ = 3.67, S.D.=0.58) และระบบการเชื่อมโยงทำงานได้ตามปกติและมีความถูกต้อง แม่นยำ ($\bar{X}$ = 3.67, S.D.=0.58) โดยส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ใช้งานง่าย ($\bar{X}$ = 3.33, S.D.=0.58) เสียงอ่านในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เปิดใช้งานสะดวก ($\bar{X}$ = 3.33, S.D.=0.58) และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความเสถียร ($\bar{X}$ = 3.33, S.D.=0.58) ตามลำดับ

ด้านการออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ พบว่า โดยรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียนถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$ = 4.33, S.D.=0.94) และแบบทดสอบหลังเรียนถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$ = 4.33, S.D.=1.15) โดยส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีเนื้อหาถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X}$ = 4.00, S.D.=1.00) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีเนื้อหาถูกต้องตามหลักภาษา ($\bar{X}$ = 4.00, S.D.=1.00) และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีเนื้อหาเหมาะสมกับระดับความรู้ของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.00, S.D.=0.00) ตามลำดับ

ด้านการออกแบบหน้าจอ พบว่า โดยรวมมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยมากที่สุด ได้แก่ ขนาดตัวอักษรมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ =4.33, S.D.=0.58) และภาพประกอบและเนื้อหามีความสอดคล้องกัน ($\bar{X}$ =4.33,

S.D.=1.15) โดยส่วนที่ผู้เชี่ยวชาญมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ การใช้สีความเหมาะสม ($\bar{X}$ =4.00, S.D.=1.73) และปุ่มสัญลักษณ์ ระบบเนวิเกชั่น ในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ใช้งานได้ง่าย ($\bar{X}$ =4.00, S.D.=1.00) ตามลำดับ

ผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินค่าความเหมาะสมของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปให้โรงเรียนทำการเรียนการสอนกับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนบ้านสากอ จังหวัดนราธิวาส

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

รายการประเมินความพึงพอใจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลความหมาย
1. เนื้อหากระชับ ชัดเจน	4.34	0.58	มาก
2. เนื้อหาอ่านเข้าใจง่าย	4.14	0.59	มาก
3. ภาพประกอบมีความน่าสนใจและสอดคล้องกับเนื้อหา	4.57	0.60	มากที่สุด
4. สีและขนาดตัวอักษรมีความเหมาะสม ชัดเจนและอ่านง่าย	4.43	0.49	มาก
5. ความยาก-ง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน	4.54	0.50	มากที่สุด
6. การจัดองค์ประกอบในบทเรียนมีความเหมาะสม	4.51	0.60	มากที่สุด
7. แบบทดสอบก่อนเรียนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละบท	4.34	0.63	มาก
8. แบบทดสอบหลังเรียนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละบท	4.37	0.64	มาก
9. เสียงอ่านในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความชัดเจนและฟังง่าย	4.51	0.60	มากที่สุด
10. ส่วนเสริมการอ่าน (เช่น pop-up คำแปลคำศัพท์) ช่วยส่งเสริมการอ่าน	4.40	0.76	มาก
เฉลี่ยรวม	**4.41**	**.60**	**มาก**

จากตารางที่ 2 ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.60) โดยมีความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องภาพประกอบมีความน่าสนใจและสอดคล้องกับเนื้อหา ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.60) รองลงมา ได้แก่ ความยาก-ง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.50) การจัดองค์ประกอบในบทเรียนมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.5, S.D. = 0.60) และเสียงอ่านในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความชัดเจนและฟังง่าย ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.60) โดยส่วนที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ เนื้อหาอ่านเข้าใจง่าย ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.59) ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้คำศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้ สำหรับนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหามีความน่าสนใจ จากผลการศึกษานี้จะสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Jennifer & Ponniah, 2015; Whitten, Labby, & Sullivan, 2016) ที่กล่าวว่า

ทุกคนเชื่อว่าทักษะการจับใจความสำคัญของการอ่าน (เช่นคำศัพท์ไวยากรณ์การสะกดคำ ฯลฯ) จะได้รับการพัฒนาขึ้นเมื่อนักเรียนมีความสุขในการอ่านเพราะเนื้อหามีความน่าสนใจ ที่น่าสนใจคือการอ่านเนื้อหาที่น่าสนใจเพื่อความเพลิดเพลินจะช่วยส่งเสริมความรู้ทั้งในทางปฏิบัติและทางภาษา และในความเป็นจริงจะช่วยให้ผู้อ่านได้คะแนนสูงขึ้น โดยจะทำให้พวกเขารักษานิสัยรักการอ่านตลอดชีวิต และจะทำให้พวกเขากลายเป็นผู้ใหญ่ที่ใฝ่รู้ ปัจจัยที่สำคัญรองลงมา คือ เนื้อหามีความยาก-ง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน จากผลการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายผลได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าเนื้อหาในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความยาก-ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน เนื่องจากเนื้อหาที่ใช้ในหนังสืออิเล็กทรออนิกส์เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งนักเรียนกลุ่มกลัวอย่างมีความคุ้นเคยกับสิ่งเหล่านั้นเป็นประจำ ซึ่งจากผลการศึกษานี้จะสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สองของ Stephen Krashen (1978) ที่กล่าวว่า การรับรู้ภาษาที่สองของผู้เรียนจะพัฒนาขึ้นอีกขั้นเมื่อผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่ป้อนเข้าไป เพื่อพัฒนาจาก i ไปสู่ i+1 หมายความว่า พัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วโดยการใช้ความรู้จากหนังสือและความรู้รอบตัว โดยจะสอดคล้องกับอีกหนึ่งทฤษฎีของ Tomlinson (1998) ที่กล่าวว่า เนื้อหาจะต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเนื้อหาควรยืดหยุ่นตามบริบท โดยเนื้อหาควรอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนอยากศึกษาด้วยตนเองและให้โอกาสผู้เรียนได้ใช้ภาษาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่ว่า ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เนื้อหาบริบทท้องถิ่นภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจเรื่องภาพประกอบมีความน่าสนใจและสอดคล้องกับเนื้อหา เนื่องจาก ภาพประกอบทำให้บทความน่าอ่านและมีความน่าสนใจ เป็นแรงจูงใจให้นักเรียนรู้สึกอยากอ่านหนังสือ โดยประเด็นนี้จะสอดคล้องกับงานวิจัยหลายชิ้นที่กล่าวว่า นักเรียนที่อ่านหนังสือที่ให้ภาพประกอบจะทำให้เกิดความเพลิดเพลินและน่าสนใจ โดยเฉลี่ยนักเรียนที่อ่านหนังสือจะมีคะแนนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้อ่าน และนักวิชาการได้ตระหนักถึงความเชื่อมโยงระหว่างความสุขกับการอ่าน โดยนักเรียนที่ไม่ได้อ่านเนื้อหาที่มีความเพลิดเพลินหรือเนื้อหาที่ตนเองสนใจ จะทำให้นักเรียนรู้สึกกดดันและถูกจำกัดการเรียนรู้ (Luo & Lin, 2017; Mounguengui & Ilouga, 2019; Eng, Godwin, Boyle & Fisher, 2018) ปัจจัยที่สำคัญรองลงมา คือ ความยาก-ง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับผู้เรียน เนื่องจากเนื้อหาที่ใช้ในหนังสืออิเล็กทรออนิกส์เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับบริบทท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งนักเรียนกลุ่มกลัวอย่างมีความคุ้นเคยกับสิ่งเหล่านั้นเป็นประจำ ซึ่งจากผลการศึกษานี้จะสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ภาษาที่สองของ Stephen Krashen (1978) ที่กล่าวว่า การรับรู้ภาษาที่สองของผู้เรียนจะพัฒนาขึ้นอีกขั้นเมื่อผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่ป้อนเข้าไป เพื่อพัฒนาจาก i ไปสู่ i+1 หมายความว่า พัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วโดยการใช้ความรู้จากหนังสือและความรู้รอบตัว โดยจะสอดคล้องกับอีกหนึ่งทฤษฎีของ Tomlinson (1998) ที่กล่าวว่า เนื้อหาจะต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะตอบสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเนื้อหาควรยืดหยุ่นตามบริบท โดยเนื้อหาควรอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนอยากศึกษาด้วยตนเองและให้โอกาสผู้เรียนได้ใช้ภาษาเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ครูผู้สอนควรแนะนำวิธีการใช้งานและการใช้เครื่องมือต่าง ๆในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อความสะดวกของครูผู้สอนและนักเรียนเมื่อนำไปใช้

7.2 ควรมีการทดลองใช้งานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนการใช้งานจริง เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและคุ้นชินกับอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

7.3 ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่มากขึ้นเพื่อผลการวิจัยที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7.4 ควรเพิ่มการเก็บข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่ม เช่น การสัมภาษณ์นักเรียนและครูผู้สอนเพื่อรับรู้ข้อผิดพลาดและนำไปแก้ไขต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเล่มนี้จะสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับคำแนะนำและกำลังใจจาก อาจารย์ ดร.สลิลา เพ็ชรทอง อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัยและอาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาตร์และสังคมศาสตร์ ที่กรุณาเสียสละเวลาและทุ่มเทเพื่อแนะแนวทาง ตลอดจนแก้ไขข้อผิดพลาดต่าง ๆ คณะผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โอภาส เกาไศยาภรณ์ อาจารย์ดร.รินทร์ ชีพอารนัย และอาจารย์สุริยงค์ ลิ้มสังกาศ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยพร้อมให้คำแนะนำในการพัฒนานวัตกรรมและแบบสอบถามของการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ และการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้หากขาดครอบครัวที่คอยให้กำลังใจ และให้การการสนับสนุนอย่างดีเสมอมา คุณค่าและประโยชน์ทั้งหลายอันพึงเกิดจากการศึกษาในครั้งนี้ ขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทีแด่ บิดา มารดา บูรพคณาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน

9. เอกสารอ้างอิง

พัชรินทร์ ไพโรจน์, และภัทรส ปิ่นสุวรรณ. (2559). *นวัตกรรมการศึกษา* **[**เว็บบล็อก**]**. สืบค้น 30 พฤศจิกายน 2563, จาก http://patcharinmed.blogspot.com/2016/07/e-book.html

มนัสวี ดวงลอย. (2558). “ปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาในการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ”. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. 3*(1), 153.

ศิวัช เยียระยงค์. (2560). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมการสอน เรื่อง การอ่าน สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 2 โรงเรียน พระตำหนักสวนกุหลาบ มหามงคล* (ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2018). *การแถลงข่าวผลการประเมิน PISA 2018*. สืบค้น 22 กันยายน 2563, จาก https://pisathailand.ipst.ac.th/news-12/

สุทิน โรจน์ประเสริฐ. (2552). *การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง เทคนิคการถ่ายภาพโฆษณา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

Bacon, F. (2008). *Complete Essays*. New York, NY: Dover Publications.

Eng, C. M., Godwin, K. E., Boyle, K. & Fisher A. V. (2018). Effect of illustration details on attention and comprehension in beginning readers. In T.T Rogers, M. Rau, X. Zhu, & C.W. Kalish (Eds.), *Proceedings of the 40th Annual Meeting of the Cognitive Science Society* (pp. 336-341). Austin, TX: Cognitive Science Society.

Jennifer, J., & Ponniah, R. (2015). Pleasure Reading Cures Readicide and Facilitates Academic Reading. *Journal on English Language Teaching*. 5(4), 1-5.

Krashen, S.D. (1987). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*. Prentice-Hall International

Luo, Y. & Lin, Y. (2017). Effects of Illustration Types on the English Reading Performance of Senior High School Students with Different Cognitive Styles. *English Language Teaching*. 10 (9), 1-10.

Mounguengui, F. & Nyock, I., S. (2019). Illustration and Text Comprehension: Tales Study for Primary Students. *Journal of Educational and Developmental Psychology*. 9 (1), 90-98.

Tomlinson, B. (1998). *Principles and Procedures of Materials Development for Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.

Whitten, C., Labby, S. & Sullivan, S. (2016). The impact of Pleasure Reading on Academic Success. *The Journal of Multidisciplinary Graduate Research*. 2(4), 48-49.

การศึกษาปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกงาน สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

AN INVESTIGATION OF PROBLEMS IN ENGLISH COMMUNICATION OF ENGLISH MAJOR INTERNS AT SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

ซูไรนี กระโด[1], ณิชารีย์ กะหละหมัด[2], สิทธิโชค ดำเรือง[3] และอมรรัตน์ จิรันดร[4]*

Surainee Krado[1], Nicharee Kalamat[2], Sittichok Dumruang[3] and Amonrat Chirandon[4]*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาษาอังกฤษ จำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกงานในด้านทักษะการฟังที่พบมากที่สุด คือ ระดับความเร็วของผู้พูด และปัญหาการฟังที่พบน้อยที่สุด คือ ความเข้าใจข้อความที่ผู้พูดมีการเชื่อมเสียงระหว่างคำในภาษาอังกฤษ 2) ปัญหาการสื่อสารในด้านทักษะการพูดที่พบมากที่สุด คือ ความสามารถในการเลือกใช้คำศัพท์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์การทำงาน และปัญหาการพูดที่พบน้อยที่สุดคือ ไม่สามารถออกเสียงภาษาอังกฤษได้ชัดเจน

คำสำคัญ : การสื่อสารภาษาอังกฤษ, ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษ, นักศึกษาฝึกงาน

Abstract

This study aims to investigate the problems in English communication of English major interns, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University. The population of this study was 44 interns. The instrument was a questionnaire. The results were analyzed to find the frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.) and content analysis. The findings showed that 1) listening problem mostly encountered was the speakers' speed of speech and encountered the least was the comprehension of speakers producing linking sounds in English words. 2) Speaking problem mostly encountered was the ability to use the appropriate vocabularies for particular working contexts and encountered the least was the inability to pronounce English correctly.

Keywords : English Communication, Oral Communication Problems, Trainee Students

1 - 3 นักศึกษาเอกภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

4 อาจารย์เอกภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, e-mail: amonrat.ch@skru.ac.th

1. บทนำ

ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาสากลที่มีการใช้อย่างแพร่หลายเพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและความรู้ในสาขาต่างๆ นอกจากนี้ภาษาอังกฤษยังมีบทบาทสำคัญในการใช้เป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารเพื่อการประกอบอาชีพ (ณัฏฐ์นรี ฤทธิรัตน์ และธัญภา ชิระมณี, 2557)

ปัจจุบันนี้สถานประกอบการในประเทศไทยที่ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการติดสื่อสารระหว่างชาติมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นความต้องการของตลาดแรงงานจึงมุ่งเป้าไปที่บุคลากรที่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างเชี่ยวชาญ ซึ่งบุคลาการที่มีความโดเด่นด้านการใช้ภาษาอังกฤษจะได้รับโอกาสในการทำงานทั้งในกลุ่มสมาชิกประชาคมอาเซียน และในตลาดแรงงานระดับโลก (เยาวลักษณ์ ยิ้มอ่อน, 2557) จากทิศทางการเติบโตของภาคธุรกิจและความสำคัญของภาษาอังกฤษที่กล่าวเบื้องต้น หลักสูตรภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีพันธกิจหลักในการผลิตบัณฑิตสาขาภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับการทำงานในสถานประกอบการที่ต้องการบัณฑิตที่สื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสาขาภาษาอังกฤษ มีความพร้อมสำหรับตลาดแรงงานในอนาคต หลักสูตรภาษาอังกฤษจึงกำหนดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 1554804 ฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาษาอังกฤษ ในภาคเรียนที่ 2 โดยส่งนักศึกษาไปฝึกงานในสถานประกอบการมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์การทำงานจากสถานที่จริง ประยุกต์ใช้ความรู้ภาษาอังกฤษกับสถานการณ์การทำงานที่หลากหลาย และเพื่อเพิ่มพูนทักษะความเชี่ยวชาญการสื่อสารภาษาอังกฤษ

จากการสำรวจความพึงพอใจของสถานประกอบการที่มีต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาภาษาอังกฤษ ได้ให้ข้อเสนอแนะแก่หลักสูตรภาษาอังกฤษในประเด็นที่ควรพัฒนานักศึกษาให้มีความพร้อมในการใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการฝึกฝนให้มีประสบการณ์ในการสื่อสารกับชาวต่างชาติโดยเน้นที่ทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษในการให้บริการลูกค้าหรือผู้มาติดต่อหน่วยงาน (อมรรัตน์ จิรันดร, 2563) ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาษาอังกฤษในสถานประกอบการณ์จริง โดยมุ่งเน้นไปที่ปัญหาทักษะการฟังและการพูดของนักศึกษาฝึกงานที่สอดคล้องกับรูปแบบการทำงานที่เน้นการใช้ทักษะทั้ง 2 ประเภทนี้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแต่ละบุคคลมีปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษที่แตกต่างกัน การตระหนักถึงปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกงานจะเป็นประโยชน์เพื่อให้อาจารย์ผู้สอน และหลักสูตรภาษาอังกฤษได้นำไปปรับใช้ในด้านการออกแบบรายวิชา กิจกรรมส่งเสริมทักษะการฟังและการพูด รวมทั้งเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษามีทักษะการสื่อสารก่อนออกฝึกประสบการณ์ในสถานการณ์จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษในด้านทักษะการฟังของนักศึกษาฝึกงาน สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษในด้านทักษะพูดของนักศึกษาฝึกงาน สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพภาษาอังกฤษในภาคการเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 44 คน

3.2 การสร้างและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือ

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นข้อคำถามปลายปิด เพื่อให้เลือกตอบ (Check Lists) ได้แก่ เพศ หน่วยงาน และโอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษขณะฝึกงาน

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ทักษะด้านการฟัง ทักษะด้านการพูด เป็นข้อคำถามปลายปิด เพื่อให้เลือกตอบ ซึ่งเป็นแบบสอบถามลักษณะแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามมาตรฐานวัดแบบลิเคิร์ท (Likert's Scale) ซึ่งประกอบด้วยดังนี้

5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับมาก

3 หมายถึง ระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 คำถามความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาการสื่อสารของนักศึกษาฝึกงาน สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เป็นข้อคำถามปลายเปิด เพื่อให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3.2.2 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกงานสาขาภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นแนวทางนำมาสร้างข้อคำถามของแบบสอบถาม

2) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวในการร่างแบบสอบถาม และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อปรึกษาและพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไข และปรับปรุงแล้ว พร้อมแบบประเมินเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruenc: IOC) (Rowinelli and Hambleton, 1977 อ้างถึงในล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2539) ซึ่งได้ผลตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ

4) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปเก็บข้อมูล

3.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามตามกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

1) จัดเตรียมแบบสอบถามออนไลน์ จำนวนทั้งสิ้น 44 ชุด

2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งให้ตอบโดยอิสระ

3) นำแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์และดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1) วิเคราะห์โดยวิธีหาค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) ในแบบสอบถามส่วนที่ 1

2) วิเคราะห์ปัญหาการสื่อสาร โดยใช้ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ในแบบสอบถามส่วนที่ 2 และใช้เกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1997) ในการแปลผลค่าเฉลี่ย ซึ่งประกอบด้วยดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 จัดอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 จัดอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 จัดอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 จัดอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 จัดอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) สำหรับแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเพิ่มเติมในด้านปัญหาการสื่อสาร ในแบบสอบถามส่วนที่ 3

4. สรุปผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	11	25.0
2. หญิง	33	75.0
หน่วยงาน		
1. หน่วยงานราชการ	10	22.7
2. หน่วยงานภาคเอกชนกลุ่มธุรกิจโรงแรม	18	40.9
3. หน่วยงานภาคเอกชนกลุ่มธุรกิจนำเที่ยว	6	13.6
4. หน่วยงานด้านสายการบิน/สนามบิน	7	15.9
5. หน่วยงานอื่น ๆ เช่น โรงเรียนเอกชน และบริษัทเอกชน	3	6.8
โอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษในขณะฝึกงาน		
1. ชาวต่างชาติ	39	54.2
2. เพื่อนร่วมงาน	18	25
3. หัวหน้างาน	11	15.3
4. อื่น ๆ	4	5.6
รวม	**44**	**100**

จากตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 44 คน มีรายละเอียดดังนี้

เพศ พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 44 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 75 รองลงมา เป็นเพศชาย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 25 ตามลำดับ

ประเภทหน่วยงาน พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 44 คน ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาคเอกชน กลุ่มธุรกิจโรงแรม จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อย 40 รองลงมาเป็นหน่วยงานราชการ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 22.7 เป็นหน่วยด้านสายการบินสนามบิน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 15.9 เป็นหน่วยงานภาคเอกชนกลุ่มธุรกิจนำเที่ยวจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 13.6 และหน่วยงานอื่น ๆ จำนวน 3 คน ได้แก่ โรงเรียนเอกชน และบริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 6.8 ตามลำดับ

โอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษในขณะฝึกงาน พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 44 คน ส่วนใหญ่ใช้ภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 รองลงมาคือ เพื่อนร่วมงานจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 25 หัวหน้างานจำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 15.3 และอื่น ๆ จำนวน 4 คน ได้แก่นักเรียนและอาจารย์ชาวต่างชาติ คิดเป็นร้อยละ 5.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟังของนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

(N = 44)

ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟัง	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ฉันไม่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังจากผู้พูดที่พูดเร็ว	3.56	0.78	มาก
2. ฉันพบว่ามันยากที่จะเข้าใจข้อความหากได้ฟังเพียงแค่ครั้งเดียว	3.54	0.69	มาก
3. ฉันไม่เข้าใจข้อความที่ฟังหากผู้พูดออกเสียงภาษาอังกฤษไม่ชัดเจน	3.43	0.92	ปานกลาง
4. ฉันไม่เข้าใจโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่มีความซับซ้อน	3.36	0.86	ปานกลาง
5. ฉันไม่เข้าใจข้อความที่ฟังจากผู้พูดที่มีสำเนียงภาษาอังกฤษที่แตกต่างกัน	3.27	0.97	ปานกลาง
6. ฉันไม่เข้าใจสำนวนและวลีภาษาอังกฤษ	3.27	0.94	ปานกลาง
7. ฉันไม่เข้าใจเรื่องที่ฟังหากเรื่องนั้นเกี่ยวกับบริบทหรือสถานการณ์ที่ฉันไม่มีประสบการณ์มาก่อน	3.25	0.78	ปานกลาง
8. ฉันไม่เข้าใจถ้อยความที่ผู้พูดเรียงลำดับเนื้อหาที่ซับซ้อน	3.15	0.98	ปานกลาง
9. ฉันไม่เข้าใจคำศัพท์ที่ไม่คุ้นเคย	3.06	0.84	ปานกลาง
10. ฉันไม่เข้าใจข้อความที่ฟังหากผู้พูดมีการเชื่อมเสียงระหว่างคำในภาษาอังกฤษ	3.02	0.69	ปานกลาง
รวม	**3.25**	**0.49**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 2 ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟังของนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 และเมื่อพิจารณาปัญหาด้านทักษะการฟังที่พบมากที่สุด 3 อันดับของนักศึกษาฝึกงาน พบว่า นักศึกษาไม่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องที่ฟังจากผู้พูดที่พูดเร็ว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 รองลงมาคือ นักศึกษาพบว่ามันยากที่จะเข้าใจข้อความหากได้ฟังพียงแค่ครั้งเดียว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 และนักศึกษาไม่เข้าใจข้อความที่ฟังหากผู้พูดออกเสียงภาษาอังกฤษไม่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43

สำหรับความคิดเห็นเพิ่มเติม ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาการสื่อสารด้านทักษะการฟังในระหว่างการฝึกงานในระดับมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ได้แก่ สำเนียง ระดับความเร็วในการพูด และคำศัพท์ ตามลำดับ ดังนี้

1) สำเนียง คือ การออกเสียงภาษาอังกฤษแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน มีความหลากหลายด้านสำเนียง เช่น อินเดีย จีน รัสเซีย และฝรั่งเศส ทำให้ยากต่อการทำความเข้าในสิ่งที่พูด

2) ระดับความเร็วในการพูด คือ ระดับความเร็วของการพูดของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถจับใจความเรื่องที่กำลังสื่อสารได้

3) คำศัพท์ คือ ไม่เข้าใจความหมายของคำศัพท์ สำนวนที่ไม่คุ้นเคย และคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่ใช้ในองค์กรที่เป็นศัพท์เฉพาะ

ตารางที่ 3 ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการพูดของนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

(N = 44)

ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการพูด	$\overline{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ฉันมีความรู้ที่จำกัดในการเลือกใช้คำศัพท์ให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์	3.25	0.99	ปานกลาง
2. ฉันมักจะเรียบเรียงประโยคที่จะพูดไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ	3.13	0.85	ปานกลาง
3. ฉันมักจะพูดตะกุกตะกัก ขาดความคล่องแคล่วในการพูดเมื่อฉันไม่มั่นใจ	3.11	0.96	ปานกลาง
4. ฉันมีความรู้ด้านคำศัพท์ที่จำกัดทำให้คู่สนทนาเข้าใจความหมายผิด	3.00	0.91	ปานกลาง
5. ฉันมักจะพูดโดยแปลไทยเป็นอังกฤษจึงทำให้ประโยคที่พูดมีข้อผิดพลาด	2.93	0.89	ปานกลาง
6. ฉันรู้สึกเขินอายเมื่อต้องพูดภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติ	2.86	0.85	ปานกลาง
7. ฉันมีความเข้าใจด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่จำกัดจึงทำให้พูดผิด	2.72	0.78	ปานกลาง
8. ฉันกังวลเกี่ยวกับสำเนียงของฉันเพราะเกรงว่าชาวต่างชาติจะไม่เข้าใจ	2.68	0.93	ปานกลาง
9. ฉันเสียความมั่นใจเมื่อฉันพูดผิดพลาดและมีคนแก้ไขภาษาอังกฤษของฉัน	2.63	0.86	ปานกลาง
10. ฉันไม่สามารถออกเสียงภาษาอังกฤษได้ชัดเจน	2.52	0.69	ปานกลาง
รวม	**2.88**	**0.54**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 3 ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านทักษะการพูดของนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.88

และเมื่อพิจารณาปัญหาด้านทักษะการพูดที่พบมากที่สุด 3 อันดับของนักศึกษาฝึกงาน พบว่า ความรู้ที่จำกัดในการเลือกใช้คำศัพท์ให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ เป็นปัญหาที่พบมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.25 รองลงมาคือ นักศึกษา

มักจะเรียบเรียงประโยคที่จะพูดไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13 และนักศึกษามักจะพูดตะกุกตะกัก ขาดความคล่องแคล่วในการพูดเมื่อไม่มั่นใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11

สำหรับความคิดเห็นเพิ่มเติม ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาการสื่อสารด้านทักษะการพูดในระหว่างการฝึกงานในระดับมากที่สุดจนถึงน้อยที่สุด ได้แก่ คำศัพท์ ความวิตกกังวล และไวยากรณ์ ตามลำดับ

1) คำศัพท์ คือ มีความรู้จำกัดในเรื่องของคำศัพท์ ไม่สามารถเลือกศัพท์ให้ตรงกับบริบทได้ และมีความรู้คำศัพท์เฉพาะในองค์กรไม่เพียงพอ

2) ความวิตกกังวล คือ ตื่นเต้น ไม่กล้าพูด ไม่มั่นใจ และกังวลว่าจะพูดผิด

3) ไวยากรณ์ คือ ไม่สามารถเรียงคำเป็นประโยค และเรียบเรียงไวยากรณ์ไม่ถูกต้อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้นำเสนออภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

5.1 ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการฟังของนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

ปัญหาด้านการฟังของนักศึกษาฝึกงานส่วนใหญ่มีปัญหาในด้านที่เกิดจากผู้พูด เช่น พูดเร็วเกินไป เรื่องของสำเนียง เนื่องจากชาวต่างชาติพูดสำเนียงภาษาอังกฤษที่หลากหลาย เช่น อินเดีย รัสเซีย เป็นต้น และนักศึกษาไม่สามารถจับใจความสำคัญได้ เนื่องจากคู่สนทนาพูดเร็วเกินไปโดยเฉพาะชาวต่างชาติที่เป็นเจ้าของภาษา อีกทั้งเรื่องของคำศัพท์ที่นักศึกษามีความรู้จำกัดเกี่ยวกับศัพท์เฉพาะทางที่ใช้ในการทำงาน ผลการวิจัยที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติน อนุไวยา และคณะ (2561) ได้ศึกษาปัญหาการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของพนักงานโรงแรมแผนกต้อนรับในจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัญหาการฟังภาษาอังกฤษคือ ไม่เข้าใจสำเนียงของลูกค้าชาวต่างชาติ สาเหตุเพราะข้อจำกัดในด้านคำศัพท์ การที่ค้าพูดเร็วเกินไปและไม่เข้าใจลูกค้าเนื่องจากการออกเสียงคำศัพท์รวมไปถึงข้อจำกัดด้านไวยากรณ์ นอกจากนี้ Juan & Abidin (2013) ระบุว่าการขาดความรู้มาก่อนเกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษก็ส่งผลกระทบเช่นกันความสามารถในการฟัง และผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจคำศัพท์อย่างชัดเจนเมื่อผู้พูดลดรูปแบบของคำ ซึ่งตรงกับผลลัพธ์ของ Brownell (1996) พบว่า ข้อความที่ไม่ชัดเจน จะเป็นเรื่องยากในการฟัง ผู้พูดยังมีส่วนทำให้เกิดปัญหาความเข้าใจในการฟัง การค้นพบนี้คล้ายกับการศึกษาของ Cubalit (2014) ซึ่งพบว่าผู้ฟังมีปัญหาในการทำความเข้าใจเมื่อผู้พูดพูดมากเร็ว ในทำนองเดียวกันผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับ Bingol, Celik, Yildiz & Mart (2014) กล่าวว่าความเร็วของผู้พูดอาจทำให้จับข้อความได้ยากเช่นกัน

5.2 ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษด้านการพูดของนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

ปัญหาด้านการพูดของนักศึกษาฝึกงาน เนื่องจากนักศึกษามีความรู้ที่จำกัดในเรื่องของคำศัพท์ ไม่มีประสบการณ์ในการใช้คำศัพท์ในสถานการณ์จริงมาก่อนทำให้ไม่สามารถเลือกคำมาใช้ในบางบริบทได้ถูกต้อง จนเกิดความวิตกกังวล ไม่มีความมั่นใจที่จะพูด เพราะกลัวว่าจะพูดออกเสียงผิด และพูดผิดหลักไวยากรณ์ ทำให้ไม่สามารถสื่อสารหรือโต้ตอบภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จริยา ภักดี, ภาวิณี ยอดอ่อน และรินรดา บินสมะ (2556) ที่สำรวจปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ประกอบการร้านค้า บริเวณหาดเฉวง เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่าปัญหาทางด้านการพูด คือ การไม่สามารถสื่อสาร ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกหลักไวยากรณ์ การไม่สามารถสื่อสารและเข้าใจความต้องการของลูกค้า มีประสบการณ์น้อย ใช้คำศัพท์ไม่ถูกต้อง ไม่มีความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษ ตื่นเต้น ทุกครั้งที่ได้พูดภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติ ไม่สามารถพูดเชื้อเชิญ โน้มน้าว และบอกรายละเอียดข้อมูลของ สินค้าภายในร้านกับลูกค้าต่างชาติ ไม่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่วและไม่สามารถ ใช้สำนวนภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติน อนุไวยา และคณะ (2561) พบว่า ปัญหาการพูดภาษาอังกฤษของพนักงาน คือ

ไม่สามารถอธิบายสิ่งที่ลูกค้าต้องการหรือสงสัยได้ การที่พนักงานต้องคิดเป็นภาษาไทยก่อนที่จะพูดภาษาอังกฤษ การเลือกคำที่เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์การลืมสิ่งที่ได้เรียนรู้มาและพูดในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย และการลืมออกเสียงคำลงท้าย ซึ่ง Fitriani, Apriliaswati & Wardah (2015) ยังระบุว่าในการสื่อสารจริงไม่มีใครให้ความสำคัญกับไวยากรณ์ที่ถูกต้องมากนัก แต่เน้นเนื้อหาและวิธีพูดโต้ตอบ ผู้เรียนรู้อย่างชัดเจนว่าอะไร พวกเขาจะพูดในภาษาต้นทาง แต่เมื่อพวกเขาต้องเปลี่ยนภาษาเอง ในภาษาเป้าหมาย เช่น ภาษาอังกฤษพวกเขามักจะสับสนในการรวมและใช้ที่เหมาะสมคำศัพท์ที่จำเป็น นอกจากนี้ยังเพิ่มเติมอีกว่า ผู้เรียนอาจเผชิญหน้ากับความรู้สึกบางอย่าง เช่น ประหม่า วิตกกังวล เขินอาย ความรู้สึกกลัว หรือกลัวสิ่งที่แย่กว่าเกิดขึ้น ไม่ว่าพวกเขาจะพยายามพูดให้ดีขึ้น ผู้เรียนเองต้องตระหนักถึงปัญหาทางจิตใจของตนเองและจัดการกับสภาวะวิตกกังวลของตนเอง เพื่อให้สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ดีขึ้น

ทั้งนี้ จากการเรียนในห้องเรียนกับการใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริงมีความแตกต่างกัน การเรียนในห้องเรียนกับอาจารย์ชาวไทยและชาวต่างชาติ มีทั้งการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ทำให้นักศึกษาอาจไม่คุ้นเคยกับสำเนียงที่หลากหลาย เมื่อจะต้องใช้ภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง จึงทำให้เกิดปัญหาได้ (สุภาพร เจริญสุข และกิตติมา ตัณติหาชัน, 2562)

6. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

6.1.1 ด้านการฟัง อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการฟัง-พูด ควรเพิ่มโอกาสให้นักศึกษาได้ฟังสำเนียงที่หลากหลายและมีระดับความเร็วในการพูดที่แตกต่างกัน โดยอาจจะมีการสอนที่เป็นสื่อวิดีโอที่สะท้อนถึงการสื่อสารภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง และมีการสื่อสารภาษาอังกฤษทั้งที่เป็นเจ้าของภาษาและไม่ใช่เจ้าของภาษา เพื่อให้นักศึกษาได้คุ้นชินกับสำเนียงและระดับความเร็วในการพูดที่แตกต่างกัน

6.1.2 ด้านการพูด อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาภาษาอังกฤษวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน เช่น ภาษาอังกฤษสำหรับธุรกิจโรงแรม ภาษาอังกฤษสำหรับมัคคุเทศก์ ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว ควรเพิ่มเนื้อหาด้านคำศัพท์เฉพาะ และประโย ค สำนวนสำคัญที่ใช้ในแต่ละอาชีพ

6.1.3 ด้านการจัดการของหลักสูตรภาษาอังกฤษ ควรให้นักศึกษาได้เรียนรู้การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการทำงานในสถานการณ์จริง ผ่านการจัดกิจกรรมของหลักสูตร เช่น การทัศนศึกษาสถานประกอบการ การเชิญวิทยากร บรรยายความรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษในอาชีพ และการสนับสนุนให้นักศึกษามีโอกาสฝึกงานมากกว่า 1 ครั้ง

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรเพิ่มเครื่องมือวิจัย เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการทำ focus group เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือในเชิงคุณภาพ

6.2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้ประกอบการและนักศึกษาฝึกงาน ในด้านปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษ

7. เอกสารอ้างอิง

กฤติน อนุไวยา, มาริษา บุญทศ และณัฐวิภา วิเศษทรานนท์. (2561). *ปัญหาการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของพนักงานโรงแรมแผนกต้อนรับในจังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. สืบค้นจาก http://blog.bru.ac.th

จริยา ภักดี, ภาวิณี ยอดอ่อน และรินรดา บินสมะ. (2556). *สำรวจปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการ สื่อสารของผู้ประกอบการร้านค้า บริเวณหาดเฉวง เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสากล, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

ณัฏฐ์นรี ฤทธิรัตน์ และธัญภา ชิระมณี. (2557). *ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาทักษะการพูด ภาษาอังกฤษของนักศึกษาไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. คณะศิลปศาสตร์, สาขาการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เยาวลักษณ์ ยิ้มอ่อน. (2557). “การใช้ภาษาอังกฤษในการประกอบอาชีพของบัณฑิตไทยในเขตกรุงเทพมหานคร”. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*. 5(2), 191-204.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ชมรมเด็ก.

สุภาพร เจริญสุข และกิตติมา ตันติหาชัย. (2562). “การศึกษารูปแบบของสถานประกอบการ ปัญหาและกลยุทธ์การแก้ปัญหาการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกงานระดับมหาวิทยาลัย”. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 30, 75-80. doi: 10.14456/asj-psu.2019.8

อมรรัตน์ จิรันดร. (2563). “ความพึงพอใจของสถานประกอบการที่มีต่อการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิชาอังกฤษ”. *การประชุมสัมมนาทางวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 30 ประจำปี 2563*. 1836-1843.

Best, J. W. (1977). *Research in Education*. Boston MA: Allyn and Bacon.

Bingol, M.A., Celik, B., Yildiz, N. & Mart, C. T. (2014). “Listening Comprehension Difficulties encountered by students in second language learning class”. *Journal of Education and instructional studies in world*. Retrieved February 20, 2016, from https://bit.ly/39usCgr

Brownell, J. (1996). *Listening attitude, principle, and skills*. U.S.A: A Simon & Schuster Company.

Cubalit, A. N. (2014). *Listening Comprehension Problem of Thai English Learners (Doctoral dissertation).* Retrieved February 20, 2016, from https://independent.academia.edu/TJulamonthol

Fitriani, D. A., Apriliaswati, R. and Wardah. (2015). “A Study on Student’s English Speaking Problems in Speaking Performance”. *Jurnal Pendidikan dan Pembelajaran Khatulistiwa*. 4(9). Retrieved from https://bit.ly/2Ja9bi2

Juan, W. X. & Abidin, M. J. Z. (2013). *English Listening Comprehension Problems of Students from China Learning English in Malaysia*. Unpublished Doctoral dissertation, University Sains Malaysia, Malaysia.

ทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ATTITUDES TOWARDS ONLINE LEARNING OF ENGLISH MAJOR STUDENTS, FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, SONGKHLA RAJABHAT UNIVERSITY

อุรารัตน์ ปานรอด[1]*, เสาวณี ทับเพชร[2], ชุตินธร สุวรรณมณี[3] และฑิตฐิตา สินรักษา[4]

Urarat Parnrod[1]*, Saowanee Thapphet[2], Chutintorn Suwanmanee[3] and Dhitthita Sinraksa[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 45 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิจัย พบว่า ทัศนคติของนักศึกษาทีมีต่อการทำงานของอุปกรณ์ที่ใช้และความเร็วของอินเตอร์เน็ตส่งผลต่อการเรียนออนไลน์อยู่ในระดับ 5 เห็นด้วยมากที่สุด (Mean = 4.53, S.D. = 0.92) รองลงมาคือ สื่อการเรียนออนไลน์เป็นสื่อที่เป็นประโยชน์และสามารถเข้าถึงได้ง่าย (Mean = 3.95, S.D. = 0.90) ซึ่งอยู่ในระดับ 4 เห็นด้วยมาก และ การเรียนออนไลน์ทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบมากขึ้น (Mean = 3.87, S.D. = 0.88) ซึ่งอยู่ในระดับ 4 เห็นด้วยมาก ผลของงานวิจัยชิ้นนี้อาจเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์ นักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษแบบออนไลน์ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : ทัศนคติ, การเรียนออนไลน์, นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ

Abstract

This study aimed to study attitudes towards online learning of English major students who were studying in the second year in the Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University. The questionnaire was used as the instrument of the study. The data obtained was analyzed by using Mean and Standard Deviation. The results showed that the attitudes rated the highest based on the mean scores was 'the operation of device and the speed of the Internet affect online learning' (Mean = 4.53, S.D. = 0.92), interpreted as in level 5, Strongly Agree, followed by 'learning materials used for online learning are useful and easy to access' (Mean = 3.95, S.D. = 0.90), interpreted as in level 4, Agree, and 'online learning increases students' responsibilities' (Mean = 3.87, S.D. = 0.88), interpreted as in level 4, Agree. It is expected

[1, 4] อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการท่องเที่ยว วิทยาลัยนวัตกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[3] อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: urarat.parnrod@gmail.com

that the data obtained would be beneficial to teachers, students and the others concerned online learning. Also, it could be used as the guideline for making online learning more effective.

Keywords : attitudes, online learning, English major students

1. บทนำ

การเรียนการสอนในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น ที่ผ่านมาการเรียนการสอนจะมีขึ้นในห้องเรียนเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันการเรียนแบบออนไลน์ค่อย ๆ มีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากการเกิดวิกฤติโควิด-19 ดังนั้นบรรดาสถาบันการศึกษาในประเทศไทย ต่างมุ่งพัฒนาการเรียนการสอนแบบออนไลน์ โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา (วรวุฒิ มั่นสุขผล และปุณเชษฐ์ จินางศุกะ 2558)

หลาย ๆ ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนออนไลน์มาจากผู้เรียนโดยตรง เช่นด้านสติปัญญา ความถนัดจากความรู้เดิม ทัศนคติด้านการเรียน การมีแรงจูงใจในการเรียน และการใช้กลยุทธ์ในการเรียน จากผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ปัจจัยด้านตัวผู้เรียนนั้น ได้แก่ทัศนคติต่อการเรียนรวมไปจนถึงปัจจัยในด้านการเรียนการสอน มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน อีกทั้งยังส่งผลต่อความสำเร็จในด้านการเรียนรู้ภาษาที่ 2 หรือ ภาษาต่างประเทศของผู้เรียน (นุชนาฎ วรยศศรี, 2544)

การเกิดทัศนคติของคนเกิดจากแหล่งทัศนคติที่หลากหลาย เช่น ประสบการณ์เฉพาะอย่าง การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น และ การเลียนแบบจากบุคคลอื่น (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2530; ดารา ทีปะปาล, 2542; ณัฐกานต์ ประเสริฐสังห์, 2555) นอกจากนั้น จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยหลายชิ้นศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติในการเรียนออนไลน์ และเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ และนักเรียนมัธยม (ระพีพรรณ ฉลองสุข และคณะ, 2557; เกตุม สระบุรินทร์ และคณะ, 2559; เมธาวี จำเนียร และกรกฎ จำเนียร, 2561) ดังนั้น ข้อมูลเพิ่มเติมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ที่ได้จากกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีประสบการณ์ตรงในการเรียนออนไลน์ น่าจะช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ และเตรียมความพร้อมนักศึกษาในการเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคต

ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่มีประสบการณ์ตรงในการเรียนออนไลน์ โดยเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาเรื่อง ทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ทีมผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

3.1 ทัศนคติ

คำจำกัดความของ ทัศนคติ สรุปได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปคำจำกัดความของ “ทัศนคติ”

ที่มา	คำจำกัดความของ “ทัศนคติ”
Allport (1968: p. 17)	ความรู้สึกที่เกิดจากประสบการณ์ซึ่งเป็นแรงที่จะกำหนดทิศทาง หรือมีผลในการเปลี่ยนแปลงของการสนองตอบของบุคคลต่อสิ่งต่าง ๆ
Munn (1971: p. 71)	ความรู้สึก และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งของบุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอใด ๆ ซึ่งอาจส่งผลให้บุคคลนั้น ๆ พร้อมที่จะตอบสนองด้านพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด
Fishbein & Ajzen (1975: p. 6)	ความโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะ ที่ชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ (2531: น. 179)	ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความคิด อารมณ์ และการกระทำ
บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2540: น. 11-12)	ท่าทีหรือความรู้สึกที่มีต่อบางรวมไปถึงกิริยาท่าทีความรู้สึกรวม ๆ ของบุคคลที่เกิดจากความพร้อม หรือความโน้มเอียงของจิตใจหรือประสาท ซึ่งแสดงออกเพื่อโต้ตอบต่อสิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยจะแสดงออกในทางสนับสนุนเห็นดีเห็นชอบด้วยหรือต่อต้าน ไม่เห็นดีเห็นชอบด้วยก็ได้
พัชราภา เขียวขำ (2546: น. 33)	เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้มากกกว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง ซึ่งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น ศาสนา ความเชื่อในสังคม และขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม สื่อมวลชนต่าง ๆ อาจมีอิทธิพลต่อทัศนคติ

นอกจากนั้น ยังพบว่า ทัศนคติ เป็นส่วนประกอบของแรงจูงใจซึ่งกระตุ้นความรู้สึกของผู้เรียนให้อยากเรียนรู้ภาษานั้น ๆ อีกทั้งส่งผล โดยตรงต่อกระบวนการการเรียนรู้ภาษาและควบคุมวิธีการเรียนรู้ภาษาแม่และภาษาต่างประเทศให้ประสบความสำเร็จ รวมไปถึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยเอื้อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาที่ดีขึ้น (Stark & Paltridge, 1996; Karahan, 2007; Kara, 2009)

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า ทัศนคติ มักจะเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งมีผลต่อการกระทำต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในบริบทของงานวิจัยชิ้นนี้ ทัศนคติในเชิงลบอาจส่งผลต่อการเรียนออนไลน์ ดังนั้น หากอาจารย์ผู้รับผิดชอบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเข้าใจถึงทัศนคติในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา อาจช่วยผลักดันนักศึกษาให้มีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.2 การเรียนออนไลน์

คำจำกัดความของ การเรียนออนไลน์ สรุปได้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปคำจำกัดความของ “การเรียนออนไลน์”

ที่มา	คำจำกัดความของ “การเรียนออนไลน์”
มนต์ชัย เทียนทอง (2545: น. 51)	การเรียนรู้ด้วยระบบ อิเล็กทรอนิกส์ เช่น ซีดีรอม เครือข่ายอินทราเน็ต เครือข่ายอินเทอร์เน็ต เครือข่ายเอ็กซ์ทราเน็ตระบบเสมือนจริง (Virtual Reality System) และสื่ออื่น ๆ
ถนอมพร เลาหจรัสแสง (2547: น. 5)	การเรียนเรียนรู้ เนื้อหาหรือสารสนเทศสำหรับการสอนหรือการอบรม ซึ่งใช้การนำเสนอด้วยตัวอักษร ภาพนิ่ง ผสมผสานกับการใช้ภาพเคลื่อนไหววีดิทัศน์และเสียง โดยอาศัยเทคโนโลยีของเว็บ (Web Technology) ในการถ่ายทอดเนื้อหา รวมทั้งใช้เทคโนโลยีการจัดหลักสูตร (Course Management System) ในการบริหารจัดการงานสอนต่าง ๆ
ปรัชญนันท์ นิลสุข (2547: น. 7)	การจัดกระบวนการและ การใช้ประโยชน์จากสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตที่ ออกแบบการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ ไม่ยึดติดกับเวลาและ ความก้าวหน้าในการเรียนรู้
ปัทมา นพรัตน์ (2548: น. 15)	เป็นการศึกษาเรียนรู้ผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต (Internet) หรืออินทราเน็ต (Intranet)

นอกจากนั้น ยังพบว่า การเรียนออนไลน์ ควรเพิ่มแบบทดสอบหลังจากเรียนจบเพื่อวัดผลการเรียน รวมทั้งจัดให้ระบบบันทึก ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการเรียน (ถนอมพร เลาหจรัสแสง 2545)

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า การเรียนออนไลน์ มักจะเกี่ยวกับ การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ดังนั้นความตระหนักถึงเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ อันอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน อาจช่วยให้การเรียนออนไลน์เป็นไปอย่างราบรื่นขึ้น

ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์ นักศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษรวมไปถึงภาษาอื่น ๆ แบบออนไลน์ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรสำหรับงานวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

สำหรับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้ คือนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา จำนวน 45 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ในการเรียนออนไลน์

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามนักศึกษา ซึ่งพัฒนาตามหลักการที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ทัศนคติของนักศึกษาต่อการเรียนออนไลน์ ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ

คำถามมีลักษณะแบบมาตราส่วนการประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

5 = เห็นด้วยมากที่สุด

4 = เห็นด้วยมาก

3 = เห็นด้วยปานกลาง

2 = เห็นด้วยน้อย

1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักศึกษาต่อการเรียนออนไลน์ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีการดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

4.3.1 ประสานกับอาจารย์ผู้สอนของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อนัดหมายวันและเวลาในการแจกแบบสอบถาม

4.3.2 ก่อนกลุ่มตัวอย่างเริ่มทำแบบสอบถาม มีการแจ้งถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม รวมไปถึงวิธีการกรอกแบบสอบถาม

4.3.3 แจกแบบสอบถามให้แก่กลุ่มตัวอย่างและรับแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทีมผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนี้

4.4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลเชิงปริมาณได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ทัศนคติของนักศึกษาต่อการเรียนออนไลน์ คำนวณค่าสถิติ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้วิเคราะห์ผลระดับทัศนคติของนักศึกษาต่อการเรียนออนไลน์

ใช้เกณฑ์การแปลความหมายของ Best (1970) ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง ระดับมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง ระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง ระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง ระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	0.00 – 1.49	หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4.4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักศึกษาต่อการเรียนออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

5.1 ระดับทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

จากข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 2 ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับ ทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผลการวิเคราะห์แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์

รายการ	Mean ($\bar{X}$)	Standard Deviation (S.D.)	ระดับ
1. การเรียนออนไลน์เป็นเรื่องที่ยากในการทำความเข้าใจหากไม่มีความคุ้นเคยหรือการได้รับคำแนะนำที่ดี	3.50	0.89	มาก
2. การเรียนออนไลน์อย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องที่ยาก	3.21	1.07	ปานกลาง
3. การเรียนออนไลน์กระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน	2.79	0.84	ปานกลาง
4. การเรียนออนไลน์ทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบมากขึ้นเพราะต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตลอดเวลา	**3.87**	0.88	มาก
5. การเรียนออนไลน์ทำให้นักศึกษาห่างจากสังคมภายนอก หรือบุคคลรอบข้างมากขึ้น	3.26	1.11	ปานกลาง
6. การเรียนออนไลน์ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจในบทเรียนได้ดีขึ้น	2.63	0.75	ปานกลาง
7. การเรียนออนไลน์ทำให้กิจกรรมการเรียนน่าสนใจมากยิ่งขึ้น	2.53	0.73	ปานกลาง
8. การเรียนออนไลน์ทำให้มีการติดต่อสื่อสารเกิดขึ้นระหว่างผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน และผู้เรียน	3.42	1.08	ปานกลาง
9. สื่อการเรียนออนไลน์เป็นสื่อที่เป็นประโยชน์และสามารถเข้าถึงได้ง่าย	**3.95**	0.90	มาก
10. การทำงานของอุปกรณ์ที่ใช้และความเร็วของอินเตอร์เน็ตส่งผลต่อการเรียนออนไลน์	**4.53**	0.92	มากที่สุด
ภาพรวม	**3.36**	**0.13**	**ปานกลาง**

ตารางที่ 3 แสดงภาพรวมเกี่ยวกับทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ของผู้เรียนแบ่งเป็น 10 ข้อ คือ มีระดับทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.36) และเมื่อพิจารณาแต่ละความคิดเห็นโดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยแล้วพบว่ามากที่สุดคือ การทำงานของอุปกรณ์ที่ใช้และความเร็วของอินเตอร์เน็ตส่งผลต่อการเรียนออนไลน์ ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.92) รองลงมาคือ สื่อการเรียนออนไลน์เป็นสื่อที่เป็นประโยชน์และสามารถเข้าถึงได้ง่าย ($\bar{X}$ = 3.95, S.D. = 0.90)

การเรียนออนไลน์ทำให้นักศึกษามีความรับผิดชอบมากขึ้นเพราะต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตลอดเวลา ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.88) การเรียนออนไลน์เป็นเรื่องที่ยากในการทำความเข้าใจหากไม่มีความคุ้นเคยหรือการได้รับคำแนะนำที่ดี ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.89) การเรียนออนไลน์ทำให้มีการติดต่อสื่อสารเกิดขึ้นระหว่างผู้สอน เพื่อนร่วมชั้นเรียน และผู้เรียน ($\bar{X}$ = 3.42, S.D. = 1.08) การเรียนออนไลน์ทำให้นักศึกษาห่างจากสังคมภายนอก หรือบุคคลรอบข้างมากขึ้น ($\bar{X}$ = 3.26, S.D. = 1.11) การเรียนออนไลน์อย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องที่ยาก ($\bar{X}$ = 3.21, S.D. = 1.07) การเรียนออนไลน์กระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 2.79, S.D. =0.84) การเรียนออนไลน์ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจในบทเรียนได้ดีขึ้น ($\bar{X}$ = 2.63, S.D. = 0.75) และ การเรียนออนไลน์ทำให้กิจกรรมการเรียนน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ($\bar{X}$ = 2.53, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

การที่ข้อคำถามที่ 10 การทำงานของอุปกรณ์ที่ใช้และความเร็วของอินเตอร์เน็ตส่งผลต่อการเรียนออนไลน์ ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.92) ได้ค่าเฉลี่ยมากที่สุด อาจเป็นเพราะในการเรียนออนไลน์มีความจำเป็นที่จะต้องมีอุปกรณ์และความเร็วอินเตอร์เน็ตที่เสถียร เพื่อให้การเรียนออนไลน์เป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งผลในส่วนนี้สอดคล้องกับผลของงานวิจัยของ Ullah et al. (2017) ซึ่งพบว่า การทำงานของคอมพิวเตอร์ที่ช้าลงและการเชื่อมต่ออินเตอร์เน็ตที่บกพร่องทำให้ไม่สามารถเรียนอนไลน์ได้ นอกจากนั้น การที่ข้อคำถามที่ 3 6 และ 7 แสดงค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เป็นไปได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่อยากมีส่วนร่วมทำกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อาจช่วยเพิ่มความน่าสนใจของกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษากลุ่มดังกล่าว และทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เมื่อศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดมากขึ้น พบว่า ข้อคำถามที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ลำดับสุดท้าย สะท้อนทัศนคติในเชิงลบเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์ ซึ่งแสดงผล ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

รายการ	Mean ($\bar{X}$)	Standard Deviation (S.D.)	ระดับ
3. การเรียนออนไลน์กระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน	2.79	0.84	ปานกลาง
6. การเรียนออนไลน์ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจในบทเรียนได้ดีขึ้น	2.63	0.75	ปานกลาง
7. การเรียนออนไลน์ทำให้กิจกรรมการเรียนน่าสนใจมากยิ่งขึ้น	2.53	0.73	ปานกลาง

ตารางที่ 4 แสดงระดับทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ลำดับสุดท้าย คือ การเรียนออนไลน์กระตุ้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 2.79, S.D. =0.84) การเรียนออนไลน์ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และเข้าใจในบทเรียนได้ดีขึ้น ($\bar{X}$ = 2.63, S.D. = 0.75) และ การเรียนออนไลน์ทำให้กิจกรรมการเรียนน่าสนใจมากยิ่งขึ้น ($\bar{X}$ = 2.53, S.D. = 0.73) เป็นไปได้ว่าหากเตรียมการสอนออนไลน์ให้ครบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1) เนื้อหาและสื่อการเรียน

2) ระบบนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร

3) ระบบการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน

4) ระบบการวัดและการประเมินผล

5) ระบบสนับสนุนการเรียน

6) ผู้สอนและผู้เรียน

ที่มา : ฐาปนีย์ ธรรมเมธา (2557: น. 11-17)

อาจช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีทัศนคติในเชิงบวกมากขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจบทเรียนมากขึ้นผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับที่ กฤษณา สิกขมาน (2554) กล่าวไว้ว่า การเรียนการสอนออนไลน์ จำเป็นต้องมีการออกแบบไว้อย่างเป็นระบบ จึงจะทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดสถานที่และเวลา

5.2 ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักศึกษาต่อการเรียนออนไลน์

จากข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 3 ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับ ข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักศึกษาต่อการเรียนออนไลน์ พบว่าข้อมูลส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับประเด็นอื่น ที่นอกเหนือไปจากทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนออนไลน์ ผลการวิเคราะห์สรุปได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) จุดประสงค์ของรายวิชามีผลต่อการเรียนออนไลน์

ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง

- รายวิชาที่เน้นเนื้อหามากเป็นพิเศษ อาจไม่ส่งผลกระทบมากกับการเรียนออนไลน์ แต่ในบางรายวิชาที่เน้นปฏิบัติ หากเรียนออนไลน์อาจส่งผลต่อการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ

- ควรให้สอบถามนักศึกษาก่อนเริ่มการเรียนการสอน เกี่ยวกับแนวทางในการเรียนออนไลน์ของรายวิชานั้น ๆ เพื่อนักศึกษาจะได้เตรียมตัวเพื่อเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ดดยไม่มีผลกระทบด้านลบในภายหลัง

2) การใช้แอพพลิชั่นเพื่อช่วยพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ

ข้อเสนอแนะจากลุ่มตัวอย่าง

- ด้านการฟัง ส่วนใหญ่ใช้ BBC News YouTube ด้านการเขียน ไม่ค่อยมีแอพพลิเคชั่น ส่วนใหญ่จะเรียนในชั้นเรียน

- แอพพลิเคชั่น Grammarly ช่วยเรื่องการฝึกไวยากรณ์

6. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยเรื่อง ทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีข้อเสนอแนะในด้านการเรียนการสอนและในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะด้านการเรียนการสอน

6.1.1 ผู้สอนควรสอบถามและให้คำแนะนำเบื้องต้นแก่นักศึกษา เกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมในการเรียนออนไลน์ เช่น การเตรียมอุปกรณ์และสัญญาณอินเตอร์เน็ต เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนออนไลน์

6.1.2 ผู้สอนควรศึกษาความต้องการ และความคิดเห็นของนักศึกษาในรายวิชานั้น ๆ เพื่อเตรียมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับข้อมูลที่ได้มา

6.1.2 ผู้สอนควรแนะนำการใช้แอพพลิเคชั่นที่หลากหลาย ในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษหรือแก่นักศึกษา เพื่อช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในระยะยาว

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

6.2.1 ควรพัฒนาบทเรียนออนไลน์ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน สร้างทัศนคติในเชิงบวกเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์ และตอบสนองผู้เรียนที่มีรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) ที่หลากหลาย

6.2.2 ควรศึกษาทัศนคติต่อการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ในหลายชั้นปี หรือนักศึกษาสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น สาขาวิชาภาษาไทย และสาขาวิชาพัฒนาชุมชน เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ อันนำไปสู่ การออกแบบบทเรียนออนไลน์ที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนที่แตกต่างกัน

7. เอกสารอ้างอิง

กฤษณา สิกขมาน. (2554). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการสื่อสารภาษาอังกฤษธุรกิจ โดยการใช้การสอนแบบ E-Learning*. กรุงเทพฯ: รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยศรีปทุม.

เกตุม สระบุรินทร์, ศราวุฒิ แย้มดี และณัฏฐวัฒน์ ไชยโพธิ์. (2559). ทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียนต่อการใช้บทเรียนออนไลน์ด้วยโปรแกรม Moodle กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. *รายงานการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7*. 1(1), น. 309-319.

ฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2557). อีเลิร์นนิง : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ e-Learning: from theory to practice. โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

ณัฐกานต์ ประเสริฐสังห์. (2555). *ทัศนคติของนักเรียนโรงเรียนนวมินทราชินูทิศสตรีวิทยาพุทธมณฑลที่มีต่อระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Online Social Network) ในปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ดารา ทีปะปาล. (2542). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการตลาดคณะวิทยาการจัดการสถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2547). *คอมพิวเตอร์ช่วยสอน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาโสตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นุชนาฏ วรยศศรี. (2544). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของ นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนครใต้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2540). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). ฉบับปรับปรุงใหม่ล่าสุด. กรุงเทพฯ: เจริญผล

ปัทมา นพรัตน์. “e-Learning ทางเลือกใหม่ของการศึกษา”. *วารสารกรมวิทยศาตร์บริการปริทัศน์*. 5(167), น. 15-16.

ปรัชญนันท์ นิลสุข. “อีเลิร์นนิง (e-Learning)”. *วารสารวิทยบริการ*. 15(2), น. 1-16.

พัชราภา เขียวขำ. (2546). *กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์โครงการตราสินค้าไทยของกรมส่งเสริมการส่งออก*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมธาวี จำเนียร และกรกฎ จำนัยร. (2561). ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของนักเรียน จ.นครศรีธรรมราช ในการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียน. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 12(2), น. 188-195.

มนต์ชัย เทียนทอง. (2545). *การออกแบบและพัฒนาคอร์สแวร์สำหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

ยงยุทธ์ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. (2531). *ความหมายของทัศนคติ*. สืบค้นจาก http://www.repository.rmutt.ac.th/

ระพีพรรณ ฉลองสุข และคณะ. (2557). “พฤติกรรมและทัศนคติของนักศึกษา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเรียน”. *ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 7(2), น. 802-812.

วรวุฒิ มั่นสุขผล และปุณเชษฐ์ จินางศุกะ. (2558). “การศึกษาพฤติกรรมและความต้องการใช้อีเลิร์นนิงของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร”. *ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 8(3), น. 348-358.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2530). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.

Allport, G. W. (1968). *Reading in attitude theory and measurement*. New York: John Welley & Sons.

Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intentions and behaviour: An introduction to theory and research*. Boston, MA: Addison-Wesley.

Kara, A. (2009). The effect of a “Learning Theory” Unit on students towards learning. *Australian Journal of Teacher Education*. *34*(3), p. 100-113.

Karahan, F. (2007). Language attitudes of Turkish students towards the English language and its use in Turkish context. *Journal of Arts and Sciences*. p. 73-87.

Munn. (1971). *Norman, introduction to psychology*. Boston: Houghton Muffin.

Starks, D. & Paltridge, B. (1996). “A note on using sociolinguistic methods to study non-native attitudes towards English”. *World Englishes*. 15(2), p. 217-224.

Ullah, O., Khan, W. & Khan, A. (2017). Students’ attitude towards online learning a tertiary level. *PUTAJ-Human Soc Sci*. 25(1-2), p. 63-82.

การพัฒนาบัณฑิตตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ

DEVELOPMENT OF GRADUATE BASED ON EXPECTED LEARNING OUTCOMES IN ENGLISH FOR SERVICE SECTORS PROGRAM

สมหมาย โชติรัตน์[1]*, ณับปราณ เตียวสกุล[2], โสภิดา ขาวหนูนา[3], ปนัดดา ศิริพานิช[4] และนิสิตา ฤทธาภิรมย์[5]

Sommai Chotirat[1]*, nabpran Teawsakul[2], Sopida Kaonuna[3], Pandda Siripanich[4] and Nisita Ritdhapirom[5]

บทคัดย่อ

วิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจากสถานประกอบการ ศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบันที่มีต่อสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 194 คน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการด้านธุรกิจบริการ 52 คน ศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบันของหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการจำนวน 142 คน โดยใช้แบบสอบถามลักษณะเป็นข้อคำถามชนิดประเมินค่าแบบขั้วเดียว (Unipolar Likert Scale) 5 ระดับ คือ 4 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง 3 = เห็นด้วย 2 = ไม่เห็นด้วย 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 0 = ไม่มีความคิดเห็น ทั้งนี้ข้อคำถามในแบบสอบถามครอบคลุมมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการคาดหวังผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.84) ในขณะที่ศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันคาดหวังผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.57)

คำสำคัญ : ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง, หลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ, มาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

Abstract

This study aims to explore future trends and expected learning outcomes that the employers, graduates and current students expect from graduating in English for Service Sectors program. There were 194 participants including 52 employers and 142 graduates and current students in English for Service Sectors program. The data was collected by the Unipolar-Likert-Scale questionnaire which was ranked as 4 = extremely agree, 3 = agree, 2 = disagree, 1 = extremely disagree, and 0 = no idea. Besides, the questionnaire covered five domains of learning outcomes in Thailand Qualifications Framework for Higher

1 ประธานหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์, กรรมการหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

3 กรรมการหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., กรรมการหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

5 ดร., กรรมการหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

* Corresponding author, E-mail: sommai.ch@skru.ac.th

Education (TQF); ethics and moral, knowledge, cognitive skills, interpersonal and responsibility, and numerical analysis, communication and information technology skills. The findings reveal that the highest average score from employers in service businesses was ethics and moral (X= 3.84) whereas the highest average score from graduates and current students was interpersonal skills and responsibility (X=3.57).

Keywords : expected learning outcomes, English for Service Sectors program, Thailand Qualifications Framework for Higher Education (TQF)

1. บทนำ

เป็นที่ทราบกันดีว่าโลกปัจจุบันนี้เป็นโลกแห่งการแข่งขันด้านกำลังความสามารถของประชากร ซึ่งสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถที่ชัดเจนคือ การศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF : HEd) ซึ่งเป็นกรอบที่แสดงถึงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ รวมทั้งระบบและกลไกที่สร้างความมั่นใจในประสิทธิผลการพัฒนาคุณภาพและความสามารถของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ โดยกำหนดให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถในสมรรถนะหลัก 5 ด้าน ประกอบด้วย สมรรถนะที่ 1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม สมรรถนะที่ 2 ด้านความรู้ สมรรถนะที่ 3 ด้านทักษะทางปัญญา สมรรถนะที่ 4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และสมรรถนะที่ 5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

การพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในสาขาที่เกี่ยวกับธุรกิจบริการที่เน้นการให้บริการแก่ลูกค้าเป็นหลักก็เป็นอีกสาขาหนึ่งที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะครบทั้ง 5 สมรรถนะหลัก โดยมีการสอดแทรกเนื้อหาหรือวิธีการที่เสริมสร้างสมรรถนะต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อย่างไรก็ตามการให้ความสำคัญแต่ละสมรรถนะหลักก็ต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของสาขา ซึ่งผู้ที่กำหนดสมรรถนะหลักที่สำคัญของผู้เรียนส่วนใหญ่มาจากความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในระหว่างที่กำลังศึกษาและเมื่อจบการศึกษา ได้แก่ ผู้รับผิดชอบหลักสูตร ผู้เรียน และผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิต หมายถึง หัวหน้างาน นายจ้าง หรือบุคคลที่ทำหน้าที่บังคับบัญชาที่มีอำนาจในการจ้างหรือให้ค่าตอบแทนทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิตจึงถือเป็นบุคคลกลุ่มสำคัญที่หลักสูตรจะต้องให้ความสำคัญเป็นลำดับต้นๆ เนื่องจากผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิตมีอำนาจในการจ้างหรือประเมินคุณภาพในการทำงาน ดังนั้นผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิตจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีอิทธิพลในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดีที่สุด นอกจากนี้กลุ่มผู้เรียนก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองโดยตรง ดังนั้นผู้เรียนจึงเป็นกลุ่มที่สามารถสะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของตนเองได้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญและได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาแนวโน้มและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจากสถานประกอบการ ศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบันที่มีต่อสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการขึ้น เพื่อผู้รับผิดชอบหลักสูตรจะได้นำข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตในหลักสูตร ให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับของสังคม สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิตในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวโน้มและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจากสถานประกอบการ ศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบันที่มีต่อสาขาภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF: HEd) หมายถึง กรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes) ที่ได้มาตรฐานเชิงคุณภาพเพื่อประกันคุณภาพของผู้จบการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในแต่ละหลักสูตร อีกทั้งยังเป็นหลักประกันด้านคุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันใดๆ ในประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับและเทียบเคียงกันได้ใน

สถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ โดยเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย โดยมั่นใจถึงคุณภาพของผู้จบการศึกษาที่มีมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่คาดหวัง สามารถประกอบอาชีพหรือเป็นที่พึงพอใจของผู้ประกอบการ ซึ่งผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติประกอบด้วยผลลัพธ์การเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

3.2 การประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร

การประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร หมายถึง ระบบการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามเป้าหมายของหลักสูตร เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องและเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้รับบริการทางการศึกษา ได้แก่ สถานประกอบการ ผู้เรียน หรือผู้ปกครอง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร จึงเป็นระบบในการควบคุมการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมของหลักสูตรให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 โดยครอบคลุม 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การกำกับมาตรฐาน องค์ประกอบที่ 2 บัณฑิต องค์ประกอบที่ 3 นักศึกษา องค์ประกอบที่ 4 อาจารย์ องค์ประกอบที่ 5 หลักสูตร การเรียนการสอนและการประเมินผู้เรียน และ องค์ประกอบที่ 6 สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

จะเห็นได้ว่า การผลิตบัณฑิต ถือเป็นเป้าหมายหลักของทุกหลักสูตร ซึ่งผู้ที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดคุณสมบัติของบัณฑิตนั้นควรมาจากผู้ที่ใช้บัณฑิตโดยตรง หลังจากนั้นหลักสูตรจึงจะสามารถจัดระบบการบริหารและการดำเนินกิจกรรมภายในหลักสูตร อาทิ การคัดเลือกนักศึกษา การกำหนดอาจารย์ผู้สอน การจัดการเนื้อหาสาระรายวิชา การประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ และการจัดหาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ให้มีความสอดคล้องในการผลิตบัณฑิตที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงแรง และเพื่อส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาได้รับการยอมรับจากสังคมภายนอกได้ดีมากขึ้นด้วย

3.3 ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังจากผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิต คือ ผู้บังคับบัญชาหรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในการว่าจ้าง จ่ายค่าตอบแทน และกำหนดแนวทางการทำงานให้แก่ผู้ถูกจ้าง ดังนั้นผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิต จึงมีความสำคัญในการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สำเร็จการศึกษาโดยตรง ซึ่งผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิตคาดหวังจากผู้สำเร็จการศึกษานั้นอาจจะขึ้นอยู่กับลักษณะงานหรือตำแหน่งหน้าที่ในงานนั้นๆ จากการศึกษาความคาดหวังทักษะที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่ภาคใต้แสดงให้เห็นว่า ทักษะที่ผู้ประกอบการคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ ทักษะด้านจริยธรรมในการทำงาน (วรลักษณ์ และนุกูล: 2560) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความคาดหวังของผู้ประกอบการที่มีต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชี ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการมีความคาดหวังในด้านคุณธรรม จริยธรรมมากที่สุดเช่นเดียวกัน (เจนจิรา : 2557) อย่างไรก็ตามจากการศึกษาความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของคณะพยาบาลศาสตร์พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคาดหวังต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ หรือระบบการทำงานล้วนแล้วแต่ต้องใช้เทคโนโลยีในการทำงานและให้บริการด้านสุขภาพแก่ประชาชน (วันเพ็ญ และธนพร: 2558) จะสังเกตได้ว่า ความคาดหวังของผู้ประกอบการหรือผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้สำเร็จการศึกษานั้นมักจะขึ้นอยู่กับลักษณะงานและหน้าที่ความรับผิดชอบในงานนั้น ๆ ด้วย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาน

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาครั้งนี้มี 2 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มผู้ประกอบการซึ่งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลา พัทลุง สตูล กระบี่ ภูเก็ต และสุราษฎร์ธานีจำนวนทั้งสิ้น 52 คน และกลุ่มศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบันของหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการมีจำนวนทั้งสิ้น 142 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคาดหวังผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิตในหลักสูตรภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจบริการ ซึ่งครอบคลุม 5 สมรรถนะหลัก ได้แก่ สมรรถนะที่ 1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม สมรรถนะที่ 2 ด้านความรู้ สมรรถนะที่ 3 ด้านทักษะทางปัญญา สมรรถนะที่ 4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และสมรรถนะที่ 5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งข้อมูลในแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ลักษณะหน่วยงาน ที่ตั้งหน่วยงาน ปีการศึกษาที่เข้าเรียน ข้อมูลด้านความคาดหวังผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิต และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยเป็นข้อคำถามชนิดประเมินค่า 5 ระดับ ดังนี้

4	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3	หมายถึง	เห็นด้วย
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
0	หมายถึง	ไม่มีความคิดเห็น

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ

4.3.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีแจกแจงความถี่และร้อยละ

4.3.2 ข้อมูลด้านความคาดหวังผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิตที่มีการประเมินค่า 5 ระดับ และข้อเสนอแนะใช้วิธีการทางสถิติเชิงปริมานและเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนวินโดวส์ (SPSS/FW) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ทั้งนี้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับความพึงพอใจ/ความต้องการ จากการคำนวณอันตรภาคชั้น โดยใช้สูตร

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}}$$

$$= 4 - 0/\ 5$$

$$= 0.80$$

5. สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	16	30.77
หญิง	36	69.23
รวม	**52**	**100.0**
ลักษณะหน่วยงาน		
หน่วยงานภาครัฐ	6	11.54
รัฐวิสาหกิจ / องค์กรมหาชน	2	3.85
บริษัทเอกชน	4	7.69
กลุ่มธุรกิจที่พัก	28	53.84
กลุ่มธุรกิจนำเที่ยว	12	23.08
รวม	**52**	**100.0**
ที่ตั้งหน่วยงาน		
สงขลา	6	11.54
สตูล	6	11.54
กระบี่	10	19.23
พังงา	2	3.85
ภูเก็ต	22	42.30
สุราษฎร์ธานี	4	7.69
นครศรีธรรมราช	2	3.85
รวม	**52**	**100.0**

จากข้อมูลในตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ โดยมีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 52 คน ซึ่งสามารถจำแนกรายละเอียดตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ดังนี้

ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 69.23 และมีผู้ใช้บัณฑิตเป็นเพศชาย จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 30.77 ซึ่งกลุ่มสถานประกอบการที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ทำงานในหน่วยงานที่เกี่ยวกับการให้บริการที่พัก จำนวน 28 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 53.84 รองลงมาคือผู้ที่อยู่ในหน่วยงานธุรกิจนำเที่ยว จำนวน 12 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 23.08 ถัดมาคือผู้ที่อยู่ในหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 6 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 11.54 และ 2 อันดับสุดท้ายคือ ผู้ที่อยู่ในหน่วยงานบริษัทเอกชน จำนวน 4 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 7.69 และรัฐวิสาหกิจหรือองค์กรมหาชน จำนวน 2 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 3.85 ทั้งนี้หน่วยงานหรือองค์กรของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต จำนวน 22 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 42.30 รองลงมาคือ อยู่ในพื้นที่จังหวัดกระบี่ จำนวน 10 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 19.23 ถัดมาคือ หน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลาและสตูล จำนวนจังหวัดละ 6 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 11.54 และอยู่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช จำนวน 4 คน และ 2 คน โดยคิดเป็นร้อยละ7.69 และ 3.85 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของสถานประกอบการ

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในการพัฒนาบัณฑิต	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม: หลักสูตรควรสร้าง	**3.84**	**0.36**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
1.1 บัณฑิตที่มีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและสังคม	3.81	0.40	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.2 บัณฑิตที่มีความรับผิดชอบ และตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ	3.88	0.32	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.3 บัณฑิตที่มีวินัย เคารพกฎ ระเบียบข้อบังคับขององค์กรและสังคม	3.85	0.36	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ด้านความรู้: หลักสูตรควรสร้าง	**3.78**	**0.45**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
2.1 บัณฑิตที่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ/ทฤษฎีที่สำคัญในเนื้อหาสาขาวิชา	3.81	0.40	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.2 บัณฑิตที่สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการให้บริการทางวิชาชีพ	3.77	0.43	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.3 บัณฑิตที่มีทักษะภาษาและการบริการ	3.77	0.51	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ด้านทักษะทางปัญญา: หลักสูตรควรสร้าง	**3.70**	**0.46**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
3.1 บัณฑิตที่สามารถระบุ หรือสืบค้นข้อเท็จจริงแหล่งที่มาของปัญหา	3.69	0.47	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.2 บัณฑิตที่สามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และสรุปประเด็นความต้องการของปัญหา	3.65	0.48	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.3 บัณฑิตที่สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ	3.77	0.43	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	**3.81**	**0.40**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
4.1 บัณฑิตที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้อื่น	3.85	0.36	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4.2 บัณฑิตที่มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นทีม	3.77	0.43	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4.3 บัณฑิตที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และองค์กรได้อย่างเหมาะสม	3.81	0.40	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	**3.68**	**0.47**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
5.1 บัณฑิตที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้น รวบรวมและนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม	3.62	0.49	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5.2 บัณฑิตที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.69	0.47	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5.3 บัณฑิตที่มีทักษะในการสื่อสารที่ดี เหมาะสมกับสถานการณ์	3.73	0.45	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตารางที่ 2 ได้แสดงผลการทำแบบสอบถามของสถานประกอบการในประเด็นความคาดหวังผลลัพธ์การเรียนรู้จากหลักสูตรตามสมรรถนะผลการเรียนรู้ในอนาคตทั้ง 5 ด้านนั้น ผลการสำรวจชี้ให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นใน**ระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง** ที่ต้องการให้หลักสูตรเน้นการพัฒนาทักษะของบัณฑิตทั้ง 5 ด้าน โดยด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (3.84) รองลงมาคือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (3.81) ลำดับถัดมาคือ ด้านความรู้ (3.78) ด้านทักษะทางปัญญา (3.70) และลำดับสุดท้ายคือ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.68

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน

ข้อมูลทั่วไป	N	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	27	19
หญิง	115	81
	142	**100**
อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	12	8.5
20 – 22 ปี	75	52.8
23 – 25 ปี	44	31
25 ปีขึ้นไป	11	7.7
	142	**100**
ปีการศึกษาที่เข้าเรียน		
2556	9	6.3
2557	5	3.5
2558	23	16.2
2559	7	4.9
2560	32	22.5
2561	19	13.4
2562	39	27.5
2563	8	5.6
	142	**100**

จากข้อมูลในตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยมีจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันทั้งสิ้น 142 คน สามารถจำแนกรายละเอียดตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ดังนี้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 115 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 81 และมีผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 19 โดยมีช่วงอายุส่วนใหญ่ระหว่าง 20-22 ปี คิดเป็นร้อยละ 52.8 รองลงมาคือ ช่วงอายุระหว่าง 23-25 ปี โดยคิดเป็นร้อยละ 31 และช่วงอายุต่ำกว่า 20 ปี และ 25 ปีขึ้นไป โดยคิดเป็นร้อยละ 8.5 และ 7.7 ตามลำดับ ทั้งนี้ปีการศึกษาที่มีผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือ ปีการศึกษา 2562 โดยคิดเป็นร้อยละ 27.5 รองลงมาคือ ปีการศึกษา 2560 โดยคิดเป็นร้อยละ 22.5 และลำดับที่ 3 คือ ปีการศึกษา 2558 โดยคิดเป็นร้อยละ 16.2

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน

ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังในการพัฒนาบัณฑิต	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม: หลักสูตรควรสร้าง	**3.55**	**0.57**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
1.1 บัณฑิตที่มีความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเองและสังคม	3.53	0.60	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.2 บัณฑิตที่มีความรับผิดชอบ และตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ	3.56	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.3 บัณฑิตที่มีวินัย เคารพกฎ ระเบียบข้อบังคับขององค์กรและสังคม	3.58	0.54	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ด้านความรู้: หลักสูตรควรสร้าง	**3.45**	**0.59**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
2.1 บัณฑิตที่มีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ/ทฤษฎีที่สำคัญในเนื้อหาสาขาวิชา	3.39	0.62	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.2 บัณฑิตที่สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการให้บริการทางวิชาชีพ	3.46	0.58	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2.3 บัณฑิตที่มีทักษะภาษาและการบริการ	3.51	0.58	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ด้านทักษะทางปัญญา: หลักสูตรควรสร้าง	**3.41**	**0.60**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
3.1 บัณฑิตที่สามารถระบุ หรือสืบค้นข้อเท็จจริงแหล่งที่มาของปัญหา	3.39	0.61	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.2 บัณฑิตที่สามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และสรุปประเด็นความต้องการของปัญหา	3.43	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3.3 บัณฑิตที่สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์และเป็นระบบ	3.43	0.61	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	**3.57**	**0.55**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
4.1 บัณฑิตที่มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากผู้อื่น	3.58	0.54	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4.2 บัณฑิตที่มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นทีม	3.52	0.58	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4.3 บัณฑิตที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และองค์กรได้อย่างเหมาะสม	3.61	0.55	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	**3.43**	**0.58**	**เห็นด้วยอย่างยิ่ง**
5.1 บัณฑิตที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้น รวบรวมและนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม	3.42	0.60	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5.2 บัณฑิตที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.39	0.59	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
5.3 บัณฑิตที่มีทักษะในการสื่อสารที่ดี เหมาะสมกับสถานการณ์	3.49	0.57	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตารางที่ 8 แสดงให้เห็นว่า จากการทำแบบสอบถามของศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน ในประเด็นความคาดหวังจากหลักสูตรในการพัฒนาศักยภาพของบัณฑิต ตามสมรรถนะผลการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านนั้น ผลการสำรวจชี้ให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ที่ต้องการให้หลักสูตรเน้นการพัฒนาทักษะของบัณฑิตทั้ง 5 ด้าน

โดยด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ โดยมีค่าเฉลี่ย 3.57 รองลงมา คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่าเฉลี่ย 3.55 ด้านความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.45 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ค่าเฉลี่ย 3.43 และด้านทักษะทางปัญญา ค่าเฉลี่ย 3.41 ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามยังให้ข้อเสนอแนะว่า หลักสูตรควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสังเกตการณ์หรือเรียนรู้นอกพื้นที่มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการใช้ภาษาและประสบการณ์จากการเรียนวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ความคาดหวังต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิตในหลักสูตรพบว่า สถานประกอบการมีความคาดหวังต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิตในหลักสูตรในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.76 โดยมีความคาดหวังสูงสุดใน 3 ด้านแรก ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่าเฉลี่ย 3.84 รองลงมา คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.81 และด้านความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.78 ด้านศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันบว่า มีความคาดหวังต่อผลลัพธ์การเรียนรู้สูงสุดใน 3 ด้านแรกต่างกัน คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.57 รองลงมาคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่าเฉลี่ย 3.55 และด้านความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.45 ตามลำดับ

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาทักษะหรือผลลัพธ์การเรียนรู้ของบัณฑิตในด้านคุณธรรม จริยธรรมเป็นอันดับแรก ในขณะที่ศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันเห็นว่า ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบมีความสำคัญมากที่สุด และเมื่อพิจารณาทักษะทั้ง 2 ด้าน พบว่าทั้ง 2 ทักษะล้วนเป็นทักษะความสามารถด้านสังคม (Soft skills) ซึ่งมีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นหลักสูตรจึงควรปรับสมรรถนะและผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ในเนื้อหาสาระรายวิชา หรือจัดกระบวนการเรียนการสอนที่สอดแทรกวิธีการเสริมสร้างทักษะด้านคุณธรรมจริยธรรมให้เห็นชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพในสังคม เช่น ภาษาอังกฤษเพื่อการบริการในโรงแรม การสัมมนาในภาคการบริการ ภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยวชุมชน การเตรียมความพร้อมสหกิจศึกษา เป็นต้น

ธุรกิจบริการเป็นธุรกิจที่ดำเนินกิจการแลกเปลี่ยนสินค้าที่ไม่เป็นตัวตน ซึ่งเน้นการให้บริการแก่ลูกค้าเป็นหลัก ซึ่งสิ่งสำคัญสำหรับธุรกิจประเภทนี้คือ ต้องตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าเพื่อสร้างความพึงพอใจและคงไว้ซึ่งการใช้บริการซ้ำในอนาคต ดังนั้นการสร้างความประทับใจให้กับผู้รับบริการได้นั้นผู้ให้บริการจะต้องมีคุณลักษณะที่ดีทั้งภายในและภายนอก ซึ่งต้องมีความซื่อสัตย์ และทักษะด้านการบริการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้ประกอบการมีความคาดหวังต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันเล็งเห็นถึงความสำคัญของผลลัพธ์การเรียนรู้ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ซึ่งทั้งสองด้านนี้ล้วนแล้วแต่เป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ทักษะด้านสังคมทั้งสิ้น ดังนั้นแนวโน้มในการพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดการเรียนการสอนในสาขาด้านธุรกิจบริการจึงควรเน้นการเสริมสร้างทักษะด้านสังคมให้มีความชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตร รายวิชา หรือกระบวนการเรียนการสอนควรสอดแทรกการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมให้ชัดเจน

7.2 ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปสู่การสร้างหลักสูตรอบรมระยะสั้นให้แก่นักศึกษาหรือบุคคลที่ทำงานด้านธุรกิจบริการ

8. เอกสารอ้างอิง

เจนจิรา ขันแก้ว. (2557). “ความคาดหวังของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชี”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.* 7(2). น. 151-159.

วรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล และนุกูล ชิ้นฟัก. (2560). “ความคาดหวังทักษะที่พึงประสงค์ของผู้ประกอบการในเขตพื้นที่ภาคใต้”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.* 36(5). น. 133-141.

วันเพ็ญ แสงสงวน และธนพร วรรณกูล. (2558). “ความพึงพอใจและความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสเทิร์นเอเชีย ปีการศึกษา 2558”. *วารสารพยาบาลทหารบก.* 19(ฉบับพิเศษ). น. 213-221.

วิริยา โพธิ์ขวาง-ยุสท์, เพ็ญศรี ทองเพชร, เยาวลักษณ์ มีบุญมาก และเบญจวรรณ งามวงศ์วิวัฒน์. (2018). การออบแบบและการกำหนดค่าแบบสอบถามชนิดผู้ตอบอ่านและตอบเอง. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, ฉบับพิเศษการประชุมพยาบาลครั้งที่ 25, น. 232-239.

Jitimitre, N. (2016). *The impact of celebrity endorsement toward skin care brand equity in Thailand (Master’s thesis).* Mahidol University.

ภาษามลายูที่ใช้ร่วมกันในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล

MALAY LANGUAGE SHARED IN THE SOUTHERN THAI DIALECT OF SATUN

ศอลาฮุดดีน สมาอูน[1]*

Solahuddin Samaun[1]*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ทำการศึกษาลักษณะและรูปแบบคำศัพท์ภาษามลายูที่มีอยู่ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ เลือกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายแบบมีจุดมุ่งหมายหรือการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอควนโดน และอำเภอละงู โดยมีคำศัพท์ 12 หมวดหมู่ ผลจากการวิจัยสามารถแสดงข้อมูลการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล คือ อำเภอเมือง มีการใช้คำศัพท์ภาษามลายูมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27 รองลงมา คือ อำเภอควนโดน คิดเป็นร้อยละ 23.42 และ อำเภอละงู คิดเป็นร้อยละ 19.3 รูปแบบคำศัพท์ภาษามลายูที่มีการใช้ร่วมกันในภาษาไทยถิ่นใต้สตูลมีลักษณะการทับศัพท์ เปลี่ยนแปลงโทนเสียง มีการลดรูปคำศัพท์ภาษามลายู มีการผสมคำและมีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ J ในภาษามลายู เป็น [ʃ] (ช) เมื่อมีการใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล

คำสำคัญ : ภาษามลายู, ภาษาไทยถิ่นใต้สตูล

Abstract

The study of Malay language shared in the southern Thai dialect in Satun aimed to study the characteristics of Malay vocabulary patterns existed in the Southern Thai dialect. The research instrument in collecting data was an interview. The sample in this study were the local southern Thai people in Muang District, Khuan Don District and La-ngu District in Satun province, Thailand who were purposively selected for this study. The characteristics of Malay vocabulary patterns existing in the Southern Thai dialect under this study were twelve categories of vocabularies. The findings showed that the most used of Malay word were found in Muang district at 27 percent, followed by in Khuan Don District at 23.42 percent and in La-ngu district at 19.3 percent respectively. The common Malay vocabulary forms in the Southern Thai dialect in Satun were characterized by the transliteration, the changes of tone of voice, the contraction of Malay words, the Thai-Malay word mixing and the consonant J in Malay was changed to [ʃ] (ɡ) was found in daily communication of people in Satun, Thailand.

Keywords : Malay language, Southern Thai dialect

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: solahuddin.sa@skru.ac.th

1. บทนำ

ดินแดนด้ามขวานของประเทศไทยนั้นเต็มไปด้วยความสวยงามที่มีความหลากหลายทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมซึ่งเป็นพื้นถิ่นที่อยู่ร่วมกันอย่างพหุวัฒนธรรม เช่น ไทย จีนและอิสลาม ก่อนที่อิสลามจะเข้ามาในพื้นที่ภาคใต้และแหลมมลายูในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 7 - 13 ศาสนาฮินดูและพุทธได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมลายู (Ismail Hussein, 1966 : 10 - 11) การเปลี่ยนแปลงครั้งแรกของภาษามลายูได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย โดยเฉพาะภาษาสันสกฤตที่ใช้ในศาสนาฮินดู ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในภาษาลายูมีการยืมคำจากภาษาสันสกฤตหลายคำ เช่น ภาษา ภาษามลายูว่า บาฮาซา (bahasa) ราชา ภาษามลายูว่า ราฌา (raja) ชนะ ภาษามลายูว่า ฌายา (jaya) นรก ภาษามลายูว่า เนอรากา (neraka) เป็นต้น ภาษาสันสกฤตนับว่าเป็นภาษาที่มีอักษรของตัวเอง เรียกว่า “อักษรเทวนาครี” อักษรเทวนาครี มีลักษณะเป็นเส้นตรงและเหลี่ยมเป็นอักษรของชาวอินเดียฝ่ายเหนือ ได้ดัดแปลงรูปอักษรมาจากอักษรพราหมีของพระเจ้าอโศกมหาราช สำหรับชาวอินเดียฝ่ายใต้ ก็มีรูปอักษรของตัวเองเหมือนกัน เรียกว่าอักษรคฤนถ์ อักษรคฤนถ์มีรูปลักษณะกลมและมีหนามเตยชาวอินเดียฝ่ายใต้ได้ดัดแปลงอักษรคฤนถ์นี้มาจากอักษรพราหมีเช่นเดียวกัน อักษรคฤนถ์นี้มีอิทธิพลต่อการเกิดขึ้นของอักษรมอญ พม่า เขมร ไทย และอักษรของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย (พัฒน์ เพ็งผลา, 2554)

ภาษาสันสกฤตและภาษาบาลีนั้นถือว่าเป็นภาษาที่เก่าแก่ในอดีตที่มีอิทธิพลในภาษาไทยและภาษามลายู แต่มีประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นใต้สตูลที่มีการยืมคำโดยตรงจากภาษามลายู เช่น ตีม้า คือ ขันตักน้ำ ลาต้า คือ อาการบ้าจี้ ตาลำ คือ ถาด อาเล็ม คือ ความรู้ (ภาษาไทยถิ่นใต้สตูล) และมีอีกหลายคำที่ยืมจากภาษามลายูโดยตรง เพราะในอดีตทางภาคใต้ของประเทศไทยและมาเลเซีย ทั้งสองพื้นที่นี้มีประวัติศาสตร์ที่ทำให้มีการยืมคำไปมาโดยไม่รู้ตัว ส่วนภาษาในทางตอนเหนือของประเทศไทยนั้นสามารถที่จะเชื่อมโยงกับภาษาเพื่อนบ้านอย่างเช่น กัมพูชา ลาว และพม่า เป็นต้น ในส่วนภาษาไทยกับภาษาลาวนั้นค่อนข้างมีความคล้ายคลึงมากที่สุด เมื่อสื่อสารแล้วสามารถที่จะเข้าใจได้ง่าย เช่น ภาษาไทยเรียกว่า ไฟจราจร ภาษาลาวเรียกว่า ไฟอำนาจ ร้านถ่ายรูป ภาษาลาวเรียกว่า ร้านแหกตา เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาภาษาไทยถิ่นใต้สตูลที่มีการใช้ร่วมกับภาษามลายูเพื่อนำมาบูรณาการในบริบทท้องถิ่นที่มีต้นทุนของพื้นที่ที่ติดกับประเทศมาเลเซีย ทำให้ข้อมูลนั้นมาช่วยให้คนในชุมชนสามารถเข้าใจและเรียนรู้ภาษามลายูได้ง่าย เพื่อใช้ในการสื่อสารซื้อขายในพื้นที่ชายแดนต่อไป

2. คำถามเกี่ยวกับโจทย์วิจัย

ภาษามลายูที่มีการใช้ร่วมกันในภาษาไทยถิ่นใต้สตูลมีลักษณะและรูปแบบเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.1 เพื่อศึกษาลักษณะภาษามลายูที่มีใช้ร่วมกันในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล

3.2 เพื่อศึกษารูปแบบคำศัพท์ภาษามลายูที่มีการใช้ร่วมกันในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล

4. ขอบเขตและวิธีวิทยาวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ด้านภูมิศาสตร์และวิธีวิทยาวิจัย

เครื่องมือในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ ที่อยู่ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ เป็นต้น ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับภาษาซึ่งประกอบไปด้วย หมวดหมู่ของ คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นสตูล และคำศัพท์ภาษามลายู ซึ่งทั้งหมดมี 12 หมวดคำศัพท์ดังนี้

ตารางที่ 1 หมวดหมู่ของคำศัพท์

หมวดหมู่ของคำศัพท์	
1. อวัยวะของมนุษย์	7. อาหาร
2. ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ธรรมชาติ	8. เครื่องแต่งกาย
3. ลักษณะกริยา และความเกี่ยวข้องกับมนุษย์	9. โรคภัย ไข้เจ็บและการรักษา
4. สัตว์	10. บุคคล เครือญาติ สังคม
5. อาชีพ การงาน	11. ศาสนาและ ประเพณี
6. บ้านที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ในบ้าน และสำนักงาน	12. เวลา วัน เดือน ปี

งานวิจัยนี้ได้เลือกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายแบบมีจุดมุ่งหมายหรือการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) อันเนื่องด้วยแต่ละพื้นที่นั้นมีลักษณะที่แตกต่างกันไป เช่น พื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดสตูล ทางคณะผู้วิจัยได้เลือกบ้านทุ่งวิมาน ตำบลบ้านควน เพราะเป็นหมู่บ้านที่ติดกับชุมชนที่พูดภาษามลายู (มลายูถิ่นสตูล) ส่วนพื้นที่อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล ทางคณะผู้วิจัยเลือกบ้านควนโต๊ะแหลง ตำบลควนโดน เพราะว่าเป็นพื้นที่ที่ติดกับชายแดนมาเลเซียเขตแดนวังประจันติดกับรัฐเปอร์ลิส ซึ่งเป็นพื้นที่มีคนไปซื้อของในตลาดวันเสาร์และวันอาทิตย์อย่างคับคั่งในพื้นที่อำเภอละงู จังหวัดสตูล ทางคณะผู้วิจัยเลือกพื้นที่บ้านหัวทาง และบ้านลาหงา ตำบลละงู เหตุผลเพราะเป็นพื้นที่ห่างไกลจากพื้นที่ใช้ภาษามลายู และพื้นที่รอบ ๆ ของชุมชนดังกล่าว มีชาวไทยพุทธอาศัยอยู่ใกล้ ๆ ซึ่งทำให้ทางคณะผู้วิจัยมีความสนใจทั้งสามพื้นที่ เพื่อทำการศึกษาว่าพื้นที่ดังกล่าวมีการยืมภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้มีความแตกต่างมากน้อยเพียงใดเมื่อกำหนดพื้นในการวิจัยได้อย่างชัดเจนแล้ว ทางคณะผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนปราชญ์ที่ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปและเป็นคนดั่งเดิมในชุมชนที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในแต่ละพื้นที่ ซึ่งได้กำหนดจำนวนปราชญ์พื้นที่ละ 5 คน ต่อนักศึกษาที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นที่ละ 7 คน 2 กลุ่ม และจำนวนนักศึกษา 6 คน 1 กลุ่ม กระบวนการในการเก็บข้อมูลดังกล่าวใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้คุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ทางคณะผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญทางภาษาตรวจทาน เพื่อนำไปคิดค่า IOC ของแบบสัมภาษณ์และทดลองนำไปใช้ก่อนการลงพื้นที่จริง

5. ผลการวิจัย

การศึกษาข้อมูลภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูลนั้น สามารถแสดงสถานการณ์การใช้ภาษามลายู โดยอธิบายความเป็นสังคมพหุลักษณ์ทางภาษาได้อย่างกลมกลืนในความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น การใช้ภาษาของคนในพื้นที่ทั้งสมัยอดีตและปัจจุบัน ตามสภาพภูมิประเทศ ประชากร ประวัติศาสตร์ บริบททางการศึกษา ความเป็นวัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความเชื่อของคนในพื้นที่

ตารางแผนภูมิแท่ง 1 แสดงร้อยละจำนวนคำศัพท์ที่เก็บข้อมูลทั้งหมดจำนวน 602 คำ

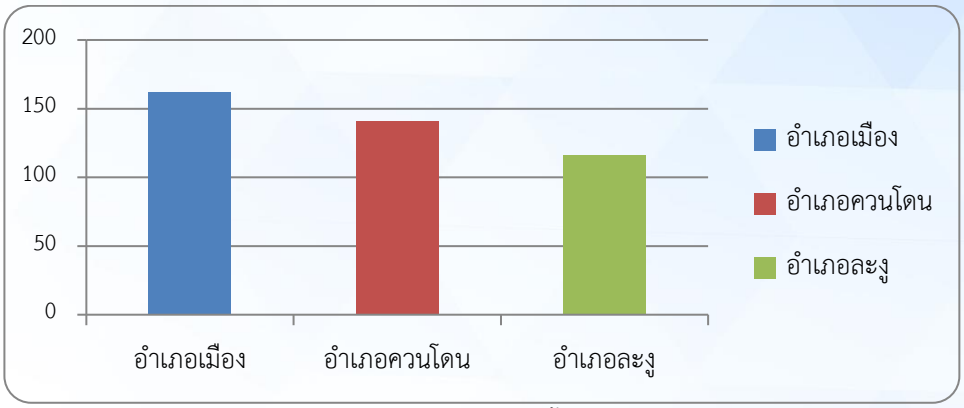

รูปที่ 1 ตารางแผนภูมิแท่ง 1 แสดงร้อยละจำนวนคำศัพท์ที่เก็บข้อมูลทั้งหมด

ตารางแผนภูมิแท่งข้างตนอธิบายข้อมูลลงพื้นที่จากปราชญ์ในพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอควนโดน และอำเภอละงู จากคำศัพท์จำนวน 602 คำ จาก 12 หมวดคำศัพท์ สามารถแสดงข้อมูลการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล คือ อำเภอเมือง มีการใช้คำศัพท์ภาษามลายูมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27 รองลงมา คือ อำเภอควนโดน คิดเป็นร้อยละ 23.42 และอำเภอละงู คิดเป็นร้อยละ 19.3 ซึ่งสามารถแสดงปริมาณการใช้ข้อมูลจากจำนวนคำศัพท์ที่ได้เก็บข้อมูลจากหมวด 12 หมวดหมู่ ดังตารางแผนภูมิกราฟต่อไปนี้

ตารางแผนภูมิกราฟที่ 2 แสดงร้อยละการใช้คำศัพท์ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล

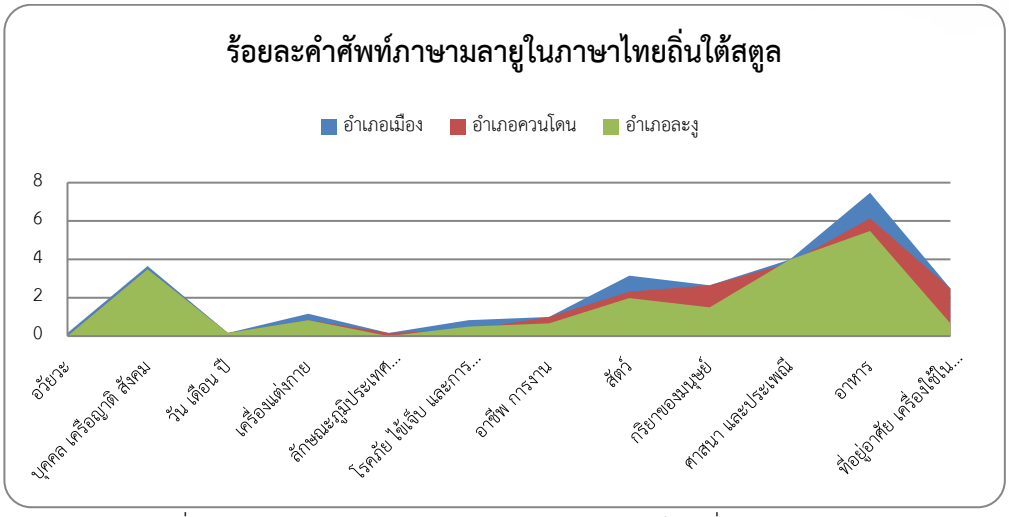

รูปที่ 2 ตารางแผนภูมิกราฟที่ 2 แสดงร้อยละการใช้คำศัพท์ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล

จากกราฟข้างต้น อธิบายร้อยละการใช้ร่วมคำศัพท์ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งแบ่งหมวดหมู่ 12 หมวดหมู่ ดังต่อไปนี้ หมวด อวัยวะของมนุษย์ หมวดของวัน เดือน ปี หมวดบุคคล เครือญาติ และสังคม หมวดเครื่องแต่งกาย หมวดลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ธรรมชาติ หมวดโรคภัย ไข้เจ็บ และการรักษา หมวดอาชีพ การงาน หมวดสัตว์ หมวดกริยาของมนุษย์ หมวดศาสนา และประเพณี หมวดอาหาร และหมวดที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ในบ้าน และสำนักงาน หมวดหมู่ที่มีการใช้ภาษามลายูกับภาษาไทยถิ่นใต้สตูล คิดเป็นร้อยละมากที่สุด หมวดหมู่อาหาร คือ อำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 7.47 อำเภอควนโดน คิดเป็นร้อยละ 6.14 และอำเภอละงู คิดเป็นร้อยละ 5.48 ดังนี้

ตารางที่ 2 ตัวอย่างคำภาษามลายูที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดอาหาร

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[pasmoːt] <ปัสโมด>	[pasmoːt] <ปัสโมด>	[pasmoːt] <ปัสโมด>	อาหารพื้นเมืองของจังหวัดสตูล มีลักษณะคล้ายสลัดแขก
[cuːcoː] <จูโจ>	[cuːcoː] <จูโจ>	[cuːcoː] <จูโจ>	ขนมฝักบัว
[jərəmɑiː] <เจอรือ ไหม>	[jərəmɑiː] <เจอรือไหม>	[jərəmɑiː] <เจอรือไหม>	ลูกมะยม

รองลงมา คือ หมวดของศาสนา และประเพณี อำเมือง และอำเภอละงู คิดเป็นร้อยละ 3.98 อำเภอควนโดน คิดเป็นร้อยละ 3.82 ดังนี้

ตารางที่ 3 ตัวอย่างคำภาษามลายูที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดของศาสนา และประเพณี

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[tuːnaŋ] <ตูนัง>	[tuːnaŋ] <ตูนัง>	[tuːnaŋ] <ตูนัง>	การหมั้นหมาย หรือ คู่หมั้น
[majaŋ] <มาหยัง>	[majaŋ] <มาหยัง>	[majaŋ] <มาหยัง>	การละหมาด
[saːkaːt] <ซาก๊าต>	[saːkaːt] <ซาก๊าต>	[saːkaːt] <ซาก๊าต>	การจ่ายซะกาด หรือการให้ทานตามหลักศาสนากำหนด

หมวดบุคคล เครือญาติ และสังคม อำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 3.65 อำเภอควนโคน และละงู คิดเป็นร้อยละ 3.48 ดังนี้

ตารางที่ 4 ตัวอย่างคำภาษามลายูที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดบุคคล เครือญาติ และสังคม

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[kaʔ], [kaʔ] <ก๊ะ> , <กะ>	[kaʔ], [kaʔ] <ก๊ะ> , <กะ>	[kaʔ], [kaʔ] <ก๊ะ> , <กะ>	พี่สาว
[maʔ], [maʔ] <มะ>	[maʔ], [maʔ] <มะ>	[maʔ], [maʔ] <มะ>	แม่
[paʔ] <ปะ>	[paʔ] <ปะ>	[paʔ] <ปะ>	พ่อ

หมวดสัตว์ อำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 3.15 อำเภอควนโคน คิดเป็นร้อยละ 2.32 และละงู คิดเป็นร้อยละ 1.99 ดังนี้

ตารางที่ 5 ตัวอย่างคำภาษามลายูที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดสัตว์

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[muʔ saŋ] <มุสัง>	[muʔ saŋ] <มุสัง>	[muʔ saŋ] <มุสัง>	ชื่อชะมดชนิดหนึ่ง
[caʔ puː ruː] <จะปูรู>	[caʔ puː ruː] <จะปูรู>	[caʔ puː ruː] <จะปูรู>	คางคก
[plaːmilaŋ] <ปลามิหลัง>	[plaːmilaŋ] <ปลามิหลัง>	[plaːmilaŋ] <ปลามิหลัง>	ปลาดุกทะเล

หมวดคำกริยาของมนุษย์ อำเภอเมือง และอำเภอควนโดน คิดเป็นร้อยละ 2.65 อำเภอละงู คิดเป็นร้อยละ 1.49 ดังนี้

ตารางที่ 6 ตัวอย่างคำภาษามลายูที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดคำกริยาของมนุษย์

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[lɛkeʔ] <แลแก๊ะ>	[lɛkeʔ] <แลแก๊ะ>	[lɛkeʔ] <แลแก๊ะ>	ไม่สวย
[loʔlaʔ] <โล๊ะละ>	[loʔlaʔ] <โล๊ะละ>	[loʔlaʔ] <โล๊ะละ>	ซุ่มซ่าม
[lata] <ลาตะ>	[lata] <ลาตะ>	[lata] <ลาตะ>	บ้าจี้

หมวดที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ในบ้าน และสำนักงาน อำเภอเมือง และอำเภอควนโดน คิดเป็นร้อยละ 2.49 และอำเภอละงู คิดเป็นร้อยละ 0.66 ดังนี้

ตารางที่ 7 ตัวอย่างการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ในบ้าน และสำนักงาน

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[tin] [tiŋ] <ติ้น> <ติ้ง>	[tin] [tiŋ] <ติ้น> <ติ้ง>	[tin] [tiŋ] <ติ้น> <ติ้ง>	ปี๊บ
[puːkaːt] <ปูก๊าต>	[puːkaːt] <ปูก๊าต>	[puːkaːt] <ปูก๊าต>	อุปกรณ์ในการหาปลา คือ อวน
[piriŋ] <ปีริง>	[piriŋ] <ปีริง>	[piriŋ] <ปีริง>	จานขนาดเล็ก หรือจานรองแก้ว

หมวดเครื่องแต่งกาย อำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 1.16 อำเภอควนโดน และอำเภอละงู คิดเป็นร้อยละ 0.83 ดังนี้

ตารางที่ 8 ตัวอย่างการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล เครื่องแต่งกาย

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[kasoːt] <กาโสต>	[kasoːt] <กาโสต>	[kasoːt] <กาโสต>	รองเท้า
[tɔlaːˑ] <ตอหลา>	[tɔlaːˑ] <ตอหลา>	[tɔlaːˑ] <ตอหลา>	ผ้าขนหนู
[phaːsaːraʔ ban] <ผ้าซาระบัน>	[phaːsaːraʔban] <ผ้าซาระบัน>	[phaːsaːraʔ ban] <ผ้าซาระบัน>	ผ้าโพกศีรษะสำหรับผู้ชาย

หมวดอาชีพ การงาน อำเภอเมือง และอำเภอควนโดน คิดเป็นร้อยละ 0.99 และอำเภอละงู คิดเป็นร้อยละ 0.66 ดังนี้

ตารางที่ 9 ตัวอย่างการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดอาชีพ การงาน

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[baŋsaːd] <บังสาด>	[baŋsaːd] <บังสาด>	[baŋsaːd] <บังสาด>	การอพยพเพื่อไปตัดยาง
[loʔkuliːˑ] <ลูกกูหลี>	[loʔkuliːˑ] <ลูกกูหลี>	[loʔkuliːˑ] <ลูกกูหลี>	ลูกจ้าง
[toʔmɔbidan] <โต๊ะหมอบิดัน>	[toʔmɔbidan] <โต๊ะหมอบิดัน>	[toʔmɔbidan] <โต๊ะหมอบิดัน>	หมอตำแย

หมวดโรคภัย ไข้เจ็บ และการรักษา อำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 0.83 และอำเภอละงู คิดเป็นร้อยละ 0.49 อำเภอควนโดน คิดเป็นร้อยละ 0.33 ดังนี้

ตารางที่ 10 ตัวอย่างการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดโรคภัย ไข้เจ็บ และการรักษา

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[taʔroːt] <ตะโรต>	[taʔroːt] <ตะโรต>	[taʔroːt] <ตะโรต>	เหนื่อย
[kɛraːˑ] <แกหรา>	[kɛraːˑ] <แกหรา>	[kɛraːˑ] <แกหรา>	การจัดการ
[raːcon] <ราจน>	[raːcon] <ราจน>	[raːcon] <ราจน>	ยาพิษ

หมวดวัน เดือน ปี อำเภอเมือง อำเภอควนโดน และอำเภอละงู คิดเป็นร้อยละ 0.16 ดังนี้

ตารางที่ 11 ตัวอย่างการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดวัน เดือน ปี

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[rayaː] <ราหยา>	[rayaː] <ราหยา>	[rayaː] <ราหยา>	เทศกาลการเฉลิมฉลองของคนมุสลิม ซึ่งมี 2 ช่วงเวลาด้วยกัน คือ อีดิลฟิตตรี กับอีดิลอัดฮา
[puasaː] <ปัวซ้า>	[puasaː] <ปัวซ้า>	[puasaː] <ปัวซ้า>	ศิลอด
[subtuː] <ซับตู>	[subtuː] <ซับตู>	[subtuː] <ซับตู>	วันเสาร์

หมวดลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ธรรมชาติ อำเภอเมือง และอำเภอควนโดน คิดเป็นร้อยละ 0.16 สำหรับอำเภอละงู ไม่ปรากฏคำที่ใช้ที่เป็นภาษามลายู ดังนี้

ตารางที่ 12 ตัวอย่างการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ธรรมชาติ

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[bulan] <บูหลัน>	[bulan] <บูหลัน>	-	เดือน
[paːnːh] <ปาน้ะฮ>	[paːnːh] <ปาน้ะฮ>	-	ร้อน
[səːʔ] <เซอยุ้ก>	[səːʔ] <เซอยุ้ก>	-	เย็น

หมวดอวัยวะ อำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 0.16 สำหรับอำเภอควนโดนและอำเภอละงู ไม่ปรากฏคำที่ใช้ที่เป็นภาษามลายู ดังนี้

ตารางที่ 13 ตัวอย่างการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล หมวดอวัยวะ

อำเภอเมือง	อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	ความหมาย
[kraʔtiaʔ] <กระเตี้ยะ>	-	-	รักแร้
[jariː] <ยาริ้>	-	-	นิ้ว
[səniː] <เซอนิ้>	-	-	ข้อกระดุก

จากตารางที่แสดงข้อมูลการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้ข้างต้นนั้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2556 : 10 - 11) ได้มีความคิดเห็นว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของการยืมภาษา ข้างต้น กล่าวคือการพิจารณาลักษณะของภาษาไทยที่ใช้อยู่ใน

ปัจจุบันนี้ จะเห็นว่าส่วนใหญ่ไม่ได้เป็น คำไทยอย่างแท้จริง เป็นคำยืมภาษาต่างประเทศใช้ปะปนอยู่ จนเกือบแยกไม่ออกว่าคำใดเป็นคำภาษาไทย คำใดเป็นคำภาษาต่างประเทศ เพราะเรายืมมาเป็นเวลานาน และได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคำที่ยืมมาใช้นั้นให้มีลักษณะผสมกลมกลืนกับภาษาไทยเป็นอย่างดี ซึ่งการยืมส่วนใหญ่เป็นการยืมคำ ส่วนเรื่องเสียง คำ ไวยากรณ์หรือโครงสร้างการเรียงคำนั้น และในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งลักษณะการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล 5 ลักษณะ จาก 12 หมวดคำศัพท์ ดังนี้

1. การทับศัพท์ คือ การนำศัพท์ภาษามลายูมาใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูลโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงศัพท์และความหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ ปรารถนา กาลเนาวกุล (2544:10) กล่าวถึงคำทับศัพท์ว่ามีลักษณะแตกต่างจากการยืม ภาษากล่าวคือการยืมภาษา หมายถึง การที่ภาษาหนึ่งรับเอาลักษณะใดก็ตามจากอีกภาษาหนึ่ง เข้ามาใช้จนกลายเป็นลักษณะของตนเอง ดังตัวอย่าง เช่น

ภาษามลายู	ภาษาไทยถิ่นใต้สตูล	ความหมาย
Cermai	[jərəmɑiː]	ลูกมะยม
	<เจอรือไหม>	
Tunang	[tuːnaŋ]	คู่หมั้น หรือพิธีการหมั้น
	<ตูนัง>	
Bulan	[bulan]	ดวงจันทร์ หรือ เดือน
	<บูหลัน>	
Racun	[raːcon]	ยาพิษ
	<ราจน>	

2. มีเปลี่ยนแปลงโทนเสียงและสำนวนคำศัพท์ภาษามลายูเป็นไปตามโทนเสียงและสำเนียงภาษาไทยถิ่นใต้สตูล

ภาษามลายู	ภาษาไทยถิ่นใต้สตูล	ความหมาย
Kira	[kɛraː]	การจัดการ
	<แกหรา>	
Tuala	[tɔlaː]	ผ้าขนหนู
	<ตอหลา>	
Kasut	[kasoːt]	รองเท้า
	<กาโสต>	

3. มีลดรูปคำศัพท์ภาษามลายูที่มี 3 พยางค์ เหลือ 2 พยางค์ ในส่วนคำที่มี 2 พยางค์ เหลือ 1 พยางค์

ภาษามลายู	ภาษาไทยถิ่นใต้สตูล	ความหมาย
Sembahyang	[majaŋ]	ละหมาด
	<มาหยัง>	
Kakak	[kaʔ]	พี่สาว
	<ก๊ะ>	
Emak	[maʔ]	แม่
	<หมะ>	
Bapak	[paʔ]	พ่อ
	<ปะ>	

4. มีการผสมคำ คือ การนำคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูลผสมกับคำศัพท์ภาษาอื่นๆ เช่น ภาษามลายู ภาษาจีน

ภาษามลายู+ไทย+มลายู	ภาษาไทยถิ่นใต้สตูล	ความหมาย
tok+หมอ+ Bidan	[toʔmɔbidan <โต๊ะหมอบิดัน>	หมอตำแย
ภาษาไทย+จีน	ภาษาถิ่นใต้สตูล	ความหมาย
ลูก+Kuli	[lukuliː] <ลูกกูหลี>	ลูกจ้าง
ภาษาไทย+ภาษามลายู	ภาษาไทยถิ่นใต้สตูล	ความหมาย
ผ้า+ serban	[phaːsaːraʔban] <ผ้าซาระบัน>	ผ้าโพกศีรษะสำหรับผู้ชาย

5. มีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ ɹ ในภาษามลายู เป็น [ʃ] (ช) เมื่อมีการใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล เช่น Raja ภาษามลายู เป็น [raʃa] ราชา ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล ความหมายคือ กษัตริย์

6. สรุปผลวิจัย

ผลของการศึกษาหมวดคำศัพท์ 12 หมวด ใน 3 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอควนโดน และอำเภอละงู พบว่า พื้นที่ที่มีการใช้คำศัพท์ที่เป็นภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูลมากที่สุด คือพื้นที่อำเภอเมืองสตูล รองลงมา คือพื้นที่อำเภอควนโดน และอำเภอละงู ตามลำดับเหตุผลอันเนื่องจาก ถ้าดูบริบทการใช้ภาษามลายูในปัจจุบันในจังหวัดสตูลนั้น มีจำนวนน้อย ดังข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาจาก รัตติยา สาและ (2534) ได้แก่ ตำบลเจ๊ะบิลัง ตำบลตำมะลัง ตำบลปูยู ตำบลบ้านควน และตำบลฉลุง ส่วนพื้นที่อื่น ๆ นั้นจะใช้ภาษาไทยถิ่นใต้สตูลในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ปริมาณการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูลในพื้นที่อำเภอเมืองยังคงมีคำศัพท์ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้จำนวนมาก รวมกับสภาพภูมิศาสตร์ทางภาษาที่ใช้ภาษามลายูที่มีบริเวณใกล้เคียงกัน เช่น ตำบลเจ๊ะบิลัง ตำบลตำมะลัง ตำบลปูยู ตำบลบ้านควน และตำบลฉลุง มีพื้นที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกันเป็นปัจจัยสนับสนุนการใช้ภาษามลายูในพื้นที่นี้ และมีอิทธิพลต่อภาษาไทยถิ่นใต้สตูลเป็นจำนวนมากกว่าบริเวณอื่น ๆ ในบริบทภูมิศาสตร์มีลักษณะ 3 พื้นที่ของจังหวัดสตูลซึ่งพบว่า พื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นเนินเขาและภูเขาสูง โดยมีเทือกเขาที่สำคัญ คือ ภูเขาสันกาลาคีรี ซึ่งมีลักษณะค่อย ๆ ตั้งเป็นแนวลาดเอียงลงสู่ทะเลด้านตะวันตก และทิศใต้มีที่ราบแคบ ๆ ขนานไปกับชายฝั่งทะเล ถัดจากที่ราบลงไปเป็นป่าชายเลนน้ำเค็มขึ้นถึง มีป่าแสมหรือป่าโกงกางอยู่เป็นจำนวนมาก จังหวัดสตูล เป็นจังหวัดที่มีลำน้ำสายสั้นๆ ไหลผ่านซึ่งเกิดจากภูเขาโดยรอบ พื้นที่ทางตอนเหนือ และทิศตะวันออกของจังหวัดสตูล ในส่วนลักษณะและรูปแบบการใช้ภาษามลายูในภาษาไทยถิ่นใต้สตูลนั้นมีความเป็นเฉพาะโดยมีลักษณะ การทับศัพท์ มีการเปลี่ยนแปลงโทนเสียงและสำนวนคำศัพท์ภาษามลายูเป็นไปตามโทนเสียงและสำเนียงภาษาไทยถิ่นใต้สตูล มีลดรูปคำศัพท์ภาษามลายูที่มี 3 พยางค์ เหลือ 2 พยางค์ ในส่วนคำที่มี 2 พยางค์ เหลือ 1 พยางค์ มีการผสมคำและมีการเปลี่ยนแปลงของพยัญชนะ ɹ ในภาษามลายู เป็น [ʃ] (ช) เมื่อมีการใช้ในภาษาไทยถิ่นใต้สตูล จันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์ (2556 : 159) กล่าวถึงการนำภาษาต่างประเทศเข้ามาใช้ในภาษาไทย มีสาเหตุหลายประการ เช่น 1.สาเหตุทางด้านภูมิศาสตร์ 2.สาเหตุทางด้านประวัติศาสตร์ 3.สาเหตุทางด้านการเมืองการสงครามและการทำสัมพันธไมตรีกับชาวต่างชาติ 4. สาเหตุทางด้านศาสนา 5. สาเหตุทางด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ 6. สาเหตุทางด้านธุรกิจ และการติดต่อค้าขาย 7. ความสัมพันธ์ส่วนตัว 8. สาเหตุทางด้านการศึกษา และ 9. ความเจริญ

ทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ปรากฏการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ถือว่าเป็นผลของการวิจัยที่จะนำไปสู่การพัฒนาด้านภาษามลายูให้กับคนในพื้นที่ในการสื่อสารภาษามลายูในพื้นที่เขตชายแดนประเทศมาเลเซียในลำดับต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

กุณฑลีย์ ไวทยะวณิช. (2534). *การศึกษาเรื่องคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นยะลา ปัตตานี และนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาศิลปากร.

จันจิรา จิตตะวิริยะพงษ์. (2546). *อิทธิพลภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ พัฒนาศึกษา.

จริยา หนูตีด. (2554). *การจัดกลุ่มภาษาไทยถิ่นใต้ด้วยเกณฑ์สระสูง พยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) : มหาวิทยาลัยมหิดล.

เจริญ สุวรรณรัตน์. (2534). *การศึกษาคำและความหมายในภาษาไทยถิ่นใต้ ตำบลพิเทน กิ่งอำเภอทุ่งยางแดงจังหวัดปัตตานี*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ฉันทัส ทองช่วย. (2536). *ภาษาและวัฒธรรมภาคใต้*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บุณเสริม ฤทธาภิรมย์. (2548). *รวมเรื่องเมืองสตูล*. สงขลา: โรงพิมพ์วัฒนาการพิมพ์.

ปรารถนา กาลเนาวกุล. (2544). *การปนภาษาอังกฤษในภาษาไทยของรายการโทรทัศน์ ลักษณะ ทัศนคติการรับรู้ และแรงจูงใจ*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พจนี ศิริอักษรศาสตร์. (2552). *ภาษาถิ่นของไทย.* ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พัฒน์ เพ็งผลา. (2554). *บาลีสันสกฤตในภาษาไทย*. ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

รัตติยา สาและ. (2529). *ภาษามลายูถิ่นภาคใต้ของประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีครินทรวิโรฒ.

วิไลลักษณ์ เล็กศิริรัตน์. (2539). *สำนวนไทยถิ่นใต้: ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม*. สงขลา: สภาบันราชภัฏสงขลา.

วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2556). *ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อาลิสา คุ่มเคี่ยม. (2546). *ศึกษาคำยืมภาษามลายูที่ชาวไทยมุสลิมจังหวัดสตูล สามระดับอายุใช้ในชีวิตประจำวัน*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาษาไทย, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Abdullah Hassan. (1993). *Tatabahasa Pedagogi Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Utusan Association Press of Thailand.

Hasnida Chekha. (2008). *Bahasa urak lawoi di Thailand : Analisis Etnografi dan Hubungan Kebahasaannya dengan Bahasa Melayu*. Thesis (M.A.), Universiti Sains Malaysia.

Kamaruddin Esayah. (1999). *Perbandingan Fonologi dialek Melayu Satun dengan dialek Melayu Perlis*. Thesis Ijazah Sarjana Sastera: Universiti Sains Malaysia.

Ismail Hussein. (1966). *Sejarah pertumbohan bahasa kebangsaan kita*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

อัตลักษณ์การตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู

NAMING IDENTITY OF MALAYU-DESCENDED THAIS

ฮัสนีดา สมาอูน[1]*

Hasnida Samaun[1]*

บทคัดย่อ

งานวิจัยการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ในการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในประเทศไทยในด้านรูปแบบของการตั้งชื่อ กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้คือชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส จำนวน 383 คนและรายชื่อชาวไทยมุสลิมจากทะเบียนราษฎร์จำนวน 2,645 รายชื่อ เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และข้อมูลชื่อจากทะเบียนราษฎร์ถูกนำมาวิเคราะห์โดยวิธีเชิงเนื้อหา ผลจากการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์รูปแบบการตั้งชื่อสามารถจำแนกจากภาษาที่ใช้มี 2 รูปแบบ คือการตั้งชื่อโดยใช้ภาษาเดียว คิดเป็นร้อยละ 91.3 และการตั้งชื่อที่เกิดจากการผสม 2 ภาษา คิดเป็นร้อยละ 8.7 รูปแบบการตั้งชื่อเป็นภาษาเดียว 1 คำ ประกอบด้วย ชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี (มป) ชื่อภาษาอาหรับ (อ) ชื่อภาษาไทย (ท) ชื่อภาษาอังกฤษ (อัง) และชื่อภาษามลายูกลาง (ม) ส่วนการตั้งชื่อที่เกิดจากการผสม 2 ภาษา สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 2 คำ และรูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 3 คำ การเลือกใช้รูปแบบภาษาดังกล่าว แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นถิ่นของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสบนพื้นฐานบริบทของการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ความเชื่อทางศาสนา การเมืองการปกครอง และกระแสค่านิยมในปัจจุบัน

คำสำคัญ : อัตลักษณ์, รูปแบบ, การตั้งชื่อ, ไทยมุสลิมมลายู

Abstract

The study of naming identity of Thai-Muslims from Malay descent in Thailand aimed to study the naming identity in the pattern of naming. The research samples in this study were 383 Thai Muslim people living in Muang district, Narathiwat province and 2645 of Thai-Muslim names from Thai Civil Registration at Muang district in Narathiwat province. The instrument in collecting data was the interview. The interview data and the Malayu-descended Thais'name from the Thai Civil Registration were analyzed by using text analysis method. The results of the study showed that the naming patterns were distinguished from the language used in two forms which comprise the naming by using a single language at 91.3 percent and by using bilingual naming conventions at 8.7 percent. The finding further showed that the Patani Malay name (MP), the Arabic name (A), the Thai name (T), the English name (English), and the Malay name (M) were used for naming in a single language form whereas the bilingual naming form, consisted of the naming in two languages within two words and the naming in two languages within three words. The using of languages

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: hasnida2008@gmail.com

formats represented the local identity of Thai Muslims of Malay ethnicity in Narathiwat Province which chiefly based on the context of everyday language use, kinship, religious, belief, politics, and current values.

Keywords : Identity, Pattern, Maming, Malayu-descended Thais

1. บทนำ

วัฒนธรรมการตั้งชื่อของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ มีวิวัฒนาการที่น่าสนใจ เนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และความเชื่อในแต่ละยุคสมัยของพื้นที่ ตัวอย่างเช่น ในสมัยก่อนการเข้ามาของศาสนาอิสลาม ผู้คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังนับถือศาสนาพราหมณ์ ฮินดู มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาบาลีสันสกฤต โดยชื่อของบรรดาผู้ปกครองเมืองในขณะนั้น มักจะเป็นภาษาบาลี สันกฤต เช่น พญาอินทิรา ศรีวังสา (ครองชัย หัตถา, 2552) เป็นต้น ในขณะที่สามัญชนธรรมดาจะมีชื่อที่เป็นภาษามลายูถิ่น นอกจากนี้ ผู้คนในสมัยดังกล่าวยังนิยมตั้งชื่อบุคคลตามชื่อเรียกสิ่งแวดล้อมใกล้ตัว โดยใช้ชื่อผลไม้ ดอกไม้ พืชผัก หรือแม้แต่รสชาติของอาหาร ซึ่งในปัจจุบันยังสามารถพบชื่อ ต่างๆ เหล่านี้ได้โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ถึงแม้จะมีจำนวนน้อยก็ตาม เช่น บูงอ (ดอกไม้) มือลอ (มะลิ) ตีมุง (แตงโมหรือแตงกวา) และมานิฮ (หวาน) เป็นต้น (มูหัมหมัดมันซูร หมัดเร๊าะ, 2551: 164) นอกจากนี้แล้ว ชื่อของคนมลายูจะเป็นชื่อที่มีลักษณะสั้นๆ โดยจะออกเสียงเพียงพยางค์เดียวหรือสองพยางค์ ชื่อที่ใช้นั้น มีทั้งชื่อที่มีความหมายและชื่อที่ไม่มีความหมาย ทำให้ชื่อส่วนใหญ่มีการซ้ำกัน จนไม่สามารถแยกแยะได้ว่าเป็นชื่อของใคร จากการสัมภาษณ์เชิงลึก AO1 พบว่า ผู้คนสมัยก่อน ที่ใช้ชื่อซ้ำกัน ดังนั้นเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ จึงนำชื่อลักษณะใกล้ตัวมาต่อท้ายชื่อบุคคลนั้น ๆ มีการนำชื่อบิดา ชื่อสามี ชื่ออาชีพ หรือชื่อสถานที่ต่าง ๆ มาประกอบท้ายชื่อ เช่นชื่อของนางโมง ยา โดย คำว่า ยา เป็นชื่อของสามีนางโมง (AO1, 2552. สัมภาษณ์) จากคำอธิบายดังกล่าว สรุปได้ว่า นางโมง ยา เป็นชื่อของสตรีที่มีชื่อตัวว่าโมง ซึ่งเป็นชื่อของกล้วยชนิดหนึ่ง เพื่อมิให้ซ้ำกับบุคคลอื่นและง่ายต่อการจดจำของคนในพื้นที่ จึงนำชื่อของสามีมาต่อท้ายชื่อของตน เป็นนางโมง ยา นอกจากตัวอย่างดังกล่าวแล้ว ในการเรียกชื่อบุคคลมีการระบุชื่ออาชีพของบิดาหรือบรรพบุรุษของตนในอดีตมาต่อท้ายชื่อ เช่น นางบูงอ ตูแกบือซี โดยบูงอเป็นชื่อตัวของสตรีมีความหมายว่า ดอกไม้ และเพื่อมิให้ซ้ำกับบุคคลอื่น จึงนำชื่ออาชีพของบิดาที่มีอาชีพเป็นช่างเหล็ก (ตูแกบือซี) มาต่อท้ายชื่อ เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะและเรียกต่อ ๆ กันมาจนเป็นที่รู้จักของคนในหมู่บ้าน เป็นต้น

จากข้อความข้างต้น เห็นได้ว่าชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เขียนในรูปแบบภาษามลายูถิ่นปาตานี และมีการนำบริบททางสังคม มาต่อท้ายชื่อดังกล่าว ทำให้เกิดรูปแบบภาษาที่ใช้ในหลายรูปแบบภาษาที่เป็นอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการตั้งชื่อที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

3. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การตั้งชื่อของแต่ละชาติพันธุ์นั้น มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ โดยมีพื้นฐานของความเชื่อทางสังคม ประเพณีวัฒนธรรมที่ปฏิบัติกันมาสู่รุ่นต่อรุ่น ชื่อเรียกตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจจะมีข้อแตกต่างในรูปแบบหรือลักษณะของการตั้งชื่อ เช่น คนในอดีตจะนิยมตั้งชื่อแบบสั้น ๆ หรือ ตั้งชื่อที่เรียกง่าย ๆ ตั้งตามความสัมพันธ์ฉันญาติ เช่น ชื่อ “เอื้อย” “อ้าย” “ยี่”“ไส”“ดำ” เป็นต้น (วิรัช ศิริวัฒนะนาวิน, 2544:26) ไม่ว่าชื่อนั้นจะปรากฏให้เราเห็นในรูปแบบใดก็ตามชื่อเหล่านี้ล้วนแต่มีความสำคัญต่อมนุษย์เราทุกคน ดังคำนิยามที่ได้ให้โดยบุคคลสำคัญๆ ดังนี้

จริญญา ธรรมโชโต (2540) ได้ทำการศึกษาภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อเล่นของคนไทยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตรัง โดยศึกษาลักษณะทางเสียง ที่มาของภาษาและความหมายของชื่อเล่น สามารถแสดงความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ระหว่างรุ่นบิดา มารดากับบุตร และระหว่างบุตรกับบุตรหรือไม่ ผลการศึกษาพบว่ารุ่นบิดามารดากับบุตรใช้รูปแบบชื่อเล่นที่มี

เสียงวรรณยุกต์เดียวกันมากที่สุด รองลงมา คือ พยางค์ชนะต้นเดียวกัน ส่วนความหมายพบว่า รุ่นบิดามารดากับบุตร และรุ่นบุตรกับบุตรมีความสัมพันธ์ของชื่อเล่นที่มีความหมายที่แสดงถึงลักษณะทางกายมาเป็นลำดับต้นๆ

ชมพูนุท โพธ์ทองคำ (2541) ศึกษาการตั้งชื่อชาวกระเหรี่ยงโป ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ชาวกระเหรี่ยงโป ตำบลสวนผึ้ง มีการตั้งชื่อ 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษากระเหรี่ยง

คันธรส วิทยาภิรมย์ (2554) ได้ทำการศึกษาการตั้งชื่อกับชาติพันธุ์ละเวือะ บ้านป่าแป๋ อำเภอแม่สะเหรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ค้นพบว่า การตั้งชื่อชาติพันธุ์ละเวือะ บ้านป่าแป๋ มี 3 ลักษณะ คือ 1. ตั้งชื่อตามบรรพบุรุษ 2. ตั้งชื่อตามลักษณะเด่นของบุคคล 3. ตั้งชื่อตามบุคคลสำคัญ ภาษาที่ใช้มี 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาละเวือะ ภาษากระเหรียง ภาษาคำเมือง ภาษาไทยมาตรฐาน และภาษาอังกฤษ

เทพชู ทับทอง (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ต้นตระกูลไทยราชสกุล นามสกุลพระราชทาน กล่าวเกี่ยวกับชื่อดังนี้ คนไทยแต่เดิมมีแต่ชื่อหรือนามตัว กับชื่อนามบรรดาศักดิ์ ชื่อตัวเป็นชื่อที่พ่อแม่ปู่ย่าตายาย หรือผู้ที่นับถือตลอดจนพระสงฆ์เป็นผู้ตั้งให้ ชื่อตัวของคนไทยในอดีตได้แก่ แดง ดำ ขาว เขียว มา มี สา บุญมา บุญมี แก้ว แหวน เงิน ทอง เพชร พลอย ฯลฯ ส่วนชื่อสกุลหรือนามสกุลของคนไทยในอดีตไม่มี

สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ (2550) ศึกษาชื่อและนามสกุลของชาวดาระอั้ง ที่หมู่บ้านไทยพัฒนาปางแดง (ปางแดงใน) ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชาวดาระอั้งมีชื่อสองประเภท ได้แก่ ภาษา ดาระอั้ง และชื่ออื่น ๆ เกณฑ์ในการตั้งชื่อจะตั้งตามหลัก “ทักษาปกรณ์” ซึ่งแสดงถึงความเชื่อเรื่องความเป็นมงคล และอิทธิพลของพุทธศาสนา

รัตติยา สาและ (2544) กล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมการใช้ชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยแบ่งลักษณะการตั้งชื่อเป็น 3 กลุ่ม ตามสถานภาพและบทบาทที่พวกเขาแสดง

1. ความนิยมในฐานะความเป็นมุสลิม
2. ความนิยมในฐานะที่เป็นคนเชื้อสายมลายู
3. ความนิยมในฐานะความเป็นคนไทย

ลักษณะความนิยมข้างต้น ทำให้ปรากฏลักษณะชื่อ ดังนี้ เช่น ความนิยมในฐานะความเป็นมุสลิม ส่วนมากนิยมใช้ชื่อของบุรุษและสตรีมุสลิมที่มีผลงานที่ดี และทำประโยชน์ต่อสังคมมุสลิมตามที่ปรากฏในประวัติศาสตร์อิสลามโดยส่วนใหญ่ เช่น ถ้าเป็นเพศชาย ก็ใช้ชื่อที่เป็นชื่อบรรดานบี และรอซูล เช่น อาดัม นูฮ อิบราฮีม ฮารูน เป็นต้น ถ้าเป็นเพศหญิงก็จะตั้งชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับภรรยาเครือญาติของท่านนบีมูฮัมหมัด (ซ.ล.)[2] เช่น อามีนะฮ (ชื่อของมารดาท่านนบีมูฮัมหมัด (ซ.ล.) ซัลมา (ชื่อย่าทวดท่านนบีมูฮัมหมัด (ซ.ล.)) คอดีฌัฮ (ชื่อของภรรยาท่านนบีมูฮัมหมัด (ซ.ล.)) เป็นต้น

5. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งขอบเขตของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ด้านพื้นที่ คือ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง คือ อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ตำบลบางนาค และตำบลบางปอ เหตุผลที่เลือกตำบลบางนาค เป็นตัวแทนของเขตเมือง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางของความเป็นเมือง การศึกษาการปกครอง ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของประเพณี และวัฒนธรรม สำหรับตัวแทนเขตพื้นที่ชนบทนั้น ผู้วิจัยเลือกตำบลบางปอ เนื่องจากตำบลบางปอตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองนราธิวาสมากที่สุด เมื่อเทียบกับตำบลอื่น ๆ

ด้านเนื้อหา เนื้อหาในการวิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ จำนวน 383 ชุด เพื่อสำรวจอัตลักษณ์การตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ทั้งในเขตเมืองและชนบท 2) ข้อมูล

[2] เป็นคำสรรเสริญที่ลงท้ายท่านศาสดาว่า “ซอลลอลเลาะฮูอาลัยฮีวะซัลลัม”

รายชื่อทะเบียนราษฎร์ในตำบลบางนาค และตำบลบางปอ จำนวน 2,645 รายชื่อ เพื่อรูปแบบภาษาการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กระบวนการเก็บข้อมูลใช้ข้อมูลรายชื่อทะเบียนราษฎร์ในตำบลบางนาค และตำบลบางปอ จำนวน 2,645 รายชื่อ และแบบสัมภาษณ์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจทาน เพื่อหาค่า OIC ของแบบสัมภาษณ์และทดลองนำไปใช้ก่อนลงพื้นที่จริง

6.1 ประชากรในการวิจัย แบ่งออก 2 ประเภท คือ

1) กลุ่มตัวอย่างจากการตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 383 ชุด คือ ตำบลบางนาค 277 ชุด และตำบลบางปอ จำนวน 106 ชุด โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่ ช่วงที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป ช่วงที่ 2 อายุ 30 - 59 ปี และช่วงที่ 3 อายุ 15 - 29 ปี เพื่อสำรวจอัตลักษณ์การตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในอำเภอเมืองนราธิวาส

2) กลุ่มข้อมูลรายชื่อทะเบียนราษฎร์ในตำบลบางนาค และตำบลบางปอ จำนวน 2,645 รายชื่อ เพื่อวิเคราะห์รูปแบบภาษาการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส

6.2 กระบวนการเก็บข้อมูล

การศึกษาอัตลักษณ์การตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ คือ ศึกษาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ

2) ขั้นตอนการหาข้อมูลความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดนราธิวาส ซึ่งต้องดำเนินการก่อนลงพื้นที่

3) ออกแบบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์การตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู

4) ลงพื้นที่สำรวจอัตลักษณ์การตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในอำเภอเมืองนราธิวาส โดยมีการดำเนินงานดังนี้ ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล การสำรวจอัตลักษณ์การตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (Individual deep interview) แบ่งพื้นที่ผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 เขต คือ เขตเมือง ได้แก่ ตำบลบางนาค และเขตชนบท ได้แก่ ตำบลบางปอ จำนวน 383 ชุด คือ ตำบลบางนาค 277 ชุด และตำบลบางปอ 106 ชุด โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ ได้แก่ ช่วงที่ 1 อายุ 60 ปีขึ้นไป ช่วงที่ 2 อายุ 30 - 59 ปี และช่วงที่ 3 อายุ 15 - 29 ปี

5) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์สำรวจอัตลักษณ์การตั้งของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู

6) รวบรวมรายชื่อกลุ่มประชากรจากทะเบียนราษฎร์ในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ทั้งหมด หลังจากนั้นคัดเลือกเฉพาะกลุ่มประชากรที่เป็นตัวแทนจากเขตเมืองและเขตชนบท เพื่อศึกษารูปแบบภาษาการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อมลายูในอำเภอเมืองนราธิวาส

7) วิเคราะห์รายชื่อที่ได้จากทะเบียนราษฎร์ รูปแบบภาษาการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อมลายูในอำเภอเมืองนราธิวาส

8) ตรวจสอบข้อมูลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และส่งข้อมูลให้กับผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

9) ส่งข้อมูลให้กับนักวิชาการตรวจสอบและทีมวิจัยดำเนินการแก้ไขข้อมูลตามคำชี้แนะ

7. สรุปผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลรายชื่อประชากรจากทะเบียนราษฎร์ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ตำบลบางนาค และตำบางปอ จำนวน 2,645 รายชื่อ แบ่งเป็นเพศหญิงจำนวน 1,363 รายชื่อ และเพศชาย จำนวน 1,281 รายชื่อ โดยวิเคราะห์ รูปแบบการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ดังต่อไปนี้

กราฟที่ 1 แสดงข้อมูลรูปแบบการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู

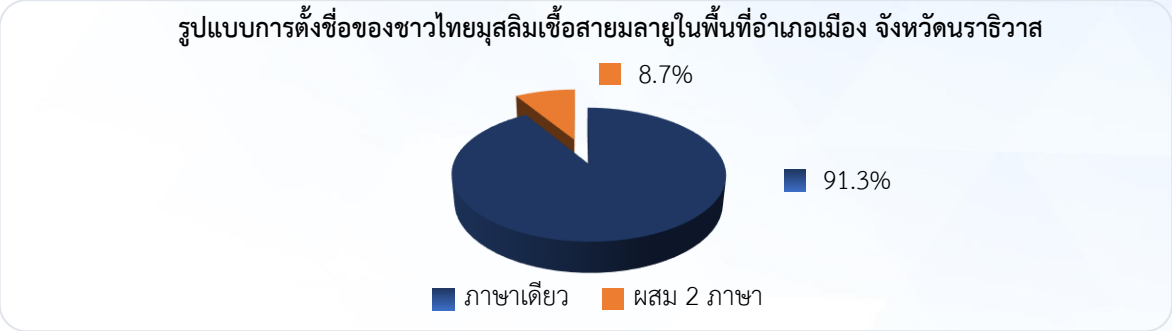

7.1 รูปแบบการตั้งชื่อจำแนกตามลักษณะภาษาที่ใช้

จากกราฟวงกลมข้างบนจะเห็นได้ว่า ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีรูปแบบในการตั้งชื่อจำแนกตามภาษาที่ใช้มี 2 รูปแบบ คือ 1) การตั้งชื่อรูปแบบภาษาเดียว 2) การตั้งชื่อรูปแบบผสม 2 ภาษา

7.2 รูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว

รูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว เป็นลักษณะของการตั้งชื่อโดยเลือกใช้ภาษาใดภาษาหนึ่งเท่านั้น โดยไม่ปะปนกับภาษาอื่น ๆ มีจำนวน 2,415 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 91.3 ซึ่งจะประกอบด้วยลักษณะการใช้ภาษาดังต่อไปนี้ ได้แก่ 1) การตั้งชื่อโดยภาษาเดียว 1 คำ 2) การตั้งชื่อโดยใช้ภาษาเดียว 2 คำ และ3) การตั้งชื่อภาษาเดียว 3 คำ

กราฟที่ 2.แสดงข้อมูลของแต่ละรูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว

7.2.1 การตั้งชื่อภาษาเดียว 1 คำ เป็นรูปแบบการตั้งชื่อที่มีผู้ใช้ใช้มากที่สุด มีจำนวนทั้งหมด 1,876 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 71 คือ ได้แก่ 1) ภาษามลายูถิ่นปาตานี (มป) 2) ชื่อภาษาอาหรับ (อ) 3) ชื่อภาษาไทย (ท) 4) ชื่อภาษาอังกฤษ (อัง) และ 5) ชื่อภาษามลายูกลาง (ม) ดังแสดงในกราฟต่อไปนี้

กราฟที่ 3 แสดงข้อมูลรูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว 1 คำ

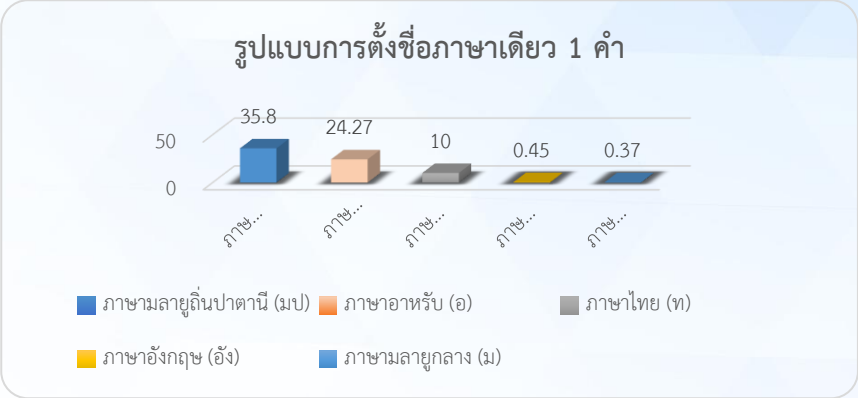

จากกราฟแสดงรูปแบบการตั้งชื่อรูปแบบภาษาเดียวข้างต้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียวที่คนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส นิยมเลือกใช้มากที่สุดในบรรดารูปแบบภาษาเดียว 1 คำ นั้น ได้แก่

1) รูปแบบการตั้งชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี (มป) คิดเป็นร้อยละ 35.8 เช่น นายยา (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นายโว๊ะ (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นางซียะ (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) นายเซะ (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นางฮาวอ (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) นางเงาะ (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) เป็นต้น

2) รูปแบบการตั้งชื่อภาษาอาหรับ (อ) คิดเป็นร้อยละ 24.27 เช่น นายอามีน (ชื่อเพศชาย1 คำ) นายอับดุลเลาะ (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นาย ฮาซัน (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นายฮากีม (ชื่อเพศชาย1 คำ) นายอาลิฟ (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นางสาวบิสมะ (ชื่อเพศหญิง 1 คำ)

3) รูปแบบการตั้งชื่อภาษาไทย (ท) คิดเป็นร้อยละ 10 เช่น นายปรีชา (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นายไพศาล (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นายนิโรจน์ (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นายณัฐวุฒิ (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นางใจทิพย์ (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) นางวาสนา (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) และนางสาวนริศรา (ชื่อเพศหญิง 1 คำ)

4) รูปแบบการตั้งชื่อภาษาอังกฤษ (อัง) คิดเป็นร้อยละ 0.45 เช่น นายดาเนียล (ชื่อเพศชาย 1 คำ) นางสาวซูซาน (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) เด็กหญิงไดอาน่า (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) นางสาวคริสตีน่า (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) นางสาวซ่าร่า (ชื่อเพศหญิง) เด็กหญิงจัสมิน (ชื่อเพศหญิง) และเด็กชายไอเดีย (ชื่อเพศชาย)

5) รูปแบบการตั้งชื่อภาษามลายูกลาง (ม) คิดเป็นร้อยละ 0.37 เช่น นางสาววานีตา (ชื่อเพศหญิง 1 คำ 1 คำ) และนางสาวอาดินดา (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) เป็นต้น ข้อมูลส่วนใหญ่จะพบกับเพศหญิงไม่มีการตั้งชื่อในเพศชาย

7.2.2 การตั้งชื่อภาษาเดียว 2 คำ เป็นรูปแบบการตั้งชื่อที่มีผู้ใช้ใช้รองจากภาษาเดียว 1 คำ มีจำนวนทั้งหมด 531 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 20 คือ ได้แก่ 1) ภาษามลายูถิ่นปาตานี (มป) 2) ชื่อภาษาอาหรับ (อ) และ 3) ชื่อภาษาอังกฤษ (อัง) ดังแสดงในกราฟต่อไปนี้

กราฟที่ 4 แสดงข้อมูลรูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว 2 คำ

ตัวอย่างรูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว 2 คำ

ก) ภาษามลายูถิ่นปาตานี (มป) คิดเป็นร้อยละ 12.58 ตัวอย่างชื่อ เช่น นายมะรอปี เป็นชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (มะ+รอปี) นายมะหะดิง เป็นชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (มะ+หะดิง) นายมะยิ เป็นชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (มะ+ยิ) นางแมะมูเนาะ เป็นชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (แมะ+มูเนาะ) เจ๊ะแอเสาะ เป็นชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (เจ๊ะ+แอเสาะ) แมะ[3] สือมอ เหตุผลที่นำ แมะ ขึ้นก่อนชื่อนั้นนักวิจัยได้ข้อมูลในพื้นที่ว่าคนส่วนใหญ่ในอดีตเมื่อเกิดแล้วไม่รีบไปตั้งชื่อ และรอจนกระทั่งโตหรือมีอายุมาก เมื่อไปแจ้งชื่อก็มักจะตั้งชื่อตนเองตามที่คนทั่วไปเรียก ไม่ตั้งชื่อตามที่ถูกตั้งแต่ในสมัยที่แรกเกิด อีกทั้งยังขาดความรู้ในเรื่องการตั้งชื่อของตนเอง จนกลายเป็นชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานีที่ปรากฏในทะเบียนดังตัวอย่างต่อไปนี้ เช่น นางแมะสือมอ (แมะ+สือมอ) นางแมะอะ (แมะ+อะ) นายเปาะวอง (เปาะ+วอง) เป็นชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ

ข) รูปแบบการตั้งชื่อภาษาอาหรับ (อ) คิดเป็นร้อยละ 7.4 ตัวอย่างชื่อ เช่น นางสาวนูรฟาติน เป็นชื่อภาษาอาหรับ ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (นูร+ฟาติน) เด็กหญิงนูรวีฮาม เป็นชื่อภาษาอาหรับ ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (นูร+วีฮาม) คอยรุลอักมาล เป็นชื่อภาษาอาหรับ ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (คอยรุล+อักมาล) มูฮัมหมัดไฟรูส เป็นชื่อภาษาอาหรับ ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (มูฮัมหมัด+ไฟรูส) มูฮัมหมัดนาฟี เป็นชื่อภาษาอาหรับ ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (มูฮัมหมัด+นาฟี)

ค) รูปแบบการตั้งชื่อภาษาอังกฤษ (อัง) คิดเป็นร้อยละ 0.03 ตัวอย่างชื่อ เช่น โรสแมรี เป็นชื่อภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยชื่อ 2 คำ ได้แก่ (โรส+แมรี)

กราฟที่ 5 แสดงข้อมูลรูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว 3 คำ

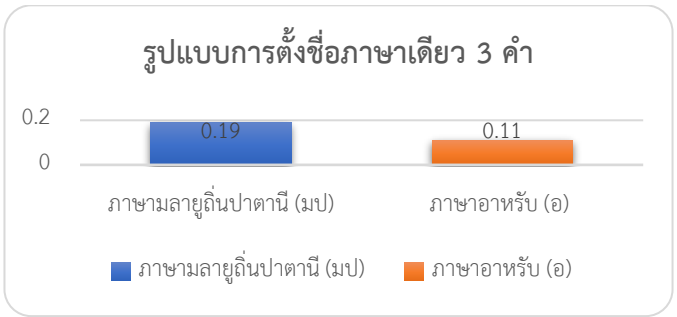

[3] ตัวอย่างชื่อ แมะสือมอ เปาะวอง เป็นรูปแบบการตั้งชื่อ 2 ภาษาที่เหมือนกันที่เกิดจากการนำคำในภาษามลายูถิ่นปาตานีที่ระบุถึงเพศหญิงและเพศชายมาผสมหน้าชื่อเดิม คือ คำว่า แมะ (เพศหญิง) เปาะ (เพศชาย)

7.2.3 การตั้งชื่อภาษาเดียว 3 คำ

รูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.3 ประกอบด้วย ชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี และชื่อภาษาอาหรับ ตัวอย่างชื่อ เช่น

ก) ชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานีที่ประกอบด้วย 3 คำ ตัวอย่าง เช่น นายมะแวซง เป็นชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี ประกอบด้วยชื่อ 3 คำ ได้แก่ (มะ+แว+ซง) นายแวมูหมัดนอ เป็นชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี ประกอบด้วยชื่อ 3 คำ ได้แก่ (แว+มูหมัด+นอ) นางเจ๊ะกะเจ๊ะ เป็นชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี ประกอบด้วยชื่อ 3 คำ ได้แก่ (เจ๊ะ+กะ+เจ๊ะ)

ข) ชื่อภาษาอาหรับประกอบด้วย 3 คำ ตัวอย่าง เช่น มูฮัมหมัดคอยรูลอักมาล เป็นชื่อภาษาอาหรับ ประกอบด้วยชื่อ 3 คำ ได้แก่ มูฮัมหมัดคอยรูลอักมาล เป็นชื่อภาษาอาหรับ ประกอบด้วยชื่อ 3 คำ ได้แก่ (มูฮัมหมัด+คอยรูล+อักมาล) ซีตีนูรฮาฟีซะห์ เป็นชื่อภาษาอาหรับ ประกอบด้วยชื่อ 3 คำ ได้แก่ (ซีตี+นูร+ฮาฟีซะห์) ซีตีซุลอัสมะ เป็นชื่อภาษาอาหรับ ประกอบด้วยชื่อ 3 คำ ได้แก่ (ซีตี+ซุล+อัสมะ) เป็นต้น

รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา

รูปแบบการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส นิยมตั้งชื่อให้กับบุตรหลานลำดับที่ 2 จากการตั้งชื่อรูปแบบภาษาเดียว 1 คำ เป็นรูปแบบการตั้งชื่อที่เกิดจากการผสม 2 ภาษา มีจำนวน 230 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 8.7 จากข้อมูลการสำรวจทั้งหมด 2,645 รายชื่อแบ่งเป็นเพศหญิงจำนวน 1,363 รายชื่อ และเพศชายจำนวน 1,281 รายชื่อ ดังกราฟต่อไปนี้

กราฟที่ 6 แสดงข้อมูลรูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา

จากกราฟจะเห็นได้ว่า รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก) รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 2 คำ

ข) รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 3 คำ

รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 2 คำ

มีจำนวนผู้ใช้ทั้งหมด 210 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 7.9 ประกอบด้วย รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 2 คำ ดังต่อไปนี้

รูปแบบการตั้งชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานีผสมกับภาษาอาหรับ (มป+อ) จำนวน 107 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 4.04 เช่น ตัวอย่างชื่อ นิอุมัร (นิ+อุมัร) อาหะมะอัสสุวัน (อาหะมะ+อัสสุวัน) มะไซดี (มะ+ไซดี) ต่วนอัสมะ (ต่วน+อัสมะ) เป็นต้น

รูปแบบการตั้งชื่อภาษาอาหรับผสมกับภาษามลายูถิ่นปาตานี (อ+มป) จำนวน 79 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 3 เช่น ตัวอย่างชื่อ มูฮัมหมัดอาสือรี (มูฮัมหมัด+อาสือรี) ซีตีปีสะ (ซีตี+ปีสะ) สีตีปารีดา (ซีตี+ปารีดา) เป็นต้น

รูปแบบการตั้งชื่อภาษามลายูกลางผสมกับภาษามลายูถิ่นปาตานี (ม+มป) จำนวน 7 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 0.26 เช่น ตัวอย่างชื่อ วันอาเระ (วัน+อาเระ) วันแอเสาะ (วัน+แอเสาะ) เป็นต้น

รูปแบบการตั้งชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานีผสมกับภาษาไทย (มป+ท) จำนวน 7 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 0.26 เช่น ตัวอย่างชื่อ แวอารี (แว+อารี) นุสรียา (นุ+สุริยา) นิภาภัทร์ (นิ+ภาภัทร์) กูปัทมา (กู+ปัทมา) เป็นต้น

รูปแบบการตั้งชื่อภาษาอาหรับผสมกับภาษาอังกฤษ (อ+อัง) จำนวน 4 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 0.15 เช่น ตัวอย่างชื่อ มูฮำหมัดบี (มูฮำหมัด+บี) เป็นต้น

รูปแบบการตั้งชื่อภาษาอังกฤษผสมกับภาษามลายูถิ่นปาตานี (อัง+ม) จำนวน 2 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 0.07 เช่น ตัวอย่างชื่อ โรสนีตา (โรส+นีตา) โรสวาตี (โรส+วาตี[4])

รูปแบบการตั้งชื่อภาษามลายูกลางผสมกับภาษาอาหรับ (ม+อ) จำนวน 2 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 0.07 เช่น ตัวอย่างชื่อ วันอิมรอน (วัน+อิมรอน) วันนัสรินทร์ (วัน+นัสรินทร์)

รูปแบบการตั้งชื่อภาษาอังกฤษผสมกับภาษาอาหรับ (อัง+อ) จำนวน 1 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 0.03 เช่น ตัวอย่างชื่อ โรสฮายาตี (โรส+ฮายาตี)

รูปแบบการตั้งชื่อภาษามลายูกลางผสมกับภาษาอังกฤษ (ม+อัง) จำนวน 1 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 0.03 เช่น ตัวอย่างชื่อ วันโซเฟีย (วัน+โซเฟีย)

รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 3 คำ

รูปแบบการตั้งชื่อที่คนในพื้นอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาสนิยมตั้งให้กับบุตรหลานจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 20 รายชื่อ คิดเป็นร้อยละ 0.8 คือ รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 3 คำ รูปแบบการตั้งชื่อลักษณะนี้ มีตัวอย่าง ดังต่อไปนี้ แวโรสมีนา (แว+โรส+มีนา) สาเหะมูฮัมหมัดตอเฮรี (สาเหะ+มูฮัมหมัด+ตอเฮรี) แวมูฮัมหมัดซาบรี (แว+มูฮัมหมัด+ซาบรี) นิอาซีลาวาตี (นิ+อาซีลา+วาตี) แวอับดุลรอโอฟ (แว+อับดุล+รอโอฟ) แวกามาโรส (แว+กามา+โรส) ซีตีนูรฮาซีกิ่ง (ซีตี+นูร+ฮาซีกิ่ง) ต่วนซารีฟะฮัซเมาะห์ (ต่วน+ซารีฟะ+ฮัซเมาะห์) วันมูฮัมหมัดซักกีร์ (วัน+มูฮัมหมัด+ซักกีร์) วันนูรอัสลีนา (วัน+นูร+อัสลีนา) วันมูฮัมหมัดอิสนัย (วัน+มูฮัมหมัด+อิสนัย) มูฮัมหมัดมะยูดีน (มูฮัมหมัด+มะ+ยูดีน) เป็นต้น

8. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิม เชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส สามารถอภิปรายปรากฏการณ์รูปแบบการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังนราธิวาสแสดงถึงวิวัฒนาการของการตั้งชื่อของคนในพื้นที่ ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการตั้งชื่อเป็นภาษาเดียว 1 คำ ประกอบด้วย ชื่อภาษามลายูถิ่นปาตานี (มป) ชื่อภาษาอาหรับ (อ) ชื่อภาษาไทย (ท) ชื่อภาษาอังกฤษ (อัง) และชื่อภาษามลายูกลาง (ม)
2. รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
    2.1 รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 2 คำ
    2.2 รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 3 คำ

[4] นีตา และวาตี เป็นคำสันสกฤตที่ชาวอินโดนีเซียมักนำมาต่อท้ายชื่อการตั้งชื่อลักษณะนี้เป็นการเลียนแบบมาเลเซียและอินโดนีเซีย

ก) รูปแบบการตั้งชื่อที่เป็นภาษามลายูถิ่นปาตานี (มป) เช่น นางบูงอ (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) นางกือลามอ (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) นางมานิฮ (ชื่อเพศหญิง1 คำ) นาง/นายปูเตะฮ (ชื่อเพศหญิงและเพศหญิง 1 คำ) นายกอเถาะ (ชื่อเพศชาย 1 คำ) และอีแต (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) เป็นต้น จากข้อมูลทะเบียนราษฎร์ชื่อดังกล่าวปรากฏในกลุ่มผู้สูงอายุช่วง 80 ปีขึ้นไป ในการตั้งชื่อเป็นภาษามลายูถิ่นปาตานีและมีปริมาณที่น้อยมากในปัจจุบัน

ปรากฏการณ์ข้างต้นสามารถอธิบายถึงความใกล้ชิดกับธรรมชาติของคนในพื้นที่ จึงนำลักษณะจากธรรมชาติมาตั้งเป็นชื่อบุคคล เช่น ชื่อของพืช ดอกไม้ สัตว์ รสชาติ สี เครื่องใช้ และเครื่องประดับ มาใช้กับชื่อบุคคล ซึ่งคำส่วนใหญ่เป็นภาษามลายูถิ่นปาตานีเดิม ดังรายชื่อที่ยกตัวอย่างข้างต้น จากรูปแบบการตั้งชื่อที่กล่าว คนในพื้นที่นิยมตั้งชื่อรูปแบบภาษาเดียว 1 คำ ที่เป็นภาษามลายูถิ่นปาตานีมากที่สุด ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

ข) รูปแบบการตั้งชื่อที่เปลี่ยนแปลงจากรากศัพท์ภาษาอาหรับแล้วกลายเป็นภาษามลายูถิ่นปาตานี เช่น ซูฟียะฮ กลายเป็น สาปีเยาะ (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) ยารียะฮ กลายเป็น ยารีเยาะ (ชื่อเพศหญิง 1 คำ) อับดุลเลาะฮ กลายเป็น ดอเลาะ (ชื่อเพศชาย 1 คำ) และเฟาซี กลายเป็น เปาซี (ชื่อเพศชาย 1 คำ) เป็นต้น

ปรากฏการณ์ข้างต้นสามารถอธิบายถึงการได้รับอิทธิพลจากศาสนาอิสลามของคนในพื้นที่ รวมทั้งคนในพื้นที่เองเริ่มให้ความสำคัญกับการตั้งชื่อที่เป็นภาษาอาหรับ แต่เนื่องจากการออกเสียงของคนในพื้นที่ไม่คุ้นเคยกับภาษาอาหรับจึงไม่สามารถอ่านออกเสียงในภาษาอาหรับได้จึงมีการออกเสียงสำเนียงเป็นภาษามลายูถิ่นปาตานี ดังเช่น ตัวอักษรภาษาอาหรับ (ف) ฟ ในภาษามลายูถิ่นปาตานีไม่สามารถออกเสียงดังกล่าวได้ แต่จะออกเสียงแทนด้วยตัวอักษร (ڤ) ป นอกจากนี้ธรรมชาติของคนใต้แล้วชอบพูดย่อ ๆ หรือชอบเรียกชื่อสั้น ๆ เช่น ผู้ชายมีนามว่าอับดุลเลาะห์ แต่คนในพื้นที่ชอบเรียกสั้น ๆ ด้วยคำพยางค์เดียว หรือสองพยางค์ เช่น ดอเลาะ หรือ เลาะห์ เป็นต้น และหากเป็นชื่อผู้ที่เป็นภาษาอาหรับที่มีตัวสะกด เช่น มัรยัม คนในพื้นที่ก็จะเรียกชื่อในสำเสียงภาษามลายูถิ่นว่า มารีแย ซึ่งสังเกตได้ว่า ชื่อในภาษาอาหรับใดที่มีตัวสะกดบางชื่อจะกลายเป็นสระแอ หรือสระเอาะ มารีเยาะ เป็นต้น การตั้งในรูปแบบนี้จะปรากฏในกลุ่มอายุ 60 ถึง 30 ปี เป็นส่วนใหญ่ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงตัวอย่างชื่อ และปี พ.ศ. ที่เกิด

ตัวอย่างชื่อ	ปี พ.ศ.ที่เกิด
นางสาวนิแย	2523
นางสาวซียะห์	2515
นางสปีเยาะห์	2509
นางเจ๊ะนิง	2516

ปัจจุบันสังเกตได้ว่ากลุ่มทารกหรือกลุ่มเด็ก หรือ วัยรุ่นที่มีอายุระหว่างแรกเกิดถึง 30 ปี จะนิยมตั้งชื่อภาษาอาหรับเป็นส่วนมาก ดังข้อมูลรูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว 1 คำ ที่เป็นภาษาอาหรับที่คนในพื้นที่นิยมตั้งชื่อในรูปแบบนี้เป็นลำดับที่ 2 ปัจจัยเนื่องจากปัจจุบันคนในพื้นที่เริ่มมีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามมากกว่ามาเทียบกับสมัยก่อน จึงให้ความสำคัญกับการตั้งชื่อที่เป็นภาษาอาหรับ ที่มีความหมายดี ๆ มากขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากคู่มือการตั้งชื่อมุสลิมที่ขายตามร้านหนังสือต่าง ๆ เช่น คู่มือการตั้งชื่อมุสลิม (ซัยนุล อาบีดีน ชุมนุมพันธ์) คู่มือการตั้งชื่อมุสลิม ภาษาอาหรับ-ภาษาไทย พร้อมความหมาย (ญะมาล อลีย์ มัชอัล) และอื่น ๆ นอกจากนี้มีการค้นหาข้อมูลชื่อที่เป็นภาษาอาหรับที่มีความไพเราะ และมีความหมายที่ดีผ่านสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบัน เช่น อินเตอร์เน็ต เป็นต้น

นอกจากการนิยมการตั้งชื่อเป็นรูปแบบภาษามลายูถิ่นปาตานี (มป) และภาษาอาหรับ (อ) มีการใช้ภาษาอื่นๆ มาใช้ในการตั้งชื่อบุตรหลานของคนในพื้นที่ เช่น ภาษาไทย (ท) ภาษาอังกฤษ (อัง) และภาษามลายูกลาง (ม) รูปแบบการตั้งชื่อที่เป็นภาษาไทยนั้น จะมีการใช้รูปแบบการตั้งชื่อนี้ 2 ปัจจัย คือ

1) ปัจจัยที่เกิดจากการเมืองการปกครอง นโยบายการสร้างชาติ โดย “รัฐนิยม” ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งได้สร้างการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนสยามทั้งประเทศ รวมทั้งคนมลายูมุสลิมทางชายแดนภาคใต้ด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้ชื่อในช่วงนั้น หลายคนมีการเปลี่ยนชื่อที่เป็นภาษามลายูมาใช้ชื่อที่เป็นภาษาไทย ดังปรากฏลักษณะของชื่อที่มีความคล้ายกันทั้งภาษาไทยกับภาษามลายู เช่น สมศักดิ์ กับ ราซัก ไพศาล กับ ไฟซอล ฟารีดา กับ ปรีดา เป็นต้น

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่า มีชื่อบางชื่อที่มีการเติมชื่อที่เป็นภาษาอาหรับนำหน้าชื่อที่ใช้ชื่อภาษาไทยเกิดขึ้นในสังคมชายแดนภาคใต้ ตัวอย่าง เช่น ชื่อเดิมเป็นภาษาเดียว 1 คำ คือ สมบูรณ์ ต่อมามีการนำชื่อที่เป็นภาษาอาหรับมาเติมนำหน้าชื่อดังกล่าว เช่น ชื่อ มูฮัมหมัดสมบูรณ์ เพื่อแสดงความเป็นตัวตนว่าเป็นคนมุสลิม ซึ่งปรากฏการณ์นี้มิอาจพบได้บ่อยในพื้นที่ชายแดนใต้

2) ปัจจัยที่เกิดจากค่านิยมเลียนแบบตามดารา นักแสดง นักร้อง ที่มีชื่อเสียง

ปัจจุบันการใช้ภาษาในตั้งชื่อบุคคลนั้น สามารถใช้ได้อย่างอิสระ เว้นแต่ใช้คำหรือความหมายหยาบคาย ดังนั้น ในการตั้งชื่อบุคคลนั้น สามารถตั้งชื่อได้อย่างอิสระ ชื่อที่มาจากภาษาอะไรก็ได้ ซึ่งสังเกตได้ว่าในพื้นที่อำเมือง จังหวัดนราธิวาส มีความหลากหลายทางภาษาที่ใช้ หนึ่งในนั้นรวมทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน อย่างภาษามลายู

การตั้งชื่อในภาษาไทยนั้น สถานการณ์การใช้ชื่อดังกล่าวไม่เหมือนกับในอดีต ปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากการมีการศึกษาของผู้ปกครองที่ได้รับการศึกษาทางสายสามัญ รวมทั้งมีผู้อื่นเป็นผู้ตั้งชื่อให้กับทารก นอกจากนี้หากปรากฏชื่อภาษาไทยในชาวบ้านธรรมดา ทั่วไปตามเขตชนบทแล้ว เกิดจากความชื่นชอบนางเอกในตัวละครหรือตัวละครใดตัวละครหนึ่งที่ตนชื่นชอบ แล้วมาตั้งชื่อบุตรของตนให้สอดคลองกับชื่อในตัวละครนั้น ๆ เป็นต้น

การตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มิได้ปรากฏในรูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว 1 คำ เท่านั้น ยังมีปรากฏการณ์รูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 2 คำ และรูปแบบการผสม 2 ภาษา 3 คำ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หนึ่งในเหตุผลนั้น เนื่องจากในอดีตประชากรมีจำนวนน้อยเมื่อจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นรูปแบบการตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส มีการเปลี่ยนจากรูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว 1 คำเป็นรูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 2 คำ และ ผสม 2 ภาษา 3 คำ

จากสัมภาษณ์ นาง A02[5] ได้อธิบายถึงเหตุผลการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งชื่อภาษาเดียว 1 คำ เป็นรูปแบบการตั้งชื่อผสม 2 ภาษา 2 คำ และผสม 2 ภาษา 3 คำ เล่าความว่า ในอดีตชื่อภาษามลายูท้องถิ่น อย่างชื่อบูงอ ชื่อมือลอ และกือลามอ เป็นลักษณะของชื่อที่คนมลายูสมัยก่อนนิยมที่ใช้ตั้งให้กับบุตรหลาน อันเนื่องมาจากคนในสมัยก่อนไม่มีความรู้ด้านภาษาเท่ากับคนสมัยนี้ ส่วนใหญ่แล้วใช้ภาษามลายูถิ่นปาตานีในการสื่อสาร ส่วนภาษาไทยชาวบ้านทั่วไปในสมัยนั้นไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ชื่อที่นำมาตั้งให้กับบุตรหลานจึงเป็นชื่อมลายูท้องถิ่นเท่านั้น และนิยมใช้บริบทรอบตัวมาตั้งชื่อของตนเอง อย่างเช่น ชื่อต้นไม้ ชื่อสัตว์ และรสชาติ หรือลักษณะอื่น ๆ ที่ใกล้ตัวมาตั้งชื่อ เช่น ชื่อบูงอ (ดอกไม้) ชื่อบูงอในอดีตนั้นเป็นชื่อที่ได้รับความนิยมใช้ตั้งให้กับบุตรหลาน โดยให้ข้อสังเกตว่าหากทารกใดที่เกิดแล้วมีลักษณะรูปพรรณที่น่ารัก น่าเอ็นดู

[5] AO2 ชาวนราธิวาส สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2556

และมีผิวพรรณที่สวยงามก็จะถูกตั้งชื่อว่า บูงอ หรือ นำชื่อของชนิดดอกไม้อื่น ๆ มาตั้งชื่อให้กับทารกแรกเกิดนั้น เช่น มือลอ แปลว่า ดอกมะลิ ตาหยง แปลว่า ดอกพิกุล มาวาร์ แปลว่า ดอกกุหลาบ จือปากอ แปลว่า ดอกจำปา เป็นต้น

ต่อมาเมื่อประชากรในหมู่บ้านเริ่มมีจำนวนมากขึ้น ทารกที่เกิดขึ้นมาใหม่ ๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้น จึงทำให้ชื่อที่ตั้งจากบริบทรอบตัว เช่น ชื่อดอกไม้ ชื่อของรสชาติ เกิดการซ้ำซ้อนกับชื่อของทารกที่ตั้งมาแล้วก่อนหน้านี้ จึงทำให้ชื่อที่ตั้งให้กับทารกที่เกิดใหม่นั้นต้องมีการเจาะจงลงไป เพื่อไม่ให้เกิดการซ้ำกับทารกอื่น ๆ จึงทำให้ต้องมีการเพิ่มจำนวนพยางค์หรือบ่งบอกคุณลักษณะเฉพาะตัวเจาะจงลงไป ตัวอย่าง เช่น ทารกคนแรกคลอดออกมา มารดาตั้งชื่อว่า วองี แปลว่า หอม ต่อมามีทารกคนที่สองเกิดมาใหม่ เพื่อไม่ให้ชื่อที่ตั้งไว้ซ้ำกับทารกคนแรก จึงต้องการระบุลักษณะเพศต่อหน้าชื่อที่ตั้งให้กับทารกคนใหม่ ด้วยการระบุเพศหญิง และเพศชาย เช่น ทารกเพศหญิงจะระบุด้วยคำว่า แมะ นำหน้าชื่อที่ตั้งไว้ เช่น แมะวองี (ทารกเพศหญิง) เปาะวองี (ทารกเพศชาย) ปูเตะฮ (ชื่อที่ตั้งให้กับทารกที่มีผิวขาว) แมะปูเตะฮ (ทารกเพศหญิงที่มีผิวขาว) เปาะแต (ทารกเพศชายที่มีผิวคล้ำ) เป็นต้น

นอกจากชื่อที่ตั้งใหม่ที่เกิดจากการระบุเพศหญิง และเพศชายแล้ว ยังมีการนำคำที่บ่งบอกบอกถึงศักดิ์ความเป็นพี่น้องหรือคำที่ใช้บอกถึงความสัมพันธ์ทางเครือญาติในภาษามลายูท้องถิ่น เช่น กะ กะแว ซู เมาะซู เปาะซู เมาะโลง เปาะโลง กะเจ๊ะ (กะ คำที่ใช้แสดงศักดิ์ความเป็นพี่สาว) นางแมะ (แมะ คำที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติแสดงถึงศักดิ์ความเป็นแม่ หรือใช้เรียกเด็กผู้หญิง)

ไม่เพียงแค่คำที่แสดงความสัมพันธ์ทางเครือญาติเท่านั้นที่นำมาใช้เติมกับชื่อใหม่ เพื่อไม่ให้ชื่อที่ตั้งใหม่นั้นเกิดการซ้ำซ้อนกับชื่อที่มีเดิมอยู่แล้ว จึงนำชื่อจากหลายภาษามาผสมกันเพื่อให้รูปแบบการตั้งชื่อที่ผสม 2 ภาษาใหม่ที่มีความไพเราะ และมีความหมายเฉพาะตัวลงไปตามความต้องการของผู้ตั้งชื่อให้กับบุตรหลาน

คนในอดีตนั้น เมื่อทารกเกิดแล้วไม่ค่อยนิยมแจ้งเกิด หรือตั้งชื่อในทันที่ทันใดอย่างปัจจุบัน บางคนปล่อยเวลาให้เด็กทารกนั้นโตขึ้น เป็นหนุ่ม เป็นสาว และมีการเรียกชื่อตามที่เรียกกันในชีวิตประจำวัน เช่น หากเกิดเป็นเพศชายจะเรียกขานด้วยคำว่า เปาะ เพื่อแทนความเป็นเพศชาย หรือเป็นบุตรคนสุดท้อง เรียกด้วยชื่อเล่นทางเครือญาติ ด้วยคำว่า ซู โดยรวมแล้วคนในครอบครัวเรียกด้วยคำว่า “เปาะซู” จนเกิดความคุ้นชิน ติดปากกัน จนคนใกล้ชิดเรียกด้วยชื่อนี้ต่อ ๆ กันไป ๆ หรือถ้าเป็นพี่สาวก็จะใช้ศักดิ์เรียกในครอบครัวด้วยคำว่า “กะห์” แล้วตามด้วยชื่อ เช่น กะห์เยาะ กะห์นิ เป็นต้น ต่อมาเมื่อรัฐออกกฎหมายเกี่ยวกับแจ้งเกิด หรือ เกี่ยวการตั้งชื่อ ให้มีบัตรประจำตัวประชาชน เพื่อง่ายในการติดต่อทางราชการ จึงแจ้งกับเจ้าหน้าที่ด้วยชื่อที่ใช้เรียกตามชื่อที่คุ้นชินติดปาก เช่น เปาะซูเดย์ แมะอะห์ แวจิ เป็นต้น

รูปแบบการตั้งชื่อภาษามลายูกลาง เป็นลักษณะการตั้งชื่อที่ได้รับอิทธิพลทางภูมิศาสตร์ของประเทศเพื่อนบ้าน และสภาพภาวะทางเศรษฐกิจทางชายแดนภาคใต้ คือ ประชากรส่วนหนึ่งในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสนิยมทำงานในประเทศเพื่อนบ้านประเทศมาเลเซีย อาชีพที่นิยมประกอบส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับกิจการประกอบอาหาร คือ เปิดร้านอาหารที่ประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้สำหรับบุคคลที่พอจะมีเศรษฐกิจที่ดีจะนิยมส่งลูกหลานไปเรียน ณ ประเทศ มาเลเซีย เช่นกัน ดังนั้น การตั้งชื่อของชาวไทยมุสลิมเชื้อมลายูในพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส จึงได้รับอิทธิพลความเป็นภาษามลายูกลาง

7. เอกสารอ้างอิง

ครองชัย หัตถา. (2552). *ประวัติศาสตร์ปัตตานี สมัยอาณาจักรโบราณถึงการปกครอง 7 หัวเมือง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คันธรส วิทยาภิรมย์. (2554). “การตั้งชื่อกับชาติพันธุ์ละเวือะ บ้านป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. 30 (2), น. 1-22.

จริญญา ธรรมโชโต. (2540). *การศึกษาภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อเล่นของคนไทยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตรัง*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ศิลปศาสตร์ (ภาษาศาสตร์). ม.ป.ท.: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ซัยนุล อาบิดีน ชุมนุมพันธ์. (2546). *คู่มือตั้งชื่อมุสลิม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ออฟเซ็ท เพรส.

ชมพูนุท โพธิ์ทองคำ. (2541). *การตั้งชื่อของชาวกะเหรี่ยงโปตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

เทพชู ทับทอง. (2548). *ต้นตระกูลไทย: ราชสกุล-นามสกุลพระราชทาน*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

มูหัมหมัดมันซูร หมัดเราะ. (2551). *อิทธิพลของวัฒนธรรมอาหรับต่อสังคมมลายูในจังหวัดปัตตานี*. ปัตตานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

รัตติยา สาและ. (2529). *การอ่านและการเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวี*. กรุงเทพฯ :มูลนิธิเสถียรโกเศศ-นาคะประทีป.

รัตติยา สาและ. (2544). *การปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนิกที่ปรากฏในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *คู่มือระบบเขียนภาษามลายูถิ่นปาตานี อักษรไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

วรวิทย์ บารู และคณะ. (2553). *พจนานุกรม มลายูถิ่นปาตานี–ไทย ไทย–มลายูถิ่นปาตานี*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปัตตานี: มิตรภาพ.

วิรัช ศิริวัฒนะนาวิน. (2544). *การศึกษาการตั้งชื่อของคนไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปกร.

แวมายิ ปารามัล และคณะ. (2552). คู่มือระบบตัวเขียนภาษามลายูปาตานี เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา “ทวิภาษา (เต็มรูปแบบ) ก้าวใหม่ของการศึกษาชายแดนภาคใต้” 30-31 พฤษภาคม 2552 โครงการวิจัยปฏิบัติการเรื่อง “การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษามลายูท้องถิ่นเป็นสื่อ: กรณีการจัดการศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย-ภาษามลายูถิ่น) ในเขตพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษา-วัฒนธรรมในภาวะวิกฤติ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.

สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ. (2550). “ศึกษาชื่อและนามสกุลของชาวดาระอั้ง ที่หมู่บ้านไทยพัฒนาปางแดง (ปางแดงใน) ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่”. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 3(2), 21-40.

ข้อมูลการสัมภาษณ์

AO1. (2552, 8 เมษายน). สัมภาษณ์

AO2. (2556, 19 กันยายน). สัมภาษณ์

การศึกษาความเป็นปัจเจกนิยมของตัวละครในบทโศลกมลายูเรื่อง ซี ลูนใจ

THE INDIVIDULISM OF CHARACTER IN THE MALAY'S POEM SI LUNCAI

ซาฮีฎีน นิติภาค[1] และกีรติกานต์ บุญฤทธิ์[2]

Sahidin Nitiphak[1] and Keeratikarn Bunyarit[2]

บทคัดย่อ

บทโศลกมลายูหรือ Seloka เป็นหนึ่งในวรรกรรมเก่าแก่ประเภทบทร้อยกรองมีหน้าที่เสียดสีสังคมที่แฝงด้วยความตลกขบขัน จุดประสงค์งานวิจัยนี้เพื่อศึกษาความปัจเจกนิยมของตัวละครในบทโศลกเรื่อง ซี ลูนใจ โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทกวีทั้งในวารสาร วิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัย ใช้การตีความบทประพันธ์เชื่อมโยงกับข้อมูล ความหมายใจความหลักและรอง และแง่คิด วิเคราะห์บทบาทของตัวละคร ลักษณะของตัวละคร และผลการกระทำของตัวละครตามแนวคิดโครงสร้างนิยม ผลการศึกษาพบว่าผู้ประพันธ์สร้างให้ตัวละครมีเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงออกถึงการเสียดสีสังคมมลายูจากพฤติกรรมของตัวละครที่ชื่อ *ซี ลูนใจ* ทั้งการกระทำที่ ละเลยบทบาทตัวเอง ความเกียจคร้าน การเพ้อฝัน ขาดความรับผิดชอบ ขาดสัมพันธ์ไมตรีกับคนรอบข้าง คล้อยตามไม่นำเหตุผล ว่าคนอื่นไม่ดูตัวเอง และสิ้นเปลืองวิชา ทุกประการที่ว่านี้ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อให้ตัวละครประสบจบเจอกับสภาวะที่เกิดขึ้นในสังคม

คำสำคัญ : บทโศลกมลายู, บทร้อยกรอง, ปัจเจกนิยม, ซี ลูนใจ

Abstract

The Malay's poem or Seloka It is one of the oldest verses in the genre of poetry, with a humorous sarcastic function. The purpose of this research is to study the individualism of characters in the poem "Si Luncai" by studying documents related to poetry in journals, dissertations and research reports. Use the interpretation of poetry to link with information, meaning, main and secondary themes and ideas. Analyze the roles of the characters, character traits and the consequences of the character's actions according to the concept of structuralism. The results of the study revealed that the authors created the characters as a tool for expressing sarcasm on Malay society from the behavior of the character named Si Luncai. neglecting one's role Idleness, fantasies, irresponsibility Lack of good relationship with the people around conform without reason that others do not see themselves and wasted In all respects, the author created for the characters to experience the conditions that occur in society.

Keywords : Seloka Melayu, Poem, Individualism, Si Luncai

[1] สาขาภาษามลายู คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

[2] สาขาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

1. บทนำ

Seloka หรือบทโศลกมลายูจัดเป็นบทประพันธ์เก่าแก่ประเภทหนึ่ง ลักษณะงานประพันธ์มีจุดประสงค์เพื่อเสียดสี ตลกขบขัน และแสดงสัญลักษณ์สื่อถึงความผิดชอบชั่วดี บทโศลกมลายูร้อยเรียงด้วยสำนวนที่คล้องจองกันบางครั้งใช้สำนวนที่มีเสียงสัมผัสเป็นเสียงเดียวกัน รูปแบบงานประพันธ์มีเสียงลงท้ายที่อิสระ ในหนึ่งบทแบ่งเป็นสองส่วน ส่วนแรกสะท้อนใจความหลักของบทกวีและส่วนที่สองบอกความหมายของกวี รูปแบบดังกล่าวนี้มีลักษณะคล้ายบทประพันธ์ปันตุนซึ่งเป็นบทประพันธ์มลายูที่เก่าแก่ประเภทหนึ่ง และรูปแบบที่สองคือรูปแบบอิสระที่ไม่มีเงื่อนไขตายตัว ดังเช่นในบทโศลกมลายูซี ลูนใจ ฉันทลักษณ์กวีมี 1 บท 12 วรรค แต่ละวรรคมี 2 - 6 คำ และแต่ละวรรคประกอบด้วย 4 - 13 พยางค์ โดยหน้าที่ของบทโศลกมลายูไม่เพียงเสียดสี ให้ความตลกขบขันเพียงอย่างเดียวแต่มักแฝงนัยบ่มเพาะสังคม เพราะใจความสำคัญของบทโศลกมลายูที่ผู้วิจัยอธิบายหลังจากนี้มีใจความสำคัญ เพื่อต้องการถ่ายทอดความคิด จินตนาการ อารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์ ยิ่งศึกษาบทประพันธ์ให้ลึกซึ้งเพียงใด ก็ยิ่งรู้จักชีวิตมนุษย์ลึกซึ้งและกว้างขวางมากขึ้นเพียงนั้น ฉะนั้นการเรียนรู้วรรณคดีจึงเป็นการเรียนรู้ความคิด จินตนาการ ความรู้สึกอารมณ์ และประสบการณ์ของคนในอดีต ทำให้เข้าใจชีวิต เข้าใจพฤติกรรม และพัฒนาการทางอารมณ์ของมนุษย์ในแง่มุมที่หลากหลายแม้เหตุการณ์จะเกิดในสภาพสังคมที่ต่างยุคต่างสมัยกันก็ตาม ยังสะท้อนให้เห็นถึงความตื้นลึกหนาบางทางภูมิปัญญาของผู้เขียน และลึกลงไปในภูมิปัญญานั้นก็คือความจริงใจที่ผู้เขียนสะท้อนต่อตัวเองและต่อผู้อ่าน (กิตติยา รัศมีแจ่ม และฤดี กมลสวัสดิ์, 2562) บทประพันธ์จึงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ วรรณกรรมเป็นเครื่องชี้ให้รู้ว่า ชาติใดมีความเจริญทางวัฒนธรรมสูงแค่ไหนและยุคใดมีความเจริญสูงสุด ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเครื่องมือสื่อสารความรู้สึกนึกคิดถ่ายทอดจิตนาการและแสดงออกซึ่งศิลปะอันประณีตงดงาม

ปัจเจกนิยม เป็นลักษณะของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ตามแนวคิดของ ฮอฟเต็ด ได้ให้คำจำกัดความของสังคมแบบปัจเจกนิยม หมายถึงสังคมที่ความผูกพันระหว่างบุคคลเป็นไปอย่างหลวม ๆ ทุกคนจะให้ความสำคัญกับตนเองที่มีลักษณะความเป็น ปัจเจกนิยมสูงคาดหวังให้บุคคลนั้นสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เน้นเรื่องของความคิด สร้างสรรค์ และความสำเร็จ ความมีอิสระ กล่าวคือ สังคมที่พลเมืองมีความเป็นตัวของตัวเองสูง เป็นสังคมที่ให้พื้นที่ในการแสดงออกได้อย่างอิสรเสรีเพื่อตอบสนองความต้องการหรือความชอบของตนเอง (Hofstede, 1987) ในการศึกษางานประพันธ์นี้แต่ละเรื่องทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ ของยุคสมัยที่ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนผ่านมุมมองของตนออกมา รวมทั้งทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่มีต่อสภาพการณ์เหล่านั้นด้วย

งานประพันธ์โศลกมลายูเรื่องที่จะในชิ้นนี้เป็นสื่อแสดงความสามารถด้านปัญญาของผู้เขียนที่แฝงไปด้วยความลึกซึ้งในกระบวนการแสดงออกทางความคิด เพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนักและเข้าใจในสังคมนั้น ๆ ในกวีบทนี้สามารถกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมมลายูนั้นไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์อย่างตรงไปตรงมา ในทางกลับกันมักใช้ภาษาเชิงวรรณศิลป์อย่างประณีตลงไปในงานประพันธ์มากกว่า บทโศลกมลายูจึงแฝงนัยยะทางสัญลักษณ์ ดังนั้นกวีบทนี้ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีโวหารภาพพจน์ลงไปเพื่อสามารถโน้มน้าวจิตใจคนในสังคม ผู้ประพันธ์ต้องการสร้างปฏิกริยาร่วมกับผู้อ่านโดยนำอารมณ์ และประสบการณ์ที่พบเจอในสังคม เพราะถ้าย้อนอดีตสังคมมลายูแต่ละกลุ่มต่างมีทัศนคติ มุมมองเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ ความเชื่อ ประเพณีและศาสนาที่ชัดเจน ในระยะหลังความเป็นอยู่ของชาวมลายูได้ผสมผสานใช้อย่างกลมกลืนจากอิทธิพลต่าง ๆ ที่เข้ามาจากหลากหลายชนชาติ ในบางครั้งยังคงพบเห็นความเชื่อวิญญาณนิยมจากศาสนาฮินดู หรือคนมลายูที่ยังเชื่อเรื่องเทววิทยาและปรัมปรานิยมดึงมาใช้เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตยังปรากฏมีให้เห็นอยู่ แต่ท้ายที่สุดแล้วศาสนาอิสลามกลับมามีบทบาทที่สำคัญมากในการใช้ชีวิตมลายูและอิสลามจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้ สำหรับคนมลายู อิสลามคือต้นกำเนิดของความสวยงามที่มาจากพระเจ้า (อัลลอฮฺ ฯ) ฉะนั้นในบริบทนี้พวกเขาจะมองความสวยงามคือความดีที่ซ่อนอยู่ภายในและการกระทำที่ปรากฏให้เห็น (Braginsky, 2004)

จุดมุ่งหมายของบทโศลกมลายูเป็นตัวการันตีว่าสังคมมลายูนั้นมีแบบฉบับของตัวเอง เช่น ความประพฤติที่ถูกทำนองคลองธรรม ในบทโศลกมลายูเรื่อง *Pak Pandir* ผู้ประพันธ์ใช้วิธีการนำเสนอตลกขบขัน พร้อมสอดแทรกความดีความชอบเพื่อให้สังคมได้ตระหนักถึงการกระทำที่เกิดขึ้น ผู้ประพันธ์เลือกรูปแบบที่สอดคล้องกับเนื้อหา สร้างกลวิธีการประพันธ์ที่น่าสนใจ การใช้ถ้อยคำที่ไพเราะสละสลวย และประเทืองปัญญาแก่ผู้อ่าน งานประพันธ์บทโศลกมลายูเป็นช่องทางหนึ่งในแสดงความไม่พอใจต่อพฤติกรรมในสังคม ใช้คำซ้ำไปซ้ำมา แต่เปี่ยมด้วยจริยธรรม ปกติมักจะใช้คำที่ดุดันแต่แฝงไปด้วยความรู้สึกถ่อมตน จรรโลงหรือพัฒนาสังคม เนื่องจากกวีมีคุณค่าทั้งทางวรรณศิลป์และทางสังคม เพื่อจะให้เกิดความเข้าใจในชีวิต ดังนั้นบทโศลกครอบคลุมไปด้วยคุณค่า แบบแผนการใช้ชีวิตของคนมลายูที่ควรปลูกฝังและส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไป (Samsudin, 2001)

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาบทโศลกมลายูเรื่อง ซี ลูนใจ ในแง่ความเป็นปัจเจกของตัวละครอันนำไปสู่ความเข้าใจในทัศนะของผู้แต่งตามบริบททางสังคม แม้ว่าบทประพันธ์มีเนื้อหารวบรัด ไม่ยาวมาก แต่ก็สามารถสร้างความประทับใจแก่คนรุ่นใหม่ให้เห็นคุณค่าที่น่าศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความปัจเจกนิยมของตัวละครในบทโศลกเรื่อง *ซี ลูนใจ* งานประเภทนี้ไม่เพียงแค่จรรโลงใจแก่ผู้ฟังเพียงอย่างเดียวแต่กลับมีบทบาทให้ผลลัพธ์เชิงบวกด้วย

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดปัจเจกนิยม ปัจเจกชน คือ เฉพาะคน หรือ บุคคลแต่ละคน ลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism) เป็นแนวคิดแบบมนุษย์นิยมแบบหนึ่งที่มองว่า ตัวบุคคลหนึ่งคนสำคัญเท่า ๆ กันอย่างเสมอภาค ไม่มีใครสูง ต่ำ ดีเลวไปกว่ากันลัทธิปัจเจกชนนิยมเป็นลัทธิทางสังคมที่เกิดขึ้นในยุคกลางที่เชื่อมั่นในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ที่อยู่เหนือชะตาชีวิตและยังเคารพเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง แนวคิดนี้เป็นรากฐานการปกครองแบบประชาธิปไตยเสรีนิยม (ทุนนิยม) ด้วย และยังเป็นฐานคติแบบสิทธิมนุษยชนอีกด้วย แนวคิดที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ร่วมคือ แนวคิดโครงสร้างนิยม เป็นแนวคิดของ คล็อด เลวี สเตราส์ Lévi-Strauss, C. (1969). ระบบอันเกิดจากความจริงเกี่ยวกับสังคมโดยรวม ความคิดของตัวละครในเรื่องซึ่งประกอบด้วยสมองประสาท จิตใจ เป็นไปอย่างมีเหตุผลในรูปของตรรกศาสตร์ มุ่งสนใจเกี่ยวกับโครงสร้างบางอย่างที่ผู้ประพันธ์ซ่อนอยู่ในทุกสังคมและโครงสร้างนี้ได้แสดงให้เห็นหน้าที่ของส่วนต่าง ๆ ที่เป็นระบบเกี่ยวข้องกันโดยมีความเชื่อว่า โลกของเราประกอบด้วยพื้นฐาน 2 ระดับคือ ระดับที่มองเห็น (visible) กับระดับที่มองไม่เห็น (invisible) นอกจากนี้ยังเชื่อว่ามนุษย์มีความคิดในเชิงเปรียบเทียบเป็นตรงกันข้าม ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ขั้วหนึ่งจะอธิบายอีกขั้วหนึ่ง ระบบดังกล่าวนักมานุษยวิ ทยาเรียกว่า “ระบบคิดแบบคู่ตรงข้าม” หมายถึงลักษณะที่ตรงข้ามจึงจะเข้าใจได้ ระบบความคิดดังกล่าวเป็นรูปแบบจำลองของสังคมมนุษย์ เป็นสิ่งที่ถูกจัดระบบไว้เป็นอย่างดีโดยสามารถรับรู้ถึงความมีอยู่นั้นได้ โครงสร้างนิยมเป็นการมุ่งศึกษาสิ่งที่ลึกลงไปภายใต้สิ่งที่ปรากฏ (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2559)

ดังนั้นแนวคิดและวิธีการแบบโครงสร้างนิยมจึงสามารถนำมาใช้ในบทโศลกมลายูของตัวละครเรื่อง ซี ลูนใจได้เนื่องจากกวีนี้ดังกล่าวเป็นการสื่อสารในรูปแบบวรรณกรรมเช่นเดียวกับภาษาที่มีองค์ประกอบในลักษณะสัมพันธ์กัน และเป็นการศึกษาระบบความคิดของตัวละครในเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธ์หนึ่ง ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และในแต่ละวัฒนธรรมต่างก็มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง การนำเอาแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างนิยมจะทำให้มีแนวทางในการวิเคราะห์ความปัจเจกของตัวละครงานประพันธ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทกวีทั้งในวารสาร วิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัย เพื่อศึกษาบทโศลกมลายู ซี ลูนใจ ของ Md. Ali Bachik คัดเลือกหัวข้อการทำวิจัย ตีความบทประพันธ์เชื่อมโยงกับข้อมูล ความหมาย ใจความหลัก และแง่คิด วิเคราะห์ความไร้เหตุผลของตัวละคร ลักษณะของตัวละคร และผลจากการกระทำของตัวละคร ตามแนวคิดโครงสร้างนิยม แสดงผลการศึกษาโดยผู้วิจัยแบ่งประเด็นสรุปผลอิงจากแนวคิดข้างต้นในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ อภิปราย และข้อเสนอแนะ

5. สรุปผลการวิจัย

บทโศลกมลายูเรื่อง *ซี ลูนใจ* ผู้ประพันธ์เลือกใช้ภาษาที่แสดงสื่อความหมายโดยนัย ผู้อ่านจำเป็นต้องใช้ความรู้และความรู้สึกเพื่อทำความเข้าใจในตัวละครในบทกวี ลักษณะพฤติกรรมของตัวละคร กวีเรื่องนี้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงออกถึงการเสียดสีสังคมมลายูจากพฤติกรรมของตัวละครที่ชื่อ *ซี ลูนใจ* จึงสามารถแบ่งประเด็นออกได้ดังนี้ ละเลยบทบาทตัวเอง ความเกียจคร้าน การเพ้อฝัน ขาดความรับผิดชอบ ขาดสัมพันธ์ไมตรีกับคนรอบข้าง คล้อยตามไม่นำเหตุผล ว่าคนอื่นไม่ดูตัวเอง และสิ้นเปลืองวิชา ทุกประการที่ว่านี้ผู้เขียนสร้างขึ้นเพื่อให้ตัวละครประสพกับสภาวะสังคมที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปผลการศึกษาความเป็นปัจเจกนิยมของตัวละครในบทโศลกมลายูเรื่อง ซี ลูนใจ ดังนี้

1) **ละเลยบทบาทตัวเอง** กวีแสดงความตระหนักในความจริงของชีวิตผ่านตัวละคร ซี ลูนใจ ว่าการมอบความจริงใจต่อกันเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างยิ่ง และควรตระหนักในคุณค่าความสัมพันธ์ การซื่อสัตย์ต่อการกระทำนั้นจะทำให้เกิดความไว้เนื้อเชื่อใจ ซี ลูนใจ เป็นตัวแทนการแสดงออกของภาวะผู้นำแม้ว่าเจ้าตัวจะเป็นคนที่มีความสามารถ แต่ถ้าขาดความจริงใจทุกอย่างจะล่มจม ทั้งตนเอง ครอบครัวและครอบคลุมถึงสังคม ผู้ประพันธ์พยายามตำหนิและชี้จุดบกพร่องในสังคม เพราะในช่วงเวลาดังกล่าวบริเวณหมู่เกาะมลายูทั้งหลายเป็นพื้นที่สำคัญด้านเศรษฐกิจรวมถึงการขยายตัวทางศาสนาอิสลามด้วย

Ada anak tidak dilatih,

(Himpunan Puisi Klasik, 1989)

จากกวีข้างต้น ลักษณะนิสัยตัวละครจะเห็นว่าเมื่อผู้นำขาดศีลธรรมอันดีแล้วก็ย่อมทำให้เกิดความเสียหายตามมา ในขณะเดียวกันการให้ความร่วมมือที่ดีจะกลายเป็นแบบอย่างส่งมอบให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป และนำไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน การเป็นผู้มีศีลธรรมและจริยธรรมนั้นควรปลูกฝังตั้งแต่แรกเริ่ม ความจริงใจที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อออกมาจากตัวละครนี้ เพื่อให้สังคมมลายูได้ฉุกคิดการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความไว้วางใจ ความไว้วางใจก่อให้เกิดความนับถือ และความนับถือทำให้เป็นผู้นำกลุ่มได้ สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่สังคมต้องมีคือบทบาทหน้าที่ของตัวเอง

2) **ความเกียจคร้าน** บทโศลกมลายูต่อมาตัวละคร ซี ลูนใจ เสมือนขาดปรัชญาในการดำเนินชีวิต ผู้ประพันธ์สื่อโดยมีนัยแฝงไว้ เราจะเห็นความเชื่อมโยงเกิดขึ้นระหว่างปัญญาและผลสำเร็จ ขยันวันนี้ สบายวันหน้า เป็นประโยคปลอบหรือหลอกให้ตัวเองสบายใจไปก่อน ถ้าหากคิดจะผัดวันประกันพรุ่ง เพื่อยืดเวลาแห่งความสุขออกไปอีก ถ้าไม่ทุ่มสุดตัว ก็ไม่ต้องทำอะไรเลย ผลลัพท์ที่ตามมาจะติดเป็นเงาตามตัวไปจนกระทั่งแก่เฒ่า ถ้าหากไม่ทุ่มสุดตัวในอนาคตข้างหน้าสังคมจะเป็นอย่างไรก็ไม่สามารถกล่าวโทษใครได้ แต่ในทางกลับกันผู้ประพันธ์ยังมองว่าสังคมที่เต็มไปด้วยความรู้ชีวิตความเป็นอยู่จะพบแต่ความสุขในบั้นปลาย ดังนั้นการสื่อสารโดยเปรียบเทียบโดยตรงและอ้อมนั้นเป็นการตักเตือนที่เหมาะสมสำหรับคนมลายูสิ่งนี้คือมารยาทอันสูงส่งที่มักสอดแทรกไปด้วยมุมมอง คุณค่า วัฒนธรรม และทัศนคติที่ดีแม้จะมองว่าใช้คำรุนแรงก็ตาม

Ada ternakan tidak dibela,

Ada kebun tidak ditanam,

(Himpunan Puisi Klasik, 1989)

ดังที่ตัวละครเป็นอยู่นั้น ยามมีสัตว์เลี้ยงก็ต้องดูแล ยามมีพื้นที่เพาะปลูกจำเป็นต้องรดน้ำให้ปุ๋ย ซึ่งในวรรคนี้ตัวละครเลือกปฏิบัติตรงกันข้ามทั้งสิ้น ผู้ประพันธ์พยายามสื่อให้เห็นว่า ถ้าความทุ่มเทมักทำให้เกิดความกังวลว่าผลลัพธ์อาจออกมาแล้วไม่คุ้มค่า หรือกลัวว่ามันจะล้มเหลวนั่นเอง ทำให้คน ๆ นั้นมักจะเลือกทางที่ไม่ต้องทำอะไรเลย เพราะรู้สึกว่าไม่ทำก็ไม่เสีย หรือทำไปก็ไม่มีอะไรดีขึ้น สุดท้ายก็กลายเป็นความขี้เกียจนั่นเองความขี้เกียจเป็นสัญชาตญาณดั้งเดิมของมนุษย์ ทุกการกระทำอาจไม่ได้นำมาซึ่งความสำเร็จเสมอไป แต่ทุกความสำเร็จในชีวิตล้วนเกิดจากการเริ่มลงมือทำ

3) การเพ้อฝัน ผู้ประพันธ์ได้วางบทบาซี ลูนใจ เป็นผู้ที่มีความรู้แต่หากขาดความใฝ่รู้ มักจะเติมแต่งเป็นจินตนาการที่ฝันอยากได้ อยากมี อยากเป็น อย่างลมๆแล้ง ๆ โดยปราศจากพื้นฐานของเหตุปัจจัยรองรับ สังคมมลายูยังเชื่อว่าความรู้เป็นเงื่อนไขของความสำเร็จทั้งชนชาติ ไปสู่ถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งแน่นอนว่ามีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับแนวทางศาสนาอิสลาม ในความเพ้อฝันที่กล่าวถึง หากเล็ก ๆ น้อย ๆ อาจมีคุณประโยชน์อยู่บ้างในฐานะเป็นกลไกทางจิต (defense mechanism) ที่ช่วยผ่อนคลายภาวะ ความบีบคั้น เป็นทุกข์บางส่วน แต่ถ้าติดอยู่ในโลก ของความเพ้อฝันมาก ๆ กลับกลายเป็นการบั่นทอน จิตใจ และให้ผลตรงกันข้าม

Ada cerdik tidak selidik,

(Himpunan Puisi Klasik, 1989)

ผู้ประพันธ์ยึดอุดมคติที่ว่าความจริงมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผล ให้สังคมได้คิดและการใช้เหตุผล การปรับตัวเพื่อเอาตัวรอดส่งผลให้สังคมมีความสามารถในการใช้ชีวิตที่ดีขึ้นตลอดจนการคิดถูกใช้เพื่อหมายถึงกระบวนการแก้ปัญหาเผชิญกับปัญหาที่ต้องการแก้ไข หรือ เกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้นตามมา

4) ขาดความรับผิดชอบ เป็นวรรคแรกของกวีบทโศลกนี้ โดยตัวละครเริ่มต้นด้วยภาวะขาดความรับผิดชอบ เพราะความรับผิดชอบเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งในใช้ชีวิต สังคมมลายูมักจะเปรียบเปรยระหว่างคนที่รับผิดชอบกับคนที่ไม่รับผิดชอบบ่อยครั้งผ่านการกระทำ เสมือนความดีกับความชั่ว สังคมมลายูยังมองอีกว่าคุณค่าที่ควรมีติดตัวไว้ไปไหนมาไหน เช่น ซื่อสัตย์ มีมารยาท ไม่โป้ปด มดเท็จ และอื่น ๆ ล้วนแต่เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงมารยาทในสังคม หากเป็นคนที่พูดดี คิดดี ทำดี มีสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนฝูง แต่ขาดความรับผิดชอบ ท้ายที่สุดแล้วก่อให้เกิดความเสียหายกับภาพรวมได้ในที่สุด

Sikap Si Luncai, biarkan, biarkan ...

(Himpunan Puisi Klasik, 1989)

ฉะนั้นในวรรคแรกของกวีนี้ ตัวละครซี ลูนใจ บอกคุณสมบัติที่ไม่แยแสอะไรทั้งสิ้น สิ่งนี้จึงเป็นเหตุผลว่าการมีความรับผิดชอบที่ดีจะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายกับผู้อื่น จากสังคมครอบครัวสู่ ชุมชนและประเทศชาติ ถ้าทุกคนไม่รับผิดชอบในหน้าที่ของตนจะเกิดอะไรขึ้น สังคมคงจะวุ่นวาย ขาดระเบียบ ทุกอย่างไม่เป็นไปตามระบบและไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางหรือคาดหวังไว้คนที่ขาดความรับผิดชอบ และผลที่ตามมาคือทำให้บุคคลนั้นกลายเป็นคนเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น ไม่สามารถแก้ไขอุปสรรคใด ๆ ได้ ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ กลายเป็นคนไม่มีความสามารถ และไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง อีกทั้งคนที่ขาดความรับผิดชอบ มักจะทeงานใด ๆ ไม่บรรลุจุดหมาย และในอนาคตหากคนที่ไม่รับผิดชอบไปทำงานประเทศชาติย่อมส่งผลเสียหายอย่างใหญ่หลวงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและด้านอื่น ๆ และเป็นสิ่งที่ผู้ประพันธ์สะกิตย้ำเตือนให้รับรู้

5) ขาดสัมพันธ์ไมตรีกับคนรอบข้าง บทโศลกมลายูไม่เพียงเสียดสีสังคมอย่างเดียวแต่กลับเป็นเครื่องมือจรรโจงใจให้ผู้คนได้ปลดปล่อยความเหนื่อยล้าจากการใช้ชีวิตประจำวัน ตัวละคร ซี ลูนใจ ทำหน้าที่ตักเตือนให้เห็นว่าถ้าเกิดสร้าง

ความสัมพันธ์ไมตรีที่ดีกับผู้คนที่อยู่รอบตัวเพื่อให้กลายเป็นที่รักของทุกคนเป็นเรื่องที่ดีมาก แต่การที่จะทำให้เกิดสัมพันธไมตรีหรือความเป็นมิตรดำเนินไปได้ด้วยดีนั้น จำเป็นต้องอาศัยคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวผูกพันและเชื่อมโยงความรู้เข้าไปอารยธรรมยูนาน อิสลาม ญี่ปุ่น หรือยุโรปได้พิสูจน์ให้เห็นสิ่งเหล่านี้มาแล้ว ยกตัวอย่างสมาชิกในครอบครัว ถ้ามีความเข้าใจเอื้ออาทร ห่วงใยดูแลซึ่งกันและกัน ก็จะส่งผลให้ครอบครัวมีความสุขและปลูกฝังบุคลิกภาพที่ดีให้กับสมาชิกในครอบครัวได้ แต่ในขณะเดียวกันถ้าสมาชิกในครอบครัวทะละวิวาทกัน มีความขัดแย้ง ไม่เข้าใจกัน ครอบครัวก็จะไม่มีความสุข และอาจส่งผลให้ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวและไม่สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นได้ เฉกเช่นวรรคที่หยิบยกมานี้

Ada rumah tidak dijaga,

(Himpunan Puisi Klasik, 1989)

6) คล้อยตามไม่นำเหตุผล หากมีความสามารถทางด้านสติปัญญาดีแต่ขาดความฉลาดทางอารมณ์ก็อาจไม่ประสบความสำเร็จในด้านต่าง ๆ ได้ดังเช่น ตัวละครซี ลูนใจ ยังถ่ายทอดสภาพของผู้คนที่ไร้ซึ่งสติปัญญา หากว่าการกระทำขาดการวางแผนให้รอบคอบ เช่น เมื่อลงมือทำเป็นชิ้นเป็นอันแล้วค่อยพูดออกมาว่าประสบความสำเร็จจะเป็นตัวคอยยืนยันกับคำพูดเพราะนั้นคือหลักฐานของความสำเร็จ กล่าวคือตัวละครเป็นสัญลักษณ์ของปัญญา ทุกการกระทำล้วนให้คิดอย่างละเอียดรอบคอบสิ่งที่กำลังเกิด และมีสำนวนว่า อย่าทำทุกอย่างที่คิด เพราะความคิดของคนนั้นมีทั้งดีและทั้งร้าย ถ้าหากมีความสามารถแต่ไม่ลงมือทำก็จะกลายเป็นจำเลยสังคมทันที เมื่อคิดวางแผนอย่างรอบคอบแล้วก็ต้องลงมือทำมิฉะนั้นอาจได้คำครหาตามมาว่าดีแต่พูด ดังบทนี้

Ada kuat tiada buat,

(Himpunan Puisi Klasik, 1989)

ผู้เขียนได้เผยประสบการณ์ให้สังคมเห็นว่าการพูดและคิดเป็นสิ่งสำคัญมาก ก่อนที่จะกระทำการใดหรือเจรจาใดๆ ออกไป ควรตรึกตรองให้ดีเสียก่อน สิ่งที่พูดออกไปนั้นเป็นคำจริงและมีประโยชน์หรือไม่ ถ้าไม่ใช่ก็ไม่ควรที่จะพูดออกไปเพราะอาจสร้างความเสียหายให้ทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น

7) ว่าคนอื่นไม่ดูตัวเอง กวียังเสียดสีนิสัยตัวละครซี ลูนใจ ตัวตนของปัจเจกในยุคสมัยว่าคนส่วนใหญ่มักจะเห็นความผิดของคนอื่น ความผิดของตนเองแทบมองข้าม เพราะฉะนั้นจึงต้องระวังความรู้สึกนึกคิดของตัวเองไว้พยายามมองแง่ดีของคนอื่นมากกว่าตำหนิติเตียน ซึ่งกวีลักษณะนี้ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครที่มีนิสัยฉลาดแต่ไร้เหตุแต่แฝงไปด้วยแนวคิดอันเป็นรากฐานของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งนี้เป็นการแสดงการต่อด้านและโฆษณาชวนเชื่อสังคมภายในตัว

Ada mata tiada kuasa,

(Himpunan Puisi Klasik, 1989)

ตัวละครถูกวาดให้เป็นคนที่ความสามารถมากกว่าคนอื่น และไม่มีตัวเทียบเคียงหรืออะไรมาฉุดรั้งให้เปลี่ยนความคิดได้ สิ่งนี้อาจนำหายนะไปสู่สังคม ดังตัวอย่างเช่น ความหลงตัวเอง (Narcissism) ดังนั้นผู้ประพันธ์จึงเน้นย้ำว่าสังคมควรส่งเสริมเกิดการเรียนรู้ ทำความเข้าใจกับเหตุการณ์ หรือเพียงเอาตัวเองให้รอดเพียงอย่างเดียว

8) สิ้นเปลืองวิชา เรื่องซี ลูนใจที่จริงแล้วเป็นตัวละครผู้มีชื่อเสียงและเป็นสัญลักษณ์แทนความฉลาด แต่ไร้ซึ่งความสามารถ มีปัญญาแต่กลับไม่ได้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวเองหรือชนหมู่มาก ซี ลูนใจเป็นตัวละครที่มีไหวพริบแต่กลับขาดตกบกพร่องอย่างมีแต่ความสุญเปล่า มีความรู้ ความเข้าใจ แต่ขาดการใส่ใจมักจะเสียโอกาสและไม่เห็นคุณค่าของชีวิตหรือหลักการดำเนินชีวิต ซึ่งขัดแย้งกับวัฒนธรรมมลายูหลังจากมีความรู้ต้องสร้างคุณประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและชนชาติ

Ada belajar kepalang ajar

Ada mengaji tiada mengkaji

(Himpunan Puisi Klasik, 1989)

จากบทโศลกมลายูข้างต้นกล่าวได้ว่าตัวละคร ซี ลูนใจ เป็นตัวละครที่ฉลาดแต่ไม่ใช้ปัญญาที่มีในการดำเนินชีวิต เพราะคุณลักษณะที่มีไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ท้ายที่สุดผลลัพธ์จะสะท้อนกลับไปยังตนเองดั่งตัวละครนี้ กวีนี้เป็นกลายแบบอย่างให้สังคมได้รับรู้ว่ากับสิ่งที่พระเจ้าให้มานั้นล้วนมีประโยชน์ทั้งสิ้น และเป็นสิ่งควรให้ความสำคัญมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความเป็นปัจเจกนิยมของตัวละครในบทโศลกมลายูเรื่อง ซี ลูนใจ ของ Md. Ali Bachik มีความสอดคล้องกับแนวทางที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้เกี่ยวกับโครงสร้างนิยม ที่มุ่งสนใจเกี่ยวกับโครงสร้างบางอย่างที่ผู้ประพันธ์ซ่อนไว้ในบทกวีเพื่อเสียดสีสังคมผ่านตัวละคร ความเป็นปัจเจกนิยมตัวละครมีทั้ง การละเลยบทบาทตัวเอง ความเกียจคร้าน การเพ้อฝัน ขาดความรับผิดชอบ ขาดสัมพันธ์ไมตรีกับคนรอบข้าง คล้อยตามไม่นำเหตุผล ว่าคนอื่นไม่ดูตัวเอง และสิ้นเปลืองวิชา ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่ให้สติแก่คนในสังคม

จากที่กล่าวมาข้างต้นบทโศลกมลายูในเรื่อง ซี ลูนใจ เป็นรูปแบบกวีชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่ถากทางสังคมใช้ภาษาที่เรียบง่าย และนำเสนอแนวคิดที่แฝงไปด้วยข้อเตือนใจให้กับสังคมอย่างลึกซึ้ง ประณีต Mokodongan, A. (2015) ยังย้ำว่าคนมลายูมีคุณลักษณะนิสัยอย่างหนึ่งที่ให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้อื่นมากกว่าตัวเองโดยปราศจากเงื่อนไขสถานการณ์ ดังนั้นจึงทำให้กวีนี้ได้ยกเป็นมรดกทางวรรณศิลป์อันมีคุณค่าต่อวงการศึกษา สังคม ตลอดจนวัฒนธรรมที่ดีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในขณะเดียวกันมีการใช้สำนวน คำหยอกล้อ ตลกขบขัน รวมถึงใช้สัญลักษณ์ในงานประพันธ์อย่างรอบคอบ เป็นการรักษามารยาทตามวัฒนธรรมมลายูที่ว่ากล่าวตักเตือนอย่างอ้อมค้อม ไม่ตรงไปตรงมา สอดคล้องกับวิจัย Nordiana (2019) ว่าภาษาในบทโศลกมักใช้รูปแบบการเปรียบเทียบอย่างสุภาพโดยแฝงแง่คิดความเป็นมลายูเข้าไปประกอบด้วยคุณค่าวัฒนธรรม ความคิด และปรัชญาการใช้ชีวิตหรือลักษณะแนวคิดตัวละครอย่างในในนวนิยายในนวนิยายทั้ง 4 เรื่องของนิวัต พุทธประสาท (สรณ์สิริ ปานทน และนันทพร แสงมณี, 2563) ยังสะท้อนให้เห็นชัดถึงลักษณะของตัวละครที่มีความโดดเดี่ยว แปลกแยก ซึ่งเกิดจากการไม่อาจมีอัตลักษณ์ร่วมกับคนในสังคมได้ โดยผู้ประพันธ์แสดงให้เห็นถึงสังคมบริโภคนิยม และลักษณะของสังคมไร้ราก ที่สินค้าและบริการต่าง ๆ ที่ผู้คนบริโภคไม่ได้ผูกติดกับพื้นที่ สังคมไม่มีรากทางวัฒนธรรม ส่งผลให้มีความชอบ ความคิดและค่านิยมที่แตกต่างไปจากคนส่วนใหญ่จะรู้สึกแปลกแยก แตกต่าง ถ้าหากพิจารณางานของสุกัญญา สุจฉายา (2557) เรื่อง แก้วหน้าม้า เป็นวรรณกรรมที่แพร่หลายและเป็นที่นิยมรู้จักกันดีในสังคมไทยเรื่องหนึ่ง เนื่องจากความโดดเด่นของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ “แหวกขนบ” ของวรรณคดีไทย ซึ่งมักมีขนบนิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติตัวละครเอกฝ่ายหญิงว่าจะต้องงดงามทั้งรูปลักษณ์ภายนอกและกิริยามารยาท ทว่าตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง แก้วหน้าม้ากลับมีคุณลักษณะตรงกันข้ามกับความงามแบบอุดมคติดังกล่าว คือ มีหน้าตาอัปลักษณ์และกิริยากระโดกกระเดกเหมือนม้า ฝีปากกล้า มีความมั่นใจสูง กล้าที่จะเสนอความรักแก่ฝ่ายชาย บทบาทและพฤติกรรมตัวละครเอกฝ่ายหญิงของวรรณกรรมพื้นบ้านเรื่อง แก้วหน้าม้า จึงดูท้าทายแบบแผนของผู้หญิงที่ดีตามที่บรรทัดฐานสังคมกำหนดไว้

ด้วยเหตุข้างต้นบทโศลกมลายูเรื่อง ซี ลูนใจ จึงมีคุณค่าทางด้านสังคมและวรรณศิลป์ มีแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อคนในสังคมโดยเฉพาะแนวคิดด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและทัศนคติการใช้ชีวิต ผู้วิจัยคิดว่าสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับคน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการวิเคราะห์การศึกษาความเป็นปัจเจกนิยมตัวละครในบทโศลกเรื่อง *ซี ลูนใจ* ควรศึกษาวิจัยงานประพันธ์บทโศลกในกวีมลายูเรื่องอื่นในด้านคุณค่าด้านสังคม วรรณศิลป์ กลวิธีการประพันธ์ เพื่อจะได้รู้และเข้าใจในสังคมและวัฒนธรรมคตินิยม ในพื้นที่อื่นที่มีอิทธิพลต่อผู้คนหรือนักกวีร่วมสมัย การศึกษาบทโศลกในเรื่องนี้ เป็นแนวทางหนึ่งที่ให้ผู้สนใจนำไปศึกษาเพิ่มเติมในกวีอื่น ๆ หรือกวีท่านอื่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณศิลป์มลายูในประเด็นอื่นและเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในด้านวรรณคดีมลายูที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดผลงานในระดับที่สูงขึ้นหรือควรค้นคว้าบทกวีมลายูที่เกี่ยวข้องเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่าง

8. เอกสารอ้างอิง

กิตติยา รัศมีแจ่ม และฤดี กมลสวัสดิ์. (2563). “สุนทรียศาสตร์ผ่านความงานทางภาษาและวัฒนธรรมไทย”. *วารศาสรมจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. 8*(1), น. 264-279.

สุกัญญา สุจฉายา. (2557). *วรรณคดีนิทานไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สรณ์สิริ ปานทน และนันทพร แสงมณี. (2563). “การสูญเสียอัตลักษณ์ของตัวละครในนวนิยายของ นิวัต พุทธประสาท”. *การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 2 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม”* (น.605 - 617). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559). *แว่นวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย*. ปทุมธานี: นาคร.

Braginsky, V. (2004). *The heritage of traditional Malay literature: A historical survey of genres, writings and literary views*. Leiden: KITLV Press.

Hofstede, G. (1987). *Culture’s consequences: international differences in work related values*. Abridged ed. Beverly Hills, CA: Sage Publications.

Lévi-Strauss, C. (1969). *The Elementary Structures of Kinship*. London: Eyre and Spottis-woode.

Md. Ali. Bachik, (1989). *Himpunan puisi klasik*. Shah Alam, Selangor Darul Ehsan: Marwilis Publisher & Distributors.

Mokodongan, A. (2015). *Gaya bahasa sindiran pada acara Sentilan Sentilun di Metro TV Tahun 2015*. Universitas Negeri Gorontalo.

Nordiana Ab. Jabar. (2019). The exemplary excellence of icon in Malay seloka. Jurnal Antarabangsa Persuratan Melayu (International Journal of The Malay Letters). *7*, p. 172-191.

Samsudin A. Rahim. (2001). Media dan identiti budaya: membangunkan industri kandungan tempatan yang berdaya tahan. *Jurnal Komunikasi: Malaysian Journal of Communication. 17*, p. 67-80.

การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงในภาษาจีนกับภาษามลายูปาตานี เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน

A COMPARATIVE STUDY OF PHONOLOGY BETWEEN CHINESE AND PATANI DIALECT MALAY FOR CHINESE TEACHING AND LEARNING IMPLICATIONS

จิราวรรณ นาคสีทอง[1]*

Jirawan Nakseethong[1]*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงในภาษาจีนกับภาษามลายูถิ่นปาตานี เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน โดยการศึกษาข้อมูลจากตำราวิชาการ บทความวิชาการและงานวิจัยที่มีแหล่งอ้างอิงและน่าเชื่อถือ ผลการศึกษาพบว่า ระบบเสียง พยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ในภาษาจีนกับภาษามลายูถิ่นปาตานีมีทั้งลักษณะหน่วยเสียงที่เหมือนและแตกต่างกัน หน่วยเสียงที่มีความแตกต่างกันนั้น อาจส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความสับสนในการออกเสียงอันเนื่องมาจากได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่ ดังนั้น หากผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องระบบเสียงของภาษามลายูปาตานี จะเป็นประโยชน์มากสำหรับการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถใช้ความรู้ทางสัทศาสตร์ในการเปรียบเทียบระบบสัทอักษรระหว่างหน่วยเสียงภาษาจีนกับภาษามลายูถิ่นปาตานี สามารถอธิบายวิธีและลักษณะการออกเสียงพิเศษจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจความเหมือนและความต่างของระบบเสียงภาษาจีนกับภาษามลายูถิ่นปาตานีมากขึ้น ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องระบบเสียงภาษาจีนและสามารถออกเสียงภาษาจีนได้ถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การเปรียบเทียบภาษาจีนกับภาษามลายูปาตานี, ระบบเสียง, การจัดการเรียนการสอนภาษาจีน

Abstract

This article aims to compare between Chinese and Patani Dialect Malay phonology for Chinese teaching and learning implications. The data was collected from academic textbooks, academic papers and reliable research. The results revealed that phonological systems, vowels, and tone marks in Chinese and Patani Dialect Malay shared both the same and different phonological characteristics which might make learners confused with pronunciation. This problem was also resulted from their native languages. Consequently, instructors should have knowledge of Patani Dialect Malay phonological system which is beneficial for teaching and Learning management. The instructors can apply the knowledge of phonetics to compare phonetic alphabets between Chinese and Patani Dialect Malay phonemes. In addition, the instructors can explain the methods of special pronunciations which enable learners have better understanding of the similarities and the differences of Chinese and Patani Dialect Malay phonological

[1] อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: jirawan.na@skru.ac.th

systems. This will help learners understand Chinese phonological systems and pronounce Chinese more correctly and clearly.

Keywords : A Comparative study between Chinese and Patani Dialect Malay, Phonological system, Chinese Teaching and Learning

1. ส่วนนำ

เครื่องมือสื่อสารที่สำคัญที่สุดของมนุษย์คือ ภาษา การเรียนรู้ภาษาแต่ละภาษาล้วนเริ่มต้นจากการออกเสียง การออกเสียงจึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพการใช้ภาษาในการสื่อสารของมนุษย์ ระบบเสียงของแต่ละภาษา มีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง บางเสียงที่ใช้อยู่ในภาษาหนึ่งอาจจะไม่สามารถหาเสียงที่เหมือนกันหรือเสียงที่ใกล้เคียงกันในอีกภาษาหนึ่งได้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนภาษาต่างประเทศจะต้องมี ความเข้าใจในเรื่องระบบเสียงของภาษานั้น ๆ การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงของภาษาเป้าหมายกับภาษาแม่ นับเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการสอนการออกเสียงเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ไขและพัฒนาการออกเสียงที่เป็นปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งสามารถช่วยสร้างทักษะในการออกเสียงของผู้เรียนในแม่นยำขึ้นอีกด้วย

ภาษาจีนเป็นภาษาที่มีคนใช้มากที่สุดในโลกและถือเป็นหนึ่งในห้าภาษาหลักขององค์การสหประชาชาติ ด้วยปัจจัยเรื่องขนาดของประเทศและจำนวนประชากร ประกอบกับนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจ ทำให้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถก้าวขึ้นเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก ส่งผลให้ภาษาจีนมีบทบาทและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมากขึ้น ปัจจุบันการศึกษาภาษาจีนกำลังเป็นที่นิยมอย่างมากทุกในระดับ แต่เนื่องจากอักษรจีนเป็นอักษรภาพไม่สามารถอ่านจากการสะกดตามเสียงพยัญชนะกับสระได้ตรง ๆ เหมือนกับภาษาไทย การเรียนรู้เรื่องการออกเสียงโดยอาศัยสัทอักษรภาษาจีน (พินอิน) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอ่านตัวอักษรจีน ระบบการออกเสียงพินอินจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนในระดับพื้นฐาน

บริเวณพื้นที่ภาคใต้ของไทยโดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นบริเวณที่มีลักษณะทางสังคมแตกต่างไปจากจังหวัดอื่นๆในภาคใต้ของไทย ทั้งในด้านการนับถือศาสนาและภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร (ปรัชญา อาภากุล, 2540) ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาวไทยมุสลิมซึ่งใช้ภาษามลายูถิ่นในการติดต่อสื่อสาร การเรียกชื่อภาษามลายูถิ่นมักจะเรียกชื่อตามพื้นที่ที่ใช้ภาษานั้น ๆ ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ภาษามลายูถิ่นสตูล และภาษามลายูถิ่นปาตานี ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงและทำการศึกษาเฉพาะภาษามลายูปาตานี ซึ่งหมายถึงภาษามลายูถิ่นหนึ่งที่ใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาสและในอำเภอจะนะ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อยของจังหวัดสงขลา การที่รวมภาษามลายูถิ่นปัตตานี ยะลา นราธิวาส เป็นภาษาถิ่นเดียวกันก็ด้วยเหตุที่ว่าปัตตานี ยะลา และนราธิวาสนั้น ในอดีตเป็นดินแดนที่อยู่อาณาจักรเดียวกันที่เรียกว่า อาณาจักรลังกาสุกะ และต่อมาเมื่อเป็นเมืองปัตตานี ซึ่งก็คือบริเวณที่เป็นจังหวัดยะลาและนราธิวาสนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเมืองปัตตานีนั่นเอง ภาษามลายูปาตานีมีเพียงภาษาพูด ไม่มีภาษาเขียนและไม่มีตัวอักษร มีเสียงพยัญชนะและเสียงสระเท่านั้น ไม่มีเสียงวรรณยุกต์ (ฝอ.บก.ตชด. ภาค 4, 2554)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของผู้เขียนที่ผ่านมา พบว่า ผู้เรียนมักมีปัญหาในการออกเสียงภาษาจีนไม่ถูกต้องและไม่ชัดเจนทั้งระบบเสียงและระบบคำ ในส่วนของผู้เรียนภาษาจีนที่มีภูมิลำเนามาจากจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส ซึ่งมักจะใช้ภาษามลายูปาตานีในชีวิตประจำวัน พบประเด็นปัญหาที่เด่นชัดที่สุดคือ ระดับเสียง เนื่องจากภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาที่ไม่มีระบบวรรณยุกต์ แต่ภาษาจีนเป็นภาษามีระดับเสียงวรรณยุกต์ 4 เสียง ผู้เรียนไม่คุ้นชินกับการผันเสียงวรรณยุกต์ ทำให้การผันเสียงวรรณยุกต์จีนของผู้เรียนทำได้ยากเพราะได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่ จึงมักออกเสียงผิดพลาด ผู้เรียนอ่านสะกดคำผิด ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนไป ดังนั้นผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเพื่อทำความเข้าใจความเหมือนและความแตกต่างของภาษาจีนและภาษามลายูปาตานี อันจะนำไปสู่แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการออกเสียงภาษาจีนของผู้เรียนภาษาจีนที่ใช้ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาแม่ให้สามารถออกเสียงภาษาจีนได้ถูกต้องและชัดเจน โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

2. การศึกษาเปรียบเทียบหน่วยเสียงของภาษาจีนและภาษามลายูปาตานี

หน่วยเสียง (Phonemes) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของภาษาพูด เป็นสิ่งสำคัญในภาษาที่ทำให้คำแต่ละคำมีความหมายต่างกัน โดยทั่วไปจะประกอบด้วย หน่วยเสียงพยัญชนะ หน่วยเสียงสระ และหน่วยเสียงวรรณยุกต์

2.1 หน่วยเสียงพยัญชนะ

หน่วยเสียงพยัญชนะจีนมี 23 หน่วยเสียง ส่วนพยัญชนะภาษามลายูปาตานีมี 31 หน่วยเสียง ทั้งนี้การถอดเสียงภาษาจีนนั้นจะใช้ระบบพินอิน (拼音/Pinyin) เป็นการถ่ายทอดการออกเสียงหรือเสียงอ่านของภาษาจีนด้วยอักษรโรมัน (Romanization) ซึ่งเป็นระบบสัทอักษรที่ใช้เป็นทางการในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ร่วมกับระบบสัทอักษรสากล (International Phonetic Alphabet) หรือที่เรียกว่า IPA ส่วนการถอดเสียงในภาษามลายูปาตานีจะใช้ระบบสัทอักษรสากลเท่านั้น

2.1.1 พยัญชนะต้น

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบสัทอักษรแทนเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีนและภาษามลายูปาตานี

เสียงพยัญชนะไทยที่ใกล้เคียง	สัทอักษรแทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีน (pinyin+ IPA)	สัทอักษรแทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษามลายูปาตานี (IPA)
ก	g [/k/]	/ k/
ค	k [/k^h /]	/ k^h /
ง	-	/ŋ/
จ	-	/c/
ช	-	/c^h /
ซ	s [/s/]	/s/
ด	-	/d/
ต	d [/t/]	/t/
ท	t [/t^h /]	/t^h /
น	n [/n/]	/n/
บ	-	/b/
ป	b [/p/]	/p/
พ	p /p^h /	/p^h /
ฟ	f /f/	/f/
ม	m [/m/]	/m/
ย	y [/y/]	/y/
ร	-	/r/
ล	l [/l/]	/ l /

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบสัทอักษรแทนเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีนและภาษามลายูปาตานี (ต่อ)

เสียงพยัญชนะไทยที่ใกล้เคียง	สัทอักษรแทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีน (pinyin+ IPA)	สัทอักษรแทนหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษามลายูปาตานี (IPA)
ว	w [/w/]	/ w /
อ	-	/ʔ/
ฮ	-	/h/
คฺฮ	h /x/	/x/

ที่มา : ประพิณ มโนมัยวิบูลย์ (2559: น. 7); ราชบัณฑิตยสถาน, (2553: น. 21)

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าหน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษามลายูปาตานีมีมากกว่าหน่วยเสียงพยัญชนะต้นภาษาจีน มีทั้งการออกเสียงที่เหมือนกันและแตกต่างกัน มีเสียงพยัญชนะที่ออกเสียงเหมือนกัน 14 เสียง ได้แก่ /k/, /kʰ/, /s/, /t/, /tʰ/, /n/, /p/, /pʰ/, /f/, /m/, /y/, /l/, /w/, /x/ ในส่วนที่แตกต่างกันคือเสียงพยัญชนะต้นที่ภาษาจีนไม่มี ได้แก่ เสียง /ŋ/, /c/, /cʰ/, /d/, /b/, /ʔ/, /h/ และเสียง /r/ แบบรัวลิ้น รวมทั้งเสียง /ʔ/ ซึ่งในภาษาจีนจะปรากฏอยู่ในเสียงสระ

ในระบบเสียงภาษามลายูปาตานี หน่วยเสียง /kʰ/, /cʰ/, /tʰ/, /pʰ/ พบในคำยืมจากภาษาไทย หน่วยเสียง /f/, /r/ พบในคำยืมจากภาษาอังกฤษ และหน่วยเสียง /z/ พบในคำยืมจากภาษาอาหรับ (ปรัชญา อาภากุล, 2540)

ตารางที่ 2 หน่วยเสียงพยัญชนะต้นภาษาจีนที่ไม่มีในภาษามลายูปาตานี

สัทอักษรแทนหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาจีน (pinyin)	สัทอักษรแทนหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาจีน (IPA)	สัทอักษรแทนหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษามลายูปาตานี (IPA)
z	/ʦ/	-
c	/ʦʰ/	-
zh	/ʈʂ/	-
ch	/ʈʂʰ/	-
sh	/ʂ/	-
j	/ʨ/	-
q	/ʨʰ/	-
x	/ɕ/	-
r	ʐ	-

ที่มา : ประพิณ มโนมัยวิบูลย์ (2559: น. 7)

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในภาษาจีน เป็นเสียงประเภทที่ต้องใช้ปลายลิ้นไปแตะเพดานแข็งหรือม้วนลิ้น เวลาออกเสียงจะยกปลายลิ้นขึ้นไปแตะเพดานแข็งก่อน และหน่วยเสียง r /ʐ/ ในภาษาจีน เวลาออกเสียงปลายลิ้นจะห่อไปแตะเพดานแข็ง (ม้วนลิ้น) ต่างกับเสียง /r/ ในภาษามลายูปาตานีเป็นเสียงรัวลิ้นเช่นเดียวกับ “ร” ใน

ภาษาไทย ในการสอนการออกเสียงเหล่านี้ผู้สอนอาจใช้ความรู้ทางสัทศาสตร์มาช่วยอธิบายวิธีการออกเสียง เช่น ลักษณะการออกเสียง และฐานที่เกิดของเสียง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนการออกเสียงได้ถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ยังมีหน่วยเสียงพยัญชนะของภาษามลายูปาตานีอีก 9 หน่วยเสียงที่ไม่ปรากฏเสียงตรงกับเสียงพยัญชนะภาษาจีน ทั้งนี้จะแสดงการออกเสียงเทียบเคียงกับตัวอักษรไทยโดยใช้สัญลักษณ์พิเศษ ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 หน่วยเสียงพยัญชนะของภาษามลายูปาตานีที่ไม่มีในภาษาจีน

เทียบเคียงกับตัวอักษรไทยที่ใช้สัญลักษณ์พิเศษ	สัทอักษรแทนหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาจีน	สัทอักษรแทนหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษามลายูปาตานี (IPA)
ก̣	-	/ɡ/
ซ̣	-	/z/
ย̣	-	/ʔ/
ร̣	-	/ɣ/
ญ	-	/ɲ/
<u>ม</u>	-	/m^{b}/
<u>น</u>	-	/n^{d}/
<u>ญ</u>	-	/$ɲ^{ɟ}$/
<u>ง</u>	-	/$ŋ^{g}$/

ที่มา : ราชบัณฑิตยสถาน (2553: น. 22)

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า หน่วยเสียงพยัญชนะของภาษามลายูปาตานีที่ไม่มีในภาษาจีนมีจำนวน 9 หน่วยเสียง หากมีการถ่ายโอนภาษาเชิงลบอาจทำให้ผู้เรียนออกเสียงผิดพลาดได้ เช่น เมื่อผู้เรียนเห็นสัทอักษรภาษาจีน(pinyin) ตัว “g” ซึ่งในภาษาจีนออกเสียงเป็น **/k/** ผู้เรียนอาจจะออกเสียงเป็น **/ɡ/** อันเนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่

2.1.2 พยัญชนะท้าย ในภาษาจีนไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายหรือตัวสะกดแต่สามารถอาศัยเสียงสระผสมกับเสียงนาสิกมาเทียบเคียงกับเสียงพยัญชนะท้ายหรือสะกดได้ (สุนีย์ ลีลาพรพินิจ, 2559) ส่วนในภาษามลายูปาตานีมีหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย 3 หน่วยเสียงได้แก่ 1. เสียง /ŋ/ (–ง, แม่กง) 2. เสียง (/ʔ/) และ 3. เสียง /h/ (เสียง ฮ) แต่สามารถเขียนสัทอักษรแทนเสียงได้เพียง 2 เสียง คือ เสียง /ŋ/ (–ง, แม่กง) และเสียง (/ʔ/) ซึ่งเป็นตัวสะกดที่ไม่ปรากฏตัวอักษรหรือปรากฏรูป พบในคำที่เป็นสระเสียงสั้น ไม่มีตัวสะกด(ราชบัณฑิตยสถาน, 2553) ส่วนหน่วยเสียง /h/ เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่ต่างกับภาษาจีน เนื่องจากในภาษาจีน หน่วยเสียง /h/ จะปรากฏเฉพาะในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น

ตารางที่ 4 สัทอักษรแทนเสียงพยัญชนะท้ายหรือตัวสะกด

เทียบเคียงกับพยัญชนะท้ายหรือตัวสะกดตามมาตราในภาษาไทย	สัทอักษรแทนเสียงสระในภาษาจีนที่มีเสียงพยัญชนะท้ายหรือตัวสะกด(pinyin)	สัทอักษรแทนหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายหรือตัวสะกดในภาษามลายูปาตานี (IPA)
แม่กง	ang, eng, ong, iang, ing, iong, uang, ueng	/ŋ/

จากตารางที่ 4 จะเห็นได้ว่าในภาษาจีนและภาษามลายูถิ่นปาตานี มีหน่วยเสียงที่เป็นพยัญชนะท้ายหรือตัวสะกดที่มีเสียงใกล้เคียงกันเพียงเสียงเดียวคือ เสียง/ŋ/ แม้ในภาษาจีนจะไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายหรือตัวสะกด แต่ก็สามารถอาศัยสระผสมกับเสียงนาสิกในภาษาจีนมาเทียบเคียงกับหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายได้ดังเช่นปรากฏในตาราง

2.2 หน่วยเสียงสระ

2.2.1 สระภาษาจีน มีหน่วยเสียงสระ38 หน่วยเสียง แบ่งเป็นสระเดี่ยว 9 หน่วยเสียง ประกอบด้วย สระเดี่ยวธรรมดา 6 หน่วยเสียง สระเดี่ยวพิเศษ 3 หน่วยเสียง หน่วยสระผสม 13 หน่วยเสียงและสระผสมนาสิก 16 หน่วยเสียง

2.2.2 สระภาษามลายูปาตานี มีหน่วยเสียงสระ 17 หน่วยเสียง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่สระเดี่ยวจำนวน 12 หน่วยเสียง ประกอบด้วยสระเดี่ยวธรรมดา 8 หน่วยเสียง สระเดี่ยวนาสิก 4 หน่วยเสียงและสระเรียง 5 หน่วยเสียง

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบเสียงสระเดี่ยวในภาษาจีนกับภาษามลายูปาตานี

เสียงสระภาษาไทยที่ใกล้เคียง		**สัทอักษรแทนหน่วยเสียงสระในภาษาจีน (pinyin+ IPA)**	**สัทอักษรแทนหน่วยเสียงสระในภาษามลายูปาตานี (IPA)**
สระเดี่ยวธรรมดา	-ะ / -า	a [/A/]	/a/
	ิ / ี	i [/i/]	/i/
	ึ / ื อ	i [/ɿ, ʅ/]	/ɨ/
	ุ / ู	u [/u/]	/u/
	เ–ะ / เ-	ê [/ɛ/]	/e/
	แ-ะ / แ -	-	/æ/
	โ-ะ / โ-	o [/o/]	/o/
	เ-าะ / -อ	-	/ɔ/
สระเดี่ยวพิเศษ	เ-อะ / เ-อ	e [/ɤ /]	-
	เ-อร์	er [/ɚ/]	-
	ยวี	ü [/y/]	-
สระเดี่ยวนาสิก	-ั ะ / -ั า	-	/ã/
	-ั ุ	-	/ũ/
	แ-ั ะ/ แ-ั	-	/æ̃/
	เ-ั าะ / -ั อ	-	/ɔ̃/

ที่มา : สุดารัตน์ วงศ์กระจ่าง (2562: น. 378); ราชบัณฑิตยสถาน (2553: น. 25-28)

จากตารางที่ 5 สัทอักษรภาษาจีน(pinyin) ตัว “i” สามารถออกเสียงได้สองเสียงคือ เสียง/i/ และเสียง [/ɿ, ʅ/] โดยปกติจะเป็นเสียงสระ /i/ แต่ถ้าปรากฏอยู่หลังสัทอักษรภาษาจีน (pinyin) ตัว z, zh, c, ch, s, sh จะออกเป็นเสียง [/ɿ, ʅ/] จากตารางจะเห็นได้ว่า หน่วยเสียงสระเดี่ยวในภาษาจีนและภาษามลายูปาตานีมีทั้งหน่วยเสียงที่เหมือนและแตกต่างกัน มีหน่วยเสียงสระเดี่ยวธรรมดาที่เหมือนกันจำนวน 6 หน่วยเสียง ได้แก่ /a/, /i/, /u/, /e/และ /o/ โดยที่ภาษาจีนไม่มีเสียงสระ /æ/ และ /ɔ/ ในขณะที่ภาษามลายูปาตานีไม่เสียงสระ/ ɿ, ʅ /, /ɤ /, /ɚ/และ/y/ ซึ่งเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยวพิเศษของภาษาจีน สิ่ง

ที่แตกต่างกันอีกประการคือ ภาษามลายูปาตานีมีเสียงสระเดี่ยวนาสิกจำนวน 4 หน่วยเสียงแต่ในภาษาจีนไม่มีหน่วยเสียงเหล่านี้ ทั้งนี้การออกเสียงสั้น-ยาวในภาษาจีน ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำเช่นเดียวกับภาษามลายูปาตานี

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบเสียงสระผสมในภาษาจีนกับภาษามลายูปาตานี

เสียงสระภาษาไทยที่ใกล้เคียง		**สัทอักษรแทนหน่วยเสียงสระในภาษาจีน (pinyin+ IPA)**	**สัทอักษรแทนหน่วยเสียงสระในภาษามลายูปาตานี (IPA)**
สระผสม/สระเรียง	ไ- / -าย / -า-ิ /-าี	ai [/ai/]	/ai /
	เ-า / -าว /-า ุ /-า ู	ao [/au/]	/au/
	-า เ-	-	/ae/
	- า แ-ั ◌	-	/aæ̆/
	-า โ-	-	/ao/
	เอย	ei [/ei/]	-
	โอว	ou [/ou/]	-
	ยา	ia [/iA/]	-
	เย	ie [/iɛ/]	-
	เอียว	iao[/iau/]	-
	อิว	iou (iu) [/iou/]	-
	วา	ua [/uA/]	-
	วอ	uo [/uo/]	-
	วาย	uai [/uai/]	-
	วุย	uei (ui) [/uei/]	-
	เยว	üe [/yɛ/]	-
สระผสมนาสิก	อัน	an [/an/]	-
	เอิน	en [/ən /]	-
	อัง	ang [/aŋ/]	-
	เอิง	eng [/əŋ/]	-
	อง	ong [/uŋ /]	-
	เอียน	ian [/iɛn/]	-
	อิน	in [/in/]	-
	เอียง	iang [/iaŋ/]	-
	อิง	ing [/iŋ/]	-
	ยง	iong [/yŋ/]	-
	วาน	uan [/uan/]	-

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบเสียงสระผสมในภาษาจีนกับภาษามลายูปาตานี (ต่อ)

เสียงสระภาษาไทยที่ใกล้เคียง		สัทอักษรแทนหน่วยเสียงสระในภาษาจีน (pinyin+ IPA)	สัทอักษรแทนหน่วยเสียงสระในภาษามลายูปาตานี (IPA)
	เวิน	uen [/uən/]	-
	วาง	uang [/uaŋ/]	-
	เวิง	ueng [/uəŋ/]	-
	เยวียน	üan [/yan/]	-
	ยวิน	ün [/yn/]	-

ที่มา : นพเก้า สิรินธรานนท์ (2556: น. 42-43); ราชบัณฑิตยสถาน (2553: น. 28-29)

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่า มีหน่วยเสียงสระที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันเพียงสองเสียงคือ /ai/และ /au/ ทั้งนี้ การออกเสียงสระเรียงในภาษามลายูปาตานีจะออกเสียงต่างจากสระผสมในภาษาจีน โดยออกเสียงสระสองเสียงเรียงต่อเนื่องกันอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้สิ่งที่แตกต่างกันคือ ภาษาจีนไม่มีเสียงสระ/ae/, /aǣ/และ /ao/ ในขณะที่ในภาษามลายูปาตานีนอกจากเสียงพยัญชนะท้าย /ŋ/แล้ว ก็ไม่มีเสียงสระผสมนาสิกอื่นที่เหมือนหรือใกล้เคียงกับภาษาจีน

2.3 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ เสียงวรรณยุกต์ในภาษาจีนมี 4 หน่วยเสียง ซึ่งใช้เครื่องหมายแสดงเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้ เสียง1 (ยินผิง) “¯” เสียง 2 (หยางผิง) “ˊ” เสียง 3 (ช่างเชิง) “ˇ” เสียง 4 (ชวี่เชิง) “ˋ”

ตารางที่ 7 แสดงเสียงวรรณยุกต์ภาษาจีน

ระดับเสียง	เสียง 1	เสียง 2	เสียง 3	เสียง 4
สัทอักษรภาษาจีน (pinyin)	bā	bá	bǎ	bà
เสียงภาษาไทย ที่ใกล้เคียง	ปา	ป๋า	ป่า	ป้า

ในภาษาจีนคำที่มีเสียงวรรณยุกต์ต่างกันจะมีความหมายต่างกัน หากออกเสียงผิดจะทำให้ผิดความหมาย อาจทำให้การสื่อสารคลาดเคลื่อนได้ นอกจากเสียงวรรณยุกต์ 4 เสียงแล้ว ยังมีพยางค์เสียงบางเสียงที่ไม่มีเสียงวรรณยุกต์กำกับ เรียกว่าเสียงเบา หมายถึง พยางค์เสียงที่เวลาเขียนจะไม่มีเครื่องหมายวรรณยุกต์แสดงระดับเสียง เวลาออกเสียงต้องออกเสียงเบาๆ สั้นๆ ระดับความสูงของเสียงเบาจะเปลี่ยนแปลงตามเสียงวรรณยุกต์ของพยางค์ที่อยู่ด้านหน้า (ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์แมนดารินเอดูเคชั่น, 2561) ซึ่งประเด็นนี้มีความแตกต่างจากภาษามลายูปาตานี ซึ่งเป็นภาษาที่ไม่มีเสียงวรรณยุกต์ การเน้นเสียงหนัก-เบา (stress) ก็ไม่ใช่ลักษณะสำคัญของภาษานี้ ดังนั้นการออกเสียงเน้นหนักหรือเติมวรรณยุกต์ในพยางค์ใดของคำก็ตามไม่ทำให้ความหมายของคำนั้นเปลี่ยนแปลงไป (สุภา วัชรสุขุม, 2555) วรรณยุกต์ถือว่าเป็นส่วนที่ยากในการเรียนภาษาจีนของผู้เรียนที่ในภาษาแม่ไม่มีเสียงวรรณยุกต์ แม้ผู้เรียนภาษาจีนจะเข้าใจถึงการมีเสียงวรรณยุกต์ แต่การออกเสียงวรรณยุกต์นั้นยังมีความยากลำบาก ประเด็นนี้จึงเป็นเรื่องที่ควรระมัดระวัง รวมทั้งหน่วยเสียงบางเสียงผู้เรียนมักจะออกเสียงผิดหรือไม่ถูกต้องเพราะอิทธิพลของภาษาแม่เข้ามาแทรกแซง ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนในเวลาออกเสียงอาจส่งผลให้ออกเสียงผิดพลาดได้

3. สรุป

การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงในภาษาจีนกับภาษามลายูปาตานี จะช่วยให้ผู้สอนทราบว่า หน่วยเสียงใดที่มีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน พบว่าความแตกต่างกันในประเด็นการออกเสียงระหว่างภาษาจีนกับภาษามลายูปาตานี นอกจากเสียงพยัญชนะ เสียงสระที่มีความแตกต่างกันแล้ว เสียงวรรณยุกต์เป็นประเด็นที่มีปัญหามากที่สุดในการออกเสียงภาษาจีน ความแตกต่างกันในเรื่องระดับเสียงอาจจะส่งผลให้ผู้เรียนที่พูดภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาแม่ออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาจีนแตกต่างจากผู้เรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ จากการที่ภาษามลายูปาตานีไม่มีเสียงวรรณยุกต์ทำให้มีปัญหาในการออกเสียงวรรณยุกต์ภาษาจีน ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนที่ใช้ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาแม่ ควรเน้นย้ำเรื่องเสียงวรรณยุกต์เป็นพิเศษทั้งเรื่องการออกเสียงและการฟัง สามารถใช้วิธีการเปรียบเทียบนี้ทำให้ผู้เรียนได้เห็นถึงลักษณะที่เหมือน ใกล้เคียง หรือแตกต่างกันของเสียงของทั้งสองภาษา และใช้ความรู้ทางสัทศาสตร์ในการอธิบายวิธีและลักษณะการออกเสียง อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาและพัฒนาการออกเสียงภาษาจีนของผู้เรียนได้ถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น หากผู้เรียนไม่เข้าใจกฎในการสะกดสัทอักษรภาษาจีนและการออกเสียงวรรณยุกต์ อาจทำให้เกิดความสับสนจนเกิดข้อผิดพลาดในการออกเสียงภาษาจีนได้ ผู้เรียนที่อยู่ในช่วงเริ่มต้นเรียนภาษาจีนควรได้รับฝึกฝนอย่างถูกต้องและแก้ไขการออกเสียงที่มีปัญหา เนื่องจากการออกเสียงที่ดีหรือไม่นั้นจะส่งผลกระทบโดยตรงต่ออนาคตการเรียนภาษาจีนของผู้เรียน ดังนั้นก่อนเริ่มพัฒนาทักษะการออกเสียงภาษาจีน ควรให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนสัทอักษรภาษาจีน (pinyin) อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนภาษาจีน ให้ผู้เรียนได้ฝึกสังเกตเสียงที่มีลักษณะเหมือนหรือใกล้เคียงกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการถ่ายโอนภาษาเชิงบวก ย้ำให้ผู้เรียนระวังเสียงที่มีความแตกต่างกันเพื่อป้องกันการถ่ายโอนภาษาเชิงลบจากภาษาแม่ เตือนให้ผู้เรียนระวังเสียงที่มีลักษณะพิเศษ และต้องทำการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น แบบฝึกทักษะการออกเสียง แบบฝึกทักษะการอ่าน แบบฝึกทักษะการฟัง นิทานสำหรับเด็ก เพลง ภาพยนตร์ เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันต่างๆ ซึ่งปัจจุบันมีอยู่อย่างมากมายสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องติดตามและประเมินการออกเสียงของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อแก้ไขและส่งเสริมพัฒนาการออกเสียงภาษาจีนของผู้เรียนให้ถูกต้องและชัดเจนยิ่งขึ้น

4. เอกสารอ้างอิง

นพเก้า สิรินธรานนท์. (2556). *การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงภาษาจีนกลางและภาษาไทยเพื่อการสอนการออกเสียง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปรัชญา อาภากุล. (2540). *การศึกษาพื้นที่ภาษาของภาษามลายูถิ่น ภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป และภาษาไทยถิ่นตากใบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย: ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยใช้เกณฑ์การกระจายศัพท์ (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ประพิณ มโนมัยวิบูลย์. (2559). *ภาษาจีนกลางขั้นพื้นฐาน 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฝอ.บก.ตชด.ภาค 4. (2554). *องค์ความรู้เรื่องภาษามลายูถิ่น*. สงขลา: ค่ายรามคำแหง.

ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์แมนดารินเอดูเคชั่น. (2561). *คู่มือการการสอนภาษาจีนฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แมนดารินเอดูเคชั่น.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *คู่มือระบบเขียนภาษามลายูปาตานีอักษรไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: สหมิตร พริ้นติ้งแอนพับบลิชชิ่งจำกัด.

สุดารัตน์ วงศ์กระจ่าง. (2562). การศึกษาข้อผิดพลาดในการอ่านออกเสียงสัทอักษรภาษาจีนกลางของผู้เรียนชาวไทย. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม: การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2.* มหาวิทยาลัยราชภักสงขลา. วันที่5 - 6 สิงหาคม. หน้า373 - 386.

สุนีย์ ลีลาพรพินิจ. (2559). “การศึกษาเปรียบเทียบระบบเสียงในภาษาไทยกับภาษาจีน เพื่อประโยชน์ในการสอนภาษาไทยระดับพื้นฐานในฐานะภาษาต่างประเทศ”. *วารสารสุทธิปริทัศน์.* 30(93). 33 - 46.

สุภา วัชรสุขุม. (2555). ปัญหาการใช้ภาษาไทยของนักเรียนนักศึกษาไทยเชื้อสายมลายูในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

PAT 7.4 : พลิกอีกด้านของเหรียญ

PAT 7.4 : TURN THE OTHER SIDE OF COIN

สุดารัตน์ วงศ์กระจ่าง[1]*

Sudarat Vongkrachang[1]*

บทคัดย่อ

บทความนี้อธิบายถึงลักษณะเฉพาะของข้อสอบความถนัดทางภาษาจีน PAT 7.4 ซึ่งใช้เพื่อพยากรณ์ความสามารถทางภาษาและความสามารถในการศึกษาต่อ เนื้อหาข้อสอบจะครอบคลุมความรู้ทุกด้านและลงในระดับลึกเกี่ยวกับภาษาจีนและประเทศจีน ข้อสอบ PAT 7.4 ยังใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย โดยมีสัดส่วนค่าน้ำหนักอยู่ที่ 20 - 30% คำถามของข้อสอบคัดเลือกจะครอบคลุมความรู้ทางภาษาในวงกว้างและมีระดับความยากค่อนข้างสูง จากการที่ PAT 7.4 เป็นข้อสอบวัดความถนัดและใช้คัดเลือก เมื่อเปรียบเทียบข้อสอบ PAT 7.4 กับ ข้อสอบ HSK แล้ว ทั้งสองจึงแตกต่างกัน หากครูและนักเรียนเข้าใจลักษณะเฉพาะของข้อสอบ PAT 7.4 จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน ผู้เรียนจะต้องมุ่งมั่น ทุ่มเทตั้งแต่เริ่มต้นการเรียนภาษาจีน หมั่นฝึกฝนทักษะภาษาจนสามารถใช้งานกับกิจกรรมประจำวันตามวิถีชีวิตในปริบทปัจจุบัน ส่วนครูผู้สอนควรนำพฤติกรรมทางการศึกษาของ Bloom มาบูรณาการกับกิจกรรมการสอน กิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน และการสร้างแบบทดสอบ การรับมือ PAT 7.4 อย่างมีประสิทธิผล ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีนโยบายที่ชัดเจนทั้งด้านการจัดหาจำนวนครูภาษาจีนให้เพียงพอ รวมทั้งการกำหนดเกณฑ์การรับครูอาสาสมัครชาวจีน

คำสำคัญ : อีกด้านของเหรียญ, PAT 7.4, ข้อสอบวัดความถนัด

Abstract

This article describes the characteristics of the aptitude test named PAT 7.4 focusing on Chinese Language. The aptitude test results forecast the student language proficiency and learning ability when studying higher. Its content can cover all aspects of and the depth of knowledge about Chinese language and China. PAT 7.4 is also used as a selection test because its result is 20 - 30% of the university entrance admission. The test questions cover a wide range of Chinese language and the difficulty level is rather high. Based on the aptitude and selection test concepts, when comparing PAT 7.4 with HSK, they are different. If students understand the nature of PAT 7.4, i.e. an aptitude and selection test, they will change their study behaviors to be hard working and committed at the start of Chinese language learning and to practice their language skills to be able to use them in daily activities of the social context at present. On the side of teachers, they need to integrate Bloom's Taxonomy into their learning-teaching activities and tests including extra activities enhancing students' potentiality. To encounter PAT 7.4 effectively, the school directors'

[1] อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: sudarat.vo@skru.ac.th

roles are also very significant in setting firm policies of having a sufficient Chinese teaching staff as well as clear recruitment criteria of Chinese volunteers.

Keywords : The Other Side of Coin, PAT 7.4, Aptitude test

1. ส่วนนำ

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการจัดการทดสอบตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา โดยจัดทำข้อสอบวิชาวัดความถนัดทางวิชาการและวิชาชีพ (Professional and Academic Aptitude Test หรือ PAT) ซึ่งมีทั้งหมด 7 วิชา ซึ่งจะเป็น องค์ประกอบในการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา (Admissions) ตามมติที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย (ทปอ.) ในบทความนี้จะไม่พูดถึงข้อสอบวิชาวัดความถนัดทางวิชาการและวิชาชีพ (PAT) อื่น ๆ แต่จะเน้นเฉพาะวิชาความถนัดทางภาษาจีน คือ PAT 7.4

ข้อสอบ PAT 7.4 มีคำถามจำนวน 100 ข้อ คะแนนเต็ม 300 คะแนน ผลคะแนน PAT 7.4 สามารถนำไปใช้เพื่อสมัครเข้าเรียนต่อในคณะ / สาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับภาษาจีนและไม่เกี่ยวข้องกับภาษาจีน เช่น นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ อักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมวิทยา สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ พลศึกษา สุขศึกษา โดยมีสัดส่วนค่าน้ำหนักอยู่ที่ 20% - 30% ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ของคณะและมหาวิทยาลัย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผลคะแนน PAT 7.4 มีส่วนตัดสินอนาคตในการเรียนต่อระดับอุดมศึกษาของนักเรียนอยู่พอสมควร จากการศึกษาสถิติผลคะแนนสอบ PAT 7.4 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 - 2564 มีการจัดสอบมาแล้วทั้งสิ้น 23 รอบ พบว่า ตลอดระยะเวลา 13 ปีที่มีการจัดสอบ คะแนนเฉลี่ยของ PAT 7.4 อยู่ที่ช่วง 72 - 104 คะแนน โดยผู้เข้าสอบส่วนใหญ่มีคะแนนอยู่ในช่วง 60 - 90 คะแนน คิดเป็น 59% ของผู้เข้าสอบทั้งหมด (สถาบันกวดวิชา DA'VANCE, ม.ป.ป.; สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.) เมื่อดูจากผลคะแนนแล้ว คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ 50% ซึ่งเป็นเกณฑ์ตัดสินที่ทำกันทั่วไป แสดงให้เห็นว่าข้อสอบ PAT 7.4 นั้นมีความยาก และมีงานวิจัยอีกหลายชิ้นที่สนับสนุนความคิดนี้ กล่าวคือ Zhou & Chun (2013) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องข้อสอบ PAT 7.4 ของไทย พบว่านักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าข้อสอบ PAT 7.4 ค่อนข้างยาก ไม่สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษา ทั้งด้านหลักสูตร แบบเรียน และระดับความรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang (2014) ที่ครูผู้ตอบแบบสอบถามระบุว่า คำถามของข้อสอบ PAT 7.4 ละเอียด ลึก และยากเกินไป นอกจากนี้ งานวิจัยของ พิชัย แก้วบุตร (2564) ยังยืนยันว่าข้อสอบ PAT 7.4 เป็นข้อสอบที่ยาก โดยพบว่าหลักไวยากรณ์และความรู้ประวัติศาสตร์จีน มีความยากมากที่สุด ในความคิดเห็นของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม พิชัย แก้วบุตร (2564) ยังมีผลการวิจัยเพิ่มเติมอีกในเรื่อง ผู้เรียนในประเทศไทยร้อยละ 59.1 เห็นว่าการทดสอบความถนัดทางภาษาจีน PAT 7.4 เป็นภาระในการเรียนรู้ นักเรียนจำเป็นจะต้องเข้าฝึกอบรมจึงจะคลายความกังวลและเสริมสร้างความมั่นใจในการทำแบบทดสอบ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยในประเทศจีนหลายชิ้นที่ศึกษาเกี่ยวกับความยากของข้อสอบ PAT 7.4 โดยส่วนใหญ่จะทำการเปรียบเทียบกับข้อสอบมาตรฐานที่ใช้วัดความรู้ภาษาจีน หรือที่รู้จักกันในชื่อ "HSK" (Hanyu Shuiping Kaoshi) ซึ่งผลการวิจัยต่างสรุปว่าข้อสอบ PAT 7.4 มีความยากกว่าข้อสอบ HSK ระบบใหม่ กล่าวคือ การเรียงลำดับประโยคใน PAT 7.4 มีความยากกว่าข้อสอบประเด็นเดียวกันของ HSK ระดับ 4 และสำนวนบางสำนวนในข้อสอบ PAT 7.4 มีความยากเท่ากับข้อสอบHSK ระดับ 6 (Yang, 2016) ในด้านไวยากรณ์ ข้อสอบ PAT 7.4 ครอบคลุมขอบเขตไวยากรณ์ที่กว้างกว่าข้อสอบ HSK ระดับ 5 (Su, 2017)

แม้ว่าข้อสอบ PAT 7.4 จะยากเพียงใด แต่นักเรียนระดับมัธยมปลายที่ต้องการจะศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาภาษาจีนก็จำเป็นต้องสอบวิชานี้ ครูผู้สอนควรช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่จะเข้าเรียนในสถาบัน/คณะที่ใฝ่ฝัน ดังนั้นแทนที่จะมีทัศนคติและความคิดเห็นกล่าวโทษ PAT 7.4 ว่าเป็นข้อสอบที่ยาก จนเกิดความท้อใจ การปรับเปลี่ยนมุมมองต่อข้อสอบ PAT 7.4 โดยศึกษาข้อสอบ PAT 7.4 ถึงเหตุผลที่ สทศ ยังคงออกข้อสอบในกรอบความคิดเช่นเดิมตลอดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน ทั้ง ๆ ที่ผลคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ งานวิจัย ครูผู้สอน และนักเรียนต่างสะท้อนปฏิกริยาในทางลบต่อ PAT 7.4 ทุกครั้งที่มีการสอบ การมองมุมใหม่ต่อ PAT 7.4 อาจจะช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดมานี้ได้

โดยเริ่มต้นจาก ทำความเข้าใจธรรมชาติของแบบทดสอบวัดความถนัดทางภาษา PAT 7.4 เมื่อเข้าใจลักษณะของข้อสอบจะนำไปสู่การเตรียมตัวที่เหมาะสมต่อการทำข้อสอบ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนคลายความวิตกกังวล ดังเช่นคำกล่าวในตำราพิชัยสงครามของของซุนวู ที่ว่า “รู้เขา รู้เรา รบร้อยครั้งก็ไม่เป็นอันตราย”

2. ธรรมชาติของข้อสอบ PAT 7.4

ข้อสอบ PAT 7.4 คือข้อสอบวิชาความถนัดทางภาษาจีน ซึ่งข้อสอบวัดความถนัด จะมีลักษณะเฉพาะทั้งกรอบความคิดการออกข้อสอบ ประเด็นเนื้อหาในการตั้งคำถาม สิ่งเหล่านี้จะทำให้ PAT 7.4 เหมือนหรือต่างจากข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้สอนใช้วัดผลการเรียนรู้ในชั้นเรียนหรือไม่ จะเป็นประเด็นอภิปรายดังนี้

2.1 ข้อสอบ PAT 7.4 เป็นข้อสอบวัดความถนัด ไม่ใช่ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์

การทดสอบเป็นวิธีวัดผลที่สำคัญยิ่ง และใช้มากที่สุดในวงการศึกษา แบบทดสอบก็คือชุดของคำถาม หรือกลุ่มงานใด ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อจะชักนำให้ผู้ถูกสอบแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาให้ผู้สอบสังเกตุได้ และวัดได้ หากเราแบ่งประเภทของแบบทดสอบตามวัตถุประสงค์ในการวัด จะสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ (ชวาล แพรัตกุล, 2552) ได้แก่ 1. แบบทดสอบความสัมฤทธิ์ (Achievement test) 2. แบบทดสอบความถนัด (Aptitude test) 3. แบบทดสอบบุคคลกับสังคม (Personal- social test) แต่ในที่นี้จะขออธิบายเฉพาะแบบทดสอบที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบทความนี้เท่านั้น คือ

2.1.1 แบบทดสอบความสัมฤทธิ์ (Achievement test)

แบบทดสอบความสัมฤทธิ์ (Achievement test) เป็นแบบทดสอบที่วัดความรู้ ความสามารถทางการเรียนหลังจากที่ได้เรียนเนื้อหาของวิชาใดวิชาหนึ่งแล้ว นักเรียนมีความสามารถเรียนรู้มากน้อยเพียงใด แบบทดสอบวัดความสัมฤทธิ์ยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลัก มุ่งวัดว่าครูได้ใช้ในเนื้อวิชาไปกระตุ้นสมองเด็กให้งอกงามตรงตามตารางวิเคราะห์หลักสูตรมากน้อยเพียงใด ข้อสอบประเภทนี้แบ่งได้เป็น 2 พวกคือ แบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น กับแบบทดสอบมาตรฐาน

2.1.2 แบบทดสอบความถนัด (Aptitude test)

แบบทดสอบความถนัด (Aptitude test) เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาในอดีต ส่วนมากใช้ในการทำนายสมรรถภาพของบุคคลว่าสามารถเรียนไปได้ไกลเพียงใด โดยจะแบ่งการวัดใหญ่ ๆ ออกเป็น 2 พวกคือ ความถนัดทางการเรียน เช่น ภาษา คณิตศาสตร์ กับความถนัดเฉพาะ เช่น วาดภาพ ดนตรี กีฬา เป็นต้น

ครอนบัช (Cronbach, 1970 อ้างถึงใน ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2541, น.19) ได้เสนอแนะว่าแบบทดสอบความถนัดกับแบบทดสอบความสัมฤทธิ์เป็นการวัดความสามารถที่ต่อเนื่องกัน แต่อยู่คนละด้านเท่านั้นเอง ถ้าให้คานเป็นความต่อเนื่องของเนื้อหา คือ ไม่เน้นเนื้อหา ไปยัง เน้นเนื้อหา ก็แปลว่า ความถนัดอยู่ตรงข้ามกับวัดผลสัมฤทธิ์ คือ คนละปลายของคาน นั่นคือด้านที่ไม่เน้นเนื้อหาคือการสอบวัดความถนัด ถ้าด้านเน้นเนื้อหาของการเรียนรู้ในโรงเรียนเป็นการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2541) ได้สรุปความแตกต่างระหว่างแบบทดสอบความถนัดกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ไว้ดังนี้

1) แบบทดสอบความถนัด มีจุดมุ่งหมายวัดความสามารถที่กว้างขวางกว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

2) แบบทดสอบความถนัด ไม่ค่อยอิงกับเนื้อหาวิชาในห้องเรียน ส่วนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ มุ่งวัดเนื้อหาในห้องเรียนเป็นสำคัญ

3) แบบทดสอบความถนัด จะวัดความสามารถที่สั่งสมมานาน ส่วนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จะวัดผลการเรียนที่ผ่านมาจากเพิ่งเรียนรู้

4) จุดมุ่งหมายของแบบทดสอบความถนัด ใช้พยากรณ์ผลการปฏิบัติในอนาคต ส่วนจุดมุ่งหมายของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เพื่อวัดระดับความรู้หรือทักษะในปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่

จะเห็นได้ว่า ข้อสอบ PAT ซึ่งเป็นแบบทดสอบวิชาความถนัดทางวิชาการและวิชาชีพ จะวัดความรู้ที่เป็นพื้นฐานกับศักยภาพที่จะเรียนในวิชาชีพนั้น ๆ ให้ประสบความสำเร็จ เป็นการสอบที่จะดูว่าผู้สอบมีศักยภาพจะเข้าสู่เส้นทางอาชีพในคณะที่เลือกหรือไม่ PAT 7.4 เป็นแบบทดสอบความถนัด เนื้อหาข้อสอบจะต้องเป็นไปตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของข้อสอบชนิดนี้ กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องเน้นความรู้ในชั้นเรียนหรือตามหลักสูตรเป็นหลัก แต่จะประกอบไปด้วยการวัดความสามารถการใช้ภาษา ทั้งด้านทักษะภาษาที่กว้างขวางกว่าการใช้ในห้องเรียน ชีวิตประจำวัน ข้อสอบสามารถวัดทักษะภาษาถึงขั้นปริบทชีวิตปัจจุบัน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประเทศจีนในฐานะเจ้าของภาษา ดังเช่น วรรณคดี ปรัวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ จึงเป็นการวัดความรู้ความสามารถที่สั่งสมมาตลอดการเรียน ดังนั้นข้อสอบความถนัดทางวิชาการและวิชาชีพ สร้างขึ้นเพื่อเอาไว้ทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอาชีพต่าง ๆ (วรรณดี ม้าลำพอง, 2547, น.91-92) การสร้างข้อสอบ จะต้องมีการจัดทำผังการสร้างข้อสอบ (Test Blueprint) เพื่อเสนอรายละเอียดของการทดสอบแต่ละครั้งว่าจะวัดเนื้อหา (Content) และจะวัดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ (Objectives) อะไร (ทรงศรี ตุ่นทอง, 2552) ซึ่งสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) ได้เผยแพร่ผังการสร้างข้อสอบ PAT ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2557 โดยระบุหัวข้อเนื้อหาที่ต้องการวัด 8 ด้าน ได้แก่ คำศัพท์และสำนวน ไวยากรณ์และโครงสร้าง สัทอักษร ความรู้ทั่วไป อักษรจีน การเขียน การอ่าน สนทนา และยังได้ระบุสมรรถนะที่ต้องการวัด 3 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการอ่าน และความสามารถในการเขียน มีจำนวน 100 ข้อ คะแนนเต็ม 300 คะแนน

2.2 ข้อสอบ PAT 7.4 เป็นข้อสอบเพื่อการคัดเลือก (Selection) บุคคลเข้าเรียนต่อ

แบบทดสอบวัดความถนัดยังมีประโยชน์อีกประการหนึ่งคือ ใช้เป็นแบบทดสอบเพื่อการคัดเลือก (Selection) เช่น การสอบคัดเลือกเข้าโรงเรียน การสอบคัดเลือกเข้าทำงาน เป็นต้น การสอบคัดเลือกโดยใช้แบบทดสอบความถนัด ยุติธรรมกว่าการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ เนื่องจากโรงเรียนหลายแห่งการสอนไม่เหมือนกัน หากใช้แบบทดสอบความถนัด คนที่มีความถนัดสูงนั้นถึงแม้บางเนื้อหาวิชายังไม่เคยร่ำเรียนมา ก็ยังพอเรียนโดยวิธีค้นคว้าจนทันเพื่อนฝูงได้ไม่ยากนัก (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2541, น. 22) เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ข้อสอบ PAT นอกจากจะเป็นแบบทดสอบวัดความถนัดทางวิชาการและวิชาชีพแล้ว ยังเป็นแบบทดสอบที่ใช้ในการคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาด้วย ซึ่งแบบทดสอบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้คัดเลือก (selection) มีเนื้อหาสาระมาก ต้องการคนเก่งและไว ต้องการผลเร็ว ดังนั้นควรใช้แบบทดสอบความสามารถที่เชื่อถือได้ มีความยากค่อนข้างมาก มีอำนาจจำแนกสูง มักเป็นข้อสอบประเภทตรวจได้ด้วยคอมพิวเตอร์ เช่น แบบเลือกตอบ หรือจับคู่ (อุทุมพร จามรมาน, 2541, น. 10) เราจะเห็นได้ว่าในแต่ละปีมีผู้สมัครสอบ PAT เป็นหมื่นคน และ สทศ. จะต้องประกาศผลสอบภายใน 1 เดือน เพื่อให้ผู้เข้าสอบสามารถนำผลไปใช้สมัครเข้ามหาวิทยาลัยได้ ดังนั้นข้อสอบ PAT หลาย ๆ วิชาจึงออกแบบปรนัยหรือแบบเลือกตอบเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งข้อสอบ PAT 7.4 ด้วย หากเราพิจารณาตามเกณฑ์ในการออกข้อสอบเพื่อคัดเลือกตามข้อสรุปของ ศ.ดร.อุทุมพร จามรมาน อดีตผู้อำนวยการสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ จะเข้าใจได้ว่าเหตุใดข้อสอบ PAT 7.4 เมื่อทำหน้าที่ในการคัดเลือก จึงจำเป็นต้องมีขอบเขตเนื้อหาที่กว้างขวาง และมีระดับความยากค่อนข้างสูง

เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น บทความนี้จึงวิเคราะห์ข้อสอบ PAT 7.4 แสดงถึงลักษณะคำถามและขอบเขตของเนื้อหา โดยใช้ข้อสอบจริง ฉบับล่าสุดที่สามารถหาได้ คือข้อสอบ PAT 7.4 ฉบับวันที่ 8 มีนาคม 2554[2] มาวิเคราะห์ลักษณะโจทย์ สรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ลักษณะโจทย์ในข้อสอบ PAT 7.4 สอบวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2554

ข้อที่	ลักษณะโจทย์	เนื้อหาที่ต้องการวัด	จำนวน
1-10	เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเติมลงในช่องว่าง 请选择最恰当的词语填空	คำลักษณนาม คำกริยาวิเศษณ์ คำบุพบท คำเสริมน้ำเสียง คำกริยานุเคราะห์ และคำที่ใช้คู่กัน 量词、副词、介词、语气词、能愿动词和词语搭配	10 ข้อ
11-20	เลือกคำที่มีความหมายตรงกับคำที่ขีดเส้นใต้ 请选择下列句子中划线部分的正确解释	การแยกแยะคำที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ความเข้าใจในความหมายของสุภาษิตสำนวน จากอดีตถึงปัจจุบัน 同义词、近义词辨析，正确理解成语、俗语和古今异义词的含义	10 ข้อ
21-37	เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเติมลงในช่องว่าง 请选择最恰当的词语填空	คำกริยาวิเศษณ์ คำเสริม คำเชื่อม คำซ้ำ บทขยายกริยาและลำดับของคำ 副词、助词、关联词、叠词、补语和语序	17 ข้อ
38-60	เลือกคำตอบที่ถูกต้อง 请选择正确答案 แบ่งเป็น 4 ตอนย่อย	ข้อ 38-40 โครงสร้างประโยค ลำดับคำ ประโยค把 และประโยคเปรียบเทียบ 句子结构、语序、把字句和比较句	3 ข้อ
		ข้อ 41-45 สัทอักษร การอ่านตัวเลข เสียงเบาและเสียงม้วนลิ้น 拼音、数字的读法、轻声和儿化	5 ข้อ
		ข้อ 46-55 ความรู้เกี่ยวกับการปกครอง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมจีน 政治、地理、历史和文化常识	10 ข้อ
		ข้อ 56-60 หมวดนำอักษรจีน ตัวอักษรที่เขียนผิด ลำดับขีด เส้นขีด คำพ้องรูป 偏旁部首、错别字、笔顺笔画、多音字	5 ข้อ

[2] จากการค้นคว้าของผู้เขียน พบว่าปัจจุบันสำนักทดสอบทางการศึกษาได้เผยแพร่ข้อสอบPAT 7.4 ฉบับจริงเพียง 7 ชุด โดยเป็นข้อสอบที่จัดสอบในปี พ.ศ. 2552 จำนวน 3 ชุด ปี พ.ศ. 2553 จำนวน 3 ชุด และข้อสอบในปี พ.ศ. 2554 จำนวน 1 ชุด

ตารางที่ 1 วิเคราะห์ลักษณะโจทย์ในข้อสอบ PAT 7.4 สอบวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2554 (ต่อ)

ข้อที่	ลักษณะโจทย์	เนื้อหาที่ต้องการวัด	จำนวน
61-69	เติมบทสนทนาให้สมบูรณ์ 完成下列对话	เลือกคำหรือประโยคที่ทำให้บทสนทนาสมบูรณ์ 选择正确的词语或者句子填空，使对话完美	9 ข้อ
70-75	เติมคำตอบที่ถูกต้อง 请选择正确答案	วิเคราะห์ความหมายโดยนัย ตีความหมายของท่าที น้ำเสียง อารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดได้ 分析说话人的含义、态度、语气、心情	6 ข้อ
76-85	อ่านเนื้อเรื่องที่กำหนดให้แล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้อง 阅读短文并选择正确答案	อ่านจับใจความ เข้าใจความหมายของคำศัพท์หรือรูปประโยคเฉพาะ เข้าใจเจตนารมณ์ของและทัศนคติผู้เขียน 理解文章主题、特定词语和句子的含义以及作者的态度、观点	10 ข้อ
86-92	เลือกคำตอบที่เหมาะสมที่สุดเติมลงในช่องว่างให้ถูกต้อง 请根据上下文选择最恰当词语填空	คำที่มีความหมายเหมือนกัน คำที่มีความหมายตรงข้าม คำสันธาน เข้าใจความหมายแฝงของคำศัพท์ การเลือกใช้คำเชื่อมที่เหมาะสมกับประโยค 同义词、反义词、连词的辨析，正确理解词语含义，关联词的搭配	7 ข้อ
93-100	เลือกคำตอบที่ถูกต้อง 请选择正确答案	การเรียงลำดับประโยค การใช้เครื่องหมายวรรคตอน ข้อกำหนดและรูปแบบการเขียนในลักษณะต่าง ๆ 排列句子的顺序、标点符号的应用、应用文写作的要求与格式	8 ข้อ

ที่มา : ดัดแปลงจากตารางวิเคราะห์โครงสร้างของข้อสอบ PAT 7.4 โดย Yang, K. (2016). *The Analysis of Thai's College Entrance Chinese Examination PAT 7.4.* (Master's thesis). Xi'an Foreign Language University. China.

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าข้อสอบ PAT 7.4 มีขอบเขตเนื้อหาที่กว้างขวางมาก ประกอบด้วยทุกประเด็นในความรู้ด้านไวยากรณ์จีน ทั้งเรื่องหน้าที่ของคำประเภทต่าง ๆ และรูปประโยค ในด้านคำศัพท์ แบบทดสอบวัดทุกแง่มุมของการใช้คำศัพท์ เช่น คำที่มีความหมายเหมือน คำตรงกันข้าม คำที่เหมาะสมกับบริบท สุภาษิต สำนวน คำพังเพย แบบทดสอบยังลงลึกในทุกด้านของระบบสัทอักษร ในด้านทักษะภาษา เช่นด้านการอ่าน แบบทดสอบมีคำถามทุกระดับทักษะ เช่น อ่านตีความ อ่านจับใจความ จนกระทั่งเข้าใจในท่าที อารมณ์ ท่วงทำนองภาษาของผู้พูด หรือผู้เขียน ส่วนทักษะการเขียน แบบทดสอบก็ยังลงลึกถึงลำดับขีด เส้นขีด หมวดนำตัวอักษร ด้านความรู้ทั่วไป ครอบคลุมทั้งความรู้เกี่ยวกับการปกครอง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมจีน

จากการวิเคราะห์เป็นตัวอย่างในครั้งนี้ ผลจากตารางที่ 1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tai (2016) ที่ระบุว่าข้อสอบ PAT 7.4 ประกอบด้วย 1) ความรู้ด้านไวยากรณ์จีน ประมาณร้อยละ 40 ของข้อสอบ 2) ความรู้ด้านคำศัพท์ ประมาณร้อยละ 40 ของข้อสอบ 3) ความรู้ด้านระบบเสียง ประมาณร้อยละ 5 ของข้อสอบ 4) ความรู้ด้านตัวอักษรจีน ประมาณร้อยละ 5 ของข้อสอบ และ 5) ความรู้ด้านวัฒนธรรมจีน ประมาณร้อยละ 10 ของข้อสอบ

ดังนั้น สรุปได้ว่า จากตารางที่ 1 ข้อสอบ PAT 7.4 มีเนื้อหาครอบคลุมทุกด้านสมรรถนะและทักษะภาษาจีนในระดับลึก ดังคำอธิบายข้างต้นที่ว่า แบบทดสอบที่มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้คัดเลือกผู้เรียน มีเนื้อหาสาระมาก ต้องการคนเก่งและไว ต้องการผลเร็ว ดังนั้นควรใช้แบบทดสอบความสามารถที่เชื่อถือได้ เป็นข้อสอบค่อนข้างยากมาก

2.3 ข้อสอบ PAT 7.4 ไม่เหมือนข้อสอบ HSK

ข้อสอบ HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi หรือ Chinese Proficiency Test) เป็นข้อสอบมาตรฐานสากลสำหรับผู้ที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาที่สอง ใช้วัดระดับความสามารถของการใช้ภาษาจีนสำหรับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การเรียน และการทำงาน โดยผลสอบสามารถใช้เป็นการรับรองความสามารถทางภาษาจีนของผู้สอบ เพื่อสมัครเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยของจีน หรือสมัครทำงานในบริษัทต่าง ๆ ได้ ข้อสอบHSK แบ่งการสอบวัดระดับออกเป็น 2 ประเภทคือ การสอบข้อเขียน (HSK) และการสอบพูด (HSKK: Hanyu Shuiping Kouyu Kaoshi) การสอบข้อเขียน แบ่งออกเป็น 6 ระดับ คือ HSK1-6 สำหรับการสอบพูด แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ HSKK ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง โดยผู้สอบสามารถแยกสอบแต่ละประเภทได้ สำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (Hanban) ได้จัดทำข้อสอบ HSK โดยอ้างอิงมาตรฐานความรู้ความสามารถทางภาษาที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล เช่น Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) และมีการกำหนดประมวลการสอบในแต่ละระดับขั้น (汉语水平考试大纲) พร้อมทั้งเผยแพร่สู่สาธารณะให้ผู้เข้าสอบสามารถนำไปใช้ในการเตรียมตัวสอบได้ ทั้งนี้ Hanban มีนโยบาย “ใช้วิธีสอบส่งเสริมการสอน”(以考促教) และ “ใช้วิธีสอบส่งเสริมการเรียนรู้” (以考促学)

หากดูจากวัตถุประสงค์ของแบบทดสอบแล้ว ข้อสอบ HSK กับข้อสอบ PAT 7.4 มีความแตกต่างกัน เพราะ PAT 7.4 เป็นข้อสอบคัดเลือกบุคคลเข้าสู่การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาโดยเฉพาะ ในขณะที่ข้อสอบ HSK ไม่ได้ใช้เพื่อการคัดเลือกโดยตรง PAT 7.4 จึงมีขอบเขตความรู้ที่กว้าง และมีความยากมากกว่าข้อสอบ HSK ที่มีการกำหนดกรอบความรู้ด้านคำศัพท์ไวยากรณ์และการใช้ภาษาอย่างชัดเจน ดังที่ Yang (2016) ได้ทำวิจัยไว้ แม้ว่าทั้งข้อสอบ PAT 7.4 และข้อสอบ HSK จะวัดความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาจีนตามทักษะภาษา แต่ PAT 7.4 ไม่ได้วัดทักษะการฟัง การพูด และทักษะการเขียนเรียงความ ข้อสอบ PAT 7.4 ยังเพิ่มการวัดความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วรรณกรรม และวัฒนธรรมจีนอย่างตรงไปตรงมา นอกจากนี้ PAT 7.4 ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เช่นข้อสอบ HSK ที่ใช้เพื่อรับรองความสามารถในการใช้ภาษาจีนในการทำงาน แต่ PAT 7.4 เป็นข้อสอบความถนัด ถูกออกแบบเพื่อพยากรณ์ความสามารถทางการเรียนของนักเรียน ไม่ใช่เพื่อประมวลความรู้ที่ได้รับจากการเรียนในชั้นเรียน จึงไม่จำเป็นต้องอ้างอิงตามหลักสูตร แต่ครอบคลุมความรู้ ความสามารถภาษาจีนตามหลักสูตร จึงสรุปได้ว่า PAT 7.4 ไม่เหมือนข้อสอบ HSK

3. การรับมือกับข้อสอบ PAT 7.4

สทศ. ได้เผยแพร่ผังการสร้างข้อสอบ PAT ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2557 จนกระทั่งถึงปัจจุบันก็ยังไม่มีการแจ้งการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าจะรับทราบผลตอบรับของครูและนักเรียนเป็นเชิงลบมาโดยตลอด สทศ.ยังคงระบุเนื้อหาในข้อสอบประกอบด้วย คำศัพท์และสำนวน ไวยากรณ์และโครงสร้าง สัทอักษร ความรู้ทั่วไป อักษรจีน การเขียน การอ่าน สนทนา และระบุทักษะไว้ดังนี้ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน จากการวิเคราะห์ลักษณะข้อสอบ PAT 7.4 พบว่า มีเนื้อหาทั้งกว้างและลึก

ในทุกด้านของความรู้ภาษาจีน ประกอบด้วย ด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์ สำนวน และความรู้ทั่วไปซึ่งรวมถึงการปกครอง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมจีน ทั้งนี้เพราะข้อสอบ PAT 7.4 เป็นข้อสอบวัดความถนัดและข้อสอบคัดเลือก เมื่อเข้าใจเช่นนี้แล้ว การเตรียมตัวเพื่อการทำข้อสอบผู้เข้าสอบจึงควรมุ่งมั่นและทุ่มเท พัฒนาความรู้และทักษะภาษาจีนตั้งแต่เริ่มเรียน ครูผู้สอนควรชี้แจงธรรมชาติของข้อสอบ PAT 7.4 ให้ผู้เรียนที่ตั้งใจจะเข้าสอบ PAT 7.4 ทราบตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อการเตรียมพร้อม และครูควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการสร้างแบบทดสอบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถอ่านโจทย์และทำข้อสอบได้ อีกทั้งจะช่วยให้ผู้เรียนก้าวผ่านอุปสรรคทางอารมณ์ ลดภาระในการเรียนรู้และภาระค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมเพิ่มเติมเพื่อรับมือกับการสอบ

3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เข้าสอบ

เมื่อผู้เรียนที่ตั้งใจจะเข้าสอบ PAT 7.4 ควรเข้าใจธรรมชาติของข้อสอบว่า เป็นแบบทดสอบที่สร้างเพื่อวัดความสามารถของบุคคล อันเกิดจากผลของความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่สั่งสมมาตั้งแต่เริ่มเรียน อีกทั้งเป็นข้อสอบคัดเลือก คำถามจะมีระดับความยากค่อนข้างสูง หากต้องการได้ผลคะแนนสอบ PAT 7.4 สูงพอสำหรับการยื่นสมัครเข้าเรียนในคณะ / มหาวิทยาลัยที่ปรารถนา ผู้เข้าสอบจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่อไปนี้เป็นอย่างดี ได้แก่

1) สัทอักษร ผู้เข้าสอบควรรู้กฎและข้อยกเว้นต่าง ๆ ในการสะกดสัทอักษร การอ่านเสียงเบา การอ่านเสียงม้วนลิ้น การอ่านตัวเลข การเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ของ “一” และ “不”

2) คำศัพท์ ผู้เข้าสอบควรรู้จักคำศัพท์ในหลาย ๆ มิติ ทั้งความหมายโดยตรงและความหมายแฝงของคำศัพท์ คำที่มีความหมายเหมือนกัน คำที่มีความหมายตรงกันข้าม และรู้จักแยกแยะวิธีการใช้งานคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องมีความรู้เรื่องสุภาษิต สำนวนภาษาจีน โดยมีวงคำศัพท์อย่างน้อย 1,500 คำ[3]

3) ไวยากรณ์และโครงสร้าง ผู้เข้าสอบควรมีความเข้าใจในเนื้อหาไวยากรณ์หลัก ๆ ดังนี้ 1) คำลักษณนาม 2) คำกริยาวิเศษณ์ 3) คำบุพบท 4) คำเสริมน้ำเสียง 5) คำกริยานุเคราะห์ 6) คำที่ใช้คู่กัน 7) คำเสริม 8) คำเชื่อม 9) คำซ้ำ 10) คำสันธาน 11) บทขยายกริยา 12) คำกริยาที่สามารถนำมารวมและแยกกันได้ 13) การเรียงลำดับคำ 14) ประโยค “把” 15) ประโยค “被” 16) ประโยคเปรียบเทียบ 17) การเรียงลำดับประโยค 18) เครื่องหมายวรรคตอน

4) ตัวอักษรจีน ผู้เข้าสอบควรมีความรู้เรื่องเส้นขีด ลำดับขีด หมวดนำอักษรจีน และคำพ้องรูป

5) ความรู้เกี่ยวกับประเทศจีน ผู้เข้าสอบควรมีความรู้เรื่องการปกครอง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ

ดังนั้นการเตรียมตัวเพื่อสอบ PAT 7.4 จึงต้องใช้เวลาในการฝึกฝน สั่งสมความรู้ ความสามารถและประสบการณ์จากการเรียน ไม่ใช่ใช้วิธีการเร่งท่องจำ แต่จำเป็นต้องจำและทบทวน ฝึกหัดและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอตลอดมา ผู้เข้าสอบควรกำหนดเป้าหมายตั้งแต่เริ่มต้นเรียนภาษาจีน เพราะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ทุ่มเทกับการฝึกฝน ฝึกหัด โดยเริ่มต้นจากเป้าหมายเล็กๆ ในทุกด้านของภาษา เช่น กำหนดการจำคำศัพท์ในแต่ละวัน การคัดตัวอักษรจีน การอ่านออกเสียงบทเรียน การใช้คำศัพท์ในบริบท จนนำไปสู่การฝึกฟังเพลงจีนง่าย ๆ ดูคลิป Tiktok ที่เป็นภาษาจีน และพัฒนาไปจนถึงขั้นอ่านหนังสืออ่านเรื่องสั้น / ข่าวภาษาจีน ดูซีรีส์ หรือภาพยนตร์จีน เนื่องจากข้อสอบ PAT 7.4 ไม่ได้อิงเนื้อหาที่เรียนในโรงเรียน ผู้เรียนจึงต้องหาความรู้ภาษาจีนนอกตำรา อาจรวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมการแข่งขันทักษะภาษาจีน หรือกิจกรรมภาษาและวัฒนธรรมจีน

[3] มาตรฐานสาระการเรียนรู้ภาษาจีน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีน ไว้ว่า ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรรู้และใช้คำศัพท์ไม่ต่ำกว่า 1,500 คำ

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน

ครูผู้สอนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างทัศนคติและแรงจูงใจที่ดีต่อการเรียนภาษาจีน และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของภาษาจีนให้แก่นักเรียน เมื่อนักเรียนต้องการเข้าสอบ PAT 7.4 เพื่อใช้ผลคะแนนในการยื่นสมัครเข้าเรียนต่อในคณะ/มหาวิทยาลัยที่ปรารถนา ครูคือผู้ชี้นำและผู้ช่วยให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องเข้าใจแบบทดสอบ PAT 7.4 อย่างถ่องแท้ กล่าวคือ PAT 7.4 เป็นข้อสอบวัดความถนัดทางภาษาจีน นั่นหมายถึงการสร้างแบบทดสอบในชั้นเรียน จะต้องครอบคลุมความรู้และทักษะภาษาในระดับกว้างและลึกอย่างครบถ้วนตามระดับชั้นเรียน ผู้เรียนจะมีสิ่งเหล่านี้ได้ ส่วนหนึ่งเกิดจากการผ่านกระบวนการเรียนการสอนในชั้นเรียนของครู ที่จะต้องจัดขึ้นเพื่อให้บรรลุกรอบเนื้อหาและทักษะตามที่สทศ. กำหนดไว้ในแผนผังการสร้างข้อสอบ PAT การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และความสามารถนั้น ครูควรประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมทางการศึกษาของ Bloom และคณะ (Bloom et al, 1956 อ้างถึงใน พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2555) มาเป็นแนวทางสร้างสรรค์การเรียนรู้ โดยครูจะต้องรู้ว่าจะสอนให้เกิดพฤติกรรมอะไร และที่สำคัญจะต้องรู้ว่าจะวัดพฤติกรรมนั้นได้อย่างไร จึงขอยกตัวอย่างระดับขั้นของพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) กับเนื้อหา / กิจกรรมในการเรียนการสอนภาษาจีนดังต่อไปนี้

1) ระดับความรู้ความจำ (Knowledge) เช่น การสอนและทดสอบความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์และนิยามความหมาย คำแปล คำเหมือน คำตรงข้าม ความรู้ในข้อเท็จจริงบางอย่าง เช่นวันที่ สถานที่ เหตุการณ์ ความสำคัญของบุคคล ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง ความรู้เกี่ยวกับแบบแผนของข้อความประเภทต่าง ๆ เช่น บัตรเชิญ จดหมาย เครื่องหมายวรรคตอน

2) ระดับความเข้าใจ (Comprehension) เช่น การให้นักเรียนแปลความจากเรื่องราวเดิมออกมาเป็นคำใหม่ การตีความ การจับความหมายสำคัญของท้องเรื่อง การขยายความ การคาดคะเนเรื่องราวก่อน/หลังจากเหตุการณ์เดิม หรือคาดคะเนรายละเอียดที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างเรื่องราวนั้น

3) ระดับการประยุกต์ใช้ (Application) เช่น การกำหนดสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่แปลกจากตำราหรือจากที่เคยสอนเอาไว้ให้เด็กลองคิดแก้ปัญหา หรือให้วิจารณ์ความคิดเห็นจากเอกสารและบทความต่าง ๆ

4) ระดับการวิเคราะห์ (Analysis) เช่น การให้นักเรียนค้นหาความสำคัญ ต้นตอ สาเหตุ ข้อสรุป ให้นักเรียนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อความ วิเคราะห์หลักการ ค้นหากฎเกณฑ์

5) ระดับการสังเคราะห์ (Synthesis) เช่น ให้นักเรียนเขียน หรือพูดเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ การให้นำคำศัพท์มาประมวลเข้าด้วยกันจนเป็นเรื่องที่น่าอ่าน การให้นักเรียนสร้างโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ

6) ระดับการประเมินค่า (Evaluation) เช่น การให้นักเรียนวิจารณ์ในหนังสือหรือบทความที่อ่านว่ามีคุณภาพมากน้อยแค่ไหน หรือแสดงความคิดเห็นหลังจากดูคลิป Tiktok ภาษาจีน ซีรีส์จีน ภาพยนตร์จีน ว่ามีคุณค่า หรือคุณประโยชน์ต่อชีวิตมากน้อยเพียงใด

หากครูออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและแบบทดสอบที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ให้เป็นไปดังทฤษฎีของ Bloom กล่าวไว้ ซึ่งในที่นี้ เน้นทฤษฎีด้านพุทธิพิสัยเท่านั้นเพื่อประโยชน์การจัดการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ทุกระดับ ก็จะเป็นการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน ให้มีความพร้อมในการรับมือกับข้อสอบความถนัดทางภาษาจีน ที่ทั้งกว้าง ลึกและยากในเนื้อหา

ปัญหาหนึ่งที่ครูผู้สอนภาษาจีนพบในปัจจุบันคือ เนื้อหาในแบบเรียนค่อนข้างง่ายกว่าข้อสอบ PAT 7.4 (ขนิษฐา พิมานมาศสุริยา, 2017) ดังนั้นครูควรวิเคราะห์ข้อสอบ PAT 7.4 และนำสาระสำคัญของข้อสอบมาบูรณาการกับการเรียนการสอนภาษาจีน โดยตั้งเป็นเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ ยกตัวอย่างเช่น วิเคราะห์ลักษณะคำถามเรื่องสัทอักษรว่าต้องการวัดความรู้ความสามารถในประเด็นใดบ้าง แล้วนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม หรือวิเคราะห์ลักษณะ

คำถามเรื่องการอ่าน แล้วนำมาฝึกทักษะการอ่านของนักเรียน เช่นการอ่านจับใจความ การตีความ การวิเคราะห์เจตนารมณ์ของผู้เขียน และเนื่องจากคำถามในข้อสอบ PAT 7.4 เป็นตัวอักษรจีนทั้งหมด ครูควรช่วยพัฒนาทักษะการอ่านตัวอักษรจีน โดยการลดการใช้สัทอักษรกำกับในสื่อการสอนหรือแบบทดสอบ เพื่อฝึกให้นักเรียนอ่านตัวอักษรจีน ลดการพึ่งพาพินอิน นักเรียนจึงจะสามารถอ่านโจทย์ในข้อสอบ PAT 7.4 ได้ นอกจากนี้ ครูยังสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนได้โดยผ่านกิจกรรมชุมนุมภาษาจีน การแข่งขันทักษะภาษาจีน กิจกรรมวัฒนธรรมจีน การประกวดร้องเพลงจีน การเข้าค่ายภาษาจีน หรือจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมการค้นคว้า เรียนรู้นอกเหนือบทเรียน เช่น มุมภาษาจีน ห้องสมุดภาษาจีน เป็นต้น

3.3 ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารสถานศึกษา

ข้อสอบ PAT 7.4 มีเนื้อหาทั้งกว้างและลึกในทุกด้านของความรู้ภาษาจีน การเตรียมตัวเพื่อสอบ PAT 7.4 ต้องใช้เวลาในการฝึกฝน สั่งสมความรู้ ความสามารถและประสบการณ์จากการเรียน แต่จากงานวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาประสบปัญหาขาดแคลนครูสอนภาษาจีนชาวไทย ต้องพึ่งพาครูอาสาสมัครชาวจีน การเรียนการสอนภาษาจีนขาดความต่อเนื่องและไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร สิ่งนี้ส่งผลกระทบต่อทัศนคติต่อภาษาจีนและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ผู้เรียนไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียน (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ดังนั้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่เรียนภาษาจีนสามารถบรรลุเป้าหมายในการสอบเข้าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างแท้จริง โดยกำหนดนโยบายด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนที่ชัดเจน จัดให้มีการเรียนภาษาจีนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จัดหาครูผู้สอนชาวไทยมาประจำการ และมีจำนวนเหมาะสมกับภาระงานสอน หากจำเป็นต้องแก้ปัญหาจำนวนครูชาวไทยสอนภาษาจีนไม่เพียงพอ ผู้บริหารควรกำหนดมาตรฐานในการคัดเลือกครูอาสาสมัครชาวจีน และจัดให้มีการอบรมด้านความรู้เรื่องหลักสูตรแกนกลางฯ และการสอบวิชาความถนัดทางภาษาจีน PAT 7.4 เพื่อให้ครูอาสาสมัครสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

4. สรุป

เป็นที่รู้กันดีว่าข้อสอบ PAT 7.4 นั้นมีความยาก แต่เมื่อพลิกมาพิจารณาอีกด้าน จะเห็นได้ว่า PAT 7.4 เป็นข้อสอบวัดความถนัดทางภาษาจีน ไม่ใช่ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในหลักสูตร เนื้อหาข้อสอบจึงมีขอบเขตความรู้ที่กว้างและลึก ครอบคลุมทั้งเรื่องคำศัพท์ ไวยากรณ์ สัทอักษรจีน ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศจีน และสมรรถนะการใช้ภาษา ข้อสอบ PAT 7.4 ยังเป็นข้อสอบคัดเลือกซึ่งคุณสมบัติข้อสอบประเภทนี้ คือ คำถามจะมีระดับความยากค่อนข้างสูง การยอมรับธรรมชาติข้อสอบ PAT 7.4 จะทำให้ผู้สอนและผู้เรียนปรับความคิดและวิธีการรับมือกับข้อสอบ PAT 7.4 ได้ดีกว่าการมีปฏิกริยาทางลบ ซึ่งไม่ก่อเกิดผลสร้างสรรค์แต่อย่างใด การทำข้อสอบ PAT 7.4 เพื่อให้ได้คะแนนตามเกณฑ์มาตรฐานที่ใช้สมัครเข้าเรียนในสาขาวิชาที่ปรารถนา นักเรียนควรให้ความสำคัญกับการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มเรียน และควรรู้จักลักษณะหรือธรรมชาติของข้อสอบ PAT 7.4 ตั้งแต่ต้นเช่นกัน ครูผู้สอนมีส่วนช่วยนักเรียนพัฒนาศักยภาพ ลดภาวะความเครียดทางอารมณ์ และลดภาระการเตรียมตัวก่อนสอบได้ โดยการปรับวิธีการจัดการเรียนการสอน ด้วยการใช้พฤติกรรมทางการศึกษาของ Bloom มาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตลอดทั้งใช้ในการสร้างแบบทดสอบ อีกทั้งควรนำข้อสอบ PAT 7.4 มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาจีน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการเรียนภาษาจีนอย่างต่อเนื่อง และสร้างความเข้าใจในเรื่องของการสอบวัดความถนัดทางภาษาจีน PAT 7.4 ให้ครูอาสาสมัครชาวจีน เมื่อผู้เกี่ยวข้องทั้งสามกลุ่มรู้จักและเข้าใจในสิ่งที่จะต้องเผชิญ และประสานการรับมือ PAT 7.4 จะช่วยให้นักเรียนที่เข้าสอบ เกิดความมั่นใจ และลดภาระการเรียนเพิ่มเติมเพื่อทำข้อสอบ

5. เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา พิมานมาศสุริยา. (2560). “ศึกษาความสอดคล้องระหว่างแบบเรียนของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและข้อสอบวัดความถนัดทางภาษาจีน (PAT 7.4) ในด้านไวยากรณ์”. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*. 9(1). 187-196.

ชวาล แพรัตกุล. (2552). *เทคนิคการวัดผล*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิฑูรย์การปก.

ทรงศรี ตุ่นทอง. (2552). *เอกสารประกอบการสอน รายวิชาการวิจัยและประเมินผลการศึกษา*. ลพบุรี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

พิชัย แก้วบุตร. (2564). “ภาระในการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการทดสอบความถนัดทางภาษาจีน (PAT 7.4) ของผู้เรียนในประเทศไทย”. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 18(1). 47-62.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2555). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เฮ้าส์ ออฟ เคอร์มิสท์.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2541). *เทคนิคการสร้างและสอบข้อสอบความถนัดทางการเรียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วรรณดี ม้าลำพอง. (2547). *การสร้างแบบทดสอบวัดความถนัด (ฉบับปรับปรุง)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สถาบันกวดวิชา DA’VANCE. (ม.ป.ป). *สถิติคะแนนสอบครั้งล่าสุด*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2564 จาก https://www.davance.com/Article_News/detail/206/7

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป). *ข้อมูลการจัดสอบ GAT/PAT*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.niets.or.th/th/catalog/view/246

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2556). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ภาษาจีน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: สกสค. ลาดพราว.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). *รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิคจำกัด.

อุทุมพร จามรมาน. (2541). *ข้อสอบ: การสร้างและการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ฟันนี่พับบลิชชิ่ง.

Su, K. (2017). *A Comparative Analysis of Thai PAT 7.4 and New HSK 5*. (Master’s thesis). Tianjin Normal University. China. (In Chinese)

Tai, Y. (2016). *A Comparative Analysis of The Difficulty between The Two Levels of Thai Professional Aptitude Test (PAT 7.4) and The New HSK (Level 4).* (Master’s thesis). Tianjin Normal University. China. (In Chinese)

Wang, D. (2014). *The Analysis of Thailand’s Chinese Proficiency Test PAT 7.4*. (Master’s thesis). Shaanxi Normal University. China. (In Chinese)

Yang, K. (2016). *The Analysis of Thai’s College Entrance Chinese Examination PAT 7.4*. (Master’s thesis). Xi’an Foreign Language University. China. (In Chinese)

Zhou, K. & Chun, L. (2013). *“The Analysis of Thailand’s College Entrance Chinese Examination PAT 7.4”*. Overseas Chinese Education. 1(66), 104-112. (In Chinese)

การใช้สื่อผสมเพื่อการเรียนการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21

BLENDED LEARNING: USING THE MIXED INSTRUCTIONAL MATERIALS FOR CHINESE INSTRUCTIONAL METHODS IN THE 21ST CENTURY

ธิดารัตน์ น้อยสุวรรณ[1]* และอรทัย จันทร์ปล้อง[2]

Tidarat Noysuwan[1]* and Oratai Chanplong[2]

บทคัดย่อ

ปัจจุบันสื่อการสอนสำหรับการเรียนการสอนภาษาจีนของสถานศึกษาในประเทศไทย ถือว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างบรรยากาศการเรียนภาษาต่างประเทศให้มีความสนุกสนานขึ้น และสามารถทำให้ผู้เรียนมีความสนใจเกิดความอยากรู้อยากเห็นผ่านสื่อการสอนที่มีรูปแบบหลากหลายชวนน่าค้นหาคำตอบ การศึกษาในประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 รูปแบบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมรวมถึงการใช้สื่อสิ่งประดิษฐ์อาจไม่สอดคล้องกับยุคสมัยเท่าไรนัก จึงมีการปฏิรูปผู้สอนยุคใหม่และผู้เรียนยุคใหม่ โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อมาอำนวยความสะดวกและทำให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนการสอนในยุคนี้ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อประดิษฐ์หรือจะเป็นสื่อเทคโนโลยีในการเรียนการสอนภาษาจีนนั้นล้วนส่งผลต่อการกระตุ้นให้ผู้เรียนภาษาจีนเกิดความคิดสร้างสรรค์และก้าวทันต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความสำคัญและบทบาทของสื่อการสอนในการเรียนการสอนภาษาจีน เพื่อนำเสนอรูปแ บบสื่อประดิษฐ์และสื่อเทคโนโลยีสำหรับเป็นแนวทางการสอนแก่ผู้สอนภาษาจีน และเพื่อนำเสนอการใช้สื่อประดิษฐ์ร่วมกับสื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่าการเรียนการสอนภาษาจีนในปัจจุบันนี้ผู้สอนไม่ควรเลิกใช้สื่อประดิษฐ์ แต่สามารถใช้เทคโนโลยีอำนวยความสะดวกในการผลิตสื่อประดิษฐ์และนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 ได้อีกด้วย

คำสำคัญ : สื่อการสอน, การเรียนการสอนภาษาจีน, ศตวรรษที่ 21

Abstract

Today, teaching materials for teaching Chinese in schools in Thailand are an important role in creating a good atmosphere and persuading students to learn through a variety of interesting teaching materials. In the 21st century education, the traditional teaching styles and some teaching materials may not be relevant to today's instruction. Therefore, there was a reform of the new generation of teachers and learners using educational technology to facilitate and conform to the today's teaching styles. However, both teaching materials and educational technology in Chinese instruction are important to encourage and promote creative thinking for the 21st century skills. This study aims to 1) present the role of teaching in Chinese 2) present the educational technology and teaching materials to be a teaching guideline for Chinese

[1] อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ วิทยาลัยนานาชาติดิษยะศริน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

teachers 3) present the use of the educational technology and teaching materials in Chinese instruction in the 21st century.

The result shows that Chinese teachers should continue using teaching materials in Chinese instruction. In addition, they able to use or adapt the educational technology to facilitate and create new teaching materials in order to match to this 21st century education.

Keywords : Teaching materials, Chinese instruction, 21st century

1. บทนำ

สังคมโลกในปัจจุบัน ประเทศที่อยู่ในพื้นที่ทวีปเอเชีย ภาษาจีนเป็นภาษาหนึ่งที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก มีการใช้ภาษาจีนอย่างแพร่หลายและมีการใช้เพิ่มขึ้นในแต่ละปี จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ให้ความสำคัญกับภาษาจีนไม่แพ้ประเทศอื่นในโลก โดยภาษาจีนเข้ามามีบทบาทต่อตลาดแรงงานในประเทศไทยทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการทำธุรกิจ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น ทำให้คนที่สามารถสื่อสารภาษาจีนได้เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงาน อีกทั้งสถานศึกษาในประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในทุกระดับชั้น ได้แก่ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอาชีวศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา ตลอดจนสถาบันกวดวิชาต่าง ๆ ก็ยังมีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนอีกด้วย พึงเห็นได้ว่าภาษาจีนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาของประเทศไทย และเป็นภาษาที่สำคัญไม่เป็นรองภาษาอังกฤษ ซึ่ง Theeravit et al. (2008) ได้ทำการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย พบว่าสื่อการสอน คือปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน การเลือกใช้สื่อการสอนของสถานศึกษาแต่ละประเภทมีความหลากหลายและแตกต่างกัน และยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งสถานศึกษายังขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและหลากหลาย โดยอาจารย์กนกพร ศรีญาณลักษณ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย การศึกษานอกระบบ ว่าการเรียนการสอนภาษาจีนยังขาดความทันสมัยที่สอดคล้องกับ สถานการณ์ปัจจุบัน ด้านสื่อการสอนขาดสื่อการเรียนการสอนภาษาจีนที่ทันสมัย ด้านผู้สอนเน้นการสอนภาคทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ ด้านผู้เรียนมีปัญหาในการค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับวิชาที่เรียนจากแหล่งเรียนรู้ ต่าง ๆ ด้วยตนเอง และยังเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนไว้ว่าด้านสื่อการสอนควรผลิตสื่อการสอนที่ทันสมัย มีเทคนิควิธีการสอนที่น่าสนใจ ผู้สอนควรมีการแนะนำแหล่งเรียนรู้ภาษาจีนที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเองควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาจีน (http://www.csc.ias.chula.ac.th/wp-content/uploads/2017/05/Abstract_TH_Chinese Language.pdf)

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 รัฐบาลได้มีการประกาศนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ขึ้น ซึ่งหมายถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value–Based Economy) มีการขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์รวมถึงนวัตกรรมที่สามารถสร้างขึ้นเอง ทั้งนี้รวมถึงการปฏิรูประบบการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายประเทศ จัดการเรียนการสอนภาษาจีนทุกระดับชั้นให้มีความทันสมัย มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล การจัดการการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก โดยผู้สอนและผู้เรียนจะต้องมีการพัฒนาทักษะศาสตร์วิชาที่ตนเองสอนและเรียนอย่างมีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการใช้วิจารณญาณ มีคุณธรรมจริยธรรมให้สอดคล้องกับความเป็นไทย และมีการนำสื่อเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนการสอน การทำงานและการใช้ชีวิตอีกด้วย ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ (2561) รูปแบบการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมจะค่อยๆ เลือนหายไป แต่ใช่ว่าจะยกเลิกไปเสียทีเดียว สื่อการสอนแบบดั้งเดิม เช่น สื่อประดิษฐ์ หรือสื่อทำมือที่ผ่านความตั้งใจผ่านความคิดสร้างสรรค์ ผ่านความรู้ความสามารถของผู้สอน ยังคงเป็นเครื่องมือช่วยสอนได้เป็นอย่างดี อาภรณ์ ชุนดี (2562) เห็นว่า การเรียนการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21 นั้น นอกจากจะมีการนำสื่อเทคโนโลยีมาบูรณาการกับการเรียนการสอนได้แล้วนั้น ยังคงสามารถใช้สื่อประดิษฐ์เป็นเครื่องมือช่วยสอน เพื่อทำให้การเรียนการสอนภาษาจีนผ่านสื่อเทคโนโลยียิ่งมีประสิทธิภาพขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของบทความ

2.1 เพื่อนำเสนอรูปแบบสื่อประดิษฐ์และสื่อเทคโนโลยีสำหรับเป็นแนวทางการสอนแก่ผู้สอนภาษาจีน

2.2 เพื่อนำเสนอการใช้สื่อประดิษฐ์ร่วมกับสื่อเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนภาษาจีนในศตวรรษที่ 21

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 ความหมายและความสำคัญของสื่อการสอน

สื่อการสอน นับเป็นสิ่งที่สำคัญและมีบทบาทอย่างมากในการเรียนการสอนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากเป็นตัวกลางที่คอยช่วยเหลือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น และใช้ระยะเวลาที่สั้นลง ทั้งยังสามารถทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นไปอย่างสนุกสนานมากขึ้นอีกด้วย โดยมีนักวิชาการให้คำนิยามความหมายของสื่อการสอนไว้ ดังนี้

วลัยนุช สกุลนุ้ย (2556) กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึง สื่อการสอนทุกชนิดทั้ง 3 ประเภท คือ สื่อประเภทวัสดุ สื่อประเภท อุปกรณ์ และสื่อประเภทเทคนิควิธีการ ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งเป็นตัวกลางในการสื่อสารของผู้สอนนำความรู้ส่งไปถึงผู้เรียน และทำให้เกิดการเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนวางไว้เป็นอย่างดี โดย Audchariya lewtrakun ได้กล่าวว่า สื่อการสอน หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมือ หรือช่องทางสำหรับทำให้การสอนของครูไปถึงผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามจุดประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้เป็นอย่างดี สื่อที่ใช้ในการสอนนี้อาจจะเป็นวัตถุสิ่งของที่มีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ (https://www.slideshare.net/Audchariyalewtrakun/ss-67053986) เมื่อผู้สอนนำเครื่องมือมาช่วยอำนวยความสะดวกในการสอน เรียกว่า “สื่อการสอน” และเมื่อนำเอามาให้ผู้เรียนใช้เรียน เรียกว่า “สื่อการเรียน” เพราะฉะนั้นเครื่องมือที่ใช้มาอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน สามารถเรียกรวมกันได้ว่า “สื่อการเรียนการสอน” หรือ “สื่อการสอน” นั่นเอง

ผู้เขียนแบ่งรูปแบบของสื่อการสอนเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1) สื่อประดิษฐ์ หรือสื่อทำมือ

ผู้ช่วยศาตราจารย์อาภรณ์ ชุนดี อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ได้ให้คำนิยามไว้ว่า สื่อการเรียนรู้หรือสื่อการสอนที่ผู้สอนประดิษฐ์จัดทำขึ้นหรืออาจจะเรียกได้ว่าสื่อทำมือ จากวัสดุชนิดต่าง ๆ เช่น กระดาษ วัสดุเหลือใช้ วัสดุธรรมชาติ ฯลฯ เพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อช่วยเร้าความสนใจทำให้เกิดความสนุกสนาน ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ได้จับต้องสิ่งที่เป็นรูปธรรม ทำให้เกิดความคิดรวบยอดสามารถเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น บรรลุตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่ผู้สอนตั้งไว้ รวมถึงสื่อที่ใช้ในการจัดป้ายนิเทศ การจัดตกแต่งห้องเรียนและการจัดนิทรรศการด้วย สื่อประดิษฐ์หรือสื่อทำมือเป็นสื่อการสอนที่ผู้สอนสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้ ความสามารถของตนเองสร้างขึ้นมาเองได้ เพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ผ่านสื่อการสอนที่ทำขึ้นเอง สื่อประดิษฐ์มีเอกลักษณ์ที่พิเศษ มีความโดดเด่นเฉพาะตัว ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าเป็นความคิดเฉพาะของคนคนหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถมีใครลอกเลียนแบบได้เหมือนทุกสิ่ง เป็นผลงานมีทั้งด้านคุณภาพ และด้านคุณค่าทางจิตใจอีกด้วย

สื่อประดิษฐ์หรือสื่อทำมือ ถึงแม้ว่าจะเป็นสื่อการสอนแบบดั้งเดิมที่สมัยก่อนไม่มีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือ แต่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนภาษาจีนที่ผู้สอนไม่ควรละเลย จะเห็นได้ว่าในระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตลอดจนระดับอุดมศึกษา ยังมีความจำเป็นที่ต้องใช้สื่อประดิษฐ์เป็นเครื่องมือช่วยสอนอยู่ ดังงานวิจัยของ จินตนา วิเศษจินดา เรื่องแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (2561) ได้ระบุให้เห็นว่า ผู้วิจัยได้สังเกตการสอนครูต้นแบบ พบว่ายังมีการสร้างสื่อการสอนด้วยตนเองเกี่ยวกับวัฒนธรรม นิทานและวรรณคดี และงานวิจัยของ

จิราพรรณ สายสืบ เรื่องการพัฒนาทักษะการจำคำศัพท์และการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้การ์ดคำศัพท์ทบทวนด้วยตัวเอง ของนักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปี ที่ 2 ห้อง 201 คณะอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (2559) ได้ระบุผลการวิจัยไว้ว่าการพัฒนาทักษะการจำคำศัพท์และการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้การ์ดคำศัพท์ทบทวนด้วยตัวเองหลังเรียนสูงขึ้น เป็นที่น่าพอใจ โดยสามารถสะท้อนให้เห็นว่าการ์ดคำศัพท์เป็นสื่อการสอนที่ผู้สอนสร้างขึ้นเองเพื่อใช้สอนผู้เรียน ยังมีบทบาทสำคัญกับการเรียนการสอนอยู่มากในปัจจุบัน

2) สื่อเทคโนโลยี หรือสื่อดิจิทัล

อาจารย์ไพฑูรย์ มะญู ศึกษานิเทศก์ ชำนาญการพิเศษ เจ้าของเว็บไซต์นิเทศออนไลน์ กล่าวไว้ว่าสื่อดิจิทัล เป็นนวัตกรรมที่สร้างขึ้นมาทดแทนสิ่งที่มีอยู่เดิม อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนและเอื้อต่อประโยชน์การใช้สอยที่มากกว่าเดิม (http://paitoon.esdc.go.th/sux-dicithal) โดยจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันระบบการศึกษาของประเทศไทยพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนไปอย่างรวดเร็วมาก สถานศึกษาต่าง ๆ มีอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ผู้สอนมีการใช้โปรแกรมต่าง ๆ ถ่ายทอดสดผ่านคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ หรือเป็นการสอนผ่านการบันทึกวีดีโอ โดยผู้เรียนสามารถเรียนผ่านโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต โทรศัพท์มือถือ หรือแม้กระทั่งสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านแอพพลิเคชั่น ซึ่งเป็นโปรแกรมที่อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เรียนรู้ได้ตลอดเวลา ผ่านโทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต เป็นต้น โดยกลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มผู้เรียนที่เข้าถึงการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน อ้างตามผลการวิจัยของธนกฤต คล้ายแก้ว เรื่องอิทธิพลในการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ของกลุ่มวัยรุ่น นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยเลือกจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 100 คน ผลการวิจัยระบุว่า นักศึกษาให้ความสำคัญกับสื่อเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก มีความพึงพอใจในการใช้สื่ออยู่ในระดับที่มาก โดยมีการใช้สื่อติดต่อกัน 6 วันต่อสัปดาห์ และสื่อที่ใช้มากที่สุดคือคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และวิทยุ ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่แล้วนั้นจะใช้สื่อทางด้านบันเทิง ติดต่อสื่อสาร สืบค้นข้อมูล การท่องเที่ยว ตามลำดับ ธนกฤต คล้ายแก้ว (2562) ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นว่าสื่อเทคโนโลยีมีบทบาทอย่างมากต่อการศึกษาของกลุ่มวัยรุ่น สื่อเทคโนโลยีสามารถกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความสนใจ ตื่นตาตื่นใจ อยากรู้อยากเห็น และเกิดบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอนอีกด้วย

เมื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์ รวมถึงด้านการศึกษาด้วย การเรียนการสอนผ่านสื่อเทคโนโลยีเหล่านี้กำลังเป็นที่นิยมอย่างมาก สถานศึกษาทุกระดับต่างให้ความสำคัญและตื่นตัวกับการจัดการเรียนการสอนแบบยุคใหม่ เช่น การเรียนการสอนผ่านเกม แบบฝึกหัดภาษาจีนออนไลน์ เพลงจีน ภาพยนตร์จีน แอพพลิเคชั่นการอ่านออกเสียงภาษาจีน แอพพลิเคชั่นการฝึกเขียนคำศัพท์ แอพพลิเคชั่นเขียนตามคำบอก แอพพลิเคชั่นเขียนบทความออนไลน์ รวมถึงการสืบค้นหาข้อมูลต่าง ๆ เป็นต้น แม้กระทั่งผู้สอนเองสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีออกแบบสื่อการสอน เช่น บัตรคำ เกมแบบฝึกหัด เรื่องสั้น สอนร้องเพลง สอนการออกเสียง สอนวิธีการเขียนคำศัพท์ภาษาจีน หรือมอบหมายงานผ่านแอพพลิเคชั่น เป็นต้น ทั้งนี้ทั้งนั้น หากแต่ผู้สอนจัดรูปแบบการเรียนการสอนผ่านสื่อเทคโนโลยีในปริมานที่มากเกินไป อาจส่งผลเสียแก่ทั้งตัวผู้สอนเองและผู้เรียนได้ด้วย เช่น ด้านการขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนจะสนใจสื่อมากกว่าตัวผู้สอนหรือคำพูดที่ผู้สอนอธิบาย สื่อเทคโนโลยีเป็นสื่อที่กว้าง หากผู้ใช้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดสติหรือขาดวิจารณญาณ อาจโดนหลอกลวงให้เสียหายหรือเสียทรัพย์สินได้ สื่อเทคโนโลยีอาจมีความผิดพลาดในการนำเสนอข้อมูล เพราะเนื่องจากสื่อเทคโนโลยีเป็นสื่อที่กว้างและหลายข้อมูลไม่มีการอ้างอิงที่ชัดเจนหรือเชื่อถือได้ ควรระมัดระวังในการเผยแพร่หรือการนำมาสอนแก่ผู้เรียน หากมีการนำมาใช้อย่างถูกต้อง สามารถเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้สอนและผู้เรียน นฤมล บุญส่ง (2561)

3.2 รูปแบบสื่อการสอนที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีน

3.2.1 สื่อประดิษฐ์หรือสื่อทำมือที่ใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีน โดยที่ผู้สอนสามารถออกแบบเอง สร้างเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยี เพียงนำวัสดุอุปกรณ์หาง่ายในชั้นเรียน เช่น กระดาษมาตัด กรีด พับ ม้วน หรือจะขีดเขียน ระบายสีลงบนกระดาษ เป็นต้น แต่เมื่อการประเทศไทยเข้าสู่ไทยแลนด์ 4.0 สื่อเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทนำสื่อประดิษฐ์ จึงส่งผลให้การสร้างและใช้สื่อประดิษฐ์ค่อยๆลดหายไป แต่อย่างไรก็ตาม ผู้สอนสามารถนำสื่อประดิษฐ์มาประกอบใช้กับการเรียนการสอนในปัจจุบันได้ เช่น ในการเรียนการสอนออนไลน์เรื่องโครงสร้างไวยากรณ์จีน สามารถให้ผู้เรียนออกแบบแบบฝึกหัดหรือเกมด้วยตนเองได้ โดยนำกระดาษที่อยู่ใกล้ตัวมาเขียนคำศัพท์แผ่นละคำ แล้ววางสลับตำแหน่งกัน เพื่อนๆในชั้นเรียนร่วมกันเรียงประโยคให้ถูกต้อง หรือ เช่น การเรียนเรื่องตัวเลข ผู้เรียนอาจจะเขียนตัวเลขเรียงลำดับไว้ถูกต้องแล้ว หากเกิดไอเดียความคิดอยากจัดเกมขึ้นมากระทันหันระหว่างการสอนออนไลน์ ผู้สอนก็สามารถจัดได้ โดยใช้สื่อประดิษฐ์ที่อยู่ข้างตัวมาเป็นสิ่งอำนวยการจัดกิจกรรม เช่น ผู้สอนอ่านตัวเลขอะไร ให้ผู้เรียนนำกระดาษมาแปะหลังคำนั้น หรือเป็นการทายความหมายคำศัพท์ เช่น เขียนคำแปลลงในกระดาษ และหากระดาษเล็ก ๆ มาแปะทับบนคำนั้น ๆ ทายความหมายร่วมกันในชั้นเรียน เมื่อต้องการเฉลยก็เปิดกระดาษแผ่นเล็กนั้นออกมา

ทั้งนี้ การใช้สื่อประดิษฐ์ในการเรียนการสอนสามารถทำได้ทุกเวลาที่ผู้สอนต้องการ และทำได้ง่าย การทำสื่อประดิษฐ์นี้จะต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ ความประณีต ความตั้งใจ ความอดทน เพื่อสร้างสื่อออกมาให้สวยงาม ทั้งยังมีคุณค่าต่อจิตใจอีกด้วย ที่สำคัญสุดสามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ไวและจำคำศัพท์หรือประโยคได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ตรงกับงานวิจัยของ ลี เจียนทิง และ อุบล สรรพัชญพงษ์ เรื่องการใช้สื่อผสมในการสอนวิชาภาษาจีนกลางเบื้องต้นแก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปี ที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

สื่อประดิษฐ์ที่สามารถใช้ในระหว่างการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือแบบออนไลน์ โดยสามารถกระทำได้เลยทันที ยกตัวอย่าง ได้แก่

รูปที่ 1 บัตรคำศัพท์ทำมือ

ที่มา : https://www.blockdit.com/posts/5e53aab20a1665083dae985d

รูปที่ 2 เลือกตอบคำถามโดยใช้กระดาษโน้ตข้อความ

ที่มา : https://p-ject.com/ไอเดียสอนภาษาจีน-แบบง่า

3.2.2 สื่อเทคโนโลยีสำหรับใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีน ซึ่งหมายถึงเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกในการช่วยสอนของผู้สอน และเป็นเครื่องมือช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตลอดเวลา ตัวอย่างสื่อเทคโนโลยีช่วยในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนหรือรูปแบบออนไลน์

ตัวอย่างสื่อเทคโนโลยีช่วยในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน

1) แอพพลิเคชั่น พัฒนาทักษะด้านการเขียนตัวอักษรจีน และช่วยจำคำศัพท์ มีคำศัพท์จำนวนมากให้เลือกฝึกเขียนตามตัวอย่างได้ และที่พิเศษคือครูผู้สอนสามารถแจ้งคำศัพท์และมอบหมายเป็นการบ้านให้ฝึกเขียนได้อีกด้วย ผู้เรียนสามารถใช้นิ้วเขียนลงบนโทรศัพท์มือถือหรือแท็บเล็ตได้อย่างสะดวก เมื่อเขียนคำศัพท์เสร็จแล้วสามารถเขียนชื่อผู้เรียน และบันทึกภาพส่งให้กับผู้สอน ผู้สอนก็สามารถตรวจสอบวันและเวลาการทำการบ้านได้อีกด้วย

รูปที่ 3 แอพพลิเคชั่น ฝึกเขียนตัวอักษรจีน

ที่มา : Write Chinese

2) แอพพลิเคชั่น 高考作文作业卷面大师 พัฒนาทักษะการเขียนเรียงความ หรือเขียนคำศัพท์ลงบนโทรศัพท์หรือแท็บเล็ต หากเมื่อผู้เรียนเขียนเสร็จแล้วสามารถบันทึกรูปออกมาส่งให้กับผู้สอนได้ หรือจะแชร์งานเขียนออกมาให้ผู้อื่นเข้าไปอ่านได้ด้วย เหมาะสำหรับการจัดรูปแบบการเรียนการสอนในยุคนี้เป็นอย่างมาก สะดวกทั้งผู้สอนและผู้เรียนอีกด้วย

รูปที่ 4 แอพพลิเคชั่นการเขียนบทความออนไลน์
ที่มา : 高考作文作业卷面大师

3) เว็บไซต์ช่วยเรื่องลำดับขีด เป็นตัวช่วยเรื่องการสอนลำดับขีดของคำ และในเว็บไซต์นี้ยังมีการแนะนำวิธีการเขียนคำศัพท์ เสียงอ่าน ลำดับขีด ชื่อของแต่ละขีด ความหมายของคำศัพท์ ยกตัวอย่างคำศัพท์ที่มาจากคำนั้น ๆ รวมถึงการตัวอย่างการแต่งประโยคอีกด้วย

รูปที่ 5 เว็บไซต์ช่วยสำหรับการเรียนการสอนลำดับขีด ขั้นตอนการเขียนคำศัพท์ภาษาจีน
ที่มา : https://bihua.bmcx.com/e4bda0__bihuachaxun/

4) เว็บไซต์ช่วยสร้างแบบฝึกคัดคำศัพท์ สามารถระบุคำศัพท์ที่ต้องการ การแสดงตัวอย่างการคัดคำศัพท์ สีข้อความ ออกแบบตาราง จำนวนบรรทัดได้ กำกับคำอ่านพินอิน

รูปที่ 6 เว็บไซต์ช่วยสร้างแบบคัดคัดคำศัพท์ภาษาจีน
ที่มา : https://www.an2.net/zi/

5) โปรแกรม Wordwall สร้างเกมและแบบฝึกหัดได้หลายรูปแบบ สามารถนำมาใช้เล่นในระหว่างการเรียนการสอนได้หรือเป็นแบบฝึกหัดการบ้านก็ได้อีกด้วย

รูปที่ 7 โปรแกรม Wordwall สร้างเกมและแบบฝึกหัดได้หลายรูปแบบ

ที่มา : https://wordwall.net/th/

6) โปรแกรม Canva สร้างบัตรคำได้ตามใจชอบ สามารถนำเข้ารูปภาพ คลิปวีดิโอ เสียงเพลง ใส่ข้อความตามต้องการ

รูปที่ 8 โปรแกรม Canva ช่วยออกแบบสร้างบัตรคำ

ที่มา : สร้างโดยผู้เขียน ผ่านโปรแกรม https://www.canva.com/

7) แอพพลิเคชั่น ไอบิสเพนท์ วาดรูปสร้างสื่อการสอนได้ไม่จำเจ พิมพ์ข้อความ หรือนำเข้ารูปภาพได้อีกด้วย

รูปที่ 9 แอพพลิเคชั่น วาดรูปสร้างสื่อการสอนได้

ที่มา : สร้างโดยผู้เขียน ผ่านโปรแกรมไอบิสเพนท์

รูปภาพและที่มาของสื่อการสอนข้างต้นนั้น ผู้เขียนรู้จักจากการแนะนำของผู้สอนชาวจีน จากการรีวิวโดยผู้สอนภาษาจีนในสื่อโซเชียลต่าง ๆ และจากการศึกษาค้นหาด้วยตนเอง โดยผู้เขียนได้ทำการศึกษาวิธีการใช้งานและได้นำไปใช้เป็นส่วนประกอบการเรียนการสอนจริง ซึ่งสามารถเห็นได้ว่ามีสื่อการเรียนการสอนภาษาจีนที่หลากหลายสามารถพัฒนาทักษะภาษาจีนได้ ทั้งนี้ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับให้มากที่สุด หากในบางกิจกรรมที่ผู้สอนไม่ได้เตรียมสื่อเทคโนโลยีไว้ หรือในระหว่างที่ดำเนินการสอนอยู่นั้นอยากจัดกิจกรรมขึ้นมา ก็สามารถใช้สื่อประดิษฐ์เข้ามาทดแทนในเวลาเร่งด่วนได้ เนื่องจากสื่อประดิษฐ์สามารถทำได้ง่าย เพียงมีกระดาษ ปากกา กรรไกร หรือกาว สี หรือแล้วแต่รูปแบบกิจกรรมก็สามารถใช้เสริมเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนได้ ขณะเดียวกันสามารถปลูกฝังเรื่องความร่วมมือของผู้เรียนทั้งห้องและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนได้ดี อีกทั้ง ผู้เรียนเองสามารถใช้ความคิดสร้างสรรค์ผลิตผลงานออกมา จะทำให้เห็นคุณค่าของผลงานนั้น ตลอดจนสามารถจำคำศัพท์และเหตุการณ์ในครั้งนั้นได้ดีอีกด้วย ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ ลี เจียนทิง และ อุบล สรรพัชญพงษ์ เรื่องการใช้สื่อผสมในการสอนวิชาภาษาจีนกลางเบื้องต้นแก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปี ที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ได้ระบุว่า การใช้สื่อร่วมกับการสอนวิชาภาษาจีน ผู้เรียนชื่นชอบสื่อการสอนที่ผู้สอนสร้างขึ้นมา ทั้งสื่อรูปภาพและสื่อเทคโนโลยี สามารถทำให้จำคำศัพท์ภาษาจีนได้เร็วขึ้น และใช้ภาษาจีนสนทนาในชีวิตประจำวันได้เร็วขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้ สามารถทราบได้ว่าการเรียนสอนภาษาจีนแห่งศตวรรษที่ 21 ยังต้องพึ่งพาสื่อประดิษฐ์อยู่เช่นกัน

3.3 การใช้สื่อเทคโนโลยีร่วมกับสื่อประดิษฐ์สู่การเรียนสอนภาษาจีนแห่งศตวรรษที่ 21

เนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกับการศึกษาไทยเป็นอย่างมาก ทั้งผู้สอนและผู้เรียนเองต้องเกิดการปรับตัว แต่ยังมีผู้สอนอีกมากมายที่ยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีผลิตสื่อการสอน หรือจัดรูปแบบการเรียนสอนให้สอดคล้องกับการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 ได้ดีนัก ถึงอย่างไรก็ตาม การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น ผู้สอนต้องมีความตระหนักตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ที่มาอย่างรวดเร็วนัก และเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกโฉม โดยผู้สอนต้องมีการเตรียมความพร้อมเป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับเข้าสู่การใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ถือว่าเป็นทักษะสำคัญยิ่งในยุคนี้ นั่นหมายถึงการศึกษา การใช้ชีวิต ตลอดจนทักษะอาชีพ ทักษะด้านสารสนเทศ อมรรัตน์ เตชะนอก (2563) ผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนการสอน สร้างกิจกรรม ผลิตและใช้สื่อการสอนให้สอดคล้องกับบทเรียนได้อย่างเหมาะสมกับวัยผู้เรียนและระดับชั้นเรียน โดยนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา ซึ่งผู้สอนจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น ในการเรียนการสอนครั้งนั้น ผู้เรียนจะได้เรียนรู้อะไร พัฒนาทักษะด้านใด สิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนมีอะไรบ้าง สร้างกิจกรรมที่หลากหลาย สามารถเป็นแรงกระตุ้นในการเรียน สร้างความท้าทาย ความสนุกสนานที่จะเกิดขึ้น ผู้สอนเองควรเป็นนักออกแบบที่ดี นอกจากออกแบบการเรียนการสอนแล้ว ยังต้องมีความสามารถในการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนอีกด้วย โดยผู้สอนจะต้องเป็นคนใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาหาความรู้ในศาสตร์วิชาที่สอนและหาความรู้เพิ่มเติมในด้านที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้เรียน เป็นคนช่างสังเกต สังเกตผู้เรียน สังเกตบรรยากาศในห้องเรียน สังเกตผลการสอนของตนเองเพื่อนำมาต่อยอดหรือแก้ไขพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เป็นคนช่างคิด มีความคิดสร้างสรรค์ผลิตสื่อการสอน และวิธีการสอนใหม่ๆที่ทันสมัยอยู่เสมอ เป็นคนช่างเชื่อมโยง ผู้สอนที่ดีควรมีความรอบรู้และมีความสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือเรื่องราวข่าวสาวต่าง ๆ กับบทเรียน หรือเป็นการยกตัวอย่างกรณีศึกษา เป็นต้น เป็นคนช่างขีดเขียน ช่างทดลอง ช่างทำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือช่วยสอน ช่วยส่งเสริมให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และเป็นคนมุ่งเห็นผลสำเร็จ ทำสิ่งใดต้องสำเร็จเสมอ อภิณห์พร สถิตภาคีกุล (2018)

แม้การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะเป็นยุคของเทคโนโลยี แต่ผู้สอนก็ไม่ควรที่จะละเลยการใช้สื่อประดิษฐ์หรือสื่อทำมือในการจัดการเรียนการสอน ผู้ช่วยศาสตราจารย์อาภรณ์ ชุนดี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กล่าวถึงประสบการณ์

การไปนิเทศนักศึกษาหลักสูตรการประถมศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของตนเอง ในบทความเรื่องสื่อประดิษฐ์ยังมีความจำเป็นหรือไม่ในยุคดิจิทัล ไว้ว่านักศึกษายังอ่อนด้อยในเรื่องของการประดิษฐ์สื่อการเรียนรู้ เพียงแต่สามารถทำสื่อผ่านโปรแกรม Power Point ที่มีเพียงแต่ตัวอักษรตัวใหญ่ๆ ไม่มีรูปภาพที่ทำให้ชวนน่าสนใจ อาจเป็นเพราะนักศึกษาขาดทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ในการออกแบบ แต่ก็ยังมีนักศึกษาอีกส่วนที่มีความกระตือรือร้นในการสร้างสื่อประดิษฐ์ สามารถแสดงให้เห็นว่าสื่อประดิษฐ์ยังคงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่เช่นกันสามารถสะท้อนให้เห็นได้ว่ายังมีผู้เรียนอีกจำนวนมากที่ยังให้ความสำคัญกับสื่อประดิษฐ์ในการสร้างสื่อการเรียนรู้ และจากประสบการณ์ของผู้เขียนในการได้มีโอกาสสังเกตการณ์การนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีนนั้น พบว่าสถานศึกษาแต่ละระดับชั้นสามารถนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอนได้ดี เช่น ในระดับอนุบาลและประถมศึกษา จะเห็นได้ว่าสื่อประดิษฐ์เป็นสื่อที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก เช่น การสร้างบัตรคำจากกระดาษ โดยตัดกระดาษตามต้องการมาวาดรูปและเขียนคำศัพท์เรื่องผลไม้ ผักสี ครอบครัว สัตว์ เป็นต้น การใช้ดินน้ำมันเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนเรื่องสีเรื่องรูป การใช้กระดาษสี ตัดแปะ และเขียนคำศัพท์ทำเป็นวงล้อเล่นเกม หรือจะเป็นการนำกระดาษวาดเป็นวงกลม เขียนตัวเลข เรียนเรื่องการอ่านเวลาเป็นภาษาจีน เป็นต้น รวมถึงการใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น การเรียนร้องเพลง รำ เต้นเพลงจีน เรียนภาษาจีนผ่านการดูการ์ตูน เป็นต้น

สื่อการสอนในรูปแบบสื่อประดิษฐ์ก็ยังคงมีความสำคัญ ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทแทนที่ แต่ผู้สอนยังคงสามารถใช้เทคโนโลยีผลิตสื่อประดิษฐ์ โดยการออกแบบผ่านโปรแกรม Power point โปรแกรม Word โปรแกรม Photoshop หรือจะเป็นแอพไอบิสเพ้นท์ ที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว เป็นต้น การใช้เทคโนโลยีออกแบบสื่อประดิษฐ์จะทำให้สื่อการสอนนั้นมีความทันสมัย สวยงาม ทั้งยังสร้างมูลค่าได้อีกด้วย เช่น การสร้างบัตรคำศัพท์ภาษาจีนจากกระดาษ การสร้างเกมวงล้อคำศัพท์ภาษาจีนจากกระดาษ การสร้างเกมไม้หนีบจับคู่คำศัพท์ภาษาจีนจากกระดาษ การสร้างป๊อปอัพคำศัพท์หรือนิทานจากกระดาษ เป็นต้น ตัวอย่าง ดังนี้

รูปที่ 10 ป๊อบอัพคำศัพท์ภาษาจีนจากการใช้เทคโนโลยีออกแบบ และตัดออกมาแปะกาว ตกแต่งให้สวยงาม

ที่มา : https://www.facebook.com/tannylaoshi/photos/pcb.1370996983273234/1370996789939920/

รูปที่ 11 เกมวงล้อ ที่ใช้เทคโนโลยีออกแบบภาพและใส่คำศัพท์เสร็จแล้วนำมาตัดแปะ ตกแต่งให้สวยงาม
ที่มา : https://www.facebook.com/Cha.em.Noi2802/photos/a.1849116928737857/2819963334986540/

สามารถเห็นได้ว่าสื่อเทคโนโลยีกับสื่อประดิษฐ์สามารถนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนร่วมกันได้ และทำให้การเรียนการสอนในห้องเรียนหรือการสอนออนไลน์มีความน่าสนใจมากขึ้น การจัดการเรียนการสอนออนไลน์มีความจำเป็นมากในปัจจุบัน ผู้สอนไม่เพียงแต่มีการใช้เทคโนโลยีนำเข้ารูปภาพ วีดีโอ เกม หรือแบบฝึกหัดออนไลน์ที่ผู้สอนสร้างขึ้นเองหรืออ้างอิงจากของผู้อื่น หรือแม้กระทั่งแหล่งค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม ผู้สอนยังสามารถนำสื่อประดิษฐ์ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นทั้งหมดไปใช้ประกอบการสอนได้อีกด้วย ถือได้ว่าเป็นการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ลดความจำเจ สร้างความตื่นตาตื่นใจ กระตุ้นผู้เรียนได้ตลอดเวลา เพียงเท่านี้ ผู้สอนก็สามารถทำให้การเรียนการสอนวิชาภาษาจีนสนุกสนานขึ้น มีรูปแบบหลากหลาย โดยการใช้สื่อเทคโนโลยีร่วมกับสื่อประดิษฐ์ในการจัดการเรียนการสอนควบคู่กันไป ผู้เรียนก็สามารถเรียนรู้เนื้อหาวิชาและยังได้เรียนรู้วิธีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆด้วยตนเองผ่านเทคโนโลยีอีกด้วย

4. สรุป

การเรียนการสอนภาษาจีนจะเกิดประสิทธิภาพแก่ผู้เรียนสูงสุดนั้น นั่นคือผู้เรียนมีการพัฒนาที่ดี สามารถ ฟัง พูด อ่าน เขียน แปล หรือมีการพัฒนาตามวัตุประสงค์ของบทเรียนหลังจากที่เสร็จสิ้นการเรียนแต่ละครั้ง โดยผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งที่สามารถออกแบบการเรียนการสอนและผลลัพธ์ได้ สื่อการสอนจึงเป็นอาวุธสำคัญของผู้สอน และมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะความรู้ของผู้เรียน การเรียนการสอนภาษาจีนยังคงต้องพึ่งพาสื่อการสอนแบบดั้งเดิมนั่นคือสื่อประดิษฐ์หรือสื่อทำมือที่ทรงคุณค่า ไม่ควรละเลยเสียทีเดียว หากใช้ให้เหมาะสมกับการจัดการการเรียนการสอน ใช้ให้เหมาะสมกับวัย จะทำให้สื่อประดิษฐ์ที่เกือบจะถูกลืมกลับมามีคุณค่าอีกครั้งในยุคเทคโนโลยี และเพราะความทันสมัยของเทคโนโลยี ผู้สอนต้องใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้เทคโนโลยีอำนวยความสะดวกในการผลิตสื่อประดิษฐ์และนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีน ส่งเสริมผู้เรียนใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองในอนาคต ทั้งการพัฒนาทักษะความรู้ ทักษะความคิด ทักษะอาชีพ ทักษะการใช้ชีวิต รวมถึงการใช้เทคโนโลยีพัฒนาผู้เรียนให้หลากหลายวิธีและให้มากที่สุด สอดคล้องกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ดังคำจีนที่ว่า “学生为主体，老师为主导” นั่นคือให้ยึดถือผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญ ผู้สอนเป็นฝ่ายแนะนำ ช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุน

5. ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นการนำเสนอความสำคัญของสื่อการสอนภาษาจีนให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เขียนได้แนะนำรูปแบบสื่อการสอนผ่านการศึกษาหาข้อมูลจากงานวิจัยของนักวิชาการหลายๆท่าน และจากประสบการณ์ของผู้เขียนเอง ผู้สอนสามารถนำข้อมูลการใช้สื่อประดิษฐ์และสื่อเทคโนโลยีไปปรับในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของตนเองได้ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลทั้งหมดที่ได้ศึกษามานี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนภาษาจีนในการนำสื่อการสอนทั้ง 2 รูปแบบไปปรับใช้ให้เหมาะกับผู้เรียนในสถานศึกษาของตน สามารถเป็นผู้สอนที่คอยส่งเสริมผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการเรียนภาษาจีนให้เกิดประโยชน์ และผู้เรียนสามารถนำความรู้หรือสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เขียนได้แนะนำไว้นั้นไปพัฒนาภาษาจีนของตนเองให้ตอบสนองกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเป็นผู้เรียนที่มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับการศึกษาในยุคนี้

6. เอกสารอ้างอิง

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2560). “ครูและนักเรียนในยุคการศึกษาไทย”. *วารสาร e-JODIL*. 7(2). น. 14-29.

อาภรณ์ ชุนดี. (2562). “สื่อประดิษฐ์ยังมีความจำเป็นหรือไม่ในยุคดิจิทัล”. *วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย*. 1(1).

วลัยนุช สกุลนุ้ย. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สื่อการสอนตามความคิดเห็นของครู ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดนนทบุรี*. วิทยาลัยราชพฤกษ์.

จินตนา วิเศษจินดา และคณะ. (2561). “แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย”. *วารสารวิชาการ Veridian E – Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*. 11(12).

จิราพรรณ สายสืบ. (2559). *การพัฒนาทักษะการจำคำศัพท์และการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีนโดยใช้การ์ด คำศัพท์ทบทวนด้วยตัวเอง นักศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปี ที่ 2 ห้อง 201 คณะอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจ.

นฤมล บุญส่ง. (2561). “สื่อสังคมกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21”. *วารสารวิชาการ Veridian E – Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*. 11(1).

ธนกฤต คล้ายแก้ว. (2562). “อิทธิพลในการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ของกลุ่มวัยรุ่น”. *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*. ปีที่ 2.

อมรรัตน์ เตชะนอก และคณะ. (2563). “การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21”. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 7(9).

อภิณห์พร สถิตภาคีกุล. (2561). “การออกแบบการเรียนการสอน : ทักษะเพื่อความสำเร็จของครู”. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*. 10(ฉบับพิเศษ).

ลี เจียนทิง และคณะ. (2561). “การใช้สื่อผสมในการสอนวิชาภาษาจีนกลางเบื้องต้นแก่นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี”. *การประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 10*.

Theeravit, K. & et al. (2008). *Chinese language learning/teaching in Thailand: Elementary and high school levels. Chulalongkorn University*. Bangkok: Center of Chinese Studies, Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. (in Thai).

แนวทางสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาจีนรูปแบบออนไลน์ในวิถีชีวิตใหม่

GUIDELINES ON THE MANAGEMENT OF ONLINE CHINESE INSTRUCTION IN THE NEW NORMAL

สุดารัตน์ จงบูรณสิทธิ์[1]* และวิสุทธิ์ กระจ่างศิริศิลป์[2]

Sudarat jongburanasit[1]* and Wisoot Krajangsirisin[2]

บทคัดย่อ

ในประเทศไทย ช่วงระยะเวลาที่เกิดโรคระบาด ไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในรูปแบบปกติได้ การจัดการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความยากลำบากและเกิดอุปสรรคต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับอุดมศึกษา ผู้สอนจึงต้องปรับรูปแบบการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์ สำหรับผู้สอนและผู้เรียนชาวไทยยังถือว่ายังไม่ค่อยคุ้นชินเท่าใดนัก บทความนี้เกิดจากปัญหาที่ผู้เขียนได้พบเจอด้วยตนเองและเกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้สอนท่านอื่น ๆ เกี่ยวกับการสอนในรูปแบบออนไลน์ จึงพบว่าการเรียนภาษาจีนโดยผ่านโปรแกรมออนไลน์ก็ถือว่ามีอุปสรรคอยู่ไม่น้อย ผู้เรียนและผู้สอนจึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน โดยถือวลีที่ว่า “อยู่ที่ไหน ก็เรียนได้”

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ผู้สอนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์และปรับใช้กับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในรูปแบบออนไลน์ และจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและขจัดอุปสรรคที่มีในชั้นเรียนให้ลดน้อยลง โดยออกแบบรูปแบบกิจกรรมการสอนให้น่าสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ให้ได้มากที่สุด ถึงแม้จะไม่ได้อยู่ในห้องเรียนจริง ๆ ก็ตาม

คำสำคัญ : สอนออนไลน์, การสอนภาษาจีนในรูปแบบออนไลน์, เครื่องมือจัดการเรียนการสอน

Abstract

In Thailand, during the epidemic period of Corona Virus (COVID-19), it is unable to manage onsite instruction.Instruction management confronts with difficulty and obstacles for learners in every level from the kindergarten to the tertiary levels. Consequently, instructors have to adjust instruction model to online teaching which are not quite familiar with Thai instructors and learners. This article is a result of online teaching problems that the author encountered them herself and exchanged them with other instructors. The results revealed that Chinese online teaching was filled with obstacles; therefore, learners and instructors need to adjust themselves to the current situations according to the phrase “Can learn anywhere.”

The purpose of this article is to suggest guidelines for Chinese instruction. The instructors can apply the gained knowledge and adjust it with online Chinese instruction. Furthermore, the instructors can

[1] อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: sudarat.jo@skru.ac.th

manage the instruction in accordance with 21st learners with different devices and eliminate obstacles in the classroom with interesting teaching activities to promote learners to gain maximize knowledge even though they are not in the real classrooms.

Keywords : online teaching, online Chinese teaching, instructional devices

1. บทนำ

จากสถานการณ์โรคระบาดในช่วงที่ผ่านมา ทำให้เกิดมาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าเรียนในชั้นเรียนในรูปแบบปกติได้ การเรียนในรูปแบบออนไลน์ (Online Learning) จึงเข้ามามีบทบาทอย่างเป็นรูปธรรมขึ้น การจัดการเรียนการสอนในช่วงแรกนั้นเกิดอุปสรรคขึ้นมากมาย จากทั้งความไม่พร้อมของผู้เรียนและตัวผู้สอนเองที่ยังขาดประสบการณ์ในการสอนในรูปแบบออนไลน์ จึงถือว่าเป็นเรื่องใหม่ที่ทุกคนต้องปรับตัว

จากการติดตามข่าวสารในช่วงระยะเริ่มต้นของการเกิดโรคระบาด ประเทศจีนเป็นประเทศแรกๆที่ต้องปรับการจัดการเรียนการสอนเป็นให้ไปในรูปแบบออนไลน์ (นิภาพร กุลสมบูรณ์, 2563) ได้กล่าวไว้ในเพจ EDUCA Café EP.1 จีนปรับการเรียนการสอน สู้ Covid -19 อย่างไร? เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “ครูที่ปักกิ่งมีเวลาในการเตรียมตัวไม่ถึงสัปดาห์ในการเรียนหนังสือแบบออนไลน์ ต้องติดตั้งโปรแกรมต่าง ๆ ที่ไม่เคยเรียนมาก่อน ซึ่งอาจจะมีทั้งคนที่ใช้เป็นและคนที่ใช้ไม่เป็น แต่ทุกคนก็ต้องช่วยกัน รัฐบาลมีการห้ามคนออกนอกโรงเรียนและออกนอกที่อยู่อาศัย การเรียนออนไลน์ทำให้คุณครูต้องทำงานอย่างหนัก ช่วงสัปดาห์แรกๆ นักเรียนต้องยืดหยุ่นและอดทนกันอย่างมาก เพราะว่าเจอปัญหาหลายอย่าง แต่อย่างไรก็ตามในช่วงเวลาไม่ถึง 1 เดือน เด็กและครูก็ปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว คุณครูไม่ได้ออกแบบการสอนด้วยการจดบันทึกเพียงอย่างเดียว แต่มีการมอบหมายให้เด็ก ๆ ไปทำโครงงาน หรือว่าจัดการเรียนการสอน และมอบหมายงานให้เด็ก ๆ ส่งมาในรูปแบบวิดีโอ รูปภาพ ถ่ายภาพในกระดาษ หรือสมุดที่เขาจดไว้มาส่งคุณครูก็ได้ เรียกได้ว่าครูจีนก็มีการปรับตัวในเรื่องนี้มาก ๆ”

ดังนั้นทักษะที่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พึงมี จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าความรู้ด้านเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมาก (1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (2) ทักษะสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยี (3) ทักษะชีวิตและอาชีพ การจัดการเรียนสอนท่ามกลางความเสี่ยงของโรคระบาด การเรียนรู้ยังคงต้องดำเนินต่อไป เพราะการเรียนรู้หยุดไม่ได้ ดังนั้นผู้สอนควรปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของบทความ

2.1 เพื่อเสนอแนวทางและแนวคิดสำหรับจัดการเรียนการสอนภาษาจีนรูปแบบออนไลน์ในวิถีชีวิตใหม่ให้เกิดประสิทธิผลที่น่าพึงพอใจ

2.2 เพื่อให้ผู้สอนนำความรู้เกี่ยวกับแนวทางและรูปแบบที่ได้นำเสนอ ไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนรูปแบบออนไลน์ในวิถีชีวิตใหม่ให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ (Learning Management) สุมน อมรวิวัฒน์ (2533:460) ได้ให้ความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่า สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้เกิดขึ้น ได้แก่

3.1.1 มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้น ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมและผู้สอนกับสิ่งแวดล้อม

3.1.2 ความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์ก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542 :255) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีระบบระเบียบครอบคลุมการดำเนินการ ตั้งแต่การวางแผน การจัดการเรียนรู้ จนถึงการประเมินผล

ฮู และ ดันแคน (Hough and Duncan 1970: 144) ได้อธิบายความหมายของการจัดการเรียนรู้ว่า เป็นกิจกรรมที่บุคคลได้ใช้ความรู้ของตนเองอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้และมีความสุข ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมในแง่มุมต่าง ๆ 4 ด้านดังนี้ การจัดการหลักสูตร (Curriculum) การจัดการเรียนการสอน (Instruction) การวัดผล (Measuring) การประเมินผลการเรียนรู้ (Evaluation) หลังการเรียนการสอน

3.2 แนวคิดทฤษฎีของโรเบิร์ต เอ็ม. กาเย่

โรเบิร์ต เอ็ม. กาเย่ (Robert M. Gagné) หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “โรเบิร์ต กาเย่” เป็นนักปรัชญาและจิตวิทยาด้านการศึกษาชาวอเมริกา ในช่วง 21 สิงหาคม 1916 – 28 เมษายน 2002 ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการสอน คือ ทฤษฎีเงื่อนไขการเรียนรู้ (Condition of Learning) โดยทฤษฎีการเรียนรู้นี้จัดอยู่ในกลุ่มผสมผสาน (Gagne’s eclecticism) ซึ่งเชื่อว่าความรู้มีหลายประเภท บางประเภทสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็วไม่ต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้ง บางประเภทมีความซับซ้อนจำเป็นต้องใช้ความสามารถในขั้นสูง

แนวคิดทฤษฎีหลักการสอนของโรเบิร์ต กาเย่ เป็นที่ได้รับการยอมรับกันอย่างกว้างขวางสำหรับการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยเฉพาะการพัฒนาบทเรียนในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งทำให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพและทำให้เข้าถึงผู้เรียนได้มากขึ้น ขั้นตอนการสอนของโรเบิร์ต กาเย่ ประกอบไปด้วย 9 ขั้นตอน โดย (นรรัชต์ ฝันเชียร,2563) ได้สรุปทฤษฎีการสอนของโรเบิร์ต กาเย่ ไว้ดังนี้

3.2.1 เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention)

ก่อนนำเข้าสู่บทเรียน ครูผู้สอนควรจัดสภาพแวดล้อมหรือใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนเพื่อเป็นแรงจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนรู้สึกอยากที่จะเรียนรู้

3.2.2 บอกวัตถุประสงค์ (Specify Objective)

ครูผู้สอนจำเป็นต้องแจ้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงความคาดหวังและสิ่งที่ผู้เรียนควรต้องปฏิบัติได้เมื่อจบบทเรียนนี้ ซึ่งการที่ผู้เรียนได้ทราบถึงจุดประสงค์ของบทเรียนล่วงหน้า จะทำให้ผู้เรียนนั้นสามารถมุ่งประเด็นความสนใจไปที่เนื้อหาบทเรียนในส่วนของสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องหรือที่จำเป็นได้ดีกว่า

3.2.3 ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior Knowledge)

การทบทวนความรู้เดิมช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาใหม่ได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องทบทวนและทดสอบความรู้เดิมของผู้เรียนก่อนที่จะเริ่มนำเสนอเนื้อหาที่เป็นความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งรูปแบบการทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนนั้น ครูผู้สอนอาจจัดทำได้หลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็น การให้นักเรียนทำข้อสอบ Pre-Test การถามตอบ หรือการให้ผู้เรียนจับกลุ่มแล้วร่วมกันอภิปรายถึงเนื้อหาที่ได้เรียนมาแล้ว เป็นต้น

3.2.4 นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present New Information)

ครูผู้สอนควรใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับตัวผู้เรียน และคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ในการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนที่เป็นความรู้ใหม่ผ่านการ เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน

3.2.5 ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning)

ครูผู้สอนจะต้องชี้แนะแนวทางให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ใหม่เพื่อนำไปผสมผสานกับความรู้เดิมที่ผู้เรียนได้เคยเรียนรู้มาแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น

3.2.6 กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response)

ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอน โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมคิด และทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในเนื้อหานั้น ๆ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

3.2.7 ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback)

ครูผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแจ้งให้ผู้เรียนทราบเป็นระยะว่า ผู้เรียนกำลังเรียนอยู่ในส่วนใดของบทเรียน และห่างจากเป้าหมายที่ผู้สอนตั้งไว้เท่าไร ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นความสนใจจากผู้เรียนได้มากขึ้น หากผู้เรียนทราบถึงจุดที่กำลังศึกษาอยู่และจะทำให้ผู้เรียนมีเป้าหมายชัดเจนที่จะต้องไปถึง

3.2.8 ทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance)

เมื่อจบบทเรียน ครูผู้สอนจะต้องมีการทดสอบความรู้ของผู้เรียน (Post-test) เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดสอบระดับความรู้ของตนเอง และในขณะเดียวกันครูผู้สอนจะได้ทราบถึงระดับความรู้ของผู้เรียนในการเรียนรู้บทเรียนนั้น ๆ เช่นกัน ซึ่งจะทำให้ครูผู้สอนสามารถส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนเพิ่มเติมได้อย่างเหมาะสม

3.2.9 สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer)

การสรุปและนำไปใช้ จัดว่าเป็นส่วนสำคัญในขั้นตอนสุดท้าย โดยครูผู้สอนจะต้องสรุปบทเรียนเฉพาะประเด็นสำคัญ ๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้ของตนเองหลังจากจบบทเรียนที่ได้ศึกษา และในขณะเดียวกันต้องชี้แนะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องหรือให้ข้อมูลอ้างอิงเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาต่อในบทเรียนถัดไปหรือนำไปประยุกต์ใช้กับงานอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

จาก 9 ขั้นตอนนี้ จะเห็นได้ว่าทฤษฎีดังกล่าว มีส่วนช่วยในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์กับการออกแบบบทเรียน กิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้เรียน และทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการจัดเรียนสอนในรูปแบบออนไลน์ในปัจจุบัน

รูปที่ 1 หลักการออกแบบการสอนของโรเบิร์ต กาเย่ (Gagne's Nine Events of Instruction)

ที่มา : https://www.coursearc.com/gagnes-nine-events-of-instruction/

3.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน

เอดการ์ เดล (Edgar Dale) นักศึกษาศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้จัดแบ่งสื่อการสอนเพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสื่อโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ และเชื่อว่าประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม จะทำให้เกิดการเรียนรู้แตกต่างจากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม ดังนั้น จึงจำแนกสื่อการสอนโดยยึดประสบการณ์เป็นหลัก เรียงตามลำดับจากประสบการณ์ที่

ง่ายไปยาก 11 ขั้น เรียกว่า กรวยประสบการณ์ (Cone of Experience) (รศ.สมชาย รัตนทองคำ,2550) ได้สรุปขั้นตอนของประสบการณ์การเรียนรู้และการใช้สื่อแต่ละประเภทดังนี้

3.3.1 ประสบการณ์ตรง (Direct Purposeful Experience) เป็นประสบการณที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณตรงจากของจริง และสถานการณจริง เป็นต้น

3.3.2 ประสบการณ์จำลอง (Contrived Simulation Experience) เป็นการเรียนรูโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งที่ใกลเคียงความเป็นจริงที่สุด เช่น การจำลองเหตุการณ เป็นต้น

3.3.3 ประสบการณ์นาฏการหรือการแสดง (Dramatized Experience) เป็นการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อเป็นการจัดประสบการณใหม่และแตกต่างจากเดิม ใหแกผู้เรียนในเรื่องที่มีขอจำกัดด้วยยุคสมัย เวลา และสถานที่

3.3.4 การสาธิต (Demonstration) เป็นการแสดงหรือกระทำประกอบคำอธิบาย เพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนของการกระทำนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน

3.3.5 การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) เป็นการให้ผู้เรียนได้รับและเรียนรูผ่านประสบการณต่าง ๆ จากนอกสถานที่เรียน

3.3.6 นิทรรศการ (Exhibition) เป็นการจัดแสดงสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้การถ่ายทอดสาระความรู้แก่ผู้อื่น

3.3.7 โทรทัศน์ (Television) โทรทัศนทั้งแบบวงจรเปิดหรือวงจรปด เป็นประสบการณที่ให้ทั้งภาพเคลื่อนไหวและเสียงประกอบ แตโทรทัศนมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าภาพยนตร เนื่องจากโทรทัศนสามารถนำเหตุการณที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบันมาให้ชมได้ในเวลาเดียวกันที่เรียกว่า “การถ่ายทอดสด”

3.3.8 ภาพยนตร์ (Motion Picture) ภาพยนตรเป็นภาพที่บันทึกเรื่องราวเหตุการณลงบนฟลม ต้องผ่านกระบวนการล้างและตัดต่อฟิล์มก่อนจึงจะนำมาฉายให้ชมได้

3.3.9 การบันทึกเสียง (Recording) เป็นการให้ประสบการณแกผู้เรียนที่อ่านหนังสือไม่ออก ตามองไม่เห็น เป็นประสบการณที่สามารถรับรู้ได้ทางใดทางหนึ่งระหว่างการฟังและการพูด ซึ่งนับเป็นนามธรรมมากขึ้น

3.3.10 ทัศนสัญลักษณ์ (Visual Symbol) เชน แผนที่ แผนภูมิซึ่งเป็นสัญลักษณแทนความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ เป็นสัญลักษณที่สามารถรับรู้ได้ด้วยระบบประสาทสัมผัสทางตา มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงประสบการณของผู้เรียนเป็นพื้นฐาน

3.3.11 วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbol) เป็นประสบการณขั้นนามธรรมมากที่สุด ได้แก ตัวหนังสือในภาษาเขียน และเสียงของคำพูดในภาษาพูด เป็นต้น

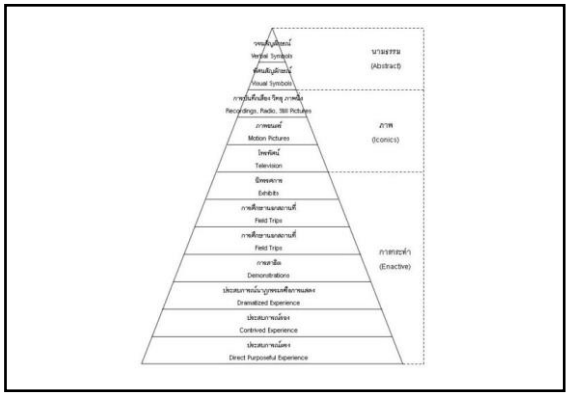

รูปที่ 2 กรวยประสบการณ์ (Cone of Experience)

ที่มา : https://www.krupatom.com/education_324

3.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการสอนแบบออนไลน์

การเรียนการสอนออนไลน์ (Online learning) จัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีเรียนในรูปแบบเดิม ๆ ให้เป็นการเรียนในรูปแบบใหม่ ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการสอน นอกจากนี้ยังครอบคลุมไปถึง การเรียนผ่านโปรแกรมออนไลน์,การเรียนทางไกลและการเรียนผ่านเว็บไซต์ โดย (วิทยา วาโย และคณะ, 2563) ได้แบ่งองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ไว้ ดังนี้

3.4.1 ผู้สอน (Instructor)

เป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหา องค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญของผู้สอน มีส่วนทำให้การสอนออนไลน์บรรลุเป้าหมาย ซึ่งบทบาทของผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ (Guide) พี่เลี้ยง (Mentor) เป็นผู้ฝึก (Coach) อำนวยความสะดวก (Facilitators)

3.4.2 ผู้เรียน (Student)

เป็นผู้รับเนื้อหาและองค์ความรู้จากผู้สอน ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีความพร้อมในด้านการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ (Digital Literacy) สามารถสืบค้น วิเคราะห์ข้อมูล และสามารถประเมินเนื้อหาอย่างได้เป็นระบบ โดยใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลได้อย่างเหมาะสม มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้

3.4.3 เนื้อหา (Content)

เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ เนื้อหาควรมีการออกแบบโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา มีการวางแผนผังรายวิชาเพื่อเป็นระบบนำทางเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาต่าง ๆ ในบทเรียน สำหรับข้อความของเนื้อหาควรมีความชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย มีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

3.4.4 สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ (Instructional Media & Resources)

ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา สื่อการสอนที่ดีจะเป็นส่วนช่วยให้ผู้เรียนสามารถ ทำความเข้าใจในเนื้อหาขณะที่เรียนได้ สื่อที่ใช้ในการสอนควรที่มีความแปลกใหม่ มีความหลากหลาย ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนและกระตุ้นการเรียนรู้

3.4.5 กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Learning Process)

เป็นกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนตามหัวข้อ วัตถุประสงค์ เนื้อหา สื่อการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการวัดประเมินผล เพื่อทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงเป้าหมาย

3.4.6 ระบบการติดต่อสื่อสาร (Communication Systems)

ระบบการติดต่อสื่อสารเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งการติดต่อสื่อสารแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ (1) การสื่อสาร ทางเดียว (One-Way Communication) เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านสื่อการสอน (2) การสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) เป็นการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านสื่อการสอน

3.4.7 ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ (Network Systems)

เป็นช่องทางในการอำนวยความสะดวกให้การเรียนการสอนมีความราบรื่น ระบบเครือข่ายสารสนเทศประกอบด้วย (1) ระบบเครือข่ายภายในสถาบัน (Intranet) (2) ระบบเครือข่ายภายนอกสถาบัน (Internet)

3.4.8 การวัดและการประเมินผล (Measurement and Evaluation)

ในการจัดการเรียนการสอนนั้น จำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผล โดยมีการวัดและประเมินผลทั้งระหว่างเรียน (Formative Assessment) และหลังจัดการเรียน (Summative Assessment)

จากองค์ประกอบที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าทุกองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ล้วนเป็นส่วนสำคัญและมีความสัมพันธ์กับการทำให้การจัดการเรียนการสอนนั้นเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด

4. แนวทางในการใช้เครื่องมือจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในรูปแบบออนไลน์

การจัดการเรียนการสอนในรูปแบบการเรียนในสถานศึกษา (On site) หรือ รูปแบบการเรียนผสมผสานที่บ้าน (Online , On-Air , On-hand ,On-Demand) ล้วนแล้วแต่สัมพันธ์กับองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนทั้งสิ้น โดยหลักๆ จะเป็นผู้สอน (Instructor) และ ผู้เรียน (Student) ที่มีความเกี่ยวข้องกันโดยตรง ถึงแม้การสอนในรูปแบบออนไลน์จะไม่มีการปฏิสัมพันธ์แบบซึ่งหน้า แต่ก็จำเป็นต้องมีลักษณะปฏิสัมพันธ์แบบการสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนและผู้เรียนจะส่งผลทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองและยังส่งผลให้การเรียนรู้มีคุณภาพ

ปัจจุบันรูปแบบและแนวทางจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีหลากหลาย ที่ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน โดยสรุปได้ดังนี้

4.1 การสอนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

แพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ถูกนำมาใช้กับการทำงานและการเรียน ในรูปแบบของการ work from home และ study from home ดังนั้นจึงมีแอพพลิเคชั่นที่หลากหลายที่เหมาะกับผู้ใช้งาน เช่น

4.1.1 Google Classroom

เป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใส่ไฟล์เอกสารประกอบการสอน PPT การแจกจ่ายงานให้กับผู้เรียน สามารถตั้งเวลาในการส่งงานได้ ทั้งนี้ผู้สอนยังสามารถใส่ลิ้งก์ข้อสอบและตั้งเวลาในการแสดงข้อสอบให้กับผู้เรียน ทั้งนี้ผู้เรียนยังสามารถดาวน์โหลดเอกสารและแสดงความคิดเห็นถึงครูผู้สอนได้อีกด้วย Google Classroom เป็นแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ไม่มีค่าใช้จ่าย สามารถเข้าใช้ด้วยการลงทะเบียนอีเมล์ของสถาบันการศึกษาหรืออีเมล์ส่วนตัว สามารถทำได้ทุกที่ ทุกเวลา และในอุปกรณ์ทุกเครื่อง จากการใช้ Google Classroom ในการจัดการเรียนการสอนนั้น พบว่าตัวโปรแกรมมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง สามารถอำนวยความสะดวกให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียน

4.1.2 Zoom

เป็นเครื่องมือที่ยกระดับห้องเรียนด้วยการสื่อสารแบบ VDO Conference ซึ่งช่องทางนี้รองรับนักเรียนได้มากขึ้น สามารถบันทึกวิดีโอขณะทำการสอน เปลี่ยนภาพพื้นหลังของผู้ใช้งาน อีกทั้งยังสามารถแชร์หน้าจอเพื่อการอธิบายรูปแบบงานให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สามารถเปิดวีดีโอคอลเพื่อสื่อสารกันได้และมีระบบ Collaboration หรือเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานร่วมกัน เช่น วิดีโอ (Video) การแบ่งห้องย่อย (breakout rooms) ระบบถาม-ตอบ การสอบถามความเห็น (polling) กระดานสำหรับเขียนโดยแสดงผ่านหน้าจอ (White board) การเปิดช่องล่ามแปลภาษา (translate) หรือการใช้ช่องข้อความสำหรับพูดคุย (Chat) รวมไปถึงมีระบบตรวจสอบความตั้งใจของผู้เรียนด้วย (attention tracking) ทำให้ผู้สอนสามารถทราบได้ว่าผู้เรียนตั้งใจฟังหรือไม่ ณ เวลาที่จัดการเรียนการสอนอยู่อีกด้วย สามารถรองรับผู้ใช้งานได้พร้อมกันสูงสุดถึง 100 คน ซึ่งนอกจากการสอนออนไลน์ แล้วก็ยังสามารถใช้เพื่อการประชุม หรือการอบรมสัมมนาก็ได้ด้วยเช่นกัน แต่การใช้โปรแกรมนี้ก็มีข้อจำกัด เช่น หากไม่เสียค่าใช้จ่ายในการสมัครสมาชิก การเข้าใช้งานแต่ละครั้งจะจำกัดระยะเวลาแค่ 40 นาที ผู้เรียนสามารถเข้าใช้งานผ่านคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟนและแท็บเล็ต ผู้เขียนได้ใช้โปรแกรม Zoom เป็นโปรแกรมหลักในการสอน ข้อดีคือตัวโปรแกรมมีลูกเล่นที่หลากหลาย สามารถใช้งานได้ไม่ยาก สามารถมอบหมายงานอภิปรายกลุ่มได้ โดยใช้วิธีการแบ่งห้องในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายและกล้าที่จะเปิดไมค์และเปิดกล้องกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน แต่ข้อเสียคือโปรแกรมนี้ต้องจ่ายรายเดือนหรือรายปี จึงจะสามารถใช้แบบแกรมมากกว่า 40 นาทีได้

4.1.3 Google Meet

Google Meet เป็นบริการสำหรับการประชุมทางวิดีโอแบบออนไลน์ โดยบุคคลใดก็ตามที่มีบัญชี Google จะสร้างการประชุมออนไลน์ที่รองรับผู้เข้าร่วมได้สูงสุด 100 คน และประชุมได้สูงสุด 60 นาทีต่อการประชุม นอกจากนี้ก็ยังมีลักษณะเด่นที่มีความสามารถพิเศษขั้นสูง (feature) ที่รองรับผู้เข้าร่วมภายในหรือภายนอกสูงสุด 250 คน และการนำข้อมูลในรูปแบบ ของภาพและเสียงส่งผ่านทางอินเตอร์เน็ต (VDO Streaming) แบบสดสำหรับผู้ชมในโดเมนเดียวกันได้สูงสุดถึง 100,000 คน วิธีใช้ Google Meet นั้น เพียงแค่ผู้ใช้เข้าสู่ระบบด้วยบัญชี Google ที่มีอยู่แล้ว หรือหากไม่มีก็สามารถสมัครใหม่ได้ ซึ่งการใช้งานบนคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะหรือคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กนั้น สามารถเข้าใช้งานได้บน Web browser ผ่านหน้าเว็บ Google Meet โดยไม่จำเป็นต้องติดตั้งโปรแกรมใด ๆ เพิ่มเติม ส่วนวิธีใช้ Google Meet บนมือถือหรือแท็บเล็ต สามารถดาวน์โหลดแอปฯ Google Meet ได้จาก Google Play และ App Store Google Meet สามารถบันทึกวิดีโอขณะทำการสอน เปลี่ยนภาพพื้นหลังของผู้ใช้งาน อีกทั้งยังสามารถแชร์หน้าจอได้เช่นกัน

4.1.4 Microsoft Teams

โปรแกรมนี้จะคล้ายกับ Google Classroom คือสามารถผู้สอนสามารถบันทึกวิดีโอการสอนของตนแล้วแจกจ่ายให้ผู้เรียนผ่านระบบจัดเก็บข้อมูลแบบคลาวด์ (cloud storage) ด้วย Microsoft OneDrive หรือ Microsoft Stream โดยสามารถจำกัดสิทธิ์การเข้าถึงได้ การถ่ายทอดสดการสอนผ่านระบบ Video Conference ด้วย Microsoft Teams และสามารถสร้างและใช้งานห้องเรียนออนไลน์ (e-classroom) เช่น การแจกจ่ายเอกสารประกอบการสอน การสนทนา การสร้างกระดานถามตอบ การมอบหมายงานหรือสั่งการบ้าน การตรวจงาน การสร้างแบบทดสอบ และการให้คะแนน เป็นต้น

4.1.5 Cisco Webex Meeting

WebEx เป็นโปรแกรมแบบ Web Conference ที่จะทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้เจอกันพร้อมหน้าแบบ Real time เหมือนการได้พบกันในสถานที่จริง ด้วยแอพพลิเคชั่นบนมือถือ Cisco Webex ทำให้ติดต่อสื่อสารกันได้ทุกที่ รวมถึงสามารถแชร์เอกสาร หรือแอพพลิเคชั่นอื่น ๆ ให้ผู้เข้าร่วมหรือผู้เรียนมองเห็นได้ ผ่านการแชร์ทั้งหน้าจอของผู้สอนเอง หรือเลือกแชร์เพียงเฉพาะแอพพลิเคชั่นที่ผู้สอนต้องการ นอกจากนี้ผู้สอนยังสามารถบันทึกวิดีโอขณะสอน เพื่อให้เป็นประโยชน์ของผู้เข้าเรียนในภายหลังได้ ซึ่ง WebEx มีขั้นตอนการใช้งานที่ง่ายและประหยัดเวลาโดยสามารถเข้าใช้งาน ได้ 3 ช่องทาง ได้แก่

ช่องทางที่ 1 ผ่าน web browser เช่น Mozilla Firefox ,IE ,Chrome เป็นต้น

ช่องทางที่ 2 เข้าระบบด้วย App (สำหรับติดตั้ง) Cisco Webex Meetings Desktop App

ช่องทางที่ 3 เข้าระบบด้วย App Cisco Webex Meetings Mobile App ได้ทั้ง iphone ipad และ Android

4.1.6 Voov meeting

Voov meeting เป็นโปรแกรมสำหรับจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์หรือสำหรับการประชุมออนไลน์ สามารถรองรับผู้เข้าร่วมประชุมในทั้งรูปแบบเสียง และรูปแบบวีดีโอได้มากที่สุดถึง 300 คน และสามารถประชุมได้อย่างต่อเนื่องไม่มีการจำกัดเวลา จากการทดลองใช้โปรแกรมนี้ พบว่าตัวโปรแกรมมีลักษณะคล้าย ๆ กับ โปรแกรม Zoom สามารถบันทึกวิดีโอขณะทำการสอนได้ เปลี่ยนภาพพื้นหลังของผู้ใช้งาน สามารถแชร์หน้าจอเพื่ออธิบายสิ่งที่กำลังสอนได้ การเข้าใช้งานไม่ซับซ้อน เพียงแค่ลงทะเบียนการเข้าใช้ด้วยอีเมล์และกรอกรหัสการเข้าประชุมก็สามารถเข้าถึงการประชุมหรือห้องเรียนออนไลน์ได้อย่างง่ายดาย ตัวโปรแกรมมีความเสถียรในการใช้งาน สถาบันขงจื่อในประเทศไทยหลายๆสถาบันนิยมใช้

โปรแกรมนี้ในการจัดอบรม สัมมนา Voov meeting จึงเป็นอีกตัวเลือกที่น่าสนใจที่สามารถนำมาใช้กับการสอนในรูปแบบออนไลน์

4.2 การสร้างสื่อการสอนให้น่าสนใจ

การผลิตสื่อการสอน เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนโดยครูผู้สอนนั้น ผู้สอนจะต้องสามารถวิเคราะห์ถึงความยากง่าย ความเหมาะสมต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลิตสื่อที่มีประสิทธิภาพต่อการเรียนรู้ จะต้องมีกระบวนสร้างสื่อที่มีระบบและขั้นตอน เพื่อให้สื่อที่ผลิตนั้นมีคุณค่าต่อการเรียนสูงสุด การใช้สื่อสำหรับการสอนออนไลน์ควรเป็นสื่อที่น่าสนใจ อธิบายได้ชัดเจน การสร้างสื่อการเรียนการสอนเพื่อนำมาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยการสร้างสื่อผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้ชัดเจน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้นำในการสร้างสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังมีหลักการอื่น ๆ เพื่อประกอบการพิจารณา คือ

1) สื่อนั้นต้องมีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในบทเรียนและตรงกับจุดมุ่งหมายที่จะสอน

2) เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาวิชานั้น ๆ ได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน

3) เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน

4) เป็นสื่อที่สะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป

5) เป็นสื่อที่ที่มีคุณภาพและมีความถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนไม่จดจำในสิ่งที่ผิด

นอกเหนือจากหลักการสร้างสื่อที่กล่าวมานั้น ผู้สอนสามารถใช้เครื่องมือเหล่านี้ เป็นตัวช่วยในการออกแบบสื่อการสอนให้น่าสนใจ รูปแบบมีความสวยงามได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ได้แก่

4.2.1 Canva

เป็นเครื่องมือในการออกแบบกราฟิก เช่น การสร้างชิ้นงานเพื่อใช้ลงในสื่อสาธารณะ (Social Media) งานนำเสนอ (Presentation) งานสิ่งพิมพ์ รวมไปถึงภาพเคลื่อนไหว Canva ประกอบไปด้วยเทมเพลตให้เลือกใช้มากมาย ทำให้ออกแบบชิ้นงานคุณภาพได้อย่างรวดเร็ว แม้จะไม่มีพื้นฐานด้านการใช้กราฟิกหรือวิดีโอก็สามารถเริ่มต้นใช้งานได้ทันที โดยมีให้ใช้งานทั้งแบบมีค่าใช้จ่ายและไม่มีค่าใช้จ่าย จุดเด่นของ Canva ได้แก่ แบบฟอร์ม (Template) ทำให้ผู้สอนสามารถประหยัดเวลาในการออกแบบชิ้นงานกราฟิกจากเทมเพลตที่ไม่มีค่าใช้จ่าย Text Tool ช่วยให้ผู้สอนบอกเล่าเรื่องราวชิ้นงานกราฟิก ด้วยการจับคู่รูปภาพกับข้อความ พร้อมด้วยเครื่องมือช่วยปรับแต่งข้อความ สามารถย้ายหรือปรับขนาดข้อความและรองรับ Google Fonts มีเครื่องมือในการเพิ่มรูปภาพ (Photo Tool) หรือค้นหารูปภาพฟรีได้บน Canva รองรับการปรับแต่งรูปภาพให้สวยงาม ช่วยให้รูปภาพเข้ากับข้อความได้อย่างลงตัว สามารถทำงานร่วมกันกับทีม โดยสามารถสร้างการออกแบบร่วมกันแบบตอบสนองทันที (Real time) สามารถเพิ่มสมาชิกในทีม เสนอแนะงานได้ทันที Canva เป็นเครื่องมือที่ผู้เขียนแนะนำ เพราะใช้ง่าย และมีแบบฟอร์ม (Template) ให้เลือกมากมาย ทำให้สามารถดึงดูดใจผู้เรียนได้เป็นอย่างดี และผู้เรียนเองก็สามารถสร้างชิ้นงานหรืองานนำเสนอ โดยใช้ Canva ได้เช่นกัน

4.2.2 Pinterest

เป็นเครื่องมือในการค้นหารูปภาพ เพื่อนำมาสร้างสื่อการสอนให้สวยงามและน่าสนใจ ซึ่งผู้สอนส่วนใหญ่จะคุ้นชินกับการหารูปใน Google แต่บางครั้งไม่สามารถหารูปภาพในแบบที่ต้องการได้ Pinterest จึงเป็นอีกตัวเลือกสำหรับผู้สอนที่ชอบรูปภาพสวยๆและมีความคมชัด โดยวิธีการค้นหาไม่แตกต่างกับการหารูปภาพใน Google ผู้สอนสามารถใช้ Pinterest ในการสร้าง Pin Board หรือกระดาน Pin ของเราไว้เก็บภาพและวิดีโอที่เราอยากเก็บไว้ สามารถสร้าง Pin Board เป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ เช่น 动物 (dòngwù - ต้งหวู้ สัตว์)、颜色 (yánsè -เหยียนเซ่อ สี)、我的家庭 (wǒ de

jiātíng - หว่อ เตอะ เจียถิง ครอบครัวของฉัน) เป็นต้น สามารถ Repin หรือ Pin ภาพของคนอื่นมาไว้ที่กระดาน Pin (Board) ของเรา หากพบ Pin ที่น่าสนใจ เราสามารถส่งอีเมล์ให้เพื่อนได้ โดยวิธีการดาวน์โหลดสามารถคลิกไปที่ภาพ จะมีจุดสามจุดปรากฏอยู่ ให้เลือกดาวน์โหลด รูปภาพที่ต้องการก็จะเก็บอยู่ในคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้

4.2.3 Power point

เป็นเครื่องมือในการสร้างสื่อที่ผู้สอนส่วนใหญ่คุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว การสร้างสื่อการสอนด้วย Power point ให้น่าสนใจ มีดังต่อไปนี้

สไลด์ในแต่ละเฟรม ต้องมีความสมบูรณ์ เช่น ความหมาย ความชัดเจน ทั้งข้อความ สื่อประกอบ รวมถึงคำบรรยายระหว่างที่ดำเนินการนำเสนอต้องชัดเจน เข้าใจง่าย ซึ่ง ใน 1 เฟรมสไลด์ ควรมี 1 สาระเนื้อหา สไลด์ในการนำเสนอทั้งหมด หากไม่ใช่เนื้อหาที่เป็นวิชาการเฉพาะหรือการบรรยายทางวิชาการจริง ๆ ไม่ควรนำทฤษฎี หรืออ้างอิงกฎระเบียบ หรือข้อมูลที่ซับซ้อน หากผู้สอนเห็นว่าสิ่งนั้นสำคัญต่อการศึกษาเรียนรู้ ก็ควรใส่ไว้ในเอกสารประกอบการบรรยายในการสร้างสไลด์ทุกครั้ง ผู้สอนหรือนำเสนอควรเป็นผู้สร้างสไลด์ด้วยตัวเอง เพื่อที่จะได้นำสิ่งที่ผู้สอนต้องการให้รู้ สิ่งที่เป็นเรื่องที่ต้องการเน้นสามารถนำมาเป็นกระบวนการหรือโครงสร้างหลักของสไลด์เพื่อการนำเสนอ ซึ่งจะส่งเสริมให้เรื่องที่นำเสนอ น่าติดตาม และส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาและสิ่งที่ผู้สอนต้องการนำเสนอ การใช้สื่อ PowerPoint ในการสอนหรือนำเสนอ สิ่งสำคัญที่ละเลยไปไม่ได้เลย คือ ฉากหลัง ควรเลือกใช้อย่างเหมาะสม ไม่มีสีสันลายตาจนเกินไป เน้นในจุดที่ต้องการให้ผู้เรียนจดจำ จะช่วยสร้างบรรยากาศการนำเสนอให้น่าสนใจ การเลือกหน้าแม่แบบควรเลือกให้ตรงตามสาระเนื้อหา จะเป็นส่วนช่วยให้การนำเข้าสู่เนื้อหาง่ายขึ้นและแสดงถึงความเป็นมืออาชีพ

4.3 แทรกกิจกรรมที่น่าสนใจในชั้นเรียน

การแทรกกิจกรรมที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้น โดยผู้สอนสามารถเลือกใช้เครื่องมือที่สนุก ๆ หรือการออกแบบใบงานในรูปแบบออนไลน์ให้น่าสนใจ เพื่อประยุกต์ใช้กับการสอนภาษาจีน ได้ดังนี้

4.3.1 Kahoot

โปรแกรม Kahoot คือ เกมที่ตอบสนองต่อการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนสนุกกับการเรียนโดยเป็นเครื่องมือช่วยในการประเมินผล โดยผ่านการตอบคำถาม การอภิปราย หรือการสำรวจความคิดเห็น Kahoot เป็นเกมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย คำถามปรนัย เช่นการตอบคำถาม การอภิปราย หรือการสำรวจ คำถามจะแสดงที่จอหน้าชั้นเรียนและให้นักเรียนตอบคำถามบนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ของตนเอง เช่น คอมพิวเตอร์ มือถือ ไอแพด เป็นต้น การใช้โปรแกรม Kahoot สามารถเข้าโดยการกรอกรหัสที่ผู้สอนแจ้งให้กับผู้เรียน สามารถพิมพ์ภาษาจีนได้ สามารถใส่พินอินได้ แต่แนะนำให้ผู้สอนพิมพ์ข้อความใส่ Word ก่อน แล้วจึงคัดลอกข้อความมาใส่ในโปรแกรม จากการทดลองใช้สามารถดึงดูดใจให้ผู้เรียนและสามารถสร้างความสนุกสนานในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี

4.3.2 Quizizz

โปรแกรม Quizizz มีลักษณะที่คล้ายกับโปรแกรม Kahoot สามารถเข้าใช้งานผ่านเว็บไซต์ https://quizizz.com เป็นเว็บไซต์หนึ่งที่ ช่วยสร้าง แบบทดสอบออนไลน์ e-Testing ได้ฟรี ผู้เรียนทำแบบทดสอบผ่านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ Notebook Tablet Smart Phone ที่เชื่อมต่อระบบ Internet ผู้เรียนสามารถทราบผลการสอบทันทีและผู้สอน ได้รับรายงาน (Report) ผลการสอบและบันทึกลงเครื่องคอมพิวเตอร์ได้

Quizizz เหมาะกับการนามาประยุกต์ใช้กับ การทำข้อสอบก่อนเรียน หลังเรียนเพื่อวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือจัดกิจกรรมการสอบแบบเกมส์เพื่อเพิ่มความสนุกสนานในการเรียนได้ อีกทั้งช่วยให้สถาบันการศึกษาประหยัดค่าใช้จ่ายจากการเตรียมสอบ และเป็นการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเกิด ประโยชน์ ช่วยให้ผู้สอนลดเวลาในการทำข้อสอบและจัด

ชุดทดสอบ อีกทั้งทำให้ทราบถึงจุดบกพร่องการเรียนของนักเรียนแต่ละคนในแต่ละเนื้อหา หากนักเรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาการเรียนเรื่องใด สามารถนำมาปรับปรุง แก้ไข กระบวนการจัดการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น ในด้านของผู้เรียนเอง ก็จะได้ทราบข้อมูลและประเมินตนเองได้ว่าไม่เข้าใจเนื้อหาตรงส่วนใดเพื่อจะได้กลับไปทบทวน และทำความเข้าใจในเนื้อหานั้นอีกครั้งหนึ่ง เสมือนการสร้างแรงจูงใจในการเรียน และให้ผู้เรียน ต้องเตรียมพร้อมในการเรียนอยู่เสมอ

4.3.3 Live worksheets

เว็บไซต์ Live worksheets เป็นเว็บไซต์ที่ผู้สอนสามารถสร้างใบความรู้ ใบงาน แบบฝึกหัด ข้อสอบ ให้มีชีวิตในรูปแบบออนไลน์ได้ โดยผู้สอนสามารถออกแบบ ตกแต่งใบงานให้มีความสวยงาม ในโปรแกรม Canva และ Power Point และบันทึกไฟล์เป็น PDF จากนั้นให้นำไฟล์ใบงานเข้ามาสร้างใบงานออนไลน์ ใน Live worksheets

ข้อดีคือ ทำให้ผู้สอนเกิดความสะดวกในการเก็บคะแนน สามารถออกแบบใบงานได้หลากหลาย กำหนดเวลาปรับคะแนนให้เกิดความเหมาะสม และลดภาระให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างมาก เช่น ผู้เรียนสามารถทำในรูปแบบออนไลน์ได้ทันที ไม่จำเป็นต้องพิมพ์ไฟล์ออกมาในรูปแบบกระดาษ ทำให้ประหยัดกระดาษไปในตัว Live worksheets ยังมีความสามารถในการใส่ไฟล์เสียง ใส่ไฟล์วีดีโอได้ ซึ่งผู้เขียนพิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมกับการเรียนภาษาจีนและภาษาอื่น ๆ เป็นอย่างมาก ในส่วนของการออกแบบคำสั่งในใบงาน สามารถออกแบบได้อย่างหลากหลาย ทั้งแบบอัตนัยและปรนัย เช่น แบบเติมคำตอบ แบบโยงเส้นหรือจับคู่ แบบเลือกตอบถูกหรือผิด แบบลากคำตอบมาเติมให้ถูกต้อง แบบเลือกเครื่องหมายถูก หรือในรูปแบบปรนัยเลือกตอบ เป็นต้น

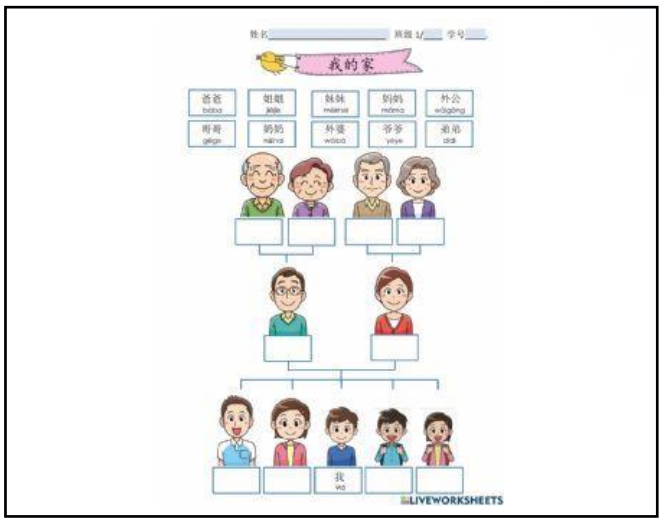

รูปที่ 3 ตัวอย่างใบงานออนไลน์

ที่มา : https://www.liveworksheets.com/

4.3.4 Wheel Of Names

หากผู้สอนท่านใด เคยมีปัญหาเวลาสุ่มเลือกนักเรียนแต่ละคน กลุ่มของนักเรียน หรือสุ่มเลือก มักจะพบปัญหาผู้เรียนไม่ให้ความร่วมมือ Wheel Of Names สามารถใส่ชื่อนักเรียน ชื่อกลุ่ม หรือใส่คำศัพท์ภาษาจีนที่ต้องการสุ่มลงไปในช่องทางขวาที่อยู่บนหน้าจอ แล้วกดปุ่มสีขาวกลางวงล้อเมื่อต้องการทำการสุ่ม ผู้เรียนก็จะสนุกและลุ้นไปกับการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนได้มากขึ้น จากการทดลองใช้ทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวกับการเรียน สนุกสนาน และรู้สึกไม่น่าเบื่อ

รูปที่ 4 วงล้อ Wheel Of Names

ที่มา : https://wheelofnames.com/

4.4 อยากเพิ่มทักษะการเขียนอักษรจีนต้องทำอย่างไร

แพลตฟอร์มการเขียนอักษรจีน สามารถเข้าผ่านเว็บไซต์ https://www.an2.net/zi/ โดยผู้สอนสามารถใส่คำศัพท์ที่ต้องการและเลือกรูปแบบ多字 คือการเขียนซ้ำหลาย ๆ ครั้งและยังสามารถเว้นช่องว่างให้ผู้เรียนเขียนได้เองอีกด้วย รูปแบบ笔顺 คือการแยกให้ผู้เรียนเขียนอักษรจีนตามลำดับขีด สามารถใส่ชื่อบทที่เรียนบนหัวของกระดาษได้ และบันทึกในรูปแบบ PDF ได้ หากผู้สอนต้องการนำมาสอนใน Power point ผู้เขียนแนะนำให้แปลงไฟล์จาก PDF เป็น JPG หลังจากนั้นคัดลอกรูปภาพมาวาง Power point เพียงเท่านี้ผู้สอนก็สามารถให้ผู้เรียนเขียนตามผู้สอนได้ ผลจากการใช้ตารางคัดอักษรนี้ในการสอน ทำให้พบว่าผู้เรียนได้ฝึกเขียนตามได้ง่ายขึ้น เขียนสวยและเป็นระเบียบมากขึ้น

รูปที่ 5 การสร้างตารางคัดอักษรจีน

ที่มา : https://www.an2.net/zi/

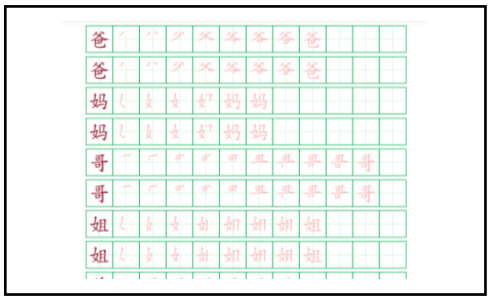

รูปที่ 6 ตารางสำเร็จรูป

ที่มา : https://www.an2.net/zi/

5. ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตแบบใหม่ (New normal) ทั้งผู้เรียนและผู้สอนต้องมีการปรับตัวครั้งใหญ่ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินไปได้ตามปกติ ผู้สอนจะต้องปรับตัวด้วยการออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งวางแผนการรับมือกับภาวะหยุดชะงักทางการศึกษา (Education Disruption) เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินไปได้ตามปกติและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งควรคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การเรียนรู้มีความราบรื่นและบรรลุตามวัตถุประสงค์

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะปฏิเสธไม่ได้ว่าว่าเทคโนโลยีมาเป็นส่วนสำคัญในชีวิตของทุกคน ทั้งผู้เรียนและผู้สอนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย แต่ยังมีผู้เรียนอีกจำนวนไม่น้อยในพื้นที่ห่างไกล ที่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศหรืออาจมีปัญหาทางด้านภาระค่าใช้จ่าย ทำให้พลาดการเรียนรู้ ดังนั้นผู้สอนควรมีการวางแผนการเรียนการสอนแบบออนไลน์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของผู้เรียนในการการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้นจึงต้องมีการปรับกระบวนทัศน์ของครูไทยจากกระบวนทัศน์เดิมที่ครูเป็นศูนย์กลาง (teacher-centered) เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child-centered) เน้นการบูรณาการ(integration) เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุด

6. เอกสารอ้างอิง

กิตติชัย สุธาสิโนบล. (2562). “หลักสูตรและการเรียนรู้แบบดิจิทัล”. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์.* 20(1), น. 200-211.

ขัณธ์ชัย อธิเกียรติ และคณะ. (2017). *การสอนแบบทันสมัยและเทคนิควิธีสอนแนวใหม่* [เว็บเพจ]. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก http://regis.skru.ac.th/RegisWeb/webpage/addnews/data/2017-07-24_078.pdf

จักรกฤษณ์ โพดาพล. (2020). *การจัดการเรียนรู้ออนไลน์: วิถีที่เป็นไปทางการศึกษา* [เว็บเพจ]. สืบค้นเมื่อ 2 มิถุนายน 2564, จาก https://slc.mbu.ac.th/article/28181

ทิศนา แขมมณี. (2543). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัทด่านสุทธาการพิมพ์.

ธัญญารัตน์ มะลาศร และคณะ. (2560). “การจัดเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย”. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า.* 4(3), น. 81-90.

นรรัชต์ ฝันเชียร. (2563). *ขั้นตอนการสอน 9 ขั้นของกาเย่* [เว็บเพจ]. สืบค้นเมื่อ 1 มิถุนายน 2564, จาก https://www.trueplookpanya.com/education/content/82909/-teamet-

นิคม ชัยขุนพล. (2560). “ลักษณะปฏิสัมพันธ์การสื่อสารจากพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมเครือข่ายออนไลน์ของคนไทย”. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ.* 27(2), น. 55-65.

นิภาพร กุลสมบูรณ์. (2563). *EDUCA Cafe EP.1 จีนปรับการเรียนการสอน สู้ Covid-19 อย่างไร* [เว็บเพจ]. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก https://www.youtube.com/watch?v=VNbhjqTPMTA

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). *การพัฒนาหลักสูตร สานต่อที่ท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: เซ็นเตอร์ ดิสคัฟเวอรี.

วิทยา วาโยและคณะ. (2563). “การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน”. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9.* 14(34), น. 285-298.

การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

THE ANALYSIS OF POTENTIAL AREAS FOR SUPPORTING OF URBANIZATION IN PHUTTHAMONTHON DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

ศุภฤกษ์ โออินทร์[1]* และพิชญ์สินี อินพาเพียร

Supharerk O-in[1]* and Phichsinee Inpapean

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยและลักษณะการขยายตัวของพื้นที่เมือง ช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2555 - 2562 และวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ รวมถึงสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญเพื่อทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง ผลการศึกษาพบว่า ในอำเภอพุทธมณฑลมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินช่วง พ.ศ. 2555 - 2562 ประเภทชุมชนและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้น 3.87 ตารางกิโลเมตรหรือคิดเป็นร้อยละ 22.50 ซึ่งลักษณะของเมืองจะขยายจากเขตศูนย์กลางเมือง บริเวณเทศบาลตำบลศาลายา ไปตามเส้นทางคมนาคมด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ สภาพที่ตั้ง การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมระบบถนนและระบบราง และปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ราคาที่ดิน การเป็นเมืองหลายบทบาท ประชากร และนโยบายจากภาครัฐ เป็นต้น และผลการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง พบว่าบริเวณด้านทิศตะวันออก ซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่โล่งว่าง พื้นที่รกร้าง และพื้นที่เกษตรกรรม เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการพัฒนาเมืองในระดับเหมาะสมมากและมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 10.28 และ ร้อยละ 2.04 ตามลำดับ เนื่องจากใกล้เขตศูนย์กลางเมือง ส่วนพื้นที่ที่มีศักยภาพในระดับเหมาะสมต่ำและต่ำที่สุดจะอยู่ไกลจากเขตศูนย์กลางเมืองและเส้นทางคมนาคมหลัก ส่วนใหญ่อยู่บริเวณด้านตะวันตกและทิศเหนือของพื้นที่

คำสำคัญ : ศักยภาพของพื้นที่, การขยายตัวของเมือง, การกลายเป็นเมือง

Abstract

This study aimed to study factors and the characteristics of urban area expansion and during 2012 - 2019 and analyze the potential of the area to support the expansion of the city In Phutthamonthon district, Nakhon Pathom Province. This study methods use geographic information system with potential surface analysis including interviews from experts to know the factors causing the expansion of the city. The study found that In Phutthamonthon district has land use characteristics during the year. 2012-2019, the type of community and buildings increased 3.87 square kilometers or 22.50 percent, which the characteristics of the city will expand from the urban center of Salaya subdistrict Municipality Along the

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

transportation routes in the east and south. The factors contributing to urban expansion can be divided into 2 groups: physical factors such as location, transportation network development, road system and rail system and socio-economic factors land price, urbanization, multiple roles, population and government policies. And the analysis of area potential to support urban expansion found that the east side which is now an open space wilderness and agricultural areas. the potential areas are suitable for urban development at the more and most potential levels for 10.28 percent and 2.04 percent, respectively, due to the proximity of the city center. The areas with optimal, low and lowest potential levels are far from the urban areas and major transport routes. Most of them are in the western and north of the area.

Keywords : Potential areas, Urban expansion, Urbanization

1. บทนำ

การขยายตัวของเมืองเป็นผลมาจากปัจจัยหลายด้านด้วยกันทั้งด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านวิถีชีวิต และสังคม หรือนโยบายจากภาครัฐ โดยเฉพาะด้านประชากรที่ปัจจุบันมีอัตราการอพยพจากพื้นที่ชนบทเข้าไปตั้งถิ่นฐานในเมืองสูงขึ้นอย่าง เช่น กรุงเทพมหานครที่มีปัจจัยหลายอย่างที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนทางเศรษฐกิจและ ให้ผลตอบแทนสูง ซึ่งส่งผลให้ความเจริญดังกล่าวได้พัฒนามายังพื้นที่ชานเมือง ทั้งนี้เมื่อมีประชากรและการลงทุนประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่มีจำนวนมากและหลากหลายเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดความต้องการในเรื่องของที่ดินและที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐในการลงทุนพัฒนาขยายโครงข่ายบริการพื้นฐานของเมือง ยิ่งส่งผลก่อให้เกิดการพัฒนาที่ดินในเขตชานเมือง เนื่องจากมีความสะดวกในการเข้าถึงและราคาที่ดินยังไม่สูงมากนัก เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนเกษตรกรรมมาเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น (พาริก เวาะแซ, 2553) ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) การขยายตัวของประชากรในเขตเมืองจะเป็นโอกาสในการกระจายความเจริญและยกระดับรายได้ของประชาชน ทั้งนี้การใช้ประโยชน์จากศักยภาพและภูมิสังคมเฉพาะของพื้นที่ และการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อเสริมจุดเด่นในระดับภาคและจังหวัดในการเป็นฐานการผลิตและบริการที่สำคัญโดยการพัฒนาเมือง ให้เป็นเมืองน่าอยู่และมีศักยภาพในการรองรับการค้าการลงทุน จะสามารถลดแรงกดดันจากการกระจุกตัวของการพัฒนาในกรุงเทพมหานครไปสู่ภูมิภาคได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่แต่ละแห่งล้วนมีความสัมพันธ์กับการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีต้นทุนทางศักยภาพไม่เท่ากัน บางแห่งเด่นเรื่องลักษณะของทำเลที่ตั้งที่อยู่พื้นที่ราบลุ่ม ไม่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยธรรมชาติ

อำเภอพุทธมณฑลมีพื้นที่ติดต่อทางตะวันตกของกรุงเทพมหานคร มีศักยภาพพื้นที่ด้านลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ทำเลที่ตั้งใกล้กับโครงข่ายคมนาคมที่สะดวก ทั้งทางบก ทางราง และทางน้ำ รวมถึงมีทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญจากแรงงานและผู้กำลังศึกษา ประกอบกับความพร้อมด้านระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการขั้นพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ส่งผลให้อำเภอพุทธมณฑลมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องระหว่างปี พ.ศ. 2555 - 2562 ถึงร้อยละ 10.72 และอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูง กลายเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของเมืองจากกรุงเทพมหานครให้กลายเป็นแหล่งที่พักอาศัยของประชากรที่อพยพจากชนบทเข้ามาทำงานในเมืองแบบเดินทางเช้าไป-เย็นกลับ

จากศักยภาพเชิงพื้นที่และการเติบโตทางเศรษฐกิจของอำเภอพุทธมณฑลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงและลักษณะการขยายตัวของเมือง รวมถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และวิเคราะห์พื้นที่เหมาะสมเพื่อรองรับการขยายตัวพื้นที่เมืองซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจเลือกพื้นที่ลงทุนธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ของผู้ประกอบการหรือเป็นแนวทางสนับสนุนการวางผังเมืองในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาปัจจัยและลักษณะการขยายตัวของเมืองช่วงระยะเวลาพ.ศ. 2555 - 2562 ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

2.2 วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดการขยายตัวของเมืองที่เกิดจากการพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์และเทคโนโลยีตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางสังคมต่าง ๆ ทำให้ชุมชนขยายตัวใหญ่ขึ้นจากชนบทกลายเป็นเมืองขนาดใหญ่ (ฉัตรชัย พงศ์ประยูร, 2536) มาวิเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์โดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic information System: GIS) มาช่วยในการวิเคราะห์หาพื้นที่เหมาะสมสำหรับรองรับการขยายตัวของเมืองด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ศักยภาพ

เชิงพื้นที่ (Potential Surface Analysis: PSA) ซึ่งเป็นวิธีการคำนวณการจัดลำดับความเหมาะสมของพื้นที่ ด้วยการกำหนดปัจจัย (Criteria) ต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาเมือง พิจารณาร่วมกับเกณฑ์การพิจารณาและค่าคะแนนต่าง ๆ ซึ่งผลการวิเคราะห์จะปรากฏค่าคะแนนรวมที่ทำให้เห็นถึงระดับศักยภาพหรือความเหมาะสมของพื้นที่

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากภาพดาวเทียม Landsat 8 Path 129 Row 50 ในปี พ.ศ. 2555 พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2562 ร่วมกับข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดินเพื่อตรวจสอบและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และมีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องปัจจัยและค่าน้ำหนักความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายตัวของเมือง จากนั้นวิเคราะห์พื้นที่ศักยภาพด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์โดยวิธีซ้อนทับข้อมูลแบบ Potential Surface Analysis (PSA) และจัดลำดับค่าศักยภาพของพื้นที่เป็น 5 ระดับ คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพมากที่สุด พื้นที่ที่มีศักยภาพมาก พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลาง พื้นที่ที่มีศักยภาพน้อย และพื้นที่ที่มีศักยภาพน้อยที่สุด สามารถสรุปกรอบแนวคิดได้ดังรูปที่ 1 ดังนี้

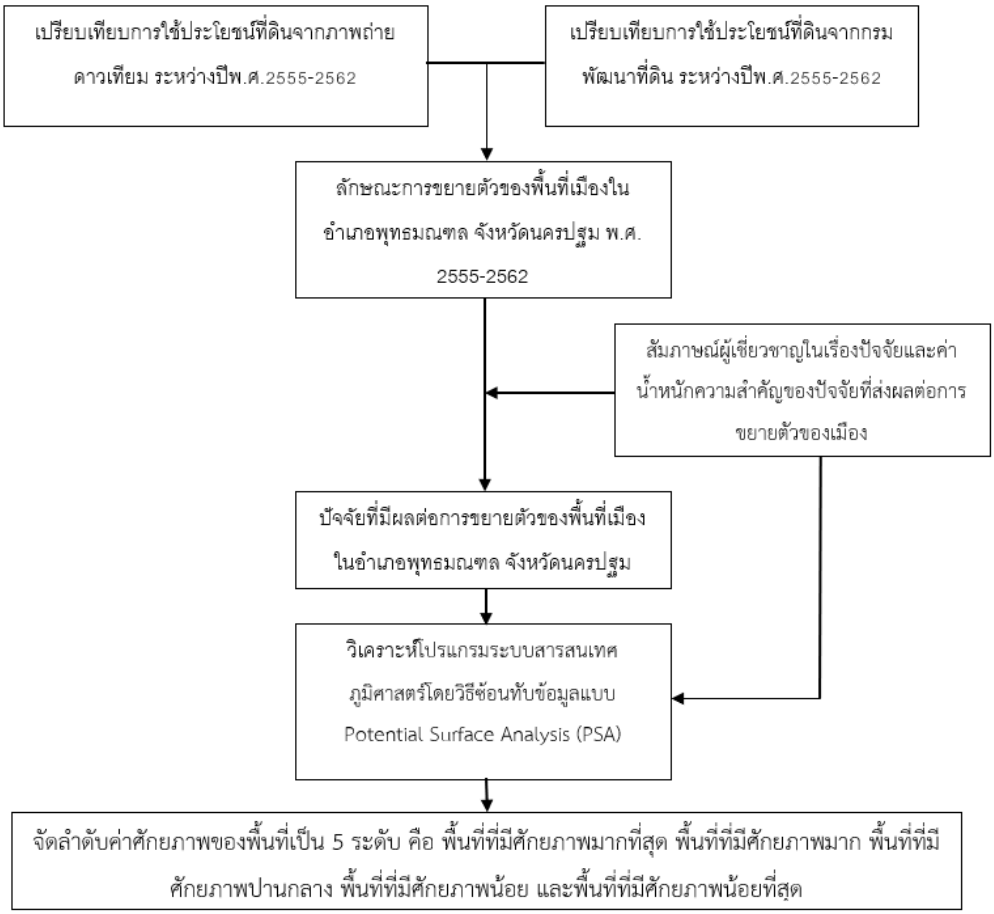

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

5. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาลักษณะการขยายตัวของเมืองช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2555 - 2562 ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมโดยการจากการสร้างฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ด้วยวิธีซ้อนทับพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินจากแปลภาพถ่ายดาวเทียมร่วมกับฐานข้อมูลภูมิสารสนเทศภูมิศาสตร์การใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดนครปฐม ในช่วงเวลา 3 ปี ได้แก่ พ.ศ. 2555 พ.ศ. 2558 และ พ.ศ. 2562 ซึ่งจำแนกประเภทการใช้ที่ดินออกเป็น 3 ประเภท คือ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่ประเภทอื่น ๆ และพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่น ๆ เป็นพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทชุมชนและสิ่งปลูกสร้างในอำเภอพุทธมณฑล ระหว่างปี พ.ศ. 2555 - 2562

ประเภทการใช้ที่ดิน	ขนาดพื้นที่ (ตร.กม.)			การเปลี่ยนแปลง (ตร.กม.)					
	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2555 - 2558	ร้อยละ	พ.ศ. 2558 - 2562	ร้อยละ	พ.ศ. 2555 - 2562	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	**18.80**	**21.16**	**23.03**	**2.36**	**12.55**	**1.87**	**8.84**	**4.23**	**22.50**
U1 ตัวเมืองและย่านการค้า	0.54	0.60	0.75	0.06	11.11	0.15	25.00	0.21	38.89
U2 หมู่บ้าน	5.86	7.02	8.20	1.16	19.80	1.18	16.81	2.34	39.93
U3 สถานที่ราชการ	8.79	9.53	9.77	0.74	8.42	0.24	2.52	0.98	11.15
U4 สถานีคมนาคม	1.02	1.02	1.05	0.00	0.00	0.03	2.94	0.03	2.94
U5 พื้นที่อุตสาหกรรม	1.10	1.48	1.67	0.38	34.55	0.19	12.84	0.57	51.82
U6 สิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ	1.49	1.51	1.59	0.02	1.34	0.08	5.30	0.10	6.71
พื้นที่เกษตรกรรม	**41.97**	**40.07**	**38.38**	-1.89	-4.51	-3.58	-4.21	-3.58	-8.54
พื้นที่แหล่งน้ำ	**2.74**	**2.60**	**2.54**	-0.14	-5.14	-0.20	-2.34	-0.20	-7.36
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	**4.00**	**3.68**	**3.56**	-0.32	-7.94	-0.44	-3.30	-0.44	-10.98
รวม	**67.51**	**67.51**	**67.51**						

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน, 2563

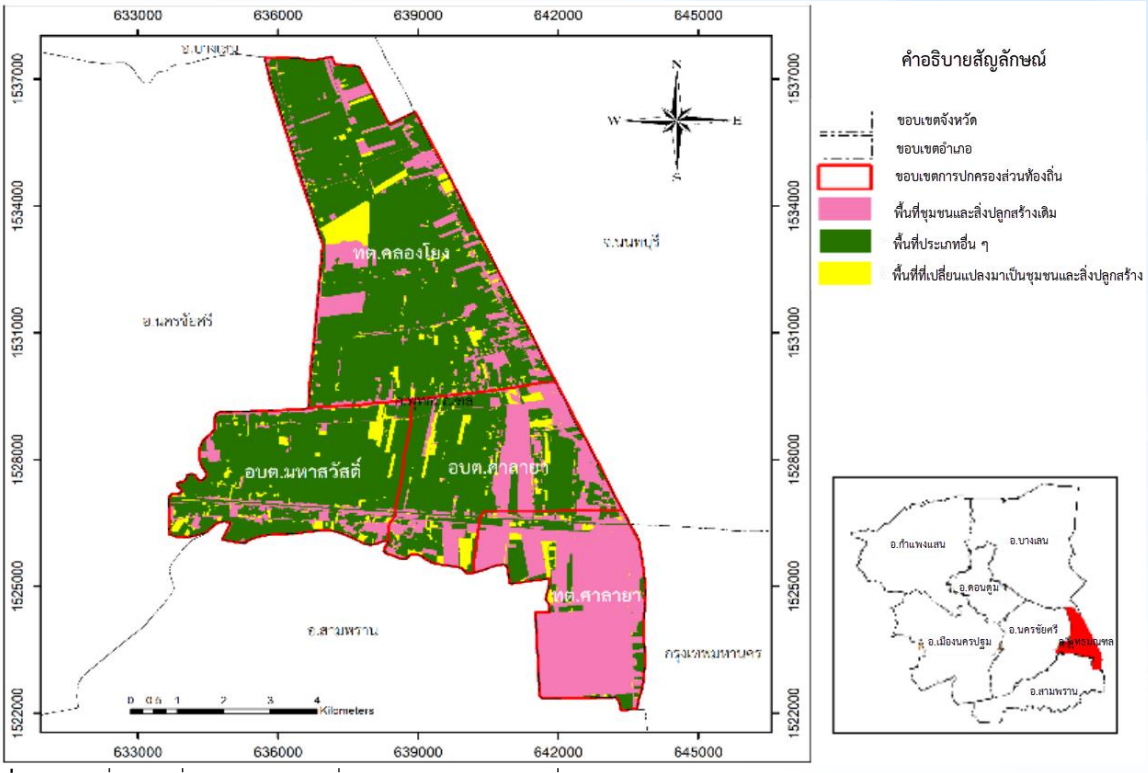

รูปที่ 2 แผนที่การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทชุมชนและสิ่งปลูกสร้างในอำเภอพุทธมณฑล ระหว่างปี พ.ศ. 2555 - 2562

จากตารางที่ 1 และรูปที่ 1 พบว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง (พื้นที่สีชมพู) พ.ศ. 2555-2562 นั้น มีการพื้นที่เพิ่มขึ้นจาก 18.80 ตารางกิโลเมตร เป็น 22.67 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 22.50 โดยการใช้ที่ดินประเภทหมู่บ้าน มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 39.93 ส่วนใหญ่พบบริเวณใกล้แนวเส้นทางคมนาคม โดยเฉพาะถนนทางหลวงชนบท นฐ.3004 และการใช้ที่ดินประเภทสถานีคมนาคม มีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 2.94 เพราะไม่มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่มากนัก ส่วนการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ (พื้นที่สีเขียว) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่โล่งว่าง พื้นที่รกร้างและพื้นที่เกษตรกรรม มีแนวโน้มของการใช้ที่ดินลดลงจาก 48.71 ตารางกิโลเมตร เป็น 44.48 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ -8.68 เนื่องจากถูกเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง ทั้งนี้ลักษณะการขยายตัวของเมืองจะขยายจากเขตศูนย์กลางเมือง (เทศบาลตำบลศาลายา) ไปตามเส้นทางคมนาคม โดยเฉพาะทางหลวงชนบทนฐ. 3004 ทางตะวันออกของเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายาและเทศบาลตำบลคลองโยง และทางหลวงชนบท นฐ.4006 ทางตอนใต้ขององค์การบริหารส่วนตำบลศาลายาและองค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสิ่งปลูกสร้างประเภทหมู่บ้าน อาคารพาณิชย์ และพื้นที่อุตสาหกรรม

จากการสัมภาษณ์นักผังเมืองชำนาญการ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครปฐม ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง (ณัฐชานันนท์ ชะลอเอกนิษฐ์, 2561) และศึกษางานจากเอกสาร งานวิจัย บทความ รายงานต่าง ๆ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยด้านกายภาพจะเป็นในลักษณะที่ตั้งของอำเภอเป็นพื้นที่ราบลุ่มและยังติดต่อกรุงเทพมหานคร รวมถึงที่ตั้งใกล้กับโครงข่ายคมนาคมที่สะดวก ทั้งทางบก ทางราง และทางน้ำ ซึ่งการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมระบบถนนและระบบรางในอนาคต ได้แก่ โครงการถนนเชื่อมต่อถนนนครอินทร์-ศาลายา การพัฒนาระบบทางหลวงพิเศษหมายเลข 81 (กรุงเทพมหานคร - กาญจนบุรี) หรือมอเตอร์เวย์สายบางใหญ่ – บ้าน โป่ง - กาญจนบุรี (มอเตอร์เวย์ฝั่งตะวันตก) โครงการทางหลวงสายวงแหวนรอบนอก

กรุงเทพมหานคร รอบที่ 3 และโครงการรถไฟฟ้าชานเมืองสายสีแดงอ่อน ส่วนด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ราคาที่ดิน การเป็นเมืองหลายบทบาท ประชากร และนโยบายจากภาครัฐ โดยราคาที่ดินสำหรับการศึกษานี้จะใช้ราคาประเมินทุนทรัพย์ที่ดินเป็นรายถนนจากกรมธนารักษ์ (2559) พบว่า บริเวณที่ดินใกล้ถนนสายหลักจะมีราคาประเมินที่ดินสูงกว่าถนนสายรองหรือถนนในซอย ซึ่งที่ดินใกล้ถนนสายหลักในอำเภอพุทธมณฑล เช่น ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ถนนปิ่นเกล้า - นครชัยศรี ถนนพุทธมณฑลสาย 5 ถนนอุทยาน ถนนศาลายา เป็นต้น มีราคาประมาณ 20,000 - 35,000 บาท/ตารางวา ส่วนเรื่องบทบาทของเมืองที่มีอยู่หลายบทบาท ได้แก่ ด้านศาสนา เพราะมีพุทธมณฑลเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา ด้านการศึกษา เพราะมีสถานบันการศึกษามากมาย โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษาที่มีจำนวน 9 แหล่ง ด้านแหล่งพักผ่อน เพราะใกล้สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยเฉพาะศูนย์การค้าหลายแห่ง เช่น เซ็นทรัลศาลายา เดอะมอลล์ศาลายา ไชน่าทาวน์ เทสโก้โลตัส โฮมโปร โกลบอลเฮ้าส์ แมคโคร เป็นต้น และด้านการท่องเที่ยวเพราะมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเชิงศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ในส่วนประชากร อำเภอพุทธมณฑล มีจำนวนประชากรและจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นค่อนข้างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาระหว่าง พ.ศ. 2552 - 2562 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10.72 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด และเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.12 ของจำนวนครัวเรือนทั้งจังหวัด ตลอดจนนโยบายจากภาครัฐ ได้แก่ การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการบริหารธุรกิจและพาณิชย์ ศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ ศูนย์บริการด้านสุขภาพการศึกษาและเมืองที่อยู่อาศัย รวมถึงยกระดับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรมให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานในทุกด้าน

ส่วนการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ด้วยวิธี Potential Surface Analysis (PSA) โดยการนำข้อมูลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองจากผู้เชี่ยวชาญและเอกสารที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับการกำหนดกลุ่มปัจจัยสำคัญและค่าถ่วงน้ำหนัก ซึ่งมีทั้งหมด 16 ปัจจัยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ปัจจัยที่ต้องกันออกหรือมีข้อจำกัดในการพัฒนา ปัจจัยกายภาพ ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยด้านพื้นที่เสี่ยงภัยและมลภาวะ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลมากจะมีค่าน้ำหนักประจำกลุ่ม คือ 12.5 คะแนน ได้แก่ ที่ตั้งสถานีรถไฟ ระยะห่างจากถนนสายประธานหรือสายหลัก และพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก ปัจจัยที่มีอิทธิพลปานกลางมีค่าน้ำหนักประจำกลุ่ม คือ 7.5 ได้แก่ ขอบเขตการปกครอง พื้นที่เมือง ระยะห่างจากทางน้ำและแหล่งน้ำผิวดิน ระยะห่างจากถนนสายรองหรือสายท้องถิ่น และระยะห่างจากโรงงานอุตสาหกรรม และปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยมีค่าน้ำหนักประจำกลุ่ม 5 คะแนน คือ ที่ตั้งสถานศึกษา สถานพยาบาล สถานีตำรวจและสถานีดับเพลิง (ความปลอดภัย) ที่ทำการไปรษณีย์ และร้านค้าหรือตลาด ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 การกำหนดค่าคะแนนปัจจัย

กลุ่ม	ปัจจัย	ค่าถ่วงน้ำหนัก	ระดับคะแนน			
			มาก (5)	ปานกลาง (3)	น้อย (1)	ไม่เหมาะสม (0)
1.ปัจจัยที่ต้องกันออก/มีข้อจำกัดในการพัฒนา	พื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่เมืองเดิม			พื้นที่กันออก		
2.ปัจจัยด้านกายภาพ	ขอบเขตการปกครอง พื้นที่เมือง ระยะห่างจากทางน้ำและแหล่งน้ำผิวดิน	7.5 7.5 7.5	ในเขตเทศบาล < 300 ม. > 1,000 ม.	 300-1,500 ม. 500 – 1,000 ม.	 > 1,500 ม. < 500 ม.	นอกเขตเทศบาล

ตารางที่ 2 การกำหนดค่าคะแนนปัจจัย (ต่อ)

กลุ่ม	ปัจจัย	ค่าถ่วงน้ำหนัก	ระดับคะแนน			
			มาก (5)	ปานกลาง (3)	น้อย (1)	ไม่เหมาะสม (0)
3.ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน	สถานีรถไฟ	12.5	< 500 ม.	500 – 5,000 ม.	> 5,000 ม.	
	ถนนสายประธาน/สายหลัก	12.5	< 500 ม.	500 – 2,000 ม.	> 2,000 ม.	
	ถนนสายรอง/สายท้องถิ่น	7.5	< 500 ม.	500 -1,000 ม.	> 1,000 ม.	
	สถานศึกษา	5	< 500 ม.	500 – 2,000 ม.	> 2,000 ม.	
	สถานพยาบาล	5	< 1,600 ม.	1,600 - 2,000 ม.	> 2,000 ม.	
	สถานีตำรวจ	5	< 1,600 ม.	1,600 – 5,000 ม.	> 5,000 ม.	
	ที่ทำการไปรษณีย์/ศูนย์ขนส่งเอกชน	5	< 1,600 ม.	1,600 -2,000 ม.	> 2,000 ม.	
	ตลาด/ร้านค้าส่ง	5	< 150	150 300 ม.	> 300 ม.	
4.ปัจจัยด้านพื้นที่เสี่ยงภัยและมลภาวะ	พื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก	12.5	นอกพื้นที่เสี่ยงภัย			ในพื้นที่เสี่ยงภัย
	โรงงานอุตสาหกรรม	7.5	> 3,000 ม.	1,500 – 3,000 ม.	< 1,500 ม.	

ที่มา : จากการประเมินค่าคะแนนปัจจัยจากผู้เชี่ยวชาญ

จากกระบวนการวิเคราะห์พบว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการขยายตัวของเมืองในระดับน้อยที่สุด (สีเขียวเข้ม) มีพื้นที่ 0.99 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 1.49 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการขยายตัวของเมืองในระดับน้อย (สีเขียวอ่อน) มีพื้นที่ 10.69 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 16.04 ของพื้นที่ทั้งหมด ส่วนใหญ่ปรากฏอยู่บริเวณฝั่งตะวันตก ตอนกลางและตอนบนของอำเภอ โดยเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและบางส่วนอยู่ใกล้เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลจากเส้นทางคมนาคมหลัก พื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการขยายตัวของเมืองในระดับปานกลาง (สีเหลือง) มีพื้นที่ 20.01 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 30.02 ของพื้นที่ทั้งหมด จะปรากฏอยู่บริเวณตอนกลางของอำเภอค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการขยายตัวของเมืองในระดับมาก (สีส้ม) มีพื้นที่ 6.85 ตารางกิโลเมตร คิดเปนร้อยละ 10.28 ของพื้นที่ทั้งหมด และพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสมต่อการขยายตัวของเมืองในระดับมากที่สุด (สีแดง) มีพื้นที่ 1.36 ตารางกิโลเมตร คิดเปนร้อยละ 2.04 ส่วนใหญ่จะปรากฏบริเวณเขตเทศบาลตำบลศาลายา ซึ่งใกล้ชุมชนเมืองเดิม และพื้นที่ใกล้เคียงโดยขนานไปตามแนวถนนทางหลวงชนบท นฐ. 3004 และทางหลวงชนบท นฐ. 4006 เพราะมีความสะดวกในการเข้าถึง และมีสถานที่สำคัญของชุมชน ได้แก่ โรงเรียน สถานพยาบาล สถานีตำรวจ และร้านค้าเป็นต้น นอกจากนั้นยังมีพื้นที่ที่ถูกกันออก เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการขยายตัวของเมือง ได้แก่ พื้นที่แหล่งน้ำ พื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พื้นที่เมืองเดิม เป็นต้น มีพื้นที่ประมาณ 26.76 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 40.14 ของพื้นที่ทั้งหมด ดังตารางที่ 3 และรูปที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

พื้นที่	พื้นที่ (ตร.กม.)												
	เหมาะสมมากที่สุด	ร้อยละ	เหมาะสมมาก	ร้อยละ	เหมาะสมปานกลาง	ร้อยละ	เหมาะสมน้อย	ร้อยละ	เหมาะสมน้อยที่สุด	ร้อยละ	ไม่เหมาะสม	ร้อยละ	รวม
เทศบาลตำบลศาลายา	1.26	1.86	0.24	0.36	-	-	-	-	-	-	9.62	14.25	**11.12**
เทศบาลตำบลคลองโยง	-	-	3.53	5.23	10.15	15.04	4.41	6.53	0.19	0.28	10.55	15.63	**28.83**
องค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา	0.12	0.18	2.98	4.41	6.10	9.03	1.65	2.44	0.32	0.48	5.70	8.44	**16.86**
องค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์	-	-	0.19	0.28	4.02	5.95	4.77	7.07	0.49	0.72	1.23	1.82	**10.70**
รวม	**1.38**	**2.04**	**6.94**	**10.28**	**20.27**	**30.02**	**10.83**	**16.04**	**1.00**	**1.48**	**27.10**	**40.14**	**67.51**

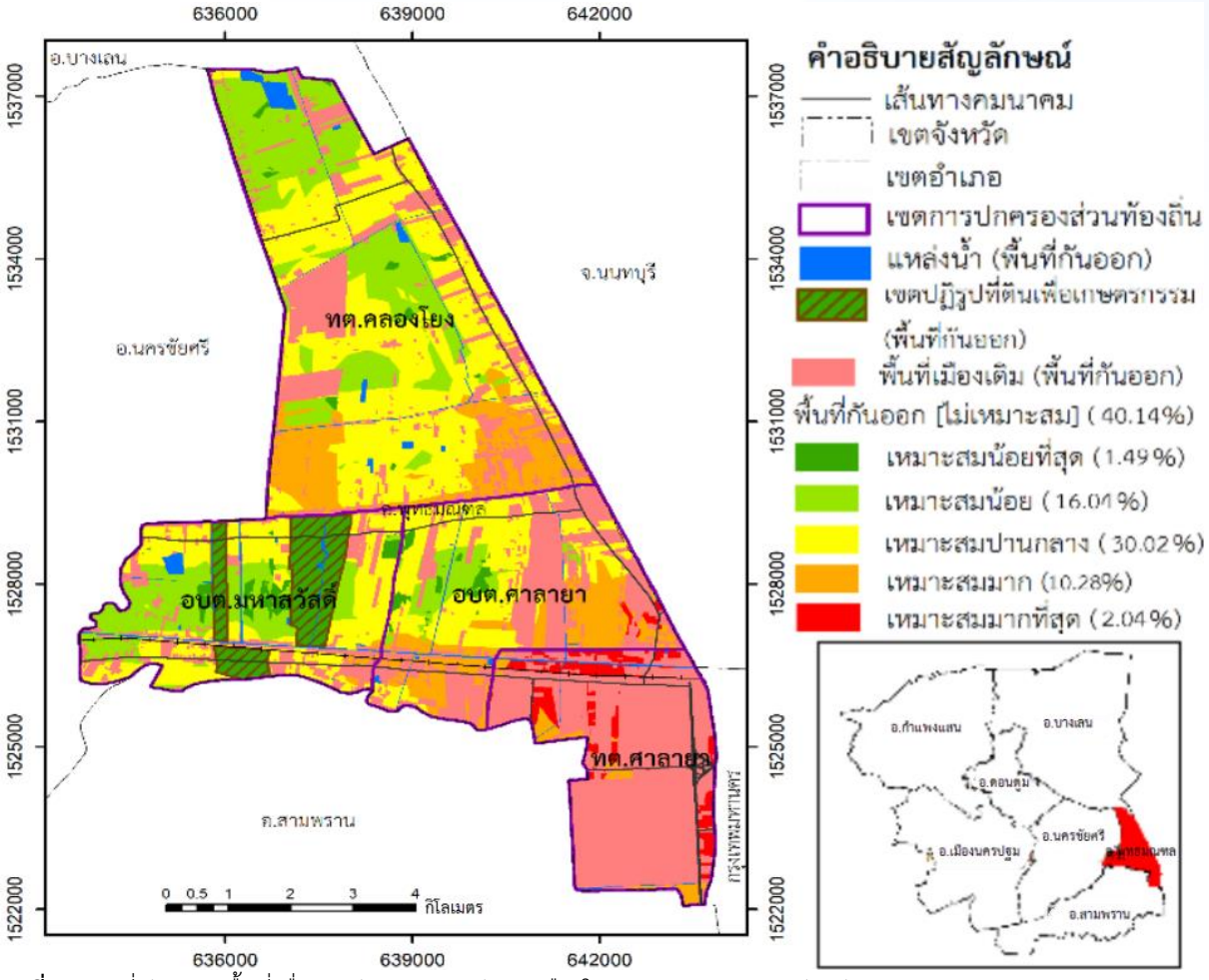

รูปที่ 3 แผนที่ศักยภาพพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าในช่วง พ.ศ. 2555 - 2562 ในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทชุมชนและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นตลอดเวลา โดยเพิ่มจาก พ.ศ. 2555 - 2562 ถึงร้อยละ 22.50 ซึ่งส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงมาจากพื้นที่โล่งว่าง พื้นที่รกร้าง และพื้นที่เกษตรกรรม การใช้ที่ดินประเภทนี้มีลักษณะสอดคล้องทฤษฎีเสี้ยว (Sector Theory) ของโฮเมอร์ ฮอยต์ (Homer Hoyt) ที่กล่าวถึงการขยายตัวของเมืองขึ้นอยู่กับความแตกต่างของอัตราค่าเช่าที่ดินที่สูงสุด เนื่องจากการเข้าถึงพื้นที่สามารถทำได้โดยง่ายและสะดวก กิจกรรมที่ปรากฏในบริเวณนี้จะเป็นกิจกรรมด้านธุรกิจและบริการที่สำคัญ นั่นคือ บริเวณเขตเทศบาลตำบลศาลายาที่เป็นแหล่งศูนย์กลางการค้า การศึกษา และสถานที่ราชการ ทำให้การขยายตัวของเมืองลักษณะแนวราบมีไม่มากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุติมา กิตติอภินันท์ (2558) เนื่องจากประชากรอาศัยหนาแน่นและพื้นที่บางบริเวณมีข้อจำกัด ส่งผลให้ชุมชนบริเวณใกล้เคียงมีการขยายตัวในทางดิ่ง โดยมีรูปแบบสิ่งปลูกสร้างแตกต่างไปตามความต้องการของประชากรในบริเวณนั้น

ในส่วนการศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง พบว่า สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ สภาพที่ตั้ง การพัฒนาโครงข่ายคมนาคมระบบถนนและระบบราง และปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ราคาที่ดิน การเป็นเมืองหลายบทบาท ประชากร และนโยบายจากภาครัฐ ซึ่งบางปัจจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชานน กิติโสภากุล (2557) และงานของ กีรติ สงเอียด (2555) ที่ว่าการพัฒนาระบบถนนทำให้การเข้าถึงพื้นที่สะดวกรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นตามแนวถนนอย่างเห็นได้ชัด ตลอดจนการเพิ่มขึ้นของประชากร โดยเฉพาะวัยแรงงานและผู้เล่าเรียน ทำให้มีความต้องการพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยมากขึ้น

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง พบว่า พื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการขยายตัวของชุมชนในระดับมากและมากที่สุด คือบริเวณในเขตเทศบาลตำบลศาลายา องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาบริเวณด้านตะวันออกและเขตเทศบาลตำบลคลองโยงด้านล่างฝั่งตะวันออกและตะวันตก ซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่โล่งว่าง และพื้นที่รกร้าง นับว่ามีศักยภาพเหมาะสมต่อการขยายตัวของชุมชนเนื่องจากอยู่ใกล้กับพื้นที่ชุมชนเดิม คือ เขตเทศบาลตำบลศาลายา ซึ่งเป็นศูนย์กลางด้านการบริหารราชการและการปกครอง ศูนย์กลางการศึกษา ที่มีความพร้อมด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต การเข้าถึงพื้นที่และการบริการเป็นไปอย่างสะดวกสบายกว่าพื้นที่โดยรอบ จึงเป็นปัจจัยดึงดูดให้ประชากรเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวลักษณ์ นาคยา (2554) ที่ว่าพื้นที่พัฒนาแล้วนั้นจะมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นพื้นที่เมือง ส่วนพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการขยายตัวของชุมชนในระดับต่ำและต่ำที่สุด พบว่าส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ไกลจากเขตศูนย์กลางเมืองและเส้นทางคมนาคมหลัก รวมถึงอยู่ใกล้กับเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเขตพื้นที่ชนบทและเกษตรกรรมตามผังเมืองรวมเมืองพุทธมณฑล พ.ศ. 2558 ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลคลองโยง เขตองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา และเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมหาสวัสดิ์ นอกจากนี้การมีสิ่งปลูกสร้างรูปแบบต่าง ๆ กระจายตัวในพื้นที่ดังกล่าว เช่น บ้านเรือน พื้นที่อุตสาหกรรม สถานที่ราชการบางส่วน เป็นต้น ควรมีมาตรการเพื่อจัดการพื้นที่ให้มีความเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในอนาคต เช่น การบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรมชั้นดี ปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษ เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของเมือง เพื่อเตรียมแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วย และในการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง อาจนำปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการขยายตัวมาพิจารณา ได้แก่ พื้นที่สงวนหรือพื้นที่อนุรักษ์ ความลาดชันของพื้นที่ พื้นที่บ่อบำบัดน้ำเสีย / กำจัดขยะ แหล่งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ปัจจัยด้านกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองถูกต้องมากขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

กรมธนารักษ์. (2559). *ราคาประเมินที่ดิน*. สืบค้นจาก http://www.treasury.go.th/ewt_news.php?nid==18310&filename=price_thing

กีรติ สงเอียด. (2555). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเขตชานเมือง : กรณีศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม. สืบค้นจาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=91&RecId=57691&obj_id=361021&showmenu=no&userid=0

ชานน กิติโสภากุล. (2557). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินตามแนวรถไฟฟ้าที่ทำให้เกิดการพัฒนาเต็มศักยภาพตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง. สืบค้นจาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=90&RecId=22290&obj_id=45320&showmenu=no&userid=0

ชุติมา กิตติอภินันท์. (2558). *ผลกระทบของกายขยายตัวของเมืองในแนวดิ่ง กรณีศึกษาเขตเทศบาลนครนครปฐม*. (รายงานวิจัยปริญญาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะอักษรศาสตร์, ภาควิชาภูมิศาสตร์.

ณัฐชานันนท์ ชลอเอกนิษฐ์. นักผังเมืองชำนาญการ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดนครปฐม. (31 มกราคม 2561). (สัมภาษณ์).

พาริก เวาะแซ. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขยายตัวของประชากรในพื้นที่รับน้ำฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, สาขาวิชาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม. สืบค้นจาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=91&RecId=43718&obj_id=344521&showmenu=no&userid=0

สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564*. สืบค้นจาก www.nesdb.go.th/download/plan12/สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังแห่งชาติฉบับที่12.pdf

สุวลักษณ์ นาคยา. (2554). *การประยุกต์ใช้ข้อมูลจากดาวเทียมและการวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่เพื่อการขยายตัวของเมืองในเขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการวางผังเมืองและสภาพแวดล้อม

การประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อศึกษาตำแหน่งที่ตั้งและการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกรและนำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ตในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

APPLICATION OF GEO-INFORMATICS TECHNOLOGY TO STUDY THE LOCATION AND DISTRIBUTION OF PHARMACY AND PRESENT MAPS VIA THE INTERNET IN KHAO RUP CHANG AND BO YANG AMPHOE MUEANG SONGKHLA PROVINCE

ปภาวดี แสงมาก[1], ธนัย ตันวานิช[2] และอติวิชญ์ มิตรงาม[3]*

Papawadee Saengmak[1], Thanai Tanwanich[2] and Atiwit Mitngam[3]*

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ 1.เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและแผนที่ของร้านขายยาเภสัชกรในตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 2.เพื่อศึกษาการกระจายตัวของร้านขายยา 3.จัดทำเว็บไซต์นำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ต ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ในการจัดเก็บฐานข้อมูลของตำแหน่งร้านขายยาและจัดทำแผนที่ฐานข้อมูลของร้านขายยา จากนั้นนำฐานข้อมูลมาวิเคราะห์การกระจายตัวของร้านขายยาและทำการนำฐานข้อมูลมาสร้างเว็บแอปพลิเคชันโดยเลือกใช้เป็นเว็บแอปพลิเคชัน ArcGIS online ในการนำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ต

ผลการศึกษา พบว่า การจัดทำฐานข้อมูลและแผนที่ฐานข้อมูลของร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีร้านขายยาโดยเภสัชกรทั้งหมด 41 ร้าน แบ่งออกเป็นตำบลเขารูปช้างมี 17 ร้าน และตำบลบ่อยางมี 24 ร้าน จากนั้นศึกษาการกระจายตัวของร้านขายยา ผลการวิเคราะห์ พบว่า รูปแบบการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัช นั้นมีรูปแบบการกระจายแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) มีค่าดัชนี (Nearest Neighbor Ratio) เท่ากับ 0.564225 และได้ค่า (z-score) เท่ากับ >2.58 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการกระจายตัวของร้านขายยาส่วนใหญ่จะอยู่ที่บริเวณถนนสายหลัก ถนนสามารถเข้าถึงทุกร้านหรืออยู่บริเวณที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและมีมากในชุมชนเมืองหรือตัวเมืองหลัก และนำฐานข้อมูลจัดทำเว็บแอปพลิเคชัน โดยใช้ ArcGIS online ผู้วิจัยได้ทำการดึงฟังก์ชันที่ใช้ในการทำงานแสดงบนเว็บแอปพลิเคชันแผนที่ร้านขายยา ได้แก่ การซูมเข้าซูมออกบนแผนที่ หน้าหลัก ตำแหน่งปัจจุบัน คำอธิบาย ชั้นข้อมูล แกลเลอรี่แผนที่ฐาน ตารางข้อมูลคุณลักษณะ ทิศทาง พิมพ์ แบ่งปัน มุมมองของแผนที่ การแสดงผลเต็มจอและฟังก์ชันการค้นหา เพื่อให้เว็บแอปพลิเคชันตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งานในยุคปัจจุบันได้มากที่สุด

คำสำคัญ : ร้านขายยา, การกระจายตัว, นำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ต

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2 - 3] อาจารย์ประจำหลักสูตรภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: remember_nice@hotmail.com

Abstract

The objectives of this study are 1. To produce a database of all pharmacies and their locations in the regions of Khao Rup Chang Bo Yang sub-district,Mueang Songkhla district, Songkhla, Thailand. 2. To study the distribution of the pharmacies within those districts using an ArcGIS Online web application. This Geographic Information System is used to observe the pharmacies locations and create an online map based on the information.

After surveying the area of Khao Rup Chang and Bo Yang sub-district, Mueang Songkhla district, Songkhla, Thailand, the researchers found 41 pharmacies; 17 pharmacies in Khao Rup Chang and 24 pharmacies in Bo Yang. The result of this study shows that the distribution of the pharmacies in Khao Rup Chang and Bo Yang Sub-district is a Clustered Distribution with 0.564225 the the Nearest Neighbor Ratio and >2.58 the z-score. The majority of the pharmacies are located on the main roads within commercial districts in many urban areas. The researchers use the database from ArcGIS Online to create the web application, which contains many functions; such as Zoom Slider, Home Button, My Location, Legend, Basemap Gallery, Attribute Table, Directions, Print, Share, Overview Map, Full Screen and Search.

Keywords : Pharmacy, Distribution, Presentation of Online Map

1. บทนำ

ร้านยาเป็นหน่วยหนึ่งของระบบสุขภาพที่อยู่ใกล้ชิดประชาชน ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ด้านการกระจายยาเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญเปรียบเสมือนเป็น “ที่พึ่งด้านสุขภาพของชุมชน” เป็นทางเลือกหนึ่งของประชาชนในการใช้บริการเมื่อมีอาการหรือเจ็บป่วยเบื้องต้น (common illness) นอกจากนี้ ร้านยายังเป็นแหล่งที่สามารถให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพตนเอง การแนะนำและส่งต่อไปยังแพทย์ผู้เชี่ยวชาญตามความเหมาะสม ประเทศไทยมีร้านยาจำนวนมากและกระจายในเขตต่าง ๆ ทั่วประเทศ เป็นส่วนหนึ่งของระบบสาธารณสุข ส่วนใหญ่ร้านยาจะเปิดบริการช่วงเวลายาวและเปิดทุกวัน ยกเว้นบางร้านอาจเลือกปิดเป็นบางวัน ประชาชนจึงเข้าถึงบริการได้ง่าย (สำนักงานรับรองร้านยาคุณภาพ, ม.ป.ป.)

ร้านขายยาในปัจจุบันนั้นนอกเหนือจากการจำหน่ายยาแล้วร้านขายยาแล้ว ยังเป็นแหล่งที่สามารถให้คำแนะนำในการดูแลสุขภาพตลอดจนการแนะนำและส่งต่อไปยังแพทย์ผู้เชี่ยวชาญตามความเหมาะสม ดังนั้น เพื่อให้ร้านขายยาสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคหรือผู้ป่วยทางสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ได้ร่วมมือกับสภาเภสัชรมในการพัฒนาร้านขายยาให้ได้คุณภาพ ตลอดจนเป็นการเตรียมความพร้อมให้ร้านขายยาสามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งในระบบการสร้างหลักประกันสุขภาพแก่ประชาชนได้ จึงได้มีการจัดทำมาตรฐานร้านขายยาขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานร้านขายยาในประเทศไทยให้เทียบเท่าระดับสากล ทั้งนี้โดยมีความมุ่งหมายที่สำคัญในการพัฒนาร้านขายยาให้สามารถเป็นหน่วยบริการหนึ่งในเครือข่าย ระบบบริการสุขภาพขั้นปฐมภูมิที่ผ่านมาร้านขายยามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและมีรูปแบบการให้บริการที่หลากหลายแตกต่างกันมากขึ้น ไม่ว่าจะพิจารณาจากทำเลที่ตั้ง การตกแต่งร้าน ราคายา การมีเภสัชกรอยู่ปฏิบัติหน้าที่และความแตกต่างของคุณภาพการบริการของร้านขายยา ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่สาธารณชนให้ความสนใจในปัจจุบัน จากการที่ผู้บริโภคมีพฤติกรรมนิยมซื้อยาทานเองทำให้ร้านขายยาเป็นทางเลือกแรก ๆ ของประชาชนที่นิยมใช้บริการเมื่อเจ็บป่วยเบื้องต้นและสามารถหาซื้อยามารับประทานได้โดยสะดวกจากบรรดาร้านค้าและร้านขายยาที่มีอยู่ทั่วทุกพื้นที่ทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและจังหวัด (อานนท์ ศรีพงษ์, 2556)

จังหวัดสงขลาเองเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันในเขตเทศบาลมีประชากรประมาณ 42,942 คน (เทศบาลเมืองเขารูปช้าง, 2560) และส่วนตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา นั้นเป็นหนึ่งในอำเภอเมืองของจังหวัดสงขลาและเป็นพื้นที่ชุมชนเมือง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัด เป็นตำบลที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญและเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสงขลาอยู่เป็นจำนวนมาก (เทศบาลนครสงขลา, 2562) จึงมีผู้คนจากด้านนอกและในตำบลที่อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและผู้คนส่วนใหญ่เมื่อไม่สบายก็มักจะเลือกที่จะไปซื้อยามารับประทานเอง ดังนั้นร้านขายยาซึ่งเป็นสถานบริการสาธารณสุขของภาคเอกชนที่ใกล้ชิดกับผู้บริโภคมากที่สุด

งานวิจัยชิ้นนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและแผนที่ของร้านขายยาเภสัชกร ศึกษาการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกรและนำเสนอแผนที่ร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผ่านทางอินเตอร์เน็ต เพื่อประโยชน์แก่บุคคลโดยทั่วไปที่ต้องการค้นหาร้านขายยาที่ตั้งอยู่ใกล้กับบริเวณที่อยู่อาศัยและผู้ประกอบการที่ต้องการประกอบกิจการร้านขายยา อีกทั้งยังเป็นการอัพเดตข้อมูลและแหล่งที่ตั้งของร้านขายยาอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและแผนที่ของร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2.2 เพื่อศึกษาการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2.3 เพื่อจัดทำเว็บไซต์นำเสนอแผนที่ร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาผ่านทางอินเตอร์เน็ต

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อศึกษาตำแหน่งที่ตั้งและการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกรและนำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ตในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 ธุรกิจร้านขายยา

ร้านขายยา / ร้านยา เป็นหน่วยบริการทางสาธารณสุขหน่วยหนึ่งที่ช่วยในการให้คำปรึกษาเรื่องยากับผู้ที่ไม่รู้หรือผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วยเบื้องต้น ร้านขายยาเป็นธุรกิจบริการที่มีกฎหมายควบคุม การเปิดให้บริการต้องขอใบอนุญาตขายยา ซึ่งผู้ขอใบอนุญาตจะต้องมีเภสัชกรที่มีใบประกอบโรคศิลปะเป็นผู้มีหน้าที่ปฏิบัติการ ปัจจุบันมีการกำหนดมาตรฐานร้านยาโดยสภาเภสัชกรเป็นผู้กำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งจะแบ่งประเภทของร้านขายยาออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ร้านขายยาแผนปัจจุบัน (ข.ย.1) ขายยาอันตราย หรือ ยาควบคุมพิเศษบางประเภทที่อนุญาตให้เภสัชกรร้านยาขายได้ ซึ่งยาควบคุมพิเศษต้องมีใบสั่งแพทย์ เช่น ยาไวอากร้า (Viagra) เป็นต้น แต่ยาควบคุมพิเศษบางประเภทก็ห้ามขายในร้านยาประเภทนี้ เช่น ยานอนหลับบางประเภทหรือยาสเตียรอยด์ บางประเภท เช่น ยาเพรดนิโซโลน ทั้งนี้ ร้านยาประเภทนี้ “ต้องมีเภสัช” ควบคุมร้าน

2) ร้านขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจุเสร็จ ที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ (ข.ย.2) ยาเหล่านี้ไม่ต้องใช้ ใบสั่งแพทย์และ “ไม่ต้องมีเภสัชกร” ควบคุมร้าน

3) ร้านขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจุเสร็จ สำหรับสัตว์ (ข.ย.3) ควบคุมการขายโดยเภสัช หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์ชั้น 1 หรือชั้น 2 ประจำอยู่ตลอดเวลาที่เปิดทำการ การซื้อยาไม่ต้องใช้ใบสั่งยาของสัตวแพทย์ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยะลา, มปป)

3.2 แนวคิดทฤษฎีและความสำคัญของพฤติกรรมผู้บริโภค

ทันฑิกา เดชะศิริ (2550) อ้างอิงใน ชูชาติ เตชะโพธิวรคุณ (2559) กล่าวถึง แนวคิดการวัดการกระจายไว้ในทิศทางเดียวกันว่าเป็นการวัดการกระจายของสิ่งต่างๆ ในพื้นที่ โดยลักษณะการกระจายของสิ่งต่าง ๆ บนพื้นโลกพิจารณาจากการกระจายใน 2 ลักษณะ คือ ความหนาแน่น (Dense) และการกระจาย (Sperse) โดยนำวิธีการทางคณิตศาสตร์และสถิติมาใช้อธิบายลักษณะการกระจายตัวหรือการรวมตัวของสิ่งต่าง ๆ ทำให้มีความถูกต้องมากขึ้น โดยลักษณะการกระจายพื้นฐานมี 3 ประการ

1) การกระจายที่เป็นระบบและระเบียบ (Uniform distribution) โดยที่ระยะห่างจากจุดหนึ่งกับจุดข้างเคียงที่อยู่ใกล้ที่สุดของทุกจุดที่ทำการศึกษาจะมีระยะโดยประมาณเท่ากัน

2) การกระจายแบบทั่วไป (random distribution) จุดต่าง ๆ จะกระจายอยู่โดยทั่วไปในพื้นที่ศึกษา

3) การกระจายแบบเป็นกลุ่มก้อน (clustered distribution) โดยที่ระยะห่างระหว่างจุดใดหนึ่งกับจุดอื่นข้างเคียงค่อนข้างสั้นและที่อาจพบได้ คือ พื้นที่ส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนใหญ่ของพื้นที่ศึกษาจะไม่มีจุดปรากฏอยู่เลย

3.3 ArcGIS Online

ArcGIS Online คือโปรแกรมที่สามารถสร้างแผนที่แบบอินเทอร์แอคทีฟบนเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่สามารถแบ่งปันข้อมูลแผนที่ให้กับทุกคนได้ โดยการรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ในองค์กร ข้อมูลของ Esri และข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ เข้าด้วยกัน โดยมีเนื้อหา รูปแบบและแอพพลิเคชันพร้อมใช้งานได้ทันที ซึ่งสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะใช้ผ่านอุปกรณ์แบบใดก็ตาม เช่น เดสก์ท็อป บราวเซอร์ สมาร์ทโฟนหรือแท็ปเล็ต เนื่องจากมีรูปแบบการทำงานแบบ Public Cloud (ESRI Thailand, 2560)

3.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กฤษณ์ ศรสุวรรณ และชุติพนธ์ ศรีสวัสดิ์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบการค้นหาร้านอาหารบนแผนที่ออนไลน์บริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนทะเลแก้ว) ผลการศึกษาพบว่า บริเวณรอบมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามนั้น มีร้านอาหารอยู่จำนวน 40 ร้าน โดยผู้วิจัยได้พัฒนาระบบการเก็บข้อมูลของร้านอาหารด้วยระบบฐานข้อมูล MySQL ซึ่งประกอบไป ด้วยรายละเอียดของร้านอาหารคือ ชื่อร้านอาหาร ประเภทของอาหาร เวลาปิด-เปิดของทางร้าน หมายเลขโทรศัพท์ ภาพถ่ายร้านอาหารและได้ดำเนินการพัฒนาระบบด้วยภาษา PHP โดยให้แสดงผลตำแหน่งของร้านอาหารด้วย Google Map และนำหลักการของ Responsive Web Design มาใช้เพื่อนำเสนอเนื้อหาบนอุปกรณ์ที่แตกต่างกัน

ชูชาติ เตชะโพธิวรคุณ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การกระจายเชิงพื้นที่ของหมู่บ้านจัดสรรภายในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ: กรณีศึกษา เขตหนองจอก ผลการวิจัยพบว่า หมู่บ้านจัดสรรในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาเขตหนองจอก มีจำนวนหมู่บ้านจัดสรรทั้งสิ้น 104 แห่ง พบหมู่บ้านประเภทบ้านเดี่ยวมากที่สุด กว่าร้อยละ 52.90 และพบประเภทหมู่บ้านจัดสรรที่มีความหลากหลายแบบผสมเพิ่มเติมด้วย โดยผลการวิเคราะห์แบบรูปการกระจายเชิงพื้นที่ พบว่ามีการกระจายเชิงพื้นที่แบบกระจุกตัวหรือเป็นกลุ่มก้อน โดยจะกระจุกตัวอยู่บริเวณที่มีความเป็นเมืองสูงและบริเวณเส้นทางการคมนาคมซึ่งตรงตามทฤษฎีแหล่งกลาง (Central Place Theory) ของ Walter Cristaller (1933) และทฤษฎีการแพร่กระจายทางพื้นที่ (Spread Theory) ของ Erik Bylund (1960) ที่กล่าวถึงปัจจัยอื่นที่นอกเหนือจากปัจจัยทางเศรษฐกิจในการประกอบการตัดสินใจตั้งถิ่นฐาน ไม่ว่าจะเป็นระยะทางจากแหล่งงานหรือสถานที่สำคัญใกล้เคียง ทั้งยังพบว่าหมู่บ้านจัดสรรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีการตั้งอยู่ในที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (เขตสีเขียว) ถึงร้อยละ 60.57 ของหมู่บ้านทั้งหมดในเขตหนองจอก อีกทั้งยังพบหมู่บ้านจัดสรรประเภทบ้านทาวน์เฮ้าส์บนที่ดินประเภทอนุรักษ์ชนบทและเกษตรกรรม (เขตสีเขียวมีกรอบและเส้นทแยงสีเขียว) โดยที่ดินดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อการสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของพื้นที่ชนบทและแหล่งเกษตรกรรม พ.ศ. 2556

3.5 กรอบแนวคิด

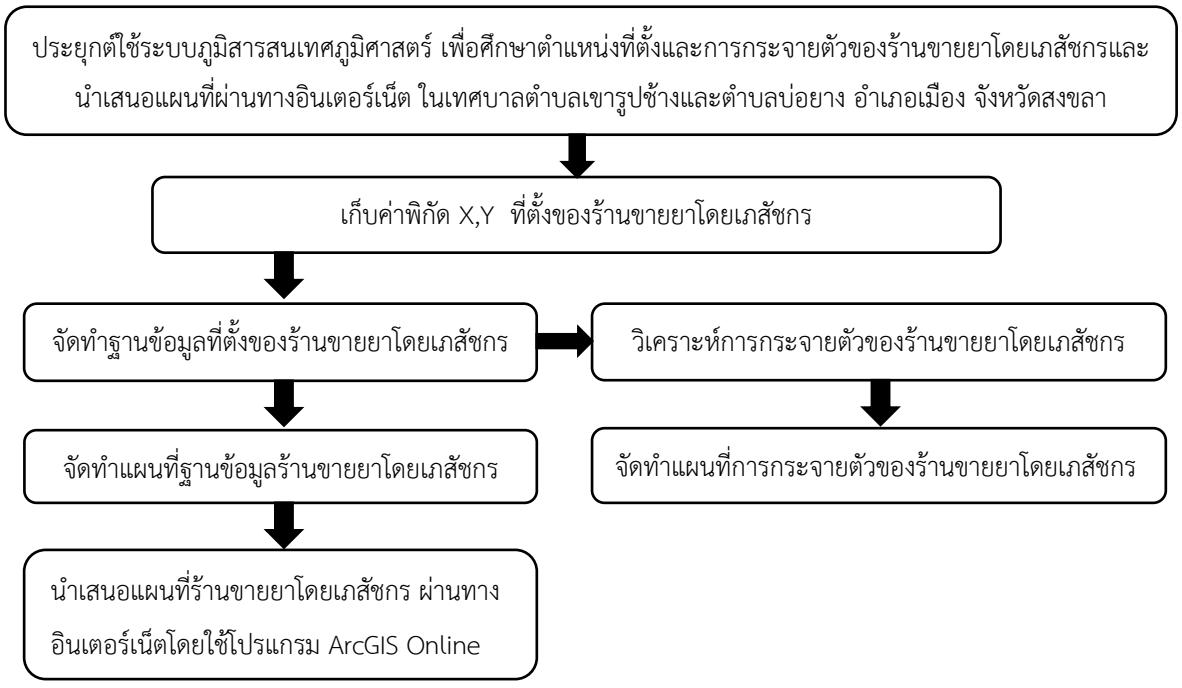

ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิด เทคนิคและวิธีการทางด้านเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศมาใช้ โดยการใช้เครื่องรับสัญญาณ GPS. มาใช้ในการเก็บข้อมูลร้ายขายยาโดยเภสัชกร จากนั้นจัดทำฐานข้อมูลของร้านขายยาและทำการวิเคราะห์การกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกร จากนั้นทำการนำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ต ดังแสดงตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อศึกษาตำแหน่งที่ตั้งและการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกรและนำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ต ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้นำข้อมูลโดยการค้นคว้าจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งการปฏิบัติงานภาคสนาม โดยการใช้ค่าพิกัดเพื่อค้นหาตำแหน่งของพื้นที่และจัดทำแผนที่ลงบนเว็บไซต์ออนไลน์ ArcGIS online ได้มีการดำเนินงานในการทำวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

4.1 การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล

4.1.1 จัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ มีขั้นตอนดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับร้านขายยาโดยเภสัชกร

2) ลงพื้นที่เก็บค่าพิกัดร้านขายยาโดยเภสัชกร โดยใช้เครื่องรับสัญญาณ GPS.

3) จัดทำฐานข้อมูลร้านขายยาเภสัชกร ในเขตเทศบาลตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

4) นำข้อมูลเข้าในโปรแกรมระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์และจัดทำแผนที่ฐานข้อมูล

5) วิเคราะห์การกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกรในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา

4.1.2 จัดทำแผนที่ลงบนเว็บไซต์ ArcGIS online มีขั้นตอนดังนี้

1) ลงทะเบียนเข้าใช้งานใน ArcGIS Map for Office (ArcGIS Online) เพื่อจัดทำเว็บแอปพลิเคชันนำเสนอแผนที่ร้านขายยาโดยเภสัชกรในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผ่านทางอินเตอร์เน็ต

2) ทำการนำเข้าฐานข้อมูลร้านขายยา ขอบเขตตำบลเขารูปช้างและขอบเขตตำบลบ่อยาง จัดเก็บไว้ใน ArcGIS Map for Office (ArcGIS Online)

3) ทำการสร้างแผนที่ฐานข้อมูลร้านขายยาในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยางอำเภอเมือง จังหวัดสงขลาในหน้า Web Map Viewer Classic

4) นำแผนที่ฐานข้อมูลร้านขายยาโดยเภสัชกรในตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา บน Web Map Viewer Classic ไปทำการสร้างเว็บแอปพลิเคชันบน Web App Builder

5. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาตำแหน่งที่ตั้งและศึกษาการกระจายตัวของร้านขายยาเภสัชกรและจัดทำแผนที่ร้านขายยาและนำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ตโดยใช้วิธีการนำเสนอเป็น เว็บไซต์ ArcGIS online และ Web App Builder ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อการวิจัยเป็น 3 หัวข้อ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

5.1 เพื่อจัดทำฐานข้อมูลและแผนที่ของร้านขายยาโดยเภสัชกรในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับที่ตั้งของร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา การจัดทำฐานข้อมูลของร้านขายยาโดยเภสัชกร ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูล ได้แก่ ชื่อร้าน ประเภทของร้าน เวลาทำการ ที่ตั้ง หมายเลขโทรศัพท์ เว็บไซต์ และค่าพิกัดที่ตั้ง จากนั้นจัดทำฐานข้อมูลและแผนที่แสดงข้อมูลร้านขายยาโดยเภสัช ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งมีทั้งหมด 41 ร้าน (ดังรูปที่ 1) แบ่งออกเป็นตำบลเขารูปช้างมี 17 ร้านและตำบลบ่อยางมี 24 ร้าน

5.2 เพื่อศึกษาการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกรในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความใกล้เคียง พบว่ามีค่าดัชนี (Nearest Neighbor Ratio) เท่ากับ 0.564225 และได้ค่า (z-score) เท่ากับ >2.58 ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่ารูปแบบการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา นั้นมีการกระจายแบบเป็นกลุ่มก้อน (Clustered distribution) จะเห็นได้ว่าการกระจายตัวของร้านขายยาส่วนใหญ่จะอยู่ที่บริเวณถนนสายหลักหรืออยู่บริเวณที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและจะมีมากในชุมชนเมืองหรือตัวเมือง (ดังรูปที่ 2)

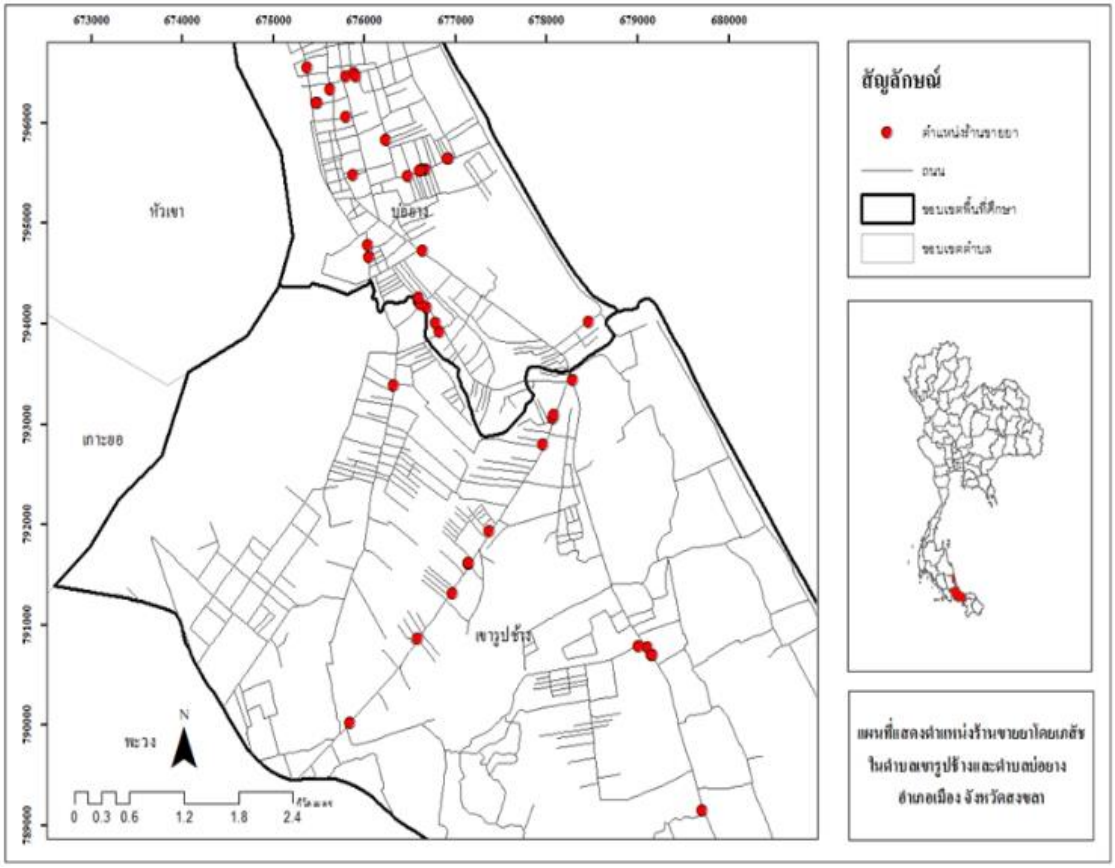

รูปที่ 1 แผนที่แสดงตำแหน่งร้ายขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
ที่มา : คณะผู้วิจัย (2563)

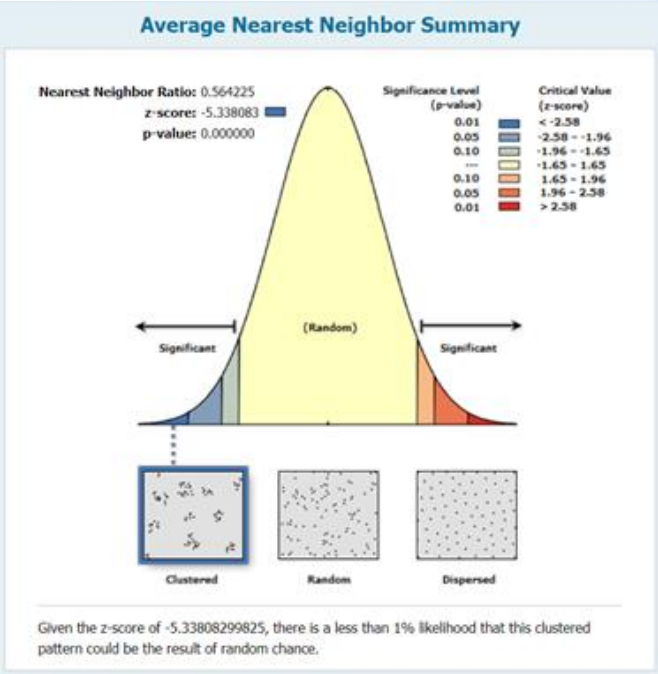

รูปที่ 2 ผลการวิเคราะห์การกระจายตำแหน่งร้ายขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2563)

5.3 จัดทำเว็บไซต์นำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ต

จากผลการจัดทำเว็บไซต์ เพื่อนำเสนอแผนที่ร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยผู้วิจัยได้จัดทำโดย ArcGIS online ได้ดังนี้

5.3.1 เว็บไซต์ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น โดยระบุ Link : https://pharmacy2021.maps.ArcGIS.com/apps/webappviewer/index.html?id=9ea86e25a3284297be6bb575b44d7476 (ดังรูปที่ 3)

สามารถเข้า Link ของ ArcGIS login ด้วยวิธีการ ดังนี้

Username ระบุ Pharmacy_2021

Password ระบุ P.Pharmacy2021

5.3.2 ฟังก์ชัน การทำเว็บแอปพลิเคชันในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการดึงฟังก์ชันทั้งหมด 17 ฟังก์ชัน ประกอบด้วย Attribute Table (ตารางข้อมูลคุณลักษณะ), Search (การค้นหา), Coordinate (พิกัด), Zoom Slider (การซูมเข้า ซูมออก), My Location (ตำแหน่งของฉัน), Scalebar (สเกลบาร์), Overview Map (แผนที่ภาพรวม), Full Screen (แบบเต็มหน้าจอ), Home Button (ปุ่มโฮม), Share (แบ่งปัน), Print (พิมพ์), Directions (เส้นทาง), Legend (แสดงเลเบลและสัญลักษณ์), Layer List (แสดงรายการของเลเยอร์การทำงาน), Basemap Gallery (แผนที่ฐาน), Extent Navigate (ย้อนกลับหรือถัดไป), Splash (เกริ่นนำ) (รูปที่ 4 รูปที่ 5 และรูปที่ 6)

รูปที่ 3 แสดงหน้าเว็บแอปพลิเคชันร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2563)

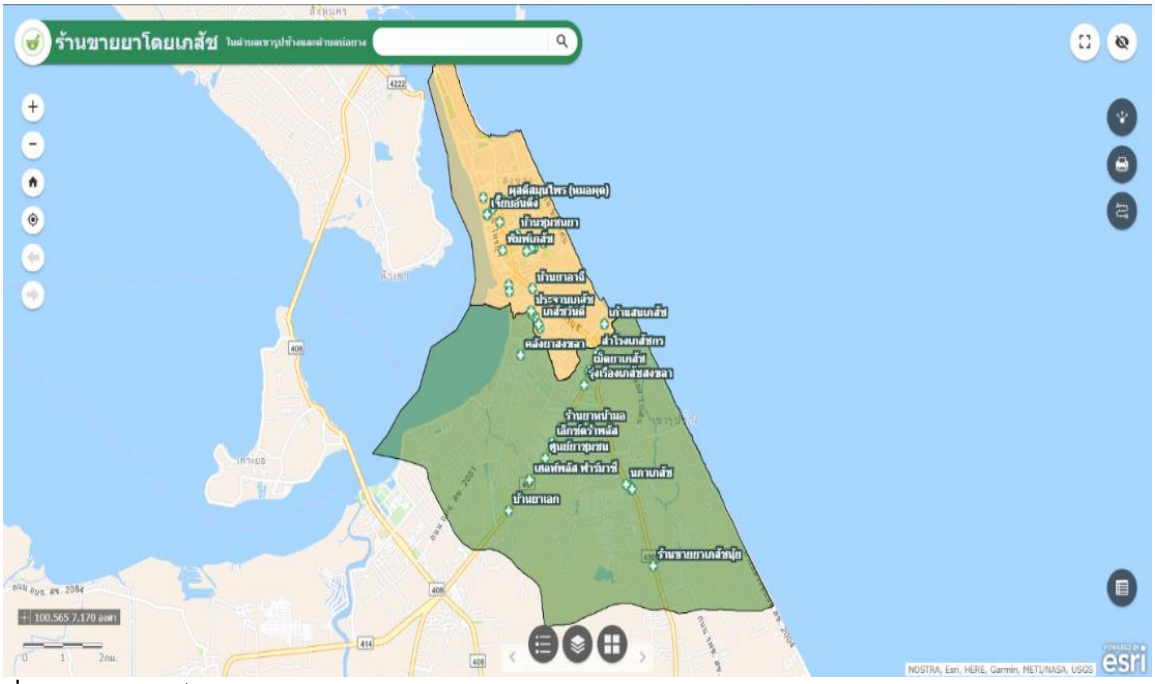

รูปที่ 4 แสดงหน้าเว็บแอปพลิเคชันร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2563)

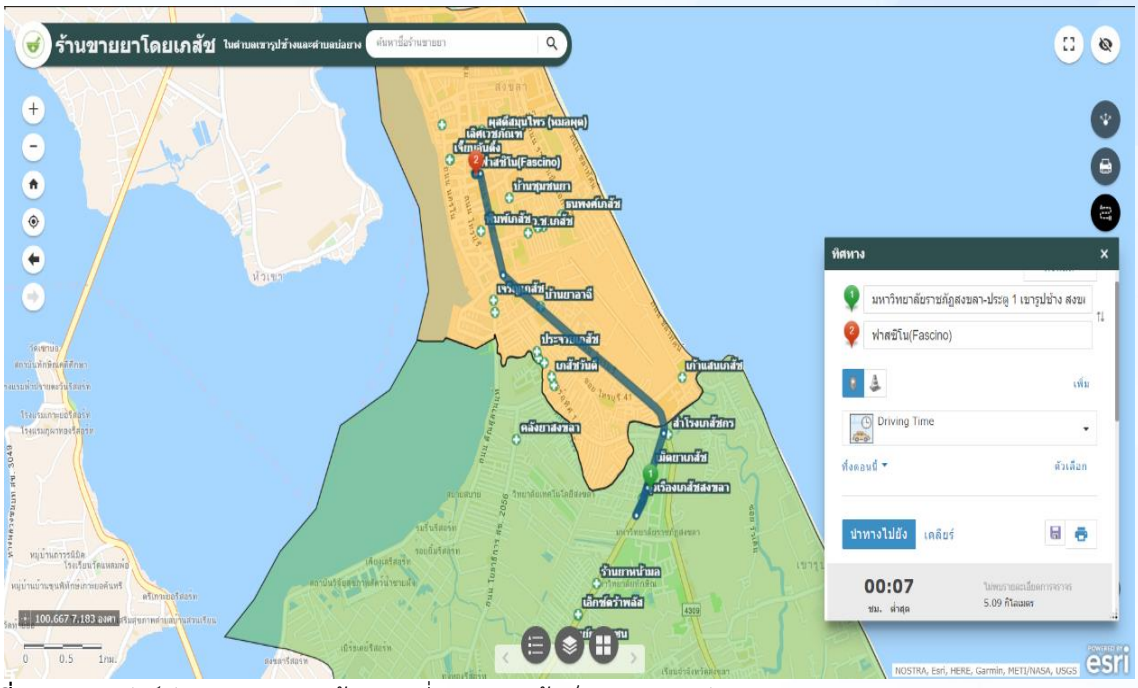

รูปที่ 5 แสดงฟังก์ชัน Directions (เส้นทาง) ที่แสดงบนหน้าเว็บแอปพลิเคชัน

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2563)

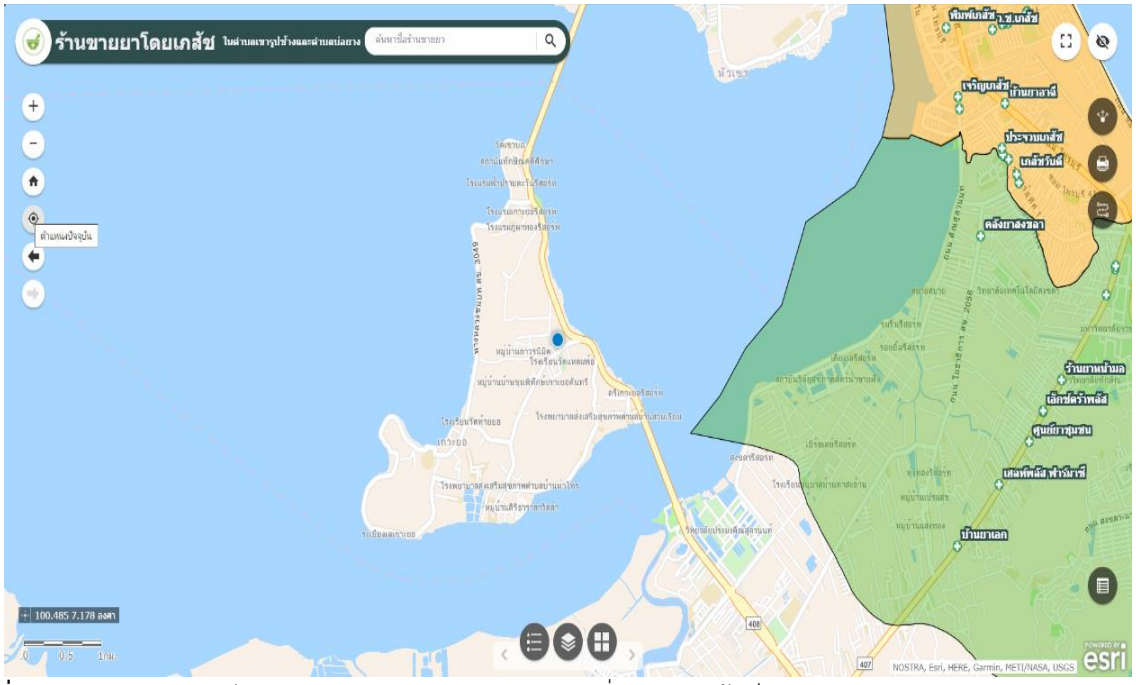

รูปที่ 6 แสดงตัวอย่างฟังก์ชัน My Location (ตำแหน่งของฉัน) ที่แสดงบนหน้าเว็บแอป

ที่มา : คณะผู้วิจัย (2563)

6. อภิปรายผลการวิจัย

การจัดทำวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อศึกษาตำแหน่งที่ตั้งและการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกรและนำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ตในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1) การทำการวิเคราะห์การกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิจัยของ สันติพงษ์ สิงห์คำ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการกระจายตัวร้านค้าสะดวกซื้อที่เปิด 24 ชั่วโมง ในเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ แต่จะมีความแตกต่างกันที่ผู้วิจัยไม่ได้ทำการหาค่าระยะความสัมพันธ์การก ระจายตัวกับทฤษฎีทำเลที่ตั้งของร้าน

2) การจัดทำเว็บแอปพลิเคชัน ArcGIS online ของร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง เป็นเว็บแอปพลิเคชันที่มีฟังก์ชันที่สามารถใช้งานได้สะดวกและตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนในยุคปัจจุบันมากที่สุด โดยผู้วิจัยได้ทำการดึงฟังก์ชันในการแสดงผลบนหน้าจอเว็บแอปพลิเคชัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิจัยทรายทอง เกาะแก้ว (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาระบบแผนที่บนเว็บเพื่อค้นหาร้านอาหาร พื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก มีความคล้ายกันที่การจัดเก็บฐานข้อมูล ซึ่งจะเป็นข้อมูลตำแหน่งค่าพิกัด ชื่อร้าน หมายเลขโทรศัพท์ร้าน เวลาเปิด - ปิด ที่ตั้งของร้านและประเภทของร้านอาหาร แต่จะมีความแตกต่างกันที่แอปพลิเคชันจะไม่สามารถเชื่อมต่อหรือแชร์ให้กับเว็บไซต์อื่น ๆ ได้

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อศึกษาตำแหน่งที่ตั้งและการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกรและนำเสนอแผนที่ผ่านทางอินเตอร์เน็ตในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1) ในการศึกษาการกระจายตัวของร้านขายยาโดยเภสัชกร สามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์ให้แก่ผู้ประกอบการหรือผู้ที่สนใจจะตั้งร้านขายยาเพื่อดูตำแหน่งที่ตั้ง การกระจายตัวและความเหมาะสมในการตั้งร้านขายยาได้

2) บุคคลโดยทั่วไปสามารถเข้าใช้งานเพื่อค้นหาร้านขายยาโดยเภสัชกร ในตำบลเขารูปช้างและตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาได้

3) เว็บแอปพลิเคชัน ArcGIS online ที่ใช้ในการทำวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบทดลองใช้งาน 21 วัน เหมาะสำหรับใช้งานเพียงชั่วคราวเท่านั้นหากต้องการใช้เว็บแอปพลิเคชัน ArcGIS online ในระยะยาวสามารถทำการต่ออายุจากบัญชีเดิมหรือสมัครเข้าใช้งานเป็นสมาชิกใหม่ได้แต่จะมีการเสียค่าใช้จ่าย

8. เอกสารอ้างอิง

กฤษณ์ ศรสุวรรณ และชุติพนธ์ ศรีสวัสดิ์. (2559). “ระบบการค้นหาร้านอาหารบนแผนที่ออนไลน์ บริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนทะเลแก้ว). ในกองส่งเสริมงานวิจัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย”. *การประชุมวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 1.* 1(1), น. 689-703. จาก https://scholar.utcc.ac.th/handle/6626976254/3651

ชูชาติ เตชะโพธิวรคุณ. (2560). “การกระจายเชิงพื้นที่ของหมู่บ้านจัดสรรภายในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครฯ: กรณีศึกษาเขตหนองจอก”. *วารสารวิชาการ สิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวินิจฉัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.* 17(2), น. 115-135, จาก https://so01.tci-thaijo.org/index.php/arch-kku/article/view/109489/127626

ทรายทอง เกาะแก้ว. (2552). *การพัฒนาระบบแผนที่บนเว็บเพื่อค้นหาร้านอาหาร พื้นที่เทศบาลนครพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก.* (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี). ภาควิชาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะเกษตรศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. มหาวิยาลัยนเรศวร. จาก http://www.agi.nu.ac.th/nred/Document/is-PDF/2562/geo_2562_014_FullPaper.pdf

เทศบาลนครสงขลา. (2562). *ข้อมูลพื้นฐาน.* สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://www.songkhlacity.go.th/2020/frontpage

เทศบาลเมืองเขารูปช้าง. (ม.ป.ป.). *ข้อมูลทั่วไปเทศบาลเมืองเขารูปช้าง*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก http://www.krc.go.th/content/information/1

สันติพงษ์ สิงห์คำ. (2560). *การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการกระจายตัวร้านค้าสะดวก ซื้อที่เปิด 24 ชั่วโมง ในเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.* สาขาวิชาภูมิศาสตร์และภูมิสารสนเทศ. คณะวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. จาก http://dspace.bru.ac.th/xmlui/handle/123456789/6175

สำนักงานรับรองร้านยาคุณภาพ. (ม.ป.ป.). *ความเป็นมาของร้านยาคุณภาพ*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://papc.pharmacycouncil.org/index.php?option=aboutus&subpage=history

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยะลา. (ม.ป.ป.). *ธุรกิจร้านขายยา*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก http://203.155.220.117:8080/BMAWWW/upload/module_cms/title_cms/file_7cba1097519f0196c304fead07bffb4c.pdf

อานนท์ ศรีพงษ์. (2556). *พฤติกรรมการซื้อยาจากร้านขายยาของผู้บริโภคในอำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว.* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา. จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/54930248.pdf

ESRI Thailand. (ม.ป.ป.). *ArcGIS online*. สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2564, จาก https://www.esri.com/th-th/ArcGIS/products/ArcGIS-online/overview

ผลกระทบของสถานการณ์ โควิด-19 และการปรับตัวของแรงงานที่ย้ายถิ่นกลับในพื้นที่ชายแดนของจังหวัดสตูล

IMPACT OF THE SITUATION COVID -19 AND ADAPTATION OF RETURNING MIGRANTS IN BORDER AREAS OF SATUN PROVINCE

พิพักสร แก้วมณี[1]*, นิสากร กล้าณรงค์[2] และวราภรณ์ ทนงศักดิ์[3]

Pipaksorn Kaewmanee[1]*, Nisakorn Klanarong[2] and Waraporn Thanongsak[3]

บทคัดย่อ

การประกาศควบคุมการเคลื่อนไหว รวมถึงคำสั่งห้ามต่าง ๆ ของประเทศมาเลเซียส่งผลกระทบต่อแรงงานไทยที่ทำงานอยู่ในประเทศมาเลเซียต้องเดินทางกลับมายังประเทศไทย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบ และการปรับตัวของแรงงานไทยที่กลับมาจากประเทศมาเลเซีย หลังสถานการณ์โควิด-19 ในพื้นที่ชายแดนของ จังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือ แรงงานไทยที่กลับมาจากประเทศมาเลเซียหลังสถานการณ์โควิด-19 จำนวน 63 คน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ในพื้นที่ชายแดนของจังหวัดสตูล ได้แก่ ตำบลปูยู ตำบลตันหยงโป ตำบลตำมะลัง ตำบลเจ๊ะบิลัง และ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ผลการศึกษา พบว่า ผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 ส่งผลต่อด้านอาชีพมากที่สุดคือ การไม่มีงานทำและด้านรายได้ คือ การขาดรายได้ การปรับตัวของแรงงานที่ย้ายถิ่นกลับส่วนใหญ่ คือ การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และการประหยัดค่าใช้จ่ายในส่วนของค่าครองชีพลง

คำสำคัญ : สถานการณ์โควิด-19, แรงงานย้ายถิ่นกลับ, พื้นที่ชายแดน

Abstract

In which the declaration for restriction control and bans also affects Thai workers working in Malaysia and forced tore turn to Thailand. This research aimed to study the impact and adaptation of Thai workers returning fromMalaysia after the COVID-19 outbreak, in the border area of Satun province. The sample group was 63 Thai workers who returned from Malaysia after Covid -19. Using questionnaires to collect data in the areas of border area of Muaung district, Satun province, namely Puyu Subdistrict, Tanyong Po Subdistrict, Tam Malang Subdistrict, Je Bilang Subdistrict, and Koh Sarai Subdistrict. Results of the study showed that the impact of the Covid-19crisis, the greatest impact was on the occupation of those who return from Malaysia that resulting in unemployment and income which they have no income. Most of the adaptation of returning migrant workers was to reduce unnecessary expenses and save money on the cost of living.

Keywords : Covid-19, return migrant, border areas

[1] นิสิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[2 - 3] อาจารย์ สาขาวิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

*Corresponding author, E-mail: 601011065@tsu.ac.th

1. บทนำ

ไวรัสโคโรน่า 2019 (COVID-19) เป็นโรคอุบัติใหม่ที่แพร่จากคนสู่คนผ่านการได้รับฝอยละอองที่ออกมาจากปากและจมูกของผู้ติดเชื้อไปสู่คนใกล้ชิด พบผู้ป่วยครั้งแรกในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2563 จำนวน 41 ราย จากนั้นมีการกระจายไปเกือบทุกเมืองของประเทศจีน โดยในวันที่ 30 มกราคม 2563 พบผู้ป่วยยืนยัน จำนวน 7,711 ราย มีอาการรุนแรง 1,370 ราย เสียชีวิต 170 ราย และ มีรายงานผู้ป่วยยืนยันนอกประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 91 ราย ใน 20 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เวียตนาม ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย มาเลเซีย แคนาดา ไต้หวัน เนปาล ฮ่องกง มาเก๊า เยอรมนี กัมพูชา ศรีลังกา สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ฟินแลนด์ ฟิลิปปินส์ และ อินเดีย (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค, 2563 ก.) ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2563 สาธารณรัฐประชาชนจีน แบกรับภาระการเจ็บป่วยและการเสียชีวิตจำนวนมาก ในขณะที่ในประเทศอื่น ๆ ในทวีปเอเชีย ยุโรป และอเมริกาเหนือ ยังคงอยู่ในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม อัตราการติดเชื้อมีการเปลี่ยนแปลงทุกวัน เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 คณะกรรมการฉุกเฉินของ WHO ได้ประกาศภาวะฉุกเฉินด้านสุขภาพของโลก โดยพิจารณาจากอัตราการแจ้งเตือนผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้นในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และนานาชาติ (Velavan & Meyer, 2020) โดย Dr.Tedros Adhanom Ghebreyesus ผู้อำนวยการของ WHO ได้ประกาศให้ไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019 เป็นโรคระบาดทั่วโลก (Pandemic) (Cucinotta & Vanelli, 2020) ไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019 ที่ระบาดและส่งผลกระทบไปทั่วโลก ทำให้เกิดวิกฤติทางสาธารณสุข เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ซึ่งไม่สามารถกำจัดให้หมดไปได้ในระยะเวลาอันสั้น ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างเฉียบพลันต่อการดำเนินชีวิตของคนทั่วโลก

ประเทศมาเลเซียเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ที่แพร่กระจายเป็นวงกว้าง เช่นเดียวกับสถานการณ์ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เริ่มจากในวันที่ 29 มกราคม 2563 มีการพบผู้ป่วยยืนยันจากเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019 จำนวน 7 คน (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค, 2563 ก) นายมูห์ยิดดิน ยัสซิน นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศใช้ คำสั่งควบคุมการเคลื่อนไหวตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2563 รวมถึงการสั่งปิดร้านค้าและโรงเรียน นอกจากนี้ยังสั่งห้ามการเดินทาง และเรียกร้องให้ประชาชนอยู่กับบ้านเพื่อคุมการแพร่ระบาดของโรค และประกาศขยายเวลาควบคุมการเคลื่อนไหว รวมถึงคำสั่งห้ามต่าง ๆ เป็นเวลา 2 สัปดาห์จนถึงวันที่ 31 มีนาคม 2563 เพื่อสกัดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และเพื่อความปลอดภัยของประชาชน และรักษาจำนวนผู้ติดเชื้อใหม่ให้น้อยลง ขณะที่สถานการณ์โรคเริ่มคลี่คลาย แต่ความเสียหายยังคงอยู่ และรัฐบาลกำลังพยายาม “ปลดล็อค” เพื่อให้สถานการณ์ทางสังคมกลับคืนมา เช่น เปิดเมือง ยกเลิกคำสั่งห้ามออกนอกเคหะสถาน เปิดศูนย์การค้า เปิดสนามบิน เป็นขั้นเป็นตอนตามความเสี่ยง แต่มีรายงานเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2563 ระบุว่าประเทศมาเลเซียมีผู้ป่วยรายวัน 115 คน รวม 11,034 คน เสียชีวิตเพิ่มเป็น 134 คน (แนวหน้า, 2563) และวันที่ 27 ตุลาคม 2563 อธิบดีกรมควบคุมโรคของประเทศมาเลเซีย แถลงการณ์ว่าสถานการณ์ในรัฐซาบาห์ สลังงอร์ เกดะห์ และกรุงกัวลาลัมเปอร์ยังถือเป็นพื้นที่วิกฤตที่สุด จึงต่อเวลามาตรการควบคุมทางสังคมเป็นเวลา 14 วัน อีกอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ตั้งแต่วันที่ 14 ตุลาคม - วันที่ 9 พฤศจิกายน 2563 (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค, 2563 ข) ซึ่งการประกาศควบคุมการเคลื่อนไหว รวมถึงคำสั่งห้ามต่าง ๆ ของประเทศมาเลเซียส่งผลกระทบต่อแรงงานไทยที่ทำงานอยู่ในประเทศมาเลเซียต้องเดินทางกลับมายังประเทศไทย จากรายงานของด่านศุลกากรสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ในวันที่ 2 เมษายน 2563 มีแรงงานไทยในประเทศมาเลเซียเดินทางกลับประเทศไทยผ่านด่านสะเดามากกว่า 800 คน (ผู้จัดการออนไลน์, 2563) และในวันที่ 18 เมษายน 2563 มีรายงานการเดินทางกลับเข้ามาในประเทศของแรงงานไทยจาก

ประเทศมาเลเซียอีกกลุ่มหนึ่ง จำนวนทั้งหมด 102 คน โดยส่วนใหญ่เป็นแรงงานจาก 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล) และยังมีคนไทยที่ได้ลงทะเบียนไว้กับสถานกงศุลไทยในมาเลเซียเดินทางเข้ามาประมาณ 1,500 คน (แนวหน้า, 2563)

การย้ายถิ่นของประชาชนจากจังหวัดชายแดนภคใต้ ซึ่งรวมทั้งจังหวัดสตูลที่เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน แรงงานส่วนใหญ่เข้าไปรับจ้างทำงานทั้งในภาคเกษตรกรรม เช่น การทำนา การทำสวนยาง ประมง ภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับการประมง ภาคก่อสร้าง และภาคบริการ โดยเฉพาะการทำงานในร้านอาหาร ในรัฐต่าง ๆ ทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซียที่มีชายแดนติดต่อกับประเทศไทย ได้แก่ รัฐกลันตัน เกดะห์ ปะลิส และเปรัค และรัฐอื่น ๆ เช่น รัฐปีนัง สลังงอ ปาหัง ยะโฮร์ และกรุงกัวลาลัมเปอร์ (นิสากร กล้าณรงค์, 2548; คำนวณ นวลสนอง และคณะ, 2552; นิสากร กล้าณรงค์ และคณะ, 2552; พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และศุภรัตน์ พิณสุวรรณ, 2552; มะดาโอะ ปูเตะ และเภาซัน เจ๊ะแว, 2554) สาเหตุที่ทำให้แรงงานไทยเดินทางเข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซีย เนื่องจาก การจำกัดของการมีงานทำในหมู่บ้าน และ ความไม่พอเพียงของรายได้ของครัวเรือน ความยากจน การว่างงาน และไม่สามารถหางานที่เหมาะสมหรืองานที่มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงตัวเอง (นิสากร กล้าณรงค์, 2548) ประกอบกับตลาดแรงงานไทยในมาเลเซียยังมีโอกาสทำงานอีกมาก ทั้งแรงงานในร้านอาหาร และ งานรับจ้างทั่วไป (คำนวณ นวลสนอง และคณะ, 2552; สุเทพ พันประสิทธิ์ และคณะ, 2552)

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณชายแดนของจังหวัดสตูล ซึ่งเป็นตำบลในพื้นที่ที่เป็นเกาะ ของอำเภอเมืองจังหวัดสตูลที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซียทางทะเล ได้แก่ ตำบลปูยู ตำบลตำมะลัง ตำบลตันหยงโป ตำบลเจ๊ะบิลัง และตำบลเกาะสาหร่าย เป็นพื้นที่ที่ประชาชนเดินทางไปรับจ้างทำงานในประเทศมาเลเซียเป็นจำนวนมาก (นิสากร กล้าณรงค์, 2551; ศันสนีย์ จันทร์อานุภาพ และจำนงค์ แรกพินิจ, 2561) เมื่อเกิดสถานการณ์ ที่ทำให้ประเทศมาเลเซียต้องประกาศมาตรการ “ล็อคดาวน์” ประเทศ แรงงานจากพื้นที่บริเวณชายแดนที่เข้าไปทำงานในประเทศมาเลเซียต้องย้ายถิ่นกลับเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งการกลับเข้ามาในหมู่บ้านอย่างกระทัน โดยไม่มีการเตรียมตัว หรือไม่มีงานที่รองรับในหมู่บ้านย่อมส่งผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อแรงงานย้ายถิ่นกลับ แม้แต่แรงงานที่มีอาชีพบริการจัดส่งอาหาร (Food Delivery) ซึ่งเป็นอาชีพที่ได้รับผลกระทบน้อยมากจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรน่า 2019 ก็ยังมีรายได้น้อยลง และมีความวิตกกังวลต่อเศรษฐกิจในอนาคต (พงษ์มนัส ดือด, 2563) จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่าสถานการณ์โควิค-19 ที่มีผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งต่างประเทศและในประเทศไทย จะส่งผลกระทบด้านอาชีพ รายได้ และการปรับตัวด้านการใช้จ่ายของแรงงานไทยที่ย้ายถิ่นกลับจากประเทศมาเลเซียหลังสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 อย่างไร ซึ่งผลจากการศึกษาจะเป็นองค์ความรู้ที่ทำให้เข้าใจสถานการณ์ผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ต่อแรงงานย้ายถิ่นกลับระหว่างประเทศ และเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในพื้นที่สำหรับการเตรียมตัวในการรองรับสถานการณ์ และ แก้ไข หรือ บรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบด้านอาชีพและรายได้ และการปรับตัวด้านการใช้จ่ายของแรงงานไทยที่ย้ายถิ่นกลับจากประเทศมาเลเซียหลังสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่ชายแดนของจังหวัดสตูล

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แถลงการณ์สถานการณ์ในรัฐซาบาห์ สลังงอร์ เกดะห์ และกรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นพื้นที่วิกฤตที่สุด จากการประกาศควบคุมการเคลื่อนไหว รวมถึงคำสั่งห้ามต่าง ๆ ของประเทศมาเลเซียส่งผลกระทบต่อแรงงานไทยที่ทำงานอยู่ในประเทศมาเลเซียต้องเดินทางกลับมายังประเทศไทย (ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค, 2563 ข) แรงงานที่ย้ายกลับภูมิลำเนา ได้มีการประกอบอาชีพที่ใช้ประสบการณ์ในการทำงานมาใช้ทำงานเหมือนเดิม หรือลักษณะงานที่ทำเหมือนกัน และมีแรงงานที่ทำงานที่แตกต่าง แต่ได้นำทักษะการทำงานมาประยุกต์ใช้กับการทำงานที่ภูมิลำเนา รวมทั้งมีแรงงานที่ทำอาชีพที่ไม่ตรงกับประสบการณ์ที่เคยทำงาน (สมชาย พรมจันทร์, 2559) และในภาวะของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้ทั้งผู้คนไม่กล้าใช้จ่ายและความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจทำให้ผู้ประกอบการไม่กล้าลงทุน (พงษ์มนัส ดือด, 2563)

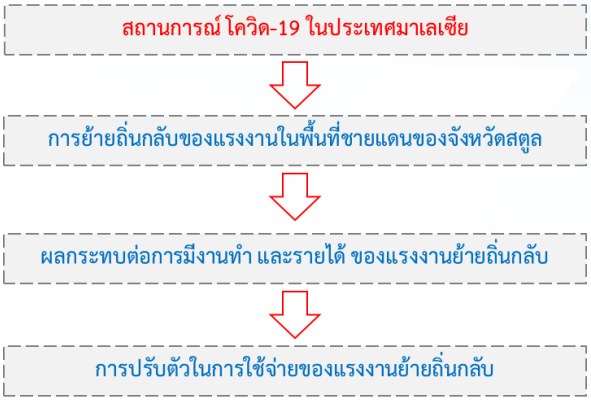

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูล และแหล่งข้อมูล ในการศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของแรงงานไทยที่กลับมาจากประเทศมาเลเซียหลังสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 ในพื้นที่ชายแดนของอำเภอเมือง จังหวัดสตูลที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ได้แก่

4.1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ โควิด-19 ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด ข้อมูลผู้ที่ย้ายถิ่นกลับจากประเทศมาเลเซียในช่วงการระบาดของสถานการณ์โควิด-19 บริบททางพื้นที่ของตำบลที่อยู่ในพื้นที่ชายแดนของอำเภอเมือง จังหวัดสตูล แหล่งข้อมูล ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ข่าว และเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เผยแพร่

4.1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 และการปรับตัวของแรงงานที่ย้ายถิ่นกลับเข้ามาในประเทศไทย แหล่งข้อมูล ได้แก่ แรงงานย้ายถิ่นกลับ ในพื้นที่ 5 ตำบลในพื้นที่ชายแดนของจังหวัดสตูล ได้แก่ ตำบลปูยู ตำบลตำมะลัง ตำบลตันหยงโป ตำบลเจ๊ะบิลัง และตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองจังหวัดสตูล แหล่งข้อมูล คือ แรงงานไทยที่ย้ายถิ่นกลับมาจากประเทศมาเลเซียหลังสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ที่อาศัยอยู่ในตำบลปูยู ตำบลตำมะลัง ตำบลตันหยงโป ตำบลเจ๊ะบิลัง และตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองจังหวัดสตูล

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.2.1 ประชากร คือ แรงงานไทยที่กลับมาจากประเทศมาเลเซีย ภายหลังการประกาศควบคุมการเคลื่อนไหว รวมถึงคำสั่งห้ามต่าง ๆ ของประเทศมาเลเซีย ซึ่งต้องมีการกักตัวจำนวน 14 วัน ภายใต้การดูแลรับผิดชอบขององค์กรบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบล เพื่อสังเกตอาการเริ่มป่วย (Local Quarantine) ของตำบลปูยู ตำบลตำมะลัง ตำบลตันหยงโป ตำบลเจ๊ะบิลัง และตำบลเกาะสาหร่าย จำนวน 434 คน ซึ่งจำแนกรายตำบล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนแรงงานไทยที่กลับมาจากประเทศมาเลเซียภายใต้การดูแลรับผิดชอบขององค์กรบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบล เพื่อสังเกตอาการเริ่มป่วย (Local Quarantine) จำแนกรายตำบล

ตำบล	จำนวน (คน)	เพศ	
		ชาย	หญิง
ปูยู	114	80	34
ตำมะลัง	83	59	24
ตันหยงโป	56	41	15
เจ๊ะบิลัง	146	90	56
เกาะสาหร่าย	35	23	12
รวม	434	293	141

ที่มา : แบบบันทึกข้อมูลสถานกักกันเพื่อสังเกตอาการเริ่มป่วย (Local Quarantine) ภายใต้การดูแลรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2563 ขององค์กรบริหารส่วนตำบลปูยู องค์กรบริหารส่วนตำบลตำมะลัง องค์กรบริหารส่วนตำบลตันหยงโป องค์กรบริหารส่วนตำบลเจ๊ะบิลัง องค์กรบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่าย และเทศบาลตำบลเจ๊ะบิลัง

4.2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ แรงงานไทยที่ย้ายถิ่นกลับมาจากประเทศมาเลเซียหลังสถานการณ์วิกฤติโควิด-19 จำนวน 63 คนที่มีรายชื่อในแบบบันทึกข้อมูลสถานกักกันเพื่อสังเกตอาการเริ่มป่วย (Local Quarantine) ภายใต้การดูแลรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบล ที่อยู่บ้านในวันที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลในพื้นที่ และยินดีให้ข้อมูล จำแนกรายตำบล และเพศ (ดังตารางที่ 2) ดังนี้ ตำบลปูยู 13 คน ตำบลตำมะลัง 17 คน ตำบลตันหยงโป 8 คน ตำบลเจ๊ะบิลัง 20 คน และ ตำบลเกาะสาหร่าย 5 คน

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่าง จำแนกรายตำบล และเพศ

ข้อมูลของแรงงานไทยที่ย้ายถิ่นกลับ	ตำบลปูยู (คน)	ตำบลตำมะลัง (คน)	ตำบลตันหยงโป (คน)	ตำบลเจ๊ะบิลัง (คน)	ตำบลเกาะสาหร่าย (คน)	รวม
เพศ						
ชาย	5	9	4	6	3	27
หญิง	8	8	4	14	2	36
รวม	13	17	8	20	5	63

4.3 เครื่องมือและการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ที่เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีสอบถามเชิงสัมภาษณ์ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เล่าเรื่องราวของตัวเอง โดยผู้วิจัยจดบันทึกและบันทึกเสียง หากได้รับการอนุญาตจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาใช้ในการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องในภายหลัง และการเก็บข้อมูลในชุมชนต้นทางของแรงงานย้ายถิ่นกลับ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นสภาพของบริบทในพื้นที่ทั้ง สภาพที่อยู่อาศัย การทำงาน และสภาพของหมู่บ้าน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสอบถามมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยจำแนกประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำเสนอข้อมูลในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

5. สรุปผลการวิจัย

แรงงานไทยที่ย้ายถิ่นกลับมาจากประเทศมาเลเซียหลังสถานการณ์โควิด-19 จำนวน 63 คน เป็นเพศชาย 27 คน และเพศหญิง 36 คน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงกลุ่มอายุ 35 - 44 ปี รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 25 - 34 ปี และ 15 - 24 ปี ตามลำดับ งานหลังสุดที่ทำในประเทศมาเลเซีย คือ งานในภาคบริการและการค้า โดยเฉพาะงานแม่ครัวร้านอาหาร และ พนักงานเสริฟ รองลงมาคือ งานภาคเกษตรกรรม ได้แก่ ลูกจ้างเรือประมง และลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมปลาจิงจัง รัฐที่เป็นชุมชนปลายทางของแรงงานไทย ที่มีแรงงานย้ายถิ่นเข้าไปทำงานมากที่สุดคือ รัฐเกดาห์ รองลงมาคือรัฐปีนัง รายได้ที่ได้รับจากการทำงานประเทศมาเลเซีย ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท รองลงมา ระหว่าง 10,001 - 15,000 บาท

เมื่อแรงงานไทยเหล่านี้ต้องเดินทางกลับเข้ามาในประเทศไทย จากผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ของประเทศมาเลเซีย ทำให้พวกเขาต้องตกงาน ไม่มีงานทำ และขาดรายได้จากการทำงานที่เคยได้รับ อย่างไรก็ตาม เมื่อกลับเข้ามาในหมู่บ้าน พวกเขาได้รับผลกระทบด้านการประกอบอาชีพ รายได้ และการปรับตัวด้านการใช้จ่ายในลักษณะที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

5.1 ผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ต่ออาชีพ และรายได้ของแรงงานย้ายถิ่นกลับมาจากประเทศมาเลเซีย

สถานการณ์โควิด-19 ในประเทศมาเลเซีย ทำให้แรงงานในพื้นที่เกาะบริเวณชายแดนไทย - มาเลเซีย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ได้แก่ ตำบลปูยู ตำบลตำมะลัง ตำบลตันหยงโป ตำบลเจ๊ะบิลัง และตำบลเกาะสาหร่าย ต้องย้ายถิ่นกลับเข้ามาในประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ และรายได้ของแรงงาน เนื่องจากแรงงานเหล่านี้กลายเป็นผู้ตกงาน ไม่มีงานทำ ผลที่ตามมาคือ ขาดรายได้ ซึ่งเป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจไม่เฉพาะต่อแรงงานเท่านั้น แต่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนของผู้ย้ายถิ่นเช่นกัน จากการสอบถามแรงงานย้ายถิ่นกลับ จำนวน 63 คน ถึงผลกระทบด้านอาชีพ และรายได้

แรงงานย้ายถิ่นกลับจากประเทศมาเลเซียเมื่อกลับเข้ามาในหมู่บ้านส่วนใหญ่ ยังไม่มีงานทำ จำนวน 37 คน และมีงานทำ จำนวน 26 คน ประเภทของงานที่ผู้ย้ายถิ่นกลับทำหลังจากกลับมาจากประเทศมาเลเซีย ส่วนใหญ่ ได้แก่ การทำประมงชายฝั่ง งานภาคบริการ การค้า และรับจ้างทั่วไป (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ประเภทของงานที่ทำของแรงงานย้ายถิ่นกลับจากประเทศมาเลเซีย จำแนกรายตำบล

ประเภทของงาน	ตำบลปูยู (คน)	ตำบลตำมะลัง (คน)	ตำบลตันหยงโป (คน)	ตำบลเจ๊ะบิลัง (คน)	ตำบลเกาะสาหร่าย (คน)
ภาคเกษตรกรรม					
ประมงชายฝั่ง	3	3	1	3	1
ภาคบริการและการค้า					
ครูสอนศาสนา	2	0	0	0	0
ขายของชำ	1	1	1	0	0
ขายกล้วยทอด	0	0	1	0	0
ขายไก่ทอด	0	2	0	0	0
ขายก๋วยเตี๋ยว	0	1	0	0	0
ขายเครื่องดื่ม	1	0	0	1	0
รับจ้างทั่วไป	0	1	0	3	0
รวม	7	8	3	7	1

5.2 การปรับตัวด้านการใช้จ่ายของแรงงานไทยที่ย้ายถิ่นกลับจากประเทศมาเลเซียหลังสถานการณ์วิกฤติโควิด-19

การปรับตัวด้านการใช้จ่าย พบว่า แรงงานไทยที่ย้ายถิ่นกลับมาจากประเทศมาเลเซียมีการปรับตัว โดยการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน (ดังตารางที่ 4) เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญ และมีความหวังว่าจะได้เดินทางกลับไปทำงานในประเทศมาเลเซียเพื่อจะได้มีงาน และเงินสำหรับใช้จ่ายเหมือนเดิม

ตารางที่ 4 การปรับตัวด้านการใช้จ่ายของแรงงานไทยที่กลับมาจากประเทศมาเลเซีย จำแนกรายตำบล

การปรับตัวด้านการใช้จ่าย	ตำบลปูยู (คน)	ตำบลตำมะลัง (คน)	ตำบลตันหยงโป (คน)	ตำบลเจ๊ะบิลัง (คน)	ตำบลเกาะสาหร่าย (คน)	รวม
ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น	8	17	8	20	4	57
ประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน	5	0	0	0	1	6
รวม	13	17	8	20	5	63

สรุปผลการศึกษาผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 และการปรับตัวของแรงงานย้ายถิ่นกลับระหว่างประเทศในพื้นที่เกาะบริเวณชายแดนประเทศไทยและมาเลเซีย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล พบว่า สถานการณ์โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อด้านอาชีพมากที่สุด คือ การไม่มีงานทำ และด้านรายได้ คือ การขาดรายได้ แรงงานเหล่านี้มีการใช้ประสบการณ์จากการทำงานในประเทศมาเลเซียมาปรับใช้กับการทำงานในประเทศไทย และมีการปรับตัวด้านการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน โดยการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน

6. อภิปรายผลการวิจัย

การทำประมงชายฝั่ง เป็นงานเดิมที่ทำอยู่ในหมู่บ้านก่อนย้ายถิ่นไปทำงานในประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนในพื้นที่เกาะ ทั้ง 5 ตำบล แต่งานประมงก็มีรายได้ที่ไม่แน่นอน บางครั้งสามารถจับสัตว์น้ำได้จำนวนมาก แต่บางวันออกเรือไปแล้ว ไม่ได้สัตว์น้ำกลับเข้ามา หรือ 2 - 3 วัน จึงจะได้สัตว์น้ำ ทำให้รายได้จากการทำประมงชายฝั่งไม่แน่นอน

อาชีพของแรงงานย้ายถิ่นกลับ นอกจากการทำประมงชายฝั่ง ได้แก่ การค้าขาย ส่วนใหญ่ คือ ขายเครื่องดื่ม ขายขนมหวาน กล้วยทอด ไก่ทอด และขายก๋วยเตี๋ยว ซึ่งเป็นการเปิดร้านขายภายในบ้าน หรือ หน้าบ้าน เป็นการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อให้มีรายได้ ซึ่งพบในเกือบทุกตำบล ยกเว้น ตำบลเกาะสาหร่าย

การขายของชำ ในตำบลปูยู พบว่าเป็นการช่วยขายให้ร้านของพ่อและแม่ที่เปิดขายอยู่ในหมู่บ้าน ขณะที่แรงงานในตำบลตำมะลัง และตำบลตันหยงโป ได้นำเงินเก็บที่ได้จากการทำงานในประเทศมาเลเซีย มาลงทุนเปิดร้านขายของชำที่เป็นร้านที่มีขนาดใหญ่ประมาณ 1 ห้อง ค่อนข้างทันสมัย มีตู้แช่เย็น ตู้แช่แข็ง และของที่ขายมีความหลากหลาย และพบว่าแรงงานได้นำทักษะและประสบการณ์ในการทำงานในประเทศมาเลเซียมาใช้กับอาชีพที่กลับมาทำในหมู่บ้าน ในกรณีของก๊ะหนิง ย้ายถิ่นเข้าไปทำงานเป็นแม่ครัวในร้านอาหารที่เกาะลังกาวี รัฐเกดาห์ เมื่อกลับเข้ามาในหมู่บ้านก็ทำงานเป็นแม่ครัวและแม่บ้านทำความสะอาดในรีสอร์ทภายในหมู่บ้าน ส่วนสามีของก๊ะหนิง ที่เข้าไปทำงานรับจ้างขับรถส่งน้ำแข็งของโรงงานในเกาะลังกาวีเช่นกัน เมื่อกลับเข้ามาในหมู่บ้านก็รับจ้างขับรถซาเล้งให้กับรีสอร์ท และรับจ้างขับรถรับส่งคนจากท่าเรือไปยังสถานที่ต่าง ๆ และรับจ้างทั่วไปภายในเกาะสาหร่าย (ภาพที่ 2)

แรงงานในตำบลเจ๊ะบิลัง ก็ใช้ประสบการณ์ในการทำงานในประเทศมาเลเซียมาใช้ โดยทำงานลักษณะงานที่ทำเหมือนกันนั๊ะเป็นแม่ครัวในร้านอาหารที่จังโหลน รัฐเกดาห์ เมื่อกลับเข้ามาในหมู่บ้าน ก็ทำงานเป็นลูกจ้างเพื่อนบ้านที่เปิดร้านขายอาหารตามสั่งในหมู่บ้าน แต่ก็มีแรงงานที่ทำงานไม่ตรงกับงานที่ทำในมาเลเซีย กรณีของบังศักดิ์ เข้าไปรับจ้างเป็นลูกเรือประมงปลาจิงจังในเกาะลังกาวี แต่เมื่อกลับเข้ามาในหมู่บ้าน ไม่มีงานออกเรือ ก็ขายกล้วยทอด โดยเปิดร้านเล็ก ๆ ที่หน้าบ้านร่วมกับภรรยาที่ขายน้ำแข็งไส ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สมชาย พรมจันทร์ (2559) ที่พบว่าแรงงานที่ย้ายกลับภูมิลำเนามีอาชีพที่ใช้ประสบการณ์ในการทำงานมาใช้ทำงานเหมือนเดิม หรือลักษณะงานที่ทำเหมือนกัน เช่น แรงงานเคยทำงานในโรงพยาบาลเอกชน ก็กลับมาเป็นพยาบาลเหมือนเดิม และอีกรายทำอาชีพค้าขายเหมือนเดิม แต่จากเดินเร่ขายของมาเปิดร้านขายของชำ และมีแรงงานที่ทำงานที่แตกต่าง แต่ได้นำทักษะการทำงานมาประยุกต์ใช้กับการทำงานที่ภูมิลำเนา รวมทั้งมีแรงงานที่ทำอาชีพที่ไม่ตรงกับประสบการณ์ที่เคยทำงาน

ภาพที่ 2 อาชีพการขับรถซาเล้งรับจ้างให้แก่รีสอร์ท และรับจ้างทั่วไป ตำบลเกาะสาหร่าย

ที่มา : ภาพจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

ส่วนแรงงานที่ไม่มีงานทำ จำนวน 37 คน พบว่า ส่วนใหญ่ รอกลับไปทำงานในประเทศมาเลเซีย โดยไม่ได้ทำงาน เนื่องจากไม่มีเงินทุนมากพอที่จะนำไปลงทุนเพื่อค้าขาย บางคนมองว่าในหมู่บ้านมีการขายของชำ และขายอาหาร เครื่องดื่มมาก ถ้าจะค้าขายอีกก็เป็นการแย่งลูกค้า เกรงว่าจะขายไม่ได้ เพราะในภาวะของการแพร่ระบาดของโควิด-19 เศรษฐกิจของคนในหมู่บ้านไม่ดี คนจะไม่ค่อยจับจ่ายใช้สอย จึงเก็บเงินไว้เพื่อใช้จ่ายระหว่างรอกลับไปทำงานในประเทศมาเลเซียดีกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พงษ์มนัส ดือด (2563) ที่พบว่า สถานประกอบการหรือโรงงานอุตสาหกรรมได้ถูกปิดกิจการจากผลกระทบการเกิดโรคระบาดโควิด-19 พร้อมทั้งผู้คนไม่กล้าใช้จ่ายและความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจทำให้ผู้ประกอบการไม่กล้าลงทุน สาเหตุอื่น ๆ ของการไม่มีงานทำของแรงงานย้ายถิ่นกลับทั้งในตำบลปูยู ตำบลตำมะลัง ตำบลตันหยงโป ตำบลเจ๊ะบิลังและ ตำบลเกาะสาหร่าย ได้แก่ หางานทำในหมู่บ้านไม่ได้ งานในหมู่บ้านมีจำกัด และ งานในหมู่บ้านมีไม่แน่นอน (นิสากร กล้าณรงค์, 2548)

แม้ว่า แรงงานย้ายถิ่นกลับจากประเทศมาเลเซียจะมีอาชีพ เมื่อกลับเข้ามาอยู่ในหมู่บ้าน แต่รายได้จากงานที่ทำเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่เคยได้รับจากการทำงานในประเทศมาเลเซีย นับว่าเป็นรายได้ที่น้อยกว่ามาก และยังมีแรงงานที่มีงานทำที่ไม่แน่นอน และ ไม่มีงานทำ ส่งผลให้แรงงานและสมาชิกในครัวเรือนต้องปรับตัวเกี่ยวกับการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันจากผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ตัวอย่าง การปรับตัวด้านการใช้จ่าย โดยการลดรายจ่ายในครัวเรือน (ภาพที่ 3) แม้ว่าแรงงานเหล่านี้จะพยายามดิ้นรนเพื่อหางานทำ และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น อย่างไรก็ตาม ถ้าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังคงดำเนินอย่างต่อเนื่องก็น่าเป็นห่วง แม้รัฐบาลจะมีมาตรการเยียวยาช่วยเหลือแรงงานย้ายถิ่นกลับ แต่เป็นการบรรเทาความเดือดร้อนในระยะสั้น และมีปัญหาการเข้าถึงเงินเยียวยาจากรัฐบาล (พงษ์มนัส ดือด, 2563) และมีการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่ามีแนวโน้มที่แรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของ COVID-19 ไม่สามารถจะแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่สูง และปัญหาการว่างงานจะยังคงรุนแรง (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และสิรวิชญ์ รัตนประทีปทอง, 2563)

รูปที่ 3 การหาหอย เพื่อเป็นรายได้ และเป็นอาหาร เพื่อประหยัดค่าอาหารของครัวเรือนที่ตำบลเกาะสาหร่าย

ที่มา : ภาพจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบลซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ควรมีบทบาทในการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และจัดโครงการส่งเสริมทักษะทางอาชีพที่เหมาะสม และสามารถสร้างงานได้ ตลอดจนส่งเสริมพฤติกรรมการปรับตัวที่เหมาะสมแก่แรงงาน (กนกวรา พวงประยงค์, 2564) ในช่วงที่ยังคงมีการแพร่ระบาดของโควิด-19

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ แรงงานไทยที่ย้ายถิ่นกลับมาจากประเทศมาเลเซียในตำบลปูยู ตำบลตำมะลัง ตำบลตันหยงโป ตำบลเจ๊ะบิลัง และตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต) และเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบล ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล อำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลในพื้นที่

9. เอกสารอ้างอิง

กนกวรา พวงประยงค์. (2564). “สถานการณ์ผลกระทบ ความต้องการการช่วยเหลือและการปรับตัวของคนวัยทำงานในช่วง การแพร่ระบาดของโควิด-19: การศึกษาเชิงประจักษ์ในกรุงเทพมหานคร”. *วาสารสุทธิปริทัศน์*. 35(1), น. 266-286. จาก https://so05.tcithaijo.org/index.php/DPUSuthiparithatJournal/issue/view/16906

คำนวณ นวลสนอง, นิสากร กล้าณรงค์ และมูหำหมัด สาแลบิง. (2552). “พัฒนาการและแนวโน้มการย้ายถิ่นของประชาชนในจังหวัดชายแดนใต้ของไทยเข้าไปในประเทศมาเลเซีย”. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาทักษิณ*. 3(2), น. 77-97.

นิสากร กล้าณรงค์. (2548). “การย้ายถิ่นของแรงงานสตรีในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปมาเลเซีย”. *วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณสงขลา*. 8(2), น. 4-10.

นิสากร กล้าณรงค์. (2551). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่และการทำงานของแรงงานสตรีจากจังหวัดสตูลในประเทศมาเลเซีย*. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. จังหวัดสงขลา.

นิสากร กล้าณรงค์, ศุภรัตน์ พิณสุวรรณ และศิริรัตน์ สินประจักษ์ผล. (2522). “การย้ายถิ่นตามฤดูกาลเพื่อเข้าไปรับจ้างทำนาในประเทศมาเลเซียของประชาชนจากจังหวัดชายแดนภาคใต้”. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาทักษิณ*. 3(2), น. 98-121.

แนวหน้า. (2563). *ด่านพรมแดนสะเดาตรวจเข้มแรงงานไทยกลับจากมาเลเซีย*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.naewna.com

ผู้จัดการออนไลน์. (2563). *แรงงานไทยในมาเลย์ยังทะลักกลับไทยผ่านด่านพรมแดนสะเดากว่า 800 คน*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://mgronline.com

พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และศุภรัตน์ พิณสุวรรณ. (2552). “‘ผู้หญิง’ มาลายูมุสลิมชายแดนใต้ : แรงงานรับจ้างนอกระบบในประเทศมาเลเซีย”. *วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 3(2), น. 122-124.

พงษ์มนัส ดือด. (2563). “ผลกระทบของการแพร่ระบาดโรคไวรัสโคโรนา 2019 ต่อการประกอบอาชีพบริการจัดส่งอาหาร”. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 7(6), น. 131-144.

มะดาโอะ ปูเตะ และเภาซัน เจ๊ะแว. (2554). “การเดินทางของแรงงานมลายูมุสลิมจากชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยเข้าไปทำงานในรัฐทางตอนเหนือของมาเลเซีย”. *วารสารวิชาการ อัล-ฮิกมะ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา*. 1(1), น. 13-21.

ยงยุทธ แฉล้มวงษ์ และสิรวิชญ์ รัตนประทีปทอง. (2563). *ผลกระทบของ COVID-19 ที่มีผลต่อการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://tdri.or.th/2020/08/covid-19-impact-on-migrant-workers/

ศันสนีย์ จันทร์อานุภาพ และจำนงค์ แรกพินิจ. (2561). “การยังคุณประโยชน์ของผู้สูงอายุในพื้นที่เกาะบริเวณชายแดนไทย-มาเลเซีย”. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร*. 13(3), น. 158-160.

ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค. (2563 ก.). *รายงานสถานการณ์โรคปอดอักเสบจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019*. ฉบับที่ 27 วันที่ 30 มกราคม 2563 19.00 น. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://media.thaigov.go.th/uploads/document/66/2020/01/pdf/Doc_20200131081416000000.pdf

ศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉิน กรมควบคุมโรค. (2563 ข.). *รายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*. ฉบับที่ 298 วันที่ 27 ตุลาคม 2563 เวลา 12.00 น. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/situation/situation-no298-271063.pdf

สมชาย พรมจันทร์. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการย้ายถิ่นกลับภูมิลำเนาของผู้ใช้แรงงานที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดยโสธร จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ที่ไปทำงานต่างจังหวัด*. (วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). สาขาบริหารการจัดการสาธารณะ วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุเทพ พันประสิทธิ์, วรุณพันธ์ คงสม และชนาธิป มิธิดา. (2552). “การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานไทย ในประเทศมาเลเซีย”. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 23(70), น. 50-54.

Cucinotta, D. & Vanelli, M. (2020). "WHO Declares COVID-19 a Pandemic" *Acta Biomed*. 91(1), p. 157-160. Retrieved from https://www.mattioli1885journals.com/index.php/actabiomedica/article/view/9397

Velavon, T. P. & Meyer, C. G. (2020). "The COVID-19 epidemic". *Tropical Medicine & International Health*. 25(3), p. 278-280. Retrieved from https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/tmi.13383

การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์สำหรับการสูญดิน ในบริเวณลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา

THE APPLICATION OF GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEM ON SOIL EROSION IN KLONG U-TAPHAO IN SONGKHLA PROVINCE

วรพนิต สังข์ทอง[1]*, หทัยกาญจน์ วิริยะสมบัติ[2] และโชติกา รติชลิยกุล[3]

Worapanit Sangtong[1]*, Hathaikarn Wiriyasombut[2] and Chotika Ratichaliyakul[3]

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และสมการการสูญเสียดินสากลเพื่อประเมิน การสูญดินบริเวณลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จังหวัดสงขลา มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบ ระดับความรุนแรงที่เกิดจากการชะล้างพังทลายของดินจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation, USLE) เป็นวิธีการใช้โมเดลทางคณิตศาสตร์ที่มี 6 ปัจจัย (ภาพที่1) ได้แก่ ปัจจัยชะล้างพังทลายของฝน (R) ปัจจัยความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลายของดิน (K) ปัจจัยความยาวความลาดเทและความชัน (LS) ปัจจัยการจัดการพืช (C) และปัจจัยการปฏิบัติการควบคุมการชะล้างพังทลายของดิน (P) และทำการจำแนกตามเกณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน พบว่า มีปริมาณการสูญดินทั้งหมด 147363.62 ตันต่อปี โดยพื้นที่ยางพารามาปริมาณการสูญดินมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 62.78 ของปริมาณการสูญดิน รองลงมาคือ พื้นที่ว่างเปล่ามีปริมาณการสูญดินคิดเป็นร้อยละ 31.93 และถัดมาเป็นพืชสวนที่มีปริมาณการสูญดินร้อยละ 3.49 ของปริมาณการสูญดิน

คำสำคัญ : การใช้ประโยชน์ที่ดิน, สมการการสูญเสียดินสากล, สูญดิน

Abstract

Application of geographic information system and universal soil loss equations to assess soil loss in Klong U-taphao Basin, Songkhla Province. The study aims to compare the severity caused by soil erosion from landuse using universal soil loss equations. It is a mathematical model with 6 factors: Rainfall erosivity factor (R), Soil Erodibility factor (K), Slope Length factor (L), Slope Gradient factor (S), Cropping Management factor (C) and Conservation Practice factor (P) and classified according to the criteria of the Land Development Department. According to the study, the amount of soil loss was 147363.62 Tons per year. The area of planting has the highest amount of soil loss is 62.78% of the amount of soil loss. Second, bare soil accounted for 31.93% of the amount of soil loss, and later horticulture accounted for 3.49% of the amount of soil loss.

Keywords: landuse, USLE, soil erosion

[1] นักศึกษาสาขาภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] อาจารย์ประจำสาขาภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[3] ดร., อาจารย์ประจำสาขาภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: kongrak@gmail.com

1. บทนำ

การชะล้างพังทลายของหน้าดินหรือการสูญเสียดิน (Soil erosion) ในภาคใต้มีการสูญเสียดินมากกว่าภาคอื่นๆ พื้นที่ส่วนใหญ่มีการสูญเสียดินระหว่าง 0 - 50 ตันต่อไรต่อปี การสูญเสียดินสูงสุดเกิดขึ้นในพื้นที่ลาดชันสูงที่เป็นป่าเสื่อมโทรมและมีฝนตกมากระหว่าง 3000 - 4000มิลลิเมตรต่อปี (กรมพัฒนาที่ดิน, 2543) ปัญหาการชะล้างพังทลายของหน้าดินที่เกิดขึ้นจากการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ในแต่ละปีได้ก่อให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง นับตั้งแต่การสูญเสียหน้าดินที่มีธาตุอาหารและอินทรีวัตถุตลอดจนทำให้โครงสร้างดินเสื่อมโทรมลง นอกจากนั้นตะกอนดินต่าง ๆ ที่ถูกชะล้างและถูกพัดพาไปทับถมในแม่น้ำลำธารสายต่าง ๆ จนตื้นเขิน ซึ่งจะสร้างปัญหาต่อการใช้น้ำของประชากรในชุมชนและการอยู่อาศัยของประชากรในบริเวณนั้น

ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา มีคลองอู่ตะเภาเป็นลำน้ำสายหลักความยาวประมาณ 68 กิโลเมตร คลองอู่ตะเภาจะไหลผ่านเขตอำเภอสะเดาและอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาเป็นลุ่มน้ำย่อยของทะเลสาบสงขลา ซึ่งปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ดินในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา เป็นสาเหตุของการทำลายหน้าดิน เช่นการก่อสร้างที่อยู่ การเกษตร และการพัฒนาตัวเมือง เป็นต้น ทำให้เกิดการชะล้างหน้าดินและเร่งให้เกิดการตกตะกอนของลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา เมื่อเกิดการตกตะกอนในลุ่มน้ำ จะก่อให้เกิดการตื้นเขินของลำน้ำสายต่างๆและทะเลสาบที่รับน้ำต่อจากลุ่มแม่น้ำคลองอู่ตะเภา และผลที่ตามมาอาจจะเกิดน้ำท่วมขังในพื้นที่ลุ่มน้ำ และเป็นอุปสรรค์ต่อการคมนาคมทางน้ำ

การวิเคราะห์โดยใช้ระบบภูมิสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ร่วมกับสมการสูญเสียดิน USLE (Universal Soil Loss Equation) เพื่อให้ได้การสูญดินในการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทจึงมีความสำคัญต่อการเกิดการสูญดิน เพื่อลดผลกระทบจากการตื้นเขินในทะเลสาบสงขลาได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาโดยใช้ภาพถ่ายดาวเทียม

2.2 เพื่อศึกษาปริมาณการชะล้างพังทลายหน้าดินของบริเวณลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 การสูญดิน

การสูญดิน คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของหน้าดินบนพื้นผิวโลก ที่มีสาเหตุมาจากธรรมชาติหรือจากการกระทำของมนุษย์ การที่ดินถูกกัดเซาะเป็นร่องหรือถูกขุดเป็นบริเวณกว้างเป็นการเปลี่ยนแปลงของผิวดินอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ คือ การพังทลายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Geological, Natural or Normal Erosion) และการพังทลายที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์ (Accelerated or Man-made Erosion) ซึ่งการพังทลายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Geological, Natural or Normal Erosion) ได้แก่ น้ำ ลม แรงดึงดูดของโลก และแม่น้ำ ลำธาร เป็นต้น เช่น พื้นดินแตกระแหงเนื่องจากลม พื้นดินริมฝั่งน้ำถูกกัดเซาะเนื่องจากน้ำ หน้าดินถูกน้ำฝนพัดพาไป การพังทลายที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์ (Accelerated or Man-made Erosion) ได้แก่ การตัดไม้ การทำการเกษตร การทำเหมืองแร่ เป็นต้น เช่น การหักร้างถางป่า การขุดถนน การขุดเหมืองแร่ การระเบิดเขา การขุดที่อยู่อาศัยของสัตว์ เมื่อเกิดการพังทลาย (Erosion) มักมีการเคลื่อนย้ายของวัตถุที่เกิดการผุกร่อนแล้ว (Weathered materials) โดยขบวนการที่เกิดขึ้นบนผิวดิน ซึ่งมีตัวการต่าง ๆ พัดพาวัสดุเหล่านี้ให้เคลื่อนที่ไปจากที่เดิม

3.2 ผลกระทบของการการสูญดิน

การชะล้างพังทลายของดินที่เกิดตามธรรมชาติเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน ซึ่งทำให้ผิวโลกมีระดับที่ต่ำลง แต่ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความเสียหายเร็วขึ้นคือการกระทำของมนุษย์ โดยส่งผล กระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่งคงในชีวิตของประชากรในประเทศ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.1 ทำให้ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ลดลง เก็บความชื้นได้ไม่ดี ไม่เหมาะสมต่อการท า การเกษตร เนื่องจากการซึมผ่านหน้าดินของน้ำต่ำ

3.2.2 ทำให้คุณสมบัติของดินในลำน้ำเสื่อมสภาพ ทั้งในทางเคมี ทางชีวะกายภาพมีลักษณะ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดินที่ใช้ในการเพาะปลูกมีโครงสร้างต่ำรวมถึงน้ำในลำน้ำไม่เหมาะสมต่อ การทำการเกษตร

3.2.3 การไหลบ่าของน้ำหน้าดินกระจายออกนอกพื้นที่มากขึ้นทำให้การสูญเสียหน้าดินมี มากขึ้นด้วย ความเป็นไปได้ที่ดินจะเก็บน้ำไว้มีน้อย เนื่องจากการซึมผ่านของน้ำหน้าดินมีอัตราที่น้อยลง

3.2.4 เกิดมลพิษในแหล่งน้ำ เนื่องจากมีการปล่อยสารเคมีเป็นพิษลงสู่แหล่งน้ำ

3.2.5 บริเวณพื้นที่เหนือเขื่อนตามอ่างเก็บน้ำจะมีตะกอนที่ถูกพัดพามาโดยมีอัตราของ ตะกอนที่สูงขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมรวมถึงระบบไฟฟ้าที่เป็นปัจจัยสำคัญใน ชีวิตประจำวันโดยตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน คือ การไหลบ่าของน้ำ

3.3 การศึกษาการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

การศึกษาการชะล้างพังทลายของหน้าดินเป็นการประเมินค่าการสูญดิน เริ่มต้นจากการสังเกตการเปลี่ยนแปลงระดับผิวดินอย่างง่ายๆและต่อมาได้มีการทดลองทางวิทยาศาสตร์ขึ้นจนกระทั้งถึงการใช้สมการการประเมินการสูญเสียดินและการประยุกต์ใช้สมการต่าง ๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

3.3.1 การคาดคะเนแบบง่าย มักมาจากการสังเกตจากปัจจัยสิ่งแวดล้อม และการวัดแบบหยาบ ๆ โดยสังเกตจากการชะล้างังทลายบนหน้าดินและทางไหลของน้ำบนหน้าดิน เช่นการสังเกตจากก้อนหินหรือรากไม้ที่โผล่ขึ้นมาเหนือหน้าดินเรื่อย ๆ การสังเกตเห็นปริมานตะกอนที่ไหลมาทับถมรวมกัน รวมไปถึงการวัดร่องน้ำที่ขยายขึ้นจากการถูกกัดเซาะแล้วนำมาคำนวณปริมาณดินที่สูญเสีย หรือการใช้ตะปูฝังลงไปในดินเพื่อวัดระดับของหน้าดินที่สูญเสียไปจากการถูกกัดเซาะ

3.3.2 การสร้างแปลงทดลองเก็บตะกอนดิน เป็นการศึกษาการชะล้างพังทลายของดินโดยการสร้างแปลงทดลองเอเก็บตะกอนดินเป็นตัวอย่างหรือตัวแทนบ่งบอกปริมาณหรืออัตราการชะล้างังทลายของพื้นที่ ที่ทำการศึกษาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง พื้นที่บริเวณที่จะสร้างแปลงทดลองต้องมีสภาพที่เป็นตัวแทนทั้งสภาพของความลาดชัน ลักษณะดินและพืชพันธ์ ที่ปกคลุมดิน ซึ่งแปลงทดลองจะมีขนาดที่แตกต่างกันไปขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการศึกษากำลังคนและงบประมาณที่มีอยู่ในการศึกษาจากแปลงทดลองนี้จะใช้พืชพันธ์เป็นตัวชี้ถึงการสูญเสียดิน

3.3.3 การใช้สมการสูญเสียดิน เป็นการศึกษาการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการทางคณิตศาสตร์ในการประเมินการสูญเสียดินที่มีมาเป็นเวลานานแล้วในสหรัฐอเมริกา โดยเริ่มมีการใช้สมการในปี 1940 สมการดังกล่าวเริ่มต้นโดยการพัฒนาและปรับปรุงจากสมการอย่างง่าย ๆ แต่เนื่องจากการชะล้างพังทลายของดินเป็นขบวนการที่ซับซ้อน จึงมีการพัฒนาปรับปรุงเรื่อยมา จนกระทั้งมีการศึกษาของ Wischmeier และ Smith (1965) ที่ได้ศึกษาวางแปลงทดลองการสูญเสียดิน 10000 แปลงต่อปี เป็นเวลาหลายสิบปีทำให้ได้ข้อมูลทางสิติของตัวแปรต่างๆที่มีความสัมพันธ์กันจนสามารถนำมาสร้างเป็นสมการคาดคะเนการสูญเสียดิน และได้มีการนำมาประมวลพัฒนาเป็นสมการการสูญเสียดินสากลขึ้น(Universal Soil Equation, USLE) อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ได้นำมาใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลกวิธีการ

3.4 สมการการสูญเสียดินสากล

การใช้สมการสูญดินสากลเป็นการใช้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการชะล้างพังทลายของดิน 6 ปัจจัย ได้แก่

ปัจจัยชะล้างพังทลายของฝน (rainfall erosivity factor, R-factor) เป็นตัวเลขแสดงถึงความสามารถของฝนในการก่อให้เกิดการกัดชะในปีหนึ่งๆ

ปัจจัยความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลายของดิน (Soil Erodibility, K-Factor) เป็น ค่าที่ประเมินได้จากการทดลอง โดยคิดจาก อัตราการสูญเสียดินต่อหน่วยดัชนีการชะล้างพังทลาย (Erosion Index) จากแปลงทดลองมาตรฐานที่มีความยาว 72.6 ฟุต บนพื้นที่ความลาดเท สม่ำเสมอ 9 เปอร์เซ็นต์ มีการไถพรวน ขึ้นลงตามแนวความลาดเทอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อมิ ให้พืชขึ้นไม่น้อยกว่า 2 ปี ในช่วงเวลาที่ทำการวัดปริมาณการสูญเสียดินในลักษณะดังกล่าวของ แปลงทดลองนี้ค่าของ L, S, C และ P ถูกกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 1

ปัจจัยความยาวความลาดเท (Slope Length Factor, L-factor) เป็นค่าที่ได้จากอัตราส่วนของ การสูญเสียดินระหว่างการสูญเสียดินที่เกิดจากสภาพความยาว ความลาดเทในสนามกับการ สูญเสียดินที่เกิดจากความยาวความลาดเท 72.6 ฟุต ซึ่งเป็นดินชนิดเดียวกัน มีความลาดเท และมีสภาพอื่น ๆ เหมือนกัน

ปัจจัยความชัน (Slope Gradient Factor, S-factor) เป็นค่าที่ได้จากอัตราส่วนของการสูญเสีย ดินระหว่างการสูญเสียดินที่เกิดจากสภาพความลาดเทในสนามกับการสูญเสียดินที่เกิดจากความ ลาดเท 9 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งเป็นดินชนิดเท่ากัน มีความยาวความลาดเท และสภาพอื่น ๆ เหมือนกัน

ปัจจัยการจัดการพืช (Cropping Management Factor, C-factor) เป็นค่าที่ประเมินได้จาก อัตราส่วนการสูญเสียดินระหว่างการสูญเสียดินที่เกิดขึ้นในสนาม โดยมีพืชและการจัดการอย่าง หนึ่งอย่างใดโดยเฉพาะ กับการสูญเสียดินจากแปลงที่มีการไถพรวนขึ้นลงตามความลาดเทแล้ว ปล่อยทิ้งไว้ให้ว่างเปล่า ซึ่งเป็นดินชนิดเดียวกัน และมีสภาพอื่น ๆ เหมือนกัน

ปัจจัยการปฏิบัติการควบคุมการชะล้างพังทลายของดิน (Conservation Practice Factor, P-factor) เป็นค่าที่ประเมินได้จากอัตราส่วนการสูญเสียดินระหว่างการสูญเสียดินที่เกิดจากแปลงที่ ทำการอนุรักษ์ดิน เช่น การไถพรวนตามแนวระดับ การปลูกพืชสลับเป็นแถบตามแนวระดับหรือการ แบบขั้นบันได กับการสูญเสียดินที่เกิดจากการไถพรวนและปลูกพืชขนานไปกับทิศทางของความ ลาดเท และเป็นดินชนิดเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเหมือน ๆ กัน

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เสาวลักษณ์ สระทองเทียน (2559) ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และสมการการสูญเสียดินสากลเพื่อประเมิน การชะล้างพังทลายของดิน บริเวณลุ่มน้ำแควน้อย จังหวัดพิษณุโลก มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบ ระดับความรุนแรงที่เกิดจากการชะล้างพังทลายของดิน จากการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2552 และ พ.ศ. 2556 โดยศึกษาจากปัจจัยปริมาณน้ำฝน ปัจจัยความคงทนต่อการชะล้างพังทลายของดิน ปัจจัยการจัดการพืชและปัจจัยความลาดชันและความยาวของความลาดชัน

วันเพ็ญ วิริยะกิจนทีกล (2559) การประเมินการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่เกษตรกรรมด้วย Cs137 ดำเนินการในพื้นที่ เกษตรจังหวัดนครสวรรค์ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา โดยการเก็บตัวอย่างดินตามแนวตัดขวางความลาด เทของพื้นที่ (Transect) จำนวน 8 แนวตัดขวางความลาดเท การศึกษาประกอบด้วย สภาพแวดล้อมของพื้นที่ ศึกษา ปริมาณซีเซียม 137 สมบัติดินทางกายภาพและเคมี อัตราการกระจายของดิน (Soil Redistribution Rate, SRD) จากการใช้ Mass Balance II model และความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการ การกระจายของดินกับสมบัติ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation, USLE) เป็นวิธีการใช้โมเดลทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการประเมินการสูญเสียดิน โดยเริ่มจาก

4.1 ทำการจำแนกการใช้ประโยชนที่ดินจากภาพถ่ายดาวเทียม_landsat8 ของวันที่ 24 พฤษภาคม 2563 จาก https://www.usgs.gov/core-science-systems/nli/landsat โดยใช้หลักวิเคราะห์เชิงวัตถุ (Object-based image analysis) โดยวิเคราะห์จำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกลุ่ม Pixel ซึ่งจำแนกโดยการวัดคุณสมบัติทางสเปกตรัม ได้แก่ สี ขนาด รูปร่าง และพื้นผิวภาพ รวมถึงความสัมพันธ์กับพื้นที่ใกล้เคียงรอบ Pixel

4.2 หาค่าปัจจัยที่ใช้ในสมการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation, USLE) ได้แก่

4.2.1 ชั้นข้อมูลค่าปัจจัยการชะล้างพังทลายของฝน (R) คำนวณหาค่าการชะล้างพังทลายของฝน โดยใช้ข้อมูลปริมาณน้ำฝนที่ตกในบริเวณลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาและพื้นที่ใกล้เคียง จากสถานีที่ทำการศึกษาทั้งหมดซึ่งได้รับการอนุเคราะห์จากสำนักงานชลประทานที่ 16 ซึ่งผ่านกระบวนการวิเคราะห์การประมาณค่า (Interpolate) ก่อนเข้าสู่สมการ R = -0.0375 + 0.163x เมื่อ R เป็นปัจจัยการชะล้างพังทลายของฝนและ x เป็นปริมาณน้ำฝนรายปี (มม.) เฉลี่ย 5 ปี

4.2.2 ชั้นข้อมูลค่าปัจจัยความยากง่ายในการพังทลายของดิน (K) โดยการนำตารางค่าปัจจัยความคงทนต่อการชะล้างพังทลายของดินมาเชื่อมโยงกับเนื้อดิน (Soil texture) และทำการสร้างพื้นที่ชั้นข้อมูลค่าปัจจัยความคงทนต่อการชะล้างพังทลายของดิน

4.2.3 ชั้นข้อมูลค่าความยาวและความชัน (LS) การหาค่าความยาวและความชัน หาได้จากสมการ $LS = (1/22.13)^{m} (0.0065 + 0.45 s + 0.0065 s^{2})$ เมื่อ S = ร้อยละความลาดชัน m = 0.5ในกรณีที่ระดับความลาดชัน > หรือ = 5%, m =0.4 ในกรณีที่ระดับความลาดชันระหว่าง 3.5 - 4-5%, m = 0.3 ในกรณีที่ระดับความลาดชันระหว่าง 1 - 3%, m = 0.2 ในกรณีที่ระดับความลาดชัน < 1%

4.2.4 ชั้นข้อมูลค่าปัจจัยการจัดการพืช (C) ค่าปัจจัยการจัดการพืชหาได้จาก ข้อมูลการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน ปี 2563 โดยการนำประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินมาเปรียบเทียบกับค่า C

4.2.5 ชั้นข้อมูลค่าการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน (P) ค่าปัจจัยการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินหาได้จาก ค่า P – Factor แสดงค่า เกี่ยวกับการปฏิบัติการอนุรักษ์ในแต่ละประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

4.3 นำแต่ละปัจจัยเข้าสู่สมการ A = RKLSCP โดยที่ A เป็นปริมาณดินที่สูญเสียที่คำนวณได้ต่อเนื้อที่ (ตัน/เฮกเตร์/ปี) ด้วยเครื่องมือ Map Algebra เพื่อให้ได้ค่าการชะล้างพังทลายชองดินในแต่ละพื้นที่ จากนั้นนำผลที่ได้จำแนกชั้นความรุนแรงการชะล้างพังทลายของดินตามเกณฑ์ของกรมพัฒนาที่ดิน

4.4 ทำการเปรียบเทียบความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดินในแต่ละการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยการซ้อนทับข้อมูล

5. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์การสูญดิน โดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation, USLE) เป็นวิธีการใช้โมเดลทางคณิตศาสตร์ที่มี 6 ปัจจัย (ภาพที่1) ได้แก่ ปัจจัยชะล้างพังทลายของฝน (R) ปัจจัยความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลายของดิน (K) ปัจจัยความยาวความลาดเทและความชัน (LS) ปัจจัยการจัดการพืช (C) และปัจจัยการปฏิบัติการควบคุมการชะล้างพังทลายของดิน (P) เมื่อทำการจำแนกตามกรมพัฒนาที่ดิน พบว่า ในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภามีการสุญดินระดับน้อยมากคิดเป็นพื้นที่ 1813.70 หรือร้อยละ 72.90 ของพื้นที่ทั้งหมด รองลงมามีการสูญดินในระดับน้อยและปานกลาง มีพื้นที่ 425.78 และ 126.53 ตร.กม. หรือร้อยละ 17.11 และ 5.09 ของพื้นที่ทั้งหมด

ตารางที่ 1 ตารางปริมาณการสูญดินในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาจังหวัดสงขลา

ปริมาณการสูญดิน	พื้นที่ (ตร.กม.)	พื้นที่ (ร้อยละ)	ระดับการสูญดิน
0-2	1813.70	72.90	น้อยมาก
2-5	425.78	17.11	น้อย
5-10	126.53	5.09	ปานกลาง
10-20	63.94	2.57	รุนแรง
>20	57.91	2.33	รุนแรงมาก
รวม	2487.86	100.00	

ที่มา : ผู้จัดทำ (2564)

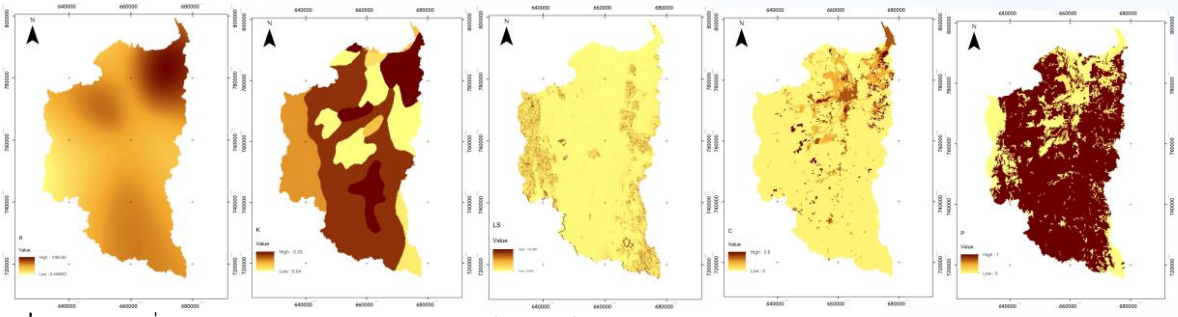

รูปที่ 1 ปัจจัยที่ใช้สมการการสูญเสียดินสากล (ซ้ายไปขวา) ได้แก่ ปัจจัยชะล้างพังทลายของฝน (R) ปัจจัยความคงทนต่อการถูกชะล้างพังทลายของดิน (K) ปัจจัยความยาวความลาดเทและความชัน (LS) ปัจจัยการจัดการพืช (C) และปัจจัยการปฏิบัติการควบคุมการชะล้างพังทลายของดิน (P)

ที่มา : ผู้จัดทำ (2564)

จากการวิเคราะห์ปริมาณการสูญดินในพื้นที่ลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาตามประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ตารางที่ 2) พบว่า มีปริมาณการสูญดินทั้งหมด 147,363.62 ตันต่อปี โดยพื้นที่ยางพารามาปริมาณการสูญดินมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 62.78 ของปริมาณการสูญดิน รองลงมาคือ พื้นที่ว่างเปล่ามีปริมาณการสูญดินคิดเป็นร้อยละ31.93 และถัดมาเป็นพืชสวนที่มีปริมาณการสูญดินร้อยละ 3.49 ของปริมาณการสูญดิน

ตารางที่ 2 ตารางการใช้ประโยชน์ที่ดินในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาจังหวัดสงขลา

ปริมาณการสูญดิน	เนื้อที่(ตร.กม.)	เนื้อที่(ร้อยละ)	ปริมาณการสูญดิน (ตันต่อปี)	ปริมาณการสูญดิน (ร้อยละ)
แหล่งน้ำ	18.83	0.76	0.00	0.00
พื้นที่สิ่งปลูกสร้าง	103.62	4.16	29.47	0.02
ยางพารา	1716.14	68.98	92514.88	62.78
พืชสวน	181.65	7.30	5142.99	3.49
ป่า	304.69	12.25	2180.98	1.48
นาข้าว	59.56	2.39	383.15	0.26

ตารางที่ 2 ตารางการใช้ประโยชน์ที่ดินในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาจังหวัดสงขลา (ต่อ)

ปริมาณการสูญดิน	เนื้อที่(ตร.กม.)	เนื้อที่(ร้อยละ)	ปริมาณการสูญดิน (ตันต่อปี)	ปริมาณการสูญดิน (ร้อยละ)
พื้นที่รกร้าง	1.19	0.05	58.95	0.04
พื้นที่ว่างเปล่า	102.18	4.11	47053.20	31.93
รวม	2487.86	100	147363.62	100.00

ที่มา : ผู้จัดทำ (2564)

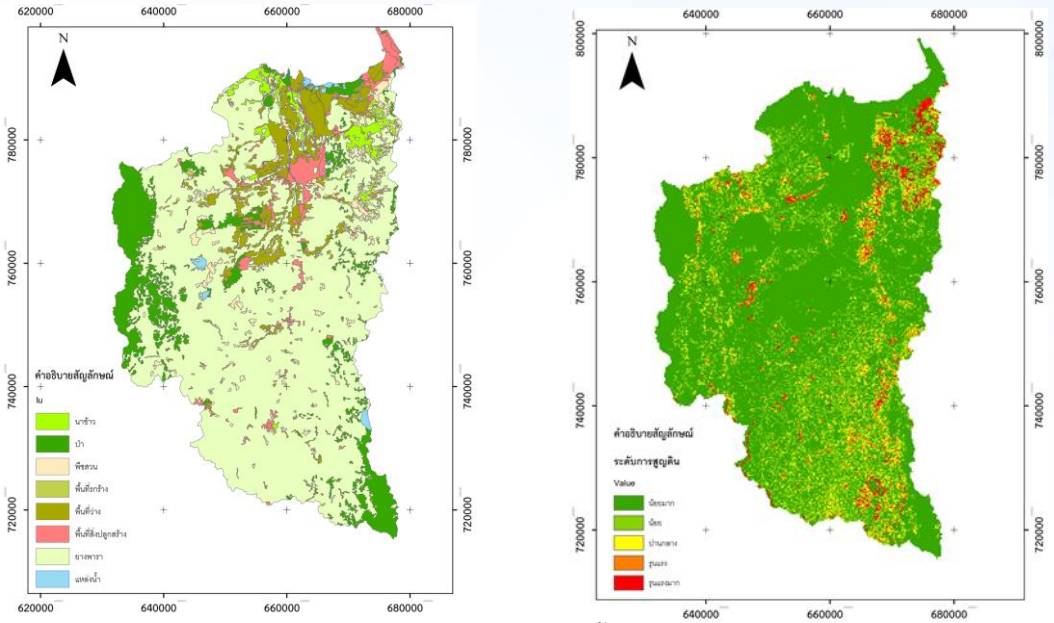

รูปที่ 2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน(ซ้าย)และปริมาณการสูญดิน(ขวา)ในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาจังหวัดสงขลา

ที่มา : ผู้จัดทำ (2564)

6. อภิปรายผลการวิจัย

พื้นที่ส่วนใหญ่ของลุ่มน้ำคลองอู้ตะเภามีความรุนแรงของการสุญดินในระดับน้อยมาก ซึ่งสอดคลองกับกรมพัฒนาที่ดิน (2545) และกิตติพงษ พงษบุญ (2543) ที่ได้ศึกษาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาว่า พื้นที่ส่วนใหญ่มีการสุญดินในปริมาณที่น้อยกว่า 5 ตันต่อไร่ต่อปี อีกทั้งพื้นที่ส่วนใหญ่ในลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภาเป็นสวนยางพารา (ร้อยละ 62.78) ที่มีเรือนยอดสามารถลดการถูกชะล้างพังทลายของดินซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูญดินและพื้นที่ที่มีอัตราการสูญดินมากที่สุดคือ พื้นที่ดินเปล่าที่ไม่มีสิ่งปกคลุมดิน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ปัจจัยสิ่งปกคลุมดินมีผลต่อการสูญดินในบริเวณลุ่มน้ำคลองอู่ตะเภา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อป้องการสูญดินรวมไปถึงแร่ธาตุที่เป็นความต้องการของพื้นบริเวณหน้าดินอีกด้วย

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลลัพธ์การสูญดินจากแบบจำลองอาจไม่สอดคล้องกับพื้นที่จริงมากนัก แต่ผลลัพธ์ที่บ่งชี้ถึงระดับการสูญดินสามารถสมัพันธ์กับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี และการสดการสูญดินควรมีแนวทางในการจัดการค่าความชัน การจัดการพืช เพื่อลดการไหลบ่า เนื่องจากพืชแต่ละชนิดมีผลต่อการสูญดินที่แตกต่างกัน

8. เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน. (2545). *การประเมินการสูญเสียดินในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ.

กิตติพงษ พงษบุญ. (2543). *การศึกษาดัชนีการชะล้างพังทลายดินโดยน้ำฝนในพื้นที่สถานวิจัยลุ่มน้ำลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา.* กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ.

นิพนธ ตั้งธรรม. (2545). *แบบจำลองคณิตศาตร์การชะล้างพังทบายของดินและมลพิษตะกอนในพื้นที่ลุ่มน้ำ.* กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนุรักษวิทยา คณะวนศาสตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร.

พิณทิพย ธิติโรจนะวัฒน และธรรมนูญ แกวอำพุท. (2546). *ปัจจัยต่าง ๆ ในสมการการสูญเสียดินสากล (USLE) ในพื้นที่ตนน้ำอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่.* สำนักอนุรักษและจัดการตนน้ำ กรมอุทยานแหงชาติ สัตวปา และพันธพืช.

วันเพ็ญ วิริยะกิจจนทีกล. (2559). *การประเมินการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่เกษตรกรรมด้วย Cs137 ดำเนินการในพื้นที่ เกษตรจังหวัดนครสวรรค์ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา.* สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2564, จาก http://www1.ldd.go.th/WEB_PSD/Employee%20Assessment/wean/pch/pch39/1.pdf

เสาวลักษณ์ สระทองเทียน. (2559). *การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์และสมการการสูญเสียดินสากลเพื่อประเมินการชะล้างพังทลายของดิน บริเวณลุ่มน้ำแควน้อย จังหวัดพิษณุโลก.* สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2564, จาก http://www.agi.nu.ac.th/nred/Document/is-PDF/2559/geo_2559_09_FullPaper.pdf

ศูนย์ภูมิสารสนเทศเพื่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2549). *ระบบฐานข้อมูลกษัยการของดิน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2564, จาก https://gecnet.kku.ac.th/spatialdb/soilerosion

Wischmeier, W. H. and Smith, D. D. (1965). *Agricultural Handbook*. NO.28. U.S.: Department of Agricultura.

การพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน ผ่านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

DEVELOPMENT OF GROUP WORKING SKILL OF MATHAYOMSUKSA 6 STUDENTS IN BUDDHISM BY USING THE GROUP PROCESS LEARNING AND COMMUNITY-BASED LEARNING THROUGH TEACHER'S PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY

รังสิมา จำริ[1]* และจงกล บัวแก้ว[2]

Rangsima Jamri[1]* and Jongkon Buakaew[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐานผ่านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครู และเพื่อศึกษาเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาพระพุทธศาสนา หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐานผ่านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตูลวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 พุทธศาสนสุภาษิต แบบวัดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม แบบวัดเจตคติต่อการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับคุณภาพดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.50 คะแนน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) เจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ทักษะการทำงานกลุ่ม, การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

Abstract

This research aims to develop group working skill of Mathayomsuksa 6 students in Buddhism by using the group process learning and community-based learning through teacher's professional learning community and study the attitudes of Mathayomsuksa 6 students in Buddhism after using the group process

[1] ครู คศ.1 โรงเรียนสตูลวิทยา จังหวัดสตูล

[2] อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: rangsima.jamri79@gmail.com

learning and community-based learning through teacher's professional learning community. The samples were 30 students from Mathayomsuksa 6 students of Satun Wittaya School, Satun province. The instruments were the group process learning and community-based learning through teacher's professional learning community lesson plan in unit 4: Buddhist Proverbs, the group working skill test and the Buddhism attitudes test. The statistics used to analyze the data were mean ($\bar{x}$), standard deviation (SD) and t-test. The results showed that 1) the mean of Mathayomsuksa 6 students' group working skill was at good level ($\bar{x}$ = 16.50) and higher than criterion 75% at the 0.01 level of statistical significance. 2) the attitudes of Mathayomsuksa 6 students towards Buddhism found that overall at the high level.

Keywords: Group Working Skill, Community-based Learning, Professional learning community

1. บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดสมรรถนะในการเรียนรู้ เกิดเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดอย่างมีระบบ โดยจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน เพื่อนำไปสู่ทักษะในการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสม โดยมุ่งหวังให้สถานศึกษาตลอดจนกลุ่มสาระการเรียนรู้ในสถานศึกษาได้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศให้มีประสิทธิภาพพร้อมรับการแข่งขันในระดับเวทีโลกได้ โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นทักษะการคิดจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอและเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต

กลุมสาระการเรียนรูสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วยใหผู้เรียนมีความรูความเขาใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยูร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดลอมการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเขาใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรูไปปรับใชในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก นอกจากนี้กลุมสาระการเรียนรูสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ยังว่าด้วยการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเชื่อมสัมพันธ์กันและมีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายเพื่อช่วยใหสามารถปรับตนเองกับบริบทสภาพแวดล้อมเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ มีความรู ทักษะ คุณธรรมและคานิยมที่เหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 1)

สาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ 5 สาระดังนี้ 1) ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2) หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม 3) เศรษฐศาสตร์ 4) ประวัติศาสตร์ และ 5) ภูมิศาสตร์สำหรับสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นวิชาที่มีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ได้แบ่งหน่วยการเรียนรู้ออกเป็น 4 หน่วย มีหน่วยการเรียนรู้ดังนี้ หน่วยที่ 1 ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา หน่วยที่ 2 พุทธประวัติ หน่วยที่ 3 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และหน่วยที่ 4 พุทธศาสนสุภาษิต ผลการเรียนรู้โดยภาพรวมพบว่าไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ปรากฏผลว่าสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ปีการศึกษาที่ผ่านมาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้ หน่วยที่ 1 ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 65 หน่วยที่ 2 พุทธประวัติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 70 หน่วยที่ 3 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 75 หน่วยที่ 4 พุทธศาสนสุภาษิต มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 45 จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 พุทธศาสนสุภาษิต มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำที่สุด และที่สำคัญนักเรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาพระพุทธศาสนา

จากสาเหตุที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรนั้น พบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ค่อนข้างน้อย เวลาครูให้ทำกิจกรรมกลุ่ม นักเรียนแต่ละกลุ่มจะมีปัญหาในเรื่องของสมาชิกบางคนในกลุ่มไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง พูดมากแต่ไม่ลงมือปฏิบัติงาน และปัญหาความคิดเห็นที่แตกต่างกันของสมาชิกในกลุ่มของนักเรียน ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายออกมาไม่มีประสิทธิภาพ งานเสร็จไม่ทันในเวลาที่ครูกำหนด ทั้งนี้สาเหตุของปัญหาดังกล่าว อาจมีสาเหตุมาจากหลายประการเช่น สาเหตุจากครูผู้สอน ครูเน้นเนื้อหาในหนังสือ

มากเกินไป ครูจัดการเรียนรู้ไม่หลากหลาย จากปัญหาการสอนในปัจจุบันไม่ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทำให้ครูผู้สอนประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไม่เหมาะสม และกิจกรรมการเรียนรู้ไม่หลากหลาย ไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ส่วนสาเหตุจากผู้เรียนคือ นักเรียนขาดเป้าหมายในการเรียนรู้ ขาดการลงมือปฏิบัติสืบค้นความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้แนะแนวค่อยให้แรงเสริมค่อยแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้ และเพื่อส่งเสริมความสามารถของนักเรียน ครูผู้สอนจึงต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เลือกเทคนิคและวิธีสอน เพื่อจะได้นำวิธีการเหล่านั้นมาใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะและธรรมชาติของเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียน ตลอดจนเหมาะสมกับวัยและความสามารถของนักเรียน และสามารถทำให้บรรลุจุดประสงค์ได้อย่างง่ายที่สุด เร็วที่สุด ครูสังคมศึกษาต้องเป็นผู้ที่สามารถปรับการสอนให้มีชีวิตชีวา คือสอนให้กว้างและทันสมัยไม่ใช่สอนไปตามตำราทำนองอ่านมาแล้วบอกไป แต่สอนให้เชื่อมโยงกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับสังคมขณะนั้นหรือมีการเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมในชุมชน หรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ครูต้องฉลาดเลือกนำเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหามาสู่ห้องเรียนหรือมาประกอบการสอน อาจทำได้โดยการยกตัวอย่าง ขยายความหรือเทียบเคียง เปรียบเทียบ จะทำให้นักเรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นมีความหมายความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ จากปัญหาและสาเหตุผู้วิจัยได้ศึกษานวัตกรรมที่ใช้ในการแก้ปัญหาร่วมกับเพื่อนครูในโรงเรียน วิธีการสอนที่น่าสนใจ วิธีการหนึ่ง คือ การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ โดยครูมีหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่นักเรียน ผ่านการทำงานกลุ่ม ร่วมกับการใช้ชุมชนเป็นฐานมาบูรณาการการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชน ทำให้เข้าใจความแตกต่างของชุมชน เรียนรู้พหุวัฒนธรรมในชุมชนนั้น โดยการศึกษาครั้งนี้นักเรียนได้ลงพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับศาสนาพุทธเน้นเรื่องศาสนสุภาษิตเป็นหลัก จากวัดในชุมชนที่ตนเองอาศัย ทำให้นักเรียนต่อยอดในการคิดงานของตนเองให้ออกมามีประสิทธิภาพและคนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ไปด้วย

จากเหตุผลและความจำเป็นข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในรายวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน ภายใต้การดำเนินการวิจัยในรูปแบบของการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ ค้นพบคำตอบด้วยตนเองในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ และสามารถใช้ทักษะการทำงานกลุ่มในการแสวงหาความรู้จนนำไปสู่การนำเสนอผลงานที่มีความสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของศาสนา ความสำคัญของชุมชน การเข้าใจและการปรับตัวให้เข้ากับชุมชน รวมถึงเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้กับเพื่อนครูในการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐานผ่านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

2.2 เพื่อศึกษาเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาพระพุทธศาสนา หลังการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐานผ่านการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 ทักษะการทำงานกลุ่ม

ทักษะการทำงานกลุ่ม หรือการทำงานเป็นทีม หมายถึง การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีสมาชิกภายในกลุ่ม 5 - 6 คน ได้มีโอกาสร่วมกันทำกิจกรรม ช่วยกันแก้ปัญหา ร่วมมือค้นคว้า จนเกิดทักษะทางสังคมนำไปสู่การเกิดทักษะการทำงานกลุ่ม (วัลยา พุ่มต้นวงศ์, 2552)

การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการทำงานกลุ่มที่ดีวิธีหนึ่ง คือ การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ซึ่ง ทิศนา แขมมณี (2545: 139 - 145 อ้างถึงใน สุริยะ หาญพิชัย, 2561) ได้ให้ความหมายของคำว่า กลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ ดังนี้

1) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ตื่นตัวมีชีวิตชีวา ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนของตน
2) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งต่าง ๆ กัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว
3) การเรียนรู้ที่ดีต้องการเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจ
4) การเรียนรู้กระบวนการมีความสำคัญ เพราะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้
5) การเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

โดยการสอนจะต้องเกิดลักษณะสำคัญ 5 ประการ คือ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ เน้นกระบวนการ และเน้นการนำความรู้ไปใช้ชีวิตประจำวัน

3.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการเนื้อหาเชื่อมโยงกับชุมชน โดยใช้การปฏิบัติงานเป็นฐาน เน้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างครู นักเรียน และกลุ่มคนในชุมชน เช่น การไปศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม การทำมาหากิน เป็นต้น (วิจารณ์ พาณิช, 2557 อ้างถึงใน วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2561)

กระบวนการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้หลายขั้นตอน ซึ่ง วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ (2561) ได้สังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ได้ 3 ขั้นตอน คือ

1) ขั้นวางแผน/เตรียมการ เป็นการศึกษาชุมชน ออกแบบการจัดการเรียนรู้
2) ขั้นดำเนินการ เป็นการจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนด โดยบูรณาการวิธีการสอนรูปแบบอื่นร่วมด้วย
3) ขั้นการประเมินผล เป็นขั้นสุดท้าย เพื่อดูว่าผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ เน้นการประเมินตามสภาพจริง โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย

3.3 การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Professional Learning Community (PLC) เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มคนในวิชาชีพครูที่มีความรู้ ความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาร่วมแลกเปลี่ยน แบ่งปันเรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ร่วมกัน ทำให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำไปประยุกต์และปรับใช้ตามสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ของตนเอง (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2561)

ประจักษ์ ศรสาลี และคณะ (2561) ได้สรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่สำคัญของคุรุสภาไว้ดังนี้

1) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สมาชิกจะต้องประกอบไปด้วย ครูผู้สอน (Model teacher) ครูร่วมเรียนรู้ (Buddy teacher) หัวหน้ากลุ่มสาระ (Mentor) ผู้บริหาร (Administrator) และผู้เชี่ยวชาญ (Expert)

2) ขั้นตอนการดำเนินการในการพัฒนา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) Plan เป็นขั้นวางแผน เริ่มจากการพูดคุยวางแผน การกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหา ร่วมถึงการวางแผนการแก้ปัญหา 2) Do เป็นขั้นการปฏิบัติการ เป็นลักษณะของการเปิดชั้นเรียน โดยมีสมาชิกอย่างน้อย 1 คนเข้าร่วมการเปิดชั้นเรียน และ 3) SEE ขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติงานสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี สรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ดังนี้

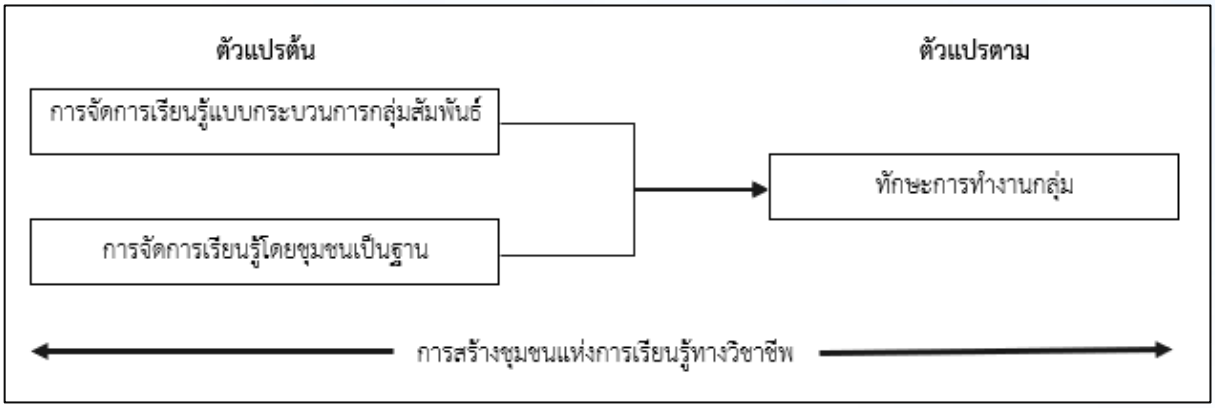

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยการนำกระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1 ขั้นวางแผน

4.1.1 ขั้นตอนแรกผู้วิจัยดำเนินการสำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และสรุปปัญหาที่พบในรายวิชาพระพุทธศาสนา ร่วมกับครูในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยพบว่าในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในขณะที่ครูให้ทำงานกลุ่ม นักเรียนจะไม่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน งานกลุ่มจะมีเพียงสมาชิกในกลุ่มทำคนเดียวเท่านั้น เนื่องจากนักเรียนขาดทักษะในกระบวนการทำงานกลุ่ม ประกอบกับในการร่วมปรึกษา พูดคุยกับครูผู้ที่ประสบปัญหาเดียวกันในการประชุม PLC ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ปรากฏว่าพบปัญหาเดียวกัน และได้ร่วมกันเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย อาทิเช่น การสอนใช้เกม การสอนกระบวนการกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับผู้วิจัยที่ได้นำเสนอการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม จึงได้นำวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มเข้ามาปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการนำทักษะการทำงานกลุ่ม สอดแทรกเข้าไปในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด เช่น การมอบหมายงานในแต่ละครั้งก็จะกำหนดหน้าที่ของแต่ละคนอย่างชัดเจน ครูผู้สอนก็จะเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำในการทำงานกลุ่มของนักเรียนให้สำเร็จลุล่วงและมีประสิทธิภาพและปรับบทบาทของนักเรียนให้มีความเป็นผู้นำ และผู้ตามที่ถูกต้อง รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มที่มอบหมายให้นักเรียนปฏิบัตินั้น ควรเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน ดังนั้นจากการประชุม PLC สรุปได้ว่า การเพิ่มทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียน ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม โดยกิจกรรมนั้นต้องมีลักษณะแบบใช้ชุมชนเป็นฐาน ผู้วิจัยจึงได้นำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเป็นงานวิจัยในครั้งนี้

4.1.2 จากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทำวิจัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนสตูลวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 30 คน ประกอบด้วยนักเรียนชาย จำนวน 9 คน และนักเรียนหญิงจำนวน 21 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่ผู้วิจัยพิจารณาพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ในห้องมีทักษะกระบวนการทำงานกลุ่มไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

4.1.3 ผู้วิจัยดำเนินการศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทำวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 ชั่วโมง ซึ่งผ่านการพิจารณาจากหัวหน้ากลุ่มสาระ ครู และผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการสะท้อนแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการปรับแผนตามผลการสะท้อน

2) แบบวัดทักษะการทำงานกลุ่ม รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตูลวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นรูปแบบของเกณฑ์ให้คะแนน ประเมิน 5 มิติ แต่ละมิติมีคะแนน 4 ระดับ ประกอบด้วยมิติการวางแผนการทำงาน การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การร่วมแสดงความคิดเห็น ชิ้นงาน และการนำเสนอ ซึ่งแบบประเมินได้ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบด้านความตรง ผลปรากฏว่ามีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกรายการ และค่าความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญในการใช้เกณฑ์การให้คะแนน มีค่าความสัมพันธ์ในระดับที่สูง มีค่าเท่ากับ 0.82 นอกจากนี้มีเกณฑ์การพิจารณาระดับคุณภาพดังนี้ ระดับควรปรับปรุงมีช่วงคะเนนน้อยกว่า 9 คะแนน ระดับพอใช้มีช่วงคะเนนเท่ากับ 9 - 12 คะแนน ระดับดีมีช่วงคะเนนเท่ากับ 13 - 16 คะแนน และระดับดีมากมีช่วงคะเนนเท่ากับ 17 - 20 คะแนน

3) แบบวัดเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตูลวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาที่สอนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐานเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ผ่านการหาคุณภาพด้านความตรงจากผู้เชี่ยวชาญโดยมีค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกรายการ และค่าความเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ 0.89

4.2 ขั้นดำเนินการ

4.2.1 หลังจากวางแผนงานเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเปิดชั้นเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน 4 คาบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ชั่วโมงที่ 1 สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

1) ครูให้นักเรียนดูวีดีทัศน์ เรื่อง การให้ คือการสื่อสารที่ดีที่สุด แล้วใช้คำถามกระตุ้นความคิดของนักเรียนดังนี้ เด็กคนนั้นทำไปเพราะมีนิสัยขี้ขโมยจริง ๆ หรือไม่ เพราะอะไร เหตุใดเจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยวถึงต้องช่วยเหลือเด็กคนนี้ นักเรียนคิดว่าข้อคิดของเรื่องตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตใด

2) ครูอธิบายหลักการอ่านภาษาบาลีให้นักเรียนเข้าใจ และสุ่มตัวแทนออกมาอ่านให้เพื่อนฟังหน้าชั้นเรียน และครูอธิบายความสำคัญของพุทธศาสนสุภาษิตและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ชั่วโมงที่ 2 - 3 สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

1) ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 6 คน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มต้องมีหน้าที่ดังนี้

สมาชิกคนที่ 1 บรรยายภาษาไทย สมาชิกคนที่ 2 บรรยายภาษาอังกฤษ / ภาษาจีน
สมาชิกคนที่ 3 ถ่ายวีดีโอ/ตัดต่อวีดีโอ สมาชิกคนที่ 4 ทำชิ้นงาน
สมาชิกคนที่ 5 ทำชิ้นงาน สมาชิกคนที่ 6 ทำชิ้นงาน

2) ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกพุทธศาสนสุภาษิต ที่มีความเกี่ยวเนื่องกับชุมชน ประสบการณ์ชีวิต หรือสิ่งที่เคยเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน 1 สุภาษิต

3) ครูให้นักเรียนถ่ายคลิปอธิบายพุทธศาสนสุภาษิตที่กลุ่มเลือก (เน้นความคิดสร้างสรรค์ในการเสนอ) นำเสนอทั้งภาษาบาลี+คำแปล+การนำข้อคิดจากพุทธศาสนสุภาษิตไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและอธิบายเพิ่มเติมเป็นภาษาอังกฤษหรือจีน

4) ครูมอบหมายงานให้นักเรียนแต่ละกลุ่มลงพื้นที่ไปศึกษาหาความรู้และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่นักเรียนสนใจ โดยมีครูทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษา และประเมินทักษะกระบวนการทำงานกลุ่มเป็นระยะ

ชั่วโมงที่ 4 สอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

1) นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานกลุ่มหน้าชั้นเรียน และครูได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม และรวมกันสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกับนักเรียน

2) นักเรียนทำแบบวัดเจตคติต่อการเรียน

4.3 ขั้นสะท้อนผล

ขั้นตอนนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วนสำคัญดังนี้

4.3.1 ขั้นการสะท้อนผลการเรียนจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นหลังจากการเปิดห้องเรียนร่วมกับเพื่อนครูและผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาผลการจัดการเรียนรู้ที่สะท้อนความสำเร็จของนักเรียน

4.3.2 การออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวมรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยผู้วิจัยดำเนินวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการทดสอบคะแนนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของคะแนนเต็มด้วยสถิติทดสอบ t-test (one sample t-test) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยดังนี้ (บุญชุม ศรีสะอาด, 2545: 121 อ้างถึงใน ละเอียด ศิลาน้อย และกันฑมาลย์ จินดาประเสริฐ, 2562)

ค่าเฉลี่ย	แปลความหมายข้อความเชิงบวก	แปลความหมายข้อความเชิงลบ
4.50-5.00	มากที่สุด	น้อยที่สุด
3.50-4.49	มาก	น้อย
2.50-3.49	ปานกลาง	ปานกลาง
1.50-2.49	น้อย	มาก
1.00-1.49	น้อยที่สุด	มากที่สุด

5. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

5.1 ผลการพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาพระพุทธศาสนา หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน พบว่า นักเรียนทั้งหมด 30 คน ได้คะแนนระดับดีมาก จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาคือคะแนนระดับดี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และคะแนนระดับ

พอใช้ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 โดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 16.50 คะแนน และมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รายละเอียดดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาพระพุทธศาสนาหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน จำแนกตามระดับคุณภาพ

ระดับคุณภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับดีมาก (17-20 คะแนน)	16	53.33
ระดับดี (13-16 คะแนน)	12	40.00
ระดับพอใช้ (9-12 คะแนน)	2	6.67
ระดับควรปรับปรุง (< 9 คะแนน)	0	0
รวม	**30**	**100.00**

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาพระพุทธศาสนา หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับใช้ชุมชนเป็นฐาน

รายการ	Max.	Min.	$\bar{X}$	SD	ระดับคุณภาพ
คะแนนหลังเรียน	19.00	12.00	16.50	2.08	ดี
จำแนกรายด้าน	1) การวางแผนทำงาน		3.37	0.49	
	2) การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ		3.70	0.47	
	3) การร่วมแสดงความคิดเห็น		3.33	0.61	
	4) ชิ้นงาน		3.10	0.71	
	5) การนำเสนองาน		3.00	0.69	
การทดสอบ	**เกณฑ์ร้อยละ 75**		$\bar{X}$	**t**	**p-value**
คะแนนหลังเรียน	15 คะแนน		16.50	3.95**	0.000

**p<0.01

5.2 ผลการศึกษาเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาพระพุทธศาสนา หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน พบว่า เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตูลวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า นักเรียนมีเจตคติทางบวกต่อการเรียนในระดับมาก 13 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ข้อ 2 ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 รองลงมาคือ ข้อ 4 ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้จากการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ไปใช้เป็นพื้นฐานที่ดีในการเรียนวิชาอื่น ๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.45 และข้อ 1 วิชาพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ตามลำดับ ส่วนนักเรียนมีเจตคติทางลบต่อการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาสูงที่สุด คือ ข้อ 19 การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาเจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 รายวิชาพระพุทธศาสนา หลังใช้การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1	ข้าพเจ้าเรียนวิชาพระพุทธศาสนา อย่างมีสุข	4.42	0.63	มาก
2	ข้าพเจ้าชอบเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	4.55	0.50	มาก
3	ข้าพเจ้าสนุกและตื่นเต้นที่ได้ร่วมกิจกรรมในชั่วโมงเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	4.35	0.53	มาก
4	ข้าพเจ้าสามารถนำความรู้จากการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ไปใช้เป็นพื้นฐานที่ดีในการเรียนวิชาอื่น ๆ	4.45	0.55	มาก
5	วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่น่าสนใจ	4.22	0.70	มาก
6	วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่ทำให้เกิดความสนุกสนาน	4.30	0.56	มาก
7	วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่ทำให้เป็นคนกล้าแสดงออก	4.22	0.80	มาก
8	ข้าพเจ้ารู้สึกสดชื่นเมื่อทำงานวิชาพระพุทธศาสนา	3.97	0.70	ปานกลาง
9	วิชาพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4.42	0.55	มาก
10	วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่ฝึกฝนได้ง่าย	4.17	0.67	มาก
11	วิชาพระพุทธศาสนา ช่วยในการประกอบอาชีพ	4.05	0.71	มาก
12	วิชาพระพุทธศาสนา ช่วยให้บ้านเมืองเจริญ	4.22	0.66	มาก
13	ข้าพเจ้ามีความสุขมากเมื่อได้เรียนวิชาพระพุทธศาสนา	4.15	0.53	มาก
14	ข้าพเจ้ารู้สึกมีอิสระเมื่อเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	4.32	0.69	มาก
15	วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่ต้องใช้สมองมาก	3.85	0.73	ปานกลาง
16	การเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ไม่ช่วยให้ชีวิตก้าวหน้า	4.05	0.87	น้อย
17	วิชาพระพุทธศาสนา เป็นวิชาที่เรียนรู้ได้ยากมาก	4.07	0.73	น้อย
18	ข้าพเจ้ารู้สึกหงุดหงิดเมื่อเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	4.07	0.69	น้อย
19	การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่าย	4..25	0.71	น้อย
20	ข้าพเจ้าไม่สบายใจทุกครั้งเมื่อเรียนวิชาพระพุทธศาสนา	4.05	0.64	น้อย
	รวม	**4.20**	**0.70**	**มาก**

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

6.1 ทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตูลวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสตูล หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง พุทธศาสนสุภาษิต หลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐานพบว่า มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเห็นได้ชัดว่าหลังจากที่นักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบนี้แล้วทำให้นักเรียนมีทักษะการทำงานกลุ่มเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เมื่อพิจารณาคะแนน พบว่าคะแนนต่ำสุดมีค่าเท่ากับ 12 ซึ่งถือว่ายังอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ และเพื่อพิจารณารายด้านนั้นจะเห็นว่านักเรียนมีคะแนนทักษะด้านการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบสูงที่สุด ซึ่งประเด็นนี้ อาจจะเนื่องมาจากการกำหนดกิจกรรมของครูในการจัดการเรียนการสอน ที่มีการกำหนดภาระหน้าที่ของการทำงานอย่างชัดเชน แต่นักเรียนจะต้องหมุนเวียนการทำหน้าที่นั้น รองลงมาหรือ

การวางแผนการทำงาน เนื่องจากมีความชัดเจนในหน้าที่ของตนเองภายในกลุ่มทำให้การวางแผนงานการทำงานดีตามไปด้วย ร่วมถึงการแสดงความคิดเห็นเพราะทุกคนรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง เมื่อทั้งสามด้านนี้ดีส่งผลให้ทักษะการทำงานกลุ่มออกมาดีแสดงแนวโน้มไปในทิศทางบวกตามไปด้วย ส่วนชิ้นงาน และการนำเสนองานนั้นอาจจะว่ามีคะแนนต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แต่ก็แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถทำงานออกมาได้เป็นอย่างดี อาจจะเนื่องมาจาก เป็นเรื่องใกล้ตัว และท้าทายความสามารถของนักเรียน จึงทำให้คะแนนออกมาค่อนข้างดีด้วย จึงทำให้ในภาพรวมคะแนนเฉลี่ยของห้องออกมาดีด้วย สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการทำงานกลุ่มช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง เพิ่มความกล้าแสดงออกสำหรับนักเรียนบางคน และเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนนำพลังที่อยู่ในตัวออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ (Young, 1972; จินตนา กิจบำรุง, 2549 อ้างถึงใน วัลยา พุ่มต้นวงศ์, 2552) และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ปราณี รัตนชูศรี (2556) เกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม โดยวิธีการการสอนแบบการปฏิบัติงานกลุ่มของนักเรียน ปวส.2 ผลพบว่า ระดับทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับการศึกษาของ ชไมพร รังสิยานุพงศ์ และคณะ (2559) ได้พบว่า ทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนอยู่ในระดับดีขึ้นไป เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD และการศึกษาของ จิรทีปต์ หมื่นเทพ และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมของเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับการบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ทักษะการทำงานเป็นทีมของของนักเรียนอยู่ในระดับดี

6.2 เจตคติต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตูล ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ได้เพราะหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีขึ้น หลังจากมีประสบการณ์ในการเรียนรู้เป็นกลุ่ม ได้ลงมือการปฏิบัติจริงจากชุมชนที่ตนอาศัย และเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ตอบสนองต่อวิชาพระพุทธศาสนาไปในทางที่ดีขึ้น สอดคล้องกับลักษณะสำคัญของเจตคติที่ว่า เจตคติเกิดจากประสบการณ์ สิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัวมีทั้งทิศทางบวก และทิศทางลบที่เกิดจากความรู้สึกหรืออารมณ์ภายในจิตใจของตัวบุคคลนั้น (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2543) สอดคล้องกับการศึกษาของ ชไมพร รังสิยานุพงศ์ และคณะ (2559) ที่พบว่า เจตคติต่อการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับดีขึ้นไป เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้แบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD นอกจากนี้จากผลการสะท้อนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันนักเรียน พบว่านักเรียนมีความสุขกับการเรียนมากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องยากที่นักเรียนจะสนใจ แต่จากกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้ออกแบบนั้น ทำให้นักเรียนสนใจมากขึ้น สามารถเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของตนเองได้ เข้าใจในเรื่องนั้นมากขึ้นส่งผลให้เจตคติต่อการเรียนมากขึ้น

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ควรทำการวิจัยการพัฒนาทักษะกระบวนการทำงานกลุ่ม โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน กับเนื้อหาอื่น ๆ นักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ หรือรายวิชาอื่น ๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

7.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบกระบวนกลุ่มสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคและวิธีสอนแบบต่าง ๆ และควรศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อเทคนิคและวิธีสอนนั้น ๆ ด้วย

7.3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ร่วมกับชุมชนเป็นฐาน เมื่อใช้กับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ยังไม่ชอบกับการทำงานเป็นกลุ่ม ยังยึดติดกับเพื่อนกลุ่มเดิม ดังนั้นการนำวิธีนี้ไปใช้ครูควรศึกษาเทคนิคการแบ่งกลุ่มด้วยรูปแบบที่หลากหลายและมีความน่าสนใจ เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและการสอนของครูให้ดำเนินไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นผลผลิตที่ได้จากโครงการพัฒนาครูเพื่อพัฒนาท้องถิ่นระยะการเข้าสู่วิชาชีพ (Induction Period) รุ่น 3 (บรรจุปี พ.ศ. 2561)

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

จิรทีปต์ หมื่นเทพ, เมธี ดิสวัสดิ์ และนันทิยา ภักดี. (2563). การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิค TGT (Team Game Tournament) ร่วมกับการบูรณาการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และจรรยาบรรณวิชาชีพครู เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนภายใต้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน. ใน สุธาสินี บุญญาพิทักษ์ (บรรณาธิการ). *นวัตกรรมวิชาชีพครู เครือข่ายสถาบันผลิตครูภาคใต้ตอนล่าง ครั้งที่ 3*. (165-183). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ชไมพร รังสิยานุพงศ์, รัตนา ศรีทัศน์ และพินดา วราสุนันท์. (2559). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนอัมพวันวิทยาลัย โดยใช้วิธีการสอนแบบแบ่งกลุ่มผลสัมฤทธิ์ STAD. *Veridian E-Journal, Science and Technology Silpakorn University*. 3(4), น. 87-103.

ประจักษ์ ศรสาลี และคณะ. (2561). *คุรุสภา : PLC ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community)*. สืบค้นเมื่อ 13 ตุลาคม 2563, จาก https://sites.google.com/a/esdc.go.th/kpt1-plc/home/plc1

ปราณี รัตนชูศรี. (2556). เสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีม โดยวิธีการสอบแบบการปฏิบัติงานกลุ่ม นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 2 สาขาวิชาการตลาด. ใน *การประชุมหาดใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4 เรื่อง การวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมไทย*. (521-528). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2561). การกำกับ ติดตามและประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนทางวิชาชีพ (PLC) ของเครือข่ายภาคใต้ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากคุรุสภา ปี 2559. *Veridian E-Journal, Silpakorn University สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ฉบับภาษาไทย*. 11(1), น. 2099-2115.

ละเอียด ศิลาน้อย และกันฑมาลย์ จินดาประเสริฐ. (2562). “การใช้มาตรประมาณค่าในการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ การโรงแรม และการท่องเที่ยว”. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 8(15), น. 112-126.

วัลยา พุ่มต้นวงศ์. (2552). *การศึกษาผลการเรียนอีเลิร์นนิงแบบร่วมมือที่มีต่อทักษะการทำงานกลุ่มของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร*. (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท). สาขาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพของครูในศตวรรษที่ 21. *Graduate School Journal*. 11(3), น. 179-191.

สุริยะ หาญพิชัย. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยกระบวนการกลุ่มในรายวิชากลยุทธ์การวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงบูรณาการ. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 9(1), น. 16-26.

การจัดการพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน เทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ORGANIC VEGETABLES MANAGEMENT OF BAN KHLONG CHAN ORGANIC AGRICULTURE GROUP SA KAEO MUNICIPALITY, SA KAEO PROVINCE

สุวารีย์ ศรีปูณะ[1]*, ผมหอม เชิดโกทา[2], ประภาพร ชุลีลัง[3], บุญวณิช บุญวริชชนานันท์[4] และน้ำทิพย์ แช่มช้อย[5]

Suwaree Sripoona[1]*, Pomhom Cheardgotha[2], Prapaporn Chulilung[3], Boonvanich Boonvarichchananan[4] and Namtip Chamchoy[5]

บทคัดย่อ

เกษตรอินทรีย์มีคุณค่าต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งมิติสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาพัฒนาการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ การจัดการพืชผักอินทรีย์และค้นหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน เทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ เก็บข้อมูลจากคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 5 คนและสมาชิกกลุ่ม จำนวน 34 คน โดยการสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน เริ่มก่อตั้งเมื่อ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551 จนปัจจุบันรวมเวลา 12 ปี มีสมาชิกจำนวน 34 คน ริเริ่มโดยประธานชุมชนและเทศบาลเมืองสระแก้วสนับสนุน เพื่อให้ชมรมผู้สูงอายุใช้พื้นที่สาธารณะปลูกผักสวนครัว จำนวน 5 ไร่และเพิ่มอีกเป็น 26 ไร่ แบ่งเป็น 64 แปลง แปลงละ 50 ตารางวา เทศบาลจัดให้ครอบครัวละ 1 - 3 แปลง ให้ปลูกพืชผักอินทรีย์แต่ห้ามปลูกไม้ยืนต้นและส่งทอดให้ลูกหลานทำกินได้แต่ไม่ได้ให้กรรมสิทธิ์ที่ดิน พื้นที่ที่เหลือใช้เพื่อส่วนรวมและขุดสระ 5 ไร่เพื่อเก็บน้ำให้กลุ่มใช้ปลูกพืชผัก กลุ่มมีข้อตกลงให้ประชุมกลุ่มทุกวันที่ 25 ของเดือน ให้จ่ายค่าบำรุงเพื่อเป็นค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าและค่าซ่อมบำรุงแปลงละ 20 บาทต่อเดือน สมาชิกต้องมีความสามัคคี เคารพสิทธิผู้อื่นและห้ามลักขโมย ให้ออมวันละบาทและให้สิทธิแก่คนขยันร่วมกิจกรรมมาก การจัดการพืชผักอินทรีย์ของกลุ่ม ใช้การบำรุงดินด้วยปุ๋ยคอก ปุ๋ยน้ำชีวภาพและปุ๋ยหมัก ไล่แมลงด้วยน้ำหมักสมุนไพร ค่าใช้จ่ายหลักเป็นค่าตัดหญ้า ค่าไฟ ค่าน้ำ ค่าดิน ฮอร์โมนไข่ กากน้ำตาล จ่ายเฉลี่ยแปลงละ 100 - 299 บาทต่อเดือน พืชผักที่ปลูกทั้งหมดของกลุ่มจำนวน 78 ชนิด แปลงที่ปลูกพืชหลากหลายที่สุดมีพืชผัก 13 ชนิด แต่โดยเฉลี่ยปลูกแปลงละ 5 - 9 ชนิด ใช้ผลผลิตเพื่อบริโภคและจำหน่ายเป็นพืชผักสดมากกว่าแปรรูปที่ตลาดสีเขียวในโรงพยาบาลจังหวัดสระแก้ว พืชผักหลัก ได้แก่ ถั่วฝักยาว ใบโหระพา ใบแมงลัก ชะอม แตงกวา บวบ ข้าวโพด ผักบุ้งจีน ตะไคร้ มะนาว และมีกิจกรรมถ่ายทอดความรู้การปลูกพืชผักอินทรีย์แก่ผู้สนใจ สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้เดือนละ 2,000 บาท แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานพืชผักอินทรีย์ของกลุ่ม ได้แก่ การขยายความรู้เกษตรอินทรีย์แก่ผู้สนใจผ่านการจัดการท่องเที่ยวและการจัดฐานการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในแปลง เพิ่มการแปรรูปผลิตผล เพิ่มความหลากหลายของชนิดพันธุ์ เพิ่มการขยายพันธุ์เพื่อจำหน่ายทั้งต้นพันธุ์

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา สิ่งแวดล้อมศึกษา วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

[2-4] อาจารย์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

* Corresponding author, E-mail: suwaree@vru.ac.th

เมล็ดพันธุ์และวัสดุใช้ปลูก ควรจัดทำบรรจุภัณฑ์ที่มีอัตลักษณ์กลุ่มและขอการรับรองมาตรฐานพืชผักอินทรีย์เพื่อยกระดับสู่การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานเกษตรอินทรีย์ต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการ, พืชผักอินทรีย์, กลุ่มเกษตรอินทรีย์, เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

Organic agriculture is valuable for sustainable development both social dimensions economy and environment. This research aims to study the development of organic agriculture, organic vegetable management and searching for guidelines for community economic development based on organic vegetables of the Ban Khlong Chan Organic Agriculture Group, Sa Kaeo Municipality, Sa Kaeo Province. Methodology using survey research, research target group were 5 members of the group committee and 34 members of the group by interviewing and organizing group discussions. The data was analyzed by content analysis and descriptive statistics. The results showed that Ban Khlong Chan Organic Agriculture Group It was established on February 14, 2008 until now, totaling 12 years. There are 34 members Initiated by the chairman of the community and Sakaeo Municipality supporting. To allow the Elderly Club to use the public area to plant vegetable gardens, totaling 5 rai and increasing to 26 rai, divided into 64 plots, 50 square wa each. The municipality arranges 1-3 plots per family to grow organic vegetables, but prohibits planting perennials and passing them on to their children to eat, but does not give ownership of the land. The remaining area is for public use and digging a 5rai pond to collect water for the group to use for growing vegetables. The group has an agreement to meet on the 25th of the month to pay maintenance for water. Electricity and maintenance costs 20 baht per plot per month. Members must have unity. Respect the rights of others and do not steal to save baht per day and give the right to hardworking people to participate in many activities. Group organic vegetable management Use manure to nourish the soil. Bio-Fertilizer and Compost Repel insects with herbal marinade. The main expenses are grass cutting, electricity, water, soil, hormones, eggs, and molasses. The average payment is 100 - 299 baht per plot per month. A total of 78 vegetables were grown in the group. The plot with the largest variety of crops has 13 types of vegetables, but on average, 5-9 species are planted per plot. The produce is used for consumption and selling as fresh vegetables rather than processed at the green market in Sa Kaeo province. The main vegetables are yard long beans, basil, leaves, acacia, cucumber, zucchini, corn, Chinese morning glory and lemon. There was also an activity to transfer knowledge of organic vegetable cultivation to interested parties. Most members earn 2,000 baht per month. Guidelines for community economic development based on organic vegetables of the group include expanding knowledge of organic agriculture to interested parties through tourism management and organizing a learning base on organic farming in plots. Increase the processing of produce. Increase the variety of species, propagation to sell the whole plant seeds and planting materials. Should produce a package with a group identity and request for certification of organic vegetable standards to raise the level to develop the community economy based on organic agriculture further.

Keywords: Management, Organic Vegetables, Organic Agriculture Group, Community Economy

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศสำหรับพื้นที่ชนบทโดยการส่งเสริมและพัฒนาการทำเกษตรอินทรีย์ให้เป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เพื่อนำความเจริญมาสู่ชนบทและเป็นการกระจายรายได้สู่กลุ่มเกษตรอินทรีย์ก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Ranee Isichaikul and Other, 2558) การจัดการทุนและทรัพยากรของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้พึ่งพาตนเอง ในยุทธศาสตร์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) จึงเน้นการพัฒนาเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ด้านระบบการผลิต การสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตร และการผลิตสินค้าคุณภาพสูง โดยเฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์เพื่อขยับคุณภาพสินค้า และการฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไปพร้อมกัน (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2016) เพื่อเพิ่มเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคและพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมอินทรีย์ ภายในปี พ.ศ. 2564 จึงมุ่งยกระดับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านเพิ่มขึ้นด้วยยุทธศาสตร์สำคัญ คือการส่งเสริมการวิจัยและการสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาการผลิตสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์ การพัฒนาการตลาดสินค้าและบริการและการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยมีการนำระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS: Participatory Guarantee Systems) ของคนในชุมชนมาเป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนและการบูรณาการภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์ให้เกิดความเข้มแข็ง เป้าหมายควรขยายตัวเชิงพื้นที่เพื่อให้จำนวนเกษตรกรอินทรีย์ให้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การขับเคลื่อนการทำเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นรูปธรรมด้วยการส่งเสริมและยกระดับศักยภาพของกลุ่มเกษตรกรให้มีความแข็งแรงและพึ่งตนเองได้ในการรองรับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืน (National Organic Development Board, 2017) เพื่อค้นหาต้นแบบของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้องค์ความรู้ในการขยายผลสู่ชุมชนให้กว้างขวางขึ้น จึงกำหนดประเด็นวิจัยครั้งนี้ว่ากลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่ควรเป็นต้นแบบเพื่อขยายผลสู่การใช้เกษตรอินทรีย์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมีการจัดการอย่างไร โดยเลือกศึกษากรณีกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่เข้มแข็งคือกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน เทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เพื่อหาแนวทางสร้างเศรษฐกิจชุมชนให้มั่นคงพึ่งตนเองบนฐานเกษตรอินทรีย์อย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาพัฒนาการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน เทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

2.2 ศึกษาการจัดการพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ บ้านคลองจาน เทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

2.3 ค้นหาแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ บ้านคลองจาน เทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

เกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นระบบการเกษตรที่เน้นความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นการปรับปรุง ดิน เคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของ พืช สัตว์ และ นิเวศเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี มีการประยุกต์ใช้ ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิตและพัฒนาการต้านทานโรค เกษตรอินทรีย์จึงเป็นแนวทางการผลิตที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยอาหารของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภคและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2551) ในประเทศไทยมีการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทย (มกษ. 9000 เล่ม 1-2552) รู้จักกันในชื่อ Organic Thailand และรับรองมาตรฐานสากลโดย มกท.โดยมีขอบข่ายครอบคลุม วิธีการผลิต การแปรรูป แสดงฉลาก จำหน่าย ที่ครอบคลุมผลผลิต

ทุกชนิดและผลิตภัณฑ์ที่ใช้เป็นอาหาร อาหารสัตว์ พืช ปศุสัตว์ สัตว์น้ำ และผลผลิตจากธรรมชาติ การจะได้รับการรับรองจะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านความปลอดภัยอาหารของประเทศ โดยเกษตรกรผู้ประกอบการ ต้องยื่นขอการรับรองจากหน่วยรับรอง เช่นกรมวิชาการเกษตร (กรีนเนท, 2564)

การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เชิงเกษตร (Tourism for Agricultural Learning) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิถีเกษตร การให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรมผู้ทำอาชีพเกษตรกรรม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่มาจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชนและตัวเกษตรกร (Ubol Puinok, 2561) โดยจัดกิจกรรมท่องเที่ยวหรือรูปแบบการบริหารจัดการให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจและอยากเดินทางไปเที่ยว มีการขยายเส้นทางการท่องเที่ยวและเป็นกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นควบคู่กับการอนุรักษ์และให้ความรู้ในคุณค่าของภูมิปัญญาของเกษตรกรไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2560) โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังรูปที่1

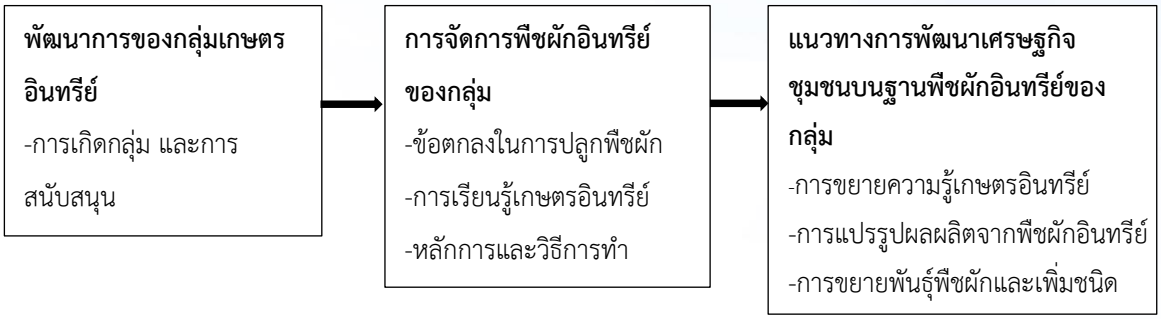

รูปที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่คณะกรรมการกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน จำนวน 5 คน และสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ จำนวน 34 คน โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่เพาะปลูกของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน ใช้เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูล 3 แบบ ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเกี่ยวกับพัฒนาการกลุ่ม โดยการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 5 คนและสมาชิกกลุ่มที่เป็นได้รับคัดเลือกจากกลุ่มให้เป็นตัวแทนจำนวน 5 คน รวมเป็น 10 คน 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการจัดการพืชผักอินทรีย์ของกลุ่ม เก็บข้อมูลจากสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ จำนวน 34 คน และ 3) ประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานพืชผักอินทรีย์ของกลุ่ม โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group discussion: FGD) จากคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 5 คนและตัวแทนสมาชิกกลุ่มที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการของกลุ่ม จำนวน 5 คน รวมเป็น 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ

5. สรุปผลการวิจัย

กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน เทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว เริ่มก่อตั้งเมื่อ วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2551 จนปัจจุบัน พ.ศ.2563 รวมเวลา 12 ปี มีสมาชิกเริ่มแรก 26 คน ปัจจุบันสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 34 คน โดยมีชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มเกษตรอินทรีย์ ชุมชนเมืองย่อย 12 บ้านคลองจาน” โดยมีพัฒนาการของกลุ่มเริ่มจาก พ.ศ. 2550 นายไพรัตน์ ณัชปราญ์ เป็นประธานชุมชน และนายเนียน สว่างอารมณ์ ได้ขอรับการสนับสนุนจากนายกเทศมนตรีเทศบาล

เมืองสระแก้วขณะนั้น คือ นายหฤษฎ์ สุขกุล เพื่อขอใช้พื้นที่สาธารณะเดิมเป็นป่าโปร่งขนาดพื้นที่ 5 ไร่ เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันของชมรมผู้สูงอายุให้ได้ใช้พักผ่อนและพบปะกัน เทศบาลจึงนำเครื่องจักรหนักเข้ามาปรับพื้นที่ให้ใช้ทำกิจกรรมของชมรม สมาชิกจึงร่วมกันทำกิจกรรมปลูกพืชผักไว้บริโภค เดือนเมษายน 2552 ได้มีโครงการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ให้งบประมาณโครงการ SML เป็นโครงการปลูกพืชผักสวนครัว จำนวน 100,000 บาท เทศบาลจึงจัดพื้นที่เพิ่มให้เป็น 26 ไร่ เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานทหารในพื้นที่ให้เครื่องจักรมาช่วยปรับพื้นที่ จัดทำบ่อน้ำส่วนกลาง 5 ไร่ ที่เหลือจัดแบ่งเป็นแปลงเพาะปลูกแปลงละ 50 ตารางวา รวม 64 แปลง ให้สมาชิกในชุมชนบ้านคลองจานรวม 26 คนเข้าปลูกพืชผักอินทรีย์คนละ 1 แปลง แต่บางครอบครัวมีสมาชิกมากจึงเพิ่มให้เป็น 2-3 แปลงต่อครอบครัว เทศบาลอนุญาตให้ใช้ที่ดินทำกินและส่งทอดให้ลูกหลานทำกินได้แต่ไม่ได้ให้กรรมสิทธิ์ถือครอง ส่วนพื้นที่นอกนั้นจัดเป็นถนนและพื้นที่ส่วนกลางเพื่อใช้ประโยชน์เอนกประสงค์ แล้วจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรอินทรีย์เพื่อปลูกพืชผักที่ปลอดภัยจากสารเคมีไว้บริโภค โดยเทศบาลได้จัดทำระบบน้ำตั้งแท้งน้ำและเดินท่อไปทุกแปลง กลุ่มจึงได้เริ่มดำเนินการเพาะปลูกพืชผักอินทรีย์ตั้งแต่พ.ศ. 2551 เป็นต้นมา และมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 34 คน มีการบริหารจัดการกลุ่มภายใต้การสนับสนุนของเทศบาลเมืองสระแก้ว มีประธานกลุ่มคนแรกคือ นายไพรัตน์ ณัชปราญน์ ประธานกลุ่มคนที่ 2 คือนายเนียน สว่างอารมณ์ ปัจจุบันประธานกลุ่มคือนายสถาพร สว่างอารมณ์ มีคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 5 คน โดยมีตำแหน่งเป็นประธาน รองประธาน เหรัญญิก เลขานุการ และฝ่ายซ่อมบำรุง ได้มาโดยการเลือกตั้ง อยู่ในตำแหน่งโดยไม่มีการกำหนดวาระหากจะเปลี่ยนแปลงขึ้นอยู่กับการร้องขอของสมาชิก กลุ่มมีประชุมสมาชิกทุกวันที่ 25 ของเดือน เวลา 17.00 น.ข้อตกลงของกลุ่มคือ สมาชิกต้องจ่ายค่าบำรุงแปลงละ 20 บาทต่อเดือนเพื่อเป็นค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าและค่าซ่อมบำรุง สมาชิกสามารถปลูกพืชได้ไม่จำกัดชนิดของพืชผัก แต่ห้ามปลูกต้นไม้ใหญ่และต้องเพาะปลูกโดยใช้หลักการเกษตรอินทรีย์ ให้ดูแลแปลงด้วยตนเอง สมาชิกกลุ่มต้องมีความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน ต้องเคารพสิทธิในอาณาเขตและห้ามลักขโมยผลผลิตผู้อื่น ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะมีการบันทึกคะแนนใครมีคะแนนสูงจะได้รับประโยชน์ที่กลุ่มจัดสรรให้ก่อนคนที่มีคะแนนน้อย กลุ่มได้จัดให้มีโครงการออมวันละ 1 บาทเพื่อเป็นสวัสดิการและสร้างความมั่นคง โดยคณะกรรมการกลุ่มทำการบริหารโดยนำไปฝากให้เกิดดอกผล ซึ่งคนในชุมชนที่ไม่ใช่สมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ก็เข้าร่วมออมวันละบาทได้ด้วย ผลงานกลุ่มเป็นที่ยอมรับจนดำเนินการต่อเนื่องจนปัจจุบัน ส่วนจำนวนสมาชิกกลุ่มที่เพิ่มขึ้นจำนวนน้อย เริ่มจากสมาชิก 26 คน จนถึงปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มเพียง 34 คนซึ่งนับจำนวนคนในฐานะตัวแทนครัวเรือน หรือกลุ่มพัฒนาการมาถึง 12 ปีแต่สมาชิกเพิ่มขึ้นเพียง 8 คนหรือครัวเรือนเท่านั้น นับว่าสมาชิกกลุ่มเพิ่มจำนวนน้อยเนื่องจากมีข้อจำกัดด้านพื้นที่เพาะปลูกซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะของเทศบาลมอบให้กลุ่มใช้ประโยชน์จึงไม่สามารถขยายพื้นที่เพื่อรับสมาชิกเพิ่มมากกว่านี้ได้

การจัดการพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน ได้ดำเนินการตามข้อตกลงของกลุ่ม ด้านการปลูกสมาชิกสามารถปลูกพืชผักสวนครัว พืชอาหาร พืชสมุนไพรได้โดยไม่จำกัดชนิดของพืช แต่ต้องปลูกพืชผักโดยใช้หลักการเกษตรอินทรีย์และห้ามปลูกต้นไม้ใหญ่ในแปลงวิธีการบำรุงรักษาตามแบบเกษตรอินทรีย์ เดิมส่วนใหญ่ทำการเพาะปลูกโดยใช้ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยจากมูลสัตว์ ประเภทมูลวัว มูลไก่เพื่อทำการบำรุงดิน เมื่อเริ่มมีความนิยมเกษตรเคมีแพร่เข้ามา ผู้นำกลุ่มจึงจัดการเรียนรู้วิธีการทำเกษตรอินทรีย์ให้สมาชิกโดยเทศบาลเมืองสระแก้วจัดอบรมให้ความรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งสมาชิกเข้าอบรมที่ศูนย์ศึกษากสิกรรมธรรมชาติสระแก้ว นำความรู้มาใช้ขยายผลการทำเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง โดยการผลิตปุ๋ยธรรมชาติใช้เอง ทั้งปุ๋ยน้ำชีวภาพและปุ๋ยหมักชนิดต่างๆ ทำการปลูกผักปลอดสารพิษ ใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติที่เก็บไว้ในสระสาธารณะของกลุ่ม มีการปั๊มน้ำเข้าถังแจกจ่ายในราคาแปลงละ 20 บาทต่อเดือน แหล่งพันธุ์พืชผักที่ปลูกซื้อจากแหล่งจำหน่าย การป้องกันและกำจัดแมลงและโรคพืชใช้น้ำหมักทำกันเองโดยใช้สมุนไพรจากพืช เช่นสะเดา ตะไคร้หอม สับปะรด ค่าใช้จ่ายในการปลูกพืชผักต่อแปลงขนาด 50 ตารางวา จ่ายเป็นค่าตัดหญ้า ค่าไฟ ค่าน้ำ ค่าปุ๋ย ค่าดินถุง ขุยมะพร้าว ค่าปุ๋ย

หมัก-ปุ๋ยอินทรีย์ ฮอร์โมนไข่ กากน้ำตาล ข้าวหมาก เฉลี่ยจ่ายต่อเดือนต่อแปลงอยู่ระหว่าง 100 - 299 บาท ผลผลิตที่ได้ระยะแรกเป็นพืชผักสวนครัวที่ใช้เพื่อการบริโภคเป็นหลัก เมื่อปลูกได้มากขึ้นและเหลือกินจึงนำไปขายที่ตลาดสระแก้ว ปัจจุบันได้เพิ่มการปลูกพืชที่ตลาดต้องการและมีการแปรรูปผลผลิต เช่น กล้วยฉาบ ผักดอง หน่อไม้ดอง น้ำพริก และมีการจัดการด้านการตลาด โดยสมาชิกได้นำผลผลิตพืชผักอินทรีย์มารวมกันไปจำหน่ายที่ตลาดสีเขียว ที่โรงพยาบาลพระยุพราชเมืองสระแก้ว และโรงพยาบาลอรัญประเทศ บางส่วนแบ่งขายในชุมชน ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มมีความสามารถเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้การปลูกพืชผักอินทรีย์แก่ผู้คนที่สนใจ ทั้งวิธีการปลูก การทำปุ๋ย การขยายพันธุ์ ทำให้สมาชิกกลุ่มมีรายได้เสริมและประหยัดค่าใช้จ่าย การจำหน่ายมีทั้งนำออกไปจำหน่ายเองและชาวสวนซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในสมาชิกกลุ่ม นำไปจำหน่ายหรือแม่ค้ามารับซื้อในสวน ผลผลิตที่จำหน่ายประจำ คือ ถั่วฝักยาว ใบโหระพา ใบแมงลัก ชะอม แตงกวา บวบ ข้าวโพด ผักบุ้งจีน ตะไคร้ มะนาว สมาชิกอย่างน้อย 20 คน / ครัวเรือน มีรายได้เสริมจากการขายพืชผักอินทรีย์ครัวเรือนละเฉลี่ย 2,000 บาทต่อเดือน ลดรายจ่ายการซื้ออาหารบริโภคครัวเรือนละ 1,500 บาทต่อเดือน ทำให้มีอาหารปลอดภัยดีต่อสุขภาพและเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ทั้งนี้จากการสำรวจจำนวนความหลากหลายทางชีวภาพของพืชผักในแปลงของสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจานพบว่า มีความหลากหลายของพืชผักที่ปลูกในแปลงมากมีจำนวนทั้งสิ้น 78 ชนิด แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มไม้ยืนต้น 23 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 29.49 กลุ่มไม้พุ่มและผัก 26 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 33.33 กลุ่ม กลุ่มพืชเลื้อยหรือพืชขึ้นร้าน 13 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 16.66 และกลุ่มไม้ดอกใช้ไล่แมลง 16 ชนิด คิดเป็นร้อยละ 20.51 (ดังตารางที่ 1) เมื่อวิเคราะห์เป็นรายแปลงจากการเก็บข้อมูลแปลงตัวอย่างจำนวน 12 แปลง พบว่าแปลงที่มีความหลากหลายของพืชผักมากที่สุดมีจำนวน 13 ชนิด ส่วนแปลงที่มีชนิดพืชน้อยที่สุดมีจำนวน 3 ชนิด ส่วนใหญ่มีจำนวนชนิดพืชแต่ละแปลงอยู่ระหว่าง 5-9 ชนิด

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนพืชผักที่ปลูกในแปลงของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน

กลุ่มพืช	จำนวนชนิดที่ปลูก (รวม 78 ชนิด)	จำนวนชนิดที่ปลูกต่อแปลงมากที่สุด	ชนิดพืชที่มีจำนวนรายที่ปลูกมากที่สุด	ชนิดพืชที่มีจำนวนรายที่ปลูกมากรองลงมา
1) กลุ่มไม้ยืนต้น	23 ชนิด (ร้อยละ 29.49)	1 - 5 ชนิด	ปลูก มะม่วง 25 ราย มะพร้าว 16 ราย มะนาว 12 ราย ไผ่ 10 ราย	มะกรูด กล้วย ส้มโอ ขนุน แค กระถิน สะเดา ส้มเขียวหวาน มะขาม ขี้เหล็ก มะยงชิด ส้มโอ จามจุรี สาเก สละ เพกา หมากเม่า
2) กลุ่มไม้พุ่มและผัก	26 ชนิด (ร้อยละ 33.33)	4 - 5 ชนิด	ปลูก ชะอม 25 ราย ข่า 21 ราย ตะไคร้ 22 ราย มะเขือ 18 ราย พริก 14 ราย	แมงลัก โหระพา กระเพรา มะละกอ มะเขือพวง มะเขือเทศ ต้นหม่อน (มัลเบอร์รี่) เผือก ผักสลัด ผักบุ้ง กุยช่าย จิงจูฉ่าย ข้าวโพดอ้อยดำ สาคู ผักกูด ยี่หร่า เตย วอเตอร์เครส ผักหวาน มะตูมแขก
3) กลุ่มพืชเลื้อยหรือพืชขึ้นร้าน	13 ชนิด (ร้อยละ 16.66)	1 - 5 ชนิด	ปลูก 5 รายขึ้นไป ได้แก่บวบ ฟักข้าว อัญชัน ฟักทอง ถั่วฝักยาว มะระ เสาวรส	แตงกวา มะระขี้นก ขจร ฟักเขียว ถั่วพู
4) กลุ่มไม้ดอกใช้ไล่แมลง	16 ชนิด (ร้อยละ 20.51)	1 - 6 ชนิด	ปลูก 5 รายขึ้นไป ได้แก่ ดาวเรือง บานชื่น แพงพวย	บานไม่รู้โรย ทองอุไร เฟื่องฟ้า ดาวกระจาย คุณนายตื่นสาย ฟ้าประทานพร กระเจียว ว่านสี่ทิศ ดอกแก้ว ดอกเข็ม มะลิ พู่ระหง ฟอร์เกตมีนอท

ปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจานดำเนินการได้ผลดีและมั่นคง ได้แก่ 1) กลุ่มมีทุนทางธรรมชาติ คือ ที่ดินซึ่งเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่เทศบาลมอบให้ใช้ประโยชน์ทำกินได้อย่าง ต่อเนื่องถึงลูกหลานในครอบครัวต่อไป 2) กลุ่มมีทุนทางภูมิปัญญาการทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้เรียนรู้ สั่งสมความรู้จากการปฏิบัติ ลองถูกลองผิดจนเกิดทักษะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้แล้ว สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุจึงทำกิจกรรมเพื่อความสุขแบบพอเพียงมากกว่าการมุ่งผลกำไร แม้ลูกหลานที่ออกจากงานจากกรุงเทพฯเข้ามาสืบทอดการทำเกษตรอินทรีย์ก็ได้รับการปลูกฝังและสืบสานแนวคิดการทำเกษตรระบบอินทรีย์ตามเศรษฐกิจพอเพียงด้วย 3) กลุ่มได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากเทศบาลเมืองสระแก้ว และหน่วยงานต่างๆ เช่นโรงพยาบาล แม่ค้า ผู้ประกอบการชุมชนและผู้บริโภค ทั้งด้านการเรียนรู้ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการตลาดและการจำหน่ายกระจายสินค้าสู่ผู้บริโภค ในยุคที่คนส่วนใหญ่มุ่งดูแลสุขภาพมากขึ้น

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มมีข้อสรุปว่าควรดำเนินการ ดังนี้ 1) ควรเผยแพร่ความรู้เกษตรอินทรีย์ที่กลุ่มสั่งสมมากว่า 10 ปี และผลผลิตพืชผักอินทรีย์ สู่ผู้บริโภคและผู้สนใจที่อยากเรียนรู้ผ่านการจัดการท่องเที่ยวและการจัดฐานการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในแปลงเพื่อฝึกปฏิบัติจริง หรือจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ปลูกพืชผักอินทรีย์ของกลุ่ม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดรายได้แก่สมาชิกกลุ่มและชุมชนอย่างต่อเนื่อง 2) ควรเพิ่มการแปรรูปผลผลิตจากพืชผักอินทรีย์เพื่อเพิ่มคุณค่าและมูลค่าทั้งเพื่อการบริโภคและการจำหน่ายแก่ผู้สนใจ นักท่องเที่ยวและตลาดสีเขียวที่คนส่วนใหญ่ต้องการดูแลสุขภาพ พืชผักอินทรีย์ของกลุ่มจะเป็นปัจจัยในการแปรรูปสู่อาหารสุขภาพและส่วนประกอบของยาสมุนไพรซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืน 3) ควรเพิ่มการขยายพันธุ์พืชผักที่สมาชิกกลุ่มผลิตได้ผลดีเป็นที่ยอมรับของผู้สนใจและนักท่องเที่ยว เพื่อจำหน่ายต้นพันธุ์ เมล็ดพันธุ์ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ในการปลูกพืชผักอินทรีย์ เช่นปุ๋ยอินทรีย์ วัสดุธรรมชาติที่ใช้ปลูกพืชผัก เพื่อให้เป็นสินค้าของกลุ่ม เป็นการขยายผลพืชผักอินทรีย์ให้กว้างขวางสู่ชุมชนต่างๆทั้งชุมชนชนบทและชุมชนเมืองเพื่อสุขภาพของคนส่วนใหญ่ให้มากขึ้นและเป็นการเพิ่มกิจกรรม เพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม และให้คนในชุมชนในวัยต่างๆได้มาร่วมกิจกรรมมากขึ้น จะเกิดผลดีต่อการยกระดับความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนในระยะยาว 4) ควรจัดทำบรรจุภัณฑ์ธรรมชาติเพื่อบรรจุพืชผักอินทรีย์จำหน่ายแก่ผู้มาท่องเที่ยวในแปลงพืชผักอินทรีย์และนำไปจำหน่ายยังตลาดสีเขียว โดยเชื่อมโยงกับกลุ่มต่างๆในชุมชนหรือเครือข่ายชุมชนอื่น เช่นกลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน ให้เป็นบรรจุภัณฑ์ที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน เป็นการเพิ่มมูลค่าในการจำหน่ายพืชผักอินทรีย์ที่มีเสน่ห์และเพิ่มรายได้ให้แก่กลุ่มชุมชนและชุมชนเครือข่ายที่กว้างขวางขึ้น 5) ควรเพิ่มชนิดพันธุ์พืชผักที่ปลูกให้มีความหลากหลายมากขึ้นและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดด้านการส่งเสริมสุขภาพของผู้บริโภค และพัฒนากิจกรรมกลุ่มเกษตรอินทรีย์สู่การเป็นแหล่งอนุรักษ์และขยายพันธุ์พืชผักที่มีคุณภาพหรือจัดการธนาคารพันธุ์พืชผักเพื่อยกความสามารถที่ส่งผลต่อการเพิ่มรายได้แก่สมาชิกและชุมชน และเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์กับชุมชนผลิตเมล็ดพันธุ์ เพื่อร่วมกันขยายผลความหลากหลายของพืชพันธุ์และลดรายจ่ายจากการซื้อพันธุ์พืชผักจากตลาดหรือจากบริษัทผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ ซึ่งเป็นการใช้กระบวนการผลิตพืชผักอินทรีย์ให้เป็นฐานของการพัฒนายกระดับเศรษฐกิจชุมชนสู่การพึ่งตนเองได้ต่อไป

6. อภิปรายผลการวิจัย

พัฒนาการของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน มีความเป็นมายาวนาน 12 ปี จากการเริ่มต้นของการเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุใช้ทำกิจกรรมปลูกผักสวนครัว มีการใช้ภูมิปัญญาเดิมและมีการเรียนรู้เพิ่มเติม รวมทั้งการจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบและดำเนินการบนข้อตกลงและเป้าหมายร่วมกัน โดยมีหน่วยงานเทศบาลและหน่วยงานกองทัพสนับสนุนที่ดิน ทุนและวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (2551) ที่มุ่งขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตร

อินทรีย์ ให้ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับภูมิภาค ด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้าและการบริการเกษตรอินทรีย์ ที่มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และสอดคล้องกับ ปองผลธวัล หทัยกุล และคณะ (2550) ได้วิจัยแนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ พบว่า วิถีเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำเกษตรอินทรีย์สามารถใช้เพื่อเป็นกิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ งานเกษตรอินทรีย์จึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบสนับสนุนการท่องเที่ยวได้

การจัดพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน พบว่า เดิมเพาะปลูกด้วยใช้ปุ๋ยคอก ต่อมาได้ทำปุ๋ยน้ำชีวภาพและปุ๋ยหมัก มีการทำน้ำหมักจากพืชสมุนไพรไล่แมลง มีค่าใช้จ่ายในการปลูกพืชผักอินทรีย์เป็นค่าตัดหญ้า ค่าไฟ ค่าน้ำ ค่าดิน ฮอร์โมนไข่ กากน้ำตาลและอื่นๆเฉลี่ยแปลงละ 100 - 299 บาทต่อเดือน ปลูกพืชผักจำนวน 78 ชนิด แบ่งเป็น แปลงที่มีชนิดพืชมากที่สุดมีจำนวน 13 ชนิด ส่วนใหญ่ปลูกระหว่าง 5 - 9 ชนิด ผลผลิตที่ได้ใช้บริโภคและจำหน่ายในตลาดสีเขียว ที่โรงพยาบาลในจังหวัดสระแก้ว เช่น ถั่วฝักยาว ใบโหระพา ใบแมงลัก ชะอม แตงกวา บวบ ข้าวโพด ผักบุ้งจีน ตะไคร้ มะนาว มีการแปรรูปผลผลิต การถ่ายทอดความรู้การปลูกพืชผักอินทรีย์แก่ผู้สนใจ สมาชิกลดรายจ่ายในครัวเรือนโดยเฉลี่ยครัวเรือนละ 1,500 บาทต่อเดือน มีรายได้เสริมเป็นเงินออมของผู้สูงอายุจากพืชผักอินทรีย์เฉลี่ยครัวเรือนละ 2,000 บาทต่อเดือน ซึ่งสอดคล้องกับคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (2560) ที่สรุปว่าเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นระบบการเกษตรที่เน้นความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นการปรับปรุง ดิน เคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของ พืช สัตว์ และ นิเวศเกษตร เกษตรอินทรีย์จึงลดการใช้ ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี ขณะเดียวกัน ก็ประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิต ดังนั้นเกษตรอินทรีย์จึงเป็นแนวทางการผลิตที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพ และความปลอดภัยอาหาร ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2559) ได้ให้แนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ที่มีคุณภาพว่าต้องใช้พันธุ์พืชต้านทานศัตรูพืชการเลือกฤดูการปลูกและระบบการปลูกพืชที่เหมาะสม รวมทั้งการเลือกวัสดุภัณฑ์ เครื่องมือที่สอดคล้องกับหลักการเกษตรอินทรีย์ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน เช่น การใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักเศษซากพืช เพื่อเป็นแหล่งอาหารพืชและปรับปรุงโครงสร้างของดิน นอกจากนี้การนำพืชผักอินทรีย์มาปรุงอาหารและแปรรูปในชุมชนที่มีการท่องเที่ยวย่อมเสริมคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวให้ยกระดับเศรษฐกิจชุมชนได้ยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับ สุพจน์ บุญแรง (2552) ที่สรุปไว้ว่าระบบนิเวศการเกษตรที่ยั่งยืนสามารถได้ผลผลิตที่ดีในสภาพแวดล้อมที่ได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องอย่างยั่งยืนผสมผสานระบบการเกษตรทุกระบบที่ส่งเสริมและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ เพื่อผลิตอาหารและปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีพที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค เช่นเดียวกับ ณัฏฐพงษ์ ฉายแสงประทีป (2557) ที่วิจัยพบว่า การสร้างรายได้เพิ่มเติมจากการประกอบเกษตรกรรมหลักในปัจจุบัน ขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเกษตร การตลาดผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นกิจกรรมที่ควรส่งเสริมต่อยอดเพื่อประโยชน์ทั้งเกษตรกรและผู้มาท่องเที่ยว

ส่วนแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน ควรเผยแพร่ความรู้เกษตรอินทรีย์แก่ผู้สนใจผ่านการจัดการท่องเที่ยวและการจัดฐานการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในแปลง ควรเพิ่มการแปรรูปผลผลิตจากพืชผักอินทรีย์ ควรเพิ่มชนิดพันธุ์ การขยายพันธุ์พืชผักเพื่อจำหน่ายต้นพันธุ์ เมล็ดพันธุ์และวัสดุในการปลูกและควรจัดทำบรรจุภัณฑ์ธรรมชาติที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มเพื่อบรรจุพืชผักอินทรีย์จำหน่ายแก่ผู้มาท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมการเกษตร (2559) ที่สรุปว่าหลักการเกษตรอินทรีย์มุ่งให้เกิด 4 มิติ คือ สุขภาพ นิเวศวิทยา ความเป็นธรรม และการดูแลเอาใจใส่ (Health, ecology, fairness and care) จึงต้องมีการวางแผนการจัดการแปลงปลูกพืชและระบบการปลูกพืชที่เหมาะสมทุกขั้นตอนตั้งแต่ขั้นการเตรียมแปลงจนถึงขั้นตอนการเก็บเกี่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Suwaree Sripoona, et al. (2020) ที่ศึกษาเรื่อง The variety of Local food diets in Lower Mekong sub-region Community of Thailand and Lao PDR และพบว่า ชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวมีการใช้พืชผักจากแหล่งธรรมชาติที่ปลอดภัยเช่นเดียวกับ

พืชผักอินทรีย์ ทั้งจากป่า จากแปลงเพาะปลูก จากทุ่งนาและแหล่งน้ำซึ่งเป็นผลผลิตปลอดภัย มาใช้เป็นวัตถุดิบทำอาหารต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยสัดส่วนของพืชต่อสัตว์เป็น 7:3 เป็นความพอใจของผู้บริโภคเพราะเป็นอาหารสุขภาพที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่นและมีคุณค่าทางอาหารสูง รวมทั้งสอดคล้องกับสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรมการท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557) ที่กล่าวว่า สถานที่แหล่งเรียนรู้การทำการเกษตร ควรให้ผู้สนใจได้ร่วมกิจกรรม ร่วมปฏิบัติในแปลง และมีผลผลิตในแปลงเกษตรให้บริการด้วย

7. ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากการวิจัยได้สรุปข้อค้นพบว่า การปลูกพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ส่วน คือ มีทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ พันธุ์พืช และทุนทางสังคม ได้แก่ ความร่วมมือกันจัดตั้งกลุ่มโดยความร่วมมือของฝ่ายต่างๆทั้งภายในและองค์กรภายนอกชุมชนให้การสนับสนุน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคือเทศบาล เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุดต้องให้การส่งเสริมสิ่งที่ประชาชนจำเป็นและต้องการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังที่กลุ่มผู้สูงอายุบ้านคลองจานต้องการพื้นที่ปลูกพืชผักอินทรีย์ไว้บริโภคในครัวเรือนแบบพอเพียงเพื่อบริโภคและเทศบาลได้จัดสรรที่ดินสาธารณะให้และจัดโครงสร้างพื้นฐานทั้งแหล่งน้ำ ถนน ศาลาเพื่อการเรียนรู้ให้แก่กลุ่ม รวมทั้งประสานความร่วมมือให้องค์กรภายนอกให้การสนับสนุน จนกลุ่มสามารถผลิตพืชผักอินทรีย์อย่างได้ผลและเกื้อกูลต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมภายนอกผ่านตลาดสีเขียวและเป็นแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์แก่ผู้สนใจ จึงควรยกระดับการปลูกพืชผักอินทรีย์ให้ยั่งยืนต่อไป โดยการขยายผลการจัดการพืชผักอินทรีย์ซึ่งเป็นความสามารถและเป็นความพร้อมของกลุ่ม สู่การจัดกิจกรรมที่สนองความต้องการของสังคมภายนอกที่ควรดำเนินการคือการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ต่อไป ดังรูปที่ 2

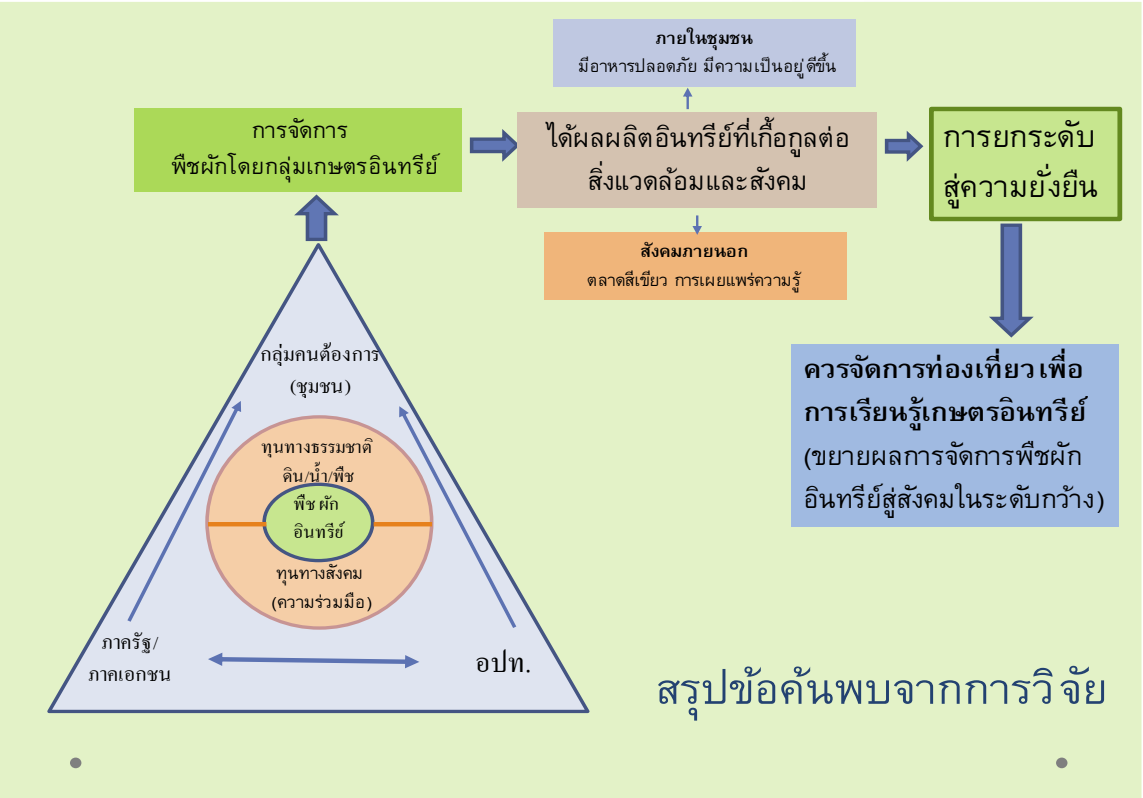

ภาพที่ 2 สรุปข้อค้นพบจากการวิจัย

8. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

8.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

8.1.1 กลุ่มควรพัฒนาการแปรรูปผลผลิตจากพืชผักอินทรีย์ เพิ่มชนิดพันธุ์ การขยายพันธุ์พืชผักเพื่อจำหน่ายต้นพันธุ์ เมล็ดพันธุ์และวัสดุในการปลูกและควรจัดทำบรรจุภัณฑ์ธรรมชาติที่มีความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มเพื่อบรรจุพืชผักอินทรีย์จำหน่ายแก่ผู้มาท่องเที่ยวและผู้สนใจ

8.1.2 กลุ่มควรดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

8.2.1 ควรวิจัยและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์สู่ความยั่งยืน

8.2.2 ควรวิจัยและพัฒนาการจัดการเกษตรอินทรีย์ให้เป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและเครือข่ายชุมชนเกษตรอินทรีย์

8.2.3 ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างธนาคารเมล็ดพันธุ์และสายพันธุ์พืชผักอินทรีย์สู่การพึ่งตนเองทางอาหารแบบนิวนอมอล (New normal) หลังยุคโควิด-19

8.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

8.3.1 เทศบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์และการท่องเที่ยวเกษตรอินทรีย์ควรนำองค์ความรู้จากงานวิจัยไปเป็นต้นแบบเพื่อขยายผลสู่การตั้งกลุ่มเกษตรอินทรีย์ในชุมชนอื่นให้กว้างขวางและเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายร่วมผลิตเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชและผลิตอาหารปลอดภัยป้อนตาดสีเขียวเพื่อสุขภาพของประชาชนโดยรวม

8.3.2 เทศบาลและหน่วยงานด้านการเกษตรและการท่องเที่ยวควรใช้กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจานเป็นต้นแบบและเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานพืชผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน ควรเผยแพร่ความรู้เกษตรอินทรีย์แก่ผู้สนใจผ่านการจัดการท่องเที่ยวและการจัดฐานการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ในแปลง

9. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้เกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองย่อยที่ 12 บ้านคลองจาน จังหวัดสระแก้ว จึงขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการวิจัย และขอขอบคุณเทศบาลเมืองสระแก้ว คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านคลองจาน ที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยอย่างพร้อมเพรียงกัน จนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดี

10. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). *คู่มือโครงการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรเกษตรกรปี 2558*.

กรีนเนท. (2564). *เกษตรอินทรีย์*. สืบค้นจาก https://www.greennet.or.th

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2560). *การท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. จาก https://www.tat.or.th/th

ขวัญชนก พุทธจันทร์. (2020). *การท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. สืบค้นจาก https://www.lib.ku.ac.th/2019/index.php/covid-19/1090-agritourism

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2551). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ แห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551-2554 และแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ 2551-2554

ณัฏฐพงษ์ ฉายแสงประทีป. (2557). “รูปแบบและกระบวนการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร”. *Veridian E-Journal*. 7(3), น. 310-321.

ปองผล ธวัลหทัยกุล และคณะ. (2550). *แนวทางในการพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้ศรีสะเกษ*. มปท.

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว. (2557). *คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรมการท่องเที่ยวและกีฬา.

สุพจน์ บุญแรง. (2552). *ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์*. เชียงใหม่: คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2016). *Agricultural Development Plan during the 12th National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Retrieved February 2, 2020, from http://tarr.arda.or.th/static2/docs/development_plan2559.pdf

Ranee Esichaikul. (1996). *Human resource development in the tourism sector in Thailand*. University of Strathclyde/United Kingdom. DOI : https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=

Ranee Isichaikul and Others. (2558). *Thai Agro Tourism Development for Welcoming ASEAN Tourists*. Bangkok: National Research Commission and Office of Research Support Fund

Suwaree Sripoona. (2020). “ The variety of Local food diets in Lower Mekong sub-region Community of Thailand and Lao PDR.” *International Journal of Advanced Science and Technology*. 29(3), p. 8244-8250.

สายธารและคุณค่าหนังตะลุงไทยภาคใต้

STREAM AND VALUES OF SHADOW PLAY IN THE SOUTH OF THAILAND

สืบพงศ์ ธรรมชาติ[1]*

Suebpong Tammachat[1]*

บทคัดย่อ

หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงของชาวไทยภาคใต้ที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพชน จากหลักฐานเอกสารและการบอกเล่าทำให้รับรู้ว่ามีมาร่วมพันปีแล้ว เกิดขึ้นในสมัยอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่บริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน และอาณาจักรนี้มีเขตพื้นที่กว้างใหญ่รวมไปถึงเกาะในประเทศอินโดนีเซียบางส่วน อีกทั้งรวมถึงดินแดนที่เป็นประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ (สิงหปุระ) กัมพูชา ในปัจจุบัน การแสดงหนังตะลุงของชาวไทยภาคใต้ คือการเล่นเงาโดยนำเอารูปหนังที่ทำจากหนังวัวมาทาบหรือให้เคลื่อนไหวไกลห่างจากจอหนังสีขาวที่มีไฟส่องทำให้เกิดเงางดงามที่หน้าจอเพราะมีการระบายสีต่าง ๆ และมีเงาทอดสั้นยาวทำให้น่าดู ในการแสดงมีดนตรีประกอบเรียกว่าดนตรีเครื่องห้า ต่อมามีการเพิ่มดนตรีแบบสากลเข้าไปบ้างตามสมัยนิยม ในการแสดงจะมีเรื่องหรือวรรณกรรมที่แต่งขึ้นซึ่งจะประกอบไปด้วยร้อยกรองบทกลอนหนังตะลุง และร้อยแก้วเป็นบทเจรจาที่เป็นหลัก ๆ ในระหว่างการแสดงจะแทรกบทตลกหรือมุขตลกเพื่อให้ผู้ชมได้รู้สึกตลกขบขันสนุกสนานจากการชมซึ่งเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการแสดงหนังตะลุง การแสดงหนังตะลุงสมัยก่อนจะแสดงตั้งแต่หัวค่ำจนถึงสว่าง ปัจจุบันจะแสดงประมาณ 3 ชั่วโมง ก็จะจบการแสดงเพราะมีศิลปะการแสดงอื่น ๆ เกิดขึ้นมากมาแทนที่ เช่น ละครวิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วงดนตรี และความบันเทิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองทุกชาติล้วนแต่มีศิลปะและวัฒนธรรมการเล่นเงา (Shadow Play Or Shadow Puppet) ชาติที่มีหลักฐานว่ามีการเล่นเงา เช่น กรีก อียิปต์ อินเดีย และจีน(เรียกผีหยิ่ง) เป็นต้น ในกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีการเล่นเงานั้นมีดังกล่าวแล้ว คือ กัมพูชาเรียกว่าสเบ็ก อินโดนีเซียและมาเลเซียเรียกว่าวายังกุลิต และหนังตะลุงไทยภาษาต่างประเทศเรียกว่าวายังเซียม การเล่นเงาหรือการเล่นหนังที่มีในภาคใต้ของประเทศไทยนั้นจากการศึกษาหลักฐานเอกสารและมุขปาฐะได้ข้อสรุปว่าได้รับอิทธิพลศิลปะการแสดงจากอินเดียใต้ที่เรียกว่า โตลปาวากูตู (Tholpavakoothu) (YouTube. Shambhala) ตัวหนังที่เชิดหรือเล่นเรียกว่า โตลุงกุ ศิลปะการแสดงเล่นเงาจากอินเดียใต้นี้มีการเผยแพร่สู่ประเทศใกล้เคียงในกลุ่มอาเซียนซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางศาสนา การเมืองการปกครอง การศึกษา และการค้าขาย เมื่อความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เข้ามาศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ ก็มีการเผยแพร่สู่กัน และมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับผู้คนและวิถีชีวิตของคนในประเทศนั้น ๆ บ้าง หนังตะลุงมีคุณค่าอย่างยิ่ง ทั้งด้าน ภูมิปัญญา คติธรรม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และศิลปะและวัฒนธรรมหลายด้าน สิ่งที่มีคุณค่าที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ภาษา วรรณกรรม ประติมากรรม และคีตศิลป์ หนังตะลุงจึงเป็นเสมือนสถาบันการศึกษาของคนไทยภาคใต้ที่สืบทอดมาเป็นเวลานานร่วมพันปีแล้ว

คำสำคัญ : สายธาร, คุณค่า, หนังตะลุงไทยภาคใต้

[1] รองศาสตราจารย์ ดร., ผู้อำนวยการ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา

* Corresponding author, E-mail: tsuebpon@gmail.com

Abstract

"Nang Thalung" is a southern Thai performance inherited from ancestors. Regarding pieces of evidence and hearsay, it declared that it has been existing about one thousand years. It was initiated in the Srivijaya Kingdom where its center was around the areas in Nakhonsithammarat province in the present time. The kingdom covered a huge area including some islands of Indonesia and covering the land of Malaysia, Singapore (Singapura), and Cambodia. Performance of Nang Talung of southern Thailand is a shadow play that uses figures made of cowhides, playing behind a backlit white screen resulting in colorful shadows on the screen. The colorful puppet figures are performed and produced charming short and long shadows on the screen. Each performance had 5 musical instruments playing music along with the play. Later on, some fashionable musical instruments were added in. Each performance plays a story or literature consisting of verse and main prose narrating the story with gag and joke in between the play to entertain viewers and audiences that is a fascination of Nang Talung. In the old times, Nang Talung was performed from dusk until dawn and was defined to about 3 hours in the present due to occurring of other fashionable entertainments such as radio play, TV play, cinema, musical band, other media, and so on.

All civilized nations have their art and culture of the shadow play or shadow puppet, for instance, Greece, Egypt, India, China, etc. ASEAN countries with the culture of shadow play are Cambodia that they called it "Sbek Thom", that Indonesia and Malaysia called it "Wayang Kulit", Chinese people called it "Piying", and other countries called Nang Thalung of Thailand "Wayang Siam". The puppet shadow plays in southern Thailand were summarized under the study on documents and oral literature that an art performance of South India that is known as "Tholpavakoothu" (YouTube. Shambhala) which its leather puppet is called "tholugu". The South India puppet play spread to nearby ASEAN countries that shared relationships on religions, politics, education, and trade that also brought arts and culture, adjusting to get on with people and way of life in each country. Nang Talung is valuable in local wisdom, morals, politics, economics, and various aspects of art and culture. The obvious values are language, literature, sculpture, and music. Nang Talung resembles an educational institute of southern Thai people that has been inherited for 1,000 years.

Keywords: Stream, Value, Southern Thai shadow play

1. บทนำ

หนังตะลุงเป็นศิลปะการแสดงของชาวไทยภาคใต้ที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยบรรพชน จากหลักฐานเอกสารและการบอกเล่าทำให้รับรู้ว่ามีมาร่วมพันปีแล้ว เกิดขึ้นในสมัยอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่บริเวณจังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน และอาณาจักรนี้มีเขตพื้นที่กว้างใหญ่รวมไปถึงเกาะในประเทศอินโดนีเซียบางส่วน อีกทั้งรวมถึงดินแดนที่เป็นประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ (สิงหปุระ) กัมพูชา ในปัจจุบัน การแสดงหนังตะลุงของชาวไทยภาคใต้ คือการเล่นเงาโดยนำเอารูปหนังที่ทำจากหนังวัวมาทาบหรือให้เคลื่อนไหวไกลห่างจากจอหนังสีขาวที่มีไฟส่องทำให้เกิดเงางดงามที่หน้าจอเพราะมีการระบายสีต่างๆ และมีเงาทอดสั้นยาวทำให้น่าดู ในการแสดงมีดนตรีประกอบเรียกว่าดนตรีเครื่องห้า ต่อมามีการเพิ่มดนตรีแบบสากลเข้าไปบ้างตามสมัยนิยม ในการแสดงจะมีเรื่องหรือวรรณกรรมที่แต่งขึ้นซึ่งจะประกอบไปด้วยร้อยกรองบทกลอนหนังตะลุง และร้อยแก้วเป็นบทเจรจาที่เป็นหลัก ๆ ในระหว่างการแสดงจะแทรกบทตลกหรือมุขตลกเพื่อให้ผู้ชมได้รู้สึกตลกขบขันสนุกสนานจากการชมซึ่งเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการแสดงหนังตะลุง การแสดงหนังตะลุงสมัยก่อนจะแสดงตั้งแต่หัวค่ำจนถึงสว่าง ปัจจุบันจะแสดงประมาณ 3 ชั่วโมง ก็จะจบการแสดงเพราะมีศิลปะการแสดงอื่น ๆ เกิดขึ้นมากมาแทนที่ เช่น ละครวิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วงดนตรี และความบันเทิงจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

ชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองทุกชาติล้วนแต่มีศิลปะและวัฒนธรรมการเล่นเงา (Shadow Play Or Shadow Puppet) ชาติที่มีหลักฐานว่ามีการเล่นเงา เช่น กรีก อียิปต์ อินเดีย และจีน(เรียกผีเหยิ่ง) เป็นต้น ในกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีการเล่นเงานั้นมีดังกล่าวแล้วคือ กัมพูชาเรียกว่าเสบ็ก อินโดนีเซียและมาเลเซียเรียกว่าวายังกุลิต และหนังตะลุงไทยภาษาต่างประเทศเรียกว่าวายังเซียม การเล่นเงาหรือการเล่นหนังที่มีในภาคใต้ของประเทศไทยนั้นจากการศึกษาหลักฐานเอกสารและมุขปาฐะได้ข้อสรุปว่าได้รับอิทธิพลศิลปะการแสดงจากอินเดียใต้ที่เรียกว่า โตลปาวากูตู ตัวหนังที่เชิดหรือเล่นเรียกว่า โตลุงกุ ศิลปะการแสดงเล่นเงาจากอินเดียใต้นี้มีการเผยแพร่สู่ประเทศใกล้เคียงในกลุ่มอาเซียนซึ่งมีความสัมพันธ์กัน ทางศาสนา การเมืองการปกครอง การศึกษา และการค้าขาย เมื่อความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เข้ามาศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ ก็มีการเผยแพร่สู่กัน และมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับผู้คนและวิถีชีวิตของคนในประเทศนั้น ๆ บ้าง หนังตะลุงมีคุณค่าอย่างยิ่งทั้งด้านภูมิปัญญา คติธรรม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และศิลปะและวัฒนธรรมหลายด้าน สิ่งที่มีคุณค่าที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ ภาษา วรรณกรรม ประติมากรรม และคีตศิลป์ หนังตะลุงจึงเป็นเสมือนสถาบันการศึกษาของคนไทยภาคใต้ที่สืบทอดมาเป็นเวลานานร่วมพันปีแล้ว

2. เนื้อหา

หนังตะลุงเป็นการแสดงอย่างหนึ่งของชาวไทยภาคใต้ที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว บ้างก็กล่าวว่ามีมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่นครศรีธรรมราชในปัจจุบัน บ้างก็ว่ามีศูนย์กลางอำนาจการปกครองที่ปาเล็มบัง ประเทศอินโดนีเซีย การแสดงหนังตะลุงมีความน่าสนใจเพราะพบว่าชาติต่าง ๆ ที่เจริญรุ่งเรืองหรืออารยชาตินั้นต่างมีการแสดงลักษณะเดียวกับการแสดงหนังทางภาคใต้ของประเทศไทย ไม่ว่ากรีก อียิปต์ อินเดีย จีน ฝรั่งเศส กัมพูชา ชาวและไทย ชาติเหล่านี้ต่างใช้หนังสัตว์หรือ เปลือกไม้มาทำหรือแกะเป็นรูปต่าง ๆ เช่น คน สัตว์ ผี และต้นไม้ แล้วจับรูปที่ทำขึ้นให้เคลื่อนไหวไปบนจอผ้าที่มีแสงสว่างส่องทำให้เกิดเงาทอดยาวหรือสั้นตามการจับวางรูปให้ห่างจากจอผ้าสีขาว การใช้รูปที่ทำขึ้นเพื่อการแสดง และเคลื่อนไหวนี้จะทำในเวลากลางคืน เพราะกลางวันจะไม่เกิดเงาทอดยาวหรือสั้นบนจอผ้า การทำอย่างนี้ต่างชาติเรียกชื่อต่าง ๆ กันออกไป เช่น อินเดียเรียก ฉายานาฏยกะ บางแห่งเรียก โตลปาวากูตู และเรียกรูป ที่ทำจากหนังสัตว์ว่าโตลุงกุ จีนเรียกว่าผีอิ่งหรือผีเหยิ่ง อินโดนีเซียหรือชวา มลายู (มาเลเซีย) เรียกว่า วายังกูเล็ต และกัมพูชาเรียกว่า สแบก เป็นต้น

รูปที่ 1 ภาพหนังตะลุงของอินเดีย

ที่มา : http://kb.psu.ac.th:8080/psukb/bitstream/2010/7770/1/Article19.pdf

รูปที่ 2 ภาพหนังตะลุงของกัมพูชา

ที่มา : http://kb.psu.ac.th:8080/psukb/bitstream/2010/7770/1/Article19.pdf

รูปที่ 3 ภาพหนังตะลุงของอินโดนีเซีย

ที่มา : https://pearmaiffblog.wordpress.com/2016/02/11

รูปที่ 4 ภาพหนังตะลุงของมาเลเซีย

รูปที่ 5 ภาพหนังตะลุงของจีน

ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=X6CCfpdZPlg

รูปที่ 5 ภาพหนังตะลุงของไทย

หนังตะลุงของไทยภาคใต้ ชาวอินโดนีเซีย มาเลเซียเรียกว่า วายังเสียม หรือวายังเซียม หมายถึง การแสดงหนังของคนสยาม ชาวตะวันตกที่ใช้ภาษาอังกฤษ เรียกว่า “การเล่นเงา (Shadow Play)” การเรียกเช่นนี้เรียกตามการเอารูปหนังที่ทำไว้ทาบบนจอผ้าขาว หรือการเคลื่อนรูปให้ไปในจอในลีลาและท่าต่าง ๆ ทั้งใกล้และห่างจอทำให้เกิดเงาหลายลักษณะจึงเรียกว่าการเล่นเงาดังกล่าว ส่วนชาติอื่น ๆ บ้างก็เรียกตามวัสดุที่ใช้ทำรูปหนังหรือรูปที่ใช้ในการแสดงซึ่งอาจทำจากเปลือกไม้หรือวัสดุอื่น ๆ ก็ได้ การเรียกหนังตะลุงของไทยนั้นเป็นเรื่องที่ได้ศึกษากันมายาวนาน หลายท่าน ให้ความเห็นต่างกันออกไป ดังผู้รู้ด้านนี้หลายท่าน กล่าวไว้

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2522 : หน้า 23) ผู้สนใจและศึกษาเกี่ยวกับหนังตะลุงไทยภาคใต้ กล่าวเอาไว้สรุปได้ว่าหนังตะลุงชื่ออย่างนี้เพราะมีการ แสดงหนังตะลุง หรือเล่นหนังที่หลักล่ามช้างที่เมืองยะโฮร์ในครั้งที่กองทัพแห่งศรีธรรมราชมหานครยกไปปราบหัวเมืองด้านล่างคาบสมุทรสยามไปตั้งทัพที่เมืองยะโฮร์ ในครั้งนั้นทหารกองทัพสยามได้เห็นการเล่นหนังของชาวชวาที่ยะโฮร์ด้วย จึงได้ประยุกต์หนังชาวชวาเล่นเข้าไปด้วย ในการเล่นหรือแสดงหนังตะลุงดังกล่าวนั้นก็เอาเชือกผูกผ้าขาวสี่มุมแล้วผูกกับหลักตะลุงหรือภาษาไทยภาคใต้เรียกหลักหลุง ด้วยเหตุนี้การเล่นหรือการแสดงลักษณะแบบนี้ว่า หนังตะลุงหรือหนังลุง

การเล่นหนังหรือแสดงหนังตะลุงนั้น นอกจากขับกลอนดีมีความไพเราะ ดนตรีน่าฟัง และมีมุขตลก เจรจาเก่งแล้วเนื้อเรื่องที่แสดงจะต้องมีความน่าสนใจ ให้ความรู้ และเป็นเรื่องที่ชวนติดตาม ให้ข้อคิดมีคติสอนใจ

ถ้าหากไม่มีองค์ประกอบได้เช่นนี้ก็จะไม่เรียกกันว่า หนังดี หรือหนังเล่นดี ของผู้ชมในภาคใต้ เนื้อเรื่องที่เล่นหรือแสดงนั้นมีการแต่งล่วงหน้า โดยผู้แต่งที่มีความเฉลียวฉลาดในการแต่งเรื่องหรือประพันธ์เรื่องเพื่อแสดงหรือเล่นหนังตะลุง คุณสมบัติของผู้แต่งบทหรือเรื่องหรือวรรณกรรมหนังตะลุงนั้นนอกจากจะเป็นคนเฉลียวฉลาดและปัญญาดีแล้วยังจะต้องเป็นคนใฝ่รู้มีความเอาใจใส่ในเรื่องต่าง ๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม อีกทั้งจะต้องมีความสามารถในการแต่งได้ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองควบคู่กันไป สิ่งสำคัญยิ่งคือต้องเป็นคนผูกเรื่องหรือสร้างสรรค์เรื่องราวเป็นที่เรียกกันว่า “นิยายหนังตะลุง” นิยายหนัง

ตะลุงเรื่องหนึ่งนั้น ๆ จะมีความเพียบพร้อมไปด้วยเรื่องราวที่สนุกสนานชวนติดตาม หากเรื่องที่แต่งไม่ดีไม่ว่าเนื้อเรื่องหรือบทกลอน การนำเรื่องดังกล่าวนี้ไปแสดงหรือเล่นก็จะทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการแสดงหรือเล่นหนัง ด้วยเหตุนี้ในการเลือกเรื่องที่นำไปแสดงหรือเล่นนั้น นายหนังจะต้องมีความฉลาดในการเลือกเรื่องหนังตะลุงไปแสดง เนื้อเรื่องแต่ละเรื่องนั้นจะประกอบไปด้วยความเป็นสังคมของบุคคลในสังคมสมมุติขึ้นเป็นรูปหนัง และรูปหนังตะลุงก็คือตัวแทนของคนในสังคมนั่นเอง เรื่องราวต่างๆ ในหนังตะลุงจึงไม่ใช่เรื่องไกลตัวสำหรับคนไทยภาคใต้เพราะการแสดงของหนังตะลุงนำเอาความเป็นคนไทยภาคใต้มานำเสนออย่างใกล้เคียงมากด้วยการใช้ภาษาไทยสำเนียงใต้เป็นหลักในการสื่อสาร จะใช้ภาษาสำเนียงไทยกลางเมื่อเป็นรูปหนังตะลุงที่เป็นระดับผู้ปกครอง เนื้อเรื่องมีทั้งเรื่องการดำรงชีวิต การสร้างปฏิสัมพันธ์ในสังคม และการสรรค์สร้างสิ่งต่าง ๆ ตามที่คนจะคิดได้ สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่แวดล้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญทุกอย่างที่จะต้องไม่มองข้าม ในสังคมนั้น ๆ และจะประกอบไปด้วยผู้นำสังคม ผู้ตาม และผู้เข้าไปเยือน อีกทั้งเรื่องของศิลปะและวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยยึดโยงสังคมนั้นๆ เรื่อง ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ สถาปัตยกรรม เศรษฐกิจ ภาษา วรรณกรรม และการเมืองการปกครอง และอื่น ๆ จึงมีอยู่อย่างหลากหลายในการแสดงหนังตะลุงแต่ละเรื่อง

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2522 : หน้า 136) หนังตะลุงมีอยู่ในชนชาติที่เป็นอารยชาติ เช่น อินเดีย กรีก อียิปต์ จีน ไทย ลาว และ กัมพูชา เป็นต้น หนังตะลุงเป็นการเล่นเงาอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาของคนในชาตินั้น แต่ทั้งนี้คงมีการรับอิทธิพลต่อกันบ้าง รูปหนังมีขนาดเล็กและขนาดใหญ่ หนังตะลุงไทยภาคใต้เกิดจากความคิดในการสร้างสรรค์ในการเล่นเงาของคนไทยภาคใต้ ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลมาจากอินเดีย และมีความสัมพันธ์กับการเล่นหนังของชวาหรือวายังกุลิต หนังตะลุงไทยภาคใต้บริเวณจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ชาวต่างชาติเรียกว่า วายังเซียมหรือวายังเสียม หนังตะลุงมีคุณค่าหลายประการ เช่น จิตรกรรม คีตกรรม สถาปัตยกรรม คุณธรรม จริยธรรม ภาษา โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และการเมืองการปกครอง เป็นต้น

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (ม.ป.ป. : หน้า 137) ประวัติความเป็นมาของหนังตะลุงไทยภาคใต้ซึ่งได้รับอิทธิพล จากอินเดียและรับลักษณะการเล่นบางอย่างจากหนังชวาหรือวายังกุลิต นายหนังตะลุงเป็นผู้ที่มีความสามารถในการแสดงเพราะคนเดียวต้องทำหน้าที่ไปพร้อม ๆ กันหลายอย่าง ทั้งการพากย์รูป ขับบท เจรจา ดำเนินเรื่อง และกำกับการบรรเลงดนตรีให้เข้ากับการแสดงบทพากย์และบทเจรจาของหนังตะลุงมีความสำคัญมาก หากนายหนังทำได้ดีมีคุณภาพก็ดึงดูดใจผู้ชมให้ชมอยู่กับการแสดงหนังตะลุงไปจนเลิก ในการแสดงหนังตะลุง มีขนบนิยมในการแสดงซึ่งนายหนังตะลุงต้องปฏิบัติตาม หากไม่ปฏิบัติตามเชื่อว่าจะทำให้ไม่มีความเจริญรุ่งเรือง และความสำเร็จในการแสดงหนังตะลุง องค์ประกอบอื่น ๆ ของหนังตะลุงไม่ว่ารูปหนัง ดนตรีหนังตะลุงล้วนมีความสำคัญทุกอย่าง ดังนั้นต้องเอาใจใส่ดูแลให้อยู่ในสภาพที่ดี และมีความพร้อมในการแสดง ตลอดจนตัวตลกหนังตะลุงถือว่าเป็นเสน่ห์ของหนังตะลุงคณะนั้น ๆ ในการพูดออกเสียงตัวตลกต้องมีเสียงเฉพาะของแต่ละตัวไป จะต้องไม่ออกเสียงเดียวกัน การออกเสียงตัวหนังได้ตรงตามที่ปฏิบัติกันมาถือว่าเป็นสิ่งที่ดีควรชื่นชม การออกเสียงได้ตรงตามเสียงตัวตลกแต่ละตัวเรียกว่า “กินรูป” หรือพากษ์กินรูป หนังคณะใดทำได้อย่างนี้ก็จะได้เปรียบหนังที่ปฏิบัติไม่ได้เช่นนี้

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ได้รวบรวมบทกลอนหนังตะลุงที่ใช้ในการปรายหน้าบท ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหนังตะลุงบางส่วนดังนี้

บทกลอนหนังตะลุงมีเนื้อความที่บอกเกี่ยวกับการเกิดหนังตะลุง

ไหว้ครูหนังครั้งกระโน้นคนโบราณ บุรพาจารย์ของหนังครั้งตะลุง
ตะลุงหมายถึงหลักปักล่ามช้าง โบราณอ้างเรียกว่าตะลุงหลุง
ที่ช้างพักหลักดั้งหนังตะลุง แรกคราวกรุงศรีวิชัยเมืองนคร
ราชธานีนครศรีธรรมราช ประวัติศาสตร์แห่งธานีมีนุสรณ์
ประเทศไทยปักษ์ใต้ฝ่ายนคร สมัยก่อนขึ้นยะโฮร์แรกโบราณ
ทางการไทยไปยะโฮร์ต้องขี่ช้าง การเดินทางเป็นกระบวนล้วนทหาร
ถึงที่นั่นต้องรับเป็นทางการ ต้องมีงานสนุกทุกครั้งไป
เห็นหนังแขกขับขานการละเล่น จำเชิงเช่นชอบจิตคิดเลื่อมใส
ตาหนักทอง ก้อนทอง กองช้างไทย ความสนใจลองเล่นเป็นพิธี
เริ่มแรกเล่นเป็นตะลุงช้าง จะต้องอ้างเอาเป็นหลักเป็นสักขี
คำไหว้ครูผู้เฒ่าเข้าพิธี ผ้าขาวสี่มุมตึงขึงจอบัง
ใช้ไม้ไผ่สี่ลำทำเป็นจอ ขึงสี่มุมห้อมหอเรียกจอหนัง
ข้างภายในห้อยตะเกียงเหวี่ยงระวัง แล้วใช้หนังโคทำจำลองคน

(บทปรายหน้าบทหนังตะลุงของหนังจุหิ้น เสียงเสน่ห์ คูหาสวรรค์ อ.เมือง จ.พัทลุง)

นอกจากนี้ยังมีบทกลอนหนังตะลุงที่เป็นหลักฐานทำให้รู้เรื่องราวความเป็นมาของหนังตะลุงอีกส่วนหนึ่ง ดังนี้

สำนวนปรายบทหนังตะลุงได้จากนายรื่น เชื้อแหลม หมู่ที่ 2 ต.เขารูปช้าง อ.เมืองสงขลา

ครูหนักทอง ก้อนทอง สองครูเฒ่า เป็นครูแรกเดิมกล่าวนานหนักหนา
เลียนเอาอย่างอ้างเอาแบบแอบเอามา จากชวาคิดเล่นเป็นทำนอง
ตามภาษาปราชญ์รักในปักษ์ใต้ เมื่อมีงานการแล้วได้เล่นฉลอง
แรกครั้งกรุงศรีวิชัยได้ปกครอง ด้ามขวานทองเมืองนครโบราณกาล
กองช้างศึกนครศรีก็มีครบ ครั้นว่างรบแล้วบรรดาโยธาหาร
สร้างตะลุงหลุงลำประจำการ พนักงานหนังตะลุงสนุกกลาง
เอาไม้ไผ่สี่ลำทำจอหนัง ผ้าขาวบังข้างในไฟสว่าง
รูปสมมุติขุดกับหนังโคบางๆ เอาตัวอย่างแบบอย่างหนังชวา
ตาหนักทอง ก้อนทอง สองสหาย ผู้ที่ได้แสดงหนังครั้งนั้นหนา
ครั้งคนเฒ่าคราวกาลโบราณมา ชาวชนาภาคใต้ไม่เปลี่ยนแปลง
หนังตาจวนคูขุดดียอดเยี่ยม กับหนังเอี่ยมลือลั่นทุกหนแห่ง
หนังชีพนำชำนาญการแสดง ได้ดัดแปลงใช้สำนวนกระบวนการ
ฯลฯ

บทปรายหน้าบทหนังตะลุงอีกสำนวนหนึ่ง ที่ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กล่าวว่า เล่ากันว่า นายลั่น (ไม่ทราบนามสกุล) เป็นผู้แต่ง นายหนังในจังหวัดสงขลาหลายคณะได้จดจำนำไปขับปรายหน้าบทในการแสดง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกำเนิดหนังตะลุงยกเอามาบางส่วนดังนี้

หัตถ์ทั้งสองคองเคารพนบนิ้วนั่ง ยกขึ้นตั้งเติมต่อข้อไขขาน
ออกโอษฐ์อ้าสาธกยกนิทาน เป็นนับนานหนังควนแต่เดิมมา
ถิ่นที่อยู่แหลมมลายูทิศตะวันออก เป็นบ้านนอกอาคเนย์บูรพ์ทิศา
ชื่อบ้านควนเทียมทิมริมมรรคา ถางไร่ป่าปลูกผลตำบลนาน
แต่พวกแขกปนไทยในบ้านนั้น พวกของมันอยู่ถิ่นบุตรหลินหลาน
แต่นายหนุ้ยคนไทยใจเชี่ยวชาญ หัดชำนาญตีทับขับเป็นกลอน
แล้ววาดรูปขุดแกะแลพิลึก ช่างโตถึกเรียนรู้ไม่ครูสอน
รู้ต่างๆ อย่างเทพสิงหรณ์ ได้ฝึกสอนเริ่มชิดติดต่อมา
เรียกหนังควนเรียนรู้กับครูหนุ้ย รื้อคิดคุ้ยเรื่องพระรมตามภาษา
หนกวาดลายเอี่ยมโองามโสภา ชาวประชาลือทั่วทุกตัวตน
ท่านนายหนุ้ยที่หนึ่งถึงที่สอง นายหนักทองสานุศิษย์คิดฝึกฝน
เที่ยวเล่นงานการสนุกทุกตำบล จนฝูงชนเขากระเดื่องเลื่องลือดัง
แม้นมีงานการสิ่งไรในจังหวัด ไม่ข้องขัดแคล่วคล่องต้องรับหนัง
นายหนักทองเล่นดีมีชื่อดัง จนกระทั่งถึงตายเสียหลายปี
นายทองเกื้อ ที่สามขึ้นตามต่อ วิชาพอเดินยักษ์ชักฤษี
มุตโตสดศัพท์เสียงสำเนียงก็ดี รู้พาทีครวญโอดรูปนวลนาง
เขาออกชื่อหนังทองเกื้อ เล่นดีเหลือจนรุ่งพุ่งสว่าง
มีวิชาพากายไม่จืดจาง จนชาวบางกอกรับไปนับนาน
ยุคนายจันทร์ ขุนคลัง เป็นหนังจะโหนง ใช้เป็นโรงสูงเจือเหลือประหมาณ
ขับเอิ้งเอ๋ยพอได้ความตามนิทาน ตีโทนก้องสะท้านท้องทึงทึง
....
สอนให้เดินประกาศนาดโฉงเฉง พอจบเพลงหลบตะเกียงเสียงออหอ
คุณพี่อิ่มขอบุญพระคุณพอ ว่าแต่ย่อสมควรจวนเวลม
บรรดาครูชูยกขึ้นปกกระหม่อม ให้มาล้อมเหมือนหนึ่งรั้วกันตัวผม
ยกเรื่องแปลกแตกกิ่งหญิงชายชม เหยอนิทมขึ้นมาหมุนให้คุณฟัง..ให้คุณฟัง

บทกลอนปรายหน้าบทที่ยกมาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงการเกิดหนังตะลุงไทยในภาคใต้ว่าเกิดมาอย่างไรและที่ไหน และเป็นการเกิดขึ้นมาเองจากความสร้างสรรค์ของคนไทยภาคใต้รุ่นก่อนหรือรุ่นโบราณ นับถอยหลังไปหลายชั่วอายุคน อาจถึงรุ่น 6 คือ โคตรลา ถ้านับตามภาษาไทยภาคใต้รุ่นโบราณซึ่งยังมีใช้กันอยู่บ้างในกลุ่มของคนไทยสยามในประเทศมาเลเซีย จะเห็นได้ว่าคนไทยสยามภาคใต้โบราณเป็นผู้ให้กำเนิดหนังตะลุง ดังที่ สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2522 : หน้า 35) ได้สรุปเอาไว้ว่า “กลุ่มที่เป็นผู้คงแก่เรียนและคลุกคลีอยู่กับวัฒนธรรมเมืองหลวง ย่อมเห็นวัฒนธรรมเมืองหลวงอย่างเจิดจ้า ก็นึกถึงส่วนคล้ายคลึงที่พอหาได้เข้าจับแล้วสรุปว่า หนังตะลุงสืบสายแตกสาขาไปจากหนังใหญ่ของภาคกลาง อุปมาเหมือนน้ำจากแหล่งสูงย่อมถ่ายเข้าไปสู่แหล่งที่ต่ำกว่า ผู้เขียนมีทรรศนะที่ต่างออกไปจากทั้ง 2 กลุ่ม ที่กล่าวแล้ว และเป็นเพียงทรรศนะส่วนตัวที่แลเห็นได้ ในขณะนี้ (ต่อไปอาจจะเปลี่ยนแปลง) คืออยู่ข้างจะเห็นด้วยกับกลุ่มที่ว่า หนังตะลุงของภาคใต้มีอิทธิพลของหนังชวาที่หล่อหลอมเอาอารยธรรมอินเดียไว้...”

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2522, บทนำ) ได้กล่าวถึงหนังตะลุงของชาติต่าง ๆ และแบบการแสดงว่า การละเล่นแบบแสดงเงา (Shadow play) เป็นการละเล่นที่มีมานานแล้ว และเล่นกันแพร่หลาย ได้มีการศึกษาประวัติความเป็นมาของการละเล่นแบบนี้กันมาก ว่าเริ่มต้นที่ใด แต่ยังหาข้อยุติไม่ได้ อย่างไรก็ตามพบความจริงอย่างหนึ่งว่า การเล่นชนิดนี้มีแพร่หลายในเอเชียอาคเนย์ และมีส่วนของวัฒนธรรมอินเดียปนอยู่อย่างเห็นได้ชัด ในประเทศอินเดียมีการเล่นหนังตะลุง (Shadow play) ถึง 4 แบบ โดยเล่นกันแพร่หลายทั่วประเทศ เรื่องที่เล่นต่างก็นำมาจากมหากาพย์ 2 เรื่องสำคัญ คือ รามายณะ และมหาภารตะ นั่นเอง การเล่นแสดงเงาอีก 2 แบบของจีน และแบบของตะวันออกกลาง (รวมถึงตุรกี ซีเรีย อัฟริกาเหนือ) ซึ่งต่างก็มิได้มีความสัมพันธ์กับของอินเดียแต่ประการใด

นักวิชาการด้านนี้มีทรรศนะแยกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเชื่อว่า การเล่นเงานี้ต้องมีกำเนิดที่ใดที่หนึ่งก่อน แล้วแพร่หลายไปยังที่อื่น ๆ แล้วแต่ละแห่งก็พัฒนาตัวเองไปตามวัฒนธรรมของตน เพราะการแสดงแบบนี้แสดงได้ง่าย เพียงแสดงการเล่นให้ปรากฏบนจอเพียงครั้งเดียวคนดูก็สามารถลอกเลียนวิธีการได้ นักเดินทางทั้งหลายที่เคยดู เมื่อกลับบ้านของตนก็อาจสาธิตการเล่นชนิดนี้ได้ แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบตามประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ยิ่งกว่านั้นอิทธิพลของต่างชาติที่มีต่อการแสดง หุ่นกระบอก ละคร ตลอดจนดนตรีของประเทศนั้นๆ เป็นพยานหลักฐานว่า มิได้มาจากแหล่งเดียวกับการเล่นเงาแบบนี้เลย นักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งเชื่อว่า หนังตะลุงของแต่ละประเทศต่างกำเนิดขึ้นมาเอง แล้วพัฒนากันเองเรื่อย ๆ มาโดยมิได้เกี่ยวข้องกันเลย

หนังตะลุงที่นิยมเล่นในเอเชียอาคเนย์ แบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ แบบแรกเป็นแบบหนังใหญ่ของไทย และหนังเสบก (Sbek) ของเขมร ซึ่งรูปหนังมีขนาดใหญ่ และส่วนแขนติดนิ่งอยู่กับบ่าเคลื่อนไหวไม่ได้ ส่วนอีกแบบหนึ่ง รูปมีขนาดเล็กกว่า แขนมีรอยต่อเป็นข้อทำให้เคลื่อนไหวได้ แขนหนึ่งหรือทั้งสองแขน แบบหลังนี้เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางกว่าแบบแรกมีเล่นทั้งใน ชวา บาหลี สิงคโปร์ มาเลเซีย ไทย ลาว และเขมร โดยเฉพาะทางภาคใต้ของประเทศไทย

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ นักวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงของไทยภาคใต้ได้ให้ความสนใจในศิลปะการแสดงหนังตะลุงมาเป็นเวลานานและได้ศึกษาหาความรู้ในเรื่องนี้และได้ข้อสรุปดังกล่าว แต่ยังไม่สรุปว่าหนังตะลุงภาคใต้ของไทยได้รับจากที่ใดเป็นหลักหรือไม่ เพียงบอกว่าได้รับอิทธิพลมา หมายถึงการได้รับมาบางอย่างเท่านั้นเอง อีกกระแสหนึ่งผู้รู้ทางด้านประวัติการแสดงหนังตะลุงกล่าวว่า ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ มีการแสดงหนังตะลุงต่อหน้าพระที่นั่งพระองค์สนพระทัยและตรัสถามมหาดเล็กว่า หนังอะไร จากที่ไหน มหาดเล็กทูลว่าหนังพัทลุง เมื่อผู้ที่อยู่ต่อหน้าพระที่นั่งได้ยินก็เรียกกันว่า หนังพัทลุง และเสียงเปลี่ยนเป็น หนังทะลุง และหนังตะลุงต่อมา การเป็นมาเช่นนี้ทำให้เกิดการเรียกการเล่นเงานี้ว่า หนังตะลุง ครั้นต่อมาการเรียกชื่อเช่นนี้ก็เป็นที่คลางแคลงสงสัยของผู้ที่สนใจด้านนี้มากขึ้น การศึกษาหาความรู้ก็ยิ่งมีความน่าสนใจมากขึ้น บางกลุ่มศึกษาที่มาของหนังตะลุงว่ามีความเป็นมาอย่างไร บ้างก็ยกให้ชวาเป็นที่มาของหนังตะลุงไทยภาคใต้ แต่ก็มีบางส่วนที่สนใจเรื่องความเป็นมาว่าน่าจะ มีที่มาจากอินเดียใต้ ทั้งนี้เพราะศิลปะและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของไทยนั้นมีอิทธิพลจากดินแดนชมพูทวีปส่วนนี้มาก เมื่อมีการเดินทางไปศึกษาหาความรู้ของกลุ่มผู้สนใจเรื่องนี้ การเดินทางไปอินเดียใต้จึงเกิดขึ้น และได้พบการแสดงการเล่นเงาของชาวอินเดียใต้ ที่เรียกว่า “ฉายานาฏกะ” “หรือ”โตลปาวากูตู” และได้เห็นรูปหนัง ที่ใช้ในการแสดงหรือการพากย์ ตลอดจนได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นหนังชาวอินเดีย และได้รู้ว่าชาวอินเดียเรียรูปหนัง ที่ใช้แสดงหรือเล่นว่า “โตลุงกุ” ด้วยเหตุนี้คำว่า หนังตะลุง ของชาวไทยภาคใต้นั้นต้องมาจาก คำนี้ และเปลี่ยนเสียงมาเป็น ตะลุง จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ของผู้รู้ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านนี้ ลงความเห็นกันว่า คำว่า หนังตะลุง คำตะลุง มาจากตำว่า โตลุง นั่นเอง ส่วนคำ กุ ต่อท้ายเสียงเบาถูกตัดหายไปตอนออกเสียง การวิเคราะห์ที่มาของคำตะลุง ยังไม่มีข้อยุติจนกระทั่งปัจจุบันนี้ อย่างไรก็ตามในจังหวัดพัทลุงมีผู้คนส่วนหนึ่ง เรียกการแสดงอย่างนี้ว่า “หนังควน” เพราะมักจะสร้างโรงหนังบนที่สูงซึ่งเรียกกันว่า ควน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ชมเห็นได้อย่างถนัดตา การเรียกว่าหนังควนมีอยู่จำนวนน้อย จำกัดอยู่ในเขตจังหวัดพัทลุงบางส่วน

คนไทยภาคใต้เรียกกันว่า หนัง หนังลุง และหนังโหม่ง ก็มีเพราะเครื่องดนตรีที่เรียกว่า โหม่ง นั้นมีเสียงก้องกังวานไกล และไพเราะเมื่อนายหนังที่เสียงดีขับกลอนขึ้นเสียงสูงหลังเที่ยงคืนเสียงไล้ไต่ไปตามเสียงโหม่งจนสุดเสียงโหม่ง และขับได้อย่างกลมกลืนกับเสียงโหม่งเรียกว่า “กลอนเข้าโหม่ง” หรือ “เข้าโหม่ง” ภาษาไทยภาคใต้ว่า เข้าโม้ง) หนังทำได้อย่างนี้จะได้รับการชื่นชมว่าเก่ง นี่คือศิลปะการแสดงที่ดูว่าน่าจะง่ายแต่ทำได้ยากเพราะการแสดงหรือการเล่นดังกล่าวนี้ มีองค์ประกอบหลายอย่างถึงจะบอกว่า “เล่นหนังเป็น”

อุดม หนูทอง ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ (2531 : หน้า 223) ดนตรีไทยภาคใต้มีการพัฒนาการมาตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นการคิดสร้างสรรค์ของคนไทยภาคใต้ บางอย่างก็ได้เห็นแบบการแสดงของชาติอื่นก็นำมาประสมประสานประยุกต์ให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น ดนตรีพื้นบ้านของภาคใต้ เช่น กาหลอ มะตือรี ปืด โพน กรือโต๊ะ โต๊ะครึม บานอ เพลงพื้นบ้านมีหลายประเภท เช่น แปดบท เพลงบอก เพลงเรือ เพลงนา เพลงกล่อมนาค คำตัก สวดมาลัย หล้อแหง็ง ลิเกฮูลู นอกจากนี้ยังมีศิลปะการแสดงอีกหลายอย่าง เช่น รองเง็ง ซัมเปง ดาระ สิละ นอกจากนี้ยังกล่าวถึง หนังตะลุง วายังเซียม โนรา มะโย่ง และลิเกป่า ในส่วนของหนังตะลุงนั้น อุดม หนูทอง กล่าวว่า มีการเล่นอย่างแพร่หลายในภาคใต้ของประเทศไทยตลอดจนทางภาคเหนือของมาเลเซีย เป็นการแสดงที่มีมายาวนานตั้งแต่สมัยโบราณในกลุ่มชนชาติต่าง ๆ เช่น อินเดีย จีน อียิปต์ และในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กล่าวถึงกระแสการเกิดหนังตะลุงเอาไว้ว่า หนังตะลุงภาคใต้รับจากชวา และชวารับจากอินเดียอีกทีหนึ่ง เรียกหนังตะลุงเพราะการไปแสดงของหนังตะลุงที่พระราชวังบางปะอิน รัชกาลที่ 5 ตรัสถามว่าหนังอะไร มหาดเล็กกราบทูลว่าหนังพัทลุง แลอีกทางหนึ่งมาจากคำว่า ไทลุง เพราะไทลุงอพยพไปอยู่ภาคใต้ของประเทศไทย รวมทั้งเรียกหนังควนเพราะเล่นหนังที่บ้านควนมะพร้าว จังหวัดพัทลุง และเรียกตามหลักล่ามช้างคือหลักตะลุง เพราะขึงจอหนังกับหลักตะลุงหรือหลักหลุง หนังตะลุงมีคุณค่าด้านต่างๆ หลายประการ รวมถึงสะท้อนในเรื่องความเป็นอยู่ของผู้คน อำนาจ และการเมืองการปกครองด้วย

เกษม ขนาบแก้ว วิจัยภูมิปัญญาในวรรณกรรมหนังตะลุง ฉิ้น ธรรมโฆษณ์ มศว. สงขลา หนังตะลุงเป็นการแสดงที่สะท้อนถึงภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ของคนไทยภาคใต้ เช่น การประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิต ศิลปะ การสร้างสรรค์ความบันเทิง เครื่องมือในการทำงาน และอาหารการกิน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทกลอนในหนังตะลุงซึ่งเกิดจากความเฉลียวฉลาดของนายหนังรุ่นก่อน ๆ และปราชญ์ทางด้านการแสดงหนังตะลุง

สัมภาษณ์นายหนังตะลุง นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องค้นหาสายธารและคุณค่าหนังตะลุงภาคใต้

นายหนังหรือหัวหน้าคณะหนังตะลุงเป็นบุคคลสำคัญในการแสดงหนัง (ตะลุง) เพราะเป็นผู้ปฏิบัติเองทั้งหมด ยกเว้นการบรรเลงดนตรี สิ่งที่นายหนังต้องปฏิบัติได้แก่การเชิดรูปหรือพากรูป การกล่าวบทกลอน (ขับกลอน) การเจรจาหรือการพูดการแสดงเรื่องหรือดำเนินเรื่อง การใช้มุขตลก และการควบคุมจังหวะการบรรเลงดนตรี นายหนังจึงต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นพิเศษ จึงจะเป็นหนังที่ประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงได้ สิ่งสำคัญยิ่งที่นายหนังต้องจดจำได้คือเรื่องที่แสดง หากจำไม่ได้ก็จะทำให้การแสดงหนังมีความทุลักทุเล หนังที่เพิ่งแสดงใหม่ ๆ มักจะก้มดูบทหนังที่เตรียมมา ส่วนหนังที่แสดงจนชำนาญแล้วจะไม่ค่อยดูบท ถ้าจะดูก็น้อยครั้ง บทหนังตะลุงหรือเรื่องหนังตะลุง หรือวรรณกรรมหนังตะลุงนั้น นายหนังบางคณะแต่งเอง บางคณะก็มีผู้แต่งบทให้ ไม่ว่าจะแต่งบทเองหรือผู้อื่นแต่งให้ นายหนังจะต้องจดจำเนื้อเรื่องและฝึกซ้อมแสดงจนแคล่วคล่องการแสดงหนังตะลุงเรื่องนั้น ๆ จึงจะเป็นที่ชื่นชอบชื่นชมของผู้ชม เนื้อเรื่องของหนังตะลุงหรือวรรณกรรมหนังตะลุงจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมที่นายหนังหรือผู้แต่งเรื่องมีชีวิตอยู่นั่นเอง เช่น การทำมาหากินอาหารการกิน ศิลปกรรม การละเล่น เศรษฐกิจ ประเพณี และการเมือง การปกครอง เป็นต้น ในกรณีของการเมืองการปกครองนั้นจะมีสอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่องอยู่โดยตลอดไม่ว่าหนังที่มีความใส่ใจในการเมืองการปกครองหรือไม่ เพราะการเมืองการปกครองเป็นสิ่งที่คนทุกคนในสังคมต้องเกี่ยวข้อง แม้จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง การเมืองการปกครองก็จะมาเกี่ยวข้องเองเป็นปรกติ

ด้วยทุกคนอยู่ในสังคม ระบบสังคมก็คือการเมืองการปกครองนั่นเอง ส่วนจะเป็นระบบการเมือง การปกครองใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับการเลือกของสังคมนั้น จะเป็นเผด็จการหรือไม่ก็ประชาธิปไตย หรือสังคมนิยม เป็นต้น หนังบางคณะมีความสนใจในเรื่องการเมืองการปกครอง ในการแสดงจึงมักจะนำเรื่องการเมือง การปกครองเข้าสอดแทรกอยู่มาก หนังในนครศรีธรรมราชที่มักนำเรื่องการเมือง การปกครองมาแสดง ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน เช่น หนังประทิ่น เสียงทอง หนังปรีชา สงวนศิลป์ และหนังประเคียง ระฆังทอง เป็นต้น

หนังเอิบ ยอดขุนพล หนังตะลุงถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) กล่าวถึง การเมือง การปกครองในการแสดงหนังตะลุงว่า

...หนังทุกคณะจะมีเรื่องการเมือง การปกครองปะปนอยู่ เพราะเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเกี่ยวข้องอยู่แล้ว ตั้งแต่อยู่ในหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ เพราะคนอยู่ในการปกครองของผู้นำ ที่ชัดเจนมากคือการเลือกตั้งต่าง ๆ จะมีอยู่เรื่อย ๆ ผู้แทนฯ เป็นที่รู้กันว่าสี่ปีเลือกทีหนึ่ง บางครั้งไม่ถึงสี่ปีก็เลือกแล้ว เพราะมีการปฏิวัติ รัฐประหาร เวลามีการเลือกตั้งมีการหาเสียงกัน การหาเสียง มีการแจกของ จ่ายเงินซื้อเสียงกันมาก ในส่วนของภาคใต้อาจจะน้อย เพราะบางที่จ่ายเงินแล้วผู้ที่ได้รับเงินไม่ลงคะแนนให้ก็ไม่ได้รับการเลือกตั้ง เรื่องอย่างนี้เคยเกิดมาแล้วในการเลือกตั้งที่ผ่านมาหลายปีแล้ว มีพรรคการเมืองบางพรรคไปทุ่มเงิน และเลี้ยงอย่างมโหฬาร แต่ผิดหวังจากการเลือกตั้ง นี่เป็นการเมืองในการเลือกตั้ง นอกจากจากการรวมตัวกันทำอะไรต่าง ๆ ของคนที่ต่อรองกับทางราชการเพื่อให้ได้รับสิ่งที่จะได้ตามสิทธิ์ก็มีเหมือนกัน เช่น ข้าราชการไม่ให้ของตามที่ราชการจะให้ ก็จะมีการรวมตัวประท้วง อย่างกรณีน้ำท่วมนครฯ เมื่อหลายปีมาแล้ว ข้าราชการผู้ใหญ่ไม่ได้แจกไข่และอาหารให้ ก็มีการรวมตัวบุกเข้าไปในสถานที่ราชการ เกิดการเผาจวนผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น ต้องแก้ไขกัน ต่อรองกันนานเหตุการณ์จึงได้สงบลง นอกจากนี้เรื่องเศรษฐกิจ ความเชื่อ ประเพณี และอาหารกิน ก็จะแทรกอยู่ตลอด เพราะเป็นสิ่งที่เป็นวิถีชีวิต...

หนังวรพจน์ เทียนทอง นายหนังถ้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) กล่าวถึง การเมือง การปกครองในวรรณกรรมหนังตะลุงว่า

...หนังทุกเรื่องมีการเมือง การปกครองแทรกอยู่เสมอ มากน้อยตามความชอบสนใจของหนังนั้น ๆ หนังที่มีชื่อเสียงอย่างหมุนนุ้ย จังหวัดตรัง ได้ชื่อว่า หนังการเมืองจะเล่นเกี่ยวกับการทำงานของข้าราชการ นักการเมือง ที่ทำความเสียหายให้แก่คน และสังคม บางที่ข้าราชการ และนักการเมืองโกรธก็มี นักการเมืองบางคนที่รับฟังก็มี ทำตามและแก้ไขตามที่หนังแสดงความคิดเห็น หนังที่เล่นการเมืองรุ่นหลังที่รู้กันมากในนครศรีธรรมราชคือ หนังประเคียง ระฆังทอง บ้านอยู่อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตอนหลังถูกยิงขณะที่กำลังเล่นหนัง เพราะไปวิจารณ์เกี่ยวข้องกับการทำงานของข้าราชการมากไป ความไม่ลงกันของคนกับข้าราชการเป็นสิ่งที่เห็นได้ในสังคมทุกสังคม เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องการเมืองการปกครอง คนทำผิดถูกจับ ถูกปรับเพราะทำผิดกฎหมาย ต้องขึ้นศาล มีการฟ้อง มีการลงโทษ เรื่องเหล่านี้มีในหนังตะลุง และมีในสังคม คนกับเรื่องการเมือง การปกครองจึงเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ นอกจากนี้ เรื่องอาหารการกิน ประเพณี ศาสนา และเศรษฐกิจ นายหนังก็กล่าวถึง เพราะเป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ใช้ชีวิตนักวิชาการ...

อุดม หนูทอง นักวิชาการที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวหนังตะลุงอย่างดี และมีความสามารถถึงขั้นเล่น(แสดง)หนังตะลุงได้ ได้ให้ความเห็นในวรรณกรรมหนังตะลุงกับการเมือง การปกครองว่า

...วรรณกรรมหนังตะลุงเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นจากที่ที่มีอยู่ เป็นอยู่ในสังคมไม่ว่า วัฒนธรรมเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง มีอยู่ในเรื่องของหนังทั้งสิ้น ถ้ายิ่งผู้แต่งมีความเอาใจใส่ในเรื่องการเมือง การปกครอง ด้วยแล้ว ก็จะยิ่งมีสิ่งที่

เป็นการเมืองการปกครองอยู่มาก บางทีไม่มีในเรื่องที่แต่งเอาไว้ นายหนังก็แทรกเข้าไปเอง โดยเอาเรื่องการเมือง การปกครองที่ตนเองรู้ หรือพบเห็นมา แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ อาจจะโดยขับกลอน การพูด การเจรจา และการสร้างรูปแทน เช่น มีหนังบางคณะที่เคยตัดรูป จอมพลถนอม กิติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิติขจร ใช้เล่นหนังเพื่อประกอบการแสดงบทเผด็จการการแสดงออกทางการเมือง การปกครอง จึงแสดงออกได้หลายทาง ในการแสดงหนังตะลุงนายหนังในนครฯ ที่เล่นไปทางการเมืองที่ผ่านมามากที่สุดคือหนังประเคียง ระฆังทอง...

ชวนเพชรแก้ว นักวิชาการที่ทำวิจัยเกี่ยวกับหนังตะลุงได้ให้ความคิดเห็นในเรื่องหนังตะลุงกับการเมืองการปกครองว่า

...การเมือง การปกครองจะมีอยู่ในเรื่องของหนัง และยังมีที่นายหนังแทรกเสริมเข้าไประหว่างที่แสดงหนังอยู่ด้วย นายหนังที่สนใจเรื่องการเมือง การปกครองมาก ก็จะแทรกใส่เข้าไปมาก ที่มีความสนใจน้อยก็จะแทรกใส่เข้าไปน้อย หนังเมื่อก่อนมีอยู่หลายคณะที่ใส่เรื่องการเมืองลงไป และทำได้ดี ส่วนมากจะแสดงออกผ่านตัวตลก จะว่าจะวิจารณ์ข้าราชการก็ทำได้ และไม่ถูกฟ้องร้อง เพราะถือว่าเป็นการแสดงของหนัง นอกจากนี้ก็จะมีการขับบทหนัง เพื่อให้ไปเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง หนังตะลุงถือได้ว่าเป็นกลุ่มการแสดงที่ให้ความรู้ ความคิด ทางการเมืองได้ดีกลุ่มหนึ่ง กล่าวกันว่าลีลาการพูดของนักการเมืองภาคใต้ในสภานั้นถอดแบบมาจากการแสดงของหนังตะลุง ในตอนการเจรจา นี่นับว่าเป็นอิทธิพลของหนังตะลุงที่มีต่อนักการเมืองในภาคใต้...

จากวรรณกรรมหนังตะลุงบางตอนและการให้สัมภาษณ์ของนายหนังและนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงสายธารของหนังตะลุงภาคใต้ ได้อย่างเด่นชัดเจนมากขึ้นว่า หนังตะลุงมีความเป็นมาอย่างไร และมีการสืบทอดมาจนปัจจุบัน วรรณกรรมหนังตะลุงหรือเรื่องที่แสดงหนังตะลุงนั้น มีคุณค่าหลายหลากประการ ไม่ว่าเรื่องศิลปะและวัฒนธรรมและการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และศาสนา มีอยู่โดยทั่วไป ไม่ว่านายหนังจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจจะแสดงออกหรือไม่ก็ตาม เพราะสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนั้น เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคนตลอดเวลาและตลอดชีวิต

3. สรุป

การกำเนิดหนังตะลุงไทยในภาคใต้ตามที่มีผู้รู้ศึกษาเอาไว้นั้นมีสี่ประการ ประการแรก ทหารศรีวิชัยหรือศรีธรรมราชไปตั้งทัพที่ยะโฮร์ ทหารศรีวิชัยหรือศรีธรรมราชมหานครยกทัพไปที่ยะโฮร์ปลายแหลมคาบสมุทรสยาม-มลายูหรือคาบสมุทรไทยมีเวลาว่างได้เล่นหนังกันที่นั่นเอาหลักล่ามช้างที่เรียกว่าหลักหลุงหรือหลักตะลุงผูกสายเชือกขึงจอผ้าขาวเล่นหนังทำรูปหนังจากใบไม้และเศษวัสดุที่เป็นแผ่นทำเป็นรูปหนัง ด้วยเหตุที่ใช้หลักหลุงหรือหลักตะลุงที่ใช้ล่ามช้างมาขึงจอนี่เองจึงเรียกการเล่นหรือการแสดงชนิดนี้ว่า หนังตะลุง หรือหนังลุง อีกทั้งกล่าวว่าได้ไปเห็นการเล่นหนังหรือวายังกูเล็ตหรือวายังกุลิตของชาวชวา-มลายูด้วยจึงได้ผสมผสานการเล่นหนังตะลุง ประการที่สอง กล่าวว่าได้รับแบบอย่างการเล่นหนังมาจากชวาที่เรียกว่า วายังกุลิตหรือวายังกุเล็ต เพราะชาวไทยสยามมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวชวามาตั้งแต่โบราณกาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยอาณาจักรศรีวิชัยและมัชปาหิตดินแดนของอาณาจักรนี้ครอบคลุมพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยปัจจุบันและส่วนใหญ่ของประเทศอินโดนีเซีย รวมทั้งกัมพูชาและลาว ร่องรอยสำคัญคือวรรณคดีเรื่องเหนาของไทยที่รับแบบอย่างมาจากชวาเรื่องอินู เดิม หรือ มิสารปันหยี หรือมิสารปันจิ และในเรื่องนี้กล่าวถึงอิเหนาเล่นหนังเรียกผู้เล่นหนังว่า วายัง และเรียกการเล่นแบบนี้ของชวาว่า วายังกุลิตหรือวายังกุเล็ต ดังกล่าว และชาวชวา-มลายู เรียกการเล่นหนังของคนไทยสยามภาคใต้ว่า วายังเสียมหรือวายังเชียม ซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญว่าคนสยามอยู่ในดินแดนไทยภาคใต้มายาวนานแล้วและยังเรียกคนไทยสยามที่ยังอยู่ในประเทศมาเลเซียปัจจุบันว่า “ออรังเสียมหรือออรังเชียม” (Orang Siam) ไทยสยามภาคใต้จึงมิได้อพยพมาจากอยุธยาหรือภาคกลางดังที่สันนิษฐานกัน การเล่นหนังตะลุงจึงสืบทอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับบทไหว้ครูหนังตะลุงว่า

หนังตะลุงมีมาตั้งแต่ครั้งศรีวิชัย อาณาจักรศรีวิชัยซึ่งมีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่บางอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช (นักโบราณคดี นักประวัติศาสตร์ส่วนหนึ่งกล่าวว่า ศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่ปาเล็มบัง เกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย) ประการที่สาม กล่าวว่าการเรียกชื่อการเล่นชนิดนี้ว่าหนังตะลุงมาจากการที่มีคณะหนังจากเมืองพัทลุงสมัยก่อนไปเล่นหนังต่อหน้าพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระจุจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 พระองค์ตรัสถามว่าหนังอะไร มหาดเล็กกราบทูลว่าหนังพัทลุง หรือหนังจากพัทลุง และคงไม่รู้ว่าเรียกหนังอะไรจึงตอบชื่อเมืองที่คณะหนังอยู่ว่าหนังพัทลุง ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ได้ยินไม่ชัดไม่ถนัดถนี่ก็เรียกการเล่นหนังแบบนี้ว่า หนังตะลุง (ในจังหวัดพัทลุงบางแห่งเรียกว่าหนังควนเพราะปลูกโรงหนังเล่นบนที่สูง) การเรียกชื่อการเล่นหนังว่าหนังตะลุงจากชื่อเมืองพัทลุงหรือจังหวัดพัทลุงในปัจจุบัน ทำให้เข้าใจกันว่าหนังเริ่มต้นเล่นครั้งแรกที่เมืองพัทลุงหรือจังหวัดพัทลุง ประการที่สี่เป็นการเล่นที่ได้แบบอย่างมาจากอินเดียใต้ที่เรียกตัวหนังที่เล่นหรือแสดงว่า “โตลุงกุ” และเรียกการเล่นหรือการแสดงแบบนี้ว่า “โตลปาวากูตู” บางแห่งในอินอินเดียเรียกว่า “ฉายานาฏกะ” คือการเล่นให้เงาเคลื่อนไหวไปบนผ้าขาว การเล่นชนิดนี้มีมานานในอินเดียใต้ คนสยามหรือคนไทยมีความสัมพันธ์กับชาวอินเดียมาเป็นเวลานานแล้ว ดั่งหลักฐานที่มีว่าพระเจ้าอโศกมหาราชได้ส่งพระธรรมทูตสายที่ 8 มายังสุวรรณภูมิตั้งแต่ พ.ศ. 235 ซึ่งมีพระโสณะกับพระอุตรสองพี่น้องเป็นหัวหน้าคณะ การมาของพระพุทธศาสนาในดินแดนดังกล่าวนี้ซึ่งน่าจะเป็นภาคใต้ของประเทศไทยเป็นหลักนั้นคงนำเอาการเล่นหนังตะลุงเข้ามาด้วย ที่เป็นเหตุผลสำคัญคือในการเล่นหนังระยะแรกนั้นเล่นเรื่องรามเกียรติ์หรือรามายณะรูปหนังก็เป็นรูปเทพเจ้าที่เป็นรูปสำคัญและออกในตอนแรกของการเล่นหนัง เช่น จับลิงหัวค่ำ ฟ้อนนางฟ้า ออกพระอิศวรทรงโคอศุภราช และฤษี เป็นต้น ต่อมาเรื่องที่แสดงก็มักเป็นเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ล้วนแต่เกี่ยวข้องกับเทพเจ้า แม้ว่าเรื่องเหล่านี้จะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แต่พราหมณ์นั้นเป็นต้นตอของการเกิดศาสนาพุทธในเวลาต่อมา ดังนั้นภายหลังหนังจึงมีความแปรเปลี่ยนเนื้อหาและเนื้อเรื่องในการเล่นหรือการแสดงมาตามลำดับ เมื่อคนไทยสยามในภาคใต้หันมานับถือพระพุทธศาสนามากขึ้น แต่ร่องรอยของความเป็นพราหมณ์-ฮินดูก็ยังมีอยู่ในการแสดงหนังตะลุงดังกล่าวแล้ว การเล่นหนังตะลุงหรือการแสดงหนังตะลุงและวรรณกรรมหนังตะลุงนั้นมีคุณค่าต่อบุคคลและสังคมอย่างยิ่ง เพราะนอกจากให้ความบันเทิงแล้วยังให้คติธรรมอย่างหลากหลายทำให้ผู้ชมได้นำไปปฏิบัติก่อให้เกิดผลดีต่อการดำเนินชีวิต ในเนื้อหาการแสดงนั้นจะมีเรื่องต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องหนังตะลุง เช่น ศิลปะและวัฒนธรรม (ประเพณี ความเชื่อ สถาปัตยกรรม ภาษา อาหารการกิน ฯลฯ) เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง นอกจากนี้หนังตะลุงยังเป็นสิ่งแสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองและความเฉลียวฉลาดของคนในสังคมนั้น ๆ ด้วย เพราะการเล่นหนังตะลุงได้นั้นต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายอย่างทั้งดนตรีที่บรรเลงเป็นเรื่องคีตศิลป์ รูปหนังที่แกะหรือฉลุจากวัสดุต่าง ๆ ที่ระบายสีอย่างสวยงามเป็นเรื่องของวิจิตรศิลป์ และการพากย์รูปให้เกิดเงางามไปตามลีลา จังหวะ ทำนองของดนตรีซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อผู้ชมก่อให้เกิดสุนทรียรสผสมผสานกับการขับบทขับกลอนที่ไพเราะและการเจรจาที่มีรสชาติของหนังตะลุงเกิดการกล่อมเกลาจิตใจให้มีความงดงามขึ้นตามลำดับ หนังตะลุงไทยภาคใต้จึงเป็นศิลปะการแสดงที่มีคุณค่ายิ่ง สอดคล้องกับที่มีคำกล่าวว่าชาติใดประเทศใดมีการเล่นเงา (Shadow Play) ชาตินั้นประเทศนั้นเป็นอารยชาติ ดั่งเช่น อินเดีย อียิปต์ จีน กรีก และฝรั่งเศส เป็นต้น ล้วนแต่เป็นอารยชาติ

4. เอกสารอ้างอิง

แพรไหม วรภาพ และสัญญาลักษณ์ มีภูมิ. (2559). *วายังกุลิต* [เว็บบล็อก]. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2564, จาก https://pearmaiffblog.wordpress.com/2016/02/11/วายัง-กูลิต/

ไทยพีบีเอส. (2558). *ใกล้ตาอาเซียน : วายังกุลิตแห่งกลันตัน*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564, จาก https://www.youtube.com/watch?v=LJ6-q5dXjSI

ไทยไอพีทีวี. (2557). *Thaiiptv : สวัสดีเมืองจีน : 皮影หนังตะลุง*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564, จาก https://www.youtube.com/watch?v=X6CCfpdZPlg

บรรณาลัย. (2554). *เหมือนไทยในกัมพูชาหรือเหมือนกัมพูชาในไทย ...ใยอุษาคเนย์*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม2564, จาก http://oknation.nationtv.tv/blog/yongyoot/2011/08/20/entry-1

วาที ทรัพย์สิน. (2553). *ฉะยากะตา*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564, จากhttp://kb.psu.ac.th:8080/psukb/bitstream/2010/7770/1/Article19.pdf

สืบพงศ์ ธรรมชาติ. (2559). *วรรณกรรมไทยภาคใต้*. นครศรีธรรมราช: ไทม์พริ้นติ้ง.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2522). *ประวัติหนังตะลุง*. สงขลา: เทมการพิมพ์.

หนังปานเทพ ศ.อาจารย์ณรงค์ ตะลุงบัณฑิต. (2015). *อัฉริยะ การแสดงหนังตะลุง รูปหนัง*. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2564, จาก https://www.youtube.com/watch?v=lcuykE1xm-8

อุดม หนูทอง. (2531). *ดนตรีและการละเล่นพื้นเมืองภาคใต้*. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

5. การสัมภาษณ์

ชวน เพชรแก้ว. สัมภาษณ์ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2554.

วรพจน์ เทียนทอง. สัมภาษณ์ที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2556.

อุดม หนูทอง. สัมภาษณ์ที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2551.

เอิบ ยอดขุนพล. สัมภาษณ์ที่ บ้านปากพนัง. เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2554.

ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลเพื่อการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

KNOWLEDGE AND PRACTICES ON NATURE AND THE UNIVERSE FOR CLIMATE CHANGE ADAPTATION IN SONGKHLA LAKE BASIN

กมลนาวิน อินทนูจิตร[1]*

Kamonnnawin Inthanuchit[1]*

บทคัดย่อ

ผลการสำรวจความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นการปรับระบบเชิงนิเวศ สังคม และเศรษฐกิจในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางสภาพภูมิอากาศ พบว่ามีจำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพภูมิอากาศ จำนวน 1 เรื่อง 2) ลมพายุที่รุนแรง จำนวน 2 เรื่อง 3) การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลและการกัดเซาะ จำนวน 2 เรื่อง 4) ระบบนิเวศวิทยา จำนวน 3 เรื่อง 5) ฝนตกและน้ำท่วม จำนวน 6 เรื่อง 6) ดินถล่ม จำนวน 2 เรื่อง และ 7) ภาวะร้อนและแห้งแล้ง จำนวน 5 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 21 เรื่อง พบว่าส่วนใหญ่องค์ความรู้จะอยู่ในประเภทฝนตกและน้ำท่วมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการดำรงชีวิตในช่วงน้ำหลาก สรุปองค์ความรู้ท้องถิ่นตามขอบเขต ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ ทักษะ พฤติกรรม แก้ไขปัญหาการรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ 2) ด้านคติ ความเชื่อ เสริมสร้างความสามัคคี อยู่ในรูปแบบของการรวมกลุ่มชมรม การสร้างข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม 3) ด้านการบริหารจัดการ บริหารโดยผู้นำชุมชนหรือเจ้าขององค์ความรู้ท้องถิ่นที่เป็นที่ยอมรับในพื้นที่ 4) ด้านการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ มีการปรับปรุงให้เข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย 5) ด้านการถ่ายทอดและสืบสาน ประกอบด้วย กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา เช่น การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การคิดร่วมกัน การสร้างสรรค์กิจกรรม เวทีชาวบ้าน ระหว่างการถ่ายทอดมีการประยุกต์และเปลี่ยนแปลงอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

คำสำคัญ : ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล, การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

Abstract

The results of the research of knowledge and practices on nature and the universe in the Songkhla Lake Basin for climate change adaptation, which is an eco, social and economic change in response to climate stimuli. There were 7 kinds: 1) Climate, 1 subject, 2) Strong storm winds, 2 stories, 3) Sea level rise and erosion, 2 subjects, 4) Ecology. 3 stories, 5) Rain and flood, 6 stories, 6) Landslides, 2 stories, and 7) Heat and drought, 5 stories, total 21 stories. This research found that most of the knowledge was in the

[1] กรรมการบริหารหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นประจำจังหวัดสงขลา

* Corresponding author, E-mail: kamonnawin.in@skru.ac.th

rain and flood category as a relationship between the environment and life during flood. In summary, local knowledge according to the scope as 1) the content: knowledge, skills, behavior, tackling climate change support. 2) The morality and belief: strengthening harmony as groupings, clubs, building group agreements, 3) The management: managed by community leaders or local knowledge owners. 4) The change and evolution and updated to match the changing social context of each era. 5) The transfer and succession comprise: conveying wisdom, such as making examples, thinking together, creating activities, forums, villagers during application and change, may become new knowledge according to climate change situations.

Keywords: Knowledge and practices of nature and the universe, Climate change, Songkhla Lake Basin

1. บทนำ

ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลเป็นหนึ่งในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย องค์ความรู้ วิธีการ ทักษะ ความเชื่อ แนวปฏิบัติและการแสดงออกที่พัฒนาขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ แบ่งออกเป็น อาหารและโภชนาการ การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ โหราศาสตร์ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และชัยภูมิและการตั้งถิ่นฐาน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564) แม้ว่าจะเป็นสิ่งสั่งสมและถ่ายทอดแบบแผนความรู้เป็นมรดกในชุมชนเป็นระยะเวลาช้านาน แต่มีลักษณะสำคัญคือ เป็นองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกันไปทั้งเศรษฐศาสตร์ สังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (ประเวศ วะสี, 2534)

ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลมีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อความอยู่รอดของสังคมในท้องถิ่นนั้น ชุมชนสามารถผ่านพ้นวิกฤตและดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ เป็นองค์ความรู้ที่บ่งชี้วิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมอย่างกลมกลืนและสมดุล เป็นพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองเพื่อการพัฒนาแบบพึ่งพาอาศัยกันและกันร่วมกับองค์ความรู้สากลเกิดเป็นองค์ความรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของยุคสมัย สามารถอำนวยประโยชน์แก่การพัฒนาชุมชนทั้งจากกลุ่มบุคคล หน่วยงานรัฐและเอกชนเป็นแนวทางการทำงานผสมกลมกลืนกับวิถีชุมชนมากยิ่งขึ้น

ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีความสำคัญและมีคุณค่าหลากหลายด้านทั้งในด้านระบบนิเวศที่เชื่อมต่อกับความสมบูรณ์ของความหลากหลายทางชีวภาพในระบบลุ่มน้ำย่อย มีความอุดมสมบูรณ์ต่อเศรษฐกิจชุมชน สร้างความมั่นคงต่ออาชีพประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและพื้นที่ต่อเนื่อง โดยมีภัยคุกคามที่สำคัญทั้งเกิดจากการกระทำของมนุษย์และภัยพิบัติธรรมชาติโดยมีข้อมูลบ่งชี้ว่า ปริมาณน้ำฝนและอุณหภูมิในลุ่มน้ำจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นตามฤดูกาลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือหรือลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ นำไปสู่ความเสี่ยงการเกิดโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมเฉียบพลับพายุที่รุนแรงขึ้น การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลและการกัดเซาะชายฝั่งและภาวะร้อนและแห้งแล้ง ที่เพิ่มมากขึ้น (คณะกรรมาธิการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559) และมีการคาดการณ์ในช่วง 30 ปี พ.ศ. 2556-2582 จะมีอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยรายเดือนเพิ่มขึ้น 0.34-0.42 องศาเซลเซียส มีปริมาณฝนสะสมเฉลี่ยรายปี ไม่เกิน 160 ม.ม. จำนวนฝนลดลงเล็กน้อย ประมาณ 4 วัน/ปี และปริมาณน้ำฝนสูงสุดรายวันลดลงร้อยละ 25 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556) นอกจากนี้ยังมีปัญหายูโทรฟิเคชั่นที่เกิดขึ้นในทะเลสาบสงขลาตอนกลางและตอนล่างส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและสิ่งมีชีวิตในน้ำอย่างเด่นชัด (Inthanuchit et al., 2018)

จากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อันเป็นผลทางตรง หรือทางอ้อมจากกิจกรรมของมนุษย์ ที่ทำให้องค์ประกอบของบรรยากาศเปลี่ยนแปลงไป นอกเหนือจากความผันแปรตามธรรมชาติ (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2564) ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์อย่างมากมาย ทั้งอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงไป ฤดูกาลแปรปรวนมากขึ้นทำให้การทำนายทางอุตุนิยมวิทยามีความยาก (องค์การบริหารก๊าซเรือนกระจก, 2555) ส่งผลกระทบต่อข้อจำกัดด้านอาหาร ที่อยู่และการแก่งแย่งทรัพยากรชายฝั่ง (Amanda et al., 2008) จากปัญหาดังกล่าวทำให้การให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปอาจจะเกิดปัญหาในเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นและการถ่ายทอดถูกจำกัด ซึ่งอาจจะทำให้องค์ความรู้ท้องถิ่นบางอย่างมีโอกาสเลือนหายไป ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเพื่อศึกษาและรวบรวมความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลเพื่อการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงองค์ความรู้ท้องถิ่นในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ควรจะได้รับการอนุรักษ์ สืบสาน ปรับผสานกับองค์ความรู้ในปัจจุบัน อีกทั้งงานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดสงขลาในการขับเคลื่อนย่านชุมชนเก่าสู่มรดกจังหวัดในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและการบูรณาการกิจกรรมพัฒนาเยาวชนด้านทักษะชีวิตโดยใช้องค์ความรู้ท้องถิ่นใน

รายวิชา GESH209 วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ท้องถิ่นสมัยใหม่ ของสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาแหล่งเรียนรู้และเป็นแนวทางปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลในท้องถิ่นอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและรวบรวมความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลเพื่อการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาและรวบรวมความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลเพื่อการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จำนวน 7 ด้าน คือ 1) สภาพภูมิอากาศ 2) ลมพายุที่รุนแรง 3) การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลและการกัดเซาะ 4) ระบบนิเวศวิทยา 5) ฝนตกและน้ำท่วม 6) ดินถล่ม และ 7) ภาวะร้อนและแห้งแล้ง และสังเคราะห์ สรุปสาระสำคัญของข้อมูลภูมิปัญญา 5 ด้านประกอบด้วยด้านเนื้อหา ด้านคติและความเชื่อ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ และด้านการถ่ายทอดและสืบสาน ดังแสดงในรูปที่ 1 ดังนี้

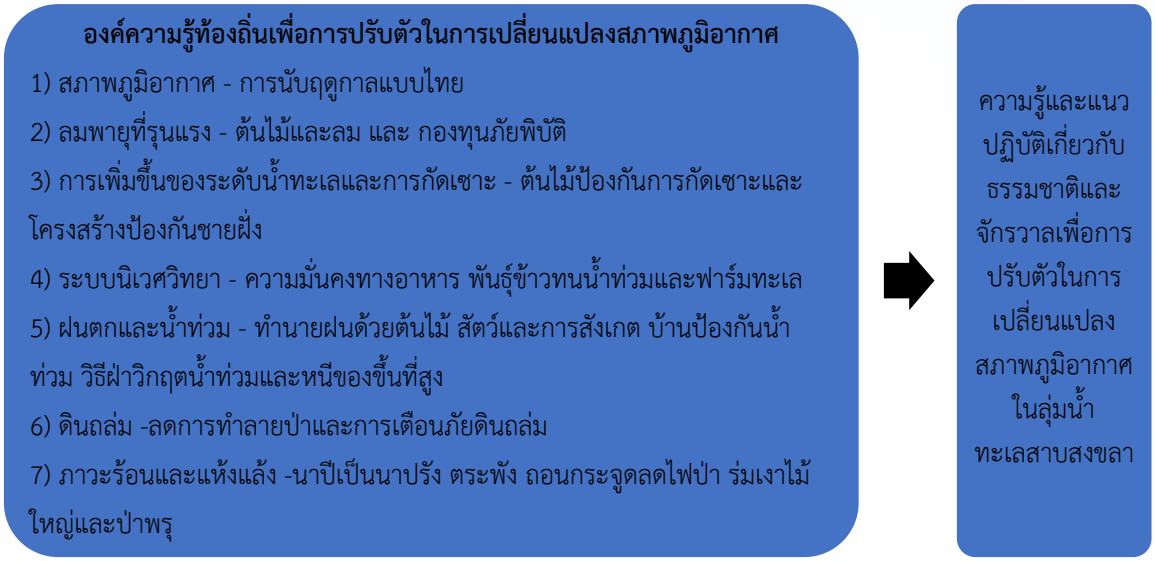

รูปที่ 1 กรอบการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ขอบเขตของการการวิจัย

ด้านพื้นที่ ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วย จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง และจังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านเนื้อหา ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จำนวน 7 ด้าน คือ 1) สภาพภูมิอากาศ 2) ลมพายุที่รุนแรง 3) การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลและการกัดเซาะ 4) ระบบนิเวศวิทยา 5) ฝนตกและน้ำท่วม 6) ดินถล่ม และ 7) ภาวะร้อนและแห้งแล้ง

โดยจุดเก็บข้อมูลขอบเขตและเนื้อหาครอบคลุมพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ดังแสดงในรูปที่ 2

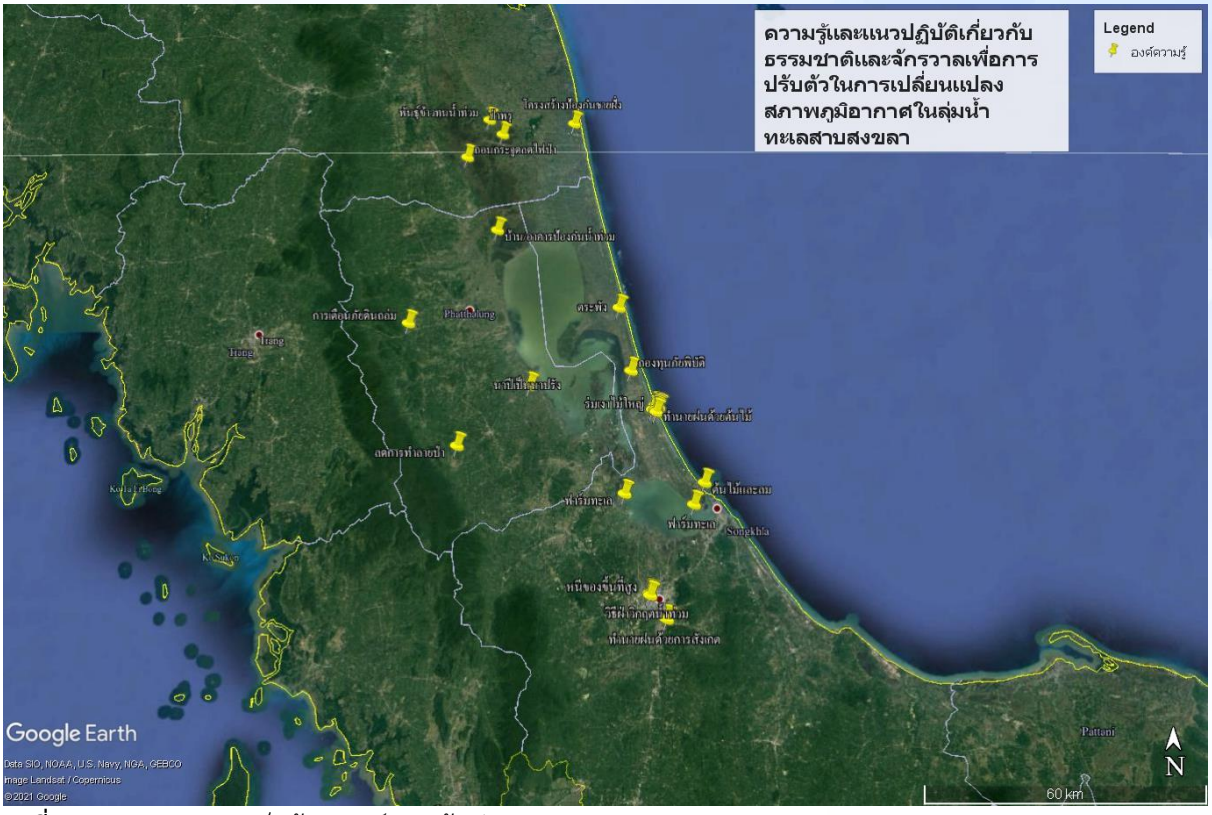

รูปที่ 2 ขอบเขตและจุดเก็บข้อมูลองค์ความรู้ (ดัดแปลงจาก Google Earth Pro)

4.2 การดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (CBR : Community Based Research) (ปรีชา ปิยจันทร์ และคณะ, 2563) เพื่อให้ชุมชนร่วมศึกษาสืบค้นความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลของการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล และทฤษฎี

2) ลงพื้นที่ศึกษา สำรวจเก็บข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิของชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาโดยการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนซึ่งมีบทบาทและภารกิจในการนำภูมิปัญญาไปใช้แก้ปัญหา และการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงจากอดีตถึงปัจจุบัน ร่วมจัดเวทีย่อยร่วมกับชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตอนบน ตอนกลางและตอนล่าง โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structure Interview) และแบบบันทึกข้อมูลที่ครอบคลุมตามแบบสัมภาษณ์และองค์ประกอบของข้อมูลซึ่งผ่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ และนำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่การปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

3) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยตัวแทนชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิประจำหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นประจำจังหวัดสงขลา

4) วิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากชุมชนเกี่ยวกับการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยใช้รูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อสรุปประเด็นแต่ละพื้นที่

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการสำรวจความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นการปรับระบบเชิงนิเวศ สังคม และเศรษฐกิจในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางสภาพภูมิอากาศ รวมถึงผลและผลกระทบที่เกิดขึ้นหรือที่คาดว่าจะเกิด โดยการปรับตัวอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการกิจกรรม หรือโครงสร้างของระบบเพื่อลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (IPCC, 2014) พบว่ามีความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล จำนวน 7 ด้าน ได้แก่ 1) สภาพภูมิอากาศ จำนวน 1 เรื่อง 2) ลมพายุที่รุนแรง จำนวน 2 เรื่อง 3) การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลและการกัดเซาะ จำนวน 2 เรื่อง 4) ระบบนิเวศวิทยา จำนวน 3 เรื่อง 5) ฝนตกและน้ำท่วม จำนวน 6 เรื่อง 6) ดินถล่ม จำนวน 2 เรื่อง และ 7) ภาวะร้อนและแห้งแล้ง จำนวน 5 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 21 เรื่อง ในบทความฉบับนี้ผู้วิจัยอธิบายและจัดประเภทของข้อมูลที่พบตามกรอบการวิจัย ดังนี้

5.1 สภาพภูมิอากาศ

ผลกระทบส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ คือ อากาศมีความแปรปรวนมากขึ้น อาจจะส่งผลต่อชุมชนรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีความจำเป็นต้องพึ่งพาองค์ความรู้ท้องถิ่นด้านสภาพภูมิอากาศ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านสภาพภูมิอากาศ

องค์ความรู้	เนื้อหา	คติ ความเชื่อ	การบริหารจัดการ	การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ	การถ่ายทอดและสืบสาน	พื้นที่เก็บข้อมูล
การนับฤดูกาลแบบไทย	ลมประจำฤดูร้อนและฝน เดือน กุมภาพันธ์-กันยายน และลมประจำฤดูหนาว เดือน ตุลาคม-มกราคม	ฝนแปดเดือน มีแดดสี่เดือน ไม่มีฤดูหนาว	ภาครัฐให้ข้อมูลทางอุตุนิยมวิทยาอย่างสม่ำเสมอ	ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของหน่วยงานอุตุนิยมวิทยาร่วมกับองค์ความรู้ท้องถิ่น	ใช้ในการวางแผนรองรับนักท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับฤดูกาล	ต.วัดจันทร์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา

5.2 ลมพายุที่รุนแรง

พื้นที่ตำบลหัวเขาและตำบลคูขุด จังหวัดสงขลา บางส่วนประกอบอาชีพประมง ต้องมีองค์ความรู้ท้องถิ่นเรื่องลมพายุก่อนออกทะเลหาปลา เช่นทิศทางลมตามฤดูกาล ภูมิปัญญาการปลูกไม้ผลที่ทนแรงลมพายุ เช่น ต้นมะม่วงเบา ต้นกระท้อน ต้นไผ่สีสุก รวมถึง การจัดตั้งกองทุนภัยพิบัติ เพื่อช่วยเหลือให้กู้ยืมกรณีชาวประมงได้รับผลกระทบ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านลมพายุที่รุนแรง

องค์ความรู้	เนื้อหา	คติ ความเชื่อ	การบริหารจัดการ	การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ	การถ่ายทอดและสืบสาน	พื้นที่เก็บข้อมูล
ต้นไม้และลม	ต้นไม้ใหญ่ไม่ปลูกใกล้บ้าน ทิศทางลมประมง	รุกขเทวดาลมหัวเขา	การวางแผนประมงตามทิศทางของลม	เทคโนโลยีวัสดุ	ความรู้สืบทอดจากบรรพบุรุษ	ต.หัวเขา อ.สิงหนคร จ.สงขลา
กองทุนภัยพิบัติ	จัดต้องกองทุนช่วยเหลือชาวประมงที่ได้รับผลกระทบ	เพื่อนช่วยเพื่อน	กลุ่มกองทุนภัยพิบัติ กลุ่มแพปลา การจัดการข้อมูลชุมชน	ข้อบังคับของกองทุนภัยพิบัติ	แนวปฏิบัติต่อผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ	ต.คูขุด อ.สทิงพระ จ.สงขลา

5.3 การเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลและการกัดเซาะ

จากการสำรวจชุมชนในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา หน่วยงานรัฐควรมีการปรึกษาร่วมกับชุมชนเพื่อหาการยอมรับในเทคโนโลยีลดการกัดเซาะในรูปแบบที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของพื้นที่ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำทะเลและการกัดเซาะ

องค์ความรู้	เนื้อหา	คติ ความเชื่อ	การบริหารจัดการ	การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ	การถ่ายทอดและสืบสาน	พื้นที่เก็บข้อมูล
ต้นไม้ป้องกันการกัดเซาะ	การใช้ต้นไม้นิเวศชายฝั่งและป่าชายเลนป้องกันการกัดเซาะ	ภูมิปัญญาท้องถิ่นของการอยู่กับนิเวศชายฝั่ง	การอนุรักษ์นิเวศชายฝั่งและป่าชายเลน	การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำนากุ้ง	ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อคนในชุมชน	ต.วัดจันทร์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
โครงสร้างป้องกันชายฝั่ง	การใช้โครงสร้างแข็งและอ่อนป้องกันชายฝั่ง	วิศกรรมชายฝั่ง	หน่วยงานรัฐ	มาตรการของป้องกันชายฝั่งของภาครัฐ	ธรรมนูญชุมชนของการป้องกันชายฝั่ง	ต.หัวไทร อ.หัวไทร จ.นครศรีธรรมราช

5.4 ระบบนิเวศวิทยา

องค์ความรู้ท้องถิ่นในการปรับตัวเวลาน้ำหลากมีพืชผักที่ควรปลูก ได้แก่ ผักบุ้ง ผักกระเฉด และควรปลูกข้าวพันธุ์ทนต่อน้ำท่วมในสภาพภูมิอากาศแปรปรวน คือ ข้าวพันธุ์สังข์หยด ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวท้องถิ่นในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา รวมถึงการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำด้วยเทคนิคฟาร์มทะเล ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านระบบนิเวศวิทยา

องค์ความรู้	เนื้อหา	คติ ความเชื่อ	การบริหารจัดการ	การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ	การถ่ายทอดและสืบสาน	พื้นที่เก็บข้อมูล
ความมั่นคงทางอาหาร	การปลูกพืชยามน้ำหลาก เช่น ผักบุ้ง ผักกระเฉด	ภูมิปัญญาท้องถิ่นยามน้ำหลาก	ชาวบ้านปลูกเพื่อรับประทานและค้าขาย	ปัญหาคุณภาพน้ำและการรุกล้ำของน้ำเค็ม	ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นยามน้ำหลากแก่ชุมชน	ต.วัดจันทร์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
พันธุ์ข้าวทนน้ำท่วม	ปลูกข้าวทนน้ำท่วม ข้าวเหลือง ข้าวสังข์หยด	พันธุ์ข้าวท้องถิ่นใต้ที่เหมาะสมในฤดูน้ำหลาก	การจัดสรรเมล็ดพันธุ์ข้าว	พันธุกรรมข้าวที่ได้รับการดัดแปลง	การอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นถิ่น	ต.แม่อยู่หัว อ.เชียรใหญ่ จ.นครศรีธรรมราช
ฟาร์มทะเล	การเลี้ยงปลาในกระชัง	แหล่งอาหารสำคัญในทะเลสาบ	พื้นที่อนุรักษ์พันธุ์ปลา	การจัดการระเบียบปฏิบัติของกลุ่มฟาร์มทะเล	การส่งเสริมกิจกรรมฟาร์มทะเล	อ.ควนเนียง และ ต.เกาะยอ อ.เมือง จ.สงขลา

5.5 ฝนตกและน้ำท่วม

ความเชื่อในชุมชนเกี่ยวกับการสังเกตต้นไม้ พฤติกรรมสัตว์ สิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมถึงการเตรียมรับมือกับสภาพน้ำหลาก เช่น บ้านเรือนไทยยกพื้นสูงในจังหวัดพัทลุง คู่มือเตรียมภัยน้ำท่วมในอำเภอหาดใหญ่ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านฝนตกและน้ำท่วม

องค์ความรู้	เนื้อหา	คติ ความเชื่อ	การบริหารจัดการ	การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ	การถ่ายทอดและสืบสาน	พื้นที่เก็บข้อมูล
ทำนายฝนด้วยต้นไม้	สังเกตต้นไม้ เช่น ลูกยับเยี่ยว หญ้าครุน ดอกชุมเห็ด ไผ่สีสุก ใยยอง	ภูมิปัญญาท้องถิ่นการสังเกตพฤติกรรมต้นไม้	การสำรวจทรัพยากรต้นไม้ในท้องถิ่น	เทคโนโลยีการพยากรณ์อากาศ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ต.วัดจันทร์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
ทำนายฝนด้วยสัตว์	สังเกตสัตว์ เช่น แมงปอ มด ปลวกดำ หอย โข่ง ปลา ปลาดุก	ภูมิปัญญาท้องถิ่นการสังเกตพฤติกรรมสัตว์	การติดตามพฤติกรรมสัตว์ในท้องถิ่น	เทคโนโลยีการพยากรณ์อากาศ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ต.วัดจันทร์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
ทำนายฝนด้วยการสังเกต	สังเกตดิน เกลียวน้ำในลำคลอง สีของลำธาร	ภูมิปัญญาท้องถิ่นการสังเกตพฤติกรรมสิ่งแวดล้อม	การสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว	เทคโนโลยีการพยากรณ์อากาศ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ต.บ้านพรุ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
บ้าน/อาคารป้องกันน้ำท่วม	บ้านยกพื้นบ้านเรือนไทยดั้งเดิม	ภูมิปัญญาเรือนไทยท้องถิ่นใต้	การจัดการแหล่งที่อยู่อาศัย	เทคโนโลยีวัสดุวิศวกรรม	ภูมิปัญญาเรือนไทยและวัสดุวิศวกรรม	ต.ทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง
วิธีฝ่าวิกฤตน้ำท่วม	เครือข่ายการเฝ้าระวังภัยน้ำท่วมระดับเทศบาล	การเฝ้าระวังก่อน ระหว่างเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ	คู่มือเตรียมภัยน้ำท่วม	เทคโนโลยีอุทกวิทยาและการจัดการลุ่มน้ำ	คู่มือเตรียมภัยน้ำท่วมระดับเทศบาล	อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
หนีของขึ้นที่สูง	การเคลื่อนย้ายสิ่งของจำเป็นขึ้นที่สูง	อุปกรณ์ไฟฟ้ามีโอกาสเสียหายหากจมน้ำ	ขนย้ายอุปกรณ์ไฟฟ้าและสิ่งจำเป็น	การเฝ้าระวังและฝึกฝน	คู่มือเตรียมรับภัยระดับหน่วยงานราชการ	อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

5.6 ดินถล่ม

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีสาเหตุมาจากการลดลงของป่าไม้ ทำให้ชุมชนตำบลตะโหมด จังหวัดพัทลุงร่วมกันทำกิจกรรมอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ รวมถึงการเฝ้าระวังดินถล่มโดยใช้เครื่องวัดปริมาณน้ำฝนเตือนภัยดินถล่มจากกรมทรัพยากรธรณี ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านดินถล่ม

องค์ความรู้	เนื้อหา	คติ ความเชื่อ	การบริหารจัดการ	การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ	การถ่ายทอดและสืบสาน	พื้นที่เก็บข้อมูล
ลดการทำลายป่า	การทำฝายชะลอน้ำ ปลูกป่าวัฒนธรรมกล้าไม้	รักษาป่าต้นน้ำและเพิ่มพื้นที่สีเขียว	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลป่าต้นน้ำ	เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมสีเขียว	การเปลี่ยนค่านิยมองค์กรสีเขียว	ต.ตะโหมด อ.ตะโหมด จ.พัทลุง
การเตือนภัยดินถล่ม	เครื่องวัดปริมาณน้ำฝนเตือนภัยดินถล่ม	ชั้นดินอุ้มน้ำอาจเกิดพิบัติ	การกระจายเครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝน	ข้อมูลการเฝ้าระวังภัยดินถล่ม	เทคนิคการใช้เครื่องมือและการรายงานผล	ต.ลำสินธุ์ อ.ศรีนครินทร์ จ.พัทลุง

5.7 ภาวะร้อนและแห้งแล้ง

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในปัจจุบัน เผชิญกับความแห้งแล้งซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคและการเกษตร โดยองค์ความรู้ท้องถิ่นด้านภาวะร้อนและแห้งแล้ง แสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านภาวะร้อนและแห้งแล้ง

องค์ความรู้	เนื้อหา	คติ ความเชื่อ	การบริหารจัดการ	การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ	การถ่ายทอดและสืบสาน	พื้นที่เก็บข้อมูล
นาปีเป็นนาปรัง	การปลูกข้าวพันธุ์เบาสอดคล้องกับการชลประทาน	การจัดการน้ำ	ระบบชลประทานเพื่อการปลูกข้าว	เทคโนโลยีการชลประทาน	การทำอาชีพรองรับนอกเหนือการทำนา	อ.บางแก้ว จ.พัทลุง
ตระพัง	ภูมิปัญญาชาวใต้ที่ได้รับอิทธิพลจากไศวนิกาย	สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมตามคติไศวนิกาย	การจัดการน้ำตามแหล่งชุมชน	เปลี่ยนจากพิธีกรรมเป็นใช้เมื่อจำเป็น	การอนุรักษ์ตระพัง	ต.ชุมพล อ.สทิงพระ จ.สงขลา
ถอนกระจูดลดไฟป่า	การถอนรากป้องกันไฟป่า	นิเวศของป่าพรุ	การจัดการไฟป่า	การทำกระจูดมาเป็นผลิตภัณฑ์	ผลิตภัณฑ์จากกระจูด	ต.เคร็ง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช
ร่มเงาไม้ใหญ่	พญาไม้ให้ร่มเงา (พญาสัตบรรณ)	พญาไม้มงคล	การอนุรักษ์พันธุ์ไม้ใหญ่	พันธุ์ไม้ที่เหมาะสม	การใช้ประโยชน์ไม้	ต.วัดจันทร์ อ.สทิงพระ จ.สงขลา
ป่าพรุ	ฝายกักเก็บน้ำ	ป้องกันไฟป่า	ความร่วมมือของประชาชน	การจัดการไฟป่า	นิเวศป่าพรุ	ลุ่มน้ำปากพนัง จ.นครศรีธรรมราช

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำสรุปเป็นแผนที่ความคิด (Mindmap) เพื่อแสดงประเด็นสำคัญของความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นสื่อภาพสะท้อนของการคิดเป็นรัศมี เป็นการทำงานตามธรรมชาติขององค์ความรู้ท้องถิ่น สามารถช่วยให้นำไปประยุกต์ใช้แผนที่ความคิดได้ในทุกวิถีชีวิตในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ดังแสดงในรูปที่ 3

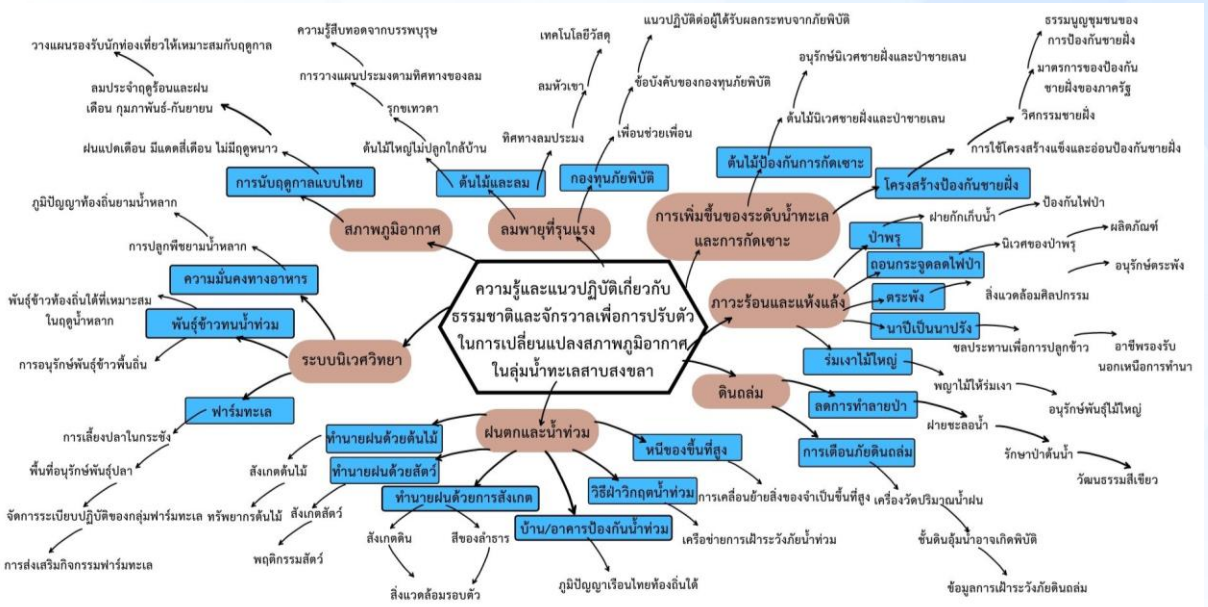

รูปที่ 3 แผนที่ความคิดของความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาลในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อการปรับตัวในการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

พบว่าส่วนใหญ่องค์ความรู้จะอยู่ในประเภทฝนตกและน้ำท่วมเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการดำรงชีวิตในช่วงน้ำหลาก ซึ่งสอดคล้องกับ รัตนะ บัวสนธ์ (2537) ที่แสดงมุมมองว่า ภูมิปัญญาคือกระบวนทัศน์ของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อม เมื่อสรุปองค์ความรู้ท้องถิ่นในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาตามขอบเขตด้าน เนื้อหา คติความเชื่อ การบริหารจัดการ การเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ และการถ่ายทอดและสืบสาน ในแต่ละด้านดังนี้

ด้านเนื้อหา เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ ทักษะ พฤติกรรม ที่ชาวบ้านคิดได้เองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่มาใช้แก้ไขปัญหาการรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ด้านคติ ความเชื่อ เป็นองค์ความรู้ที่เพิ่มขวัญและกำลังใจชุมชน ทั้งในเรื่องเสริมสร้างความสามัคคี ซึ่งความเชื่ออยู่ในรูปแบบของการรวมกลุ่ม ชมรม การสร้างข้อตกลงร่วมกันของกลุ่ม

ด้านการบริหารจัดการ ส่วนใหญ่จะถูกบริหารโดยผู้นำชุมชนหรือเจ้าขององค์ความรู้ท้องถิ่น ที่เป็นที่ยอมรับในพื้นที่เป็นผู้บริหารจัดการสามารถประสานและเข้าถึงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนได้

ด้านการเปลี่ยนแปลงและวิวัฒนาการ เกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีวิต ความอยู่รอด รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม โดยมีการปรับปรุงให้เข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย

ด้านการถ่ายทอดและสืบสาน ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐร่วมกับชุมชน โดยประกอบด้วยกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา เช่น การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การคิดร่วมกัน การสร้างสรรค์กิจกรรม เวทีชาวบ้าน ซึ่งระหว่างการถ่ายทอดมีการประยุกต์และเปลี่ยนแปลงอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ควรมีการคัดเลือกองค์ความรู้ท้องถิ่นที่เหมาะสมในการนำมาพัฒนาแหล่งเรียนรู้และสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของพันธกิจหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่นจังหวัดสงขลาในการขับเคลื่อนย่านชุมชนเก่าสู่มรดกจังหวัดในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ขอขอบคุณ ดร.สุชีวรรณ ยอยรู้รอบ อาจารย์รจนา ศรีใส และอาจารย์วุฒิชัย เพ็ชรสุวรรณ ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่นเป็นคณะอนุกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมประจำจังหวัดสงขลา และผู้มีส่วนร่วมของชุมชนที่ให้ความร่วมมือ คำแนะนำในการวิจัยเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้

9. เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2564). *มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล.* สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/knowledge-about-nature-universe/269?start=20

กรมอุตุนิยมวิทยา. (2564). *การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ.* สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก http://climate.tmd.go.th/content/article/9

คณะกรรมาธิการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). *รายงานคณะกรรมาธิการสามัญ เรื่อง วิกฤตทะเลสาบสงขลาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

ประเวศ วะสี. (2534). การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. ใน *การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ภูมิปัญญาพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 78-87.

ปรีชา ปิยจันทร์ และคณะ. (2563). “การพัฒนาระบบและกลไกขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพื้นที่กรุงเทพมหานคร”. *วารสารร่มพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก.* 38(1), 51-66.

รัตนะ บัวสนธ์. (2537). *ที่มาและความหมายของภูมิปัญญาไทย.* กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). *โครงการพัฒนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาอย่างยั่งยืน: รายงานฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ. 6.

องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก. (2555). *อภิธานศัพท์และคำย่อด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก ปี 2555*. กรุงเทพฯ: องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน).

Amanda, L., Neville, N., Lisa, A. & David, G. (2008). *Defining the impacts of climate change on extreme events*. Australia: Monash University.

Inthanuchit, K., Kunpitak, K., Podam, N., Suwibul, H. & Yoyruroob, S. (2018). Monitoring Organic Loading of Onsite Wastewater Treatment Systems in the Songkhla Lake Basin. *EAU Heritage Journal Science and Technology*. 12(2), 225-239.

IPCC. (2014). *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects*. Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Field, C.B., V.R. Barros, D.J. Dokken, K.J. Mach, M.D. Mastrandrea, T.E. Bilir, M. Chatterjee, K.L. Ebi, Y.O. Estrada, R.C. Genova, B. Girma, E.S. Kissel, A.N. Levy, S. MacCracken, P.R. Mastrandrea, and L.L. White (eds.)]. United Kingdom and New York, NY, USA: Cambridge University Press, Cambridge. 1132.

ขนมพื้นเมืองใน “ตลาดบั้นส้าน” กับประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต

“BAAN SAN”, INDIGENOUS DESSERTS IN THAI OF CHINESE DESCENT’S TRADITIONS, PHUKET PROVINCE

เกวลี ส่งศรี[1]* และรุ่งรัตน์ ทองสกุล[2]

Kewalee Songsri[1]* and Rungrat Thongsakul[2]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขนมพื้นเมืองในตลาดบั้นส้านที่สัมพันธ์กับประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร การลงพื้นที่สนาม และการสอบถามผู้รู้เกี่ยวกับตลาดบั้นส้าน ขนมพื้นเมือง และวัฒนธรรมจีนในภูเก็ต นำข้อมูลมาวิเคราะห์ และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า ตลาดบั้นส้าน เป็นตลาดที่เก่าแก่ และเป็นตลาดแห่งแรกของภูเก็ต เป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมถิ่นที่มีความผูกพันกับคนภูเก็ตมาอย่างยาวนาน ขนมพื้นเมืองที่ขายในตลาดบั้นส้านมี 23 ชนิด ขนมพื้นเมืองที่ใช้เป็นส่วนประกอบหลักในประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนที่ขายอยู่ในบั้นส้านมี 5 ชนิด ดังนี้ อั่งกู้ ฮวดโก้ย ตี่โก้ย บี้พ่าง และ ก้งถึง ใช้ในประเพณีตรุษจีน ไหว้เทวดา ไหว้พระจันทร์ อั่งกู้ ฮวดโก้ย บี้พ่าง ก้งถึง ใช้ในประเพณีพ้อต่อ และอั่งกู้ ฮวดโก้ย ใช้ในประเพณีถือศีลกินผัก ขนมพื้นเมืองเป็นสื่อสัญญะที่แฝงความหมายทั้งการผลิต การบริโภค การนำมาใช้ในประเพณี รวมถึงการเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนจังหวัดภูเก็ต

คำสำคัญ: ขนมพื้นเมือง, บั้นส้าน, ภูเก็ต

Abstract

This article aims to study Indigenous Desserts in Baan San that related to the traditions of Thai of Chinese descent, Phuket Province. Data were collected from documents, field visits, asking for suggestions by Baan San experts, indigenous desserts experts and Phuket’s Chinese culture experts then analyze data and presented by descriptive analysis.

The findings revealed that Baan San is an ancient market and it is the first market in Phuket as a source of local culture that has a long relationship with the people of Phuket. There are 23 kinds of Indigenous Desserts in Baan San. 5 Indigenous Desserts that are mainly used in the traditions of Thai of Chinese descent in Baan San as follows Ang Gu, Huad Koi, Tee Koi, Bie Pang and Kong Tung which used in Chinese New year tradition, angels worship tradition, moon worship tradition. Ang Gu, Huad Koi, Bie Pang and Kong Tung which used in Por Tor Festival (The Hungry Ghost Festival) and Ang Gu, Huad Koi which used

[1] นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

* Corresponding author, E-mail : keawalee1125@gmail.com

in Vegetarian Festival. Indigenous Desserts are a symbol that conveys both production, consumption, and usage in traditions. Including being part of the way of life of Thai of Chinese descent in Phuket.

Keywords: Indigenous Desserts, Baan San, Phuket

1. บทนำ

จังหวัดภูเก็ต เป็นจังหวัดที่มีความงดงาม สมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรม สอดคล้องกับคำขวัญประจำจังหวัดว่า “ไข่มุกอันดามัน สวรรค์เมืองใต้ หาดทรายสีทอง สองวีรสตรี บารมีหลวงพ่อแช่ม” จากคำขวัญจะเห็นว่าภูเก็ตเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยความงดงามจากธรรมชาติ และสิ่งที่ควรแก่การเคารพบูชา จึงเป็นดั่งเมืองสวรรค์ของผู้อาศัยและผู้มาเยือน นอกจากนี้จังหวัดภูเก็ตยังเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ รวมถึงมีเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่สั่งสมหล่อหลอมอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คน สิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ และความรุ่งเรืองของเมืองภูเก็ตมีหลายประการ ดังเช่นตลาดที่ถือเป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรม ความเป็นไปของผู้คน ซึ่งจังหวัดภูเก็ตมีตลาดที่เก่าแก่ และเป็นตลาดแห่งแรกของจังหวัดที่เรียกว่า “ตลาดบั้นส้าน”

ตลาดบั้นส้าน หรือที่ชาวภูเก็ตรู้จักก็คือตลาดสดสาธารณะ1 ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ตลาดบั้นส้านเป็นตลาดที่มีความผูกพันกับชาวภูเก็ตมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะการเป็นตลาดขนมพื้นเมืองที่ชาวภูเก็ตนิยมรับประทานกับชาและกาแฟ ในทุก ๆ พ่อค้าแม่ค้าที่ขายขนมพื้นเมืองก็คือชาวภูเก็ตที่ได้รับการถ่ายทอดสูตรขนมมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และได้นำมาขายเพื่อให้คนทั่วไปได้ลิ้มลอง เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ซึ่งลักษณะของตลาดเป็นอาคารชั้นเดียวยกพื้นสูง ภายในอาคารมีร้านขายของชำ ผักสด เนื้อสัตว์ และขนมพื้นเมือง (สมชาย มนูจันทรัถ, 2563, สัมภาษณ์) ปัจจุบันบั้นส้านมีการปรับปรุงให้แข็งแรง และทันสมัยมากขึ้น โดยมีการปลูกสร้างเป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้น 1 มีร้านขายดอกไม้ อาหาร ผักสด เนื้อสัตว์ และขนมพื้นเมือง ส่วนชั้น 2 เป็นร้านขายของฝาก

“ขนมพื้นเมือง” หมายถึง ของกินที่ที่มีเฉพาะเมืองหรือเฉพาะพื้นถิ่นใดถิ่นหนึ่งเท่านั้น ซึ่งขนมสามารถแบ่งได้เป็น 12 ประเภท ดังที่ จริยา เดชกุญชร (2549, หน้า 6) กล่าวถึงการแบ่งชนิดของขนมไทยตามลักษณะของเครื่องปรุง ลักษณะกรรมวิธีในการทำ และลักษณะการหุงต้มเป็น 12 กลุ่ม ได้แก่ (1) ขนมจากไข่ (2) ขนมนึ่ง (3) ขนมต้ม (4) ขนม อบ (5) ขนมทอด (6) ขนมผิง (7) ขนมปัง (8) ขนมกวน (9) ขนมเชื่อม (10) ขนมน้ำกะทิ (11) ขนมน้ำเชื่อม และ (12) ขนมแช่อิ่ม

ขนมพื้นเมืองที่ขายในบั้นส้านส่วนมากเป็นขนมประเภทนึ่ง อบ และทอด เป็นขนมที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นของครอบครัวคนจีนฮกเกี้ยน นอกจากเพื่อรับประทานเป็นอาหารเช้า หรือเป็นอาหารว่างแล้ว ขนมพื้นเมืองหลายชนิดยังนำไปใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในประเพณี โดยเฉพาะประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีน เช่น ไหว้เทวดา ตรุษจีน พ้อต่อ เป็นต้น ประเพณีเหล่านี้ยังคงสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน และบางประเพณีได้ใช้ขนมพื้นเมืองเป็นสื่อสัญญะที่สร้างความเป็นเอกลักษณ์ให้แก่จังหวัดภูเก็ตมาอย่างยาวนาน

ด้วยความน่าสนใจของขนมพื้นเมืองกับการนำไปใช้เป็นส่วนประกอบของพิธีกรรมในประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษาเรื่อง ขนมพื้นเมืองใน “ตลาดบั้นส้าน” กับประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต เพื่อเป็นการศึกษาลักษณะ และความสัมพันธ์ของขนมพื้นเมืองกับประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนจังหวัดภูเก็ต นำไปสู่การทำความเข้าใจผู้คน วัฒนธรรมอาหาร และประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาขนมพื้นเมืองในตลาดบั้นส้านที่ปรากฏอยู่ในประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนจังหวัดภูเก็ต

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

Roland Barthes นักภาษาศาสตร์ที่ศึกษาสัญวิทยา (Semiology) กล่าวถึงสัญวิทยาว่า เป็นสิ่งที่มนุษย์ในสังคมรับรู้กระบวนการสื่อความหมายด้วยระบบสัญญะ (Sign) จากการใช้วัตถุสิ่งของต่าง ๆ ในสังคม ด้วยหน่วยสัญญะที่สื่อความหมาย ทำให้กลายเป็นภาษาที่สื่อสัญญะ มีบทบาท / หน้าที่ และการสื่อ / สร้าง ความหมายในระบบวัฒนธรรม และการใช้ชีวิต ประจำวันของมนุษย์ ในหน่วยสื่อความหมายหรือสัญลักษณ์ของสัญวิทยาจึงมีความแตกต่างกัน (วรรณพิมล อังคศศิริสรรพ และนพพร ประชากุล 2551, หน้า 6 - 7) Ferdinand de Saussure (1981) กล่าวว่า สัญญะเป็นหน่วยจำแนกในการสื่อความหมาย โดยแยกสัญวิทยา หรือสัญศาสตร์ (Semiotics) ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนคือ “รูปสัญญะ” (Signifier) เป็นระบบการสื่อถึงตัวความหมาย กับ “ความหมายทางสัญญะ” ที่สื่อสารออกไปทางความคิด (Signified) (ธีรยุทธ บุญมี, 2551, หน้า 63 - 64) อาจกล่าวได้การมองภาษาของ Saussure และ Barthes ช่วยทำความเข้าใจลักษณะปรากฏการณ์ทางสัญญะในขนมพื้นเมืองซึ่งเป็นระบบการสื่อสารความหมายจากอาหารซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม

ในขณะเดียวกัน Jean Baudrillard (1981) ได้กล่าวถึงการบริโภคสัญญะว่าเป็นเครื่องหมาย เป็นสิ่งที่สื่อถึงสัญลักษณ์ (Symbol) เป็นสิ่งที่แสดงหรือเป็นตัวแทน (Represent) เพราะมีความเฉพาะเจาะจง แต่ความหมายของสัญญะ (Sign) เปลี่ยนแปลงไปตามบริบท เมื่อเราบริโภคสัญญะจึงไม่จำเป็นต้องบริโภคความหมายเดียวกับที่ผู้อื่นบริโภค ความหมายของสัญลักษณ์จึงถูกสร้างขึ้นใหม่ด้วยหน้าที่ในกระบวนการสร้างความหมายของสัญญะไม่ได้มาจากผู้ผลิตฝ่ายเดียว (สุภางค์ จันทวานิช, 2557, หน้า 305) แต่ผู้บริโภคที่บริโภคสัญญะ ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ก็คือขนมพื้นเมืองที่กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ที่สื่อความหมายหรือพิจารณาได้จากกรรมวิธีการผลิต การปรุง ลักษณะรูปทรง รส กลิ่น สี บรรจุภัณฑ์อาหาร พฤติกรรมการกิน และความสัมพันธ์กับประเพณี ขนมพื้นเมืองจึงเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์ที่มีบทบาททั้งในประเพณี พิธีกรรม และเศรษฐกิจ

ดังนั้นในบทความนี้จึงเป็นการอธิบายขนมพื้นเมืองในตลาดบั้นส้าน ในมิติความเชื่อเรื่องความหมายมงคล ไม่ว่าจะเป็นในงานมงคลหรืองานอวมงคล ผู้นำขนมพื้นเมืองไปประกอบในพิธีกรรมเชื่อว่าเป็นการอวยพรให้เกิดความเป็นมงคลแก่ตนเองและผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว กระบวนการสื่อความหมายที่ปรากฏอยู่ในประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนที่เข้ามาสู่สังคมไทยและได้กลายสภาพเป็นวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนในต่างแดน

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

ตลาดบั้นส้าน หรือตลาดสดสาธารณะ1 เป็นตลาดที่เก่าแก่ และเป็นตลาดแห่งแรกของจังหวัดภูเก็ตที่ตั้งขึ้นเพื่อให้คนภูเก็ตสร้างอาชีพ สร้างรายได้ จนกลายเป็นศูนย์รวมความเป็นพื้นถิ่นภูเก็ตในหลาย ๆ ด้าน เช่น ภาษา อาหาร วิถีชีวิต เป็นต้น คำว่า “บั้นส้าน” เป็นคำยืมภาษามลายู มาจากคำว่า Pasar (ปาซัร) ที่แปลว่า ตลาดสด ด้วยสำเนียงของคนจีนฮกเกี้ยนในจังหวัดภูเก็ตทำให้ออกเสียงคำว่า “Pasar (ปาซัร)” เป็น “บั้นส้าน” (ปาณิศรา ชูผล อ้างถึงจาก อนันต์ อารีย์พงศ์, 2551 หน้า 1)

5. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยสรุป ดังนี้

5.1 รวบรวม และศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดภูเก็ต อาหารพื้นเมือง ประเพณี และวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน

5.2 ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับรายการขนมพื้นเมืองในตลาดบั้นส้าน (ตลาดสดสาธารณะ 1) จังหวัดภูเก็ต

5.3 ศึกษา และวิเคราะห์ขนมพื้นเมืองในประเด็นของลักษณะ และการนำไปใช้เป็นส่วนประกอบในประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีน โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าว แบ่งเป็นกลุ่ม 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ด้านวัฒนธรรมขนมพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายจีนจังหวัดภูเก็ต และ 2) ผู้ที่มีความรู้เรื่องประเพณีและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนจังหวัดภูเก็ต กลุ่มละ 2 คน รวมจำนวน 4 คน นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลจากผู้รู้ท่านอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากขึ้น

5.4 สรุปผลการวิเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6. สรุผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยใน 2 ประเด็น ดังนี้

6.1 ขนมพื้นเมืองในตลาดบั้นส้าน

อดีตตลาดบั้นส้านเป็นตลาดที่มีทั้งพ่อค้าแม่ค้าประจำและพ่อค้าแม่ค้าหาบเร่เข้ามาขายของจำนวนมาก ตลาดบั้นส้านจึงเป็นตลาดที่มีความผูกพันกับคนภูเก็ตมายาวนาน อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจุบันบั้นส้านมีการปรับเปลี่ยนตัวอาคารให้มีความแข็งแรง และทันสมัยมากขึ้น แต่ขนมที่ยังคงวางขายก็ยังมีลักษณะคล้ายของเดิม เช่น ตี่โก้ย (ขนมเข่ง) ข้าวเหนียวหีบ อั่งกู้ (ขนมเต่าแดง) เจียะโก้ย (ปาท่องโก๋) เป็นต้น กระบวนการทำก็ยังคงใช้แรงคนเป็นหลัก แต่ส่วนที่ปรับเปลี่ยน คือ การทำขนมแห้งที่สามารถเก็บไว้ได้ในระยะเวลาที่นานขึ้น เช่น ขนมพริก ก้งถึง บี้พ่าง เป็นต้น ซึ่งขนมแห้งเหล่านี้มีการใช้เครื่องจักรในการผลิตเพื่อให้ได้ขนมจำนวนมากเพียงพอต่อการขายปลีก-ส่ง ทำให้พ่อค้าแม่ค้ามีรายได้เพิ่มขึ้น และทำให้ขนมพื้นเมืองของจังหวัดภูเก็ตเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น จึงเห็นได้ว่าปัจจุบันมีร้านค้าที่ขายของฝากซึ่งเป็นขนมพื้นเมืองแบบแห้งเพิ่มมากขึ้น ทั้งที่ขายอยู่ในบั้นส้าน และร้านขายของฝากในพื้นที่อื่น ๆ ของจังหวัดภูเก็ต (สมชาย มนูจันทรัถ, 2563, สัมภาษณ์)

ตลาดบั้นส้านในอดีต และปัจจุบันมีลักษณะดังภาพต่อไปนี้

รูปที่ 1 ตลาดบั้นส้าน (ตลาดสดสาธารณะ1ในอดีต)

ที่มา : บูรณะ เจริญกิจ, 2561

รูปที่ 2 ตลาดบั้นส้าน (ตลาดสดสาธารณะ 1 ในปัจจุบัน)

จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลขนมพื้นเมืองที่วางขายในตลาดบั้นส้าน พบว่า มีจำนวน 23 ชนิด ได้แก่ อั่งกู้ (ขนมเต่าแดง) ฮวดโก้ย (ขนมถ้วยฟู) ตี่โก้ย (ขนมเข่ง) บ๊ะจ่าง เก๊าจ่านโก้ย (ขนมชั้น) โกซุ้ย ป่าวล้าง หมั่วจี่ จีโจ้ ต่าวป่าวอ๊าโก้ย (ขนมหัวล้าน) เจียะโก้ย (ปาท่องโก๋) เกี่ยมโก้ย บูหลู กี่จ่าง ขนมพริก บี้พ่าง พังเปี้ย ก้งถึง (ขนมตุ๊บตั๊บ) ข้าวเหนียวหีบ บี๊โก๊ (ข้าวเหนียวแก้ว) บั่นเจียนโก้ย เก่หนึ่งโก๊ (ขนมไข่) และเต้าส้อ เป็นขนมที่นิยมนำมาใช้ในพิธีกรรม และประเพณีต่าง ๆ รวมถึงเป็นขนมที่นิยมรับประทานกับน้ำชากาแฟในตอนเช้า หรือรับประทานเป็นอาหารว่าง

6.2 ขนมพื้นเมืองในประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีนจังหวัดภูเก็ต

ในอดีตจังหวัดภูเก็ตมีกลุ่มคนจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน และเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในลักษณะต่าง ๆ ทั้งด้านการค้าขาย การทำเหมืองแร่ดีบุก เพื่อสร้างสร้างฐานะให้แก่ตนเองและครอบครัว การที่กลุ่มคนจีนย้ายถิ่นฐานจากมาตุภูมิมาสู่แผ่นดินใหม่ จนเกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสัมพันธ์กันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทำให้มีกระบวนทัศน์หรือแนวคิดของบรรพบุรุษในการสืบสาน สืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีที่แสดงความเป็นตัวตนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดผ่านประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีกินเจหรือถือศีลกินผัก พ้อต่อ ไหว้เทวดา ตรุษจีน เป็นต้น ประเพณีบางอย่างมีการนำขนมพื้นเมืองเป็นส่วนประกอบของพิธีกรรม โดยอาศัยความเชื่อ สัญญะบางประการที่ปรากฏอยู่ในขนมพื้นเมือง และเชื่อมโยงสู่พิธีกรรม

จากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมจีนจังหวัดภูเก็ต พบว่า จังหวัดภูเก็ตมีประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีนหลายประเพณี ประเพณีที่ยังคงรักษา สืบทอด และใช้ขนมพื้นเมืองเป็นส่วนประกอบของพิธีกรรมที่ผู้วิจัยใช้เป็นกรณีศึกษาครั้งนี้ จำนวน 5 ประเพณี ตามลำดับของการจัดงานที่เกิดขึ้นในรอบปี ตามปีปฏิทิน ได้แก่ ประเพณีตรุษจีน ไหว้เทวดา พ้อต่อ ไหว้พระจันทร์ และถือศีลกินผัก จากการเก็บรวบรวมข้อมูลขนมพื้นเมืองทั้ง 23 ชนิด พบว่าขนมพื้นเมืองที่ใช้ประกอบในพิธีกรรมจากประเพณีดังกล่าว มีจำนวน 5 ชนิด ได้แก่ อั่งกู้ ฮวดโก้ย ตี่โก้ย บี้พ่าง ก้งถึง (บี้พ่าง และก้งถึง เป็นส่วนประกอบในขนมที่เรียกว่า เต่เหลี่ยว) ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สมชาย มนูจันทรัถ, 2563, สัมภาษณ์)

6.2.1 ประเพณีตรุษจีน

ตรุษจีน ตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 1 จนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 1 (ตามปฏิทินจีน) เป็นวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของชาวจีน ที่ยึดถือและปฏิบัติกันเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน ประเพณีตรุษจีน เป็นประเพณีที่คนไทยเชื้อสายจีนยึดถือปฏิบัติด้วยแนวคิดที่ว่าเป็นช่วงเวลาที่ควรจะได้ตอบแทนบุญคุณผู้มีพระคุณ เพื่อเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่จีน และเพื่อให้คนในครอบครัวที่แยกย้ายกันไปได้มีโอกาสกลับมาพบกัน ถือเป็นช่วงเวลาของชีวิตที่จะได้พักผ่อนหลังจากทำงานมาตลอดทั้งปี ซึ่งวันไหว้ถือเป็นวันที่สำคัญวันหนึ่งเพราะคนจีนถือว่าเป็นวันสิ้นปีเก่า เรียก “ซ่าจั้บ” เป็นวันที่ควรแสดงความยินดีที่ชีวิตได้ผ่าน

พ้นมาอีก 1 ปี และได้เริ่มต้นสิ่งใหม่ ๆ ขนมพื้นเมืองที่ชาวไทยเชื้อสายจีนนิยมใช้ไหว้ที่มีอยู่ในบั้นส้าน ได้แก่ ขนมอั่งกู๊ ฮวดโก้ย ตี่โก้ย และเต่เหลี่ยว (บี้พ่าง และก้งถึง) (เครือวัลย์ ตัณฑเวส, 2563, สัมภาษณ์)

6.2.2 ประเพณีไหว้เทวดา

ไหว้เทวดา จัดขึ้นหลังจากวันตรุษจีน 9 วัน พิธีกรรมเริ่มต้นตั้งแต่หลังห้าทุ่มหรือเที่ยงคืนของวันที่ 8 (โช่ยโป้ย) จนถึงวันที่ 9 (โช่ยเก้า) เป็นประเพณีที่รำลึกถึงเทวดาองค์เทพหยกอ๋องส่งเต่ ซึ่งมีความสามารถในด้านโหราศาสตร์ เคยทำนายชะตาบ้านเมือง และบุคคลสำคัญได้อย่างแม่นยำเสมอมา และเพื่อตอบแทนพระคุณขององค์เทพ เทพยดาบนสรวงสวรรค์ที่คอยปกป้องคุ้มครองมวลมนุษย์ อันเป็นวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมที่เกิดขึ้น และยึดถือปฏิบัติมาตามบรรพบุรุษของคนจีนฮกเกี้ยน โดยมีการประกอบพิธีกรรมทั้งในศาลเจ้า และที่บ้าน มีขนมหง่อสิ่ว มีรูปทรงเป็นเจดีย์(เจดีย์น้ำตาล มีความเชื่อว่าใช้เป็นสิ่งแทนราชวังสวรรค์) มังกร หงส์ สิงห์ และช้าง เป็นส่วนประกอบหลัก สำหรับขนมพื้นเมืองที่ปรากฏอยู่ในประเพณีไหว้เทวดาที่มีอยู่ในบั้นส้าน ได้แก่ อั่งกู้ ฮวดโก้ย ตี่โก้ย และเต่เหลี่ยว (บี้พ่าง และก้งถึง)

6.2.3 ประเพณีสาทรจีน หรือพ้อต่อ

สาทรจีน หรือพ้อต่อ จัดขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 เดือน 7 จนถึงวันสุดท้ายของเดือน 7 ตามปีจันทรคติจีน เพื่อเซ่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ วิญญาณวีรชน และวิญญาณที่ไร้ญาติตามพื้นที่ของชุมชนต่าง ๆ หรือศาลเจ้าที่จัดงาน โดยไม่มีรูปเคารพองค์เทพไต่ซือเอี๋ย (เว้นแต่ศาลเจ้าเซ่งเต็กเบ้วที่มีรูปเคารพ) มีการจัดทำประติมากรรมตุ๊กตากระดาษองค์เทพไต่ซือเอี๋ย หรือจัดทำป้ายชื่อองค์เทพไต่ซือเอี๋ย ที่ทำด้วยกระดาษขึ้นแทน รวมทั้งมีขนมเต่าแดงหรือที่เรียกว่า “อั่งกู้” ที่กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของประเพณีพ้อต่อ ที่แสดงความหมายทางสัญคติความเชื่อเรื่องคุณงามความดี ความกตัญญูที่มีต่อบรรพชนของคนจีนนำไปสู่กระบวนการสร้างงานศิลปะขนมเต่าแดงที่สื่อถึง “เกราะ หรือสิ่งปกป้องคุ้มครอง” ตามความเชื่อว่า “เต่า” เป็นสัตว์มงคล เป็นพาหนะแห่งสวรรค์ มีอายุยืนยาว สามารถนำพาผู้คนข้ามแดนทุรกันดาร จนล่วงพ้นจากความทุกข์ยากทั้งปวง คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตจึงร่วมกันสืบทอดประเพณีพ้อต่ออย่างต่อเนื่อง ขนมพื้นเมืองที่ปรากฏอยู่ในประเพณีพ้อต่อ ที่มีอยู่ในบั้นส้านนอกจากอั้งกู้ ได้แก่ ฮวดโก้ย และเต่เหลี่ยว (บี้พ่าง และก้งถึง) (ปัทมาสน์ พิณนุกูล, 2563, หน้า 14)

6.2.4 ประเพณีไหว้พระจันทร์

ไหว้พระจันทร์ ตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เป็นประเพณีเก่าแก่ตามความเชื่อของชาวจีน จึงมีการไหว้เทพเจ้าด้วยขนมไหว้พระจันทร์ เป็นการบูชาพระจันทร์ที่คอยคุ้มครองดูแล และขอโชคลาภแก่เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ รวมทั้งเป็นการสักการะบูชาเทพเจ้าที่ให้ข้าว น้ำ ให้ความร่มเย็นแก่ผู้ที่นับถือ และเป็นการทำบุญถือศีล ขนมที่ใช้ไหว้มักเป็นทรงกลมเพื่อสื่อถึงรูปทรงของดวงจันทร์ โดยเฉพาะขนมไหว้พระจันทร์หรือขนมตงชิวเปี้ย เพราะเชื่อกันว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความสมบูรณ์ความกลมเกลียว ส่วนดอกไม้นิยมใช้ดอกไม้เบญมาศ ซึ่งมีสีเหลืองเป็นประกายอร่าม นอกจากนี้การตกแต่งโต๊ะต้องใช้ต้นอ้อย 2 ต้น ถือเป็นสัญลักษณ์แห่งความรุ่งเรือง มีโคมไฟประดับเพื่อให้แสงสว่าง และมีเครื่องสำอางที่ขาดไม่ได้ในพิธีไหว้พระจันทร์ ซึ่งในวันทำพิธีชาวไทยเชื้อสายจีนจะจัดโต๊ะไหว้พระจันทร์ที่บริเวณบ้าน และขนมพื้นเมืองที่ปรากฏอยู่ในประเพณีไหว้พระจันทร์ที่มีอยู่ในบั้นส้าน ได้แก่ อั่งกู้ ฮวดโก้ย ตี่โก้ย และเต่เหลี่ยว (บี้พ่าง และก้งถึง)

6.2.5 ประเพณีถือศีลกินผัก

ถือศีลกินผัก หรือเจี๊ยะฉ่าย จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1 - 9 เดือน 9 ตามปีจันทรคติจีน เป็นประเพณีเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่เกี่ยวกับองค์เทพกิ้วอ๋องไต่เต่ เป็นความเชื่อตามลัทธิเต๋า และความเชื่อของพุทธศาสนานิกายมหายานที่เกี่ยวพันกับประวัติศาสตร์จีน ซึ่งคนไทยเชื้อสายจีนเรียกชื่อประเพณีนี้อย่างเป็นทางการมาตั้งแต่อดีตว่า “ประเพณีกินผัก” การใช้อาหารเพื่อบูชาองค์เทพจะเน้นผลไม้เป็นหลัก อย่างไรก็ตามในพิธีกรรมบูชาเทพเจ้าในประเพณีถือศีลกินผัก ก็ยังมีขนมพื้นเมืองที่ปรากฏอยู่

ในประเพณีถือศีลกินผักที่มีอยู่ในบั้นส้าน ได้แก่ อั่งกู้ และฮวดโก้ย (ศรีวิภรณ์ แซ่อุ่ย 2563, สัมภาษณ์) ซึ่งสามารถสรุปขนมพื้นที่นำไปประกอบในประเพณีได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ขนมพื้นเมืองในประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีน ในจังหวัดภูเก็ต

ประเพณี	ขนมที่ใช้ในประเพณี
ประเพณีตรุษจีน	อั่งกู้, ฮวดโก้ย, ตี่โก้ย และเต่เหลี่ยว (บี้พ่าง และก้งถึง)
ประเพณีไหว้เทวดา	อั่งกู้, ฮวดโก้ย, ตี่โก้ย และเต่เหลี่ยว (บี้พ่าง และก้งถึง)
ประเพณีสาทรจีน หรือพ้อต่อ	อั่งกู้, ฮวดโก้ย และเต่เหลี่ยว (บี้พ่าง และก้งถึง)
ประเพณีไหว้พระจันทร์	อั่งกู้, ฮวดโก้ย, ตี่โก้ย และเต่เหลี่ยว (บี้พ่าง และก้งถึง)
ประเพณีถือศีลกินผัก	อั่งกู้ และฮวดโก้ย

ขนมพื้นเมืองที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมในประเพณีข้างต้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ขนมพื้นเมืองที่ใช้ในการประกอบพิธี

ชื่อขนม/ลักษณะ	ความสัมพันธ์กับประเพณี	สัญญะของขนมพื้นเมือง
อั่งกู้ : ลักษณะคล้ายเต่ามีสีแดง **รูปที่ 3 อั่งกู๊ (ขนาดเล็ก)** **รูปที่ 4 อั่งกู๊ (ขนาดใหญ่)**	อั่งกู้ คำว่า “อั่ง” หมายถึง สีแดง เป็นสีแห่งความเป็นมงคล ส่วน “กู๊” หมายถึง เต่า จึงมีความเชื่อว่าเต่าเป็นสัตว์ที่มีอายุยืน ขนมเต่าแดงเป็นขนมที่ทำขึ้นเพื่อถวายองค์เทพเจ้าจีนทั้งหลายในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นเต่าขนาดเล็ก ไม่ใช่เต่าขนาดใหญ่ที่เรียกว่า “ตัวกู้” และมักมีจำนวนไม่มากเท่ากับที่ปรากฏในงานเทศกาลงานพ้อต่อ จึงทำให้เต่าแดงกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของประเพณีพ้อต่อ ที่แสดงความหมายทางคติความเชื่อเรื่องคุณงามความดี ความกตัญญูที่มีต่อบรรพชนของคนจีน จากกรรมวิธีการทำนำไปสู่ขนมเต่าแดงที่สื่อความหมายถึง "เกราะ หรือสิ่งปกป้องคุ้มครอง" ตามความเชื่อว่า เต่า เป็นสัตว์มงคล เป็นพาหนะแห่งสวรรค์ มีอายุยืนยาว สามารถนำพาผู้คนข้ามแดนทุรกันดารบนตัวเต่าแดงที่มีขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ มีการตกแต่งด้วยลวดลายมงคลสีต่าง ๆ พร้อมการสลักชื่อบุคคล และครอบครัวที่นำไปไหว้พ้อต่อก๊งที่ศาลเจ้า นอกจากนี้ยังเป็นขนมมงคล ที่ใช้ไหว้องค์เทพต่าง ๆ ในประเพณีตรุษจีน ไหว้เทวดา ไหว้พระจันทร์ และถือศีลกินผัก (ปัทมาสน์ พิณนุกูล 2563, หน้า 21-22)	ขนมอั่งกู้มีลักษณะคล้ายกับเต่า ซึ่งเต่าเป็นสัตว์ที่มีอายุยืน คนไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดภูเก็ตจึงมีความเชื่อว่าขนมอั่งกู้เป็นตัวแทนของการมีอายุที่ยืนยาว

ตารางที่ 2 ขนมพื้นเมืองที่ใช้ในการประกอบพิธี (ต่อ)

ชื่อขนม/ลักษณะ	ความสัมพันธ์กับประเพณี	สัญญะของขนมพื้นเมือง
ฮวดโก้ย : ลักษณะเป็นทรงกลม หน้าขนมจะแตก ตัวขนมจะฟูนิ่มเหมือนชื่อถ้วยฟู **รูปที่ 5 ฮวดโก้ย**	ฮวดโก้ย ความหมายในภาษาจีน “ฮวด” แปลว่า “เจริญงอกงาม” “โก้ย” แปลว่า “ฟู หรือ ขนม” จึงมีความหมายว่า ความเจริญรุ่งเรือง เฟื่องฟู จึงนิยมนำไปไหว้เจ้า หรือประกอบพิธีงานมงคลต่าง ๆ พิธีไหว้เจ้าหรืองานมงคลนิยมใช้สีชมพู งานอวมงคลหรือไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วนิยมใช้สีขาว ขนมฮวดโก้ยที่ใช้ในประเพณีไหว้เทวดา เพื่อให้เทวดาที่อยู่เบื้องบนบันดาลพรให้รุ่งเรือง เฟื่องฟูเหมือนกับชื่อของขนม ใช้ในประเพณีตรุษจีน เพื่อให้คนในครอบครัวมีความเจริญรุ่งเรือง เฟื่องฟู ใช้ในประเพณีไหว้พระจันทร์ เพื่อเป็นการขอบคุณพระจันทร์ และให้คนในครอบครัวมีความเจริญรุ่งเรือง เฟื่องฟู นอกจากนี้ยังใช้ไหว้องค์พระต่าง ๆ ในศาลเจ้าในประเพณีพ้อต่อ และถือศีลกินผัก (สมชาย มนูจันทรัถ 2564, สัมภาษณ์)	ฮวดโก้ยหรือขนมถ้วยฟู ซึ่ง คำว่าฮวดโก้ยในภาษาจีนมีความหมายว่า ความเจริญรุ่งเรือง เฟื่องฟู จึงทำให้ ขนมฮวดโก้ยหรือขนมถ้วยฟูเป็นตัวแทนของความเจริญรุ่งเรือง เฟื่องฟู
ตี่โก้ย : ลักษณะเหนียวหนึบ มีสีน้ำตาลแดง **รูปที่ 6 ตี่โก้ย**	ตี่โก้ย ในภาษาจีนฮกเกี้ยนแปลว่า ขนมที่หวาน เป็นขนมที่มีความหวานเป็นหลัก ซึ่งในวันส่งองค์เทพขึ้นสวรรค์ไปรายงานความเป็นอยู่ของผู้คนในบ้าน ต่อองค์เทพหยกอ๋องซ่งเต่ ผู้เป็นราชาแห่งเทพ ชาวบ้านจึงทำขนมเข่ง ซึ่งมีความเหนียวและหวาน เพื่อให้องค์เทพปริปากพูดได้ยาก หรือพูดแต่สิ่งที่หวานชื่นหรือสิ่งที่ดี ไม่รายงานในสิ่งที่ไม่ดีที่	ตี่โก้ยหรือขนมเข่ง เป็นตัวแทนของความหวานชื่น ความราบรื่นในชีวิต เนื่องจากมีความเชื่อจากเรื่องเล่าว่าชาวบ้านไปร่วมใจกันทำขนมตี่โก้ยที่มีความเหนียวและหวานให้กับเทพองค์หนึ่งรับประทานก่อนจะขึ้นไปรายงานความเป็นอยู่ของชาวบ้านต่อองค์เทพหยกอ๋องซ่งเต่ ผู้เป็นราชาแห่งเทพ เพื่อให้องค์เทพองค์นั้น ปริปากพูดได้ยาก และเล่าแต่
	คนในบ้านกระทำ ตี่โก้ยจึงมีความหมายว่า ความหวานชื่น ความราบรื่นในชีวิต คนไทยเชื้อสายจีนนิยมนำขนมตี่โก้ยไปเป็นของกำนัลมอบญาติผู้ใหญ่ในประเพณีสำคัญ เช่น ประเพณีตรุษจีน นำไปประกอบพิธีในประเพณีไหว้เทวดา และประเพณีไหว้พระจันทร์ ตี่โก้ยเป็นตัวแทนของความหวานชื่น ความราบรื่นในชีวิต เมื่อนำไปมอบญาติผู้ใหญ่ หรือนำไปประกอบพิธีในประเพณีก็จะนำความหวานชื่น ความราบรื่นให้ครอบครัวของผู้รับและผู้ให้ (บุญธรรม สัตย์มั่น 2563, สัมภาษณ์)	สิ่งดี ๆ การกระทำดี ๆ ของชาวบ้านในหมู่บ้านต่อองค์เทพหยกอ๋องซ่งเต่ ผู้เป็นราชาแห่งเทพ

ตารางที่ 2 ขนมพื้นเมืองที่ใช้ในการประกอบพิธี (ต่อ)

ชื่อขนม/ลักษณะ	ความสัมพันธ์กับประเพณี	สัญญะของขนมพื้นเมือง
บี้พ่าง : ลักษณะคล้ายขนมข้าวพอง เป็นแผ่น ๆ สี่เหลี่ยมผืนผ้า มีสีแดง สีเหลือง และสีขาว **รูปที่ 7 บี้พ่าง**	บี้พ่าง เป็นส่วนหนึ่งของเต่เหลี่ยวให้ความหมายโดยรวมว่า พืชพรรณธัญญาหารสมบูรณ์ ซึ่งเต่เหลี่ยวเป็นขนมที่ใช้ในประกอบพิธีกรรมในประเพณีไหว้เทวดา ตรุษจีน พ้อต่อ และไหว้พระจันทร์ของคนไทยเชื้อสายจีน เพื่อให้บรรพบุรุษ หรือผู้ที่ได้รับอยู่เย็นเป็นสุข สดชื่น หอมหวาน เหมือนดังขนมหวาน เต่เหลี่ยว เพราะเมื่อกินแล้วจะรู้สึกชื่นใจ อีกทั้งยังส่งผลให้คนในครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขเช่นเดียวกัน (จรัญ แต่บุตรจุรีวงศ์ 2563, สัมภาษณ์)	บี้พ่าง เป็นส่วนหนึ่งของเต่เหลี่ยวให้ความหมายโดยรวมว่า พืชพรรณธัญญาหารสมบูรณ์ ซึ่งเต่เหลี่ยวประกอบไปด้วยขนมและพืชพรรณที่มีรสหวานมากมาย เช่น บี้พ่าง ขนมก้านบัว พุทราแดง ก้งถึง เป็นต้น เนื่องจากเต่เหลี่ยวมีขนม ผลไม้อบแห้งที่มีความหวานมากมาย เมื่อรับประทานแล้วจะรู้สึกชื่นใจ เต่เหลี่ยวจึงเป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์และอยู่เย็นเป็นสุข
ก้งถึง : ลักษณะของถั่วลิสงทุบละเอียดเป็นแท่ง มีสีเหลืองทองอ่อน ๆ	ก้งถึง เป็นส่วนหนึ่งของเต่เหลี่ยวให้ความหมายโดยรวมว่า พืชพรรณธัญญาหารสมบูรณ์ จึงใช้เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมในประเพณีต่าง ๆ เช่นเดียวกับบี้พ่าง (จรัญ แต่บุตรจุรีวงศ์ 2563, สัมภาษณ์)	ก้งถึง เป็นส่วนหนึ่งของเต่เหลี่ยวให้ความหมายโดยรวมว่า พืชพรรณธัญญาหารสมบูรณ์ ซึ่งเต่เหลี่ยวประกอบไปด้วยขนมและพืชพรรณมากมาย เช่น ก้งถึง ขนมก้านบัว พุทราแดง บี้พ่าง เป็นต้น เนื่องจากเต่เหลี่ยวมีขนม ผลไม้อบแห้งที่มีความหวานมากมาย
รูปที่ 9 ก้งถึง		เมื่อรับประทานแล้วจะรู้สึกชื่นใจ เต่เหลี่ยวจึงเป็นตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์ และอยู่เย็นเป็นสุข

7. อภิปรายผล

จากการศึกษาขนมพื้นเมืองในตลาดบั้นส้านที่ปรากฏอยู่ในประเพณีของชาวไทยเชื้อสายจีน จังหวัดภูเก็ต พบว่า ขนมพื้นเมืองมีสัญญะที่สื่อความหมาย เช่น ขนมอั่งกู๊ ที่มีลักษณะเหมือนเต่า ซึ่งสื่อถึงการมีอายุที่ยืนยาว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Roland Barthes และแนวคิดของ Ferdinand de Saussure ที่กล่าวถึงสัญวิทยา สรุปได้ว่า สัญวิทยาประกอบด้วย 2 ส่วน คือ “รูปสัญญะ” เป็นระบบการสื่อถึงตัวความหมาย กับ “ความหมายทางสัญญะ” ที่สื่อสารออกไปทางความคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ในสังคมรับรู้กระบวนการสื่อความหมายจากการใช้วัตถุสิ่งของต่าง ๆ ในสังคมด้วยหน่วยสัญญะที่

สื่อความหมาย ทำให้กลายเป็นภาษาที่สื่อสัญญะมีบทบาท หน้าที่ การสื่อ และการสร้างความหมายในวัฒนธรรม รวมไปถึงการใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์

ขนมพื้นเมืองในตลาดบั้นส้านของกลุ่มคนจีนในภูเก็ตเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ปรากฏใช้ในการไหว้เจ้าในวัฒนธรรมประเพณี และทุก ๆ เทศกาลสำคัญของคนไทยเชื้อจีนที่ยึดถือปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยมีศูนย์กลางการผลิต และการบริโภคขนมพื้นเมืองในบั้นส้านที่เป็นแหล่งรวมความเป็นวัฒนธรรมถิ่น ทั้งผู้คน อาหาร วิถีชีวิต และอื่น ๆ ขนมพื้นเมืองจึงกลายเป็นการสื่อความหมายทางสัญญะที่แสดงออกถึงคติความเชื่อ ความเคารพศรัทธา รวมถึงการเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทยเชื้อสายจีนจังหวัดภูเก็ต

8. ข้อเสนอแนะและการนำไปการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสืบสานวัฒนธรรมด้านประเพณี และอาหารพื้นเมืองของจังหวัดภูเก็ต ที่ควรแก่การอนุรักษ์สู่ชนรุ่นหลัง และส่งเสริมให้เป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นอันจะนำไปใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

จริยา เดชกุญชร. (2549). *ขนมไทย เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เพชรการเรือน.

ธีรยุทธ บุญมี. (2551). *การปฏิวัติสัญศาสตร์ของโซซูร์ เส้นทางโพสต์โมเดอร์นิสม์*. กรุงเทพฯ: วิภาษา.

บูรณะ เจริญกิจ. (2561). *ตลาดบั้นส้าน (ตลาดสดสาธารณะ 1 ในอดีต)*. จาก https://web.facebook.com/groups/

ปัทมาสน์ พิณนุกูล. (2563). “พ้อต่อ : รูปลักษณ์ทางคติความเชื่อแห่งประเพณีของบรรพบุรุษชาวจนในจังหวัดภูเก็ต”. *วารสารสักทอง*, 26(3), 12-24. จาก file:///C:/Users/HP/Downloads/Publish-5f4dcb0b08813b000183c2b1-paper%20(1).pdf

ปาณิศรา ชูผล. (2551). *ภาษาไทยถิ่นภูเก็ตคำยืม*. จาก http://www.phuketdata.net/main/index.php?option=com_content&task=view&id=145&Itemid=1

วรรณพิมล อังคศศิริสรรพ และนพพร ประชากุล, ผู้แปล. (2551). *มายาคติ [Myth]*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.

สุภางค์ จันทวานิช. (2557). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์ (1991).

Baudrillard, J. (1981). *Simulacres et Simulation.* Paris: Galilee.

เครือวัลย์ ตัณฑเวส ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมขนมพื้นเมือง สัมภาษณ์เมื่อ (2563), 28 พฤศจิกายน.

จรัญ แต่บุตรจุรีวงค์ ผู้ประกอบพิธีกรรมศาลเจ้าปุดจ้อ สัมภาษณ์เมื่อ (2563), 5 พฤศจิกายน.

บุญธรรม สัตย์มั่น ปราชญ์ชาวบ้าน สัมภาษณ์เมื่อ (2563), 5 พฤศจิกายน.

ศรีวิภรณ์ แซ่อุ๋ย ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมขนมพื้นเมือง สัมภาษณ์เมื่อ (2563), 5 พฤศจิกายน.

สมชาย มนูจันทรัถ ผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมจีนภูเก็ต สัมภาษณ์เมื่อ 2564, 24 มีนาคม.

การสืบทอด และการดำรงอยู่ของประเพณีการเข้าสุหนัตชาย-หญิง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

THE PRESERVATION AND THE EXISTENCE OF MALE - FEMALE CIRCUMCISION TRADITIONS IN YAHA DISTRICT, YALA PROVINCE

อาซีละห์ ตูหยง[1]*, อรุณรัตน์ สรรเพ็ชร[2] และรุ่งรัตน์ ทองสกุล[3]

Arsilah Tuyong[1]*, Arunrat Sanphet[2] and Rungrat Thongsakul[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการสืบทอด และการดำรงอยู่ของประเพณีการเข้าสุหนัตอำเภอยะหา จังหวัดยะลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับพิธีการเข้าสุหนัต ผู้ประกอบพิธีกรรม และผู้นำศาสนา นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ โดยปรับจากกรอบแนวคิดของ วิคเตอร์ เทอร์เนอร์ (Victor Turner) (Turner, 1970) และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเพณีการเข้าสุหนัต เป็นประเพณีสำคัญทางศาสนาอิสลาม เพื่อทำความสะอาดร่างกาย โดยผู้ชายจะมีขั้นตอนการทำมากกว่าผู้หญิง มีการทำพิธีทั้งแบบเดี่ยว และกลุ่ม ตามขั้นตอนต่าง ๆ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) การเตรียมงาน เป็นการเตรียมอุปกรณ์ อาหาร สถานที่ การเชิญผู้มาร่วมงาน 1.2) การปฏิบัติพิธีการเข้าสุหนัต เป็นพิธีการขริบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศของผู้ชาย การขริบปลายคลิตอริสของผู้หญิง การทำพิธีทางศาสนาของผู้ประกอบพิธี 1.3) การปฏิบัติพิธีหลังการจัดพิธีเข้าสุหนัต เป็นการดูแลแผลร่องรอยหลังการทำพิธีสุหนัต 2) การเข้าสุหนัตของอำเภอยะหา ส่วนหนึ่งยังคงสืบทอดและดำรงอยู่โดยลดขั้นตอน และความเคร่งครัดแบบเดิมลง เพื่อให้ผู้คนเข้าถึงได้ง่ายขึ้น มุ่งเน้นความสะดวก และผลลัพธ์เชิงรูปธรรมมากกว่านามธรรม ทั้งนี้ เป็นไปตามบริบทของสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ประเพณีการเข้าสุหนัตยังคงสะท้อนถึงวิถีชีวิต ความคิด และแนวปฏิบัติของผู้คนในแต่ละช่วงเวลาที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตต่อไป

คำสำคัญ: การเข้าสุหนัต. การสืบทอด และดำรงอยู่, อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

Abstract

The purpose of this research was to study the preservation and the existence of male and female circumcision traditions in Yaha District, Yala Province by applying qualitative research methodology. Data processing of this research was investigated by interview to village philosophers about circumcision traditions, religious leaders and ceremonial practitioner. All data were analyzed from Victor Turner (1970) and presented by descriptive analysis.

The research found that 1) circumcision traditions is an important tradition of Islam for cleanse the body. But male Muslim having more procedures than female Muslim, both individual and group ceremonies

1 นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

2 อาจารย์พิเศษ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

* Corresponding author, E-mail: arsilah.1805@gmail.com

are held according to 3 different steps as follow: 1.1) preparations for the circumcision procedure is the preparations of equipment, food, location, inviting participants to the ceremonies. 1.2) performing the ritual of circumcision by trim the foreskin of male and female clitoris circumcision. It is a religious ceremony of the ceremonial practitioner. 1.3) ceremonies after the circumcision ceremony, It is to care for the wound traces after the circumcision ceremony. 2) circumcision traditions in Yaha District, Yala Province some are still preservation and existence by reducing the steps for easier to reach, convenience and emphasis on concrete results rather than abstract. It depends on the factors and the context of society, economy, education and culture. However, circumcision traditions still reflect the lifestyles, thoughts and practices of people at each moment that are valuable to continue living.

Keyword: Circumcision, Preservation and Existence, Yaha District, Yala Province

1. บทนำ

อำเภอยะหา เป็นหนึ่งใน 7 อำเภอของจังหวัดยะลา ที่มีศิลปวัฒนธรรมอันโดดเด่นน่าสนใจ คำว่า “ยะหา” (Jahar, Juar) เป็นคำในภาษามลายู แปลว่า “ต้นขี้เหล็ก” ซึ่งมีคำขวัญประจำอำเภอ คือ “โรงพยาบาลเจ้าฟ้า ศาลาดูจันทร์ นานาพันธุ์ผลไม้ หลากหลายวัฒนธรรม สรรพนามเมืองขี้เหล็ก” จากคำขวัญคำว่า “หลากหลายวัฒนธรรม” สื่อความหมายถึงวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่กับวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ

ประเพณี เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของผู้คน ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์ (2548, หน้า 106) กล่าวถึงประเพณีไว้ว่า คือ ความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรมจารีต ระเบียบแบบแผน เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ประเพณีจึงเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังที่ มงคล ทองนุ่น (2536, หน้า 63) จำแนกประเพณีออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเพณีในรอบปี หมายถึง ประเพณีที่สำคัญเกี่ยวเนื่องกับศาสนาที่ปรากฏอยู่ในรอบปี เป็นเทศกาลของสังคมส่วนรวมที่ยึดถือปฏิบัติในรอบ 12 เดือน โดยนับตามปฏิทิน และประเพณีในรอบชีวิต หมายถึง ประเพณีที่สำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับชีวิตและความเป็นอยู่ในรอบชีวิต

สิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดของผู้คนผ่านประเพณี คือ พิธีกรรมที่ได้รับการยอมรับและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ดังที่ หนังสือพิธีกรรมและประเพณีของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม (2552, หน้า 1) กล่าวถึง พิธีกรรมว่า เป็นการกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธีเพื่อให้เป็นสื่อ หรือหนทางที่นำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ทำให้เกิดความสบายใจและมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป หรืออีกนัยหนึ่ง พิธีกรรม หมายถึง พฤติกรรมที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อความเชื่อและความศรัทธาทางศาสนาของตนเอง จึงก่อให้เกิดเป็น “พิธีกรรม”

พิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อของแต่ละศาสนา และแต่ละพื้นที่มีลักษณะที่แตกต่างกันไป ดังเช่นพิธีกรรมการเข้าสุหนัต เป็นการประกอบพิธีกรรมขริบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย ส่วนเพศหญิงนั้นมีการปฏิบัติที่แตกต่างจากเพศชายในกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งการเข้าสุหนัตเพศชาย และหญิงในแต่ละพื้นที่อาจมีการประกอบพิธีกรรมที่แตกต่างกันไป รวมทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย เช่นเดียวกับอำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่พิธีกรรมการเข้าสุหนัตในอดีตเคยเป็นหนึ่งในพิธีกรรมที่จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน แต่ปัจจุบันได้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับยุคสมัย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษา “การสืบทอด และการดำรงอยู่ของประเพณีการเข้าสุหนัตชาย-หญิง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา” เพื่อเป็นการศึกษาการเข้าสุหนัตของเพศชาย และหญิงของชาวอำเภอยะหา จังหวัดยะลา รวมถึงการดำรงอยู่ การปรับเปลี่ยน หรือสูญหายไปจากสังคม ทั้งนี้ การศึกษาในครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ สืบสาน และบันทึกร่องรอยประเพณีของไทยมุสลิม อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ในช่วงเวลาหนึ่งก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาลักษณะของประเพณีการเข้าสุหนัตเพศชาย และเพศหญิงของชาวอำเภอยะหา จังหวัดยะลา

2.2 เพื่อศึกษาการสืบทอด และการดำรงอยู่ของประเพณีการเข้าสุหนัตอำเภอยะหา จังหวัดยะลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดของ วิคเตอร์ เทอร์เนอร์ (Victor Turner) (Turner, 1970) ศึกษาสัญลักษณ์ในพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับกระบวนการทางสังคม โดยวิเคราะห์รูปแบบทางวัฒนธรรม พิธีกรรม ผ่านการวิเคราะห์โดยมองโครงสร้างทางสังคมที่เป็นความสัมพันธ์ของสถานภาพ บทบาทกับโครงสร้างทางสังคมในหน่วยต่าง ๆ การเข้าใจความหมายเชิง

สัญลักษณ์ในพิธีกรรม กระบวนการทางพิธีกรรมที่เปลี่ยนผ่านสถานะ สภาวะที่อยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านก็คือสภาวะคุณสมบัติที่ไร้โครงสร้าง ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดสัญลักษณ์ทางพิธีกรรม

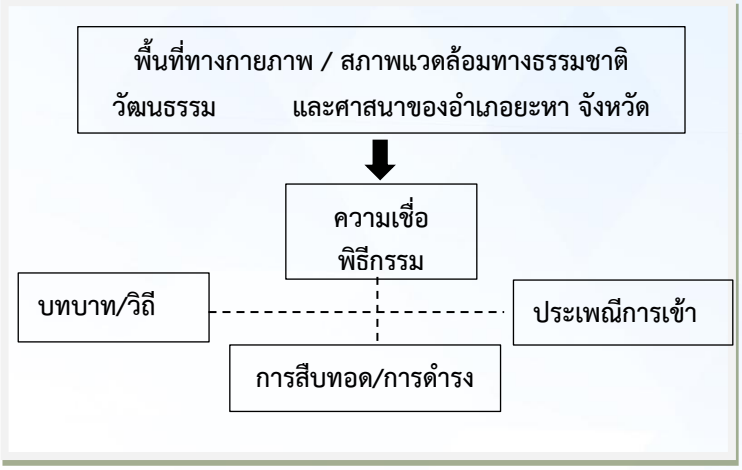

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมกับการสังเกตการณ์จากการลงพื้นที่ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยเจาะจงเลือกปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีการเข้าสุหนัต ผู้ประกอบพิธีกรรม และผู้นำศาสนา ตำบลละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด12 คน มีพื้นที่ในการศึกษาคือ 6 ตำบลในอำเภอยะหา ได้แก่ ตำบลยะหา ตำบลปะแต ตำบลละแอ ตำบลบาโร๊ะ ตำบลบาโงยซิแน และตำบลกาตอง จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยกรอบแนวคิด และเรียบเรียงตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้

5. สรุปผลการวิจัย

อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เป็นพื้นที่ที่ติดกับภูเขา ไม่มีทะเล แต่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ผู้คนมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เรียบง่าย ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกร และยังคงยึดมั่นตามหลักศาสนาอิสลาม ทำให้มีการสั่งสม สืบทอดประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อต่าง ๆ ที่เกิดจากความศรัทธาของศาสนาต่อเนื่องกันมา นอกจากนี้ยังมีแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นของตัวเองในการสร้างสรรค์ประเพณีมาตั้งแต่อดีต ซึ่งประเพณีการเข้าสุหนัตเป็นหนึ่งในประเพณีที่โดดเด่นของชาวอำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่ได้ปฏิบัติกันมาตามความเชื่อ ความศรัทธาของคนในสังคม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 ลักษณะประเพณีการเข้าสุหนัต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

5.1.1 ลักษณะประเพณีการเข้าสุหนัตเพศชาย อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

การเข้าสุหนัตเป็นประเพณีสำคัญทางศาสนาอิสลาม ที่ผู้ชายมุสลิมทุกคนต้องปฏิบัติ เพื่อเป็นการชำระล้างทำความสะอาดร่างกาย เพราะศาสนาอิสลามถือว่า ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของความศรัทธา เป็นหลักการสำคัญในศาสนาอิสลาม เป็นเอกลักษณ์และลักษณะนิสัยที่โดดเด่นของมุสลิมผู้ศรัทธา ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีการปฏิบัติที่มีรายละเอียดแตกต่างกันไป สำหรับอำเภอยะหา จังหวัดยะลา จะทำพิธีการเข้าสุหนัตให้แก่เด็กชายที่มีอายุ 8 - 12 ปี การเข้าสุหนัตที่อำเภอยะหามีการจัดทั้งแบบเดี่ยว และกลุ่ม ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม หากจัดแบบเดี่ยวจะจัดขึ้นในวันรายออิดิลอัฎฮา เพราะมีการทำกุรบาน (เชือดสัตว์) โดยนำเนื้อสัตว์ที่เชือดไว้มาทำอาหารเลี้ยงผู้ที่มาร่วมงาน จึงเป็นโอกาสดีที่บางครอบครัวอาจไม่มีงบประมาณใน

การจัดเลี้ยง จึงถือวันรายออิดิลอัฏฮาที่ตนได้เชือดกุรบาน 1 ส่วนมาจัดเลี้ยงแขก (กรณีนี้พบว่ามีแค่บางครอบครัวเท่านั้น) หากจัดแบบกลุ่ม ผู้นำชุมชนจะนัดประชุมว่าครอบครัวใดมีความประสงค์จะให้ลูกชายเข้าพิธีการเข้าสุหนัตในครั้งนี้บ้าง เมื่อมีคนหลายคนที่ประสงค์จะเข้าร่วมพิธีเข้าสุหนัตผู้นำชุมชนก็ไปเชิญโต๊ะมูเด็ง (ผู้ที่ทำหน้าที่ขริบ) และจัดดูวันเวลาที่เหมาะสม ส่วนใหญ่จัดขึ้นในช่วงบูแลตีโม (ต้นเดือนของทุกเดือน) หรือเดือนชาวัล เดือนที่ 10 ของศาสนาอิสลาม เพราะเป็นเดือนที่เชื่อกันว่ามีความบารอกัต (ความเป็นสิริมงคล) การจัดแบบกลุ่มนี้จะมีการจัดอย่างยิ่งใหญ่ มีการนำช้างมาเดินขบวน โดยช้างที่นำมาเดินขบวนต้องอาบน้ำให้สะอาด และใส่น้ำหอมให้มีกลิ่นหอม ตกแต่งด้วยเครื่องประดับให้สวยงาม ใส่เสลี่ยง พร้อมผ้าสีทองลวดลายดอกไม้สำหรับคลุมหลังช้าง จำนวนช้างที่จะนำมาเดินขบวนนั้นกี่เชือกก็ได้ แล้วแต่ความเหมาะสมหรือความต้องการของเจ้าของงาน แต่ต้องเป็นจำนวนคี่ 1,3 หรือ 7 เป็นต้น เพราะเชื่อว่าเป็นจำนวนที่ดีตามซุนนะห์นบี (หลักคำสอนของนบี) ส่วนเด็กที่เข้าร่วมพิธีก็ต้องขึ้นนั่งอยู่บนหลังช้าง เพราะมีความเชื่อว่า เมื่อเข้าพิธีแล้วเด็กจะไม่เจ็บ โดยเด็กจะแต่งตัวด้วยชุดที่สวยงามหรือที่เรียกว่า ชุดบูดายอ (ชุดวัฒนธรรมมลายู) ซึ่งในการเดินแห่ขบวนช้างนั้นจะเดินรอบหมู่บ้าน เพื่อแสดงถึงความยิ่งใหญ่ และจะเดินแห่ขบวนช้างในตอนเช้า หลังจากแห่ขบวนช้างเสร็จก็จะให้เด็กเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าพิธีสุหนัต อย่างไรก็ตามอาจมีบางคนเดินแห่ขบวนช้างในตอนเย็น และเข้าพิธีสุหนัตในตอนเช้าของวันถัดไป การเข้าสุหนัตประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้ (อุสมาน กีละ, 2563, สัมภาษณ์)

1) ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีการในช่วงการเตรียมงานประเพณีการเข้าสุหนัต

เป็นขั้นตอนการจัดเตรียมงานต่าง ๆ เช่น การวางแผนในเรื่องของอาหารที่ใช้ในงาน เพื่อให้พิธีที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสม และเป็นสิริมงคลมากที่สุด การจัดแบ่งหน้าที่ของแต่ละคะเพื่อป้องกันข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น รวมถึงการวางแผนในเรื่องของอุปกรณ์ สิ่งของที่จะใช้ในการประกอบพิธี และอาหารที่จัดเตรียมไว้ให้แก่แขกที่เข้าร่วมงาน นอกจากนี้ยังต้องมีการเชิญชวนญาติมิตร เพื่อนฝูงให้มาร่วมงานด้วย

การกำหนดวันเวลาในการประกอบพิธีเข้าสุหนัต การเชิญญาติมิตร ผู้ทำพิธี และผู้นำศาสนา เช่น โต๊ะมูเด็ง โต๊ะอีหม่าม โต๊ะคอเต็บ เป็นต้น ถ้าจัดแบบเดี่ยวนั้นก่อนถึงวันทำพิธีเข้าสุหนัต เจ้าภาพหรือบรรดาพ่อแม่เริ่มบอกกล่าวเชิญชวนญาติมิตรด้วยวาจา อาจเริ่มจากญาติพี่น้องที่ใกล้ชิดผู้ทำพิธี และผู้นำศาสนา แต่ถ้าจัดแบบกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นคนประกาศให้ประชาชนได้ทราบโดยพร้อมกัน ส่วนญาติมิตรที่อยู่ต่างถิ่นนั้นพ่อแม่จะเป็นคนเชิญ

การเตรียมอาหารที่ใช้เลี้ยงผู้เข้าร่วมงาน เจ้าภาพหรือบรรดาพ่อแม่จะมีการเตรียมการในเรื่องของอาหารที่ใช้เลี้ยงผู้เข้าร่วมงาน โดยนำเนื้อกุรบานมาทำแกง มีการทำอาหารอื่น ๆ เช่น ผัดหมี่ น้ำพริก เป็นต้น เพื่อจัดเลี้ยงแก่แขกที่มาร่วมงาน ส่วนการทำข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง ไข่ต้ม คาโส (การทำคาโสจะทำช่วงสำคัญ เช่น เด็กเข้าเรียนศาสนาใหม่ ๆ หรือเข้าเรียนต่างที่ใหม่ ๆ มีการเชิญโต๊ะอีหม่าม หรือคนเฒ่าคนแก่มาดูอาให้ เพื่อให้ปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ) โดยจะทำตอนกลางคืนที่จะจัดงาน มีการเชิญให้ผู้นำศาสนามาอ่านดูอาขอพรจากพระผู้เป็นเจ้า เพื่อให้การจัดทำพิธีในวันรุ่งขึ้นผ่านไปด้วยดี

การเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าสุหนัต หากเป็นการเข้าสุหนัตแบบโบราณ โต๊ะมูเด็งจะใช้เครื่องมือไม่มากนัก โดยใช้วิธีการแบบง่าย ๆ ส่วนการเข้าสุหนัตในปัจจุบันจะใช้เครื่องมือการแพทย์สมัยใหม่เพื่อให้เกิดความสะดวกปลอดภัย และลดความหวาดกลัว มีการฉีดยาชาเพื่อไม่ให้เด็กรู้สึกเจ็บ สำหรับการขริบปลายอวัยวะเพศของเด็กผู้ชายนั้นต้องมีการเตรียมความพร้อมมาก่อนวันที่จะทำการเข้าสุหนัต คือ อาบน้ำเพื่อให้อวัยวะเพศหดตัว ทำให้ง่าย และสะดวกต่อการดึงหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศ ส่วนการจัดสถานที่ ถ้าจัดแบบเดี่ยวจะจัดทำที่บ้าน ส่วนการทำแบบกลุ่มจะจัดที่ศูนย์รวมของชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่กว้างใหญ่ สามารถบรรจุเด็กที่จะเข้าพิธีได้หลายคน และสร้างความสะดวกแก่ผู้ที่ทำพิธี รวมถึงแขกที่มาร่วมงาน

2) ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีการในช่วงการจัดงานประเพณีเข้าสุหนัต

เป็นขั้นตอนในช่วงการจัดงานทั้งหมด ซึ่งขั้นตอนนี้มีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นช่วงการประกอบพิธี หากมีความผิดพลาดอาจทำให้การทำพิธีในครั้งนั้นไม่สมบูรณ์

ก่อนทำการขริบเด็กที่จะทำพิธีเข้าสุหนัตจะขึ้นนั่งบนหลังช้าง เพราะเชื่อว่าเด็กจะรู้สึกฮึกเหิมทำให้ไม่รู้สึกเจ็บปวด หลังจากเตรียมความพร้อมเรียบร้อยแล้ว หากเป็นการเข้าสุหนัตแบบโบราณก่อนที่โต๊ะมูเด็งจะทำการขริบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศ มีการนำลำต้นของกล้วยขนาดเล็กมาใช้เพื่อให้เด็กนั่ง เพราะต้นกล้วยมีความเย็น มีการนำใบกล้วยมาใช้วางอุปกรณ์ของโต๊ะมูเด็ง จากนั้นโต๊ะมูเด็งทำการขริบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชายด้วยไม้ตับ (ไม้สำหรับหนีบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศ โดยใช้ไม้ไผ่ในการทำไม้ตับ) และใบมีดโกน หลังจากนั้นทำการดึงให้ปลายหนังหุ้มอวัยวะเพศยืดและบางที่สุดแล้วทำการขริบออกมา ซึ่งการทำพิธีต้องมีผู้นำทางศาสนา เช่น โต๊ะอิหม่าม โต๊ะมูเด็ง เป็นต้น มาอ่านดุอา เพื่อเป็นการขอพรจากพระเจ้า เสร็จแล้วจึงเอายาใส่แผล สมัยก่อนใช้ยาสมุนไพร เช่น ยาจำพวกรากไม้ เปลือกไม้ ขี้ผึ้ง เป็นต้น แต่ปัจจุบันใช้ยาตำราหลวงรักษาแก้อาการอักเสบ ซึ่งสะดวกและหายเร็วกว่า โดยจะทาที่บริเวณอวัยวะเพศ ทาอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเสร็จสิ้นการทำพิธีก็จะให้เด็กนอนพัก ก่อนจะกลับไปยังที่พัก หลังจากขริบเรียบร้อยแล้วจะให้เด็กแล้นุ่งผ้าขาวม้าหรือผ้าถุงผืนเดียว (โดยการใส่ผ้า ต้องมีการนำเชือกผูกกับผ้าถุงให้สูงเพื่อปกปิดอวัยวะเพศ และเพื่อป้องกันไม่ให้ผ้าโดนอวัยวะเพศ) หรือที่เรียกว่า กง ซึ่งทำมาจากไม้หวาย แล้วหักเป็นวงกลมเพื่อที่จะเข้ารอบเอว เอาเชือกมาผูกไว้ มีปลายยื่นออกมา คล้ายกับที่สวมใส่บนศีรษะนักมวยไทยเวลาขึ้นสังเวียน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีความสะดวกในการเดิน ตกกลางคืนก็ถอดกงนั้นออก แล้วผูกเชือก

3) ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีในช่วงหลังการจัดงานประเพณีเข้าสุหนัต

เป็นขั้นตอนสุดสุดท้ายของประเพณี เป็นช่วงของการเลี้ยงอาหารให้แก่แขกที่มาร่วมงาน พร้อมผู้นำอ่านดูอาขอพรจากอัลลอฮ์ และอ่านซอลาวัตนาบีพร้อมกัน เป็นการแสดงความเคารพและให้เกียรติแก่ท่านนบี เพราะมีความเชื่อว่าเด็กที่เข้าพิธีสุหนัตนั้นจะได้ไม่เจ็บป่วย และแผลหายไว รวมถึงขอพรให้ทุกคนที่เข้าร่วมงานมีความสิริมงคล

เมื่อเสร็จสิ้นจากการเข้าสุหนัตก็จะให้ผู้นำศาสนาทำการดุอา เพื่อให้เกิดความบารอกัตอีกครั้งหนึ่ง และจะมีการแสดงปันจักสีลัต (ศิลปะการแสดงอย่างหนึ่ง) บริเวณลานด้านหน้าอาหารที่จัดวางไว้ ซึ่งการจัดทำการแสดงนั้นจะมีการวางข้าวเหนียว วางไข่ต้มบนข้าวเหนียว ไก่ย่าง และนำต้นไม้ที่นำก้านออกมาวางไว้ มีการแขวนขนมหวาน แขวนธนบัตร เพื่อเป็นการศอดาเกาะห์ (บริจาคทาน) แก่เด็กที่เข้าสุหนัต มีการเลี้ยงอาหารให้แก่แขกที่มาร่วมงาน โดยแขกที่มาร่วมงานทุกคนต่างถือของฝาก เช่น น้ำตาล ขนม เป็นต้น มามอบให้แก่เจ้าภาพ ส่วนเด็กที่เข้าสุหนัตต้องละเว้นการรับประทานอาหารต่าง ๆ ควรรับประทานเฉพาะเนื้อย่าง เพื่อให้แผลหายเร็วขึ้น

5.1.2 ลักษณะประเพณีการเข้าสุหนัตเพศหญิง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

การเข้าสุหนัตของเพศหญิงเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งผู้หญิงที่เกิดมาต้องเข้าพิธีสุหนัตหลังจากคลอดแล้ว 7 วัน โดยผู้ที่ทำพิธีจะเป็นหมอตำแย หรือหมอที่ทำคลอด ถ้าคลอดที่โรงพยาบาลก็ต้องเชิญหมอตำแยมาทำพิธีที่บ้าน การเข้าสุหนัตของเพศหญิงมีกระบวนการที่ไม่ซับซ้อนเหมือนผู้ชาย เพราะเป็นการทำให้พอเป็นพิธี ส่วนใครจะทำหรือไม่ทำก็ได้ เพราะเป็นแค่ซุนนะห์ (สิ่งที่ไม่ใช่วาญิบ แต่ถ้าปฏิบัติแล้วจะได้บุญ) แต่ส่วนใหญ่จะถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน กระบวนการเข้าสุหนัตของผู้หญิงจะขริบแค่ปลาย คลิตอริส (Clitoris) แค่นิดเดียว โดนไม่ได้ตัดออกเหมือนทางประเทศแถบตะวันตก หรือแอฟริกา สาเหตุที่ทำตั้งแต่เด็กคลอด 7 วัน เพราะช่วงนั้นเด็กยังไม่รับรู้ถึงความเจ็บปวดมากนัก และสามารถทำได้สะดวก โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ 3 ขั้นตอน ดังนี้ (คอดีเญาะห์ สามะ, 2563, สัมภาษณ์)

1) ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีการในช่วงการเตรียมงานประเพณีการเข้าสุนัต

เป็นขั้นตอนการจัดเตรียมงานเช่นเดียวกับของผู้ชาย คือ การวางแผนเรื่องอาหาร การจัดแบ่งหน้าที่ รวมถึงการเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการเชิญญาติมิตร เพื่อนฝูงให้มาร่วมงาน

กำหนดวันเวลาที่จะประกอบพิธีเข้าสุหนัตหลังจากเด็กผู้หญิงคลอดได้ 7 วัน ปัจจุบันเด็กส่วนใหญ่คลอดที่โรงพยาบาล จึงต้องเชิญหมอตำแยมาทำพิธีที่บ้าน พร้อมทำอากีเกาะห์ในวันนั้น (เชือดแพะ)

การเชิญญาติมิตร ผู้ทำพิธี ผู้นำศาสนา และหมอตำแย ก่อนถึงวันกำหนดการเข้าสุหนัต เจ้าภาพหรือบรรดาพ่อแม่ก็จะเริ่มบอกกล่าวเชิญชวนด้วยวาจา อาจเริ่มจากญาติพี่น้องใกล้ชิด ผู้ทำพิธี และผู้นำศาสนา มาร่วมรับประทานอาหารที่บ้าน

นอกจากนี้ยังมีการเตรียมอาหารที่ใช้เลี้ยงผู้เข้าร่วมงานเช่นเดียวกับการเข้าสุหนัตของผู้ชาย ส่วนการเตรียมความพร้อมก่อนการเข้าสุหนัตของผู้หญิง ต้องมีการอาบน้ำชำระร่างกายให้เรียบร้อย แต่งกายให้สะอาด ซึ่งในพิธีนี้จะมีเฉพาะผู้หญิงเท่านั้น ผู้ชายไม่สามารถเข้าไปได้ โดยแม่ของเด็กผู้หญิงจะเป็นคนที่อุ้มเด็กในขณะทำพิธี ส่วนหมอตำแยผู้ทำพิธีก็จะไม่ใช้อุปกรณ์มากมาย มีเพียงแค่ใบมีดโกนที่จะใช้ขริบ

2) ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีการในช่วงการจัดงานประเพณีเข้าสุหนัตผู้หญิง

เป็นขั้นตอนในช่วงการจัดงานทั้งหมด จึงต้องมีการดำเนินการอย่างรอบคอบ รัดกุม เช่นเดียวกับการเข้าสุหนัตของผู้ชาย ส่วนในช่วงพิธีการเข้าสุหนัตเด็กผู้หญิง ผู้ชายทุกคนไม่สามารถเข้ามาในร่วม พิธีได้ จะอยู่ได้เฉพาะรอบ ๆ บริเวณงาน ถือเป็นการให้เกียรติเด็กที่เข้าพิธี โดยหมอตำแยจะเป็นผู้ดำเนินการในพิธีทั้งหมด เริ่มจากการวางเด็กลงบนที่นอนที่ได้จัดเตรียมไว้ และใช้ใบมีดโกนขริบบริเวณคลิตอริสเล็กน้อยเท่านั้น ไม่ต้องมีการฉีดยาชาเหมือนเพศชาย หลังจากเสร็จพิธีแม่ของเด็กจะต้องเหนียตในใจว่า จะประกอบพิธีอากีเกาะห์

3) ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีในช่วงหลังการจัดงานประเพณีเข้าสุหนัตเพศหญิง

เป็นขั้นตอนสุดท้ายสุดของประเพณี ซึ่งเป็นช่วงของการเลี้ยงอาหารให้แก่แขกที่มาร่วมงาน พร้อมผู้นำอ่านดูอาขอพรจากอัลลอฮ์ และอ่านซอลาวัตนบีพร้อมกัน เป็นการแสดงความเคารพ และให้เกียรติแก่ท่าน

นบี เพราะมีความเชื่อว่าเด็กที่เข้าพิธีสุหนัตนั้นจะได้ไม่เจ็บป่วย รวมถึงขอพรให้ทุกคนที่เข้าร่วมงานมีความสิริมงคลกันทุกคน จากนั้นเป็นการรับประทานอาหารร่วมกัน

จากขั้นตอนและการปฏิบัติพิธีการเข้าสุหนัตของผู้ชาย และผู้หญิงดังกล่าว นอกจากเป็นการถือปฏิบัติตามหลักศาสนาแล้ว ยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ เป็นมงคลของชีวิต และเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความเคารพต่อพระผู้เป็นเจ้า รวมทั้งทำให้คนในชุมชนมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตัวเด็กเองก็เกิดความเกรงกลัว ละอายต่อกา รทำความผิด ส่วนการจัดทำพิธีต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความศรัทธาของแต่ละคน โดยการทำพิธีต่าง ๆ จะเป็นกระบวนการสืบทอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไปทำให้พิธีการบางอย่างสูญหายไปด้วย เนื่องจากคนในชุมชนได้รับการเรียนทางศาสนามากขึ้น ทำให้ความเชื่อต่าง ๆ ที่เคยมีมาลดลงไป แต่บางครอบครัวก็ยังคงยึดถือปฏิบัติแบบดั้งเดิมตามความเชื่อของบรรพบุรุษที่ได้ถ่ายทอดกันมา อย่างไรก็ตาม แม้พิธีกรรมบางอย่างมีการปรับเปลี่ยน แต่บทบัญญัติของการประกอบพิธีกรรมยังคงอยู่ เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องทำ ซึ่งการประกอบพิธีนั้นจะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันไปก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความศรัทธาของคนในชุมชน โดยอาศัยหลักความถูกต้องของศาสนา

5.2 การสืบทอด และการดำรงอยู่ของประเพณีการเข้าสุหนัต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

นอกเหนือจากประเพณีการเข้าสุหนัตแล้ว อำเภอยะหา ยังมีประเพณีอื่น ๆ ที่เกิดจากความเชื่อ คามศรัทธา จึงก่อเกิดเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนาอิสลาม แต่ด้วยสภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ประเพณี

ของชาวอำเภอยะหามีการปรับเปลี่ยนตามช่วงเวลา และตามความเหมาะสมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้วยความยึดมั่นในหลักศาสนาทำให้หลายประเพณียังคงดำรงอยู่ เช่น ประเพณีการเปิดปากเด็ก ประเพณีการขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ประเพณีบางอย่างมีการปรับเปลี่ยน และลดบทบาทลง เช่น ประเพณีการเข้าสุหนัต ประเพณีการแต่งงาน เป็นต้น การปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นก็เพื่อให้การทำพิธีเป็นไปด้วยความสะดวก และให้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติของสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมทั้งสอดคล้องกับสถานการณ์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เป็นต้น ในส่วนของการเข้าสุหนัตทั้งของเพศชาย และเพศหญิงในอำเภอยะหา โดยภาพรวมยังคงมีขั้นตอนและกระบวนการคล้ายของเดิม แต่ปรับเปลี่ยนในเรื่องรายละเอียดบางประการของการประกอบพิธี ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความศรัทธาของแต่ละบุคคล

ในส่วนของรายละเอียดของประเพณีการเข้าสุหนัตของชาวมุสลิมอำเภอยะหานั้น มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังคงใช้พิธีการทำแบบโบราณในบางเรื่อง เช่น การทำข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง มาใช้ในพิธีเพื่อให้โต๊ะอีหม่ามได้ดุอา สร้างความเป็นสิริมงคงให้แก่เด็ก และแขกที่มาร่วมงาน ส่วนพิธีการอื่น ๆ ยังคงมีการปฏิบัติอยู่บ้าง เช่น ขบวนแห่ช้าง ส่วนใหญ่คนที่นำช้างมาร่วมในพิธีจะเป็นคนที่มีฐานะ หรือคนที่มีเชื้อสายตระกูลราญอ (ผู้ปกครองเมืองของคนปัตตานีในสมัยก่อน) หรือที่เรียกว่า โต๊ะกู แต่ก็มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการ หรือขั้นตอนการทำไปบ้าง ส่วนวันเวลาในการทำพิธีสามารถทำได้กว้างขวางขึ้น เช่น ทำในวันบูแลตีโม (เดือนขึ้นของทุกเดือน) รายอหก เดือนเมาลิด (เดือนที่นบีเกิด) แต่โดยส่วนใหญ่นิยมทำในวันรายออิดิลอัฎฮา เป็นต้น พิธีการหรือการปฏิบัติบางส่วนที่สูญหายไป เช่น การแสดงปันจักสีลัต การวางไข่ต้มบนข้าวเหนียว แม้แต่การนำต้นไม้ที่มีก้านแล้วแขวนขนมหวาน ธนบัตร ก็สูญหายไป เพราะเชื่อว่าพิธีดังกล่าวขัดต่อบทบัญญัติทางศาสนา โดยมองว่าผู้ที่ทำสิ่งเหล่านี้ตั้งภาคีต่อพระผู้เป็นเจ้า หรือเชื่ออย่างอื่นมากกว่าพระผู้เป็นเจ้า ประกอบกับปัจจุบันคนได้เรียนศาสนามากขึ้น ทำให้เข้าใจหลักคำสอนของศาสนามากยิ่งขึ้น จึงได้นำความรู้ที่เรียนมามาปฏิบัติ และเผยแพร่ให้คนอื่นเข้าใจร่วมกัน เป็นการป้องกันการตั้งภาคีต่อพระผู้เป็นเจ้า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ไม่ได้มีการสืบทอดพิธีหรือการปฏิบัติบางอย่าง

จะเห็นได้ว่าประเพณีการเข้าสุหนัตในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนบางส่วน บางขั้นตอนเพื่อให้ทำได้สะดวก รวดเร็ว และเป็นไปอย่างเรียบง่ายมากขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องอยู่บนหลักคำสอนของศาสนา สิ่งสำคัญของการปรับเปลี่ยน คือ ความทันสมัยของการดูแลด้านสุขอนามัย ทำให้หลายคนไปทำพิธีสุหนัตที่โรงพยาบาล เพราะมีเครื่องมืออุปกรณ์ที่ทันสมัย ครบถ้วน มีการฉีดยาชาเพื่อไม่ให้เด็กเจ็บปวด และการรักษาก็จะหายเร็วกว่า สิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อพิธีการบางอย่างที่สูญหายไป เหลือเพียงแค่การทำข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง ทำคาโส และเชิญโต๊ะอีหม่ามมาอ่านดูอา เพื่อความเป็นสิริมงคล ส่งผลทำให้โต๊ะมูเด็งมีบทบาทน้อยลง ส่วนการเข้าสุหนัตของเพศหญิงนั้น จะมีการปฏิบัติแบบเรียบง่ายมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยไม่มีพิธีที่ซับซ้อน และผู้ที่จะสามารถปฏิบัติพิธีเข้าสุหนัตของเพศหญิงนั้นต้องเป็นหมอตำแยเท่านั้น (อิบรอฮีม ตามู และคอดีเญาะห์ สามะ, 2563, สัมภาษณ์)

อุสมาน กีละ และคอดีเญาะห์ สามะ (2563, สัมภาษณ์) กล่าวถึงการทำพิธีสุหนัตว่า ในส่วนของการจัดเตรียมอาหาร จะมีการทำแบบเรียบง่าย และคำนึงถึงความสะดวกมากยิ่งขึ้น โดยทำอาหารจากเนื้อสัตว์ที่ผ่านการกุรบาน (เชือดสัตว์) ส่วนความยิ่งใหญ่ที่เคยมีจากขบวนแห่ช้างในพิธีก็เริ่มหายไป ส่วนวันเวลาที่จัดทำจะนิยมทำในช่วงเช้าของวันรายออิดิลอัฎฮา เพราะจะได้รับความบารอกัต กลางคืนก่อนทำพิธีจะมีการทำคาโส และให้ผู้นำศาสนามาอ่านดูอา เพื่อขอพรไม่ให้เด็กเจ็บ และเพื่อให้การทำพิธีนั้นผ่านไปด้วยดี ซึ่งต่างจากในอดีตที่มีการจัดทำพิธีอย่างยิ่งใหญ่ ส่วนสาเหตุที่มีการปรับเปลี่ยนไปนั้น เพราะปัจจุบันมีคนรุ่นใหม่ มีความเชื่อแบบใหม่ ๆ จึงทำให้การทำพิธีกรรมบางอย่างลดลง แต่ประเพณีการเข้าสุหนัตนั้นก็ยังคงต้องมีเหมือนเดิม เพราะเป็นสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าได้บัญญัติไว้เรียบร้อยแล้ว ว่าเด็กผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามทุกคนจะต้องเข้าพิธีการเข้าสุหนัต เพื่อเป็นการชำระล้างสิ่งสกปรกออกจากอวัยวะเพศ และให้เด็กสำนึกว่าตัวเองเป็นมุสลิมจะไม่ประพฤติสิ่งที่ไม่ดี เป็น

การห้ามไม่ให้ทำผิดต่อหลักศาสนา และเพื่อให้การทำอีบาดัต (ทำความดี) ต่อพระผู้เป็นเจ้านั้นมีความสมบูรณ์ เต็มไปด้วยความบารอกัต

จะเห็นได้ว่าประเพณีการเข้าสุหนัตเพศชายและเพศหญิงยังคงปฏิบัติอยู่ แต่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของกระบวนการปฏิบัติ เช่น เพศชายจะมีการไปเข้าสุหนัตที่โรงพยาบาลกันมากขึ้น เพราะสะดวก และรวดเร็ว ทำให้การประกอบพิธีกรรมก็ลดลงไปจากเดิม ไม่มีการเดินขบวนช้าง ในขณะที่ของเพศหญิงนั้น ยังคงปฏิบัติแบบดั้งเดิม ถึงแม้ว่าจะคลอดที่โรงพยาบาล แต่ต้องกลับทำพิธีการเข้าสุหนัตดังกล่าวที่บ้าน เพราะยังคงมีความเชื่อว่า คนที่จะทำพิธีการเข้าสุหนัตของเพศหญิงนี้ จะต้องเป็นหมอตำแย เท่านั้น ทำให้เห็นว่ากระบวนการปฏิบัติพิธีในขั้นตอนต่าง ๆ เพศชายจะมีความเปลี่ยนแปลงมากกว่าเพศหญิง

นอกจากนี้ในทั้ง 6 ตำบลของพื้นที่ที่ได้ศึกษาจะมีความเหมือนในเรื่องของการทำพิธีข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง ยังคงมีปฏิบัติให้เห็นอยู่ในทั้งในการเข้าสุหนัตเพศชาย และเพศหญิง แต่จะมีความแตกต่างในเรื่องของสิ่งที่ใช้ เช่น การทำไก่บ้านย่าง เพื่อนำมาใช้ในพิธี จะมีตำบลบาโงยซิแนที่จะไม่มีปฏิบัติสิ่งเหล่านี้แล้ว เนื่องจากเป็นตำบลที่อยู่ใกล้เมือง สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ก็เริ่มมีการปรับเปลี่ยน ทำให้สิ่งเหล่านี้ก็เริ่มสูญหายไป อีกทั้งผู้ที่มีความรู้ในการทำพิธีการเข้าสุหนัตก็เริ่มหายไป เนื่องจากไม่มีการสืบทอด มีคนรุ่นใหม่ ทำให้มีความเชื่อแบบใหม่ ๆ เข้ามามากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติประเพณีการเข้าสุหนัตทั้งเพศชาย และเพศหญิงยังคงมีให้เห็นอยู่ ถึงแม้อาจจะมีการปรับเปลี่ยนไปในบางขั้นตอน หรือกระบวนการปฏิบัติ แต่คนในชุมชนยังคงรักษาพิธีกรรมสำคัญของการทำพิธี คือ การทำข้าวเหนียวขาว ข้าวเหนียวเหลือง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากของการปฏิบัติพิธี เพื่อทำให้พิธีดังกล่าวมีความบารอกัต (ความเป็นสิริมงคล) และสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ส่วนการเข้าสุหนัตในพื้นที่อื่น ๆ ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะมีการปฏิบัติเช่นเดียวกัน เพราะการเข้าสุหนัตเป็นพิธีที่สำคัญพิธีหนึ่งของชาวมุสลิม ดังนั้นก่อนการเข้าสุหนัตจึงได้มีการจัดพิธีกินเหนียวหรือกินเลี้ยง เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่บรรดาผู้ที่จะเข้าสุหนัต งานกินเหนี่ยวหรือการกินเลี้ยงนั้น มีขนาดใหญ่โตมากน้อยขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าภาพผู้จัดงาน คือ ถ้าเจ้าภาพเป็นผู้มีฐานะดีก็มีการจัดงานอย่างใหญ่โต มีการเชิญญาติพี่น้องและแขกมาร่วมงานอย่างมากมาย มีการล้มวัว ควาย แพะ แกะ อย่างละหลาย ๆ ตัว นอกจากนี้ยังมีมหรสพสมโภช เช่น หนังตะลุง โนรา ลิเกฮูลู อีกด้วย บางงานเจ้าภาพมีฐานะดีมากๆ อาจจัดถึง 7 วัน 7 คืน ทั้งนี้อาจจะมีความแตกต่างกันไป ก็ขึ้นอยู่กับความเชื่อความศรัทธาและการสืบทอดของแต่ละพื้นที่

6. อภิปรายผล

การสืบทอด และการดำรงอยู่ของประเพณีการเข้าสุหนัต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา นั้น ส่วนใหญ่เกิดจากความเชื่อและหลักคำสอนของศาสนา ทั้งนี้ด้วยหลักของศาสนาที่มุ่งเน้นให้มุสลิมเคร่งครัดกับการนับถือพระเจ้าเพียงองค์เดียว คือ อัลลอฮฺ ดังนั้นความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ จึงเป็นการเทิดทูนบูชาอัลลอฮฺเสมอ แม้มีความเชื่อและพิธีกรรมอื่นปะปนอยู่บ้างก็เป็นเพียงเล็กน้อย เช่น การทำคาโส (พิธีกรรมอย่างหนึ่งในการประกอบพิธีที่เชื่อกันว่าต้องทำเพื่อให้การทำประเพณีสำเร็จตามที่วางไว้) แต่ท้ายที่สุดต้องมีการกล่าวดุอาเพื่อแสดงความเคารพต่ออัลลอฮฺ ซึ่งก็มีบางคนที่ไม่เห็นด้วยต่อความเชื่อและการกระทำดังกล่าว ด้วยเพราะเห็นว่าชาวมุสลิมควรยึดมั่นต่อพระเจ้าเพียงองค์เดียว

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการสืบทอด และการดำรงอยู่ของประเพณีการเข้าสุหนัต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มีการหยิบยืม เผยแพร่ จนเกิดการแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิปาตีเมาะ หะยีหามะ (2551) เรื่อง “ศึกษาประเพณีเข้าสุหนัตอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี” พบว่า เจ้าภาพเริ่มงานด้วยพิธีละหมาดอายัตและพิธีเมาลิด เพื่อความเป็นสิริมงคล ต่อด้วยพิธีแห่อาเนาะตูนอ (พิธีแห่เด็กที่จะเข้าสุหนัต) พิธีเลี้ยงอาหารแขก พิธีมาแกสมางัต (พิธีกินสมางัต)

และพิธีขริบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชาย ซึ่งประเพณีเข้าสุหนัตอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จัดเป็นประเพณีที่มีความสำคัญมีคุณค่าต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวและเครือญาติ ส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และส่งผลดีต่อสุขภาพของผู้เข้าสุหนัต เพราะบริเวณหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศชายคือแหล่งสะสมของเชื้อโรค อาจมีผลทำให้เกิดโรคมะเร็ง กามโรค และช่วยลดความเสี่ยงในการติดโรคทางเพศสัมพันธ์ให้กับคู่สมรส

ด้านขั้นตอนการปฏิบัติพิธี พบว่า ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีที่ปรากฏในประเพณีการเข้าสุหนัต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีในช่วงการเตรียมงานประเพณีการเข้าสุหนัต 2) ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีในช่วงการจัดงานประเพณีการเข้าสุหนัต และ 3) ขั้นตอนการปฏิบัติพิธีในช่วงหลังการจัดงานประเพณีการเข้าสุหนัต สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีย์ เงตฉุนุ้ย (2549) เรื่อง “ประเพณีในรอบชีวิตชาวไทยมุสลิม ตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล” พบว่าขั้นตอนการปฏิบัติพิธีที่ปรากฏในประเพณีรอบชีวิตมี 3 ขั้นตอนเช่นเดียวกัน เพียงแต่แตกต่างในหลักการปฏิบัติเพียงบางอย่าง

อย่างไรก็ตาม ด้วยสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยปัจจัยหลายอย่าง เช่น ชุมชนมีความทันสมัยมากขึ้น ความเชื่อใดที่ขัดต่อหลักศาสนาจึงค่อย ๆ สูญหายไป ทั้งนี้ เพราะการศึกษาที่เข้าถึงผู้คนมากขึ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าความเชื่อบ่อเกิดของพิธีกรรม และประเพณีซึ่งเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งได้มีการหยิบยืม เผยแพร่ จนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และนำไปสู่การเผยแพร่ในวงกว้างมากขึ้น

การศึกษาครั้งนี้นอกจากมีคุณค่าในด้านที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธาของคนในชุมชนแล้วยังสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมที่มีการปฏิบัติมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน ซึ่งวัฒนธรรมถือเป็นกระจกสำคัญที่สะท้อนความเชื่อ ความคิด ค่านิยมของผู้คน สอดคล้องกับที่ สามารถ จันทร์สูรย์ และกรรณี อัญชุลี (2545) กล่าวถึงวัฒนธรรม ว่า เป็นความเจริญงอกงามทางความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ ค่านิยมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่น เป็นวิถีชีวิตโดยส่วนรวมของมนุษย์ที่เกิดจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ ดังนั้นวัฒนธรรมของอำเภอยะหาที่เป็นพื้นที่แห่งพิธีกรรมสำคัญ คือ การเข้าสุหนัต จึงเป็นสิ่งที่ควรแก่การอนุรักษ์และสืบทอดถึงวิถีชีวิตที่ยึดโยงด้วยหลักการทางศาสนา แม้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป แต่ศาสนายังคงมีบทบาทสำคัญที่ทำให้สมาชิกในสังคมยึดถือปฏิบัติ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการหลอมรวมผู้คนให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม และเพื่อให้ดำรงอยู่คู่แก่คนในชุมชนอำเภอยะหา จังหวัดยะลา ต่อไป

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1.1 ผลการวิจัยนำไปพัฒนาเป็นเอกสารวิชาการ เพื่อนำไปเผยแพร่ให้แก่ชุมชน หรือผู้ที่สนใจศึกษาประเพณีการเข้าสุหนัต เพื่อให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ประเพณีการเข้าสุหนัตให้คงอยู่ในชุมชนต่อไป

7.1.2 ผลการวิจัยนำไปใช้ในการทำความเข้าใจผู้คน และชุมชน ซึ่งแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน การเรียนรู้แลกเปลี่ยนกับพื้นที่อื่น ๆ เป็นการสร้างความเข้าใจความเป็นไปของผู้คน และชุมชนได้มากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรมีการศึกษาการสืบทอด และการดำรงอยู่ของประเพณีในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะโดดเด่น และน่าสนใจ โดยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสืบทอด และการดำรงอยู่ การศึกษาเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่น ๆ ในบริบทที่แตกต่างกัน เป็นต้น

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการเข้าสุหนัตเพศชายและเพศหญิงของอำเภอยะหา จังหวัดยะลา ทำให้ได้ข้อมูลอันมีคุณค่าต่องานวิจัยและทำให้บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

นิปาตีเมาะ หะยีหามะ. (2551). *ประเพณีเข้าสุหนัตอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี.* ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

มงคล ทองนุ่น. (2536). *โลกทรรศน์ที่ปรากฏในประเพณีของคนไทยมุสลิมในจังหวัดสตูล.* (ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

สามารถ จันทร์สูรย์ และกรรณี อัญชุลี. (2545). *หนังสือประเพณีไทยในปัจจุบัน.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

สุรีย์ เงตฉูนุ้ย. (2549). *ประเพณีในรอบชีวิตชาวไทยมุสลิม ตำบลเจ๊ะบิลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล.* (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา

หนังสือพิธีกรรมและประเพณีของกรมการศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). *พิธีกรรมและประเพณี.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

Turner victor.(1970). *The Ritual Process : Structure and Anti – Structure.* University of Chicago : Aldine Publishing Company.

คอดีเญาะห์ สามะ, หมอตำแย. สัมภาษณ์เมื่อ 1, 8-12 พฤศจิกายน 2563.

รอมลี ดือริ, โต๊ะมูเด็ง (หมอทำหน้าที่ขริบ). สัมภาษณ์เมื่อ 1, 8 พฤศจิกายน 2563.

อิบรอฮีม ตามู, ผู้นำชุมชน. สัมภาษณ์เมื่อ 1, 4 พฤศจิกายน 2563.

อุสมาน กีละ, โต๊ะอีหม่าม. สัมภาษณ์เมื่อ 1, 8 พฤศจิกายน 2563.

ทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเองสำหรับการเรียนรู้แบบภควันตภาพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

UBIQUITOUS LEARNING DIRECTION FOR SELF-DIRECTED LEARNING DEVELOPMENT IN TOURISM INDUSTRY

ศุภกร อ้นศิริ[1]*

Supakorn Ounsiri[1]*

บทคัดย่อ

บทความทางวิชาการนี้ นำเสนอแนวคิดทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเองสำหรับการเรียนรู้แบบภควันตภาพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นจำนวนเงินจำนวนมหาศาล

แม้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนมากเพียงใด อุตสาหกรรมดังกล่าวก็ยังประสบปัญหา ซึ่งสามารถเห็นได้ชัดเจนจากวิกฤตการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทำให้กิจการต่าง ๆ ปิดตัวลงและอัตราการว่างงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ดี การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ได้มีส่วนทำให้พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมเปลี่ยนไปจนเกิดเป็น “ชีวิตวิถีใหม่ (New normal)” ขึ้นมา ดังนั้นการเรียนรู้แบบภควันตภาพที่สามารถลดข้อจำกัดด้านปัจจัยในการเรียนรู้ได้ จึงตอบสนองการใช้ชีวิตวิถีใหม่ได้เป็นอย่างดี การเรียนรู้แบบภควันตภาพจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเมื่อผู้เรียนจำเป็นจะต้องพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning) โดยอาศัยแรงผลักดันภายในจากตนเองไปสู่การเรียนรู้ เพื่อให้สามารถพัฒนาความรู้และทักษะต่าง ๆ ได้อย่างยั่งยืน การเลือกสื่อความรู้ที่เหมาะสมยังเป็นอีกปัจจัยที่จำเป็นต่อผู้เรียน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว การเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องนั้นเป็นสิ่งสำคัญ อีกทั้งสถานการณ์และแนวโน้มการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้หากผู้เรียนสามารถบูรณาการแนวการพัฒนาการเรียนรู้แบบนำตนเองด้วยการเรียนรู้แบบภควันตภาพในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม จะสามารถช่วยพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืน ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงมากต่าง ๆ อีกทั้งยังสามารถลดความเสี่ยงต่อกิจการและอัตราการว่างงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้อีกด้วย

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบภควันตภาพ, การเรียนรู้แบบนำตนเอง, อุตสาหกรรมท่องเที่ยว

Abstract

In accordance with this academic journal, a Ubiquitous learning direction for Self-Directed Learning development in Tourism Industry was presented. Currently, the industry could be considered as the majority of national income that eventually brings a huge amount of money into the country. Although the tourism industry has been supported by Thai government as well as private authorities, various problems still have been noticed. Obviously, the problems could be evidenced from the epidemic crisis of COVID-19

[1] นิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

* Corresponding author, E-mail: 63810087@go.buu.ac.th

that adversely affected the tourism industry. Unfortunately, the shutdown of business and the unemployment rate in the tourism industry rose dramatically. However, after the virus outbreak, human behavior in society has been changed to response needs and security of health condition. “New Normal” was introduced. Therefore, the Ubiquitous Learning possibly reduces the limitations of learning factors. This form of learning is responsive to new ways of living. In which, if wanting to learn in the form of the most beneficial effect, learners must develop self-directed learning skills. (Self-directed learning) that relies on the drive from within oneself towards learning that can develop knowledge and skills. More sustainable in the tourism industry, continuous learning and development is essential. Because the situation and tourism trends of tourists are constantly changed. By properly integrating the development of Self-directed Learning with Ubiquitous Learning in the tourism industry, it will be possible to develop the tourism industry towards sustainability according to the changes. Consequently, the risk of business and the unemployment rate among tourism industry would be possibly reduced.

Keyword: Ubiquitous learning, Self-directed learning, Tourism industry

1. ส่วนนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งจุดหมายยอดนิยมในการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวทั่วทุกมุมโลก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของประเทศไทยที่หลากหลาย ด้วยชายหาดที่สวยงามตลอดแนวชายฝั่งทั้งทะเลอันดามันและอ่าวไทย และภูเขาที่ยังคงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติและอากาศบริสุทธิ์ในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ ในด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ประเทศไทยยังมีประวัติศาสตร์ชาติที่ยาวนานทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและประเพณีที่ถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ อัตลักษณ์ดังกล่าวมีมนต์เสน่ห์น่าดึงดูดและกระจายตัวตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยเปี่ยมไปด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทั้งทางด้านทรัพยการทางวัฒนธรรม อีกทั้งการสนับสนุนของภาครัฐและความร่วมมือจากภาคเอกชน ทำให้อุตสาหหรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีความหลากหลายสะดวกสบาย และเป็นที่นิยมทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ดึงดูดนักท่องเที่ยวนับล้านเข้ามาในประเทศในทุกปี อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยถือเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งของแรงผลักดันในการพัฒนาประเทศ สะท้อนจากค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product, GDP) โดยรายได้จากการท่องเที่ยวถือเป็นรายได้หลักของเศรษฐกิจไทย ในปี 2562 มีสัดส่วนถึงร้อยละ 16 ของ GDP เป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติร้อยละ 10 ของ GDP ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 61 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) รายได้จากภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นรายได้หลักของประเทศ แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั้นประสบปัญหาอยู่เรื่อยมา ทั้งจากปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและภัยจากธรรมชาติ และอีกหนึ่งวิกฤตการณ์ที่ส่งผลกระทบกับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนก็คือ การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องปรับตัวเป็นอย่างมาก

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกำหนดรายได้ประมาณการณ์จากการท่องเที่ยวในปี 2563 ไม่สูงมากนัก โดยคาดว่าประเทศไทยจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวรวม 3.18 ล้านล้านบาท นับเป็นเป็นอัตราเติบโตร้อยละ 4 จากปี 2562 แต่ผลจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้การเติบโตทางการท่องเที่ยวจากชาวต่างชาติซึ่งเป็นสัดส่วนหลักของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวลดลงเหลือร้อยละ 0 (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) โดยสถานการณ์การท่องเที่ยวเดือนมกราคมถึงพฤศจิกายนปี 2563 พบว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยมีรายได้รวมโดยประมาณ 0.76 ล้านล้านบาท ลดลง 1.93 ล้านล้านบาท หรือติดลบร้อยละ 71.75 จากช่วงเวลาเดียวกันในปี 2562 สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ในช่วงเวลาดังกล่าวมีแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวถูกเลิกจ้างไปไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 - 30 หรือคิดเป็นจำนวนกว่า 1 - 1.2 ล้านตำแหน่งงาน และมีผู้ถูกลดรายได้จากการถูกลดเงินเดือน การพักงาน และการลางานโดยไม่รับเงินเดือนรวมกว่า 3 ล้านตำแหน่ง (ศฐิฒฎา ธารารัตนสุวรรณ, 2563) และหากองค์กรหรือเจ้าของธุรกิจใดไม่สามารถปรับตัวตามสถานการณ์หรือปัญหาที่พบเจอได้ ผลกระทบดังกล่าวสามารถก่อให้เกิดการล้มเหลวทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิเช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยวหรือแม้แต่ธุรกิจการบิน

แม้ว่าปัจจัยภายนอกต่าง ๆ จะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวชะงักตัว แต่หากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีศักยภาพเพียงพอที่จะปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามการสถานการณ์และสามารถรับมือกับปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อได้ว่าสามารถทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในไทยสามารถยืนหยัดสู้กับปัญหา หรือช่วยให้สามารถพลิกวิกฤติเป็นโอกาสได้ จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นปัญหาในสถานการณ์ปัจจุบันของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 และแสดงถึงผลกระทบกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจากการที่เจ้าของกิจการหรือบุคคลากรขาดความรู้หรือแนวคิดในการปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ ทำให้ธุรกิจในกลุ่มอุตสาหกรรมต้องหยุดชะงักชั่วคราวหรือปิดตัวลงเนื่องจากรับภาระค่าใช้จ่ายไม่ไหว ส่งผลให้มีอัตราการว่างงานที่สูงขึ้นเนื่องจากการปลดพนักงานเพื่อลดรายจ่ายของธุรกิจลง

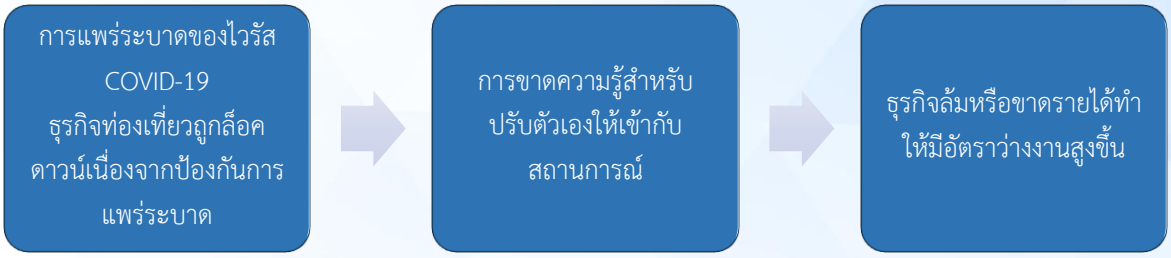

รูปที่ 1 ปัญหาจากสถานการณ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบัน

หากเจ้าของธุรกิจหรือบุคลากรมีแรงผลักดันที่จะเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับธุรกิจและหน้าที่ของตนผ่านการเรียนรู้แนวคิดใหม่ ๆ ในรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองนั้นจะสามารถทำให้ธุรกิจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวพร้อมรับกับปัญหาต่าง ๆ และการปรับเปลี่ยนแนวโน้มทางการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ดังรูปที่ 2

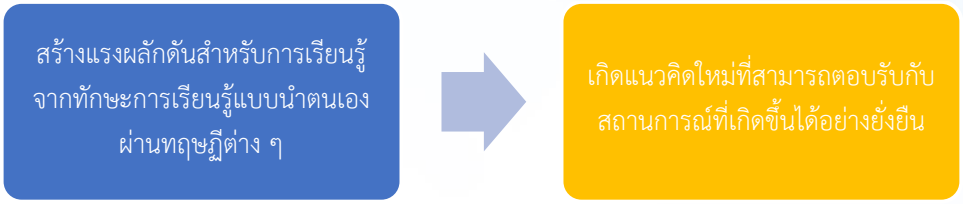

รูปที่ 2 แนวคิดการแก้ปัญหาโดยใช้ทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง

2. การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning)

หลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดพฤติกรรมการใช้ชีวิตของมนุษย์แบบใหม่ในสังคมคือ “ชีวิตวิถีใหม่ (New normal)” ขึ้นมา ทางสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ได้กำหนดทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตสำหรับปี 2025 ให้เป็นไปตามบริบทที่ต้องการของสังคมและความต้องการของตลาดแรงงานในทุกอุตสาหกรรม ซึ่งมีทักษะใหม่ ๆ ที่ถูกกำหนดเข้ามาเพื่อพัฒนาให้ทรัพยากรบุคคลในปีดังกล่าวเป็นที่ต้องการของตลาดการจ้างงาน และหนึ่งในทักษะที่กล่าวมานั้น คือ ทักษะการเรียนรู้เชิงรุกและกลวิธีการเรียน (Active learning and learning strategies) โดยทักษะดังกล่าวทางสภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) ได้ให้ความสำคัญอยู่ในอันดับที่ 2 ของ 10 ทักษะที่สำคัญ (Whiting, 2020) และการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed learning) นั้นเป็นแนวทางการเรียนรู้หนึ่งของการเรียนรู้เชิงรุกและกลวิธีการเรียน (Active learning and Learning strategies) ซึ่งทักษะนี้มีส่วนอย่างมากที่จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

2.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบนำตนเอง

Knowles (1984) ได้กล่าวถึงการเรียนในระบบไว้ว่า ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้แบบนำตนเองได้ จากการเรียนรู้ที่ผู้เรียนถูกชี้นำหรือกระตุ้นให้ใช้การเรียนรู้แบบนำตนเอง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้และความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง อีกทั้งยังสามารถพัฒนาการประเมินผลและกำหนดแนวทางเรียนของตนได้โดยมีผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกระหว่างการเรียน ที่ผู้เรียนได้กำหนดไว้

Brookfield (1984) การเรียนรู้แบบนำตนเองนั้น สามารถสรุปได้ว่า เป็นการเรียนที่ผู้เรียนตั้งใจแสวงหาความรู้โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ควบคุมการเรียน กิจกรรมการเรียนของตนเอง ทั้งในด้านเนื้อหาของบทเรียนและกระบวนการการเรียน และสามารถปรึกษาหรือหาคำแนะนำที่เกี่ยวกับการเรียนหรือกิจกรรมการเรียนเพื่อที่จะได้รับความช่วยเหลือและการชี้แนะที่เหมาะสม

นพมาศ ปลัดกอง (2562) กล่าวว่าการเรียนรู้จากการนำตนเองนั้นประกอบไปด้วยมิติทั้งหมดสามมิติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

มิติที่ 1 ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นจะประกอบไปด้วยความพร้อมทางด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของบุคคล และการพัฒนาการของมนุษย์ตามช่วงวัยยังส่งผลให้เกิดความแตกต่างทางความพร้อมของการเรียนรู้แบบนำตนเองอีกด้วย (Knowles, 1975) โดยความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นประกอบไปด้วย 1) ความพร้อมทางด้านร่างกาย 2) ความพร้อมทางด้านจิตใจ 3) ความพร้อมจากสภาพแวดล้อมหรือสภาวะทางสังคม

มิติที่ 2 ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจะมีความเป็นปัจเจกบุคคล โดยความสามารถในการนำตนเองไปสู่การเรียนรู้นั้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคลว่ามีความสามารถในการบริหารตนเองในการเรียนรู้ได้อย่างไร มีความรู้ตัวตนว่าการเรียนรู้แบบใดที่จะส่งผลประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของตน มีจุดเริ่มต้นคือเจตนาที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมายการเรียน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทเป็นผู้เรียนรู้ที่ดี

มิติที่ 3 พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเกี่ยวข้องกับการแสดงออกของบุคคลที่แสดงออกมาในลักษณะที่สะท้อนกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยตัวบุคคลเอง โดยส่วนใหญ่ เกี่ยวข้องกับการจัดการตนเองและการควบคุมตนเองในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งเกิดขึ้นภายในตัวผู้ที่เรียนแล้วจึงแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม โดยพฤติกรรมนั้นมีลักษณะเป็นกระบวนการ โดยจะแสดงออกถึงการกระทำที่พร้อมเปลี่ยนแปลง และสามารถวิเคราะห์และประเมินผลของการกระทำของตนเองได้ โดยสรุปพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้วยการนำตนเอง หมายถึง การแสดงออกของผู้เรียนโดยดำเนินการเรียนรู้อย่างเป็นอิสระผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองประกอบด้วย 3 ส่วนก็คือ การเข้าใจตนเอง การตรวจสอบตนเองและการเปลี่ยนแปลงตนเอง ด้วยองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนที่มีทักษะดังกล่าวสามารถปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการเรียนตนเองไปในทางที่ดีขึ้นตลอดเวลา

รูปที่ 3 มิติทั้งหมดสามมิติของการเรียนรู้แบบนำตนเอง

2.2 การเรียนรู้แบบนำตนเองสู่การต่อยอดในการพัฒนาตนเอง

กล่าวคือ การเรียนรู้แบบนำตนเองเป็นทักษะของผู้เรียนที่ใช้แรงผลักดันจากภายในตัวตนนำไปสู่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนตั้งใจแสวงหาความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นด้วยตนเอง โดยผู้เรียนสามารถกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตนเองสนใจ แนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง สามารถวิเคราะห์ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ตนเองได้ปฏิบัติไปเพื่อนำการวิเคราะห์ดังกล่าวไปพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง ทำให้การเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่มีอิสระทางการเรียนรู้ แต่ผู้เรียนยังต้องมีความรับผิดชอบกับบทเรียนที่ตนเองเป็นผู้กำหนด โดยอาจมีครูผู้สอนหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวของให้ความช่วยเหลือเพื่อความสะดวกสบายและเพื่อความเหมาะสมในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประสิทธิภาพของการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นย่อมมีความแตกต่างระหว่างบุคคลเนื่องจากการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นสามารถประกอบไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้เรียน ความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน และพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ดังนั้นเพื่อที่จะสร้างโอกาสในตลาดแรงงานและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งปัจจุบันและอนาคตให้กับตนเอง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้นถือเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะการเรียนรู้แบบนำตนเองสามารถเป็นจุดเริ่มต้นของการต่อยอดความสามารถและทักษะของตนเองได้ การที่ผู้เรียนมีแรงผลักดันที่จะเรียนรู้จากภายในตนเองจะทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่จำกัดแค่การเรียนให้ห้องเรียนหรือสถานศึกษา แต่จะผลักดันให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่ดีที่จะทำให้ตนเองนั้นเกิดความต้องการและมีความสามารถที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ที่เข้ามาในชีวิตประจำวันและเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นโดยอาศัยการเรียนรู้แบบภควันตภาพ

3. การเรียนรู้แบบภควันตภาพ (Ubiquitous Learning)

การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยของโลกในยุคไร้พรมแดนในปัจจุบัน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อาทิเช่น เกิดแหล่งความรู้ใหม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ได้ถูกพัฒนามาจากการค้นคว้าวิจัยเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ ดังนั้นเพื่อให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวคงอยู่ได้อย่างยั่งยืน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดและเรียนรู้ในนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ของทรัพยากรบุคคลส่งผลโดยตรงต่อความมีประสิทธิผลในอุตสาหกรรม ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ถึงสถานการณ์ แนวคิด เทคนิคการดำเนินงาน และเทคโนโลยีต่าง ๆ จากภายนอก หรือการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จากภายในและภายนอกกลุ่มอุตสาหกรรม สามารถถูกผลักดันได้ด้วยทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง และเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ผู้เรียนจะต้องเลือกแนวทางการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และยุคสมัย ซึ่งหนึ่งในแนวทางการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการให้ทันต่อยุคสมัยและสร้างทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเองได้นั้นก็คือการเรียนรู้แบบภควันตภาพ (Ubiquitous Learning)

3.1 ความหมายของการเรียนรู้แบบภควันตภาพ

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2555) ได้แปลความหมายไว้ว่า การมีภาคมีส่วนแผ่กระจายไปทั่วทุกแห่งหนในเวลาเดียวกัน ซึ่งเป็นยุคที่ความรู้สามารถแผ่กระจายและรับรู้ได้ทุกสถานที่และสามารถเข้าถึงได้ทุกเวลา รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีอยู่หลายรูปแบบ ในปัจจุบันมีรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่ เรียกว่า Ubiquitous Education ซึ่งตรงกับภาษาไทยที่หมายถึง การศึกษาภควันตภาพ คำว่า ภควันต์ แปลว่า มีภาคหรือมีส่วนย่อย มากจากคำว่า ภค แปลว่า ภาค ส่วน วนต แปลว่า มี รวมกันแปลว่า มีภาค สภาวะที่มีการแบ่งภาคส่วน การกระจายส่วน หมายถึง การแผ่กระจายจากจุดกำเนิดไปโดยรอบ ใกล้หรือไกลแล้วแต่แรงส่ง ส่วนที่จะส่งไปเป็นสัญญาณหรือพลังงานที่ส่งไปตามสายหรือไร้สาย เช่น สัญญาณวิทยุกระจายเสียง สัญญาณวิทยุโทรทัศน์ คำว่า ภควันตะ ในสมัยก่อน จะใช้เรียก เทพผู้มีอานุภาพในการแผ่สัญญาณไปได้ไกล

อาทิ พระพุทธเจ้า พระผู้เป็นเจ้า เป็นต้น ซึ่งในในทางโลกวัตถุ คำว่า ภควันต ตรงกับคำว่า Broadcast หรือ Ubiquitous (Existing everywhere) หมายถึง การแพร่กระจายและการทำให้ปรากฏอยู่ทุกแห่งหน สามารถรับฟัง รับชม และรับรู้ได้ทุกเวลา โดยเรียกรวมว่าภควันตภาพและเทคโนโลยีภควันตภาพเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยการวางแผน เตรียมการ ดำเนินการถ่ายทอด การจัดสภาพแวดล้อม และการประเมินความรู้ ประสบการณ์ และทักษะความชำนาญไปปรากฏอยู่ทุกแห่งหน

Cope and Kalantzis (2010) ได้ให้ความหมายของการเรียนแบบภควันภาพไว้ว่า การเรียนรู้แบบภควันตภาพเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษาที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อสารสนเทศและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งเดิม และความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบทเรียนไม่ได้เปลี่ยนไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยกุญแจสำคัญไม่ใช่ตรรกะหรือข้อจำกัดทางเทคโนโลยี แต่เป็นกระบวนใหม่ในการสร้างเสริมความรู้และทักษะต่าง ๆที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศิริกัญญา จันทร์คง (2557) เสนอคำจำกัดความของการเรียนรู้แบบภควันตภาพว่า เป็นการจัดการเรียนการสอนแบบสำเร็จรูป (Instruction Package) ที่นำเสนอเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนผ่านเทคโนโลยีเครือข่ายทั้งแบบใช้สายและไร้สาย รวมไปถึงพวกอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประมวลผลแบบไม่มีข้อจำกัด โดยผู้เรียนสามารถเรียนได้ทุกที่และทุกเวลาตามความสะดวกของตัวผู้เรียนเอง และเนื่องจากเป็นการเรียนรู้ที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ซึ่งวิธีการเรียนรู้นั้นสามารถเป็นการเรียนรู้ที่หลากหลายแบบรวมกันทั้งแบบดังเดิมและการใช้เทคโนโลยีและสื่อสารสนเทศเข้ามาช่วยด้วยเพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนสูงสุด

ศิริกัญญา จันทร์คง (2557) ได้นำเสนอลักษณะของการเรียนรู้แบบภควันตภาพได้ 4 ลักษณะดังต่อไปนี้

1) ทุกที่ ทุกเวลา และทุกคน (Anywhere, Anytime and Anybody) คือ ผู้เรียนสามารถเป็นใครก็ได้ไม่จำกัดอายุหรือสถานะใด ๆ ผู้เรียนสามารถเลือกช่วงเวลาเรียนที่ตนเองสะดวกได้ทุกที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้

2) สื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) ที่นำเสนอในฐานข้อมูล อาจเป็นภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว หรือวิดิทัศน์เพื่อเพิ่มความสามารถทางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

3) อิสระ (Non-Linear) ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเนื้อหาที่ตนเองสนใจได้อย่างอิสระ

4) โต้ตอบ (Interactive) ผู้เรียนกับวิทยากรสามารถติดต่อกันได้อย่างรวดเร็วผ่านช่องทางต่าง ๆ ทำให้เนื้อหามีลักษณะโต้ตอบกับผู้ใช้โดยอัตโนมัติ

3.2 การเรียนรู้แบบภควันตภาพในยุคการเรียนรู้แบบสารสนเทศ

การศึกษาแบบภควันตภาพ เป็นรูปแบบการเรียนรู้แห่งอนาคต เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ลดข้อจำกัดทางเรียนรู้ลงโดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมภควันภาพ (Ubiquitous Environment) เพื่อความเหมาะสมแก่ผู้เรียนทุกคนโดยไม่มีการแบ่งแยก ไม่มีการจำกัดเรื่องสถานที่ และเวลาในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนและออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองด้วยตนเองได้ ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

การเชื่อมต่อกับเครือข่ายการเรียนรู้แบบภควันตภาพนั้น สามารถเชื่อมต่อได้อย่างสะดวกสบายไม่ว่าผู้ใช้งานจะอยู่ในสถานที่ใดก็ตาม เพียงแค่มีทักษะในการเชื่อมต่อเครือข่าย นอกจากนี้การให้บริการการเรียนรู้แบบภควันตภาพยังสามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามสถานการณ์ สถานที่และอุปกรณ์ที่ใช้เชื่อมต่อได้ด้วย ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ด้วยความยืดหยุ่นของการเรียนรู้นั้นยังช่วยให้สามารถบูรณาการการเรียนรู้แบบภควันตภาพให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ผู้เรียนสามารถนำอุปกรณ์เชื่อมต่อแบบพกพาไปเรียนรู้ที่สวนหรือป่าเพื่อที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมจริง หรือผู้เรียนสามารถนำอุปกรณ์ดังกล่าวไปที่พิพิธภัณฑ์หรือสถานที่

ต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากจะสร้างการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพแล้วยังก่อให้เกิดความแปลกใหม่ในการเรียนรู้ สร้างแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียนอีกด้วย

แต่การเรียนรู้แบบภควันตภาพก็มีข้อจำกัดเช่นกัน กล่าวคือ หากต้องการให้ระบบเครือข่ายเชื่อมโยงครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่สังคม จนสามารถเรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้แบบภควันตภาพแบบสมบูรณ์แบบนั้น จำเป็นต้องใช้การลงทุนในการขยายขอบเขตการเชื่อมต่ออย่างมหาศาล อีกทั้งในปัจจุบันจำนวนผู้เรียนรู้แบบภควันตภาพที่มีความสามารถในการเข้าถึงระบบการเรียนรู้นั้นยังไม่คุ้มค่าเพียงพอกับการลงทุนในการระดับมหาภาพ

4. การเลือกใช้สื่อการเรียนรู้แบบภควันตภาพกับทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง

แม้ว่าการเรียนรู้แบบนำตนเองนั้น ผู้เรียนจะใช้แรงผลักดันในตัวเองเพื่อการหาองค์ความรู้ใหม่ แต่การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับตัวตนและสถานการณ์ของผู้เรียนนั้นสามารถช่วยสร้างแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเองได้เช่นกัน นอกจากนี้การศึกษาแบบภควันตภาพต่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านเทคโนโลยีสาระสนเทศยังมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงแหล่งความรู้และแบบเรียนในปัจจุบันที่มีให้กลายเป็นศูนย์กลางของความรู้และประสบการณ์ เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรและตนเองได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ หากแต่การนำเสนอความรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องอาศัยหลักการและทฤษฎีทางการเผยแพร่ความรู้และการเลือกรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

Roger (2003) ได้ให้คำนิยามการเผยแพร่ความรู้ว่าเป็นกระบวนการที่ความรู้ได้รับการถ่ายทอดผ่านช่องทางการสื่อสารในช่วงเวลาหนึ่งไปสู่ผู้เรียน

อุทิศ บำรุงชีพ (2563) ได้นำเสนอหลักการสำคัญของการเผยแพร่ความรู้ ซึ่งสามารถสรุปได้โดยหลัก 5P ดังนี้

1) Perception (ความเข้าใจ) เพื่อสร้างความเข้าใจในเนื้อหาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเปิดโลกทัศน์ของผู้เรียน
2) Promotion (การสนับสนุน) ช่วยให้เกิดการสื่อสารเพื่อสนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดของผู้เรียน
3) Perspective (มุมมอง) ทำให้ผู้เรียนเกิดมุมมองที่หลากหลายนำไปสู่ความคิดในหลากหลายมิติ
4) Persuasion (แรงจูงใจ) เป็นการถึงคุณสมบัติและคุณค่าของความรู้เพื่อที่จะสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน
5) Public Relation (ภาพลักษณ์) ทำให้เกิดการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของเนื้อหา

นอกจากแนวทางการเผยแพร่ความรู้ของการเรียนแบบภควันตภาพแล้ว การเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ก็ยังเป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ของผู้เรียนอีกด้วย สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะทำให้เกิดแรงกระตุ้นในตัวของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดความอยากรู้ในเนื้อหาของบทเรียน อีกทั้งยังช่วยเพิ่มสมาธิจดจ่อกับบทเรียนที่ผู้จัดทำได้นำเสนอออกมาได้อย่างดี

Dale (1969) ได้นำเสนอประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ของผู้รับการเผยแพร่ความรู้ตามกรวยประสบการณ์ของ Edgar Dale' Cone ซึ่งประกอบไปด้วยการเรียนรู้แบบนามธรรมไปสู่การเรียนรู้แบบรูปธรรม โดยแบ่งออกเป็นสามระดับจากน้อยไปหามากดังนี้ นามธรรม (Symbolics) สื่อภาพ (Iconic) และการปฏิบัติ (Enactive) ตามลำดับ ซึ่งผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ผ่านการเรียนรู้แบบรูปธรรมได้มากกว่าการเรียนรู้แบบนามธรรม อย่างไรก็ดีการเลือกใช้สื่อจำเป็นต้องคิดถึงหลักต่าง ๆ อาทิเช่น

1) การเลือกสื่อการเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน
2) พิจารณาพฤติกรรมเบื้องต้นของผู้เรียน
3) การสร้างความพร้อมของผู้เรียน
4) ขั้นตอนในการดำเนินการใช้สื่อการสอน

5. บทสรุป

แม้ว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะเป็นส่วนสำคัญในเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย ซึ่งสร้างรายได้ให้ประเทศไทยมากมายมหาศาล แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับค่อนข้างอ่อนไหวต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบกับตัวอุตสาหกรรมทั้งภายในและภายนอก การเปลี่ยนแปลงนั้นถือเป็นสิ่งหนึ่งที่บุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต้องพบเจอ ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายการท่องเที่ยว การเมือง ภัยธรรมชาติ หรือแม้แต่ความนิยมของประเภทการท่องเที่ยวในเวลานั้น ๆ หากต้องการเพิ่มความมั่นคงให้กับธุรกิจบุคคลากรในกลุ่มอุตสาหกรรมจำเป็นต้องสร้างเสริมความรู้และแนวคิดใหม่ให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แต่ด้วยปัจจัยด้านเวลาและสถานที่การทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมนั้นมีความหลากหลาย ซึ่งอาจส่งผลให้การเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนทักษะและการพัฒนาแนวคิดมีจำกัด ดังนั้นการเรียนรู้แบบภควันตภาพจึงเป็นอีกแนวทางที่สามารถต่อยอดการเรียนรู้ของบุคลากรในอุตสาหกรรมดังกล่าวได้ เนื่องจากการเรียนรู้แบบภควันตภาพลดข้อจำกัดที่ใช้ในการเรียนรู้ลง อย่างไรก็ดีหากผู้เรียนขาดคุณสมบัติเพื่อจะผลักดันตัวเองให้ไปสู่การเรียนรู้แล้วนั้น การเรียนรู้ใด ๆก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ฉะนั้นทักษะจำเป็นสำหรับบุคคลในยุคปัจจุบันอีกทักษะก็คือ ทักษะการเรียนรู้แบบนำตนเอง ที่สามารถนำพาผู้เรียนไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวเองผ่านแรงขับเคลื่อนในการใฝ่รู้ได้ สุดท้ายหากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความมั่นคงเพียงพอสามารถรับมือกับปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ ผ่านแนวคิดใหม่ ๆ และเท่าทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปมาโดยตลอดได้แล้วนั้น จะส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

4. เอกสารอ้างอิง

กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). *สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2563 (Tourism Statistics 2020)*. ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2555). *หน่วยที่ 1 ภาพอนาคตการศึกษาไทย: สู่การศึกษา ภควันตภาพ. (คู่มืออบรมปฏิบัติการบูรณาการใช้คอมพิวเตอร์พกพา (Tablet) เพื่อยกระดับการเรียนการสอน)*. กรุงเทพฯ: สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียน การสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

นพมาศ ปลัดกอง. (2562). *การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการน าตนเองของผู้เรียนในระบบการศึกษาทางไกล โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคนั่งร้านเสริมเรียนรู้*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ศิริกัญญา จันทร์คง. (2557). *U-Learning (Ubiquitous Learning) คืออะไร* [เว็บบล็อก]. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://sirikanya926.wordpress.com/2014/01/28/u-learning-ubiquitous-learning-คืออะไร/

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *GDP ไตรมาสที่สี่ ทั้งปี 2562 และแนวโน้ม ปี2563*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ศุฐิฒฎา ธารารัตนสุวรรณ. (2563). *ผลกระทบเชื้อไวรัส COVID-19 ต่อวิกฤตการท่องเที่ยวของประเทศไทย*. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

อุทิศ บำรุงชีพ. (2563). *การเผยแพร่นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

Brookfield, S. (1984). “Self-Directed Adult Learning: A Critical Paradigm”. *Adult Education Quarterly*. 35(2), 59-71.

Cope, B. & Kalantzis, M. (2010). *Ubiquitous Learning*. Champaign: University of Illinois Press.

Dale, E. (1969). *Audiovisual methods in teaching*. (3rd ed.). New York: Dryden Press.

Whiting, K. (2020). *These are the top 10 job skills of tomorrow – and how long it takes to learn them*. World Economic Forum.

Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: a guide for learners and teachers*. New York: Association Press.

Knowles, M. (1984). *The Adult Learner: A Neglected Species*. (3rd Ed.). Houston, TX: Gulf Publishing.

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*. New York: Free Press.

ผลของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงในผู้ป่วย ตำบลนาอิน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

THE EFFECT OF HEALTH BEHAVIOR MODIFICATION PROGRAM FOR HYPERTENSION CONTROLLING HYPERTENSION AMONG PATIENTS NA-IN SUBDISTRICT, PHICHAI DISTRICT, UTTARADIT RAJABHAT PROVINCE

วิไลวรรณ ภูศรีเทศ[1], ศรัณยู เรือนจันทร์[2] และสุนีย์ กันแจ่ม[3]

Wilaiwan Phoosrithet[1], Saranyoo Ruanjan[2] and Sunee Kancham[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความรู้การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค และความคาดหวังในประสิทธิผล เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังทดลอง 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง และระดับค่าความดันโลหิตของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนและหลังทดลอง โดยทำการศึกษาในระหว่างเดือนมีนาคม - พฤษภาคม 2564 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีอายุ 35 - 59 ปี ของตำบลนาอิน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 171 คน การได้มาของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลัง โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งประยุกต์จากทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อการป้องกันโรคร่วมกับทฤษฎีการดูแลตนเอง เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ได้แก่ 1) โปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงในผู้ป่วย 2) แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง การคาดหวังในผลลัพธ์ต่อการปฏิบัติตัว และการปฏิบัติตัวในการควบคุมโรคความดันโลหิตสูง 3) แบบบันทึกค่าระดับความดันโลหิต ซึ่งได้ทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของจุดประสงค์และเนื้อหา มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยก่อนและหลังใช้สถิติ Paired t-test

ผลการวิจัย มีดังนี้ : 1) ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=-9.777$, $p < 0.001$) และการรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค และความคาดหวังในประสิทธิผล เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูง เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=-8.620$, $p < 0.001$) 2) ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=-10.061$, $p < 0.001$) ซึ่งส่งผลให้กลุ่มทดลองมีระดับค่าความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัวและขณะหัวใจคลายตัว ลดลงอยู่ในระดับที่ดีขึ้น จะเห็นได้ว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับทฤษฎีการดูแลตนเอง สามารถส่งเสริมการควบคุมระดับความดันโลหิตอย่างได้ผล สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในการดูแลตนเองในพื้นที่อื่นได้ เพื่อควบคุมและลดความรุนแรงของโรคในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงต่อไป

คำสำคัญ : การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ, การควบคุมระดับความดันโลหิตสูง, ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง

[1 - 3] สาขาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Abstract

This research was a quasi-experimental research. The objectives were 1) To compare knowledge of the perception of disease, perceived risk of disease and the expectation of effectiveness about hypertension in the experimental group between before and after the experiment. 2) To compare the self-care behaviors of the experimental group. Between before and after the experiment. The study was conducted during March - May 2021. The population used in the study was 171 patients with hypertension aged 35-59 years of Na In Subdistrict, Pichai District, Uttaradit Province. The samples were obtained using a simple random sampling method. Collect data before and after The research tools were applied from the theory of preventive motivation together with the theory of self-care. To collect information on health behavior modification, including 1) health behavior modification program for controlling hypertension in patients. 2) A questionnaire on knowledge about hypertension perception of violence perception of risk expectation of outcomes on behavior and the practice of controlling high blood pressure. 3) Blood pressure level record form. The purpose and content conformity index was tested with a value between 0.67-1.00. Analysis of general data using descriptive statistics such as percentage, mean, standard deviation and comparison of the mean difference before and after using Paired t-test statistics.

The research: 1) After joining the program The experimental group had knowledge about controlling high blood pressure. There was a statistically significant increase ($t=-9.777$, $p < 0.001$) and the perception of the severity of the disease. perception of the risk of disease and expectations for effectiveness about high blood pressure a statistically significant increase ($t=-8.620$, $p < 0.001$). 2) After joining the program The experimental group had behaviors to take care of their own health. statistically significant increase ($t=-10.061$, $p < 0.001$). As a result, the experimental group had blood pressure levels while the heart was contracting and while the heart was relaxed. decreased to a better level. It can be seen that health behavior modification by applying the theory of disease prevention motivation together with the self-care theory can effectively promote blood pressure control. It can be applied to a group of hypertensive patients in self-care in other areas. To control and reduce the severity of the disease in patients with hypertension further.

Keyword: Health behavior modification, Control of high blood pressure, High blood pressure patients

1. บทนำ

โรคความดันโลหิตสูง (Hypertensive) เป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชากรทั่วโลกตายก่อนวัยอันควรและเป็นปัญหาสาธารณสุขที่กำลังมีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งในประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ ซึ่งจากข้อมูลองค์การอนามัยโลก ปี 2013 พบว่า โรคความดันโลหิตสูงเป็นสาเหตุการตายทั่วโลกสูงถึง 7.5 ล้านคน หรือร้อยละ 12.8 ของสาเหตุการตายทั้งหมด (WHO, 2013) ส่วนใหญ่ภาวะความดันโลหิตสูงจะไม่มีสัญญาณเตือนหรืออาการแสดงให้เห็นจึงมักจะถูกเรียกว่าเป็น “ฆาตรกรเงียบ” (Silent Killer) ผู้ป่วยจำนวนมากเป็นโรคนี้โดยที่ไม่รู้ตัวมาก่อนว่ามีภาวะความดันโลหิตสูง หากไม่ได้รับการดูแลรักษาจะทำให้เพิ่มความเสี่ยงของกล้ามเนื้อหัวใจตายเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า และความเสี่ยงของโรคหลอดเลือดสมองเพิ่มขึ้นเป็นสี่เท่า (กรมควบคุมโรค, 2561)

สถานการณ์โรคความดันโลหิตสูงในประเทศไทยจากรายงานสถิติสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2554 - 2556 พบว่าจำนวนผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเสียชีวิตจากภาวะโรคความดันโลหิตสูงมีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นกัน(กระทรวงสาธารณสุข,2559) จากรายงานสถานการณ์โรคความดันโลหิตสูงของเขตสุขภาพที่ 2 พิษณุโลก พบว่า อัตราผู้ป่วยความดันโลหิตสูงรายใหม่ เขตสุขภาพที่ 2 ปี พ.ศ. 2558 - 2559 พบ 1,263.0 และ 1,295.8 ต่อประชากรแสนคน แสดงให้เห็นว่าพบจำนวนผู้ป่วยความดันโลหิตสูงรายใหม่เพิ่มขึ้น (ระบบฐานข้อมูลสุขภาพ HDC กระทรวงสาธารรสุข, 2562) และปี พ.ศ. 2560 ของจังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า อัตรารายใหม่สูงที่สุดเป็นอันดับ 2 ของเขตสุขภาพที่ 2 จำนวน 1,667.6 ต่อประชากรแสนคน (ฐานข้อมูลสุขภาพ HDC กระทรวงสาธารรสุข, 2562) และยังพบว่าจังหวัดอุตรดิตถ์ มีอัตราความชุกโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 22.91 สอดคล้องกับรายงานสถานการณ์โรคความดันโลหิตสูงของเขตสุขภาพที่ 2 พิษณุโลก พบว่าอัตราผู้ป่วยความดันโลหิตสูงรายใหม่ เขตสุขภาพที่ 2 ปี พ.ศ. 2558 - 2559 พบ 1,263.0 และ 1,295.8 ต่อประชากรแสนคน แสดงให้เห็นว่าพบจำนวนผู้ป่วยความดันโลหิตสูงรายใหม่เพิ่มขึ้น และปี พ.ศ. 2560 ของจังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า อัตรารายใหม่สูงที่สุดเป็นอันดับ 2 ของเขตสุขภาพที่ 2 จำนวน 1,667.6 ต่อประชากรแสนคน และยังพบว่าจังหวัดอุตรดิตถ์ มีอัตราความชุกโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 22.91 สอดคล้องกับข้อมูลการจัดลำดับโรคในพื้นที่ตำบลนาอิน พบว่าผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง มีจำนวนมากเป็นลำดับที่ 1 จากข้อมูลทะเบียนผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาอิน ปี 2563 (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาอิน, 2563) จะเห็นได้ว่าในพื้นที่ตำบลนาอิน มีจำนวนผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงรายใหม่เพิ่มมากขึ้น หากประชาชนในกลุ่มดังกล่าวไม่มีการปรับพฤติกรรมเพื่อลดความรุนแรงของโรค อาจจะส่งผลให้ปัญหาสุขภาพจากโรคความดันโลหิตสูงในพื้นที่ตำบลนาอินมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นต่อไป

ผลกระทบจากการป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง ทำให้เกิดภาวะกล้ามเนื้อหัวใจหนาทำให้หัวใจต้องทำงานหนักมากขึ้น หลอดเลือดหัวใจหนาขึ้น เสี่ยงต่อการขาดเลือดได้ง่ายยิ่งขึ้น และส่งผลให้ไตเสื่อมสมรรถภาพ มีการสูญเสียโปรตีนออกมาในปัสสาวะ เกิดภาวะไตวายเฉียบพลันหรือไตวายเรื้อรังได้ (ไพโรจน์ ฉัตรานุกูลชัย, 2561) ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญที่สุดต่อการเกิดอัมพฤกษ์ อัมพาต ไม่ว่าจะเป็นหลอดเลือดสมองตีบตันหรือเลือดออกในสมอง (ทศพล กาดกอเสริม, 2557; วงค์ชญพจณ์ พรหมศิลา และคณะ, 2562) อีกทั้งทำให้หลอดเลือดบริเวณจอรับภาพของตาแตกหรือมีเลือดออก ประสาทตาเสื่อม ตามัว และตาบอดได้ เกิดการโป่งพองหรืออาจเกิดการฉีกขาดของผนังหลอดเลือด หากรุนแรงอาจเสียชีวิตได้ และหากปล่อยให้ความดันโลหิตเพิ่มขึ้นจะส่งผลทำให้อัตราการเสียชีวิตด้วยโรคหัวใจขาดเลือดเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าทุกค่าความดันซิสโตลิกที่เพิ่มขึ้น 20 มิลลิเมตรปรอท หรือความดันไดแอสโตลิกที่เพิ่มขึ้นทุก 10 มิลลิเมตรปรอท ทำให้เสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดสมองได้ถึงร้อยละ 19 อีกทั้งจากผลการติดตามด้านการเสียชีวิตพบว่ากลุ่มภาวะเสี่ยงสูงความดันโลหิตสูงมีความสัมพันธ์กับอัตราการเสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดสมองและหัวใจขาดเลือดถึง 1.8 เท่า (Gupta, McLane, Greenway, & Johnson, (2010); Huang, Su, Cai, Mai, Wang, Hu, & Xu. (2014); Zhang, & Li, (2011) อ้างใน วงค์ชญพจณ์ พรหมศิลา และคณะ,

2562) ตลอดจนกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมกับครอบครัวผู้ป่วยจากค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผลกระทบจากระดับความดันโลหิตสูง หากไม่รับการดูแลสุขภาพ จะส่งผลกระทบให้ผู้ป่วยเกิดภาวะแทรกซ้อนในร่างกาย ความพิการ และหากรุนแรงจะอันตรายถึงเสียชีวิตได้ ตลอดจนส่งกระทบทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมต่อไป

จากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา มีการศึกษาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคความดันโลหิตสูง โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อการป้องกันโรค และทฤษฎีการดูแลตนเอง ประกอบด้วยตัวแปรที่ทำให้บุคคลเกิดความกลัว 3 ตัวแปร คือ การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค และความคาดหวังในประสิทธิผล (ณัฐพงศ์ บัวแก้ว, 2559; ธนะวัฒน์ รวมสุก และคณะ, 2561) ร่วมกับการดูตนเอง โดยเน้นการดูแลตนเองที่จำเป็นเมื่อมีภาวะเบี่ยงเบนทางด้านสุขภาพของผู้ป่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ และพฤติกรรมการดูแลตนเองดีขึ้นได้ ซึ่งเป็นแนวคิดการที่ต้องการให้ผู้ป่วยเกิดความสนใจในการดูแลตนเองเมื่อเกิดความเจ็บป่วย เกิดโรค ได้รับการรักษา ได้รับอันตรายหรือทุพลภาพ อันเป็นเหตุทำให้ความสามารถในการดูแลตนเองลดลง ซึ่งการที่จะกระทำเพื่อให้เกิดการดูแลตนเองในตัวบุคคลจะต้องมีการสร้างแรงจูงใจกระทำด้วยความตั้งใจในวัยผู้ใหญ่จะได้ผลดี ทำให้เกิดการปฏิบัติต่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรค โดยการออกแบบกิจกรรมการให้สุขศึกษาและการแนะนำการปฏิบัติที่เหมาะสมด้านการออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การจัดการความเครียด พร้อมกับการที่ผู้ป่วยได้มีความตระหนักในการดูแลสุขภาพตนเองเมื่อมีภาวะเบี่ยงเบนทางด้านสุขภาพ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของผู้ป่วยได้ (เพชรสุดา เริงจารุพันธ์, 2558; วิริยา สุขวงศ์ และคณะ, 2554) ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวมีความสัมพันธ์ในการเชื่อมโยงการสร้างความสนใจ ความตระหนักการจัดการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อส่งเสริมการสร้างรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรงของโรค ต่อการออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงได้ปรับพฤติกรรมสุขภาพให้สามารถควบคุมระดับความดันโลหิตสูงได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับทฤษฎีการดูแลตนเอง โดยเน้นการดูแลตนเองที่จำเป็นเมื่อมีภาวะเบี่ยงเบนทางด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะทำได้ด้วยความตั้งใจในวัยผู้ใหญ่เมื่อเกิดการเจ็บป่วย เพราะการรับความรุนแรงของโรค การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค และความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนอง ร่วมกับการดูแลตนเองที่จำเป็นเมื่อมีภาวะเบี่ยงเบนทางด้านสุขภาพในด้าน อาหาร ออกกำลังกาย และการจัดการความเครียด ซึ่งการดูแลตนเองทั้ง 3 ด้านที่กล่าวข้างต้นเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพ พฤติกรรม และเป็นสิ่งที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อภาวะสุขภาพ สามารถส่งผลให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในเชิงบวกได้ และส่งผลต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตให้อยู่ระดับที่ดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบความรู้การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค และความคาดหวังในประสิทธิผล เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังทดลอง

2.2 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพตนเอง และระดับค่าความดันโลหิตของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลัง

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ภายหลังเข้าการทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค และความคาดหวังในประสิทธิผล เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

3.2 ภายหลังเข้าการทดลอง กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพ ต่อการควบคุมโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้น

4. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค มาออกแบบโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อให้ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงเกิดการรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้โอกาสเสี่ยง การคาดหวังในประสิทธิผล ร่วมกับทฤษฎีการดูแลตนเอง เพื่อเป็นการส่งเสริมการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพตนเอง จนสามารถนำไปสู่การควบคุมระดับความดันโลหิตได้ในที่สุด

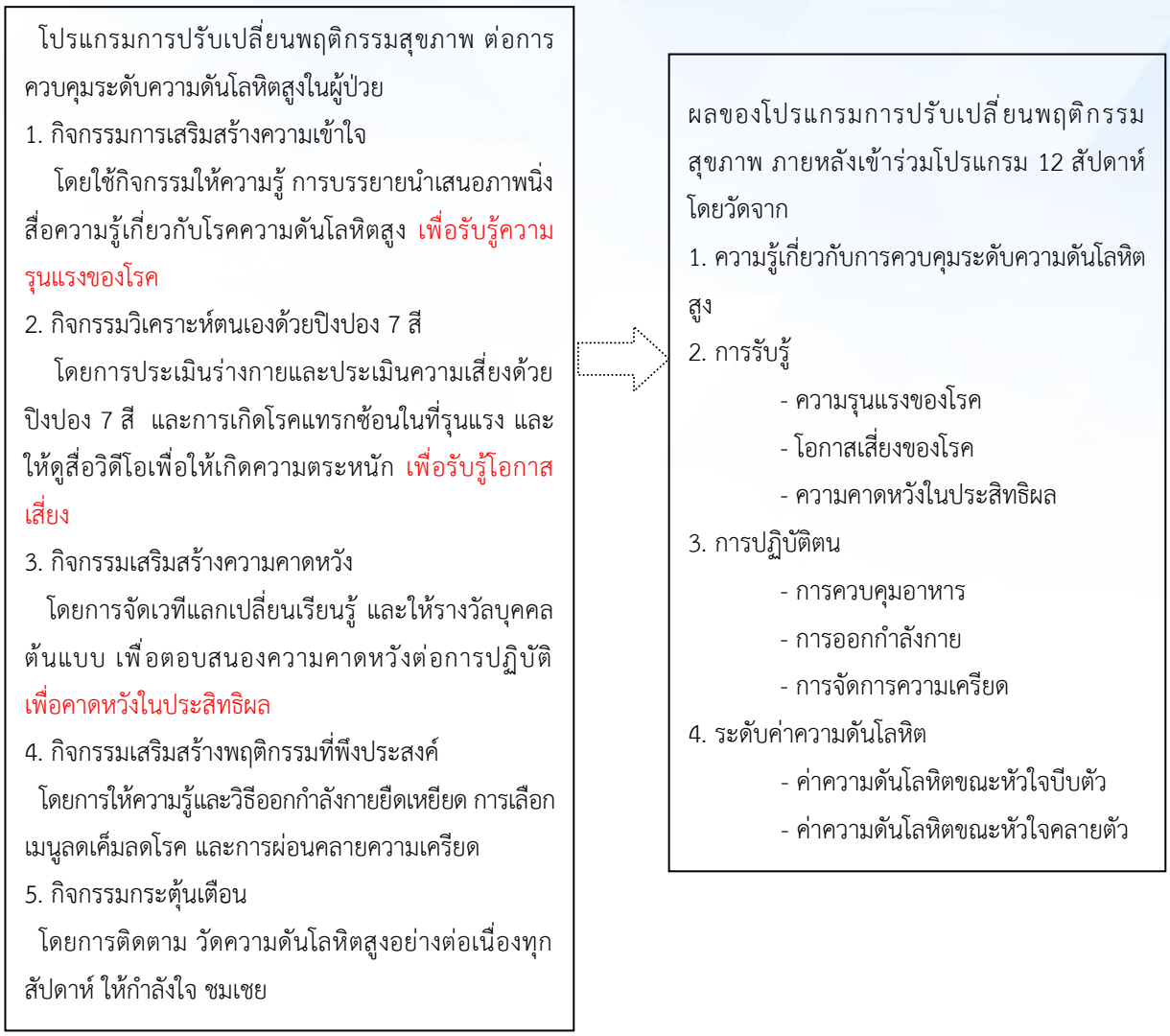

รูปที่ 1 กรอบแนวคิด

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - experimental research) แบบกลุ่มเดียว โดยเปรียบเทียบวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One - groups pretest and posttest design) ดังนี้

5.1 ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีอายุ 35 - 59 ปี เพศชายและเพศหญิง จำนวน 171 คน ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคความดันโลหิตสูง ซึ่งมีระดับความดันโลหิต มากกว่าหรือเท่ากับ

140/90 mmHg ไม่มีโรคแทรกซ้อน และมีชื่ออยู่ในทะเบียนผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาอิน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

5.2 กลุ่มตัวอย่าง คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรม G*Power 3.1.9.4 อ้างใน ปัฐยาวัชร ปรากฏผล, จิริยา อินทนา (2562) กำหนดค่าความผิดพลาดในการทดสอบแบบที่ 1 (Type I error) เท่ากับ 0.05 อำนาจในการทดสอบ (Power of test) เท่ากับ 0.80 และขนาดอิทธิพล (Effect size) ขนาดกลาง เท่ากับ 0.50 อ้างใน ตารางการประมาณค่าขนาดอิธพล Cohoen (1977) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 27 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลหรือการออกจากการวิจัยของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 10 จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 30 คน

5.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งหมด 30 คน

5.3.1 เกณฑ์การคัดเข้า

1) ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นความดันโลหิตสูง อายุ 35 - 59 ปี
2) ผู้ที่มีความดันโลหิตสูง มากกว่าหรือเท่ากับ 140/90 mmHg ทานยาและมาตรวจตามนัดอย่างต่อเนื่อง
3) ไม่มีภาวะแทรกซ้อนที่เป็นอันตรายจากโรคความดันโลหิตสูงหรือมีโรคร่วมอื่น ๆ
4) มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ อ่านออกเขียนได้ และยินดีเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ

5.3.2 เกณฑ์การถอดถอน

1) ขณะเข้าร่วมโปรแกรมมีความดันโลหิตสูง มากกว่าหรือเท่ากับ 170/110 mmHg
2) ขณะเข้าร่วมโปรแกรมต้องเข้ารับการรักษาเป็นผู้ป่วยในของโรงพยาบาล
3) เสียชีวิต หรือย้ายที่อยู่ และมีความประสงค์ต้องการออกจากการวิจัย

5.3.3 การยุติโครงการ

ระหว่างดำเนินการวิจัยหากเกิดภาวะแทรกซ้อนหรืออันตรายกับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีสาเหตุจากการเข้าร่วมโปรแกรม ผู้วิจัยจะทำการยุติโครงการ

5.4 การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยก่อนการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยตระหนักถึงจริยธรรมในการทำวิจัย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการหลังจากได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ ตามเอกสารรับรองโครงการวิจัย COA No. 067/2020 URU-REC No. 070/63 จากนั้นจะอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทุกคน ได้รับทราบถึงขั้นตอนในการศึกษาและขอให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการวิจัยโดยลงนามยินยอมก่อนเข้าร่วมโปรแกรมโดยผู้วิจัยจะชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขั้นตอนการทดลอง การเก็บรวบรวมข้อมูลของโปรแกรม และถ้าต้องการออกจากโปรแกรมสามารถออกจากโปรแกรมดังกล่าวได้ทันทีโดยไม่มีผลกระทบต่อการรักษาตามปกติ เนื่องจากมีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลของผู้ป่วยจะนำเสนอเป็นรหัสประจำตัวของผู้ป่วยเท่านั้น ซึ่งจะได้รับการเก็บรักษาเป็นความลับและนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น โดยจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวม

5.5 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

5.5.1 โปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงในผู้ป่วย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับทฤษฎีการดูแลตนเอง จำนวน 12 สัปดาห์

5.5.2 แบบสอบถามแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคและพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อใช้ในการประเมินความรู้ และการปฏิบัติตนทุกคนที่เข้าร่วมการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 ส่วน โดยวัดก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ ผู้ดูแลในครอบครัว และระยะเวลาการเจ็บป่วย (จำนวน 7 ข้อ) ลักษณะเป็นคำตอบแบบเลือกตอบ คุณลักษณะจัดอยู่ในมาตรวัดนามบัญญัติ (nominal scale)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับควบคุมระดับความดันโลหิตสูง ก่อนและหลังดำเนินการวิจัย (จำนวน 13 ข้อ) ประกอบด้วย ความรู้เรื่องการรับประทานอาหาร ความรู้เรื่องการออกกำลังกาย และความรู้เรื่องการจัดการความเครียด ลักษณะข้อคำถามแบบปลายปิด มี 2 ตัวเลือก ได้แก่ ใช่ และไม่ใช่

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง และการคาดหวังในผลลัพธ์ต่อการปฏิบัติตัวก่อนและหลังดำเนินการวิจัย (จำนวน 21 ข้อ) ลักษณะข้อคำถามแบบปลายปิด ด้านบวกและด้านลบ มีทั้งหมด 5 ตัวเลือก ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง, เห็นด้วย, ไม่แน่ใจ, ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองในระหว่างสัปดาห์ เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตสูง ก่อนและหลังดำเนินการศึกษา รวม 3 ด้าน (จำนวน 18 ข้อ) ลักษณะข้อคำถามแบบปลายปิด ประกอบด้วย การบริโภคอาหารที่เหมาะสม การออกกำลังกายที่เหมาะสม และการจัดการความเครียด มีทั้งหมด 6 ตัวเลือก ได้แก่ ปฏิบัติทุกวัน, ปฏิบัติ 6 วัน, ปฏิบัติ 5 วัน, ปฏิบัติ 3-4 วัน, ปฏิบัติ 1 - 2 วัน และไม่เคยปฏิบัติ

5.5.3 แบบบันทึกระดับความดันโลหิต การบันทึกค่าระดับความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัว และค่าความดันขณะหัวใจคลายตัว ของผู้เข้าร่วมโปรแกรมทุกสัปดาห์ โดย อสม. และเจ้าหน้าที่ รพ.สต.นาอิน เพื่อติดตามประเมินผลการควบคุมระดับความดันโลหิตของกลุ่มทดลองอย่างต่อเนื่อง

5.6 การตรวจสอบเครื่องมือ

5.6.1 นำแบบสอบถามที่ได้ออกแบบให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการและสถิติจำนวน 3 ท่าน ตรวจความเที่ยงตรงของวัตถุประสงค์ เนื้อหาและภาษาที่ใช้ (Content Validity) โดยวัดความสอดคล้องข้อคำ ถามในแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์แล้วรายงานเป็นค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item - Objective Congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ 0.98

5.6.2 การทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น โดยผู้วิจัยได้นำเอาแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจ จากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน เพื่อดูความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ ซึ่งหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่า KR-20 ในแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง มีค่าเท่ากับ 0.72 และใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ในแบบสอบถามการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง และการคาดหวังในผลลัพธ์ มีค่าเท่ากับ 0.86 และด้านการดูแลสุขภาพตนเอง มีค่าเท่ากับ 0.70

5.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ (Data Analysis and Statistics)

5.7.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.7.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างความรู้ การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค และความคาดหวังในประสิทธิผล เกี่ยวกับการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง ของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนและหลังทดลอง โดยใช้สถิติ (Paired t-test)

5.7.3 เปรียบเทียบความแตกต่างพฤติกรรมการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพ และระดับค่าความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัว และขณะหัวใจคลายตัว ของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างก่อนและหลังทดลอง โดยใช้สถิติ (Paired t-test)

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของของกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง ร้อยละ 90 มีอายุระหว่าง 44-59 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 50-54 ปี และอายุ 55-59 ปี ร้อยละ 40 อยู่ในสถานภาพสมรส ร้อยละ 63.3 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรร้อยละ 76.67 มีผู้ดูแลหรือมีสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยร้อยละ 83.3 และกลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาการเจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง ตั้งแต่ 2-15 ปี โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระยะเวลาที่เจ็บป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูง 2-5 ปี ร้อยละ 66.67

ผลการวิจัยข้อที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการควบคุมระดับ ความดันโลหิตสูง ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

(n = 30)

คะแนนความรู้	$\bar{X}$	S. D.	t	p-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	8.60	1.958	-9.777*	.000
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	12.10	0.960		

*p < .001

จากตารางที่ 1 การศึกษาผลของการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงในผู้ป่วย พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง และการคาดหวังในผลลัพธ์ ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

(n = 30)

คะแนนการรับรู้	$\bar{X}$	S. D.	t	p-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	79.83	8.571	-8.620*	.000
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	90.00	4.464		

*p < .001

จากตารางที่ 2 การศึกษาผลของการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงในผู้ป่วย พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง และการคาดหวังในผลลัพธ์ ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิจัยข้อที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตสูง ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

(n = 30)

คะแนนการปฏิบัติตน	$\bar{X}$	S. D.	t	p-value
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	38.27	11.599	-10.061*	.000
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	55.47	4.415		

*p < .001

จากตารางที่ 3 การศึกษาผลของการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงในผู้ป่วย พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตสูง ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนระดับความดันโลหิตก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม

(n = 30)

ระดับความดันโลหิต	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ขณะหัวใจบีบตัว				
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	146.30	5.70	10.75	.000
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	131.93	6.11		
ขณะหัวใจคลายตัว				
ก่อนเข้าร่วมโปรแกรม	90.37	3.41	7.53	.000
หลังเข้าร่วมโปรแกรม	84.07	4.37		

*p < .001

จากตารางที่ 10 การศึกษาผลของการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงในผู้ป่วย จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยระดับความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัวลดลงจาก 146.30 มิลลิเมตรปรอท เป็น 131.93 มิลลิเมตรปรอท และค่าเฉลี่ยระดับความดันโลหิตขณะหัวใจคลายตัวลดลงจาก 90.37 มิลลิเมตรปรอท เป็น 84.07 มิลลิเมตรปรอท จึงสรุปได้ว่า ค่าเฉลี่ยระดับความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัว และความดันโลหิตขณะหัวใจคลายตัว ก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

7. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - experimental research) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงในผู้ป่วย ตำบลนาอิน อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค (The Protection Motivation Theory) ร่วมกับทฤษฎีการดูแลตนเอง (Theory of Self-care) ในระยะเวลา 12 สัปดาห์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงในเขตพื้นที่ตำบลนาอิน

ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 90 มีอายุระหว่าง 44 - 59 ปี ซึ่งมีอายุเฉลี่ยมากที่สุดคือ ระหว่างช่วงอายุ 50 - 54 ปี และอายุ 55 - 59 ปี ร้อยละ 40 ส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพสมรส ร้อยละ 63.3 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 76.67 มีผู้ดูแลหรือมีสมาชิกในครอบครัวอาศัยอยู่ด้วย ร้อยละ 83.3 และกลุ่มตัวอย่างมีระยะเวลาการเจ็บป่วย ระหว่าง 2 - 15 ปี ซึ่งมีระยะเวลาการเจ็บป่วยเฉลี่ยมากที่สุด 2 - 5 ปี ร้อยละ 66.67 ซึ่งผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ และสมมติฐานการวิจัยดังนี้

7.1 จากสมมติฐานข้อที่ 1 ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค ร่วมกับทฤษฎีการดูแลตนเอง กลุ่มทดลองมีความรู้ การรับความรุนแรงของโรค การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค และความคาดหวังในประสิทธิผล เกี่ยวกับโรคความดันโลหิตสูงเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม ดังนี้

7.1.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง

จากการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลองผู้เข้าร่วมโปรแกรม มีความรู้เกี่ยวกับการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อนำคะแนนมาจัดตามเกณฑ์ พบว่า หลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เกี่ยวกับการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง อยู่ในระดับดีขึ้น ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยโดยการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง ที่เกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงระดับความรู้ จากร้อยละ 69.23 สูงขึ้นเป็นร้อยละ 92.31 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพฯ ต่อการเพิ่มคะแนนความรู้เกี่ยวกับการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง ซึ่งผู้วิจัยเลือกจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความเข้าใจโดยใช้วิธีการบรรยายให้ความรู้ตามหลัก 3 อ. อาหาร ออกกำลังกาย และอารมณ์ ผ่านการนำเสนอภาพนิ่ง ร่วมกับการใช้สื่อวีดีโอ จากคลังสื่อกองสุขศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ และสื่อความรู้จากสำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค ประกอบกับผู้เข้าร่วมทดลองเป็นผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง ที่อยู่ในวัยทำงานมีความพร้อมในการดูแลสุขภาพ จึงทำให้มีความสนใจต่อการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิริยา สุขวงศ์ และคณะ (2554) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการดูแลตนเองในผู้ป่วยความดันโลหิตสูง พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ในการดูแลตนเองสูงมากกว่าก่อนการทดลอง และสอดคล้องกับการศึกษาของ เพชรสุดา เริงจารุพันธ์ (2558) ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการดูแลตนเองในผู้ป่วยความดันโลหิตสูง พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้ในการดูแลตนเอง และพฤติกรรมการดูแลตนเองสูงมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.1.2 การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง และความคาดหวังในผลลัพธ์

จากการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลองผู้เข้าร่วมโปรแกรม มีการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง และความคาดหวังในผลลัพธ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อนำคะแนนมาจัดตามเกณฑ์ พบว่า หลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยด้านการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง และความคาดหวังในผลลัพธ์ อยู่ในระดับดีขึ้น ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยโดยการเปลี่ยนแปลงด้านการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง และความคาดหวังในผลลัพธ์ ที่เกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงระดับการรับรู้ จากร้อยละ 76.19 สูงขึ้นเป็นร้อยละ 85.71 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพฯ ต่อการเพิ่มคะแนนการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง และความคาดหวังในผลลัพธ์ ซึ่งผู้วิจัยเลือกจัดกิจกรรมการวิเคราะห์ตนเองด้วยปิงปอง 7 สี โดยใช้วิธีการบรรยายเปรียบเทียบระดับค่าความดันกับความเสี่ยงของแต่ละบุคคล และกิจกรรมเสริมสร้างความคาดหวัง โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดูแลตนเอง จากบุคคลต้นแบบ เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจและเป้าหมายของการดูแลสุขภาพตามความสามารถและเหมาะสมกับตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธีทัด ศรีมงคล และคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาโปรแกรมการ

ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารในกลุ่มเสี่ยงสูงโรคความดันโลหิตสูง พบว่า ค่าเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยง และความคาดหวังในผลลัพธ์ สูงมากกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับการศึกษาของ ปัฐยาวัชร ปรากฏผล, จิริยา อินทนา (2562) ได้ศึกษา ผลของโปรแกรมบีบเตือนภัยห่างไกล Stroke ต่อความตระหนักรู้ ความรู้ และการปฏิบัติตัวเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง พบว่า ค่าเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับโอกาสเสี่ยงและความตระหนัก สูงมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.2 จากสมมติฐานข้อที่ 2 ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรค ร่วมกับทฤษฎีการดูแลตนเอง กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพ ต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูง เพิ่มขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม ดังนี้

7.2.1 พฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตสูง

จากการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลองผู้เข้าร่วมโปรแกรม มีพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองเพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตสูงเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อนำคะแนนมาจัดตามเกณฑ์ พบว่า หลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตสูง อยู่ในระดับดีขึ้น ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยโดยการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตสูง ที่เกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงระดับพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองจากร้อยละ 42.22 สูงขึ้นเป็นร้อยละ 62.22 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตนเอง ต่อการเพิ่มคะแนนด้านพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเอง เพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตสูง ซึ่งผู้วิจัยเลือกจัดกิจกรรมการดูแลตนเองตามหลัก 3 อ. และกิจกรรมการติดตาม กระตุ้นเตือน โดยใช้วิธีการติดตามให้กำลังใจ แนะนำการดูแลสุขภาพ และการบันทึกระดับค่าความดันโลหิตสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยมีผู้วิจัย เจ้าหน้าที่ และ อสม. ในแต่ละหมู่ร่วมดำเนินการส่งผลให้ผู้ป่วยได้ทราบผลระดับค่าความดันโลหิตของแต่ละบุคคลจากการปฏิบัติตนในแต่ละสัปดาห์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ไชยยา จักรสิงห์โต (2560) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มผู้ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการป่วยด้วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคอ้วน พบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการบริโภคอาหาร การออกกำลังกายและการจัดการความเครียด สูงมากกว่าก่อนการทดลอง และสอดคล้องกับการศึกษาของ รำไพ นอกตาจั่น (2559) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของประชาชนกลุ่มเสี่ยง พบว่า ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคความดันโลหิตสูง สูงมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.2.2 ระดับค่าความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัวและขณะหัวใจคลายตัว

จากการศึกษาพบว่า ภายหลังการทดลองผู้เข้าร่วมโปรแกรม มีระดับค่าความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัวและขณะหัวใจคลายตัวลดลง ซึ่งก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า หลังการทดลองมีระดับค่าความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัว และขณะหัวใจคลายตัว อยู่ในระดับที่ดีขึ้น ซึ่งผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยโดยการเปลี่ยนแปลงด้านระดับค่าความดันโลหิต ค่าเฉลี่ยขณะหัวใจบีบตัว ก่อนทดลอง 146.30 หลังทดลองลดลงอยู่ที่ 131.93 และค่าเฉลี่ยขณะหัวใจคลายตัว ก่อนทดลอง 90.37 หลังทดลองลดลงอยู่ที่ 84.07 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จารุณี ปลายยอด (2555) ที่ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลตนเองต่อการรับรู้ความสามารถในการดูแลตนเอง น้ำหนักตัว และการควบคุมความดันโลหิตของผู้ที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง พบว่า ค่าเฉลี่ยน้ำหนักตัว และระดับความดันโลหิต ลดลงกว่าก่อนการทดลอง และสอดคล้องกับการศึกษาของ คะนึงนิจ เพชรรัตน์ และคณะ (2561) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการพยาบาลแบบระบบสนับสนุนและให้ความรู้ต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองและการ

ควบคุมความดันโลหิตสูงในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความดันโลหิตสูง ขณะหัวใจบีบตัว และขณะหัวใจคลายตัว ลดลงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัยสามารถตอบคำถามสมติฐานดังที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผลของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ต่อการควบคุมระดับความดันโลหิตสูงในผู้ป่วย โดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อการป้องกันโรคร่วมกับทฤษฎีการดูแลตนเอง เพื่อส่งเสริมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มผู้ป่วย ในการดูแลสุขภาพเพื่อควบคุมระดับความดันโลหิตสูง และเพื่อลดความรุนแรงของโรค ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้โอกาสเสี่ยงของโรค ความคาดหวังในประสิทธิผล การปฏิบัติตน และระดับค่าความดันโลหิตขณะหัวใจบีบตัว และขณะหัวใจคลายตัวที่ดีขึ้น

8. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

8.1 หน่วยงานสนับสนุนการจัดบริการสาธารณสุขในพื้นที่ ควรจัดให้มีกิจกรรมการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้ความรุนแรง โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค และผลของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ให้ครอบคลุมในกลุ่มผู้ป่วยหรือประชาชนกลุ่มเสี่ยงมากยิ่งขึ้น

8.2 หน่วยงานสนับสนุนการจัดบริการสาธารณสุขในพื้นที่ ควรจัดให้มีสถานที่ และอุปกรณ์สำหรับการออกกำลังกายกระจายให้ครอบคลุมทั้งตำบล

8.3 หน่วยงานสนับสนุนการจัดบริการสาธารณสุขในพื้นที่ ควรจัดให้มีกิจกรรมการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ และการรับรู้ความรุนแรง โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค และผลของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ให้ครอบคลุมในกลุ่มผู้ป่วยหรือประชาชนกลุ่มเสี่ยงมากยิ่งขึ้น

8.4 ควรมีการติดตามผู้ป่วย เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้เกิดปฏิบัติ และประเมินผลทางสุขภาพตลอดจนเพื่อเป็นการพัฒนาระบบสุขภาพที่ยั่งยืนในพื้นที่

8.5 การศึกษาควรมีกลุ่มเปรียบเทียบเพื่อประเมินรูปแบบ และแนวทางการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

8.6 การศึกษาเรื่องการดูแลตนเองตนเอง ตามหลัก 3 อ. (การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการความเครียด) ควรเพิ่มหลัก 2 ส. (งดการดื่มสุรา และสูบบุหรี่) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

9. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ป่วยที่เข้าร่วมโปรแกรมทุกท่าน คณะเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาอิน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ ที่กรุณาให้ข้อมูลและให้ความร่วมมือตลอดการดำเนินการศึกษาวิจัยในนี้เป็นอย่างดี

10. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข, ฐานข้อมูล HDC. (2562). *การป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อสำคัญ*. สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2562, จาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/report.php?source=pformated/format1.php&cat

กระทรวงสาธารณสุข, สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2559). *รายงานสถิติสาธารณสุขในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2561, จาก http:// bps.moph.go.th/new_bps/sites/default/files/health_strategy2559.pdf

กรมควบคุมโรค, สำนักงานโรคไม่ติดต่อ. (2561). *ประเด็นสารรณรงค์วันความดันโลหิตสูงโลก*. สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2561, จาก http://www.thaincd.com2/document/file/inof/non-Communicable/ประเด็นสารรณรงค์วันความดันโลหิตสูงโลก ปี 2561

คะนึงนิจ เพชรรัตน์, จุฑามาศ กิติศรี และสัญญา ปงลังกา. (2561). “ผลของโปรแกรมการพยาบาลแบบระบบสนับสนุนและให้ความรู้ต่อพฤติกรรม การดูแลตนเองและการควบคุมความดันโลหิตในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง”. *วารสารพยาบาลสาร*. 45(1), 37-49.

จารุณี ปลายยอด, อรสา พันธ์ภักดี และชีวรัตน์ ต่ายเกิด. (2555). “ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดูแลตนเองต่อการรับรู้ความสามารถในการดูแลตนเอง น้ำหนัก และการควบคุมความดันโลหิตสูงของผู้ที่เป็นโรคความดันโลหิตสูง”. *รามาธิบดีพยาบาลสาร*. 18(2), 223-236.

ไชยยา จักรสิงโต. (2560). *ประสิทธิผลของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มผู้ที่มีภาวะเสี่ยงสูงต่อการป่วยด้วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคอ้วน*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ฉะเชิงเทรา.

ณัฐพงศ์ บัวแก้ว. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจเชิงป้องกันกับพฤติกรรมป้องกันโรคความดันโลหิตสูง อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

ทศพล กาดกอเสริม. (2557). ผลของโปรแกรมแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพต่อพฤติกรรมสุขภาพและระดับความดันโลหิตในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง. วิทยานิพนธ์พยาบาลศสาตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

ธนะวัฒน์ รวมสุก, สุรินธร กลัมพากร และทัศนีย์ รวิวรกุล. (2561). “ผลของโปรแกรมเลิกบุหรี่โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคในผู้ป่วยความดันโลหิตสูง”. *วารสารพยาบาล*. 67(1), 1-10.

ธีทัด ศรีมงคล, ธราดล เก่งการพานิช, มณฑา เก่งการพานิช, ศรัญญา เบญจกุล และกรกนก ลัธธนันท์. (2560). *โปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคอาหารในกลุ่มเสี่ยงสูงโรคความดันโลหิตสูงตำบลตาจั่น อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษาและส่งเสริมสุขภาพ.มหาวิทยาลัยมหิดล กรุงเทพฯ.

ปัฐยาวัชร ปรากฏผล และจิริยา อินทนา. (2562). “ผลของโปรแกรมบีบเตือนภัยห่างไกล Skroke ต่อความตระหนักรู้ความรู้ และการปฏิบัติเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดโรคหลอดเลือดสมองในผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูง”. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*. 30 (2), 88-100.

เพชรสุดา เริงจารุพันธ์. (2558). “ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการดูแลตนเอง ในผู้ป่วยความดันโลหิตสูง”. *วารสารสาธารณสุขล้านนา*. 11(1), 46-57.

ไพโรจน์ ฉัตรานุกูลชัย. (2561). *เกร็ดความรู้ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย*. สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2562 จาก https://chulalongkornhospital.go.th/kcmh

รำไพ นอกตาจั่น. (2559). “ผลของโปรแกรมการประยุกต์ใช้ทฤษฎีแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของประชาชนกลุ่มเสี่ยง”. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า*. 27(2).

โรงพยาบาลพิชัย, ฐานข้อมูลโรงพยาบาลพิชัย. (2560). *รายงานการจัดอันดับโรค 10 รายการ ปี 2560*. สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2562, จาก http://www.pichaihos.com/?page_id=724

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนาอิน. (2563). *ทะเบียนผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงตำบลนาอิน ปี 2563*.

วิริยา สุขวงศ์, ธนพร วรรณกูล และชลิดา โสภิตาภักดีพงษ์. (2554). *ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีการดูแลตนเองในผู้ป่วยความดันโลหิตสูง*. กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วงค์ชญพจณ์ พรหมศิลา, สุภาพร แนวบุตร และประทุม ฤทธิ์โพธิ์. (2562). “ผลของโปรแกรมการป้องกันโรคความดันโลหิตสูงต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตนและค่าเฉลี่ยความดันโลหิตของบุคคลกลุ่มเสี่ยงความดันโลหิตสูง”. *วารสารพยาบาลมหาวิทยาลัยนเรศวรพิษณุโลก*. 46(2), 95-107.

Cohen J. (1977). *Statistical power for the behavioral sciences*. (2nd ed.). New York: Academic Press.

ภูมิปัญญาผดุงครรภ์โบราณในการดูแลหญิงหลังคลอดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา

WISDOM OF TRADITIONAL MIDWIFERY IN POSTPARTUM CARE OF MUEANG DISTRICT, YALA PROVINCE

ไฟศอล มาหะมะ[1], อานิตา นิแว[2], นูรอัสมา ปุติ[3] และคอรีเยาะ อะแซ[4]

Faisol Mahama[1], Anita Niwae[2], Nurasma Puti[3] and Khoreeyoh Asae[4]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยการศึกษาเชิงคุณภาพนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผดุงครรภ์โบราณในการดูแลหญิงหลังคลอดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผดุงครรภ์โบราณ จำนวน 2 คน และกลุ่มหญิงหลังคลอดที่เคยรับบริการกับผดุงครรภ์โบราณ จำนวน 3 คน ด้วยแนวทางการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า ศึกษาตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2563 ถึง 31 มิถุนายน 2563

ผลการศึกษา พบว่า ภูมิปัญญาผดุงครรภ์โบราณในการดูแลหญิงหลังคลอดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นลักษณะการดูแลต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 15 ถึง 45 วัน ซึ่งมีหัตถการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การนวดหลังคลอด ประกอบด้วยการนวด 3 ลักษณะ คือ การนวดตัว การนวดกระตุ้นเต้านม การนวดยกมดลูก 2) การอาบน้ำสมุนไพร มีการใช้สมุนไพรใช้ในการต้มอาบที่เหมือนกัน คือ ตะไคร้ ใบขมิ้น ใบข่า 3) การอยู่ไฟ เป็นลักษณะการนอนบนแคร่ที่มีกองไฟใต้หรือข้างแคร่ ช่วยให้ร่างกายของหญิงหลังคลอดฟื้นตัวได้เร็ว น้ำคาวปลาไหลดี ลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อภายหลังจากคลอด 4) การประคบก้อนเส้า ต้องกระทำหลังจากการคลอด 7 วัน และทำติดต่อกัน จากนั้นผดุงครรภ์มีการให้คำแนะนำหลังการทำหัตถการประกอบด้วย (1) การรับประทานสมุนไพร โดยมีการแนะนำสมุนไพรที่เหมือนกัน คือ ขิง และเบญกานี (2) การรับประทานอาหารและการงดอาหารแสลง โดยหญิงหลังคลอดจะต้องงดรับประทานอาหารแสลง เช่น อาหารที่มีรสเย็น รสเปรี้ยว และรสหวาน เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 100 วัน

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาผดุงครรภ์โบราณ, การดูแลหญิงหลังคลอด

Abstract

The qualitative research has objective of this study was to gather the knowledge about the wisdom of traditional midwifery in postpartum care of Mueang district, Yala province. Data was collected from 2 groups by 2 midwives and 3 postpartum by using in-depth interviews and non-participation observations, analyzed data by content analysis and validation of data by triangulation technique in April 1, 2020 to 31 June 2020.

[1] วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา

[2] แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลธารโต จังหวัดยะลา

[3 - 4] วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา

The results of the study showed that the wisdom of traditional midwifery in postpartum care of Mueang district, Yala province will take the time for 15 to 45 days that have 4 process of treatment is: 1) Postpartum massage, which consists of 3 massages is: body massage. Breast stimulation massage, uterine lift massage 2) Herbal bathing that midwifes take the same herbs to boil for a bath is: lemongrass, turmeric leaves and galangal leaves 3) remain by a fire after parturition. The Characteristics of remain by a fire after parturition is sleeping on a litter with a bonfire under or side of least. The opinions of the service showed that remain by a fire after parturition helps the body recover quickly, good eel juice, reduces muscle aches 4) Rock compressing is performed after 7 consecutive days, shows the opinions of after take a rock compressing. Recommendations after the procedure including; (1) eating herbs, the traditional midwife are also recommended is: ginger and aleppo oak (2) eating and abstaining from slang. The women after giving birth must refrain from eating slang, such as cold, sour and sweet foods for at least 100 days.

Keyword: Traditional Midwifery, Postpartum Care

1. บทนำ

ปัจจุบันการแพทย์แผนปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทในการดูแลมารดาและทารกมากขึ้น เพื่อลดภาวะเสี่ยงของการคลอด ทำให้การทำคลอดกับผดุงครรภ์โบราณลดหายไปจากชุมชน อย่างไรก็ตามผดุงครรภ์โบราณก็ยังคงเป็นที่พึ่งของประชาชนในการให้คำแนะนำ โดยนำองค์ความรู้ในการดูแลสุขภาพของมารดาและทารก โดยเฉพาะเรื่องการปฏิบัติตน การรับประทานอาหารเพื่อส่งเสริมสุขภาพ (คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย, 2553) อีกทั้งประชาชนในชนบทที่อยู่ห่างไกลก็ยังต้องพึ่งพาผดุงครรภ์โบราณอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมด้านการคมนาคม ภาระค่าใช้จ่าย หรือความเชื่อที่มีมาตั้งแต่เดิมก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งที่ประชาชนยังคงแสวงหาและใช้บริการอยู่ (นูรียัน ยาชะรัด, 2555)

ผดุงครรภ์โบราณในภาษามลายูท้องถิ่นของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ เรียกว่า โต๊ะบีแด ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความชำนาญในการดูแลสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ระยะคลอดและหญิงหลังคลอด (แวอับดุลกอเดร์ เจะอุบง และคณะ, 2555) อาศัยองค์ความรู้และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันผสานกับประเพณี หลักความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนาอิสลาม (สาริณี ปูเตะ และคณะ, 2561) ทำให้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มีความเชื่อ ความศรัทธา และความเคารพต่อผดุงครรภ์โบราณ ส่งผลให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งพิธีกรรม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้าน (แวอับดุลกอเดร์ เจะอุบง และคณะ, 2555) ผดุงครรภ์โบราณในจังหวัดยะลานั้น มีวิธีการดูแลมารดาหลังคลอดต่อเนื่องจนครบ 45 วัน โดยก่อนเริ่มการการรักษาทุกครั้ง มีการจ่ายค่าครูหรือกือรัส ขั้นตอนในการดูแลหญิงหลังคลอดประกอบด้วย การอาบน้ำสมุนไพรเพื่อสิ่งสกปรกออกจากร่างกายของหญิงหลังคลอด การใช้สมุนไพรสำหรับดื่มและต้มอาบ การนวดหลังคลอด การนวดยกมดลูก การนวดกระตุ้นน้ำนม การรับประทานอาหารและการงดอาหารแสลง การประคบก้อนเส้าเพื่อให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็วขึ้น รวมถึงการปฏิบัติตามความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดูแลหญิงหลังคลอด (ฟาฎีละห์ มะเระ, 2553) ทั้งนี้อำเภอเมือง จังหวัดยะลาถือเป็นพื้นที่หนึ่งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ชาวมุสลิมยังคงใช้บริการกับผดุงครรภ์โบราณ ทั้งในระยะก่อนคลอดจนกระทั่งหลังคลอด จากอัตราการคลอดกับผดุงครรภ์โบราณของจังหวัดยะลาในปี พ.ศ. 2555 - 2557 พบว่า ลดลงจากร้อยละ 3.14, 2.30 และ 1.83 ตามลำดับ ขณะที่การคลอดในสถานบริการสาธารณสุขนั้นมีแนวโน้มที่สูงขึ้น โดยอัตราการคลอดในสถานบริการสาธารณสุขของจังหวัดยะลา ในปี พ.ศ. 2555 - 2557 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 96.86, 97.41 และ 97.99 ตามลำดับ (ธีรพล โตพันธานนท์ และคณะ, 2557)

จากความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาผดุงครรภ์โบราณ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดยะลาที่ดำรงมีการให้บริการในปัจจุบัน จำเป็นต้องศึกษาภูมิปัญญาผดุงครรภ์โบราณในการดูแลหญิงหลังคลอดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องใช้ในการแก้ไข ปรับปรุงและส่งเสริมเพื่อให้ผดุงครรภ์โบราณมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพชุมชน และเป็นแนวทางเลือกหนึ่งในการมีสุขภาพที่ดีของประชาชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภูมิปัญญาผดุงครรภ์โบราณในการดูแลหญิงหลังคลอดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาเก็บข้อมูลโดยวิธีคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาเอกสารวิชาการ ตำรา วารสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยมีองค์ประกอบดังนี้

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

มี 2 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มผดุงครรภ์โบราณ

มีวิธีการได้มาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการลงพื้นที่สำรวจโดยการสัมภาษณ์ตรงผดุงครรภ์โบราณที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลาที่ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 1 คน จากนั้นคัดเลือกแบบการบอกต่อ พบมีจำนวนทั้งสิ้น 5 คน จากนั้นทำการคัดเลือกโดยใช้เกณฑ์คุณสมบัติคัดเข้าและคัดออกดังต่อไปนี้ 1) มีประสบการณ์ในการรักษาคนไข้อย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 10 ปี 2) ผ่านการฝึกอบรบผดุงครรภ์จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 3) มีความยินยอมที่จะให้ข้อมูล 4) สามารถพูดภาษาไทยได้ พบผดุงครรภ์ที่ผ่านเกณฑ์คัดเข้า-คัดออก ทั้งสิ้น จำนวน 2 คน

2) กลุ่มหญิงหลังคลอดที่เคยรับบริการกับผดุงครรภ์โบราณ

มีวิธีการได้มาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการคัดเลือกแบบการบอกต่อ โดยใช้เกณฑ์คุณสมบัติคัดเข้าดังต่อไปนี้ 1) หญิงหลังคลอดที่เคยใช้บริการกับผดุงครรภ์โบราณ 2) มีความยินยอมที่จะให้ข้อมูล 3) สามารถพูดภาษาไทย พบหญิงหลังคลอดที่ผ่านเกณฑ์คัดเข้าทั้งสิ้น จำนวน 3 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วย

1) แนวทางการสัมภาษณ์กลุ่มผดุงครรภ์โบราณ มีประเด็นการสัมภาษณ์ผดุงครรภ์โบราณมีดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของผดุงครรภ์โบราณ การสืบทอดและการถ่ายทอดองค์ความรู้ และองค์ความรู้ภูมิปัญญาการทำหัตถการในการดูแลหญิงหลังคลอด

2) แนวทางการสัมภาษณ์หญิงหลังคลอดที่เคยใช้บริการกับผดุงครรภ์โบราณ ประกอบด้วยประเด็นการสัมภาษณ์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

ข้อมูลทั่วไปของหญิงหลังคลอด และหัตการในการดูแลหลังคลอดที่ได้รับจากผดุงครรภ์โบราณ

3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

3.3.1 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยตัวผู้วิจัย

3.3.2 การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยใช้การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

3.4 การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2563 ถึง 31 มิถุนายน 2563 โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมตัวของผู้วิจัยในด้านวัตถุประสงค์ เครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า การวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลข้อมูล 2) ขอพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสำนักพิจารณาจริยธรรม วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา 3) สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผดุงครรภ์โบราณและผู้ที่เคยใช้บริการกับผดุงครรภ์โบราณ โดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งกระบวนการวิจัยอย่างละเอียด หลังจากนั้นแปลผลเป็นรายวันและตรวจสอบข้อมูลสามเส้า จนไม่มีข้อมูลใหม่เพิ่มเติมจึงยุติการสัมภาษณ์

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยวิเคราะห์เนื้อหาทั้งหมดที่ได้จากการเก็บรวบรวมในแต่ละช่วง มาตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปมัย

3.6 การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรม ในรหัสโครงการวิจัยเลขที่ 059/2563 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณของผู้วิจัยและให้การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจะได้รับการ ชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บข้อมูล และขั้นตอนของการศึกษา รวมถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย พร้อมทั้งชี้แจงสิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล โดยในระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะไม่ให้ข้อมูล หรือสงวนความเห็นในบางประเด็น และสามารถยกเลิกข้อมูลบางส่วนหรือข้อมูลทั้งหมดได้ การบันทึกสียง บันทึกภาพ และการนำเสนอภาพประกอบการศึกษา ต้องผ่านการอนุญาตและได้รับความยินยอมโดยสมัครใจจากผู้ให้ข้อมูลก่อน คำตอบของผู้ให้ข้อมูลจะไม่มีผลกระทบต่อตัวผู้ให้ข้อมูลและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จะนำไปใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเท่านั้น

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลทั่วไป

ผดุงครรภ์โบราณได้รับการสืบทอดการเป็นผดุงครรภ์โบราณจากมารดาและน้าสาว อาศัยวิธีเรียนรู้ลักษณะการจำแต่ไม่มีการจดบันทึกเป็นตำรา ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 และ พ.ศ. 2540 โดยเริ่มทำการคลอดน้องสาวและหลานสาว เนื่องจากได้รับการร้องขอให้ทำคลอด เพราะน้องสาวและหลานสาวไม่ต้องการคลอดที่โรงพยาบาล เมื่อสมาชิกชุมชนทราบว่าผดุงครรภ์โบราณสามารถทำคลอดได้ จึงมารับบริการอย่างต่อเนื่อง ผดุงครรภ์โบราณมีการสั่งสมความรู้ และประสบการณ์เพิ่มเติมจากการเข้ารับการอบรมของกระทรวงสาธารณสุข ปัจจุบันผดุงครรภ์โบราณทั้ง 2 คน ยังไม่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่ผู้ใด เนื่องจากไม่มีบุตรสาว และไม่มีผู้ใดสนใจศึกษาและสืบสานภูมิปัญญานี้ต่อไป

4.2 กระบวนการดูแลหญิงหลังคลอดของผดุงครรภ์โบราณ

4.2.1 กระบวนการก่อนการดูแลหญิงหลังคลอด ได้แก่

1) การซักประวัติและตรวจร่างกาย โดยก่อนทำหัตถการดูแลหลังคลอด ผดุงครรภ์จะมีการซักประวัติและตรวจวินิจฉัยเบื้องต้น เพื่อดูว่าหัตการใดบ้างที่สามารถทำได้ หรือมีข้อห้ามข้อควรระวังอย่างไรในการดูแลหญิงหลังคลอดรายนั้น ๆ ดังคำกล่าวที่ว่า *“ป๊อลงเมาะเนาะฟูบะนิง เมาะเนาะตายอดูลู กาตอวาเนาะจาฆอมานอ วาปอลามอเดาะ สือฆาเดาะฆีปาตุหเปะสะตูบุหแดเงาะ กาตอเฮาะนอเตะห์เตาะเลาะห์วะ มีสาแลอายตูสูดูเบะเดาะฆี ตูโบะห์ปูจะเดาะห์”*

2) การประกอบพิธีกรรรม เก่อนที่จะทำการดูแลหลังคลอดจะมีการจ่ายค่าครูซึ่งประกอบด้วย หมาก 1 ลูก ใบพลู 7 ใบ และเงิน 12 บาท ดังคำกล่าวที่ว่า *“มูลอเนาะดูแลหลังคลอดนิงออแฆเหาะมายชาฆีเมาะคือนอบายากือรัสดูลูกือรัสนิหอาดอปีแนสูเต ดาวน์สีเฆะห์ตุยุห ดูวิแกเลงดูวอบือละห์โก๊ะ เนาะเวาะฆีดีฆีกาเนาะวีเมาะแจแดวี”*

4.2.2 หัตถการในการดูแลหญิงหลังคลอด มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) การนวดหลังคลอด มี 3 ลักษณะที่เหมือนกัน แต่มีความแตกต่างในรายละเอียดของการนวด โดยลักษณะของการนวด ได้แก่

1.1) การนวดตัวหลังคลอด ผดุงครรภ์โบราณลำดับที่ 1 นวดจากส่วนล่างขึ้นไปยังส่วนบนของร่างกาย ซึ่งแตกต่างจากผดุงครรภ์โบราณคนลำดับที่ 2 ที่มีการนวดจากส่วนบนลงไปยังส่วนล่างของร่างกาย ดังคำกล่าวที่ว่า *“เฮาะกะนิง เมาะยอลูโฆะเกาะกากีดูลู ปาตุหคอคอลูโฆะเกาะตูโบะห์ ตาแง อาเคดืองาลูโฆะปาลอ”*

1.2) การนวดกระตุ้นน้ำนม พบว่า ผดุงครรภ์โบราณทั้ง 2 คน มีลักษณะการนวดที่คล้ายคลึงกัน โดยจะเริ่มด้วยการนวดเข้าหาฐานนม จากนั้นจึงนวดเข้าหาลำตัวแต่ผดุงครรภ์โบราณลำดับที่ 1 จะทำการรีดน้ำนมด้วย ดังคำกล่าว

ที่ว่า *“ของกะก่อนที่เมาะจะนวดกระตุ้นน้ำนมนั้นยอจะถามก่อนว่าน้ำนมไหลไหม ถ้าน้ำนมไหล เมาะยอจะนวดให้ แต่ถ้าน้ำนมไม่ไหล เมาะยอจะไม่นวดให้”*

1.3) การนวดยกมดลูก ผดุงครรภ์โบราณทั้ง 2 คน มีวิธีการนวดที่เหมือนกัน เพียงแต่ใช้นิ้วในการนวดแตกต่างกัน ผดุงครรภ์โบราณลำดับที่ 1 ใช้นิ้วชี้ กลาง นาง ก้อยในการนวดยกมดลูก ส่วนผดุงครรภ์โบราณลำดับที่ 2 จะใช้เพียงแค่นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ในการนวดยกมดลูก ดังคำกล่าวที่ว่า*“อาเกะปลาเนาะแก เหาะกะโต๊ะบีแดยอปากายาฆีนิ้วโปงงานิ้วชี้ ฆาฆาซาฆีบอทือมุงยอปือแฆปาตุหอาเกะวีมาโซะตือปะ”*

รูปที่ 1 แสดงการนวดหลังคลอด

2) การอาบน้ำสมุนไพร

ผดุงครรภ์โบราณทั้งสองคน มีการใช้สมุนไพร คือ ตะไคร้ ใบขมิ้น ใบข่า รวมถึงมีวิธีการปรุงยาและวิธีการอาบน้ำหลังคลอดที่เหมือนกัน โดยนำสมุนไพรทั้งหมดมาต้มรวมกัน จากนั้นนำมาผสมกับน้ำให้พออุ่นแล้วอาบ ดังคำกล่าวที่ว่า *“มานิงวีลาดะห์นิห์กีตออาเมะซือฆากือฆะดาวน์ดีองาอากายอตูเบะ ซือรา ดาวน์กูญิ ดาวน์กูวะห์ ปาตุหมือบุหมานีตีกอบาฆีลือปะห์วาเนาะ”*

3) การอยู่ไฟแคร่

ผดุงครรภ์ทั้งสองคนระยะเวลาและขั้นตอนในการอยู่ไฟของผดุงครรภ์โบราณทั้ง 2 คน มีความแตกต่าง โดยผดุงครรภ์โบราณลำดับที่ 1 จะทำหัตถการอยู่ไฟแคร่อย่างน้อย 15 วัน โดยมีการก่อกองไฟไว้ข้างแคร่ ส่วนผดุงครรภ์โบราณลำดับที่ 2 จะทำหัตถการอยู่ไฟแคร่ 30 วัน โดยก่อกองไฟไว้ใต้แคร่

4) การประคบก้อนเส้า

ระยะเวลาและขั้นตอนในการประคบก้อนเส้าของผดุงครรภ์โบราณทั้งสองคน มีความแตกต่างกัน โดยผดุงครรภ์โบราณลำดับที่ 1 จะประคบก้อนเส้าติดต่อกันอย่างน้อย 7 วัน และมีวิธีการประคบก้อนเส้าในลักษณะค่อย ๆ ดันขึ้นด้านบนเข้าหามดลูก ส่วนผดุงครรภ์โบราณลำดับที่ 2 จะทำติดต่อกัน 30 ถึง 40 วัน โดยประคบก้อนเส้ารอบๆ หน้าท้องใต้ร้าวนมเหนือมดลูก โดยไม่มีการดันเข้าหามดลูก

รูปที่ 2 แสดงการประคบก้อนเส้า

4.2.3 การให้คำแนะนำหลังการทำหัตถการ

1) การรับประทานสมุนไพร มีการให้คำแนะนำเรื่องการใช้สมุนไพรที่เป็นตำรับเพื่อดูแลสุขภาพหลังจากคลอดบุตรที่แตกต่างกัน และได้มีแนะนำให้รับประทานสมุนไพรเดี่ยวที่เหมือนกัน คือ ขิง สรรพคุณช่วยสมานแผลภายในแก้ช้ำใน บำรุงน้ำนมและเบญกานี สรรพคุณในการช่วยขับเลือดเสียหลังคลอด ขับน้ำคาวปลา ช่วยสมานแผลภายใน ห้ามเลือดและแก้อาการตกเลือดภายหลังจากคลอดบุตร

2) การรับประทานอาหารและการงดอาหารแสลง มีการแนะนำให้ระมัดระวังการรับประทานอาหารและงดอาหารแสลงเป็นเวลาอย่างน้อย 100 วัน และรสยาเย็นของอาหาร เพราะเชื่อว่าจะทำให้ครั่นเนื้อครั่นตัว ไม่สบาย และสะบัดร้อนสะบัดหนาว เป็นแรมปี ดังคำกล่าวที่ว่า *“ฆอเละแก อาแฆลือปะห์วาเนาะ คือนอปาแตมาแกแนเสอกูแฆ ๆ สาโตะห์ฮาฆี”*

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลทั่วไป

การเป็นผดุงครรภ์โบราณนั้นมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อ พิธีกรรม วัฒนธรรม รวมถึงประเพณีที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการสั่งสมและถ่ายทอด ไปในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งการถ่ายทอดทางตรง และทางอ้อม จากการศึกษาประวัติการสืบทอดของผดุงครรภ์โบราณ พบว่าได้รับการสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษซึ่งเคยดำรงอาชีพผดุงครรภ์โบราณมาก่อน โดยไม่ต้องผ่านการฝึกฝน หรือเล่าเรียน แต่อาศัยวิธีการจดจำ และความคุ้นชินตั้งแต่ยังเล็ก โดยคุณสมบัติของผู้สืบทอดนั้นจะต้องเป็นผู้ที่สืบสายเลือดเดียวกันและขึ้นอยู่กับความประสงค์ของพระเจ้า ส่วนการถ่ายทอดภูมิปัญญาปัจจุบันผดุงครรภ์โบราณทั้ง 2 คน ยังไม่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่ผู้ใด เนื่องจากไม่มีบุตรสาว และไม่มีผู้ใดสนใจศึกษาและสืบสานภูมิปัญญานี้ต่อไป สอดคล้องกับศุภชัย หนูทอง (2561) ซึ่งพบว่า ภูมิปัญญามีลักษณะการถ่ายทอดถ่ายโอนให้แก่บุคคลหรือคณะอย่างเจาะจงตัว โดยมักถ่ายโอนให้แก่ลูกหลาน (เปรมสิรี ชวนไชยสิทธิ์, 2561) นอกจากนี้ ผดุงครรภ์โบราณหลายคนขาดทายาทสืบทอดเพราะไม่มีบุตรสาว ขณะที่บางคนไม่มีลูกหลานใกล้ชิดที่จะรับช่วงต่อ แม้บางคนจะมีลูกหลานแต่ลูกเหล่านั้นก็ไม่สนใจ

5.2 กระบวนการดูแลหญิงหลังคลอดของผดุงครรภ์โบราณ

5.2.1 จากการศึกษาพบว่ากระบวนการก่อนการดูแลหญิงหลังคลอดของผดุงครรภ์โบราณ เป็นลักษณะการซักประวัติ ตรวจร่างกายเบื้องต้น เช่น การซักประวัติการคลอด ภาวะอ่อนเพลีย แผลฝีเย็บ เต้านม และการไหลของน้ำนม มีความสอดคล้องกับ (มณีภรณ์ โสมานุสรณ์, 2556) การแพทย์แผนปัจจุบันมีกระบวนการตรวจประเมินสภาพมารดาหลังคลอดด้านร่างกาย และก่อนทำหัตถการดูแลหลังคลอดผดุงครรภ์โบราณมีการประกอบพิธีกรรมจ่ายค่าครูทุกครั้ง วัสดุอุปกรณ์

ประกอบการทำพิธี ได้แก่ หมาก พลู และเงิน เป็นต้น สอดคล้องกับแอรีซา ยาแต (2562) ที่พบว่า ก่อนการดูแลหลังคลอดจะมีพิธีกรรมยกครูหรือกือรัส

5.2.2 หัตถการในการดูแลหญิงหลังคลอด 4 ขั้นตอน

1) การนวดหลังคลอด ผดุงครรภ์โบราณจะมี 3 ลักษณะ คือ

1.1) การนวดตัวหลังคลอด เริ่มนวดจากส่วนล่างขึ้นไปยังส่วนบนของร่างกาย สอดคล้องกับอาซีซะ ลือมานะ (2553) พบว่า ขั้นตอนการนวดหลังคลอดจะเริ่มด้วยการเหยียบที่หน้าขา ทั่วขา โดยเน้นที่ขาหนีบ เหยียบคลึงสะโพก แล้วใช้เข่าดันหลังของหญิงหลังคลอด

1.2) การนวดเต้านม เริ่มด้วยการนวดเข้าหาฐานนม จากนั้นจึงนวดเข้าหาลำตัวสอดคล้องกับ ฟาฎีละห์ มะเระ (2553) พบว่า ขั้นตอนการนวดกระตุ้นน้ำนม ใช้ฝ่ามือลูบจากใต้ไหปลาร้าเข้าหาฐานนม และลูบจากใต้รักแร้เข้าหาหัวนม และลูบจากฐานนมด้านล่างขึ้นไปถึงหัวนมทั้ง 2 ข้าง

1.3) การนวดยกมดลูก ผดุงครรภ์โบราณจะเริ่มด้วยการคลำหาตำแหน่งของมดลูก จากนั้นจึงใช้นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง นิ้วก้อย หรือใช้เพียงนิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ในการนวดยกมดลูก ไม่ใช้น้ำหนักมือแรงจนเกินไป สอดคล้องกับกับ ฟาฎีละห์ มะเระ (2553) พบว่า ผดุงครรภ์โบราณจะใช้หัวแม่มือและนิ้วชี้ทั้ง 2 ข้าง กดเหนือหัวเหน่าแล้วโกยขึ้นเหนือสะดือเข้าหามดลูก เพื่อให้มดลูกเข้าอู่เร็วขึ้น ไม่ปวดหน่วงท้องน้อย โดยการนวดยกมดลูกจะช่วยให้มดลูกหดรัดตัวและเข้าอู่ได้เร็ว ป้องกันอาการปวดหน่วงท้องน้อย และปัสสาวะเล็ดภายหลังจากคลอดบุตร อันเกิดจากสาเหตุของมดลูกต่ำ

2) การอาบน้ำสมุนไพร ภูมิปัญญาการอาบน้ำสมุนไพรจะทำติดต่อกันเป็นเวลา 3 วัน ภายหลังจากการนวดหลังคลอด ซึ่งสมุนไพรที่ผดุงครรภ์โบราณใช้ประกอบการอาบน้ำหญิงหลังคลอดที่เหมือนกัน คือ ตะไคร้ ใบขมิ้น ใบข่า สอดคล้องกับสมหญิง พุ่มทอง และคณะ (2553) พบว่า การอาบน้ำสมุนไพรต้องกระทำในช่วงที่อยู่ไฟ โดยการนำสมุนไพรชนิดต่าง ๆ เช่น ใบหนาด ใบเปล้า แก่นมะขาม มาต้ม วิธีนี้จะช่วยทำความสะอาดร่างกายจากน้ำอุ่นและฤทธิ์ฝาดสมานรวมถึงฤทธิ์ฆ่าเชื้ออ่อนของสมุนไพร

3) การอยู่ไฟแคร่ เป็นวิธีการหนึ่งในการเพิ่มธาตุไฟให้กับร่างกาย โดยความร้อนจากกองไฟ ช่วยทำให้ร่างกายของหญิงหลังคลอดฟื้นตัวได้เร็ว ลดอาการปวดเมื่อย ช่วยให้เลือดลม ไหลเวียนได้ดี น้ำคาวปลาไหลดี มดลูกเข้าอู่ได้เร็วยิ่งขึ้น และไม่ทำให้เจ็บป่วยได้ง่าย ซึ่งสอดคล้อง กับอุดมวรรณ วันศรี และสายพิณ เกตุแก้ว (2560) พบว่า การดูแลสุขภาพมารดาหลังคลอดด้วยการอยู่ไฟมีความสอดคล้องกับวิธีการใช้ความร้อนบำบัด โดยเป็นความร้อนชนิดตื้นที่มารดาหลังคลอดสามารถปรับอุณหภูมิความร้อน และสามารถกำหนดระยะเวลาการอยู่ไฟให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายของตัวเอง

4) การประคบก้อนเส้า มีลักษณะเป็นก้อนพอดีมือ นำไปย่างไฟแล้วนำมาประคบบริเวณหน้าท้อง หลัง และส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย เป็นระยะเวลาติดต่อกัน 7 ถึง 40 วัน ช่วยให้น้ำคาวปลาไหลดี มดลูกเข้าอู่ได้เร็ว ลดปวดเมื่อย และทำให้ท้องท้องกระชับขึ้น สอดคล้องกับสมหญิง พุ่มทอง และคณะ (2553) พบว่าประชาชนบางส่วนมีการปั้นดินโคลนเป็นก้อนนำไปเผาไฟให้ร้อน แล้วเอาผ้าห่อมานาบที่หน้าท้อง เชื่อว่าจะทำให้มดลูกเข้าอู่ และหน้าท้องแบนราบ และในขั้นตอนการเตรียมวัสดุอุปกรณ์ มีการห่อก้อนเส้าด้วยสมุนไพรที่มีสรรพคุณในการแก้อาการปวดเมื่อย ลดอาการอักเสบ เช่น ใบยอ หรือใบพลับพลึง

5.2.3 การให้คำแนะนำหลังการทำหัตถการ

1) การรับประทานสมุนไพร มีการแนะนำการใช้สมุนไพรตำรับและสมุนไพรเดี่ยว โดยสมุนไพรตำรับส่วนใหญ่ พบว่า มีส่วนประกอบของสมุนไพรที่มีรสฝาด ซึ่งสอดคล้องกับ Diyan Wahyuningsih, et al (2560) พบว่า มารดาหลัง

คลอดกลุ่มที่รับประทานหัวปลีส่งผลให้มีน้ำนมให้ลูกทานได้นานกว่า อีกทั้งสามารถที่จะผลิตน้ำนมได้มากกว่า และมีระดับฮอร์โมนโปรแลคตินที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับประทานหัวปลี

2) การรับประทานอาหารและการงดอาหารแสลง มีการแนะนำให้ระมัดระวังการรับประทานอาหารและงดอาหารแสลงเป็นเวลาอย่างน้อย 100 วัน และรสยาเย็นของอาหาร เพราะเชื่อว่าจะทำให้ครั่นเนื้อครั่นตัว ไม่สบาย และสะบัดร้อนสะบัดหนาว เป็นแรมปี สอดคล้องกับกับฟาฎีละห์ มะเระ (2553) พบว่า การรับประทานอาหารรสเปรี้ยวทำให้มดลูกบานไม่เข้าอู่ รสหวานทำให้มดลูกอืด และรสเย็นเชื่อว่าจะทำให้เด็กปวดท้อง และน้ำนมไม่ไหล

6. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) เป็นข้อมูลพิจารณาถึงความปลอดภัยและความเหมาะสมในการปฏิบัติงานในกลุ่มผดุงครรภ์โบราณ

2) เป็นข้อมูลเพื่อพิจารณาเป็นแนวทางในการดูแลหลังคลอดโดยชุมชนอย่างปลอดภัยในกลุ่มมารดาหลังคลอด

3) เป็นข้อมูลนำไปแก้ไขและปรับปรุงจนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ผดุงครรภ์โบราณได้มีส่วนร่วมในการดูแลหญิงหลังคลอดในสถานพยาบาลของรัฐ โดยนำเอาภูมิปัญญาในการดูแลหญิงหลังคลอดที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นมาผสมผสาน และประยุกต์ให้เข้ากับรูปแบบการรักษาในปัจจุบัน เพื่อป้องกันการสูญหายของภูมิปัญญาตามการตายจากของผดุงครรภ์โบราณ และให้เกิดความสมดุลของสภาวะสุขภาพต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทย. (2553). *หลักสูตรการประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทยสาขาการผดุงครรภ์ไทย.* สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2562, จาก http://www.thaimed.or.th/wp-content/uploads/2018/02/หลักสูตรการแพทย์แผนไทยสาขาการผดุงครรภ์ไทย.pdf

ธีรพล โตพันธานนท์ และคณะ. (2557). *ยุทธศาสตร์การให้บริการสาธารณสุขด้านอนามัยแม่และเด็กใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้.* สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2562, จาก file:///C:/Users/Acer/Downloads/140180-Article%20Text-442973-1-10-20181215.pdf

เปรมสิรี ชวนไชยสิทธิ์. (2561). “วิถีโต๊ะบีแด: การดำรงภูมิปัญญาพื้นบ้าน สืบสานวัฒนธรรมชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร*. 13(1), 31-53.

ฟาฎีละห์ มะเระ. (2553). *ภูมิปัญญาผดุงครรภ์โบราณในการดูแลหญิงหลังคลอด กรณีศึกษา ตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดยะลา.* (ปริญญาวิทยาศาสตร์บัณฑิต). สาขาสาธารณสุขชุมชน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา. จังหวัดยะลา.

มณีภรณ์ โสมานุสรณ์. (2556). *การพยาบาลสูติศาสตร์ เล่ม 2.* (พิมพ์ครั้งที่ 10). นนทบุรี: ยุทธรินทร์ การพิมพ์จำกัด.

แวอัลดุลกอเดร์ เจะอุบง และคณะ. (2555). *องค์ความรู้ภูมิปัญญาโต๊ะบีแด อำเภอยะรัง*. ปัตตานี: โรงพิมพ์มิตรภาพ.

ศุภชัย หนูทอง. (2560). *ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคกระดูกหัก: กรณีศึกษาหมอสิงบัวเนียม ตำบลทาแค อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง.* (ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต). สาขาการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา. จังหวัดยะลา.

สาริณี ปูเตะ และคณะ. (2561). “เหตุผลในการเลือกรับบริการการคลอดกับผดุงครรภ์โบราณโต๊ะบีแด อำเภอยะหา จังหวัดยะลา”. *Thai Journal of Public Health and Health Sciences*. 1(2), 11.

อาซีซะ ลือมานะ. (2559). *ภูมิปัญญาผดุงครรภ์โบราณ: กรณีศึกษานางม่ารีเย๊าะ หวังเอียด*. (ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต). สาขาการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา. จังหวัดยะลา.

อุดมวรรณ วันศรี และสายพิณ เกตุแก้ว. (2560). “การอยู่ไฟ: ทางเลือกของมารดาหลังคลอด”. *วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์.* 1(3), 1 -11.

แอรีซา ยาแต . (2562). *ภูมิปัญญาการดูแลมารดาหลังคลอดของโต๊ะบีแด (หมอตำแยมุสลิม): กรณีศึกษาโต๊ะบีแด ในตำบลกะดุนง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี.* (ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต). สาขาการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา. จังหวัดยะลา.

Diyan Wahyuningsih, et al. (2560). “Effect of Musa Balbisiana Colla Extract on Breast Milk Production in Breastfeeding Mothers”. *Belitung Nursing Journal*. 3(3), 174-182.

แนวทางพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนทางเลือกสำหรับเจนเนอเรชั่นอัลฟ่า

GUIDELINE FOR EDUCATIONAL DEVELOPMENT IN ALTERNATIVE SCHOOL FOR GENERATION ALPHA

รชต โชคชัย[1]* และมณิพร สัมพันธารักษ์[2]

Rachata Chokchai[1]* and Maniporn Sambandaraksa[2]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนทางเลือกสำหรับเจนเนอเรชั่นอัลฟ่าเพื่อยกระดับการศึกษาและแก้ปัญหาข้อบกพร่องของการศึกษาในประเทศไทยที่เหมาะสมกับเด็กที่กำลังจะเข้าสู่วัยเรียนในปัจจุบันโดยมีวิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล 2 ส่วนได้แก่ข้อมูลปฐมภูมิที่จัดทำแบบสอบถาม “ผลการศึกษาเรื่องความคาดหวังทางการศึกษาจากผู้ปกครอง”เพื่อค้นหาความคิดเห็นกับกลุ่มผู้ปกครองลูกเจนเนอเรชั่นอัลฟ่าและข้อมูลทุติยภูมิที่ศึกษาข้อมูล 1.ข้อบกพร่องและปัญหาของการศึกษาในประเทศไทยปัจจุบัน 2.ความจำเป็นของปริญญาบัตรในระดับอุดมศึกษาในปัจจุบัน 3.กิจกรรมที่เกิดขึ้นเพราะการศึกษาที่บกพร่อง 4.พฤติกรรมของเจนเนอเรชั่นอัลฟ่าและ 5.แนวทางการสอนของโรงเรียนทางเลือก จากการศึกษาพบว่าการศึกษาในประเทศไทยมีข้อบกพร่องหลักคือการเรียนการสอนแบบมีครูเป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้ต่อนักเรียนฝ่ายเดียวทำให้นักเรียนขาดทักษะการแสดงความคิดเห็น ความมั่นใจในตัวเองและกระบวนการได้ทดลองทำงานจริง ส่งผลให้เกิดปัญหาทางการศึกษาได้แก่ นักเรียนคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์ เป็นต้นซึ่งแนวทางที่จะเข้ามามีส่วนช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือการพัฒนานักเรียนอย่างตรงจุดคือการนำนักเรียนเป็นศูนย์กลางและเพิ่มทักษะการเข้าสังคม(Soft skill)ลงไปในหลักสูตรการเรียนเพื่อให้ตอบโจทย์การเข้าทำงานในบริษัทในปัจจุบัน โดยเลือกแนวการเรียนการสอนแบบ Project Approach ให้ความเหมาะสมกับพฤติกรรมของเจนเนอเรชั่นอัลฟ่าและแก้ปัญหาการขาดทักษะการแสดงความคิดเห็นและความมั่นใจตัวเองแบบทำงานเป็นกลุ่มและลงลึกถึงสิ่งที่นักเรียนต้องการจะศึกษา เพื่อให้ดำเนินตามผลสรุปของแบบสอบถามจากผู้ปกครองที่มีข้อสรุปว่าต้องการให้ลูกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและสามารถเลือกเรียนตามความพอใจของตัวเอง และมีข้อเสนอให้หลักสูตรได้มีการส่งนักเรียนให้ได้ทดลองการทำงานจริงตามบริษัทที่มีโครงการเปิดรับการฝึกทักษะเพื่อเป็นการได้ทดลองทำงานจริงและส่งผลไปถึงการพัฒนา ยกระดับการศึกษาของประเทศไทยให้ดีขึ้น

คำสำคัญ : การออกแบบรูปแบบการเรียนการสอน, การพัฒนาการเรียนการสอน

---

[1] นักศึกษา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ เพื่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาตร์ ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2563

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ เพื่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาตร์

* Corresponding author, E-mail: aom_seen13295@hotmail.com

Abstract

The purpose of this study was to find ways to improve education in alternative schools for the Generation Alpha. To improve education and solve problems of Thailand Education suitable for children who are entering school age at the present time by means of collecting data in 2 parts, namely primary data, a questionnaire. The “Results on Educational Expectations from Parents” was conducted to seek opinions with the Generation Alpha’s parents and the secondary data studied. 1. Defects and problems of Thailand Education today. 2. The necessity of a degree in higher education at present 3. Activities that occur because of impaired education 4. Behavior of Generation Alpha and 5. Teaching guidelines of alternative schools. Studies have shown that education in Thailand has a major flaw in teacher-centered instruction in unilateral knowledge of students, resulting in lack of expressive skills. Self-confidence and the process have been tried and tested. resulting in educational problems such as Undergraduate students. For example, the approach that will help to solve such problems is to develop students to the right point is to put students at the center and increase social skills (Soft skill) into the course of study to meet the needs of working in various companies today by choosing a project approach to teaching. that is appropriate to the behavior of the Alpha generation and to address the lack of expressing skills and self-confidence in a group and in depth what they want to study. To follow the results of the questionnaire from parents, it was concluded that they wanted their children to be in a good environment and to choose to study according to their own satisfaction. And there is a proposal that the course must send students to try the real work according to the company that is open for a real work trial and result in development. Raise the level of education in Thailand to be better.

Keyword: Design for Learning Format, Education development

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ และยังเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนในการพัฒนาประเทศชาติที่สำคัญเนื่องจากนโยบายของรัฐบาลได้มีการพัฒนาทางด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่องเช่น การส่งเสริมด้านการเรียนให้กับเด็กและเยาวชนส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและทรัพยากรมนุษย์ เพื่อมุ่งสู่คว ามเป็นเลิศทางวิชาการคุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมและพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้ทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว พัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และให้มีความรู้ทันต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกลับยังพบข้อบกพร่องทางการศึกษามากมายได้แก่ 1. นักเรียนไทยมีทักษะต่ำกว่าเกณฑ์ 2. นักเรียนในหมู่บ้านตามชนบทมีทักษะการอ่านช้ากว่าเด็กในเมืองถึง 3 ปีการศึกษา 3. มีการใช้งบประมาณทางการศึกษามากขึ้น ใช้เวลากับการเรียนมากมาย แต่ผลการเรียนของนักเรียนกลับแย่ลง (Nae Nae Montawan, Disrupt, 2563) เป็นต้นเหตุให้เกิดการหาอาชีพที่ตนอยากจะเป็นหลังจบการศึกษาและการไม่พบตัวตนของนักเรียนตลอดการเรียน 19 ปี ในรั้วของการศึกษาเพราะระบบการเรียนการสอนและวิธีการสอนที่มีมาตรฐานที่น้อยและมีครูเป็นศูนย์กลางการให้ความรู้ ส่งผลให้นักเรียนและบัณฑิตจบใหม่ส่วนมากขาดความมั่นใจในตนเองและทักษะการแสดงความคิดเห็น รวมถึงกระแสการรับเข้าทำงานในบริษัทในปัจจุบันที่ไม่ได้ต้องการเพียงทักษะเฉพาะทางที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพ (Hard skills) เพียงอย่างเดียว แต่เริ่มประเมินร่วมกับทักษะในการเข้าสังคม (Soft skills) เพื่อเป็นตัวช่วยในการทำงานในปัจจุบันร่วมกัน บริษัทในประเทศไทยและระดับโลกให้ความสำคัญกับ 2 ทักษะดังกล่าวมากกว่าปริญญาบัตร

โรงเรียนทางเลือกเป็นสถานที่ให้การศึกษากับเด็กนักเรียนเพื่อพัฒนาไปเป็นแรงขับเคลื่อนประเทศชาติในอนาคตที่พัฒนาการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งโรงเรียนทางเลือกเป็นการศึกษานอกระบบที่สามารถยืดหยุ่นได้ในการจัดการระบบการเรียนการสอนได้อย่างยืดหยุ่นและอิสระแต่ยังอยู่ภายใต้การดูแลของ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) จากประเด็นทั้งหมดที่กล่าวไปจึงนำมาสู่การศึกษาแนวทางพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนทางเลือกสำหรับเจนเนอเรชั่นอัลฟ่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะและศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสมกับการเรียนในเจนเนอเรชั่นอัลฟ่า โดยมีขอบเขตการศึกษา 2 ด้านได้แก่ 1. ขอบเขตด้านประชากร ที่สำรวจข้อคิดเห็นของพ่อแม่กลุ่ม Millennial ผ่านแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อให้ทราบถึงความคาดหวังต่อลูกในการศึกษาจากผู้ปกครอง 2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ที่ศึกษาข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ข้อมูลได้ดังนี้ 1. ปัญหาการศึกษาในประเทศไทย 2. พฤติกรรมเจเนอเรชั่นอัลฟ่า 3. โรงเรียนทางเลือก

ดังนั้นผลการศึกษาจึงเป็นแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนทางเลือกของเจนเนอเร ชั่นอัลฟ่าเพื่อสอดคล้องกับพฤติกรรมของนักเรียนเจนเนอเรชั่นอัลฟ่าเพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพการศึกษาอย่างตรงจุดของผู้เรียนยกระดับการศึกษาในปัจจุบันหรือเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนทั้งการเรียนในระบบและนอกระบบต่อไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อเสนอแนะและศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่เหมาะสมกับการเรียนในเจนเนอเรชั่นอัลฟ่า

3. ขอบเขตการศึกษา

3.1 ขอบเขตด้านประชากร

ผู้เขียนคัดกรองกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษาโดยเลือกเป็นกลุ่ม พ่อแม่ Millennial ที่มีบุตรที่อยู่ในเจนเนอเรชั่นอัลฟ่าซึ่งเกิดตั้งแต่ปีคริสต์ศักราช 2010 - 2024 เพื่อมาทำแบบสอบถามออนไลน์เกี่ยวกับ “ผลการศึกษาเรื่องความคาดหวังทางการศึกษาจากผู้ปกครอง” ในเวลาทั้งหมด 1 อาทิตย์

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้เขียนได้กำหนดกรอบการหาข้อมูลเพื่อใช้ในการศึกษา 3 หัวข้อคือ ปัญหาการศึกษาในประเทศไทศ พฤติกรรมเจนเนอเรชั่นอัลฟ่า และโรงเรียนทางเลือก

4. การทบทวนวรรณกรรม

4.1 ปัญหาการศึกษาในประเทศไทย

4.1.1 ข้อบกพร่องและปัญหาที่เกิดขึ้นในการศึกษาประเทศไทย

ระบบการศึกษาในประเทศไทยปัจจุบันจัดอยู่ในอันดับที่ 7 ในเอเชีย (Thamonton Jang, 2020) ประเทศไทยทำการปฏิรูปการศึกษาในปีพุธศักราช 2542 และ พุทธศักราช 2560 - 2562 ที่ผ่านมาครั้งล่าสุด แต่ยังพบข้อบกพร่องทางการศึกษาและผลลัพธ์ที่ไม่ได้ตามเป้าหมายเกิดขึ้นมากมายในปัจจุบัน โดย 3 ปัญหาใหญ่ของการศึกษาไทยในปัจจุบันคือ 1. คุณภาพต่ำ: นักเรียนไทยมีทักษะต่ำกว่าเกณฑ์ 2. เหลื่อมล้ำสูง: นักเรียนในหมู่บ้านตามชนบทมีทักษะการอ่านช้ากว่าเด็กในเมืองถึง 3 ปีการศึกษา 3. ประสิทธิภาพต่ำ: มีการใช้งบประมาณทางการศึกษามากขึ้น ใช้เวลากับการเรียนมากมาย แต่ผลการเรียนของนักเรียนกลับแย่ลง (Nae Nae Montawan, Disrupt, 2563) ซึ่งส่งผลตามมากมายต่อนักเรียนหลังจบการศึกษา เช่น “พบนักศึกษาจบใหม่ที่ยังหางานไม่ได้อยู่กว่า 3 แสนคน โดยส่วนมากพบในชั้นระดับอุดมศึกษา ซึ่งปัจจัยหลักได้แก่ การเลือกงาน ภาษาอังกฤษที่ยังไม่แข็งแรง และลักษณะการทำงานที่ต้องการทักษะด้านเทคโนโลยีและดิจิทัลมากขึ้น” (Kodchakorn Thammachart, Thematter, 2562) นอกจากข้อความข้างต้นยังและการยังไม่พบตัวตนจากการเรียนมาทั้งหมด 19 ปี ในระบบการศึกษา ส่งผลไปถึงการขาดแคลนแรงงานคุณภาพในตลาดแรงงาน

4.1.2 ความจำเป็นของปริญญาบัตรในระดับอุดมศึกษา

บริษัทมากมายในประเทศและต่างประเทศเริ่มสนใจความสามารถมากกว่าใบปริญญา “Elon Musk ผู้ก่อตั้งและ CEO ของบริษัท Tesla ซึ่งเป็นบริษัทผลิตรถยนต์ไฟฟ้าชื่อดังจากประเทศสหรัฐอเมริกา กำลังเปิดรับสมัครพนักงานเข้ามาร่วมงานในทีมปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) โดย Musk เปิดเผยคุณสมบัติที่ต้องการผ่าน Twitter ส่วนตัวว่า ไม่ต้องใช้วุฒิการศึกษาใด ๆ เลยแม้แต่วุฒิการศึกษาระดับมัธยมปลาย (High School)” (Pran Suwannatat, 2563) เป็นต้น จึงเป็นกระแสในตลาดแรงงานในปัจจุบันว่า “ปริญญาบัตรยังมีความจำเป็นอยู่หรือไม่ในอนาคต” เนื่องจาก Skills ในปัจจุบันเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้บัณฑิตจบใหม่มีความไม่ตรงกับความต้องการของท้องตลาดมากขึ้นผสมกับใบปริญญาในบางสาขาวิชาไม่ได้มีผลต่อการรับรองในวิชาชีพ เช่นการทำงานด้านศิลปะ หรือการทำงานในอาชีพที่ไม่ต้องมีใบประกอบวิชาชีพกำกับ จึงส่งผลให้เกิดอีกหนึ่งข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษายังจำเป็นมากน้อยเพียงใด ซึ่งจากที่วิเคราะห์แล้วคือ ปริญญาบัตรในวิชาชีพเฉพาะนั้นยังคงมีความจำเป็นเสมอ ไม่ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร หากไม่มีการเปลี่ยนกฎเกณฑ์ใหม่ปริญญาบัตรยังคงจำเป็นแต่ในอาชีพประเภทอื่น ที่ไม่ใช่วิชาเฉพาะ ปริญญาไม่มีความจำเป็นมากเท่ากับวิชาเฉพาะทางเพราะวิชาพื้นฐานที่เรียนมาจากในมหาวิทยาลัยสามารถนำมาใช้ได้ในการทำงานจริงบ้างแต่เป็นแค่ส่วนหนึ่งที่นำไปใช้ได้ยังมีความจำเป็นในบางสายงานวิชาชีพแต่ไม่ใช่กับทั้งหมด (Chukid, 2563) สิ่งที่จำเป็นในทักษะที่จะได้ในอุดมศึกษาคือทักษะด้านทักษะการเข้าสังคมหรือ Soft skill ได้แก่ ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) การสื่อสาร (Communication) ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) การทำงานร่วมกับผู้อื่น (Collaboration) การคิดเชิงวิเคราะห์และเลือกตัดสินใจ (Analytic Thinking and Decision-making) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การบริหารเวลา (Time Management) การแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อน (Complex Problem Solving) และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) (Paragrit, 2020) ที่จะได้จากการทำกิจกรรมและการเรียนต่าง ๆ ในชีวิตมหาลัย

4.1.3 กิจกรรมที่เกิดขึ้นเพราะการศึกษาที่บกพร่อง

การศึกษาในปัจจุบันพบว่าครูยังเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ การเรียนการสอนส่วนใหญ่จึงเป็นลักษณะครูถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน ส่วนผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้จากครู ดังนั้นบรรยากาศการเรียนการสอนที่พบส่วนใหญ่ครูจึงเป็นผู้มีบทบาทตลอดเวลา นักเรียนไม่มีโอกาสพูดและแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร ผลจึงปรากฏว่าเมื่อนักเรียนเติบใหญ่ขึ้น จึงมีความไม่กล้าแสดงความคิดเห็นต่อชุมชน ไม่รู้จักแสดงความคิดเห็น ซึ่งการแสดงความคิดเห็นนั้นเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่ต้องมีการฝึกฝน และควรจะมีการปลูกฝังตั้งแต่เยาว์วัยนอกจากนั้นการเรียนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางที่ถ่ายทอดเนื้อหาให้นักเรียนเพียงฝ่ายเดียว ยังทำให้นักเรียนขาดโอกาสในการตัดสินใจด้วยตัวเอง บรรยากาศการเรียนการสอนในห้องเรียนที่ครูต้องสอนเนื้อหาให้ทันตามหลักสูตรซึ่งเต็มไปด้วยเนื้อหามากมายทำให้นักเรียนขาดโอกาสการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ขาดการฝึกฝนในการรับฟังความคิดเนของคนอื่น และขาดความเคารพตนเองและคนอื่น ผลจึงปรากฏว่าคนไทยส่วนใหญ่ทำงานร่วมกันไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ และการเรียนมุ่งเน้นแต่เนื้อหาวิชาเพื่อสอบแต่ไม่เน้นกระบวนการและการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงจึงทำให้ขาดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555) จึงทำให้เกิดกิจกรรมเพิ่มทักษะทางความคิด ซึ่งมีแนวทางดังนี้

1) สร้างความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น (Curiosity)
2) ฝึกให้มีความกล้าเสี่ยง (Risk Taking)
3) ความยุ่งยากซับซ้อน (Complexity)
4) กระตุ้นให้เกิดจินตนาการ (Imagination)ฝึกฝนให้ใจกว้าง (Open Mind)
5) สร้างความมั่นใจในตนเอง (Self Confidence)

(ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2551)

นอกจากนี้ ปัจจุบัน องค์กรต่าง ๆ มีการเปิดโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับพื้นฐานทักษะของนักศึกษานักศึกษาจบใหม่ และเป็นการปรับทักษะการทำงานของบุคลากรขององค์กร เช่น

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลองค์กรที่มีโครงการสร้างวัตถุประสงค์เพื่อปรับพื้นฐานทักษะของนักศึกษา)

ชื่อองค์กร	กิจกรรม	รูปแบบพื้นที่
Ananda Development	ประชุม , Workshop ,ทำงาน	CO – Living space, Meeting room
AP Thailand	Training	Creative space
Agoda	Soft skills and Hard skills Trainee	Creative space, Small Auditorium

ที่มา : (Bangkok Post,2560) (AP Acadamy,2562) (careersatagoda,2561)

รูปแบบพื้นที่ดังกล่าวใช้งานโดยการทำงานหรือจัดการเรียนการสอนแบบเป็นกลุ่มผสมกับการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) เป็นความสามารถในการคิด วิเคราะห์ พิจารณา ประเมินและตัดสินใจข้อมูลที่ได้รับอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Terrabkk, 2563) ทำให้เกิดทักษะการถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์ สร้างความคิดสร้างสรรค์และหาผลลัพธ์ของผลงานได้ในที่สุด

4.2 พฤติกรรมเจนเนอเรชั่นอัลฟ่า

Generation Alpha : เจนเนอเรชั่นอัลฟ่า (Generation Alpha) คือคำเรียกเด็กที่เกิดตั้งแต่ปี 2010 หรือ พ.ศ. 2553 เป็นต้นไป พวกเขาเติบโตมาในยุคเทคโนโลยีก้าวหน้า สังคมขับเคลื่อนอย่างรวดเร็ว แรง และขนาดใหญ่ ซึ่งการเติบโตท่ามกลางโลกที่หมุนเร็วของเด็กเจนฯ นี้ คงไม่อาจสรุปได้ว่าพวกเขาล้วนเป็นเลิศเพียงด้านเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว เพราะ

เด็กเจนฯ นี้ต่างมีลักษณะเฉพาะตัวทั้งที่ควรสนับสนุนและควรเป็นห่วง ลักษณะนิสัยที่ควรสนับสนุนเช่น ความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ในการริเริ่มธุรกิจ เป็นต้น และลักษณะนิสัยที่ควรน่าห่วงเช่น ชอบใช้ชีวิตคนเดียว ได้ความรักจากผู้ปกครองท่วมท้น ห่างไกลจากธรรมชาติและสังคม เป็นต้น (The Potential, 2020)

4.3 โรงเรียนทางเลือก

จากความต้องการในด้านการเพิ่มทักษะทางความคิด (วิจารณ์ พานิช, 2555) ดังที่ได้กล่าวในหัวข้อ 1.3 และการศึกษาพฤติกรรมเจนเนอเรชั่นอัลฟ่าในหัวข้อที่ 2 ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนในแต่ละประเภทพบว่าโรงเรียนทางเลือก สามารถตอบความต้องการดังกล่าวได้ มีรายละเอียดของการศึกษาดังนี้

4.3.1 ความหมายของโรงเรียนทางเลือก

โรงเรียนทางเลือก คือโรงเรียนที่มีแนวทางการเรียนการสอนต่างออกไปจากโรงเรียนกระแสหลัก ระบบการศึกษาของโรงเรียนทางเลือกจะมีความยืนหยุ่นมากกว่า ทั้งในด้านการเรียนการสอน การประเมินผล เป็นการเรียนการสอนที่ออกแบบมาเฉพาะตัว เพื่อมุ่งเน้นให้หมาะสมกับผู้เรียนเฉพาะกลุ่ม โดยจะไม่เน้นการท่องจำหรือนั่งคัดลอกตามกระดานมากนัก หากแต่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้นอกห้องเรียน และให้เขาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ หรืออาจเป็นโรงเรียนที่ตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก โดยจะมีการปรับการสอนและแนวคิดเพื่อให้ตรงกับกลุ่มเด็กที่มีความต้องการฉพาะ เช่น เด็กมีปัญหาด้านพฤติกรรม เด็กที่มีแนวโน้มเลิกเรียนกลางคัน หรือเด็กอัจฉริยะเป็นต้น (Napatsakorn R, 2019)

4.3.2 แนวทางการสอนในโรงเรียนทางเลือก

แนวทางการเรียนการสอนในโรงเรียนทางเลือกในประเทศไทย มี 9 รูปแบบ รายละเอียดดังนี้

1) แนวทางการสอนแบบมอนเตสซอรี่ (Montessori) : แนวทางการสอนที่ส่งเสริมการเรียนของเด็กในระดับช่วงวัยอนุบาลที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นกับเพื่อน ๆ และจะได้ฝึกทักษะผ่านกลไกประสาททั้ง 5 ทำให้เรียนรู้กับการอดทนอดกลั้น มีความรับผิดชอบ รักตนเอง เคารพผู้อื่น เพื่อเตรียมเข้าสู่การเรียนรู้ทางวิชาการในระดับประถมวันต่อไป

2) แนวการสอนแบบเรกจิโอ เอมิเลีย (Reggio Emilia) : หลักสูตรมุ่งเน้นไปในทักษะด้านของการใช้ความคิดคัดกรอง วางแผน คาดคะเนคำตอบและใช้ความคิดสร้างสรรค์จากหัวข้อที่มอบให้ในชั้นเรียน โดยทุกอย่างขึ้นอยู่กลับความสนใจของเด็กทั้งหมดโดยที่ผู้ปกครองสามารถเข้ามามีส่วนร่วมด้วยได้ ทำให้ความมั่นใจ เห็นคุณค่าในตัวเอง

3) แนวการสอนแบบวอลดอร์ฟ (Waldorf) : แนวการสอนที่ให้เด็กได้พัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยมีศิลปะเป็นตัวเชื่อมโดยเด็กจะได้ฝึกทักษะเช่น งานประดิษฐ์ การทำอาหาร ซึ่งเด็กจะเรียนกระบวนตั้งแต่ต้นจนจบของกระบวนการนั้น ๆ แต่จะมุ้งเน้นการเรียนแบบธรรมชาติมากกว่าเทคโนโลยี

4) แนวการสอนวิถีพุทธ (Buddhist School) : แนวทางการสอนตามหลักพระพุทธศาสนา โดยบรรยากาศในโรงเรียนจะอุดมไปด้วยธรรมชาติและสงบ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้วิถีชาวพุทธ รู้จักสวดมนต์ นั่งสมาธิ เพื่อการเจริญสติปัญญา ทำให้เด็กสามารถมองเห็นและรับมือกับปัญหาได้เป็นอย่างดี และเติบโตอย่างมีอารมณ์ที่มั่นคง

5) แนวทางการสอนแบบนีโอ-อิวแมนนิสต์ (Neo-Humanist Education) : แนวการสอนที่มุ้งเน้นสร้างเด็กที่มีความฉลาด จิตใจดี มิร่างกายที่แข็งแรง เน้นกิจกรรมในการสร้างเซลล์สมองที่พัฒนาไปตามวัยได้อย่างเต็มที่ ทำให้เด็กมีความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การไปทัศนศึกษา เป็นอาสาสมัคร เลี้ยงสัตว์ หรือปลูกผัก

6) แนวการสอนแบบโครงการ (Project Approach) : แนวการสอนที่ปลูกฝังให้เด็กรักการเรียนรู้ โดยให้เด็ก (ได้แลกเปลี่ยนหัวข้อที่ตัวเองสนใจจะศึกษาร่วมกับกับเพื่อน ๆ โดยศึกษาแบบลงลึกในรายละเอียดของเรื่องนั้นอย่างละเอียด ทำให้เด็กเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน รู้จักการสำรวจ การนำเสนอข้อมูล สามารถนำไปบูรณาการกับวิชาการแขนงต่างต่อไป

7) แนวการสอนแบบไซสโคป (High/Scope) : แนวการสอนที่เน้นให้เด็กมีการคิดแบบเชื่อมโยงความรู้ได้อย่างรวดเร็วและสมวัย โดยมีครูคอยกระตุ้นให้เด็กรู้จักการทบทวนเป็นการส่งเสริมพัฒนาการและสติปัญญาทำให้เด็กมีพื้นฐานจิตใจที่มั่นคงแข็งแรงจากการที่ได้รับความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ให้ลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

8) แนวการสอนแบบพหุปัญญา (Multiple Intelligence) : แนวการสอนที่เชื่อว่าเด็กเล็กนั้นมีความฉลาดที่แตกต่างกันออกไปเฉพาะบุคคล โดยจะมีครูคอยจัดกิจกรรมเสริมปัญญาซึ่งมีทั้งหมด 9 ด้าน ได้แก่ ความฉลาดด้านมิติสัมพันธ์ ความฉลาดด้านภาษาความฉลาดด้านตรรกะ / คณิตศาสตร์ ความฉลาดด้านร่างกาย / การเคลื่อนไหว ความฉลาดด้านดนตรีความฉลาดด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ความฉลาดในการรู้จักและเข้าใจตัวเอง ความฉลาดทางด้านธรรมชาติและความฉลาดในการคิดใคร่ครวญ เพื่อทำให้เด็กรู้จักจุดเด่นและจุดอ่อนของตัวเองรวมถึงใช้ศักยภาพของตนเองให้เกิดประโยชสูงสุด ส่งผลให้เด็กรู้สึกภูมิใจในตัวเอง มีความสุขและทำให้เด็กสามารถตั้งเป้าหมายในอนาคตได้ด้วยตัวเอง

9) แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach) : แนวการสอนที่เน้นให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งถือเป็นการสื่อสารตามธรรมชาติ สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ผ่านภาพ เสียง การพูด และตัวอักษร ทำให้เด็กได้ใช้ทักษะ ทางด้านภาษาผ่านกิจกรรมต่างๆ เด็กจะมีการสื่อสารที่แข็งแรงจนสามารถอ่านออกเขียนได้ มีความมั่นใจในตัวเอง และมีทักษะในควรอยู่ร่วมกับผู้อื่นสูง (Napatsakorn R, 2019)

จากการรวบรวมข้อมูลโรงเรียนทางเลือกของผู้เขียน พบว่า โรงเรียนทางเลือกในกรุงเทพมหานครมีแนวทางการสอน และ ระดับชั้นในการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลโรงเรียนทางเลือกในกรุงเทพมหานคร ข้อมูลแนวทางการสอน และ ข้อมูลระดับชั้นเครื่องหมาย / แสดงความหมายว่า มี เครื่องหมาย x แสดงความหมายว่าไม่มี)

โรงเรียน	แนวทางการสอน	ระดับชั้นอนุบาล	ระดับชั้นประถม	ระดับชั้นมัธยม
โรงเรียนพระแม่มารี	Montessori	/	/	/
โรงเรียนอนุบาลยุวมิตร		/	x	x
โรงเรียนอนุบาลวรพิม		/	x	x
โรงเรียนไทยคริสเตียน		/	/	/
โรงเรียนอนันตา		/	x	x
โรงเรียนมหาชัยคริสเตียนวิทยา		/	/	x
โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว		/	x	x
โรงเรียนอนุบาลมณีรัตน์	Reggio Emillia	/	x	x
โรงเรียนอนุบาลบ้านรัก	Waldorf	/	x	x
โรงเรียนปัญโญทัย		/	/	/
โรงเรียนแสนสนุกไตรทักษะบางมด		/	/	x
โรงเรียนทอสี	Buddhist School	X	/	x
โรงเรียนรุ่งอรุณ		/	/	/
โรงเรียนอมาตยกุล	Neo – Humanist Education	/	/	/

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลโรงเรียนทางเลือกในกรุงเทพมหานคร ข้อมูลแนวทางการสอน และ ข้อมูลระดับชั้นเครื่องหมาย / แสดงความหมายว่า มี เครื่องหมาย x แสดงความหมายว่าไม่มี) (ต่อ)

โรงเรียน	แนวทางการสอน	ระดับชั้นอนุบาล	ระดับชั้นประถม	ระดับชั้นมัธยม
โรงเรียนอนุบาลอมรรัตน์	Project Approach	/	/	x
โรงเรียนอนุบาลบ้านวาดฝัน		/	x	x
โรงเรียนอนุบาลบ้านพลอยเพลิน		/	x	x
โรงเรียนวรรณสว่างจิต		/	/	x
โรงเรียนอนุบาลกุ๊กไก่		/	x	x
โรงเรียนก้องฟ้าวัฒนาวิทย์		/	/	x

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลโรงเรียนทางเลือกในกรุงเทพมหานคร ข้อมูลแนวทางการสอน และ ข้อมูลระดับชั้นเครื่องหมาย / แสดงความหมายว่า มี เครื่องหมาย x แสดงความหมายว่าไม่มี)

โรงเรียน	แนวทางการสอน	ระดับชั้นอนุบาล	ระดับชั้นประถม	ระดับชั้นมัธยม
โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต	High scope	/	/	x
โรงเรียนวนิษา	Multiple Intelligence	/	x	x
โรงเรียนทอรัก	Whole Language Approach	/	/	x
โรงเรียนจิตตเมตต์	บูรณาการ	/	x	x

5. ขั้นตอนการศึกษา

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1.1 ปฐมภูมิ: จัดทำแบบแบบสอบถามออนไลน์เรื่อง “ความคาดหวังต่อลูกในการศึกษาจากผู้ปกครอง”

1) จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form (https://www.google.com/intl/th_th/forms/about/)

2) แจกจ่ายแบบสอบถามโดยการคัดลอกลิงค์ส่งให้กลุ่มพ่อแม่ Millennial หรือ กลุ่มพ่อแม่ที่มีบุตรอยู่ในอายุช่วงเจนเนอเรชั่นอัลฟ่าผ่านทางแฟลตฟอร์มออนไลน์ต่างเช่น Facebook Instagram Line

3) รวบรวมคำตอบจากทุกคำถามมาวิเคราะห์เพื่อไปทำผลการศึกษาต่อไป

5.1.2 ทุติยภูมิ: ค้นหาบทความและบทสัมภาษณ์ทางอินเทอร์เน็ต

5.2 วิเคราะห์และสรุปผลจากการศึกษา

6. ผลการศึกษาและสรุป

6.1 ผลศึกษาปัญหาการศึกษาในประเทศไทย

พบว่าปัญหาหลักของการศึกษาคือการที่มีครูเป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้เพียงฝ่ายเดียว ทำให้นักเรียนขาดความมั่นใจ ขาดทักษะการแสดงความคิดเห็น และกระบวนการได้ทดลองงานจริงทำให้เกิดผลที่ตามมาได้แก่คุณภาพของนักเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ความเหลื่อมล้ำในต่างพื้นที่เมืองกับชนบท ต่อยอดไปถึงการไม่รับรู้ตัวตนของตัวนักเรียน

ดังนั้นกระบวนการที่จะมีส่วนเข้ามาแก้ไขปัญหาข้างต้นคือ เพิ่มการเรียนรู้ทักษะการเข้าสังคม(Soft skills)ให้กับนักเรียนเพื่อเตรียมตัวก่อนเข้าในอุดมศึกษาหรือการเข้าทำงาน นอกจากนี้ควรมีการให้นักเรียนร่วมโครงการกับบริษัทหรือองค์กรที่มีการเปิดรับการฝึกทักษะต่างๆที่แต่ละองค์กรต้องการฝึกเพื่อเป็นการได้ฝึกทักษะกระบวนการทำงานจริงและเป็นการได้ค้นหาตัวตนของเด็กนักเรียนไปในเวลาเดียวกัน นอกจากนี้องค์กรยังได้ประโยชน์ในเรื่องการค้นหาบุคลากรเข้าทำงานตรงสายเพื่อลดปัญหาบุคลากรจบมาไม่ตรงกับสายที่เรียนและแรงงานล้นตลาดเป็นต้น

6.2 ผลการศึกษาจากการทำแบบสอบถามออนไลน์เรื่อง “ความคาดหวังต่อลูกในการศึกษาจากผู้ปกครอง”

จากการแจกแบบสอบถามเป็นระยะเวลา 1 อาทิตย์พบว่ามีผู้เข้ามากรอกทั้งหมด 60 ท่าน มีอายุของผู้ปกครอง 30 - 35 ปี (43%) และ 35 - 40 ปี (30%) เป็น 2 อันดับแรก อายุของลูก อันดับ 1 3 - 6 ปี (40%) อันดับ 2 0 - 3 ปี (23%) สำหรับคำถามเรื่องความคาดหวังในตัวลูกจะเป็นการให้คะแนน 1 - 5 ตามลำดับมากไปน้อยตามหัวข้อที่เขียนไว้พบว่า หัวข้อที่มีความหมายเกี่ยวกับการเอาตัวรอดในสังคมของลูกให้ลูกได้เดินตามความฝันของตัวเองอย่างดีที่สุดและอยู่ในสังคมที่ดีรวม 4 ข้อคะแนนเป็นเอกฉันท์อยู่ที่ 5 คะแนน หัวข้อเดินตามทางที่พ่อแม่วางไว้คะแนนที่มากที่สุดคือ 3 (26 คน) หัวข้อมีการงานที่ดีเลี้ยงดูพ่อแม่ได้ในอนาคตคะแนนที่มากที่สุดคือ 4 (25 คน) และหัวข้อเป็นที่ยอมรับมีหน้าตาในสังคมคะแนนเสมออยู่ที่ 3 และ 4 (21 คน) หัวข้อเรื่องการศึกษาในระดับอดุมศึกษากลุ่มพ่อแม่ 83.3% วางแผนไว้ให้ลูกศึกษาต่อในอุดมศึกษา สรุปได้ว่ากลุ่มผู้ปกครองที่มีบุตรในเจนเนอเรชั่นอัลฟ่า มีความคาดหวังที่จะสนับสนุนให้ลูกเดินตามทางที่ตนเองฝันอย่างตั้งใจเพื่อให้ไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีและปรับตัวได้ดีในสังคม มากกว่าเส้นทางที่พ่อแม่คาดหวังที่จะให้เป็น

6.3 ผลการศึกษาแนวทางการออกแบบและพัฒนาการการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนในเจนเนอเรชั่น

เจนเนอเรชั่นอัลฟ่าเป็นเจนเนอเรชั่นที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีและสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว แต่พบว่ามีข้อเสียว่าเจนเนอเรชั่นมีความห่างไกลธรรมชาติ ผิดหวังแนวการสอนของโรงเรียนทางเลือกที่เหมาะสมต้องเป็นแนวทางสอนที่มีความทันสมัย ตอบโจทย์กับปัญหาการศึกษาในประเทศไทยที่กล่าวข้างต้น และพฤติกรรมของเจนเนอเรชั่นอัลฟ่านั้นก็คือ Reggio Emiliaรวมกับ Project Approach เพราะสองแนวทางการสอนนี้มีความคล้ายคลึงกันตรงที่ได้ศึกษาเรื่องที่เด็กสนใจอย่างถึงแก่นแท้แต่มีการผสมแนวทางการสอนของ Project approach เข้าไปเพราะเป็นแนวทางการสอนที่เป็นปลูกฝังให้รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสามารถนำไปบูรณาการกับงานต่าง ๆ ต่อได้ซึ่งสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดทักษะความมั่นใจในตนเองและการแสดงความคิดเห็นได้เป็นอย่างดี ผสมกับการเพิ่มทักษะการเข้าสังคม (Soft skill) ลงไปในแผนการสอนและเพิ่มโครงการที่จัดทำร่วมกับบริษัทที่เป็นรับการเข้าฝึกทักษะในบริษัทเพื่อได้ทดลองการทำงานจริง

7. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเจนเนอเรชั่นอัลฟ่าและโรงเรียนทางเลือกที่มีแนวทางการสอน Project Approach ปัจจุบันในประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 มีเพียง 4 โรงเรียนและในระดับมัธยมศึกษาเพียง 1 โรงเรียนเท่านั้น ซึ่งควรเน้นการพัฒนาในระดับช่วงชั้นมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลายและการเรียนการของช่วงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำเป็นต้องพิจารณาความต้องการขององค์กรและแหล่งงาน เพื่อนำมาปรับการเรียนการสอนให้กับนักเรียนเพื่อเพิ่มทักษะที่จำเป็นและเหมาะตามเวลา

รายการอ้างอิง

Thamonton Jang. (2564). *ไทยติดที่ 7 ประเทศมีประสิทธิภาพของเอเชีย และอันดับ 28 ของโลก ปี 2021*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.bltbangkok.com/news/35076/

Nae Nae Montawan. (2563). *ปัญหาใหญ่ของการศึกษาไทยในมุมมองของ TDRI คืออะไร?*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.disruptignite.com/blog/problem-of-thailand-education

Kodchakorn Thammachat. (2562). *"ฉันเคว้งคว้างหลังจบใหม่" Gap Year กับความจำเป็นที่ต้องรีบหางานทำ*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://thematter.co/social/education/gap-year-after-graduation/91270

Pran Suwannatat. (2563). *Elon Musk รับพนักงานร่วมทีม AI Tesla ไม่ต้องมีปริญญา ไม่ต้องจบการศึกษา ขอแค่ทำงานได้*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://brandinside.asia/elon-musk-recruit-new-employee-for-ai-team-tesla-without-degree/

Paragrit, (2562). *Soft Skills คืออะไร? ทำงานได้*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.palagrit.com/what-is-soft-skills/#:~:text=Soft%20Skills%20คือ%20ทักษะที่,อารมณ์ตนเองและผู้อื่น)

วิจารณ์ พานิช. (2550). การจัดการความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 25564,จาก http://gotoknow.org

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

The Potential. (2562). *7 คาแรคเตอร์ของเด็กเจนฯ อัลฟา*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://thepotential.org/knowledge/gen-alpha-info/

Napatsakorn R. (2561). *6 แนวทางการสอนของโรงเรียนทางเลือก*. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2564, จาก https://th.theasianparent.com/6-แนวการสอนของโรงเรียนทางเลือก

Chudkid. (2563). *ใบปริญญายังจำเป็นอยู่ไหมในอนาคต?และอนาคตของมหาวิทยาลัยจะเป็นอย่างไร?*. สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.blockdit.com/posts/5ed880439eacdf0c87ccd022

Terrabkk, (2563). *Critical Thinking ทักษะที่ทุกคนต้องมี เพื่อรอดพ้นช่วงวิกฤต*. สืบค้นหาเมื่อ 10 กรกฎคม 2564, จาก https://www.terrabkk.com/articles/197784

เภสัชกรรมพื้นบ้านในการรักษาโรคนิ่วในไต: กรณีศึกษา หมอไพณีย์ ดำเอียด

ETHNOPHARMACOLOGY IN TREATMENT OF KIDNEY STONES: CASE STUDY OF MR. PAINEE DUM-IAD

จุฑามาศ บัญชาการ[1], นูรอัสมา ปุติ[2]* และสุธินี หูเขียว[3]

Juthamas Banchakan[1], Noor-asma Puti[2]* and Suthinee Hookheaw[3]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาภูมิปัญญาการรักษาโรคนิ่วในไตของหมอพื้นบ้าน และ (2) ศึกษาพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคนิ่วในไตของหมอพื้นบ้าน ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ หมอไพณีย์ ดำเอียด ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราช วิธีการดำเนินงานใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงกรณีศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยดำเนินการศึกษาในระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล และนำมาอภิปรายผล โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาครอบคลุมความหมายของโรคนิ่วในไต สาเหตุของการเกิดโรค ชนิดพืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษา ส่วนของพืชที่ใช้ วิธีการเตรียมยา การใช้ยาตามองค์ความรู้พื้นบ้าน

ผลการศึกษา พบว่า หมอพื้นบ้านให้นิยามโรคนิ่วในไต คือ โรคที่เกิดเป็นเม็ดนิ่วในไต สาเหตุเกิดจากการรับประทานอาหารที่ส่งผลให้ไตทำงานหนักขึ้น เช่น อาหารที่มีโปรตีนสูง อาหารหมักดอง พวกยอดผัก เป็นต้น สำหรับตำรับยาพื้นบ้านที่ใช้ในการรักษา พบตำรับยา 1 ตำรับ ประกอบด้วยสมุนไพร จำนวน 9 ชนิด จัดอยู่ใน 7 วงศ์ วงศ์พืชที่นิยมใช้มากที่สุด คือ Pandanaceae และวิธีการเตรียมและการใช้ยาที่นิยมมากที่สุด คือ การต้มด้วยน้ำแล้วดื่ม สมุนไพรที่ใช้ในตำรับยามากที่สุด ได้แก่ สับปะรด และลำเจียก ซึ่งสมุนไพรทั้งสองชนิดเป็นพืชที่มีรายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาเกี่ยวกับการรักษาโรคนิ่วในไต ข้อค้นพบที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเภสัชกรรมพื้นบ้านในการรักษาโรคนิ่วในไตต่อไป

คำสำคัญ : นิ่วในไต, หมอพื้นบ้าน, เภสัชกรรมพื้นบ้าน

Abstract

This study was a case study aimed to (1) survey local knowledge in using medicinal plants for treating kidney stone (2) study of medicinal plants for treating kidney stone according to the folk healer. The key informant was Mr. Painee Dum-Iad, a folk healer in Nakhon Si Thammarat province. Information was obtained by semi-structured interviews. The study was carried out during January - December 2020. Data analysis used content analysis method to consider the rational relationship. Determine the scope of the data covered of definition of kidney stone, causes of disease, species of plant, plant part used, preparation and use method according to folk wisdom.

[1] แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลถ้ำพรรณรา จังหวัดนครศรีธรรมราช

[2 - 3] อาจารย์ หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา

* Corresponding author, E-mail: noor.asma.p@gmail.com

From the study, the healers believed that kidney stone is a disease have granules in the kidneys caused by eating foods that make the kidneys work harder, such as high protein foods, fermented foods, top vegetables. Nine herbal species belonging to 7 families were used to treat kidney stone. The most used plant family was Pandanaceae (3 species). Decoction was preferred method of drug preparation. Drinking was preferred method of drug application. The most used herbs in remedy were *Ananas comosus* (L) Merr. and *Pandanus odorifer* (Forssk.) Kuntzewhich, they had already been tested for their diuretics effect and hepatoprotective effect sequently. The information gained would be the importance basis for further drug development in kidney stone treatment.

Keyword: kidney stone, folk healer, ethnopharmacology

1. บทนำ

โรคนิ่วในไตเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่สำคัญของโลก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีโอกาสกลับมาเป็นซ้ำสูง ซึ่งจะส่งผลต่อการทำลายไต โดยคาดการณ์ว่า ในปี ค.ศ. 2050 อัตราความชุกจะสูงถึงร้อยละ 56 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 70 ในปี ค.ศ. 2095 (Turney et al., 2014) สำหรับประเทศไทยพบว่า โรคนิ่วในไตเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดโรคไตเรื้อรัง จากสถิติกระทรวงสาธารณสุข อัตราการเกิดโรคนิ่วในไตเพิ่มขึ้นจาก 99.25 ต่อประชากร 100,000 คน ในปี พ.ศ. 2550 เป็น 122.46 ในปี พ.ศ. 2553 (ยุทธชัย ตริสกุล, 2563)

การเกิดโรคนิ่วในไตโดยส่วนใหญ่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ บทบาทหน้าที่ ฐานะทางเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านร่างกายก่อให้เกิดความทุกข์ทรมาน เนื่องจากเมื่อนิ่วมีขนาดใหญ่ขึ้นจะเกิดการเสียดสีกับเนื้อไต ท่อไต ทำให้เนื้อเยื่อไตหลุดลอกออกมากับปัสสาวะ ปัสสาวะมีสีแดงเหมือนน้ำล้างเนื้อ เกิดการอักเสบติดเชื้อได้ง่าย การรักษาโรคนิ่วในไตทางแผนปัจจุบันจำเป็นต้องรับการรักษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการรักษาและฟื้นฟูค่อนข้างสูง ซึ่งการใช้สมุนไพรไทยถือเป็นการรักษาอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงสาธารณสุข โดยมีนโยบายให้มีการพัฒนาสมุนไพรไทยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน (นูรอัสมา ปุติ และอรทัย เนียมสุวรรณ, 2563) ปัจจุบันพบการศึกษาการใช้สมุนไพรไทยในการรักษาโรคนิ่วในไตมากมาย เช่น การใช้เหง้าสับปะรดแห้งในผู้ป่วยโรคนิ่วในไต โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ผลการศึกษาพบว่า นิ่วในไตมีขนาดเล็กลง ความดันโลหิตอยู่ในระดับปกติ ปัสสาวะคล่องขึ้น (มูล นิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร, 2555) การยับยั้งการเกิดผลึกของแคลเซียมไอออนกับออกซาเลตไอออนต่อการเกิดโรคนิ่วในไตในหนูทดลองด้วยสารสกัดข้าวเหนียวดำ (ทิษฎยา เสมาเงิน และคณะ, 2558) เป็นต้น ทำให้สมุนไพรไทยยังคงมีบทบาทต่อสุขภาพของประชาชนมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเภสัชกรรมพื้นบ้านในการรักษาโรคนิ่วในไตจากหมอพื้นบ้าน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 1 ราย คือ หมอไพณีย์ ดำเอียด ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์การรักษาโรคนิ่วในไตมามากกว่า 30 ปี และได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาเวชกรรมไทยและสาขาเภสัชกรรมไทยจากกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยในแต่ละเดือนมีผู้ป่วยโรคนิ่วในไตเข้ามารับการรักษาและใช้ยาเป็นจำนวนกว่า 30 ราย จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการรวบรวมองค์ความรู้การรักษานี้ไว้ เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนเกิดความตระหนักในภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทย และเผยแพร่แนวทางการรักษาทางการแพทย์พื้นบ้านไทยให้เป็นที่นิยมและได้รับการยอมรับในสาธารณสุขไทยมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการรักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด

2.2 เพื่อศึกษาพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการแพทย์ (Medical system)

ระบบทฤษฎีการเกิดโรค (Disease theory system) หมายถึง แนวคิดหรือทฤษฎีทางการแพทย์ ที่อธิบายถึงสาเหตุการเกิดโรค ลักษณะของการดำเนินโรค ตลอดจนวิธีการดูแลรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ (วาสินี มีเครือเอี่ยม และคณะ, 2559)

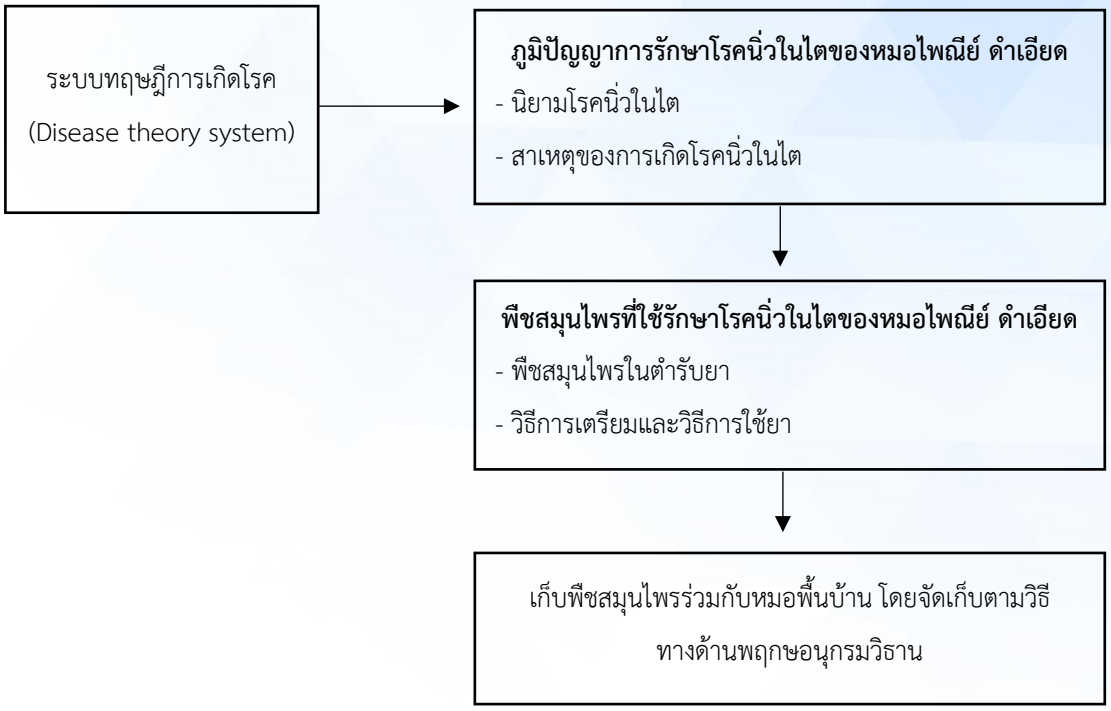

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาเภสัชกรรมพื้นบ้านในการรักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด เป็นการศึกษาภาคสนามโดยใช้วิธีรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร มีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation)

4.2 การคัดเลือกหมอพื้นบ้าน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้คือ หมอไพณีย์ ดำเอียด ใช้วิธีการคัดเลือกหมอพื้นบ้านแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนด ดังนี้

4.2.1 มีประสบการณ์และความชำนาญในการเป็นหมอพื้นบ้านรักษาโรคนิ่วในไตไม่น้อยกว่า 20 ปีและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

4.2.2 ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมามีจำนวนผู้ป่วยที่เคยรับการรักษาโรคนิ่วในไต ไม่น้อยกว่า 500 ราย

4.2.3 ได้รับใบประกอบโรคศิลปะสาขาเวชกรรมไทยและสาขาเภสัชกรรมไทย

4.2.4 อนุญาตให้ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลต่าง ๆ โดยการให้คำยินยอมอนุญาตให้เก็บ ข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมภูมิปัญญาการใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากหมอพื้นบ้าน เพื่อให้ทราบถึงความหมายของโรคนิ่วในไต สาเหตุของการเกิดโรค ชนิดพืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษา ส่วนของพืชที่ใช้ วิธีการเตรียมยา และการใช้ยาตามองค์ความรู้พื้นบ้าน พร้อมเก็บพืชสมุนไพรร่วมกับหมอพื้นบ้าน โดยจัดเก็บตามวิธีทางด้านพฤกษอนุกรมวิธาน (Bridson & Forman, 1992) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกข้อมูล การถอดเทปสัมภาษณ์ และการถ่ายภาพ มาทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามที่ได้

ตั้งประเด็นไว้ และตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งว่า ข้อมูลที่ได้มามีความครบถ้วนเพียงใด มีความน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งจะมีการตรวจสอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 ระบุชื่อวิทยาศาสตร์ของพืชในระดับวงศ์ สกุล และชนิด โดยวิธีการทางอนุกรมวิธานพืช ด้วยเอกสารทางอนุกรมวิธานพืช ทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ เช่น Flora of China และ Flora of Pakistan

4.4.2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล ในประเด็นเกี่ยวกับความหมายของโรคนิ่วในไต สาเหตุของการเกิดโรค ชนิดพืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษา ส่วนของพืชที่ใช้ วิธีการเตรียมยา และการใช้ยาตามองค์ความรู้พื้นบ้าน

4.4.3 ศึกษาทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของพืชสมุนไพรที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคนิ่วในไต โดยการสืบค้นจากฐานข้อมูล Science Direct เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนการวิเคราะห์สรรพคุณพื้นบ้านของพืชสมุนไพร

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ภูมิปัญญาการรักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด

5.1.1 ความหมายของโรคนิ่วในไตตามทฤษฎีของหมอไพณีย์ ดำเอียด

นิ่วในไต หมายถึง โรคที่เกิดเป็นเม็ดนิ่วในไต สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ นิ่วเล็ก และนิ่วใหญ่

1) นิ่วเล็ก เป็นก้อนนิ่วที่มีขนาดเท่าเมล็ดมะละกอหรือเมล็ดข้าวโพด อาการสำคัญ คือ ปัสสาวะขัด ปัสสาวะไม่สุด

2) นิ่วใหญ่ เป็นก้อนนิ่วแข็งเหมือนหิน อาการสำคัญ คือ บริเวณบั้นเอวบวมแวว

5.1.2 สาเหตุของการเกิดโรคนิ่วในไตตามทฤษฎีของหมอไพณีย์ ดำเอียด

สาเหตุของการเกิดโรคนิ่วในไตตามทฤษฎีทางการแพทย์พื้นบ้าน เกิดจากการรับประทานอาหารของผู้ป่วย โดยมักรับประทานอาหารประเภทที่ส่งผลให้ไตทำงานหนักขึ้น เช่น ดื่มน้ำที่ไม่สะอาด รับประทานอาหารที่มีโปรตีนสูง รับประทานอาหารที่มีรสจัด รับประทานอาหารหมักดอง และรับประทานพวกยอดผัก จนการทำงานของไตเริ่มหย่อนลง ทำให้ของเสียถูกขับออกมาไม่หมด ส่งผลให้เกิดเป็นก้อนนิ่วแข็งไปขวาง ไปอุดตันท่อไตให้ปัสสาวะขัด ปัสสาวะไม่สุด ปวดหลังและปวดบั้นเอว แต่ถ้าหากมีนิ่วในไตเม็ดใหญ่ อาจส่งผลให้เกิดภาวะไตเสื่อม

5.2 พืชสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด

การสำรวจพืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคนิ่วในไต สำหรับการศึกษาครั้งนี้ สามารถรวบรวมตำรับยาได้ 1 ตำรับ รสประธานของตำรับยาเป็นรสเย็น ประกอบด้วยสมุนไพร 9 ชนิด (ตารางที่ 1) จัดอยู่ใน 7 วงศ์ สมุนไพรที่มีการใช้ในตำรับยามากที่สุด ได้แก่ สับปะรด และลำเจียก (3 ส่วน/ชนิด) วงศ์พืชที่พบมากที่สุด คือ Pandanaceae จำนวน 3 ชนิด โดยมีการเก็บตัวอย่างพืชทั้ง 9 ชนิด และเก็บรักษาไว้ที่หลักสูตรการแพทย์แผนไทย วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา

5.2.1 วิธีการเตรียมและวิธีการใช้ยาสมุนไพร

จากการสำรวจพืชสมุนไพรที่พบในตำรับยาสำหรับการรักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด จำนวน 1 ตำรับ มีวิธีการเตรียมยาและการใช้ยา ดังนี้

1) วิธีการเตรียมตำรับยา คือ การนำสมุนไพรตามน้ำหนักที่กำหนดไปต้ม โดยเทน้ำลงไปหม้อต้มพอให้น้ำท่วมยาเล็กน้อย (ประมาณ 3 - 4 แก้ว) ต้มให้เดือดนานประมาณ 30 นาที

2) วิธีการใช้ยาสมุนไพร คือ รับประทานในขณะที่ยายังอุ่น ดื่มหลังอาหาร วันละ 3 ครั้ง เช้า เที่ยง เย็น ครั้งละ 1 แก้วชา

ตารางที่ 1 รายชื่อพืชสมุนไพรที่พบในตำรับยารักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด

ชื่อทั่วไป	ชื่อวิทยาศาสตร์ (ชื่อวงศ์)	ลักษณะวิสัย*	ส่วนที่ใช้ (น้ำหนัก)	รสยา
สับปะรด	*Ananas comosus* (L) Merr. (Bromeliaceae)	ไม้ล้มลุก	เหง้า (3 ส่วน)	หวาน
ลำเจียก	*Pandanus odorifer* (Forssk.) Kuntze (Pandanaceae)	ไม้พุ่มสูง	รากอากาศ (3 ส่วน)	เย็นหวาน
แกลบกล้อง	*Freycinetia banksii* A. Cunn. (Pandanaceae)	ไม้เถา	เถา (2 ส่วน)	เย็น
ปล้องตัน	*Strychnos thorelii* Pierre ex Dop (Loganiaceae)	ไม้เถา	เถา (2 ส่วน)	เมาเบื่อ
ผักหนาม	*Lasia spinosa* (L.) (Araceae)	ไม้ล้มลุก	หัว (2 ส่วน)	เผ็ดชา
โคกกระสุน	*Tribulus terrestris* Linn. (Zygophyllaceae)	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น (1 ส่วน)	สุขุม
ขลู่	*Pluchea indica* (L.) Less. (Asteraceae)	ไม้พุ่มเตี้ย	ใบและต้น (1 ส่วน)	หอมฝาดเมาเค็ม
เอื้องหมายนา	*Costus speciosus* (J. Koen) Sm. (Costaceae)	ไม้ล้มลุก	เหง้า (1 ส่วน)	ฉุนเย็นจัด
เตยหนู	*Pandanus obovatus* (Gaudich) Kruz. (Pandanaceae)	ไม้ล้มลุก	ทั้งต้น (1 ส่วน)	เย็นหวาน

* อ้างอิงตามข้อมูลในระบบ Flora of Thailand หรือ eFloras (http://www'efloras.org/)

5.2.2 ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

การสำรวจพืชสมุนไพรที่พบในตำรับยาสำหรับการรักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด พบสมุนไพร 9 ชนิด สรรพคุณทางการแพทย์พื้นบ้านของสมุนไพรแต่ละชนิดในตำรับยา ได้แก่ ขับปัสสาวะ ขับนิ่ว พบในสมุนไพร 5 ชนิด บำรุงไต พบในสมุนไพร 3 ชนิด แก้ปัสสาวะพิการ พบในสมุนไพร 1 ชนิด บำรุงตับ พบในสมุนไพร 1 ชนิด และแก้ปวด พบในสมุนไพร 1 ชนิด จากการทบทวนวรรณกรรมพบรายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคนิ่วในไต 6 ชนิด (ตารางที่ 2) ได้แก่ ฤทธิ์ขับปัสสาวะ (Diuretic effect) ฤทธิ์ต้านภาวะกรดยูริกในเลือดสูง (Anti-hyperuricemia) ฤทธิ์ป้องกันตับจากสารพิษ (Hepatoprotective effect) และฤทธิ์ระงับปวด (Antinociceptive effect)

ตารางที่ 2 ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของสมุนไพรในตำรับยารักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด

ชื่อวิทยาศาสตร์ (ชื่อวงศ์)	สรรพคุณในตำรับยา	ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา	อ้างอิง
Ananas comosus (L) Merr. (Bromeliaceae)	ขับปัสสาวะ ขับนิ่ว	Diuretic effect	Ahmad, 2013
Pandanus odorifer (Forssk.) Kuntze (Pandanaceae)	บำรุงตับ	Hepatoprotective effect	Sinaga et al., 2021
Freycinetia banksii A. Cunn. (Pandanaceae)	บำรุงไต	-	-
Strychnos thorelii Pierre ex Dop (Loganiaceae)	ขับนิ่ว บำรุงไต	-	-
Lasia spinosa (L.) (Araceae)	แก้ปวด	Antinociceptive effect	Deb, 2010
Tribulus terrestris Linn. (Zygophyllaceae)	แก้ปัสสาวะพิการ บำรุงไต	Anti-hyperuricemia	Adaikan et al., 2015
Pluchea indica (L.) Less. (Asteraceae)	ขับปัสสาวะ ขับนิ่ว	Diuretic effect	Pramanik et al., 2007
Costus speciosus (J. Koen) Sm. (Costaceae)	ขับปัสสาวะ	Diuretic effect	Dubey, 2010
Pandanus obovatus (Gaudich) Kruz. (Pandanaceae)	ขับปัสสาวะ ขับนิ่ว	-	-

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ภูมิปัญญาการรักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด

6.1.1 ความหมายของโรคนิ่วในไตตามทฤษฎีของหมอไพณีย์ ดำเอียด

การศึกษาเภสัชกรรมพื้นบ้านในการรักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด ผลการวิจัยพบว่า นิ่วในไต หมายถึง โรคที่เกิดเป็นเม็ดนิ่วในไต สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) นิ่วเล็ก เป็นก้อนนิ่วที่มีขนาดเท่าเมล็ดมะละกอ หรือเมล็ดข้าวโพด อาการสำคัญ คือ ปัสสาวะขัด ปัสสาวะไม่สุด (2) นิ่วใหญ่ เป็นก้อนนิ่วแข็งเหมือนหิน อาการสำคัญ คือ บริเวณบั้นเอวบวมแวว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปุญญพัฒน์ ผ่องสวัสดิ์ (2562) เรื่อง การเกิดนิ่วในไตทางการแพทย์พื้นบ้าน อธิบายไว้ว่า ผู้ป่วยโรคนิ่วในไตจะมีอาการปวดที่บั้นเอว ปวดท้อง เจ็บสันหลัง ปัสสาวะสีเหลืองดั่งขมิ้น ปัสสาวะขัด ปวดหัวเหน่าและท้องน้อย และสอดคล้องกับการทฤษฎีการเกิดโรคนิ่วในไตทางการแพทย์แผนปัจจุบันของ มณฑิรา มฤคทัต (2561) พบว่า นิ่วในไตเกิดจากมีการอุดตันของทางเดินปัสสาวะ บางส่วนจะหลุดลงไปในท่อไต ปัสสาวะไหลไม่สะดวก จนเกิดท่อไตบวมน้ำ อาจถ่ายปัสสาวะเป็นเลือดเนื่องจากก้อนนิ่วครูดกับเนื้อเยื่อในท่อไต

6.1.2 สาเหตุของการเกิดโรคนิ่วในไตตามทฤษฎีของหมอไพณีย์ ดำเอียด

สาเหตุของการเกิดโรคนิ่วในไตตามทฤษฎีทางการแพทย์พื้นบ้าน เกิดจากการรับประทานอาหารของผู้ป่วย โดยมักรับประทานอาหารประเภทที่ส่งผลให้ไตทำงานหนักขึ้น เช่น ดื่มน้ำที่ไม่สะอาด รับประทานอาหารที่มีโปรตีนสูง รับประทานอาหารที่มีรสจัด รับประทานอาหารหมักดอง และรับประทานพวกยอดผัก จนการทำงานของไตเริ่มหย่อนลง ทำให้ของเสียถูกขับออกมาไม่หมด ส่งผลให้เกิดเป็นก้อนนิ่วแข็งไปขวาง ไปอุดตันท่อไตให้ปัสสาวะขัด ปัสสาวะไม่สุด ปวดหลังและปวดบั้นเอว แต่ถ้าหากมีนิ่วในไตเม็ดใหญ่ อาจส่งผลให้เกิดภาวะไตเสื่อม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษากรณีศึกษาอาการปัสสาวะบ่อย ของ อังคณา เพชรโตรม (2562) ได้กล่าวเกี่ยวกับสมุฏฐาน (สาเหตุ) การเกิดโรคนิ่วในไตทางการแพทย์แผนไทย ไว้ว่า เกิดจากพฤติกรรมการกลั้นปัสสาวะเป็นเวลานาน จึงทำให้ธาตุดินหย่อน ประสิทธิภาพในการทำงานลดน้อยลง อันเนื่องมาจากสาเหตุปิตตะ (ความร้อนในร่างกาย) กำเริบ และทำให้ปัสสาวะขัด ปัสสาวะไม่สะดวก ปัสสาวะน้อยลง อีกทั้งพฤติกรรมการรับประทานอาหารรสจัด ส่งผลลมอโธคมาวาตา (ลมพัดลงเบื้องล่าง) พิการ ทำให้ปวดต้นขาบั้นเอว ปวดปัสสาวะบ่อย ปัสสาวะขัด และสอดคล้องกับการศึกษาโรคนิ่วในไตและกระเพาะปัสสาวะทางการแพทย์แผนปัจจุบันของ พวงทอง ไกรพิบูลย์ (2554) พบว่า อาหารเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดนิ่วที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะอาหารที่มีโปรตีนสูงจะทำให้มีการจับสารก่อนิ่วทั้ง แคลเซียม โปรตีน และกรดยูริกในปัสสาวะ

6.2 พืชสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด

การศึกษาเภสัชกรรมพื้นบ้านในการรักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด ผลการวิจัยพบว่า ตำรับยารักษาโรคนิ่วในไต 1 ตำรับ ประกอบด้วยสมุนไพร 9 ชนิด ซึ่งสมุนไพรส่วนใหญ่มีรสจืดเย็น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัจฉรา สุมังเกษตร และชัยวัฒน์ นันทศรี (2562) เรื่อง ภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวผู้ไทด้านการใช้สมุนไพรรักษาโรค จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปราชญ์ชาวบ้านส่วนใหญ่มีการใช้สมุนไพรรสจืดในการขับปัสสาวะ และขับนิ่ว วงศ์พืชที่พบมากที่สุด คือ Pandanaceae หรือวงศ์เตยทะเล เป็นวงศ์พืชดอกพื้นเมืองที่พบในประเทศเขตร้อน พืชสมุนไพรในวงศ์ Pandanaceae ส่วนใหญ่มักนำมาใช้เป็นยารักษาโรคในระบบทางเดินปัสสาวะ โดยเฉพาะการติดเชื้อในทางเดินปัสสาวะ (Ordas et al., 2020) ซึ่งในการศึกษานี้พบพืชสมุนไพรวงศ์นี้ ได้แก่ ลำเจียก (*Pandanus odorifer* (Forssk.) Kuntze) แกลบกล้อง (*Freycinetia banksii* A. Cunn.) และเตยหนู (*Pandanus obovatus* (Gaudich) Kruz.)

สมุนไพรที่มีการใช้ในตำรับยามากที่สุด และจัดเป็นตัวยาหลักในตำรับยา ได้แก่ สับปะรด และลำเจียก สับปะรด (*Ananas comosus* (L) Merr.) เป็นไม้ล้มลุก จัดอยู่ในวงศ์ Bromeliaceae สรรพคุณในทางการแพทย์แผนไทย ช่วยรักษาโรคนิ่ว และขับปัสสาวะ (โชติอนันต์ อินทุไสตระกูล, 2551; กาญจนา จันทร์สิงห์, 2563) ลำเจียก (*Pandanus odorifer* (Forssk.) Kuntze) เป็นไม้พุ่มสูง จัดอยู่ในวงศ์ Pandanaceae สรรพคุณในทางการแพทย์แผนไทย ช่วยขับนิ่ว และขับปัสสาวะ (คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543) ซึ่งมีสรรพคุณที่สอดคล้องในตำรับยารักษาโรคนิ่วในไตของหมอไพณีย์ ดำเอียด

6.2.1 วิธีการเตรียมและวิธีการใช้ยาสมุนไพร

วิธีการเตรียมตำรับยารักษาโรคนิ่วในไตของหมอพื้นบ้านในการศึกษานี้ คือ การนำสมุนไพรตามน้ำหนักที่กำหนดไปต้ม โดยเทน้ำลงไปหม้อต้มพอให้น้ำท่วมยาเล็กน้อย (ประมาณ 3 - 4 แก้ว) ต้มให้เดือดนานประมาณ 30 นาที วิธีการใช้ยาสมุนไพร คือ รับประทานในขณะที่ยายังอุ่น ดื่มหลังอาหาร วันละ 3 ครั้ง เช้า เที่ยง เย็น ครั้งละ 1 แก้วชา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาอื่น ๆ ที่มีการเตรียมตำรับยาโดยการต้มด้วยน้ำ และบริโภคด้วยการดื่ม เช่น การศึกษาของ อัจฉรา สุมังเกษตร และชัยวัฒน์ นันทศรี (2562) เรื่อง ภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวผู้ไทด้านการใช้สมุนไพรรักษาโรค จังหวัดกาฬสินธุ์ การศึกษาของ วิชัย โชควิวัฒน และสันติสุข โสภณสิริ (2558) เรื่อง พ่อใหญ่หมอพรมมา แสงชมภู หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. 2558 และการศึกษาของ สุทารัตน์ คนขยัน และคณะ (2562) เรื่อง พืชสมุนไพรในภูแม่นางม่อนเขตรักษาพันธุ์

สัตว์ป่าภูสีฐาน จังหวัดมุกดาหาร ทั้งนี้การเตรียมตำรับยาโดยการต้มด้วยน้ำ เป็นวิธีการเตรียมยาที่ง่ายและไม่ยุ่งยาก ซึ่งน้ำถือเป็นตัวทำละลายที่หาได้ง่าย และการใช้ความร้อนช่วยสกัดทำให้ปริมาณสารสำคัญละลายออกมาได้มากขึ้น (Bone, 2003) และการใช้ยาด้วยการดื่มนั้นสอดคล้องกับการเตรียมยาด้วยการต้มด้วยน้ำที่พบมากที่สุด

6.2.2 ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

ในการศึกษานี้ พบพืชสมุนไพรที่มีรายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคนิ่วในไต จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ ฤทธิ์ขับปัสสาวะ (Diuretic effect) 3 ชนิด ฤทธิ์ต้านภาวะกรดยูริกในเลือดสูง (Anti-hyperuricemia) 1 ชนิด ฤทธิ์ป้องกันตับจากสารพิษ (Hepatoprotective effect) 1 ชนิด และฤทธิ์ระงับปวด (Antinociceptive effect) 1 ชนิด

สมุนไพรที่มีการใช้ในตำรับยามากที่สุด คือ สับปะรด (*Ananas comosus* (L) Merr.) จากการศึกษาฤทธิ์ขับปัสสาวะ โดยให้หนูทดลองรับประทานสารสกัดสับปะรด ที่ความเข้มข้น 5 และ 10 มก./กก. พบว่า มีการขับปัสสาวะเพิ่มขึ้นเมื่อให้ขนาดสารสกัดเพิ่มขึ้นตามลำดับ ฤทธิ์ขับปัสสาวะใกล้เคียงกับการใช้ยา Furosemide และ Hydrochlorothiazide ซึ่งเป็นยาขับปัสสาวะชนิดหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ควรมีความระมัดระวังในการใช้สมุนไพรชนิดนี้ เนื่องจากมีการขับโพแทสเซียมในปัสสาวะเพิ่มขึ้น และตรวจพบ Blood Urea Nitrogen และครีเอตินีนเพิ่มขึ้นเล็กน้อย (Ahmad, 2013) ลำเจียก (*Pandanus odorifer* (Forssk.) Kuntze) จากการศึกษาทดสอบความเป็นพิษต่อตับของสารสกัดลำเจียก ที่ความเข้มข้น 300, 600 และ 900 มก./กก. ในหนูทดลองที่เหนี่ยวนำให้ตับเกิดความเสียหายจากยาพาราเซตามอล พบว่า สารสกัดลำเจียกช่วยลดความเสียหายของตับที่เกิดจากยาพาราเซตามอล โดยการลดเอนไซม์ของตับและ Protein marker ที่เกี่ยวข้อง (Sinaga et al., 2021)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษานี้พบพืชสมุนไพร 3 ชนิด ที่ไม่พบรายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการรักษาโรคนิ่วในไต ได้แก่ แกลบกล้อง (*Freycinetia banksii* A. Cunn.) ปล้องตัน (*Strychnos thorelii* Pierre ex Dop) และเตยหนู (*Pandanus obovatus* (Gaudich) Kruz.) ซึ่งควรมีการศึกษาฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของพืชสมุนไพรดังกล่าวต่อไปในอนาคต เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในกระบวนการรักษาโรคนิ่วในไต

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สมุนไพรที่มีการใช้ในตำรับยามากที่สุด ได้แก่ สับปะรด และลำเจียก ซึ่งสมุนไพรทั้งสองชนิดเป็นพืชที่มีรายงานฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาเกี่ยวกับการรักษาโรคนิ่วในไต ดังนั้นข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการศึกษาวิจัยยารักษาโรคนิ่วในไตที่พัฒนาจากยาสมุนไพรต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณหมอไพณีย์ ดำเอียด จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่อนุเคราะห์ข้อมูลในการศึกษา และหลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ในการทำวิจัย

9. เอกสารอ้างอิง

กาญจนา จันทร์สิงห์. (2563). *ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก.* สืบค้นเมื่อ วันที่ 11 มกราคม 2564, จาก https://arit.kpru.ac.th/contents/pdf/local/1789.pdf

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2543). *สารานุกรมสมุนไพร เล่ม 1 : สมุนไพรสวนสิริรุกขชาติ*. ใน พร้อมจิต ศรลัมพ์ วงศ์สถิตย์ ฉั่วกุล และสมภพ ประธานธุรารักษ์ (บรรณาธิการ). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

โชติอนันต์ อินทุไสตระกูล. (2551). *สมุนไพรไทย สำหรับงานสาธารณสุขมูลฐาน*. กรุงเทพฯ: ดวงกมลพับลิชชิ่ง.

ทิษฏยา เสมาเงิน, วิทูร ขาวสุข และปริญญาพร หนูอุไร. (2558). *ผลของสารสกัดจากข้าวเหนียวดำต่อการเกิดนิ่วในไตในหนูขาว*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 23 มกราคม 2563, จาก https://dspace.lib.buu.ac.th/handle/1234567890/3685

นูรอัสมา ปุติ และอรทัย เนียมสุวรรณ. (2563). “เภสัชกรรมพื้นบ้านในการรักษาโรคมะเร็งจากจังหวัดยะลา”. *วารสารวิทยาศาสตร์ มศว*. 36(1). 47-61.

ปุญญพัฒน์ ผ่องสวัสดิ์. (2562). “ภูมิปัญญาด้านการแพทย์พื้นบ้าน อุดรธานี ด้านสมุนไพร. ภูมิปัญญาเรื่อง ยาต้มแก้นิ่วในไต/ กระเพาะปัสสาวะ”. *เครือข่ายหมอพื้นบ้านจังหวัดอุดรธานี*. 73.

พวงทอง ไกรพิบูลย์. (2554). *โรคในไตและกระเพาะปัสสาวะ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์สุขภาพ.

มณฑิรา มฤคทัต. (2561). *คู่มือโรค นิ่วในไต (Renal calculus; Kidney stones)*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร. (2555). *พืชใกล้ตัว*. กรุงเทพฯ: ปรมัตถ์การพิมพ์.

ยุทธชัย ตริสกุล. (2563). “การรักษาโรคนิ่วในไตด้วยวิธีผ่าตัด Percutaneous Nephrolithotomy ในโรงพยาบาลยโสธร ปี 2555-2556 และโรงพยาบาลนครพนม ปี 2560-2562”. *วารสารกรมการแพทย์*. 45(3), 13-17.

สุฑารัตน์ คนขยัน, แววตา แสงศิริ และหัตถญา ทิพย์สนเท่ห์. (2562). “พืชสมุนไพรในภูแม่นางม่อนเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน จังหวัดมุกดาหาร”. *วารสารวิทยาศาสตร์บูรพา*. 24(2), 500-512.

วาสินี มีเครือเอี่ยม, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ และเมธาวี ยุทธพงษ์ธาดา. (2559). “คำเรียกชื่อโรคในระบบการแพทย์พื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : กรณีศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์”. *รมยสาร*. 14(1), 31-42.

วิชัย โชควิวัฒน และสันติสุข โสภณสิริ. (2558). *พ่อใหญ่หมอพรมมา แสงชมภู หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ พ.ศ. 2558*. สมุทรสาคร: บริษัท แปลน พริ้นท์ติ้ง จำกัด.

อังคณา เพชรโตรม. (2562). *การวินิจฉัยโรคทางแพทย์แผนไทย*. รายงานกรณีศึกษาอาการปัสสาวะบ่อย (Over Active Bladder, OAB : A case report).

อัจฉรา สุมังเกษตร และชัยวัฒน์ นันทศรี. (2562). “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวผู้ไทด้านการใช้สมุนไพรรักษาโรค ตำบลหนองผือ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์”. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*. (6)1, 37-53.

Adaikan, P. G., Gauthaman, K., Prasad, R. N. & Negi, S. C. (2015). “Proerectile pharmacological effects of *Tribulus terrestris* extract on the rabbit corpus cavernosum”. *Ann. Acad. Med. Singapore*. 29, 22-26.

Ahmad, Z. (2013). “Diuretic Activity of Roots from *Carica papaya* L. and *Ananas comosus* L”. *Int. J. Pharm. Sci. Rev. Res*. 23(1), 163-167.

Bone K. (2003). *A Clinical Guide to Blending Liquid Herbs*. Missouri: Elsevier.

Bridson, D. & Forman, L. (1992). *The Herbarium Handbook, revised edition*. Royal Botanic Gardens, Kew.

Dubey, S., Vijendra, K. V., Amit, K. S., Amit, K. J. & Tiwari Akash. (2010). *"Evaluation of diuretic activity of aqueous and alcoholic rhizomes extracts of Costus speciosus Linn in wister Albino rats"*. *International journal of research in ayurveda and pharmacy*. 1(2), 648-652.

Fakheri, R. J., & Goldfarb, D. S. (2011). "Ambient temperature as a contributor to kidney stone formation: implications of global warming". *Kidney Int*. 79(11), 1178-1185.

Ordas, J. A. D., Nonato, M. G. & Cecilia B. Moran. (2020). "Ethnobotanical Uses of Pandanaceae Species in Selected Rural Communities in the Philippines". *Economic Botany*. 74, 411–428.

Pramanik, K. C., Biswas, R., Mitra, A., Bandyopadhyay, D., Mishra, M. & Chatterjee, T. K. (2007). "Tissue culture of the plant *Pluchea indica* (L.) Less. and evaluation of diuretic potential of its leaves". *Oriental Pharmacy and Experimental Medicine*. 7(2), 197-204.

Sinagaa, E., Fitrayadia, A., Asroria, A., Rahayua, S. E., Suprihatina, S. & Prasastyb, V. D. (2021). "Hepatoprotective effect of *Pandanus odoratissimus* seed extracts on paracetamol-induced rats". *Pharmaceutical Biology*. 59(1), 31-39.

Turney, B., Appleby, P., Reynard, J., Noble, J., Key, T., & Allen, N. (2014). "Diet and risk of kidney stones in the Oxford cohort of the European Prospective Investigation into Cancer and nutrition (EPIC)". *European Journal of Epidemiology*. 29(5), 363-369.

ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรรักษาโรคโลหิตสตรี: กรณีศึกษาหมอพื้นบ้าน ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

UTILIZATION OF MEDICINAL PLANTS USED FOR MENSTRUAL DISORDERS: A CASE STUDY OF FOLK HEALER IN MOKLAN SUB - DISTRICT, THA SALA DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ศรัญญา พิพบ[1], สุธินี หูเขียว[2]*, นวลพรรณ ทองคุปต์[3] และนูรอัสมา ปุติ[4]

Saranya Pipob[1], Suthinee Hookheaw[2]*, Naulpan Thongkoop[3] and Noor-asma Puti[4]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิหลัง กระบวนการรักษา และตำรับยาสมุนไพรรักษาโรคโลหิตสตรีของหมอพื้นบ้าน ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช วิธีการดำเนินงานวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจดบันทึกข้อมูลการรักษา ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ผู้ให้ข้อมูลข้อมูลหลักคือหมอพื้นบ้านเอ (นามแฝง) ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้นำมาจัดกระทำข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล แล้วจึงนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า หมอพื้นบ้านเอ (นามแฝง) ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ มีประสบการณ์การรักษานานกว่า 15 ปี เชี่ยวชาญในการรักษาโรคโลหิตสตรีเป็นอย่างมาก กระบวนการรักษา ประกอบด้วย การซักประวัติ การตรวจร่างกาย การวินิจฉัย และการรักษาโดยการนวดและจ่ายตำรับยาสมุนไพร 2 ตำรับ คือ ตำรับยาหนานดำเพื่อขับของเสีย และตำรับยาหนานเหลืองเพื่อบำรุงโลหิต แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ และตกขาว ในตัวยาประกอบด้วยสมุนไพร 19 ชนิด ชนิดที่พบมากที่สุดคือ ขิง ขมิ้นอ้อย และจันทน์เทศ ซึ่งขิงเป็นสมุนไพรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น การใช้สมุนไพรรักษาโรคโลหิตสตรีเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ควรได้รับการสืบสานและต่อยอด เพื่อเป็นการสร้างทางเลือกในการรักษาสุขภาพแบบพึ่งพาตนเองต่อไป

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา, สมุนไพร, โรคโลหิตสตรี, หมอพื้นบ้าน

Abstract

This research article is a case study. Its purpose is to study the background, treatment process and herbal medicine formulas to treat women's blood in Moklan Sub - District, Tha Sala District, Nakhon Si Thammarat Province. The research methodology uses a qualitative research. Data was collected through in-depth interviews, participant observation and record the treatment information, between October 2019 and March 2020. The main informant was the folk healer A (a pseudonym) who was a folk healer in Moklan

[1] แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

[2 - 4] อาจารย์ หลักสูตรการแพทย์แผนไทยบัณฑิต วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา

* Corresponding author, E-mail: suthinee0433@gmail.com

Sub - District, Tha Sala District, Nakhon Si Thammarat Province. The information collected is used to check and then be content analysis.

The results showed that folk healers A inherited knowledge from their ancestors. Who has more than 15 years of treatment experience and is highly specialized in treating menstruation disorders. The treatment process included history taking, physical examination, diagnosis and treatment by massage and dispensing 2 herbal medicine recipes, namely, Nan Dam to detox and Nan Lueang to nourish the blood, to treat dysmenorrhea and leukorrhea. A total of 19 herbs were found, the most common being ginger, turmeric and nutmeg, of which ginger is the most common local herb. The use of herbs to treat women's blood is a folk wisdom that should be inherited and built on. To create alternatives for self-reliant health care.

Keyword: Wisdom, Herbal, Menstrual disorder, Folk healers

1. บทนำ

โรคโลหิตสตรีเป็นภาวะที่มีความผิดปกติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประจำเดือน เช่น ปวดประจำเดือน ประจำเดือนมามากหรือน้อยเกินไป และระดูขาว เป็นต้น อาการเหล่านี้เป็นอาการที่พบบ่อยในสตรีวัยเจริญพันธุ์ ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ส่งผลต่อการงานและการทำกิจกรรมต่าง ๆ (นววรรณ ชนะชัย และคณะ, 2560) อีกทั้งอาการปวดประจำเดือนระดับรุนแรงยังส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตและการดำเนินกิจวัตรประจำวัน (พลลพัฏฐ์ ยงฤทธิปกรณ์, 2559) และยังก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา ซึ่งร้อยละ 59 ของผู้หญิงวัยเจริญพันธุ์ทั้งหมดที่มีอาการปวดประจำเดือนมีโอกาสเสี่ยงที่จะเป็นโรคเยื่อบุโพรงมดลูกเจริญผิดที่ (Endometriosis) เช่นเดียวกับอาการปวดประจำเดือนรุนแรงที่พบว่า ร้อยละ 90 ตรวจพบเป็นเยื่อบุโพรงมดลูกเจริญผิดที่ (สุวิทย์ บุณยะชีวิน, 2552) จากรายงานของกองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2561 ระบุจำนวนของผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของประจำเดือน มีถึง 10,107 ราย คิดเป็นอัตรา 30.29 ต่อประชากร 100,000 คน (กองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2561) ซึ่งการรักษาอาจจะต้องใช้ระยะเวลาและอาจมีผลข้างเคียงสูงจากการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง เช่น คลื่นไส้ อาเจียน ท้องอืด ท้องเดินและท้องผูก ปวดศีรษะ ตาพร่ามัว หงุดหงิดและง่วงนอน หูอื้อ ตาบวม และเบื่ออาหาร เป็นต้น และต้องเสียค่าใช้จ่ายจำนวนมาก (ราตรี พระนคร และคณะ, 2559) ดังนั้นการรักษาด้วยการแพทย์แผนไทยจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจในการรักษา

การรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยในปัจจุบันมีการขยายตัวและได้รับความนิยมมากขึ้น มีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่ยังเลือกใช้วิธีการรักษาดูแลสุขภาพตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน เนื่องจากสะดวก ประหยัดและได้ผลการรักษาเป็นที่น่าพอใจ (ปิยนุช ยอดสมสวย, 2552) มีรายงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้แพทย์ทางเลือกในการลดอาการปวดประจำเดือน ได้แก่ การศึกษาประสิทธิผลและผลข้างเคียงของสารสกัดตำรับประสะไพลเปรียบเทียบกับ Mefenamic acid ในการลดอาการปวดประจำเดือนชนิดปฐมภูมิศึกษาทางคลินิกระยะที่ 2 พบว่า สารสกัดตำรับยาประสะไพลมีประสิทธิผลในการลดอาการปวดประจำเดือนไม่แตกต่างจาก Mefenamic acid และยังมีอาการข้างเคียงที่น้อยกว่า (จันธิดา กมลาสน์หิรัญ, 2555) ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงมีการส่งเสริมการใช้สมุนไพรไทยในทางการแพทย์ โดยกำหนดแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2564 เพื่อเป็นทางเลือกแก่ประชาชนในการดูแลรักษาสุขภาพและส่งเสริมการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค รวมทั้งอนุรักษ์ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่เกี่ยวกับสมุนไพรไว้อยู่คู่กับคนไทยต่อไป (กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข, 2559)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรรักษาโรคโลหิตสตรีของหมอพื้นบ้าน ผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในการใช้สมุนไพรรักษาโรค ซึ่งความรู้นี้ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อสืบทอดให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง ด้วยเหตุนี้เอง ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคโลหิตสตรีในพื้นที่ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านที่ทำการรักษาโดยใช้สมุนไพร อีกทั้งยังเป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนหรือคนต่างจังหวัดที่ห่างไกลออกไปมาเป็นระยะเวลามากกว่า 15 ปี เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาองค์ความรู้เกี่ยวกับหมอพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการบริการสุขภาพ การบำบัดรักษาโรค การส่งเสริมฟื้นฟูสุขภาพ การป้องกันโรคในรูปแบบองค์รวมให้สอดคล้องกับการบริการทางสาธารณสุขและสามารถเป็นองค์ความรู้ให้ผู้ที่มีความสนใจนำไปศึกษาหรือใช้ประโยชน์ได้ในชุมชนและพัฒนาต่อไป จึงมีความจำเป็นในการศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภูมิหลังหมอพื้นบ้านตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการรักษาโรคโลหิตสตรีของหมอพื้นบ้านตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.3 เพื่อศึกษาตำรับยาสมุนไพรรักษาโรคโลหิตสตรีของหมอพื้นบ้านตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับภูมิปัญญา

กฤษณา วงษาสันต์ (2552) มีแนวคิดว่าภูมิปัญญา (Wisdom) เป็นความรู้ ความสามารถและทักษะแห่งการดำรงชีวิตจากประสบการณ์ ที่มนุษย์เข้าใจจริงและผ่านกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์หรือการใช้แก้ปัญหาให้เกิดผลสำเร็จมาแล้ว ภูมิปัญญาเป็นนามธรรมคือไม่มีตัวตนที่จะสามารถจับต้องได้ เป็นความสำนึก ความคิดความจำ เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวเราหรือในทุกคนที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตและคุณค่าแห่งวัฒนธรรม

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ (2554) มีแนวคิดว่าภูมิปัญญา เป็นผลของกระบวนการที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสรรพสิ่งรอบ ๆ ตัวภายในท้องถิ่น รวมถึงธรรมชาติและวัฒนธรรม ซึ่งจะครอบคลุมถึงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น บุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำในเรื่องพิธีกรรมสำคัญของท้องถิ่น บุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติ การประดิษฐ์ และการเกษตรกรรม โดยบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจเป็นผู้ริเริ่มหรือเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ได้แก่ ครูภูมิปัญญาหรือปราชญ์ชาวบ้าน พระภิกษุ ผู้นำชุมชน ผู้รู้ พ่อเฒ่าแม่เฒ่า เป็นต้น

ดังนั้น ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมประเพณีก่อให้เกิดกระบวนการหล่อหลอมเป็นประสบการณ์ ความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ ศาสนา กระบวนการคิด การแก้ปัญหา และการให้คุณค่าของคนชุมชน และเกิดการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งโดยการถ่ายทอดนั้นจะถูกปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสภาพแวดล้อมของยุคสมัยต่าง ๆ

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ดวงฤทัย อรรคแสง (2552) มีแนวคิดว่าการถ่ายทอดความรู้ของภูมิปัญญา คือการบอกวิชาความรู้ให้ผู้เรียนเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งมักจะถ่ายทอดความรู้ ให้กับผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายไปโดยอัตโนมัติ ไม่ได้เรียนวิชาการสอนมาจากสถาบันใด ๆ และจะใช้ สามัญสำนึกแบบสังคมประกิต คือการเรียนการสอนที่เกิดจากการเลียนแบบและการจดจำสืบทอดกันมาในครอบครัวและมีวิธีการถ่ายทอด 2 รูปแบบ คือ วิธีสาธิต และวิธีการปฏิบัติจริง

ดังนั้น การถ่ายทอดภูมิปัญญา คือ การถ่ายทอดความรู้โดยการสาธิต ปฏิบัติจริง ให้แก่ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายที่สนใจ เพื่อไม่ให้ความรู้เหล่านั้นสูญหายไป

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับหมอพื้นบ้าน

รัชนี จันทร์เกษ และวิชัย จันทร์กิติวัฒน์ (2553) มีแนวคิดว่าหมอพื้นบ้าน คือบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนสืบทอดกันมานาน เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน โดยมีประชาชนในหมู่บ้านรับรองไม่น้อยกว่าสิบคน หรือได้การรับรองจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้นหมอพื้นบ้าน หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการรักษาโรค โดยอาศัยความรู้ในการรักษาจากการสืบทอดจากบรรพบุรุษและจากการสั่งสมประสบการณ์ ซึ่งได้รับการยอมรับจากประชาชนในหมู่บ้าน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับโรคโลหิตสตรี

จากการศึกษาโรคหรืออาการทางการแพทย์แผนปัจจุบันที่สอดคล้องกับโรคโลหิตสตรี นั่นคืออาการปวดประจำเดือน และอาการตกขาว

สุรเกียรติ อาชานานุภาพ (2553) มีแนวคิดว่าปวดประจำเดือน (Dysmenorrhea) หมายถึง อาการปวดท้องขณะมีประจำเดือน พบประมาณร้อยละ 70 ของผู้หญิงวัยที่มีประจำเดือน ส่วนใหญ่จะปวดไม่มากและสามารถทำงานได้ตามปกติ มีส่วนน้อยที่ปวดรุนแรงจนต้องพักงาน อาการปวดประจำเดือนแบ่งได้เป็นชนิดปฐมภูมิ(ไม่ทราบสาเหตุ) ซึ่งพบเป็นมากกับชนิดทุติยภูมิ (มีสาเหตุ) ซึ่งพบเป็นส่วนน้อย

ศรีจันทร์ พรจิราศิลป์ (2559) มีแนวคิดว่าตกขาว หมายถึง ภาวะที่มีของเหลวออกมาทางช่องคลอด อาจก่อความรำคาญ รู้สึกเหนอะหนะได้ ซึ่งตกขาวปกติ มีลักษณะคล้ายแป้งเปียก ไม่มีกลิ่น ส่วนตกขาวที่ผิดปกติจะมีอาการ คันช่องคลอด ระคายเคือง แสบขัดเวลาปัสสาวะ เจ็บเวลามีเพศสัมพันธ์ มีเลือดออกทางช่องคลอด (ปริมาณไม่มาก) อาจมีกลิ่นเหม็นร่วมด้วย

กัญทร ยินเจริญ และคณะ (2563) มีแนวคิดว่า “โรคโลหิตระดูสตรี” ตามตำราการแพทย์แผนไทยที่ได้ระบุไว้ในคัมภีร์มหาโชตรัต ซึ่งอธิบายถึงโรคที่เกี่ยวกับประจำเดือนที่ผิดปกติ หรือโรคอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นกับระบบสืบพันธุ์เพศหญิง ซึ่งความผิดปกติเหล่านั้นอาจเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะมีบุตรยาก โลหิตจาง เยื่อบุโพรงมดลูกเจริญผิดที่ หรือมะเร็งมดลูก

ดังนั้นโรคโลหิตสตรี คืออาการหรือความผิดปกติต่าง ๆ ของระบบสืบพันธ์เพศหญิงที่เกี่ยวข้องกับประจำเดือน เช่น ปวดประจำเดือน และระดูขาว

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ความรู้ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อศึกษาภูมิหลัง กระบวนการรักษา และตำรับยาสมุนไพรรักษาโลหิตสตรีของหมอพื้นบ้าน โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และจดบันทึกข้อมูล

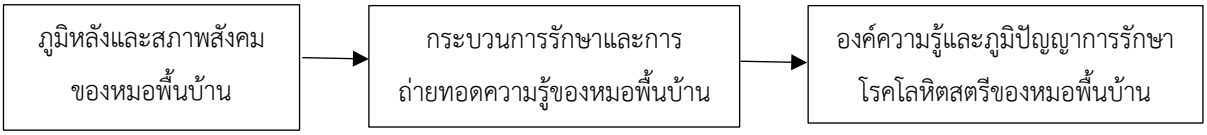

รูปที่ 1 กรอบแนวคิด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การคัดเลือกหมอพื้นบ้าน

เกณฑ์ในการคัดเลือกหมอพื้นบ้านคือ มีประสบการณ์ในการใช้สมุนไพรรักษาโรคโลหิตสตรีมากกว่า 10 ปี อยู่ในศีลธรรมที่ดี เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ปัจจุบันยังให้การรักษาและดูแลสุขภาพของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และอนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งสามารถรวบรวมได้จำนวน 1 คน

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจดบันทึกข้อมูลการรักษาระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 ข้อมูลที่รวบรวมแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไปและภูมิหลังการเป็นหมอพื้นบ้าน
2) องค์ความรู้กระบวนการรักษาโรคโลหิตสตรี
3) ตำรับยารักษาโรคโลหิตสตรีของหมอพื้นบ้าน

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยทำการแยกประเภทของข้อมูลตลอดระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ตอน โดยพิสูจน์ความถูกต้องด้วยวิธีตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulate) จากแหล่งที่มาต่าง ๆ ประกอบด้วย หมอพื้นบ้าน ผู้ป่วยโรคโลหิตสตรี และญาติสนิทของหมอพื้นบ้าน แล้วนำข้อมูลมาสรุปร่วมกับความรู้เชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อหาองค์ความรู้ใหม่ เมื่อสิ้นสุดการรวบรวมจากภาคสนามแล้ว นำมาทำการตรวจสอบความครบถ้วนแล้วจึงวิเคราะห์ทั้งหมดอีกครั้ง

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลทั่วไปและภูมิหลังการเป็นหมอพื้นบ้าน

หมอพื้นบ้านรักษาโรคโลหิตสตรี ชื่อหมอเอ (นามแฝง) อายุ 64 ปี เพศหญิง สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้รับการถ่ายทอดความรู้การรักษาจากมารดาตอนอายุ 30 ปี โดยการติดตามมารดาไปรักษาผู้ป่วย หมอเอ (นามแฝง) ได้สังเกตและจดจำวิธีการรักษาจนเกิดความสนใจที่จะสืบทอดองค์ความรู้ อีกทั้งต้องการช่วยเหลือคนไข้ให้หายจากโรค จึงขอเรียนรู้วิธีการรักษาจากมารดาจนเกิดความชำนาญ เมื่อมารดาเสียชีวิตจึงได้เริ่มรักษาผู้ป่วยอย่างเป็นทางการเมื่ออายุ 45 ปี มีประสบการณ์รักษาผู้ป่วยมากกว่า 15 ปี การถ่ายทอดความรู้จะให้ลูกหลานในตระกูลเท่านั้น โดยต้องมีคุณสมบัติคือเป็นผู้ที่มีความสนใจ มุ่งมั่น เป็นคนดีมีศีลธรรม ปฏิบัติตนตามศาสนาอย่างเคร่งครัด มีเมตตา เห็นใจผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแก่ผู้ลำบาก ซึ่งในปัจจุบันยังไม่ถ่ายทอดให้กับผู้ใด

5.2 องค์ความรู้กระบวนการรักษาโรคโลหิตสตรี

หมอเอ (นามแฝง) ได้ให้ความหมายของโรคโลหิตสตรีว่า เป็นโรคเกี่ยวกับระบบเลือดในร่างกายของเพศหญิง ผู้ป่วยมักมีใบหน้าหมองคล้ำ ซีดเหลือง บางคนมีสิว สาเหตุเกิดจากก่อนมาประจำเดือนหรือเมื่อประจำเดือนมาแล้ว ผู้ป่วยทำงานหนักเกินกำลัง เช่น การยกของหนัก พักผ่อนน้อย มีความเครียดร่วมด้วย หรือการรับประทานอาหารแสลง น้ำแข็ง น้ำอัดลม ของหมักดอง พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้เลือดแข็งตัว เลือดหนืดข้น ลักษณะสีแดงคล้ำดำ เป็นลิ่ม ทำให้มีเลือดเสียตกค้างอยู่ในร่างกายไม่สามารถขับออกมาได้ ส่งผลให้มดลูกถ่วงตึง เกิดอาการปวดท้องประจำเดือน ปวดบริเวณบั้นเอว หรืออาการผิดปกติอื่น ๆ ร่วมด้วย กระบวนการรักษาโรคโลหิตสตรีเริ่มจากการซักประวัติ การตรวจร่างกาย การวินิจฉัย และการรักษา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) การซักประวัติ

หมอเอ (นามแฝง) เริ่มซักประวัติจากข้อมูลทั่วไป ประวัติการเจ็บป่วยปัจจุบัน ประวัติการเจ็บป่วยในอดีต ประวัติการประจำเดือน และประวัติอื่น ๆ แล้วแต่กรณี

2) การตรวจร่างกาย

การตรวจร่างกายเริ่มจากการสังเกตตั้งแต่ผู้ป่วยเดินเข้ามาและขณะซักประวัติร่วมด้วย ขั้นตอนการตรวจจะไม่มีอุปกรณ์และเครื่องมือใด ๆ ใช้เพียงวิธีการดูและการคลำ ได้แก่ ดูลักษณะทั่วไปของผู้ป่วย ตรวจดูตาทั้ง 2 ข้าง ดูใบหน้า ผิวหนัง และคลำชีพจร หากผู้ป่วยเป็นโรคโลหิตสตรีจะพบว่าใบหน้าหมองคล้ำ ไม่สดใส มีสิว มือเท้าเย็น ชีพจรเต้นแรง บ่งบอกถึงระบบไหลเวียนโลหิตในร่างกายไม่ดี

3) การวินิจฉัย

หลังจากการซักประวัติและตรวจร่างกาย หมอเอ (นามแฝง) จะทำการวินิจฉัยโรค พบว่าผู้ป่วยส่วนใหญ่มีอาการปวดท้องประจำเดือน ประจำเดือนมาไม่ปกติ และบางรายมีตกขาวร่วมด้วย ซึ่งเป็นอาการของโรคโลหิตสตรี

4) การรักษา

วิธีการรักษาประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือการนวดพื้นฐานขา เปิดประตูลม และการรักษาด้วยตำรับยาสมุนไพร โดยมีค่ารักษา (นวด) 100 - 200 บาท และค่ายาสมุนไพรชุดละ 200 บาท เท่านั้น การรักษาที่จะทำให้ผู้ป่วยมีอาการดีขึ้นคือจะต้องรับประทานยาสมุนไพรอย่างต่อเนื่อง 3 - 4 ชุด ซึ่งหลังการรักษาหมอเอ (นามแฝง) จะติดตามอาการหลังการรักษา 1 สัปดาห์ เพื่อซักถามและดูลักษณะอาการทั่วไป หากอาการดีขึ้นพบว่าผู้ป่วยจะมีใบหน้าสีแดง สดใส มีน้ำมีนวลประจำเดือนมาปกติ

5.3 ตำรับยารักษาโรคโลหิตสตรีของหมอพื้นบ้าน

ตำรับยาสมุนไพรรักษาโรคโลหิตสตรีของหมอเอ (นามแฝง) ประกอบด้วยสมุนไพร 19 ชนิด ชนิดที่พบมากที่สุดคือ ขิง ขมิ้นอ้อย และจันทน์เทศ ซึ่งขิงเป็นสมุนไพรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น และสมุนไพรของตำรับส่วนใหญ่มีรสร้อนสุขุม ตำรับยาดังกล่าว ได้แก่

1) ตำรับยาหนานดำ มีสรรพคุณแก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ เป็นลิ่มเป็นก้อน ขับเลือดเสียที่คั่งค้างอยู่ในร่างกาย แก้ไข้ แก้ตกขาว รักษามดลูกให้สะอาด (ตารางที่ 1)

2) ตำรับยาหนานเหลือง มีสรรพคุณแก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ บำรุงเลือดลม รักษาระบบภายใน แก้วิงเวียน จุกเสียด (ตารางที่ 2)

วิธีรับประทานยาสมุนไพรทั้ง 2 ตำรับ คือรับประทานครั้งละ 1 ช้อนชา ละลายน้ำร้อน ก่อนอาหารวันละ 2 ครั้ง เช้า - เย็น และควรรับประทานยาหนานดำก่อนยาหนานเหลือง ข้อห้ามระหว่างการรักษาคือห้ามรับประทานอาหารแสลง เช่น ของเย็น ๆ อาหารหมักดอง และหญิงตั้งครรภ์ไม่ควรรับประทานยานี้เนื่องจากเป็นตำรับที่มีรสร้อน อาจเป็นอันตรายต่อทารกในครรภ์

จากการศึกษา สรุปได้ว่าหมอพื้นบ้านมีกระบวนการรักษาโดยใช้ตำรับยาหนานดำเพื่อขับของเสียที่คั่งค้างในร่างกาย ซึ่งสมุนไพรในตำรับที่มีสรรพคุณขับของเสีย ได้แก่ ราชพฤกษ์ สมอเทศ และสารส้ม จากนั้นจึงใช้ตำรับยาหนานเหลืองในการบำรุงโลหิตผู้ป่วย ตัวอย่างสมุนไพรที่บำรุงโลหิต ได้แก่ คำฝอยและเทียนดำ

ตารางที่ 1 แสดงสมุนไพรในตำรับยาหนานดำ

ชื่อสมุนไพร	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณทางการแพทย์พื้นบ้าน
1. ขิง	เหง้า	แก้อาการปวดท้อง ปวดท้องประจำเดือน ขับลม แก้จุกเสียด
2. ขมิ้นอ้อย	เหง้า	แก้เลือดลมไหลเวียนไม่สะดวก ระดูขาว ปวดท้องประจำเดือน
3. ไพล	เหง้า	ช่วยขับระดู ขับเลือดเสียในสตรี ลดอาการปวดท้อง แก้ระดูขาว ขับน้ำคาวปลาสตรีหลังคลอด ช่วยให้มดลูกเข้าอู่ แก้ปวดเมื่อย
4. ราชพฤกษ์	เนื้อในฝักแก่	ระบายถ่ายของเสียภายในร่างกายออก
5. สมอเทศ	ผล	ช่วยระบาย ขับถ่ายของเสียออก
6. จันทน์ขาว	แก่น	แก้ไข้ ครั่นเนื้อครั่นตัว
7. จันทน์แดง	แก่น	แก้ไข้ ดับพิษร้อนของไข้
8. จันทน์เทศ	ผล	แก้ระดูขาว แก้ปวดท้อง
9. ดีปลี	ผล	ขับลม แก้ปวดท้อง ปวดท้องประจำเดือน กระจายเลือดลม
10. สารส้ม	-	แก้ระดูขาว ขับสิ่งสกปรกออก ขับฟอกล้างโลหิตระดู
11. กระวาน	ผลแก่	ขับลมที่คั่งค้าง แก้แน่นจุกเสียด

ตารางที่ 2 แสดงสมุนไพรในตำรับยาหนานเหลือง

ชื่อสมุนไพร	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณทางการแพทย์พื้นบ้าน
1. พริกไทย	เมล็ด	ขับลม ช่วยให้เลือดไหลเวียนได้ดีขึ้น บำรุงธาตุไฟในร่างกาย
2. โกฐสอ	เหง้า	บำรุงธาตุภายใน แก้ไข้แก้ลมวิงเวียนศีรษะ แก้ลมกองละเอียด
3. ขิง	เหง้า	แก้อาการปวดท้อง ปวดท้องประจำเดือน ขับลม แก้จุกเสียด
4. สะค้าน	ผล	ขับลม แก้จุกเสียด บำรุงธาตุ
5. มะตูม	ผล	แก้อ่อนเพลีย แก้ร้อนใน บำรุงร่างกาย
6. อบเชย	เปลือก	แก้อ่อนเพลีย แก้ลมจุกเสียด บำรุงโลหิต
7. คำฝอย	ดอก	บำรุงโลหิต แก้อาการอ่อนเพลีย
8. ขมิ้นอ้อย	เหง้า	แก้เลือดลมไหลเวียนไม่สะดวก ระดูขาว ปวดท้องประจำเดือน
9. จันทน์เทศ	รกหุ้มเมล็ด	แก้ระดูขาว แก้ปวดท้อง
10. เทียนดำ	เมล็ด	บำรุงเลือดลม แก้ลมจุกเสียด

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ข้อมูลทั่วไปและภูมิหลังการเป็นหมอพื้นบ้าน

การศึกษาข้อมูลทั่วไปและภูมิหลังการเป็นหมอพื้นบ้าน ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หมอพื้นบ้านรักษาโรคโลหิตสตรี ชื่อหมอเอ (นามแฝง) อายุ 64 ปี เพศหญิง สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้รับการถ่ายทอดความรู้การรักษาจากมารดาตอนอายุ 30 ปี โดยการติดตามมารดาไปรักษาผู้ป่วย หมอเอ และได้สังเกตจดจำวิธีการรักษาจนเกิดความสนใจที่จะสืบทอดองค์ความรู้ และต้องการช่วยเหลือคนไข้ให้หายจากโรค จึงขอเรียนรู้วิธีการรักษาจากมารดาจนเกิดความชำนาญ เมื่อมารดาเสียชีวิตจึงได้เริ่มรักษาผู้ป่วยอย่างเป็นทางการเมื่ออายุ 45 ปี มีประสบการณ์รักษาผู้ป่วยมากกว่า 15 ปี โรคโลหิตสตรีเป็นโรคที่เกิดขึ้นกับระบบสืบพันธุ์เพศหญิง หมอที่ทำการรักษาส่วนใหญ่จึงเป็นเพศหญิงที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้ สั่งสมประสบการณ์จนเป็นหมอพื้นบ้านที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับ สอดคล้องกับ รัชนี จันทร์เกษ และวิชัย จันทร์กิติวัฒน์ (2553) ที่ว่าหมอพื้นบ้านคือบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนสืบทอดกันมานาน เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน และสอดคล้องกับการศึกษาของกรุณา จันทุม และกัลยารัตน์ กำลังเหลือ (2560) ที่ว่าหมอพื้นบ้านส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษ เครือญาติหรือผู้ใกล้ชิดในครอบครัว การถ่ายทอดความรู้จะให้ลูกหลานในตระกูลเท่านั้น โดยต้องมีคุณสมบัติคือเป็นผู้ที่มีความสนใจ มุ่งมั่น เป็นคนดีมีศีลธรรม ปฏิบัติตนตามศาสนาอย่างเคร่งครัด มีเมตตา เห็นใจผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือแก่ผู้ลำบาก ซึ่งในปัจจุบันยังไม่ถ่ายทอดให้กับผู้ใด เนื่องจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือคนในตระกูลจะมีความใกล้ชิดที่สุด ทำให้ทราบและรับรู้กระบวนการรักษาได้ดีที่สุด และผู้ถ่ายทอดสามารถรับรู้ได้ว่าควรถ่ายทอดองค์ความรู้เหล่านี้ให้แก่ผู้ใดในตระกูลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ ทิพย์วารี สงนอก และนนทิยา จันทร์เนตร (2561) พบว่ากฎเกณฑ์ในการถ่ายทอดความรู้และคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นหมอพื้นบ้าน จะต้องเป็นผู้ที่สืบสายเลือดโดยตรง หรือเป็นบุคคลที่มีความอดทน มีใจรักและอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์อันเนื่องมาจากโรคภัยไข้เจ็บ และวางตัวดีจนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

6.2 องค์ความรู้กระบวนการรักษาโรคโลหิตสตรี

การศึกษาองค์ความรู้กระบวนการรักษาของหมอพื้นบ้าน ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าหมอเอ (นามแฝง) ได้ให้ความหมายของโรคโลหิตสตรีคือโรคเกี่ยวกับระบบเลือดในร่างกายของเพศหญิง ผู้ป่วยมีใบหน้าหมองคล้ำ ซีดเหลือง บางคนมีสิว สาเหตุเกิดจากก่อนมาประจำเดือนหรือเมื่อประจำเดือนมาแล้ว ผู้ป่วยทำงานหนักเกินกำลัง เช่น การยกของหนัก พักผ่อนน้อย มีความเครียดร่วมด้วย หรือการรับประทานอาหารแสลง น้ำแข็ง น้ำอัดลม ของหมักดอง พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลให้เลือดแข็งตัว เลือดหนืดข้น ลักษณะสีแดงคล้ำดำ เป็นลิ่ม ทำให้มีเลือดเสียตกค้างอยู่ในร่างกายไม่สามารถขับออกมาได้ ส่งผลให้มดลูกถ่วงตึง เกิดอาการปวดท้องประจำเดือน ปวดบริเวณบั้นเอว กระบวนการรักษาโรคโลหิตสตรีเริ่มจากการซักประวัติ การตรวจร่างกาย การวินิจฉัย และการรักษา เนื่องจากโรคโลหิตสตรีเป็นโรคของระบบสืบพันธุ์เพศหญิง อวัยวะหนึ่งที่มีความสำคัญนั่นคือมดลูก ซึ่งเยื่อบุโพรงมดลูกจะหลุดลอกออกมาเป็นประจำเดือน หากมีความผิดปกติจะทำให้เกิดอาการต่าง ๆ เช่น ปวดท้องประจำเดือน ประจำเดือนมาผิดปกติ ตกขาว ซึ่งเป็นอาการที่เกี่ยวกับเลือดทั้งสิ้น สาเหตุส่วนใหญ่มักเกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ เกศริน มณีนูน และคณะ (2560) พบว่า นิยามโรคโลหิตระดูสตรี เป็นโรคที่เกิดจากความผิดปกติของต่อมโลหิตระดู สาเหตุหลักเกิดจากการรับประทานอาหาร เช่น การดื่มน้ำเย็น การรับประทานของหมักดอง อาหารสุก ๆ ดิบ ๆ และอาหารที่มีไขมันสูงและมีสาเหตุจากพฤติกรรมการใช้ชีวิต เช่น การทำงานเกินกำลัง ทำงานในห้องปรับอากาศที่อากาศหนาวเกินไป การพักผ่อนไม่ตรงเวลา ไม่เพียงพอ นอนหลับไม่สนิท ภาวะเครียดหรือกังวล ขาดการออกกำลังกาย มีการตรวจสภาพร่างกายโดยการดูความหนักเบาของโรคจากการดูสีผิว นัยน์ตา และการจับชีพจร และสอดคล้องกับการศึกษาของ กชนิภา สุทธิบุตร (2561) พบว่า โรคโลหิตสตรี คือ ความผิดปกติที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงและเกี่ยวข้องกับระบบเลือด ลม และประจำเดือน และยังสอดคล้องกับการศึกษาของธนิดา ขุนบุญจันทร์ และคณะ (2555) พบว่า วิธีการรักษาของหมอพื้นบ้านเริ่มจากการซักประวัติ สอบถามอาการ การตรวจร่างกายตรงตำแหน่งที่มีอาการซึ่งเป็นเทคนิคเฉพาะตัวของหมอพื้นบ้านแต่ละคน ในส่วนการรักษาพบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของกุสุมาลย์ น้อยผา และคณะ (2561) ที่ว่าการรักษาของหมอพื้นบ้านมีรูปแบบในการรักษาที่หลากหลาย ส่วนใหญ่จะใช้สมุนไพรในการรักษา ทั้งสมุนไพรเดี่ยวและตำรับ นอกจากนี้ยังรักษาโดยวิธีการนวดร่วมกับการใช้สมุนไพร

6.3 ตำรับยารักษาโรคโลหิตสตรีของหมอพื้นบ้าน

การศึกษาตำรับยารักษาโรคโลหิตสตรีของหมอพื้นบ้าน ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ตำรับยาสมุนไพรรักษาโรคโลหิตสตรีของหมอเอ (นามแฝง) ประกอบด้วยสมุนไพร 19 ชนิด ชนิดที่พบมากที่สุดคือ ขิง ขมิ้นอ้อย และจันทน์เทศ ซึ่งขิงเป็นสมุนไพรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น และสมุนไพรของตำรับส่วนใหญ่มีรสร้อน เนื่องจากรสร้อนสุขุมมีสรรพคุณทางโลหิต ทำให้โลหิตไหลเวียนได้ดีขึ้น จึงถูกใช้เป็นรสยาสำหรับการรักษาโรคโลหิตสตรี สอดคล้องกับการศึกษาของกัญทร ยินเจริญ และคณะ (2563) พบว่า สมุนไพรรักษาโรคโลหิตสตรีส่วนใหญ่จะเน้นสมุนไพรรสร้อน หรือตำรับยามีรสประธานเป็นรสร้อน เนื่องจากเชื่อว่าสมุนไพรรสร้อนช่วยให้เลือดลมไหลเวียนดี ช่วยในการขับเลือด บำรุงไฟธาตุ และยังสอดคล้องกับบัญชียาจากสมุนไพร พ.ศ. 2549 (คณะกรรมการแห่งชาติด้านยา, 2551) พบว่า เหง้าขิง ไพล ขมิ้นอ้อย ดีปลี พริกไทย และเทียนดำ เป็นส่วนประกอบในตำรับยาประสะไพล ใช้สำหรับรักษาระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมาน้อยกว่าปกติ บรรเทาอาการปวดประจำเดือนและขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร จากการศึกษาพบสมุนไพรที่มีการใช้มากที่สุดและหาได้ง่ายในท้องนั่นคือ ขิง สรรพคุณตามตำรับยาไทยจะใช้เหง้า รักษาอาการท้องอืด เฟ้อ เสียดท้อง อาหารไม่ย่อย ปวดเกร็งช่องท้อง แก้คลื่นไส้ อาเจียน แก้ลมกองหยาบ ศึกษาฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาพบว่ามีฤทธิ์ลดการอักเสบ ฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ และฤทธิ์อื่น ๆ (Rehman et al., 2011) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาทางคลินิกพบว่าขิงสามารถบรรเทาอาการปวดและลดระยะเวลาอาการปวดท้องประจำเดือนระยะปฐมภูมิ ในผู้ป่วยเพศหญิงอายุมากกว่า 18 ปี เมื่อทานติดต่อกัน 5 วัน ครั้งละ 500

mg/แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Rahnama et al., 2012) สำหรับข้อห้ามระหว่างการรักษา ได้แก่ ห้ามรับประทานของเย็น ๆ อาหารหมักดอง เนื่องจากเป็นอาหารที่ทำให้ผู้ป่วยปวดประจำเดือน สอดคล้องกับผลการศึกษาของเกศริน มณีนูน และคณะ (2560) ที่ว่าโรคโลหิตระดูสตรีมีสาเหตุหลักมาจากการรับประทานอาหาร เช่น การดื่มน้ำเย็น ของหมักดอง และพฤติกรรมการใช้ชีวิตต่าง ๆ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 นำผลการวิจัยไปศึกษาต่อยอดหาสารสำคัญของสมุนไพร ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาเกี่ยวกับระบบสืบพันธุ์เพศหญิง และการศึกษาทางคลินิก เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ของหมอพื้นบ้าน

7.2 จัดทำสื่อให้ความรู้แก่คนในชุมชนที่ศึกษา เพื่อให้เกิดการดูแลแบบพึ่งพาตนเองได้

7.3 พัฒนาสมุนไพรที่มีการใช้มากที่สุดเป็นนวัตกรรมของท้องถิ่น เพื่อสร้างมูลค่าให้แก่คนในชุมชน

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา และหมอพื้นบ้านผู้ให้ข้อมูล

9. เอกสารอ้างอิง

กชนิภา สุทธิบุตร อรุณพร อิฐรัตน์ และเพชรน้อย สิงหชางชัย. (2562). “กลุมอาการกอนมีประจำเดือนและตำรับยาสมุนไพรที่ใชรักษาซึ่งระบุในคัมภีรมหาโชตรัต”. *ธรรมศาสตรเวชสาร.* 19(1), 46-60.

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข. (2559). *แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2560 - 2564*. นนทบุรี: บจก.ทีเอส อินเตอร์พริ้นท์.

กรุณา จันทุม และกัลยารัตน์ กำลังเหลือ. (2560). “การรักษาโรคด้วยสมุนไพรและตำรับยาโบราณของหมอพื้นบ้าน”. *วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ.* 24(2), 48-57.

กองยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2561). *สรุปรายงานการป่วย พ.ศ. 2561*. สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2562, จาก http://bps.moph.go.th/newbps/sites/default/files/ill2561full19.pdf

กัญทร ยินเจริญ, สิริรัตน์ เลาหประภานนท์, ศรินทร์รัตน์ จิตจำ และสถิตาภรณ์ ชูแก้ว. (2563). “ตำรับยาสมุนไพรรักษาโรคโลหิตระดูสตรี: กรณีศึกษาหมอพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรมราชพัทลุงและตรัง”. *วารสารการแพทย์และวิทยาศาสตร์สุขภาพ.* 27, 82–95.

กฤษณา วงษาสันต์. (2552). *วิถีไทย.* กรุงเทพฯ: เธิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

กุสุมาลย์ น้อยผา, สุกาญจนา กำลังมาก, ชวนชม ขุนเอียด, ศิริรัตน์ ศรีรักษา และเกรียงไกร บรรจงเมือง. (2561). “การศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในจังหวัดพัทลุง”. *สงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.* 24(1), 149–172.

เกศริน มณีนูน, บดินทร์ ชาตะเวที, จอมขวัญ ดำคง, นัฐพล เคียนขัน และนงลักษณ์ กุลวรรัตต์. (2560). “การศึกษาภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรรักษาโรคโลหิตระดูสตรีของหมอพื้นบ้านในจังหวัดกระบี่และสงขลา”. *วารสารวิทยาศาสตร์บูรพา.* 22(3), 243-258.

คณะกรรมการแห่งชาติด้านยา. (2551). *บัญชียาจากสมุนไพร พ.ศ. 2549*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

จันธิดา กมลาสน์หิรัญ และอรวรรณ เล็กสกุลไชย. (2555). “การศึกษาประสิทธิผลและผลข้างเคียงของสารสกัดตำรับยาประสะไพลกับ Mefenamic acid ในการลดอาการปวดประจำเดือนชนิดปฐมภูมิ การศึกษาทางคลินิกระยะที่ 2”. *ธรรมศาสตร์เวช.* 12(4), 749-755.

ดวงฤทัย อรรคแสง. (2552). *กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมธรรมชาติ.* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). สาขาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. จาก https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/238029

ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. (2554). *ศูนย์การเรียนและแหล่งความรู้สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* ในเอกสารการสอนชุดวิชาสื่อกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (หน่วยที่ 7, น.1 -7). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทิพย์วารี สงนอก และนนทิยา จันทร์เนตร. (2561). “ภูมิปัญญาด้านการบำบัดรักษาโรคของหมอยาพื้นบ้านในจังหวัดนครราชสีมา”. *วารสารชุมชนวิจัย.* 12(3), 124-135.

ธนิดา ขุนบุญจันทร์, ฉันทนา กระภูฤทธิ์, สิริลดา พิมพา และสุธน พรบัณฑิตย์ปัทมา. (2555). “รายงานเบื้องต้นการศึกษาการรักษาผู้ป่วยกระดูกหักของหมอพื้นบ้าน”. *วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.* 3, 198-212.

นววรรณ ชนะชัย, นาฏอนงค์ ดาพะธิก, นุชนาฏ พันธุลี และนุสรา ประเสริฐศร. (2560). “ความปวดประจำเดือนและการดูแลตนเองในการจัดการความปวดของนักศึกษาพยาบาล”. *วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสรรพสิทธิประสงค์.* 1(1), 62–74.

ปิยนุช ยอดสมสวย. (2556). “การศึกษาภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก”. *วารสารธรรมศาสตร์เวชสาร.* 13(2), 212-217.

พลลพัฏฐ์ ยงฤทธิปกรณ์. (2559). “การวินิจฉัยและการรักษาอาการปวดประจำเดือนชนิดปฐมภูมิ”. *วารสารเทคนิคการแพทย์และกายภาพบำบัด.* 28(2), 3–4.

ราตรี พระนคร, ชเวง สารคล่อง, สุกัญญา สุวงค์ทา, จุรีรัตน์ พะธุระ และบุญเสริม พรมเสนะ. (2559). “การติดตามผลการใช้ยาสมุนไพรตำรับ “สาวสองพันปี” ต่ออาการแสดงในระหว่างมีประจำเดือน”. *วารสาร มฉก. วิชาการ.* 19(38), 13–19.

รัชนี จันทร์เกษ, ประพจน์ เภตรากาศ และวิชัย จันทร์กิติวัฒน์. (2553). *สถานการณ์หมอยาพื้นบ้านในส่วนภูมิภาคในประเทศไทย.* รายงานสถานการณ์: การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกประจำปี พ.ศ. 2550 - 2552. กรุงเทพฯ: ศูนย์ข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ สำนักวิชาการ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.

ศรีจันทร์ พรจิราศิลป์. (2559). *ตกขาวรักษาอย่างไร.* สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก https://www.pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/312

สุรเกียรติ อาชานานุภาพ. (2553). *ตำราการตรวจรักษาโรคทั่วไป 2: โรคกับการดูแลรักษาและการป้องกัน.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ: โฮลิสติก พับลิชชิ่ง.

สุวิทย์ บุญยะชีวิน. (2552). *ผู้หญิงปวดท้องประจำเดือนไม่ใช่เรื่องเล่น ๆ.* สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2562, จาก http://www.thaihealth.or.th

Rahnama, P., Montazeri, A., Huseini, H. F., Kianbakht, S., & Naseri, M. (2012). Effect of *Zingiber officinale* R. rhizomes (ginger) on pain relief in primary dysmenorrhea: a placebo randomized trial. *BMC Complementary and Alternative Medicine*. 12(1), 1-8.

Rehman, R., Akram, M., Akhtar, N., Jabeen, Q., Saeed, T., Shah, S. M. A., ... Asif, H. M. (2011). *Zingiber officinale* Roscoe (pharmacological activity). *Journal of Medicinal Plant Research.* 5(3), 344-348.

ปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา

PERSONAL FACTORS AND SOCIAL ENVIRONMENTAL FACTORS RELATED TO WELL-BEING SELFCARE BEHAVIOR OF OLDER PEOPLE IM NURSING HOME

กิตติชัย อ่วมสวยศรี[1]* และปิยดา สมบัติวัฒนา[2]

Kittichai Oumsuysri[1]* and Piyada Sombatwattana[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยสหสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราที่มีเพศต่างกัน 2) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านบุคคลและกลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกัน 3) เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายและค้นหาตัวทำนายที่สำคัญของปัจจัยทางจิตและด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์คนชรา กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 910 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ จำนวน 160 คน ได้มาจากการสุ่มหลายขั้นตอน ในการเก็บแบบวัดเป็นมาตราประเมินค่า 6 ระดับ ทั้งหมด 7 ตอน มีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟ่าอยู่ระหว่าง .775 ถึง .92 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา วิเคราะห์ค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุที่มีเพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความกรุณาต่อตนเองและการสนับสนุนทางสังคมในกลุ่มรวม และกลุ่มเพศหญิง 3 กลุ่มปัจจัยด้านบุคคล (ความกรุณาต่อตนเอง, การมองโลกในแง่ดี, การรับรู้ความสามารถของตนเอง) และกลุ่มปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม (การสนับสนุนทางสังคม, การรับรู้แนวปฏิบัติของสถานสงเคราะห์คนชรา) สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุในกลุ่มรวมได้ ร้อยละ 46 ตัวแปรสำคัญที่ทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ ได้แก่ การมองโลกในแง่ดี ความกรุณาต่อตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา, สมุนไพร, โรคโลหิตสตรี, หมอพื้นบ้าน

Abstract

This comparative correlation research aimed 1) to compare well-being self care behavior of older people in nursing home in terms of gender, age 2) to study the interaction between the personal, social and environmental factors affecting the well-being self care behavior of older people in nursing home in subgroups with different social and biological characteristics. 3) to study the predictive power of people

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[2] ผู้ช่วยศาตราจารย์ ดร., สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* Corresponding author, E-mail: kittichai71000@gmail.com

suffering from the individual factors and the social environment in predicting the well-being self care behavior of older people in nursing home. The group as a whole and people with subgroups also had different biological social. The sample group used in the research consisted of one hundred sixty elderly in the nursing home of department of local administration, obtained by multi-stage random sampling. Using a collection of the measurements as six-level appraisal section, all seven episodes had an alpha coefficient of confidence between .75 and 94. The data were analyzed using descriptive statistics and analyzed values of the One-way analysis of variance, the Two-way analysis of variance and Stepwise multiple regression analysis, which were all based on the results of this study. The results of the research were as follows: 1) the elderly were different in term of gender and well-being self care behavior of older people in nursing home were statistically significant at a level of .05 2) to meet the interaction between the self-compassion variables and social support in the subgroup and in the female group 3) the factors influencing these groups, such as (self-compassion, optimism, self-efficacy and social environment groups, such as social support and nursing home ‘s rules perception) can jointly predict the well-being self care behavior of older people in nursing home of 46% and the important factors that predict well-being self care behavior of older people in nursing home included optimism, self-compassion and self-efficacy with a statistical significance of .05

Keyword: well-being, self care, elderly, nursing home

1. บทนำ

สถานสงเคราะห์คนชรา เป็นหน่วยงานของรัฐที่ให้การดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ไร้ญาติและพึ่งตนเองไม่ได้ เพื่อให้มีที่อยู่อาศัย และมีความสุขตามอัตภาพจนถึงบั้นปลายชีวิต ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราจึงจำเป็นต้องแยกตัวออกมาจากครอบครัวและพักอาศัยร่วมกับผู้สูงอายุอื่น ๆ นับเป็นผู้สูงอายุกลุ่มเล็ก ๆ ในสังคมกลุ่มหนึ่ง ที่ไม่มีโอกาสได้รับการดูแลในช่วงบั้นปลายชีวิตจากครอบครัว ผู้สูงอายุเหล่านี้ ต้องเผชิญกับปัญหาความชราภาพและความเจ็บป่วยทีเป็นอยู่โดยขาดการดูแลจากคนในครอบครัวที่ตนเองคุ้นเคยมาในอดีต และที่สุดต้องจากไปโดยไม่ได้รับการดูแลจากบุตรหลานคนใกล้ชิด (สิริลักษณ์ โสมานุสรณ์, 2557, น. 71-87) และเมื่อผู้สูงอายุต้องมาพำนักในสถานสงเคราะห์คนชราทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้าน ทั้งการดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อม และสังคม จากการอาศัยอยู่ที่บ้านที่มีการใช้ชีวิตอย่างอิสระ สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามความชอบความสมัครใจ แต่เมื่อเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราวิถีชีวิตของผู้สูงอายุอาจอยู่ภายใต้ข้อจำกัดและกฎระเบียบต่างๆ ของสถานสงเคราะห์คนชรา ถึงแม้ว่าผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรานั้นจะมีที่พัก มีอาหาร และได้รับการดูแลจากเจ้าหน้าที่ แต่ผู้สูงอายุก็จะต้องรู้จักการดูแลตนเองเพื่อให้ตนเองมีสุขภาวะที่สมบูรณ์ โดยจากงานวิจัยของวรเวศม์ สุวรรณระดา, ศิริพันธุ์ สาสัตย์, นพพล วิทย์วรพงศ์, และ สุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์ (2559, น. 152-166) ได้ศึกษาต้นทุนการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในสถาบัน : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านธรรมปกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มที่ 3 1) ผู้สูงอายุที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นทั้งหมด 2) พึ่งพาผู้อื่นในระดับมาก และ 3) พึ่งพาผู้อื่นในระดับปานกลาง จะมีค่าเฉลี่ยของต้นทุนในการดูแลผู้สูงอายุเท่ากับ 461.39, 456.91 และ 445.20 บาทต่อคนต่อวัน ตามลำดับจากการประมาณค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการเพิ่มการดูแลตนเองของผู้สูงอายุเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแล และทำให้ผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข

ตามแนวคิดการดูแลตนเองโอเรม (Orem Dorothea E., 1995, p. 103-112) กล่าวว่าการดูแลตนเองที่จำเป็นมี 3 ด้าน คือ การดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไป การดูแลตนเองที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ และการดูแลตนเองที่จำเป็นเมื่อมีปัญหาทางด้านสุขภาพ โดยในแง่ของการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคนั้นบุคคลจะต้องปฏิบัติกิจกรรม เพื่อให้ความต้องการการดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไปและตามระยะพัฒนาการได้รับการตอบสนอง และเมื่อเกิดการเจ็บป่วยจะต้องปฏิบัติกิจกรรมเพื่อสนองตอบต่อความต้องการการดูแลตนเองที่จำเป็น ซึ่งเกิดจากภาวะเจ็บป่วย แต่ในขณะเดียวกันจะต้องดัดแปลงกิจกรรมการดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไปและตามระยะพัฒนาการให้สอดคล้องกับความเจ็บป่วย เพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งโครงสร้างและหน้าที่ที่ปกติ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการและมีส่วนในการฟื้นฟูสมรรถภาพ (สมจิต หนุเจริญกุล, 2536, น. 30)

ดังนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา เนื่องจากผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรามีความแตกต่างจากผู้สูงอายุในชุมชนในด้านของความเป็นอยู่ วิถีชีวิต เครือข่ายทางสังคม ซึ่งอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุได้ ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะศึกษาระดับของพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองผู้สูงอายุ ความกรุณาต่อตนเอง การมองโลกในแง่ดี การรับรู้ความสามารถของตนเอง การสนับสนุนทางสังคม และการรับรู้แนวปฏิบัติของสถานสงเคราะห์คนชราของตัวแปรดังกล่าวในผู้สูงอายุกลุ่มนี้ ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานสงเคราะห์คนชรา ในการวางแผนการดำเนินการและการกำหนดวิธีการ เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุกลุ่มนี้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราที่มีเพศต่างกัน

2.2 เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างกลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านบุคคล และกลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ

2.3 เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายและค้นหาตัวทำนายที่สำคัญของปัจจัยด้านบุคคลและด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1985, p. 81-99) มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จะเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขของปัจจัยภายในตัวบุคคล (P) ปัจจัยพฤติกรรม (B) และสภาพแวดล้อม (E) ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันไม่อาจจะแยกออกจากกันได้ และปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัยนั้นไม่ได้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน หากแต่ต้องอาศัยเวลาในการที่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งจะมีผลต่อการกำหนดปัจจัยอื่น ๆ การกำหนดซึ่งกันละกันของปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมแสดงให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึก การกระทำ ความคาดหวัง ความเชื่อ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมาย และความตั้งใจ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวกำหนดลักษณะและทิศทางของพฤติกรรม สิ่งที่บุคคลคิด เชื่อ และรู้สึก จะกำหนดว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเช่นใด ในขณะเดียวกันการกระทำของบุคคลก็จะเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดลักษณะการคิดและการสนองตอบทางอารมณ์ของเขา ลักษณะของร่างกาย ระบบการรับรู้และระบบประสาทมีผลต่อพฤติกรรม และศักยภาพของบุคคลเช่นเดียวกับระบบการรับรู้และโครงสร้างของสมองก็ปรับเปลี่ยนได้โดยสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ทางพฤติกรรมเช่นกัน

โดยสรุปทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Theory) เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นอิทธิพลลักษณะภายในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อม ซึ่งองค์ประกอบใดเปลี่ยนแปลงไปย่อมส่งผลให้องค์ประกอบที่เหลือเปลี่ยนแปลงไปด้วย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยจึงนำแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมมาใช้เพื่อศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ

3.2 พฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ

ในงานวิจัยครั้งนี้จะเป็นการนำทฤษฎีการดูแลตนเอง และ แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ มาศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชรา

3.2.1 ทฤษฎีการดูแลตนเอง

โอเรม (Orem Dorothea E., 1995, p. 103-112) กล่าวว่า การดูแลตนเองเป็นแนวคิดของการกระทำที่เกิดจากความตั้งใจมีเป้าหมาย มีระบบระเบียบเป็นขั้นตอนและเมื่อกระทำอย่างมีประสิทธิภาพจะมีส่วนช่วยให้โครงสร้างหน้าที่และพัฒนาการดำเนินได้ถึงขีดสูงสุดของแต่ละบุคคล ซึ่งการเรียนรู้นี้อาจเกิดขึ้นจากการคิดค้นด้วยตนเอง หรือได้รับจากการสอน คำแนะนำ หรือจากการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงด้วยการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ในแต่ละวัน เพื่อที่จะนำมาจัดการกับตนเอง สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสามารถดำเนินชีวิตต่อไปด้วยความผาสุกในภาวะปกติ

3.2.2 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสุขภาวะ

สุขภาวะตามแนวคิดของอดัมส์

อดัมส์ และคณะ (Adams Troy, Bezne Janetr, และ Steinhardt Mary, 1997, p. 208 -218) ได้อธิบายถึงโมเดลสุขภาวะว่าด้านบนของกรวยเป็นภาวะที่มีสุขภาพดีหรือมีสุขภาวะ ด้านล่างของกรวยเป็นภาวะความเจ็บป่วย เมื่อสุขภาวะในด้านใดด้านหนึ่งมีการพัฒนาจะส่งผลให้สุขภาวะในด้านอื่นๆพัฒนาด้วย สุขภาวะด้านต่าง ๆ 6 ด้านเชื่อมโยงกัน มีรายละเอียดดังนี้

1) สุขภาวะด้านร่างกาย (Physical wellness) หมายถึงการที่บุคคลรับรู้ว่าตนมีสุขภาพดี และมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่นการออกกำลังกายและการรับประทานอาหารอย่างเหมาะสมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ การไม่มีความเจ็บป่วยหรือมีโรคทางกาย การไม่ใช้สารเสพติด เป็นต้น

2) สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ (Spiritual wellness) หมายถึง การมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่า มีความหมาย มีเป้าหมาย รวมไปถึงการมีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (เช่นการนับถือศาสนา) ที่ช่วยให้ดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง

3) สุขภาวะด้านปัญญาและการรู้คิด (Intellectual wellness) หมายถึงการมีกระบวนการทางปัญญาที่เหมาะสม เช่น มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถคิดแก้ปัญหาต่างๆ ได้ มีความคิดริเริ่ม กระตือรือร้น และเปิดกว้างต่อการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ

4) สุขภาวะด้านสังคม (Social wellness) หมายถึง การตระหนักถึงความสัมพันธ์ ระหว่างตนเองกับผู้อื่นและการรับรู้ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การยอมรับและเข้าใจช่วยเหลือหรือสนับสนุนซึ่งกันและกัน

5) สุขภาวะด้านอารมณ์ (Emotional wellness) หมายถึง การมีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถตระหนักถึงและเข้าใจในอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น และมีการจัดการกับอารมณ์ ทั้งทางบวกและลบได้อย่างเหมาะสม

6) สุขภาวะด้านจิตใจ (Psychological wellness) หมายถึง การมีความเชื่อในความสามารถของตนเอง การเปิดใจกว้างที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การมองโลกในแง่ดี และการมีความหวัง

ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดสุขภาวะของอดัม ที่แบ่งสุขภาวะออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตวิญญาณ (Spiritual), ด้านปัญญาและการรู้คิด (Intellectual), ด้านสังคม (Social), ด้านอารมณ์ (Emotional), และด้านจิตใจ (Psychological) มาแบ่งองค์ประกอบเป็น 3 ด้าน โดยแบ่งจากความหมายของแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้ `

1) สุขภาวะด้านร่างกาย โดยจะมี 1 องค์ประกอบ คือ ด้านร่างกาย (Physical)

2) สุขภาวะด้านจิตใจ โดยจะรวม 4 องค์ประกอบ คือ ด้านจิตวิญญาณ (Spiritual) ด้านปัญญาและการรู้คิด (Intellectual) ด้านอารมณ์ (Emotional) ด้านจิตใจ (Psychological)

3) สุขภาวะด้านสังคม โดยจะมี 1 องค์ประกอบ คือ ด้านสังคม (Social)

การกำหนดความหมายของพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างตัวแปรดังกล่าวจากการประยุกต์องค์ประกอบของ ทฤษฎีการดูแลตนเองของโอเรม (Orem Dorothea E., 1995, p. 103-112) และแนวคิดสุขภาวะของอดัมส์ และคณะ (Adams Troy และคนอื่น ๆ, 1997, p. 208 -218) พฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเอง หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงการเอาใจใส่ต่อตนเองเรื่องสุขภาพ โดยพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเอง ประกอบ 3 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคมในแต่ละด้านผู้วิจัยได้กำหนดความหมาย ดังนี้

1) พฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองด้านร่างกาย หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงการเอาใจใส่ต่อตนเองเรื่องสุขภาพทางด้านร่างกาย ประกอบด้วย การดูแลสุขภาพร่างกายตนเอง การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การรับประทานยา การพบแพทย์ตามนัด

2) พฤติกรรมดูแลสุขภาวะด้านจิตใจ หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงการเอาใจใส่ต่อตนเองเรื่องสุขภาพทางด้านจิตใจ ประกอบด้วย การมีเป้าหมายในชีวิต ภาวะซึมเศร้า ทักษะทางสังคม ความมั่นคงของอารมณ์ตัวเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง

3) พฤติกรรมดูแลสุขภาวะด้านสังคม หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกถึงการเอาใจใส่ต่อตนเองเรื่องสุขภาพทางด้านสังคม ประกอบด้วย การเป็นผู้ช่วยเหลือบุคคลอื่น

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา (Bandura, 1985, p. 81-99) มากำหนดเป็นกรอบในการศึกษาและการประมวลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคล เกิดจากการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบจากตัวแบบ เนื่องจากบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวอยู่เสมอ การเรียนรู้จึงเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางสังคมกับบุคคล โดยทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมและบุคคลต่างมีอิทธิพลต่อกันและกัน และมีความสำคัญเท่ากัน

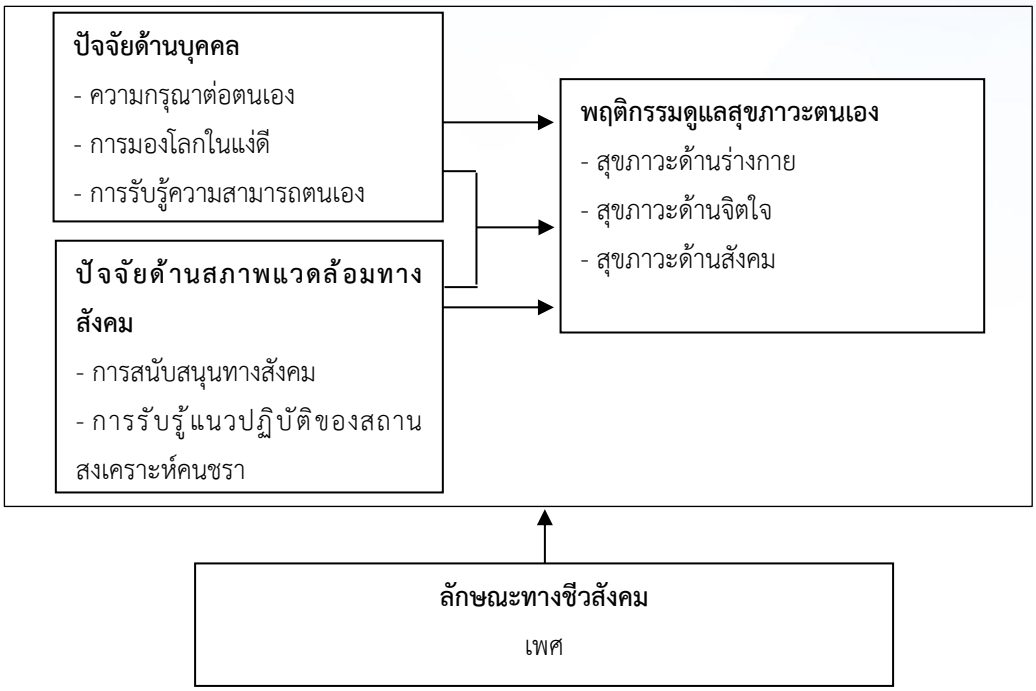

รูปที่ 1 กรอบงานวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1) ผู้สูงอายุเพศแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุทั้งด้านรวมและรายด้านแตกต่างกัน

2) ผู้สูงอายุที่มีความกรุณาต่อตนเองมาก และมีการสนับสนุนทางสังคมมากจะมีพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุทั้งด้านรวมสูงกว่าผู้สูงอายุในกลุ่มที่มีลักษณะอื่นๆ

3) ตัวแปรปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ความกรุณาต่อตนเอง การมองโลกในแง่ดี การรับรู้ความสามารถตนเอง และตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม การรับรู้กฎระเบียบสถานสงเคราะห์คนชรา

สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอาย ด้านรวมและกลุ่มย่อยที่มีลักษณะทางชีวสังคมแตกต่างกันได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบสหสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบ (Correlational-Comparative Study) ที่ศึกษาในกลุ่มผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดดังนี้

4.1 การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้คือผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา สังกัดกรมปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 13 แห่ง มีผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการในสถานสงเคราะห์คนชราทั้งหมดจำนวน 910 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2564) โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion criteria) ดังนี้ 1) สามารถพูดคุยสื่อสารภาษาไทยได้ 2) มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ ดูจากประวัติการรักษาของผู้สูงอายุ 3) เป็นผู้รับบริการของสถานสงเคราะห์คนชรามากกว่า 3 เดือน ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์จำนวนตัวแปรที่ศึกษาของ แฮร์ และคณะ (Hair Joseph, Black William, Babin Barry, และ Anderson Rolph, 2010, p. 68) คือ อัตราส่วนระหว่างกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนพารามิเตอร์หรือตัวแปรเพื่อให้มีความเหมาะสมในการวัดควรเป็นอย่างน้อย 20 ตัวอย่างต่อ 1 ตัวแปร การวิจัยครั้งนี้มีจำนวนตัวแปร 6 ตัวแปร ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 120 คนเป็นอย่างน้อย แต่เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรดีขึ้น เพื่อความเหมาะสมจากการวิเคราะห์ และการเก็บรวบรวมข้อมูลและป้องกันการได้รับแบบสอบถามตอบกลับที่ไม่สมบูรณ์จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 20 จึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คน ซึ่งได้มาจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้น (Multistage random sampling) ดังนี้

1) ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยแบ่งสถานสงเคราะห์สังกัดกรมปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งเป็น 2 กลุ่มภาค ดังนั้น

1.1) กลุ่มภาคกลาง ได้แก่ 1) สถานสงเคราะห์คนชราบ้านบางแค กรุงเทพมหานคร 2) สถานสงเคราะห์คนชราบ้านเขาบ่อแก้ว จังหวัดนครสวรรค์ 3) สถานสงเคราะห์คนชราบ้านลพบุรี จังหวัดลพบุรี 4) สถานสงเคราะห์คนชรานครปฐม จังหวัดนครปฐม 5) สถานสงเคราะห์คนชราเฉลิมราชกุมารี (หลวงพ่อเปิ่นอุปถัมภ์) จังหวัดนครปฐม 6) สถานสงเคราะห์คนชราเฉลิมราชกุมารี (หลวงพ่อลำไยอุปถัมภ์) จังหวัดกาญจนบุรี

1.2) กลุ่มภาคอื่น ๆ (ภาคเหนือ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้) ได้แก่ 1) สถานสงเคราะห์คนชราวัยทองนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ 2) สถานสงเคราะห์คนชราบ้านมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 3) สถานสงเคราะห์คนชราบ้านธรรมปกรณ์ จังหวัดนครราชสีมา 4) สถานสงเคราะห์คนชราโพธิ์กลาง จังหวัดนครราชสีมา 5) สถานสงเคราะห์คนชราบ้านอู่ทอง-พนังตัก จังหวัดชุมพร 6) สถานสงเคราะห์คนชราบ้านศรีตรัง จังหวัดตรัง 7) สถานสงเคราะห์คนชราบ้านจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

2) ขั้นที่ 2 สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับฉลากเพื่อเลือกตัวแทนในแต่ละกลุ่มจำนวน 4 สถานสงเคราะห์ ได้ทั้งหมด 8 สถานสงเคราะห์ ดังนี้

2.1) กลุ่มภาคกลาง ได้แก่ 1) สถานสงเคราะห์คนชรานครปฐม จังหวัดนครปฐม 2) สถานสงเคราะห์คนชราเฉลิมราชกุมารี (หลวงพ่อเปิ่นอุปถัมภ์) จังหวัดนครปฐม 3) สถานสงเคราะห์คนชราเฉลิมราชกุมารี (หลวงพ่อลำไยอุปถัมภ์) จังหวัดกาญจนบุรี 4) สถานสงเคราะห์คนชราบ้านเขาบ่อแก้ว จังหวัดนครสวรรค์

2.2) กลุ่มภาคเหนือ กลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มภาคใต้ ได้แก่ 1) สถานสงเคราะห์คนชรา บ้านธรรมปกรณ์ จังหวัดนครราชสีมา 2) สถานสงเคราะห์คนชราโพธิ์กลาง จังหวัดนครราชสีมา 3) สถานสงเคราะห์คนชรา บ้านอู่ทอง-พนังตัก จังหวัดชุมพร 4) สถานสงเคราะห์คนชราบ้านศรีตรัง จังหวัดตรัง

3) ขั้นที่ 3 สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Sample Random Sampling) โดยใช้วิธีการสุ่มตามรายชื่อของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา ตามกลุ่มภาคต่าง ๆ จำนวน 8 สถานสงเคราะห์คนชรา สถานสงเคราะห์คนชราละ 20 คน รวมทั้งหมด 160 คน เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้ง

4.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยชุดแบบสอบถามพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ

ตอนที่ 2 แบบวัดพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 แบบวัดความกรุณาต่อตนเอง

ตอนที่ 4 แบบวัดการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ตอนที่ 5 แบบวัดการมองโลกในแง่ดี

ตอนที่ 6 แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม

ตอนที่ 7 แบบวัดเกี่ยวกับกฎระเบียบของผู้สูงอายุ

4.3 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของตัวแปรที่ศึกษา

2) กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรที่ศึกษา

3) สร้างแบบสอบถามตามนิยามปฏิบัติการของตัวแปรนั้น ๆ และปรับปรุงขั้นต้นจากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

4) นำไปทดลองใช้แบบสอบถามและรวบรวมเป็นแบบฟอร์มที่จะนำไปใช้จริง

5) คัดเลือกข้อวัดด้วยการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อและรวบรวมเป็นแบบฟอร์มที่จะนำไปใช้จริง โดยใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างค่าเฉลี่ยรวมกับรายข้อมากกว่า 2 ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538, น. 183) หากต่ำกว่า 2 แต่มีเนื้อหาสอดคล้องและทำให้โครงสร้างนิยามปฏิบัติการสมบูรณ์ผู้วิจัยจะพิจารณาคัดเลือกไว้

6) ปรับปรุงแบบสอบถามทำให้เป็นมาตรฐานและรวบรวมเป็นแบบฟอร์มที่จะนำไปใช้จริง

7) วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่าความเชื่อมั่นที่ 6 ขึ้นไป (อรพินทร์ ชูชม, 2545, น. 340)

8) จัดพิมพ์เป็นฉบับที่สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริง

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์หาค่า t (t-test for independent sample) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

2) วิเคราะห์หาค่าความแปรปรวนสองทาง (Two-way Analysis of Variance) และเปรียบเทียบ ค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของ “Scheffe” เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

3) วิเคราะห์ค่าอำนาจการทำนายโดยใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบเป็นขั้น (Stepwise) เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3

5. สรุปผลการวิจัย

สำหรับผลการวิจัยผล แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะของข้อมูลเบื้องต้นของผู้สูงอายุ กลุ่มผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 160 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 66.9 และรองลงมาเป็นเพศชายมีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 33.1 นอกจากนี้มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 อายุระหว่าง 70 - 79 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 43.8 และอายุ 80 ปี ขึ้นไป จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม พบรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์การเปรียบเทียบพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราที่มีเพศต่างกัน

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกันมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ ที่มีเพศแตกต่าง

ลักษณะทางชีวสังคม	พฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ				
	n	$\bar{x}$	SD	T	P-value
เพศ					
ชาย	53	134.06	17.37	4.86	.012
หญิง	107	149.34	21.17		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาตามตัวแปร ความกรุณาต่อตนเองและการสนับสนุนทางสังคม โดยใช้กลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านบุคคลรวมกับด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ แปรปรวนไปตามปฏิสัมพันธ์ระหว่างความกรุณาต่อตนเองและการสนับสนุนทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในกลุ่มรวมและเพศหญิง

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทางของพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาตามตัวแปรการรับรู้ความสามารถของตนเองและการสนับสนุนทางสังคม ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

กลุ่ม	ค่าสถิติเอฟ (F)				
	จำนวนคน	ความกรุณาต่อตนเอง (ก)	การสนับสนุนทางสังคม (ข)	ปฏิสัมพันธ์แบบสองทาง (กXข)	P-value
1. กลุ่มรวม	160	< 1	3.26	5.67*	.02
2. เพศชาย	53	7.91**	< 1	-	-
3. เพศหญิง	107	< 1	3.68	4.35*	.04

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 *ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

และเมื่อนำค่าเฉลี่ยของ 4 กลุ่มที่แบ่งระดับของตัวแปรอิสระทั้งสองตัวแปรมาเปรียบเทียบกันเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ (Scheffe) (ตารางที่ 3) พบว่าในกลุ่มรวม พบว่า 1) ในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความกรุณาต่อตนเองและการสนับสนุนทางสังคมสูงเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุมากกว่าผู้สูงอายุที่มีความกรุณาต่อตนเองต่ำและการสนับสนุนทางสังคมสูง โดยตัดกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความกรุณาต่อตนเองสูงและการสนับสนุนทางสังคมต่ำออก เนื่องจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 1 คน จึงไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับผู้สูงอายุในกลุ่มอื่นๆได้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาความกรุณาต่อตนเองและการสนับสนุนทางสังคม จำนวน 160 คน

ความกรุณาต่อตนเอง	การสนับสนุนทางสังคม	จำนวนคน	รหัส	ค่าเฉลี่ย	21 114.00	12 130.00	11 135.70
สูง	สูง	73	22	155.49	41.49	25.49*	19.79
สูง	ต่ำ	1	21	114.00		16.00	21.70
ต่ำ	สูง	9	12	130.00			5.70
ต่ำ	ต่ำ	77	11	135.70			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ

จากตารางที่ 4 พบผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression) พบว่า ตัวแปรปัจจัยด้านบุคคลและด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมมีความสัมพันธ์กัน โดยพบว่าค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับที่ไม่เกิน .85 (Kline, 2005) จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุ (Multicollinearity) ทำให้ตัวแปรทั้งหมดสามารถนำมาวิเคราะห์ต่อไปได้

ตารางที่ 4 ข้อมูลเบื้องต้นในการทดสอบเป็นไปตามเงื่อนไขการวิเคราะห์สถิติการทดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression)

ตัวแปร	Mean	SD	1	2	3	4	5	6
1	144.27	21.20	1.00	.63**	.56**	.59**	.30	.37**
2	110.10	15.83		1.00	.49**	.41**	.10	.61**
3	51.12	6.02			1.00	.38**	.12	.17
4	35.52	4.54				1.00	.14	.30
5	54.47	6.13					1.00	.15
6	51.61	5.51						1.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1 = พฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ 2 = ความกรุณาต่อตนเอง 3 = การมองโลกในแง่ดี 4 = การรับรู้ความสามารถของตนเอง 5 = การสนับสนุนทางสังคม 6 = การรับรู้แนวปฏิบัติของสถานสงเคราะห์คนชรา

ผลการทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ โดยมีกลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านบุคคลและด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมรวมทั้งสิ้น 5 ตัวแปร เป็นตัวทำนาย (ตารางที่ 5) เมื่อนำคะแนนพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุมาวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณแบบ Stepwise (ตารางที่ 5) โดยใช้ตัวทำนาย**กลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านบุคคลรวมกับด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม** (5 ตัวแปร) สามารถทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุในกลุ่มรวมได้ 46.0% ตัวแปรที่สำคัญที่ทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 3 ตัวแปร โดยตัวแปรที่เข้าทำนายอันดับแรก คือ การมองโลกในแง่ดี (Beta = .396) รองลงมาคือ ความกรุณาต่อตนเอง (Beta = .335) และการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Beta = .193) ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ว่า 1) ตัวแปรที่ถูกคัดเลือกเข้าสมการทำนายมีทั้งหมด 3 ตัวแปร แบ่งเป็นตัวแปรกลุ่มปัจจัยด้านบุคคล 3 ตัวแปร การมองโลกในแง่ดี ความกรุณาต่อตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง 2) ความกรุณาต่อตนเอง การรับรู้ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี และการรับรู้แนวปฏิบัติของสถานสงเคราะห์คนชรา สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุได้มากที่สุดในกลุ่มเพศชาย ทำนายได้ร้อยละ 61.8

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยและทดสอบนัยสำคัญในการทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย

พฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ	จำนวนคน	% ทำนาย	R Square Adjust	ตัวทำนายที่สำคัญ	β
1. กลุ่มรวม	400	46.0	.449	2,1,3	.396,.355,.193
2. เพศชาย	53	61.8	.586	1,3,2,5	.363,.325,.242,.193
3. เพศหญิง	107	35.9	.347	2,1	.393,.329

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตัวทำนายลำดับที่ 1 = ความกรุณาต่อตนเอง 2 = การมองโลกในแง่ดี 3 = การรับรู้ความสามารถของตนเอง 4 = การสนับสนุนทางสังคม 5 = การรับรู้แนวปฏิบัติของสถานสงเคราะห์คนชรา

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบมีประเด็นที่ควรหยิบยกมาอภิปรายผลการวิจัย 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผู้สูงอายุเพศแตกต่างกันจะมีพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุแตกต่างกัน โดยพบว่าเพศหญิงมีพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุมากกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ ใจสบาย (2554, น. 214-255) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการดูแลตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้สูงอายุที่มีเพศหญิงมีพฤติกรรมการดูแลตนเองดีกว่าเพศชาย

ประเด็นที่ 2 ผู้สูงอายุที่มีความกรุณาต่อตนเองมาก และมีการสนับสนุนทางสังคมมากจะมีพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุในกลุ่มที่มีลักษณะอื่น ๆ และการสนับสนุนทางสังคมในกลุ่มรวม และกลุ่มเพศหญิง มีพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social cognitive theory) ของแบนดูร่า (Bandura, 1985, p. 103-112) ที่ว่าพฤติกรรม (Behavior หรือ B) ของบุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย คือ 1. ปัจจัยทางปัญญาหรือปัจจัยส่วนบุคคล (Personal Factors หรือ P) ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง ฯลฯ 2.ปัจจัยอิทธิพลของสภาพแวดล้อม (Environmental Influences Factor หรือ E) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ปัจจัยจะมีลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกันหรือเป็นอิทธิพลเชิงเหตุ-ผลซึ่งกันและกัน (Reciprocal Causation) จากการศึกษาและค้นคว้ายังไม่ค้นพบงานวิจัยที่ทำการศึกษาปฏิสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปรโดยตรง จึงศึกษาจากผลงานวิจัยที่ผ่านมาได้ทำการศึกษาตัวแปรอิสระทีละตัวแปร โดยความกรุณาต่อตนเอง พบว่าเป็นความสามารถในการรับมือกับความทุกข์และสภาพแวดล้อมที่เข้ามากระตุ้นเร้าให้เกิดปัญหา ความกรุณาต่อตนเองจะช่วยให้ปฏิบัติดีต่อตนเอง ยอมรับในความเป็นปุถุชนว่าไม่มีอะไรที่สมบูรณ์แบบทั้งหมด และรู้จักการครองสติ เพื่อเรียนรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการเสริมสร้างสุขภาวะภายในตนเอง (จิตรา ดุษฎีเมธา, 2558, น. 25-38) เช่น โดยงานวิจัยของเอลเลนและคณะ (Allen Ashley Batts, Goldwasser Eleanor R, และ Leary Mark R., 2012, p. 428-453) ได้ศึกษาความกรุณาต่อตนเองและสุขภาวะในผู้สูงอายุ เป็นการศึกษา 2 กรณีศึกษา โดยศึกษาความกรุณาต่อตนเองที่ส่งผลกับความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพทางกายและสุขภาวะทางจิตในผู้สูงอายุ วัดจากแบบสอบถาม โดยกรณีที่ 1 มีผู้เข้าร่วมจำนวน 132 คน อายุระหว่าง 67 - 90 ปี ที่ได้ลงทะเบียนเป็นอาสาสมัครในสถานที่ดูแลผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมมีความกรุณาต่อตนเองที่ค่าเฉลี่ยระดับ 3.69 และพบว่าความกรุณาต่อตนเองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสุขภาวะที่ระดับ 0.49 โดยกลุ่มที่ 2 มีจำนวน 71 คน โดยมีอายุระหว่าง 63 - 97 ปี โดยคัดเลือกจากผู้ที่อาศัยอยู่คนเดียวในพื้นที่ และได้รับค่าตอบแทนจำนวน $10 ผู้เข้าร่วมมีความกรุณาต่อตนเองที่ค่าเฉลี่ยระดับ 3.68

ในส่วนการสนับสนุนทางสังคมนั้น กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพและพฤติกรรมอนามัย และเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีต่อภาวะสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะเจ็บป่วยหรือช่วยเหลือตนเองได้จำกัด การสนับสนุนทางสังคมที่ได้รับจากบุคคลรอบข้างจะช่วยบรรเทาความเครียดสามารถปรับตัวได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมด้านสุขภาพอนามัยที่ดีและได้มีงานวิจัยที่สนับสนุนการศึกษาการสนับสนุนทางสังคม เช่น งานวิจัยของเสาวนิจ นิจอนันต์ชัย (2553, น. 20-30) ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุจำนวน 416 คน พบว่า การสนับสนุน

จากเพื่อนและเพื่อนบ้านยิ่งมีมากทาให้การดูแลตนเองของผู้สูงอายุดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และการสนับสนุนทางสังคมจากชุมชนและสังคมยิ่งมีมากทาให้การดูแลตนเองของผู้สูงอายุดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของสมบูรณ์ สุชาดา, โสมานุสรณ์ สิริลักษณ์, และ สุ่มเงิน ชมนาด (2561, น. 141-153) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุ พบว่าการสนับสนุนทางสังคมและความผาสุกด้านจิตวิญญาณมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (r = .59 และ .38 ตามลำดับ)

ประเด็นที่ 3 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ ความกรุณาต่อตนเอง การมองโลกในแง่ดี การรับรู้ความสามารถตนเอง และตัวแปรปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม การรับรู้กฎระเบียบสถานสงเคราะห์คนชรา สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุด้านรวมและกลุ่มย่อยที่มีลักษณะทางชีวสังคมแตกต่างกัน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 สรุปได้ว่า ไม่พบผลที่สนับสนุนสมมติฐานในกลุ่มรวม จากการสังเกตได้ว่าตัวแปรที่ตัวทำนายจะมาจากกลุ่มตัวแปรปัจจัยด้านบุคคล โดยตัวแปรที่สำคัญที่ทำนายพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ การมองโลกในแง่ดี ความกรุณาต่อตนเอง และการรับรู้ความสามารถของตนเอง โดยตัวแปรที่ถูกคัดเลือกเข้าสู่สมการเป็นอันดับแรกสูงสุดทั้งในกลุ่มย่อย คือ การมองโลกในแง่ดี ซึ่งบุคคลที่มองโลกในแง่ดีจะมีลักษณะที่คาดหวังสิ่งทั่วๆไปในทางที่ดี แม้ว่าต้องเจอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรคก็สามารถเลือกวิธีจัดการได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งมีความพยายามและเผชิญหน้ากับอุปสรรคเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ และซิลิกแมน (Seligman, 1991, p. 12) ได้อธิบายไว้ว่าการเลือกวิธีการรับมือต่อสถานการณ์ที่ตึงเครียดของบุคคล อาจขึ้นอยู่กับมุมมองของบุคคลในแต่ละสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลซึ่งมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งบุคคลที่มองโลกในแง่ดี ย่อมคาดหวังสิ่งต่างๆในทางที่ดี ทั้งยังหาวิธีจัดการกับปัญหาได้เหมาะสมอีก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมา ดังเช่นงานวิจัยของ กนิษฐา ลิ้มทรัพย์ (2557, น. 204) ที่ศึกษาผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดงเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 180 คน ผลการศึกษาพบว่าการมองโลกในแง่ดี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิตและสุขภาวะทางจิตวิญญาณของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 งานวิจัยของปนัดดา มหิทธานุภาพ และ บัวทอง สว่างโสภากุล (2560, น. 166-178) ได้ศึกษาการมองโลกในแง่ดีการปฏิบัติพัฒนกิจและความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุอำเภอวังน้ำเขียวจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน พบว่าการมองโลกในแง่ดีโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางใจโดยรวม (r = 0.203)

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความกรุณาต่อตนเอง การมองโลกในแง่ดี และการรับรู้ความสามารถตนเอง เป็นปัจจัยภายในบุคคลที่สามารถพัฒนาได้ ดังนั้นควรทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างปัจจัยภายในบุคคลดังกล่าว โดยใช้ความกรุณาต่อตนเอง การมองโลกในแง่ดี และการรับรู้ความสามารถตนเองเพื่อนำไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุ

2) งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุในผู้สูงอายุที่พักอาศัยในสถานสงเคราะห์คนชราเท่านั้น ดังนั้นในงานวิจัยครั้งต่อไปควรมีการขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างในบริบทของผู้สูงอายุที่พักอาศัยอยู่กับครอบครัว หรืออยู่ตามลำพัง เนื่องจากข้อค้นพบจากการวิจัยดังกล่าวพบว่าตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมมีความน่าสนใจในบริบทของผู้สูงอายุที่พักอยู่ลำพัง จึงทำให้มีโอกาสได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย ทำให้อาจส่งผลเกิดพฤติกรรมดูแลสุขภาวะตนเองของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน

8. เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา ลิ้มทรัพย์. (2557). การตระหนักรู้ในตนเอง การมองโลกในแง่ดี ความพึงพอใจในชีวิตและความผาสุกทางจิตวิญญาณ ของผู้สูงอายุในศูนย์บริการผู้สูงอายุดินแดง เขตดินแดง กรุงเทพมหานคร. (ปริญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

จิตรา ดุษฎีเมธา. (2558, มกราคม -มิถุนายน). ความกรุณาต่อตนเอง : ทางเลือกใหม่เพื่อสร้างสมดุลความภาคภูมิใจในตนเอง. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร. 5(1), 25-38.

จิราภรณ์ ใจสบาย. (2554, มกราคม - มิถุนายน). พฤติกรรมการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. วารสารคณะพลศึกษา, 14(1), 214-255.

ปนัดดา มหิทธานุภาพ และบัวทอง สว่างโสภากุล. (2560, กรกฎาคม - ธันวาคม). การมองโลกในแง่ดี การปฏิบัติพัฒนกิจและความผาสุกทางใจ ของผู้สูงอายุอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 38(2), 166-178.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วรเวศม์ สุวรรณระดา, ศิริพันธุ์ สาสัตย์, นพพล วิทย์วรพงศ์, และสุภาภรณ์ คำเรืองฤทธิ์. (2559). ต้นทุนการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุ ระยะยาวในสถาบัน: กรณี ศึกษาศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านธรรม ปกรณ์ จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข. 10(2), 152-166.

สมจิต หนุเจริญกุล. (2536). การดูแลตนเอง : ศาสตร์และศิลปทางการพยาบาล. กรุงเทพฯ โครงการตำราภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมบูรณ์ สุชาดา, โสมานุสรณ์ สิริลักษณ์, และสุ่มเงิน ชมนาด. (2561, มกราคม - มิถุนายน). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสูงวัยอย่างมีสุขภาวะของผู้สูงอายุ. วารสารเกื้อการุณย์. 25(2), 141-153.

สิริลักษณ์ โสมานุสรณ์. (2557). ความต้องการการดูแลในระยะสุดท้ายของผู้สูงอายุในสถาน สงเคราะห์คนชรา. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์. 34(1), 71-87.

เสาวนิจ นิจอนันต์ชัย. (2553, กันยายน - ธันวาคม). อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดูแลตนเองของผู้สูงอายุในเขตเมืองของประเทศไทย. วารสารสังคมภิวัฒน์. 1(2), 20-30.

อรพินทร์ ชูชม. (2545). เอกสารคำสอนวิชา วป 502 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวัดทางพฤติกรรมศาสตร์ [เอกสารประกอบการสอน]. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Adams Troy, Bezne Janetr, และ Steinhardt Mary. (1997). The conceptualization and measurement of perceived wellness: Integrating balance across and within dimensions. *American Journal of health promotion,* 11(3), 208-218.

Allen Ashley Batts, Goldwasser Eleanor R, และ Leary Mark R. (2012). Self-compassion and Well-being among Older Adults. *Self and Identity,* 11(4), 428-453.

Bandura, A. (1985). Model of causality in social learning theory *Cognition and psychotherapy* (81-99): Springer.

Hair Joseph, Black William, Babin Barry, และ Anderson Rolph. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. United Kingdom: Pearson Education Limited.

Orem Dorothea E. (1995). *Nursing : concepts of practice* (5th ed..). United States: St. Louis : Mosby.

Seligman, M. (1991). Learned optimism. *New York: AA Knopf,* 166(12).

ความพึงพอใจในการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดของเกษตรกรในตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

SATISFACTION FOR TABLET BIO-FERTILIZER PRODUCTION OF FARMERS IN BANG RIANG SUB-DISTRICT, KHUAN NIANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

จารุวรรณ ฤทธิรุตม์[1]*, นัจมี ปีไสย[2], ปริยากร สุจิตพันธ์[3] และอมรรัตน์ ชุมทอง[4]

Jaruwan Rittirut[1]*, Najamee Pisai[2], Priyakorn Sujitpan[3] and Amornrat Chumthong[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด 25 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาใช้ค่าสถิติอย่างง่าย เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุดต่ำสุด และค่าร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 56 และเพศหญิง ร้อยละ 44 มีอายุ 46 - 55 ปีมากที่สุด ร้อยละ 44 รองลงมาคือ อายุ 36 - 45 ปี ร้อยละ 24 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 28 มัธยมศึกษาหรือปวช. จำนวน ร้อยละ 28 ปริญญาตรี ร้อยละ 24 และอนุปริญญาหรือปวส. ร้อยละ 12 ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ร้อยละ 80 ค้าขาย ร้อยละ 8 ลูกจ้าง ร้อยละ 8 และข้าราชการ ร้อยละ 4 มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 52 รองลงมาคือ ประมาณ 10,001 - 30,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 48 ผู้เข้าร่วมอบรมทราบข่าวสารการอบรมหรือสัมมนาจากเพื่อนหรือคนรู้จัก ร้อยละ 68 หนังสือจากหน่วยงาน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือโรงเรียน เป็นต้น ร้อยละ 20 และหนังสือที่มหาวิทยาลัยส่งถึง ร้อยละ 12 ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจความรู้ความเข้าใจ และการนำไปใช้ต่อการเข้าร่วมโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.33)

คำสำคัญ : การผลิต, ปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด, ตำบลบางเหรียง

Abstract

The purpose of this research was to study the satisfaction for tablet bio-fertilizer production of farmers in Bang Riang Sub-district, Khuan Niang District, Songkhla Province. The sample groups include 25 members of farmers who participated in a training course on the production of tablet bio-fertilizer. The structured interview was used to collect data. The descriptive data were analyzed by simple statistics such as averages, maximum, minimum, and percentage. The results showed that the most farmers were males for 56 percent and females for 44 percent, aged 46 - 55 years old for 44 percent, followed by 36 - 45 years old for 24 percent. There were 28 percent of farmers who have completed primary education, secondary school, or vocational certificate for 28 percent, Bachelor's degree for 24 percent and Diploma or High

1 - 2 นักศึกษา คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา วิทยาเขตสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

3 - 4 อาจารย์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา วิทยาเขตสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

* Corresponding author, E-mail: 614707041@parichat.skru.ac.th

Vocational Certificate for 12 percent. The most of them were farmers for 80 percent, trade for 8 percent, employees for 8 percent, and civil servants for 4 percent. Farmers have monthly income less than 10,000 baht per month for 52 percent, followed by approximately 10,001 - 30,000 baht per month for 48 percent. The participants received information about the training or seminar from friends or acquaintances for 68 percent, books from agencies such as sub-district administrative organizations or schools, for 20 percent and books sent by the university for 12 percent. The participants were satisfied with their knowledge and understanding, and the use towards participation in the project is at the highest level (4.33).

Keyword: Production, Tablet Bio-fertilizer, Bang Riang sub-district

1. บทนำ

ในกระแสของเกษตรอินทรีย์ซึ่งลดและเลิกการใช้ปุ๋ยเคมีนั้น ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพจึงเป็นปัจจัยการผลิตหลักซึ่งนำมาลดการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อการปรับปรุงดินให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ โดยในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้น แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีการใช้ไม่มากนัก เพราะปุ๋ยอินทรีย์จะมีปริมาณธาตุอาหารหลักในปริมาณที่น้อย จึงต้องใช้เป็นปริมาณมาก นอกจากนั้นเกษตรกรยังต้องใช้ระยะเวลานานกว่าจะเห็นผล แต่การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ช่วยในเรื่องการปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพ ชีวภาพ และทางเคมีของดิน ตลอดจนช่วยปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดินและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้ (สถานีพัฒนาที่ดินสงขลา, 2549)

ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา เป็นแหล่งที่มีการปลูกผักมากที่สุดในจังหวัดสงขลาและในภาคใต้ตอนล่าง มีเนื้อที่ปลูกผัก 3.647 ไร่ ผลิตผักได้มากกว่า 6,000 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่าประมาณ 40 ล้านบาท พืชผักที่นิยมปลูกมาก ได้แก่ ผักกวางตุ้ง คะน้า หอมแบ่ง ผักกาดขาว ผักกาดหอม ผักบุ้ง ผักชี โหระพา และพริก มีตลาดรับซื้อขายทั้งในท้องถิ่นและส่งขายยังต่างประเทศ ได้แก่ มาเลเซีย และ สิงคโปร์ สร้างรายได้ให้กับครอบครัวเกษตรกรในพื้นที่เป็นหลัก และแนวโน้มในอนาคตตลาดยังมีความต้องการอีกมาก (เทศบาลตำบลบางเหรียง, 2559) การเกษตรในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นระบบการเกษตรที่ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีมากขึ้นซึ่งส่งผลต่อต้นทุนการผลิตและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปุ๋ยเคมีและสารเคมีมีราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อช่วยการแก้ปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นที่จะต้องมีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ทั้งในด้านการเพิ่มปริมาณธาตุอาหาร การปลดปล่อยธาตุอาหารการย่อยสลาย หรือสารเชื่อมประสานที่ช่วยคงสภาพของเม็ดปุ๋ยตลอดจนรูปร่างชนิดของเม็ดปุ๋ยที่จะสะดวกในการไปใช้หรือการเก็บรักษา นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม จากการนำของเหลือทิ้งกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อีกด้วยและเพื่อฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน (ร่มพฤกษ์และคณะ, 2557)

การประเมินความพึงพอใจเป็นการประเมินความร่วมมือร่วมใจและความเข้าใจอันดีต่อกัน ความพึงพอใจเป็นผลของการรับรู้และประเมินคุณภาพของการบริการในสิ่งที่ผู้รับบริการคาดหวังว่าควรจะได้รับและสิ่งที่ผู้รับบริการได้รับจริง (จิตตินันท์, 2551) จากเหตุผลข้างต้น โครงการนี้จึงวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดของเกษตรกร ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดของเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การเตรียมปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด โดยใช้สูตรอย่างง่าย กระบวนการผลิตและเครื่องมือไม่ซับซ้อน ใช้เวลาสั้น และมีความคงตัว มีความพึงพอใจจากเกษตรกรผู้ใช้ เหมาะสำหรับนำไปใช้เพื่อควบคุมโรคและส่งเสริมการเจริญเติบโตของพืชผัก และสามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดให้แก่เกษตรกรได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 กลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เข้าอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดให้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้สนใจปลูกผักอินทรีย์ ในเขตเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา รวมทั้งสิ้นจำนวน 25 ราย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งมีคำถามถามปลายเปิดและปลายปิดเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 วิธีการวิจัย

1) ส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดให้แก่กลุ่มเกษตรกรผู้สนใจปลูกผักอินทรีย์ ในเขตเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา การผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด ตามวิธีการของ อมรรัตน์ และคณะ (2557) ประกอบด้วยดินใบก้ามปู ปุ๋ยคอก ขุยมะพร้าว ดินเหนียว กากน้ำตาล น้ำ และเชื้อแบคทีเรียปฏิปักษ์ *Bacillus* spp. สายพันธุ์ HY 4-3-4 นำส่วนผสมมาผสมในเครื่องผสมปุ๋ย (mixer) เมื่อผสมเรียบร้อยแล้วนำมาใส่ในเครื่องอัดเม็ด (extruder) นำไปตากแดดให้แห้ง แล้วบรรจุในถุงพลาสติกที่ปิดสนิท ติดฉลากวิธีการใช้ เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดที่พร้อมใช้งานและทดลองใช้ในพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร

2) เก็บรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของเกษตรกรในการอบรมเชิงปฏิบัติการในการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้เครื่องมือหรือค่าสถิติอย่างง่าย เช่น ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุดต่ำสุด และค่าร้อยละ การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจนั้น ผู้วิจัยจะกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อใช้ในการศึกษาในหัวข้อดังกล่าว เกณฑ์การให้คะแนนดำเนินการในลักษณะการกำหนดระดับมาตราส่วน โดยการให้ค่าน้ำหนักคะแนนในแบบสอบถามที่มีระดับความพึงพอใจและการยอมรับ 5 ระดับ และกำหนดกำหนดการแปลความหมายของระดับคะแนน ดังนี้

ระดับคะแนนของความพึงพอใจ

ระดับการความพึงพอใจ	ระดับคะแนนของคำถาม (คะแนน)
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

การแปลความหมายของระดับคะแนน

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย (ระดับความพึงพอใจ)
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49	มาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49	น้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49	น้อยที่สุด

5. สรุปผลการวิจัย

จากการอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดให้แก่กลุ่มเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 14 คน (ร้อยละ 56) และเพศหญิง จำนวน 11 คน (ร้อยละ 44) มีอายุ 46-55 ปีมากที่สุด จำนวน 11 คน (ร้อยละ 44) รองลงมาคือ อายุ 36-45 ปี จำนวน 6 คน (ร้อยละ 24) สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 7 คน (ร้อยละ 28) มัธยมศึกษาหรือปวช. จำนวน 7 คน (ร้อยละ 28) ปริญญาตรี จำนวน 6 คน (ร้อยละ 24) และอนุปริญญาหรือปวส. จำนวน 3 คน (ร้อยละ 12) ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร จำนวน 20 คน (ร้อยละ 80) ค้าขาย จำนวน 2 คน (ร้อยละ 8) ลูกจ้าง จำนวน 2 คน (ร้อยละ 8) และข้าราชการจำนวน 1 คน (ร้อยละ 4) มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือนจำนวน 13 คน (ร้อยละ 52) รองลงมาคือ ประมาณ 10,001-30,000 บาทต่อเดือน จำนวน 12 คน (ร้อยละ 48) ผู้เข้าร่วมอบรมทราบข่าวสารการอบรมหรือสัมมนาจากเพื่อนหรือคนรู้จักจำนวน 17 คน (ร้อยละ 68) หนังสือจากหน่วยงาน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือโรงเรียน เป็นต้น จำนวน 5 คน (ร้อยละ 20) และหนังสือที่มหาวิทยาลัย ส่งถึงจำนวน 3 คน (ร้อยละ 12) (ตารางที่ 1) ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจความรู้ความเข้าใจ และการนำไปใช้ต่อการเข้าร่วมโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมอบรมในแต่ละประเด็น

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (n = 25)	ร้อยละ (เปอร์เซ็นต์)
เพศ		
ชาย	14	56
หญิง	11	44
อายุ		
18-24 ปี	0	0
25-35 ปี	3	12
36-45 ปี	6	24
46-55 ปี	11	44
≥56 ปี	5	20
การศึกษา		
ประถมศึกษา	7	28
มัธยมศึกษาหรือปวช.	7	28
อนุปริญญาหรือปวส.	3	12
ปริญญาตรี	6	24
ปริญญาโท	0	0
สูงกว่าปริญญาโท	0	0
อื่นๆ ระบุ	2	8
อาชีพ		
ข้าราชการ	1	4
พนักงานราชการ	0	0

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมอบรมในแต่ละประเด็น (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (n = 25)	ร้อยละ (เปอร์เซ็นต์)
พนักงานประจำตามสัญญา	0	0
ลูกจ้าง	2	8
เกษตรกร	20	80
ค้าขาย	2	8
อื่นๆ ระบุ	0	0
รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน	13	52
10,001 - 30,000 บาทต่อเดือน	12	48
30,001 - 50,000 บาทต่อเดือน	0	0
ตั้งแต่ 50,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป	0	0
ท่านทราบข่าวสารการอบรมหรือสัมมนาจากแหล่งใด		
ใบปลิว ป้ายประชาสัมพันธ์	0	0
หนังสือที่มหาวิทยาลัยฯ ส่งถึง	3	12
หนังสือจากหน่วยงาน เช่น อบต. รร.ฯ	5	20
หอกระจายข่าว รายการวิทยุ	0	0
อินเตอร์เน็ต	0	0
เพื่อนหรือคนรู้จัก	17	68

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจความรู้ความเข้าใจการนำไปใช้ต่อการเข้าร่วมโครงการ

ประเด็นความคิดเห็น	คะแนนเฉลี่ย	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านความพึงพอใจ			
1.1 ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ			
1) การประชาสัมพันธ์การจัดโครงการ	3.44	0.51	มาก
2) ความสะดวกในการลงทะเบียน	3.96	0.68	มาก
3) การดำเนินงานเป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน	4.08	0.49	มาก
4) รูปแบบของการจัดโครงการมีความเหมาะสม	4.20	0.58	มากที่สุด
5) ความเหมาะสมของวันและระยะเวลาในการอบรม	4.08	0.64	มาก
1.2 ด้านวิทยากร			
1) การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยากร	4.12	0.33	มาก
2) การถ่ายทอดของวิทยากร	4.40	0.50	มากที่สุด
3) สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น	4.32	0.56	มากที่สุด
4) ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.44	0.51	มากที่สุด
5) การตอบคำถามของวิทยากร	4.40	0.50	มากที่สุด
6) เอกสารประกอบการบรรยายเหมาะสม	4.32	0.63	มากที่สุด

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจความรู้ความเข้าใจการนำไปใช้ต่อการเข้าร่วมโครงการ

ประเด็นความคิดเห็น	คะแนนเฉลี่ย	SD	ระดับความพึงพอใจ
1.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
1) ความเหมาะสมของสถานที่	4.12	0.44	มาก
2) ความสะอาดเรียบร้อยของสถานที่	4.24	0.66	มากที่สุด
3) ความเหมาะสมของสื่อและอุปกรณ์	4.20	0.41	มากที่สุด
4) ความชัดเจนของเอกสารประกอบการอบรม	4.24	0.60	มากที่สุด
5) ความเหมาะสมของอาหารกลางวันและอาหารว่าง	4.24	0.60	มากที่สุด
1.4 ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่			
1) การบริการของเจ้าหน้าที่	4.04	0.45	มาก
2) การประสานงานของเจ้าหน้าที่โครงการ	4.28	0.61	มากที่สุด
3) การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่	4.12	0.60	มาก
4) การให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่	4.17	0.70	มาก
2. ด้านความรู้ความเข้าใจ			
1) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ก่อนการอบรม	2.52	1.16	ปานกลาง
2) ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้หลังการอบรม	4.44	0.51	มากที่สุด
3) สามารถบอกประโยชน์ ได้	4.40	0.58	มากที่สุด
4) สามารถบอกข้อดีได้	4.36	0.57	มากที่สุด
5) สามารถอธิบายรายละเอียดได้	4.44	0.65	มากที่สุด
6) สามารถนำไปบูรณาการทางความคิดสู่การทำงานเป็นทีมและพัฒนางานอย่างเป็นระบบ	4.40	0.50	มากที่สุด
3. ด้านการนำความรู้ไปใช้			
1) สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้	4.04	0.54	มาก
2) สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่หรือถ่ายทอดแก่ชุมชนได้	4.40	0.65	มากที่สุด
3) สามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงานได้	4.36	0.57	มากที่สุด
4) มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	4.44	0.58	มากที่สุด
ความสำเร็จของโครงการภาพรวม	4.33	0.57	มากที่สุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการจัดอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดให้แก่กลุ่มเกษตรกรในเขตเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจในด้านความรู้ความเข้าใจ และการนำไปใช้ต่อการเข้าร่วมโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33 ในขณะที่ร่มพฤกษ์ และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาการได้ถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดให้แก่เกษตรกรอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจำนวน 33 คน ก่อนรับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยใช้แบบการประเมินความรู้ด้านปุ๋ยและเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยทั่วไป

ปรากฏว่าไม่มีผู้ใดสอบผ่านเลย โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทั้งหมดต่ำมาก คือ ร้อยละ 21.82 เท่านั้น ในขณะที่ผลการประเมินความรู้ของเกษตรกรผู้เข้ารับการฝึกอบรมภายหลังการฝึกอบรมแล้วประเมินโดยใช้แบบการประเมินคำถามเหมือนกันแต่สลับข้อกันเท่านั้น ผลของการประเมินหลังได้รับการ ฝึกอบรมแล้วเกษตรกรมีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 76.67 ไม่มีผู้ใดสอบได้ต่ำกว่าร้อยละ 50 หรือสอบตกเลย พิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการฝึกอบรมพบว่าต่างกันอย่างชัดเจน ดังนั้นการเตรียมปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด โดยใช้สูตรอย่างง่าย กระบวนการผลิตและเครื่องมือไม่ซับซ้อน ใช้เวลาสั้นและมีความคงตัว เกษตรกรที่เข้าร่วมอบรบเชิงปฏิบัติการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (4.33) ควรส่งเสริมให้กลุ่มเกษตรผู้สนใจปลูกผักอินทรีย์ ในเขตเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา ได้ผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดเพื่อนำไปใช้ควบคุมโรคและส่งเสริมการเจริญเติบโตของผักอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีและรักษาสิ่งแวดล้อมต่อไป

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจในการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดของกลุ่มเกษตรกรผู้สนใจปลูกผักอินทรีย์ในเขตเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา อย่างไรก็ตามควรทำการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของเกษตรกรผู้ปลูกผักในเขตเทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา โดยใช้การจัดกลุ่มสนทนาประเด็นเฉพาะ (Focus Group) ทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นข้อดี ข้อด้อย โอกาส และข้อจำกัดของเกษตรกลุ่มดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรใช้ผลการศึกษาดังกล่าวเพื่อต่อยอดในการส่งเสริมศักยภาพการผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดเพื่อนำไปส่งเสริมการเจริญเติบโตของผักอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์และบุคคลากรสายสนับสนุนคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยและประสานงานต่างๆ ขอขอบคุณผู้นำชุมชน (ผู้บริหารเทศบาลตำบลบางเหรียง กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน) และเกษตรกรในพื้นที่ตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลาทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการจัดโครงการ อบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน พร้อมทั้งเอื้อเฟื้อสถานที่ในการจัดโครงการนี้

9. เอกสารอ้างอิง

จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2551). *เจตคติและความพึงพอใจในการบริการ.* (พิมพ์ครั้งที่ 14). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เทศบาลตำบลบางเหรียง. (2559). *ข้อมูลของเกษตรกร ตำบลบางเหรียง*. เทศบาลตำบลบางเหรียง อำเภอควนเนียง จังหวัดสงขลา.

สถานีพัฒนาที่ดินสงขลา. (2549). *คู่มือการดำเนินงานบริหารจัดการโรงปุ๋ยอินทรีย์งบประมาณบูรณาการ CEO จังหวัดสงขลา ปี 2549*. สงขลา: สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 12 กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

ร่มพฤกษ์ เพิ่มเกียรติศักดิ์, สมถวิล วัลลิสุต, พงศ์เทพ อันตะริกานนท์ และรังสิต สุวรรณมรรคา. (2557). “การถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดในระดับชุมชน”. *วารสารร่มพฤกษ์*. 32(2), 66-67.

อมรรัตน์ ชุมทอง, รัชฎา เศรษฐวงศ์สิน, ภวิกา บุณยพิพัฒน์ และพงษ์ศักดิ์ มานสุริวงศ์. (2557). *การพัฒนาจุลินทรีย์ปฏิปักษ์และส่งเสริมการเติบโตเป็นปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ดเพื่อการผลิตถั่วฝักยาวแบบ GAP*. รายงานวิจัยฉบับนี้ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

การสำรวจจุดเสี่ยงและประเมินความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วม ตำบลเชิงแส อำเภอกระแสสินธุ์ สงขลา

FLOODING RISK-POINTS SURVEILLANCE AND RISKS ASSESSMENT IN CHAENG SAE SUB-DISTRICT, KRASAESIN DISTRICT, SONGKHLA

พีรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล[1], ไชยวัฒน์ รงค์สยามานนท์[2], ปพิชญา แซ่ลิ่ม[3], เยาวนิจ กิตติธรกุล[4] และวราภรณ์ ทนงศักดิ์[5]

บทคัดย่อ

ด้วยปัญหาภัยพิบัติน้ำท่วมซ้ำซากในพื้นที่ตำบลเชิงแส พื้นที่ริมทะเลสาบสงขลา ยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และไม่บรรเทาเบาบางลง งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมมีส่วนร่วมในตำบลเชิงแสและเพื่อสำรวจจุดเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วม วิธีการประเมินความเสี่ยงจะใช้ข้อมูลภัยพิบัติและผลกระทบในอดีตและการสำรวจจุดเสี่ยงจะใช้วิธีการแบ่งโซนพื้นที่ แล้วจึงกำหนดจุดจุดเสี่ยง และลงสำรวจของแต่ละทีมหมู่บ้าน ทั้งหมดเน้นการทำงานเสริมพลังชุมชนเพื่อยกระดับศักยภาพในการทำงานจัดการภัยพิบัติ ผลการศึกษาการประเมินพื้นที่ความเสี่ยงภัยน้ำท่วม พบว่าเมื่อโอกาสการเกิดภัยระดับน้ำท่วมปานกลางถึงรุนแรงมาก จะเริ่มเกิดผลกระทบ กล่าวคือ โซนพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมจะเริ่มได้รับผลกระทบระดับปานกลาง ส่วนพื้นที่เขาและชายทะเลจะได้รับผลกระทบน้อย ส่วนเรื่องการระบุจุดเสี่ยงจุดปัญหาที่ทำให้เกิดน้ำท่วม พบว่ามีจุดเสี่ยงทั้งหมด 45 จุด ชุมชนได้เลือก 17 จุดเป็นจุดเร่งด่วนที่ต้องแก้ปัญหา มากกว่าครึ่งเป็นจุดปัญหาการระบายน้ำ การขวางทางน้ำของถนน หรือเบียดทางน้ำธรรมชาติเดิมให้มีขนาดเล็กลง ซึ่งมีทั้งที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน พื้นที่เกษตรกรรม และระบบคลองที่เชื่อมกับทะเลสาบสงขลา สำหรับข้อเสนอในการแก้ปัญหา ควรเน้นโครงการแก้ปัญหาตามจุดที่ได้ระบุไว้ ทำให้พื้นที่มีระบายน้ำดีขึ้น ทั้งในลักษณะระดับท่อน้ำในชุมชน คูน้ำในพื้นที่เกษตร และการควบคุมน้ำในลำคลองสายหลัก และควรนำข้อเสนอจากการวิจัยเข้าหารือและทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับเทศบาล อบจ และชลประทานสทิงพระ นอกจากนี้ควรจัดตั้งคณะทำงานชุมชนเพื่อผลักดันการแก้ปัญหาจุดเสี่ยงจุดปัญหาน้ำท่วมและแนวคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และรักษาการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับนักวิชาการเพื่อสร้างให้เกิดรูปธรรมการแก้ไขปัญหา เป็นต้นแบบการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมโดยมีชุมชนเป็นฐาน

คำสำคัญ : จุดเสี่ยง, ความเสี่ยงภัยน้ำท่วม, ทะเลสาบสงขลา

Abstract

Focusing on the continuously-repeated flooding in Chaeng Sae sub-district, located on the edge of Songkla Lake as the intense has still impacted imminently. This research aimed to implement community-based participation on both risk-points surveillance and risks assessment of flooding in that sub-district. The surveillance revealed of total 45 flooded risk points with 17 urgent risk points in Chaeng Sae sub-district. More than half of flood problems related to the poor water drainage with blockage of roads or streets, and

[1 - 5] อาจารย์ประจำคณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

reshaping the natural waterways into smaller that scattered over communities, agricultural zones and canal system connected to the Songkhla Lake. From the flooding risks assessment, whenever the flood water was in the medium and high level (for disaster level C to E) then it would affect to both agricultural and residential zones in moderate level of 3. However, the mountainous and coastal zones got less impacts. Better drainage through drainage pipeline's size in communities and major waterways flow controlling with public collaboration among municipalities, Provincial Administrative Organization (PAO) and Sathing Pra irrigation office. Maintaining the strong local collaboration among the community steering committee with intellectual's technical supports for developing the practically community-based blueprint of flooding solution.

Keyword: Risk-points, Flooding disaster, Songkhla Lake

1. บทนำ

ตำบลเชิงแส อำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระซึ่งมีสภาพพื้นที่คล้ายแหลมยื่นยาวมาจากพื้นดินแผ่นใหญ่ที่มีน้ำล้อมรอบ 3 ด้าน ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบริมทะเลสาบ เป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมเป็นประจำเนื่องจากสภาพพื้นที่ที่เป็นที่ราบอยู่ริมทะเลสาบ โดยเฉพาะในฤดูฝนของภาคใต้ นั่นคือ ช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม เมื่อเกิดฝนตกหนักติดต่อกันหลายวันประกอบกับเมื่อน้ำในทะเลสาบมีระดับสูงจะส่งผลให้เกิดน้ำท่วม ในช่วงที่ผ่านมาเกิดน้ำท่วมหนักหลายครั้ง เช่น ใน พ.ศ. 2517 พ.ศ. 2543 ระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 - มกราคม พ.ศ. 2549 ต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ซึ่งประสบทั้งวาตภัยและอุทกภัย (กรมชลประทาน, 2555) และล่าสุดเมื่อปลายเดือนพฤศจิกายน - เดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 เกิดน้ำท่วมในพื้นที่หลายสัปดาห์ ส่งผลเสียต่อทรัพย์สินและการประกอบอาชีพของชุมชน โดยเฉพาะการทำนาข้าว ในปี พ.ศ. 2560 นาข้าวเสียหายเกือบทั้งหมดเนื่องจากน้ำท่วมเป็นระยะเวลานาน (หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์, 2560) ลักษณะการเกิดน้ำท่วมที่กินเวลาขึ้นเป็นเดือนนั้น สาเหตุน่าจะมาจากการกีดขวางทางน้ำที่มีมากขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่หลายด้าน เช่น การก่อสร้างคันกั้นน้ำ และการพัฒนาถนนหนทาง เป็นต้น ส่งผลต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตรของชุมชนในพื้นที่ โดยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 และเดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเกิดน้ำท่วมในอำเภอกระแสสินธุ์มีรายงานครัวเรือนเสียหาย 1,698 ครัวเรือน และ 1,365 ครัวเรือน ตามลำดับ โดยที่ทั้ง 2 ครั้ง มีผู้เสียหายประมาณ 3,400 คน (สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสงขลา, 2559) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อการเลี้ยวปศุสัตว์ เพราะขาดหญ้าสำหรับเลี้ยงวัวควาย (สัมภาษณ์นายโกวิทย์ ทะลิทอง, 27 ตุลาคม พ.ศ. 2560) การดำเนินการแก้ปัญหาจากภาครัฐส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาระโนด-กระแสสินธุ์ กรมชลประทาน (กรมชลประทาน, 2555) การขุดลอกคลองในพื้นที่เพื่อเพิ่มความสามารถในการระบายน้ำ ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา และโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ ดำเนินการโดยสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 กรมทรัพยากรน้ำ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2554) และการปรับตัวของชาวบ้านแต่ละบ้าน เช่น การยกพื้นบ้านหนีน้ำท่วม การถมที่เพื่อยกระดับคอกสัตว์ให้สูงขึ้นกว่าระดับน้ำที่เคยท่วมถึง การสำรองอาหารสำหรับครัวเรือนและเก็บสำรองฟางข้าวไว้สำหรับปศุสัตว์ก่อนถึงฤดูฝน แม้ว่าแนวทางการจัดการภัยพิบัติจะมุ่งไปที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม แต่ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ความเสี่ยงน้ำท่วมอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะข้อมูลจุดเสี่ยง พื้นที่เสี่ยงภัย เพื่อวางแผนลดความเสี่ยงก่อนที่จะเกิดภัยพิบัติ งานวิจัยจึงมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น ตำบลเชิงแส อำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา ในการลดความเสี่ยงต่อการได้รับผลกระทบจากอุทกภัยที่จะเกิดขึ้นซ้ำซาก โดยเน้นการศึกษาจุดเสี่ยงอันเป็นสาเหตุของการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม และการประเมินความเสี่ยงจากอุทกภัยน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วมในตำบลเชิงแส นำไปสู่การวางแผนการจัดการลดทอนความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างตรงจุดและมีอย่างยั้งต่อเนื่อง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมมีส่วนร่วมในตำบลเชิงแส

2.2 เพื่อสำรวจจุดเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วมในตำบลเชิงแส

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการลดความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและหน่วยงานท้องถิ่น

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวทางในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย

นับจากกรอบปฏิบัติการเพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ Hyogo (ปี 2548 - 2558) ในระดับนานาชาติ ได้เริ่มพูดถึงเรื่องความเสี่ยงและการลดความเสี่ยงของภัยพิบัติเพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ และต่อมา กรอบปฏิบัติการ Sendai (ปี 2558 - 2573) ดำเนินการในปัจจุบัน ยังคงเน้นเรื่องการลดความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง โดยป้องกันความเสี่ยงใหม่และลดความเสี่ยงที่มีอยู่เดิม เพื่อป้องกันและลดจุดล่อแหลมที่มีความเปราะบางต่อการเกิดภัยพิบัติ เพิ่มศักยภาพในการเตรียมความพร้อมในการเผชิญเหตุและการฟื้นฟูกลับคืนมาได้อย่างรวดเร็วและดีกว่าเดิม มาตรการหลักของกรอบงานนี้ ได้แก่ (1) การสร้างความเข้าใจเรื่องความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (2) การเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารและจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (3) การลงทุนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อให้พร้อมรับมือและฟื้นคืนกลับได้ใน ระยะเวลาที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (4) การพัฒนาศักยภาพในการเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการฟื้นสภาพและซ่อมสร้างที่ดีกว่าเดิมในช่วงของการบูรณะฟื้นฟูภายหลังเหตุภัยพิบัติ (build back better) (สรวิศ วิฑูรทัศน์ และคณะ, 2559)

การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

“ความเสี่ยง” คือ โอกาสหรือความเป็นไปได้ที่เหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งจะเกิดขึ้นและนำมาซึ่งผลกระทบต่าง ๆ ในบริบทของสาธารณภัยจึงหมายความถึง “โอกาสหรือความเป็นไปได้ในการได้รับผลกระทบทางลบจากการเกิดภัยพิบัติโดยผลกระทบสามารถเกิดขึ้นกับชีวิต สุขภาพ การประกอบอาชีพ ทรัพย์สิน และบริการต่าง ๆ ในระดับบุคคล ชุมชน สังคม หรือประเทศ” (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2557) การประเมินความเสี่ยงเป็นวิธีการระบุลักษณะความรุนแรงและโอกาสในการเกิดผลกระทบทางลบจากภัย (Hazard) โดยวิเคราะห์ภัยที่อาจเกิดขึ้น ความล่อแหลม (Exposure) ที่มีในพื้นที่ศึกษา และประเมินสภาพความเปราะบาง (vulnerability) ณ ขณะนั้น (รูปที่ 1) ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดอันตรายต่อคน ทรัพย์สิน บริการการดำรงชีวิต และสิ่งแวดล้อม เป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน เป็นระบบและโปร่งใส เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการวางแผนพัฒนาและตัดสินใจที่มีการคำนึงถึงความเสี่ยง สามารถนำไปปฏิบัติได้ในหลายระดับ เช่น ระดับภูมิภาค ระดับชาติ ระดับท้องถิ่น และระดับชุมชน โดยทั่วไปแล้วการประเมินความเสี่ยงจะช่วยในการตอบคำถามต่าง ๆ ต่อไปนี้ อาจเกิดภัยอะไรขึ้นในพื้นที่ มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ผลที่อาจตามมามีอะไรบ้าง มีสิ่งใดที่อาจช่วยบรรเทาผลร้ายของความเสี่ยงนั้นหรือไม่ ความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือไม่ และจำเป็นต้องการมีจัดการเพิ่มเติมหรือไม่ (สรวิศ วิฑูรทัศน์ และคณะ 2559)

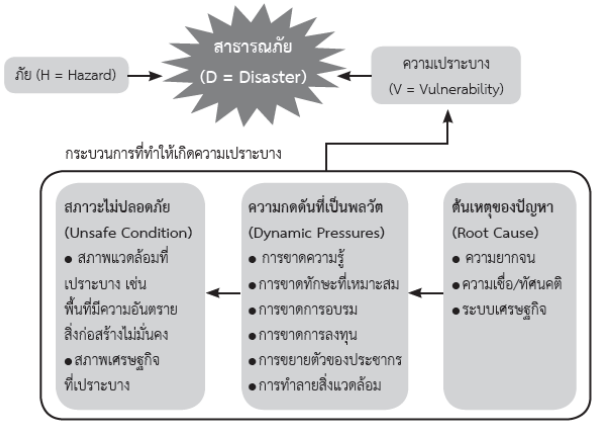

รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ของภัยและความเปราะบางที่แสดงถึงต้นเหตุของปัญหาด้านสาธารณภัย
ที่มา : ดัดแปลงมาจาก ADPC, กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2557)

ความเข้าใจภัย นับว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญของการประเมินความเสี่ยงจากภัย ความเข้าใจภัยและการประเมินภัย ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ตามประเภทของภัย ทั้งภัยด้านอุตุนิยมวิทยา ภัยด้านอุทกวิทยา ภัยด้านธรณีวิทยา และภัยทางเทคโนโลยี การประเมินภัยเป็นการประมาณความรุนแรง ความน่าจะเป็น และอาณาบริเวณที่อาจได้รับผลกระทบจากการเกิดภัยเหล่านี้ทั้งนี้ ขั้นตอนพื้นฐานในการประเมินภัยมีดังนี้ การเก็บข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมข้อมูลเหตุการณ์ภัยพิบัติในอดีตโดยเน้นไปที่ฐานข้อมูลภัยพิบัติ ที่เป็นทางการจากหน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลพื้นฐานทางธรณีวิทยา แผ่นดินไหวอุทกวิทยา และนิเวศวิทยา รวมไปถึงแผนที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนที่ภูมิประเทศ แผนที่แบบราบ (planimetric map) ภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายดาวเทียม และอื่น ๆ การสร้างแบบจำลองสถานการณ์ภัย : ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับภัยและข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ (หรือโมเดล) เพื่อจำลองการเกิดภัยในรูปแบบต่างๆ พร้อมขอบเขตการเกิดภัย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น การจำแนกภัยจำเป็นต้องใช้ข้อมูลดังต่อไปนี้ ประเภทภัย (เช่น ภัยทางอุทกอุตุนิยมวิทยาหรือภัยทางธรณีวิทยา) ขนาด / ความรุนแรง / ความร้ายแรงของภัย ความถี่ในการเกิดภัย ช่วงการเกิด (ตามฤดูกาล / เป็นระยะ / ไม่มีช่วงเวลาที่แน่นอน) ระยะเวลา ขอบเขตพื้นที่ ความเร็วในการเกิด (อย่างฉับพลันหรืออย่างช้า ๆ) และพื้นที่การกระจายตัว (สรวิศ วิฑูรทัศน์ และคณะ, 2559)

การประเมินความเสี่ยงจากภัย โดยทั่วไปแล้วการประเมินความเสี่ยงจะช่วยในการตอบคำถามต่างๆ ต่อไปนี้ อาจเกิดภัยอะไรขึ้นในพื้นที่ มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ผลที่อาจตามมามีอะไรบ้าง มีสิ่งใดที่อาจช่วยบรรเทาผลร้ายของความเสี่ยงนั้นหรือไม่ ความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือไม่ และจำเป็นต้องการมีจัดการเพิ่มเติมหรือไม่ หากพิจารณาเป็นขั้นตอนการทำงาน มีแนวทางดังนี้ ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจเหตุการณ์ปัจจุบัน ความต้องการในการประเมินความเสี่ยง และพิจารณาถึงข้อมูลในอดีตที่เคยมีการวิเคราะห์มา ขั้นที่ 2 การประเมินภัยและจัดทำแผนที่ภัย (hazard map) ขั้นที่ 3 การประเมินความล่อแหลม ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ความเปราะบางและศักยภาพ ขั้นที่ 5 การคาดการณ์ผลกระทบและวิเคราะห์ระดับความเสี่ยง และการจัดทำแผนที่เสี่ยง (risk map) ขั้นที่ 6 การจัดทำข้อมูลความเสี่ยงและแนวทางในการจัดการและลดความเสี่ยง และขั้นที่ 7 การพัฒนาหรือปรับปรุงยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2557)

การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (CBDRM)

การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนพื้นฐาน (Community Base Disaster Risk Management: CBDRM) หมายถึง การใชชมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินการป้องกันแก้ไขบรรเทา ฟนฟูภัยพิบัติโดยชุมชนมีสวนรวมในการวางแผนตัดสินใจในทุกขั้นตอน โดยใชบุคลากรและทรัพยากรในชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อลดความเสี่ยงภัยของชุมชน และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการกับภัยพิบัติต่าง ๆ ให้กับคนในชุมชน เนื่องจากชุมชนเป็นผู้เสี่ยงภัยและรับผลกระทบโดยตรงจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้น จุดเด่นของแนวทางนี้ คือ มีความเข้าใจในพื้นที่ มีความรู้ท้องถิ่นในการจัดการปัญหา การมุงใชกลยุทธการสรางเสริมกำลังความสามารถการใชทรัพยากร การแกไขปญหาภายในชุมชน และ สามารถเตือนภัยได้อย่างรวดเร็ว คนในชุมชนมีความรูเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมในชุมชนของตนเอง (พรเทพ ศิริวนารังสรรค์, 2554) ทั้งนี้ การวางบทบาทให้ CBDRM เป็นหลักในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ควรเน้นการทำงานเตรียมการณ์ก่อนเกิดเหตุ และให้มีความครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การบรรเทาลดผลกระทบหรือการป้องกัน การเตรียมพร้อม การรับมือและช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และการฟื้นฟู (นิลุบล สู่พานิช, 2549)

งานวิจัย CBDRM หลายชิ้นที่เกี่ยวกับภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทย ดังนี้ งานวิจัยที่นครศรีธรรมราช พบว่าการจัดการน้ำท่วมมีตัวแสดงมากมายและมาจากแหล่งที่หลากหลาย เข้ามาจัดการทั้งรูปแบบความสัมพันธ์ที่เป็นทางการตามกฎหมายบ้านเมือง และความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ ที่เกิดจากความสมัครใจช่วยเหลือ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากรที่

ได้จากการระดมของตัวแสดงในหมู่บ้านและภายนอกหมู่บ้านใช้ในการจัดการ อีกทั้งยัง มีการระดมทรัพยากรภายในหมู่บ้านเพื่อช่วยเหลือตนเองเบื้องต้นบนฐานความสัมพันธ์ที่เป็นเครือญาติ ซึ่งถือเป็นหลักการพึ่งตนเองได้อย่างเด่นชัด (พันธุ์ศิริ ธนาริยะวงศ์, 2556) ในจังหวัดเดียวกัน มีงานวิจัยอีกชิ้นเสนอว่าควรใช้มาตรการทั้งมาตรการเชิงโครงสร้าง (structural mitigation) และมาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้าง (nonstructural mitigation) เช่น การก่อสร้างคลองระบายน้ำหรือคลองผันน้ำสายใหม่ การก่อสร้างแก้มลิง การออกเทศบัญญัติของเทศบาลหรือตำบล การกำหนดเขตที่ยอมให้บางพื้นที่เป็นพื้นที่น้ำท่วม เพื่อเป็นการป้องกันและลดผลกระทบในพื้นที่เสี่ยงภัย (ธิรพันธ์ จันทร์ทอง และคณะ 2564) งานศึกษาน้ำท่วมเมืองอุบลราชธานี พบว่า สาเหตุน้ำท่วมชุมชนเมืองของจังหวัดอุบลราชธานีไม่ได้เกิดจากฝนที่ตกภายในพื้นที่ แต่เกิดจาก 5 สาเหตุ ได้แก่ 1) สภาพภูมิประเทศ 2) ผังเมืองของจังหวัดอุบลราชธานี 3) การสร้างเขื่อน 4) พายุตามฤดูกาล มีข้อเสนอแนะน่าสนใจหลายข้อ ได้แก่ การบริหารจัดการคณะกรรมการลุ่มน้ำมูลตอนบนและคณะกรรมการลุ่มน้ำมูลตอนล่าง การกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และการจัดทำแผนบูรณาการการทำงานเชิงรุกร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการบังคับใช้กฎหมายผังเมืองอย่างจริงจัง (ยุพนรัตน์ พงษ์นัยรัตน์ และณพงศ์ นพเกตุ, 2563) ส่วนงานวิจัยเชิงปฏิบัติการที่น่าน มีการใช้ข้อมูลที่มาจากการสำรวจสภาพจุดปัญหาต่างๆ โดยชาวบ้าน และการใช้ข้อมูลของชาวบ้านร่วมกับข้อมูลจากหน่วยงานและเครื่องมือ informatics tools ทำให้เกิดความเข้าใจและพัฒนางานด้านการเตือนภัย กรณี ชุมชนบ้านกลางเวียง มีความโดดเด่นในการเป็น "ชุมชนปฏิบัติการลดทอนความเสี่ยงภัย" ด้วยการจัดตั้งกลุ่มจิตอาสาที่มีการจัดแบ่งภาระงานเป็น 13 ฝ่าย เช่น ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายป้องกันและเตรียมความพร้อม ฝ่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัย ฝ่ายอพยพ ฝ่ายค้นหากู้ภัยและช่วยชีวิต ฝ่ายสงเคราะห์ผู้ประสบภัย ฯลฯ ที่มีการทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ด้วยหลักคิด "4 ไม่" คือ 1) ไม่ทำไม่ได้ 2) ไม่ท้อไม่ถอย 3) ไม่นิ่งดูดาย และ 4) ไม่เห็นแก่ตัว ส่วนชุมชนบ้านดอนไชย มีจุดเด่นคือการร่วมกันหาแนวทางฟื้นฟูพื้นที่การเกษตรที่เสียหาย โดยจัดตั้ง "กองทุนช่วยเหลือภัยพิบัติ" ที่เกิดจากการสมทบเงินของชาวบ้านเอง และเริ่มระดมทุนอย่างต่อเนื่องจากเงินทำบุญในงานต่าง ๆ รวมถึงการนำสิ่งของที่ได้รับบริจาคเกินความต้องการมาจำหน่ายในราคาถูก พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์รับบริจาคผ่านเฟซบุ๊คด้วย (พลภัทร เหมสุวรรณ, 2560; สสส., 2562)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการวิจัยในงานนี้ใช้งานเชิงสำรวจพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนและงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยดำเนินการโดยการร่วมทีมระหว่างนักวิชาการและชุมชน วิธีการศึกษาประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์สถานการณ์การเกิดภัยพิบัติในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ การศึกษาเอกสาร ข้อมูล แผนที่ และสอบถามข้อมูลจากคนในพื้นที่ (2) การเตรียมพร้อมร่วมกันระหว่างทีมนักวิชาการและแกนนำชาวบ้าน ทั้งผู้นำชุมชน และแต่ละทีมหมู่บ้าน เพื่อทำความเข้าใจโครงการ ทำความเข้าใจพื้นที่ รวมถึงการแบ่งโซนพื้นที่ของแต่ละหมู่บ้านตามสภาพภูมิประเทศและการใช้ประโยชน์พื้นที่ (3) การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการตัวแทนชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมวิเคราะห์สถานการณ์การเกิดน้ำท่วมที่ผ่านมา (4) การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วมอย่างมีส่วนร่วม โดยทำงานแต่ละหมู่บ้านก่อน แล้วจึงมาพิจารณาร่วมกันระดับตำบลเต็มพื้นที่ และ (5) การสำรวจจุดเสี่ยงจุดปัญหาของการเกิดน้ำท่วม (รวมถึงน้ำแล้ง) ร่วมกับแกนนำชาวบ้านของแต่ละหมู่บ้าน โดยการแบ่งพื้นที่หมู่บ้านของเป็นโซนตามสภาพภูมิประเทศและการใช้ประโยชน์และการหาแนวทางหรือโครงการแก้ไขและจัดการปัญหาในระยะสั้นและระยะยาว

5. ผลการวิจัย

สถานการณ์ภัยธรรมชาติและความเปราะบาง

ลักษณะน้ำท่วมของพื้นที่ จะมีน้ำมาจากสองทาง ได้แก่ น้ำจากทะเลสาบสงขลาเข้ามาทางคลองเชิงแส (ชาวบ้านเรียกว่า “น้ำเพื่อน”) ทั้งนี้ กรมชลประทาน (2555) ได้ระบุอีกหนึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ “น้ำเพื่อน” นั่นคือ การขึ้นลงของน้ำทะเลในอ่าวไทย และน้ำฝนที่ตกในพื้นที่ (“น้ำเรา”) ถ้าน้ำสองทางนี้เสริมแรงกัน น้ำจะค่อย ๆ ท่วมสูงขึ้น และท่วมนานเพราะไม่สามารถระบายลงสู่ทะเลสาบสงขลาได้ สำหรับ หมู่ 1 และ หมู่ 2 ด้านพื้นที่ - พื้นที่ใกล้ภูเขา (เขารัดปูน และเขาใน) มีน้ำท่วม 70% ของพื้นที่ จะมีน้ำขังรอบพื้นที่เนื่องจากเป็นพื้นที่แอ่งกระทะ ส่งผลต่อการสัญจร ที่ผ่านมา (ปี 2559 - 60) น้ำท่วม 1 เดือนครึ่ง ถึง 2 เดือน ในด้านวิถีชีวิตและเศรษฐกิจ อาหารสัตว์ไม่พอเพียง พื้นที่ทำนาเสียหายหนัก สีข้าวไม่ได้เพราะน้ำท่วม ถ้าน้ำท่วมมากกว่า 1 สัปดาห์ ผลผลิตทางการเกษตรเสียหาย ทุกปีการทำนาต้องเสี่ยงกับน้ำท่วม อย่างไรก็ดี ชาวบ้านสามารถหาปลาที่มากับน้ำท่วมได้ สำหรับ หมู่ 3 และหมู่ 4 พื้นที่ชุมชนหนาแน่น ต้องประเมินการระบายน้ำจากคลองและทางน้ำในชุมชนให้ดี มีจุดสังเกตในชุมชน เช่น คลองเชิงแส และบ้านตนเอง ในอดีตมีฝนตกหนักติดกัน 4 วัน เมื่อมีการประกาศเตือนจากหน่วยงานราชการ ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง ดังนั้นพื้นที่ ตำบลเชิงแส สามารถเตรียมตัวรับมือกับน้ำท่วมได้ ด้านวิถีชีวิตและเศรษฐกิจไม่ต่างจากหมู่ 1 และหมู่ 2 ในรูปที่ 2 นั้นแสดงให้เห็นภาพตัดขวางอำเภอกระแสสินธุ์และภูมิประเทศตำบลเชิงแส เป็นที่ราบลุ่มริมทะเลสาบสงขลา มีภูเขาสองลูกไม่สูงมาก คือ เขาในและเขารัดปูน และมีลำคลองทางน้ำที่เชื่อมต่อกัน โดยมีคลองเชิงแสเป็นสายหลัก เชื่อมทะเลสาบสงขลาด้านตะวันตกกับด้านใต้

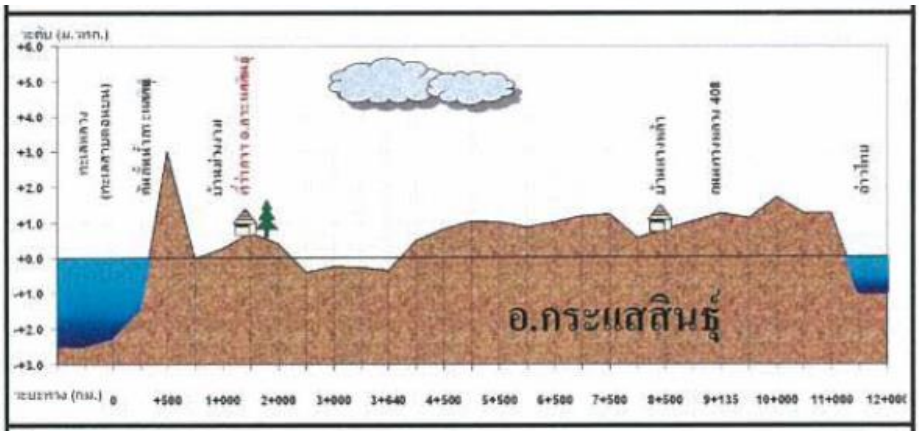

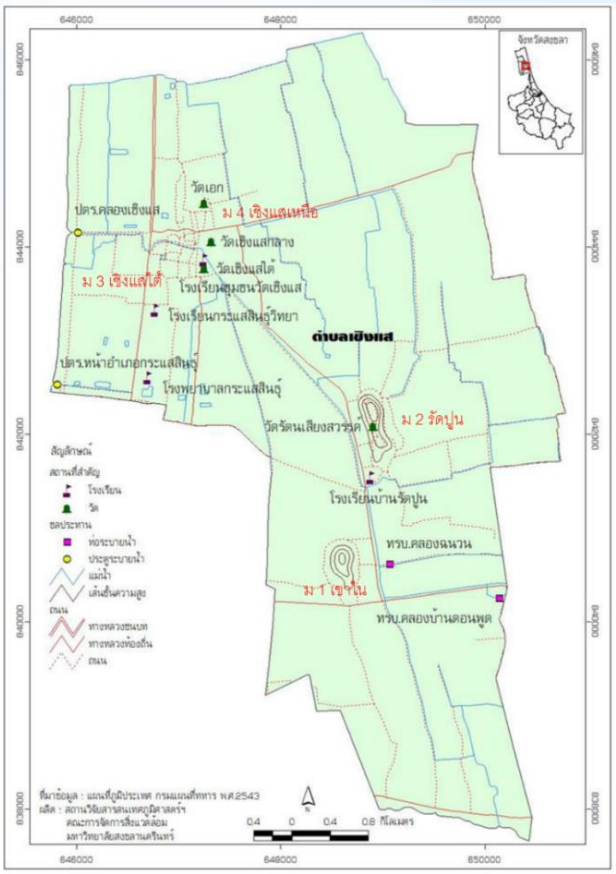

รูปที่ 2 ภาพตัดขวางอำเภอกระแสสินธุ์ (กรมชลประทาน, 2555) และภูมิประเทศตำบลเชิงแส ตำแหน่งหมู่บ้าน และลำคลอง

การประเมินความเสี่ยงจากอุทกภัยอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชน

จากหลักคิดกระบวนการประเมินความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดนั้นไม่ได้เกิดจากนักวิชาการหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของหน่วยงานทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีภูมิความรู้และความเชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน แต่ควรเกิดจากผู้คนหรือภาคีเครือข่ายในพื้นที่ประสบภัยได้เป็นผู้ประเมินหลักถึงความเสี่ยงภัยพิบัติของพวกเขาเอง (พลภัทร เหมวรรณ, 2564) ทีมวิจัยและแกนนำชุมชนร่วมกันประเมินความเสี่ยงในภาพรวมของพื้นที่ตำบลเชิงแส โดยใช้เทคนิค risk matrix โดยให้แกนนำชุมชนและชาวบ้านร่วมกันคิดเกณฑ์ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ตนเอง จากนั้นระดมความคิดเห็นจากข้อมูลที่ตนเองเคยประสบภัยน้ำท่วมในอดีต (ภัย; hazard) มาร่วมกันประเมินผลการทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน พื้นที่ทำมาหากินจากระดับน้ำที่ท่วม (ความล่อแหลม; exposure) และมีส่วนในการร่วมเสนอความคิดเห็น เพื่อหาวิธีในการป้องกันรับมือเมื่อเกิดภัยน้ำท่วม ทั้งนี้จะแต่ละโซนจะแสดงผลกระทบที่แปรไปตามสภาพของโซนที่มีความล่อแหลม และภัยหลายระดับ ที่ประชุมได้กำหนด “โอกาสเกิดภัย” ไว้ดังนี้

ระดับ A น้อยมาก (ไม่ท่วม) หรือน้ำแล้ง

ระดับ B น้อย (ท่วม 2 ปีครั้ง) หรือน้ำน้อย

ระดับ C ปานกลาง (ท่วมปีเว้นปี) คือ ท่วมทุกปีแต่ไม่รุนแรง ปัญหาการระบายน้ำน้อย หรือน้ำปกติ

ระดับ D รุนแรง (ท่วมทุกปี) หรือน้ำมาก

ระดับ E รุนแรงมาก (เหมือนปี 59-60) คือ เกิดน้ำท่วมในรอบ 8-10 ปี /ครั้ง หรือน้ำมากกว่าปกติ

สำหรับ “ผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน” ชุมชนจึงเสนอว่าควรประเมินโดยแบ่งเป็นระดับ ดังนี้

ระดับ 1 น้อยมาก (ไม่มีผลกระทบ)

ระดับ 2 น้อย (พื้นที่เกษตรที่สูง ป่าพรุ จมตลอด)

ระดับ 3 ปานกลาง (เศรษฐกิจจากปาล์ม/บ่อเลี้ยงปลา/พื้นที่เลี้ยงสัตว์/พื้นที่เกษตร) ไม่ขังนาน, ท่วมสูง

ระดับ 4 รุนแรง (สวนปาล์มเสียหายเป็นโรค) พื้นที่ต่ำ ท่วมก่อนและท่วมขังนาน

ระดับ 5 รุนแรงมาก ท่วมสิ้นเชิง ระยะเวลา 2 เดือน (ถนนวิ่งไม่ได้)

ภาพรวมของการประเมินความเสี่ยงพบว่า ในระดับน้ำท่วมน้อยมากไปจนถึงน้อย (โอกาสการเกิดภัยระดับ A - B) มักจะไม่ปรากฏผลกระทบจากภัยน้ำท่วม แต่เมื่อน้ำท่วมอยู่ที่ระดับปานกลางไปจนถึงน้ำมาก (โอกาสเกิดภัยระดับ C - E) จะพบคะแนนผลกระทบจะสูงขึ้น เกิดความเสียหายต่อพื้นที่ เช่น พื้นที่เกษตรเสียหาย เป็นโรค ชุมชนท่วมขังนาน หรือท่วมสิ้นเชิงเป็นระยะเวลา 2 เดือน ในทุกหมู่บ้าน (ตารางที่ 2) สำหรับหมู่ 1 เมื่อภัยน้ำท่วมสูงขึ้นพื้นที่ทุกโซนจะได้รับผลกระทบสูง ยกเว้นชายทะเล (ไม่มีคนอยู่อาศัย) และบนเขา หมู่ 2 เมื่อภัยน้ำท่วมสูงขึ้น โซนรอบเขารัดปูนจะได้รับกระทบก่อนเพราะเป็นที่ต่ำ หมู่ 3 เมื่อภัยสูงขึ้นพื้นที่ จะได้รับผลกระทบเท่า ๆ กันทุกโซน ยกเว้นชายทะเล เพราะคนอยู่อาศัยน้อย และ หมู่ 4 ความเสี่ยงจะน้อยกว่าหมู่อื่น ๆ จนเมื่อภัยมาระดับสูงสุด จะส่งผลกระทบต่อโซนที่อยู่อาศัย ส่วนที่นารอบ ๆ จะได้รับผลกระทบน้อยกว่า (ดูรูปที่ 4 - รูปที่ 7) หากพิจารณาด้านพื้นที่ประกอบด้วย จะพบว่าน้ำท่วมจะสร้างผลกระทบจากจะเริ่มจากที่ที่ต่ำที่สุด คือหมู่ 1 ย้อนกลับขึ้นไป หมู่ 2 และหมู่ 3 และ 4 อย่างไรก็ดี ความรุนแรงของผลกระทบจะเกิดขึ้นในพื้นที่หมู่ 3 และหมู่ 4 จะมีมากกว่า เพราะมีชาวบ้านอาศัยอยู่กันหนาแน่นกว่า และมีพื้นที่เกษตรกรรมมากกว่าโซนหมู่ 1 และหมู่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเสี่ยงร่วมกับชุมชน แบ่งตามหมู่บ้าน

โอกาสเกิดภัย (น้ำท่วม)	ผลกระทบแยกตามโซน ม.1				ผลกระทบแยกตามโซน ม.2				ผลกระทบแยกตามโซน ม.3					ผลกระทบแยกตามโซน ม.4				
	โซน 1	โซน 2	โซน 3	โซน 4	โซน 1	โซน 2	โซน 3	โซน 4	โซน 1	โซน 2	โซน 3	โซน 4	โซน 5	โซน 1	โซน 2	โซน 3	โซน 4	โซน 5
A ท่วมน้อยมาก (แล้ง)	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
B ท่วมน้อย (น้ำน้อย)	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1
C ท่วมปานกลาง*	1	3	3	1	1	3	3	1	2	3	3	3	1	3	2	2	2	1
D ท่วมรุนแรง	3	5	5	4	3	5	4	3	4	4	3	4	4	3	4	3	3	4
E ท่วมรุนแรงมาก	5	5	4	5	4	5	5	4	5	5	4	5	5	4	5	4	4	5

*C ท่วมปานกลาง เป็นระดับน้ำท่วมที่มักเกิดขึ้นทุกปีเป็นประจำ

หมายเหตุ

หมู่ 1 แบ่งเป็นโซน ดังนี้ (1) บริเวณชุมชนเขาใน (2) พื้นที่เกษตรทิศตะวันตกของเขาใน (3) พื้นที่เกษตรทิศเหนือและตะวันออกของเขาใน (4) บริเวณบ่อกุ้งร้างริมทะเลสาบสงขลา

หมู่ 2 แบ่งเป็นโซน ดังนี้ (1) บริเวณชุมชนเขารัดปูน (2) บริเวณชุมชนใกล้คลองรัดปูน (3) พื้นที่นาใกล้เขารัดปูน (4) พื้นที่นา

หมู่ 3 แบ่งเป็นโซน ดังนี้ (1) ชุมชนใกล้วัดเอกและวัดเชิงแสกลาง (2) พื้นที่ชุมชนและหน่วยงาน (3) พื้นที่ริมทะเลสาบสงขลา (4) ชุมชนริมคลองเขาตกรัดปูน ใกล้วัดเชิงแสใต้ (5) พื้นที่นาฝั่งตะวันออกของหมู่ 3

หมู่ 4 แบ่งเป็นโซน ดังนี้ (1) ริมทะเลสาบสงขลา (2) ชุมชนริมคลองเชิงแส ทิศใต้ของหมู่ 4 (บ้านใหญ่) (3) ฝั่งทิศตะวันตกติดถนนเกาะใหญ่-ระโนด ฝั่งทิศตะวันออกใกล้วัดเอก (4) ทิศเหนือเป็นชุมชนริมคลองโคกพระ(5) พื้นที่นาฝั่งตะวันออกของหมู่ 4

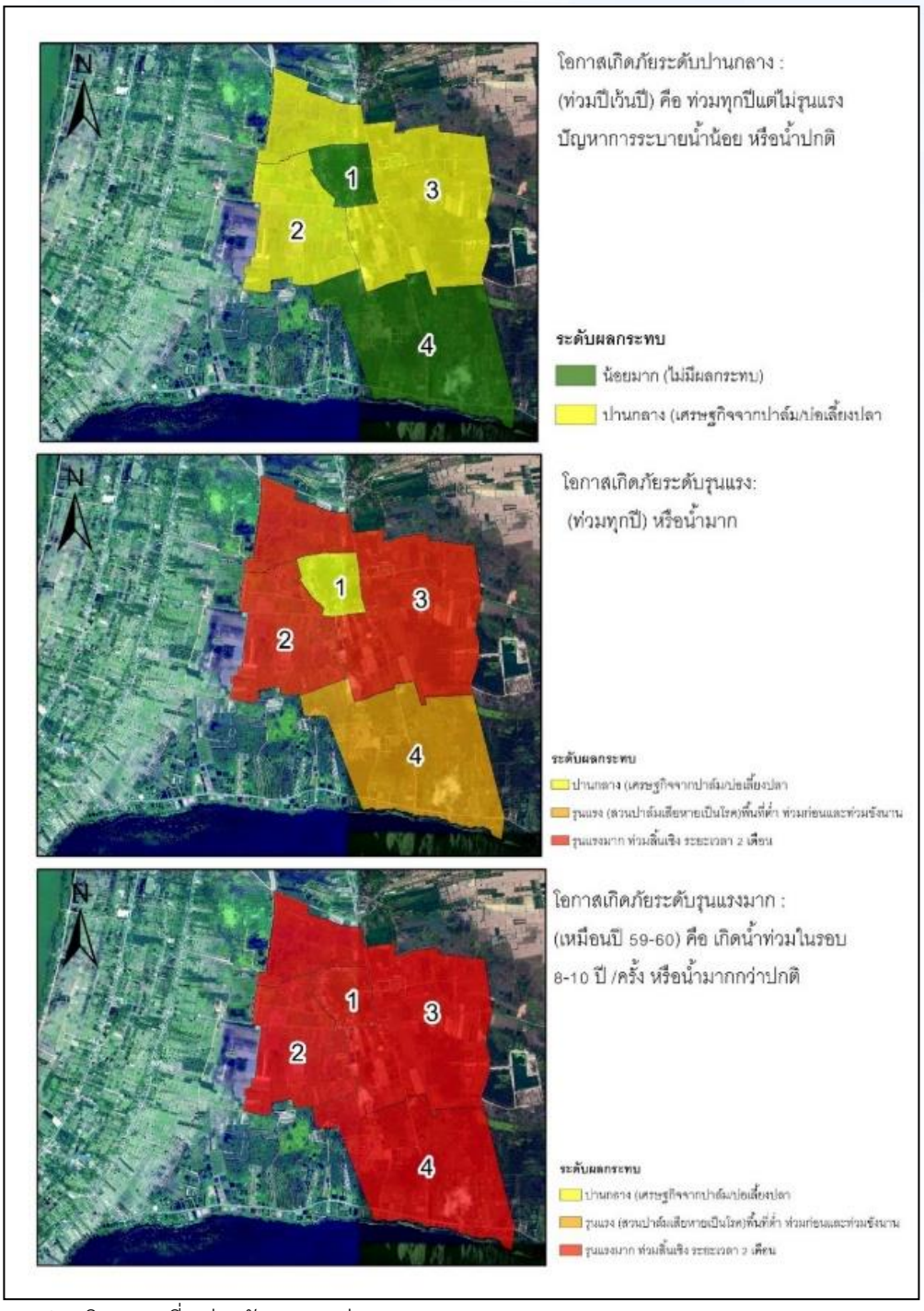

รูปที่ 4 ผลการประเมินความเสี่ยงร่วมกับชุมชนหมู่ 1

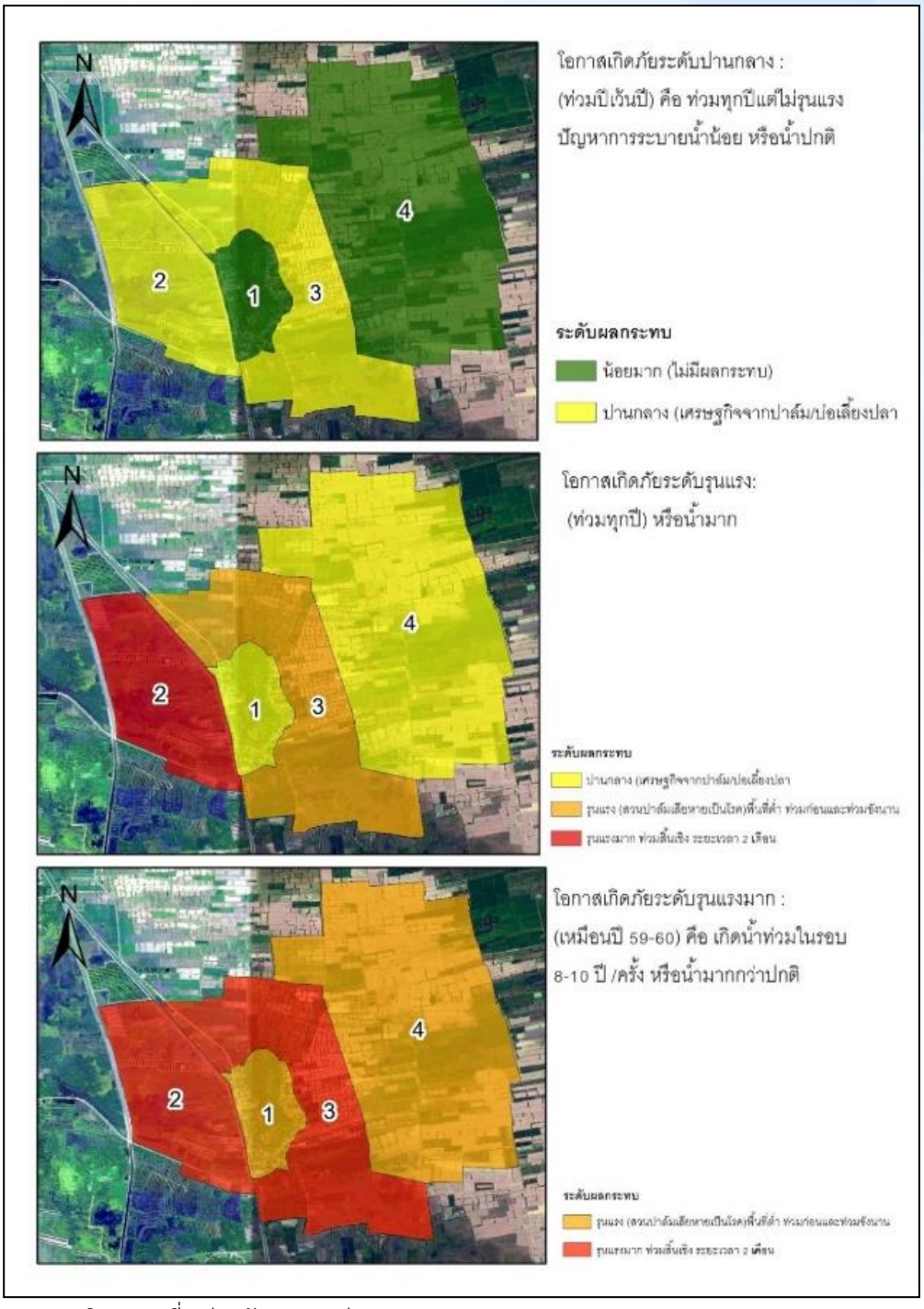

รูปที่ 5 ผลการประเมินความเสี่ยงร่วมกับชุมชนหมู่ 2

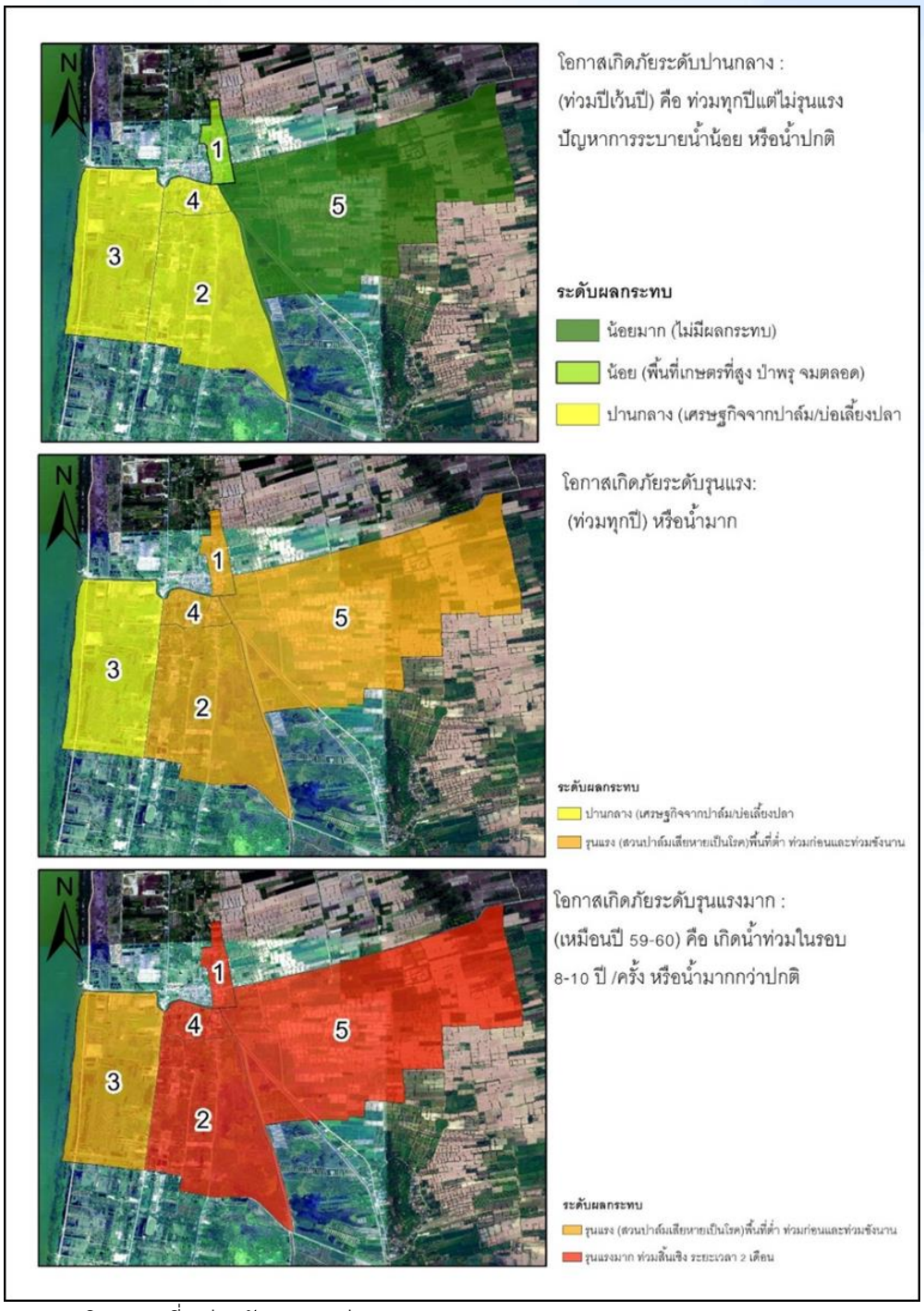

รูปที่ 6 ผลการประเมินความเสี่ยงร่วมกับชุมชนหมู่ 3

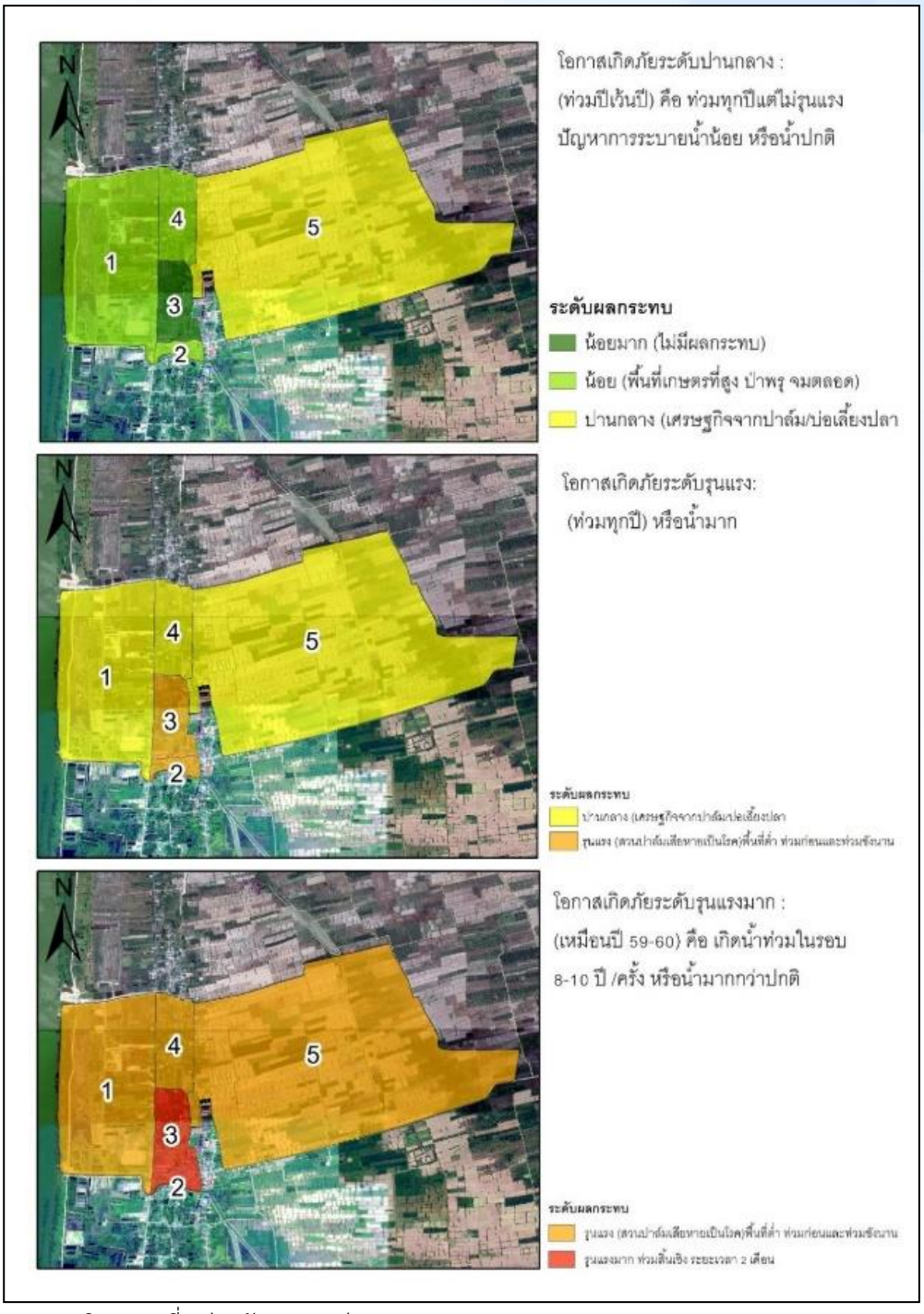

รูปที่ 7 ผลการประเมินความเสี่ยงร่วมกับชุมชนหมู่ 4

จุดเสี่ยงจุดปัญหาของการเกิดภัยพิบัติน้ำท่วม

จากการสำรวจพื้นที่ตามโซนของแต่ละหมู่บ้าน พบว่า จุดเสี่ยงจุดปัญหาที่ลงสำรวจร่วม มีจำนวนทั้งหมด 45 จุด (ตารางที่ 3) ปัญหาส่วนใหญ่ เป็นเรื่อง คู / ท่อระบายน้ำไม่ดี ร้อยละ 53.3 รองลงมาเป็นเรื่องพื้นที่ต่ำ และ ถนนขวางทางน้ำ หรือทำให้ทางน้ำแคบ ร้อยละ 17.8 และ 15.6 ตามลำดับ เห็นแนวทางการทำงานในเรื่องการระบายน้ำ การควบคุมน้ำ และต้องไม่สร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ที่กระทบต่อทางระบายน้ำ นอกจากนี้ชาวบ้านได้ร่วมกันเลือกจุดปัญหาที่ต้องแก้ไข

เร่งด่วนจำนวน 17 จุด (รูปที่ 8; รายละเอียดในรายงานฉบับสมบูรณ์) โดยระบุแนวทางแก้ไขเบื้องต้นและหน่วยงานที่ควรผิดชอบ จากเล็กไปหาใหญ่ บางเรื่องหลายหน่วยงานควรร่วมมือกันทำ ได้แก่ ***ชุมชน*** ควรดูแลรับผิดชอบปัญหาคลองตัน ***เทศบาล*** ควรดูแลรับผิดชอบปัญหาคลองแคบ ขุดลอกคูคลอง ขุดคูข้างถนน และยกระดับถนน จำนวน 8 จุด ส่วน ***อบจ*** ควรดูแลรับผิดชอบ ส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของ อบจ เช่น การวางท่อข้ามถนน การแก้ปัญหาคลองแคบ การติดตั้งประตูน้ำที่ควบคุมน้ำได้ จำนวน 4 จุด และ***ชลประทาน*** ควรดูแลรับผิดชอบในส่วนการติดตั้งประตูน้ำที่ควบคุมน้ำได้ การปรับขนาดท่อให้เหมาะสม การเพิ่มประตูน้ำ การขุดคู/ทางน้ำเพื่อเชื่อมทางน้ำ จำนวน 6 จุด ทั้งนี้แกนนำชาวบ้านและทีมวิจัยได้นำเสนอในการประชุมข้อมูลและแนวทางแก้ไขปัญหากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปแล้ว

ตารางที่ 3 จุดเสี่ยงจุดปัญหาที่ทำให้เกิดน้ำท่วมในแต่ละหมู่บ้าน

ลักษณะปัญหา	หมู่ 1	หมู่ 2	หมู่ 3	หมู่ 4	รวม
พื้นที่ต่ำ-น้ำท่วม	3	2	1	2	8 (17.8%)
คู/ท่อระบายน้ำไม่ดี	7	1	11	5	24 (53.3)%
ไม่มีประตูควบคุมน้ำ	2	-	-	1	3 (6.7%)
ถนนขวางทางน้ำ/ทำทางน้ำแคบ	-	2	2	3	7 (15.6%)
ดินถล่ม	-	2	-	-	2 (4.4%)
ฝายคลองชลประทานไม่เหมาะสม	-	1	-	-	1 (2.2%)
รวม	**12**	**8**	**14**	**11**	**45 (100%)**

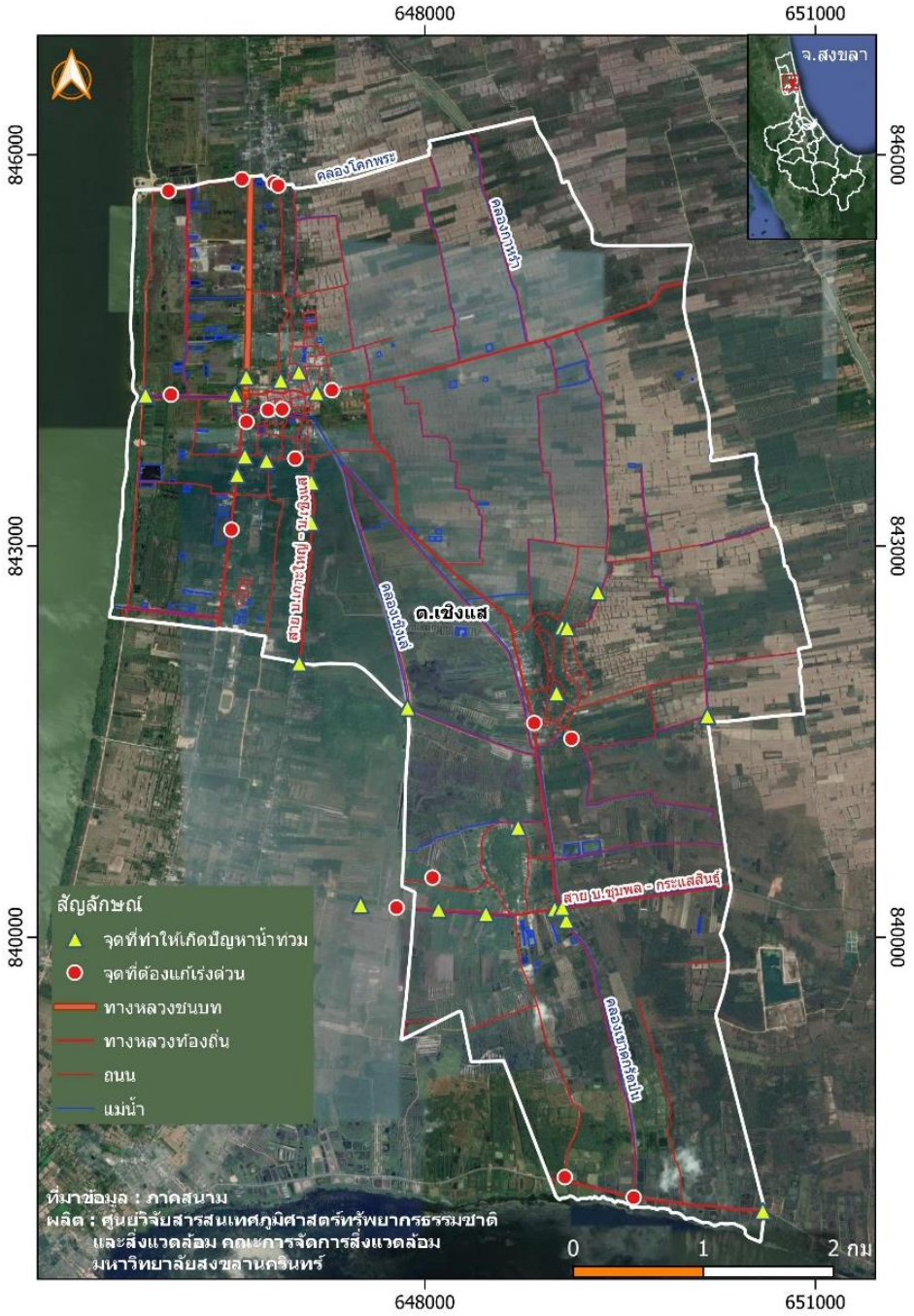

รูปที่ 8 แผนที่แสดงจุดเสี่ยงจุดปัญหาที่ทำให้เกิดน้ำท่วมและจุดที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน

6. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1) สำหรับการประเมินพื้นที่ความเสี่ยงภัยน้ำท่วม พบว่า ภาพรวมของการประเมินความเสี่ยงพบว่าเมื่อระดับน้ำท่วมน้อยมากไปจนถึงน้อย (โอกาสการเกิดภัยระดับ A-B) จะไม่มีผลกระทบจากภัยน้ำท่วม หากเมื่อเกิดโอกาสการเกิดภัยสูงขึ้นจะเกิดผลกระทบระดับปานกลางขึ้นไป (ระดับ 3) ทำให้โซนพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรมจะได้เริ่มได้รับผลกระทบ หากพิจารณาด้านพื้นที่ประกอบ จะพบว่าผลกระทบจะเริ่มจากที่ที่ต่ำที่สุดและนานที่สุด คือหมู่ 1 ย้อนกลับ

ขึ้นไปหมู่อื่นๆ อย่างไรก็ดี หากเกิดน้ำท่วมขึ้นมาถึงระดับรุนแรงมาก (ระดับ E เหมือนปี 59-60) โซนชุมชนของหมู่ 3 (โซน 2 และ 4) โซนชุมชนของ หมู่ 4 (โซน 2 และ 3) จะได้ผลกระทบหนักที่สุด เพราะมีชุมชนอาศัยหนาแน่นมากที่สุด เช่นเดียวกับการศึกษาของ โกวิทย์ ทะลิทอง และคณะ (2562) พบว่า เมื่อสูบน้ำ (จากทะเลสาบสงขลาเข้าคลองเชิงแส) แล้วน้ำทั้งหมดต้องไหลบ่ามาสู่หมู่ 1 (เขาใน) จนเต็มพื้นที่ก่อนแล้วไหลบ่ากลับไปยังพื้นที่ที่ทำนาในพื้นที่สูง (พื้นที่นาดอน) ทำให้เห็นว่าปัญหาด้านความสูงต่ำของพื้นที่เป็นเรื่องหลักของการเสี่ยงภัยน้ำท่วม หากมีที่อยู่อาศัยหรือการเกษตรในบริเวณนั้น จำต้องหาวิธีปรับตัวเพื่อลดความเสี่ยงภัยน้ำท่วม เช่น การปลูกบ้านที่มีใต้ถุนสูง การถมที่คอกวัว และการเกษตรในจังหวะเวลาที่เหมาะสม รวมถึงการบริหารจัดการประตูน้ำให้มีประสิทธิภาพ งานส่วนนี้ต้องใช้งบประมาณสูงและอาจต้องใช้ระยะเวลานานเพราะต้องใช้งบประมาณจากหน่วยงานราชการ และรูปแบบประตูน้ำจากการเสนอของชาวนาคือ ประตูน้ำควรเป็นลักษณะปิด-เปิด ได้ถึงท้องคลอง และให้มีความกว้างของประตูน้ำเท่าขนาดลำคลองเพื่อว่าถึงฤดูน้ำหลากก็สามารถระบายได้อย่างเต็มศักยภาพ (โกวิทย์ ทะลิทอง และคณะ, 2562)

2) จุดเสี่ยงจุดปัญหาที่ทำให้เกิดน้ำท่วมนั้น มีจำนวน 45 จุด และชุมชนลงความเห็นว่ามี 17 จุดต้องแก้ไขเร่งด่วน เห็นได้ชัดว่าส่วนใหญ่มากกว่าครึ่งเป็นเรื่องของการระบายน้ำ ซึ่งมีทั้งที่อยู่ในพื้นที่ชุมชน (ชุมชนเชิงแส และรอบเขารัดปูน) พื้นที่เกษตรกรรม และระบบคลอง (คลองเชิงแส) ที่เชื่อมกับทะเลสาบสงขลา จุดเสี่ยงที่พบมากตามมาก็เป็นเรื่องในทำนองเดียวกันคือ การขวางทางน้ำของถนน หรือเบียดทางน้ำธรรมชาติเดิมให้มีขนาดเล็กลง ประสิทธิภาพระบายน้ำลดลง สอดคล้องกับที่กรมชลประทาน (2555) สรุปว่าสาเหตุหลักอย่างหนึ่งของอุทุกภัยในคาบสมุทรสทิงพระ คือ ระบบคลองระบายน้ำในพื้นที่มีศักยภาพการระบายน้ำไม่พอเพียง บางสวนถูกรุกล้ำมีสิ่งกอสรางกีดขวางเปนอุปสรรคตอการระบายน้ำ คลองตื้นเขินมีวัชพืชขึ้นปกคลุม บางคลองทางระบายน้ำออกถูกปดกั้นหรือลดขนาดลง

3) ข้อเสนอในการแก้ปัญหา หากมองผ่านการระบุจุดเร่งด่วนในการแก้ปัญหา 17 จุด จากทั้งหมด 45 จุด จะพบว่า เป็นโครงการที่ทำให้มีระบายน้ำในพื้นที่ดีขึ้นเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในระดับท่อน้ำในชุมชน คูน้ำในพื้นที่เกษตร และการควบคุมน้ำในลำคลองสายหลัก บางส่วนดำเนินการได้โดยชุมชนและท้องถิ่น แต่สำหรับการแก้ไขปัญหาใหญ่มากกว่า 10 จุดนั้น คณะทำงานเรื่องการจัดการน้ำชุมชนควรได้รับการจัดตั้งขึ้นและต้องรีบนำข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเข้าหารือทำงานอย่างมีส่วนร่วมกับเทศบาล อบจ และชลประทานสทิงพระ ซึ่งแต่ละหน่วยงานดูแลโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ลำคลอง ในตำบลแตกต่างกันไป เพื่อนำโครงการเข้าสู่แผนพัฒนาของแต่ละหน่วยงานในรอบต่อไป นับเป็นการวางแผนแก้ไขปัญหาระยะกลางและระยะยาว

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) ในด้านภัยพิบัติน้ำท่วมนั้น พบว่า จะเห็นปัญหาเชื่อมโยงเป็นระบบ ตั้งแต่ระบบน้ำที่เชื่อมกับทะเลสาบสงขลาที่ยังไม่สามารถบริหารจัดการได้สมบูรณ์แบบ และยังไม่สามารถบริหารจัดการน้ำระหว่างที่สูงกว่า (หมู่ 3 และ 4) และที่ต่ำกว่า (หมู่ 1 และ หมู่ 2) ได้ ส่วนในพื้นที่เกษตรกรรม ก็ยังมีปัญหาคูคลองยังไม่เชื่อมต่อ ซึ่งไม่เพียงทำให้เกิดน้ำท่วมหนักขึ้น เมื่อน้ำแล้งก็ทำให้ขาดแคลนน้ำมากขึ้นเช่นกัน และในชุมชนหนาแน่นและอยู่ในที่ต่ำนั้น มีความเสี่ยงน้ำท่วมมาก เพราะระบบระบายในชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพ การทำงานด้านการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วมนี้ จึงควรลดจุดเสี่ยงต่าง ๆ ให้มากที่สุด และจัดการให้เป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน บริบทระดับชุมชนชนบทที่ยังไม่เป็นเมืองนี้แตกต่างจากงานของ ยุพนรัตน์ พงษ์นัยรัตน์ และ ณพงศ์ นพเกตุ, (2563) โดยเฉพาะในด้านการยังไม่มีระบบระบายน้ำที่ดี อย่างไรก็ดี ในปีหลังจากน้ำท่วมใหญ่ (ปี 2559 - 2560) กลับพบว่าเกิดภาวะน้ำแล้ง 2 ปีต่อเนื่องกัน การจัดการน้ำจึงควรคำนึงถึงประเด็นภัยแล้งที่มีความสัมพันธ์กัน มีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการจัดการน้ำของพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง (น้ำเพื่อน) ในปัจจุบัน

2) ในเชิงวิจัยและพัฒนานั้น พบว่า การทำวิจัยและพัฒนาในแนวทาง CBDRM ซึ่งเป็นชาวบ้านเป็นหลักนั้น ทำให้เข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์และตรงจุด ส่วนทีมนักวิชาการจะเข้ามาช่วยเรื่องแนวคิด การจัดระบบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการพัฒนาทักษะการทำงานให้กับคณะทำงานชุมชน นำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด และร่วมกันผลักดันโครงการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้เกิดขึ้นจริง รวมถึงการผลักดันโครงการที่ริเริ่มใหม่แก้ไขปัญหาเรื่องน้ำท่วม (รวมถึงน้ำแล้ง) จากคณะทำงานชุมชน เช่น โครงการโคกหนองนาโมเดล โครงการเชื่อมสามเหมือง โครงการศึกษาพัฒนาแก้มลิงพรุฉิมพลี และ โครงการศึกษาพัฒนาแก้มลิงพรุฉิมพลี ทั้งนี้ควรที่จะพัฒนาคณะทำงานพื้นที่ให้กลายเป็นกลไกการทำงานรับมือภัยพิบัติอย่างต่อเนื่อง งานลักษณะเช่นนี้คล้ายคลึงกับงานที่จังหวัดน่านของ พลภทร เหมสุวรรณ (2560) ซึ่งเห็นภาพการทำงานและความร่วมมือของชุมชนที่ชัดเจน แต่ที่นี่ยังอยู่ในระยะเริ่มต้นยังไม่เห็นความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ แนวทางการแก้ปัญหาหลักนั้น เกี่ยวข้องกับด้านโครงสร้างพื้นฐานการจัดการน้ำ เช่นเดียวกับ ข้อค้นพบของ ธิรพันธ์ จันทร์ทอง และคณะ, 2564) ซึ่งต้องการการผลักดันอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็งของชุมชน ในส่วนมาตรการที่ไม่ใช่โครงสร้างก็สามารถดำเนินการได้โดยชุมชนเอง

3) ในด้านการทำงานที่ผ่านมา แม้จะกล่าวได้ว่ามีความร่วมมือกับแกนนำชาวบ้านได้อย่างเต็มที่ แต่ก็ยังไม่สามารถขยายการมีส่วนร่วมของชาวบ้านออกไปได้มากอย่างที่คาดหวัง เช่นเดียวกับที่ พีรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล และคณะ (2562) พบว่า โครงการฟื้นฟู เสริมสร้างศักยภาพ และเตรียมความพร้อมของชุมชนหลังประสบอุทกภัย พื้นที่เทศบาลตำบลเชิงแส อำเภอกระแสสินธุ์ เมื่อปี 2560 - 2561 ที่มาช่วยเหลือเยียวยาหลังน้ำท่วมใหญ่ แต่พบว่าชาวบ้านทั่วไปยังรับทราบโครงการฟื้นฟูฯ น้อยมาก ส่วนที่รู้จักโครงการฟื้นฟูฯ มีเพียงประมาณร้อยละ 40 ของคนในพื้นที่ และส่วนที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่ถึงร้อยละ 15 (ของกลุ่มที่รู้จกโครงการฟื้นฟูฯ) ในการทำงานช่วงต่อไป จึงควรที่จะต้องหามาตรการสื่อสารและสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่สนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบคุณ ดร.พลภัทร เหมสุวรรณ หัวหน้าชุดโครงการแนวทางการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติของชุมชน ที่ให้คำแนะนำตลอดโครงการ และขอขอบคุณชาวบ้าน แกนนำ และท้องถิ่น ตำบลเชิงแส ทุกท่านสำหรับความร่วมมือในการทำวิจัยชิ้นนี้

9. เอกสารอ้างอิง

กรมชลประทาน. (2555). *รายงานฉบับสุดท้าย การศึกษาความเหมาะสม โครงการศึกษาความเหมาะสมการแก้ไขปัญหาอุทกภัยคาบสมุทรสทิงพระ จ.สงขลา*. กรุงเทพฯ

กรมชลประทาน. (2555). *โครงการศึกษาความเหมาะสมการแก้ไขปัญหาอุทกภัยคาบสมุทรสทิงพระ จังหวัดสงขลา: รายงานหลัก*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมทรัพยากรน้ำ. (2554). *โครงการการวิจัยด้านทรัพยากรน้ำ: การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน (IWRM) ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2557). *การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

โกวิทย์ ทะลิทอง และคณะ. (2562). *โครงการศึกษาการสร้างระบบการจัดการน้ำร่วมกันของชุมชนและหน่วยงานชลประทานเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำในการทำนาของตำบลเชิงแส อำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา : รายงานฉบับสมบูรณ์*. งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. (2558). แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558.

ธิรพันธ์ จันทร์ทอง, สุวดี ทองสุกปลั่ง และหรรษา สุขสิน. (2564). “พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมและมาตรการบรรเทาภัยในเขตเมืองนครศรีธรรมราช”. *สาระศาสตร์*. 1/2564-250. หน้า 250-262.

นิลุบล สู่พานิช. (2549). *แนวทางการปฏิบัติงานสำหรับผู้ปฏิบัติงานภาคสนามในการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย.

พรเทพ ศิริวนารังสรรค์. (2554). การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน. *วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย*. 1(3), 236-241.

พลภัทร เหมวรรณ. (2564). คู่มือพัฒนาการบริหารจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติร่วมกันระดับพื้นที่: แนวทางเพื่อการลดทอนความเสี่ยงภัยพิบัติและการจัดการภัยพิบัติอย่างเป็นระบบที่ยั่งยืน. *โครงการวิจัย “พัฒนากลไกภาคีความร่วมมือเพื่อลดทอนความเสี่ยงและการจัดการภัยพิบัติน้ำท่วม-ดินโคลนถล่มระดับพื้นที่ ด้วยการใช้ระบบข้อมูลและความรู้เชิงปฏิบัติการ”*. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.)

พลภัทร เหมสุวรรณ. (2560). *การพัฒนากลไกการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติ (อุทกภัย) บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: พื้นที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน*. สืบค้นเมื่อ 1 พฤษภาคม 2564, จาก https://csdi.or.th/wp-content/uploads/2018/09/01-Area_Based_DRM_in_Wiang_Sa_Phonpat2.pdf

พันธุ์ศิริ ธนาริยะวงศ์. (2556). เครือข่ายการจัดการภัยพิบัติจากอุทกภัย หมู่บ้านเก้ากอ ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 24(1), 51-71.

พีรพัฒน์ โกศลศักดิ์สกุล, นูรมา สามะ, วัลภา ฐาน์กาญจน์, โชติรส ศรีระสันต์ และแวอามีเนาะห์ สุหลง. (2562). *โครงการ “การติดตามและประเมินผลโครงการฟื้นฟู เสริมสร้างศักยภาพ และเตรียมความพร้อมของชุมชนหลังประสบอุทกภัย พื้นที่เทศบาลตำบลเชิงแส อำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา” รายงานฉบับสมบูรณ์*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มุทริกา พฤกษาพงษ์ และพีรนันท์ โตวชิราภรณ์. (2559). *คู่มือการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติ*. กรุงเทพฯ.

ยุพนรัตน์ พงษ์นัยรัตน์ และณพงศ์ นพเกตุ. (2563). การบริหารจัดการน้ำท่วมที่เหมาะสมสำหรับชุมชนพาณิชยกรรมในเมือง กรณีศึกษาชุมชนเมืองในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*. 2(4), 22-50.

สรวิศ วิฑูรทัศน์, Marqueza Cathalina Reyes และ Matthew Sarsycki. (2559). *คู่มือการประเมินความเสี่ยง*. มุทริกา พฤกษาพงษ์ และ พีรนันท์ โตวชิราภรณ์ (บรรณาธิการ) โครงการบูรณาการการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในการวางแผนพัฒนาประเทศไทย. (โครงการ MADRiD). กรุงเทพฯ.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2562). *“เวียงสา-ท่าวังผา” ชุมชนต้นแบบพึ่งพาตนเองในการรับมือภัยพิบัติ”*. กรุงเทพฯ: ข่าวสร้างสุข-เรื่องเล่าภาคี.

หนังสือพิมพ์มติชนออนไลน์. (2560). *น้ำท่วมสงขลาวิกฤต คาบสมุทรสทิงพระ 4 อำเภอ “อ่วม” โรงเรียนปิด 62 โรง อาหารสัตว์ขาดแคลน* (ออนไลน์). เข้าถึงที่ https://www.matichon.co.th/region

ภูมิปัญญาการรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอทวี หมันหมาด

FOLK MEDICINE KNOWLEDGE IN HEMORRHOIDS TREATMENT: A CASE STUDY OF MR. THAWEE MHANMHAD

มัชฌิมา บุตรี[1], สุธินี หูเขียว[2], นัสริน อาลีดีมัน[3], นูรอัสมา ปุติ[4] และอัสมาอ์ อาแซ[5]*

Matchima Butri[1], Suthinee Hookheaw[2], Nasrin Ar-leedeeman[3], Noor-asma Puti[4] and Asma Asae[5]*

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาการรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอทวี หมันหมาด มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษารวบรวมองค์ความรู้ในการรักษาโรคริดสีดวงทวารและ (2) ศึกษาตำรับยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคริดสีดวงทวาร วิธีการดำเนินงานใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ระยะเวลาดำเนินงานตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 - พฤษภาคม พ.ศ. 2563 โดยตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และตีความในประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการในการรักษาตำรับยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษา ผลการศึกษาพบว่า หมอทวี หมันหมาด อายุ 65 ปี อาชีพหลักคือ เป็นหมอพื้นบ้าน มีประสบการณ์ในการรักษา 45 ปี แรงจูงใจในการเป็นหมอพื้นบ้าน เกิดจากความชอบและมีใจรัก หมอทวีได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้มาจากบรรพบุรุษ และทำการศึกษาเพิ่มเติม 2 สาขา คือ เวชกรรมไทย และเภสัชกรรมไทย จนมีความเชี่ยวชาญ กระบวนการรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอทวี ประกอบด้วยขั้นตอน การซักประวัติ การตรวจร่างกาย การวินิจฉัย และการรักษา โดยพิจารณาจากกิจ 4 ประการ สมุนไพรที่ใช้ในการรักษามี 2 ตำรับ คือ ตำรับยาแก้โรคริดสีดวงทวารชนิดเนื้องอก และตำรับยาแก้โรคริดสีดวงทวารชนิดถ่ายเลือดออกมา สมุนไพรส่วนใหญ่มีรสร้อน และมีข้อห้ามคือ งดอาหารแสลง และห้ามใช้ยากับผู้ใช้ยาละลายลิ่มเลือด และผู้ป่วยโรคเส้นเลือดหัวใจตีบ ทั้งนี้จะมีการติดตามผลการรักษาหลังจากรับประทานยาสมุนไพรไป 15 วันด้วยเสมอ ข้อค้นพบที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการสืบสาน ฟื้นฟู รักษา และพัฒนาการแพทย์พื้นบ้านในการรักษาโรคริดสีดวงทวารต่อไป

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา, ริดสีดวงทวาร, หมอพื้นบ้าน

Abstract

The folk medicine knowledge in hemorrhoids treatment: A case study of Mr. Thawee Mhanmhad aimed to study (1) collect data on hemorrhoids therapy and (2) investigate herbal medicine recipes used to treat hemorrhoids. The study included qualitative research methods. Data collected using well-documented research methodologies, in-depth interviews and non-participatory observation. Period of operation from February 2020 to May 2020. Evaluate the triangle data for accuracy, analyze descriptive data and interpretation of issues relating to the treatment process of herbal medicines used in the treatment.

[1] แพทย์แผนไทยโรงพยาบาลท้ายเหมืองชัยพัฒน์ จังหวัดพังงา

[2] อาจารย์วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดยะลา

*Corresponding author, E-mail: asma.as1313@gmail.com

The results showed that Mr. Thawee Manmad, 65 years old, the main occupation is as folk healer. Has 45 years of treatment experience. The motivation of becoming of a passion and a love. Mr. Thawee has inherited knowledge from his ancestors. Received knowledge from ancestors. Conducted additional studies in two aspects: Thai Medicine and Thai pharmaceutical. There is a process of treatment. The four reasons to consider the theory in medicine Thailand are medical history taking, physical examination, diagnosis, and the treatment procedure. The treatment consists of two herbal formulae, one for tumor-type hemorrhoids and the hemorrhoid medication of the blood transfusion type. The most of herbs are hot flavor. There are certain contraindications, such as avoiding spicy cuisine and refraining from using blood clot-dissolving medicines. people with coronary artery disease. The findings will be useful in the continuation, recovery, treatment and development of folk medicine in the treatment of hemorrhoids.

Keyword: Folk medicine, Hemorrhoid, Local wisdom

1. บทนำ

โรคริดสีดวงทวาร เป็นภาวะที่หลอดเลือดดำที่มีอยู่ตามธรรมชาติของคนทั่วไปในบริเวณทวารหนักเกิดการปูดพองเป็นหัว หรือที่เรียกว่า “หัวริดสีดวง” โดยมักจะมีอาการของโรคเกิดขึ้นในเวลาท้องผูกหรือเกิดท้องเดินบ่อยครั้ง ปกติแล้วจะไม่ค่อยมีอาการรุนแรงหรืออันตราย แต่จะเป็นอาการเรื้อรัง (สุรเกียรติ อาชานานุภาพ, 2553) นอกจากนี้ยังพบว่าเป็นโรคที่มีอุบัติการณ์การเกิดสูง ซึ่งในผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป จะพบว่าเป็นโรคริดสีดวงทวาร ประมาณร้อยละ 60 และพบมากที่สุดในช่วงอายุ 45 - 65 ปี โดยคิดเป็นประมาณร้อยละ 5 ของประชากรทั้งหมดในประเทศ ทั้งนี้การรักษาโรคริดสีดวงทวารมักเป็นแบบประคับประคองด้วยยาระงับอาการปวด การอักเสบ หรือใช้ยาเหน็บ ยาฉีด ยาระบาย รวมถึงการจี้หรือฉีดให้หัวริดสีดวงทวารหลุด หรือแบบผ่าตัด ซึ่งการรักษาโดยการรับประทานยา หรือผ่าตัดจะมีค่าใช้จ่ายสูง เพราะยาที่ใช้ในผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารมักเป็นตัวยาที่นำเข้าจากต่างประเทศ และมีราคาแพง (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2555) ดังนั้นการรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งมีประสิทธิภาพด้านการรักษา

ปัจจุบันประชาชนทั่วไปนิยมใช้สมุนไพรไทย และใช้บริการการแพทย์แผนไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจากฐานข้อมูลการใช้บริการการแพทย์แผนไทยของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ปี 2560 พบว่า มีผู้ป่วยเข้ารับบริการการแพทย์แผนไทยฯในโรงพยาบาลทุกระดับ กว่า 32 ล้านครั้ง จากจำนวนผู้ป่วยทั้งหมดที่มารับบริการกว่า 164 ล้านครั้ง คิดเป็นร้อยละ 19.75 และมีการใช้ยาสมุนไพรเพิ่มขึ้น 406 ล้านบาท จากกว่า 1,700 ล้านบาท ในปี 2559 เป็นกว่า 2,000 ล้านบาท ในปี 2560 (กองวิชาการและแผนงาน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก,2561) และยังพบว่าโรคริดสีดวงทวารมีผู้ป่วยใช้ยาแผนไทยรักษาร้อยละ 21 - 25 (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2557) จากรายงานการวิจัยพบว่ามีการใช้ตำรับยาริดสีดวงมหากาฬเป็นทางเลือกหนึ่งในการรักษาโรคริดสีดวงทวาร ซึ่งไม่ต้องใช้วิธีการผ่าตัด และยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้ไม่น้อยกว่า 10 เท่า (โชคชัย แซ่ว่าง, 2555) และยังมีหมอพื้นบ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริม ดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ที่ใช้ยาสมุนไพรรักษาผู้ป่วย (รัชนี จันทร์เกษ และคณะ, 2553)

หมอพื้นบ้าน ผู้ซึ่งมีการรักษาผู้ป่วยด้วยวิธีต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้ยาสมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่มีการส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรสูงสุด โดยภูมิปัญญาเหล่านี้ได้รับการสืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น และน่าสนใจ ได้มีการนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ (กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, 2559) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการบูรณาการภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยเข้าไปในระบบสุขภาพของประเทศระดับปฐมภูมิ เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านสุขภาพให้กับท้องถิ่น ซึ่งเป็นการบริการที่มีต้นทุนต่ำ และจำเป็นต้องพัฒนาการบริการให้ทันสมัยด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ ตามนโยบายประเทศไทย 4.0 เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภูมิปัญญา ซึ่งสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจากอดีต และการเพิ่มความเชื่อมั่นต่อประสิทธิภาพการรักษาด้วยองค์ความรู้แพทย์แผนไทย (ศุภรัตน์ ศิริวานนท์, 2562)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน กรณีศึกษาหมอทวี หมันหมาด ตำบลบ้านกลาง อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ ซึ่งท่านเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการรักษาโรคริดสีดวงทวารมามากกว่า 10 ปี เป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความศรัทธา และมีความยินดีที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาโรคริดสีดวงทวารในครั้งนี้ เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา มาใช้ในการส่งเสริมให้หมอพื้นบ้านเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และเพื่อมาเป็นองค์ประกอบในการบริการสุขภาพของประชาชน รวมถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาให้คงอยู่กับลูกหลานรุ่นหลังได้รู้จักคุณค่าของหมอพื้นบ้านต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลต่อไปและภูมิหลังของหมอทวี หมันหมาด ตำบลบ้านกลาง อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

2.2 เพื่อศึกษา รวบรวมองค์ความรู้ในการรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอทวี หมันหมาด ตำบลบ้านกลาง อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

2.3 เพื่อศึกษาตำรับยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคริดสีดวงทวาร ของหมอทวี หมันหมาด ตำบลบ้านกลาง อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับภูมิปัญญา

ภูมิปัญญา หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านการเรียนรู้และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของของคนในชุมชน (ปิยนุช ยอดสมสวย และสุพิมพ์ วงษ์ทองแท้, 2552) เป็นความรู้ ความสามารถและทักษะแห่งการดำรงชีวิตจากประสบการณ์ ที่มนุษย์เข้าใจจริงและผ่านกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์หรือการใช้แก้ปัญหาให้เกิดผลสำเร็จมาแล้ว ภูมิปัญญาเป็นนามธรรมคือไม่มีตัวตนที่จะสามารถจับต้องได้ เป็นความสำนึก ความคิดความจำ เป็นสิ่งที่อยู่ในตัวเราหรือในทุกคนที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตและคุณค่าแห่งวัฒนธรรม (กฤษณา วงษาสันต์, 2552)

3.2 แนทวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับหมอพื้นบ้าน

หมอพื้นบ้าน หมายถึง บุคคลที่มีบทบาท และมีความชำนาญในการรักษาอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งได้รับการยอมรับจากชุมชนโดยอาศัยความรู้ในการรักษา จากการสืบทอดจากครูบาอาจารย์หรือบรรพบุรุษ และจากการสั่งสมประสบการณ์ (ปิยนุช ยอดสมสวย และสุพิมพ์ วงษ์ทองแท้, 2552) เป็นบุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริม และดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยหรือการแพทย์พื้นบ้านตามวัฒนธรรมของชุมชนสืบทอดกันมานานเป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชนได้รับการรับรองจากประชาชนในหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 10 คน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยบริการสาธารณสุขของรัฐระดับปฐมภูมิที่มีผู้ขอหนังสือรับรองมีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ (ภราดร สามสูงเนิน และคณะ, 2556)

3.3 โรคริดสีดวงทวาร

ริดสีดวงทวารเป็นภาวะที่หลอดเลือดดำที่มีอยู่ตามธรรมชาติของคนทั่วไปที่บริเวณทวารหนัก โดยที่เกิดการปูดพองพอง (ขอด) เป็นหัว เรียกว่า หัวริดสีดวง แล้วมีการปริแตกของผนังหลอดเลือดขณะเบ่งถ่ายอุจจาระ ทำให้มีเลือดออกเป็นครั้งคราว อาจพบเป็นเพียงหัวเดียวหรือหลายหัวก็ได้ ถ้าเกิดจากหลอดเลือดดำที่อยู่ใต้ผิวหนังตรงปากทวารหนัก เรียกว่า ริดสีดวงภายนอก (external hemorrhoid) ซึ่งอาจมองเห็นจากภายนอกได้ ถ้าเกิดจากหลอดเลือดที่อยู่ลึกเข้าไป เรียกว่าริดสีดวงภายใน (internal hemorrhoid) ซึ่งจะตรวจพบเมื่อใช้กล้องส่องตรวจไส้ตรง เป็นโรคที่พบได้บ่อย และพบเป็นสาเหตุอันดับแรก ๆ ของอาการถ่ายอุจจาระเป็นเลือดสด โดยทั่วไปจะไม่ค่อยมีอาการรุนแรงหรืออันตรายแต่อาจเป็น ๆ หาย ๆ เรื้อรังน่ารำคาญหรือทำให้วิตกกังวล โดยมากมักจะมีอาการเวลาท้องผูก หรือท้องเดินบ่อยครั้ง (สุรเกียรติ อาชานุภาพ, 2553)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) ทั้งนี้มีการทบทวนงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการหาคำตอบและเป็นประเด็นที่ต้องศึกษา

4.1 การคัดเลือกหมอพื้นบ้าน

การคัดเลือกหมอพื้นบ้านใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเลือกหมอพื้นบ้านมา 1 คน ซึ่งมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนด คือ เป็นหมอพื้นบ้านที่ได้รับหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน หรือผู้ที่มีบทบาทในการดูแลสุขภาพชาวบ้านในชุมชน มีประสบการณ์ในการใช้สมุนไพรรักษาโรคริดสีดวงทวาร มากกว่า 10 ปี และอนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูล

รวมทั้งศึกษาในผู้ที่เคยรักษาโรคริดสีดวงทวาร เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูลความตรงของหมอพื้นบ้านกับผู้ป่วย โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่เคยรับการรักษากับหมอพื้นบ้านครั้งล่าสุด จำนวน 3 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ ผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารอายุ 35-75 ปี สามารถสื่อสารได้เข้าใจ ยินยอมให้ข้อมูลในการวิจัย ไม่มีโรคประจำตัวหรือโรคติดต่อร้ายแรงที่เป็นอุปสรรคต่อการเก็บข้อมูล และมีเกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ ผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารที่ไม่สามารถเข้าร่วมในการวิจัยได้ เนื่องจากเงื่อนไขต่างๆ เช่น ขอถอนตัวในระหว่างการเก็บข้อมูล ไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจได้

4.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยประเด็นคำถามผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และอ้างอิงแบบสัมภาษณ์หมอพื้นบ้านของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ชุดดังนี้

ชุดที่ 1 ข้อมูลหมอทวี หมันหมาด

ชุดที่ 2 ข้อมูลผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารที่รักษากับหมอทวี หมันหมาด

4.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

การตรวจสอบด้านความความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามไปให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อคำถาม ความตรงประเด็นของการศึกษา วัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมไปถึงภาษาที่ใช้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูล โดยทำการตรวจสอบและประเมินโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item Objective Congruence Index) เพื่อตรวจสอบคุณภาพและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ซึ่งเกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่า 0.50 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อคำถามนั้นวัดได้ ตรงจุดประสงค์ หรือตรงตามเนื้อหานั้น แสดงว่า ข้อคำถามข้อนั้นใช้ได้ (ปราณี หลำเบ็ญสะ,2559) ซึ่งจากผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00

4.4 การรวบรวมข้อมูล

4.4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากหมอพื้นบ้าน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) โดยการจดบันทึก

4.4.2 สอบถามหมอพื้นบ้านถึงผู้ที่เคยรับการรักษาโรคริดสีดวงทวารกับหมอพื้นบ้านครั้งล่าสุดมา 3 คน และทำการเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมการรักษา

4.4.3 เก็บพืชสมุนไพรที่หมอพื้นบ้านปลูกบริเวณบ้านหรือหาในป่าธรรมชาติซึ่งเป็นสมุนไพรที่ไม่คุ้นเคยหรือไม่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป โดยใช้วิธีการเก็บตามหลักพฤกษศาสตร์ เพื่อจัดทำตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้งสำหรับอ้างอิง (ก่องกานดา ชยามฤต, 2541) และถ่ายรูปพืชร่วมด้วยการเก็บตัวอย่างพืชสมุนไพร

4.4.4 พืชสมุนไพรที่เก็บรวบรวมจะถูกนำมาระบุชื่อวิทยาศาสตร์โดยอาศัยรูปวิธาน ได้แก่ Flora of Thailand และอ้างอิงตามฐานข้อมูลออนไลน์ http://www.efloras.org/ (Floras, 2008) สำหรับความถูกต้องของชื่อตรวจสอบด้วยฐานข้อมูล http://www.theplantlist.org/ *(The Plant List, 2013)*

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และการตีความในประเด็นเกี่ยวกับความหมายของโรค สาเหตุของการเกิดโรค วิธีการวินิจฉัย พืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษา ส่วนของพืชที่ใช้ วิธีการเตรียมยา รวมทั้งข้อมูลรักษาของผู้ป่วย โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดระยะเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็นด้าน ๆ แล้วมาสรุปร่วมกับความรู้เชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อองค์ความรู้ใหม่

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลทั่วไปและภูมิหลังของหมอพื้นบ้าน

หมอทวี หมันหมาด เพศชาย อายุ 65 ปี เกิดวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2499 สถานภาพ สมรส มีพี่น้องทั้งหมด 2 คน หมอทวี หมันหมาด เป็นลูกคนโต ปัจจุบันอาศัยอยู่ตำบลบ้านกลาง อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ มีบุตรจำนวน 4 คน บุตรชาย 3 คน บุตรสาว 1 คน จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพหลักคือ เป็นหมอพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังเป็นปราชญ์ชาวบ้านและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของจังหวัด เริ่มเป็นหมอพื้นบ้านทำการรักษาเมื่อ พ.ศ. 2518 ตอนอายุ 21 ปี มีประสบการณ์ในการรักษา 45 ปี โดยเกิดจากความชอบและมีใจรักในการเป็นหมอพื้นบ้านประกอบกับได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ หลังจากนั้นได้มีการไปศึกษาเพิ่มเติมที่สมาคมแพทย์แผนไทยมูลนิธิ กระบี่ ทำการเรียนเพิ่มเติม 2 สาขา คือ เวชกรรมไทย และเภสัชกรรมไทย ใช้เวลาเรียนทั้งหมด 5 ปี มีการสืบทอดความรู้ให้กับบรรดาลูกศิษย์ที่มีความสนใจ ใฝ่รู้ มุ่งมั่น และตั้งใจที่จะหาความรู้

5.2 องค์ความรู้ในการรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน

5.2.1 ความหมายโรคริดสีดวง

หมอทวีให้ความหมาย โรคริดสีดวงทวาร คือ ความผิดปกติของร่างกาย เกี่ยวกับการขับถ่ายอุจจาระไม่สะดวก มีเนื้องอกออกมาจากทวาร อุจจาระเป็นเลือด ส่งผลให้มีอาการต่าง ๆ เช่น ปวดสันหลัง บั้นเอว

5.2.2 สาเหตุของการเกิดโรคริดสีดวง

หมอทวีเชื่อว่า พฤติกรรมการรับประทานที่ผิดปกติของหญิงตั้งครรภ์ ส่งผลให้ทารกเป็นตานซางเมื่ออายุ 3 เดือน และไม่ได้ทำการรักษาให้หายจึงกลายเป็นโรคริดสีดวงทวารตามมาในตอนโตหรืออายุมากขึ้น นอกจากนี้พบว่ายังเกิดจากการทำงานที่ผิดปกติของลำไส้ และทวารหนัก และพฤติกรรมของผู้ป่วยเป็นสำคัญจึงทำให้เกิดโรคริดสีดวงทวาร

5.2.3 สมุฏฐานการเกิดโรคริดสีดวงทวาร

หมอทวีเชื่อว่า เริ่มจากพฤติกรรมการรับประทานอาหารแปลกของมารดาตั้งครรภ์ที่ส่งผลต่อลูก เมื่อลูกโตขึ้นก็รับประทานอาหารที่แสลงกับโรคและบางครั้งชอบกลั้นอุจจาระ ส่งผลให้ธาตุทั้ง 4 ในร่างกายผิดปกติ โดยธาตุดินพิการ ทำให้มีอาการรผอมแห้ง ทวารหนักบวม และเจ็บ

5.2.4 กระบวนการรักษา

1) การซักประวัติ

ข้อมูลทั่วไป ชื่อ-สกุล วันเดือนปีเกิด ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ โรคประจำตัว และถามประวัติการเจ็บป่วย ได้แก่ อาการสำคัญ เป็นอะไรมา เป็นมานานแล้วยัง (อาการ และระยะเวลา) ลักษณะอาการเป็นแบบไหน ลักษณะก้อนเนื้องอกที่ออกมีเลือดไหม ลักษณะอุจจาระ การได้รับการรักษาที่ผ่านมา อาหารแสลง และการดื่มน้ำ

2) การตรวจร่างกาย

ตรวจชีพจร พบว่า ชีพจรเต้นไม่เป็นจังหวะ ตรวจวัดความดัน พบว่า ความดันเต้นเร็ว และเต้นถี่ ดูตา พบว่า มีขอบตาแดงหรือขอบตาชมพู จับการเต้นของชีพจรที่บริเวณขมับ พบว่า เต้นเป็น 1 2 3 และค่อย ๆ เต้นถี่ขึ้นเรื่อย ๆ ดูผิวและสัมผัสผิว พบว่า ผิวหนังเหี่ยว และแห้ง

3) การวินิจฉัย

ทำการวินิจฉัย โดยการซักประวัติ ตรวจร่างกาย เมื่อทราบว่าเป็นโรคริดสีดวงทวาร คือ มีอาการเกี่ยวกับการขับถ่ายอุจจาระไม่สะดวก อุจจาระเป็นเลือด มีอาการเพลีย ส่งผลให้มีอาการต่าง ๆ เช่น ปวดสันหลัง บั้นเอว อาการกำเริบขึ้นเมื่อรับประทานอาหารแสลง จึงมีการสอบถามผู้ป่วยต่อไปว่าเป็นริดสีดวงทวารชนิดไหน โดยสามารถวินิจฉัยได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. ริดสีดวงทวารชนิดที่มีเนื้องอกออกมาจากทวาร 2. ริดสีดวงทวารชนิดที่มีเลือดออกมา หรือมีทั้ง 2 อาการ เพื่อทำการวินิจฉัยได้ถูกต้อง และสามารถให้ยารักษาได้ถูกต้องกับชนิดของริดสีดวงทวาร

4) ขั้นตอนการรักษา

มีขั้นตอนการรักษาโรคริดสีดวงทวาร ดังนี้

4.1) พิจารณาจากกิจ 4 ประการ คือ

(1) ที่ตั้งแรกเกิดของโรค ธาตุดิน เพราะเกิดขึ้นที่ทวาร

(2) รู้จักชื่อโรค คือ โรคริดสีดวงทวาร

(3) รู้จักยารักษาโรค คือ รู้จักตัวยา รู้จักสรรพคุณ หลักเภสัช 4 ประการ คือ เภสัชวัตถุ สรรพคุณเภสัช คณาเภสัช เภสัชกรรมไทย

(4) รู้ว่ายาใดใช้รักษาโรคใด

4.2) ให้ยารับประทาน เมื่อทราบว่าผู้ป่วยเป็นโรค ก็ทำการจ่ายยาให้ตรงกับโรคที่ผู้ป่วยเป็น ยาที่ใช้รักษาโรคริดสีดวงทวารมี 2 ตำรับ ได้แก่ ตำรับที่ใช้รักษาชนิดเนื้องอก ช่วยเป็นยาระบาย ขับถ่ายคล่องและช่วยให้ก้อนเนื้อเล็กลง และตำรับที่ใช้รักษาชนิดที่มีเลือดออก ช่วยให้ระบาย ขับถ่ายคล่อง ช่วยให้เลือดที่ออกมานั้นหายไป

5) การติดตามผลการรักษา

มีการนัดผู้ป่วยมาเพื่อทำการดูอาการ หลังจากรับประทานยาไป 15 วัน และเมื่อรับประทานยาไปประมาณ 1 เดือน เมื่อหายจากอาการให้หยุดรับประทานยา และให้งดเว้นอาหารแสลง รับประทานอาหารที่ย่อยง่าย

6) ข้อห้ามและคำแนะนำ

ห้ามรับประทานอาหารแสลง ได้แก่ เนื้อสัตว์จำพวก วัว ควาย เป็ด แพะ แกะ ปลาลื่นหรือปลาไม่มีเกล็ด กุ้ง หมึก หอย และฟักทอง และตำรับยารักษาโรคริดสีดวงทวารห้ามรับประทาน สำหรับคนที่มีโรคประจำตัวเป็นโรคเส้นเลือดหัวใจตีบ คนที่ทานละลายลิ่มเลือด เพราะยาจะทำให้เลือดแข็งตัวเร็ว

5.3 ตำรับยารักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน

จากการศึกษาพบว่า ตำรับยาที่ใช้รักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอทวีมีทั้งหมด 2 ตำรับ และพบสมุนไพร 18 ชนิด ดังตาราง

ตารางที่ 1 ตำรับที่ 1 ตำรับยาแก้โรคริดสีดวงทวารชนิดเนื้องอก มีสมุนไพรทั้งหมด 7 ชนิด

ชื่อทั่วไป	ชื่อวงศ์และ ชื่อวิทยาศาสตร์	รสยา	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณตาม แพทย์พื้นบ้าน
ยาดำ	**Aloaceae** *Aloe vera L.*	ขมเหม็นเบื่อ	ยาง	ขับถ่าย
มหาหิงค์	**Apiaceae** *Ferula assa-foetida L.*	เผ็ดขม	ยาง	แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ
การบูร	**Lauraceae** *Cinnamomum camphora L.*	ร้อนปร่าเมา	ราก ลำต้น ใบ	รักษาเนื้อหนัง
ลูกจันทน์	**Myristicaceae** *Myristica fragrans Houtt*	เผ็ดร้อน	ผล	คุมธาตุ
ดอกจันทน์	**Myristicaceae** *Myristica fragrans Houtt*	เผ็ดร้อน	ดอก	คุมธาตุ
พริกไทย	**Piperaceae.** *Piper nigrum L.*	ร้อน	เมล็ด	คุมธาตุ
พริกหอม	**Rutaceae** *Zanthoxylum limonella Dennst.*	เผ็ดร้อน	เมล็ด	สมาน ทำให้เนื้องอกแห้งยุบลง

วิธีการเตรียมยา นำสมุนไพรสดมาตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปอบ และนำมาบดเป็นผง

แหล่งที่มาของสมุนไพร คือ บางชนิดปลูกเอง บางชนิดซื้อจากร้านขายยา

ขนาดรับประทาน คือ รับประทานครั้ง 2 ช้อนชา นำมาละลายน้ำร้อน วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า-เย็น

ผลข้างเคียง คือ ทำให้เลือดแข็งตัวเร็ว

ข้อห้าม คือ สตรีมีครรภ์ ผู้ที่รับประทานยาละลายลิ่มเลือด คนเป็นโรคเส้นเลือดหัวใจตีบ ห้ามรับประทาน

ตารางที่ 2 ตำรับที่ 2 ตำรับยาแก้โรคริดสีดวงทวารชนิดถ่ายเลือดออกมา มีสมุนไพรทั้งหมด 11 ชนิด

ชื่อทั่วไป	ชื่อวงศ์และ ชื่อวิทยาศาสตร์	รสยา	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณตาม แพทย์พื้นบ้าน
โกฐหัวบัว	**Apiaceae** *Ligusticum sinense Oliv*	ขม	หัว	บรรเทาอาการ
ใบชุมเห็ดเทศ	**Fabaceae** *Senna alata L.*	เบื่อเอียน	ใบ	ขับถ่าย

ชื่อทั่วไป	ชื่อวงศ์และ ชื่อวิทยาศาสตร์	รสยา	ส่วนที่ใช้	สรรพคุณตาม แพทย์พื้นบ้าน
อัคคีทวาร	**Lamiaceae** *Rotheca serrata L.*	ขื่นร้อน	ใบ	แก้ปวด แก้อักเสบ
ใบมะขามไทย	**Leguminosae** **Ceasalpinioideae** *Tamarindus indica L.*	เปรี้ยว	ใบ	ช่วยระบายอ่อน ๆ ระบายเส้น
บอระเพ็ด	**Menispermaceae** *Tinospora crispa L.*	ขม	เถาว์	คุมธาตุ บรรเทาอาการ ปวดแสบปวดร้อน
ดอกจันทน์	**Myristicaceae** *Myristica fragrans Houtt.*	เผ็ดร้อน	ดอก	คุมธาตุ สลายเส้นเลือด
กานพลู	**Myrtaceae** *Syzygium aromaticum L.*	เผ็ดร้อน	ดอก	คุมธาตุเปิด-ปิด ธาตุ
เจตมูลเพลิงแดง	**Plum baginaceae** *Plumbago indica*	ร้อน	ราก	บรรเทาอาการปวด อักเสบ
พริกชี้ฟ้า	**Solanaceae** *Capsicum annum*	เผ็ด	ดอก	คุมธาตุ
ขมิ้นอ้อย	**Zingiberaceae** *Curcuma zedoaria* Christm.	ฝาดเฝื่อน	หัว	สมานแผลในลำไส้ และ เป็นยาระบายอ่อน ๆ
กระวาน	**Zingiberaceae.** *Amomum krervanh Pierre*	ร้อน	ผล	คุมธาตุเปิด-ปิด ธาตุ

วิธีการเตรียมยา นำสมุนไพรสดมาตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปอบ และนำมาบดเป็นผง

แหล่งที่มาของสมุนไพร คือ บางชนิดปลูกเอง บางชนิดซื้อจากร้านขายยา

ขนาดรับประทาน คือ รับประทานครั้ง 2 ช้อนชา นำมาละลายน้ำผึ้ง วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า-เย็น

ผลข้างเคียง คือ ทำให้เลือดแข็งตัวเร็ว

ข้อห้าม คือ สตรีมีครรภ์ ผู้ที่รับประทานยาละลายลิ่มเลือด คนเป็นโรคเส้นเลือดหัวใจตีบ ห้ามรับประทาน

ตัวอย่างการรักษาผู้ป่วยของหมอพื้นบ้าน

ผู้ป่วยคนที่ 1 เพศชาย อายุ 70 ปี สาเหตุที่มารับการรักษากับหมอพื้นบ้าน คือ ป่วยเป็นริดสีดวงทวาร เป็น ๆ หาย ๆ มานาน และได้มีการแนะนำบอกต่อจากเพื่อนบ้าน ได้รับการรักษาครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2563 มีอาการท้องผูก ขณะถ่ายมีเลือดออกมา ถ่ายไม่สะดวก อุจจาระแข็ง มีก้อนเนื้อออกมาจากทวาร และมีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ปัจจุบันยังคงรักษาโดยการรับประทานยาสมุนไพรที่หมอให้ เป็นยาชนิดผง 2 ตำรับ คือรักษาริดสีดวงชนิดมีเลือดออก และรักษาแบบเนื้อออกมา มีการห้ามรับประทานอาหารแสลง เช่น แพะ แกะ เป็ด วัว ควาย กุ้ง หมึก หอย ฟักทอง ให้รับประทานอาหารที่ย่อยง่าย จะนัดมาดูอาการหลังจากรับประทานยาประมาณ 2 สัปดาห์ จากการติดตามผลการรักษา 1 สัปดาห์ พบว่าก้อนเนื้อยังแข็งบวม มีเลือดออก ท้องผูก อุจจาระแข็งแต่แข็งไม่มาก เมื่อผ่านไป 2 สัปดาห์ ก้อนเนื้อเริ่มนิ่ม และลดขนาดลงเล็กน้อย หาก

ไม่มีอาการท้องผูกหรือถ่ายอุจจาระแข็งจะไม่มีเลือดออก อาการดีขึ้น หลังจากรับประทานยาไป 1 เดือน อาการดีขึ้นเรื่อย ๆ ก้อนเนื้อยุบลง ไม่มีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ถ่ายคล่องขึ้น เลือดไม่ไหลออกมา แต่มีท้องผูกบ้างเล็กน้อย จึงมีความเห็นว่าการรักษากับหมอพื้นบ้าน รักษากับสมุนไพร เป็นสิ่งที่ดี ไม่เป็นอันตราย ดังนั้นสมควรอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน ให้คงอยู่ควบคู่กับประชาชนต่อไป

ผู้ป่วยคนที่ 2 เพศหญิง อายุ 36 ปี สาเหตุที่มารับการรักษากับหมอพื้นบ้าน คือ เป็นริดสีดวงทวาร เคยไปรักษากับแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ยังเป็น ๆ หาย ๆ ได้รับการแนะนำจากคนรู้จักให้ไปหาหมอพื้นบ้าน ซึ่งได้รับการรักษาเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2563 มีอาการปวดท้องน้อย ถ่ายอุจจาระไม่ออก อุจจาระแข็ง อุจจาระเหมือนก้อนขี้แพะ และเมื่อถ่ายอุจจาระมีเลือดสดไหลออก ปัจจุบันยังคงรับประทานยาสมุนไพรที่หมอให้ เป็นยาชนิดผง มีการห้ามรับประทานอาหารแสลง เช่น หมึก กุ้ง หอย แพะ แกะ เป็ด วัว ควาย ฟักทอง ให้รับประทานอาหารที่ย่อยง่าย จะนัดมาดูอาการหลังจากรับประทานยาประมาณ 2 สัปดาห์ จากการติดตามผลการรักษา 1 สัปดาห์ มีการขับถ่ายดีขึ้น อุจจาระไม่แข็ง แต่ยังมีเลือดออก และมีการปวดท้องน้อยเล็กน้อย เมื่อรับประทานยา 2 สัปดาห์ การขับถ่ายดีขึ้น ไม่มีเลือดสดไหลออกมา และหลังจากรับประทานยา 1 เดือน ผู้ป่วยถ่ายปกติดี แต่ยังมีเลือดไหลออก ไม่มีอาการปวดท้องน้อย เมื่อรับประทานยาไปเรื่อย ๆ ไม่มีเลือดออก จึงมีความเห็นว่าการรักษากับหมอพื้นบ้าน รักษากับสมุนไพร คือ การรักษาด้วยยาสมุนไพร ถึงจะใช้เวลาเป็นเดือน แต่สบายใจ ไม่มีผลข้างเคียง และยาสมุนไพร ก็ดีจริง ค่อยๆ หายดีขึ้นเรื่อยๆ หลังจากนี้จะ เพื่อช่วยสนับสนุนยาสมุนไพร และจะไปบอกต่อให้ผู้ที่เป็นริดสีดวงทวารมารักษา ดังนั้นสมควรอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน ให้คงอยู่ควบคู่กับประชาชนต่อไป

ผู้ป่วยคนที่ 3 เพศชาย อายุ 41 ปี สาเหตุที่มารับการรักษากับหมอพื้นบ้าน คือ เป็นริดสีดวงทวาร เคยไปรักษากับหมอแผนปัจจุบัน ซึ่งหมอจะให้ทำการตัดออกจึงกลัว และได้รับการแนะนำจากคนรู้จัก ซึ่งได้รับการรักษาเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2563 มีอาการท้องผูก ถ่ายอุจจาระไม่สะดวก อุจจาระแข็ง จนมีก้อนเนื้อออกมาจากทวาร ทำให้มีอาการเจ็บ ปัจจุบันยังคงรับประทานยาสมุนไพรที่หมอให้ เป็นยาชนิดผง และมีการห้ามรับประทานอาหารแสลง เช่น สัตว์จำพวก วัว ควาย เป็ด แพะ และห้ามรับประทานปลาลื่น ฟักทอง ให้รับประทานอาหารที่ย่อยง่าย จะนัดมาดูอาการหลังจากรับประทานยาประมาณ 2 สัปดาห์ จากการติดตามผลการรักษา 1 สัปดาห์ เมื่อรับประทานยามีการถ่ายทุกวัน ก้อนเนื้อยังแข็งและบวม หลังจากรับประทานยาประมาณ 2 สัปดาห์ ก้อนเนื้อค่อย ๆ นิ่มลง การถ่ายปกติ อุจจาระไม่แข็ง แต่ไม่ได้ถ่ายทุกวัน และหลังจากรับประทานยา 1 เดือน ก้อนเนื้อมีขนาดเล็กลง ค่อยๆ ยุบลง การถ่ายเป็นปกติ จึงมีความเห็นว่าการรักษากับหมอพื้นบ้าน คือ รักษากับสมุนไพร ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ได้ผลดี ถึงต้องใช้เวลานานก็ตาม อาการค่อย ๆ ดีขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นสมควรอย่างยิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน ให้คงอยู่ควบคู่กับประชาชนต่อไป

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ข้อมูลทั่วไปและภูมิหลังของหมอพื้นบ้าน

หมอทวี หมันหมาด เพศชาย อายุ 65 ปี อาชีพหลักคือ หมอพื้นบ้าน นอกจากนี้ยังเป็นปราชญ์ชาวบ้านและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิของจังหวัด มีประสบการณ์ในการรักษา 45 ปี โดยเกิดจากความชอบและมีใจรักในการเป็นหมอพื้นบ้านประกอบกับได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพ มีการสืบทอดความรู้ให้กับบรรดาลูกศิษย์ที่มีความสนใจ ใฝ่รู้ มุ่งมั่น และตั้งใจที่จะหาความรู้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของอาวุธ หงส์ศิริและคณะ (2563) พบว่า หมอพื้นบ้านมีอายุ 60 ปีขึ้นไป ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในชุมชน โดยมีเหตุจูงใจที่สำคัญที่ให้มาเป็นหมอพื้นบ้าน คือคนในครอบครัวหรือบรรพบุรุษเป็นหมอพื้นบ้าน มีความสนใจและมีจิตใจอยากช่วยเหลือผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของอาวุธ หงส์ศิริและคณะ (2563) พบว่า หมอ

พื้นบ้านมีประสบการณ์การรักษานานกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยมีเหตุจูงใจที่สำคัญที่ให้มาเป็นหมอพื้นบ้าน คือคนในครอบครัวหรือบรรพบุรุษเป็นหมอพื้นบ้าน มีความสนใจและมีจิตใจอยากช่วยเหลือผู้อื่น และสอดคล้องกับการศึกษาของทิพย์วารี สงนอก และนนทิยา จันทร์เนตร์ (2561) พบว่า หมอพื้นบ้าน มีกฎเกณฑ์ในการถ่ายทอดความรู้และคัดเลือกบุคคล คือ จะต้องเป็นผู้ที่สืบสายเลือดโดยตรง หรือเป็นบุคคลที่มีความอดทน มีใจรักและอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ เมื่อเป็นผู้ทำหน้าที่รักษาผู้อื่นแล้ว จะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม และสามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของครูได้อย่างเคร่งครัด มีความซื่อสัตย์

6.2 องค์ความรู้ในการรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน

6.2.1 หมอพื้นบ้านมองว่า โรคริดสีดวงทวาร คือ ความผิดปกติของร่างกาย เกี่ยวกับการขับถ่ายอุจจาระไม่สะดวก มีเนื้องอกออกมาจากทวาร อุจจาระเป็นเลือด ส่งผลให้มีอาการต่าง ๆ เช่น ปวดสันหลัง บั้นเอว ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของสิริกานต์ มุกข์ดา และสนั่น ศุภธีรสกุล (2556) พบว่าโรคริดสีดวงทวาร เป็นโรคเกี่ยวกับความผิดปกติของหลอดเลือดดำบริเวณทวารหนัก ผู้ที่เป็นโรคริดสีดวงทวารมักมีอาการเลือดออก อาการเจ็บปวดบริเวณทวารหนัก บวม และคันบริเวณทวารหนัก ทำให้ผู้ป่วยเกิดความไม่สบายตัว เกิดความวิตกกังวล และยังสอดคล้องกับการศึกษาของวรุตม์ โล่สิริวัฒน์ (2558) พบว่าริดสีดวงทวารเป็นโรคที่พบบ่อยในเวชปฏิบัติ ผู้ป่วยมักมาพบแพทย์ด้วยอาการถ่ายอุจจาระเป็นเลือดแดงสดหรือมีก้อนโผล่ ขณะถ่ายอุจจาระ และสอดคล้องกับการศึกษาของชลวิทย์ สิงหกุล และคณะ (2562) พบว่า หมอพื้นบ้าน เชื่อว่าโรคริดสีดวงทวารเป็นโรคที่เกิดจากความผิดปกติของธาตุทั้งสี่คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ และแสดงออกทางธาตุดิน โดยเริ่มจากมีอาการถ่ายลำบาก ปวดบริเวณรูทวาร และเวลาถ่ายอุจจาระมักจะมีเลือดปนหรือไหลออกมาด้วย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ 1) ริดสีดวงทวารด้านใน 2) ริดสีดวงทวารด้านนนอก และยังสอดคล้องกับอาการของโรคริดสีดวงในคัมภีร์ฤศดวง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2552) คือ ศักการะโรค โรคริดสีดวงอันบังเกิดในทวารหนัก มีอาการให้แสบร้อนในทวารหนัก บางทีให้น้ำเหลืองไหลอยู่เรื่อย ๆ สุวิชิกาโรค คือ โรคริดสีดวงอันเกิดตามขอบทวารหนัก มีสัณฐานดังเมล็ดข้าวโพด มีอาการให้ปวดแสบ ให้คันเหลือกำลัง บางทีให้มีหนอง และโลหิตตกทางทวารหนัก ให้ปวดมวน ให้ตึงทวารยิ่งนัก สะกะถานะโรค คือ โรคริดสีดวงอันบังเกิดที่ริมทวารหนักข้างใน มีสัณฐานดังเดือยไก่ มีอาการให้จับดุจไข้เหลือง บางทีให้ร้อนให้หนาว บางทีให้เมื่อยทั่วสรรพางค์กาย ถ้าอุจจาระผูกและเคลื่อนออกมาโดยกำลังลม โลหิตก็แตกออกมาด้วย โรคนั้นก็กำเริบขึ้น บานทะโรค คือ โรคริดสีดวงอันบังเกิดตามขอบทวารหนัก มีอาการให้เป็นหนอง และโลหิตไหลเน่าเหม็นยิ่งนัก ให้ปวดแสบปวดร้อนเป็นกำลัง อุจจาระนั้นจะผูกไม่ได้ ถ้าเกิดผูกเข้าจะทำให้เจ็บปวดไปทั้งทวาร กาละศุกระโรค คือ โรคริดสีดวงอันบังเกิดในลำทรวง อุจจาระมีอาการให้โลหิตสด ๆ ตกออกมา บางทีเป็นโลหิตระคนกันกับเสมหะตกออกมา ให้แสบร้อน ให้คัน ให้เมื่อยทุกข้อทุกกระดูก และทั่วสรรพางค์กาย

6.2.2 หมอพื้นบ้านเชื่อว่า สาเหตุการเกิดโรค เกิดจากพฤติกรรมการรับประทานที่ผิดปกติของหญิงตั้งครรภ์ ส่งผลให้ทารกเป็นตานซางเมื่ออายุ 3 เดือน และไม่ได้ทำการรักษาให้หายจึงกลายเป็นโรคริดสีดวงทวารตามมาในตอนโตหรืออายุมากขึ้น นอกจากนี้พบว่ายังเกิดจากการทำงานที่ผิดปกติของลำไส้และทวารหนัก และพฤติกรรมของผู้ป่วยเป็นสำคัญจึงทำให้เกิดโรคริดสีดวงทวาร ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของสิริกานต์ มุกข์ดา และ สนั่น ศุภธีรสกุล (2556) พบว่าโรคริดสีดวงทวาร เป็นโรคเกี่ยวกับความผิดปกติของหลอดเลือดดำบริเวณทวารหนัก เกิดจากหลายสาเหตุ เช่นท้องผูกรับประทานอาหารที่มีกากใยน้อย การตั้งครรภ์ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของชลวิทย์ สิงหกุลและคณะ (2562) พบว่า ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มาจากพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตของผู้ป่วยเอง โดยมักเริ่มจากท้องอืดท้องเฟ้อ ปวดบริเวณท้องหรือบั้นเอวท้องผูก ถ่ายอุจจาระลำบาก หรืออาการบวมโดยรอบรูทวาร

6.2.3 สมุฏฐานการเกิดโรค หมอพื้นบ้านมองว่า เริ่มจากพฤติกรรมการรับประทานอาหารแปลกของมารดาตั้งครรภ์ที่ส่งผลต่อลูก เมื่อลูกโตขึ้นก็รับประทานอาหารที่แสลงกับโรคและบางครั้งชอบกลั้นอุจจาระ ส่งผลให้ธาตุทั้ง 4 ในร่างกาย

ผิดปกติ โดยธาตุดินพิการ ทำให้มีอาการรผอมแห้ง ทวารหนักบวมและเจ็บ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของชลวิทย์ สิงหกุล และคณะ (2562) พบว่า การเกิดโรคริดสีดวงทวารเป็นความผิดปกติของธาตุทั้ง 4 แล้วแสดงออกทางธาตุดิน และเชื่อว่าโรคเกิดจากกรรมของบุคคลนั้น ๆ หรือเกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของคณะกรรมการพัฒนาแนวทางเวชปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก (ม.ป.ป.) พบว่า ริดสีดวงทวารมีสมุฏฐานหรือที่ตั้งที่แรกเกิดของโรค 3 อย่าง คือ ปิตตะ วาตะและเสมหะ เมื่อมีการการอักเสบ ก็มีอาการปวด บวม แดงร้อน

6.3 กระบวนการรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน

6.3.1 การซักประวัติ หมอพื้นบ้านจะถามเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไป โรคประจำตัว ประวัติการเจ็บป่วย ได้แก่ อาการสำคัญ อาการและระยะเวลา ลักษณะอาการ ลักษณะก้อนเนื้องอกที่ออกมีเลือดหรือไม่ ลักษณะอุจจาระ การได้รับการรักษาที่ผ่านมา อาหารแสลง และการดื่มน้ำ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของทิพย์วารี สงนอก และนนทิยา จันทร์เนตร์ (2561) พบว่า หมอพื้นบ้านจะซักประวัติผู้ที่มารับการรักษาเพื่อหาสาเหตุและอาการของการเจ็บป่วยร่วมกับสอบถามผลการวินิจฉัยของแพทย์ปัจจุบัน เพื่อใช้ประกอบการหาสาเหตุของโรคและหาวิธีการรักษา และยังสอดคล้องกับการศึกษาของชลวิทย์ สิงหกุลและคณะ (2562) พบว่า ก่อนวินิจฉัยโรคจะเริ่มจากการซักประวัติผู้ป่วยจากนั้นจะจัดยาให้ผู้ป่วยไปรับประทาน หากผู้ป่วยมีอาการดีขึ้นหมายความว่าผู้ป่วยได้เป็นโรคริดสีดวงทวารจริง และจะเริ่มการรักษาโดยการซักประวัติผู้ป่วยเพิ่มเติม หากผู้ป่วยยินยอมจะทำาการรักษา และยังสอดคล้องกับการศึกษาของปิยนุช ยอดสมสวย (2556) พบว่า หมอพื้นบ้านจะมีวิธีการรักษาโรค คือ เริ่มจาก การซักประวัติคนไข้ว่าเกี่ยวกับอาการ และสอบถามสาเหตุ ของการเจ็บป่วยว่าเกิดจากอะไรร่วมกับการตรวจร่างกาย ของคนไข้ และส่วนใหญ่ไม่มีการเทียบกับตำราหรืออาศัยการ ตรวจจากแพทย์แผนปัจจุบัน แต่ใช้ศาสตร์พื้นบ้าน

6.3.2 การตรวจร่างกาย หมอพื้นบ้านทำการตรวจชีพจร หากพบว่า ชีพจรเต้นไม่เป็นจังหวะ ตรวจวัดความดัน พบว่า ความดันเต้นเร็วและเต้นถี่ ดูตา พบว่ามีขอบตาแดงหรือขอบตาชมพู จับการเต้นของชีพจรที่บริเวณขมับ พบว่าเต้นเป็น 1 2 3 และค่อย ๆ เต้นถี่ขึ้นเรื่อย ๆ ดูผิวและสัมผัสผิว พบว่า ผิวหนังเหี่ยว และแห้ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของอะตินา เจ๊ะละหวัง (2560) พบว่า การตรวจร่างกายโดยการดูและจับชีพจร และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ และสอดคล้องกับการศึกษาของภัทรธิรา ผลงาม (2561) พบว่า การตรวจอาการ จะมีการดูสีหน้า ดูตา ดูมือ ดูเท้า จับชีพจร สังเกตดูการไหลเวียนของเลือด และหมอพื้นบ้านจะจับชีพจรผสมผสานกับคาถา ดูมือ เล็บมือ แล้วบอกอาการของโรค

6.3.3 การวินิจฉัย จากการซักประวัติ ตรวจร่างกาย วินิจฉัยว่าเป็นโรคริดสีดวงทวาร เมื่อมีอาการเกี่ยวกับการขับถ่ายอุจจาระไม่สะดวก อุจจาระเป็นเลือด มีอาการเพลีย ส่งผลให้มีอาการต่าง ๆ เช่น ปวดสันหลัง บั้นเอว อาการกำเริบขึ้นเมื่อรับประทานอาหารแสลง โดยสามารถวินิจฉัยได้เป็น 2 ประเภท คือ 1. ริดสีดวงทวารชนิดที่มีเนื้องอกออกมาจากทวาร 2. ริดสีดวงทวารชนิดที่มีเลือดออกมา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรุณา จันทุม และกัลยารัตน์ กำลังเหลือ (2560) พบว่า สำหรับการวินิจฉัยอาการป่วยของคนไข้ ส่วนใหญ่หมอสมุนไพรจะใช้วิธีตรวจร่างกายและซักประวัติ หลังจากนั้นจึงให้การรักษาด้วยสมุนไพร และสอดคล้องกับการศึกษาของวรุตม์ โล่สิริวัฒน์ (2558) พบว่า โรคริดสีดวงทวารเป็นโรคที่พบบ่อยในเวชปฏิบัติ ผู้ป่วยมักมาพบแพทย์ด้วยอาการ 1. ถ่ายอุจจาระเป็นเลือดแดงสด 2. มีก้อนโผล่ ขณะถ่ายอุจจาระ

6.3.4 ขั้นตอนการรักษาของหมอพื้นบ้าน ประกอบด้วย พิจารณาจากกิจ 4 ประการ ให้ยาไปรับประทาน ติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของขวัญฤดี ไชยสุวรรณ (2563) พบว่า การรักษา ตรวจวินิจฉัยโรคโดยการซักประวัติ สังเกตอาการแสดง และทำการรักษาด้วยการใช้ตำรับยาสมุนไพร และยังสอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์ชนก วรรณแจ่มและคณะ (2560) พบว่า รูปแบบการดูแลรักษาสุขภาพของหมอพื้นบ้าน พบว่ามี 5 ขั้นตอนดังนี้คือ 1) การซักประวัติ ผู้ป่วย 2) การตรวจสอบอาการ 3) การให้การรักษา 4) การ ให้คำแนะนำภายหลังการรักษา และ 5) การติดตาม ผลการรักษาหมอพื้นบ้านจะซักประวัติร่วมกับการตรวจสอบอาการเพื่อวินิจฉัยโรคก่อนการรักษา

6.3.5 การติดตามผลการรักษา มีการนัดผู้ป่วยมาเพื่อทำการดูอาการ หลังจากรับประทานยาไป 15 วัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของธรณัส ทองชูช่วย (2555) พบว่า มีการติดตามผลของการรักษาเป็นระยะ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของชลวิทย์ สิงหกุล (2562) หมอพื้นบ้านมีการติดตามผลการรักษาโดยการยึดหลักของความสะดวกของผู้ป่วยเป็นหลัก โดยหมอพื้นบ้านจะมีการติดตามผลการรักษาครั้งที่ 1 หลังจากการรับประทานยาไปแล้ว 7-10 วัน

6.3.6 ข้อห้ามและคำแนะนำของหมอพื้นบ้าน ประกอบด้วย อาหารแสลง คือ สัตว์ จำพวก วัว ควาย แพะ แกะ ปลาลื่น กุ้ง หมึก หอย ฟักทอง คนที่ห้ามรับประทานยานี้ คือ คนที่มีโรคประจำตัวเป็นโรคเส้นเลือดหัวใจตีบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของทิพรัตน์ ปลอดสุวรรณ (2560) พบว่า คำแนะนำในการปฏิบัติตนของผู้เข้ารับการรักษาโรคริดสีดวงทวาร คือ ให้รับประทานยาตามเวลา ห้ามรับประทานอาหารแสลง ได้แก่ แอลกอฮอล์ เนื้อวัว เนื้อปลาไหล ปลากระป๋อง ข้าวเหนียว อาหารทะเล หลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดริดสีดวง คือ การรับประทานอาหารย่อยยาก การนั่งเป็นเวลานาน ๆ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของชลวิทย์ สิงหกุลและคณะ (2562) ข้อควรปฏิบัติระหว่างการใช้ยาของผู้ป่วยโรคริดสีดวงทวารคือ ห้ามรับประทานอาหารแสลงโดยเด็ดขาด อาหารแสลงที่ห้ามรับประทานระหว่างการใช้ยา ได้แก่ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ อาหารหมักดอง อาหารทะเล กุ้ง เนื้อวัว เนื้อสัตว์ดิบ ปลาไหล และห้ามสูบบุหรี่

6.4 ตำรับยาสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้าน

6.4.1 สมุนไพรที่เป็นส่วนประกอบในตำรับยารักษาโรคริดสีดวงทวาร

ตำรับยารักษาริดสีดวงทวารชนิดมีเนื้องอกออกมา และตำรับยารักษาริดสีดวงทวารชนิดมีเลือดออก มีสมุนไพรหลายชนิด ได้แก่ มหาหิงคุ์ ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ การบูร ยาดำพริกไทย พริกหอม เจตมูลเพลิงแดง โกฐหัวบัว ใบชุมเห็ด ใบมะขามไทย กระวาน กานพลู ดอกจันทน์ พริกชี้ฟ้า บอระเพ็ด อัคคีทวาร และขมิ้นอ้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอรทัย เนียมสุวรรณ และคณะ (2556) พบว่า โรคริดสีดวงทวาร พบยาสมุนไพรรักษา 42 ตำรับ ซึ่งสมุนไพรที่นิยมใช้ คือ ขิง กระเทียม บอระเพ็ด น้ำผึ้งรวง เจตมูลเพลิงแดง ขมิ้นอ้อย ดีปลี กลอย ผลจันทน์ และ สุรา และยังสอดคล้องกับการศึกษาของวัฒนะ พันธุ์ม่วง (2560) พบว่า มีการทดลองแบบสุ่มเปรียบเทียบโดยปกปิดสองด้าน เพื่อประเมินประสิทธิผลของยาตำรับริดสีดวงทวาร ประกอบด้วย เทียนทั้ง5 โกฐต่าง ๆ ผลจันทน์ ดอกจันทน์ ดีปลี ขิง สะค้าน มดยอบ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Dehdari et al. (2018) พบว่า ฐานข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการศึกษาตำราเรียนยาแผนโบราณของอิหร่าน ITM เผยพืชสมุนไพร 37 ชนิด ที่มีฤทธิ์รักษาโรคริดสีดวงทวาร ได้แก่ กระเทียมต้น มะขามป้อม ว่านหางจระเข้ สมอไทย องุ่น และ มดยอบ

6.4.2 รสยาของสมุนไพรที่เป็นส่วนประกอบในตำรับยารักษาโรคริดสีดวงทวาร

ส่วนใหญ่มีรสเผ็ดร้อน รองลงมาคือรสร้อน ขม ฝาด และเปรี้ยว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาตำรับยาโรคริดสีดวงในคัมภีร์ฤศดวง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2552) พบว่า ตำรับยาที่เกี่ยวกับริดสีดวงทวาร สมุนไพรส่วนใหญ่ในแต่ละตำรับมีรสเผ็ดร้อน รสร้อน รสเปรี้ยว รสฝาด และยังสอดคล้องกับการศึกษาตำรับยาโรคริดสีดวงในคัมภีร์มหาโชตรัต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2552) พบว่า ยาที่ใช้รักษาริดสีดวงทวาร ส่วนใหญ่มีฤทธิ์ร้อน รสเค็ม และยารสฝาด

6.4.3 ส่วนของสมุนไพรในตำรับยารักษาโรคริดสีดวงทวารที่นำมาใช้

ส่วนที่นำมาใช้มากที่สุด คือ ส่วนของดอก และใบ รองลงมา คือ ส่วนของผล ราก เมล็ด หัว ลำต้น และเถาว์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอรทัย เนียมสุวรรณ และคณะ (2556) พบว่า พืชสมุนไพรที่ใช้ในตำรับยาริดสีดวงทวาร โดยส่วนใหญ่มีส่วนที่ใช้ ได้แก่ ดอก เหง้า หัว ผล ราก เมล็ด หัว และยาง

6.4.4 วิธีการเตรียมยาและการใช้ยาสมุนไพรในตำรับยารักษาโรคริดสีดวงทวาร

วิธีการเตรียมยาสมุนไพรตำรับรักษาริดสีดวงทวารชนิดมีเนื้องอกออกมา คือ นำสมุนไพรสดมาตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปอบ และบดเป็นผง รับประทานครั้ง 2 ช้อนชา นำมาละลายน้ำร้อน วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า-เย็น และวิธีการเตรียมยาสมุนไพรตำรับรักษาริดสีดวงทวารชนิดมีเลือดออก คือ นำสมุนไพรสดมาตากแดดให้แห้ง หลังจากนั้นนำไปอบและบดเป็นผง รับประทานครั้ง 2 ช้อนชา นำมาละลายน้ำผึ้ง วันละ 2 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า-เย็น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบุญศรี เลิศวิริยจิตต์ (2557) พบว่า หมอพื้นบ้านในอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี มีการเตรียมยาสมุนไพรรักษาโรคริดสีดวงทวาร โดยการนำสมุนไพรมาตากแห้ง บดให้ละเอียด แล้วนำมาผสมกัน ปั้นโดยใช้หัวกะทิร่วมด้วย และยังสอดคล้องกับการศึกษาของอรทัย เนียมสุวรรณ (2556) พบว่า สำหรับการเตรียมยา พบว่า วิธีการเตรียมของหมอพื้นบ้านนั้นมักบดเป็นผงแล้วละลายน้ำกระสายยา หรือบดเป็นผงและปั้นด้วยน้ำผึ้งเก็บเอาไว้เมื่อจะใช้จะนำมาละลายกับน้ำกระสายยา รับประทาน หรือทา

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 หน่วยงานด้านสาธารณสุขนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลในการพัฒนาหมอพื้นบ้านให้เกิดประโยชน์กับสังคม และเป็นข้อมูลในการวางแผนงานการดูแลสุขภาพของประชาชนต่อไป

7.2 ควรมีการนำองค์ความรู้และตำรับยารักษาโรคของหมอพื้นบ้านไปทำการศึกษาวิจัยต่อยอดด้านประสิทธิภาพของการรักษา โดยการเปรียบเทียบกับศาสตร์อื่น ๆ

8. เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1, 2560 - 2564.* นนทบุรี: บจก.ทีเอส อินเตอร์พริ้นท์.

กรุณา จันทุม และกัลยารัตน์ กำลังเหลือ. (2560). *ภูมิปัญญาการรักษาโรคด้วยสมุนไพรและตำรับยาโบราณของหมอพื้นบ้าน.* (สาขาสาธารณสุขชุมชน คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์.มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).

กรุณา จันทุม และกัลยารัตน์ กำลังเหลือ. (2560). *ภูมิปัญญาการรักษาโรคด้วยสมุนไพรและตำรับยาโบราณของหมอพื้นบ้าน.* (สาขาสาธารณสุขชุมชน คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์.มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ).

กองวิชาการและแผนงาน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. (2561). *คนไทยใช้สมุนไพรและบริการแพทย์แผนไทยมากขึ้น.* สืบค้นเมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2563, จาก http//www.thaihealth.or.th

กฤษณา วงษาสันต์. (2552). *วิถีไทย.* กรุงเทพฯ: เธิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.

ขวัญฤดี ไชยสุวรรณ. (2563*). การศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้าน: กรณีศึกษา หมอเจริญแก้ว นิละพัฒน์ ตำบลพราน อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ.* กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.

คณะกรรมการพัฒนาแนวทางเวชปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก . (ม.ป.ป.). *คู่มือเวชปฏิบัติการดูแลรักษาผู้ป่วยด้วยศาสตร์การแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก.* เขตสุขภาพที่ 1.

ชลวิทย์ สิงหกุล และคณะ. (2562). *ศึกษาองค์ความรู้การรักษาโรคริดสีดวงทวารของหมอพื้นบ้านจังหวัดศรีสะเกษ.* ศรีสะเกษ: กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.

โชคชัย แซ่ว่าง. (2555). *การวิเคราะห์ผลการรักษาโรคริดสีดวงทวารหนักโดยกระบวนการรักษา ด้วยตำรับยาริดสีดวงมหากาฬ.* (สาขาวิชาการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สำนักวิทยบริการฯ).

ทิพรัตน์ ปลอดสุวรรณ. (2560). *ศึกษาภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคริดสีดวงทวาร กรณีศึกษาหมอพัน รำเพย ในพื้นที่ชุมชนบ้านไสหร้า ตำบลบางปู อำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช.* (รายงานการวิจัย).

ทิพย์วารี สงนอก และนนทิยา จันทร์เนตร์. (2561). *ภูมิปัญญาด้านการบำบัดรักษาโรคของหมอยาพื้นบ้านในจังหวัดนครราชสีมา.* มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ธรณัส ทองชูช่วย. (2555). *ภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านในด้านการใช้สมุนไพร ในการรักษาโรคของอำเภอบางกล่ำ จังหวัดสงขลา.* (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา).

บุญศรี เลิศวิริยจิตต์. (2558). *การวินิจฉัยโรคริดสีดวงทวาร* : ภูมิปัญญาถิ่นกับการส่งเสริม สุขภาพโรคริดสีดวงทวารหนัก. (รายงานวิจัย).

บุญศรี เลิศวิริยจิตต์. (2558). *การวินิจฉัยโรคริดสีดวงทวาร* : ภูมิปัญญาถิ่นกับการส่งเสริม สุขภาพโรคริดสีดวงทวารหนัก. (รายงานวิจัย).

ปิยนุช ยอดสมสวย และสุพิมพ์ วงษ์ทองแท้. (2552). *การศึกษาภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้าน ในอำเภอองครักษ์ จังหวดนครนายก.* (คณะสหเวชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

พิชชานันท์ เธียรทองอินทร์ และจันทร์เพ็ญ ธรรมพร. (2563). *ภูมิปัญญาการรักษาโรคเบาหวานของหมอพื้นบ้านในจังหวัดอุบลราชธานี.* (คณะแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี).

พิมพ์ชนก วรรณแจ่ม และคณะ. (2560). *รูปแบบการดูแลรักษาสุขภาพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแพทย์พื้นบ้านในอำเภอท่าตะเกียบจังหวัดฉะเชิงเทรา.* (ปรัชญาดุษบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์).

ภราดร สามสูงเนิน และคณะ. (2556). *หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน.*

ภัทรธิรา ผลงาม. (2561). *กระบวนการถ่ายทอดภมิปัญญาหมอพื้นบ้านในการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาสุขภาพในชุมชนจังหวัดเลย.* (หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2552). *แนวคิดและทฤษฎีการแพทย์แผนไทย หน่วยที่ 8 - 15.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2552*). แนวคิดและทฤษฎีการแพทย์แผนไทย หน่วยที่ 1 - 7.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รัชนี จันทร์เกษ และคณะ. (2553). *สถานการณ์หมอยาพื้นบ้านในส่วนภูมิภาคในประเทศไทย.* รายงานสถานการณ์ : การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก ประจำปี พ.ศ. 2550 - 2552. กรุงเทพฯ: ศูนย์ข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ สำนักวิชาการ กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก.

วรุตม์ โล่สิริวัฒน์. (2558). *โรคของไส้ตรงและทวารหนักที่พบบ่อย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล: เอ็น.พี.เพรส.

วัฒนะ พันธุ์ม่วง และคณะ. (2560). *ศึกษาประสิทธิผลของตำรับยาริดสีดวงทวารในการบรรเทาอาการริดสีดวงทวารหนัก.* นนทบุรี: กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ศุภรัตน์ ศิริวานนท์. (2562). *การแพทย์แผนไทย ยุคประเทศไทย 4.0.* สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม2563, จาก http://www.siamedunews.com/

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2555). *วิจัยผลิตภัณฑ์ยาเม็ดจากสมุนไพรเพชรสังฆาตรักษาโรคริดสีดวงทวาร.* สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก https://www.tistr.or.th

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2557). *สาระสุขภาพปีที่ 7 ฉบับที่ 17, 1 - 15 มิถุนายน 2557.* สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

สิริกานต์ มุกข์ดา และสนั่น ศุภธีรสกุล. (2556). *ศึกษายาสมุนไพรและโรคริดสีดวงทวาร.* สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สิริรัตน์ จันทรมะโน และคณะ. (2560). *ภูมิปัญญาการรักษาโรคมะเร็งของหมอพื้นบ้าน : กรณีศึกษาหมอพื้นบ้าน 4 ราย.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.

สุรเกียรติ อาชานุภาพ. (2553). *ตำรารักษาโรคทั่วไป 2 : โรคกับการดูแลและป้องกัน.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โฮลิสติกพับลิซซิ่ง

อรทัย เนียมสุวรรณ และคณะ. (2556*). ศึกษาการสำรวจสมุนไพรรักษาโรคริดสีดวงกรณีศึกษา:หนังสือบุดขาวของหมอรุ่ง ชูมณี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช.*

อะตินา เจ๊ะละหวัง. (2560*). ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านในการรักษาโรคสะเก็ดเงิน: กรณีศึกษา หมอสะมะแอ การัตน์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา.* (รายงานการ วิจัย). ยะลา: วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดยะลา.

อาวุธ หงส์ศิริ และคณะ. (2563). *ภูมิปัญญาหมอพื้นบ้านชาติพันธุ์กุย: กรณีศึกษาหมอพื้นบ้าน 7 ราย ตำบลปราสาท อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ.* (รายงานการวิจัย). คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Dehdari, et al. (2018). Traditional and modern aspects of hemorrhoid treatment in Iran: a review.

การเลือกลานตู้คอนเทนเนอร์ที่เหมาะสมเพื่อรับตู้เปล่าด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

CONTAINER YARD SELECTION FOR PICKING EMPTY CONTAINER BY USING GEOGRAPHIC INFORMATION SYSTEMS (GIS)

สุทัศน์ เจริญมงคลกิจ[1] และชมพูนุท อ่ำช้าง[2]*

Suthas Charoenmongkolkij[1] and Chompoonut Amchang[2]*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา ปัญหาในการขนส่งตู้คอนเทนเนอร์เปล่า เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกลานรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ที่มีระยะทางสั้นที่สุดและมีระยะเวลาในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่าน้อยที่สุด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) ผลการศึกษา พบว่า ความล่าช้าในการนำตู้เปล่าไปบรรจุสินค้า มีสาเหตุมาจากวิธีการดำเนินงาน ที่มีระยะเวลานานในการรอรับตู้สินค้าเปล่า ขั้นตอนการทำเอกสารรับตู้สินค้าของแต่ละลานตู้ และระยะทางในการเดินทางไปรับตู้สินค้าเปล่าและนำตู้สินค้าเปล่าไปบรรจุสินค้ายังโกดังบรรจุสินค้า จากนั้นประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลรถขนส่งสินค้า(รถเทรลเลอร์) และข้อมูลของเส้นทางการเดินรถระหว่างลานจอดรถขนส่งสินค้าไปยังลานวางตู้คอนเทนเนอร์เปล่า(Empty Container Storage Yard) ของสายเรือ D ในเขตแหลมฉบังพบว่า ลานตู้ G เป็นลานตู้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด เพราะมีระยะทางและระยะเวลาในการเดินทางน้อยที่สุด รวมถึงยังใช้เวลาเฉลี่ยในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่าน้อยที่สุดด้วย เพื่อนำเสนอแนวทางในการเลือกลานตู้คอนเทนเนอร์เปล่าที่เหมาะสมเพื่อรับตู้เปล่าไปบรรจุสินค้าได้รวดเร็วและเพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า

คำสำคัญ : ลานตู้คอนเทนเนอร์เปล่าที่เหมาะสม, ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์

Abstract

This research aimed to study the root cause of problems in the transportation of empty containers and study the suitable empty container yard for loading the company's products. This research studied for decision making on the selection of container yard by considering shortest distance and waiting time.

In this research, the researcher applied two methods 1) the cause and effect diagram found delay on the operation process as bringing the empty container, long waiting time of document processing and the distance to pick up the empty container. Moreover, 2) Geography Information System (GIS) applied by using the Dijkstra algorithm to analyze freight vehicle data (trailer) and route data. The routes consisted from cargo parking to the empty container yard of in Laem Chabang district. The result found empty container yard G is the most suitable container yard under the short distance and short travel time

[1] นิสิตบัณฑิตศึกษา คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี

[2] อาจารย์ประจำ คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี

* Corresponding author, E-mail: 62920139@go.buu.ac.th

condition. This yard will be a suitable location for improving efficiency into container receiving process and increase more customer's satisfaction.

Keyword: Suitable empty container yard, Geographic information system

1. บทนำ

การรับส่งตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ณ ลานตู้คอนเทนเนอร์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการนำเข้าและส่งออกสินค้าในปัจจุบัน การรับส่งตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ใช้ระยะเวลานาน ในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่า และราคาน้ำมันที่ปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการขนส่งเพิ่มขึ้น และทำให้เกิดปัญหาการจราจรแออัดภายในลานตู้คอนเทนเนอร์และถนนสาธารณะ ส่งผลต่อการกำหนดการบรรจุสินค้า ณ โรงงาน และการส่งคืนตู้สินค้าให้ทันกำหนดการเรือเข้าออก นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม ในเรื่องมลพิษอีกด้วย ทำให้ผู้ประกอบการพยายามเพิ่ม ประสิทธิภาพในการรับส่งตู้คอนเทนเนอร์ ทั้งในด้านเวลา ด้านต้นทุน และด้านความพึงพอใจในการรับส่งตู้คอนเทนเนอร์เปล่า สมชาย ปฐมศิริ (2553) ได้อธิบายเป้าหมายการจัดการการขนส่งไว้ว่า การจัดการขนส่งที่ดีจะต้องช่วยลดต้นทุนของธุรกิจได้ โดยอาจจะเป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าแรงงาน หรือค่าบำรุงรักษารถบรรทุก นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงเวลาในการขนส่ง เพื่อให้บริษัทสามารถขนส่งสินค้าได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อทำให้ลูกค้าสามารถกระจายสินค้าหรือสร้างความได้เปรียบในการขายสินค้าได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

บริษัท ABC เป็นบริษัทที่ให้บริการด้านการขนส่งสินค้าภายในประเทศ ประเภทของการขนส่งคือ การรับขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ทางบก ลักษณะของงานคือ รับตู้จากลานพักตู้คอนเทนเนอร์(ตู้เปล่า) ของสายเรือ D ในโซนแหลมฉบัง ซึ่งประกอบไปด้วยลานพักตู้คอนเทนเนอร์(ตู้เปล่า) 3 ลาน ดังนี้ ได้แก่ ลาน E ลาน F ลาน G เพื่อไปบรรจุสินค้าซึ่งเป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า ยี่ห้อหนึ่งที่โกดังของบริษัท H เมื่อบรรจุสินค้าเสร็จแล้ว จึงดำเนินการส่งท่าเรือแหลมฉบัง เนื่องจากการดำเนินงานพบว่า ลูกค้ามีข้อร้องเรียนถึงความล่าช้าของรถขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ที่ไปถึงโกดังบรรจุสินค้า ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการขนส่งและการบรรจุสินค้าลงตู้คอนเทนเนอร์ ดังนั้นเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า บริษัท ABC จึงต้องการศึกษาลานตู้เปล่าที่เหมาะสม เพื่อลดเวลาในการดำเนินงานลงเพื่อให้สามารถไปถึงยัง โกดังบรรจุสินค้าของบริษัท H ให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทำการเริ่มบรรจุสินค้าได้เร็วขึ้น เมื่อได้ผลการวิเคราะห์ลานตู้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดแล้ว ทางบริษัทก็จะทำการเสนอแนะแก่ลูกค้าให้กำหนดลานตู้เปล่าที่เหมาะสมเพื่อที่จะสามารถลดเวลาในการดำเนินงานลงและไปถึงยังโกดังบรรจุสินค้าได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำการศึกษาหาสาเหตุของปัญหาของการดำเนินงานในปัจจุบันของบริษัทกรณีศึกษาด้วยการการประยุกต์ใช้ ผังก้างปลา (Fish Bone Diagram) หรือ แผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) ในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (Problem) ที่เกิดขึ้นหรือที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหานั้น (Possible Cause) และหาแนวทางในการเลือกลานตู้คอนเทนเนอร์เปล่าที่เหมาะสมเพื่อรับตู้เปล่าไปบรรจุสินค้า ด้วยการนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System : GIS) เพื่อศึกษาหาแนวทางในการเลือกลานตู้คอนเทนเนอร์เปล่าที่เหมาะสม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาในการขนส่งตู้คอนเทนเนอร์เปล่าเพื่อไปบรรจุสินค้า ของบริษัทกรณีศึกษา ABC

2.2 เพื่อศึกษาลานรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ที่เหมาะสม เพื่อไปบรรจุสินค้า ของบริษัทกรณีศึกษา ABC

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งและการบริการ

การจัดการขนส่งนั้นมีเป้าหมายหลายอย่าง สมชาย ปฐมศิริ (2553) ได้อธิบายเป้าหมายการจัดการการขนส่งไว้ว่า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบริษัทขนส่งโดย อาจตั้งเป้าหมายว่าเมื่อมีการจัดการการขนส่งที่ดีด้วยจำนวนทรัพยากรที่เท่าเดิม แต่ประสิทธิภาพการทำงานของบริษัทสูงขึ้น เช่น จำนวนรถบรรทุกและพนักงานเท่าเดิมแต่ส่งสินค้าให้ลูกค้าได้มากขึ้น เป็นต้น อีกทั้งถ้ามีการจัดการที่ดีสามารถลดต้นทุน ที่เป็นเป้าหมาย ของการจัดการด้านโลจิสติกส์ทุกกิจกรรม ผู้ประกอบการ

มักจะทำการตั้งเป้าหมายเป็นอันดับแรกว่าเมื่อมีการจัดการขนส่งที่ดีจะต้องช่วยลดต้นทุนของธุรกิจได้ โดยอาจจะเป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าแรงงาน หรือค่าบำรุงรักษารถบรรทุก นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงเวลาในการขนส่ง เพื่อให้บริษัทสามารถขนส่งสินค้าได้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อทำให้ลูกค้าสามารถกระจายสินค้าหรือสร้างความได้เปรียบในการขายสินค้าได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น สุนทร ผจญ รัชฎา ฟองธนกิจ และสมเกียรติ กอบัวแก้ว (2562) ได้ศึกษาจากการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การรับส่งตู้คอนเทนเนอร์ที่ถูกต้องโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มให้ การสื่อสารและประสานงานล่วงหน้าของการบริหารจัดการพื้นที่จัดเก็บของลานตู้คอนเทนเนอร์การจัดการสภาพตู้และด้านเครื่องมือยกขนมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกันนอกจากนี้ การจัดระเบียบการจราจรที่เหมาะสมเชื่อว่าปัจจัยด้านการบริหารที่จำเป็นต้องบูรณาการอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลให้การรับหรือส่งตู้คอนเทนเนอร์เปล่าใช้ระยะเวลาสั้นที่สุด ส่งผลต่อการประหยัดต้นทุนการขนส่งและต้นทุนดำเนินการ สร้างความน่าเชื่อและความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการ Rajeev Verma and K.R. Jayasimha (2014) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของนวัตกรรมการบริการการ จัดส่งต่อความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืนของบริษัท และบทบาทของการวางแนวทางการร่วมมือของลูกค้า และคู่ค้า ส่งผลต่อการดำเนินงานที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม การบริการการจัดส่ง แสดงให้เห็นว่าการวางแนวทางเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางด้านเทคโนโลยี ความรู้ นวัตกรรม การตลาดมีความสัมพันธ์กับนวัตกรรม การบริการการจัดส่ง เพื่อวัตถุประสงค์ที่นำไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ของบริษัท และการจัดสรรทรัพยากร เพื่อการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ Samira, Mohammadreza และ Navid (2013) กล่าวว่า การแข่งขัน และความไม่แน่นอนของอุตสาหกรรมเป็นสิ่งที่ยากต่อการคาดการณ์ จึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการบริหาร งานในบริบทธุรกิจโลจิสติกส์ที่จะนำพาไปสู่ความสำเร็จของผลการดำเนินงาน โดยย้อนกลับการปฏิบัติงาน ที่ผ่านมา จากการใช้ประโยชน์ของปัจจัยและสิ่งแวดล้อมในองค์กร แล้วสังเคราะห์ถึงปัจจัยหลักที่ทำให้ธุรกิจ ประสบความสำเร็จ และ Kuo, Lin, & Lu (2017) ได้กล่าวไว้ว่าความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจให้บริการ โลจิสติกส์ มีบทบาทต่อการเสริมสร้าง ปรับปรุงคุณภาพ และพัฒนางานบริการให้มีประสิทธิภาพและสร้าง ผลลัพธ์ที่ดีให้แก่ธุรกิจ จากการทบทวนผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา ทำให้ทราบจุดเด่นที่องค์กรทำได้ดีกับสิ่งที่ต้อง พัฒนา เพื่อเพิ่มช่องทางการขยายธุรกิจให้เติบโตและขจัดอุปสรรคที่อาจกระทบต่อการดำเนินงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ช่วยให้ผู้ประกอบการใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจจากหลายทางเลือกได้เหมาะสม

3.2 แนวคิดและทฤษฎีผังก้างปลา

แผนภูมิก้างปลา (Fishbone Diagram) หรือ แผนผังแสดงเหตุและผล (Cause-and-Effect Diagram) บางครั้งเรียกว่า Ishikawa Diagram ซึ่งเรียกตามชื่อของ Dr.Kaoru Ishikawa ผู้ซึ่งเริ่มนำผังนี้มาใช้ในปี ค.ศ. 1953 เป็นผังที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางคุณภาพกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นแผนภาพที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง (Effect) กับสาเหตุ (Causes) ที่ทำให้เกิดผลลัพธ์นั้น ๆ ปัญหาเป็นผลลัพธ์ที่เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ อาจมีหลายสาเหตุจึงต้องมีการแจกแจงสาเหตุต่าง ๆ ออกมาให้ชัดเจนทั้งนี้เพื่อการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจและการหาแนวทางแก้ปัญหาให้ตรงประเด็น แผนผังแสดงเหตุและผลเรียกอีกชื่อว่า ผังก้างปลา (Fish Bone Diagram) หรือ แผนผังอิชิคะวะ (Ishigawa Diagram) วิธีการกำหนดหัวข้อปัญหาควรกำหนดให้ชัดเจนและมีความเป็นไปได้ซึ่งหากพวกเรากำหนดประโยคปัญหานี้ไม่ชัดเจนตั้งแต่ต้นแล้วจะทำให้เราเสียเวลามากในการค้นหา สาเหตุและจะใช้เวลามากในการทำแผนผังก้างปลาการกำหนดปัญหาที่หัวปลา เช่นอัตราการทำงานต่อชั่วโมงของพนักงานที่ไม่ได้ตามเป้าอัตราการเกิดของเสีย อัตราการเกิดอุบัติเหตุเป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเราควรกำหนดหัวข้อของปัญหาในเชิงลบเทคนิคการระดมความคิดเพื่อจะได้ก้างปลาที่มีละเอียดสวยงามคือการถามทำไมทำไมในการเขียน (ศิริชัย เพิ่มกาญจนา, 2555)

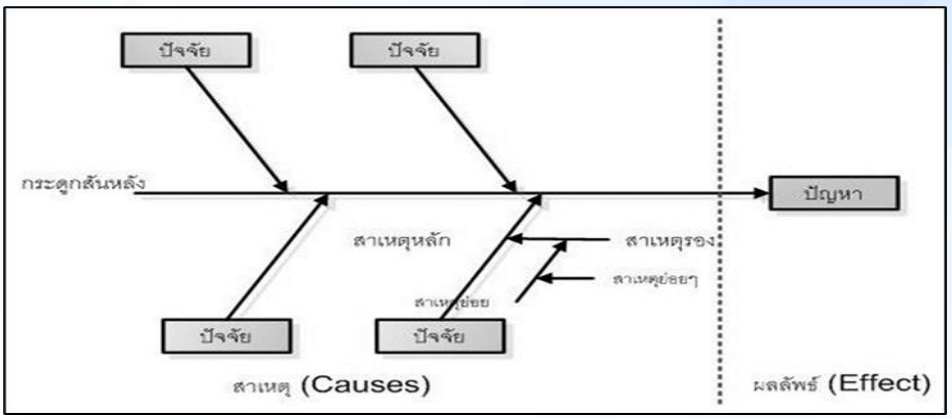

รูปที่ 1 แผนผังก้างปลา

ที่มา : ศิริชัย เพิ่มกาญจนา, 2555

ส่วนประกอบต่าง ๆ ของแผนผังก้างปลา

ส่วนปัญหาหรือผลลัพธ์ (Problem or Effect) จะแสดงอยู่ที่หัวปลา

ส่วนสาเหตุ (Causes) จะสามารถแยกย่อยออกได้อีกเป็น

- ปัจจัย (Factors) ที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาจะเขียนไว้ที่ก้างหลักของตัวปลา
- สาเหตุหลัก จะเขียนไว้ต่อปัจจัยในก้างหลักแต่ละก้าง
- สาเหตุย่อย จะเขียนไว้ย่อยต่อจากก้างหลัก ซึ่งอาจมีย่อยต่อหลายข้อได้ไม่มีบังคับ

โดยสาเหตุของปัญหา จะเขียนไว้ในก้างปลาแต่ละก้าง ก้างย่อยเป็นสาเหตุของก้างรองและก้างรองเป็นสาเหตุของก้างหลัก

3.3 ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

ในการวิเคราะห์เส้นทางที่เหมาะสมเพื่อนำทางไปยังเป้าหมาย เป็นแนวคิดวิธีการที่มีการศึกษาและใช้งานกันมานาน ซึ่งในอดีตอาจจะมีการเรียนการสอนในศาสตร์ด้านวิศวกรรมขนส่ง และภูมิศาสตร์ขนส่ง ปัจจุบันพบว่าแนวคิดนี้ถูกพัฒนาเป็นหนึ่งในระบบย่อยของเทคโนโลยี GIS เรียกว่า Network analysis โดยบางโปรแกรมอาจจะเป็น Module ย่อยใน GIS Commercial software (ปัจจุบันอาจจะประยุกต์มาเรียกว่า Logistics เพื่อเน้นการขนส่งและกระจายสินค้าหรือบริการไปสู่ผู้บริโภค) การพัฒนาระบบ Network analysis มีเป้าหมายหลักเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในขบวนการการเคลื่อนที่ของสิ่งที่มีการเคลื่อนย้ายผ่านเส้นทางที่ต่อเชื่อมเป็นเครือข่ายไม่ว่าจะเป็น ถนน ท่อ หรือเส้นสายก็ตาม เช่นการจราจรและการขนส่ง การกระจายสินค้าและบริการ การวางแผนควบคุมการเคลื่อนที่ของน้ำทั้งในพื้นที่ลุ่มน้ำและในเมือง การประยุกต์ใช้ในกิจการด้านการ ไฟฟ้า ประปา น้ำมันและแก๊ส ฯลฯ และจากแนวคิดและวิธีการของ Network analysis มี Functions หลักที่ใช้กันคือ การวิเคราะห์เส้นทางที่เหมาะสมจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์เส้นทางที่สั้นที่สุด เส้นทางที่ใช้เวลาเดินทางน้อยที่สุด เส้นทางที่ที่มีค่าใช้จ่ายในการขนส่งน้อยที่สุด หรืออื่น ๆ ในการวิเคราะห์ด้วย Network analysis ในส่วนของการวิเคราะห์เส้นทางที่เหมาะสมจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งจะมีชั้นข้อมูลพื้นฐานที่เป็น Network layer ที่ประกอบด้วยชั้นข้อมูลถนนและชั้นข้อมูลข้อกำหนดการเลี้ยว โดย Features ที่ใช้ประกอบด้วย เส้นทาง (Street) และจุดต่อเชื่อม (Junction) ซึ่งผู้ใช้ระบบจะต้องนำเข้าข้อมูลคุณสมบัติ ข้อบังคับการเดินทาง และข้อกำหนดการเลี้ยวในเส้นทางแต่ละเส้น เพื่อเป็นฐานข้อมูลก่อนการวิเคราะห์การเคลื่อนที่ เช่น ข้อมูลชื่อถนน ระยะทาง ระยะเวลาในการเดินทาง ความเร็วเฉลี่ยในการเดินทาง ข้อจำกัดของเส้นทางทั้งการเดินรถทางเดียว (One way) หรือไปกลับ (Two way) ประเภทของเส้นทาง (ทางลาดยาง ทาง

ลูกรัง) ระดับชั้นของเส้นทาง (ทางหลวงแผ่นดิน ทางหลวงชนบท ถนนสายหลัก สายรอง) กำหนดให้เลี้ยวได้ปกติ กำหนดการห้ามเลี้ยว กำหนดการเลี้ยวกลับ เป็นต้น ในการวิเคราะห์เส้นทางที่เหมาะสมจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่งของ Network Analysis นอกจากใช้ข้อมูลพื้นฐานจัดเก็บไว้ในฐานข้อมูล Network layers แล้ว ค่าข้อมูลที่ผู้ใช้ต้องกำหนดเงื่อนไขเป็น Input data เพื่อนำไปวิเคราะห์ตาม Algorithms ที่มีในโปรแกรม คือข้อมูล จุดเริ่มต้นการเดินทาง จุดหมายปลายทาง และคุณสมบัติของเส้นทาง โดย Output ที่ได้จะเป็นแผนที่และข้อมูลประกอบเส้นทางที่เหมาะสมตามเงื่อนไขที่ผู้ใช้กำหนด ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จะประกอบด้วย ชื่อถนนทั้งหมดตั้งแต่จุดเริ่มต้นเดินทางไปจนปลายทางเรียงตามลำดับก่อนหลัง ทิศทางการเคลื่อนที่ทั้งตรงไปข้างหน้า เลี้ยวซ้าย-ขวา และกลับรถเมื่อถึงจุดต่อเชื่อมหรือจุดสิ้นสุดของถนน ระยะทางและระยะเวลารวม ระยะทางและระยะเวลาของแต่ละเส้นทาง (อณุศร พุ่มพวง, 2561) การเตรียมฐานข้อมูล GIS โครงข่าย ถนนจากปัจจัยต่าง ๆ ของเส้นถนน โดยใช้หลักการ คิดพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ด้วยขั้นตอนวิธี (Algorithm) ของ Dijkstra (1959) ซึ่งเป็นการนำเอาทฤษฎีกราฟและจำลองแผนที่ด้วยกราฟ โดยใช้จุดต่อ (Nodes) และเส้น (Arcs) แทนถนน ε ที่เชื่อมต่อกัน กำหนดระยะทางระหว่างจุดเป็นตัวเลขลงไปใน กราฟ เรียกกราฟดังกล่าวว่ากราฟที่กำหนดน้ำหนัก (Weighted graph) ที่มีค่าเป็นจำนวนจริงที่ไม่เป็น ลบ จากสูตร โครงข่าย G = {V,E} เมื่อ V(G) คือ เซตของจุดต่อ (Nodes) ในกราฟ G, E(G) คือ เซตของเส้น (Arcs) ในกราฟ G และ duv ใช้แทนความยาวของเส้น $(u,v)\varepsilon E$ ขั้นตอนวิธีของ Dijkstra (1959) จะใช้กับเส้นกราฟไม่ขาดตอนที่ระบุทิศทาง โดยน้ำหนักของทุกเส้นจะต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0 คือ w(u,v) > 0 ทุก ๆ (u,v) E(G) กำหนดให้ S เป็นเซตของจุดยอด โดยมีค่าเริ่มต้นเป็นเซตว่าง, d[v] เป็นค่าของระยะทางจากจุดเริ่มต้นถึงจุดยอด v, Q เป็นเซต ของจุดยอด (Vertex) ที่ยังไม่เข้าวนซ้ำ (Loop) โดยมี ค่าเริ่มต้นเป็น V(G) การเลือกจุด u ที่จะเข้าวนซ้ำ จะเลือกจากจุดที่อยู่ใน Q ซึ่งมีค่า d[u] ต่ำที่สุด เมื่อเลือก แล้วจะลบจุดนี้ออกจาก Q และนำค่าไปใส่ใน S แทน ตรวจสอบทุกจุด v ที่มีเส้นจาก u ไปถึงจุด v ว่า ถ้า d[v] > d[u] / w(u,v) แล้วจะต้องเปลี่ยน d[v] = d[u] + w(u,v) แล้วแก้ตัวชี้ว่าจุดยอด v ต้องมา จากจุด u วนซ้ำจนกระทั่ง Q เป็นเซตว่างจะได้ เส้นทางที่สั้นที่สุดตามต้องการ (วลักษณ์กมล และคณะ, 2554)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 วิเคราะห์แผนผังก้างปลา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาแนวทางในการเลือกลานตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ที่เหมาะสมเพื่อรับตู้เปล่าไปบรรจุสินค้าด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยใช้ผังก้างปลา (Fish Bone Diagram) หรือ แผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) มาวิเคราะห์ปัญหา แผนผังจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหา (Problem) กับสาเหตุที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่เป็นไปได้หรือที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหานั้น (Possible Cause) เพื่อที่จะนำปัญหานั้นมาดำเนินการแก้ไข จากปัญหาการรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่าเพื่อไปบรรจุสินค้าล่าช้า และลูกค้าต้องการให้ทางบริษัท ขนส่ง ไปถึงยังโกดังบรรจุสินค้าให้รวดเร็วมากขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไข โดยนำ แผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) เข้ามาประยุกต์ใช้ แผนผังจะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัญหา (Problem) กับสาเหตุที่เกิดขึ้นทั้งหมดที่เป็นไปได้หรือที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหานั้น (Possible Cause) เพื่อที่จะนำปัญหานั้นมาดำเนินการแก้ไข

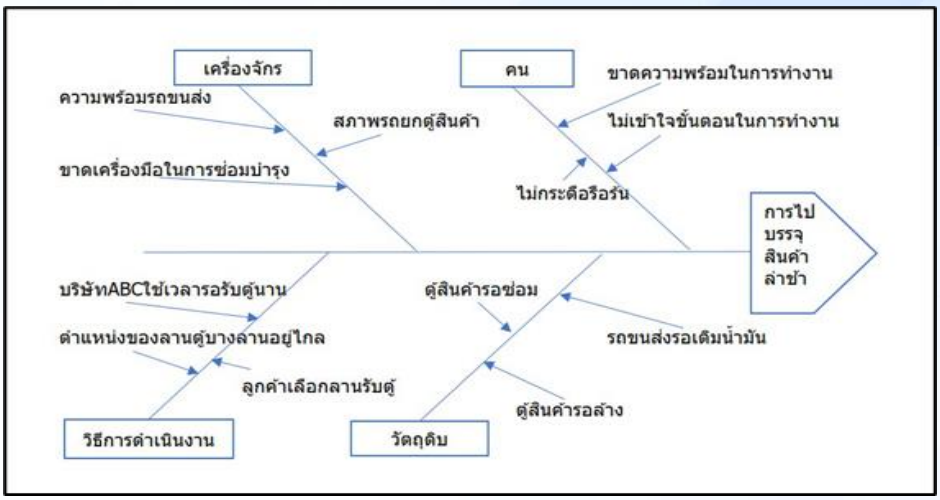

รูปที่ 2 แผนผังสาเหตุและผล (Cause and effect diagram)

ที่มา : การประชุมระดับหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานขับรถขนส่ง, 2563

จากการประชุมระดับหัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงานขับรถขนส่ง จากปัญหาการไปบรรจุสินค้าล่าช้าทางผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ ด้วยแผนผังสาเหตุและผล(Cause and Effect Diagram) ดังรูปที่ 2 จากปัญหาการไปบรรจุสินค้าล่าช้า มีสาเหตุของปัญหา แบ่งออกเป็น สาเหตุหลัก 4 ข้อดังต่อไปนี้

1) คน ได้แก่ ขาดความพร้อมในการทำงาน ความเข้าใจขั้นตอนในการทำงาน ความไม่กระตือรือร้นในการทำงาน

2) เครื่องจักร ได้แก่ ความพร้อมของรถขนส่ง สภาพรถยกตู้สินค้า การขาดเครื่องมือในการซ่อมบำรุง

3) วัตถุดิบ ได้แก่ การเสียเวลาในการรอเติมน้ำมัน การเสียเวลาในการรอตู้สินค้าซ่อมในกรณีลานตู้ซ่อมตู้ไม่ทันทำให้รถขนส่งต้องรอตู้ซ่อมและ ตู้สินค้ารอล้างในกรณีลานตู้สินค้าไม่มีตู้เปล่าพร้อมปล่อย จึงต้องทำการนำตู้สินค้าที่ลูกค้าเอาตู้สินค้าเปล่า มาคืนลานตู้จากการส่งสินค้าขาเข้านั้นมาล้างและ ทำการปล่อยตู้สินค้าเหล่านั้นให้แก่ลูกค้ารายอื่น ต่อไป

4) วิธีการดำเนินงาน ได้แก่ บริษัท ABC ใช้เวลารอรับตู้สินค้านานและขั้นตอนการทำเอกสารรับตู้สินค้าของแต่ละลานตู้ ตำแหน่งของลานรับตู้บางลานอยู่ไกลซึ่งระยะทางและระยะเวลาในการเดินทางไปรับตู้สินค้าเปล่าและนำตู้สินค้าเปล่าไปบรรจุสินค้ายังโกดังบรรจุสินค้าของแต่ละลานตู้ มีระยะทางและระยะเวลาที่ไม่เท่ากันบางลานมีระยะทางไกล

จากการวิเคราะห์ด้วยแผนผังสาเหตุและผล (Cause and Effect Diagram) ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นที่จะแก้ไขสาเหตุของปัญหา ในส่วนของวิธีการดำเนินงาน เพราะเป็นส่วนที่มีผลโดยตรงในการขนส่งตู้สินค้าล่าช้าในทุกเที่ยวของการขนส่ง ซึ่งประกอบไปด้วย 1.) หาระยะทางที่ใช้ในการเดินทางระหว่าง ลานจอดรถหัวลากของ บริษัท ABC ไปยังลานตู้ทั้ง 3 ลาน และจากลานตู้ทั้ง 3 ลาน ไปยังโกดังบรรจุสินค้าของบริษัท H โดย ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) 2.) ระยะเวลาในการรอรับตู้สินค้าเปล่าและขั้นตอนการทำเอกสารรับตู้สินค้าของแต่ละลานตู้ ประกอบด้วยลานพักตู้คอนเทนเนอร์ (ตู้เปล่า) 3 ลาน ดังนี้ ได้แก่ ลาน E ลาน F ลาน G โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ ของบริษัท ABC ข้อมูลรถขนส่งสินค้า (รถเทรลเลอร์) ในการขนส่งสินค้าที่ผ่านมาแล้วตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2563 - พฤศจิกายน 2563 มาวิเคราะห์และหาค่าเฉลี่ยเพื่อให้ได้ระยะเวลาเฉลี่ยในการรอรับตู้สินค้าเปล่าและขั้นตอนการทำเอกสารรับตู้สินค้าของแต่ละลานตู้ เพื่อที่จะได้นำมาเปรียบเทียบกัน เพื่อที่จะได้ทราบถึงลานรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่าที่ใช้เวลาน้อยที่สุด

4.2 วิเคราะห์เส้นทางระยะเวลาในการเดินทางและระยะเวลาในการรอรับตู้

1) หาเส้นทางการเดินรถที่เหมาะสมที่สุด การวิเคราะห์ระยะเวลาและระยะทางด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) ระหว่างลานจอดรถขนส่งสินค้า(รถเทรลเลอร์) ไปยังลานวางตู้คอนเทนเนอร์เปล่า (Empty Container Storage Yard) ของสายเรือ D ในเขตแหลมฉบัง 3 ลาน และเส้นทาง ระหว่าง ลานวางตู้คอนเทนเนอร์เปล่า (Empty Container Storage Yard) ไปยังโกดังบรรจุสินค้า H ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า ลานตู้ G เป็นลานตู้ที่มีความเหมาะสมที่สุด ดังรูปที่ 3

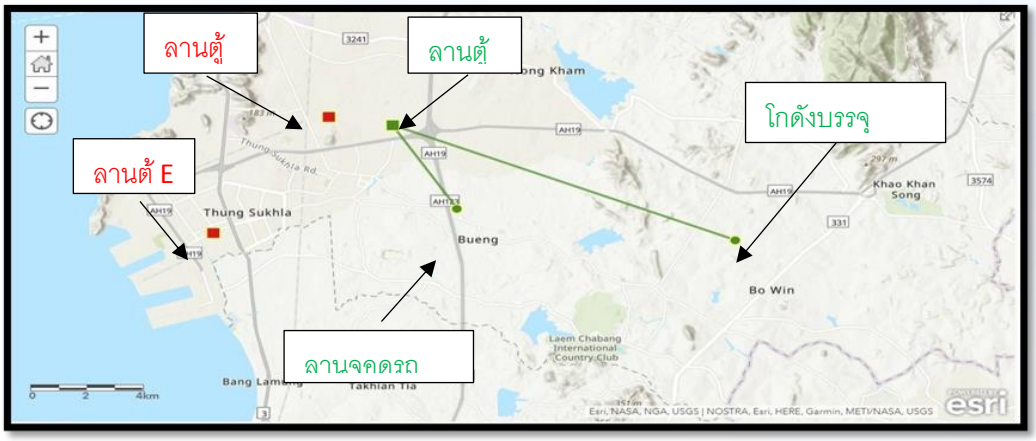

รูปที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การเลือกตำแหน่งลานตู้ที่มีระยะทางและระยะเวลาที่น้อยที่สุด
ที่มา : ผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัย

ซึ่งแต่ละเส้นทางจะมีระยะทางและระยะเวลาในการเดินทางดังต่อไปนี้

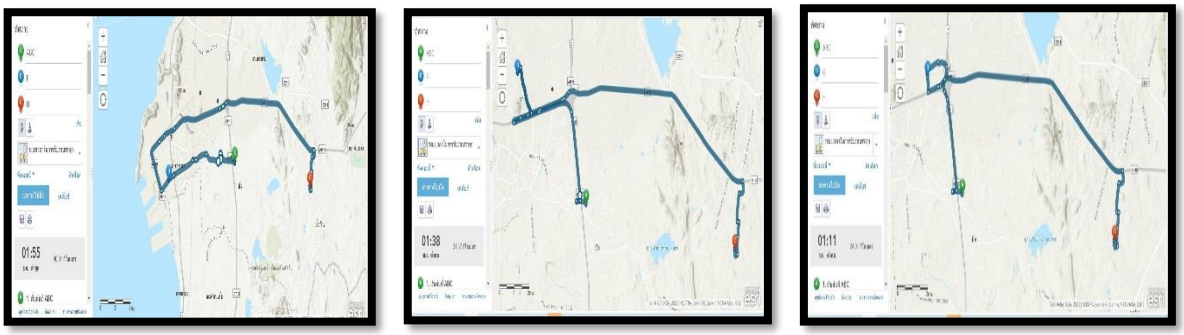

รูปที่ 4 แสดงเส้นทางจากลานจอด ABC ไปยังลานตู้ E, F, G และไปต่อยังโกดังบรรจุสินค้า H
ที่มา : ผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัย

จากลานจอดรถหัวลากของบริษัท ABC ไปรับตู้สินค้าเปล่าที่ ลานตู้ E และไปบรรจุสินค้าต่อยังโกดังบรรจุสินค้า H มีระยะทางรวม 40.01 กิโลเมตร และใช้เวลาในการเดินทางรวม 1:55 ชั่วโมง

จากลานจอดรถหัวลากของบริษัท ABC ไปรับตู้สินค้าเปล่าที่ ลานตู้ F และไปบรรจุสินค้าต่อยังโกดังบรรจุสินค้า H มีระยะทางรวม 31.57 กิโลเมตร และใช้เวลาในการเดินทางรวม 1:38 ชั่วโมง

จากลานจอดรถหัวลากของบริษัท ABC ไปรับตู้สินค้าเปล่าที่ ลานตู้ G และไปบรรจุสินค้าต่อยังโกดังบรรจุสินค้า H มีระยะทางรวม 24.01 กิโลเมตร และใช้เวลาในการเดินทางรวม 1:11 ชั่วโมง

จากการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือ Network Analysis ด้วยอัลกอริทึม Dijkstra พบว่า ลานตู้ G มีระยะทางและระยะเวลาในการเดินทางสั้นที่สุดและใช้เวลาในการเดินทางน้อยที่สุด โดยมีระยะทางรวม 24.01 กิโลเมตรและใช้เวลาในการเดินทางรวม 1:11 ชั่วโมง ในส่วนของทางด้านการใช้เวลาในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่า

2) งานวิจัยนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลการขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ ของบริษัท ABC ข้อมูลรถขนส่งสินค้า (รถเทรลเลอร์) ในการขนส่งสินค้าตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2563 - พฤศจิกายน 2563 นั้นมาทำการวิเคราะห์แล้วสรุปเป็น ตารางข้อมูลการขนส่งของรถขนส่งแต่ละคันเพื่อนำมาวิเคราะห์ระยะเวลาการรอรับตู้ของแต่ละลานเพื่อนำมาใช้ประกอบการพิจารณาเลือกลานตู้เปล่าที่เหมาะสม ด้วยการนำรวบรวมบันทึกประจำเดือน พฤษภาคม 2563 - พฤศจิกายน 2563 ของรถขนส่งทั้งหมด 5 คันในแต่ละเดือน เพื่อนำจำนวนเที่ยวทั้งหมดของการส่งสินค้าของรถขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ รวมถึงการใช้เวลาในการรอรับตู้รวมกันในแต่ละลาน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นี้มาหาค่าเฉลี่ย การใช้เวลาในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ของแต่ละลานตู้ แล้วนำมาเปรียบเทียบ

ตารางที่ 1 สรุปผลรวมบันทึกประจำเดือน พ.ค. - พ.ย. 2563

สรุปผลรวมบันทึกประจำเดือน พ.ค. - พ.ย. 2563

เดือน	จำนวนเที่ยวรวมทั้งเดือน (เที่ยว)			ระยะเวลารอรับตู้รวมทั้งเดือน (นาที)		
	ลาน E	ลาน F	ลาน G	ลาน E	ลาน F	ลาน G
พ.ค.	44	23	36	2,717	1,179	1,718
มิ.ย.	55	30	44	3,488	1,633	2,120
ก.ค.	33	39	50	2,096	2,018	2,371
ส.ค.	40	39	45	2,360	1,978	2,133
ก.ย.	45	35	35	2,678	1,791	1,621
ต.ค.	35	44	45	2,069	2,227	2,067
พ.ย.	40	40	44	2,331	2,044	2,031
รวม	292	250	299	17,739	12,870	14,061

จากผลรวมของข้อมูล ตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2563 - พฤศจิกายน 2563 นำมาหาค่าเฉลี่ย ก็จะได้ผลลัพธ์ ค่าเฉลี่ยการใช้เวลาในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ของแต่ละลานตู้ แล้วนำผลลัพธ์ที่ได้นั้นมาเปรียบเทียบ จะทำให้ทราบถึง ลานตู้ที่ใช้เวลาในการรอรับตู้ น้อยที่สุด

เพราะฉะนั้น การหาค่าเฉลี่ยการใช้เวลาในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่าของ ลาน E เท่ากับ

$$\bar{x} = \frac{17,739}{292} = 60.75 \text{ นาที/เที่ยว}$$

ลาน E ใช้เวลาในการรอรับตู้เฉลี่ย = 60.75 นาที/เที่ยว

เพราะฉะนั้น การหาค่าเฉลี่ยการใช้เวลาในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่าของ ลาน F เท่ากับ

$$\bar{x} = \frac{12,870}{250} = 51.48 \text{ นาที/เที่ยว}$$

ลาน F ใช้เวลาในการรอรับตู้เฉลี่ย = 51.48 นาที/เที่ยว

เพราะฉะนั้น การหาค่าเฉลี่ยการใช้เวลาในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่าของ ลาน G เท่ากับ

$$\bar{x} = \frac{14,061}{299} = 47.02 \text{ นาที/เที่ยว}$$

ลาน G ใช้เวลาในการรอรับตู้เฉลี่ย = 47.02 นาที/เที่ยว

เมื่อนำเวลาเฉลี่ยของทั้ง 3 ลานตู้ มาพิจารณาเปรียบเทียบ ผลที่ได้คือ ลานตู้ G ใช้เวลาในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่า น้อยที่สุด เวลาเฉลี่ยคือ 47.02 นาที/เที่ยว

ในส่วนของค่าเชื้อเพลิงหรือก็คือ ค่าน้ำมัน ทางด้าน บริษัท ABC ได้กำหนด เป็นอัตราการเหมาค่าน้ำมันในการวิ่งงานต่อ 1เที่ยวไว้อย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการทุจริตจากการขายน้ำมันของพนักงานขับรถขนส่ง ดังนี้

ตารางที่ 2 อัตราการเหมาน้ำมัน

ตารางการเหมาน้ำมันต่อ1เที่ยว	
ลานตู้คอนเทนเนอร์	**อัตราการเหมาน้ำมัน (ลิตร/เที่ยว)**
ลานตู้ E	20
ลานตู้ F	17.5
ลานตู้ G	16

ซึ่งอัตรานี้จะเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการไปรับตู้เปล่าที่ลานตู้ ไปบรรจุสินค้า แล้วนำตู้ที่บรรจุสินค้าเสร็จแล้วนำลงท่าเรือแหลมฉบัง เมื่อนำตู้ลงท่าเรือแหลมฉบังแล้วก็นำรถกลับเข้าลานจอดของ บริษัท ABC ถือเป็นอันจบเที่ยว แต่ในกรณีที่มีงานต่อเนื่องทันที ให้ถือว่าเมื่อนำตู้ลงท่าเรือแหลมฉบังแล้วจะเป็นการจบเที่ยวเช่นกัน

ผู้วิจัยได้ทำการคำนวนเปรียบเทียบกับจำนวนเที่ยวจริง เพื่อดูระยะทางรวม ระยะเวลาการในการเดินทาง ระยะเวลาการรอรับตู้ และต้นทุนค่าน้ำมัน เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างได้อย่างชัดเจน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการขนส่งแต่ละลานตู้หากรับตู้เพียง 1 ลานตู้ ทั้งหมด 7 เดือน

		ต่อ 1 เที่ยว	**ทั้งหมด 841 เที่ยว**
	ระยะทางรวม (กม.)	24.01	20,192.41
ลานตู้ G	เวลาในการเดินทาง (นาที)	71	59,711.00
	เวลาในการรอรับตู้ (นาที)	47.02	39,543.82
	อัตราการเหมาน้ำมัน (ลิตร)	16	13,456.00
	ระยะทางรวม (กม.)	31.57	26,550.37
ลานตู้ F	เวลาในการเดินทาง (นาที)	98	82,418.00
	เวลาในการรอรับตู้ (นาที)	51.48	43,294.68
	อัตราการเหมาน้ำมัน (ลิตร)	17.5	14,717.50
	ระยะทางรวม (กม.)	40.01	33,648.41
ลานตู้ E	เวลาในการเดินทาง (นาที)	115	96,715.00
	เวลาในการรอรับตู้ (นาที)	60.75	51,090.75
	อัตราการเหมาน้ำมัน (ลิตร)	20	16,820.00

ตารางที่ 3 เป็นการเปรียบเทียบจำนวนเที่ยวขนส่งทั้งหมด 841 เที่ยวเพื่อใช้ประกอบในการพิจารณาเลือกลานตู้ที่เหมาะสมในเรื่องระยะทางและระยะเวลา ผู้วิจัยจึงนำจำนวนเที่ยวจริงในการวิ่งขนส่งตู้คอนเทนเนอร์เปล่าของลานตู้แต่ละลานในจำนวนเที่ยวที่เท่ากันมาวิเคราะห์ ผลการเปรียบเทียบพบว่าจากจำนวนเที่ยวที่เท่ากัน 841 เที่ยว ลานตู้ G

มีระยะทางรวม 20,192.41 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการเดินทางทั้งหมด 59,711.00 นาที และใช้เวลาในการรอรับตู้ในลาน G อยู่ที่ 39,543.82 นาที นอกจากนี้ยังมีอัตราการใช้น้ำมัน 13,456.00 ลิตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ลาน G เป็นลานที่เหมาะสมในเรื่องระยะทางที่สั้น เวลาในการดำเนินการรอรับตู้ที่น้อย และอัตราการใช้น้ำมันน้อยที่สุด จึงส่งผลให้เป็นลานที่ควรได้รับการพิจารณาเลือกเป็นอันดับแรก และรองลงมาคือ ลานตู้ F และลานตู้ E ตามลำดับ

5. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาลานวางตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ที่เหมาะสมสำหรับการรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่าเพื่อไปบรรจุสินค้า พบว่า ลานตู้ E ใช้เวลาในการรอรับตู้เฉลี่ย = 60.75 นาที/เที่ยว ลานตู้ F ใช้เวลาในการรอรับตู้เฉลี่ย = 51.48 นาที/เที่ยว และ ลานตู้ G ใช้เวลาในการรอรับตู้เฉลี่ย = 47.02 นาที/เที่ยว และจากการวิเคราะห์ตามเส้นทางและตำแหน่งแล้วพบว่าจากลานจอดรถหัวลากของบริษัท ABC ไปรับตู้สินค้าเปล่า และไปบรรจุสินค้าต่อยังโกดังบรรจุสินค้า H พบว่า การไปรับตู้สินค้าเปล่าที่ลานตู้ E มีระยะทางรวม 40.01 กิโลเมตร และใช้เวลาในการเดินทางรวม 1:55 ชั่วโมง ลานตู้ F มีระยะทางรวม 31.57 กิโลเมตร และใช้เวลาในการเดินทางรวม 1:38 ชั่วโมง และลานตู้ G และมีระยะทางรวม 24.01 กิโลเมตร และใช้เวลาในการเดินทางรวม 1:11 ชั่วโมง และทางผู้วิจัยได้นำจำนวนเที่ยวจริงในการวิ่งขนส่งตู้คอนเทนเนอร์เปล่าของลานตู้แต่ละลานในจำนวนเที่ยวที่เท่ากัน ผลการเปรียบเทียบพบว่า จากจำนวนเที่ยวที่เท่ากัน 841 เที่ยว ลานตู้ G มีระยะทางรวม 20,192.41 กิโลเมตร ใช้ระยะเวลาในการเดินทางทั้งหมด 59,711.00 นาที และใช้เวลาในการรอรับตู้ในลาน G อยู่ที่ 39,543.82 นาที นอกจากนี้ยังมีอัตราการใช้น้ำมัน 13,456.00 ลิตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ลาน G เป็นลานที่เหมาะสมในเรื่องระยะทางที่สั้น เวลาในการดำเนินการรอรับตู้ที่น้อย และอัตราการใช้น้ำมันน้อยที่สุด ดังนั้นสามารถสรุปผลได้ว่า ลานตู้ G เป็นลานตู้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด เพราะมีระยะทางและระยะเวลาในการเดินทางน้อยที่สุด รวมถึงยังใช้เวลาเฉลี่ยในการรอรับตู้คอนเทนเนอร์เปล่าน้อยที่สุดด้วย ลองลงมาอันดับ2 คือลานตู้ F และอันดับที่3 คือลานตู้ E

6. อภิปรายผลการวิจัย

การเลือกลานตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ที่เหมาะสมเพื่อรับตู้เปล่าไปบรรจุสินค้าด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลดังนี้ การเลือกลานตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ที่เหมาะสม จะช่วยลดระยะเวลาในการดำเนินงานลงได้ และจะช่วยให้สามารถเดินทางไปถึงยัง โกดังบรรจุสินค้าของบริษัท H ให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นเพื่อที่จะทำการเริ่มบรรจุสินค้าได้เร็วขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า ที่ต้องการให้บริษัท ABC ไปถึงยังโกดังบรรจุสินค้าให้เร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คำนาย อภิปรัชญาสกุล (2553) ได้ศึกษาตำแหน่งของศูนย์กระจายสินค้าภายในเขตพื้นที่ภาคใต้ โดยพิจารณาจาก ระยะทาง และ ปริมาณงานที่ต้องขนส่ง พบว่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นจังหวัดที่เหมาะสมที่สุด ในการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้า และสอดคล้องกับ ประจักษ์ พรมงาม (2559) ได้ศึกษาถึง แนวทางพัฒนาลดความล่าช้าในการขนส่งปูนซีเมนต์ผง ปัญหาในการขนส่งสินค้า ปูนซีเมนต์ผงของ บริษัท มีนาทรานสปอร์ต จำกัด ซึ่งพบว่าปัญหาทางด้านสภาพเส้นทางและระยะทางในการขนส่งสินค้าเป็นปัจจัยหลักที่จะต้องนำมาวิเคราะห์และทำการปรับปรุงแก้ไข

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยครั้งนี้ เน้นเรื่องระยะเวลา เป็นหลักเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า จึงมิได้กล่าวถึงเรื่องต้นทุนการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างครบถ้วน เพราะฉะนั้นแล้วในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการวิจัยเกี่ยวกับทางด้านต้นทุนการขนส่งตู้คอนเทนเนอร์ต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กฤตพา แสนชัยธร. (2558). *การจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กระทรวงหมาดไทย. (2546). *ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์*. สืบค้นจาก http://www.mahadthai.com/gis/index.htm

จักรกฤษณ์ ดวงพัสตรา. (2543). *หลักการขนส่ง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชิงชัย หุมห้อง, สิทธิชัย ชูสำโรง และศักดิ์ดา หอมหวล. (2559). การพัฒนาระบบสนับสนันการตัดสินใจเชิงพื้นที่สำหรับการพิจารณาจัดสรรผู้เข้าพักอาศัยในหอพักบุคลากรของมหาวิทยาลัยนเรศวรด้วยซอฟต์แวร์รหัสเปิด. *Naresuan University Journal: Science and Technology*, 115-127.

ธีรกิติ นวรัตน ณ อยุธยา. (2552). *การตลาดบริการแนวคิดและกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรุฬห์ มะยะเฉี่ยว. (2557). *การแก้ปัญหาการเลือกสถานที่ตั้ง*. มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์.

มารีนเนอร์ไทยดอทคอม. สืบค้นจาก http://www.marinerthai.net/sara/viewsara1006.php

วลักษณ์กมล คงยัง, เสกสรร สุธรรมานนท์, นิกร ศิริวงศ์ไพศาล และพัลลภัช เพ็ญจำรัส. (2554). *การจัดเส้นทางการเดินรถของโครงการศึกษาความเป็นไปได้การจัดทำระบบรถโรงเรียนในเทศบาลนครหาดใหญ่*. ‘งานนิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ, คณะวิศวกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศราวุธ นครชัย. (2556). *การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตำแหน่งที่ตั้งศูนย์กระจายก๊าซปิโตรเลียมเหลวภาคครัวเรือน ที่เหมาะสมทางกายภาพในพื้นที่เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ศิริชัย เพิ่มกาญจนา. (2555). *บทบาทงานบริหารงานบุคคลในภาคธุรกิจปัจจุบัน แผนผังก้างปลา*. สืบค้นจาก https://perchai.wordpress.com

สมชาย ปฐมศิริ. (2553). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการขนส่ง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา.

สราวุธ พุฒนวล. (2561). *การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการขนส่งท่าเรือระนอง จังหวัด ระนอง*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สุนทร ผจญ, รัชฎา ฟองธนกิจ และสมเกียรติ กอบัวแก้ว. (2562). ประสิทธิภาพการบริหารการรับส่งตู้คอนเทนเนอร์เปล่า ณ ลานตู้คอนเทนเนอร์. *Journal of the Association of Researchers*. 24(2), 123-134.

สุวภัทร พันธุนาคิน. (2559). *การเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งสินค้าด้วยตู้คอนเทนเนอร์*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

อณุศร พุ่มพวง. (2563). *เทคโนโลยี กับ พื้นที่และเวลา ตอนที่ 2: ทำไมโปรแกรมแผนที่บนมือถือจึงบอกเส้นทางรถเพื่อนำทางเราได้*.

อริยาภรณ์ ชาเสน. (2558). *การบริหารจัดการลานจอดรถสินค้าเพื่อรอส่งออกของบริษัท เอบีซีดี จำกัด*. มหาวิทยาลัยบูรพา.

Kuo, S. Y., Lin, P. C., & Lu, C. S. (2017). The effects of dynamic capabilities, service capabilities, competitive advantage, and organizational performance in container shipping. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 95, 356-371.

Minnesota Pollution Control Agency. (2013). MPCA and Environm ental Justice. Retrieved from https://www.pca.state.mn.us/index.php/about-mpca/assistance/mpca-and-environmental

Rajeev Verma and K.R. Jayasimha. (2014). Service delivery innovation architecture : An empirical study of antecedents and outcomes. *IIMB Management Review*. 26, 105-121.

ReVell, C. S. E., H. A,. (2005). Location analysis: A synthesis and srvey. *European Journal of operational Research*, 1-19.

Samira, S., Mohammadreza, D. E., & Navid, N. (2013). Explain the theory of competitive advantage and comparison with industries based on advanced technology. *International Journal of Economy, Management and Social Sciences*, 2(10).

United Nations Conference on Trade and Development. (2020). *Thailand Container Port Throughput*. Retrieved from http://www.ceicdata.com/en/indicator/thailand/container-port-Throughput

ความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ด
CONSUMER SATISFACTION ON THE GRAPFOOD APPLICATION SERVICE IN MUEANG DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

สมบูรณ์ ก่อแก้ว[1], ธนากานต์ ตั้งตรง[2], รัชชานนท์ แก้วคำ[3] และขจรศักดิ์ วงศ์วิราช[4]

Somboon kokaew[1], Thanakarn Tangtrong[2], Ratchanon Kaewkam[3] and Kajohnsak Wongwirach[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของคุณภาพบริการ และระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง และเพื่อศึกษาความ พึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งอาหารผ่านแอปพลิเคชั่นของบริษัทแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง โดยใช้แบบสอบถามและแบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใช้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง จำนวน 385 ตัวอย่าง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ใช้สถิติพรรณนาเพื่อวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของคุณภาพบริการของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 3.80 และ ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวม 3.77

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ, แอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ด

Abstract

The purposes of this research were to study the satisfaction level of service quality and consumer satisfaction on the GrabFood application service in Mueang District, Lampang Province, and to study the satisfaction of food delivery service users via GrabFood application in Mueang District, Lampang Province. The questionnaire was used as a research tool to collect data with a sample of 385 GrabFood application users in Mueang District, Lampang Province, by using a specific random sampling method. Descriptive statistics were used to analyze the frequency, percentage, mean and standard deviation

The results revealed that the overall satisfaction level of the service quality among consumers on the GrabFood application service in Muang District, Lampang Province was at a high level with a total mean of 3.80, and the overall consumer satisfaction level was at a very high level, a total mean of 3.77.

Keyword: satisfaction, GrabFood application

[1 - 3] นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

[4] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

* Corresponding author, E-mail: alohafan930@gmail.com

1. บทนำ

ธุรกิจต่ำกว่า 4 แสนล้านบาท ประกอบกับในธุรกิจมีผู้ประกอบการที่หลากหลายทั้งผู้ประกอบการรายเล็ก (บุคคล) ไปจนถึงผู้ประกอบการรายใหญ่ที่สนใจเข้ามาเริ่มธุรกิจในตลาดอย่างต่อเนื่อง ศูนย์วิจัยกสิกรไทย พ.ศ.2562 กล่าวว่า ธุรกิจร้านอาหารในปี พ.ศ. 2563 จะมีมูลค่ารวมอยู่ที่ 4.37 ถึง 4.41 แสนล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 1.4 ถึง 2.4 จากปี 2562 จากการลงทุนของผู้ประกอบการ อย่างไรก็ดี การแข่งขันที่สูงและต้นทุนธุรกิจที่ปรับตัวสูงขึ้น รวมถึงปัจจัยท้าทายในธุรกิจ ส่งผลให้ผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัว จากฐานข้อมูลในเว็บไซต์ของ (วงใน, 2564) ซึ่งเป็นเว็บไซต์ยอดนิยมในการค้นหาข้อมูลร้านอาหารและเครื่องดื่มพบว่า จำนวนร้านเปิดใหม่ในปี พ.ศ. 2560 สูงกว่าปี พ.ศ. 2559 คิดเป็นร้อยละ 8.50 และมีปริมาณมากขึ้นในปี 2563 (ณัฏฐกฤติ นิธิประภา, 2563) ทั้งนี้มี SME ที่ ได้เข้าไปอยู่ในระบบฐานข้อมูลของ (วงใน, 2564) แล้วจำนวนกว่า 2 แสนราย หรือมากกว่า 60% ของร้านอาหาร ทั้งหมด โดยจังหวัดที่มีร้านอาหารมากที่สุดคือ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ และชลบุรี ตามลำดับซึ่งแยกตาม ประเภทร้านอาหารยอดนิยมทั่วประเทศไทย ได้แก่ ร้านอาหารไทย 32,740 ร้าน ร้านก๋วยเตี๋ยว 25,154 ร้าน ร้านกาแฟ 24,874 ร้าน ร้านอาหารจานเดียว 13,548 ร้าน และร้านอาหารอีสาน 11,791 ร้าน ตามลำดับ (นาริสา จงไกรจักร, 2563)

ในปี พ.ศ. 2561 สถานการณ์ไวรัส COVID-19 ส่งผลให้ประชาชนต่างปรับตัวในหลายรูปแบบ เช่น การทำงานที่เปลี่ยนจากการทำงานที่ออฟฟิศมาเป็นการ Work from home และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนปรับเป็นรูปแบบออนไลน์ในส่วนของโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ทำให้พฤติกรรมการใช้ Internet ของคนไทยเพิ่มมากขึ้น อัตราการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมีมากขึ้น เช่นเดียวกันกับการเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตทำได้ง่าย จากการสำรวจการใช้งานอินเทอร์เน็ตของคนไทยประจำปี พ.ศ. 2562 ของ ETDA พบว่า คนไทยใช้งานอยู่บนอินเทอร์เน็ตสูงสุด 10.22 ชั่วโมง โดยเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2561 มา 17 นาที และผู้ที่ใช้งานมากที่สุดยังคงเป็นคนที่อยู่ช่วง Gen Y ที่ครองตำแหน่งแชมป์มา 5 ปีซ้อน (สุพัตตา อัมรานนท์, 2563)

ทั้งนี้การใช้บริการอินเตอร์เน็ตที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ การใช้บริการผ่านช่องทางออนไลน์หลากหลายช่องทางมากขึ้น เช่น การสั่งอาหารออนไลน์ที่มีความนิยมสูงถึงร้อยละ 15.10 (สุพัตตา อัมรานนท์, 2563) จากสถานการณ์โรคระบาดเชื้อไวรัสโควิด 2019 ประกอบกับพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันมีการเปลี่ยนแปลง ผู้คนมีภาวะความเร่งรีบ และข้อจำกัดด้านเวลาที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน คนส่วนใหญ่นิยมความสะดวกที่เพิ่มมากขึ้น เกิดจากระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางที่เพิ่มมากขึ้นเนื่องจากปัญหาเวลารถติดและมีข้อจำกัดในเรื่องต่าง ๆ การเจริญเติบโตของเทคโนโลยีในปัจจุบันมีการพัฒนาและเติบโตอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินวิถีชีวิต ส่งผลให้มีแนวโน้มการใช้บริการจัดส่งอาหาร เช่น การสั่งอาหารผ่านทางช่องทางออนไลน์ หรือการติดต่อผู้ประกอบการโดยตรง รวมถึงการสั่งอาหารผ่านธุรกิจที่เป็นตัวกลางในการจัดส่งอาหาร ธุรกิจจัดส่งอาหารมีขนาดเพิ่มขึ้นเพื่อเพิ่มความสะดวกสบายในการ ดำเนินชีวิตของผู้คนที่มีอยู่อย่างจำกัดในแต่ละวัน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจุบันผู้บริโภคราวร้อยละ 20 ซื้ออาหารผ่านช่องทางออนไลน์ โดยจะสั่งซื้อผ่านเว็บไซต์ของผู้ผลิตหรือ ผู้จำหน่ายเป็นหลัก และแอปพลิเคชั่นต่าง ๆ ในโทรศัพท์มือถือ โดยคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2563 จะมีการใช้บริการการสั่งอาหารหรือเครื่องดื่มผ่านแอปพลิเคชั่นมากกว่า 20 ล้าน (ปราณิดา ศยามานนท์, 2563)

นอกจากนี้จากการประกอบการในปี 2562 จำนวนเครือข่ายร้านอาหารที่ร่วมธุรกิจกับแกร็ปฟู้ดเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา 250 เท่า โดยสามารถทำกำไรให้กับร้านค้าที่ร่วมเป็นเครือข่ายสูงถึง4 เท่าต่อเดือนรวมทั้งยังสามารถขยายเครือข่ายร้านอาหารไปยังเมืองที่เป็นจุดมุ่งหมายได้อย่างรวดเร็วในปี 2562 มีผู้สั่งแกร็บฟู้ดมากกว่า 1 ล้านออเดอร์ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ประชาชาติธุรกิจ, 2564)

จากข้อมูลที่กล่าวข้างต้น ชี้ให้เห็นถึงกระแสการตอบรับจากผู้บริโภคที่มีต่อผู้ประกอบการร้านค้าที่เข้าร่วมกับการบริการสั่งอาหารออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชั่น โดยเฉพาะบริษัทแกร็บฟู้ด ผู้บุกตลาดออนไลน์ และถือได้ว่าประสบ

ความสำเร็จอย่างมาก เนื่องจากมีการขยายเครือข่ายอย่างรวดเร็วในตลาดสั่งอาหารออนไลน์ (ธาวินี จันทร์คง, 2563) จังหวัดลำปางถือเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ทางบริษัทแกร็บฟู้ด เข้ามาลงทุนทำธุรกิจ ในด้านรับส่งอาหารถึงบ้านผ่านแอปพลิเคชั่นออนไลน์ เนื่องจากมีผู้ประกอบการร้านค้าสนใจเข้าร่วมกับทางบริษัทเป็นจำนวนมาก บริษัทแกร็บฟู้ดซึ่งมีการให้บริการ แกร็ปคาร์และแกร็บฟู้ดในจังหวัดเชียงใหม่อยู่แล้วจึงได้ขยายธุรกิจมาที่จังหวัดใกล้เคียงอย่างจังหวัดลำปาง ด้วยเหตุนี้เอง ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่นของ บริษัทแกร็บฟู้ดเพื่อให้ทราบถึงปัญหาคุณภาพการให้บริการ และนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการสร้าง กลยุทธ์ทางการตลาด และแผนส่งเสริมการขายให้กับบริษัทแกร็บฟู้ดที่ให้บริการการขนส่งสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของคุณภาพบริการ และระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ในการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของคุณภาพบริการของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่น แกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาได้ศึกษา แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในงานวิจัยดังนี้

3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า พฤติกรรมหรือการกระทำของผู้บริโภค กลุ่มบุคคล หรือ ครัวเรือน ในการเลือกซื้อสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายเพื่อกินเพื่อใช้เพื่อบริโภคส่วนตัว หรือเพื่อกิน หรือใช้ภายในครัวเรือนเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจของตัวผู้บริโภค เรียกว่า คลาดผู้บริโภคผู้บริโภค มีความแตกต่างกันในลักษณะประชากรอยู่หลายประเด็น เช่น อายุ รายได้ การศึกษาศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น ทำให้พฤติกรรมการกินการใช้ การซื้อ และความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคต่อ ผลิตภัณฑ์แตกต่างกันออกไป การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค (Kotler, 1997) เป็นการค้นหาพฤติกรรมการซื้อ ของผู้บริโภคเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะความต้องการของผู้บริโภคโดยการตั้งคำถามและคำตอบที่ได้ จะช่วยให้นักการตลาดสามารถจัดกลยุทธ์ทางการตลาดที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจของ ผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม

3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ

Shelli (1995) ได้ศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับความพึงพอใจ สรุปได้ว่าเป็นความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกในทางบวกและ ความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกในทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้ความรู้สึกที่มีระบบ ย้อนกลับและความสุขนี้สามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่า ความรู้สึกในทางบวกอื่น ๆ ความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกและความสุขมีความสัมพันธ์กัน อย่างสลับซับซ้อนและระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้เรียกว่าระบบความพึงพอใจโดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความพึงพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าความรู้สึกทางลบ

3.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับคุณภาพบริการ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความหมายของการบริการมีผู้ให้ความหมาย และคำกำจัดความของคำว่าบริการไว้หลายความหมาย ดังนี้ วีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์ (2553) ได้กล่าวว่า บริการ หมายถึง สิ่งที่ไม่มีตัวตนจับต้องไม่ได้ และเป็นสิ่งที่ไม่ถาวร เป็นสิ่งที่เสื่อมสลายไปอย่างรวดเร็ว บริการเกิดขึ้นจากการปฏิบัติของผู้ให้บริการ โดยส่งมอบการบริการนั้นไปยังผู้รับบริการ หรือลูกค้า เพื่อใช้บริการนั้น ๆ โดยทันทีหรือภายในระยะเวลาเกือบจะทันทีที่มีการให้บริการ อดุลย์ จาตุรงคกุล (2550) ได้กล่าวว่า บริการ หมายถึง ปฏิกิริยาหรือการกระทำที่

ฝ่ายหนึ่ง เสนอให้กับฝ่ายหนึ่ง โดยเป็นสิ่งจับต้องไม่ได้และไม่ทำให้เกิดมีความเป็นเจ้าของแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เครื่องมือการวัดคุณภาพการบริการ Parasuraman, Ziethaml & Berry (1985) คุณภาพการบริการ (Service quality) เป็นสิ่ง ที่ลูกค้าทุกคนคาดหวังที่จะได้รับจากการบริการในการให้บริการ ลูกค้าจะวัดจากเครื่องมือวัดคุณภาพ การบริการซึ่งเป็นการวัดคุณภาพจาก 5 ด้านดังนี้ 1.ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) 2.ความน่าเชื่อถือ (Reliability 3.การตอบสนองลูกค้า (Responsive) 4.การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า (Assurance) 5.การเข้าใจและรู้จักลูกค้า (Empathy)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

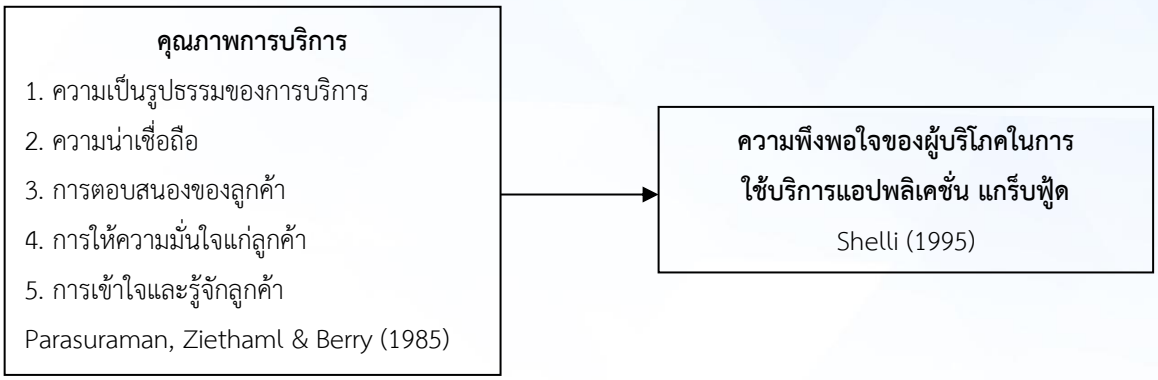

รูปที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการวิจัยเชิงสำรวจ โดยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

4.1 ประชากรที่และกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้บริโภคที่ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ซึ่งผู้ให้บริการไม่ได้เปิดเผยจำนวนของผู้ใช้บริการ ดังนั้นจึงไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรไม่ทราบขนาดของประชากรของ Cochran (1997) โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 โดยได้จำนวนตัวอย่าง 385 คน และโดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาศึกษาคือคนที่อาศัยอยู่ อำเภอเมืองจังหวัดลำปางและผู้ที่มีประสบการณ์ในการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้บริการ ส่วนที่ 2 ข้อมูลคุณภาพบริการ และส่วนที่ 3 ข้อมูลความพึงพอใจในการใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ด ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง

4.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถามก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง โดยผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้วยการพิจารณาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.73 - 0.85 ส่วนค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยหาค่าความเชื่อมั่นของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่หน่วยในการวิเคราะห์ จำนวน 30 ฉบับ พบว่าด้านคุณภาพการใช้บริการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.958 ด้านความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้บริการ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.912 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.908

4.4 การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามฉบับเอกสารร่วมกับแบบสอบถามออนไลน์ในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อความรวดเร็วและสอดคล้องกับการป้องกันการแพร่ระบาดตามสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 โดยกำหนดข้อถามเกี่ยวกับการมีและใช้แอพพลิเคชั่นแอปพลิเคชั่น แกร็บฟู้ด สมาร์ทโฟน รวมทั้งพื้นที่ที่อยู่อาศัยในอำเภอเมืองเป็นเกณฑ์คัดเข้า คัดออกของข้อมูลก่อนนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยนั้น ในวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ผลในส่วนของข้อมูลทั่วไป ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. สรุปผลการวิจัย

จากข้อมูลผู้ใช้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็ปฟู้ดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน โดยส่วนใหญ่พบว่า จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 55.60 และเป็นเพศชายจำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 44.40 อายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 57.10 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31 - 40 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 16.40 อายุระหว่าง 15 - 20 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อนละ 15.10 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.10 อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.30 และอายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00 ตามลำดับ ด้านการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.90 ระดับอนุปริญญา/ปวส.จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 22.30 ระดับ ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 56 คนคิดเป็นร้อยละ 14.50 ระดับปริญญาโทจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.40 ระดับ และระดับปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.03 ตามลำดับ ด้านรายได้ต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่ มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน จำนวน 168 คิดเป็นร้อยละ 43.60 รายได้ 10,001-15,000 บาท/เดือน จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 17.10 รายได้ 15,001 - 20,000 บาท/เดือน จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 14 รายได้ 20,001 - 25,000 บาท/เดือน จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.10 รายได้ 30,001 บาท/เดือนขึ้นไป จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.80 และรายได้ 25,001 - 30,000 บาท/เดือน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.20 ตามลำดับ

นอกจากนี้ในส่วนของพฤติกรรมการใช้บริการของผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง พบว่า ประเภทอาหารที่ใช้บริการบ่อยที่สุด อาหารจานเดียว จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 35.30 รองลงมาเป็นอาหารประเภทเส้น อาทิ ก๋วยเตี๋ยว ขนมจีน จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 21.60 เครื่องดื่มประเภทต่างๆ จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50 อาหารอีสาน อาทิ ส้มตำ ไก่ย่าง ลาบ น้ำตก จำนวน 62 คน คน คิดเป็นร้อยละ 16.10 และอาหารญี่ปุ่น อาทิ ซูชิ ราเม็ง จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70 ตามลำดับ ส่วนค่าใช้จ่ายในการใช้บริการแต่ละครั้ง พบว่า ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่าย 100 บาท/ต่อครั้ง จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 30.90 รองลงมามีค่าใช้จ่าย 101-200 บาท/ต่อครั้ง จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 28.30 ค่าใช้จ่ายน้อยกว่า100 บาท/ต่อครั้ง จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 ค่าใช้จ่าย 201-300 บาท/ต่อครั้ง จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.40 ค่าใช้จ่าย 301-500 บาท/ต่อครั้ง จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.40 และค่าใช้จ่าย 501 บาท/ต่อครั้ง ขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.30 ตามลำดับ ทางด้านความถี่ในการใช้บริการ พบว่าส่วนใหญ่มีความถี่ในการใช้บริการ สัปดาห์ละ 1-3 ครั้ง จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 55.10 ความถี่ในการใช้บริการ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 21.30 ความถี่ในการใช้บริการสัปดาห์ละ 4-6 ครั้ง จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.80 และความถี่ในการใช้บริการมากกว่า 6 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ระดับความพึงพอใจปัจจัยคุณภาพบริการและระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ผลการวิจัยสามารถนำเสนอได้ดังตารางที่ 1 และ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณภาพบริการ รายข้อและโดยรวม

n=385

คุณภาพบริการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
การเข้าใจและรู้จักลูกค้า	3.86	.593	มาก
ความมั่นใจของลูกค้า	3.81	.598	มาก
การตอบสนองลูกค้า	3.76	.702	มาก
ความน่าเชื่อถือ	3.82	.636	มาก
ความเป็นรูปธรรม	3.75	.603	มาก
รวม	**3.80**	**.535**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงระดับความพึงพอใจคุณภาพบริการจากผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง โดยนำเสนอเป็นค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพบว่า ความคิดเห็นคุณภาพบริการโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80 (S.D. .535) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การเข้าใจลูกค้า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ย 3.86 (S.D .593) รองลงมาคือ ความน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ย 3.82 (S.D. .636) ความมั่นใจของลูกค้า ค่าเฉลี่ย 3.81 (S.D. .598) การตอบสนองลูกค้า ค่าเฉลี่ย 3.76 (S.D. .702) และความเป็นรูปธรรม ค่าเฉลี่ย 3.75 (S.D. .603) ซึ่งทุกด้านมีระดับความคิดเห็นในระดับมากทั้งหมด

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจ รายข้อและโดยรวม

n=385

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
1.มีการให้สิทธิ์พิเศษ เช่นส่วนลด โปรโมชั่นในการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชั่น	3.96	.940	มาก
2.ราคาอาหารที่เหมาะสมกับสินค้า	3.64	.878	มาก
3.แอปพลิเคชั่นมีความสวยงามและทันสมัย	3.77	.842	มาก
4.ระบบชำระเงินของแอปพลิเคชั่นมีความน่าเชื่อถือ	3.82	.841	มาก
5.มีอัตราค่าบริการที่เพิ่มเติมตามระยะทางและตามช่วงเวลามีความเหมาะสม	3.77	.876	มาก
6.มีร้านอาหารที่เพียงพอต่อการเลือกสั่ง	3.69	.852	มาก
7.ร้านค้ามีการจัดโปรโมชั่นร่วมกับบริษัท เช่น การซื้ออาหารแถมเครื่องดื่ม	3.63	.993	มาก
8.พนักงานจัดส่งมีกิริยามารยาทที่สุภาพต่อลูกค้า	3.72	.828	มาก
9.แอปพลิเคชั่นมีทีมงานตอบรับปัญหาของลูกค้า	3.83	.819	มาก
10.มีขั้นตอนกระบวนการในการจัดส่งที่ชัดเจน	3.87	.867	มาก
รวม	**3.77**	**.587**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงระดับความคิดเห็นความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ด ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 3.77 (S.D. .587) โดยเมื่อพิจารณาราย

ข้อพบว่า มีการให้สิทธิ์พิเศษ เช่น ส่วนลด โปรโมชั่นในการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชั่น มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3.96 (S.D. .940) รองลงมาคือ มีขั้นตอนกระบวนการในการจัดส่งที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 3.87 (S.D. .867) แอปพลิเคชั่นมีทีมงานตอบรับปัญหาของลูกค้า มีค่าเฉลี่ย 3.83 (S.D. .819) ระบบชำระเงินของแอปพลิเคชั่นมีความน่าเชื่อถือ มีค่าเฉลี่ย 3.82 (S.D. .841) แอปพลิเคชั่นมีความสวยงามและทันสมัย มีค่าเฉลี่ย 3.77 (S.D. .842) มีอัตราค่าบริการที่เพิ่มเติมตามระยะทางและตามช่วงเวลามีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 3.77 (S.D. .876) พนักงานจัดส่งมีกิริยามารยาทที่สุภาพต่อลูกค้า มีค่าเฉลี่ย 3.72 (S.D. .828) มีร้านอาหารที่เพียงพอต่อการเลือกสั่ง มีค่าเฉลี่ย 3.69 (S.D. .852) ราคาอาหารที่เหมาะสมกับสินค้า มีค่าเฉลี่ย 3.64 (S.D. .878) ร้านค้ามีการจัดโปรโมชั่นร่วมกับบริษัท เช่น การซื้ออาหารแถมเครื่องดื่ม ค่าเฉลี่ย 3.63 (S.D. .993) ตามลำดับ ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นในระดับมากทั้งหมด

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ด ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้นำสรุปผลการวิเคราะห์มาเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของคุณภาพบริการ และระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง จากการวิจัยซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านคุณภาพบริการที่ประกอบไปด้วย ความเป็นรูปธรรม ความน่าเชื่อถือ การตอบสนอง การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า การเข้าใจลูกค้า ซึ่ง ผู้ใช้บริการให้ความเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งในการให้บริการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้นั้นจำเป็นต้องทำให้ลูกค้าเกิดความรู้สึกว่าได้รับการบริการที่เหมาะสมตามความต้องการที่ลูกค้าพึงได้รับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman, Ziethaml & Berry (1985) คุณภาพการบริการเป็นสิ่ง ที่ลูกค้าทุกคนคาดหวังที่จะได้รับจากการบริการในการให้บริการ ลูกค้าจะวัดจากเครื่องมือวัดคุณภาพ การบริการซึ่งเป็นการวัดคุณภาพจาก 5 ด้านดังนี้ 1.ความเป็นรูปธรรมของการบริการ 2.ความน่าเชื่อถือ 3.การตอบสนองลูกค้า 4.การให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า 5.การเข้าใจและรู้จักลูกค้า รวมทั้ง เกตุวดี สมบูรณ์ทวี (2561) ที่ทำการศึกษา ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำผลิตภัณฑ์อาหารผ่านผู้ให้บริการ “Food Panda Application” เสนอว่า การเข้าใจลูกค้ามีผลต่อคุณภาพบริการ และระดับการรับรู้ต่อคุณภาพบริการที่ได้รับจริงสูงที่สุดเช่นกัน ซึ่งเมื่อประเมินคุณภาพบริการผู้ตอบแบบสอบถามมีความพอใจมากต่อการบริการ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กรเอก กาญจนาโภคิน (2563) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แอปพลิเคชั่นสั่งอาหาร ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาพรวมของปัจจัยด้านคุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้าน คือ ความเป็นรูปลักษณ์ทางกายภาพที่สัมผัสได้ ความน่าเชื่อถือ การตอบสนองต่อผู้รับบริการ การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และการเข้าใจลูกค้า มีผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำ อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุพัตรา บำรุงเขต (2563) ที่ทำการศึกษา เรื่องปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ my man delivery ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านการให้บริการของพนักงานที่รับออเดอร์ คุณภาพการให้บริการเอาใจใส่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการด้านการให้บริการของพนักงานที่รับออเดอร์

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่าคุณภาพบริการที่ประกอบไปด้วยด้านความเป็นรูปธรรม ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองลูกค้า ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า ด้านการเข้าใจและรู้จักลูกค้า ของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะผู้ประกอบการที่ให้บริการแอปพลิเคชั่น

แกร็บฟู้ด รวมทั้งพันธมิตรธุรกิจที่ร่วมกับแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดในการให้บริการสั่งอาหารโดยสามารถพิจารณาเพื่อสร้างความพึงพอใจให้แก่การใช้บริการได้ดังนี้

1) ด้านความเป็นรูปธรรม มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.75 (S.D. .603) ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้ผู้ให้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดสามารถพัฒนาเพื่อตอบสองความต้องการโดย ผู้ประกอบการควรมีการออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ เรื่องการแต่งกายของพนักงาน เครื่องแบบของบริษัททุกครั้งที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาดตา

2) ด้านความน่าเชื่อถือ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.82 (S.D. .636) ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้ผู้ให้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดสามารถพัฒนาเพื่อตอบสองความต้องการโดย ผู้ประกอบการควรมีการจัดอบรมเกี่ยวกับทักษะด้านงานบริการให้กับพนักงานผู้ให้บริการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในด้านงานบริการ เพื่อให้บริการด้านข้อมูลกับผู้ใช้บริการได้อย่างถูกต้อง

3) ด้านการตอบสนองลูกค้า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.76 (S.D. .702) ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้ผู้ให้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดสามารถพัฒนาเพื่อตอบสองความต้องการโดย ผู้ประกอบการควรจัดทำนโยบาย และกำหนดข้อปฏิบัติเพื่อปรับปรุงคุณภาพการบริการด้านการออก ต่อผู้ใช้บริการ เพื่อให้พนักงานสามารถบริการได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ใช้บริการที่ไม่ได้รับความสะดวก อาจจำเป็นต้องเพิ่มจำนวนพนักงานผู้ให้บริการ เพื่อให้รองรับการใช้บริการในเวลาอันเหมาะสม รวมถึงให้การช่วยเหลือได้ทันที

4) ด้านการให้ความมั่นใจแก่ลูกค้า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.81 (S.D. .598) ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้ผู้ให้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดสามารถพัฒนาเพื่อตอบสองความต้องการโดย ผู้ประกอบการควรมีการอบรมพนักงานในเรื่องการสื่อสาร การนำเสนอโปรโมชั่น รวมถึงทักษะการโน้ม น้าวใจ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากที่สุด และอาจส่งผลให้เลือกใช้บริการ

5) ด้านการเข้าใจและรู้จักลูกค้า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.86 ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้ผู้ให้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดสามารถพัฒนาเพื่อตอบสองความต้องการโดย ผู้ประกอบการควรสร้างค่านิยม สร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดขึ้นกับตัวพนักงานให้มีใจรักในอาชีพ และงานบริการ ของตนเอง

6) ด้านราคา มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.64 (S.D. .878) ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้ผู้ให้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดสามารถพัฒนาเพื่อตอบสองความต้องการโดย ทางแอปพลิเคชั่นและร้านค้าควรตั้งมาตรฐานในเรื่องของราคาและค่าบริการในการจัดส่งให้เหมาะสมกับปริมาณคุณภาพของอาหาร และเหมาะสมกับระยะทางค่าบริการการจัดส่ง

7) ด้านโปรโมชั่น มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.63 (S.D. .993) ซึ่งจากผลการวิจัยทำให้ผู้ให้บริการแอปพลิเคชั่นแกร็บฟู้ดสามารถพัฒนาเพื่อตอบสองความต้องการโดย แอปพลิเคชั่นควรจัดเพิ่มโปรโมรชั่นให้เพิ่มมากขึ้นในการตอบสนองความพึงใจ

8. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไข้ข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง นอกจากนี้ขอขอพระคุณผู้ให้ข้อมูลที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถามการวิจัยในครั้งนี้

9. เอกสารอ้างอิง

กรเอก กาญจนาโภคิน. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้แอปพลิเคชั่นสั่งอาหาร ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการนำเสนอผลงานระดับชาติ ครั้งที่ 3*, 52-55.

เกตุวดี สมบูร์ทวี. (2561). ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำผลิตภัณฑ์อาหารผ่านผู้ให้บริการ “Food Panda Application. *วารสารสมัยใหม่*. 16(1). 154-162.

ณัฏฐกฤติ นิธิประภา. (2563). *ธุรกิจร้านอาหาร ปี 2563 ยังเจอโจทย์ใหญ่ที่ท้าทาย ต้องเร่งพัฒนาเพื่อแข่งขันให้ได้ในโลกที่เปลี่ยนแปลง.* สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2563, จาก https://cheechongruay.smartsme.co.th/content/25487

ธาวินี จันทร์คง. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้โมบายแอพในการสั่งอาหารของผู้บริโภค. (การค้นคว้าอิสระ). บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*. กรุงเทพฯ.

นาริสา จงไกรจักร. (2563). *แนวโน้มของตลาดร้านอาหารในปี 2563 กับการรับมือพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปตามเทคโนโลยี*. สืบค้นเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.halalscience-pn.org

เบญชภา แจ้งเวชฉาย. (2560). *คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารรถไฟฟ้า BTS ในกรุงเทพมหานคร.* (การค้นคว้าอิสระ). บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. กรุงเทพฯ.

ประชาตธุรกิจ. (2562). *แกร็ปฟู้ดโต้ทะลุเดือด 4 เดือนแรกปี 62 ทะลุ4ล้านออร์เดอร์ ทุบสถิติปี 61.* สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.prachachat.net/breaking-news/news-321091

ปราณิดา ศยามานนท์. (2563). *ส่องเทรนด์ธุรกิจร้านอาหาร...ยังน่าลงทุนอยู่หรือไม่*. สืบค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.scbeic.com/th/detail/product/6167

พัชร์หทัย จารุทวีผลนุกูล. (2563). เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภคในการใช้บริการแอปพลิเคชั่นของฟู้ดแพนด้าในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 3(2), 29-41.

วงใน. (2564). *2020 ปีแห่งความท้าทาย ธุรกิจร้านอาหารรายกลาง-เล็กจะแข่งได้ต้องเพิ่มช่องทางเข้าถึง-แตกต่าง-ยืดหยุ่น.* สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.marketingoops.com/reports/industry-insight/thailand-food-and-restaurant-industry-2020/

วีระพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2553). *คุณภาพในงานบริการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการส่งออกในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์). บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. กรุงเทพฯ.

สมยศ อลงกตกิตติคุณ. (2560). *เรื่องคุณสมบัติภาพลักษณ์และความรวดเร็วในการให้บริการของผู้ให้บริการขนส่งสินค้าที่*

สุพัตตา อัมรานนท์. (2563). *Food Delivery หลังโควิด-19 จะขยายตัวบนการแข่งขันที่ยิ่งรุนแรง.* สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.prachachat.net/breaking-news/news-502564

สุพัตตา อัมรานนท์. (2563). *ปรับชีวิต - การทำงาน ท่ามกลาง COVID-19*. สืบค้นเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.egat.co.th/egattoday/index.php?option=com_k2&view=item&id= 11573:20200624-egatsp1&Itemid=129

สุพัตรา บำรุงเขต. (2563). เรื่องปัจจัยด้านคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ my man delivery ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติราชภัฏวิจัยครั้งที่ 6*, 51-52.

อดุลย์ จาตุรงคกุล. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Kotler, P. (1997). *Marketing management: analysis, planning implementation and control.* (9th ed.). New Jersey: Asimmon &Schuster

Parasuraman A., Zheitmal V. A., Berry L. L. (1985). SERVQUAL: a conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of Marketing*. 49(1), 41-50.

Shelli, D. F. (1995). *Tackling family member compensation*. American Printer, 215, p. 2

การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

DEVELOPMENT OF A TRAINING PACKAGE FOR INTERNAL QUALITY ASSURANCE IN SCHOOLS UNDER BURIRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

พลอยชนก ทุนไธสง[1]

Ploychanok Thunthaisong[1]

บทคัดย่อ

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) ศึกษาผลการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และ 4) ศึกษาการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสาม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครู จำนวน 382 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แบบทดสอบความรู้ แบบสอบถามความพึงพอใจ และแบบประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และคะแนนพัฒนาการ ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ 81.57/82.86 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.84) 4) โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสามมีคะแนนพัฒนาการระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมและคะแนนพัฒนาการผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 50 จำนวน 21 โรง

คำสำคัญ : ชุดฝึกอบรม, การประกันคุณภาพการศึกษา

Abstract

The objectives of this research was study for 1) Create and develop a training package to develop the internal educational quality assurance system institutions to be effective according to the 80/80 criteria. 2) To study the results of the trial using the training package to develop the internal educational quality assurance system institutions. 3) To study the satisfaction of school administrators or teachers responsible for towards the training package to develop the internal educational quality assurance system institutions. And 4) To study the development of the internal educational quality assurance system institutions that did

[1] ศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

not pass the second and third rounds of external quality assessment. The samples were 382 samples, the tool of research was used by a training package to develop the internal educational quality assurance system institutions, Quiz, Satisfaction questionnaire and an assessment form for the internal educational quality assurance system institutions. The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation, t-test and development score. The results of the study showed that 1) The training package for developing the educational quality assurance system within the educational institution was 81.57/82.86 higher than the specified criteria. 2) The trainees had a statistically significantly of the internal educational quality assurance system institutions than before the training was significantly at .01 level. 3) The trainees had the highest level of overall satisfaction with the training ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.84). 4) Schools did not pass the second and third rounds of external quality assessments had higher scores for improving the internal educational quality assurance system institutions after training than before and development scores passed the assessment criteria set at 50 percent for 21 schools.

Keyword: training package, educational quality assurance

1. บทนำ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการเพื่อสร้างความมั่นใจแก่ทุกฝ่ายว่าการจัดการศึกษาทุกระดับมีคุณภาพและคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐาน ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงให้มีการปฏิรูประบบการประเมิน และการประกันคุณภาพการศึกษามีนโยบายปรับปรุงมาตรฐานและตัวชี้วัดให้มีจำนวนน้อยลงกระชับและสะท้อนคุณภาพอย่างแท้จริง เน้นการประเมินตามสภาพจริง ไม่ยุ่งยากสร้างมาตรฐานระบบการประเมิน เพื่อลดภาระการจัดเก็บข้อมูลและลดการจัดทำเอกสารการประเมิน รวมทั้งพัฒนาผู้ประเมินภายในให้มีมาตรฐานมีความน่าเชื่อถือสามารถให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่สถานศึกษาได้ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ปรับใหม่มีจำนวนไม่มาก แนวทางการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาเน้นการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพตามบริบทของสถานศึกษาไม่เพิ่มภาระการจัดทำเอกสารให้สถานศึกษา ปรับกระบวนทัศน์การประเมินที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาบนพื้นฐานบริบทของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นการพัฒนาทุนมนุษย์และมีเป้าหมายสำคัญที่สุดที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคนในสถานศึกษาต้องรับรู้ และปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบให้บรรลุถึงเป้าหมาย คือ มาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด และร่วมรับผิดชอบผลการจัดการศึกษาที่เกิดขึ้น (accountability) (สำนักทดสอบทางการศึกษา. 2559) โดยประกาศกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ที่สอดคล้องกับหลักการประกันคุณภาพการศึกษาที่แท้จริง เอื้อต่อการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับ และเกิดประสิทธิภาพการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

การประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา ได้กำหนดองค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา รวมถึงการใช้ผลประเมินเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพในวงจรการพัฒนาต่อเนื่อง (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563) ทั้งนี้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการกำหนดมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นเป้าหมาย รวมทั้งมาตรฐานกระบวนการการดำเนินงาน และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่เชื่อว่าจะสามารถส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ระหว่างดำเนินงานจัดการศึกษาสู่เป้าหมายสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดจำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ด้านกระบวนการบริหาร และการจัดการด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านคุณภาพผู้เรียนโดยบุคคลภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการบริหารและการจัดการและนำผลไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืนต่อไป สถานศึกษาต้องพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการศึกษาปกติของสถานศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

ระยะที่หน่วยงานและสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ สามารถดำเนินการประกันคุณภาพภายในมากขึ้น หน่วยงานในส่วนกลาง หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่กำกับดูแลในพื้นที่หลายแห่งได้ดำเนินการระบบการประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ที่ดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ. 2543 - 2548) เพื่อให้สถานศึกษาใช้ในการประเมินตนเองและปรับปรุงมาตรฐานและคุณภาพ การประเมินรอบสอง (พ.ศ. 2549 - 2553) และรอบสาม (พ.ศ. 2554 - 2558) เพื่อรับรองมาตรฐานหรือไม่รับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด ผลการประเมินพบว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังมีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันทั้งด้านงบประมาณ คุณภาพ บุคลากร หรือแม้แต่ปัจจัยด้านผู้เรียน รวมทั้งปัจจัยเอื้ออื่น ๆ ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดที่ใกล้ชิด ดังเช่นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (ศศิธร บัวทอง, 2556) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกัน

คุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบกับการประกาศใช้กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561)

การศึกษาสภาพปัญหาและความสำคัญที่กล่าวข้างต้น พบว่าระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีการดำเนินการที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน และไม่สอดคล้องกับบริบทของเขตพื้นที่และสถานศึกษาอย่างแท้จริง ผู้ศึกษาเห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลจึงได้พัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เนื้อหาของชุดฝึกอบรมพัฒนาสอดคล้องกับกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 และการประเมินคุณภาพการศึกษาแนวใหม่ เพื่อการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติในการปฏิบัติงานพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้มีความเข้มแข็งและความพร้อมรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อสร้างและพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2.2 เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาที่มีต่อชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

2.4 เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดและทฤษฎีการฝึกอบรม

การฝึกอบรม (training) เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากรในองค์กร โดยมีนักวิชาการและนักฝึกอบรมให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้แตกต่างกันเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่เห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพ สมชาติ กิจยรรยง และอรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2550) ได้ให้ความหมายว่า การฝึก อบรม หมายถึง การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ สามารถทำนาย หรือคาดเดาด้วยความเชื่อมั่นภายใต้สถานการณ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ การฝึกอบรมจะมุ่งเน้นการปฏิบัติเพื่อให้เกิดทักษะ ปฏิบัติงานได้สูงกว่าปกติ ชูชัย สมิทธิไกร (2556) กล่าวว่า การฝึกอบรม หมายถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างหรือเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) ความสามารถ (ability) และเจตคติ (attitude) ของบุคลากร อันจะช่วยปรับปรุงให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น สมคิด บางโม (2559: 13) ได้ให้ความหมายการฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานเฉพาะด้านของบุคคล โดยมุ่งเพิ่มพูนความรู้ (knowledge) ทักษะ (skill) และทัศนคติ (attitude) อันจะนำไปสู่การยกมาตรฐานการทำงานให้สูงขึ้นทำให้บุคคลมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานและองค์การบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นจะเห็นว่าการฝึกอบรมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคคลนั่นเอง

ชูชัย สมิทธิไกร (2556) กล่าวถึงขั้นตอนการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรม การวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมเป็นขั้นตอนแรกของการฝึกอบรมอย่างเป็นระบบ ช่วยให้ทราบข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการออกแบบและพัฒนาโครงการฝึกอบรมเพื่อให้การฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการขององค์การและเกิดประโยชน์สูงสุด ขั้นตอนที่ 2 กำหนดวัตถุประสงค์การฝึกอบรม ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการในขั้นตอนแรกจะเป็นสิ่งที่จะนำมาใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม ซึ่งเป็นเสมือนเข็มทิศสำหรับการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมต่อไป เป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการประเมินผลโครงการฝึกอบรมด้วย ขั้นตอนที่ 3 คัดเลือกและออกแบบโครงการฝึก อบรม ขั้นตอนนี้จะเป็นการคัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรมซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ต้องอาศัยการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเป็นอย่างมาก ผู้จัดฝึกอบรมต้องมีความรู้ด้านหลักการเรียนรู้และการเลือกสรรสื่อการสอนที่เหมาะสมกับผู้รับการอบรม ขั้นตอนที่ 4 สร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผล การสร้างเกณฑ์ (criteria) สำหรับการประเมินผล ควรที่จะได้กระทำควบคู่ไปกับการคัดเลือกและออกแบบโครงการฝึกอบรมโดยเกณฑ์ที่สร้างขึ้นจะต้องอิงหรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่ได้กำหนดไว้ ขั้นตอนที่ 5 จัดการฝึกอบรม หลังจากการวางแผนและเตรียมการฝึกอบรมเรียบร้อยแล้ว ขั้นต่อมาคือดำเนินการฝึกอบรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้นักจัดการการฝึกอบรมต้องดำเนินการเกี่ยวกับสถานที่ของการฝึกอบรมให้เรียบร้อย ไม่ว่าจะเป็นด้านของโต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ และสื่อการสอนต่าง ๆ แสงสว่าง อุณหภูมิ อาหารหรือที่พักสำหรับผู้รับการอบรมแล้วยังต้องคอยดูแลและประสานงานกับวิทยากรของการฝึกอบรมด้วยในระหว่างการฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลการฝึกอบรม กระบวนการของการประเมินผลการฝึกอบรมประกอบด้วยกระบวนการ 2 ชนิด ด้วยกัน ได้แก่ การสร้างเกณฑ์สำหรับการประเมินผล (ขั้นตอนที่ 4) การวัดผลโดยการทดลองหรือวิธีที่ไม่ใช่การทดลองเพื่อตรวจสอบว่ามีความเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกิดขึ้นหรือไม่ภายหลังการฝึกอบรม

3.2 การประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจในสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย (1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2) การติดตาม ตรวจสอบ เพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษาและ (3) การประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งรวมถึงการใช้ผลประเมินเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพวงจรการพัฒนาใหม่ต่อเนื่องสถานศึกษาต้องมีการประเมินคุณภาพการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการบริหารและการจัดการนำผลไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืนต่อไป (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563) ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษามีดังนี้ อุทุมพร จามรมาน (2543) ระบุว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นการระบุความชัดเจนในวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ตลอดจนวิธีการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546) กล่าวว่าการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นมาตรการที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามที่มาตรฐานกำหนด กระทรวง ศึกษาธิการ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ระบุว่า การประกันคุณภาพการ ศึกษา คือ การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบ คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาโดยมีกลไกในการควบคุม ตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการ ศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล สำนักทดสอบทางการศึกษา (2563) ระบุถึงกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3 ประการ ดังนี้

1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษา และเป้าหมายความสำเร็จที่สะท้อนคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาและเป้าหมายความสำเร็จกำหนดขึ้นจะเป็นหลักเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม กำกับดูแล ตรวจสอบ และประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานั้น ๆ

2) พัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา เป็นแผนที่กำหนดเป้าหมายแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นในช่วงระยะเวลาที่กำหนด โดยจัดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะดำเนินการตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดอย่างสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่กำหนดไว้ โดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจนครอบคลุมงาน/โครงการของสถานศึกษา

3) จัดทำรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report) เป็นการนำข้อมูลการประเมินตามมาตรฐานของสถานศึกษาที่ติดตามตรวจสอบและประเมินผลและจัดทำเป็นรายงานการประเมินตนเองเพื่อสะท้อนความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมาภายใต้บริบทของสถานศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ปีการศึกษา 2562 เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 191 คน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน จำนวน 191 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

2.1) ระยะที่ 1 การฝึกอบรม เป็นการอบรมผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 เป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 191 คน และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียน จำนวน 191 คน

2.2) ระยะที่ 2 การนิเทศ เป็นการนิเทศการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้ รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา ระยะเวลา 1 ปีการศึกษา เป็นผู้บริหาร หรือครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการ ศึกษาโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสาม จำนวน 21 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1) เครื่องมือที่เป็นนวัตกรรม ได้แก่ ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แบบทดสอบความรู้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา แบบประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4.3 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการทดลองในปีการศึกษา 2562 ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 21 โรง โดยใช้แบบประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 การทดสอบก่อนอบรมเพื่อทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยแบบทดสอบความรู้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ขั้นที่ 3 ดำเนินการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 382 คน โดยชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

ขั้นที่ 4 การทดสอบหลังอบรมเพื่อทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา โดยแบบทดสอบความรู้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ขั้นที่ 5 สอบถามความพึงพอใจผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ขั้นที่ 6 การประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 21 โรง ระยะที่ 1 (เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562) โดยใช้แบบประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ขั้นที่ 7 การประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 21 โรง ระยะที่ 2 (เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562) โดยใช้แบบประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประเมินโดยศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 5 คน

ขั้นที่ 8 การประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 21 โรง ระยะที่ 3 (เดือนมีนาคม พ.ศ. 2563) โดยใช้แบบประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประเมินโดยศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 5 คน

5. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ตามเกณฑ์ 80/80

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

รายการ	จำนวนผู้เข้าอบรม	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย	คิดเป็นร้อยละ
คะแนนทดสอบระหว่างฝึกอบรม (E_1)	382	30	24.47	81.57
คะแนนทดสอบหลังฝึกอบรม (E_2)	382	30	24.76	82.86

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบระหว่างการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 คะแนนทดสอบระหว่างฝึกอบรมโดยเฉลี่ยเท่ากับ 24.47 คิดเป็นร้อยละ 81.57 แสดงว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 81.57 และมีคะแนนทดสอบหลังฝึกอบรมโดยเฉลี่ยเท่ากับ 24.76 คิดเป็นร้อยละ 24.76 แสดงว่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 82.86 ซึ่งประสิทธิภาพชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 (E_1/E_2) มีค่าเท่ากับ 81.57/82.86 เป็น ไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของผู้เข้ารับการฝึกอบรมก่อนและหลังอบรม โดยใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

รายการ	จำนวนผู้เข้าอบรม	$\bar{X}$	S.D.	t
คะแนนทดสอบก่อนฝึกอบรม	382	19.14	1.27	33.38**
คะแนนทดสอบหลังฝึกอบรม	382	24.76	0.97	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบก่อนฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึก อบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยเฉลี่ยเท่ากับ 19.14 และคะแนนทดสอบหลังฝึกอบรมโดยเฉลี่ยเท่ากับ 24.76 แสดงว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนทดสอบหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านปัจจัยนำเข้า			
1.1 คุณสมบัติของผู้เข้ารับการอบรม	3.80	0.78	มากที่สุด
1.2 วิทยากรมีความรอบรู้ ชัดเจนในเนื้อหา	3.75	0.96	มากที่สุด
1.3 ความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรม	3.71	1.05	มากที่สุด
1.4 หลักสูตรและเนื้อหาการฝึกอบรมไม่เหมาะสม	3.82	0.91	มากที่สุด
1.5 ระยะเวลาในการฝึกอบรมนานเกินไป	3.63	0.76	มากที่สุด
1.6 ความเหมาะสมด้านสื่อ และเอกสารประกอบการฝึกอบรม	3.58	0.84	มากที่สุด
เฉลี่ย	3.72	0.88	มากที่สุด

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
2. ด้านกระบวนการ			
2.1 การจัดกิจกรรมมีความต่อเนื่องเป็นระบบ	3.56	0.68	มากที่สุด
2.2 ขาดการกระตุ้นให้ผู้รับการอบรมมีความใฝ่รู้	3.52	0.81	มากที่สุด
2.3 การมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	3.45	0.72	มากที่สุด
2.4 การให้ข้อมูลย้อนกลับและการเสริมแรง	3.61	0.68	มากที่สุด
2.5 ความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนางานของผู้อบรม	3.65	0.85	มากที่สุด
เฉลี่ย	3.56	0.75	มากที่สุด
3. ด้านผลผลิต			
3.1 ความรู้/ทักษะไม่มีประโยชน์ต่อการพัฒนางาน	3.78	0.81	มากที่สุด
3.2 ความรู้/ทักษะที่ได้มีประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียน	3.82	0.98	มากที่สุด
3.3 ความรู้/ทักษะที่ได้ไม่สามารถนำปฏิบัติในสถานการณ์จริงได้	3.65	1.20	มากที่สุด
3.4 สร้างความมั่นใจในการพัฒนางานและตนเอง	3.75	0.83	มากที่สุด
3.5 มีการประเมินและนำผลมาปรับปรุงการฝึกอบรม	3.64	0.75	มากที่สุด
เฉลี่ย	3.73	0.91	มากที่สุด
4. ด้านการวัดและประเมินผล			
4.1 เครื่องมือครอบคลุมสิ่งที่ต้องการประเมิน	3.52	0.81	มากที่สุด
4.2 วิธีการประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์	3.46	0.96	มาก
4.3 การมีส่วนร่วมประเมินผลของผู้เข้าอบรม	3.61	0.76	มากที่สุด
4.4 ขอบข่ายของการประเมินผลครอบคลุม	3.41	0.72	มาก
4.5 มีการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อพัฒนางาน	3.56	0.82	มากที่สุด
เฉลี่ย	3.51	0.81	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	3.63	0.84	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่าครูมีความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านผลผลิต ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.91) รองลงมาคือ ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.88) และด้านกระบวนการ ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4

ตารางที่ 4 สรุปคะแนนพัฒนาการระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

โรงเรียน	คะแนนการประเมิน								พัฒนาการ (S***)
	ระยะที่ 1		ระยะที่ 2			ระยะที่ 3			
	$\bar{X}_1$	S.D.	$\bar{X}_2$	S.D.	S*	$\bar{X}_3$	S.D.	S**	
01	2.38	0.45	3.29	0.53	34.73	3.91	0.48	36.26	58.40
02	2.71	0.52	3.46	0.48	32.75	4.13	0.53	43.51	62.01
03	2.63	0.51	3.50	0.48	36.71	4.16	0.55	44.00	64.56
04	2.39	0.49	3.38	0.51	37.93	4.09	0.51	43.83	65.13
05	2.39	0.55	3.31	0.52	35.25	3.97	0.49	39.05	60.54
06	2.65	0.55	3.45	0.48	34.04	4.03	0.46	37.42	58.72
07	2.29	0.51	3.19	0.47	33.21	3.88	0.49	38.12	58.67
08	2.55	0.52	3.45	0.51	36.73	4.04	0.50	38.06	60.82
09	2.65	0.51	3.54	0.49	37.87	4.17	0.52	43.15	64.68
10	2.34	0.55	3.20	0.52	32.33	3.91	0.49	39.44	59.02
11	2.30	0.55	3.24	0.51	34.81	3.93	0.53	39.20	60.37
12	2.28	0.48	3.21	0.47	34.19	3.85	0.48	35.75	57.72
13	2.44	0.55	3.25	0.52	31.64	3.94	0.49	39.43	58.59
14	2.23	0.46	3.18	0.48	34.30	3.86	0.52	37.36	58.84
15	2.26	0.52	3.25	0.48	36.13	3.88	0.54	36.00	59.12
16	2.41	0.52	3.29	0.49	33.98	3.92	0.52	36.84	58.30
17	2.40	0.55	3.21	0.48	31.15	3.91	0.55	39.11	58.08
18	2.75	0.53	3.50	0.51	33.33	4.05	0.48	36.67	57.78
19	2.68	0.54	3.58	0.52	38.79	4.11	0.54	37.32	61.64
20	2.59	0.51	3.34	0.45	31.12	3.99	0.54	39.16	58.09
21	2.34	0.53	3.24	0.48	33.83	3.98	0.48	42.05	61.65
รวมเฉลี่ย	2.46	0.52	3.34	0.49	34.65	3.99	0.51	39.16	60.24

หมายเหตุ *เปรียบเทียบระยะที่ 1 กับระยะที่ 2 **เปรียบเทียบระยะที่ 2 กับระยะที่ 3 ***เปรียบเทียบระยะที่ 1 กับระยะที่ 3

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 21 โรงเรียน พบว่า โรงเรียนมีคะแนนเฉลี่ยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระยะที่ 1 อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}$ = 2.42, S.D. = 0.52) ระยะที่ 2 คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.34, S.D. = 0.49) เมื่อเปรียบเทียบระยะที่ 1 กับ 2 คะแนนพัฒนาการร้อยละ 34.65 ระยะที่ 3 คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = 0.51) เมื่อเปรียบเทียบระยะที่ 2

กับ 3 คะแนนพัฒนาการร้อยละ 39.16 และเมื่อเปรียบเทียบระยะที่ 1 กับ 3 คะแนนพัฒนาการร้อยละ 60.24 โรงเรียนที่มีคะแนนพัฒนาการสูงสุด ได้แก่ โรงเรียนที่ 22 คะแนนพัฒนาการร้อยละ 65.37 รองลงมาได้แก่โรงเรียนที่ 04 คะแนนพัฒนาการร้อยละ 65.13 และโรงเรียนที่ 09 มีคะแนนพัฒนาการร้อยละ 64.68 โรงเรียนที่มีคะแนนพัฒนาการต่ำสุด ได้แก่ โรงเรียนที่ 12 มีคะแนนพัฒนาการร้อยละ 57.72 เมื่อพิจารณาคะแนนพัฒนาการโดยรวมพบว่าคะแนนร้อยละ 60.24 คะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 50 มีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 21 โรง

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีประสิทธิภาพ 81.57/82.86 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้เนื่องจากชุดฝึกอบรมที่ผู้ศึกษาพัฒนาขึ้นนี้ผ่านกระบวนการและขั้นตอนจัดทำอย่างเป็นระบบตามแนวทางการพัฒนาศักยภาพบุคลากรโดยมุ่งเน้นงานที่ปฏิบัติในปัจจุบัน (present job) เพื่อยกระดับความรู้ ความสามารถ และทักษะของบุคลากร เพื่อให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ การฝึกอบรมคาดหวังว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันทีหรือมีพฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนไปตามความต้องการขององค์กร รวมถึงกิจกรรมสำหรับผู้ที่เลื่อนตำแหน่งใหม่ในองค์กร เริ่มจากวิเคราะห์กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561 ตลอดจนศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระหว่างการเปลี่ยนผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสาม จากนั้นพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 จำนวน 6 เรื่อง ซึ่งองค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาได้แก่ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา รวมถึงการใช้ผลประเมินเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพในวงจรการพัฒนาใหม่ต่อเนื่องเนื้อหาสาระครอบคลุมรายละเอียดตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ชุดฝึกอบรมยังได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ การทดลองหาคุณภาพเครื่องมือกับกลุ่มทดลอง เพื่อปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ก่อนนำไปทดลองใช้จริง ชุดฝึกอบรมเป็นเครื่องมือที่ผู้ฝึกอบรมใช้พัฒนาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจและทักษะการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาไม่ได้จัดทำขึ้นสำหรับให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบใช้ตามลำพังแต่ใช้ประกอบการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพและสำหรับสถานศึกษาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สอดคล้องกับปาริชาติ เภสัชชา (2560: 103-104) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาชุดนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีมัลติพอยท์ เพื่อส่งเสริมความสามารถพื้นฐานผู้เรียน สำหรับครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ที่พบว่า ชุดนิเทศมีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.85/87.73 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80

6.2 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีความรู้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ชุดฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาความรู้ความเข้าใจพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาได้ ทั้งนี้เนื่องจากองค์ประกอบของชุดฝึกอบรมพัฒนาสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้และกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561 ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของครูที่รับการฝึกอบรม ประกอบกับการใช้กระบวนการนิเทศติดตามภายหลังการฝึกอบรมโดยผู้ศึกษาคอยให้ความช่วยเหลือเสนอแนะ ได้ให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับ

การฝึกอบรมตลอดระยะเวลาการดำเนินงาน ทั้งนี้สอดคล้องกับนิลรัตน์ โคตะ (2558: 155-160) ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูผู้สอนระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ด้านการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพพบว่ากลุ่มเป้าหมายมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 วิทยา ทัศมี (2560: 239-243) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนสำหรับครูระดับประถมศึกษา พบว่าสมรรถนะด้านความรู้หลังการฝึกอบรมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6.3 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบ ว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านผลผลิต รองลงมาคือด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการตามลำดับ ด้านผลผลิตพบว่าความรู้/ทักษะมีประโยชน์ต่อการพัฒนางาน ความรู้ /ทักษะที่ได้มีประโยชน์ต่อการพัฒนานักเรียน ความรู้/ทักษะที่ได้สามารถนำปฏิบัติในสถานการณ์จริงได้ สร้างความมั่นใจในการพัฒนางานและตนเองและการประเมินและนำผลมาปรับปรุงการฝึกอบรม จากการฝึกอบรม ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาให้กับบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ทำให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และสามารถนำมาปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เงื่อนไขสู่ความสำเร็จของการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารและการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรในด้านการสร้างความรู้ความตระหนักเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา การทำงานเป็นทีมของบุคลากร สอดคล้องกับนิลรัตน์ โคตะ (2558: 155-160) จุไรศิริ ชูรักษ์ (2560: 73-77) ที่พบว่าหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

6.4 โรงเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสองและรอบสาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 มีคะแนนพัฒนาการระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาหลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมและคะแนนพัฒนาการผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 60 สืบเนื่องมาจากเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรมประกอบด้วย กฎกระทรวงว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา แนวปฏิบัติการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาแนวใหม่และการจัดทำรายงานการประเมินตนเองมีความชัดเจนและมีความทันสมัย สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินงานได้จริงและตรงกับบริบทสถานศึกษา แสดงให้เห็นถึงการฝึกอบรมโดยใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น เป็นวิธีการฝึกอบรมที่มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ เนื่องจากเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติจริง รวมถึงมีการเสริมสร้างความรู้ระหว่างการปฏิบัติงานซึ่งสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ ผลการพัฒนาจึงส่งผลต่อคะแนนพัฒนาการระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หลังการอบรมสูงกว่าก่อนอบรม และผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

7. เอกสารอ้างอิง

“กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561”. (2561). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 135, ตอนที่ 11 ก: 3-5.

จุไรศิริ ชูรักษ์. (2560). *รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดฝึกอบรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในสังคมพหุวัฒนธรรม สำหรับครูใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ชูชัย สมิทธิไกร. (2556). *การฝึกอบรมบุคลากรในองค์การ*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิลรัตน์ โคตะ. (2558). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูผู้สอนระดับประถมศึกษาเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ด้านการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ*. (ระดับปริญญาเอก) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

ปาริชาติ เภสัชชา. (2560). *การพัฒนาชุดนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีมัลติพอยท์เพื่อส่งเสริมความสามารถพื้นฐานผู้เรียนสำหรับครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3*. เชียงใหม่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1.

วิทยา ทัศมี. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน สำหรับครูระดับประถมศึกษา*. (ระดับปริญญาเอก) สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, สกลนคร.

ศศิธร บัวทอง. (2556). *การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ของโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ระดับปริญญาเอก) สาขาวิชาทดสอบและวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

สมคิด บางโม. (2559). *เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

สมชาติ กิจยรรยง และอรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2550). *เทคนิคการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2559). *คู่มือการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). *แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ปัจจัยที่ส่งต่อความพึงพอใจของลูกค้าท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9
FACTORS AFFECTING CUSTOMER SATISFACTION IN TOPS MARKET, CENTRAL RAMA 9 BRANCH

อดิศักดิ์ วะราหะ[1]*, อัญชลี สีคำ[2], จารุวรรณ์ ภูครองแถว[3] และสินิทรา สุขสวัสดิ์[4]

Adisak Wahara[1]*, Anchalee Seekham[2], Jaruwan Phukrongtaew[3] and Sinittra Suksawat[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าของลูกค้าท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 จำนวน 210 คน จากการใช้สูตรของคอแครน W.G. Cochran โดยการสุ่มแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ t-test และค่าสถิติ One Way ANOVA เพื่อทดสอบหาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย

ผลการทดสอบสมมติฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาด จำแนกตามเพศ พบว่าในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามอายุ พบว่าในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามอาชีพ พบว่า ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามความถี่ในการใช้บริการ พบว่าในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามค่าใช้จ่ายต่อคนในแต่ละครั้งที่ใช้บริการ พบว่า ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามแหล่งข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ พบว่า ในภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ, ความพึงพอใจ, ร้านท๊อปส์ มาร์เก็ต

Abstract

The purpose of this research was to study the purchasing behavior of customers of Tops Market Central Rama 9 branch and to study customer satisfaction of Tops Market Central Rama 9 branch. are customers who use Tops Market, Central Rama 9 branch, amounting to 210 people Based on W.G. Cochran's Cochran formula, by specific randomization. Use questionnaires as a tool to collect information. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test and One Way ANOVA statistic to test for differences between the mean.

[1 - 3] นักศึกษา คณะวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

[4] อาจารย์ คณะวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* Corresponding author, E-mail: adisak.wa@vru.ac.th

hypothesis test results Comparing the differences between the satisfaction of the marketing mix classified by sex, it was found that there was no statistically significant difference at the 0.05 level by age. It was found that there was no significant difference in the overall. The statistical significance at the 0.05 level classified by educational level found that overall, there was no statistically significant difference at the 0.05 level. classified by status, it was found that overall, there was no statistically significant difference at the 0.05 level, classified by occupation. month It was found that overall, there was no statistically significant difference at the 0.05 level. classified by frequency of service use It was found that in the overall, there was no statistically significant difference at the 0.05 level classified by expenses per person each time using the service. It was found that the overall difference was statistically significant at the 0.05 level. According to the sources affecting the decision to use the service, it was found that in the overall picture, there was no statistically significant difference at the 0.05 level.

Keyword: factors affecting, satisfaction, tops market

1. บทนำ

ปัจจุบันมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของธุรกิจค้าปลีกที่ไม่มีการควบคุมของภาครัฐรวมทั้งธุรกิจค้าปลีกในภาพรวมของประเทศ ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงระบบการค้าปลีก ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและนักลงทุนจากต่างประเทศที่เข้ามาทำธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทยให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ เพื่อผลประโยชน์ของผู้ค้าปลีกเอง รวมถึงโรงงานของผู้ผลิตสินค้าด้วยการจัดระบบบริหารจัดการสินค้าให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังจัดระบบศูนย์ระบายสินค้าที่สะดวกและเป็นประโยชน์ต่อการขนส่งธุรกิจค้าปลีกได้เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ร้านค้าปลีกแบบดั้งเดิมได้ลดลงโดยถูกแทนที่ด้วยธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) ในอนาคตอันใกล้นี้เมื่อมีการเปิดเสรีทางการค้าและลงทุนมากขึ้น จึงมีการแข่งขันสูงมีการคิดกลยุทธ์การตลาดเพื่อแข่งขันอย่างต่อเนื่อง โดยธุรกิจซุปเปอร์มาร์เก็ตเป็นธุรกิจที่ต้องเผชิญปัญหากับคู่แข่งจำนวนมาก เช่น ร้านสะดวกซื้อเซเว่น อีเลฟเว่น แฟมิลี่มาร์ท และร้านมินิมาร์ทต่าง ๆ ที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นด้วยพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงและมีความต้องการสะดวกรวดเร็วเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้ง่ายทำให้ผู้บริโภคนิยมสินค้าใกล้บ้าน ทำให้ซุปเปอร์มาร์เก็ตได้รับผลกระทบต้องเร่งปรับตัวในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดสินค้าให้มีรูปแบบที่หลากหลายกว่าร้านสะดวกซื้อ เน้นสินค้าคุณภาพ รวมทั้งการพัฒนาช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ถึงกลุ่มผู้บริโภคเพื่อสร้างความแตกต่าง จากคู่แข่งและตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคอีกด้วย บริษัท เซ็นทรัล ฟู้ด รีเทล จำกัด (CFR) เป็นผู้นำธุรกิจ ซูเปอร์ มาร์เก็ตของประเทศไทย ถูกก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2539 และยังเป็นหน่วยธุรกิจที่อยู่ภายใต้ บริษัท เซ็นทรัล กรุ๊ป ปัจจุบันบริษัท เซ็นทรัล ฟู้ด รีเทล มีสาขารวมทั้งหมด 250 สาขาทั่วประเทศใน พ.ศ. 2559 ใน 8 รปแบบ ประกอบด้วย เซ็นทรัล ฟู้ด ฮอลล์, ท็อปส์ มาร์เก็ต, ท็อปส์ ซูเปอร์สโตร์, ซูเปอร์คุ้ม, ท็อปส์เดลี่ และอีทไทย รวมถึงยังมีร้าน Specialty Store 2 รูปแบบ คือเซ็นทรัล ไวน์ เซลล่าร์ และ เซกาเฟรโด ซาเนตติ เอสเพรสโซ ซึ่งร้านสาขาจะตั้งอยู่ภายใต้ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัลและห้างสรรพสินค้าโรบินสัน และตั้งอยู่อย่างอิสระในพื้นที่ของแต่ละชมชน ปัจจุบันท็อปส์ ซูเปอร์ มาร์เก็ต ถือเป็นกิจการค้าปลีกในรูปแบบ ซูเปอร์ มาร์เก็ตรายใหญ่ที่สุดในประเทศไทย จำหน่ายสินค้าอุปโภคและบริโภค อาหารสด ผักสดและผลไม้มุ่งเน้นด้าน คุณภาพ ความหลากหลายของสินค้าและการให้บริการที่เป็นหัวใจสำคัญเพื่อให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้บริโภคและเมื่อปี 2558 มีการทำกิจการร่วมค้ากับญี่ปุ่น เปิดร้านสุขภาพและความงามอันดับ 1 ของญี่ปุ่น คือ มัทซีโมโตะคิโยชิ

จากข้อมูลดังกล่าวทางผู้จัดทำเห็นถึงโอกาสในการทำวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของลูกค้าท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม **9** เพื่อนำข้อมูลจากการวิจัยไปประกอบการวางแผนการจัดหาสินค้า และปรับปรุงสินค้าเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้า

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าของลูกค้าท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

กชกร เป้าสุวรรณ และคณะ (2550) ได้กล่าวถึง ความหมายของความพึงพอใจว่า ส่งที่ควรจะเป็นไปตามความต้องการ ความพึงพอใจเป็นผลของการแสดงออกของทัศนคติของบุคคลอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีประสบการณ์ที่มนุษย์เราได้รับอาจจะมากหรือน้อยก็ได้ และเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทาง

ลบแต่ก็เมื่อได้สิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการ หรือทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ก็จะเกิดความรู้สึกบวกเป็นความรู้สึกที่พึงพอใจแต่ในทางตรงกันข้ามถ้าสิ่งนั้นสร้างความรู้สึกผิดหวังก็จะทำให้เกิดความรู้สึกทางลบเป็นความรู้สึกไม่พึงพอใจ

3.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7Ps

Kotler (1997, p. 92) ได้กล่าวไว้ว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง ตัวแปรหรือเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ บริษัทมักจะนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้าที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย แต่เดิมส่วนประสมการทางตลาดจะมี เพียงแค่ 4 ตัวแปรเท่านั้น (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่หรือช่องทางการ จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) ต่อมามีการคิดตัวแปรเพิ่มเติมขึ้นมา อีก 3 ตัวแปร ได้แก่ บุคคล (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และกระบวนการ (Process) เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับธุรกิจทางด้านการบริการ ดังนั้นจึงรวมเรียกได้ว่าเป็นส่วนประสมทางการตลาดแบบ 7Ps

3.1.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2549) กล่าวว่า ลักษณะด้านประชากรศาสตร์ประกอบด้วย อายุ เพศ ขนาด ครอบครัว สถานภาพครอบครัว รายได้ อาชีพ การศึกษา เหล่านั้นเป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการแบ่งส่วนตลาด ลักษณะด้านประชากรศาสตร์เป็นลักษณะที่สำคัญและสถิติที่วัดได้ของประชากรที่ช่วยกำหนดตลาดเป้าหมาย ในขณะที่ลักษณะด้านจิตวิทยาและสังคมวัฒนธรรมช่วยอธิบายถึงความคิดและความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมายเท่านั้น ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์จะสามารถเข้าถึงและมีประสิทธิผลต่อการกำหนดตลาดเป้าหมายรวมทั้งง่าย ต่อการวัดมากกว่าตัวแปรอื่น

กรอบแนวคิด

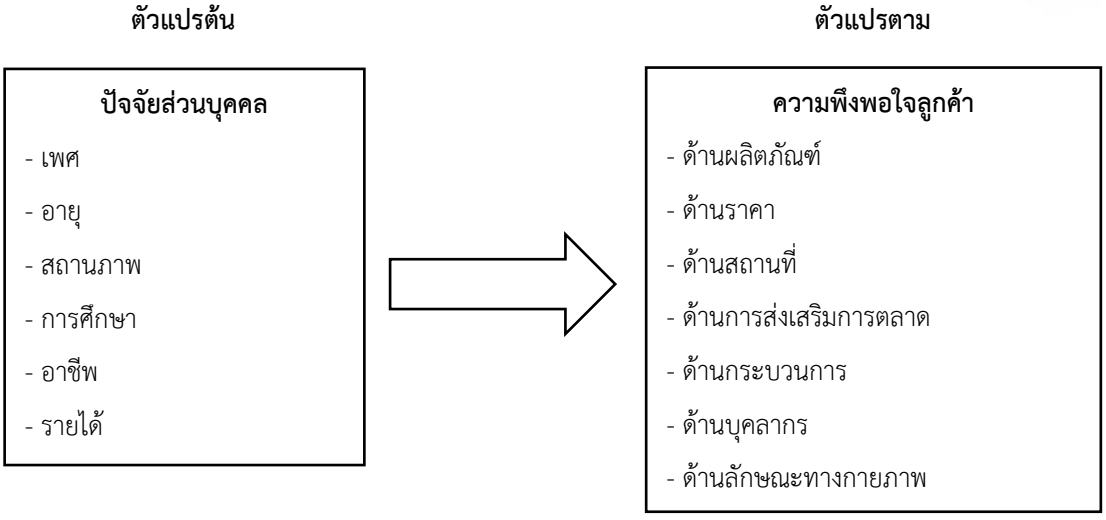

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ได้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ ลูกค้าที่ใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 เนื่องจากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน คำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาด ตัวอย่างใช้สูตรของคอแครน ดังนั้นจากการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 385 ตัวอย่าง และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้บริการของลูกค้าในท๊อปส์ มาเก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 โดยแบ่งการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือตัวแปรต้น ในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และปัจจัยด้านพฤติกรรมของลูกค้า ได้แก่ ความถี่ในการใช้บริการ ค่าใช้จ่ายต่อคนในแต่ละครั้งที่ใช้บริการ และแหล่งข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ตัวแปรตาม ประกอบด้วย ความพึงพอใจจากประสบการณ์การใช้บริการ ท็อปส์ มาร์เก็ต ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7 P's) ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Produce) ปัจจัยด้านราคา (Price) ปัจจัยด้านสถานที่ (Place) ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ปัจจัยด้านกระบวนการ (Process) ปัจจัยด้านบุคลากร (People) ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Environment)

4.1.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ทำการศึกษาในท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9

4.1.2 ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการของลูกค้าท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 มีระยะเวลาในการศึกษาข้อมูล ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2564

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของลูกค้าที่ใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ(Check List) ได้เพียงข้อเดียว จำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมของลูกค้าที่ใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 ได้แก่ ความถี่ในการใช้บริการ ค่าใช้จ่ายต่อคนในแต่ละครั้งที่ใช้บริการ แหล่งข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ เป็นลักษณะคำถามแบ บเลือกตอบ (Check List) ได้เพียงข้อเดียว จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านความพึงพอใจจากประสบการณ์การใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 จำแนกตามแนวคิดของส่วนประสมทางการตลาด 7Ps โดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 7 ด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพ

4.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ t-test และการวิเคราะห์ One Way ANOVA

5. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดผลการวิจัยดังต่อไปนี้

5.1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 61.9) มีช่วงอายุ 21-30 ปี (ร้อยละ 35.7) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 69.5) มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 39.0) มีอาชีพเป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 29.0) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 (ร้อยละ 43.8)

5.2 ปัจจัยด้านพฤติกรรมของลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 จากการศึกษาพฤติกรรมของลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความถี่ในการใช้บริการ

4 ครั้งขึ้นไป/ต่อเดือน (ร้อยละ 41.0) มีค่าใช้จ่ายต่อคนในแต่ละครั้งที่ใช้บริการต่ำกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท (ร้อยละ 26.7) และแหล่งข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ เพื่อน/คนในครอบครัว (ร้อยละ 44.3)

5.3 ปัจจัยด้านความพึงพอใจจากประสบการณ์การใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 จากการศึกษาความพึงพอใจจากประสบการณ์การใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจด้านผลิตภัณฑ์ในระดับมาก (**X bar = 4.11**) ด้านราคา มีความพึงพอใจในระดับมาก (**X bar = 3.92**) ด้านสถานที่ มีความพึงพอใจในระดับมาก (**X bar = 3.69**) ด้านการส่งเริมการตลาด มีความพึงพอใจในระดับมาก (**X bar = 4.15**) ด้านกระบวนการ มีความพึงพอใจในระดับมาก (**X bar = 3.86**) ด้านบุคลากร มีความพึงพอใจในระดับมาก (**X bar = 3.86**) และด้านลักษณะทางกายภาพ มีความพึงพอใจในระดับมาก (**X bar = 3.65**)

5.4 ผลการวิจัย จากการทดสอบสมมติฐานปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันจะมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดแตกต่างกัน พบว่า เพศ สถานภาพการสมรส และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน ในขณะที่พบว่าอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดแตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดของลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 จำแนกตามเพศ

ส่วนประสมการตลาด	ชาย	หญิง	T	Sig
	MEAN	MEAN		
ด้านผลิตภัณฑ์	4.09	4.13	-.481	.818
ด้านราคา	3.89	3.92	-.447	.573
ด้านสถานที่	3.74	3.65	1.094	.309
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.11	4.18	-.805	.909
ด้านกระบวนการ	3.95	3.96	-.112	.350
ด้านบุคลากร	3.79	3.89	-.1.138	.253
ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.52	3.72	-2.006	.794
รวม	**3.87**	**3.92**	**-.879**	**.929**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาด จำแนกตามเพศ พบว่าทั้งในภาพรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดของลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 จำแนกตามอายุ

ส่วนประสมการตลาด	18-20 ปี	21-30 ปี	31-40 ปี	41 ปีขึ้นไป	F	Sig.
	MEAN	MEAN	MEAN	MEAN		
ด้านผลิตภัณฑ์	4.21	4.10	4.08	4.13	.492	.688
ด้านราคา	3.90	3.90	3.92	3.97	.094	.963
ด้านสถานที่	3.62	3.64	3.71	3.88	1.411	.241
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.37	4.13	4.05	4.25	2.922	**.035***
ด้านกระบวนการ	4.00	3.94	3.91	4.13	1.050	.371
ด้านบุคลากร	3.84	3.88	3.83	3.90	.145	.933
ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.72	3.69	3.55	3.75	.973	.407
รวม	**3.95**	**3.90**	**3.86**	**4.00**	**.971**	**.407**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีความแตกต่างระหว่างอายุและส่วนประสมทางการตลาดเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาความแตกต่างโดยนำไปเปรียบเทียบรายคู่ โดยใช้วิธีทดสอบ LSD เพื่อหาว่าคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตางรางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ ด้านการส่งเสริมการตลาด จำแนกตามอายุ โดยเปรียบเทียบเป็นรายคู่

ช่วงอายุ	18 - 20 ปี	21 - 30 ปี	31 - 40 ปี	41 ปีขึ้นไป
18 - 20 ปี	-	**.23270***	**.32121***	.12121
21 - 30 ปี		-	.08851	-11149
31 - 40 ปี			-	-20000
41 ปีขึ้นไป				-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจด้านการส่งเสริมการตลาดจำแนกตามอายุโดยเปรียบเทียบเป็นรายคู่ สรุปได้ว่า ลูกค้าที่ใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 ที่มีอายุ 18 - 20 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของระดับความพึงพอใจด้านการส่งเสริมการตลาดสูงกว่าลูกค้าที่ใช้บริการที่มีอายุ 21 - 30 ปี และ 31 - 40 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดของลูกค้าที่มาใช้บริการ ท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 จำแนกตามระดับการศึกษา

ส่วนประสมการตลาด	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี	F	Sig.
	MEAN	MEAN	MEAN		
ด้านผลิตภัณฑ์	4.13	4.11	4.04	.078	.925
ด้านราคา	3.91	3.94	3.47	2.159	.118
ด้านสถานที่	3.57	3.74	3.64	1.814	.166
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.30	4.09	4.25	3.078	**.048***
ด้านกระบวนการ	3.99	3.95	3.95	.093	.911
ด้านบุคลากร	3.87	3.86	3.75	.132	.877
ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.62	3.66	3.71	.099	.906
รวม	**3.91**	**3.91**	**3.83**	**.140**	**.870**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาด จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจทั้งโดยรวมและรายด้าน คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ ด้านบุคลากร และด้านลักษณะทางกายภาพ นำไปเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีทดสอบ LSD เพื่อหาว่าคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 5

ตางรางที่ 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ ด้านการส่งเสริมการตลาด จำแนกตามระดับการศึกษา โดยเปรียบเทียบเป็นรายคู่

ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	**.21110***	.05804
ปริญญาตรี		-	-.15306
สูงกว่าปริญญาตรี			-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจด้านการส่งเสริมการตลาด จำแนกตามระดับการศึกษาโดยเปรียบเทียบเป็นรายคู่ สรุปได้ว่า ลูกค้าที่ใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของระดับความพึงพอใจด้านการส่งเสริมการตลาด สูงกว่าลูกค้าที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 6 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดของลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 จำแนกตามสถานภาพ

ส่วนประสมการตลาด	โสด	สมรส	ม่าย/อย่าร้าง/แยกกันอยู่	F	Sig.
	MEAN	MEAN	MEAN		
ด้านผลิตภัณฑ์	4.13	4.09	4.14	.178	.837
ด้านราคา	3.86	3.95	3.97	.616	.541
ด้านสถานที่	3.68	3.69	3.72	.049	.953
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.20	4.15	4.03	.976	.379
ด้านกระบวนการ	4.02	3.91	3.97	.679	.508
ด้านบุคลากร	3.87	3.84	3.89	.104	.902
ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.66	3.66	3.60	.090	.914
รวม	**3.92**	**3.90**	**3.90**	**.045**	**.965**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดจำแนกตามสถานภาพ พบว่าทั้งในภาพรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 7 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดของลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 จำแนกตามอาชีพ

ส่วนประสมการตลาด	นักศึกษา	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	ธุรกิจส่วนตัว	พนักงานบริษัทเอกชน	อื่น ๆ	F	Sig.
	MEAN	MEAN	MEAN	MEAN	MEAN		
ด้านผลิตภัณฑ์	4.22	3.99	4.08	4.17	4.11	1.547	.190
ด้านราคา	3.89	3.82	3.90	4.04	4.07	1.179	.321
ด้านสถานที่	3.60	3.60	3.86	3.79	3.66	1.837	.123
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.39	3.87	4.25	4.18	4.11	7.467	**.000***
ด้านกระบวนการ	4.03	3.89	3.96	3.88	4.44	2.221	.068
ด้านบุคลากร	3.83	3.90	3.85	3.83	3.91	.134	.970
ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.70	3.57	3.65	3.70	3.59	.355	.840
รวม	3.95	3.81	3.94	3.94	3.98	1.364	.248

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่ามีความแตกต่างระหว่างอาชีพและส่วนประสมทางการตลาดเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ดังนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์หาความแตกต่างโดยนำไปเปรียบเทียบรายคู่ โดยใช้วิธีทดสอบ LSD เพื่อหาว่าคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 8

ตางรางที่ 8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจ ด้านการส่งเสริมการตลาด จำแนกตามอาชีพโดยเปรียบเทียบเป็นรายคู่

อาชีพ	นักศึกษา	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	ธุรกิจส่วนตัว	พนักงานบริษัทเอกชน	อื่น ๆ
นักศึกษา	-	**.22915***	.14561	.05358	.11530
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ		-	-.08354	-.17557	-.11384
ธุรกิจส่วนตัว			-	-.09203	-.03030
พนักงานบริษัทเอกชน				-	.06173
อื่น ๆ					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 8 เมื่อพิจารณาโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจด้านการส่งเสริมการตลาด จำแนกตามอาชีพโดยเปรียบเทียบเป็นรายคู่ สรุปได้ว่า ลูกค้าที่ใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 ที่มีอาชีพเป็นนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยระดับความสำคัญของระดับความพึงพอใจ ด้านการส่งเสริมการตลาดสูงกว่าลูกค้าที่มีอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระดับความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดของลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต สาขาเซ็นทรัลพระราม 9 จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนประสมการตลาด	ต่ำกว่า 10,000 บาท	10,001 - 20,000 บาท	20,001 - 30,000 บาท	30,001 บาทขึ้นไป	F	Sig.
	MEAN	MEAN	MEAN	MEAN		
ด้านผลิตภัณฑ์	4.14	4.18	4.03	4.02	1.275	.284
ด้านราคา	3.79	4.00	3.95	3.81	1.756	.157
ด้านสถานที่	3.60	3.67	3.75	3.78	.758	.519
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.25	4.22	4.05	4.02	2.014	.113
ด้านกระบวนการ	3.99	3.95	3.90	4.02	.325	.807
ด้านบุคลากร	3.84	3.86	3.87	3.87	.022	.996
ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.79	3.60	3.64	3.67	.695	.556
รวม	**3.91**	**3.92**	**3.88**	**3.88**	**.157**	**.925**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาด จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่าทั้งในภาพรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าของลูกค้าท็อปส์ มาร์เก็ตสาขาเซ็นทรัลพระราม 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มาใช้บริการ 4 ครั้งขึ้นไป / เดือน มีค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้ง ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 500 บาท และแหล่งข้อมูลที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการคือ เพื่อน / คนในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับ Schiffman & Kanuk (1987)

ได้ให้คำนิยามของพฤติกรรมของผู้บริโภคไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริโภคแสดงออกไม่ว่าจะเป็นการเสาะหา ซื้อ ใช้ ประเมินผล หรือการบริโภคผลิตภัณฑ์ บริการ และแนวคิดต่าง ๆ

ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาความพึงพอใจของลูกค้าท็อปส์ มาร์เก็ตสาขาเซ็นทรัลพระราม 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความพึงพอใจด้านผลิตภัณฑ์ในข้อสินค้ามีความหลากหลายด้านราคาในข้อมีการแจ้งราคาสินค้าที่ชัดเจน ด้านสถานที่ในข้อการเดินทางไปใช้บริการท็อปส์ มาร์เก็ต มีความสะดวกสบาย เช่น มีรถประจำทาง และมีที่จอดรถสะดวกสบาย ด้านการส่งเสริมการตลาดในข้อท็อปส์ มาร์เก็ต มีป้ายนำเสนอสินค้าที่จัด โปรโมชั่น เช่น ลดราคา สินค้า 1 แถม 1 ด้านกระบวนการในข้อท็อปส์ มาร์เก็ต มีระบบการจองสินค้าล่วงหน้า เช่น ทางโทรศัพท์หรือทางออนไลน์ ด้านบุคลากรในข้อท็อปส์ มาร์เก็ต มีพนักงานดูแลเอาใจใส่ลูกค้าและมีความกระตือรือร้น และด้านลักษณะทางกายภาพในข้อท็อปส์ มาร์เก็ต มีจะนวนรถเข็นและตะกร้าให้บริการที่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ กชกร เป้าสุวรรณ และคณะ (2550) ได้กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจว่าสิ่งที่ควรจะเป็นไปตามความต้องการ ความพึงพอใจเป็นผลของการแสดงออกของทัศนคติของบุคคลอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีประสบการณ์ที่มนุษย์เราได้รับอาจจะมากหรือน้อยก็ได้

จากการทดสอบสมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกันจะมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริวรรณ เสรีรัตน (2549) กล่าวว่า ลักษณะด้านประชากรศาสตร์ประกอบด้วย อายุ เพศ ขนาด ครอบครัว สถานภาพครอบครัว รายได้ อาชีพ การศึกษา เหล่านั้นเป็นเกณฑ์ที่นิยมใช้ในการ แบ่งส่วนตลาด ลักษณะด้านประชากรศาสตร์เป็นลักษณะที่สำคัญและสถิติที่วัดได้ของประชากรที่ช่วยกำหนดตลาดเป้าหมาย

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ท็อปส์ มาร์เก็ต ควรให้ความสำคัญกับด้านผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น อาทิ การขนส่งควรเช็คอุณหภูมิของรถที่ใช้ขนส่งสินค้า เช็ควันที่ผลิตและคุณภาพของสินค้า และไม่ควรสต็อกของมากเกินไป

7.2 ท็อปส์ มาร์เก็ต ควรให้ความสำคัญกับด้านราคาเพิ่มมากขึ้น อาทิ ราคาต้องมีความเหมาะสมกับคุณภาพสินค้าและเหมาะสมกับปริมาณของสินค้า เช่น สินค้าที่มีราคาแพงปริมาณต้องมีความเหมาะสมกับราคาและคุณภาพ

7.3 ท็อปส์ มาร์เก็ต ควรให้ความสำคัญกับด้านสถานที่เพิ่มมากขึ้น อาทิ จัดพื้นที่ให้เป็นระเบียบเพื่อความสะดวกของลูกค้า

7.4 ท็อปส์ มาร์เก็ต ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการตลาดเพิ่มมากขึ้น อาทิ การโฆษณาผ่านสื่อ Social media เช่น Line, Facebook เป็นต้น รวมทั้งการส่งเสริมการขาย อาทิ การสะสมแต้ม การแลกของสมมาคุณ เป็นต้น เพื่อเพิ่มยอดขายและดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาซื้อสินค้าเพิ่มมากขึ้น

7.5 ท็อปส์ มาร์เก็ต ควรให้ความสำคัญกับด้านกระบวนการเพิ่มมากขึ้น พนักงานต้องมีความพร้อมในการบริการและแก้ไขทันทีเมื่อผิดพลาด เช่น มีการประชาสัมพันธ์เน้นย้ำกับพนักงานในเรื่องการบริการและโปรโมชั่นต่าง ๆ ให้พนักงานรับทราบเพื่อลดความผิดพลาดต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น

7.6 ท็อปส์ มาร์เก็ต ควรให้ความสำคัญกับด้านบุคลากรเพิ่มมากขึ้น พนักงานควรทักทายลูกค้าทุกครั้ง รู้จักเอาใจใส่ลูกค้า แสดงความช่วยเหลือทุกครั้งเมื่อเห็นว่าลูกค้าต้องการความช่วยเหลือโดยที่ลูกค้าไม่ต้องร้องขอ

7.7 ท็อปส์ มาร์เก็ต ควรให้ความสำคัญกับด้านลักษณะทางกายภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น ควรมีแสงสว่างเพียงพอ และมีอากาศที่ดี

8. เอกสารอ้างอิง

วิกิพีเดีย. (ม.ป.ป.). *กรุงเทพมหานคร*. สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2564, จาก https://th.m.wikipedia.org/wiki/กรุงเทพมหานคร

โสภิตา รัตนสมโชค. (2558). *ปัจจัยส่วนประสมการการตลาด (7Ps) ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ ในการใช้บริการรถไฟฟ้าเฉลิมพระเกียรติ (BTS) ของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร*. คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภาวดี แซ่อุ้ย และศิริรัตน์ ดีสอน. (2559). *การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรื่อง ระบบคอมพิวเตอร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อลิสา แหละบัง. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการซื้อสินค้า ท็อปส์ ซุปเปอร์ มาร์เก็ต ของผู้บริโภค ในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. วิชาเอกบริหารธุรกิจ สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติจังหวัดนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

FACTORS AFFECTING MOTIVATION TOWARD EMPLOYEE'S PERFORMANCE AT KHLONG PHRAYA WILDLIFE SANCTUARY, PLAI PHRAYA DISTRICT, KRABI PROVINCE

ทุติยา ใจเปี่ยม[1], ชุติมา จึงงดงาม[2]* สุนิษา สมจันทร์[3]

Tutiya Jaipeam[1], Chutima Chungngodngarm[2]* and Sunisa Somjan[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ และ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลพนักงาน เจ้าหน้าที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ จำนวน 50 ราย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหา ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติทดสอบ Independent Sample t-test การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe)

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 31 - 40 ปี สถานภาพสมรส การศึกษาระดับปริญญาตรี อายุการทำงาน 5 - 10 ปี ตำแหน่งพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน และรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานของพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ พบว่า ภาพรวมมีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานของพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = .223) และผลการทดสอบสมมุติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุการปฏิบัติงาน ตำแหน่ง และรายได้ต่อเดือนของพนักงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

[1] อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

[2-3] นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยตาปี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

* Corresponding author, E-mail: chutima2534por@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were to study (1) the motivation level of employee performance Khlong Phraya Wildlife Sanctuary, Plai Phraya District, Krabi Province (2) to study the personal factors of different employees have an opinion to factors affecting employee motivation, Khlong Phraya Wildlife Sanctuary, Plai Phraya District, Krabi Province. 50 questionnaires were used to collect employee data of Khlong Phraya Wildlife Sanctuary, Plai Phraya District, Krabi Province. Analyzing the data with the package software to find statistical values were frequency, percentage, mean, and standard deviation. analyze the differences The differences were analyzed using the Independent Sample t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Difference Analysis pair comparison by the way Scheffe (Scheffe).

The results showed the personal factors of respondents answering the questionnaires were found that most of them were male, age between 31 - 40 years old, marital status, bachelor's degree, working age 5 - 10 years, employee levels and monthly income not more than 15,000 baht. The results of the performance motivation analysis of the employees of Khlong Praya Wildlife Sanctuary, Plai Phraya District, Krabi province were found that the overall level of motivation was at a high level ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = .223). and hypothesis test results personal factors sex age status education service life position and income of the different personal of Klong Phraya Wildlife Sanctuary staffs, Plai Phraya District, Krabi Province were not different for the employees' performance with statistically significant at a level of .05.

Keyword: Motivation toward Employee's Performance, Khlong Praya Wildlife Sanctuary, Plai Phraya District, Krabi

1. บทนำ

แรงจูงใจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาในเชิงบวก เช่น มีความมุ่งมั่นที่จะฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ มีความกระตือรือร้นที่จะทำกิจกรรมนั้น ๆ อย่างทุ่มเทเต็ม กำลังความสามารถ ขณะเดียวกันหากมนุษย์ไม่มีแรงจูงใจและความพึงพอใจจะทำให้มนุษย์แสดง พฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาในเชิงลบ เช่น มีสภาพแวดล้อมที่เฉื่อยชาทำกิจกรรมนั้น ๆ ให้ผ่าน ๆ ไป ไม่ตั้งใจหรือไม่เอาใจใส่กับการทำกิจกรรม ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรในระยะยาวได้ หากบุคลากรในองค์กรไม่มีการปรับตัว และไม่ยอมรับในสภาวะที่มีการ เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านปัจจัยภายในหรือภายนอกองค์กร สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ส่งผลกระทบต่อองค์กรทั้งสิ้นองค์กรจะมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดีเพียงใด หากบุคลากรเหล่านั้น ขาดความตั้งใจ ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานก็จะไม่ดีและทำให้องค์กรประสบความล้มเหลว ดังนั้น เพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวัง จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องทราบถึงแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานของบุคลากร และจำเป็นต้องบริหารจัดการให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เมื่อบุคลากรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจะทำให้เกิดผลดีแก่องค์กร ส่งผลให้ผล การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้ในที่สุด

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา เรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน เป็นเรื่องที่เป็น พื้นฐานที่ผู้บริหารองค์กรควรให้ความสนใจและควรตระหนักว่า แรงจูงใจของพนักงานส่งผลให้ เกิดความพึงพอใจในการทำงาน และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตลอดเวลาตามสภาพการณ์ หรือจังหวะ เวลา โดยองค์กรที่มุ่งให้ ความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการทำงานก็จะดำเนินการสำรวจองค์ประกอบที่สำคัญ ที่จะสามารถพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของต้นให้อยู่ในระดับแนวหน้าได้ (พยอม วงศ์สารศรี, 2542: 82) ดังนั้น การได้มีโอกาสสำรวจประเด็นของปัญหาไม่ว่าจะใช้แนวทางหรือวิธีการใด ก็จะทำให้วิเคราะห์สภาพขององค์กรได้ชัดเจนมากขึ้นและจะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ซึ่งจะนำมาวางแผนการพัฒนาองค์กรในเรื่องต่าง ๆ ได้ นอกจากนั้น การศึกษาครั้งนี้ยังอาจจะช่วยกระตุ้นให้ผู้บริหารหันมาให้ความสนใจปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่จะช่วยเสริมสร้างปรับปรุงประสิทธิภาพองค์กรได้รวมทั้งผู้วิจัยยังเห็นว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจะมีประโยชน์อย่างแท้จริง หากสามารถนำไปใช้ เพื่อการวางแผนในเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การทำวิจัยในหัวข้อเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ซึ่งจะมีความคิดเห็นอย่างไร พร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากพนักงาน จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารของบริษัทใช้เป็นแนวทางในการวางแผน และพัฒนาการทำงานของพนักงานให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงาน ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

บททวนวรรณกรรม จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยได้แบ่งแนวคิดออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับความสุขในการทำงาน

Diener (2003) (อ้างถึงใน จงจิต เลิศวิบูลย์มงคล, 2547: 26); Diener (2003 : 26-27) (อ้างถึงในจงจิต เลิศวิบูลย์มงคล, 2547: 26) กล่าวว่า ความสุขใน การทำงาน คือ การรับรู้ของบุคลากรถึงอารมณ์ ความรู้สึกชื่นชอบหรือเป็นสุขกับภารกิจหลักอันเป็นผลมาจากการทำงาน สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ซึ่งเป็นการตอบสนองความ ต้องการของตนเอง ให้ชีวิตมีคุณค่าได้ทำงานที่เกิดประโยชน์ เกิดความสมหวังในประสบการณ์ที่ ได้รับองค์ประกอบของความสุข คือ ความพึงพอใจในชีวิต ความพึงพอใจในเป้าหมายหลักของ ชีวิตตลอดจนประสบการณ์ในชีวิตเหล่านั้น เป็นอารมณ์ความรู้สึกด้านลบต่ำ คนที่มีความสุขเกิดขึ้น ได้จากปัจจัยหลายอย่างที่แตกต่างกัน เช่น อายุ รายได้ สภาพแวดล้อม ที่ส่งผลต่อความต้องการของบุคคลให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตนำมาซึ่งความสุข ดังนี้

1) ความพึงพอใจในชีวิต (Life Satisfaction) หมายถึง การที่บุคคลมีความพอใจใน สิ่งที่ตนเองเป็น และกระทำอยู่ มีความสมหวังกับเป้าหมายของชีวิต สอดคล้องกับความเป็นจริง สามารถกระทำได้ตามความตั้งใจ สมเหตุสมผลเข้าใจ และยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องปรับตัว

2) ความพึงพอใจในงาน (Work Satisfaction) หมายถึง การที่บุคคลได้กระทำในสิ่ง ที่ตนรักและชอบพอใจกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในการทำงาน มีความสุข เมื่องานที่กระทำสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายตลอดจนงานทำให้เกิดคุณประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

3) อารมณ์ทางบวก (Positive Effect) หมายถึง การที่บุคคลมีความรู้สึกเป็นสุขกับ สิ่งที่ดี สนุกสนานกับการทำงาน ยิ้มแย้มสดใสกับการทำงาน เลื่อมใสศรัทธาในสิ่งที่ตนกระทำรับรู้ถึงความดีงาม และคุณประโยชน์ของงานที่กระทำ

4) อารมณ์ทางลบ (Negative Effect) หมายถึง การที่บุคคลมีอารมณ์ความรู้สึกที่ เป็นทุกข์กับสิ่งไม่ดีที่เกิดขึ้นในการทำงาน เช่น คับข้องใจ เบื่อหน่าย ไม่สบายใจ เมื่อเห็นการกระทำ ที่ไม่ถูกต้องอยากปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตนให้มีความสุข

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานด้านความสุขในการทำงาน หมายถึง การรับรู้ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการทำงานหรือประสบการณ์ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลในการทำงาน ประกอบด้วย ความรื่นรมย์ในงาน ความพึงพอใจในงานและความกระตือรือร้นในการทำงาน

3.2 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ของ อี พอล ทอร์แรนซ์ (E. Paul Torrance)

อี พอล ทอร์แรนซ์ (E. Paul Torrance 1957: 60 - 62) นิยามความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็น กระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหาหรือสิ่งที่บกพร่องขาดหายไปแล้วรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น ต่อจากนั้นก็ทำการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อทดสอบสมมติฐานนั้น กระบวนการเกิดความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีของทอร์แรนซ์

ทอร์แรนซ์ ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง จากผลการศึกษาของ สเตนน์ และเฮนซ์(Stein and Heinze, 1690 : 10) ซึ่งได้ศึกษาบุคลิกภาพของเด็กที่มีความคิด สร้างสรรค์สูง โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ซึ่งเป็นแบบวัดบุคลิกภาพ Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MMPI), Thematic Apperceprtion (TAT), แบบวัดบุคลิกภาพของรอร์ชาจ (Rorschach) และอื่นๆ ซึ่งได้สรุปบุคลิกภาพที่สำคัญ ๆ ของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

3.2.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ทอร์แรนซ์ กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลไว้ต่อปัญหา ข้อบกพร่อง ช่องว่างในด้านความรู้ สิ่งที่ขาดหายไป หรือสิ่งที่ไม่ประสานกันและไว้ต่อการแยกแยะ สิ่งต่าง ๆ ไวต่อการค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหา ไว้ต่อ

การเดาหรือการตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับ ข้อบกพร่อง ทดสอบและทดสอบอีกครั้งเกี่ยวกับสมมติฐาน จนในที่สุดสามารถนำเอาผลที่ได้ไป แสดงให้ปรากฏแก่ผู้อื่นได้”

กิลฟอร์ด กล่าวว่า “ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองในการคิดหลายทิศทาง ซึ่งมีองค์ประกอบความสามารถในการริเริ่ม ความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นใน การคิด และความสามารถในการแต่งเติมและให้คำอธิบายใหม่ที่เป็นการติดตามหลักเหตุผลเพื่อหา คำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียง แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความคิดสร้างสรรค์ คือความคิดริเริ่ม นอกจากนี้ กิลฟอร์ด เชื่อว่า ความคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่พรสวรรค์ที่บุคคลมี แต่เป็นคุณสมบัติที่มี อยู่ในตัวบุคคลซึ่งมีมากน้อยไม่เท่ากัน และบุคคลแสดงออกมาในระดับต่างกัน”

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึงความสามารถที่จะสร้างสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นโดยอาศัยประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม และพัฒนาขึ้นเป็นความคิดใหม่ที่ต่อเนื่องและมีคุณค่า

3.3 แนวคิดและทฤษฎีความมีประสิทธิภาพ ของ Herbert A. Simon

3.3.1 ความหมายของประสิทธิภาพในเรื่องของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานนั้นโดยทั่วไปแล้วส่วนใหญ่มักจะกล่าวถึงผลการปฏิบัติงาน (Performance) คือ เมื่อมีผลการปฏิบัติงานที่ดี ก็ถือว่ามีประสิทธิภาพใน การทำงานสูง และถ้าผลการปฏิบัติงานไม่ดีก็ถือว่ามีประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ ซึ่งมีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายเรื่องประสิทธิภาพไว้มากมายด้วยกัน เช่น ประสิทธิภาพของงาน หมายถึง การคิด คำนวณในเรื่องต้นทุนที่เสียไปเปรียบเทียบกับการบรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ (อุดม ทุมโฆสิต, 2544: 28) หรือ ประสิทธิภาพ หมายถึง การมีสมรรถนะสูง สามารถมีระบบทำงานสร้างสมทรัพยากรและความมั่งคั่งเก็บไว้ภายในเพื่อขยายตัวต่อไป และเพื่อเอาไว้สำหรับรองรับสถานการณ์ ที่อาจเกิดวิกฤติการณ์จากภายนอกได้ด้วย หรืออาจหมายถึง การเปรียบเทียบทรัพยากรที่ใช้ไปกับผลที่ได้จาก การทำงานว่าดีขึ้นอย่างไร แค่ไหน ในขณะที่กำลังทำงานตามเป้าหมายขององค์การ (ธงชัย สันติวงษ์, 2541: 29-30) หรือหมายถึง การสนับสนุนให้มีวิธีการบริหารที่จะได้รับผลดีมากที่สุด โดยสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด (ติน ปรัชญาพฤทธิ์, 2544: 130) เฮอร์เบริ์ต เอ ไซมอน (Herbert A. Simon, 1959: 20-21) ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพไว้ว่า งานใดจะมีประสิทธิภาพสูงสุดให้ดูจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า(Input) กับผลผลิต (Output) ที่ได้รับออกมา เพราะฉะนั้นประสิทธิภาพจึงเท่ากับผลิตผลลบด้วยปัจจัยนำเข้าและถ้าเป็นการบริหาร ราชการก็บวกความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ (Satisfaction) เข้าไปด้วยซึ่งเขียนเป็นสูตรได้ดังนี้ (อุดม ทุมโฆสิต, 2544:28)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานด้านความมีประสิทธิภาพในการทำงานหมายถึงการทำงานให้เสร็จ โดยพิจารณาถึงการใช้ต้นทุน หรือปัจจัยนำเข้าให้น้อยที่สุด และประหยัดเวลาที่สุดในขณะที่ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในเชิงสังคมศาสตร์หรือประสิทธิภาพ ในการทำงานของแต่ละบุคคลนั้น ปัจจัยนำเข้าจะพิจารณาถึงความพยายาม ความพร้อม ความสามารถ และความคล้องแคล้วในการปฏิบัติงาน

4. กรอบแนวคิดในการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ โดยจะศึกษาปัจจัยตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุสถานภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน ตำแหน่งงาน รายได้ต่อเดือน และปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานซึ่งเป็นตัวแปรตามมี 3 ด้าน คือ ด้านความสุขในการทำงาน ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และด้านความมีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

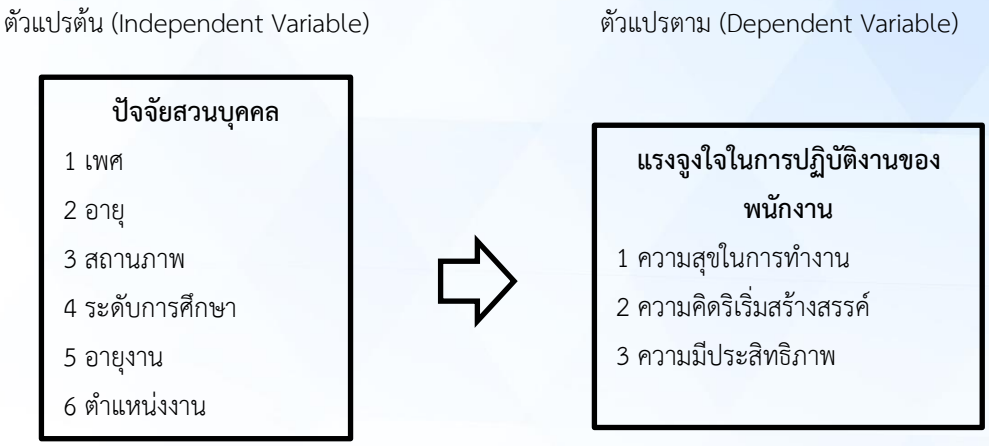

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

5. วิธีดำเนินการวิจัย

- ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ โดยกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ จำนวน 50 คน ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ลำดับที่	หน่วยงาน	จำนวน
1	ฝ่ายบริหารงานทั่วไป	2
2	ฝ่ายป้องกันรักษาป่า	2
3	ฝ่ายสารสนเทศ และภูมิศาสตร์	3
4	ฝ่ายงานประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่	1
5	ฝ่ายงานบำรุงอาคารสถานที่	2
6	ฝ่ายยามรักษาการณ์	2
7	ฝ่ายออกสำรวจป่า	38
	รวม	**50**

ตารางที่ 1 ประชากรที่ศึกษาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

6. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

6.1 ผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถาม(Questionnaire) ทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้า ผลการวิจัยต่าง ๆ ของบทความ เอกสาร และข้อมูลในระบบสารสนเทศทางอินเตอร์เน็ต เพื่อนำมาเป็นข้อมูล และหาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม การเก็บข้อมูล โดยการสร้างแบบสอบถามแบ่ง ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะใช้คำถามแบบปิด (Close-ended Questions) ที่มีให้เลือก

ส่วนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับของปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งจะเป็นค้าถามปลายเปิด (open-ended Questions)

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้รับข้อมูลแบบสอบถามตอบกลับมาแล้วนั้น จะต้องนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ โดยจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการใช้คำนวณทางสถิติเชิงพรรณนา เป็นอธิบายเบื้องต้นในการวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่างดังนี้

6.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 1 โดยนำมาแจกแจงจำนวนความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

6.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามส่วนที่ 2 โดยที่ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

6.2.3 วิเคราะห์สมมติฐาน ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน โดยวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติทดสอบ Independent Sample t-test การวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe)

7. สรุปผลการวิจัย

7.1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 31 - 40 ปี สถานภาพสมรส การศึกษาระดับปริญญาตรี อายุการทำงาน 5 - 10 ปี ตำแหน่งพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงาน และรายได้ต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท

7.2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ โดยภาพรวม

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานของพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่

ประเด็น	$\overline{X}$	S.D.	ระดับแรงจูงใจ
ด้านความสุขในการทำงาน	4.06	.281	มาก
ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.63	.353	มาก
ด้านความมีประสิทธิภาพ	3.75	.371	มาก
ภาพรวม	**3.81**	**.223**	มาก

ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานของพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = .223) โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้านด้านความสุขในการทำงานมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.06, S.D. = .281) รองลงมาด้านด้านความมีประสิทธิภาพ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.75, S.D. = .371) และด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุดด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.63, S.D. = .353)

7.3 ผลทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยผู้ตอบแบบสอบถามที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุงาน ตำแหน่งงาน รายได้ต่อเดือน แตกต่างกันมีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันมีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. อภิปรายผลการวิจัย

8.1 ผลการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของของพนักงานรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.81, S.D. = .223) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัทธเมศร์ อัครชัยวรานนท์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ขายอิสระ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ผลการศึกษาพบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของ พนักงานขายอิสระในภาพรวมและรายด้านพบว่า พนักงานขายอิสระมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากอันดับแรกคือ ปัจจัยจูงใจรองลงมาคือ ปัจจัยค้ำจุน และ 2) การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานขายอิสระ พบว่า พนักงานขายอิสระที่มีเพศและการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงานในภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกันสำหรับพนักงานขายอิสระที่มีอายุ สถานภาพการ สมรส และรายได้ต่อเดือนต่างกัน และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ในภาพรวม และรายด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 อาจกล่าวได้ว่า พนักงานที่ปฏิบัติงานในเขตรักษาพันธ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ มีความพอใจในการปฏิบัติงานทั้งในด้านของความสุขในการทำงาน อีกทั้งยังมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นแก่องค์กร ร่วมไปถึงการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

8.2 ผลการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ แตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อายุการปฏิบัติงาน ตำแหน่งงาน รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ จันทน์หอม (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสิน สาขาในสังกัดธนาคารออมสินเขตกาฬสินธุ์

9. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

9.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากการศึกษา“ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่” พนักงานมีระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทั้งนี้องค์กรควรมีการกำหนดเป็นนโยบายให้พนักงานมีส่วนร่วมในการพัฒนางาน พัฒนาองค์กร ต่อยอดความรู้ให้กับพนักงานในระดับปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถทำผลงานใหม่เพิ่มมากขึ้น และนำสิ่งเหล่านี้มาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินการปฏิบัติงานในการพิจารณาเงินเดือน หรือเลื่อนตำแหน่งต่อไป

9.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งผู้ศึกษาสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนา งาน พัฒนาคน และพัฒนาองค์กร ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากการศึกษาแรงจูงในการปฏิบัติงาน แล้วควรมีการศึกษาสภาพการทำงาน ความสัมพันธ์ของคนในองค์กร ร่วมไปถึงในเรื่องของค่าตอบแทนและผลประโยชน์ที่พนักงานได้รับ เพื่อให้องค์กรสามารถบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

10. เอกสารอ้างอิง

ทวีทองอยู่. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในบริษัท เคซีอี อีเลคโทรนิกส์ จำกัด (มหาชน)*. ศึกษาค้นคว้า อิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

เทพพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ. (2540). *พฤติกรรมองค์การ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

นรินทร์ จันทร์หอม. (2556). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานธนาคารออมสิน สาขาในสังกัด ธนาคารออมสิน เขตกาฬสินธุ์*. งานนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

พยอม วงศ์สารศรี. (2548). *องค์การและการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุภา.

อัทธเมศร์ อัครชัยวรานนท์. (2557). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงาน ขายอิสระ ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน). *วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ*. 4(1), (มกราคม – มีนาคม 2557).

Herzberg, F. and others. (1959). *The Motivation to work*. New York: John Wiley and Sons. Lawler, E.E. (1973). Pay and organizational effectiveness: A psychological view. New York: McGraw-Hill. Maslow, Abraham H. (1970). Motivation and Personality. (2rd ed.). New York: Harper How.

ศึกษากระบวนการและข้อเสนอแนะในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ กรณีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

STUDY THE PROCESS AND RECOMMENDATIONS FOR SUBMITTING APPLICATION ON ETHICAL CERTIFICATION FOR HUMAN RESEARCH, A CASE STUDY OF THE FACULTY OF HUMANITIES. NARESUAN UNIVERSITY

พรภุทชรี โพธิ์ทอง[1]

Phonputchari Pothong[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่เกิดขึ้นในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง “ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและการจัดทำสื่อเพื่อแนะนำการจัดทำเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์” ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่ให้นักวิจัยดำเนินการปรับแก้ไข จำนวน 80 โครงการวิจัย (โครงการวิจัยที่ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ในระหว่างปีงบประมาณ 2558 - 2563) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบแจกแจงความถี่ และ ใช้สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ และค่าความถี่

ผลการวิจัยพบว่า โครงการวิจัยที่ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จำนวน 80 โครงการวิจัย เป็นโครงการวิจัยของอาจารย์ จำนวน 26 โครงการ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา 27 โครงการ นิสิตระดับปริญญาตรี 27 โครงการ และจากตารางแจกแจงความถี่ เอกสารมีข้อเสนอแนะให้ปรับแก้ไข สามารถเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ดังนี้ 1. สรุปโครงการวิจัย (Protocol synopsis) 2. ข้อมูลคำอธิบายสำหรับอาสาสมัคร (Information sheet : AF 04-10) 3. หนังสือแสดงความยินยอมสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (consent form : AF 05-10/06-10) แบบยื่นขอรับการพิจารณาจรยธรรม (Submission form : AF 01-10) 4. แบบประเมินโครงการวิจัยด้วยตนเอง (Self-Assessment Form : AF 02-10) 5. การขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of interest and funding form : AF 03-10) 6. รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Questionnaire /scale/interview form/CRF) และเอกสารที่ไม่มีข้อเสนอแนะให้ปรับแก้ไขเลย มีดังนี้ 1. บันทึกข้อความเพื่อเสนอขอรับการพิจารณาด้านจริยธรรม 2. โครงการวิจัย/โครงร่างงานวิจัย/โครงร่างวิทยานิพนธ์ (Full Protocol) 3. ประวัติผู้วิจัยหลัก (Principal investigator’s CV) 4. งบประมาณที่ได้รับโดยย่อ (Budget) 5. หลักฐานการผ่านการฝึกอบรมผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย 6. Approval document from thesis committee/advisor (เอกสาร หลักฐาน ที่ระบุว่าผ่านการสอบเค้าโครง โครงร่างการวิจัย)

คำสำคัญ : กระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ , เอกสารยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

[1] เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป คณะมนุยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Abstract

The objective of this research was to study the process and recommendations of experts in the submission of human research ethics certification which is part of the research project on " Study the recommendations of experts and the preparation of media to recommend the preparation of documents for certifying the ethics of research in humans" which the researchers has adopted the recommendations of the Human Research Ethics Committee for researchers to proceed by revise the research for 80 projects (The research projects which submit to apply for human research ethics certification during the fiscal year 2015 - 2020). The tools used in the research were frequency distribution and the statistics used were percentage and frequency values.

The results from the research showed that the research projects submitted for ethics certification of human research for 80 projects are from the professor for 26 projects, graduate students for 27projects and 27 projects from undergraduate students. And from the frequency distribution table the document containing the revision suggestions can be ordered from largest to smallest as follows: 1. The research project summary (Protocol synopsis) 2. Description information for volunteers (Information sheet: AF 04-10 3. Letter of Consent for Research Participants (Consent form: AF 05-10/06-10) Application form for ethical consideration (Submission form: AF 01-10) 4. Self-assessment research project form (Self-Assessment Form: AF 02-10) 5. Conflict of interest and funding form: AF 03-10 6. Details of research tools (Questionnaire /scale/interview form/CRF) and the documents with no suggestions to modify are as follows: 1. Memorandum to propose for ethical consideration 2. Research Project/ Draft Research Project/ Draft Thesis Proposal (Full Protocol) 3. Principal investigator's CV 4. A summary of the project's budget (Budget) 5. Evidence of training for the principal investigator and co-investigator 6. Approval document from thesis committee/advisor (document and evidence to prove and stating that the exam has passed for research outline)

Keyword: Procedure of submit application for Human Research Ethics Certification, Submission documents for certifying human research ethics

1. บทนำ

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งโดยมติสภามหาวิทยาลัยนเรศวร ในคราวประชุมที่ 107 (13/2546) เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2546 ปัจจุบันคณะมนุษยศาสตร์มีการเปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีทั้งสิ้น 10 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาภาษาจีน สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น สาขาวิชาภาษาเกาหลี สาขาวิชาพม่าศึกษา สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย และสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ตะวันตก หลักสูตรปริญญาโท เปิดสอนทั้งสิ้น 4 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาภาษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาภาษาอังกฤษ และ สาขาวิชาคติชนวิทยา นอกจากนั้น คณะมนุษยศาสตร์ยังเปิดหลักสูตรปริญญาเอกอีก 4 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ สาขาวิชาภาษาไทย สาขาวิชาคติชนวิทยา และสาขาวิชาภาษาศาสตร์

การยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เป็นกระบวนการหนึ่งที่อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตทุกคน ที่มีการดำเนินโครงการวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์จะต้องดำเนินการยื่นขอรับรองก่อนที่จะทำการเก็บข้อมูลวิจัย โดยมีคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เป็นผู้ดำเนินการวิเคราะห์และรับรองการดำเนินโครงการวิจัย รูปแบบของการรับรองจริยธรรมการวิจัยมีทั้งหมด 3 รูปแบบ คือ 1. แบบยกเว้น 2. แบบเร่งรัด 3. แบบเต็มรูปแบบ ซึ่งในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ในแต่ละครั้ง จะใช้ระยะเวลาประมาณ 1-3 เดือน แล้วแต่ความรวดเร็วในการแก้ไขเอกสารของผู้ยื่นขอรับรองจริยธรรม

ขั้นตอนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์ได้แบ่งแยกออกเป็น 2 กระบวนการ คือ 1. กระบวนการคัดกรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งกระบวนการนี้จะดำเนินการคัดกรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เฉพาะผลงานวิจัยของนิสิตระดับปริญญาตรีเท่านั้น 2. กระบวนการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งกระบวนการนี้ จะเป็นกระบวนการที่มีเอกสารหลายรายการ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต ที่มีการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์จะดำเนินการขอรับรองทุกโครงการ

ในระหว่างปี 2558 - 2563 คณะมนุษยศาสตร์มีอาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิต ที่ดำเนินการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยเป็นจำนวนมาก จะพบว่าโครงการวิจัยที่ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ส่วนใหญ่จะเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีข้อจำกัดในเรื่ององค์ความรู้และวิธีการเขียนเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประกอบกับในวันที่ 1 พฤษภาคม 2563 คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้มีการเปลี่ยนแปลงเอกสารและรูปแบบการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ในระหว่างปี 2558 - 25663 จะช่วยให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงของการตีกลับเอกสารเพื่อรับรองจริยธรรมการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งหวังว่าข้อมูลที่ได้จะสามารถนำไปประกอบและพัฒนาสื่อเพื่อแนะนำการจัดทำเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จะช่วยให้การจัดทำเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มีความสะดวกรวดเร็วและมีความผิดพลาดน้อยลง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ในระหว่างปี 2558 – 2563

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

หลักการและข้อปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มีที่มาและวิวัฒนาการจาก การวิจัยทางการแพทย์ เริ่มจากนักวิจัยนาซีเยอรมัน ซึ่งประกอบด้วยแพทย์และนักวิทยาศาสตร์ ได้นำเชลยสงครามในค่ายกักกันมาทำการทดลองอย่างไร้มนุษยธรรมในช่วงสงครามโลกครั้งที่ สอง กระทั่งสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง นาซีเยอรมันเป็นฝ่ายพ่ายแพ้สงคราม จึงมีการนำอาชญากรสงคราม ซึ่งรวมถึงแพทย์และนักวิทยาศาสตร์นาซีเยอรมันมาดำเนินคดีในศาลทหารที่เมืองนูเรมเบอร์ก ประเทศเยอรมนี การไต่สวนคดีนี้ได้ก่อให้เกิดคุณูปการอย่างยิ่งต่อวงการวิจัย จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากศาลทหารได้วางข้อกำหนดเกี่ยวกับการทดลองทางการแพทย์ที่กระทำต่อมนุษย์ (Nuremberg Code) ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวกลายเป็นที่มาและเป็นรากฐานในการพัฒนา หลักเกณฑ์ด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อีกหลายฉบับ ได้แก่ ปฏิญญาเฮลซิงกิ (Declaration of Helsinki) รายงานเบลมองต์ (Belmont Report) แนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยทางชีวเวชศาสตร์ที่เกี่ยวกับมนุษย์ (CIOMS Guide Line) และแนวทางการวิจัยทางคลินิกที่ดีขององค์การอนามัยโลก (ICH GCP) แนวทางของจริยธรรมการวิจัยในมนุยษ์มีผลผูกพันให้ประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศ ไทยต้องยึดถือและปฏิบัติตาม ดังจะเห็นได้จากสถาบันการศึกษา สถาบันการวิจัย รวมทั้งองค์กรต่างๆ ที่มีพันธะกิจด้านการวิจัย ต้องจัดทำวิธีดำเนินการมาตรฐาน (Standard Operating Procedures) และตั้งคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ขึ้น (Ethic Committee) เพื่อทำหน้าที่พิจารณาโครงการวิจัยที่มีมนุษย์เข้าร่วมในโครงการวิจัยตามเกณฑ์มาตรฐานสากล (เจนวิทย์ นวลแสง , 2548)

มหาวิทยาลัยนเรศวรได้ตระหนักถึงจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยได้กำหนดให้โครงการวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะฯ และมหาวิทยาลัยฯ ที่ดำเนินงานโดยบุคลากรของมหาวิทยาลัย รวมทั้ง วิทยานิพนธ์ (Thesis) การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง (IS) โดยมอบหมายให้กองการวิจัยและนวัตกรรมประสานงานการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยกองการวิจัยและนวัตกรรม ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยปฏิบัติตามวิธีการดำเนินการมาตรฐาน (SOPs)

รูปแบบการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ แบ่งประเภทการพิจารณาออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) Exemption(การยกเว้นการพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัย) เช่น งานวิจัยด้านการศึกษา งานวิจัยซึ่งนำผลตรวจที่มีอยู่แล้วมาทำการวิเคราะห์ใหม่ในภาพรวมโดยไม่เชื่อมโยงถึงข้อมูลส่วนบุคคล เป็นต้น ยกเว้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอาสาสมัครที่เป็นกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable groups)

2) Expedited Review (การพิจารณาโครงร่างการวิจัยแบบเร่งด่วน) โครงการวิจัยที่สามารถได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยแบบเร่งรัด ได้แก่โครงการวิจัยที่มีลักษณะวิธีดำเนินการวิจัยมีความเสี่ยงน้อยต่ออาสาสมัคร หรือไม่เกิน“ความเสี่ยงน้อย (minimal risk)”คือมีความเสี่ยงไม่มากกว่าความเสี่ยงในชีวิตประจำวัน

3) Full Board Review (การพิจารณาโครงร่างการวิจัยโดยคณะกรรมการเต็มชุด) เป็นวิจัยทางสายแพทย์ วิทยาศาสตร์ เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง

ผลการพิจารณาโครงร่างการวิจัย จะระบุเป็นข้อใดข้อหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1) รับรองโดยไม่มีการแก้ไข (approval)
2) ปรับปรุงแก้ไขเพื่อรับรอง (approval after correction)
3) ปรับปรุงแก้ไขและนำเข้าพิจารณาใหม่ (correction and resubmission)
4) ไม่รับรอง (disapproval)

ขั้นตอนการยื่นขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การยื่นขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

1) การยื่นขอรับพิจารณาโครงการวิจัยครั้งแรก (Initial Submission)

การยื่นขอรับพิจารณาโครงการวิจัยครั้งแรก จะมีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัย 13 รายการดังนี้

1.1) บันทึกข้อความเพอเสนอขอรับการพิจารณาด้านจริยธรรม

1.2) แบบยื่นขอรับการพิจารณาจรยธรรม (Submission form : AF 01-10)

1.3) แบบประเมินโครงการวิจัยด้วยตนเอง (Self-Assessment Form : AF 02-10

1.4) การขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of interest and funding form : AF 03-10)

1.5) สรุปโครงการวิจัย (Protocol synopsis)

1.6) โครงการวิจัย/โครงร่างงานวิจัย/โครงร่างวิทยานิพนธ์ (Full Protocol)

1.7) ข้อมูลคำอธิบายสำหรับอาสาสมัคร (Information sheet : AF 04-10) ทั่วไป (สำหรับอายุ 13 - 19 และ 20 ปีขึ้นไป) / อาสาสมัครอายุ 7 - 12 ปี

1.8) หนังสือแสดงความยินยอมสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (consent form : AF 05-10/06-10) ทั่วไป / อาสาสมัครอายุ 7 - 12 ปี / ผู้ปกครอง

1.9) ประวัติผู้วิจัยหลัก (Principal investigator's CV)

1.10) หลักฐานการผ่านการฝึกอบรมผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) เช่น Human subject protection, GCP training certificate (clinical trial only)

1.11) รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Questionnaire/scale/interview form/CRF)

1.12) งบประมาณทได้รับ โดยย่อ (Budget)

1.13) Approval document from thesis committee/advisor (เอกสาร หลักฐาน ที่ระบุว่าผ่านการสอบเค้าโครง โครงร่างการวิจัย)

2) การยื่นขอรับพิจารณาโครงการวิจัยภายหลังการรับรอง (Post Approval Submission)

เอกสารที่เกี่ยวข้องการยื่นพิจารณาโครงการวิจัยภายหลังการรับรอง ดังนี้

2.1) เอกสารประกอบการยื่นขอปรับแก้ไขโครงการภายหลังการรับรอง (Amendment)

(1) บันทึกข้อความขอปรับแก้ไขโครงการภายหลังการรับรอง

(2) AF 01-13 แบบรายงานการแก้ไขเพิ่มเติมโครงการวิจัย

(3) AF 02-13 ตารางสรุปการเปลี่ยนแปลง

(4) เอกสารโครงการวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2) เอกสารประกอบการยื่นขอรายงานความหน้าและต่ออายุโครงการ (Progress Report)

(1) บันทึกข้อความขอรายงานความก้าวหน้าและต่ออายุโครงการวิจัย

(2) AF 01-14 แบบรายงานความก้าวหน้าของการวิจัย

(3) สำเนาใบรับรอง

2.3) เอกสารประกอบการยื่นขอรายงานสรุปผลโครงการวิจัย (Final Report)

(1) บันทึกข้อความขอสรุปโครงการวิจัย

(2) AF 01-15 แบบรายงานผลสรุปการวิจัย

(3) บทคัดย่อ/Abstract

(4) สำเนาใบรับรอง

2.4) เอกสารประกอบการยื่นขอรายงานไม่ปฏิบัติตามโครงการวิจัย (Protocol Deviation/Violation Report)

(1) บันทึกข้อความขอรายงานการไม่ปฏิบัติตามโครงการวิจัย

(2) AF 01-16 แบบบันทึกรายงานการไม่ปฏิบัติตามโครงการวิจัย

(3) สำเนาใบรับรอง

2.5) เอกสารประกอบการยื่นขอรายงายยุติโครงการวิจัย (Study Termination Memorandum)

(1) บันทึกข้อความขอรายงานการยุติโครงการวิจัยก่อนก าหนด

(2) AF 01-18 แบบฟอร์มรายงานเพื่อยุติโครงการวิจัยก่อนก าหนด

2.6) เอกสารประกอบการขอรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรง (SAE)

(1) บันทึกข้อความขอรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรง

(2) CIOMS FORM

(3) AF 01-19 แบบรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ชนิดร้ายแรงในสถาบัน

(4) AF 03-19 แบบประเมินรายงาน SAE หรือ SUSARs

2.7) เอกสารประกอบการขอรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงและไม่คาดคิด (SUSAR)

(1) บันทึกข้อความขอรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงและไม่คาดคิด

(2) AF 02-19 แบบสรุปรายงาน SUSARs นอกสถาบัน

(3) AF 03-19 แบบประเมินรายงาน SAE หรือ SUSARs

ขั้นตอนการเตรียมข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยสามารถนำส่งข้อมูลทางออนไลน์โดย ใช้ E-mail account ของมหาวิทยาลัยนเรศวรเท่านั้น

1) ผู้วิจัยต้องสร้างโฟลเดอร์ โดยตั้งชื่อตามที่ NU-IRB กำหนดลงบน google drive ของท่านเองซึ่งภายในโฟลเดอร์หลักนั้น จะต้องแบ่งเป็น 2 โฟลเดอร์ย่อย ดังนี้

1.1) ข้อมูลโครงการไฟล์ Word

1.2) ข้อมูลโครงการไฟล์ PDF โดยให้บรรจุไฟล์ pdf. ที่แปลงไฟล์มาจากการ convert to pdf เท่านั้น

2) การลงนามสามารถใช้ลายเซ็นจริงหรือลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ได้

3) ผู้วิจัยเปิดแชร์โครงการวิจัยให้สำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เข้าถึงข้อมูลโครงการของท่านได้ก่อนจะวางลิงค์ในแบบเสนอการพิจารณาออนไลน์

4) ให้ผู้วิจัยกรอกรายละเอียดข้อมูลที่เกี่ยวข้องในแบบฟอร์มขอยื่นรับพิจารณาโครงการวิจัยออนไลน์ (Online Submission Form) ที่ทางคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์กำหนดให้ครบถ้วน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เจนวิทย์ นวลแสง (2561 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์กับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ พบว่าจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Ethics in Human Research) เป็นหลักจริยธรรมทั่วไป (Ethical Principles) ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อปกป้องศักดิ์ศรี ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ที่เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในโครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญสามประการ คือ หลักการเคารพในความเป็นมนุษย์ (Respect for Person) หลักคุณประโยชน์ไม่เป็นโทษ

(Beneficence and Non-Maleficence) และหลักความยุติธรรม (Justice) โดยหลักการดังกล่าวมีผลให้การวิจัยในสาขาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยทางการแพทย์และทางชีวเวชศาสตร์ (Biomedical Research) การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ (Health Science Research) การวิจัยด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี (Scientific Research) และการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ (Social Science Research) ที่ดำเนินการศึกษาวิจัยในมนุษย์จะต้องได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสถาบันที่ให้การรับรอง ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น นักวิจัยด้านสังคมศาสตร์จึงต้องตระหนักและให้ ความเคารพในเรื่องของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่นักวิจัยจะได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นไปตามหลักจริยธรรมพื้นฐาน (Ethical Principles) ซึ่งในท้ายที่สุดนักวิจัยจะได้เสนอโครงการวิจัย (Research Protocol) เพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ได้อย่างถูกต้อง ชอบด้วยเหตุผลทางจริยธรรม มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ อันจะส่งผลให้งานวิจัยนั้นมีความน่าเชื่อถือ และผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้รับการปกป้องสิทธิและมีความเป็นอยู่ที่ดีตลอดโครงการวิจัย

ดิเรก ควรสมาคม (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง มาตรฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการวิจัยในมนุษย์จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์พบปัญหาด้านทัศนคติและความไม่เข้าใจของผู้ทำวิจัยในมนุษย์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยากเพิ่มขั้นตอน ทำให้เสียเวลากว่าจะได้ลงมือทำวิจัย โดยเฉพาะวิจัยทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปัญหาการไม่มีกฎหมายที่ใช้บังคับโดยตรงในเรื่องการวิจัยในมนุษย์ กล่าวคือในอดีตยังไม่มีการออกกฎหมายที่ใช้กับการวิจัยในมนุษย์โดยตรง เนื่องจากความต้องการคุ้มครองสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัยและต้องการจัดระบบกำกับดูแลการวิจัยในคนให้มีประสิทธิภาพ

สุวิชา สายลวดคำ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดประชุม : กรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดประชุมในระยะยาวคือการจัดประชุมแบบ Tele Conference หากดำเนินการได้จะเป็นทางทางการจัดประชุมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

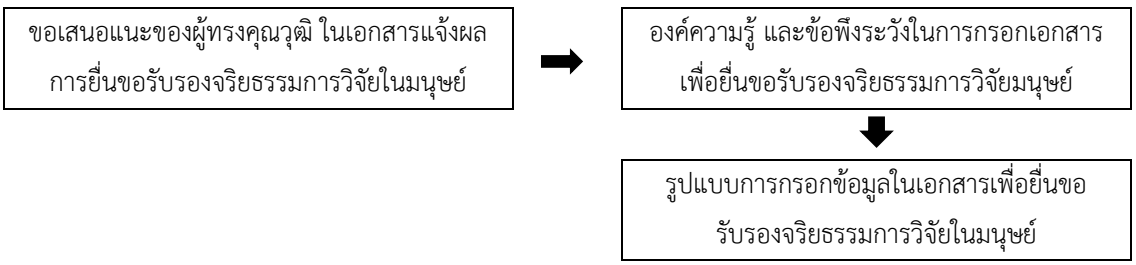

รูปที่ 1 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย
ที่มา : พรภุทชรี โพธิ์ทอง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การวิจัยในครั้งนี้เป็นศึกษากระบวนการและข้อเสนอแนะในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ กรณีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ในระหว่างปี 2558 – 2563 ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่ให้นักวิจัยดำเนินการปรับแก้ไข จำนวน 80 โครงการวิจัย (เลือกจากข้อเสนอแนะของคณะกรรมการจริยธรรมการ

วิจัยในมนุษย์ จำนวน 100 โครงการ ใช้วิธีกำหนดขนาดตัวอย่างประชาการของเครซี่และมอร์แกนที่ระดับความเชื่อมั่น 95 %) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) มาเรียบเรียง และแจกแจงความถี่ ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกวิเคราะห์ข้อมูลจากโครงการวิจัยที่ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยจากผู้วิจัยที่ยื่นขอรับรองเป็นครั้งแรกเท่านั้น

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์โดยตารางแจกแจงความถี่ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ และค่าความถี่ เพื่อนำผลที่จะสามารถนำไปประกอบและพัฒนาสื่อเพื่อแนะนำการจัดทำเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

5. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษากระบวนการและข้อเสนอแนะในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของโครงการวิจัย จำนวน 80 โครงการวิจัย สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้จัดทำเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (แยกตามปีที่จัดทำเอกสาร)

ปีที่จัดทำเอกสาร	สถานะ	**จำนวน (โครงการ)**	**ร้อยละ**
2558	อาจารย์	1	1.25
	นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา	3	3.75
	นิสิตระดับปริญญาตรี	1	1.25
2559	อาจารย์	3	3.75
	นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา	3	3.75
	นิสิตระดับปริญญาตรี	3	3.75
2560	อาจารย์	4	5.00
	นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา	5	6.25
	นิสิตระดับปริญญาตรี	5	6.25
2561	อาจารย์	5	6.25
	นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา	5	6.25
	นิสิตระดับปริญญาตรี	5	6.25
2562	อาจารย์	5	6.25
	นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา	5	6.25
	นิสิตระดับปริญญาตรี	8	10.00
2563	อาจารย์	8	10.00
	นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา	6	7.50
	นิสิตระดับปริญญาตรี	5	6.25
รวม		**80**	**100.00**

ตารางที่ 2 สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้จัดทำเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (แยกตามสถานะผู้จัดทำเอกสาร)

สถานะ	จำนวน (โครงการ)	ร้อยละ
อาจารย์	26	32.50
นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา	27	32.50
นิสิตระดับปริญญาตรี	27	33.75
รวม	**80**	**100.00**

จากตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2 พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้จัดทำเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ในระหว่างปีงบประมาณ 2558-2563 จะมีผู้ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ 3 กลุ่ม คือ 1. อาจารย์ จำนวน 26 โครงการวิจัย 2. นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา จำนวน 27 โครงการวิจัย และ 3. นิสิตปริญญาตรี จำนวน 27 โครงการวิจัย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กระจายโครงการวิจัยที่ศึกษาให้ครบทุกปี โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

ตารางที่ 3 ตารางแจกแจงความถี่ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ลำดับ	ชื่อเอกสาร	N = 80	
		ความถี่	คิดเป็นร้อยละ
1.	บันทึกข้อความเพอเสนอขอรับการพิจารณาด้านจริยธรรม	0	0.00
2.	แบบยื่นขอรับการพิจารณาจรยธรรม (Submission form : AF 01-10)	40	50.00
3.	แบบประเมินโครงการวิจัยด้วยตนเอง (Self-Assessment Form : AF 02-10	33	41.25
4.	การขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of interest and funding form : AF 03-10)	29	36.25
5.	สรุปโครงการวิจัย (Protocol synopsis)	64	80.00
6.	โครงการวิจัย/โครงร่างงานวิจัย/โครงร่างวิทยานิพนธ์ (Full Protocol)	0	0.00
7.	ข้อมูลคำอธิบายสำหรับอาสาสมัคร (Information sheet : AF 04-10) ทั่วไป (สำหรับอายุ 13 - 19 และ 20 ปีขึ้นไป) / อาสาสมัครอายุ 7- 12 ปี	61	76.25
8.	หนังสือแสดงความยินยอมสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (consent form : AF 05-10/06-10) ทั่วไป / อาสาสมัครอายุ 7- 12 ปี / ผู้ปกครอง	59	73.75
9.	ประวัติผู้วิจัยหลัก (Principal investigator's CV)	0	0.00
10.	หลักฐานการผ่านการฝึกอบรมผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) เช่น Human subject protection, GCP training certificate (clinical trial only)	0	0.00
11.	รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Questionnaire/scale/interview form/CRF)	14	17.50
12.	งบประมาณทได้รับ โดยย่อ (Budget)	0	0.00
13.	Approval document from thesis committee/advisor (เอกสารหลักฐาน ที่ระบุว่าผ่านการสอบเค้าโครง โครงร่างการวิจัย)	0	0.00

จากตารางที่ 3 พบว่าข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อเอกสารยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มีความถี่ในการปรับแก้ไขโดย สามารถเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ดังนี้ 1. สรุปโครงการวิจัย (Protocol synopsis) 2. ข้อมูลคำอธิบายสำหรับอาสาสมัคร (Information sheet : AF 04-10) 3. หนังสือแสดงความยินยอมสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (consent form : AF 05-10/06-10) แบบยื่นขอรับการพิจารณาจรยธรรม (Submission form : AF 01-10) 4. แบบประเมินโครงการวิจัยด้วยตนเอง (Self-Assessment Form : AF 02-10) 5. การขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of interest and funding form : AF 03-10) 6. รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Questionnaire/scale/interview form/CRF) และเอกสารที่ไม่มีข้อเสนอแนะให้ปรับแก้ไขเลย มีดังนี้ 1. บันทึกข้อความเพื่อเสนอขอรับการพิจารณาด้านจริยธรรม 2. โครงการวิจัย/โครงร่างงานวิจัย/โครงร่างวิทยานิพนธ์ (Full Protocol) 3. ประวัติผู้วิจัยหลัก (Principal investigator's CV) 4. งบประมาณที่ได้รับโดยย่อ (Budget) 5. หลักฐานการผ่านการฝึกอบรมผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย 6. Approval document from thesis committee/advisor (เอกสาร หลักฐาน ที่ระบุว่าผ่านการสอบเค้าโครง โครงร่างการวิจัย)

ตารางที่ 4 ตารางสรุปเนื้อหาสาระที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ปรับแก้ไข

ลำดับ	ชื่อเอกสาร	N = 80			
		ปรับข้อมูลให้ถูกต้อง	ปรับแก้ไขคำผิด	เพิ่มเติมเนื้อหาเพื่อความครบถ้วน	ตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออก
1.	บันทึกข้อความเพอเสนอขอรับการพิจารณาด้านจริยธรรม	0	0	0	0
2.	แบบยื่นขอรับการพิจารณาจรยธรรม (Submission form : AF 01-10)	35	3	15	0
3.	แบบประเมินโครงการวิจัยด้วยตนเอง (Self-Assessment Form : AF 02-10	0	1	33	0
4.	การขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of interest and funding form : AF 03-10)	7	5	21	0
5.	สรุปโครงการวิจัย (Protocol synopsis)	27	45	51	19
6.	โครงการวิจัย/โครงร่างงานวิจัย/โครงร่างวิทยานิพนธ์ (Full Protocol)	0	0	0	0
7.	ข้อมูลคำอธิบายสำหรับอาสาสมัคร (Information sheet : AF 04-10) ทั่วไป (สำหรับอายุ 13 - 19 และ 20 ปีขึ้นไป) / อาสาสมัครอายุ 7- 12 ปี	5	13	36	55
8.	หนังสือแสดงความยินยอมสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (consent form : AF 05-10/06-10) ทั่วไป / อาสาสมัครอายุ 7- 12 ปี / ผู้ปกครอง	7	6	34	47
9.	ประวัติผู้วิจัยหลัก (Principal investigator's CV)	0	0	0	0

ตารางที่ 4 ตารางสรุปเนื้อหาสาระที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ปรับแก้ไข (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเอกสาร	N = 80			
		ปรับข้อมูลให้ถูกต้อง	ปรับแก้ไขคำผิด	เพิ่มเติมเนื้อหาเพื่อความครบถ้วน	ตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออก
10.	หลักฐานการผ่านการฝึกอบรมผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) เช่น Human subject protection, GCP training certificate (clinical trial only)	0	0	0	0
11.	รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Questionnaire/scale/interview form/CRF)	0	0	14	8
12.	งบประมาณทได้รับ โดยย่อ (Budget)	0	0	0	0
13.	Approval document from thesis committee/advisor (เอกสาร หลักฐาน ที่ระบุว่าผ่านการสอบเค้าโครง โครงร่างการวิจัย)	0	0	0	0
รวม		81	73	204	129

จากตารางที่ 4 พบว่าจากตารางสรุปเนื้อหาสาระที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ปรับแก้ไข สามารถเรียงอันดับประเด็นที่ปรับแก้ไขได้ดังนี้ 1. เพิ่มเติมเนื้อหาเพื่อความครบถ้วน จำนวน 204 ครั้ง 2. ตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออก จำนวน 129 ครั้ง 3. ปรับข้อมูลให้ถูกต้อง จำนวน 81 ครั้ง และ 4. ปรับแก้ไขคำผิด จำนวน 73 ครั้ง

ตารางที่ 5 ตารางสรุปประเด็นการแก้ไขในแต่ละแบบฟอร์ม

ลำดับ	ชื่อเอกสาร	รายละเอียดการให้ปรับแก้ไข
1.	บันทึกข้อความเพอเสนอขอรับการพิจารณาด้านจริยธรรม	-
2.	แบบยื่นขอรับการพิจารณาจรยธรรม (Submission form : AF 01-10)	- การใส่ชื่อโครงการให้ถูกต้อง - การเลือกเกณฑ์การพิจารณาให้ตรงกับรายละเอียดโครงการ - การใส่ประชากรและกลุ่มตัวอย่างให้สอดคล้องกับรายละเอียดโครงการ - การใส่ version และวันที่ทำเอกสาร
3.	แบบประเมินโครงการวิจัยด้วยตนเอง (Self-Assessment Form : AF 02-10	- การใส่ชื่อโครงการให้ถูกต้อง - การใส่สัญลักษณ์ √ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาการดำเนินโครงการวิจัย - การใส่ข้อมูล และช่องทางการติดต่อในส่วนหมายเหตุ

ตารางที่ 5 ตารางสรุปประเด็นการแก้ไขในแต่ละแบบฟอร์ม (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเอกสาร	รายละเอียดการให้ปรับแก้ไข
4.	การขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of interest and funding form : AF 03-10)	- การใส่ชื่อโครงการให้ถูกต้อง - การใส่ชื่อแหล่งทุนและจำนวนงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินการ ข้อมูลต้องตรงกับเอกสารในรายการที่ 12 - การใส่สัญลักษณ์ √ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาการดำเนินโครงการวิจัย
5.	สรุปโครงการวิจัย (Protocol synopsis)	1. ลดปริมาณข้อมูลตรงหลักการและเหตุผล และที่มาของโครงการวิจัย 2. ระบุข้อมูลตรงระเบียบวิธีการวิจัยให้ชัดเจน - รูปแบบการวิจัย ระบุว่าเป็น การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยแบบผสมผสาน และระบุวิธีการวิจัยอย่างละเอียด - ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ระบุให้ชัดเจน - กลุ่มตัวอย่าง (ระบุจำนวน) และการได้มาซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่าง - เกณฑ์การคัดเข้า - เกณฑ์การคัดออก 3. ระบุวิธีการเข้าถึงอาสาสมัครอย่างละเอียด มีการอ้างถึงแบบฟอร์ม 04-10 และ 05-10 4. ระบุกระบวนการติดต่อคัดเลือกอาสาสมัคร 5. ระบุกระบวนการให้ข้อมูลและขอความยินยอมกับอาสาสมัคร 6. อธิบายการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด 7. อธิบายขั้นตอน/วิธีการเก็บข้อมูลอย่างละเอียด 8. อธิบายรายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 9. อธิบายรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ให้ชัดเจน
6.	โครงการวิจัย/โครงร่างงานวิจัย/โครงร่างวิทยานิพนธ์ (Full Protocol)	-
7.	ข้อมูลคำอธิบายสำหรับอาสาสมัคร (Information sheet : AF 04-10) ทั่วไป (สำหรับอายุ 13 - 19 และ 20 ปีขึ้นไป) / อาสาสมัครอายุ 7- 12 ปี	- ตัดคำที่ไม่เกี่ยวข้องออก เช่น การใช้ยา การรักษา การแพทย์ เนื้อเยื่อ เลือด เป็นต้น - การใส่ version และวันที่ทำเอกสาร - มีการเชื่อมโยงข้อมูลในแบบฟอร์มที่ 05-10

ตารางที่ 5 ตารางสรุปประเด็นการแก้ไขในแต่ละแบบฟอร์ม (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเอกสาร	รายละเอียดการให้ปรับแก้ไข
8.	หนังสือแสดงความยินยอมสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (consent form : AF 05-10/06-10) ทั่วไป / อาสาสมัครอายุ 7- 12 ปี / ผู้ปกครอง	- ตัดคำที่ไม่เกี่ยวข้องออก เช่น การใช้ยา การรักษา การแพทย์ เนื้อเยื่อ เลือด เป็นต้น - การใส่ version และวันที่ทำเอกสาร - มีการเชื่อมโยงข้อมูลในแบบฟอร์มที่ 04-10
9.	ประวัติผู้วิจัยหลัก (Principal investigator's CV)	-
10.	หลักฐานการผ่านการฝึกอบรมผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย (ถ้ามี) เช่น Human subject protection, GCP training certificate (clinical trial only)	-
11.	รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Questionnaire/scale/interview form/CRF)	- ตัดข้อมูลในส่วนที่จะสามารถระบุตัวตนของผู้ให้ข้อมูลออก - ใส่รหัส หรือสัญลักษณ์แทนการระบุตัวตน
12.	งบประมาณที่ได้รับ โดยย่อ (Budget)	-
13.	Approval document from thesis committee/advisor (เอกสาร หลักฐาน ที่ระบุว่าผ่านการสอบเค้าโครง โครงร่างการวิจัย)	-

จากตารางที่ 5 พบว่าจากรายละเอียดเนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นการกรอกข้อมูลตามแบบฟอร์ม โดยผู้วิจัยจะต้องกรอกให้ถูกต้องและมีความชัดเจน ข้อมูลที่กรอกในแบบฟอร์มต่างๆ จะต้องสอดคล้องซึ่งกันและกัน ในบางส่วนจะแสดงให้ถึงความเชื่อมโยงของแบบฟอร์มแต่ละแบบฟอร์ม

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิที่เกิดขึ้นในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินโครงการวิจัยเรื่อง "ศึกษาข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและการจัดทำสื่อเพื่อแนะนำการจัดทำเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์" ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ที่ให้นักวิจัยดำเนินการปรับแก้ไข จำนวน 80 โครงการวิจัย (โครงการวิจัยที่ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ในระหว่างปีงบประมาณ 2558 - 2563) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบแจกแจงความถี่ และ ใช้สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ และ ค่าความถี่ ผลการวิจัยพบว่า โครงการวิจัยที่ยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จำนวน 80 โครงการวิจัย เป็นโครงการวิจัย ของอาจารย์ จำนวน 26 โครงการ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา 27 โครงการ นิสิตระดับปริญญาตรี 27 โครงการ และจากตารางแจกแจงความถี่ เอกสารมีข้อเสนอแนะให้ปรับแก้ไข สามารถเรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุดได้ดังนี้ 1. สรุปโครงการวิจัย (Protocol synopsis) 2. ข้อมูลคำอธิบายสำหรับอาสาสมัคร (Information sheet : AF 04-10) 3. หนังสือแสดงความยินยอมสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย (consent form : AF 05-10/06-10) แบบยื่นขอรับการพิจารณาจริยธรรม (Submission form : AF 01-10) 4. แบบประเมินโครงการวิจัยด้วยตนเอง (Self-Assessment Form : AF 02-10) 5. การขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Conflict of interest and funding form : AF 03-10) 6. รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Questionnaire/scale/interview form/CRF) และเอกสารที่ไม่มีข้อเสนอแนะให้

ปรับแก้ไขเลย มีดังนี้ 1. บันทึกข้อความเพื่อเสนอขอรับการพิจารณาด้านจริยธรรม 2. โครงการวิจัย/โครงร่างงานวิจัย/โครงร่างวิทยานิพนธ์ (Full Protocol) 3. ประวัติผู้วิจัยหลัก (Principal investigator's CV) 4. งบประมาณที่ได้รับโดยย่อ (Budget) 5. หลักฐานการผ่านการฝึกอบรมผู้วิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัย 6. Approval document from thesis committee/advisor (เอกสาร หลักฐาน ที่ระบุว่าผ่านการสอบเค้าโครง โครงร่างการวิจัย) จากตารางที่ 4 ผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาสาระที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้ปรับแก้ไขสามารถจัดเรียบและแยกเป็นรายประเด็นได้ดังนี้ 1. ให้ผู้วิจัยเพิ่มเติมเนื้อหาเพื่อความครบถ้วน จำนวน 204 ครั้ง 2. ให้ผู้วิจัยตัดส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องออก จำนวน 129 ครั้ง 3. ให้ผู้วิจัยปรับข้อมูลให้ถูกต้อง จำนวน 81 ครั้ง และ 4. ให้ผู้วิจัยปรับแก้ไขคำผิด จำนวน 73 ครั้ง และจากตารางที่ 5 ผู้วิจัยได้พบรายละเอียดข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นต่าง ๆ โดยรายละเอียดในส่วนนี้สามารถนำไปพัฒนาเพื่อเป็นแนวทางในกาจัดทำเอกสารยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ให้มีความถูกต้องครบถ้วน

ระยะเวลาและจำนวนเอกสารที่ใช้ในการยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ถือว่าเป็นอุปสรรคที่ทำให้บุคลากรในคณะมนุษยศาสตร์ยื่นเอกสารขอรับรองจริยธรรมการวิจัยวิจัยในมนุษย์ การให้ความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของดิเรก ควรสมาคม (2558 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องมาตรฐานทางกฎหมายเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ แล้วพบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการวิจัยในมนุษย์จากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์พบปัญหาด้านทัศนคติและความไม่เข้าใจของผู้ทำวิจัยในมนุษย์ เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยากเพิ่มขั้นตอน ทำให้เสียเวลากว่าจะได้ลงมือทำวิจัย ซึ่งตามหลักแล้วการจัดทำเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ควรได้รับการรับรองก่อนที่ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับ เจนวิทย์ นวลแสง (2561 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์กับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ พบว่า จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Ethics in Human Research) เป็นหลักจริยธรรมทั่วไป (Ethical Principles) ที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อปกป้องศักดิ์ศรี ความปลอดภัย และความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ที่เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในโครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยหลักการสำคัญสามประการ คือ หลักการเคารพในความเป็นมนุษย์ (Respect for Person) หลักคุณประโยชน์ไม่เป็นโทษ (Beneficence and Non-Maleficence) และหลักความยุติธรรม (Justice) นักวิจัยด้านสังคมศาสตร์จึงต้องตระหนักและให้ความเคารพในเรื่องของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง เพื่อที่นักวิจัยจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปตามหลักจริยธรรมพื้นฐาน (Ethical Principles) ซึ่งในท้ายที่สุดนักวิจัยจะได้เสนอโครงการวิจัย (Research Protocol) เพื่อขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ได้อย่างถูกต้อง ชอบด้วยเหตุผลทางจริยธรรม มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ อันจะส่งผลให้งานวิจัยนั้นมีความน่าเชื่อถือ และผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้รับการปกป้องสิทธิและมีความเป็นอยู่ที่ดีตลอดโครงการวิจัย และเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการจัดส่งเอกสาร ทางกองการวิจัยและนวัตกรรมได้พยายามนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนากระบวนการ เช่น การอบรมจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ผ่านระบบ Thai mooc การยื่นเอกสารด้วยวิธีการอัพโหลดไฟล์ไว้ใน google drive และแชร์ลิงค์ผ่าน google form ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิชา สายลวดคำ (2556 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดประชุม : กรณีศึกษา สำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดประชุมในระยะยาวคือการจัดประชุมแบบ Tele Conference หากดำเนินการได้จะเป็นทางทางการจัดประชุมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 นำข้อมูลและองค์ความรู้ที่ไปพัฒนาต่อยอดเป็นคลิปหรือวิดิทัศน์แนะนำการกรอกเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำหรับบุคลากรสายมนุษยศาสตร์

7.2 จัดทำคู่มือวิธีการกรอกเอกสารเพื่อยื่นขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

8. เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2563). *คู่มือการยื่นขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.* กองการวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร

เจนวิทย์ นวลแสง. (2561). จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ กับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*. 10(2), หน้า 131-155.

ดิเรก ควรสมาคม. (2558). *มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์*. มหาวิทยาลัยพายัพ.

สุวิชา สายลวดคำ. (2556). *การพัฒนาประสิทธิภาพในกาจัดประชุม : กรณีศึกษา สำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

การยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ด้วยเทคโนโลยี “AUGMENTED REALITY”

ENHANCE THE EXPERIENCE OF TOURISTS USING THE SERVICES OF HISTORICAL TOURISM BUSINESS WITH TECHNOLOGY OF “AUGMENTED REALITY”

สุพรรณี สมศรี[1]*

Supannee Somsri[1]*

บทคัดย่อ

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวทางมรดกวัฒนธรรมที่สำคัญและแสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยอยู่มากมาย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากเคยเป็นราชธานีเก่าของประเทศไทย มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มายาวนาน สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางไปเยี่ยมชม รวมถึงเป็นจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยวที่สำคัญ การนำเทคโนโลยีเสมือนจริง Augmented Reality (AR) เข้ามาใช้ประโยชน์ในการบอกเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะทำให้เกิดรูปแบบการนำเสนอแบบใหม่ที่เทคโนโลยี AR สามารถเข้าไปช่วยจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ บนโลกเสมือนจริงจากประวัติศาสตร์ที่เคยเกิดขึ้น โดยมีรูปแบบการนำเสนอทั้งการบอกเล่าเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การท่องเที่ยว การใช้วิดีโอ รวมถึงใช้ภาพหรือการ์ตูน 3 มิติ เข้ามาเป็นผู้บรรยายและดำเนินเรื่อง เพื่อดึงดูดความสนใจและถ่ายทอดเรื่องราวในหลากหลายรูปแบบ เป็นการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงเข้ามาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และสามารถเป็นต้นแบบการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นและเศรษฐกิจของประเทศไทยต่อไป

คำสำคัญ: เทคโนโลยีเสมือนจริง, ประวัติศาสตร์, การท่องเที่ยว

Abstract

Thailand has many important cultural heritage attractions that represent the uniqueness of Thai. Phra Nakhon Si Ayutthaya is one of the significant historical provinces, the former capital of Thailand. With a long history, this can be attracted tourists to visit with being a significant tourist destination. The use of “Augmented Reality (AR)” technology in telling an important event of significant historical places in Phra Nakhon Si Ayutthaya will cause a new representation style which AR technology can help simulate various situations in the virtual world from the history that has happened. The presentation will be included historical telling, video presentation, also including using photo or 3D cartoon as a story teller and to attract interest and convey the story in a variety of formats. This virtual technology has been used for tourism promoting Phra Nakhon Si Ayutthaya province and

[1] อาจารย์ประจำ คณะบริหารธุรกิจ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

* Corresponding author, E-mail: supanneesom@pim.ac.th

can be a model of tourism economy stimulation. And that can lead to job creation, generate income for local people and economy of Thailand.

Keyword: Augmented Reality (AR), History, Tourism

1. บทนำ

ในปัจจุบันนักท่องเที่ยวให้ความสนใจแสวงหาประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์มากขึ้น เนื่องจากมีเรื่องราวของวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต รวมไปถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานอันทรงคุณค่า แต่การท่องเที่ยวตามสถานที่ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์โดยทั่วไป การเข้าถึงประวัติข้อมูลของสถานที่ท่องเที่ยวจะเป็นลักษณะที่นักท่องเที่ยวอ่านรายละเอียดประวัติความเป็นมาของสถานที่สำคัญต่าง ๆ จากป้ายประกาศที่ติดตั้งไว้บริเวณรอบสถานที่ท่องเที่ยว หรือมีไกด์นำเที่ยวบรรยายข้อมูล แต่เนื่องจากช่วงเวลาเทศกาลวันหยุดที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ส่งผลให้ป้ายประกาศที่ติดตั้งไว้ หรือจำนวนไกด์นำเที่ยวนั้น ไม่สามารถให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวได้อย่างทั่วถึง การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวจะสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้น อีกทั้งยังช่วยเสริมประสบการณ์นักท่องเที่ยวให้เกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับที่ พรพิมล อุดมเกษมทรัพย์ (2560) ได้ศึกษาความเหมาะสมของการใช้มัคคุเทศก์จำลองแบบที่เป็นบุคคลจริง และแบบที่เป็นตัวละครแอนิเมชัน 3 มิติ พบว่า ผู้ทดลองใช้ระบบมีความพึงพอใจกับสภาพแวดล้อมเสมือนจริง และตัวละครแอนิเมชัน 3 มิติมากกว่าใช้ไกด์ทัวร์ที่เป็นบุคคลจริง สำหรับความพร้อมในการใช้งานเทคโนโลยีนั้น Jung, et al. (2015) พบว่า การใช้งานสมาร์ทโฟนและโทรศัพท์มือถือเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลและเกิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้หน่วยงานต่าง ๆ มีการให้ข้อมูลที่น่าสนใจและมีประสิทธิภาพสูงกว่าในอดีต อีกทั้ง Jiri Kyselaa and Pavla Storkovab (2015) ได้แสดงให้เห็นถึงโอกาสใหม่ในการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงกับการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนร่วมกับการใช้ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ทำให้ข้อมูลแบบเสมือนจริงสามารถให้ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าสนใจ การท่องเที่ยวลักษณะนี้จึงจำเป็นต้องผสมผสานองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ให้เข้ากับเทคโนโลยี เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและสอดรับกับนโยบายของรัฐบาลในการสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่มีหนึ่งในนโยบายสำคัญในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม คือ นโยบายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Digital Economy) โดยเน้นให้มีการส่งเสริมภาคเศรษฐกิจดิจิทัลและการวางรากฐานของเศรษฐกิจดิจิทัลของประเทศอย่างจริงจัง เพื่อสามารถให้ทุกภาคเศรษฐกิจก้าวหน้าไปได้ทันโลก สามารถเกิดการแข่งขันในโลกที่ขับเคลื่อนไปด้วยเทคโนโลยีได้ ทั้งด้านการผลิตและการค้าผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับดิจิทัลโดยตรง อีกทั้งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้รองรับการให้บริการของภาคธุรกิจการท่องเที่ยวและธุรกิจบริการอื่น ๆ ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลรองรับการผลิตสินค้าและอุตสาหกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์

เทคโนโลยีเสมือนจริง (Augmented Reality หรือ AR) เป็นอีกหนึ่งเทคโนโลยีที่ทันสมัย และได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก ยิ่งในปัจจุบันที่ทุกคนมีสมาร์ทโฟนเป็นของตัวเอง เทคโนโลยีเสมือนจริง จึงถูกนำมาใช้เป็นลูกเล่นในการนำเสนอสื่อทางมัลติมีเดียมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่งานด้านบันเทิง การศึกษา หรือในด้านอุตสาหกรรม ที่เป็นการผนวกเอาโลกแห่งความเป็นจริงและโลกดิจิตอลมาผสานรวมเข้าไว้ด้วยกันจนสามารถดึงดูดความน่าสนใจ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับตัวสินค้าได้ดีอีกทางหนึ่ง โดยรายงาน Seeing is believing: How VR and AR will transform business and the economy ของ PwC ได้คาดการณ์ว่าเทคโนโลยี VR และ AR จะช่วยผลักดันให้เศรษฐกิจโลกเติบโตถึงราว 1.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (45 ล้านล้านบาท) ภายในปี 2573 และเมื่อมีความสามารถใช้เทคโนโลยี 5G ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การใช้งานเทคโนโลยีทั้ง VR และ AR ก็จะยิ่งแพร่หลายมากขึ้น จึงนับว่าเป็นโอกาสสำคัญที่องค์กรธุรกิจจะนำเทคโนโลยี VR และ AR เข้ามาช่วยส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ซึ่งสามารถป้อนข้อมูลได้หลากหลาย โดยงานวิจัยของ นิติศักดิ์ เจริญรูป และคณะ (2556) ได้ศึกษาถึงการป้อนข้อมูลถึง 3 ภาษาในเทคโนโลยีเสมือนจริง AR ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ในการพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว สามารถทำให้เกิดมิติใหม่ในการนำเสนอข้อมูลให้กับผู้ใช้งานได้ นอกจากนี้ งานวิจัยเรื่อง Development of an

Augmented Reality Tour Guide for a Cultural Heritage Site ของภาควิชาวิศวกรรมสถาปัตยกรรมมหาวิทยาลัย Ajou ประเทศเกาหลีใต้ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โดยพัฒนาการทำงานของแอปพลิเคชัน AR เพื่อนำไปใช้กับป้อมปราการ Hwaseong เมือง Suwon พัฒนาคู่มือนำเที่ยวบอกเล่าถึงประวัติสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผลวิจัยชี้ว่า แอปพลิชัน AR สามารถดึงดูดสายตาการใช้งานและมีศักยภาพสูงที่จะเป็นไกด์นำเที่ยวทางเลือกได้ งานวิจัย ของ KAIST UVR Lab ที่ศึกษาเรื่อง Connecting the Dots: Enhancing the Usability of Indexed Multimedia Data for AR Cultural Heritage Applications through Storytelling การสร้างวีดีโอขึ้นมาเพื่อเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่พระราชวัง Changdeokgung โดยมีการจำลองภาพเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นของพระราชวัง รวมถึงใช้ GPS นำทางเพื่อไปยังจุดต่าง ๆ ในพระราชวัง ผลวิจัยพบว่า การเล่าเรื่องผ่านวิดีโอข้อมูล มีประโยชน์และทรงพลังอย่างมากเป็นเครื่องมือที่จะช่วยเพิ่มประสบการณ์ในการท่องเที่ยว เนื้อเรื่องทำให้เข้าใจทิศทางความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ได้มากขึ้น และยังช่วยให้นักท่องเที่ยวได้จดจ่อในเรื่องราวตลอดระยะเวลาในการนำเสนออีกด้วย

โดยในบทความนี้ ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาเทคโนโลยีเสมือนจริง Augmented Reality ในการนำมาใช้ประโยชน์กับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สำคัญ มีเอกลักษณ์โดดเด่นทั้งด้านอารยธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่เป็นเครื่องบ่งชี้ความเจริญรุ่งเรืองในอดีตตลอดระยะเวลา 417 ปี ที่กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้มีการหล่อหลอมขนบธรรมเนียมประเพณีอันมีเอกลักษณ์ของความเป็นไทยตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานพระนครศรีอยุธยา, 2557) ประกอบกับความทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ทำให้อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก จากการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูซิเนีย เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 โดยมีคุณสมบัติการเป็นมรดกโลกตรงตามหลักเกณฑ์ ที่บ่งชี้ว่า “เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรม หรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว ” (ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก กระทรวงวัฒนธรรม, 2557) ส่งผลทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยมเดินทางมาท่องเที่ยว

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเรื่อง การยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ด้วยเทคโนโลยี Augmented Reality เพื่อยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง โดยจะนำเสนอผ่านบทความนี้ในแง่มุมของการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิด Augmented Reality แนวคิดหลักการสร้างนวัตกรรมแบบเปิด (open innovation) แนวคิดรูปแบบความร่วมมือสามประสาน (Triple Helix) และแนวคิดกระบวนการยอมรับนวัตกรรม โดยประเด็นทั้งหมดจะนำไปสู่ความเข้าใจในการวางแผนเพื่อการใช้งานแอปพลิเคชันจากเทคโนโลยีเสมือนจริง ที่จะเป็นประโยชน์ในอุตสาหกรรมธุรกิจการท่องเที่ยวได้ต่อไป

2. ทบทวนวรรณกรรม

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับ Augmented Reality

ความเป็นมาของเทคโนโลยี Augmented Reality หรือ AR ได้ถูกพัฒนามาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2004 จัดเป็นแขนงหนึ่งของงานวิจัยด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ ว่าด้วยการเพิ่มภาพเสมือนของโมเดลสามมิติที่สร้างจากคอมพิวเตอร์ลงไปในภาพที่ถ่ายมาจากกล้องวิดีโอ เว็บแคม หรือกล้องในโทรศัพท์มือถือแบบเฟรมต่อเฟรม ด้วยเทคนิคทางด้านคอมพิวเตอร์กราฟิกแต่ด้วยข้อจำกัดทางเทคโนโลยีจึงมีการใช้ไม่แพร่หลายเท่าไรนัก หากแต่ปัจจุบันเทคโนโลยีมือถือและการสื่อสารข้อมูลแบบไร้สาย

ไร้รอยต่อ รวมทั้งการประมวลต่าง ๆ มีความรวดเร็วขึ้นและมีราคาถูกลง จึงทำให้อุปกรณ์สมาร์ทโฟนและแทบเล็ตเอื้อให้เทคโนโลยีที่อยู่แต่ในห้องทดลองกลับกลายมาเป็นแอปพลิเคชันที่สามารถดาวน์โหลดมาใช้งานได้ไม่ยาก (จิราภรณ์ ปกรณ์, 2561)

Azuma (1997) ได้กล่าวถึง AR ว่าเป็นการรวมเอาความจริงและความเสมือนเข้าด้วยกัน (real+virtual) เป็นการปฏิสัมพันธ์ในเวลาจริง (real time) และเป็นการทำงานด้วยระบบ 3D

Milgram & Kishino (1994) ได้อธิบายว่า AR เป็นความต่อเนื่องของการขยายสภาพความจริง ไปสู่สภาพเสมือน หรือเป็นความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงและสภาพแวดล้อมที่เสมือน

นิพนธ์ บริเวธานันท์ (2557) กล่าวว่า AR เป็นการผสมผสานโลกเสมือนเพิ่มเข้าไปในสิ่งแวดล้อมโลกจริงเพื่อทำให้เกิดการกลมกลืนกันมากที่สุดจนมนุษย์ไม่สามารถแยกออก

ชุติสันต์ เกิดวิบูลย์เวช (2558) ได้ยกตัวอย่างการใช้งานต่าง ๆ ของความเป็นจริงเสริมไว้ เช่น การถ่ายภาพวิดีโอฉากใดฉากหนึ่งมา แล้วทำการสร้างรูปภาพคอมพิวเตอร์กราฟิกผสมผสานลงไปในฉากวิดีโอที่ถ่ายมาให้ดูเสมือนกับว่าภาพที่สร้างขึ้นมานี้เป็นส่วนหนึ่งของวิดีโอจริง ๆ เทคโนโลยีความจริงเสริมได้ปรากฏในภาพยนตร์วิทยาศาสตร์หลายเรื่องที่ผ่านมา จนแม้แต่การนำเทคโนโลยีนี้มาสร้างระบบให้กลายมาเป็นเรื่องจริง ๆ นับว่ามีอยู่พอสมควรในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น แว่นตาอัจฉริยะ หรือ โทรศัพท์สมาร์ทโฟน ที่ทำให้โลกเสมือนนั้นได้ถูกเพิ่มให้อยู่เหนือโลกสิ่งแวดล้อมของความเป็นจริง โดยเทคโนโลยีเสมือนจริง Augmented Reality หรือ AR เป็นเทคโนโลยีใหม่ที่ผสานเอาโลกแห่งความเป็นจริง (Real) เข้ากับโลกเสมือน (Virtual) ซึ่งจะทำให้ภาพที่เห็นในจอภาพกลายเป็นวัตถุ 3 มิติ ลอยอยู่เหนือพื้นผิวจริง หากแปลแบบตรงตัว นั่นก็คือ “ความจริงส่วนขยาย” ซึ่งหมายถึงเทคโนโลยีในการเพิ่มข้อมูลที่มีความหมายให้กับสิ่งของหรือสถานที่จริง ๆ โดยเริ่มด้วยการเปิดรับข้อมูลอ้างอิงทางด้านภาพ เสียง หรือการบอกตำแหน่งด้วยระบบ GPS และข้อมูลจาก Database ระบบก็จะทำการสร้างข้อมูลเพิ่มเติมให้วัตถุจริงที่มีอยู่เดิม ทั้งในรูปแบบภาพ เสียง และข้อมูลอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้ใช้มีข้อมูลเชิงลึกเพิ่มขึ้น หรือสามารถตอบโต้ได้ ทำให้ได้ประสบการณ์และมีการรับรู้เพิ่มเติมจากสิ่งของหรือสภาพแวดล้อมจริงที่อยู่ตรงหน้า ไปสู่ความตื่นเต้นเร้าใจแบบใหม่ของการที่ภาพวัตถุลอยออกมานอกจอ ในรูปแบบ Interactive Media เพียงแค่ภาพสัญลักษณ์ที่ตกแต่งเป็นรูปร่างต่าง ๆ แล้วนำไปทำรหัสหรือเรียกว่า Marker เมื่อตีพิมพ์บนวัตถุต่าง ๆ แล้วใช้สมาร์ทโฟนจับไปที่ภาพ ก็จะปรากฏภาพวัตถุเสมือนจริงลอยออกมาได้ โดยภาพเสมือนจริงที่ปรากฏขึ้นจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ได้ทันที ทั้งในลักษณะที่เป็นภาพนิ่งสามมิติภาพเคลื่อนไหวหรืออาจจะเป็นสื่อที่มีเสียงประกอบ ขึ้นอยู่กับการออกแบบสื่อแต่ละรูปแบบว่าให้ออกมาในลักษณะใด

2.1.1 กระบวนการภายในของ AR

ขั้นตอนการทำเทคโนโลยีเสมือนจริง ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

1) การวิเคราะห์ภาพ (Image Analysis) เป็นขั้นตอนการค้นหา Marker จากภาพที่ได้จากกล้องแล้วสืบค้นจากฐานข้อมูล (Marker Database) ที่มีการเก็บข้อมูลขนาดและรูปแบบของ Marker เพื่อนำมาวิเคราะห์รูปแบบของ Marker การวิเคราะห์ภาพสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การวิเคราะห์ภาพโดยอาศัย Marker เป็นหลักในการทำงาน (Marker based AR) และการวิเคราะห์ภาพโดยใช้ลักษณะต่าง ๆ ที่อยู่ในภาพมาวิเคราะห์ (Marker-less based AR)

2) การคำนวณค่าตำแหน่งเชิง 3 มิติ (Pose Estimation) เป็นการคำนวณค่าตำแหน่งเชิง 3 มิติของ Marker เทียบกับกล้องวิดีโอ

3) กระบวนการสร้างภาพสองมิติจากโมเดลสามมิติ (3D Rendering) เป็นการเพิ่มข้อมูลเข้าไปในภาพโดยใช้ค่าตำแหน่งเชิง 3 มิติที่คำนวณได้จนได้ภาพเสมือนจริง (Thairathonline, 2017)

2.1.2 องค์ประกอบของ AR

องค์ประกอบของ AR ประกอบไปด้วย ปัจจัยทั้งหมด 4 ส่วน ได้แก่

1) AR Code หรือตัว Marker AR Code ใช้ในการกำหนดตำแหน่งของวัตถุ

2) Eye กล้องวิดีโอ กล้องเว็บแคม กล้องโทรศัพท์มือถือ หรือตัวจับ Sensor อื่น ๆ ใช้มองตำแหน่งของ AR Code แล้วส่งข้อมูลเข้า AR Engine

3) AR Engine เป็นตัวส่งข้อมูลที่อ่านได้ผ่านการเข้าซอฟต์แวร์หรือส่วนประมวลผล เพื่อแสดงเป็นภาพต่อไป

4) Display หรือ จอแสดงผล เพื่อให้เห็นผลข้อมูลที่ AR Engine ส่งมาให้ในรูปแบบของภาพหรือวีดีโอหรือในอีกวิธีหนึ่ง เราสามารถรวมกล้อง AR Engine และจอภาพเข้าไว้ด้วยกันในอุปกรณ์เดียว เช่น สมาร์ทโฟน (Thairathonline, 2017)

2.1.3 หลักการทำงานของ AR

1) ตัว Marker หรือ Sensor ซึ่งเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์หรือรูปภาพที่กำหนดไว้ เป็นตัวเปรียบเทียบกับสิ่งที่เก็บไว้ในฐานข้อมูล (Marker Database)

2) กล้องวิดีโอ กล้องเว็บแคม กล้องโทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์ที่สามารถตรวจจับ Sensor ต่าง ๆ เพื่อทำการวิเคราะห์ ภาพ

3) จอแสดงผล จอมือถือ หรือ จอภาพต่าง ๆ เพื่อทำการแสดงผลภาพ

4) ระบบประมวลผลเพื่อสร้างวัตถุ 3D เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นกระบวนการสร้างภาพ 2 มิติจากโมเดล 3 มิติ

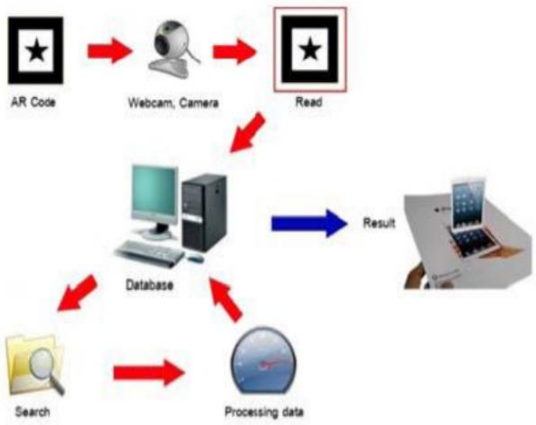

รูปที่ 1 กระบวนการทำงานของ AR

ที่มา : วลัยภรณ์ ช่างคิด และวนัทวิรา ฉันทะจำรัสศิลป์, 2561

จากภาพกระบวนการทำงานของ AR อธิบายได้ว่าแนวคิดหลักของเทคโนโลยีเสมือนจริง คือ การพัฒนาเทคโนโลยีที่ผสานเอาโลกแห่งความเป็นจริงและความเสมือนจริงเข้าด้วยกัน อธิการประมวลผล ดังนี้

1) การวิเคราะห์ภาพ (Image Analysis) โดยค้น Marker จากภาพ แล้วทำการสืบค้นจากฐานข้อมูล (Marker Database) จากนั้นทำการวิเคราะห์รูปวัตถุเสมือนที่ได้ระบุไว้ว่าตรง กับ AR Marker หรือไม่

2) คำนวณค่าตำแหน่งเชิง 3 มิติ (Pose Estimation) ของ Marker

3) สร้างภาพ 2 มิติจากโมเดล 3 มิติ (3D Rendering)

โดยในบทความนี้ ผู้เขียนจึงมีแนวความคิดที่จะนำเทคโนโลยีเสมือนจริงเข้ามาใช้กับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อยกระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวในการใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยว อีกทั้งมีการใช้การ์ตูนสามมิติเข้ามาเป็นผู้บรรยายและดำเนินเรื่อง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และเข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้มากยิ่งขึ้น

2.2 แนวคิดหลักการสร้างนวัตกรรมแบบเปิด (open innovation)

การสร้างนวัตกรรมแบบเปิด (open innovation) เริ่มจากการสร้างและพัฒนาแนวความคิดและเทคโนโลยี โดยเกิดขึ้นทั้งภายในองค์กรและได้จากภายนอกองค์กร จนสามารถนำไปสู่ผลิตภัณฑ์หรือการบริการใหม่ที่เกิดขึ้นในตลาดและอาจทำให้เกิดตลาดใหม่ ๆ ขึ้นมาได้ ในมุมมองของภาคส่วนงานอุตสาหกรรม สิ่งที่เป็นแรงจูงใจให้องค์กรต่าง ๆ สนใจผลประโยชน์ที่ได้รับจากความร่วมมือนั้น ๆ นั่นก็คือ การพัฒนาความรู้ขีดความสามารถด้านเทคโนโลยี การได้รับเทคโนโลยีที่ทันสมัยด้วยต้นทุนที่ต่ำ คุ้มค่า การนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในธุรกิจถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถกระตุ้นการขยายความร่วมมือในอนาคตได้ อันหมายถึง ผลงานตามเป้าหมายของการสร้างสินค้านวัตกรรมนั่นเอง มีการปรับปรุงกระบวนการผลิตหรือแม้แต่การเติบโตของผู้ประกอบการจากการสร้างผลงานด้านนวัตกรรม (Dawson, 1997)

Dobni (2008) กล่าวว่า ธุรกิจที่จะสามารถสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันได้นั้น ควรที่จะมีลักษณะเป็นองค์การนวัตกรรมหรือมีความสามารถในเชิงนวัตกรรม นวัตกรรมจะต้องเน้นในส่วนของการทำสิ่งใหม่ที่ต้องใช้ความรู้และความคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐาน ดังนั้นการสร้างความรู้และการจัดการความรู้เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรมขององค์การจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากจะทำให้ธุรกิจสามารถที่จะสร้างความได้เปรียบในเชิงการแข่งขันที่ยั่งยืนได้

หากพิจารณาตามทิศทางการไหลขององค์ความรู้ สามารถจำแนกการสร้างนวัตกรรมแบบเปิดได้ 2 ประเภท อันได้แก่

2.2.1 การสร้างนวัตกรรมแบบเปิดขาเข้า (inbound open innovation)

เป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ซึ่งเป็นแหล่งองค์ความรู้ เพื่อให้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี เทคนิค หรือขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อปรับปรุงสมรรถนะในการสร้างนวัตกรรมขององค์กร

2.2.2 การสร้างนวัตกรรมแบบเปิดขาออก (outbound open innovation)

เป็นการมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรอื่น เพื่อใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีหรือองค์ความรู้ที่องค์กรนั้น ๆ มีอยู่โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์เชิงพาณิชย์

การสร้างนวัตกรรมแบบเปิดจึงเป็นทั้งการค้นหาแนวคิดใหม่ ๆ การลดความเสี่ยง การใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่หายาก อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความเร็วในการนำผลิตภัณฑ์หรือบริการใหม่ ๆ ออกสู่ตลาด ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง หากแต่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลายทิศทางท่ามกลางองค์กรต่าง ๆ ที่เข้ามาอยู่ในเครือข่ายเดียวกัน เกิดการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ผ่านการสร้าง การรวบรวมและการใช้องค์ความรู้ด้วยกัน โดยต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เกิดการร่วมกันสร้างคุณค่า (co-creating value) ขององค์กรต่าง ๆ ที่ร่วมมือตกลงจะอยู่ในเครือข่ายเดียวกันเพื่อสร้างนวัตกรรม (สุชาต อุดมโสภกิจ, 2558)

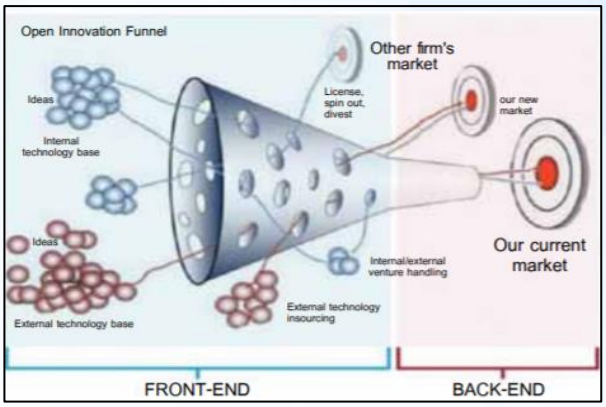

รูปที่ 2 การสร้างนวัตกรรมแบบเปิด (open innovation)

ที่มา : Chesbrough, 2003

2.3 แนวคิดรูปแบบความร่วมมือสามประสาน (Triple Helix)

เป็นแนวคิดการพัฒนานวัตกรรมโดยประกอบด้วยหน่วยงานหรือสถาบัน 3 ฝ่ายประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม และภาคการศึกษา โดยทั้ง 3 ฝ่าย ต่างมีหน้าที่หรือบทบาทอันสำคัญ (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000)

โมเดลการสร้างนวัตกรรมแบบเกลียว 3 สาย (triple helix model หรือ H3 model) เป็นรูปแบบหนึ่งของการสร้างนวัตกรรมแบบเปิด โดยอาศัยหลักการที่ว่าการสร้างนวัตกรรมต้องอยู่บนพื้นฐานของการประยุกต์ใช้ การใช้ความรู้หลากหลายสาขาวิชา การผสมผสาน ความแตกต่าง มีความหลากหลายขององค์กรเชื่อมโยงกัน และรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งต้องควบคุมคุณภาพ

ประกอบด้วยองค์กร 3 ประเภท ได้แก่

1) มหาวิทยาลัย / สถาบันการศึกษา / สถาบันวิจัยของรัฐ ทำหน้าที่ในการสร้างองค์ความรู้
2) เอกชน / ผู้ประกอบการ / ผู้ผลิต เป็นผู้ใช้องค์ความรู้
3) รัฐ เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) และกำกับดูแล (regulator)

กล่าวอีกนัยหนึ่ง Triple Helix Model เป็นระบบที่เกิดจากการรวมตัวของความรู้ด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และการบริหารจัดการ ซึ่งทำให้เกิดการไหลเวียนขององค์ความรู้หรือการเปลี่ยนแปลงขององค์กรหนึ่ง ส่งผลกระทบต่ออีกองค์กรหนึ่ง พลวัตที่เกิดขึ้นในระบบภายใต้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมแบบเปิดอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากเครือข่ายการสร้างนวัตกรรมแบบเปิดจะประสบความสำเร็จหรือองค์กรต่าง ๆ ที่ร่วมเป็นสมาชิกจะได้รับประโยชน์จากการทำงานร่วมกันหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการประสานงานกิจกรรมที่ดำเนินงานโดยแต่ละองค์กร ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างนวัตกรรมร่วมกัน กลไกการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลช่วยให้การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการทำงานร่วมกันเป็นไปได้ด้วยดี (สุชาต อุดมโสภกิจ, 2558)

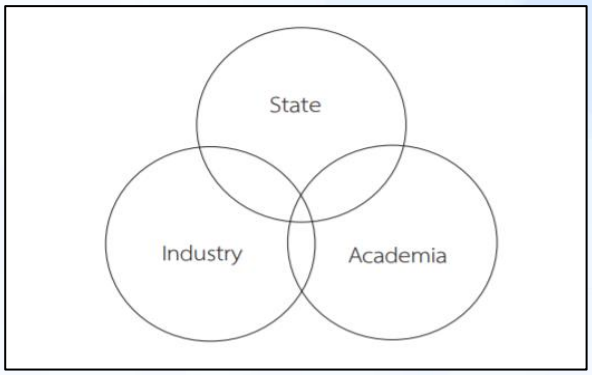

รูปที่ 3 Triple Helix Model

ที่มา : (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000)

โดยในบทความชิ้นนี้ เป็นการวางแผนที่จะสร้างสรรค์การใช้งานเทคโนโลยีเสมือนจริงเข้ามาใช้กับการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ในการระดมการสร้างองค์ความรู้ เพื่อสามารถเกิดการแลกเปลี่ยนกับองค์กรภายนอกที่เกิดความสนใจในการต่อยอดทางนวัตกรรม ซึ่งหากในอนาคตได้เกิดการร่วมมือระหว่างภาคการศึกษาสถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชนผู้ประกอบการ รวมถึงรัฐบาลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เกิดการส่งเสริมการนำองค์ความรู้แนวทางไปประยุกต์ใช้ จะสามารถเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจกับพื้นที่ท้องถิ่นได้ต่อไป

2.4 แนวคิดกระบวนการยอมรับนวัตกรรม

จากแนวคิดของ Everett M. Rogers (1971) เกี่ยวกับทฤษฎีแพร่กระจายนวัตกรรม (Diffusion of Innovation) ได้อธิบายกระบวนการแพร่กระจายของนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ว่าการที่บุคคลจะยอมรับแนวคิดการพัฒนาได้นั้น ต้องมีการสื่อสารและแพร่กระจายส่วนต่าง ๆ ในสังคม โดยทั่วไปมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นรับรู้ (awareness)

ทราบว่ามีนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้น รับรู้ว่ามีความคิดใหม่ สิ่งใหม่หรือวิธีการปฏิบัติใหม่ ๆ

2) ขั้นสนใจ (interest)

เป็นขั้นที่บุคคลจะรู้สึกสนใจในนวัตกรรมนั้นทันทีที่เห็นว่าน่าสนใจ หรือตรงกับปัญหาที่เขาประสบอยู่ โดยการสร้างทัศนคติหรือเปลี่ยนทัศนคติโน้มน้าวนำไปสู่การยอมรับนวัตกรรม

3) ขั้นประเมินผล (evaluation)

บุคคลจะเกิดการพิจารณาถึงผลได้ผลเสียว่ามีความคุ้มค่าหรือไม่ เพียงใด คำนึงผลได้ผลเสียที่บุคคลจะได้รับเป็นการประเมินเปรียบเทียบซึ่งถือเป็นขั้นตอนของการตัดสินใจ

4) ขั้นทดลอง (trial)

เกิดการลองผิดลองถูกในเบื้องต้นเพื่อตรวจสอบและทดลองด้วยการปฏิบัติจริง

5) ขั้นยอมรับ (adoption)

หากการทดลองของบุคคลได้ผลเป็นที่น่าพอใจจะเกิดการยอมรับความคิดใหม่ ๆ และขยายการปฏิบัติออกไปเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งนวัตกรรมนั้นกลายเป็นวิธีการที่ยึดถือปฏิบัติโดยถาวรต่อไป

จากแนวคิดข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการวางแผนการนำเที่ยวในโลกออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกับนักท่องเที่ยว ทั้งช่วงก่อนเดินทางมาเที่ยวและช่วงหลังการเดินทางมาเที่ยว โดยการวางแผนการนำเที่ยวจะทำให้มีนักท่องเที่ยวรู้จักและตระหนักถึงคุณค่าของสถานที่ท่องเที่ยว ทั้งในขั้นรับรู้ (awareness) ที่นักท่องเที่ยวต้องเกิดการรับรู้ผ่านการติดป้าย

แจ้งข้อมูลในบริเวณสถานที่ รวมถึงการโปรโมทผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ โดยในขั้นตอนนี้ ไกด์ผู้นำเที่ยวจะต้องแนะนำแอปพลิเคชันให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก ขั้นสนใจ (interest) เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่นักท่องเที่ยวจะทำการเปิดรับ ซึ่งไกด์นำเที่ยวหรือองค์กรที่โปรโมทควรมีคำแนะนำหรือโน้มน้าวนักท่องเที่ยว ให้ทราบถึงข้อดีในการใช้แอปพลิเคชัน ว่าสามารถอำนวยความสะดวกและนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ใหม่ รวมถึงอาจมีการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าวนำไปใช้เป็นส่วนลดในการท่องเที่ยวกับผู้ประกอบการร้านค้าต่าง ๆ ที่เข้าร่วมได้ ขั้นประเมินผล (evaluation) เมื่อนักท่องเที่ยวมีการประเมินเปรียบเทียบความเสี่ยงที่จะใช้นวัตกรรมแล้วมองเห็นถึงข้อดีนักท่องเที่ยวก็จะมีแนวโน้มที่จะโหลดแอปพลิเคชันเพื่อใช้งานในขั้นทดลอง (trial) จนนำมาสู่ขั้นยอมรับ (adoption) ที่หากกระบวนการใช้งานไม่ซับซ้อนมากเกินไป นักท่องเที่ยวก็จะเกิดการยอมรับการใช้งานจริงได้

3. การใช้งานแอปพลิเคชัน Augmented Reality เพื่อยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงสนใจการนำเทคโนโลยีเสมือนจริง Augmented Reality มาใช้ประโยชน์กับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยนำเสนอการใช้ตัวการ์ตูน 3 มิติ ที่แต่งตัวชุดไทยมาเป็นผู้ดำเนินเรื่อง เพิ่มอัตลักษณ์ความเป็นไทยให้ปรากฏแก่สายตานักท่องเที่ยว บนแอปพลิเคชันการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่นำเสนอด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง ซึ่งสามารถใช้งานได้บนมือถือสมาร์ทโฟน รวมถึงยังสามารถเลือกภาษาได้ถึง 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากหลากหลายประเทศ ทั้งยังเป็นการส่งเสริมตัวละครไทยให้เป็นที่รู้จัก โดยในแอปพลิเคชันจะนำเสนอเรื่องราวที่น่าสนใจ ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) นักท่องเที่ยวใช้สมาร์ทโฟนสแกนที่ป้ายโฆษณา หรือจับภาพสถานที่ ที่ทำการระบุจุดตำแหน่งสำคัญเอาไว้

2) ระบบจะแสดงคลิปวีดีโอเสมือนจริงของข้อมูลที่เป็นเรื่องราวประวัติความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงของสถานที่โบราณสถานโบราณวัตถุจากอดีตจนถึงปัจจุบัน และข้อมูลที่น่าสนใจอื่น ๆ โดยใช้แผนที่บนกูเกิ้ลร่วมประกอบทิศทางเพื่อระบุจุดสถานที่ที่สำคัญ รวมถึงจุดสถานที่ที่นักท่องเที่ยวอยู่ในขณะเวลาปัจจุบัน

3) นักท่องเที่ยวสามารถเลือกรับข้อมูลจากฟังก์ชั่นของระบบทั้งการรับชมภาพวีดีโอเสมือนจริงของสมัยอยุธยาตอนต้น สมัยอยุธยามีศึกสงคราม สมัยอยุธยาเฟื่องฟู รวมถึงอยุธยาในปัจจุบันและในอนาคต อีกทั้งนักท่องเที่ยวสามารถเปลี่ยนภาษาทั้งหมด 5 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น เพื่อรองรับการใช้งาน สอดคล้องกับที่ นิติศักดิ์ เจริญรูป และคณะ (2556) ได้พัฒนาแอปพลิเคชันนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งและประวัติความเป็นมาที่สำคัญของวัดพระแก้ว ที่สามารถเปลี่ยนภาษาได้ถึง 3 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ซึ่งทำให้เกิดความพึงพอใจและมิติใหม่ในการนำเสนอข้อมูลให้กับนักท่องเที่ยวได้ โดยระบบจะประมวลผลจากการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงซึ่งเป็นการนำวัตถุหรือสถานที่จริงในโลกจริง (Real) รวมเข้ากับโลกเสมือนจริงของคอมพิวเตอร์ (Virtual) และเชื่อมโยงทั้งสองเข้าปฏิสัมพันธ์ในเวลาจริง (Real Time) ด้วยระบบ 3D ที่แอปพลิเคชันได้ทำการอัปโหลดคลิปวีดีโอเรื่องราวความสำคัญต่าง ๆ พร้อมภาพประกอบของแต่ละสถานที่ไว้ในฐานข้อมูลเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถรับชมได้ ซึ่งระบบจะแสดงวัตถุเสมือนลอยขึ้นมาแบบการ์ตูน 3 มิติ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นและสัมผัสประสบการณ์ทั้งภาพเรื่องราวและสถานการณ์ต่าง ๆ แบบทันที ทำให้เกิดรูปแบบการนำเสนอแบบใหม่ ที่สามารถจำลองสถานการณ์ต่าง ๆ บนโลกความจริงเสมือนโดยประสานโลกความเป็นจริง แผนที่ สภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ ร่วมกับตัวการ์ตูน 3 มิติ จากแอปพลิเคชันที่จะเข้ามาเป็นผู้บรรยายและดำเนินเรื่อง สามารถถ่ายทอดเรื่องราวในหลากหลายรูปแบบ ทั้งอารมณ์การเล่าเรื่องแบบสนุกสนาน อารมณ์

การเล่าเรื่องแบบชวนลุ้นระทึกใจไปกับเรื่องราว และที่สำคัญยังเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยววัยเด็กให้หันมาสนใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับที่ พรพิมล อุดมเกษมทรัพย์ (2560) ที่ได้ศึกษาความเหมาะสมของการใช้มัคคุเทศก์จำลองแบบที่เป็นบุคคลจริงและแบบที่เป็นตัวละครแอนิเมชัน 3 มิติ พบว่า ผู้ทดลองใช้ระบบมีความพอใจกับสภาพแวดล้อมเสมือนจริงและยังมีความพึงพอใจต่อตัวละครแอนิเมชัน 3 มิติเฉลี่ยมากกว่าใช้ไกด์ทัวร์ที่เป็นบุคคลจริง และยังเป็นไปตามที่ Jiri Kyselaa and Pavla Storkovab (2015) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงในการสอนวิชาประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว ที่ได้แสดงให้เห็นถึงโอกาสใหม่ในการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงกับการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนร่วมกับตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ช่วยให้ข้อมูลแบบเสมือนจริงสามารถให้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าสนใจ

4) นักท่องเที่ยวสามารถสแกนคิวอาร์โค้ด เพื่อสะสมแต้มรับบัตรรางวัลที่ซ่อนอยู่ในเรื่องราวของการรับชม นำไปใช้เป็นส่วนลดกับสินค้าบริการต่าง ๆ ของผู้ประกอบการร้านค้าในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เข้าร่วมโครงการได้ เป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความสนใจอยากใช้แอปพลิเคชัน อีกทั้งระบบยังแจ้งเตือนการอัปเดตแจ้งข่าวสารส่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น สถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านขายของฝากที่เป็นที่นิยม รวมถึงสิทธิพิเศษต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวที่ใช้แอปพลิเคชันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกครั้ง ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเป็นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ อีกทั้งสร้างความประทับใจและทำการบอกต่อออกไปให้ผู้อื่นได้ทราบ

โดยกล่าวสรุปถึงแนวทางการนำฟังก์ชันการทำงานของเทคโนโลยีเสมือนจริง Augmented Reality มาใช้ประโยชน์กับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ดังแผนภาพตัวอย่าง

รูปที่ 4 แผนภาพแนวทางการนำฟังก์ชันการทำงานของเทคโนโลยีเสมือนจริง Augmented Reality มาใช้ประโยชน์กับสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การนำเทคโนโลยีเสมือนจริงมาใช้ในการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นการผสมผสานองค์ความรู้ให้เข้ากับเทคโนโลยี กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการบอกต่อเรื่องราวดี ๆ ในการท่องเที่ยวสู่บุคคลอื่นในขั้นบอกต่อที่จะเป็นการเพิ่มมูลค่าทางการตลาดให้กับธุรกิจการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดความภักดีต่อแบรนด์ ซึ่งจะเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ประสบความสำเร็จได้ด้วยการเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งกับผู้บริโภค รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงของธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ยกระดับประสบการณ์การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ไทยที่อำนวยความ

สะดวกแก่นักท่องเที่ยว รวมถึงส่งเสริมผู้ประกอบการรายย่อย และเกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยวได้ ซึ่งหากการใช้งานแอปพลิเคชันตอบโจทย์การใช้งานที่นักท่องเที่ยวเกิดขึ้นยอมรับ ตามแนวคิดของ Everett M. Rogers (1971) ที่กล่าวไว้ว่า หากการทดลองใช้งานได้ผลเป็นที่น่าพอใจจะเกิดการยอมรับความคิดใหม่ ๆ และขยายการปฏิบัติออกไปเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องจนกระทั่งนวัตกรรมนั้นกลายเป็นวิธีการที่ยึดถือปฏิบัติโดยถาวรต่อไป จึงต้องคำนึงถึงรูปแบบการใช้งานของแอปพลิชันที่ตอบโจทย์การใช้งานของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญเพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการยอมรับ อีกทั้งยังเป็นไปตามรูปแบบความร่วมมือสามประสาน (Triple Helix) ที่หากในอนาคตได้เกิดการร่วมมือกันระหว่างภาคการศึกษาสถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชนผู้ประกอบการ รวมถึงรัฐบาลหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เกิดการส่งเสริมการนำองค์ความรู้แนวทางไปประยุกต์ใช้ จะสามารถเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจกับพื้นที่ท้องถิ่นได้ต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การสร้างสื่อมัลติมีเดียโดยการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง Augmented Reality เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว ยกระดับการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักแก่ชาวต่างชาติและดึงดูดนักท่องเที่ยวในประเทศให้สนใจเรื่องราวของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ผ่านเทคโนโลยีที่ทันสมัย อีกทั้งยังเป็นการต่อยอดเชิงธุรกิจด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยการนำเทคโนโลยี นวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ มาผนวกเข้าด้วยกันเพื่อเป็นกลยุทธ์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจการท่องเที่ยวให้กับประเทศไทย ซึ่งหากมีการพัฒนาเป็นระบบการใช้งานที่ดีได้รับการร่วมมือจากหน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จะสามารถนำไปเป็นจุดขายที่สามารถเพิ่มคุณค่า และมูลค่าให้กับการท่องเที่ยวประเทศไทยได้เป็นอย่างดี รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงของธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนอกจากภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแล้ว ภาคการศึกษายังสามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีเสมือนจริง ไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้ต่อไปในอนาคต

5. เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานพระนครศรีอยุธยา. (2557). *ประวัติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2563, จาก https://ayutthaya.mots.go.th/

จิราภรณ์ ปกรณ์. (2561). *AR (Augmented reality) เทคโนโลยีเสมือนผสานโลกแห่งความจริง*. สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2563, จาก https://www.scimath.org/article-technology/item/7755-ar-augmented-reality

ชุติสันต์ เกิดวิบูลย์เวช. (2558). “นวัตกรรมสื่อดิจิทัลใหม่สำหรับนิเทศศาสตร์”. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม นิด้า*. 2(2), 59-60.

นิติศักดิ์ เจริญรูป, เปียทิพย์ ผลดี, วิลาสินี ลวนคำ และพัฒนรี พิมพ์สาร. (2556). *การพัฒนาแอพพลิเคชั่น (Application) เพื่อนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยววัดพระแก้วบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์*. คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา, เชียงราย.

นิพนธ์ บริเวธานันท์. (2557). *Augmented reality: เมื่อโลกความจริงผนวกเข้ากับโลกเสมือน*. สืบค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2563, จาก http://www.ebooks.in.th/download/30348/Augmented_Reality

พรพิมล อุดมเกษมทรัพย์. (2560). *การพัฒนาความจริงเสมือนเพื่อการนำเที่ยว กรณีศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยวหัวหิน*. (การค้นคว้าอิสระ). เทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ คณะวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/3729/1/phonphimon_udom.pdf

วลัยภรณ์ ช่างคิด และวนัทวิรา ฉันทะจำรัสศิลป์. (2561). *การพัฒนาสื่อใหม่ด้วยเทคโนโลยี AR : Augmented Reality สื่อใหม่บนโมบายเพื่อบริการและสร้างสรรค์ความรู้*. สืบค้นเมื่อ 27 กันยายน 2563, จาก http://dbcar.car.chula.ac.th/km/wp-content/uploads/2014/12/583_3.pdf

สุชาต อุดมโสภกิจ. (2558). “การสร้างนวัตกรรมแบบเปิด (open innovation)”. *Technology Promotion and InnoMag Magazine Journal*. 42, หน้า244.

ศูนย์ข้อมูลมรดกโลกกระทรวงวัฒนธรรม. (2557). *แหล่งมรดกโลกในประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2563, จาก http://164.115.22.96/heritage_culture2.aspx#a3

Azuma, R. (1997). A survey of augmented reality. *Presence: Teleoperators and virtual environments*. 6, Pages 355-385.

Chesbrough, H. (2011). *Open service innovation*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Chesbrough, H., Vanhaverbeke, W. & West, J. (2006). *Open innovation: Researching a new paradigm.* Oxford: Oxford University Press.

Dawson, P. M. (1997). From technology research to the practice of group-based manufacturing under multi-partner projects. *Human Systems Management*. 16(1), Pages 35-42.

Dobni, C. B. (2008). “Measuring innovation culture in organization the development of a generalized innovation culture construct using exploratory factor analysis”. *European Journal of Innovation Management.* 11(4).

EunShin, J., Park, H., & Woo, W. (2017). Connecting the dots: Enhancing the usability of indexed multimedia data for AR cultural heritage applications through storytelling. In *proceedings of the 15th International workshop on content-based Multimedia Indexing* (pp. 1-6). New York: Association for Computing Machinery.

Jiri, K. & Pavla, S. (2016). Using Augmented Reality as a Medium for Teaching History and Tourism. *Procedia. Social and Behavioral Sciences.* 174(12), Pages 926–931.

Jung, T., Chung, N. & Leue, M. (2015). The Determinants of Recommendations to Use Augmented Reality Technologies - The Case of a Korean Theme Park. *Tourism Management.* 49, Pages 75-86.

Koo, S., Kim, J., Kim, C. Kim, J. & cha, S. (2019). Development of an Augmented Reality Tour Guide for Cultural Heritage Site. *ACM Journal*. 4(12), Pages 1-24.

Milgram, P., & Kishino, F. (1994). *Taxonomy of Mixed Reality Virtual Displays.* Retrieved October 18, 2020, from file:///C:/Users/user/Downloads/A_Taxonomy_of_Mixed_Reality_Visual_Displays%20(1).pdf

Pwc Global. (2019). *Seeing is believing: How VR and AR will transform business and the economy.* Retrieved October 16, 2020, from https://www.pwc.com/seeingisbelieving

Rogers, E., & Shoemaker, F. (1978). *Communication of innovations: A cross-cultural approach*. New York, NY: Free Press.

Thairathonline. (2017). *Things to know about augmented reality ‘altered form of reality’ the virtual world in real life*. Retrieved October 16, 2020, from https://www.thairath.co.th/news/tech/startup/828113

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

LEARNING ACHIEVEMENT AND STUDENTS' SATISFACTION IN THE USE OF CASE-STUDY TEACHING METHOD IN THE ENTREPRENEUR COURSE OF THE MANAGEMENT MAJOR STUDENTS, FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCES, THEPSATRI RAJABHAT UNIVERSITY

นุชจรา บุญถนอม[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กรณีศึกษา ในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ (2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาจากการเรียนโดยใช้กรณีศึกษาในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ผู้วิจัยศึกษากลุ่มประชากรได้แก่นักศึกษา สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 (ชั้นปีที่ 3) รหัสหมู่เรียน 601747902 และ 601747903 ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ รหัสวิชา บธ 3001305 จำนวน 37 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีดังนี้ (1) ใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ (2) แบบฝึกกรณีศึกษาที่สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ (3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาจากการเรียนโดยใช้กรณีศึกษาในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และสถิติทดสอบค่าที (t-test) และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กรณีศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบกรณีศึกษาหลังเรียนมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบกรณีศึกษาก่อนเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาในการสอนในห้องเรียนนั้นจะช่วยส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาให้มีการเรียนในชั้นเรียนที่ดีขึ้น

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาจากการเรียนโดยใช้กรณีศึกษา ในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ พบว่าค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาในคู่ของกลุ่มย่อย ($\overline{X}$ =4.41, S.D.= 0.70 การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อธิบายให้เพื่อนนักศึกษาในคู่ของกลุ่มย่อยของตนเองให้เข้าใจเนื้อหา ($\overline{X}$ =4.41, S.D.= 0.70) และความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนแบบนี้ ($\overline{X}$ =4.27, S.D.= 0.80) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.15, S.D. =0.55) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กระบวนการขั้นตอนของการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียน แต่ละครั้ง ($\overline{X}$ =3.98, S.D. =0.86)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ, การสอนโดยใช้กรณีศึกษา

[1] อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารธุรกิจ วิชาเอกการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Abstract

The objectives of this research were (1) to compare learning achievement of the students' pre- and posttest with the use of case-study method in the Entrepreneur course, (2) to study students' satisfaction on the use of case-study method in the Entrepreneur course. The research population were junior students majoring in management, the Faculty of Management Sciences, Thepsatri Rajabhat University, enrolling in the second semester of academic year 2019, section number 601747902 and 601747903. There were 37 students enrolling the course namely Entrepreneur, BU 3001305.

The research instruments were (1) the pre- and post- test on learning achievement of the students who enrolled in the Entrepreneur course, (2) the exercise on the case study, related to the content of Entrepreneur course, (3) the satisfactory survey on the use of case study in the Entrepreneur course. The statistics analysis applied were Mean, Standard Deviation (SD), T-Test and qualitative data for content analysis.

The research findings revealed that:

1. The pre- and post- test result of students' learning achievement with the use of case-study method are significantly different at a level 0.05. The average posttest result was higher than that of pretest. This indicates that the use of case-study method in classroom can help better students' learning achievement.

2. The result of students' satisfaction after the use of case-study method in the Entrepreneur course showed that the average score, the standard deviation of students' satisfaction toward the case-study method can be listed the top three aspects including: the interpersonal development among the pairs of student (=4.41, S.D.= 0.70), the peer assistance in helping and describing for content understanding among the pairs of student (=4.41, S.D.= 0.70), the satisfaction toward this teaching method (=4.27, S.D.= 0.80). The overall result is in very-satisfied level (=4.15, S.D. =0.55) while the lowest average is the satisfaction on the process of learning method in each class (=3.98, S.D. =0.86).

Keyword: Learning Achievement and Students' Satisfaction , Case-Study Teaching

1. บทนำ

จากสภาพการเรียนการสอนที่ผ่านมา ผู้สอนพบว่านักศึกษายังขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สืบค้น และหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง ทั้งยังไม่กล้าแสดงออกในการนำเสนอหน้าชั้นเรียน และยังขาดความมั่นใจในการทำงานร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน ซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่ผ่านมาที่คะแนนค่อนข้างต่ำกว่าเกณฑ์อย่างมากการสอนแบบกรณีศึกษาเป็นการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้แก้ปัญหาได้นั้นถือว่าเป็นความสำคัญยิ่ง ของการให้ศึกษามีรูปแบบการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบที่ต้องการพัฒนาความคิด การแก้ปัญหาของผู้เรียน ซึ่งเน้นการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ การเรียนการสอนสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ในระดับการคิด ซึ่งจะช่วยผลักดันให้เกิดกระบวนการของการแปลความ ตีความและเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการสร้างความรู้ใหม่ได้นั้นจะเป็นแนวคิดที่เน้นการเรียนรู้โดยเน้นให้นักศึกษามีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียนดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาการการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบหนึ่งที่ดี เป็นเทคนิคการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาทักษะของผู้เรียนในเรื่องการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา สืบค้น และหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง การกล้าแสดงออก และส่งผลต่อการเรียนของผู้เรียนที่ดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กรณีศึกษาในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาจากการเรียนโดยใช้กรณีศึกษา ในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

3. กรอบแนวคิด

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม
การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ	1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กรณีศึกษา 2. ความพึงพอใจของนักศึกษาจากการเรียนโดยใช้กรณีศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 กลุ่มเป้าหมาย

นักศึกษาภาคปกติ สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2562 (ชั้นปีที่ 3) รหัสหมู่เรียน 601747902 และรหัส 60174790 ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ รหัสวิชา บธ 3001305 จำนวน 37 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

4.2.1 แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ โดยมีความยากง่ายขึ้นตามลำดับ

4.2.2 ชุดแบบฝึกกรณีศึกษาที่สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชาการเป็นผู้ประกอบการที่มีความหลากหลายของเนื้อหา

4.2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาจากการเรียนโดยใช้กรณีศึกษาในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

4.3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นตอนการวางแผน (Planning)

1.1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นของนักศึกษา แล้วสรุปถึงปัญหาในการเรียนการสอนหรือสิ่งที่ต้องปรับปรุง

1.2) กำหนดหัวข้อที่จะทำวิจัยในชั้นเรียน

1.3) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.4) กำหนดแผนงานและกรอบโครงร่างใน เรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ ของนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

2) ขั้นตอนการปฏิบัติการ (Acting)

2.1) อาจารย์ผู้สอนแบ่งนักศึกษาเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 คน จำนวน 9 กลุ่ม และมีจำนวน 1 กลุ่ม ที่มี 5 คน ด้วยวิธีการจับกลุ่มโดยความสมัครใจ ซึ่งแต่กลุ่มช่วยกันค้นคว้าแลกเปลี่ยน เรียนรู้ตามเนื้อหาในกรณีศึกษาและตอบโจทย์ ในใบงาน จำนวน 4 ครั้ง โดยจัดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง แต่ละครั้งใช้ เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง

2.2) ผู้สอนอธิบายขั้นตอนของกิจกรรมแต่ละครั้งและชี้แจงบทบาทของ นักศึกษาแต่ละคน แจกใบงานให้นักศึกษาแต่ละกลุ่ม ศึกษาค้นคว้าหา คำตอบโดยการร่วมมือ ช่วยเหลือกัน เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วแต่ละกลุ่ม

2.3) เตรียมเอกสารประกอบการสอน

2.4) สรุปเสนอรายงาน ผู้สอนสรุปงานบทเรียน พร้อมกับให้คำแนะนำเพิ่มเติม

2.5) หลังการทดสอบ มีการเก็บ รวบรวมข้อมูลจากนักศึกษากลุ่มตัวอย่างโดย ใช้แบบทดสอบความรู้ใบงานกรณีศึกษา และแบบสอบถาม ความพึงพอใจ

3) ขั้นตอนการสังเกตผล (Observing)

3.1) นักศึกษาแบ่งเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 คน ด้วยวิธีการจับกลุ่มโดยความสมัครใจ ซึ่งแต่กลุ่มช่วยกันค้นคว้าแลกเปลี่ยน เรียนรู้ตามเนื้อหาในกรณีศึกษาและตอบโจทย์ ในใบงาน

3.2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้

3.3) กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็น

3.4) ผู้ประกอบการ ทั้งแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน

3.5) วิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ยของความรู้ก่อนและหลังทดสอบโดยใช้ t-test ใน ส่วนของความพึงพอใจ วิเคราะห์รายข้อ โดยใช้จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

การทดสอบ	n	คะแนน		t	p
		$\overline{X}$	SD		
ก่อนเรียน	37	6.14	1.13	33.82	.000***
หลังเรียน	37	15.78	1.65		

*** p≤ .000

จากตาราง 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0.05 โดยผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ในพัฒนาทักษะการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมายจำแนกตาม เพศ

รายการ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	- ชาย	9	24.30
	หญิง	28	75.70
รวม		**37**	**100**

จากตาราง 2 พบว่า การวิเคราะห์ของกลุ่มเป้าหมายจำแนกตาม เพศ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 37 คน พบว่าเป็น เพศชาย จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 24.30 และเพศหญิง จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 75.70

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ

	รายการ	ระดับความพึงพอใจ (n=37)		
		$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1.	เนื้อหาที่เรียนตรงตามวัตถุประสงค์แต่ละครั้ง	4.01	0.79	มาก
2.	กระบวนการขั้นตอนของการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนแต่ละครั้ง	3.98	0.86	มาก
3.	การเรียนช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์แกปัญหามากขึ้น	4.01	0.85	มาก
4.	การจัดนักศึกษาจับคู่เข้ากลุ่มย่อยแต่ละกลุ่ม	4.11	0.88	มาก
5.	ความชัดเจนของใบงานแต่ละครั้ง	4.13	0.88	มาก
6.	ความร่วมมือของนักศึกษาในคู่ของกลุ่มย่อยในการตอบโจทย์ใบงานแต่ละครั้ง	4.06	0.88	มาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ (ต่อ)

	รายการ	ระดับความพึงพอใจ (n=37)		
		$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
7.	การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อธิบายให้เพื่อนนักศึกษาในคู่ของกลุ่มย่อยของตนเองให้เข้าใจเนื้อหา	4.40	0.71	มาก
8.	การได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาในคู่ของกลุ่มย่อย	4.41	0.70	มาก
9.	ความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนแบบนี้	4.27	0.80	มาก
	ภาพรวม	**4.15**	**0.55**	**มาก**

จากตาราง 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือการได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาในคู่ของกลุ่มย่อย ($\overline{X}$ =4.41, S.D.= 0.70) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อธิบายให้เพื่อนนักศึกษาในคู่ของกลุ่มย่อยของตนเองให้เข้าใจเนื้อหา($\overline{X}$ =4.41, S.D.= 0.70) และความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนแบบนี้ ($\overline{X}$ =4.27, S.D.= 0.80) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.15, S.D. =0.55) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กระบวนการขั้นตอนของการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนแต่ละครั้ง ($\overline{X}$ =3.98, S.D. =0.86)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้กรณีศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบกรณีศึกษาหลังเรียนมีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบกรณีศึกษาก่อนเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาในการสอนในห้องเรียนนั้นจะช่วยส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาให้มีการเรียนในชั้นเรียนที่ดีขึ้น และทั้งนี้อาจอธิบายได้ว่า นักศึกษากลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มต่างก็ช่วยเหลือเกื้อกูลในการวิเคราะห์กรณีศึกษา การค้นหาสาเหตุและการตัดสินใจเลือกแนวทาง แก้ไขปัญหาแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ สำหรับตอบโจทย์ตามใบงาน ทำให้มีส่วนในการเพิ่มพูนความรู้ ประกอบกับผู้สอนได้อธิบายกระบวนการเรียนการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจน การมีใบงานที่ชัดเจน การมีการนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าหาคำตอบโจทย์ตามใบงาน และผู้สอนแจกรายละเอียดของเนื้อหาบางส่วนให้ รวมทั้งมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และบรรยากาศการสอนที่ไม่เคร่งเครียด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้เรียนรู้แบบช่วยกัน จึงทำให้มีผลการเรียนรู้และความรู้เพิ่มขึ้น

6.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาจากการเรียนโดยใช้กรณีศึกษา ในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ พบว่าค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case Study) ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการเป็นผู้ประกอบการ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือการได้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาในคู่ของกลุ่มย่อย ($\overline{X}$ =4.41, S.D.= 0.70การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อธิบายให้เพื่อนนักศึกษาในคู่ของกลุ่มย่อยของตนเองให้เข้าใจเนื้อหา($\overline{X}$ =4.41, S.D.= 0.70) และความพึงพอใจในบรรยากาศการเรียนแบบนี้ ($\overline{X}$ =4.27, S.D.= 0.80) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.15, S.D. =0.55) ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ กระบวนการขั้นตอนของการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนแต่ละครั้ง ($\overline{X}$ =3.98, S.D. =0.86)

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการใช้กรณีศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมทั้งสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เรียนด้วย ทั้งนี้น่าจะเป็นเพราะผู้สอนได้สร้างความเข้าใจในกระบวนการเรียน การสอน การทำงานเป็นกลุ่มและเข้าใจบทบาท ของแต่ละคน การมีเอกสารประกอบและมีใบงาน (โจทย์) ที่ชัดเจน การเปิดโอกาสให้กลุ่มทำงานแบบอิสระในการวิเคราะห์กรณีศึกษา การค้นหาสาเหตุและการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไขปัญหาการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายการให้นำเสนอผลงาน การแนะนำให้ ข้อคิดเห็นของผู้สอน และการมีสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มของตนเอง ดังนั้นการนำวิธีการนี้ไปใช้ ควรพิจารณาในเรื่องดังกล่าวในครั้งต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา ศรีอเนก. (2555). *การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษากับการเรียนรายวิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทางธุรกิจ*. รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ฉัตรสุมน พฤฒิภิญโญ. (2553). *หลักการวิจัยทางสังคม*. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นราศรี ไววนิชกุล และชูศักดิ์ อุดมชัย. (2557). *ระเบียบวิธีวิจัยธุรกิจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรศิริ พันธสี และอรพันท์ สีขาว. (2552). “ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อการพัฒนาการใช้กระบวนการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาพยาบาล”. *วารสารสภาการพยาบาล*, 24 (3), 81-93.

อุษณีย์ โพธิสุข. (2558). *ร่วมคิด ร่วมเขียน ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ สกศ.

ความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

EMPLOYERS' SATISFACTION TOWARDS GRADUATES OF THE BACHELOR OF ARTS PROGRAM IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT, FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, THAKSIN UNIVERSITY

วลัยลักษณ์ รัตนวงศ์[1*], ปาริฉัตร ตู้ดำ[2], นวิทย์ เอมเอก[3], ธีรพร ทองขะโชค[4] และชีวนันท์ คุณพิทักษ์[5]

Walailak Rattanawong[1*], Parichat Tudum[2], Nawit Amage[3], Teeraporn Tongkachok[4] and Cheewanan Kunpitak[5]

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อบัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีศึกษาแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ประชากร คือ เจ้าของกิจการ / ผู้ประกอบการ ผู้บริหารฝ่าย / แผนก หัวหน้าหน่วยงาน ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ปี พ.ศ. 2559 - 2560 จำนวน 106 ราย กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าของกิจการ / ผู้ประกอบการ ผู้บริหารฝ่าย / แผนก หัวหน้าหน่วยงาน จำนวน 62 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้างในการวิจัยเชิงปริมาณ และ การสนทนากลุ่มในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 6 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตโดยรวม ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.25 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อคุณธรรม จริยธรรม มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.55 รองลงมาคือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล, ด้านทักษะทางปัญญา ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบัณฑิต และด้านความรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.32, 4.20, 4.12 และ 4.05 ตามลำดับ ข้อมูลที่ได้ครั้งนี้นำไปวางแผนและพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตต่อไป

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ผู้ใช้บัณฑิต, การจัดการทรัพยากรมนุษย์

Abstract

The objectives of this study were to investigate employers' satisfaction towards graduates of the Bachelor of Arts Program in Human Resource Management according to the Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF: HED). The population of this mixed methods research was 106 persons consisting of business owners/entrepreneurs, management of departments/section, and unit heads of graduates of

[1 - 5] อาจารย์ประจำหลักสูตร การจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

* Corresponding author, E-mail: chutima2534por@gmail.com

the year 2016-2017. The subjects were 62 business owners/entrepreneurs, management of departments / section, and unit heads (data from the graduate employment survey system). Quantitatively, data were collected through a structured questionnaire, and qualitatively, data were collected through focus group discussion attended by six (6) subjects. The data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation, and content analysis was performed and concluded using descriptive analysis. The study found as follows: that employers' satisfaction was at a high level with the mean of 4.25. When considered by item employers were satisfied with graduates' moral and ethics at the highest level with the mean of 4.55, followed by interpersonal relationship and personal characteristics, cognitive skills numerical analysis, communication and information technology skills and knowledge with the mean of 4.32, 4.20, 4.12, and 4.05 respectively. The information from this study will be used to plan and develop teaching to meet of employers in the future.

Keyword: Satisfaction, Employers, Human Resource Management

1. บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคปัจจุบัน ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่อสังคมทุกภาคส่วน ต้องต่อสู้ดิ้นรนแข่งขันเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมยุคใหม่ได้ การเตรียมความพร้อมของบุคคลเพื่อให้สามารถปรับตัวก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นหน้าที่สำคัญของสถาบันการศึกษา ในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยคนไทยในอนาคตจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษา ศีลธรรม เป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง นอกจากนี้ยังต้องมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสาร ภาษาอังกฤษและภาษาที่ 3 มีการอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกร นักคิด ผู้ประกอบการ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานทั้งสิ้น 38.50 ล้านคน มีจำนวนผู้มีงานทำ 37.77 ล้านคน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562) ประกอบอาชีพในสาขาต่าง ๆ มากมายของตลาดแรงงาน ซึ่งพบว่า ยังประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนแรงงานจากความไม่สอดคล้องระหว่างความต้องการกำลังคน และการผลิตกำลังคนของประเทศ ผู้ประกอบการไม่สามารถหาแรงงานที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการได้ อันเนื่องจากทักษะและความรู้ ความสามารถของแรงงานไม่ตรงกับความต้องการใช้แรงงาน (กรมการจัดหางาน, 2560) ขณะที่การผลิตบัณฑิตเป็นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต ให้เป็นไปตามมาตรฐานการจัดการศึกษาตามที่กำหนดใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2562 และแนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 โดยมุ่งเน้นผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) 5 ด้าน ให้เกิดแก่ผู้เรียน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล และด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี เพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน

มหาวิทยาลัยทักษิณจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตและพัฒนากำลังคนคุณภาพ โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาหลักสูตรที่มีมาตรฐานตามระบบคุณภาพระดับนานาชาติและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงบูรณาการจากแหล่งเรียนรู้หรือประสบการณ์ตรงในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ การพัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสังคมดิจิทัล การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้และสมรรถนะสากลของอาจารย์ และการพัฒนานิสิตตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย และมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. 2561 - 2580) โดยกำหนดให้ข้อมูลความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตเป็นตัวชี้วัดคุณภาพด้านการผลิตบัณฑิต การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตรของสาขาวิชาต่าง ๆ จึงต้องสอดคล้องตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย

สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นหน่วยงานรับผิดชอบจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปฏิบัติหน้าที่ในการพัฒนากำลังคนออกสู่วิชาชีพทางด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในตลาดแรงงาน ดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงหลักประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้เรียน ในการมุ่งเน้นผลการเรียนรู้ ที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพของบัณฑิต ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ร่วมกับ ปรัชญา ของมหาวิทยาลัยทักษิณ “ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนา” รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของสถานการณ์ในตลาดแรงงาน จึงจำเป็นต้องอาศัยเสียงสะท้อนจากผู้ใช้บัณฑิตที่เกี่ยวกับความพึงพอใจในด้านคุณลักษณะและการปฏิบัติงานที่มีต่อบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ตลอดจนมุมมองและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ประกอบการปรับปรุงหลักสูตร ในการพัฒนาจัดกระบวนการจัดเรียนการ

สอนที่ส่งเสริมให้บัณฑิต เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และสังคมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษา ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อบัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การทบทวนแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ กรอบมาตรฐานคุณ วุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thailand Qualifications Framework for Higher Education; TQF:HEd) มุ่งเน้น ที่ผลการเรียนรู้ (Learning outcomes) ของผู้เรียนซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเชิงคุณภาพ เพื่อประกันคุณภาพบัณฑิตและสื่อสารให้หน่วยงานรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจและมั่นใจถึงกระบวนการผลิตบัณฑิตโดยมีการกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต เป็นผลผลิตและผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา 5 ด้าน คือ

1) ด้านความรู้ความสามารถ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิด และการนำเสนอข้อมูลการวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎีตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ หมายรวมถึงความรู้ในวิทยาการสมัยใหม่และความรู้จากภูมิปัญญาไทย

2) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและกระบวนการต่าง ๆ มาใช้ในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

3) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม มีภาวะผู้นำ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

4) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) หมายถึง การมีอิสระในการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติ ความสามารถด้านภาษา การสื่อสารทั้งการพูด การเขียนและ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตนและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรมทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม

กล่าวได้ว่า กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติเป็นเครื่องมือในการกำหนดมาตรฐาน และเป็นกรอบพื้นฐานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเชิงคุณภาพไม่ให้ต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยมุ่งเน้นผลการเรียนรู้เป็นสำคัญ เพื่อประกันคุณภาพบัณฑิตและสื่อสารให้หน่วยงานรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจ และมั่นใจถึงกระบวนการผลิตบัณฑิต ซึ่งถือเป็นกรอบสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ

3.2 ความต้องการของตลาดแรงงาน

ในช่วงปี พ.ศ. 2562 ทั่วภูมิภาคมีสัญญาณการเติบโตของภาคการผลิต ซึ่งส่งผลต่อความต้องการของบุคลากรในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ซัพพลายเชน จัดซื้อ ขนส่ง วิศวกร การเงิน รวมไปถึงทรัพยากรบุคคล แนวโน้มสำคัญที่เด่นชัดในปี พ.ศ. 2563 คือ มุมมองที่เปิดกว้างมากขึ้นของผู้ว่าจ้างต่อผู้สมัครงาน ซึ่งจะมีการพิจารณาจากศักยภาพของผู้สมัคร การเปิดรับทักษะที่สามารถถ่ายโอนได้มากกว่าการยึดติดที่ประสบการณ์ตรงแต่เพียงอย่างเดียว เพราะนายจ้างต้องเร่งปรับตัวเพื่อดึงดูดพนักงานที่มีความสามารถเข้ามาทำงาน ขณะที่ความต้องการทักษะในสายงานทรัพยากรมนุษย์ ประกอบไปด้วย บทบาทการเป็นพันธมิตรทางธุรกิจ ความคิดเชิงตรรกะและกลยุทธ์ รวมถึงการคิดเชิงวิเคราะห์ (ปุณยนุช ศิริสวัสดิ์วัฒนา, 2562) ทักษะในเชิง soft skill จึงเป็นทักษะสำคัญในกลุ่มอาชีพนักทรัพยากรมนุษย์ ที่ตลาดแรงงานต้องการ

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2554) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนายจ้าง / ผู้ใช้บัณฑิต มหาวิทยาลัย รุ่นปีการศึกษา 2553 พบว่าความพึงพอใจนายจ้าง / ผู้ใช้บัณฑิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 8.15 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านความรู้ความสามารถ ด้านทักษะทางปัญญา ภาพรวมผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 7.97 และ 7.98 ส่วนด้าน ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ และด้านคุณธรรม จริยธรรม นายจ้าง/ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจมากที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ย 8.20, 8.00 และ 8.51 ตามลำดับ

พรทิพย์ เต็งเจริญ (2555) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ปีการศึกษา 2554 พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีความพึงพอใจในคุณลักษณะตามอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 4.18 ผู้ใช้บัณฑิตของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีความพึงพอใจใน คุณลักษณะตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมเท่ากับ 4.17

ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์ และภัทราจิตร แสงสว่าง (2558) ศึกษาเรื่อง ความต้องการของผู้ประกอบการที่มีต่อหลักสูตรบัญชีบัณฑิต และคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ กรณีศึกษา ผู้ประกอบการในเขตจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด นครพนม และศรีสะเกษ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เห็นด้วย หากในอนาคตหลักสูตรบัญชีบัณฑิตจะปรับปรุง กลุ่มวิชาชีพเลือกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มบัญชี กลุ่มบัญชีเครื่องมือทางการเงิน และกลุ่มระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ โดยเน้นที่กลุ่มบัญชีเป็นอันดับแรก ผู้ประกอบการมีความต้องการบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในด้านคุณธรรมและจริยธรรม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89.60 รองลงมาด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะการวิเคราะห์ เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านความรู้ คิดเป็นร้อยละ 88.20, 87.60, 83.80 และ 82.40 ตามลำดับ

เพลินพิศ ศิริสมบูรณ์ (2559) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก ประจำปีการศึกษา 2556 - 2557 (รุ่นที่ 15) คุณลักษณะของบัณฑิต ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ย 3.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าคุณลักษณะของบัณฑิตด้านคุณธรรมจริยธรรมสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.11 รองลงมาคือ คุณลักษณะของ บัณฑิตด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ค่าเฉลี่ย 4.05 อันดับสามคือ คุณลักษณะของบัณฑิต ด้านความรู้ ค่าเฉลี่ย 3.86 อันดับสี่คือ คุณลักษณะของบัณฑิต ด้านทักษะทางปัญญา ค่าเฉลี่ย 3.75 อันดับสุดท้ายคือ คุณลักษณะของบัณฑิตด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ ค่าเฉลี่ย 3.68

กองวิเทศสัมพันธ์และการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (2560) ความพึงพอใจ ของผู้ใช้บัณฑิต ประจำปีการศึกษา 2560 รุ่นปีการศึกษา 2559 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย พบว่า ความพึงพอใจของนายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในภาพรวมของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.51 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 รองลงมา คือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ด้านทักษะทางปัญญาผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.61 และ 4.50 ส่วนด้านที่ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในระดับมากได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านทักษะทักษะปฏิบัติผู้ใช้บัณฑิตมีความ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.49, 4.48, 4.37 ตามลำดับ

กล่าวได้ว่า การศึกษาความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ถูกนำมาใช้ในการวัดและประเมินผล ผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับการศึกษาครั้งนี้ ที่ต้องการทราบมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต ซึ่งเป็นผลผลิตและผลลัพธ์ 5 ด้าน หากแต่การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาเพิ่มเติมด้วยการวิจัยคุณภาพ เพื่อทราบถึงความพึงพอใจตามมุมมองของสถานประกอบการแต่ละตัวชี้วัดในบริบทของสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อให้ได้รายละเอียดที่มีความสมบูรณ์ และชัดเจนยิ่งขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การออกแบบการวิจัย (Research Design)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Research design) โดยผู้วิจัยออกแบบการวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Mixed Methods Research) และใช้วิธีการดำเนินการแบบคู่ขนาน

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ เจ้าของกิจการ / ผู้ประกอบการ ผู้บริหารฝ่าย / แผนก หัวหน้าหน่วยงาน ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในปีการศึกษา 2559 - 2560 จำนวน 106 คน

กลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าของกิจการ / ผู้ประกอบการ ผู้บริหารฝ่าย / แผนก หัวหน้าหน่วยงาน ของบัณฑิตที่มีงานทำประจำปีการศึกษา 2559 - 2560 จำนวนรวม 62 คน ตามข้อมูลระบุไว้ในระบบการสำรวจการมีงานทำของบัณฑิต โดยฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ปีการศึกษา	จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา	จำนวนผู้มีงานทำ
2559	50	40
2560	56	22
รวม		**62**

ที่มา : ฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ (2562)

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพคำนึงถึงความครอบคลุมขอบเขตประเด็นที่ศึกษา โดยกำหนดตัวอย่างขั้นต่ำสุด (Minimum sample) คือ จำนวน 6 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นสถานประกอบการที่มีบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ปฏิบัติงานอยู่ ทั้งในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีประสบการณ์ในการให้คำแนะนำในเรื่องทักษะและคุณสมบัติของลูกจ้างที่การปฏิบัติงานในสถานประกอบการ จากนั้นทำ

การคัดเลือกผู้ที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติที่ดี และสามารถตอบคำถามการวิจัยได้อย่างถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์ (ชาย โพธิสิตา, 2552, น. 170)

4.3 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม โดยนำแนวคิดมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน (คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล การวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ) รวมถึงการนำวัตถุประสงค์ที่ปรากฏใน มคอ. 2 มากำหนดเป็นกรอบ และประยุกต์ข้อคำถามให้เข้ากับบริบทของหลักสูตรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ประกอบไปด้วย 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ข้อมูลทั่วไปขององค์กร 3) ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อการปฏิบัติงาน ใช้เกณฑ์การวัด แบบมาตราส่วนประมาณค่า ของลิเคิร์ท (Rating Scale) 5 ระดับ และเกณฑ์ในการให้ค่าคะแนนเฉลี่ยในแต่ละระดับชั้น ตามแนวคิดของ เบสท์ (Best W. John, 1997 : 190)

4.4 การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม ส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องสายวิชาชีพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีตำแหน่งทางวิชาการ และเป็นกรรมการผู้รับผิดชอบหลักสูตรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เป็นผู้ประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และสำนวนข้อคำถามในบริบทของการจัดการทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 2 ท่าน ผลการวิเคราะห์ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) พบว่ามีค่าตั้งแต่ 0.5 - 1.00 ซึ่งเป็นค่าความเที่ยงตรง (สุวิมล ติรกานนท์, 2554) ส่วนข้อที่ มีค่าต่ำกว่า 0.5 - 1.00 จำนวน 6 ข้อ ผู้วิจัยทำการปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ โดยมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ที่ระดับ 0.754

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ ใช้วิธีการส่งแบบสอบถาม ไปยังสถานประกอบการ จำนวน 62 ชุด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 50 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.65 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)

เชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยทำการรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากการสนทนากับผู้ให้ข้อมูล (key informants) เป็นกลุ่ม โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้มาจากการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่นักวิจัยกำหนดซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้คำตอบตรงประเด็นและสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้มากที่สุด โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (moderator) เป็นผู้ถาม เปิดโอกาสให้ผู้สนทนากลุ่มได้อภิปราย และแสดงความ คิดเห็นอย่างอิสระ จากนั้นทำการวิเคราะห์และเขียนสรุปเชิงพรรณนา

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.00 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.00 อยู่ในช่วงอายุ 31 - 40 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมาคือ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 34.00 และผู้ใช้บัณฑิตที่มี จำนวนน้อยที่สุด คือ อายุต่ำกว่า 25 ปี และมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 6.00

ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับบัณฑิตในฐานะเป็นผู้บริหารฝ่าย / แผนก คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาคือ หัวหน้าหน่วยงาน คิดเป็นร้อยละ 28.00 เป็นเจ้าของกิจการ / ผู้ประกอบการ คิดเป็นร้อยละ 26.00

ลักษณะงานที่บัณฑิตปฏิบัติ ตรงสาขา คิดเป็นร้อยละ 68.00 ลักษณะงานที่ไม่ตรงสาขา คิดเป็นร้อยละ 32.00 ได้แก่ งานประเภท การตลาด พนักงานขาย ธุรการ และการเงิน ระยะเวลาที่บัณฑิตปฏิบัติงานอยู่กับองค์กร พบว่า ระยะเวลามากกว่า 12 เดือน คิดเป็นร้อยละ 52.00 รองลงมาคือ ปฏิบัติงานอยู่กับองค์กร 3-6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 22.00

5.2 ข้อมูลทั่วไปขององค์กร

ข้อมูลทั่วไปขององค์กร พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่สังกัดภาคเอกชน คิดเป็น ร้อยละ 82.00 ภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 18.00 ส่วนใหญ่มีจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติงานจำนวน 50 - 100 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา คือ องค์กรที่มีจำนวนบุคลากร 101 - 500 คน และ บุคลากร ต่ำกว่า 50 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และ 20.00 ตามลำดับ

วิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน พบว่า วิธีการสัมภาษณ์เป็นวิธีที่องค์กรใช้ในการรับคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.90 รองลงมาคือ การใช้วิธีพิจารณาจากประวัติ คุณสมบัติ ประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ 36.50 วิธีที่ใช้น้อยที่สุดคือ การคัดเลือกโดยการสอบข้อเขียน คิดเป็นร้อยละ 11.30

จุดเน้นในการพิจารณาเพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าปฏิบัติงาน พบว่า ส่วนใหญ่องค์กรใช้วิธีการพิจารณาจาก บุคลิกภาพและความรู้ความสามารถพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาคือ การพิจารณาจากสาขาวิชาเอก คิดเป็นร้อยละ 21.70 โดยมีจุดเน้นในการพิจารณาสถาบันการศึกษาน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 9.30

5.3 ผลวิเคราะห์ความพึงพอใจ

5.3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ถึงระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต ที่มีต่อบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.55	.334	พึงพอใจมากที่สุด	1
2. ด้านความรู้	4.05	.451	พึงพอใจมาก	5
3. ด้านทักษะทางปัญญา	4.20	.399	พึงพอใจมาก	3
4. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	4.32	.326	พึงพอใจมาก	2
5. ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4.12	.435	พึงพอใจมาก	4
ภาพรวม	**4.25**	**.278**	**พึงพอใจมาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจมากที่สุดอันดับ 1 คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.55 อันดับ 2 คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล มีค่าเฉลี่ย 4.32 อันดับ 3 คือ ความพึงพอใจต่อทักษะทางปัญญา ค่าเฉลี่ย 4.20 อันดับ 4 ความพึงพอใจในด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบัณฑิต ค่าเฉลี่ย 4.20 และความพึงพอใจอันดับ 5 ต่อด้านความรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.05 เมื่อพิจารณาโดยรวมทุกด้าน พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.25

5.3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้เข้าร่วมสนทนาจัดเรียงอันดับความพึงใจตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน และผลการจัดเรียงลำดับจะถูกแจ้งให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทราบ หลังจากนั้นผู้ร่วมสนทนาจะร่วมกันขยายรายละเอียดข้อมูลตามลำดับผลที่ได้ โดยผลการจัดเรียงลำดับความพึงพอใจ แสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการจัดเรียงลำดับความพึงพอใจตามมุมมองของสถานประกอบการ

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 5 ด้าน	ผู้เข้าร่วมสนทนาจัดเรียงลำดับความพึงพอใจ					
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6
คุณธรรม จริยธรรม	1	2	2	1	2	2
ความรู้	4	4	5	4	1	3
ทักษะทางปัญญา	2	3	4	3	3	4
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	3	1	1	2	4	1
การวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	5	5	3	5	5	5

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยนำผลจากการจัดเรียงลำดับความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิต มาเปรียบเทียบ และจัดอันดับโดยพิจารณาจัดเรียงจากความถี่มากที่สุด ที่ผู้ร่วมสนทนาให้กับลำดับนั้น ๆ จากนั้นแจ้งผลลำดับความพึงพอใจ และผู้ใช้บัณฑิตร่วมกันสนทนาความพึงพอใจในแต่ละด้านต่อบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

อันดับ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและลักษณะเฉพาะบุคคล

ผู้เข้าร่วมสนทนา ส่วนใหญ่ สะท้อนมุมมองที่เลือกทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและลักษณะเฉพาะบุคคลว่า *“บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีลักษณะโดดเด่นในเรื่องของความสุภาพอ่อนน้อม การมีสัมมาคารวะ มีมนุษย์สัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับพี่ ๆ และ ผู้ร่วมงาน ในระดับต่าง ๆ ได้ดี”* สอดคล้องกับผู้ร่วมสนทนาอีกท่านที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า *“หากจะเพิ่มเติมคือ บัณฑิตควรเสริมในเรื่องของความมั่นใจในตัวเอง การกล้าแสดงออก ก็จะให้เป็นประโยชน์ต่อตัวบัณฑิต และต่องานมากขึ้น”*

อันดับ 2 คุณธรรมจริยธรรม

คุณธรรมจริยธรรม เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ปฏิบัติงานทุกคนควรมี ผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ท่านหนึ่งได้สะท้อนภาพการปฏิบัติงาน ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่า *“บัณฑิตมีลักษณะเด่นในเรื่องของความขยัน อดทน มีวินัย มีความมานะพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ”* ขณะที่ผู้บริหารอีกท่านให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า *“บัณฑิตรักษาระเบียบวินัยของหน่วยงานอย่างเคร่งครัด และอาสาช่วยงานอื่น ๆ ที่ไม่ใช่หน้าที่โดยตรง เป็นสิ่งที่ดีที่สถานประกอบการต้องการไม่เพียงการทำงานตามหน้าที่ แต่มีจิตอาสาที่จะช่วยสังคมส่วนรวม”* ส่วนผู้ร่วมสัมมนาอีกท่านให้มุมมองว่า *“เท่าที่สังเกตจากการร่วมงานกับบัณฑิตเห็นว่า บัณฑิตเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น และมีความรับผิดชอบในการทำงานสูง ทำงานรวดเร็วถูกต้องตรงตามเวลาที่กำหนด”*

อันดับ 3 ทักษะทางปัญญา

ทักษะทางปัญญาในสายวิชาชีพของนักทรัพยากรมนุษย์ เป็นเรื่องของความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาชีพเข้ากับการปฏิบัติงานทั้งในเรื่องของความสามารถใช้เครื่องมือทางการจัดการ การวางแผน การพัฒนางานตลอดจน

ความสามารถในการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้า ผู้ร่วมสนทนาได้ให้ข้อมูลว่า *“การปฏิบัติงานของบัณฑิต ให้ผลในเชิงประจักษ์และเป็นที่ยอมรับของสังคม ในเรื่องของความรู้ความสามารถ”* ขณะที่ผู้ประกอบการ 2 ท่านให้ความคิดเห็นที่ใกล้เคียงกันว่า *"ในเรื่องของทักษะทางปัญญา เราอาจไม่เน้นเหมือนทักษะอื่น ๆ เพราะคิดว่า ต้องการคนดีมากกว่าคนเก่ง คนไม่เก่งสามารถฝึกให้เก่งได้ แต่คนเก่งแล้วไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ก็จะทำให้มีปัญหา”* ส่วนผู้บริหารฝ่ายทรัพยากรมนุษย์สะท้อนภาพอีกมุมหนึ่งว่า *“บัณฑิต มีข้อดีคือ มีความมุ่งมั่นในงานจริงจัง หัวสมองไปได้ไกลแสดงตัวตนได้ชัดเจนสามารถรับมือได้กับทุกสถานการณ์ แต่ที่ควรปรับคือ มีอะไรจะไม่ถาม ไม่ค่อยมีปฏิกิริยา”*

อันดับ 4 ความรู้

ความรู้ในเชิงวิชาการที่เจาะลึกไปในด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ทั้งด้านการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหาคัดเลือก การฝึกอบรม การพัฒนาบุคลากร เป็นทักษะความรู้หลักที่บัณฑิตควรมี โดยผู้เข้าร่วมสัมมนา ส่วนใหญ่ได้สะท้อนถึงความพึงพอใจต่อความรู้ในสายวิชาชีพว่า *“การบริหารคนเป็นเรื่องยากเพราะคนจะมีความต้องการที่หลากหลาย การมีความรู้ในเชิงวิชาการอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ บัณฑิตยังต้องอาศัยเวลาและประสบการณ์ ในการเรียนรู้คน องค์กร ตลอดจนการเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานก่อนจึงจะสามารถปฏิบัติงานในด้าน HR ได้ดี”* ขณะที่ผู้ร่วมสนทนาอีกท่านแสดงความคิดเห็นว่า *“เราเชื่อว่าบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยทักษิณ มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับที่ดี แต่ความรู้ในเชิงวิชาชีพ เช่น กฎหมาย ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพนักงาน ต้องอาศัยการเรียนรู้จาก Case หรือกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น และฝึกแก้ไขปัญหา จนเกิดความชำนาญ และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการคนได้ในที่สุด”*

อันดับ 5 การวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ยุคข้อมูลข่าวสารในปัจจุบัน ทำให้การบริหารจัดการด้านทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ต้องรวดเร็วฉับไว ตอบสนองต่อการตัดสินของผู้บริหารทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยข้อคิดเห็นต่อความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ของบัณฑิตนั้น ผู้เข้าร่วมสนทนาส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าบัณฑิตควรเพิ่มทักษะในด้านนี้เพราะยังอยู่ในระดับกลาง ๆ ไม่โดดเด่น โดยผู้ร่วมสนทนาระดับบริหารด้านทรัพยากรมนุษย์ท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า *“นอกจากการเพิ่มเติมเรื่องของการวิเคราะห์ตัวเลขแล้ว การเขียนรายงานผล จากการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลสรุปออกมาในรูปของกราฟ ตารางต่าง ๆ ก็มีความสำคัญ ซึ่งบัณฑิตยังมีทักษะน้อย”* ขณะที่อีกผู้บริหารอีกท่านให้ข้อมูลสนับสนุนว่า *“ควรเน้นการใช้โปรแกรม Excel เพราะงาน HR ของบริษัทต้องใช้ตัวเลขและการวิเคราะห์ตัวเลขค่อนข้างมาก ทั้งเรื่องของความคุ้มทุน ปัจจัยค่าจ้าง การลาออก และอื่น ๆ”*

5.3.3 เปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ

การเปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ของข้อมูลความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิตเพื่อให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบผลความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิต

อันดับ	การวิจัยเชิงปริมาณ	อันดับ	การวิจัยเชิงคุณภาพ
	ความพึงพอใจ		ความพึงพอใจ
1	ด้านคุณธรรม จริยธรรม	1	ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล
2	ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล	2	ด้านคุณธรรม จริยธรรม

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบผลความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิต

อันดับ	การวิจัยเชิงปริมาณ	อันดับ	การวิจัยเชิงคุณภาพ
	ความพึงพอใจ		ความพึงพอใจ
3	ด้านทักษะทางปัญญา	3	ด้านทักษะทางปัญญา
4	ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	4	ด้านความรู้
5	ด้านความรู้	5	ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

จากตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบผลการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ความพึงพอใจต่อบัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในการวิจัยเชิงปริมาณ ความพึงพอใจ อันดับ 1 คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม อันดับ 2 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และคุณลักษณะเฉพาะบุคคล อันดับ 3 ด้านทักษะทางปัญญา อันดับ 4 ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และอันดับ 5 ด้านความรู้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจัดเรียงอันดับ 1 ถึง อันดับ 5 พบว่า ความพึงพอใจ อันดับ 1 คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล อันดับ 2 ด้านคุณธรรม จริยธรรม อันดับ 3 ด้านทักษะทางปัญญา อันดับ 4 ด้านความรู้ และอันดับ 5 ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เมื่อทำการเปรียบเทียบผลความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิตทั้งสองวิธีพบว่า ทักษะทางด้านปัญญา ซึ่งเป็นเรื่องของความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาชีพเข้ากับการปฏิบัติงาน เป็นทักษะที่ผู้ใช้บัณฑิตทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพให้ความพึงพอใจในอันดับที่ 3 ตรงกัน ส่วนอันดับที่ 1 ซึ่งเป็นความพึงพอใจสูงสุด ในการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจต่อด้านคุณธรรมจริยธรรม ส่วนในการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจต่อด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล สูงสุด

6. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลครั้งนี้ทำการอภิปรายผลโดยนำผลการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ แปลผลร่วมกัน มุ่งอภิปรายประเด็นความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิตเป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อบัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

ผู้วิจัยเรียงลำดับการอภิปรายผล โดยนำค่าเฉลี่ยความพึงพอใจจากมากไปหาน้อย ดังนี้

6.1.1 ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นการปฏิบัติงานของบัณฑิตที่แสดงให้เห็นถึง การเสียสละ มีจิตสาธารณะ มีความขยัน อดทน อุตสาหะ รับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ สุจริต และตรงต่อเวลาในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตหลักสูตรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้านคุณธรรมจริยธรรม ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.55 สอดคล้องกับการศึกษาของ กองวิเทศสัมพันธ์และการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย (2560) ทำการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจ ของผู้ใช้บัณฑิต ประจำปีการศึกษา 2560 รุ่นปีการศึกษา 2559 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.70 สอดคล้องกับการศึกษาของ กองประกันคุณภาพการศึกษาสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครราชสีมา (2560) เรื่องการสำรวจความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณลักษณะบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปีการศึกษา 2558 พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.38

ขณะที่การศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตหลักสูตรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้านคุณธรรมจริยธรรม รองจากความพึงพอใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ด้วยเหตุผลที่ว่า *“บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ มีลักษณะเด่นในเรื่องของความสุภาพอ่อนน้อม การมีสัมมาคารวะ มีมนุษย์สัมพันธ์ สามารถทำงานร่วมกับพี่ ๆ และผู้ร่วมงาน ในระดับต่าง ๆ ได้ดี”*

6.1.2 ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล เป็นความสามารถในการทำงานเป็นทีม ความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นผู้นำ มีมนุษย์สัมพันธ์ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การให้ความร่วมมือกับเพื่อนร่วมงาน มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ผลการศึกษาพบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตหลักสูตรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ในระดับมาก เป็นอันดับ 2 รองลงมาจากความพึงพอใจในด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.32 สอดคล้องกับการศึกษาของ เพลินพิศ ศิริสมบูรณ์ (2559) เรื่องคุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก ประจำปีการศึกษา 2556 - 2557 (รุ่นที่ 15) ที่พบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก โดยรองลงมาจากความพึงพอใจด้าน คุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ย 4.05

ขณะที่การแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตในการสนทนากลุ่ม ของการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าไม่สอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ โดยผู้ใช้บัณฑิตให้ความพึงพอใจต่อด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นอันดับ 1 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระยะเวลาการปฏิบัติงานของบัณฑิตกับผู้ใช้บัณฑิตที่เข้าร่วมสนทนาส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 3 - 12 เดือน จึงอาจวัดผลการปฏิบัติงานด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้น้อย ขณะที่ผลการสำรวจเชิงปริมาณ พบว่า ส่วนใหญ่บัณฑิตปฏิบัติงานกับหน่วยงานมากกว่า 12 เดือน

6.1.3 ด้านทักษะทางปัญญา เป็นความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาชีพ การจัดการทรัพยากรมนุษย์กับงานที่ได้รับมอบหมายได้ ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาองค์กรได้ วางแผนการทำงาน การเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า และแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนา ผลการศึกษา พบว่าผู้ใช้บัณฑิต มีความพึงพอใจต่อ ด้านทักษะทางปัญญาในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.20 สอดคล้องกับการศึกษาของ กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2554) เรื่อง ความพึงพอใจของนายจ้าง/ผู้ใช้บัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รุ่นปีการศึกษา 2553 พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อด้านทักษะทางปัญญาในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 7.98 และสอดคล้องกับการศึกษาในเชิงคุณภาพ จากการสนทนากลุ่มโดยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตหลักสูตรการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในอันดับ 3 โดยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความพึงพอใจในด้านปัญญานี้ว่า *“การปฏิบัติงานของบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้ผลในเชิงประจักษ์และเป็นที่ยอมรับของสังคมในเรื่องของความรู้ความสามารถ”* และ *“บัณฑิตมีความมุ่งมั่นในงานจริงจัง สมองไปได้ไกล แสดงตัวตนได้ชัดเจนสามารถรับมือได้กับทุกสถานการณ์”*

6.1.4 ด้านความรู้ เป็นคุณลักษณะของบัณฑิตที่มีความรู้ในเชิงวิชาการด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ ความรู้ในด้านการพัฒนาองค์การ เครื่องมือในการจัดการ และความรู้ที่เกี่ยวกับกฎหมายและกฎเกณฑ์ข้อบังคับในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อด้านความรู้ ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.05 สอดคล้องกับการศึกษา ของสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม (2554) เรื่องความพึงพอใจ ของผู้ใช้บัณฑิตของคณะศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม ที่สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2554 พบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.38 สอดคล้องกับการศึกษาของ กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2554)

เรื่องความพึงพอใจของนายจ้าง/ผู้ใช้บัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รุ่นปีการศึกษา 2553 พบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อด้านความรู้ในระดับมาก

ขณะที่การแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตในการสนทนากลุ่ม พบว่า บัณฑิตหลักสูตรการจัดการทรัพยากรมนุษย์อาจต้องเพิ่มเติมความรู้ในสายอาชีพอย่างเข้มแข็งและชัดเจน โดยให้เหตุผลว่า *“ การบริหารคนเป็นเรื่องยากเพราะคนจะมีความต้องการที่หลากหลาย การมีความรู้ในเชิงวิชาการอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ บัณฑิตยังต้องอาศัยเวลาและประสบการณ์ในการเรียนรู้คน องค์กร ตลอดจนการเป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานก่อนจึงจะสามารถปฏิบัติงานในด้าน HR ได้ดี”* และ *“เราเชื่อว่าบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยทักษิณ มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับที่ดี แต่ความรู้ในเชิงวิชาชีพ เช่น กฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพนักงาน ต้องอาศัยการเรียนรู้จาก Case หรือกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น และฝึกแก้ไขปัญหา จนเกิดความชำนาญ และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการคนได้ในที่สุด”*

6.1.5 ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นทักษะปฏิบัติที่บัณฑิตการมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ความสามารถในการสื่อสาร การใช้ภาษาอังกฤษ และความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์เชิงตัวเลข ผลการศึกษาพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานในด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.12 ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ สถาบันและสารสนเทศ ส่วนแผนงาน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2560) เรื่อง ความพึงพอใจต่อคุณภาพบัณฑิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ในรุ่นปีการศึกษา 2557 พบว่า ทักษะทางด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น โดยมีค่าเฉลี่ย 4.47 อาจเป็นเพราะสภาพบริบทและการจัดการเรียนการสอน ที่แตกต่างกัน ขณะการสนทนากลุ่มพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นอันดับท้ายสุด ด้วยเหตุผลว่า *“ทักษะในด้านนี้ยังอยู่ในระดับกลาง ๆ ไม่โดดเด่น”* *“โดยต้องเพิ่มเรื่องของการวิเคราะห์ตัวเลข การเขียนรายงานผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลสรุปออกมาในรูปของกราฟ ตาราง ต่าง ๆ ก็มีความสำคัญ ซึ่งบัณฑิตยังมีทักษะน้อย”* และ *“ควรเน้นการใช้โปรแกรม Excel เพราะงาน HR ของบริษัทต้องใช้ตัวเลขและการวิเคราะห์ตัวเลขค่อนข้างมาก ทั้งเรื่องของความคุ้มทุน ปัจจัยค่าจ้าง การลาออก และอื่น ๆ”*

ผลการศึกษาครั้งนี้ หลักสูตรฯ ได้รับทราบถึงเสียงสะท้อนทั้งที่เป็นข้อดี และสิ่งที่ควรพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะทักษะปฏิบัติด้านเทคโนโลยี การคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข และการเขียนสรุป ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต รวมถึงผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดขึ้นกับบัณฑิต ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในสายอาชีพ และความภาคภูมิใจในสถาบันการศึกษาต่อไป

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

7.1.1 สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ นำผลวิจัยที่ได้ไปวางแผนปรับปรุงหลักสูตร ทั้งในเรื่องการปรับรายวิชาเพื่อให้สอดคล้องทันสมัย และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

7.1.2 มหาวิทยาลัย และคณะ นำผลการวิจัยที่ได้ไปดำเนินการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

7.1.3 ผู้ใช้บัณฑิต และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง นำผลที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลในวางแผนเพื่อรับพนักงานใหม่

7.1.4 สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทราบถึงมุมมองและความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในศึกษา หรือการวิจัย โดยปรับให้สอดคล้องกับผู้เรียนในบริบทและสาขาวิชาอื่น ๆ ได้

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ผลการวิจัยครั้งนี้ได้รับข้อมูลจากผู้ใช้บัณฑิต ในการสะท้อนภาพความพึงพอใจที่เกิดจากการผลปฏิบัติงานของบัณฑิต หัวข้อที่น่าสนใจศึกษา “ความพึงพอใจต่อหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์” ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะสะท้อนภาพการบริหารจัดการหลักสูตร ที่ได้รับจากนิสิต

7.2.2 เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งเน้นในเรื่องของความพึงพอใจของผู้ใช้บันฑิต และคุณลักษณะของบัณฑิตที่สถานประกอบการต้องการ และหากต้องการเจาะลึกเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ หัวข้อที่เกี่ยวกับ “สมรรถนะนักทรัพยากรมนุษย์” ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ในการสนับสนุนทุนเพื่อใช้ในการศึกษาในครั้งนี้

9. เอกสารอ้างอิง

กรมการจัดหางาน. (2560). *ยุทธศาสตร์ การแก้ไขปัญหาและการป้องกันการขาดแคลนแรงงาน*. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2562, จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/lmia_th/498391d8154f6237d5db6b423d5f1b85.pdf

กองวิเทศสัมพันธ์และการประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. (2560). *รายงานความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตประจำปีการศึกษา 2560 รุ่นปีการศึกษา 2559*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

กองแผนงาน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2554). *ความพึงพอใจของนายจ้าง / ผู้ใช้บัณฑิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รุ่นปีการศึกษา 2553*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

กองประกันคุณภาพการศึกษาสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2560). *การสำรวจความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ปีการศึกษา 2558*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ชาย โพธิสิตา. (2552). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

ปุณยนุช ศิริสวัสดิ์วัฒนา. (2562). *เปิดผลสำรวจตำแหน่งงานยอดนิยมปี 63*. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2563, จาก https://www.prachachat.net/csr-hr/news-396266

พรทิพย์ เต็งเจริญ. (2555). *ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล สงคราม ปีการศึกษา 2554*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2562. (2562). *มาตราที่ 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา*. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2562, จาก https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2019/ratchakitcha-2562-a-057-t0049.pdf

เพลินพิศ ศิริสมบูรณ์. (2559). *คุณลักษณะบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติของวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก ประจำปีการศึกษา 2556 - 2557 (รุ่นที่ 15)*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. 2561 - 2580. (2561). *ความท้าทายที่ 1 : ความเป็นเลิศด้านการผลิตบัณฑิตที่ ใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้*. สืบค้นเมื่อ วันที่ 15 ตุลาคม 2563, จาก http://planning.tsu.ac.th/main/files_sec/060620191717แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา%20ม%202561-2580%20-6มิย62%20-1%20[โหมดความเข้ากันได้].pdf

สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม. (2554). *ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตของคณะ ศึกษาศาสตร์ สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม ที่สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2554 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ*. รายงานการวิจัย. มหาสารคาม: สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตมหาสารคาม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2563, จาก https://www.obec.go.th/wpcontent/uploads/2018/10/OBECPolicy62.pdf

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). การศึกษาแนวโน้มความต้องการแรงงาน ของตลาดแรงงานในประเทศไทย ช่วงปี 2560 - 2564. สืบค้นเมื่อ 12 เมษายน 2563, จาก http://eng.rmutsv.ac.th/file/AC/2562_7.pdf

ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์ และภัทราจิตร แสงสว่าง. (2558). “ความต้องการของผู้ประกอบการที่มีต่อหลักสูตรบัญชีบัณฑิต และคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ กรณีศึกษา ผู้ประกอบการในเขตจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ร้อยเอ็ด นครพนมและศรีสะเกษ”. *การประชุมหาดใหญ่ วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 26 มิถุนายน 2558 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*.

Best, John W. (1977). *Research in Education*. (3rd ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, Inc.

ทักษะทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

FINANCIAL LITERACY OF THE WORKING-AGE POPULATION IN CHATUCHAK DISTRICT, BANGKOK

พรชนิต เหมไพบูลย์[1]*, เริงรัก จำปาเงิน[2] และกรรณิการ์ เฉกแสงรัตน์[3]

Pornchanit Hamphaiboon[1]*, Roengrak Jampangoen[2] and Kannikar Chakeseangrat[3]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์และทักษะทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางการเงินตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษากลุ่มตัวอย่างคนวัยงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ใช้คำถามแบบตัวเลือกเพื่อประเมินทักษะด้านความรู้ทางการเงิน และใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อประเมินทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงิน วิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติ ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for independent sample ค่าความแปรปรวนทางเดียว และ ทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี The Scheffe' test

ผลการศึกษาพบว่า คนวัยงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร มีทักษะด้านความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 8.118) ทัศนคติทางเงินอยู่ในระดับเชิงบวกมาก ($\bar{X}$= 3.91) พฤติกรรมทางการเงินมีเกณฑ์การปฏิบัติอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 2.16) และมีทักษะทางการเงินภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 70.85

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีปัจจัยประชากรศาสตร์แตกต่างกัน ด้านเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงาน มีทักษะทางการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือ ทักษะทางการเงิน เป็นทักษะที่สำคัญที่จะยกระดับฐานะและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทักษะทางการเงินเป็นสิ่งที่ฝึกฝนกันได้ ผ่านการปลูกฝังพฤติกรรม การเรียนรู้ และการส่งเสริมที่เหมาะสม

คำสำคัญ : ทักษะการเงิน, ความรู้ทางการเงิน, ทัศนคติทางการเงิน

Abstract

The Independent Study objectives were 1) to study the demographic characteristics and the financial literacy of the working-age population in Chatuchak District, Bangkok, and 2) a comparative study of the demographic characteristics, i.e., sex, age, educational level, monthly income, work experiences, and occupation influencing opinion levels toward financial literacy of the working-age population in Chatuchak District, Bangkok.

[1] สาขาวิชาการจัดการการเงินและการธนาคาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[2 - 3] คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

* Corresponding author, E-mail: pornchanith@gmail.com

This quantitative research was achieved through means of studies and data collection conducted among 400 samples of the working-age population in Chatuchak District, Bangkok by means of multiple-choice survey to assess skill the financial knowledge, and questionnaire to assess the financial attitude and behavior of the sample groups selected by purposive sampling. The obtained data and the hypothesis were later analyzed and tested by statistics of number, percentage, mean, standard deviation, t-test for independent sample, one-way ANOVA, and The Scheffe' test.

Analysis revealed that the working-age population in Chatuchak District, Bangkok, have moderate financial knowledge ($\overline{x}$ = 8.118). Their financial attitude, meanwhile, is very positive ($\overline{x}$ = 3.91). Their financial behavior is considered good, show quite an appropriate financial practice ($\overline{x}$ = 2.16). Overall financial literacy calculated for 70.85%.

The results of hypothesis testing showed that the samples with different the demographic characteristics were sex, age, monthly income and work experiences also show different financial literacy was significantly different at the statistical level of .05. Financial literacy is an important skill that will enhance your status and improve your quality of life. Financial literacy can be practiced by inculcating learning behaviors and appropriate encouragement.

Keyword: Financial literacy, financial knowledge, financial attitude

1. บทนำ

สภาวการณ์ปัจจุบัน ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศต้องประสบกับปัญหาความยากจน อยู่ในภาวะที่ขาดแคลนและมีหนี้สิน เห็นได้จากตัวเลขหนี้ครัวเรือนไทยที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันคนไทยเป็นหนี้ง่ายขึ้น และมีแนวโน้มที่จะไม่สามารถชำระหนี้ได้ตรงเวลา ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ไม่เท่าเทียมกัน หลายชีวิตจึงปรารถนาที่อยากจะมีความมั่นคงทางการเงินหรือที่เรียกกันว่า “อิสรภาพทางการเงิน” แต่เมื่อตลาดการเงินยังมีความไม่สมบูรณ์โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการเข้าถึงเครื่องมือทางการเงินของคนบางกลุ่ม ประกอบกับความแตกต่างในลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงบริบทของการประกอบอาชีพ ตลอดจนความเสี่ยงทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้พฤติกรรมทางการเงินของบุคคลมีความหลากหลายและแตกต่างกันออกไป

จากตัวเลขหนี้ครัวเรือนไทยที่อยู่ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นจุดอ่อนของประชากรในประเทศ ด้านการบริหารจัดการเงิน นับเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตไปข้างหน้าอย่างยั่งยืน ดังนั้นเราควรเรียนรู้วิธีการหาเงิน การใช้เงิน การทำให้เงินงอกเงย ตลอดจนการทำให้มีเงินใช้อย่างเพียงพอบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และเป็นไปตามอัตภาพของแต่ละบุคคล เหล่านี้ คือ “ทักษะทางการเงิน” ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากในชีวิตประจำวัน บทบาทของทักษะทางการเงินนั้นจะถูกนำไปใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงบริการทางการเงิน การตัดสินใจทางการเงินและบริหารการลงทุน ตลอดจนการมีส่วนร่วมกับตลาดทุน

การวัดระดับทักษะทางการเงินถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นในการศึกษาถึงสภาวะโดยรวมของความรู้และพัฒนาการทางการเงินของคนในประเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทยตระหนักถึงปัญหาและความจำเป็นในการเร่งสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินให้แก่ประชาชน โดยจัดทำสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทย เพื่อให้ทราบระดับทักษะทางการเงินและพัฒนาการ เพราะทักษะทางการเงินที่ดีนั้นเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมให้เศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพ สามารถขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตลอดจนผ่านพ้นความท้าทายได้อย่างมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นความเปราะบางทางการเงินของภาคครัวเรือน การเข้าสู่สังคมสูงวัย และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2560)

ผู้วิจัยเห็นพ้องว่าทักษะทางการเงินเป็นหนึ่งในทักษะชีวิตที่สำคัญ (Life Skill) ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเรื่องทักษะทางการเงินในระดับบุคคล (individual level) โดยเลือกปัจจัยที่จะศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมทางการเงิน ทัศนคติทางการเงิน และความรู้ทางการเงิน โดยจะศึกษาและสำรวจความคิดเห็นทักษะทางการเงินตามแนวทางการเงินขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development - OECD) อันนำผลจากการสำรวจมาสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในวิเคราะห์และการส่งเสริมทักษะทางการเงินที่มีประสิทธิภาพ ทำให้บุคคลเกิดการตัดสินใจทางการเงินที่ดีซึ่งจะช่วยส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพทางการเงินที่ดี และลดผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์และทักษะทางการเงินรายด้านของคนในวัยงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางการเงิน ตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ดังนี้

3.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประชากรศาสตร์

ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความซับซ้อนอยู่มาก เป็นปัจจัยพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากคุณลักษณะของประชากรมีความแตกต่างกันไป ประกอบไปด้วยตัวแปรที่สำคัญคือ อายุ เพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ขนาดและการกระจายของประชากร คุณลักษณะของประชากรศาสตร์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยผ่านทางรูปแบบการตัดสินใจ และค่านิยมของบุคคล(ภาวิณี กาญจนาภา,2559)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางการเงิน

ทักษะทางการเงิน(Financial Literacy)ตามนิยามขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา(OECD) คือ การรวมเอาความตระหนักรู้ ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญชำนาญ ทัศนคติ และพฤติกรรม ในลักษณะที่มีผลทำให้บุคคลเกิดการตัดสินใจทางการเงินที่ดี ในยุคที่โลกใช้เงินเป็นส่วนประกอบในการขับเคลื่อนชีวิต การมีทักษะทางการเงินที่ดีจะส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพทางการเงินที่ดี ทักษะทางการเงินเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมให้เศรษฐกิจสามารถขยายตัวได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ตลอดจนปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการเงิน การส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางการเงินอย่างต่อเนื่องเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินให้แก่บุคคล และเป็นตัวช่วยในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมความรู้ทางการเงินให้เหมาะสม ทักษะทางการเงินไม่สามารถวัดได้โดยตรง แต่จะวัดได้จากตัวแปรหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่บ่งบอกว่าเป็นลักษณะของผู้มีทักษะทางการเงิน สามารถสะท้อนและวัดได้จากพฤติกรรมของบุคคล ในการวัดระดับทักษะทางการเงินตามแบบของ OECD (2015) ทำการวัดความรู้ครอบคลุม 3 ด้าน ประกอบไปด้วย ด้านความรู้ทางการเงิน (Financial Knowledge) ด้านพฤติกรรมทางการเงิน (Financial Behavior) และด้านทัศนคติทางการเงิน (Financial Attitude) (Financial Services Authority: FSA, June 2005)

3.3 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP)

ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ 1) ความรู้ (Knowledge) ความรู้อันเกิดจากการเรียนรู้นั้น จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และทัศนคติที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม 2) ทัศนคติ (Attitude) เป็นความคิด ความเข้าใจ ความคิดเห็น ความรู้สึก ตลอดจนท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งทัศนคติจะมีผลต่อการแสดงออก 3) การยอมรับปฏิบัติ (Practice) เป็นการแสดงพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกบอกถึงความชอบและไม่ชอบ ทำบ่อยหรือไม่เคยทำต่อกิจกรรมบางอย่าง (นิยะดา ชุณหะวงศ์และนินนาท โอฬารวรวุฒิ, อ้างถึงใน สุชัญญา ลิ่มสกุล, 2541)

การเปลี่ยนแปลงของทั้ง 3 ตัวแปรนี้มีความสัมพันธ์กัน โดยจะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่องกันระหว่างความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ กล่าวคือ ทัศนคติเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และส่งผลให้เกิดการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม ในขณะเดียวกันความรู้อาจจะส่งให้ทัศนคติเปลี่ยนแปลงไปและก่อให้เกิดการกระทำที่เปลี่ยนแปลงตามด้วย และการแสดงพฤติกรรมของบุคคลก็สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ความเข้าใจ

3.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

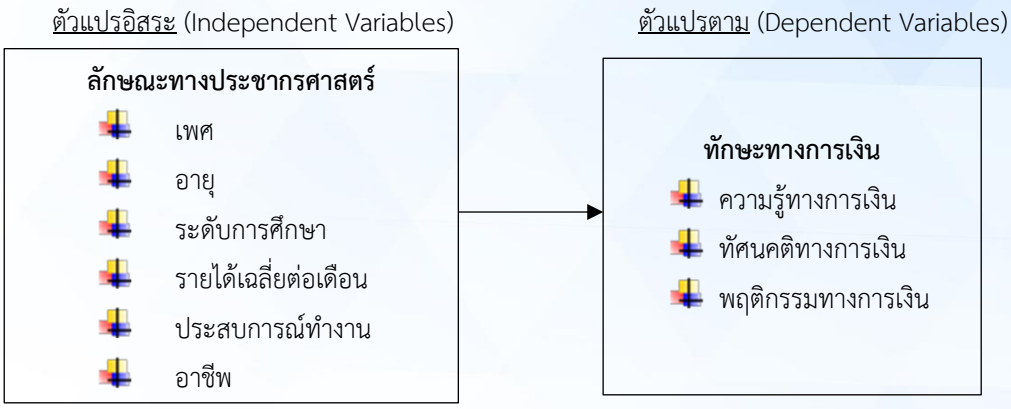

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องทักษะทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) แบ่งการศึกษาทักษะทางการเงินออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทางการเงิน ด้านทัศนคติทางการเงิน และด้านพฤติกรรมทางการเงิน

4.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชากรวัยทำงานที่อาศัยอยู่ในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จำนวน 156,684 คน (ข้อมูลสถิติจำนวนประชากรและพื้นที่รายเขตของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2560)

4.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้การคำนวณขนาดตัวอย่างด้วย วิธีของ Taro Yamane (1970) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ 400 คน โดยใช้การคัดเลือกตัวอย่างที่ไม่เป็นไปตามโอกาสทางสถิติ (Non-Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นคนวัยทำงานในเขตจตุจักร ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัย

4.3 เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยทำการเก็บข้อมูลและออกแบบข้อคำถามตามแนวทางการสำรวจทักษะทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย (Financial Literacy) พ.ศ. 2559 โดยมีประเด็นตามแนวทางของOECD ทำการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) = 0.9921และทดสอบค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค(Cronbach's Alpha Coefficient) =0.957 และ 0.956 ตามลำดับ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ทำงาน และอาชีพ รวมจำนวน 6 ข้อคำถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) และเป็นคำถามปลายปิด (Close Ended Questionnaires) โดยใช้ระดับการวัดข้อมูลประเภทนามกำหนด (Nominal scale) ได้แก่ เพศ และ อาชีพ ข้อมูลประเภทจัดลำดับ (Ordinal scale) ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และประสบการณ์ทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หรือ ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 2 ทักษะทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1) ทักษะด้านความรู้ทางการเงิน เป็นแบบสอบถามถูก / ผิด เพื่อวัดความรู้ทางการเงิน จำนวน 12 ข้อคำถาม มีเกณฑ์ในการแปลผลคะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับ พิจารณาตามเกณฑ์ของ Bloom (1968) (10 คะแนนขึ้นไป)

หมายถึง มีทักษะในด้านความรู้ทางการเงินระดับสูง , (8 – 9 คะแนน) หมายถึง มีทักษะในด้านความรู้ทางการเงินระดับปานกลาง และ (0 – 7 คะแนน) หมายถึง มีทักษะในด้านความรู้ทางการเงินระดับต่ำ

2) ทักษะด้านทัศนคติทางการเงิน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ทำการวัดระดับความคิดเห็นต่อความสำคัญของการจัดการเงินจำนวน 11 ข้อคำถาม มีเกณฑ์ในการแบ่งช่วงคะแนนจากการหาอันตรภาค ออกเป็น 5 ระดับ พิจารณาตามเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) โดยแบ่งระดับดังนี้ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางการเงินเชิงบวกมากที่สุด , กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางการเงินเชิงบวกมาก , กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางการเงินเชิงบวกปานกลาง , กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางการเงินเชิงลบ และ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางการเงินเชิงลบมาก

3) ทักษะด้านพฤติกรรมทางการเงิน เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการจัดการเงินจำนวน 12 ข้อคำถาม มีเกณฑ์ในการแบ่งช่วงคะแนนจากการหาอันตรภาค ออกเป็น 3 ระดับ พิจารณาตามเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546) โดยแบ่งระดับดังนี้ กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับดี , กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง และ กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับต้องปรับปรุงแก้ไข

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือแนวทางในการพัฒนาทักษะทางการเงินของบุคคล มีลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire)

4.4 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ทักษะทางการเงินรายด้านโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) หรือ ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ดังนี้

1) เพศ ทดสอบโดยใช้สถิติทดสอบความแตกต่างแบบ t-test for Independent Samples

2) อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ทำงาน และอาชีพทดสอบโดยใช้สถิติทดสอบความแตกต่างแบบ F-test และถ้าพบความแตกต่างจะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการ Scheffe’

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์

การศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 400 ราย พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 51.0) อยู่ในช่วงอายุ 30 – 40 ปี (ร้อยละ 50.0) จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 49.2) กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 – 40,000 บาท (ร้อยละ40.4) มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 35.8) และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท (ร้อยละ 63.0)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านทักษะทางการเงิน

ตารางที่ 1 ภาพรวมการศึกษาทักษะทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ทักษะทางการเงิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความรู้ทางการเงิน	8.118	1.526	ความรู้ทางการเงินระดับปานกลาง
ด้านทัศนคติ	3.91	0.520	ระดับทัศนคติทางการเงินเชิงบวกมาก
ด้านพฤติกรรม	2.16	0.386	การปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับดี

พิจารณาด้วยคะแนนเฉลี่ย เพื่อวิเคราะห์ระดับทักษะทางการเงินในภาพรวม ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ย 14.17 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70.85 ซึ่งประกอบด้วย

1) คะแนนความรู้ทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างมีทักษะในด้านความรู้ทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 51.0) คะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ทางการเงินภาพรวม 8.1 คะแนน จากคะแนนเต็ม 12 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 67.5 โดยคำถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบได้ถูกต้องมากที่สุดคือ คำถามข้อที่ 5, 11 และ12 ในขณะที่หัวข้อที่ตอบผิดมากที่สุดคือ คำถามข้อที่ 7, 10 และ 8 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละทักษะด้านความรู้ทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่ตอบแบบสอบถาม แสดงข้อคำถามที่ตอบถูกและผิดมากที่สุด 3 ลำดับแรก

ทักษะด้านความรู้ทางการเงิน	ตอบถูก	ตอบผิด
5. การเลือกลงทุนที่ให้ผลตอบแทนสูงนั้น มีโอกาสที่จะขาดทุนสูงด้วยเช่นกัน	384 (96.0)	16 (4.0)
11. ถ้ายังมีเงินเหลือตอนสิ้นเดือน การทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายประจำเดือนก็ไม่มีประโยชน์อะไร	373 (93.2)	27 (6.3)
12. การนำเงินไปลงทุนในสินทรัพย์ใดสินทรัพย์หนึ่ง ปลอดภัยกว่าการลงทุนในหลายสินทรัพย์	347 (86.8)	53 (13.3)
7. การซื้อสลากออมสินไม่ใช่เป็นการลงทุน	109 (27.3)	291 (72.8)
10. การซื้อพันธบัตรรัฐบาล ให้ผลตอบแทนน้อยกว่าธนาคาร	110 (27.5)	290 (72.5)
8. การใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าเป็นการกู้เงินที่เสียดอกเบี้ยสูงมากหากชำระไม่ตรงเวลา	204 (51.0)	196 (49.0)

2) คะแนนทัศนคติทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับเชิงบวกมาก (ร้อยละ 59.7) คะแนนเฉลี่ยด้านทัศนคติทางการเงินภาพรวม 3.91 คะแนน จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 78.2 โดยทัศนคติทางการเงินที่กลุ่มตัวอย่างมีมุมมองในเชิงบวกมากที่สุด คือ ข้อคำถามที่ 4, 6 และ 11 ในขณะที่ทัศนคติทางการเงินที่กลุ่มตัวอย่างควรจะต้องได้รับความรู้เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มระดับทัศนคติทางการเงินให้สูงขึ้น คือ ข้อคำถามที่ 8, 5 และ 1 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านทัศนคติทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่ตอบแบบสอบถาม แสดงข้อคำถามที่สะท้อนถึงทัศนคติเชิงบวกมากที่สุด และ ทัศนคติที่ควรได้รับความรู้เพิ่มเติม 3 ลำดับแรก

ทักษะด้านทัศนคติทางการเงิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
4. การวางแผนการเงินเพื่ออนาคตเป็นสิ่งจำเป็นเพราะอนาคตไม่แน่นอน	4.71	0.691	เชิงบวกมากที่สุด
6. การจัดสรรส่วนหนึ่งของรายได้เป็นเงินออมเป็นสิ่งที่ควรทำ	4.70	0.569	เชิงบวกมากที่สุด
11. การบันทึกรายรับ – รายจ่ายประจำเดือนเป็นสิ่งที่ควรทำ	4.58	0.659	เชิงบวกมากที่สุด
8. ควรเลือกลงทุนในสินทรัพย์ที่ให้ผลตอบแทนสูงสุด แม้จะมีความเสี่ยงที่สูงมาก	2.92	0.987	เชิงบวกปานกลาง
5. ท่านจะลาออกจากงานทันทีเมื่อมีเงินมากพอในการดำรงชีพหลังเกษียณ	2.98	1.263	เชิงบวกปานกลาง
1. ท่านคิดว่าเงินสามารถแก้ปัญหาทุกปัญหาได้ในโลกนี้	2.99	1.285	เชิงบวกปานกลาง

3) คะแนนพฤติกรรมทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมทางการเงินโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ที่มีการปฏิบัติทางการเงินในระดับดี(ร้อยละ61.0) คะแนนเฉลี่ยด้านพฤติกรรมทางการเงินภาพรวม 2.16 คะแนน จากคะแนนเต็ม 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 72.2 โดยพฤติกรรมทางการเงินที่สะท้อนถึงกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับดี คือ ข้อคำถามที่ 7, 2 และ 10 ในขณะที่พฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างควรจะต้องปรับปรุง คือ ข้อคำถามที่ 5, 1 และ 6 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านพฤติกรรมทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ที่ตอบแบบสอบถาม แสดงข้อคำถามที่กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี และ การปฏิบัติในเรื่องที่ควรมีการปรับปรุง 3 ลำดับแรก

ทักษะด้านพฤติกรรมทางการเงิน	$\bar{x}$	*S.D*	ระดับ
7. ท่านชำระค่าใช้จ่ายได้ตรงเวลา	2.57	0.596	การปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับดี
2. ท่านใช้สถานะทางการเงินในการประเมินบุคคลที่ท่านจะคบหาสมาคม โดยไม่สนใจถึงความดี ความสามารถ และความสำเร็จของเขา	2.52	0.804	การปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับดี
10. ก่อนการตัดสินใจใช้บริการต่างๆ ท่านมีการหาข้อมูลจากสื่อเพื่อเปรียบเทียบถึงความคุ้มค่า	2.37	0.724	การปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับดี
5. ท่านจะนำเงินที่ได้ไปใช้จ่ายก่อน ถ้ามีเหลือจึงเก็บออม	1.74	0.978	การปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง
1. ท่านมักจะใช้เงินในการแก้ไข/ยุติปัญหาที่เกิดขึ้น	1.91	0.810	การปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง
6. ท่านใช้จ่ายโดยเงินสดมากกว่าบัตรเครดิต	1.94	0.978	การปฏิบัติทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ตารางที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์	ความรู้ทางการเงิน		ทัศนะคติทางการเงิน		พฤติกรรมทางการเงิน	
	Sig.	แปลผล	Sig.	แปลผล	Sig.	แปลผล
เพศ	.214	ไม่แตกต่าง	.059	ไม่แตกต่าง	.003*	แตกต่าง
อายุ	.003*	แตกต่าง	.000*	แตกต่าง	.001*	แตกต่าง
ระดับการศึกษา	.862	ไม่แตกต่าง	.141	ไม่แตกต่าง	.978	ไม่แตกต่าง
รายได้	.170	ไม่แตกต่าง	.000*	แตกต่าง	.000*	แตกต่าง
ประสบการณ์	.150	ไม่แตกต่าง	.000*	แตกต่าง	.000*	แตกต่าง
อาชีพ	.259	ไม่แตกต่าง	.614	ไม่แตกต่าง	.498	ไม่แตกต่าง

การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ต่อค่าเฉลี่ยของทักษะทางการเงินรายด้านของคนวัยทำงาน ในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า

กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน มีทักษะด้านพฤติกรรมทางการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05 โดยที่เพศหญิงมีค่าเฉลี่ยทักษะด้านพฤติกรรมทางการเงินมากกว่าเพศชาย

กลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงอายุที่แตกต่างกันมีทักษะทางการเงินด้านความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้านความรู้ทางการเงินพบว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีทักษะด้านความรู้ทางการเงินน้อยกว่ากลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มีอายุตั้งแต่ 41 - 50ปี ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้านทัศนะคติทางการเงินพบว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีระดับทัศนคติทางการเงินเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ30 - 40ปี กับกลุ่มที่มีอายุ 41 - 50 ปี และกลุ่มคนวัยทำงานที่มีอายุ 30 - 40 ปี มีระดับทัศนคติทางการเงินเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุ 41 - 50 ปี ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้านพฤติกรรมทางการเงินพบว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี มีทักษะด้านพฤติกรรมทางการเงินน้อยกว่ากลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มี อายุ 41 - 50ปี

กลุ่มตัวอย่างที่ระดับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีทักษะทางการเงินด้านทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้านทัศนคติทางการเงินพบว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 และ 20,001 - 40,000 บาท มีระดับทัศนคติทางการเงินเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มคนวัยทำงานที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 60,000 บาท ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้านพฤติกรรมทางการเงินพบว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 20,001 - 40,000 บาท และ 40,001 - 60,000 มีทักษะการปฏิบัติทางการเงินน้อยกว่ากลุ่มคนวัยทำงานที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 60,000 บาท

กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การทำงานที่แตกต่างกัน มีทักษะทางการเงินด้านทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้านทัศนคติทางการเงินพบว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 2 ปี มีระดับทัศนคติทางการเงินเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มคนวัยทำงานที่มีประสบการณ์ทำงาน 6 - 10 ปี และมากกว่า 10 ปี กลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ทำงาน 2 - 5 ปี มีระดับทัศนคติทางการเงินเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มคนวัยทำงานที่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ด้านพฤติกรรมทางการเงินพบว่า กลุ่มคนวัยทำงานที่ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 2 ปี มีระดับทักษะด้านพฤติกรรมทางการเงินน้อยกว่ากลุ่มคนวัยทำงานที่มีประสบการณ์ทำงาน 6 - 10ปี และมากกว่า 10 ปี

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการวิจัย เรื่องทักษะทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยขอนำประเด็นอภิปราย ดังต่อไปนี้

6.1 ทักษะทางการเงินของคนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ทักษะด้านความรู้ทางการเงิน

คนวัยทำงานในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร มีทักษะในด้านความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ยภาพรวมด้านความรู้ ($\bar{X}$= 8.118) หมายความว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบคำถามได้ถูก 8 ข้อจาก 12 ข้อ โดยสามารถตอบ

คำถามที่เป็นคำถามทางทฤษฎีได้ถูกต้อง มากกว่าคำถามที่เป็นในทางปฏิบัติเพราะมีความซับซ้อนกว่า ผลจากการทดสอบผู้วิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ทางการเงินในทางทฤษฎีที่ถูกต้องอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง แต่ยังไม่สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากขาดประสบการณ์ในการใช้บริการทางการเงิน เช่น เงินฝาก / เงินออมและการลงทุน ทำให้ขาดโอกาสในการเรียนรู้จากการใช้งานจริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ปานแก้วตา ลัควาณิช (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำพนัง พบว่า เกษตรกรมีความรู้ทางการเงินอยู่ในระดับกลาง โดยเกษตรกรมักจะตอบคำถามที่ไม่มีความซับซ้อน แต่ในคำถามมีความซับซ้อนมากขึ้นมักจะตอบได้ไม่ถูกต้อง

ทักษะด้านทัศนคติทางการเงิน

คนวัยทำงานในเขตจตุจักรกรุงเทพมหานคร มีทัศนคติทางการเงินโดยรวมอยู่ในระดับเชิงบวกมาก คะแนนเฉลี่ยภาพรวมด้านทัศนคติทางการเงิน ($\bar{X}$ = 3.91) กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากที่สุดในเรื่องของการวางแผนการเงินเพื่ออนาคตด้วยการออมเงิน การนำเงินไปลงทุน และความสำคัญของการบันทึกรายรับ - รายจ่าย ตามลำดับ ผลจากการวัดทักษะด้านทัศนคติทางการเงิน สามารถอภิปรายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติทางการเงินที่ดี เนื่องจากส่วนใหญ่มีพื้นฐานความรู้ทางการเงิน ส่งผลให้มีมุมมองทางการเงินในเชิงบวก และกลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของการตั้งเป้าหมายทางการเงินระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ทรรศนันทน์ ตรีอิทธิฤทธิกุล (2562) ที่พบประเด็นสำคัญคือ เมื่อมีเงินเก็บควรนำไปลงทุนให้งอกเงย การเก็บไว้โดยไม่นำไปทำอะไร มูลค่าของเงินก้อนนั้นก็จะลงลงตามเวลาดังนั้นจึงควรนำเงินไปลงทุน และการเริ่มต้นลงทุนยิ่งเร็วเท่าไหร่ ผลตอบแทนก็จะมีเวลาเติบโตมากขึ้นเท่านั้น

ทักษะด้านพฤติกรรมทางการเงิน

คนวัยทำงานในเขตจตุจักรกรุงเทพมหานคร มีพฤติกรรมทางการเงินโดยรวมอยู่ในเกณฑ์มีการปฏิบัติทางการเงินในระดับดี คะแนนเฉลี่ยภาพรวมด้านพฤติกรรมทางการเงิน ($\bar{X}$ = 2.61) กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติเป็นประจำในเรื่องของความสามารถในการชำระค่าใช้จ่ายได้ตรงเวลา, มีการหาข้อมูลจากสื่อเพื่อเปรียบเทียบถึงความคุ้มค่า สามารถอภิปรายกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติด้านการเงินที่เหมาะสม ใช้เงินโดยคำนึงถึงความคุ้มค่าของเงิน ในขณะที่ข้อคำถามที่สะท้อนให้เห็นการปฏิบัติที่ควรจะต้องมีการปรับปรุง คือข้อคำถามที่ว่า ท่านจะนำเงินที่ได้ไปใช้จ่ายก่อน ถ้ามีเหลือจึงเก็บออม ซึ่งจะส่งผลถึงการมีเงินเก็บในวัยเกษียณ และถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่อาจจะมีเงินไม่พอใช้ในอนาคต อันจะนำไปสู่การเป็นหนี้ในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ณฐมน เพิ่มสุข (2562) เรื่องทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อความมั่งคั่งทางการเงินของกลุ่มวิชาชีพครู ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเกือบครึ่งหนึ่งที่ไม่มีการเก็บออมหรือจัดสรรรายได้เพื่อการออม โดยนำเงินที่ได้ไปจับจ่ายใช้สอยก่อน ถ้ามีเหลือจึงเก็บออม ถือเป็นกลุ่มเสี่ยงที่อาจมีเงินไม่พอใช้ในการดำรงชีพหลังเกษียณอายุการทำงาน และยังสอดคล้องกับผลการสำรวจทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ปี พ.ศ. 2559 ของธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่าพฤติกรรมทางการเงิน เป็นทักษะที่คนไทยมีค่าเฉลี่ยแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ. 2556 และ พ.ศ. 2558 โดยมีจุดที่ควรพัฒนาต่อไปในด้านการจัดสรรเงินก่อนการนำไปใช้จ่าย

6.2 การทดสอบสมมติฐาน จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

จากการศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างทักษะทางการเงินตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ พบว่า ปัจจัยด้านการศึกษาและอาชีพไม่พบความแตกต่าง ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มเฉพาะเจาะจง และถูกจำกัดอยู่ในวงแคบ คือ ช่วงวัยทำงาน ในเขตจตุจักร ดังนั้นระดับการศึกษาและลักษณะอาชีพจึงไม่ได้กระจายตัวมากนัก ผลการวิจัยมีทั้งสอดคล้องและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตเนื่องจากเป็นข้อจำกัดของกลุ่มประชากรที่ศึกษา

ขณะที่ปัจจัยทางลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้านเพศของกลุ่มตัวอย่าง ผลจากการทดสอบสมมติฐานพบความแตกต่างในด้านพฤติกรรมทางการเงิน โดยกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีการปฏิบัติทางการเงินที่ดีกว่าเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิรินุช อินละคร (2563) ทำการศึกษาการวิเคราะห์ทักษะทางการเงินของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ผลการศึกษาพบว่านิสิตเพศหญิงมีระดับพฤติกรรมทางการเงินสูงกว่านิสิตเพศชาย สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีด้านประชากรศาสตร์ General Strain Theory ของแอกนิว1997:284) ที่ระบุว่า เพศหญิงเป็นเพศที่หยั่งถึงจิตใจของคน และมีทักษะในการแก้ปัญหาได้ดีกว่าเพศชาย ส่งผลให้มีการวางแผน ตัดสินใจ แก้ไข รอบคอบ และเลือกปฏิบัติได้เหมาะสมกว่า ซึ่งผลการวิจัยไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรรศนันทน์ ตรีอิทธิฤทธิกุล (2562) ทำการศึกษาเรื่องทักษะการเงินของประชากรไทย ที่ผลการศึกษาไม่พบว่าเพศที่แตกต่างมีผลต่อทักษะทางการเงินที่แตกต่างกันในภาพรวม

ปัจจัยด้านอายุ พบความแตกต่างของทักษะการเงินในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างที่มีค่า Mean ต่ำสุดของภาพรวมทักษะคือกลุ่มที่อายุต่ำกว่า 30 ปี ที่แม้จะมีทักษะด้านความรู้สูงกว่าคนกลุ่มอายุมากกว่า 50 ปี แต่ก็มีค่าเฉลี่ยด้านทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงินต่ำกว่าวัยอื่น ๆ จึงควรมีมาตรการส่งเสริม บ่มเพาะพฤติกรรมทางการเงินที่ดีตั้งแต่อายุยังน้อย อันเป็นรากฐานสำคัญที่จะทำให้เยาวชนรุ่นใหม่มีภูมิคุ้มกันทางการเงินที่ดี สามารถบริหารจัดการการเงินได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) พ.ศ. 2559 ของธนาคารแห่งประเทศไทยที่พบว่า Gen X (ผู้ที่เกิดปี พ.ศ. 2509 - 2523) คือช่วงอายุ 40-54 ปี มีความรู้ทางการเงินค่อนข้างดี แต่พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่ สามารถบริหารจัดการเงินให้รองรับกับความรับผิดชอบทางการเงินที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาเงินไม่พอใช้ นอกจากนี้ยังมีวิธีการออมที่ไม่เหมาะสมมากนัก รวมทั้งไม่ทราบแหล่งข้อมูลที่ควรศึกษาก่อนตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ ส่วนในด้านทัศนคติพบว่ามีทัศนคติที่ดีในทุกด้าน ซึ่งโดยภาพรวมแล้วดีกว่า Gen Y (ผู้ที่เกิดปี พ.ศ. 2524 - 2543), Gen Baby Boomer ขึ้นไป (ผู้ที่เกิดก่อนปี พ.ศ. 2509) และ Gen Z (ผู้ที่เกิดปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นไป) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของปานแก้วตา ลัควาณิช (2561) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำพนัง พบว่า เกษตรกรที่มีเพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา และการจัดทำบัญชีที่แตกต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยทักษะทางการเงินหรือองค์ประกอบทักษะทางการเงินแตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะถึงปัจจัยที่ใช้ในการศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันนั้นมีผลต่อการศึกษาวิจัย จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรม ทัศนคติ และความรู้ทางการเงินหลากหลาย ขึ้นกับปัจจัยแวดล้อมของบุคคลและข้อคำถามที่นักวิจัยนำมาใช้ในการสำรวจ ทั้งนี้วิธีการวัดทักษะทางการเงิน ยังไม่มีวิธีที่ระบุและนำมาใช้อย่างเป็นสากล

7.2 เนื่องจากทัศนคติและพฤติกรรมทางการเงิน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลแตกต่างตามปัจจัยแวดล้อม ซึ่งทัศนคติจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรม โดยธรรมชาติแล้วการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลใดนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ค่อนข้างยาก เนื่องจากทัศนคติเป็นผลสืบเนื่องจากการสั่งสมประสบการณ์ และความเชื่อเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นผู้เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมจึงควรบ่มเพาะและปลูกฝังให้มีทักษะทางการเงินที่ดีตั้งแต่เยาว์วัย หรือใช้วิธีการปรับข้อเสนอให้สอดคล้องกับทัศนคติของบุคคล เพื่อยกระดับทักษะทางการเงินให้สูงขึ้น และรณรงค์เพื่อส่งเสริมการแก้ไขความเชื่อทางการเงินให้ถูกต้อง

7.3 จากการศึกษาทักษะทางการเงินทั้ง 3 ด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะความรู้ทางการเงินต่ำที่สุด เมื่อทำการวิเคราะห์ความรู้รายข้อนั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบคำถามได้ถูกต้องเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานทางทฤษฎีมากกว่าความรู้ในทางปฏิบัติ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้ทางการ

เงินให้ทั่วถึงกัน ส่งเสริมให้บุคคลมีความเข้าใจในความรู้พื้นฐานทางการเงินที่ถูกต้อง และรณรงค์ให้เกิดการปฏิบัติจริง ผ่านทางการศึกษาขั้นต้นหลักสูตรภาคบังคับ โดยเพิ่มระดับความซับซ้อนของเนื้อหาตามช่วงอายุ ‘การเงิน’แม้จะเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนและมีหลักในการพิจารณามาก แต่นับเป็นเรื่องใกล้ตัวและจำเป็นในชีวิตประจำวันที่บุคคลจะต้องนำมาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจในการบริหารจัดการเงิน

- ในช่วงชั้นอนุบาล ให้ความรู้เกี่ยวกับเงินฝาก,เงินออม โดยจัดทำโครงการฝากเงินภายในชั้นเรียนและขอความร่วมมือกับผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อช่วยปลูกฝังจิตสำนึก และวินัยทางการเงินที่ดีในกับลูกหลาน

- ในช่วงชั้นประถมศึกษาให้ความรู้เกี่ยวกับการคำนวณทางการเงินเพื่อเป็นการปูพื้นฐานทางการเงิน โดยใส่โจทย์ปัญหาทางการเงิน เช่น การคำนวณดอกเบี้ยจากการฝากเงินออมเงิน รวมถึงการบันทึกรายรับรายจ่ายของตนเอง เป็นต้น

- ในช่วงชั้นมัธยมควรบรรจุวิชาการเงินเป็นวิชาภาคบังคับ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว ทุกคนจำเป็นต้องมีความรู้เพื่อการบริหารจัดการเงิน เช่น ความเสี่ยงจากการเก็บเงินไว้เฉยๆ , ความเสี่ยงจากการลงทุน , มูลค่าเงินปัจจุบัน เป็นต้น

- มหาวิทยาลัย ทุกสาขาหลักสูตร ควรเพิ่มเติมรายวิชาการเงินเป็นวิชาหลัก โดยให้ความรู้เพื่อเป็นทางเลือกในการวางแผนการเงิน การลงทุน การบริหารความเสี่ยงโดยเลือกซื้อประกัน ตลอดจนการวางแผนการเงินเพื่อไปสู่เป้าหมาย

เมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถนำไปปรับใช้และวางแผนการเงินที่เหมาะสมได้ ก็จะทำให้บุคคลมีระดับมีทักษะทางการเงินที่สูงขึ้น และช่วยลดผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจได้ในระยะยาว

7.4 เมื่อสามารถเพิ่มทักษะด้านความรู้ทางการเงินได้ ทักษะด้านพฤติกรรมและทัศนคติเกี่ยวกับการเงินจะดีขึ้นด้วย ดังนั้นจึงควรเร่งสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงิน โดยผลิตสื่อทางการเงินไม่ว่าจะเป็นช่องทางดิจิทัล หรือ E-Book เพื่อลดข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งรวมรวบข้อมูลพื้นฐานด้านการเงิน และเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้วยตนเอง โดยกลุ่มตัวอย่างควรได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่อง การออมและการลงทุน เนื่องจากยังไม่สามารถแยกได้ว่าการซื้อสลากออมสินนั้นเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการออมเงิน , ไม่รู้อัตราผลตอบแทนที่จะได้รับจากการซื้อพันธบัตรรัฐบาลกับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ซึ่งก็จะส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเงิน , High risk High return , การคำนวณดอกเบี้ยทบต้น รวมถึงการบริหารจัดการการเงินให้รองรับกับความรับผิดชอบทางการเงินที่เพิ่มมากขึ้น

ข้อจำกัดในการวิจัยและงานวิจัยในอนาคต

การวิจัยนี้มีข้อจำกัด ได้แก่ 1) รูปแบบเครื่องมือที่ใช้และข้อคำถามที่ผู้วิจัยใช้ในการสำรวจแบบสอบถาม สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย 2) ข้อคำถามแต่ละข้อควรจะมีการให้น้ำหนักที่แตกต่างกันไปขึ้นกับความสำคัญของคำถามนั้น ๆ ซึ่งงานวิจัยนี้ได้กำหนดให้ข้อคำถามแต่ละข้อมีน้ำหนักเท่ากัน และ 3) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง

สำหรับงานวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการขยายประเภทของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา เช่น ในพื้นที่เศรษฐกิจหรือย่านธุรกิจการค้า ในกรุงเทพมหานครฯ เช่น ย่านทองหล่อ สีลม สยาม เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและเข้าถึงกลุ่มผู้ประกอบการและกลุ่มบุคคลทั่วไปที่ใช้บริการต่าง ๆ ในพื้นที่เศรษฐกิจ หรือ ประชากรกลุ่มบุคคลพิเศษ (ผู้พิการทางสายตา ทางการได้ยิน) เพื่อทดสอบการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และการศึกษาทางการเงินว่ามีข้อจำกัดใดหรือไม่ รวมถึงจำแนกระดับตัวแปรต้น เช่น ระดับความรู้ คนมีความรู้ทางการเงินกับคนไม่มีความรู้ทางการเงิน, กลุ่มที่มีเงินเดือนกับกลุ่มที่ประกอบ

ธุรกิจส่วนตัว หรือคนที่มีเงินเก็บสูงกับคนที่มีเงินเก็บปานกลาง ให้มีความซับซ้อนหรือละเอียดมากขึ้น เพื่อจะได้หาความแตกต่าง หรือความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยได้เหมาะสมและละเอียดยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ศรีนวล. (2558). การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการลงทุน และแรงจูงใจในการลงทุน ที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

เกษม วัฒนชัย. (2544). *นโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. Thailand Education.

กุลภรณ์ เทพพัตรา. (2548). *ความรู้ ทัศนคติ และความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครต่อการทำธุรกรรมทางการเงินกับธนาคารพาณิชย์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชุรีพร สีสนิท. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาวของลูกค้าบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวมแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิรัตน์ สังข์แก้ว. (2544). *การลงทุน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิตฐิพร ศิริตานนท์. (2543). *การเปรียบเทียบค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดเจตคติต่อวิชาคอมพิวเตอร์*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ณฐมน เพิ่มสุข. (2562). *ทักษะทางการเงินที่ส่งผลต่อความมั่งคั่งทางการเงินของกลุ่มวิชาชีพครู ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ทรรศนันทน์ ตรีอิทธิฤทธิกุล. (2562). *ทักษะการเงินของประชากรไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2559). *สรุปผลการสำรวจทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) ปี 2559 และแนวทางการดำเนินการของ ธปท.* สืบค้นเมื่อ 23 กันยายน 2563, จาก https://www.bot.or.th/Thai/AboutBOT/Activities/Documents/Article_23Aug2018_1.pdf

เบญญาภา ภาสน์ภาษิต. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการออมเงินเพื่อวัยเกษียรของพนักงานบริษัทเอกชนในจังหวัดเพชรบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.

ประวัฒน์ เบญญาศรีสวัสดิ์. (2561). “การจัดการเงิน: กรณีศึกษาในด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับเงินทัศนคติ เกี่ยวกับเงิน และความรู้เกี่ยวกับเงินของพนักงานที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี”. *วารสารนักบริหาร*. 33(2), 63-71.

ปรารถนา เหล่าคนดี. (2558). *การศึกษาพฤติกรรมการออมของคนวัยทำงาน กรณีศึกษา : พนักงานบริษัทฟู้ดโปรเจ็ค (สยาม) จำกัด และพนักงานบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม บัวหลวง จำกัด*. การศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปานแก้วตา ลัคนาวานิช และวิลาวัณย์ ดึงไตรภพย์. (2561). *ทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนัง*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

พิชามญชุ์ ศรีสุวรรณ และคณะ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารการเงินกับพฤติกรรมการวางแผนทางการเงินส่วนบุคคล ของลูกค้าธนาคารพาณิชย์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *การประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัยระดับชาติและนานาชาติ กลุ่มระดับชาติ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2552). *การบริหารการตลาดยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

ศิรินุช อินละคร. (2563). การวิเคราะห์ทักษะทางการเงินของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา ชลบุรี. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*. 6(2), พฤษภาคม-สิงหาคม 2563.

สนทยา เขมวิรัตน์ และดวงใจ เขมวิรัตน์. (2552). *การวางแผนทางการเงินของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์ และคณะ. (2561). *การจัดการการเงินส่วนบุคคลกับความสุขด้านการเงินของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.

สุวิมล ปานทอง. (2557). *การวางแผนเพื่อการเกษียณอายุ*. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2562, จาก http://moneymoneyn.blogspot.com/2014/02/6_10.html

สุขใจ น้ำผุด, อนุชนาฏ เจริญจิตรกรรม และสมนึก วิวัฒนะ. (2557). กลยุทธ์การบริหารการเงินบุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การใช้ก้อนเห็ดเก่าเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

USE OF SPENT MUSHROOM COMPOST IN A CULTIVATION OF STRAW MUSHROOMS IN DIFFERENT WAYS

ภัทรสุดา ทองหนู[1]*, รุสลัน ยะโก๊ะ[2], อมรรัตน์ ชุมทอง[3] และปริยากร สุจิตพันธ์[4]

Phatsuda Thongnoo[1]*, Ruslan Yakoh[2], Amornrat Chumthong[3] and Priyakorn Sujitpan[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการใช้ประโยชน์จากก้อนเชื้อเห็ดเก่าของเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาวิธีการที่เหมาะสมในการเพาะเห็ดฟางโดยใช้วัสดุเหลือใช้จากการเพาะเห็ดชนิดอื่นเพื่อจำหน่าย โดยใช้ก้อนเชื้อเห็ดเก่าอายุ 6 เดือน เป็นวัสดุในการเพาะเห็ดฟาง โดยใช้วิธีการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้า และแบบกองเตี้ย ณ โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพต้นแบบ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตั้งแต่เดือนมกราคม 2564 - เดือนมีนาคม 2564 ใช้สถิติอย่างง่าย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ในการวิเคราะห์ในการวิเคราะห์ ระยะเวลาในการให้ผลผลิต และน้ำหนักผลผลิต ใช้การวิเคราะห์ t-test ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน ผลการวิจัย พบว่า การเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้าและแบบกองเตี้ย มีระยะเวลาในการติดตุ่มเฉลี่ย 11 และ 12 วัน ตามลำดับ ทั้ง 2 วิธี มีระยะเวลาในการเก็บผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 15 วัน การเพาะแบบตะกร้าและแบบเตี้ยให้ผลผลิต ประมาณ 1 และ 1.5 กิโลกรัม ตามลำดับ ระยะเวลาในการติดตุ่ม จำนวนวันที่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ และน้ำหนักผลผลิต ของการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้าและแบบกองเตี้ยไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 0.05

คำสำคัญ: ก้อนเห็ดเก่า, เพาะเห็ดฟาง, วิธีการที่แตกต่างกัน

Abstract

This research is to study the utilization of old mushroom spores by farmers. The objective of this study was to study the appropriate method for cultivating straw mushrooms by using waste material from other mushroom cultivation for sale. Use a 6 month old mushroom to grow straw mushrooms. Using basket and low pile cultivation methods at a prototype organic fertilizer and biofertilizer production plant Faculty of Agricultural Technology Songkhla Rajabhat University From January 2021 - March 2021. Use simple statistics, such as averages, to be analyzed in the analysis. Yield time and yield weight. the t-test analysis was used to analyze the differentiation of straw mushroom cultivation by different methods. The results showed that the cultivation of straw mushrooms in basket and low piles The mean time for blistering was 11 and 12 days, respectively. Both methods had an average harvest time of about 15 days. Basket and low seed cultivation yields approximately 1 and 1.5 kg. respectively. Blistering time Number of days that the

[1 - 2] นักศึกษา คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา วิทยาเขตสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

[3 - 4] อาจารย์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา วิทยาเขตสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

* Corresponding author, E-mail: 614707003@parichat.skru.ac.th

produce can be sold and yield weight of straw mushroom cultivation in basket and low pile, there were no statistically significant differences at α = 0.05.

Keyword: Spent Mushroom Compost, Straw Mushroom, Different Way

1. บทนำ

การทำธุรกิจเพาะเห็ดหรือฟาร์มเห็ดของเกษตรกรในปัจจุบันเกิดขึ้นมากมาย กระจายตัวในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ เนื่องจากเริ่มต้นทำธุรกิจได้ง่าย วัสดุอุปกรณ์หาได้ง่าย เงินในการลงทุนสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามขนาดของกิจการ ก้อนเชื้อเห็ดส่วนใหญ่เป็นก้อนเชื้อเห็นนางฟ้า เห็ดนางรมเป็นต้น (รัตนชัย ม่วงงาม, 2560) ก้อนเชื้อเห็ดเหล่านี้เมื่อผลผลิตลดลงหรือไม่ให้ผลผลิตแล้วเกษตรกรจะต้องกำจัดก้อนเชื้อเห็ดเก่าทิ้ง และเปลี่ยนก้อนเชื้อเห็ดใหม่ เกษตรกรผู้เพาะเห็ดนิยมนำถุงเห็ดเก่าไปใส่โคนต้นไม้ในสวน เนื่องจากถุงก้อนเชื้อเห็ดทำจากขี้เลื่อยและมีอาหารเสริมประเภทรำละเอียด ปูนขาว ยิปซัม ดีเกลือ ไทอามีน แป้ง น้ำตาล รากมอสส์ กระถินป่น ซึ่งธาตุอาหารเหล่านี้ไม่เป็นพิษกับต้นไม้ แต่ต้นไม้ที่นำเอาก้อนเชื้อเห็ดเก่าไปใส่นั้นกลับเกิดอาการใบเหลืองและร่วง สาเหตุเกิดจากอัตราส่วนคาร์บอนกับไนโตรเจนยังมีอยู่มาก ทำให้ไปดูดธาตุอาหารในพืชออกมาและจึงเกิดอาการใบเหลืองขึ้น (กรมวิชาการเกษตร, 2555)

เห็ดฟาง หรือ “เห็ดบัว” เป็นที่รู้จักของคนไทยมาช้านาน กรรมวิธีในการเพาะเห็ดฟางในอดีตเป็นการเพาะโดยอาศัยเชื้อธรรมชาติ คือสปอร์ของเห็ดฟางปลิวมาตกบนวัสดุเพาะที่มีความเหมาะสม มีการใช้เปลือกเมล็ดบัวเป็นวัสดุเพาะ แล้วรดน้ำคลุมด้วยฟางรดน้ำจนกว่าเห็ดฟางจะให้ผลผลิต ซึ่งกรรมวิธีดังกล่าวให้ผลผลิตบ้างไม่แน่นอน จากความไม่แน่นอนในการเพาะเห็ดทำให้เห็ดฟางหายาก แต่มีรสชาติอร่อยถูกปากคนไทยจึงส่งผลให้ราคาเห็ดฟางค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับพืชผักชนิดอื่น ต่อมาอาจารย์ก่าน ชลวิจารณ์ ได้ทำการตัดเนื้อเยื่อเห็ดฟางลงในอาหารเลี้ยงเชื้อ จนได้เชื้อเห็ดบริสุทธิ์แล้วนำมาขยายลงในปุ๋ยหมักที่มีส่วนผสมของขี่ม้ากับเปลือกบัว จากนั้นก็ได้ทำการทดลองเพาะให้เกิดดอกโดยใช้วัสดุเหลือใช้ทางด้านการเกษตร ซึ่งพบว่าฟางข้าว (ตอซัง) มีความเหมาะสมในการเพาะเห็ดฟางให้เกิดดอกได้ดี จึงได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะเห็ดบัวด้วยฟางข้าวกันอย่างแพร่หลาย ต่อมาจึงได้เรียก “เห็ดฟาง” แทนเห็ดบัว (สมชาย และประคอง, 2539)

เห็ดฟางเป็นพืชอาหารโปรตีน ที่ทุกคนไม่ว่าเด็กไม่ว่าผู้ใหญ่นิยมบริโภค เป็นพืชที่ให้ผลผลิตเร็ว มีกรรมวิธีในการเพาะหลายวิธี เช่น เพาะแบบกองเตี้ย เพาะแบบกองสูง เพาะในโรงเรือน และเพาะในตะกร้า ภาคใต้เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่ประชากรนิยมบริโภคเห็ดฟางมาก ทำให้ราคาสูงกว่าพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากไม่มีวัสดุในการเพาะเห็ดฟาง มีแต่ทะลายปาล์ม ขี้เลื่อย ไม้ยางพารา จึงได้มีการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย โดยใช้ทะลายปาล์มและกากปาล์มแทนการใช้ฟางซึ่งได้ผลดีระดับหนึ่ง รวมทั้งยังมีการเพาะเห็ดฟางโดยใช้วัสดุเหลือใช้จากการเพาะเห็ดชนิดอื่นอีกด้วย (สมชาย และประคอง, 2539)

จากกรรมวิธีในการเพาะเห็ดฟางที่หลากหลาย ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาการเปรียบเทียบการเพาะเห็ดฟางโดยใช้วัสดุเหลือใช้จากการเพาะเห็ดชนิดอื่น ซึ่งมีจำนวนมากที่เหลือจากการเรียนการสอนของคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มาใช้ในการเพาะเห็ดฟาง โดยใช้วิธีการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ยเปรียบเทียบกับการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเพาะเห็ดฟางเพื่อจำหน่ายของผู้ที่สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการที่เหมาะสมในการเพาะเห็ดฟางโดยใช้วัสดุเหลือใช้จากการเพาะเห็ดชนิดอื่นเพื่อจำหน่าย

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาเรื่องการใช้ก้อนเห็ดเก่าเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน เป็นแนวทางการบริหารจัดการก้อนเชื้อเห็ดที่ให้ผลผลิตน้อย หรือไม่ให้ผลผลิตแล้ว ส่วนใหญ่นับเป็นวัสดุเหลือทิ้ง นำมาใช้ประโยชน์การเพาะเห็ดฟางเพื่อการลดต้นทุนในการผลิตเห็ดฟาง รวมทั้งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรอีกด้วย เป็นแนวทางในการส่งเสริมและสร้าง

รายได้ให้แก่เกษตรกร ทั้งนี้ในการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรนั้น เกษตรกรมีแนวคิดและทฤษฎีในการยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม และกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

3.1 แนวคิดและทฤษฎี

1) แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรนั้น มีการให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรแตกต่างกันไป ดังนี้

“การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ ๆ ทางเกษตรไปแนะนำเผยแพร่ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร แล้วติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือจนบังเกิดผลสำเร็จ ขณะเดียวกันก็นำเอาปัญหาต่าง ๆ ทางเกษตรมาวิเคราะห์หาหนทางแก้ไข” (บุญธรรม, 2536)

“การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการในการให้การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้ เรียนรู้ โดยการกระทำด้วยตนเองและช่วยตนเอง เพื่อให้บรรลุถึงการกินดีอยู่ดี ของคนในชุมชนโดยส่วนรวม ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนในชุมชน ” (ชูเกียรติ, 2532)

“การส่งเสริมการเกษตรเป็นกิจกรรมเสริมหรือการแพร่ขยายความรู้ทางการเกษตรในระบบการศึกษาลักษณะหนึ่ง ที่นำมาจากสถาบันการศึกษาสู่บุคคลเป้าหมายหรือผู้ที่ได้รับการส่งเสริม ในที่นี้ได้แก่ ผู้ประกอบการเกษตร ซึ่งอยู่นอกสถาบันการศึกษา จึงจัดเป็นการศึกษานอกโรงเรียน (Out of school education) หรือการศึกษานอกระบบโรงเรียน (Non-formal education)” (ทำนอง, 2525)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการส่งเสริมการเกษตร คือ การให้บริการหรือระบบที่ช่วยเหลือเกษตรกร โดยวิธีการให้การศึกษา เพื่อปรับปรุงวิธีการและเทคนิคทางการเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตละรายได้ รวมทั้งปรับปรุงความเป็นอยู่ ระดับมาตรฐานทางการศึกษา และสังคมชีวิตชนบทให้ดีขึ้น

2) กระบวนการยอมรับของเกษตรกร

กระบวนการยอมรับ (Adoption Process) เป็นกระบวนการยอมรับนวัตกรรมที่สมาคมสังคมวิทยาชนบทของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดขึ้นใน พ.ศ. 2495 ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ (Mosher, 1978)

ขั้นที่ 1 การตื่นตัว (Awareness) เกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมายอาจรับทราบข้อมูลด้วยตนเอง จากสื่อต่าง ๆ หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้กระตุ้น เกษตรกรจะเกิดภาวะไม่สมดุลทางจิตใจ เพราะอยากจะได้สิ่งที่ดีกว่ามาทดแทนที่มีและปฏิบัติอยู่เดิม แต่ถ้าเป็นเกษตรกรกลุ่มที่ล้าหลัง มีวุฒิภาวะและความสามารถในการพัฒนาตนเองต่ำ จะต้องมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเพื่อนบ้านชี้แนะ

ขั้นที่ 2 การสนใจ (Interest) เป็นขั้นตอนที่เกษตรกรจะสนใจแสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม เมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูลหรือมีการตื่นตัวแล้ว เกษตรกรจะแสวงหาข้อเท็จจริงทั้งความรู้จากสารสนเทศ และต้องการทราบว่านวัตกรรมนั้นเป็นอย่างไร ทำงานอย่างไร และมีประสิทธิภาพมาน้อยเพียงใด เพราะเขาคิดว่านวัตกรรมนี้อาจมีประโยชน์ มีความเชื่อมั่นสูง และมีความรู้สึกว่าเขาจะสามารถนำไปใช้ได้

ขั้นที่ 3 การประเมินผล (Evaluation) หรือขั้นตอนการไตร่ตรองเกษตรกรอาจมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อนวัตกรรม จะประเมินนวัตกรรมนั้นตามสภาพหรือฐานะ ความคาดหวัง ทรัพยากร และการจัดการ ว่าเขาจะสามารถนำไปใช้ได้หรือไม่ เขาจะใช้อย่างไร และของใหม่นี้จะดีกว่าสิ่งเขาใช้อยู่หรือไม่ แล้วเขาก็จะตัดสินใจว่าควรจะทดลองปฏิบัติหรือไม่

ขั้นที่ 4 การทดลอง (Trial) เป็นขั้นตอนที่เกษตรกรนำเทคโนโลยีไปทดลองในไร่นาที่เก็บรวบรวมข้อมูลเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ เปรียบเทียบการใช้ที่ดิน แรงงาน ทุน และสังเกตว่าผลเป็นอย่างไร

ขั้นที่ 5 การยอมรับ (Adoption) หลังจากทราบผลการทดลองแล้วเกษตรกรจะตัดสินใจยอมรับ ซึ่งจะเกิดขึ้นเต็มที่และต่อเนื่องหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับในห้วงเวลาหนึ่ง และยังไม่มีนวัตกรรมใหม่ที่เหมาะสมกว่า ในทางตรงกันข้ามเกษตรกรที่ไม่ยอมรับการส่งเสริมการเกษตรก็จะปฏิเสธ

ทั้งนี้สามารถสรุปขั้นตอนของกระบวนการยอมรับนวัตกรรมและวิธีการส่งเสริมด้านการเกษตร ได้ดังรูปที่ 1

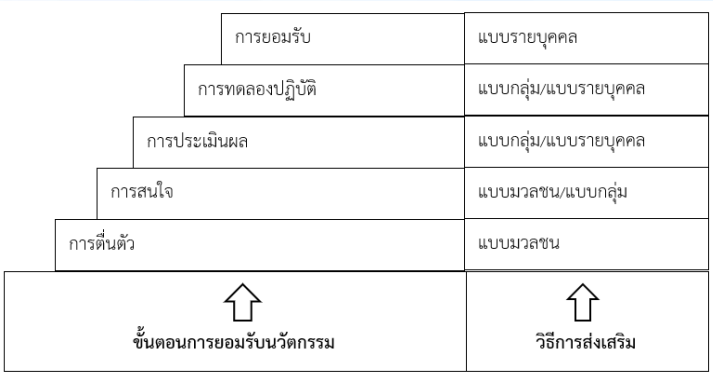

รูปที่ 1 ขั้นตอนของกระบวนการยอมรับนวัตกรรมและวิธีการส่งเสริม (สิน, 2544)

3.2 กรอบแนวคิด

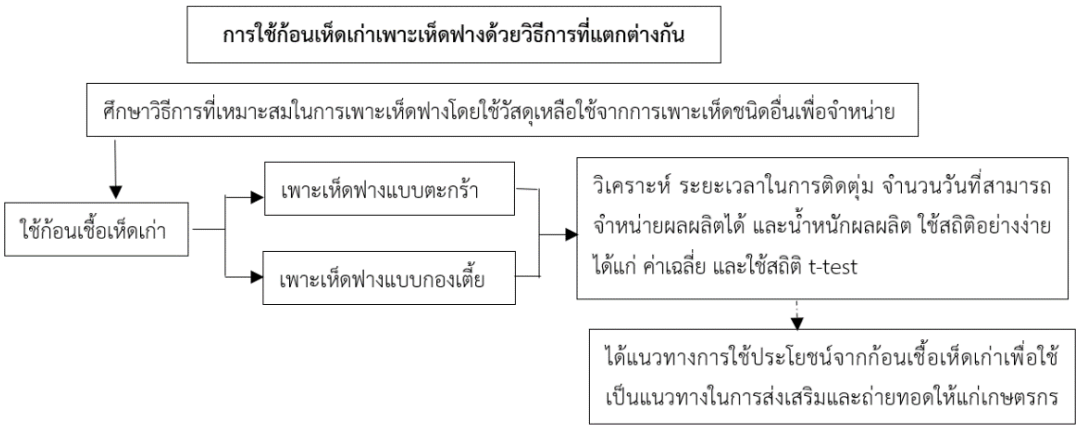

รูปที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย (1) วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีดำเนินโครงการ (2) วิธีการดำเนินการทดลอง (3) การบันทึกข้อมูล และ (4) การวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดมีดังนี้

4.1 วัสดุ อุปกรณ์

4.1.1 วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย

1.1) ก้อนเชื้อเห็ดฟาง

1.2) ก้อนขี้เลื่อยเก่า

1.3) ผักตบชวา

1.4) แบบไม้

1.5) บัวรดน้ำ

1.6) ผ้าพลาสติก

1.7) ทางมะพร้าว

4.1.2 วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้า

2.1) ก้อนเชื้อเห็ดฟาง

2.2) ก้อนขี้เลื่อยเก่า

2.3) ผักตบชวา

2.4) ตะกร้า

2.5) บัวรดน้ำ

2.6) ผ้าพลาสติก

2.7) ทางมะพร้าว

4.1.3 เครื่องชั่งน้ำหนัก

4.1.4 ไม้บรรทัด

4.1.5 อุปกรณ์ตัดแต่ง เช่น มีด กรรไกร ฯลฯ

4.1.6 ถุงพลาสติก

4.2 วิธีการดำเนินการทดลอง

4.2.1 ทำการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย และการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้า โดยใช้ก้อนเชื้อเห็ดฟาง 1 ก้อน ต่อกอง หรือ ต่อตะกร้า ณ โรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพต้นแบบ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตั้งแต่เดือนมกราคม 2564 - เดือนมีนาคม 2564 รายละเอียดมีดังนี้

1) ทำการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย ขนาดประมาณ 30x120 เซนติเมตร มีวิธีการดังนี้ เตรียมถางหญ้า ปรับหน้าดิน ทำทางระบายน้ำ ปรับสภาพดินให้เป็นกลางโดย การโรยปูนขาวให้ทั่วพื้นที่และรดน้ำให้ชุ่ม วางแบบเพาะในแนวตามตะวัน (จะช่วยให้อุณหภูมิในกองเพาะแต่ละกองใกล้เคียงกัน) นำเอาถุงขี้เลื่อยเก่าวางในแบบเพาะ 1 ชั้น ประมาณ 35 - 40 ก้อน ใช้มีดกรีดถุงให้ขาดทุกถุง แล้วรดน้ำให้ชุ่ม นำผักตบชวาวางทับก้อนขี้เลื่อยเก่า หนาประมาณ 5 เซนติเมตร นำเชื้อเห็ดฟางผสมอาหารเสริม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน วางเชื้อเห็ดฟาง ชิดขอบแบบเพาะ 1 ชั้น ใช้ 1 ส่วน นำถุงขี้เลื่อยเก่าฉีกพลาสติกออก บีบให้แตกโรยทับบางๆ รดน้ำให้ชุ่ม แล้วอัดให้แน่น ทำตามข้อ 3 - 8 ซ้ำอีก 1 ชั้น สำหรับชั้นบนสุดให้โรยหัวเชื้อเห็ดฟางที่ผสมอาหารเสริม และก้อนขี้เลื่อยเก่าบี้ละเอียด ให้เต็มผิวหน้า นำทางมะพร้าวความยาวประมาณ 120 เซนติเมตร วางบนกองเพาะ ทำซ้ำในแนวขนานกับกองเดิม โดยวางให้หางจากกองเดิมประมาณ 20 เซนติเมตร เมื่อครบ 5 กอง รดน้ำให้ชื้นทั่วแปลง แล้วคลุมด้วยผ้าพลาสติกใส และสแลนให้มิด

2) การเพาะเห็ดฟางแบบแบบตะกร้า มีวิธีการดังนี้

เตรียมถางหญ้า ปรับหน้าดิน ทำทางระบายน้ำ ปรับสภาพดินให้เป็นกลางโดยการโรยปูนขาวให้ทั่วพื้นที่และรดน้ำให้ชุ่ม นำก้อนอิฐ 1 ก้อนวางรองพื้น แล้ววางตะกร้า นำเอาถุงขี้เลื่อยเก่าวางในตะกร้าเพาะ 1 ชั้น ประมาณ 4 - 5 ก้อน ใช้มีดกรีดถุงให้ขาดทุกถุง แล้วรดน้ำให้ชุ่ม นำผักตบชวา วางทับก้อนขี้เลื่อยเก่า หนาประมาณ 5 เซนติเมตร แบ่งออกเป็น 3 ส่วน วางเชื้อเห็ดฟางชิดขอบตะกร้า 1 ชั้นใช้ 1 ส่วน นำถุงขี้เลื่อยเก่าฉีกพลาสติกออก บีบให้แตกโรยทับบาง ๆ รดน้ำให้ชุ่ม แล้วอัดให้แน่น ทำซ้ำอีก 2 ชั้น สำหรับชั้นบนสุดให้โรยหัวเชื้อเห็ดฟางที่ผสมอาหารเสริม และก้อนขี้เลื่อยเก่าบี้ละเอียด ให้เต็มผิวหน้า นำทางมะพร้าวความยาวประมาณ 50 เซนติเมตร วางบนตะกร้าเพาะ ทำซ้ำเป็นแนวตรง โดยวางให้หางจากกองเดิม

ประมาณ 20 เซนติเมตร เมื่อครบ 5 ตะกร้า รดน้ำให้ชื้นทั่วแปลง แล้วคลุมด้วยผ้าพลาสติกใส และสแลนให้มิดชิด ทั้งนี้การจัดเรียงตำแหน่งในการเพาะเห็ดฟางเป็นดังนี้

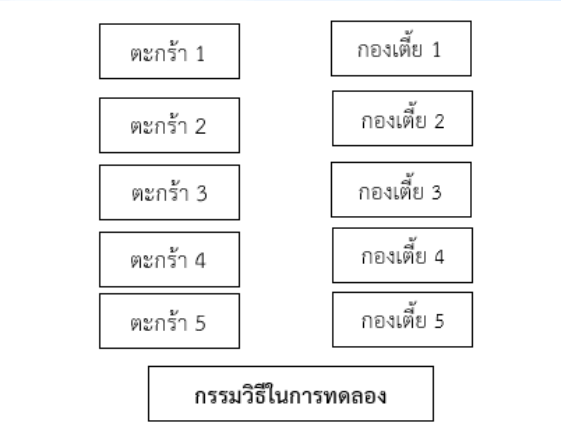

รูปที่ 3 กรรมวิธีในการทดลอง

4.2.2 จำหน่ายผลผลิตราคากิโลกรัมละ 100 บาท โดยจำหน่ายผ่านทางช่องทางออฟไลน์ โดยจำหน่ายยังหน่วยงานต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย และการจำหน่ายผ่านทางออนไลน์ เช่น Line และ Facebook เป็นต้น

รูปที่ 4 ก้อนเชื้อเห็ดเก่า

รูปที่ 5 การเตรียมสถานที่เพาะ

รูปที่ 6 เห็ดฟางก่อนเก็บผลผลิต

รูปที่ 7 เห็ดฟางจากการเพาะในตะกร้า

รูปที่ 8 เห็ดฟางจากการเพาะแบบกองเตี้ย

รูปที่ 9 การจำหน่ายผลผลิต

4.3 การบันทึกข้อมูล

4.3.1 บันทึกข้อมูล ระยะเวลาในการเริ่มให้ผลผลิต ระยะเวลาในการเก็บผลผลิตจำหน่าย ข้อมูลผลผลิตรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

4.3.2 ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย: ดำเนินการโดยเก็บน้ำหนักผลผลิตที่ได้ในแต่ละรอบ แล้วหาค่าเฉลี่ยของปริมาณผลผลิตเฉลี่ยในแต่ละซ้ำ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.4.1 วิเคราะห์ข้อมูลระยะเวลาในการให้ผลผลิต ขนาดและน้ำหนักเฉลี่ยของเห็ดฟาง ผลผลิตเฉลี่ยโดยใช้สถิติอย่างง่าย เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุดหรือต่ำสุด เป็นต้น

4.4.2 วิเคราะห์ความแตกต่างของระยะเวลาในการให้ผลผลิต ขนาด และน้ำหนักเฉลี่ยของเห็ดฟาง โดยใช้สถิติ t-test กรณีการทดสอบสมมติฐานของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระจากกัน (t-test Independent) ในการทดสอบสมมติฐานกรณีที่ต้องการหาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มหนึ่งว่าแตกต่างจากอีกกลุ่มหนึ่งหรือไม่ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 0.05 โดยสมมติฐานได้ ดังนี้

H_{O1} : ระยะเวลาในการเพาะเห็ดฟางเฉลี่ยด้วยวิธีการเพาะทั้งสองวิธีไม่แตกต่างกัน

H_{a1} : ระยะเวลาในการเพาะเห็ดฟางเฉลี่ยด้วยวิธีการเพาะทั้งสองวิธีแตกต่างกัน

H_{O2} : ผลผลิตเฉลี่ยการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะทั้งสองวิธีไม่แตกต่างกัน

H_{a2} : ผลผลิตเฉลี่ยการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะเห็ดฟางทั้งสองวิธีแตกต่างกัน

H_{O3} : ปัจจัยอื่นๆ ในการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะทั้งสองวิธีไม่แตกต่างกัน

H_{a3} : ปัจจัยอื่นๆ ในการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะทั้งสองวิธีแตกต่างกัน

ทั้งนี้ถ้าค่า P-Value น้อยกว่าหรือเท่ากับ α จะปฏิเสธ Ho หรือยอมรับ Ha กล่าวคือระยะเวลาในการเพาะเฉลี่ย และปัจจัยอื่นๆ ในการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะทั้งสองวิธีแตกต่างกัน

ถ้าค่า P-Value มากกว่า α ยอมรับ Ho หรือปฏิเสธ Ha กล่าวระยะเวลาในการเพาะเฉลี่ย และปัจจัยอื่นๆ ในการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะทั้งสองวิธีไม่แตกต่างกัน

4.5 สรุปผลการทดลอง

5. สรุปผลการวิจัยและอภิปราย

จากการศึกษาการใช้ก้อนเห็ดเก่าเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน โดยทำการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย และการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้า โดยใช้ก้อนเชื้อเห็ดฟาง 1 ก้อน ต่อกอง หรือ ต่อตะกร้า ผลการศึกษา (1) ระยะเวลาในการให้ผลผลิต (2) น้ำหนักผลผลิต และ (3) ความแตกต่างของการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน รายละเอียดมีดังนี้

5.1 ระยะเวลาในการให้ผลผลิต

การใช้ก้อนเห็ดเก่าเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน โดยทำการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้า และการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาในการติดตุ่มของการเพาะเห็ดฟางมีค่าเฉลี่ยประมาณ 11 วัน ในขณะที่การเพาะเห็ดฟางในแบบกองเตี้ยใช้ระยะเวลาประมาณ 12 วัน ส่วนระยะเวลาที่เก็บจำหน่ายได้พบว่า ทั้งการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้าและการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ยมีระยะเวลาในการเก็บผลผลิตเห็ดฟางเพื่อจำหน่ายได้ใช้ระยะเวลาเฉลี่ยประมาณ 15 วัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเพาะเห็ดฟางในตะกร้ามีพื้นที่จำกัดมากกว่าการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย เชื้อเห็ดจึงเจริญเติบโตได้ดีกว่าระยะเวลาในการติดตุ่มสั้นกว่าการเพาะแบบกองเตี้ย รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระยะเวลาในการให้ผลผลิตด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

ลำดับสิ่งทดลอง	ระยะเวลาในการติดตุ่ม (วัน)		ระยะเวลาที่เก็บจำหน่ายได้ (วัน)	
	ตะกร้า	กองเตี้ย	ตะกร้า	กองเตี้ย
1	8	10	12	13
2	15	11	20	14
3	10	18	14	21
4	12	10	17	13
5	8	10	12	13
ค่าเฉลี่ย	**10.60**	**11.80**	**15.00**	**14.80**
SD	**±2.97**	**±3.49**	**±3.46**	**±3.49**

5.2 น้ำหนักผลผลิตจากการเพาะด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

การใช้ก้อนเห็ดเก่าเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน โดยทำการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้า และการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย ผลการศึกษาพบว่า จากการเก็บผลผลิตจำนวน 14 วัน หรือ 2 สัปดาห์นับจากวันแรกที่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ ในการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้าให้ผลผลิต 1,008.62 กรัม หรือประมาณ 1 กิโลกรัม จากจำนวนผลผลิต 5 ตะกร้า ในการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ยให้ผลผลิต 1,575.50 กรัม หรือประมาณ 1.5 กิโลกรัม จากจำนวนผลผลิต 5 กอง ทั้งนี้จะเห็ดได้ว่า การเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ยให้ผลผลิตมากกว่าการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ของขนาดกองเตี้ยมีพื้นที่มากกว่า เชื้อสามารถเดินหรือเจริญเติบโตได้ดีกว่า ผลผลิตจึงได้จำนวนมากกว่าการเพาะแบบตะกร้า รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 น้ำหนักผลผลิตจากการเพาะด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

วันที่	น้ำหนักผลผลิต (กรัม)	
	ตะกร้า	กองเตี้ย
1	123.50	306
2	33.50	52.5
3	25.44	84
4	220.00	132
5	30.00	267
6	99.00	68.5
7	94.58	194.5
8	17.80	300
9	38.50	25.5
10	199.80	42
11	30.00	20.5
12	12.50	51.5
13	10.00	5
14	74.00	26.5
น้ำหนักรวม	**1,008.62**	**1,575.50**
ค่าเฉลี่ย	**72.04**	**110.39**
SD	**±68.36**	**±110.27**

5.3 ความแตกต่างของการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

การใช้ก้อนเห็ดเก่าเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน โดยทำการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้า และการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาในการติดตุ่ม จำนวนวันที่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ และน้ำหนักผลผลิต ของการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้าและการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 0.05 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความแตกต่างของการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน

กรรมวิธี	รูปแบบ	N	$\overline{X}$	SD	t	Sig
การติดตุ่ม	ตะกร้า	5	10.60	±2.97	-0.583	$0.591^{n.s.}$
	กองเตี้ย	5	11.80	±3.49		
วันเก็บจำหน่าย	ตะกร้า	5	15.00	±3.46	0.088	$0.934^{n.s.}$
	กองเตี้ย	5	14.80	±3.49		
น้ำหนักผลผลิต	ตะกร้า	14	72.04	±68.36	-1.161	$0.266^{n.s..}$
	กองเตี้ย	14	110.39	±110.27		

หมายเหตุ . $^{n.s}$. หมายถึง ตัวแปรไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ α = 0.05

จากผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่าก้อนเชื้อเห็ดเก่าสามารถใช้เป็นวัสดุในการเพาะเห็ดฟางได้ เกษตรกรสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการก้อนเชื้อเห็ดฟางเก่านอกเหนือจากการทำไปเป็นปุ๋ยหรือใส่ต้นไม้ ซึ่งการใช้ก้อนเห็ดเก่าเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน โดยทำการเพาะเห็ดฟางด้วยวิธีการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้า และการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย ผลการศึกษาพบว่า ระยะเวลาในการติดตุ่ม จำนวนวันที่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ และน้ำหนักผลผลิต ของการเพาะเห็ดฟางแบบตะกร้าและการเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญไม่มีความแตกต่างกัน แต่การเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ยมีแนวโน้มจะให้ผลผลิตมากกว่าการเพาะในตะกร้า ทั้งนี้ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ก้อนเห็ดเก่าซึ่งมีอายุประมาณ 6 เดือนเป็นวัสดุในการเพาะเพียงอย่างเดียวไม่มีการผสมขี้เลื่อยใหม่ อีกทั้งเพาะเห็ดฟางในที่ไม่เหมาะสมเท่าที่ควรจึงอาจส่งผลให้ได้ผลผลิตไม่มากเท่าที่ควร

ในขณะที่พรามาส และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อการใช้ก้อนเห็ดเก่าผสมฟางข้าวต่อผลผลิตของเห็ดฟางที่เพาะในตะกร้าพลาสติก โดยใช้ก้อนเห็ดเก่า (ก้อนวัสดุที่ผ่านการเพาะเห็ดสกุลนางรมมาแล้ว) เป็นวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากของแผนกเพาะเห็ด สาขาการผลิตพืช คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จึงได้นำก้อนเห็ดเก่ามาผสมกับฟางข้าวเพื่อทดแทนการเพาะเห็ดฟางด้วยฟางข้าวเพียงอย่างเดียว โดยศึกษาหาอัตราส่วนที่เหมาะสมต่อการเพาะเห็ดฟางในตะกร้าพลาสติก ด้วยการนำก้อนเห็ดเก่าผสมกับฟางข้าวในอัตราส่วนก้อนเห็ดเก่า 1 ส่วน : ฟางข้าว 1 ส่วน และก้อนเห็ดเก่า 1 ส่วน: ฟางข้าว 2 ส่วน คลุกเคล้าให้เข้ากันก่อนนำมาใช้เพาะเห็ดฟางตะกร้า วางแผนการทดลองแบบสุ่มในบล็อกสมบูรณ์ (Randomized Complete Block Design, RCBD) ทำการทดลองในระหว่างเดือนเมษายนถึงพฤษภาคม 2563 เก็บข้อมูลความสูง และความกว้างของดอกเห็ด น้ำหนักต่อดอก น้ำหนักผลผลิตเห็ดทั้งหมดต่อตะกร้า และจำนวนดอกเห็ดทั้งหมด จากการทดลองพบว่ากรรมวิธีที่ใช้ก้อนเห็ดเก่า 1 ส่วน : ฟางข้าว 1 ส่วน มีน้ำหนักต่อตะกร้าระยะดอกตูมรูปทรงกระดุม (90.67 กรัม) ระยะดอกตูมรูปทรงไข่ (13.33 กรัม) และระยะดอกปริ (30.67กรัม) เทียบเท่ากับกรรมวิธีที่ใช้ฟางข้าวเพียงอย่างเดียวมีน้ำหนักต่อตะกร้าระยะดอกตูมรูปทรงกระดุม (119.33 กรัม) ระยะดอกตูมรูปทรงไข่ (52.33 กรัม) และระยะดอกปริ (15.33 กรัม) ในขณะที่การใช้ก้อนเห็ดเก่า 1 ส่วน : ฟางข้าว 2 ส่วน มีน้ำหนักต่อตะกร้าต่ำที่สุดในระยะดอกตูมรูปทรงกระดุม (72.00 กรัม) และระยะดอกปริ (30.00 กรัม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่น้ำหนักของดอกเห็ดในระยะดอกตูมรูปทรงกระดุม ระยะดอกตูมรูปทรงไข่ และระยะดอกปริของทุกกรรมวิธีไม่แตกต่างกันทางสถิติ ซึ่งการนำก้อนเห็ดเก่ามาใช้เพาะเห็ดฟางเป็นการลดปัญหาวัสดุเหลือใช้ และนำมาทดแทนการใช้ฟางข้าวเพียงอย่างเดียวได้ ดังนั้นหากมีการใช้เป็นส่วนหนึ่งของวัสดุในการเพาะอาจส่งผลให้ได้ผลผลิตมากขึ้น

6. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

6.1 จากการศึกษาครั้งนี้จะเห็นได้ว่าก้อนเห็ดเก่ามาเป็นวัสดุในการเพาะเห็ดฟางเป็นการลดปัญหาวัสดุเหลือใช้ และนำมาทดแทนการใช้ฟางข้าวเพียงอย่างเดียวได้

6.2 เกษตรกรและผู้ที่สนใจสร้างอาชีพและสร้างรายได้โดยการเพาะเห็ดฟาง ซึ่งเป็นที่นิยมของตลาดสามารถใช้ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นแนวทางในการเริ่มต้นดำเนินการได้

6.3 ควรมีการคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตอีกครั้งหนึ่งเพื่อจะได้ทราบผลตอบแทนที่แท้จริง ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้เป็นการทดลองโดยใช้วัสดุเหลือใช้จากสถานีปฏิบัติการของคณะเทคโนโลยีการเกษตร จึงมีต้นทุนการผลิตเพียงค่าก้อนเชื้อเห็ดราคาก้อนละ 17 บาท และจำหน่ายผลผลิตในราคากิโลกรัมละ 100 บาท ยังไม่มีการคำนวณต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร จึงยังไม่ทราบผลตอบแทนที่ได้อย่างแท้จริง

7. กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณโรงผลิตปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพต้นแบบ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบคุณคณาจารย์และบุคคลากรสายสนับสนุนคณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยและประสานงานต่างๆ จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

8. เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการเกษตร. (2555). *ถุงก้อนเชื้อเห็ดเก่ามีประโยชน์หรือมีโทษ.* สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก http://www.wangsammo.udonthani.doae.go.th/km%2001%2055.pdf

ชูเกียรติ รักช้อน. (2532). *หลักการส่งเสริมการเกษตร.* นครปฐม: โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติกำแพงแสน.

ทำนอง สิงคาลวนิช. (2525). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.

บุญธรรม จิตต์อนันต์. (2536). *ส่งเสริมการเกษตร.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

พราวมาส เจริญรักษ์, เจตนิพัทธ์ มีบุญ, อุไรรัตน์ กองอรรถ และดาวรุ่ง วัชรินทร์รัตน์. (2563). “การใช้ก้อนเห็ดเก่าผสมฟางข้าวต่อผลผลิตของเห็ดฟางที่เพาะในตะกร้าพลาสติก”. *ว. วิทย. กษ.* 51:1(พิเศษ), 255-260.

รัตนชัย ม่วงงาม. (2560). *8 ขั้นตอนการเพาะเห็ดฟางในตระกร้า-ง่ายๆแต่รายได้ดีมาก.* สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก http://www.thaismescenter.com/8-ขั้นตอนการเพาะเห็ดฟางในตระกร้า-ง่ายๆแต่รายได้ดีมาก/

วัลลภ พรหมทอง. (2540). *เห็ดเพาะกินได้ เพาะขายรวย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.

สมชาย ไทยทัตกุล และประคอง ขาวขำ. (2539). *เห็ดไทย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักสรสยามการพิมพ์.

สิน พันธุ์พินิจ. (2544). *การส่งเสริมการเกษตร.* กรุงเทพ: สำนักพิมพ์อักษรพิทยา.

อดิศร เลาหวณิช. (2552). *การบัญชีบริหาร.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Mosher, A T. (1978). *An Introduction to Agricultural Extension*. Singpore: Singpore National Printer (Pte) Ltd.

ความแตกต่างระหว่างวัยของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน

DIFFERENCES BETWEEN THE AGES OF THAI PRODUCTION WORKERS THAT AFFECT WORKING TOGETHER

กฤษณะ หลานหลาย[1]*, ธนเดช ช่วยดู[2], นพณัฐ นวลสกุล[3], ฐิติกร ภักดี[4] และนวิทย์ เอมเอก[5]

Krisana Lanlai[1]*, Tanadech Chouydoo[2], Noppanat Nualsakul[3], Titikorn pakdee[4] and Nawit Amamge[5]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่มีความแตกต่างระหว่างวัย โดยการสังเคราะห์เอกสาร และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบรายงานพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) การทำงานเป็นทีม 2) การจูงใจในการทำงาน และ 3) การสื่อสาร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่มีความแตกต่างระหว่างวัย

คำสำคัญ: ความแตกต่างระหว่างวัย, การทำงานเป็นทีม, การจูงใจในการทำงาน และ การสื่อสาร

Abstract

This research aims to develop a conceptual framework on the relationship of factors affecting the co-operation of Thai production workers with age differences. By synthesizing documents and present the research results in the form of an analytical descriptive report. The results of the study found that 1) teamwork, 2) work motivation, and 3) communication were factors affecting the co-operation of Thai production workers with age differences.

Keyword: Age differences, Teamwork, Work motivation and Communication

1 - 4 นิสิตระดับปริญญาตรี หลักสูตร ศศ.บ. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

5 อาจารย์หลักสูตร ศศ.บ. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

* Corresponding author, E-mail: sasaunsa139@gmail.com

1. บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันนั้นมีประชากรอยู่มากมายคือประชากรทั้งหมดมี 66.56 ล้านคน แบ่งเป็นประชากรชายและหญิง ในช่วงอายุ 0 - 14 ปี เด็กชายมีจำนวน 5.8 ล้านคน และเด็กหญิงมีจำนวน 5.5 ล้านคน ในช่วงอายุ 15 - 24 ปี ผู้ชายมีจำนวน 4.5 ล้านคน และผู้หญิงมีจำนวน 4.4 ล้านคน ช่วงอายุ 25-54 ปี ผู้ชายมีจำนวน 15.6 ล้านคน ผู้หญิงมีจำนวน 15.8 ล้านคน ช่วงอายุ 55-64 ปี ผู้ชายมีจำนวน 4.2 ล้านคน ผู้หญิงมีจำนวน 4.7 ล้านคน และสุดท้ายผู้สูงอายุที่อายุ 65 ปีขึ้นไป ผู้ชายมีจำนวน 3.5 ล้านคน ผู้หญิงมีจำนวน 4.6 ล้านคน ซึ่งประเทศไทยในปัจจุบันนี้ช่วงอายุ 25 - 54 ปีจะมีจำนวนคนเยอะมากที่สุดและมีความแตกต่างของเจเนอเรชั่น

ในทุกองค์กรล้วนประกอบไปด้วยบุคลากรหลากหลายตำแหน่ง และความหลากหลายในช่วงอายุที่ต้องมีส่วนสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันเพื่อให้ประสบความสำเร็จ คนที่เกิดในช่วงเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน มักจะมีพื้นฐานและประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน และจะมีความแตกต่างไปจากคนที่เติบโตในเวลาต่างกัน โดยมีการประมาณว่าภายในปี ค.ศ. 2025 จำนวนคนในเจเนอเรชั่น Y จะเป็นร้อยละ 75 ของจำนวนคนที่ทำงานในองค์กรทั่วโลก (Singh, 2017) และคนเจเนอเรชั่น Y อยู่ในช่วงกำลังเติบโตก้าวขึ้นสู่ระดับผู้บริหารในองค์กร ผู้บริหารยุคใหม่ หรือเป็นพนักงานในระดับสูง โดยคนเจเนอเรชั่น Z จะเป็นเจเนอเรชั่นต่อไปที่จะเป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร ดังนั้นจึงเป็นเรื่องท้าทายสำหรับผู้บริหารที่จะทำให้คนต่างเจเนอเรชั่นทำงานร่วมกันได้

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้หากองค์กรใดมีบุคลากรที่ทำงานร่วมกันอยู่หลายช่วงอายุคน ซึ่งแต่ละรุ่น (Generation gap) ก็จะมีแนวคิดและมุมมองที่แตกต่างกันไป อาจจะเกิดปัญหาในการประสานงานกันในองค์กร เนื่องจากแนวคิด มุมมอง และความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้นการทำงานร่วมกันกับผู้ร่วมงานที่มีช่วงอายุแตกต่างกันในปัจจุบัน จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ถึงเบื้องหลังของแต่ละช่วงอายุคนในยุคต่าง ๆ คือ Baby boomer, Gen X, Gen Y, Gen Z

เกณฑ์การแบ่งแยกเจเนอเรชั่นของคนไทยดังนี้คนไทย Gen Baby Boomer เกิดในปี 2486 - 2503 มีลักษณะดังนี้ มีความจงรักภักดีต่อองค์กร ตั้งใจทำงาน ขยันอดทนประหยัด Gen X คนในเจเนอเรชั่นนี้จะเกิดในปี 2504 - 2524 ซึ่งเป็นยุคที่เศรษฐกิจโลกเริ่มมั่นคงผู้หญิงทำงานนอกบ้านมากขึ้น ชอบการเป็นอิสระเป็นนายตัวเองมากกว่าที่จะทำงานในบริษัท ชอบงานใหม่ ๆ ที่ท้าทายลองสิ่งใหม่ Gen Y คนในเจเนอเรชั่นนี้เกิดในปี 2525 - 2548 ซึ่งเป็นยุคที่ก้าวกระโดดอย่างมากในทางเทคโนโลยี โดนเฉพาะการที่มีอินเตอร์เน็ตและสามารถเข้าถึงได้ง่าย คนในเจเนอเรชั่นนี้มีลักษณะ มีความคิดสร้างสรรค์ ชอบทำหลายสิ่งพร้อมกันในเวลาเดียวกัน มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีเป็นอย่างดีทำงานเป็นทีม ไม่อดทนและไม่ชอบความเสี่ยง และ Gen Z ซึ่งเกิดมาพร้อมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย คุ้นชินกับเทคโนโลยีและใช้ตั้งแต่เด็ก มีพฤติกรรมที่ นั่ง ๆ นอน ๆ มากขึ้น และปัจจุบันมีเจเนอเรชั่นใหม่คือ Gen Alpha เป็นยุคที่ใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีตั้งแต่ยังเล็ก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2559) และปัจจุบันการทำงานเป็นทีมเป็นแนวปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและกำลังเป็นที่สนใจขององค์กรต่าง ๆ เนื่องจากมีข้อมูลเชิงประจักษ์แสดงให้เห็นว่าผลการปฏิบัติงานขององค์กรมีประสิทธิผลมากขึ้นหลายประการจากการพัฒนาระบบการทำงานของทีมงานให้เกิดความคล่องตัว เช่น บริษัทสามารถลดต้นทุนการผลิตลงโดยการนำเสนอกระบวนการทำงานใหม่จากทีมงาน บางทีมงานสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานของกลุ่มได้อย่างอิสระทำให้เพิ่มความยืดหยุ่นในการทำงาน นอกจากนั้นประสิทธิผลในการทำงานยังเป็นผลมาจากการประสานงานที่ดี พร้อมทั้งการสร้างขวัญกำลังใจ (สุธาสินี อาภาศิริกุล, 2556)

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ทีมวิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาวิจัยความแตกต่างระหว่างวัยของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันใน 2 ประเด็น คือ (1) ความแตกต่างระหว่างวัย (2) การทำงานเป็นทีม ที่ส่งมีผลต่อการทำงานร่วมกันในองค์กร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่มีความแตกต่างระหว่างวัย

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

งานวิจัยเรื่องความแตกต่างระหว่างวัยของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน ประกอบด้วยหัวข้อย่อยดังนี้

3.1 แนวคิดและทฤษฎีความแตกต่างระหว่างวัย

ลักษณะของคนที่เกิดในแต่ละยุค และสรุปออกมาว่าคนที่เกิดในช่วงยุคสมัยเดียวกันมักมีลักษณะวิธีคิดและพฤติกรรมที่คล้ายกัน ซึ่งลักษณะจะแตกต่างจากคนที่เกิดคนละยุคสมัย เพราะมาจากปัจจัยหลายด้านทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี แต่ละช่วงก็จะมีชื่อเรียกดังนี้ (1) Baby Boomer เกิดในช่วงปี 2486 - 2503 เป็นช่วงที่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 คนรุ่นนี้มีความคิดที่ว่าจำเป็นต้องมีทายาทลูกหลานเยอะ ๆ เพื่อช่วยพัฒนาประเทศ เป็นคนที่มีลักษณะจริงจัง ความอดทนสูง เคร่งครัดเรื่องทำเนียบประเพณี ถูกจัดเป็นพวกอนุรักษ์นิยม (2) Gen X เกิดในช่วงปี 2504 - 2524 คนในยุคนี้ชอบอะไรง่าย ๆ ไม่ต้องเป็นทางการ ทำทุกอย่างเพียงลำพังไม่พึ่งพาใคร และมีแนวคิดในเรื่องความสมดุลของงานและครอบครัว (3) Gen Y เกิดในช่วงปี 2525 - 2548 มีลักษณะที่เด่นชัดคือ ไม่มีความอดทนต่องาน มีการเปลี่ยนงานอยู่บ่อย ๆ ชอบสิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทาย และต้องการสร้างสมดุลให้แก่ตนเอง (4) Gen Z เกิดในช่วงปี 2549 ยุคนี้เกิดมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย ทั้งเทคโนโลยีและอินเตอร์เน็ต (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2559)

ทศพล กระต่ายน้อย (2555) ได้กล่าวถึงแนวคิด Generation เป็นแนวคิดที่แบ่งลักษณะหรือพฤติกรรมของบุคคลโดยใช้เงื่อนไข เรื่องเวลามาใช้อธิบายปรากฏการณ์ ภูมิหลังหรือบริบทแวดล้อมและลักษณะหรือบุคลิกเฉพาะ ซึ่งในปัจจุบันมีการแบ่งบุคลิกลักษณะเฉพาะรุ่นมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้

1. Generation B (Baby Boomer Generation) คือ กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2489 – 2507 อายุ 51 – 69 ปี จะเป็นคนที่มีชีวิตเพื่อการทำงาน เคารพกฎเกณฑ์ กติกา อดทน ให้ความสำคัญกับผลงานแม้ว่าจะต้องใช้เวลานานกว่าจะประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังมีแนวคิดที่จะทำงานหนักเพื่อสร้างเนื้อสร้างตัว มีความทุ่มเทกับการทำงานและองค์กรมาก คนกลุ่มนี้จะไม่เปลี่ยนงานบ่อย เนื่องจากมีความจงรักภักดีกับองค์กรอย่างมาก ปัจจุบันนักการตลาดในหลาย ๆ ประเทศเน้นทำการตลาดกับกลุ่มนี้เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ มีกำลังซื้อ มีศักยภาพในการบริโภคสินค้า มีทัศนคติที่ดีต่อการซื้อจับจ่ายใช้สอยสินค้าเพื่อตัวเองและบุคคลใกล้ชิด สาเหตุที่เรียกว่า"เบบี้บูมเมอร์"ก็เพราะว่าหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง บ้านเมืองที่ผ่านการสู้รบได้รับความเสียหายอย่างหนัก ประชากรที่เหลืออยู่ในแต่ละประเทศจึงต้องเร่งฟื้นฟูประเทศให้กลับมาแข็ง แกร่งมั่นคงอีกครั้ง แต่สงครามที่ผ่านพ้นไปก็ได้พรากกำลังพล และแรงงานไปเป็นจำนวนมาก ประเทศเหล่านี้จึงขาดแรงงานในการขับเคลื่อนประเทศ คนในยุคนั้นจึงมีค่านิยมที่จะต้องมีลูกหลาย ๆ คนเพื่อสร้างแรงงานขึ้นมาพัฒนาประเทศชาติ จึงเป็นที่มาของคำว่า"เบบี้บูมเมอร์"นั่นเอง ปัจจุบันนี้คนยุคเบบี้บูมเมอร์ คือ คนที่มีอายุตั้งแต่ 49 ปีขึ้นไป และเริ่มเข้าสู่วัยชราแล้ว คนกลุ่มนี้จึงเป็นคนที่มีชีวิตเพื่อการทำงาน เคารพกฎเกณฑ์กติกา มีความอดทนสูง ทุ่มเทให้กับการทางานและองค์กรมาก สู้งาน พยายามคิดและทำอะไรด้วยตัวเอง เป็นเจ้าคนนายคน ถูกครอบครัวสั่งสอนมาให้เป็นคนประหยัด อดออม จึงมีการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ และระมัดระวัง คนในยุคอื่น ๆ อาจจะมองคนยุคเบบี้บูมเมอร์ว่าเป็นพวก "อนุรักษนิยม" เป็นคนที่เคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณี แต่คนกลุ่มนี้ถือว่าน่าจะมีจำนวนมากที่สุดในสังคมปัจจุบันเลยทีเดียว เหตุการณ์สำคัญที่คนในรุ่นนี้เคยประสบหรือ เคยได้ยินก็คือข่าวความสำเร็จของการส่งนักบินอวกาศไปเหยียบดวงจันทร์ข่าวการทำสงครามเวียดนาม เป็นต้น

2. Generation X (Extraordinary Generation) คือ กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2508 – 2522 อายุ 36 – 50 ปี มีลักษณะพฤติกรรมชอบอะไรง่าย ๆ ไม่ต้องเป็นทางการ ให้ความสำคัญกับเรื่องความสมดุลระหว่างงานกับครอบครัว (Work–life balance) มีแนวคิดและการทำงานในลักษณะรู้ทุกอย่างทำทุกอย่างได้เพียงลำพังไม่พึ่งพาใคร มีความคิดเปิดกว้าง พร้อมรับฟังข้อติติงเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง ในด้านพฤติกรรมการบริโภคจะเป็นกลุ่มคนหนุ่มสาวที่กล้าใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ทำงานในลักษณะใช้ความคิด สมาชิกหลักในครอบครัวทำงานทั้งสองคนใช้ชีวิตแบบทันสมัย ปัจจุบันคนยุค Gen X เป็นคนวัยทำงานมีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปแล้ว พฤติกรรมของคนกลุ่มนี้ที่เด่นชัดมากก็คือ ชอบอะไรง่าย ๆ ไม่ต้องเป็นทางการ ให้ความสำคัญกับเรื่องความสมดุลระหว่างงานกับครอบครัว (Work–life balance) มีแนวคิดและการทำงานในลักษณะรู้ทุกอย่างทำทุกอย่างได้เพียงลำพังไม่พึ่งพาใคร เป็นตัวของตัวเองสูงมีความคิดเปิดกว้างมีความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามหลายคนใน Gen X มีแนวโน้มที่จะต่อต้านสังคม ไม่ได้เชื่อเรื่องศาสนา และไม่ได้ยึดขนบธรรมเนียมประเพณีมากนัก เป็นคนที่มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวกับวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป อย่างเช่นมองว่าการอยู่ก่อนแต่ง หรือการหย่าร้างก็เป็นเรื่องปกติ เช่นเดียวกับเรื่องเพศที่ 3 ซึ่งต่างจากกลุ่มเบบี้บูมเมอร์ที่มองเรื่องพวกนี้เป็นเรื่องผิดจารีตประเพณีเป็นอย่างยิ่ง

3. Generation Y (Why Generation) คือ กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2523 – 2533 อายุ 25 – 35 ปี เป็นกลุ่มคนที่โตมาพร้อมกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี เป็นวัยที่เพิ่งเริ่มเข้าสู่วัยทำงาน มีลักษณะนิสัยชอบแสดงออก มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบอยู่ในกรอบและไม่ชอบเงื่อนไข คนกลุ่มนี้ต้องการความชัดเจนในการทำงานว่าสิ่งที่ทำมีผลต่อตนเองและต่อหน่วยงานอย่างไร อีกทั้งยังมีความสามารถในการทำงานที่เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร และยังสามารถทำงานหลาย ๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน Gen Y เป็นผู้บริโภคที่ใจร้อน ต้องการเห็นผลสำเร็จทุกอย่างอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเชื่อในศักยภาพของตนเอง กลุ่มคน Gen Y เชื่อว่าการประสบความสำเร็จในชีวิตจะเกิดขึ้นต้องทำงานหนัก ทำให้มีการแต่งงานช้าลง ไม่ถึง 30 ไม่แต่ง ถ้ามีแฟนแล้วแฟนมีอุปสรรคกับงาน ก็จะเลิกกับแฟนเลือกงาน คนกลุ่มนี้มักเปลี่ยนงานบ่อย มีเครดิตการ์ดมากกว่า 1 ใบ ใช้บริการประเภทและมักใช้บริการ Personal Credit มากขึ้น ปัจจุบัน คนกลุ่มนี้อยู่ในทั้งช่วงวัยเรียนและวัยทำงาน และจากการที่ยุคนี้เป็นยุคที่มีเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงไม่น่าแปลกใจที่คนกลุ่มนี้จะมีความสามารถในการทำงานที่เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร ชอบงานด้านไอที ใช้ความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ รวมทั้งสามารถทำอะไร หลาย ๆ อย่างได้ในเวลาเดียวกัน เรียกได้ว่าสามารถใช้เครื่องมือเครื่องไม้ได้อย่างคล่องแคล่ว อย่างที่เราอาจจะเคยเห็นภาพคนยุคใหม่ที่นั่งเล่น iPad ไปด้วยคุยโทรศัพท์ไปด้วยแถมบางคนยังกินข้าวไปพร้อม ๆ กันด้วยอีกต่างหาก ในเรื่องการทำงาน คนกลุ่มนี้ต้องการความชัดเจนในการทางานว่าสิ่งที่ทำมีผลต่อตนเองและต่อหน่วยงานอย่างไร และชอบทำงานเป็นทีม ต่างจากกลุ่ม Gen X ที่ชอบวันแมนโชว์มากกว่า เพราะคนในวัย Gen X จะถูกฝึกมาแบบนั้น ต่างจากวัย Gen Y ที่เติบโตมาพร้อมกับการประชุม การระดมความคิดเห็น แต่คนกลุ่มนี้จะไม่ค่อยอดทนเหมือนรุ่นพ่อ รุ่นแม่หวังที่จะทำงานได้เงินเดือนสูง ๆ แต่ไม่อยากไต่เต้าจากการทำงานข้างล่างขึ้นไป คาดหวังในการทำงานสูง ต้องการคำชม กลุ่ม Gen Y มักจะจัดสรรเวลาให้งานและชีวิตส่วนตัวในจุดที่สมดุลกัน พอหลังเลิกงานอาจไปทำกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อสร้างความสุขให้กับตัวเอง เช่น ไปออกกำลังกาย ไปพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง จะไม่ค่อยหมกมุ่นอยู่กับงานเหมือนกับคนรุ่นก่อน นอกจากนี้ กลุ่ม Gen Y จะเป็นคนมองโลกในแง่ดีมีใจช่วยเหลือสังคมรักษาสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับพ่อแม่

4. Generation Z (Gen-Z) คือคำนิยามล่าสุดของคนรุ่นใหม่ในยุคปัจจุบัน หมายถึงคนที่เกิดหลัง พ.ศ. 2540 ขึ้นไป เทียบอายุแล้วก็คือวัยของเด็ก ๆ นั่นเองเด็กกลุ่ม Gen Z นี้จะเติบโตมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกมากมายที่อยู่แวดล้อม มีความสามารถในการใช้งานเทคโนโลยีต่าง ๆ และเรียนรู้ได้เร็ว เพราะพ่อแม่ใช้สิ่งเหล่านี้อยู่ในชีวิตประจำวัน แต่สิ่งหนึ่งที่เด็กรุ่น Gen Z แตกต่างจากรุ่นอื่น ๆ สมัยที่ยังเป็นเด็กอยู่ก็คือ เด็กรุ่นนี้จะได้เห็นภาพที่พ่อและแม่ต้องออกไปทำงานทั้งคู่ ต่างจาก

รุ่นก่อน ๆ ที่อาจจะมีพ่อออกไปทำงานคนเดียว ด้วยเหตุผลนี้ เด็ก Gen Z หลาย ๆ คนจึงได้รับการเลี้ยงดูจากคนอื่นมากกว่าพ่อแม่ของตัวเอง

วณัฐย์ พุฒนาค (2560) แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเจเนอเรชั่นเป็นที่นิยมใช้ในการอ้างอิงเพื่อการแบ่งช่วงอายุประชากรกันในปัจจุบัน ซึ่งเป็นแนวคิดใหม่ในช่วงศตวรรษที่ 20 คำว่า เจเนอเรชั่น (Generation) ที่มักถูกเรียกโดยย่อว่า เจนฯ (Gen) ในสมัยก่อนคือ รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นพ่อแม่ รุ่นลูก และรุ่นหลาน กล่าวคือ 'รุ่นของคนในครอบครัว' นั่นเอง และจากงานเขียน The Problem of Generations (1923) ซึ่งเป็นผลงานของนักสังคมศาสตร์ชาวฮังกาเรียนอย่าง Karl Mannheim ตีพิมพ์งานเขียนเขาที่ได้ศึกษาและเสนอว่าผู้คนในสังคมมีการได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ ซึ่งคนในยุคหนึ่ง ๆ ที่เกิดและเติบโตขึ้นท่ามกลางเหตุการณ์ใหญ่ ๆ บางอย่างร่วมกันจะมีลักษณะอย่างหนึ่งที่คล้ายคลึงกันหรือมีรูปแบบเดียวกัน และลักษณะนั้นเองก็จะเป็นตัวกำหนดอนาคตของโลกใบนี้ต่อไป นอกจากนี้ Mannheim ยังกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญอย่างสงครามโลกหรือนวัตกรรมที่ส่งผลกับชีวิต ซึ่งอาจมีอิทธิพลและส่งผลต่อลักษณะนิสัยของผู้คน ถึงแม้ว่าผู้คนจะเผชิญเหตุการณ์เดียวกัน แต่ในแต่ละบุคคลก็จะมีภูมิหลังอื่น ๆ ที่หลากหลายซึ่งอาจไม่สัมพันธ์กัน เช่น พื้นที่อาศัย ชนชั้น หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้น ท่าทีหรือทัศนคติของคนนั้น แม้จะเจอเหตุการณ์เดียวกันแต่สุดท้ายก็มีความจำเพาะเจาะจงอยู่ในแต่ละตัวบุคคล

ศศิมา ตุ้มนิลกาล (2560) จากการศึกษาข้อมูลในแนวคิดเกี่ยวกับเจนเนอเรชั่นนั้นพบว่า มีการแบ่งประชากรออกเป็นเจเนอเรชั่นตามช่วงอายุที่แตกต่างกัน โดยใช้เกณฑ์การแบ่งเจเนอเรชั่นจากการเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญในช่วงเวลานั้น ๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น สื่อสังคม และการพัฒนาของเทคโนโลยี ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นล้วนส่งผลให้แนวคิดของคนในแต่ละเจเนอเรชั่นมีความแตกต่างกัน โดยประชากรในแต่ละเจเนอเรชั่นจะถูกหล่อหลอมให้มีรูปแบบค่านิยม (Values)ความคิด (Mindset) ทัศนคติ (Attitude) และมุมมองทางสังคม (Social Perspective) มีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน โดยจะเป็นลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นอย่างถาวร และพัฒนาไปพร้อมกับคนในเจเนอเรชั่นนั้น ๆ อีกทั้งช่วงอายุที่แตกต่างกันนี้ทำให้ลักษณะการใช้ชีวิต รวมถึงมุมมองในการทำงานระหว่างเจเนอเรชั่นแตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นผลจากปัจจัยภายนอกและกระแสโลกาภิวัตน์

อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา (2553) ทำการศึกษาเรื่องการรับมือกับคน Generation Y พบว่า Generation Y เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูงอยู่ในระบบการศึกษาที่เปิดโอกาสให้กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกทางความคิดเห็นมากขึ้น โดยมีเปรียบเทียบกับแนวการเรียนรู้ของ Generation X พบว่าคน Generation Y จะเรียนรู้และเข้าได้ดีกับคน Generation X ยิ่งถ้ามีโอกาสได้เรียนรู้และพูดคุยจะทำให้คน Generation Y เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่าความแตกต่างระหว่างวัยสามารถแบ่งแยกได้โดยอ้างอิงจาก สสส. ดังนี้ 1) Baby Boomer เกิดในปี 2548-2503 2) Gen X เกิดในช่วงปี 2504-2524 3) Gen Y เกิดในช่วงปี 2525-2548 และ 4) Gen Z เกิดในช่วงปี 2549 และในแต่ละเจเนอเรชั่นมีความแตกต่างกันทั้งด้านความคิด ทัศนคติ รวมถึงการใช้ชีวิต แต่ก็มีความเหมือนในบางเรื่อง เช่น ความต้องการด้านความสมดุลของชีวิตส่วนตัวและการทำงาน และเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์

3.2 แนวคิดและทฤษฎีการทำงานร่วมกันเป็นทีม

ปาร์คเกอร์ (Parker, 2001 : 16) ได้กล่าวว่า การทำงานเป็นทีม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มี ความสัมพันธ์และต้องพึ่งพากันเพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายหรือปฏิบัติงานให้เสร็จสมบูรณ์ คนกลุ่มนี้มี เป้าหมายร่วมกันและยอมรับว่าวิธีเดียวที่บรรลุเป้าหมายหรือปฏิบัติงานให้เสร็จสมบูรณ์ คนกลุ่มนี้มี เป้าหมายร่วมกันและยอมรับว่าวิธีเดียวที่จะทำงานให้สำเร็จ คือการทำงานร่วมกัน

การทำงานเป็นทีม (Teamwork) หมายถึงกลุ่มคนจำนวนน้อยที่มีทักษะเสริมซึ่งมุ่งมั่นที่จะบรรลุ วัตถุประสงค์ร่วมกันเป้าหมายการปฏิบัติงาน และแนวทางที่พวกเขามีความรับผิดชอบร่วมกัน (Greenberg & Baron, 2003) ซึ่งก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างสมาชิกในทีม (Hoegel & Gemuende, 2001) ผลการทำงานเป็นทีมทำให้บุคคลที่ทางานร่วมกันในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ ทีมโดยการแบ่งปันความรู้ และทักษะซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทำงานเป็นทีมที่ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับ ความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกในทีมในการสร้างสภาพแวดล้อมโดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการส่งเสริม และพัฒนาผลงานของทีมที่เป็นประโยชน์ สมาชิกในทีมต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะปรับเปลี่ยนการตั้ง ค่าการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะบรรลุเป้าหมายโดยอาศัยความร่วมมือและการพึ่งพาทางสังคม (Luca & Tarricone, 2002)

การทำงานเป็นทีม หมายถึงการร่วมกันทำงานของสมาชิกที่มากกว่าหนึ่งคน โดยที่สมาชิกทุกคน จะต้องมีเป้าหมายเดียวกันว่าจะทำอะไร ทุกคนต้องยอมรับร่วมกันและมีการวางแผนร่วมกัน การทำงาน เป็นทีมมี ความสำคัญต่อทุกองค์กรเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานให้มีประสิทธิภาพและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน การทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงาน ที่จะต้องอาศัยความ ร่วมมือของกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี (Fr. Daniel Khuan Thinwan, 2557)

สรุปการทำงานเป็นทีม คือ การที่มีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยสมาชิกต้องมีเป้าหมายร่วมกัน ทิศทางเดียวกัน ยอมรับในเป้าหมายที่ได้ตั้งร่วมกัน และพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างแข็งขัน มีการติดต่อสื่อสาร ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง ใช้ความสามารถของสมาชิกแต่ละคนมาสนับสนุนวางแผนงานร่วมกันด้วย ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อทำเป้าหมายที่วางไว้ได้บรรลุผลและสำเร็จไปด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพมาก ที่สุด

3.2.1 แนวคิดทฤษฎีการจูงใจ

แนวคิดการทำงานเป็นทีมจาก ทฤษฎีการจูงใจของ (Victor Vroom, 1964) เสนอรูปแบบของ ความคาดหวังในการทำงานซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในการอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการ ทำงานโดย Vroom มีความเห็นว่าการที่จะจูงใจให้พนักงานทำงานเพิ่มขึ้นนั้นจะต้องเข้าใจกระบวนการทาง ความคิดและการรับรู้ของบุคคลก่อน โดยปกติเมื่อคนจะทำงานเพิ่มขึ้นจากระดับปกติเขาจะคิดว่าเขาจะได้ อะไรจากการกระทำนั้นหรือการคาดคิดว่าอะไรจะเกิดขึ้นเมื่อเขาได้แสดงพฤติกรรมบางอย่างในกรณีของ การทำงาน พนักงานจะเพิ่มความพยายามมากขึ้นเมื่อเขาคิดว่าการกระทำนั้นนำไปสู่ผลลัพธ์บางประการที่ เขามีความพึงพอใจ เช่น เมื่อทำงานหนักขึ้นผลการปฏิบัติงานของเขาอยู่ในเกณฑ์ที่ดีขึ้นทำให้เขาได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งและได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้น Vroom ได้เสนอรูปแบบของความคาดหวังในการ ทำงานเรียกว่า VIE Theory ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในการอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงาน

V=Valance หมายถึงระดับความรุนแรงของความต้องการของบุคคลในเป้าหมายรางวัลคือคุณค่า หรือความสำคัญของรางวัลที่บุคคลให้กับรางวัลนั้น

I = Instrumentality หมายถึงความเป็นเครื่องมือของผลลัพธ์ (outcomes) หรือรางวัลระดับที่ 1 ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ 2 หรือรางวัลอีกอย่างหนึ่ง คือ เป็นการรับรู้ในความสัมพันธ์ของผลลัพธ์ที่ได้ (เชื่อมโยงรางวัลกับผลงาน)

E= Expectancy ได้แก่ ความคาดหวังถึงความเป็นไปได้ของการได้ซึ่งผลลัพธ์หรือรางวัลที่ต้องการ เมื่อแสดงพฤติกรรมบางอย่าง ตามหลักทฤษฎีความคาดหวังจะแย้งว่า ผู้บริหารจะต้องพยายามเข้าไป แทรกแซงในสถานการณ์การทำงาน เพื่อให้บุคคลเกิดความคาดหวังในการทำงาน

(Robbins, 2001, p.259 อ้างอิงใน วารสารศึกษาศาสตร์, หน้า 37) กล่าวถึง องค์ประกอบในการทำงานเป็นทีมดังนี้ 1) การจัดรูปแบบงาน (Work Design) ทีมงานที่มีประสิทธิภาพต้องปฏิบัติงานและมีความ รับผิดชอบร่วมกันในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ลักษณะของการจัดรูปแบบต้องเสรีภาพในการทำงาน ใช้ ทักษะความรู้ ผลผลิตที่มีความชัดเจนส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ 2) การจัดองค์ประกอบ (Composition) เป็นการจัดทีมงานว่าเป็นอย่างไร ประกอบด้วยความรู้ ความสามารถ

บุคลิกภาพของสมาชิก การกำหนดบทบาทที่หลากหลาย ขนาดความยืดหยุ่นของทีมงาน และเต็มใจร่วมทีมของสมาชิก 3) การจัดบริบท (Context) มีองค์ประกอบได้แก่ ทรัพยากรที่เพียงพอ ภาวะผู้นำที่ดี มีระบบการ ประเมินผล และค่าตอบแทนที่ดี และ 4) การจัดกระบวนการ (Process) ปัจจัยด้านกระบวนการมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของทีม ได้แก่ ความผูกพันต่อวัตถุประสงค์ร่วมกัน การกำหนดเป้าหมายเฉพาะทีม ความเชื่อมั่น การบริหารความ ขัดแย้ง ลดการเอาเปรียบของสมาชิกบางคน

(Douglas Mcgregor อ้างอิงในสุนันตา เลาหนันทน์. 2549, หน้า 39) กล่าว ไว้ว่าเป็นนักวิชาคนแรกที่ได้นำเสนอลักษณะการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะเหล่านั้นได้รับอิทธิพล จากทฤษฎี X และ Y ลักษณะของทีมงานที่มีประสิทธิภาพได้แก่ 1) บรรยากาศของการทำงานไม่เป็นทางการปราศจากพิธีรีตอง เป็นแบบสบาย ๆ ไม่เครียดทุกคน ช่วยกันทำงานอย่างจริงจังไม่แสดงถึงความเบื่อหน่าย 2) มีการอภิปราย ถกเถียงกันอย่างกว้างขวาง โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปรายอย่างจริงจัฝ เฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหา 3) สมาชิกทีมงานเข้าใจวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน และยอมรับภารกิจหลักของทีมงานเนื่องจากทุก คนได้ร่วมอภิปราย และการตั้งข้อสังเกตร่วมกันอย่างกว้างขวางจนกระทั้งได้รับจุดประสงค์ และเป้าหมาย ร่วมกัน เป็นที่ยอมรับทำให้ทุกคนรู้สึกผูกพันในอันที่จะผลักดันให้มีการดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ 4) แม้มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันบ้าง แต่ทีมงานคุ้นเคยและสบายใจกับสภาพเหล่านี้ พร้อมทั้ง จะเผชิญกับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยไม่แสดงอาการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกลับยั่วยุให้ความ ไม่เห็นฟ้องต้องกันโดยทีมงานไม่รีบด่วนตัดสินใจ จะมีการตรวจสอบเรื่องต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนจนได้ ข้อยุติ 5) บางเรื่องไม่สามารถแก้ไขได้ กลุ่มจะยอมรับและเผชิญปัญหาเหล่านั้น สมาชิกจะตระหนักและ รู้สึกเสมอว่าต้องมีการนำมาหาข้อตกลงร่วมกัน 6) การตัดสินใจส่วนใหญ่จะใช้ความเห็นฟ้องต้องกันที่ชัดเจนทุกคนยอมรับเห็นด้วยโดยหลักการ เต็มใจที่ปฏิบัติตามมติการตัดสินใจโดยเสียงข้างมาก 7) การวิพากษ์วิจารณ์กระทำขึ้นบ่อยอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมาอย่างสบายใจ 8) สมาชิกมีอิสระที่จะแสดงความรู้สึก และความคิดเห็นที่มีต่อปัญหาและการปฏิบัติงานของ ทีมงาน 9) เมื่อมีการปฏิบัติงานจะมอบหมายงานอย่างชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องจะเข้าใจและยอมรับในภารกิจ ต่าง ๆ อย่างเต็มใจ และ 10) หัวหน้าทีมงานจะไม่ใช้อำนาจครอบงำกลุ่ม ในทางกลับกันกลุ่มก็จะไม่ยอมปฏิบัติตามผู้นพ อย่างไร้เหตุผล และทีมงานจะมีการตรวจสอบทุกระยะเพื่อให้ดำเนินได้ดี

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (Needs Hierarchy Theory) ของ Maslow (1970) ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้ง จิตวิทยาทางด้านมนุษย์นิยม ได้พัฒนาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของแรงจูงใจ โดยความต้องการของ มนุษย์ถูกจัดลำดับขั้นความสำคัญ มนุษย์มีความต้องการอยู่ตลอดเวลาในสิ่งที่ยังไม่มีและเมื่อความต้องการ ได้รับการตอบสนองแล้ว จะไม่เป็นสิ่งจูงใจสำหรับพฤติกรรมของบุคคลต่อไป ความต้องการใหม่ที่ยังไม่ได้รับ การตอบสนองจะเป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรม เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลจะมี ความต้องการในระดับสูงต่อไป (อรพินทร์ ชูชม , 2555) ทฤษฎีลำดับขั้นตอนของความต้องการความต้องการของมนุษย์มีทั้งหมด 5 ขั้น เรียงลำดับจากขั้นต่ำสุดไปยังขั้นสูงสุด คือ 1) ความต้องการทางด้านกายภาพ 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย 3) ความต้องการทางสังคม 4) ความต้องการความนิยมนับถือ และ 5) ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน

3.2.2 แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ

Likert (1961) กล่าวว่า การศึกษาภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม โดยพิจารณาถึงความแตกต่างของ พฤติกรรมระหว่างผู้นำที่ประสบความสำเร็จกับผู้นำที่ไม่ประสบความสำเร็จ หนึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมที่จะกล่าวถึงคือ การศึกษาภาวะผู้นำที่สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan Studies) เป็นการศึกษาพฤติกรรมของผู้นำที่มุ่งเน้นหาความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมของผู้นำกับกระบวนการกลุ่ม และผลการปฏิบัติงานของกลุ่ม โดยใช้เครื่องมือประกอบด้วย ความคิดรวบยอดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสาร การตั้งเป้าหมายแรงจูงใจ การตัดสินใจ การ ปฏิสัมพันธ์และการใช้อิทธิพลการควบคุมคุณภาพและสมรรถนะของเป้าหมาย ซึ่งผลงานของกลุ่มจะใช้เป็น เกณฑ์ในการ

แยกผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือมีประสิทธิภาพน้อย การเปรียบเทียบระหว่างผู้นำที่มีประสิทธิภาพกับไม่มีประสิทธิภาพนั้นมีผลจากการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับภาวะผู้นำของสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมิชิแกน (University of Michigan Studies) ทำให้ สามารถแยกพฤติกรรมของผู้นำออกเป็น 3 แบบ ดังนี้

1) พฤติกรรมมุ่งงาน (Task-Oriented Behavior) ผู้นำที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพจะ มีแนวทางในการทำงานโดยมีความแตกต่างจากผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะต้องใช้เวลาและความพยายามใน ปฏิบัติงานอย่างมาก แต่ผู้นำจะมุ่งความสำคัญไปที่ภาระหน้าที่ของผู้นำ ซึ่งได้แก่ การวางแผน การจัดตาราง การทำงาน ช่วยประสานกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา และคอยให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น ตั้งแต่การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิควิธีการ ทำงาน ยิ่งกว่านั้นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมักจะแนะนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาตั้งเป้าหมายของงานที่ท้าทาย และ สามารถเป็นไปได้

2) พฤติกรรมมุ่งความสัมพันธ์หรือมุ่งคน (Relationship-Oriented Behavior) ผู้นำที่มี ประสิทธิภาพจะเป็นผู้นำที่แสดงออกถึงความเป็นมิตร คอยห่วงใยและช่วยเหลือ ผู้ใต้บังคับบัญชา รับฟัง และเข้าใจปัญหา รวมถึงพร้อมให้ความช่วยเหลือ นอกจากนั้นแล้วยังคอยสนับสนุน ผลักดันส่งเสริมให้ ผู้ใต้บังคับบัญชามีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ซึ่งในการปฏิบัติงานหรือการนิเทศงานจะทำโดย คอยดูแลอยู่ห่าง ๆ ทั้งยังเปิดโอกาสให้ได้ปฏิบัติงานอย่างอิสระ ไม่เข้าไปควบคุมเข้มงวด แต่คอยไถ่ถามเมื่อ มีปัญหา ซึ่งผู้นำจะตั้งเป้าหมายและคอยให้คำแนะนำ

3) ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม (Participative Leadership) จะเป็นผู้นำที่มักเปิดโอกาสให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในทุก ๆ ขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนการตัดสินใจ พิจารณา หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งผู้นำจะใช้วิธีการนิเทศหรือติดตามงานเป็นกลุ่มแทนที่จะเป็นการนิเทศเดี่ยว เนื่องจากการนิเทศกลุ่มจะทำให้การแสดงความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นไปได้อย่างราบรื่นและเป็น กันเอง อันเป็นการเพิ่มการสื่อสาร เพิ่มความร่วมมือ เพิ่มความเป็นส่วนหนึ่งของงานและเป็นการลดความ ขัดแย้ง ซึ่งผู้นำจะเป็นผู้สนับสนุนให้มีการร่วมอภิปรายเป็นผู้อภิปรายผล กำหนดขอบเขตและทิศทางในการ ปฏิบัติงาน รวมถึงวิธีแก้ปัญหา แต่อย่างไรก็ตามผู้นำก็ยังคงเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบในผลลัพธ์ทั้งหมดเช่นเดิม แม้จะใช้การนิเทศงานเป็นกลุ่ม ผลจากการศึกษาการใช้กลุ่มในการนิเทศงานของมหาวิทยาลัยมิชิแกน พบว่า ได้ ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความพึงพอใจและใช้ ความพยายามในการทำงานมากขึ้น

3.2.3 แนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมองค์กร

Handy (1995) กล่าวว่า ทฤษฎีแบบแผนทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม (The Theory of Cultural Propriety) เป็นรูปแบบวัฒนธรรมซึ่งเกิดจากวิถีชีวิตและพฤติกรรมของสมาชิกภายใน องค์กร ซึ่งสอดคล้อง กับคุณลักษณะต่างๆของเทพเจ้ากรีกโบราณ แบ่งเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาท (Apollo หรือ Role Culture) เป็นวัฒนธรรมที่มุ่งเน้น ถึงบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากร โดยมีการกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับและกระบวนการปฏิบัติงาน ต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรมักใช้การประชุมในการทำงานร่วมกัน การตัดสินใจแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาระบบการทำงาน นอกจากนั้นยังกำหนดโครงสร้างองค์กร ตามลำดับขั้นทางการบริหาร ซึ่ง วัฒนธรรมแบบนี้จะปรากฏชัดเจนในหน่วยงานใหญ่ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นวัฒนธรรมที่มีความล่าช้าต่อ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างหรือการทำงาน อันเป็นผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร

2) วัฒนธรรมเน้นที่งาน (Athena หรือ Task Oriented Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เน้นการทำงาน ร่วมกันเป็นทีม สนับสนุนและส่งเสริมให้สมาชิกแต่ละคนพัฒนาและใช้ความรู้ ความสามารถอย่างเต็มที่ เพื่อ ผลงานและการพัฒนาที่ริเริ่มใหม่อยู่เสมอ งานที่ร่วมกันทำเป็นทีมจะถูกจัดตั้งเป็นโครงการ โดยไม่ยึดติดกับ ระบบ งานหรือโครงสร้างขององค์กร วัฒนธรรมองค์กรแบบนี้ เหมาะสมกับหน่วยงานที่ต้องเร่งรีบพัฒนา ปรับปรุง โดยเฉพาะในสภาวะที่ต้องแข่งขัน

3) วัฒนธรรมที่เน้นบทบาทอิสระเฉพาะตัวบุคคล (Dionysus หรือ Existential) บุคลากรใน องค์การที่มีวัฒนธรรมแบบนี้ จะสามารถกำหนดแบบแผนการทำงานและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองมี ความเป็นอิสระสูง ความรู้ความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นและมีผลต่อประสิทธิภาพ และชื่อเสียงขององค์กร ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยที่ต้องการมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยจะ สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนซึ่งแม้จะมีความอิ สระในการทำงาน แต่ก็ยังมีความรัก ความสามัคคีและทุ่มเท ให้กับงาน เป็นการใช้ความรู้ความสามารถของตนเอย่างเต็มที่ วัฒนธรรมในลักษณะ เช่นนี้จะเป็นปัญหาต่อ การบริหารงานของทีมมาก การประชุมร่วมกันจะเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้ทุกคนมาร่วมทีมได้ แต่ก็ยังเป็น ทีมที่หลวมมากและบ่อยครั้ง การตัดสินใจในที่ประชุมอาจไม่เป็นเอกฉันท์หรือเด็ดขาด เพราะยังมีความ คิดเห็นโต้แย้งจากอีกหลายคนซึ่งไม่สามารถบังคับ ให้ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นหรือมติที่ประชุม

4) วัฒนธรรมแบบเป็นผู้นำ (Zeus หรือ Leader Culture) รูปแบบวัฒนธรรมขององค์กรหรือ หน่วยงานที่ประสบความสำเร็จมักจะเป็นผู้นำหรือผู้บริหารที่มีความสามารถนำพาองค์กร ให้ผ่านพ้นปัญหาอุปสรรค และพายุเศรษฐกิจที่กำลังถาโถมอย่างหนักหน่วงในยุคปัจจุบันได้อย่างตลอดรอดฝั่ง ผู้นำจะมีกลุ่ม ผู้บริหารที่คอยให้คำปรึกษา หรือเป็นผู้สนองรับและนำการตัดสินใจ นโยบาย แนวทางและแผนงานไป ปฏิบัติให้บรรลุผล หน่วยงานที่อยู่ในช่วงก่อตั้งใหม่มักจะต้องการวัฒนธรรมและผู้บริหารที่เป็นผู้นำเช่นนี้ โดยผู้นำจะอาศัยความสามารถในการสร้างและพัฒนาระบบการติดต่อ เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิด ความไว้วางใจ เสริมสร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นของบุคลากร บุคลากรในวัฒนธรรมเช่นนี้จะมีการจัดสรรอย่างพอเหมาะพอดีกับงานและผลงานที่ต้องการ ไม่มีอัตรากำลังส่วนเกินเหลือใช้เป็นต้นทุน การ ดำเนินงาน ทุกคนที่ถูกคัดเลือกเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถตรงตามความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์กร มีความรวดเร็วในการตอบสนองต่อข่าวสารเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้รวดเร็ว รวมทั้งการตัดสินใจที่เฉียบขาด และฉับพลันของฝ่ายบริหาร การตัดสินใจบางอย่างอาจดูว่าโหดร้ายและไม่คิดถึงความรู้สึกของบุคคลากร หรือไม่ยุติธรรม แต่เหมาะสมและจำเป็นต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การ วัฒนธรรมองค์การ แบบนี้จะหมดไป เมื่อมีการเปลี่ยนผู้บริหารที่เป็นผู้นำสูงสุดหรือองค์การถูกขายไปหรือไปรวมกับองค์การอื่น ดังปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปในธุรกิจยุคโลกาภิวัตน์

3.2.4 แนวคิดทฤษฎีการสื่อสาร

ลักษณะหรือประเภทของการติดต่อสื่อสารภายในองค์กรนั้น สามารถจำแนกรูปแบบได้หลาย ลักษณะ ขึ้นอยู่กับว่าต้องการมุ่งเน้นพิจารณาในประเด็นใด โดยหลักการสื่อสารมีปัจจัยพื้นฐานอยู่ 4 ประการ ตามหลักทฤษฎี “SMCR” ของ เดวิด เค.เบอร์โล (David K.Berlo, 1960) ได้พัฒนาทฤษฎีที่ผู้ส่งจะส่งสารอย่างไร และผู้รับจะรับแปลความหมาย และมีการโต้ตอบกับสารนั้นอย่างไร ทฤษฎี S M C R ประกอบด้วย

1) ผู้ส่ง (source) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถเข้ารหัส (encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับ เพื่อผลของการสื่อสารมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่งเป็นอย่างดี และควรมีความสามารถปรับระดับข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย

2) ข้อมูลข่าวสาร (message) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร

3) ช่องทางในการส่ง (channel) เป็นการส่งข่าวสารให้ผู้รับได้รับข่าวสาร ข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น

4) ผู้รับ (receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร โดยมีความสามารถถอดรหัสสาร (decode) เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมเช่นเดียวกันหรือคล้ายคลึงกับผู้ส่ง จึงจะทำให้การสื่อความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล

ปัจจัยสำคัญต่อขีดความสามารถของผู้ส่งและผู้รับที่จะทำการสื่อสารความหมายนั้นได้ผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด มีดังนี้

1) ทักษะในการสื่อสาร (communication skills) หมายถึง ทักษะของผู้ส่งและผู้รับควรมีความชำนาญในการส่งและการรับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันได้อย่างถูกต้อง เช่น ผู้ส่งต้องมีความสามารถเข้ารหัสสาร มีการพูดโดยการใช้ภาษาพูดที่ถูกต้อง ชัดเจน ฟังง่าย มีการแสดงสีหน้าหรือท่าทางที่เข้ากับการพูดอท่วงทำนองลีลาการพูดเป็นจังหวะน่าฟัง หรือการเขียนด้วยถ้อยคำสำนวนที่ถูกต้อง สละสลวย น่าอ่าน ส่วนผู้รับต้องมีความสามารถถอดรหัสและมีทักษะที่เหมือนกันกับผู้ส่ง โดยมีทักษะการฟังที่ดี ฟังภาษาที่ผู้ส่งพูดมารู้เรื่อง หรือสามารถอ่านข้อความที่ส่งมานั้นได้

2) ทัศนคติ (attitudes) เป็นทัศนคติของผู้ส่งและผู้รับซึ่งมีผลต่อการสื่อสาร ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีทัศนคติที่ดีต่อกัน จะทำให้การสื่อสารได้ผลดี ทั้งนี้เพราะทัศนคติย่อมเกี่ยวโยงถึงการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ส่งและผู้รับด้วย เช่น ถ้าผู้ฟังมีความนิยมชมชอบในตัวผู้พูด ก็มักจะมีความเห็นคล้อยตามได้ง่าย แต่ในทางตรงข้าม ถ้าผู้ฟังมีทัศนคติไม่ดีต่อผู้พูดแล้วมักจะไม่เห็นชอบด้วยและมีความเห็นขัดแย้งในสิ่งที่พูดนั้น หรือถ้าทั้งสองฝ่ายมีทัศนคติไม่ดีต่อกันท่วงทำนองหรือน้ำเสียงการพูดก็อาจห้วนไม่น่าฟัง แต่ถ้ามีทัศนคติที่ดีต่อกันแล้ว มักจะพูดกันด้วยความไพเราะอ่อนหวาน น่าฟัง

3) ระดับความรู้ (knowledge levels) ถ้าผู้ส่งและผู้รับมีระดับความรู้เท่าเทียมกัน จะทำให้การสื่อสารนั้นลุล่วงไปด้วยดี แต่หากระดับความรู้ของผู้ส่งและผู้รับแตกต่างกัน ผู้ส่งจะต้องปรับปรุงข้อมูลที่จะส่งให้ความยากง่ายของภาษาและถ้อยคำสำนวนที่ใช้ เช่น ไม่ใช้คำศัพท์ทางวิชาการ ภาษาต่างประเทศ สำนวนสลับซับซ้อน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความสะดวกและง่ายต่อการทำความเข้าใจ

4) ระบบสังคมและวัฒนธรรม (socio-culture systems) ระบบสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชาติย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส หรือวัฒนธรรมการกินอยู่ เป็นต้น ดังนั้นในการติดต่อสื่อสารของบุคคลต่างชาติต่างภาษาจะต้องมีการศึกษากฎข้อบังคับทางศาสนาของแต่ละศาสนาประกอบด้วย

3.3 กรอบแนวคิด

งานวิจัยเรื่องความแตกต่างระหว่างวัยของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัยได้ดังนี้

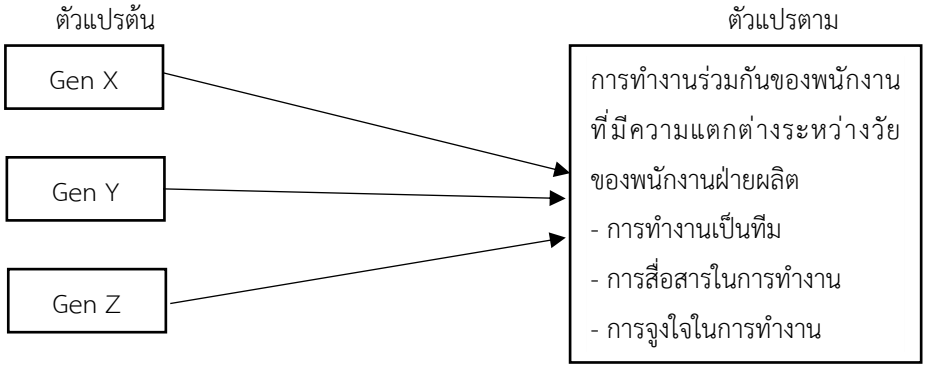

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ทีมวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้รูปแบบความสัมพันธ์ของความแตกต่างระหว่างวัยของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่มีอิทธิพลและส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกัน ในด้าน 1) การทำงานเป็นทีม 2) การสื่อสารในการทำงาน และ 3) การจูงใจในการทำงาน เพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

5. สรุปผลการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กรอบแนวคิด สามารถเชื่อมโยงไปสู่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของความแตกต่างระหว่างวัยของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานร่วมกัน สามารถสรุปเป็นตารางสรุปผู้วิจัยที่เกี่ยวข้องและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันของพนักงานที่มีความแตกต่างระหว่างวัย มีทั้งสิ้น 8 ประเด็นดังนี้ 1) การสื่อสาร 2) การจูงใจในการทำงาน 3) ความพึงพอใจ 4) ภาวะผู้นำ 5) การทำงานเป็นทีม 6) ความผูกพันในองค์กร 7) ความสุขในการทำงาน และ 8) วัฒนธรรมในองค์กร

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผู้วิจัยที่เกี่ยวข้องและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย	แนวคิดและทฤษฎี							
	การสื่อสาร	การจูงใจในการทำงาน	ความพึงพอใจ	ภาวะผู้นำ	การทำงานเป็นทีม	ความผูกพันในองค์กร	ความสุขในการทำงาน	วัฒนธรรมในองค์กร
แพมาลา วัฒนาเสถียร (2560)	/							
ธมัญพร สุวรรณคาม (2560)		/	/			/		
พนิดา ไชยแก้ว (2560)				/				
กิติคุณ แย้มบาน (2560)	/	/			/			
นิธิพร ลิ่มประเสริฐ (2559)	/			/	/			
ชัยนรินท์ ไชยวัฒน์วรี (2559)		/			/	/		
พัชรี ชมภูคำ (2563)		/	/				/	
ธนพรรณ กุณาละสิริ (2558)	/				/			
ศุภสิริ สุทธินิติวงศ์ (2559)		/			/			
ณิชากร ชัยสิริ (2562)				/	/			
ณิชา คงสืบ (2562)								/
ความถี่ของแนวคิด	4	5	2	3	6	2	1	1

เมื่อเทียบความถี่ของแนวคิดและและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันของพนักงานที่มีความแตกต่างระหว่างวัย จึงเลือกประเด็นที่จะศึกษา 3 ประเด็นที่มีความถี่สูงสุด ดังนี้ คือ การทำงานเป็นทีม (6) การจูงใจในการทำงาน (5) และการสื่อสาร (4)

6. อภิปรายผลการวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยความแตกต่างระหว่างวัยของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน ซึ่งแสดงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่าง 1) การทำงานเป็นทีม 2) การสื่อสารในการทำงาน และ 3) การจูงใจในการทำงาน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำหรับงานวิจัยในอนาคตจะเป็นการนำกรอบแนวคิดในการวิจัยความแตกต่างระหว่างวัยของพนักงานฝ่ายผลิตชาวไทยที่ส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปทำการศึกษาไปทำการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างงานวิจัยในภาคอุตสาหกรรมการผลิตต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กรกนก บุญชูจรัส และภัทรพล มหาขันธ์. (2553). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำงานเป็นทีมของพัฒนากรในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน จังหวัดเพชรบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กนกพันธรน์ โลกุตรวงศ์. (ม.ป.ป.). *การจัดการช่องว่างระหว่างวัยเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การ*. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.

กิติคุณ แย้มบาน. (2559). *ความสามารถในการสื่อสารองค์กร รูปแบบการดำเนินชีวิตและแรงจูงใจใน การทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงานเป็นทีม ของพนักงานที่มีวัยต่างกันในองค์กร กรณีศึกษา ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

จรัสโฉม ศิริรัตน์. (2558). *ปัญหาการติดต่อสื่อสารของบุคลากรในองค์กร: กรณีศึกษาสักนักหอสมุดกลาง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชัยนรินท์ ไชยวัฒน์รวี. (2559). *การทำงานเป็นทีม ความไว้วางใจในองค์กร อิสระในการทำงาน การให้ อำนาจในการตัดสินใจ และการฝึกอบรมพนักงานที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของ พนักงานเอกชนในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ณัฐธิดา สกุลตันติเมธา. (2560). *การศึกษาลักษณะบุคคล วิถีชีวิต กระบวนการทำงาน และแรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการกลุ่ม Gen Y ในเขต กรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ณิชากร ชัยศิริ. (2562). *ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของพนักงานสำนักงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ธนพรรณ กุณาละสิริ. (2558). *รูปแบบการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมในหน่วยงานผ่าตัด โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครสวรรค์*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิภา วิริยะพิพัฒน์. (2559). *บทบาทของ HRM: การจัดการช่องว่างระหว่างวัยในองค์กร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

พัชสิรี ชมภูคำ และณัฐธิดา จักรภีร์ศิริ. (2563). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจและแรงจูงใจในการ ทำงาน: กรณีศึกษาเปรียบเทียบคนเจเนอเรชัน Y และเจเนอเรชัน Z ในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์.

ศุภศิริ สุทธินิติวงศ์. (2560). *การศึกษาปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล ปัจจัยแรงจูงใจในการทางาน และปัจจัย ทัศนคติต่อการทำงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการทำงานเป็นทีมของพนักงานระดับปฏิบัติการในย่านอโศก จังหวัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2559). *สสส.-กระตุกต่อมสำนึก Gen Y*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2564, จาก https://www.thaihealth.or.th/

Berol, D. K. (1960). *The process of communication*. New York: Holt, Rinehart and Winston.

Herzberg, F. (1959). *Federick mausner bernard and synderman block the motivation to work*. New York. John Wiley & Sons. Maslow, A. M. (1954). Motivation and personality. New York: Harper and Brothers.

McGregor, D. (1960). The human side of enterprise. New York : Mc Grow Hill.

การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยทางด้านการตลาดของลูกค้าในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร

THE STUDY OF CONSUMER BEHAVIORS IN PURCHASING DECISIONS OF ORGANIC VEGETABLES AND FRUITS IN TOPS MARKET, NANG LINCHI BRANCH, YANNAWA, BANGKOK

อารีญา ฤทธิ์วิเศษ[1]*, ปานตะวัน พิลาบุญ[2] และรวีพรรณ กาญจนวัตน์[3]

Arriya Rittiviset[1]*, Pantavan Pilaboon[2] and Raweepan Kanjanawat[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยทางด้านการตลาดของลูกค้าในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทำแบบสอบถาม 1.สร้างแบบสอบถามผ่าน Google Form 2.ทำคิวอาร์โค๊ดให้ลูกค้าสแกนเพื่อตอบแบบสอบถามได้ง่ายขึ้น 3.เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจากลูกค้ามาวิเคราะห์ผลโดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุ 36 - 45 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือนมากกว่าหรือเท่ากับ 10,001 - 20,000 บาทขึ้นไปและมีสถานภาพโสดเป็นส่วนใหญ่ มีความถี่ในซื้อ 3 - 4 ครั้งต่อสัปดาห์ ค่าใช้จ่ายในการซื้อต่อครั้งเฉลี่ย 501 - 1,000 บาท มีแนวโน้มการซื้อผักปลอดสารพิษอย่างแน่นอนในอนาคต บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อผักปลอดสารพิษมากที่สุดคือ ตัวเอง รองลงมาคือ ครอบครัว/ญาติ/เพื่อน ผักและผลไม้ส่วนใหญ่ที่ลูกค้ามาซื้อคือ ผักผลไม้ออร์แกนิค และข้อมูลทางสถิติพบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เรียงลำดับคือ ด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด ด้านราคามาก และด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมากที่สุด ด้านการส่งเสริมการตลาดมากที่สุด

คำสำคัญ : พฤติกรรมผู้บริโภค, ปัจจัยทางการตลาด, ผลิตภัณฑ์, ราคา, ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย, ด้านการส่งเสริมการตลาด

[1-2] สังกัด หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมการค้าวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

[3] อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมการค้าวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* Corresponding author, E-mail: arriya.rit@vru.ac.th

Abstract

The research aimed to study consumer behaviors in purchasing decisions of organic fruits and vegetables and marketing mix factors of organic fruits and vegetables in Tops Market, Nang Linchi branch, Yannawa, Bangkok. The questionnaire survey was used for data gathering from 400 respondents. The questionnaire was created in Google form and distributed to respondents through QR Code. The statistic procedures were analyzed by frequency, mean, and standard deviation.

The study found that most respondents were females aged 36 - 45 years old and single, graduated in bachelor's degree educational level, work as private employees with a monthly salary of 10,001 - 20,000 baht. The respondents purchase organic fruits and vegetables 3 - 4 times per week and average 501 - 1,000 baht. Purchasing decisions mainly was influenced by oneself and family members, relatives, and friends, respectively. Respondents strongly agree that marketing mix factors are essential for purchasing decisions of organic fruits and vegetables. In addition, respondents perceived that product, place, and promotion are very important, and the price is important for purchasing decisions of organic fruits and vegetables.

Keywords: Consumer Behavior, Marketing Mix, Product, Price, Distribution Channel, Promotion

1. บทนำ

พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและอาหารของผู้บริโภคในสภาวะปัจจุบันมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงอยู่ ตลอดเวลา ซึ่งเกิดมาจากการขยายตัวของชุมชนเมือง ความเจริญก้าวหน้าที่มีเพิ่มมากขึ้น ทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจกระแสความนิยมต่าง ๆ ที่หลั่งไหลอยู่ ตลอดเวลา รวมถึงความเจริญก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นไปในแนวทางของกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้เกิดการแข่งขันในด้านผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตสินค้ากันอย่างรุนแรง มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความหลากหลายมากขึ้นรวมถึงรูปแบบการเนินชีวิต (Life Style) ของคนในชุมชนเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่มีการแข่งขันกันอย่าง รุนแรง ไม่ว่าจะเป็นในด้านผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ ราคา การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการตลาด ความหลากหลายของชนิดสินค้า รสชาติของสินค้าที่มีความแปลกใหม่สถานที่จัดจำหน่ายที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นรวมถึงการได้ รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทย ที่ส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นครัวโลกและส่งเสริมนโยบายอาหารปลอดภัย (Food Safety) จึงส่งผลให้ สินค้าเกษตรไทยมีความหลากหลายและความสะดวกสบายในการจัดซื้อสินค้ามากขึ้นตามมา (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2550)

เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม และจากสภาวะแวดล้อมในปัจจุบันของคนไทย ที่มีความตื่นตัวกับกระแสรักสุขภาพกันมากขึ้นสืบเนื่องมาจากการณรงค์ของภาครัฐบาลและเอกชนที่ส่งเสริมให้ผู้คนใส่ใจในเรื่องสุขภาพอนามัยและยังให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยของอาหารมากขึ้นเนื่องจากการมีสุขภาพร่างกาย และ สุขภาพจิตที่ดีย่อมส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานที่มีประสิทธิภาพดีตามมาด้วย ดังนั้นการปล่อยปละละเลยไม่ดูแลสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตอย่างสม่ำเสมอย่อมส่งผลให้สุขภาพโดยรวมทรุดโทรมลงอย่างรวดเร็วก่อนวัยอันควรนอกจากนั้นการบริโภคอาหารที่มีสารเคมีปนเปื้อนซึ่งพบได้มากในปัจจุบัน เช่นสารเคมี กำจัดศัตรูพืชที่ เป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิต ซึ่งเกิดจากการใช้สารเคมีที่เกินความจำเป็นและขาดความระมัดระวังจะทำให้สารเคมีตกค้างหลงเหลืออยู่ในอาหาร สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้อาหารที่มักพบสารเคมีตกค้าง คือ ผักสด และผลไม้ แม้ว่าผู้บริโภคจะต้องเผชิญความเสี่ยงจากการบริโภคอาหารที่ปนเปื้อนสารพิษแต่ในขณะเดียวกันการหลีกเลี่ยงการเกิดการเจ็บป่วยจากอาหารในทุกกรณีก็สามารถทำได้ด้วยเช่นกันและมีหลายแนวทางในการป้องกันดังกล่าว เริ่มตั้งแต่การควบคุมดูแลตั้งแต่กระบวนการในการผลิตพืชจนถึงการนำเสนอสู่ผู้บริโภค โดยการให้ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์กับผู้บริโภคเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหาร ดังนั้นการบริโภคผักผลไม้ที่มีความปลอดภัยโดยมีการควบคุมดูแลตั้งแต่ขั้นตอนในการผลิตพืชนั้นจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคตระหนักและให้ความสำคัญเพิ่มมากขึ้นจึงเกิดนิยมการรับประทานผักและผลไม้ที่ปลอดสารพิษ (วิธิดา สิริทรัพย์เจริญ 2561)

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนี้ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยทางด้านการตลาดของลูกค้าในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพื่อทราบปัจจัยที่เป็นสิ่งสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษจากลูกค้าและเพื่อเป็นประโยชน์สำหรับผู้ประกอบการและสถานประกอบการที่สนใจที่จะทำธุรกิจจำหน่ายผักและผลไม้ปลอดสารพิษ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของลูกค้า ของท็อปส์มาร์เก็ต สาขานางลิ้นจี่

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

3. สมมติฐานการวิจัย ขอบเขตการวิจัย แนวคิด ทฤษฎีและกรอบงานวิจัย

3.1 สมมติฐานการวิจัย

3.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานะภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษแตกต่างกัน

3.1.2 ปัจจัยทางการตลาด 4Ps ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษแตกต่างกัน

3.2 ขอบเขตการวิจัย

3.2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยทางด้านการตลาดของลูกค้าในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร

3.2.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ลูกค้าที่มาเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษใน ท็อปส์มาร์เก็ต สาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร

3.2.3 ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะลูกค้าที่มาเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษในท็อปส์มาร์เก็ต สาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร

3.3. แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง

3.3.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค

กมลภพ ทิพย์ปาละ (2555) ได้ให้คำจำกัดความ พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึงพฤติกรรมซึ่งผู้บริโภคการค้นหาการซื้อ การใช้ การประเมินผล การใช้สอยผลิตภัณฑ์ และการบริการ ซึ่งคาดว่าจะตอบสนองความต้องการของตนเอง (Schiffman and Kanuk, 1994) หรือเพื่อตอบสนองความต้องการภายในครัวเรือนและองค์กร ผู้บริโภคทุกคนที่ซื้อสินค้าและบริการไปเพื่อวัตถุประสงค์เช่นว่านี้รวมกันเรียกว่าตลาดผู้บริโภค ผู้บริโภคทั่วโลกนั้นมีความแตกต่างกันในลักษณะด้านประชากรศาสตร์อยู่หลายประเด็น เช่น ในเรื่องของอายุ รายได้ ระดับการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีค่านิยม และรสนิยม เป็นต้น พฤติกรรมการกิน การใช้ การซื้อ และความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์จึงแตกต่างกันออกไป ทำให้มีการซื้อการบริโภคสินค้าและบริการหลาย ๆ มีชนิดที่แตกต่างกัน

วันดี รัตนกาย (2554) การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค คือ การศึกษาเชิงพฤติกรรม การตัดสินใจและการกระทำของผู้บริโภคที่เกี่ยวกับการซื้อและการใช้สินค้า จากทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งเงิน เวลา และกำลังเพื่อบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ อันประกอบด้วย ซื้ออะไร ทำไมจึงซื้อ ซื้อเมื่อไร อย่างไร ที่ไหนและบ่อยแค่ไหน (Schiffman and Kanuk, 1994) และโดยส่วนใหญ่เป็นการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับความพอใจสูงสุดจากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

3.3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการตลาด

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546) ได้กล่าวถึงทฤษฎีปัจจัยทางการตลาดของ Philip Kotler ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรทางการตลาดว่า เป็นตัวแปรที่สามารถควบคุมได้ในการเลือกซื้อสินค้าและต้องนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย (Target Market) เป็นหลัก โดยปัจจัยทางการตลาดจะประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสิ่งที่สามารถสนองความจำเป็นและความต้องการของลูกค้าได้ผลิตภัณฑ์อาจเป็นคุณสมบัติที่แตะต้องได้ และแตะต้องไม่ได้ ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ คุณภาพสินค้า ชื่อเสียงบริษัท การรับประกัน และการบริการ

2. ราคา (Price) เป็นสิ่งที่กำหนดมูลค่าได้ในการแลกเปลี่ยนหรือบริการ ในรูปของเงินตรา เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการกำหนดราคา นโยบายและกลยุทธ์ต่างๆ ในการกำหนดราคา ได้แก่ ราคาจำหน่าย ส่วนลด วิธีการชำระเงินสด วงเงินเครดิต และระยะเวลาชำระเงิน

3. การกระจายผลิตภัณฑ์ (Place or Distribution) หมายถึง ทำเลที่ตั้งหรือกิจกรรมการเคลื่อนย้ายตัวสินค้าจากผู้ผลิตไปยังสถานที่ที่ต้องการและเวลาที่เหมาะสมของผู้บริโภคหรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรม

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้จำหน่ายและตลาดเป้าหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแจ้งข่าวสาร หรือชักจูงให้เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อ

3.3.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผักปลอดสารพิษ

นันทิรา หงษศรีสุวรรณ (2557) ได้นิยามประเภทผักปลอดสารตามกรมส่งเสริมการเกษตร กองป้องกันและกำจัดศัตรูพืชได้จำแนกผักปลอดสารไว้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ผักปลอดสารเคมี (Pesticide Free) จากการปลูกผักแบบนี้จะเน้นการควบคุมการใช้สารเคมีในการปลูกโดยไม่ใช้สารเคมีในการจำกัดแมลง (แต่ยังคงใช้ปุ๋ยเคมีและฮอร์โมนเร่งผลผลิต) หากแต่เป็นสารเคมีที่ไม่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวจะต้องมีสารเคมีตกค้างไม่เกินปริมาณที่กำหนดไว้เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค โดยมีหน่วยงานรับรองมาตรฐานจากกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่าไม่มีสารตกค้างเกินระดับมาตรฐานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ จึงแน่ใจว่าเป็นผักปลอดสารเคมี

2 ผักอนามัย (Pesticide Safe) ผู้บริโภครู้จักผักอนามัยในอีกชื่อว่า “ผักกางมุ้ง”ผักประเภทนี้ยังคงใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อการเจริญเติบโต (และใช้สารจำกัดแมลง) แต่จะเป็นสารเคมีที่มีพิษตกค้างในระยะสั้น และหยุดฉีดพ่นสารเคมีก่อนการเก็บเกี่ยว ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ การปลูกผักประเภทนี้มีอยู่ 2 แบบ คือ การปลูกโดยใช้มุ้งตาข่ายหรือการกางมุ้ง และอีกแบบคือการปลูกแบบไม่ใช้มุ้งตาข่าย แต่เน้นการป้องกันกำจัดศัตรูพืชแบบผสมผสาน ส่วนการรับรองมาตรฐานจะใช้หลักเกณฑ์เดียวกับผักปลอดสารพิษ

3. ผักเกษตรอินทรีย์ (Organic Farming) ผักกลุ่มนี้บางทีเรียกว่า “ผักออร์แกนิก”เป็นผักที่ปลูกด้วยวิธีธรรมชาติ ไม่ใช้เมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการตัดต่อพันธุกรรม (จีเอ็มโอ : GMO) ไม่ใช้สารเคมีใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี ยาปราบวัชพืช ยาฆ่าแมลง หรือฮอร์โมนต่างๆ การผลิตจะเน้นใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ส่วนการกำจัดศัตรูพืช จะใช้สารเคมีที่ผลิตจากธรรมชาติเช่น สะเดา โล่ติ๊น จึงปลอดภัยต่อสุขภาพและไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ซึ่งในความหมายของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movement; IFOAM) ได้พูดถึงการปลูกระบบนี้ว่าเป็นระบบเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใย ด้วยความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจโดยเน้นการปรับปรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืชและสัตว์ และนิเวศน์การเกษตร โดยผักเกษตรอินทรีย์นี้ต้องได้รับการทดสอบและรับรองจากองค์กรตรวจสอบว่า ได้รับการรับรองโดยองค์การตรวจสอบอิสระ ซึ่งอยู่ภายใต้โครงการรับรอง (Accredited) จากสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ

4. ผักไฮโดรโปนิกส์ (Hydroponics) การปลูกผักประเภทนี้ เป็นการปลูกโดยใช้น้ำแทนดิน โดยผสมอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตลงในน้ำ รากพืชที่สัมผัสน้ำจะดูดซึมสารอาหารที่สะสมไว้ที่ใบ ส่วนรากที่ไม่สัมผัสน้ำจะทำหน้าที่รับออกซิเจน ผักที่นิยมปลูกประเภทนี้จะเป็นผักสลัดพันธุ์ต่างๆ ซึ่งต้องนำเข้าเมล็ดพันธุ์จากต่างประเทศ

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 การออกแบบงานวิจัย

งานวิจัยนี้ ศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยทางด้านการตลาดของลูกค้าในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการทำวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องผ่านแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยที่ทำการศึกษา คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ ในระหว่างเดือน มกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2564 โดยแบบสอบถามถูกใช้เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาครั้งนี้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ของงานวิจัยชิ้นนี้ได้ถูกพัฒนามาจากการวิเคราะห์สูตรการคำนวณของ TaroYamane ที่ระดับค่าความคลาดเคลื่อน 0.5

สถิติที่ใช้ สูตร $n = \frac{N}{1+N(e)2}$

n = กลุ่มตัวอย่าง

N = ประชากร 3,500 คน

e = ค่าความผิดพลาดคือ 0.05

แทนค่าจากสูตร สูตร $n = \frac{3,500}{1+3,500(0.05)2}$ = 359 คน

จากการคำนวณตามสูตรจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำควรอยู่ที่ประมาณจำนวน 359 คน เพื่อความสะดวกในการเก็บแบบสอบถามและความแม่นยำในการวิจัยที่มากขึ้น จึงทำการเก็บจำนวนตัวอย่างเพิ่มอีก 41 คน เพื่อให้ครบจำนวน 400 ชุด

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้สุ่มตัวอย่าง คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยทางด้านการตลาดของลูกค้าในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยส่วนที่ 1 เป็นคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อให้มั่นใจว่าผู้ตอบแบบสอบถามเคยใช้บริการในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร ระหว่างเดือน มกราคม-มีนาคม พ.ศ. 2564 , ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบได้เพียงข้อเดียว ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร และส่วนที่4 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้าในการใช้บริการซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยลักษณะแบบสอบถามสามารถเลือกตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เริ่มตั้งแต่ 1 ความคิดเห็นน้อย จนถึง ระดับ 5 ความคิดเห็นมากที่สุด โดยทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตามเทคนิค Index of Item Objective Congruence (IOC) ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีการทำการทดสอบแบบสอบถามด้วยการทำลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์

ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิของอันฟา โดยจะต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.7

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยทางด้านการตลาดของลูกค้าในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดสามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิงจำนวน 262 คน (คิดเป็นร้อยละ 65.3) มีอายุ 36-45ปี 112 คน (คิดเป็นร้อยละ27.9) มีระดับการศึกษาปริญญาตรี 181 คน (คิดเป็นร้อยละ45.1) มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน 162 คน (คิดเป็นร้อยละ40.4) มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 10,01-20,00บาท 159 คน (คิดเป็นร้อยละ39.7) มีสถานภาพสมรถเป็นโสด 184 คน (คิดเป็นร้อยละ45.9) มีความถี่ในการซื้อ 3-4 ครั้งโดยเฉลี่ยต่อเดือน 161 คน (คิดเป็นร้อยละ40.1) เวลาที่เข้ามาใช้บริการช่วงเวลา15:01-18:00 น. 134 คน (คิดเป็นร้อยละ33.4) มีค่าใช้จ่ายในการซื้อต่อครั้ง 501-1,000บาท (คิดเป็นร้อยละ31.7 โดยชนิดผักและผลไม้ที่ลูกค้าเลือกบริโภคมากที่สุดคือ ผักและผลไม้ออร์แกนิคจำนวน 207 คน (คิดเป็นร้อยละ51.75) ตัวอย่างตารางที่1 บุคคลที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษมากที่สุดคือ ตัวเอง จำนวน 240 คน (คิดเป็นร้อยละ60) ตัวอย่างตารางที่2 และเหตุผลที่มีความสำคัญในการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษมากที่สุด ได้แก่ สินค้ามีความหลากหลาย ตรงความต้องการ จำนวน 122 คน (คิดเป็นร้อยละ30.4) รองลงมาคือ ใกล้บ้าน/ที่พักอาศัยหรือใกล้ที่ทำงานและโปรโมชั่นน่าสนใจ ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษในแต่ละประเภท

ประเภทผักและผลไม้ปลอดสารพิษ	จำนวน	ร้อยละ
ผักและผลไม้ออร์แกนิค	207	51.75
ผักและผลไม้อินทรีย์	102	25.5
ผักและผลไม้ปลอดสาร	76	19
อื่นๆ	15	3.75

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้แบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษประเภท ผักและผลไม้ออร์แกนิค จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 51.75 ผักและผลไม้อินทรีย์ จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 ผักและผลไม้ปลอดสาร จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และอื่นๆ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 3.75

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามบุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผักแลผลไม้ปลอดสารพิษ

บุคคลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจซื้อผักแลผลไม้ปลอดสารพิษ	จำนวน	ร้อยละ
ตัวเอง	240	60
ครอบครัว/ญาติ/เพื่อน	76	19
พนักงานขาย	75	18.75
บุคคลที่มีชื่อเสียง	9	2.25

จากตารางที่ 1 พบว่า บุคคลที่มีอิทธิพลในการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษมากที่สุดคือ ตัวเอง จำนวน 240 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ครอบครัว/ญาติ/เพื่อน จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19 พนักงานขาย 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และลำดับสุดท้ายคือ บุคคลที่มีชื่อเสียง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.25

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยทางการตลาดในการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษของลูกค้าที่มาใช้บริการท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่

ปัจจัยทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปรผล
ด้านผลิตภัณฑ์	4.26	0.54	มากที่สุด
ด้านราคา	4.19	0.61	มาก
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.27	0.55	มากที่สุด
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.23	0.58	มากที่สุด
ผลรวมของทุกด้าน	4.24	0.57	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางการตลาดในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และ ด้านราคาอยู่ในระดับ มาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยที่ 4.26 รองลงมาคือด้านราคาค่าเฉลี่ยที่ 4.19 ด้านการช่องทางจัดจำหน่ายค่าเฉลี่ยที่ 4.27 และด้านการส่งเสริมการตลาดค่าเฉลี่ยที่ 4.23 ตามลำดับ

5.2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของท็อปส์มาร์เก็ต สาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 3 ภาพรวมต่อด้านส่วนประสมทางการตลาด ผลรวมของทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.24 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 โดยปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

5.2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.26 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผลิตภัณฑ์มีหลายขนาดให้เลือกมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.34 ผลิตภัณฑ์มีประโยชน์ต่อสุขภาพมีค่าเฉลี่ย 4.29 ผลิตภัณฑ์มีฉลากบอกวันเดือนปีที่ผลิตและหมดอายุและที่มาของผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับผลิตภัณฑ์ได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพของสินค้ามีค่าเฉลี่ยที่ 4.26 ผลิตภัณฑ์มีความสด สะอาด ถูกหลักอนามัย และน่าซื้อ มีค่าเฉลี่ย 4.25 และ ผลิตภัณฑ์มีความปลอดภัยและไม่มีสารเคมีตกค้างในตัวผลิตภัณฑ์และสามารถเก็บรักษาง่ายได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ตามลำดับ

5.2.2 ด้านราคา มีค่าเฉลี่ยมากเท่ากับ 4.19 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผลิตภัณฑ์มีหลายระดับราคาให้เลือกมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.23 ผลิตภัณฑ์มีหลายระดับราคาให้เลือก, ราคาเหมาะสมกับคุณภาพสินค้า, คุณภาพที่ได้รับเหมาะสมกับเงินที่จ่ายไป, ราคาที่ชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21, 4.2, 4.19 และ 4.17 ตามลำดับ

5.2.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.27 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีการแจ้งเวลาเปิด-ปิดอย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.32 ท็อปส์มาเก็ตเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมีค่าเฉลี่ย 4.28 การจัดร้านมีความสวยงามและเหมาะสม และมีความสะอาด สะดวกสบาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.27 มีสถานที่จอดรถสะดวกสบายและมีพนักงานในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.25 และการจัดเรียงที่เป็นระเบียบง่ายต่อการซื้อ ค่าเฉลี่ย 4.24 ตามลำดับ

5.2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.23 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า .มีการลดราคาสินค้าและมีโปรโมชั่นต่างๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.27 การโฆษณาตามสื่อออนไลน์ต่างๆ มีค่าเฉลี่ย 4.24 มีพนักงานขายคอยแนะนำสินค้า 4.22 และมีการประชาสัมพันธ์ 4.21 ตามลำดับ

6. อภิปรายผล

6.1 จากการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษของลูกค้าที่มาใช้บริการของท็อปส์มาร์เก็ต สาขานางลิ้นจี่ อำเภอยานนาวา จังหวัดกรุงเทพมหานคร ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 10,01-20,00 บาท และมีสถานะภาพโสดเป็นส่วนใหญ่ ส่วนใหญ่เคยมาใช้บริการท็อปส์มาร์เก็ตสาขานางลิ้นจี่ มีความถี่ในการมาซื้อเฉลี่ย 3-4 ครั้งต่อเดือน เวลาที่เข้ามาใช้บริการคือช่วงเวลา 15:01-18:00 น. ค่าใช้จ่ายในการเลือกซื้อ 501-1,000 บาท โดยชนิดผักและผลไม้ที่ผู้บริโภคชอบซื้อ คือ ผักและผลไม้ออร์แกนิค บุคคลที่มีอิทธิพลในการซื้อผักปลอดสารพิษมากที่สุดคือ ตัวเอง และเหตุผลที่มีความสำคัญในการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษมากที่สุด ได้แก่ สินค้ามีความหลากหลาย ตรงความต้องการ รองลงมาคือ ใกล้บ้าน/ที่พักอาศัยหรือใกล้ที่ทำงานและโปรโมชั่นน่าสนใจ ตามลำดับ สอดคล้องกับ พรวิมล เจริญสุข(2557) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษ กรณีศึกษาจังหวัดตาก โดยพบว่ากลุ่มผู้บริโภคผักปลอดสารพิษแบบเป็นประจำจะมีลักษณะรายได้น้อยถึงปานกลาง มีการดูแลรักษาสุขภาพตัวเองเป็นอย่างดี ชอบทำอาหารรับประทานเอง โดยส่วนใหญ่นิยมซื้อผักปลอดสารพิษที่ตลาดสด ปัจจุบันซื้อผักปลอดสารพิษในราคาที่มากกว่าผักทั่วไป ทั้งนี้คนกลุ่มนี้นิยมซื้อผักปลอดสารพิษกับร้านเจ้าประจำ เพราะมั่นใจคุณภาพว่าเป็นผักปลอดสารพิษจริง รวมทั้งมีพฤติกรรมชอบซื้อผักปลอดสารพิษมาทดลองด้วยตนเองและชอบทดลองไปเรื่อยๆ เพื่อค้นหาผักที่มีคุณภาพ

6.2 จากการศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภค ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมการตลาดในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด รองลงมาด้านราคาคือ มาก ด้านการจัดจำหน่าย และด้านการขาย ตามลำดับ สอดคล้องกับ วารุณี จีนศร (2554) ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินใจซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผลการศึกษาในส่วนความสำคัญของปัจจัยส่วนประสม ทางการตลาด พบว่าด้านผลิตภัณฑ์และด้านการจัดจำหน่าย ผู้บริโภคให้ความสำคัญโดยรวมในระดับมากที่สุด ส่วนด้านราคาผู้บริโภคให้ความสำคัญคือ มาก ด้านการขาย ผู้บริโภคให้ความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากผลการวิจัยพบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านส่งเสริมการตลาดมากที่สุด ดังนั้นให้ความสำคัญกับการบริการที่ดีและเป็นกันเองกับลูกค้า ให้คำแนะนำกับลูกค้าด้วยความเต็มใจ พนักงานต้องเชียร์ขายและบริการลูกค้าเพื่อจะได้เพิ่มยอดขายในแต่ละวัน จัดโปรโมชั่นดึงดูดลูกค้าให้มาซื้อสินค้ากับเราและจัดเรียงหน้าร้านให้สวยงามแนะนำโปรโมชั่นระหว่างวัน และ ติดตั้งตามสื่อต่างๆ เช่น สื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้าทราบล่วงหน้า สำหรับสินค้าตัวใหม่ที่นำเข้ามา เพื่อสร้างแรงจูงใจกับลูกค้าและเดียวนี้ยังมีช็อปส์ปิ้งออนไลน์ ไม่ว่าลูกค้าจะอยู่ที่ไหนก็สามารถสั่งซื้อสินค้ากับท็อปส์ได้

7. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยทางการตลาดเพียง 4 ด้านได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด เพื่อให้ผลการศึกษาครอบคลุมและเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษได้ชัดเจนขึ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาปัจจัยทางการตลาดในด้านอื่นๆ เพิ่มเติม ได้แก่ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ ด้านคุณลักษณะทางกายภาพ และด้านผลผลิตและคุณภาพ นอกจากนี้ควรศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อผักและผลไม้ปลอดสารพิษได้แก่ ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา เป็นต้น

8. เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จามะรี เชียงทอง. (2543). ชุมชนกับการจัดการทรัพยากร: ศักยภาพและการต่อสู้ของท้องถิ่น. อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บรรณาธิการ), *พลวัตของชุมชนในการจัดการทรัพยากร:สถานการณ์ในประเทศไทย* (หน้า 1-51). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

จิราวัฒน์ จารุพันธุ์. (2556, มกราคม 3). โฆษณาดิจิทัล 56 กระแสยังแรงไม่เลิก. *เดลินิวส์*, หน้า 10.

ชนัญ วงษ์วิภาค, ลักษมณ์ บุญเรือง, สว่าง เลิศฤทธิ์ และอมรชัย คหกิจโกศล. (2547). *การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณรงค์ นิติจันทร์. (2547). ปัญหาหญิงไทยในต่างแดน. *คู่สร้างคู่สม*. *24*(464), 38.

พระธรรมโกศาจารย์ (ปัญญา นันทภิกขุ). (ม.ป.ป.). *ชีวิตที่ก้าวหน้า: หลักในการสร้างความก้าวหน้าแก่ชีวิต*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

ผู้หญิงอีสาน. (2541). *ทางเลือก ศักยภาพและแนวทางการพัฒนา*. ขอนแก่น: สถาบันและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภารดี มหาขันธ์. (2555). การตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของภาคตะวันออกยุคปรับปรุงประเทศตามแบบสมัยใหม่ถึงปัจจุบัน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*. 20(34), 111-132.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุกร เสรีรัตน์, องอาจ ปทะวานิช, ปริญ ลักษิตานนท์ และสุพีร์ ลิ่มไทย. (2543). *หลักการตลาด: Principles of Marketing*. กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัย.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2544). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์. พิทยา ว่องกุล. (บรรณาธิการ). (2541). *ไทยยุควัฒนธรรมทาส*. กรุงเทพฯ: โครงการวิถีทรรศน์.

โอเวน, ลินเน็ตต์. (2543). *คู่มือธุรกิจลิขสิทธิ์* (งามพรรณ เวชชาชีวะ, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

Ettinger, R. H., Crooks, R., & Stein, J. (1994). *Psychology: Science, Behavior, and Life*. (3rd ed.). Florida: Harcourt Brace College Publishers.

Footrakoon, O. (1999). *Lived Experiences of Thai War Brides in Mixed Thai-American Families in The United States.* A Doctoral of Philosophy Thesis, The Graduate School, University of Minnesota.

Keyes, C. F. (1993). *Why the Thai Are Not Christians: Buddhist and Christian Conversion in Thailand*. In R.

Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2006). The Link between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility. *Harvard business review.* 84(12), 78-92.

Ritchie, B. W. (2003). *Managing Educational Tourism*. Clevedon, UK: Channel ViewPublications.

Schwartz, J. (1993). Obesity Affects Economic, Social Status. *The Washington Post*, pp. A1,A4.

W. Hefner (Ed.), *Conversion to Christianity: Historical and Anthropological Perspectives on a Great Transformation* (pp.259-283). Berkeley: University of California Press.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ TOPS ONLINE ของลูกค้า TOPS MARKET ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

FACTORS AFFECTING THE DECISION TO USE TOPS ONLINE SERVICE OF TOPS MARKET CUSTOMERS IN BANGKOK METROPOLIS AND VICINITY

กฤณากร กิตติศิลปสาร[1]*, อารีรัตน์ จันทร์ดี[2] และลลิดา แก้วฉาย[3]

Kritsanakorn Kittisilapasal[1]*, Arrerat Jandee[2] and Lalida Kaewshai[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีและส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยทำการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากกลุ่มลูกค้าที่เคยใช้บริการ Tops Online จำนวน 200 คน ด้วยการส่งแบบสอบถาม (Questionnaire) ผ่านทางช่องทางออนไลน์ โดยแบบสอบถามได้ผ่านการทดสอบความความเที่ยงตรงของเนื้อหาและการทดสอบเชื่อมั่น สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ (frequency) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ Independent Sample t – test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง อายุ 20 - 31 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานเอกชนและนักศึกษา มีรายได้ 10,000 - 20,000 บาท จากการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่าการยอมรับเทคโนโลยี ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ และด้านการรับรู้ประโยชน์ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าได้ร้อยละ 57.30 ในขณะที่ปัจจัยด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งานและด้านความตั้งใจที่จะซื้อ ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการออนไลน์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 นอกจากนี้การพิจารณาด้านปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) พบว่าส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด และด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจใช้บริการออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีโดยสามารถอธิบายการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าได้ร้อยละ 75.90 ในขณะที่ปัจจัยด้านอื่น ๆ ได้แก่ ราคา ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ : การตัดสินใจใช้บริการ, ความตั้งใจที่จะใช้งาน, การรยอมรับเทคโนโลยี, ส่วนผสมทางการตลาด, การซื้อสินค้าออนไลน์

---

1 - 2 นักศึกษาระดับปริญญาตรี สังกัดหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมการค้า คณะวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

3 อาจารย์ที่ปรึกษา สังกัดหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมการค้า คณะวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* Corresponding author, E-mail: poramet.kit@vru.ac.th

Abstract

The research aimed to study the effect of Technology Acceptance and Marketing mix on the decision to use Tops Online service in Bangkok Metropolis and Vicinity. The data were collected from 200 customers who use Tops Online service. The questionnaire set were tested for content validity and reliability before distributing through online channels. Statistic procedures for data evaluation were frequency, percentage, mean, standard deviation. Hypotheses were tested and Multiple Regression Analysis.

The results showed that most of the respondents were female, aged 20-31 years, single status, bachelor's degree, and work as private employees and students, who earn income 10,000 - 20,000 baht. For the hypothesis testing by Multiple Regression Analysis, Technology Acceptance comprising of reliability of use and perceived usefulness positively affected the decision to use online service at the significant level 0.05, and can explain the decision to use online service for 57.30 percent, whereas other factors such as perceived ease of use and intention to use did not affect the decision to use online service at the significant level 0.05. Furthermore, the study found the positive effect of marketing mix comprising of place, promotion and product on the decision to use online service at the significant level 0.05 which can explain the decision to use online service for 75.90 percent, while price had no effect on the decision to use online service at the significant level 0.05.

Keywords: Decision to use online service, Intention to use, Technology Acceptance, Marketing Mix, Online shopping

1. บทนำ

ในปัจจุบันโลกของธุรกิจการค้าออนไลน์เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เนื่องมาจากเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ทำให้การเข้าถึงอินเตอร์เน็ตของผู้บริโภคสะดวก รวดเร็ว ง่ายดายเพียงแค่ปลายนิ้มสัมผัส ซึ่งในปี 2560 ที่ผ่านมาธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ของไทยเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจัยที่สำคัญมาจากธุรกิจต่างๆ มองว่าเวลานี้ E-Commerce เป็นช่องทางการขายหลักในการเข้าถึงผู้บริโภคอีกทั้งยังมีการเข้ามาของผู้ให้บริการจากต่างประเทศ ทำให้เกิดการแข่งขันด้านการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคให้ได้มากที่สุด ทั้งการมีระบบชำระเงินออนไลน์ (Online Payment) ที่พัฒนาไปอย่างมากทั้งในด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ ซึ่งในปัจจุบันนี้ทางธนาคารต่างๆได้ยกเลิกค่าธรรมเนียมในการโอนข้ามธนาคารทำให้ผู้บริโภคประหยัดในเรื่องของค่าธรรมเนียมในการโอนข้ามธนาคาร หรือการมีระบบจัดการสินค้าและขนส่งถึงปลายทางพร้อมเก็บเงิน (Warehouse & Fulfillment) นอกจากนี้ยังมีสถิติที่น่าสนใจเกี่ยวกับตัวเลขของคนไทยที่ใช้อินเตอร์เน็ตเติบโตขึ้นสูงถึง 69.11 ล้านคน Brand Buffet, (2018)

จากผลสำรวจมูลค่า e-Commerce ในไทยปี2559 จากทาง สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) พบว่าตลาด e-Commerce ไทยมีมูลค่าทั้งสิ้น 2,560,103.36 ล้านบาท โดยมีกลุ่มประชากรในการสำรวจเป็นผู้ประกอบการทั้งสิ้น 592,996 ราย แบ่งมูลค่าตามลักษณะทางธุรกิจ ได้แก่ Business-to-Consumer (B2B), Business-to-Business (B2C) และ Business-to-Government (B2G) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นมูลค่า e-Commerce ประเภท B2B ประมาณ1,542,167.50 ล้านบาท หรือคิดเป็น 60.24% รองลงมาเป็นมูลค่าของประเภท B2C ประมาณ 703,331.91 ล้านบาท หรือคิดเป็น 27.47% และส่วนที่เหลือประเภท B2G ราว 314,603.95 ล้านบาท หรือคิดเป็น 12.29% สำหรับการคาดการณ์อัตราการเติบโตของมูลค่า e-Commerce ปี 2560 เมื่อเทียบกับปี 2559 พบว่ามูลค่า e-Commerce ของไทยมีแนวโน้มการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยจะมีมูลค่ารวมประมาณ 2,812,592.03 ล้านบาท ในปี 2017 เติบโตเพิ่มขึ้น 9.86% สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ [สพธอ.], (2559)

โดยจากการศึกษาผลงานวิจัยในอดีตของ Suryandari & Paswan, (2014) พบว่า องค์ประกอบต่างๆ ของการบริการลูกค้า มีผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์หรือร้านค้าทั่วไป ในประเภทสินค้าที่แตกต่างกัน จากผู้ใช้บริการร้านค้าออนไลน์ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า คุณค่าที่รับรู้ ได้เป็นเหตุผลหลักสำหรับความตั้งใจที่จะซื้อสินค้าในร้านค้าออนไลน์กับสินค้าทุกประเภท ผลงานวิจัย ในอดีตของ McDowell, Wilson, & Kile, (2016) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของเว็บไซต์ ที่จะช่วยเพิ่มความตั้งใจในการซื้อกับอัตราการแปลงผู้เข้าชมเว็บไซต์ให้ไปเป็นลูกค้า สำหรับการค้า ปลีกออนไลน์โดยทดสอบสมมติฐานแต่ละขั้นตอนของเว็บไซต์ค้าปลีกคือ หน้าเว็บไซต์ที่ต้อนรับผู้ เยี่ยมชม หน้าเว็บไซต์ของรายชื่อสินค้า หน้าเว็บไซต์ของรถเข็นที่ใช้เลือกสินค้าหน้าเว็บไซต์ชำระเงิน ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า คุณสมบัติการออกแบบเว็บไซต์บางประการจากทั้ง 4 ขั้นตอน จะช่วยเพิ่ม ความตั้งใจในการซื้อ และมีความสัมพันธ์กับอัตราการแปลงผู้เข้าชมเว็บไซต์ให้ไปเป็นลูกค้า ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ควรมุ่งเน้นไปที่การให้บริการสินค้าใน วงกว้าง และปรับปรุงบรรยากาศการช็อปปิ้งของลูกค้าให้ดีขึ้น เพื่อให้ได้มุมมองด้านการรับรู้ของผู้บริโภค

จากรายงานการสำรวจตลาดการซื้อขายผ่านระบบ Tops Online ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่าผู้บริโภคมีความสนใจใน Tops Online มากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับร้านค้าอื่นๆ ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1.4

ตารางที่ 1 การเติบโตของธุรกิจค้าปลีกตามประเภทธุรกิจ

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019P	2020E
Department Stores	5.5	3.4	3.5	3.5	4.0	4.5	3.5	-13 to -15
Discount Stores	3.5	2.6	1.8	2.9	3.2	3.0	2.7	-10 to -12
Supermarkets	8.0	6.5	8.5	7.5	5.0	6.5	4.0	-10 to -12
Convenience Stores	10.0	4.0	2.8	3.0	3.3	3.4	2.9	-9 to -10
Modern Retail Sales Growth	**6.3**	**3.2**	**2.7**	**2.9**	**3.0**	**3.2**	**2.8**	-10 to -12

ที่มา : Narin Tunpaiboon, (2564)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าธุรกิจค้าปลีกกำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง และการซื้อสินค้าออนไลน์กำลังเป็นที่นิยม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลเชิงบวกของปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี ในด้านด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านความตั้งใจที่จะซื้อ ด้านการรับรู้ประโยชน์ และด้านความเชื่อถือไว้วางใจ ,ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ในด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านการส่งเสริมทางการตลาด ที่จะซื้อสินค้าในเว็บไซต์ Tops Online ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลไปใช้เป็นแนวทางในการบริหาร จัดการ การวางแผนการตลาด ปรับปรุงและพัฒนาการขายสินค้าในเว็บไซต์ ให้สร้างแรงจูงใจในการใช้บริการ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops online ของลูกค้า Tops Market ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

2. เพื่อศึกษาปัจจัยของการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops online ของลูกค้า Tops Market ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2547) ได้กล่าวว่า ทฤษฎีด้านส่วนประสมทางการตลาด เป็นปัจจัยทางการตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า กลุ่มเป้าหมาย หรือเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายเกิดความต้องการสินค้าและบริการของตน ประกอบด้วยส่วนประกอบ 4 ประการหรือ 4Ps คือ

1. ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือความจำเป็นของลูกค้า ให้เกิดความพึงพอใจ ประกอบด้วยสิ่งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ ผลิตภัณฑ์จึงเป็นได้ทั้งสินค้าและบริการ ซึ่งต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) มีคุณค่า (Value) ในความรู้สึกของลูกค้า จึงทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้

2. ราคา (Price) หมายถึง จำนวนเงินหรือสิ่งแลกเปลี่ยนที่มีความจำเป็นต้องจ่าย เพื่อให้ได้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ซึ่งหมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็นต้นทุนของลูกค้า ผู้บริโภค เปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (value) ของผลิตภัณฑ์กับราคา (Price) ของผลิตภัณฑ์ ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาผู้บริโภคก็จะตัดสินใจซื้อ

3. การจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบสถานบันและกิจกรรม ใช้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย คือสถาบันการตลาดส่วนกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายตัวของสินค้าประกอบด้วยการขนส่งและการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เป็นเครื่องมือการสื่อสารเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อตราสินค้าหรือบริการ หรือความคิด หรือต่อบุคคล โดยใช้เพื่อจูงใจ (Persuade) ให้เกิดความต้องการเพื่อเตือนความทรงจำ (Remind) ในผลิตภัณฑ์ โดยคาดคิดว่าจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความเชื่อ และพฤติกรรมการซื้อ หรือเป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อการติดต่อสื่อสารอาจจะใช้พนักงานขาย (Personal selling) ทำการขายและการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้คน (Non personal selling) เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารมีหลาย ประการซึ่งเลือกใช้ได้หลากหลาย โดยการเลือกใช้ ให้พิจารณาความเหมาะสมของเครื่องมือการ สื่อสารทางการตลาดกับลูกค้า ผลิตภัณฑ์ คู่แข่ง

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี เป็นแบบจำลองที่ประยุกต์มาจากทฤษฎีการกระทำ ด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) เป็นทฤษฎีทางสังคมวิทยาที่ถูกนำไปใช้ศึกษาอย่างแพร่หลาย ภายใต้ภาวะปกติบุคคลจะคิดใคร่ครวญถึงผลที่จะได้รับจากการกระทำของตนก่อนเสมอจึงจะตัดสินใจกระทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง และก่อนการกระทำพฤติกรรมหนึ่งบุคคลจะมีเจตนาเกิดขึ้นก่อนการกระทำซึ่งเรียกเจตนานี้ว่า ความตั้งใจแสดงพฤติกรรม (Behavioral Intention) โดยพฤติกรรมทางสังคมของบุคคลส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมของความตั้งใจดังกล่าว (Volotional Control) จากนั้นได้พัฒนาแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีขึ้นมา (TAM) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำนายการยอมรับใช้คอมพิวเตอร์เทคโนโลยี ซึ่งได้อธิยายไว้ว่าบุคคลหนึ่งจะมีการยอมรับเทคโนโลยีได้เกิดจากปัจจัยหลัก 2 ประการ ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีเป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพสูงสุดและยังเป็นหนึ่งในทฤษฎีที่นิยมใช้ในการอธิบายพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยีของบุคคลอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในระบบสารสนเทศ และถูกประยุกต์ใช้ในหลากหลายสาขาวิชา เช่นคอมพิวเตอร์ โปรแกรมประยุกต์กระบวนการทางธุรกิจ การสื่อสารและซอฟต์แวร์ระบบ เป็นต้น การนำเสนอแนวคิดนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีทั้งที่เป็นแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่นักการตลาด ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่สนใจที่จะศึกษาให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี และแนวทางส่งเสริมพัฒนาการรับรู้ประโยชน์และการรับรู้ความง่ายซึ่งนำไปสู่การเกิดทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีและทำให้เกิดความตั้งใจแสดงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลให้เกิดการยอมรับใช้เทคโนโลยีของนักการตลาด เป็นประโยชน์ในการพัฒนาใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับคุณลักษณะของสินค้าและกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทันท่วงที ซึ่งจะส่งผลการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) ซึ่งหมายถึงระดับความเชื่อว่าจะช่วยสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของตนได้ เนื่องจากทฤษฎีข้างต้นไม่มีปัจจัยความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ทางผู้จัดทำจึงยกงานทฤษฎีของ Choi, B., & La, S. ,(2013) นิยามความหมายของความไว้วางใจว่า ความไว้วางใจแสดงถึงความพึ่งพาอาศัยกันหรือความมั่นใจในบางสถานการณ์ ความไว้วางใจสะท้อนให้เห็นความคาดหวังผลลัพธ์ทางบวก ความไว้วางใจแสดงถึงความเสี่ยงบางประการต่อความคาดหวังของสิ่งที่ได้รับ และความไว้วางใจแสดงถึง บางระดับของความไม่แน่นอนต่อผลลัพธ์ ความไว้วางใจเป็นความรู้สึก และการกระทำของบุคคลที่แสดงถึงความมั่นใจ ความเชื่อมั่นและการสนับสนุนต่อบุคคล และองค์การ เป็นผลสะท้อนที่เกิดจากความเชื่อมั่น ความซื่อสัตย์ ของบุคลที่มีต่อลักษณะและความสามารถของบุคคลอื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยมาภรณ์ ช่วยชูหนู (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-33 ปี สถานภาพโสด ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 10,000-20,000 บาท เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้ซื้อสินค้าบ่อยที่สุด คือ Facebook ประเภทสินค้าที่ซื้อบ่อยที่สุด คือ สินค้าแฟชั่น โดยจะซื้อเดือนละ 2-3 ครั้ง และจำนวนเงินเฉลี่ยที่ใช้ในการซื้อแต่ละครั้งจะต่ำกว่า 1,000 บาท ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคม

ออนไลน์ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านบุคลากรและคุณภาพของสินค้า ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านภาพลักษณ์ของสินค้าและร้านค้า และด้านข้อมูลร้านค้า ข้อมูลสินค้าและกระบวนการให้บริการ ทุกปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์

วรรณิกา จิตตินรากร (2559) ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีละพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากบริษัทขายตรงผ่านช่องทางออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากบริษัทขายตรงผ่านช่องทางออนไลน์ เนื่องจากจากช่องทางออนไลน์ของบริษัทขายตรงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการซื้อสินค้าและทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายขึ้น การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากบริษัทขายตรงผ่านช่องทางออนไลน์ โดยช่องทางออนไลน์ของบริษัทขายตรงทำให้สามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ง่าย

จุฑารัตน์ เกียรติรัศมี (2558) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 4 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการยอมรับเทคโนโลยี 2) ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ 3) ปัจจัยด้านราคา คุณภาพและความหลากหลายของสินค้าในแอพพลิเคชั่น และความตรงต่อเวลาในการจัดส่งสินค้า 4) ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารกับผู้บริโภค และความมีชื่อเสียงของแอพพลิเคชั่นในส่วนของการศึกษาความแตกต่างของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ผลวิจัยพบว่า อาชีพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลแตกต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้ที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ซึ่งจากผลการวิจัยผู้ประกอบการและนักพัฒนาแอพพลิเคชั่นสามารถนำไปพัฒนาระบบปฏิบัติการของแอพพลิเคชั่นซื้อขายสินค้าออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นได้

กรอบแนวคิดการวิจัย

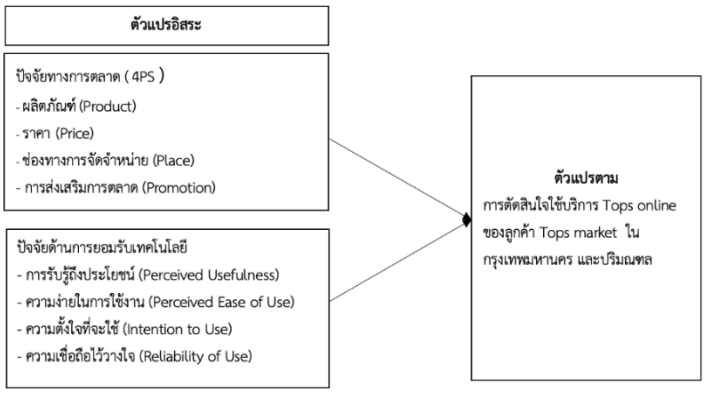

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือประชากรในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่เป็นลูกค้า Tops Market และเคยใช้บริการ Tops Online ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน และจำนวนกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ประชากรในเขตกรุงเทพและปริมณฑลที่เป็นลูกค้า Tops Market และเคยใช้บริการ Tops Online ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงได้ใช้เกณฑ์การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่นั้นหากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจะใช้

กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 30 ถึง 50 ตัวอย่าง (ประคอง กรรณสูตร, 2542, หน้า 10) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นลูกค้าที่เคยใช้บริการ Tops Online จำนวน 200 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ผ่านทางช่องทางออนไลน์โดยการใช้ Google Form ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามผ่านการคัดกรองคุณสมบัติเบื้องต้นโดยข้อคำถามคัดกรอง คือ หากผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยใช้บริการ Tops Online ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องสิ้นสุดการตอบแบบสอบถามทันที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ โดยแบ่งเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อให้มั่นใจได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นลูกค้า Tops Market ที่เคยใช้บริการ Tops Online, ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุ อาชีพ สถานะ และรายได้, ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้บริการ Tops Online, ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเข้ามาใช้บริการ Tops Online, ส่วนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online, ส่วนที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับด้านการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบแบบสอบถามให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยและสามารถนำไปใช้ได้ ผู้วิจัยได้เสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งต้องมีค่าระหว่าง 0.6-1.00 และเมื่อผ่านการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbatch's Alpha Coefficient) โดยจะต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 ซึ่งผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 0.922

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
0.922	9

* โดยเลข 9 เท่ากับค่า sum ของตัวแปร

* จำนวนตัวแปรย่อย 4P's + 5 ตัวแรกย่อยของ TAM

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากลูกค้าที่เคยใช้บริการ Tops Online ซึ่งผู้วิจัยได้สร้าง QR CODE และลิ้งค์สำหรับตอบแบบสอบถาม พิมพ์ใส่กระดาษและส่งไปพร้อมกับสินค้าที่ลูกค้าได้สั่งกับทาง Tops Online จำนวน 100 ชุด จำนวน 100 ชุด ให้กับลูกค้าที่ซื้อสินค้าที่หน้าร้าน Tops Market และนำลิ้งค์แบบสอบถามไปฝากโพสไว้ในเฟสบุคท็อปส์ไทยแลนด์ ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้จำนวน 200 ชุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (frequency) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ (Independent Sample t – test) การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำเข้า (Enter Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาปัจจัยที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านความตั้งใจที่จะซื้อสินค้า และด้านความเชื่อถือไว้วางใจ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมทางการตลาด ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 59.5 มีอายุ 20-31 ปี คิดเป็นร้อยละ 74.5 สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 84การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 49.5 ประกอบอาชีพพนักงานเอกชน/ลูกจ้างและซึ่งมีจำนวนเท่ากันกับกลุ่มที่เป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 37.5 มีรายได้ 10,000-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.5

5.2 การศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่าน Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ผู้ใช้บริการ Tops Online ส่วนใหญ่ซื้อสินค้าครั้งล่าสุดเมื่อ 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ซื้อสินค้าน้อยกว่า 2 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 46 โดยมีการซื้อสินค้าโดยเฉลี่ยเป็นเงินจำนวน 200-500 บาทต่อครั้ง คิดเป็นร้อยละ 46 ซึ่งส่วนใหญ่ชำระค่าสินค้าด้วยเงินสด คิดเป็นร้อยละ 51.5 สินค้าที่ผู้ใช้บริการซื้อผ่าน Tops Online ส่วนใหญ่คือผักและผลไม้ คิดเป็นร้อยละ 14.1

5.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าผู้ใช้บริการ Tops Online ให้ความคิดเห็นโดยภาพรวมต่อส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

5.3.1 ด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.32 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สินค้ามีความหลากหลายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.36

5.3.2 ด้านราคามีค่าเฉลี่ยรองลงมาเท่ากับ 4.20 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ในแอพพลิเคชั่น Tops Online มีราคาสินค้าระบุอย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.32

5.3.3 ด้านสถานที่จัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า แอพพลิเคชั่นมีความพร้อมในการใช้งาน สามารถสั่งซื้อได้ทุกที่ ทุกเวลามี ค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.25

5.3.4 ด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า Tops Online มีการคืนกำไรให้ผู้บริโภคที่ใช้บริการ เช่น ส่วนลดตามเทศกาลต่างๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.17

5.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเข้ามาใช้บริการ Tops Online ของ Tops Market ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

5.4.1 ด้านความเชื่อถือไว้วางใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้ใช้บริการสามารถเลือกสินค้าที่ต้องการได้อย่างอิสระ และผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นว่า Tops Online สามารถเชื่อถือและไว้วางใจได้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.21

5.4.2 ด้านความง่ายในการใช้งานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การใช้บริการ Tops Online สามารถทำได้ทุกเวลามีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.27

5.4.3 ด้านการรับรู้ประโยชน์ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การซื้อสินค้าผ่านทาง Tops Online ช่วยท่านประหยัดเวลาในการหาสินค้าและการตัดสินใจซื้อมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.18

5.4.4 ด้านความตั้งใจที่จะซื้อสินค้ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้ใช้บริการตั้งใจที่จะใช้บริการ Tops Online ต่อไปในอนาคตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19

5.5 ผลการวิจัยตามสมมติฐานสามารถสรุปได้ ดังนี้

การวิเคราะห์ผลการศึกษาตามสมมติฐานที่ 1 และ 2 เป็นการศึกษาปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณนั้น มีการตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระต่อกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา Multicollinearity โดยการพิจารณาตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2009) ต้องมีค่าสถิติ Tolerance ที่มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.10 และค่า VIF (Variance Inflation Factor) ต้องไม่เข้าใกล้หรือเกิน 10 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบพบว่า ผลการทดสอบเป็นไปตามข้อกำหนดของการวิเคราะห์การถดถอยผลการวิเคราะห์แสดงได้ตามตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แสดงได้ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Dependent Variable: การตัดสินใจซื้อ, R = 0.763, R^2 = 0.582, Adjusted = 0.573 F = 67.878 P-value = 0.05							
Independent Variables	B	Beta	Std Error	t	Sig	Tolerance	VIF
(Constant)	.839		.216	3.884	.000		
ด้านความง่ายในการใช้งาน	.097	.092	.086	1.131	.260	.324	3.082
ด้านความตั้งใจที่จะซื้อ	.034	.010	.061	.564	.574	.430	2.325
ด้านการรับรู้ประโยชน์	.298	.304	.092	3.242	.001*	.244	4.101
ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ	.386	.386	.086	4.470	.000*	.288	3.471

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์สมมติฐาน พบว่า ของปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ และด้านความเชื่อถือไว้วางใจ เมื่อพิจารณาจากค่า Beta Coefficient ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลที่มีต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ (β = 0.386) และรองลงมาคือด้านการรับรู้ประโยชน์ (β = 0.304 ซึ่งสามารถอธิบายการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลร่วมกันได้ ร้อยละ 57.30 (Adj. R = 0.573) และอีกร้อยละ 42.70 เกิดจากอิทธิพลจากตัวแปรอื่น ซึ่งผู้วิจัยสามารถเขียนสมการได้ดังนี้Y (การตัดสินใจใช้บริการ) = 0.839 + 0.386 (ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ) + 0.298 (ด้านการรับรู้ประโยชน์)

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4P's) มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล แสดงได้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4P's) มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

Dependent Variable: การตัดสินใจซื้อ, R = 0.874, R^2 = 0.764, Adjusted = 0.759 F = 157.865 P-value = 0.05							
Independent Variables	B	Beta	Std Error	t	Sig.	Tolerance	VIF
(Constant)	.462		.164	2.823	.005		
ด้านผลิตภัณฑ์	.173	.163	.065	2.651	.009*	.320	3.122
ด้านราคา	.128	.133	.072	1.785	.076	.219	4.570
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	.341	.377	.064	5.294	.000*	.239	4.180
ด้านการส่งเสริมการตลาด	.253	.279	.055	4.576	.000*	.325	3.078

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์สมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมทางการตลาด และเมื่อพิจารณาจากค่า Beta Coefficient ซึ่งแสดงถึงอิทธิพลที่มีต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (β = 0.377) ด้านการส่งเสริมการตลาด (β = 0.279) และด้านผลิตภัณฑ์ (β = 0.163) ซึ่งสามารถอธิบายการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลร่วมกันได้ ร้อยละ 75.9 (Adj. R = 0.759) และอีกร้อยละ 23.60 เกิดจากอิทธิพลจากตัวแปรอื่น ซึ่งผู้วิจัยสามารถเขียนสมการได้ดังนี้ Y = (การตัดสินใจใช้บริการ) = 0.462 + 0.341 (ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย) + 0.253 (ด้านการส่งเสริมทางการตลาด) + 0.173 (ด้านผลิตภัณฑ์)

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล โดยการเก็บแบบสอบถาม พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

6.1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ไม่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เนื่องด้วยในปัจจุบันการซื้อสินค้าผ่านทางออนไลน์มีการเปิดกว้างมากขึ้น มีการบริการครอบคลุมไปทุกประเภทไม่ได้เฉพาะเจาะจงกลุ่มสินค้าหรือบริการ ทำให้การเลือกใช้บริการออนไลน์ตอบโจทย์กลุ่มผู้บริโภคทุกคนได้โดยไม่มีการแบ่งแยก ซึ่งขัดแย้งกับ ลาวัลย์ เวชอภิกุล (2551) ที่อธิบายว่า การตัดสินใจของผู้ซื้อได้รับอิทธิพลจากลักษณะส่วนบุคคลของคนทางด้านต่าง ๆ ได้แก่ อายุ ขั้นตอนวัฏจักรชีวิต ครอบครัว อาชีพ โอกาสทางเศรษฐกิจ การศึกษา รูปแบบการดำรงชีวิต บุคลิกภาพ และแนวความคิดส่วนบุคคล โดยอายุที่แตกต่างกันจะมีความต้องการผลิตภัณฑ์ต่างกัน ส่วนอาชีพของแต่ละบุคคลจะนำไปสู่ความจำเป็นและความต้องการสินค้าและบริการที่แตกต่างกัน สำหรับผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มจะบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ และรายได้ โอกาสทางเศรษฐกิจของบุคคลจะกระทบต่อสินค้าและบริการที่ตัดสินใจซื้อ อย่างไรก็ตามยังสอดคล้องกับ ปิยมาภรณ์ ช่วยชูหนู (2559) ที่อธิบายว่า ผู้บริโภคที่มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางออนไลน์ไม่แตกต่างกัน เนื่องด้วยสังคมในยุคปัจจุบันเป็นสังคมออนไลน์ ทำให้บุคคลทุกเพศ ทุกช่วงอายุ ทุกระดับ

การศึกษา ทุกอาชีพ ทุกระดับรายได้ สามารถเข้าถึงเครือข่ายออนไลน์ได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน และเครือข่ายสังคมออนไลน์ก็ได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำของผู้บริโภคยุคใหม่ไปแล้ว ส่งผลให้ผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมีความคุ้นเคยละมีความเข้าใจในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นอย่างดี อีกทั้งร้านค้าออนไลน์ในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีสินค้าที่หลากหลายมากขึ้น มีกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดที่เข้าถึงผู้บริโภคทุกคนได้อย่างทั่วถึง ไม่มีการแบ่งแยก สามารถตอบสนองผู้บริโภคได้หลากหลาย จึงทำให้ทั้งเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระดับรายได้ ไม่ได้เป็นปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์

6.2 ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี ปัจจัยด้านความเชื่อถือไว้วางใจ และปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามอันดับแรก ได้แก่ การใช้บริการ Tops Online สามารถทำได้ทุกเวลา เลือกสินค้าที่ต้องการได้อย่างอิสระ และการซื้อสินค้าผ่านทาง Tops Online มีความสะดวกด้านการจัดส่ง/การได้รับสินค้า ซึ่งขัดแย้งกับ เกวรินทร์ ละเอียดดีนันท์ (2557) กล่าวไว้ว่า ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครโดยทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครเกิดจากปัจจัยอื่นๆ รวมถึงมีความไม่แน่ใจเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านหรือซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อาทิ มีความลังเลใจว่า การอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์จริงหรือสามารถช่วยพัฒนา และเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างแท้จริง และปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความเสี่ยงไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคในปัจจุบันเป็นผู้บริโภคยุคใหม่ ดังนั้น จึงมีการรับรู้ถึงความเสี่ยงอันอาจจะเกิดจากการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อาทิ เนื้อหาของหนังสือที่ซื้ออาจจะไม่ตรงประเด็นกับความต้องการซื้อ หรือเกิดการสูญหายที่เกิดจากไวรัสคุกคาม เป็นต้น อย่างไรก็ตามยังสอดคล้องกับ วรรณิกา จิตตินรากร (2559) ที่อธิบายว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากบริษัทขายตรงผ่านช่องทางออนไลน์ เนื่องจากช่องทางออนไลน์ของบริษัทขายตรงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการซื้อสินค้า และทำให้ผู้บริโภคเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายขึ้น

6.3 ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ของ จุฑารัตน์ เกียรติรัศมี (2558) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการยอมรับเทคโนโลยี ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งในเรื่องแอพพลิเคชั่นมีสินค้าหลากหลายและตรงตามความต้องการ มีราคาสินค้าระบุชัดเจน มีสินค้าพร้อมส่งในทันที นอกจากนี้ยังมีบริการจัดส่งครอบคลุมทุกพื้นที่ มีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย รวมถึงความง่ายในการใช้งาน แล้วประมวลผลที่รวดเร็ว ถูกต้องและแม่นยำของแอพพลิเคชั่น ความพร้อมของแอพพลิเคชั่น ที่สามารถใช้สั่งซื้อสินค้าได้ทุกที่ ทุกเวลา ทำให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกสบายยิ่งขึ้น นอกจากนี้การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับและความง่ายในการใช้งานส่งผลทำให้เกิดทัศนคติด้านบวกที่มีผลต่อการใช้งานและยอมรับในเทคโนโลยี

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะในการผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการTops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมากที่สุด ดังนั้น ควรให้ความสำคัญในด้านนี้มากที่สุด โดยคำนึงถึงเรื่องอิสระในการเลือกซื้อสินค้าและสร้างความเชื่อถือโดยการแจ้งข้อมูลที่ชัดเจนให้กับผู้ใช้บริการ

รองลงมาลำดับที่สอง คือ ด้านการรับรู้ประโยชน์ ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การซื้อสินค้าผ่านบริการ Tops Online ทำให้การซื้อสินค้ามีความสะดวกมากขึ้นในด้านเวลาและด้านสถานที่ในการซื้อ ดังนั้นควรให้ความสำคัญในด้านการประหยัดเวลาในการสั่งซื้อ ระบบควรง่ายและสะดวกต่อการใช้งาน และควรเน้นในเรื่องการตรงต่อเวลาเพื่อส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการรับรู้ประโยชน์มากขึ้น

รองลงมาลำดับที่สาม คือ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้ประกอบการควรเน้นในเรื่องความพร้อมในการใช้งานของระบบ และในเรื่องของพื้นที่การจัดส่งหากสามารถครอบคลุมได้ทุกพื้นที่จะเป็นการเพิ่มลูกค้าใหม่ๆ ได้

รองลงมาลำดับที่สี่ คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย อาทิ การมีส่วนลดตามเทศการหรือการคืนกำไรให้ลูกค้า เพื่อดึงดูดลูกค้าใหม่ ๆ และการดึงลูกค้าเก่าไว้

รองลงมาลำดับสุดท้าย คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญในเรื่องรักษาภาพรวมของผลิตภัณฑ์ควรมีคุณภาพที่ดี ภาพลักษณ์ของแบรนด์ผลิตภัณฑ์มีผลต่อการเลือกซื้อของผู้ใช้บริการ และเพื่อรักษาลูกค้าให้ยังใช้บริการต่อไปควรใส่ใจในเรื่องความสด ใหม่ ของสินค้าให้คงสภาพดีมากที่สุด

ในส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงมหานครและปริมณฑล ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งาน เนื่องจาก ในปัจจุบันการเข้าถึงออนไลน์สามารถทำได้ง่ายและสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกอยู่แล้ว แต่หากผู้ประกอบการสามารถเพิ่มความเสถียรของระบบมากยิ่งขึ้นจะเป็นการดีสามารถดึงลูกค้าเก่าไว้

รองลงมาลำดับที่สอง คือ ด้านความตั้งใจที่จะซื้อ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจาก ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ที่เข้ามาใช้บริการ Tops Online คือผู้ที่ตั้งใจจะซื้อสินค้าอยู่แล้ว แต่ผู้ประกอบการควรมีการจัดโปรโมชั่นที่จะสามารถทำให้ผู้ใช้บริการกลับมาใช้บริการซ้ำจะยิ่งเพิ่มอัตราการซื้อสินค้ามากขึ้น

รองลงมาลำดับสุดท้าย คือ ด้านราคา ไม่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online ของลูกค้า Tops Market ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เนื่องจากผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีกำลังในการซื้อ ราคาจึงไม่มีผลต่อการเข้าใช้บริการ แต่หากผู้ประกอบการเพิ่มในเรื่องการระบุราคาและระบุโปรโมชั่นเกี่ยวกับเงื่อนไขการใช้โปรโมชั่นส่วนลดที่ชัดเจนจะเป็นการเพิ่มความสะดวกต่อการใช้บริการมากขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ในการทำการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากลุ่มตัวอย่างให้ละเอียดกว่านี้ เช่น ศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้บริโภค Gen Y เป็นต้น การกำหนดขอบเขตกลุ่มผู้บริโภคให้ละเอียดจะทำให้มีประโยชน์ต่อผู้ประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์หรือกลุ่มธุรกิจให้สามารถเข้าใจในกลุ่มลูกค้าให้มากขึ้น

2) ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นที่จะก่อให้เกิดการตัดสินใจใช้บริการ Tops Online เช่น ความพึงพอใจในการซื้อสินค้า แรงจูงใจที่ก่อให้เกิดการซื้อซ้ำ เพื่อเป็นแนวทางในการทำกลยุทธ์ทางธุรกิจให้ยั่งยืน

3) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเฉพาะผู้ที่เคยใช้บริการ Tops Online เท่านั้น ในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารายละเอียดแบบเจาะลึกในกลุ่มที่ยังไม่เคยซื้อสินค้าผ่านบริการ Tops Online โดยอาจใช้วิธีสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลหรือแบบกลุ่ม เพื่อนำข้อมูลต่างๆ มาปรับใช้กับธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

เกวรินทร์ ละเอียดดีนันท์. (2557). *การยอมรับเทคโนโลยี และพฤติกรรมผู้บริโภคทางออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

กัญวรา โภชน์อุดม. (2553). *คุณค่าตราสินค้าของธุรกิจออนไลน์ใน Second Life*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุฑารัตน์ เกียรติรัศมี. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2560). *ค้าปลีกจับกระแสอีคอมเมิร์ซ-เทรนด์ช็อปปิ้ง บุกตลาดเชื่อมออนไลน์ ดึงลูกค้าทุกช่องทาง*. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2564, จาก https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1499176873

ปิยมาภรณ์ ช่วยชูหนู. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์*. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประคอง กรรณสูตร. (2538). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลาวัลย์ เวชอภิกุล. (2551). *พฤติกรรมผู้ซื้อในตลาดนัดกลางคืนมีโชค จังหวัดเชียงใหม่ = Buyer behavior at Mee Chok Night Market, Chiang Mai Province.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

วรรณิกา จิตตินรากร. (2559). *การยอมรับเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากบริษัทขายตรงผ่านช่องทางออนไลน์.* การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุธาสินี ตุลานนท์. (2562). *การยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้สูงอายุ*. วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศิโสภา อุทิศสัมพันธ์กุล. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อซ้ำในธุรกิจออนไลน์ Group buying*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, สาขาการบริหารการตลาด.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2547). *กลยุทธ์การตลาด การบริหารการตลาดและกรณีศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ธีระและไซเท็กซ์

Davis, F. D., Bagozzi, R., & Warshaw, P. (1989). User acceptance of computer technology A comparison of two theoretical models. *Management Science*. 35(8), 982-1003.

Hair, J., Anderson, R. & Babin, B. (2009). *Multivariate Data Analysis*. Prentice Hall.

Miles, J., & Shevlin, M. (2001). *Applying Regression and Correlation: A Guide for Students and Researchers.* London: Sage.

Pedhazur, E. J. (1997). *Multiple Regression in Behavioral Research: Explanation and Prediction*. Stamford, CT: Thomson Learning.

PwC Consulting (Thailand). (2557). *Achieving Total Retail: Consumer expectations driving the next retail business model*. Retrieved from http://www.pwc.com/gx/en/retailconsumer/assets/achieving

อิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับในเทคโนโลยี ทีมีต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน TREKKING CORNER

THE EFFECT OF MARKETING MIX AND TECHNOLOGY ACCEPTANCE ON REPURCHASE INTENTION OF CAMPING EQUIPMENT AT TREKKING CORNER ONLINE STORE

ธีระพงษ์ สุทธิโยชน์[1]*, ไหมฟ้า กสิกร[2] และลลิดา แก้วฉาย[3]

Thiraphong Sitthiyot[1]*, Maifa Kasikon[2] and Lalida Kaewshai[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับในเทคโนโลยี ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากผู้ใช้บริการร้าน Trekking corner จำนวน 240 คน ด้วยการส่งแบบสอบถาม (Questionnaire) ผ่านทางช่องทางออนไลน์ โดยแบบสอบถามได้ผ่านการทดสอบความความเที่ยงตรงของเนื้อหาและการทดสอบเชื่อมั่น สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติ (Independent Sample t – test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 20 - 30 ปี มีสถานภาพโสด มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย และมีรายได้ 20,001 - 30,000 บาท จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุพบว่าส่วนประสมทางการตลาดพบว่า ด้านผลิตภัณฑ์และด้านการส่งเสริมการตลาด ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายการตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าซ้ำของลูกค้าได้ร้อยละ 67.0 ในขณะที่ปัจจัยด้านอื่นๆไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อสินค้า ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 นอกจากนี้การพิจารณาด้านการยอมรับเทคโนโลยีด้านการรับรู้ความไว้วางใจส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยสามารถอธิบายการตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าซ้ำของลูกค้าได้ร้อยละ 50.3 ในขณะที่ปัจจัยด้านอื่นๆไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าซ้ำที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

คำสำคัญ : ส่วนประสมทางการตลาด, ความตั้งใจซื้อซ้ำ, การยอมรับในเทคโนโลยี

---

1 - 2 นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมการค้า คณะวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

3 อาจารย์ประจำคณะวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* Corresponding author, E-mail: thiraphong.sit@vru.ac.th

Abstract

The purpose of this research was to study the influence of marketing mix and technology adoption on repurchase intent of camping equipment through online trekking corner stores by using questionnaires to collect data from users. Trekking corner 240 people by submitting a questionnaire (Questionnaire) via online channels the questionnaire passed the content validity test and the confidence test. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean and standard deviation. Statistical hypothesis testing (Independent Sample t – test), One-way ANOVA and Multiple Regression Analysis.

The results showed that most of the respondents were male. Age between 20-30 years old, single have a bachelor's degree Self-employed / trading and earning 20,001 - 30,000 baht. Product and marketing promotion The positive effect on the decision to re-order camping equipment through the online channel of the Trekking corner store was statistically significant at 0.05 level, which can explain the decision to re-order the customer by 67.0 percent, while Other factors do not affect the decision to purchase. At a statistically significant level of 0.05, the reliability perception technology adoption considerations had a statistically positive effect on the decision to repurchase camping equipment through the trekking corner online store. At the 0.05 level, it can explain 50 percent of the customer's repeat purchase decision.

Keyword: Marketing Mix, Repurchase Intention, Adoption of Technology, Influence

1. บทนำ

ในปัจจุบันไลฟ์สไตล์ของคนเมืองย่อมแตกต่างกันไปแต่ที่หลีกเลี่ยงกันไม่ได้ก็คือความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในเมืองใหญ่ ทำให้หลายคนสนใจที่จะกลับสู่ธรรมชาติบ้าง เพื่อเยียวยาทุกสิ่งหลาย ๆ คนที่ใช้ชีวิตและทำงานอยู่ในเมืองต่างนิยมการออกไปเดินป่า แคมปิ้ง และทำกิจกรรมแอดเวนเจอร์ต่าง ๆ กันมากขึ้น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่เข้าใจและเข้าถึงวัฒนธรรมนี้ ที่เป็นมากกว่ากระแสนิยม ปัจจัยที่มีส่วนกระตุ้นก็คือการระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19) ในปีนี้ทำให้ต้องหยุดการท่องเที่ยวหรือเดินทางไปเที่ยวต่างประเทศ จนกว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19) จะดีขึ้น ทำให้กระแสการท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวสไตล์แคมป์ปิ้งก็ตอบโจทย์ได้เป็นอย่างดี เป็นอีกปัจจัยที่การเที่ยวสายธรรมชาติได้รับความสนใจอีกครั้ง ในช่วงสถานการณ์การโควิด-19 (COVID-19) ประชาชนติดอยู่ในเมืองกันนานก็เลยอยากจะออกไปเที่ยวตามธรรมชาติบ้าง จากที่เคยไปเที่ยวต่างประเทศก็พาครอบครัวออกไปเที่ยวภายในประเทศกัน ซึ่งก็มีผลหลายอย่างในทางที่ดี ตามต่างจากหวัดก็มีการสร้างลานกางเต็นท์เอกชนมากขึ้น ทำให้คนอยากไปเที่ยวกันเยอะขึ้นจากความต้องการพักผ่อนแบบธรรมชาติของผู้คน ทำให้กลุ่มคนท่องเที่ยวสไตล์นี้มีขนาดที่ใหญ่ขึ้น แบ่งชัดเจนคือกลุ่มครอบครัวและกลุ่มวัยรุ่นที่มีแคมปิ้งเป็นหนึ่งในรูปแบบการใช้ชีวิต แต่ถ้าจะให้ลึกไปจนถึงขั้นการเดินป่าแล้วนั้น มันก็ยังมีปัจจัยที่ทำให้กิจกรรมนี้ยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก “แคมป์ปิ้งคือกิจกรรมที่เป็นจุดเริ่มต้นให้คนออกไปเที่ยวแบบธรรมชาติให้ออกจากบ้านไปกางเต็นท์ จากนั้นก็จะเริ่มสนใจการเดินป่า คนสนใจเดินป่ามากขึ้น แต่เส้นทางเดินป่าในบ้านเรายังถือว่ามีน้อย”จากข้อมูลทั้งหมด ทำให้เราเล็งเห็นได้ว่า แม้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะหมดไปในอนาคต แต่ก็มีความเป็นไปได้ว่ากระแสแคมป์ปิ้งจะยังคงเติบโตต่อไปเรื่อย ๆ ตราบใดที่มนุษย์ยังคงต้องการธรรมชาติเพื่อให้ห่างไกลความวุ่นวาย

ปัจจุบันคนส่วนใหญ่เลือกที่จะใช้วิถีชีวิตทางโลกออนไลน์มากขึ้น พฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตปี 2561 เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่โลกดิจิทัลมากขึ้น อีกทั้งคนไทยมีพฤติกรรมการใช้งานโซเชียลมีเดียเพิ่มมากขึ้นสูงถึง 3 ชั่วโมง 30 นาทีต่อวัน เมื่อดูการเปลี่ยนแปลงของการใช้ชีวิตประจำวันที่ไปสู่ชีวิตดิจิทัล จะพบได้ว่า 5 อันดับแรกมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับกิจกรรมออนไลน์มากกว่าแบบเดิม คือ ใช้ส่งข้อความ 94.5% การสำรองที่พัก 89.2% การสำรอง/ซื้อตั๋วโดยสาร 87.0% ใช้ชำระเงินและบริการ 82.8% และเพื่อความบันเทิง 78.5% ตามลำดับ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562) เมื่อโลกเข้าสู่ยุคดิจิทัล ธุรกิจค้าปลีกเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไปจากเดิม ผู้บริโภคปัจจุบันให้ความสำคัญกับการบริการทางออนไลน์ ส่งผลให้การค้าปลีกออนไลน์หรือพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce: E-commerce) เข้ามามีบทบาทต่ออุตสาหกรรมค้าปลีกทั่วโลก และปัจจุบันการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ได้รับความนิยมเพราะสามารถประหยัดเวลา ความสะดวกด้านการจ่ายเงิน การจัดส่งสินค้า แถมมีบริการเก็บเงินปลายทางอีกด้วย ทำให้การค้าปลีกออนไลน์ หรือ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce: Ecommerce) มีการเติบโตอย่างรวดเร็วและสภาวะการแข่งขันที่รุนแรง สื่อสังคมออนไลน์ (social media) เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมในงานประชาสัมพันธ์และมีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังได้รับความนิยมสูงขึ้นในปัจจุบัน องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์องค์กรรวมถึงสินค้าและบริการเพื่อช่วยเสริมความแข็งแรงให้กับสื่อประชาสัมพันธ์แบบเดิมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประชาสัมพันธ์ภายใต้กระแสสังคมออนไลน์ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการประชาสัมพันธ์ การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานประชาสัมพันธ์การสื่อสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนรูปแบบของการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการประชาสัมพันธ์เพื่อนำมาสิ่งภาพลักษณ์ และการสนับสนุนองค์กร กลยุทธ์ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เป็นกลยุทธ์ที่นำมาช่วยเสริมสื่อประชาสัมพันธ์แบบออฟไลฟ์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยประเด็นเนื้อหาส่วนใหญ่ ได้แก่คุณค่าของสินค้าและบริการ รวมถึงกิจกรรมต่างๆ โดยรูปแบบการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่ได้รับความนิยมอย่างมากสำหรับประเทศไทย ได้แก่ Facebook YouTube Instagram, Twitter และ Pantip เครื่องมือเหล่านี้

สามารถให้ข้อมูลข่าวสาร สร้างการมีส่วนร่วม สร้างความผูกพันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย อันนำมาซึ่งชื่อเสียงภาพลักษณ์ และการสนับสนุนสินค้าและบริการ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเรื่องอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับในเทคโนโลยี ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำขออุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน เนื่องจากค่านิยมการตั้งแคมป์ปิ้งมีคนสนใจมากขึ้นทุกๆปี และตลาดของการซื้อขายมีครอบเขตในการขายเนื่องด้วยสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19) ทำให้ลูกค้าหันมาสนใจการสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์

2. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อความตั้งใจในการซื้อซ้ำของอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

คอตเลอร์, ฟิลลิป (2546) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง เครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ ซึ่งกิจการผสมผสานเครื่องมือเหล่านี้ให้สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย ส่วนประสมการตลาด ประกอบด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่กิจการใช้เพื่อให้มีอิทธิพลโน้มน้าวความต้องการผลิตภัณฑ์ของกิจการ ส่วนประสมการตลาดแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังที่รู้จักกันว่าคือ “4 Ps” ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product), ราคา (Price), การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการขาย (Promotion) นอกจากนี้ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึง การมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ขายในราคาที่ผู้บริโภคยอมรับได้และผู้บริโภคยินดีจ่ายเพราะเห็นว่าคุ้ม มีการจัดจำหน่ายให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการซื้อเพื่อความสะดวกให้แก่ลูกค้า ด้วยความจูงใจให้เกิดความชอบในสินค้า ตัวแปรหรือองค์ประกอบของส่วนผสมทางการตลาด (4P’s) ว่าเป็นตัวกระตุ้นทางการตลาดที่กระทบกับกระบวนการตัดสินใจซื้อ โดยแบ่งออกได้ ดังนี้

1. สินค้า (Product) ลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภค ได้แก่ ความแปลกใหม่ของสินค้า ความสับเปลี่ยนและคุณภาพของสินค้าที่ผู้บริโภคได้สัมผัสในของตัวสินค้า สินค้าที่มีความแปลกใหม่ให้ลูกค้าเกิดความสะดุดตาสะดุดใจในรูปลักษณ์จะต้องมีการตัดสินใจ นักการตลาดได้เสนอทางเลือกที่ง่ายให้กับผู้บริโภคที่มีความคุ้นชินเพื่อให้ผู้บริโภคที่ไม่ต้องการแสวงหาทางเลือกในการพิจารณา ส่วนเรื่องของรูปร่างของผลิตภัณฑ์รวมถึงการหีบห่อและฉลาก สามารถทำให้เกิดอิทธิพลต่อกระบวนการซื้อของผู้บริโภค หีบห่อที่สะดุดตาจะทำให้ผู้บริโภคเลือกเพื่อพิจารณา ตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ฉลากแสดงให้ผู้บริโภคเห็นคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ที่สำคัญก็จะทำให้ผู้บริโภคได้ประเมินสินค้าเช่นกัน สินค้าคุณภาพสูงหรือสินค้าที่ปรับเข้ากับความต้องการบางอย่างของผู้ซื้อมีอิทธิพลต่อการซื้อด้วย

2. ราคา (Price) ราคามีอิทธิพลกับพฤติกรรมการซื้อผู้บริโภคทำการประเมินทางเลือกและทำการตัดสินใจ ปกติผู้บริโภคชอบสินค้าที่มีราคาต่ำ นักการตลาดได้คิดราคาสินค้าที่ต่ำลงลดต้นทุนการซื้อหรือทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจด้วยลักษณะที่ต่างกันออกไป สำหรับการตัดสินใจอย่าง กว้างขวางผู้บริโภคพิจารณาจากรายละเอียด โดยถือเป็นอย่างหนึ่งในลักษณะทั้งหลายที่เกี่ยวข้อง สำหรับสินค้าฟุ่มเฟือย ราคาสูงไม่สามารถทำการซื้อลดลง

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Placement-Channel of Distribution) กลยุทธ์นักการตลาดทำให้มีผลิตภัณฑ์พร้อมจัดจำหน่าย สามารถก่อให้เกิดอิทธิพลต่อการพบผลิตภัณฑ์ แน่นอนว่ามีสินค้ามีจำหน่ายอย่างแพร่หลายและง่ายที่จะซื้อก็จะทำให้ผู้บริโภคนำไปประเมินประเภทของช่องทางที่นำเสนอก็อาจก่ออิทธิพลต่อการรับรู้ภาพพจน์ของผลิตภัณฑ์ เช่น สินค้าที่มีของแถมในร้านเสริม สวยชั้นดีในห้างสรรพสินค้าทำให้สินค้ามีชื่อเสียงมากกว่านำไปใช้บนชั้นวางของในซุปเปอร์มาร์เก็ต

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion-Marketing Communication) การส่งเสริมการตลาด สามารถก่ออิทธิพลต่อผู้บริโภคได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจซื้อ ข่าวสารที่นักตลาดส่งไปอาจเตือนใจให้ผู้บริโภครู้ว่าเขามีปัญหา สินค้าของนักการตลาดสามารถแก้ไขปัญหาได้และมันสามารถส่งมอบให้ได้มากกว่าสินค้าของคู่แข่ง เมื่อได้ข่าวสารหลักการซื้อเป็นการยืนยันว่าการ ตัดสินใจซื้อของลูกค้าถูกต้อง

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) (Devis, 1989) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการยอมรับของผู้ใช้เทคโนโลยี ถูกพัฒนามาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) โดยทฤษฎีดังกล่าวมีปัจจัยหลัก ได้แก่ ตัวแปรภายนอก (External Variables) การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) ซึ่งหมายถึงระดับความเชื่อว่าจะช่วยสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของตนได้ และการรับรู้ในการใช้งานง่าย (Perceived Ease of Use) ซึ่งหมายถึง ระดับความเชื่อที่ว่าเทคโนโลยีนั้นไม่ต้องใช้ความ พยายามที่จะใช้งาน ซึ่งจะส่งผลไปยังพฤติกรรมที่มีแนวโน้มจะใช้ (Behavioral to use) จากนั้นจึงเกิดการใช้งานจริง (Actual System Use)

แอนเดอร์สัน ฟอร์นิล เลห์แมน (Anderson, Fornell & Lehmann, 1994) กล่าวว่า การกลับมาการซื้อสินค้าซ้ำหรือใช้บริการซ้ำจะขึ้นอยู่กับการใช้บริการครั้งแรกของลูกค้า หากลูกค้าเกิดความพึงพอใจที่ใช้บริการจะทำให้เกิดความจงรักภักดี มีการกลับมาบริโภคซ้ำจนเป็น “ห่วงแห่งความจงรักภักดี” นั้นคือ มีความเต็มใจที่จะจ่ายในสินค้าหรือบริการเดิม ๆ ห่วงแห่งความจงรักภักดีนี้จะเป็นที่สร้างผลกำไร และการเติบโตให้กับธุรกิจโดยผ่านการซื้อที่เพิ่มขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยลดค่าใช้จ่ายทางการตลาด และยังช่วยลดความเสี่ยงในเรื่องของการแข่งขันทางการตลาดที่สูงอีกด้วยโดย Taylor & baker (1994) อธิบายว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการใช้บริการซ้ำ คือ คุณภาพการ ให้บริการ และความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้ให้บริการ รวมถึงความจงรักภักดีของตัวผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้านั้น ๆ ซึ่งในการตลาด และธุรกิจทั่วไปคุณภาพและการให้บริการและความพึงพอใจของผู้บริโภคจะมีอิทธิพลอย่างมาก และที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งผลให้ผู้บริโภคกลับมาใช้บริการอีกครั้ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปิยมาภรณ์ ช่วยชูหนู (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-33 ปี สถานภาพโสด ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 10,000-20,000 บาท เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้ซื้อสินค้าบ่อยที่สุด คือ Facebook ประเภทสินค้าที่ซื้อบ่อยที่สุด คือ สินค้าแฟชั่น โดยจะซื้อเดือนละ 2-3 ครั้ง และจำนวนเงินเฉลี่ยที่ใช้ในการซื้อแต่ละครั้งจะต่ำกว่า 1,000 บาท ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านบุคลากรและคุณภาพของสินค้า ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด

ด้านภาพลักษณ์ของสินค้าและร้านค้า และด้านข้อมูลร้านค้า ข้อมูลสินค้าและกระบวนการให้บริการ ทุกปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์

จุฑารัตน์ เกียรติรัศมี (2558) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของผู้บริโภค ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 4 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการยอมรับเทคโนโลยี 2) ปัจจัยด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ 3) ปัจจัยด้านราคา คุณภาพและความหลากหลายของสินค้าในแอพพลิเคชั่น และความตรงต่อเวลาในการจัดส่งสินค้า 4) ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารกับผู้บริโภค และความมีชื่อเสียงของแอพพลิเคชั่นในส่วนของการศึกษาความแตกต่างของปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ผลวิจัยพบว่า อาชีพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลแตกต่างกัน โดยกลุ่มนักเรียน นักศึกษา มีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้ที่มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ซึ่งจากผลการวิจัยผู้ประกอบการและนักพัฒนาแอพพลิเคชั่นสามารถนำไปพัฒนาระบบปฏิบัติการของแอพพลิเคชั่นซื้อขายสินค้าออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นได้

สิทธิชัย ภูษาแก้ว (2560) ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Grab ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่า โดยส่วนใหญ่ผู้บริโภคที่ใช้บริการ Grab ในกรุงเทพมหานครเป็นเพศชายอายุระหว่าง 21 - 30 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชนมีรายได้ต่อเดือน 25,000 - 35,00 บาท มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่า3คนที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยวส่วนใหญ่ใช้บริการGrabในวันจันทร์ถึงวันศุกร์เวลา 06.00 น. - 09.00 น. มีความถี่ในการใช้บริการน้อยกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์ หรือ 1 - 2 ครั้งต่อสัปดาห์ ชอบเดินทางคนเดียว และสื่อที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ ได้รับการแนะน าจากเพื่อนหรือคนรู้จัก มีสาเหตุหลักที่ใช้บริการ Grab เนื่องจากเห็นแอพพลิเคชั่น Grab มีประโยชน์และมีความจ าเป็นต่อการใช้งานในการเดินทาง และเห็นแอพพลิเคชั่น Grab มีการอัพเดตปรับปรุงโปรแกรมสามารปรับตัวได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของแอพพลิเคชั่นได้รวดเร็ว และจากการวิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีภาพรวมส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Grab เมื่อพิจารณาจากปัจจัยรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญทั้ง 2 ด้าน ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Grab ประกอบด้วย ด้านการรับรู้ประโยชน์และด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน

กรอบแนวคิด

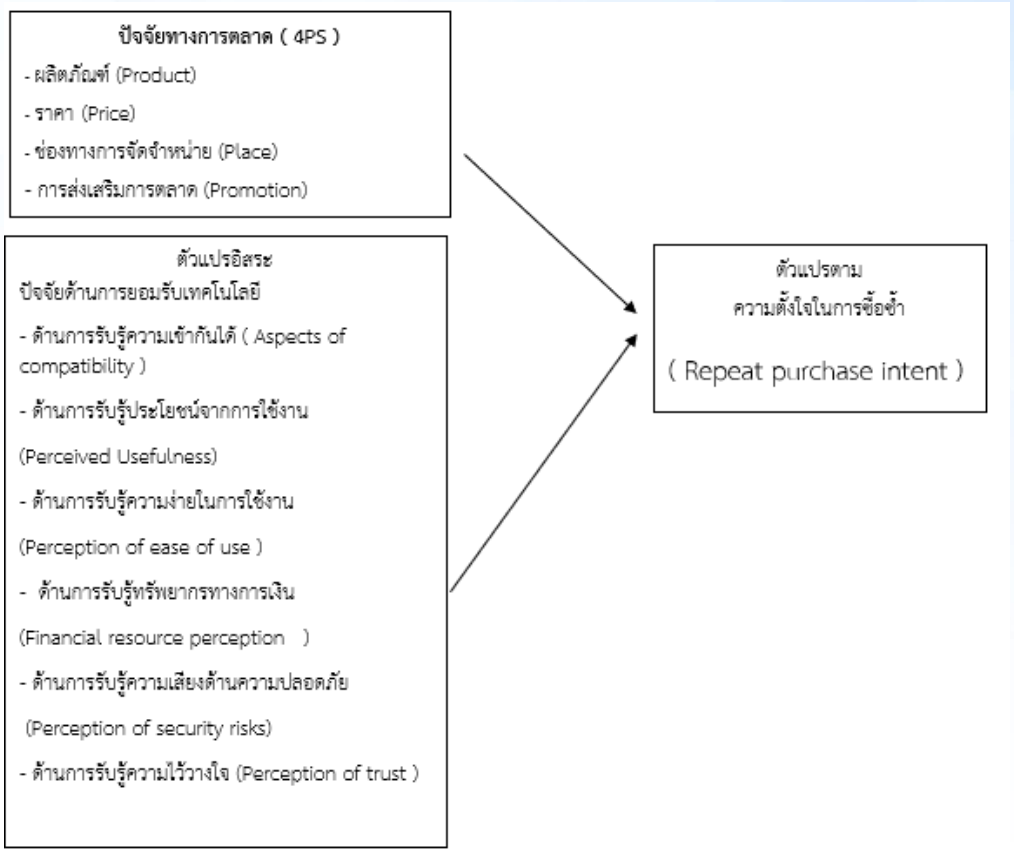

4. วิธีการดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้บริการร้าน Trekking corner ผ่านช่องทางออนไลน์ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน และจำนวนกลุ่มตัวอย่าง หมายถึง ประชากรที่เป็นผู้ใช้บริการร้าน Trekking corner ผ่านช่องทางออนไลน์ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยจึงได้ใช้ เกณฑ์การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่นั้นหากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจะใช้ กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 30 ถึง 50 ตัวอย่าง (ประคอง กรรณสูตร, 2542, หน้า 10) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นผู้ใช้บริการร้าน Trekking corner ผ่านช่องทางออนไลน์ จำนวน 240 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) ผ่านทางช่องทางออนไลน์โดยการใช้ Google Form ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามผ่านการคัดกรองคุณสมบัติเบื้องต้น โดยข้อคำถามคัดกรอง คือ หากผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยใช้บริการร้าน Trekking corner ผ่านช่องทางออนไลน์ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องสิ้นสุดการตอบ แบบสอบถามทันที

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ โดยแบ่งเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อให้มั่นใจได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นลูกค้าที่เคยใช้บริการร้านอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้านTrekking corner

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อายุ อาชีพ สถานะ และรายได้

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมในการซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ที่มีผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner

ส่วนที่ 5 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการยอมรับในการใช้เทคโนโลยีที่มี ผลต่อการสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner

ส่วนที่ 6 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านความตั้งใจในการซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งของร้าน Trekking corner

ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยเพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบแบบสอบถามให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยและสามารถนำไปใช้ได้ ผู้วิจัยได้เสนอแบบสอบถามที่สร้างขึ้นต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งต้องมีค่าระหว่าง 0.6-1.00 และเมื่อผ่านการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงของเนื้อหา ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด เพื่อนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbatch's Alpha Coefficient) โดยจะต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ซึ่งผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 0.980

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากลูกค้าที่เคยใช้บริการร้าน Trekking corner ผ่านช่องทางออนไลน์ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างลิงค์สำหรับตอบแบบสอบถาม นำลิ้งค์ แบบสอบถามไปฝากโพสไว้ในกลุ่มตลาดแคมปิ้ง ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ประมูล อุปกรณ์เดินป่า กลุ่มแชร์จุดกลางเต็นท์ และทาง line official ของทางร้าน Trekking corner ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้จำนวน 240 ชุด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการทดสอบค่าเฉลี่ย สถิติที่ใช้ในการทดสอบคือ t - test และ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบนำเข้า (Multiple Regression) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาปัจจัยที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านการรับรู้ประโยชน์ ด้านความตั้งใจที่จะซื้อสินค้า และด้านความเชื่อถือไว้วางใจ และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมทางการตลาด ที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของร้าน Trekking corner ผ่านช่องทางออนไลน์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 65.0มีอายุระหว่าง 20-30ปี ร้อยละ43.3 มีสถานภาพโสดร้อยละ 36.8 มีการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ 72.1 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายร้อยละ41.3และมีรายได้ 20,001 – 30,000 บาท ร้อยละ40.4

5.2 ผลการศึกษาข้อมูลด้านข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมในการซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner พบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะสั่งซื้อสินค้าแบรนด์ Coleman มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 32.9 โดยจะสั่งสินค้าประเภทเต็นท์มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.5 มีการสั่งซื้อเฉลี่ยอยู่ที่ 10001-50000 บาท คิดเป็นร้อยละ 35.0 ผู้ใช้บริการส่วน

ใหญ่สั่งซื้อสินค้าครั้งล่าสุดเมื่อ 1 เดือนที่แล้วคิดเป็นร้อยละ 37.5 ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เคยสั่งซื้อสินค้ากับทางร้าน 3-4 ครั้งคิดเป็นร้อยละ 41.7 โดยผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อซื้อสินค้าและบริการคิดเป็นร้อยละ 38.6 ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่พบว่าสินค้ามีราคาเหมาะสมและมีความหลากหลายคิดเป็นร้อยละ 13.6

5.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner พบว่าผู้ใช้บริการร้าน Trekking corner ผ่านช่องทางออนไลน์ของร้านให้ความคิดเห็นโดยภาพรวมต่อส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ($\bar{x}$ = 4.29) เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.33 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การลงสื่อโฆษณาผ่านช่องทางออนไลน์ตลอดเวลามีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.36

ด้านสถานที่จัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยรองลงมาเท่ากับ 4.30 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ขั้นตอนในการสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของร้านตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการมีความสะดวกและง่ายดายมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.35

ด้านราคามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เมื่อสั่งซื้อสินค้าผ่านสื่อช่องทางออนไลน์มีค่าจัดส่งตามราคาที่เหมาะสมมีค่าเฉลี่ยที่มากที่สุดเท่ากับ 4.34

ด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งของร้าน Trekking corner เป็นที่ชื่นชอบของลูกค้ามีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.36

5.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นด้านการยอมรับในการใช้เทคโนโลยีที่มีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner พบว่าผู้ใช้บริการร้าน Trekking corner ผ่านช่องทางออนไลน์ของร้านให้ความคิดเห็นโดยภาพรวมด้านการยอมรับในการใช้เทคโนโลยีมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ($\bar{x}$ = 4.36) เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

ด้านการรับรู้ความเข้ากันได้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.39 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การชื่นชอบรูปแบบการสั่งซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.50

ด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานมีค่าเฉลี่ยรองลงมาเท่ากับ 4.38 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การซื้อสินค้าออนไลน์ช่วยให้ประหยัดเวลาค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.40

ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การซื้อสินค้าออนไลน์ง่านต่อการค้นหาสินค้าค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.40

ด้านการรับรู้ทรัพยากรทางการเงินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีการยอมรับการจ่ายเงินเมื่อซื้อสินค้าออนไลน์ ค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.39

ด้านการรับรู้ความเสี่ยงด้านความปลอดภัยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ท่านจะรู้สึกปลอดภัยทุกครั้งที่ชำระเงินค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.37

ด้านการรับรู้ความไว้วางใจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์สร้างความไว้วางใจแก่ลูกค้าทำให้ต้องกลับไปซื้อสินค้าใหม่อีกครั้งค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.39

5.6 การวิเคราะห์ผลการศึกษาตามสมมติฐานที่ 1 และ 2 เป็นการศึกษาปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยี และปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการมีผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน

Trekking corner ซึ่งในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณนั้น มีการตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระต่อกันเพื่อไม่ให้เกิด ปัญหา Multicollinearity โดยการพิจารณาตามเกณฑ์ของ Hair et al. (2009) ต้องมีค่าสถิติ Tolerance ที่มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.10 และค่า VIF (Variance Inflation Factor) ต้องไม่เข้าใกล้หรือเกิน 10 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบพบว่า ผลการทดสอบ เป็นไปตามข้อกำหนดของการวิเคราะห์การถดถอยผลการวิเคราะห์แสดงได้ตามตารางที่ 5.1 และ ตารางที่ 5.2

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ที่มีผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner แสดงได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) ในรูปแบบของการวิเคราะห์ ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ที่มีผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner

Dependent Variable: การตัดสินใจซื้อ, R = 0.819 R2 = 0.670 Adjusted = 0.665 F = 119.476

Independent Variables	B	Beta	Std Error	t	Sig	Tolerance	VIF
(Constant)	.544		.198	2.752	.006		
ด้านผลิตภัณฑ์	.445	.577	.034	13.217	.000*	.737	1.358
ด้านราคา	.151	.143	.059	2.537	.012	.444	2.251
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	.079	.073	.068	1.167	.244	.362	2.763
ด้านการส่งเสริมการตลาด	.207	.195	.059	3.505	.001*	.453	2.209

* คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์สมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ที่มีผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ (β= 0.577) ด้านการส่งเสริมการตลาด (β = 0.195) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวสามารถพยากรณ์การสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ ด้านราคา (β = 0.143) และ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (β = 0.073) ทั้ง 2 ตัวแปรนี้ไม่มีระดับนัยสำคัญ แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวไม่สามารถพยากรณ์การสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิต

ตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการพยากรณ์ได้ดีที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์ โดยมีค่า สัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์เท่ากับ 0.445 โดยมีอำนาจพยากรณ์ไปในทิศทางเดียวกัน รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.207 รองมาตามลำดับ ทำให้ตัวแปรทั้ง 2 ตัวนี้ สามารถอธิบายความแปรปรวนของการสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ได้ร้อยละ 67.00 (Adj. R = 0.670) หรือมีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 67.00 และมีค่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่ ±0.198 ซึ่งสามารถสร้างสมการถดถอยได้ดังนี้

Y (ความตั้งใจในการซื้อซ้ำ) = 0.544 + .445 (ด้านผลิตภัณฑ์) + 0.207 (ด้านการส่งเสริมการตลาด)

สมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยด้านการยอมรับในการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อการสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner แสดงได้ตามตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น (Linear Regression) ในรูปแบบของการวิเคราะห์ ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ปัจจัยด้านการยอมรับในการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อการสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner

Dependent Variable: การตัดสินใจซื้อ, R = 0.710 R2 = 0.503 Adjusted = 0.491 F = 39.376

Independent Variables	B	Beta	Std. Error	t	Sig.	Tolerance	VIF
(Constant)	.382		.269	1.420	.157		
ด้านการรับรู้ความเข้ากันได้	.211	.179	.087	2.413	.017	.386	2.593
ด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งาน	.138	.122	.087	1.582	.115	.359	2.782
ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน	-.083	-.074	.082	-1.013	.312	.404	2.474
ด้านการรับรู้ทรัพยากรทางการเงิน	.141	.133	.079	1.800	.073	.388	2.575
ด้านการรับรู้ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย	.110	.105	.076	1.442	.151	.401	2.492
ด้านการรับรู้ความไว้วางใจ	.389	.341	.091	4.291	.000*	.338	2.962

* คือ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์สมมติฐาน พบว่าปัจจัยด้านการยอมรับในการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อการสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ (β = 0.341) ด้านการรับรู้ประโยชน์ (β = 0.122) มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวสามารถพยากรณ์ การยอมรับในการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อการสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ด้านการรับรู้ความเข้ากันได้ (β = 0.179) ด้านการรับรู้ทรัพยากรทางการเงิน (β = 0.133) ด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งาน(β = 0.122) และ ด้านการรับรู้ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย (β = 0.105) ในด้านการรับรู้ความไว้วางใจ ตัวแปรนี้ไม่มีระดับนัยสำคัญ แสดงว่าปัจจัยดังกล่าวไม่สามารถพยากรณ์การสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิต

ตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการพยากรณ์ได้ดีที่สุด คือ ด้านการรับรู้ความไว้วางใจโดยมีค่า สัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.382 ตัวแปรนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของการยอมรับในการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อการสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ได้ร้อยละ 0.503 (Adj. R = 0.503) หรือมีอำนาจการพยากรณ์ ร้อยละ 0.503 และมีค่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ที่ ±0.269 ซึ่งสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ ดังนี้

Y (ความตั้งใจในการซื้อซ้ำ) = 0.382+ 0.389 (ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ)

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับในเทคโนโลยี ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking cornerโดยการเก็บแบบสอบถาม พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

6.1 ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อการตัดสินใจในการซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งซ้ำของร้าน Trekking corner ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งซ้ำของร้าน Trekking corner ซึ่งสอดคล้องกับปิยมาภรณ์ ช่วยชูหนู (2559) กล่าวไว้ว่า ผู้บริโภคที่มีปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ด้าน เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางออนไลน์ไม่แตกต่างกัน เนื่องด้วยสังคมในยุคปัจจุบันเป็นสังคม

ออนไลน์ ทำให้บุคคลทุกเพศ ทุกช่วงอายุ ทุกระดับการศึกษา ทุกอาชีพ ทุกระดับรายได้ สามารถเข้าถึงเครือข่ายออนไลน์ได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน และเครือข่ายสังคมออนไลน์ก็ได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำของผู้บริโภคยุคใหม่ไปแล้ว ส่งผลให้ผู้บริโภคในยุคปัจจุบันมีความคุ้นเคยละมีความเข้าใจในการใช้งานเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นอย่างดี อีกทั้งร้านค้าออนไลน์ในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีสินค้าที่หลากหลายมากขึ้น มีกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดที่เข้าถึงผู้บริโภคทุกคนได้อย่างทั่วถึง ไม่มีการแบ่งแยก สามารถตอบสนองผู้บริโภคได้หลากหลาย จึงทำให้ทั้งเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรพดับรายได้ ไม่ได้เป็นปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์

6.2 ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดมีผลต่อการสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ของจุฑารัตน์ เกียรติรัศมี (2558) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และการยอมรับเทคโนโลยี ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ ทั้งในเรื่องแอพพลิเคชั่นมีสินค้าหลากหลายและตรงตามความต้องการ มีราคาสินค้าระบุชัดเจน มีสินค้าพร้อมส่งในทันที นอกจากนี้ยังมีบริการจัดส่งครอบคลุมทุกพื้นที่ มีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย รวมถึงความง่ายในการใช้งาน แล้วประมวลผลที่รวดเร็ว ถูกต้องและแม่นยำของแอพพลิเคชั่น ความพร้อมของแอพพลิเคชั่น ที่สามารถใช้สั่งซื้อสินค้าได้ทุกที่ ทุกเวลา ทำให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกสบายยิ่งขึ้น นอกจากนี้การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับและความง่ายในการใช้งานส่งผลทำให้เกิดทัศนคติด้านบวกที่มีผลต่อการใช้งานและยอมรับในเทคโนโลยี

6.3 ปัจจัยด้านการยอมรับในการใช้เทคโนโลยีที่มีผลต่อการสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยด้านความเชื่อถือไว้วางใจ และปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์มีส่งผลต่อการสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Grab ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร ของสิทธิชัย ภูษาแก้ว (2560) ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยี โดยรวมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Grab ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีเป็นปัจจัยที่มีผลทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกใช้บริการ Grab ในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นเครื่องมือที่ผู้บริโภคสามารถควบคุมและจัดการได้เพื่อเกิดความพึงพอใจและตอบสนองความต้องการตนเองได้โดยมีปัจจัยที่ช่วยสนับสนุน 2 ด้าน ได้แก่ด้านการรับรู้ประโยชน์โดยผู้บริโภคมีความเห็นว่าแอปพลิเคชัน Grab มีประโยชน์และมีความจำเป็นต่อการใช้งานในการเดินทาง และด้านการรับรู้ความง่ายต่อการใช้งาน ซึ่งเมื่อผู้บริโภคเห็นแอปพลิเคชัน Grab มีการอัพเดตปรับปรุงโปรแกรมสามารถปรับตัวได้และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของแอปพลิเคชันได้อย่างรวดเร็ว

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับในเทคโนโลยี ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner เพื่อผู้ประกอบการจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และพัฒนากระบวนการขาย กลยุทธ์ต่างๆ ที่สามารถ เป็นตัวจูงใจ และรักษาความภักดีต่อการซื้อสินค้าผ่านช่องทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงช่วยในเรื่องของการขยายฐานลูกค้าอีกด้วย และประกอบด้วย ด้านการรับรู้ความเข้ากันได้ ด้านการรับรู้ประโยชน์จากการใช้งาน ด้านการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ด้าน

การรับรู้ทรัพยากรทางการเงิน ด้านการรับรู้ความเสี่ยงด้านความปลอดภัย และด้านการรับรู้ความไว้วางใจ ที่มีผลต่อการสั่งซื้อสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner และในทฤษฎีของ ลิฟล็อกในเรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาด (8 P's Strategy) แนวคิดทางการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดโดยใช้ 8P's ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนผสมทางการตลาดดังนี้ กลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ (Product Strategy), กลยุทธ์ราคา (Price Strategy), กลยุทธ์การจัดจำหน่าย (Place Strategy), กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (Promotion Strategy), กลยุทธ์การบรรจุภัณฑ์ (Packaging Strategy), กลยุทธ์การใช้พนักงานขาย (Personal Strategy), กลยุทธ์การให้ข่าวสาร (Public Relation Strategy), กลยุทธ์พลัง (Power Strate)

2.การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ได้ทำการศึกษาเฉพาะในออนไลน์ซึ่งทำให้ไม่ สามารถวัดผล และลงรายละเอียดถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner ได้ทั่วถึง ดังนั้นการทำวิจัยในครั้งต่อไปควรที่จะมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของหน้าร้านจริงๆด้วย ทั้งนี้เพื่อที่จะได้มีการเปรียบเทียบระหว่างผู้บริโภคในออนไลน์กับหน้าร้านเพื่อจะได้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลส่วนประสมทางการตลาด ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner อย่างไรต่อไป

7.2 ข้อเสนอสำหรับผู้ประกอบการ

1.จากผลการวิจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner พบว่าผู้ใช้บริการร้าน Trekking corner ผ่านช่องทางออนไลน์ของร้านให้ความคิดเห็นในด้านการส่งเสริมการตลาดมากที่สุด ดังนั้นทางร้านควรเพิ่มเติมในด้านข้อมูลส่งเสริมการตลาด เช่นการลงรูปสินค้าที่หลากหลายขึ้น การลงคุณสมบัติของสินค้า หรือสินค้าทางเลือกให้กับลูกค้า การจัดโปรโมชั่น หรือยอดซื้อสะสมสำหรับลูกค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อกระตุ้นยอดขายให้เพิ่มมากขึ้น

2.จากผลการวิจัยการยอมรับในการใช้เทคโนโลยีที่มีที่ส่งผลต่อการตัดสินใจสั่งซื้อซ้ำสินค้าอุปกรณ์แคมป์ปิ้งผ่านช่องทางออนไลน์ของร้าน Trekking corner พบว่าผู้ใช้บริการร้าน Trekking corner ผ่านช่องทางออนไลน์ของร้านให้ความคิดเห็นโดยภาพรวมในด้านการรับรู้ความไว้วางมากที่สุด ดังนั้นทางร้านควรเพิ่มเติมในด้านความไววางใจจากลุกค้า เช่น การให้ข้อมูลสินค้าแบบครบถ้วน มีการรับประกันหลังการขายสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า มีการติดตามข้อมูลหลังการขายเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าในระยะยาว

7.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาข้อมูลในเชิงลึก เช่น มีการสัมภาษณ์สอบถามลูกค้า เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ศึกษาอิทธิพลสภาพแวดล้อมของสื่อของร้านคู่แข่งที่ขายสินค้าที่เหมือนกันอาจส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้ามาสั่งซื้อสินค้า

9. เอกสารอ้างอิง

กัญวรา โภชน์อุดม. (2553). *คุณค่าตราสินค้าของธุรกิจออนไลน์ใน Second Life*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จุฑารัตน์ เกียรติรัศมี. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยมาภรณ์ ช่วยชูหนู. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประคอง กรรณสูตร. (2538). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรรณิกา จิตตินรากร. (2559). *การยอมรับเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า จากบริษัทขายตรงผ่านช่องทางออนไลน์.* การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศิโสภา อุทิศสัมพันธ์กุล. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อซ้ำในธุรกิจออนไลน์ Group buying.* วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, สาขาการบริหารการตลาด.

สิทธิชัย ภูษาแก้ว. (2560). *ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการ Grab ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร การค้นคว้าอิสระหลักสูตร บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

คอตเลอร์, ฟิลลิป. (2546: 24). *ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix)* [เว็บบล็อก]. สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2558, จาก http://spssthesis.blogspot.com/

Davis, F. D., Bagozzi, R., & Warshaw, P. (1989). User acceptance of computer technology A comparison of two theoretical models. *Management Science*. 35(8), 982-1003.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper & Row. pp. 202-204.

สุรางคณา วายุภาพ. (2561). *สถิติผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตปี 2561 ในประเทศไทยTHAILAND INTERNET USER PROFILE 2018 (ourgreenfish.com).* สืบค้นจาก https://blog.ourgreenfish.com/th/สถิติผู้ใช้งานอินเทอร์

Anderson, E.W. Fomell, C. & Lehmann, D. R. (1994). Customer Satisfaction, หmarketshare and profitability. *Journal of Marketing Research*. 58, 53-66.

การศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้าในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม

THE STUDY OF CONSUMER BEHAVIOR IN PRODUCT PURCHASING DECISIONS AND MARKETING MIX FACTORS OF CENTRAL ONLINE SHOPPING, CHIDLOM BRANCH

อรวรรณ คงเจริญ[1*], ตรีทิพยนิภา สิมมะลี[2] และรวีพรรณ กาญจนวัฒน์[3]

Arrawan Khongcharoen[1*], Treetippayanipa Simmali[2] and Raweepan Kanjanawat[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้า ในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามออนไลน์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มลูกค้าที่เคยใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม จำนวน 200 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ผ่านการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ (Frequency and Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-29 ปี มีสถานภาพโสด การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี อาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน และประกอบธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท สินค้าที่ซื้อผ่านช่องทางออนไลน์ คือ สินค้าประเภทเสื้อผ้า กระเป๋า รองเท้า และลูกค้าซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Social Media ของห้างเซ็นทรัล สาขาชิดลม ผลการศึกษาด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้าที่ใช้บริการห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล สาขาชิดลม ผ่านช่องทางออนไลน์ ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.27 เมื่อพิจารณาผลของแต่ละด้านพบว่ามีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.37) ด้านราคา(ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.29) และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.26) ตามลำดับ และมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการส่งเสริมทางการตลาด (ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.14)

คำสำคัญ : พฤติกรรมผู้บริโภค, ส่วนประสมทางการตลาด, เซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์

Abstract

The research aimed to The Study of Consumer Behavior in Product Purchasing Decisions and Marketing Mix Factors of Central Online Shopping, Chidlom Branch. The online questionnaire survey was applied for data collecting from 200 respondents. Non-probability Sampling with a purposive sampling

1 - 2 นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมการค้า วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์

3 อาจารย์ที่ปรึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมการค้า วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* Corresponding author, E-mail: arrawan.khong@vru.ac.th

technique was used. The statistic procedures were analyzed by frequency and percentage, mean, and standard deviation.

The study found that most respondents were females aged 21-29 years old and single, graduated in bachelor's degree educational level, work as private employees and business owners with an average monthly salary of 10,001-15,000 baht. The most purchased products were clothes, bags, and shoes. Customers purchased products through an online channel such as social media. The study found that the overall satisfaction of the marketing mix was most satisfied, with a mean of 4.27. According to the satisfaction study, product, price, and place were most satisfied, with a mean of 4.37, 4.29, and 4.26, respectively. At the same time, the promotion was satisfied with a mean of 4.14.

Keywords: Consumer Behavior, Marketing Mix, Central Shopping Online

1. บทนำ

ด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันส่งผลให้รูปแบบการขายซื้อสินค้าและบริการ รวมทั้งพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป จากวิถีชีวิตที่เร่งรีบขึ้น ความสะดวกสบายในการซื้อสินค้าที่เพิ่มขึ้นด้วยช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย รวมทั้งประเด็นเรื่องระดับราคาสินค้าและบริการที่มีแนวโน้มลดต่ำลงจากการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นของภาคธุรกิจ จึงทำให้ช่องทางออนไลน์สามารถตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดีโดยจะเห็นได้จากยอดขายสินค้าในตลาด e-commerce ของโลกที่เติบโต อย่างต่อเนื่อง (นฤมล, 2557) นอกจากนี้ ยังพบว่าชนิดสินค้าที่ขายผ่านช่องทางออนไลน์ล้วนมีความหลากหลายมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต และกระจายอยู่ในเกือบทุกประเภทสินค้า ซึ่งย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าในอนาคตเราอาจจะได้เห็นความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และทุกประเภทสินค้ามีโอกาสที่จะปรับไปสู่การขายในตลาดออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ด้วยความที่ว่าการเชื่อมต่อทางอินเตอร์เน็ตเป็นสิ่งที่สามารถเชื่อมทุกคนจากทุกมุมโลกให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ผ่านทางเวิลด์ไวด์เว็บ (World-Wide Web : WWW) ดังนั้นเมื่อเทคโนโลยี และอินเตอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของประชาชนในปัจจุบันมากยิ่งขึ้นก็เป็นส่วนให้พฤติกรรมของผู้บริโภค และพฤติกรรมการซื้อสินค้าเปลี่ยนแปลงไป การขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์นั้นปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยจะมีจุดเด่นที่ความรวดเร็ว สะดวกสบายในการใช้บริการและการทำธุรกรรมต่างๆ เพราะเพียงแค่มีเว็บไซต์ แอพพลิเคชั่น รวมถึงช่องทางโซเชียลมีเดีย (social media) ยังทำให้ซื้อขายสินค้าได้ตลอดเวลาและทำให้เกิดการบอกต่อหรือแชร์สู่ผู้บริโภคได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นตัวช่วยทำให้การขายหรือแนะนำสินค้านั้นมีประสิทธิภาพมายิ่งขึ้น โดยมีการรวบรวมสถิตพฤติกรรมการใช้อินเตอร์เน็ตของคนไทยในปี 2563 จากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม หรือ ETDA เพื่อทำให้เห็นถึงพฤติกรรมการใช้อินเตอร์เน็ตของคนไทยดังนี้

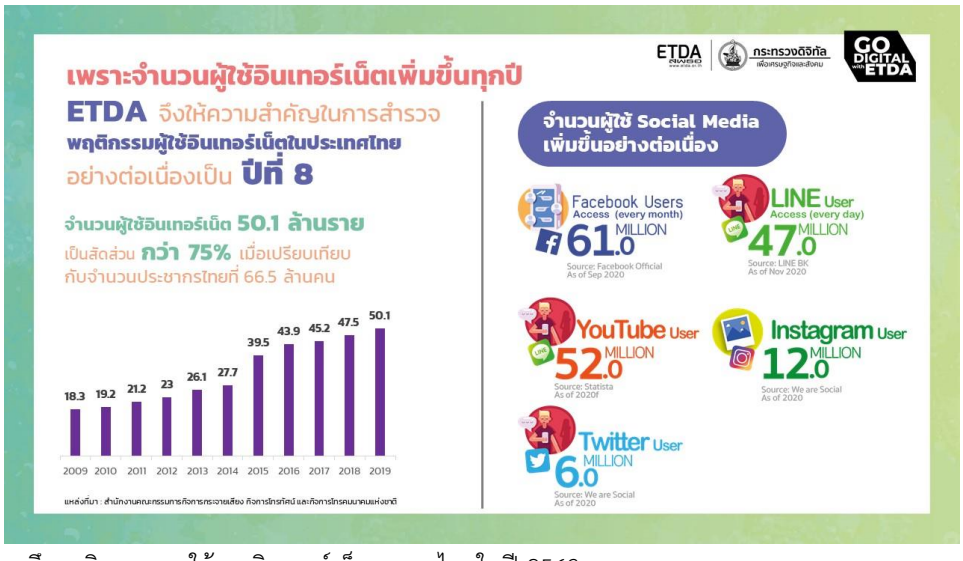

ภาพที่ 1 แสดงถึงพฤติกรรมการใช้งานอินเตอร์เน็ตของคนไทยในปี 2563
ที่มา : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการซื้อขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถทำการขายได้อย่างเติบโตอย่างต่อเนื่อง และด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าของลูกค้าผ่านช่องทางออนไลน์, ความพึงพอใจของลูกค้าในการใช้บริการต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (4P's) ในด้านผลิตภัณฑ์, ราคา, ช่องทางการจัดจำหน่าย, การส่งเสริมทางการตลาด ในการเลือกซื้อสินค้าของห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล สาขาชิดลม ผ่านช่องทางออนไลน์

เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลไปเป็นแนวทางในการศึกษา ปรับปรุงและพัฒนาการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเพื่อการศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าผ่านเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้าในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภค Solomon (1996) ให้ความหมายพฤติกรรมผู้บริโภคหมายถึงกระบวนการต่างๆ ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าไปซื้อใช้หรือบริโภคสินค้าบริการความคิดหรือประสบการณ์เพื่อสนองต่อความต้องการหรือเพื่อให้ได้รับความพึงพอใจ และดารา ทีปะปาล (2542) พฤติกรรมผู้บริโภคหมายถึงกระบวนการต่างๆที่ผู้บริโภคประเภทบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องในการเลือกสรรการซื้อการบริโภคที่เกี่ยวกับสินค้าหรือบริการโดยที่ใช้ความคิดหรือประสบการณ์พิจารณาเพื่อตอบสนองความต้องการจนเกิดความพึงพอใจ

รัชวลี วรวุฒิ (2548) กล่าวถึงความหมายของความพึงพอใจและพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความพึงพอ ใจของมนุษย์ว่า มนุษย์จะมีความพึงพอใจต่อเมื่อได้ขจัดสิ่งที่ทำให้รู้สึกไม่สบายใจ ความตรึงเครียดของตนเองออกไป เมื่อมนุษย์สามารถขจัดสิ่งดังกล่าวออกไปได้แล้วย่อมเกิดความพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองปรารถนา และชัยสมพล ชาวประเสริฐ (2548) ให้คำจำกัดว่า ความพึงพอใจและความจงรักภักดีที่มาจากลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ทุกธุรกิจต้องการ หากสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ก็ย่อมเกิดความพึง พอใจและความจงรักภักดี ดังนั้นการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมและการสร้างบริการที่ เกิดความคาดหมายของลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นการสร้างคุณภาพในการบริหารหรือการบริหารความสัมพันธ์กับลูกค้า ย่อมเกิดความพึงพอใจและความจงรักภักดี

ส่วนประสมทางการตลาด 4P's (Marketing Mix) หมายถึงเครื่องมือทางการตลาดที่ใช้ในการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์เพื่อทำให้สำเร็จตามเป้าหมายของธุรกิจและเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Kotler & Keller, 2012) สิริภา กิจประพฤทธิ์กุล (2556: 23) ได้ให้ความหมายส่วนประสมทางการตลาดว่า“ เป็นเครื่องมือหรือปัจจัยที่ควบคุมได้เพื่อตอบสนองความต้องการและการสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มผู้บริโภคที่เป็นเป้าหมายหรือเพื่อกระตุ้นกลุ่มผู้บริโ ภคให้เป้าหมายเกิดความต้องการซื้อสินค้าและบริการ” ซึ่งส่วนผสมทางการตลาด (4P's) ว่าเป็นตัวกระตุ้นหรือสิ่งเร้าทางการตลาดที่กระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อโดยแบ่งออกได้ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ (Products) หมายถึงสิ่งที่ บริษัท หรือองค์กรสร้างและนำเสนอออกขายเพื่อก่อให้เกิดความน่าสนใจ โดยการบริโภคนั้นสามารถทำให้ผู้บริโภคเกิดความพอใจ ประกอบด้วยสิ่งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ ผลิตภัณฑ์จึงเป็นได้ทั้งสินค้าและบริการ ซึ่งต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) มีคุณค่า (Value) ในความรู้สึกของลูกค้า จึงทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้

2. ราคา (Pricing) หมายถึงจำนวนเงินที่ต้องชำระเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่ต้องการหรืออาจจะเป็นคุณค่าทั้งหมดที่ลูกค้ารับรู้เพื่อให้ได้ประโยชน์จากการใช้ผลิตภัณฑ์หรือการบริการนั้น ๆ อย่างคุ้มค่ากับจำนวนเงินที่จ่ายไป

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เน้นช่องทางการกระจายสินค้าที่ครอบคลุมและทั่วถึงสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายทุกส่วนได้เป็นอย่างดีหรือเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นเส้นทางเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคหรือลูกค้าซึ่งอาจผ่านคนกลางหรือไม่ผ่านก็ได้

4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ขายกับผู้บริโภค ที่จะนำไปสู่การสร้างความผูกพันทางด้านอารมณ์ที่แนบแน่นต่อผู้บริโภคแบบสนิทแนบแน่นโดยผลลัพธ์ที่คาดหวังจากกิจการในการดำเนินกลยุทธ์ทางการตลาดระดับที่สองนี้คือกิจการจะสามารถมีส่วนแบ่งการตลาดในจิตใจของลูกค้าสูงขึ้นเมื่อเทียบกับคู่แข่งขันหรือเป็นกิจกรรมติต่อสื่อสารไปยังตลาดเป้าหมายเพื่อเป็นการให้คามรู้ชักจูงหรือเป็นการเตือนความจำเป็นของตลาดเป้าหมายที่มีต่อตราสินค้าและผลิตภัณฑ์สินคาหรือบริการการโฆษณาการส่งเสริมการขายหรือเป็นเครื่องมือการสื่อสารเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อตราสินค้าหรือบริการความคิดต่อบุคคลโดยใช้เพื่อจูงใจให้เกิดความต้องการเพื่อเตือนความทรงจำในผลิตภัณฑ์โดยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกความเชื่อและพฤติกรรมการซื้อ

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระพีพรรณ ศรีศรัณยกุล (2555) ได้ศึกษาเรื่อง“ พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ต (พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้าผ่านระบบอินเตอร์เน็ตพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าผ่านระบบอินเตอร์เน็ตและความพึงพอใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในการเลือกซื้อสินค้าผ่านระบบอินเตอร์เน็ตกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เคยผ่านการซื้อสินค้าผ่านระบบอินเตอร์เน็ตจำนวน 400 คนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 มีรายได้เฉลี่ย 4,000-6,999 บาท ต่อเดือนจากผลการศึกษาพบว่าเหตุผลจากการเลือกซื้อเพราะทำได้ง่ายสะดวกและรวดเร็วอีกทั้งยังใช้บริการได้ตลอด 24 ชั่วโมงมีการซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ตประเภทเสื้อผ้ามากเครื่องแต่งกายที่สุดและมีงบในการซื้อสินค้ามากกว่า 500 บาท ต่อ ครั้งและกลุ่มตัวอย่างมีการตัดสินใจซื้อสินค้าทางสื่อออนไลน์จำนวนครั้งละ 1 ชิ้น

สุวิมล ขำล้วน (2553) ได้ศึกษาเรื่อง“ กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครมีลักษณะส่วนบุคคลที่แตกต่างกันทั้งศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคเขตกรุงเทพมหานครโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนผลการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุช่วง 29-34 ปีมีอาชีพพนักงานเอกชนมีรายได้ต่อเดือน 20,000 บาทขึ้นไประดับการศึกษารสถานภาพโสดและยังพบอีกว่า 1) ผู้บริโภคมีกระบวนการตัดสินใจซื้อที่ต่างกัน 2) ผู้บริโภคที่สถานภาพต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อไม่ต่างกัน แต่ผู้บริโภคที่มีเพศและอายุที่ต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อด้านการหาข้อมูลต่างกันอาชีพต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อด้านการหาข้อมูลการประเมินทางเลือกการตัดสินใจซื้อและความรู้สึกหลังการซื้อต่างกันระดับการศึกษาที่ต่างกันมีกระบวนการตัดสินใจซื้อด้านการประเมินทางเลือกต่างกัน 3) ปัจจัยด้านส่วนผสมทางการตลาดด้านราคาส่งผลต่อการรับรู้ปัญหาและการตัดสินใจซื้อช่องทางการจำหน่ายส่งผลต่อการประเมินทางเลือกและการตัดสินใจซื้อการส่งเสริมการขายส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ แต่ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ไม่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อในทุกด้านด้านราคาไม่ส่งผลต่อ การหาข้อมูลการประเมินทางเลือกและความรู้สึกหลังการขายด้านช่องทางการจำหน่ายไม่ส่งผลต่อการรับรู้ปัญหาการหาข้อมูลและความรู้สึกหลังการซื้อด้านการส่งเสริมการขายไม่ส่งผลต่อการรับรู้ปัญหาการหาข้อมูลการประเมินทางเลือกและความรู้สึกหลังการซื้อ

ปิยมาภรณ์ ช่วยชูหนู (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 26-33 ปี สถานภาพโสด ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 10,000-20,000 บาท เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ใช้ซื้อสินค้าบ่อยที่สุด คือ Facebook ประเภทสินค้าที่ซื้อบ่อยที่สุด คือ สินค้าแฟชั่น โดยจะซื้อเดือนละ 2-3 ครั้ง และจำนวนเงินเฉลี่ยที่ใช้ในการซื้อแต่ละครั้งจะต่ำกว่า 1,000 บาท ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านบุคลากรและคุณภาพของสินค้า ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านภาพลักษณ์ของสินค้าและร้านค้า และด้านข้อมูลร้านค้า ข้อมูลสินค้าและกระบวนการให้บริการ ทุกปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 การออกแบบงานวิจัย

งานวิจัยนี้เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้า ในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยปัจจัยที่ทำการศึกษา คือ ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ว่ากลุ่มผู้บริโภคมีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ หรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ยังได้ทำการศึกษาปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่เคยใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม โดยแบบสอบถามออนไลน์ถูกใช้เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาครั้งนี้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ซึ่งจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ของงานวิจัยชิ้นนี้ได้ถูกพัฒนามาจากการกำหนดอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างตามจำนวนของพารามิเตอร์ ตามสูตรของ Hair et al. (2010) ได้แสดงให้เห็นว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีจำนวนอย่างน้อย 5-10 เท่าของพารามิเตอร์ ต่อ 1 ตัวแปรเชิงประจักษ์ โดยคำถามที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อตัวแปรที่ใช้เป็นเครื่องมือในงานวิจัยครั้งนี้มีจำนวนคำถาม 25 ข้อ จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำควรอยู่ที่ประมาณจำนวน 125 ตัวอย่าง แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจึงได้ทำการเก็บแบบสอบถามครั้งนี้จำนวน 200 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ผ่านการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้สุ่มตัวอย่าง คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้า ในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม โดยส่วนที่ 1 เป็นคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อให้มั่นใจว่าผู้ตอบแบบสอบถามเคยใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม เช่น เฟซบุ๊ก,ไลน์ เป็นต้น ภายใน 2 ปีที่ผ่านมา, ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบได้เพียงข้อเดียว, ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ และส่วนที่4 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าในการใช้บริการห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล สาขาชิดลม ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยลักษณะแบบสอบถามสามารถเลือกตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เริ่มตั้งแต่ 1 ความคิดเห็นน้อย จนถึง ระดับ 5 ความคิดเห็นมากที่สุด โดยทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตามเทคนิค Index of Item Objective Congruence (IOC) ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีการทำการทดสอบแบบสอบถามด้วยการทำลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยจำนวน 30 คน เพื่อนำไปวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ

ของอันฟา โดยจะต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.7 ซึ่งผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 0.883

4.4 วิธีวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐานของงานวิจัยเรื่องศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้า ในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับการอธิบายลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง พฤติกรรมซื้อ ระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด และระดับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ โดยศึกษาและนำเสนอในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้า ในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม มีรายละเอียดสามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (คิดเป็นร้อยละ 62) อายุระหว่าง 21-29 ปี (คิดเป็นร้อยละ 45.5) มีสถานภาพโสด (คิดเป็นร้อยละ 56) การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (คิดเป็นร้อยละ 55) อาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน (คิดเป็นร้อยละ 23.5),และประกอบธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ (คิดเป็นร้อยละ 23.5) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท (คิดเป็นร้อยละ 33), ความถี่ในการซื้อสินค้าผ่านเซ็นทรัลออนไลน์ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน เวลาเฉลี่ยในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าอยู่ระหว่าง 1 - 2 ชั่วโมง (คิดเป็นร้อยละ 41.5) จำนวนเงินที่ใช้จ่ายในการซื้อแต่ละครั้งอยู่ระหว่าง 1,001 – 2,000 บาทต่อครั้ง (คิดเป็นร้อยละ 30.5) จำแนกตามการสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ซื้อ เสื้อผ้า, กระเป๋า, รองเท้าจำนวน 131 คน (คิดเป็นร้อยละ 65.5) เหตุผลการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการผ่านช่องทางออนไลน์เพราะโปรโมชั่นและราคาน่าสนใจจำนวน 144 คน (คิดเป็นร้อยละ 72.0) เลือกชำระเงินในการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ โอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร จำนวน 98 คน (คิดเป็นร้อยละ 49.0) ลูกค้ารู้จักการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ของห้างเซ็นทรัล สาขาชิดลม ผ่าน Social Media จำนวน 113 (คิดเป็นร้อยละ 56.5) โดยผ่านช่องทาง Facebook Live (คิดเป็นร้อยละ 48.5) โดยพบว่ารูปแบบการตลาดผ่านสื่อออนไลน์มีความสำคัญต่อการเลือกซื้อของลูกค้าในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามผู้ซื้อสินค้าผ่าน Facebook live , Line (Chat & Shop) , Central App , Line (Call & Shop 1425)

ช่องทางออนไลน์ห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล สาขาชิดลม	จำนวน	ร้อยละ
Facebook live	97	48.5
Line (Chat & Shop)	87	43.5
Central App	95	47.5
Line (Call & Shop 1425)	35	17.5

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้แบบสอบถามส่วนใหญ่เลือก Facebook live จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5 Central App จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 Line (Chat & Shop) จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 Line (Call & Shop 1425) จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการสั่งซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์

รายการสั่งซื้อสินค้า	จำนวน	ร้อยละ
เสื้อผ้า,กระเป๋า,รองเท้า	131	65.5
เครื่องประดับ	49	24.5
เครื่องสำอาง	72	36.0
เครื่องใช้ไฟฟ้า,เครื่องครัว	67	33.5
สินค้า IT	56	28.0
อาหารและเครื่องดื่ม	59	29.5
ของใช้เด็ก	10	5.0

จากตารางที่ 2 ด้านแสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ซื้อ เสื้อผ้า,กระเป๋า,รองเท้าจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 65.5 เครื่องสำอาง จำนวน 72 คิดเป็นร้อยละ เครื่องใช้ไฟฟ้า,เครื่องครัว จำนวน 67 คิดเป็นร้อยละ 33.5 อาหารและเครื่องดื่ม จำนวน 59 คิดเป็นร้อยละ 29.5 สินค้า IT จำนวน 56 คิดเป็นร้อยละ 28.0 เครื่องประดับ จำนวน 49 คิดเป็นร้อยละ 24.5 ของใช้เด็ก จำนวน 10 คิดเป็นร้อยละ 5.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้าในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม

ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย $\overline{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับความสำคัญ
ด้านผลิตภัณฑ์	4.37	0.53	มากที่สุด
ด้านราคา	4.29	0.50	มากที่สุด
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.26	0.52	มากที่สุด
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.14	0.73	มาก
ผลรวมของทุกด้าน	4.27	0.48	มากที่สุด

5.2 การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้าในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม โดยใช้การหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2 ภาพรวมต่อด้านส่วนประสมทางการตลาด ผลรวมของทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.27 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48 โดยปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

5.2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.37 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความหลากหลายของสินค้าในช่องทางออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.43 ความทันสมัยของสินค้ามีผลอยู่ในลำดับที่สอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39

คุณภาพของสินค้าและมาตรฐานของสินค้าอยู่ในลำดับที่สาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 การแสดงข้อมูลรายละเอียดของสินค้าที่ชัดเจนอยู่ในลำดับที่สี่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และการมีการรับประกันสินค้าอยู่ในลำดับที่ห้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28

5.2.2 ด้านราคา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.29 เมื่อพิจารณารายข้อ ผลิตภัณฑ์มีหลายระดับราคาให้เลือกอยู่ในลำดับที่หนึ่ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.36 การระบุราคาและส่วนลดที่ชัดเจนอยู่ในลำดับที่สอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 ประโยชน์ที่ได้รับมีความคุ้มค่ากับเงินที่เสียไปอยู่ในลำดับที่สาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ อยู่ในลำดับที่สี่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ความสะดวกในการเลือกช่องทางชำระเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และราคาของสินค้าเมื่อเทียบกับราคาร้านอื่น ๆ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25

5.2.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.26 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความสะดวกและง่ายในการใช้งานช่องทางออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.40 บริการจัดส่งหลายวิธีให้เลือกสรร อยู่ในลำดับที่สอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 การจัดส่งสินค้าถูกต้องและรวดเร็วอยู่ในลำดับที่สาม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ความตรงต่อเวลาในการจัดส่งอยู่ในลำดับที่สี่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และความสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้จำหน่ายได้ ตลอดเวลา อยู่ในลำดับที่ห้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16

5.2.4 ด้านการส่งเสริมทางการตลาด มีค่าเฉลี่ยมาก เท่ากับ 4.14 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การโฆษณาประชาสัมพันธ์ มีความ น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.21 การสะสมแต้มเพื่อใช้เป็นส่วนลดใน ครั้งต่อ ๆ ไปน่าสนใจอยู่ในลำดับที่สองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.18 มีการปรับปรุงข้อมูลการส่งเสริมการตลาดให้ทันสมัยตลอดเวลาอยู่ในลำดับที่สามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 มีการส่งข้อมูลข่าวสารให้ทราบผ่านทาง อีเมลล์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ และสื่อ ออนไลน์อื่น ๆ อยู่ในลำดับที่สี่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 โปรโมชั่นของสินค้า อยู่ในลำดับที่ห้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 มีการส่งเสริมการขายร่วมกับบัตรเครดิตอยู่ในลำดับที่หก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ4.15 มีกิจกรรมส่งเสริมการขายสม่ำเสมอ เช่น ส่วนลด ของแถม อยู่ในลำดับที่เจ็ด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 มีคำแนะนำและตอบข้อซักถามอย่างชัดเจน อยู่ในลำดับที่แปด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 และสิทธิพิเศษต่อลูกค้าเก่า อยู่ในลำดับที่เก้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้าในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม โดยการเก็บแบบสอบถาม พบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

6.1 ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ที่แตกต่างกับประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีผลต่อการเลือกใช้บริการของห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล สาขาชิดลม ผ่านช่องทางออนไลน์ ผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-29 ปี สถานะภาพ โสด ระดับการศึกษา ปริญญาตรี อาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน,ประกอบธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ รายได้เฉลี่ย 10,001-15,000 บาท ความถี่ในการใช้บริการ 1 - 2 ครั้งต่อเดือน โดยสอดคล้องกับ อรุโณทัย ปัญญา (2562) การศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากที่สุด จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 มีอายุ 20-21 ปี มากที่สุด จำนวน 181คน คิดเป็นร้อยละ 45.25 และยังสอดคล้องกับ อมีนาฮ์ หมาดสา (2562) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านเฟซบุ๊ค (Facebook) ของผู้บริโภคในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ด้านจัยทางประชาการศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 20-30 จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและมีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ด้านพฤติกรรมในการซื้อสินค้าผ่านเฟซบุ๊ก (Facebook) ส่วนใหญ่มีความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าผ่านเฟซบุ๊ค มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน ช่วงเวลาในการสั่งซื้อคือ 20.01-24.00 น. ค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าต่อครั้งอยู่ที่ 501-1000 บาท ประเภทสินค้าที่ซื้อบ่อย คือ กระเป๋า รองลงมาคือเสื้อผ้า ซึ่งผลส่วนใหญ่ขงประชากรศาสตร์ผู้ที่เลือกใช้การบริการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์

ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ในช่วงอายุประมาณ 20-30 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ไม่สอดคล้องกับอมีนาฮ์ หมาดสา (2562) ที่มีความถี่ในการสั่งซื้อสินค้าออนไลน์ที่มากกว่า 2 ครั้งต่อเดือน

6.2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้าในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม พบว่าระดับความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องเมื่อเทียบเคียงกับ ศริศา บุญประเสริฐ (2559, หน้า 41) กล่าวไว้ว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลส่วนประสมทางการตลาดในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด และในด้านผลิตภัณฑ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ในเรื่องสินค้าหลากหลาย รูปแบบของสินค้ามีความทันสมัย รูปแบบของสินค้ามีเอกลักษณ์สินค้าตรงกับภาพที่แสดง และสินค้ามีคุณภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกันเมื่อเทียบเคียง ศริศา บุญประเสริฐ (2559, หน้า 41) กล่าวไว้ว่า ด้านผลิตภัณฑ์ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ของจุฑารัตน์ เกียรติรัศมี (2558) กล่าวไว้ว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ทั้งในเรื่องแอพพลิเคชั่นมีสินค้าหลากหลายและตรงตามความต้องการ มีราคาสินค้าระบุชัดเจน มีสินค้าพร้อมส่งในทันที นอกจากนี้ยังมีบริการจัดส่งครอบคลุมทุกพื้นที่ มีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย รวมถึงความง่ายในการใช้งาน แล้วประมวลผลที่รวดเร็ว ถูกต้องและแม่นยำของแอพพลิเคชั่น ความพร้อมของแอพพลิเคชั่นที่สามารถใช้สั่งซื้อสินค้าได้ทุกที่ ทุกเวลา ทำให้ผู้บริโภคได้รับความสะดวกสบายยิ่งขึ้น นอกจากนี้การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับและความง่ายในการใช้งานส่งผลทำให้เกิดทัศนคติด้านบวกที่มีผลต่อการใช้งานและยอมรับในเทคโนโลยี

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้าในการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ของการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม ดังนั้นในการวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนของพื้นที่มากขึ้น เช่น เซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ ของลูกค้าที่อยู่ในพื้นที่สาขากรุงเทพฯและปริมณฑล เพื่อที่จะได้ทราบถึงปัจจัยต่างๆได้ดีมากยิ่งขึ้น การกำหนดขอบเขตและกลุ่มตัวอย่างให้ละเอียดมากยิ่งขึ้น และควรศึกษาความพึงพอใจด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของลูกค้า จำแนกตามประชากรศาสตร์ และพฤติกรรมของลูกค้า รวมถึงการศึกษาเรื่องอิทธิพลของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อความตั้งใจซื้อหรือความตั้งใจซื้อซ้ำ จะทำให้มีประโยชน์ต่อการศึกษาและการวิจัยในครั้งต่อไป อีกทั้งเป็นประโยชน์สถานประกอบการในเรื่องการเข้าใจได้ถึงความต้องการและพฤติกรรมของลูกค้าได้มากยิ่งขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ต่อสถานประกอบการ

จากผลการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 โดยเรื่องความหลากหลายด้านสินค้าให้เลือกซื้ออยู่ในลำดับที่หนึ่ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 การขายสินค้าผ่านเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม จึงมีจุดเด่นในเรื่องของความหลากหลายของสินค้าที่มีอยู่ในช่องทางออนไลน์ จึงควรส่งเสริมให้สินค้ามีความหลากหลายอย่างต่อเนื่อง เพื่อทำให้ผู้บริโภคมีความภักดีต่อการใช้บริการเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม ทั้งนี้ทางผู้ประกอบการควรพิจารณาปรับปรุงเรื่องการรับประกันสินค้าด้วยเนื่องจากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยที่น้อยที่สุด หากมีการปรับปรุงที่ดีขึ้นก็จะทำให้ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทางด้านผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น ลำดับต่อมาคือด้านราคาที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เท่ากับ 4.29 ซึ่งผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับเรื่องระดับราคาที่หลากหลาย และการระบุราคาที่ชัดเจน ทั้งนี้ผู้ประกอบการควรพิจารณาปรับปรุงเรื่องระดับราคาของสินค้าให้

เหมาะสม ราคาไม่สูงกว่าร้านอื่นๆมากนัก หรือมีการนำการจัดโปรโมชั่นเข้ามาจูงใจ เนื่องจากค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในราคาเมื่อเปรียบเทียบกับร้านอื่น ๆ อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด และในลำดับที่สามที่ผู้ประกอบการควรพิจารณาคือด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 และข้อที่ลูกค้ามีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ความสะดวกและง่ายในการใช้งานช่องทางออนไลน์ ดั้งนั้นผู้ประกอบการควรคงมาตราฐานหรือพัฒนาช่องทางการขายออนไลน์ให้ดีขึ้น หากมีการปรับปรุงเวอร์ชั่นเพิ่มฟังค์ชั่นใหม่ ๆ หรือปรับปรุงหน้าร้านออนไลน์ให้สวยงามมากขึ้น ก็ควรให้ความสำคัญ คำนึงและใส่ใจเรื่องความสะดวกและง่ายในการใช้งาน ทั้งนี้ผู้ประกอบการควรปรับปรุงระบบการติดต่อสื่อสารกับผู้จำหน่ายให้ทันต่อเหตุการณ์และรวดเร็วเมื่อลูกค้าต้องการสอบถามหรือให้ช่วยแก้ไขปัญหา

นอกจากนี้ ด้านการส่งเสริมทางการตลาด มีค่าเฉลี่ยมาก เท่ากับ 4.14 เป็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญน้อยที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า สิทธิพิเศษต่อลูกค้าเก่า อยู่ในลำดับที่เก้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 จากข้อมูลการวิเคราะห์ทำให้เห็นว่า เซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม ควรพัฒนากลยุทธ์ทางด้าน ด้านการส่งเสริมทางการตลาด โดยเฉพาะเรื่องสิทธิพิเศษต่อลูกค้าเก่า เพื่อเป็นตัวจูงใจและรักษาความภักดีต่อการใช้บริการการซื้อสินค้า ของเซ็นทรัลช้อปปิ้งออนไลน์ สาขาชิดลม

8. เอกสารอ้างอิง

จุฑารัตน์ เกียรติรัศมี. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสินค้าผ่านทางแอพพลิเคชั่นออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2548). *การตลาดบริการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ดารา ทีปะปาล. (2542). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาสนการพิมพ.

นฤมล มูลกาศ. (2557). “การวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้ซื้อสินค้าแฟชั่นทางอินเตอร์เน็ต ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงราย”. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. 9(1), หน้า 83.

ปิยมาภรณ์ ช่วยชูหนู. (2559). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์*. ค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ระพีพรรณ ศรีศรัณยกุล. (2555). *งานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าผ่านระบบอินเทอร์เน็ตของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. เชียงใหม่.

รัชวลี วรวุฒิ. (2548). *ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชกาลสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา*. วิ ทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วชิรวัชร งามละม่อม. (2558). *การบริหารภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM)*. กรุงเทพฯ: สถาบัน TDRM

ศริศา บุญประเสริฐ. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นผ่านเครือข่ายสังคม ออนไลน์เฟซบุค (Facebook)*. การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สิริภา กิจประพฤทธิ์กุล. (2556). *ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ทัศนคติและแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวที่ประเทศเกาหลีของนักท่องเที่ยวชาวไทยในกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุรคุณ คณุสัตยานนท์. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการคาร์แคร์ของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุวิมล ขำล้วน. (2553). *กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. งานนิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.). (2564). *ETDA เผยผลสำรวจ IUB 63 คนไทยใช้เน็ตปังไม่ไหว เกือบครึ่งวัน โควิด-19 มีส่วน*. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.etda.or.th/th/newsevents/prnews/ETDA-released-IUB-2020.aspx

อรุโณทัย ปัญญา. (2562). *ปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อฟ้าแฟชั่นผ่านสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก) ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

อมีนาฮ์ หมาดสา. (2562). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านเฟซบุ๊ค (Facebook) ของผู้บริโภคในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Kotler, P. & Keller, K. L. (2012). *Marketing management (14th ed.).* Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall. Inc.

Solomon & Michael R. (1996). *Consumer Behavior "Buying, Having and Being"*. Englewood Cliff, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการผ่านเซ็นทรัล ออนไลน์

THE INFLUENCE OF MARKETING MIX AND TECHNOLOGY ACCEPTANCE ON THE DECISION TO USE SERVICES THROUGH CENTRAL ONLINE

อนันต์ แก้วโวหาร[1]*, พนิดา ถาวงศ์กลาง[2] และลลิดา แก้วฉาย[3]

Anant Kaewwohar[1]*, Panida Thawongklang[2] and Lalida Kaewshai[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร จำนวน 210 คน จากกลุ่มลูกค้าที่เคยใช้บริการสั่งซื้อสินค้าผ่าน Central Online เครื่องมือที่เลือกใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือเลือกใช้แบบสอบถามโดยผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น ไลน์, อีเมล์, Messenger เป็นต้น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) ผ่านการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การแจ้งแจงความถี่ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Independent Sample T-test และ One way ANOVA

ผลการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 18-30 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาทผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้งาน 1 – 2 ครั้งต่อเดือน ช่องทางของผู้บริโภคที่รู้จักจากช่องทางอินเตอร์เน็ต(เว็บไซต์,เพจ เป็นต้น) อุปกรณ์ที่ผู้บริโภคใช้งานบ่อยที่สุดในการเข้าเว็บไซต์คือ Smart phone เหตุผลการตัดสินใจเลือกซื้อคือมีส่วนลดและโปรโมชั่นที่ดึงดูดใจ สินค้าที่เลือกซื้อส่วนใหญ่เป็นสินค้าแฟชั่นผู้หญิง/ชาย(เช่น เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องประดับ) ช่วงเวลาที่เข้ามาใช้บริการคือ 12.01-16.00 น. รูปแบบการชำระเงินบนเว็บไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์มากที่สุดชำระเงินผ่านบัตรเครดิต/บัตรเดรบิต มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งส่วนใหญ่ประมาณ 1,001-5,000 บาทต่อครั้ง จากการทดสอบระดับความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวอิทธิพลของการส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ที่มีผลต่อการใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ 4.13 เท่ากับระดับมาก เมื่อพิจารณาผลแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.15ด้านช่องทางจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.15 ด้านส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.12 และด้านราคามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.10 การศึกษาระดับความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ 4.18 เท่ากับระดับมาก พิจารณาผลแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ด้านความง่ายต่อการใช้งานมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.12 ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.11ด้านการนำมาใช้

[1 - 2] หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมการค้าวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

[3] อาจารย์ที่ปรึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการนวัตกรรมการค้าวิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

* Corresponding author, E-mail: anant.kaew@vru.ac.th

งานจริงมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.10 ความตั้งใจที่จะใช้งาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.08 ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.06 และด้านรับรู้ถึงความเสี่ยงมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.89 และจากการเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการผ่านเซ็นทรัล ออนไลน์จากกลุ่มตัวอย่างเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการเซ็นทรัล ออนไลน์ที่ไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการเซ็นทรัล ออนไลน์ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด 4Ps, การยอมรับการใช้เทคโนโลยี,การตัดสินใจใช้บริการ

Abstract

The purpose of this study was to study the influence of marketing mix and technology acceptance on service usage through Central Online. Data were collected by using a questionnaire to collect data from 210 consumers in Bangkok. People from the group of customers who used to order products through Central Online. The tool used to collect data is to choose to use a questionnaire via online channels such as Line, Email, Messenger, etc. Non-probability sampling method was used through purposive sampling. The statistics used in the data analysis were frequency, meanand standard deviation, Independent Sample T-test with One way ANOVA.

The results of the study found that most respondents were female, aged between 18-30 years old, having a bachelor's degree and work as private employee. Average monthly income was 10,001-20,000 baht. Most consumers bought products through online channel 1-2 times per month. Consumer knew Central online from internet channels such as Websites, Pages, and etc. The most common device that consumers used to access websites are smart phones. The reason for purchasingwas due to attractive discounts and promotions. Mostpurchasedproducts were women's/men's fashion items (such as clothing, shoes, jewelry). The period of online purchasingwas from 12.01-16.00 hrs. Most customers made payment via credit/debit card. The average spending was about 1,001-5,000 baht per time. From the overall opinion level test on the influence of 4Ps marketing mix on the use of services through Central Online, it was found that the respondents rated the level of satisfaction of the 4Ps marketing mix with the overall average rating of 4.13, which was very high. The results of each aspect were at a high level in all 4 aspects composing of product (mean=4.15), place (mean=4.15), promotion (mean= 4.12) and price (mean=4.10). The overall opinionabout technology acceptance that affects the use of services through Central Online found that the respondents rated the overall opinionathigh level with a mean of 4.18. The means of each aspect were ranged respectively from perceived ease of use (mean= 4.12), perceived usefulness (mean= 4.11), actual use (mean=4.10), intention to use (mean = 4.08), attitude toward using (mean= 4.06), and perceived risk (mean= 3.89). The study found that differences in gender, age, education level and occupation do not affect a decision to use Central Online service. While respondents with different monthly income had different decisions to use Central Online services with statistically significant at the level of 0.5

Keywords: 4PsMarketing Mix, Technology Acceptance, decision to use online shopping service

1. บทนำ

ปัจจุบันคนส่วนใหญ่เลือกที่จะใช้วิถีชีวิตทางโลกออนไลน์มากขึ้น พฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตปี 2563เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่โลกดิจิทัลมากขึ้น อีกทั้งคนไทยชอบเล่นโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก, Instagram, Twitter และ Pantip สูงถึง 3 ชั่วโมง 30 นาทีต่อวัน เมื่อดูการเปลี่ยนแปลงของการใช้ชีวิตประจำวันที่ไปสู่ชีวิตดิจิทัล จะเห็นได้ว่า 5 อันดับแรกมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับกิจกรรมออนไลน์มากกว่าแบบเดิม คือ ใช้ส่งข้อความ 94.5% การสำรองที่พัก89.2% การสำรอง/ซื้อตั๋วโดยสาร 87.0% ใช้ชำระเงินและบริการ 82.8% และเพื่อความบันเทิง 78.5% ตามลำดับ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562)

จากงานวิจัยของรนิดา จันทร์พรหม(2558)พบว่าคุณค่าตราสินค้าด้านการรับรู้เอกลักษณ์ของแบรนด์ ความซับซ้อนของเว็บไซต์ ด้านความคล่องแคล่วในการรับรู้และสามารถจัดการเนื้อหา อีกทั้งคุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าผ่านทางตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร (อาริยา ลีลารัศมี, 2559) พบว่า ด้านเว็บไซต์พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ในส่วนเนื้อหามีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแบรนด์เนมผ่านเว็บไซต์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (พรพรรณ ตาลประเสริฐ, 2559) พบว่าผู้ประกอบการธุรกิจต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับการตลาดแบบดิจิทัล เพราะพฤติกรรมผู้บริโภคมีการเปลี่ยนไปการใช้เครื่องมือในการสื่อสารการตลาดต้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและการนำเสนอเนื้อหาที่ดีจะส่งผลให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ (ณัฐรดา ประสงค์ทรัพย์, 2559) พบว่าคุณภาพการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าหรือบริการผ่านระบบอินเตอร์เน็ตของผู้บริโภคภายในเขตกรุงเทพมหานครและเขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (สรีพร โพธิ์งาม, 2560) ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจมีอิทธิพลทางบวกต่อความภักดีต่อลาซาด้าโดยลูกค้ามีความพึงพอใจมากที่สุดต่อระบบชำระเงินปลายทางดังนั้นลาซาด้าสามารถจึงใช้จุดแข็งที่แตกต่างนี้ในการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าจากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce: E-commerce) ผ่านเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ธุรกิจค้าปลีกออนไลน์รายใหม่ที่มุ่งสู่การเป็นอันดับหนึ่งในธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Commerce: E-commerce) หรือธุรกิจออนไลน์และมุ่งเป็นแบรนด์ที่น่าเชื่อถือที่สุดในประเทศไทย

ดังนั้นผู้ทำวิจัยจึงทำการศึกษาเรื่องอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้บริการผ่านเซ็นทรัล ออนไลน์ ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้บริการและผลิตภัณฑ์ของห้างสรรพสินค้าเซ็นทรัล ข้อมูลและผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงการขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ และเพื่อทราบถึงมุมมองของประชาชนภายในแขตกรุงเทพว่าโดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ โดยจะทำให้ผู้ประกอบการสามารถกำหนดแนวทางในการวางแผนกลยุทธ์ให้มีความเหมาะสมและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจาหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาดที่มีผลต่อการ ตัดสินใจใช้บริการผ่านเซ็นทรัล ออนไลน์
2.เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นโดยรวมของการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้บริการผ่าน เซ็นทรัลออนไลน์
3. เพื่อศึกษาความแตกต่างปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการผ่านเซ็นทรัล ออนไลน์

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค

จากการศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางพานิชย์อิเล็กทรอนิกส์บนเว็บไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรจากการสืบเอกสารทางวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัยส่วนผสมการตลาด 4Ps (Marketing Mix)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 4'Ps) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการตลาด การจะทำให้การดำเนินงานของกิจการประสบความสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการปรับปรุงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด(Philip Kotler, 2020)

3.1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภค ได้แก่ ความแปลกใหม่ของสินค้า ความสับเปลี่ยนและคุณภาพของสินค้าที่ผู้บริโภคได้สัมผัสในของตัวสินค้า สินค้าที่มีความแปลกใหม่ให้ลูกค้าเกิดความสะดุดตาสะดุดใจในรูปลักษณ์จะต้องมีการตัดสินใจ นักการตลาดได้เสนอทางเลือกที่ง่ายให้กับผู้บริโภคที่มีความคุ้นชินเพื่อให้ผู้บริโภคที่ไม่ต้องการแสวงหาทางเลือกในการพิจารณา

3.1.2 ด้านราคา (Price)เป็นการกำหนดราคาที่ผู้เสนอขายสินค้าคำนวณจากราคาต้นทุน แล้วบวกรวมกับค่าใช้จ่ายและผลกำไรที่บริษัทต้องการได้รับ โดยบริษัทจะกำหนดกลยุทธ์ด้านราคาสูงหรือต่ำนั้นสามารถพิจารณาได้จากคู่แข่ง ตลาด อุปสงค์ และภาพลักษณ์ของบริษัทหรือแบรนด์ หากคู่แข่งขายสินค้าที่ไม่ต่างต่างกันทั้งด้านรูปแบบประเภทสินค้า และคุณภาพการกำหนดราคาสูงหรือต่ำอาจไม่มีผลต่อการตลาดเพราะสินค้าไม่มีความโดนเด่นต่างจากคู่แข่ง การกำหนดราคาจึงจำเป็นต้องกำหนดเราคาตามคู่แข่ง ในกรณีที่สินค้าไม่แตกต่างจากคู่แข่งในตลาดและต้องการกำหนดราคาต่ำกว่าหรือเท่ากับคู่แข่งเพื่อดึงความสนใจจากลูกค้ากลุ่มที่ชอบและมักตัดสินใจซื้อสินค้าที่ราคาถูกกว่า บริษัทหรือผู้ขายจะเน้นที่ยอดปริมาณการขายเพื่อให้ได้กำไรตามที่ต้องการ ทั้งนี้ราคามีอิทธิพลกับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และรวมถึงรายได้ของบริษัทด้วย

3.1.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) กลยุทธ์นักการตลาดทำให้มีผลิตภัณฑ์พร้อมจัดจำหน่าย สามารถก่อให้เกิดอิทธิพลต่อการพบผลิตภัณฑ์ แน่นอนว่ามีสินค้ามีจำหน่ายอย่างแพร่หลายและง่ายที่จะซื้อก็จะทำให้ผู้บริโภคนำไปประเมินประเภทของช่องทางที่นำเสนอก็อาจก่ออิทธิพลต่อการรับรู้ภาพพจน์ของผลิตภัณฑ์ เช่น สินค้าที่มีของแถมในห้างสรรพสินค้าทำให้สินค้ามีชื่อเสียงมากกว่านำไปใช้บนชั้นวางของในซุปเปอร์มาร์เก็ต

3.1.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) กระบวนการทางด้านการติดต่อสื่อสารทางการตลาด ระหว่างผู้ซื้อผู้ขาย และผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการซื้อ เพื่อเป็นการให้ข้อมูลชักจูงใจ หรือตอกย้ำเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และตรายี่ห้อ รวมทั้งเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทัศนคติ ความรู้สึก และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย

3.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการยอมรับเทคโนโลยี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีการยอมรับเทคโนโลยีหมายถึง เป็นการนำเทคโนโลยีที่ยอมรับมาใช้งานซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวบุคคลหรือการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทัศนคติและการใช้งานเทคโนโลยีที่ง่ายขึ้น นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีมาใช้งานทำให้แต่ละบุคคลมีประสบการณ์ความรู้และทักษะในการใช้งานเพิ่มเติม(ศศิพร เหมือนศรีชัย, 2555; Chu & Chu, 2011)

3.2.1 การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) หมายถึง การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ เกิดจากการใช้งานของผู้ใช้บริการเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ ส่งผลต่อประโยชน์ในการใช้งาน เพิ่มประสิทธิภาพ และสมรรถภาพในการใช้งานในการศึกษาวิจัยครั้งนี้การรับรู้ถึงประโยชน์ยังหมายถึง การรับรู้มีส่วนช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถประสิทธิภาพการทำงานรวมทั้งมีส่วนช่วย ทำให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายของสินค้าได้

3.2.2 ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) หมายถึง การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน ในด้านของความง่ายในการใช้งานเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ ซึ่งจากการที่นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ง่ายไม่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการใช้งานมากนัก ไม่ซับซ้อนหรือไม่ต้องการความพยายามในการใช้งานมากจนเกินไปในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ความง่ายในการใช้งานยังหมายถึงการจัดเป็นหมวดหมู่ตามประเภทของสินค้า ให้ง่ายต่อการสืบค้นจนทำให้ผู้บริโภคสามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ง่าย รวมทั้งสามารถค้นหาสินค้าที่ตรงกับความสนใจของผู้บริโภคภายใน ระยะเวลาอันสั้น และการใช้งานเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ ทำให้สามารถหาสินค้าที่ต้องการได้เสมอ นอกจากนี้สามารถค้นหาสินค้าได้ตลอด 24 ชั่วโมง

3.2.3 ความตั้งใจที่จะใช้งาน (Intention to Use) หมายถึง ความตั้งใจหรือเจตนาที่จะใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ซึ่งสามารถวัดได้จากการทที่ผู้ใช้สามารถรับรู้ได้ถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้เทคโนโลยีและการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้เทคโนโลยีการที่ผู้ใช้งานเทคโนโลยีโดยไม่ต้องใช้ความพยายามทำความเข้าใจการใช้งานระบบมากจนเกินไปในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ความตั้งใจที่จะใช้ยัง หมายถึงความตั้งใจที่จะใช้งานต่อไปในอนาคต สม่ำเสมอและเลือกใช้เว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ เป็นอันดับแรกเมื่อต้องการสินค้า

3.2.4 การรับรู้ถึงความเสี่ยง (Perceived Risk) หมายถึง การรับรู้ของผู้บริโภคถึง ผลลัพธ์ที่ยอมรับได้กับสิ่งที่เกิดขึ้นหากว่าได้ตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ การรับรู้ถึงความเสี่ยงยังหมายถึงการยอมรับถึงความเสี่ยง หากข้อมูลส่วนตัวของผู้บริโภคจะถูกเปิดเผยเมื่อใช้บริการผ่านเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ การรับรู้ความเสี่ยงในด้านการเงิน ความเสี่ยงด้านประสิทธิภาพด้านคุณภาพสินค้า และความเสี่ยงด้านการขนส่ง

3.2.5 ทัศนคติที่มีต่อการใช้ (Attitude toward Using) หมายถึง ปฏิกิริยาทางความรู้สึกโดยรวมของแต่ละบุคคลที่มีต่อการใช้งานผ่านผ่านเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทัศนคติที่มีต่อการใช้ยังหมายถึงความรู้สึกพึงพอใจและรู้สึกเพลินในการเลือกซื้อสินค้า รวมทั้งการใช้งาน นอกจากนี้การใช้งานผ่านผ่านเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ ทำให้สามารถเลือกซื้อสินค้าได้ทุกที่และทุกเมื่อที่ผู้บริโภคสะดวก

3.2.6 การนำมาใช้งานจริง (Actual Use) หมายถึง เป็นการใช้เทคโนโลยีจริงซึ่งเป็นผล ต่อเนื่องมาจากความตั้งใจที่จะใช้ที่จะนำเทคโนโลยีมาใช้งานจริงในการศึกษาวิจัยครั้งนี้การนำมาใช้ งานจริงยังหมายถึงความสะดวกสบาย และความรวดเร็วในการใช้งานที่สะดวกสบาย รวมทั้งการเลือกซื้อสินค้าได้ตลอด 24ชั่วโมง

3.3 แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการ (Decision Making in Services)

วุฒิชัย จำนงค์(2523) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นเรื่องของการจัดการที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และในการจัดการนั้น การตัดสินใจเป็นหัวใจในการปฏิบัติงานทุกๆเรื่องทุกๆกรณี เพื่อดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์ อาจมีเครื่องมือมาช่วยในการพินิจพิจารณา มีเหตุผลส่วนตัวอารมณ์ความรักใคร่ ความชอบเข้ามามีส่วน เกี่ยวข้องในการตัดสินใจ และมีลักษณะเป็นกระบวนการอันประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ต่อเนื่องกันไป

ศิริวรรณ เสรีรัตน์(2541: 80) ได้ให้ความหมายของการตัดสินใจว่าเป็นวิธีการที่บุคคลควรประพฤติเพื่อให้ได้ผลสูงสุด โดยมีวิธีการตัดสินใจ 6 ขั้นตอน คือ 1.ค้นหาความต้องการในการตัดสินใจ 2.สร้างเกณฑ์ในการตัดสินใจ (Identify the decision criteria) 3. แบ่งน้ำหนักในแต่ละเกณฑ์(Allocate weights to the criteria) 4. พัฒนาทางเลือก(Develop the alternatives) 5. ประเมินผลทางเลือก(Evaluate the alternatives) 6. เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด (Select the best alternative)

Kim, Galliers, Shin, Han & Kim (2012) กล่าวไว้ว่า เป็นการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์หรือ การใช้บริการจากผู้ผลิตเดิม ได้รับความพึงพอใจในตัวผลิตภัณฑ์และการบริการดังกล่าวในการ ตัดสินใจครั้งแรกอาจเกิดได้จากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกของตัวผู้บริโภคเอง

Schifman (1994) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการกระทำของผู้บริโภคในการตัดสินใจรูปแบบการเลือกผลิตภัณฑ์ การเลือกแบรนด์ ส่วนลด และจำนวนการสั่งซื้อ โดยการวัดการตัดสินใจซื้อ พิจารณาจาก 3 ด้าน คือ ความรู้สึก ความชื่นชอบ และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อ

กรอบแนวคิดตามทฤษฎี

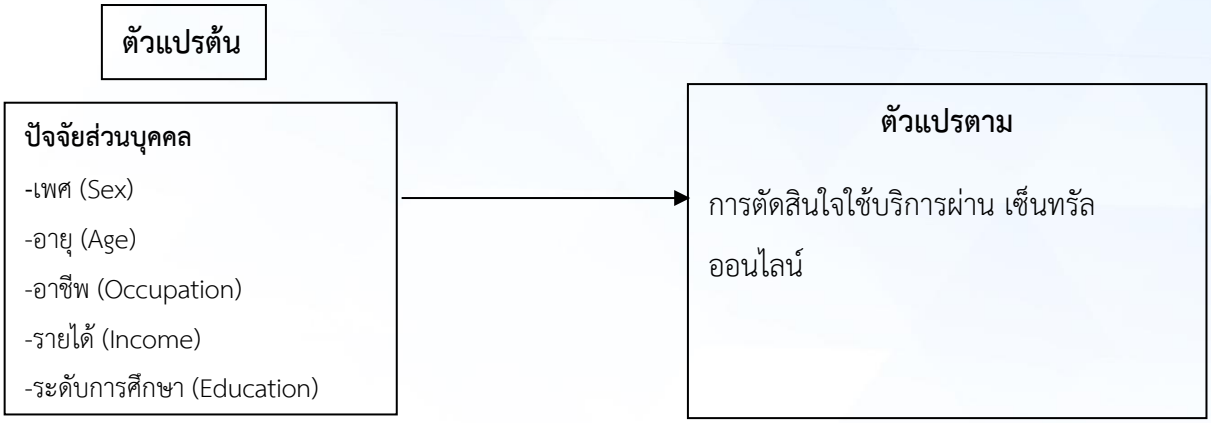

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้บริการผ่าน Central Onlineของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร โดย การศึกษาทั้งหมดใช้ทั้งการวิจัย Independent Sample T-test และ One way ANOVAโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและการเลือกตัวอย่างคือ ผู้บริโภคที่เคยใช้บริการซื้อสินค้าผ่านเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ โดยแบบสอบถามออนไลน์ถูกใช้เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษาครั้งนี้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 210คนซึ่งจำนวนผู้บริโภคมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงใช้สูตรคำนวณที่ไม่ทราบจำนวนประชากรของ Cochran (1977) โดยระดับความคลานเคลื่อนร้อยละ 5 และระดับความเชื่อมั่น 95%ทั้งนี้เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ จำนวน 210 ตัวอย่างเป็นไปตามเกณฑ์การวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งส่วนใหญ่นั้นหากไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจะใช้กลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 30 ถึง 50 ตัวอย่าง (ประคอง กรรณสูตร, 2542, หน้า 10)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้สุ่มตัวอย่าง คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการศึกษา อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้บริการผ่านCentral Onlineโดยส่วนที่ 1เป็นคำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อให้มั่นใจว่าผู้ตอบแบบสอบถามเคยใช้บริการผ่านเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ ส่วนที่2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ได้แก่ เพศ อายุระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกคำตอบได้เพียงข้อเดียวส่วนที่ 3เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ใช้บริการซื้อสินค้าผ่านทางเว็ปไซต์ เซ็นทรัลออนไลน์ ส่วนที่4แบบสอบถามเกี่ยวกับการยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้บริการซื้อสินค้าผ่านทางเว็ปไซต์ เซ็นทรัลออนไลน์ และส่วนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินค้าใช้บริการเซ็นทรัล ออนไลน์ โดยลักษณะแบบสอบถามสามารถเลือกตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เริ่มตั้งแต่ 1 ความคิดเห็นน้อย จนถึงระดับ 5 ความ

คิดเห็นมากที่สุด โดยทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตามเทคนิค Index of Item Objective Congruence (IOC) ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน โดยมีการทำการทดสอบแบบสอบถามด้วยการทำลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย โดยแบบสอบถามการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้ค่าความน่าเชื่อถือได้ของสัมประสิทธิ์แอลฟ่า จากการดำเนินการทดสอบข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน30 ชุด ได้ผลการวิเคราะห์ค่า Cronbach's Alpha รวมมีค่า 0.984

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามจำนวน 210 ชุด ถูกบรรจุลงใน Google form เพื่อจัดส่งให้กลุ่มตัวอย่างโดยใช้ส่ง QR code หรือลิ้งค์สำหรับทำแบบสอบถาม โดยการแจกจ่ายผ่าน ช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เนื่องจากสามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้อย่างรวดเร็วเช่น ไลน์, Messenger เป็นต้น

4.4 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลพฤติกรรมการ

วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลพฤติกรรมในการตัดสินใจของผู้ซื้อของผู้ใช้บริการผ่านเซ็นทรัลออนไลน์ ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด 4Ps การยอมรับเทคโนโลยีของผู้ใช้บริการซื้อสินค้า และการตัดสินใจใช้บริการผ่านทางเซ็นทรัล ออนไลน์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าแจ้งแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ส่วนผลการศึกษาการตัดสินใจใช้บริการ Central Online จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้Independent Sample T-test และOne way ANOVA โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05

5. ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้บริการผ่านเซ็นทรัลออนไลน์ มีรายละเอียดสามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 210 คน พบว่า ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 18 - 30 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท

5.2 พฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่าช่องทางเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ความถี่ในการเข้าใช้งาน 1 – 2 ครั้งต่อเดือน ช่องทางของผู้บริโภครู้จักจากช่องทางอินเตอร์เน็ต(เว็บไซต์,เพจ เป็นต้น)อุปกรณ์ที่ผู้บริโภคใช้งานบ่อยที่สุดในการเข้าเว็บไซต์คือSmartphoneเหตุผลการตัดสินใจเลือกซื้อคือมีส่วนลดและโปรโมชั่นที่ดึงดูดใจ สินค้าที่เลือกซื้อส่วนใหญ่เป็นสินค้าแฟชั่นผู้หญิง/ชาย (เช่น เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องประดับ) ช่วงเวลาที่เข้ามาใช้บริการคือ12.01-16.00 น.ระยะเวลาการเป็นลูกค้าอยู่ที่ 1 เดือน- 6 เดือน รูปแบบการชำระเงินบนเว็บไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์มากที่สุดชำระเงินผ่านบัตรเครดิต/บัตรเดรบิต มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งส่วนใหญ่ประมาณ 1,001-5,000 บาทต่อครั้ง

5.3 ระดับความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ที่มีผลต่อการใช้บริการผ่าน เซ็นทรัลออนไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ 4.13 เท่ากับระดับมาก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 เมื่อพิจารณาตามลำดับมากไปหาน้อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านผลิตภัณฑ์ โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สินค้าในเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ มีการให้ข้อมูลสินค้า ราคาและรายละเอียดการใช้บริการอย่างละเอียดและครบถ้วนอยู่ในระดับที่มากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.76

2) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สินค้าในเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ มีความน่าเชื่อถือและน่าไว้วางใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.77

3) ด้านราคา โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สินค้าในเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ มีราคาที่คุ้มค่ากับคุณภาพสินค้าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.76

4) ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สินค้าในเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ มีโปรโมชั่นและกิจกรรมให้ร่วมในเว็บไซต์ออนไลน์อยู่บ่อยๆอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.82

5.4 ระดับความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวอิทธิพลของการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ 4.18 เท่ากับระดับมาก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.68 เมื่อพิจารณาตามลำดับมากไปหาน้อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านความง่ายต่อการใช้งาน โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.76เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การซื้อสินค้าในเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ มีการรีวิวจากแหล่งข้อมูลต่างอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.74

2) ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า การซื้อสินค้าในเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ สามารถค้นหาสินค้าได้หลากหลายอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.77

3) ด้านการนำมาใช้งานจริง โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สินค้าในเว็ปไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ เมื่อมีการซื้อสินค้าผ่านเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ทำให้ท่านรู้สึกเสมือนซื้อสินค้าที่หน้าร้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.82

4) ด้านความตั้งใจที่จะใช้งาน โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.80เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สินค้าในเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ ลูกค้าตั้งใจที่จะเลือกซื้อสินค้าในเว็บไซต์ เซ็นทรัลเป็นอันดับแรกเมื่อต้องการซื้อสินค้าออนไลน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.79

5) ด้านทัศนคติที่มีต่อการใช้ โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.82เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สินค้าในเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ เมื่อเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านเว็บไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ทำให้ท่านรู้สึกเป็นคนทันสมัยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.79

6) ด้านการรับรู้ถึงความเสี่ยง โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.99เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สินค้าในเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ ลูกค้ารับรู้ถึงความเสี่ยง หากว่าซื้อสินค้าในเว็บไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ ลูกค้าอาจสูญหายจากระบบเนื่องจากเกิดการคุกคามของไวรัส อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตราฐาน 0.76

5.5 จากการเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินค้าใช้บริการเซ็นทรัล ออนไลน์ จากกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ต่างกันมีการตัดสินค้าใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ที่ไม่แตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างที่ที่รายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน พบว่าการตัดสินค้าใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ที่แตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่างที่เพศ

	N	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	77	4.0880	0.58109	-0.802	0.423
หญิง	133	4.1637	0.70001		

จากตารางที่ 1จากกาทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยโดยสถิติT-test พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่างที่อายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	1.243	3	0.414	0.955	0.415
ภายในกลุ่ม	89.381	206	0.434		
รวม	90.623	209			

จากตารางที่ 2จากกาทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยโดยสถิติ ANOVA จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ช่วงอายุที่ต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ0.05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2.692	3	0.897	2.102	0.101
ภายในกลุ่ม	87.931	206	0.427		
รวม	90.623	209			

จากตารางที่ 3 จากกาทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยโดยสถิติ ANOVA จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ พบว่าระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่างที่อาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3.871	5	0.774	1.821	0.110
ภายในกลุ่ม	86.752	204	0.425		
รวม	90.623	209			

จากตารางที่ 4จากกาทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยโดยสถิติ ANOVA จากการเปรียบเทียบพฤติกรรมใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อาชีพที่ต่างกันมีการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการ เซ็นทรัล ออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่างที่รายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	4.430	3	1.477	3.529	0.016
ภายในกลุ่ม	86.193	206	0.418		
รวม	90.623	209			

จากตารางที่ 5 จากกาทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยโดยสถิติ ANOVA พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ที่รายได้ต่อเดือนที่ต่างกัน พบว่าการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ที่แตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ตารางที่ 6 ตางรางเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่ที่รายได้ต่อเดือนที่ต่างกันการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ที่แตกต่างกัน

	ต่ำกว่าหรือเทียบเท่า 10,000 บาท	10,001-20,000 บาท	20,001-30,000 บาท	มากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป
ต่ำกว่าหรือเทียบเท่า 10,000 บาท	-	-0.17969	-0.30718*	0.20283
10,001-20,000 บาท	0.17969	-	-0.12749	0.38252*
20,001-30,000 บาท	0.30718*	0.12749	-	0.51001*
มากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป	-0.20283	-0.38252*	-0.51001*	-

จากตารางที6 เมื่อพิจารณาโดยการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างที่ที่รายได้ต่อเดือนที่ต่างกันการตัดสินใจใช้บริการเซ็นทรัล ออนไลน์ ที่แตกต่างกัน สรุปได้ว่า ลูกค้าที่ใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ ที่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเทียบเท่า 10,000 บาท มีการใช้บริการที่แตกต่างกันกับผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ผู้ที่มีรายได้ 10,001-20,000 บาท มีการใช้บริการที่แตกต่างกันกับผู้ที่มีรายได้ มากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ผู้ที่มีรายได้ 20,001-30,000 บาท มีการใช้บริการที่แตกต่างกันกับผู้ที่มีรายได้ ต่ำกว่าหรือเทียบเท่า 10,000 บาทและมากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และผู้ที่มีรายได้มากกว่า 50,001 บาทขึ้นไป มีการใช้บริการที่แตกต่างกันกับผู้ที่มีรายได้ 10,001-20,000 บาท และ 20,001-30,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ตามลำดับ

6. อภิปรายผล

การศึกษาเรื่องอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการผ่าน เซ็นทรัล ออนไลน์ มีรายละเอียดสามารถสรุปได้ ดังนี้

ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 18-30 ปี การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท พฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่าช่องทางเว็ปไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์ พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ความถี่ในการเข้าใช้งาน 1 – 2 ครั้งต่อเดือน ช่องทางของผู้บริโภครู้จักจากช่องทางอินเตอร์เน็ต(เว็บไซต์,เพจ เป็นต้น)อุปกรณ์ที่ผู้บริโภคใช้งานบ่อยที่สุดในการเข้าเว็บไซต์คือ Smartphone เหตุผลการตัดสินใจเลือกซื้อคือมีส่วนลดและโปรโมชั่นที่ดึงดูดใจ สินค้าที่เลือกซื้อส่วนใหญ่เป็นสินค้าแฟชั่นผู้หญิง/ชาย (เช่น เสื้อผ้า รองเท้า เครื่องประดับ) ช่วงเวลาที่เข้ามาใช้บริการคือ 12.01-16.00 น.ระยะเวลาการเป็นลูกค้าอยู่ที่ 1 เดือน- 6 เดือน รูปแบบการชำระเงินบนเว็บไซต์ เซ็นทรัล ออนไลน์มากที่สุด ชำระเงินผ่านบัตรเครดิต/บัตรเดรบิต มีค่าใช้จ่ายต่อครั้งส่วนใหญ่ประมาณ 1,001-5,000 บาทต่อครั้ง

ระดับความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ที่มีผลต่อการใช้บริการผ่านเซ็นทรัลออนไลน์พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยอธิบายเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ผู้ใช้บริการมีความรู้สึกว่าสินค้าในเว็ปไซต์เซ็นทรัลออนไลน์มีคุณสมบัติ ตรงตามข้อมูลที่ใส่ไว้ในส่วนของข้อมูลสินค้าและสินค้าในเว็ปไซต์มีความแตกต่างจากการซื้อสินค้าหน้าร้าน ซึ่งสอดคล้องกับ (ธีรกิติ ณ อยุธยา) กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ คือ สิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจผลิตภัณฑ์ที่เสนอขายอาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้ประกอบไปด้วยสินค้า บริการองค์กรหรือบุคคล ผลิตภัณฑ์ต้องมีประโยชน์และมีคุณค่า สำหรับลูกค้าจึงมีผลทำให้ผลิตภัณฑ์สามารถขายได้การกำหนดกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผลิตภณัฑ์การ แข่งขันองค์ประกอบของผลิตภณัฑ์การกำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์เพื่อหาคุณค่าในจิตใจของลูกค้า เป้าหมายการพัฒนาผลิตภัณฑ์และปรับปรุงให้ดีขึ้นต้องคำนึงถึงความต้องการของลูกค้า

ด้านราคา ราคาสินค้าในเว็ปไซต์เซ็นทรัลออนไลน์ สามารถเปรียบเทียบราคากับทางช่องอื่นได้ราคาในช่องทางอื่นอาจมีราคาทที่สูงกว่า ทำให้ผู้ใช้บริการหันมาเลือกสินค้าที่อยู่ในเว็ปไซต์เซ็นทรัลออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภาณุมาศ ใจกันทะ) ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการเลือกซื้อและส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตอำเภอเมือง จังหวัด ลำปาง ผลการศึกษาพบว่า พนักงานบริษทั เอกชนให้ความสำคัญปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้าออนไลน์ คือปัจจัยด้านราคามาเป็นอันดับแรก

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผู้ใช้บริการมีความตระหนักในด้านช่องทางการจัดจำหน่ายเรื่องการขนส่งซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิเชียร วงศ์ณิชชากลุ) และจิตรลดาววิวัฒน์เจริญวงศ์กล่าวว่าช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นกระบวนการเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์จากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคหรือตลาดเป้าหมาย ซึ่งปัจจัยในการพิจารณาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภณัฑผ่านระบบออนไลน์โดยมีเว็บไซต์ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ซึ่งควรพิจารณา ปัจจัยต่างๆไดแก่เว็ปไซต์ใช้งานง่าย การเข้าเว็ปไซต์หรือดาวน์โหลดข้อมูลที่นำเสนอชัดเจนน่าสนใจ เป็นต้น

ด้านการส่งเสริมการตลาด เว็บไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ มีคูปอง ส่วนลด หรือโปโมชั่นที่จัดขึ้นนั้นตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการซึ่งงสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เขมขวัญ สุดดิศึกษาเรื่อง) กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคชาวไทยต่อการซื้อเสมือนผ้าแฟชั่นผ่านเฟสบุ๊คผลวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดอาจจะมีสาเหตุเนื่องมาจากมีการทำการส่งเสริมการตลาดตรงกับความต้องการของกลุ่มลูกค้าก็เป็นได้

ระดับความคิดเห็นโดยรวมเกี่ยวอิทธิพลของการสื่อสารการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้บริการผ่าน เซ็นทรัลออนไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ระดับความคิดเห็นมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากโดยอธิบายเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านการรับรู้ถึง ลูกค้าพึงพอใจกับการเลือกซื้อสินค้าผ่านทางเว็ปไซต์มากกว่าที่จะไปเลือกซื้อสินค้าเองทที่หน้าร้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อัครรเดช ปิ่นสุขและนิตนาฐานิตธนกรณที่ได้ศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศคุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์และส่วนประสมการตลาดในมุมมองของลูกค้าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการจองตั๋วภาพยนตร์ออนไลน์ผ่านระบบแอปพลิเคชั่นของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานครซึ่งผลการศึกษาวิจัย พบว่า ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศเนการรับรู้ประโยชน์มีผลต่อความพึงพอใจในการจองตั๋วภาพยนตร์ออนไลน์ผ่านระบบแอปพลิเคชั่นของผู้ใช้บริการในเขตกรุงเทพมหานครเนื่องจาก แอปพลิเคชั่นจองตั๋ว สามารถลดระยะเวลาและขั้นตอนการทำงานทำให้พนักงานและผู้ใช้บริการสามารถค้นหาข้อมูล ภาพยนตร์ ตรวจสอบวันเวลาในการจองตั๋วได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งข้น

ด้านความง่ายในการใช้งาน ผู้ใช้บริการเข้าใจในการใช้แอปพลิเคชั่นของ เซ็นทรัลออนไลน์ และแอปพลิเคชั่นเสียรในการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปพน เลิศชาครและนิตนา ฐานิตธนกร) ศึกษาเรื่อง คุณภาพของเว็ปไซต์ความไว้ว้าง

ใจ การรับรู้ถึงคุณค่าและการจัดอันดับ และความคิดเห็นที่มีผลต่อการตัดสินซื้อสินค้าผ่าน eBay ของผู้บริโภคชาวไทย ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยคุณภาพของ เว็ปไซต์ ด้านคุณภาพของข้อมูล ด้านคุณภาพของการบริการและปัจจัยการรับรู้ถึงคุณค่าที่ผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านeBayของผู้บริโภค

ด้านความตั้งใจที่จะใช้งาน ผู้ใช้บริการใช้บริการผ่านเซ็นทรัลออนไลน์ ทางเดียวตั้งใจที่จะใช้งานผ่านเซ็นทรัลออนไลน์จึงทำให้วิจัยในครั้งนี้ สอดคล้องกับวิจัยของ (Lee, Kim& Lee (2013))ที่พบว่าการประมูลสินค้าออนไลน์มีอิทธิพลต่อผู้บริโภคในการมีส่วนใน กระบวนการตั้งราคาสินค้าผ่านช่องทางการประมูลสินค้าออนไลน์ การศึกษายังพบว่า กลุ่มนักซื้อสินค้าออนไลน์ สามารถแบ่งลักษณะทางประชากรศาสตร์ได้ 4ประเภท ได้แก่ 1) กลุ่มคนกระตือรือร้น (Enthusiastic) 2) กลุ่มคนชื้นชอบความเสียง (Adventure Oriented) 3) กลุ่มคนมุ่งเน้นความพึงพอใจ (Gratification Oriented)และ4) กลุ่มคนประเภทเฉื่อยชา (Apathetic Shoppers) โดย ปัจจัย ด้านการถูกกระตุ้น (Impulsiveness) ความรู้สึกอ่อนไหวต่อราคา (Price Sensitive) มีอิทธิพล ต่อกลุ่มคนประเภทกระตือรือร้นและกลุ่มคนประเภทเฉื่อยชามากที่สุด

ด้านการรับรู้ถึงความเสี่ยง ผู้ใช้บริการรับรู้ถึงความเสี่ยงสินค้าไม่ตรงสื่อที่ผู้ใช้บริการคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฏฐนันท์พิธิ วัตโชติกลุ และนิตนา ฐานิตธนกร) ที่พบว่าด้านการรับรู้ ทรัพยากรทางการเงิน การตลาด ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ด้านโฆษณาออนไลน์และพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ด้านประสิทธิภาพของสารสนเทศส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชั่นของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

ด้านทัศนคติผู้ใช้บริการรู้สึกเป็นคนทันสมัยการซื้อสินค้าในเว็บไซต์เซ็นทรัล ออนไลน์ทำให้ผู้ใช้บริการรู้สึกเพลิดเพลินในการเลือกซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธัญชนกภรณ์ โตชมบุญ) ที่พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจด้านพื้นฐานและสิ่งจูงใจเลือกซื้อส่งผลต่อกระบวนการการตัดสินใจซื้อทุกด้าน ได้การแสวงหาข้อมูลการตัดสินซื้อและการประเมินผลสินค้าและบริการหลังการอซื้อ

ด้านการนำมาใช้ ผู้ใช้บริการมีการสั่งซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์เซ็นทรัลออนไลน์ทำให้รู้สึกเสมือนซื้อสินค้าที่หน้าร้าน การใช้งานทางอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้ใช้บริการสามารถสั่งซื้อสินค้าได้ตลอด24ชั่วโมง การสั่งซื้อสินค้าผ่านเว็บไซต์เซ็นทรัลออนไลน์ทำให้ผู้บริโภครับรู้ได้ถึงความรวดเร็วและสะดวกสบาย ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ (Sirgy, et al. (2016)) ที่พบว่าประสบการณ์ที่ไหลลื่นหรือประสบการณ์ที่ดีในการซื้อสินค้าออนไลน์และความตระหนักรับรู้ในตนเองส่งผลต่อการแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์การแสดงตนในการซื้อสินค้าออนไลน์ส่งผลต่อการรับรู้ผลกระทบในการซื้อสินค้าออนไลน์และมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิต

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษารื่องอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดและการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อการใช้บริการผ่านเซ็นทรัลออนไลน์ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

7.1 จากลักษณะด้านข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบ แบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง อายุระหว่าง 18-30ปีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีอาชีพเป็นพนักงานเอกชน รายได้เฉลียต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ผู้บริโภคส่วนใหญ่ความถี่ในการเข้าใช้งาน 1-2ครั้งต่อเดือน สินค้าที่เลือกซื้อส่วนใหญ่เป็นสินค้าแฟชั่นผู้หญิง/ชาย (เช่น เสื้อผ้ารองเท้า เครื่องประดับ) ช่วงเวลาที่เข้ามาใช้บริการคือ12:00-16:00น. ระยะเวลาการเป็นลูกค้าอยู่ที่1-6เดือนดังนั้นการสามารถนำข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้นไปปรับใช้ในการดำเนินธุรกิจโดยการนำข้อมูลและลักษณะกลุ่มเป้าหมาย ไปทำการตลาดและทำการโฆษณาที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการรับรู้การการใช้งานสั่งซื้อสินค้าผ่านเว็ปไซต์เซ็นทรัลออนไลน์ที่ง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น หรืออาจวางแผนกำหนดกลยุทธ์

เพื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายจะช่วยให้ผู้ประกอบการธุรกิจ หรือองค์กรหรือหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องสามารถที่จะวางแผนกลยุทธ์สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนและช่วยให้กลยุทธ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น

7.2 จากการศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาด 4Ps ที่มีผลต่อการใช้บริการผ่าน เซ็นทรัลออนไลน์ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญ ในเรื่องผลิตภัณฑ์ที่ขายผ่านเว็ปไซต์เซ็นทรัลออนไลน์มีความหลากหลายในการเลือกซื้ออสินค้า ดังนั้นผู้ประกอบการดำเนินการเกี่ยวกับการมีสินค้าที่หลากหลายให้ตอบโจทย์กับผู้บริโภคต้องการควรจะให้ความสำคัญใน ประเด็นดังกล่าวด้วยการจัดให้มีรายละเอียดระบุราคาที่ชัดเจนเพื่อที่ให้ลูกค้าได้รับข้อมูลที่ชัดเจนด้วยตนเอง ก่อนการตัดสินใจซื้อสินค้า

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัญหาอื่นที่มีความเกี่ยวข้องกัน ผู้ทำวิจัยจึงขอเสนอแนะประเด็นสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปดังนี้ ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่นๆ โดยขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังต่างจังหวัดอื่นๆ หรือเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพื่อดูผลการศึกษาที่ได้จะเหมือนหรือแตกต่างอย่างไร ระหว่างในเขตกรุงเทพมหานครกับต่างจังหวัดและควรศึกษากลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมโดยใช้เครื่องเชิงปริมาณในการเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม หรือการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าผ่านเซ็นทรัล ออนไลน์ ในการศึกษาครั้งถัดไปแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรอื่นๆ อาจเกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ทำการศึกษาอยู่นี้ ควรเพิ่มสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น เช่น การหาความแตกต่างของตัวแปรที่มีผลต่อการใช้บริการสามารถใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression)เพิ่มเติม และศึกษาอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อและการซื้อซ้ำสินค้าออนไลน์เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขในด้านอื่นๆ ยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

นิตนา ฐานิตธนกร และสุนันท์ ทับทิมแดง. (2555). *การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*. คณะบรหารุกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

กังวล กาหล่า. (2549). *ปัจจัยการตลาดที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการคาร์แคร์ของผู้ใช้บริการในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา*. รายงานการศึกษาพิเศษ ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประคอง กรรณสูตร. (2538). *สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รนิดา จันทร์พรหม. (2559). *คุณค่าตราสินค้า ความซับซ้อนของเว็บไซต์ และคุณภาพการบริการอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าผ่านทางตลาดกลางอิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

วรรณิกา จิตตินรากร. (2559). *การยอมรับเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ ที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจซื้อ สินค้าจากบริษัทขายตรงผ่านช่องทางออนไลน์*. การค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศิริวรรณ เสรีรตัน์. (2552). *การบริหารการตลาดใหม่: ปรับปรุงใหม่ล่าสุด*. กรุงเทพฯ: เพชรจรัส แสงแห่งโลกธุรกิจ.

ส่วนประสมการตลาด (Marketing Mix). (2556). สืบค้นจาก http://ex20131.blogspot.com/2013/12/marketing-mix.html

สุทธิ์ธิดา จันทร์โอกุล. (2558). *อิทธิพลของการสื่อสารแบบปากต่อปากที่กระทำผ่านอินเทอร์เน็ต ต่อความตั้งใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์*. วิทยานพินธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เสรี วงษ์มณฑา. (2542). กลยุทธ์การตลาด การวางแผนการตลาด. กรุงเทพฯ: ธีระฟิล์มและ ไซเท็กซ์.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2561). *ETDA เผยผลสำรวจพฤติกรรมใช้อินเทอร์เน็ตและมูลค่าอีคอมเมิร์ซ โชว์ความพร้อมไทยก้าวขั้นเป็นเจ้า อีคอมเมิร์ซอาเซียน*. สืบค้นจาก https://www.etda.or.th/content/thailand-internet-user-profile-2017-and-value-of-e-commerce-survey-in-thailand-2017l-press-conference.html

อาภา เอราวัณ. (2545). *บทบาทการสื่อสารแบบบอกต่อในการตัดสินใจซื้อ*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อิสรีย์ อนันต์โชคปฐมา. (2558). *ส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจซื้อสินค้าใน LINE กรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

Kotler, P. (1997). *Marketing management: Analysis, planning implementation and control*. (9th ed.). New Jersey: Asimmon & Schuster.

Corritore, C. L., Wiedenbeck, S., Marble, R. P., Kracher, B. & Chandran, A. (2005). *To Trust or not to Trust? A Survey of Models Describing Trust into Cloud Services from a UX Perspective*. Retrieved from http://www.hft.org/HFT13/paper13/09_backhaus_slides.pdf?i=1

Sherman, E., Mathur, A. & Smith, R. B. (1997). *Store environment and consumer purchase behavior: Mediating role of cognitions* [Electronics version]. Psychology and Marketing.

ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่อเมซอนของผู้บริโภค ในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

MARKETING FACTORS AFFECTING THE DECISION TO BUY COFFEE FROM AMAZON CAFÉ OF CONSUMERS IN MEUNG SONGKHLA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

ปูริดา สินสุพันธ์[1]*, กาญจนา แกล้วกล้า[2] และหรรษมน เพ็งหมาน[3]

Purida Sinsupan[1]*, Kanchana Klaewkla[2] and Hasamon Pengman[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาด ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ซึ่งประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมทางการตลาด บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการให้บริการ และศึกษาปัจจัยด้านภาพลักษณ์ และปัจจัยด้านทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอน ประชากรที่ศึกษาคือกลุ่มผู้บริโภคที่เข้าใช้บริการร้านคาเฟ่ อเมซอน ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ และรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลผ่านโปรแกรมสาเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-40 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน และมีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าทั้ง 9 ปัจจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ กระบวนการให้บริการ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ และปัจจัยด้านทัศนคติ โดยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.005

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด 7Ps , ภาพลักษณ์ ,ทัศนคติ

Abstract

The objective of this research was to study marketing factors which are the marketing mix (7Ps) factors; namely; product, price, place, promotion, people, physical evidence and process, the brand image factor and attitude factor, affecting the decision to buy coffee from Amazon Café of consumers. The sample group consisted of 400 consumers with the age above 20 years, who have purchased the coffee from the Amazon Café in Meung Songkhla District, Songkhla Province. They were selected by based on purposive sampling. A questionnaire was used as a research instrument for data collection. The statistics used for data

1 - 2 นิสิตปริญญาตรี สาขาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

3 อาจารย์ สาขาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

* Corresponding author, E-mail: bungsinsupan121039@gmail.com

analysis consist of percentage, standard deviation, mean and hypotheses tested by using multiple regression analysis via software packages.

The study found that most of the respondents were female at the ages between 21 and 40 years, possessed bachelor's degree. Major of the respondents are employees of private organization and earn below 20,000 baht of salary. For the hypothesis testing, it indicated that, all 9 hypotheses were accepted which explained that the marketing mix (7Ps) factors, image and attitude factors have a significant effect to the decision to buy coffee from customer Amazon Café in Mueang District, Songkhla Province. The factors with a statistical significance at a level 0.01 included the marketing mix (7Ps) factors; namely; product, price, place, people, physical evidence and process, brand image factor and attitude factor while the factor with a statistical significance at a level .05 was promotion.

Keyword: 7Ps marketing Mix, Brand Image, Attitude

1. บทนำ

ปัจจุบันกาแฟได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนไทยส่วนใหญ่ เห็นได้จากกระแสความนิยมดื่มกาแฟในระยะที่ผ่านมา และพบว่าตลาดธุรกิจกาแฟในประเทศไทย มีผู้ประกอบการธุรกิจร้านกาแฟขนาดกลางและขนาดเล็กรายใหม่เข้ามาสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ส่วนร้านกาแฟที่ เป็นเครือข่ายธุรกิจขนาดใหญ่ก็ขยายสาขามากขึ้นไปตามความต้องการของผู้บริโภค (เส้นทางเศรษฐีออนไลน์, 2562)

ร้านกาแฟคาเฟ่ อเมซอน เป็นธุรกิจในเครือของบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 โดยร้านถูกออกแบบร้านให้มีแนวคิดแบบร้านกาแฟสดที่มีความร่มรื่นท่ามกลางต้นไม้น้อยใหญ่ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับป่าอเมซอนในประเทศบราซิล ซึ่งเป็นประเทศต้นกำเนิดสายพันธุ์กาแฟที่รสชาติดีที่สุด สายพันธุ์หนึ่ง สำหรับตำแหน่งทางการตลาดของร้านกาแฟคาเฟ่ อเมซอนถูกวางตำแหน่งให้ร้านกาแฟระดับพรีเมี่ยมโดยเจาะกลุ่มลูกค้าทุกกลุ่ม โดยเน้นราคาที่สมเหตุสมผลราคาไม่สูงเกินไปจำหน่ายกาแฟสดอยู่ที่ ราคา 60-100 บาทและมีการทำธุรกิจในรูปแบบแฟรนไชส์ (คาเฟ่ อเมซอน,2558) ในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นเมืองใหญ่เมืองหนึ่งที่มีความเจริญของธุรกิจท่องเที่ยวที่มีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย จึงนับได้ว่าโอกาสในการเติบโตของธุรกิจนี้ยังมีความเป็นไปได้มากและยังได้รับความสนใจจากนักลงทุน โดยพบว่าผู้ประกอบการร้านกาแฟจะมีการพัฒนาร้านในหลายรูปแบบเพื่อรองรับกลุ่มลูกค้าที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้บริโภคสมัยใหม่ที่วิถีชีวิตได้นิยมหันมาดื่มกาแฟ เพื่อให้ผู้บริโภคได้ รับความสะดวกสบาย มีบรรยากาศรื่นรมย์เหมาะสำหรับการดื่มกาแฟมากขึ้น ธุรกิจร้านกาแฟเป็นธุรกิจที่สามารถตอบสนองลูกค้าหลากหลาย

จากข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน ของผู้บริโภคในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์และปัจจัยด้านทัศนคติ ซึ่งผลการศึกษาที่ได้จะทำให้ทราบปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอนจนทำให้ร้านคาเฟ่ อเมซอนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง รวมทั้งเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างตรงจุดเพื่อให้เกิดความพอใจในร้านคาเฟ่ อเมซอนครั้งต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7Ps) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอน ของผู้บริโภคในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านภาพลักษณ์ที่ส่งต่อการซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอน ของผู้บริโภคในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านทัศนคติที่ส่งต่อการซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอน ของผู้บริโภคในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1การตัดสินใจซื้อ (Purchasing Decision)

เป็นกระบวนการในการเลือกที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งผู้บริโภคมักจะต้องตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ของสินค้าและบริการอยู่เสมอ โดยผู้บริโภคมักมีปัจจัยต่าง ๆ เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจ เช่น ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (สุกัญญา ละมุล, 2560) ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ (พนิดา สุขุมจริยพงศ์, 2559) และปัจจัยด้านทัศนคติ (ศศิวิมล ไพศาลสุทธิเดช, 2559)

3.2 ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix – 7Ps)

3.2.1 ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ (Product)

เป็นสิ่งที่ตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ได้ (พศกร ทิพย์ชา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ปวีณา วงศ์งามใส (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อลูกค้าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟสดที่ร้านคาเฟ่ อเมซอน ณ สถานีบริการน้ำมัน ปตท. พบว่านอกจากรสชาติของกาแฟและเครื่องดื่มอื่นๆ ยังให้ความสำคัญกับความสดใหม่ของผลิตภัณฑ์ที่มีจำหน่ายภายในร้านและคุณภาพของกาแฟที่จำหน่ายอีกด้วย จึงกำหนดสมมติฐานได้คือ H1a : ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน

3.2.2 ปัจจัยด้านราคา (Price)

หมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงินลูกค้าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่าของบริการกับราคา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หนึ่งฤทัย เชี่ยงฉิน (2558) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการบริโภคกาแฟของร้านกาแฟ สตาร์บัคส์ และร้านทัม เอ็น ทัมส์ คอฟฟี่ สาขาวิคตอเรีย การ์เด้นส์ พบว่า การติดป้ายราคาบอกชัดเจนส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้าใช้บริการร้านกาแฟของผู้บริโภคมากที่สุดโดยมีปัจจัยที่รองลงมาคือราคาเหมาะสมกับคุณภาพ จากข้อมูลดังกล่าวสามารถนำมากำหนดสมมติฐานได้คือ H1b : ปัจจัยด้านราคาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน

3.2.3 ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)

หมายถึงการนำเสนอบริการให้แก่ลูกค้าซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของลูกค้าในคุณค่าและคุณประโยชน์ของบริการที่นำเสนอ ซึ่งจะต้องพิจารณาในด้านทำเลที่ตั้งและช่องทางในการนำเสนอบริการ ซึ่งสอดคล้องกับณัฐปภัสร์ ศิรบุญญะพัฒน์ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟ ในศูนย์การค้าพลาซ่า เชียงใหม่ แอร์พอร์ต พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับร้านที่เข้าถึงได้สะดวก และมีสถานที่จอดรถที่เพียงพอ จึงกำหนดสมมติฐานได้คือ H1c : ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน

3.2.4 ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)

เป็นการติดต่อสื่อสารทางข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อเพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ พิสิษฐ์ สุวรรณแพทย์ (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดในศูนย์การค้าพลาซ่า เชียงใหม่แอร์พอร์ต ที่พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับรายการส่งเสริมทางการตลาดในการตัดสินใจใช้บริการ การโฆษณาของร้านกาแฟก็สามารถดึงดูดให้ลูกค้าเข้ามาใช้ บริการได้ จากข้อมูลดังกล่าวสามารถกำหนดสมมติฐานได้ดังนี้ H1d : ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน

3.2.5 ปัจจัยด้านบุคลากร (People)

พนักงานผู้ให้บริการต้องทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจในการใช้บริการพนักงานควรมีความรู้ความสามารถมีทัศนคติที่ดีสามารถตอบสนองต่อลูกค้ามีความน่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับ ปวีณา วงศ์งามใส (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อลูกค้าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟสดที่ร้านคาเฟ่ อเมซอน ณ สถานีบริการน้ำมัน ปตท. ที่พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับมารยาทและมนุษย์สัมพันธ์ของพนักงานมีความกระตือรือร้นและมีความเต็มใจในการให้บริการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่มีต่อลูกค้า จากข้อมูลดังกล่าวสามารถกำหนดสมมติฐานได้คือ H1e : ปัจจัยด้านบุคลากรส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน

3.2.6 ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence)

การพัฒนารูปแบบการให้บริการ หรือแสดงให้เห็นคุณภาพของบริการโดยผ่านการใช้หลักฐานที่มองเห็นได้ เพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับงาน ขนิษฐา ยะหัตตะ (2560) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาธุรกิจร้านกาแฟสด Shrimp Zaa พบว่าโดยเฉลี่ยแล้วลูกค้ามีความคิดเห็นในระดับมากกับบรรยากาศของร้านกาแฟสดมีที่นั่งเพียงพอต่อจำนวนลูกค้าและสุดท้ายคือมีบริการด้าน อื่นๆไว้คอยรองรับลูกค้าเช่น มีบริการ Internet มุมหนังสือ จึงสามารถกำหนดสมมติฐานได้ดังนี้ H1f : ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน

3.2.7 ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ (Process)

หมายถึง กระบวนการในการให้บริการแก่ลูกค้าซึ่งมีหลากหลายรูปแบบเป็นการส่งมอบคุณภาพในการให้บริการกับลูกค้าเพื่อให้เกิดความรวดเร็ว และประทับใจซึ่งสอดคล้องกับงานของ พิริยะ วิจักขณาพันธุ์ (2558) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านกาแฟระบบแฟรนไชส์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ากลุ่มลูกค้าให้ความสำคัญอย่างมากกับความรวดเร็วในการให้บริการ และบริการที่ถูกต้องความรวดเร็วในการคิดเงิน จึงกำหนดสมมติฐานได้คือ H1g : ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน

3.3 ภาพลักษณ์ (Brand Image)

หมายถึง สิ่งประกอบความเชื่อ ความคิด และความประทับใจของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าหรือบริการ ธวัชชัย สุวรรณสาร (2559) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา สุขุมจริยพงศ์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อและการตัดสินใจซื้อกาแฟร้าน สตาบัคส์ประชาชนในกรุงเทพมหานคร พบว่าการรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าของร้านสตาบัคส์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟสดเพราะว่าทำให้รู้สึกเกิดความหรูหราในการดื่มกาแฟแบรนด์ดัง จึงกำหนดสมมติฐานได้ดังนี้ H2 : ปัจจัยด้านภาพลักษณ์มีผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน

3.4 ทัศนคติ (Attitude)

ทัศนคติ เป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้างวัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิวิมล ไพศาลสุทธิเดช (2559) ทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคกาแฟสตาร์บัคส์ของคนไทยและคนเกาหลี พบว่าทัศนคติต่อสินค้าทั้งผู้บริโภคในเขตกรุงเทพและกรุงโซล ผู้บริโภคมีทัศนคติที่ดีต่อสินค้าไม่ว่าจะเป็น ราคา ตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ รวมไปถึงการบริการคนไทยและคนเกาหลีเชื่อว่า ร้านกาแฟสตาร์บัคส์เป็นร้านกาแฟที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือมากที่สุดในบรรดาร้านกาแฟแฟรนไชส์ จึงกำหนดสมมติฐานได้ดังนี้ H3 : ปัจจัยด้านทัศนคติมีผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน

3.5 กรอบแนวคิด

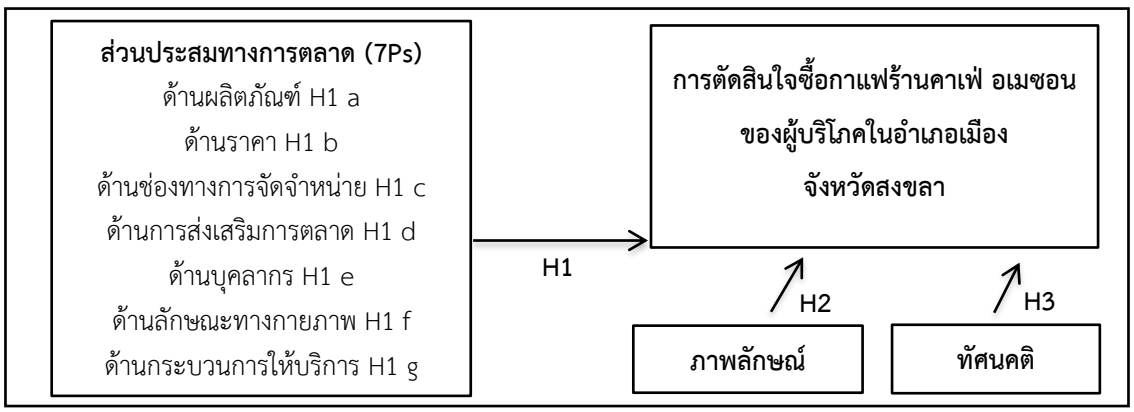

รูปที่ 1 กรอบแนวคิด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอนของผู้บริโภคในอำเภอเมือง สงขลา จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผ่านเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เหมาะสม ซึ่งได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานวิจัย มีรายละเอียดในเรื่องการกำหนดประชากร การสุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ ผู้บริโภคที่เข้าใช้บริการร้านคาเฟ่ อเมซอน ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป

4.1.1 กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากเนื่องจากไม่ทราบกลุ่มจำนวนที่แน่นอนในการทำวิจัยครั้งนี้ดังนั้นจึงกำหนดขนาดประชากรโดยสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ G.W Cochran (Cochran,1997) ประชากรโดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 โดยทำการใช้สูตรดังนี้

P = 0.5 ใช้สูตร $N = \frac{Z^2}{4e^2}$ จะได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม = 384.16 หรือประมาณ 385 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันความผิดพลาดของแบบสอบถามจึงทำการเก็บตัวอย่างอีกร้อยละ 5 จะได้ค่าความคาดเคลื่อนเท่ากับ 15 ตัวอย่าง รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ทั้งหมด = 400 ตัวอย่าง

4.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญโดยแบ่งตาม 5 ร้านคาเฟ่ในจุดสำคัญและเนื่องจากผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามจำนวน 400 ชุดได้จึงได้แบ่งสถานที่ละ 80 ตัวอย่าง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจะถูกแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ซึ่งเป็นลักษณะการทำแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด(7Ps) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอนในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านภาพลักษณ์ และด้านทัศนคติที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟฯ และส่วนที่ 4 ข้อมูลการการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอนในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นการประเมินระดับความคิดเห็นโดยใช้มาตรวัดแบบไลเคอร์ทสเกล (Likert Scale) ในการให้คำตอบ 5 ระดับ โดย 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด ถึง 1 คือ เห็นด้วยน้อยที่สุด

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การแจกแบบสอบถามให้ผู้ที่เข้ามาใช้บริการร้านคาเฟ่ อเมซอน ได้ทำการตอบ และรอรับแบบสอบถามทันทีเมื่อกรอกข้อมูลเสร็จ เพื่อไม่ให้ข้อมูลคลาดเคลื่อนและสามารถตอบข้อสงสัยจากผู้ตอบแบบสอบถามได้

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics Analysis) ใช้เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ โดยนำมาหาค่าความถี่และค่าเฉลี่ย และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบสมมติฐานในการวิจัย โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

5. สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลผู้บริโภคกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอน ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (N = 400 คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	162	40.52
หญิง	238	59.48
2. อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	64	15.94
21-40 ปี	191	47.73
41-60 ปี	142	35.53
มากกว่า 60 ปี	3	0.80
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	166	41.57
ปริญญาตรี	197	49.25
ปริญญาโท	33	8.18
สูงกว่าปริญญาโท	4	1.00
4. อาชีพ		
ข้าราชการ/พนักงานหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ	99	24.80
พนักงานบริษัทเอกชน	112	28.00
นักเรียน/นักศึกษา	41	10.20
ประกอบธุรกิจส่วนตัว	89	22.20
อื่นๆ ระบุ.....	59	14.70
5.รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 20,000บาท	118	29.79
20,000 – 25,000 บาท	113	28.21
25,000 – 30,000บาท	88	22.00
30,000 บาท ขึ้นไป	80	20.00

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่องปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอนของผู้บริโภค ในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลาพบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 59.48) มีอายุระหว่าง 21-40 ปี (ร้อยละ 47.73) มีอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (ร้อยละ28.00) มีระดับการศึกษาสูงสุดคือปริญญาตรี (ร้อยละ 49.25) ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 20000 บาท (ร้อยละ 29.79)

ตารางที่ 2 ข้อมูลระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอน ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ปัจจัยทางการตลาด	$\bar{X}$	SD	การแปรผล
1. ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix - 7Ps)	**3.77**	**0.925**	**มาก**
1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ (Product)	3.72	0.895	มาก
1.2 ด้านราคา (Price)	3.72	0.933	มาก
1.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)	4.21	0.758	มากที่สุด
1.4 ด้านการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion)	3.36	1.099	ปานกลาง
1.5 ด้านบุคลากร (People)	3.72	0.958	มาก
1.6 ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence)	3.85	0.943	มาก
1.7 ด้านกระบวนการให้บริการ (Process)	3.85	0.888	มาก
2. ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ (Image)	**3.74**	**0.752**	**มาก**
2.1 ท่านคิดว่ากาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน มีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์	3.97	0.765	มาก
2.2 ท่านมั่นใจว่ากาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน เป็นกาแฟที่มีรสชาติอร่อยกว่ากาแฟยี่ห้ออื่น	3.57	0.679	มาก
2.3 ท่านคิดว่ากาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน เหมาะสำหรับคนที่มีรสนิยมในการดื่มกาแฟ	3.57	0.858	มาก
2.4 ท่านคิดว่าการบริโภคกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความหรูหรา	3.90	0.712	มาก
2.5 เมื่อท่านนึกถึงกาแฟยี่ห้อแบรนด์ดังจะนึกถึงกาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน	3.70	0.750	มาก
2.6 ท่านคิดว่ากาแฟร้านคาเฟ่ อเมซอน มีรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์	3.97	0.765	มาก
3. ปัจจัยด้านทัศนคติ (Attitude)	**3.96**	**0.821**	**มาก**
3.1 ท่านมีความประทับใจหลังการซื้อ	3.70	0.877	มาก
3.2 ท่านคิดว่าพนักงานมีการบริการที่ดี	3.93	0.740	มาก
3.3 ท่านมีความพึงพอใจในเมนูเครื่องดื่ม	3.97	0.890	มาก
3.4 ท่านคิดว่าจะกลับมาซื้อซ้ำ	4.07	0.868	มาก
3.5 ท่านคิดว่าจะแนะนำผู้อื่น	4.13	0.730	มาก

จากตารางที่ 2 ซึ่งแสดงระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคเกี่ยวกับปัจจัยด้านการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้าน คาเฟ่ อเมซอนของผู้บริโภค ในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านทัศนคติมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 รองลงมาคือด้านปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix - 7Ps) มีค่าเฉลี่ย 3.77 และปัจจัยด้านภาพลักษณ์มีค่าเฉลี่ย 3.74 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ข้อมูลระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอน ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

การตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่อเมซอน อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	$\bar{X}$	**SD**	**การแปรผล**
ท่านคิดว่าภายในร้านมีเครื่องดื่มหลากหลายตรงความต้องการของท่าน	4.20	0.664	มาก
ท่านคิดว่าเครื่องดื่มมีราคาที่ท่านสามารถตัดสินใจซื้อได้ง่าย	4.33	0.661	มาก
ท่านคิดว่าแบรนด์เครื่องดื่มมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ	4.27	0.691	มาก
ท่านคิดว่าปริมาณเครื่องดื่มที่ได้รับมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ	4.10	0.845	มาก
ในการตัดสินใจซื้อกาแฟในครั้งต่อไปท่านจะซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอนสาขาที่ท่านกำลังประเมินในครั้งนี้	3.93	0.947	มาก
รวม	**4.16**	**0.762**	**มาก**

จากตารางที่ 3 ซึ่งแสดงระดับความคิดเห็นด้านการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในด้านการตัดสินใจซื้อโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ซึ่งอันดับหนึ่ง คือ เครื่องดื่มมีราคาที่ท่านสามารถตัดสินใจซื้อได้ง่าย มีค่าเฉลี่ย 4.33 รองลงมาคือ แบรนด์เครื่องดื่มมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ มีค่าเฉลี่ย 4.27 มีเครื่องดื่มหลากหลายตรงความต้องการค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 ปริมาณเครื่องดื่มที่ได้รับมีผลต่อการตัดสินใจซื้อมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 และจะซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอนสาขาที่กำลังประเมินในครั้งนี้มีค่าเฉลี่ย 3.93 ซึ่งอยู่ในระดับมากทุกข้อ

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอน

Variable	Unstandardize Coefficients		standardize Coefficients	t	sig
	B	Std.Error	Beta		
Constant					
ด้านผลิตภัณฑ์	0.184	0.030	0.145	3.365	0.001**
ด้านราคา	0.143	0.030	0.208	4.827	0.000**
ด้านการส่งเสริมทางการตลาด	0.080	0.030	0.117	2.709	0.007*
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	0.135	0.030	0.196	4.557	0.000**
ด้านบุคลากร	0.172	0.030	0.250	5.810	0.000**
ด้านลักษณะทางกายภาพ	0.100	0.030	0.145	3.365	0.001**
ด้านกระบวนการให้บริการ	0.196	0.030	0.157	3.478	0.001**
ด้านภาพลักษณ์	0.202	0.032	0.269	6.273	0.000**
ด้านทัศนคติ	0.083	0.024	0.139	3.478	0.001**

*significance at Level 0.05 ** significance at Level 0.01

จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ของปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอนของผู้บริโภคในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลาทั้ง 9 ด้าน สรุปได้ว่าทั้ง 9 ปัจจัยสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ได้แก่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดใน ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการให้บริการ ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ และปัจจัยด้านทัศนคติ โดยส่งผลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.005

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ผู้บริโภคคำนึงถึงความหอมของกาแฟและคุณภาพของเมล็ดกาแฟและยังมีเครื่องดื่มให้เลือกหลากหลายซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ ปวีณา วงศ์งามใส (2559) ที่ทำการได้ศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อลูกค้าในกรุงเทพและปริมณฑลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟสดที่ร้านคาเฟ่ อเมซอน ณ สถานีบริการน้ำมัน ปตท. พบว่านอกจากรสชาติของกาแฟแล้ว ผู้บริโภคยังให้ความสำคัญกับคุณภาพของเมล็ดกาแฟ

ปัจจัยด้านราคาพบว่าส่งผลต่อการตัดสินใจ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการบอกราคา ของผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจนและการมีราคาที่เหมาะสมกับปริมาณ และคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ หนึ่งฤทัย เชี่ยงฉิน (2558) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการบริโภคกาแฟของร้านกาแฟ สตาร์บัคส์ และร้านทัม เอ็น ทัมส์ คอฟฟี่ สาขาวิกตอเรีย การ์เด้นส์ พบว่า การติดป้ายราคาบอกชัดเจนส่งผลต่อพฤติกรรมการเข้าใช้บริการของผู้บริโภคมากที่สุด รองลงมาคือการมีราคาเหมาะสมกับคุณภาพที่ได้รับ

ปัยส่วนประสมทางการตลาด พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการใช้สื่อโฆษณาที่มีความดึงดูด มีสินค้าพรีเมี่ยมให้แลกซื้อซึ่งสอดคล้องกับงานของ วิจัยของพิสิษฐ์ สุวรรณแพทย์ (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟสดในศูนย์การค้าพลาซ่า เชียงใหม่แอร์พอร์ต โดยพบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่พิจารณารายการส่งเสริมทางการตลาดประกอบการตัดสินใจใช้บริการ ในขณะเดียวกันการโฆษณาของร้านกาแฟก็สามารถดึงดูดให้ลูกค้าเข้ามาใช้ได้อีกด้วย

ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ผู้บริโภคมักคำนึงช่องทางและสถานที่ในการจัดจำหน่าย ที่สามารถหาซื้อกาแฟได้ง่ายและสะดวก เช่น ตั้งอยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน รวมทั้งสถานที่ตั้งมีความปลอดภัย เช่นเดียวกับที่ ณัฐปภัสร์ ศิรบุญญะพัฒน์ (2559) ได้ทำการศึกษาและพบว่า ทำเลที่เดินทางได้สะดวก และใกล้สถานที่ทำงานมีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการเพราะผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ง่ายและรู้สึกปลอดภัย

ปัจจัยด้านบุคลากรที่มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคคือ การที่ร้านกาแฟมีพนักงานที่สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็ว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีความกระตือรือร้นเต็มใจให้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปวีณา วงศ์งามใส (2559) ที่พบว่ามารยาทและมนุษยสัมพันธ์อันดีของพนักงานมีความสำคัญเป็นลำดับแรก ๆ ในการตัดสินใจซื้อกาแฟ ตลอดจนการตอบสนองและให้บริการด้วยความเป็นมิตร

ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่า ผู้บริโภคคำนึงถึงความสะอาดของร้านและบรรยากาศภายในร้าน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ขนิษฐา ยะหัตตะ (2560) ที่ระบุว่าการปรับภูมิทัศน์และบรรยากาศของร้านเป็นสิ่งสำคัญลำดับแรกที่ส่งผลต่อการเข้าใช้บริการของผู้บริโภค ประกอบกับการมีบริการด้าน อื่น ๆ ไว้คอยรองรับลูกค้า ยกตัวอย่าง เช่น มีบริการอินเทอร์เน็ตไร้สาย มุมหนังสือ หรือห้องสุขา

ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ พบว่ากระบวนการให้บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเกี่ยวข้องกับกระบวนการสั่งซื้อที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน มีความถูกต้อง รวดเร็วในการชำระเงิน สอดคล้องกับที่ พิริยะ วิจักขณาพันธุ์ (2558) ศึกษาและ พบว่า ความรวดเร็วในการให้บริการ และการคิดเงิน กระบวนการการส่งมอบสินค้าและบริการที่ถูกต้องของร้านค้าล้วนส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการของผู้บริโภคเนื่องจากได้รับบริการที่มีความสะดวก ถูกต้องและรวดเร็ว

ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ พบว่า การที่ผู้บริโภครู้สึกว่ากาแฟจากร้านคาเฟ่ อเมซอนเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความหรูหราและบ่งบอกถึงรสนิยมในการดื่มกาแฟส่งผลให้เกิดการตัดสินใจเข้าใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พนิดา สุขุมจริยพงศ์ (2559) ที่ระบุว่า การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าของร้านสตาบัคส์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟสด เนื่องจากทำให้รู้สึกเกิดความหรูหราในการดื่มกาแฟแบรนด์ดัง

ปัจจัยด้านทัศนคติ พบว่าการที่ผู้บริโภคมีความประทับหลังการซื้อ และมีความพึงพอใจในเมนูเครื่องดื่ม ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล ไพศาลสุทธิเดช (2559) โดยศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคกาแฟสตาร์บัคส์ของคนไทยและคนเกาหลี พบว่าทัศนคติที่ดีต่อสินค้า เช่น เมล็ดคั่วสด ราคา ตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ และความเชื่อมั่นในคุณภาพของร้านกาแฟว่าดีกว่าร้านอื่น ๆ มีผลทำให้ทั้งผู้บริโภคในเขตกรุงเทพและกรุงโซลตัดสินใจใช้บริการร้านกาแฟสตาร์บัคส์

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำหรับร้านคาเฟ่ อเมซอน ในสถานีบริการน้ำมัน ปตท. ที่มีการขยายสาขาเพื่อรองรับลูกค้าถือเป็นช่องทางที่ผู้บริโภคเข้าถึงได้สะดวก ดังนั้น จึงควรมีการจัดภูมิทัศน์ของร้านค้าให้มีบรรยากาศที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของร้านคาเฟ่ อเมซอน ที่จะช่วยสื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้ถึงภาพลักษณ์และคุณภาพที่ดีของร้านค้าต่อไปโดยอาจปรับรูปแบบให้มีความแตกต่างจากรูปแบบร้านเดิมที่มีอยู่เพื่อสร้างความแปลกใหม่ ทั้งนี้ในร้านค้าที่เปิดให้บริการอยู่แล้วควรมีการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของร้านค้าให้สะอาดและสวยงามอยู่เสมอเพื่อเป็นการจูงใจลูกค้าให้มาใช้บริการมากขึ้น

การรักษามาตรฐานร้านกาแฟถือเป็นสิ่งสำคัญมากในการตัดสินใจใช้บริการ ดังนั้นร้านคาเฟ่ อเมซอนจึงควรตรวจสอบและควบคุมคุณภาพของกาแฟอยู่เสมอ และกำหนดราคาที่มาตรฐานและมีความเหมาะสมเพื่อให้ผู้ใช้บริการมีทัศนคติที่ดีต่อแบรนด์ของร้านกาแฟ และสามารถเข้าใช้บริการร้านคาเฟ่อเมซอนได้ในทุกสถานที่ที่สะดวกในการเข้าถึง

ควรมีการจัดรายการส่งเสริมการขายอย่างต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นการตัดสินใจซื้อและทำให้ลูกค้ารู้สึกแปลกใหม่ โดยอาจปรับเปลี่ยนตามเทศกาล หรือกระแสนิยม รวมทั้งปรับตามเหตุการณ์และความสนใจของผู้บริโภค

สำหรับการวิจัยในครั้งถัดไปควรศึกษาความต้องการของผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าและการให้บริการของร้านกาแฟสด คาเฟ่ อเมซอน เพิ่มเติมเพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคในอนาคต นอกจากนี้การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณจึงไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึกในด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและขั้นตอนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ หากมีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาประกอบ จะได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ของด้าน ต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

Passakorn Tipcha. (2560). *ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix).* สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2560, จาก http://passakorn2326.blogspot.com/2017/02/marketing-mix_20.html?m=1

Roger. (2009). *ทัศนคติ (Attitude).* สืบค้นเมื่อ 2 มกราคม 2009, จาก http://phatrsa.blogspot.com/2010/01/attitude.html?m=1

กับณัฐปภัสร์ ศิรบุญญะพัฒน์. (2559). ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการร้านกาแฟ ในศูนย์การค้าพลาซ่า เชียงใหม่ แอร์พอร์ต.

ขนิษฐา ยะหัตตะ. (2560). *แนวทางในการพัฒนาธุรกิจร้านกาแฟสด Shrimp Zaa*. การศึกษาค้นคว้าอิสระตาม หลักสูตรปริญญาปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต. 4(15), 21-55.

คาเฟ่ อเมซอน. (2558). ความเป็นมาของอเมซอน. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2558, จาก https://sites.google.com/site/rankafaeamazon/home/prawati-khwam-pen-ma

ณัฐปภัสร์ ศิรบุญญะพัฒน์. (2559). *ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคใน การเลือกใช้บริการร้านกาแฟในศูนย์การค้าพลาซ่า เชียงใหม่ แอร์พอร์ต*. การศึกษาเฉพาะบุคคล ปริญญามหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2(3), 6-17.

ธวัชชัย สุวรรณสาร. (2559). ความภักดีที่มีต่อแบรนด์ (BRAND ROYALTY) วัดจากอะไรคุณรู้ไหม. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2559, จาก http://www.coachtawatchai.org/2014/10/brand-royalty.html

ปวีณา วงศ์งามใส. (2559). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อลูกค้าในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟสดที่ร้านคาเฟ่ อเมซอน ณ สถานีบริการน้ำมัน ปตท. *วารสาร วิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 1(65), 169-175.

พนิดา สุขุมจริยพงศ์. (2559). *ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อและการตัดสินใจซื้อกาแฟร้าน สตาบัคส์ประชาชนในกรุงเทพมหานคร*. 5(42), 113-133.

พิริยะ วิจักขณาพันธุ์. (2558). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านกาแฟระบบแฟรนไชส์ ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การตลาด). กรุงเทพมหานคร. 5(46) , 11-13.

วิจัยพิสิษฐ์ สุวรรณแพทย์. (2561). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคใน การเลือกใช้บริการร้านกาแฟสด ในศูนย์การค้าพลาซ่า เชียงใหม่ แอร์พอร์ต. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 1(9), 67-75.

วิรัช ลภิรัตนกุล. (2559). การรักษาภาพลักษณ์และเป็นงานที่มีส่วนในการเสริมสร้างภาพลักษณ์ต่อหน่วยงาน สถาบัน หรือองค์กร ให้มีภาพลักษณ์ที่ดี (Good Image) ต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้บริโภค. *วารสาร Veridian E-journal, Slipakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสาตร์และสังคมศาสาตร์*. หน้า 81 อ้างใน อาทิตย์ อุทัย, 2558.

ศศิวิมล ไพศาลสุทธิเดช. (2559). ทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคกาแฟสตาร์บัคส์ของคนไทยและคนเกาหลีปีที่พิมพ์ 2563, 97-109.

เส้นทางเศรษฐีออนไลน์. (2562). https://www.sentangsedtee.com

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2533). *ทัศนคติ (Attitude).* สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2563, จากhttp://phatrsa.blogspot.com/2010/01/attitude.html?m=1

หนึ่งฤทัย เชี่ยงฉิน. (2558). “ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมการบริโภคกาแฟของร้านกาแฟสตาร์บัคส์”. *Veridian E-journal, Silapakorn University*. 8(3), 461-487.

การปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง

ADAPTATION OF TRANSPORT BUSINESS ENTREPRENEURS

นวิทย์ เอมเอก[1]*

Nawit Amamge[1]*

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง” เป็นการศึกษาความสามารถในการปรับตัวของผู้ประกอบการขนส่งในพื้นที่ มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อสำรวจสถานการณ์ธุรกิจขนส่งในพื้นที่ 2) เพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งในพื้นที่ 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจขนส่งในพื้นที่ เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง โดยการสังเคราะห์เอกสาร และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบรายงานพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการการขนส่งสินค้า 2) บทบาทของผู้ประกอบการ 3) คุณลักษณะของผู้ประกอบการ สามารถพัฒนาออกมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง เพื่อจะนำกรอบแนวคิดดังกล่าว ไปพัฒนาเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลการวิจัยต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : การปรับตัวของผู้ประกอบการ, การจัดการการขนส่งสินค้า, บทบาทของผู้ประกอบการ, คุณลักษณะของผู้ประกอบการ

Abstract

“ Adaptation of transport business Entrepreneurs” is a study on the adaptability of transport operators in the area. The objectives of this research were 1) to survey the transportation business situation in the area; 2) to study the adjustment of the transport business Entrepreneurs in the area 3) To study the problems and obstacles in the transportation business in the area. To develop a conceptual framework on the relationship of factors affecting the adjustment of transport business operators by synthesizing documents and present the research results in the form of an analytical descriptive report. The results of the study showed that 1) Freight Management 2) The role of operators 3) Characteristics of entrepreneurs affecting the adjustment of transport business Entrepreneurs. in order to adopt the conceptual framework to develop as a interview form for further surveys to collect research data in the future.

Keyword: Entrepreneurs adaptation, Logistic Management, The role of Entrepreneurs, The characteristics of entrepreneurs

[1] อาจารย์หลักสูตร ศศ.บ. การจัดการทรัพยากรมนุษย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

* Corresponding author, E-mail: nawit.a@tsu.ac.th

1. บทนำ

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง กอปรกับการรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) เพื่อเป็นตลาด และฐานการผลิตเดียวร่วมกัน (Single Market and Single Production Base) ตั้งแต่ปี 2558 มีผลให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานฝีมือระหว่างกันอย่างเสรี ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งรัด ปรับตัว และเตรียมความพร้อม ทั้งในเรื่องการเชื่อมโยงด้านระบบขนส่งและโลจิสติกส์ ด้านกฎระเบียบ การอำนวยความสะดวกทางการค้า การพัฒนาด่านชายแดน และการเตรียมการด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อส่งเสริมการใช้โอกาสและประโยชน์จากความร่วมมือดังกล่าว

นอกจากนี้ การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ยังก่อให้เกิดโอกาสทางการค้าและการลงทุนเพิ่มขึ้นกับไทย ซึ่งโลจิสติกส์ (Logistics) เป็นหนึ่งในธุรกิจที่เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ความต้องการในการบริโภคสินค้าขยายไปในทุกพื้นที่ทั้งในประเทศและต่างประเทศ การให้บริการขนส่งสินค้าจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเป็นกระบวนการทางธุรกิจที่สำคัญที่ผู้ประกอบธุรกิจต่างๆ มองหาผู้ให้บริการที่สามารถให้บริการได้อย่างรวดเร็ว ปลอดภัย คลอบคลุมทุกพื้นที่รับผิดชอบต่อการให้บริการ ค่าบริการสอดรับกับต้นทุนการผลิต สร้างราคาสินค้าให้สามารถแข่งขันได้ โดยสภาวการณ์ของตลาดผู้ให้บริการธุรกิจขนส่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุให้ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งต้องปรับตัวให้สามารถรองรับความต้องการใช้บริการธุรกิจขนส่งในอนาคตอันใกล้มีแนวโน้มที่จะต้องปรับตัวอย่างมาก

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2560-2564) จัดทำขึ้นภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่มีเป้าหมายให้ประเทศไทยสามารถยกระดับระบบโลจิสติกส์ของประเทศไปสู่การเป็นศูนย์กลางทางการค้า การบริการ และการลงทุนในภูมิภาค ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาเพิ่มมูลค่าระบบห่วงโซ่อุปทาน (2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก (3) การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนด้านโลจิสติกส์ เพื่อสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันของประเทศและการดำเนินการลักษณะบูรณาการระหว่างหน่วยงาน และภาคีการพัฒนาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้มีผลในทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ความเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2560-2564) เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2560

การพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มี 10 ยุทธศาสตร์ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ชาติ 6 ยุทธศาสตร์และอีก 4 ยุทธศาสตร์ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์และกลไกสนับสนุน โดยสาระสำคัญการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ มุ่งเน้นการขยายขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพการให้บริการ รองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกกลุ่มในสังคม สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและในอาเซียนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมโครงข่ายเชื่อมโยงภายในประเทศ สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่างๆ พัฒนาระบบการบริหารจัดการและการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการ สร้างความเป็นธรรมการเข้าถึงบริการพื้นฐานและการคุ้มครองผู้บริโภค การพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ และการพัฒนาผู้ประกอบการสาขาโลจิสติกส์และหน่วยงานที่มีศักยภาพเพื่อขยายการทำธุรกิจในต่างประเทศ

จากข้อมูลสถิติระบบฐานข้อมูลผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักการขนส่งสินค้า กรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคม ปี พ.ศ.2563 พบว่า จังหวัดยะลามีผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกจำนวน 34 ราย จังหวัดปัตตานีจำนวน 48 ราย และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 32 ราย

การจัดจำหน่ายและการกระจายตัวของสินค้าไทยไปมาเลเซียตามด่านศุลกากรในจังหวัดต่างๆ เช่น ยางพารา, สัตว์น้ำ, อาหารทะเลกระป๋องแปรรูป,ผักสด, ผลไม้, ปลาป่น, สินค้าเบ็ดเตล็ด, ขนสัตว์, รถยนต์, เครื่องอิเล็กทรอนิคส์,เสื้อผ้าสำเร็จรูป, สายเคเบิ้ล, อิฐ และไม้แปรรูป ฯลฯ มีการส่งออกทางรถยนต์และรถไฟ โดยประเทศไทยมีแนวชายแดนติดต่อกับมาเลเซีย เป็นระยะทางยาวประมาณ 647 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อค้าขายกับประเทศมาเลเซีย รวม 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา จังหวัดสตูล และจังหวัดปัตตานี (ไม่มีชายแดนติดต่อกับต่างประเทศ)

ด่านศุลกากรที่ควบคุมดูแลการค้าชายแดนไทย – มาเลเซีย มีจำนวน 11 ด่าน ได้แก่

1. ด่านศุลกากรสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
2. ด่านศุลกากรปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
3. ด่านศุลกากรสงขลา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
4. ด่านศุลกากรนราธิวาส อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส
5. ด่านศุลกากรตากใบ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส
6. ด่านศุลกากรสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส
7. ด่านศุลกากรเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
8. ด่านศุลกากรสตูล อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล
9. ด่านศุลกากรปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล
10. ด่านศุลกากรวังประจัน อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล
11. ด่านศุลกากรปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

(หมายเหตุ : ไม่รวมด่านศุลกากรท่าอากาศยาน)

จากข้อมูลสถิติระบบฐานข้อมูลผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักการขนส่งสินค้า กรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคม ปี พ.ศ.2563 พบว่า จังหวัดยะลามีผู้ประกอบการขนส่งด้วยรถบรรทุกจำนวน 34 ราย จังหวัดปัตตานีจำนวน 48 ราย และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 32 ราย

งานวิจัยเรื่องตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างโลจิสติกส์ขนส่งสินค้าฮาลาลทางราง ทางน้ำ และทางถนน กับประสิทธิผลในการขนส่งสินค้าฮาลาล ของวราภรณ์ สุขแสนชนานันท์ (2559) ทำการสำรวจผู้ประกอบการขนส่งสินค้าฮาลาล จังหวัดสงขลา จำนวน 150 ตัวอย่าง เพื่อหาประสิทธิผลของการขนส่งระหว่างภาคใต้ไทย-มาเลเซียภายใต้ข้อจำกัดของสินค้าฮาลาล และสร้างตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างโลจิสติกส์ขนส่งสินค้าฮาลาลทางราง ทางน้ำ และทางถนน กับประสิทธิผลในการขนส่งสินค้าฮาลาล พบว่าประสิทธิผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านความน่าเชื่อถือและต้นทุนในการขนส่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.73 รองลงมาคือ เวลาในการขนส่ง มีค่า 3.61 และเมื่อพิจารณารายด้านย่อยจะพบว่า ทุกรายด้านย่อย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้น เวลาในการเดินทางและการตีกลับของสินค้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง คือ 3.39และ 3.06 ตามลำดับ

ขณะที่งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยการดำเนินงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของร้านจัดจำหน่ายวัสดุก่อสร้างในภาคใต้ ของอดิศักดิ์ กรรณณรงค์ (2557) ศึกษาองค์ประกอบของปัจจัยการดำเนินงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้างในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พัทลุง สงขลา และกระบี่ จำนวน 162 คนพบว่า ปัจจัยการดำเนินงานที่มีอิทธิผลต่อประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ของร้านจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง ประกอบด้วย 7 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการบริการ กระบวนการสั่งซื้อ การติดต่อสื่อสาร การจัดการสินค้าคงคลัง การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ การขนส่ง และการจัดการคลังสินค้า โดยทั้ง 7 ปัจจัย สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปร

ทั้งหมดได้ 62.25% ปัจจัยที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้มากที่สุดคือ ปัจจัยด้านการบริการ รองลงมาเป็น ปัจจัยด้านกระบวนการสั่งซื้อ การติดต่อสื่อสาร การจัดการสินค้าคงคลัง การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ และการขนส่ง ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่อธิบายความแปรปรวนได้น้อยที่สุดคือ ปัจจัยการจัดการคลังสินค้า

งานวิจัยเรื่อง การจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานการผลิตก๋วยเตี๋ยวเส้นสดในจังหวัดนครปฐม ของจิตติมา บุตรพันธุ์ (2558) ศึกษาลักษณะการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานการผลิตก๋วยเตี๋ยวเส้นสด และการระบบโลจิสติกส์ของธุรกิจผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานการผลิตก๋วยเตี๋ยวเส้นสด กรณีศึกษาในจังหวัดนครปฐม พบว่า ลักษณะการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการผลิตก๋วยเตี๋ยวเส้นสดเป็นธุรกิจขนาดย่อม (SMEs) แบบเจ้าของคนเดียว ทำให้ง่ายต่อการบริหาร อำนาจในการตัดสินใจการดำเนินงานขึ้นอยู่กับเจ้าของกิจการแต่เพียงผู้เดียว แต่ควรมีการวางแผนการบริหารงานให้ได้มาตรฐานเพื่อลดความเสี่ยงในการบริหารงาน ควรมองไปถึงอนาคตหากจะมีการขยายกิจการมากขึ้นที่จะส่งผลต่อการขยายตลาดมากขึ้น ด้านการจัดการระบบโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการผลิตก๋วยเตี๋ยวเส้นสดประกอบด้วย 1) การคาดการณ์ความต้องการทางผู้ประกอบคาดการณ์ความต้องการเพื่อการวางแผนการผลิตจากคำสั่งซื้อ 2) การจัดหาวัตถุดิบในการผลิตที่ใช้ผลิตเส้นก๋วยเตี๋ยวส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบที่ได้มาจากสินค้าทางการเกษตร ทำให้วัตถุดิบมีราคาขึ้นลงตามราคาตลาด ผู้ประกอบการจึงต้องมีการตรวจสอบราคาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถเจรจาต่อรองราคากับผู้ส่งวัตถุดิบ 3) การผลิตจะต้องมีการตรวจสอบการผลิตในทุกๆขั้นตอน เพื่อการควบคุมคุณภาพการผลิตให้ได้มาตรฐาน 4) การส่งมอบสินค้า ใช้รถบรรทุกก๋วยเตี๋ยวเส้นสดไปส่งยังลูกค้าเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว 5) การจัดช่องทางการจัดจำหน่ายมีการจัดจำหน่ายได้หลายทางทั้งการจัดส่งก๋วยเตี๋ยวเส้นสดโดยตรงจากผู้ผลิตสู่พ่อค้าคนกลางหรือผู้ผลิตสู่ผู้บริโภค 6) การรับคืนสินค้าทางผู้ประกอบการจะรับคืนก็ต่อเมื่อสินค้าเกิดความเสียหายจากการผลิตและจากการขนส่ง

การวิจัยการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งในพื้นที่ มุ่งเน้นศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งฐานข้อมูลศักยภาพการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ อุปสรรคของธุรกิจขนส่ง และนโยบายภาครัฐต่อธุรกิจขนส่ง อันจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาธุรกิจขนส่งในพื้นที่ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบแนวคิดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อการการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง

3. คำถามวิจัย

1. สถานการณ์ธุรกิจขนส่งในพื้นที่ เป็นอย่างไร

2. ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งในพื้นที่ มีการปรับตัวอย่างไรเพื่อดำรงอยู่ในสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่, การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจ และการรองรับวิกฤต Covid-19

4. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การวิจัยเรื่อง การปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาแนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการ โดยมีประเด็น ดังต่อไปนี้

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการขนส่งสินค้า

การขนส่ง ตามนิยามทางเศรษฐศาสตร์ยังมีความหมายที่ซับซ้อนกว่านิยามของการขนส่ง ตามที่เข้าใจกันโดยทั่วไป กล่าวคือ การขนส่งหมายถึง การเคลื่อนย้ายบุคคลหรือสินค้าจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง อันก่อให้เกิดอรรถประโยชน์ด้านสถานที่ (Place Utility) และอรรถประโยชน์ด้านเวลา (Time Utility) ดังนั้นถ้าพิจารณาจากนิยามข้างต้น การขนส่งสินค้า (Freight Transportation) จึงหมายถึง การเคลื่อนย้ายสินค้าสินค้าจากสถานที่ที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง อันก่อให้เกิดอรรถประโยชน์ด้านสถานที่ (Place Utility)และอรรถประโยชน์ด้านเวลา (Time Utility) ทั้งนี้การเคลื่อนย้ายดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่เพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าซึ่งจะเป็นการก่อให้เกิดอรรถประโยชน์ด้านสถานที่ และเวลาในการขนส่ง (Time-in-Transit)กับความต่อเนื่อง ในการ ให้บริการ (Consistency of Service) เป็นตัวที่บ่งบอกถึงอรรถประโยชน์ด้านเวลา (จักรกฤษณ์ ดวงพัสตรา,2543)

แลมเบิร์ท (Lambert, Stock & Ellran, 1998) ได้ให้ความหมายของโลจิสติกส์ (Logistics) ไว้ว่าเป็นกระบวนการวางแผนการดำเนินงาน และการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การ เคลื่อนย้ายการจัดเก็บวัตถุดิบสินค้าระหว่างผลิตสินค้าสำเร็จรูป และสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง ดำเนิน ไปจากแหล่งจัดหาไปสู่จุดบริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วยต้นทุน ประสิทธิภาพในการขนส่ง (Efficiency of Transportation)การพัฒนาการขนส่งนั้นมุ่งที่ จะพัฒนาให้การขนส่งมีคุณภาพ มีมาตรฐาน และประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งตามหลักของการขนส่ง แล้วถือว่าการขนส่งที่มีประสิทธิภาพจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ความรวดเร็ว การขนส่งที่มีความรวดเร็วสามารถที่จะทำให้สินค้าและบริการ ต่าง ๆ ไปสู่ตลาดได้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา และทันต่อความต้องการมีความสดและมีคุณภาพเหมือน กับสินค้าและบริการที่แหล่งผลิต

2. การประหยัด การขนส่งที่มีประสิทธิภาพ จะต้องท าให้เกิดการประหยัดใน ต้นทุนการขนส่งและประหยัดในราคาค่าบริการ กล่าวคือ ผู้ประกอบกิจการขนส่งต้องพยายามให้ ต้นทุนในการขนส่งต่ าที่สุดเท่าที่จะท าได้ ซึ่งเมื่อต้นทุนในการขนส่งต่ำแล้ว การเรียกเก็บอัตราค่า บริการก็ลดลงด้วยอันจะทำให้ผู้ใช้บริการประหยัดค่าใช้จ่ายในการเสียอัตราค่าบริการโดยสารหรือ ค่าระวางด้วย ดังนั้นความประหยัดถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ

3. ความปลอดภัย หมายถึง ความปลอดภัยจากการสูญเสียหรือเสียหายของสินค้า ตลอดจนความปลอดภัยของยานพาหนะที่ใช้ในการขนส่งด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก สำหรับระบบการขนส่ง ซึ่งถือได้ว่าผู้ประกอบการขนส่งต้องรับผิดชอบต่อการสูญเสียและเสียหาย ในทุกอย่างที่เกิดขึ้นต่อสินค้าและบริการ

4. ความสะดวกสบาย การขนส่งที่ดีจะต้องให้ความสะดวกสบายแก่ผู้ใช้บริการ หรือ ความสะดวกในการขนส่งสินค้าและบริการ เช่น ยานพาหนะจะต้องมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก ต่าง ๆ ไว้อย่างครบถ้วน พร้อมที่นำมาใช้ในการเคลื่อนย้ายได้ทันที

5. ความแน่นอนเชื่อถือได้และตรงต่อเวลา (Certainty and Punctuality) ถือเป็นเรื่องที่สำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับการขนส่ง เพราะการขนส่งที่ดีและมีประสิทธิภาพจะต้องมี กำหนด ในการเดินทางที่แน่นอนเชื่อถือได้ และตรงต่อเวลา มีจำนวนเที่ยวที่วิ่ง เวลาที่จะออกเดินทางจาก ต้นทางเวลาที่เดินทางถึงปลายทาง ระยะเวลาในการเดินทาง เวลาที่จะผ่านจุดที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งจะต้องระบุไว้และจะต้องรักษาเวลาให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้จึงจะถือว่ามีประสิทธิภาพ (คำนาย อภิปรัชญาสกุล, 2546)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการขนส่งสินค้า สรุปได้ว่า การขนส่ง (Transportation) หมายถึง การ เคลื่อนย้ายคน (People) สัตว์ สิ่งของ (Goods) จากสถานที่หนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง โดยการขนส่งที่มีประสิทธิภาพจะต้องประกอบด้วย ความเร็ว การประหยัด ความปลอดภัย ความสะดวกสบาย ความแน่นอนเชื่อถือได้และตรงต่อเวลา

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายสินค้า

การกระจายสินค้า (Physical Distribution) หมายถึง การดำเนินการเคลื่อนย้ายสินค้าทั้ง ภายในองค์กรและผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพอใจ ให้กับลูกค้า ซึ่งเกี่ยวกับกิจกรรมการขนส่ง การเก็บรักษา การจัดการสินค้าคงเหลือ การหีบห่อ การ นำส่งสินค้าและการดำเนินคำสั่งซื้อ ความสำเร็จของสินค้าขึ้นอยู่กับการเคลื่อนย้ายสินค้าของผู้ผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความพอใจให้กับลูกค้าในเวลาที่ถูกต้อง (at the Right Time) และในสถานที่ที่ถูกต้อง (to the Right Place) ด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด (at the Least Cost) และในปริมาณที่ถูกต้อง (in the Right Quantity) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิทยาการจัดการ, 2536)

วิทยา สุหฤด ารง และต่อศักดิ์ กิจชัยนุกูล (2543) กล่าวว่า การจัดการกระจายสินค้าต้องพิจารณาในภาพรวมของระบบโลจิสติกส์ ในด้านเครือข่ายการปฏิบัติงาน การจัดการกระจายสินค้า ต้องกำหนดคลังสินค้าให้สามารถเชื่อมโยงการปฏิบัติงานเข้ากันอย่างเป็นระบบ เพื่อตอบสนองเป้าหมายของระบบโลจิสติกส์ จากสภาพการแข่งขันของธุรกิจที่กำลังเผชิญอยู่นี้ การนำเสนอคุณค่า ของสินค้าสู่ลูกค้าหรือองค์กรธุรกิจจะสำเร็จได้เกิดจากระบบการจัดการกระจายสินค้า และกลยุทธ์ การจัดการกระจายสินค้าขององค์กรที่ดี ดังนั้นต้องพิจารณาเปรียบเทียบ กับการปฏิบัติงานของ คู่แข่งในอุตสาหกรรมเดียวกันหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ มาเป็นแนวทางในการวางแผนที่สำคัญ คือ ต้องวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ลูกค้าสนใจ นำมากำหนดกลยุทธ์และเป้าหมายการจัดการกระจายสินค้า เป็นสำคัญ กลยุทธ์การกระจายสินค้า จะเป็นผลมาจากการกำหนดกลยุทธ์ด้านโลจิสติกส์ และการ จัดการโซ่อุปทานโดยในแต่ละอุตสาหกรรมหรือแต่ละผลิตภัณฑ์ มีองค์ประกอบและความซับซ้อนที่แตกต่างกันไปเช่นกัน จุดเริ่มต้นที่สำคัญในการกำหนดแนวทางการจัดการโลจิสติกส์ คือ การวิเคราะห์ถึงรูปแบบลักษณะความต้องการในตัวผลิตภัณฑ์ มีองค์ประกอบในการพิจารณา เช่น ช่วงวัฏจักรอายุของผลิตภัณฑ์ ความสามารถในการคาดการณ์ความต้องการ ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และค่าเฉลี่ยมาตรฐานของระยะเวลานำ (Lead Time) ควรนำมาพิจารณากำหนดกระบวนการปฏิบัติงานในการกระจายสินค้าและกระบวนการต่าง ๆ ของระบบโลจิสติกส์ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับประเภทของผลิตภัณฑ์ ทั้งในด้านการกำหนดเครือข่ายของคลังสินค้า และขั้นตอนการกระจายสินค้าที่เหมาะสม

ปัจจัยพิจารณาในการประเมินผลการปฏิบัติงานกระจายสินค้า (วิทยา สุหฤทด ารง และต่อศักดิ์ กิจชัยนุกูล, 2543) ประกอบด้วย

1) ระยะเวลาและความรวดเร็วในการกระจายสินค้า เปรียบเทียบกับแผนดำเนินงานในส่วนอื่น ๆ ของธุรกิจโดยรวม เช่น ด้านแผนการตลาด การกระจายสินค้าต้องสอดคล้องกับการ ประชาสัมพันธ์สินค้าด้านการผลิต ต้องกระจายสินค้าไปสู่คลังสินค้าต่าง ๆ ได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า

2) ปริมาณการขนส่ง การส่งมอบได้ครบถ้วนตามปริมาณความต้องการที่เกิดขึ้นในแหล่ง

3) ต้นทุนการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องพิจารณาในหลาย ๆ แง่มุม เช่น ต้นทุนกระจายสินค้าแบ่งแยกตามกลุ่มสินค้า แบ่งแยกตามประเภทช่องทางกระจายสินค้า หรือ ตามประเภทพาหนะขนส่ง เป็นต้น

4) ความครอบคลุมในด้านช่องทางกระจายสินค้าหรือ ด้านภูมิศาสตร์ เป็นการวัดผลเปรียบเทียบต่อเป้าหมายเชิงกลยุทธ์กิจโดยรวมขององค์กร

จากแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายสินค้า สรุปได้ว่าการกระจายสินค้า (Physical Distribution) หมายถึง การดำเนินการเคลื่อนย้ายสินค้าทั้งภายในองค์กร และผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายเพื่อตอบสนองความต้องการ และสร้างความพอใจให้กับลูกค้า ซึ่งเกี่ยวกับกิจการขนส่ง การเก็บรักษา การจัดการสินค้าคงเหลือการหีบห่อ การนำส่งสินค้า และการดำเนินคำสั่งซื้อ ความสำเร็จของสินค้าขึ้นอยู่กับการเคลื่อนย้ายสินค้าของผู้ผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการ และสร้างความพอใจ

ให้กับลูกค้าในเวลาที่ถูกต้อง (At the Right Time) ในสถานที่ถูกต้อง (to the Right Place) ด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด (At the Least Cost)และในปริมาณที่ถูกต้อง (in the Right Quantity)

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการคือ ผู้ที่นำเอาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ได้แก่ ทุน ที่ดิน และแรงงาน มาผสมผสาน จัดสรร เสี่ยงและตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อก่อให้เกิดการผลิตหรือบริการเพื่อ จ าหน่ายให้แก่บุคคลทั่วไปด้วยตัวเอง (ปราโมทย์ เจนการ , 2532)

ผู้ประกอบการจะต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ในการหาโอกาสทางกิจการใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา และจ าต้องมีความ อดทน มุ่งมั่น กล้าตัดสินใจ และกล้าเสี่ยงในการที่จะน าความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ของตนเองนั้น มาปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลคุ้มค่าในในเชิงพาณิชย์อีกด้วยและต้องเป็นผู้ที่ริเริ่มและยินดีที่จะรับความเสี่ยงในการลงทุนประกอบกิจการ โดยรวบรวมผสมผสานปัจจัยการผลิตทั้งหลายเข้าด้วยกัน และ นำสติปัญญา ประสบการณ์ และวิทยาการด้านการผลิตและการจัดการที่เหมาะสมจัดการให้เกิด การผลิตสินค้า หรือการจำหน่าย หรือการให้บริการแก่ผู้เกี่ยวข้อง (อาทิตย์ วุฒิคะโร,2543)

ผู้ประกอบการ เป็นผู้ที่ริเริ่มกิจการขึ้นมาและดำเนินงานกิจการขึ้นมาและดำเนินงานกิจการอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งที่จะกิจการประสบความสำเร็จและก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป โดยธรรมชาติแล้วผู้ประกอบการกิจการส่วนมากมักจะเริ่มกิจการของต้นจากขนาดเล็กแล้วจึงค่อย ๆ เติบโตขึ้นเมื่อการดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จเป็นขั้น ๆ ตามลำดับ ขณะเดียวกันผู้ประกอบการในกิจการขนาดเล็กนับได้ว่าเป็นผู้เล็งเห็นถึงโอกาสหรือความต้องการที่สามารถจัดตั้งกิจการขึ้นมา ให้บริการตอบสนองลูกค้าและสังคมได้ กิจการขนาดเล็กกลายเป็นกิจการที่มีจำนวนมากมาย และ มีบทบาทยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจในการสร้างคุณค่าต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิต การขาย และการ บริการต่าง ๆ (Kuratlo &Hodgetts, 1998)

นุตประวีณ์ เลิศกาญจนวัติ และคณะ (2554) กล่าวว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการหมายถึงลักษณะส่วนตัวของผู้ที่ต้องการจะเริ่มทำธุรกิจนั้นเป็ นสิ่งสำคัญที่จะสามารถนำไปปรับใช้ต่อยอดในการทำธุรกิจได้ อีกทั้งยังเป็นเกณฑ์ตัวชี้วัดความสำเร็จในการทำธุรกิจของบุคคลนั้นได้ในระดับที่ค่อนข้างสูงอีกด้วย

ลักษณะส่วนบุคคลที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการมองเห็นโอกาสทางธุรกิจให้ประสบความสำเร็จพร้อมเผชิญกับความเสี่ยงในระดับที่ได้คำนวณไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจโดยแบ่งองค์ประกอบของคุณลักษณะของผู้ประกอบการออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่

1) ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) หมายถึง ความสามารถและความตั้งใจที่จะนำตนเองไปสู่โอกาสเป็นคนที่สามารถทำงานได้ด้วยตนเอง และสามารถตัดสินใจได้ในภาวะบีบบังคับ

2) ความมีนวัตกรรม (Innovation) หมายถึง การเป็นผู้มีความคิดริ เริ่มเกี่ยวกับสินค้าใหม่ๆ การบริการและเทคโนโลยีใหม่ๆ

3) ความกล้าเสี่ยง (Risk Taking) ความกล้าเสี่ยงแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ กล้าเสี่ยงต่อสิ่งที่ไม่รู้ กล้าใช้ทรัพย์สินจำนวนมากสำหรับก่อตั้งธุรกิจ และกล้ากู้ยืมทรัพย์สินจำนวนมาก

4) การบริหารจัดการ (Business Management) หมายถึง เป็นกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายของกิจการประสบผลสำเร็จ

5) ความสม่าเสมอและใฝ่ใจในการเรียนรู้ (Stability and Learning Orientation) หมายถึง การที่เจ้าของกิจการมีความมั่นคงไม่เก็บสิ่งผิดพลาดมาเป็นอารมณ์ หรือผิดหวังท้อแท้ แต่จะนำเอาประสบการณ์เหล่านี้มาเรียนรู้

6) ความใฝ่ ใจในความสำเร็จ (Achievement Orientation) หมายถึง ความต้องการที่จะบรรลุมาตรฐานแห่งความเป็นเลิศ และความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะประสบความสำเร็จในการแข่งขัน

เฟรส์เซอร์ (Frese, 2000)ได้สรุปคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของผู้ประกอบการ ไว้ 8 ประการ ดังนี้

1) ความเป็นตัวของตัวเอง เป็นความสามารถและความปรารถนาที่จะจัดการควบคุมสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองในเรื่องที่เกี่ยวกับโอกาสในการดำเนินการ โดยบุคคลที่มีความเป็นตัวของตัวเองจะตัดสินใจและกระทำการต่างๆ อย่างเป็นอิสระไม่พึ่งพาอาศัยใคร

2) นวัตกรรม หมายถึง การมีแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ การบริหาร และขบวนการทางเทคโนโลยีใหม่ๆ

3) ความกล้าเสี่ยง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน ซึ่งความกล้าเสี่ยงในระดับปานกลางจะทำให้ประสบความสำเร็จ

4) การแข่งขันเชิงรุก เป็นการสร้างความยากลำบากให้กับคู่แข่งขันที่จะเข้ามาในตลาดเดียวกัน ผู้ประกอบการเชิงรุกจะพยายามกระทำให้โดดเด่นเหนือกว่า เพื่อให้คู่แข่งขันออกไปจากตลาด

5) ความมั่นคงสม่ำเสมอและใฝ่ใจในการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้ประกอบการจะไม่รู้สึกสะเทือนทางอารมณ์และไม่ท้อแท้เมื่อเผชิญกับสิ่งที่ผิดพลาด แต่จะเรียนรู้จากประสบการณ์นั่นๆ

6) แรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์สูงจะมีความสนใจในงานที่มีลักษณะท้าทาย ซึ่งจะเป็ นสิ่งจูงใจให้ทำให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป ทำให้บุคคลมีความรับผิดชอบ และค้นหาข้อมูลสะท้อนกลับ เกี่ยวกับคุณภาพของงานที่ตนได้ทำไป

7) ความซื่อสัตย์ของบุคคล หมายถึง การที่ผู้ประกอบการค่อยๆ ซึมซับความรู้สึกความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในลูกค้าและผู้จัดหาวัตถุดิบของตน

8) คตินิยมประเพณีและแนวความคิดสมัยใหม่ หมายถึง ทัศนคติที่มีต่อโลกธุรกิจและเทคโนโลยี การใส่ใจต่อธรรมเนียมปฏิบัติ และทัศนคติต่อการปกครองลูกจ้าง ตลอดจนการเคร่งครัดในหลักศาสนา

ณัฐยา สินตระการผล (2553 : 24-28) ได้สรุปคุณลักษณะของผู้ประกอบการออกมาเป็นลักษณะ 5 ประการ ดังนี้

1) ไม่ลำบากใจกับการยืดหยุ่นต่อกฎข้อบังคับ ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จนั้น พร้อมที่จะยืดหยุ่นต่อกฎข้อบังคับเพื่อให้ได้ในสิ่งที่พวกเขาต้องการ ไม่ว่าจะเป็นเงินทุน พนักงานที่มี ความสามารถ สัญญาทำงาน หรืออะไรก็ตามที่ทำให้พวกเขาบรรลุผลลัพธ์ที่ต้องการ

2) พร้อมที่จะเผชิญกับศัตรูที่มีอำนาจมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีถ้าสามารถเห็นช่องทางโอกาส โดยไม่ต้องเผชิญกับศัตรูที่มีอำนาจมาก อย่างเช่น บริษัทขนาดใหญ่ที่มีการปกป้องตัวเองอย่างดี และ มีทรัพยากรมากมาย แต่นี่ก็ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเสมอไป แม้ผู้ประกอบการจะไม่ได้อยากให้เกิดสถานการณ์ที่เอาไม้ซีกไปงัดไม้ซุง แต่พวกเขาก็จะไม่ยอมหดหัวอยู่เช่นกัน

3) มีความอดทนรอโดยเริ่มจากกิจการขนาดเล็กๆ กิจการใหม่ส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะวางแผนมาอย่างดีแค่ไหนในช่วงแรกก็ต้องถือว่าเป็นการทดลอง การเริ่มต้นจากขนาดเล็กทำให้ผู้ ก่อตั้งบริษัทมีโอกาสที่จะทดลอง และปรับแนวคิดทางธุรกิจให้ดีขึ้นก่อนที่จะรุกก้าวแบบเต็มที่ ทำให้พวกเขาได้ ทราบว่า ลูกค้าตอบสนองต่อสินค้า ราคา และลักษณะการใช้สินค้ากันอย่างไร

4) พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนกลยุทธ์อย่างรวดเร็ว อนาคตมักไม่ค่อยเป็ นไปอย่างที่เรา คาดหวังไว้ สิ่งที่ลูกค้าต้องการมักจะเปลี่ยนแปลงไปอยู่เรื่อยๆ คู่แข่งตอบโต้กับความคิดริเริ่มของเรา ด้วยการเปลี่ยนแปลงที่เราไม่ได้คาดคิด ทั้งในเรื่องของราคา เรื่องตัวสินค้า และสิ่งจูงใจ โอกาสและตลาดใหม่

5) รู้ว่าจะสร้างข้อตกลงได้อย่างไรผู้ประกอบการที่สร้างข้อตกลง จะต้องไม่รู้สึกอึดอัด กับความเสี่ยง และต้องไม่รู้สึกหวาดหวั่นเพียงเพราะว่ามีข้อมูลไม่เพียงพอต่างจากบริษัทขนาดใหญ่ที่มีความมั่นคง แต่ผู้ประกอบการหรือเจ้าของกิจการจะต้องตัดสินใจให้ดีที่สุดจากความไม่แน่นอน และเดินหน้าต่อไปให้ได้ การหยุดอยู่กับที่และรอให้มีข้อมูลมากขึ้นนั่นมักจะไม่ใช่ทางเลือกที่มีอยู่

สรุปได้ว่า ผู้ประกอบการหมายถึง บุคคลที่ก่อตั้งองค์กรเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนและ ดำเนินการโดยย อมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในการดำเนินกิจการ เพื่อผลกำไรและความพอใจ หรือเป็นผู้กระตุ้นในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโดยเป็นผู้ที่มีเป้าหมายในการค้นหา มีการวางแผนอย่างรอบคอบ และตัดสินตามกระบวนการประกอบกิจการ รวมทั้งผู้ประกอบการต้องเป็น ผู้ทำงานอย่างสร้างสรรค์ มีมุมมองในแง่ดีตามพันธะในการจัดสร้างแหล่งทรัพยากรใหม่ หรือนำความสามารถเก่าไปรวมกันเป็นลักษณะใหม่ เพื่อเป้าหมายในการสร้างสรรค์ความมั่นคั่งแก่กิจการ

4.4 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้ประกอบการ

ผู้ประกอบการ เป็นผู้ที่ริเริ่มกิจการขึ้นมาและดำเนินงานกิจการขึ้นมาและดำเนินงานกิจการอย่างต่อเนื่องโดยมุ่งที่จะกิจการประสบความสำเร็จและก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป โดยธรรมชาติแล้วผู้ประกอบการกิจการส่วนมากมักจะเริ่มกิจการของต้นจากขนาดเล็กแล้วจึงค่อย ๆ เติบโตขึ้นเมื่อการดำเนินงานได้ประสบผลสำเร็จเป็นขั้น ๆ ตามลำดับ ขณะเดียวกันผู้ประกอบการในกิจการขนาดเล็กนับได้ว่าเป็นผู้เล็งเห็นถึงโอกาสหรือความต้องการที่สามารถจัดตั้งกิจการขึ้นมา ให้บริการตอบสนองลูกค้าและสังคมได้ กิจการขนาดเล็กกลายเป็นกิจการที่มีจำนวนมากมาย และ มีบทบาทยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจในการสร้างคุณค่าต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิต การขาย และการ บริการต่าง ๆ (Kuratlo &Hodgetts, 1998)

บทบาทของผู้ประกอบการในกิจการขนาดเล็กเริ่มต้นจากเจ้าของกิจการ นับว่ามี ความสำคัญยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและโอกาสที่กิจการเหล่านี้จะเติบโตกลายเป็น กิจการขนาดใหญ่ ความสำเร็จขึ้นอยู่กับผู้ประกอบการเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้ประกอบการจะปฏิบัติภารกิจในบทบาทดังต่อไปนี้ (Longenecker, Moore, Moore, & Petty,1994)

1) บทบาทของนักลงทุน เนื่องจากการเริ่มกิจการส่วนมากเกิดจากผู้ประกอบการมี ความมั่นใจในความคิดของตัวเอง แต่ไม่มีผู้ร่วมทุนทำให้การลงทุนในกิจการครั้งแรกต้องเป็นเงิน ส่วนตัวดังนั้นผู้ประกอบการจึงเป็นผู้ที่กล้าเสี่ยงลงทุนเพื่อลงมือทำประโยชน์ต่อสังคม โดยพิสูจน์ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

2) บทบาทของผู้จัดการ แม้ว่ากิจการที่ตั้งขึ้นจะเป็นเพียงกิจการขนาดเล็กใน ฐานะผู้ประกอบการจ าเป็นต้องประกอบภารกิจในฐานะผู้จัดการเพื่อให้สามารถด าเนินการตาม เป้าหมายของกิจการได้จนบรรลุผลสำเร็จ โดยผู้ประกอบการต้องหาความรู้เกี่ยวกลับหน้าที่ในการจัดการและต้องพยายามสร้างสมประสบการณ์ในการจัดการให้มากขึ้นด้วย

3) บทบาทของผู้นำ โดยปกติกิจการขนาดเล็กมักจะจ้างบุคคลเข้ามาทำงานตามความเหมาะสมขององค์กรทำให้ผู้ประกอบการต้องมีบทบาทในการเป็นผู้นำอย่างเด่นชัด โดยต้องเป็นผู้บุกเบิกริเริ่มงานใหม่ ๆ รวมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพงานปัจจุบัน และผลักดันให้เกิดการทำงานเป็นทีม โดยอาศัยศิลปะในการปกครอง ตลอดจนส่งเสริมขวัญและกำลังใจ อีกทั้งพัฒนาลูกน้องให้เติบโตก้าวทันเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานด้วย

4) บทบาทของผู้สร้างสรรค์สังคม เมื่อผู้ประกอบการได้ริเริ่มกิจการเพื่อช่วยเหลือ และทำประโยชน์กับสังคมและผู้บริโภคในเชิงเศรษฐศาสตร์แล้ว หากว่ากิจการเติบโตและขยายตัว ออกไปนอกจากเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าแล้ว ผู้ประกอบการยังสามารถกระทำเพื่อรับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่มุ่งดำเนินกิจการแบบมุ่งกำไรเพียงอย่างเดียว หรือทำกิจการที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อผู้บริโภคหรือชุมชน จึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ประกอบการที่มีคุณค่าสมควรแก่การยกย่องของสังคม และการสนับสนุนของประชาชนหรือลูกค้าต่อไป

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของธุรกิจหรือความได้เปรียบในการแข่งขัน คือ ความสามารถหลักของธุรกิจ (Core Competencies) เป็นคำที่ใช้อธิบายถึงนัยสำคัญที่มีผลกระทบทางทฤษฎีและการปฏิบัติการทางกลยุทธ์ธุรกิจ เป็นการรวมกันของทักษะและเทคโนโลยี ซึ่งทำให้กิจการสามารถผลิตบางสิ่งบางอย่างที่มีคุณค่าสำหรับลูกค้า และดำเนินไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งยังใช้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในตลาดการแข่งขัน และควรคิดใหม่เกี่ยวกับกลยุทธ์ในเทอมของความสามารถมากกว่าหน่วยกลยุทธ์ธุรกิจ (Durand,1998 อ้างถึงใน ดนัย เทียนพุฒ, 2545, หน้า 105-106)

ฮาเมลและพราฮาลัด (Hamel & Prahalad, 1994 อ้างถึงใน ดนัย เทียนพุฒ, 2545, หน้า 106-111) ให้ความหมายของความสามารถหลักของธุรกิจว่า เป็นสิ่งที่ รวมกันของทักษะและเทคโนโลยีมากกว่าทักษะหรือเทคโนโลยีเดี่ยว ๆ ความสามารถหลักของ ธุรกิจประกอบด้วย

1) เป็นสิ่งที่แทนผลรวมการเรียนรู้ การข้ามชุดทักษะของแต่ละบุคคลและแต่หน่วย ของบุคคลในองค์กร

2) เป็นสิ่งที่ไม่เหมือนความรู้ที่มีอยู่เป็นประจำอย่างครบถ้วนในแต่ละบุคคลหรือ ทีมเล็ก ๆ

3) เป็นประตูไปสู่โอกาสในอนาคต

4) เป็นชุดของทักษะและเทคโนโลยีที่ทำให้กิจการสามารถกำหนดประโยชน์ที่ เจาะจงโดยเฉพาะต่อลูกค้า

5) การแข่งขันด้านความสามารถไม่ใช่ระหว่างผลิตภัณฑ์กับผลิตภัณฑ์หรือ แม้กระทั่งธุรกิจกับธุรกิจ แต่เป็นกิจการกับกิจการ

6) ความสามารถหลักของธุรกิจเป็นรากแก้วของการแข่งขัน โดยที่ผลิตภัณฑ์และบริการคือผลผลิต

โดยปัจจัยที่ชี้ถึงสิ่งที่เป็นความสามารถหลักของธุรกิจ ประกอบด้วยเกณฑ์ 3 อย่าง ดังนี้

1) คุณค่าต่อลูกค้า คือ เสนอสิ่งที่สร้างประโยชน์ให้ลูกค้าอย่างแท้จริง อธิบายว่า เป็นทักษะที่สามารถทำให้ธุรกิจส่งมอบประโยชน์พื้นฐานต่อลูกค้า

2) ความแตกต่างจากคู่แข่งขัน ความสามารถหลักของธุรกิจจะต้องแตกต่างในการแข่งขันหรือเลียนแบบได้ยาก

3) พัฒนาเพิ่มได้ ความสามารถหลักของธุรกิจจะเป็นความสามารถที่แท้จริง เพื่อสร้างให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ในตลาด ถ้าจะประเมินว่าความสามารถใดสามารถพัฒนาเพิ่มได้ ให้ พิจารณาจากการที่ผู้บริการระดับสูงต้องทำงานหนัก เพื่อหนีไปจากมุมมองที่เน้นผลิตภัณฑ์ในสมรรถภาพของธุรกิจ

บรรพต วีระสัย (2542) ได้เสนอว่า ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของ สังคมจะมากหรือน้อย สืบเนื่องมาจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของประชากร แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ดังกล่าวจะก่อให้เกิดสภาพจิตใจในลักษณะต่าง ๆ โดยสภาพจิตใจของผู้ประกอบการนั้น มีลักษณะสรุปได้ดังนี้

1) มีความกล้าเสี่ยงพอสมควร แต่เป็นความกล้าเสี่ยงชนิดที่มีชั้นเชิง และส่งเสริมให้มีการตัดสินใจได้โดยไม่ลังเล

2) มีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินการใด ๆ ก็ตามให้เป็นผลสำเร็จ

3) มีความรับผิดชอบและเชื่อมั่นในตนเอง

4) ต้องคำนึงถึงผลการกระทำใด ๆ โดยตีค่าออกมาในรูปของเงินตรา

5) คอยหาโอกาส และช่องทางในการประกอบกิจกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ

6)ความสามารถในการจัดรูปงาน และการวางตัวบุคคลในหน่วยงาน

ดนัย เทียนพุฒ (2532) ได้ระบุปัจจัยที่ใช้ในการประเมิน ความเป็นผู้ประกอบการ ได้ดังนี้

1)ความสามารถทางนวัตกรรม เป็นความสามารถในการแสวงหาช่องทางใหม่ ๆ

2) ความสามารถในการจัดการกับสิ่งยุ่งเหยิง เป็นความสามารถในการจัดการ กับสิ่งที่เกิดอย่างไม่คาดฝัน คุณลักษณะนี้จะเกี่ยวพันใกล้ชิดกับกระบวนการเกิดนวัตกรรม นั่น คือ นวัตกรรมจะเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ และผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถจะจัดการสิ่ง ต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพวุ่นวายยุ่งเหยิงให้เข้ารูปเข้ารอยได้ดี

3) ความปรารถนาความสำเร็จ เป็นแรงผลักดันให้เกิดการทุ่มเทเพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย

4) ความสามารถวางแผนอย่างสมจริง เป็นแผนงานที่ประกอบไปด้วยเป้าหมายที่ ท้าทายขณะเดียวกันก็เป็นเป้าหมายที่สามารถคาดคะเนว่าจะสำเร็จได้ด้วย

5) เป็นผู้นำที่เน้นเป้าหมายจะใช้ความสามารถของตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชามุ่ง ไปสู่เป้าหมายหลัก

6) ผู้ประกอบการจะรวบรวมข้อมูลและข้อเท็จจริง รวมทั้งศึกษาและกำหนด แนวทางปฏิบัติที่เป็นไปได้

7) มีความรับผิดชอบ ผู้ประกอบการเป็นผู้ก าหนดเป้าหมาย และตัดสินใจว่าจะใช้ ความสามารถที่มีอยู่ทำงานไปในทิศทางใด

8) สามารถปรับตัวได้ เป็นความสามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ได้ตามสถานการณ์

9) เป็นนักจัดองค์การและนักบริการ ผู้ประกอบการจะต้องระบุและจัดกลุ่ม พนักงานที่เหมาะสมให้สามารถท างานประสบความส าเร็จได้ รวมทั้งให้ความส าคัญกับ ความสามารถของคนและคัดเลือกคนที่เหมาะสมกับงาน

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้ประกอบการ เป็นความสามารถหลักของธุรกิจ (Core Competencies) ซึ่งทำให้กิจการสามารถสร้างคุณค่าสำหรับลูกค้า ส่งเสริมให้เกิดผลกำไรและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยผู้ประกอบการเป็นผู้ที่มีเป้าหมายในการค้นหา มีการวางแผนอย่างรอบคอบ และตัดสินตามกระบวนการประกอบกิจการ รวมทั้งผู้ประกอบ การต้องเป็น ผู้ทำงานอย่างสร้างสรรค์ มีมุมมองในแง่ดีตามพันธะในการจัดสร้างแหล่งทรัพยากรใหม่ หรือนำความสามารถเก่าไปรวมกันเป็นลักษณะใหม่ เพื่อเป้าหมายในการสร้างสรรค์ความมั่นคั่งแก่กิจการ

4.5 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

ลักขณา สริวัฒน์ (2554) ความหมายของการปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลสามารถสร้างหรือขัดเกลาพฤติกรรมให้เข้ากับแบบแผนของสังคม หรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ทำให้มีชีวติอยู่อย่างปกติสุขทั้งกายและจิตใจ ไม่เกิดผลเสียทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

สุชา จันทร์เอม (2554) การปรับตัว หมายถึงกระบวนการที่ บุคคลได้แสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมของเขา มนุษย์ทุกคนต้องมีการปรับตัวตราบเท่าที่เขายังดำรงชีวิตอยู่ต้องแก้ปัญหาเพื่อความสา เร็จในการงาน เพื่อทำงาน หาเลี้ยงชีพ เพื่อสนองความต้องการทั้งทางกาย ทางจิตใจและทางสังคม

เปรมพร มั่นเสมอ (2555, หน้า 12) ได้ให้ความหมายว่า การปรับตัว หมายถึงกระบวนการ ทางจิตใจที่บุคคลต้องเผชิญ และเปิดรับประสบการณ์ที่เกี่ยวกบัความต้องการความกดัน ความท้าทายและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งจากตนเองและสิ่งแวดล้อมได้และสามารถนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมาผสมผสานในโครงสร้างของตนเองได้อย่างเหมาะสม รวมท้งสามารถเปลี่ยนแปลงตนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยที่ตนเองรู้สึกมีความสุขทั้งกายและจิตใจและสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อ้ย่างราบรื่น

สุพัตรา ทองคุณ (2555)ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการปรับตัว หมายถึงรูปแบบของ ความคิด อารมณ์และพฤติกรรมที่บุคคล้ใช้ในการตอบสนอง เพื่อจัดการกับความกดดัน ที่มากระตุ้น

ถวิล ธาราโภชน์และศรัณย์ ดำริสุข (2551)ได้ให้ความหมายว่า การปรับตัวเป็นกระบวนการต่อเนื่อง เกิดจากการที่บุคคลพยายามสนองความต้องการที่ตนพอใจ ซึงจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลในทุกแง่ทุกมุม

สรุปได้ว่า การปรับตัว เป็นลักษณะเฉพาะหรือ จุดเด่นของผู้ประกอบการที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะของผู้ประกอบการคนนั้นๆ ที่สามารถส่งเสริมและสนับสนุนการมองเห็นโอกาสทางธุรกิจให้ประสบความสำเร็จพร้อมเผชิญกับความเสี่ยงในระดับที่ได้คำนวณไว้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางธุรกิจ

4.6 กรอบแนวคิด

งานวิจัยการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัยได้ดังนี้

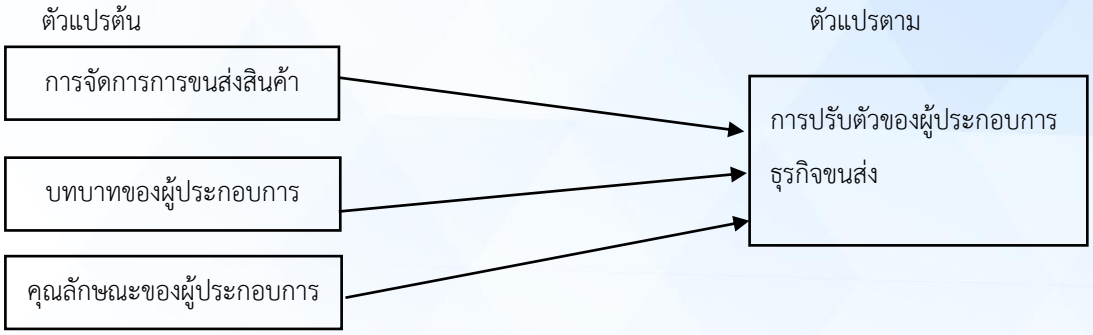

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาออกมาเป็นกรอบแนวคิด สามารถเชื่อมโยงไปสู่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ ความสามารถในการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง โดยวิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะ และการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจขนส่ง รวมถึงเงื่อนไขที่เป็นตัวกำหนดราคาการขนส่ง การวิจัยนี้ใช้แนวคิดการจัดการการขนส่งสินค้า โดยมุ่งเน้นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคและก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินการ วัดคุณภาพการจัดการการขนส่งสินค้า โดยมีขอบเขตปัจจัย 3 ประการ ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งสินค้า กระบวนการการขนส่งสินค้า และการจัดการและองค์กร

เพื่อทำความเข้าใจลักษณะและความต้องการการบริการขนส่งเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การตอบโจทย์วิจัยที่ว่า “สถานการณ์และการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งในพื้นที่ เป็นอย่างไร” โดยมุ่งเน้นอธิบายใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและขนาดของธุรกิจขนส่งในพื้นที่ 2) การดำเนินธุรกิจและการปรับตัวของผู้ประกอบการ และ3) อุปสรรคในการดำเนินธุรกิจขนส่ง อันจะนำมาสู่ฐานข้อมูลธุรกิจขนส่งในพื้นที่ รวมถึงประมวลปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ตลอดจนอุปสรรคของธุรกิจขนส่ง อันจะเป็นฐานข้อมูลสำคัญสำหรับหลายภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจขนส่งในพื้นที่ต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นพลวัตด้วยพื้นฐานการเข้าใจมนุษย์และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเป็นธรรมชาติ (Gubrium and Holstein, 1997) การใช้ข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์จะช่วยให้เข้าถึงประสบการณ์จริงของมนุษย์และสังคม การวิจัยครั้งนี้ จึงเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารทุติยภูมิ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งในพื้นที่ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ และผู้ใช้บริการธุรกิจขนส่งในพื้นที่

แต่อย่างไรก็ตามจำนวนการเลือกตัวอย่างของประชากรนั้นไม่มีความสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการนำเสนอความเป็นตัวแทนของประชากร (Representative of a population) และมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมและกระบวนการทางสังคม (Neuman, 2004) ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่หลายหลายต่างกัน จนกระทั่งข้อมูลมีความอิ่มตัว ในเบื้องต้นจะกำหนดตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งในพื้นที่ จำนวน 5 ราย เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ จำนวน 5 ราย และผู้ใช้บริการธุรกิจขนส่งในพื้นที่ จำนวน 5 ราย รวมทั้งสิ้น 15 รายโดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาจัดเรียงหมวดหมู่ข้อมูลอย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหา เพื่อการจัดกลุ่มความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้มีการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากบริบทต่างๆ เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูล

6. สรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลการวิจัย

จากเป็นการวิจัยเอกสารและการทบทวนวรรณกรรม (documentary research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้รูปแบบความสัมพันธ์ของการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง ในด้าน 1) การจัดการการขนส่งสินค้า 2) บทบาทของผู้ประกอบการ 3) คุณลักษณะของผู้ประกอบการ พัฒนาออกมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำหรับงานวิจัยในอนาคตจะเป็นการนำกรอบแนวคิดในการวิจัยการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจขนส่ง ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปทำการศึกษาไปทำการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างงานวิจัย ซึ่งก็คือ ผู้ประกอบการธุรกิจขนส่งในพื้นที่ จำนวน 5 ราย เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ จำนวน 5 ราย และผู้ใช้บริการธุรกิจขนส่งในพื้นที่ จำนวน 5 ราย รวมทั้งสิ้น 15 รายโดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มาจัดเรียงหมวดหมู่ข้อมูลอย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหา เพื่อการจัดกลุ่มความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้มีการตรวจสอบความถูกต้องและความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากบริบทต่างๆ เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูลอีกครั้ง

9. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการโครงการวิจัยเงินรายได้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

10. เอกสารอ้างอิง

กาญจน์สิตา โฆษิตธัญญสิทธิ์ และชนงกรณ์ กุณฑลบุตร. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกผู้ให้บริการโลจิสติกส์ในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตอาหารและเครื่องดื่ม. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 11(1), 139-157.

จิตติมา บุตรพันธุ์. (2558). การจัดการโลจิสติกส์ของผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทานการผลิตก๋วยเตี๋ยวเส้นสดในจังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal*, 8(2) ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ (พฤษภาคม - สิงหาคม 2558).

ชนิภรณ์ เอี่ยมสกุลรัตน์. (2558). *ความสามารถในการท้างานด้านโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภค*. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2562, http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/1285/1/chaniporn.iams.pdf

ชลธิชา กิ่งจ้าปา และวีรวิชญ์ เลิศไทยตระกูล. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกผู้ให้บริการรถขนส่งสินค้าในเขตนิคมอุตสาหกรรมเวลโกลว์จังหวัดฉะเชิงเทรา*. การศึกษาเฉพาะบุคคลปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2562, http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/6130

ฐาปนา บุญหล้า และนงลักษณ์ นิมิตรภูวดล. (2556). *การจัดการโลจิสติกส์: มิติซัพพลายเชน*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ดรรชนี องอาจสิริ. (2547). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจส้าหรับการจ้างผู้อื่นท้ากิจกรรมโลจิสติกส์ในอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2562, https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/152183

วราภรณ์ สุขแสนชนานันท์. (2559). *ตัวแบบความสัมพันธ์ระหว่างโลจิสติกส์ขนส่งสินค้าฮาลาลทางราง ทางน้ำและทางถนนกับประสิทธิผลในการขนส่งสินค้าฮาลาล*. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2562, http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/article_detail.php?ArticleID=179016

ฤดี นิยมรัตน์. (2553). *การจัดการโลจิสติกส์ของอุตสาหกรรมผลิตเครื่องเบญจรงค์จังหวัดสมุทรสงคราม*. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2562, http://www.ssruir.ssru.ac.th/bitstream/ssruir/913/1/125_53.pdf

ไพบูลย์ รัตวัตร์. (2551). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการจัดการด้านโลจิสติกส์แบบ 3 PL สู่ 4PLของบริษัทผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. สืบค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2562, https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/215624

ศักดิ์ กองสุวรรณ และเชษฐ์ภณัฏ ลีลาศรีสิริ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจจ้างผู้ให้บริการด้านโลจิสติกส์ของผู้ผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 4(2), 1-7.

สุนทรี เจริญสุข. (2555). การจัดการโลจิสติกส์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน : กรณีศึกษาบริษัทวี-เซิร์ฟโลจิสติกส์จำกัด. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*. 119(15), 119-138.

อดิศักดิ์ กรรณณรงค์. (2557). การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยการดำเนินงานที่มีอิทธิพล ต่อประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ ของร้านจัดจำหน่ายวัสดุก่อสร้างในภาคใต้. *Southern College of Technology (SCT)*. 7(1), มกราคม - มิถุนายน 2557.

กลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี

MARKETING STRATEGY OF MUSCLE PAIN RELIEF HERBAL PRODUCT CASE STUDY OF UDON THANI PROVINCE

ชนากานต์ อุณาพรหม[1*], ชลิดา ศรีสุนทร[2], ดารณี ดวงพรม[3] และวลีรัตน์ แสงไชย[4]

Chanakan Unaprom[1]*, Chalida Srisunthron[2], Daranee Daungprom[3] and Waleerat Sangchai[4]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา พฤติกรรมผู้บริโภค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม 400 คน เคยมีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ เคยใช้หรือซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร และใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมานานเกิน 4 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ซื้อใช้เอง ความถี่ใน การซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาคือ 3 ครั้ง ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 51-100 บาท โดยใช้หรือซื้อในรูปแบบน้ำมันมากที่สุด เนื่องจากมีสรรพคุณที่ดี โดยตนเองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ และซื้อที่ร้านขายยาแผนปัจจุบัน ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากคนรู้จัก

กลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาด ด้านการส่งเสริมการตลาด โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านการจัดจำหน่าย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.98 3.89 และ 3.75 ตามลำดับ

โดยสรุป กลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ ควรให้ความสำคัญด้านการส่งเสริมทางการตลาด เพราะเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นลำดับแรก ได้แก่ การโฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์สมุนไพร, กลยุทธ์ทางการตลาด, พฤติกรรมผู้บริโภค

Abstract

The research aimed to construct the marketing strategy of muscle pain relief herbal products case study in Udon Thani province. The research in the point of customer behavior found that all the participants 400 samples used to suffer from the physical pain as well as usually applied or purchased herbal products. The majority had bought the products themselves for more than 4 years. Within the previous 6 months, they had bought 3 times and paid 51-100 Baht each. The most favorite category was oil product because of its good properties commonly bought at modern drugstores. They perceived the information from acquaintances.

[1 - 5] อาจารย์ ประจำสาขาวิชาการจัดการการค้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี

* Corresponding author, E-mail: chanakan.un@ssru.ac.th

The marketing strategies of muscle pain relief herbal products embraced 4 aspects and shows that promotion was the highest level. Has an average of 4.09. In terms of product, price and place. Overall, it was at a high level with an average of 3.98 3.89 and 3.75 respectively.

In conclusion, the marketing strategy of muscle pain relief products should be firstly focus on promotion because it is the prior factor affecting of customers' purchasing decisions, via the medias such as television, internet, radio which have the impact on purchasing decisions.

Keywords: Herbal Product, Marketing Strategy, Customer Behavior

1. บทนำ

สมุนไพรเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นวิถีภูมิปัญญาไทยที่ประชาชนในสังคมไทยรับสืบทอดกันมานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นที่ทราบดีว่าสมุนไพรไทยสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างมากมายและใช้ประโยชน์ได้จริง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสรรพคุณและคุณค่าของสมุนไพรไทยแต่ละชนิดที่มีคุณประโยชน์ที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นทางด้านของการนำมาเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมอาหารอาหารคาว-หวาน หรือเครื่องดื่ม การนำมาใช้เพื่อดูแลสุขภาพเพื่อเสริมภูมิคุ้มกัน การนำมาใช้เพื่อเสริมความงามและการชะลอวัย ไปจนถึงมีการพัฒนาต่อยอดมาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ อีกมากมายเช่น ยารักษาโรค, เครื่องสำอาง, อาหารเสริม เป็นต้น

สำหรับการเติบโตของสมุนไพรในประเทศไทย ยังคงมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทยได้ให้ความสนใจในการปลูกพืชสมุนไพร การพัฒนา และ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรไทย อันเนื่องมากจากความสนใจในการดูแลสุขภาพของผู้บริโภคด้วยสมุนไพรในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับที่จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มียุทธศาสตร์พัฒนาจังหวัด 6 ยุทธศาสตร์ 24 กลยุทธ์ และมีโครงการเมืองสมุนไพรจังหวัดอุดรธานี เป็นส่วนหนึ่ง ของยุทธศาสตร์ที่ 2 ทั้งนี้ ทางจังหวัดได้มีการจัดตั้งโครงการเมืองสมุนไพรจังหวัดอุดรธานีด้วยงบประมาณของแผนงาน บูรณาการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ เพื่อสนองต่อนโยบายของรัฐบาล (ฐานเศรษฐกิจ, 2561) และเพื่อเป็นการรองรับคุณภาพ มาตรฐาน ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์สมุนไพรต่อผู้ใช้ ตามโครงการเมืองสมุนไพรจังหวัดอุดรธานี สิ่งที่นักการตลาดและผู้ประกอบการควรนำมาใช้ในการวางแผนทางการตลาด คือ “กลยุทธ์ทางการตลาด (4Ps)”

กลยุทธ์การตลาด (4Ps) คือ กลยุทธ์ที่ใช้ในทางการตลาดที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อประกอบการวางแผนและตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด ซึ่งเป็นเครื่องมือวางแผนการตลาดอย่างง่าย ที่ได้รับความนิยมสูง เป็นทฤษฎีหนึ่งที่นิยมใช้ในการวางแผนการตลาด โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วนหลัก ๆ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด (Think about Wealth, 2564) การนำกลยุทธ์การตลาดมาช่วยในการวางแผนผลิตภัณฑ์สมุนไพรจะช่วยให้การดำเนินธุรกิจมีความได้เปรียบคู่แข่งขัน ทำให้ทราบจุดดี จุดด้อย ทั้งยังช่วยในด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สถานที่หรือช่องทางจัดจำหน่าย รวมถึงการส่งเสริมการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับรู้และหาซื้อผลิตภัณฑ์ได้ตามสถานที่หรือตามเวลาที่ผู้บริโภคต้องการได้ และช่วยทำให้เข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภคในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้อีกด้วย

พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภค (Consumer Buying Behavior) เป็นการกระทำของผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าเพื่อจุดประสงค์ในการใช้สอย โดยพฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคจะขึ้นอยู่กับกระบวนการตัดสินใจซื้อ (Buying Decision Process) ที่จะทำให้เกิดการตัดสินใจของผู้บริโภคและพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งกระบวนการตัดสินใจซื้อจะเริ่มจากการยอมรับถึงปัญหา (Problem Recognition) ที่ผู้บริโภคจะตระหนักถึงปัญหา หรือความต้องการในสินค้าหรือบริการ ซึ่งความต้องการ หรือปัญหานั้นเกิดขึ้นมาจากความจำเป็น (Needs) ซึ่งเกิดจากสิ่งกระตุ้นภายใน (Internal Stimulies) และสิ่งกระตุนภายนอก (External Stimulies) (Philip Kotler & Kevin Lane Keller, 2009) โดยพฤติกรรมผู้บริโภคเป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการทางจิตวิทยาภายใต้การตัดสินใจของผู้บริโภค โดยการพยายามอธิบายกฎในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ของผู้บริโภค และพยายามที่จะตีกรอบกระบวนการในการตัดสินใจของผู้บริโภคและสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจนั้น ๆ ซึ่งจะเป็นการสร้างผลกำไรจากการศึกษาวิธีการที่ผู้บริโภคคิด (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2550) อาการปวดกล้ามเนื้อเป็นอาการที่สามารถเกิดได้กับทุกคน ทุกเพศ และมักจะเกิดกับกลุ่มคนวัยทำงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ โดยกลุ่มโรคของอาการปวดกล้ามเนื้อ (Myofascial pain syndrome : MPS) คือ อาการปวดกล้ามเนื้อลายที่เป็นผลมาจากจุดปวด (Trigger point) ที่อยู่ในกล้ามเนื้อและเนื้อเยื่อพังผืดจุดปวดส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นที่บริเวณกล้ามเนื้อกลางลำตัว (axial pain) ในกล้ามเนื้อของผู้ป่วยที่

เป็น myofascial pain syndrome จะตรวจพบว่ามี taut band อยู่ซึ่ง taut band คือ ใยกล้ามเนื้อที่มีลักษณะแข็ง และมีอาการปวดเมื่อตรวจด้วยการคลำ เมื่อขยายดูส่วนของ taut band เราจะพบ trigger point (TrP) ซึ่งเป็นจุดเล็ก ที่มี ความไวและก่อให้เกิดอาการปวด ซึ่งอาการปวดนั้นจะเกิดขึ้นเองก็ได้ หรือเกิดขึ้นเมื่อมีแรงกดจากการคลำก็ได้ ลักษณะอาการปวดของ TrP จะมีลักษณะเฉพาะ คือ ก่อให้เกิดอาการปวดร้าวตามตำแหน่งเฉพาะของกล้ามเนื้อแต่ละมัด ซึ่งแตกต่างกันไป (referred pain zone) หากเกิดอาการปวดอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอมากกว่า 3 เดือน เรียกว่า chronic MPS เป็นโรคที่พบได้บ่อย จากการศึกษาของ ชนนิษฎ์ ลิ่มสกุล (2563 อ้างถึงใน ชลิดา ศรีสุนทร, 2562) พบว่า ผู้ป่วยทางออร์โธปิดิกส์ถึงร้อยละ 30 ซึ่งพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย อายุประมาณ 30-60 ปี ช่วงวัยทำงานเกิดในคนที่มีลักษณะงานในท่าเดิมโดยไม่หยุดพัก หรือมีอิริยาบถที่ไม่ถูกต้อง โดยสามารถปวดในระดับน้อย ๆ จนกระทบกับการดำรงชีวิตและมีอาการข้างเคียงอื่น ๆ เช่น วิงเวียนศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน หรือพิสัยการเคลื่อนไหวลดน้อยลง การรักษาได้ทั้งแบบรับประทานยา และไม่รับประทานยา ได้แก่ การทำกายภาพ นวดรักษา แก้ไขท่าทางที่เหมาะสม และใช้ยาทาคลายกล้ามเนื้อ ซึ่งมีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ทำจากสมุนไพรที่ช่วยบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อหลายรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการและเหมาะสมกับการใช้งานของผู้บริโภค

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยกลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่ากลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี มีผลต่อพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อกรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี หรือไม่ อย่างไร ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรจังหวัดอุดรธานี ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน รวมถึงแนวทางพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ที่ทำจากสมุนไพรที่ช่วยบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนสร้างความได้เปรียบและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลยุทธ์ทางการตลาด ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ

2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการกลยุทธ์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อของผู้บริโภค ในจังหวัดอุดรธานี

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 สมุนไพร และ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

สมุนไพร หมายถึง ผลิตผลธรรมชาติที่ได้จากพืช สัตว์ จุลชีพ หรือแร่ ที่ใช้ ผสม ปรุง หรือแปรสภาพ เป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร (พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร, 2562)

พืชสมุนไพร หมายถึง พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ปรุงหรือประกอบเป็นยารักษาโรคต่าง ๆ ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพร่างกายได้ (รังสรรค์ ชุณหวรากรณ์, 2545)

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร คือ การนำส่วนของพืชสมุนไพรมาผสม ปรุง หรือแปรสภาพอื่น ๆ เช่น บดละเอียด โดยการเปลี่ยนแปลงสถานะของสมุนไพร ให้แตกต่างไปจากเดิม เพื่อประโยชน์ในการใช้งานที่ หลากหลายมากขึ้น สมุนไพรมีหลายชนิด และมีสรรพคุณทางยาที่แตกต่างกันทางรูป รสชาติ กลิ่น สี เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเพื่อให้การแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีคุณภาพดีตลอดจนการเก็บรักษา ผลิตภัณฑ์ ให้มีคุณภาพใกล้เคียงผลิตภัณฑ์เดิมมากที่สุด เนื่องจากผลิตภัณฑ์บางประเภทไม่สามารถ คงสภาพอยู่ได้นาน การแปรรูปจึงเป็นการคงไว้ซึ่งคุณค่า และสรรพคุณที่ดีของพืชสมุนไพร เช่น น้ำมะตูม

ผงชงละลาย ชาใบหม่อน ขมิ้นชันชนิดแคปซูล ไอศกรีมชาเขียว และชมพู่มะกรูด เป็นต้น (วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี กำแพงเพชร, ม.ป.ป.)

3.2 กลยุทธ์การตลาด 4Ps (4Ps Marketing strategies)

ศุภางค์ศรี อ่ำสุขใจ (2557) ได้กล่าวว่า กลยุทธ์การตลาด 4Ps ที่ธุรกิจควรนำมาพิจารณาในการดำเนินการทางธุรกิจ มีดังนี้

3.2.1 ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สิ่งที่นำมาเสนอแก่ตลาดเพื่อให้เกิดความสนใจ ความต้องการ การใช้ การบริโภค หรือความสามารถสนองความต้องการให้เกิดความพึงพอใจของผู้บริโภค

3.2.2 ราคา (Price) หมายถึง มูลค่าของสินค้าหรือบริการที่แสดงออกมาในรูปจำนวนเงิน หรือเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนในรูปเงินตรา

3.2.3 การจัดจำหน่าย (Place หรือ Distribution) หมายถึง โครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยธุรกิจและกิจกรรมการเคลื่อนย้ายสินค้า และบริการจากองค์กรธุรกิจไปสู่ตลาดเป้าหมาย โดยช่องทางตรงและช่องทางอ้อม

3.2.4 การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง การติดต่อสื่อสารระหว่างธุรกิจกับลูกค้าเพื่อแจ้งข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการของธุรกิจให้ลูกค้าได้ทราบและกระตุ้นการตัดสินใจซื้อให้เร็วขึ้น โดยใช้การสื่อสารหลากหลายรูปแบบ

3.3 พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer behavior)ฉัตยาพร เสมอใจ (2550) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคไว้ว่า หมายถึง กระบวนการหรือพฤติกรรมการตัดสินใจ การซื้อ การใช้ และการประเมินผลการใช้สินค้าหรือบริการของบุคคล ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการซื้อสินค้าและบริการทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ศิวารัตน์ ณ ปทุม, สุรกิจ เทวกุล และ ปริญ ลักษิตานนท์ (2550) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคไว้ว่า หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดหาและการใช้ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ หมายรวมถึงกระบวนการตัดสินใจซึ่งเกิดขึ้นก่อน และมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำ

ปณิศา มีจินดา (2553 อ้างถึงใน ชลิดา ศรีสุนทร, 2562) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภคไว้ว่า หมายถึง กระบวนการของแต่ละบุคคลหรือ กลุ่ม บุคคลต่อการใช้สินค้าและบริการทางเศรษฐกิจ โดยใช้ความสามารถในอดีต ในการค้นหา การตัดสินใจ การซื้อ การใช้ โดยหวังว่าจะสามารถสนองความต้องการของผู้บริโภคช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งส่งผลต่อการแสดงออก และ ประเมินผลการใช้สินค้า

3.4 รูปแบบพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสามารถแบ่งออกตามระดับของความพยายามในการแก้ปัญหา

ฉัตยาพร เสมอใจ (2550) ได้กล่าวว่า คือ

3.4.1 พฤติกรรมการแก้ปัญหาอย่างเต็มรูปแบบ (Extended Problem Solving : EPS) ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในการตัดสินใจจากการแก้ปัญหาในการซื้อครั้งแรก และส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีราคาแพง นาน ๆ ถึงจะซื้อสักครั้งหนึ่ง และมักจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคยังไม่ค่อยคุ้นเคย จึงต้องการรายละเอียดของข้อมูลมาก และใช้เวลาในการตัดสินใจนานกว่าผลิตภัณฑ์ที่คุ้นเคยแล้ว

3.4.2 พฤติกรรมการแก้ปัญหาแบบจำกัด (Limited Problem Solving : LPS) เป็นลักษณะของการตัดสินใจที่อาจมีทางเลือกที่ไม่ค่อยแตกต่างกันมากนัก มีเวลาในการตัดสินใจไม่มาก หรืออาจไม่คิดว่ามีความสำคัญมากนัก จึงไม่ใส่ใจความพยายามในการหาข้อมูลและตัดสินใจอย่างจริงจังมากนัก

3.4.3 พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อตามความเคยชิน ซึ่งเป็นลักษณะของการซื้อซ้ำที่อาจมาจากความเชื่อมั่นในการตัดสินใจจากการแก้ไขได้ จึงทำการแก้ปัญหาเหมือนครั้งก่อน ๆ ที่สามารถสร้างความพึงพอใจได้ จึงทำการซื้อผลิตภัณฑ์เดิม ๆ

จนกลายเป็นความเคยชิน ซึ่งเป็นพฤติกรรมของความภักดีต่อตราผลิตภัณฑ์ (Brand Loyalty) อีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าผู้บริโภคถูกกระตุ้นก็สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ตัดสินใหม่ได้

3.4.4 พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อแบบทันที เหตุการณ์กะทันหันที่อาจเกิดจากความจำเป็นหรือจากการกระตุ้นจากการตลาดที่ทำให้ถูกครอบงำให้ตัดสินใจในทันที อีกทั้งถ้าผลลัพธ์ที่จะตามมาไม่มีความเสี่ยงหรือใช้อยู่แล้ว หรือมีความจำเป็นทำให้ต้องตัดสินใจซื้อในทันที

3.4.5 พฤติกรรมที่ไม่ยึดติดและแสวงหาความหลากหลาย ผู้บริโภคกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะทดลองใช้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก ความต้องการหาสิ่งที่ดีที่สุดอยู่เสมอ จึงทดลองหาสิ่งใหม่อยู่เรื่อย ๆ ถึงแม้จะรู้สึกไม่พึงพอใจกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้อยู่

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จีรวรรณ ทองยืน (2560) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์แนวทางเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับอุตสาหกรรมยาจากสมุนไพรไทย” ผลการศึกษาโดยสรุปพบว่า ความไม่น่าเชื่อถือในคุณภาพผลิตภัณฑ์ การไม่ยอมรับจาก ผู้บริโภค และความไม่มีประสิทธิภาพในการทำการตลาด ถือเป็นอุปสรรคที่สำคัญ ซึ่งการบูรณาการทั้งระบบในห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การได้รับวัตถุดิบที่ดี กระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ การตรวจสอบคุณภาพที่มีมาตรฐาน และ การสื่อสารทางการตลาดที่มีประสิทธิผล ประกอบกับข้อมูลหลักฐานทาง วิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ จะส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ ความปลอดภัย และประสิทธิผลมากขึ้น นำไปสู่การยอมรับในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ต่อผู้บริโภค และการเติบโตที่ยั่งยืนของอุตสาหกรรมต่อไป

กมลพร นครชัยกุล (2560) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภค ในจังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยในครั้งมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูป และ เพื่อศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ อิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง ทัศนคติและความเชื่อ และสภาพแวดล้อมภายนอก ที่มีผลต่อการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้บริโภค จำนวน 400 ชุด สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ One-Way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญโดยรวมต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21) รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านราคาอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20) ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.98) และปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.65) ตามลำดับ และผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญโดยรวมต่อปัจจัยอื่น ๆ ด้านทัศนคติและความเชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.35) รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.01) และปัจจัยด้านกลุ่มอ้างอิงอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.80) ตามลำดับ

ปรียานุช แดงเดช (2559) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บรรเทาอาการปวดที่ทำจากสมุนไพรของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร” งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค และส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บรรเทาปวดกล้ามเนื้อที่ทำจากสมุนไพรของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และทดสอบค่าความ เชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาร์คกับกลุ่มตัวอย่าง ได้ระดับความเชื่อมั่น 0.873 และเก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 150 ราย และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอ้างอิง คือ การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ ผลการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 20-29 ปี สถานภาพโสด สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานมหาวิทยาลัย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท ผลด้านพฤติกรรมผู้บริโภค พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน เคยมีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

แบบ MPS และเคยใช้หรือซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อช่วยบรรเทา อาการปวดกล้ามเนื้อแบบ MPS ส่วนใหญ่ซื้อใช้เอง และใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมานาน 4 ปีขึ้นไป ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาคือ 2 ครั้ง ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 51-100 บาท โดยใช้หรือซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ช่วยบรรเทาปวดกล้ามเนื้อรูปแบบยาหม่องมากที่สุด เหตุผลที่ซื้อเนื่องจากใช้งานง่าย ตนเองมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรมากที่สุด และสถานที่ซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรซื้อที่ร้านค้าสมุนไพรโดยเฉพาะมากที่สุด โดยส่วนใหญ่ได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากคนรู้จัก และผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อด้านการส่งเสริมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรื่องที่ผู้ตอบ แบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด คือ การโฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ รองลงมาได้แก่ ด้านช่องทางจัดจำหน่ายที่สามารถหาซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้สะดวก ด้านราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพและด้านผลิตภัณฑ์ เรื่องที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดคือผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีบรรจุภัณฑ์สะอาด คุณภาพดี และมีเครื่องหมายมาตรฐานรับรอง

ดวงใจ ธรรมนิภานนท (2557) ศึกษาเรื่อง “กลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล” งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มการตลาดผลิตภัณฑ์ความงามผ่านช่องทาง การค้าดิจิทัล เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการตลาดผลิตภัณฑ์ความงามผ่านช่องทางการค้า ดิจิทัล และ เพื่อศึกษากลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการตลาดผลิตภัณฑ์ความงามผ่าน ช่องทางการค้าดิจิทัล งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตในประเทศไทย จำนวน 409 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ใช้ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ผลการวิจัย พบว่าปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์ผู้ตอบให้ความสำคัญต่อปัจจัย 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ คือ ด้านช่องทางการจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการรักษาความเป็นส่วนตัว ด้านการให้บริการส่วนบุคคล และด้านผลิตภัณฑ์ โดยปัจจัยย่อยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เว็บไซต์ใช้งานง่าย สะดวก รวดเร็วในการค้นหาเลือกและสั่งซื้อสินค้า ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าปัจจัยส่วนประสมการตลาดออนไลน์มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ความงามผ่านช่องทางดิจิทัลในระดับค่อนข้างต่ำ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

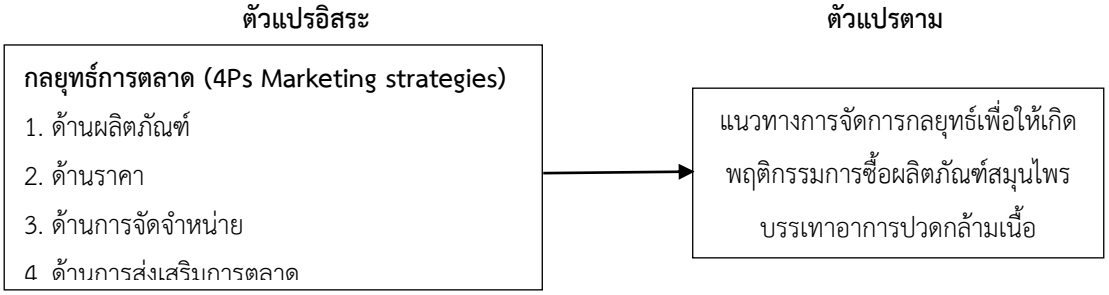

รูปที่ 1 ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามที่ใช้เป็นแนวคิดในการศึกษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่เคยซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อในจังหวัดอุดรธานี

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ทราบขนาดของประชากร (Population size) เนื่องจากไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนกลุ่มผู้ที่ใช้หรือเคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปว่ามีอยู่เป็นจำนวนเท่าใด ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบค่าประชากร โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ตามวิธีการของ Cochran formula ในรูปแบบของ infinite population (อ้างอิงจาก ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2550) ซึ่งคำนวณแล้วจะได้ขนาดตัวอย่าง อย่างน้อย 384 คน เพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง จึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยนี้เป็นจำนวน 400 ตัวอย่าง

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Method) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเลือกวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เก็บรวบรวมจากกลุ่มประชากรที่ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ที่ร้านขายยาที่จัดจำหน่ายสมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายของช่วงเวลาและวัน เพื่อให้เกิดความกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่าง แต่กลุ่มตัวอย่างจะต้องเป็นผู้ที่เคยซื้อหรือเคยใช้ผลิตภัณฑ์บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อที่ทำจากสมุนไพร

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท ดังต่อไปนี้

ประเภทที่ 1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาแล้วจึงนำข้อมูลมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มของตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด ไปตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนของแบบสอบถามก่อนจะนำมาประมวลผล

3. ผู้วิจัยเลือกแบบสอบถามเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์มาลงรหัสตัวเลขในแบบลงรหัสสำหรับการประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ตามเกณฑ์ของเครื่องมือในแต่ละส่วน จากนั้นจึงนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิเคราะห์ผลทางสังคมศาสตร์ ในขั้นตอนต่อไป

ประเภทที่ 2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากหนังสือบทความทางวิชาการ วารสารทางวิชาการ และงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา รวมถึงการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตจากแหล่งสืบค้น โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ของผู้บริโภค (Consumer Perception) พฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อหรือการใช้ (Consumer Behavior) กลยุทธ์การตลาด (Marketing Strategy) ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ และนำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยและการสร้างแบบสอบถาม เมื่อได้ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดของการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อของผู้บริโภคในเขตจังหวัดอุดรธานี รวมถึงใช้อ้างอิงในการเขียนรายงานผลการวิจัยได้ อันจะนำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

5. สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสำรวจ จำนวน 400 ชุด พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 72.5 มีอายุ 31-60 ปี จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62 สถานภาพสมรสจำนวน 278 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 55 มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/พนักงานมหาวิทยาลัย จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 60.5 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40

2. พฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน เคยมีอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อแบบ MPS ร้อยละ 100.0 และเคยใช้หรือซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรร้อยละ 100.0 ส่วนใหญ่ซื้อใช้เอง จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรนาน 4 ปีขึ้นไปจำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 67.3 ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาคือ 3 ครั้ง จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45 ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง 51-100 บาท จำนวน 270 คนคิดเป็น ร้อยละ 67.5 โดยใช้หรือซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ช่วยบรรเทาปวดกล้ามเนื้อรูปแบบน้ำมันมากที่สุด จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 เหตุผลที่ซื้อเนื่องจากมีสรรพคุณที่ดี จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 ผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร คือ ตัวเอง จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62 ซื้อที่ร้านขายยาแผนปัจจุบัน จำนวน 272 คน คิดเป็นร้อยละ 68 ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสมุนไพรจากคนรู้จัก จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8

3. กลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อของผู้บริโภคจังหวัดอุดรธานี

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ โดยรวม ของผู้ซื้อหรือผู้ใช้ กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี

กลยุทธ์ทางการตลาด	Mean	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านผลิตภัณฑ์	3.98	0.71	มาก
2. ด้านราคา	3.89	0.82	มาก
3. ด้านการจัดจำหน่าย	3.75	0.76	มาก
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.09	0.69	มากที่สุด
รวม	3.93	0.75	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ซื้อหรือผู้ใช้มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 รองลงมา ด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 และด้านราคามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89

ตารางที่ 2 กลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อแนวทางการจัดการกลยุทธ์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี

กลยุทธ์ทางการตลาด	R^2	SEE	F	Beta	Sig
1. ด้านผลิตภัณฑ์	.015	.3732	1.870*	0.075	0.05
2. ด้านการส่งเสริมการตลาด	.008	.3745	1.556*	0.068	0.05
3. ด้านการจัดจำหน่าย	.005	.3770	.333*	0.025	0.05
4. ด้านราคา	.004	.3768	.731*	0.033	0.05

จากตาราง 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยเชิงพหุคูณ ของกลยุทธ์ทางการตลาดที่ส่งผลต่อแนวทางการจัดการกลยุทธ์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ส่งผลต่อแนวทางการจัดการกลยุทธ์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อได้ร้อยละ 1.5 กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด ส่งผลต่อแนวทางการจัดการกลยุทธ์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อได้ร้อยละ 0.8 กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่าย ส่งผลต่อแนวทางการจัดการกลยุทธ์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อได้ร้อยละ 0.5 และ กลยุทธ์ด้านราคา ส่งผลต่อแนวทางการจัดการกลยุทธ์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อได้ร้อยละ 0.4

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องกลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ กรณีศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่ากลยุทธ์ทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และ ด้านการจัดจำหน่าย ซึ่งแต่ละด้านมีประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรธานี โดยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อการโฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ เป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียานุช แดงเดช (2559) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บรรเทาอาการปวดที่ทำจากสมุนไพรของผู้บริโภคในเขต กรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อด้านการส่งเสริมทางการตลาดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเรื่องที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด คือ การโฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กัญญ์พิชา วรไพสิฐกุล (2560) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของผู้บริโภคในการเลือกซื้อเครื่องดื่มพร้อมดื่มที่ช่วยควบคุมน้ำหนัก ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ผู้บริโภคสนใจ เรื่องการแนะนำสินค้าผ่านโฆษณาตามสื่อต่างๆ เช่น สื่อออนไลน์ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์

2. กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรธานี โดยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อสรรพคุณก่อนตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด นันท์นภัส ชัยเมธพรพิศาล (2556) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ โดยรวมระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นถึงความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ในเรื่องของอ.ย.หรือมาตรฐานต่าง ๆ ที่รับรองและสรรพคุณของเครื่องดื่มสมุนไพรมากที่สุด และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ กมลพร นครชัยกุล (2560) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภคในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญโดยรวมต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญกับปัจจัยผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ สะอาดในระดับมากที่สุด

3. กลยุทธ์ด้านราคา (Price) มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรธานี โดยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อราคาเหมาะสมกับคุณภาพเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ปรียานุช แดงเดช (2559) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บรรเทาอาการปวดที่ทำจากสมุนไพรของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อด้านราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ และยัง

สอดคล้องกับแนวคิดของ นวลพรรณ เทียมสุวรรณ และ ธีรวัฒน์ ไพบูลย์กุลกร (2551) ศึกษาเรื่อง กระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อยาสมุนไพรไทยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญต่อกระบวนการเลือกซื้อยาสมุนไพรในรายข้อในระดับสูง คือ ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ และการแสดงราคาอย่างชัดเจน ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ทั้งนี้หากมีการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ (Value Added) ให้ มีเอกลักษณ์ น่าสนใจ สร้างความแตกต่างจากคู่แข่งรายอื่น ๆ ได้ เช่น การกำหนดราคาให้เหมาะสมกับปริมาณของผลิตภัณฑ์ การมีป้ายแสดงราคาที่ชัดเจน การกำหนดราคาเท่ากันทุกร้านที่วางจำหน่าย หรือมีหลายขนาดและหลายรูปแบบ จะสามารถช่วยเพิ่มทางเลือกในการตัดสินใจของผู้บริโภคได้

4. กลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่าย (Place) มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อของผู้บริโภคในจังหวัดอุดรธานี โดยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์สมุนไพรหาซื้อได้สะดวกเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด วิภาวี สุริโย (2548) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อน้ำผัก-น้ำผลไม้พร้อมดื่มของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญ กับความสะดวกในการซื้อมากเป็นอันดับหนึ่ง และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ นันท์นภัส ชัยเมธพรพิศาล (2556) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อ ส่วนประสมทางการตลาด ด้านการจัดจำหน่ายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครด้านความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพต่อสัปดาห์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเห็นถึงความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่ายระดับมาก ได้แก่ ในส่วนของการหาซื้อได้ง่าย ผลิตภัณฑ์มีจำหน่ายอย่างทั่วถึง และมีจำหน่ายในสถานที่ใกล้บ้านหรือที่ทำงาน

อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อนั้นเป็นผลมากจาก กลยุทธ์ทางการตลาดทั้ง 4 ด้าน ซึ่งพบว่า กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ซื้อหรือผู้ใช้ตัดสินใจซื้อเพราะว่าให้ความสำคัญต่อสรรพคุณก่อนตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นลำดับแรก นั่นหมายถึงผู้ซื้อหรือผู้ใช้คำนึงถึงสรรพคุณของตัวผลิตภัณฑ์เป็นหลัก กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมทางการตลาดผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อการโฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ เป็นลำดับแรก ซึ่งก็จะช่วยทำให้ผู้ซื้อหรือผู้ใช้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อได้อย่างรวดเร็วจึงส่งผลต่อพฤติกรรมในการซื้อ กลยุทธ์ด้านราคาผู้ซื้อหรือผู้ใช้ให้ความสำคัญต่อราคาเหมาะสมกับคุณภาพเป็นลำดับแรก อันเนื่องมาจากการคำนึงถึงเหตุผลในการซื้อ และกลยุทธ์ด้านการจัดจำหน่ายผู้ซื้อหรือผู้ใช้ให้ความสำคัญต่อผลิตภัณฑ์สมุนไพรหาซื้อได้สะดวกเป็นลำดับแรก อันเนื่องมาจากว่าผู้ซื้อหรือผู้ใช้หาซื้อได้ง่ายและตอบสนองความต้องการได้ทุกที่เมื่อมีความต้องซื้อหรือใช้ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า กลยุทธ์การตลาด (4Ps Marketing strategies) จึงส่งผลต่อแนวทางการจัดการกลยุทธ์เพื่อให้เกิดพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาดของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ กรณีศึกษาจังหวัดอุดรธานี สามารถสรุปข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อควรคำนึงถึงส่วนประกอบ, กระบวนการผลิต, กลิ่น, สรรพคุณและคุณภาพที่เป็นมาตรฐานเดียวกันของผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้

เกิดการแพ้ยาหรืออันตรายต่อผู้ใช้ยาสมุนไพร ทางด้านบรรจุภัณฑ์ต้องสะอาด ส่วนทางด้านเนื้อหาของฉลากยาต้องบอกรายละเอียดต่าง ๆ อย่างชัดเจน เช่น ส่วนประกอบ, วัน เดือน ปี ที่ผลิต หรือ หมดอายุ, ตราสินค้า, วิธีการใช้และคำเตือนในการใช้ยา, เอกสารกำกับยา, ปริมาณสุทธิ ตลอดจนมีเครื่องหมายที่เป็นมาตรฐานรับรอง นอกจากนี้ควรมีรูปแบบที่หลากหลายและมีขนาดที่แตกต่างกัน เพื่อทำให้เกิดความสะดวกในการใช้หรือพกพา และสามารถตอบสนองตามความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ด้านราคา (Price) ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อควรมีการกำหนดราคาแบบกลยุทธ์นโยบายราคาเดียว (One price policy) คือเป็นการกำหนดราคาขายราคาเดียวเท่ากันหมดในสินค้าที่มีขนาด,ประเภทหรือชนิดเดียวกัน เพราะจะทำให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจว่าลูกค้าจะไม่ถูกผู้ขายเอาเปรียบด้วยการแจ้งราคาสูงเผื่อสำหรับการต่อรองราคา ทางด้านผู้ประกอบการและผู้ขายก็เกิดความสะดวกสบายต่อการควบคุมทางการเงิน ทั้งนี้ ราคาที่กำหนดก็ต้องเป็นมาตรฐาน มีความเหมาะสมในด้านคุณภาพและปริมาณ รวมถึงมีการแสดงป้ายราคาอย่างชัดเจน ณ ขณะที่มีการวางจำหน่ายในร้านค้าต่าง ๆ ถึงแม้จะมีความแตกต่างด้านทำเล ที่ตั้งหรือ พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ก็ควรจะมีการควบคุมกำกับดูแลให้ราคาเป็นมาตรฐานเดียวกัน

3. ด้านการจัดจำหน่าย (Place) ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อในปัจจุบันลูกค้าสามารถหาซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อได้สะดวก เช่น ร้านขายยา, ห้างสรรพสินค้า, ร้านสะดวกซื้อ เป็นต้น ซึ่งสถานที่จัดจำหน่ายนอกจากจะคำนึงถึงความสะอาดและตกแต่งสถานที่ให้สวยงามแล้ว ต้องมีการจัดเรียงหรือแสดงสินค้าให้ดูโดดเด่นสังเกตเห็นง่ายจะมี ผลต่อการตัดสินใจซื้อ รวมถึงการจัดจำหน่ายผ่านช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ โดยใช้ช่องทางของสื่อโซเชียลต่าง ๆ ทั้งจากเฟซบุ๊ก, อินสตาแกรม, ยูทูป และช่องทางอื่น ๆ เนื่องจากก่อให้เกิดความสะดวกสบายทั้งผู้ขายและผู้ซื้อสามารถติดต่อซื้อขายได้โดยตรง ประหยัดเวลาในการเดินทาง ธุรกิจเป็นที่รู้จักในวงกว้างและสามารถปรับปรุงข้อมูลของสินค้าและการส่งเสริมการขายให้เป็นปัจจุบันได้ตลอดเวลา นอกจากนี้อาจจะเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายไปยังหน่วยงานอื่น ๆ เช่น โรงพยาบาลของรัฐบาลและเอกชน, ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ สถานีอนามัยต่าง ๆ เพื่อช่วยให้กระจายสินค้าได้อย่างทั่วถึงและสามารถสร้างความน่าเชื่อถือและความมั่นใจให้กับลูกค้าได้หากมีการซื้อสินค้าจากสถานที่ที่มีบุคลากรทางการแพทย์ประจำคอยให้คำแนะนำหรือบริการ

4. ด้านการส่งเสริมทางการตลาด (Promotion) ของผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อได้มีการโฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ, การประชาสัมพันธ์, การให้ความรู้เกี่ยวกับสรรพคุณของสมุนไพรโดยมีพนักงานขายที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ คอยให้คำแนะนำหรือคำปรึกษา, การแจกสินค้าตัวอย่าง และการจัดกิจกรรมหรือออกบู๊ทที่ช่วยส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้ออยู่แล้ว และ เพื่อให้การพัฒนากลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็ควรสนับสนุนให้มีการใช้การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเพิ่มมากขึ้นจากแบบเดิมที่มีอยู่ โดยการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated Marketing Communication) คือ การใช้ช่องทางในการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ร่วมกันหลาย ๆ ช่องทางเพื่อสร้างการรับรู้และยอมรับสินค้าให้เกิดขึ้นกับลูกค้าเพิ่มมากขึ้น เช่น การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์, นิตยสาร, วารสารวิชาการ และแผ่นป้านโฆษณา) สื่อโฆษณาเคลื่อนที่ (รถไฟฟ้า, รถแท็กซี่, รถโดยสารประจำทาง และรถตุ๊ก ๆ) การโฆษณา ณ จุดขาย และสื่อโรงภาพยนตร์ เพื่อจะช่วยกระตุ้นให้ลูกค้าจดจำตราสินค้าและตัดสินใจซื้อสินค้าได้เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาในพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดได้

2. ควรศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับทัศนคติ พฤติกรรม ปัจจัยที่มีอิทธิต่อการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในหลากหลายประเภท

3. การทำวิจัยครั้งต่อไปอาจจะศึกษาผลิตภัณฑ์สมุนไพรประเภทอื่นเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์เพื่อเป็นทางเลือกให้ ผู้ประกอบการ, ผู้ผลิตและผู้ขาย นำข้อมูลไปพัฒนาสินค้าให้เหมาะสม ตอบสนองความต้องการลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยชิ้นนี้ สำเร็จได้ลุล่วงได้เป็นอย่างดีอันเนื่องมาจากความเมตตากรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำแนะนำและคำปรึกษา ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ-ประสาทวิชาความรู้พร้อมทั้งได้ถ่ายทอดประสบการณ์ คุณธรรม จริยธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัว เพื่อนๆ ที่คอยให้ความช่วยเหลือสนับสนุนและเป็นกำลังใจที่ดีตลอดมา และผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยในครั้งนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่นิสิต นักศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง และ ผู้ที่มีความสนใจเกี่ยวกับหัวข้องานวิจัย และหากวิจัยนี้ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดหรือเป็นสิ่งที่ดีงาม ผู้วิจัยขออุทิศประโยชน์สูงสุดและสิ่งที่ดีงามเหล่านี้แด่ผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่าน

9. เอกสารอ้างอิง

Think about Wealth. (2564). *กลยุทธ์การตลาด marketing mix หรือ 4P.* สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2564, จาก https://www.thinkaboutwealth.com/4p-marketing-mix/

กมลพร นครชัยกุล. (2560). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้อสินค้าสมุนไพรแปรรูปของผู้บริโภค ในจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.* 6(12), 28-42.

กัญญ์พิชา วรไพสิฐกุล. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของผู้บริโภคในการเลือกซื้อเครื่องดื่มพร้อมดื่มที่ช่วยควบคุมน้ำหนัก ในเขตกรุงเทพมหานคร.* (การค้นคว้าอิสระ). บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

จีรวรรณ ทองยืน. (2560). *การวิเคราะห์แนวทางเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับอุตสาหกรรมยาจากสมุนไพรไทย.* (การค้นคว้าอิสระ). บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค Consumer Behavior.* กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน).

ชลิดา ศรีสุนทร. (2562). *ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อของผู้บริโภค จังหวัดอุดรธานี.* (รายงานการวิจัย). ศูนย์การศึกษาจังหวัดอุดรธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, อุดรธานี.

ฐานเศรษฐกิจ. (2561). *ยุทธศาสตร์สร้างอุดรธานีให้เป็นเมืองสมุนไพรระเบียงเศรษฐกิจ 4.0.* สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2564, จาก https://www.thansettakij.com/content/business/307776

ดวงใจ ธรรมนิภานนท. (2557). *กลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์ความงามผ่านช่องทางการค้าแบบดิจิทัล.* (การค้นคว้าอิสระ). บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเนชั่น, ลำปาง.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2550). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS.* กรุงเทพฯ: บริษัท วี อินเตอร์ พริ้นท์ จำกัด.

นวลพรรณ เทียมสุวรรณ และธีรวัฒน์ ไพบูลย์กุลกร. (2551). กระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อยาสมุนไพรไทยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารพาณิชยศาสตร์บูรพาปริทัศน์ มหาวิทยาลัยบูรพา.* 4(1). 46-65.

นันท์นภัส ชัยเมธพรพิศาล. (2556). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์). บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปรียานุช แดงเดช. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์บรรเทาอาการปวดที่ทำจากสมุนไพรของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.* (การค้นคว้าอิสระ). บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, กรุงเทพฯ.

รังสรรค์ ชุณหวรากรณ์. (2545). *โลกแห่งสมุนไพร.* สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://www.angelfire.com/ri2/rangsan/important.html

วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร. (ม.ป.ป.). *หน่วยที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ของผลิตภัณฑ์สมุนไพร.* สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2564, จาก http://www.kpcat.ac.th/PR/Unit1.pdf

วิภาวี สุริโย. (2548). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อน้ำผัก-ผลไม้พร้อมดื่มของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.* (วิทยานิพนธ์). บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพฯ.

ศิวารัตน์ ณ ปทุม, สุรกิจ เทวกุล และปริญ ลักษิตานนท์. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภคชั้นสูง.* กรุงเทพฯ: BrandAgebooks.

ศุภางค์ศรี อ่ำสุดใจ. (2557). *หลักการตลาด.* กรุงเทพฯ: บริษัท แม็คเอ็ดดูเคชั่น จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2562). *พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร.* สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2564, จาก http://www.kkpho.go.th/i/index.php/component/attachments/download/8108

Kotler, P. & Keller, K. L. (2009). *Marketing Management.* (13th ed.). Upper Saddle Ri.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา

FACTORS AFFECTING THE ECONOMIC GROWTH OF YALA PROVINCE

คอร์นซะฮ์ หาอะ[1]*, รุสนา ใบมะหาด[2], พรศิริ ธนาวุฒิ[3], กิตติมา ทองทรัพย์[4] และพิมใจ พรหมสุวรรณ[5]

Konsah Haa[1]*, Rusna Baimahad[2], Phonsiri Thanawut[3], Kittima Thongsap[4] and Pimjai Promsuwan[5]

บทคัดย่อ

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลามาจากการผสมผสานของหลายภาคส่วน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา โดยใช้ข้อมูลทุติภูมิรายปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2538-2561 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการประมาณค่าสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares Method: OLS) ซึ่งตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา คือ รายได้ภาคอุตสาหกรรม รายจ่ายด้านการศึกษา จำนวนประชากร รายได้ภาคอสังหาริมทรัพย์ และอัตราเงินเฟ้อ ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรรายได้ภาคอุตสาหกรรม จำนวนประชากร และรายได้ภาคอสังหาริมทรัพย์ มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา โดย รายได้ภาคอุตสาหกรรม และรายได้ภาคอสังหาริมทรัพย์มีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลาในทิศทางบวก ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ($P < 0.01$) ส่วนจำนวนประชากรมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลาในทางลบ ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ($P < 0.01$) ส่วนรายจ่ายภาคการศึกษาและอัตราเงินเฟ้อไม่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า รายได้ภาคอุตสาหกรรมและรายได้ภาคอสังหาริมทรัพย์ มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของจังหวัดยะลาอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมทั้งสองภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และรายได้ของประชาชนในจังหวัดต่อไป

คำสำคัญ: การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ, สมการถดถอยพหุคูณ, กำลังสองน้อยที่สุด

Abstract

The economic growth of Yala Province comes from a combination of many sectors. This research aims to study factors affecting the economic growth of Yala province. The data used in this research are the annual time series dataset from 1995 – 2018. Multiple Regression with Ordinary Least Square (OLS) has been employed to analyze the data. The independent variables used in the study were industrial income, education expenditure, population, real estate income, and inflation. The results revealed that industrial income, population, and real estate income are affecting the economic growth of Yala province. The industrial income and real estate income positively affected the economic growth of Yala province at a significant level of 0.01 ($P < 0.01$). However, the population negatively affected the economic growth of Yala province at a significant level of 0.01 ($P < 0.01$). As for education expenditure and inflation, there is no

[1 - 4] นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[5] อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

*Corresponding author, E-mail: 614601001@parichat.skru.ac.th

relationship with the economic growth of Yala province. Such results indicated industrial income and real estate income are strongly influencing the economic growth of Yala province. Therefore, both sectors should be continuously promoted to create investment, employment, and income for the population in Yala province.

Keyword: Economic Growth, Multiple Regression**,** Ordinary Least Squares

1. บทนำ

นับตั้งแต่ที่ประเทศไทยเริ่มมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ในปี พ.ศ. 2504 ที่ผ่านมาการพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาฯ ส่งผลให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น เช่น เศรษฐกิจมีขนาดโตขึ้น มีฐานการผลิตที่เข้มแข็งขึ้น ความร่วมมือกับประเทศในอาเซียนมีความชัดเจนขึ้น โอกาสด้านการค้าและการลงทุนเพิ่มขึ้น โครงสร้างพื้นฐานและการบริการทางสังคมมีความครอบคลุมมากขึ้น โดยภาพรวมที่ผ่านมา จะเห็นว่าทำให้รายได้ประชาชนสูงขึ้น ปัญหาความยากจนลดลง และคุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้นในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจไทยมีการพึ่งพาและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกมากขึ้น ทำให้มีการผันผวนตามเศรษฐกิจโลกได้ง่าย ในขณะที่ความสามารถในการแข่งขันปรับตัวช้า ประกอบกับประเทศไทยยังประสบปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ คุณภาพคน คุณภาพการศึกษา คุณภาพบริการสาธารณะและบริการสาธารณสุข สังคมไทยยังมีความเหลื่อมล้ำสูง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ดังนั้น ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” โดยยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงมีแนวทางการพัฒนาจังหวัด ภาค และเมือง ที่กำหนดพื้นที่เป้าหมาย สาขาการผลิตและบริการเป้าหมายที่ชัดเจน จะเห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาประเทศได้ให้ความสำคัญกับการกระจายการพัฒนาไปยังภาคและจังหวัดต่าง ๆ

ในส่วนเศรษฐกิจของภาคใต้นั้น โดยภาพรวมก็ได้มีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมรายภาค (Gross Regional Product: GRP) เพิ่มจาก 1,193,786.85 ล้านบาท ในปี 2558 เป็น 1,369,469.23 ล้านบาท และ 1,473,623.06 ล้านบาท ในปี 2560 และ 2562 ตามลำดับ แต่หากพิจารณาลงไปในผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัด (Gross provincial product : GPP) ของภาคใต้ พบว่า ในปี 2562 จังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดมากที่สุด คือ ภูเก็ต สงขลา และสุราษฎร์ธานี ตามลำดับ ส่วนจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดน้อยที่สุด คือ พัทลุง นราธิวาส ยะลา และปัตตานี ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ ยังพบว่า ใน 3 จังหวัดชายแดนใต้นั้น ผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดต่อหัวของยะลาคือ 98,501 บาทต่อคนต่อปี ปัตตานี 76,997 บาทต่อคนต่อปี และนราธิวาส 59,498 บาทต่อคนต่อปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) และสืบเนื่องจากจังหวัดยะลามีผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดต่อหัวสูงกว่าจังหวัดปัตตานีและนราธิวาส ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม (ร้อยละ 34.4) รองลงมาได้แก่ การขายส่งและการขายปลีกฯ (ร้อยละ 13.0) การศึกษา (ร้อยละ 9.9) การบริหารราชการฯ (ร้อยละ 8.4) การผลิต (ร้อยละ 7.0) กิจกรรมทางการเงิน (ร้อยละ 6.0) และการก่อสร้าง (ร้อยละ 5.2) ตามลำดับ โดยยะลามีพืชเศรษฐกิจหลัก คือ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ผลไม้ที่สำคัญ (ทุเรียน ลองกอง มังคุด เป็นต้น) ในส่วนของภาคอุตสาหกรรมนั้น ในปี 2562 จังหวัดยะลามีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาต 327 โรงงาน เงินลงทุนรวม 11,870 ล้านบาท และมีคนงานประมาณ 7000 กว่าคน ซึ่งอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัด 3 ลำดับแรก คือ ยางและผลิตภัณฑ์ยาง การแปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ และโรงผลิตกระแสไฟฟ้า (สำนักงานจังหวัดยะลา, 2564) นอกจากนี้ จังหวัดยะลายังมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ประเพณีสำคัญต่าง ๆ ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมอาชีพและรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่นให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจของจังหวัดยะลาขึ้นอยู่กับหลายภาคส่วนที่ส่งเสริมให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แม้ว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัดและรายได้ต่อหัวจะไม่มากเท่ากับหลายจังหวัดในภาคใต้ แต่การมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย ทำให้จังหวัดเล็ก ๆ อย่างยะลามีโอกาสที่จะ

เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา เพื่อดูว่าปัจจัยภายในและภายนอกใดบ้างที่มีมีอิทธิพลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 ทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory)

ทฤษฎีนี้อาศัยทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neo-Classic Theory) และทฤษฎีสังคมศาสตร์ของอเมริกันมาประยุกต์เป็นกรอบการวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งจุดเน้นของแนวคิดทฤษฎีนี้ คือ การที่จะพัฒนาประเทศให้ทันสมัยนั้นต้องมีการดำเนินไปในทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง ความรู้สึกนึกคิด และความรู้ของคนในสังคมจะขาดด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้ เพราะแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันตลอดจนส่งผลซึ่งกันและกัน

ทฤษฎีความทันสมัย คือ การพัฒนาสังคมหรือประเทศเปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมไปสู่ความทันสมัย ทั้งนี้ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม โครงสร้างการผลิตและวิถีชีวิตของบุคคลที่พัฒนาจาก สังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมที่ทันสมัย (สังคมอุตสาหกรรม) ในการพัฒนาเพื่อสร้างความทันสมัย มีกระบวนการพัฒนา 4 ส่วน (นิเทศ ตินณะกุล, 2551) ดังนี้

1) การผลิต มุ่งส่งเสริมการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก

2) ด้านการศึกษา ในกระบวนการการพัฒนาเพื่อความทันสมัย คน ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ

3) เทคโนโลยีต้องส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น

4) ด้านการเมืองการปกครองจะต้องมีการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองให้ มีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด

3.2 ทฤษฎีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของนีโอคลาสสิค (Neoclassical Economic Growth Theory) สำหรับนีโอคลาสสิค เป็นจุดกำเนิดการพัฒนาของทฤษฎีในนยุคต่อมา ซึ่งมีแนวคิด ดังนี้

1) ผลตอบแทนต่อขนาดแบบคงที่ (Constant Returns to Scale)

2) ผลตอบแทนต่อการใช้ปัจจัยการผลิตมีลักษณะลดน้อยถอยลง

3) ปัจจัยการผลิตไม่สามารถทดแทนกันได้แบบต่อเนื่อง

อัตราการเพิ่มของผลผลิต หรืออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับความยืดหยุ่นของผลผลิตต่อทุน อัตราการเพิ่มของทุน ความยืดหยุ่นของผลผลิตต่อแรงงาน และอัตราการเพิ่มของประชากรหรืออัตราการเพิ่มของแรงงาน (ณัฐวดี พรหมหิตาทร, 2558)

สรุปว่า การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ คือ การเพิ่มขึ้นในมูลค่าตลาดของสินค้าและบริการเมื่อปรับผลจากเงินเฟ้อแล้วที่ผลิตได้ในระบบเศรษฐกิจชั่วขณะหนึ่ง มักจะวัดในรูปของอัตราการเพิ่มขึ้นในรูปของร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในจังหวัด ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ GPP เป็นตัววัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทศพร แก้วขวัญไกร และจตุพร จันทารัมภ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของการพัฒนาทุนมนุษย์, พัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาการศึกษาต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองบุรีรัมย์ ทำการศึกษาปีการศึกษา 2557 ในพื้นที่เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ จำนวน 18 ชุมชน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยใช้กลุ่ม

ตัวอย่าง 530 คน ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้คือการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของการพัฒนาทุนมนุษย์, การพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาการศึกษาต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวก ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05 กล่าวคือ เมื่อมีการพัฒนาทุนมนุษย์เพิ่มขึ้นทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ, การพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาการศึกษาเพิ่มขึ้น ทางด้าน นวลละออ อานามวัฒน์ (2558) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายไตรมาส ตั้งแต่ ไตรมาสที่ 1 พ.ศ. 2536 ถึงไตรมาสที่ 4 พ.ศ. 2558 เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพระยะยาวด้วยวิธีของ Johansen & Juselius การประมาณค่าสมการการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยแบบจำลองกำลังสองน้อยที่สุด และการทดสอบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลด้วยวิธีของ Granger ผลการศึกษาพบความสัมพันธ์เชิงดุลยภาพในระยะยาว อีกทั้งการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก สต็อกทุน และผลิตภาพแรงงานก่อให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะผลิตภาพแรงงานและสต็อกทุนส่ง ผลบวกต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากที่สุด ประกอบกับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศและการส่งออกสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยผ่านช่องทางสต็อกทุนและผลิตภาพแรงงานด้วย และ ธเนศ วัฒนกูล (2557) ได้ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจมหภาค ประกอบด้วย อัตราแลกเปลี่ยน (E) ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเบื้องต้น (GDP) มูลค่าการค้าของลาว (TV) ต่อการกำหนดการลงทุนโดยตรงจากไทยไปยัง สปป.ลาว โดยจำแนกเป็นเงินทุนไหลจากไทย ไหลเข้าไปยัง สปป.ลาว (FDI Inflow) และเงินทุนจาก สปป. ลาวไหลกลับสู่ไทย (FDI Outflow) โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ถึงปี พ.ศ. 2557 ในลักษณะข้อมูลรายไตรมาส รวม 40 ไตรมาส ตัวแปรทุกตัวมีคุณสมบัติความนิ่งที่ระดับของข้อมูลจากการทดสอบ ตามวิธี ADF-test และ PP-test ผลการประมาณค่าแบบจำลอง Multiple Regression โดยใช้ วิธี OLS พบว่า GDP และTV มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อ FDI Outflow นอกจากนี้ พบความ สัมพันธ์ในเชิงบวกจาก GDP ต่อ FDI Inflow นอกจากนี้ยังพบว่า FDI Outflow GDP และ TV เป็นปัจจัยที่กำหนด FDI Inflow ในทิศทางเดียว ขณะเดียวกันมีเพียง GDP เท่านั้น ที่มีลักษณะเป็นตัวกำหนด FDI Outflow จากผลการศึกษา รัฐบาล สปป.ลาว ควรลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศ มีมาตรการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเข้มแข็ง และลดอุปสรรคทางการลงทุนให้กับนักลงทุนชาวไทย โดยแลกกับความช่วยเหลือในการพัฒนาประสิทธิภาพ การผลิต หรือการอบรมฝีมือแรงงานจากผู้เชี่ยวชาญในประเทศไทย เพื่อให้เกิดประโยชน์กับทั้งสองประเทศ

3.4 กรอบแนวคิด

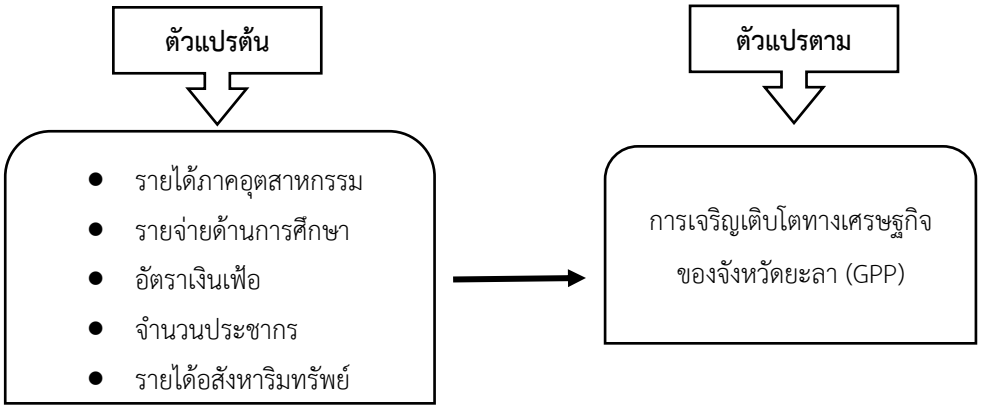

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรตาม คือ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา (GPP) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รายได้ภาคอุตสาหกรรม (IS) รายจ่ายด้านการศึกษา (EDU) อัตราเงินเฟ้อ (INF) จำนวนประชากร (POP) และรายได้ด้านอสังหาริมทรัพย์ (RE)

4.2 แหล่งที่มาของข้อมูลทุติยภูมิ

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลทุติยภูมิรายปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 – 2561 โดยข้อมูลทุติยภูมิดังกล่าวได้มาจากเวปไซต์ของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลาหรือผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัด รายได้ภาคอุตสาหกรรม รายจ่ายด้านการศึกษา จำนวนประชากร และรายได้ด้านอสังหาริมทรัพย์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลมาจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (https://www.nesdc.go.th) ส่วนอัตราเงินเฟ้อ รวบรวมข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (https://www.bot.or.th)

4.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) เพื่อทดสอบว่าตัวแปรอิสระ รายได้ภาคอุตสาหกรรม (IS) รายจ่ายด้านการศึกษา (EDU) อัตราเงินเฟ้อ (INF) จำนวนประชากร (POP) และรายได้อสังหาริมทรัพย์ (RE) ว่ามีปัจจัยใดที่ส่งมีผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา และมีอิทธิผลต่อการเจริญเติบทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา (GPP) ในทิศทางบวกหรือในทิศทางลบ หรือไม่มีอิทธิผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

(1) การทดสอบความนิ่งของของข้อมูล (Unit Root Test) เนื่องจากข้อมูลตัวแปรที่นำมาใช้เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time-series data) ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความนิ่งของข้อมูล ด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF-test) เพื่อทดสอบระดับความนิ่งของตัวแปรทั้งหมดที่นำมาใช้ว่ามีความนิ่งอยู่ที่ระดับเดียวกันหรือไม่

(2) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) เนื่องจากตัวแปรมีความต่างในเรื่องของหน่วยข้อมูล ผู้วิจัยจึงทำข้อมูลตัวแปรให้อยู่ในรูปของลอการิทึมธรรมชาติ (Natural logarithms) หรือลอการึทึมฐาน e ดังนี้

สมการถดถอยพหุคูณที่ใช้ในการศึกษา

$$lnGPP = \beta_0 + \beta_1 lnIS + \beta_2 lnEDU + \beta_3 lnINF + \beta_4 lnPOP + \beta_5 lnRE + \varepsilon$$

การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณมีข้อกำหนดเบื้องต้นดังนี้

1) ทดสอบปัญหา Multicollinearity ด้วยการตัดตัวแปรที่ค่า VIF > 10 ออก

2) ทดสอบปัญหา Autocorrelation

3) ทดสอบปัญหา Heteroskedasticity

5. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) โดยตัวแปรตาม คือ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา (GPP) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รายได้ภาคอุตสาหกรรม (IS) ประชากร (POP) และรายได้อสังหาริมทรัพย์ (RE) ผลการวิเคราะห์ แสดงได้ดังนี้

(1) การทดสอบความนิ่งของของข้อมูล (Unit Root Test) ผลการทดสอบ พบว่า ตัวแปรทั้งหมดมีลักษณะที่ไม่นิ่ง (Non-stationary) ที่ระดับข้อมูล (At Level) ดังนั้น จึงทำการทดสอบขั้นต่อไป คือ การทำให้ข้อมูลอยู่ในรูปผลต่างครั้งที่ 1 (1st Difference) ผลปรากฏว่าตัวแปรทั้งหมดมีลักษณะนิ่ง (Stationary) ที่ระดับผลต่างครั้งที่ 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความนิ่งของข้อมูล ด้วยวิธี ADF Unit Root Test (ผลต่างครั้งที่ 1 (1st Difference)

	Intercept		Intercept, Trend		none		ความนิ่งของข้อมูล
	ADF test	Prob.	ADF test	Prob.	ADF test	Prob.	
lnGPP	-3.267577	0.0293**	-3.202681	0.0095***	-3.128819	0.0033***	stationary
lnIS	-4.917321	0.0008***	-4.786200	0.0053***	-5.069932	0.0000***	stationary
lnEDU	-5.834355	0.0001***	-6.100811	0.0003***	-1.181313	0.0082***	stationary
lnINF	-3.884510	0.0078***	-4.434212	0.0101**	-1.831463	0.0647*	stationary
lnPOP	-3.496029	0.0181**	-3.453352	0.0699*	-1.461343	0.0307**	stationary
lnRE	-3.653509	0.0134**	-5.522659	0.0012***	-3.191673	0.0029***	stationary

หมายเหตุ *, **, *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 90, 95 และ 99 ตามลำดับ

(2) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS)

จากการทดสอบคุณสมบัติเบื้องต้นของข้อมูลก่อนทำการวิเคราะห์ ปรากฏผลดังนี้

1. จากการทดสอบปัญหา Multicollinearity ผลปรากฏว่า พบปัญหา Multicollinearity ซึ่งพบว่า มี 2 ตัวแปรที่ค่า VIF มากกว่า 10 คือ รายจ่ายด้านการศึกษา และอัตราเงินเฟ้อ ซึ่งมีค่า VIF เท่ากับ 94.289 และ 83.725 ตามลำดับ จึงตัดตัวแปรที่มีค่ามากที่สุดออก 1 ตัวแปร คือ รายจ่ายด้านการศึกษา หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ใหม่ ผลปรากฏว่าพบปัญหา Multicollinearity ซึ่งพบว่า มี 1 ตัวแปรที่ค่า VIF มากกว่า 10 คือ อัตราเงินเฟ้อ ซึ่งมีค่า VIF เท่ากับ 27.677 จึงตัดตัวแปรอัตราเงินเฟ้อออก 1 ตัวแปร แล้วทำการวิเคราะห์ใหม่อีกครั้ง ผลปรากฏว่า ค่า VIF ไม่มีปัญหา กล่าวคือ หลังจากตัดตัวแปรรายจ่ายด้านการศึกษาและอัตราเงินเฟ้อออก จึงไม่มีปัญหา Multicollinearity

2. จากการทดสอบปัญหา Autocorrelation ผลปรากฏว่า ไม่พบปัญหา Autocorrelation เพราะค่า p-value มีมากกว่า 0.05

3. จากการทดสอบปัญหา Heteroskedasticity ผลปรากฏว่า ไม่พบปัญหา Heteroskedasticity เพราะค่า p-value มีค่ามากกว่า 0.05

หลังจากทดสอบคุณสมบัติเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยเหลือตัวแปรอิสระที่มาเข้าสมการเพียง 3 ตัว คือ รายได้ภาคอุตสาหกรรม จำนวนประชากร และรายได้ด้านอสังหาริมทรัพย์ ดังนี้

$$lnGPP = \beta_0 + \beta_1 lnIS + \beta_2 lnPOP + \beta_3 lnRE + \varepsilon$$

ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี OLS

	coefficient	std. error	t - ratio	p - value
const	17.0058	4.99893	3.226	0.0042 ***
lnIS	1.33476	0.135842	9.826	<0.0001 ***
lnPOP	−3.76297	0.991485	−3.795	0.0011 ***
lnRE	0.761270	0.111481	6.829	<0.0001 ***

ที่มา : จากการคำนวณ

$$R^2 = 0.945010 \ , \ Adjusted\ R^2 = 0.936762 \ , \mathrm{F} = 114.5683 \ , Sig = 9.12\mathrm{e} - 13$$

ผลจากค่าสถิติการวิเคราะห์ ค่า $R^2 = 0.945010$ แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามร้อยละ 94 ค่า $Adjusted\ R^2 = 0.936762$ แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวสามารถอธิบายตัวแปรตามได้ร้อยละ 93 โดยที่มีค่า F =114.5683 Sig.= 9.12e-13 แสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ดังนี้

รายได้ภาคอุตสาหกรรม จากการศึกษา พบว่า รายได้ภาคอุตสาหกรรม เป็นตัวแปรที่มีอิทธิผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลาในทิศทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 1.33476 แสดงว่าหากรายได้ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 1 ล้านบาท จะทำให้ GPP จังหวัดยะลา เพิ่มขึ้น 1.33476 ล้านบาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

จำนวนประชากร จากการศึกษา พบว่า จำนวนประชากร เป็นตัวแปรที่มีอิทธิผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลาในทิศทางลบ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ −3.76297 แสดงว่าหากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 1 พันคน จะทำให้ GPP จังหวัดยะลา ลดลง 3.76297 ล้านบาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

รายได้อสังหาริมทรัพย์ จากการศึกษา พบว่า รายได้อสังหาริมทรัพย์ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลาในทิศทางบวก ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.761270 แสดงว่าหากรายได้อสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้น 1 ล้านบาท จะทำให้ GPP จังหวัดยะลา เพิ่มขึ้น 0.761270 ล้านบาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

รายจ่ายด้านการศึกษา และ อัตราเงินเฟ้อ จากการศึกษา พบว่ารายจ่ายด้านการศึกษาและอัตราเงินเฟ้อ ไม่มีอิทธิผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา

จากผลการวิเคราะห์ สามารถนำมาเขียนเป็นสมการถดถอย ได้ดังนี้

$$lnGPP = 17.0058 + 1.33476lnIS - 3.76297lnPOP + 0.761270ln\ RE + \varepsilon$$

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปร	สมมติฐาน	ผลการตรวจสอบ
lnIS	รายได้ภาคอุตสาหกรรมมีอิทธิผลต่อ GPP จังหวัดยะลาในทิศทางบวก	ยอมรับ
lnPOP	จำนวนประชากรมีอิทธิผลต่อ GPP จังหวัดยะลาในทิศทางลบ	ยอมรับ
lnRE	รายได้อสังหาริมทรัพย์มีอิทธิผลต่อ GPP จังหวัดยะลาในทิศทางบวก	ยอมรับ

* lnEDU, lnINF ผู้วิจัยตัดตัวแปร 2 ตัวนี้ออก ตั้งแต่การทดสอบปัญหา Multicollinearity

ที่มา : ผู้วิจัย

6. อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลครั้งนี้ จากการที่ได้ศึกษาตัวแปรอิสระ ได้แก่ รายได้ภาคอุตสาหกรรม รายจ่ายด้านการศึกษา อัตราเงินเฟ้อ จำนวนประชากร และรายได้อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งจำแนกที่ละตัวแปรดังนี้

เมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระรายตัว พบว่า รายได้ภาคอุตสาหกรรม จำนวนประชากร และรายได้อสังหาริมทรัพย์ เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 99

รายได้ภาคอุตสาหกรรม (IS) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 1.33476 ในทิศทางบวก แสดงว่า หากรายได้ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น 1 ล้านบาท จะทำให้ GPP จังหวัดยะลา เพิ่มขึ้น 1.33476 ล้านบาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 เพราะหากรายได้อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น จะทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ประชาชนจะมีกำลังซื้อสินค้าและบริการมากขึ้น จึงทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น เมื่อเศรษฐกิจดีขึ้น GPP ก็จะส่งผลในทิศทางบวก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อีกทั้ง จะเห็นได้ว่า จากผลการวิจัยของตัวแปรนี้มีความสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะทันสมัย (Modernization Theory) ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก

จำนวนประชากร (POP) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ –3.76297 ในทิศทางลบ แสดงว่า หากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 1 พันคน จะทำให้ GPP จังหวัดยะลา ลดลง 3.76297 ล้านบาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 เพราะหากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น จะทำให้มีผู้ว่างงานเพิ่มขึ้น ประชาชนจะมีกำลังซื้อสินค้าและบริการลดลง จึงทำให้เศรษฐกิจแย่ลง เมื่อเศรษฐกิจแย่ลง GPP ก็จะส่งผลในทิศทางลบ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

รายได้อสังหาริมทรัพย์ (RE) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.761270 ในทิศทางบวก แสดงว่า หากรายได้อสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้น 1 ล้านบาท จะทำให้ GPP จังหวัดยะลา เพิ่มขึ้น 0.761270 ล้านบาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 เพราะหากรายได้อสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้น จะทำให้มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ประชาชนจะมีกำลังซื้อสินค้าและบริการมากขึ้น จึงทำให้เศรษฐกิจจังหวัดยะลาดีขึ้น เมื่อเศรษฐกิจจังหวัดยะลาดีขึ้น GPP จังหวัดยะลาก็จะส่งผลในทิศทางบวก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ส่วนรายจ่ายด้านการศึกษาและอัตราเงินเฟ้อ จากการศึกษา พบว่ารายจ่ายด้านการศึกษาและอัตราเงินเฟ้อ ไม่มีอิทธิผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ที่ว่ารายจ่ายด้านการศึกษาและอัตราเงินเฟ้อ ส่งผลต่อ GPP จังหวัดยะลาในทิศทางบวก

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัย รายได้ของภาคอุตสาหกรรมและรายได้ของภาคอสังหาริมทรัพย์ มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตของจังหวัดยะลาอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น อาจจะมีการส่งเสริมทั้งสองภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการเพิ่มรายได้ของประชาชนในจังหวัดต่อไป

ข้อจำกัดของการวิจัย

ในความเป็นจริง มีผลบางอย่างที่ไม่สามารถอธิบายได้ เช่น จำนวนประชากร และมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา ไม่เฉพาะ 3 ปัจจัยที่ผู้วิจัยนำเสนอเท่านั้น เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมยังไม่ครอบคลุมทุกด้าน จึงทำให้ตัวแปรที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์อาจจะน้อยเกินไป ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยควรศึกษาและเพิ่มตัวแปรให้ครอบคลุมกับบริบทการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้มากขึ้น และควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากขนาดของกลุ่มตัวอย่างอาจจะน้อยเกินไป จึงควรศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่กว่านี้ เช่นศึกษาค่า GDP ของทุกภาคแบบภาคตัดขวางแล้วนำผลมาเปรียบเทียบตัวอย่าง เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

ณัฐวดี พรหมหิตาทร. (2558). ผลกระทบของอัตราการออมต่ออัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์ปัญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ทศพร แก้วขวัญไกร และจตุพร จันทารัมภ์. (2559). "ความสัมพันธ์ของการพัฒนาทุนมนุษย์, พัฒนาเศรษฐกิจและพัฒนาการศึกษาต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองบุรีรัมย์". *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 11(ฉบับพิเศษ), 98-106.

ธเนศ วัฒนกูล. (2557). “ปัจจัยทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อการลงทุน โดยตรงจากประเทศไทยไปสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”. *KKU International Journal of Humanities and Social Sciences*. 6(2), 75-91.

นิเทศ ตินณะกุล. (2551). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นวลละออ อานามวัฒน์. (2558). “การวิเคราะห์เชิงประจักษ์ของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ การส่งออก และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในประเทศไทย”. *วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*. 8(15), 28-46.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2564, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_news.php?nid=6420&filename=develop_issue

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด*. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross_regional

สำนักงานจังหวัดยะลา. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดยะลา (2561-2565)*. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2564, จาก http://www.yala.go.th/content/plan.php

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy

FACTORS AFFECTING DECISION MAKING OF COSMETICS PURCHASING ON APPLICATION KONVY

ผการัตน์ แซ่จุ้ง[1*], สุชานาถ อุบลรัตน์[2] และวิลาวัลย์ จันทร์ศรี[3]

Pakarut Saejung[1*], Suchanad Ubonrat[2] and Wilawan Jansri[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความไว้วางใจ การสื่อสารปากต่อปาก ประสบการณ์ที่ผ่านมา และการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชัน Konvy กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy ในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา ตั้งแต่มกราคม - มิถุนายน 2564 จำนวน 400 ราย ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิเคราะห์สถิติพื้นฐานโดยใช้โปรแกรม SPSS และวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุโดยใช้โมเดลสมการโครงสร้างแบบกำลังสองน้อยสุดบางส่วน (PLS-SEM) ผลการวิจัยพบว่า ความไว้วางใจ การสื่อสารปากต่อปาก ประสบการณ์ที่ผ่านมา และการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy ผลการวิจัยและข้อค้นพบจากบทความนี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรที่ประกอบธุรกิจการขายเครื่องสำอางออนไลน์ สามารถนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้ออยู่เสมอ

คำสำคัญ: ความไว้ใจ, การสื่อสารปากต่อปาก, ประสบการณ์ที่ผ่านมา, การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง, การตัดสินใจซื้อ

Abstract

The purpose of the study is to explore the influence of Trust, Word of Mount Referrals (WOM), Experience, and Celebrity Reference on decision making of cosmetics purchasing on application Konvy in Thailand. The population of the study was the consumers who have purchased the cosmetic product via the Konvy application within the last 6 months from January to June 2021. It comprises 400 consumers. The study applied purposive judgmental sampling, used online surveys to gather information. The statistical data were analyzed by SPSS software and causal factors model by the partial least squares-structural equation modeling (PLS-SEM). The result demonstrates that Trust, Word of Mount Referrals, Experience, and Celebrity Reference significantly positive affect the decision-making of cosmetics purchasing on application Konvy. The study and findings, gathered from the article, are useful for the online cosmetic businesses, as the data can be adapted and used further to promote consistent purchases of customers.

Keyword: Trust, Word of Mount Referrals, Experience, Celebrity Reference**,** Purchase Decision Making

[1-2] นิสิตหลักสูตร บธ.บ. สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[3] ผู้ช่วยศาตราจารย์ ดร.,อาจารย์ประจำหลักสูตร บธ.บ. สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ

* Corresponding author, E-mail: ming.69697755@hotmail.com

1. บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนมากขึ้น การซื้อขายสินค้าและบริการเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากในโลกของอินเทอร์เน็ต การซื้อสินค้าผ่านทางโมบายแอพมีจำนวนมากทำให้สะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในการซื้อขายสินค้าและบริการ อีกทั้งมีการพัฒนาของเครื่องมือสื่อสารและราคาที่ถูกลง ทำให้คนเข้าถึงการซื้อสินค้าผ่านทางโมบายแอปมากขึ้น ส่งผลให้ตลาดอีคอมเมิร์ซของประเทศไทยเติบโตไปด้วย ทั้งจำนวนผู้ซื้อ ผู้ขายทางออนไลน์เพิ่มมากขึ้น และเมื่อเทียบสัดส่วนกิจกรรมการใช้งานทั้งหมด 5 อันดับแรก Social Media 93.6 % รับส่ง Gmail 74.2 % ค้นหาข้อมูล 70.9% ดูหนังฟังเพลง 60.7% ซื้อสินค้าและบริการ 61.3 % (ณรงค์ยศ มหิทธิวาณิชชา, 2562) จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2563 พบว่าธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่มักจะอยู่ในกลุ่มเครื่องสำอางและความสวยความงามต่าง ๆ ได้รับความนิยมรองมาจากผลิตภัณฑ์และของใช้ภายในบ้านถึง 17.71 เปอร์เซ็น (สำนักสถิติแห่งชาติ, 2563)

เมื่อเครื่องสำอางได้รับความนิยมมาก การขายผ่านทางแอปพลิเคชั่นต่าง ๆ ที่ มีมานานก็เพิ่มเข้ามาอย่างหลากหลายเพื่อที่จะใช้ในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีความต้องการซื้อและขายของออนไลน์ผ่านทางแอปพลิเคชั่น (วรินทร์พิพัชร วัชรพงษ์เกษม, 2560) แอปพลิเคชั่นที่ติดอันดับ 1 ใน 10 อันดับที่มีการซื้อขายสินค้าและบริการเกี่ยวกับเครื่องสำอางมากที่สุดโดยมี 1) Uniqlo 2) Pomelo 3) Zara 4) Shein 5) Sephora 6) Watsons 7) Konvy 8) JD CENTRAL 9) Shopee 10) Lazada และที่แอพพลิเคชั่น Konvy ติดอันดับ 1 ใน 10 ของแอปพลิเคชั่นที่ขายเครื่องสำอาง เพราะ Konvy มีของขายเยอะ มีหน้าเว็บที่น่าเชื่อถือรายละเอียดของสินค้าและราคาที่ชัดเจน รวมทั้งมีการเอาสินค้าลดราคาและสินค้าที่จัดโปรโมชั่นลดราคาในแบบถูกสุด ๆ ไม่ว่าจะเป็นสินค้า FLASH DEAL ที่ในแต่ละวันก็จะมีสินค้าที่แตกต่างกันออกไป สินค้าเคาน์เตอร์แบรนด์ สินค้าแบรนด์เกาหลี สินค้า 6 แบรนด์ตัวท็อปลดสนั่น อีกทั้งยังมีการโปรโมทสินค้าทางโซเชียลไม่ว่าจะเป็น Facebook Line Instagram Twitter เป็นต้น จึงทำให้คนที่เข้ามาดูมีความเชื่อถือและไว้วางใจจนได้รับความไว้วางใจ จากผู้ใช้กว่า 500,000 คน กับการสั่งซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านทางแอปพลิเคชั่นที่ผ่านมา ได้แก่ ความไว้วางใจ (ธมนธรณ์ บุญเรือง, 2561) การสื่อสารแบบปากต่อปาก (ภัทราวดี กุฎีศรี, 2558) ประสบการณ์ที่ผ่านมา (ภัทราวดี กุฎีศรี, 2558) การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง (ภัทราวดี กุฎีศรี, 2558) ซึ่งเห็นได้ว่า ความไว้วางใจ การสื่อสารแบบปากต่อปาก ประสบการณ์ที่ผ่านมา การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ประกอบการควรที่จะให้ความสำคัญ เพราะเมื่อผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าไปแล้วมีการสัมผัสถึงความรู้สึกที่ดีต่อสินค้าทำให้เกิดความไว้วางใจต่อตัวสินค้าและเมื่อมีประสบการณ์ในตัวสินค้าที่ดีเกี่ยวกับสินค้าและบริการมีคุณภาพนำไปสู่ความพึงพอใจของผู้บริโภคลาทางผู้ประกอบการจะได้ผู้บริโภคเพิ่มเข้ามาจากการบอกต่อกันแบบปากต่อปากของผู้บริโภค นอกเหนือจากนี้ การให้บุคคลที่มีชื่อเสียง ดาราหรือศิลปิน โปรโมทสินค้าผ่านทางสังคมออนไลน์เป็นที่นิยมอย่างหนึ่งในการตัดสินใจที่จะซื้อสินค้าผ่านมาทางแอปพลิเคชั่น (ศศินาฏ ปานทอง, 2559)

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีการเติบโตของแอปพลิเคชั่นเครื่องสำอางในประเทศไทย แต่มีงานวิจัยน้อยมากที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้แอปพลิเคชั่นเพื่อซื้อเครื่องสำอางของผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความไว้วางใจ การสื่อสารแบบปากต่อปาก ประสบการณ์ที่ผ่านมาและการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านทางแอปพลิเคชั่น Konvy ทั้งนี้ผลการวิจัยจะมีประโยชน์ต่อผู้ประกอบธุรกิจที่จะได้รู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจอย่างเข้าใจผู้บริโภค

2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยด้านความไว้วางใจ ด้านการสื่อสารแบบปากต่อปาก ด้านประสบการณ์ที่ผ่านมา และด้านการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy

3. ทบทวนวรรณกรรม

การตัดสินใจซื้อ

ฉัตยาพร เสมอใจ และมัทนียา สมมิ (2545 อ้างถึงใน มาริสา กันจินะ, 2561) การตัดสินใจซื้อ หมายถึง กระบวนการในการเลือกที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่ซึ่งผู้บริโภคมักจะต้องตัดสินใจในทางเลือกของสินค้าและบริการอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน โดยที่ผู้บริโภคจะเลือกซื้อสินค้าหรือบริการตามข้อมูลและข้อจำกัดของสถานการณ์ ซึ่งถ้านักการตลาดสามารถทำความเข้าใจและเข้าถึงจิตใจของผู้บริโภค การกระจายสินค้าและสร้างความยอมรับของผู้บริโภคก็จะมีประสิทธิภาพ

ความไว้วางใจ

Golembiewski and McConkie (1975 อ้างถึงใน รัศมิ์ลภัส วรเดชธนันกุล, 2558) กล่าวถึงความหมายของความไว้วางใจ ไว้ว่า ความไว้วางใจ แสดงถึงความพึ่งพาอาศัยกันหรือความมั่นใจในบางสถานการณ์ ความไว้วางใจสะท้อนให้เห็นความคาดหวังผลลัพธ์ทางบวก ความไว้วางใจแสดงถึง ความเสี่ยงบางประการต่อความคาดหวังของสิ่งที่ได้รับและความไว้วางใจแสดงถึง บางระดับของความไม่แน่นอนต่อผลลัพธ์

การสื่อสารแบบปากต่อปาก

Theresa (2005 อ้างถึงใน มาริสา ว่องเวศน์, 2559) การบอกต่อ คือเทคนิคการตลาดที่ใช้เมื่อก่อน ก่อนที่จะมีการบริการเครื่องข่ายสังคม สาหรับการเพิ่มการรับรู้ในสินค้า หรือจุดประสงค์อื่นของการตลาด (เช่น ยอดการขาย) ผ่านการสื่อสารแบบปากต่อปากที่คล้ายกับการแพร่เชื้อไวรัสหรือไวรัสคอมพิวเตอร์

ประสบการณ์ที่ผ่านมา

อารี สุทธิพันธ์ (2533) ได้ให้ความหมายของประสบการณ์ไว้ว่า ประสบการณ์หมายถึงสิ่งที่เราได้สัมผัสหรือปะทะกับโลกภายนอก หลักจากมีประสบการณ์แล้วก็สามารถที่จะจำแนกแยกแยะสิ่งที่รับรู้นั้นได้ ซึ่งประสบการณ์สามารถเก็บสะสมเอาไว้เป็นความรู้ที่จะช่วยให้เกิดการรู้ตัว หรือมีสติ จึงเชื่อกันว่าประสบการณ์มากก็จะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ

การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง

โชติกา วิบูลย์ศิริวงศ์ และปฐมา สตะเวทิน (2563) บุคคลที่มีชื่อเสียง (Celebrity) หมายถึงบุคคลที่เป็นที่รู้จักของสาธารณชนเป็นบุคคลที่ สื่อและผู้คนให้ความสนใจ ไม่ว่าจะเป็น ดารานักร้อง ศิลปิน นักกีฬาและผู้มีชื่อเสียงในสังคม โดยในงานวิจัยครั้งนี้เลือกบุคคลที่มีชื่อเสียงจากโฆษณาที่เป็นพรีเซนเตอร์ ประกอบด้วย 5 ลักษณะ ได้แก่ ความดึงดูดใจ ความไว้วางใจ ความชำนาญเชี่ยวชาญ ความเคารพ และความเหมือนกับกลุ่มเป้าหมาย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความไว้วางใจและการตัดสินใจซื้อ

ความไว้วางใจ หมายถึง ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดซึ่งเกิดจากการติดต่อสื่อสารระหว่างลูกค้ากับผู้ให้บริการ ลูกค้าซึ่งมีความไว้วางใจจะเกิดความรู้สึกเชื่อมั่น หรือมั่นใจต่อองค์ประกอบของสินค้าหรือบริการ (มีนา อ่องบางน้อย และพนิตา กุลศิริ, 2553) ความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ่านแอพพลิเคชั่น ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้ศึกษามาก่อนหน้านี้ของ ธมนธรณ์ บุญเรือง (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความไว้วางใจ ส่วนประสมทางการตลาด การยอมรับเทคโนโลยี ที่มีผลต่อการตัดสินใจ

ซื้อคอนแทคเลนส์ผ่านทางออนไลน์ พบว่า ความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนแทคเลนส์ผ่านทางออนไลน์ ในขณะเดียวกันจากการศึกษาวิจัยโดย ปาณิศา ศรีละมัย และศุภชาต เอี่ยมรัตนกูล (2561) ศึกษาเรื่องอิทธิพลของความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้าที่มีส่วนผสมจากธรรมชาติผ่านร้านค้าปลีก พบว่า ความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้าที่มีส่วนผสมจากธรรมชาติ และงานวิจัยของ ชนันรดา วรพต (2560) จากการศึกษาเรื่องความคุ้นเคย ความไว้วางใจ และค่านิยมด้านสุขภาพมีผลต่อแนวโน้มการซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเผาผลาญไขมันของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ความไว้วางใจมีผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจซื้อสินค้า จากงานวิจัยดังกล่าว จึงนำมาซึ่งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy

การสื่อสารแบบปากต่อปากและการตัดสินใจซื้อ

การสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word of Mouth Referrals) หมายถึง การบอกต่อ เป็นเทคนิคการตลาดที่ใช้เมื่อก่อนก่อนที่จะมีการบริการเครื่องข่ายสังคม สำหรับการเพิ่มการรับรู้ในสินค้า หรือจุดประสงค์อื่นของการตลาด (Theresa, 2005 อ้างอิงใน มาริสา ว่องเวศน์, 2559) ปัจจัยการสื่อสารแบบปากต่อปากส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ่านแอพพลิเคชั่น จากการทบบทวนวรรณกรรมของ กัณฐิกา จิตติจรุงลาภ (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ พบว่า การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า และ ขจรพงศ์ เตือนวีระเดช (2561) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดแบบปากต่อปากบนสื่อออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การพูดแบบปากต่อปากส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟติด1ใน3อันดับของการสื่อสาร และ พงศกร งามวิวัฒนสว่าง (2560) ที่ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางนำเข้า จากต่างประเทศผ่านร้าน Multi–Brand ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า กลยุทธ์ปากต่อปากผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางนำเข้า จากงานวิจัยดังกล่าว จึงนำมาซึ่งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 2 การพูดแบบปากต่อปากส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy

ประสบการณ์ที่ผ่านมาและการตัดสินใจซื้อ

วารุณี ตันติวงศ์วาณิช (2545) ได้อธิบายถึงความหมายของประสบการณ์ของผู้ใช้ไว้ว่า ประสบการณ์มีความสำคัญในการใช้ของกลุ่มผู้บริโภคเพราะประสบการณ์ในการใช้สินค้าใดๆ สินค้านั้นจะมีความตอบสนองให้แก่ผู้ใช้นั้นได้มากน้อยเพียงใด และผู้บริโภคนั้นเองที่จะสามารถอธิบายประสบการณ์ในการใช้สินค้าชนิดนั้นให้กับบุคคลอื่นๆต่อไป ปัจจัยประสบการณ์ที่ผ่านมาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ่านแอพพลิเคชั่น จากการทบทวนวรรณกรรมของ จุฑามาศ บำรุงเจริญ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาพฤติกรรมของลูกค้าในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์กำจัดแมลงในบ้านเรือน ผ่านทางช่องทาง Shopee.com ในประเทศไทย พบว่าอิทธิพลจากประสบการณ์ที่ผ่านมามีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาณิญา อิสสระ และ จารุวรรณ แดงบุบผา (2560) ทำการศึกษาเรื่อง เส้นทางการบริโภคและองค์ประกอบของประสบการณ์ของลูกค้าล้านนาตะวันออก ในร้านค้าปลีกสมัยใหม่และร้านค้าปลีกดั้งเดิม ในเมืองเล็ก แสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์ที่ผ่านมาส่งผลต่อการตัดสินใจ จากงานวิจัยดังกล่าว จึงนำมาซึ่งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 3 ประสบการณ์ที่ผ่านมาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy

การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงและการตัดสินใจซื้อ

ณัฏฐา อุ่ยมานะชัย และธิดา ตันพงศธร (2555) กล่าวไว้ว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่มักให้ความเชื่อถือข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มดาราหรือคนดังเป็นอย่างมาก เพราะมีความเชื่อมั่นว่า ข้อมูลที่ได้รับเป็นข้อมูลจากผู้บริโภคด้วยกันเอง (Peer to Peer)

หรือจากผู้เชี่ยวชาญ (Expert to Peer) ผู้บริโภคอาจมีความเชื่อถือดาราหรือคนดังอยู่ก่อนแล้วและเมื่อรู้ว่า ดาราหรือคนดังที่ชอบนั้นใช้สินค้าหรือบริการใด ส่วนใหญ่ก็จะต้องการที่จะใช้สินค้าหรือบริการนั้น ปัจจัยการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ่านแอพพลิเคชั่น จากการศึกษาของโชติกา วิบูลย์ศิริวงศ์ และปฐมา สตะเวทิน (2563) เรื่องอิทธิพลของการโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงกับการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านอินสตาแกรม ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางอินสตาแกรม โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา นันทปถวี (2561) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของสื่อสารการตลาดแบบดิจิทัล ส่วนประสมทางการตลาด 4P และ ผู้มีอิทธิพลที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ททีวีในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้มีอิทธิพลทางอ้อมหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ททีวี อีกทั้ง ณัฏฐ์หทัย เจิมแป้น (2560) ที่ศึกษาเรื่องการโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลติภัณฑ์ สก๊อต ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ จากงานวิจัยดังกล่าวซึ่งนำมาซึ่งสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 4 การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy

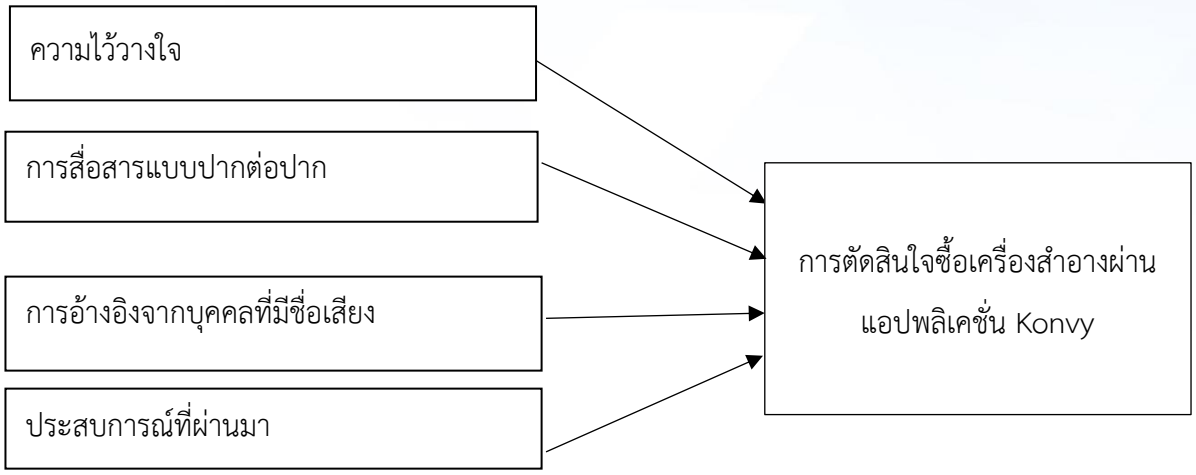

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือผู้บริโภคที่ใช้แอปพลิเคชั่น Konvy ในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมาตั้งแต่ มกราคม ถึง มิถุนายน 2564 ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Purposive Judgmental Sampling) มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เป็นที่ยอมรับ Chin, Marcolin and Newsted (2003) และเพียงพอในการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง แบบ Variance Base (Stevens, 2002 : 395) ประยุกต์ใช้โมเดลสมการโครงสร้างแบบกำลังสอง น้อยที่สุดบางส่วน (PLS-SEM) เพื่อทดสอบความน่าเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ในขั้นตอน Measurement model assessment ได้แก่ Composited Reliability (CR), Indicator Reliability และทดสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ ได้แก่ Convergent Validity, Discriminant Validity, Cross Loading รวมทั้ง ทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) เพื่อหาความสัมพันธ์ของ ตัวแปรแฝงที่เป็นอิสระ (Exogenous Variable) กับตัวแปรแฝงที่เป็นตัวแปรตาม (Endogenous Variable) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งเป็น 7 ส่วน โดยส่วนที่ 1-2 เป็นแบบ checklist และที่เหลือเป็นแบบ rating scale ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการเก็บข้อมูลพฤติกรรม

การตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอพพลิเคชั่น Konvy 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับความไว้วางใจ ปรับปรุงมาจาก ณ ชนก (2558) 4) แบบสอบถามเกี่ยวกับการสื่อสารแบบปากต่อปาก ปรับปรุงจาก รัศมิ์ลภัล (2558) 5) แบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ผ่านมา ปรับปรุงจาก ศักรินทร์ (2558) 6)แบบสอบถามเกี่ยวกับการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง ปรับปรุงจาก ศศินาฎ (2559) 7) แบบสอบถามเกี่ยวการตัดสินใจซื้อ ปรับปรุงจาก วิภาวรรณ (2558)

6. สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยด้านข้อมูลทั่วไป พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 312 คน คิดเป็นร้อยละ 78 และเพศชาย 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22 อายุสูงสุด คือ 21 – 25 ปี จำนวน 184 คน คิดเป็นร้อยละ 46 การศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับ อนุปริญญา ปวส.จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36 และ ส่วนใหญ่รายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 15,000 บาท จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5

ผลจากการวิจัยด้านพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชั่น Konvy พบว่า ในระยะเวลา 3 เดือน ผู้ใช้บริการแอปพลิเคชั่น Konvy สั่งซื้อมากที่สุด คือ 1-4 ครั้ง จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 และค่าใช้จ่ายโดยประมาณต่อครั้งสูงสุดคือ ต่ำกว่า 500 บาท จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ในอนาคตผู้ใช้บริการแอปพลิเคชั่น Konvy ในการสั่งซื้อเครื่องสำอางมากที่สุด คือ ซื้อแน่นอน จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 58.5 ผู้ใช้บริการแอปพลิเคชั่น Konvy ในการสั่งซื้อเครื่องสำอางต่อครั้งสูงสุด คือ เดือนละ 1 ครั้ง จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy ประกอบด้วย ความไว้วางใจ การสื่อสารแบบปากต่อปาก การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง ประสบการณ์ที่ผ่านมา และการตัดสินใจซื้อ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความไว้วางใจ การสื่อสารปากต่อปาก การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง ประสบการณ์ที่ผ่านมา และการตัดสินใจซื้อ

ปัจจัย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ความไว้วางใจ	4.28	0.39	มาก
การสื่อสารปากต่อปาก	4.42	0.35	มาก
การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง	4.62	0.30	มากที่สุด
ประสบการณ์ที่ผ่านมา	4.35	0.39	มาก
การตัดสินใจซื้อ	4.48	0.35	มากที่สุด

จากตารางที่1 แสดงให้เห็นว่า ระดับความไว้วางใจ ระดับการสื่อสารแบบปากต่อปาก ระดับประสบการณ์ที่ผ่านมา อยู่ในระดับมาก มีคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรทั้ง 3 นั้นอยู่ระหว่าง 4.28 – 4.42 และระดับการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง ระดับการตัดสินใจซื้อ อยู่ในระดับมากที่สุดมีคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรทั้ง 2 นั้นอยู่ระหว่าง 4.48 – 4.62 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับตัวแปรเหล่านี้อยู่ระหว่าง 0.30 – 0.39 โดยพบว่า ด้านการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.62) รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X}\bar{X}$= 4.48) ด้านการสื่อสารแบบปากต่อปาก ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.42) ด้านประสบการณ์ที่ผ่านมา ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.35) และด้านความไว้วางใจ ($\overline{\mathbf{X}}$ = 4.28)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของตัวแปร ค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบและความเที่ยงตรงเชิงเหมือน

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรบ่งชี้	Main Loading	AVE	CR	CA
ความไว้วางใจ Trust	1.แอปพลิเคชั่น Konvy ดำเนินธุรกิจด้วยความซื่อสัตย์	0.64	0.56	0.82	0.75
	2.ท่านให้ความไว้วางใจต่อแอปพลิเคชั่น Konvy	0.53			
	3.แอปพลิเคชั่น Konvy ดำเนินธุรกิจอย่างตรงไปตรงมา	0.60			
	4.ท่านให้ความไว้เนื้อเชื่อใจได้ต่อแอปพลิเคชั่น Konvy	0.60			
	5.แอปพลิเคชั่น Konvy ให้บริการด้วยความซื่อตรงและจริงใจ	0.58			
	6.ท่านมีความเชื่อมั่นต่อความซื่อสัตย์ของแอปพลิเคชั่น Konvy	0.63			
	7.แอปพลิเคชั่น Konvy มีระบบการชำระเงินที่ปลอดภัย	0.60			
	8.แอปพลิเคชั่น Konvy มีรูปแบบการใช้ง่าย	0.62			
การสื่อสารแบบปากต่อปาก Word of Mouth Referrals	1.ท่านจะแนะนำครอบครัว มิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน หรือบุคคลอื่นให้มาซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy	0.62	0.51	0.77	0.63
	2.ท่านพูดถึงประสบการณ์ดีๆ ที่ได้รับจากแอปพลิเคชั่น Konvy Konvy ให้กับครอบครัว มิตรสหาย เพื่อนร่วมงานหรือบุคคลอื่นฟัง	0.62			
	3.ท่านบอกต่อให้ครอบครัว มิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน หรือบุคคลอื่นให้เลือกซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy	0.56			
	4.หากท่านได้ยินบุคคลอื่น พูดถึงแอปพลิเคชั่น Konvy ในแง่ลบท่านยินดีที่จะช่วยแก้ต่างให้	0.71			
	6.เพื่อนในสังคมออนไลน์ของท่านมีอิทธิพลในการซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy	0.67			

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของตัวแปร ค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบและความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรบ่งชี้	Main Loading	AVE	CR	CA
การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง Celebrity	4.ท่านมีประชาสัมพันธ์โฆษณาแอปพลิเคชั่น Konvy ให้เป็นที่รู้จักบนโซเชียล	0.58	0.57	0.70	0.45
	6.ในความคิดของท่านบุคคลที่มีชื่อเสียงที่เป็นตัวอย่างที่ดีมากสำหรับแอปพลิเคชั่น Konvy	0.71			
	7.เมื่อท่านคิดถึงแอพพลิเคชั่น Konvy หนึ่งในความคิดครั้งแรกของท่านคือบุคคลที่ชื่อเสียงที่อ้างอิงถึงเครื่องสำอางในแอปพลิเคชั่น Konvy	0.54			
	8.ท่านจะแนะนำแอพพลิเคชั่น Konvy บน facebook ให้คนรู้จักเมื่อท่านเห็นบุคคลที่มีชื่อเสียงถูกอ้างอิง	0.60			
ประสบการณ์ที่ผ่านมา Experience	1.จากประสบการณ์ท่านจะแนะนำเพื่อน คนรู้จัก ให้ใช้แอปพลิเคชั่น Konvy	0.66	0.52	0.81	0.72
	2.ท่านไปช้อปปิ้งเพื่อที่จะได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ	0.62			
	3.ท่านรู้สึกปลอดภัยมากขึ้นเมื่อมีประสบการณ์ในการใช้แอปพลิเคชั่น Konvy	0.67			
	4.ท่านชอบที่จะไปช้อปปิ้งกับเพื่อนๆหรือครอบครัวเพื่อเป็นการเข้าสังคม	0.68			
	5.ท่านชอบที่จะซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy มีเครื่องสำอางฟลากหลาย	0.59			
	6.แอปพลิเคชั่น Konvy ที่เลือกซื้อเครื่องสำอางสินค้าส่งทันที	0.66			

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักของตัวแปร ค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบและความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (ต่อ)

ตัวแปรแฝง	ตัวแปรบ่งชี้	Main Loading	AVE	CR	CA
การตัดสินใจซื้อ Purchase Decision	1.วิถีชีวิตของท่านมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy เนื่องจากมีความสะดวกและง่าย	0.59	0.57	0.78	0.66
	2.การที่ท่านได้ค้นหาและเปรียบเทียบราคาสินค้าด้วยตัวเองส่งผลให้ท่านตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy	0.64			
	3.การประชาสัมพันธ์สินค้าและอัพเดทข้อมูลอย่างสม่ำเสมอมีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy	0.63			
	4.ท่านมีทัศนคติที่ดีต่อแอปพลิเคชั่น Konvy จึงตัดสินใจใช้บริการ	0.59			
	5.จากความสะดวก รวดเร็ว และง่าย ในการสั่งซื้อสินค้าส่งผลให้ท่านตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy	0.57			
	6.ท่านยอมรับในเทคโนโลยีของแอปพลิเคชั่น Konvy จึงตัดสินใจใช้บริการ	0.61			

หมายเหตุ : celebrity 1, 2, 3, 5 experience 7 and WOM5 was deleted due to discriminant validity; AVE: Average Variance Extracted, CR :

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเหมือน พบว่า มีตัวแปรชี้วัด 6 ตัว คือ celebrity1, celebrity2, celebrity3, celebrity5, experience7 และ WOM5 มีค่า Loading ต่ำกว่า 0.5 ซึ่งส่งผลให้ค่า AVE ต่ำกว่า 0.5 และรันข้อมูลใหม่ พบว่า ตัวชี้วัดทุกตัวมีค่า Loading สูง คือ ระหว่าง 0.53 - 0.71 มีเครื่องหมายบวกทุกตัวแปร CR อยู่ระหว่าง 0.70 - 0.82 และมีค่า AVE อยู่ ระหว่าง 0.51 - 0.57 ซึ่งมากกว่าค่ามาตรฐาน 0.50 (Hair Jr et al., 2013) แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดในแต่ละตัวแปรสามารถชี้วัดตัวแปรแฝงในบล็อกของตนได้ไม่เท่าเทียมกันและมีความเชื่อถือได้สูง ทุกตัวแปรพบว่าเส้นทางความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงสัมประสิทธิ์เส้นทางมากที่สุดเท่ากับ 0.30 รองลงมา คือ เส้นทางของด้านประสบการณ์ที่ผ่านมาโดยมีสัมประสิทธิ์ เส้นทางเท่ากับ 0.26 ลำดับต่อมา คือเส้นทางของปัจจัยด้านความไว้วางใจมีสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.19 และเส้นทางของด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากโดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.13 และมีค่า R^2 ของตัวแปรแฝงการตัดสินใจซื้อ อยู่ที่ 0.49 แสดงว่าตัวแปรต้นทั้ง 4 ตัว สามารถอธิบายความแปรปรวนในตัวแปรแฝงดังกล่าวได้ถึงร้อยละ 49 ซึ่งอยู่ในระดับสูง (Cohen,1988)

ตารางที่ 3 ตารางผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงจำแนกและคุณภาพมาตรวัด (Discriminant Validity)

	การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง	ประสบการณ์ที่ผ่านมา	การตัดสินใจซื้อ	ความไว้วางใจ	การสื่อสารปากต่อปาก
การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง	**0.61**				
ประสบการณ์ที่ผ่านมา	0.42	**0.65**			
การตัดสินใจซื้อ	0.53	0.60	**0.61**		
ความไว้วางใจ	0.35	0.67	0.56	**0.60**	
การสื่อสารปากต่อปาก	0.39	0.66	0.55	0.66	**0.64**

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความตรงเชิงจำแนกเพื่อทดสอบตัวแปรบ่งชี้หรือตัววัด (Indicator) ของตัวแปรว่าสามารถวัดตัวแปรแฝงนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนและไม่ไปซ้ำซ้อนกับตัวแปรแฝงอื่นๆ พบว่า ค่าความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดแต่ละตัวภายในตัวแปรเดียวกันมีค่าสูงกว่าความสัมพันธ์กับตัวชี้วัดต่างตัวแปรกัน ดังนั้นจึงสรุปได้โมเดลดังกล่าวมีเที่ยงตรงเชิงจำแนกและสามารถนำไปวิเคราะห์สมการโครงสร้างได้

ตารางที่ 4 ตารางผลการทดสอบสมมติฐาน

Hypotheses	Path Coefficient	Beta value	SE	t value	Results
H1	ความไว้วางใจ-> การตัดสินใจซื้อ	0.19	0.05	3.71***	สนับสนุน
H2	การสื่อสารปากต่อปาก -> การตัดสินใจซื้อ	0.13	0.06	2.12*	สนับสนุน
H3	ประสบการณ์ที่ผ่านมา -> การตัดสินใจซื้อ	0.26	0.07	3.80***	สนับสนุน
H4	การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียง -> การตัดสินใจซื้อ	0.30	0.05	6.23***	สนับสนุน

หมายเหตุ : *p<0.05, t>1.645, **p<0.01, t>2.327, ***p<0.001, t>3.092 (one tailed); SE: Standard Error

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy (β= 0.30, p=0.00, t= 6.23) สนับสนุนสมมติฐาน ข้อที่ 4 รองลงมา คือ ประสบการณ์ที่ผ่านมาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy (β= 0.26, p=0.00, t= 3.80) สนับสนุนสมมติฐาน ข้อที่ 3 ต่อมา คือ ความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy (β= 0.26, p=0.00, t= 3.80) สนับสนุนสมมติฐาน ข้อที่ 1 ต่อมาคือ การสื่อสารปากต่อปากส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy (β= 0.13, p=0.05, t= 2.12) สนับสนุนสมมติฐาน ข้อที่ 2 จากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ปัจจัยด้านความไว้ใจ ด้านการสื่อสารปากต่อปาก ด้านประสบการณ์ที่ผ่านมา และด้านการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่าแอปพลิเคชั่น konvy

7. อภิปรายการวิจัย

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy โดยความไว้วางใจดังกล่าวเกิดจาก การติดต่อสื่อสารระหว่างลูกค้ากับผู้ให้บริการ ซึ่งลูกค้ามีความไว้วางใจจะเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นหรือมั่นใจต่อองค์ประกอบของสินค้าหรือความปลอดภัยในการซื้อสินค้าและบริการ ดังนั้นหากผู้ใช้บริการมีความไว้วางใจต่อแอพพลิเคชั่นในทางที่ดีจะส่งผลให้ผู้ใช้บริการมีความไว้วางใจในการสั่งซื้อสินค้าและบริการผ่านทางแอปพลิเคชั่น Konvy ซึ่งสอดคล้องกับของ ธมนธรณ์ บุญเรือง (2561) ที่เมื่อลูกค้าเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นหรือมั่นใจต่อการซื้อสินค้าและบริการ ลูกค้าจะเกิดความไว้วางใจต่อสินค้าที่จะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ในขณะเดียวกัน ปาณิศา ศรีละมัย และศุภชาต เอี่ยมรัตนกูล (2561) ได้ศึกษา เรื่องอิทธิพลของความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้าที่มีส่วนผสมจากธรรมชาติผ่านร้านค้าปลีก พบว่า ความไว้วางใจส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้าที่มีส่วนผสมจากธรรมชาติ

ปัจจัยด้านการสื่อสารแบบปากต่อปากส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy โดยในปัจจุบัน ผู้บริโภคเมื่อมีการสื่อสารกับบุคคลอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางออนไลน์หรือพบปะกัน อาจจะเป็นเพื่อนหรือบุคคลอื่น ๆ เมื่อมีข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับสินค้าและบริการไปในทางที่ดีจะทำให้เกิดความสนใจในสินค้าและบริการ ก็จะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการนั้นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของกัณฐิกา จิตติจรุงลาภ (2562) ที่ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ในขณะเดียวกัน ขจรพงศ์ เตือนวีระเดช (2561) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดแบบปากต่อปากบนสื่อออนไลน์ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การพูดแบบปากต่อปากส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟติด 1ใน3อันดับของการสื่อสาร

ปัจจัยด้านประสบการณ์ที่ผ่านมาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ่านแอปพลิเคชั่น konvy หากผู้บริโภคไม่มีประสบการณ์ในการรับรู้ตัวผลิตภัณฑ์มาก่อนทำให้ตัดสินใจซื้อได้ยาก เนื่องด้วยการซื้อ แบบ Online ไม่สามารถสัมผัสตัวผลิตภัณฑ์ก่อนทำการซื้อได้ หากผู้บริโภค คนรอบข้างหรือคนรู้จักของผู้บริโภค เคยใช้งานผลิตภัณฑ์มาแล้วผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อได้ง่ายกว่า ทำให้ประสบการณ์ในการใช้งานใน อดีตหรือ อิทธิพลจากคนที่มีประสบการณ์ส่งผลต่อการตัดสินใจของลูกค้ามากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑามาศ บำรุงเจริญ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมของลูกค้าในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์กำจัดแมลงในบ้านเรือน ผ่านทางช่องทาง Shopee.com ในประเทศไทย พบว่าอิทธิพลจากประสบการณ์ที่ผ่านมามีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า ในขณะที่ ฐาณิญา อิสสระ และจารุวรรณ แดงบุบผา (2560) ทำการศึกษาเรื่อง เส้นทางการบริโภคและองค์ประกอบของประสบการณ์ของลูกค้าล้านนาตะวันออก ในร้านค้าปลีกสมัยใหม่และร้านค้าปลีกดั้งเดิม ในเมืองเล็ก แสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ที่ผ่านมาส่งผลต่อการตัดสินใจ

ปัจจัยด้านการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผ่านแอปพลิเคชั่น konvy การโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงทำให้ผู้บริโภคมีความสนใจในพรีเซนเตอร์หรือดาราที่มีการใช้ชีวิตหรือช่วงอายุเหมือนกัน ทำให้ผู้บริโภคเปิดรับแบรนด์สินค้านั้นและยังทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อแบรนด์นั้นส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกับโชติกา วิบูลย์ศิริวงศ์ และปฐมา สตะเวทิน (2563) เรื่องอิทธิพลของการโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงกับการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านอินสตาแกรม ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านช่องทางอินสตาแกรม โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญา นันทปถวี (2561) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของสื่อสารการตลาดแบบดิจิทัลส่วนประสมทางการตลาด 4P และผู้มีอิทธิพลที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ททีวีในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้มีอิทธิพลทางอ้อมหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ททีวี อีกทั้ง ณัฏฐ์หทัย

เจิมแป้น (2560) ที่ศึกษาเรื่องการโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ สก๊อต ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่าการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ

8. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยดังกล่าวปัจจัยด้านความไว้วางใจ การสื่อสารปากต่อปาก ประสบการณ์ที่ผ่านมา และการอ้างอิงจากบุคคลที่มีชื่อเสียงส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านแอปพลิเคชัน Konvy ดังนั้นผู้ประกอบการควรจะให้ความสำคัญกับปัจจัยดังกล่าวในการประกอบธุรกิจขายสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น โดยสิ่งแรกที่คือ การนำบุคคลที่มีชื่อเสียงมาเป็นกระบอกเสียงในการประชาสัมพันธ์แอปพลิเคชั่น เพื่อให้ลูกค้าสนใจและซื้อสินค้า ระหว่างกระบวนการซื้อของลูกค้าผู้ประกอบการก็จะต้องสร้างประสบการณ์การซื้อที่ดี เช่น แอปพลิเคชั่นใช้งานง่าย รายละเอียดสินค้าครบเพราะการซื้อออนไลน์ลูกค้าไม่ได้สัมผัสสินค้า การทำกิจกรรมผ่านแอปพลิเคชั่นเพื่อสร้างความใกล้ชิดกับลูกค้า จากนั้นลูกค้าก็จะเกิดความไว้วางใจหากมีประสบการณ์ที่ดี และจะเกิดพฤติกรรมการบอกต่อในที่สุด ซึ่งจะทำให้แอปพลิเคชั่นเป็นที่รู้จักและเป็นที่นิยมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไปควรมี 1) การศึกษาเจาะจงตามภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ หรือเจาะจงเฉพาะจังหวัด นำมาเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการัดสินใจซื้อเพื่อให้เห็นมุมมองที่ชัดขึ้นและตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น 2) การเพิ่มตัวแปรอื่น ๆ เช่น คุณภาพการบริการด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ต้องมีกระบวนการและพัฒนาระบบ สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กับลูกค้าได้อย่างรวดเร็วทันใจ ให้บริการด้วยความกระตือรือร้นมีการสอบถามความต้องการของลูกค้าอยู่เสมอและเต็มใจในการให้บริการอย่างดีที่สุดเพื่อส่งผลต่อความไว้วางใจของลูกค้าเมื่อลูกค้ามีความไว้วางใจมากขึ้นก็จะส่งผลต่อการบอกต่อกันของสินค้าและบริการ และนำมาสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชั่น Konvy 3) การวิจัยในครั้งนี้สำรวจกลุ่มคนที่เคยใช้แอปพลิเคชั่น Konvy ครั้งหน้าอาจสำรวจกลุ่มคนที่ไม่เคยใช้แอปพลิเคชั่นเพื่อนำมาปรับปรุงการใช้งานหรือนำความต้องการของผู้บริโภคมาพัฒนาของแอปพลิเคชั่นในอนาคต

9. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิลาวัลย์ จันทร์ศรี อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำปรึกษา แนวทางและข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการศึกษารวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องจนการศึกษานี้สำเร็จได้ด้วยดีผู้ทำการศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

10. เอกสารอ้างอิง

กัณฐิกา จิตติจรุงลาภ. (2562). การสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์. *วารสารระบบสารสนเทศด้านธุรกิจ*. 5(2). 43-65, จาก http://www.jisb.tbs.tu.ac.th/wp-content/uploads/3Kantika.pdf

ขจรพงศ์ เตือนวีระเดช. (2561). *อิทธิพลของการสื่อสารการตลาดแบบปากต่อปากบนสื่อออนไลน์ต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านกาแฟสดของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/4420/1/khajonpong_tuen.pdf

โชติกา วิบูลย์ศิริวงศ์ และปฐมา สตะเวทิน. (2563). *อิทธิพลของการโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงกับการตัดสินใจซื้อเสื้อผ้าแฟชั่นผ่านอินสตาแกรมของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*.วารสารนิเทศศาสตร์. 38(1), 27-38, จาก http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/3711

ฐาณิญา อิสสระ และจารุวรรณ แดงบุบผา. (2560). เส้นทางการบริโภคและองค์ประกอบของประสบการณ์ของลูกค้าล้านนาตะวันออกในร้านค้าปลีกสมัยใหม่และร้านค้าปลีกดั้งเดิมในเมืองเล็ก. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*. 27(2), 215-228, จาก https://so05.tcithaijo.org/index.php/pyu/article/download/123315/94159/

ณรงค์ยศ มหิทธิวาณิชชา. (2562). *พฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในไทย 2561*. จาก https://www.twfdigital.com/blog/2019/03/thailand-internet-user-profile-2018/

ณัฏฐ์หทัย เจิมแป้น. (2560). การโฆษณาโดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์สก๊อตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต*. 12, 571-584. จาก http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/2414.

ธมนธรณ์ บุญเรือง. (2561). *ความไว้วางใจ ส่วนประสมทางการตลาด การยอมรับเทคโนโลยี ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อคอนแทคเลนส์ผ่านทางออนไลน์*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. จาก http://dspace.bu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/4344/1/thamontorn_boon.pdf

ปรัชญา นันทปถวี. (2561). *อิทธิพลของสื่อสารการตลาดแบบดิจิทัล ส่วนประสมทางการตลาด 4P และผู้มีอิทธิพลที่มีต่อการตัดสินใจซื้อสมาร์ททีวีในกรุงเทพมหานคร.* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/4252/3/pratya_nant.pdf

ปาณิศา ศรีละมัย และศุภชาต เอี่ยมรัตนกูล. (2561). อิทธิพลของความไว้วางใจที่มีต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหน้าที่มีส่วนผสมจากธรรมชาติ ผ่านร้านค้าปลีก. *วารสารสหวิทยาการวิจัย*. 7(2). 69-78. จาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JIRGS/article/view/229650

พงศกร งามวิวัฒนสว่าง. (2560). *กลยุทธ์ปากต่อปากผ่านสื่อออิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อการตัดสนใจซื้อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางนำเข้าจากต่างประเทศผ่านร้าน Multi–Brand ของ ผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. จากhttp://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/4464/1/pongsagorn_ngam.pdf

ภัทราวดี กุฎีศรี. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าประเภทเครื่องสำอางผ่านทางระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. การค้นคว้าอิสระ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. จาก.http://www.repository.rmutt.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2616/1/RMUTT-147683.pdf

มาริสา ว่องเวศน์. (2559). *การสื่อสารแบบบอกต่อความต้องการส่วนบุคคลและประสบการณ์การใช้บริการที่ส่งผลต่อความคาดหวังต่อคุณภาพงานบริการของผู้โดยสารลีมูซีน.* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2059/1/marisa_wong.pdf

มีนา อ่องบางน้อย และพนิตา กุลศิริ. (2553). คุณค่าตราสินค้า ความไว้วางใจและความพึงพอใจที่มีผลต่อความภักดีต่อตราสินค้า CAT CDMA. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*. 2(1), 52-69. จาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Mark/Meena_O.pdf

รัศมิ์ลภัส วรเดชธนันกุล. (2558). *ความไว้วางใจ การสื่อสารแบบปากต่อปากเชิงบวก และการรับรู้ถึงประโยชน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อแพ็กเกจทัวร์ผ่านเว็บไซต์ท่องเที่ยวของผู้บริโภคในจังหวัดระยอง.* บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์. *มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*. จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2419/1/ratlapat_wora.pdf

วิภาวรรณ มโนปราโมทย์. (2558). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านสังคมออนไลน์ (อินสตาแกรม) ของประชากรในกรุงเทพมหานคร. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.* วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. จาก http://dspace.bu.ac.th/jspui/bitstream/123456789/1231/1/wipawan_mano.pdf

Chin, W. W., Marcolin, B. L. and Newsted, P. R. (2003). A Partial Least Squares Latent Variable Modeling Approach for Measuring Interaction Effects: Results from a Monte Carlo Simulation Study and an Electronic-mail Emotion/Adoption Study. *Information Systems Research*, 14(2), 189-217.

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.

Fornell, C., Larcker, D. F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with Unobservable Variables and Measurement Error. *Journal of Marketing Research*. 18(1), 39–50.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. & Sarstedt, M. (2013). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM):* Sage Publications.

Henseler, J., Ringle, C. M. & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modelling. *Journal of the Academy of Marketing Science.* 43(1), 115-135.

Stevens, J. (2002). *Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences (4th ed.).* Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

การนำเทคนิค EDFR ไปใช้สำหรับการวิจัยด้านท่องเที่ยว

UTILIZING THE EDFR TECHNIQUE FOR TOURISM RESEARCH

เติ้ง อ้ายหมิน[1]* ยุพิน อุ่นแก้ว[2]

Deng Aimin[1]* Yupin Unkaew[2]

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงความหมาย และลักษณะการนำเทคนิค EDFR ไปใช้สำหรับการวิจัยด้านการท่องเที่ยว โดยมีเนื้อหา 5 ส่วน ได้แก่ ความหมายของเทคนิค EDFR ความเป็นมาของการวิจัยอนาคต EDFR ขั้นตอนและหลักการสำคัญของการเลือกใช้เทคนิค EDFR ประโยชน์ของการวิจัยอนาคต งานวิจัยด้านท่องเที่ยวที่นำเทคนิค EDFR ไปใช้ โดยเทคนิค EDFR เป็นเทคนิคที่มีการนำมาใช้ในวางการต่าง ๆ มากมาย รวมถึงในการวิจัยด้านท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการวางแผน การกำหนดนโยบายต่าง ๆ ในอนาคต ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ ได้แก่ 1. การกำหนดและการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นการใช้ฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ ในการรวบรวมข้อคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านแบบเฉพาะเจาะจง โดยปราศจากการเผชิญหน้าโดยตรง เพื่อลดอคติของผู้ให้ข้อมูล 2. การสัมภาษณ์แบบ EDFR อาจเป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง หรือเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดไม่มีการชี้นำ เปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญตอบได้อย่างอิสระเต็มที่ตามความรู้ และประสบการณ์ 3. เป็นการดำเนินการรวบรวมผลของการพิจารณาและตัดสินใจเกี่ยวกับคำตอบที่เป็นมติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้วยการพิจารณาไตร่ตรองคำตอบของผู้เชี่ยวชาญหลายขั้นตอนจากการย้ำถามหลายรอบเพื่อทวนซ้ำความคิดเห็นและวินิจฉัยความคิดเห็นของกลุ่มอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้จากการทบทวนงานวิจัยที่มีการนำเทคนิควิจัยอนาคต EDFR มาใช้ในประเทศไทย 5 ปีย้อยหลัง คือ ปี พ.ศ. 2559-2563 จากฐานข้อมูลวิชาการออนไลน์ที่สำคัญ พบว่า มีงานวิจัยที่มีการนำเทคนิควิจัยอนาคต EDFR มาใช้ในงานวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 282 รายการ เป็นงานวิจัยด้านการท่องเที่ยว จำนวนทั้งสิ้น 16 รายการ โดยในปี พ.ศ. 2560 ได้มีการนำเทคนิควิจัยอนาคต EDFR มาใช้ในงานวิจัยด้านท่องเที่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 ส่วนใหญ่ลักษณะของงานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพอนาคต วิเคราะห์แนวโน้ม สร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ พัฒนายุทธศาสตร์ กำหนดยุทธศาสตร์ นำเสนอข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ เชิงนโยบายด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ

คำสำคัญ: วิจัยการท่องเที่ยว, เทคนิค EDFR, ฉันทามติของผู้เชี่ยวชาญ

Abstract

The purpose of this academic article is to clarify the meaning and characteristics of the EDFR future research technique that is applied for tourism research, which divided into five parts: the definition of EDFR, the history of EDFR Future Research, the process and key principles of selecting EDFR Techniques, the advantages of Future Research, and tourism research implementing EDFR Techniques. The EDFR method is

1 ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัย Zhongnan university of economics and law

2 นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเอก สาขาการจัดการการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ Zhongnan university of economics and law

* Corresponding author, E-mail: ohotourism@gmail.com

a methodology that is used in a wide variety of applications, including tourism analysis, which is meant for future planning and policy formulation. There are several important considerations that include: 1. Defining and recruiting a group of experts, employ expert consensus to collect ideas from purposive selection experts without direct conflict in order to eliminate informant bias. 2. The in-depth interviews of EDFR may be semi-structured or unstructured, with an open-ended query that enables experts to openly respond based on their expertise and experience. 3. It is a method for collecting the results of an expert group's deliberation and decision on a consensus response by reviewing the expert's response at various times and asking several rounds to repeat the group's thoughts and diagnoses in a systematic manner. According to a research published in Thailand using the EDFR future research approach from online academic databases over the last five years (2016-2020), it was discovered that the EDFR future research technique has been used in a total of 282 research studies that includes 16 tourism-related studies in 2017. It was also reported that the EDFR future research techniques were mostly used for in tourism research, accounting for 50% of tourism research studies. Most of tourism research is primarily focused on analyzing patterns and studying the future image. develop plans, set a plan, and present a strategic proposal for various tourism policies

Keyword: Tourism research, EDFR technique, the consensus of the experts

1. บทนำ

การวิจัย คือ กระบวนการแสวงหาความรู้อย่างเป็นระบบเชื่อถือได้ โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตรเพื่อตอบคำถามการวิจัย ผลที่ได้สามารถนำไปแก้ปัญหา พัฒนาองค์ความรู้ (มาเรียม นิลพันธุ, 2554) และประทุม ฤกษกลาง (2553) กล่าวว่า การวิจัยเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ข้อเท็จจริงเพื่ออธิบายปัญหาข้อข้องใจของปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างมีระบบระเบียบ โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร เพื่อให้ได้คำตอบที่น่าเชื่อถือและใช้อ้างอิงได้ทั่วไป ทั้งนี้ระเบียบวิธีการวิจัยจักเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับผู้วิจัยเลือกเทคนิคหรือเครื่องมือในการวิจัยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย เงื่อนไขและข้อจำกัดของนักวิจัย สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นในปัจจุบันได้มีการนำเทคนิคการวิจัยอนาคต EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) มาใช้สำหรับในวงการต่าง ๆ มากมาย อาทิ วงการทางการศึกษา วงการทางการแพทย์และพยาบาล สาธารณสุข วงการธุรกิจ เศรษฐกิจ รวมถึงวงการด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้การวิจัยอนาคต มีพื้นฐานความเชื่อที่สำคัญ คือ เชื่อว่าอนาคตเป็นสิ่งที่ศึกษาและควบคุมได้และเปลี่ยนแปลงได้ตามการตัดสินใจและการกระทำของมนุษย์ โดยใช้วิธีการศึกษา วิจัยและการคาดการณ์อย่างเป็นระบบในการศึกษาความเป็นไปได้ของอนาคตในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษาเป็นผู้คาดการณ์แนวโน้ม และทั้งนี้เน้นการศึกษาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ของมนุษย์ สังคมหน่วยงาน โดยส่วนรวมในช่วงระยะเวลาที่กำหนดในอนาคต จะเห็นได้ว่าเป้าหมายหลักของการศึกษาและการวิจัยอนาคตมิใช่อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้องแม่นยำ เพราะเรื่องของอนาคตเป็นเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เราไม่มีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอนาคต มีแต่เพียงการคาดการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวโน้มที่เป็นทางเลือกที่คาดว่าจะมีความเป็นไปได้ (Possible Alternative Trends) เท่านั้น ดังนั้นเป้าหมายหลักของการศึกษาและการวิจัยอนาคตจึงเป็นการสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์เพื่อหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์เกิดขึ้น ในขณะเดียวกันก็หาทางป้องกันหรือขจัดแนวโน้มที่ไม่ถึงประสงค์ให้หมดไปด้วยการเริ่มลงมือทำตั้งแต่ปัจจุบัน ดังคำกล่าวของนักอนาคตที่ว่า “อนาคตเริ่มตั้งแต่ปัจจุบัน The future is Now” (จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2559)

จากการศึกษาฐานข้อมูลสำคัญด้านการวิจัยออนไลน์ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2563 เบื้องต้น พบว่า มีงานวิจัยที่มีการนำเทคนิควิจัยอนาคต EDFR มาใช้ในงานวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 282 รายการ ทั้งในรูปแบบรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ตลอดจนบทความต่าง ๆ เพื่อศึกษาภาพอนาคตที่เหมาะสมตลอดจนแนวโน้มที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ในประเด็นหรือหัวห้อใดหัวข้อหนึ่งแตกต่างกันออกไปในหลากหลายประเด็นการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าเทคนิคการวิจัยอนาคต EDFR เป็นหนึ่งเทคนิคที่น่าสนใจ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งควรค่าแก่การศึกษาสำหรับนำมาใช้ในงานวิจัยด้านท่องเที่ยว บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความหมาย และลักษณะการนำเทคนิค EDFR ไปใช้สำหรับการวิจัยด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยที่สนใจนำเทคนิควิจัยอนาคต EDFR ไปใช้สำหรับการวิจัยด้านการท่องเที่ยว เพื่อเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจตลอดจนการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategies) และกลวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์และการป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่ถึงประสงค์ด้านการท่องเที่ยวต่อไป

2. ความหมายของเทคนิค EDFR

EDFR เป็นคำย่อจากคำเต็มในภาษาอังกฤษว่า Ethnographic Delphi Futures Research ซึ่งเป็นเทคนิคการวิจัยอนาคต (Futures Research) ที่พัฒนารูปแบบมาจากเทคนิคการวิจัยอนาคตสองเทคนิค คือ เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) และเทคนิคเดลฟาย (Delphi) โดยการผสมผสานทั้งสองเทคนิคและปรับให้มีความยืดหยุ่นในระเบียบวิธีวิจัย เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่หลากหลายรูปแบบ ซึ่งจุมพล พูล

ภัทรชีวิน และชนิตา รักษ์พลเมือง (2539) ได้สรุปความเหมือนและความแตกต่างของการวิจัยแบบเดลฟาย การวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Future Research) และการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปความเหมือนและความแตกต่างของการวิจัยแบบเดลฟาย การวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Future Research) และการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research)

ประเด็น	Delphi	EFR	EDFR
1. ผู้พัฒนา	Olaf Helmer & Noman C. Dalkey. 1963	Robert B. Textor, 1978	จุมพล พูลภัทรชีวิน, 2525 (1982)
2. วัตถุประสงค์	1. ศึกษาความเป็นไปได้ในอนาคตโดยอาศัยฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 2. ใช้ในการหาค่านิยมที่สอดคล้องกัน 3. ในการประเมินผลสิ่งต่าง ๆ 4. มุ่งหาความเห็นที่สอดคล้องกันเพื่อแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนทั้งในเชิงโครงสร้างและการปฏิบัติงานในหน่วยงานในสังคม 5. เพื่อหาข้อสรุปเป็นหลักการแนวคิดร่วมกันจึงเป็นปัญหาในเชิงคุณลักษณะซึ่งมีขอบข่ายกว้างจึงยากที่จะได้คำตอบโดยการศึกษาด้วยวิธีการเชิงสถิติ	1. เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับการวิจัยชาติพันธุ์วรรณนา เพราะพัฒนามาจากการวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic research) คือ เพื่อศึกษาหรือคาดการณ์ถึงแนวทางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอนาคต ซึ่งคาดว่าจะเป็นไปได้สำหรับประชากรหรือกลุ่มในสังคมหนึ่ง 2. วัตถุประสงค์เช่นเดียวกับ Delphi	1. เป็นวิธีการที่ผนวกเทคนิค EFR เข้ากับ Delphi 2. วัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน
3. ขั้นตอน	1. กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถชำนาญในเรื่องที่ศึกษาประมาณ 17-100 คน 2. กำหนดประเด็น แนวโน้มและสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือแบบสอบถาม 3. ทำเดลฟายรอบที่ 1 โดยส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญหรือไปสัมภาษณ์ตัวต่อตัว	1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ 2. ทำการสัมภาษณ์เพียงรอบเดียวซึ่งมีลักษณะเฉพาะ คือ - เป็นแบบเปิดไม่ชี้นำโดยผู้วิจัยอาจมีประเด็นเตรียมไว้ประกอบกันลืม - มีการแบ่งช่องการสัมภาษณ์ตามหัวข้อหรือช่วงเวลาที่เหมาะสม	1. กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ชำนาญในเรื่องที่ศึกษา โดยที่ต้องเตรียมผู้เชี่ยวชาญให้ดีจนมั่นใจว่าให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี 2. ทำการสัมภาษณ์รอบที่ 1 คล้ายกับวิธี EFR อาจมีความยืดหยุ่นกว่า อาจสัมภาษณ์ตามภาพอนาคต

ตารางที่ 1 สรุปความเหมือนและความแตกต่างของการวิจัยแบบเดลฟาย การวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Future Research) และการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) (ต่อ)

ประเด็น	Delphi	EFR	EDFR
3. ขั้นตอน (ต่อ)	4. รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 1 5. ทำเดลฟายรอบที่ 2 โดยผู้เชี่ยวชาญจะได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติที่เป็นความเห็นในภาพรวมของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ อาจเป็นร้อยละ มัธยฐาน พิสัยควอไทล์ของกลุ่ม 6. ทำเดลฟายรอบที่ 3 7. อาจทำเดลฟายรอบที่ 4 หรือมากกว่า เพื่อยืนยันความคิดเห็นและเพิ่มเติมได้ 8. สรุปและอภิปรายผลโดยการเสนอแนวโน้มที่มีฉันทามติตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้และอภิปรายเสนอแนะจากผลวิจัย	- เป็นแบบกึ่งมีโครงสร้าง เตรียมประเด็นสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า - ใช้เทคนิคการสรุปสะสม โดยผู้สัมภาษณ์จะต้องสรุปคำสัมภาษณ์ที่ได้ ให้ผู้ให้การสัมภาษณ์ได้อ่าน ปรับปรุงและแก้ไข คำสัมภาษณ์ได้ - สัมภาษณ์อนาคตภาพที่เป็นทางเลือก 3 ภาพ คือ ทางดี ทางร้าย และอนาคตภาพที่น่าจะเป็นไปได้มากที่สุด 3. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์ทั้งหมดโดยหาฉันทามติระหว่างกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ 4. นำแนวโน้มที่มีฉันทามติมาเขียนเป็นอนาคตภาพ ซึ่งเป็นผลการวิจัย	หรือเฉพาะแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าจะเป็นไปได้ 3. วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือแบบสอบถามสำหรับทำเดลฟาย 4.สร้างเครื่องมือแบบสอบถาม 5. ทำเดลฟายรอบที่ 2 หรือ 3 6. เขียนอนาคตภาพ 7. สรุปและอภิปรายผลโดยเสนอแนวโน้มที่มีฉันทามติตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ อภิปรายเสนอแนะจากผลวิจัย
4. จุดเด่น	1. การสอบถามหลายรอบจะทำให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทบทวนคำตอบอย่างละเอียดจนมั่นใจและให้คำตอบได้อย่างอิสระไม่ถูกครอบงำความคิดและมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเท่าเทียมกัน 2. ผลการวิจัยได้ผ่านการไตร่ตรองหลายขั้น ช่วยให้ความเชื่อมั่นในคำตอบสูงขึ้น	1. เป็นเทคนิคที่ดึงเอาอนาคตภาพและค่านิยมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มประชากรที่ศึกษา 2. ผู้ให้สัมภาษณ์มีอิสระทางความคิดอย่างเต็มที่และเป็นผู้ควบคุมการสัมภาษณ์ 3. ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความตรงเนื้อหาและความเที่ยงของข้อมูลเพิ่มขึ้น	1. เป็นการแก้จุดอ่อนของวิธี EFR Delphi และนำจุดแข็งมาใช้ คือ การพิจารณาแนวโน้มฉันทามติของ Delphi นำแนวโน้มที่ได้จากการสัมภาษณ์รอบแรกไปให้ผู้เชี่ยวชาญทุกคนพิจารณาอีกครั้ง 2. นำเทคนิคการวาดภาพอนาคตและเทคนิคการสัมภาษณ์ตามแนว EFR มาใช้ทำให้ได้ประเด็นที่สำคัญอื่น ๆ ด้วย และเปิดโอกาสให้แก่ผู้เชี่ยวชาญอย่างเต็มที่

ที่มา : จุมพล พูลภัทรชีวิน และชนิตา รักษ์พลเมือง, 2539 (อ้างถึงใน อังศินนท์ อินทรกำแหง, 2548)

3. ความเป็นมาของการวิจัยอนาคต EDFR

เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) นี้ ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ. 2522 ในขณะที่กำลังศึกษาระดับปริญญาเอก ที่มหาวิทยาลัยมินนิโซต้า (University of Minnesota) จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเทคนิคการวิจัยนี้ขึ้นมา มีเหตุจูงใจสองประการ คือ

1. การมีโอกาสได้ศึกษาวิชาเกี่ยวกับอนาคตศึกษา (Futures Studies) และการวิจัยอนาคต (Futures Research) ในระดับบัณฑิตศึกษาที่มหาวิทยาลัยมินนิโซต้า ทำให้ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน มีความสนใจในแนวคิดและระเบียบวิธีวิจัยของศาสตร์สาขานี้มาก โดยเฉพาะเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) และเทคนิคการวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Futures Research) จากการศึกษาพบว่า เทคนิคการวิจัยรูปแบบเดิมของเดลฟาย และ EFR ยังไม่ตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายและความเชื่อเบื้องต้นบางประการของการวิจัยอนาคต น่าจะได้มีการคิดหาวิธีปรับปรุงหรือแก้ไขเพื่อเสริมจุดแข็งและลดจุดอ่อนของทั้งสองเทคนิค

2. การมีโอกาสได้พบและรู้จักกับศาสตราจารย์ ดร. โรเบิร์ต บี เท็กซเตอร์ (Robert B. Textor) แห่งมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด (Stanford University) ซึ่งเป็นผู้พัฒนาเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR ทำให้ ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบต่างๆ โดยเฉพาะเทคนิคการวิจัยแบบ EFR ซึ่ง ดร. จุมพล เห็นว่าเป็นระเบียบวิธีที่น่าสนใจมาก แต่ยังมีบางจุดในระเบียบวิธีที่น่าจะได้รับการปรับปรุงแก้ไข ถ้าหากผู้วิจัยต้องการที่จะเพิ่มความเป็นระบบและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดร. จุมพล ได้เสนอว่า หากมีการผสมผสานระเบียบวิธีระหว่างเทคนิคการวิจัยแบบ EFR และเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายเข้าด้วยกัน โดยปรับให้มีความเหมาะสมมากขึ้นแล้วน่าจะได้วิธีการวิจัยอนาคตใหม่อีกวิธีการหนึ่ง ที่นอกจากจะตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยอนาคตได้ดีแล้ว ยังเป็นระเบียบวิธีที่ช่วยให้นักวิจัยได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นระบบและน่าเชื่อถือมากขึ้น เพราะเทคนิคใหม่ (EDFR) นี้นำจุดเด่นหรือข้อดีของทั้งเทคนิคการวิจัยแบบ EFR และเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายมารวมกัน ซึ่งจุดเด่นของทั้งสองวิธีช่วยลบหรือแก้จุดอ่อนของกันและกันได้เป็นอย่างดี ดร. เท็กซเตอร์ ก็สนใจและสนับสนุนให้ ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน พัฒนาวิธีการวิจัยใหม่นี้ขึ้นมา นอกจากนี้ท่านยังได้เชิญให้ ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน เป็นผู้วิจารณ์ (Commentator) เทคนิคการวิจัยแบบ EFR ที่ท่านจะนำเสนอในการประชุมประจำปีครั้งที่สองของสมาคมอนาคตโลก (The Second Annual Conference of the World Future Society's Education Section) ที่จัดขึ้นในเมืองมินนิอาโปลิส รัฐมินนิโซต้า (Minneapolis, Minnesota) ในวันที่ 18 - 21 ตุลาคม พ.ศ. 2522

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้ ดร. จุมพล พูลภัทรชีวิน พัฒนาเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR ขึ้นและได้ทดลองใช้ครั้งแรกกับงานวิจัยเรื่อง "Alternative Futures of Thai University : An EDFR Study" ในปีถัดมา และต่อมาได้รับการตีพิมพ์ในวารสาร Cultural and Educational Futures

4. ขั้นตอนและหลักการสำคัญของการเลือกใช้เทคนิค EDFR

ขั้นตอนและหลักการสำคัญของการทำวิจัยด้วยเทคนิค EDFR มีดังนี้

1. กำหนดและเตรียมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก หากได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เชี่ยวชาญที่แท้จริงจักทำให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือมาก การเลือกผู้เชี่ยวชาญอาจใช้วิธีการเลือกโดยเจาะจง ถ้าผู้วิจัยทราบว่าใครเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษา แต่หากไม่ทราบว่าใครเป็นผู้เชี่ยวชาญอาจใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball)

ด้านความเหมาะสมของจำนวนผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากเทคนิค EDFR เป็นการรวบรวมฉันทามติความคิดเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อเฉพาะจึงไม่มีสูตรหรือหลักที่เป็นมาตรฐานตายตัวในการกำหนดขนาดของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หากแต่การศึกษาของ Macmillan (1971) ได้เสนอจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยว่าหากมีจำนวนผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีค่าน้อยลงจนคงที่ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนผู้เชี่ยวชาญ ช่วงการลดลงของความคลาดเคลื่อนและขนาดความคลาดเคลื่อน

จำนวนผู้เชี่ยวชาญ (คน)	ช่วงการลดลงของความคลาดเคลื่อน	ขนาดความคลาดเคลื่อนที่ลดลง
1-5	1.20-0.70	0.50
5-9	0.70-0.58	0.12
9-13	0.58-0.54	0.04
13-17	0.54-0.50	0.04
17-21	0.50-0.48	0.02
21-25	0.48-0.46	0.02
25-29	0.46-0.44	0.02

ที่มา : Macmillan, 1971.

การเตรียมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นเรื่องที่สำคัญมากประการหนึ่งในการวิจัยแบบ EDFR เนื่องจากการวิจัยแบบ EDFR ใช้เวลามาก จึงต้องได้รับความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูลทุกรอบ ผู้วิจัยต้องติดต่อผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัวล่วงหน้า อธิบายจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนและระเบียบวิธีวิจัย เวลาที่จะใช้โดยประมาณ อธิบายให้เห็นความสำคัญของการวิจัยว่ามีจุดมุ่งหมายและประโยชน์อย่างไร ชี้ให้เห็นความจำเป็นและความสำคัญของผู้เชี่ยวชาญแล้วจึงขอความร่วมมือ ถ้าหากไม่ได้รับความร่วมมือก็จำเป็นต้องไปหาผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นต่อไป การเตรียมผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว นอกจากจะทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีแล้ว ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญมีเวลาเตรียมตัว เตรียมข้อมูล จัดระบบความคิดล่วงหน้า ช่วยให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น

การกำหนดผู้เชี่ยวชาญและจำนวนผู้เชี่ยวชาญเป็นหนึ่งปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของการวิจัย เนื่องจากเทคนิคนี้เป็นการรวบรวมความคิดเห็นที่สอดคล้องกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังนั้นผลการวิจัยจะมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญและจำนวนผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น จึงควรเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริงหรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในประเด็นที่ศึกษา (Murry, & Hammons, 1995a, 1995b)

2. สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง) ผู้วิจัยอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ตามแบบของการวิจัยแบบ EFR โดยเริ่มสัมภาษณ์จากภาพอนาคตทางบวก (Optimistic-Realistic Scenario) ตามด้วยภาพอนาคตทางลบ (Pessimistic- Realistic Scenario) และภาพอนาคตที่เป็นไปได้มากที่สุด (Most Probable Scenario) ตามลำดับ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญคิดในหลายแง่หลายมุม หรืออาจเลือกสัมภาษณ์เฉพาะแนวโน้มที่ผู้เชี่ยวชาญคาดว่าจะเป็นไปได้โดยไม่คำนึงถึงว่าแนวโน้มเหล่านั้นจะเป็นแนวโน้มทางบวกหรือทางลบ การใช้การสัมภาษณ์ในรอบที่หนึ่งนี้เป็นการลดข้อจำกัดของเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย ที่การเก็บข้อมูลรอบแรกเริ่มด้วยแบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทำให้อาจมีการละเลยแนวโน้มหรือประเด็นสำคัญอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยคาดไม่ถึงไป นอกจากนั้น การสัมภาษณ์ในการวิจัยแบบ EDFR ยังมีความยืดหยุ่นที่ผู้วิจัยสามารถสัมภาษณ์ประเด็นต่างๆ ที่ต้องการเพิ่มเติมได้

3. วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเขียนเป็นแนวโน้มหรือประเด็นสำคัญ ๆ เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามและใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายในรอบต่อไป

4. สร้างเครื่องมือ ด้วยการนำประเด็นแนวโน้มต่าง ๆ ที่สังเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง) สร้างเป็นแบบสอบถาม ซึ่งลักษณะของการเขียนแบบสอบถามควรมีลักษณะ ดังนี้

(1) ใช้ภาษาที่สั้น กะทัดรัดชัดเจน พยายามคงความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

(2) ใช้ภาษาที่แสดงความเป็นกลางมากที่สุด หลีกเลี่ยงภาษาที่แสดงถึงทัศนคติ หรือความลำเอียงของผู้วิจัย

(3) หลีกเลี่ยงถ้อยคำที่คลุมเครือ เช่น ดีขึ้น เลวลง เพิ่มขึ้น ลดลง เป็นต้น

5. ใช้วิธีการของเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (EDFR รอบที่สอง และรอบที่สาม) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านพิจารณาแนวโน้มต่างๆ ว่าถ้าเกิดขึ้นจริงจะเป็นอนาคตที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ และโอกาสที่แนวโน้มเหล่านั้นจะเป็นไปได้ในช่วงเวลาที่กำหนดมีมากน้อยเพียงใด ในการทำ EDFR รอบที่สาม (แบบสอบถามรอบที่สอง) จะให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนเป็นข้อมูลเชิงสถิติโดยส่วนรวมของกลุ่ม ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Inter-Quartile Range) พร้อมทั้งให้คำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาทบทวนคำตอบใหม่

วิธีการเก็บข้อมูลรอบที่สองและรอบที่สามนั้น มีหลายวิธีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความสะดวกของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังผู้เชี่ยวชาญ และหรือส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิคส์ (E-mail) หรือช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ไปยังผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ (กลุ่มเดิม) พิจารณาประเมินค่าของประเด็นต่าง ๆ ซึ่งกรณีส่งไปรษณีย์ การนำส่งแบบสอบถามทุกรอบ ผู้วิจัยต้องจัดส่งซองเปล่าจ่าหน้าซองถึงผู้วิจัยและติดแสตมป์นำส่งแนบไปด้วย เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เชี่ยวชาญในการตอบกลับทุกครั้ง หรือผู้วิจัยเดินทางไปติดต่อขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

6. เขียนภาพอนาคตหรือรายงานผลการวิจัยโดยยึดผลที่สรุปได้จากการทำ EDFR รอบที่สามเป็นเกณฑ์ โดยทั่วไปจะเลือกแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้สูง คือ ค่ามัธยฐาน 3.5 ขึ้นไป และคำตอบของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันโดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.5 จากแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ซึ่งเทคนิคนี้จะพิจารณา (1) ความแตกต่างระหว่างมัธยฐานและฐานนิยม เป็นการหาค่าความแตกต่างระหว่างค่ามัธยฐานและฐานนิยมของแต่ละปัจจัยหรือประเด็น เพื่อเป็นการสนับสนุนความสอดคล้องกันของความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเกณฑ์ว่าหากปัจจัยหรือประเด็นใดมีผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยมไม่เกิน 1 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในแต่ละปัจจัยหรือประเด็น (2) ข้อความ ปัจจัยหรือประเด็นใดที่มีค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ที่มีค่าน้อยกว่า 1.50 แสดงว่า ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกันสูง

ทั้งนี้ คุณลักษณะและทักษะของผู้วิจัยที่พึงมีในการนำเทคนิค EDFR ไปใช้ในงานวิจัย คือ ผู้วิจัยควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและทักษะที่ดีในการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ แยกประเด็นตลอดจนสรุปจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากการผู้เชี่ยวชาญ เพื่อคงความหมายเดิมจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญไว้ให้มากที่สุดตลอดจนควรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทางสถิติที่ใช้ในการวิจัย

5. ประโยชน์ของการวิจัยอนาคต

การศึกษาและการวิจัยอนาคตมีประโยชน์หลายประการ ดังนี้

1. ช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ และจำเป็นเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายและการวางแผน เพราะการศึกษาและวิจัยอนาคตมักจะให้หรือนำไปสู่สิ่งต่าง ๆ ได้แก่ ให้กรอบสำหรับการตัดสินใจหลายรูปแบบ บ่งชี้ถึงอันตรายและโอกาสต่าง ๆ แนะวิธีแก้ปัญหาแบบต่าง ๆ ช่วยประเมินนโยบายและการปฏิบัติต่าง ๆ ช่วยให้มองเห็น เข้าใจปัจจุบันและอดีตดีขึ้น ช่วยเพิ่มทางเลือกและกำหนดจุดหมาย แสวงหาวิธีที่จะบรรลุจุดหมาย

2. ช่วยเตรียมให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องโดยการให้ประสบการณ์ล่วงหน้า (Pre-experience) แก่มนุษย์ว่าอนาคตอาจจะเป็นอย่างไร เพื่อจะได้เตรียมพร้อมว่าควรจะทำตัวอย่างไร จะได้ไม่เกิดหรือลดอาการ Future Shock

3. ช่วยในการหาทางป้องกันปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้ก่อนที่จะกลายเป็นปัญหาขั้นวิกฤตที่ยากต่อการแก้ไข

4. ช่วยให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา ประมาณสถานการณ์ ผลกระทบต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและครอบคลุม

5. ใช้เป็นเครื่องมือที่ดีทำให้กลุ่มคนที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในเรื่องที่ศึกษานั้น มีส่วนร่วมในการร่วมมือกันสร้างโลกอนาคตที่ดีกว่าเดิมหรือมีเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน

6. งานวิจัยด้านท่องเที่ยวที่นำเทคนิค EDFR ไปใช้

จากการทบทวนงานวิจัยที่มีการนำเทคนิควิจัยอนาคต EDFR มาใช้ใน 5 ปีย้อยหลัง คือ ปี พ.ศ. 2559-2563 จากฐานข้อมูลวิชาการออนไลน์ที่สำคัญ พบว่า มีงานวิจัยที่มีการนำเทคนิควิจัยอนาคต EDFR มาใช้ในงานวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 282 รายการ ทั้งในรูปแบบรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ตลอดจนบทความต่าง ๆ ทั้งนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวนทั้งสิ้น 16 รายการ ซึ่งพบว่าในปี พ.ศ. 2560 ได้มีการนำเทคนิควิจัยอนาคต EDFR มาใช้ในงานวิจัยด้านการท่องเที่ยวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาได้แก่ ปี พ.ศ. 2559 คิดเป็นร้อยละ 18.75 สำหรับจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในงานวิจัยโดยเฉลี่ย คือจำนวน 16 คน และจำนวนรอบที่ใช้ในการเก็บข้อมูลโดยเฉลี่ยเท่ากับ 3 รอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่ใช้ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ดังแสดงข้อมูลในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวที่ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research)

ปีพิมพ์	ชื่องานวิจัย	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ (คน)	จำนวนรอบ (รอบ)	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
2563	1. การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อยกระดับชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน บ้านพุน้ำร้อน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี (ภัทร์อาภรณ์ เอี่ยมวิริยาวัฒน์และสันติภาพ คำสะอาด, 2563)	18	3	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
2562	1. การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นฐานสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดชุมพร (อธิป จันทร์สุริย์และคณะ, 2562)	17	2	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ตารางที่ 3 งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวที่ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) (ต่อ)

ปีพิมพ์	ชื่องานวิจัย	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ (คน)	จำนวนรอบ (รอบ)	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
2562	2. การพัฒนากลยุทธ์การจัดการชุมชนแบบตอบแทนคุณระบบนิเวศในพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางชีวภาพชุมชนบางกะเจ้า (พรธิดา เทพประสิทธิ์และคณะ, 2562)	17	2	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
2561	1. การพัฒนากลยุทธ์เพื่อจัดการคุณภาพขององค์การธุรกิจการจัดงานแสดงสินค้าในประเทศไทย (นิโรธ เดชกำแหงและธีระวัฒน์ จันทึก, 2561)	17	2	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	2. การพัฒนาระบบปฏิบัติงานโรงแรมด้วยนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคต (ดวงกมล ผ่องพรรณแขและธีระวัฒน์ จันทึก, 2561)	17	2	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
2560	1. ยุทธศาสตร์การจัดการการท่องเที่ยวในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ดาราวรรณ ญาณะนันท์และคณะ, 2560)	17	2	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	2. การท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา : ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ธีรศานต์ สหัสสพาศน์และนรินทร์ สังข์รักษา, 2560)	17	3	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	3. รูปแบบและกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเพื่อรองรับบริบทของสังคมไทยแลนด์ 4.0 (ญาดา ชอบทำดี, 2560)	19	3	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	4. รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของภูมิภาคตะวันตกเพื่อรองรับการเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 (ประภัสสร มีน้อย, 2560)	17	3	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	5. การศึกษาแนวโน้มการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิค EDFR (ศิคริษฐ์ คุณชมพูและคณะ, 2560)	21	3	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ตารางที่ 3 งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวที่ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) (ต่อ)

ปีพิมพ์	ชื่องานวิจัย	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ (คน)	จำนวนรอบ (รอบ)	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์
	6. ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดสุพรรณบุรี (สมจินต์ ชาญกระบี่ และนรินทร์ สังข์รักษา, 2560)	18	3	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	7. การพัฒนากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ (ลัดณา ศรีอัมพรเอกกุล, 2560)	17	2	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	8. การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ยุพิน อุ่นแก้วและโชคชัย สุเวชวัฒนกูล, 2560)	9	3	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
2559	1. รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาสำหรับผู้สูงอายุโดยมหาวิทยาลัย (อรนภา ทัศนัยนา, 2559)	17	3	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	2. กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวชายแดนด่านสิงขร อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (นิธิกร ม่วงศรเขียวและคณะ, 2559)	17	3	ค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	3. แนวทางการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมไมซ์บนพื้นฐานกรอบแนวคิดสมรรถนะ (ธนพล รุ่งเรือง, 2559)	5	3	ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
	รวมทั้งหมด 16 งานวิจัย ค่าเฉลี่ย	16.25 คน	2.62 รอบ	

จากการทบทวนและวิเคราะห์งานวิจัยด้านการท่องเที่ยวที่มีการนำเทคนิควิจัยอนาคต EDFR มาใช้ สามารถสรุปลักษณะของงานวิจัยได้ว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพอนาคต วิเคราะห์แนวโน้มการประเด็นหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อการท่องเที่ยว พัฒนายุทธศาสตร์การจัดการการท่องเที่ยว ตลอดจนเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนนำเสนอข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ เชิงนโยบาย กำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับประโยชน์ของการวิจัยอนาคตที่ จุมพล พูลภัทรชีวิน (2536) ที่กล่าวไว้ว่า การวิจัยอนาคตมีประโยชน์หลายประการ ช่วยให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ และจำเป็นเกี่ยวกับแนวโน้มในอนาคตที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายและการวางแผน

7. บทสรุป

เทคนิค EDFR เป็นเทคนิคหนึ่งของการวิจัยอนาคต (Futures Research) ที่มีความเหมาะสมและถูกนำมาใช้สำหรับเป็นระเบียบวิธีวิจัยต่อวงการทางการศึกษาต่าง ๆ มากมายที่มีการวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวโน้ม ภาพอนาคตเชิงนโยบาย เชิงยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งเทคนิคที่มีการนำมาใช้ในงานวิจัยด้านการท่องเที่ยว ถือเป็นประโยชน์อย่างยิ่งโดยเฉพาะการวางแผนกำหนดนโยบาย หรือยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆตลอดจนการตัดสินใจในการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตอันพึงประสงค์ตลอดจนขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไปหรือลดน้อยลง ซึ่งเป็นเทคนิคที่มีการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกันระหว่างผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของการวิจัยหากมีการนำเทคนิคนี้มาใช้ คือ การเตรียมและการกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นผู้วิจัยควรตระหนักและพิจารณาคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและจำนวนผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะสมเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในประเด็นที่ศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยด้านการท่องเที่ยวในอนาคตต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2559). *การวิจัยเชิงอนาคต (Futures Research).* กรุงเทพฯ: กองประเมินผลและจัดการความรู้การวิจัย วช.

จุมพล พูลภัทรชีวิน และชนิตา รักษ์พลเมือง. (2539). *เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR เทคนิควิธีการวิเคราะห์นโยบาย ชุดรวมบทความเล่มที่ 9.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ญาดา ชอบทำดี. (2560). *รูปแบบและกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเพื่อรองรับบริบทของสังคมไทยแลนด์ 4.0 (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดวงกมล ผ่องพรรณแข และธีระวัฒน์ จันทึก. (2561). การพัฒนาระบบปฏิบัติงานโรงแรมด้วยนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในอนาคต. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 12(1), 88-94.

ดาราวรรณ ญาณะนันท์ และคณะ. (2560). ยุทธศาสตร์การจัดการการท่องเที่ยวในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*. 7(2), 31-36.

ธนพล รุ่งเรือง. (2559). แนวทางการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมไมซ์บนพื้นฐานกรอบแนวคิดสมรรถนะ. SMARTS VI Asian Identities 2016. *การประชุมวิชาการระดับชาติ SMARTS ครั้งที่ 6*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา.

ธีรศานต์ สหัสสพาศน์ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2560). การท่องเที่ยวอารยธรรมล้านนา: ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. *วารสารวิชาการเซนต์จอห์น*. 13(3), 82-86.

นิธิกร ม่วงศรเขียว และคณะ. (2559). *กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวชายแดนด่านสิงขร อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารการจัดการ (WMS Journal of Management).* 7(3), 27-40.

นิโรธ เดชกำแหงและธีระวัฒน์ จันทึก. (2561). การพัฒนากลยุทธ์เพื่อจัดการคุณภาพขององค์การธุรกิจการจัดงานแสดงสินค้าในประเทศไทย. *วารสารวิชาการ Veridian E-Jounal มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 12(2), 58-67.

ประทุม ฤกษกลาง. (2553). *การวิจัยเพื่อการประชาสัมพันธ์.* (พิมพครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ประภัสสร มีน้อย. (2560). *รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของภูมิภาคตะวันตกเพื่อรองรับการเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พรธิดา เทพประสิทธิ์ และคณะ. (2562). การพัฒนากลยุทธ์การจัดการชุมชนแบบตอบแทนคุณระบบนิเวศในพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางชีวภาพชุมชนบางกะเจ้า. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*. 12(2), 358-373.

ภัทร์อาภรณ์ เอี่ยมวิริยาวัฒน์ และสันติภาพ คำสะอาด. (2563). การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อยกระดับชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน บ้านพุน้ำร้อน อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 14(2), 443-448.

มาเรียม นิลพันธุ. (2554). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพครั้งที่ 5). นครปฐม: ศูนยวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ยุพิน อุ่นแก้ว และโชคชัย สุเวชวัฒนกูล. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 11(1), 1-13.

ลัดณา ศรีอัมพรเอกกุล. (2560). *การพัฒนากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวระดับเมืองรองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุคุณภาพ*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศิคริษฐ์ คุณชมภู และคณะ. (2560). การศึกษาแนวโน้มการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิค EDFR. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม*. 4(1), 17-20.

สมจินต์ ชาญกระบี่ และนรินทร์ สังข์รักษา. (2560). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*. 13(3), 82-86. 2411-2414.

อังศินนท์ อินทรกำแหง. (2548). การวิจัยอนาคต: การศึกษาแนวโน้มบทบาทขององค์กร. *วารสารจิตวิทยา*. 12, 131-134.

อธิป จันทร์สุริย์ และคณะ. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นฐานสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดชุมพร. *วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย*. 12(1), 371-392.

อรนภา ทัศนัยนา. (2559). *รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาสาหรับผู้สูงอายุโดยมหาวิทยาลัย*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

McMillan, T. T. (1971). The Delphi Technique. Paper presented at annual meeting of California Junior. *College Association Commission on Research and Development*. (3 May 1971) Monterrey California.

Murry, J. W., Hammons, J. O. (1995). Delphi: A versatile methodology for conducting qualitative research. *The Review of Higher Education*. 18(4), 423-436.

แนวทางส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

GUIDELINES THE PROMOTION OF MARKETING FOR AGRO-TOURISM IN BAN NA KHUHA, SUAN KHUEAN SUBDISTRICT MUEANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE

ปานณนาถ ศักดิ์ศิริคุณ[1]*, ประกอบศิริ ภักดีพินิจ[2] และสลิลทิพย์ ศิริดวงใจ[3]

Pannanat Saksirikhun[1]*, Prakobsiri Pakdeepinit[2] and Salinthip Siriduangjai[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบททางภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสมของบ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งได้ดำเนินการสำรวจ การสัมภาษณ์ การจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็น โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ภาคชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยว โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา จากการศึกษาพบว่า ชุมชนมีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และ 5) ด้านบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว แนวทางส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อันประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านประสบการณ์ 2) ด้านคุณค่า 3) ด้านการตอบสนองในทุกที่ และ 4) ด้านการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อโน้มน้าว

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเกษตร, แนวทางส่งเสริมการตลาด, จังหวัดแพร่

Abstract

The qualitative research aims to study the natural resources and environment needed for agro-tourism. This study also presents suggestions for guidelines of Agro-tourism in Ban Na Khuha, Suan Khuean Subdistrict Mueang Phrae District, Phrae Province. The data were collected from: survey, meetings subgroup and in-depth interviews using open-ended questions with key informants were from community local and analyzing descriptive data.

The results showed that the community has potential for agricultural tourism in five areas: 1) tourism resources, 2) accessibility, 3) activities, 4) amenities and 5) tourism Management. The guidelines for marketing promotion of agro-tourism in Ban Na Khuha, Suan Khuean Subdistrict Mueang Phrae District,

[1] ภาควิชาบริหารธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตปราจีนบุรี

[2 - 3] วิชาการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

* Corresponding author, E-mail: pannanat.s@bas.kmutnb.ac.th

Phrae Province,which played important roles as follow 1) experience 2) exchange 3) everywhere and 4) evangelism.

Keyword: Agro-tourism, The Guidelines of tourism marketing, Phrae Province

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีฐานการผลิตทางการเกษตรเพื่อส่งออกเป็นจำนวนมาก ประเทศไทยพบรูปแบบการเกษตรที่มีความหลากหลาย เกษตรกรมีการพัฒนาศักยภาพตนเองบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น มีองค์ความรู้ที่หยั่งรากลึกมายาวนาน ความหลากหลายดังกล่าวสามารถสร้างความดึงดูดใจและความน่าประทับใจ จนสามารถผลักดัน พัฒนาเป็นกิจกรรมหรือรูปแบบการให้บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ และจากความหลากหลายในรูปแบบการเกษตรของประเทศไทย รวมถึงความต้องการเข้าสู่การรองรับการท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทำให้เกษตรกรได้เริ่มพัฒนาสวนเกษตรสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐาน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2557) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีลักษณะเด่น คือ การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สามารถสัมผัสกับการดำรงชีวิตของเกษตร ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การหาประสบการณ์ ความรู้ในเรื่องของเกษตร นับว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความเพลิดเพลินและความรู้ที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ในการประกอบอาชีพได้ ในทางกลับกัน เกษตรกรก็ได้เกิดความภาคภูมิใจกับอาชีพ อันเป็นรากฐานของแผ่นดินที่เปี่ยมด้วยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ เช่นเดียวกันกับ (Paresh V. Joshi&Milind B. Bhujbal, 2012) ที่ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมาก ซึ่งการท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมุ่งเน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ภายใต้การทำกิจกรรมเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีชีวิตของชุมชน นอกจากนี้การนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาบูรณาการและจัดรูปแบบทางการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และกิจกรรมที่สร้างสรรค์ อีกทั้งเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจ และอยากเดินทางมาท่องเที่ยว โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ ได้รับความสนุกสนานและเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

สำนักงานจังหวัดแพร่ (2564) ได้กล่าว จังหวัดแพร่ พบศักยภาพเชิงภูมิศาสตร์ในการเป็นจังหวัดต้นน้ำของแม่น้ำยม แม่น้ำสายสำคัญสายหนึ่งของภาคเหนือ มีลำน้ำสาขาครอบคลุมทุกพื้นที่ในจังหวัด เป็นจุดโลจิสติกส์ด้านการขนส่ง คมนาคมไปสู่จังหวัดภาคเหนือตอนบน และภาคอื่นๆ ของประเทศ พบแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ และเมื่อได้พิจารณาถึง บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ ตั้งอยู่บนยอดดอยสูงในพื้นที่ตำบลสวนเขื่อน ที่ล้อมด้วยป่า กุบเขา ธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ พบอากาศอันบริสุทธิ์และได้รับการจัดอันดับให้เป็นหมู่บ้านโอโซน อันดับ 7 ของประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าพฤติกรรมการบริโภคการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาพื้นที่ควรให้ความสำคัญ เน้นการทำการตลาดการท่องเที่ยวโดยใช้หลักจิตวิทยานักท่องเที่ยวด้วยการตลาดรูปแบบใหม่ เพื่อให้สอดรับกับพฤติกรรมการบริโภคการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ โดยมุ่งหวังว่าผลการวิจัยจะสามารถก่อให้เกิดรายได้ การกระจายเม็ดเงินสู่ท้องถิ่น การสร้างงานสร้างอาชีพ กระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึง ช่วยทำให้เกษตรกรเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมทางการเกษตร ตลอดจนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตเกษตรให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาบริบททางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยบ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2.2 เสนอแนวทางส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ในการศึกษาแนวทางส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1 แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด (4Es)

โลกการตลาดมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน เครื่องมือหลายเครื่องมือมีความล้าสมัย Fetherstonhaugh จึงได้เสนอแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดแบบสมัยใหม่ 4Es Fetherstonhaugh, 2014 กล่าวใน จักรวาล อินทะปัญโญ และพนมสิทธิ์ สอนประจักษ์, 2563) ได้แก่

ด้านประสบการณ์ (Experience) เป็นการนำเสนอประสบการณ์ที่มุ่งเน้นประสบการณ์ของลูกค้า โดยเริ่มตั้งแต่กระบวนการซื้อ คือ การรับรู้ การตัดสินใจ การซื้อ อันเป็นการนำเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาของลูกค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

ด้านคุณค่า (Exchange) เป็นการสร้างการรับรู้คุณค่าที่ต้องการเสนอให้ลูกค้า เพื่อแลกกับการซื้อบริการ อันเป็นการปรับราคาให้เหมาะสมกับลูกค้า โดยเน้นคุณค่าที่ลูกค้าควรได้รับจากการขาย

ด้านการตอบสนองในทุกที (Everywhere) เป็นการเข้าถึงลูกค้าได้ในทุกที โดยมุ่งเน้นแบบออนไลน์ การทำแพลตฟอร์มควบคู่กันกับการพัฒนาทั้งทางด้าน Online และ Offline

ด้านการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อโน้มน้าว (Evangelism) อันเป็นการพยายามให้ลูกค้ามีความพึงพอใจในตราสินค้า มีความเลื่อมใส ศรัทธา และการบอกต่อเพื่อชักจูงใจให้คนอื่นๆ เข้าร่วมซื้อสินค้า และกลายเป็นลูกค้าของตราสินค้านั้นได้

นอกจากนี้ ปราโมทย์ ยอดแก้ว (2564, หน้า 11-22) ได้กล่าวถึง การตลาดที่เปลี่ยนแปลง และจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ทำให้ผู้บริโภคปรับพฤติกรรมในวิถีชีวิตใหม่ และผู้ประกอบการต้องปรับแนวคิดทางการตลาดใหม่ โดยเสริมแนวคิด 4Es ประกอบด้วย

Product to Experience คือ การกล่าวถึงสินค้าหรือบริการที่เน้นการมอบประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความประทับใจและเกิดการบอกต่อในระบบเครื่องมือดิจิทัล

Price to Exchange คือ การกล่าวถึงเรื่องราคาในการซื้อการขาย เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไป ทำให้ราคาไม่ได้เป็นตัวกำหนดว่าผู้ประกอบการจะขายสินค้าหรือบริการได้เสมอไป แต่บริโภคให้ความสำคัญในเรื่องของความคุ้มค่าพิจารณาถึงคุณภาพที่เหมาะสมกับราคาที่ต้องจ่าย หรือเพื่อแลกกับความสะดวกสบาย

Place to Everyplace คือ การกล่าวถึงช่องทางการจัดจำหน่ายที่ลูกค้าเข้าถึงสินค้า หรือบริการ ในอดีตได้ให้ความสำคัญหน้าร้าน แต่ปัจจุบันอินเตอร์เนตมีบทบาทมากขึ้น รูปแบบการซื้อสินค้าและบริการ ผ่านทาง online มากขึ้น รวมถึงการสร้างช่องทางผ่านการชำระเงินที่สะดวกให้กับลูกค้า

Promotion to Evangelism คือ การสื่อสารการตลาดที่เน้นให้เกิดการบอกเล่าปากต่อปาก เกิดการชักชวน รวมถึงให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายมีประสบการณ์ร่วมในองค์กร

3.2 แนวคิดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557) ได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) คือ ชุมชนมีวิถีชีวิตการเกษตรที่โดดเด่น มีความหลากหลายและน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติ (เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ) และด้านศิลปวัฒนธรรม (มนุษย์สร้างขึ้น) ในพื้นที่ชุมชน รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง อันสามารถพัฒนาไปสู่เส้นทางเชื่อมโยงได้

ด้านการเข้าถึงสถานที่ (Accessibility) คือ ชุมชนมีการคมนาคมขนส่ง มีพาหนะผ่านเข้าออกได้อย่างสะดวก มีป้ายบอกทาง แผนที่การเข้าถึงชุมชน มีเส้นทางการเข้าถึงหลากหลาย ตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของพื้นที่

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) คือ ชุมชนมีจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อันเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ รวมถึงชุมชนมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเกษตรที่น่าสนใจ สามารถพัฒนานำไปสู่กิจกรรมท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียน เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวได้

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คือ ชุมชนมีการให้บริการทางด้านที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรได้ รวมถึงมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว สำหรับให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ตลอดจนชุมชนมีความพร้อมของ โรงพยาบาล ธนาคาร สถานีตำรวจ ไปรษณีย์ โทรคมนาคม อื่น ๆ

ด้านการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว (Tourism Management) คือ ชุมชนมีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ มีสภาพภูมิทัศน์สวยงาม ตลอดจนพื้นที่มีความปลอดภัย รวมถึงมีการจัดตั้งชมรมหรือคณะกรรมการสำหรับดูแลด้านการเกษตรหรือการท่องเที่ยว และยังมีบริการด้านการท่องเที่ยวในลักษณะแพ็คเกจ ที่มีลักษณะนำเสนอเมนูตลอดทั้งปี หรือแพ็คเกจที่จัดขึ้นเฉพาะช่วง ตลอดจนรองรับการศึกษาดูงานของกลุ่มผู้ที่สนใจด้านการเกษตร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งกำเนิดข้อมูลโดยตรง การสำรวจและการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาบริบททางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยบ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยวิเคราะห์ตามองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และด้านบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว รวมถึงการจัดประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมของชุมชนบ้านนาคูหา ทั้งนี้ ได้มีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ภาคชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการท่องเที่ยว โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

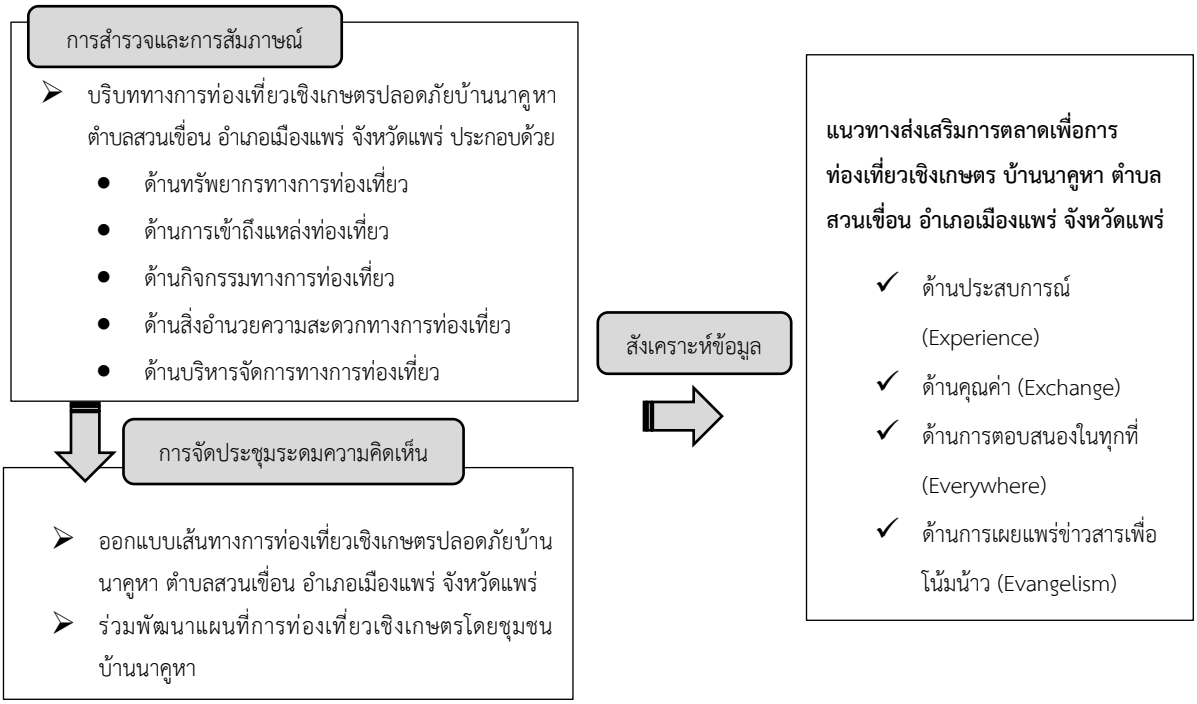

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ศึกษาบริบททางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรปลอดภัยบ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

วิเคราะห์องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ชุมชนบ้านนาคูหา หมู่ที่ 5 ตั้งอยู่ในตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทิศเหนือติดกับตำบลบ้านถิ่น ทิศใต้ติดกับบ้านแม่ลัว ตำบลป่าแดง ทิศตะวันออกติดกับบ้านนาแคม ตำบลสวนเขื่อน ทิศตะวันตกติดกับภูเขาในพื้นที่ หมู่ที่ 7 ตำบลสวนเขื่อน มีพื้นที่ประมาณ 3,000 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ประมาณ 1,120 ไร่ ซึ่งบ้านนาคูหาตั้งอยู่บนดอยสูง มีสภาพภูมิอากาศที่เย็นตลอดปี โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร

จากการสำรวจศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ สามารถอธิบายศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว/สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านนาคูหาถือเป็นแหล่งโอโซนที่ดี อันดับ 7 ของประเทศ ซึ่งคนในชุมชนบ้านนาคูหาส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร จึงทำให้มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจเกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยมีการทำนาและทำสวนเกษตรผสมผสาน เช่น สวนเมี่ยง สวนผลไม้ สวนกาแฟ สวนห้อม เป็นต้น และมีการเพาะเลี้ยงสาหร่ายน้ำจืด (เตา) นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของชุมชน ได้แก่ วัดนาคูหา พระเจ้าตนหลวงกลางนา สะพานไม้ไผ่ จุดชมวิวผาหัวสิงห์ เป็นต้น

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนบ้านนาคูหา ห่างจากตัวเมืองจังหวัดแพร่ ประมาณ 25 กิโลเมตร ซึ่งใช้ถนนหมายเลข 1024 ในการเดินทางเข้าออกหมู่บ้าน ซึ่งเป็นถนนผ่านเพียงแค่เส้นเดียว นอกจากนี้ยังไม่มีรถโดยสารสาธารณะเข้าถึงตัวชุมชน หากนักท่องเที่ยวต้องการเดินทางไปท่องเที่ยวบ้านนาคูหา ต้องเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวเท่านั้น อีกทั้งรถบัสยังไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้

ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ได้พบสภาพภูมิประเทศเอื้อต่อการทำการเกษตร จึงทำให้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับการเกษตร ซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจ คือ การศึกษาการเพาะเลี้ยงเตาแบบธรรมชาติ การเรียนรู้การปลูกห้อมและย้อมผ้าด้วยห้อม การศึกษาการปลูกพืช เช่น ชา กาแฟ ถั่วลิสงลายเสือ เป็นต้น นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังสามารถศึกษากิจกรรมทางการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจได้อีก เช่น การทำไม้กวาดดอกหญ้า การแปรรูปสาหร่ายน้ำจืด (เตา) เป็นต้น

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานในชุมชนเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ได้พบมีสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ จุดถ่ายรูป ลานจอดรถ ที่นั่ง ป้ายหรือสัญลักษณ์ ห้องน้ำ ร้านขายของฝากและของที่ระลึก ร้านค้าชุมชน เป็นต้น

ด้านการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว พบการส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว ทั้งการแสดงความคิดเห็น และการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน มีการตั้งคณะกรรมการสำหรับดูแลและจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการเกษตร การส่งเสริมให้คนในชุมชนรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมและส่งเสริมให้มีการปลูกพืชผักสวนครัวในบริเวณบ้านของตนเอง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้คนในชุมชนเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน อีกทั้งมีการปรับภูมิทัศน์ของชุมชนบ้านให้มีความเป็นระเบียบและสวยงาม

วิเคราะห์เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการจัดประชุมระดมความคิดเห็น ชุมชนยังได้ร่วมพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร อันเป็นการเตรียมความพร้อม ต่อการรองรับนักท่องเที่ยวในการมาเยือน โดยนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่น ของบ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ (3 วัน 2 คืน) ดังนี้

วันที่ 1 (พระธาตุช่อแฮ-ย้อมผ้าป่าเหงี่ยม-ชุมชนท่องเที่ยวเกษตรทุ่งศรี)

เช้า : กราบสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เก่าแก่ คู่บ้าน คาเมืองจังหวัดแพร่ และเป็นพระธาตุประจำปีเกิดของผู้ที่เกิดปีขาล ณ วัดพระธาตุช่อแฮ ตำบลทุ่งกวาว อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จากนั้นเข้าเรียนรู้ ชมการสาธิตวิธีการย้อมห้อม และร่วมกิจกรรมย้อมผ้า ณ ศูนย์เรียนรู้ย้อมผ้าหม้อห้อม บ้านป่าเหงี่ยม นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อสินค้าของฝาก ผ้ามัดย้อม ผ้าย้อมห้อม จากแหล่งผลิตหม้อห้อม ณ บ้านทุ่งโฮ้ง จังหวัดแพร่

เที่ยง : รับประทานอาหารกลางวัน

บ่าย : เยี่ยมชมหมู่บ้านท่องเที่ยว ณ บ้านทุ่งศรี อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับสุขภาพและความงาม พบความหลากหลายของพืชผักสมุนไพร และพื้นที่การเกษตรปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล

วันที่ 2 (ชุมชนบ้านนาคูหา-วัดนาคูหา-โครงการเกษตรอินทรีย์-กิจกรรมแปรรูปสาหร่ายน้ำจืด-เรียนรู้ภูมิปัญญาการทำไม้กวาด)

เช้า : เดินทางมุ่งสู่ บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พานักท่องเที่ยวกราบไหว้พระเจ้าตนหลวงกลางนา และสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ณ วัดนาคูหา และเยี่ยมชมโครงการเกษตรอินทรีย์ เรียนรู้การย้อมห้อมเปียก การปลูกต้นกาแฟ การปลูกต้นเมี่ยง ชมบ่อเพาะพันธุ์สาหร่ายน้ำจืด กิจกรรมเรียนรู้ เทคนิคการขยายพันธุ์ การดูแล รักษาสาหร่ายน้ำจืด (เตา)

เที่ยง : นำนักท่องเที่ยวเก็บผักจากโครงการเกษตรอินทรีย์ เพื่อนำมาประกอบอาหารปลอดภัยและรับประทานอาหารกลางวัน ณ ศาลาอเนกประสงค์หน้าวัดนาคูหา

บ่าย : กิจกรรมทดลองการแปรรูปสาหร่ายน้ำจืด (เตา) ได้แก่ การทำวุ้นเย็นเตา การทำกาละแมเตา การทำข้าวเกรียบเตา รวมถึง เรียนรู้วิธีการและขั้นตอนการทำสบู่เตา และร่วมสนุกกับกิจกรรมทำไม้กวาดดอกหญ้า (ขนาดเล็ก) ภูมิปัญญาการนำวัสดุจากธรรมชาติมาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

เย็น : นักท่องเที่ยวเสามารถข้าพัก Home Stay ในชุมชนบ้านนาคูหา

วันที่ 3 (ชมพระอาทิตย์ขึ้นผาหัวสิงห์-เลือกซื้อของฝาก-พระธาตุอินทร์แขวน)

เช้า : ชมพระอาทิตย์ขึ้นและชมความสวยงามของทุ่งนาและผาหัวสิงห์ ณ ทางเดินกลางนา วัดนาคูหา และนำนักท่องเที่ยวเลือกซื้อของฝากของที่ระลึกจากชุมชนบ้านนาคูหา เช่น กาละแมเตา ข้าวเกรียบเตา ถั่วลายเสือ กาแฟออแกนิค 100 ปี เป็นต้น จากนั้น นำนักท่องเที่ยวสัมผัสองค์พระผุดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย กราบสักการะพระธาตุอินทร์แขวนมหาโพธิสัมฤทธิ์ ประดิษฐานอยู่ที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมมหาโพธิวงศาจริยาราม พุทธอุทยานดอยผาสวรรค์เฉลิมพระเกียรติ ร.9 หรือ “พุทธอุทยานดอยผาสวรรค์”

เที่ยง : รับประทานอาหารกลางวัน

บ่าย : นักท่องเที่ยวเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ตลอดจน ได้ร่วมพัฒนาและออกแบบแผนที่เส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตรของบ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อนำไปสู่การประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไป

รูปที่ 1 แผนที่การท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนบ้านนาคูหา

5.2 เสนอแนวทางส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การศึกษาในครั้งนี้ ได้มุ่งเน้นการส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยพัฒนาแนวทางตามการตลาดที่เปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิด 4Es ประกอบด้วย

ด้านประสบการณ์ (Experience)

ชุมชนได้คำนึงถึงการนำเสนอบริการที่เน้นการมอบประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้บริโภค เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจและเกิดการบอกต่อ จึงได้นำทรัพยกรทางการท่องเที่ยวมาพัฒนาเป็นกิจกรรมที่เน้นก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่นักท่องเที่ยว โดยได้ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวหลักที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร อันนำไปสู่การสร้างสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ดังนี้

การเลี้ยงสาหร่ายน้ำจืด (เตา) : กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ การเลี้ยงสาหร่ายน้ำจืด (เตา) เป็นสาหร่ายที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ โดยชุมชนบ้านนาคูหาได้เพาะเลี้ยงในน้ำสะอาดที่ไม่มีการใส่ปุ๋ยหรือสารเคมี ซึ่งสาหร่ายน้ำจืดมีโปรตีนสูงและเป็นสารต้านมะเร็งได้ สามารถนำมาประกอบอาหารหรือแปรรูป อาทิ ตำเตา ข้าวเกรียบเตา วุ้นเตา กาลาแมเตา อีกทั้ง สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆได้ อาทิ สบู่ ครีมบำรุงผิว อย่างไรก็ตาม ชุมชนสามารถนำนักท่องเที่ยวไปเรียนรู้และทดลองเก็บเตาในบ่อเพาะเลี้ยงและนำมาประกอบอาหารท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้ชิม เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้แก่นักท่องเที่ยว หรือกิจกรรมเรียนรู้กระบวนการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า อาทิ กิจกรรมทดลองทำข้าวเกรียบเตา กาลาแมเตา หรือ ทดลองทำสบู่จากเตา เป็นต้น

การปลูกและเพาะพันธุ์ต้นห้อม : กิจกรรมการศึกษาเรียนรู้การปลูกและเพาะพันธุ์ต้นห้อม ณ โรงเรียนบ้านนาคูหา ซึ่งเป็นที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้การย้อมห้อมเปียก โดยนักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้การเตรียมดิน เตรียมแปลง วิธีการปลูก รวมถึงการดูแล ทั้งการใส่ปุ๋ย และการให้น้ำ ตลอดจนการเก็บผลผลิต ซึ่งห้อมสดต้องถูกนำมาผ่านกรรมวิธีต่างๆ จนได้น้ำห้อมที่สามารถนำมาย้อมผ้าได้ ซึ่งผ้าที่ย้อมจากห้อมถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแพร่ ที่เรียกกันว่า “ผ้าหม้อห้อม” โดยนักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมการย้อมผ้าจากห้อม อาทิ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ เสื้อ และนำกลับไปเป็นของฝากของที่ระลึกได้

การทำชาใบเมี่ยง : บ้านนาคูหาพบมีพื้นที่การปลูกชาสายพันธุ์อัสสัม และต้นชาอัสสัมยังถือเป็นทรัพยากรต้นน้ำที่สำคัญในการอนุรักษ์ดิน โดยนักท่องเที่ยวสามารถร่วมเรียนรู้กรรมวิธีการทำชาใบเมี่ยง โดยมีกระบวนการนำใบชาอัสสัมหมักหรือที่เรียกว่า เมี่ยง ซึ่งในการเก็บใบชาอัสสัมเพื่อนำไปทำเมี่ยงต้องเลือกเก็บใบที่ไม่อ่อนและไม่แก่จนเกินไป ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมพื้นที่ปลูกชา เรียนรู้ขั้นตอนการปลูกชา วิธีการเก็บใบชา นอกจากนี้ ชุมชนสามารถนำใบชาไปต่อยอดเพื่อเพิ่ม

มูลค่า และพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมร่วมได้ อาทิ การชงชาสำหรับดื่ม การทำหมอนใบชา การนำใบชาเพื่อประกอบอาหาร (ยำใบชา) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชน ควรนำเอาภูมิปัญญาที่โดดเด่นของชุมชนมาเพิ่มมูลค่าเพื่อสะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน และการพัฒนากิจกรรมควรเน้นการออกแบบกิจกรรมที่มีลักษณะให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมและเกิดประสบการณ์ใหม่ โดยการนำเอาแนวคิด Creative Tourism มาปรับประยุกต์ใช้ ตลอดจนการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงภายในจังหวัด โดยการนำเรื่องราวของประวัติศาสตร์มาเชื่อมโยงร้อยเรียงให้เกิดความน่าสนใจ

ด้านคุณค่า (Exchange)

เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไป การบริโภคให้ความสำคัญในเรื่องของความคุ้มค่า โดยนักท่องเที่ยวพิจารณาถึงคุณภาพที่เหมาะสมกับราคาที่ต้องจ่าย หรือเพื่อแลกกับความสะดวกสบาย ดังนั้น การกำหนดราคาขายชุมชนอาจจะต้องพิจารณาต้นทุนที่เกิดขึ้น และการนำกำไรบางส่วน ทำประโยชน์ให้แก่สังคม รวมถึงการได้รับสิทธิประโยชน์ร่วมรายการอื่นๆ ที่เป็นบริการทางการท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่

ด้านการตอบสนองในทุกที (Everywhere)

การจัดจำหน่ายที่ลูกค้าเข้าถึงสินค้า หรือบริการ ในอดีตได้ให้ความสำคัญหน้าร้าน แต่ปัจจุบันอินเตอร์เนตมีบทบาทมากขึ้น รูปแบบการซื้อสินค้าและบริการ ผ่านทางออนไลน์จึงมากขึ้น ดังนั้น ชุมชนจึงควรคำนึงถึงการให้บริการผ่านช่องทางออนไลน์ ตั้งแต่กระบวนการสร้างการรับรู้ กระบวนการซื้อ และบริการหลังการขาย โดยเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลาย เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย นักท่องเที่ยวสามารถสืบค้นหาข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน การจองผ่านระบบออนไลน์ ที่รวดเร็ว การลดขั้นตอน เพื่ออำนวยความสะดวกในการซื้อสินค้าและบริการ ดังนั้น ในการพัฒนาชุมชนควรคำนึงถึงการนำเอาระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับประยุกต์ใช้จะสามารถส่งผลต่อการบริหารจัดการของชุมชนที่ดีขึ้นได้

ด้านการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อโน้มน้าว (Evangelism)

การพยายามให้ลูกค้ามีความพึงพอใจในตราสินค้า การสื่อสารการตลาดที่เน้นให้เกิดการบอกเล่าปากต่อปาก เกิดการชักชวน บอกต่อเพื่อจูงใจให้คนอื่นๆ เข้าร่วมซื้อสินค้า และกลายเป็นลูกค้าของตราสินค้านั้นได้ ทั้งนี้ ชุมชนควรดึงเอาจุดเด่นในการเป็นแหล่งโอโซนอันดับ 7 ของประเทศไทย สร้างความโดดเด่นให้แก่พื้นที่ และใช้ในการประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวผ่านรายการท่องเที่ยวที่มีผู้ติดตามจำนวนมาก

6. อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาบริบททางการท่องเที่ยว บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้วิเคราะห์ถึงศักยภาพทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยพิจารณาตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึง ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ ปัญญาดา นาดี (2561 หน้า 113-124) ที่กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน โดยหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน ซึ่งคำนึงถึงการพัฒนาด้านการบริหารจัดการ โดยเป็นการบริหารจัดการโดยชุมชน คำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า รวมถึงด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ภายในพื้นที่ต้องจัดเตรียมความพร้อม อาทิ ลานจอดรถ ห้องสุขา ร้านขายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร จุดบริการนักท่องเที่ยว จุดรับประทานอาหาร ซึ่งต้องคำนึงถึงทัศนียภาพที่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ในด้านกิจกรรม ควรมีการพัฒนากิจกรรมที่เน้นให้ความรู้และสามารถสัมผัสวิถีชีวิตของเกษตรกร มีการสาธิตและให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติ ตลอดจนกิจกรรมสร้างรายได้ให้กับชุมชนและเกษตรกร อันจะนำไปสู่การจัดการการ

ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เช่นเดียวกันกับโศจิลักษณ์ กมลศักดาวิกุล (2556,หน้า 53-65) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทฤษฎีใหม่โดยชุมชน อำเภอเส้าไห้ จังหวัดสระบุรี โดยมีประเด็นทางด้านการตลาด ที่ได้นำมาเป็นเกณฑ์ประเมินศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทฤษฎีแนวใหม่ และเปรมปรีดา ทองลา และเพ็ญศิริ สมารักษ์ (2563,หน้า190-213) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดจันทบุรี โดยประเมินศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย ด้านศักยภาพการบริหารจัดการ ศักยภาพการรองรับ ศักยภาพการให้บริการ ศักยภาพการดึงดูดใจ และศักยภาพด้านคุณค่า รวมถึง มุขสุดา พูลสวัสดิ์ และประไพพิศ สวัสดิ์รัมย์ (2563, หน้า 45-60) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งพิจารณาองค์ประกอบพื้นฐานของสถานที่ท่องเที่ยวเป็นไปตาม ๕ องค์ประกอบ คือ ด้านสถานที่ท่องเที่ยว ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย

อาจกล่าวได้ว่าในการศึกษาบริบททางด้านการท่องเที่ยวนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการศึกษาศักยภาพทางด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนด้านการบริหารจัดการ ซึ่งเมื่อศักยภาพดังกล่าวมีความพร้อมก่อนจะสามารถพัฒนารายการนำเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชน รวมถึงแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว ที่ชุมชนสามารถนำเสนอให้แก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ อย่างไรก็ตาม หากชุมชนต้องการให้เกิดการมาเยือนของนักท่องเที่ยว การตลาดจึงเป็นเครื่องมือที่ชุมชนควรตระหนักให้ความสำคัญ ทั้งนี้ ในปัจจุบันพบการตลาดที่เปลี่ยนแปลง และจากการระบาดของไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ทำให้ผู้บริโภคปรับพฤติกรรมในวิถีชีวิตใหม่ และผู้ประกอบการต้องปรับแนวคิดทางการตลาดใหม่ โดยเสริมแนวคิด 4Es ประกอบด้วย Product to Experience คือ การกล่าวถึงสินค้าหรือบริการที่เน้นการมอบประสบการณ์ที่ดีให้แก่ผู้บริโภค Price to Exchange คือ การกล่าวถึงเรื่องราคาในการซื้อการขาย การพิจารณาถึงคุณภาพที่เหมาะสมกับราคาที่ต้องจ่าย Place to Everyplace คือ การกล่าวถึงช่องทางการจัดจำหน่ายที่ลูกค้าเข้าถึงสินค้า ผ่านทาง online มากขึ้น และPromotion to Evangelism คือ การสื่อสารการตลาดที่ก่อให้เกิดการชักชวน รวมถึงให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายมีประสบการณ์ร่วมในองค์กร (ปราโมทย์ ยอดแก้ว,2564, หน้า 11-22) เช่นเดียวกันกับการศึกษาในครั้งนี้ ที่ได้เสนอแนวทางส่งเสริมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เหมาะสมของ บ้านนาคูหา ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตามรูปแบบการตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ภาครัฐและเอกชน สามารถนำข้อมูลไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมทางด้านการตลาด เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจทางด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่ได้

8. เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). แหล่งท่องเที่ยวบ้านนาคูหา. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/detail/itemid/100012

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อพัฒนาจังหวัดแพร่. (2561). *แผนพัฒนาจังหวัด (พ.ศ. 2561-2564)*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก http://phrae.go.th/file_data/province61-64.pdf

จักรวาล อินทะปัญโญ และพนมสิทธิ์ สอนประจักษ์. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการโมบายแบงค์กิงแอปพลิเคชันของกลุ่มผู้ใช้งานที่มีอายุตั้งแต่ 50-70 ปี ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดพิจิตร. *วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 12(1), 83-98.

ปราโมทย์ ยอดแก้ว. (2564). การตลาดดิจิทัลกับการเปลี่ยนแปลงวิถีใหม่ในสังคมไทย. *วารสารสังคมและวิจัยพัฒนา*. 1(3), 11-22.

ปัญญาดา นาดี. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสู่ความยั่งยืน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษย์ศาสตร์*. 8(2), 113-124.

เปรมปรีดา ทองลา และเพ็ญศิริ สมารักษ์. (2563). ศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดจันทบุรี. *วารสารมนุษศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 11(1), 190-213.

มุขสุดา พูลสวัสดิ์ และประไพพิศ สวัสดิ์รัมย์. (2563). ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่เชื่อมโยงเป้าหมาย โดยมีศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นศูนย์กลาง. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 15(3), 45-60.

โศจิลักษณ์ กมลศักดาวิกุล. (2556). การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยชุมชน อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*. 1(2), 53-65.

Paresh V. Joshi and Milind B. Bhujbal. (2012). Agro-Tourism A Specialized Rural Tourism: Innovative Product Of Rural Market. *International Journal of Business and Management Tomorrow*. p. 1-12.

แนวทางการสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยใช้อาหารพื้นถิ่น ในจังหวัดปราจีนบุรี

GUIDELINES FOR CREATING COMPETITIVE FOOD TOURISM POTENTIAL BY LOCAL FOOD IN PRACHINBURI PROVINCE

ปัทมล อินทสุวรรณ์[1]*

Patthamon Intasuwan[1]*

บทคัดย่อ

อาหารจัดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมประเภทหนึ่ง อาหารพื้นถิ่นซึ่งเป็นการนำเอาองค์ความรู้มาบูรณาการกับวัตถุดิบจากระบบนิเวศน์ ในท้องถิ่น จนเกิดอัตลักษณ์ของอาหารที่แตกต่างกัน จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีหลายอย่างที่มีรูปแบบเฉพาะตัวซึ่งรวมถึงอาหารพื้นถิ่นด้วย การวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่ออาหารพื้นถิ่นเพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการแข่งขันต่อไป จากการวิจัยสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีมีความชื่นชอบอาหารพื้นถิ่นในภาพรวมมีระดับมาก โดยมีความชอบแกงบักมี่ และเส้นหมี่ผัดกระเฉดชะลูดน้ำเป็น 2 อันดับแรกในอาหารคาว ส่วนขนมหน่อไม้และขนมเขียวเป็น 2 อันดับแรกในอาหารหวาน จากการศึกษาความพึงพอใจด้วยด้วยดรรชนี 6 หัวข้อ 20 ปัจจัย พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับด้านคุณภาพของหารหารและคุณค่าด้านสุขภาพเป็น 2 อันดับ ดังนั้นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันจึงควรนำจุดแข็งในเรื่องของอัตลักษณ์ของอาหารมาเป็นจุดเด่นในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยควรประชาสัมพันธ์ให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายโดยแบ่งเป็นช่วงอายุของนักท่องเที่ยวที่ควรบริโภคอาหารที่ส่งเสริมสุขภาพได้ตรงตามวัย และภาครัฐควรส่งเสริมความรู้ในเรื่องคุณค่าของสารอาหารให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อใช้ในการปรับปรุงสูตรอาหารต่อไป

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงอาหาร, อาหารพื้นถิ่น, จังหวัดปราจีนบุรี

Abstract

Food is considered a type of cultural heritage. For local food, it is the integration of knowledge and local material under the local ecosystem combined, which creates the differences of food identity. Prachinburi province is a province that has varieties of traditions with unique patterns including local food. This research is finding the satisfaction towards local food. This research is to study the satisfaction towards local food as a tool for determining the parameters for future competitive development. According to the findings of the study, tourists that visit Prachinburi province have a strong preference for the local cuisine as a whole. Buckmee curry is popular among visitors. The top two savory meals are stir-fried rice noodles with water mimosa. As for deserts, sweets bamboo shoots and green treats are the top two. According to

[1] อาจารย์ประจำภาควิชาบริหารธุรกิจท่องเที่ยวและโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

* Corresponding author, E-mail: patthamon.i@bas.kmutnb.ac.th

a satisfaction index study with six topics and twenty factors, tourists placed on two categories from food quality and health value, respectively. As a result, the strategy to increasing competitiveness should emphasize the importance of food identity in tourism promotion. It should be marketed to appeal to the target audience by segmenting visitors into age groups who should eat health-promoting foods according to their age. In addition, the government should encourage entrepreneurs to learn about the importance of nutrients in order to develop their businesses.

Keyword: Gastronomy Tourism, local food, Prachinburi province

1. บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ในปี พ.ศ. 2561 มีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยทั้งหมด 44,446,900 คน ซึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยรวม 3.08 ล้านล้านบาท นับเป็นประเทศที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงเป็นอันดับ 4 ของโลก แต่จากตัวเลขดังกล่าวเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีซึ่งถือเป็นเมืองรองด้านการท่องเที่ยว จำนวน 248,063 คน ก่อให้เกิดรายได้รวม 1,155.07 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากการท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจเพียงอย่างเดียวมาเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงอาหาร นักท่องเที่ยวมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการรับประทานอาหารในระหว่างท่องเที่ยวเป็นเงินจำนวน 1 ใน 3 ของค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวทั้งหมด (ญาณภา บุญประกอบและคณะ, 2560)

การท่องเที่ยวเชิงอาหารถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ที่ได้รับความนิยมทั้งจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งนี้เนื่องจากอาหารของไทยมีรสชาติที่หลากหลาย และอาหารมีให้เลือกตามความต้องการขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยว ดังนั้นการเชื่อมโยงอาหารโดยเฉพาะอาหารพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์หรือมีความโดดเด่นของแต่ละชุมชน แต่ละพื้นที่และแต่ละภูมิภาค นักท่องเที่ยวเกิดการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ทางการท่องเที่ยว ทำให้การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นที่ทวีความนิยมมากยิ่งขึ้น

ปราจีนบุรีเป็นจังหวัดเมืองรองของการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทางผู้จัดทำเห็นการควรจะใช้อาหารพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ มาสร้างเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว ต้องการเดินทางมาเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีมากขึ้นจึงเป็นเหตุผลทำให้มีความต้องการที่จะศึกษาและรวบรวมอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อที่จะได้หาแนวทางการส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นเพื่อสร้างศักยภาพทางการแข่งขันการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อต้องการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่จังหวัดปราจีนบุรีให้สอดคล้องกับกระแสของการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อรวบรวมอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี

2.2 เพื่อศึกษาความสนใจของอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีของนักท่องเที่ยว

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยใช้อาหารพื้นถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรี

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ในด้านของการแข่งขันทางธุรกิจ (ศีลจิต, 2559) ได้อธิบายถึงการแข่งขันทางธุรกิจไว้ว่า ความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจเกิดจาก 2 ยุทธ์ศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ทางธุรกิจ และยุทธศาสตร์การตลาด ความสำคัญของยุทธ์ศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจไว้ว่า ยุทธ์ศาสตร์ที่ดีย่อมส่งผลถึงความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจและผู้ประกอบการสามารถปรับเปลี่ยนยุทธ์ศาสตร์ได้ด้วยตนเองก็จะก่อให้เกิดความสามารถในการสร้างผลกำไรในการดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

พฤติกรรมการท่องเที่ยว (นรินทร์สิรี, 2560) มีปัจจัยหลักที่กำหนดความแตกต่างได้คือแรงจูงใจในการท่องเที่ยวซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการทางแผนการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงสามารถใช้แรงจูงใจในการท่องเที่ยวนำมาใช้ในการออกแบบและวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เส้นทางการท่องเที่ยว ตลอดจนรูปแบบของการท่องเที่ยวได้

องค์ประกอบพื้นฐานในการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมต่างๆ ของท้องถิ่นไว้ดังนี้ (วสิษฐา,2554) 1.ศักยภาพในด้านดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว 2. ศักยภาพของความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว 3. ศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

การวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคด้วยทฤษฎี 6W 1H ประกอบด้วย 1. Who หมายถึง ลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย 2. What หมายถึง อะไรที่ผู้บริโภคต้องการซื้อ 3. Where หมายถึง ช่องทางในการซื้อสินค้าและบริการ 4. Why หมายถึง สาเหตุของความต้องการสินค้าและบริการ 5. When หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้บริโภคต้องการสินค้าและบริการ 6. Whom หมายถึง ผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจของผู้บริโภค 7. How หมายถึง กระบวนการในการตัดสินใจของผู้บริโภค

การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (นวลรัตน์, 2560) คือการท่องเที่ยวที่นำเอาอาหารมาเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการเรียนรู้การประกอบอาหารและบริโภคอาหาร วัฒนธรรม ประเพณี ธรรมเนียม ความเชื่อ ค่านิยม และวิธีการที่เกี่ยวข้องกับอาหารที่คนในชุมชนหนึ่ง ๆ ยึดถือและปฏิบัติต่อเนื่องกันมา

กรอบแนวคิด

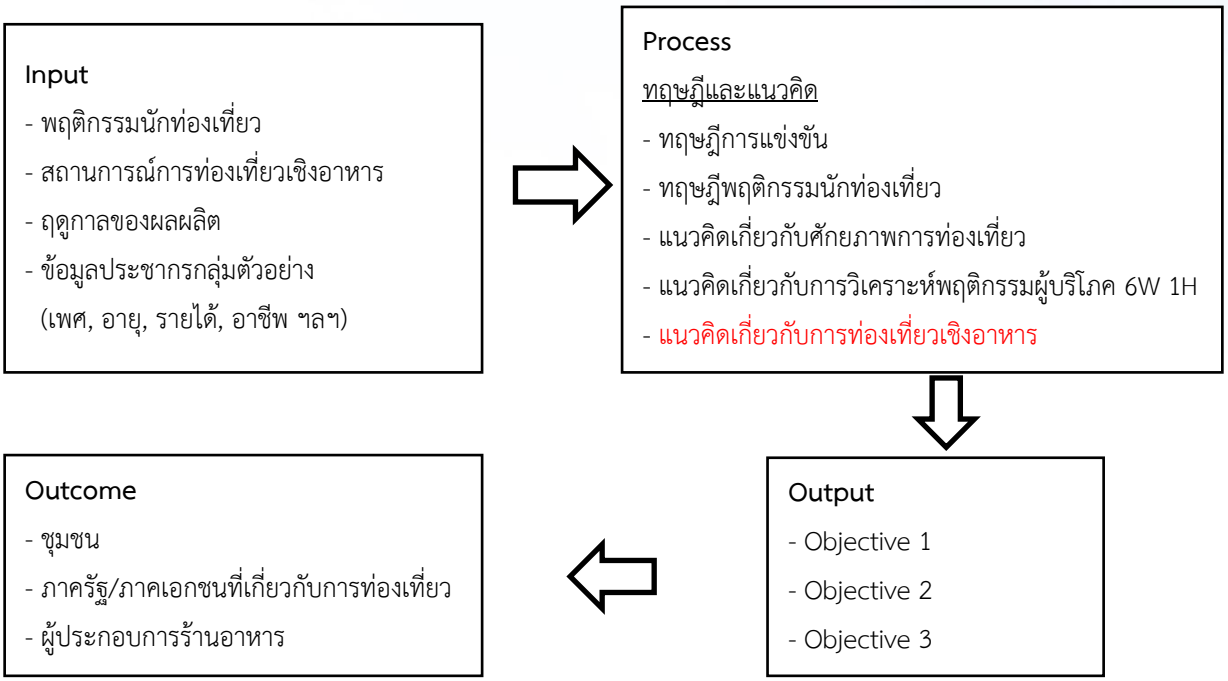

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยใช้อาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี โดยจะนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ ดังนี้

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

กำหนดพื้นที่การวิจัยจำนวน 7 อำเภอของจังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอบ้านสร้าง อำเภอประจันตคาม อำเภอศรีมโหสถ อำเภอศรีมหาโพธิ อำเภอกบินทร์บุรี และอำเภอนาดี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน คนในชุมชน ในจังหวัดปราจีนบุรี รวม 7 คน โดยเป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับอาหารพื้นถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวที่มาจังหวัดปราจีนบุรีจำนวน 110,127 คน พ.ศ. 2562 (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2563)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไป โดยถามประเด็นต่อไปนี้คือ ชื่อ-สกุล อายุ อาชีพ เพศ และที่อยู่

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับอาหารพื้นถิ่นในชุมชน เช่น อาหารพื้นถิ่นในชุมชนมีอะไรและมีความโดดเด่นอย่างไร วัตถุดิบมาจากไหน ได้รับการสืบทอดมาจากที่ไหน ฯลฯ

2. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด ซึ่งภายในแบบสอบถาม 1 ชุดจะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามด้านสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) มีจำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วยเพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความสนใจและพฤติกรรมการบริโภคอาหารของนักท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีจำนวน 25 ข้อ โดยในข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามเป็นมาตรส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความสนใจอาหารพื้นถิ่นจังหวัดปราจีนบุรี มีลักษณะคำถามเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Question) จำนวน 1 ข้อ

ขั้นตอนการดำเนินงานและเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Protocol) มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์

1.2 กำหนดถึงขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการเพื่อให้ครอบคลุมการวิจัย

1.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว นำเสนอต่อที่ปรึกษาเพื่อให้พิจารณาถึงความถูกต้อง รวมถึงแก้ไขปับปรุงให้แบบสัมภาษณ์มีความสมบูรณ์ขึ้น

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และคำแนะนำอื่นๆของผู้เชี่ยวชาญ

1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบ ไปดำเนินการเก็บข้อมูลสำหรับการทำวิจัยต่อไป

2. เครื่องมือเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยใช้อาหารพื้นถิ่นจังหวัดปราจีนบุรี มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม ภายใต้วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ แนวทางการสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยใช้อาหารพื้นถิ่นจังหวัดปราจีนบุรี

2.2 กำหนดขอบเขตของข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว นำเสนอให้ที่ปรึกษางานวิจัยเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเชิงพินิจจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ มีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

1.2 ใช้การจำแนกและมีการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลเพื่อให้เป็นระบบ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยถือว่าเป็นวิธีการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกัน

1.3 นำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ

2. การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สำเร็จรูป ซึ่งมีการประมวลผลเป็นขั้นตอน ดังนี้

2.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ และสรุปออกมาเป็นร้อยละ

2.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมและความสนใจอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีของนักท่องเที่ยว โดยวิธีหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายมิติ เมื่อหาค่าได้แล้วจึงนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การวิเคราะห์ผลการประเมิน

เกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความคิดเห็น	ค่าน้ำหนักคะแนนของตัวเลือกคำตอบ
มากที่สุด	กำหนดค่าให้มีคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน
มาก	กำหนดค่าให้มีคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน
ปานกลาง	กำหนดค่าให้มีคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน
น้อย	กำหนดค่าให้มีคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	กำหนดค่าให้มีคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับคะแนนเฉลี่ยความสนใจของอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีของนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นแนวทางการสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยใช้อาหารพื้นถิ่นจังหวัดปราจีนบุรี

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 คะแนน แปลความหมายว่า ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 คะแนน แปลความหมายว่า ระดับความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 คะแนน แปลความหมายว่า ระดับความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 คะแนน แปลความหมายว่า ระดับความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 คะแนน แปลความหมายว่า ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

3. เปรียบเทียบความแตกต่างแนวทางการสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยใช้อาหารพื้นถิ่นจังหวัดปราจีนบุรี การหาค่าทดสอบโดย t-test ในการวิเคราะห์สถานภาพด้านอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ ใช้การวิเคราะห์ความปรวนแปรทางเดียว (One-Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่อีกครั้งโดยใช้ Scheffe Analysis

4. แบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็น มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเรียบเรียงออกมาเป็นค่าความถี่

5. สรุปผลการวิจัย

เพื่อเสนอแนวทางการสร้างศักยภาพการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยใช้อาหารพื้นถิ่นจังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะได้ดำเนินการ ตามลำดับ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ด้านเพศ อายุ อาชีพ รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ข้อมูลด้านเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 54.8 และเพศชาย จำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 45.3

ข้อมูลด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นมีอายุ 21-30 ปี จำนวน 191 คิดเป็นร้อยละ 47.8 รองลงมา ได้แก่ อายุ 31-40 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 อายุ ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 อายุ 41-50 ปี จำนน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 อายุ 51-60 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 และ อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

ข้อมูลด้านอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองมา ได้แก่ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 23.0 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 ธุรกิจส่วนตัว/รับจ้าง จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 เกษียณอายุ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 และ อื่นๆ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5

ด้านข้อมูลรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-20,000 บาท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 รองลงมา ได้แก่ 20,001-30,000 บาท จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 30,001-40,000 บาท จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22.0 40,001-50,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 และ มากกว่า 50,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

5.2 ผลการวิเคราะห์ความสนใจอาหารพื้นถิ่น พบว่า ความสนใจอาหารพื้นถิ่นของนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีในภาพรวม มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.22, S.D.=0.44) และเมื่อพิจาณารายด้าน พบว่า มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมากทั้ง 2 ด้าน ดังนี้

5.2.1 ประเภทอาหารคาวในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.17, S.D.=0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดมีผลลัพธ์ ดังนี้ แกงบักมี่ มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.24, S.D.=0.45) รองลงมา ได้แก่ เส้นหมี่ผัดกระเฉดชะลูด มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.19, S.D.=0.70) ลำดับต่อมาได้แก่ปลาร้าทรงเครื่อง มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.19, S.D.=0.73) ลำดับต่อไปได้แก่ต้มยำปลาช่อนแม่น้ำ มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.18, S.D.=0.68) ลำดับต่อไปได้แก่กุ้งเผา ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.17, S.D.=0.61) ลำดับต่อไปได้แก่ส้มตำ ระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.17, S.D.=0.80) และลำดับสุดท้ายได้แก่แกงหน่อไม้ ซึ่งมีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.10, S.D.=0.71)

5.2.2 ประเภทอาหารหวานในภาพรวมมีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.27, S.D.=0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดมีผลลัพธ์ ดังนี้ ขนมหน่อไม้ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.39, S.D.=0.62) รองลงมา ได้แก่ขนมเขียว มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.23,S.D.=0.73) และลำดับสุดท้ายได้แก่ขนมบักโต่น มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.22,S.D.=0.75)

5.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการบริโภคอาหารพื้นถิ่น พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจ ในการบริโภคอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีของนักท่องเที่ยว โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.27, S.D.=0.40) และเมื่อพิจาณารายด้าน พบว่ามีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดมีผลลัพธ์ ดังนี้ ด้านคุณภาพของอาหาร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.34, S.D.=0.52) รองลงมาได้แก่ ด้านคุณค่าด้านสุขภาพ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.34, S.D.=0.54) ลำดับต่อไปได้แก่ ด้านทัศนคติต่ออาหาร มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.29, S.D.=0.46) ลำดับต่อไปได้แก่ ด้านความคุ้มค่าด้านราคา มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.29, S.D.=0.56) ลำดับต่อไปได้แก่ ด้านการตัดสินใจซื้ออาหาร ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.23, S.D.=0.69) และลำดับสุดท้ายได้แก่ ด้านความพึงพอใจซึ่งมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.20, S.D.=0.57)

5.4 เพื่อให้การศึกษาในครั้งนี้สามารถจำแนกถึงกลุ่มต่างๆ ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรีได้ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์โดยแยกเป็นข้อมูลด้านต่างๆ ดังนี้ ข้อมูลด้านเพศใช้การวิเคราะห์แบบ T – test (Independence Samples) และในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้านอายุ อาชีพ และรายได้ จะใช้การวิเคราะห์ความปรวนแปรทางเดียว (One-Way ANOVA) และเมื่อพบความแตกต่าง เป็นรายกลุ่ม ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างรายกลุ่มเป็นรายคู่อีกครั้งโดยใช้กระบวนการ Scheffe Analysis ซึ่งได้รับผลลัพธ์ ดังนี้

5.4.1 จากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกัน โดยเพศชายมีแนวโน้มที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี มากกว่าเพศหญิง และเมื่อวิเคราะห์ประเภทอาหารแต่ละประเภท พบว่า เพศที่ต่างกันมีความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีต่างกันทั้งอาหารคาว และอาหารหวาน

5.4.2 ในด้านอายุ พบว่าความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีโดยภาพรวมแตกต่างกัน โดยพบว่าในกลุ่มช่วงอายุอายุ 21-30 ปี มีความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีมากกว่ากลุ่มอายุ 31-40 ปี, 60 ปีขึ้นไป, 41-50 ปี, อายุ 51-60 ปี และ อายุ ต่ำกว่า 20 ปี ตามลำดับ

5.4.3 ในด้านอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่น ในจังหวัดปราจีนบุรี สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพต่างกัน โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน

5.4.4 ในด้านรายได้ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงอาหารพื้นถิ่น ในจังหวัดปราจีนบุรี สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่างกันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

6. อภิปรายผลการวิจัย

ในด้านของปัจจัยทั่วไปของนักท่องเที่ยวกับความสนใจในการบริโภคอาหารพื้นถิ่น พบว่ามีเพียงปัจจัยด้านเพศและปัจจัยด้านอายุเท่านั้นที่ส่งผลต่อความต้องการในการบริโภคอาหารพื้นถิ่นในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดปราจีนบุรี ส่วนปัจจัยด้านอาชีพและรายได้ต่อเดือนของนักท่องเที่ยวนั้น จากการศึกษาพบว่าไม่ส่งผลกระทบต่อการเลือกบริโภคอาหารพื้นถิ่นแต่อย่างใด

ในด้านของอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดปราจีนบุรีนั้น ผลการวิจัยพบว่านักท่องเที่ยวให้ความสนใจอยู่ในระดับดีมากอยู่แล้ว อาหารที่นักท่องเที่ยวนิยมบริโภคที่สุดของอาหารคาวได้แก่ แกงบักมี่ และอาหารที่ได้รับความนิยมมากที่สุด ได้แก่ ขนมหน่อไม้ โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในด้านของคุณภาพของอาหารมากที่สุด และในส่วนของปัจจัยย่อยที่จะส่งผลถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้มากที่สุดได้แก่ รสชาติของอาหาร ราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ ความสะดวกในการเดินทาง ความสดและสะอาดของวัตถุดิบ ตลอดจนเอกลักษณ์เฉพาะตัวของอาหาร

ดังนั้นแนวทางพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยใช้อาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรีสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางเข้ามาในจังหวัดปราจีนบุรีอยู่แล้ว ควรเพิ่มการนำเสนอจุดเด่นของอาหารพื้นถิ่นแต่ละรายการ โดยควรจะต้องนำจุดเด่นในเรื่องของคุณค่าทางสารอาหารที่เหมาะสมช่วงอายุ 21-30 ปี มาทำการประชาสัมพันธ์ ในส่วนของการกำหนดราคาค่าอาหารนั้น นอกจากราคาของต้นทุนและกำไรของผู้ประกอบการแล้วควรจะต้องคำนึงถึงรายได้ของนักท่องเที่ยวในกลุ่มใหญ่นี้ด้วยซึ่งมีรายได้อยู่ที่ 10,000-20,000 บาทต่อเดือน ราคาของอาหารจึงไม่ควรมีราคาแพงมากจนเกินกำลังการซื้อของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันทางการท่องเที่ยวเชิงอาหารโดยใช้อาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี ดังนี้

7.1 แนวทางสำหรับผู้ประกอบการ

7.1.1 ในการประกอบอาหารควรคำนึงถึงความสดของวัตถุดิบ ความสะอาดในการปรุงอาหาร รสชาติของอาหาร ตลอดจนเอกลักษณ์ในความเป็นอาหารพื้นถิ่นของอาหาร

7.1.2 การพัฒนาสูตรอาหารโดยใช้วัตถุดิบที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยยึดหลักโภชนาการที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวในแต่ละช่วงอายุ เช่น อาหารที่ช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงแก่ผู้สูงอายุ อาหารที่ช่วยลดระดับน้ำตาล ระดับคลอเรสเตอรอล หรืออาหารที่ช่วยเสริมสร้างการเจริญเติบโตของเด็ก เป็นต้น

7.1.3 การกำหนดราคาขายอาหารควรกำหนดให้เหมาะสม ไม่ควรมีราคาแพงจนนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่สามารถซื้อมาบริโภคได้

7.1.4 ในการตั้งสถานประกอบการควรตั้งในสถานที่ที่มีการคมนาคมสะดวกสำหรับการเดินทางมาของนักท่องเที่ยว

7.1.5 ด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ควรใช้เนื้อหา ข้อความ ภาพประกอบที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มของนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการ

7.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.2.1 ควรมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐหรือสถาบันการศึกษาและผู้ประกอบการอาหารพื้นถิ่นในจังหวัดปราจีนบุรี เพื่อร่วมมือกันในการพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมหรือการวิจัย เพื่อให้ผู้ประกอบการพัฒนานวัตกรรมด้านอาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันต่อไป

7.2.2 จัดตั้งหน่วยงานช่วยเหลือในการให้ข้อมูลด้านคุณภาพเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการอาหารพื้นถิ่น เช่น ข้อมูลด้านคุณค่าทางโภชนาการ ปริมาณที่ควรบริโภคต่อวัน การปรับแต่งสูตรอาหาร เป็นต้น เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการดำเนินกิจการต่อไป

7.2.3 ด้านประชาสัมพันธ์ เช่น Social Media หน่วยงานของรัฐควรมีส่วนช่วยในการเผยแพร่ข่าวสาร ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่อาหารพื้นถิ่นให้นักท่องเที่ยวเพื่อสร้างแรงจูงใจอยากที่จะมาท่องเที่ยวและบริโภคอาหารพื้นถิ่นเพิ่มขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

ญาณภา บุญประกอบ และคณะ. (2560). “อาหารพื้นถิ่นกับกลไกในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั่ง จังหวัดชัยนาท”. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 11(ฉบับพิเศษ).

นวลรัตน์ วัฒนา และคณะ. (2560). *การพัฒนาเว็บไซต์ต้นแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาหารพื้นบ้านในจังหวัดนราธิวาส*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษานอกพื้นที่ ตรัง.

นรินทร์สิรี เชียงพันธ์. (2560). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเพศหญิงชาวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ สาขาการจัดการท่องเที่ยวบูรณาการ คณะการจัดการท่องเที่ยว สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

บุณฑริก ผลบุญเจริญชัย. (2553). *แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ สาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2550). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วสิษฐา เปี่ยมสกุล. (2554). *การศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่น*. กรุงเทพฯซ: ธีระฟิล์ม.

ศีลจิต อินทรพงษ์ และคณะ. (2559). การวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจร้านยา. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 10(1), มกราคม-เมษายน 2559.

ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

TOURISM IMAGE AFFECTING TO TOURIST'S DECISION FOR TRAVELLING IN BETONG DISTRIC, YALA PROVINCE

อิสริยา แก้วเสธ[1]*, ฐิติญา ศักดิ์แสงโสภา[2], สาลินี ทิพย์เพ็ง[3] และกุลดารา เพียรเจริญ[4]

Isariya Keawsath[1]*, Thitiya Saksaengsopha[2], Salinee Tippeng[2] and Kuldara Peanjaroen[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเบตง และ 2) ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา จำนวน 385 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยสูตรของ Cochran ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ วิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในอำเภอเบตง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาพบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.58, SD. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ($\bar{x}$ = 4.44, SD. = 0.64) ด้านที่พัก ($\bar{x}$ = 4.43, SD. = 0.62) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x}$ = 4.41, SD. = 0.64) และด้านการเข้าถึง ($\bar{x}$ = 4.30, SD. = 0.66) และภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง พบว่า ปัจจัยภายในที่เกิดจากตัวนักท่องเที่ยวในด้านความคิดและการแสดงออกมีสัดส่วนที่เท่ากันกับปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในระดับมาก เช่น เลือกเดินทางท่องเที่ยวด้วยความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.74, SD. = 0.46) รองลงมาคือ เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยแรงจูงใจส่วนบุคคล เช่น ต้องการพักผ่อนหรือหาแรงบันดาลใจให้กับตนเอง เลือกเดินทางตามงานอดิเรกและความสนใจพิเศษ ($\bar{x}$ = 4.54, SD. = 0.63) และเลือกเดินทางตามทัศนคติ ความเชื่อและความชอบ ($\bar{x}$ = 4.50, SD. = 0.68) ซึ่งผลดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาภาพลักษณ์การท่องเที่ยว และสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอเบตงมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว, ปัจจัยที่มีอิทธิพล, การตัดสินใจ

Abstract

This research aimed: 1) To study the tourism image in Betong district and 2) To study the tourism image affecting to tourist's decision for travelling in Betong distric. This research is quantitative. The sample was tourists who had travelled to Betong district, Yala province 385 persons. Determine the sample size of the Cochran formula sample. The tool used in this research was a questionnaire. Collected of data by

[1 - 2] นักศึกษา หลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

[3] อาจารย์ สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

[4] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

* Corresponding author, E-mail: isariya5558@rmutsvmail.com

accidental sampling.The statistics were analyzed by percentage, average and standard deviation. The result revealed that tourism image of Betong district the overall was high level. When considering each aspect, it was found that attraction is in the highest average ($\bar{x}$ = 4.58, SD. = 0.55). Next on down, activity ($\bar{x}$ = 4.44, SD. = 0.64) accommodation ($\bar{x}$ = 4.43, SD. = 0.62) amenity ($\bar{x}$ = 4.41, SD. = 0.64) and accessibility ($\bar{x}$ = 4.30, SD. = 0.66). Tourism image affecting to tourist's decision for travelling in Betong distric result revealed that an internal factors caused by tourists in terms of thinking and expressions has the same proportion as an external factors that influence the behavior of tourists was high level such as availability of destinations ($\bar{x}$ = 4.74, SD. = 0.46). Next on down, special interests ($\bar{x}$ = 4.54, SD. = 0.63) and attitude ($\bar{x}$ = 4.50, SD. = 0.68) This result will be a guideline for improvement, develop tourism image and can attract more tourists to travel in Betong District.

Keyword: Tourism Image, Factors that Influence Decision Making, Decision

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่จะมีความสำคัญมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการส่งเสริมของภาครัฐและเอกชนรวมถึงความร่วมมือของคนในประเทศ ซึ่งหากพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีการเจริญเติบโตจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ และยังก่อให้เกิดการจ้างงานกว่า 2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 6 - 7 ของแรงงานทั้งระบบ รวมทั้งช่วยกระจายรายได้และสร้างรายได้ให้เกิดในท้องถิ่นตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) สำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้น ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องในฐานะเป็นกลยุทธ์สำคัญในการขับเคลื่อนและกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น โดยภาครัฐมุ่งเน้นสร้างเสริมภาพลักษณ์ให้มีคุณภาพรวมไปถึงความปลอดภัย สำหรับการพัฒนาภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นด้านคุณภาพนั้นจะต้องมุ่งเน้นการสื่อสารคุณค่า และเน้นสร้างภาพลักษณ์ของประเทศไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมที่มีคุณภาพสูง เพื่อกระตุ้นคนไทยให้เดินทางท่องเที่ยวมากขึ้น (ณัฐพงศ์ วิชัยดิษฐ์ และผกามาศ ชัยรัตน์, 2563) ดังนั้นก่อนที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์จากการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ไว้ล่วงหน้า ซึ่งความรู้สึกนึกคิดอาจมีที่มาต่างกัน เช่น การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร สื่อโฆษณาประเภทต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผู้ที่ได้ฟังจะนึกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งควบคู่กันไป โดยที่ผู้นั้นยังมิได้ไปเห็นและสัมผัสจริงด้วยตนเอง ความรู้สึกนึกคิดล่วงหน้าเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวนี้เรียกว่า “ภาพลักษณ์การท่องเที่ยว” ซึ่งส่งผลต่อความคาดหวังการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยภาพลักษณ์การท่องเที่ยวจะมีผลต่อทัศนคติ พฤติกรรม การจูงใจและการเลือกแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ดังนั้นการสร้างและการจัดการภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจต่อนักท่องเที่ยว จึงเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนของทุกธุรกิจการท่องเที่ยว เพราะภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานของการสร้างความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยว (วิวัฒน์ จันทร์กิ่งทอง, 2557)

เบตงเป็นอำเภอที่อยู่ในจังหวัดยะลา มีพื้นที่อยู่ทางตอนใต้สุดของประเทศไทย สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่โอบล้อมด้วยภูเขาสูงส่งผลให้มีอากาศหนาวเย็นตลอดปี และด้วยความโดดเด่นทางภูมิศาสตร์เฉพาะตัวจึงทำให้อำเภอเบตงกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์และน่าสนใจ อำเภอเบตงมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย สวยงามและโดดเด่นจนเป็นเอกลักษณ์ อาทิ ตู้ไปรษณีย์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก อุโมงค์รถยนต์ลอดภูเขาแห่งแรกของประเทศไทย สนามกีฬาที่สูงที่สุดในประเทศไทย โรงเรียนสอนภาษาจีนแห่งแรก พระพุทธรูปทองคำสัมฤทธิ์องค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย รวมทั้งสวนดอกไม้เมืองหนาวแห่งเดียวในภาคใต้ นอกจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้ว ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีและอาหารการกินของอำเภอเบตงก็มีความโดดเด่นและมีความหลากหลายเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนหลายเชื้อชาติ ศาสนา ซึ่งต่างมีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตกันอย่างลงตัว ส่งผลให้อำเภอเบตงกลายเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายมากที่สุดของประเทศ และยังเป็นเมืองท่องเที่ยวทางภาคใต้ตอนล่างที่สร้างรายได้เข้าประเทศมากที่สุดอีกด้วย (ชัยพร สุภาหิตานุกูล, 2559)

นอกจากนี้ อำเภอเบตงมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง มีการจัดปฏิทินส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การจัดงานมหกรรมประจำปีเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว การประกาศเปิดจุดชมวิวทะเลหมอก 360 องศาหรือทะเลหมอกอัยเยอร์เวง ตามมาด้วยภาครัฐอนุมัติงบประมาณในการสร้างสนามบินนานาชาติ จนส่งผลให้สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอเบตงมีจำนวนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในสามอำเภอที่คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบหลักการ โครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” (ปี 2560 – 2563) ที่มีการพัฒนาในลักษณะพื้นที่พัฒนาพิเศษเฉพาะให้มีการลงทุนจากภาคเอกชนที่สามารถสร้างงานและสร้างรายได้ไปยังพื้นที่ใกล้เคียง และเพิ่มพื้นที่ปลอดภัยได้มากยิ่งขึ้น ในจุดนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของอำเภอเบตง จังหวัดยะลาในการผลักดันตนเองต่อการเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยวท่ามกลางสถานการณ์

ความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ไทยรัฐ, 2559) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เพื่อให้ได้ทราบถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยว เช่น ความปลอดภัยในการเดินทางหรือสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งท่องเที่ยวในมุมมองของนักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเบตง ซึ่งผลที่ได้อาจส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ และนอกจากนี้ผลของการศึกษาจะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของอำเภอเบตง เพื่อทำการส่งเสริมการตลาดที่เหมาะสมและสามารถสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลาได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

2.2 เพื่อศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษา ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดขององค์ประกอบการท่องเที่ยว แนวคิดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดขององค์ประกอบการท่องเที่ยว

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2551 อ้างโดย ชิตวร ประดิษฐ์รอด, 2559) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยวควรมีองค์ประกอบหลักอย่างน้อย 5 ประการ หรือ 5As ดังต่อไปนี้

1. Accessibility หมายถึง การเข้าถึง คือ มีความสามารถในการเข้าถึง ความสามารถในการคมนาคม ไปยังสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างดี เช่น มีถนนคอนกรีตและถนนลาดยางอยู่ในสภาพที่ดี เข้าถึงง่าย สะดวกสบาย รวมไปถึงการเดินทางโดยวิธีอื่น ๆ

2. Activity หมายถึง กิจกรรม คือ ภายในแหล่งท่องเที่ยวมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่งที่มีกิจกรรมที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์แบบ เช่น การเดินป่าการปั่นจักรยาน การศึกษาธรรมชาติ การพายเรือ การถ่ายรูป เป็นต้น

3. Amenity หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวก คือ แหล่งท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเตรียมไว้สำหรับนักท่องเที่ยวอย่างครบครันและเพียงพอ เช่น ด้านสาธารณูปโภค น้ำประปา ไฟฟ้า ถนน โทรศัพท์ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล รวมถึงที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และจุดบริการนักท่องเที่ยว

4. Attraction หมายถึง สิ่งดึงดูดใจ คือ แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวได้ เช่น ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว รวมไปถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ

5. Accommodation หมายถึง ที่พัก คือ ภายในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวหรือบริเวณใกล้เคียงต้องมีที่พักไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยว

3.2 แนวคิดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

ณัฐพงศ์ วิชัยดิษฐ์ และผกามาศ ชัยรัตน์ (2563) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

1. ปัจจัยภายใน ประกอบไปด้วย แรงจูงใจส่วนบุคคล บุคลิกภาพ สถานะทางเศรษฐกิจ ประสบการณ์ที่ผ่านมา งานอดิเรกและความสนใจพิเศษ วิถีการดำเนินชีวิต ความรู้ที่มีอยู่ และทัศนคติ

2. ปัจจัยภายนอก ประกอบไปด้วย ความพร้อมของจุดหมายปลายทาง สื่อและแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยว คำบอกเล่าจากบุคคลอื่น และโปรโมชั่นพิเศษจากองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยว

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อิสระพงษ์ พลธานี และอุมาพร บุญเพชรแก้ว (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์ของจังหวัดภูเก็ตที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์จังหวัดภูเก็ตที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวยุโรปตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว 2) เพื่อศึกษาการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปในการเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต 3) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ตของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวยุโรปส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 26-35 ปี สถานภาพโสด การศึกษาระดับปริญญาตรี สัญชาติเยอรมัน มีรายได้ 751-1,500$ และมีอาชีพพนักงานบริษัท จากการทดสอบสมมุติฐาน สามารถพยากรณ์การตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวในประเทศไทยร่วมกันที่ R2 = 0.591 พบว่าภาพลักษณ์ที่ผลต่อการตัดสินใจเดินทางทางท่องเที่ยว คือ สิ่งดึงดูดใจตามธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐานบรรยากาศ สภาพทางสังคม ความคุ้มค่าเงิน ภาพลักษณ์ที่ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงของการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวได้ดีที่สุด คือ โครงสร้างพื้นฐาน บรรยากาศ ภาพลักษณ์ที่ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึก สิ่งดึงดูดใจตามธรรมชาติ สภาพทางสังคม และความคุ้มค่าเงิน ตามลำดับ นอกจากนี้พบการศึกษาของ ณัฐพงศ์ วิชัยดิษฐ์ และผกามาศ ชัยรัตน์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวและการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาในภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยจำแนกตามตัวแปรที่ได้ศึกษาพบว่าด้านการประเมินภาพลักษณ์สถานที่ ภาพลักษณ์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากความรู้สึก รองลงมา ได้แก่ ภาพลักษณ์ด้านรายละเอียดและภาพลักษณ์โดยรวมและภาพลักษณ์ที่เกิดจากการรับรู้ตามลำดับ ส่วนด้านองค์ประกอบของภาพลักษณ์ของสถานที่ภาพลักษณ์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ภาพลักษณ์ที่มีต่อสถานที่โดยรวม รองลงมา ได้แก่ ภาพลักษณ์ด้านหน้าที่และด้านจิตวิทยาและภาพลักษณ์ทั่วไปและภาพลักษณ์ที่โดดเด่นตามลำดับ 2) ระดับการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาโดยจำแนกตามตัวแปรที่ได้ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของปัจจัยภายใน คือ ด้านวิธีการดำเนินชีวิต รองลงมา ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านแรงจูงใจส่วนบุคคล ด้านความสนใจพิเศษ ด้านประสบการณ์ที่ผ่านมา ด้านทัศนคติ ด้านความรู้ที่มีอยู่ และด้านสถานะทางเศรษฐกิจตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดของปัจจัยภายนอก คือ ด้านความพร้อมของจุดหมายปลายทาง รองลงมา ได้แก่ ด้านสื่อและแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านคำบอกเล่าจากบุคคลอื่น และด้านโปรโมชั่นพิเศษจากองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวตามลำดับ ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยมากที่สุดคือภาพลักษณ์ที่เกิดจากการรับรู้ รองลงมา ได้แก่ ภาพลักษณ์ที่มีต่อสถานที่โดยรวม ภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกและภาพลักษณ์ทั่วไป และภาพลักษณ์ที่โดดเด่นตามลำดับ

การทบทวนเอกสารแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดองค์ประกอบของทรัพยากรท่องเที่ยว 5 ประการ (5As) มาใช้ในการศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของอำเภอเบตง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวต่อไป รวมถึงนำแนวคิดการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

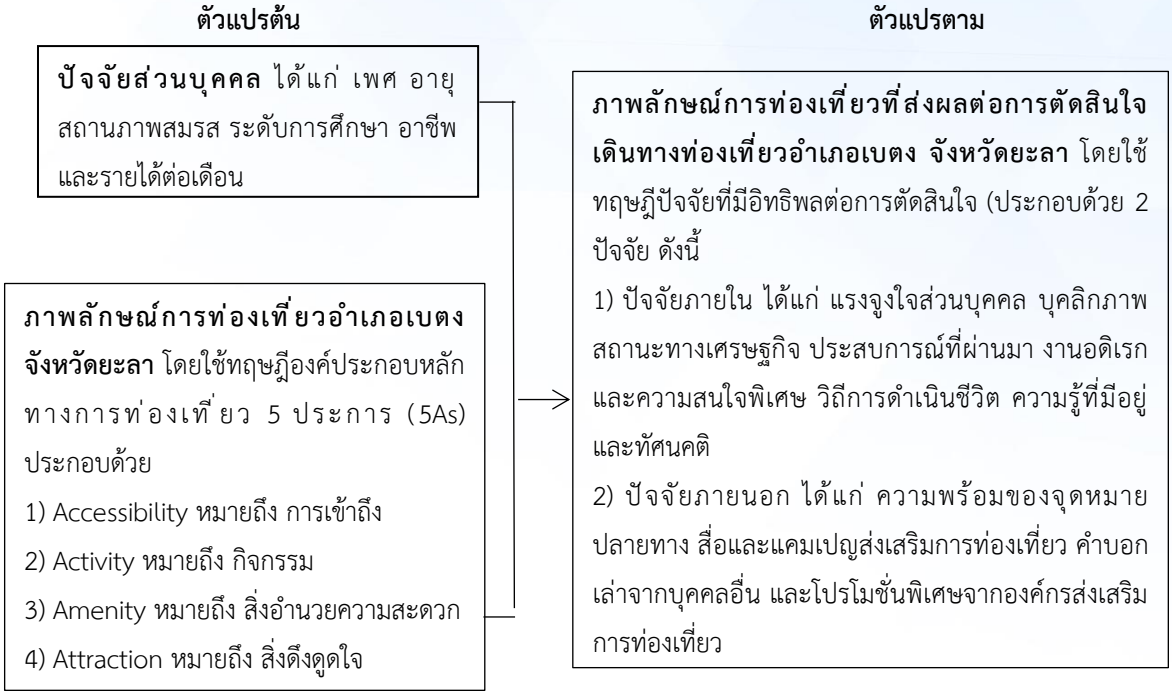

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา และเนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรการคำนวณของ Cochran (ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543) โดยการประมาณค่าสัดส่วนของกลุ่มประชากร ใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนเท่ากับร้อยละ 5

สูตร $IOC = \frac{\sum R}{N}$

กำหนดให้ IOC = ดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์

$\sum R$ = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ซึ่งจากการคำนวณตามสูตร ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 384 ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน โดยใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยมีโครงสร้างของแบบสอบถาม 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งคำถามจะเป็นคำถามแบบปลายปิด ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ตามองค์ประกอบหลักทางการท่องเที่ยว 5 ประการ (5As) ประกอบด้วย Accessibility (การเข้าถึง) Activity (กิจกรรม) Amenity (สิ่งอำนวยความสะดวก) Attraction (สิ่งดึงดูดใจ) และ Accommodation (ที่พัก)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ประกอบด้วย 2 ปัจจัย ดังนี้ 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ แรงจูงใจส่วนบุคคล บุคลิกภาพ สถานะทางเศรษฐกิจ ประสบการณ์ที่ผ่านมา งานอดิเรก และความสนใจพิเศษ วิถีการดำเนินชีวิต ความรู้ที่มีอยู่ และทัศนคติ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความพร้อมของจุดหมายปลายทาง สื่อและแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยว คำบอกเล่าจากบุคคลอื่น และโปรโมชั่นพิเศษจากองค์กรส่งเสริม

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการให้มีการพัฒนาหรือข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในด้านภาพลักษณ์และการตัดสินใจ

4.2.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามภายใต้ขอบเขตวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดย

1) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงให้มีความชัดเจนและเหมาะสม

2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ทำการประเมินความเหมาะสมของแต่ละข้อความของแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) นั้นนำมาหาค่าเฉลี่ย แล้วปรับข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3) นำแบบสอบถามที่ได้ทำการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out) จำนวน 30 ชุด ก่อนนำไปใช้แบบสอบถามไปใช้จริง

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผ่านการกระจายแบบสอบถามในลักษณะของออนไลน์ ไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทาง Link Google Form ซึ่งกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องมีประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวยังอำเภอเบตง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีการตั้งคำถามปลายปิดในข้อแรกของแบบสอบถามเป็นข้อมูลในการคัดเลือก คือ ท่านเคยเดินทางไปยังอำเภอเบตงหรือไม่ หากคำตอบเป็น เคย จะสามารถเข้าสู่แบบสอบถามต่อไป แต่หากคำตอบเป็น ไม่เคย จะไม่สามารถทำแบบสอบถามต่อไปได้ จากนั้นผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ (%)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยวิธีการสังเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน แล้วหาความถี่เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 385 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 71.95 มีอายุในช่วง 18-24 ปี ร้อยละ 43.90 สถานภาพโสด ร้อยละ 68.57 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 65.45 ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 41.56 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท ร้อยละ 38.18

2. ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยศึกษาตามองค์ประกอบหลักทางการท่องเที่ยว 5 ประการ (5As) ประกอบด้วย Accessibility (การเข้าถึง), Activity (กิจกรรม), Amenity (สิ่งอำนวยความสะดวก), Attraction (สิ่งดึงดูดใจ) และ Accommodation (ที่พัก) พบว่า ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในอำเภอเบตง จังหวัดยะลาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

รายละเอียด	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. Attraction (สิ่งดึงดูดใจ)	4.58	0.55	มากที่สุด
2. Activity (กิจกรรม)	4.44	0.64	มาก
3. Accommodation (ที่พัก)	4.43	0.62	มาก
4. Amenity (สิ่งอำนวยความสะดวก)	4.41	0.64	มาก
5. Accessibility (การเข้าถึง)	4.30	0.66	มาก
รวม	**4.43**	**0.62**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงถึงระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่าภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในอำเภอเบตง จังหวัดยะลาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.43, SD. = 0.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายละเอียดแต่ละด้านพบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.58, SD. = 0.55) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ($\bar{x}$ = 4.44, SD. = 0.64) ด้านที่พัก ($\bar{x}$ = 4.43, SD. = 0.62) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x}$ = 4.41, SD. = 0.64) และด้านการเข้าถึง ($\bar{x}$ = 4.30, SD. = 0.66) ตามลำดับ

3. ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ประกอบด้วย 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ดังปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง

รายละเอียด	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ปัจจัยภายใน			
-การเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยแรงจูงใจส่วนบุคคล เช่น ต้องการพักผ่อนหรือหาแรงบันดาลใจให้กับตนเอง	4.71	0.48	มากที่สุด
-การเลือกเดินทางตามงานอดิเรกและความสนใจพิเศษ	4.54	0.63	มากที่สุด
-การเลือกเดินทางตามทัศนคติ ความเชื่อและความชอบ	4.50	0.68	มาก
-การเลือกเดินทางท่องเที่ยวตามลักษณะอารมณ์หรืออุปนิสัย	4.47	0.56	มาก
-การเลือกเดินทางตามวิถีชีวิต ไลฟ์สไตล์ของท่าน เช่น ชื่นชอบการเดินทางคนเดียว การเดินทางแบบครอบครัว	4.37	0.76	มาก
-การเลือกเดินทางตามสถานะทางเศรษฐกิจของท่านเอง เช่น รายได้จากการทำงาน โบนัสพิเศษ	4.31	0.80	มาก
-การเลือกเดินทางตามความรู้หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอำเภอเบตง	4.26	0.80	มาก
-การเลือกเดินทางตามประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวที่ผ่านมาในอดีต	4.19	0.86	มาก
รวม	**4.42**	**0.69**	**มาก**
2. ปัจจัยภายนอก			
-เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในจุดหมายปลายทาง	4.74	0.46	มากที่สุด
-เลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยคำบอกเล่าจากเพื่อน หรือบุคคลใกล้ตัวที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเบตง	4.49	0.73	มาก
-การเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยสื่อและแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยว	4.29	0.76	มาก
- การเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยโปรโมชั่นพิเศษจากองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยว	4.18	0.85	มาก
รวม	**4.42**	**0.70**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงถึงระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง พบว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า

ปัจจัยภายในเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.42, SD. = 0.69) โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยแรงจูงใจส่วนบุคคล เช่น ต้องการพักผ่อน หรือหาแรงบันดาลใจให้กับตนเองด้านการรับรู้ ($\bar{x}$ = 4.71, SD. = 0.48) รองลงมาคือ การเลือกเดินทางตามงานอดิเรกและความสนใจพิเศษ ($\bar{x}$ = 4.54, SD. = 0.63) การเลือกเดินทางตามทัศนคติ ความเชื่อและความชอบ ($\bar{x}$ = 4.50, SD. = 0.68) การเลือกเดินทางท่องเที่ยวตามลักษณะอารมณ์หรืออุปนิสัย ($\bar{x}$ = 4.47, SD. = 0.56) การเลือกเดินทางตามวิถีชีวิต ไลฟ์สไตล์ของท่าน เช่น ชื่นชอบการเดินทางคนเดียว ($\bar{x}$ = 4.37, SD. = 0.76) การเดินทางแบบ

ครอบครัวการเลือกเดินทางตามสถานะทางเศรษฐกิจของท่านเอง เช่น รายได้จากการทำงาน โบนัสพิเศษ ($\bar{x}$ = 4.31, SD. = 0.80) การเลือกเดินทางตามความรู้หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอำเภอเบตง ($\bar{x}$ = 4.26, SD. = 0.80) และการเลือกเดินทางตามประสบการณ์การเดินทางท่องเที่ยวที่ผ่านมาในอดีต ($\bar{x}$ = 4.19, SD. = 0.86) ตามลำดับ

ปัจจัยภายนอก เกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.42, SD. = 0.70) โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ การเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในจุดหมายปลายทาง ($\bar{x}$ = 4.74, SD. = 0.46) รองลงมาคือ การเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยคำบอกเล่าจากเพื่อน หรือบุคคลใกล้ตัวที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเบตง ($\bar{x}$ = 4.49, SD. = 0.73) การเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยสื่อและแคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.29, SD. = 0.76) และการเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยโปรโมชั่นพิเศษจากองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.18, SD. = 0.85) ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่านักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ส่วนเป็นเพศหญิง มีอายุในช่วง 18-24 ปี สถานภาพโสด มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท

2. ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่าระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ พบว่ามีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เนื่องจากอำเภอเบตง มีสภาพภูมิอากาศที่หนาวเย็นตลอดทั้งปี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจให้อำเภอเบตงเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์และน่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ อิสระพงษ์ พลธานี และอุมาพร บุญเพชรแก้ว (2563) ทำการวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์ของจังหวัดภูเก็ตที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป พบว่า ภาพลักษณ์ของแหล่งดึงดูดทางการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตมีทรัพยากรและชื่อเสียงในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอาจเนื่องมาจากภูเก็ตมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

2.2 ด้านกิจกรรม พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากอำเภอเบตงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวเลือกได้อย่างหลากหลายตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับ มัณฑนา นวลเจริญ และคณะ (2548) ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่ พบว่า เหตุผลที่นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความต้องการท่องเที่ยวในชุมชน คือการมีกิจกรรมที่หลากหลาย

2.3 ด้านที่พัก พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งที่พักภายในอำเภอเบตงมีความหลากหลายและสวยงามตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ จันทิมา รักมั่นเจริญ (2558) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการที่พักประเภทโรงแรมและรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ที่พักเป็นสิ่งแรกที่สามารถสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าในการเข้าใช้บริการ การตกแต่งที่สวยงามของที่พัก รวมถึงการมีทัศนียภาพที่สวยงามของที่พัก ย่อมเป็นสิ่งจูงใจในการตัดสินใจเลือกใช้บริการและยินยอมในการจ่ายค่าใช้บริการที่พักนั้น ๆ

2.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความประทับใจในสิ่งอำนวยสะดวกตามแหล่งท่องเที่ยวและการให้บริการของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ วันทิกา หิรัญเทศ

(2554) ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการให้บริการของตำรวจท่องเที่ยวถนนข้าวสารกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติต่อการให้บริการของตำรวจท่องเที่ยวในถนนข้าวสารกรุงเทพมหานคร ประเด็นด้านการให้บริการ (Service) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

2.5 ด้านการเข้าถึง พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการเดินทางที่สะดวก และรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ ปรัชญา บุญเดช (2561) ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวถ้ำเลเขากรอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง พบว่าการเดินทางมายังถ้ำเลเขากอบมีความสะดวก เนื่องจากใกล้ถนนใหญ่และมีป้ายบอกทาง สำหรับผู้ที่มีรถส่วนตัวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย

3. ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเกี่ยวกับภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันในระดับมาก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 นักท่องเที่ยวมีการเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยแรงจูงใจส่วนบุคคล เช่น ต้องการพักผ่อน หรือหาแรงบันดาลใจให้กับตนเองด้านการรับรู้ และเลือกเดินทางตามงานอดิเรกและความสนใจพิเศษ เช่น การศึกษาวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ มาลินี ปิ่นแก้ว (2552) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวและพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวเชียงใหม่ พบว่าส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวตามความสนใจและพักผ่อนเป็นวัตถุประสงค์หลัก

3.2 นักท่องเที่ยวมีการเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในจุดหมายปลายทาง ซึ่งสอดคล้องกับ ปวีณา งามประภาสม (2560) ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า การจัดการจุดหมายปลายทางให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญ เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ และ วรรณวีร์ บุญคุ้ม (2560) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจในการมาเยือนวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีและการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวมีแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่หลากหลาย และแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในตัวบุคคลที่เป็นแรงผลักดันให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังจุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้

3.3 นักท่องเที่ยวมีการเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวด้วยคำบอกเล่าจากเพื่อน หรือบุคคลใกล้ตัวที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเบตง เนื่องจากอำเภอเบตงถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ในด้านทัศนียภาพที่สวยงาม และความเป็นกันของชาวบ้านต่อนักท่องเที่ยว จึงสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเบตงและเกิดการบอกเล่าต่อคนใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับ ญาณิศา ตันศิรินาถกุล (2551) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในสวนสัตว์เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก และส่วนใหญ่รู้จักสวนสัตว์เชียงใหม่ไนท์ซาฟารีผ่านคำแนะนำจากบุคคลต่าง ๆ เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เพิ่งได้รับความสนใจ รวมถึงความมีอัธยาศัยไมตรีที่ดีของพ่อค้าแม่ค้า ทำให้เกิดการบอกเล่าจากปากต่อปาก

3.4 นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ด้วยการรับรู้จากสื่อ แคมเปญส่งเสริมการท่องเที่ยว และโปรโมชั่นพิเศษจากองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยสื่อและโปรโมชั่นพิเศษจะมีรูปแบบที่หลากหลายตามความสนใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ ฐานียา บุญทวงษ์ (2559) ศึกษาเรื่อง แหล่งข้อมูลที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พบว่า สื่อที่เป็นทางการมีความสำคัญต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากที่สุดเป็นเพราะว่าสื่อที่เป็นทางการอย่างสื่อวิทยุและ

โทรทัศน์เป็นสื่อที่นักท่องเที่ยวใช้ในชีวิตประจำวันและมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านช่องทางนี้ตลอดเวลา เช่น โฆษณาประชาสัมพันธ์ทางวิทยุและทางโทรทัศน์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยในประเทศของนักท่องเที่ยว การจัดแสดงหรือนิทรรศการทางการท่องเที่ยว เว็บไซต์ของททท.

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

7.1.1 หน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวควรส่งเสริมและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น เพิ่มพื้นที่จอดรถสำหรับแหล่งท่องเที่ยว สัญญาณเครือข่ายอินเตอร์เน็ต และตู้กดเงิน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

7.1.2 ข้อเสนอแนะเชิงบริหารจัดการหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวควรส่งเสริมการจัดตั้งหน่วยงานหรือศูนย์การสื่อสารกับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นช่องทางการติดต่อและกระจายข่าวสารการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เช่น การเพิ่มและพัฒนาช่องทางออนไลน์ให้มีความน่าเชื่อถือและทันสมัยมากที่สุด เพื่อเป็นการกระตุ้นแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวยังอำเภอเบตง จังหวัดยะลา

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เนื่องจากอำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีพื้นที่ติดกับประเทศมาเลเซียและสิงคโปร์ และด้วยแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม มีการเดินทางที่สะดวกและรวดเร็วจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวอำเภอเบตง จังหวัดยะลาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงด้านการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเกิดความประทับใจและเกิดการท่องเที่ยวซ้ำอีกครั้ง ซึ่งจะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับคนท้องถิ่นและประเทศมากขึ้น

7.2.2 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาศักยภาพและแนวทางการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอเบตง จังหวัดยะลา เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาและสร้างการรับรู้ให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายผ่านสื่อหรือช่องทางต่าง ๆ เช่น Facebook Line Instagram Twitter และ Website เพื่อประชาสัมพันธ์ให้อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะอาจารย์หลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ตลอดจนแนวคิดในกระบวนการศึกษา ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์กุลดารา เพียรเจริญ และดร.สาลินี ทิพย์เพ็ง ที่ได้สละเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดทั้งให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ ขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่มิได้กล่าวนาม ที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ รวมทั้งให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีจนทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติพ.ศ. 2555-2559*. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2564, จาก https://www.mots.go.th

จันทิมา รักมั่นเจริญ. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกใช้บริการที่พักประเภทโรงแรมและรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5702030684_3575_1995.pdf

ชิตวร ประดิษฐ์รอด. (2559). *ปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว และปัจจัยแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวปริมณฑลของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร*. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2564, จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/1969/1/chitaworn_prad.pdf

ชัยพร สุภาหิตายุกุล. (2559). *ที่นี่... เบตง (BULUH BETONG)*. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2564, จาก https://www.youtube.com/watch?v=VfpBAyseDs&feature=youtu

ญาณิศา ตันศิรินาถกุล. (2551). *พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในสวนสัตว์เชียงใหม่ไนท์ซาฟารี*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก https://search.lib.cmu.ac.th/search/?searchtype=.&searcharg=b1434645

ฐานียา บุญทวงษ์. (2559). *แหล่งข้อมูลที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/161391.pdf

ณัฐพงศ์ วิชัยดิษฐ์ และผกามาศ ชัยรัตน์. (2563). *ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา*. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2564, จาก file:///C:/Users/pchome/Downloads/409-Article%20Text-5001-1-10-20200901.pdf

ไทยรัฐ. (2559). *เบตง น่าอยู่ คนยะลา น่ารัก นทท.แห่เช็กอิน เงินสะพัดกว่าพันล้าน*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก https://www.thairath.co.th/content/728040

ปวีณา งามประภาสม. (2560). *การศึกษาศักยภาพและการเตรียมความพร้อมในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนสำหรับผู้สูงอายุอย่างมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ชุมชนท่องเที่ยวบ้านเมาะหลวง อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_ubu/article/view/214687/149455

มาลินี ปิ่นแก้ว. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวและพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวเชียงใหม่*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก https://search.lib.cmu.ac.th/search/?searchtype=.&searcharg=b1458573

มัณฑนา นวลเจริญ และคณะ. (2548). *การศึกษาศักยภาพของชุมชนในฐานะเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:81305

วิวัฒน์ จันทร์กิ่งทอง. (2557). *ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2564, จาก https://so05.tci-thaijo.org/index.php/sujthai/article/view/17565/15807

วรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2560). *แรงจูงใจในการมาเยือนวัดสำคัญในจังหวัดเพชรบุรีและการรับรู้ที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/161395.pdf

วันทิกา หิรัญเทศ. (2554). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการให้บริการของตำรวจท่องเที่ยวถนนข้าวสาร กรุงเทพมหานคร*. สืบค้นเมื่อ 8 มิถุนายน 2564, จาก http://www.rpu.ac.th/Library_web/doc/RC_RR/2554_hotel_Wuntika.pdf

อิสระพงษ์ พลธานี และอุมาพร บุญเพชรแก้ว. (2563). *ภาพลักษณ์ของจังหวัดภูเก็ตที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป*. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2564, จาก file:///C:/Users/pchome/Downloads/135629-Article%20Text-842548-1-10-20200624.pdf

การพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึก ชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

DEVELOPMENT OF TOURISM ACTIVITIES THROUGH SOUVENIR PRODUCTS IN BAN TALAT TROK SOI TAK OK SUBDISTRICT BAN TAK DISTRICT, TAK PROVINCE

ศิริศักดิ์ ศักดิ์ศิริคุณ[1], เจนจิรา ฝั้นเต็ม[2], ดุษฎี มุกดาอ่อน[3], กนกพร บัวทรัพย์[4] และสุวัจนกานดา พูลเอียด[5]

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์สินค้าของที่ระลึก เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะทิศทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ซึ่งได้ดำเนินการการสัมภาษณ์ การลงพื้นที่สำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจัดประชุมระดมความคิดเห็น โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำในชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้แทนหน่วยงานภาคี และผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ในด้านสิ่งดึงดูดใจของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงสถานประกอบการชุมชน ด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการของชุมชนทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ โดยพิจารณาเป็นรายผลิตภัณฑ์ข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม และผลิตภัณฑ์กระทงกะลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ข้าวเม่า มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับมาก ถัดมาคือ ผลิตภัณฑ์โคมล้านนาต้าตง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.82 อยู่ในระดับมาก และผลิตภัณฑ์ถุงผ้าต้าตง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

คำสำคัญ : กิจกรรมทางการท่องเที่ยว, ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก, จังหวัดตาก

Abstract

The qualitative research aims to assess the satisfaction of tourism activities through souvenir products. to lead to the suggestion of development direction tourism activities through souvenir products in Ban Talat Trok Soi, Tak Ok Subdistrict Ban Tak District, Tak Province. The data were collected from: survey, meetings subgroup and in-depth interviews using open-ended questions with key informants were from community local and analyzing descriptive data.

The results showed that the overall level of satisfaction with tourism activities through souvenir products in Attraction of tourism products, Accessibility, Activities and Tourism management of 5 products, considering each product in descending order, found that salted egg and Krathong Kala with the highest level (4.25), followed by Khaomao with a high level (3.87), Next is the Lanna TaTong lantern with a high level (3.82), and TaTong cloth bag with a high level (3.60), respectively.

Keyword: Tourism Activities, Souvenir Products, Tak Province

[1 - 5] มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาตาก

1. บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมหลักที่สำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทย โดยในปี 2562 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 3.01 ล้านล้านบาท โดยเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติกว่า 1.93 ล้านล้านบาท และรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในประเทศอยู่ที่ 1.08 ล้านล้านบาท (Isranews, 2562) การเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญยิ่งต่อประเทศ ส่งผลให้เกิดการลงทุนสร้างเม็ดเงินในประเทศมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถสร้างงานสร้างอาชีพได้อีกหลากหลายก่อให้เกิดการกระจายงานกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและสังคมอันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติ ประกอบกับประเทศไทยนั้นมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวมากมาย และหลากหลาย ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

จังหวัดตาก เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว โดยเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2560 ได้มีพิธีเปิดงาน “ตลาดต้องชม กาดต้าตง” ณ ชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เพื่อเป็นช่องทางการตลาดสินค้าชุมชน เชื่อมต่อการสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งบรรยากาศภายในตลาดต้องชมแห่งนี้ เป็นไปด้วยความคึกคัก มีประชาชนและนักท่องเที่ยว แวะมา ชม ชิม ช้อป แชะ แชร์ เป็นจำนวนมาก ตลาดแห่งนี้เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ที่จำหน่ายสินค้าเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ OTOP และสินค้าอุปโภคบริโภคของชุมชน อาทิ ถุงผ้าต้าตง โคมล้านนา ข้าวเม่า ข้าวแต๋น ไข่เค็ม ควบคู่ไปกับการรักษาศิลปวัฒนธรรม และชูอัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชน (สำนักงานจังหวัดตาก, 2560) จะเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจะช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างชื่อเสียงหรือเอกลักษณ์ของชุมชน ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่ดีและเกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำ และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรมและมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ อีกทั้งยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชนแต่เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชนเท่านั้น (Richards, 2010)

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันพบว่าการพัฒนาพื้นที่ที่ควรให้ความสำคัญ เน้นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ใหม่ เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น กิจกรรมที่มุ่งเน้นต่อยอดสามารถก่อให้เกิดการกระจายรายได้ท้องถิ่น เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ปลูกฝังเรื่องกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ อันนำไปสู่การช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

2.2 เพื่อเสนอแนะทิศทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เหมาะสมของชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดองค์ประกอบของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

องค์ประกอบการท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นส่วนขับเคลื่อนให้การท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ โดยองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวประกอบด้วย 3 ส่วน (Prahalad & Ramaswamy, 2000) ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจจากการเดินทางท่องเที่ยว 2) ชุมชนมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน และ 3) ผู้ประกอบการธุรกิจทางการท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวเป็นส่วนสำคัญที่สามารถเชื่อมโยงให้เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะสร้างความพอใจส่งผลให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังชุมชน ทั้งนี้ชุมชนจึงต้องมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนร่วมกับผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ ให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมและสอดคล้องกับทรัพยากรที่มี เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวว่าควรมีอย่างน้อย 3 องค์ประกอบ คือ ทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มจะมีความต้องการที่แตกต่างกัน ด้านคมนาคมขนส่งเข้าถึง (Accessibility) เป็นการกล่าวถึงความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงเส้นทางการเข้าถึง สภาพการคมนาคมขนส่งนักท่องเที่ยว และทรัพยากรท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ซึ่งเป็นการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความประทับใจในการเดินทาง อาทิ สิ่งอำนวยความสะดวกประเภทโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบการสื่อสาร ระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า การสุขาภิบาล ถนนหนทาง การสาธารณสุข

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) คือ ชุมชนมีวิถีชีวิตที่โดดเด่น มีความหลากหลายและน่าสนใจของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง อันสามารถพัฒนาไปสู่เส้นทางเชื่อมโยงได้

2. ด้านการเข้าถึงสถานที่ (Accessibility) คือ ชุมชนมีการคมนาคมขนส่ง มีพาหนะผ่านเข้าออกได้อย่างสะดวก มีป้ายบอกทาง แผนที่การเข้าถึงชุมชน มีเส้นทางการเข้าถึงหลากหลาย ตลอดจนการเข้าถึงข้อมูลการท่องเที่ยวของพื้นที่

3. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) คือ ชุมชนมีจำนวนกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย อันเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างที่นักท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่ รวมถึงชุมชนมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ สามารถ พัฒนานำไปสู่กิจกรรมท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเรียน เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวได้

4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) คือ ชุมชนมีการให้บริการทางด้านที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตรได้ รวมถึงมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว

5. การบริหารจัดการทางการท่องเที่ยว (Tourism Management) คือ ชุมชนมีการจัดตั้งชมรมหรือคณะกรรมการสำหรับดูแลด้านการท่องเที่ยว มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ มีสภาพภูมิทัศน์สวยงาม ตลอดจนพื้นที่มีความปลอดภัย และยังมีบริการด้านการท่องเที่ยวในลักษณะแพ็คเกจตลอดทั้งปีหรือแพ็คเกจที่จัดขึ้นเฉพาะช่วงเวลา

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

Prechacasnovadoi (2553) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของสินค้าที่ระลึกว่า เป็นวัตถุดิบในการผลิตและใช้แรงงานฝีมือคนในท้องถิ่น ซึ่งช่วยสร้างอาชีพใหม่ ๆ ให้กับคนในสังคม และการใช้เวลาว่างของประชาชนให้เกิดประโยชน์ ลดปัญหาสังคม และลดปัญหาการย้ายถิ่นฐาน รู้จักอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ช่วยสร้างชื่อเสียงหรือเอกลักษณ์ของประเทศไปสู่โลกทางระบบการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการกลับมาเที่ยวอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งกิจกรรมการซื้อ

สินค้าเป็นการสร้างความเพลิดเพลินให้แก่นักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่สินค้าที่ระลึกจะถูกพัฒนามาจากศิลปหัตถกรรมของแต่ละท้องถิ่นโดยใช้วัสดุที่หายากในท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- เป็นสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น ๆ เมื่อเอ่ยถึงทุกคนสามารถเดาที่มาได้
- เป็นสินค้าที่หายากและราคาแพง มีแหล่งผลิตเฉพาะที่
- เป็นสินค้าที่มีราคาถูกกว่าภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว
- เป็นสินค้าที่ออกแบบผลิตภัณฑ์แปลกและมีประโยชน์ใช้สอย
- เป็นสินค้าที่มีรูปร่าง ขนาด น้ำหนัก เหมาะสมต่อการขนส่ง ไม่เปราะบางหรือชำรุดง่าย
- เป็นสินค้าที่ใช้วัสดุและแรงงานในท้องถิ่น เป็นสินค้าที่นำวัสดุเหลือใช้ไร้ค่ามาแปรรูป
- เป็นสินค้าที่มีการแสดงขั้นตอนการผลิตให้นักท่องเที่ยวเห็นหรือทดลองทำ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ การลงพื้นที่สำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจัดประชุมระดมความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ในพื้นที่ชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำในชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้แทนหน่วยงานภาคี และผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ชุมชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

4.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants)

ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ไปที่กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวด้านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ในชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ได้แก่ ผู้ประกอบการชุมชน (Champ) บ้านตลาดตรอกซอย ตำบล อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ผู้นำชุมชน และผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนของเทศบาลตำบลตากออก (อช.) ผู้แทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตาก ผู้แทนหน่วยงานภาคีพัฒนา สังกัดอุทยานแห่งชาติดอยสอยมาลัย ตัวแทนมัคคุเทศก์อาชีพและตัวแทนนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอบ้านตาก นักวิชาการด้านการท่องเที่ยวจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาตาก รวมจำนวนทั้งสิ้น 23 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ ในประเด็นเกี่ยวกับ ด้านสิ่งดึงดูดใจของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงสถานประกอบการชุมชน ด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการของชุมชน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
คะแนน 3 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
คะแนน 1 หมายถึง มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รวมทั้งใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ในรูปของการสนทนา (conversation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ตลอดจนการจัดประชุมกลุ่ม (focus group discussion) ระดมความคิดเห็นเพื่อเสนอทิศทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เหมาะสมต่อไป

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกเป็น 2 แหล่ง ได้แก่ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากแหล่งกำเนิดข้อมูลทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ถุงผ้าต้าตง 2) ผลิตภัณฑ์โคมล้านนาต้าตง 3) ผลิตภัณฑ์ข้าวเม่า 4) ผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม และ 5) ผลิตภัณฑ์กระทงกะลา โดยผู้วิจัยใช้แบบประเมินความพึงพอใจ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจัดประชุมระดมความคิดเห็นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากตำรา เอกสารของหน่วยงานภาครัฐบาล และภาคเอกชน บทความวิชาการ รายงานการวิจัย และเอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าทางสถิติ เพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการจัดประชุมระดมความคิดเห็น นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ และสรุปผลในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

การตรวจสอบความน่าเชื่อของข้อมูล จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบโดยอ่านสรุปผลการสัมภาษณ์ทุกครั้งเมื่อจบประเด็น เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตรวจสอบข้อความที่ผู้วิจัยบันทึกตรงกับที่ผู้ให้สัมภาษณ์ ต่อมาเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ต่างกลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลัก ผ่านการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การตรวจสอบทรัพยากร และการสนทนากลุ่ม

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาพรวมระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก

ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก	ประเด็นพิจารณา				$\overline{X}$	แปลผล (ระดับความพึงพอใจ)
	ด้านสิ่งดึงดูดใจ	ด้านการเข้าถึง	ด้านกิจกรรม	ด้านการบริหารฯ		
ผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม	4.46	3.82	4.40	4.28	4.25	มากที่สุด
ผลิตภัณฑ์กระทงกะลา	4.46	3.82	4.40	4.28	4.25	มากที่สุด
ผลิตภัณฑ์ข้าวเม่า	3.88	3.72	3.80	4.08	3.87	มาก
ผลิตภัณฑ์โคมล้านนาต้าตง	3.66	3.72	3.88	4.00	3.82	มาก
ผลิตภัณฑ์ถุงผ้าต้าตง	3.58	3.66	3.72	3.78	3.60	มาก

จากตารางที่ 1 ภาพรวมระดับความพึงพอใจต่อกิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ทั้ง 5 ผลิตภัณฑ์ โดยพิจารณาเป็นรายผลิตภัณฑ์ข้อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม และผลิตภัณฑ์กระทงกะลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์ข้าวเม่า มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับมาก ถัดมาคือ ผลิตภัณฑ์โคมล้านนาต้าตง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.82 อยู่ในระดับมาก และผลิตภัณฑ์ถุงผ้าต้าตง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดประเด็นความพึงพอใจในแต่ละผลิตภัณฑ์ ดังนี้

1) ผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม

รูปที่ 1 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก “ผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม”

ด้านสิ่งดึงดูดใจของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว พบว่า ความน่าสนใจของเรื่องราว ความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ช่วยก่อให้เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 อยู่ในระดับมากที่สุด และสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านการเข้าถึงสถานประกอบการชุมชน พบว่า ในระหว่างเส้นทางมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อผู้สัญจร อาทิเช่น สถานีบริการน้ำมัน ห้องน้ำ ร้านสะดวกซื้อ ตู้เอทีเอ็ม เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การเดินทางสะดวกและมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก และมีสถานที่จอดรถเพียงพอและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมสามารถสร้างสื่อสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน และกิจกรรมสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.50 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมก่อให้เกิดความรู้ใหม่และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด และอุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีมาตรฐาน และเพียงพอต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการบริหารจัดการของชุมชน พบว่า ความชัดเจนของเบอร์ติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคนในชุมชน สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด และโปรแกรมทางการท่องเที่ยวมีราคาที่เหมาะสม รู้สึกคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

2) ผลิตภัณฑ์กระทงกะลา

รูปที่ 2 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก “กระทงกะลา”

ด้านสิ่งดึงดูดใจของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว พบว่า ความน่าสนใจของเรื่องราว ความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ช่วยก่อให้เกิดการ

อนุรักษ์ ฟื้นฟู และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 อยู่ในระดับมากที่สุด และสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

ด้านการเข้าถึงสถานประกอบการชุมชน พบว่า ในระหว่างเส้นทางมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อผู้สัญจร อาทิเช่น สถานีบริการน้ำมัน ห้องน้ำ ร้านสะดวกซื้อ ตู้เอทีเอ็ม เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก รองลงมา การเดินทางสะดวกและมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน และมีป้ายบอกสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนชัดเจน สังเกตได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมสามารถสร้างสื่อสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน และกิจกรรมสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมก่อให้เกิดความรู้ใหม่และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด และอุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีมาตรฐาน และเพียงพอต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการบริหารจัดการของชุมชน พบว่า ความชัดเจนของเบอร์ติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคนในชุมชน สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด และโปรแกรมทางการท่องเที่ยวมีราคาที่เหมาะสม รู้สึกคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ

3) ผลิตภัณฑ์ข้าวเม่า

รูปที่ 3 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก “ผลิตภัณฑ์ข้าวเม่า”

ด้านสิ่งดึงดูดใจของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว พบว่า ความน่าสนใจของเรื่องราว ความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของผลิตภัณฑ์ ช่วยสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน และช่วยก่อให้เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ก่อให้เกิดความทรงจำที่ดี และเกิดความรู้สึกอยากบอกต่อประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการเข้าถึงสถานประกอบการชุมชน พบว่า ในระหว่างเส้นทางมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อผู้สัญจร อาทิเช่น สถานีบริการน้ำมัน ห้องน้ำ ร้านสะดวกซื้อ ตู้เอทีเอ็ม เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก มีสถานที่จอดรถเพียงพอ และปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การเดินทางสะดวกและมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า อุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีมาตรฐาน และเพียงพอต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กิจกรรมก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน กิจกรรมก่อให้เกิดความรู้ใหม่และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และกิจกรรมสามารถสร้างสื่อสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก ถัดมาคือ กิจกรรมมีระยะเวลาที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการบริหารจัดการของชุมชน พบว่า ความชัดเจนของเบอร์ติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีฉุกเฉินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 อยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคนในชุมชน และโปรแกรมทางการท่องเที่ยวมีราคาที่เหมาะสม รู้สึกคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

4) ผลิตภัณฑ์โคมล้านนาต้าตง

รูปที่ 4 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก “โคมล้านนาต้าตง”

ด้านสิ่งดึงดูดใจของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว พบว่า ความน่าสนใจของเรื่องราว ความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ และก่อให้เกิดความทรงจำที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก และเกิดความรู้สึกอยากบอกต่อประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของผลิตภัณฑ์ และช่วยก่อให้เกิดการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการเข้าถึงสถานประกอบการชุมชน พบว่า ในระหว่างเส้นทางมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อผู้สัญจร อาทิเช่น สถานีบริการน้ำมัน ห้องน้ำ ร้านสะดวกซื้อ ตู้เอทีเอ็ม เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การเดินทางสะดวกและมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก โดยมีป้ายบอกสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ชัดเจน สังเกตได้ง่าย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า กิจกรรมสามารถสร้างสื่อสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ กิจกรรมก่อให้เกิดความรู้ใหม่และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 อยู่ในระดับมาก และกิจกรรมก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการบริหารจัดการของชุมชน พบว่า ความชัดเจนของเบอร์ติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.20 อยู่ในระดับมาก และโปรแกรมทางการท่องเที่ยวมีราคาที่เหมาะสม รู้สึกคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

5) ผลิตภัณฑ์ถุงผ้าต้าตง

รูปที่ 5 กิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก “ถุงผ้าต้าตง”

ด้านสิ่งดึงดูดใจของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว พบว่า ผลิตภัณฑ์ก่อให้เกิดความทรงจำที่ดี และเกิดความรู้สึกอยากบอกต่อประสบการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.0 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของผลิตภัณฑ์ และสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมาก และความน่าสนใจของเรื่องราวความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการเข้าถึงสถานประกอบการชุมชน พบว่า การเดินทางสะดวกและมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก ในระหว่างเส้นทางมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อผู้สัญจร อาทิเช่น สถานีบริการน้ำมัน ห้องน้ำ ร้านสะดวกซื้อ ตู้เอทีเอ็ม เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก รองลงมา มีสถานที่จอดรถเพียงพอ และปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว พบว่า อุปกรณ์สำหรับการทำกิจกรรมมีมาตรฐาน และเพียงพอต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กิจกรรมก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และกิจกรรมก่อให้เกิดความรู้ใหม่และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 อยู่ในระดับมาก และกิจกรรมสามารถสร้างสื่อสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ด้านการบริหารจัดการของชุมชน พบว่า สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคนในชุมชน โปรแกรมทางการท่องเที่ยวมีราคาที่เหมาะสม รู้สึกคุ้มค่า และความชัดเจนของเบอร์ติดต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในกรณีฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 อยู่ในระดับมาก และโปรแกรมทางการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความรู้สึกอยากมาเที่ยวซ้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ผลการศึกษาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนะทิศทางการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เหมาะสมของชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก มีรายละเอียดดังนี้

1) ผลิตภัณฑ์ไข่เค็ม

ควรจัดหมวดหมู่ขั้นตอนให้เป็นไปทีละขั้นตอน อย่าแยกขั้นตอน หรือ อาจแบ่งกลุ่มให้นักท่องเที่ยวอีกกลุ่มล้างไข่เป็ด และอีกกลุ่มต้มน้ำ และควรเล่าเรื่องที่มาที่ไปของไข่เค็มเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ พร้อมสาธิตขั้นตอนการทำเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสถานที่ที่ทำแออัดเกินไป ควรรับนักท่องเที่ยวรอบละไม่เกิน 5 คน เพราะจะได้ดูแลอย่างทั่วถึง

2) ผลิตภัณฑ์กระทงกะลา

สถานที่ทำกิจกรรมค่อนข้างแคบ และควรเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมกับเวลาที่นักท่องเที่ยวมาจะได้สาธิตให้นักท่องเที่ยว เพื่อจะได้ไม่ต้องรอ และควรที่จะมีการสาธิตการทำไส้เทียน (ตีนกา) รวมถึงตัดเตรียมวัสดุอื่น ๆ ในการตกแต่งกระทงให้นักท่องเที่ยวได้ เช่น ใบลาน หรือ ดอกไม้ รวมถึงควรคำนึงหรือหาวิธีป้องกันอันตรายไม่ให้เกิดเหตุร้ายกับนักท่องเที่ยว

3) ผลิตภัณฑ์ข้าวเม่า

การทำข้าวเม่าใช้เวลาในการเคี่ยวน้ำตาลนาน ควรทำน้ำปรุงไว้ก่อน แล้วค่อยทำการผสม ควรนำเสนอข้อมูล ขั้นตอนเบื้องต้นแบบกระชับ แล้วให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนท้ายๆ เพื่อลดระยะเวลาในการสาธิต และควรมีสถานที่ที่เอื้ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว หรือแคร่ไม้ไผ่ให้นั่ง และควรคำนึงหรือหาวิธีป้องกันอันตรายไม่ให้เกิดเหตุร้ายกับนักท่องเที่ยว

4) ผลิตภัณฑ์โคมล้านนาต้าตง

ควรนำเสนอเรื่องราวประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์การทำโคม ขาดการเชื่อมโยงของการเล่าเรื่องที่จูงใจ และควรจะต้องแต่งกายตามท้องถิ่น เพื่อจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิต/บริบทของชุมชนอย่างแท้จริง ควรใช้วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ตกแต่งจากธรรมชาติเหมือนกับตัวโครงไม้ไผ่บางอย่าง และควรจัดอ่างล้างมือใกล้ๆ หรือทิชชูเปียก เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

5) ผลิตภัณฑ์ถุงผ้าต้าตง

รูปแบบลายที่ใช้ในการทำถุงผ้าควรให้ง่ายกว่าลายเดิม หรือนักท่องเที่ยวสามารถออกแบบลายถุงผ้าได้เอง แต่ต้องบอกเล่าถึงกาดต้าตงว่าทำไมต้องมีรูปปลา เช่น เปลี่ยนจากการปักผ้า เป็นการเพ้นท์ หรือทาสี ลงบนถุงผ้า และควรจัดสถานที่ให้เหมาะสมในเรื่องของการทำกิจกรรม เช่น ควรมีโต๊ะ เก้าอี้ และควรใช้วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นมากกว่าเป็นวัสดุสำเร็จรูปพลาสติก

6. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกนั้น จะต้องมอบประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีกิจกรรมทีให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมลงมือทำกับคนในชุมชน ตลอดจนการปลูกจิตสำนึกให้กับภาคส่วนเห็นคุณค่าและความสำคัญของผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกในชุมชน การศึกษาการพัฒนากิจกรรมทางการท่องเที่ยวผ่านผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกชุมชนบ้านตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ในด้านสิ่งดึงดูดใจของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว จึงได้พิจารณาถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนของผลิตภัณฑ์ และสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ด้านการเข้าถึงสถานประกอบการชุมชน ได้ให้ความสำคัญกับการเดินทางสะดวกและมีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน ในระหว่างเส้นทางมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้ออำนวยต่อผู้สัญจร ในด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้พิจารณาถึง กิจกรรมก่อให้เกิดความรู้ใหม่และประสบการณ์ที่แปลกใหม่ และสามารถสร้างสื่อสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ มณีรัฒน์ สุขเกษม (2559) ได้ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดปราจีนบุรี และได้ศึกษาคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวในความเป็นเอกลักษณ์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของพื้นที่ ความมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมระยะสั้นและสามารถสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนได้ ซึ่งการพัฒนายังต้องคำนึงถึงด้านการมีส่วนร่วมและยังสอดคล้องกับ ปุณยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยได้พิจารณาในด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ด้านบริการที่พักแรม ด้านการเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกิจกรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และการเรียนรู้ รวมถึง ณัฐกานต์ รองทอง (2563) ที่ได้ศึกษาศักยภาพรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน โดยประเมินศักยภาพทางด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง ด้านที่พัก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรม

ตลอดจนในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ ได้พิจารณาถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคนในชุมชน สามารถสร้างรายได้ สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน ตลอดจนโปรแกรมทางการท่องเที่ยวมีราคาที่เหมาะสม รู้สึกคุ้มค่า แสดงให้เห็นถึงชุมชนในการบริหารจัดการอย่างเป็นธรรมอันเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูวิรุฬห์สุวรรณดิตถ์ (กนฺตธมฺโม) (2563) ที่กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนจังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อการวางแผนพัฒนาศักยภาพสู่ความยั่งยืน ได้เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ มาผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน การกำหนดบทบาทหน้าที่การให้บริการ การจัดทำเส้นทาง การประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยว อันนำมาสู่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในการสร้างรายได้เสริม และการพึ่งพาของตนเองต่อไป

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ชุมชนควรให้ความสำคัญในการนำสินค้าในชุมชนมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกทางการท่องเที่ยว ที่จะช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสืบทอดเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของพื้นที่ ตลอดจนเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักเห็นความสำคัญและเกิดการสืบทอดต่อไป

2. ภาครัฐและภาคเอกชน ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและเน้นการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของพื้นที่

3. ภาครัฐควรให้ความสำคัญกับการจัดตั้งเครือข่ายทางการท่องเที่ยวระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด เพื่อร่วมกันกำหนดนโยบายแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ที่เกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชน อันนำไปสู่การจัดสรรเงินงบประมาณในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

8. เอกสารอ้างอิง

ณัฐกานต์ รองทอง และวงศ์วิภา โถสุวรรณจินดา. (2563). แนวทางการพัฒนาศักยภาพรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสาขลา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุครปราการ. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*. 14(1), 109-129.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.

ปุณยวีร์ วิเศษสุนทรสกุล และคณะ. (2563). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารรัชต์ภาคย์*. 14(34), 31-43.

พระครูวิรุฬห์สุวรรณดิตถ์ (กนฺตธมฺโม). (2563). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนของจังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ. 2(1), 321-330.

มณีรัตน์ สุขเกษม. (2559). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*. 10(4), 97-112.

สำนักงานจังหวัดตาก. (2560). *จังหวัดตาก เปิดงาน "ตลาดต้องชม กาดต้าตง" ณ บริเวณตลาดตรอกซอย ตำบลตากออก อำเภอบ้านตาก.* สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก http://web1.tak.go.th/?module=news&pages=detail_news&news_code=N0004782

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.

Isranews. (2563). *นักท่องเที่ยวต่างชาติปี 62 โต 4.2% จีนเข้าไทยเฉียด 11 ล้านคน.* สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก https://www.isranews.org/isranews-short-news/84811-tourism.html

Prechacasnovadoi. (2553). *ธุรกิจจำหน่ายสินค้าและสินค้าที่ระลึก.* สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก http://tourismindustrydpu004preecha.blogspot.com/2010/08/8.html

Prahalad, C. K. & Ramaswamy, V. (2000). Co-Opting Customer Competence. *Harvard Business Review*. 78, 79-90.

Richards. (2010). *Creative Tourism and Local Development*. In Wurzburger, R, et al. Creative Tourism: A Global Conversation : How to Provide Unique Creative Experiences for Travelers Worldwide, Santa Fe: Sustone Press.

การประเมินผลการจัดกิจกรรมวิ่ง TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์

THE EVALUATION OF TRI-AREA RUNNING OF PHETHABUN 2018 TO ENCOURAGE SPORT AND TOURISM OF PHETCHABUN PROVINCE

ราตรี เงางาม[1]*, ปุณยนุช ปัญญาปิง[2], วราพร นาชารีย์[3], สุริยา ประดิษฐ์สถาพร[4] และสรตรา อุตมอ่าง[5]

Ratree Ngaongam[1]*, Punyanuch Panyaping[2], waraporn nacharee[3], Suriya Praditsathaporn[4] and Sorratra Uttama-ang[5]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลการจัดกิจกรรมวิ่ง TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์ และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารวมกิจกรรมวิ่ง ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ และข้อมูลย้อนกลับ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยนำเข้ามีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่และวัสดุอุปกรณ์โดยภาพรวมดี คณะกรรมการมีกระบวนการทำงานตามระบบที่วางไว้ ทั้งการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการและอำนวยการ และการประเมินผล ด้านผลลัพธ์พบว่า คณะกรรมการฝ่ายเทคนิค และผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่งโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก มีเอกลักษณ์ในการจัดกิจกรรมเชิงกีฬา เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาให้เดินทางไปร่วมกิจกรรม ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ ด้านการจัดกิจกรรมวิ่ง ในด้านสถานที่ควรมีการสำรวจความเหมาะสมของสถานที่เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงกีฬา ด้านการประชาสัมพันธ์ควรมีการเผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ควรมีการติดป้ายหรือข้อความในการประชาสัมพันธ์ตามจุดสำคัญต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง มีการเสนอข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง รวดเร็ว ด้านสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ควรมีการเตรียมสำรวจที่พักให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีทางเลือกในการเข้าพักอาศัยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ด้านอุปกรณ์ ควรมีการจัดเตรียมให้พร้อมอย่างเช่น อุปกรณ์ในจุดฝากของ หรือถังขยะควรจัดเตรียมให้เพียงพอ

คำสำคัญ : การประเมิน/ การจัดการจัดกิจกรรมวิ่ง/ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา

Abstract

This study aimed to evaluate the TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018 to encourage sports and tourism of Phetchabun province and to study the satisfaction of the audience at the athletics competition (tournament). The evaluation was focused on four areas: input, process, output, and feedback. The interviews The results revealed that the input was well prepared for the personnel, budget, location and equipment. The work processing was done by the planning of organizing, directing, and evaluation. The

1 - 2 อาจารย์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์

3 - 4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์

5 เจ้าหน้าที่งานวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์

* Corresponding author, E-mail : rt_ng@hotmail.com

output showed that the opinions of the technicians and athletes about the athletics competition were at a high level of satisfaction that were satisfied with the management of the athletics championships, which were well organized and appropriate. In terms of the potentiality in developing some areas to become sport tourist The recommendations from this study are that the location department should survey the location of competition before perform that combination with tourism of sports. Public relations should have a label or a promotion sign by various landmarks, such as by walking around the stadium, as well as providing news about the event via continuously mixed media. The location and materials department should survey the location of accommodation for people who are athletes for alternative of and materials department should also be prepare as well such as, depositing and garbage.

Keyword: Evaluation, Tournament, Athletics

1. บทนำ

จังหวัดเพชรบูรณ์ ร่วมกับมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์ ดำเนินการจัดกิจกรรมวิ่ง Tri - Area Running of Phetchabun 2018 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ณ จุดชมวิวเขาค้อ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ และที่ว่าการอำเภอน้ำหนาว อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการออกกำลังกายและสร้างสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรมตามนโยบายของจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ยึดหลักการ “การสร้างสุขภาพ” โดยมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการจัดวิ่งเพื่อสุขภาพภายใต้ชื่อว่า Tri - Area Running of Phetchabun 2018 ระยะทาง 2 กิโลเมตร (เพื่อการสร้างเสริมสุขภาพ) ระยะทาง 5 กิโลเมตร (FUN RUN) และมินิมาราธอนระยะทาง 10 กิโลเมตร ในวันที่ 8 – 10 ธันวาคม 2561

นับได้ว่า เป็นกิจกรรมอีกประเภทหนึ่งที่หน่วยงานจัดกันมาก คือ เดิน–วิ่ง มินิมาราธอน การวิ่งเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายพื้นฐานของมนุษย์และเป็นวิธีการออกกำลังกายที่กำลังได้รับความนิยมมากยิ่งขึ้นตามกระแสรักสุขภาพที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยภาครัฐและหน่วยงานเอกชนก็มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและจัดการแข่งขันวิ่งเป็นจำนวนมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งยังมีจำนวนผู้เข้าร่วมการแข่งขันเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การวิ่งเป็นกีฬาประเภทที่เล่นคนเดียว (Individual Sports) และนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาก็ยังสามารถชมทิวทัศน์ในตัวเมืองหรือธรรมชาติที่สวยงามในสถานที่ที่จัดมีความเหมาะสมใน การจัดกิจกรรมอีกด้วย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2559)

เนื่องจากการจัดกิจกรรมวิ่งดังกล่าวมีความเหมาะสมคุ้มค่า จึงต้องอาศัยทฤษฎีการประเมินตามกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบ (Theory System) ประเมินเพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางในการปรับปรุงแผนงานให้มีประสิทธิภาพและชัดเจนขึ้น เพราะการประเมินมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาคุณค่าของแผนงานตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ (ประเสริฐไชย สุขสอาด , 2548: 2) กระบวนการในการจัดการแข่งขันที่สมบูรณ์ ในด้านต่าง ๆ ต้องมีทั้ง การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการและการอำนวยการ (Leading) การประเมินผล (Evaluation) และองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือความพึงพอใจในการดำเนินการจัดกิจกรรมวิ่ง ได้แก่ ด้านวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมวิ่ง ความพึงพอใจของทีมผู้จัดกิจกรรม รวมถึงปัญหาอุปสรรค/ แนวทางแก้ไขของผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวิ่ง ทัศนคติหรือระดับความพึงพอใจของบุคคลเหล่านี้ต่อการจัดกิจกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรม (อรรถพร, 2546: 29 อ้างถึงในชญานี เถาวัลย์, 2552: 98)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การประเมินผลการจัดกิจกรรมวิ่ง TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งจะทำให้มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์ได้ทราบแนวทางในการจัดกิจกรรมวิ่งในครั้งต่อไปได้ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรวิ่ง ดังกล่าวยังสามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นอีกด้วย ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการจัดทำวิจัยในครั้งนี้นะเป็นประโยชน์ในการดำเนินการจัดกิจกรรมวิ่ง โดยมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเพชรบูรณ์ และเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินผลการดำเนินงานการกิจกรรมวิ่ง TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่ง TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018
3. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยผ่านกิจกรรมวิ่ง TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ประเสริฐไชย สุขสะอาด (2548: 2) กล่าวถึงทฤษฎีการประเมินผลตามกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบ (Theory System) เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางในการปรับปรุงแผนงานให้มีประสิทธิภาพตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลลัพธ์ (Output) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากรการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ (Material) การจัดการ (Management) 2) กระบวนการ (Process) หมายถึง กระบวนการในการบริหารจัดการ ด้านการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การสั่งการและการอำนวยการ (Leading) การประเมินผล (Evaluation) 3) ผลลัพธ์ (Output) ผลการดำเนินการจัดการแข่งขันและกระบวนการจัดกิจกรรมวิ่ง 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

ด้าน พิสณุ ฟองศรี (2552 : 8) กล่าวถึง รูปแบบ CIPP มีประเด็นการประเมิน 4 ประเภท คือ บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) โดยรูปแบบนี้มีจุดเด่นที่สำคัญหลายประการ คือ ประเมินได้กับโครงการในทุกประเภท ทุกขนาด ประเมินได้ครอบคลุมเพราะประเมินทั้ง คิด ทำได้

กรอบแนวคิด

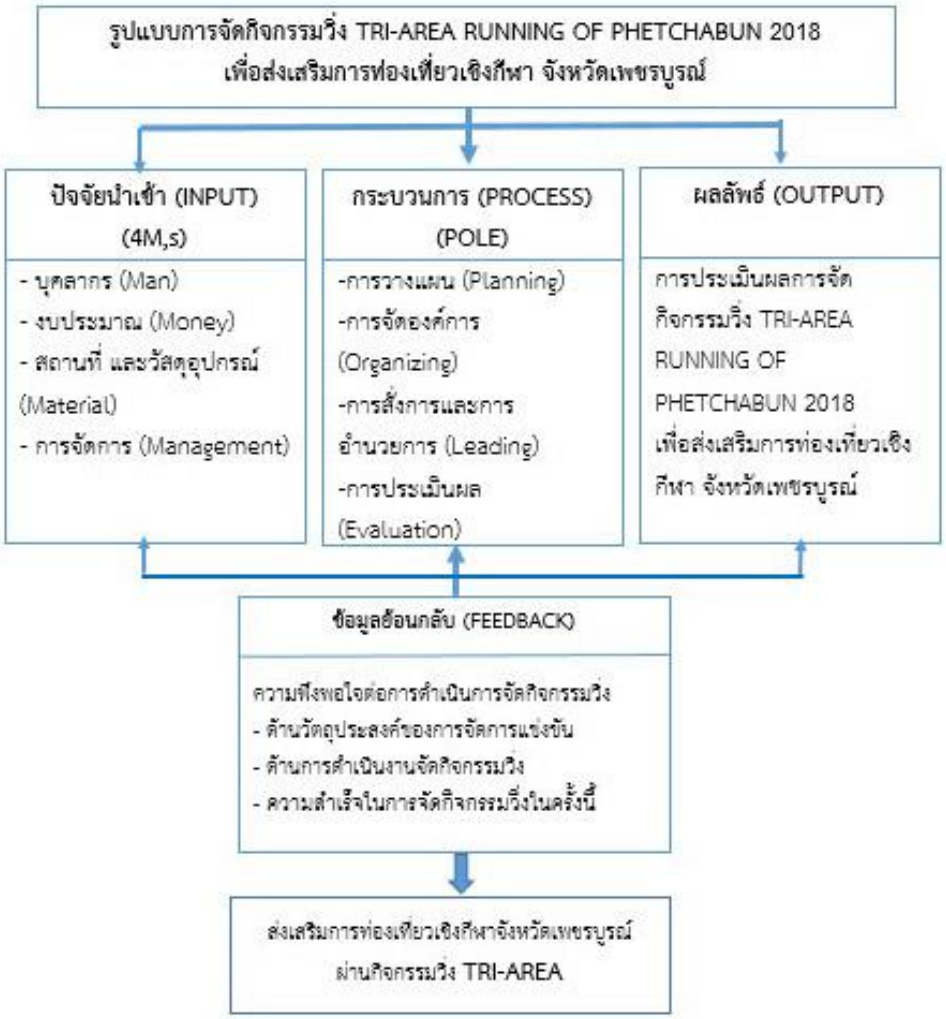

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดทฤษฎี

4. วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเลือกเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) กับคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการดำเนินงาน 3 ฝ่าย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการอำนวยการ ได้แก่ ประธานกรรมการวิทยาเขต หรือรองประธานกรรมการ หรือเลขานุการ การดำเนินการจัดการจัดกิจกรรมวิ่ง TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 1 คน

2. คณะกรรมการดำเนินงาน จำนวน 2 คน ดังนี้

2.1 ประธานกรรมการดำเนินงาน จำนวน 1 คน

2.2 เลขานุการดำเนินงาน จำนวน 1 คน

3. คณะกรรมการฝ่ายเทคนิค จำนวน 15 ฝ่าย ฝ่ายละ 2 คน รวม 30 คน

4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คณะกรรมการฝ่ายเทคนิค และเจ้าหน้าที่จัดกิจกรรมวิ่ง TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018 จำนวน 300 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ คณะกรรมการอำนวยการ จำนวน 1 คน ทรัพยากรในการจัดการแข่งขันประกอบด้วย 1. ด้านบุคลากร (Man) 2. ด้านงบประมาณ (Money) 3. ด้านสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ (Material) 4. ด้านการจัดการ (Management) และด้านปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขและเสนอแนะ ความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ของการจัดจัดกิจกรรมวิ่ง

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์คณะกรรมการดำเนินงาน จำนวน 2 คน เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อที่จะได้นำผลจากการสัมภาษณ์มาเป็นข้อมูลประกอบการวิจัยครั้งนี้ ด้านกระบวนการด้านการจัดกิจกรรมวิ่ง ประกอบด้วย 1. การวางแผน (Planning) 2. การจัดองค์การ (Organizing) 3. การสั่งการและการอำนวยการ (Leading) 4. การประเมิน (Evaluation) และปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะความคิดเห็นในด้านต่างๆ ของการจัดการรูปแบบการจัดกิจกรรมวิ่ง

ชุดที่ 3 แบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามกับฝ่ายดำเนินงาน และฝ่ายเทคนิค เพื่อนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลประกอบการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1. วัตถุประสงค์องการจัดการแข่งขัน 2. ด้านการจัดการแข่งขัน 3. ด้านการประชาสัมพันธ์ 4. ด้านบุคลากร 5. ด้านสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ 6. ด้านงบประมาณ และปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะความคิดเห็นในด้านต่างๆ ของการจัดกิจกรรมวิ่ง

ชุดที่ 4 แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวิ่ง ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิค เจ้าหน้าที่จัดกิจกรรมวิ่ง และผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่ง จำนวน 300 คน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก 3 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมโครงการฯ 2. ด้านการจัดการในการจัดกิจกรรมโครงการฯ 3. ประโยชน์ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ และด้าน ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะความคิดเห็นในด้านต่างๆ ของการจัดกิจกรรมวิ่ง การจัดกิจกรรมวิ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยจะดาเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) นาผลสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แล้วสรุปในรูปความเรียง

2. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดาเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงบรรยายประกอบ ด้วยความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย แล้วนาเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5. ผลการวิจัย

ปัจจัยนำเข้า (Input) ประเมินโครงการใน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ด้านบุคลากร (Man) ผลการวิจัยพบว่า ได้มีการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน มีการประชุมพูดคุย กำกับติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระยะ หากมีปัญหาในส่วนไหนต้องมีการเรียกประชุมเพื่อปรึกษาหารือกัน เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา สำหรับฝ่ายที่ต้องอบรมให้ความรู้เป็นพิเศษคือฝ่ายเทคนิค ด้านงบประมาณ (Money) กรรมการอำนวยการกล่าวว่า พบปัญหาในเรื่องของการเบิกจ่ายที่ไม่คล่องตัว เนื่องจากเป็นงบประมาณจากภาครัฐ ต้องมีการสำรองค่าใช้จ่ายล่วงหน้า เช่นการดำเนินงานในเรื่องเครื่องเสียง เวที เสื้อ เหรียญ โดยการจัดซื้อจัดจ้าง มีการวางเครดิต ในการดำเนินงาน ทำให้การเบิกจ่ายมีกระบวนการที่ล่าช้า ต้องใช้ระยะเวลา 3 เดือนในการเบิกจ่าย ด้านสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ (Material) สถานที่ในการจัดกิจกรรมได้มีการวางแผนไว้ 3 แห่ง ได้แก่ อำเภอเขาค้อ อำเภอภูทับเบิก (บางบาล) และอำเภอน้ำหนาว ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีความพร้อมในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ เช่น เวที เครื่องเสียง รวมถึงอุปกรณ์ต่างๆ แต่พบว่า ถังขยะมีไม่เพียงพอจึงต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยให้ทีมงานดำเนินจัดการแข่งขันเก็บกวาดพื้นที่ให้เรียบร้อยภายหลังจากเสร็จกิจกรรม และ ด้านการจัดการ (Management) มีทีมงานบุคลากรและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติเป็นผู้ดำเนินงาน โดยได้ขอความร่วมมือจากหน่วยงานในพื้นที่ เช่น อบต. ซึ่งมหาวิทยาลัยได้มอบเงินสนับสนุนให้แต่ละพื้นที่ที่ได้เข้าไปขอใช้พื้นที่ นอกจากนี้ยังมีการจ้างงานส่วนงานต่าง ๆ เช่น แม่ครัว อพปร. ที่เข้ามามีส่วนในการช่วยงาน หรือแม้แต่การขอความร่วมมือคนในพื้นที่มาร่วมวิ่งเพื่อสุขภาพ ก็ได้มอบเสื้อสำหรับคนที่มาร่วมกิจกรรมวิ่ง โดยที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น เหล่านี้เป็นส่วนที่ให้ความร่วมมือของคนในชุมชนในแต่ละพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง

กระบวนการ (PROCESS) ประเมินโครงการใน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ด้านการวางแผน (Planning) คณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรมวิ่ง ได้แบ่งหน้าที่เป็นฝ่ายต่างๆ ตามความถนัด ดังนี้ ฝ่ายเทคนิคมอบหมายให้คณะศึกษาศาสตร์ ด้านสารสนเทศการถ่ายภาพมอบหมายให้คณะศิลปศาสตร์ ส่วนทางด้านการดูแลอาการบาดเจ็บต่าง ๆ การนวด มอบหมายให้คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพเป็นผู้ดูแล ซึ่งได้มีการพูดคุยกับด้านผู้บริหารคณาจารย์ที่เป็นคณะกรรมการจัดกิจกรรมวิ่งว่าจะจัดสรรคนทำงานอย่างไร และมอบหมายหน้าที่ตามที่แต่ละคณะถนัด ด้านการจัดองค์การ (Organizing) มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีความเชี่ยวชาญในด้านจัดการเรียนการสอนด้านพลศึกษา ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากจังหวัดในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อจัดกิจกรรมวิ่ง โดยได้วางแผนการจัดกิจกรรมวิ่งแบบไตรแอเรีย จัดกิจกรรมวิ่ง 3 ครั้งใน 3 พื้นที่ โดยหวังให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ทำให้นักวิ่งรู้จักพื้นที่ สวยงามของจังหวัดเพชรบูรณ์ได้อย่างไร ด้านการจัดองค์กร พบว่า บุคลากรมีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมวิ่งเป็นอย่างดี มีการระบุหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน โดยมีการแบ่งหน้าที่การดำเนินงานเป็นฝ่ายต่างๆ จำนวน 15 ฝ่าย การสั่งการและการอำนวยการ (Leading) การสั่งการและการอำนวยการด้านบุคลากรพบว่า มีการมอบหมายงานตามความเชี่ยวชาญแต่ละบุคคล ในการดำเนินงานส่วนงานต่าง ๆ และแต่ละฝ่ายที่ได้รับมอบหมาย ก็จะมีการกำกับติดตามส่วนงานที่ได้รับความรับผิดชอบ มีการประชุมเตรียมความพร้อมก่อนจัดงาน ระหว่างจัดงาน และภายหลังจากจัดงานเพื่อประเมินความผลจุดดีจุดด้อยเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป ด้านการประเมินผล (Evaluation) การจัดกิจกรรมวิ่ง ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งแต่เดิมได้ตั้งเป้าหมายว่ามีคนเข้าร่วมโครงการประมาณ

5,000 คน เพื่อกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน ในการเข้าพักตามโรงแรม รีสอร์ท การซื้อสินค้าในชุมชน ต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ ได้มาพบเห็นบรรยากาศที่สวยงาม มีการถ่ายภาพ แชร์ รูปลงโซเชียลมีเดีย กระจายข้อมูลข่าวสารจากปากต่อปากทำให้มีคนรู้เห็นเห็นและเดินทางมาท่องเที่ยวกันมากขึ้น ซึ่งจำนวนคนที่เข้าร่วมโครงการนับว่ายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายให้มากขึ้น

ผลลัพธ์ (OUTPUT)

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นจากคณะกรรมการฝ่ายเทคนิค การจัดกิจกรรมวิ่ง TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์

รายละเอียด	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D	แปลผล
ด้านบุคลากร	4.04	0.60	มาก
ด้านงบประมาณ	3.92	0.77	มาก
ด้านการจัดการแข่งขัน	3.91	0.59	มาก
ด้านสถานที่และวัสดุอุปกรณ์	3.90	0.61	มาก
ด้านวัตถุประสงค์ในการจัดการแข่งขัน	3.84	0.64	มาก
ด้านการประชาสัมพันธ์	3.79	0.59	มาก
รวม	**3.90**	**0.60**	**มาก**

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำเสนอผลลัพธ์ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการฝ่ายเทคนิค จำนวน 30 คน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามด้านเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และเพศหญิง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 จากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการฝ่ายเทคนิค หรือทีมงานจัดกิจกรรมวิ่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.90 S.D= 0.60) ตามตาราง

ผลการประเมินข้อมูลย้อนกลับ (FEEDBACK)

ผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวิ่ง ได้แก่ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายจัดกิจกรรมวิ่ง และผู้เข้าร่วมการแข่งขัน จำนวน 300 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก มีการประเมินใน 3 ด้าน ดังนี้ **ด้านวัตถุประสงค์** ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจการดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ของ โดยมีการสำรวจพื้นที่ที่มีความเหมาะสม **ด้านการจัดการ การจัดกิจกรรมวิ่ง** ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่งมีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมของระยะเวลาของโครงการ ซึ่งด้านคณะกรรมการฝ่ายเทคนิค ได้ระบุว่า “จะมีการทบทวนในเรื่องของการจัดพื้นที่ในการจัดกิจกรรมวิ่งให้มีความเหมาะสมกว่านี้ โดยคำนึงถึงความสวยงานของพื้นที่เพื่อให้เกิดความพึงพอใจที่สุด **ด้านประโยชน์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่ง** ผู้เข้าร่วมโครงการวิ่งส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมวิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการมีทัศนคติที่ดีในการเล่นกีฬา ที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะให้ดีขึ้น กิจกรรมที่จัดขึ้นดังกล่าวมีส่วนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงกีฬา ทำให้รู้จักสถานที่ที่สวยงามในจังหวัดเพชรบูรณ์ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินโครงการวิ่ง เป็นสื่อกลางในการสร้างทัศนคติที่ดีในการเล่นกีฬาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงกีฬาได้เป็นอย่างดี รวมถึงยังเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างคนในครอบครัวที่มีโอกาสได้เปิดโลกทัศน์ในการท่องเที่ยวร่วมกับครอบครัว เป็นการเสริมสร้างครอบครัวให้มีความแข็งแกร่งมากขึ้น นอกจากนี้ได้พบเจอผู้คนและสังคมใหม่ ๆ ซึ่งเป็นสังคมที่รักสุขภาพ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา พบว่า จำนวน 300 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีจุดมุ่งหมายของการเข้าร่วมโครงการ เพื่อสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี รองลงมาด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้านเพื่อประชาสัมพันธ์และและส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านเพื่อสร้างเสริมสุขภาพตามนโยบายจังหวัดตามลำดับ ด้านความพึงพอใจและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา อยู่ในระดับมาก ซึ่งจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา อยู่ในระดับมาก รองลงมาด้านของที่ระลึกของชุมชน ตามด้วยด้านสถานที่พัก และด้านความพึงพอใจความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการพบว่า ส่วนใหญ่พึงพอใจในสถานที่จัดกิจกรรมวิ่งที่มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ **สถานที่ท่องเที่ยว**ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาให้เดินทางไปร่วมกิจกรรม ได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งธรรมชาติ หมอก ภูเขา ต้นไม้ ด้าน**สถานที่พัก**เอื้ออำนวยต่อการเข้าพัก **การบริการด้านของฝาก** มีแหล่งขายของชุมชน ชนเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ชุดชาวเขา ผ้าปัก ผ้าทอมือ ผักและผลไม้ที่มีความสดใหม่ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยส่วนมาก**มีความคาดหวังในการเข้าร่วมกิจกรรม** พบว่า เป็นไปตามความคาดหวัง จำนวน 269 คน คิดเป็นร้อยละ 89.67 และน้อยกว่าความคาดหวัง จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 10.33 ตามลำดับ และจะกลับมาเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างแน่นอน **มีความคาดหวังในการกลับมาเที่ยวอีกครั้ง** พบว่า กลับมาเที่ยวอีกครั้งจำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 97.00 และน้อยกว่าความคาดหวัง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 03.00 ตามลำดับ

6. สรุปและอภิปรายผล

อภิปรายผลการประเมินปัจจัยนำเข้า

1. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

1.1 ด้านบุคลากร (Man) ในการดำเนินงานเน้นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานมีการบริหารจัดการโดยการแบ่งหน้าที่ตามความถนัด บุคลากรมีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับสมใจ ลักษณะ (2552) ได้กล่าวว่าประสิทธิภาพในการทำงานจำแนกออกได้เป็น 2 ระดับ คือ 1. ประสิทธิภาพส่วนบุคคล บุคคลที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน คือ บุคคลที่ตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถใช้กลวิธีหรือเทคนิคในการสร้างผลงานได้มาก เป็นผลงานที่มีคุณภาพ เป็นที่พึงพอใจในการทำงาน

1.2 ด้านงบประมาณ (Money) การเบิกจ่ายอาจจะไม่คล่องตัวเท่าไหร่ บางส่วนต้องมีการสำรองค่าใช้จ่ายล่วงหน้า เช่นการดำเนินงานในเรื่องเครื่องเสียง เวที เสื้อ เหรียญ โดยการจัดซื้อจัดจ้าง มีการวางเครดิต ในการดำเนินงาน ทำให้การเบิกจ่ายมีกระบวนการที่ค่อนข้างล่าช้า ต้องใช้ระยะเวลา 3 เดือน และมีการตรวจสอบอย่างโปร่งใส สอดคล้องกับ ฐิติกานต์ กองคำ (2555) ศึกษาแนวทางการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นความถูกต้องและชัดเจนด้านการจัดซื้อจัดจ้าง นอกจากนี้ กลยุทธ์ที่สำคัญในการบริหารจัดการงบประมาณของมหาวิทยาลัยที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึง สิ่งเหล่านี้ คือ คน เงิน ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

1.3 ด้านสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ (Material) สถานที่ในการจัดกิจกรรมได้มีการวางแผนไว้มีอยู่ 3 แห่ง ได้แก่ อำเภอเขาค้อ อำเภอภูทับเบิก(บางบาล) และอำเภอน้ำหนาว ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีความพร้อมในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ เช่นเวที เครื่องเสียง รวมถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างเพียงพอไม่ขาดตกบกพร่อง ซึ่งในการดำเนินโครงการครั้งนี้ พบว่ายังมีจุดบกพร่องบางประการที่ ต้องปรับปรุงแก้ไข คือ ด้านการประสานงาน และการทดสอบใช้วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ จิตติ ชนะฤทธิชัย

(2554: 16) กล่าวว่า วัสดุและอุปกรณ์ซึ่งนับรวมกับอาคารสถานที่เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการประสบผลสำเร็จได้ผลสมบูรณ์ เป็นการบริหารอย่างแท้จริงและจะเกิดประโยชน์มากที่สุด

1.4 ด้านการจัดการ (Management) ในการจัดกิจกรรมวิ่งมีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่และวัสดุอุปกรณ์โดยภาพรวมดี การวางแผนเกี่ยวกับบุคลากรโดยการประชุมตามความเหมาะสม มีการคัดเลือกเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งงาน มีการฝึกอบรม ประชุมและชี้แจงงาน ประเมินผลบุคลากรโดยอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ วิเชียร วิทยอุดม (2550: 276) กล่าวว่าการจัดการหมายถึง การดำเนินงานในกิจกรรม ต่าง ๆ ในองค์กรอันเป็นเรื่องของกลุ่มบุคคล ที่ร่วมมือร่วมใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้

2. อภิปรายผลกระบวนการ (PROCESS)

2.1 ด้านการวางแผน (Planning) มีการวางแผนด้านบุคลากรพบว่า การวางแผนในการดำเนินงานเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา มีการเขียนโครงการเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและได้กระจายรายได้ไปสู่ชุมชนโดยขอความร่วมมือจากหน่วยงาน อบต. เจ้าหน้าที่ตำรวจในแต่ละพื้นที่ และมอบเงินสนับสนุนการดำเนินงาน เกิดการจ้างงาน กับกลุ่มแม่ครัว อพปร. กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรม ได้เข้าพักอาศัยตามรีสอร์ท และโรงแรมต่างๆ ในพื้นที่ ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในแง่ของการวางแผน ซึ่งสอดคล้องกับ สโตเนอร์และแวนเคิล (Stoner and Wankel, 1986: 12-13) ซึ่งกล่าวถึงการบริหารจัดการ ว่าเป็นกระบวนการวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การใช้ภาวะผู้นำ (Leading) การควบคุม (Controlling)

2.2 ด้านการจัดองค์การ (Organizing) ด้านบุคลากรพบว่า ในการจัดกิจกรรมวิ่ง มีการเตรียมความพร้อมในด้านบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย บุคลากรมีประสบการณ์ในการทำงานเป็นอย่างดี มีการระบุหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ริวและบายส์ (Rue and Byars, 1980: 29) กล่าวว่าการจัดองค์กร เป็นการรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการมอบอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานให้แก่หัวหน้ากลุ่ม เพื่อนิเทศงานให้ ดำเนินงานตามเป้าหมายขององค์กร

2.3 การสั่งการและการอำนวยการ Leading มีการกระตุ้นเรื่องของหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ การตรงต่อเวลา มีการกระตุ้นการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย มีการประชุมติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จึงต้องมีการจัดประชุมกำกับติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งก่อนดำเนินกิจกรรมฯ ระหว่างการดำเนินกิจกรรมฯ และหลังการดำเนินกิจกรรมฯ สอดคล้องกับ คูนท์ซ (Koontz, 1990: 435) กล่าวว่าการสั่งการและการอำนวยการ คือ การสร้างความสัมพันธ์อันดีในหมู่ผู้ปฏิบัติงานด้วยกันโดยมีการประสานงานที่ดีและจูงใจให้ทุกคน ปฏิบัติงานตามบทบาทอย่างมีประสิทธิ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ขณะที่ สมพงศ์ เกษมสิน (2523: 194) กล่าวว่าการสั่งการคือ การใช้ภาวะผู้นำในการวินิจฉัย สั่งการและจูงใจให้ผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการทำงาน

2.4 การประเมินผล (Evaluation) มีการประเมินผลโดยการใช้คนให้เหมาะกับงาน การสังเกตการปฏิบัติงาน และประเมินผลงานจากการปฏิบัติงาน ในส่วนการประเมินผลด้านงบประมาณพบว่า มีการตรวจสอบโดยการสอบถาม ลงชื่อรับงบประมาณและจัดทำบัญชีการเบิกจ่ายงบประมาณและการกำกับติดตามอุปสรรคปัญหาที่เกิดจากการเบิกจ่ายที่ยังไม่คล่องตัว การประเมินผลด้านสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์พบว่า มีการประเมินผลด้านมาตรฐานและความพร้อม และสิ่งที่ยังมีไม่เพียงพอ เช่นเรื่องของถังขยะ เรื่องการประสานความร่วมมือกับคนในพื้นที่ต้องมีความชัดเจนในการประสานงาน ในส่วนการประเมินผลด้านการจัดการพบว่า มีสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน ดังที่ นุกูล ชิ้นฟัก และวรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล ได้ประเมินผลโครงการเดิน-วิ่งเพื่อสันติภาพ สิงห์มะหาด มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2556 ใช้รูปแบบ CIPP Model พบว่า ผลการวิจัยพบว่า

(1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการจัดกิจกรรมของ คณะรัฐศาสตร์มีความคิดเห็นระดับมากที่สุด (2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ความพร้อมของวิทยากรและบุคลากร สถานที่และเจ้าหน้าที่ให้บริการ เวลาในการจัดกิจกรรมการประชาสัมพันธ์และการประสานงานกับหน่วยงานภายนอก การสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ มีความคิดเห็นระดับมาก (3) ด้านกระบวนการ พบว่า การดำเนินงานมีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ การประชุมเพื่อแก้ไขปัญหา นิเทศและติดตาม และการประเมินผลโครงการ มีความคิดเห็นระดับมาก และ (4) ด้านผลผลิต พบว่า ระยะทางในการเดิน-วิ่ง ประเภทการแข่งขัน การจราจรและความปลอดภัย สถานที่จัดงานและที่พัก ระยะเวลาการจัดงาน การประชาสัมพันธ์ ประเภทของรางวัล การปฐมพยาบาล และความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป มีความคิดเห็นระดับมาก ในขณะที่ความพร้อมของอาหาร น้ำดื่ม และเสื้อสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการ มีความคิดเห็นระดับปานกลาง ทั้งนี้ควรมีการจัดโครงการอย่างต่อเนื่องทุกปีและกำหนดเป็นแผนประจำปี

3. อภิปรายผล ผลลัพธ์ (OUTPUT)

ความคิดเห็นจากคณะกรรมฝ่ายเทคนิค จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 18 คน เพศหญิง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการฝ่ายเทคนิค หรือทีมงานจัดกิจกรรมวิ่ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.90 S.D= 0.60) ตามตารางเมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายข้อจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณด้านการจัดการแข่งขัน ด้านสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ด้านวัตถุประสงค์ในการจัดการแข่งขัน ด้านการประชาสัมพันธ์ ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยนำเข้าทั้งด้าน บุคลากร งบประมาณ สถานที่และวัสดุอุปกรณ์และการจัดการมีมีผลให้ปัจจัยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นประสำเร็จผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประเสริฐไชย สุขสอาด (2547) กล่าวว่า ผู้ที่เข้ามาเที่ยวชมในงานมหกรรมกีฬามีความพึงพอใจโดยรวมต่อการจัดการแข่งขันครั้งนี้อยู่ในระดับมาก เนื่องจากคณะกรรมการดำเนินงาน งบประมาณ และสถานที่ อุปกรณ์ ของแต่ละฝ่ายมีความพร้อมและเหมาะสม คณะกรรมการทุกฝ่ายมีกระบวนการทำงานอย่างมีระบบ จึงทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน

4. ผลการประเมินข้อมูลย้อนกลับ (FEEDBACK) ผู้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวิ่ง ได้แก่ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายจัดกิจกรรมวิ่ง และผู้เข้าร่วมการแข่งขัน จำนวน 300 คน

4.1 ด้านวัตถุประสงค์ การประเมินผลการประเมินผลการจัดกิจกรรมวิ่ง TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ที่มีการจัดกิจกรรมวิ่งเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่งมีโอกาสได้เข้าร่วม และหาประสบการณ์ที่ดี นอกจากได้ออกกำลังกายแล้ว ยังได้ชมสถานที่ที่ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย ในการจัดกิจกรรมวิ่งควรให้ความสำคัญกับการประเมินโครงการในการจัดกิจกรรม โดยมุ่งเน้นให้ดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม จึงทำให้การจัดการแข่งขันสำเร็จลุล่วงด้วยดี ดังที่ เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542 : 63) ได้แบ่งกลุ่มรูปแบบการประเมินออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ 1. กลุ่มรูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจ (decision oriented evaluation) ใช้การประเมินที่เป็นระบบ โดยมีขั้นตอนการประเมินที่ครบวงจร 2. กลุ่มรูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินคุณค่า (value oriented evaluation) เป็นการให้คุณค่า โดยให้ความสำคัญกับผลผลิตที่เกิดจากโครงการทั้งหมดรวมทั้งสามารถตัดสินคุณค่าได้อย่างเหมาะสมและตรงตามผลการประเมิน

4.2 ด้านการจัดการในการจัดกิจกรรมวิ่ง พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่งมีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมของระยะเวลาในการจัดกิจกรรมวิ่งแต่ก็อยากให้มีการทบทวนในเรื่องของ ของเส้นทางหรือในส่วนของระยะเวลาในการจัดโครงการก็นับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ และในส่วนของการบริหารจัดการของเจ้าหน้าที่ในการจัดกิจกรรมวิ่ง มีการเตรียมความพร้อมที่ดี ซึ่งด้านคณะกรรมการฝ่ายเทคนิค ได้ระบุว่า “จะมีการทบทวนในเรื่องของการจัดพื้นที่ในการจัดกิจกรรมวิ่งให้มีความเหมาะสมกว่านี้ โดยคำนึงถึงความสวยงานของพื้นที่เพื่อให้เกิดความพึงพอใจกว่านี้ ดังที่ วิเชียร วิทยอุดม (2550: 276) กล่าว

ว่าการจัดการหมายถึง การดำเนินงานในกิจกรรม ต่าง ๆ ในองค์กรอันเป็นเรื่องของกลุ่มบุคคล ที่ร่วมมือร่วมใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้ ขณะที่ สมคิด บางโม (2545: 61) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารจัดการไว้ว่า มีลักษณะเป็นการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร ซึ่งเป็นวิธีการจัดการอย่างหนึ่งที่มีหลักเกณฑ์

4.3 ด้านประโยชน์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่ง พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมวิ่งส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมวิ่ง ไม่ว่าจะเป็นการมีทัศนคติที่ดีในการเล่นกีฬา ที่มีผลต่อการส่งเสริมสุขภาวะให้ดีขึ้น กิจกรรมที่จัดขึ้นดังกล่าวมีส่วนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงกีฬา ทำให้รู้จักสถานที่ที่สวยงามในจังหวัดเพชรบูรณ์ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการจัดกิจกรรมวิ่ง เป็นสื่อกลางในการสร้างทัศนคติที่ดีในการเล่นกีฬาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงกีฬาได้เป็นอย่างดี ดังเช่น โวลแมน (Wolman 1973: 384) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกที่มีต่อความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของความต้องการหรือแรงจูงใจของตนได้รับการตอบสนอง

4.4 ด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทย ส่วนใหญ่พบว่านักท่องเที่ยวมีความต้องการกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ ส่งผลให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกันสร้างแผนพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความหลากหลายในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งถือเป็นส่วนที่ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศเพิ่มมากขึ้น จังหวัดเพชรบูรณ์เป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีสถานเที่ยวที่น่าสนใจ เหมาะแก่การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ไม่ว่าจะเป็น บริเวณจุดท่องเที่ยวอำเภอเขาค้อ ภูทับเบิก อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว ผ่านกิจกรรม TRI-AREA RUNNING OF PHETCHABUN 2018 พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3.98 จากการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมโครงการพบว่า ส่วนใหญ่พึงพอใจในสถานที่จัดกิจกรรมวิ่งที่มีความหลากหลาย มีเอกลักษณ์ **สถานที่ท่องเที่ยว**ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาให้เดินทางไปร่วมกิจกรรมได้รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งธรรมชาติ หมอก ภูเขา ต้นไม้ ด้าน**สถานที่พัก**เอื้ออำนวยต่อการเข้าพัก **การบริการด้านของฝาก** มีแหล่งขายของชุมชน ชนเผ่าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ชุดชาวเขา ผ้าปัก ผ้าทอมือ ผักและผลไม้ที่มีความสดใหม่ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยส่วนมาก**มีความคาดหวังในการเข้าร่วมกิจกรรมและจะกลับมาเที่ยวจังหวัดเพชรบูรณ์อย่างแน่นอน** สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัดเกล้า เปรมประสิทธิ์ และรสสุคนธ์ ประดิษฐ์. (2555) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลวิจัยพบว่า เขาค้อเป็นแปล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่สวยงามมีภูมิอากาศที่หนาวเย็นจนได้รับสมญานามว่าเป็นสวิตเซอร์แลนด์ เนื่องจากเป็นพื้นที่ใช้ในการต่อสู้ กับกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในอดีต ซึ่งสถานที่สำคัญหลายแห่งยังปรากฏหลักฐานอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับที่พักรีสอร์ทเกิดขึ้นมากมายเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวและอาหารที่กลุ่มตัวอย่างให้ความนิยมได้แก่ 1) ร้านการแฟ 2) วัดพระธาตุผาซ่อนแก้ว และ 3) พระบรมธาตุเจดีกาญจนาภิเษก และ การให้บริการที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ 1) มาตรฐานการบริการของผู้ประกอบการ 2)ระบบการดูแลรักษาความปลอดภัย และเพื่อเพิ่มคุณภาพและยกระดับมาตรฐานการให้บริการจึงมีด้านที่ต้องปรับปรุงดูแล คือ การจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะ น้ำเสีย อากาศ และเสียง เนื่องจากพื้นที่อำเภอเขาค้อยังขาดระบบการจัดการขยะที่ดีและความเพียงพอของสุขอนามัยของห้องน้ำสาธารณะ ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน สามารถกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาได้ 4 ด้าน คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาด้านการตลาด มี 3 แนวทางการพัฒนาได้แก่ (1) การส่งเสริมการตลาด (2) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ และ (3) การจัดทำระบบข้อมูลและสถิติการท่องเที่ยว 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว มี 3 แนวทางการพัฒนาได้แก่ (1) การอนุรักษ์และพัฒนาการท่องเที่ยว (2) การสำรวจและค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ และ (3) การฟื้นฟูและเสริมงานประเพณี 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการให้บริการด้านการท่องเที่ยว มี 4 แนวทางการพัฒนาได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐาน (2) การพัฒนาด้าน

ที่พัก และร้านอาหาร (3) การพัฒนาด้านการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ และ (4) การพัฒนาด้านการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก 4) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว มี 4 แนวทางการพัฒนา ได้แก่ (1) การป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว (2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วม (3) การรักษาความปลอดภัย และ (4) การวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณด้านการท่องเที่ยว

7. ข้อเสนอและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรขยายขอบเขตพื้นที่ในการวิจัยให้กว้างขึ้น และควรมีการวิจัยขึ้นในทุกๆ ปีที่มีการจัดกิจกรรมวิ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนากิจกรรมโครงการให้มีความพร้อม

2. ศึกษาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงกีฬาให้มีความหลากหลาย รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตามเส้นทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวชมจังหวัดเพชรบูรณ์ให้มากยิ่งขึ้น

8. กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยฉบับนี้ได้รับทุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยงและกีฬา ประจำปีงบประมาณ 2562 ขอขอบพระคุณท่านรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประจำวิทยาเขตเพชรบูรณ์ ดร.จรินทร์ สารทอง อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประจำวิทยาเขตลำปาง เป็นที่ปรึกษางานวิจัย และบุคคลากรทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและร่วมมือเป็นอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษาคำแนะนำ ข้อเสนอแนะและรวมทั้งการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูล ทุกท่านเป็นอย่างสูง ที่ให้ความอนุเคราะห์และให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งจนสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ท้ายนี้ ขอให้ทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการทำวิจัยครั้งนี้ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีความสุขมาก ๆ ตลอดไป

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2555). *แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2555-2559)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การค้าของสกสต.

จิตติ ชนะฤทธิชัย. (2554). *การศึกษาการบริหารจัดการสนามกีฬาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาการจัดการทางการกีฬา) มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชญาณี เถาวัลย์. (2552). *การศึกษาพฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการสนามกีฬาสมโภช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทางการกีฬา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ชลัยรัตน์ โสภจารีย์. (2550). *การประเมินการจัดการแข่งขันกีฬาภายในกองบัญชาการทหารสูงสุด เชียงใหม่ 700 ปี*. การค้นคว้าอิสระ ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นุกูล ชิ้นฟัก และวรลักษณ์ ลลิตศศิวิมล. (2557). การประเมินผลโครงการเดิน-วิ่ง เพื่อสันติภาพสิงห์มะหาด มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ (ครั้งที่ 1). *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 5 (ภาคบรรยาย)*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, พฤษภาคม 2557.

ประเสริฐไชย สุขสอาด. (2548). *รายงานการประเมิลผลการจัดการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัย แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 33*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหิดล.

ประเสริฐไชย สุขสอาด และคณะ. (2547). *การติดตามและประเมินผลการจัดการโครงการมหกรรมการแข่งขันกีฬาทางน้ำจังหวัดนครปฐม*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

พิสณุ ฟองศรี. (2551). *วิจัยการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: พรอพเพอร์ตี้พรินท์.

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2542). *การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัดเกล้า เปรมประสิทธิ์ และรสสุคนธ์ ประดิษฐ์. (2555). *บทคัดย่อแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์*. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิเชียร วิทยอุดม. (2550). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธนธัชการพิมพ์.

สมคิด บางโม. (2545). *องคการและการจัดการ*. (พิมพครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน.

สมใจ ลักษณะ. (2552). การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. กรุงเทพฯ: เพิ่มทรัพย์ การพิมพ์.

สมพงศ์ เกษมสิน. (2523). *การบริหาร*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

Kim, G. C. (1990). *Pennsy Luania Middle School Sport: Profile and Analysis of Support Services, Budget, Facilities, Medical, Converge*.

Koontz, H. & Weihrich, H. (1988). *Management*. New York: McGraw –Hill.

Rue, L. W. & Byars, L. L. (1995). *Management: Skills and Application*. (7th ed.). Chicago: Richard D. Irwin.

Stoner, A. F., & Wankel, C. (1986). *Management*. (3rd ed.). New Delhi: Prentice – Hill.

Wolman, B. B. (1973). *Dictionary of Behavioral Science*. London: Litton Educational.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์

FACTORS INFLUENCING DECISION TO ENGAGE IN THE WE TRAVEL TOGETHER PROGRAM BY GENERATION X TRAVELERS

กมลรัตน์ ช่วยรัตน์[1]*, กนกวรรณ ศิริวงศ์[2], กุลดารา เพียรเจริญ[3] และประภาพรรณ แก้วสิยา[4]

Kamonrat Chuayrat[1]*, Kanokwan Siriwong[2], Kuldara Peanjaroen[3] and Praphaphan Kaewsiya[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกัน และ 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ที่เข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน จำนวน 385 คน กำหนดขนาดตัวอย่างจากการคำนวณของ Cochran ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกัน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สถานภาพสมรส การศึกษาในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า 30,001 บาท และมีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลาง วัตถุประสงค์การเดินทางเพื่อพักผ่อน/เปลี่ยนบรรยากาศ โดยมีครอบครัว/ญาติช่วยตัดสินใจ เลือกเดินทางช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์และรับรู้ข่าวสารจากโซเชียลมีเดีย สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน พบว่า ปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันมากกว่าปัจจัยภายใน เมื่อพิจารณาพบว่า ปัจจัยภายนอกด้านวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมมีอิทธิพลในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.10, SD. = 0.77) รองลงมาคือ ตัวกระตุ้นทางการตลาด ($\bar{x}$ = 4.08, SD. = 0.70) และปัจจัยภายในด้านการรับรู้มีอิทธิพลในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.10, SD. = 0.69) รองลงมาคือ การเรียนรู้และบุคลิกภาพ ($\bar{x}$ = 4.01, SD. = 0.79)

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีอิทธิพล, โครงการเราเที่ยวด้วยกัน, พฤติกรรมนักท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์

Abstract

This research aims to: 1) Study the travel behavior of Generation X tourists through the We Travel Together project and 2) Study the factors influencing the decision to join the We Travel Together project among Generation X tourists. It's quantitative research. The samples used in the study were Generation X tourists who participated in the We Travel Together project, totaling 385 people. Determine Cochran's calculated sample size using a questionnaire as a tool and collect data with a specific selection method. Analyze data as percentage, average, and standard deviation. The results showed that the travel behavior

[1 - 2] นักศึกษา หลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

[4] อาจารย์ สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

* Corresponding author, E-mail: E-mail: fernkamonrat2542@gmail.com

of Generation X tourists through the We Travel Together project were mostly female rather than male. Marital status, bachelor's degree, civil servant/ state enterprise occupation average monthly income above 30,001 baht. And domiciled in the central region. Purpose of leisure/changing atmosphere Family/relatives help make decisions. Choose to travel during public holiday. And most of them are aware of the news from social media. For factors influencing the decision to join the We Traveled Together project with generation X tourists. It was found that external factors influenced our decision to join the project more than internal factors. Considering the details of each factor, it was found that external factors in the culture and environment had a considerable degree of influence. ($\bar{x}$ = 4.10, SD. = 0.77) followed by marketing incentives. ($\bar{x}$ = 4.08, SD. = 0.70) And internal factors in terms of perception had a high influence. ($\bar{x}$ = 4.10, SD. = 0.69) followed by learning and personality ($\bar{x}$ = 4.01, SD. = 0.79)

Keyword: Factors Influencing Decision Making, We Travel Together Project, Tourist Behavior, Generation X Travelers

1. บทนำ

จากรายงานขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (UNWTO) ระบุถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวโลกว่าจากผลกระทบของโควิด-19 ที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ปลายปี 2562 ส่งผลให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวโลกเติบโตลดลงในไตรมาสแรกของปี 2563 และต่อเนื่องมาจนถึงเดือนเมษายน 2563 ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการที่ทุกประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 100) ต่างใช้มาตรการจำกัดการเดินทางระหว่างกันเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยธุรกิจการบินและธุรกิจโรงแรมเป็นธุรกิจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนั้นได้รับผลกระทบในลำดับต้น ๆ จนทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต่างดำเนินมาตรการทุกด้าน โดยเฉพาะมาตรการด้านการเงินและการคลัง และการจ้างงานเพื่อบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้น จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทยในช่วงไตรมาสแรกของปี 2563 ลดลงจากช่วงเวลาเดียวกันของปี 2562 ร้อยละ 38.01 และจำนวนผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศลดลงร้อยละ 30.77 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมาส่งผลให้มูลค่าการใช้จ่ายของผู้เยี่ยมเยือนชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศในไตรมาส 1 ของปี 2563 ลดลงร้อยละ 31.53 เช่นกัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของไทยทำให้รัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีมาตรการเตรียมความพร้อมและฟื้นฟูอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเมื่อสิ้นสุดโควิด-19 แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวสำหรับวิถีปกติใหม่ (New Normal) และวิถีปกติระยะถัดไป (Next Normal) ตลอดจนข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์การปรับตัวของภาคการท่องเที่ยวของไทยให้ตอบรับกับวิถีปกติในรูปแบบที่จะเกิดขึ้น เพื่อกระตุ้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้กลับมาครึกครื้นและสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวไทยตัดสินใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มมากขึ้น (Tourism Economic, 2563)

โครงการเราเที่ยวด้วยกัน เป็นส่วนหนึ่งในโครงการของภาครัฐจัดทำขึ้นเพื่อฟื้นฟูภาคการท่องเที่ยว สนับสนุนการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นรายได้และฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศไทยให้มีการกระจายรายได้ในประเทศมากขึ้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวไทยให้กลับมาครึกครื้น โดยลักษณะเด่นของโครงการคือรัฐบาลจะช่วยสนับสนุนค่าที่พัก 40% ของราคาที่พักต่อห้องต่อคืน แต่ต้องไม่เกิน 3,000 บาทต่อห้องต่อคืน และจำนวนสิทธิเป็นคนละไม่เกิน 10 ห้อง หรือ 10 คืน อีกทั้งรัฐบาลมีการสนับสนุนคูปองสำหรับค่าอาหารและการท่องเที่ยว เมื่อทำการเช็คอินเข้าโรงแรมเรียบร้อย โดยกำหนดช่วงวันจันทร์-พฤหัสบดี รับคูปองมูลค่า 900 บาท ต่อห้องต่อคืน และวันศุกร์-อาทิตย์ รับคูปองมูลค่า 600 บาท ต่อห้องต่อคืน นอกจากนี้มีการช่วยสนับสนุนค่าตั๋วเครื่องบิน 40% ของมูลค่าตั๋วทั้งนี้ไม่เกิน 2,000 บาทต่อผู้โดยสารหนึ่งคน ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นทางเลือกในการเพิ่มโอกาสของการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวหรือกำลังมีการวางแผนท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องที่ยวกลุ่มเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอัตราการเดินทางค่อนข้างสูงตามภาระหน้าที่หรือลักษณะการงานที่รับผิดชอบ ประกอบกับมีฐานะและการเงินที่ค่อนข้างมั่นคงจัดเป็นเครื่องบ่งชี้ความสำคัญถึงความสามารถในการเดินทางของแต่ละบุคคล กล่าวคือบุคคลที่มีรายได้ที่มั่นคงย่อมมีโอกาสในการเดินทางท่องเที่ยวได้ไกลและบ่อยครั้งมากกว่าทุกวัย (ซิกน่า, 2563)

นักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์เป็นกลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป ซึ่งมีความพร้อมและมีศักยภาพในการใช้จ่าย และถึงแม้ว่าคนกลุ่มนี้จะชอบความสะดวกสบายและรักความสนุกสนาน แต่พวกเขากลับมีความรอบคอบในการใช้จ่ายเงินอย่างมาก หากไม่จำเป็นจะไม่ซื้อแต่หากอะไรที่จำเป็น ถึงแม้ราคาจะสูงแค่ไหนก็ยินยอมจ่ายอย่างไม่ลังเล และจากความระมัดระวังในการจัดการเรื่องรายรับรายจ่ายนี้เองจึงเกิดความต้องการการบริการที่มีประสิทธิภาพ มีความปลอดภัยในการเดินทาง และมีโปรโมชั่นต่าง ๆ เพื่อให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ เป็นต้น (วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์, 2560) และสำหรับการท่องเที่ยวของกลุ่มเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ส่วนใหญ่มักต้องการข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว และจะมีครอบครัวเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นในการเดินทางแต่ละครั้งจึงจำเป็นต้องหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจ และเพื่อให้

แน่ใจว่าสถานที่นั้น ๆ สมาชิกทุกคนในครอบครัวสามารถสนุกสนานได้ โดยพบว่า ร้อยละ 85 ของคนกลุ่มเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์จะต้องอ่านรีวิวสถานที่ท่องเที่ยวก่อนการตัดสินใจ (ครีเอทีฟ ท็อค, 2562) ประกอบกับช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ให้ความสำคัญในการเดินทางท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น เหตุผลหลักเนื่องจากอยากเปลี่ยนบรรยากาศหลังจากการอยู่บ้าน หยุดเชื้อ ช่วยชาติ ประกอบกับสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่งได้รับการฟื้นตัวและกลับมาสวยงามตามธรรมชาติ จึงเกิดเป็นความต้องการในการท่องเที่ยวเป็นทวีคูณ และหากได้รับการสนับสนุนหรือโปรโมชั่นด้านราคาจากผู้ประกอบการ รวมทั้งโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐ จะทำให้มีส่วนช่วยกระตุ้นความต้องการและการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวกลุ่มเจนเนอเรชั่นเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งยังช่วยเพิ่มสภาพคล่องให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมและธุรกิจที่เกี่ยวเนื่อง และสนับสนุนการสร้างงาน ลดปัญหาการเลิกจ้าง และช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศจากผลกระทบของสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจในการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ โดยจะเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด พัฒนาปรับปรุงแนวทางให้สอดคล้องกับความต้องการ และความคาดหวังของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐยังสามารถนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้กำหนดนโยบายต่าง ๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพและเพิ่มรายได้ให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกัน

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารแนวคิดเกี่ยวกับแนวคิดขององค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว แนวคิดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายละเอียดดังนี้

3.1 แนวคิดขององค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ปาริชาติ เยพิทักษ์ (2562) กล่าวถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเป็นการกระทำทุกอย่างของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าการกระทำนั้นนักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตาม เพื่อมุ่งตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง โดยอธิบายว่า พฤติกรรมภายนอกของนักท่องเที่ยว จะเป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส ส่วนพฤติกรรมภายในของนักท่องเที่ยวเป็นการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ภายในร่างกายรวมทั้งความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ที่ถูกควบคุมอยู่ภายในจะมีความสัมพันธ์กันโดยพฤติกรรมภายในจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอกเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2554) อธิบายถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไว้ว่า นักท่องเที่ยวเป็นผู้บริโภคที่ต้องการสินค้าและบริการแตกต่างจากการบริโภคสินค้าจำเป็นและสินค้าอุตสาหกรรมทั่วไป ดังนั้นผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องค้นหาหรือวิจัยพฤติกรรมการบริโภคของนักท่องเที่ยวถึงพฤติกรรมการซื้อ ก่อนและหลังการใช้บริการอย่างไร เพื่อช่วยให้สามารถจัดกลยุทธ์และกิจกรรมทางการตลาดเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม และเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความพึงพอใจอย่างสูงสุด โดยคำถามที่นิยมใช้ค้นหาพฤติกรรมการบริโภค ประกอบด้วย ใครอยู่ในตลาดเป้าหมาย (Who is in the target market?) ผู้บริโภคซื้ออะไร (What does the consumer buy?) ทำไมผู้บริโภคต้องซื้อ (Why does the

consumer buy?) ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ (Who participates in the buying?) ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด (When does the consumer buy?) ผู้บริโภคซื้อที่ไหน (Where does the consumer buy?) และผู้บริโภคซื้ออย่างไร (How does the consumer buy?)

3.2 แนวคิดของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

รุจิพร เจริญศรี (2559) กล่าวว่า ปัจจัยภายในตัวผู้บริโภค (Internal Factors) หมายถึงปัจจัยที่เกิดขึ้นจากสภาวะจิตใจส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่มีผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค เรียกอีกอย่างว่าปัจจัยด้านจิตวิทยา (Psychological Factors) จัดเป็นตัวกำหนดพื้นฐาน (Basic Determinants) ในการกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ คือ แรงจูงใจและความต้องการ การรับรู้ การเรียนรู้ของผู้บริโภค ทัศนคติ บุคลิกภาพ และแนวความคิดส่วนตัว และปัจจัยภายนอกตัวผู้บริโภคหมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวผู้บริโภค ทั้งนี้จำเป็นต้องศึกษาอย่างละเอียดเพื่อนำไปวางแผนกลยุทธ์การตลาดได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมต่อไปปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่สำคัญ ดังนี้ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านชั้นทางสังคม ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านรูปแบบการดำรงชีวิต และปัจจัยด้านกลุ่มอ้างอิง และฉัตราพร เสมอใจ (2550 อ้างโดย ณัชชา สุวรรณวงศ์, 2560) กล่าวว่า การที่บุคคลจะมีการตัดสินใจที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันนั้น ล้วนมีผลมาจากลักษณะทางภายภาพและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถอธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจได้ 2 ประการ คือ ปัจจัยภายใน (Internal Factors) และปัจจัยภายนอก (External Factors)

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors) เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลในด้านความคิดและการแสดงออก ซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยประกอบด้วย ความจำเป็น ความต้องการหรือความปรารถนา แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทัศนคติ การรับรู้และการเรียนรู้

2. ปัจจัยภายนอก (External Factors) หมายถึง ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวของบุคคล ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรม โดยประกอบด้วย สภาพเศรษฐกิจ ครอบครัว สังคม วัฒนธรรม ตัวกระตุ้นทางการตลาด และสภาพแวดล้อม

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉัตรชัย อินทสังข์ และดุษฎี เทียมเทศ บุญมาสูงทรง (2562) ศึกษาพฤติกรรมและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงชุมชน กลุ่มมิลเลนเนียล: กรณีของบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์การศึกษา 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของกลุ่มมิลเลนเนียล 2) เพื่อศึกษากระบวนการตัดสินใจต่อการมาท่องเที่ยวเชิงชุมชนของกลุ่มมิลเลนเนียล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มมิลเลนเนียล มีวัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อนหย่อนใจและศึกษาหาความรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ เดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัว มีสมาชิกร่วมการเดินทาง 2-3คน ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ ได้รับข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวมาจากอินเทอร์เน็ต ส่วนของกระบวนการตัดสินใจเลือกเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า ด้านการตัดสินใจมาท่องเที่ยวคือการได้แนวคิดสร้างสรรค์ผลงาน การตัดสินใจมาจากประสบการณ์ส่วนตัว การส่งเสริมการตลาดที่ดี และสถานที่สวยงาม นอกจากนี้พบการศึกษาของ ภัสสราณัฐ รวยธนาสมบัติ (2558) ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในแต่ละเจเนอเรชั่น มีวัตถุประสงค์การศึกษา 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภค 2) เปรียบเทียบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในแต่ละเจเนอเรชั่นว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า เจเนอเรชั่นวายซื้อสินค้าออนไลน์จากการเข้าชมร้านค้าออนไลน์มากที่สุด และเจเนอเรชั่นเอ็กซ์มีความถี่ในการเข้าชมร้านค้าออนไลน์มากที่สุด รวมถึงแต่ละเจเนอเรชั่นมีการให้ความสำคัญกับ

ปัจจัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตที่แต่ละเจเนอเรชั่นมีเหมือนกัน คือ แรงจูงใจด้านบันเทิง และความเชื่อมั่นไว้วางใจ

ดังนั้น การทบทวนเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยดังนี้

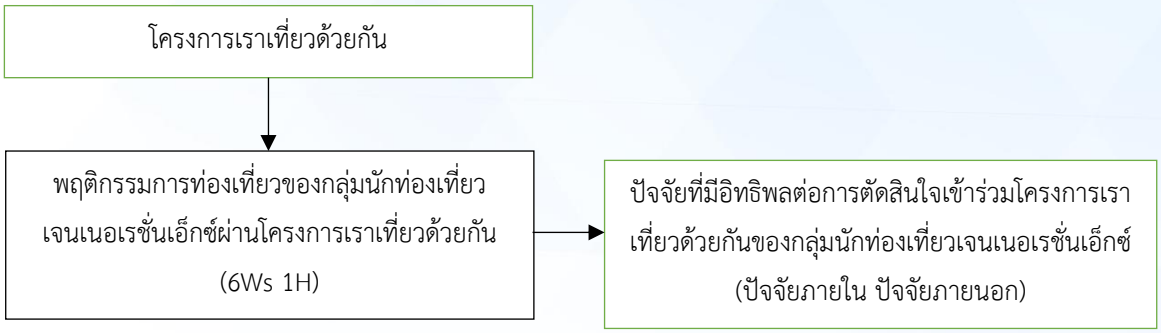

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเป็นนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ที่เข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน และเนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการใช้สูตรการคำนวณของ Cochran

สูตรการคำนวณ $n = \frac{p(1-p)(Z)^2}{e^2}$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
p แทน สัดส่วนประชากรที่สนใจศึกษา (0.5)
e แทน ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (0.05)
z แทน ค่า z ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือระดับนับสำคัญ 0.05 มีค่า z = 1.96

ซึ่งจากการคำนวณตามสูตร ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 384.16 ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ โดยมีโครงสร้างของแบบสอบถาม 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกัน ประกอบด้วย ใครอยู่ในตลาดเป้าหมาย (Who is in the target market?) ผู้บริโภคซื้ออะไร (What does the consumer buy?) ทำไมผู้บริโภคต้องซื้อ (Why does the consumer buy?) ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจซื้อ (Who participates in the buying?) ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด (When does the consumer buy?) ผู้บริโภคซื้อที่ไหน (Where does the consumer buy?) และผู้บริโภคซื้ออย่างไร (How does the consumer buy?)

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความจำเป็น (Needs) ความต้องการ (Wants) ความปรารถนา (Desires)

แรงจูงใจ (Motivate) บุคลิกภาพ (Personality) ทัศนคติ (Attitude) การรับรู้ (Perception) การเรียนรู้ (Learning) และ 2) ปัจจัยภายนอก (External Factors) ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ (Economy) ครอบครัว (Family) สังคม (Social) วัฒนธรรม (Culture) ตัวกระตุ้นทางการตลาด (Marketing Stimuli) สภาพแวดล้อม (Environment)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

4.2.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามภายใต้ขอบเขตวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดย

1) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และให้อาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุงให้มีความชัดเจนและเหมาะสม

2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ทำการประเมินความเหมาะสมของแต่ละข้อความของแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) นั้นนำมาหาค่าเฉลี่ย แล้วปรับข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3) นำแบบสอบถามที่ได้ทำการทดลองใช้แบบสอบถาม (Try Out) จำนวน 30 ชุด ก่อนนำไปใช้แบบสอบถามไปใช้จริง

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผ่านการกระจายแบบสอบถามในลักษณะของออนไลน์ จากนั้นจะทำการตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยต่อไป

4.3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามแก่นักท่องเที่ยวโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.3.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ และสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา

4.3.3 นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยตาราง และมีภาพประกอบ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกัน โดยการคำนวณหาค่าร้อยละ (%)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์โดยวิธีการสังเคราะห์ความคิดเห็นที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน แล้วหาความถี่เพื่อนำมาประกอบการอภิปรายผล

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการศึกษาดังนี้ พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกัน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกัน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ร้อยละ 60.30 สถานภาพสมรส ร้อยละ 69.09 การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 45.19

ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 35.58 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า 30,001 บาท ร้อยละ 27.01 มีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลาง ร้อยละ 25.71 ลักษณะการบริการที่ใช้ขณะเดินทางส่วนใหญ่ คือ ใช้บริการสถานที่ท่องเที่ยว ร้อยละ 28.73 มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน/เปลี่ยนบรรยากาศ ร้อยละ 66.49 มีผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัว/ญาติ ร้อยละ 44.15 และผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัว/ญาติ ร้อยละ 57.14 ส่วนใหญ่จะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ ร้อยละ 46.49 นิยมซื้อบริการการเดินทางผ่านตัวแทนจำหน่าย เช่น Agoda หรือ Traveloka ร้อยละ 54.02 ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเดินทางท่องเที่ยวโดยรถส่วนตัว ร้อยละ 51.16 นิยมชำระค่าบริการผ่านบัตรเครดิตหรือการโอนผ่านบัญชีธนาคาร ร้อยละ 35.32 และรับรู้ข่าวสารจากโซเชียลมีเดียเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.99

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ พบว่าปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันมากกว่าปัจจัยภายใน โดยปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์

รายละเอียด	($\bar{x}$)	(S.D.)	ระดับความคิดเห็น
1. ปัจจัยภายใน			
1.1 ความจำเป็น (Needs) ความต้องการ (Wants) และความปรารถนา (Desires)	3.83	1.04	มาก
1.2 แรงจูงใจ (Motivate)	3.99	0.73	มาก
1.3 บุคลิกภาพ (Personality)	4.01	0.76	มาก
1.4 ทัศนคติ (Attitude)	3.99	0.71	มาก
1.5 การรับรู้ (Perception)	4.10	0.69	มาก
1.6 การเรียนรู้ (Learning)	4.01	0.79	มาก
รวม	**3.99**	**0.79**	**มาก**
2. ปัจจัยภายนอก			
2.1 สภาพเศรษฐกิจ (Economy)	4.05	0.72	มาก
2.2 ครอบครัว (Family)	4.06	0.68	มาก
2.3 สังคม (Social)	4.05	0.76	มาก
2.4 วัฒนธรรม (Culture)	4.10	0.77	มาก
2.5 ตัวกระตุ้นทางการตลาด (Marketing Stimuli)	4.08	0.70	มาก
2.6 สภาพแวดล้อม (Environment)	4.10	0.71	มาก
รวม	**4.07**	**0.72**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ พบว่าปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันมากกว่าปัจจัยภายใน ($\bar{x}$ = 4.07, SD. = 0.72) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า

ปัจจัยภายนอก (External Factors) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.07, SD. = 0.72) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในสัดส่วนที่เท่ากันระหว่างด้านวัฒนธรรม ($\bar{x}$ = 4.10, SD. = 0.77) และ

ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{x}$ = 4.10, SD. = 0.71) รองลงมาคือ ด้านตัวกระตุ้นทางการตลาด ($\bar{x}$ = 4.08, SD. = 0.70) ด้านครอบครัว ($\bar{x}$ = 4.06, SD. = 0.68) ด้านสภาพเศรษฐกิจ ($\bar{x}$ = 4.05, SD. = 0.72) ซึ่งค่าเฉลี่ยอยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันกับด้านสังคม ($\bar{x}$ = 4.05, SD. = 0.76)

ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.99, SD. = 0.79) มีค่าเฉลี่ยสูงสุดด้านการรับรู้ ($\bar{x}$ = 4.10, SD. = 0.69) รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{x}$ = 4.01, SD. = 0.76) ซึ่งค่าเฉลี่ยอยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันกับด้านการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.01, SD. = 0.79) ด้านแรงจูงใจ ($\bar{x}$ = 3.99, SD. = 0.73) ซึ่งค่าเฉลี่ยอยู่ในสัดส่วนที่เท่ากันกับด้านทัศนคติ ($\bar{x}$ = 3.99, SD. = 0.71) และด้านความจำเป็น ความต้องการ และความปรารถนา ($\bar{x}$ = 3.83, SD. = 1.04) ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกัน ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย สถานภาพสมรส การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อพักผ่อน/เปลี่ยนบรรยากาศ ผู้ร่วมเดินทางและผู้มีส่วนในการตัดสินใจเดินทางคือครอบครัว/ญาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิดิฐ อุทิศธรรมศักดิ์ (2559) วิจัยเรื่อง ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงถวิลหาอดีตกรณีศึกษาเพลินวาน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นหญิงส่วนมากโสด เป็นข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจ และสอดคล้อง มาร์เก็ตติ้งอุปส์ (2558) ได้สรุปการสำรวจพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนไทยจากสถิติพบว่า วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว คือ เยี่ยมครอบครัว/ญาติ/เพื่อน และมักจะเดินทางท่องเที่ยวกับครอบครัว/ญาติ นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์นิยมซื้อบริการการเดินทางผ่านตัวแทนจำหน่าย เช่น Agoda หรือ Traveloka นิยมชำระค่าบริการผ่านบัตรเครดิตหรือการโอนผ่านบัญชีธนาคาร และรับรู้ข่าวสารจากโซเชียลมีเดียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรชัย อินทสังข์ (2562) การศึกษาพฤติกรรมและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงชุมชนกลุ่มมิลเลนเนียล: กรณีของบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงชุมชนของกลุ่มตัวอย่างมีวัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยวเพื่อมาพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อศึกษาหาความรู้เหตุผลในการมาท่องเที่ยว ส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวกับครอบครัวและได้รับแหล่งข้อมูลท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต และสอดคล้องกับ อรภา รอดพันธุ์ (2555) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการจองห้องพักออนไลน์ผ่าน websiteagoda.com ของผู้บริโภคชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการจองห้องพักออนไลน์ผ่าน website agoda.com โดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากก่อนที่จะตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าผู้บริโภคจะมีการค้นหาข้อมูล ประเมินผลทางเลือกเพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ

2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยภายนอก มีอิทธิพลในระดับมากต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน โดยเฉพาะในด้านวัฒนธรรมที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง รวมทั้งมีส่วนช่วยสะท้อนค่านิยมในการส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญ ๆ นอกจากนี้ด้านสภาพแวดล้อมแหล่งท่องเที่ยวที่พบว่า หากมีภาพลักษณ์ที่ดีและมีชื่อเสียงจะสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาในพื้นที่ได้มากขึ้น และสภาพภูมิอากาศเป็นอีกหนึ่งตัวเลือกหลักที่สำคัญในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจมาศ ลาภจิตร (2552) ศึกษาเรื่อง แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวโปแลนด์เลือกประเทศ

ไทยเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว พบว่า เนื่องจากประเทศไทย มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี กิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น จะเป็นสิ่งดึงดูดใจให้เกิดการเดินทางได้ และ วันทิกา หิรัญเทศ (2556) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี พบว่า ความอุดมสมบูรณ์ของทัศนียภาพ ความสวยงามและความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเดินทางของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า การกระตุ้นการตลาดผ่านการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ และกิจกรรมส่งเสริมการขายผ่านเว็บไซต์ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของโครงการเราเที่ยวด้วยกันผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงการนำเสนอภาพถ่าย รีวิวสินค้าและบริการจากนักท่องเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยวส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์เช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับ กรรณริน จุลรอด (2562) ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพแวดล้อมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นออนไลน์ พบว่า คนส่วนใหญ่นิยมซื้อสินค้าทางร้านค้าออนไลน์ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิตอลในปัจจุบันเป็นตัวขับเคลื่อนในทุกกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าครอบครัวและรายได้ของครอบครัวของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ มีส่วนสนับสนุนในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน รวมถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ยังมีแนวคิดว่าการเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน จะช่วยสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ช่วยสนับสนุนให้เกิดการใช้จ่าย และช่วยให้มีเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจชาติและสามารถช่วยกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของประเทศได้ดี

สำหรับปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน พบว่าการรับรู้เกี่ยวกับสิทธิ์และคุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์ที่จะได้รับในการเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันถือเป็นความสำคัญขั้นต้น นอกจากนี้สัญลักษณ์ของโครงการเราเที่ยวด้วยกันก็ง่ายต่อการจดจำมีส่วนช่วยในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับ ณัฐชยา ใจจูน (2559) ศึกษาเรื่อง ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาพลักษณ์ตราสินค้าจะเป็นภาพโดยรวมของแบรนด์ที่ถูกสร้างขึ้นโดยเชิงบวกจากนักการตลาดเพื่อพยายามเชื่อมโยงความมีเอกลักษณ์ที่เกี่ยวพันกับแบรนด์ให้อยู่ในความทรงจำของผู้บริโภค อาจถูกสร้างขึ้นได้จากหลากหลายวิธี เช่น การสร้างประสบการณ์ที่ดีกับผลิตภัณฑ์/บริการ/องค์การ การอ้างอิงจากตัวของแบรนด์เอง หรือจากการโฆษณาผ่านช่องทางหรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ดังนั้นผู้บริโภคทั่วไปจะเลือกซื้อหรือส่งต่อข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่มีภาพลักษณ์ในเชิงบวกมากกว่าผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีภาพลักษณ์ เกี่ยวกับเรื่องนี้ผู้วิจัยพบว่า โครงการเราเที่ยวด้วยกัน มีความน่าเชื่อถือทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์เกิดความมั่นใจและไว้วางใจที่จะเข้าร่วมโครงการ อีกทั้งโครงการดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นรูปแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไปในสถานการณ์ปัจจุบันได้ดี สอดคล้องกับกรุงไทยคอมพาส (2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมท่องเที่ยวใน New Normal: เมื่อโควิดทำชีวิตเปลี่ยน พบว่า ปัจจัยผลักดันทางการท่องเที่ยวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการท่องเที่ยวแบบ New Normal หลังเกิดการแพร่ระบาดโควิด-19 ได้แก่ ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐ เนื่องจากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 และภาวะเศรษฐกิจถดถอย ล้วนทำให้พฤติกรรมท่องเที่ยวของผู้คนเปลี่ยนไป โดยพบว่า 1) ส่วนใหญ่เลือกเที่ยวในประเทศเป็นตัวเลือกแรก 2) เที่ยวใกล้ ๆ สั้น ๆ ขับรถไป และ 3) เที่ยวที่ Unseen คนไม่พลุกพล่าน อีกทั้งพบว่ากลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ มีการเรียนรู้ในการวางแผนการเดินทางและเข้าใจระบบการลงทะเบียนของโครงการเราเที่ยวด้วยกันเป็นอย่างดี และพบว่า การช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเข้าพักในโรงแรม ตั๋วเครื่องบิน และค่าอาหาร และสถานประกอบการที่มีมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย (SHA) ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน สอดคล้องกับ วนิดา เลิศพิพัฒนานนท์ (2561) ศึกษาเรื่อง รูปแบบพฤติกรรมและแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของคนไทย Gen Y พบว่า กลุ่มคนไทย

Gen Y โดยส่วนใหญ่จะมีพฤติกรรมในการจัดการวางแผนการเดินทางด้วยตนเองชอบการท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เนื่องด้วยกลุ่มคน Gen Y เป็นคนรุ่นใหม่ที่ชอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และ พลอยจันทร์ สุขคง (2563) ศึกษาเรื่อง SHA ตราสัญลักษณ์ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวยุคปกติใหม่ พบว่า SHA หรือ Amazing Thailand Safety & Health Administration เป็นโครงการความร่วมมือของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กับกรมควบคุมโรค กรมอนามัย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ฯลฯ ซึ่งนำมาตรการความปลอดภัยด้านสาธารณสุขผนวกกับมาตรฐานการให้บริการที่มีคุณภาพของสถานประกอบการ สามารถสร้างความมั่นใจแก่นักท่องเที่ยวว่าจะได้รับประสบการณ์ที่ดี มีความสุขและปลอดภัยด้านสุขอนามัยจากสินค้าและบริการได้ และผู้วิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์มีความเชื่อว่าโครงการเราเที่ยวด้วยกันจะช่วยสนับสนุนการสร้างงานและฟื้นฟูเศรษฐกิจ และมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม และการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันของกลุ่มนักท่องเที่ยวเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ถือเป็นการใช้สิทธิ์ที่ตนเองพึงได้รับ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

7.1.1 โรงแรมที่เข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันมีจำนวนไม่มากนัก ทำให้ตัวเลือกในการเข้าใช้บริการไม่หลากหลายหรือไม่เพียงพอสำหรับตอบสนองความต้องการของผู้เข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกัน ดังนั้นควรเพิ่มจำนวนโรงแรมเพื่อเป็นการเพิ่มตัวเลือก โดยอาจจะลดเงื่อนไขบางประการเพื่อเปิดโอกาสให้โรงแรมหรือสถานประกอบการที่อยากจะเข้าร่วมโครงการสามารถเข้าร่วมโครงการได้ง่ายและยังสามารถเพิ่มจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการได้อีกด้วยเมื่อมีตัวเลือกมากขึ้น

7.1.2 ควรมีการเพิ่มสิทธิ์ให้กับผู้เข้าร่วมโครงการเราเที่ยวด้วยกันและขยายเวลาโครงการเราเที่ยวด้วยกัน เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เดินทางท่องเที่ยวเพื่อสามารถใช้สิทธิ์ในระยะยาวต่อไป

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับกำรวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพิ่มเติมถึงแนวโน้มการดำเนินโครงการเราเที่ยวด้วยกันในสภาวะของการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ระลอกใหม่ รวมถึงการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวผ่านโครงการเราเที่ยวด้วยกันของนักท่องเที่ยวโดยการเปรียบเทียบกลุ่มนักท่องเที่ยวในแต่ละเจนเนอเรชั่น ทั้งนี้เพื่อช่วยให้สถานประกอบการได้เตรียมกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต

8. กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะอาจารย์หลักสูตรสาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ตลอดจนแนวคิดในกระบวนการศึกษา ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ประภาพรรณ แก้วสิยา และผู้ช่วยศาสตราจารย์กุลดารา เพียรเจริญ ที่ได้สละเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดทั้งให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้ ขอบคุณผู้เกี่ยวข้องที่มิได้กล่าวนาม ที่มีส่วนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจสำคัญ รวมทั้งให้การสนับสนุนเป็นอย่างดีจนทำให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

กรรณริน จุลรอด, ชุติมา หวังเบ็ญหมัด และสิริลักษณ์ ทองพูน. (2562). *สภาพแวดล้อมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าแฟชั่นออนไลน์*. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. จาก http://gg.gg/uxdg1

กรุงไทยคอมพาส. (2563). *เจาะพฤติกรรมท่องเที่ยวใน New Normal : เมื่อโควิดทำชีวิตเปลี่ยน*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก http://gg.gg/uy7kd

ครีเอทีฟ ท็อค. (2562). *Generations Trend 2020 สรุปทุก Insight เข้าใจผู้บริโภคแต่ละ Gen*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก https://creativetalklive.com/insight-generations-trend-2020/

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2554). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ฉัตรชัย อินทสังข์ และดุษฎี เทียมเทศ บุญมาสูงทรง. (2562). *การศึกษาพฤติกรรมและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเชิงชุมชนกลุ่มมิลเลนเนียล: กรณีของบ้านด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา*. คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. จาก https://kuojs.lib.ku.ac.th/index.php/jfam/article/view/3060/1486

ซิกน่า. (2563). *สรุปสิทธิ์ "เราเที่ยวด้วยกัน" ครบหมดทุกสิทธิ์ จบในที่เดียว*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก https://www.cigna.co.th/health-wellness/travel/we-travel-together

ณัชชา สุวรรณวงศ์. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา (ระบบโควตา)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน. จาก https://www.rmuti.ac.th/news/attash/721d0b0232717ccfa663943b4e4fcf4620170828-2-1541-7433..pdf

ณัฐชยา ใจจูน. (2559). *ภาพลักษณ์ตราสินค้าและการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานคร*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/1965/1/natchaya.jaij.pdf

ปาริชาติ เยพิทักษ์. (2562). พฤติกรรมนักท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: รัตนโรจน์การพิมพ์.

เบญจมาศ ลาภจิตร. (2552). *แรงจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวโปแลนด์เลือกประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว*. สาขาวิชาการจักการการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. จาก https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/NU.the.2009.13.

พลอยจันทร์ สุขคง. (2563). *SHA ตราสัญลักษณ์ความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวยุคปกติใหม่*. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564, จาก https://thestandard.co/sha-new-security-sign-for-new-normal-tourism/

ภัสสราณัฐ รวยธนาสมบัติ. (2558). *การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความตั้งใจซื้อสินค้าผ่านอินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคในแต่ละเจเนอเรชั่น*. สาขาวิชาการบริหารการตลาด คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร. จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2015/TU_2015_5702115139_3700_2497.pdf

มาร์เก็ตติ้งอุปส์. (2558). *สำรวจพฤติกรรมการท่องเที่ยวของคนไทย ปี 58*. สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2564, จาก https://www.marketingoops.com/news/thai-tourism-2015/

รุจิพร เจริญศรี. (2559). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: แม็คเอ็ดดูเคชั่น.

วนิดา เลิศพิพัฒนานนท์. (2561). *รูปแบบพฤติกรรมและแรงจูงใจในการท่องเที่ยวของคนไทย Gen Y*. มหาวิทยาลัยสยาม. จาก https://research-system.siam.edu/2013-12-20-04-26-42/5614-gen-y

วันทิกา หิรัญเทศ. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนนทบุรี. วิทยาลัยราชพฤกษ. จาก http://www.rpu.ac.th/Library_web/doc/RC_RR/2556_Hotel_Wuntika.pdf

วรินทร์ทิพย์ กำลังแพทย์. (2560). *การตลาดออนไลน์กับผู้บริโภคยุค XYZ*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. จาก https://www.western.ac.th/media/attachments/2017/09/20/online-market.pdf

อภิดิฐ อุทิศธรรมศักดิ. (2559). ทัศนคติของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงถวิลหาอดีต กรณีศึกษาเพลินวาน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการบริการและการท่องเที่ยว ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. จาก http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2928/3/abhidit_utid.pdf

อรภา รอดพันธุ์. (2555). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการจองห้องพักออนไลน์ผ่าน websiteagoda.com ของผู้บริโภคชาวไทยในเขตกรุงเทพมหานคร*. สาขาบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยสยาม. จาก http://www.research-system.siam.edu/2013-12-20-04-25-20/398-2013-12-20-05-58-123

Tourism Economic. (2563). *Covid-19 กับผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไทย*. สืบค้นเมื่อ 7 มิถุนายน 2564, จาก https://1th.me/X1mRX

การศึกษาความเป็นไปได้ในการประกอบธุรกิจดนตรีในปัจจุบัน

A FEASIBILITY STUDY OF THE CURRENT MUSIC BUSINESS

อภิกฤษณ์ เลิศธนวรกุลชัย[1]*

บทคัดย่อ

เนื่องจากกระแสสังคมและเทคโนโลยีในปัจจุบันทำให้ผู้ผลิตในอุตสาหกรรมดนตรีต้องปรับตัว เพราะมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การเกิดศิลปินที่ง่ายขึ้น การเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังที่กว้างขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้อุตสาหกรรมดนตรีสามารถสร้างรายได้จากหลากหลายช่องทางดนตรี และมีบทบาทในการผลักดันเศรษฐกิจในประเทศไทย โดยการรวมกันระหว่างนวัตกรรมของดนตรี เกิดการสร้างระบบนิเวศน์ดนตรีที่สมบูรณ์เพื่อเชื่อมโยงอุตสาหกรรมดนตรีเข้ากับเรื่องอื่น ๆ อาทิ ธุรกิจบันเทิง ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจอาหาร การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศูนย์กลางทางดนตรี ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยมีวิธีการศึกษา คือ การศึกษาแนวโน้มธุรกิจดนตรีที่สามารถส่งเสริมผลักดันเศรษฐกิจในประเทศ ศึกษาแนวทางการประกอบธุรกิจในอนาคตและการศึกษาความเป็นไปได้ทางการตลาดของธุรกิจดนตรีเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้า 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เล่นดนตรี กลุ่มผู้ศึกษาและสนใจดนตรี และกลุ่มผู้ฟังดนตรี โดยคาดหวังให้เกิดการสร้างระบบนิเวศน์ของดนตรีที่สามารถตอบสนองกลุ่มคนที่มีความสนใจด้านดนตรีทั้งผู้ที่ไม่มีทักษะ มือสมัครเล่น ไปจนถึงผู้ที่มีทักษะขั้นสูง

คำสำคัญ : แนวโน้มธุรกิจดนตรี, ระบบนิเวศน์ดนตรี, อุตสาหกรรมดนตรี

Abstracts

Due to social and technological trends, music industry producers need to adapt. The easier debut of artist ,wider audience reach, as a result, the music industry generated income through various channels and become an important part in driving Thailand’s economic. The combination of music innovation creates a complete music industry ecosystem and efficiently connect others industry such as entertainment, travel, and food business. This study aims to study music center in Bangkok by studying music business trend which can promote the domestic economy, future business practices and a feasibility study of music business to meet the need of 3 customer groups: professional musician, amateur and audience. This study is expected to create a music ecosystem that can cater audience, amateur and also professional musician.

Keyword: Music of Business Trends, Music of Ecosystem, Music of Industry

[1] นักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

* Corresponding author, E-mail : apikit.ping@gmail.com

1. บทนำ

อุตสาหกรรมทางด้านดนตรีหรือธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องกับดนตรี เป็นการรวมธุรกิจที่มีช่องทางของรายได้หลักมาจากการผลิตดนตรี ทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลัง เช่น ผู้ประพันธ์เพลง การบันทึกเสียง และการแสดงสด เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีธุรกิจอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านดนตรี อาทิ ธุรกิจร้านขายเครื่องดนตรี ธุรกิจโรงเรียนสอนดนตรี และธุรกิจออแกไนเซอร์งานเกี่ยวกับดนตรี ซึ่งยังคงเป็นธุรกิจที่ได้รับความสนใจจากผู้บริโภค ผู้ฟัง ผู้เล่นตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ยุคสมัยของดนตรีมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับเทคโนโลยี จึงเกิดวิวัฒนาการของวงการดนตรีในแต่ละยุค เช่น ยุคของตลับเพลง ยุคของแผ่นซีดี จนมาถึงปัจจุบันดนตรีอยู่ในยุคที่เรียกว่า การฟังเพลงในรูปแบบออนไลน์ เป็นยุคแห่งการเข้าถึงดนตรีให้เป็นไปได้อย่างง่ายสำหรับผู้ที่สนใจดนตรีและบุคคลทั่วไป ด้วยการสนับสนุนในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสา รการเชื่อมโยงข้อมูลและเครือข่ายอินเตอร์เน็ตในปัจจุบัน ซึ่งทำให้กลุ่มผู้บริโภค ผู้ฟัง ผู้เล่นดนตรีสามารถเข้าถึงการฟังเพลงได้ทุกพื้นที่ทั่วโลก ทุกรูปแบบของเพลง ถึงแม้เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาททำให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านแอปพลิเคชั่นการฟังเพลงหรือผ่านการดูวีดิโอ แต่ก็ยังไม่สามารถเทียบกับประสบการณ์ทางตรงที่พวกเขาจะได้รับจากการชมการแสดงสด

จากการศึกษาแนวโน้มธุรกิจดนตรีที่ผ่านมาจากข้อมูล Thailand Creative and Design Center หรือ TCDC ระบุว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมดังกล่าวได้มีมูลค่ารวมราว 35,000 ล้านบาทต่อปี (สำรวจอุตสาหกรรมดนตรีโลกและหนทางการปลุกปั้น “กรุงเทพฯ เมืองดนตรี” (tcdc.or.th), 2562) ขณะที่ในภาพรวมมีแนวโน้มการเติบโตทางธุรกิจไม่ต่ำกว่า 10% ประกอบไปด้วยลิขสิทธิ์เพลง สื่อบันเทิง เครื่องเสียงและเครื่องดนตรี โรงเรียนสอนดนตรี และเครื่องดนตรีตามลำดับ รวมถึงรายได้ธุรกิจเพลงเติบโตจากปี 2560 ถึง 2561 เพิ่มขึ้น 30.87%

และรายได้ธุรกิจจัดคอนเสิร์ตเติบโตจากปี 2560 ถึง 2561 เพิ่มขึ้น 22.20% สำหรับแนวโน้มการเติบโตในอนาคต การเติบโตจากอดีตสู่ปัจจุบันจนกลายเป็นเมืองดนตรี (music city) ถ้าหากในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีแหล่งรวมทางด้านดนตรีที่ช่วยตอบโจทย์ทั้งผู้ขายและผู้ซื้อ ย่อมจะเป็นแนวทางใหม่ทางธุรกิจที่น่าสนใจและได้รับความนิยมเพราะการเติบโตของธุรกิจทางดนตรีไม่ได้หายไปไหน แต่ยังคงปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัยไปได้

2. เนื้อหาย่อย

2.1 ธุรกิจดนตรี / อุตสาหกรรมดนตรีในประเทศไทย

ประเทศไทย 4.0 หรือ Productive Growth Engine คือ วิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย หรือโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจ ภายใต้การนำของรัฐบาล ที่ต้องการพัฒนาชาติกับการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นงานเพลงจึงเป็นหนึ่งในงานความคิดสร้างสรรค์ ที่จะถูกเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยพัฒนาให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งจากปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วง 20 ปีที่ผ่านมาของธุรกิจเพลง โดยเฉพาะช่วง 5 ปีหลังที่ทุกบริษัทต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วจากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้บริษัทค่ายเพลง และผู้ที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับงานเพลงทั้งหมดต้องเริ่มปรับตั้งแต่พื้นฐานวิธีการคิดและการทำงานเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาธุรกิจเพลงในยุคประเทศไทย 4.0

อุตสาหกรรมดนตรีคือกำลังสำคัญในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศ โดยข้อมูลสำรวจเมื่อปี 2557 พบว่า ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมนี้สร้างเม็ดเงินสะพัดราว 35,000 ล้านบาทต่อปี ในจำนวนที่ว่านี้เมื่อจำแนกประเภทธุรกิจ สามารถแบ่งออกเป็น ธุรกิจค่ายเพลงจำนวน 20,000 ล้านบาท ธุรกิจวิทยุที่เกี่ยวข้องกับดนตรีและบันเทิงจำนวน 6,500 ล้านบาท ธุรกิจเครื่องเสียงและเครื่องดนตรีจำนวน 5,000 ล้านบาท ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับแสงและเสียงจำนวน 2,000 ล้านบาท และธุรกิจโรงเรียนสอนดนตรีอีกราว 300 ล้านบาท ขณะที่ในภาพรวมมีแนวโน้มการเติบโตทางธุรกิจไม่ต่ำ

กว่าปีละ 10% ชี้ให้เห็นว่าอุตสาหกรรมเพลงยังไปได้ดี จากการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหิดลพบว่าจำนวนผู้เข้าชมดนตรีงาน Thailand Philharmonic Orchestra ปี 2560-2562 เพิ่มขึ้นทุกปี (Annual-Report-2019.pdf (mahidol.ac.th), 2562) ทำให้เห็นว่าการสัมผัสประสบการณ์การฟังและการรับชมดนตรีสด ได้รับความนิยมมาอย่างเรื่อยมา เมื่อธุรกิจดนตรีมีความสำคัญ และกำลังเผยแพร่ไปสู่วงกว้างสำหรับคนรุ่นต่อไป

2.2 ธุรกิจดนตรี / อุตสาหกรรมดนตรีในระดับโลก

เมื่ออุตสาหกรรมดนตรีโลกกำลังหมุนเปลี่ยนไปตามพฤติกรรมที่คนฟังสามารถฟังเพลงได้ทุกที่และทุกเวลาผ่านเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตที่เป็นสื่อกลาง จากเดิมที่มีผู้ใช้บริการดนตรีในรูปแบบออนไลน์ แบบจ่ายเงิน 106 ล้านยูสเซอร์ในปี 2016 คาดว่าภายในปี 2025 จะมีสมาชิกที่จ่ายเงินให้กับบริการนี้เพิ่มขึ้นถึง 336 ล้านยูสเซอร์ ซึ่งแอฟพลิเคชั่น Spotify คือ ผู้ให้บริการมิวสิคตรีมมิ่งที่ครองส่วนแบ่งทางการตลาดสูงที่สุดในโลก และ Joox คือผู้ให้บริการมิวสิกตรีมมิ่งที่ครองส่วนแบ่งทางการตลาดสูงที่สุดในประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตามประสบการณ์การรับฟัง รับชม และรู้สึกผ่านการแสดงดนตรีสดซึ่งยังไม่มีเทคโนโลยีใดมาแทนที่ได้ จึงทำให้การแสดงดนตรีสดยังคงเป็นที่น่าจับตามอง (CreativeThailand, 2562,ไม่ระบุ) ในปี 2017 อุตสาหกรรมการแสดงดนตรีสดทั่วโลกมีมูลค่ามากกว่า 23.49 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 62.31 ของมูลค่าอุตสาหกรรมดนตรีทั้งหมด และคาดว่าภายในปี 2021 มูลค่าของตลาดส่วนนี้จะมีมากถึง 32.43 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งสหรัฐอเมริกา เยอรมนี และอังกฤษ คือ 3 ประเทศผู้นำการแสดงดนตรีสดที่กินส่วนแบ่งการตลาดเกินกว่าครึ่งของทั้งหมด ในส่วนการแสดงดนตรีสดของประเทศไทยก็มีมูลค่ามากที่สุดในอุตสาหกรรมดนตรีไทยในวันนี้เช่นกัน โดยมีมูลค่าคิดเป็น 268 ล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือร้อยละ 58.7 ของส่วนแบ่งอุตสาหกรรมดนตรีในประเทศทั้งหมด เมื่อบวกกับศักยภาพของกรุงเทพฯ เมืองหลวงของประเทศไทยที่ได้ชื่อว่าเป็นสุดยอดของจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลกมา 3 ปีซ้อน โดยผลสำรวจจาก Mastercard ทำให้การผลักดันกรุงเทพฯ ให้เป็นเมืองดนตรี (Bangkok Music City) คือโอกาสครั้งสำคัญที่จะทำให้อุตสาหกรรมดนตรีของประเทศไทยเติบโตขึ้นอย่างยั่งยืน

2.3 เมืองดนตรี (Music city)

Music City หรือเมืองดนตรี คือ คอนเซ็ปต์การผลักดันดนตรีให้เป็นตัวช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้กับเมือง โดยตัวอย่างของเมืองดนตรีที่ประสบความสำเร็จในระดับโลกและสามารถสร้างรายได้มหาศาลผ่านการท่องเที่ยวเชิงดนตรี (Music Tourism) ได้แก่ New Orleans (USA) ที่ขึ้นชื่อในเรื่องของดนตรีแจ๊ส Austin (USA) ที่ถูกยกย่องให้เป็นเมืองของการแสดงดนตรีสดที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และ Liverpool (UK) เมืองดนตรีต้นกำเนิดของวงเดอร์บีเทิลส์ และยังเป็นเมืองคอนเสิร์ตสำคัญของอังกฤษ เป็นต้น

Bangkok Music City คือเทศกาลดนตรีครั้งยิ่งใหญ่ของกรุงเทพฯ ที่จัดขึ้นในวันที่ 1-3 พฤศจิกายน 2019 บนความร่วมมือของสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (NIA), ฟังใจ และ NYLON Thailand จัดขึ้น ณ ย่านเจริญกรุง โดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศิลปะและดนตรีของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งยังเป็นการแสดงศักยภาพว่ากรุงเทพฯ สามารถเป็นจุดศูนย์กลางของการแสดงคอนเสิร์ตได้ไม่แพ้เมืองดนตรีไหน ๆ ของโลก โดยภายในงานประกอบด้วย 2 กิจกรรมหลัก นั่นคือ Music Festival และ Conference ที่จะช่วยส่งเสริมศักยภาพอุตสาหกรรมดนตรีไทย พร้อม ๆ ไปกับการช่วยส่งเสริมพลังความคิดสร้างสรรค์ที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับเศรษฐกิจไทย

จากการรวมอุตสาหกรรมดนตรีเข้าไว้ด้วยกัน จนกลายเป็น “ระบบนิเวศน์ของวงการดนตรี” คือความคิดที่เด่นชัดที่สุด ที่ต้องการทวงคืนพื้นที่ย่านดนตรีกลับคืน และมองว่าพื้นที่กรุงเทพฯก็สามารถทำให้เกิดเป็นระบบนิเวศน์ทางดนตรีได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยการศึกษาความเป็นไปได้ในการประกอบธุรกิจดนตรีในปัจจุบัน

3. สรุปผลการวิจัย

ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลผู้เขียนนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์โดยหาประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องสรุปและเปรียบเทียบความแตกต่างของกรณีศึกษาการวิเคราะห์คำตอบในแบบสอบถามร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากทุติยภูมิและนำไปเชื่อมโยงโดยนำเสนอในรูปแบบบรรยาย

จากการศึกษาแนวทางความเป็นไปได้ในการประกอบธุรกิจดนตรีในปัจจุบัน ผู้เขียนสรุปการศึกษาออกเป็น 3 ชุดดังนี้

3.1 ข้อมูลแนวโน้มธุรกิจทางด้านดนตรีในปัจจุบัน ซึ่งได้ศึกษาและวิเคราะห์จากข้อมูลออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่า ปัจจุบันทุกคนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างอิสระ อีกหนึ่งข้อคือ สามารถนำเสนอได้ด้วยอำนาจในการตัดสินใจชื่นชอบศิลปินอยู่ที่ผู้บริโภค การแข่งขันยังคงสูงอยู่อย่างต่อเนื่องและต้องเกิดการปรับตัวอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งยังส่งผลให้เกิดการคิดค้นนวัตกรรมออกมาเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบัน และการก้าวเข้าสู่การพัฒนาประเทศไทย 4.0 ที่ผลักดันเทคโนโลยีนวัตกรรมในการพัฒนาประเทศธุรกิจเพลงจะยังคงอยู่ต่อไปได้ แต่บริษัทค่ายเพลงศิลปินหรือแม้แต่ผู้บริโภค ต้องพร้อมที่จะปรับตัวตามเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปด้วย เราจึงจะพบการแข่งขันทางความคิดสร้างสรรค์การสร้างความแตกต่างเพื่อให้ผลงานออกมาเป็นที่โดดเด่นและได้รับการตอบรับที่ดีจากคนฟังอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งในปัจจุบันและแนวโน้มอุตสาหกรรมดนตรี จะเกิดศิลปินหน้าใหม่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ซึ่งทำให้ผู้ที่สนใจสามารถมาเล่นดนตรีได้โดยไม่ต้องพึ่งพาค่ายเพลง และทำให้ความต้องการของสถานที่ในการเตรียมความพร้อมในด้านห้องซ้อม สตูดิโอ และสิ่งอำนวยความสะดวกมีความต้องการที่สูง

3.2 ผลการศึกษาแนวทางในการประกอบธุรกิจดนตรี ประกอบด้วย ผลการศึกษาข้อมูลผู้ใช้งานและการกำหนดพื้นที่ใช้สอย รายละเอียดดังนี้

3.2.1 ข้อมูลการศึกษากรณีศึกษาผู้ใช้งานด้วยข้อมูลแบบสอบถาม โดยการแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ชุด คือ

สำหรับนักดนตรี ผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามพบว่า กลุ่มผู้เล่นดนตรี 94% มีอายุต่ำกว่า 20 ปี (47.8) และมีอายุระหว่าง 20-25 ปี (47.8%) เหตุผลของการเล่นดนตรี อันดับ 1 มาจากงานอดิเรก รองลงมาคือ สร้างภาพลักษณ์ที่ดี และความถี่ในการเล่นดนตรี มากกว่า 20 ครั้งต่อเดือน คิดเป็น 33% ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าใช้สถานที่ อันดับ1คือ ราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพของอุปกรณ์ รองลงมา คือ ความสะดวกของการเดินทางเข้าถึงสถานที่ และความหลากหลายของขนาดห้องซ้อม ตามลำดับ

สำหรับบุคคลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก อายุระหว่าง 20-25 ปี คิดเป็น 68% มีกิจกรรมยามว่างที่ทำเป็นประจำ อับดับ1 คือฟังเพลง และมีโอกาสในการเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านดนตรี อันดับ 1 คือ การพบปะ สังสรรค์ รองลงมาคือ การไปงานแสดงดนตรี และหากคนกลุ่มนี้จะผันตัวมาเป็นนักดนตรี จะมีความกังวลอันดับที่ 1 คือ การไม่มีพื้นฐานการเล่นดนตรี รองลงมาคือ ไม่มีสถานที่ซ้อมที่เหมาะสม

3.2.2 การกำหนดประเภทพื้นที่ใช้สอย (Programming) ในการประกอบธุรกิจดนตรีจะต้องมีความหลากหลายของพื้นที่ใช้สอย เพื่อเป็นแหล่งรวมทั้งผู้ที่ชื่นชอบดนตรี ผู้ที่เล่นดนตรีเป็นงานอดิเรก ผู้ที่สนใจดนตรี รวมไปถึงนักดนตรีมืออาชีพ และทำให้อุตสาหกรรมดนตรีแข็งแกร่งมากขึ้น ประกอบไปด้วย

พื้นที่ที่รองรับสำหรับนักดนตรี จำเป็นจะต้องมีพื้นสตูดิโอ ห้องซ้อมดนตรี ซึ่งมีความจำเป็นและต้องได้มาตรฐาน มีห้องหลายขนาดให้เลือก เพิ่มทางเลือกในการเลือกใช้เครื่องดนตรี มีอุปกรณ์เสริมสนับสนุนการเล่นดนตรี การออกแบบ ครอบคลุมการใช้งานและการออกแบบที่สวยงาม อีกทั้งการมีบริการอัดเสียงครบวงจรพื้นที่รองรับ สำหรับพื้นที่การแสดงสดที่จะต้องมีมาตรฐานเพื่อถ่ายทอดเสียงที่นักดนตรีถ่ายทอดให้แก่ผู้เข้าชมและนักท่องเที่ยว ในส่วนของพื้นที่จัด

จำหน่ายเครื่องดนตรี ซึ่งจะต้องคำนึงถึงคุณภาพของสินค้าการจัดแต่งร้านให้เลือกดูง่าย พนักงานมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นเป็นอย่างดี และต้องมีการบริการหลังการขายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค สร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้าได้

พื้นที่สำหรับรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้ชื่นชอบดนตรี ประกอบไปด้วยพื้นที่สำหรับจัดแสดงนิทรรศการ พื้นที่สำหรับรองรับกิจกรรมการแสดงสดที่ได้มีมาตรฐานมีพื้นที่รองรับผู้เข้าชมการแสดง พื้นที่สำหรับการพบปะสังสรรค์ พื้นที่ที่เป็นร้านเครื่องดื่มและอาหาร พื้นที่ที่รองรับกิจกรรมด้านการศึกษาเกี่ยวกับดนตรีสำหรับผู้ที่สนใจจนไปถึงผู้ที่ต้องการพัฒนาทักษะในด้านดนตรี ด้วยนโยบายทางด้านการศึกษาที่เป็นรูปธรรมของรัฐบาล เช่น การลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ส่งผลให้สถาบันสอนดนตรีจึงได้รับความนิยมอย่างมากและที่สำคัญ ประเทศไทยมีการผลักดันการพัฒนาสู่การเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมบันเทิงของภูมิภาคอาเซียน และผลักดันอุตสาหกรรมดนตรีของไทยให้มีความเด่นชัดมากขึ้นในสายตานานาชาติ อีกทั้งยังเป็นการยกระดับมาตรฐานการประกอบวิชาชีพของบุคลากร ในภาคอุตสาหกรรมดังกล่าวให้มีค่ามากยิ่งขึ้นด้วย ต่อมาคือพื้นที่สำหรับเป็นจุดดึงดูดนักท่องเทียว นอกจากจะได้รายได้จากการจัดออแกไนซ์เซอร์จัดอีเว้นท์ เวทีสามารถรองรับการประกวดทางดนตรี จัดอีเว้นท์ให้คนมาเข้าร่วมงานในทุกเทศกาล เป็นการโปรโมทสถานที่สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่โครงการเป็นที่จดจำของกลุ่มลูกค้าที่เข้าใช้งาน

3.3 การคัดเลือกและวิเคราะห์ทำเลที่ตั้งที่มีศักยภาพ โดยส่งผลต่อการพัฒนาโครงการ โดยพิจารณาตามหลักของโมเดลประเทศไทย 4.0 (Productive Growth Engine) โดยแบ่งเกณฑ์การวิเคราะห์ดังกล่าวเป็น สองส่วน คือ

3.3.1 การวิเคราะห์ด้านอารมณ์ที่ส่งผลต่อผู้ใช้งาน โดยการวิเคราะห์ในด้านศิลปะและงานออกแบบของสถาปัตยกรรม ทัศนียภาพโดยรอบของโครงการและจุดเด่นของย่านที่เชื่อมโยงกับธุรกิจดนตรีที่มีจุดเด่นในเรื่องของธุรกิจบริการและให้ความบันเทิง

3.3.2 การวิเคราะห์ด้านกายภาพ (Site Analysis) ทำเลที่ตั้งการเข้าถึงของกลุ่มลูกค้าของกลุ่มต่างๆทั้งนักดนตรีผู้ที่ชื่นชอบดนตรีและ นักท่องเที่ยวทั่วไปที่เข้ามาท่องเที่ยวและพักผ่อนในโครงการ

4. เอกสารอ้างอิง

Fungjai. (2562). *รายงาน "Analysis of the ASEAN Music Industry with a Focus on Thailand"*. สืบค้นจาก https://web.tcdc.or.th/th/Articles/Detail/FF_NOV_19

กรุงเทพธุรกิจ. (2560). *ทางรอดที่ต้องเลือกของนักดนตรียุค 4.0*. สืบค้นจาก https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/749092

TCDC. (2563). *Future of Thai Music Industry: ทิศทางวงการดนตรีไทยจากมุมมองคนดนตรี*. สืบค้นจาก https://web.tcdc.or.th/th/Articles/Detail/Future-of-Thai-Music-Industry

TCDC. (2562). *สำรวจอุตสาหกรรมดนตรีโลก และหนทางการปลุกปั้น "กรุงเทพฯ เมืองดนตรี"*. สืบค้นจาก https://web.tcdc.or.th/th/Articles/Detail/FF_NOV_19

แนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
กรณีศึกษา : ชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

GUIDELINES FOR IMPROVING COMMUNITY-BASED TOURISM
CASE STUDY: BAN BAGAN COMMUNITY, TANYONG DISTRICT, POH MUANG, SATUN PROVINCE

กันตินันท์ โฉมทอง[1]* และมุจลินทร์ ผลกล้า[2]

Guntinan Chomthong[1]* and Mudchalin Pholkla[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล 2.) เพื่อเสนอแนะแนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย (CBT Thailand) สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา การวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาสอุปสรรค (SWOT) ของชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล และการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าชุมชนบ้านบากันเคย มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย (CBT Thailand) ภาพรวมในระดับดีเยี่ยม (ร้อยละ 86.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบของการประเมิน 5 องค์ประกอบ ผลการศึกษาพบว่า มีการจัดการเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีในระดับดีเยี่ยม (ร้อยละ 100) รองลงมาคือกลุ่มท่องเที่ยวมีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน (ร้อยละ 91.44) ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม (ร้อยละ 83.33) ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (ร้อยละ 83.33) และด้านการบริการและความปลอดภัยของการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ร้อยละ 71.88) ตามลำดับ ศักยภาพชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล มีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยวในปริมาณที่พอดีกับสภาพแวดล้อมในชุมชน และสามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้ตามการคัดเลือกจากสานักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดให้เป็นหมู่บ้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ชุมชนชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ต้องเพิ่มศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยเฉพาะความปลอดภัยจากประชาชนโดยเร่งประชาสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่นเพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชน, ชุมชนบ้านบากันเคย

---

[1] นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อมัคคุเทศก์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] อาจารย์ ดร., สาขาภาวะผู้นำและนวัตกรรมทางการศึกษา สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail : noueza55@gmail.com

Abstract

The study of the approach to upgrade community-based tourism at Ban Ba Kan Khei, Tanyong Po Sub-district, Mueang District, Satun Province, has the objectives: 1.) to assess the potential of community-based tourism at Baan Ba Kankei, Tanyong Po Sub-district, Mueang District, Satun Province; 2.) to propose Guidance for upgrading tourism by communities at Ban Ba Kan Khei, Tanyong Po Sub-district, Muang District, Satun Province. This research was a qualitative research. The tools used in this research are: The Criteria for Community-Based Tourism Development of Thailand (CBT Thailand) for the data analysis was based on the content analysis method, the strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles (SWOT) analysis of Ban Ba Kankei community, Tanyong Po sub-district, Muang district, Satun province. qualitative The results showed that the Baan Bagan Khei community Tourism management was in accordance with the Criteria for Community Based Tourism Development of Thailand (CBT Thailand) overall at an excellent level (86.00 percent). have managed economy Social and quality of life at an excellent level (100%), followed by tourism groups with sustainable management (91.44 percent). Community-based tourism, conservation and cultural heritage promotion (83.33 percent). In terms of community-based tourism, there was a systematic and sustainable management of natural resources or the environment (83.33 percent) and service and safety of community-based tourism (71.88 percent), respectively. The city of Satun Province is ready to support tourism in an amount that fits the community environment. and can carry out tourism management according to the selection from the provincial community development office to be a village to promote tourism In this regard, the Baan Ba Kankei community, Tanyong Po Sub-district, Muang District, Satun Province must increase the capacity of tourism management, especially the safety of the people, by accelerating public relations and building a network between communities. Local authorities to drive sustainable tourism further

Keyword: community tourism, Upgrading Community-Based Tourism, Baan Ba Kankei Community

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย เป็นอุตสาหกรรมหลักที่ทำเงินให้แก่ประเทศ ในขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับภาวการณ์แข่งขันทางการท่องเที่ยวในตลาดโลก และความผันผวนทางเศรษฐกิจ การเมืองในภูมิภาค รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องควรมีการวางรากฐานการดำเนินงานแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรักษาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวและการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยมีความสามารถใช้ประโยชน์ในระยะยาวและเกิดความยั่งยืน

การท่องเที่ยวมีรูปแบบที่หลากหลายมอาทิ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวแบบวิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเพื่อการพาณิชย์ ซึ่งคงเป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ว่าการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลประการหนึ่งที่เสริมสร้างเศรษฐกิจให้ดีขึ้น สร้างดุลยภาพของการดำเนินชีวิตให้เกิดความสุข ความผ่อนคลาย และก่อเกิดกำลังกาย กำลังใจ และกำลังความคิดได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามรูปแบบของการท่องเที่ยวในแบบต่างๆ ก่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจ สังคม ได้เป็นอย่างมาก แต่ในขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อเรื่องต่างๆ ได้เช่นเดียวกัน ดังนั้นรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนได้ควรที่จะต้องได้รับการมีส่วนร่วมทั้งด้านความคิดเห็น และความร่วมมือ ในการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ จากหลายภาคส่วนจึงจะทำให้เกิดความราบรื่นในทิศทางเดียวกันของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ (ลักษณาวดี บุญยะศิรินันท์ ,2557)

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยา เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรมีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและมุสลิม ลักษณะสังคมเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้มีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ประกอบกับจังหวัดสตูลมีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามวิสัยทัศน์ของจังหวัดที่ว่า “เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเกษตรยั่งยืน เมืองท่าฝั่งอันดามัน สร้างสรรค์สังคมแห่งการเรียนรู้” ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาศักยภาพของชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ซึ่งเป็นตำบลนำร่องพัฒนาเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ที่มีลักษณะแหลมยื่นออกไปในทะเลอันดามัน ทางฝั่งตะวันตกของจังหวัดสตูล มีชายทะเลติดกับเกาะลังกาวี ประเทศมาเลเซีย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าชายเลน สภาพป่ายังคงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อนำไปสู่แนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูลอย่างยั่งยืน และนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่จังหวัดสตูลและสร้างรายได้ให้กับชุมชนมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ต.ตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล
2. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ต.ตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

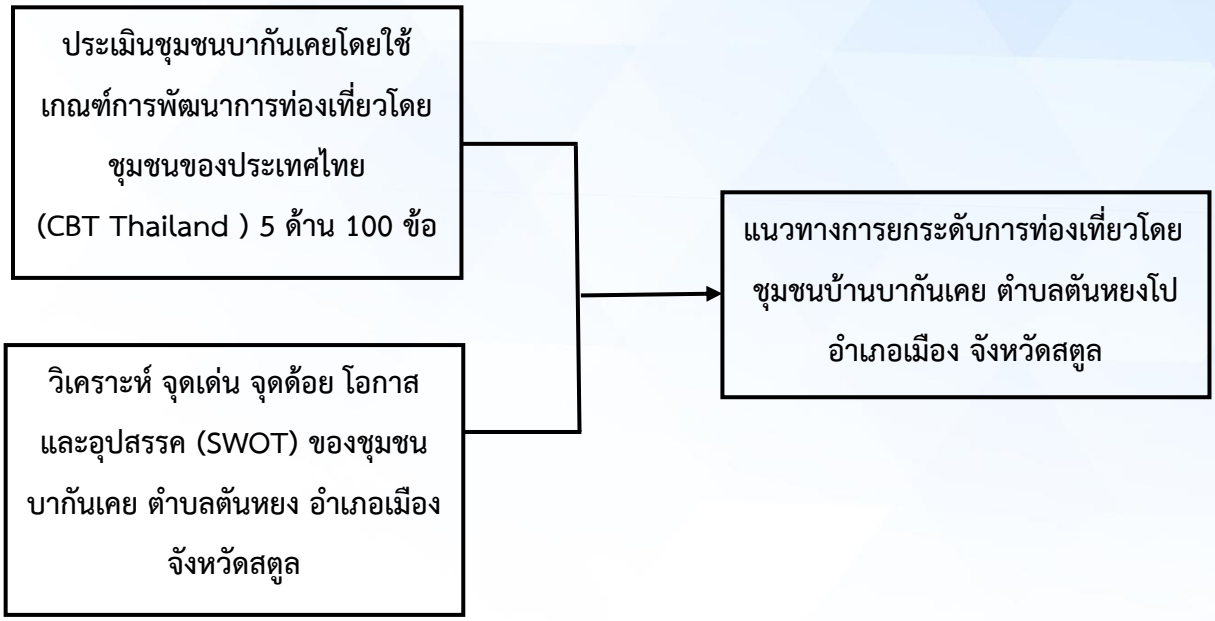

3.1 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1.1 การยกระดับการท่องเที่ยว

การยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวเกณฑ์ หลัก ๆ 3 องค์ประกอบ คือ ศักยภาพดึงดูดใจการท่องเที่ยว ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ มีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ศักยภาพการดึงดูดใจ การท่องเที่ยว ประกอบด้วยเกณฑ์พิจารณา 2 ด้าน คือ

1. คุณค่าทางประวัติศาสตร์/ศิลปวัฒนธรรม/ศิลปวิทยาการขึ้นกับมาตรฐานแต่ละประเภท ได้แก่ความเป็นเอกลักษณ์ ความสมบูรณ์ สวยงาม ความมีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับความผูกพันต่อท้องถิ่น

2. ศักยภาพทางกายภาพ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและความปลอดภัย ความหลากหลายและต่อเนื่องของกิจกรรมการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพการรองรับการท่องเที่ยว ประกอบด้วยเกณฑ์พิจารณา 2 ด้าน คือ

1. ศักยภาพการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานความเหมาะสมด้านที่ตั้ง

2. ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวจากปัจจัยภายนอก ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการประกอบด้วยเกณฑ์พิจารณา 2 ด้าน คือ

1. การบริหารจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การจัดการความปลอดภัย รักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การใช้ประโยชน์พื้นที่ ติดตามการเปลี่ยนแปลงจากการท่องเที่ยว

2. การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว การบริหารจัดการด้านบริการและสาธารณูปโภค การบริหารจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริหารจัดการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก ชุมชนมีส่วนร่วมและมีรายได้ การจัดการสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้และบริการข้อมูล การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม

3.1.2 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางการท่องเที่ยวโดยสมาชิกในชุมชน จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิ์ในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จอหอ, 2556) การท่องเที่ยวเป็นเรื่องราวของการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นกับผู้มาเยือน รวมถึงการดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชน โดยการท่องเที่ยวชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน (วีระพล ทองมา, 2558; เทิดชาย ช่วยบารุง, 2552) การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวิถีชีวิตของท้องถิ่น โดยการจัดการท่องเที่ยวอย่างสมดุล ส่งผลให้ประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้จากการท่องเที่ยวจะย้อนคืนมาสู่ชุมชนและท้องถิ่น (ดรรชนี เอมพันธุ์, 2550) ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของชุมชน พื้นที่ เศรษฐกิจชุมชน สังคม ประชาชนในชุมชนให้มีชีวิตอยู่ดีกินดี และสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์ รวมถึงการดารงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตอันดีงามของชุมชนสืบทอดรุ่นต่อรุ่น บริหารทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืนในชุมชน

3.1.3 การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชน

กรอบแนวคิดของเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในการพัฒนาเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น อพท. มีแนวคิดหลักในการบูรณาการองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเป็นหลัก โดยคำนึงถึงความยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในชุมชน ดังนั้น เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงประกอบด้วย 5 ด้านใหญ่ คือ

1. กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน
2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต
3. การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม
4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
5. ด้านบริการและความปลอดภัย

ทั้งนี้ เกณฑ์แต่ละด้านมีแนวคิดเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเป็นวงจร คือ การวางแผน การปฏิบัติจริง การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา ตามแผนผังด้านล่าง เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้านนั้น จะแบ่งเป้าประสงค์ทั้งสิ้น 29 เป้าประสงค์ 100 ข้อย่อยดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 : ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เป้าประสงค์ที่ 1.1	การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.2	ข้อตกลงร่วมกันสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.3	ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.4	การพัฒนาบุคลากรในกลุ่มบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.5	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.6	การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.7	การจัดการการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.8	ระบบบัญชี การเงินมีประสิทธิภาพ
เป้าประสงค์ที่ 1.9	เด็กและเยาวชนได้รับการให้ความสำคัญในการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ด้านที่ 2 : ด้านการจัดการเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตที่ดี

เป้าประสงค์ที่ 2.1 การจัดสรรรายได้มีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 2.2 การส่งเสริมการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 2.3 ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว

เป้าประสงค์ที่ 2.4 สิทธิมนุษยชนในการท่องเที่ยวได้รับการให้ความสำคัญ

ด้านที่ 3 : ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชน

เป้าประสงค์ที่ 3.1 ฐานข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวมีคุณภาพ

เป้าประสงค์ที่ 3.2 การเผยแพร่มรดกวัฒนธรรมชุมชนผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 3.3 การอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 4 : ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เป้าประสงค์ที่ 4.1 การจัดการทรัพยากรในพื้นที่เพื่อการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

เป้าประสงค์ที่ 4.2 ฐานข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ

เป้าประสงค์ที่ 4.3 การเผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 4.4 การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 4.5 การสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแสดล้อมผ่านการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 5 : ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

<u>หมวดคุณภาพสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ</u>

เป้าประสงค์ที่ 5.1 การให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างน่าพึงพอใจ

เป้าประสงค์ที่ 5.2 นักสื่อความหมายมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 5.3 จุดบริการท่องเที่ยวมีคุณภาพ

เป้าประสงค์ที่ 5.4 การติดต่อประสานงานด้านบริการมีประสิทธิภาพ

<u>หมวดการเตรียมความพร้อมเรื่องความปลอดภัย</u>

เป้าประสงค์ที่ 5.5 เส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวมีความปลอดภัย

เป้าประสงค์ที่ 5.6 จุดบริการท่องเที่ยวมีความปลอดภัย

เป้าประสงค์ที่ 5.7 การบริหารจัดการเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชนมีประสิทธิภาพ

เป้าประสงค์ที่ 5.8 การบริหารจัดการกรณีฉุกเฉินมีประสิทธิภาพ

แต่ละเป้าประสงค์จะประกอบด้วย “เกณฑ์ย่อย” ที่ใช้วัดระดับประสิทธิภาพ และคุณภาพของแต่ละเป้าประสงค์ โดยในแต่ละ “เกณฑ์ย่อย” จะประกอบด้วย “ข้อการประเมิน” เพื่อชี้วัดความสมบูรณ์ของเกณฑ์ย่อยแต่ละข้อ

3.1.4 การวิเคราะห์ SWOT

SWOT คือกระบวนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในขององค์กร ณ เวลาปัจจุบัน ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารระดับสูงหรือนักบริหารการตลาด สามารถกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายในโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจขององค์กร เพื่อมากำหนดเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมต่อไปได้ “SWOT” มาจากตัวอักษรย่อของคำ 4 คำคือ Strengths (จุดแข็ง), Weaknesses (จุดอ่อน), Opportunities (โอกาส), Threats (อุปสรรค) SWOT ได้รับความนิยมไปทั่วโลก และยังนิยมมาจนถึงทุกวันนี้เพราะ SWOT นั้นสามารถประยุกต์ใช้ได้กับธุรกิจทุกประเภทหรือแม้กระทั่งวิเคราะห์ตัวบุคคล

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ แนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนกรณีศึกษา ชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ” การศึกษาของครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในการดำเนินการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการวิจัยดังต่อไปนี้

4.1 พื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพที่สำคัญทางด้านการท่องเที่ยวชุมชน มีวิถีชีวิตของชุมชนเป็นอัตลักษณ์

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.2.1 ประชากรคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล จำนวน 10 คน

4.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้กลุ่มประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วยชุดคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย 10 คน ประกอบด้วย ประธานชุมชน รองประธาน และกรรมการทุกท่าน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกณฑ์การประเมินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 5 ด้าน 100 ข้อ ซึ่งดัดแปลงเกณฑ์จากสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council: GSTC) โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน

ด้านที่ 2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต

ด้านที่ 3 การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม

ด้านที่ 4 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ด้านที่ 5 ด้านบริการและความปลอดภัย

วิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ของชุมชนบากันเคย ตำบลตันหยง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4.1 นัดหมายวันและเวลาประเมินตามเกณฑ์กับประธานกลุ่มวิสาหกิจ แกนนำชุมชนด้านการท่องเที่ยว

4.4.2 ผู้วิจัยดำเนินการประเมินโดยเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างก่อนทำการประเมินผู้วิจัยจะอธิบายวัตถุประสงค์ของการประเมินโดยขออนุญาตในการจดบันทึกและบันทึกเสียงระหว่างการทำการประเมินซึ่งคำถามมีเนื้อหา

เกี่ยวกับทัศนคติต่อสถานการณ์ปัจจุบันและศักยภาพของพื้นที่การท่องเที่ยวตามหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านต่างๆ ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

4.4.3 หลังจากประเมินเรียบร้อยแล้ว ทำการสรุปข้อมูลของทุกกลุ่มเพื่อหาแนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนหมู่บ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

5. สรุปผลการวิจัย

การรวมผลคะแนนจากเกณฑ์การประเมินปรากฏทั้งในภาพรวมและรายด้านดังต่อไปนี้

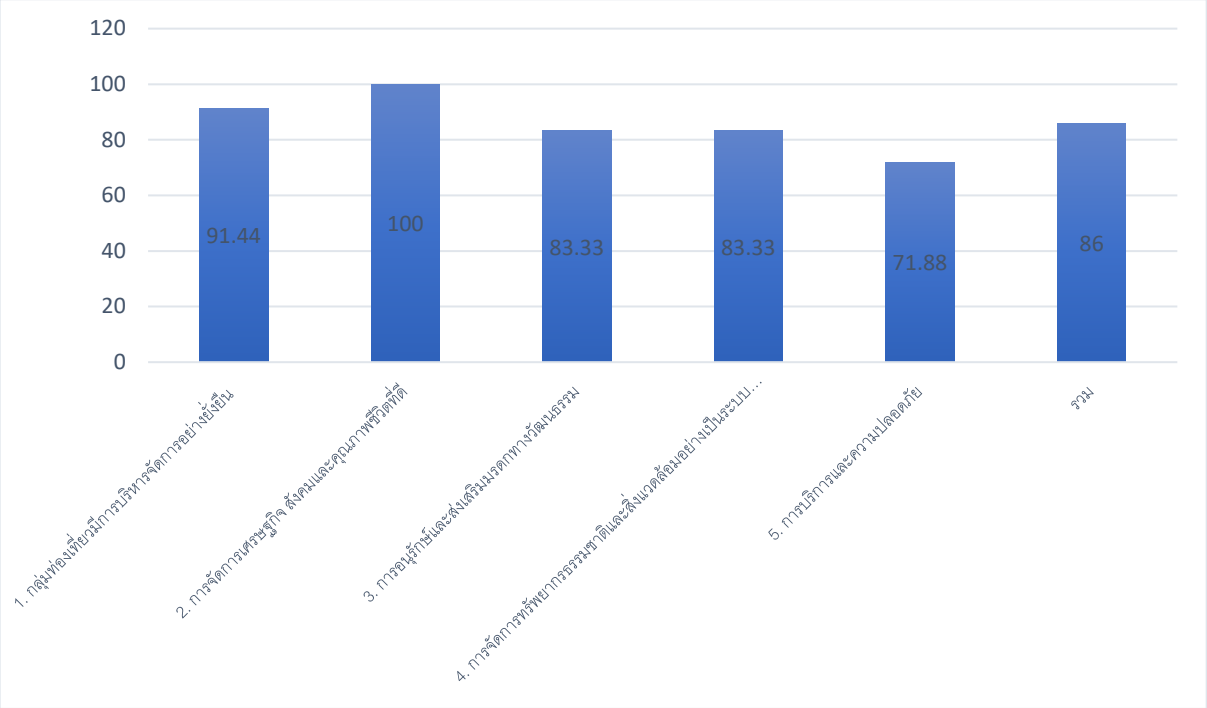

1. ตารางแสดงผลการประเมินภาพรวม

ตารางที่ 1 ประเมินภาพรวมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

เกณฑ์การประเมินการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้	ระดับคะแนน	คิดเป็นร้อยละ
1. กลุ่มท่องเที่ยวมีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน	4	3.66	ดีเยี่ยม	91.44
2. การจัดการเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตที่ดี	4	4.00	ดีเยี่ยม	100.00
3. การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม	4	3.33	ดีเยี่ยม	83.33
4. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน	4	3.33	ดีเยี่ยม	83.33
5. การบริการและความปลอดภัย	4	2.88	ดี	71.88
รวม	20	17.20	ดีเยี่ยม	86.00

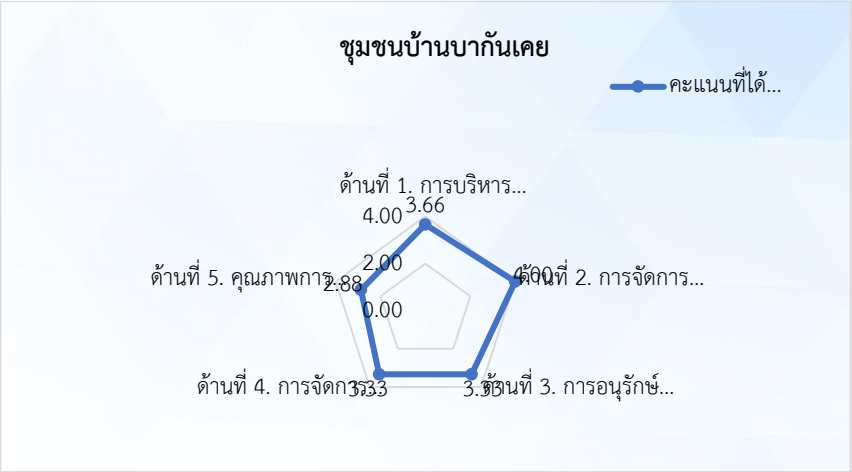

รูปที่ 1 ประเมินภาพรวมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

2. วิเคราะห์ศักยภาพชุมชนบากันเคย (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (“S”trengths)	**จุดอ่อน (“W”eaknesses)**	
1.) ชุมชนมีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่โดดเด่น 2.) ชุมชนมีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งและความสามัคคีในรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ 3.) มีกิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว อาทิ ทำกะปิ ทำหมวกตูดง 4.) ชุมชนมีการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆเพื่อเพิ่มศักยภาพของการท่องเที่ยวโดยชุมชนของพื้นที่	1.) กลุ่มยังไม่มีการห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอและสะอาดสำหรับรับรองนักท่องเที่ยวเมื่อมาเป็นหมู่คณะ 2.) ชุมชนขาดแผนที่ท่องเที่ยวในชุมชนรวมถึงป้ายสื่อความหมายในจุดท่องเที่ยวต่างๆและข้อควรปฏิบัติที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยว 3.) สมาชิกในกลุ่มและคนในชุมชนยังต้องตระหนักและเพิ่มองค์ความรู้และประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืนก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด 4.) ปัจจุบันสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่ล้วนเป็นผู้ใหญ่มีเยาวชนที่เข้าร่วมกลุ่มจำนวนน้อย	**ปัจจัยภายใน (Internal factors)**
โอกาส (“O”pportunities)	**อุปสรรค (“T”hreats)**	
1.) กลุ่มได้รับการส่งเสริมศักยภาพชุมชนจากหน่วยงานนอกทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด จ.สตูล นักธุรกิจอำเภอเมืองจังหวัดสตูล และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2.) ชุมชนอยู่ใกล้ถนนสายหลักอำเภอเมือง จึงทำให้สามารถดึงนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนได้ง่ายหลังจากชุมชนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนพร้อมแล้ว 3.) ชุมชนมีช่องทางประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียและหน่วยงานภาครัฐ เช่น เพจเฟสบุ๊ค ไลน์ และเว็บไซต์นวัตวิถีของจังหวัดสตูล	1.) ทางเข้าชุมชนบ้านบากันเคยป้ายบอกทางสังเกตได้ยาก 2.) ยาเสพติดที่เข้าถึงและเป็นปัญหาของชุมชนทำให้เยาวชนรุ่นใหม่เสพสารเสพติดบางส่วนในหมู่บ้าน	**ปัจจัยภายนอก (External factors)**

6. อภิปรายผลการวิจัย

ข้อมูลหลักเกณฑ์การคัดเลือกชุนชนที่ผู้วิจัยได้เลือกทำในพื้นที่ชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลและคัดเลือกชุมชนที่สนใจมาพอสังเขป โดยการลงพื้นที่จริง สำรวจชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลของข้อมูล จึงได้พบว่า ชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นชุมชนที่เข้าข่ายตามหลักเกณฑ์ของ อพท. ในเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีแนวคิดหลักในการบูรณาการองค์ประกอบของการพัฒนาชุมชนโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหลัก โดยคำนึงถึงความยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยในพื้นที่ชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ซึ่งมีความพร้อมในระดับเบื้องต้นที่สามารถเข้าสู่เกณฑ์การประเมินได้ เพื่อวิเคราะห์ตามเกณฑ์ประเมินและพัฒนาให้มีความยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผลการศึกษา

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ผู้วิจัยได้พิจารณาใน 5 ประเด็น ได้แก่

1. ด้านการบริหารจัดการ จากการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านบากันเคยเริ่มการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 ได้ปรับปรุงตามกาลเวลามาโดยตลอด จนปัจจุบันสามารถขับเคลื่อนชุมชนบ้านบากันเคยจนได้จัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ จดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนขึ้นและมีหน่วยงานรองรับ มีโครงสร้างการทำงานและการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน กลุ่มในชุมมีข้อตกลงในการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานให้กับสมาชิกกลุ่ม มีข้อตกลงร่วมกันในการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นและมีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรม มีข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน สมาชิกในกลุ่มมีทักษะความสามารถต่องานที่ทำและมีความรับผิดชอบตามที่ได้รับมอบหมาย มีความเป็นจิตสาธารณะในการบริการเพื่อประโยชน์ของชุมชน ที่สำคัญกลุ่มมีการจัดประชุมเพื่อดำเนินงานโครงการและกิจกรรมที่จัดขึ้นอยู่ตลอด กลุ่มเปิดโอกาสให้บุคคลนอกชุมชนเข้าเป็นสมาชิกโดยให้ทำจิตอาสา 100 ชั่วโมงและเปิดโอกาสให้กับเยาวชนเข้าร่วมกลุ่ม กลุ่มมีภาคีเครือข่ายในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการเปิดบัญชีเงินฝากเฉพาะกลุ่มและการทำระบบบัญชีรายรับ-รายจ่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของดรรชนี (2546) การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก เนื่องจากชุมชนเป็นผู้มีบทบาทหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชุมชนในทุกมิติ ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณีรวมทั้งชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนที่ชุมชนสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ตลอดจนเกิดการเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยว

2. ด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิต จากการศึกษาพบว่า กลุ่มมีจุดมุ่งหมายในการดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อต้องการสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน ซึ่งสมาชิกมีความเข้าใจถึงประเด็นของการจัดการท่องเที่ยวชุมชนว่าเป็นการช่วยสร้างร้างรายได้เสริมโดยรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน กลุ่มมีการจัดสรรรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนให้กับกองทุนกลางสวัสดิการเพื่อสมาชิกในกลุ่มหรือใช้จัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อส่งเสริมความสามัคคีของคนในชุมชน มีการเปิดโอกาสให้สตรีและสมาชิกทุกคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงาน เข้ามาจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์การแปรรูปอาหารทะเล ผลิตภัณฑ์กะปิ ให้แก่นักท่องเที่ยวในจุดบริการนักท่องเที่ยว แต่ยังขาดการร่วมมือจาก เยาวชนและผู้สูงอายุ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่กลุ่มจัดทำขึ้นมีสอดคล้องและสัมพันธ์กับวิถีชีวิตในชุมชน เช่น วิถีชีวิตประมง การทำกะปิ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ana Ladeiras, Antonio Mota and Jorge Costa (2010) ได้ศึกษาการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงกลยุทธ์ในทางปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์ที่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวระดับชาติและระดับภูมิภาค ขณะเดียวกันผู้ศึกษาก็มีการปรับรูปแบบของแผนยุทธศาสตร์และจัดการ

เป้าหมายของการท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า การจัดการสถานที่ท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพนั้นสามารถทำได้โดยการทำตามกรอบยุทธศาสตร์ที่ได้รับการพัฒนาอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จามรี พระสุนิล (2560) ศึกษาแผนยุทธศาสตร์ชุมชนเทศบาลเวียงเชียงแสนเพื่อรองรับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนและพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาและจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชน ผลการศึกษาพบว่า แผนยุทธศาสตร์ที่มาจากการวิเคราะห์ SWOT ของผู้นำชุมชน โดยนำจุดแข็งของชุมชนมาพัฒนาร่วมกับการรับมือจากปัจจัยภายนอกชุมชนได้วิสัยทัศน์ชุมชน และแผนยุทธศาสตร์ชุมชนซึ่งเป็นหนึ่งในกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาระดับฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อนำไปสู่การแข่งขันและรองรับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมต่อไป

3. ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มมีการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนไว้จากรุ่นสู่รุ่น และเมื่อชุมชนเกิดการท่องเที่ยวขึ้นจึงมีการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างจริงจังมากขึ้นเพื่อให้ชุมชนมีวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหลังสู่เยาวชนรุ่นใหม่ เพราะโลกเปลี่ยนแปลงตามความทันสมัยของเทคโนโลยีหากชุมชนไม่มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมเหล่านี้ก็จะหายไป เช่น การทำหมวกตูดง เป็นหมวกที่ผู้สูงอายุในชุมชนใช้ในการทำนาและในปัจจุบันยังขาดกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ทำหมวกตูดง จึงเกิดการถ่ายทอดและอนุรักษ์ขึ้นอีกทั้งเป็นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวอีกด้วย เพื่อสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาได้เรียนรู้กลุ่มมีการรวมรวบข้อมูลมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน คนในชุมชนรับรู้ถึงมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน มีการจัดทำนำเสนอสื่อประชาสัมพันธ์มรดกวัฒนธรรมของชุมชนให้บุคคลภายนอกรู้จักชุมชนสมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนร่วมกับภาคีต่างๆองชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเทพรัตน์ จันทพันธ์ และวิวัฒน์ ฤทธิมา (2556) พบว่าการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มีรูปแบบของฐานการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งลักษณะของฐานองค์ความรู้ ประกอบด้วยกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ 15 แหล่ง การท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว อำเภอระโนด จังหวัดสงขลานั้น คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม มีการกำหนดทิศทางโดยชุมชน การจัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยที่ชุมชนมีบทบาทในฐานะเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ สุดถนอม ตันเจริญ (2558) เรื่อง ประเพณีลอยกระทงตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และป้ายประชาสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์เผยแพร่ความรู้ด้านการสื่อสารการตลาดผสมผสานกับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมไทย เป็นที่สนใจของชุมชน ต.บางขันแตก อย่างมาก รวมถึงการเรียนรู้ของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมย่อมก่อเกิดศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนได้คือสามารถพึ่งตนเองได้ด้วยการจัดการร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาพบว่า กลุ่มและคนในชุมชนมีการร่วมกันวางแผนพัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณชุมชนให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว มีการรับรู้และเข้าใจถึงความสำคัญของการร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมในชุมชน เมื่อก่อนในชุมชนมีขยะเป็นจำนวนมากและยากต่อการจัดการ ต่อมากลุ่มเริ่มจัดการวางแผนและดำเนินการจัดการเรื่องขยะในชุมชนและนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอยู่ตลอด เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน หากเห็นภูมิทัศน์ที่เต็มไปด้วยขยะก็ทำให้ไม่อยากกลับมาเที่ยวอีก ชาวบ้านมองเห็นถึงภาพลักษณ์ของหมู่บ้านจึงร่วมด้วยช่วยกันกับกลุ่มจัดการเรื่องขยะ จนปัจจุบันภายในหมู่บ้านสะอาดขึ้นและมีการทิ้งขยะเป็นระเบียบมากขึ้นทั้งจากคนในหมู่บ้านและนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยทิพย์สุดา พุฒจร และ

คณะ (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด ที่พบว่าพื้นที่ชุมชนสลักคอกมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น น่าสนใจ ลักษณะพื้นที่มีความโดดเด่นเหมาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันได้อย่างเหมาะสมกับการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวประกับกับกิจกรรมการศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม

5. ด้านการบริการและความปลอดภัย จากการศึกษาพบว่า กลุ่มมีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเมื่อเข้ามาในชุมชนเพื่อประมวลผล และวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อนำไปปรับปรุงในครั้งต่อไป กลุ่มมีนักสื่อความหมายที่มีความสามารถถ่ายทอดความรู้ ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน, ด้านวิถีชีวิต, ด้านภูมิปัญญาชุมชน แต่ยังขาดนักสื่อความหมายเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาต่อยอดให้กับชุมชน อาหารของชุมชนที่ใช้ในกิจกรรมและต้อนรับนักท่องเที่ยววัตถุดิบหลักมาจากในท้องถิ่นสะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน เช่น อาหารทะเล กลุ่มมีบุคคลที่บริการข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนให้ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความชัดเจน มีอัธยาศัยดี มีจุดจำหน่ายสินค้าของชุมชน

กลุ่มมีการติดต่อประสานงานการจะทำกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนสามารถติดต่อผ่านทางโซเชียลมีเดียและโดยการโทรศัพท์ประสานงาน แต่ยังไม่มีการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยวในชุมชน ไม่มีการให้ข้อมูลด้านการใช้เส้นทางท่องเที่ยวที่ชัดเจน เช่น ป้ายบอกทาง ป้ายเตือน มีแค่ป้ายบอกทางเฉพาะจุดใหญ่ๆแต่ยังขาดบางจุดที่ควรบอก ป้ายบางป้ายก็เห็นได้ไม่ชัดเจน เนื่องจากถนนเส้นทางของหมู่บ้านด้วย หากนักท่องเที่ยวไปครั้งแรกอาจจะหลงทางได้ ชุมชนมีห้องน้ำในการรับรองนักท่องเที่ยวที่เป็นสาธารณะยังมีน้อยอยู่ ปัจจุบันการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยการใช้รถส่วนตัวได้ และกลุ่มมีการฝึกอบรมให้ความรู้และฝึกทักษะบุคลากรอาสาสมัครสาธารณสุขที่รับผิดชอบด้านการรองรับกรณีฉุกเฉินเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Shirley Eber (1993) กล่าวไว้ ในองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์กรมหาชน) (2554) ซึ่งได้เผยแพร่หลักการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนว่าควรมีการประเมินผลตรวจสอบ และการศึกษาวิจัย (Undertaking Research) อันมีความจำเป็น ต่อการช่วยแก้ปัญหา เพิ่มคุณค่า และคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยการศึกษาผลกระทบ รวมทั้งการประเมินศักยภาพด้านการจัดการ และผลกระทบในพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว หรือทิศทางการตลาด เพื่อนำผลการศึกษา มาใช้ในการปรับปรุงแนวทางการจัดการด้านต่าง ๆ ของการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนะแนวทางการยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบากันเคย ตำบลตันหยงโป อำเภอเมือง จังหวัดสตูล ดังต่อไปนี้

ควรสนับสนุนคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่ม ควรออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนให้หลากหลาย เช่น การนำนักท่องเที่ยวไปจับกุ้งฝอยมาทำกะปิ ซึ่งกุ้งเป็นวัตถุดิบหลักของกะปิ เพราะที่มีอยู่เป็นการให้นักท่องเที่ยวทำขั้นตอนการทำกะปิ แต่ยังขาดการไปหาวัตถุดิบหลักอยู่ ควรจัดกิจกรรมรณรงค์ยาเสพติดในชุมชนบ่อยขึ้นเพื่อลดความเสี่ยงในพื้นที่ได้มากขึ้นเพราะชุนชมมีปัญหาเรื่องสารเสพติดเข้าถึงเยาวชนในชุมชนเยอะ และสามารถให้หน่วยงานอื่นๆที่รองรับเข้ามาช่วยในเรื่องนี้ ชุมชนจะสมบูรณ์แบบขึ้น ควรจัดทำฐานข้อมูลด้านมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เผยแพร่มรดกวัฒนธรรมของชุมชนให้มากขึ้นเริ่มจากถ่ายทอดให้เยาวชนในชุมชนได้สารต่อและนำไปสร้างประสบการณ์ให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชนควรสร้างความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับสมาชิกของกลุ่มและคนในชุมชนมากขึ้นทรัพยากรในชุมชนจะได้อยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืนขึ้น ควรรณรงค์และอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนมากขึ้นเพื่อช่วยลดความเสียให้ทรัพยากรในชุมชน ควรจัดทำแผนการใช้พื้นที่และการบริหารจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ควรมีการวาง

ระเบียบและประกาศข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นลายลักษณ์อักษรและนำไปปฏิบัติใช้ที่ชัดเจนขึ้น ควรจัดอบรมนักสื่อความหมายของชุมชนให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ, ประวัติศาสตร์ชุมชน, ด้านวิถีชีวิต, ด้านภูมิปัญญาชุมชน อย่างถูกต้องชัดเจนให้แก่นักท่องเที่ยว ควรจัดทำข้อมูลด้านการใช้เส้นทางท่องเที่ยว เช่น ป้ายบอกทาง แผนที่ท่องเที่ยวชุมชนให้ชัดเจนขึ้นเพื่อความสะดวกในการเข้าถึงชุมชน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ควรทำการศึกษาเรื่องการบริการและความปลอดภัยของการท่องเที่ยวชุมชน เนื่องจากหลายๆชุมชนยังมีข้อนี้เป็นจุดอ่อนที่ควรปรับปรุง

7.2 ควรนำผลการวิจัยกลับคืนสู่กลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

คุลิกา ธนะเศวตร และจุติมา บุญมี. (2562). “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดตรัง สตูล และกระบี่”. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*.

จิรัชญา โชติโสภานนท์, พณกฤษ อุดมกิตติ และสไบทิพย์ มงคลนิมิตร์. (2563). “การยกระดับห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่น กรณีศึกษา เส้นทางพื้นที่ต้นแบบจังหวัดสุโขทัย”. *วารสารการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*.

ชนิษฐา ใจเป็ง. (2563). “แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้ทุนทางสังคม:กรณีศึกษาชุมชนนครชุม กำแพงเพชร”. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*.

ชัยธวัช ศิริบวรพิทักษ์. (2560). “การวางแผนพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม". *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* (2).

โชติ บดีรัฐ และดนัย อุ่มชัย. (2563). “แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาตาบลโพธิ์ประทับช้าง อาเภอโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร”. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น* (2).

ภัทรวรรธน์ จีรพัฒน์ธนธร, สิริพร ตันจอ และวรรณดี สุทธินรากร. (2562). “ศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่จังหวัดตราด”. *วารสารสมาคมรักวิจัย*.

ภัทร์อาภรณ์ เอี่ยมวิริยาวัฒน์. (2563). “การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อยกระดับชุมชนสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน”. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี* (2).

ลินจง โพชารี และณัฐกานต์ รุ่งเรือง. (2559). “องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ส่งผลต่อแนวทางการ”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี* (2).

วัชรพันธ์ แสนสิทธิ์ และธง คาเกิด. (2562). “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านบางแม่หม้าย”. *Journal of Liberal Art of Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi*.

ศรัณพร ชวนเกริกกุล และปริญ ลักษิตามาศ. (2562). “การยกระดับตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดสิงห์บุรีโดยชุมชน”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม* (2).

สัญญา เคณาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และนภธร ศิวารัตน์. (กรกฎาคม – กันยายน 2562). “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยชุมชนสร้างสรรค์ในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์”. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาขอนแก่น* (3).

สิริพร ป้องกงลาด, กรรณิการ์ บูรพาพิชิตภัย และนนท์ณพร กิติศรีปัญญา. (2561). “กลยุทธ์ในการยกระดับตลาดนางเลิ้งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*(2).

สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). “การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางขันแตก จังหวัดสมุทรสงคราม”. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวนานาชาติสุถี เสริฐศรี*. (2558).

สุธน สังข์เกษม. (2553*). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของชุมชนของตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา*.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) สำนักบริหาร (2560). กรุงเทพฯ: อพท.

ถ้ำทะลุ ตำบลเขาขาว: แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานธรณีสตูล

TALU CAVE KHAO KHAW DISTRICT: TOURIST ATTRACTION IN SATUN GEOPARK

ทิวาพร จันทร์แก้ว[1]* และตาติก เอกาวาตี[2]

Tiwaporn Jankaew[1]* and Tatik Ekawati[2]

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง ถ้ำทะลุ ตำบลเขาขาว: แหล่งท่องเที่ยวในอุทยานธรณีสตูล มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของอุทยานธรณีสตูล พบฟอสซิลของสัตว์ทะเลโบราณ ผลการศึกษาพบว่า ถ้ำทะลุ บ้านหาญ ตำบลเขาขาว ภายในถ้ำมีการพบฟอสซิลของสัตว์ทะเลในมหายุคพาลิโอโซอิก อายุ 450 ล้านปี นอกจากนั้นยังมีหลุมยุบป่าดึกดำบรรพ์ เป็นป่ากลางถ้ำ ที่เกิดจากปรากฏการณ์แผ่นดินเลื่อนและยุบตัวลงคล้ายปล่องภูเขาไฟ มีหน้าผาล้อมรอบ จนเกิดเป็นป่าดึกดำบรรพ์ที่เป็นแหล่งของพรรณไม้สำคัญ จนเกิดการพัฒนาจากความร่วมมือหน่วยงานต่างๆ และชาวบ้านเขาขาว ได้พัฒนาถ้ำทะลุให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในอุทยานธรณีสตูล

คำสำคัญ: อุทยานธรณีสตูล, ถ้ำทะลุ, ตำบลเขาขาว

Abstract

Article on Talu Cave Khao khaw District: tourist attraction in Satun Geopark intended to study the new tourist attraction of Satun Geopark. found fossils of ancient marine animals were found The study found that Talu cave, Ban Han, Khao khaw district, inside the cave, fossils of marine animals from the Palaeozoic era, 450 million years old, were found. a forest in the middle of a cave caused by the phenomenon of land sliding and collapsing like a volcanic crater surrounded by cliffs until becoming a primeval forest that is a source of important plant species until the development of cooperation from various agencies and Khao khaw villagers Talu cave has been developed as an eco-tourism destination. New tourist attraction in Satun Geopark.

Keyword: Satun Geopark, Talu Cave, Khaokhaw District

[1] อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[2] อาจารย์ ศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: tiwaporn.kaew@gmail.com

1. บทนำ

จังหวัดสตูลถือเป็นพื้นที่หนึ่งของประเทศไทยที่อุดมไปด้วยฟอสซิสของสัตว์ทะเลที่มีอายุ 500 ล้านปีก่อน ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมาก และทำให้สตูลมีศักยภาพที่โดดเด่นที่ได้รับการพัฒนาในด้านการท่องเที่ยวเชิงธรณี ทั้งนี้อุทยานธรณีสตูลได้รับการประกาศเป็นอุทยานระดับประเทศในปี พ.ศ.2559 และต่อมาทางองค์กรยูเนสโกประกาศให้อุทยานธรณีสตูลเป็นอุทยานธรณีโลกใน ปี พ.ศ.2561 หรือ Satun UNESCO Global Geopark แห่งแรกของประเทศไทย และเป็นอุทยานธรณีโลกประเทศที่ 36 ของโลก เป็นแหล่งที่ 5 ของอาเซียน[3]

อุทยานธรณีสตูล เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและถูกพัฒนาพื้นที่หนึ่งทางภาคใต้ในปัจจุบัน โดยมีจุดเน้นสำคัญอยู่ที่สภาพทางธรณีและซากฟอสซิสดึกดำบรรพ์ โดยครอบคลุม 4 อำเภอของจังหวัดสตูล คือ อำเภอทุ่งหว้า อำเภอมะนัง อำเภอละงู และหมู่เกาะในทะเลอันดามัน ในบริเวณอุทยานธรณีสตูล ลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาหินปูน มีเกาะน้อยใหญ่ และมีชายหาดที่สวยงาม ความสำคัญของบริเวณดังกล่าวจะพบข้อมูลสำคัญที่เป็นหลักฐานที่ผ่านกาลเวลามาเป็นล้านๆ ปี ในอุทยานธรณีสตูล จะพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของโลกที่ปรากฏให้เห็นว่า อุทยานธรณีสตูล เป็นโลกใต้ทะเลเมื่อ 500 ล้านปีก่อน มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยสิ่งมีชีวิต เป็นแหล่งสร้างออกซิเจนให้กับโลกช่วงเวลานั้น ในเวลาต่อมามีการยกตัวของเปลือกโลกก่อเกิดเป็นเทือกเขาและถ้ำ ในที่สุดได้กลายมาเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์โบราณ ในปัจจุบันผู้คนดำเนินชีวิตใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในบริเวณดังกล่าว เพราะด้วยความโดดเด่นทางธรณีวิทยา มีภูมิประเทศและธรรมชาติที่สวยงาม น่าอัศจรรย์ จึงเกิดเป็นกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว อาทิเช่น ล่องแก่ง ดำน้ำ เที่ยวถ้ำ น้ำตก เป็นต้น[4]

ในพื้นที่ตำบลเขาขาว อำเภอละงู เป็นพื้นที่หนึ่งที่อยู่ในเขตอุทยานธรณีโลกสตูล และยังมีการพบฟอสซิลของสัตว์ทะเลในยุคโบราณอายุ 450 ล้านปีก่อนในบริเวณของถ้ำทะลุตั้งอยู่ที่บ้านหาญ หมู่ที่ 2 ลักษณะของถ้ำเป็นถ้ำหินปูน โดยพบฟอสซิลของสัตว์ทะเล ได้แก่ แบรคิโอพอต์ หอยตะเกียง เป็นต้น นอกจากนั้นยังพบสิ่งมีชีวิตทั้งค้างคาว แมงมุม ตุ๊กกาย รวมถึงหินงอกหินย้อย และเมื่อเดินเข้าไปภายในถ้ำพบหลุมยุบป่าดึกดำบรรพ์ ที่จะพบพันธุ์ไม้นานาชนิด จึงเป็นที่มาของคำว่า ถ้ำทะลุ สำหรับถ้ำทะลุถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ที่เน้นการสำรวจถ้ำและเดินป่า เพราะเส้นทางการเดินสำรวจถ้ำทะลุไม่ลาดชัน จึงเดินไม่ลำบาก จึงเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว เฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยวผจญภัย เป็นต้น

2. อุทยานธรณีโลก

อุทยานธรณีโลก เป็นโครงการด้านการอนุรักษ์มรดกทางธรณีวิทยา โบราณคดี นิเวศวิทยา และวัฒนธรรม ขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือที่เรียกกันว่า “ยูเนสโก” โดยจะมีขอบเขตพื้นที่ที่ประกอบด้วยแหล่งที่มีคุณค่าด้านธรณีวิทยา โบราณคดี นิเวศวิทยา และวัฒนธรรม และจะต้องผ่านการบริหารจัดการแบบองค์รวมระหว่างการอนุรักษ์ การให้ความรู้ การศึกษา การวิจัย และการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ภายใต้ความร่วมมือการจัดการอย่างส่วนร่วมทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และชุมชน[5]

---

[3] ดนุวัศ สุวรรณวงศ์, (2564), “แนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวอุทยานธรณีโลกสตูลเพื่อยกระดับการพัฒนา พื้นที่จังหวัดภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน”,*วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*, ปีที่11(ฉบับที่1), หน้า 261-273.

[4] พรรณพัชร อังโชติพันธุ์, (2561), *แนวทางการพัฒนาการจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวอุทยานธรณีสตูล: กรณีศึกษาเขตข้ามกาลเวลาเขาโต๊ะหงาย อำเภอละงู จังหวัดสตูล*, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จังหวัดสงขลา

[5] อุทยานธรณีโลกคืออะไร, สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2564, จาก http://www.kkpao.go.th/dep/geopark61/?page_id=105

ส่วนอุทยานธรณีคือ พื้นที่ที่ประกอบไปด้วยแหล่งที่มีความสำคัญอย่างโดดเด่นทางด้านธรณีวิทยา รวมถึงคุณค่าทางด้านโบราณคดี นิเวศวิทยา และวัฒนธรรมที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ ทั้งบนบกและทางทะเล

อุทยานธรณีสตูลได้รับการประกาศจัดตั้งให้เป็น “อุทยานธรณีสตูล” (Satun Geopark) เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นอุทยานธรณีแห่งแรกและแห่งเดียวของประเทศไทย อุทยานธรณีสตูลตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาหินปูน ประกอบไปด้วยเกาะน้อยใหญ่ ถ้ำ ท้องทะเล และชายหาดที่สวยงาม[6] มีเนื้อที่ราว 2,597.21 ตร.กม. ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย ครอบคลุม 4 อำเภอของจังหวัดสตูล คือ ทุ่งหว้า มะนัง ละงู และอำเภอเมือง เนื่องจากในบริเวณดังกล่าวพบหลักฐานของโลกใต้ทะเลเมื่อ 500 ล้านปีก่อน ที่อุดมไปด้วยสิ่งมีชีวิตยุคนั้น เกิดเป็นแหล่งสร้างออกซิเจนให้กับโลกในช่วงเวลานั้น ต่อมามีการยกตัวของเปลือกโลกก่อเกิดเป็นเทือกเขาและถ้ำ

อุทยานธรณีสตูล พบซากดึกดำบรรพ์มหายุคพาลิโอโซอิก จะมีทั้งหมด 6 ยุค โดยที่มหายุคพาลิโอโซคือยุคที่เป็นจุดก่อเกิดและหลักฐานทางธรณี ซึ่งอุทยานธรณีสตูลพบทั้ง 6 ยุคย่อย โดยรายละเอียดมีดังนี้

1. ยุคแคมเบรียน (ประมาณ 542-488 ล้านปี)
2. ยุคออร์โดวิเชียน (488-444 ล้านปี)
3. ยุคไซลูเรียน (444-416ล้านปี)
4. ยุคดิโวเนียน (416-359 ล้านปี)
5. ยุคคาร์บอนิเฟอร์รัส (359-299 ล้านปี)
6. ยุคเพอร์เมียน (299-251 ล้านปี)

โดยทั้ง 6 ยุคที่กล่าวมาเป็นยุคของสัตว์ทะเลโบราณและสาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงิน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในทะเล ซึ่งมหายุคพาลิโอโซอิกได้สิ้นสุดเมื่อเริ่มมีสัตว์เลื้อยคลานและแมลงปีกแข็งเกิดขึ้น[7] โดยเฉพาะยุคแคมเบรียน (Cambrian Period) มีการพบหลักฐานที่เป็นซากดึกดำบรรพ์ฟอสซิลไทรโลไบท์ ที่เกาะตะรุเตา ซึ่งเป็นฟอสซิลซึ่งอายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย นอกจากนั้นยังพบซากดึกดำบรรพ์ของมหายุคพาลีโอโซอิก (Palaeozoic Eras) ยุคออร์โดวิเชียน ที่มีกลุ่มสิ่งมีชีวิตขนาดเล็กคือ สโตรมาโตโลต์ ยุคไซลูเรียน (Silurian) ถึงไทรแอสสิก (Triassic) ตอนต้น ดังนั้นในอดีตแผ่นดินอุทยานธรณีสตูลยังจมอยู่ใต้ท้องทะเล ซึ่งการชนกันของเปลือกโลกทำให้พื้นที่อุทยานธรณีสตูลยกตัวขึ้นมาเหนือพื้นที่ทะเล[8] การที่พื้นดินของจังหวัดสตูลเป็นแผ่นดินที่เคยเป็นทะเลมาก่อน ทำให้สาหร่ายยุคเริ่มแรกของโลกหรือสโตรมาโตไลต์เจริญเติบโตขึ้นและตายถูกทับตะกอนดินทรายทับถมกันเป็นเวลานับร้อยล้านปี เมื่อกาลเวลาผ่านมา ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่แผ่นดินที่เคยจมอยู่ใต้ทะเล โผล่ขึ้นมาเหนือระดับน้ำ บางส่วนกลายเป็นภูเขา ดังนั้นจึงพบเจอซากฟอสซิลดึกดำบรรพ์ของสิ่งมีชีวิตในมหายุคพาลิโอโซอิกในภูเขาหินปูน ในพื้นที่อุทยานธรรณีสตูลที่มีอาณาเขตครอบคลุมหลายอำเภอของจังหวัดสตูล จึงได้พบซากดึกดำบรรพ์ของสิ่งมีชีวิตในยุคโลกล้านปี ไม่ว่าจะเป็น ไทรโลไบท์ นอร์ติลอยด์ แอมโมนอยด์ แกรปโตไลต์ แบรคิโอพอต์ สโตรมาโตไลต์ เป็นต้น

ความน่าสนใจของอุทยานธรณีสตูลคือในทุกพื้นที่ของอุทยานธรณีสตูลจะเต็มไปด้วยซากฟอสซิลของสิ่งมีชีวิตในมหายุคพาลิโอโซอิกที่มีอายุตั้งแต่ 542 ล้านปี จนถึง 251 ล้านปีที่ผ่านมา เป็นยุคที่โลกเริ่มนิ่ง จึงทำให้เริ่มมีสิ่งมีชีวิต มีสัตว์ที่มี

---

6 พัชริดา พงษปภัสร์, (2561), *รู้รอบเรื่องอุทยานธรณีสตูล*, สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2564,จาก https://www.seub.or.th/bloging มูลนิธิสืบนาคะเสถียร/รู้รอบเรื่องอุทยานธรณีสตูล

7 มฉาน ตะวันฉาย,(2562), *อุทยานธรณีสตูล(อ.ส.ท.มีนาคม2562)*, สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2564 จาก https://thai.tourismthailand.org/Articles/อุทยานธรณีสตูล-อ-ส-ท-มีนาคม-2562

8 พัชริดา พงษปภัสร์, (2561), *รู้รอบเรื่องอุทยานธรณีสตูล*, สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2564,จาก https://www.seub.or.th/bloging มูลนิธิสืบนาคะเสถียร/รู้รอบเรื่องอุทยานธรณีสตูล

เปลือกแข็งมาห่อหุ้มตัว เช่น ไทรโลไบท์ พวกหอย มีสัตว์ทะเล และเริ่มมีพืชบก และเริ่มพบแมลงปีกแข็ง รวมทั้งเริ่มมีสัตว์เลื้อยคลาน และเมื่อกาลเวลาผ่านมาจนถึงยุคปัจจุบันซากของสิ่งมีชีวิตในมหายุคดังกล่าวได้ถูกฝังซ่อนไว้ในแผ่นดินของอุทยานธรณีสตูล มีการเก็บรวบรวมซากฟอสซิลของสิ่งมีชีวิตในมหายุคพาลิโอโซอิกนี้ไว้ในเขตอุทยานธรณีสตูล และที่โรงเรียนกำแพงวิทยา อ.ละงู จ.สตูล[9] นอกจากนี้ยังพบตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ควนเปลือกหอยชายฝั่งทะเลโบราณเขาทะนาน ซากดึกดำบรรพ์บ้านตะโล๊ะไส ซุ้มหินชายฝั่งเกาะไข่ ถ้ำพุทธคีรี น้ำตกธารสวรรค์ ผาโต๊ะนางดำ หาดกรวดหินงาม เขตข้ามกาลเวลาเขาโต๊ะหงาย แบไรต์ทุ่งหว้า และแมงดาทะเลโบราณเกาะตะรุเตา

3. ตำบลเขาขาว

ตำบลเขาขาว ตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอละงู จังหวัดสตูล มีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม บางส่วนที่เป็นเนินสูง สภาพพื้นดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วน ดินเหนียว มีลำคลองใหญ่และเล็กหลายสาย เช่น คลองละงู คลองลำจุหนุง คลองลำปาโร๊ด และมีหนองน้ำอีกหลายแห่ง ในฤดูฝนมีน้ำท่วมขังในพื้นที่ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทางด้านเกษตรกรรม เช่น การทำนา ทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ และปลูกผักต่างๆ เพื่อขายภายในจังหวัดสตูลและจังหวัดใกล้เคียง ส่วนเส้นทางการคมนาคมจะใช้ทางบกเพียงเส้นทางเดียว ตำบลเขาขาว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอละงู มีระยะทางห่างจากอำเภอละงู ประมาณ 10 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 39.154 ตารางกิโลเมตร หรือ 24, 471.25 ไร่

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลน้ำผุด อำเภอละงู

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลละงู อำเภอละงู

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลนิคมพัฒนา อำเภอมะนัง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลกำแพง อำเภอละงู

ปัจจุบันชาวบ้านได้ตั้งถิ่นฐานรวมกันเป็นชุมชนบ้านเรือนอยู่ในสองฟากของถนนเพื่อความสะดวกในการสัญจรไปมา และมีบางส่วนที่สร้างบ้านเรือนอยู่ในสวนซึ่งเป็นที่ดินของตนเอง ดำเนินชีวิตเรียบง่ายแบบชาวบ้านชนบท ภายใต้วัฒนธรรมแบบอิสลาม มีมัสยิดหรือสุเหร่าเป็นจุดศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมของชุมชน ประชาชนนับถือศาสนาอิสลามประมาณร้อยละ 96 และร้อยละ 4 นับถือศาสนาพุทธ โดยมีหมู่บ้านทั้งหมด 7 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 1 บ้านสันติสุข หมู่ที่ 2 บ้านหาญ หมู่ที่ 3 บ้านบ่อหิน หมู่ที่ 4 บ้านนาข่าเหนือ หมู่ที่ 5 บ้านดาหลำ หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งเกาะปาบ หมู่ที่ 7 บ้านนาข่าใต้ ในส่วนหมู่ที่ 2 บ้านหาญเป็นที่ตั้งของถ้ำทะลุนั้น มีประวัติความเป็นมา กล่าวคือ แต่เดิมบ้านหาญเป็นบริเวณที่มีแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์มากแหล่งหนึ่ง ตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน เรียกว่า “หนองหาญ” ต่อมามีคนเข้ามาอยู่หลายครอบครัวจึงได้ตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้น โดยใช้ชื่อหนองน้ำแห่งนั้นเป็นชื่อหมู่บ้าน เรียกว่า บ้านหนองหาญ และกลายมาเป็นบ้านหาญในปัจจุบัน

3.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ภูมิประเทศส่วนใหญ่ เป็นที่ราบลุ่ม บางส่วนเป็นเนินสูง เช่นที่บ้านบ่อหิน สภาพพื้นดินโดยทั่วไปเป็นดินร่วม ดินเหนียว มีลำคลองใหญ่และเล็กหลายสาย เช่น คลองละงู คลองลำจุหนุง คลองลำตาโร๊ด และมีหนองน้ำอีกหลายแห่ง ในฤดูฝนมีน้ำท่วมขังในบางพื้นที่ ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางด้านการเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา ทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ และปลูกผักต่างๆ เพื่อขายภายในจังหวัดสตูลและจังหวัดใกล้เคียง ส่วนการคมนาคมใช้ทางบกเพียงทางเดียว

---

[9] คมฉาน ตะวันฉาย,(2562), *ท่องอุทยานธรณีสตูล ว่าที่มรดกโลกทางธรณีแห่งแรกของไทย,* สืบค้นเมื่อ19 พฤษภาคม 2564, จาก http://www.grandprixmotorpark.com/2019/02/14 /ท่องอุยานธรณีสตูลว่าที่มรดกโลกทางธรณี แห่งแรกของไทย

3.2 ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่พบมีหลายชนิด เช่น แร่ธาตุ โดยแร่ธาตุที่ขุดพบ คือ พลวงและตะกั่ว แต่ยังไม่มีการขุดในเชิงพาณิชย์ นอกจากนี้มีป่าไม้นานาพันธุ์ในบริเวณนี้ มีทั้งไม้สวยงามและไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้สาวดำ ไม้หมากพลูตั๊กแตน เป็นต้น สัตว์น้ำมีเฉพาะสัตว์น้ำจืดเพราะไม่มีพื้นที่ติดทะเล เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ก็มีจำนวนมากแหล่งน้ำที่สำคัญในพื้นที่ตำบลเขาขาว มีแหล่งน้ำหลักอยู่ 3 แห่งคือ

1.คลองละงู เป็นธรรมชาติไหลมาจากตำบลน้ำผุดไหลผ่านหมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 หมู่ที่6 และ หมู่ที่ 7 ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาวเป็นคลองที่มีน้ำไหลผ่านตลอดปี

2. คลองลำตอละและลำจุหนุง เป็นคลองตามธรรมชาติในช่วงแล้งน้ำจะแห้งไม่พอใช้สำหรับการเกษตร

3. หนองพรุบุหลัง เป็นหนองน้ำธรรมชาติมีเนื้อที่ประมาณ 16 ไร่ ใช้สำหรับเลี้ยงปลาและทำการเกษตร

สภาพปัจจุบันของตำบลเขาขาว มีถนนหลายสายตัดผ่าน และสามารถผ่านไปยังอำเภอควนกาหลง อำเภอทุ่งหว้า และผ่านต่อไปจังหวัดตรัง มีถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน การสัญจรไปมาของประชาชนจึงเป็นไปได้อย่างไม่ลำบากมากนัก มีรถประจำทางวิ่งตลอดทั้งวันและมีจักรยานยนต์เป็นที่นิยมใช้ของประชาชนในพื้นที่ มีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้าน แหล่งน้ำใช้ส่วนใหญ่มาจากบ่อน้ำตื้น ลำคลอง มีประปาหมู่บ้าน การสื่อสารโทรศัพท์สาธารณะในบางหมู่บ้าน และมีไปรษณีย์ตำบล[10]

รูปที่ 1 เขาขาว

ที่มา : ผู้เขียน ถ่ายเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2563

4. ถ้ำทะลุ เขาขาว แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในอุทยานธรณีสตูล

บริเวณพื้นที่อุทยานธรณีสตูลมีอาณาเขตคลุมพื้น 4 อำเภอในจังหวัดสตูล ทั้งอำเภอมะนัง อำเภอทุ่งหว้า อำเภอเมือง (เฉพาะหมู่เกาะในทะเล ไม่ได้ครอบคลุมทั้งหมดในเขตอำเภอเมือง) และอำเภอละงู โดยในพื้นที่ตำบลเขาขาว อำเภอละงู ได้พบฟอสซิลสัตว์โบราณในพื้นที่ของถ้ำทะลุ ตั้งอยู่ที่บ้านหาญ หมู่ที่ 2 ตำบลเขาขาว อำเภอละงู โดยซากฟอสซิลดังกล่าวเป็นร่องรอยของยุคทะเลโบราณ 450 ล้านปี ในพื้นที่หมู่ที่ 2 บ้านหาญ มีความโดดเด่นของลักษณะภูมิประเทศที่มีภูเขาหินปูน และสภาพของผืนป่าที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ ในส่วนของที่ตั้งของถ้ำทะลุ อยู่ภายในสวนยางพาราของชาวบ้าน ฉะนั้นจึงต้องใช้

[10] สภาพและข้อมูลพื้นฐาน, สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2563, จาก: http://www.khaokhaw.go.th/html/new-menu-1.asp

เส้นทางการเดินเท้าเข้าไปยังถ้ำทะลุ ระหว่างทางต้องเดินผ่านสวนยางพาราของชาวบ้าน ซึ่งเส้นทางสามารถที่จะเดินเท้าเข้าไปได้ไม่ลำบาก เนื่องจากเป็นทางราบ พร้อมทั้งมีป้ายบอกทางอย่างชัดเจน

ถ้ำทะลุ เป็นถ้ำหินปูน ที่มีลักษณะคล้ายท่อหรืออุโมงค์ขนาดใหญ่ ระยะทางภายในถ้ำประมาณ 140 เมตร เป็นถ้ำที่มีอากาศถ่ายเท ภายในถ้ำจะพบซากดึกดำบรรพ์สัตว์ทะเลโบราณ หรือ ฟอสซิลหลากหลายชนิดที่เคยมีชีวิตอยู่ในมหายุคพาลิโอโซอิก โดยที่มีอายุ 550 ล้านปี สำหรับฟอสซิลที่พบในถ้ำทะลุ เช่น แบรคิโอพอต หรือ ฟอสซิลหอยตะเกียง มีลักษณะคล้ายหอยกาบคู่ โดยมีส่วนของรยางค์ที่ติดกับฝาประกบทั้งสองของเปลือกยื่นออกมาติดกับเลนโคลนใต้ทะเล สามารถยึดหดเพื่อหลบหนีภัยได้ กินอาหารโดยใช้ตะแกรงกรองอาหาร และมีเปลือกที่สมมาตรด้านข้าง สำหรับการแพร่กระจายสายพันธุ์ของหอยตะเกียง มีอายุยาวนานตั้งแต่ยุคโบราณถึงปัจจุบัน และแต่ละยุคนั้นมีความหลากหลายของสายพันธุ์ ซึ่งจะสังเกตได้จากรูปร่างเปลือกภายนอก จึงใช้เป็นดัชนีวัดอายุของชั้นหิน ส่วนไทรโลไบท์ ฟอสซิลแมงดาทะเลโบราณ เป็นสัตว์ดึกดำบรรพ์ไม่มีกระดูกสันหลัง มีลำตัวด้านบน มีกระดองหุ้มลำตัวด้านล่างและขาเดิน ต่อมามีวิวัฒนาการเป็นกั้ง กุ้ง และปู ไทรโลไบท์มีอายุตั้งแต่ยุคพรีแคมเบียนจนเกือบสูญพันธุ์ในยุคเพอร์เมียน ซึ่งที่พบในจังหวัดสตูลส่วนใหญ่พบในยุคออร์โดวิเชียน อายุ 443-495 ล้านปี[11] นอกจากจะพบฟอสซิลของสัตว์ทะเลโบราณ ภายในถ้ำยังมีร่องรอยของมีพืช เช่น สาหร่ายสโตรมาโตไลต์ เป็นแบคทีเรีย ที่สังเคราะห์แสงได้ คล้ายสาหร่าย สาหร่ายสโตรมาโตไลต์มีความสำคัญต่อวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต เพราะเป็นตัวจัดหาออกซิเจนให้แก่สิ่งมีชีวิตแรกเริ่มในยุคพรีแคมเบียน โดยที่ยุคก่อนหน้านั้นไม่มีออกซิเจนอิสระอยู่เลย ทำให้เกิดวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตที่ให้ออกซิเจน[12] และฟอสซิลแกรปโตไลด์ เป็นสัตว์ทะเลขนาดเล็กที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม จัดอยู่ในกลุ่มของสัตว์กึ่งสัตว์มีกระดูกสันหลัง แกรปโตไลต์เริ่มมีตั้งแต่ยุคแคมเบรียน แต่แพร่กระจายมากที่สุดในยุคไซลูเรียน จากนั้นเริ่มปริมาณลดลง จนสูญพันธุ์หมดในยุคเพอร์เมียน ซึ่งในแต่ละยุคจะมีรูปร่างลักษณะแตกต่างกันไปในสายพันธุ์ จึงสามารถใช้เป็นซากดึกดำบรรพ์ดัชนี และยังเป็นตัวระบุชั้นหินของมหายุคพาลีโอโซอิกได้เป็นอย่างดี[13]

ซากฟอสซิลนอร์ติลอยด์ ที่พบอยู่ภายในถ้ำทะลุ เป็นสิ่งมีชีวิตที่เคยอาศัยอยู่บนโลกมาก่อน ซึ่งที่พบส่วนใหญ่จะพบอยู่ในหินปูน นอร์ติลอยด์เป็นสัตว์ที่ไม่มีกระดูกสันหลังที่จัดอยู่ในไฟลัมมอลลัสกา เป็นสัตว์ทะเลจำพวกเดียวกับปลาหมึกและหอย สำหรับนอร์ติลอยด์เริ่มเกิดขึ้นครั้งแรกมีความยาวเพียง 2-3 มิลลิเมตร เมื่อประมาณ 515 ล้านปีที่ผ่านมาหรือในยุคปลายยุคแคมเบรียน ลักษณะของนอร์ติลอยด์เป็นสัตว์ที่มีเปลือกแข็ง เปลือกจะมีผนังปิด มีท่อกลางลำตัวทะลุเชื่อมต่อทุกห้องในเปลือก ลักษณะของเปลือกมีทั้งแบบแท่งกรวยและแบบม้วนขดเกรียวเป็นวง มีอายุในช่วงยุคแคมเบรียนไปถึงช่วงยุคออร์โดวิเชียน[14]

---

11 ข้อมูลจากโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวถ้ำทะลุ

12 ข้อมูลจากจากโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวถ้ำทะลุ

13 *10 ซากฟอสซิลในสตูล*, สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2564, จาก https://10fossilsinsatun.blogspot.com/p/4.html

14 ซากดึกดำบรรพ์นอร์ติลอยด์ อุทยานธรณีสตูล, สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.youtube.com/watch?v=2srXv-tUgal

รูปที่ 2 นอร์ติลอยด์ภายในถ้ำทะลุ
ที่มา : ผู้เขียน ถ่ายเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2563

รูปที่ 3 นอร์ติลอยด์ภายในถ้ำทะลุ
ที่มา : เพจแบกเป้ มาเด้ มาเขาขาว

ภายในถ้ำจะพบหินงอกหินย้อย และฟอสซิลของสัตว์ดึกดำบรรพ์โบราณหลายจุด จนเมื่อเดินทะลุเข้าไปข้างในจะพบกับหลุมยุบป่าดึกดำบรรพ์ที่มีพื้นที่กว้าง 12 ไร่ เป็นป่ากลางถ้ำที่เกิดจากปรากฏการณ์แผ่นดินเลื่อนและยุบตัวลงคล้ายปล่องภูเขาไฟ มีหน้าผาล้อมรอบจนเกิดป่าดึกดำบรรพ์ที่มีพรรณไม้โบราณ เช่น วงกระดังงา มะลิดิน หยาดม่วง และเห็ดมากกว่า 100 สายพันธุ์ที่เป็นตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของพรรณพืชในป่าแห่งนี้ ซึ่งหนึ่งในนั้นเป็นเห็ดแชมเปญ เป็นเห็ดที่มีลักษณะคล้ายถ้วยแชมเปญสีสันสดใส โดยจะพบเห็ดชนิดนี้ได้ในป่าดิบชื้นและเมื่อใดที่เริ่มเข้าช่วงหน้าฝน เห็ดแชมเปญจะมีจำนวนมาก บ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า

รูปที่ 4 เห็ดแชมเปญ
ที่มา : ผู้เขียน ถ่ายเมื่อ 16 พฤศจิกายน 256

รูปที่ 5 เห็ดแชมเปญ
ที่มา : ผู้เขียน ถ่ายเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2563

นอกจากนั้นยังพบต้นกระดาดที่ขึ้นอยู่มากมายในหลุมยุบดึกดำบรรพ์ โดยพืชชนิดนี้จัดอยู่ในวงศ์บอน มีชื่อท้องถิ่นหลากหลายชื่อ ทางภาคใต้เรียกว่าต้นโหรา หรือเรียกว่าเอาะลาย เป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กระจายพันธุ์อยู่ในเขตร้อน ใบและลำต้นมีน้ำยางใสที่เป็นพิษ ทำให้เกิดอาการผื่นคัน อาการบวมแดง และไม่นิยมนำไปประกอบอาหาร

ต้นกระดาดจัดเป็นไม้ล้มลุก จะมีเหง้าทอดไปตามพื้นดิน ลำต้นตั้งตรง และมีความสูงได้มากกว่า 1 เมตรจนถึง 2 เมตร ลำต้นสั้นและมีสีม่วงปนสีน้ำตาล มีหัวอยู่ใต้ดิน โดยจะขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเมล็ด แยกหน่อ ต้นกระดาดจะชอบขึ้นในพื้นที่ที่มีอากาศชื้น แสงแดดรำไร จะพบมีการกระจายพันธุ์ในเขตร้อนเท่านั้น สำหรับในประเทศไทยสามารถพบได้ทั่วทุกภาค ประโยชน์ของต้นกระดาด นอกจากจะมีสรรพคุณทางยาแล้ว ต้นกระดาดยังนิยมนำมาปลูกเพื่อเป็นไม้ประดับในกระถางได้เช่นกัน อีกทั้งยังช่วยดูดซับความชื้นได้เป็นอย่างดี และยังเป็นพืชที่ทำให้เกิดความชุ่มชื้น ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะพบเห็นในสถานที่

ท่องเที่ยว เช่น น้ำตก[15] ภายในหลุมยุบป่าดึกดำบรรพ์ยังพบต้นไม้ขนาดใหญ่ คือ ต้นท้ายเภาที่มีขนาดหลายคนโอบ ต้นท้ายสำเภาเป็นไม้ยืนต้นไม่ผลัดใบ มีขนาดลำต้นใหญ่สูงประมาณ 30-40 เมตร เปลือกเรียบ จะขึ้นตามป่าดงดิบที่มีความชื้นสูง

รูปที่ 6 ต้นกระดาดหรือโหรา

ที่มา: ผู้เขียน ถ่ายเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2563

รูปที่ 7 ต้นท้ายสำเภา

ที่มา : ผู้เขียน ถ่ายเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2563

[15] กระดาด สรรพคุณและประโยชน์ต้นกระดาดเขียว 12 ข้อ, สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2564, จาก https://medthai.com/กระดาด

ถ้ำทะลุได้ถูกสำรวจและประกาศให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่จัดอยู่ในอุทยานธรณีสตูล เพื่อให้นักท่องเที่ยว หรือผู้คนที่สนใจศึกษาถิ่นทะเลโบราณที่ย้อนกลับไป 450 ล้านปี พร้อมกับจะพบความงดงามของหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ ร่องรอยของฟอสซิลที่ผนังถ้ำ และถ้าหากโชคดีอาจจะได้พบสัตว์โบราณอย่างตุ๊กกาย เป็นสัตว์ในตระกูลตุ๊กแก หากินกลางคืนภายในถ้ำ และยังพบกับค้างคาวทศกัณฑ์หน้ายักษ์ แมงมุมแต้ ทั้งนี้การเดินทางเข้ามายังถ้ำทะลุ จะมีอาสาสมัครนำเที่ยวของชุมชนให้คำแนะนำตลอดเส้นทางการเดินทางสำรวจภายในถ้ำทะลุ บ้านหาญ การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านหาญ ตำบลเขาขาว มีรูปแบบการจัดการที่ให้ชาวบ้านในพื้นที่เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการนำชมถ้ำทะลุ เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ และมีความรู้ในการอธิบายในเรื่องราวความเป็นมาของสถานที่ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ยังคงมีการให้เยาวชนรุ่นใหม่ในหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นมัคคุเทศก์นำชมสถานที่ ทำให้เยาวชนกลุ่มนี้มีประสบการณ์ และมีจิตใจที่รักและหวงแหนบ้านเกิด

การพัฒนาและผลักดันถ้ำทะลุให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ในอุทยานธรณีสตูล และให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ถ้ำทะลุ เกิดขึ้นจากการช่วยกันของชาวบ้านในชุมชนและองค์กรต่างๆ โดยได้รับความร่วมจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้ร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว และชาวบ้านในพื้นที่ ในการเข้ามาพัฒนา ไม่ว่าจะเป็น การทำป้ายบอกทาง ป้ายข้อมูลของสถานที่ และการทำนุบำรุงถนนเข้าสถานที่ เป็นต้น นอกเหนือจากการเข้าชมถ้ำทะลุแล้วนั้น ในพื้นที่ของตำบลเขาขาว มีสถานที่อีกแห่งหนึ่ง ที่ได้รับการพัฒนาพร้อมๆ กับถ้ำทะลุ นั่นคือ ตลาดนานา สตูลจิโอพาร์ค เป็นตลาดในชุมชนที่ชาวบ้านสามารถนำสินค้าภายในชุมชน ทั้งผลผลิตทางการเกษตร ขนมพื้นบ้าน อาหารพื้นบ้าน งานหัตถกรรม มาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง ที่ได้รับการพัฒนาจากความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและชาวบ้านตำบลเขาขาว

รูปที่ 8 บริเวณหลุมยุบป่าดึกดำบรรพ์
ที่มา : ผู้เขียน ถ่ายเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2563

5. บทสรุป

พื้นที่อุทยานธรณีสตูล กำลังเปิดพื้นที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและถูกพัฒนาพื้นที่หนึ่งทางภาคใต้ในปัจจุบัน โดยมีจุดเน้นสำคัญอยู่ที่สภาพทางธรณีและซากฟอสซิลดึกดำบรรพ์ สำหรับถ้ำทะลุ บ้านหาญ ตำบลเขาขาว อำเภอละงู ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งใหม่ในอุทยานธรณีสตูลที่กำลังเป็นที่สนใจ เนื่องจากมีการเข้ามาพัฒนาพื้นที่ของหน่วยงานต่างๆ เช่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ พร้อมทั้งทำโครงการศึกษาพัฒนาท้องถิ่นตามพระราโชบายของรัชกาลที่10 ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของคณะอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาขาว และชาวบ้านเขาขาว ทำให้ถ้ำทะลุกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของอุทยานธรณีสตูล ที่ดึงดูดให้ผู้ที่สนใจเข้ามาสัมผัสธรรมชาติ และศึกษาประวัติศาสตร์ของโลกทะเลโบราณ และผืนป่าดึกดำบรรพ์

ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่อุทยานธรณีสตูลเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยไม่ทอดทิ้งมิติทางภูมิปัญญาของพื้นที่ และพัฒนาขึ้นมาเป็นแหล่งข้อมูลเพื่อใช้ในการท่องเที่ยวจะเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่อย่างแท้จริง โดยเฉพาะพื้นที่สำคัญพื้นที่หนึ่งคือบริเวณตำบลเขาขาว อันเป็นชุมชนที่มีเรื่องราวสืบทอดกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคโบราณมนุษย์ถ้ำ และสมัยประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ใกล้เคียง รวมทั้งวิถีชีวิตของชาวบ้านเขาขาวที่ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน และมีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อเกิดการพัฒนาในพื้นที่จึงทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น อาชีพของชาวบ้าน สถานที่ท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น

4. เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล. (2542). *เรารักษ์สตูล*. สภาวัฒนธรรมจังหวัดสตูล.

กระดาด สรรพคุณและประโยชน์ต้นกระดาดเขียว 12 ข้อ. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2564, จาก https://medthai.com/กระดาด

คมฉาน ตะวันฉาย. (2562). *ท่องอุทยานธรณีสตูล ว่าที่มรดกโลกทางธรณีแห่งแรกของไทย.* สืบค้นเมื่อ19 พฤษภาคม 2564, จาก http://www.grandprixmotorpark.com/2019/02/14/ท่องอุยานธรณีสตูลว่าที่มรดกโลกทางธรณีแห่งแรกของไทย

คมฉาน ตะวันฉาย. (2562). *อุทยานธรณีสตูล (อ.ส.ท.มีนาคม2562)*. สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2564 จาก https://thai.tourismthailand.org/Articles/อุทยานธรณีสตูล-อ-ส-ท-มีนาคม-2562

ซากดึกดำบรรพ์นอร์ติลอยด์ อุทยานธรณีสตูล. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.youtube.com/watch?v=2srXv-tUgal

ดนุวัศ สุวรรณวงศ์. (2564). “แนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวอุทยานธรณีโลกสตูลเพื่อยกระดับการพัฒนา พื้นที่จังหวัดภายใต้ความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม,* 11(1), หน้า 261-273.

พรรณพัชร อังโชติพันธุ์. (2561). *แนวทางการพัฒนาการจัดการโลจิสติกส์เพื่อการท่องเที่ยวอุทยานธรณีสตูล: กรณีศึกษาเขตข้ามกาลเวลาเขาโต๊ะหงาย อำเภอละงู จังหวัดสตูล*. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จังหวัดสงขลา

พัชริดา พงษปภัสร์. (2561). *รู้รอบเรื่องอุทยานธรณีสตูล*. สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.seub.or.th/bloging มูลนิธิสืบนาคะเสถียร/รู้รอบเรื่องอุทยานธรณีสตูล

สภาพและข้อมูลพื้นฐาน. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2563, จาก: http://www.khaokhaw.go.th/html/new-menu-1.asp

อุทยานธรณีโลกคืออะไร. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2564, จาก http://www.kkpao.go.th/dep/geopark61/?page_id=105

10 ซากฟอสซิลในสตูล. สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2564, จาก https://10fossilsinsatun.blogspot.com/p/4.html

“ตำนานเมืองศรีสะเกษ” : การรับรู้และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

“THE SISAKET LEGEND”: LOCAL’S PERCEPTIONS AND HISTORICAL WORLDVIEWS

ธันยพงศ์ สารรัตน์[1]* ธงชัย ชำนิกุล[2] และบัญชาพล ใยแสง[3]

Thanyapong Sararat[1]* Thongchai Chamnikul[2] and Banchapon Yaisang[3]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตำนานเมืองศรีสะเกษที่เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงการรับรู้และโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับอดีตของคนในท้องถิ่นโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ ตั้งแต่การสำรวจ รวบรวมข้อมูลประเภทตำนานเมืองศรีสะเกษและนำมาวิเคราะห์การรับรู้และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของคนในท้องถิ่น ว่าคนในท้องถิ่นมีการรับรู้และทัศนะต่อตำนานเมืองศรีสะเกษในฐานะชุดความรู้หลักของท้องถิ่นอย่างไร และทำการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับข้อมูลหลักฐานประเภทอื่นๆ จากนั้นทำการเรียบเรียงและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ตำนานเมืองศรีสะเกษเป็นประวัติศาสตร์ในจารีตของท้องถิ่นอันมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1) เป็นเรื่องราวในอดีตของเมืองศรีสะเกษในการรับรู้ของชาวเมือง 2) เป็นการแสดงการรับรู้เรื่องประวัติศาสตร์ของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งปรากฏออกมาในโลกทัศน์ที่ใช้อธิบายอดีต และ 3) เป็นรูปแบบหนึ่งของประวัติศาสตร์นิพนธ์ในจารีตของท้องถิ่น เนื่องจากตำนานเมืองศรีสะเกษในรูปแบบตำนานพื้นบ้านเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์อันยาวนานของเมืองในวัฒนธรรมขอม-ล้านช้าง ได้ก่อให้เกิดการรับรู้และโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับชาวเมือง ต่อมาปัจจัยสำคัญในช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 25 ได้แก่การที่เมืองศรีสะเกษเริ่มมีความสัมพันธ์กับราชสำนักกรุงเทพฯ ใน พ.ศ. 2325 และการอพยพเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้ทำให้การรับรู้และโลกทัศน์ของชาวเมืองศรีสะเกษได้คลี่คลายออกมาในรูปของตำนานที่อิงพงศาวดารเมืองศรีสะเกษควบคู่กับตำนานพื้นบ้านเมืองศรีสะเกษที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน และเมื่อถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 26 กระบวนการเปลี่ยนแปลงประเทศให้ทันสมัยได้ก่อให้เกิดระเบียบวิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ขึ้นซึ่งสอดรับกับตำนานเมืองในรูปแบบพงศาวดาร ส่วนตำนานพื้นบ้านศรีสะเกษที่เต็มไปด้วยเรื่องราวอิทธิปาฏิหาริย์จึงไม่ได้รับการยอมรับในฐานะประวัติศาสตร์ของเมือง แต่กลายเป็นนิทานศักดิ์สิทธิ์และนิทานประจำถิ่นในที่สุด

คำสำคัญ : ตำนานเมืองศรีสะเกษ, การรับรู้, โลกทัศน์, ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this article was to study the Sisaket Legend, which was historical data that represented the local’s perceptions and historical method. The author explored and collected data about the Sisaket Legend to analyze the local’s perceptions and historical worldviews in order to consider how local people perceive and view the legend of Sisaket as a main local knowledge. Data were analyzed to be associated with other types of evidence, and then compiled and presented through descriptive and

[1] อาจารย์, สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

[2-3] นักศึกษา, สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

* Corresponding author, E-mail: thanyapong.s@sskru.ac.th

analytical forms. The results indicated that the Sisaket Legend is the history of local traditions with 3 important characteristics namely: 1) They are the stories of Sisaket people from the perceptions of Sisaket's citizens 2) They represent the perception of historical philosophy of the locals which appears in the worldviews that are used to explain the past and 3) They are one form of historical thesis from local tradition. The Sisaket Legend, in the form of local legends, has its roots of creation in the long build-up of historical experiences of cities in Khmer - Lan Xang cultures and has formed the perceptions and historical worldviews regarding the city's citizens. Afterward, some important factors during the 24th B.E. up until the beginning of the 25th B.E., which are the establishment of the relationship between Sisaket and the Royal Bangkok Court in 2325 B.E. and the immigration of various ethnic groups, had caused the unfolding of the Sisaket Legend to take the forms of legends that references the Sisaket Chronicles and Sisaket Local Legends, both of which persisted until today. In the middle of the 25th B.E. to the beginning of the 26th B.E, the changes of the country towards modernity have adjusted the methods of historical studies to correspond with legends in the form of chronicles whereas the Sisaket local legends which are full of miracles became unaccepted as the history of the province and eventually turned into holy tales and local tales.

Keyword: Sisaket Legend, Perceptions, Worldviews, Local History

1. ความนำ

เป็นที่ยอมรับกันว่าในการศึกษาประวัติศาสตร์เมืองศรีสะเกษที่ผ่านมางานวิชาการส่วนใหญ่จะมุ่งตอบปัญหาในประเด็นทางการเมือง และเศรษฐกิจ ซึ่งใช้หลักฐานและการตีความของส่วนกลางหรือผู้นำเป็นแกนกลางในการอธิบาย ซึ่งก่อให้เกิดการละเลยประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น (ยงยุทธ ชูแว่น, 2551, น.59) ซึ่งจากการตระหนักถึงปัญหานี้จึงเริ่มมีงานวิชาการที่พยายามอธิบายสังคมโดยใช้หลักฐานการตีความของท้องถิ่น โดยเฉพาะงานวิชาการทางโบราณคดีเป็นงานที่สามารถตอบปัญหานี้ได้ก้าวหน้ากว่าสาขาอื่นๆ ในระยะเวลานั้น เพราะหลักฐานที่ขุดค้นได้ในท้องถิ่นต่างๆ ชี้ให้เห็นว่าดินแดนที่เรียกรวมๆ มาแต่โบราณว่า “สุวรรณภูมิ” ได้ปรากฏหลักฐานของมนุษย์มาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ (ประมาณ 10,000 ปีก่อนพุทธกาล) เรื่อยมาและได้พัฒนาสังคมของตนจนเจริญก้าวหน้าเป็นแว่นแคว้นมั่นคงถาวรแล้วอย่างช้าที่สุดในพุทธศตวรรษที่ 12 การขุดค้นทางโบราณคดีซึ่งค้นพบหลักฐานใหม่และสำคัญจำนวนมาก ทำให้นักวิชาการหันไปสนใจท้องถิ่นที่ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่และเริ่มเห็นความสำคัญของหลักฐานในท้องถิ่นเท่าๆ กับหลักฐานของส่วนกลาง ดังนั้นเมื่อถึงตอนนี้ การตีความประวัติศาสตร์จึงเริ่มเปลี่ยนแปลง (จารุวรรณ ธรรมวัตร, 2541, น.112 ; ยุพา ชุมจันทร์, 2530, น.3) และในระยะเวลานี้หลักฐานในท้องถิ่น เช่น ตำนานเมือง เรื่องเล่าในท้องถิ่น คติชาวบ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือแบบแผนทางเศรษฐกิจที่ใช้ให้เห็นการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ที่ถูกละเลยมานาน แม้กระทั่งหลักฐานทางโบราณคดีที่เคยถูกตีความมาแล้วจะได้รับการนำมาพิจารณาใหม่อย่างพินิจพิเคราะห์ มีผลให้เกิดงานวิชาการที่อธิบายประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นอื่นๆ ที่ไม่ใช่สุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ จะเริ่มปรากฏมากขึ้นตามลำดับ (ยงยุทธ ชูแว่น, 2548, น.17) อีกทั้งความตื่นตัวทางวิชาการในยุคแห่งการแสวงหาหลังเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตย 14 ตุลาคม 2516 นับเป็นคุณูปการที่สำคัญต่อความก้าวหน้าในการศึกษาเรื่องราวของประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ในยุคนั้นนักวิชาการและปัญญาชนให้ความสนใจเป็นอย่างมากในการค้นหาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมเพื่อตอบปัญหาอันสับสนที่ตนกำลังเผชิญอยู่ (พัฒนา กิติอาษา, 2546, น.48-49) จึงอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาที่เกี่ยวกับท้องถิ่นนับเป็นพรมแดนล่าสุดที่ต้องขยายขอบเขตให้กว้างขวางออกไป

จากการสำรวจพรมแดนแห่งความรู้จะชี้ให้เห็นว่าการศึกษาเกี่ยวกับท้องถิ่นนับว่ามีความสำคัญในการที่จะสามารถทำให้เกิดความกระจ่างชัดในการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สังคมของประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ทั่วๆ ไปในที่ต่างๆ นับเป็นการขยายขอบเขตพรมแดนแห่งความรู้ทางประวัติศาสตร์จากเดิมที่เน้นเฉพาะเรื่องราวของศูนย์กลางให้กว้างขวางออกไปทั้งในระดับการใช้หลักฐานและการตีความโดยอาศัยวิธีการเข้าถึงปัญหาในแบบสหสาขาวิชา (ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ, 2563, น.164 และ ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ, 2555) แต่อย่างไรก็ตามเท่าที่ผ่านมา เราอาจตั้งข้อสังเกตในการศึกษาที่เกี่ยวกับท้องถิ่นได้ว่า การศึกษาส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่นักวิชาการจากส่วนกลางเข้าไปศึกษาและสร้างงานประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น มากกว่าการที่จะพิจารณาว่าคนในท้องถิ่นเองคิดว่า ประวัติศาสตร์ของตนเองมีความเป็นมาอย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ทั้งๆที่ในแต่ละท้องถิ่นมักจะมีเรื่องราวเกี่ยวกับอดีตของตนเองที่ตกทอดมาในรูปของตำนานเมืองอันนับเป็นประวัติศาสตร์ไทยในการรับรู้และโลกทัศน์ของท้องถิ่น ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับตำนานเมืองจึงอาจเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น โดยอาศัยแนวคิดจากท้องถิ่นเป็นแกนกลางในการอธิบายอดีตของท้องถิ่นเอง (อุษณีย์ ธงไชย, 2540, น.9)

การศึกษาเรื่อง “ตำนานเมืองศรีสะเกษ : การรับรู้และโลกทัศน์ของประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น” เป็นผลผลิตจากแนวคิดคัดกล่าว ศรีสะเกษเป็นชุมชนโบราณที่มีหลักฐานชี้ให้เห็นว่ามีร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุคตั้งบ้านแปงเมืองในวัฒนธรรมขอม ล้านช้าง และอิทธิพลล้านช้าง ศรีสะเกษเป็นเมืองซึ่งมีสมญานามว่า “นครแห่งปรางค์ร้อยกู่” เพราะมีศาสนสถานสมัยขอมอยู่ในพื้นที่ของเมืองนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งเมืองอันเป็นต้นกำเนิดของ

จังหวัดศรีสะเกษคือ “เมืองขุขันธ์” ซึ่งนักโบราณคดีมีความเห็นว่าเมืองขุขันธ์น่าจะเป็นเมืองเก่าถึงสมัยขอม เพราะมีโบราณสถานสมัยขอมอยู่มาก และเมืองนี้เดิมน่าจะเป็นเมืองศรีนครลำดวน ตั้งอยู่ที่ตำบลดวนใหญ่ อำเภอวังหินในปัจจุบัน ภายหลังเมืองศรีนครลำดวนกันดารน้ำจึงได้ย้ายไปตั้งที่ตำบลห้วยเหนือ อำเภอขุขันธ์ ในบัดนี้ โดยใช้ชื่อเมืองใหม่ว่าเมืองขุขันธ์ อันมีความหมายว่า “เมืองป่าดง” (ปราโมทย์ ทัศนาสุวรรณ, 2535, น.47) ซึ่งการที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานของศรีสะเกษจึงนับเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการยกเป็นกรณีศึกษาเพื่ออธิบายถึงความเป็นมาของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ซึ่งจากความสำคัญของประวัติศาสตร์ศรีสะเกษในแง่นี้จึงมีงานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับศรีสะเกษในหลายสาขาวิชาทั้งด้านโบราณคดี ประวัติศาสตร์ และมานุษยวิทยา ซึ่งงานวิชาการที่สามารถแสดงสถานะแห่งความรู้ของศรีสะเกษศึกษาได้เป็นอย่างดีคือ รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์ในโอกาสการย้ายศาลากลางครบ 100 ปี (2548) ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา จังหวัดศรีสะเกษ : ประวัติอำเภอ หมู่บ้าน ของจังหวัดศรีสะเกษ (2549) ประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา อันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ (2547) ซึ่งในเอกสารดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นว่า งานวิชาการทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับศรีสะเกษยังให้ความสำคัญในแง่นโยบายของราชธานีที่มีต่อศรีสะเกษ หรือประวัติศาสตร์ของราชธานี โดยมีศรีสะเกษเป็นส่วนประกอบโดยไม่ได้พิจารณาศรีสะเกษในแง่ตัวของท้องถิ่นเอง อันนับได้ว่าประเด็นประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับศรีสะเกษยังไม่ก้าวหน้ามากนัก จึงทำให้จำเป็นต้องแสวงหาวิธีการและหลักฐานที่จะชี้ให้เห็นประวัติศาสตร์ความเป็นมาของประชาชนของท้องถิ่นศรีสะเกษได้มากขึ้น และพบว่าหลักฐานในท้องถิ่นประเภทตำนานเมืองยังไม่มีการศึกษา และประเมินไว้อย่างชัดเจนมากนัก เพราะฉะนั้นตำนานเมืองซึ่งน่าจะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ควรให้ความพินิจพิเคราะห์ในฐานะหลักฐานของประชาชนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นเป็นพิเศษ ทั้งนี้ คนไทยมักมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาหลายช่วงอายุคน นิทานเป็นเรื่องเล่าประเภทหนึ่งที่แต่ละกลุ่มชนต่างมีประจำถิ่นของตน ซึ่งการเล่านิทานมักเป็นไปตามความเชื่อ คตินิยม จารีตประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตของชุมชน อาจกล่าวได้ว่านิทานเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่เป็นกระจกสะท้อนความคิดของคนในสังคมนั้นๆ สอดคล้องกับทัศนะของนักมานุษยวิทยาและนักคติชนวิทยาที่เชื่อว่าวรรณกรรมนิทานนอกจากจะมีบทบาทสำคัญในด้านการให้ความสนุกสนานแก่ผู้ฟังและผู้เล่าแล้ว ยังสะท้อนสภาพสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม และความเชื่ออีกด้วย (ชานนท์ ไชยทองดี, 2558, น.167)

จากงานศึกษาของธิดา สาระยา (2521) และ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2524) สรุปได้ว่า ตำนานเป็นชื่อที่ใช้เรียกเรื่องราวที่กล่าวถึงความเป็นมาในอดีตของสังคมมนุษย์มาตั้งแต่โบราณ เมื่อการศึกษาแบบตะวันตกเผยแพร่เข้ามาในสังคมไทย จึงมีการกำหนดคำว่า “ประวัติศาสตร์” ขึ้น เพื่อเรียกสิ่งที่คิดว่าคือ “History” ตามความหมายแบบตะวันตก (นาฏวิภา ชลิตานนท์, 2522, น15) และเนื่องจากปัจจุบันเป็นโลกของวิทยาศาสตร์ แต่การอธิบายเรื่องราวในตำนาน เป็นเรื่องที่เต็มไปด้วยอภินิหารพิสดาร ทำให้ตำนานถูกจัดว่าเป็นเรื่องไร้สาระ ทั้งๆ ที่ตำนานก็คือจารีตประวัติศาสตร์แต่โบราณ ซึ่งแสดงการรับรู้และโลกทัศน์เกี่ยวกับอดีตของสังคม (แถมสุข นุ่มนนท์, 2534, น.15) และลักษณะของตำนานเมืองศรีสะเกษ สอดรับกับข้อเสนอของผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2525) ที่ถือเป็นงานบันทึกเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น ซึ่งจัดอยู่ในประเภทของนิทานพื้นบ้าน ซึ่งรวมถึงนิทานปรัมปรา (Fairy Taile) นิทานประจำถิ่น (Legend) เรื่องเล่า และนิทานศักดิ์สิทธิ์ มีลักษณะเป็นการอธิบายเหตุแห่งการเกิดเมืองศรีสะเกษเกี่ยวกับบรรพชนศรีสะเกษ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับตำนานพงศาวดาร ซึ่งเป็นงานประวัติศาสตร์ที่บันทึกเรื่องบ้านเมือง กษัตริย์ ราชวงศ์ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับมนุษย์และสังคมในอดีต ทั้งนี้ ตำนานถือได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์ที่มีเนื้อหาและโลกทัศน์ของผู้คนทั้งทางโลกและทางธรรม แต่เนื่องจากตำนานที่เริ่มด้วยการจดจำจากคำบอกเล่ามาก่อน เป็นเวลานานก่อนที่จะมีการรวบรวมขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ตำนานได้ดูดซึมนิทาน นิยาย คติชาวบ้าน และข้อเท็จจริงในประวัติศาสตร์ยุคหลายสมัยไว้ด้วยกัน ดังนั้น ตำนานก็คืองานประวัติศาสตร์ที่บันทึกเหตุการณ์ประวัติศาสตร์แฝงอยู่รวบกับอภินิหารเรื่องราวพิสดาร เป็นเรื่องที่เชื่อว่าเป็นความจริง มีข้อมูลจริง จัดว่ามีความสำคัญ ไม่ถือว่าเป็นส่วนตัวของ

คนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ สืบทอดโดยการเล่าสู่กันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งตามแบบเฉพาะของผู้เล่า และเมื่อเล่าแล้วอาจเกิดผลทางไสยศาสตร์ด้วย (นิธิ เอียวศรีวงศ์ และ อาคม พัฒิยะ, 2545, น.21) และอาจเป็นเรื่องแปลกประหลาดผิดธรรมดาที่เกิดขึ้น แต่ก็เป็นที่ยอมรับ และเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง และที่สำคัญคือ เป็นการแสดงการรับรู้และโลกทัศน์เกี่ยวกับอดีตของมนุษย์ (กุหลาบ มัลลิกะมาศ, 2516, น.65-66)

ตำนานเมืองศรีสะเกษเป็นเรื่องราวที่สืบทอดมาในท้องถิ่นศรีสะเกษจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งในลักษณะของตำนานพื้นบ้านและตำนานพงศาวดารที่มีเนื้อหากล่าวถึงความเป็นมาในอดีตหรือประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นในโลกทัศน์ของท้องถิ่นอื่นที่ย้อนไปไกลถึงตำนานการเกิดอาณาจักรล้านช้าง ทั้งนี้ในการพิจารณาตำนานเมืองศรีสะเกษในฐานะการรับรู้และโลกทัศน์ของประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นนี้จึงเป็นการพยายามอธิบายประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นศรีสะเกษโดยอาศัยแนวความคิดและการตีความทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นเป็นแกนกลางในการอธิบายเพื่อที่จะชี้ให้เห็นว่าศรีสะเกษมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ก่อให้เกิดวัฒนธรรมและการสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่น ซึ่งตำนานเมืองศรีสะเกษคือผลผลิตของการรับรู้และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของประชาชนในท้องถิ่นที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ ลัทธิความเชื่อและวัฒนธรรมของกลุ่มชนดั้งเดิมที่สืบทอดกันมา และจะเป็นเครื่องมือในการสร้างบูรณาการทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคมในเวลาต่อมา ซึ่งงานนี้จะมุ่งพิสูจน์ว่าตำนานเมืองศรีสะเกษเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้หรือไม่ ในระดับใดและลักษณะใด ประวัติศาสตร์อันยาวนานของศรีสะเกษก่อให้เกิดการรับรู้และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของประชาชนในท้องถิ่นในรูปของตำนานอย่างไร และตำนานเมืองศรีสะเกษมีหน้าที่ในการเล่าเรื่องอดีต และเครื่องมือในการสร้างบูรณาการทางวัฒนธรรมของคนในสังคมอย่างไร

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นจากตำนานเมืองศรีสะเกษพบว่าไม่มีผู้ทำการศึกษา แต่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ได้คือ ชุดความรู้ข้อมูลตำนานจาก “ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดศรีสะเกษ” (2529) หนังสือ “วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ” (2549) และงานเรื่อง “ของดีศรีสะเกษ” (2521) ของ สุพร ปิติพัฒน์ งานวิจัยของชานนท์ ไชยทองดี (2561) เรื่อง “ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และเรื่องเล่าในวรรณกรรมเมืองศรีสะเกษ” งานของชานนท์ ไชยทองดี (2557) เรื่อง “เรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์กับการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ” ที่ระบุว่า ตำนานการสร้างเมืองศรีสะเกษที่แท้จริงควรจะเป็นเรื่องคนคล้องช้างที่สร้างเมืองมากกว่าตำนานปราสาทศรีพฤทเธศวร ข้อเสนอดังกล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันกับกับงานของ มนูญ มุ่งสู่ (2559) เรื่อง “ตากะจะ : ประวัติศาสตร์ที่ถูกซ่อนในตำนานศรีสะเกษ” เช่นกันกับงานของกิจติพงษ์ ประชาชิต (2559) เรื่อง “การออกแบบและพัฒนาโมชั่นอินโฟกราฟิกเพื่อนำเสนอตำนานเมืองศรีสะเกษ” ที่เน้นศึกษาตำนานในเชิงประวัติศาสตร์และพงศาวดารเมือง และงานของพัชรา ปราชญ์เวทย์ (2561) เรื่อง “สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ของจังหวัดศรีสะเกษโดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา” ซึ่งงานกลุ่มนี้เป็นประโยชน์คือ ทำให้ได้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับตำนานเมืองศรีสะเกษ และทำให้ทราบถึงความสำคัญของตำนานเมืองศรีสะเกษในแวดวงวิชาการและการศึกษาในหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงงานวิจัยของชมนาด สุขเจริญ (2531) เรื่อง “ตำนานเมืองลพบุรี : การรับรู้และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น” งานของไข่มุก อุทยาวลี (2547) เรื่อง “การศึกษาข้อมูลประเภทตำนานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย” งานของธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2563) เรื่อง “การวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวบ้านที่มีต่ออนุสาวรีย์แม่ศรีสระผม อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ”และงานของธิดา สาระยา (2531) เรื่อง “ตำนานและตำนานประวัติศาสตร์กับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ที่กล่าวเน้นบริบทการศึกษาโดยภาพรวม และกรณีศึกษาที่จังหวัดลพบุรี ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงศึกษาวิธีการวิจัยเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ศึกษากับตำนานเมืองศรีสะเกษครั้งนี้

การศึกษาครั้งนี้เป็นการรับรู้และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของประชาชนในท้องถิ่นศรีสะเกษจากตำนานเมือง เป็นความพยายามที่จะวิเคราะห์วิพากษ์หลักฐาน เพื่อให้ได้ทราบเกี่ยวกับการรับรู้และโลกทัศน์ของผู้เขียนและผู้ถ่ายทอดที่มีต่อชุดความรู้เรื่องตำนานเหล่านี้ และในขณะเดียวกันยังอาจสะท้อนถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านหลักฐานได้อีกทางหนึ่งด้วย เนื่องจากตำนานเมืองศรีสะเกษมีลักษณะเป็นการรับรู้และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นอันเกิดจากการสังสมประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ ลัทธิความเชื่อและวัฒนธรรมของประชาชน ซึ่งสืบทอดมาในท้องถิ่นจนกระทั่งเกิดงานประวัติศาสตร์ที่นักวิชาการเสนอขึ้น ตำนานเมืองศรีสะเกษจึงเปลี่ยนแปลงสถานะจากประวัติศาสตร์ในการรับรู้และโลกทัศน์ของท้องถิ่นเป็นนิทานศักดิ์สิทธิ์ และนิทานประจำถิ่น อันเป็นที่มาของชื่อบ้านนามเมืองเท่านั้น โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงการก่อตัว พัฒนาการ และการสืบเนื่องของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีรากฐานจากอดีตแล้วสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันในหมู่ประชาชนในท้องถิ่นศรีสะเกษ จึงจำเป็นต้องศึกษาจากบ่อเกิดของตำนานเมืองศรีสะเกษในประวัติศาสตร์ คือ ตั้งแต่สมัยแรกเริ่มเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันที่เรื่องตำนานยังปรากฏอยู่ในสังคม โดยจะเป็นตำนานเมืองหรือเรื่องเล่าที่สัมพันธ์กับการเกิดศูนย์กลางการปกครองของเมืองศรีสะเกษเป็นสำคัญ คือ ตำนานพระนางศรีสระผมและตำนานการตามช้างเผือก ส่วนตำนานอำเภอ ตำนานกลุ่มชาติพันธุ์ และตำนานในประเด็นย่อยๆ จะไม่ได้นำมาพิจารณาในครั้งนี้ ซึ่งการกำหนดเวลา (Time) และสถานที่ (Space) ในครั้งนี้กำหนดตามความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่ไม่ใช่เขตการปกครองที่แบ่งอยู่ในปัจจุบัน จึงอาจยืดหยุ่นตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ และการศึกษาครั้งนี้จะใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ซึ่งเน้นการศึกษาวิเคราะห์จากหลักฐานประเภทเอกสารเป็นสำคัญ โดยอาศัยหลักฐานเอกสารประเภทข้อมูลจากพงศาวดาร และเอกสารตำนานเมืองที่ถูกบันทึกขึ้นโดยคนรุ่นหลัง มุขปาฐะ โบราณคดี และมานุษยวิทยา และนำเสนอรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ซึ่งถือเป็นการขยายขอบเขตแห่งความรู้ของประวัติศาสตร์จากเดิมที่เป็นการศึกษาเฉพาะศูนย์กลางมาเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ในส่วนอื่นๆ ของสังคม ซึ่งนับว่าเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ และเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติทั้งหมด และเป็นการทำความเข้าใจสิ่งที่กำหนดโลกทัศน์และวิถีความเป็นอยู่ของประชาชนในอดีตที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เพื่ออาจเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาในอนาคตได้

2. ตำนานในฐานะชุดความรู้เรื่องเมืองศรีสะเกษในการรับรู้ของชาวเมือง

2.1 ตำนานเมืองศรีสะเกษ

ศรีสะเกษเป็นเมืองโบราณที่หลักฐานทางประวัติศาสตร์แสดงให้เห็นว่ามีพัฒนาการตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ยุคเริ่มต้นประวัติศาสตร์ ยุคอาณาจักรขอมรุ่งเรือง ยุคอาณาจักรล้านช้าง/ลาว และยุครัตนโกสินทร์/ไทย และสืบทอดความเป็นเมืองจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งประวัติศาสตร์อันยาวนานของศรีสะเกษปรากฏอยู่ใน 2 ลักษณะคือ ตำนานพงศาวดาร และตำนานพื้นบ้าน

2.1.1 ตำนานพงศาวดารเมืองศรีสะเกษ

เมืองศรีสะเกษเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในอาณาบริเวณที่เรียกกันมาแต่โบราณว่า “สุวรรณภูมิ” เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรเขมร และหลังจากที่อาณาจักรเขมรได้ล่มสลายลง อาณาบริเวณบ้านเมืองศรีสะเกษได้ตกมาอยู่ใต้อำนาจการปกครองของอาณาจักรล้านช้างและอาณาจักรศรีสัตนาคนหุต ซึ่งมีนครหลวงพระบางและเวียงจันทน์เป็นศูนย์กลาง จากนั้นจึงได้ถูกผนวกเข้าเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยามหรือประเทศไทยตั้งแต่ยุคกรุงศรีอยุธยา ธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน ซึ่งเรื่องราวในอดีตเหล่านี้ปรากฏในเอกสารท้องถิ่นและงานประวัติศาสตร์ที่เล่าสืบทอดกันมา โดยเฉพาะเรื่องของ “ตำนานการตามช้างเผือก” กล่าวคือ ครั้งหนึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง

(ไม่ระบุ) ปกครองบ้านเมืองอย่างเป็นสุข ครั้งนั้นท้องที่จังหวัดศรีสะเกษและสุรินทร์ยังเป็นป่าดงอยู่มาก พลเมืองที่อาศัยในถิ่นนี้โดยมากเป็นชาวป่าชาวเขา เพราะวัฒนธรรมอันดีงามยังมาไม่ถึง ในผืนแผ่นดินอันกว้างใหญ่ได้มีชาวป่า 3 คน มีชื่อว่า ตาเฒอ ตาปะขาว และตากะจะหม้อนึ่ง ได้ผูกรักสมัครเป็นเพื่อนร่วมสาบานกัน วันหนึ่งมีช้างเผือกเชือกหนึ่งมาย่ำยีข้าวในไร่ของพวกเขา ทั้งสามสหายช่วยกันไล่ช้างให้ออกจากไร่ไป ช้างเผือกเชือกนั้นก็มุ่งเดินทางไปทางทิศตะวันออก และได้มีกองทัพของพระราชาองค์หนึ่งติดตามจับช้างมาถึงไร่และชักชวนกันไปติดตามช้างต่อจนกลายเป็นที่มาของชื่อ “ห้วยทับทัน” “ห้วยสำราญ” “ห้วยแฮด” และจับช้างได้ที่บ้านส่งช้างหรือบ้านเขินส่งช้าง แล้วทรงนำขบวนผ่านไปทางแม่น้ำมูลเพื่อกลับทางเดิม และได้นำช่างลงชำระล้าง ณ บ้านแห่งหนึ่งในท่ามูล พระราชาจึงทรงขนานนามบ้านนั้นว่า “บ้านท่าช้าง” ดังปรากฏอยู่ในอำเภอกันทรารมย์บัดนี้ (ประดิษฐ ศิลาบุตร, 2550, น.47) ภายหลังมีตราตั้งแต่งตั้งให้ตาเฒอเป็นพระยาไกรภักดีศรีนครลำดวนให้มาตั้งที่บ้านดวนใหญ่เรียกว่า “เมืองศรีนครลำดวน” ซึ่งจะพัฒนาเป็นจังหวัดศรีสะเกษในปัจจุบัน ซึ่งตำนานนี้บางทีก็มีการเล่าเพิ่มเติมว่าคนที่เป็นหลักในการจับช้างคือ นายทองด้วง และนายบุญมา โดยนำก้อนอิฐ 8 ก้อน ขึ้นเสกเวทมนตร์คาถาอธิษฐานแล้วขว้างไปโขลงช้างป่าทั้ง 8 ทิศ ช้างป่าแตกหนีเข้าป่าหมดเหลือแต่พญาช้างเผือก นายทหารสองพี่น้องจึงนำพญาช้างเผือกกลับกรุงศรีอยุธยาพร้อมกับพวกทหาร และหัวหน้าชาวส่วยที่ติดตามช้าง เมื่อถึงกรุงศรีอยุธยาแล้วนายทหารทั้งสองได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบถึงความดีความชอบของหัวหน้าชาวส่วยที่ช่วยติดตามช้างหลวงจนสำเร็จ และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ให้ครองเมืองต่างๆ และบางตำนานได้เพิ่มเรื่องช้างหลวงมาเจ็บป่วยและพักรักษาตัวที่บ้านเจียงอี (ช้างป่วย) ด้วย (กรมศิลปากร, 2534, น.97 ; พจนานุกรมไทย-เขมร ฉบับกรรมาธิการร่วมไทย-กัมพูชา, 2550, น.59 ; สุด สุริน, 2563, น.8 และ ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์, 2520, น.48) ในปัจจุบัน วัดเจียงอีฯ เป็นวัดใหญ่ใจกลางเมืองศรีสะเกษอีกวัดหนึ่ง มีโบสถ์ มีบริเวณกว้างขวางร่มรื่น มีวิหาร และเสนาสนะใหญ่โต ซึ่งล้วนแต่เพิ่งสร้างขึ้นใหม่ มีบริเวณกว้างขวางร่มรื่น ซึ่งตำนานที่อิงประเด็นดังกล่าวได้พูดถึงอำนาจของส่วนกลางที่มีอิทธิพลมาถึงพื้นที่แถบนี้ ความเก่าแก่สืบเนื่องของเมือง และอิทธิพลของช้างที่นำมาสู่ชื่อบ้านนามเมืองในท้องถิ่นต่างๆ รวมถึงบทบาทของพระยาไกรภักดีศรีนครลำดวนที่สร้างความเจริญให้แก่เมืองศรีสะเกษในยุคแรกตั้ง นอกจากนั้นข้อที่ควรสังเกตคือ การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่นที่มีกระจัดกระจายตามเขตเขมรป่าดง

ตำนานพงศาวดารดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นการเน้นเรื่องราวของประวัติศาสตร์ราชวงศ์เป็นสำคัญ มีสถานที่ที่เกิดและระยะเวลาเบื้องต้นอันนับเป็นการแสดงสิ่งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ซึ่งตกทอดมา ถึงแม้ว่าระยะเวลาทำให้การรับรู้ในตำนานถูกตีความโดยโลกทัศน์ที่แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ปะปนอยู่ก็ตาม เพราะหลังจากสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ในต้นพุทธศตวรรษที่ 24 ศรีสะเกษได้จัดเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพฯ โดยกรุงเทพฯ ได้แต่งตั้งเจ้าเมืองปกครอง และเรื่องราวของศรีสะเกษจะไปปรากฏในพระราชพงศาวดารสมัยต้นรัตนโกสินทร์ มีลักษณะของการส่งผ่านอุดมการณ์และความรู้ประวัติศาสตร์ชาติที่สัมพันธ์กับการศึกษาประวัติศาสตร์ของคนอีสาน โดยเฉพาะสังคมไทยที่เริ่มต้นเข้าสู่ยุคสมัยแห่งการพัฒนาในช่วงทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา สถาบันกษัตริย์ได้กลับเข้ามามีบทบาทในสังคมและเป็นแกนหลักของชาติไทยอีกครั้ง องค์ความรู้ในความเป็นไทยทั้งทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาตั้งแต่ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์จึงได้รับการสานต่อและถูกสถาปนาอย่างมั่นคงบนความทรงจำของคนในสังคมผ่านการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมในรูปแบบสิ่งก่อสร้าง อนุสรณ์ หรือการส่งเสริมประเพณีในท้องถิ่น โดยมีเป้าประสงค์เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและการเมือง ปัจจัยเหล่านี้ได้กระตุ้นให้มีการบันทึกประวัติศาสตร์ที่บอกเล่าถึงความสำคัญของท้องถิ่นที่มีต่อชาติเพื่อให้ได้รับความเอาใจใส่ในการพัฒนายิ่งขึ้น ดังเหตุผลที่นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2549) และอุศนา นาศรีเคน (2548) ได้เคยอธิบายไว้ว่า เพราะกรุงรัตนโกสินทร์ได้พยายามสร้างประวัติศาสตร์แห่งชาติขึ้น หลังจากการสร้างรัฐศักดินาเอกภาพ จึงพยายามผนวกเมืองในพระราชอาณาเขตโดยเฉพาะภาค

อีสานเข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง แต่โดยทั่วๆ ไป ความสำคัญของศรีสะเกษในหลายๆ แง่ก็ยังคงมีอยู่เพียงแต่ได้เปลี่ยนแปลงจากความสำคัญที่มีราชสำนักเป็นศูนย์กลาง มาเป็นเมืองที่เป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานสำคัญของประชาชนที่สืบทอดมาแต่โบราณ

ในระยะเวลานี้เราอาจทราบสภาพของสังคมท้องถิ่นเมืองศรีสะเกษจากตำนานอีกประเภทหนึ่ง คือ ตำนานพื้นเมืองศรีสะเกษ

2.1.2 ตำนานพื้นเมืองศรีสะเกษ

ในท้องถิ่นศรีสะเกษได้ปรากฏเรื่องราวในอดีตซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ในการรับรู้และโลกทัศน์ของท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นตำนานพื้นเมืองอันแสดงถึงอดีต ความเป็นมาของบ้านเมือง ภูมิประเทศ และสิ่งแวดล้อมตามความรับรู้ คติความเชื่อและโลกทัศน์ของชาวเมือง และตำนานพื้นเมืองศรีสะเกษนี้เป็นเรื่องราวที่ชาวเมืองเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง มีโครงเรื่องที่ประกอบด้วยการกระทำและความสำคัญของบุคคลในท้องถิ่น ขนาดความยาวเรื่องจะไม่ยาวนัก โดยเนื้อหาประกอบด้วยเรื่องราวที่แสดงให้เห็นการรับรู้และโลกทัศน์เกี่ยวกับอดีตของชุมชนเมืองในเรื่องที่สัมพันธ์กับตำนานการเกิดอาณาจักรล้านช้างและตำนานที่สัมพันธ์กับกลุ่มชนชั้นนำในวัฒนธรรมขอม

1) ตำนานพื้นเมืองศรีสะเกษที่สัมพันธ์กับตำนานการเกิดอาณาจักรล้านช้างและกลุ่มชนชาติในวัฒนธรรมกัมพูชา

ตำนานพื้นเมืองศรีสะเกษนี้เป็นเรื่องราวที่อธิบายความเป็นมาของเมืองและสิ่งแวดล้อมต่างๆ อันแสดงให้เห็นการเลือกที่จะรับรู้เรื่องราวในอดีตที่จดจำเป็นพิเศษแล้วใช้โลกทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อการตีความเรื่องราวในอดีตเหล่านั้น จนในที่สุดก็สังเคราะห์ออกมาเป็นเรื่องราวที่อธิบายอดีตที่เกี่ยวข้องกับตนเองมากที่สุด เรื่องราวในตำนานจึงเป็นที่มาของสถานที่ (Place name) ต่างๆ รอบตัว และเป็นการแสดงการรับรู้และโลกทัศน์ในประวัติศาสตร์แบบจารีตของท้องถิ่นแห่งนี้ และเป็นการรับรู้ในอดีตสำนวนหนึ่งที่เกี่ยวพันกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวของชาวเมืองโดยตรง และอาจแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่มีอดีตร่วมกัน เนื้อหาในตำนานดังกล่าวประกอบด้วย

ตำนานพระยาศรีโคตรตะบองเพชร ครองกรุงกัมพูชา เดิมเป็นสามัญชนชื่อว่า ‘ศรีโคตร” ขณะบวชเณรได้ใช้ไม้งิ้วดำคนหม้อข้าวที่หุงแล้วรับประทานทุกวัน จนเกิดกำลังมีอิทธิฤทธิ์ ได้ครองกรุงกัมพูชา มีตะบองเพชรเป็นของมีฤทธิ์จนสามารถปราบช้างป่าตายนับล้านตัว และได้สั่งให้ผู้คนนำเอาช้างที่ล้มตายลงไปทิ้งในแม่น้ำจนซากช้างเน่าเหม็นโขงไปทั้งแม่น้ำนั้น แม่น้ำนี้เหม็นจึงได้รับการขนานนามว่า “แม่น้ำโขง” จนเท่าทุกวันนี้ จึงเป็นที่มาของเมืองล้านช้างและได้ปกครองเมืองล้านช้างระยะหนึ่ง ภายหลังพระยาศรีโคตรตะบองเพชรพร้อมด้วยมเหสีก็เดินทางกลับไปครองเมืองกัมพูชาตามเดิม แต่ในระหว่างเดินทางพบกำแพงแห่งหนึ่งมีสระน้ำอยู่ตรงกลาง (คือบ้านสระกำแพง อำเภออุทุมพรพิสัย) ก็ได้หยุดพักอยู่ที่บ้านสระกำแพงนี้ พระยาศรีโคตรตะบองเพชรและมเหสีได้ใช้น้ำในสระกำแพงอาบ มเหสีได้ลงสระผมทุกวันทุกเวลา พักอยู่หลายวันจึงได้เดินทางไปยังเมืองกัมพูชา ตั้งแต่นั้นมาชาวบ้านจึงเรียกสระที่อยู่ในกำแพงนั้นว่า “สระเกศ” เพราะเป็นมเหสีของพระยาศรีโคตรตะบองเพชรได้ใช้สระน้ำสำหรับสระพระเกศา (สุพร สิริพัฒน์, 2521, น.9) เนื้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของล้านช้างในเมือง และความสัมพันธ์ของล้านช้างและกัมพูชากับเมืองศรีสะเกษ และเป็นเรื่องราวของภูมิประเทศเมืองศรีสะเกษบางสำนวนจากเอกสาร “ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดศรีสะเกษ” (2529) คือ ระบุว่า พระนางศรีสระผมเป็นบิดาของกษัตริย์ลาว โดยพระยาแกรกเจ้าเมืองเขมรได้เดินทางท่องเที่ยวไปจนถึงประเทศลาว ไปพบเห็นเนื้อคู่เป็นธิดาเข้าเมืองลาวชื่อ “นางศรี” ได้สู่ขอแต่งงานอยู่กินด้วยกันที่ประเทศลาว ต่อมาพระยาแกรกเดินทางกลับประเทศเขมรก่อนทั้งนางศรีไว้ที่เมืองลาว นางศรีมีครรภ์แก่และคิดถึงสามีจึงออกเดินตามสามีกลับไปเมืองเขมร และเมื่อเดินทางไปถึงทำเลแห่งหนึ่งที่มีสระน้ำใสเย็น นางศรีได้คลอดทารกที่ริมสระแห่งนั้น และนางได้ลงชำระสระสรงอาบน้ำล้างตัว พร้อมทั้งชำระล้างทารกบุตรของนางที่สระน้ำ (บางสำนวนก็ว่าตกน้ำตายที่นี่) แล้วนางจึงเดินทางต่อไปยังเมืองเขมร (บุญเลิศ มรกต และ เบญจา เนียมเงิน, 2529, น.7)

บางสำนวนเล่าว่า นางศรี (สี) เป็นนางพญาขอมเดินทางจากพิมาย โคราช ไปนครธม และแวะพักสรงน้ำที่ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ขณะที่ยืนมัดมวยผมอยู่ในสระน้ำนั้นมีชาวบ้านหลายคนมาพบเข้าต่างก็ชื่นชมความสวยงามของนางพญาขอม เหตุนี้จึงเอาการสระผมของนางพญาขอมนี้เป็นนิมิตเครื่องหมายของการตั้งชื่อแผ่นดินนี้ว่า “สระเกศ” (วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ, 2549, น.69) ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นความเชื่อที่ฝังใจชาวศรีสะเกษมานานจนถึงปัจจุบันว่าตนเป็นลูกหลานของแม่ศรีสระผม และอนุสาวรีย์พระนางศรีสระผมในเขตเมืองศรีสะเกษที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับรูปปั้นพระแม่ธรณีบีบมวยผมในการรับรู้ของคนทั่วไปก็ได้เป็นหมุดหมายที่ได้ยืนยันความเชื่อเหล่านี้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดรับกับแนวคิดเรื่อง “จิตวิญญาณมาตาธิปไตย” ในนิทายพื้นบ้านของกลุ่มชนสองฝั่งโขง ที่ให้ผู้หญิงเป็นใหญ่ เป็นแม่ผู้หญิงใหญ่ เป็นแม่ศรีที่อำนวยความเป็นสิริมงคลให้แก่บ้านเมืองที่เรียกว่า “มาตาธิปไตย” เป็นการยกย่องผู้หญิงเป็นใหญ่ เป็นหัวหน้า เป็นเจ้าอยู่หัวผู้อื่น เป็นประธาน เป็นประมุข เป็นใหญ่ในการแสดงความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาภายในครอบครัวและสังคม (วรรณะ สอน และ ราชันย์ นิลวรรณาภา, 2563, น.173)

ตำนานเมืองศรีสะเกษ จัดเป็นตำนานที่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของ มีเนื้อหาอธิบายเรื่องราวหรือประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะสร้างหรือพัฒนาประวัติศาสตร์ของตนเองที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ในท้องถิ่นซึ่งเล่าสืบๆ ต่อกันมาในครอบครัว และเนื่องจากคนในท้องถิ่นอยู่ในสังคมกึ่งลายลักษณ์อักษร ตำนานเมืองจึงมีลักษณะเป็นมุขปาฐะอยู่นานจนกระทั่งการศึกษาได้เข้าไปถึงท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพจึงเกิดการบันทึกขึ้น อย่างไรก็ตาม เพื่อหาเรื่องราวในอดีตมีจำนวนมากเกินกว่าที่ผู้คนจะจดจำได้หมด จึงเลือกจำเฉพาะเหตุการณ์สำคัญผ่านการนำเสนอผ่านนิทาน บทกวี บทละคร ดังเช่นบทกวีของภราดร ศรปัญญา ที่ว่า “ตำนานมีว่า พระธิดางามสม อินทปรัสถ์อุดม กัมโพชนคร มุ่งสู่เมืองเช่า เร่งเท้าบทจร ด้วยจิตอาวรณ์ ห่วงใยภัสดา เสด็จผ่านมาถึง ซึ่งโนนสามขา ยลห้วยธารา น้ำท่าใสเย็น ทรงสรงสนาน สำราญฉ่ำเห็นคลายร้อนลำเค็ญ สระเกศเกล้ามวย” (ภราดร ศรปัญญา และคณะ, 2557, น.10) และในบทละครตำนานอารยธรรมแห่งศรัทธา มนตราศรีพฤทเธศวร “สืบราชมรรคา ศรีชยราชา ชัยวรมันที่ 7” ที่เล่าถึงพระนางศรีสระผม (คือ พระแม่พิณสวรรค์ครามวตี และพระแม่กัมพูชาราชลักษมีในนิมิตฝัน) และมีพระนางศรีอินทรเทวีที่ได้ทำพิธีกรรมบูชาบรรพชนด้วยการสรงน้ำสระเกสและปลงเกศา พร้อมทั้งอธิษฐานว่า ขอให้เส้นเกศาที่ข้าพระองค์ได้ปลงออกแล้วนี้จงลอยอยู่ในสระน้ำศักดิ์สิทธิ์อันมีดอกเกดรายล้อมเพื่อเป็นพุทธบูชาแด่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระโพธิ์สัตว์อวโลกิเตศวร และพระไภษัชยคุรุไวฑูรยประภาด้วยเทอญ และการพลีกรรมของพวกข้าและพระแม่ศรีผู้ประเสริฐนามว่า พระแม่พิณสวรรค์ครามวตีและพระแม่กัมพูชาราชลักษมี จักเป็นเหตุการณ์สำคัญให้บรรพชนรุ่นหลังนำไปตั้งเป็นชื่อบ้านนามเมืองของถิ่นนี้ต่อไปในอนาคตกาล (บทการแสดงตำนานอารยธรรมแห่งศรัทธา มนตราศรีพฤทเธศวร, 2563, น.5 ; บทการแสดงตำนานอารยธรรมแห่งศรัทธา มนตราศรีพฤทเธศวร, 2564, น.7) ซึ่งดังกล่าวเป็นเรื่องราวที่อยู่ในความทรงจำของผู้คนในท้องถิ่น ผิดกับปัจจุบันที่ผลงานทางวิชาการเท่านั้นจึงจะยอมรับว่าเป็นการนำเสนอทางประวัติศาสตร์ที่เป็นทางการ และเมื่อประกอบกับหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏแวดล้อมตัว เช่น ชื่อภูมิประเทศ สถานที่ต่างๆ (Place name) โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่พบเห็นทั่วไปด้วยแล้ว ยิ่งทำให้ชาวเมืองเชื่อว่าเหตุการณ์นั้นๆ คงเกิดขึ้นจริง ตำนานเมืองจึงกลายมาเป็นความทรงจำและหลักฐานทางวัฒนธรรมจากอดีตของชาวเมือง ซึ่งนับเป็นการอธิบายอดีตในลักษณะประวัติศาสตร์ในจารีตของท้องถิ่นนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ตำนานเมืองศรีสะเกษ จึงมีลักษณะเป็นภาพสะท้อนการรับรู้และโลกทัศน์สะท้อนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นตามที่ประชาชนในท้องถิ่นได้สืบทอดมา ตำนานเหล่านี้ได้กลายเป็นเอกลักษณ์ของเมืองจึงก่อให้เกิดการสร้างบูรณาการทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นโดยเป็นการรับรู้เฉพาะกลุ่มที่มีการสั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้ ประกอบสร้างข้อมูล และถ่ายทอดข้อมูลระหว่างกันของกลุ่มคนผ่านการบันทึกในรูปแบบงานเขียนพื้นเมืองของคนในท้องถิ่น ซึ่งมีการรับรู้และโลกทัศน์ที่เกี่ยวกับอดีตร่วมกัน และการบอกเล่า ที่ถือ

เป็นประวัติศาสตร์อย่างที่ไม่เป็นทางการ เพราะประวัติศาสตร์บอกเล่าจะเป็นเรื่องของตำนานหรือเล่าผ่านสื่อการรับรู้ที่ไม่เป็นทางการ

3. บ่อเกิดของการรับรู้และโลกทัศน์ของตำนานเมืองศรีสะเกษในประวัติศาสตร์ของเมืองศรีสะเกษ

บ่อเกิดของตำนานเมืองศรีสะเกษเกิดจากความทรงจำที่เกี่ยวข้องกับอดีตที่สังคมได้สืบทอดมา เป็นการสั่งสมประสบการณ์ที่เก็บเกี่ยวมาระหว่างการเดินทางอันยาวนานของประวัติศาสตร์อย่างค่อยเป็นค่อยไป และสังเคราะห์ออกมาในที่สุดจนกลายเป็นตำนานเมืองศรีสะเกษ ตั้งแต่พื้นที่ตั้ง สภาพภูมิประเทศ ป่าดง อันเป็นถิ่นอาศัยของช้าง มีประชาชนจำนวนมากได้มาตั้งถิ่นฐานในบริเวณแถบนี้ จากหลักฐานโบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งเป็นสิ่งก่อสร้างขนาดมโหฬารและทรงคุณค่าทางศิลปะที่ต้องอาศัยกำลังงาน การควบคุมกำลังคน พลังความคิด และทรัพยากรสูง ชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของการจัดระบบสังคมอันก้าวหน้าของศรีสะเกษได้เป็นอย่างดียิ่ง รวมถึงการอพยพเข้ามาของชาวเมือง ซึ่งการอพยพมาอาศัยอยู่ของชาวต่างเมืองนี้มีผลกระทบต่อเมืองศรีสะเกษ คือ ได้ก่อให้เกิดความคิดเรื่อง “พวกเขา-พวกเรา”หรือโลกทัศน์เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่มีความสัมพันธ์ด้วยกันขึ้น เนื่องจากประชาชนที่มาอาศัยอยู่ปะปนและเป็นเพื่อนบ้านใกล้ชิดกันนี้มีวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ และอดีตที่แตกต่างกันออกไป รวมถึงบทบาทของผู้นำอาวุโสที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับวัฒนธรรมและธำรงวัฒนธรรมของกลุ่มไว้ได้ดีเท่ากับการนำคนเหล่านั้นให้รำลึกถึงอดีตแห่งความภาคภูมิใจ โดยเฉพาะตำนานการตามช้างเผือกที่ถือเป็นสิ่งที่น่าประทับใจ และกลายเป็นเรื่องอภินิหารพิสดารตามตำนานพระยาศรีโคตรตะบองเพชรที่เป็นการนำสิ่งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ไปผสมสังเคราะห์กับความเชื่อซึ่งเป็นโลกทัศน์ของท้องถิ่นที่สืบทอดมา

การรับรู้ที่สำคัญๆ ที่ผู้คนในชุมชน สังคม รับรู้และสืบทอดมาจากตำนานเมืองศรีสะเกษคือ ความเก่าแก่สืบเนื่องของเมือง บ่อเกิดของชื่อบ้านนามเมือง การตั้งชื่อเมืองจากตำนานการตามช้างเผือก ความเจริญรุ่งเรืองทางการเมืองและวัฒนธรรม ซึ่งเรื่องราวเหล่านี้นับเป็นการแสดงอดีตของผู้คนที่สืบทอดตำนานมา เป็นบทสรุปของการสังเคราะห์กันระหว่างการรับรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์กับโลกทัศน์หรือการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ของเขา โดยมากเป็นเรื่องเล่าและการรับรู้จากรุ่นสู่รุ่น แสดงมุมของอดีตที่เชื่อมโยงกับส่วนกลางในเวลาเดียวกัน การรับรู้ที่เกิดขึ้นไม่ได้หมายความว่าเป็นที่รับรู้โดยทั่วไป อย่างไรก็ตามบริบทแวดล้อมต่างก็เป็นตัวกำหนดโลกทัศน์และวิธีคิดที่มีต่อสังคม โดยถ่ายทอดเป็นประสบการณ์ผ่านเรื่องเล่าท้องถิ่นและถ่ายทอดออกเป็นผลงานทางประวัติศาสตร์ชิ้นหนึ่งของสังคมที่มีอดีตร่วมกัน เช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ในจารีตของท้องถิ่นอื่นๆ ทั้งนี้การเข้ามาของกลุ่มคนต่างพื้นที่ในเมือง ซึ่งเป็นคนที่ไม่มีภูมิลำเนาในถิ่นนี้มาแต่ดั้งเดิม เป็นคนกลุ่มใหม่จากต่างท้องถิ่นที่เข้ามาอยู่อาศัย จึงมีผลในการส่งเสริมให้ตำนานเมืองธำรงอยู่ และกลายเป็นสิ่งสำคัญในสังคมจารีตของท้องถิ่นจนกระทั่งเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคใหม่ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงประเทศให้ทันสมัย และเริ่มการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ขึ้น สถานภาพของตำนานจึงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามขนบการเขียนประวัติศาสตร์สมัยใหม่ในที่สุด

4. ภาพสะท้อน การสืบทอด และการปรับเปลี่ยนของตำนานเมืองศรีสะเกษ สู่การรับรู้ประวัติศาสตร์ในฐานะประวัติศาสตร์นิพนธ์ในจารีตของท้องถิ่น

ภาพสะท้อนของลัทธิความเชื่อที่สืบทอดมาในท้องถิ่นปรากฏให้เห็นจากหลักฐานทางโบราณคดีในท้องถิ่นที่สร้างจากแรงบันดาลใจของประชาชนที่มีต่อลัทธิความเชื่อที่เป็นที่นิยมในสังคม เช่น ศิลปวัตถุ โบราณสถาน จารึก ซึ่งใหญ่โตมโหฬาร ทรงคุณค่าทางศิลปะ และเต็มไปด้วยความสลับซับซ้อน ความก้าวหน้าทางความคิดในระดับอุดมคติได้ชี้ให้เห็นว่าในอาณาบริเวณแห่งนี้ประกอบด้วยลัทธิความเชื่อที่ผสมกลมกลืนและหยิบยืมซึ่งกันและกัน เช่น การนับถือผี พุทธศาสนา ลัทธิ

พราหมณ์ การนับถือบรรพบุรุษและบรรพสตรี (นางพญาขอม) โดยมีปราสาทสระกำแพงใหญ่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นศูนย์กลาง และเป็นแกนกลางของตำนาน และบทบาทของวีรบุรุษท้องถิ่น มีการผสมผสานกันของลัทธิความเชื่อภายนอกกับลัทธิความเชื่อในท้องถิ่นที่เชื่อว่า ปราสาทเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ การชำระร่างกาย และสระสรงเกศา จะช่วยให้เกิดความเป็นสิริมงคลของชีวิต และเรื่องราวของตำนานยังเป็นที่มาของชื่อจังหวัด คือ เจ้าหญิงเขมรโบราณ (พระเทวีศรี) เล่าเป็นนิทานว่ามาสระพระเกศา ณ สระกำแพง ที่มีต้นเกดจำนวนมากรอบสระน้ำ เรียกรวมว่า “สระเกด” ตามข้อเสนอของ “เขาบังภู” และวีระ สุดสังข์ และรวมถึงชื่อบ้านนามเมืองอันเนื่องมาจากตำนานการตามช้างที่ถูกบันทึกไว้ โดยชื่อสถานที่ในท้องถิ่นศรีสะเกษได้แสดงให้เห็นเครือข่ายทางวัฒนธรรมกลุ่มหนึ่งซึ่งสืบทอดวัฒนธรรมในส่วนที่เป็นการรับรู้และโลกทัศน์จากอดีตร่วมกัน ซึ่งสถานที่ที่แสดงอดีตของชุมชนในระดับจุลภาคแต่ละแห่ง เมื่อนำมารวมกันแล้วจะกลายเป็นเนื้อเรื่องในตำนานเรื่องใหญ่ที่เป็นอดีตในส่วนรวม และได้กลายเป็นหลักฐานที่กลุ่มชนที่สืบทอดตำนานสามารถจดจำเรื่องราวในตำนานต่อไปได้

ต่อมาตำนานเมืองศรีสะเกษได้คงความเป็นประวัติศาสตร์ในจารีตของท้องถิ่นที่มีการสืบทอดมาจนกระทั่งเกิดประวัติศาสตร์แบบวิชาการขึ้น ตำนานเมืองศรีสะเกษจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้เข้ากับเวลาและสถานที่ ซึ่งมีผลให้ตำนานพื้นเมืองที่ถูกบันทึกไว้ในรูปแบบประวัติศาสตร์นิพนธ์ในจารีตของท้องถิ่นคงอยู่ในสถานะเอกลักษณ์ของเมืองต่อไปในฐานะนิทานศักดิ์สิทธิ์และนิทานศักดิ์สิทธิ์และนิทานประจำถิ่น ซึ่งตำนานเมืองไม่ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการในฐานะอดีตของเมืองที่ถูกต้องต่อไป คนที่ยังยึดตำนานเมืองอยู่จึงอยู่ในฐานะที่เป็นคนล้าหลัง และนับตำนานเมืองเป็นเรื่องศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะที่มาของเมืองศรีสะเกษที่ไม่น่าจะยกนิทานแม่ศรีสระผมมาเป็นสาระ เนื่องจากมีข้อสันนิษฐานที่มีเหตุผลมากกว่าตามข้อเสนอแนะของ “เขาบังภู” คือ 1) ผู้ก่อตั้งเมืองศรีสะเกษส่วนหนึ่งมีเชื้อสายลาวจากคุ้มวัดสีสะเกด เวียงจันทน์ 2) ต้นเกดจำนวนรอบสระน้ำเรียกรวมว่า “สระเกด” และ 3) จารึกบนปราสาทพระวิหารมีคำว่า “ศรีศิขเรศวร” (อิศวร หมายถึง ผู้เป็นใหญ่แห่งขุนเขา) เทวาลัยสำคัญที่กษัตริย์จะทำพิธีกัลปนาถวายแรงงานรับใช้พระศิวะกับตั้งชุมชนอยู่ใกล้ ๆ และเชื่อว่าคนในสมัยนั้นอ่านจารึกได้ และใช้คำนี้เรียกโบราณสถานแห่งนี้ และเมื่อเนิ่นนานไปลัทธิเสื่อมลง คนรุ่นถัดมาสำเนียงไม่มีควบกล้ำจึงเรียกเป็น “สีสิขะเรสวน” กร่อนเหลือ “สีสิขะเหรด” “สีสิกะเรด” ภาษาปากนี้ถ่ายทอดหลายชั่วคนซึ่งอ่านจารึกไม่ได้แล้วจึงกร่อนเป็น “สีสะเกด” ครั้นรัฐสยามเขียนเลียนเสียงในรูปแบบสันสกฤตจึงเพี้ยนเป็น “ศรีสะเกษ” (ไมเคิล ไรท์, 2551, น.99)

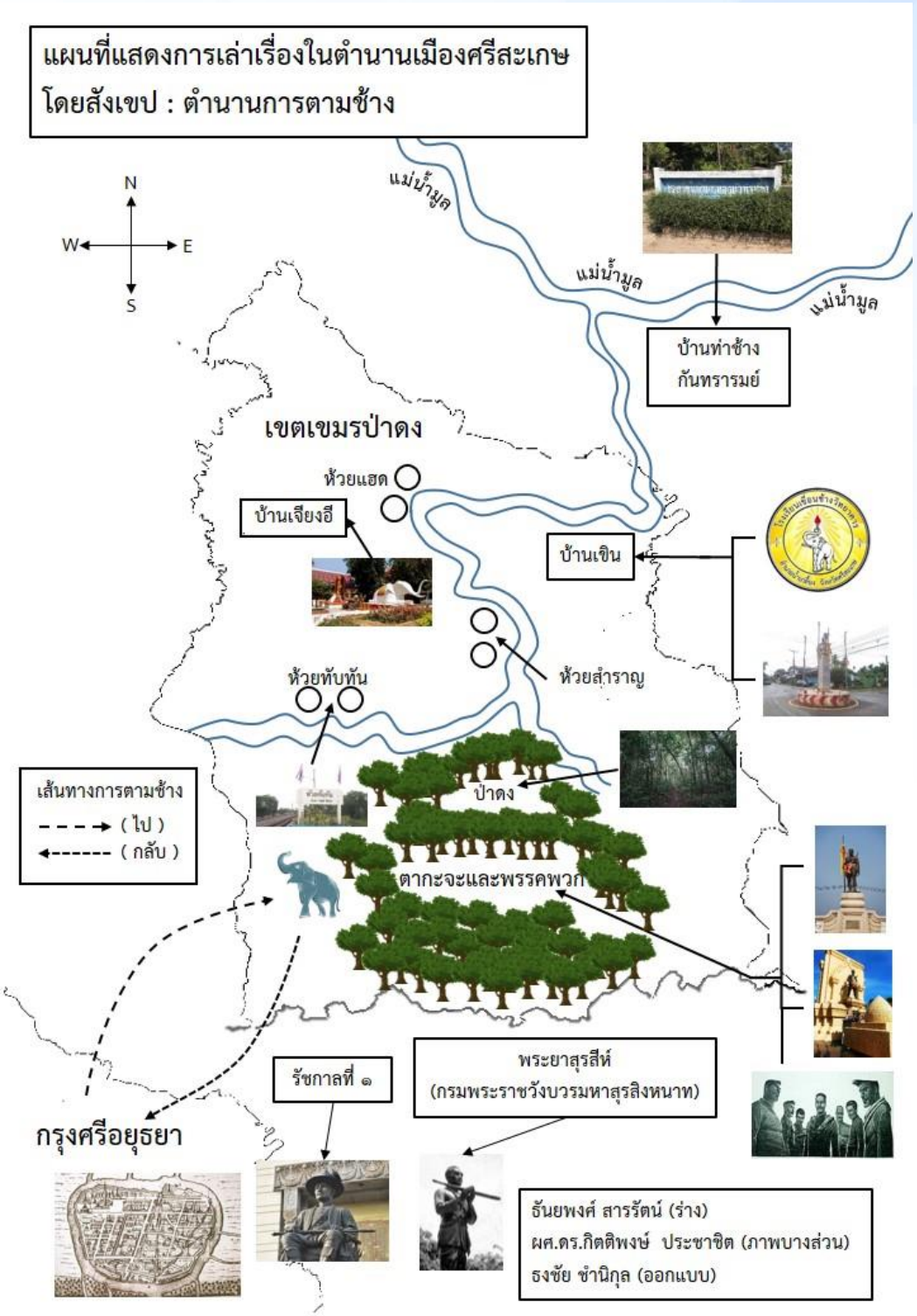

รูปที่ 1 แผนที่แสดงการเล่าเรื่องในตำนานเมืองศรีสะเกษโดยสังเขป : ตำนานการตามช้าง

ที่มา : ผู้วิจัย

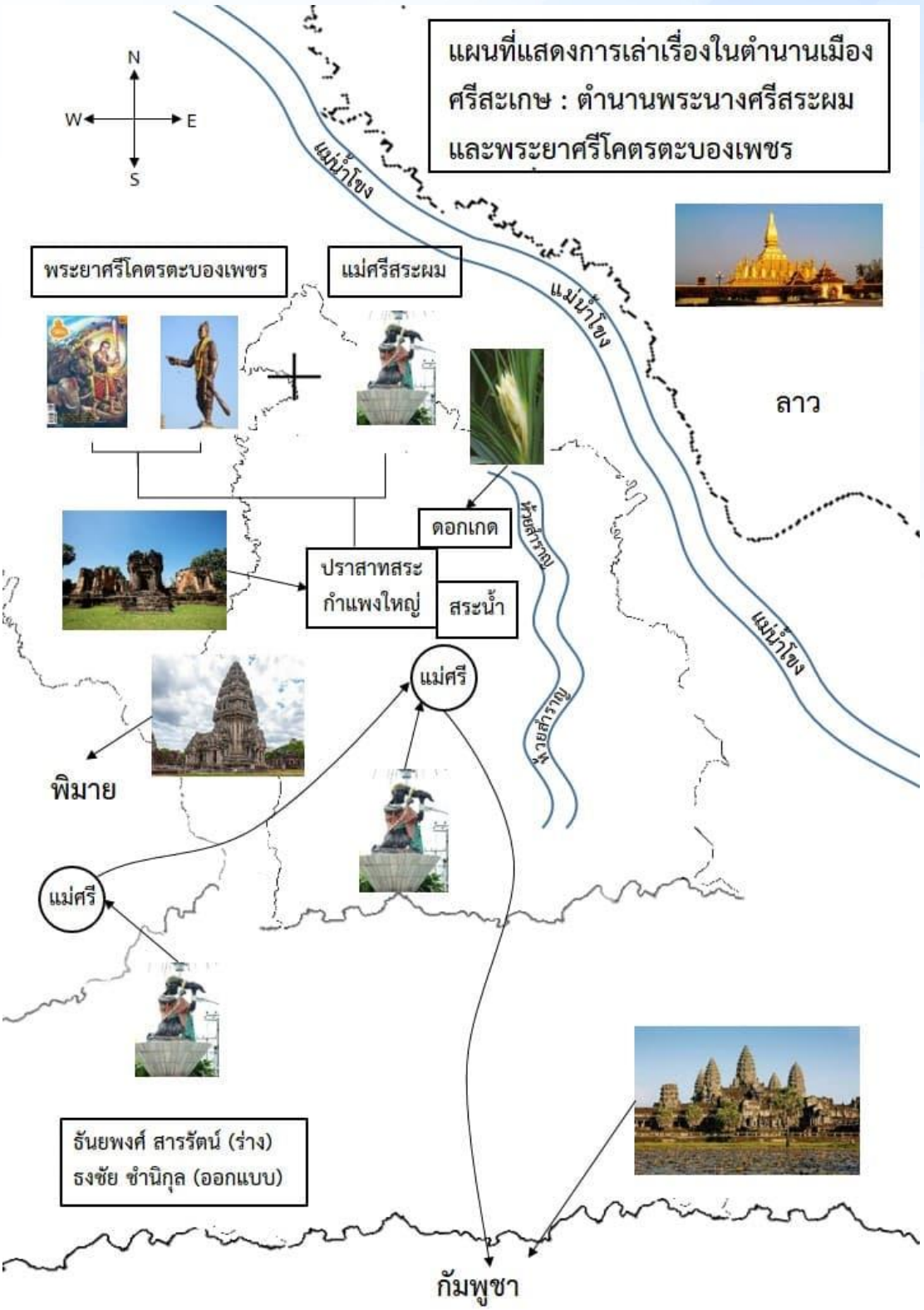

รูปที่ 2 แผนที่แสดงการเล่าเรื่องในตำนานเมืองศรีสะเกษโดยสังเขป : ตำนานพระนางศรีสระผมและพระยาศรีโคตรตะบองเพชร

ที่มา : ผู้วิจัย

ทั้งนี้การเกิดประวัติศาสตร์อย่างเป็นทางการ (ผ่านแบบเรียนและผลงานทางวิชาการ) ขึ้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตำนานเมืองศรีสะเกษ ซึ่งเป็นประวัติศาสตร์ในจารีตของท้องถิ่น ซึ่งแสดงการรับรู้และโลกทัศน์เกี่ยวกับอดีตที่สืบทอดมา โดยในขณะที่การศึกษาในระบบใหม่เริ่มเผยแพร่เข้าไปในเมืองศรีสะเกษอย่างกว้างขวาง และมีประชาชนจำนวนมากเริ่มรับรู้อดีตที่นักวิชาการได้พยายามอธิบายใหม่ในยุคพัฒนาหลัง พ.ศ.2500 เป็นต้นมา (ธันยพงศ์ สารรัตน์, 2563, น.48) ความขัดแย้งจึงได้เกิดขึ้นในใจของประชาชน ในขณะที่การรับรู้และโลกทัศน์เกี่ยวกับอดีตตามตำนานเมืองยังไม่ได้ถูกลืมเลือนไปนั้น การรับรู้แบบใหม่ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงประเทศให้ทันสมัยก็เข้ามาในระบบการศึกษาและเอกสารเผยแพร่ต่างๆ คนศรีสะเกษจึงยังคงสืบทอดการรับรู้อดีตในลักษณะเดิมอยู่แต่ในฐานะนิทานศักดิ์สิทธิ์และนิทานประจำถิ่นควบคู่ไปกับการศึกษาประเภทตำนานท้องถิ่นที่อิงอยู่กับตำนานที่อิงอยู่กับพงศาวดารและประวัติศาสตร์ชาติ ซึ่งแสดงเอกลักษณ์ของเมืองและทำให้คนในท้องถิ่นเกิดการบูรณาการทางวัฒนธรรมและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมที่ตกทอดมา งานเทศกาลดอกลำดวน บาน สืบสานประเพณีสี่เผ่า ไทศรีสะเกษ การแสดงแสงสีเสียงชุด “ตำนานอารยธรรมแห่งศรัทธา มนตราศรีพฤทเธศวร” อนุสาวรีย์แม่ศรีสระผม รูปหล่อช้างวัดเจียงอีฯ ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ซึ่งสถานที่ต่างๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของเมืองอันเกิดจากการรับรู้เรื่องตำนานเมืองศรีสะเกษทั้งสิ้น รวมถึงประวัติศาสตร์นิพนธ์หรืองานเขียนพื้นเมืองในจารีตของคนในท้องถิ่น ทั้งนี้ ตำนานเมืองศรีสะเกษอาจมิใช่ประวัติศาสตร์ที่สามารถตรวจสอบข้อมูลทางประวัติศาสตร์โดยระเบียบวิธีวิจัยทางประวัติศาสตร์ได้ หรือต้องมีการตรวจสอบจากหลักฐานอื่นประกอบ แต่ตำนานเมืองศรีสะเกษก็ได้ให้ภาพสะท้อนที่แสดงปรัชญาทางประวัติศาสตร์ของคนโบราณในระดับพื้นบ้านออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งภาพสะท้อนดังกล่าวก่อให้เกิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่สืบเนื่องกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน และการศึกษาตำนานเมืองศรีสะเกษในงานนี้จึงเป็นการพยายามให้ภาพทางประวัติศาสตร์ดังกล่าวที่สะท้อนจากสภาพภูมิศาสตร์ ที่ตั้งทางวัฒนธรรมของจังหวัดศรีสะเกษซึ่งตั้งอยู่ในเขตภาคอีสานใต้ เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการตั้งถิ่นฐาน เป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อของกลุ่มชนอันทรงคุณค่า สามารถสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมภายใต้เงื่อนไขของการมีอยู่ของสังคม

5. บทสรุปและอภิปรายผล

ตำนานเมืองศรีสะเกษเป็นประวัติศาสตร์ในการรับรู้และโลกทัศน์ของท้องถิ่น เพราะประกอบด้วยเนื้อหาอันแสดงถึงความเป็นมาของคนในท้องถิ่น ปรัชญาอันกำหนดโลกทัศน์เกี่ยวกับอดีตที่คนในท้องถิ่นพยายามอธิบายและตีความอดีตของตนผ่านหลักฐานลายลักษณ์ โดยเฉพาะเอกสารทางราชการและงานเขียนพื้นเมืองที่ถูกบันทึกโดยคนท้องถิ่นและเป็นรูปแบบหนึ่งของประวัติศาสตร์ อันนับเป็นประวัติศาสตร์ในจารีตของท้องถิ่น ดังเช่นงานศึกษาของพรทิพย์ ชังธาดา (2545) ที่ว่า ตำนานเป็นเรื่องเล่าที่มีมานาน เช่นเรื่องที่เกี่ยวกับโบราณสถาน เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผิดปกติและให้ความรู้แก่คนรุ่นหลัง และมุ่งให้การศึกษาแก่ประชาชน คือบอกให้เราทราบถึงความจริงต่างๆ ที่สำคัญ เป็นแหล่งศึกษาสภาพชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้าน และเนื้อหาในตำนานทำให้ตำนานเมืองศรีสะเกษเป็นทั้งตำนานพงศาวดาร คือ เรื่องราวการตามช้างเผือกที่สัมพันธ์กับอำนาจส่วนกลาง และตำนานพื้นเมืองที่อิงพงศาวดารล้านช้างและเรื่องแม่ศรีสระผม ซึ่งเป็นที่มาของชื่อบ้านนามเมืองศรีสะเกษ เป็นเรื่องราวที่ชาวเมืองได้รับรู้ ตีความ และสืบทอดอดีตของตนในเนื้อหาและรูปแบบของงานประวัติศาสตร์ที่เป็นมุขปาฐะ ซึ่งมีการบันทึกเมื่อระบบการศึกษาแบบใหม่แพร่หลายเข้ามาในท้องถิ่น ดังเช่นที่อนุชิต สิงห์สุวรรณ (2550) และ อรรถ นันทจักร์ (2529) ที่ว่า ภาคอีสานนับตั้งแต่แรกเริ่มมีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ร่วมกับอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งได้สถาปนาศูนย์อำนาจขึ้นที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงในราวพุทธศตวรรษที่ 19 ซึ่งการเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรลาวทำให้ผู้คนในภาคอีสานมี “ความเป็นลาว” ร่วมกันกับคนที่อยู่ในดินแดนลาว ทั้งทางด้านเชื้อชาติ ภาษา

ธรรมเนียม ประเพณี คติความเชื่อ รวมทั้งจารีตการบันทึกประวัติศาสตร์แบบ “พื้น” ประวัติศาสตร์ในจารีตท้องถิ่นที่บอกเล่าเรื่องราวการกำเนิดชนชาติลาว และความเป็นมาของอาณาจักรล้านช้าง และการที่เมืองศรีสะเกษมีประวัติศาสตร์อันยาวนานและสืบเนื่อง บริบทในประวัติศาสตร์เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดการรับรู้และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่ปรากฏอยู่ในตำนานเมืองศรีสะเกษ ที่จะเป็นการตอบคำถามว่า คนในชุมชนหรือสังคมรับรู้ถึงประวัติศาสตร์เมืองศรีสะเกษที่เป็นส่วนหนึ่งทางการเมืองของรัฐไทย และการมีวัฒนธรรมร่วมกันลาวและกัมพูชาด้วย เช่นเดียวกันกับงานของไข่มุก อุทยาวลี (2547) ที่ว่าการศึกษาตำนานด้านการบันทึกข้อมูลประวัติศาสตร์ยังบ่งบอกถึงระบบการศึกษาตามจารีตประเพณีท้องถิ่น เพราะตำนานบันทึกด้วยอักขรวิธีตามท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา ในแง่นี้ตำนานจึงเป็นหลักฐานที่สามารถอธิบายการศึกษาเรียนรู้ของคนในสังคมที่สะท้อนสำนึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ถือได้ว่าการศึกษาตำนานประวัติศาสตร์จึงมีส่วนสัมพันธ์กับการทำความเข้าใจองค์ความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง

พัฒนาการของเมืองศรีสะเกษมีความสัมพันธ์กับราชสำนักกรุงเทพฯ เป็นเมืองที่วางหลักปักฐานทางการเมืองและสังคมมาอย่างสืบเนื่อง จะไม่ปรากฏความสำคัญเด่นชัดในระดับราชสำนัก แต่ความสำคัญของศรีสะเกษจะมาปรากฏในระดับกำลังคนที่ตั้งถิ่นฐานอย่างสืบเนื่องมาในเมืองโบราณที่วางหลักปักฐานแห่งนี้แทน โดยเฉพาะภายหลังการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ลาว เขมร ส่วย เยอ ที่มีบรรพชนร่วมกันเพื่อสร้างวัฒนธรรมของกลุ่ม ซึ่งเรื่องราวในตำนานเมืองศรีสะเกษในลักษณะที่ปรากฏนี้จึงได้ถือกำเนิดขึ้น ทำนองเดียวกันกับงานของธิดา สาระยา (2521) ประจวบ จันทร์หมื่น (2550) และนาฏวิภา ชลิตานนท์ (2522) ที่ระบุว่า ตำนานจะเกิดขึ้นจากการเล่าปากต่อปากในกลุ่มชนหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งจะทำให้ตำนานชวนติดตามมากขึ้น

ความเปลี่ยนแปลงในสมัยใหม่ได้ก่อให้เกิดประวัติศาสตร์แบบวิชาการที่มีวิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ขึ้น ตำนานพื้นเมืองศรีสะเกษที่มีเนื้อหาประกอบไปด้วยเรื่องราวอภินิหารและดูยอกย้อนคลาดเคลื่อนจากความจริงและไม่สามารถพิสูจน์ได้ จึงไม่ถูกจัดว่าเป็นอดีตของเมืองได้อีกต่อไป ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของโชติมา จันทร์สุคนธ์ (2521) อารยะหญิง ศรัณยพฤติ (2524) และชมนาด สุขเจริญ (2521) ที่กล่าวถึงการเขียนประวัติศาสตร์ตามจารีตเดิมของเมืองนครปฐม นครศรีธรรมราช และลพบุรี ที่เปลี่ยนไปตามบริบทแวดล้อม เมื่อมาถึงตอนนี้ตำนานจึงค่อยๆ เปลี่ยนจากประวัติศาสตร์ในจารีต ซึ่งแสดงการรับรู้และโลกทัศน์เกี่ยวกับอดีตของท้องถิ่น กลายเป็นนิทานศักดิ์สิทธิ์และนิทานประจำถิ่นในที่สุด ที่แสดงถึงชื่อบ้านนามเมืองหรือภูมิวัฒนธรรม (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2550, น.9) ควบคู่ไปกับตำนานเมืองประเภทพงศาวดารที่ยังคงเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการอยู่บ้าง ในทำนองเดียวกับข้อเสนอของ ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2562) ที่กล่าวถึงบริบทการแสดงงานเทศกาลดอกลำดวนบานที่อิงบทการแสดงจากตำนานเมืองและนิทานท้องถิ่นนั่นเอง

การศึกษาครั้งนี้อาจเป็นประโยชน์ในเชิงการท่องเที่ยว โดยนำชุดความรู้นี้ไปขยายและเผยแพร่ต่อในบริบทของงานเทศกาลและประเพณีท้องถิ่น และอาจเป็นแนวทางสู่การเบิกทางศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นศรีสะเกษในมุมอื่นๆ ต่อไป และเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาวิถีชีวิตผู้คนจากการศึกษาโลกทัศน์และวิถีความเป็นอยู่ของประชาชนในอดีตที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน และอาจเป็นแนวทางในการศึกษาตำนานในท้องถิ่นอื่นๆ ของเมืองศรีสะเกษ ตำนานเรื่องปลีกย่อย เช่น ตำนานสถานที่ ศาสนสถาน รวมถึงพื้นที่อื่นๆ ต่อไปได้อีก ทั้งนี้ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการทดสอบจากประชาชนในท้องถิ่นผ่านแบบสอบถามเพื่อสะท้อนถึงบริบทการรับรู้ของคนในท้องถิ่นที่ชัดเจนและตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น อีกทั้งผลการศึกษาในครั้งนี้นอกจากจะเป็นการรวบรวมตำนานเมืองศรีสะเกษที่สำคัญไว้ไม่ให้สูญหายแล้ว ยังทำให้ทราบถึงมุมมองและแนวคิดของคนท้องถิ่น อันจะนำมาสู่ความสงบสุขของสังคมโดยส่วนรวมอีกด้วย

6. เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2534). *พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับสมเด็จพระพนรัตน์วัดพระเชตุพน.* กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

กิจติพงษ์ ประชาชิต. (2556). “การออกแบบและพัฒนาโมชั่นอินโฟกราฟิกเพื่อนำเสนอตำนานเมืองศรีสะเกษ”. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์.* 4(1), 119-137.

กุหลาบ มัลลิกะมาศ. (2516). *คติชาวบ้าน.* กรุงเทพฯ: อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพคุณหยิงอาลี ประสาทธาตุการณ์ (อาส ประณิช) วันที่ 11 กันยายน 2526.

“เขาบังภู” (นามปากกา). (2556). “สีสะเกด – ศรีสระเกด - ศีรสระเกษ - ศรีสะเกษ”. *นิตยสารทางอีศาน.* 1(9). 29-41.

ไข่มุก อุทยาวลี. (2547). *การศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ประเภทตำนานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย.* ปัตตานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

จารุวรรณ ธรรมวัตร. (2551). สถานภาพการศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ลาว หมู่เฮา ผู้อื่น ใจบ้าน ใจเมือง. ใน จารุวรรณ ธรรมวัตร (บรรณาธิการ) *วิถีทรรศน์ลาวในชุมชนสองฝั่งโขง*. หน้า 182-219. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซท (เอกสารการประชุมทางวิชาการ 60 ปี รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม กันยายน 2541).

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2524). *เรื่องของสองนคร.* กรุงเทพฯ: เจ้าพระยา.

ชมนาด สุขเจริญ. (2531). *ตำนานเมืองลพบุรี : การรับรู้และโลกทัศน์ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ชานนท์ ไชยทองดี. (2557). “เรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์ในการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.* 6(2). 46-62.

ชานนท์ ไชยทองดี. (2557). *ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ และเรื่องเล่าในวรรณกรรมเมืองศรีสะเกษ.* ศรีสะเกษ: โครงการพัฒนาตำแหน่งทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ชานนท์ ไชยทองดี. (2558). นิทาน ตำนาน เรื่องเล่า : อัตลักษณ์ และความหมายทางวัฒนธรรมในจังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์.* 3(1). 162-181.

โชติมา จันทน์สุคนธ์. (2521). *การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนครศรีธรรมราช พ.ศ.2521 - 2531.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

แถมสุข นุ่มนนท์. (2534). *หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ธันยพงศ์ สารรัตน์. (2563). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ : การศึกษาสถานภาพความรู้ประวัติศาสตร์เมืองศรีสะเกษเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยว.* ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ. (2556). *บรรณานุกรมประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในประเทศไทยในรอบครึ่งทศวรรษ (พ.ศ.2550 – 2555).* กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ. (2562). ประเพณีประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม : กรณีศึกษางานเทศกาลดอกลำดวนบาน สืบสานประเพณีสี่เผ่า ไทศรีสะเกษ ระหว่าง พ.ศ. 2561 - 2562. ใน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (บรรณาธิการ). *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ.* SMARTS ครั้งที่ 9. (259 - 280). กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ธันยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ. (2563). “การศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อและพิธีกรรมที่มีต่ออนุสาวรีย์แม่ศรีสะเกษ อำเภอเมืองฯ จังหวัดศรีสะเกษ”. *วารสารคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.* 3(2), 65-93.

ธิดา สาระยา. (2521). *ตำนานและตำนานประวัติศาสตร์กับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

นาฏวิภา ชลิตานนท์. (2522). *วิวัฒนาการของการเขียนประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2549). *ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดารอยุธยา.* กรุงเทพฯ: มติชน.

นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัฒิยะ. (2545). *หลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

บุญเลิศ มรกต และเบญจา เนียมเงิน. (2529). *ภาคนิพนธ์ : ประวัติเมืองศรีสะเกษ.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

บทการแสดง "อารยธรรมแห่งศรัทธา มนตราศรีพฤทเธศวร". (2563). ม.ป.ท.: ม.ป.พ..

บทการแสดง "ตำนานอารยธรรมแห่งศรัทธา มนตราศรีพฤทเธศวร". (2564). ม.ป.ท.: ม.ป.พ..

ประจวบ จันทร์หมื่น. (2550). *รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ : การบูรณาการคติความเชื่อในวัฒนธรรมชุมชนและภูมิปัญญาของชาวส่วย เขมร ลาว เยอ จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อการดูแลลูกหลานในภาวการณ์เปลี่ยนแปลงของยุคสมัย.* ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ประดิษฐ ศิลาบุตร. (2550). *ห้วยสำราญ : แหล่งน้ำคู่เมืองศรีสะเกษ.* ศูนย์ศรีสะเกษศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดศรีสะเกษ. (2529). กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ : ประวัติหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ของจังหวัดศรีสะเกษ. (2549). ศรีสะเกษ: สำนักงานจังหวัดศรีสะเกษและภาคีเครือข่าย.

ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ. (2547). ศรีสะเกษ: สภาวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ.

ปราโมทย์ ทัศนาสุวรรณ. (2535). *จังหวัดของเรา : 17 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

พจนานุกรมไทย-เขมร ฉบับคณะกรรมาธิการร่วมไทย-กัมพูชา. (2550). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสมาคมวัฒนธรรมไทย-กัมพูชา. กรุงเทพฯ: กรมสารนิเทศ กระบวนการต่างประเทศ.

พัชรา ปราชญ์เวทย์. (2561). "สืบสานตำนานประวัติศาสตร์ของจังหวัดศรีสะเกษโดยผ่านกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาระดับประถมศึกษา". *วารสาร มจร.สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.* 7(4), 255-270.

พัฒนา กิติอาษา. (2546). *วิจัยอีสาน : วิธีวิทยากับการศึกษาพลังทางสังคมในอีสาน.* นครราชสีมา: สมบูรณ์พริ้นติ้ง.

พรทิพย์ ชังธาดา. (2545). *วรรณกรรมท้องถิ่นภาคอีสาน.* กรุงเทพฯ: สุริวิยาสาส์น.

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. (2525). *มานุษยวิทยากับการศึกษาคติชาวบ้าน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ภราดร ศรปัญญา และคณะ. (2557). *บทกวีนิพนธ์แผ่นดินศรีสะเกษ.* อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.

มนูญ มุ่งชู. (2559). "ตากะจะ : ประวัติศาสตร์ที่ถูกซ่อนในตำนานศรีพฤทเธศวร". *ข่าวสาร อบจ : ที่นี่ศรีสะเกษ.* 1(3). 5-6.

ไมเคิล ไรท์. (2551). *ฝรั่งหายคลั่ง (หรือยัง).* กรุงเทพฯ: มติชน.

ยงยุทธ ชูแว่น. (2548). *ครึ่งศตวรรษแห่งการค้นหาและเส้นทางสู่อนาคต : ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ยงยุทธ ชูแว่น. (2551). *การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไทย : เอกสารคำสอนรายวิชา 415594 การวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น.* นครปฐม: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

ยุพา ชุมจันทร์. (2530). *ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย พ.ศ.2475 - 2516.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์ศรีสะเกษในโอกาสการย้ายศาลากลางครบ 100 ปี. (2548). ศรีสะเกษ: จังหวัดศรีสะเกษและภาคีเครือข่าย.

วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ. (2547). กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

วรรณะ สอน และราชันย์ นิลวรรณาภา. (2563). โปรลึง-เมียตา-ธี-ปะ-ได : จิตวิญญาณมาตาธิปไตยในนิทานพื้นบ้านเขมร. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.* 42(1). 129-145.

วีระ สุดสังข์. (2555). วิพากษ์ประวัติศาสตร์ศรีสะเกษ. ใน ธรงวิทย์ ทองเสี่ยน (บรรณาธิการ) *ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและวิถีศรีสะเกษ.* หน้า 15-29. ศรีสะเกษ: สำนักพิมพ์สโมสรนักเขียนภาคอีสาน.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2550). *คู่มือฉุกคิด : ความหมายของภูมิวัฒนธรรม การศึกษาจากภายในและสำนักของท้องถิ่น.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.

ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2520). *นิทานพื้นบ้านสุรินทร์-ศรีสะเกษ.* สุรินทร์: ศูนย์ฯ.

สุด สุริน. (2563). *นิทานพื้นบ้านเขมร.* ศรีสะเกษ: หอมบุ๊คคลับ.

สุพร สิริพัฒน์. (2551). ศรีสะเกษนครแห่งเทพนิยาย. ใน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ (บรรณาธิการ). *ของดีเมืองศรีสะเกษ.* หน้า 1-15. กรุงเทพฯ: พระนครการพิมพ์.

อารยะหญิง ศรัณยพฤติ. (2534). *ประวัติศาสตร์นิพนธ์เรื่อง "เมืองนครปฐม".* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

อุศนา นาศรีเคน. (2548). *อีสานในการรับรู้และทัศนะของผู้ปกครองกรุงเทพฯ ตั้งแต่หลังกบฏเจ้าอนุวงศ์ พ.ศ. 2369 ถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

อุษณีย์ ธงไชย. (2540). *จารึกและตำนานหลักฐานที่สร้างขึ้นภายใต้อิทธิพลของพุทธศาสนาลังกาวงศ์.* เชียงใหม่: ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อนุชิต สิงห์สุวรรณ. (2553). *ประวัติศาสตร์นิพนธ์อีสาน พ.ศ.2475 ถึงสิ้นทศวรรษ 2520.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

อรรถ นันทจักร์. (2529). *ประวัติศาสตร์นิพนธ์อีสาน : การศึกษาเชิงวิเคราะห์ประเพณีการจดบันทึกประวัติศาสตร์หัวเมืองอีสานถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

เกลือมีดีมากกว่าความเค็ม: เกลือในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย พ.ศ.2481-2560

SALT IS WORTH MORE THAN SALINITY: SALT IN THE ECONOMIC HISTORY OF THAILAND, A.D.1938-2017

นันทยา ศรีวารินทร์[1]*

Nuntaya Sriwarin[1]*

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “เกลือมีดีมากกว่าความเค็ม : เกลือในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2481-2560” นี้ ทำการศึกษาพัฒนาการการผลิต การค้าเกลือและความสำคัญของเกลือในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2481-2560 จากการศึกษาพบว่า เกลือมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตทั้งเกลือสมุทรและเกลือสินเธาว์ ซึ่งมีรูปแบบการผลิตที่แตกต่างกัน ปัจจุบันเกลือสมุทรถูกจัดเป็นสินค้าเกษตร ในขณะที่เกลือสินเธาว์กลับเป็นวัตถุดิบสำคัญในสินค้าอุตสาหกรรม เกลือสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศในแต่ละปีจำนวนมหาศาล ภาครัฐจึงมีกฎหมายและนโยบายที่ใช้ควบคุมการผลิตและการค้าเกลือมาโดยตลอด เกลือสมุทรมีข้อจำกัดในการผลิตไม่สามารถมีเพียงพอกับความต้องการ จึงมีการนำเกลือสินเธาว์เข้ามามีบทบาทแทนที่ เกลือสินเธาว์สามารถผลิตป้อนตลาดได้ทั้งในตลาดบริโภคในรูปของเกลือแกง และตลาดเกลืออุตสาหกรรมที่จะนำไปผลิตเป็นเคมีภัณฑ์ เช่น กรดเกลือ โซดาไฟ คลอรีน เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องอีกหลายประเภททั้งอุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมกระดาษ อุตสาหกรรมผงชูรส อุตสาหกรรมสบู่และอุตสาหกรรมผงซักฟอก เป็นต้น ดังนั้นนอกจากเกลือจะเป็นเครื่องปรุงรสที่ทุกครัวเรือนขาดไม่ได้แล้ว เกลือยังมีส่วนในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมของไทยและสร้างรายได้จำนวนมากให้กับประเทศในแต่ละปี “เกลือ” จึงมีคุณค่ามากกว่าความเค็ม นับเป็นวัตถุดิบราคาถูกแต่ทรงคุณค่ามหาศาล

คำสำคัญ : เกลือ, ประวัติศาสตร์, เศรษฐกิจ

Abstract

This article, “Salt is worth more than salinity: salt in the Economy history of Thailand, A.D.1938-2017” has studied the production development, salt trade and the importance of salt, A.D.1938-2017. The study found that salt is essential to the economy and Thai ways of life from past to present. Thailand is the source of both sea salt and rock salt which have different production styles. Sea salt is currently classified as an agricultural product, while rock salt is an important raw material in industrial products. Salt brings enormous economic values to the country each year. The government enforces the laws and the policies that control the production and trade of salt. Sea salt is limited in production and can not meet the demand. Therefore, rock salt has been replaced sea salt. Rock salt can be supplied to the market both in the consumer market in the forms of table salt and the industrial salt market to produce chemicals such

[1] อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: nuntaya.sr@skru.ac.th

as hydrochloric acid, sodium hydroxide, and chlorine for using in many related industries, including the plastic industry, paper industry, MSG industry, soap industry and detergent industry. Besides salt is an indispensable seasoning in every household, salt is also an important raw material that contributes to drive Thai industry and generates a large amount of income for the country each year. “Salt” is more valuable than salinity. It is a cheap raw material but it has great values.

Keywords: salt, history, economy

1. บทนำ

ปัจจุบันเศรษฐกิจโลกแม้จะมีแนวโน้มชะลอตัวลงจนกลายเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในช่วงที่ผ่านมา อันเป็นผลมาจากการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวอย่างมิอาจเลี่ยงได้ดังประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก

อย่างไรก็ตาม ก่อนเกิดการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ธุรกิจภาคอุตสาหกรรมของไทยมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งออกของไทยในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 ขยายตัวสูงขึ้นถึงร้อยละ 11.4 คิดเป็นมูลค่า 22,257 ล้านดอลลาร์ จากการสำรวจของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ ในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2561 พบว่าศักยภาพการส่งออกของอุตสาหกรรมไทยครองอันดับหนึ่งในอาเซียน ใน 5 อุตสาหกรรมที่สำคัญ คือ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์ และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ยาง เม็ดพลาสติกและเคมีภัณฑ์ ซึ่งสินค้าอุตสาหกรรมเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีเกลือเป็นองค์ประกอบหลักสำคัญในกระบวนการผลิตแทบทั้งสิ้น (กระทรวงพาณิชย์, 2561)

เกลือ หรือ โซเดียมคลอไรด์ (Sodium chloride สูตรเคมี: NaCl) เป็นของแข็ง ใส ไม่มีสี มีผลึกเป็นรูปสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ นับเป็นอาหารธรรมชาติที่มีความสำคัญต่อมนุษย์และสัตว์มาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ต้องบริโภคเกลือในปริมาณวันละ 5-10 กรัม เพื่อช่วยในการรักษาสมดุลของน้ำในร่างกายและทำให้เซลล์เนื้อเยื่อต่าง ๆ ทำงานได้อย่างปกติ (วลัยลักษณ์ ทรงศิริ, 2533: 43) เกลือมีคุณประโยชน์มากมาย ในสมัยโบราณ “เกลือ” ถือเป็นสิ่งทรงคุณค่าเปรียบดั่งทองคำ เพราะนอกจากใช้ประโยชน์เพื่อการบริโภคแล้ว เกลือยังเป็นวัตถุดิบพื้นฐานสำคัญของอุตสาหกรรมต่อเนื่องอีกหลายประเภท ปริมาณการใช้เกลือในประเทศ จึงนับเป็นดัชนีตัวหนึ่งในการชี้วัดความเป็นประเทศอุตสาหกรรม

จากการศึกษาประวัติศาสตร์พบว่า ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตเกลือมาช้านานแล้ว เกลือกับประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจึงมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมาโดยตลอด โดยพบว่าเกลือเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตมนุษย์ที่ขาดไม่ได้ และยังพบว่าในทางการเมืองนั้น เกลือ เปรียบได้ดั่ง อำนาจ ที่สามารถสร้างทั้งความมั่งคั่งและแสนยานุภาพให้แก่ผู้ครอบครอง

2. เกลือในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย

ในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศไทยพบว่าเกลือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากมาตั้งแต่สมัยโบราณ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการทำเกลือมานานแล้วควบคู่กับวัฒนธรรมปลาแดก[2] ในพงศาวดารเมืองน่านมีการกล่าวถึงพระเจ้าติโลกราช เจ้านครเชียงใหม่ ที่ได้ยกทัพมายึดเมืองน่านเพื่อแย่งชิงบ่อเกลือ ประวัติศาสตร์เมืองสุโขทัยก็ได้กล่าวถึงการสั่งซื้อเกลือสินเธาว์จากเมืองเมาะตะมะของมอญ จากอยุธยา และจากแถบจังหวัดชัยภูมิหรือจากแหล่งเกลือที่ใกล้ที่สุด คือ จากเมืองน่าน ในช่วงแรกเริ่มนั้นยังไม่สามารถผลิตเกลือบริโภคได้เพียงพอ จึงจำเป็นต้องพึ่งพาเกลือสมุทรจากจีนและเกลือสินเธาว์จากเมืองน่าน รวมถึงเมืองอื่น ๆ ทางเหนือ สันนิษฐานว่าการผลิตเกลือสมุทรเกิดขึ้นครั้งแรกที่เมืองเพชรบุรี อันปรากฏหลักฐานจาก “ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช” กล่าวถึงกษัตริย์อยุธยาโปรดให้พระญาติไปทดลองทำนาเกลือสมุทรขึ้นที่เมืองเพชรบุรี เกลือสมุทรจึงกลายเป็นสินค้าสำคัญของไทย (วิเชียร ณ นคร, 2541)

การค้าขายเกลือจัดเป็นธุรกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยจะเห็นได้ว่าเกลือเป็นสินค้าที่ราชอาณาจักรควบคุมอย่างใกล้ชิด และเป็นที่ต้องการของตลาดต่างชาติเป็นอย่างมาก แม้แต่ในสนธิสัญญาเบาว์ริงก็มีข้อกำหนดให้รัฐบาลไทยมีสิทธิในการห้ามส่งข้าว เกลือและปลาออกนอกประเทศได้ในยามขาดแคลน ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3

---

[2] ศึกษาเพิ่มเติมจาก ศรีศักร วัลลิโภดม (2546). “เกลืออีสาน”. *ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ทุ่งกุลา “อาณาจักรเกลือ” 2,500 ปี จากยุคแรกเริ่มล้าหลังถึงยุคมั่งคั่งข้าวหอม*. สุจิตต์ วงษ์เทษ: บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: มติชน.

เกลือถูกจัดให้เป็นสินค้าชนิดหนึ่งที่มีการเก็บภาษีในระบบเจ้าภาษีนายอากรโดยรัฐจะมอบอำนาจการจัดเก็บภาษีแบบเบ็ดเสร็จให้แก่ผู้ที่ประมูลตำแหน่งเจ้าภาษีได้ตราบเท่าที่เจ้าภาษีสามารถนำเงินส่งให้หลวงได้ครบตามจำนวนที่ประมูลไว้ ต่อมาระบบเจ้าภาษีนายอากรถูกยกเลิกในสมัยรัชกาลที่ 5 ภาษีเกลือจึงอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของรัฐซึ่งมีการจัดเก็บภาษีเกลือมาโดยตลอด จนถึงสมัยพระยามโนปกรณ์นิติธาดา ในวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ.2475 ได้มีการออกประกาศพระราชบัญญัติยกเลิกอากรเกลือ พ.ศ.2475 (พระราชบัญญัติยกเลิกอากรนาเกลือ พุทธศักราช 2475, 2475: 196-197) การเก็บอากรเกลือ ภาษีเกลือจึงถูกยกเลิกไป อย่างไรก็ตาม ภาษีเกลือได้กลับมาจัดเก็บใหม่อีกครั้ง ตามพระราชบัญญัติเกลือ พุทธศักราช 2481 แต่จัดเก็บได้เพียง 8 ปีเท่านั้น รัฐบาลก็ออกพระราชบัญญัติยกเลิกพระราชบัญญัติเกลือ พุทธศักราช 2481 ในปี พ.ศ.2489

ประเทศไทยได้มีการผลิตเกลือสมุทรเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แต่การผลิตเกลือสมุทรที่มีคุณภาพจะต้องขึ้นอยู่กับคุณภาพของน้ำทะเลและอาศัยสายลม แสงแดดในการผลิต ปัจจุบันเกลือสมุทรจัดเป็นสินค้าเกษตรชนิดหนึ่งที่มีปัญหาในเรื่องการกำหนดราคาที่ไม่แน่นอน ไม่สามารถควบคุมคุณภาพและปริมาณการผลิตได้ เมื่อความต้องการใช้เกลือมากขึ้น เกลือสินเธาว์จึงเป็นทางเลือกที่รัฐบาลหันมาส่งเสริมให้มีการผลิตขึ้นมาแทนที่ในเวลาต่อมา

2.1 ประเภทของเกลือ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ได้จัดแบ่งประเภทของเกลือบริโภคออกได้เป็น 3 ชนิดตามแหล่งที่มา คือ เกลือสมุทร เป็นเกลือที่ได้จากน้ำทะเล เกลือสินเธาว์ เป็นเกลือที่ได้จากหน้าดินเค็มและให้หมายถึงเกลือที่ได้จากน้ำเกลือธรรมชาติด้วย และเกลือหิน เป็นเกลือที่ได้จากใต้ดินที่มีสภาพเป็นของแข็ง ซึ่งผุดขึ้นมาในสภาพเดิมหรือฉีดน้ำให้ละลายขึ้นมาก็ได้ (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2545: 1) แต่โดยทั่วไปแล้วเกลือแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ เกลือสมุทร เป็นเกลือที่ผลิตจากน้ำทะเล และเกลือสินเธาว์เป็นเกลือที่อยู่ใต้ดิน

2.2 แหล่งผลิตเกลือในประเทศไทย ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตเกลือได้ทั้งเกลือสมุทรและเกลือสินเธาว์ ดังนี้

2.2.1 เกลือทะเลหรือเกลือสมุทร บริเวณที่เหมาะแก่การทำนาเกลือสมุทรในอดีต คือ ปากอ่าวไทยที่จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรี และทางภาคใต้ที่ชายฝั่งทะเลอ่าวตะโลมาโปร์ จังหวัดปัตตานีเท่านั้น พื้นที่เหล่านี้จึงเป็นแหล่งที่มีการผลิตเกลือมาช้านาน (กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2538: 7) แต่ในปัจจุบันมีการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไป พื้นที่ที่เคยเป็นแหล่งผลิตเกลือ เช่น ที่จังหวัดสมุทรปราการ ชลบุรี และฉะเชิงเทรา ได้เปลี่ยนสภาพพื้นที่ไปสู่การผลิตอื่น ๆ ที่ได้ผลตอบแทนมากกว่า เช่น การเลี้ยงกุ้ง การใช้ที่ดินเพื่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

แหล่งผลิตเกลือทะเลที่สำคัญในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีการผลิตมาก 98% ของผลผลิตทั้งประเทศอยู่ที่ 3 จังหวัดภาคกลาง คือ เพชรบุรี สมุทรสาครและสมุทรสงคราม และกลุ่มที่มีการผลิตเล็กน้อยประมาณ 2% ของผลผลิตทั้งประเทศอยู่ที่ 4 จังหวัดในภาคกลางและภาคใต้ คือ ชลบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทราและปัตตานี พื้นที่ทำนาเกลือทั้งหมดในปัจจุบันมีประมาณ 81,485 ไร่ กล่าวคือ เพชรบุรี มีพื้นที่มากที่สุด 47% รองลงมา คือ สมุทรสาคร 43.1% สมุทรสงคราม 7.7% ชลบุรี 1% จังหวัดจันทบุรี 0.6% ปัตตานี 0.4% ฉะเชิงเทรา 0.2% (คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2560: 9-10)

2.2.2 เกลือสินเธาว์หรือเกลือหิน เกลือส่วนใหญ่ที่ใช้ในปัจจุบันเป็นเกลือที่ผลิตมาจากเกลือหิน และเกลือหินนับเป็นทรัพยากรแร่ 1 ใน 5 ชนิด ของแร่อุตสาหกรรมหลักของโลก ได้แก่ น้ำมัน ถ่านหิน กำมะถัน เกลือหิน และหินปูน สามารถนำมาใช้ในการบริโภค ใช้ในอุตสาหกรรม ใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ และใช้ประโยชน์อื่นๆ ได้เช่นเดียวกันกับเกลือทะเล แต่ในการนำมาบริโภคต้องเติมสารไอโอดีนจึงจะเกิดประโยชน์ ในด้านอุตสาหกรรม เกลือสินเธาว์จะมีความได้เปรียบในแง่ของความบริสุทธิ์ เพราะมีองค์ประกอบของโซเดียมคลอไรด์มากกว่าร้อยละ 90 ในขณะที่เกลือทะเลมีโซเดียมคลอไรด์เพียงร้อยละ 85 เท่านั้น (กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2538: 23)

แหล่งผลิตเกลือสินเธาว์ในประเทศไทยมีหลายพื้นที่ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และส่วนน้อยอยู่ในภาคเหนือด้านตะวันออกใกล้ชายแดนลาว เช่น อ.บ่อเกลือ จ.น่าน และอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น จากการสำรวจใต้พื้นดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่ามีปริมาณเกลือหินสำรองกว่า 18 ล้านล้านตัน ซึ่งอยู่ในระดับตื้นและลึกแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และมีความหนาของชั้นเกลือเฉลี่ยนับร้อยเมตร (บำเพ็ญ ไชยรักษ์, 2555: 72) ซึ่งการผลิตเกลือสินเธาว์ของไทยมีมาตั้งแต่สมัยโบราณ สามารถสืบย้อนไปนานนับพันปีและมีการผลิตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โดยจะมีการผลิตเกลือทั้งในรูปของอุตสาหกรรมพื้นบ้าน อุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ผลิตด้วยกระบวนการทางวิศวกรรมเหมืองแร่ที่ทันสมัยดังปัจจุบัน พื้นที่ผลิตเกลือสินเธาว์ในภาคอีสาน แหล่งผลิตที่สำคัญ คือ แอ่งโคราชอยู่ที่จังหวัดมหาสารคาม ชัยภูมิและนครราชสีมา และแอ่งสกลนครอยู่ที่จังหวัดสกลนคร อุดรธานี และหนองคาย (กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2538: 26,30)

3. พัฒนาการการผลิตเกลือ

ประเทศไทยสามารถผลิตได้ทั้งเกลือสมุทรและเกลือสินเธาว์ การผลิตเกลือทั้งสองประเภทมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนี้

3.1 การผลิตเกลือทะเลหรือเกลือสมุทร ในการทำนาเกลือต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่เพื่อเป็นพื้นที่ตากน้ำทะเล น้ำทะเลยิ่งตากนานวันจะยิ่งมีความเค็มเพิ่มขึ้น พื้นที่ที่มีขนาดกว้างใหญ่ ทำให้เกิดการแผ่กว้างของผิวน้ำในการรับแสงแดดและกระแสลม ทำให้เกิดการตกผลึกเกลือเร็วขึ้น ภาคกลางจะเริ่มทำนาเกลือในเดือนตุลาคมหรือช่วงปลายฤดูฝน ส่วนทางภาคใต้นั้นทำได้ในฤดูร้อน ซึ่งเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม

การทำนาเกลือสมุทรนั้น ชาวนาเกลือนิยมแบ่งแปลงนาซึ่งยกคันดินเป็นตารางสี่เหลี่ยมเช่นเดียวกับนาข้าว แต่ละแปลงเรียกว่า นา 1 แถบ (จะมีพื้นที่ประมาณ 30-40 ไร่) นาเกลือมี 2 ลักษณะตามสภาพพื้นที่ คือ ถ้าเป็นพื้นที่กว้างแนวตรงก็ทำ “นายืน” แต่ถ้าพื้นที่คดเคี้ยวไม่ตรงก็จะทำ “นาวน” สลับไปมา แต่นาเกลือทั้งสองแบบจะต้องมีส่วนประกอบหลัก 5 ส่วน คือ วังขังน้ำ นาตาก นารองเชื้อ นาเชื้อ และนาปลง ระยะเวลาตั้งแต่ระบายน้ำเข้าสู่แปลงนา จนเกลือตกผลึกจะใช้เวลาประมาณ 40-50 วัน การตากน้ำในแต่ละรุ่น ชาวนาจะพิจารณาราคาเกลือประกอบด้วย กล่าวคือถ้าเกลือในขณะนั้นมีราคาสูงจะเร่งเก็บผลผลิตให้เร็วขึ้น แต่ถ้าเกลือราคาต่ำจะทอดระยะเวลาการเก็บเกี่ยวออกไปได้อีกประมาณ 5-10 วัน เป็นต้น

คุณภาพของเม็ดเกลือนั้น ชาวนาเกลือพิจารณาจากความสวยของเม็ดเกลือที่ผลิตได้ แบ่งได้ 3 ระดับ คือ เกลือขาวหรือเกลือแก้ว จัดเป็นเกลือชั้นที่ 1 ถือว่าเป็นเกลือที่มีคุณภาพดีที่สุด เม็ดเกลือมีขนาดใหญ่ ขาวใส ไม่มีตะกอนหรือดินติดอยู่ นิยมนำไปบริโภคหรือประกอบอาหาร เกลือกลาง เป็นเกลือชั้นที่ 2 มีขนาดเล็กกว่าเกลือขาว สีดำคล้ำเล็กน้อย อาจมีตะกอนปนอยู่บ้าง นิยมนำไปใช้ในดองผัก กุ้ง หอย ปู ปลา และใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม เกลือดำ เป็นเกลือชั้นที่ 3 ชาวนาเกลือเรียกว่า เศษเกลือหรือเกลือก้นกอง เม็ดจะเล็ก มีตะกอนปนอยู่มาก มีสีออกขาวนวลปนน้ำตาล นิยมนำไปใช้เติมน้ำในบ่อเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลาหรือปรับสภาพดินในสวนผลไม้

ผลผลิตจากนาเกลือสมุทร ยังมีเกลือจืด ดีเกลือ เกลือเม็ด ขี้แดดนาเกลือ ดอกเกลือ น้ำเกลือ เป็นต้น

เกลือสมุทรสามารถแยกย่อยรสชาติได้ตาม “ลักษณะน้ำ” ที่ใช้ในการผลิต ถ้าทำนาเกลือในบริเวณที่น้ำทะเลเค็มจัดเกลือก็จะมีรสเค็มจัด แต่หากทำนาเกลือในบริเวณน้ำกร่อย หรือบริเวณปากแม่น้ำที่ไหลลงสู่ทะเล เช่น “เกลือปัตตานี” ที่ผลิตจากน้ำกร่อยบริเวณปากแม่น้ำปัตตานีที่ไหลลงสู่อ่าวไทย รสชาติจะมีรสเค็มจางๆ ติดหวานปลายลิ้น

3.2 การผลิตเกลือสินเธาว์ มีชุมชนที่ผลิตเกลือมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ดังหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในบริเวณบ่อพันขัน เขตทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด อ.บ่อเกลือ จ.น่าน อ.นครไทย จังหวัดพิษณุโลก และบริเวณลุ่มน้ำสงคราม แอ่งสกลนคร เป็นต้น ในปัจจุบันมีการผลิตเกลือสินเธาว์อยู่ 3 รูปแบบ คือ

3.2.1 การผลิตเกลือแบบดั้งเดิม โดยนำดินเอียดหรือที่ชาวอีสานเรียกว่า ขี้ทา (ดินเอียด ดินเค็มที่มีละอองหรือส่าเกลือ) มาต้มเป็นเกลือ ซึ่งยังมีให้เห็นในหลาย ๆ ชุมชน โดยเฉพาะที่อยู่ห่างจากเมืองใหญ่ การทำเกลือจะทำเฉพาะช่วงหน้าแล้งหลังเสร็จจากการเก็บเกี่ยวไปจนถึงต้นฤดูฝน คือ ช่วงมกราคม-พฤษภาคม โดยใช้กระทะที่ทำจากแผ่นสังกะสี สุมไฟไปตลอดจนน้ำระเหยกลายเป็นผลึกเกลือสีขาวขุ่น จากนั้นตักเกลือใส่ตะกร้าไม้ไผ่ผึ่งเกลือไว้ให้แห้ง เสร็จแล้วก็นำเกลือมาบรรจุกะทอที่ทำด้วยไม้ไผ่สานอย่างชะลอมเป็นรูปทรงกระบอก ส่วนใหญ่ขนาดบรรจุเกลือหนัก 12 กิโลกรัม เกลือกะทอของชาวอีสานในอดีตเป็นทั้งสินค้าซื้อขายและแลกเปลี่ยนของพ่อค้าทางไกล เรียกว่า “นายฮ้อยเกลือ” สามารถเก็บไว้บริโภคได้นาน เกลือกะทอหนัก 12 กิโลกรัม ราคาประมาณ 150–200 บาท (พ.ศ.2559) ปัจจุบันผู้ผลิตเกลือลักษณะนี้เริ่มลดจำนวนลงเนื่องจากสภาพสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่เปลี่ยนไป ความสะดวกสบายมีมากขึ้น และเกลือไอโอดีนที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงสาธารณสุขมีจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไป การผลิตและบริโภคเกลือแบบดั้งเดิมของชาวอีสานจึงไม่เป็นที่นิยมดังเดิม

3.2.2 การผลิตเกลือโดยวิธีสูบน้ำเกลือจากใต้ดินขึ้นมาตากหรือต้ม เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม มีการใช้เทคโนโลยีที่ดัดแปลงไม่สลับซับซ้อนมากนัก เริ่มขึ้นในช่วง พ.ศ.2512 ในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม และขยายออกไปอย่างกว้างขวางสู่พื้นที่อื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วง พ.ศ.2520-2540 ซึ่งมีความต้องการใช้เกลือเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การดำเนินการผลิตนี้อยู่ภายใต้การควบคุมของพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2512 (ปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2562) สามารถทำได้ 2 วิธี คือ การตากด้วยแสงแดด เรียกว่า การทำนาเกลือเหมือนการทำนาเกลือทะเลแต่ใช้พื้นที่น้อยกว่า นอกจากจะทำบนลานดินเหมือนเกลือทะเล ยังมีการทำลานตากเกลือด้วยซีเมนต์ ลานตากพลาสติก ซึ่งต้องลงทุนสูง แต่เกลือที่ได้จะมีคุณภาพดีเพราะมีสิ่งเจือปนน้อยกว่า อีกวิธี คือ การผลิตเกลือโดยวิธีสูบน้ำเกลือจากใต้ดินขึ้นมาเคี่ยวหุงต้มในกระทะหรือถาดต้มจนตกผลึก ใช้ฟืนหรือแกลบเป็นเชื้อเพลิงในการต้ม ข้อดีคือทำได้ตลอดปี แต่จะมีปัญหาในการหาเชื้อเพลิงมาใช้ต้ม

3.2.3 การผลิตเกลือแบบเหมืองละลายที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 (ปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2560) ซึ่งมีการขออนุญาตดำเนินการตามขั้นตอนตั้งแต่การสำรวจแหล่งแร่เกลือหิน มีการเสนอแผนผังโครงการทำเหมืองแร่ จัดทำรายงานการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเพื่อขออนุญาตประทานบัตร

การทำเหมืองละลาย (Solution Mining) เป็นการขุดเจาะสร้างบ่อเกลือด้วยการฉีดน้ำลงไปละลายเกลือหินใต้ดินให้เป็นน้ำเกลือ นำน้ำเกลือดิบไหลขึ้นมาเหนือพื้นดินผ่านท่อชั้นใน จากนั้นนำไปตากด้วยแสงแดดหรือใช้ผ่านกระบวนการอบแห้งจนตกผลึกเป็นเกลือสินเธาว์ การตากด้วยแสงแดดมีการดำเนินการโดยบริษัทสยามอ็อกซิเดนทอล อิเลคโตรเคมิคอล จำกัด (ชื่อเดิมว่าบริษัทสหศรีชัย จำกัด) ที่อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวิธีการผลิตเช่นเดียวกันกับการทำนาเกลือ ผลผลิตที่ได้บริษัทจะนำมาใช้ในอุตสาหกรรม ผลิตคลอรีน กรดเกลือและโซดาไฟ ไม่ได้ผลิตเพื่อจำหน่าย

ส่วนกระบวนการอบแห้งดำเนินการโดยบริษัทเกลือพิมาย จำกัด (ชื่อเดิมว่า บริษัทไทยอาซาฮีเคมีภัณฑ์ จำกัด) ตั้งอยู่ที่อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงไปถึงภาคธุรกิจในอุตสาหกรรมเคมีและปิโตรเคมีขนาดใหญ่ เช่น บริษัทวีนิไทย จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในกลุ่มของบริษัทโซลเวย์ จำกัด (ประเทศเบลเยียม) กับเครือเจริญโภคภัณฑ์ (ซีพี) ซึ่งถือหุ้นในบริษัทเกลือพิมายร่วมกับบริษัทไทยอาซาฮีเคมีภัณฑ์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทอุตสาหกรรมเคมีในกลุ่มของบริษัทอาซาฮีกล๊าส จำกัด (ประเทศญี่ปุ่น) ถือหุ้นอยู่ในบริษัทไทยพลาสติกและเคมีภัณฑ์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทในกลุ่มของบริษัทปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) (SCG) (เลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์, 2557) เกลือที่ผลิตได้เป็นเกลือบริสุทธิ์ที่มีความชื้นไม่เกิน 2.5% ของน้ำหนัก สามารถนำไปใช้ในอุตสาหกรรมและใช้ในการบริโภค ในปัจจุบันนี้ (2560) บริษัทสามารถผลิตเกลือป้อนตลาดทั้งภายในและต่างประเทศได้ปีละประมาณ 1.5-1.6 ล้านตัน โดยผลิตทั้งเกลือบริโภคและเกลืออุตสาหกรรม

1) เกลืออุตสาหกรรม (industrial salt) ใช้เป็นวัตถุดิบส่งให้อุตสาหกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องปรุงรส เช่น น้ำปลา ซีอิ๊ว ซอสปรุงรส อาหารสัตว์ เครื่องดื่ม ระบบบำบัดน้ำ ยา เคมี วัตถุดิบในการผลิตโซดาไฟ คลอรีน เป็นต้น ซึ่งเกลืออุตสาหกรรมจะมีความบริสุทธิ์ 99.9% และมีความชื้นไม่เกิน 2.5% โดยน้ำหนัก

2) เกลือบริโภค (table salt) เป็นเกลือที่ใช้ประกอบอาหาร มีความบริสุทธิ์มากกว่า 99.9% และมีความชื้นไม่เกิน 0.15% โดยน้ำหนัก โดยมีการนำเกลือเข้าเครื่องเติมไอโอดีนและเข้าเครื่องอบแห้งเพื่อระเหยน้ำส่วนเกินออกจากเกลือ เกลือที่ผ่านการอบแห้งจะถูกเก็บไว้เพื่อบรรจุภัณฑ์และจัดจำหน่ายในนามของผลิตภัณฑ์ “เกลือปรุงทิพย์”

ในจำนวนกำลังการผลิตนี้ 60% คือ เกลืออุตสาหกรรม และ 40% คือ เกลือบริโภค ซึ่งในปัจจุบันบริษัทจะผลิตเกลือป้อนตลาดในประเทศประมาณ 95% และส่งออกไปต่างประเทศประมาณ 5% ตลาดส่งออกต่างประเทศในขณะนี้ คือ ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เช่น สปป.ลาว เมียนมา กัมพูชาฯลฯ ในรูปแบบเกลือบริโภค รายได้รวมโดยประมาณของบริษัทเกลือพิมาย คือ 2 พันล้านบาทต่อปี จัดเป็นผู้ผลิตเกลือรายใหญ่ของประเทศ (สุทธาสินี จิตรกรรมไทย เจียจันทร์พงษ์, 2561)

สำหรับเกลือบริโภคนั้นบริษัทได้ผลิตเกลือขาวบริสุทธิ์เติมไอโอดีน ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกลือบริโภคบริสุทธิ์ซึ่งได้ประกาศครั้งแรกตามมาตรฐานเลขที่ มอก.91-2517 กำหนดมาตรฐานเกลือบริโภคไว้เกี่ยวข้องต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภคเกลือของคนไทยในระดับนโยบายของรัฐ ต่อมามีการแยกมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกลือบริโภคออกเป็น 2 มาตรฐาน คือ มอก.2085/2544 มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกลือบริโภค และ มอก.2086/2544 หรือมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกลือบริโภคบริสุทธิ์ เพื่อกำหนดคุณภาพเกลือที่เหมาะสมสำหรับการบริโภค และครอบคลุมเกลือบริโภคที่มีระดับคุณภาพต่าง ๆ กัน เพื่อให้สอดคล้องกับแหล่งกำเนิด วัตถุดิบ และกรรมวิธีการผลิต

มาตรฐานดังกล่าวเป็นการยอมรับว่าเกลือทะเลสามารถบริโภคได้ แต่ไม่ได้เป็นมาตรการบังคับให้ประชาชนต้องรับประทานเกลือทะเลแทนเกลือบริโภคผสมไอโอดีนของบริษัทเกลือพิมาย และไม่ได้บังคับให้บริษัทเลิกขายเกลือบริโภค เกลือทะเลลดความสำคัญลงไปเรื่อย ๆ จากการโฆษณาขายเกลือผสมไอโอดีนและการปลูกฝังความรู้ทางวิชาการสมัยใหม่ที่ตอกย้ำให้สังคมจดจำว่า “เกลือขาวคือเกลือบริสุทธิ์” คล้าย ๆ กับการบริโภคข้าวสารขาว หรือน้ำตาลทรายขาวในปัจจุบัน

ปริมาณการผลิตและการใช้เกลือในประเทศของไทยปัจจุบันอยู่ในจุดที่สมดุล ทั้งเกลือสมุทรและเกลือสินเธาว์ที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ใช้อยู่ภายในประเทศ เกลือทะเลส่วนใหญ่ถูกนำไปใช้ด้านอาหาร 30.50% โรงงาน 20.70% ด้านการประมง 19.50% ด้านอุตสาหกรรมอื่นๆ 19.30% ด้านบริโภค 7.10% ด้านอื่น ๆ 2.90% (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, 2561)

อย่างไรก็ตามในอนาคตจะมีเกลืออีกจำนวนมหาศาลที่จะถูกผลิตขึ้นมาจนเกินความต้องการเพราะได้มีการให้ประทานบัตรเหมืองแร่เกลือหินและโพแทชในปี พ.ศ.2558 แก่ 2 บริษัท คือ บริษัทอาเซียนโปแตช ชัยภูมิ จำกัด (มหาชน) ที่ตั้งประทานบัตรอยู่ที่ อ.บำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ เนื้อที่ 9,707 ไร่ 83 ตารางวา และบริษัทไทยคาลิ จำกัด ที่ตั้ง อ.ด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา เนื้อที่ 9,005 ไร่ 63 ตารางวา มีอายุประทานบัตรถึงปี พ.ศ.2583 และยังมีอาชญาบัตรสำรวจแร่ในอีกหลายพื้นที่ของบริษัทอินเตอร์เนชั่นแนล ปิโตรเลียม กรุ๊ป จำกัด และบริษัทซอล์ทเวิร์คส จำกัด (กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2562) การออกประทานบัตรเหล่านี้จะส่งผลให้เกิดการผลิตเกลืออุตสาหกรรมจำนวนมหาศาลที่จะถูกป้อนสู่ตลาดจนเกินความต้องการภายในประเทศและจะเป็นปัญหาระยะยาวในการแย่งชิงตลาดการค้าเกลือกับกลุ่มผู้ผลิตเกลือรายย่อยที่ใช้กระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมและกลุ่มชาวนาเกลือสมุทรที่ไม่สามารถแข่งขันกับเกลืออุตสาหกรรมเหล่านี้ได้เพราะมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าและกลายเป็นปัญหาหลักสำคัญของชาวนาเกลือที่นับวันจะได้รับผลกระทบจนยากที่จะรักษาภูมิปัญญาการทำนาเกลือเหล่านี้ได้ จึงพบว่าในปัจจุบันการทำเกลือสินเธาว์แบบดั้งเดิมและการทำนาเกลือสมุทรลดน้อยลงไปมากและพบว่าในบางพื้นที่ก็ไม่มีการทำนาเกลืออีกต่อไปซึ่งหากภาครัฐไม่มีมาตรการในการรองรับปัญหาเหล่านี้ อาชีพการทำนาเกลือซึ่งนับเป็นอาชีพดั้งเดิมของคนไทยอาจจะสูญหายไปในอนาคตอันใกล้นี้

4. การค้าเกลือ

เกลือมีบทบาทสำคัญต่อการบริโภคและยังเป็นวัตถุดิบสำคัญในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม ภาครัฐจึงมีกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเกลือมาโดยตลอด ในการส่งเสริมการผลิตเกลือเพื่อการส่งออกและอุตสาหกรรมนับตั้งแต่พระราชบัญญัติเกลือ พุทธศักราช 2481 จนกระทั่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในยุคปัจจุบัน

ในช่วงแรกของพระราชบัญญัติจะให้ความสำคัญกับเกลือสมุทรเพราะเป็นสินค้าที่ต่างประเทศต้องการมาก มีการส่งออกเกลือ โดยตลาดส่งออกเกลือรายใหญ่ในต่างประเทศขณะนั้น คือ ฮ่องกงและสิงคโปร์ ตลาดรองลงมา คือ แคว้นมลายาและปีนัง และประเทศญี่ปุ่นได้เริ่มสั่งซื้อเกลือจากไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2492 และเพิ่มจำนวนมากขึ้นเพื่อใช้ในการอุตสาหกรรม โดยใช้วิธีประกวดราคาในการรับซื้อ เกลือไทยขายไปญี่ปุ่นถึง 1 ใน 3 ของเกลือที่ส่งออกนอกประเทศทั้งหมด แต่การผลิตเกลือสมุทรในประเทศไทยขณะนั้นยังคงใช้วิธีการแบบดั้งเดิม คือ ใช้วิธีตากแดด นอกจากเกลือสินเธาว์จึงจะใช้วิธีต้ม (ม(2)สร 0201/140 โครงการส่งเสริมการทำนาเกลือสมุทร (17 กุมภาพันธ์ 2481-30 พฤศจิกายน 2496): 134) ซึ่งนอกจากพระราชบัญญัติเกลือ ยังมีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตหวงห้ามที่ดินในหลายพื้นที่ของการทำนาเกลือ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมเกลือ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมกสิกรรมและนิคมเกลือในรูปสหกรณ์ เป็นต้น แต่ปัญหาเกลือสมุทรที่สำคัญ คือ เกลือสมุทรถูกจัดเป็นสินค้าเกษตรที่มีผลผลิตไม่แน่นอน คุณภาพไม่ได้มาตรฐาน ขาดแคลนในบางช่วงเวลา ดังนั้นเมื่อมีความต้องการเกลือเริ่มสูงขึ้นหลังจากมีการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งต้องการพัฒนาประเทศทางด้านอุตสาหกรรมจึงมีการสำรวจค้นหาวัตถุดิบภายในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้า และพบว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเกลือหินจำนวนมาก แต่ในช่วงแรกยังไม่มีการผลิตเนื่องจากการขนส่งลำบาก ค่าขนส่งสูง ดังนั้นเมื่อเทียบกับเกลือทะเลซึ่งทำได้ทั่วไปตามชายฝั่งของอ่าวไทยแล้ว เกลือสินเธาว์ในขณะนั้นมีราคาสูงกว่ามาก แต่นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 เรื่อยมาจนปัจจุบัน ภาครัฐได้เริ่มส่งเสริมการผลิตเกลือสินเธาว์โดยใช้มาตรการหลายประการในการส่งเสริมเพื่อนำเกลือสินเธาว์มาใช้ประโยชน์โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมหลายแขนงเพื่อทดแทนกับเกลือสมุทรที่บางช่วงมีปริมาณไม่เพียงพอ และมีราคาแพง จนในที่สุดก็นำเกลือสินเธาว์มาใช้แทนเกลือสมุทรที่นับวันจะถูกเกลือสินเธาว์แย่งชิงพื้นที่ในตลาดการค้ามากขึ้นเรื่อย ๆ

ประกาศและกฎของกระทรวงที่เกี่ยวกับเกลือที่สำคัญมาก คือ ประกาศของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม โดยกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกลือบริโภคบริสุทธิ์ซึ่งได้ประกาศครั้งแรกตามมาตรฐานเลขที่ มอก.91-2517 และมีการแก้ไข จนกระทั่งมีมาตรฐานอุตสาหกรรมปี พ.ศ.2539 เรียกว่า มอก.91/2539 ซึ่งเป็นการตั้งมาตรฐานว่า ความบริสุทธิ์ของเกลือที่มีโซเดียมคลอไรด์ จะต้องถึงกว่า 99% ซึ่งเกลือทะเลไม่สามารถทำได้ยกเว้นเกลืออุตสาหกรรมเท่านั้น เมื่อมีข้อกำหนดมาตรฐานอุตสาหกรรมเช่นนี้ โรงงานอุตสาหกรรม การแปรรูปอาหารต่าง ๆ ต้องใช้เกลือสินเธาว์แทนเกลือสมุทรเท่ากับปิดตลาดเกลือสมุทรทั้งหมด ต่อมาจึงมีการแก้ไขมาตรฐานอุตสาหกรรมเป็น มอก.2085/2544 มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกลือบริโภค และ มอก.2086/2544 หรือมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกลือบริโภคบริสุทธิ์ เพื่อกำหนดคุณภาพเกลือที่เหมาะสมสำหรับการบริโภค และครอบคลุมเกลือบริโภคที่มีระดับคุณภาพต่าง ๆ กัน เพื่อให้สอดคล้องกับแหล่งกำเนิด วัตถุดิบ และกรรมวิธีการผลิต (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน, 2549: 2-4) ปัจจุบัน “มอก.2086-2544” กลายเป็น “มอก.2086-2556” โดยแก้ไขชื่อมาตรฐาน “เกลือบริโภคบริสุทธิ์” เป็น “เกลือบริโภคเสริมไอโอดีน” ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 4586 (พ.ศ.2556)

เกลือสินเธาว์ถูกใช้ในอุตสาหกรรมหลายแขนงแล้ว นอกจากนี้ จากมาตรฐานดังกล่าวได้ทำให้เกลือสินเธาว์เข้ามาสู่ตลาดเกลือบริโภคแทนที่เกลือสมุทรอีกด้วย ตลาดรับซื้อเกลือสินเธาว์ขนาดใหญ่ คือ โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ที่ต้องใช้เกลือเป็นวัตถุดิบในการผลิต เช่น บริษัทสหศรีชัย เคมีคอลล์ จำกัด (ก่อตั้งในปี พ.ศ.2533 ปัจจุบัน คือ บริษัทคอสติกไทย จำกัด)

ตัวแทนจำหน่ายคลอรีนให้แก่กรมโยธาธิการและการประปาส่วนภูมิภาค และบริษัทไทยอาซาฮี โซดาไฟ จำกัด (บริษัทเกลือพิมาย จำกัดในเวลาต่อมา) ซึ่งมีธุรกิจผลิตกระจก คือ บริษัทกระจกอาซาฮี จำกัด เป็นโรงงานผลิตกระจกแต่ผู้เดียวในประเทศไทย ต่อมาบริษัทฯ จึงมีการลงทุนผลิตเกลือในอำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมาขึ้นเอง ฉะนั้นเมื่ออุตสาหกรรมได้รับการพัฒนาและส่งเสริมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยเฉพาะภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525–2529) ที่มีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกของไทย มีการขยายตัวของเขตอุตสาหกรรมบริเวณฝั่งตะวันออก มีนโยบายในการสนับสนุนอุตสาหกรรม ความต้องการใช้เกลือในอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องอื่นๆ จึงมากขึ้นตามลำดับ

ในปัจจุบันทั้งเกลือสมุทรและเกลือสินเธาว์มีตลาดการค้าที่สำคัญอยู่ภายในประเทศ ประเทศไทยมีปริมาณเกลือที่ผลิตและใช้ในประเทศที่ค่อนข้างอยู่ในจุดที่สมดุล ปริมาณการผลิตในปัจจุบันโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 2-3 ล้านตันต่อปี แบ่งเป็นเกลือทะเลประมาณ 800,000-900,000 ตัน (ในปี พ.ศ.2560 มีผลผลิตทั้งสิ้น 937,500 ตัน) (กรมการค้าภายในกระทรวงพาณิชย์, 2561) และเกลือสินเธาว์ประมาณ 2 ล้านตัน ตลาดเกลือต่างประเทศที่สำคัญ คือ ประเทศในกลุ่มอาเซียน ได้แก่ พม่า ลาว มาเลเซีย กัมพูชา เป็นต้น (กรมศุลกากร, 2561) ปริมาณการใช้เกลือจึงนับเป็นดัชนีตัวหนึ่งที่แสดงได้ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศอยู่ในระดับใด ยิ่งประเทศมีความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม ปริมาณการใช้เกลือยิ่งมีมาก จากการสำรวจสถิติการส่งออกเกลือและมูลค่าส่งออกเกลือในช่วง พ.ศ.2550-2560 มีดังนี้

ตารางที่ 1 ปริมาณและมูลค่าจากการส่งออกเกลือ พ.ศ.2550-2560

ปี พ.ศ.	จำนวน (กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท)
2550	85,762,996	291,653,820
2551	125,183,486	457,336,922
2552	169,300,907	577,501,814
2553	106,060,411	411,107,774
2554	107,435,962	396,371,565
2555	110,774,874	415,799,768
2556	114,117,628	485,812,365
2557	126,542,794	502,292,752
2558	117,355,732	497,595,209
2559	122,981,864	482,490,388
2560	138,524,203	528,733,265

ที่มา: ดัดแปลงโดยผู้วิจัย (กรมศุลกากร, 2561)

ประเทศที่ไทยส่งออกเกลือไปจำหน่ายมากที่สุดตามลำดับในช่วง พ.ศ. 2558 - 2560 คือ พ.ศ. 2558 ปาปัวนิวกินี มาเลเซีย กัมพูชา พ.ศ.2559 มาเลเซีย ปาปัวนิวกินี พม่า และ พ.ศ.2560 ปาปัวนิวกินี พม่า มาเลเซีย

อย่างไรก็ตาม แม้ไทยจะสามารถผลิตเกลือได้มาก แต่ก็พบว่าในแต่ละปีมีการนำเข้าเกลือจากต่างประเทศเข้ามาเช่นกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นมาจากหลายปัจจัย กล่าวคือในบางปีไทยผลิตเกลือได้น้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ในประเทศ หรือบางช่วงราคาเกลือในประเทศสูงเกินไป จะมีการนำเข้าเกลือจากต่างประเทศที่มีราคาถูกกว่าเข้ามา

นอกจากนี้ เกลือบางชนิดเป็นที่นิยมซึ่งในไทยผลิตไม่ได้ เพราะ “เกลือ” ไม่ได้มีแค่สีขาวเท่านั้นแต่ในโลกนี้ยังมีเกลืออีกหลากสีหลายชนิด ที่เหมาะกับการปรุงอาหาร และบางชนิดก็ถูกนำไปใช้ในด้านความสวยความงาม เช่น เกลือสีชมพูหิมาลา

ยัน (Himalayan Pink Salt) เกลือฮาวายสีดำ (Black Hawaiian Salt) เกลือฮาวายสีแดง (Red Hawaiian Salt) หรืออัลลาเอ (Alaea Salt) เกลือสีเทา (Sel Gris) เกลือลาวาดำ (Black Lava Salt) เป็นต้น จึงมีสถิติการนำเข้าเกลือมาจากต่างประเทศในแต่ละปีจำนวนมาก ดังนี้

ตารางที่ 2 ปริมาณและมูลค่าจากการนำเข้าเกลือ พ.ศ. 2550 - 2560

ปี พ.ศ.	จำนวน (กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท)
2550	14,291,774	46,368,380
2551	12,050,817	70,317,297
2552	43,270,188	117,669,769
2553	7,043,320	73,287,453
2554	9,001,340	84,633,735
2555	84,455,038	169,465,732
2556	25,328,530	82,121,501
2557	47,438,143	122,085,867
2558	142,416,921	240,123,931
2559	126,943,462	226,951,467
2560	155,654,484	296,469,327

ที่มา: ดัดแปลงโดยผู้วิจัย (กรมศุลกากร, 2561)

ประเทศที่ไทยนำเข้าเกลือมามากที่สุดตามลำดับในช่วง พ.ศ.2558-2560 คือ พ.ศ.2558 อินเดีย นิวซีแลนด์ จีน ไต้หวัน ญี่ปุ่น มาเลเซีย พ.ศ.2559 อินเดีย ไต้หวัน นิวซีแลนด์ จีน อเมริกา พ.ศ.2560 อินเดีย จีน นิวซีแลนด์ อเมริกา มาเลเซีย

5. ความสำคัญของเกลือและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับเกลือ

เกลือถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมหลายแขนงซึ่งประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมของเกลือมีการค้นพบการใช้ประโยชน์จากเกลือมากกว่า 14,000 ชนิด (ชุติมา คูคู่สมุทร และคณะ, 2550: 254) นอกจากการบริโภคแล้ว เกลือสามารถแยกสารละลายเกลือด้วยไฟฟ้าจะได้สารประกอบที่สำคัญ ได้แก่ กรดเกลือ, คลอรีน, โซดาไฟ และโซดาแอช ซึ่งสารเหล่านี้ถูกนำไปใช้ในอุตสาหกรรมที่สำคัญต่าง ๆ

กรดเกลือ หรือเรียกอีกชื่อ กรดไฮโดรคลอริก (HCl) เป็นกรดที่มีใช้กันมากในอุตสาหกรรม เช่น ในอุตสาหกรรมผงชูรส อุตสาหกรรมสี ชุบโลหะ ใช้ถลุงแร่เพื่อผลิตดีบุกและแทนทาลัม ใช้ในการปรับความเป็นกรด-ด่าง โดยเฉพาะสารที่เป็นด่างให้มีความเป็นกรด และทำความสะอาดผิวโลหะใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม

คลอรีน ใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตพลาสติก, กระดาษ, การปรับสภาพน้ำ, การซักผ้า, การฟอกย้อม, ยาฆ่าแมลง

โซดาไฟ ใช้ในการผลิตสารเคมี, เยื่อกระดาษ, สบู่, สารชำระล้าง, การทำน้ำมันพืชให้บริสุทธิ์, การกลั่นน้ำมัน

โซดาแอช ใช้ในการผลิตแก้ว, สารเคมี, สบู่, และสารชำระล้าง เป็นต้น

คุณประโยชน์จากเม็ดเกลือ นอกจากการเป็นเครื่องปรุงรสอาหารที่บริโภคกันอยู่เป็นประจำแล้ว ความเค็มของเกลือยังมีคุณค่าอีกมากมายหลายประการ ได้แก่

- บริโภค เกลือสมุทรหรือเกลือสินเธาว์คือโซเดียมคลอไรด์เหมือน ๆ กัน แต่เกลือสมุทรนั้นจะมีไอโอดีนปนอยู่ ทำให้เหมาะแก่การไปใช้บริโภค หากจะนำเกลือสินเธาว์ไปบริโภคจะต้องเติมสารประกอบไอโอดีนในรูปของไอโอไดด์หรือไอโอเดตเข้าไป เพราะไอโอดีนเป็นสารที่จำเป็นในการสร้างฮอร์โมนที่เกี่ยวกับการเจริญเติบโต เกลือที่ใช้ในการบริโภคนั้นเป็นอาหารที่ต้องกำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน กระทรวงสาธารณสุขประกาศไว้ใน ปี พ.ศ.2554 ว่าเกลือบริโภคต้องมีปริมาณไอโอดีนไม่น้อยกว่า 20 มิลลิกรัม และไม่เกิน 40 มิลลิกรัมต่อเกลือบริโภค 1 กิโลกรัม

- ถนอมอาหาร ใช้เกลือสำหรับดองผัก ผลไม้ ไข่ หรือแม้แต่เนื้อสัตว์ เพื่อยืดอายุในการรับประทานได้นานขึ้น

- อุตสาหกรรมห้องเย็น มีการนำเกลือมาใช้รักษาอาหารสดมานานแล้ว เนื่องจากคุณสมบัติของเกลือ หากมีการเติมเกลือแกงลงในน้ำแข็งในอัตราส่วน 1:3 จะมีผลให้จุดเยือกแข็งของน้ำลดลงถึง -18 องศาเซลเซียส

- อุตสาหกรรมความงาม ในธุรกิจสปามีการนำเกลือไปใช้สร้างผลิตภัณฑ์เพื่อความงาม เช่น เกลือขัดผิว เกลือสปาเกลือหอม เนื่องจากมีสรรพคุณในการเปิดรูขุมขนบริเวณผิวหนัง ทำให้วิตามินและสารบำรุงต่าง ๆ ซึมซาบเข้าสู่ผิวหนังได้ดีขึ้น

- ยา ในตำราแพทย์แผนไทย เกลือ ถือเป็นยาที่นำมาใช้ในการรักษาโรคมากมาย ทั้งการฆ่าเชื้อ แก้ปวดฟัน ที่สำคัญในเกลือยังมีสารประกอบไอโอดีนที่ช่วยป้องกันโรคคอพอกได้อีกด้วย

- อุตสาหกรรมเคมี เกลือจึงถูกใช้เป็นสารตั้งต้นในการผลิตเคมีภัณฑ์หลายชนิด จากเกลือธรรมดา สามารถนำมาใช้ผลิตเป็นสารเคมีที่มีโซเดียมหรือคลอรีนเป็นองค์ประกอบ เช่น โซดาไฟ โซดาแอช เกลือโซเดียมคาร์บอเนต กรดเกลือโซเดียมซัลเฟต คอสติกโซดา กรดไฮโดรคลอริกและอื่น ๆ

สารเคมีเหล่านี้ถูกใช้เป็นวัตถุดิบสำคัญในอุตสาหกรรมการผลิตแก้ว กระจก พลาสติก กระดาษ ผ้า สบู่ ผงซักฟอก และผงชูรส เป็นต้น นอกจากนี้ ในปัจจุบันเกลือสินเธาว์ยังนิยมนำไปเติมลงในสระว่ายน้ำแทนคลอรีนเพื่อทำความสะอาดในการฆ่าเชื้อโรค มีการพัฒนาผลิตเกลือสำหรับใช้กับสระว่ายน้ำโดยเฉพาะ (Swimming Pool Salt) ซึ่งระบบน้ำเกลือกำลังเป็นที่นิยมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทั้งปัจจุบันและในอนาคตของผู้ใช้บริการสระว่ายน้ำและผู้ประกอบการ เช่น โรงแรม รีสอร์ท สปา สระว่ายน้ำ สปอร์ตคลับ ชมรมสโมสร และบุคคลทั่วไป ข้อดี คือ ไม่ทำให้เกิดการระคายเคืองต่อผิวหนังและดวงตา ผิวพรรณชุ่มชื้น ไม่มีกลิ่นสารเคมีติดตามตัวหลังว่ายน้ำ ผมไม่แห้งแข็งกระด้าง นอกจากนี้ยังประหยัดค่าใช้จ่ายเพราะไม่ต้องเติมบ่อยเหมือนคลอรีน เป็นการฆ่าเชื้อโรคที่ทำให้น้ำใสสะอาดและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันเกลือสมุทรจัดเป็นสินค้าเกษตรและผู้ทำนาเกลือ คือ เกษตรกร ตามมติคณะรัฐมนตรีในปี พ.ศ.2554 รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของอาชีพการทำนาเกลือมากขึ้น มีนโยบายส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งความมั่นคงในการผลิตเกลือสมุทรเพื่อออกสู่ตลาด สร้างอำนาจการต่อรองและมุ่งให้เกษตรกรกำหนดราคาเกลือเองได้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยังมีนโยบายที่จะพัฒนาและยกมาตรฐานการผลิตเกลือไทยให้เป็นสินค้าส่งออกสำคัญให้เป็นที่รู้จักและต้องการในตลาดโลกอย่างถาวรโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะหาทางลดต้นทุนการผลิต และจัดทำมาตรฐานสินค้าเกลือสมุทร โดยจำแนกเกลือให้มีหลายระดับ สามารถแปรรูปผลผลิตเกลือให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ เช่น สนับสนุนการนำเกลือสมุทรมาใช้ในการผลิตสารฝนหลวงที่ได้มาตรฐาน พร้อมทั้งให้สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) ทำการศึกษาวิจัยการพัฒนาเกลือสมุทร เพื่อนำไปใช้ประโยชน์อื่น ๆ อย่างกว้างขวาง ได้แก่ การแปรรูปผลผลิตเกลือ เช่น ขี้แดดนาเกลือเป็นปุ๋ยชั้นดี การแยกขายดอกเกลือ มีการต่อยอดผลผลิตจากเกลือ เช่น เกลือสปาขัดผิว ยาสีฟันสูตรเกลือ แป้งเกลือจืด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาราคาเกลือสมุทรตกต่ำก็ยังคงปรากฏอยู่ในทุกวันนี้

ในขณะที่เกลือสินเธาว์ซึ่งเป็นเกลืออุตสาหกรรมของผู้ประกอบการรายใหญ่ได้เข้ามาแย่งตลาดบริโภคเกลือสมุทรมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะเกษตรกรผู้ทำนาเกลือมีข้อจำกัดทางธรรมชาติที่ไม่สามารถผลิตได้ตามมาตรฐานของเกลือบริโภคของกระทรวงสาธารณสุข และมาตรฐานเกลืออุตสาหกรรมของกระทรวงอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตาม การผลิตเกลือเพื่อตอบสนอง

ความต้องการของภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มมากขึ้นตามการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทยซึ่งจะต้องใช้เกลือเป็นวัตถุดิบต้นทางในการผลิตเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ ทำให้มีข้อเสนอของกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ให้มีการจำกัดการผลิตเกลือสินเธาว์แบบนาเกลือ แล้วส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ผลิตเกลือ เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีแบบเหมืองละลายเกลือ และการใช้เกลือที่เป็นผลพลอยได้จากเหมืองแร่โพแทช

ในปี พ.ศ.2558 กระทรวงอุตสาหกรรมจึงออกประทานบัตรเหมืองแร่เกลือหินและโพแทชให้แก่บริษัทเหมืองแร่โปแตชอาเซียน จำกัด (มหาชน) เพื่อดำเนินโครงการเหมืองแร่โพแทชของอาเซียน ที่ อ.บำเหน็จณรงค์ จ.ชัยภูมิ และในปีเดียวกันนั้นได้อนุญาตประทานบัตรเหมืองแร่เกลือหินและโพแทชให้แก่บริษัท ไทยคาลิ จำกัด โครงการตั้งอยู่ที่ อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา (สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่, 2562) การดำเนินโครงการเหมืองแร่โพแทชทั้ง 2 โครงการ จะทำให้ไทยเป็นผู้ผลิตแร่โพแทชรายใหญ่ที่สุดในอาเซียนและอันดับที่สองในภูมิภาคเอเชีย

ผลประโยชน์จากการพัฒนาอุตสาหกรรมเหมืองแร่โพแทชที่สำคัญ คือ แร่โพแทชที่ได้ประมาณร้อยละ 90-95 จะถูกใช้ไปผลิตปุ๋ยเคมีซึ่งเป็นหนึ่งปัจจัยการผลิตที่สำคัญของเกษตรกร และมีแนวโน้มที่จะช่วยเกษตรกรลดต้นทุนปุ๋ยลง เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร แต่ผลพลอยได้ คือ กากเกลือที่จะเหลือจากการผลิตจำนวนมหาศาล ซึ่งจะทำให้ในอนาคตจะมีเกลือจำนวนมหาศาลที่จะถูกผลิตขึ้นมา ซึ่งรัฐต้องหามาตรการในการจัดการกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนี้ ทั้งปัญหาสัดส่วนทางการตลาดระหว่างเกลือสมุทรกับเกลือสินเธาว์ และปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่จะตามมาด้วยเช่นกัน

6. บทสรุป

เกลือเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวันของคนเราเพราะประโยชน์ของเกลือมีมากมาย เช่น ใช้บริโภค ใช้ปรุงรส ใช้ถนอมอาหาร และทำเป็นยา เป็นต้น เกลือยังมีความสำคัญทางด้านการเมือง เป็นสิ่งบ่งบอกถึงความมั่นคงของชุมชน แต่ในบางครั้งเกลืออาจเป็นชนวนทำให้เกิดสงครามได้ ส่วนในทางเศรษฐกิจ เกลือเป็นสินค้าสำคัญที่ใช้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยน สร้างมูลค่าและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน เกลือจึงมีความสำคัญยิ่งต่อสังคม เศรษฐกิจ และภาคอุตสาหกรรม ความสำคัญของเกลือจึงทำให้รัฐต้องมีมาตรการในการควบคุม ดูแลและส่งเสริม การผลิตเกลือจึงนำมาสู่การออกพระราชบัญญัติเกลือพุทธศักราช 2481 และตามมาด้วยพระราชกฤษฎีกา ประกาศและข้อกำหนดอื่น ๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นใน พ.ศ.2504 เรื่อยมาจนปัจจุบัน ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศที่สำคัญ คือ การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมให้ทันสมัย ทัดเทียมอารยประเทศ ดังนั้นเกลือซึ่งเป็นวัตถุดิบสำคัญในภาคอุตสาหกรรมจึงเป็นสิ่งที่ได้รับการส่งเสริมการผลิตมาโดยตลอด แต่เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าเกลือสมุทรนั้นไม่สามารถมีปริมาณตอบสนองตามความต้องการของตลาดได้ ดังนั้นในการนำเกลือมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเป็นเกลือสินเธาว์ เกลือสินเธาว์จึงได้เข้ามามีบทบาทแทนที่เกลือสมุทรมากขึ้นเรื่อย ๆ สามารถผลิตป้อนตลาดได้มากมายทั้งในตลาดบริโภคในรูปของเกลือแกง และตลาดเกลืออุตสาหกรรมที่จะนำไปผลิตเป็นเคมีภัณฑ์ เช่น กรดเกลือ โซดาไฟ คลอรีน เพื่อใช้ในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องอีกหลายประเภททั้งอุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมผงซักฟอก อุตสาหกรรมเยื่อกระดาษและกระดาษ อุตสาหกรรมผงชูรสและอุตสาหกรรมสบู่ เป็นต้น

อุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องจากการผลิตเกลือในเศรษฐกิจไทยมีมากมายและสำคัญยิ่ง อาจกล่าวได้ว่ามูลค่าของตัวเกลืออาจมีไม่มาก แต่คุณค่าของเกลือต่ออุตสาหกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับเกลือนั้นสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาล การที่อุตสาหกรรมมีความเจริญเติบโตก้าวหน้าได้ทำให้มีความต้องการเกลือเพื่ออุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งทั้งเกลือสมุทรและเกลือสินเธาว์ มีตลาดการค้าที่สำคัญอยู่ภายในประเทศ ประเทศไทยในปัจจุบันมีปริมาณเกลือที่ผลิตและใช้ในประเทศที่ค่อนข้างอยู่ในเกณฑ์ที่สมดุล แต่ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่ความต้องการการใช้เกลือจะเพิ่มมากขึ้นตามภาคอุตสาหกรรม

ที่ยังคงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรัฐต้องหามาตรการในการจัดการกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งปัญหาสัดส่วนทางการตลาดระหว่างเกลือสมุทรกับเกลือสินเธาว์ และปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่จะตามมาด้วยเช่นกันซึ่งรัฐบาลต้องเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้อาชีพเก่าแก่ของประเทศไทยเช่นการทำนาเกลือนี้ยังคงอยู่คู่สังคมไทยต่อไป

7. เอกสารอ้างอิง

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. (2561). *ปฏิทินฤดูกาลสินค้าเกษตร ปี 2561*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2562, จาก https://www.dit.go.th/PR_PublicationViewer.aspx?id=1179

กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. (2561). *เกลือทะเล*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2561, จาก https://www.dit.go.th/PR_Publication Viewer.aspx?id=1179#p=30

กรมศุลกากร. (2561). *การนำเข้าเกลือ*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2561, จาก http://www.customs.go.th/statistic_report.php?show_search=1

กรมศุลกากร. (2561). *การส่งออกเกลือ*. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2561, จาก http://www.customs.go.th/statistic_report.php?show_search=1

กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (2562). การขอประทานบัตรเหมืองแร่เกลือหินและโพแทช. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2562, http://www1.dpim.go.th

กระทรวงพาณิชย์. (2561). *การแถลงข่าวการค้าระหว่างประเทศของไทยเดือนพฤษภาคม ปี 2561*. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2564, จาก https://www.ditp.go.th/contents_attach/236374/236374.pdf

กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2538). *การผลิตและการตลาดเกลือของประเทศไทย*. เอกสารเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 88/2538.

คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. (2560). *รายงานประจำปีพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาทางการเกษตร*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2562, จาก http://anyflip.com/lqyr/ltsk

ชุติมา คูคู่สมุทร,ทิพย์วัลย์ คำเหม็ง, ศุภลักษณ์ ศรีจารนัย และรัตนา มหาชัย. (2550). “ผลกระทบของการชะล้างเกลือตามธรรมชาติและการผลิตเกลือต่อคุณภาพน้ำในแม่น้ำสงคราม”. วารสารวิทยาศาสตร์ มข. 35(4), (ต.ค.-ธ.ค.).

บำเพ็ญ ไชยรักษ์. (2555). “บ่อหัวแฮด: เกลือกับชุมชนในลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง”. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*. 8(2), พฤษภาคม-สิงหาคม 2555, หน้า 71-94.

ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 4586 (พ.ศ.2556) ออกตามความในพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ.2511 เรื่องแก้ไขมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกลือบริสุทธิ์ (แก้ไขครั้งที่ 1, 2556: 4-5).

“พระราชบัญญัติยกเลิกอากรนาเกลือ พุทธศักราช 2475”. *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 49*. วันที่ 11 กรกฎาคม 2475.

เลิศศักดิ์ คำคงศักดิ์. (2557). *ทุนปิโตรเคมียึดสัมปทานโปแตชอีสาน*. สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2561, จาก https://prachatai.com/journal/2014/12/56996

วลัยลักษณ์ ทรงศิริ. (2533). *ความสำคัญของเกลือสินเธาว์ที่มีผลกระทบต่อชุมชนโบราณ: ศึกษากรณีบ้านบ่อหลวง ตำบลบ่อเกลือใต้ กิ่งอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิเชียร ณ นคร และคณะ. (2541). “ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช” ใน *นครศรีธรรมราช*. พระนคร: วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2546). “เกลืออีสาน”. *ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ ทุ่งกุลา “อาณาจักรเกลือ” 2,500 ปี จากยุคแรกเริ่มล้าหลังถึงยุคมั่งคั่งข้าวหอม*. สุจิตต์ วงษ์เทษ: บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: มติชน.

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (2549). *เกลือสมุทร*. กรุงเทพฯ: ไทยเจริญการพิมพ์.

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (2545). *มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม มอก.2085-2544 เกลือบริโภค*. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.

สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารสำนักนายกรัฐมนตรี กองกลาง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. ม (2)สร0201/140 โครงการส่งเสริมการทำนาเกลือสมุทร (17 กุมภาพันธ์ 2481-30 พฤศจิกายน 2496).

สำนักอุตสาหกรรมพื้นฐาน กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่. (2562). *การขอประทานบัตรเหมืองแร่เกลือหินและโพแทช*. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2562, จาก http://www1.dpim.go.th

สุทธาสินี จิตรกรรมไทย เจียจันทร์พงษ์. (2561). *วานิตา ศรีเฟื่องฟุ้ง ร่วมปรุงรสชาติ “เกลือพิมาย”*. สืบค้นเมื่อ 30 กันยายน 2561, จาก http://forbesthailand.com/people-detail.php?did=2528

ภาพสะท้อนประวัติศาสตร์เมืองสงขลาและพื้นที่โดยรอบจากบันทึกของชาวตะวันตก ในปี พ.ศ. 2439

A REFLECTION ON THE HISTORY OF SONGKHLA AND SURROUNDING AREAS FROM WESTERN RECORDS IN 1896

สิทธิพร ศรีผ่อง[1]* ชุลีพร ทวีศรี[2] และวรรณดี หนูหลง[3]

Sittiporn sripong[1]* Chuleeporn Thawesri[2] and Vandee Nulong[3]

บทคัดย่อ

ภาพสะท้อนประวัติศาสตร์เมืองสงขลาและพื้นที่โดยรอบจากบันทึกของชาวตะวันตกในปี พ.ศ. 2439 โดย H.WARINGTON SMYTH อดีตเจ้ากรมเหมืองแร่ของประเทศสยาม หนังสือเล่มนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงสภาพของเมืองต่าง ๆ ที่ แวริงตัน สมิธ และคณะได้เดินทางออกสำรวจ หนึ่งในนั้น คือเมืองสงขลา โดยสาระสำคัญของการสำรวจจะอยู่ที่เรื่องของเหมืองแร่แต่ด้วยเป็นบันทึกของชาวตะวันตกที่บันทึกสิ่งต่างๆที่พบเห็นในเวลาเดินทางทำให้ปรากฏข้อมูลประวัติศาสตร์ของพื้นที่ต่างๆ ณ เวลานั้นได้เป็นอย่างดี เมืองสงขลาเป็นเมืองหนึ่งที่ แวริงตัน สมิธ เดินทางมาถึงเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม ปี พ.ศ. 2439 ถึงวันที่ 21 สิงหาคม 2439 ตลอดระยะเวลา 20 วันที่เขาสำรวจไปยังสถานที่ต่าง ๆ ของสงขลาโดยเฉพาะแหล่งแร่ ได้แสดงให้เห็นถึงสภาพต่าง ๆ ทั้งทางภูมิศาสตร์ การเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจสังคม ของเมืองสงขลาได้เป็นอย่างดี.

คำสำคัญ : สงขลา, หนังสือ 5 ปีในสยาม, แวริงตัน สมิธ

Abstract

A reflection on the history of Songkhla and surrounding areas from Western records.In the year 1896 by H.WARINGTON SMYTH, former head of the Mining Department of Siam. this book has shown the condition of the cities Warrington Smith and his colleagues have explored, one of which is Songkhla. The essence of the survey will be on the matter of the mines, but with the records of the Westerners who record the things seen while traveling, it shows the history of the various areas at that time as well. Songkhla was one of the towns that Warrington Smith arrived on August 2, 1896 to August 21, 1896. During his 20-day expedition to various places of Songkhla by mineral source only has shown various conditions, both geographical politics and socio-economic of Songkhla as well.

Keywords: songkhla, the five Years in Siam book, H.WARINGTON SMYTH

[1 - 3] อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: sittiporn.sr@skru.ac.th

1. บทนำ

เมืองสงขลาจากหนังสือ 5 ปีในสยามเล่มที่ 2 ปีพ.ศ. 2434 ถึง ปีพ.ศ. 2439 โดย H.WARINGTON SMYTH อดีตเจ้ากรมเหมืองแร่ของประเทศสยามแปลและเรียบเรียงโดย นางสาวเสาวลักษณ์ กี่ชานนท์จัดพิมพ์โดย กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ปีพ.ศ. 2559 หนังสือเล่มนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงสภาพของเมืองต่างๆที่ แวริงตัน สมิธ และคณะได้เดินทางออกสำรวจหนึ่งในนั้น คือเมืองสงขลา โดยสาระสำคัญของการสำรวจจะอยู่ที่เรื่องของเหมืองแร่แต่ด้วยเป็นบันทึกของชาวตะวันตกที่บันทึกสิ่งต่างๆที่พบเห็นในเวลาเดินทางทำให้ปรากฏข้อมูลประวัติศาสตร์ของพื้นที่ต่างๆ ณ เวลานั้นได้เป็นอย่างดี เมืองสงขลาเป็นเมืองหนึ่งที่ แวริงตัน สมิธ เดินทางมาถึงเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม ปี พ.ศ.2439 ถึงวันที่ 21 สิงหาคม 2439 ตลอดระยะเวลา 20 วันที่เขาสำรวจไปยังสถานที่ต่าง ๆ ของสงขลาโดยเฉพาะแหล่งแร่ ได้แสดงให้เห็นถึงสภาพต่าง ๆของเมืองสงขลาได้เป็นอย่างดี เป็นแหล่งข้อมูลชั้นต้นในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสงขลา หลายเรื่องราวที่เขาได้เขียนบรรยายถึงสภาพของเมืองสงขลายังสะท้อนภาพเหล่านั้นได้ดีจนถึงปัจจุบัน ซึ่งพอที่จะสรุปให้เห็นถึงสภาพของเมืองสงขลาในช่วงเวลานั้นได้ดังนี้

2. ข้อมูลสภาพทางภูมิศาสตร์

ด้วยเป็นนักเดินทางและนักสำรวจ สภาพทางภูมิศาสตร์และสิ่งต่าง ๆ ที่สืบเนื่องเกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง แวริตัน สมิธ ได้บันทึกข้อมูลเรื่องนี้ไว้ค่อนข้างจะละเอียด และให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้เราได้เห็นถึง

2.1 เรื่องอิทธิพลของลมมรสุม ในพื้นที่ ที่กิจกรรมทั้งหมดขึ้นอยู่กับลมมรสุมที่เข้ามาในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งจะสอดแทรกอยู่ในการอธิบายของสิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องของการเดินเรือ และปัญหาเรื่องของขยะทะเลที่มาพร้อมลมมรสุมสร้างปัญหาในการเดินเรือ และแนวทางในการจัดการของผู้ปกครองเมืองสงขลาในช่วงเวลาดังกล่าว ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ปัญหาได้ ให้ทำใจยอมรับและเรียนรู้ที่จะอยู่กับสิ่งเหล่านั้น และประเด็นท้ายสุดของเรื่องสภาพลมมรสุม กับที่ตั้งของเมือง จึงทำให้เมืองสงขลาอยู่ในสถานะเมืองท่าที่สำคัญในภูมิภาคนี้ ลมมรสุมที่ว่านี้ได้แก่ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งพัดมาช่วงสั้น ๆ ในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน เป็นลมที่พัดมาจากทางใต้ในบริเวณอินโดนีเซียปัจจุบัน เป็นลมสำคัญที่ส่งผลกับเมืองสงขลาเป็นอย่างมากเพราะช่วยในการเดินทางของพ่อค้า นักเดินทางจากกลุ่มเกาะในอินโดนีเซีย ที่มาพร้อมสินค้าสำคัญอย่างเครื่องเทศเข้ามาค้าขาย ในปัจจุบันลมนี้เราสามารถสังเกตได้ง่าย เพราะจะพัดมาพร้อมกลุ่มควัน หากว่าปีใดในพื้นที่มาเลเซียและอินโดนีเซียเกิดไฟไหม้ป่าอย่างรุนแรง ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงเดือนตุลาคม ถึง เดือนพฤษภาคม ลมมรสุมในทิศนี้จะเป็นตัวช่วยในการเดินเรือเข้ามาของพวกพ่อค้า นักเดินทาง จากจีน ญี่ปุ่น เข้ามายังกรุงเทพ ฯ และเมืองท่าต่าง ๆ ในสยามรวมทั้งสงขลาด้วย ทั้งเป็นตัวช่วยในการเดินทางกลับของกลุ่มพ่อค้า นักเดินทางที่เดินทางมาจากอินเดีย ตะวันนออกกลาง และยุโรป และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย เป็นลมที่ช่วยในการเดินทางของพ่อค้า นักเดินทางจากอินเดีย ตะวันนออกกลาง และยุโรป เข้ามาทั้งเป็นตัวช่วยในการเดินทางกลับของกลุ่มพ่อ นักเดินทางจากจีน ญี่ปุ่น จะเห็นได้ว่าลมมรสุมทั้งสามนั้น เป็นตัวช่วยในการเดินทางของพ่อค้า นักเดินทางได้เป็นอย่างดีในการเข้าออกพื้นที่สยามและบริเวณคาบสมุทรซึ่งมีเมืองสงขลาเป็นจุดแวะสำคัญเมืองหนึ่งของภูมิภาคนี้ นอกเหนือจากหน้าที่ปกติของลมมรสุมที่พัดพาความชื่นและก่อให้เกิดฝนตกตามฤดูกาล

2.2 สภาพของทะเลสาบ และการก่อกำเนิดพร้อมทั้งอ้างอิงถึงข้อมูลเก่า ๆ ของนักเดินทางนักสำรวจที่เดินทางมาก่อนเขาและเรื่องราวเหล่านั้นถูกนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในยุโรป ได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ของผู้สำรวจที่ค้นคว้าตรวจสอบเส้นทางก่อนเข้ามาทำงานในสยาม และการเป็นจุดสนใจของพื้นที่ทะเลสาบต่อโลกภายนอกโดยเฉพาะในยุโรป เพราะนาย เอฟ.เอ.นีล (F.A.Neale) เคยเดินทางมาตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2383 ระยะเวลาต่างกันถึง 56 ปี แต่เรื่องราวของพื้นที่ลุ่มทะเลสาบยังคงดำรงอยู่ใน

ความสนใจใฝ่ศึกษาของโลกตะวันตก เป็นการย้ำให้เห็นอีกครั้งของความสำคัญและลักษณะเด่นของพื้นที่ลุ่มทะเลสาบ ซึ่งปัจจุบันกำลังเปลี่ยนแปลงไป

“ สภาพของชายฝั่งทะเลในส่วนนี้คล้ายๆกับครั้งหนึ่งที่เคยเกิดทะเลสาบน้ำเค็ม และเกาะที่แยกตัวออกไปครึ่งหนึ่งทางตอนเหนือของสิงโกรา ทำให้ประมาณการได้ว่าแผ่นดินนั้นกำลังหายไปและเมื่อ พ.ศ. 2383 นาย เอฟ.เอ.นีล(F.A.Neale) ก็เคยเล่นเรือเข้าไปในลำคลองระหว่างลิกอร์ และเกาะแทนทาลัมโดยใช้เรือชื่อวิกตอรี(Victory) ซึ่งเป็นเรือรบขนาดเล็กของชาวสยามระวางขับน้ำ 1,400 ตัน และเขาได้ระบุว่าที่ตะลุง(พัทลุง)มีลำน้ำหรือแม่น้ำอันงดงามอยู่แห่งหนึ่ง ผู้อ่านจะได้ทราบถึงรายงานสภาพปัจจุบันของช่องแคบและแม่น้ำและรายงานเกี่ยวกับแผ่นดินในทะเลตามเส้นทางที่พวกเขาได้แล่นเรือผ่านไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแผ่นดินกำลังงอกขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งความจริงก็คือสภาพของเกาะที่ดูเหมือนว่าครั้งหนึ่งได้แยกตัวออกมาจากเกาะสิงโกราทางด้านทิศเหนือ และปรากฏอยู่ในปัจจุบันก็คือ หมู่เกาะสมุยและตะลุงแผ่นดินได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วยรัฐต่างๆ ที่อยู่ในเมืองตานียะหริ่งและสายทางใต้ของสิงโกราตรงบริเวณแนวฝั่งทะเลที่เพิ่งก่อตัวขึ้นเมื่อเร็วๆนี้แผ่นดินใหญ่ซึ่งอยู่อีกด้านหนึ่งของอ่างนั้น แทบจะมองไม่เห็นวันหนึ่งตอนพระอาทิตย์ตกเราได้วนไปรอบๆแหลมตะลุมพุก ...ช่องแคบมืดสนิทของดินแดนที่โดดเดี่ยวด้านนึง คือมหาสมุทรส่วนอีกด้านนึง คือผืนน้ำแผ่ไพศาล(แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 116)

2.3 สภาพของลำคลองที่เชื่อมระหว่างทะเลอ่าวไทยและทะเลสาบ ระบบการไหลเวียนของน้ำ และการเดินทางระหว่างทะเลสาบกับทะเลอ่าวไทย ซึ่งปัจจุบันยังคงมีคลองที่ปรากฏให้เห็นอยู่ 2 คลอง แต่ไม่สามารถเชื่อมสู่ทะเลอ่าวไทยได้แล้ว คือ คลองพรวน และคลองสนามชัย โดยที่คลองที่แวริงตัน กล่าวถึงนี้น่าจะเป็นคลองสนามชัย ด้วยว่ามีระยะทางใกล้เคียงกับที่เขากล่าวถึงในบันทึกมากที่สุด และบรรยายถึงแนวสันทรายระโนด ที่เป็นแนวทรายป้องกันพายุ ช่วยให้การเพาะปลูกของเกษตรกรในทุ่งระโนดเป็นไปได้ด้วยดี และยังบรรยายถึงความเขียวชอุ่มของทุ่งน่าในช่วงเวลาดังกล่าว เพราะชาวนาในพื้นที่คาบสมุทรสทิงพระปัจจุบันก็ยังคงรักษาการทำนาอยู่เช่นเดิม และการทำนาในพื้นที่นี้จะเริ่มในช่วงเดือน พฤษภาคม - มิถุนายน ช่วงเวลาที่ แวริงตันเข้ามาคือ สิงหาคม จึงเป็นช่วงเวลาที่ต้นข้าวตั้งตัวได้แล้ว และกำลังอยู่ในช่วงแตกก่อสวยงาม

“จากที่นี่เราใช้เวลา 2 วันเพื่อไปยังสงขลาโดยที่มีแรงลมต้าน และครั้งหนึ่งเรามีโอกาสขึ้นบกเพื่อเข้าดูชายฝั่งทะเลที่เป็นเอกเทศนั้นให้ใกล้กว่าเดิม สันทรายที่ยาวต่อเนื่องไม่ขาดตอนร่วม 90 ไมล์นั้นช่วยป้องกันพื้นที่ต่ำของตุงระโนดและเกาะใหญ่(ในแผนที่เก่าๆเรียกว่าเกาะแทนทาลัม)ไว้จากทะเลจีนที่เกรี้ยวกราดเมื่อเดินทางไปประมาณครึ่งหนึ่งของระยะทางจากปากระโนดถึงปากพนัง จะเป็นลำคลองเล็กๆ ที่เชื่อมต่อทางน้ำด้านในแผ่นดินออกสู่ทะเลทำให้แยกเกาะใหญ่ออกจากตุงระโนด แต่ก็เป็นเฉพาะเมื่อกระแสน้ำในแผ่นดินขึ้นสูงและกระแสน้ำในทะเลด้านนอกสูงปานกลางเท่านั้น ที่เรือขนาดเล็กจะสามารถแล่นเข้าออกลำคลองเหล่านั้นได้เมื่อยืนอยู่บนยอดของเนินทรายเราก็ได้ความคิดดีๆ เกี่ยวกับภูมิประเทศด้านนอกไกลออกไปสู่ภูเขาเท่าที่ตามองถึงห่างออกไป 40 ไมล์ จะเป็นแนวแผ่นดินซึ่งเป็นที่ลุ่มเขียวชอุ่มไปด้วย ต้นข้าวกำลังแตกใบใกล้ๆกับบ้านพักซึ่งอยู่กระจัดกระจายรวมทั้งพงหญ้ายาวเหยียดที่อยู่ในบึงมีเนินเขาเตี้ยๆ ที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยวตรงนั้นบ้างตรงนี้บ้างและมีเพียงเสียงลมในกอกก กออ้อ และเสียงหวีดของไม่แรงในกอหญ้าเท่านั้นที่รบกวนความเงียบสงัดแต่ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะมีกระแสคลื่นลมแรง พัดข้ามแนวสันทรายเข้าไปได้เป็นระยะทางหลายๆไมล์”(แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 117)

2.4 บรรยายถึงสภาพปากน้ำท่าเรือเมืองสงขลา ให้เห็นถึงสภาพปากน้ำในช่วงเวลานั้น ทิวเขาแดง เขาตังกวน และพระเจดีย์บนเขาตังกวน เป็นเมืองที่สวยงาม จุดที่จอดเรือนั้นน่าจะเป็นบริเวณทะเลสาบตรงกับวัดแหลมทรายในปัจจุบัน บริเวณนี้ยังใช้เป็นที่จอดเทียบท่าของเรือประมงและเรือต่าง ๆ ในปัจจุบันเช่นกัน ทั้งสะท้อนถึงการจัดการของเมืองในการแก้ปัญหาสิ่งกีดขวางทางเดินเรือ เป็นการบรรยายที่แสดงถึงสภาพของเมืองสงขลาได้เป็นอย่างดี สภาพของเมืองที่เกี่ยวพันกับลมมรสุมในการขับเคลื่อนเมือง และปัญหาเกี่ยวเนื่องที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะที่เป็นอุปสรรคในการเดินทาง ทั้งขยะทะเลและอุปกรณ์ประมง ซึ่งสภาพในอดีตยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน

“เราจอดเรือใหญ่ไว้ด้านนอกแล้วนำเรือเล็กแยกไปอีกทาง ตอนที่เรือแล่นไปด้านข้างนั้นนายสุกที่กลัวว่าสมาธิของลูกเรือที่มีต่อทุ่นลอยเคว้งคว้างนั้นจะไม่นิ่งพอจึงกล่าวขึ้นด้วยสุ้มเสียงปลอบใจว่าในอ่าวระหว่างกรุงเทพฯกับสงขลามีทุนนี้อยู่แค่ทุ่นเดียวเท่านั้น เราพอจะเดาได้เลยว่ามันคงมาอยู่ผิดที่การนำความรู้สึกละเอียดอ่อนมาใช้กับเรื่องทุ่นลอยผสมผสานความรู้สึกติดยึดอย่างจริงจัง ตามหลักปรัชญากับสิ่งต่างๆในตอนที่พวกเขายังอยู่ในอ่าวได้ส่องแสงสว่างครั้งใหม่ให้เห็นตำแหน่งการนำร่องที่ผิดทิศทางจนเมื่ออยู่ห่างออกไปครึ่งไมล์ทางเหนือเราจึงหาร่องน้ำเจอทั้ง ๆ ที่ไม่มีการทำเครื่องหมายใดๆ ไว้ ซึ่งก็ดูเหมือนจะเป็นเรื่องปกติธรรมดาของที่นี่อยู่แล้วนักเดินเรือที่จะเดินทางเข้าสู่สงขลาต้องระวังทุ่นลอยนี้ให้ดี และก่อนที่จะพยายามนำเรือเข้ามาควรตรวจสอบสันดอนอย่างรอบคอบมีอยู่วันหนึ่งกัปตันเรือได้สนทนาเรื่องนี้กับท่านผู้ว่า แต่เขาก็ได้ปฏิเสธความรับผิดชอบต่อทุกสิ่งโดยสิ้นเชิง ทุนมันลอยเข้ามาที่นี่เองในตอนฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเช่นเดียวกับต้นสนสูงเรียวเหล่านั้น (ชาวสยามพากันเข้าใจว่าต้นไม้นี้ถูกนำมาจากเมืองญี่ปุ่นในสมัยโบราณ)และซากปรักหักพังซึ่งอยู่ในทะเลจีนก็มักจะลอยมาเกยฝั่งสงขลาเขาก็เคยได้ใช้มันทำเครื่องหมายเส้นทางเดินเรือมาแล้วครั้งหนึ่งและก็คงไม่ใช่ความผิดของเขาถ้าหากเส้นทางจะคลาดเคลื่อนไปบ้างปีละ 3-4 ครั้ง ไม่มีคำถามในเรื่องการแก้ไขทุ่นลอยอีกต่อไป มิหนำซ้ำทุกคนรู้จักมันแล้วหรือไม่ก็ควรรู้จักมันเสีย

ข้าพเจ้าก็ไม่อาจลืมภาพทิวทัศน์อันงดงามของท่าเรือที่ปรากฏแก่สายตานั้นลงไปได้เขาแดง เป็นภูเขาเขียวตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนืออันประกอบด้วยเนินเขาหินปูนสีแดงตรงข้ามคือแหลมสายอันเป็นแหลมทรายเหยียดยาวที่ปกคลุมด้วยพงหญ้าเขียวชอุ่มภายใต้ร่มเงาของดงต้นสนสูงเรียวอันงดงามที่ขึ้นอยู่บริเวณเชิงเขาเจดีย์(Pagoda Mount)ที่อยู่ระหว่างนั้นคือท่าเรือที่เต็มไปด้วยเรือพายขนาดเล็กและเรือบดเป็นท่าเรือที่กว้างขวางและสามารถปกป้องเรือทุกประเภทจากทางทิศเหนือและใต้ทั้งของทะเลสาบ และทะเลภายนอกที่มาจอดทอดสมออยู่ให้ได้รับความปลอดภัย

เราได้จอดเรือทอดสมอตรงข้ามบ้านหลังแรกตรงปากทางเข้า ซึ่งผู้ดูแลท่าเรือหรือนายด่าน(เจ้าหน้าที่ศุลกากร)ก็ได้พายเรือลำเล็กของเขาตรงดิ่งเข้ามาเมื่อได้แจ้งวัตถุประสงค์การมาของเราให้เขาทราบ พวกเราจึงได้ย้ายคณะไปทางเหนือของท่าเรือเพื่อไปยังเชิงเขาเจดีย์มันเป็นที่จอดเรือที่เงียบสงบอยู่ต่ำจากตัวเมืองประมาณครึ่งไมล์เราจอดอยู่เคียงข้างแนวเสาจับปลา และกระท่อมต่างๆ เรือเบอร์ทอนถูกนำลงน้ำอีกครั้ง และเมื่อได้กางผ้าบังแดดและขึงใบเรือจนทุกๆอย่างเข้าที่เข้าทางแล้วในตอนเย็นเราจึงขึ้นฝั่งเพื่อไปเยี่ยมท่านข้าหลวงด้วยความเป็นสุขที่ได้มาถึงท่าเรือแห่งที่ไกลที่สุดและได้ชื่นชมกับทิวทัศน์อันงดงามสุดยอดที่อยู่รายรอบตัวเรา” (แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 121-122)

3. สภาพทางการเมืองการปกครองของเมืองสงขลา

3.1 เป็นเมืองหนึ่งในราชอาณาจักรสยาม ที่ปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มีสายการบังคับบัญชาตามลำดับเมืองสงขลามีเจ้าเมืองปกครอง และมีข้าหลวงหรือเทศาภิบาลมณฑลกำกับอีกทีหนึ่ง การบริหารงานต่าง ๆ จึงเป็นไปตามลำดับชั้น ซึ่งเขาได้บรรยายถึงสภาพของการรับเสด็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และวิธีในการค้นหาความจริงต่อสิ่งต่าง ๆของพระองค์ นอกจากนั้นเขายังได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช อย่างตรงไปตรงมาซึ่งไม่มีการกล่าวถึงในเอกสารประวัติศาสตร์ของไทยอย่าง พงศาวดาร ตำนาน ในปัจจุบัน

“ผู้ว่าราชการเฝ้ารับเสด็จ และจัดพิธีรับรองเฉลิมพระเกียรติขึ้นที่จวนผู้ว่าราชการพระองค์ทรงมีพระราชปฏิสันถารกับทุกคนที่ทรงรู้จักและทรงตั้งคำถามอันน่าหวาดหวั่นเข้าใส่พวกเขามากมายหลายคำถามผู้ว่าราชการเมืองนครฯ ผู้ซึ่งโดยทั่วไปเป็นเหมือนผู้ปกครองที่กดขี่ราษฎรในจังหวัดของตนเอง โดยเบ็ดเสร็จและครอบงำผู้คนของตนไว้อย่างดูถูกเหยียดหยามก็ได้มาเข้าเฝ้าพระเจ้าอยู่หัวด้วยอาการกระสับกระส่ายเขาก้าวเท้าล้ำคนอื่นๆไป หนึ่งก้าวประสานฝ่ามือในขณะที่กำลังสรรหาคำตอบต่อคำถามล้วงลึกของพระองค์ ด้วยเสียงทุ้มต่ำจนดูราวกับว่าเขาควบคุมตนเองได้เป็นอย่างดี

พระองค์ก็เสด็จออกสำรวจไปรอบๆ เมืองเพื่อทรงตรวจสอบทุกสิ่งทุกอย่างตลอดจนเสด็จพระราชดำเนินไปสักการะวัดสำคัญทุกแห่งและทรงเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับสถานที่นี้"(แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 137)

3.2 ลักษณะของเจ้าเมืองสงขลา และการเข้ามาของตระกูลเจ้าเมือง แวริงตัน สมิธ ได้บรรยายไว้ให้เห็นถึงสภาพความเป็นไป อย่างตรงไปตรงมาตามลักษณะที่พบเจอและแนวคิดแบบตะวันตกของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับบันทึกของร้อยโทเฮนรี เบอร์นี ที่เข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีในยุครัชกาลที่ 3 ก็กล่าวถึงลักษณะของเจ้าเมืองสงขลาในขณะนั้น คือพระยาวิเชียรคีรี(เถียนเส้ง) ว่าเจ้าเมืองสงขลาเป็นผู้มีวิสัยทัศที่ดี ในการพัฒนา ซึ่งเชื่อว่าเป็นลักษะเฉพาะของเจ้าเมืองสงขลาในตระกูล ณ สงขลาที่ผ่านมา ด้วยพื้นเพเป็นชาวจีนอพยพกรอบความคิดไม่ถูกผูกติดระบบศักดินา และความเป็นพ่อค้า ที่ผ่านทั้งผู้ คนสถานที่เหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย ทำให้มีแนวคิแตกต่างจากบุคคลร่วมสมัยพอสมควร

"สิงโกรา หรือสงขลาตามที่ชาวสยามเรียบได้ถูกชาวจีนจากเอ้หมึง(Amoy)เข้ายึดครองตั้งแต่เมื่อตอนต้นศตวรรษ ผู้นำก็คือปู่ของท่านผู้ว่าฯคนปัจจุบัน นานมาแล้วที่พวกเขาได้ถูกแทรกแซงจากกรุงเทพฯและพวกเขาก็ต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจ นั้นข้าหลวงคนปัจจุบันของสงขลา คือพระวิจิตรผู้ซึ่งเคยปฏิบัติหน้าที่ในสถานทูตสยามในกรุงลอนดอนเมื่อสาม หรือ สี่ ปีมาแล้วนครศรีธรรมราชและพัทลุงเป็นเมืองที่อยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมของท่านความสามารถและความมุ่งมั่นตั้งใจจริงของท่านที่จะพัฒนาสิ่งต่างๆได้นำพาความเปลี่ยนแปลง มาสู่สงขลาโดยที่ชาวเมืองต่างยอมรับด้วยความเคารพนับถืออย่างจริงจัง

ตัวท่านผู้ว่านับเป็นหนึ่งในผู้มีวิสัยทัศน์มากที่สุดในประเทศนี้ เป็นคนที่มีความคิดริเริ่มพร้อมด้วยความเชี่ยวชาญในเรื่องเครื่องจักรกลต่างๆ เป็นพิเศษและเขาก็กระตือรือร้นที่จะดำเนินการตามแผนงานของพระวิจิตร ในเรื่องทำถนน โรงพยาบาลที่ทำการศาลการปรับปรุงเรือนจำและอื่นๆ อย่างไรก็ดีจะเห็นได้ว่าเขาก็เป็นเหมือนผู้ว่าเมืองไชยา ที่ต้องพบอุปสรรคจากการขาด ซึ่งการให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมและปัญหา ซึ่งเกิดจากการที่คนงานพากันออกไปทำงานดีๆ ในเมืองเป็นไปไม่ได้ที่จะหาคนงานที่เชื่อใจได้ และมีประสิทธิภาพมาช่วยงานในเมื่อพวกเขาไม่ได้รับค่าจ้างที่เหมาะสมจึงต้องถูกบีบให้ต้องหันไปพึ่งพาแรงงานชั้นต่ำที่ไว้เนื้อเชื่อใจไม่ได้ในทุกๆ เรื่องพวกที่ทำงานดีก็ต้องมีงานในความรับผิดชอบจนล้นมือ ผลที่ตามมาก็คือในไม่ช้าเขาก็โหมงานเกินไปจนล้มป่วย ส่งผลให้กิจการต่างๆมีงานข้างค้างและล่าช้าวิธีการต่างๆ ที่เปิดช่องให้ข้าราชการไม่ซื่อสัตย์ใช้หาเงิน ได้แก่ละเลยการออกใบกำกับภาษีที่ดิน และใช้วิธีกู้บังคับเรียกเก็บมันกลับมาไม่ต่ำกว่า 2-3 ครั้ง ปฏิเสธที่จะมอบกรรมสิทธิ์ให้แก่ประชาชน เข้ายึดครองพื้นที่ใหม่(ป่า) เพื่อจากต่างทำไร่โดยไม่เรียกสินบนตั้งด่านเก็บค่าธรรมเนียมเรือเล็ก ปลอมแปลงต้นขั้วใบเสร็จการรังวัด และเข้าครอบครองที่ดินอย่างไม่ถูกต้องและอื่นๆ เป็นการฉ้อฉลซึ่งแทบจะเป็นไปไม่ได้ที่คนเพียงคนเดียวจะสามารถเข้ามาตรวจสอบกิจการต่างๆ ในจังหวัดใหญ่โตขณะนี้ได้ทั่วถึงถึงจะมีผู้ช่วยที่ไว้ใจได้อีก 2 หรือ 3 คนก็ต่างและที่ใดที่มีชาวจีนก็จะมีการให้สินบนแพร่ระบาดเพราะ การให้และการรับสินบนถือเป็นการเติมเต็มความสุขของคนจีนเช่นเดียวกับหมู และหางเปียของพวกเขา ทางแก้ไขอย่างเดียวก็คือรัฐบาลต้องจ่ายเงินเพิ่มให้แก่จังหวัดและต้องจัดให้มีเงินรายได้ที่พอเพียงสำหรับกิจการพลเรือนเป็นหนทางเดียว ที่คนอย่างพระวิจิตร พระยาไชยา พระยาเศรษฐีและคนอื่นๆที่เป็นแนวเดียวกับพวกเขา จะพบกับความสำเร็จและความโสมมเช่นนี้เมืองนครฯก็คงจะถูกชำระล้างให้สะอาดได้" (แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 123-124)

3.3 ระบบการปกครองแบบกินเมือง ที่เจ้าเมืองมีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกอย่างในเมือง เป็นผู้มีอำนาจสิทธขาดในกิจการทุกอย่าง รวมทั้งผลประโยชน์ทุกอย่างในเมืองก็จะไปเกี่ยวพันด้วยเช่นกัน ใครจะทำอะไรอย่างไรในเมืองก็จะต้องไปอาศัยการจัดการจากท่านเจ้าเมืองทั้งสิ้น แสดงให้เห็นถึงต้นเค้าของระบบอุปถัมภ์ที่ยังฝังลึกอยู่ในสังคมไทยจนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นการที่อำนาจทุกอย่างในเมืองสิทธขาดอยู่ที่เจ้าเมือง ทำให้การบริหารราชการ หรือการดำเนินการต่าง ๆ ล้าช้า ระดับผู้ปฏิบัติการไม่สามารถดำเนินการใด ๆ ได้อย่างสะดวกมีอิสระในการจัดการกับงานตรงหน้า ทำให้เกิดความล้าช้า ขาดคนที่มี

ความรู้ความสามารถ การทำงานที่ไม่ตรงตามความต้องการ และท้ายสุดคือเรื่องของการฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยเฉพาะเรื่องที่ดินทำกินและการรับสินบน

“ แล้วก็ไม่แคล้วที่จะมีคำถามเรื่องการมอบของตอบแทนสิ่งที่มีคนนำมาให้ ที่น่าสงสารก็คือถ้าเกิดว่าเราพยายามจะตอบแทนทุกสิ่งที่ชาวบ้านนำมาให้ พวกคนเรือของข้าพเจ้าคงต้องใช้ค่าแรงทั้งเดือนของพวกเขาไปซื้อหาของทั้งหมดนั้นมาและคงเป็นเรื่องที่ทำให้พวกเขากลัดกลุ้มอยู่มากโข ท้ายที่สุดดูเหมือนพวกเขาจะคิดว่ามันไม่เป็นธรรมเมื่อเราบอกไปว่าจะไม่รับของกำนัลจากใครอีกถ้าไม่ได้จ่ายเงินให้ตามราคาตลาด พวกเขาร้องคัดค้านว่ามันเป็นธรรมเนียมของเรา และเราเองก็ต้องการแค่จะมอบสิ่งของให้นายในช่วงเวลาลำบากใจนี้เราได้ช่วยรักษาคนป่วยไข้ไปคนหนึ่งหรือสองคนจากนั้นเรือของเราจึงกลายเป็นที่อยู่อันไม่พึงประสงค์ ของปลาแห้ง และทุเรียน ลูกเรือได้กลายเป็นคนดังด้วยเครื่องแต่งกายที่ดูเท่ของพวกเขา”(แวริงตัน สมิธ. 2559.หน้า134)

“ผู้ว่าราชการเองก็มีส่วนแบ่งในเหมือง และความเกี่ยวข้องอีกประการหนึ่งก็ คือการเป็นเสมือนนายทุนผูกขาดในพื้นที่นี้เป็นเพียงบุคคลเดียวที่ สามารถยื่นมือเข้าไปให้ความช่วยเหลือในการพัฒนากิจการต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ค่าโสหุ้ยมากกว่าที่มีผู้ประมาณการไว้ แต่ถ้ามีผู้ว่าราชการคนไหนมีความสนใจในเรื่องของการค้าของผลิตภัณฑ์ต่างๆ ในเขตจังหวัดของตนเองก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งในกรณีนี้ หากเขาไม่ได้เป็นคนลงมือก็คงไม่มีการทำเหมืองแร่เหนืออื่นได้ก็คือบางครั้งมันก็เป็นการใช้ทรัพยากรในทางที่ผิดของนายทุนผู้ที่หวังจะเข้ามาทำลายเรื่องเหล่านี้ต้องหาทางว่าจะทำได้อย่างไร และต้องศึกษาด้วยว่ามันจะเป็นอย่างไรถ้าหากในจังหวัดนี้ไม่มีเขาเหมือนอย่างที่เป็นอยู่ในจังหวัดต่างๆที่ห่างไกลความเจริญของสยาม” (แวริงตัน สมิธ. 2559.หน้า142)

3.4 สะท้อนผลของการยกเลิกระบบไพร่และทาส ทำให้ขาดแรงงานในการทำงานต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงแรงงานที่ได้มาในอดีตส่วนใหญ่จากการบังคับ และเป็นการดึงทรัพยากรต่าง ๆ สู่ส่วนกลาง เมื่อมีการยกเลิกระบบนี้ ในระยะแรกจึงส่งผลอย่างมากในการพัฒนา ก่อสร้างภายในเมืองที่ต้องใช้งบประมาณมากขึ้น และหาแรงงานไม่ได้ จึงกลายเป็นปัญหาสำคัญของผู้ปกครองเมือง และระบบราชการในส่วนกลาง

“เป็นอีกครั้งที่การยกเลิกระบบทาส ได้รับการต่อต้านอย่างรุนแรงในสงขลาจากการที่ท่านผู้ว่าฯพบว่าแทบเป็นไปไม่ได้เลยที่จะหาคนมาทำงานแม้ว่าจะเสนอค่าจ้างที่แน่นอนเขาไม่มีอำนาจที่จะบังคับให้คนปฏิบัติตามคำสั่งเนื่องจากประชาชนเห็นว่าการยกเลิกระบบทาส คือการยกเลิกสิทธิอำนาจในการสั่งการของเขาคงเหลืออยู่พวกเดียวที่เขาจะมีอำนาจสั่งการให้มาทำงานได้ก็ คือนักโทษกลุ่มต่างๆ

เท่าที่ผ่านมาการทำงานมักจะถูกแทรกแซงจากกรุงเทพฯ อยู่บ่อยๆ แม้บางทีจะอยู่ในภาวะเร่งด่วนก็ตามด้วยไม่มีงบประมาณแล้ว และผู้ว่าราชการก็จะถูกบอกให้รอไปก่อนหากว่าเขาเป็นคนใจกว้างเขาก็ต้องควักกระเป๋าตัวเอง แต่ถ้าใจแคบเขาก็จะไม่จ่ายเงินสำหรับงานนั้นดังนั้นเขาจึงมักจะรู้สึกขัดเคือง ซึ่งเป็นภาวะธรรมดาของคนที่ถูกโดดเดี่ยวและทอดทิ้ง

สมเด็จฯกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงดำเนินการอย่างยอดเยี่ยม ในการทำให้กรุงเทพฯ เริ่มให้ความสำคัญกับกิจการภายในแต่ตราบเท่าที่ทางรัฐบาลยังมีความเข้าใจกันโดยทั่วไปว่าในเบื้องต้นนั้นจะต้องมีการใช้จ่ายเงินแต่เพียงเล็กน้อยการปฏิรูปอย่างแท้จริงก็คงไม่มีวันมาถึง

ตามที่ได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า แนวโน้มที่น่าจะเป็นก็คือต้องยอมรับว่าจังหวัดต่างๆอยู่ในฐานะอันเหมาะสมที่จะใช้เป็นแหล่งรีดเงินอย่างเป็นระบบเพื่อที่จะเอามาใช้จ่ายเพื่อความมีหน้ามีตาของกรุงเทพฯ” (แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 124)

4. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

4.1 การเข้ามามีบทบาทสำคัญของชาวจีน ต่อการค้าผูกขาดในสยาม การสร้างอิทธิพลในทางการเมืองการปกครองแลพการพยายามรักษาอำนาจเหล่านั้นไว้โดยการกีดกันกลุ่มอื่น ๆ เข้ามาทำธุรกรรมที่ขัดแย้งกับประโยชน์ของตนเอง

“ สงขลาเป็นสถานที่สำคัญที่สุด ของดินแดนตามชายฝั่งทะเลมาช้านานในฐานะท่าเรือที่มีขีดความสามารถและตำแหน่งที่ตั้งอยู่กึ่งกลางทำให้มันเป็นเมืองที่มีความสำคัญยิ่งทั้งในแง่ของการค้า และการปกครองประชากรทั้งในตัวเมือง และชนบทรวมทั้งบริเวณกว้างขวางของมาเลเซตเทิลเมนตส์ที่ฝั่งตะวันตกของท่าเรือที่แหลมสนอาศัยอยู่ในระยะที่พอประมาณได้จากเมืองท่าฟลัชชิง(Flushing ชื่อเมืองท่าของเนเธอร์แลนด์)ซิ่งถึงเมืองฟัลเมาท์(Falmouth ชื่อเมืองท่าของอังกฤษ) ซึ่งมีอยู่ราว 10,000 คนชาวมลายูพวกนี้ยังคงนับถือขนบธรรมเนียมของตนเองไว้ เช่นเดียวกับพวกที่เมืองไชยาในกลับเลิกใช้ภาษามลายู และไม่มีบุคลิกลักษณะเช่นเดียวกับคนมลายูที่แท้จริงพวกนี้เกียจคร้านและเป็นอันธพาลแทบทั้งหมดเป็นประชากรที่ไม่พึงประสงค์ปราศจากซึ่งคุณธรรมในแง่บวกและแบบชาวมลายูหรือชาวสยามเห็นได้ชัดเจนว่าชาวมลายูที่อาศัยอยู่ตั้งแต่เหนือเมืองลิกอร์ขึ้นไปจะยังคงรักษาชนชาติอันภาคภูมิให้คงอยู่และคงใช้ภาษาพูดของตนเองซึ่งดูเหนือกว่าชาวเมืองไชยา และสงขลาในทุกๆด้านเพราะเขายอมรับว่าเป็นพวกปฏิเสธที่จะทำคุณงามความดี

ที่นี่ก็ยังคงมีพ่อค้าชาวจีนจำนวนมากซึ่งเป็นผู้ผูกขาดการค้าของชุมชน และเป็นเจ้าของเรือสำเภาหลายลำระหว่างช่วงนอกฤดูมรสุมของปีจนถึงช่วงฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือชาวจีนจะซื้อผลผลิตจากผู้เพาะปลูกยากจนไปขายให้พวกที่มีอำนาจในการสั่งซื้อแล้ว จึงแล่นเรือสำเภาออกไปอย่างเร่งด่วนเท่าที่โอกาสจะอำนวยเพื่อไปยังสิงคโปร์กรุงเทพฯและทุกๆเมืองท่าเล็กๆ ตามชายฝั่งซึ่งคาดว่าคงเป็นการสกัดกั้นการเข้ามาสู่พื้นที่ของชาวตะวันตก แต่เหมือนว่ามันคงเปล่าประโยชน์โดยสิ้นเชิงจากการที่การสร้างทางรถไฟสายเกดะห์ - สิงโกรา กำลังจะแล้วเสร็จเมื่อดูจากอัตราความคืบหน้าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันดังนั้นจึงเป็นไปได้มากกว่าชาวจีนจะมีความสำคัญเป็นอันดับ หนึ่งในย่านนี้ในอีกไม่กี่ปีที่กำลังจะมาถึง”(แวริงตัน สมิธ.2559. หน้า 126)

4.2 ระบบเส้นทางการเดินเรือสินค้า ระหว่างเมืองในอดีต โดยเฉพาะหัวเมืองสำคัญ ๆ เช่น กรุงเทพฯ -สมุย - สงขลา เกิดการค้าขายระหว่างกัน มีการกล่าวถึงเส้นทางการเดินเรือระหว่างสงขลาและกรุงเทพฯโดยแวะผ่านเกาะสมุยเพื่อซื้อสินค้าต่างๆ โดยเฉพาะมะพร้าวหมู และควายที่อยู่ภายใต้การดำเนินการของพ่อค้าชาวจีน

“อย่างไรก็ดีชาวจีนสามารถกีดกัน เรือกลไฟได้ทั้งหมดฉันสามารถครอบครองการค้าตลอดแนวฝั่งทะเลไว้ในกำมือได้หมดด้วย เฉพาะในเกาะสมุยอย่างเดียวกรุงศรีคนหนึ่งจะเป็นเจ้าของเรือกลไฟจำนวน 12 ลำ และเมื่อเร็วๆ นี้ความพยายามของบริษัทเดินเรือ Blue Funnel (Ocean) Line ที่จะเข้ามามีส่วนในการค้าขายก็ต้องพบความล้มเหลว เนื่องจากเรือเหล่านั้นได้ถูกเรียกเก็บค่าระวางขนส่งสินค้าเป็นจำนวนสูงมากมีเรือกลไฟเล็กๆอยู่ 2 ลำที่แล่นประจำระหว่างสิงโกรา และกรุงเทพฯ และจะเล่นเฉพาะในช่วงฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้เท่านั้น เป็นเพราะว่าลำหนึ่งเป็นของพระยาไชยาส่วนอีกลำหนึ่งเป็นของผู้มีอิทธิพลชาวสยามในกรุงเทพฯ บุคคลภายนอกจะเข้ามามีโอกาสน้อยมากในปัจจุบัน”(แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 112-113)

4.3 อาชีพหลักอย่างหนึ่งของคนสงขลา คือการจับปลา และการดักโพงพางในบริเวณทะเลสาบเป็นจุดดึงดูดหนึ่งที่ดึงคนเข้ามาสู่พื้นที่ ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำในทะเลสาบ อันเป็นผลมาจากสภาพภูมิศาสตร์และลมมรสุมที่พัดผ่านเข้ามาอาชีพประมงจึงเป็นอาชีพหลักสร้างรายได้ ได้เป็นอย่างดี ต้นตระกูล ณ สงขลา จีนเหยี่ยง ตามพงศาวดารเมืองสงขลาก็เคยประกอบอาชีพดักโพงพาง ในทะเลสาบก่อนจะพัฒนาเป็นนายอากรรังนกและเป็นเจ้าเมืองสงขลาในเวลาต่อมา ซึ่งนอกจากปลาที่จะได้แล้ว ก็เป็นการสร้างปัญหาในการเดินทางเข้าออกทะเลสาบเช่นเดียวกัน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมากว่าร้อยปีจนถึงปัจจุบัน

“ตลอดทั้งวันตามแนวชายหาดจะมีกลุ่มคนกำลังเตรียมลากอวนชนิดแนวตั้ง และเตรียมเรือเพื่อใช้ออกทะเล ตกกลางคืนตามเส้นแนวระลอกคลื่นก็จะเรืองแสงส่งประกายระยับ โดยมีเปลวไฟที่ลุกโชติช่วงจากโคมไฟของคนจับปลาแทรกอยู่ระหว่างนั้น” (แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 119)

“ภัยพิบัติอีกอย่างหนึ่งของสงขลาก็คือ เสาหลักดักจับปลาต่างๆนั่นเอง นับตั้งแต่ตอนที่ชาวประมงที่ไร้ประสบการณ์ได้นำเรือข้ามสันดอนจนถึงตอนเล่นใบออกไปนั่นก็ คือช่วงเวลาฝันร้ายตลอดกาลสำหรับเขา เสาจับปลานี้จะโยงเชือกหวายขึงพาดขวางปากทางเข้าจากด้านหนึ่งไปสู่ด้านหนึ่งแล้วผูกโยงขึ้นสู่ด้านบนคล้ายเครือข่ายใยแมงมุมขนาดมหึมา บางทีมันก็หย่อนลงมาก่อนที่กระแสน้ำจะท่วมสูงแล้วก็ไปยึดอยู่ที่พื้นน้ำอย่างมั่นคง และมีทั้งที่ไปพันกันเองตัดเชือกเส้นอื่นจนกลายเป็นเครือข่ายเชือกหวายใต้น้ำที่อยู่บนเส้นหวายพวกนี้ก็คือตาข่ายจับปลาที่แผ่ระเกะระกะไปตามกระแสน้ำสร้างความอกสั่นขวัญแขวนให้ทั้งคน และปลาได้เท่าๆกันต้องเข้าไปดูใกล้ๆจึงรู้ได้ว่ามีทางผ่านไปได้ซึ่งเผยให้เห็นระหว่างเสาจับปลา 2 ชุดที่โยงซ้อนกันไปมานับเป็นเรื่องยุ่งยากไม่ใช่น้อยในการแก้ปมเชือกปริศนา โดยที่ไม่ทำให้มันพันกันหนักกว่าเดิม

ยังมีเสาจับปลาอีกแบบ ที่ทำไว้ตามแนวชายฝั่งช่วงน้ำตื้นแนวอุปสรรค ที่อยู่ทางมุมขวาของพื้นน้ำบีบให้ปลาต้องว่ายอมผ่านไปตรงส่วนปลายซึ่งมีตาข่ายขนาดมหึมาขึงอยู่ใต้น้ำ ซึ่งแตกออกจากกันโดยใช้ไม้ไผ่มีชาวสงขลานั่งทำไม่รู้ไม่ชี้อยู่ตรงที่สูงพร้อมกับสูบบุหรี่ ภายใต้ร่มเงากระโจมไม้ไผ่ และในระหว่างทั้งกลางวันและกลางคืนเขาก็จะดึงตาข่ายซึ่งมีปลาติดอยู่ในนั้นขึ้นจากน้ำ โดยดึงเชือกสายไปตามเครื่องชักรอบไม้ไผ่ที่กางออกจะอยู่ในตำแหน่งสูงพอดีที่จะแหวกใบเรือออกเป็นช่อง โดยที่ไม่ต้องใช้คบไฟช่วยให้มองเห็นในตอนกลางคืนแม้แต่น้อยในฤดูน้ำขึ้นซึ่งจะทำให้ระดับน้ำตรงตาข่ายด้านนอกค่อนข้างลึกเขาก็จะพักผ่อนอยู่ในป้อมด้านในตอนนั้นกระแสน้ำเชี่ยวจัดสวนน้ำทะเลบนสันดอนก็โหมกระหน่ำจึงมักจะมีเรือสำเภาขนาดใหญ่จำนวนมากจอดทอดสมออยู่ในอ่าว เพื่อรอคอยพายุสงบในช่วงฤดูมรสุมเมื่อเส้นทางน้ำมีระดับน้ำลึกประมาณ 21/4 ฟาทอม พวกเขาจึงจะสามารถใช้โอกาสนี้และลื่นไถลไปได้อย่างปลอดภัย แต่ก็ได้แต่สงสัยนิดเดียวว่าพอจะมีที่จอดเรือดีๆ อยู่บ้างไหม น้ำเชี่ยวจัด จากด้านฝั่งทิศเหนือทางตอนเหนือของเขาแดงตรงบริเวณที่น้ำไม่มีทางลึกเกินกว่า 2 ฟาทอมนอกจากจะไม่ได้ช่วยป้องกันอย่างที่ควรจะเป็นตรงปากทางเข้าแล้ว แต่ยังทำให้ทางน้ำลึกกว่าเดิมจนยากที่จะควบคุมบริเวณทรายดูดเหล่านี้เป็นอุปสรรคอันหนักหนาสาหัส” (แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า131-132)

4.4 การทำเหมืองแร่ และเหมืองหินแกรนนิต บริเวณภูเขาในพื้นที่ตำบลน้ำน้อยในปัจจุบัน ได้สะท้อนข้อมูลให้เห็นพอสมควรที่จะให้เห็นถึงการทำเหมืองแร่ในบริเวณดังกล่าว โดยผู้มีบทบาทหลักไม่พ้นชาวจีน การจัดการภายในเหมือง และปริมาณของแร่ที่มีไม่มากนัก เพราะการจัดการที่ไม่ดีพอจากเจ้าเมือง การรวมตัวเพื่อป้องกันภัย ซึ่งแวริงตัน มองว่าเหมือนซ่องโจรมากว่า สะท้องอะไรหลายหลายอย่างในช่วงเวลานั้นได้ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกลุ่มพวก ท้องถิ่นนิยม กำลังและความรุนแรง นอกจากนั้นยังแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนบริเวณดังกล่าวด้วย ซึ่งน่าจะเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นน้ำน้อยต่อไป

“ถัดจากภูเขา และหมู่บ้านน้ำน้อยเราแยกออกเดินทางไปทางขวาของถนนที่ข้ามพื้นที่กว้างขวาง ซึ่งเป็นดินโคลนสู่บริเวณที่เรียกกันว่าหาดทราย โดยมาตามกระแสน้ำไหลเอื่อยๆ ซึ่งเรือบดลำเล็กสามารถใช้เล่นออกมาจากทะเลสาบได้ช่วงท้ายของการเดินเท้าคือการข้ามผ่านที่ราบอันร้อนจัด และผ่านกลุ่มควันจากไฟไหม้ป่าซึ่งร้อนจนการที่ได้ไปแช่น้ำที่ด้านหลังแนวกั้นจระเข้ในลำธารคือความสุขยิ่งนักแม้ว่าน้ำนั้นจะทั้งขุ่นเป็นสีน้ำตาลและเป็นน้ำอุ่น ที่แห่งนี้คือด่านและสถานีเก็บภาษีของรัฐบาล ซึ่งมีที่ตั้งเหมาะสมกับวัตถุประสงค์คืออยู่ที่ใจกลางของความอุดมสมบูรณ์แม้ว่ามีคนอยู่อาศัยไม่มากนัก

เมื่อได้รับข้อมูลในท้องถิ่นที่นั่นตามต้องการเราจึงเร่งรุดข้ามเส้นทางถนน เกดะห์สู่ภูเขาเพื่อไปดูบริเวณทำการเหมืองแร่ทุกแห่ง ทั้งที่อยู่ตามไหล่เขาทางตะวันตกและตะวันออกและปรับเข็มทิศย้อนกลับไปสู่น้ำน้อยซึ่งอยู่บนถนนสูงจากนั้นจึงกลับลงสู่กองบัญชาการของเรา คือสงขลาอีกครั้งเราได้ผ่านการเดินเท้าอย่างเป็นมิตรและสนุกเป็นพิเศษด้วยการลงไปแช่ในน้ำ

ที่เกิดจากพายุฝนฟ้าคะนองโหมกระหน่ำ บริเวณที่สูงในทุกบ่ายซึ่งทำให้เพื่อนของเราคือหลวงเมืองแทบไม่ต้องใช้ขาของเขาเดินเลย

ตอนที่เรามาถึงกำลังมีการล้างแร่ให้เห็นอยู่บ้าง ภาระงานในมือเพียงประการเดียวก็คือ การถากถางผิวดินชั้นนอก การสร้างทางระบายน้ำและการเตรียมการด้านอื่นๆ เพื่อรับมือกับฝน ซึ่งมาเพิ่มปริมาณน้ำให้โดยไม่จำเป็นยิ่งไปกว่านั้น ชายฉกรรจ์จำนวนมากที่เคยต้องยุ่งอยู่กับกระแสน้ำ ที่มาหลังฤดูฝนก็กำลังลงมือจัดการครั้งสุดท้าย เพื่อการถากถางไร่ครั้งใหม่ขึ้นไปตามแนวเขาเห็นร่องรอยการเผากระจัดกระจายจากการเผาไหม้ครั้งสุดท้ายที่เหลืออยู่เพียงไม่กี่กองหรือไม่ก็เสร็จสิ้นการล้อมรั้ว เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเพาะปลูกการทำงานที่สำคัญที่สุดที่เหมืองหินเหล็กไฟที่ซึ่งอบอวลด้วยกลิ่นเต่าหลอม และอาคารกงสีซึ่งครอบคลุมชั้นหินใต้ดินแนวบริเวณศูนย์กลางของภูเขาซึ่งเต็มไปด้วยป่าไม้อันงดงาม จากนั้นมาก็จะทำถ่านไม้ได้ง่ายขึ้นโดยทั่วไปกระแสน้ำนี้จะให้น้ำที่พอเพียงในการทำงานปกติได้เกือบตลอดทั้งปี มีหลักฐานการทำงานในสมัยก่อนปรากฏให้เห็นที่บริเวณก้นบึงหุบเขาเหนือบริเวณที่มีความลึกไม่มากนักหาก แต่ในปัจจุบันจะพบการทำเหมืองกะลังเพื่อทำการขุดหาแร่ลึกประมาณ 10 ฟุตจากผิวหน้าดินที่อยู่บนชั้นโดยมีความหนาตั้งแต่ประมาณ 1 ฟุต 8 นิ้วถึง 2 ฟุต 4 นิ้วและมีผลผลิตเป็นสินแร่คุณภาพดี

คนงานประมาณ 20 คนที่พักอยู่กับกงสีมีทั้งเป็นคนจีน และคนสยามทุกคนล้วนสกปรกและดูอมโรคเพราะต้องเผชิญกับพิษไข้ และอาการทุกข์ทรมานจากความผิดปกติของเลือดที่คั่งในตับ”(แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 141-142)

“จากบริเวณที่เป็นป่าเขาพวกเราได้เดินเท้าไปทางตะวันออกไปตามหุบเขามีลำน้ำสทิงพระไหลผ่านและเห็นคนจำนวนมากกำลังถากถางและรื้อถอน พื้นที่แร่กะรังจะอยู่ใกล้ผิวดินมากแต่ไม่สม่ำเสมอและการทำงานนี้ก็ไม่ได้มีความสำคัญนัก

เนื่องจากปริมาณของการถากถางไร่ที่ได้ทำไปแล้วจึงทำให้ทิวทัศน์ที่มองจากภูเขาลูกนั้น แลดูงดงามยิ่งนักเราได้ข้ามสันเขาหินแกรนิตเตี้ยๆ ภายในหุบเขามุ่งหน้าออกไปสู่น้ำน้อย เห็นได้ชัดว่าสันเขามีการทำดีบุกกันอย่างกว้างขวาง และเห็นร่องรอยบได้เก่าและกรองสิ่งปฏิกูลจำนวนมากจะได้พบกับผู้เดินทางมากมายส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็กหญิงบรรทุกข้าวสารหนักอึ้ง หรือจะเรียกตามภาษาที่นิยมพูดสั้นๆ แบบนี้ว่าสารแทนที่จะพูดว่าข้าวสาร พวกเขาเดินทางขึ้นไปเหนือหินเหล็กไฟโดยเดินเท้าเปล่าลุยไปตามกระแสน้ำที่ไหลพุ่งมากเข้าไปจนถึงหุบเขานั้น เราก็ได้เดินทางผ่านการถากถางไร่เป็นบริเวณกว้างขวางหลายแห่งทั้งที่อยู่บนเขา และในหุบเขาก็ยังคงกระบวนการถากถางและเผาทำลาย

ที่วัดนาน้อม(น่าจะเป็นวัดน้ำน้อย)มีการทำงานอยู่ 2 กลุ่มคือที่ เขาแก่นลาวทางตะวันตก และที่ร้องจอมซึ่งอยู่ทางใต้ของภูเขาที่เราได้เดินทางเข้าไปถึงกลุ่มแรกเป็นการทำแกรนิตที่เรียกว่าเหมือนกระ แต่ได้ถูกทิ้งร้างไปเมื่อเร็วๆ นี้เนื่องจากคนงาน 8 คน ซึ่งทำงานที่นั่นล้มตายลงอย่างกะทันหันทุกคนทำงานอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลา 3 วันแล้วคำเตือนเกี่ยวกับวิญญาณก็เป็นเรื่องที่ไม่อาจมองข้ามไปได้ง่าย ๆ จึงไม่มีใครกล้าเข้าไปใกล้ที่นั่นเลยนับแต่นั้นค่ายพักแรมที่นี่ถูกรบกวนจากช้างตัวใหญ่ของเรา เพราะพวกมันไม่อาจหาที่หลับนอนพักผ่อนร่างกายที่อ่อนล้าได้เลยในความสูงทุกระดับมันจึงอดหลับอดนอนมาตลอดคืน และยังไม่ได้ปรับสภาพอารมณ์ตลอดวันถัดมาจึงได้ยินแต่เสียงมันขู่คำรามใส่ความด้วยเสียงต่ำๆกระหึ่มก้อง...

สถานีต่อไปที่เราแวะคือ คอกช้างซึ่งอยู่ใกล้ๆน้ำน้อยและเราสามารถทำงานได้ในขณะที่ฝนตกหนักเท่านั้นเพราะบนไหล่เขาซึ่งมักจะเป็นบริเวณที่ปรากฏสินแร่ในบริเวณชั้นหินที่เน่าเปื่อยผุผังสูง จะหาน้ำได้ยากเราได้รับผลึกแร่ดีบุกอันงาม ซึ่งโดยทั่วไปชาวเหมืองจะแยกเอาไว้และเก็บรักษาเหมือนเป็นของแปลกที่นี่มีเตาหลอมขนาดใหญ่กว่าที่เห็นแถวคาบสมุทรตะวันตก ซึ่งปกติจะสร้างแบบเตาเผาดินเหนียวหุ้มเหล็กแต่ก็ผลิตแร่ได้เพียงปริมาณไม่มากนักในแต่ละปี บ้านที่มีกลิ่นและกงสีที่ล้อมรอบอยู่พร้อมกับแนวคอกกั้นจากระดับของกิ่งไม้ ซึ่งเต็มไปด้วยกิ่งก้านอันแหลมคมเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าเคยคุ้นกับมันเป็นเรื่องยากที่จะทะลุทะลวงผ่านไปได้เว้นเสียแต่จะไปตามทางคดเคี้ยวเล็กๆ ที่เราผ่านเข้าไปได้อย่างยากลำบากลำบน ส่วนด้านในที่สร้างความประหลาดใจให้แก่พวกเราอย่างยิ่งก็คือ การปลูกต้นกล้วยอย่างเป็นระเบียบและสวนพืชผักกว้างขวางสุดลูกหูลูก

ตากองกำลังรักษาการประกอบด้วยไพร่ 37 คนบัญชาการโดยหญิงชราที่อธิบายว่า เป็นมาตรการเตรียมไว้ป้องกันพวกขโมยขโจร ถ้าข้าพเจ้าไม่เคยปักใจเชื่อมาก่อนว่าที่นี่ปกครองดูแลโดยผู้ว่าราชการข้าพเจ้าคงจะเคลิ้มไปว่าเรากำลังอยู่ในช่องโจร และเราก็คงประหลาดใจต่อไปว่าไพร่เหล่านั้น คือหัวหน้าชาวสวนนั้นเอง

บนเขาทางตอนเหนือของน้ำน้อยมีคนขุดแร่เหล็ก เพื่อสนองความต้องการที่จะได้มีดด้ามใหม่สักหนึ่ง หรือสองด้าม แต่กิจการนี้ก็ไม่มีผู้ใดเข้ามาดำเนินการให้มันเป็นธุรกิจ

เรื่องทั่วไปที่ยังคงติดค้างอยู่ในใจข้าพเจ้าก็ คือก่อนที่จะมีใครคาดหวังถึงผลผลิตจำนวนมากจากสงขลาก็ควรจะได้มีการจัดการเรื่องที่ถือเป็นความจำเป็น สำหรับที่นี่ คือการบริหารจัดการสำรองน้ำ ให้กระจายออกไปอย่างทั่วถึงเสียก่อน” (แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 143-145)

4.5 เรื่องของช้างแคระ แวริงตัน สมิธ อาจจะไม่ได้พบเห็นเอง เพียงแต่น่าจะเป็นคำบอกเล่าที่เขาได้ยินได้ฟังมาเท่านั้น แต่การเขียนบรรยายของเขาก็ทำให้เราทราบเรื่องราวของช้างแคระได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งเรื่องราวเกี่ยวกับช้างแคระนี้ เป็นเรื่องราวที่สำคัญเรื่องหนึ่งในพื้นที่ลุ่มทะเลสาบ ปัจจุบันหลงเหลือแต่เรื่องเล่า และชิ้นส่วนกระดูกที่ถูกนำมาประกอบเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ แต่สภาวะความเป็นจริงนั้น ช้างแคระยังคงอยู่ อย่างข่าวการพบช้างแคระบริเวณป่าในพื้นที่ อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ในช่วงปีพ.ศ. 2561 หรือ ช้างบอร์เนียว ที่มีขนาดเล็กคล้ายกับลักษณะของช้างแคระที่เล่ากันในพื้นที่ลุ่มทะเลสาบ อาจจะเป็นแนวทางและเบาะแสในการนำช้างแคระกลับสู่ลุ่มทะเลสาบอีกครั้งหนึ่ง

“ตามเส้นทางตุงระโนดจะมีบ้านอยู่ไม่กี่หลัง ซึ่งแต่ละหลังก็อยู่ห่างกันและแทบมองไม่เห็นต้นไม้ ส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ก็คือฝูงช้างป่าที่มีลักษณะเป็นช้างพันธุ์เล็กเรียกว่าช้างแดงเป็นชื่อที่มีที่มาจากไรขน และขนแข็งซึ่งออกสีแดงหรือสีน้ำตาลๆของมันพวกมันมักจะไม่ค่อยสูงเกินกว่า 8 ฟุต และมีขนาดหัวและเท้าเล็กเป็นพิเศษมีลำตัวอ้วนใหญ่พวกมันดูน่าหวาดกลัว และเป็นสัตว์ที่ดุร้ายมากมีนิสัยชอบเข้าไปรุกรานทำลายนาข้าวเช่นเดียวกับช้างป่าทั้งหลาย และที่แตกต่างมากที่สุดก็คือมันจะไม่ตกใจจนตื่นเตลิดไปได้ง่ายๆดังนั้นในหลายๆพื้นที่พวกมันจะถูกนำมาปล่อยไว้ในป่าบริเวณเพื่อนบ้านของชาวสยาม โดยหวังผลจากชื่อเสียงอันเลวร้ายของพวกมันที่ชอบเข้าไปรบกวนคนแปลกหน้าพวกมันมักจะตาย เมื่อถูกจับและขังไว้และก็ไม่เคยมีบันทึกไว้ว่าสามารถทำให้มันเชื่องได้เป็นจำนวนเท่าใดชาวสยามกล่าวว่าช้างประเภทนี้ จึงกับน้ำกร่อยในบึงเมื่อเปลี่ยนเป็นน้ำใสสะอาดตามภูเขาพวกมันจึงตาย แซนเดอร์สัน(Sanderson) ระบุไว้ว่าช้างนั้นเป็นสัตว์ที่แข็งแรง แต่สำหรับในสยามนั้นเป็นที่รู้กันทั่วไปว่ามันอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนอาหาร และน้ำมีการตั้งข้อสังเกตในที่อื่นว่าในภูเขาเป็นมหันตภัยต่อคนในที่ราบอย่างไร ในทางกลับกันเท่าที่ข้าพเจ้ามีประสบการณ์มาช้าก็มีความรู้สึกไวในเรื่องนี้เช่นกันกับมนุษย์ แต่ข้าพเจ้าสงสัยอยู่นิดเดียวว่าจะมีข้อเท็จจริงที่ใช้ในการอธิบายเรื่องนี้มากกว่าเมื่อเห็นด้วยตาหรือไม่”(แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 118)

“บริเวณเกาะใหญ่ ซึ่งอยู่ต่ำกว่าปากระโนดนั้นชาวบ้านจะรักษาพื้นที่ตน และรับมือกับเจ้าช้างโจรพวกนี้โดยการปลูกบ้านและต้นปาล์มไว้ตามแนวฝั่งทะเล” (แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 119)

3.6 ระบบเศรษฐกิจของเมืองสงขลา อยู่ในฐานะเมืองท่าที่มีบทบาทหลักทางเศรษฐกิจ ส่วนหนึ่งดูได้จากปัญหาเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนที่แวริงตันต้องพบเจอที่ค่าเงินในสงขลา มีอัตราการแลกเปลี่ยนที่สูง เมื่อเทียบกับที่อื่น ๆ แสดงถึงความเป็นเมืองท่าและมีระบบเศรษฐกิจแบบค้าขาย ค่าคลองชีพจึงสูงไปด้วย ซึ่งเขาได้บรรยายเรื่องนี้ไว้อย่างละเอียด ทั้งยังแสดงให้เห็นอีกครั้งหนึ่งของผลไม้ที่ขึ้นชื่อของเมืองสงขลา อาจจะไม่ได้ปลูกในสงขลาทั้งหมด คือ ส้มหวานสงขลา ในที่นี้น่าจะหมายถึง ส้มตรังกานู โดยจะพบชื่อส้มชนิดนี้ในบันทึกที่กล่าวถึงเมืองสงขลาแทบทุกชิ้น ส้มชนิดนี้ตกทอดมาถึงปัจจุบันในชื่อ ส้มมิดถัง ส้มจุก แต่มีจำนวนน้อยลงแทบหาไม่ได้ในตลาดปัจจุบัน เป็นพืชอีกชนิดหนึ่งของสงขลา ที่ควรอนุรักษ์และขยายพื้นที่เพาะปลูก

“มีตลาดให้ไปเที่ยวเล่นและชุบชิบนินทากันตลาด ที่เมืองสงขลานั้นเป็นสถานที่กว้างใหญ่มากถ้าไม่นับที่หลวงพระบางแล้วก็ยังไม่เคยมีครั้งไหนที่เราจะได้เห็นฝูงชนเบียร์เชียร์ และสินค้าละลานตามากไปกว่านี้ซึ่งยังติดตาติดใจพวกเราอยู่เป็น

อันมากเรามาที่นี่เพื่อหาผลไม้ซึ่งหาไม่ได้ที่กรุงเทพฯตั้งแต่เมื่อ 3 เดือนที่แล้วและผลไม้ที่สุดยอดกว่าเพื่อนก็คือ ส้มหวานของสงขลา

เราเห็นพ้องกันทั่วไปว่าอุปสรรคใหญ่ของสถานที่นี้ก็คือ เรื่องของเหรียญเงินประชาชนไม่เคยรู้จักเหรียญเงินชนิดใดๆ นอกจากเงินดอลลาร์ที่ใช้ในสเตรตส์ เหมือนที่ชาวลาวทางตอนเหนือ ปฏิเสธเงินทุกประเภทนอกจากเงินรูปีทั้งๆที่มีคำสั่ง และประกาศมาจากข้าหลวงแล้วก็ตามแต่เราก็แลกเงินบาทได้แค่ 60 อัฐแทนที่จะเป็น 64 ไม่มีใครรับเงินสลึงเงินเฟื้องและเมื่อพวกเขาพูดคำว่าเฟืองพวกเขาก็จะหมายถึง 2 อัฐครึ่งไม่ใช่ 8 อัฐ นายสุกเป็นคนเดียวที่รับหน้าที่เทียบค่าเงิน โดยจำต้องใช้กระบวนการอันน่าสิ้นหวังนี้ในการซื้ออาหารเย็นประจำวันเขาได้รับภาระหนี้ตามคำร้องขอจากแดงเล็กพูดสับสนที่เคยรับหน้าที่จ่ายตลาดเมื่อตอนอยู่ที่ไชยาหรือแม้แต่ที่นครฯ ก็แย่พอแล้วแต่ที่สงขลานี้มันเต็มที่จริง ๆ และนี่คือบางตัวอย่างที่เคยเจอที่สร้างความปวดหัวและขายหน้าให้เหลือเกิน

ที่สงขลา	**ที่นครและไชยา**
2 อัฐครึ่งเท่ากับ 1 เฟื้อง	8 อัฐเท่ากับ 1 สลึง
เฟืองเท่ากับ 1 ก้อน (kawn)	2 สลึงเท่ากับ 1 ก้อน
6 ก้อนเท่ากับ 1 บาท	

ซื้อกล่าวเพิ่มเติมได้ว่าเงินโยมปาย(Yompai)หรือรูเปียซึ่งก็คือเ งินรูปีอินเดียที่มีค่าเท่ากับเงินกรุงเทพฯ สามสลึงซึ่งบางทีได้นำเข้ามาใช้ที่นี่โดยผ่านทางตะนาวศรี ก็เป็นเรื่องที่เพิ่มความไขว้เขวและน่าเบื่อหน่ายให้กับเราเหมือนกัน” (แวริงตัน สมิธ.หน้า.130)

4.7 การค้าช้าง และเรื่องของช้างที่มีในเมืองสงขลา จะเห็นว่าช้างมีความสำคัญสูง และเมืองสงขลาก็เป็นแหล่งค้าช้างที่สำคัญเมืองหนึ่งในภาคใต้ โดยที่ส่วนหนึ่งปรากฏอยู่ในตำนานเมืองโบราณสทิงพระ เกี่ยวกับกำเนิดนางเลือดข้าว ตาสามโมกับยายเพชร ที่มีอาชีพจับช้างและฝึกช้างป่า หรือเรื่องราวของการเดินทางข้ามคาบสมุทร เส้นทางการค้าในยุคโบราณการเดินทางทางบกนั้นช้างย่อมเป็นพาหนะสำคัญ เรื่องของช้างในพื้นที่นี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งบทบาทดั้งเดิมอาจจะคิดว่ามีเพียงเมืองนครศรีธรรมราชเท่านั้นที่เป็นแหล่ง จับช้าง ฝึกช้าง และค้าช้างสู่พื้นที่อื่น ๆ ในเรื่องของช้างใช้งานนั้นอาจเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเมืองจะนะและเทพาต่อไป สองเมืองดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับเมืองสงขลามาช้านาน

“ การเผาป่านี้ได้ขยายวงกว้างออกไปในป่าตามเขตจังหวัด ที่มีการปล่อยฝูงช้างออกไปหาอาหารในจังหวัดทางใต้ บิดาของผู้ว่าราชการคนปัจจุบันนั้นเป็นเจ้าของช้างจำนวนมากแต่ที่ผ่านมาได้ชำระส่วนที่ติดค้างให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพียง 70 เชือกเท่านั้นทั้ง 70 เชือกตอนนี้อยู่ที่ป่าเมืองจะนะ และเทพาซึ่งรวมด้วยกันทั้งหมดมีอยู่ประมาณ 2-3 ร้อยเชือกพวกเขาแวะไปเยี่ยมมันเดือนละครั้งหรือสองครั้ง เพื่อดูการเติบโตของพวกมันแต่นอกจากนี้พวกเขาก็ไม่สนใจที่จะดูแลพวกมันเลย

ช้างที่เป็นของจังหวัดนี้อยู่ประมาณ 100 ตัวราคาที่กำหนดไว้สำหรับช้างงานที่แข็งแรง เหมาะกับการใช้แรงงานอยู่ที่ประมาณ 500 เหรียญหรือ 56 ปอนด์ราคาที่ขายได้เฉลี่ยแล้วอยู่ที่ประมาณ 400 เหรียญหรือ 45 ปอนด์ราคาแรกคือช้างที่มีน้ำหนัก 9 1/2 ctw พร้อมควาญ และเสลี่ยงส่วนราคาหลังอยู่ที่น้ำหนัก 8 cwt ซึ่งเป็นน้ำหนักที่มากกว่าอาหารที่พวกมันกินในแต่ละวันทีเดียว

ตัวเลขนี้ค่อนข้างน่าสนใจเมื่อนำมาเทียบกลับหัวเมืองลาว ซึ่งมีการใช้ช้างกันอย่างแพร่หลายกว่ามากราคาที่เมืองน่านและแถบแม่น้ำโขงพ. ศ. 2436 อยู่ระหว่าง 24-32 ปอนด์ยิ่งห่างไกลออกไปทางตะวันตกและราคาเฉลี่ยของมันจะสูงขึ้นอีก

อยู่ที่ 50 ปอนด์ส่วนที่เชียงใหม่นั้น ช้างที่มีประสบการณ์ในการชักลากและมีงาแข็งแรงอาจจะขายได้ถึง 3000 รูปีหรือ 150 ปอนด์...”(แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 139)

“ ในสมัยก่อนนั้นชาวพม่า และฉานได้เคยเดินทางลงสู่ทางทิศใต้ถึงสงขลา และเมืองนครฯซื้อช้างแล้วนำพวกมันกลับมาบริเวณเหนือคาบสมุทรซึ่งใช้เวลาปีหรือสองปีในการเดินทางแต่เส้นทางนี้ใกล้จะเลิกใช้กันแล้วไม่ว่าตอนนี้ บางส่วนพวกมันจะถูกส่งออกสู่กัลกัตตาโดยผ่านทางเกดะห์” (แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 141)

4.8 ลักษณะนิสัยของผู้คนที่เฉื่อยชา ถูกมองว่าเกียจคร้าน แต่เมื่อแวริงตัน เห็นการทำงานของคนกลุ่มนี้บางส่วนเกี่ยวกับการขนส่งแบกหามของระหว่างเมือง ทำให้เขาเกิดข้อกังขาในเรื่องนี้ ว่าเป็นข้อมูลที่ไม่ถูกต้องมากนัก ซึ่งส่วนหนึ่งตามบันทึกของต่างชาติ ที่เข้ามายังประเทศไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา เรื่อยมามักบันทึกซึ่งมีลักษณะดั่งเช่นที่เขารับรู้มา แต่เมื่อมาพบเห็นด้วยตนเองจึงคงรู้สึกถึงบางอย่างว่าอาจจะไม่เป็นไปตามที่รับรู้มา

“คนสงขลาเคยชินกับการได้เห็นสิ่งต่างๆเกิดขึ้นอย่างสุดแสนจะเรียบง่ายบนเรือสำเภา ที่มาจากสิงคโปร์จนเป็นเรื่องปกติในแบบเดียวกับเวลาที่มองเรือต่างถิ่น และจากรัฐมลายูลงใต้มันเป็นเรือที่พวกเขาเรียกว่าเรือพายัพเราเคยเจอเรือแบบนี้หลายลำในทะเลแต่นะที่นี่เราได้รับการตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับมันได้อย่างเต็มที่เพราะว่ามันได้เล่นเข้าเล่นออกผ่านหน้าเราไปตลอดเวลา” ” (แวริงตัน สมิธ.หน้า.134)

“บริเวณปลายสุดของภูเขาเป็นที่ ซึ่งมีประชากรอยู่หนาแน่นและมีการเพาะปลูกอุดมสมบูรณ์เราได้พบผู้คนจำนวนมากมายซึ่งร่างกายเข้มแข็งกำยำและมีสุขภาพดีดูแตกต่างจากชาวเมืองที่น่าเวทนา ซึ่งอยู่ด้านบนเรามีนักเดินทางชายหนุ่มและหญิงสาวคอยช่วยแบกผลไม้ข้าวและอื่นๆเพื่อนำไปขายในตลาดเมืองสงขลา และเราก็ประหลาดใจตลอดมาเกี่ยวกับน้ำหนักที่พวกเขาแบบได้ทุกสภาพอากาศตอนเที่ยวกลับ ก็มักจะได้น้อยกว่าหนึ่งชิลลิงทั้งเด็กชายและเด็กหญิงจะแบ่งน้ำหนักได้แค่ครึ่งหนึ่งแต่พวกที่โตแล้วจะแบกได้มากกว่านั้นพวกเขาเต็มอกเต็มใจที่จะหาบ(แบกน้ำหนัก)จากทุกเส้นทางสู่นครฯ หรือเกดะห์โดยคิดค่าจ้าง 2 เหรียญ แต่เราก็ยังใส่ความเขาว่าเป็นชนชาติที่เกลียจคร้าน”(แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 142)

4.9 วิถีชีวิต และการตั้งบ้านเรือน ที่อาศัยของคนสงขลาในอดีต ในส่วนนี้เขาได้อธิบายได้อย่างละเอียด ลักษณะภาษาเมื่อมีการแปลและเรียบเรียงมาเป็นเนื้อความแบบปัจจุบันที่เข้าใจง่าย ทำให้เห็นสภาพเมืองสงขลาในเวลานั้นมีความงดงาม เป็นเมืองท่าที่น่าสนใจเมืองหนึ่งในภูมิภาคนี้

“เป็นที่น่าสังเกตว่าทั้งๆที่กุลีชาวจีนนั้นมีทั้งจำนวนและอิทธิพลสูงมากในย่านนี้ แต่กลับไม่ได้เป็นเช่นนั้นที่สงขลาไม่ว่าพวกกุลีในระดับไหนก็ตาม ประชากรเกือบทั้งหมดจะอาศัยอยู่ตามแนวกำแพงเมืองทางทิศตะวันตกมีเป็นจำนวนมากที่อยู่ภายในเมืองแต่ส่วนใหญ่แล้วผู้คนจะอาศัยอยู่ระหว่างกำแพงเมือง กับเส้นทางน้ำอิทธิพลชาวจีนที่เห็นเด่นชัดที่ สุดคือสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะห่างไกลจากลักษณะอาคารส่วนใหญ่ที่ข้าพเจ้าเห็นอยู่ในสยามตัวบ้านจะยกขึ้นสูงเหนือน้ำ ซึ่งจะมาในช่วงมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือ และระดับน้ำจะสูงขึ้นถึง 6 ฟุตเหนือระดับน้ำปกติบ้าน ซึ่งทั้งแคบสูงลิ่วและเบียดเสียดอยู่รวมกันนี้สร้างสูงขึ้นไปหลายชั้นหลังคากระเบื้องสีแดงหน้าต่างสี่เหลี่ยมเล็กๆ และกำแพงสีขาวกับแผ่นน้ำสีน้ำเงินจางๆ เป็นภาพที่มองเห็นได้ผ่านเส้นทางแคบๆ ทำให้สถานที่นี้ดูแตกต่างไปจากเมืองจับปลาอื่นๆในยุโรป

ย้อนกลับสู่พื้นที่ว่างส่วนกลางด้านในกำแพงเมือง จะเป็นบริเวณของสวนและวัดวาอารามต่างๆ พื้นที่ทางฝั่งตะวันออกค่อนข้างจะถูกปล่อยปละละเลย เพราะปกติแล้วในสยามผู้คนมักพยายามไปอยู่ใกล้น้ำให้มากที่สุด เท่าที่เป็นได้ดังนั้นบริเวณในละแวกใกล้เคียงจะใช้ประโยชน์เป็นที่ทำการใหม่ของรัฐบาล โรงพยาบาลและอื่นๆ กำแพงเมือง เหมือนจะเป็นหน้าเป็นตาของสถานที่แห่งนี้และได้รับการซ่อมแซมดีที่สุดเท่าที่ข้าพเจ้าเคยเห็นมาในประเทศนี้ กำแพงสูงประมาณ 15 ฟุต และหนาไม่น้อยกว่า 10 ฟุต องค์ประกอบของกำแพงฉาบด้วยหินทรายก่อด้วยปูนขาวตรงกลางประกอบด้วยทรายและเศษหินเศษดินช่วงบนกำแพงซึ่งทำด้วยอิฐวางเป็นแนวนอนต่อเนื่องกันนั้นเป็นอิฐสีแดงคุณภาพดีที่ผลิตจากที่นี่ ประตูขนาดใหญ่มีจำนวน

อยู่ 6 ประตูและมีขนาดที่แตกต่างกัน นับเป็นลักษณะสถาปัตยกรรมเฉพาะอย่างแท้จริง แต่เกรงเหลือเกินว่ามันจะสูญสลายไป เหมือนกับกำแพงเมืองที่โคราชด้วยกระบวนการก่อสร้างแบบชาวจีน ซึ่งทำเป็นทรงสี่เหลี่ยมยอดโค้งและยึดไว้ด้วยคานไม้สักขวางจึงไม่ได้ช่วยให้โครงสร้างมีความทนทานในสภาพอุณหภูมิอากาศร้อนชื้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณซึ่งมีความชื้นสูงเกินพิกัดจากสถานที่นี้ ประตูใหญ่ ซึ่งหันหน้าสู่แผ่นดินมีความสูงไม่น้อยกว่า 40 ฟุตมีประตูไม้สูง 25 ฟุตและประตูทั้งหมดก็ใช้งานได้เป็นอย่างดี

แม้แต่คนชนบทชาวสยามก็ยังออกแบบบ้านของพวกเขา ได้ในลักษณะที่แปลกตาออกไปซึ่งทำให้อาคารของพวกเขามีลักษณะสถาปัตยกรรมอันโดดเด่นการที่ปูนขาวนั้น ผลิตได้ง่ายพวกเขาจึงนำมาฉาบกำแพงโดยส่วนใหญ่จะปล่อยเนื้อไม้สักโชว์ไว้เหมือนกับบ้านในสมัย สมเด็จพระราชินีอลิซาเบธที่นี่ยังคงมีการใช้หลังคามุงจาก แต่สันหลังคาจะทำจากกระเบื้องสีแดงทำให้ทั้งหมดดูมีเสน่ห์ขึ้นมาฉับพลัน ด้วยสีสรร ซึ่งเห็นสาดสีเจิดจ้าตัดกับดงต้นปาล์มเขียวชอุ่ม ที่พวกเขาชอบไปอาศัยอยู่ สถานที่นี้อุดมด้วยน้ำคุณภาพดี ซึ่งล้วนมาจากบ่อน้ำต่างๆที่อยู่บนแหลมทรายแห่งนี้ส่วนน้ำที่ดีกว่านั้น ยังคงได้มาจากเขาแดง ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามความสะอาดสะอ้านของท้องถนนและทางเท้าสภาพดีเยี่ยม ก็เป็นสิ่งที่โดดเด่นเป็นพิเศษทางเท้าในตัวเมือง จะมีทั้งที่เป็นดินที่ถูกอัดจนแข็งเรียบ และซีเมนต์ส่วนทางด้านนอกจะมีสภาพธรรมชาติที่เป็นทรายคอยกันไม่ให้พื้นกลายเป็นโคลนแม้ในช่วงสภาพอากาศเลวร้าย จึงทำให้สามารถเดินเท้าได้แต่ที่มีเสน่ห์ที่สุดคงเป็นเขาเจดีย์ตรงบริเวณที่สายลมสดชื่นพัดผ่านตลอดเวลา และนับเป็นทิวทัศน์งดงามที่สุดแห่งหนึ่งของทั้งบนแผ่นดิน และในน้ำคือ มีทั้งหุบเขาและทิวเขาจากที่ตรงนี้ จะมองเห็นตัวเมืองซึ่งเห็นเป็นหลังคาสีสัน วัดวาอารามและเห็นส่วนต่างๆทอดตัวอยู่เบื้องหน้ารวมทั้งลำคลองสายต่างๆ ที่ไหลไปยังทะเลด้านในกับแอ่งน้ำตื้นๆ เหนือสันดรนายท้ายใช้เวลาหลายชั่วโมงบังคับเรือ แวะเวียนขึ้นล่องไปตามสถานที่ต่าง ๆ อย่างดื่มด่ำไปกับความงดงามของสถานที่แห่งนี้” (แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า127)

“จังหวัดสงขลามีประชากรราว 60,000 คนส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกรชาวสยามและชาวประมงมาลายูแต่ว่าภาษามาลายูไม่ได้ใช้กันแพร่หลายนักจนเมื่อเราเดินทางออกสู่ทางตอนใต้” (แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า138)

4.10การนำพืชชนิดใหม่เข้ามาปลูกในพื้นที่สงขลา โดยเฉพาะกาแฟ ที่ชาวตะวันตกนำเข้ามาปลูกในระบบเกษตรแปลงใหญ่ แต่ไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จได้ด้วยปัญหาแรงงาน ซึ่งเป็นผลมาจากการยกเลิกระบบไพร่ทาส และปัญหาการจัดการและส่งเสริมในระดับเมือง

“ ได้มีความพยายามปลูกต้นกาแฟโดยนายแฮร์ริสัน(Mr.Harrison) ซึ่งเป็นคนล่าสุดที่นำต้นกาแฟจำนวน 35,000 ต้นมาปลูกเมื่อพศ. 2434 ที่บริเวณเหนือถนนเกดะห์ ที่ห่างจากสงขลาไป 30 ไมล์ ..... ปัญหาใหญ่ของที่นี่ซึ่งเกิดขึ้นเช่นที่อื่นๆ ก็คือเรื่องแรงงานชาวพื้นเมืองจะไม่ยอมทำงาน...เนื่องจากเขาไม่มีทางการที่มีอำนาจตามกฎหมายหนุนหลัง และผู้ว่าราชการก็สารภาพว่าเขาคงไม่สามารถทำอะไรได้ และด้วยกฎเกณฑ์การจ้างแรงงานชาวกุลีในปัจจุบัน จึงไม่สามารถว่าจ้างแรงงานนกลิงหรือคนจีนได้ ส่วนคำตอบที่ได้จากรัฐบาลสยามเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็คือ การจัดการในปัจจุบันในเรื่องแรงงานนั้นดีอยู่แล้ว และพวกเขาก็ไม่ต้องการให้แรงงานต่างชาติเข้ามาในประเทศ หากว่าอุตสาหกรรมใดรับการส่งเสริมอย่างเหมาะสม แล้วการพลิกฟื้นผืนดินที่สงขลา เพื่อพัฒนาปลูกกาแฟในขณะที่สภาพอากาศสม่ำเสมอ ก็คงไม่มีปัญหาและพื้นดินที่มีแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์ก็น่าที่จะช่วยกระตุ้นผลผลิตได้ แต่ทว่าความเฉื่อยชาของข้าราชการท้องถิ่นซึ่งมีผลประโยชน์ขัดแย้งกับผู้ทำไร่ชาวต่างชาติและการแสดงออกอย่างไม่แยแส โดยรัฐบาลกลางก็ไม่ได้ช่วยส่งเสริมให้อะไรดีขึ้นเลย”(แวริงตัน สมิธ.2559.หน้า 138)

จะเห็นได้ว่าบันทึกของ แวริงตัน สมิธ และคณะนั้นได้แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์เมืองสงขลาและพื้นที่โดยรอบได้อย่างชัดเจน แม้ว่าเวลาจะผ่านมากว่า 125 ปีสภาพต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจสังคมระบบการเมืองการปกครอง หรือแม้กระทั่งเรื่องของสำนวนภาษาที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เนื้อหาสาระในบันทึกดังกล่าวยังคงทันสมัย เรื่องราวต่าง ๆ ยังคงสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องโพงพางในทะเลสาบ แหล่งแร่ และผู้คน เรื่องราวทั้งหมดนี้เป็น

ส่วนสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งไม่ใช่เฉพาะแต่เมืองสงขลาและพื้นที่โดยรอบเท่านั้น แต่เอกสารชุดนี้ของแวริงตัน ยังสามารถให้รายละเอียดของพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศไทยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี เป็นเอกสารชั้นต้นที่ดีในการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ที่เกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ชาติ และประวัติศาสตร์โลกสากล ซึ่งหากพ้นจากสภาวะโรคระบาดที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เรื่องราว และสถานที่ตามเอกสารชุดนี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างดี ยิ่งมาประกอบกับเอกสารชุดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่โดยเฉพาะเอกสารชุดประพาสแหลมมลายู ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หนังสือชีวิวัฒน์ ในสมเด็จพระราชปิตุลา บรมพงศาภิมุข และรายงานตรวจราชการในช่วงสมัยรัชกาลที่ 5 มาใช้ประกอบในการลงพื้นที่สำรวจศึกษา ก็จะทำให้ได้ข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ชาติ และประวัติศาสตร์สากล ได้รับรู้เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นอย่างครบถ้วนและรอบด้าน

5. อ้างอิง

H.WARINGTON SMYTH .FIVE YEARS IN SIAM. แปลโดย นางสาวเสาวลักษณ์ กี่ชานนท์.กรุงเทพฯ: พระรามครีเอชั่น. 2559.

เมืองเก่าสงขลา : พื้นที่ความทรงจำท้องถิ่นสู่ความทรงจำแห่งชาติ

SONGKHLA OLD TOWN : THE LOCAL MEMORY SPACE TO NATIONAL MEMORY

สิรีธร ถาวรวงศา[1]*

Sireethorn Thawornwongsa[1]*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนความหมายของเมืองเก่าสงขลาในฐานะพื้นที่ความทรงจำท้องถิ่นสู่ความทรงจำแห่งชาติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ในการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบของการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ผลการศึกษาพบว่า เมืองเก่าสงขลาเป็นพื้นที่ความทรงจำร่วมของคนในท้องถิ่นเมืองสงขลา ที่เป็นภาพตัวแทนของการจรรโลงระบบคุณค่าของคนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเข้าไว้ด้วยกัน การใช้ความทรงจำท้องถิ่นขับเคลื่อนและผลักดันเมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลก ทำให้ความหมายของความทรงจำท้องถิ่นแปรเปลี่ยนสู่ความทรงจำแห่งชาติ

คำสำคัญ: เมืองเก่าสงขลา, ความทรงจำท้องถิ่น, ความทรงจำแห่งชาติ

Abstract

This article aims to study the meaning of Songkhla Old Town as a local memory space into a national memory. This is a qualitative research. By using the historical approach to access information in the form of documentary research. The results showed that Old Town Songkhla is a common memory space of Songkhla local people. Which is a representative image of the continuation of the value system of the people in the old city of Songkhla together. Using local memories to drive and push the old town of Songkhla to the World Heritage Site. Making the meaning of local memory transformed into national memory

Keyword: Songkhla Old Town, Local Memory, National Memory

[1] อาจารย์ ดร., สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: sireethorn.th@skru.ac.th

1. บทนำ

เมืองสงขลาเป็นเมืองที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ครั้งเป็นเมืองท่าการค้าที่สำคัญกับดินแดนภายนอกมาตั้งแต่สมัยอยุธยา กระทั่งเมื่อมีการย้ายเมืองสงขลาจากฝั่งหัวเขาแดง มายังฝั่งแหลมสน และฝั่งบ่อยาง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเขตเมืองเก่าสงขลาในปัจจุบัน เมืองสงขลาก็ยังคงมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางทางด้านการเมืองการปกครองและทางด้านเศรษฐกิจ ร่องรอยที่แสดงให้เห็นเรื่องราวและเรื่องเล่าของเมืองเก่าสงขลาปรากฏให้เห็นผ่านสถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของผู้คนในเมืองเก่าสงขลา เมืองเก่าสงขลาจึงเป็นพื้นที่ความทรงจำร่วมของคนในท้องถิ่นเมืองสงขลา ที่เป็นตัวกลางในการถักสานสายใยเชื่อมต่อร้อยรัดผู้คนในเมืองเก่าสงขลาให้ยึดโยงเกาะเกี่ยวกันผ่านความทรงจำร่วมทางประวัติศาสตร์ หล่อหลอมให้ผู้คนเกิดความรู้สึกสำนึกร่วมในความเป็นท้องถิ่นเดียวกัน

ความทรงจำร่วมของคนในท้องถิ่นเมืองสงขลาที่มีต่อการสร้างความหมายการเป็นเมืองเก่าสงขลา เป็นภาพตัวแทนของการจรรโลงระบบคุณค่าของคนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเข้าไว้ด้วยกัน โดยการยึดโยงผู้คนเข้ากับเรื่องราวและเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ที่ผูกสัมพันธ์ผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน กระทั่งนำสู่การรวมตัวจัดตั้งภาคี เครือข่าย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน อาทิ ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เทศบาลนครสงขลา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ และกลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่นที่เห็นความสำคัญ เป็นต้น ในการร่วมกันขับเคลื่อนและผลักดันเมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลก ความหมายของความทรงจำท้องถิ่นจึงปรับเปลี่ยนมาสู่ความทรงจำแห่งชาติ หรือกลายเป็นวาระแห่งชาติของคนในชาติที่มีสำนึกร่วมต่อการขับเคลื่อนให้เมืองสงขลาได้รับการรับรองเป็นเมืองมรดกโลก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความเรื่อง เมืองเก่าสงขลา : พื้นที่ความทรงจำท้องถิ่นสู่ความทรงจำแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนความหมายของเมืองเก่าสงขลาในฐานะพื้นที่ความทรงจำท้องถิ่นสู่ความทรงจำแห่งชาติ

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด และการทบทวนวรรณกรรม

3.1 แนวคิด/ทฤษฎี/กรอบแนวคิด

บทความเรื่อง เมืองเก่าสงขลา : พื้นที่ความทรงจำท้องถิ่นสู่ความทรงจำแห่งชาติ มีแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการศึกษา คือ แนวคิดความทรงจำร่วม (Collective Memory)

Maurice Halbwachs นักวิชาการผู้ทำการศึกษาประเด็นความทรงจำร่วมหรือความทรงจำร่วมทางสังคมในงานเขียนเรื่อง On Collective Memory โดยเสนอว่า ความทรงจำเกี่ยวกับอดีตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม (Social Environment) กล่าวคือ สังคมในปัจจุบันที่เป็นปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลล้วนดำรงชีวิตภายใต้เงื่อนไขทางสังคมเป็นตัวกำหนด ความทรงจำของปัจเจกบุคคลจะมีความหมายก็ต่อเมื่อความทรงจำนั้นสัมพันธ์หรือรับรู้โดยบุคคลอื่น กล่าวคือ ปัจเจกบุคคลวางความทรงจำของตนเองอยู่บนมุมมอง (Perspective) ของกลุ่ม สมาคม หรือชุมชนที่ตนเองสังกัดอยู่ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า ความทรงจำร่วม (Collective Memory) หรืออาจเรียกว่าเป็น Social Frame Work for Memory อันหมายรวมถึงการระลึกอดีตของปัจเจกบุคคลต่างๆ หรือการที่ปัจเจกบุคคลมีการระลึกถึงอดีตร่วมกัน (เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒนวนิช, 2557 : 247-248)

ความทรงจำร่วมทางสังคมเป็นสิ่งที่มาจากการประกอบสร้างทางสังคม โดยมีกลุ่มสังคม อันประกอบด้วย ครอบครัว ศาสนา และชนชั้น เป็นส่วนสำคัญในการประกอบสร้างทางสังคม เพื่อยึดโยงสมาชิกในสังคมเข้าไว้ด้วยกันหรือเป็นไปใน

ทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพ ความทรงจำร่วมทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่กลุ่มคนต่างๆในสังคมเลือกเฟ้นอยู่เสมอภายใต้บริบททางสังคมร่วมกัน จึงทำให้กลุ่มคนต่างๆในแต่ละสังคมมีความทรงจำทางสังคมแตกต่างออกไป อันก่อให้เกิดรูปแบบพฤติกรรมที่แตกต่างกัน การศึกษาของ Maurice Halbwachs ชี้ให้เห็นว่า อดีตที่ถูกหยิบยกขึ้นมาไม่ได้เป็นไปเพื่อรักษาอดีตนั้น หากแต่ถูกสร้างใหม่บนฐานของปัจจุบัน กระบวนการทั้งหมดนี้เป็นการสร้างภาพของอดีตใหม่ที่ตกลงร่วมกันในแต่ละช่วงเวลาที่สัมพันธ์กับอำนาจเหนือกว่าของสังคมในรูปแบบความทรงจำร่วมทางสังคม (วิไลวรรณ จงวิไลเกษม, 2558 : 169-170)

การศึกษาประเด็นความทรงจำร่วมของ Maurice Halbwachs สอดคล้องกับการศึกษาของ Paul Connerton เรื่อง How Societies Remember โดย Paul Connerton เสนอว่าประสบการณ์ของมนุษย์ในปัจจุบันขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับอดีต หมายความว่ามนุษย์มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันด้วยการเชื่อมโยงเหตุการณ์หรือวัตถุในอดีต ทว่าอดีตดังกล่าวมิใช่อดีตที่เป็นความจริงในเชิงวัตถุวิสัย (Objective) แต่เป็นเหตุการณ์หรือวัตถุแห่งอดีตที่มนุษย์สร้างขึ้นมาในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับที่ Maurice Halbwachs กล่าวว่า ความรู้เกี่ยวกับอดีตนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ Paul Connerton ยังได้เสนอว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะแง่มุมของความสัมพันธ์ทางการเมืองภายในสังคมด้วย กล่าวคือการที่มนุษย์ในสังคมมีจิตสำนึกหรือความทรงจำเกี่ยวกับอดีตร่วมกัน ความทรงจำดังกล่าวส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนในการกำหนดระเบียบทางสังคม (Social Order) ของสังคมนั้นๆด้วย (เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒนวนิช, 2557 : 248)

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนโดยนำแนวคิดความทรงจำร่วมทางสังคมมาใช้ในการวางกรอบการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน อธิบายประเด็นดังกล่าวในงานศึกษาวิจัยเรื่อง ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน ทิศทางใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์ โดยชี้ให้เห็นความสำคัญของความทรงจำร่วมทางสังคมสองด้าน ด้านหนึ่งการศึกษาความทรงจำร่วมทางสังคมทำให้เข้าใจพลังทางความคิดที่จรรโลงโครงสร้างสังคมในแต่ละช่วงเวลา เนื่องจากความทรงจำร่วมทางสังคมเป็นตัวนำไปสู่การสร้างตัวตนของคนในสังคมที่กำหนดให้คนในสังคมมีสำนึกร่วมกันทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ความทรงจำร่วมทางสังคมจึงเป็นเสมือนสายใยที่เชื่อมโยงทุกคนในสังคมเอาไว้ด้วยกัน อีกด้านหนึ่ง การศึกษาความทรงจำร่วมทางสังคมเป็นการแสวงหาลู่ทางที่จะสร้างความทรงจำใหม่หรือปรับเปลี่ยนความทรงจำเดิมเท่าที่จำเป็น เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงทรัพยากรที่ไม่เสมอภาคของคนในสังคม อันมีฐานอยู่บนความทรงจำเดิมของสังคม และเมื่อสังคมมีความเปลี่ยนแปลงเกินกว่าที่ความทรงจำร่วมของสังคมแบบเดิมจะคงมีพลังในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมต่อไปได้ ความเปลี่ยนแปลงในการสร้างความทรงจำร่วมทางสังคมแบบใหม่ก็เกิดขึ้นเพื่อที่จะทำให้สังคมเคลื่อนต่อไปโดยไม่เสื่อมสลาย

ความทรงจำร่วมกันของสังคมไทยมีอยู่หลายระดับ เมื่อเกิดรัฐสมัยใหม่ในกลางพุทธศตวรรษที่ 25 ชนชั้นนำจำเป็นต้องสร้างความทรงจำร่วมชุดหนึ่งขึ้นมา เพื่อที่จะสร้างและจรรโลงรัฐสมัยใหม่ที่กำลังก่อตัวขึ้น พร้อมกับการจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชนชั้นนำสามารถผูกขาดอำนาจเอาไว้ได้ ความทรงจำร่วมที่ถูกสร้างขึ้นได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังให้เป็นความทรงจำร่วมกันของคนในทุกชุมชนและท้องถิ่นทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม ก่อนทศวรรษ 2500 อันเป็นช่วงเวลาที่ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและการขยายตัวของรัฐเข้าไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นยังไม่เข้มข้นมากนัก ชุมชนและท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากอำนาจรัฐยังคงสามารถรักษาความทรงจำร่วมในระดับชุมชนเอาไว้ได้ เพราะระบบความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเดิมภายในชุมชนยังคงอยู่ พร้อมกับการรักษาถ่ายทอดความทรงจำร่วมชุดเดิมผ่านพิธีกรรมและผ่านการดำรงชีวิตแบบรวมหมู่เอาไว้ได้ แต่เมื่อรัฐและเศรษฐกิจทุนนิยมขยายตัวเข้าสู่ชุมชนและท้องถิ่นอย่างเข้มข้นในยุคของการพัฒนาประเทศ ความทรงจำทั้งในระดับชุมชนและท้องถิ่นของชาวบ้านก็ถูกแทนที่ด้วยความทรงจำร่วมแบบใหม่อย่างชัดเจน

การสูญเสียความทรงจำร่วมของชุมชนและท้องถิ่นนำมาซึ่งการสูญเสียศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่นในการปรับตัวรับการเผชิญหน้ากับสภาวการณ์ใหม่ๆที่ถาโถมเข้ามา เพราะความทรงจำเดิมสร้างสำนึกในความสัมพันธ์ทางสังคมที่เอื้อต่อการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการแบ่งปันทรัพยากรโดยไม่มีความได้เปรียบเสียเปรียบมากเกินไป แต่ความทรงจำแบบรัฐชาติซึ่งเป็นความทรงจำใหม่มุ่งทำให้คนในชุมชนและท้องถิ่นเกิดความสำนึกในการเป็นพลเมืองส่วนหนึ่งของชาติ ทำให้ความทรงจำเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่นที่มีอยู่ต้องสูญสลายไป (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, 2548 : 8-9)

3.2 การทบทวนวรรณกรรม

งานศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนและท้องถิ่นภาคใต้ของสังคมไทยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการศึกษาภาคใต้ในฐานะส่วนหนึ่งของรัฐไทยหรือสยาม โดยอธิบายพื้นที่ชุมชนหรือท้องถิ่นในภาคใต้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการของรัฐไทยหรือสยามมาอย่างช้านาน นับตั้งแต่สมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ งานศึกษาส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากงานศึกษาผ่านมุมมองของรัฐไทย ได้แก่ สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ และวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา 76 จังหวัด ส่งผลให้งานศึกษาต่างๆของจังหวัดสงขลาถูกอธิบายผ่านกรอบคิดการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยหรือสยาม ได้แก่ งานศึกษาเรื่อง วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสงขลา , งานศึกษาของสงบ ส่งเมือง เรื่อง การพัฒนาหัวเมืองสงขลาในสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ.2310-2444) และงานศึกษาของสกรรจ์ จันทรัตน์ เรื่อง การเริ่มต้นและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์โบราณคดีเมืองสงขลาเก่า เป็นต้น

ขณะที่การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนและท้องถิ่นภาคใต้ตั้งแต่ทศวรรษ 2530 เป็นต้นมา มุ่งเน้นศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของภาคใต้ในมิติการปรับตัวและการดำรงอยู่ของสังคม ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการปรับตัวของคนในชุมชนท่ามกลางระบบทุนนิยมที่หลั่งไหลเข้ามากระทบต่อชุมชน โดยชุมชนปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น ผู้คนปรับตัวและสามารถดำรงอยู่ได้ อย่างไรก็ดีท่ามกลางสภาวะดังกล่าวชุมชนสามารถรวมกลุ่มเครือข่ายทางสังคมและสำนึกในวิถีวัฒนธรรมชุมชนสำหรับต้านทานอำนาจจากบริบทดังกล่าวไว้ได้ งานศึกษาที่ใช้แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในการศึกษาลักษณะนี้ ได้แก่ งานศึกษาของฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพูนศักดิ์ ชานิกรประดิษฐ์ เรื่อง เศรษฐกิจหมู่บ้านภาคใต้ฝั่งตะวันออกในอดีต , งานศึกษาของกิตติ ตันไทย เรื่อง หนึ่งศตวรรษเศรษฐกิจของคนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา , งานศึกษาของชลิตา บัณฑุวงศ์ และอนุสรณ์ อุณโณ เรื่อง พลวัตเศรษฐกิจชุมชนภาคใต้ตอนบนฝั่งตะวันออก , งานศึกษาของสงบ ส่งเมือง เรื่อง เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคใต้ในรอบห้าทศวรรษที่ผ่านมา และงานศึกษาของนันทยา ศรีวารินทร์ และคณะ เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2504-2549 เป็นต้น

งานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลาในฐานะมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะงานศึกษาจากกลุ่มเครือข่ายภาคีรักเมืองสงขลาสมาคม งานชิ้นสำคัญที่ศึกษา ได้แก่

งานวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างพลังของท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสริมสร้างคุณค่า “เมืองเก่าสงขลา” ให้เข้มแข็งสู่การเป็นเมืองมรดกโลก โดยสุวิทย์ สุจฉายา และคณะ เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม PAR (Participatory Action Research) โดยเน้นการทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Research) ที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ขับเคลื่อนประเด็นให้เกิดรูปธรรมในการดำเนินการ 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสถาปัตยกรรม ในกระบวนการฟื้นฟูต้นแบบการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ถนนหนองจิก ด้านการศึกษา ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและชุดการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และด้านผู้ประกอบการสังคมในการพัฒนาการประกอบการสังคมบนฐานทุนทางสังคมเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ผลการดำเนินการวิจัยได้หนุนเสริมการเรียนรู้และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ให้เห็นคุณค่าและรักษามรดกวัฒนธรรมและทรัพย์สินทางปัญญาของตน จนเกิดเป็น “ถนนเรียนรู้คู่วัฒนธรรมเก้าห้อง หนอง

จิก นางงาม” ที่มีการรวมตัวของผู้ประกอบการสร้างรายได้ในพื้นที่บนฐานวัฒนธรรมของตนเองที่นำไปสู่การท่องเที่ยวในแผนงานของจังหวัด รวมทั้งเกิดการจัดการเรียนรู้หลักสูตรท้องถิ่นเยาวชนรักษ์ถิ่นสงขลาทั้งในระบบและตามอัธยาศัย

งานวิจัยเรื่อง ศึกษามรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยจเร สุวรรณชาต และคณะ เป็นการศึกษาวิจัยพื้นที่เมืองเก่าสงขลา ฝั่งหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงบูรณาการจากหลายศาสตร์เพื่อศึกษามรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา งานชิ้นนี้เสนอว่า พื้นที่เมืองเก่าหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา มีทุนทางสังคมเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ โดยชุมชนสามารถนำทุนทางสังคม อาทิ โบราณสถาน ศาสนสถาน เรือนพื้นถิ่น อาหารพื้นบ้าน ภูมิปัญญา และองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชน เป็นมรดกทางวัฒนธรรมมาใช้ในการต่อยอดยกระดับชุมชนสู่การขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภายในและภายนอกประกอบด้วย หน่วยงานท้องถิ่นของรัฐและเอกชนในจังหวัดสงขลา และมหาวิทยาลัยราชมงคลศรีวิชัย

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชน โดยศรุตม์ เพชรสกุลวงศ์ และนาถนเรศ อาคาสุวรรณ เป็นการศึกษาสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลา 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านจำนวน ด้านการใช้ประโยชน์ และด้านรูปแบบ แต่ละประเด็นสะท้อนความเปลี่ยนแปลงระดับเมือง ระดับชุมชน และระดับบุคคลที่แตกต่างออกไป

งานศึกษาที่ผ่านมาทั้งหมดทั้งที่เกี่ยวกับงานศึกษาในภาคใต้ พื้นที่สงขลา และเขตเมืองเก่าสงขลา ทำให้เข้าใจบริบทความหมายของงานที่แปรเปลี่ยนไปตามแต่ละสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเมืองสงขลาได้รับการประกาศเป็นเขตเมืองเก่ากระทั่งมีการขับเคลื่อนให้เมืองเก่าสงขลายกระดับสู่เมืองมรดกโลก งานศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่เมืองเก่าสงขลาได้รับการศึกษาเพื่อรองรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์มากขึ้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

บทความเรื่อง เมืองเก่าสงขลา : พื้นที่ความทรงจำท้องถิ่นสู่ความทรงจำแห่งชาติ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) ในการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบของการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ทั้งจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรอง ได้แก่ เอกสารราชการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความรอบด้านและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

5. สรุปผลการวิจัย

เมืองสงขลามีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน โดยในสมัยอยุธยาปรากฏการตั้งเมืองสงขลาแห่งแรกบริเวณฝั่งหัวเขาแดง ต่อมามีการย้ายเมืองสงขลามายังฝั่งแหลมสน กระทั่งในสมัยรัตนโกสินทร์มีการย้ายเมืองสงขลามายังฝั่งบ่อยาง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองสงขลาในปัจจุบัน เมืองสงขลาในอดีตนับเนื่องตั้งแต่สมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ มีความสำคัญในฐานะการเป็นศูนย์กลางทางด้านการเมืองการปกครองและทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเป็นเมืองท่าและศูนย์กลางของการเดินเรือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์ของเมืองที่มีทะเลขนาบทั้งสองข้าง คือ ทะเลสาบสงขลาทางทิศตะวันตกและทะเลอ่าวไทยทางทิศตะวันออก จึงเป็นชัยภูมิที่เหมาะสมต่อการแลกเปลี่ยนค้าขายสินค้าระหว่างเมืองและประเทศต่าง ๆ กระทั่งกล่าวได้ว่าเมืองสงขลาในอดีตเปรียบดังเป็นเมืองท่านานาชาติที่ดินแดนต่างๆพากันเดินทางเข้ามาติดต่อสัมพันธ์ทางการค้า จากปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้เมืองสงขลาตั้งแต่อดีตมีพ่อค้าและผู้คนจากหลากหลายประเทศเข้ามาติดต่อค้าขายและตั้งถิ่นฐานจำนวนมาก นำสู่การหล่อหลอมให้เมืองสงขลามีการปะทะสังสรรค์ทางสังคม

วัฒนธรรมกับดินแดนภายนอก และก่อเกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีผู้คนมากหน้าหลายตา มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอัตลักษณ์อันโดดเด่นของเมืองสงขลาสืบเนื่องถึงปัจจุบัน

เขตเมืองเก่าสงขลาในปัจจุบันตั้งอยู่ทางตะวันออกของปากทะเลสาบสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ที่สะท้อนวิถีวัฒนธรรมของผู้คนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ปรากฏให้เห็นร่องรอยพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งร่องรอยแหล่งโบราณสถาน สถาปัตยกรรม อาคารบ้านเรือน ฯลฯ ที่ยังคงมีกลิ่นอายของความเป็นเมืองเก่าสงขลาให้ชนรุ่นหลังเกิดความรับรู้และผูกสำนึกต่อความทรงจำในท้องถิ่นแห่งนี้

สถาปัตยกรรมของอาคารเก่าแก่ในเขตเมืองเก่าสงขลาจำนวนมาก ได้รับการยกย่องว่าเป็นอาคารที่ทรงคุณค่า โดยอาคารมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบชิโน-ยูโรเปียน (Sino-European) ที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ซึ่งชาวสงขลาในอดีตรับแนวคิดและเทคนิควิธีในการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมมาจากเมืองท่าการค้าที่สำคัญทางตะวันตกของคาบสมุทรมลายู สถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลานอกจากจะสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนภายในเมืองเก่าสงขลา ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมร่วมกันของผู้คนสองฝั่งทะเลบนเส้นทางการค้าระหว่างคาบสมุทรได้อีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งจะมีส่วนช่วยส่งเสริมและผลักดันให้เมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์มากยิ่งขึ้น (ศรุตม์ เพชรสกุลวงศ์, 2554 : 2)

เมืองเก่าสงขลาได้รับการประกาศจากคณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า ในวันที่ 13 ธันวาคม 2553 ให้เป็น 1 ใน 7 ของเขตพื้นที่เมืองเก่า (เมืองเก่าเชียงใหม่ เมืองเก่าลำปาง เมืองเก่ากำแพงเพชร เมืองเก่าลพบุรี เมืองเก่าพิมาย เมืองเก่านครศรีธรรมราช และเมืองเก่าสงขลา) ซึ่งมุ่งหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการอนุรักษ์อย่างสากลเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติงานของแต่ละเมืองรวมทั้ง "เมืองเก่าสงขลา" ยังถูกยกให้เป็น 1 ใน 2 จังหวัดของภาคใต้ที่เป็นเมืองมรดกของชาติ (สุวิทย์ สุจฉายา และคณะ, 2562 : 2)

ปัจจุบันมีความพยายามของกลุ่มภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน กลุ่มประชาสังคม และเครือข่ายชุมชนในพื้นที่สงขลา รวมตัวกันเพื่อผลักดันให้เมืองสงขลาเป็นเมืองมรดกโลก เสนอต่อองค์การวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) โดยเสนอประเด็นการเป็นเมืองมรดกโลกในด้านวัฒนธรรมและด้านภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม ตามเกณฑ์ดังนี้

1) ด้านวัฒนธรรม (Cultural Heritage) ซึ่งเน้นกลุ่มอาคารทางสถาปัตยกรรมที่เชื่อมต่อกันหรือแยกจากกันหรือสอดคล้องกลมกลืนกัน หรือโดยสถานที่จากภูมิทัศน์ที่มีคุณค่าอันโดดเด่นอันเป็นสากลในมิติประวัติศาสตร์ ศิลปะหรือวิทยาศาสตร์

2) ด้านภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม (Cultural landscape) การขึ้นทะเบียนมรดกโลกแบบภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมคือการให้ความสำคัญการมองครอบคลุมของความสำคัญทั้งองค์ประกอบด้านรูปธรรมและนามธรรมซึ่งเป็นวัฒนธรรมผสมกับความสำคัญของที่ตั้งที่เป็นความโดดเด่นทางธรรมชาติจนเกิดเป็นแหล่งมรดกโลกแบบผสมและภูมิทัศน์วัฒนธรรม

การดำเนินการสู่การขับเคลื่อนเมืองสงขลาเป็นเมืองมรดกโลกที่ผ่านมาพบว่า มีการพัฒนาย่านเมืองเก่าสงขลาโดยเน้นการบูรณะอาคารและสถาปัตยกรรม ที่ผ่านมามีการดำเนินการโดยอาศัยกลไกและงบประมาณจากหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และสถานศึกษาในพื้นที่ ตามวาระกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยงาน เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เทศบาลนครสงขลา ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ และกลุ่มนักธุรกิจท้องถิ่นที่เห็นความสำคัญ เป็นต้น (สุวิทย์ สุจฉายา และคณะ, 2562 : 3)

จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของเมืองสงขลา แสดงให้เห็นร่องรอยผ่านสถาปัตยกรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของผู้คนในเมืองเก่าสงขลา ทำให้เรื่องราวและเรื่องเล่าของเมืองเก่าสงขลาถูกถักสานสายใยเชื่อมต่อร้อยรัดผู้คนในเมืองเก่าสงขลาให้ยึดโยงเกาะเกี่ยวกันผ่านความทรงจำร่วมทางประวัติศาสตร์ หล่อหลอมให้ผู้คนเกิดความรู้สึกสำนึกร่วมในความเป็นท้องถิ่นเดียวกัน นำสู่การตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบต่อถักสานสายใย และรักษา เพื่อจรรโลงระบบคุณค่าของคนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเข้าไว้ด้วยกัน เมืองเก่าสงขลาจึงกลายเป็นพื้นที่ความทรงจำร่วมของคนในท้องถิ่นเมืองสงขลา ที่ผูกโยงกับสำนึกทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

6. อภิปรายผลการวิจัย

ด้วยสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของคนในท้องถิ่นเมืองสงขลา ทำให้เมืองเก่าสงขลากลายเป็นพื้นที่ความทรงจำร่วมของคนในท้องถิ่นเมืองสงขลา ที่เป็นภาพตัวแทนของการจรรโลงระบบคุณค่าของคนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาเข้าไว้ด้วยกัน จากความทรงจำร่วมของคนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาที่มีต่อเมืองเก่าสงขลา ทำให้เกิดการรวมตัวเป็น “ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม” ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2552 ด้วยจุดมุ่งหมายที่จะเป็นศูนย์กลางที่คนรักเมืองสงขลาทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิด ประสบการณ์ ได้รับรู้และภาคภูมิใจในคุณค่าของเมืองที่อาศัยอยู่ ก่อให้เกิดความหวนแหนมรดกทางวัฒนธรรม ร่วมกันผลักดันให้อนุรักษ์สิ่งทรงคุณค่าเหล่านี้ไว้ไม่ให้สูญหาย และร่วมมือกับทุกภาคส่วนที่จะสร้างสรรค์ให้เมืองสงขลาเป็นเมืองที่น่าอยู่เป็นมรดกของชาติและมรดกโลก เพื่อคนสงขลาทุกคน (https://www.songkhla-ht.org/about)

กิจกรรมสำคัญของภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม ได้แก่ การรับฟังความคิดเห็นของคนรักเมืองสงขลานำเสนอต่อสาธารณะ การให้ความรู้เรื่องเมืองเก่าสงขลา เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง การเป็นมัคคุเทศก์ชมเมืองเก่าย้ำคุณค่าน่าจดจำ การขับเคลื่อนการพัฒนานำสงขลาสู่มรดกโลก การประสานสามฝ่าย การสร้างเครือข่ายทุกทิศ และการสืบทอดคุณค่า ตำนาน อาหาร การแสดง (https://www.songkhla-ht.org/activities)

รูปที่ 1 การบรรยายเรื่องเมืองเก่าในงานถนนคนเดินสงขลาแต่แรก

ที่มา : https://www.songkhla-ht.org/activities

รูปที่ 2 กรรมการภาคีคนรักเมืองสงขลา

ที่มา : https://www.songkhla-ht.org/activities

รูปที่ 3 กรรมการภาคีคนรักเมืองสงขลาและเครือข่าย

ที่มา : https://www.songkhla-ht.org/activities

รูปที่ 4 การศึกษาดูงานที่ปีนังเมืองมรดกโลก เพื่อขับเคลื่อนสงขลาสู่เมืองมรดกโลก

ที่มา : https://www.songkhla-ht.org/activities

จะเห็นได้ว่าการเกิดขึ้นของภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคมเกิดขึ้นจากการผูกโยงกลุ่มคนหลากหลายภาคส่วนเข้าไว้ด้วยกัน ด้วยระบบคุณค่าและการมีสำนึกร่วมอันเกิดจากความทรงจำที่มีต่อท้องถิ่นในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาร่วมกัน นำสู่การขับเคลื่อนเพื่ออนุรักษ์เมืองเก่าสงขลา ทำให้เมืองเก่าสงขลาได้รับการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ กระทั่งมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้เมืองเก่าสงขลาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเป็นเมืองมรดกโลก โดยได้รับการผลักดันจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่จังหวัดสงขลา ความทรงจำท้องถิ่นของเมืองเก่าสงขลาที่ถักสานสัมพันธ์ผู้คนในพื้นที่เข้าไว้ด้วยกันจึงกลายเป็นความทรงจำแห่งชาติ ที่ผูกโยงภาคี เครือข่าย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เข้าไว้ด้วยกัน ผ่านกระบวนการจัดการให้สำนึกหรือความทรงจำท้องถิ่นกลายเป็นความทรงจำร่วมกันของคนในชาติ

การเปลี่ยนความหมายของเมืองเก่าสงขลาจากความทรงจำท้องถิ่นเป็นความทรงจำร่วมกันของคนในชาติหรือความทรงจำแห่งชาติ เห็นได้จากภาครัฐและภาคเอกชนระดับชาติเข้ามาให้การสนับสนุนและผลักดันเมืองสงขลาสู่เมืองมรดกโลกเป็นวาระสำคัญแห่งชาติ

การดำเนินนโยบายการขับเคลื่อนเมืองเก่าสงขลาสู่เมืองมรดกโลก ทั้งจากระดับประเทศและระดับจังหวัดสงขลาได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและผลักดันจากรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยมีนายนิพนธ์ บุญญามณี ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และเคยดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา เป็นประธานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาสงขลาสู่เมืองมรดกโลก ครั้งที่ 1/2563 โดยมีนายจารุวัฒน์ เกลี้ยงเกลา ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา พร้อมด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสงขลา สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ธนารักษ์พื้นที่สงขลา สำนักศิลปากรที่ 11 สงขลา สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสงขลา สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมอย่างพร้อมเพรียงเพื่อขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีการดำเนินโครงการพัฒนาสงขลาสู่เมืองมรดกโลกเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลา และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ทั้งเมืองเก่าสงขลาในเขตเทศบาลนครสงขลา เมืองเก่าสงขลาเขาแดง เมืองเก่าสงขลาแหลมสนในเขตเทศบาลเมืองสิงหนคร บางส่วนของเกาะยอ และทะเลสาบสงขลา ยกระดับสู่การเป็นเมืองมรดกโลก และเพื่อให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว อีกทั้งมีการจัดการประชุมเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการขับเคลื่อนในหลายประเด็น อาทิ ความสำคัญของการนำเมืองสงขลาสู่เมืองมรดกโลก บทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม บทบาทของสถานศึกษา และมาตรการในการควบคุมการก่อสร้างอาคารของภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานของรัฐอย่างอื่นครอบคลุมพื้นที่เมืองเก่า และแนวทางการพัฒนาสงขลาสู่เมืองมรดกโลก เพื่อให้เมืองเก่าสงขลาได้รับการปกป้องดูแล มิให้เกิดอาคารที่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและทำลายทัศนียภาพบริเวณเมืองเก่า และเท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง (https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200810211509730)

จากการประชุมคณะกรรมการพัฒนาสงขลาสู่เมืองมรดกโลก ครั้งที่ 1/2563 นายนิพนธ์ บุญญามณี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ได้ให้ความสำคัญกับเมืองสงขลาในฐานะส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติไทย และผูกโยงความสำคัญของการเป็นส่วนหนึ่งของชาติ และหล่อหลอมสำนึกของความเป็นชาติเข้าไว้ด้วยกัน ดังความว่า... "สงขลา" เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธ อิสลาม และคนไทยเชื้อสายจีน มีการหลอมรวมวัฒนธรรมเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของสงขลา ดังนั้น การให้ความสำคัญและยกย่องบทบาทของแต่ละกลุ่มว่าเป็นผู้ร่วมกันสร้างเมือง และพัฒนาเมืองสงขลาให้ขึ้นสู่ระดับสากลด้วยกัน ย่อมสร้างความผูกพัน และจิตสำนึกในการรักบ้านเกิดยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่และสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นประโยชน์ด้านความมั่นคง "สงขลา" มีพื้นที่ติดกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ การที่คนทุกกลุ่มมีความเชื่อในสงขลาว่ามีความสามัคคีร่วมใจกันพัฒนา จะเป็นตัวอย่างให้เยาวชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นว่าคนไทยทุกกลุ่มร่วมกันสร้างชาติอย่างมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน สร้างจิตสำนึกให้มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ประโยชน์ด้านศักดิ์ศรีของประเทศ การพัฒนาให้เมืองสงขลาเป็นเมืองมรดกโลกเช่นเดียวกับปีนัง ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ สร้างความเชื่อมั่นด้านเศรษฐกิจ การลงทุน การศึกษา และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ (https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200810211509730)

รูปที่ 5 การประชุมคณะกรรมการพัฒนาสงขลาสู่เมืองมรดกโลก ครั้งที่ 1/2563 นายนิพนธ์ บุญญามณี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานการประชุม

ที่มา : https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200810211509730

ขณะเดียวกันภาคเอกชนระดับชาติยังได้เข้าร่วมการขับเคลื่อนเมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลกร่วมกับหน่วยงานจังหวัดสงขลาร่วม โดยบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ดำเนินโครงการ Upstream สงขลาสู่มรดกโลก เป็นโครงการที่เป็นการทำงานร่วมกันระหว่าง จังหวัดสงขลา, เทศบาลนครสงขลา, ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม, เทศบาลเมืองสิงหนคร, องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา, ICOMOS Thailand, และนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย โดยการสนับสนุนงบประมาณจากบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) เพื่อผลักดันเมืองสงขลาสู่มรดกโลก ภายใต้โครงการ Upstream Process ซึ่งเป็นโครงการภายใต้การดำเนินการร่วมกับ ICOMOS สากล โดยหน่วยงาน ICOMOS สากลจะทำหน้าที่เป็นเลขาของคณะกรรมการเมืองมรดกโลกของ UNESCO จึงอาจกล่าวได้ว่าโครงการ UpStream สงขลาสู่มรดกโลก คือการนำเมืองเก่าสงขลาเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเป็นเมืองมรดกโลกอย่างเป็นทางการ

การดำเนินโครงการ Upstream สงขลาสู่มรดกโลก ซึ่งขับเคลื่อนโดยหน่วยงานหลายภาคส่วน มีการดำเนินโครงการจำนวน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการจัดทำเอกสารและดำเนินการเพื่อโครงการ Upstream สงขลาสู่มรดกโลก, โครงการการจัดตั้งสำนักงานและดำเนินงานโครงการสงขลาสู่มรดกโลก และโครงการกิจกรรมปรับปรุงและจัดทำนิทรรศการสงขลาสู่มรดกโลก ซึ่งการประเมินศักยภาพของสงขลาภายใต้โครงการ Upstream สงขลาสู่มรดกโลก จะใช้เวลาดำเนินการในพื้นที่ประมาณ 12 เดือน คู่ขนานกับเวลาที่ใช้รับการประเมินจาก ICOMOS สากลเป็นเวลา 6 เดือน (https://www.songkhla.go.th/news/detail/6243)

การเปลี่ยนความหมายของเมืองเก่าสงขลาในฐานะพื้นที่ความทรงจำท้องถิ่น ซึ่งคนในพื้นที่เมืองเก่าสงขลาผูกโยงสำนึกร่วมกันในการถักสานสายใย อนุรักษ์ สืบต่อ และขับเคลื่อนเมืองสงขลาเป็นพื้นที่เขตเมืองเก่า กระทั่งเกิดการรวมตัวเป็นภาคี เครือข่าย กับหน่วยงานภายในและภานนอกพื้นที่ ได้ปรับเปลี่ยนความหมายมาสู่การสร้างความทรงจำร่วมของคนในชาติด้วยการร่วมกันขับเคลื่อนเมืองเก่าสงขลาสู่เมืองมรดกโลก ในฐานะที่เมืองสงขลาเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติไทย ซึ่งทุกภาคส่วนทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติต้องให้ความสำคัญ ความทรงจำท้องถิ่นของเมืองเก่าสงขลาจึงปรับเปลี่ยนความหมายมาสู่ความทรงจำแห่งชาติ ที่ผูกโยงคนในชาติไว้ด้วยสำนึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

งานวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับเขตพื้นที่เมืองเก่าสงขลาส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาด้านสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ยังขาดการศึกษาในมิติทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ที่มีการใช้วิธีการศึกษาแบบประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) ควบคู่กับการใช้กรอบแนวคิดหรือทฤษฎีในการเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลองค์ความรู้ที่มีความแตกต่างหลากหลายอย่างรอบด้านมากขึ้น ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ในการศึกษาด้วยมุมมองต่างๆทุกมิติ สำหรับการทำความเข้าใจเมืองเก่าสงขลาในฐานะพื้นที่ความทรงจำท้องถิ่นและการทำความเข้าใจในบริบทพื้นที่ความทรงจำแห่งชาติ

8. เอกสารอ้างอิง

กิตติ ตันไทย. (2552). *หนึ่งศตวรรษเศรษฐกิจของคนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เกรียงศักดิ์ เชษฐพัฒนวนิช. (2557). ความทรงจำทางสังคมและพื้นที่ ใน *วารสารมนุษยศาสตร์สาร.* (กรกฎาคม-ธันวาคม). 15(2), 246-251.

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2542). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสงขลา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ฉวีวรรณ ประจวบเหมาะ. (2536). แลใต้สี่ทศวรรษ : การเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและพัฒนาการทางการเมือง (ในช่วงเวลา 2490-2536). *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2536 ปัญหา ท้าทายของสังคมไทย : ใครจะได้อะไร อย่างไร.*

จเร สุวรรณชาต และคณะ. (ม.ป.ป.). *ศึกษามรดกทางวัฒนธรรมเมืองเก่าหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพูนศักดิ์ ชานิกรประดิษฐ์. (2540). เศรษฐกิจหมู่บ้านภาคใต้ฝั่งตะวันออกในอดีต. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ชลิตา บัณฑุวงศ์ และอนุสรณ์ อุณโณ. (2546). *พลวัตเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคใต้ตอนบนฝั่งตะวันออก : กรณีศึกษา 4 พื้นที่.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นันทยา ศรีวารินทร์ และคณะ. (2555). *ประวัติศาสตร์ชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2504-2549.* สงขลา: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

ศรุตม์ เพชรสกุลวงศ์ และนาถนเรศ อาคาสุวรรณ. (2554). *การศึกษาสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชน.* สงขลา: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

สงบ ส่งเมือง. (2546). *เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคใต้ในรอบห้าทศวรรษที่ผ่านมา.* กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีทรรศน์.

สงบ ส่งเมือง. (2523). *การพัฒนาหัวเมืองสงขลาในสมัยกรุงธนบุรีและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ.2310-2444).* สงขลา: โครงการบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้.

สกรรจ์ จันทรัตน์. (2533). *การเริ่มต้นและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์โบราณคดีเมืองสงขลาเก่า.* กรุงเทพฯ: กองโบราณคดี กรมศิลปากร.

สุวิทย์ สุจฉายา และคณะ. (2561). *การส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างพลังของท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และเสริมสร้างคุณค่า "เมืองเก่าสงขลา" ให้เข้มแข็งสู่การเป็นเมืองมรดกโลก*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สายชล สัตยานุรักษ์. การต่อสู้บนพื้นที่ความทรงจำของคนหลากหลายชาติพันธุ์ในประเทศไทย. ใน *หน้าจั่ว ว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย*. 8(กันยายน 2554-สิงหาคม 2555): 77-104.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2548). *ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน ทิศทางใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2553). ระหว่างประวัติศาสตร์กับความทรงจำ : ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม. *เกี่ยวกับภาคี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2564, จาก https://www.songkhla-ht.org/activities

ภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม. *กิจกรรมภาคี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2564, จาก https://www.songkhla-ht.org/activities

สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์. (2563). *มท.2 เดินหน้าพัฒนา "สงขลาสู่เมืองมรดกโลก" เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาเมืองเก่าสงขลา และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ สร้างความเชื่อมั่นด้านเศรษฐกิจ การลงทุน การศึกษา และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2564, จาก https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG200810211509730

จังหวัดสงขลา. (2564). *จังหวัดสงขลา ประชุมขับเคลื่อนคณะทำงาน Upstream Process เมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลก เพื่อร่วมฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาเมืองสงขลาและพื้นที่เกี่ยวเนื่องให้เป็นเมืองที่น่าอยู่และทรงคุณค่า*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2564, จาก https://www.songkhla.go.th/news/detail/6243

เมืองเก่าสงขลา : ทุนทางวัฒนธรรมและการกลายเป็นชุมชนผู้ประกอบการ

SONGKHLA OLD TOWN – CULTURAL CAPITAL & BECOMING AN ENTREPRENEURIAL COMMUNITY

กัลย์วดี เรืองเดช[1]*

Kanwadee Rueangdej[1]*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเมืองเก่าสงขลาที่มีประวัติศาสตร์และทุนทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนาน ในช่วงที่ได้รับการผลักดันให้เป็นเมืองท่องเที่ยว ภายใต้นโยบายเมืองเก่าสงขลาสู่มรดกโลก ผลการศึกษาพบว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับเมืองสงขลาในทางเศรษฐกิจและการมีส่วนร่วมของชุมชนจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นการยกระดับเศรษฐกิจชุมชนจากเดิมไปสู่ชุมชนผู้ประกอบการ

คำสำคัญ: เมืองเก่าสงขลา, ทุนทางวัฒธรรม, ชุมชนผู้ประกอบการ

Abstract

This article aims to study a long history and cultural capital of the old city of Songkhla. While this old city has been pushed to be a tourist and a world heritage city, the results of the study show that throughout the past, the promotion of historical and cultural tourism has made a change to both economically and Community participation plays a big part of the cause of economic change and it has raised the community economy from the original to the entrepreneurial community.

Keyword: Songkhla Old Town, Cultural Capital, Becoming an entrepreneurial community

[1] อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: kanwadee.ru@skru.ac.th

1. บทนำ

เมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนานกว่า 179 ปี มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและการปกครองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งมีทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นมรดกทางสถาปัตยกรรมอันโดดเด่นของเมืองเก่าสงขลาที่เป็นดังภาพสะท้อนเรื่องราววิถีชีวิตของคนสงขลาอดีตที่มีคุณาปการต่อคนสงขลาในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

2. เมืองเก่าสงขลา: เมืองท่าที่สำคัญแห่งลุ่มทะเลสาบ

เมืองเก่าสงขลา[2] ตั้งอยู่ในขตพื้นที่ ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ในอดีตอยู่ภายใต้การปกครองของตระกูล ณ สงขลา ที่เป็นเจ้าเมืองสงขลามาตั้งแต่ครั้งสงขลาตั้งเมืองอยู่ที่บ้านแหลมสน โดยมีหลวงสุวรรณคีรีสมบัติ (เหยี่ยง แซ่เฮา) เป็นเจ้าเมืองคนแรกในตระกูล ณ สงขลา (พระยาวิเชียรคีรี : 53) ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2385 ในสมัยพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส้ง) ได้ย้ายเมืองสงขลาจากฝั่งบ้านแหลมสน มาอยู่ฝั่งบ่อยางซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองสงขลาในปัจจุบัน :เพราะฝั่งบ่อยางมีทำเลที่ตั้งเหมาะสมกับการขยายเมืองเป็นที่อยู่อาศัยของไพร่พลจำนวนมากที่มีความจำเป็นในการตั้งรับข้าศึก มีแหล่งน้ำที่เพียงพอกับการอุปโภคบริโภค (ศรีสมร ศรีเบญจพลางกูร: 114)

วิถีชีวิตและการทำมาหากินในอดีตเมืองสงขลา ด้วยลักษณะของพื้นที่เป็นดินปนทรายทำให้ชาวเมืองสงขลาไม่นิยมประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากสภาพพื้นดินไม่เหมาะสม ในส่วนของการทำประมงจะเป็นลักษณะของประมงชายฝั่งและประมงในทะเลสาบ เมื่อได้ผลผลิตแล้วก็จะนำมาขายในตลาดแต่อาชีพที่ถือว่าสำคัญที่สุดของเมืองสงขลาคือ การเป็นเมืองท่าทางการค้าที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของภาคใต้ ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งเป็นเสมือนประตูบ้านของทะเลสาบสงขลาที่จะมีผู้คนหลากหลายแหล่งเข้ามาทำการติดต่อค้าขาย อีกทั้งเจ้าเมืองและชาวเมืองสงขลาเชื้อสายจีนที่มีเป็นจำนวนมาก ก็มีความถนัดและมีความชำนาญในการทำการค้าเป็นอย่างมาก ตลาดเมืองสงขลาจึงทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับผลผลิตจากชุมชนต่างๆในลุ่มทะเลสาบสงขลามาแปรรูป โดยเฉพาะการนำข้าวเปลือกมาสีในโรงสีแล้วจำหน่ายออกไปยังตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ (กิตติ ตันไทย : 80) และยังทำหน้าที่นำสินค้าจากภายนอกมาขายให้กับในพื้นที่เมืองสงขลาเองและเป็นตัวกลางในการกระจายสินค้าไปยังพื้นที่ต่างๆโดยรอบอีกด้วย หากจะกล่าวว่าเมืองสงขลาเป็นเมืองพ่อค้าวานิชก็คงจะไม่ผิดไปจากนี้มากนัก

ต่อมาเมื่อรัฐส่วนกลางได้มีนโยบายสร้างทางรถไฟสายใต้เพื่อเชื่อมต่อเมืองหลวงและเชื่อมเส้นทางการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าขายผ่ายทางทะเลสาบสงขลาจึงค่อยๆ ถูกลดความสำคัญลงประกอบกับการเกิดขึ้นของเส้นทางรถไฟชุมทางหาดใหญ่และตั้งแต่ พ.ศ.2500 เป็นต้นมา เมืองสงขลาถูกลดบทบาททางเศรษฐกิจลงไป เนื่องจากนโยบายจากภาครัฐที่ส่งเสริมให้มีการใช้เครื่องจักรในการผลิตทางการเกษตรทำให้ในแต่ละชุมชนรอบทะเลสาบสงขลามีโรงสีขนาดเล็กเกิดขึ้นจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องส่งข้าวมายังโรงสีในเมืองสงขลาอีกต่อไป การเปลี่ยนแปลงทั้งนโยบายภาครัฐและการเปลี่ยนแปลงของเส้นทางคมนาคมจึงเป็นเหตุให้เมืองสงขลาถูกลดบทบาททางเศรษฐกิจจากที่เคยมั่งคั่งเป็นพ่อค้าคนกลางลงคงไว้แต่เมืองที่เป็นศูนย์กลางการปกครอง (มลิวรรณ รักษ์วงศ์ :69)

---

[2] เมืองสงขลาฝั่งเขาแดงตั้งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลางมีเจ้าเมืองเป็นมุสลิมนามว่าดะโต๊ะโมกอลล์ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ได้ส่งกองทัพมาตีเมืองสงขลาฝั่งเขาแดงเมืองถูกเผาจนกลายเป็นเมืองร้างและได้ย้ายเมืองมาอยู่ฝั่งแหลมสนจนกระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงจัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าฯให้ย้ายเมืองมาตั้งที่ฝั่งบ่อยาง

3. เมืองเก่าสงขลา: ทุนทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวสู่มรดกโลก

นอกจากความเจริญทางเศรษฐกิจและเป็นเมืองทางการปกครองที่สำคัญมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเมืองสงขลายังเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งชาวไทย ชาวจีนและมลายูหรือที่เรียกว่าเมืองพหุวัฒนธรรมนับว่าข้อดีของการเป็นเมืองท่าอีกด้านหนึ่ง นอกเหนือจากทางเศรษฐกิจคือ สงขลาบ่อยางมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงสะท้อนให้เห็นได้จากสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลา บ้านเรือนที่พักอาศัยและทำการค้าที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบจีนที่ชาวสงขลาเชื้อสายจีนได้นำแนวคิดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในการสร้างที่พักอาศัยตามอย่างบ้านเกิดที่ประเทศจีนมาสร้างบ้านในเมืองสงขลาเป็นการสร้างบ้านแบบตึกผสมไม้และนอกจากได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมจีนแล้วชาวสงขลายังนำอิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตกมาผสมผสานด้วยจนทำให้เกิดบ้านห้องแถวแบบชิโน-ยูโรเปียนขึ้นและยังพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมเพิ่มขึ้นอีกในรูปแบบของห้องแถวร่วมสมัยที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะแบบอาร์ต-เดโค ซึ่งเป็นที่นิยมมากที่สิงคโปร์และปีนังในช่วง ค.ศ. 1930-1950 (ศรุตม์ เพชรสกุลวงศ์และนาถนเรศ อาคาสุวรรณ: 90) และรูปแบบการก่อสร้างสถาปัตยกรรมของวัดมัชชิมาวาส มัสยิดอุสสนอิสลาม (บ้านบน) ที่สะท้อนความผสมผสานทางวัฒนธรรมความเชื่อที่หลากหลายของเมืองเก่าสงขลา

นอกจากวัฒนธรรมทางด้านสถาปัตยกรรมแล้ววิถีชีวิตความเป็นอยู่ จารีต ประเพณีและการดำเนินชีวิตของชาวสงขลา ระบบคุณค่าและความเชื่อของชาวสงขลา ก็มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์: 11) ที่ดึงดูดให้สงขลามีเสน่ห์และอัตลักษณ์เฉพาะตัว กว่า 1 ทศวรรษที่เมืองสงขลาได้ถูกเปิดตัวในฐานะเมืองท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือระหว่างภาคีคนรักเมืองสงขลาสมาคม หน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน(สุนิสา มุนิเมธี: 90) ได้รับความนิยมในการเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาผ่านสถาปัตยกรรมและได้สัมผัสวิถีชีวิตของชาวสงขลาในเขตเมืองเก่าและมีความพยายามผลักดันเมืองสงขลาให้ได้รับการรับรองจากองค์การเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (Unesco) ขึ้นเป็นมรดกโลก (แพง ชิณพงษ์: 1) ประกอบกับกระแสการท่องเที่ยวที่ถวิลหาอดีตเป็นที่นิยมอย่างมากตลอดระยะที่ผ่านมา โดยการรื้อฟื้นความทรงจำทางประวัติศาสตร์ร่วมกันผ่านการท่องเที่ยว (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์: 1)

เมืองสงขลาซึ่งเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมอันหลากหลายตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา โดยมีความเป็น “พหุวัฒนธรรม” ร่วมของทั้ง ไทย จีน มลายู มายาวนานการสั่งสมทั้งประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตวัฒนธรรม ก่อให้เกิดเป็นทุนวัฒนธรรมที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การปรับปรุงสถาปัตยกรรมอาคารและภูมิทัศน์ในย่านเมืองเก่าสงขลา เพื่อทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าในความงามยังได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว (สินาด ตรีวรรณไชย: 1) รวมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในท้องถิ่นที่มีนโยบายในการสนับสนุนเมืองเก่าสงขลาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวระดับสากล (สมคักดิ์ ตันติเศรณี: 378) ทั้งนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วสิน ทับวงษ์ ประธานคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เคยกล่าวเอาไว้ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ในคราวที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่บรรยายประวัติศาสตร์เมืองเก่าสงขลา "ทุกภาคส่วนร่วมกันทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลด้านประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรม ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานที่สำคัญ ตลอดจนโบราณสถานในเมืองเก่าสงขลาบ่อยาง...นับเป็นการประสานความร่วมมือของนักวิชาการจากภาคสถาบันอุดมศึกษาใน จ.สงขลา กับการทำนุบำรุงและส่งเสริมการพัฒนาอรรถประโยชน์จากศิลปวัฒนธรรมของเมืองสงขลา ในมิติการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามเป้าหมายและแผนแม่บทสงขลาสู่เมืองมรดกโลก"(สยามรัฐออนไลน์: 15)

4. เมืองเก่าสงขลา : เศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นสู่ชุมชมผู้ประกอบการ

ความสวยงามของสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตของชาวเมืองสงขลาที่ดึงดูดให้สงขลากลายเป็นเมืองท่องเที่ยวในปัจจุบัน กระแสการเปลี่ยนแปลงตลอดระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมาทำให้ย่านเมืองเก่าสงขลาได้เปลี่ยนสถานะตัวเองทางเศรษฐกิจจากเศรษฐกิจชุมชนในระดับท้องถิ่นที่แต่ละบ้านหรือแต่ละร้านก็จะทำการค้า ทั้งขายอาหารหรือสินค้าประเภทต่างๆ ให้เพียงแค่กับชาวสงขลาด้วยกันเองหรืออาจจะมีนักท่องเที่ยวนักเดินทางจากภายนอกเข้ามาบ้างแต่ก็ไม่มากนัก เป็นเศรษฐกิจที่ตอบสนองชุมชนภายในย่านการค้าของคนในพื้นที่เป็นวิถีชุมชนแบบดั้งเดิม แต่เมื่อกระแสการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าสงขลาได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นตามลำดับทำให้เกิดสถานที่บริการทางการท่องเที่ยวต่างๆ ที่แปลกตาไปจากเดิมเพิ่มมากขึ้นเพื่อรองรับรูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ตอบสนองนักท่องเที่ยวในปัจจุบัน (พลอย มัลลิกะมาส: 9)

ร้านค้าในเขตเมืองเก่ามีการปรับตัวเพื่อเปิดให้บริการเพื่อรองรับรูแบบการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เช่น ร้านเจ๊นิสาขาโรงสีแดง,ร้านกาแฟนครในใจ ,ร้านSongkhla Station, ร้านLyn'S ,ร้านheart made เป็นต้น หรือการปรับบ้านเก่ามาเป็นโรงแรมของ Hostel crab stories, โรงแรมบ้านในนคร บูติกโฮเทล เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาสัมผัสบรรยากาศของสถาปัตยกรรมรูปแบบเมืองเก่าสงขลา อีกทั้งการเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑ์จัดแสดงประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของภาคเอกชน เช่น แกลอรี่ A.E.Y. Space, บ้านนครใน,อาคารไททัน เป็นต้น การเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑ์ภาคเอกชน ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาศึกษาเรียนรู้ความเป็นมาของเมืองเก่าสงขลา สถานที่ทั้งหมดที่ยกตัวอย่างตั้งอยู่ในอาคารโบราณในเขตเมืองเก่าสงขลาที่คงรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้ามาสัมผัสกับความทรงจำทางประวัติศาสตร์

รูปที่ 1 ร้านเจ้นิสาขาโรงสีแดง

ที่มา : คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

รูปที่ 2 Hostel crab stories

ที่มา : คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์เพื่อการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ตลอดระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมาเศรษฐกิจย่านเมืองเก่าสงขลาไม่ใช่เป็นเพียงเศรษฐกิจในชุมชนที่ผลิตหรือจำหน่ายสินค้าให้กับคนในท้องถิ่นเท่านั้นแต่รูปแบบของสินค้าและบริการเปลี่ยนไปเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยว เกิดการเปลี่ยนทางเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมมาสู่การเป็นเศรษฐกิจแบบผู้ประกอบการที่มีปรับตัวของชุมชน ผู้ประกอบการที่เกิดขึ้นมีทั้งที่เป็นลูกหลานเมืองเก่าสงขลาดั้งเดิมและมีบุคคลภายนอกที่สนใจ ตระหนักถึงคุณค่าของเมืองสงขลาและมองเห็นลู่ทางที่จะใช้ทุนทางวัฒนธรรม ในรูปแบบการรักษา อนุรักษ์คุณค่าของเมืองร่วมกับการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น บนพื้นฐานความร่วมมือของชุมชนในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ดวงใจ นันทวงศ์: 21)

5. บทสรุป

กระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันเป็นที่นิยมอย่างมาก การท่องเที่ยวที่ช่วยให้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมยังคงดำรงอยู่ไปพร้อมกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐที่ประสบผลสำเร็จ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพะเยา จังหวัดนครพนม เป็นต้น เมืองเก่าสงขลาในปัจจุบันกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีคนจากต่างที่ต่างถิ่นเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก ที่เข้ามาเพื่อเรียนรู้และสัมผัสกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เก่าแก่ จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในเขตเมืองเก่าสงขลาอย่างน่าสนใจ มีการเกิดขึ้นของธุรกิจและผู้ประกอบการที่แตกต่างไปจากเดิม วิถีชีวิตของคนสงขลาที่เปิดรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัวขึ้นจากภายในชุมชนเป็นเศรษฐกิจที่มีรายได้จากการภาคการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นอย่างมาก ส่งผลให้เศรษฐกิจมีความรุ่งเรืองอีกครั้ง โดยถูกปรับเปลี่ยนจากการเป็นเมืองท่ามาสู่เมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ เปรียบเสมือนเมืองเก่าสงขลาได้ถูกปลุกให้ออกมาต้อนรับผู้คนมากหน้าหลายตาจากหลายหลายที่มาอีกครั้งเหมือนดังเช่นครั้งเป็นเมืองท่าที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้

6. อ้างอิง

กิตติ ตันไทย. (2552). *หนึ่งศตวรรษเศรษฐกิจของคนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.* กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

รังสรรค์ ธนะพรพันธ์. (2545). *ทุนวัฒนธรรม วัฒนธรรมในระบบทุนนิยมโลก.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มลิวรรณ รักษ์วงศ์. (2543). *กำเนิดและพัฒนาการของเมืองหาดใหญ่ พ.ศ.2458-2484*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. อักษรศาสตร์ (ประวัติศาสตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

ศรุตม์ เพชรสกุลวงศ์ และนาถนเรศ อาคาสุวรรณ. (2554). *การศึกษาสถาปัตยกรรมในเขตเมืองเก่าสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชน.* สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ศรีสมร ศรีเบญจพลางกูร. (2544). *ประวัติศาสตร์เมืองสงขลา.* สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สมคักดิ์ ตันติเศรณี และคณะ. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในเขตเทศบาลเมืองสงขลา. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย*. 9(2), 361-400.

สุนิสา มุนิเมธี. (2555). *ถนนนางงาม: พื้นที่ย่านเมืองเก่าสู่การกลายเป็นสินค้าในกระแสการท่องที่ยว.* ปริญญาศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สงขลา.

ดวงใจ นันทวงศ์. (2563). “การพัฒนาแนวทางการประกอบการเพื่อสังคมเพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า”. *สาระศาสตร์.* 3(1), 1-13. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก https://so05.tcithaijo.org/index.php/sarasatr/article/view/240474

พลอย มัลลิกะมาส. (2561). *ชุบชีวิตเมืองเก่าสงขลา เสน่ห์เมืองขลัง สีสันประวัติศาสตร์และศิลปะสมัยใหม่.* สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก https://web.tcdc.or.th/en/Articles/Detail/

สยามรัฐออนไลน์. (2561). *เจ้าหญิงนักประวัติศาสตร์ เยือนเมืองเก่าสงขลา* [หนังสือพิมพ์ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 6 สิงหาคม 2564, จาก https://siamrath.co.th/n/40599?fbclid=IwAR1nMMZoIjjRcfRdJfh3GyeMf1yz6PPI5SycUY9BKQAwMppTZTchkTUm63M

สินาด ตรีวรรณไชย. (2559). *ทรัพยากรสำคัญสำหรับการพัฒนาเมืองสงขลา*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก http://www.furd.in.th/cities/thai-cities-reviews/

แพง ชิณพงษ์. (2560). *วธ.หนุนเมืองเก่าสงขลาขึ้นมรดกโลก* [หนังสือพิมพ์ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก https://mgronline.com/qol/detail/

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2558). *ความทรงจำ ประวัติศาสตร์ และการเฉลิมฉลองระลึกถึง* [หนังสือพิมพ์ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/636477/

ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุง

STUDY OF LOCAL KNOWLEDGE FOR TOURISM IN PHATTHALUNG PROVINCE

ชุลีพร ทวีศรี[1]* และณัฐวดี ชูศรี[2]

Chuleeporn Thawesri[1]* and Nuttawadee Choosri[2]

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุง การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญในจังหวัดพัทลุงและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาเพื่อการท่องเที่ยวโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลตามรูปแบบ วิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือ ผู้วิจัยซึ่งเป็นคนในพื้นที่ เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกตุ และการลงพื้นที่เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพัทลุง รวมไปจนถึงเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดพัทลุง

จากการศึกษาพบว่าจังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดมีพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่ประวัติศาสตร์ความเป็นมาและด้านธรรมชาติที่มีความอุดมสมบรูณ์ทั้งป่าไม้ มีเทือกเขาบรรทัด เทือกเขานครศรีธรรมราชซึ่งเป็นเทือกเขาสำคัญของจังหวัดพัทลุง และมีทะเลสาบสงขลาที่สำคัญต่อชาวจังหวัดพัทลุงในการประกอบอาชีพประมง ทำให้จังหวัดพัทลุงมีความหลากหลายทางทางภูมิปัญญา ก่อให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางภูมิปัญญาหลายแหล่ง จึงทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการพัฒนามากขึ้น เปิดเป็นศูนย์การศึกษาเรียนรู้ แหล่งผลิตและจัดแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์โอทอปของท้องถิ่น และจัดกิจกรรรมเทศกาลต่าง ๆ ทั้งทางประเพณีวัฒนธรรมกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น จึงทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัด และยังมีหน่วยงานต่างๆเข้ามาเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : จังหวัดพัทลุง, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การท่องเที่ยว

Abstract

Research on studying local wisdom for tourism in Phatthalung Province This research aims to To study the collection of important local wisdom in Phatthalung Province and to study the development of wisdom for tourism by means of conducting research and data analysis according to the model. qualitative research, that is, the researcher who is local is a data collector in the study area By studying the relevant documents and research, observation and field visits to explore tourism resources. to collect information on local wisdom in Phatthalung Province including for tourism in Phatthalung as a guideline for the development of local wisdom of Phatthalung Province

1 อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตรและสังคมศาสตร์

2 นักศึกษาหลักสูตรสังคมศาสตร์เพื่อมัคคุเทศก์และการท่องเที่ยว

* Corresponding author, E-mail: jekky.jekky@gmail.com

From the study, it was found that Phatthalung Province is a province with an area covering historical and natural areas that are rich in both forests. There is a mountain range Nakhon Si Thammarat Mountain Range, which is an important mountain range of Phatthalung Province And there is a Songkhla lake that is important to the people of Phatthalung province in their occupation of fishing. Make Phatthalung Province have a variety of wisdom. causing many sources of wisdom Therefore, local wisdom has been developed more. Opened as a learning center Local production and display of OTOP products and organizing various festivals, both cultural traditions, becoming a prominent tourist destination As a result, there are tourists traveling to travel in the province. And there are also various agencies to promote tourism. including public relations to be known to outsiders even more.

Keyword: Phatthalung Province, local knowledge, tourism

1. บทนำ

ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคน ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์ จนเกิดปัญญาเป็นองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ ที่ช่วยในการเรียนรู้แก้ปัญหาการจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมชุมชน และในการตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นข้อมูลเพื่อการศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รับรู้เกิดการยอมรับถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคสมัย จะได้ภูมิปัญญาที่ผสมผสานระหว่าง สภาพแวดล้อม และการดำรงชีพ กระบวนการเหล่านี้เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในปัจจุบันนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นอีกหนึ่งหนทางที่สามารถสร้างรายได้ ให้แก่ชุมชน เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ทีสามารถเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การสืบทอดการถ่ายทอดเอกลักษณ์นี้สู่ การท่องเที่ยวของท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

เมืองพัทลุงมีประวัติศาสตร์ยาวนานนับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสืบต่อมาในสมัยประวัติศาสตร์ โดยมีชุมชนเกิดขึ้นทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลาก่อน แล้วเกิดเป็นเมืองขึ้นทางฝั่งตะวันออกเรียกชื่อว่าเมืองสทิงพระ มีอำนาจครอบคลุมรอบลุ่มทะเลสาบสงขลา ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12ต่อมาถูกกองเรือพวกโจรสลัดรุกราน จึงมีการย้ายศูนย์การปกครองไปอยู่บริเวณบางแก้ว ฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา เรียกชื่อเมืองใหม่ว่า เมืองพัทลุง มีอำนาจครอบคลุมรอบลุ่มทะเลสาบสงขลาแทนที่เมืองสทิงพระ เป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนาที่สำคัญแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีเมืองสงขลาเป็นเมืองปากน้ำ แต่เมืองพัทลุงก็มีฐานะเป็นเมืองบริวารของแคว้นนครศรีธรรมราชมาตลอด แม้ในปลายพุทธศตวรรษที่ 20 เมื่อสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาทรงดึงอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง แต่เมืองพัทลุงก็ยังตกเป็นเมืองบริวารของนครศรีธรรมราช ต่อมาในสมัยระบบกินเมืองระหว่างปลายพุทธศตวรรษที่ 20 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 ราชธานีได้รับผลประโยชน์เพียงน้อยนิด โดยเฉพาะในสมัยที่ตระกูล ณ พัทลุง และตระกูลจันทโรจวงศ์ปกครองเมือง ราชธานีแทบจะแทรกมือเข้าไปไม่ถึงทั้งๆ ที่แยกเมืองสงขลาออกจากเมืองพัทลุงไปนานแล้ว ขณะเดียวกันมหาอำนาจตะวันตกก็คุกคามเข้ามารอบด้าน เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ทรงจัดตั้งรัฐบาลกลางเข้มแข็งขึ้นแล้วในกลางพุทธศตวรรษที่ 25 ก็ทรงเร่งรัดให้กรมหมื่นดำรงราชานุภาพเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยรีบจัดการปกครองหัวเมืองในแหลมมาลายูเสียใหม่ เพื่อ ดึงอำนาจเข้าสู่พระราชวงศ์จักรี ทำให้เมืองพัทลุงถูกรวมการปกครองเข้ามณฑลนครศรีธรรมราชในสมัยระบบเทศาภิบาล ตั้งแต่ พ.ศ. 2439-2476 รัฐบาลพยายามลดอำนาจและอิทธิพลของตระกูล ณ พัทลุง และตระกูลจันทโรจวงศ์ตลอดมาในสมัยระบบเทศาภิบาล แต่แล้วเมื่อมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งแรกในสมัยระบบประชาธิปไตย เชื้อสายของตระกูล ณ พัทลุง กลับได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรคนแรกของจังหวัดพัทลุง ปัจจุบันจังหวัดนี้กลับกลายเป็นจังหวัดที่ยากจนที่สุดของภาคใต้ เพื่อเข้าใจถึงเรื่องราวดังกล่าวผู้เขียนจะแบ่งประวัติศาสตร์พัทลุงออกเป็น 2 สมัย คือ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์

สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดพัทลุงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของภาคใต้ ของประเทศไทยมีสภาพภูมิประเทศทั้งที่ราบเนินเขาและชายฝั่งมีเนินเขามีเทือกเขาบรรทัด และเทือกเขานครศรีธรรมราชเป็น ที่สำคัญ พัทลุงเป็นจังหวัดที่ไม่มีทางออกทางออกทางทะเล แต่มีทะเลน้อยที่เชื่อมกับทะเลสาบสงขลามีทะเลสาบลำปำจึงมีเส้นทางการค้าขายทางน้ำ ที่บรรพบุรุษใช้เป็นเส้นทางการค้าขายในอดีต จังหวัดพัทลุงแบ่งแยกเป็นสองฝั่งคือ ฝั่งทิศตะวันตกและทิศตะวันออก ทางทิศตะวันตกของจังหวัดจะเป็นพื้นที่ราบสูงและที่ราบเชิงเขา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้เช่น สวนยางพารา สวนผลไม้และไม้ยืนต้นที่เป็นพืชเกษตรหลักที่สร้างรายได้ให้แก่ชาวพัทลุง เนื่องมาจากมีพื้นที่ติดต่อกับเทือกเขานครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นทิวเขาที่ใหญ่ที่สุดและยาวที่สุดในภาคใต้มีสภาพเป็นป่าดงดิบชื้นและป่าดิบเขาที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภา พมากที่สุด และฝั่งทิศตะวันออกของจังหวัดจรดทะเลสาบสงขลาจะเป็นที่ราบลุ่มและเป็นที่ราบสลับที่ดอนส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม ทำนา ปลูกข้าว สวนยางพารา มะพร้าว พืชผักและพืชไร่ชนิดต่างๆซึ่งเป็นอาชีพหลักอาชีพสร้างรายได้ ด้วยลักษณะภูมิประเทศ

แต่ละฝั่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ เกษตรกรรม จึงเป็นฐานโครงสร้างการประกอบอาชีพ การผลิตที่สำคัญในด้านเศรษฐกิจของจังหวัด ทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรที่มีการส่งออกทั้งข้าวและยางพาราที่มีชื่อเสียงและรายได้หลัก ยังมีความเจริญรุ่งเรืองด้านฝีมือหัตถกรรมที่หลากหลายเช่น ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว แกะหนังตะลุง ผลิตภัณฑ์เสื่อกระจูด ข้าวสังข์หยด ผ้าทอมือกาละแม กล้วยฉาบ ลูกปัดมโนราห์ ที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดพัทลุงในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น พัทลุงจึงได้มีโครงการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอีกด้วย

พัทลุงมีความสำคัญและน่าสนใจต่อบุคคลทั่วไป ทั้งในเรื่องของสภาพทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ส่งผลให้พัทลุงเป็นเมืองท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ศิลปวัฒนธรรม สินค้าต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงของพัทลุงก็เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาจังหวัดพัทลุง ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดพัทลุงที่โดดเด่นในด้านต่าง ๆ ทั้งประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ของจังหวัดพัทลุง เพื่อเป็นการสำรวจและรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมถึงการนำภูมิปัญญาสามารถมาปรับใช้เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดพัทลุงในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษารวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญในจังหวัดพัทลุง

2.2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาเพื่อการท่องเที่ยว

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ภูมิปัญญา คือแนวความคิดที่เป็นนวัตกรรมของคนเป็นสิ่งที่ถูกสั่งสมมาในอดีตจนปัจจุบัน ทั้งที่เป็นรูปมธรรมและนามธรรม เป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของคน แต่ละสังคมที่ต่างกันไป จังหวัดพัทลุงมีภูมิปัญญาท้องถิ่นของตัวเอง มีความโดดเด่นที่ต่างจากท้องถิ่นอื่น ๆ จนได้รับการยอมรับในปัจจุบันภูมิปัญญาของจังหวัดพัทลุงเกิดขึ้นมาจาก อาชีพของบรรพบุรุษในอดีตที่สั่งสมกันมา เช่น ภูมิปัญญาด้านอาหาร ทั้งหวานคาว การทำเรือจากต้นตาลโตนด การลงแขกเกี่ยวข้าวของชาวนา กระด้งร่อนข้าวเปลือก สุ่ม ไซ และอุปกรณ์ในการดำรงชีพอีกหลายชนิดที่สานด้วยไม้ไผ่ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสั่งสมของบรรพชนผ่านการถ่ายทอดกันอย่างยาวนาน เรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น ด้วยการหลอหลอมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง และสังคม

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ต้องการค้นหาความจริงจากเหตุการณ์สภาพแวดล้อมตามความเป็นจริง โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ บุคคล สิ่งของ และสถานที่ นำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์กับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ แล้วเรียบเรียงนำเสนอข้อมูลที่เกิดขึ้น

5. สรุปผลการวิจัย

เมื่อกล่าวถึงจังหวัดพัทลุงในภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดพัทลุงถือว่าเป็นจังหวัดที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งติดเทือกเขาบรรทัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งมีการพัฒนาสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในแต่ละด้านมีการส่งเสริมในด้านของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เน้นด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุงให้เป็นที่รู้จักและเป็นแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาเพื่อการท่องเที่ยวมีการนำความรู้การแก้ไขในชีวิตการประกอบอาชีพของคนมาปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ในปัจจุบันได้เกิดการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงสู่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของพัทลุงทั้งด้านการถนอมอาหารวิถีชีวิตการพัฒนา

เครื่องมือเครื่องใช้ทั้งยังมีการอนุรักษ์เพื่อสืบสานรุ่นต่อรุ่นให้คงอยู่ในปัจจุบันการพัฒนาภูมิปัญญาของพัทลุงจึงเป็นแนวทางช่องทางเพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากขึ้นและเป็นช่องทางในการทำรายได้ให้แก่ท้องถิ่นให้แก่จังหวัดและเป็นการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่ผู้คนกำลังนิยมในปัจจุบันนี้

พัทลุงในปัจจุบันพัฒนาให้เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมที่มีความพร้อมด้านทรัพยากรทางธรรมชาติที่สามารถเป็นแหล่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาได้โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวที่สื่อถึงวิถีชีวิตภูมิปัญญาชาวบ้านเช่นนาแกที่มีการเรียนรู้การทำนาการปลูกข้าวการเลี้ยงควายสื่อถึงการประกอบอาชีพของคนในอดีตและยังคงอนุรักษ์ไว้ในปัจจุบันที่คลองปากประถึงภูมิปัญญาการประมงของชาวบ้านในแถบทะเลสาบที่มีสภาพภูมิศาสตร์ที่อยู่ใกล้ทะเลจึงมีวิธีการดำรงชีวิตด้วยการหาปลาโดยการใช้ยอยักษ์เพื่อสามารถนำมาประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่พัทลุงพัฒนาศักยภาพที่ทันสมัย และเป็นที่น่าสนใจของจังหวัดใกล้เคียงเพราะเกิดจากการพัฒนาการส่งเสริมของหน่วยงาน การมีแนวคิดเข้ากับยุคสมัยใหม่ที่มีเทคโนโลยีเข้ามา

ภูมิหลังและที่มาของภูมิปัญญาจังหวัดพัทลุง

ชุมชนเกิดขึ้นทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบสงขลา เป็นเมืองขึ้นทางฝั่งตะวันออกเรียกชื่อว่า เมืองสทิงพระ มีอำนาจครอบคลุมทะเลสาบสงขลา มีการย้ายเมืองศูนย์กลางการปกครองไปอยู่บริเวณ บางแก้ว เรียกชื่อเมืองใหม่ว่า เมืองพัทลุง เกิดจากถูกพวกโจรสลัดรุกรานเป็นศูนย์กลางของศาสนาพุทธ ที่สำคัญพัทลุงมีฐานะเป็นเมืองบริวาร ของแคว้นนครศรีธรรมราช จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่ยากจนที่สุดของภาคใต้ พัทลุงแบ่งออกเป็น 2 สมัยคือสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ พัทลุงหรือเมืองลุงเป็นเมืองต้นกำเนิดศิลปะการแสดงที่ขึ้นชื่อ คือ มโนราห์และหนังตะลุงเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ด้านแหล่งธรรมชาติที่สำคัญระดับประเทศคือทะเลน้อยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำและทะเลสาบน้ำจืด เป็นแหล่งอาศัยของนกนับพันชนิดสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติของประเทศ ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ทั้งทางประวัติศาสตร์ และสภาพทรัพยากรทางธรรมชาติของพัทลุงที่มีเทือกเขาบรรทัดและเทือกเขานครศรีธรรมราช เป็นแหล่งสื่อถึงความอุดมสมบูรณ์จึงเกิดวิถีชีวิตของท้องถิ่นนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน สื่อถึงภูมิปัญญาในด้านต่างๆ ที่เกิดจากการพัฒนา และการแก้ไขของคนในอดีตเพื่อดำรงชีวิตให้อยู่รอด

ความโดดเด่นและความน่าสนใจของภูมิปัญญา

1) ภูมิปัญญาด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ที่สร้างขึ้นด้วยมือเป็นหลัก เช่น การปั้น การแกะสลัก การจักสาน

- ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าว เป็นผลิตภัณฑ์สื่อถึงอาชีพของชาวบ้านเป็นวัตถุดิบในท้องถิ่นที่เกิดจากความรู้ความคิดสร้างสรรค์ที่นำกะลามะพร้าวที่หาได้จากท้องถิ่นมาแปรรูปมาแกะสลักเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือนและมีการพัฒนาเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันอย่าง ต่างหู โคมไฟ กระปุกออมสิน เป็นต้นซึ่งมีจำหน่ายโดยทั่วไปตามจุดจำหน่ายสินค้าโอทอปในจังหวัดพัทลุงและพื้นที่ใกล้เคียง มีหลายเจ้าที่ผลิตออกจำหน่าย โดยเฉพาะจุดจำหน่ายในพื้นที่สถานีบริการน้ำมันสองฝากถนนสายเอเชียในพื้นที่จังหวัดพัทลุง หรือจุดจำหน่ายสำคัญในแหล่งผลิต กลุ่มผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวบ้านควนขนุนเลขที่ 215 หมู่ที่ 9 ตำบลควนขนุน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงนอกจากนั้นปัจจุบันมีผู้ผลิตจัดจำหน่ายผ่านระบบการค้าออนไลน์เพียงแต่กดค้นหาผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวบ้านควนขนุน พัทลุงจะพบกับสินค้ากระจูดจากพัทลุงให้เลือกซื้อได้หลายรูปแบบ

- ศูนย์ศิลปหัตถกรรมรูปหนังบางแก้ว การที่นำหนังวัวมาแกะสลักเป็นรูปต่าง ๆ อย่างหนังตะลุง ตัวประกอบหนังตะลุง เป็นการประดิษฐ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นภาคใต้แสดงถึงวิถีชาวบ้านของคนพัทลุงทั้งปัจจุบันมีการพัฒนามาแปลงเป็นของฝากของที่ระลึกต่าง ๆ อย่างพวงกุญแจ รูปหนังตะลุงสำหรับตั้งโชว์สวยงาม ซึ่งมีจำหน่ายโดยทั่วไปตามจุดจำหน่ายสินค้าโอทอปในจังหวัดพัทลุงและพื้นที่ใกล้เคียง มีหลายเจ้าที่ผลิตออกจำหน่าย โดยเฉพาะจุดจำหน่ายในพื้นที่สถานีบริการน้ำมันสองฝากถนนสายเอเชียในพื้นที่จังหวัดพัทลุง หรือจุดจำหน่ายสำคัญในแหล่งผลิตบริเวณศูนย์ศิลปหัตถกรรมรูป

หนังบางแก้ว ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านบางแก้ว ตำบลท่ามะเดื่อ อำเภอบางแก้ว จังหวัดพัทลุง นอกจากนั้นปัจจุบันมีผู้ผลิตจัดจำหน่ายผ่านระบบการค้าออนไลน์ เพียงแต่กดค้นหากระจูด พัทลุงจะพบกับสินค้ากระจูดจากพัทลุงให้เลือกซื้อได้หลายรูปแบบ

- ผลิตภัณฑ์กระจูด เป็นภูมิปัญญาที่ชาวบ้านนำของในท้องถิ่น คือต้นกระจูดมาดัดแปลงมาจักสานให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถใช้ดำรงในชีวิตได้มีทั้ง กระเป๋า เสื่อ หมวก รองเท้า ตะกร้าใส่ของ ซึ่งมีจำหน่ายโดยทั่วไปตามจุดจำหน่ายสินค้าโอทอปในจังหวัดพัทลุงและพื้นที่ใกล้เคียง มีหลายเจ้าที่ผลิตออกจำหน่าย โดยเฉพาะจุดจำหน่ายในพื้นที่สถานีบริการน้ำมันสองฝากถนนสายเอเชียในพื้นที่จังหวัดพัทลุง หรือจุดจำหน่ายสำคัญในแหล่งผลิตบริเวณทะเลน้อย นอกจากนั้นปัจจุบันมีผู้ผลิตจัดจำหน่ายผ่านระบบการค้าออนไลน์ เพียงแต่กดค้นหากระจูด พัทลุงจะพบกับสินค้ากระจูดจากพัทลุงให้เลือกซื้อได้หลายรูปแบบ

- สุ่มโคมไฟ เกิดจากเป็นเครื่องมือทำมาหากินของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้สำหรับหาปลาจับปลา จึงมีการคิดสร้างสรรค์ และเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากไม้ไผ่ที่หาได้จากท้องถิ่น จึงมีการประดิษฐ์เป็นของตกแต่งตั้งโชว์ของใช้ อย่างโคมไฟที่สวยงามตามแบบสื่อถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งมีจำหน่ายโดยทั่วไปตามจุดจำหน่ายสินค้าโอทอปในจังหวัดพัทลุงและพื้นที่ใกล้เคียง มีหลายเจ้าที่ผลิตออกจำหน่าย โดยเฉพาะจุดจำหน่ายในพื้นที่สถานีบริการน้ำมันสองฝากถนนสายเอเชียในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

2 ภูมิปัญญาด้านอาหาร ภาคใต้ในจังหวัดพัทลุงเป็นอีกจังหวัดที่มีสภาพแวดล้อมมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อาหารบางอย่างมีการถนอมไว้ตามหลักวิถีชาวบ้านในการดำรงชีพ

- ปลาดุกร้า เป็นปลาดุกร้าที่ชาวบ้านนิยมทำเป็นกรรมวิธีของชาวบ้านที่มีการถนอมอาหารไว้สำหรับมื้อต่าง ๆ เพราะพัทลุงโดยเฉพาะทะเลน้อยเป็นแหล่งปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ จำนวนปลาที่มีมากโดยเฉพาะปลาดุก และเป็นบริเวณที่สามารถหาน้ำตาลโตนดได้ง่าย การแปรรูปปลาดุกที่มีจำนวนมากโดยการนำมาคลุกเคล้า ด้วยเกลือและน้ำตาลโตนด เป็นปลาดุกร้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแสดงถึงความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของพัทลุงปลาดุกร้าสามารถหาซื้อ หากินได้ทั่วไปในพัทลุง ขณะที่บริเวณทะเลน้อยจะมีจุดหลักที่ขายปลาดุกร้าอยู่ที่ร้านขายของฝากของที่ระลึกหน้าจุดลงเรือท่องเที่ยวอุทยานนกน้ำทะเลน้อย อ.ควนขนุน จ.พัทลุง หรือร้านขายของฝากเชิงสะพาน “สะพานเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550”(สะพานไสกิ้ง-บ้านหัวป่า) ฝั่ง อ.ระโนด จ.สงขลา ปัจจุบันปลาดุกร้านอกจากจะเป็นอาหาร ของฝากขึ้นชื่อของทะเลน้อยแล้วยังเป็นสินค้าส่งออกไปต่างประเทศ นับเป็นอีกหนึ่งความอร่อยที่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่น่าสนใจ

- กาละแม เป็นของทานเล่นที่นิยมกันในพัทลุงเดิมเป็นขนมที่ชาวบ้านนิยมนำไปวัดในวันสำคัญ แต่ปัจจุบันต่างได้มีการแปรรูปมาเป็นสินค้าโอทอปขึ้นชื่อของชาวพัทลุงที่มีชื่อเสียง กาละแมเป็นขนมที่ทำจากแป้งมีส่วนผสมหลักจากมะพร้าว ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่นปัจจุบันมีหลากรสชาติ เช่น รสใบเตย ข้าวสังข์หยด อัญชัน ขนุน กะทิ ล้วนหาได้ภายในท้องถิ่น ซึ่งมีจำหน่ายโดยทั่วไปตามจุดจำหน่ายสินค้าโอทอปในจังหวัดพัทลุงและพื้นที่ใกล้เคียง มีหลายเจ้าที่ผลิตออกจำหน่าย โดยที่มีลักษณะและรสชาติที่คล้าย ๆ กัน

3) ภูมิปัญญาด้านเครื่องอุปโภค เป็นสิ่งที่คิดประดิษฐ์ขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต เช่น

- ผ้ามัดย้อมสีธรรมชาติ เป็นสีที่นำมาทำเป็นสีจากไม้จากพืชที่หาได้จากท้องถิ่นเป็นสีธรรมชาติที่แปลกตาสวยงามและใช้เพื่อการดำรงชีวิตของคนที่เพิ่มสีสันของเสื้อผ้าให้สวยงามมากกขึ้น จากกลุ่มท่องเที่ยววิถีนาบ้านท่าช้าง ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน สามารถต่อต่อซื้อได้ผ่านกลุ่มในพื้นที่ หรือจากการออกร้านจำหน่ายยังพื้นที่จัดงานสินค้าโอทอป หรือจุดจำหน่ายสินค้าโอทอปในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

- ไม้กวาดดอกหญ้า เป็นไม้กวาดที่ทำจากธรรมชาติที่ทำจากต้นหญ้าดอกหญ้าที่ประดิษฐ์มาเพื่อทำความสะอาดครัวเรือนไม้กวาดดอกหญ้าจะทำได้จากช่อดอกหญ้าตองกง หรือที่เรียก หญ้าไม้กวาดหรือ อ้อ หญ้ายูงที่เพิ่มความสะดวกในการทำความสะอาด ชุมชนหมู่ที่ 6 บ้านวังเลนตำบลเกาะเต่าอำเภอป่าพะยอมจังหวัดพัทลุงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มไม้กวาดดอกหญ้าเพื่อเป็นอาชีพเสริมหลังเวลางานหลักโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนในการหาซื้อวัสดุเพื่อจัดทำไม้กวาดดอกหญ้า จากองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเต่า สามารถหาซื้อได้ตามจุดจำหน่ายสินค้าในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

ปัจจัยที่ทำให้เกิดภูมิปัญญา

จากการศึกษาพบว่าภูมิปัญญาในจังหวัดพัทลุงมีปรากฏให้เห็นหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะด้านวัฒนธรรม อาชีพ อาหาร ศิลปะหัตกรรมทั้งวิถีชีวิตภูมิปัญญาชาวบ้านได้ให้ความรู้โดยการถ่ายทอดให้รุ่นสู่รุ่น เพื่อให้คนรุ่นหลังได้สืบสาน ทำให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้นและมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นของชาวพัทลุงสื่อถึงด้านแหล่งท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม อาหารการกิน และมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีสืบสานกันของบรรพบุรุษจนกลายเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สินค้า วัฒนธรรม และด้านแหล่งท่องเที่ยว มีศูนย์การค้าขายสินค้าบริการที่เป็นแหล่งดึงดูด ให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวในชุมชน ในปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเพิ่มมากขึ้นทั้งเป็นแนวทางในการสร้างรายได้สร้างอาชีพ ให้กับคนในท้องถิ่น ในจังหวัดให้มีรายได้และได้อนุรักษ์สืบสานมาในปัจจุบัน และเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาต่าง ๆ เช่น ภูมิปัญญาการดำรงชีวิต การประมงที่สื่อถึงการทำมาหากินเลี้ยงครอบครัวในการดำรงชีวิตการหาปลาที่มีสภาพภูมิอากาศ ทางทะเลสาบสงขลาจึงเป็นแหล่งปลาที่ชุกชุมจนทำให้ได้ปลามาเยอะ จนเกิดการแก้ไขปัญหาโดยการถนอมอาหารอย่างปลาทั่วไป ให้เป็นปลาเค็ม ตากแห้ง ปลาแดดเดียว อย่างปลาดุกแปรรูปมาเป็นปลาดุกร้า ที่นิยมทางจังหวัดพัทลุงโดยเฉพาะในเขตทะเลน้อยอำเภอควนขนุน ด้วยวิถีชีวิตของชาวบ้านเหล่านี้ จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดพัทลุง

แหล่งท่องเที่ยวทางภูมิปัญญาในจังหวัดพัทลุง

สถานที่ท่องเที่ยวในพัทลุงมีทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ด้วยสภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศและความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ ส่งผลที่มีต่อการประกอบอาชีพของชาวบ้าน เช่น การทำนา การปลูกยางพารา ปาล์ม สวนผลไม้ พืชผักสวนครัว และพัทลุงเป็นจังหวัดที่มีคลอง มีทะเลน้อยสื่อถึงความอุดมสมบรูณ์ทางการทำอาชีพประมงอีกด้วยทั้งนี้ส่งถึงสถานที่ท่องเที่ยวในพัทลุงล้วนเป็นแนวทางในสถานที่ท่องเที่ยวทางภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นความโดดเด่นของพัทลุงเป็นการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตชาวบ้าน ที่นักท่องเที่ยวเริ่มให้ความสนใจในการท่องเที่ยวทางภูมิปัญญาและจังหวัดพัทลุงเป็นหนึ่งในนั้นที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในปัจจุบัน เช่น

1) นาโปแก ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 6 ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง นาโปแกเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับวิถีชาวบ้าน ได้เรียนรู้ถึงภูมิปัญญาชาวบ้านทั้งชมการสาธิตการปลูกข้าว การสีข้าวของคนรุ่นปู่รุ่นย่าของเรา และชมวิถีชีวิตเด็กเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย เป็นวิถีเกษตรแบบชาวบ้าน “นาโปแก” เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งใหม่ที่เพิ่งสร้างได้ไม่นาน แต่กลับได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวและเป็นสิ่งดึงดูดผสมผสานให้แปรเป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพัทลุงมากขึ้น

2) ปากประ ตั้งอยู่ที่ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อยู่ระหว่างพื้นที่ทะเลน้อยและหาดแสนสุขลำปำระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร ถนนทะเลน้อย-ลำปำ เลียบไปตามแนวทะเลสาบสงขลา เห็นวิวทะเลสาบสวยงามตลอดเส้นทางเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่บอกถึงวิถีชีวิต อาชีพของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นเพราะสื่อถึงภูมิปัญญาชาวบ้านในการดำรงชีวิตเป็นที่ที่นักท่องเที่ยวนิยมให้ความสนใจบางคนเห็นในรูปที่แสงพระอาทิตย์ตกภาพถ่ายที่สีสันสวยงามตามธรรมชาติเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสื่อถึงอาชีพชาวบ้านอย่างชดเจนที่มีการหาปลาที่มีอุปกรณ์เครื่องมือหาปลาที่ใหญ่ที่สุดคือ ยอยักษ์เป็นเครื่องมือหาปลาของชาวบ้านปากประที่นักท่องเที่ยวต่างให้ความสนใจและมาเรียนรู้วิถีชีวิตมาเที่ยวทางวีถีภูมิปัญญาชาวบ้าน

อย่างแท้จริงได้นั่งเรือชมบรรยากาศที่สวยงามและธรรมชาติเห็นการยกยอที่ชาวบ้านหาปลาที่แปลกใหม่จากที่อื่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวบ้านปากกระ จังหวัดพัทลุง

3) สำเภาไทย ตั้งอยู่ที่ บ้านท่าสำเภาใต้ ตำบลชัยบุรี อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่บ่งบอกถึงอาชีพหลักคือการทำนาในจังหวัดพัทลุงดั่งที่อยู่ในคำขวัญจังหวัดตอนที่ว่าอู่นาข้าว สื่อถึงความอุดมสมบรูณ์ของชาวบ้านสำเภาไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ธรรมชาติและสื่อถึงภูมิปัญญาชาวบ้านวิถีชาวนาในท้องถิ่นที่อยู่กลางทุ่งนาพื้นที่นี้จุดเด่นของที่นี่คือหุ่นฟิงฟางคิงคองยักษ์ ที่กำลังชักลากเรือสำเภาลำใหญ่ กลายเป็นจุดเด่นเพราะหุ่นคิงคองได้ทำมาจากฟางข้าวที่แห้งแล้วเศษต้นข้าวจากการเก็บเกี่ยวของชาวบ้านมาคิดประดิษฐ์เป็นหุ่นคิงคองสำเภาเภาไทยยังมีแหล่งน้ำที่มีแพให้นักท่องเที่ยวพายเล่นตามวิถีชาวบ้านอีกอย่างด้วย

4) ตลาดใต้โหนด ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 4 บ้านศาลาม่วง ตำบลดอนทราย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นตลาดสื่อถึงสิ่งของอาหารการกินที่เป็นอีกหนึ่งอาชีพที่ชาวบ้านพัทลุงได้นำภูมิปัญญาชาวบ้าน มาประกอบอาชีพในตลาดมีการขายของกินที่เป็นพืชผักที่ปลูกเองตามธรรมชาติ เป็นขนมที่หากินได้น้อยในปัจจุบันและภาชนะที่ใช้ก็เป็นของจากธรรมชาติเช่น ใบตอง กระบอกไม้ไผ่ ใบบัว ที่เป็นจุดเด่นของตลาดยังมีสิ่งของที่ขายที่สื่อถึงวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเช่น ไซดักปลา ซุ่ม และเป็นจุดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวแบบวิถีชาวบ้านตลาดใต้โหนดยังมีโชว์การแสดงที่สื่อถึงภูมิปัญญาประเพณีวัฒนธรรมพัทลุงเช่น มโนราห์ หนังตะลุง อีกด้วย

5) ป่าไผ่สร้างสุข ตั้งอยู่ที่ ตำบลโตนดด้วน อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง (ใกล้โรงพยาบาลควนขนุน)เป็นตลาดที่สร้างชื่อเสียงให้แกอำเภอควนขนุน อีกที่หนึ่งเป็นตลาดที่เน้นการการของจากสินค้าพื้นบ้านที่หาได้จากวัสดุในท้องถิ่นสื่อถึงสินค้าต่าง ๆ ทั้งของกินของใช้ที่สื่อถึงภูมิปัญญาความเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวพัทลุงมีของขายที่หาได้ยากในปัจจุบันเป็นตลาดที่ไม่มีถังขยะจะให้ฝากขยะกับแม่ค้าภาชนะที่ใช้ จะเป็นสิ่งของจากธรรมชาติอย่างใบตอง ทางหมาก กระบอกไม้ไผ่ หรือเป็นถ้วยช้อนของอดีตอย่างช้อนเขียว ถ้วยสังกะสี

แหล่งท่องเที่ยวทางภูมิปัญญาของจังหวัดพัทลุงปัจจุบัน เป็นที่ที่นักท่องเที่ยวจากหลากหลายพื้นที่หลากหลายจังหวัดต่างให้ความสนใจเป็นที่นิยมในการท่องเที่ยวแบใหม่ทั้งยังเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นในสถานที่บริเวณนั้นๆอีกด้วยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่กำลังเป็นที่นิยมของพัทลุงที่สื่อถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นสื่อถึงอาชีพของชาวพัทลุงดั่ง นาโปแก ปากประ ตลาดใต้โหนด ที่เที่ยวแล้วได้เรียนรู้ได้สัมผัสวิถีชาวบ้านอย่างแท้จริง

ภูมิปัญญากับการท่องเที่ยว ปัจจุบันจังหวัดพัทลุงถือได้ว่าเป็นอีกจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและมาสัมผัสความงดงามของธรรมชาติที่อุดมสมบรูณ์ ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญา อาหารการกิน และวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่นักท่องเที่ยวสามารถจดจำและเกิดความประทับใจและอยากมาเยือนสถานที่ดังกล่าวภูมิปัญญาต่างๆของจังหวัดพัทลุงสื่อถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวที่เที่ยวแบบสัมผัสวิถีชีวิตเรียนรู้ทั้งวัฒนธรรม ประเพณีของจังหวัดพัทลุงที่มีความน่าสนใจและความโดดเด่นไม่น้อยที่สามารถเป็นจังหวัดที่เหมาะแก่การพักผ่อนของคนในจังหวัดหรือจังหวัดใกล้เคียงเพราะในปัจจุบันนักท่องเที่ยวต่างให้ความนิยมด้านการท่อเที่ยวที่ได้สัมผัสกับชาวบ้านได้เรียนรู้วิถีถิ่นธรรมชาติที่น่าสนใจในตัวจังหวัด

การส่งเสริมภูมิปัญญาเพื่อการท่องเที่ยว

ในด้านการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง มีการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์หลาย ๆ รูปแบบ เช่น ผลิตภัณฑ์เสื่อกระจูด ที่มีการคิดสร้างสรรค์หาลายหารูปแบบและประเภทขอกระจูดตามที่เป็นจุดสนใจของลูกค้าที่ทำให้มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์คือ ของท้องถิ่นพัทลุงที่สื่อถึงด้านความอุดมสมบรูณ์ของทรัพยากรธรรมชาติสื่อถึงด้านงานฝีมือของชาวบ้านที่ยังคงอนุรักษ์สืบสานการจักสาน ผลิตภัณฑ์กะลามะพร้าวที่เป็นอีกงานฝีมือของชาวบ้านที่เป็นความโดดเด่น ที่

ผลิตจากวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่นเป็นกะลาที่ไร้ประโยชน์แต่ชาวบ้านก็เห็นถึงความสำคัญของกะละมะพร้าว ที่ดูเหมือนไม่มีราคา ล้วนเกิดจากความคิดการประดิษฐ์ในปัจจุบันกลายเป็นสินค้าที่มีราคา และเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวยังเป็นสินค้าโอทอป ที่สร้างชื่อเสียงสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นพัทลุงอีกด้วย หนังวัวที่กลับสร้างรายได้อีกทางหนึ่งให้ชาวพัทลุง ที่นำไปแกะสลักเป็นรูปหนังตะลุง มโนราห์ที่บ่งบอกถึงความเป็นปักษ์ใต้บอกถึงวัฒนธรรม ประเพณีของชาวพัทลุงเป็นจุดขายและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้ ชื่นชมในความเป็นอัตลักษณ์ของพัทลุงทั้งทางด้านอาหารที่ชาวพัทลุงนำมาแปรรูปการถนอมอาหาร จนเป็นจุดเด่นจุดขายของชาวบ้านที่หาได้จากตามสวนผลไม้ ตาม แม่น้ำลำคลองอย่างปลาดุกร้าที่เป็นสินค้าที่มีการถนอมอาหารที่เป็นจุดที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว ที่มีรสชาติต่างไปจากที่อื่น โดยที่ปลาที่หาได้เป็นปลาดุกที่มาจากทะเลสาบที่มี 3 น้ำ คือ น้ำจืด น้ำกร่อย น้ำเค็ม ที่เป็นจุดเด่นของชาวพัทลุงที่ได้จากวิถีชีวิตของชาวบ้าน มาแปรเป็นการส่งเสริมเป็นสินค้าเด่นของพัทลุงที่สามารถทำให้มีรายได้เข้าท้องถิ่นและเป็นจังหวัดที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพัทลุงให้เป็นที่รู้จัก

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยวที่ศึกษานั้น มีประเด็นที่น่าสนใจ ก็คือ หลักการนำความรู้ของบรรพบุรุษในท้องถิ่นที่ได้ถ่ายทอดสืบสานมารุ่นต่อรุ่นเพื่อยังคงอนุรักษ์และนำมาปรับให้ทันสมันเข้ากับท้องถิ่นในปัจจุบันที่คนได้นำมาแก้ไขปรับปรุงในการใช้ในชีวิตประจำวันได้บางอย่างนำมาประยุกต์ให้เข้ากับความรู้สมัยใหม่ที่มีเทคโนโลยีเข้ามาในปัจจุบัน เกิดการผสมผสานสู่เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงสร้างรายได้เข้าในท้องถิ่นพัทลุงทั้งยังทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวมากขึ้นในปัจจุบันที่มีสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ๆอย่างนาโปแก คลองปากประ ตลาดใต้โหนด ตลาดสวนไผ่ขวัญใจสำเภาไทย ต่างล้วนเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงวิถีชีวิตอาชีวิตของชาวพัทลุงให้นักท่องเที่ยว ที่เข้ามาได้สัมผัสกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของพัทลุงทั้งการดำนา เลี้ยงควาย การสีข้าวสารในอดีตล้วนเป็นวิถีชีวิตที่หาดูได้น้อยในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1) ทางท้องถิ่นยังมีหน่วยงานเข้าดูแลไม่ถึงในการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาการท่องเที่ยวมากนักถ้าทางรัฐบาลหรือหน่วยงานมีการเข้าไปสำรวจพัฒนาคาดว่าทางท้องถิ่นจะมีการส่งเสริมและมีผลิตภัณฑ์ที่สื่อถึงเมืองพัทลุงเด่นชัดขึ้น

2) การประสัมพันธ์ทางโลกอินเตอร์เน็ตที่มีลายละเอียดของสินค้าและสถานที่นั่นๆยังขาดความชัดเจนในบางเรื่องอย่างขาดราคา เบอร์ติดต่อหรือเวลาเปิด-ปิดที่ชัดเจน

6. เอกสารอ้างอิง

ศิรินาถ สุวรรณรัตน์ และอนงค์ทิพย์ เอกแสงศรี. (2562). *การสร้างนวัตกรรมสาหรับการผลิต สินค้า OTOP ของตำบลบ้านนา อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิจิตรา อมรวิริยะชัย. (2551). *ศึกษาภูมิปัญญาชุมชนพนางตุง*. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

นิตติยา ทองเสนอ และอุทิศ สังขรัตน์. (2555). *การจัดการวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในตำบลเกาะหมากอำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สมศักดิ์ ทองแก้ว, พิชัย สดภิบาล และอุดมศักดิ์ สาริบุตร. (2558). การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสาร AJNU ศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 6(2).

อาจารี นาโค. (2560). *ระบบฐานความรู้ทางศิลปะและวัฒนธรรมในบริบทของภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา : จังหวัดพัทลุง*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุธิดา บุณยาดิศัย. (2558). *ภูมิปัญญาการทำนาในทะเลสาบของชุมชนบ้านปากประ ตำบลลำปำ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศึกษากลวิธีการประชาสัมพันธ์ในเพจเฟซบุ๊กของกรมประชาสัมพันธ์

RESEARCH ON THE PUBLIC RELATIONS STRATEGY OF FACEBOOK IN THE PUBLIC RELATIONS DEPARTMENT

ธิดารัตน์ หัสบดีสุนทร[1]* และชนางลักษณ์ ขุนทอง[2]

Thidarat Hadsabodisunthon[1]* and Chananglak Khunthong[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการประชาสัมพันธ์จากเพจเฟซบุ๊กของกรมประชาสัมพันธ์ ในด้านรูปแบบการนำเสนอการประชาสัมพันธ์ ในด้านการใช้ภาษา ซึ่งได้ศึกษาด้านการใช้คำและการใช้ประโยค โดยรวบรวมการโพสต์ประชาสัมพันธ์ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงพฤษภาคม พ.ศ.2563 ทั้งหมด 395 โพสต์ ผลการศึกษารูปแบบการนำเสนอการประชาสัมพันธ์ พบว่ามีการนำเสนอรูปแบบการโพสต์ข้อความโดยแบ่งเป็น รูปแบบการใช้ภาษาสัญลักษณ์ประกอบข้อความ รูปแบบการใช้คำค้นหาประกอบข้อความและรูปแบบการโพสต์เฉพาะข้อความมากที่สุด อันดับที่สองคือ รูปแบบการโพสต์รูปภาพพร้อมข้อความ อันดับที่สามคือ รูปแบบการโพสต์วีดิทัศน์พร้อมข้อความ อันดับที่สี่คือรูปแบบการโพสต์วีดิทัศน์แพร่ภาพสด อันดับที่ห้าคือ รูปแบบการนำโพสต์มาจากเพจเฟซบุ๊กอื่น อันดับที่หกคือ รูปแบบการโพสต์ภาพข้อความ และอันดับที่เจ็ดรูปแบบการโพสต์แบบแนบลิงค์หรือเว็บไซต์อื่น ส่วนการใช้คำและประโยคพบว่า มีการใช้คำทับศัพท์และคำภาษาอังกฤษมากที่สุด และรองลงมาคือการใช้คำย่อและการตัดคำ ในการใช้ประโยค พบว่ามีการใช้ประโยคบอกเล่ามากที่สุด รองลงมาคือการใช้ประโยคบอกบังคับ ขอร้องและชักชวนและการใช้ประโยคคำถามตามลำดับ

คำสำคัญ: กลวิธี ,การประชาสัมพันธ์, กรมประชาสัมพันธ์

Abstract

The research aims to study public relations tactics from the Public Relations Department's Facebook page. In terms of public relations presentation format. In terms of language use, which has studied word use and sentence use. A total of 395 public relations posts were compiled from January to May 2020. It was found that the post format was presented divided into: Text symbol language usage format The most common use of text-specific search terms and text-specific posting formats. Second, the third is the format of posting photos with text, the fourth is the form of posting a video with text. Sixth place is text post format, and seventh place, link attachment post format or other website. As for the use of words and sentences, it is found that the greatest use of transliterated and English words, and second to the use of abbreviations and wrapping. In using sentences, it was found that the most telling

1 นักศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

2 อาจารย์ประจำหลักสูตร ศศ.บ. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: 604301022@parichat.skru.ac.th

sentences were used, the second was the use of mandatory sentences. Request and solicit and the use of question sentences.

Keyword: Strategy, the public relations, Public relations department

1. บทนำ

ในปัจจุบันการสื่อสารถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อสังคม เนื่องจากมนุษย์ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลในสังคมเพราะทุกคนต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือการติดต่อเพื่ออยู่ร่วมกันได้ การประชาสัมพันธ์ถือเป็นกระบวนการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่ช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กรที่ทำการสื่อสารเพื่อประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นสมาชิกภายในและประชาชนภายนอกองค์กร เพื่อตอบสนองความต้องการขององค์กรและเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป้าหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นด้วย การประชาสัมพันธ์เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ มีขอบเขตกว้าง สามารถสื่อสารได้หลากหลายรูปแบบและเป็นการสื่อสารรอบด้าน ลักษณะเด่นของงานประชาสัมพันธ์คือการสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กรและแสดงถึงความเป็นผู้นำที่เกิดขึ้นในองค์กร ทั้งนี้ทุกองค์กรให้ความสำคัญกับงานประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกเพื่อมุ่งหวังให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและสร้างคุณค่าให้กับองค์กร

“กรมประชาสัมพันธ์” เป็นหน่วยงานหนึ่งที่เป็นสื่อกลางในการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐกับประชาชนตลอดจนระหว่างประชาชนด้วยกันโดยวิธีการให้ข่าวสาร ความรู้ ข้อเท็จจริงพร้อมรับฟังความคิดของประชาชนเพื่อนำเสนอต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กรมประชาสัมพันธ์มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์หลากหลายรูป เช่น วารสาร หนังสือ หรือเป็นเว็บไซต์ของหน่วยงานและได้เพิ่มช่องทางการสื่อสารในรูปแบบเพจเฟซบุ๊กที่เป็นสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ ผู้ใช้เฟซบุ๊กสามารถเข้าถึงได้ทุกคนทำให้มีความแตกต่างจากการประชาสัมพันธ์ในวารสารหรือหนังสือ มีรูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่น่าสนใจ ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการเหมาะแก่ประชาชนทั่วไปที่ใช้เฟซบุ๊กเป็นจำนวนมาก ทั้งมีระบบส่งข้อความสำหรับผู้ที่มีข้อสงสัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์เพื่อทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงหน่วยงานของรัฐได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การประชาสัมพันธ์ของกรมประชาสัมพันธ์ผ่านเพจเฟซบุ๊กถือเป็นการกระจายข่าวสารข้อมูลได้อย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลได้ทันทีและเป็นปัจจุบัน

คณะผู้จัดทำมีความสนใจที่จะศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการประชาสัมพันธ์ของเพจกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อที่จะได้เห็นถึงการใช้ภาษาและรูปแบบประชาสัมพันธ์ของกรมประชาสัมพันธ์ที่เป็นองค์กรใหญ่ภายในประเทศว่ามีแนวทางการประชาสัมพันธ์อย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการประชาสัมพันธ์ในเพจเฟซบุ๊กของกรมประชาสัมพันธ์

2.2 เพื่อศึกษาการใช้ภาษาในเรื่องการใช้คำและการใช้ประโยคในเพจเฟซบุ๊กของกรมประชาสัมพันธ์

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดรูปแบบการประชาสัมพันธ์

วิภาณี แม้นอินทร์ (2557) ได้แบ่งช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่าน Facebook ออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. ประชาสัมพันธ์ผ่านโปรไฟล์ (Profile) การใช้บัญชีผู้ใช้แบบรายบุคคลโดยการนำเอาตัวตราสินค้า ชื่อองค์กร เข้ามาแทนบัญชีผู้ใช้แบบบุคคล เช่น กระทรวง วธ.

2. การประชาสัมพันธ์ผ่านแฟนเพจ (Fanpage) แฟนเพจเปรียบเสมือนหน้าเว็บไซต์ขององค์กร ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้ เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบสาธารณะที่ช่วยสร้างเครือข่ายได้รวดเร็วที่สุด

3. การประชาสัมพันธ์ผ่านกลุ่ม เป็นช่องทางสำหรับผู้ที่ต้องการให้มีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิด การที่ประชาชนขอเข้าร่วมกลุ่มได้นั่นต้องได้รับการยอมรับจากหัวหน้ากลุ่มหรือสมาชิกก่อน

4. การประชาสัมพันธ์ผ่านระบบการโฆษณาของเฟซบุ๊ก เข้าถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้แม่นยำด้วยระบบกรองอายุ ประเทศ ความชอบของกลุ่มเป้าหมาย โดยป้ายประชาสัมพันธ์ปรากฏให้เห็นโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย

5. การประชาสัมพันธ์ผ่านระบบแอปพลิเคชั่น เป็นโปรแกรมที่ใช้บนระบบเฟซบุ๊กโดยเฉพาะการใช้ส่วนต่อประสานประยุกต์ (API) ของเฟซบุ๊กในการดึงข้อมูลสมาชิกเข้ามาใช้

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์

ภัทรรัฏร์ วิชะยะวงศ์ (2553 : 6-7) กล่าวไว้ว่า การประชาสัมพันธ์ ตรงกับภาษาอังกฤษคำว่า “Public Relation” หรือที่เรียกทั่วไปว่า “PR” ตามศัพท์คำนี้หมายถึง การมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับประชาชน ซึ่งถ้าพิจารณาจากศัพท์ระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษจะเห็นว่า

ประชาชน (Public) หมายถึง ประชาชน กลุ่มคน หมู่คน สาธารณชน

สัมพันธ์ (Relation) หมายถึง ความสัมพันธ์ การผูกพัน เกี่ยวโยง เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การประชาสัมพันธ์จึงเป็นวิชาที่ว่าด้วยความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องผูกพันกับประชาชน กลุ่มคน สาธารณชน โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน หน่วยงาน สถาบัน องค์กร

3.3 แนวคิดการใช้ภาษา

3.3.1 การใช้คำ โรจนา ถัดทะพงษ์ (2545) ศึกษาลักษณะภาษาข่าวในวิทยุติดตามตัว ผลการศึกษาพบว่า ภาษาที่ใช้แบ่งออกเป็น 2 ระดับคือ ภาษาทางการและภาษาระดับไม่เป็นทางการ และถ้อยคำที่ใช้ในข่าววิทยุติดตามตัวส่วนใหญ่เป็นภาษาระดับทางการ ลักษณะคำไม่มีการใช้ที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ส่วนประโยคพบว่าใช้ประโยคความรวมมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยคความรวมซับซ้อน ซึ่งประโยคชนิดนี้อาจนับเป็นเครื่องมือการเชื่อมโยงความได้แบบหนึ่ง

3.3.2 การใช้ประโยค ภัทรรัฏร์ วิชะยะวงศ์ อ้างถึง นววรณ พันธุเมธา (2527 : 193-206) กล่าวถึงการใช้ประโยคตามเจตนาการสื่อสารว่า ประโยคที่ผู้พูดเปล่งวาจาออกมาเป็นประโยคเจตนาต่าง ๆ กัน อาจจะต้องการให้ผู้ฟังได้ทราบความคิดความรู้สึกของตน หรือต้องการให้ผู้ฟังทราบแก่ผู้พูดหรือต้องการให้ผู้ฟังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง การใช้ประโยคประเภทนี้แบ่งได้ตามเจตนาของผู้ใช้ประโยคได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1) ประโยคบอกเล่า คือ ประโยคบอกเล่าหรือประโยคที่ผู้พูดแจ้งข้อความให้ฟังทราบเรื่องราว

2) ประโยคคำถาม คือ ประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบในสิ่งที่ถาม

3) ประโยคบังคับ ขอร้องและชักชวน คือ ประโยคที่ผู้พูดหรือผู้เขียนต้องการให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามหรือมีเชิงขอร้องและชักชวนให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์และการใช้คำหรือประโยคในการประชาสัมพันธ์ผ่านเฟซบุ๊ก

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.2.1 กำหนดกรอบแนวความคิดในการศึกษาเรื่อง ศึกษากลวิธีการประชาสัมพันธ์ในเพจเฟซบุ๊กของกรมประชาสัมพันธ์

4.2.2 เก็บรวบรวมข้อมูลในเพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์ ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 รวมจำนวนเป็น 395 โพสต์

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดรูปแบบการประชาสัมพันธ์และการใช้ภาษา

4.4 การนำเสนอข้อมูลผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

5. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการประชาสัมพันธ์และการใช้ภาษาในการประชาสัมพันธ์ สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.1 ด้านรูปแบบการนำเสนอการประชาสัมพันธ์

5.1.1 รูปแบบการโพสต์ข้อความ เป็นการใช้ข้อความในการบรรยายเนื้อหา เรื่องราวหรือข่าวสาร ของข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์ 3 รูปแบบ ได้แก่

1) รูปแบบการโพสต์เฉพาะข้อความ เป็นการโพสต์ที่ใช้เฉพาะข้อความในการให้รายละเอียดข่าวสารหรือเรื่องราวในการประชาสัมพันธ์ เช่น

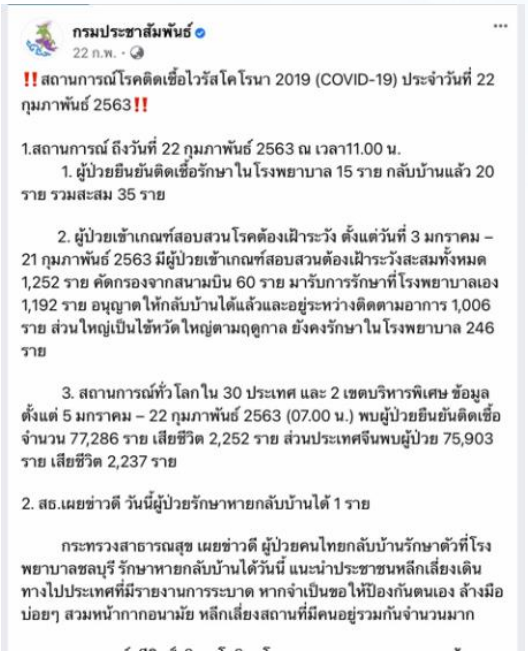

รูปภาพที่ 1

นายแพทย์ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน โฆษกกระทรวงสาธารณสุข พร้อมด้วยนายแพทย์ธนรักษ์ ผลิพัฒน์ รองอธิบดีกรมควบคุมโรค และนายแพทย์ณรงค์ อภิกุลวณิชย์ รองอธิบดีกรมการแพทย์ แถลงข่าวสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ว่า กระทรวงสาธารณสุข มีข่าวดี วันนี้มีผู้ป่วยยืนยันกลับบ้านได้เพิ่มอีก 1 ราย เป็นชายไทยอายุ 24 ปีรักษาที่โรงพยาบาลชลบุรี ซึ่งเป็น 1 ในกลุ่มไทยกลับบ้าน 138 คน ทำให้มีผู้ป่วยยืนยันรักษาหายกลับบ้านแล้ว 20 ราย เหลือนอนในโรงพยาบาล 15 ราย รวมผู้ป่วยยืนยันสะสม 35 รายเท่าเดิม ไม่มีผู้ป่วยรายใหม่เพิ่ม ส่วนใหญ่อาการดีขึ้น ส่วนผู้ป่วยที่ใช้เครื่องเอคโม (ECMO) หรือเครื่องช่วยพยุงการทำงานของปอด และรายที่เป็นวัณโรคร่วมด้วย อาการคงที่ ยังอยู่ในห้องไอซียู ทีมแพทย์ให้การดูแลอย่างใกล้ชิด

วันนี้ประเทศไทยได้ดำเนินมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ครบ 50 วัน ได้เริ่มคัดกรองผู้เดินทางมาจากประเทศที่มีการระบาดของโรค ตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม 2563 ในขณะนั้นยังไม่มีรายงานการระบาดจากคนสู่คน จึงขอให้ประชาชนมั่นใจระบบเฝ้าระวังควบคุมโรคของไทย ซึ่งยังเข้มมาตรการต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน และเป็นประเทศแรก ๆ ของโลกที่เริ่มการคัดกรองทุกสนามบินที่มีเที่ยวบินตรงมาจากเมืองที่มีการระบาด ทำให้ตรวจพบผู้ป่วยยืนยันนอกประเทศจีนรายแรกของโลก โดยรัฐบาลได้ยกระดับศูนย์ปฏิบัติการระดับประเทศ และคณะกรรมการอำนวยการโรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้เห็นชอบแผนบูรณาการความร่วมมือพหุภาคีเพื่อความปลอดภัยและลดผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เตรียมความพร้อมรับมือหากเข้าสู่ระยะที่ 3 ซึ่งเป็นการระบาดในวงกว้างในประเทศ แม้ว่าสถานการณ์ขณะนี้ยังอยู่ในระยะที่ 2 ก็ตาม โดยขณะนี้กระทรวงสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันดำเนินงาน เข้มมาตรการเฝ้าระวังคัดกรองผู้เดินทาง ทั้งที่ท่าอากาศยาน ท่าเรือ ด่านพรมแดนทางบก รวมทั้งการเฝ้าระวังในประเทศ เน้นใน 8 จังหวัดท่องเที่ยว

รูปภาพที่ 2

จากตัวอย่าง เป็นการโพสต์โดยใช้ข้อความเพียงอย่างเดียวในการให้รายละเอียดข้อมูลของการประชาสัมพันธ์ โดยข้อข้อความระบุเนื้อหาของข่าวสารไว้ครบถ้วน

2) การใช้คำค้นหาประกอบข้อความ (Hashtag) เป็นการใช้คำค้นหาหรือที่เรียกว่าแฮชแท็กประกอบข้อความ แฮชแท็กเปรียบเสมือนเป็นคำค้นหาหลักหรือเรียกอีกอย่างว่า คีย์เวิร์ด (Keyword) ที่จะใช้ค้นหากลุ่มเพื่อน ที่ไม่ได้รู้จักกันแต่มีความสนใจเรื่องเดียวกัน หรืออาจจะใช้ค้นหาเรื่องราวข่าวสารที่ใช้คำค้นหาเหมือนกัน เช่น

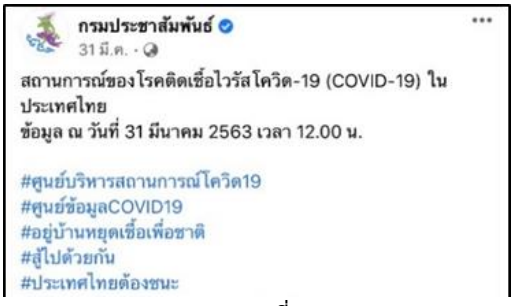

รูปภาพที่ 3

รูปภาพที่ 4

จากตัวอย่าง การใช้คำค้นหาหรือแฮชแท็กประกอบการประชาสัมพันธ์ ทำให้ผู้ที่ค้นหาเนื้อหาข่าวสารที่ใช้คำค้นหาเดียวสามารถหาข่าวได้มากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการทำให้เนื้อหาข้อมูลกระจายกว้างมากขึ้น ผู้คนที่สนใจในเนื้อหาข้อมูล หรือเรื่องราวเดียวกันจะได้มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลนั้นได้มากขึ้น

3) รูปแบบการใช้ภาษาสัญลักษณ์ประกอบข้อความ (Emoji) การใช้ภาษาสัญลักษณ์เป็นการใช้ลักษณะที่เหมือนรูปภาพจริง แทนที่ข้อความตัวอักษร ตัวเลขหรือเครื่องหมายวรรคตอน และผสมกันเพื่อให้มีความหลากหมายมากยิ่งขึ้น เช่น

รูปภาพที่ 5

รูปภาพที่ 6

จากตัวอย่าง ภาษาสัญลักษณ์ประกอบข้อความหรืออิโมจิ เป็นการสื่อสารที่นิยมอย่างกว้างขวาง ด้วยความที่มีพื้นฐานการใช้งานค่อนข้างง่าย ใช้เวลาน้อย สะดวกทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร ง่ายต่อการจับใจความสำคัญ การใช้ภาษาสัญลักษณ์ในการประชาสัมพันธ์ของเพจเฟซบุ๊ก เป็นการทำให้โพสต์มีความน่าสนใจและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น

5.1.2 รูปแบบการโพสต์ภาพข้อความ การโพสต์รูปที่ปรากฏข้อความเนื้อหาข่าวสารภายในภาพ โดยไม่มีข้อความบรรยายประกอบ เช่น

รูปภาพที่ 7

รูปภาพที่ 8

จากตัวอย่าง รูปแบบการโพสต์ดังกล่าวเป็นการใช้ภาพที่ปรากฏข้อความการให้ข้อมูลข่าวสารในการประชาสัมพันธ์แก่ผู้ที่พบเห็นข่าวนี้ โดยเป็นภาพข้อความที่เขียนไว้ สั้น กะทัดรัดและเข้าใจง่าย เหมาะแก่การอ่านข่าวในโลกออนไลน์

5.1.3 รูปแบบการโพสต์ภาพพร้อมข้อความ เป็นการโพสต์รูปภาพพร้อมข้อความเนื้อหาอธิบายข่าวสารประกอบการประชาสัมพันธ์ เช่น

รูปภาพที่ 9

รูปภาพที่ 10

จากตัวอย่าง รูปแบบการประชาสัมพันธ์เป็นการใช้ข้อความเพื่อให้ผู้รับสารได้ทราบถึงเนื้อหาของรูปภาพเบื้องต้นจะเป็นข้อความเพียง 1-2 บรรทัด เพื่อให้ทราบว่าประชาสัมพันธ์ในเรื่องใด โดยเนื้อหาจะปรากฏภายในรูปภาพที่ใช้ประกอบ

5.1.4 รูปแบบการโพสต์วีดิทัศน์พร้อมข้อความ โพสต์วีดิทัศน์ที่เป็นข้อมูลพร้อมให้ข้อความที่บอกเนื้อหาของวีดิทัศน์ ซึ่งบางโพสต์อาจจะไม่มีข้อความแต่วีดิทัศน์สามารถให้รายละเอียดครบถ้วน เช่น

รูปภาพที่ 11

รูปภาพที่ 12

จากตัวอย่าง เป็นการนำเสนอวิดีทัศน์พร้อมข้อความประกอบ โดยข้อความเป็นการเชิญชวนหรือรณรงค์ 1-2 บรรทัดเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายมากขึ้น วิดีทัศน์หรือวีดิโอมีความน่าสนใจ ไม่เคร่งเครียด ดูเพื่อผ่อนคลายและเป็นความรู้

5.1.5 รูปแบบการโพสต์เป็นวีดิทัศน์แพร่ภาพสด (live) เป็นการเผยแพร่ข้อมูลแบบการถ่ายทอดสดเป็น วีดิทัศน์ โดยสามารถรับชมพร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น แต่สามารถรับชมแพร่ภาพสดได้ไม่เกิน 30 นาทีต่อครั้ง ซึ่งหากจบการแพร่ภาพสดแล้วจะเป็นวิดีโอให้รับชมย้อนหลังได้ ทั้งนี้อาจจะมีข้อความหรือแคปชั่นประกอบด้วยเหมือนการโพสต์วีดิทัศน์พร้อมข้อความ

รูปภาพที่ 13

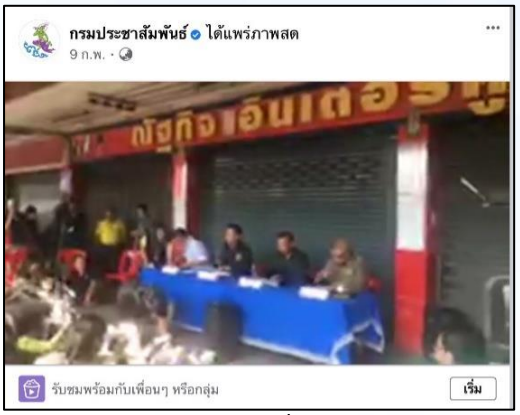

รูปภาพที่ 14

จากตัวอย่าง เป็นการแพร่ภาพสดจากเหตุการณ์เหตุกราดยิงที่จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งการแพร่ภาพสดเป็นการรายงานข่าวหรือเหตุการณ์จากสถานที่จริง ให้ได้ทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบัน แต่หากไม่สามารถรับชมได้ ณ เวลาที่มีการแพร่ภาพสด สามารถรับชมย้อนหลังได้

5.1.6 รูปแบบการนำโพสต์มาจากเพจเฟซบุ๊กอื่น เป็นการนำเสนอข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ มาจากเพจเฟซบุ๊กอื่นเพื่อเป็นการกระจายข่าวสาร สามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

1) มีข้อความบรรยาย เป็นการบรรยายข้อความเกริ่นนำขึ้นมาก่อนแล้วตามด้วยโพสต์ของเฟซบุ๊กอื่นที่มีเนื้อหาหรือภาพประกอบเพื่อการประชาสัมพันธ์พร้อมบอกแหล่งที่มาของเจ้าของโพสต์ เช่น

รูปภาพที่ 15

รูปภาพที่ 16

จากตัวอย่าง รูปแบบการนำโพสต์มาจากเพจเฟซบุ๊กอื่นโดยมีข้อความบรรยาย เป็นการเขียนข้อความเพิ่มเติมหรือเขียนข้อความเช่นเดียวกับเพจเฟซบุ๊กที่นำมาโพสต์ต่อ เพื่อกระจายข่าวสารการประชาสัมพันธ์อีกหนึ่งช่องทางให้ผู้รับสารได้ทราบ

2) ไม่มีข้อความบรรยาย เป็นการนำโพสต์ของแหล่งที่นำมาประชาสัมพันธ์โดยตรง เช่น

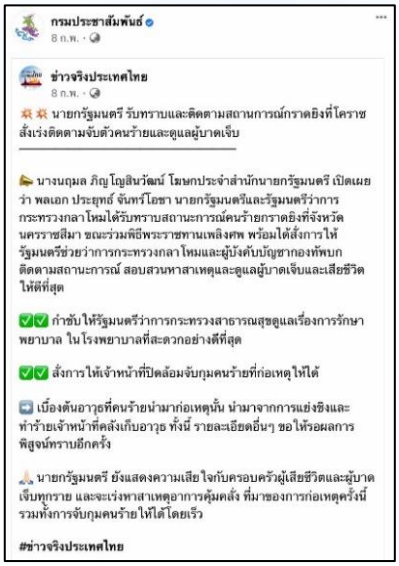

รูปภาพที่ 17

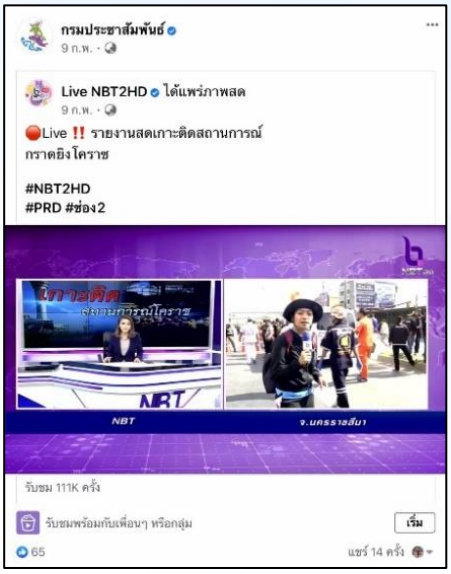

รูปภาพที่ 18

จากตัวอย่าง การนำโพสต์มาจากเพจเฟซบุ๊กอื่นไม่มีข้อความบรรยาย เพราะรายละเอียดของเพจที่นำโพสต์ต่อมีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์หากทางเพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์นำข้อความของเพจเฟซบุ๊กดังกล่าวมาเขียนอีกครั้งจะทำให้ข้อความเยอะเกินไป ทำให้ไม่น่าอ่านหรือรับชมข้อมูล จึงเพียงนำมาโพสต์มากระจายต่อเท่านั้นเป็นการกระจายข่าวให้ทั่วถึง

5.1.7 รูปแบบการโพสต์แนบลิงก์หรือเว็บไซต์อื่น เป็นการโพสต์ในรูปแบบที่ใส่ลิงค์หรือเว็บไซต์ของข้อมูลพร้อมทั้งจะมีข้อความบรรยาย โดยสามารถเข้าลิงก์หรือเว็บไซต์ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้

รูปภาพที่ 19

รูปภาพที่ 20

จากตัวอย่าง เป็นการโพสต์โดยแนบลิงค์ยูทูป (Youtube) และ เว็บไซต์ข่าว Plewseengern มีทั้งการใช้ข้อความบรรยายและไม่ใช้ข้อความบรรยาย เป็นการกระจายข้อมูลข่าวสารที่เป็นสาระความรู้ให้แก่ผู้รับสารในโลกออนไลน์

รูปแบบการประชาสัมพันธ์ของเพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์มีหลากหลายรูปแบบ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนอย่างทั่วถึง อีกทั้งมีความเป็นสมัยใหม่เหมาะแก่การประชาสัมพันธ์ในโซเชียล

5.2 ด้านการใช้ภาษา

5.2.1 การใช้คำ ผู้วิจัยได้ศึกษาการใช้คำในการโพสต์ประชาสัมพันธ์ของเพจเฟซบุ๊กของกรมประชาสัมพันธ์ในเรื่องคำภาษาอังกฤษและคำทับศัพท์ คำย่อและการตัดคำ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) คำทับศัพท์และคำภาษาอังกฤษ เป็นคำภาษาอังกฤษที่มีความหมายพิเศษเฉพาะ คำทับศัพท์เป็นการยืมคำจากต่างประเทศแล้วถอดอักษรและเสียงให้คล้ายเสียงคำเดิมมากที่สุด เช่น

สัมผัสชีวิต 14 วันใน **State Quarantine** บ้านชั่วคราวของคนไทยไกลบ้าน

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 17 เม.ย. 2563)

จากตัวอย่าง มีการใช้คำภาษาอังกฤษร่วมกับภาษาไทย คำว่า State Quarantine หมายถึง พื้นที่ควบคุมโรคแห่งรัฐ สำหรับผู้ที่เดินทางกลับมาจากต่างประเทศ, การกักกันโรคที่ศูนย์ควบคุมโรคซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐจัดตั้งขึ้น โดยในประโยคตัวอย่างให้ความหมายของ State Quarantine ไว้เช่นกันเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจประโยคที่ประชาสัมพันธ์ได้ง่ายมากขึ้น

จำเป็นจริง ๆ ต้องออกนอกบ้านช่วง**เคอร์ฟิว** จะออกได้มั้ย !? ต้องขออนุญาตใคร !? ให้ใครรับรอง !?

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 10 เม.ย. 2563)

จากตัวอย่าง ใช้คำทับศัพท์คำว่า เคอร์ฟิว หรือCurfew ความหมายคือการห้ามออกจากเคหสถานเวลากลางคืน เป็นการใช้คำทับศัพท์ภาษาไทยที่ประชาชนรับรู้ได้อย่างเข้าใจเนื้อหาข่าวที่ประชาสัมพันธ์

2) คำย่อและการตัดคำ คำย่อ คือการลดรูปของคำหรือการทำให้คำนั้นสั้นลง โดยทั่วไปการย่อคำจะปรากฏในรูปของพยัญชนะหนึ่งตัวตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาค (.) เพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการพิมพ์สื่อสาร ประหยัดพื้นที่ ไม่เป็นประโยคยาว ทำให้อ่านง่ายขึ้น นอกจากนี้เป็นการสื่อสารที่แสดงความรู้สึกเหมือนการสนทนาสร้างความเป็นกันเองกับผู้รับสาร คล้ายรูปแบบการพาดหัวข่าวในหนังสือพิมพ์ เช่น

ล่าสุดวันนี้ (21 **เม.ย.** 63) **นพ.**ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน โฆษกศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) หรือ **ศบค.**แถลง พบผู้ป่วยยืนยันติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 21 เม.ย. 2563)

จากตัวอย่าง คำว่า เม.ย. หมายถึง เดือนเมษายน คำว่า นพ. หมายถึง นายแพทย์คำย่อนี้เป็นชื่อเฉพาะตำแหน่งทางวิชาการทางการแพทย์, คำว่า ศบค. หมายถึง ศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ใช้คำย่อที่ง่ายต่อความเข้าใจของประชาชนผู้รับข่าวสาร อีกทั้งทำให้ข้อความที่ใช้ไม่ยาวจนเกินไปสามารถรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ มีการตัดหรือลดรูปคำเดิมเพื่อให้พยางค์สั้นลง ใช้ย่อคำที่ทราบกันโดยทั่วไป หรือการตัดคำเดิมซ้ำในประโยคเดียวกัน เพื่อให้แตกต่างกัน เช่น

นายกฯ ไขข้อข้อง Bio MeTrics ทุกประเด็น ปมต่อสัญญาศูนย์ประชุมสิริกิติ์ !? รถไฟฟ้าสายสีทอง !? หอชมเมืองเอื้อเอกชน !? ที่ดินคลองหนามแดงครอบครัว**นายก** !?, ทุกประเด็นฝ่ายค้านถามมา **นายก**ตอบตรง

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 26 ก.พ. 2563)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้คำที่เป็นภาษาพูดใช้กันโดยทั่วไป ทำให้ผู้รับสารข่าวสารที่ประชาสัมพันธ์เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

3) เครื่องหมายวรรคตอน คือ เครื่องหมายที่ใช้เขียนกำกับคำ กลุ่มคำ ประโยคหรือข้อความให้เด่นชัดน่าสนใจ ในรูปแบบที่พาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์นิยมใช้ ดังนี้

3.1) วงเล็บหรือนขลิขิต ชื่อเครื่องหมายวรรคตอน เขียนรูปดังนี้ () เช่น

(ต่อ) ติดตามการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 26 ก.พ 2563)

จากตัวอย่าง คำว่า (ต่อ) เป็นการโพสต์ต่อเนื่องการเผยแพร่วีดิโอสดจากโพสต์อื่นมาโพสต์ใหม่อีกครั้งหนึ่งการใช้วงเล็บทำให้เข้าใจข้อความดังกล่าวมากยิ่งขึ้น

3.2) อัญประกาศ ชื่อเครื่องหมายวรรคตอน เขียนรูปดังนี้ (" ") เช่น

เงินอุดหนุนเด็ก!! **"โอนเข้าวันนี้"** ใครได้แล้วแจ้งข่าวกันหน่อยจ้า

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 10 มี.ค. 2563)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้เครื่องหมายอัญประกาศ เพื่อเน้นให้คำหรือข้อความนั้นมีความเด่นชัดขึ้นให้เป็นที่น่าสนใจ

3.3) ปรัศนี ชื่อเครื่องหมายวรรคตอน เขียนรูปดังนี้ (?) ใช้เมื่อสิ้นสุดคำถามหรือหลังข้อความเพื่อแสดงความสงสัย เช่น

ตอบประเด็นร้อน แกะรอยหน้ากากอนามัย องค์การเภสัชกรรม **แจกไปเท่าไหร่? ไปถึงโรงพยาบาลหรือยัง ? หรือว่าหายไปไหน ?**

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 10 มี.ค. 2563)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้เครื่องหมายปรัศนีเมื่อสิ้นสุดข้อความหรือประโยคที่เป็นคำถาม เพื่อตั้งข้อสงสัยกับผู้อ่าน เพื่อหาคำตอบให้กับผู้อ่านสารได้รับความรู้เรื่องดังกล่าวชัดเจน

3.4) อัศเจรีย์ ชื่อเครื่องหมายวรรคตอน เขียนรูปดังนี้ (!) เช่น

สด !! ถาม-ตอบ มาตรการช่วยเหลือประชาชนจากสถานการณ์ Covid-19

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 10 มี.ค. 2563)

จากตัวอย่าง เป็นการใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์ หลังข้อความหรือประโยคที่ต้องการแสดงความรู้สึกตื่นเต้น หรือเพื่อเน้นย้ำการกระทำต่าง ๆ นั้นเป็นพิเศษกับผู้อ่าน

3.5) ทวิภาค ชื่อเครื่องหมายวรรคตอน เขียนรูปดังนี้ (:) ใช้เพื่อไขความ แจกแจงรายการ แสดงอัตราส่วน ในที่นี้มีการนำเครื่องหมายทวิภาค เพื่อแจกแจงรายการ ที่มาของข้อมูลข่าวสาร เช่น

ข้อมูล : สำนักทรัพยากรน้ำบาดาล เขต 9 ระยอง

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 23 ก.พ. 2563)

จากตัวอย่าง เป็นการแจ้งที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้รับสารได้ทราบ

3.6) วงเล็บเหลี่ยม ชื่อเครื่องหมายวรรคตอน เขียนรูปดังนี้ [] ใช้เมื่อข้อความนั้นใช้เครื่องหมายวงเล็บแบบอื่นอยู่แล้วแสดงคำอ่าน เช่น

[LIVE] ติดตามการประชุมสภาผู้แทนราษฎร (พุธ ที่ 26 ก.พ. 63)

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 26 ก.พ. 2563)

จากตัวอย่าง มีการใช้วงเว็บหรือนขลิขิตอยู่แล้วในประโยค จึงมีการใช้วงเล็บเหลี่ยมกับอีกคำหนึ่งซึ่งอยู่ในประโยคเดียวกัน คำว่า Live ที่หมายถึง การถ่ายทอดสดหรือการแพร่ภาพสด การใช้วงเล็บเหลี่ยมในประโยคถือเป็นการสร้างความโดดเด่นและความแตกต่างให้กับข้อความที่ใช้ประชาสัมพันธ์

5.2.2 การใช้ประโยค ประโยคโดยทั่วไปมักประกอบด้วยภาคประธานและภาคแสดง โดยนำกลุ่มคำมาเรียงต่อกันเป็นประโยค ขนาดของประโยคอาจสั้นหรือยาวต่างกันได้ตามความต้องการของผู้ที่ส่งสาร ซึ่งประโยคแต่ละประโยคนั้นก็มักจะมีเจตนาที่จะสื่อสารให้ผู้รับสารต้องการแตกต่างกันไปตามอารมณ์ ความคิด และสถานการณ์ แบ่งได้ตามเจตนาของผู้ใช้ประโยคได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1) ประโยคบอกเล่า หรือประโยคที่ผู้พูดแจ้งข้อความให้ผู้ฟังทราบเรื่องราวต่าง ๆ ได้แก่ เช่น

คำเตือน ! ใช้งานปลั๊กพ่วงผิดวิธี เสี่ยงไฟไหม้ **ไฟดูดนะ** วันนี้แอดมินเลยเอาวิธีใช้งานและ**ข้อควรระวังมาฝากจ้า**

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 9 มี.ค. 2563)

จากตัวอย่าง กล่าวเป็นประโยคบอกเล่าเรื่องการใช้งานปลั๊กพ่วง ในข้อความมีการใช้คำที่แสดงถึงความเป็นกันเองเสมือนการสนทนาระหว่างบุคคล คือคำว่า ไฟดูดนะ และ ข้อควรระวังมาฝากจ้า

2) ประโยคคำถาม เป็นประโยคคำถามที่ต้องการคำตอบในสิ่งที่ถาม เช่น

“รู้หรือไม่? คณะกรรมการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่และ**อำนาจอะไร?”**

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 25 มี.ค. 2563)

จากตัวอย่าง เป็นประโยคคำถามเพื่อต้องการให้อธิบายรายละเอียดของอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งให้ผู้รับสารได้ทราบข้อมูลที่ประชาสัมพันธ์

3) ประโยคบังคับ ขอร้องและชักชวน หมายถึง ประโยคที่ผู้พูดหรือผู้เขียนต้องการให้อีกฝ่ายปฏิบัติตามหรือมีเชิงขอร้องและชักชวนให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ เช่น

อย่าฉวยโอกาสขายหน้ากากอนามัยเกินราคา อาจมีโทษหนักทั้งจำ ทั้งปรับ หากพบเห็น แจ้ง 1569

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 7 ก.พ. 2563)

จากตัวอย่าง ปรากฏการใช้คำว่า อย่า ที่เป็นการบังคับสั่งห้ามไม่ให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือการบังคับห้ามไม่ให้มีการขึ้นราคาหน้ากากอนามัย เพื่อให้ผู้รับข่าวสารได้ตระหนักถึงโทษที่จะได้รับและเป็นประชาสัมพันธ์ให้ช่วยกันดูแลเรื่องราคาหน้ากากอนามัยในช่วงวิกฤตโควิดด้วย

วันนี้เวลา 08.45 น. ขอเชิญรับชม LIVE...โรงทาน ตามพระดำริสมเด็จพระสังฆราช ช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยโควิด-19 แจกอาหารวันละ2รอบ เป็นเวลา3เดือน มาร่วมกันอนุโมทนาบุญด้วยกันจ้า

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 9 เม.ย. 2563)

จากตัวอย่าง เป็นการชักชวนให้รับการถ่ายทอดสดช่วยเหลือผู้ประสบภัยโควิด-19 และร่วมกันอนุโมทนาบุญ ซึ่งเป็นการรับชมข่าวสารที่เป็นเวลาปัจจุบัน ผู้ที่สนใจสามารถเข้ารับชมได้ ณ ช่วงเวลาดังกล่าว

รัฐบาลมีมาตรการควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาครอบคลุมทุกด้าน โดยทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องผนึกกำลังกันอย่างเต็มที่ ขอให้พี่น้องประชาชนมั่นใจ

(เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์, 2 ก.พ. 2563)

จากตัวอย่าง ปรากฏคำว่า ขอให้ เพื่อเป็นการขอร้องให้ประชาชนมั่นใจการมาตรการที่รัฐบาลได้จัดทำขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชนทุกคนจากโรคระบาดโควิด-19

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษากลวิธีการประชาสัมพันธ์ของกรมประชาสัมพันธ์ผ่านเพจเฟซบุ๊ก พบรูปแบบการนำเสนอการประชาสัมพันธ์ แบ่งออกเป็น 7 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่พบได้มากที่สุดคือการโพสต์ภาพพร้อมข้อความ ทั้งหมด 143 โพสต์ รูปแบบนี้เพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์นิยมใช้เป็นอย่างมากเพราะสามารถให้รายละเอียดทางข้อความพร้อมทั้งมีภาพประกอบให้เห็นเนื้อหาที่ละเอียดมากขึ้น รองลงมาคือรูปแบบการโพสต์เฉพาะข้อความ ในการใช้ภาษาสัญลักษณ์ประกอบข้อความ(Emoji) จำนวน 93 โพสต์ รูปแบบการใช้คำค้นหาประกอบข้อความ(hashtag) จำนวน 70 โพสต์ รูปแบบการนำโพสต์จากเพขเฟซบุ๊กอื่นทั้งรูปแบบที่มีข้อความบรรยายและไม่มีข้อความบรรยายทั้งหมด 55 โพสต์ รูปแบบการโพสต์วีดิทัศน์พร้อมข้อความ จำนวน 51 โพสต์ รูปแบบการโพสต์วีดิทัศน์แพร่ภาพสด(Live) จำนวน 36 โพสต์ รูปแบบการโพสต์ภาพข้อความ จำนวน 19 โพสต์ และรูปแบบที่พบน้อยที่สุดคือการโพสต์แนบลิงก์หรือเว็บไซต์ จำนวน 12 โพสต์ ที่รูปแบบดังกล่าวพบได้น้อยอาจเป็นเพราะเว็บไซต์หรือลิงก์ที่นำมาโพสต์ประชาสัมพันธ์อาจถูกลบหรือสูญหายจากผู้เขียนเว็บไซต์หรือลิงก์ต้นฉบับได้ จึงไม่เป็นที่นิยมในการโพสต์ประชาสัมพันธ์เท่าที่ควร ด้านการใช้ภาษา การใช้คำพบว่ามีการใช้คำทับศัพท์และภาษาอังกฤษ จำนวน 113 โพสต์ เป็นการนำภาษาอังกฤษใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านการประชาสัมพันธ์และการเรียนรู้สำหรับผู้รับข่าวสารการประชาสัมพันธ์ ส่วนของคำย่อและการตัดคำ พบมีการใช้คำย่อและการตัดคำในข้อความประชาสัมพันธ์ทั้งหมด 55 โพสต์ เพื่อเป็นการกระชับคำทำให้ข้อความสั้นลง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น และในเรื่องของการใช้เครื่องหมาย พบการใช้เครื่องหมายนขลิขิตมากที่สุด จำนวน 52 โพสต์ เพราะการใช้เครื่องหมายนขลิขิตเพื่อเป็นการอธิบายข้อความนั้นๆ เป็นพิเศษเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจแจ่มแจ้งมากขึ้น และพบการใช้เครื่องหมายวงเล็บเหลี่ยมน้อยที่สุด จำนวน 5 โพสต์

โดยใช้วงเล็บเหลี่ยมเพื่อสร้างความโดดเด่นของข้อความและมักจะใช้กับคำที่แตกต่าง เช่น คำภาษาอังกฤษ ในเรื่องของการใช้ประโยค พบการใช้ประโยคบอกเล่ามากที่สุด จำนวน 228 โพสต์ เพราะหน้าที่หลักของกรมประชาสัมพันธ์คือการบอกเล่าเรื่องราว ข่าวสารและข้อมูลเป็นสำคัญ จึงพบการใช้ประโยคบอกเล่าเป็นจำนวนมากเพื่อเป็นการบอกเล่าข้อมูลหรือข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้ และประโยคที่พบน้อยที่สุดคือ ประโยคคำถาม จำนวน 14 โพสต์ เพราะการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่ของกรมประชาสัมพันธ์เน้นการเขียนบอกเล่าเรื่องราวให้คำตอบมากกว่า การเขียนประโยคคำถามในการประชาสัมพันธ์จะเว้นช่วงเวลาการโพสต์เป็นเวลานานทำให้มีโพสต์ที่ปรากฏการใช้ประโยคคำถามจำนวนน้อยที่สุด

จากการศึกษากลวิธีการประชาสัมพันธ์ในเพจเฟซบุ๊กของกรมประชาสัมพันธ์ ของเพจกรมประชาสัมพันธ์มีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างไปจากวารสารหรือเว็บไซต์ของหน่วยงาน ทำให้รับข้อมูลข่าวสารได้ทันท่วงทีและสามารถรับชมได้ตลอดเวลา การใช้ถ้อยคำหรือภาษาของเพจเฟซบุ๊กกรมประชาสัมพันธ์เป็นการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการอีกทั้งยังปรากฏการใช้ภาษาสมัยใหม่จำนวนมากที่สามารถเข้าใจกันโดยทั่วไป เพื่อให้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลของกรมประชาสัมพันธ์สามารถเข้าถึงประชาชนที่นิยมใช้เฟซบุ๊กในปัจจุบันได้ง่ายขึ้นและมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาเพจประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ

7.2 เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์อื่นๆ

7.3 สามารถนำผลการวิจัยใช้ประโยชน์ในการเขียนประชาสัมพันธ์ในสื่อโซเชียลต่างๆ

8. เอกสารอ้างอิง

ภัทรรัฏฐ์ วิชะยะวงษ์. (2553). *การใช้ภาษาไทยในวารสาร “ศิริราชประชาสัมพันธ์”*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาตร์.

วิภาณี แม้นอินทร์. (2557). *การเขียนเพื่อการประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

โรจนา ถักทะพงษ์. (2545). *ลักษณะภาษาข่าวในวิทยุติดตามตัว*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นววรรณ พันธุเมธา. (2527). *ไวยากรณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

วัจนกรรมและเนื้อหาในการทำนายดวงชะตาของแอปพลิเคชันติ๊กต๊อกช่อง “KISS KOONNATTA”

SPEECH ACTS AND CONTENT USED IN FORTUNE TELLING OF TIK TOK APPLICATION, “KISS KOONNATTA” CHANNEL

อาริยา แซ่ด่าน[1]* และวรพงศ์ ไชยฤกษ์[2]

Arriya Saedan[1]* and Worrapong Chairerk[2]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์วัจนกรรมและเนื้อหาในการทำนายดวงชะตาในแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta รวบรวมข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta ที่เผยแพร่ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 – วันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2563 รวมทั้งสิ้น 123 โพสต์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีวัจนกรรมอ้างอิงจากงานวิจัยของวรรณพร พูลเจริญ (2559) และใช้กรอบแนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในวรรณกรรมใบเซียมซีจากงานวิจัยของต่อศักดิ์ เกษมสุข (2558)

ผลการศึกษาพบวัจนกรรม 2 ประเภท คือ วัจนกรรมการกล่าวชี้นำ และวัจนกรรมการบอกกล่าว ซึ่งวัจนกรรมการกล่าวชี้นำพบ 4 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมการแนะนำพบมากที่สุด จำนวน 30 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 41.66 รองลงมาวัจนกรรมการสั่ง พบจำนวน 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 12.5 ลำดับถัดไปพบวัจนกรรมการขอร้อง และวัจนกรรมการเชื้อเชิญจำนวนเท่ากัน 4 ข้อความ ส่วนวัจนกรรมการบอกกล่าว พบ 2 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมการสรุป พบจำนวน 16 ข้อความคิดเป็นร้อยละ 22.22 และวัจนกรรมการยืนยัน จำนวน 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 12.5 และด้านเนื้อหาในการทำนายดวงชะตาพบเนื้อหา 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรัก 2) ด้านโชคลาภ 3) ด้านคดีความ 4) ด้านสุขภาพ 5) ด้านบุตร 6) ด้านหนี้สิน (เจ้าหนี้) 7) ด้านญาติมิตร – พี่น้อง 8) ด้านศัตรู 9) ด้านอาชีพการงาน และ 10) ด้านของสูญหาย ซึ่งเนื้อหาในแต่ละด้านปรากฏทั้งด้านที่ดี และด้านที่ไม่ดี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในการทำนายดวงชะตานั้น ผู้ทำนายมีการพูดเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความประทับใจ ความสบายใจ และมีเจตนาให้ผู้ฟังได้ใช้คำทำนายเพื่อนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และช่วยในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนนำแนวทางที่ได้ไปประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความเป็นมงคลแก่ชีวิต ดังนั้นจึงพบวัจนกรรมการแนะนำจำนวนมากที่สุด

คำสำคัญ : วัจนกรรม, เนื้อหา, การทำนายดวงชะตา, ติ๊กต๊อก

Abstract

The purpose of this study was to examine the speech acts and content used in fortune telling of Tik Tok application, Kiss Koonnatta channel. The data were gathered in the form of 123 pieces of Kiss Koonnatta channel launched from July 1st to December 5th, 2020. This study adopted conceptual

[1] นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

* Corresponding author, E-mail: arriyasaedan31@gmail.com

Framework Theory of speech act by Wannaporn Poolcharoen's study (2016). and adopted conceptual framework for analyzing the content appearing in the seam-si literature by Torsak Kasemsuk's study (2015).

The results of the study on speech acts were found 2 groups. Directives speech acts and Representatives speech acts. Directives were found 4 sub - types of speech acts as follows: 30 speech acts of Advising, 9 speech acts of Commanding, 4 speech acts of Requesting, and 4 speech acts of Inviting. Representatives Speech Acts 2 sub-types including: 16 speech acts of Concluding, and 9 speech acts of Asserting. In terms of their content, it is found that the fortune telling mostly focuses on 10 main subject matters as follows; (1) love, (2) luck, (3) lawsuits, (4) health, (5) pregnancy, (6) debt (creditor), (7) family circle, (8) enemy, (9) work, and (10) lost property. The content indicates both fortunes and misfortunes.

Keyword: Speech Acts, Content, Fortune Telling, Tik Tok Application

1. บทนำ

ยุคโลกาภิวัตน์ทำให้การสื่อสารสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้นเกิดเป็น “โลกแห่งการติดต่อสื่อสาร” ซึ่งหากพิจารณาถึงที่มา จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นสื่อกลางสำคัญที่ทำให้เกิดโลกแห่งการติดต่อสื่อสาร จนเป็นที่มาของวลีที่ว่า “ปัจจุบันเป็นยุคแห่งการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์หรือ Social Media” ซึ่งได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนทุกเพศทุกวัย โดยจุดเด่นของเครือข่ายสังคมออนไลน์คือ สื่อที่ผู้ส่งสารแบ่งปันข้อมูลสารซึ่งอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์โดยสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารหรือผู้รับสารด้วยกันเอง ในปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้พัฒนาให้สามารถใช้งานได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น ดังคำกล่าวของ กายกาญจน์ เสนแก้ว (2558, หน้า 1) ที่กล่าวว่า ในปัจจุบันมีการติดต่อสื่อสารกันผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น Facebook ที่มีไว้สำหรับแชร์ โพสต์ข้อความ ข่าวสาร คลิปวิดีโอ ภาพ รวมถึงการสนทนาแบบแช็ต เป็นต้น หรือ โปรแกรมประยุกต์ Line (ไลน์) ที่เหมาะสำหรับการพูดคุยสนทนากัน ทั้งแบบเห็นหน้าและไม่เห็นหน้า ยิ่งไปกว่านั้นสามารถแช็ตได้ตลอดหรือจะโทรผ่าน Line (ไลน์) สะดวกยิ่งขึ้นหรือจะเป็นการแสดงการใช้ชีวิตของตนเองอย่าง Instagram (อินสตาแกรม) เป็นต้น แอปพลิเคชันเหล่านี้ถือเป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีประโยชน์มากสำหรับชีวิตยุคปัจจุบัน

ช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา มีแอปพลิเคชันที่เกิดใหม่ ซึ่งเป็นแอปพลิเคชันในสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทยในขณะนี้ นั้นคือ แอปพลิเคชันติ๊กต๊อก (Tik Tok) ซึ่งมีจุดเด่น คือ การสร้างวิดีโอความยาวประมาณ 2 นาที โดยในตัวแอปพลิเคชันนั้นมีเอฟเฟ็กต่าง ๆ ทั้งภาพและเสียงเพื่อให้ผู้ใช้งานได้สนุกไปกับการแต่งวิดีโอของตัวเองตามที่ต้องการ ด้วยเหตุนี้ Tik Tok (ติ๊กต๊อก) จึงเป็นหนึ่งแอปพลิเคชันที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในยุคสื่อสังคมออนไลน์ได้เป็นอย่างดี ดังที่เว็บไซต์ www.moneybuffalo.in.th (2563) กล่าวถึงความเป็นมาและความก้าวหน้าของ Tik Tok (ติ๊กต๊อก) โดยสรุปได้ว่า Tik Tok (ติ๊กต๊อก) เปิดตัวครั้งแรกช่วงปลายปี 2016 เพียงไม่กี่ปีก็กลายเป็นแอปพลิเคชันที่มียอดดาวน์โหลดสูง 1.5 พันล้านดาวน์โหลดในแอป Store (แอปสโตร์) และ Google play (กูเกิล เพลย์) สู่พันล้าน และในช่วงกุมภาพันธ์ 2019 นับได้ว่าเป็นการเปิดตัวที่สูงและรวดเร็วมาก สิ่งที่ทำให้ Tik Tok (ติ๊กต๊อก) นั้นได้รับความนิยมนั้นเกิดจากการสร้างเครือข่ายสังคมออนไลน์และมีผู้ใช้ทั่วโลกประมาณ 500 ล้านคนต่อวัน ใน 1 วัน มีวิดีโอที่ถูกเปิดดูบน Tik Tok (ติ๊กต๊อก) กว่า 1,000 ล้านครั้ง ดังนั้นผู้ที่เข้าใช้งานแอปพลิเคชัน Tik Tok (ติ๊กต๊อก) มีจุดประสงค์เข้ามารับชมเพื่อความบันเทิงและเพื่อความรู้ ทั้งนี้เนื้อหาในแอปพลิเคชัน Tik Tok (ติ๊กต๊อก) นั้น มีการนำเสนอเนื้อหาอย่างหลากหลายตามจุดประสงค์ต่าง ๆ เช่น คลิปการเต้น การพูดเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ การทำนายดวงชะตา การสร้างเนื้อหาตลกเฮฮา เป็นต้น

การทำนายดวงชะตา กลายเป็นกลุ่มเนื้อหาหนึ่งในแอปพลิเคชัน Tik Tok เนื่องจากสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้คนให้ความสนใจหมอดูในฐานะที่ปรึกษาและที่พึ่งทางใจ หลายคนเลือกใช้ “คำทำนายดวงชะตา” เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและช่วยตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ดังที่ ชนกพร พัวพัฒนกุล (2556 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยกสิกรไทย) ได้กล่าวถึงปัจจุบันธุรกิจหมอดูและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น การทำสังฆทาน การสะเดาะเคราะห์ หนังสือ ตำรา ฯลฯ มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ผู้ตอบแบบสอบถามเกินกว่าร้อยละ 50 เคยใช้บริการหมอดูและค่อนข้างเชื่อในการทำนายทายทักของหมอดู ส่วนใหญ่ปัญหาที่คนนิยมปรึกษาหมอดู ได้แก่ การงาน การเงิน ความรัก ครอบครัวตามลำดับ หมอดูจึงมีอิทธิพลมากสำหรับคนไทยเพราะคนไทยเห็นหมอดูเป็นที่พึ่งทางใจได้ทางหนึ่ง

คำทำนายดวงชะตาถูกถ่ายทอดผ่านวัจนกรรมต่าง ๆ ของหมอดู ดังที่ วรรณพร พูลเจริญ วิภาวรรณ อยู่เย็น และสิริวรรณ นันทจันทูล (2559 อ้างถึงใน เพียรศิริ วงศ์วิภานนท์) ได้กล่าวถึง วัจนกรรม ไว้ว่า วัจนกรรม คือ เจตนาของผู้พูดในการกล่าวประโยคใดประโยคหนึ่งไปสู่ผู้ฟัง ถ้าการสื่อสารนั้นได้ผลผู้ฟังก็จะรับความหมายส่วนที่เป็นเจตนานี้ได้ ถ้าไม่ได้ผลก็จะเกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน สื่อสารกันไม่ได้ จากข้อความข้างต้น กล่าวได้ว่าในการสื่อสารนั้น ผู้พูดมีเจตนาหรือจุดประสงค์ที่

ต้องการสื่อความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งถึงตัวผู้ฟัง ซึ่งในการสื่อความหมายนั้นมีเนื้อหาที่ปรากฏในวัจนกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้พูดว่าต้องการสื่อสารหรือสะท้อนให้แนวคิดอะไรเกี่ยวกับผู้ฟังโดยการสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ

ช่อง Kiss Koonnatta จากแอปพลิเคชัน Tik Tok (ติ๊กต๊อก) เป็นช่องหนึ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำนายดวงชะตา ได้เปิดใช้งานเมื่อวันที่ 5 เดือนเมษายน พ.ศ. 2561 มีการนำเสนอวิดีโอการทำนายดวงชะตาที่ถ่ายทอดวัจนกรรม ถ้อยคำ ในการสื่อสารที่มีเนื้อหาหลากหลาย กุลณัฐฐา ลิ้มชนอนันต์ (2563, สัมภาษณ์) ในช่วงแรกช่อง Kiss Koonnatta มีผู้ติดตามเพียง 13,800 คน เนื่องจากเจ้าของช่องได้โพสต์วิดีโอหลากหลายรูปแบบ เช่น คลิปการสร้างเนื้อหาตลกเฮฮา ต่าง ๆ เพลง และการทำอาหาร แต่ไม่ค่อยได้รับความสนใจจากผู้ติดตาม ทำให้เจ้าของช่องได้ปรับเปลี่ยนการนำเสนอเนื้อหารูปแบบใหม่ในลักษณะการทำนายดูดวงชะตา เนื่องจากเป็นความชอบส่วนบุคคลในเรื่องการดู ดวง อีกทั้งสะสมไพ่อีกด้วย ซึ่งในเวลาต่อมาค้นพบว่ามีความสามารถด้านการดูดวง ประกอบกับหมอดูทักว่ามีเกณฑ์เป็นหมอดู ซึ่งเป็นคนที่มีความเชื่อเรื่องของดวงอยู่แล้ว จึงตัดสินใจทำคลิปวิดีโอการทำนายดวงชะตา และปรับเปลี่ยนรูปแบบเนื้อหาในช่องให้เป็นช่องทำนายดวงชะตาอย่างชัดเจนขึ้น โดยคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการทำนายดวงชะตาดวงคลิปแรก ในระยะ 1 เดือน มีผู้กดถูกใจเพียง 129 ครั้ง แต่ต่อมาเริ่มมีคนรู้จักและให้ความสนใจในการติดตาม จึงทำให้ผู้คนกดหัวใจมากขึ้น จนมียอดการกดหัวใจและยอดแชร์รวมถึงผู้ติดตามเพิ่มขึ้นตามลำดับ ปัจจุบัน ภายในระยะเวลา 6 เดือน ทำให้มีผู้ติดตามจำนวนมากกว่า 700,000 คน

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่า เหตุผลส่วนหนึ่งที่คลิปวิดีโอทำนายดวงชะตาในแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta ได้รับปฏิกิริยาการตอบสนองเป็นอย่างดีนั้น เนื่องด้วยผู้พูดมีลักษณะการใช้วัจนกรรมและประเภทเนื้อหาในการทำนายดวงที่มีลักษณะเฉพาะตัว ตรงกับความต้องการของกลุ่มคนทำให้มีความเข้าใจง่ายและน่าสนใจ จนสามารถทำให้ผู้ฟังตราตรึงเกิดความประทับใจได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวัจนกรรมและเนื้อหาที่ปรากฏในการทำนายดวงชะตาในแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดและทฤษฎีที่ประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ปรับกรอบแนวคิดทฤษฎีนี้ จากกรอบแนวคิดงานวิจัยเรื่องวัจนกรรมและความเชื่อในคำทำนายดวงชะตาปีนักษัตรระกา พ.ศ. 2559 ของวรรณพร พูลเจริญ (2559) ที่ได้แบ่งวัจนกรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) วัจนกรรมการกล่าวชี้นำ ประกอบด้วยวัจนกรรมการแนะนำ วัจนกรรมการขอร้อง วัจนกรรมการสั่ง และวัจนกรรมการเชื้อเชิญ และ 2) วัจนกรรมการบอกกล่าว ประกอบด้วย วัจนกรรมการยืนยัน และวัจนกรรมการสรุป

2. แนวคิดการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในการทำนายดวงชะตา ผู้วิจัยได้โดยกรอบแนวคิดมาจากงานวิจัย เรื่อง วรรณกรรมเชียมซีไทยและลาว ของต่อศักดิ์ เกษมสุข (2558) ที่ได้แบ่งประเด็นเนื้อหาคำทำนายออกเป็น 10 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1. ด้านความรัก 2. ด้านโชคลาภ 3. ด้านคดีความ 4. ด้านสุขภาพ 5. ด้านบุตร 6. ด้านหนี้สิน (ลูกหนี้) 7. ด้านญาติมิตร – พี่น้อง 8. ด้านศัตรู 9. ด้านอาชีพการงาน และ 10. ด้านของสูญหาย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta ที่เผยแพร่ระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 – 5 ธันวาคม พ.ศ. 2563 รวมทั้งสิ้น 123 โพสต์

2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยแยกตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนดไว้

3. เขียนสรุปผลการวิเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาวัจนกรรมที่ปรากฏในการทำนายดวงชะตาจากแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta พบวัจนกรรม 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 วัจนกรรมการกล่าวชี้นำ เป็นถ้อยคำที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นการบอกกล่าวชี้นำให้เห็นถึงแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน จากผลการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1.1 วัจนกรรมการแนะนำ ถ้อยคำที่ผู้ทำนายใช้ในการพูด ใช้ในการทำนายหรือบอกกล่าวโดยจะแสดงให้เห็นถึงการชี้ การแนะนำให้ฟัง ซึ่งผู้พูดเชื่อว่าผู้ฟังจะได้รับประโยชน์จากการฟังโดยการนำคำแนะนำเหล่านี้ไปปฏิบัติหรือปรับใช้กับการกระทำในอนาคต ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 30 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 41.66 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“...**คิสแนะนำว่าให้คุณนะคะ ทำบุญกรวดน้ำกับเจ้ากรรมนายเวร** ถ้ามีโอกาสไปถวายแสงไฟตะเกียงหรือเติมน้ำมันตะเกียงให้เติมน้ำมันตะเกียงที่วัดนะคะ...”

5/12/2563

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการกล่าวชี้นำ ประเภทวัจนกรรมการแนะนำ เพราะคำทำนายนี้ใช้ถ้อยคำที่แสดงการแนะนำตามคำทำนาย โดยใช้คำว่า คิสแนะนำว่า*ให้คุณนะคะทำบุญกรวดน้ำกับเจ้ากรรมนายเวร* ซึ่งจากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้ทำนายได้มีการกล่าวชี้แนะนำที่แสดงให้เห็นถึงถ้อยคำที่แสดงถึงการกล่าวชี้นำให้เห็นถึงแนวทางการปฏิบัติตนว่าถ้าหากประสงค์ที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความรัก ด้านการเงิน ด้านการงาน จะต้องประพฤติปฏิบัติตนดังนี้ โดยการแนะนำว่า *ให้หมั่นเข้าวัดเข้าวา ทำบุญกรวดน้ำอุทิศให้กับเจ้ากรรมนายเวรและบริจาคแสงไฟ พร้อมกับตั้งจิตอธิษฐานขอพร* และนอกจากนี้ผู้พูดยังแนะนำเพิ่มเติม โดยใช้ข้อความว่า *อย่าลืมบอกชื่อแล้วก็นามสกุลของคุณก่อนนะคะ* เพื่อเป็นการเน้นย้ำความให้ผู้ฟังทำตามคำแนะนำข้างต้น

1.2 วัจนกรรมการขอร้อง เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดใช้ในการทำนายเพื่อต้องการกระตุ้นให้ผู้ฟังได้ปฏิบัติตามความต้องการของผู้ทำนายเป็นการพูดให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วยการใช้ถ้อยคำที่สุภาพเหมาะสม ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 4 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 5.56 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

“9 สาเหตุที่ทำให้เราโดนเท คลิปนี้มีคำตอบนะคะ ใครที่เจอประสบการณ์แบบนี้**ช่วยคอมเมนต์บอกคิสได้นะคะ**”

20/7/2563

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการกล่าวชี้นำ ประเภทวัจนกรรมการขอร้อง เพราะคำทำนายนี้ใช้ถ้อยคำที่แสดงการขอร้องตามคำทำนาย โดยใช้คำว่า *ช่วยคอมเมนต์บอกคิสได้นะคะ* ซึ่งเป็นคำขอร้องโดยใช้คำว่า *ช่วย* เพื่อเป็นการบอกให้ผู้

เสี่ยงทายนั้นได้กระทำหรือปฏิบัติตามจากข้อความที่ผู้ทำนายได้กล่าวชี้นำดังที่ข้อความที่ว่า 9 สาเหตุที่อยู่ ๆ ทำไมถึงหายไป โดยขอร้องกับผู้เสี่ยงทายว่าช่วยบอกเล่าหรือแบ่งปันประสบการณ์ที่ผู้เสี่ยงทายได้พบเจอ

1.3 วัจนกรรมการสั่ง เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดใช้ในการทำนายเพื่อต้องการไม่ให้ผู้ฟังได้ปฏิบัติหรือลงมือกระทำสิ่งนั้น โดยจะใช้ถ้อยคำชี้แจงหรือถ้อยคำอธิบาย ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 12.5 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

สี่**อย่าระบายลงหน้าเฟซค่ะ** บางคนบอกอกหัก รักคุดปุ๊บ ระบายลงหน้าเฟซทันที

23/7/2563

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการกล่าวชี้นำ ประเภทวัจนกรรมการสั่ง โดยใช้คำว่า *อย่าระบายลงหน้าเฟซค่ะ* ซึ่งจากข้อความข้างต้นนั้น ผู้ทำนายได้มีการชี้นำว่า หากมีอาการไม่พอใจ เกิดความกังวลใจในเรื่องต่าง ๆ หรือความไม่สบายใจใด ๆ เช่น การผิดหวังจากความรักโดยผู้ทำนายจะใช้คำว่า *อย่า* เพื่อเป็นการเรียกสติหรือเตือน ซึ่งเราควรมีสติอยู่เสมอและต้องคำนึงว่าเฟซบุ๊คนั้นไม่ได้เป็นพื้นที่ส่วนตัวแต่มันคือพื้นที่สาธารณะ ไม่ควรที่จะวู่วามก่อน ดังนั้นเราควรทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด หากไม่มีใครรักก็ควรหันกลับมารัก หันกลับมาดูแลตัวเอง

1.4 วัจนกรรมการเชื้อเชิญ เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดใช้ในการทำนาย ซึ่งจะใช้พูดในการโน้มน้าวใจเพื่อที่จะให้ผู้ฟังเกิดการมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์บางอย่างที่ผู้พูดทำนายไว้ อาจจะเป็นการชักชวนให้กระทำหรือปฏิบัติตามคำทำทายเพื่อก่อให้เกิดผลดีต่อตัวเอง ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 4 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 5.56 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

วันนี้คิสจะมาบอก 5 วิธีรับมือเมื่อคนคุยหายไปหรือเมื่อเราถูกเทค่ะ ส่วนเพื่อนใครที่มีปัญหาเหล่านี้อยู่ **แท็กหรือลองชวนเพื่อนมาฟังเลยนะคะ** จะได้แชร์ประสบการณ์กันด้วยค่ะ

23/7/2563

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการกล่าวชี้นำ ประเภทวัจนกรรมการเชื้อเชิญ เพราะคำทำนายนี้ใช้ถ้อยคำที่แสดงการเชื้อเชิญตามคำทำนาย โดยใช้คำว่า *แท็กหรือลองชวนเพื่อนมาฟังเลยนะคะ จะได้แชร์ประสบการณ์กันด้วยค่ะ* ซึ่งจากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้ทำนายได้มีการกล่าวแนะนำเกี่ยวกับวิธีการรับมือกับปัญหาหากคนที่เรากำลังคุยด้วยนั้นหายไปหรือเมื่อเราโดนทิ้งว่าต้องมีการรับมือหรือปฏิบัติตัวอย่างไร ซึ่งมีด้วยกัน 5 ข้อ ดังที่ผู้ทำนายได้มีการแนะนำวิธีการต่าง ๆ ในการรับมือและมีการเชื้อเชิญหรือเชิญชวนด้วยใช้คำว่า *แท็กหรือลองชวนเพื่อนมาฟังเพื่อที่จะได้แบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน*

กลุ่มที่ 2 วัจนกรรมการบอกกล่าว เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดมุ่งหมายในการบอกเล่า ข่าวสาร และข้อเท็จจริงและเรื่องนั้นเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง จากผลการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมการสรุป และวัจนกรรมการยืนยัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วัจนกรรมการสรุป เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดจะหยิบยกเอาความคิดหลักหรือประเด็นที่สำคัญของเรื่องนั้นมากล่าวย้ำให้เด่นชัด จะสรุปความที่ใช้ประโยคสั้น ๆ ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 16 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 22.22 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

ทุกอย่างนะคะอยู่ที่เรากำหนดนะคะ คนเราจะคู่หรือไม่คู่กันนะคะไม่ได้อยู่ที่ดวงนะมันอยู่ที่คนสองคนมากกว่าค่ะ

15/7/2563

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการบอกกล่าว ประเภทวัจนกรรมการสรุป เพราะคำทำนายนี้ใช้ถ้อยคำที่แสดงการสรุปตามคำทำนาย โดยใช้คำว่า *ทุกอย่างนะคะอยู่ที่เรากำหนดนะคะ คนเราจะคู่หรือไม่คู่กันนะคะไม่ได้อยู่ที่ดวง* ซึ่งผู้ทำนายได้มีการบอกกล่าวโดยจะมีการสรุป ซึ่งเป็นถ้อยคำที่แสดงถึงการบอกกล่าวในการสรุปความจากการเลือกไพ่ทั้งสามใบที่ว่า ไม่ว่าผู้เสี่ยงทายนั้นจะเลือกไพ่ใบใดก็ตามแล้ว พยายามคิดทบทวนและไตร่ตรองให้ถี่ถ้วนก่อนที่จะตัดสินใจใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะทุกสิ่ง ทุกอย่างล้วนอยู่ที่การกระทำมากกว่าอยู่ที่ดวงชะตา ดังนั้น การดูไพ่นั้นดูเพื่อเป็นแนวทางเพื่อให้เกิดความสบายใจแต่ไม่ใช่นำมาตัดสินชีวิตทั้งหมด ทั้งนี้ผู้ทำนายได้มีข้อสรุปท้ายคำทำนายไว้ด้วยว่าคนเราจะมีบุญมีวาสนาที่ดีต่อกันนั้นทุกสิ่งทุกอย่างมันไม่ได้อยู่ที่ดวงแต่มันอยู่ที่คนสองคนมากกว่า

2. วัจนกรรมการยืนยัน เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดเสนอข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการยืนยันปรากฏอยู่ด้วย ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 12.5 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

อย่าลืมนะคะว่าความรักที่ดีต้องมาพร้อมกับความถูกต้องค่ะ

17/7/2563

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นวัจนกรรมการบอกกล่าว ประเภทวัจนกรรมการยืนยัน เพราะคำทำนายนี้ใช้ถ้อยคำที่แสดงการยืนยันตามคำทำนาย โดยใช้คำว่า *อย่าลืมนะคะ* ซึ่งเป็นการยืนยันจากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ดังที่ผู้ทำนายได้เน้นย้ำและยืนยันเกี่ยวกับเรื่องความรักว่า อย่าลืมว่าแท้จริงแล้วรักที่ดีนั้นจะต้องมาพร้อมกับความถูกต้องไม่ใช่ความถูกใจเป็นการส่วนตัว โดยการใช้คำว่า *อย่า* ซึ่งแสดงให้เห็นถึงเป็นการยืนยันและเน้นย้ำ คอยเตือน ทั้งนี้ผู้ทำนายได้บอกกล่าวให้ตระหนักและเล็งเห็นถึงความรักที่จะต้องปฏิบัติอย่างถูกต้องและชัดเจน

ตารางที่ 1 จำนวนความถี่และค่าร้อยละของวัจนกรรมที่ปรากฏในการทำนายดวงชะตาในแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta (เรียงลำดับความถี่จากมากไปน้อย)

ประเภทของวัจนกรรม	จำนวนที่พบ	ร้อยละ
1.วัจนกรรมการกล่าวชี้นำ		
1.1 วัจนกรรมการแนะนำ	30	41.66
1.2 วัจนกรรมการสั่ง	9	12.5
1.3 วัจนกรรมการขอร้อง	4	5.56
1.4 วัจนกรรมการเชื้อเชิญ	4	5.56
2. วัจนกรรมการบอกกล่าว		
2.1 วัจนกรรมการสรุป	9	22.22
2.2 วัจนกรรมการยืนยัน	16	12.5
รวม	72	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นภาพรวมของวัจนกรรมที่ปรากฏในการทำนายดวงชะตาในแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta โดยพบวัจนกรรมทั้งหมดจำนวน 72 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 100 เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า

วัจน กรรมการกล่าวชี้นำ พบ 4 ประเภท โดยแบ่งเป็นวัจนกรรมการแนะนำซึ่งพบมากที่สุด จำนวน 30 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 24.39 รองลงมา วัจนกรรมการสั่ง พบจำนวน 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 7.31 ลำดับถัดไปพบวัจนกรรมการขอร้องและวัจนกรรมการเชื้อเชิญ จำนวนเท่ากัน 4 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.25 ส่วนวัจนกรรมการบอกกล่าว พบ 2 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมการสรุป จำนวน 16 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 13.00 และวัจนกรรมการยืนยัน จำนวน 9 ข้อความคิด เป็นร้อยละ 7.31

2. ผลการศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในการทำนายดวงชะตาจากแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta

พบเนื้อหาในการทำนายดวงชะตาทั้งหมด 10 ด้าน ได้แก่ ด้านความรัก ด้านโชคลาภ ด้านคดีความ ด้านสุขภาพ ด้านบุตร ด้านหนี้สิน (เจ้าหนี้) ด้านญาติมิตร – พี่น้อง ด้านศัตรู ด้านอาชีพการงาน และด้านของสูญหาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เนื้อหาด้านความรัก สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 1

“.... หนึ่งเตรียมใจไว้เจ็บเลยค่ะ**เพราะคุณแพ้ตั้งแต่ยังไม่เริ่มต้นเพราะว่าเค้ามีเจ้าของอยู่แล้วนะคะ** อย่าลืมนะคะว่าความรักที่ดีต้องมาพร้อมกับความถูกต้องค่ะ....”

17/7/2563

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาด้านความรัก ดังข้อความว่า *เพราะคุณแพ้ตั้งแต่ยังไม่เริ่มต้นเพราะว่าเค้ามีเจ้าของอยู่แล้วนะคะ* จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นคำทำนายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักที่กล่าวถึงความรักของหญิงในลักษณะของความรักที่ไม่สมหวัง ดังที่ผู้ทำนายได้กล่าวชี้นำและบอกกล่าวไว้ว่า หากรักหรือชอบคนที่เขามีเจ้าของอยู่แล้วที่ต้องตระหนักเลยก็คือจะต้องทำใจและยอมรับกับสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นเพราะนับได้ว่า สังคมไทยให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้เป็นอย่างมากโดยการถือหลักปฏิบัติกันมาตามหลักคำสอนว่า ห้ามไปยุ่งเกี่ยวกับคนที่มีแฟนอยู่แล้วเพราะมันจะผิดศีลธรรม ดังนั้นผู้ทำนายได้ถ่ายทอดเนื้อหาโดยการสอนผู้ฟังว่า ความรักที่ดีจะมาพร้อมกับความถูกต้องและความเหมาะสมโดยการรักคนที่ยังไม่มีครอบครัว คนรัก หรือว่าเลือกรักให้ถูกคนนั่นเอง

2. ด้านโชคลาภ สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 2

“.... คนเกิด 3 วันนี้จะได้รับข่าวดี เรื่องดี ๆ เข้ามาในชีวิต บางคนบอกว่าทะเลาะกับแฟนอาจจะได้คืนดีกันหรือว่า**บางคนอาจจะมีโชคจากการเสี่ยงโชค**....”

5/10/2563

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาด้านโชคลาภ ดังข้อความว่า *บางคนอาจจะมีโชคจากการเสี่ยงโชค* จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาในการทำนายในลักษณะของการกล่าวถึงเรื่องโชคลาภ โดยได้กล่าวว่าผู้ฟังที่เกิดใน 3 วันที่ได้กล่าวไปข้างต้น จะได้รับข่าวดี เรื่องราวดี ๆ ที่เข้ามาในชีวิต คือจะมีโชคลาภจากการเสี่ยงโชค

3. ด้านคดีความ สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 3

“.... ดวงคุณคือให้โตด้วยลำแข้ง ทำด้วยตัวเองคือถ้าเกิดมีหุ้นเมื่อไหร่ **ไม่เจ๋งก็โดนโกง**มีอยู่ 2 อย่าง เพราะฉะนั้นทำด้วยตัวเองดีกว่า....”

30/9/2563

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาด้านคดีความ ดังข้อความว่า *ไม่เจ๋งก็โดนโกงจนอาจขึ้นโรงขึ้นศาล* จากข้อความที่กล่าวข้างต้นนั้น เป็นคำทำนายเพื่อบอกถึงเนื้อหาในการทำนายจากผู้ทำนายว่า ผู้เสี่ยงทายที่เกิดใน 5 ราศีที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น หากมีความคิดที่จะร่วมลงมือทำกิจการหรือทำการค้าต่าง ๆ กับผู้อื่นนั้น สิ่งที่ได้รับกลับมามีอยู่ 2 อย่าง นั้นคือ กิจการสำเร็จไปได้ด้วยดีหรือไม่ก็กิจการล้มเหลวหรือโดนโกงจนเกิดเป็นคดีความ

4. ด้านสุขภาพ สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 4

“.... สุขภาพ**ให้ระวังปัญหาปวดหัวไมเกรน**แล้วก็นอนไม่ค่อยหลับค่ะ....”

1/10/2563

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาด้านสุขภาพ ดังข้อความว่า *ให้ระวังปัญหาปวดหัวไมเกรน* จากข้อความที่กล่าวข้างต้นนั้น เป็นคำทำนายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพหรืออาการเจ็บป่วย กล่าวคือผู้ทำนายได้ทำนายไว้ว่าผู้ฟังจะมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ คือ ปวดหัวไมเกรนหรือการพักผ่อนไม่เพียงพอทำให้สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง

5. ด้านบุตร สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 5

“....สำหรับ 5 ราศีนี้เลยค่ะ ที่**มีเกณฑ์ว่าจะได้เบบี๋หรือว่าจะท้อง**ในระยะนี้ ช่วงนี้เลยนะคะ ได้แก่ ราศีกรกฎ กุมภ์ เมษ เมถุนและธนูค่ะ ยินดีด้วยสำหรับคนที่รออยู่....”

22/10/2563

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาด้านบุตร ดังข้อความว่า *มีเกณฑ์ว่าจะได้เบบี๋หรือว่าจะท้อง* จากข้อความที่กล่าวข้างต้นนั้น เป็นคำทำนายที่มีเนื้อหาที่กล่าวถึงผู้ฟังว่ามีเกณฑ์จะได้บุตร เป็นการทำนายโดยระบุว่าผู้ฟังใน 5 ราศี ได้แก่ ราศีกรกฎ กุมภ์ เมษ เมถุน และธนู จะมีโอกาสตั้งครรภ์เร็ว ๆ นี้ โดยระบุว่าสำหรับใครที่มีความต้องการที่อยากจะมีลูกก็จะมีความสมหวังดั่งที่ใจปรารถนาที่ตั้งใจไว้ แต่สำหรับใครที่ยังไม่พร้อมนั้นผู้ทำนายก็ได้การบอกกล่าวหรือแนะนำในการปฏิบัติการวางตัวให้เหมาะสม

6. ด้านหนี้สิน (เจ้าหนี้) สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 6

“....**ใครที่แบบมีลูกหนี้อาจจะมีข่าวดีนะคะ ลูกหนี้อาจจะคืนเงิน**ก็ได้แต่ว่าอาจจะยังไม่ใช่แบบก้อนใหญ่อะไรมากนะคะ อาจจะแบบเหมือนค่อย ๆ มานะคะ....”

2/9/2563

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาด้านหนี้สิน (เจ้าหนี้) ดังข้อความว่า *ใครที่แบบมีลูกหนี้อาจจะมีข่าวดีนะคะ ลูกหนี้อาจจะคืนเงิน* จากข้อความที่กล่าวข้างต้นนั้น เป็นคำทำนายที่มีเนื้อหาในลักษณะการทำนายด้านหนี้สิน กรณีการเป็นเจ้าหนี้โดยการกล่าวถึงลูกหนี้ เป็นการทำนายที่กล่าวถึงเรื่องทรัพย์สินเงินทองที่ผู้ฟังให้ผู้อื่นหยิบยืมไป ซึ่งมีโอกาสที่จะมีข่าวดีที่ว่าลูกหนี้จะคืนเงิน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เงินคืนทั้งหมดก็ตาม แต่ก็มีโอกาสได้เงินกลับคืน

7. ด้านญาติมิตร – พี่น้อง สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 7

“.... **จะเป็นคนที่ใกล้ตัวคิดร้าย คิดคดทรยศ หักหลัง**แต่ไม่ว่าใครจะคิดร้ายก็มักจะแพ้ภัยตัวเอง....”

13/9/2563

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาด้านญาติมิตร – พี่น้อง ดังข้อความว่า *จะเป็นคนที่ใกล้ตัวคิดร้าย คิดคดทรยศ หักหลัง* จากข้อความที่กล่าวข้างต้นนั้น เป็นคำทำนายที่มีเนื้อหาในลักษณะการทำนายด้านญาติมิตร – พี่น้อง โดยเฉพาะกล่าวถึงคนใกล้ชิดหรือคนใกล้ตัวที่จะนำภัย นำอันตรายมาให้โดยการคิดทรยศ หักหลัง การคิดไม่ซื่อ แต่ผู้ทำนายได้บอกกล่าวว่า หากใครคิดร้ายก็จะแพ้ภัยหรือไม่สามารถทำอะไรได้เลย

8. ด้านศัตรู สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 8

“.... **จะมีคนพาลเข้ามาในชีวิตเลยนะคะ** อาจจะมาในรูปแบบของเพื่อน คนรักหรือว่าในที่ทำงานก็ได้นะคะ....”

19/9/2563

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาด้านศัตรู ดังข้อความว่า *จะมีคนพาลเข้ามาในชีวิต* จากข้อความที่กล่าวข้างต้นนั้น เป็นคำทำนายที่มีเนื้อเกี่ยวกับศัตรู โดยคำทำนายจะกล่าวตักเตือนว่าจะมีคนพาล หรือศัตรูเข้ามาในชีวิต ซึ่งอาจจะมาในรูปแบบของเพื่อน คนรัก หรือเพื่อนร่วมงาน โดยคำทำนายจะกล่าวเตือนหรือให้ระมัดระวังตัว พร้อมทั้งบอกแนวทางในการปฏิบัติตนในการใช้ชีวิตโดยการอยู่นิ่ง ๆ เฉย ๆ แล้วทุกสิ่งทุกอย่างก็จะผ่านพ้นไปได้ด้วยดี

9. ด้านอาชีพการงาน สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 9

“.... ในช่วงนี้คุณอาจ**จะเจอทั้งในเรื่องของปัญหาการงาน การเงิน เงินไม่พอใช้ เข้าซ้ายออกขวา** ต้องมีเกณฑ์ทะเลาะกับคนรอบตัวหรือว่าคนรักตัวนะคะ เพราะฉะนั้นต้องระวังเรื่องของอารมณ์เป็นหนึ่งนะคะ....”

11/08/2563

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาด้านอาชีพการงาน ดังข้อความว่า *จะเจอทั้งในเรื่องของปัญหาการงาน ส่งผลให้การเงินไม่พอใช้ เข้าซ้ายออกขวา* จากข้อความที่กล่าวข้างต้นนั้น เป็นคำทำนายที่มีเนื้อในลักษณะของการไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน โดยคำทำนายได้กล่าวถึงปัญหาการงาน ที่ส่งผลให้การเงินไม่พอใช้ ซ้ำร้ายไปกว่านั้นอาจจะทะเลาะกับเพื่อนร่วมงานอีกด้วย เป็นคำทำนายที่เตือนว่าผู้ฟังจะประสบกับความยุ่งยากและประสบพบเจอกับปัญหาในการทำงาน เงินหมุนเวียนไม่ทันบ้าง เงินไม่พอใช้บ้าง ซึ่งจะมีแต่อุปสรรคขัดขวางที่ก่อให้เกิดความวุ่นวาย

10. ด้านของสูญหาย สามารถแสดงได้ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ 10

“.... แต่ก็**ระวังนะคะของรักหรือข้าวของเงินทองสูญหาย**แต่ไม่ต้องเสียใจไปนะคะ อาจจะได้กลับมาไม่ช้าก็เร็วนะคะ....”

25/9/2563

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏข้อความที่มีเนื้อหาด้านของสูญหาย ดังข้อความว่า *ระวังนะคะของรักหรือข้าวของเงินทองสูญหาย* จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นคำทำนายเรื่องสิ่งของที่สูญหาย โดยทำนายว่า ผู้ฟังจะเสียของรักหรือข้าวของเงินทองอาจจะสูญหาย แต่การสูญหายนี้ไม่ได้สูญหายไปเลยผู้ทำนายได้ทำนายว่าจะได้สิ่งของนั้นกลับคืนมา โดยคำทำนายได้ระบุอย่างชัดเจนว่า สิ่งของที่หายไปจะได้กลับมา ไม่ว่าจะช้าหรือเร็วต้องได้กลับมาสู่เจ้าของดังเดิม

จากการศึกษาประเด็นเนื้อหาในการทำนายดวงชะตาในแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta พบเนื้อหาในการทำนายดวงชะตาทั้งหมด 10 ด้าน ได้แก่ ด้านความรัก ด้านโชคลาภ ด้านคดีความ ด้านสุขภาพ ด้านบุตร ด้านหนี้สิน (เจ้าหนี้) ด้านญาติมิตร – พี่น้อง ด้านศัตรู ด้านอาชีพการงาน และด้านของสูญหาย ซึ่งเนื้อหาในการทำนายดวงชะตากลุ่มที่พบมากที่สุด คือ กลุ่มเนื้อหาในการทำนายดวงชะตาด้านความรัก ทั้งนี้เป็นเพราะการเข้าถึงข้อมูลในการรับฟังข้อมูล ข่าวสารของผู้ฟังในแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta ที่อยู่ในช่วงอายุวัยรุ่น วัยผู้ใหญ่เป็นหลัก จึงสะท้อนให้เห็นว่าเป็นวัยที่มีการเจริญเติบโต ทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านร่างกาย และอารมณ์ ซึ่งคนในช่วงอายุนี้ต้องการความรักและความเอาใจใส่จากผู้คนรอบข้าง

6. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาวัจนกรรมที่ปรากฏในการทำนายดวงชะตาในแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta จำนวน 123 โพสต์ พบประเภทของวัจนกรรมในคำทำนายดวงชะตาในแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta พบทั้งหมด 2 ประเด็น ซึ่งผลการวิจัยเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัย วรรณพร พูลเจริญ (2559) ที่ศึกษาเรื่อง “วัจนกรรมและความเชื่อในคำทำนายดวงชะตาปี นักษัตรระกา พ.ศ. 2559” ที่ผู้ศึกษานำมาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้พูดมีการใช้วัจนกรรมที่หลากหลาย โดยวัจนกรรมที่พบมากที่สุดคือวัจนกรรมการแนะนำ พบจำนวน 30 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ คิดเป็นร้อยละ 24.39 รองลงมา วัจนกรรมการสั่ง พบจำนวน 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 7.31 และพบวัจนกรรมการขอร้อง และวัจนกรรมการเชื้อเชิญ จำนวนเท่ากัน 4 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.25 ส่วนวัจนกรรมการบอกกล่าว ได้แก่ วัจนกรรมการสรุป จำนวน 16 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 13.00 และวัจนกรรมการยืนยัน จำนวน 9 ข้อความคิด เป็นร้อยละ 7.31 ซึ่งจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า วัจนกรรมแนะนำมีความถี่ในการปรากฏใช้มากที่สุด ซึ่งสามารถแสดงให้เห็นเจตนาหลักของผู้ทำนายที่ต้องการแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหา เพื่อเป็นแนวทางการในการปฏิบัติตนเพื่อนำไปสู่ทางออกของปัญหาได้อย่างชัดเจน เมื่อนำผลการศึกษาวัจนกรรมที่ได้ ไปเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของเรื่องที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน แล้วผู้วิจัยพบว่ามีความสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ วรรณพร พูลเจริญ (2559) ศึกษาเรื่อง “วัจนกรรมและความเชื่อในคำทำนายดวงชะตาปี นักษัตรระกา พ.ศ. 2559” มีความสอดคล้องกันและพบประเด็นการศึกษาที่ตรงกัน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) วัจนกรรมการกล่าวชี้นำ ประกอบด้วย วัจนกรรมการแนะนำ วัจนกรรมการขอร้อง วัจนกรรมการสั่ง และวัจนกรรมการเชื้อเชิญ 2) วัจนกรรมการบอกกล่าว ประกอบด้วย วัจนกรรมการยืนยัน และวัจนกรรมการสรุป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวดี คมประมูล จริญญา ธรรมโชโต และพัชลินจ์ จีนนุ่น (2561) ศึกษาเรื่อง “วัจนกรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรัก ในคอลัมน์คนดังนั่งเขียน ของดีเจพี่อ้อย” พบว่าผลการศึกษาของผู้วิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องดังกล่าว 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) วัจนกรรมกลุ่มชี้นำ 2) วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว ซึ่งมีบางประเด็นย่อยที่ผลการศึกษาของ ผู้วิจัยไม่ปรากฏ นั่นก็คือประเด็นวัจนกรรมการตำหนิ วัจนกรรมการเตือน วัจนกรรมการปลอบโยน วัจนกรรมการชื่นชม และวัจนกรรมการแสดงความคิดเห็น เหตุที่ผู้วิจัยไม่พบใน 5 ประเด็นย่อยข้างต้น เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาเกี่ยวกับการการทำนายดวงชะตา ซึ่งผู้พูดทำนายดวงชะตานั้น ผู้ทำนายจะพูดให้ผู้ฟังมีเพื่อเป็นเกิดความสบายใจ หรือหลายคนนำทำนายไปปรับใช้เป็นแนวทางในการช่วยตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ และการดำเนินชีวิตในประจำวัน ผู้วิจัย

จึงเห็นว่าประเด็นวัจนกรรมการตำหนิ วัจนกรรมการชื่นชม และวัจนกรรมการปลอบโยน ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้พูด จึงไม่นำมาเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้

2. จากผลการศึกษาประเด็นเนื้อหาที่ปรากฏในการทำนายดวงชะตาในแอปพลิเคชัน Tik Tok ช่อง Kiss Koonnatta พบเนื้อหาในการทำนายดวงชะตาทั้งหมด 10 ด้าน ซึ่งผลการศึกษามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ต่อศักดิ์ เกษมสุข (2558) เรื่อง “วรรณกรรมใบเซียมซีไทยและลาว” ที่ผู้ศึกษานำมาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเช่นกัน โดยผลการวิจัยพบเนื้อหาในการทำนายดวงชะตาในแอปพลิเคชัน Tik Tok มีเนื้อหาในการทำนายอยู่ 10 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1. ด้านความรัก 2. ด้านโชคลาภ 3. ด้านคดีความ 4. ด้านสุขภาพ 5. ด้านบุตร 6. ด้านหนี้สิน (ลูกหนี้) 7. ด้านญาติมิตร – พี่น้อง 8.ด้านศัตรู 9. ด้านอาชีพการงาน และ 10. ด้านของสูญหาย ซึ่งเนื้อหาในแต่ละด้านปรากฏทั้งด้านที่ดี และด้านที่ไม่ดี ทั้งนี้ผู้คนมักให้ความสนใจการทำนายดวงชะตานั้นเพื่อเป็นที่พึ่งพาทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจหรือหลายคนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและช่วยตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนนำแนวทางที่ได้จากคำทำนายไปประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความสุข ความสบายและเป็นมงคลแก่ชีวิต

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่า พฤติกรรมของมนุษย์ในยุคของสังคมออนไลน์นั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแต่ผู้คนก็ยังให้ความสนใจกับการดูดวง ทั้งนี้เพราะว่าความเชื่อเรื่องดวงจัดเป็นค่านิยมและสะท้อนออกมาให้เห็นเป็นพฤติกรรมและอาจแสดงออกด้วยพิธีกรรมอันสะท้อนวัฒนธรรมของสังคมไทย โดยสื่อออนไลน์เข้ามามีอิทธิพลในการดำเนินในการใช้ชีวิตประวัน ปัจจุบัน มีการดูดวงหรือการทำนายดวงชะตาผ่านสื่อออนไลน์เพื่อให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ผู้คนมักให้ความสนใจการทำนายดวงชะตานั้นเพื่อเป็นที่พักพิง ที่พึ่งพาทางด้านจิตใจหรือหลายคนใช้คำทำนายเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและช่วยตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนนำแนวทางที่ได้จากคำทำนายไปประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความเป็นมงคลแก่ชีวิต

ทั้งนี้ ผลการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าในกระบวนการสื่อสารนั้น ผู้ทำนายดวงชะตา มีจุดประสงค์เดียวกันคือ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความสบายใจ และเป็นที่พึ่งพาทางด้านจิตใจในยามที่เกิดปัญหา ทุกข์ใจ อีกทั้งยังทั้งเล็งเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยปัจจุบันผู้คนยังคงให้ความสนใจเกี่ยวกับกับการดูดวง การทำนายดวงชะตา ซึ่งมีช่องทางของสื่อหลากหลายช่องทางที่สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่ผู้คนทุกเพศทุกวัย สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา การดูดวงหรือการทำนายดวงชะตาผ่านสื่อออนไลน์นี้เพื่อให้ทันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ผู้คนมักให้ความสนใจการทำนายดวงชะตานั้นเพื่อเป็นที่พักพิง ที่พึ่งพาทางด้านจิตใจในยามที่ไม่สบายใจหรือหลายคนได้นำคำทำนายเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและช่วยตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ตลอดจนนำแนวทางที่ได้จากคำทำนายไปประพฤติปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดความเป็นมงคลแก่ชีวิต

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการศึกษาไปใช้

1. เป็นประโยชน์สำหรับบุคคลทั่วไปเพื่อนำแนวทางที่ได้จากคำทำนายไปใช้ในการดำเนินชีวิต

2. เป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพูดในการทำนายดวงชะตา ซึ่งสามารถนำวัจนกรรมไปประยุกต์ใช้ในการพูดในสถานการณ์อื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวัจนกรรมและเนื้อหาในการทำนายดวงชะตาทางช่องทางที่หลากหลาย เช่น หนังสือหรือทางเพจอื่น ๆ

8. เอกสารอ้างอิง

กายกาญจน์ เสนแก้ว. (2558). *พฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ของ Gen-X ในกรุงเทพมหานคร.* การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

กุลณัฐฐา ลิ้มชนอนันต์. (2563). *ความเป็นมาช่อง Kiss Koonnatta.* สัมภาษณ์เมื่อ 2563, 12 ธันวาคม

ชนกพร พัวพัฒนกุล. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในวาทกรรมการพยากรณ์ดวงชะตา: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์.* วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐวดี คมประมูล, จริญญา ธรรมโชโต และพัชลินจ์ จีนนุ่น. (2561). วัจนกรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรัก ในคอลัมน์คนดังนั่งเขียน ของดีเจพี่อ้อย. *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 9.* มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. 119. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ต่อศักดิ์ เกษมสุข. (2558). *วรรณกรรมใบเซียมซีไทยและลาว.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วรรณพร พูลเจริญ, วิภาวรรณ อยู่เย็น และสิริวรรณ นันทจันทูล. (2559). วัจนกรรมและความเชื่อในคำทำนายดวงชะตาปีนักษัตรระกา พ.ศ. 2559. *วารสารคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 13 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน วันที่ 8-9 ธันวาคม 2559. (หน้า 1438).

อัจฉราพร ใครบุตร และวิไลศักดิ์. (2559). วัจนกรรมในบทเพลงปลุกใจให้รักชาติระหว่าง พ.ศ. 2510–2550. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(1), 62. จาก https://so03.tci-thaijo.org/index.php/npuj/article/view/53357

อิงอร พึ่งจะงาม. (2554). *การใช้วัจนกรรมและกลวิธีทางภาษาบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อาทิตยา เข็มทอง. (2552). *การเปิดรับสื่อการทำนายดวงชะตา ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้บริการทำนายดวงชะตาของคนกรุงเทพฯ.* วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์ศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Moneybuffalo. (2563). *แอปพลิเคชันดังจากจีน ทะยานสู่พันล้าน.* สืบค้นเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2563, จาก http://www.moneybuffalo.in.th.

การวิเคราะห์ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์ที่สะท้อนความเชื่อของคนไทย

ANALYSING CONNOTATIVE WORD MEANING OF THAI PEOPLE'S HIMMAPAN ANIMAL BELIEFS

บุษบา แฝงสาเคน[1]*

Boosaba Fangsaken[1]*

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์ที่สะท้อนความเชื่อของคนไทยโดยใช้วิธีการเปรียบเทียบทางความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัด รวมทั้ง วิเคราะห์ทางความหมายด้วยวิธีการแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำ (Componential analysis) การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยได้คัดเลือกข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับสัตว์หิมพานต์ จำนวน 15 กลุ่มคำ ผลการศึกษา พบว่า มิติทางความหมายตรงสามารถสรุปอรรถลักษณ์ทางความหมาย ได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ ประเภทของสัตว์ สรีระของสัตว์ ลักษณะการกิน และเพศ ส่วนความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์ สามารถแบ่งตามประเภทอรรถลักษณ์ทางความหมาย ได้ 9 กลุ่ม คือ พลัง อำนาจ คุ้มครองจากอันตราย ความอุดมสมบูรณ์ รูปลักษณ์ภายนอก บุคคล การกระทำ ความรู้สึก สุขภาพ โชคลาภ และความร่ำรวย

คำสำคัญ: สัตว์หิมพานต์ ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด, ความหมายตรง, หน่วยประกอบทางความหมายของคำ, ความเชื่อ

Abstract

This research aims to analyze connotative word meaning of Thai People's Himmapan animal beliefs by comparing between the conceptual meaning and connotative meaning. Moreover, it also aims to analyze word meaning through the componential analysis technique. The qualitative method was employed in this particular study. In this study, there are 15 word meanings concerning Himmapan animal-related beliefs collected by using specific purpose techniques. The findings show that the dimension of conceptual meaning can be concluded into four groups: type of animals, physiology of animals, eating habit of animals and gender. Regarding the connotative meaning related to Himmapan animal, it reflects beliefs in the aspects of power, protection from harm, fertility, appearance, person, action, feeling, health, good fortunes and richness.

Keyword: Himmapan animal, connotative meaning, conceptual meaning, componential analysis, beliefs

[1] อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

* Corresponding author, E-mail: boosaba.pang@vru.ac.th

1. บทนำ

ความเป็นมาและคติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ เป็นดินแดนสนธยาที่เร้นลับ ซึ่งปรากฏอยู่ในไตรภูมิกถา หรือเตภูมิกถา หรือไตรภูมิพระร่วง สมเด็จพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พญาลิไท) ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เมื่อ พ.ศ.1888 ไตรภูมิพระร่วง มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องภูมิจักรวาลในพระพุทธศาสนา โดยกล่าวถึง ดินแดนทั้งสาม คือ กามภูมิ รูปภูมิ และอรูปภูมิ ซึ่งเป็นดินแดนที่มีวิญญาณทั้งหลายอาศัยอยู่ เช่น มนุษย์ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย และเทวดา ต้องเวียนว่ายตายเกิดเป็นวัฏสงสารอันไม่รู้สิ้นสุด ศูนย์กลางของจักรวาลในไตรภูมิกถา ประกอบ เขาพระสุเมรุ ซึ่งรายล้อมด้วยทิวเขาทั้ง 7 และทะเล 7 ชั้น ในจักรวาลมีมหาทวีปทั้ง 4 คือ อุตตรกุรุทวีป ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของภูเขาพระสุเมรุ ปุพพวิเทหะ ตั้งอยู่ทางตะวันออก ชมพูทวีป ตั้งอยู่ตอนใต้อปรโคยาน ตั้งอยู่ทางตะวันตก ส่วนชมพูทวีป อันเป็นดินแดนทางทิศใต้ของเขาพระสุเมรุ มีพื้นที่ขนาด 10,000 โยชน์ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.ที่อยู่ของมนุษย์ มีขนาด 3,000 โยชน์ 2.ป่าหิมพานต์ ขนาด 3,000 โยชน์ 3.ผืนน้ำ ขนาด 4,000 โยชน์ ตามตำนานกล่าวว่า “ป่าหิมพานต์” อยู่บริเวณทางทิศเหนือของชมพูทวีป หิมพานต์ เป็นป่าลึกกว้างใหญ่ มียอดเขาสลับซับซ้อนถึง 84,000 ยอด ในผืนป่าที่กว้างใหญ่แห่งนี้ล้วนเป็นแหล่งสิงสถิตของเหล่าเทพยดา นักบวช ฤๅษี นักสิทธิ์ วิทยาธร และสิงสาราสัตว์อันแปลกประหลาดพิสดาร ไทยรัฐออนไลน์ (2560)

สัตว์หิมพานต์ เป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในป่าหิมพานต์ ซึ่งเป็นสัตว์ในจินตนาการ โดยได้รับการสร้างสรรค์จากเรื่องราวในคัมภีร์ โดยได้รับอิทธิพลทั้งจากศาสนาพราหมณ์ ฮินดู และพุทธศาสนา ซึ่งคติความเชื่อเรื่องสัตว์หิมพานต์นั้น กล่าวกันว่าสัตว์เหล่านี้มีคุณวิเศษนานาประการ จึงมีการสร้างสรรค์ให้สัตว์หิมพานต์มีความแตกต่างไปจากสัตว์ที่เห็นโดยทั่วไป เช่น มีการผสมผสานลักษณะของคนและสัตว์ หรือผสมผสานรูปลักษณ์ของสัตว์ต่างชนิดกัน เกิดเป็นสัตว์หิมพานต์ที่มีรูปร่างหน้าตาวิจิตรพิสดาร ได้แก่ พญานาค ครุฑ กินรี กินนร หงส์ สิงห์ ปลา และช้างตระกูลต่างๆ เป็นต้น พระมณีพร ขนฺติสาโรและพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563) นอกจากนี้ บทความวิจัยหลายเรื่องได้ทำการศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ที่มีอิทธิพลต่องานพุทธศิลป์ ได้แก่ บทความวิจัยของธีรพงษ์ จาตุมา (2561) เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ที่มีอิทธิพลต่องานพุทธศิลป์ล้านนา และ บทความวิจัยของพระมณีพร ขนฺติสาโรและพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563) เรื่อง การศึกษาคติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ที่มีอิทธิพลต่องานพุทธศิลป์ บทความวิจัยทั้งสองเรื่องต่างสะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์และสัตว์หิมพานต์ต่อการสร้างสรรค์ผลงานในการประดับตกแต่งศาสนสถาน งานประติมากรรม สถาปัตยกรรม และจิตรกรรมฝาผนังตามวัดวาอารามต่างๆ โดยมีความเชื่อว่า การวางผังอาคารในเขตพุทธาวาส เปรียบเสมือนจักวาล เจดีย์ เปรียบเสมือนเขาพระสุเมรุ วิหารที่ล้อมรอบเปรียบเสมือนสีทันดรมหาสมุทร วิหารคตเปรียบเสมือนกำแพงจักวาล ซุ้มประตูโขงเปรียบดังป่าหิมพานต์ ส่วนสัตว์หิมพานต์ ในการนำมาประดับตกแต่งศาสนาสถานมีความเชื่อว่าเป็นสัตว์มงคล มีอำนาจพละกำลังสามารถคุ้มครองผู้ที่เคารพนับถือ และปกปักรักษาศาสนสถาน ให้รอดพ้นจากภยันอันตรายต่างๆ นอกจากนี้ ยังมีบทความในเรื่องของคติความเชื่อและรูปแบบของสัตว์หิมพานต์ในงานพระเมรุมาศ โดย พิณทุ์สุดา ดีช่วย (2554) ได้ศึกษารูปแบบของสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่นำมาประดับตกแต่งในบริเวณพระเมรุมาศ ซึ่งสัตว์แต่ละชนิดสะท้อนให้เห็นถึงคติความเชื่อในเรื่องสวรรค์ และเป็นสัญลักษณ์แห่งเทพเจ้าแห่งสวรรค์ที่จุติในที่แห่งนี้ ในขณะที่แง่มุมการศึกษาข้อมูลทางภาษา มิติทางความหมายตรงและความแฝงด้านนัยประหวัดที่สะท้อนความเชื่อเรื่องสัตว์หิมพานต์ ยังไม่มีผู้ศึกษาความเชื่อเรื่องสัตว์หิมพานต์จากมิติทางความหมายดังกล่าว ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษา หากพิจารณาทฤษฎีของ Saussure อ้างใน Finch G. (2003) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคำ รูปคำ และความหมาย เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึง แนวคิด ทัศนคติ ความเชื่อ และวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ

ดังนั้น จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาความเชื่อเรื่องสัตว์หิมพานต์ ซึ่งเป็นสัตว์ในจินตนาการ แต่ได้รับการสร้างสรรค์ผลงานจากอิทธิพลทางศาสนาและความเชื่อต่างๆในสังคมแต่ละยุคสมัย

รวมทั้ง สัตว์หิมพานต์เหล่านี้มักถูกนำมาถ่ายทอดผ่านงานศิลปะ และประดับตกแต่งในศาสนสถาน ซึ่งล้วนแล้วแต่เกิดจากความเชื่อของผู้สร้างสรรค์ผลงาน จึงเป็นสิ่งที่มีความน่าสนใจในการศึกษาว่าสัตว์หิมพานต์สะท้อนความเชื่อด้านใดบ้าง โดยการศึกษาผ่านกระบวนการการศึกษาจากรูปภาษาดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่จะสามารถนำเสนอให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างภาษาและวัฒนธรรม รวมทั้งแง่มุมทางความคิดของมนุษย์ผ่านรูปภาษาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อวิเคราะห์ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์ที่สะท้อนความเชื่อของคนไทย โดยการเปรียบเทียบทางความหมายระหว่างความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัด

2.เพื่อวิเคราะห์ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์ที่สะท้อนความเชื่อของคนไทยโดยการวิเคราะห์ทางความหมายด้วยวิธีการแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำ (componential analysis)

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด และทฤษฎีการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

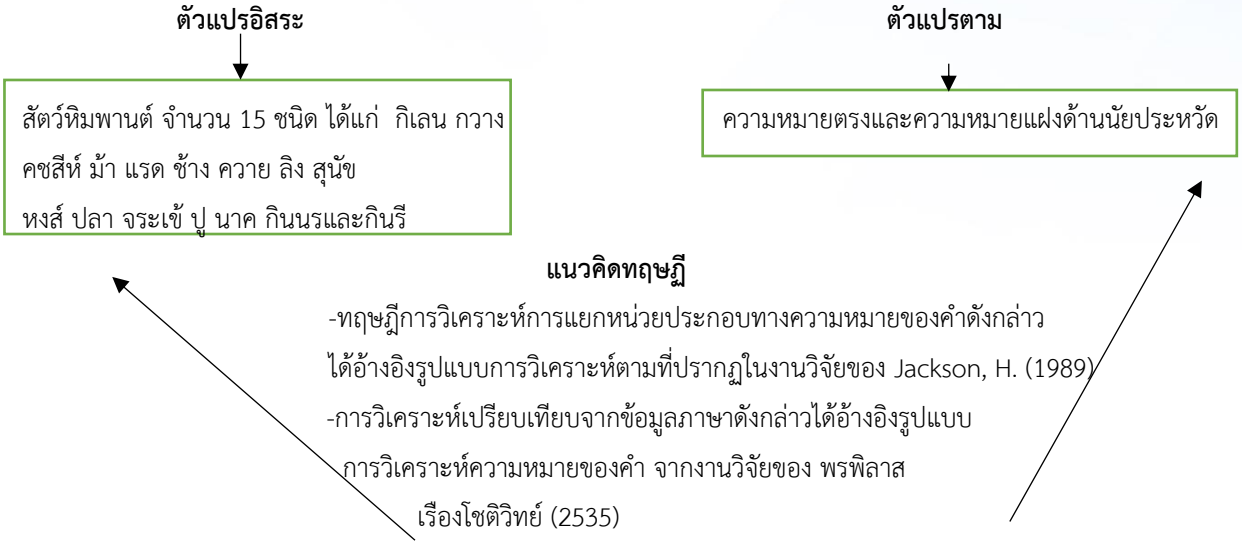

ตัวแปรควบคุม

- เก็บข้อมูลสัตว์หิมพานต์จากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากการจับกลุ่มประเภทสัตว์หิมพานต์ และความนิยมในการนำมาถ่ายทอดในงานศิลปะและประดับตกแต่งศาสนสถานต่างๆ จึงได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์หิมพานต์ จำนวน 15 ชนิด
- ศึกษาข้อมูลทางภาษาเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องสัตว์หิมพานต์ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัดเท่านั้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บข้อมูล คือ หนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อ เรื่องป่าหิมพานต์และสัตว์หิมพานต์ รวมทั้ง พจนานุกรมเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลาง อัจฉรา สังโยคะ (2524) และพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556) โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

4.1 การคัดเลือกแหล่งข้อมูลทางภาษา

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกแหล่งข้อมูลทางภาษาที่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องสัตว์หิมพานต์ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และได้ทำการสำรวจข้อมูลทางภาษาจากหนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง พจนานุกรมเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลาง อัจฉรา สังโยคะ (2524) และพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากการจับกลุ่มประเภทสัตว์หิมพานต์ อ้างอิงจาก ธานี สังข์เอี้ยว(2555) และถือเป็นเหล่าสัตว์หิมพานต์ที่นิยมนำมาถ่ายทอดในงานศิลปกรรมหลายชนิดและประดับตกแต่งในศาสนสถานต่างๆ จึงได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสัตว์หิมพานต์ จำนวน 15 ชนิด ได้แก่ กิเลน กวาง คชสีห์ ม้าแรด ช้าง ควาย ลิง สุนัข หงส์ ปลา จระเข้ ปู นาค กินนรและกินรี

4.2 การเก็บข้อมูล

การศึกษารวบรวมข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้วิจัยได้พิจารณาการเก็บข้อมูลจากหนังสือและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อ เรื่องป่าหิมพานต์และสัตว์หิมพานต์ รวมทั้ง พจนานุกรมเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลาง อัจฉรา สังโยคะ (2524) และพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลทางภาษาที่มีคุณภาพ ได้แก่ หนังสืออาถรรพณ์ของสัตว์และผี โดย บรรยง บุญฤทธิ์ (2542) คติความเชื่อและรูปแบบของสัตว์หิมพานต์ ในงานพระเมรุมาศ โดย พิณทุ์สุดา ดีช่วย (2554) การศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ที่มีอิทธิพลต่องานพุทธศิลป์ล้านนา โดย ธีรพงษ์ จาตุมา (2561) คติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ที่มีอิทธิพลต่องานพุทธศิลป์ โดย พระมณีพรและพระมหาดาวสยาม(2563) จากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่ได้รับการคัดเลือกข้างต้นเพื่อเก็บข้อมูลทางความเชื่อเรื่องสัตว์หิมพานต์ โดยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มคำในเรื่องความเชื่อและโชคลางทางด้านสัตว์หิมพานต์ชนิดต่างๆ ทั้งหมด 15 ชนิด ตามกฎเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจงจากการจับกลุ่มประเภทสัตว์หิมพานต์ อ้างอิงจาก ธานี สังข์เอี้ยว (2555) กฎเกณฑ์การเก็บข้อมูลที่ได้กำหนดไว้ คือ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเฉพาะความเชื่อเรื่องสัตว์หิมพานต์เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบทางความหมายและการแยกหน่วยประกอบทางความหมายของกลุ่มคำตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

4.3.1 ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทางภาษาเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องสัตว์หิมพานต์มาวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัด ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวจึงทำให้เห็นถึงแง่มุมทางความหมายที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น นอกเหนือจากความหมายตรง ซึ่งความหมายตรงของคำจะสามารถนำไปสู่ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดต่อไป โดยลักษณะการวิเคราะห์เปรียบเทียบจากข้อมูลภาษาดังกล่าวได้อ้างอิงรูปแบบการวิเคราะห์ความหมายของคำ จากงานวิจัยของ พรพิลาส เรืองโชติวิทย์ (2535) และการอธิบายความหมายตรง และความหมายแฝงด้านนัยประหวัดความเชื่อในเรื่องสัตว์หิมพานต์ อ้างอิงการให้ความหมายจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556) สัตว์หิมพานต์ โดย ธานี สังข์เอี้ยว (2555) และหนังสืออาถรรพณ์ของสัตว์และผี โดย บรรยง บุญฤทธิ์ (2542)

4.3.2 ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทางภาษามาวิเคราะห์การแยกความหมายของคำออกเป็นหน่วยความหมายย่อย โดยใช้ทฤษฎีแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำ (componential analysis) เพื่อแยกส่วนประกอบทางความหมายทางความเชื่อในเรื่องสัตว์หิมพานต์ โดยสามารถแยกความหมายของคำออกเป็นหน่วยความหมายย่อยหรือเรียกว่าอรรถลักษณ์ (semantic feature) โดยทฤษฎีการวิเคราะห์การแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำดังกล่าวได้อ้างอิงรูปแบบการวิเคราะห์ตามที่ปรากฏในงานวิจัยของ Jackson, H. (1989) โดยผู้วิจัยจะจำแนกผลการวิเคราะห์การแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำ ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การแยกหน่วยประกอบทางความหมายตรง และการแยกหน่วยประกอบทางความหมายแฝงด้านนัยประหวัด โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบหน่วยอรรถลักษณ์ โดยใช้แผนผังวงเล็บในการระบุขอบเขตทางความหมายของความเชื่อแต่ละประเภท เช่น [+โชคร้าย] [-โชคดี]

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์ที่สะท้อนความเชื่อของคนไทย แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัด ส่วนที่ 5.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทางความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัดด้วยวิธีการแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบทางความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัด

1.กิเลน

ความหมายตรง หมายถึง หัวเป็นมังกร สัตว์ที่มีเขาอ่อน 1 เขา ตัวเป็นกวาง เท้าเป็นกีบคู่เหมือนม้า หางเป็นพวงตามลำตัวเป็นเกล็ด อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์นำโชค ปราบปรามความชั่ว คอยปกป้องคนดีและมีอายุยืนยาว อ้างอิงจากหนังสืออาถรรพณ์ของสัตว์และผี โดย บรรยง บุญฤทธิ์ (2542)

2.กวาง

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในวงศ์ Cervidae เป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องกีบคู่ มีหลายชนิด รูปร่างลำตัวเพรียว คอยาว ขายาว หางสั้น อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่บ่งบอกถึงความมั่งมีศรีสุข ช่วยให้สมหวังในสิ่ง ที่ปรารถนา และมีอายุยืนยาว อ้างอิงจากหนังสืออาถรรพณ์ของสัตว์และผี โดย บรรยง บุญฤทธิ์ (2542)

3.คชสีห์

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์ที่มีลำตัวเป็นสิงห์ บริเวณหัว มีงวงและงาเหมือนช้าง อ้างอิงจากหนังสือสัตว์หิมพานต์ โดย ธานี สังข์เอี้ยว (2555)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่บ่งบอกถึงความสง่างาม น่าเกรงขาม มีพละกำลังสูง เสมือนเจ้าป่า ป้องกันภัยอันตรายต่างๆ อ้างอิงจากหนังสืออาถรรพณ์ของสัตว์และผี โดย บรรยง บุญฤทธิ์ (2542)

4.ม้า

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิด Equus caballus (Linn.) ในวงศ์ Equidae มีกีบเดี่ยว รูปร่างสูงใหญ่ ขายาว หางเป็นพู่ มีขนแผงคอยาววิ่งได้เร็ว ใช้เป็นพาหนะขับขี่และเทียมรถ อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่บ่งบอกถึงความแข็งแรง ว่องไว มีกำลังและฤทธิ์เดชมาก นอกจากนี้ ชาวจีนมีความเชื่อว่าเปรียบเหมือนเด็กฉลาดกับม้าหนุ่ม และถือว่าม้าเป็นสัตว์ชั้นสูง อ้างอิงจากหนังสืออาถรรพณ์ของสัตว์และผี โดย บรรยง บุญฤทธิ์ (2542)

5. แรด

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ในวงศ์ Rhinocerotidae เป็นสัตว์กีบคี่ขนาดใหญ่แต่ละขา มี 3 นิ้ว ขาสั้น หูตั้ง หนังหนา มีทั้งชนิดนอเดียวและ 2 นอ กินพืช อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง - มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่บ่งบอกถึงความแข็งแรง และการต่อสู้ อ้างอิงจากหนังสือสัตว์หิมพานต์ โดย ธานี สังข์เอี้ยว (2555)

-ส่วนความหมายเชิงเปรียบเทียบ คือ เปรียบเทียบกิริยาอาการของหญิงที่ประพฤติตัวไม่ดี อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

6.ช้าง

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เป็นสัตว์บกที่ใหญ่ที่สุด ในวงศ์ Elephantidae ผิวหนังหนา สีดำหรือดำอมเทา รับสัมผัสได้ไว ขนสีดำ จมูกยื่นยาวเรียกว่า งวง ปลายงวงมีจะงอยสำหรับจับสิ่งของ ขาใหญ่เป็นลำ อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์มงคลของพระจักรพรรดิราช มีพลังดุจเทพแห่งสงคราม ซึ่งเป็นพาหนะในการทำสงครามของพระมหากษัตริย์ของประเทศไทยและหากพระมหากษัตริย์องค์ใดที่มีช้างในครอบครองจำนวนมากบ่งบอกถึงความเกรียงไกร และจะนำพาบ้านเมืองสู่ความรุ่งโรจน์ อ้างอิงจากหนังสืออาถรรพณ์ของสัตว์และผี โดย บรรยง บุญฤทธิ์ (2542)

7.ควาย

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิด Bubalus bubalis Linn. ในวงศ์ Bovidae เป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดใหญ่กีบคู่ ลำตัวสีดำหรือเทา เขาโค้งยาว ไม่ผลัดเขา ที่ใต้คางและหน้าอกมีขนขาวเป็นรูปง่าม ครึ่งล่างของขาทั้งสี่มีขนสีขาวหรือขาวอมเทา อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่บ่งบอกถึงการดำรงชีวิต เกษตรกรรม และความอดทนต่อความยากลำบากในการดำรงชีวิต และความโง่เขลา อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

8.ลิง

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมหลายสกุลในอันดับ Primates ลักษณะคล้ายคน แขนขายาว ตีนหน้าและตีนหลังใช้จับเกาะได้ อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง การเปรียบเปรยอาการที่แสดงกิริยาซุกซนอยู่ไม่สุข และความคล่องแคล่ว ว่องไว อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

9. สุนัข

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมหลายชนิดหลายสกุล ในวงศ์ Canidae ลำตัวมีขนปกคลุม หัวอาจยาวและแหลม หรือกลมและสั้น มีเขี้ยว 2 คู่ ตีนหน้ามี 5 นิ้ว ตีนหลังมี 4 นิ้ว อวัยวะเพศของตัวผู้มีกระดูกอยู่ภายใน 1 ชิ้น หางค่อนข้างยาว อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่บ่งบอกถึงความจงรักภักดีต่อเจ้าของ อ้างอิงจากหนังสือสัตว์หิมพานต์ โดย ธานี สังข์เอี้ยว (2555)

10.หงส์

ความหมายตรง หมายถึง นกในนิยายถือว่าเป็นนกในตระกูลสูง รูปร่างคล้ายห่าน มีปีกลวดลายสวยงาม หางเหมือนนกยูง มีเสียงไพเราะ อ้างอิงจากหนังสือสัตว์หิมพานต์ โดย ธานี สังข์เอี้ยว (2555)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง –พาหนะของพระพรหม อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556) –มีความเชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีชาติตระกูลสูงและเปรียบการเดินที่งดงามอ่อนช้อยและเป็นสง่าเทียบด้วยการเดินของหงส์ อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

11.ปลา

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์น้ำเลือดเย็นมีกระดูกสันหลัง ร่างกายแบ่งเป็นส่วนหัว ลำตัว และหาง หายใจด้วยเหงือก มีครีบใช้ช่วยในการเคลื่อนไหวและทรงตัว บางชนิดมีเกล็ด บางชนิดไม่มี รูปร่าง กินทั้งพืชและสัตว์ อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่บ่งบอกถึงสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ ชาวจีนมีความเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ของโชคลาภ ความมั่งคั่งและแข็งแกร่ง อ้างอิงจากหนังสือสัตว์หิมพานต์ โดย ธานี สังข์เอี้ยว (2555)

12.จระเข้

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์เลื้อยคลานขนาดใหญ่ที่สุดในปัจจุบัน มีหลายชนิดหลายสกุล ในวงศ์ Crocodylidae ปากและหัวยาว ปลายปากนูนสูงขึ้นเป็นช่องเปิดของรูหายใจ ลำตัวกลมยาว หนังเป็นเกล็ดแข็งทั้งตัว หางแบนยาว อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง -คติความเชื่อหนึ่งในพระพุทธศาสนา หากปักธงรูปจระเข้หน้าวัด เพื่อบ่งบอกว่าวัดนี้รับกฐิน อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556) -มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่บ่งบอกถึงโชคลาภและช่วยคุ้มครองและปกป้องให้แคล้วคลาดจากอันตรายต่างๆ อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556) และหนังสือสัตว์หิมพานต์ โดย ธานี สังข์เอี้ยว (2555)

13.ปู

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง หายใจด้วยเหงือก หัวและอกรวมกันเป็นลำตัว ท้องแบนพับอยู่ใต้อก มีรยางค์ขา 5 คู่ คู่แรกเป็นขาก้าม อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง คติความเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่บ่งบอกถึงความสมบูรณ์ มั่งคั่งร่ำรวย การรับทรัพย์ อ้างอิงจากหนังสือสัตว์หิมพานต์ โดย ธานี สังข์เอี้ยว (2555)

14.นาค

ความหมายตรง หมายถึง -งูใหญ่มีหงอน เป็นสัตว์ในนิยาย อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

-การเรียกคนเตรียมตัวจะบวชหรือกำลังจะบวช อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง –มีความเชื่อว่าเป็นเจ้าแห่งงูช่วยปกป้องรักษาพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ อ้างอิงจากหนังสืออาถรรพณ์ ของสัตว์และผี โดย บรรยง บุญฤทธิ์ (2542) -มีความหมายถึงบุคคลผู้ประเสริฐ, ผู้ไม่ทำบาป อ้างอิงจากพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2556)

15. กินนร หรือกินรี

ความหมายตรง หมายถึง สัตว์ในนิยายมีหน้าและลำตัวเป็นมนุษย์ ส่วนท่อนล่างขาและหางเป็นนก เพศชายเรียก “กินนร” เพศหญิงเรียก “กินรี” อ้างอิงจากหนังสือสัตว์หิมพานต์ โดย ธานี สังข์เอี้ยว (2555)

ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด หมายถึง มีคติความเชื่อว่าเป็นสัตว์ที่บ่งบอกถึงนักดนตรีให้ความบันเทิง ร่ายรำแสดง ให้เห็นถึงการบูชาพระธรรมคำสอนทางศาสนา อ้างอิงจากหนังสือสัตว์หิมพานต์ โดย ธานี สังข์เอี้ยว (2555)

ส่วนที่ 5.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบทางความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัดด้วยวิธีการแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ความหมาย / รูปคำ	ความหมายตรง	ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด
1.กิเลน	+สัตว์ผสมระหว่างมังกร กวางและม้า +หัวเป็นมังกร +ตัวเป็นกวาง มีเกล็ด +เท้าเหมือนม้า +มีหาง +มีเขา +สัตว์ 4 ขา	+ความโชคดี +ขจัดความชั่วร้าย +ปกป้องคนดี +อายุยืน
2.กวาง	+ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม + สัตว์ 4 ขา + สัตว์เคี้ยวเอื้องกีบคู่ + ลำตัวเพรียว คอยาว ขายาว +มีหาง	+ความร่ำรวย +มีความสุข +ความสมหวัง +อายุยืน
3.คชสีห์	+สัตว์ผสมระหว่างสิงห์ และช้าง +ลำตัวเป็นสิงห์ +หัวมีงวงและงาเหมือนช้าง +สัตว์ 4 ขา	+น่าเกรงขาม +มีพละกำลังมหาศาล +ป้องกันภัยอันตราย
4. ม้า	+ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม +สัตว์ 4 ขา + มีกีบเดี่ยว +รูปร่างสูงใหญ่ ขายาว +มีหางเป็นพู่ +มีขนแผงคอยาว +กินพืช	+ความแข็งแรง +ความว่องไว +มีกำลังและฤทธิ์เดชมาก

ส่วนที่ 5.2 (ต่อ)

ความหมาย / รูปคำ	ความหมายตรง	ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด
5. แรด	+สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม +สัตว์กีบคี่ขนาดใหญ่ +สัตว์ 4 ขา +หูตั้ง +หนังหนา +มีนอเดียวและ 2 นอ +กินพืช	+ความแข็งแรง +การต่อสู้ -กิริยาอาการของหญิงที่ประพฤติตัวไม่ดี
6.ช้าง	+ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม + สัตว์ 4 ขา +ผิวหนังหนา +มีงวง +มีหูขนาดใหญ่ +ขาใหญ่เป็นลำ +กินพืช	+ พละกำลังมหาศาล +สัตว์แห่งการทำสงคราม +ความเจริญรุ่งเรือง
7.ควาย	+สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม +สัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดใหญ่กีบคู่ +เขาโค้งยาว +สัตว์ 4 ขา +กินพืช	+การดำรงชีวิต +วิถีชีวิตเกษตรกรรม +ความอดทน -ความยากลำบากในการดำรงชีวิต
8.ลิง	+สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม +ลักษณะคล้ายคน +สัตว์ 4 ขา +กินผลไม้	-อาการที่แสดงกิริยาซุกซนอยู่ไม่สุข +ความคล่องแคล่ว ว่องไว
9. สุนัข	+ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม +ลำตัวมีขนปกคลุม +มีเขี้ยว 2 คู่ +สัตว์ 4 ขา +กินพืชและสัตว์	+ความจงรักภักดีต่อเจ้าของ

ส่วนที่ 5.2 (ต่อ)

ความหมาย / รูปคำ	ความหมายตรง	ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด
10. หงส์	+มีลักษณะเป็นนก +หัวเหมือนไก่ฟ้า +ปากเหมือนนกแก้ว +ลำตัวเหมือนห่าน +มีปีก +สัตว์ 2 ขา +มีหางเหมือนนกยูง	+ พาหนะของพระพรหม +บุคคลที่มีชาติตระกูลสูง +งดงามอ่อนช้อย +ความสง่างาม +ราชันแห่งมวลนก
11.ปลา	+สัตว์น้ำเลือดเย็นมีกระดูกสันหลัง +มีหาง +หายใจด้วยเหงือก +มีครีบ +มีเกล็ด +กินทั้งพืชและสัตว์	+ความอุดมสมบูรณ์
12.จระเข้	+สัตว์เลื้อยคลาน +ปากและหัวยาว +ลำตัวกลมยาว +หนังเป็นเกล็ด +มีหางแบน +สัตว์ 4 ขา +กินเนื้อสัตว์	+งานบุญกฐิน +โชคลาภ +แคล้วคลาดจากอันตรายต่างๆ
13.ปู	+สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง +หายใจด้วยเหงือก +หัวและอกรวมกันเป็นลำตัว ท้องแบนพับอยู่ใต้อก +มีขา 5 คู่ +มีก้าม	+ความสมบูรณ์ มั่งคั่งร่ำรวย +การรับทรัพย์
14.นาค	+สัตว์เลื้อยคลาน +มีหงอน +การเรียกคนเตรียมตัวจะบวชหรือกำลังจะบวช	+เจ้าแห่งงู +บุคคลผู้ประเสริฐ +ผู้ไม่ทำบาป

ส่วนที่ 5.2 (ต่อ)

ความหมาย / รูปคำ	ความหมายตรง	ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด
15.กินนร และกินรี	+สัตว์ผสมระหว่างมนุษย์และนก +สัตว์ 2 ขา +มีหน้าและลำตัวเป็นมนุษย์ +ท่อนล่างขาและหางเป็นนก +เพศชาย +เพศหญิง	+ผู้ให้ความบันเทิง +ผู้ร่ายรำแสดงให้เห็นถึงการบูชาพระธรรมคำสอนทางศาสนา

ผลการวิเคราะห์ทางความหมายตรงด้วยวิธีการแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำสามารถแบ่งกลุ่มทางความหมายที่เกี่ยวเนื่อง ตามประเภทอรรถลักษณ์ทางความหมาย ได้ 4 กลุ่ม คือ [± ประเภทของสัตว์] [± สรีระของสัตว์] [+ลักษณะการกิน] และ [+เพศ] ส่วนผลการวิเคราะห์ทางความหมายแฝงด้านนัยประหวัดสามารถแบ่งประเภทอรรถลักษณ์ทางความหมาย ได้ 9 กลุ่ม คือ [+พลัง อำนาจ] [+คุ้มครองจากอันตราย] [+ความอุดมสมบูรณ์] [+รูปลักษณ์ภายนอก] [+บุคคล] [+การกระทำ] [+ความรู้สึก] [+สุขภาพ] [+โชคลาภ และความร่ำรวย]

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากประเด็นการวิเคราะห์ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์ที่สะท้อนความเชื่อของคนไทย สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ จำนวน 2 ข้อ คือ (1) ผลการวิเคราะห์ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์ที่สะท้อนความเชื่อของคนไทย โดยการเปรียบเทียบทางความหมายระหว่างความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัด และ (2) ผลการวิเคราะห์ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์ที่สะท้อนความเชื่อของคนไทยโดยการวิเคราะห์ทางความหมายด้วยวิธีการแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำ (componential analysis) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. มิติทางความหมายตรงสามารถสรุปอรรถลักษณ์ทางความหมาย ได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ประเภทของสัตว์ โดยแบ่งประเภทของสัตว์ออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทของสัตว์ จำแนกตามสัตว์หิมพานต์ และประเภทของสัตว์จำแนกตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 ประเภทสัตว์จำแนกตามสัตว์หิมพานต์ แบ่งออกเป็น 3 จำพวก ดังนี้

1.1.1.1 สัตว์ทวิบาท หมายถึง สัตว์ 2 เท้า ได้แก่ หงส์ กินนร และกินนรี

1.1.1.2 สัตว์จตุบาท หมายถึง สัตว์ 4 เท้า ได้แก่ กิเลน กวาง คชสีห์ ม้า แรด ช้าง ควาย ลิง สุนัข จระเข้

1.1.1.3 จำพวกมัจฉา ได้แก่ ปลา

1.1.2 ประเภทสัตว์จำแนกตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.1.2.1 สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ กวาง ม้า แรด ช้าง ควาย ลิง และสุนัข

1.1.2.2.สัตว์เลือดเย็นที่มีกระดูกสันหลัง ได้แก่ ปลา

1.1.2.3 สัตว์เลื้อยคลาน ได้แก่ จระเข้ และนาค

1.1.2.4 สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง ได้แก่ ปู แมลง สัตว์ปีก และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม

1.2 สรีระของสัตว์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 สัตว์หิมพานต์ที่มีสรีระเหมือนสัตว์ทั่วไปและมีอยู่จริงในปัจจุบัน ได้แก่ กวาง ม้า แรด ช้าง ควาย ลิง สุนัข ปลา และจระเข้

1.2.2 สัตว์หิมพานต์ที่มีสรีระจากการสร้างสรรค์จากจินตนาการ โดยการผสมผสานสัตว์หลายชนิดรวมกัน ได้แก่ กิเลน คชสีห์ หงส์ นาค กินนร และกินนรี

1.3 ลักษณะอาหารการกิน ได้แก่ กินสัตว์ และกินพืช

1.4 เพศ ได้แก่ เพศชาย และเพศหญิง ซึ่งใช้ในการระบุสัตว์หิมพานต์ประเภทกินนรและกินนรี เพศชายเรียก “กินนร” และเพศหญิงเรียก “กินนรี”

2. มิติทางความหมายแฝงด้านนัยประหวัดสามารถสรุปอรรถลักษณ์ทางความหมาย ได้ 9 กลุ่ม ดังนี้

2.1 [+พลัง อำนาจ] ประเภทของสัตว์หิมพานต์ที่ให้แง่มุมความเชื่อด้านนี้ ได้แก่ คชสีห์ ม้า และช้าง

2.2 [+คุ้มครองจากอันตราย] ประเภทของสัตว์หิมพานต์ที่ให้แง่มุมความเชื่อด้านนี้ ได้แก่ กิเลน และคชสีห์

2.3 [+ความอุดมสมบูรณ์] ประเภทของสัตว์หิมพานต์ที่ให้แง่มุมความเชื่อด้านนี้ ได้แก่ ปลา

2.4 [+รูปลักษณ์ภายนอก] ประเภทของสัตว์หิมพานต์ที่ให้แง่มุมความเชื่อด้านนี้ ได้แก่ คชสีห์ และหงส์

2.5 [+บุคคล] ประเภทของสัตว์หิมพานต์ที่ให้แง่มุมความเชื่อด้านนี้ ได้แก่ หงส์ นาค กินนร และกินนรี

2.6 [+การกระทำ] ประเภทของสัตว์หิมพานต์ที่ให้แง่มุมความเชื่อด้านนี้ ได้แก่ ม้า แรด ช้าง ควาย ลิง สุนัข กินนร และกินนรี

2.7 [+ความรู้สึก] ประเภทของสัตว์หิมพานต์ที่ให้แง่มุมความเชื่อด้านนี้ ได้แก่ กวาง และควาย

2.8 [+สุขภาพ] ประเภทของสัตว์หิมพานต์ที่ให้แง่มุมความเชื่อด้านนี้ ได้แก่ กิเลน กวาง และม้า

2.9 [+โชคลาภ และความร่ำรวย] ประเภทของสัตว์หิมพานต์ที่ให้แง่มุมความเชื่อด้านนี้ ได้แก่ กิเลน กวาง ช้าง จระเข้ และปู

จากผลการวิเคราะห์ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์ที่สะท้อนความเชื่อของคนไทย โดยการเปรียบเทียบทางความหมายระหว่างความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัด พบว่า มิติทางความหมายตรงมีอรรถลักษณ์ทางความหมายที่หลากหลาย ซึ่งสัตว์หิมพานต์โดยส่วนใหญ่เป็นสัตว์จตุบาท เลี้ยงลูกด้วยนม มีสรีระจากการสร้างสรรค์จากจินตนาการ โดยการผสมผสานสัตว์หลายชนิดรวมกัน สามารถกินได้ทั้งพืช และสัตว์ รวมทั้ง สัตว์หิมพานต์บางชนิดสามารถระบุเพศได้ ได้แก่ เพศชายเรียก “กินนร” และเพศหญิงเรียก “กินนรี” ส่วนผลการวิเคราะห์ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดของสัตว์หิมพานต์โดยการวิเคราะห์ทางความหมายด้วยวิธีการแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำ (componential analysis) พบว่า มีอรรถลักษณ์ทางความหมายแฝงด้านนัยประหวัดทั้งหมด 9 กลุ่ม โดยอรรถลักษณ์ทางความหมายที่มีความโดดเด่น คือ อรรถลักษณ์ที่มีความเชื่อทางด้านพลัง อำนาจ ได้แก่ คชสีห์ ม้า และช้าง และอรรถลักษณ์ที่มีความเชื่อการคุ้มครองจากอันตราย ได้แก่ กิเลน และคชสีห์ ซึ่งอรรถลักษณ์ทางความหมายดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นจากความนิยมในการนำสัตว์หิมพานต์ข้างต้นถ่ายทอดในงานศิลปกรรมหลายชนิด และประดับตกแต่งในงานเมรุมาศ เพราะมีความเชื่อว่าเป็นสถานที่จำลองเขาพระสุเมรุ และรายล้อมด้วยสัตว์หิมพานต์ที่เป็นสัญลักษณ์ของอำนาจ มีพละกำลังมาก สามารถปกป้องคุ้มครองอาคารสถานที่และผู้ที่เคารพนับถือให้รอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง พิณทุ์สุดา ดีช่วย (2554) นอกจากนี้ หากพิจารณาอรรถลักษณ์ความหมายแฝง พบว่า อรรถลักษณ์ความหมายแฝงด้านนัยประหวัดที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์หิมพานต์ที่มีการปรากฏร่วมกันมากที่สุด คือ อรรถลักษณ์ความหมายแฝงด้านการกระทำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความคล่องแคล่ว ว่องไว และการต่อสู้ สัตว์หิมพานต์ที่สะท้อนความหมายแฝงด้านการกระทำ ได้แก่ ม้า แรด ช้าง ควาย ลิง สุนัข กินนรและกินนรี

หากเปรียบเทียบมิติทางความหมายตรงและความหมายแฝงด้านนัยประหวัดข้างต้น พบว่า มิติทางความหมายตรงทางด้านความเชื่อเรื่องสัตว์ไม่มีความสอดคล้องหรือความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางอรรถลักษณ์ในการให้ความหมายแฝงด้านนัยประหวัด เพราะเมื่อพิจารณามิติทางความหมายแฝงด้านนัยประหวัดตามอรรถลักษณ์ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าสัตว์แต่ละประเภทสะท้อนความเชื่อที่แตกต่างกัน ต่างมีความหลากหลายทางประเภทของสัตว์ สรีระ ลักษณะการกินและความหมายทางด้านเพศร่วมด้วย ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า ความหมาย ในเรื่องความเชื่อเรื่องสัตว์หิมพานต์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอรรถลักษณ์ทางความหมายตรง แต่ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ประสบการณ์ เรื่องราว และสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา ซึ่งเชื่อมโยงต่อการให้ความหมายทางความเชื่อต่อคำคำนั้นในการบ่งบอกความหมายได้อย่างชัดเจน จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมีผลที่สอดคล้องกับทฤษฎีของ Saussure อ้างใน Finch G. (2003) โดยได้กล่าวถึงองค์ประกอบของคำและสิ่งที่สะท้อนหรือสื่อให้เห็นจากรูปคำทางความหมาย อันได้แก่ แนวคิด ทัศนคติ ความเชื่อ และวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่ารูปคำทางความหมายทางด้านความเชื่อเรื่องสัตว์หิมพานต์สามารถสะท้อนให้เห็น ทั้งรูปเสียง รูปความหมายที่มีทั้งความตรงและความแฝงนัยประหวัด และการอ้างอิงหรือความสัมพันธ์ทางความหมายของคำกับสิ่งต่างๆรอบตัว ความเชื่อ ประสบการณ์ เรื่องราว และสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมา ในขณะที่ เมื่อพิจารณาจากความหมายแฝงด้านนัยประหวัด สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์หรือการอ้างอิงทางความหมายของคำต่อความเชื่อ ประวัติศาสตร์ วรรณกรรม และวัฒนธรรมต่างๆของคนไทย ซึ่งผลการศึกษามิติทางความหมายแฝงด้านนัยประหวัดในเรื่องความเชื่อเรื่องสัตว์หิมพานต์ โดยส่วนใหญ่สะท้อนแง่มุมความเชื่อที่ดี โดยพิจารณาได้จากผลการศึกษาคติความเชื่อและรูปแบบของสัตว์หิมพานต์ในงานพระเมรุมาศ โดย พิณทุ์สุดา ดีช่วย (2554) การศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานตที่มีอิทธิพลต่องานพุทธศิลป์ล้านนา โดย ธีรพงษ์ จาตุมา (2561) และคติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ที่มีอิทธิพลต่องานพุทธศิลป์ โดย พระมณีพรขนฺติสาโรและพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ (2563) พบว่า มีคติความเชื่อว่าสัตว์หิมพานต์เป็นเหล่าสัตว์วิเศษ มีอำนาจ พละกำลังมาก สามารถปกป้องคุ้มครองอาคารสถานที่และผู้ที่เคารพนับถือให้รอดพ้นจากภัยอันตรายทั้งปวง จึงเป็นสาเหตุให้ศาสนสถานต่างๆนิยมประดับตกแต่งด้วยเหล่าสัตว์หิมพานต์ รวมทั้ง การนำเหล่าสัตว์หิมพานต์มาประดับตกแต่งในบริเวณพระเมรุมาศ ซึ่งมีคติความเชื่อว่าสัตว์แต่ละชนิดสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องสวรรค์เป็นสัญลักษณ์แห่งเทพเจ้าแห่งสวรรค์ที่จุติในที่แห่งนี้ และจะนำพาไปสู่สรวงสรรค์ รวมทั้ง ผลการวิเคราะห์ความเชื่อสัตว์หิมพานต์ ผ่านการวิเคราะห์จากรูปภาษา ต่างมีผลการวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับหนังสือที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางด้านสัตว์ คือ หนังสืออาถรรพณ์ของสัตว์และผี โดย บรรยง บุญฤทธิ์ (2542) โดยสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและแนวคิดของมนุษยชาติที่หลากหลายเชื้อชาติในแต่ละยุคสมัย เช่น ชาวจีนมีความเชื่อว่า ม้า แสดงถึงความเร็ว และผู้พิทักษ์ และเปรียบเสมือนเด็กฉลาดกับม้าหนุ่ม และถือว่าม้าเป็นสัตว์ชั้นสูง รวมทั้งปลา ชาวจีนมีความเชื่อว่าเป็นสัญลักษณ์ของโชคลาภ ความมั่งคั่งและแข็งแกร่ง

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้วิจัยเห็นควรที่จะศึกษาความเชื่อสัตว์ชนิดอื่นๆของตะวันตก และนำมาศึกษาและเปรียบเทียบกับความเชื่อเรื่องสัตว์ของไทยมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งอาจจะสามารถทำให้เห็นแง่มุมรูปภาษาทางความหมายทั้งความหมายตรง ความหมายแฝงและความหมายชวนคะนึงในแง่มุมความเชื่อเรื่องสัตว์ชนิดอื่นๆ รวมทั้ง สามารถสะท้อนทัศนคติ ความเชื่อและวัฒนธรรมของคนต่างเชื้อชาติในแต่ละยุคสมัยมากยิ่งขึ้น

2. ผู้วิจัยเห็นควรศึกษามิติทางความหมายในแง่มุมอื่นๆ โดยใช้กระบวนการแยกหน่วยประกอบทางความหมายของคำ (Componential analysis) ได้แก่ การใช้ภาษาในสื่อโฆษณา การขายของออนไลน์ หรือการสนทนาในโลกออนไลน์

เพื่อสะท้อนให้เห็นรูปแบบการใช้ภาษา และมิติความหมายที่เหมือนและแตกต่างกัน ทั้งนี้ เพื่อนำไปปรับใช้ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมในชีวิตประจำวัน

8. เอกสารอ้างอิง

ทีมงานนิตยสารต่วย'ตูน. (2560). *ท่องป่าหิมพานต์*. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2564, จาก https://www.thairath.co.th/news/888577

ธานี สังข์เอี้ยว. (2555). *สัตว์หิมพานต์*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.

ธีรพงษ์ จาตุมา. (2561). “การศึกษาวิเคราะห์คติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานตที่มีอิทธิพลต่องานพุทธศิลป์ล้านนา”. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*. 7(1), 196.

บรรยง บุญฤทธิ์. (2542). *อาถรรพณ์ของสัตว์และผี*. กรุงเทพฯ: น้ำฝน.

พระมณีพร ขนฺติสาโรและพระมหาดาวสยาม วชิรปญฺโญ. (2563). “คติความเชื่อเรื่องป่าหิมพานต์ที่มีอิทธิพลต่องานพุทธศิลป์”. *วารสารพุทธมัคค์*. 5(2), 140.

พิณทุ์สุดา ดีช่วย. (2555). *คติความเชื่อและรูปแบบของสัตว์หิมพานต์ในงานพระเมรุมาศ*. (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี. มหาวิทยาลัยศิลปากร. จาก http://www.sure.su.ac.th

พรพิลาส เรืองโชติวิทย์. (2535). *การวิเคราะห์ความหมายของคำ*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ฉบับ พ.ศ.2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 4 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.

อัจฉรา สังโยคะ. (2524). *พจนานุกรมเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลาง*. ลพบุรี: ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยเทพสตรี.

Finch G. (1998). *How to study linguistics*. (2nd ed). New York: Palgrave Macmillan.

Jackson, H. (1989). *Words and Their Meaning*. London: Longman.

ลักษณะการใช้ภาษาในเพจ CHINJUNG

CHARACTERISTICS OF USING LANGUAGE IN CHINJUNG PAGE

อัลนา ยอดดำ[1] **และสุเมตตา ประสาทแก้ว**[2]

Alna Yoddam[1] and Sumedta Prasatkaew[2]

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาและจัดประเภทข้อความในเพจ Chinjung จำนวน 200 ข้อความ โดยรวบรวมข้อมูลเฉพาะข้อความที่มีการถูกใจ (Like) ตั้งแต่ 1,000 ครั้งขึ้นไป และเป็นข้อความที่มีการแสดงความคิดเห็นของผู้อ่าน (Comment) ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2563 ถึง เดือนธันวาคม 2563 ผลการศึกษาพบว่าลักษณะการใช้ภาษาในเพจ Chinjung มี 15 ประเภท ได้แก่ การใช้คำสแลง การใช้คำสัมผัส การใช้คำภาษาถิ่น การใช้สำนวนภาษา การใช้คำภาษาต่างประเทศ การใช้คำไม่สุภาพหรือคำหยาบ การใช้คำกำกวมหรือคำที่ให้ความหมายสองแง่สองง่าม การซ้ำสระ ตัวสะกด การใช้เครื่องหมายวรรคตอน การสร้างสัญลักษณ์เพื่อแทนอารมณ์ความรู้สึก การใช้ประโยคบอกเล่า การใช้ประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ การใช้ประโยคขอร้องหรือประโยคคำสั่ง การใช้ประโยคเปรียบเทียบ และการใช้ประโยคที่ไม่สอดคล้องกับความหมาย ส่วนการจัดประเภทของข้อความในเพจ “Chinjung” พบทั้งหมด 6 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่แสดงถึงความรู้สึก ประเภทที่แสดงถึงสุขภาพ ประเภทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพอากาศ ประเภทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเงิน ประเภทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการงาน และประเภทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอาหาร

คำสำคัญ : การใช้ภาษา, ลักษณะการใช้ภาษา, เพจ Chinjung

Abstract

This paper aims to study the language usage and categorization of 200 messages on Chinjung’s page by collecting only those messages with 1,000 like or more and the comments of the users. Read (Comment) from August 2020 to December 2020. The study found that 15 types of language usage characteristics on Chinjung’s page were 1. Using descriptive sentences 2. Using offensive or profane words 3. Using sentences 4. The use of rhyme 5. The use of slang 6. The use of foreign language 7. The use of question sentences that do not need answers 8. Comparative sentences 9. Using requests or imperative 10. Using dialect words 11. Using idioms 12. Using ambiguous or bipolar words 13. Vowel repetition, spelling 14. Marks Punctuation and 15. Creating Symbols to Represent Emotions As for the classification of messages on the “Chinjung” page, there were 6 categories : 1. Feeling 2. Health 3. Food 4. Finance 5. Work and 6. Weather.

Keywords : language usage, language usage characteristic, Chinjung page

[1] นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: 406001014@yru.ac.th

1. บทนำ

เฟซบุ๊ก (Facebook) คือเว็บไซต์หนึ่งที่ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านอินเทอร์เน็ตที่ถูกใช้งานกันอย่างแพร่หลาย ก่อตั้งขึ้นโดย “มาร์ก ซักเคอร์เบิร์ก” การที่จะใช้งานเฟซบุ๊กได้นั้น ต้องสมัครลงทะเบียนเข้าใช้งานและเป็นสมาชิกของเฟซบุ๊ก โดยสามารถโพสต์หรือสร้างพื้นที่ส่วนตัวสำหรับแนะนำตนเอง ติดต่อสื่อสารกับเพื่อนเป็นรายบุคคล กลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มอื่น ๆ ได้ทั้งแบบข้อความ ภาพ เสียง และวีดิโอ นอกจากนี้ยังสามารถรับชม ฟัง แสดงความรู้สึก แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่สนใจ หรือจะชวนเพื่อนในเฟซบุ๊กมาร่วมเล่นเกม ทำกิจกรรมอื่นผ่านแอปพลิเคชั่นเสริม (Application) ได้

เพจ Chinjung เป็นเพจหนึ่งที่เผยแพร่ผ่านเฟซบุ๊ก ผู้คนสามารถเข้าชมได้โดยไม่ต้องเข้าร่วมกลุ่มสมาชิก มียอดการถูกใจ (Like) จำนวน 96,719 คน (สืบค้นยอดการถูกใจเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2563) นำเสนอเนื้อหาข้อความเพื่อความสนุกสนานบันเทิงใจ ซึ่งลักษณะข้อความมีการใช้ภาษาที่เข้าใจได้ไม่ยากนัก มีการใช้คำสแลง คำไม่สุภาพ มีการนำเรื่องราว เหตุการณ์ เพลง หรือบุคคลที่ได้รับความนิยมในขณะหนึ่ง ๆ ใช้รูปแบบการสื่อสารที่สัมพันธ์เข้ากับบริบทสังคมเข้ามาประกอบข้อความ และใช้ภาพการ์ตูนชินจัง (Chinjung) ประกอบข้อความทุกข้อความ เพื่อให้ได้อรรถรสในการอ่าน เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและชัดเจนขึ้น ทั้งยังมีการเล่นเสียง เล่นคำสัมผัสกัน ใช้รูปแบบประโยคที่แสดงการโต้ตอบไม่ตรงประเด็น ประโยคบอกเล่า ประโยคเปรียบเทียบ ประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ และประโยคที่แสดงการประชดประชัน

ตัวอย่างข้อความที่สะท้อนในเรื่องของความรัก สภาพอากาศ เช่น “น้ำร้อนปลาเป็น น้ำบ้านเราเย็นไปอาบบ้านเธอได้ปะ” ข้อความข้างต้นมีกลวิธีการสร้างถ้อยคำที่เป็นประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คือ “ได้ปะ” เป็นการถามไม่ต้องการคำตอบ และมีการสร้างถ้อยคำโดยใช้สำนวนภาษาเปรียบเทียบ คือ “น้ำร้อนปลาเป็น น้ำเย็นปลาตาย” โดยสร้างถ้อยคำใหม่ว่า “น้ำร้อนปลาเป็น น้ำบ้านเราเย็นไปอาบบ้านเธอได้ปะ” หรืออีกข้อความที่กล่าวไว้ว่า “ซักผ้าวันนี้ แห้งอีกทีสิ้นเดือน” ข้อความข้างต้นมีกลวิธีการสร้างถ้อยคำแบบประโยคประชดประชันว่า ซักผ้าวันนี้แห้งอีกทีสิ้นเดือน หมายถึง ช่วงนี้มีฝนตกอากาศหนาว ไม่มีแดด แม้ว่าจะซักผ้า ตากผ้าไปอย่างไรผ้าก็ไม่แห้ง ผ้ายังคงชื้นอยู่ หรืออาจแห้งแต่ใช้เวลานานมาก ๆ โดยข้อความดังกล่าวถูกโพสต์ไว้ในวันที่ 19 ตุลาคม 2563 ช่วงเวลานี้เป็นช่วงฤดูฝน จะเห็นได้ว่าการโพสต์หรือการสร้างถ้อยคำมีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบันด้วยเช่นกัน เพื่อให้ผู้อ่านได้อรรถรสได้เห็นภาพของเหตุการณ์นั้น ๆ อย่างแท้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าลักษณะการใช้ภาษาในเพจ Chinjung มีการใช้ภาษาที่น่าสนใจ กล่าวคือ มีการใช้คำที่สละสลวย มีคำสัมผัสคล้องจอง มีการสร้างข้อความที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะการใช้ภาษาและจัดประเภทข้อความในเพจ Chinjung ซึ่งเป็นเพจที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในเพจ Chinjung
2. เพื่อจัดประเภทข้อความในเพจ Chinjung

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ได้ประยุกต์กรอบแนวคิดจากงานวิจัยของ พีรญา กล่อมจิต (2561) ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะการใช้ภาษาบนอินเตอร์เน็ตของเรื่อง “การใช้ภาษาในเพจใต้เตียงดารา”ในด้านการใช้ภาษา และงานวิจัยของ สิริญญา สุขสวัสดิ์ (2558) เรื่อง “ลักษณะภาษาและกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ในหน้าแฟนเพจ “ข้อความโดน” ๆ ในเฟซบุ๊ก” ลักษณะทาง

ภาษาที่ใช้ประกอบด้วย 4 ลักษณะ คือ 1. ลักษณะการใช้คำ ได้แก่การใช้คำภาษาพูด การใช้คำสแลง การใช้คำภาษาถิ่น การใช้คำบริภาษ การใช้คำอุทาน การใช้คำ สัมผัสการใช้คำกำกวม การใช้ความซ้ำกันการใช้คำภาษาต่างประเทศและการใช้คำที่สะกดผิดไปจากแบบแผน โดยงานวิจัยฉบับนี้เน้นกลวิธีการใช้ภาษาและวัจนกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของวัจนปฏิบัติศาสตร์ ดังนี้

กลวิธีการใช้ภาษา การสื่อสารเชิงวัจนภาษา หมายถึง การสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารสื่อความหมายกันโดยใช้ภาษาเขียนหรือภาษาพูด คือภาษาที่เป็นเสียงเป็นถ้อยคำเป็นประโยคที่มีความหมายสามารถเข้าใจ เช่น คำพูด คำสนทนา ที่เราใช้อยู่โดยทั่วไปในการพูดสิ่งที่พูดจะต้องมีการใช้เสียงและวิธีใช้คำ การตอบโต้ทางคำ พูดที่ขึ้นอยู่กับคำต่าง ๆ ที่เราจดจำรวบรวมไว้

การสื่อสารเชิงอวัจภาษา หมายถึงภาษาที่ไม่ใช้ภาษาพูด หรือภาษาเขียน แต่อาจมาพร้อมกับภาษาพูดหรือภาษาเขียน คือ ปรากฏในลักษณะของการใช้สัญลักษณ์ บุคลิกท่าทาง การแสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ของผู้ส่งสารการใช้วัตถุสิ่งของเครื่องประดับ หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ น้ำเสียง การเน้นเสียง จังหวะของการพูดและการหยุดพูด และยังรวมตลอดไปถึงสิ่งอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในการแปลความหมายของมนุษย์ เช่น ระยะห่างที่กำหนดไว้สำหรับคนแปลกหน้า หรือคนใกล้ชิด การเลือกใช้เสื้อผ้าการเลือกสีสำหรับของใช้หรือเครื่องตกแต่ง การมาสาย การตรงต่อเวลา ฯลฯ ประดับพันธ์ คำมา (2559 : 13)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “ลักษณะการใช้ภาษาในเพจ Chinjung” มีวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการใช้ภาษาในเพจ Chinjung

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้คัดเลือกเลือกข้อความจากเพจ Chinjung ทั้งหมด 200 ข้อความ โดยมีการเลือกเฉพาะข้อความที่มีจำนวนคนถูกใจ (Like) ตั้งแต่ 1,000 ครั้งขึ้นไปและเป็นข้อความที่มีการแสดงความคิดเห็นของผู้อ่าน (Comment) ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2563 ถึง เดือนธันวาคม 2563 รวมเป็นระยะเวลา 5 เดือน

4.3 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดที่ได้วางไว้ ได้แก่ ลักษณะการใช้ภาษาข้อความจากเพจ Chinjung และจัดประเภทของข้อความ

4.4 สรุปข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์และเรียบเรียงเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analysis)

4.5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ลักษณะการใช้ภาษาในเพจ “Chinjung” สามารถจำแนกได้ 15 ประเภท ดังนี้

5.1.1 การใช้ประโยคบอกเล่า ลักษณะการใช้ภาษาประเภทนี้ผู้ส่งสารต้องการสื่อสารโดยการบอกเล่าเรื่องราว ให้ผู้ส่งสารทราบเท่านั้น มิได้ต้องการการตอบกลับแต่อย่างใด พบทั้งหมด 89 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 44.5 ดังตัวอย่าง

“ถ้ากีฬามีแข่งรักเดียว ผมได้ที่หนึ่งแน่นอนครับ”

จากข้อความข้างต้นเป็นประโยคบอกเล่า คือหากกีฬาสีมีการแข่งรักเดียว จะได้ที่หนึ่งแน่นอน เพราะเขาไม่ใช่คนหลายใจ ต้องชนะคนอื่นอย่างแน่นอน

5.1.2 การใช้คำไม่สุภาพหรือคำหยาบ ลักษณะการใช้ภาษาประเภทนี้ส่วนใหญ่ตรงใจผู้รับสารอย่างกลุ่มวัยรุ่น เนื่องจากเป็นคำที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย ได้อรรถรส พบทั้งหมด 64 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 32 ดังตัวอย่าง

“ไม่อยากรู้ว่านินทาเรื่องอะไร แต่อยากรู้ว่าเป็นเหี้ยอะไรชอบนินทา”

จากข้อความข้างต้นปรากฏคำหยาบ คือ “เหี้ย” เหี้ย หมายถึง ชื่อสัตว์เลื้อยคลานขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง แต่บนโลกอินเทอร์เน็ตนำมาเปลี่ยนความหมายใช้ในบริบทใหม่ ซึ่งทำให้คำว่า เหี้ย เป็นคำหยาบ ใช้เป็นคำด่าทอ ผู้ที่ประพฤติไม่เหมาะสม ต่ำทราม เพราะเชื่อกันว่าเหี้ยเป็นสัตว์อัปมงคล หรืออีกนัยหนึ่ง เหี้ย ใช้เป็นคำเรียกผู้ที่สนิทสนมกัน เช่น ไอ้เหี้ยทำอะไรอยู่ เป็นต้น “เหี้ย” จากข้อความข้างต้น แสดงความไม่พอใจของผู้ที่ถูกนินทา คือ เขาไม่อยากรู้ว่านินทาเรื่องอะไร แต่อยากรู้ว่าทำไมต้องนินทาด้วย เลยใช้คำด่าว่า เหี้ย

5.1.3 การใช้ประโยคที่ไม่สอดคล้องกับความหมาย ลักษณะการใช้ภาษาประเภทนี้ประโยคแรกกับประโยคที่สองมีลักษณะตรงกันข้ามกัน เป็นการกล่าวคนละประเด็นกัน คือพูดอีกเรื่องหนึ่งแต่กล่าวถึงอีกเรื่องหนึ่ง หรืออาจกล่าวได้ว่ามีสองใจความสำคัญในหนึ่งประโยค พบทั้งหมด 49 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 24.5 ดังตัวอย่าง

“ดีชั่วอยู่ที่ตัวทำ ขอบตาดำเพราะยังไม่ได้นอน”

จากข้อความข้างต้นให้เห็นถึงความไม่สัมพันธ์กันในประโยคระหว่าง “ดีชั่วอยู่ที่ตัวทำ กับ ขอบตาดำยังไม่ได้นอน” ซึ่งทั้งสองถ้อยคำนี้ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกันแต่อย่างใด คำว่า “ดีชั่วอยู่ที่ตัวทำ” เป็นการบอกถึงผลของการกระทำหากทำดีก็จะได้ดี แต่หากกระทำชั่วก็จะได้สิ่งไม่ดีกลับคืน ส่วนถ้อยคำที่ว่า “ขอบตาดำเพราะยังไม่ได้นอน” แสดงให้เห็นถึงการอดหลับอดนอน จึงทำให้ขอบตาดำ

5.1.4 การใช้คำสัมผัส เป็นลักษณะการใช้คำที่สัมผัสคล้องจองกัน ทั้งตัวอักษร สระและวรรณยุกต์ประกอบข้อความ เพื่อทำให้ผู้รับสารจดจำถ้อยคำ หรือข้อความได้ง่าย พบทั้งหมด 44 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 22 ดังตัวอย่าง

“ชีวิตไม่แน่นอน ... แต่ถ้ามีหมอนกูนอนแน่”

จากข้อความข้างต้นปรากฏการใช้คำสัมผัสพยัญชนะสะกด ตัว “น” คือคำว่า “นอน กับ หมอน” และปรากฏคำสัมผัสสระสระ “ออ” คือคำว่า “นอน กับ หมอน”

5.1.5 การใช้คำสแลง เป็นลักษณะการใช้คำที่วัยรุ่นหรือกลุ่มผู้คนนิยมใช้กันในช่วงระยะเวลาหนึ่ง มีความง่ายต่อการสื่อสาร และดึงดูดใจผู้รับสาร พบจำนวน 43 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 21.5 ดังตัวอย่าง

“อย่าเดาอะไรจากโพสต์เรา บางทีเราก็เศร้า บางทีเราก็บ้า ดราม่าเป็นพัก ๆ คึกคักเป็นบางที”

จากข้อความข้างต้นปรากฏคำสแลง คือ คำว่า “ดราม่า” อันที่จริงแล้วคำว่าดราม่านั้นเป็นคำยืมจากภาษาอังกฤษ (Drama) หมายถึง นาฏกรรม หรือละคร แต่บนโลกอินเทอร์เน็ตนำมาเปลี่ยนความหมายใช้ในบริบทใหม่ ซึ่งทำให้คำว่า ดราม่าเป็นสแลง หมายถึง เรื่องที่เล่าเกินจริง เรื่องโกหก หรือข่าวลือ เป็นต้น

5.1.6 การใช้คำภาษาต่างประเทศ มีลักษณะการใช้คำภาษาอังกฤษ และการใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ จีน และญี่ปุ่น พบจำนวน 34 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 17 ดังตัวอย่าง

“แก๊งค์อื่นยากูซ่า แก๊งค์กูไม่เป็นบ้าก็บุญแล้ว”

จากข้อความข้างต้นปรากฏลักษณะการใช้คำภาษาอังกฤษ คือคำว่า “แก๊งค์” มาจากคำว่า Gang พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “แก๊ง” หมายถึง กลุ่มคนที่ตั้งเป็นก๊กเป็นเหล่า และปรากฏลักษณะการใช้คำภาษาญี่ปุ่น คือคำว่า “ยากูซ่า” พจนานุกรม Nectec Lexition Dictionary EN – TH ได้ให้ความหมายไว้ว่า “Yakuza” หมายถึง แก๊งอันธพาลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งผิดกฎหมายในประเทศญี่ปุ่น

5.1.7 การใช้ประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ ลักษณะการใช้ภาษาประเภทนี้ผู้ส่งสารนั้นต้องการถามเพียงเพื่อให้ผู้รับสารได้คิดตาม หรือรับทราบ ไม่ได้ต้องการให้ตอบกลับแต่อย่างใด พบจำนวน 32 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 16 ดังตัวอย่าง

“อยากถามสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พรที่กูเคยขอไปยังไม่ถึงคิวกูอีกหรอ”

จากข้อความข้างต้นปรากฏประโยคคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ คือ การที่จะถามสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าพรที่ขอไปทำไมยังไม่ได้ในสิ่งที่ขอนั้น เป็นไปไม่ได้ เพราะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่สามารถพูดหรือสื่อสารกับมนุษย์ได้ ดังนั้น ผู้ส่งสารจึงเพียงแต่อยากบอกกับผู้รับสารว่า พรที่ขอไปมันนานมากแล้ว และยังไม่ได้พรที่ขอเลย

5.1.8 การใช้ประโยคเปรียบเทียบ เป็นลักษณะการใช้ประโยคที่แสดงการเปรียบเทียบระหว่างสองสิ่ง เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนหรือความแตกต่าง พบจำนวน 17 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 8.5 ดังตัวอย่าง

"คนอื่นเก็บทรงไม่ค่อยอยู่ ส่วนกูเก็บเงินไม่ค่อยอยู่ ขอบคุณครับ"

จากข้อความข้างต้นปรากฏการเปรียบเทียบระหว่างคนอื่นกับตนเอง โดยใช้คำว่า "เก็บ" เพื่อแสดงการเปรียบใช้เห็นความต่างระหว่างสองสิ่ง คือ คนอื่นเก็บทรงไม่ค่อยอยู่ ส่วน ตนนั้นเก็บเงินไม่ค่อยอยู่

5.1.9 การใช้ประโยคขอร้องหรือคำสั่ง เป็นลักษณะการใช้ประโยคที่แสดงการขอร้องหรือแสดงคำสั่งให้กระทำสิ่งนั้น พบจำนวน 13 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 6.5 ดังตัวอย่าง

"เลิกนะนิสัยเมาพร้อมเพื่อนกลับพร้อมเด็ก"

จากข้อความข้างต้นแสดงให้ปรากฏประโยคขอร้องหรือคำสั่ง โดยใช้คำว่า "เลิก" เป็นการสั่งหรือขอร้องให้เลิกการกระทำนิสัยนั้น

5.1.10 การใช้คำภาษาถิ่น มีลักษณะการใช้คำภาษาถิ่นอีสานและถิ่นใต้ พบจำนวน 7 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.5 ดังตัวอย่าง

"ถามเธอว่า Chismas or kiss me เธอตอบ kiss แค่พี่น้อง ว่าซั่นนนน"

จากข้อความข้างต้นปรากฏคำภาษาถิ่นอีสาน คือคำว่า "ว่าซั่น" เว็บไซต์ esan108.com ได้ให้ความหมายไว้ว่า "ว่าซั่น" หมายถึง ว่าอย่างนั้น, ประมาณนั้น, ตามที่ได้กล่าวมานี้, ว่ากันว่าอย่างนั้น, ใช้พูดต่อท้ายประโยคบอกเล่า มักใช้กับการเล่าเรื่องที่ฟังจากคนอื่นมาหรือใช้กับการยกประโยคของคนอื่นมาพูดอีกที ซึ่งคำว่า "ว่าซั่น" จากข้อความข้างต้น เป็นการบอกเล่าเรื่องเล่าที่ผู้ส่งสารได้พบเจอให้ผู้รับสารฟัง ว่าบุคคลที่สนทนาด้วยได้กล่าวไว้ว่าอย่างนั้น

5.1.11 การใช้สำนวนภาษา เป็นการนำสำนวนมาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสิ่งที่ต้องการจะสื่อ โดยไม่ได้ใช้สำนวนที่มีมาแต่เดิม พบจำนวน 5 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 2.5 ดังตัวอย่าง

"ถ้าไม่ได้ด้วยเล่ห์ ก็ต้องเปย์ด้วยเงิน"

จากข้อความข้างต้นมีการดัดแปลงการใช้สำนวนภาษา จากสำนวน "ถ้าไม่ได้ด้วยเล่ห์ก็เอาด้วยกล ไม่ได้ด้วยมนต์ก็เอาด้วยคาถา" ซึ่งหมายถึง ผู้ที่อยากเอาชนะมักจะทำทุกวิถีเพื่อนำมาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ หากใช้วิธีที่หนึ่งไม่ได้ ก็จะใช้วิธีที่สองหรือสามไปเรื่อย ๆ จนกว่าตนจะได้สิ่งนั้นมาครอบครอง สำนวนนี้มักใช้กับการกระทำในลักษณะที่ไม่ดีไม่ซื่อตรง โดยดัดแปลงเป็น "ถ้าไม่ได้ด้วยเล่ห์ ก็ต้องเปย์ด้วยเงิน"

5.1.12 การใช้คำกำกวมหรือคำที่ให้ความหมายสองแง่สองง่าม เป็นลักษณะการใช้คำที่มีความหมายคลุมเครือไม่ชัดเจน ทำให้ผู้รับสารตีความได้หลายแง่มุม หรือเป็นคำที่ส่อไปในทางลามกอนาจาร พบจำนวน 4 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 2 ดังตัวอย่าง

"ในเมื่อกินเด็กไม่ได้ ก็จงเป็นผู้ใหญ่ให้เด็กกิน"

จากข้อความข้างต้นปรากฏลักษณะการใช้คำกำกวมหรือคำที่ให้ความหมายสองแง่สองง่าม คือ คำว่า "กิน" ในที่นี้หมายถึง การมีความสัมพันธ์ลึกซึ้ง หรือความสัมพันธ์เชิงชู้สาว ซึ่งคำว่า "กิน" โดยปกติแล้วจะหมายถึง เคี้ยวอาหาร การรับหรือบริโภคอาหารเข้าสู่ร่างกาย

5.1.13 การซ้ำสระ ตัวสะกด เป็นลักษณะการซ้ำสระ หรือตัวสะกด เพื่อเน้นคำให้มีความหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น พบจำนวน 3 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.5 ดังตัวอย่าง

“เทได้เทไป กูรินใหม่ก็ได้โว้ยยยยยย”

จากข้อความข้างต้นปรากฏการซ้ำตัวสะกด คือ คำว่า “โว้ยยยยยย” มีการซ้ำตัว “ย” เพื่อเน้นย้ำแสดงอารมณ์ไม่พอใจ

5.1.14 การใช้เครื่องหมายวรรคตอน จำแนกเป็น 7 เครื่องหมาย ได้แก่

1. ไม้ยมก (ๆ) เป็นลักษณะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพื่อใช้หลังคำ วลี หรือประโยค เพื่อให้อ่านซ้ำ พบจำนวน 18 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 9 ดังตัวอย่าง

“ใครมันจะเป็นภาระเธอได้เท่าเราวะ ถามจริง ๆ เหอะ”

จากข้อความข้างต้นมีการใช้เครื่องหมายไม้ยมก (ๆ) เพื่อแสดงการซ้ำคำว่า “ถามจริง ๆ เหอะ”

2. อัญประกาศ (“ ”) เป็นลักษณะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพื่อแสดงคำพูด หรือข้อความที่คัดลอก หรือการนึกคิด พบจำนวน 5 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 2.5 ดังตัวอย่าง

“จีบอยู่ดีดี สระอีก็หายไป”

จากข้อความข้างต้นปรากฏการใช้เครื่องหมายวรรคตอน คือ เครื่องหมายอัญประกาศ “.....” ที่ใช้แสดง หรือเน้นคำพูดดังกล่าว

3. ปรัศนี (?) เป็นลักษณะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพื่อใช้ถามคำถาม อาจจะต้องการหรือไม่ต้องการคำตอบก็ได้ พบจำนวน 3 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.5 ดังตัวอย่าง

“สเปคเธอมีแต่คนผมยาว ผมสั้น เธอไม่ชอบคนผมร่วงบ้างหรอ ?? ”

จากข้อความข้างต้นมีการใช้เครื่องหมายปรัศนี (?) เพื่อใช้ถามคำถามว่า “ เธอไม่ชอบคนผมร่วงบ้างหรอ ?? ”

4. จุดไข่ปลา (...) เป็นลักษณะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพื่อใช้ละข้อความและตัดตอนข้อความ พบจำนวน 3 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.5 ดังตัวอย่าง

“พรุ่งนี้ยังไม่สาย...ถ้าเราตื่นเช้า”

จากข้อความข้างต้นมีการใช้เครื่องหมายจุดไข่ปลา (...) เพื่อใช้ละข้อความแสดงการตัดตอนข้อความหรือใช้ละเสียงทอดความ ให้เกิดความสงสัย

5. ยัติภังค์ (-) เป็นลักษณะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพื่อแยกตัวเลขออกจากกันหรือแสดงการประมาณการขอบเขตและระยะเวลา พบจำนวน 2 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1 ดังตัวอย่าง

“เรามีแฟนเฉพาะตอนเหงาไม่ได้หรอ แค่วันละ 2 – 3 ชั่วโมงพองี้”

จากข้อความข้างต้นมีการใช้เครื่องหมายยัติภังค์ (-) เพื่อแยกตัวเลข 2 และ 3 ออกจากกัน

6. อัศเจรีย์ (!) เป็นลักษณะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพื่อแสดงการตกใจ เน้นเสียงการใช้ภาษาเขียนและภาษาพูด พบจำนวน 1 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 0.5 ดังตัวอย่าง

“กินเหมือนหมู แล้วบอกว่าหนูอยากผอม !!”

จากข้อความข้างต้นมีการใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์ (!) เพื่อเน้นเสียงการใช้ภาษาเขียนและภาษาพูด คือคำว่า “ผอม!!”

7. เสมอภาค (=) เป็นลักษณะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพื่อใช้แสดงว่าคำหรือข้อความทั้งสองข้างนั้นเสมอกัน พบจำนวน 1 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 0.5 ดังตัวอย่าง

“Water = น้ำ น้ำ = Water”

จากข้อความข้างต้นมีการใช้เครื่องหมายเสมอภาค (=) หรือ เครื่องหมายเท่ากับ เพื่อแสดงความหมายของคำ

5.1.15 การสร้างสัญลักษณ์เพื่อแทนอารมณ์ความรู้สึก

1. การใช้ 5555 เป็นลักษณะการใช้ตัวเลขเพื่อแทนอารมณ์ตลกขบขัน หรือแสดงการประชดชัน พบจำนวน 7 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.5 ดังตัวอย่าง

"ตอนเช้าเธอสวยที่สุด พอตกเย็นแป้งเธอหลุดนึกว่ามนุษย์ต่างดาว 55555 เขี๋ยวปี๋"

จากข้อความข้างต้นปรากฏสัญลักษณ์แทนอารมณ์ความรู้สึก คือ 55555 ใช้แทนเสียงหัวเราะ "ฮ่า ๆ" แสดงให้เห็นถึงอารมณ์ขบขัน

2. การใช้อิโมจิ เป็นลักษณะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนเพื่อแทนอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ พบจำนวน 3 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.5 ดังตัวอย่าง

"ความรักเป็นสิ่งไม่แน่นอน แต่ความง่วงนอนนั้นเป็นสิ่งที่ต้องนอนแน่ 😪 "

จากข้อความข้างต้นมีการใช้อิโมจิแทนความรู้สึกง่วงนอน

5.2 การจัดประเภทของข้อความในเพจ "Chinjung" สามารถจำแนกได้ 6 ประเภท ดังนี้

5.2.1 ประเภทที่แสดงถึงความรู้สึก สามารถจำแนกได้ 6 ประเภท ได้แก่

1. ความรู้สึกประชดประชัน ลักษณะข้อความส่วนใหญ่แสดงการกระทำเชิงกระทบกระแทกแดกดัน ทั้งตนเองและผู้อื่น เพื่อแสดงถึงความไม่พอใจ พบทั้งหมด 48 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 24 ดังตัวอย่าง

"สมน้ำหน้าไอพวกคนไม่มีคู่เคาท์ดาวน์ กูก็ไม่มี"

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงการประชดประชันคนที่ไม่มีคู่เคานต์ดาวน์หรือคู่ที่จะนับถอยหลังเข้าสู่ปีใหม่ด้วยกัน แต่อีกประเด็นหลักก็ประชดประชันตนเองที่ไม่มีคู่เหมือนกับคนอื่น

2. ความรู้สึกรัก ลักษณะข้อความส่วนใหญ่แสดงความเสน่หา ห่วงใย ผูกพัน อยากชิดใกล้ อยากดูแลเอาใจใส่ พบทั้งหมด 34 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 17 ดังตัวอย่าง

"พุทธไม่ถึง อิสลามไม่ถึง แต่คริสถึงนะคร้าบ"

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความรัก คือ ต่อให้อะไรจะไม่ถึง แต่คิดถึงเธอแน่นอน ทั้งยังมีการนำชื่อศาสนามาใช้ให้สอดคล้องข้อความ คือ คริส ซึ่งในที่นี้หมายถึง คิด

3. ความรู้สึกขัน ลักษณะข้อความแสดงความรู้สึกตลก ขบขัน พบทั้งหมด 31 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 15.5 ดังตัวอย่าง

"แพทย์เตือน นอนดึกมีผลกระทบต่อสมองแต่ไม่เป็นไรกูรอด เพราะไม่มีสมอง 555"

จากข้อความข้างต้น ผู้ส่งสารกล่าว แพทย์ได้เตือนว่า การนอนดึกนั้นมีผลกระทบต่อสมอง แต่มันไม่มีผลกระทบต่อเขา เพราะเขาไม่มีสมอง แสดงอารมณ์ขันโดยการติตนเอง ซึ่งคำว่า "ไม่มีสมอง" ในที่นี้ อาจหมายถึง โง่ นั่นเอง

4. ความรู้สึกเศร้า ลักษณะข้อความส่วนใหญ่แสดงความรู้สึกสลดหดหู่ ไม่สบายใจ ทุกข์ใจ พบทั้งหมด 27 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 13.5 ดังตัวอย่าง

"ทำตัวเป็นโคนัน สุดท้ายเจ็บเกือบตายเพราะรู้เยอะ"

จากข้อความข้างต้น การสืบเรื่องราวของแฟนหรือคนที่แอบชอบ จนทำให้รู้เรื่องราวมากมาย แต่ต้องเจ็บเพราะรู้เยอะเกินไป หรือรู้ในสิ่งที่ไม่ควรรู้ จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกเศร้า คือ คำว่า "เจ็บเกือบตาย" และยังมีการแทนผู้ที่สืบเรื่องราวว่า โคนัน เพราะโคนันเป็นชื่อการ์ตูน และชื่อตัวละครญี่ปุ่นที่สืบสวนคดีต่าง ๆ

5. ความรู้สึกชื่นชมตนเอง ลักษณะข้อความส่วนใหญ่แสดงอาการปลื้มใจ ชอบใจ ยกยอในสิ่งที่ตนเป็นจนเกินจริง พบทั้งหมด 10 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 5 ดังตัวอย่าง

“ไม่รู้จะสรรหาคำพูดไหนมาปลอบใจตัวเองแล้วเหมือนกัน นอกจากคำว่าเรานี่มันน่ารักจัง”

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการชื่นชมตนเอง คือ การชื่นชมตนเองเองว่าน่ารักมาก

6. ความรู้สึกโกรธ ลักษณะข้อความส่วนใหญ่แสดงขุ่นเคืองใจ เคืองแค้น หรืออาการไม่พอใจอย่างรุนแรงพบทั้งหมด 7 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.5 ดังตัวอย่าง

“มีคนถามว่าทำไมถึงโสด? เลยถามกลับไปว่าทำไมถึงเสือก?”

จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นถึงอารมณ์โกรธเมื่อมีคนมาถามว่า “ทำไมถึงโสด” แล้วเขาก็ถามกลับไปว่า “ทำไมถึงเสือก” คำว่า “เสือก” เป็นคำไม่สุภาพหรือคำหยาบ มักใช้พูดด่าทอเมื่อไม่พอ ใช้พูดด่าคนที่ชอบยุ่งเรื่องของคนอื่น

5.2.2 ประเภทที่แสดงถึงสุขภาพ ลักษณะข้อความส่วนใหญ่แสดงถึงการบอกให้นอนหลับพักผ่อน การดูแลสุขภาพ การควบคุมอาหาร การลดน้ำหนัก การออกกำลัง และอาการปวดเมื่อยเนื่องจากการทำงาน พบทั้งหมด 20 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 10 ดังตัวอย่าง

“อายุแค่นี้ ขยับทีกระดูกลั่นดังปั๊ด ๆ”

จากข้างความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงปัญหาสุขภาพ คือ “กระดูกลั่นดังปั๊ด ๆ” เป็นการบรรยายให้เห็นภาพว่าอายุยังน้อยของเขา แต่ขยับทีสองทีกระดูกก็ลั่นดังปั๊ด ๆ

5.2.3 ประเภทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพอากาศ ลักษณะข้อความส่วนใหญ่แสดงให้ความสำคัญกับอาหาร เพราะอาหารการกินเป็นหนึ่งในสี่ปัจจัยการดำรงชีพของมนุษย์ จึงมีการให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ พบทั้งหมด 9 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4.5 ดังตัวอย่าง

“เราเป็นคนด้านชา ชานม ชาบู ได้หมด”

จากข้อความข้างต้นให้เห็นถึงประเภทข้อความเกี่ยวกับอาหาร คือ ชานม ชาบู

5.2.4 ประเภทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเงิน ลักษณะข้อความส่วนใหญ่จะบอกให้ทราบว่า ไม่มีเงิน หรือเงินไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ซึ่งมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับลักษณะทางเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ที่ผู้คนส่วนใหญ่ประสบปัญหาทางการเงิน เนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 และค่าครองชีพที่สูงขึ้น แต่รายได้กลับน้อยลง พบทั้งหมด 8 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 4 ดังตัวอย่าง

“ข้าวราดแกงจะแซงเงินเดือนกูละเนี่ย”

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นราคาข้าวของที่แพงขึ้น ปัจจัยค่าครองชีพสูงขึ้น แต่เงินเดือนกลับลดลงหรือเท่าเดิม

5.2.5 ประเภทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการงาน ลักษณะข้อความส่วนใหญ่จะกล่าวถึงการเบื่อหน่าย หรือไม่อยากไปทำงาน พบทั้งหมด 4 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 2 ดังตัวอย่าง

“พรุ่งนี้ไม่ไปทำงานได้มั้ย กูเคยทำแล้ว”

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความซ้ำซาก ความเหนื่อยล้า ความเบื่อหน่าย หรือความขี้เกียจที่จะต้องไปทำงานงานทุกวัน โดยใช้คำว่า “ไม่ไปทำงานได้มั้ย กูเคยทำแล้ว”

5.2.6 ประเภทที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพอากาศ ลักษณะข้อความแสดงถึงการให้ความสำคัญกับสภาพอากาศ เพราะสภาพฝนฟ้าอากาศนั้นมีผลต่อการดำเนินชีวิต และมีการใช้สภาพอากาศเปรียบกับความรู้สึกของมนุษย์ พบทั้งหมด 2 ข้อความ คิดเป็น ร้อยละ 1 ดังตัวอย่าง

“อากาศเย็น ๆ ของปลายปี เหมาะสมกับการผิดหวังในความรักซะจริง ๆ ว่าแล้วเอาซะหน่อย”

จากข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นถึงสภาพอากาศที่หนาวเย็นในช่วงปลายปี คือ “อากาศเย็น ๆ ของปลายปี” นำมาเชื่อมโยงกับถ้อยคำหรือข้อความที่ว่า “เหมาะสมกับการผิดหวังในความรักจริง ๆ” เพราะการผิดหวังในความรักทำให้รู้สึกหนาวเย็น หรือด้านชา ไม่ต่างจากสภาพอากาศหนาวเย็นที่ต้องเผชิญอยู่ในเวลานี้

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยเรื่องลักษณะการใช้ภาษาในเพจ Chinjung มีประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปราย ดังนี้

1. ลักษณะการใช้ภาษาในเพจ Chinjung พบการใช้ภาษาประเภทประโยคบอกเล่ามากที่สุด พบทั้งหมด 89 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 44.5 ลักษณะการใช้ภาษาประเภทนี้ตรงใจผู้รับสารเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น และสามารถเข้าถึงวัยทำงานได้ดี เนื่องจากมีลักษณะการใช้ภาษาถ้อยคำเข้าใจง่าย ใช้คำที่ทันสมัยอย่างคำสแลง การเล่นคำเล่นเสียงสัมผัส การใช้สำนวนภาษา มีการใช้คำไม่สุภาพหรือคำหยาบบ้างประปราย และเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั่วไปของคนในสังคม มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยจะบอกเล่าเรื่องราวให้ผู้รับสารทราบ และเพื่อให้ผู้รับสารคิดใคร่ครวญตาม เช่น การบอกเล่าความรู้สึกต่าง ๆ อาหาร การเงิน การงาน และสภาพอากาศ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ลักษณะการใช้ภาษาประเภทประโยคบอกเล่าได้รับความนิยมสูงสุด และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริญญา สุขสวัสดิ์ (2558) เรื่อง “ลักษณะภาษาและกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ในหน้าแฟนเพจ “ข้อความโดน ๆ ในเฟซบุ๊ก” โดยพบการใช้วัจนกรรมบอกกล่าวจากข้อความที่ไม่ละเมิดการสนทนามากที่สุด เพราะเป็นเรื่องที่บอกเล่าเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ของคนในสังคม จึงทำให้ถูกนำมาสร้างเป็นข้อความจำนวนมาก

2. การจัดประเภทข้อความ พบการใช้ข้อความประเภทความรู้สึกประชดประชันมากที่สุด พบทั้งหมด 48 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 24 ลักษณะการใช้ข้อความประเภทนี้มีการสร้างถ้อยคำ การใช้ภาษาในระดับกันเอง มีการใช้คำภาษาถิ่น ภาษาต่างประเทศ หรือสัญลักษณ์แทนอารมณ์ความรู้สึกประกอบ ทำให้ผู้รับสารเข้าใจได้ง่าย และได้อรรถในการรับสาร ลักษณะเนื้อหาแสดงการประชดประชัน ทั้งตัวผู้ส่งสารเองและตัวผู้รับสาร มีการนำเสนอเนื้อหาโดยใช้การบอกเล่าเรื่องราวเปรียบเทียบระหว่างสองสิ่ง เช่น เพื่อนกับแฟน เพื่อประชดประชันตนเองและผู้อื่น เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เข้าถึงและเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้รับสารโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี และยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริญญา สุขสวัสดิ์ (2558) เรื่อง “ลักษณะภาษาและกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ในหน้าแฟนเพจ “ข้อความโดน ๆ ในเฟซบุ๊ก” โดยพบการใช้การละเมิดหลักคุณภาพเพื่อให้เกิดวัจนกรรมประชด ซึ่งมีการแสดงเนื้อความในสิ่งที่ไม่เป็นความจริงหรือไม่มีหลักฐานอ้างอิงเพียงพอ ด้วยการแสดงเจตนาที่ไม่พอใจในสิ่งหนึ่งหรือบุคคลอื่น ๆ โดยการว่ากล่าวแดกดัน แสดงถึงความไม่พอใจในสิ่งนั้น ๆ

3. จากการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาและการจัดประเภทในเพจ Chinjung มีลักษณะที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พีรญา กล่อมจิต (2561) เรื่อง “การใช้ภาษาในเพจใต้เตียงดารา” ด้านการใช้เครื่องหมายวรรคตอน การใช้สัญลักษณ์แทนอารมณ์ความรู้สึก การใช้คำสแลง การใช้คำภาษาต่างประเทศ เพื่อสร้างข้อความที่เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย เป็นกันเอง ได้อรรถรส และทันสมัย และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริญญา สุขสวัสดิ์ (2558) เรื่อง “ลักษณะภาษาและกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ในหน้าแฟนเพจ “ข้อความโดน ๆ ในเฟซบุ๊ก” ด้านการใช้คำสแลงเพื่อสร้างความทันสมัย การใช้คำภาษาต่างประเทศเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายและเข้าใจตรงกัน การใช้คำภาษาถิ่นเพื่อสร้างความแปลกใหม่และหลากหลายในการรับสาร การใช้คำสัมผัสคล้องจองเพื่อให้เกิดความไพเราะสลวย การใช้ด้านเครื่องหมายวรรคตอนเพื่อสร้างความน่าสนใจ การใช้สัญรูปแทนอารมณ์เพื่อให้เข้าถึงอารมณ์ในการรับสาร การใช้สำนวนภาษาเพื่อดึงดูดความสนใจ และยังมีความคล้ายคลึงด้านการใช้ประโยคทั้งประโยคเปรียบเทียบ ประโยคปฏิเสธ ประโยคขอร้องหรือคำสั่ง ประโยคคำถาม เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรนำผลการวิจัยนี้ไปเปรียบเทียบการผลการวิจัยในอนาคต เพื่อจะได้เห็นถึงความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงทางการใช้คำ ข้อความ ลักษณะประโยคต่าง ๆ

2. ควรศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในเพจเฟซบุ๊กอื่น ๆ เพื่อจะได้เปรียบเทียบความแตกต่างทางลักษณะการใช้ภาษาและประเภทข้อความ

3. ศึกษาลักษณะทางภาษาประเภท และลักษณะการสร้างประเภทข้อความ หรือถ้อยคำในบรรจุภัณฑ์ลูกอมยี่ห้อต่าง ๆ

4. ศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในการโน้มน้าวใจของเพจบังฮาซัน อาหารทะเลตากแห้ง

8. เอกสารอ้างอิง

ประดับพันธ์ คำมา และคณะ. (2559). *ภาษาและภาษาศาสตร์*. (พิมครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พีรญา กล่อมจิต. (2561). *การใช้ภาษาในเพจใต้เตียงดารา*. (ปริญญาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, กรุงเทพฯ.

เพจ Chinjung. (ม.ป.ป.). *เพจ Chinjung*. จาก https://web.facebook.com/Chinjung-104366594419404

สิริญญา สุขสวัสดิ์. (2558). *ลักษณะภาษาและกลวิธีการใช้ภาษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ในหน้าแฟนเพจ "ข้อความโดนๆ" ในเฟซบุ๊ก*. (มหาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

กลวิธีการโน้มน้าวใจในสื่อโฆษณาในทวิตเตอร์ : กรณีศึกษาการใช้ภาษาในโฆษณาเครื่องสำอาง

PERSUASIVE TECHNIQUES STUDY IN COSMETICS ADVERTISING IN TWITTER : A CASE STUDY OF PERSUASIVE LANGUAGE IN COSMETICS

เอกราช ชูเชื่อง[1]*, มูฮำหมัดอัซมูอีน ยาแต[2], ชุติมา ชูชื่น[3] และวรวรรณ สุขใส[4]

Akkaratch Choosang[1]*, Muhammad-asmu-in Yatae[2], Chutima Chuchean[3] and Worawan Sooksai[4]

บทคัดย่อ

การศึกษากลวิธีการโน้มน้าวใจในสื่อโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ : กรณีศึกษาการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในเครื่องสำอาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการโน้มน้าวใจในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการโน้มน้าวใจในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์มี 2 ลักษณะ คือ กลวิธีการใช้คำเพื่อโน้มน้าวใจและกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์

กลวิธีการใช้คำเพื่อโน้มน้าวใจในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์พบว่ามีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ในบทโฆษณาจะใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายด้วยการกล่าวถึงปัญหาลักษณะต่าง ๆ เพื่อสร้างความวิตกกังวลใจทำให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายต้องหาวิธีขจัดหรือแก้ปัญหาเหล่านั้นให้หมดไป ด้วยการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางจนมีลักษณะที่พึงประสงค์ในที่สุด ประการที่สอง ในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์จะโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายให้สนใจและเห็นความสำคัญของการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางและทำให้เกิดความรู้สึกว่าเมื่อใช้ผลิตภัณฑ์แล้วจะมีลักษณะที่พึงประสงค์ในที่สุด

ส่วนกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์พบว่ามี 10 กลวิธีได้แก่ การใช้คำระบุแหล่งที่มา การใช้คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ การใช้จิตวิทยา การใช้จุดจับใจเชิงข่าว การกล่าวอ้าง การระบุคุณสมบัติที่ดี การใช้ภาพพจน์ การระบุความปลอดภัย การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ และการลดราคาและให้ของสมนาคุณเพื่อส่งเสริมการขาย นอกจากนี้ กลวิธีการโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางดังกล่าว ยังสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภคว่าเป็นผู้ที่มีความทันสมัยโดยเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัย

คำสำคัญ: การโฆษณา , การโน้มน้าวใจ, ทวิตเตอร์, เครื่องสำอาง

Abstract

The research on the persuasive Techniques Study in Cosmetics Advertising in Twitter: A Case Study of Persuasive Language in Cosmetics aim to study persuasion strategies in cosmetic ads on Twitter The research finding two main persuasive strategies: the use of persuasive words and the use of persuasive language.

1 - 3 นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

4 อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: 604301050@parichat.skru.ac.th

In the use of persuasive words, two main characteristics are noticed. The first characteristic involves the persuasion of the target consumers through mentioning various types of problems in order to cause them worries and urge them to remove or solve such problems by choosing cosmetics to achieve the expected condition. The second characteristic of the persuasion by words concerns how to convince the target consumers of the importance cosmetics and to make them believe that the expected condition would be finally achieved by their use.

Regarding the use of persuasive language, the research reveals ten strategies: the indication of product sources, the use of scientific terms, the use of psychological approach, the use of news appeal, the use of claims, the emphasis of the cosmetics' good qualities, the use of images, the assurance of safety, using rhetorical questions, assuring safely, and offering discounts or free gifts. Moreover, tactics to persuade target consumers of such cosmetic products It also reflects the behavior of the consumer group as being modern by choosing modern products.

Keyword: Advertising, Persuasion, Twitter, Cosmetics

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกเริ่มเข้าสู่ยุคดิจิทัลเต็มรูปแบบ การโฆษณามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก เนื่องจากผลของอินเทอร์เน็ตที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันสูงมากขึ้น ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยอย่างรวดเร็ว โดยผู้บริโภคเริ่มหันมาใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อทำกิจกรรมและธุรกรรมต่าง ๆ ผ่านระบบออนไลน์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารกันมากเช่นกัน (ชัยนันท์ ธันวารชร, 2560 : 1) จึงเป็นข้อบงชี้ว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการใช้งานผ่านระบบออนไลน์เป็นอย่างมาก

เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ เป็นเสมือนชุมชนที่มีกลุ่มคนที่เป็นเพื่อน หรือกลุ่มคนที่มีความสนใจในสิ่งต่าง ๆ มารวมกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์มักถูกใช้เป็นแหล่งพบปะติดต่อสื่อสารระหว่างเพื่อนหรือคนรู้จัก ใช้เป็นพื้นที่สาธารณะในการแบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ให้กับผู้คนที่อยู่ในชุมชน เพื่อทำกิจกรรม ต่าง ๆ และความบันเทิงร่วมกันได้ โดยลักษณะความสัมพันธ์เชิงสังคมดังกล่าว ทำให้ธุรกิจในปัจจุบัน เริ่มมีการปรับตัวและหันมาใช้เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์กันมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในระยะยาวกับลูกค้า โดยสามารถใช้เป็นช่องทางการสื่อสารที่สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าเพื่อรับฟังความคิดเห็นและสร้างความสัมพันธ์อันดีกับลูกค้า รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ในตัวสินค้าและบริการได้ในวงกว้าง อีกทั้งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างแคมเปญทางการตลาดที่สามารถเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ตามต้องการ (ศรุชา โนรีเวช, 2552)

ชัยยนันท์ ธันวารชร (2560) ศึกษาการโฆษณาสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้า กรณีศึกษา ร้านฟาร์มดีไซน์ ไทยแลนด์ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ข่าวสาร ความบันเทิง การสร้างความรำคาญ ส่งอิทธิพลทางตรงต่อทัศนคติต่อโฆษณาออนไลน์ และยังส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อทัศนคติต่อตราสินค้า และความตั้งใจในการซื้อ ทัศนคติต่อโฆษณาออนไลน์ ทัศนคติต่อตราสินค้าและการรับรู้การสื่อสารแบบปากต่อปากบนอินเทอร์เน็ต ยังส่งอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจในการซื้อ จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวทำให้เห็นว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์นั้นทำให้มีการโฆษณาเกิดขึ้นและการโฆษณานั้นยังส่งผลต่อการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภค

สื่อโฆษณานั้นมีหลายรูปแบบหลายประเภท เนื่องจากอินเทอร์เน็ตที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้ผู้บริโภคใช้งานอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเช่นกัน จากการสำรวจในประเทศไทยมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่คนไทยนิยม คือ เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) และทวิตเตอร์ (Twitter) ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าวนั้น มีโฆษณาปรากฏอยู่มาก ทวิตเตอร์ เป็นสื่อโซเชียลมีเดียหนึ่งที่ได้รับความนิยมในการใช้งานมาก ผู้ใช้ทวิตเตอร์มักใช้ทวิตเตอร์เพื่อติดตามและแบ่งปันข่าวสาร อีกทั้งทวิตเตอร์สามารถกระจายข่าวให้กับผู้ใช้ได้อย่างรวดเร็ว จากการสำรวจของเว็บไซต์ Brandbuffet.in.th : https://www.brandbuffet.in.th พบว่า สถิติการใช้งานทวิตเตอร์ในปี 2561 ของประเทศไทย อัตราการเติบโตของทวิตเตอร์ นับว่ามีความน่าสนใจ โดยมีผู้ใช้งานทั้งหมด 12 ล้านคน และอัตราการเติบโตพุ่งสูงถึง 33% ผู้ใช้งานทวิตเตอร์ 74% บอกว่าใช้งานทวิตเตอร์เพื่อติดตามข่าวสาร และการโฆษณาผ่านทวิตเตอร์มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

จากการปรากฏขึ้นของผู้ใช้งานบัญชีทวิตเตอร์ที่เพิ่มมากขึ้น จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาภาษาที่อยู่ในบทโฆษณาทวิตเตอร์ว่ามีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจและกลวิธีเผื่อดึงดูดกลุ่มผู้บริโภคอย่างไร เนื่องจากภาษาเป็นสิ่งหนึ่งที่จะสามารถโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายให้หันมาใช้ผลิตภัณฑ์ตามที่ต้องการได้เพราะการโฆษณาจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นจะต้องอาศัยกลวิธีทางภาษาเพื่อสื่อความไปยังผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายเพื่อโน้มน้าวให้เห็นคุณสมบัติ รูปลักษณ์ และคุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ลักษณะต่าง ๆ ดังนั้นผู้เขียนบทโฆษณาจึงต้องเลือกใช้ภาษาและถ้อยคำ ตลอดจนวิธีการนำเสนอโฆษณาให้เหมาะสมกับประเภทของสินค้ากลุ่มเป้าหมายและลักษณะของสื่อที่แตกต่างกันเพื่อสร้างจุดที่น่าสนใจเกี่ยวกับสินค้านั้น ๆ มาดึงดูดผู้บริโภค ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลวิธีการโน้มน้าวในโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ด้วยเหตุผลที่ทวิตเตอร์เป็นสื่อโซเชียลมีเดีย

หนึ่งที่ได้รับความนิยมในการใช้งานมากและมีการจำกัดตัวอักษร 140 ตัวอักษร ผู้ใช้ทวิตเตอร์มักใช้ทวิตเตอร์เพื่อติดตามและแบ่งปันข่าวสารล่าสุด อีกทั้งทวิตเตอร์สามารถกระจายข่าวให้กับผู้ใช้ได้อย่างรวดเร็ว ในส่วนของบล็อกที่จำกัดข้อความในการทวิต ทำให้มีการเจาะจงใช้ภาษาที่มีความน่าสนใจ น่าดึงดูด และเพื่อเป็นการวิเคราะห์ว่า การโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์มีกลวิธีทางภาษาเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจที่ปรากฏอยู่ในโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

3.1 ความหมายของการโน้มน้าวใจ

วารุณี สุวรรณพิสิทธิ์ (2543 : 26 อ้างถึงใน นพวัฒน์ สุวรรณช่าง, 2553 : 7) กล่าวว่า สถานการณ์โน้มน้าวใจเกี่ยวพันกับความพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น โดยมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงหรือมีอิทธิพลเหนือ 2 ด้าน คือ 1) ทัศนคติ/ค่านิยม และ 2) พฤติกรรม ซึ่งแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

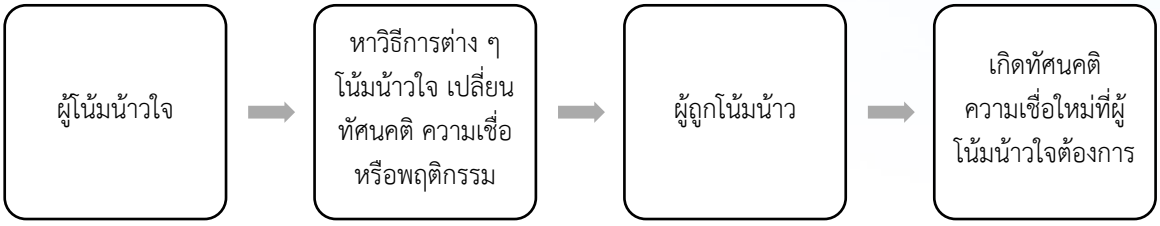

รูปที่ 1 ขั้นตอนการโน้มน้าวใจ

ที่มา : วารุณี สุวรรณพิสิทธิ์ (2543 : 26 อ้างถึงใน นพวัฒน์ สุวรรณช่าง, 2553 : 7)

อาจกล่าวได้ว่า การโน้มน้าวใจ คือ การพยายามทำให้บุคคลอื่นเปลี่ยนการกระทำ หรือทัศนคติ ความเชื่อค่านิยมต่าง ๆ โดยใช้กลวิธีที่เหมาะสมให้เกิดการยอมรับและเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งรวมถึงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และการกระทำ ทำ ให้มีผลกระทบใจบุคคลนั้น จนเกิดการยอมรับและยอมเปลี่ยนตามที่ผู้โน้มน้าวใจต้องการ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดนี้มาใช้ในการวิเคราะห์ภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคสนใจสินค้าเครื่องสำอางจนเกิดพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางดังกล่าว

3.2 ลักษณะภาษาของการโน้มน้าวใจ

อวยพร พานิช และคณะ (2550 : 181-185) กล่าวถึงการเขียนเพื่อโน้มน้าวใจไว้ว่า การโน้มน้าวใจมีเป้าหมาย 3 ประการ คือ 1) การจูงใจเพื่อให้คล้อยตาม 2) การจูงใจเพื่อเปลี่ยนทัศนคติ กระตุ้นและเร้าความรู้สึก และ 3) การจูงใจเพื่อให้เกิดการกระทำ

ทั้งนี้ สามารถทำได้โดยการบอกให้ทราบว่าชักชวนให้ทำอะไร อธิบายให้เข้าใจว่าสิ่งที่ชักชวนคืออะไร หรือมีลักษณะเป็นอย่างไร ชี้ให้เห็นผลดีและผลเสียหากกระทำหรือไม่กระทำตาม ให้ทราบรายละเอียดมากพอที่จะทำให้ผู้รับการชักชวนกระทำตามได้หากเห็นพ้องด้วย ไม่บังคับผู้รับการชักชวนและควรเปิดโอกาสให้ผู้รับการชักชวนตกลงใจเอง โดยใช้วิธีการเขียนโน้มน้าวใจ 4 วิธี ได้แก่ การให้เหตุผล การเร้าอารมณ์ การใช้บุคลิกหรือชื่อเสียงส่วนตัวเป็นเครื่องโน้มน้าวใจ และการเสนอแนะ ผู้วิจัยใช้หลักการเขียนเพื่อโน้มน้าวใจดังกล่าวเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การใช้ภาษาที่ปรากฏอยู่ในโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาโน้มน้าวใจและภาษาโฆษณา

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากบัญชีทางการของรายชื่อตราสินค้าเครื่องสำอางในทวิตเตอร์โดยเก็บรวบรวมจากเครื่องสำอาง 5 รายชื่อตราสินค้า ได้แก่ L'OREAL , OLAY , ORIENTAL PRINCESS , MAYBELINE และ EUCERIN โดยพิจารณาจากยอดผู้ติดตามยอดขายของสินค้า และพิจารณาจากผลงานรางวัลการการันตีคุณภาพจากหน่วยงานต่าง ๆ โดยเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลา 11 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2562 ถึง เดือนสิงหาคม 2563 รวมจำนวน 175 บทโฆษณา

4.3 ศึกษาการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ โดยศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นวัจนภาษาหรือส่วนที่เป็นข้อความโฆษณาเท่านั้น ไม่วิเคราะห์ส่วนที่เป็นนอวัจนภาษาหรือรูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว และข้อความที่อยู่ในรูปภาพหรือภาพเคลื่อนไหว โดยวิเคราะห์การใช้คำและวิเคราะห์การใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์

4.4 สรุป อภิปรายผล และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการโน้มน้าวใจในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์มี 2 ลักษณะ คือ กลวิธีการใช้คำเพื่อโน้มน้าวใจและกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ ดังนี้

5.1 กลวิธีการใช้คำเพื่อโน้มน้าวใจในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์

จากการศึกษาพบว่าบทโฆษณาปรากฏผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เครื่องสำ อางสำหรับใบหน้า ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับลำตัว และผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับเส้นผมและหนังศีรษะ โดยปรากฏกลวิธีการใช้คำเพื่อโน้มน้าวใจที่มีลักษณะร่วมกัน 2 ลักษณะ กล่าวคือ ผู้เขียนบทโฆษณาจะใช้กลวิธีการโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายด้วยการเริ่มต้นใช้คำที่กล่าวถึงปัญหาในลักษณะต่าง ๆ เช่น ปัญหาริ้วรอย ปัญหาผิวหมองคล้ำปัญหาจุดด่างดำ หรือ ปัญหาส่วนเกิน ปัญหารังแค ปัญหาสิว ปัญหาความมันบนใบหน้า ฯลฯ เพื่อสร้างความวิตกกังวลใจให้กับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายจนต้องหาทางแก้หรือขจัดปัญหาเหล่านี้ให้หมดไปด้วยการใช้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป การใช้คำดังกล่าวเป็นการโน้มน้าวผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้สึกที่ดีและเห็นภาพว่า เมื่อใช้ผลิตภัณฑ์แล้ว ผิวหน้า ผิวกาย และเส้นผมของตนจะได้รับการบำรุงจากส่วนผสมที่มีประสิทธิภาพจนมีลักษณะที่พึงประสงค์ได้ในที่สุด

ส่วนลักษณะที่สอง ผู้เขียนบทโฆษณาไม่ได้มุ่งเน้นถึงปัญหาต่าง ๆ แต่จะโน้มน้าวผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายให้สนใจและเห็นความสำคัญของการใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เพราะส่วนผสมที่มีประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์จะช่วยแก้ไขหรือขจัดปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ให้แก่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายหมดไปจนเกิดผิวหน้าผิวกายและมีเส้นผมที่มีลักษณะสุขภาพดีหลังจากใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่โฆษณาไว้ ทั้งนี้ การปรากฏของคำดังกล่าวทั้งที่กล่าวถึงสิ่งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์จะปรากฏอยู่องค์ประกอบของบทโฆษณาส่วนพาดหัวและส่วนเนื้อความ เนื่องจากส่วนพาดหัวเป็นส่วนที่ทำหน้าที่เรียกร้องความสนใจของผู้บริโภคให้หันมาติดตามรายละเอียดของโฆษณาที่จะนำเสนอต่อไป และส่วนของเนื้อความเป็นส่วนที่มีเนื้อหาเพื่อให้รายละเอียดมากกว่าส่วนอื่นของบทโฆษณาผลิตภัณฑ์นั้น ๆ

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการใช้คำเพื่อโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์

ประเภทเครื่องสำอาง	คำที่แสดงปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่พึงประสงค์ เป็นการสร้างความกังวลใจก่อนใช้ผลิตภัณฑ์	คำที่ช่วยแสดงการแก้ไขปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ถ้าเลือกใช้ผลิตภัณฑ์	คำที่แสดงลักษณะที่พึงประสงค์หลังจากใช้ผลิตภัณฑ์
1. ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับใบหน้า	ปัญหาสิว ปัญหาผิวมัน ผิวหมองคล้ำ ริ้วรอย จุดด่างดำ	ปกปิด ควบคุมความมันบนใบหน้า ลดเลือนริ้วรอยบำรุงผิวหน้า	เรียบ เนียน ขาว นุ่มนวล สุขภาพดี เป็นธรรมชาติ บางเบา
2. ผลิตภัณฑ์สำหรับลำตัว	ผิวแห้ง แตก รังสี UV ทำร้ายผิว	บางเบา ไม่เหนียวเหนอะ ชุ่มชื่น ปกป้องผิว บำรุงผิว เนียน นุ่ม-ชุ่มชื่น	ไม่ทิ้งคราบ ติดทนยาวนาน ปกป้องผิว
3. ผลิตภัณฑ์บำรุงเส้นผมและหนังศีรษะ	ผมร่วง ผมบาง ผมขาด ผมไม่เป็นทรง ฟูฟ่อง ผมชี้ฟู ผมเสีย	บำรุง ดูแลเส้นผม ป้องกัน กระตุ้น ฟื้นฟู บางเบา ซึมเร็ว ไม่เหนอะหนะละมุน	ฟื้นฟูให้นุ่มลื่น จัดทรงง่าย กลิ่นหอม ฟุ้งกระจาย ดูดี เรียบลื่น เงางาม

ที่มา : ผู้วิจัย

5.2 กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์

จากการศึกษาปรากฏกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจทั้งสิ้น 10 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำระบุแหล่งที่มา การใช้คำศัพท์วิทยาศาสตร์ การใช้จิตวิทยา การใช้จุดจับใจเชิงข่าว การกล่าวอ้าง การระบุคุณสมบัติที่ดี การใช้ภาพพจน์ การระบุความปลอดภัย การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ และการลดราคาและให้ของสมนาคุณเพื่อส่งเสริมการขาย ดังนี้

5.2.1 การใช้คำระบุแหล่งที่มา กล่าวถึงแหล่งที่มาหรือส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นการให้ความรู้หรือข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงแก่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย และทำให้ผลิตภัณฑ์เกิดความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงการระบุแหล่งที่มาที่ผู้ผลิตเลือกวัตถุดิบในการผลิต ทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความรู้สึกประทับใจและมีทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ ดังตัวอย่าง

Extraordinary Oil ทุกหยดเปี่ยมด้วยคุณค่าการบำรุงผมอย่างล้ำลึก <u>จากสารสกัดน้ำมันและดอกไม้</u> เนื้อออยล์บางเบา ซึมซาบเร็ว ไม่ทำให้ผมเหนอะหนะ กลิ่นหอมละมุน ช่วยให้ผมนุ่มสวยขึ้น เรียบลื่น เงางาม เจิดจรัสถึงขีดสุดราวกับเสกได้ (L'Oréal 30 มี.ค. 63)

จากตัวอย่างบทโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงเส้นผมและหนังศีรษะ พบว่า มีการโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการกล่าวถึงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่มีวัตถุดิบจากธรรมชาติ คือ สารสกัดจากน้ำมันและดอกไม้ ซึ่งเป็นการเน้นให้เห็นถึงคุณภาพของวัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติว่ามีคุณค่า มีความปลอดภัย เพื่อโน้มน้าวให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเห็นถึงคุณประโยชน์

ที่จะได้รับอย่างเต็มที่ และบอกถึงคุณสมบัติของตัวสารสกัดจากธรรมชาติว่ามีความบางเบา ซึมซาบเร็ว มีกลิ่นหอมช่วยทำให้เส้นผมนุ่มสวย เรียบลื่น เงางาม และเจิดจรัส

5.2.2 การใช้ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้รับข้อมูลความรู้หรือข้อเท็จจริง จากได้อธิบายคำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ว่าส่วนผสมชนิดนั้นเป็นประโยชน์ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาผิวลักษณะต่าง ๆ ได้จึงส่งผลให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเกิดความเชื่อถือวางใจต่อผลิตภัณฑ์ได้ด้วย ดังตัวอย่าง

ล็อคแล้วค่ะ หน้าเด้งล็อคได้แล้วค่ะ ใหม่ล่าสุดของวงการไฮยา HYALURON FILLER FIRST SERUM ที่มากับความเข้มข้น 3 เท่า ผสาน Jelly Lock Technology ตัวนี้คือล้ำสุดของยุคนี้เลย # สาวกยูเซอริน ห้ามพลาด! (L'Oreal 2 ก.ค. 63)

จากตัวอย่างบทโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับให้ความชุ่มชื้นให้กับใบหน้า พบว่า มีการโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการใช้ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ที่กล่าวถึงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ คือ HYALURON FILLER ซึ่งเป็นการเน้นให้เห็นถึงคุณภาพของวัตถุดิบว่ามีคุณค่า เป็นสารที่สกัดมาแล้วจึงมีคุณสมบัติที่เข้มข้น และมีความปลอดภัย มีคุณภาพ เพื่อโน้มน้าวให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเห็นถึงคุณประโยชน์ที่จะได้รับอย่างเต็มที่

5.2.3 การใช้จิตวิทยา จะระบุถึงกลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาต่าง ๆ ที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ปัญหาผิวหมองคล้ำ ริ้วรอย เพื่อขจัดปัญหาที่เกิดขึ้น โดยกลวิธีการใช้จิตวิทยานี้สามารถโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้ด้วยการสร้างความวิตกกังวลให้กับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจากปัญหาต่าง ๆ และสร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่มีความพึงประสงค์ให้มีเสน่ห์ มีระดับ และมีความมั่นใจ ดังตัวอย่าง

ถ้าช่วงนี้หน้าคุณพังมาจากพิษสงครามโต้รุ่ง รบกับแฟน หรือโดนแดดย่างจนสุดทน วันนี้เรามีไอเทมมาแนะนำ ก็คือ L'Oreal Revitalift Micro-Essence จาก L'Oreal Paris ที่พร้อมจะกู้ผิวของคุณให้พ้นจากสภาพยับเยิน (L'Oreal 17 พ.ย. 62)

จากตัวอย่างบทโฆษณาครีมบำรุงผิวหน้าสำหรับให้ความชุ่มชื้นข้างต้นพบว่ามีการใช้จิตวิทยาเพื่อโน้มน้าวกลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาหน้าพัง ซึ่งมีผลมาจากการโต้รุ่งหรือโดนแดดเผาและพร้อมจะกู้ผิวหน้าจากสภาพเดิมให้เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ โดยเนื้อหาในบทโฆษณาได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นและสร้างความกลุ้มอกกลุ้มใจให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ประสบปัญหา บทโฆษณาจะเสนอแนะผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับใบหน้าให้หาผลิตภัณฑ์มาเสริมหรือดูแลเพื่อกู้ผิวให้กลับมาดีขึ้น การนำเสนอบทโฆษณาข้างต้นก่อให้เกิดผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายคลายความกังวลใจขึ้นโดยที่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายก็จะต้องใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเพื่อขจัดปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ กลวิธีดังกล่าวจึงเป็นการโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี

5.2.4 การใช้จุดจับใจเชิงข่าว เช่น คำว่า ใหม่ ครั้งแรก ล่าสุด ตลอดจนใช้คำว่า นวัตกรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะพิเศษของผลิตภัณฑ์ว่า เป็นสิ่งที่มีการค้นพบขึ้นใหม่ หรือมีความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน และสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริโภคที่เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ย่อมเป็นผู้ที่มีความทันสมัย และเป็นคนรุ่นใหม่ไม่ตกยุค ทั้งนี้เพื่อดึงดูดและโน้มน้าวความสนใจจากผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายให้สนใจผลิตภัณฑ์ ดังตัวอย่าง

อยากผิวอิ่มฟูแน่นเด้งต้อง retweet! ใหม่สุด Eccerin Hyarulon First Serum ที่มีไฮยาเนื้อเจลลี่เข้มข้น 3 เท่าซึมลึกพร้อมล็อคการบำรุงไว้ในผิว ให้ผิวอิ่มฟู แน่น เด้ง ลุ้นเป็น 100 ท่านแรกที่จะได้ลองใช้ก่อนวางจำหน่ายจริง (Eucerin 9 ม.ค. 63)

จากตัวอย่างบทโฆษณาครีมบำรุงผิวหน้าเวลากลางคืนข้างต้น พบว่ามีการใช้จุดจับใจเชิงข่าวเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายด้วยคำว่า “ใหม่สุด” ตลอดจนอธิบายถึงคุณสมบัติที่เป็นประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ด้วยว่า สามารถทำให้ผิวมี

ลักษณะที่พึงประสงค์คือ ผิวอิ่มฟู แน่น เด้ง ผู้วิจัยเห็นว่าถือเป็นการโน้มน้าวใจแก่ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี ทำให้เห็นถึงประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดีต่อผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย

5.2.5 การกล่าวอ้าง เป็นการโน้มน้าวให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเห็นถึงประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ว่าสามารถแก้ไขปัญหาได้จริง โดยได้รับการทดลองจากผู้ทดลองใช้หรือทดสอบจากจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการตอกย้ำและยืนยันให้เห็นว่าคุณภาพของผลิตภัณฑ์และช่วยโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความน่าเชื่อถือและไว้วางใจที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ได้มากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

<u>บทพิสูจน์จากผู้ทดลองใช้ spot corrector</u> #แท่งแต้มฝ้า แท่งนี้ช่วยจัดการจุดด่างดำได้จริง ด้วยไทอามิดอลทรงพลัง 20 เท่า เข้าจัดการจุดด่างดำฝังลึกเห็นผลได้จริงและดียิ่งขึ้นเมื่อใช้อย่างต่อเนื่อง (Eucerin 16 มิ.ย. 63)

จากตัวอย่างบทโฆษณาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับตกแต่งใบหน้าข้างต้น พบว่ามีการโน้มน้าวใจกลุ่มเป้าหมายด้วยการกล่าวอ้างที่มีบทพิสูจน์จากผู้ได้ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์และยังระบุถึงผลลัพธ์ที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ จากผู้ที่ทดลองใช้ผลิตภัณฑ์เห็นถึงผลลัพธ์ที่ดีขึ้นเมื่อใช้อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยเห็นว่าการกล่าวอ้างถึงผลการทดลองใช้ผลิตภัณฑ์สามารถทำให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเกิดทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์และเกิดความเชื่อถือมากยิ่งขึ้นเพราะมีการทดลองใช้แล้วเห็นผลได้จริง ถือว่าเป็นการรับรองคุณภาพได้เป็นอย่างดี

5.2.6 การใช้คำระบุคุณสมบัติที่ดี บทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์จำเป็นต้องกล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีเพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเพราะทำให้เห็นถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และกล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีของผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการให้ข้อมูลคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์นั้นว่าที่มีลักษณะที่ดี ช่วยแก้ไขปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป และเพื่อต้องการโน้มน้าวให้เกิดความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ที่สามารถแก้ไขปัญหากวนใจของกลุ่มเป้าหมายด้วยคุณสมบัติที่ดีของผลิตภัณฑ์จนเกิดผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจหลังจากการใช้ผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ ยังมีการใช้ภาษาในการเน้นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์โดยบอกถึงลักษณะเด่นหรือจุดเฉพาะของผลิตภัณฑ์ เพื่อจูงใจผู้บริโภคด้วยการให้ข้อมูลที่กล่าวถึงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ว่ามีส่วนประกอบหรือคุณสมบัติพิเศษในผลิตภัณฑ์นี้ โดยส่วนประกอบหรือคุณสมบัติพิเศษดังกล่าวจะสามารถช่วยแก้ปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายได้ ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

ผิวโกลว์ใสที่สุดของสารไวท์เทนนิ่งที่บำรุงได้ลึกถึงระดับเซลล์ผิวอย่าง “ไทอามิดอล” เอกสิทธิ์หนึ่งเดียวของโลกจากยูเซอรินที่ช่วยลดฝ้าแดดจุดด่างดำฝังลึกได้ถึงต้นตอ เห็นผลใน 2 สัปดาห์ และดียิ่งขึ้นเมื่อใช้คู่กับซีรั่มกันแดด มีส่วนผสมของสารไทอามิดอลเป็นประจำทุกวัน (Eucerin 12 มี. ค. 63)

จากตัวอย่างบทโฆษณาข้างต้นของครีมบำรุงผิวหน้าสำหรับกลางวัน ซึ่งมีการเน้นจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ คือ ช่วยบำรุงได้ลึกถึงระดับเซลล์ผิว และเอกสิทธิ์หนึ่งเดียวของโลกจากยูเซอริน ซึ่งเห็นได้ว่า ผลิตภัณฑ์มีการนำเสนอถึงข้อมูลที่ช่วยบำรุงผิวให้ผู้บริโภคทราบถึงจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ด้วยการนำเสนอข้อมูลทางโฆษณาให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือโดยกล่าวถึงคุณสมบัติของสาร “ไทออาทิดอล” ซึ่งเป็นเอกสิทธิ์เฉพาะของผลิตภัณฑ์ยูเซอริน

ตัวอย่างที่ 2

Extraordinary Oil ทุกหยด<u>เปี่ยมด้วยคุณค่าการบำรุงผมอย่างล้ำลึก</u> จากสารสกัดน้ำมันและดอกไม้ <u>เนื้อออยล์บางเบา ซึมซาบเร็ว ไม่ทำให้ผมเหนอะหนะ กลิ่นหอมละมุน ช่วยให้ผมนุ่มสวยขึ้น เรียบลื่น เงางาม เจิดจรัสถึงขีดสุด</u>ราวกับเสกได้ (L’Oréal 30 มี.ค. 63)

จากตัวอย่างโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงเส้นผมและหนังศีรษะข้างต้น ระบุถึงคุณสมบัติที่ดีของส่วนประกอบของสารในผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังใช้คำ ล้ำลึก ถึงขีดสุด เพื่อเสนอให้เห็นถึงประสิทธิผลที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้ผลิตภัณฑ์ คุณสมบัติที่ดีของตัวผลิตภัณฑ์ และนำเสนอให้เห็นถึงจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ได้มากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้ผลิตภัณฑ์

5.2.7 การใช้ภาพพจน์ พบว่าปรากฏการใช้ภาพพจน์ 4 ลักษณะ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน และอติพจน์ เพื่อเห็นภาพและเกิดความเข้าใจในประเด็นที่ต้องการจะสื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเปรียบถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องถูกกำจัดออกไป ตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

Extraordinary Oil ทุกหยดเปี่ยมด้วยคุณค่าการบำรุงผมอย่างล้ำลึก จากสารสกัดน้ำมันและดอกไม้ เนื้อออยล์บางเบา ซึมซาบเร็ว ไม่ทำให้ผมเหนอะหนะ กลิ่นหอมละมุน ช่วยให้ผมนุ่มสวยขึ้น เรียบลื่น เงางาม เจิดจรัสถึงขีดสุดราวกับเสกได้ (L'Oréal 30 มี.ค. 63)

จากตัวอย่างบทโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงเส้นผมและหนังศีรษะข้างต้น พบว่ามีการโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายด้วยการใช้อุปมาคำว่า ราวกับ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นภาพลักษณะของผมที่นุ่มสวยและได้รับการฟื้นบำรุงเป็นอย่างดี มีความเงางามราวกับเสกออกมาจากเวทมนตร์ เพื่อให้ผู้บริโภคเห็นภาพตามว่าสภาพของผมเดิมนั้นไม่ค่อยดีเท่าที่ควร แต่ถ้าหากใช้ผลิตภัณฑ์นี้แล้วจะได้ผมที่นุ่มสวยเงางามราวกับเสกขึ้นมาได้

ตัวอย่างที่ 2

ฝุ่น สารเคมี นอนน้อย เครียด ทำร้ายผิวซ้ำ ๆ จนผิวแห้ง แดงระคาย ผิวเป็นเม็ดเล็ก ๆ จัดการด้วย UltraSENSITIVE REPAIR ปัญหาผิวแปรปรวนใน 2 ชม. อ่อนโยนไม่ทำร้ายผิว ฟื้นบำรุงเกราะปกป้องผิวให้ผิวเรียบเนียนใส (Eucerin 17 พ.ค. 63)

จากตัวอย่างโฆษณาครีมบำรุงผิวหน้าเวลากลางวันข้างต้นพบว่า มีการใช้อุปลักษณ์เพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายด้วยคำว่า เกราะปกป้องผิว ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในการทำศึกสงครามคือการต่อต้านศัตรู โดยเปรียบมลภาวะสภาพอากาศเป็นศัตรู และมีผลิตภัณฑ์เป็นผู้ต่อต้านหรือผู้ที่ช่วยปกป้องสภาพผิวให้ดูเรียบเนียนสุขภาพดี ซึ่งจะช่วยโน้มน้าวให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเห็นประสิทธิภาพผลิตภัณฑ์ว่า สามารถช่วยแก้ไขปัญหาผิวหรือลักษณะไม่พึงประสงค์ให้หมดไปได้

ตัวอย่างที่ 3

*อยู่บ้านอย่าลืมดูแลผมกันด้วย เอลแซฟ แรพิด รีไวเวอร์ บำรุงผมสวยแบบไวเวอร์เหนือกว่าครีมนวดผมปกติฟื้นบำรุงผมเสียได้ถึง x2 เท่า * ตั้งแต่วินาทีแรกที่บำรุง** (L'Oréal 30 มี.ค. 63)*

จากตัวอย่างโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงเส้นผมและหนังศีรษะพบว่า มีการใช้อติพจน์เพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายด้วยคำว่า “ตั้งแต่วินาทีแรก” ซึ่งเป็นคำที่กล่าวเกินจากความเป็นจริง เพื่อดึงดูดผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดีในการที่จะลองเลือกใช้ผลิตภัณฑ์

ตัวอย่างที่ 4

ดูแลผิวอย่างดี เพราะอยากมีผิวสวยแบบสาวเกาหลี แต่ผิวยังดูสวยไม่สุดสักที! เพราะมีปัญหาผิวอ่อนแอแปรปรวน แห้งแดง ระคายเป็นเม็ดเล็ก ๆ อยู่เรื่อย ๆ ใหม่ ! Eucerin UltraSENSITIVE REPAIR ไอเทมสุดฮิตจากประเทศเกาหลี ช่วยปลอบประโลมผิว ฟื้นบำรุงผิวแห้งแดงระคายใน 2 ชม. อย่างอ่อนโยน (Eucerin 30 เม.ย. 63)

จากตัวอย่างโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงผิวกายข้างต้น มีการใช้บุคลาธิษฐานเพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายด้วยคำว่า ช่วยปลอบประโลมผิว เพื่อแสดงภาพของผิวให้ทำอาการของคนคือ ปลอบประโลม เป็นการสื่อให้เห็นภาพได้ชัดเจนมาก

ยิ่งขึ้นว่า ผิวมีลักษณะที่ไม่สมบูรณ์แพ้ง่าย ก่อนที่จะใช้ผลิตภัณฑ์ จึงต้องตระหนักถึงความสำคัญในการบำรุงผิวด้วยการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยบำรุงให้ผิวมีลักษณะที่ดีขึ้น จึงช่วยโน้มน้าวให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเกิดทัศนคติที่ดี และต้องการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่อแก้ปัญหาผิวเหล่านี้ให้หมดไป

5.2.8 การระบุความปลอดภัย เป็นการให้ความสำคัญกับเรื่องความปลอดภัยของส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยพบว่า จะไม่มีการใช้คำที่ระบบความปลอดภัยด้วยคำว่า ปลอดภัย โดยตรง แต่จะใช้คำว่า ธรรมชาติ เป็นธรรมชาติ ส่วนผสมจากธรรมชาติ ไม่มีกลิ่นฉุน ไม่มีสารเคมี ปราศจากสารตกค้าง เป็นการอนุมานว่าผลิตภัณฑ์จะปลอดภัย เพราะไม่ใช้สารเคมี การระบุผลด้านความปลอดภัยเป็นกลวิธีการโน้มน้าวใจที่สามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่าง

ใครอยากฟิตบ้าง นี่เลยใหม่รองพื้น ฟิตมี สุดใหม่ เพิ่มกันแดด SPF 22 คุมมันกว่าเดิมด้วย โคลนจากธรรมชาติ Mattifying Clay แต่ 20 เฉดเหมือนเดิม มั่นใจเข้ากับทุกสีผิวสาวไทยแน่นอน (Maybelline 10 ส.ค. 63)

จากตัวอย่างมีการระบุความปลอดภัยเพื่อโน้มน้าวใจกลุ่มผู้บริโภค ด้วยการระบุถึงความปลอดภัยของส่วนผสมที่ไม่มีสารเคมีและผลิตมาจากธรรมชาติ คือคำว่า โคลนจากธรรมชาติ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย และยังสื่อให้เห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มีความปลอดภัยแน่นอน

5.2.9 กลวิธีการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ เป็นกลวิธีที่ใช้ภาษาในการตั้งคำถามที่ไม่ได้มุ่งต้องการคำตอบ ซึ่งเป็นการถามที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้นำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจและต้องการทดลองใช้ในตัวผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายตระหนักถึงความจำเป็น หรือความต้องการผลิตภัณฑ์ ดังตัวอย่าง

ใครอยากฟิตบ้าง นี่เลยใหม่รองพื้น ฟิตมี สุดใหม่ เพิ่มกันแดด SPF 22 คุมมันกว่าเดิมด้วย โคลนจากธรรมชาติ Mattifying Clay แต่ 20 เฉดเหมือนเดิม มั่นใจเข้ากับทุกสีผิวสาวไทยแน่นอน (Maybelline 10 ส.ค. 63)

จากตัวอย่างปรากฏการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์โดยถามกลุ่มเป้าหมายว่า ใครอยากฟิตบ้าง โดยไม่ต้องการคำตอบแต่ต้องการกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดตระหนักถึงความสำคัญของกระชับของผิว โดยการแนะนำรองพื้นสูตรใหม่ ทั้งนี้ มักปรากฏการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ในองค์ประกอบบทโฆษณาส่วนที่พาดหัว เพื่อดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เรียกร้องความสนใจของผู้บริโภคให้ติดตามรายละเอียดที่โฆษณานำเสนอต่อไป

5.2.10 การลดราคาและให้ของสมนาคุณเพื่อส่งเสริมการขาย เป็นการใช้ราคาของสินค้าเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายหันมาสนใจในผลิตภัณฑ์และเพิ่มยอดขายของตัวผลิตภัณฑ์ ดังตัวอย่าง

ใครอยากหน้าใสก็ขอให้ยกมือขึ้น Shock Price Save 40% สุดคุ้ม Lumino Complex Expert White ลดเลือน ฝ้า กระ เผยผิวกระจ่างใส พิเศษจาก 1,055 เหลือเพียง 633 บาทเท่านั้น (Oriental Princess 20 ธ.ค. 62)

ตัวอย่างข้างต้น บทโฆษณาใช้วงศัพท์ที่กล่าวถึงการลดราคาและการให้ของสมนาคุณเพื่อส่งเสริมการขายว่า มีการลดราคาถึง 40% ซึ่งเมื่อผู้บริโภคได้อ่านแล้วก็จะเกิดความสนใจหรือเกิดความต้องการในตัวสินค้า ทำให้การโน้มน้าวใจประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพอย่างเห็นได้ชัด

กลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ มีกลวิธีที่ปรากฏการใช้เป็นจำนวนมาก และปรากฏในเครื่องสำอางทุกประเภท โดยกลวิธีที่ปรากฏการใช้มากที่สุด คือ การใช้คำระบุคุณสมบัติที่ดี การใช้จิตวิทยา และการใช้ภาพพจน์ ส่วนการระบุแหล่งที่มา และการระบุความปลอดภัย นั้นเป็นกลวิธีที่ปรากฏการใช้น้อย

จากการศึกษากลวิธีการโน้มน้าวใจในสื่อโฆษณาในทวิตเตอร์ : กรณีศึกษาการใช้ภาษาในโฆษณาเครื่องสำอาง จะเห็นว่า บทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์จะไม่มีการใช้กลวิธีใดกลวิธีหนึ่งแต่จะมีกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อโน้มน้าวใจหลายกลวิธีร่วมกัน เพื่อโน้มน้าวใจให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ โดยกลวิธีการโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางต่าง ๆ ในบทโฆษณาสื่อให้เห็นว่า ผู้เขียนบทโฆษณาเครื่องสำอางมักจะให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยของส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด โดยเน้นสื่อให้เห็นถึงคุณสมบัติที่ดีของผลิตภัณฑ์เป็นหลัก เพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายให้เกิดความน่าเชื่อถือและไว้วางใจที่จะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ โดยผลิตภัณฑ์ของแต่ละประเภทนั้นก็จะมีคุณสมบัติที่มีประสิทธิภาพที่แตกต่างกันซึ่งเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะตัวของผลิตภัณฑ์ที่เหมาะกับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายที่ช่วยสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายในที่สุด อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภคว่าเป็นผู้ที่มีความทันสมัยโดยเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยนั่นเอง

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยเห็นถึงประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

6.1 การใช้วงศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการบ่งบอกถึงข้อดีแก่ผลิตภัณฑ์ในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ ทั้งในทางตรง เช่น ให้ สีสวย ชัด ติดทน ไม่หลุด หรือโดยทางอ้อม เช่น สารสกัดจากธรรมชาติ อยู่ตลอดวันยาวนาน 12 ชั่วโมง ทั้งหมดล้วนสะท้อนให้เห็นถึงข้อดีของการใช้ผลิตภัณฑ์และความสำคัญของคุณภาพของผลิตภัณฑ์ นอกเหนือจากบทโฆษณาผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์และการบ่งบอกคุณสมบัติที่ตัวผลิตภัณฑ์สามารถทำได้ ยังใช้วงศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการบ่งบอกข้อดีหลังใช้ผลิตภัณฑ์ เพื่อโน้มน้าวใจผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางในทวิตเตอร์ ซึ่งการใช้วงศัพท์ที่มีความหมายเกี่ยวกับข้อดีแก่คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์นี้ ถือว่าเป็นจุดเด่นของบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงกับการลดราคาของสินค้า เช่น การลดราคาสินค้าและให้ของสมนาคุณเพื่อส่งเสริมการขาย กลวิธีทั้งหมดเป็นจุดเด่นที่พบในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์

6.2 จากการศึกษาพบการใช้อีโมจิคอนและรูปภาพประกอบในโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการใช้เพื่อเสริมให้เห็นถึงลักษณะของตัวผลิตภัณฑ์และบ่งบอกถึงคุณสมบัติ เช่น โฆษณาครีมกันแดดจะมีการใช้อีโมจิคอนรูปพระอาทิตย์ในการสื่อถึงแดดที่ร้อนจัด เพื่อเสริมให้เห็นถึงปัญหาของแดดที่ร้อนมาก จนต้องใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่มีคุณสมบัติที่สามารถปกป้องแสงแดดได้เพื่อการป้องกันจากปัญหาเหล่านั้น หรือการใช้ภาพของกลีบดอกไม้เพื่อสื่อให้เห็นถึงกลิ่นของดอกไม้ชนิดนั้น ๆ ที่อยู่ในตัวผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสำหรับเส้นผมว่ามีความหอมและเห็นถึงคุณสมบัติที่ดีของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง และการใช้ภาพของเทศกาลในวันสำคัญต่าง ๆ สื่อให้เห็นถึงการเปิดตัวของผลิตภัณฑ์ใหม่ให้เข้ากับเทศกาลที่สำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันวาเลนไทน์ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยสังเกตได้ว่ายังมีการใช้ภาษาที่ผิดไวยากรณ์ หรือผิดไปจากมาตรฐาน กล่าวคือ มีการใช้ภาษาอินเทอน์เน็ตในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ เพื่อดึงดูดผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายได้ เช่น การเน้นความหมายของคำ เช่นคำว่า มากกกกกกกก สื่อถึง คำว่า มีจำนวนมาก ซึ่งมักพบคำเหล่านี้ปรากฏในสื่อโซเชียลมีเดียในปัจจุบัน

6.3 งานวิจัยเรื่องกลวิธีการโน้มน้าวใจในสื่อโฆษณาในทวิตเตอร์ : กรณีศึกษาการใช้ภาษาในโฆษณาเครื่องสำอาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลลภา จิระติกาล (2550) ศึกษาการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางสำหรับผู้ชายในนิตยสารผู้ชายปี พ. ศ. 2549 พบกลวิธี 10 กลวิธีในบทโฆษณา โดยผู้วิจัยได้พบกลวิธีเพิ่มเติมจากงานวิจัยข้างต้น 2 กลวิธี คือ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ การลดราคาและให้ของสมนาคุณเพื่อส่งเสริมการขาย ทั้งนี้ กลวิธีทั้ง 2 กลวิธีดังกล่าวสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ นพวัฒน์ สุวรรณช่าง (2553) ศึกษาการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาในนิตยสารสุขภาพ จึงเห็นได้ว่า บทโฆษณาในทวิตเตอร์มีการใช้กลวิธีทางภาษาที่หลากหลายกว่าการใช้ภาษาในบทโฆษณาจากสื่อประเภทอื่น ๆ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาเครื่องสำอางในทวิตเตอร์ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเขียนบทโฆษณาทางทวิตเตอร์ได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นอื่น ๆ ที่น่าสนใจ และน่าจะมีการศึกษาวิจัยที่ต่อเนื่อง ดังนี้

7.1 ศึกษารูปแบบและโครงสร้างของการเขียนบทโฆษณาในทวิตเตอร์ เพื่อให้ทราบถึงรูปแบบของการเขียนโฆษณาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

7.2 ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางในสื่ออื่น ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูป เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างของกลวิธีการโน้มน้าวใจในแต่ละประเภทสื่อ

8. เอกสารอ้างอิง

ชัยนันท์ ธันวารชร. (2560). *การโฆษณาสินค้าผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้ากรณีศึกษาร้านฟาร์มดีไซน์ไทยแลนด์.* (มหาบัณฑิต). สาขาวิชาระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นพวัฒน์ สุวรรณช่าง. (2553). *การใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณาในนิตยสารสุขภาพ.* (มหาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

วัลลภา จิระติกาล. (2550). *การโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางสำหรับผู้ชายในนิตยสารผู้ชายปี พ.ศ.2549.* (มหาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

วารุณี สุวรรณาพิสิทธิ์. (2543). *การสื่อสารระหว่างบุคคลในกรสนับสนุนให้เกิดการทำประกันชีวิต.* (มหาบัณฑิต). ภาควิชาวาทวิทยาและสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ศรุชา โนรีเวช. (2012). *เครือข่ายสังคมออนไลน์ สื่อการตลาดมัดใจผู้บริโภคยุคใหม่.* สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2563, จาก https://ttmemedia.wordpress.com/2012/02/27/เครือข่ายสังคมออนไลน์/

อวยพร พานิช และคณะ. (2547). *ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

brandbuffet.in.th. (2018). *ตัวเลข สถิติ และเทรนด์ต่าง ๆ ของทวิตเตอร์.* สืบค้นเมื่อ 18 มีนาคม 2563, จาก https://www.brandbuffet.in.th/2018/

การพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ YAKDUNGKHAW.COM

HEADLINES FORMATS IN WEBSITE YAKDUNGKHAW.COM

ภัณฑิรา ศรีแสง[1]* และพัชราภรณ์ คชินทร์[2]

Pantira Srisang[1]* and Patcharaporn Kachin[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการพาดหัวข่าว และลักษณะความสอดคล้องของพาดหัวข่าวและเนื้อหาข่าวของเว็บไซต์อยากดังข่าว (www.yakdungkhaw.com) โดยคัดเลือกจากพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตที่เผยแพร่ทาง www.yakdungkhaw.com ระหว่างวันที่ 12 พฤศจิกายน – 10 ธันวาคม พ.ศ.2563 รวมทั้งสิ้น 160 ข่าว จากการศึกษาเรื่อง “การพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ yakdungkhaw.com” ผลการศึกษาพบว่า 1) รูปแบบการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตปรากฏ 6 รูปแบบ ได้แก่ (1) การพาดหัวข่าวแบบคลุมเครือเพื่อให้อยากรู้ จำนวน 120 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 58.26 (2) การพาดหัวข่าวแบบใช้คำเร้าอารมณ์ความรู้สึก จำนวน 31 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 15.05 (3) พาดหัวข่าวโดยระบุคำเรียกเพศ จำนวน 30 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 14.56 (4) การพาดหัวข่าวแบบอ้างอิงตัวเลข จำนวน 13 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 2.91 (5)การพาดหัวข่าวเน้นความขัดแย้ง จำนวน 6 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 2.91 (6) การพาดหัวข่าวแบบหัวข่าวไม่ตรงกับเนื้อหาข่าว จำนวน 6 ข่าว และ 2) ลักษณะความสอดคล้องของพาดหัวข่าวและเนื้อหาข่าว ปรากฏ 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) ความสอดคล้องเนื้อหาตรงกับการพาดหัวข่าว มากที่สุด จำนวน 109 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 68.12 (2) ความสอดคล้องเนื้อหาข่าวคล้ายคลึงกับพาดหัวข่าว จำนวน 24 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 15.00 (3) ความสอดคล้องเนื้อหาไม่ค่อยตรงกับพาดหัวข่าว จำนวน 21 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 13.13 และ (4) ความสอดคล้องเนื้อหาบิดเบือนความจริงกับการพาดหัวข่าว จำนวน 6 ข่าว คิดเป็นร้อยละ 3.75

คำสำคัญ: พาดหัวข่าว, คลิกเบต, เว็บไซต์, yakdungkhaw.com

Abstract

This article aims to study headlines formats in Clickbait Headlines of Website “Yakdungkhaw.com”. 160 headlines. Which is from www. yakdungkhaw. com between November 12 to October 10, 2020. The results of the study showed that 1) There were 6 types of clickbait headlines. These are (1) 120 headlines 58.26 % with vaguely curious, (2) 31 headlines 15.05 % with emotional words, (3) 30 headlines 14.56 % gender-specific, (4) 13 headlines 2.91 % with numerical headlines (5) 6 headlines 2.91 % focusing on conflicts (6) 6 headlines that do not related to articles (Misleading) and In term of consistency of headlines and news content appeared in 4 term as follows: 1) The content matches the headlines as much as possible, 109 headlines, 68.12 % 2) The news content pretty much matches the headlines, 24 headlines.

[1] นักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

[2] อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

* Corresponding author, E-mail: s6110789128@pkru.ac.th

15.00 % 3) The content does not match the headlines, 21 headlines 13.13 % and 4) Misinformation content with headlines, 6 headlines. 3.75 %

Keywords: Headline, Clickbait, Website, Yakdungkhaw.com

1. บทนำ

ความนิยมของผู้คนในสังคมที่ต้องการการสื่อสารที่รวดเร็วสะดวกสบายและกระจายครอบคลุมเป็นวงกว้าง ทำให้ในปัจจุบันสื่ออินเทอร์เน็ตกลายเป็นช่องทางติดต่อสื่อสารที่มีการใช้งานมากที่สุดช่องทางหนึ่ง นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตยังเป็นแหล่งแสวงหาข้อมูลความรู้ และกระจายข่าวสารที่สำคัญของผู้คน รวมถึงสื่อมวลชนต่าง ๆ ด้วย โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวผ่านรูปแบบเว็บไซต์ ซึ่งเว็บไซต์นำเสนอข่าวในประเทศไทยนั้นมีมากมายหลากหลายเว็บไซต์ แต่ละเว็บไซต์ก็ล้วนมีกลวิธีในการสร้างความน่าสนใจให้ผู้คนติดตามเว็บไซต์ของตน ซึ่งกลวิธีหนึ่งที่สามารถพบเห็นอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลานี้ คือ กลวิธีการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบต หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “การพาดหัวยั่วให้คลิก”

วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559, น. 3 อ้างถึงใน ธาม เชื้อสถาปนศิริ) กล่าวถึงความหมายของการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตไว้ว่า การพาดหัวข่าวที่เรียกว่า คลิกเบต หรือการพาดหัวข่าวยั่วให้คลิกมีลักษณะรูปประโยคที่จับสายตา เพื่อดึงดูดให้ผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้ ความสงสัยด้วยการพาดหัวข่าวหลอกล่อปกปิด ซ่อนเร้นเนื้อหาสาระใจความของข่าว เมื่อผู้อ่านคลิก เข้าไปอ่านจะพบว่าไม่มีเนื้อหาสาระอะไรเป็นเพียงเนื้อหาของข่าวสั้น ๆ พบว่ามีลักษณะการเขียนข่าวสั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านต้องคลิกเข้าไปดู เพราะเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ต้องการเพิ่มยอดการคลิกในเว็บไซต์ เพื่อนำไปเพิ่มจำนวนการเข้าอ่าน และสามารถนำไปอ้างอิงสู่การขายยอดวิว และมีรายได้ของการโฆษณาในเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ได้ เช่น เว็บไซต์ Thaiza , Catdumb, Meekao , Petmaya , Boxza และ yakdungkhaw เป็นอีกหนึ่งเว็บไซต์ประเภทข่าวที่มีความน่าสนใจ

เว็บไซต์อยากดังข่าว (www.yakdungkhaw.com) เป็นเว็บไซต์ประเภทเว็บข่าว ที่มุ่งนำเสนอเนื้อหาข่าวและสาระที่เป็นใจความสำคัญ หรือรวบรวมเนื้อหาจากข่าว ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้สามารถค้นหาข้อมูลและติดตามข่าวสารได้ทุกที่ทุกเวลาแม้ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม โดยพบว่ามีลักษณะโดดเด่นในด้านของการพาดหัวข่าวทำให้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง การพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ yakdungkhaw.com ดังนี้

รูปที่ 1 อิงอิงโพสต์ ประกาศลั่น หย่าแล้วหนูไม่ใช่เมียน้อย
ที่มา : www.yakdungkhaw.com.

เนื้อหาข่าว : เรียกได้ว่าเป็นอีกหนึ่งเรื่องราวที่มีคนให้ความสนใจกันเป็นจำนวนมาก สำหรับอิงอิง (อิง : ณภัสร์ โอภาสสิริรัตน์) คู่กรณี ธัญญาเรศ เองตระกูล ที่ตอนนี้เดินหน้าฟ้องเกรียนคีย์บอร์ดที่กล่าวหาว่าเป็นเมียน้อย เป๊ก สัณชัย เองตระกูล สามีธัญญาเรศ ล่าสุดเกรียนสำนึกทั้งเม้นท์ทั้งข้อความทั้งอินบล็อกมาขอโทษ อ้างลำบากสารพัด ขอให้ยก

โทษให้อย่าฟ้องเลย และก่อนที่อิงจะได้งานนี้ อิงโดนถอนแคนเชิลงานทุกงานค่ะ นอกจากนั้นยังโดนสังคมรุมด่าประณามทั้งที่ไม่ใช่เรื่องจริงอยากรู้เรื่องไปสืบเอาเองค่ะ อยากสู้ก็หาหลักฐานมาค่ะ เตือนแล้วไม่ฟังควรได้รับบทเรียน ก่อนจะตัดสินด่าใครประจานใครบนโซเชียลให้คนอื่นมารุมด่ากันสนุก ควรมีสติมากกว่านี้ค่ะ เมื่อไหร่ที่อิงตัดสินใจแล้วอิงคำไหนคำนั้นค่ะ อะไรที่มันเกินจริง อิงไม่ผิดอิงไม่ยอมค่ะ อิงจำไม่ได้หรอกว่าน้องด่าอะไรอิงบ้าง แต่ถ้าพูดถึงเรื่องความเฟียสพี่เฟียสกับสิ่งที่พี่โดนกระทำค่ะ เอาเป็นว่าเข้าใจตรงกันนะคะ อธิบายขนาดนี้ถือว่าใจดีมากแล้ว หมายศาลถึงแล้วก็ควรไปค่ะ อย่าหนีจะเป็นคดีติดตัว เขาจะออกหมายจับได้ไปรับผิดในสิ่งที่ตัวเองก่อค่ะ ถ้าพี่ช่วยน้องพี่ต้องช่วยทุกคน สังคมประณามพี่เป็นเมียน้อยพี่จำเป็นต้องลบตราบาปที่ถูกยัดเยียดและไม่ใช่ความจริง

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำพาดหัวข่าวว่า “อิงอิงโพสต์ ประกาศลั่น หย่าแล้วหนูไม่ใช่เมียน้อย” เป็นการใช้ประโยคบอกเล่า คือ มีเนื้อหารายละเอียดให้ผู้อ่านรับทราบว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร โดยการพาดหัวข่าวนั้นมีการใช้ภาษาที่กำกวมทำให้ผู้อ่านตีความหมายว่า อิงอิง (อิงณภัสร์ โอภาสสิริรัตน์) ได้ประกาศและระบุว่าเธอไม่ใช่เมียน้อย แต่ทั้งนี้เมื่อตรวจสอบกับเนื้อหาข่าวกลับพบว่าไม่ตรงกัน กล่าวคือ ในเนื้อหาข่าวกล่าวถึงส่วนที่อิงอิงโพสต์ข้อความตอบกลับเอาผิดกลุ่มก่อกวนทางออนไลน์ที่กล่าวถึงเธอในสิ่งที่ไม่ดี ทำให้เธอเสียภาพลักษณ์ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพาดหัวข่าวข้างต้นกับเนื้อหาข่าวไม่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งทำให้เห็นว่าการพาดหัวข่าวมีความแตกต่างไปจากการพาดหัวข่าวแบบดั้งเดิม

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตมีความแตกต่างไปจากการพาดหัวข่าวแบบดั้งเดิม กล่าวคือ การพาดหัวข่าวแบบดั้งเดิม คือ “5Ws+1H” อันหมายถึง ใคร/ทำอะไร/ที่ไหน/เมื่อไร/ทำไม/อย่างไร (Who, What, When, Where, Why, How) เป็นลักษณะการพาดหัวข่าวที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจหรือคาดการณ์สารที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อได้ ส่วนการพาดหัวข่าวแบบคลิกเบต หรือเรียกอีกอย่างว่า “การพาดหัวยั่วให้คลิก” จะมีลักษณะข้อความชวนให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้ในเนื้อหาของข่าว เพื่อหลอกล่อให้ผู้อ่านเข้าไปอ่านเนื้อข่าว เมื่อผู้อ่านคลิกเข้าไปอ่านกลับพบว่าพาดหัวข่าวและเนื้อหาข่าวไม่มีความสอดคล้องกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจและมุ่งศึกษาเพื่อค้นหาว่าการพาดหัวข่าวคลิกเบตในเว็บไซต์อยากดังข่าว (www.yakdungkhaw.com) นั้นมีรูปแบบอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบของการพาดหัวข่าว และลักษณะความสอดคล้องของพาดหัวข่าวและเนื้อหาข่าวของเว็บไซต์อยากดังข่าว (www.yakdungkhaw.com)

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดเกี่ยวกับคลิกเบต

วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559, น. 3) นนท์ธวัช ไชยวัง (2560, น. 12) สรานนท์ อินทนนท์ (2562, น. 6) และชยพล ธานีวัฒน์ (2562, น. 13) กล่าวถึงความหมายของการพาดหัวข่าวที่เรียกว่า คลิกเบต (Click-bait) โดยสรุปได้ว่า หมายถึงรูปแบบการพาดหัวข่าวที่หลอกล่อให้คนเข้ามาอ่านข่าวผ่านวิธีการใช้ภาษา หรือการใช้เครื่องหมายต่าง ๆ หรือใช้คลิปภาพหรือรูปภาพ ทำให้ผู้อ่านเกิดความกระหายใคร่รู้ เกิดความสงสัย หรือดึงดูดใจให้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตทั่วไปคลิกเข้าไปอ่าน กล่าวคือ เป็นการพาดหัวข่าวในรูปแบบที่ผู้สร้างข่าวอาศัยประโยชน์จากความสงสัยโดยให้ข้อมูลเล็ก ๆ น้อย ๆ พอชวนให้ผู้อ่านสงสัยแต่ไม่พอจะขจัดความสงสัยนั้นจนต้องคลิกเข้าไปดูเนื้อหานั้น ๆ ทั้งที่เนื้อข่าวอาจไม่คำนึงถึงคุณภาพหรือความถูกต้องของข้อมูลแต่การพาดหัวข่าวทำให้คนหลงกลคลิกเข้าไปเพื่อเรียกยอดวิวในเว็บไซต์นั่นเอง

ด้านรูปแบบการนำเสนอข่าวคลิกเบตนั้น ธาม เชื้อสถาปนศิริ (ธาม เชื้อสถาปนศิริ, 2553 อ้างถึงใน วิริยาภรณ์ ทองสุข, 2559, น. 29) กล่าวว่า รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาข่าวคลิกเบตแบ่งออกเป็น 2 แบบ ดังนี้ แบบที่ 1 ข้อความกับ

ภาพประกอบเนื้อหาของข่าวสั้น ๆ โดยมักจะใช้ภาพ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกจะใช้ภาพที่เชิญชวนให้ผู้อ่านเกิดความสงสัย ส่วนที่ 2 เมื่อผู้อ่านคลิกเข้าไปอ่านจะพบกับภาพที่มีความอุจาด หวาดเสียว หรือลามกผู้อ่านก็จะได้เห็นภาพทั้งหมดโดยไม่มีการปกปิด แต่ถ้าเป็นการนำเสนอข่าวของสื่อกระแสหลักภาพที่ใช้ในการนำเสนอที่เป็นภาพอุจาด หวาดเสียว หรือลามก จะต้องมีการปกปิด (Censor) แบบที่ 2 การเขียน แชร์ (Recommend share) เป็นวิธีการแชร์ข่าว โดยผู้เขียนเพจจะใช้ลักษณะของการแชร์โดยเพิ่มเติมความเห็นส่วนตัวของตนเองลงไปในบทความ เพื่อเชิญชวนให้ผู้อ่านคลิกเข้าไปอ่านบทความให้ข่าวที่นำเสนอมีประโยชน์ต่อผู้อ่าน

ทั้งนี้บางกรณีการนำเสนอรูปแบบเนื้อข่าวคลิกเบตก็มีความคล้ายคลึงกับการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ออนไลน์ โดยมีคุณสมบัติเป็นสื่อประสม (Multimedia) ไม่ได้ถูกจำกัดด้วยพื้นการนำเสนอเหมือนกับหนังสือพิมพ์ ทำให้สามารถนำเสนอเนื้อหาที่เป็นภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพข้อความ เสียง และกราฟิก เพื่อดึงดูดความสนใจให้ผู้อ่านเข้ามาคลิกอ่านข่าวเชิงคลิกเบตได้เป็นอย่างดี (วิริยาภรณ์ ทองสุข, 2559, น. 28)

ส่วนคุณลักษณะของพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตนั้น วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559, น. 37) ได้แบ่งออกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ 1. การใช้ประโยคบอกเล่า ซึ่งเป็นประโยคที่มีเนื้อหารายละเอียดให้ผู้อ่านรับทราบ รับรู้เพียงเท่านั้น ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไหร่ 2. การใช้ประโยคบ่งบอกผู้กล่าว ซึ่งเป็นการอ้างถึงบุคคล องค์กร หรือหน่วยงาน ได้กล่าวถึงข้อความนั้น ๆ 3. การใช้ประโยคคำถาม ซึ่งเป็นประโยคที่ต้องการคำตอบหรือปฏิเสธ หรือต้องการคำตอบเป็นเนื้อหาใหม่ และ 4. การใช้วลี คือกลุ่มคำที่ประกอบขึ้นจากคำต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป ได้ใจความแต่ไม่สมบูรณ์เหมือนประโยค

นอกจากนี้ด้านรูปแบบการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบต (นนท์ธวัช ไชยวัง 2560, น. 32) ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพาดหัวข่าวในเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทย” ได้กล่าวถึงรูปแบบการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตโดยแบ่งออกได้เป็น 6 รูปแบบ ดังนี้

1. การพาดหัวข่าวแบบคลุมเครือเพื่อให้อยากรู้ หมายถึง การใช้สำนวนภาษาที่มีความซับซ้อน ไม่สื่อให้รู้ หรือทราบได้โดยชัดเจน แต่จะเน้นการใช้ภาษาให้สงสัย ชวนให้ติดตาม เช่น หนูเป็นใคร! ถ้าเป็นคนแสดงตัวตนด้วยคนถ่ายกำลังช็อกหนัก เป็นต้น

2. การพาดหัวข่าวแบบใช้คำเร้าอารมณ์ความรู้สึก หมายถึง การใช้สำนวนภาษาที่สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกเป็นสำคัญเพื่อการดึงดูดให้น่าสนใจ เช่น เป๊กเดือดหลังคนอ้างทำเสียชื่อเสียง เป็นต้น

3. การพาดหัวข่าวเน้นความขัดแย้ง หมายถึง เป็นการพาดหัวข่าวที่มุ่งนำเสนอความขัดแย้ง หรือชูประเด็นความขัดแย้งให้เห็นเป็นจุดเด่นในการพาดหัวข่าว เช่น อูเบอร์ไม่ให้ใช้แท็กซี่เสนอบวก 50 บาท แก้ปฏิเสธผู้โดยสารทำไมคนไทยทางเลือกน้อยจัง! เป็นต้น

4. การพาดหัวข่าวโดยระบุคำเรียกเพศ หมายถึง เป็นการพาดหัวข่าวที่นำเอาเรื่องเพศมาเป็นจุดดึงดูดซึ่งการนำเสนอพาดหัวข่าวในลักษณะนี้จะมีการระบุคำเรียกเพศอยู่ด้วย เช่น รวบสาวประเภทสองค้ายาบ้า เป็นต้น

5. การพาดหัวข่าวแบบอ้างอิงตัวเลข หมายถึง เป็นการพาดหัวข่าวที่นำเสนอหรือเน้นความเป็นจำนวนเอาไว้ให้เห็นเป็นจุดเด่น ซึ่งอาจใช้เป็นตัวเลขหรือภาษาเขียนบอกจำนวนก็ได้ เช่น ททท. ปลื้มรายได้ท่องเที่ยวปี 59 ทะลุ 2 ล้านล้าน เป็นต้น

6. การพาดหัวข่าวแบบหัวข่าวไม่ตรงกับเนื้อหาข่าว หมายถึง เป็นการนำเสนอพาดหัวข่าวที่มีประเด็นของพาดหัวแตกต่างหรือไม่ตรงกับเนื้อหาของข่าวโดยรวม เช่น พาไปชมการทำอาหารอินเดียแต่ข้างในข่าวเป็นอาหารจีน เป็นต้น

ด้านความสอดคล้องพาดหัวข่าวกับเนื้อหาข่าวเป็นส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ความสอดคล้องของข้อความรวบยอดหรือพาดหัวข่าวกับบทขยายหรือเนื้อหาของข่าว ซึ่ง วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559, น. 74) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์” ได้กล่าวถึงความสอดคล้องพาดหัวข่าวกับเนื้อหาข่าวแบ่งออกได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1 ความสอดคล้องเนื้อหาตรงกับการพาดหัวข่าว หมายถึง สิ่งที่ระบุในการพาดหัวต้องมีความหมายเดียวกันกับเนื้อหาข่าวที่รายงาน โดยการพรรณนาในความนำ ไม่กำกวมหรือบิดเบือนไป

2. ความสอดคล้องเนื้อหาข่าวค่อนข้างตรงกับพาดหัวข่าว หมายถึง สิ่งที่พาดหัวข่าวมีเนื้อหามากกว่าหนึ่งประเด็น และมีบางประเด็นที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในความนำ ขณะที่บางประเด็นไม่มีความสอดคล้อง

3. ความสอดคล้องเนื้อหาไม่ค่อยตรงกับพาดหัวข่าว หมายถึง การพาดหัวข่าวที่เสนอเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความคลางแคลงใจ หรือไม่แน่ใจว่าพาดหัวข่าวกำลังกล่าวถึงสิ่งใดกันแน่ รวมทั้งการที่ผู้อ่านสามารถตีความในพาดหัวข่าวได้มากกว่าหนึ่งความหมาย

4 ความสอดคล้องเนื้อหาบิดเบือนความจริงกับการพาดหัวข่าว หมายถึง การพาดหัวข่าวที่เสนอเนื้อหา ประเด็นการนำเสนอเนื้อหาข่าวเพียงบางส่วนของเนื้อหาทั้งหมด

การศึกษาการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง โดยที่ผ่านมาปรากฏงานวิจัยด้านนี้ของ วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559) ที่ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์” โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ 1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะการพาดหัวข่าวและความสอดคล้องการพาดหัวข่าวและเนื้อหาข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ 2. เพื่อศึกษาแนวโน้มของการนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ และ 3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นผู้อ่านข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ ผลการศึกษาพบว่า มีคุณลักษณะการพาดหัวข่าวที่ใช้รูปแบบของวลีที่นำมาเรียง ๆ กันเพื่อใช้ในการพาดหัวข่าวมากที่สุด ในส่วนของภาษาที่ใช้การพาดหัวข่าวใช้คำเรียกชื่อจริง / ชื่อเล่น มากที่สุด ประกอบกับการใช้เครื่องหมายอัศเจรีย์ (!) คำสแลง และภาษาต่างประเทศ เพื่อเป็นการกระตุ้นความอยากรู้ให้กับผู้อ่านคลิกเข้าไปอ่านข่าว ส่วนเนื้อหาข่าวของเว็บไซต์ที่นำเสนอเป็นข้อความสั้น ๆ ประกอบกับภาพนิ่งมากที่สุด และการวิเคราะห์ความสอดคล้องเนื้อหาข่าวและพาดหัวข่าวของเว็บไซต์พบว่าส่วนใหญ่ยังมีความสอดคล้องกันอยู่

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ นนท์ธวัช ไชยวัง (2560) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพาดหัวข่าวในเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทย” โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ 1. เพื่อศึกษารูปแบบการพาดหัวข่าวที่ดึงดูดใจผู้อ่านของเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และ 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการพาดหัวข่าวของเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ทั่วไปและหนังสือพิมพ์ประเภทธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่า เว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมีการใช้รูปแบบการพาดหัวข่าวมากที่สุด คือ การพาดหัวข่าวแบบการใช้เครื่องหมายเร้าอารมณ์ หรือเรียกความสนใจ การพาดหัวข่าวโดยระบุเพศ การพาดหัวข่าวแบบใช้คำเร้าอารมณ์ความรู้สึก การพาดหัวข่าวเรียกชื่อคนดัง ชื่อจริง เรียกสมญานามแหล่งข่าว การพาดหัวข่าวโดยระบุ (ชมคลิป) (ชมภาพ) (ภาพชุด) การพาดหัวข่าวแบบอ้างอิงตัวเลข การพาดหัวข่าวแบบเรียกอาชีพต่าง ๆ การพาดหัวข่าวแบบทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ การพาดหัวข่าวแบบเน้นความขัดแย้ง การพาดหัวข่าวสรุปความให้ข้อมูลตามลำดับ ส่วนเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ประเภทธุรกิจมีการใช้รูปแบบการพาดหัวข่าวมากที่สุด การพาดหัวข่าวแบบใช้เครื่องหมายเร้าอารมณ์ความรู้สึก การพาดหัวข่าวแบบทับศัพท์ต่างประเทศ การพาดหัวข่าวใช้อักษรย่อ / คำย่อ / ของชื่อเฉพาะ / ยศ ตำแหน่ง การพาดหัวข่าวแบบใช้คำเร้าอารมณ์ความรู้สึก และการพาดหัวข่าวแบบอ้างอิงตัวเลข การพาดหัวข่าวแบบเรียกชื่อคนดัง / เรียกชื่อจริง – เล่น สมญานามแหล่งข่าว การพาดหัวข่าวแบบเรียกชื่อหน่วยงาน การพาดหัวข่าวแบบเน้นความขัดแย้ง การพาดหัวข่าวแบบสรุปให้ข้อมูลตามลำดับ

จากการทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบต จะเห็นได้ว่ามีการพาดหัวข่าวที่หลากหลายเพื่อล่อให้ผู้อ่านคลิกอ่านเนื้อหาข่าว ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยของงานวิจัยที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น เป็นแนวทางในการนำไปใช้ประกอบการวิเคราะห์การพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ yakdungkhaw.com ในประเด็นต่าง ๆ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นคัดเลือกข้อมูลแบบเจาะจง โดยการรวบรวมการพาดหัวข่าวที่ปรากฏในเว็บไซต์อยากดังข่าว (www.yakdungkhaw.com) ซึ่งเผยแพร่ระหว่างวันที่ 12 พฤศจิกายน – 10 ธันวาคม พ.ศ. 2563 พบจำนวน 160 ข่าว และนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนด 2 ประเด็น คือ รูปแบบการพาดหัวข่าวคลิกเบต และ ลักษณะความสอดคล้องของพาดหัวข่าวและเนื้อหาข่าว โดยผู้วิจัยปรับกรอบแนวคิดมาจากงานวิจัยของ วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์” และงานวิจัยของ นนท์ธวัช ไชยวัง (2560) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพาดหัวข่าวในเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทย” เมื่อวิเคราะห์เสร็จแล้วจึงสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา “การพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์อยากดังข่าว (www.yakdungkhaw.com)” ทั้ง 160 ข่าว ปรากฏตามประเด็นที่ศึกษาดังต่อไปนี้

5.1 รูปแบบข้อความพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบต หมายถึง รูปแบบข้อความการพาดหัวข่าวลักษณะข้อความชวนให้ผู้อ่านเกิดความอยากรู้ในเนื้อหาของข่าว เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้อ่านได้ติดตามข่าวสาร ผ่านรูปแบบการนำเสนอการพาดหัวข่าว ผลการวิจัยพบรูปแบบข้อความพาดหัวข่าวแบบคลิกเบต ดังนี้

5.1.1 การพาดหัวข่าวแบบคลุมเครือเพื่อให้อยากรู้ เป็นการใช้สำนวนภาษาที่มีความซับซ้อน ไม่สื่อให้รู้ หรือทราบได้โดยชัดเจน แต่จะเน้นการใช้ภาษาให้สงสัย ชวนให้ติดตาม

รูปที่ 2 เอาแล้วหมอปลามีเซอร์ไพรส์
ที่มา : www.yakdungkhaw.com

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำการพาดหัวข่าวว่า “เอาแล้วหมอปลามีเซอร์ไพรส์”เป็นการใช้ประโยคบอกเล่า คือมีเนื้อหารายละเอียดให้ผู้อ่านรับทราบว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร แต่ทั้งนี้มีการใช้คำที่กระตุ้นความสนใจและสงสัยของผู้อ่าน คือคำว่า “มีเซอร์ไพรส์” ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกคลุมเครือทำให้ผู้อ่านอยากรู้ว่า หมอปลาจะมีเซอร์ไพรส์อะไร พาดหัวข่าวข้างต้นจึงจัดเป็นการพาดหัวข่าวแบบคลุมเครือเพื่อให้อยากรู้

5.1.2 การพาดหัวข่าวแบบใช้คำเร้าอารมณ์ความรู้สึก การใช้สำนวนภาษาที่สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกเป็นสำคัญ เพื่อการดึงดูดให้น่าสนใจ

รูปที่ 3 เป๊กเดือดหลังคนอ้างทำเสียชื่อเสียง

ที่มา : www.yakdungkhaw.com

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำการพาดหัวข่าวว่า “เป๊กเดือดหลังคนอ้างทำเสียชื่อเสียง” เป็นการใช้ประโยคบอกเล่า คือ มีเนื้อหารายละเอียดให้ผู้อ่านรับทราบว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร แต่ทั้งนี้มีการใช้คำที่กระตุ้นความสนใจของผู้อ่าน คือคำว่า “เป๊กเดือด” ซึ่งเป็นถ้อยคำแสดงออกถึงอารมณ์โกรธ ความไม่พอใจ ซึ่งถ้อยคำในลักษณะนี้สามารถเร้าความรู้สึกผู้อ่านให้อยากคลิกเข้าไปอ่านเนื้อหาข่าวได้ว่าแท้จริงแล้วเป๊กไม่พอใจสิ่งใด ดังนั้นการพาดหัวข่าวข้างต้นจึงจัดเป็นการพาดหัวข่าวแบบใช้คำเร้าอารมณ์ความรู้สึก

5.1.3 การพาดหัวข่าวโดยระบุคำเรียกเพศ เป็นการพาดหัวข่าวที่นำเอาเรื่องเพศมาเป็นจุดดึงดูด ซึ่งการนำเสนอการพาดหัวข่าวในลักษณะนี้จะมีการระบุคำเรียกเพศอยู่ด้วย

รูปที่ 4 คุณแม่ใจบุญ เป้ย ปานวาด ล่าสุดโพสต์บริจาคของชุดใหญ่อีกแล้ว

ที่มา : www.yakdungkhaw.com

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำการพาดหัวข่าวว่า “คุณแม่ใจบุญ เป้ย ปานวาด ล่าสุดโพสต์บริจาคของชุดใหญ่อีกแล้ว” เป็นการใช้ประโยคบอกเล่า คือ มีเนื้อหารายละเอียดให้ผู้อ่านรับทราบใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร แต่ทั้งนี้มีการใช้คำว่า “คุณแม่” ซึ่งเป็นถ้อยคำแสดงเพศสภาพ โดยใช้เรียกเพศหญิงที่มีบุตรแล้ว ทั้งนี้คุณแม่ใจบุญในบริบทนี้ กล่าวถึงคุณเป้ย ปานวาด คุณแม่ของน้องปาลิณ ที่ได้โพสต์สิ่งของที่ตนเองจะนำไปบริจาค ซึ่งพาดหัวข่าวใช้คำว่า “ชุดใหญ่อีกแล้ว” เป็นการใช้ถ้อยคำเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้ผู้อ่านคลิกเข้าไปอ่านเนื้อหาข่าวว่า คุณเป้ยในฐานะของการเป็นคุณแม่ได้บริจาคของสิ่งใดเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงเป็นการพาดหัวข่าวโดยระบุคำเรียกเพศมาเป็นจุดดึงดูดคู่กับการใช้คำเร้าอารมณ์ความรู้สึก

5.1.4 การพาดหัวข่าวเน้นความขัดแย้ง เป็นการพาดหัวข่าวที่มุ่งนำเสนอความขัดแย้ง หรือชูประเด็นความขัดแย้งให้เห็นเป็นจุดเด่นในการพาดหัวข่าว

รูปที่ 5 แม่น้องชมพู่ ไม่ขอญาติดี ลุงพล ลั่น มีหลักฐานเด็ดโยงคนฆ่าน้องชมพู่
ที่มา : www.yakdungkhaw.com

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำการพาดหัวข่าวว่า “แม่น้องชมพู่ ไม่ขอญาติดี ลุงพล ลั่น มีหลักฐานเด็ดโยงคนฆ่าน้องชมพู่” เป็นการใช้ประโยคบอกเล่า คือ มีเนื้อหารายละเอียดให้ผู้อ่านรับทราบใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร โดยมีการใช้คำว่า “ไม่ขอญาติดี” ซึ่งเป็นถ้อยคำแสดงความขัดแย้งระหว่างแม่น้องชมพู่ (นางสาวิตรี วงศ์ศรีชา) และลุงพล (นายไชย์พล วิภา) ซึ่งคำว่า “ไม่ขอญาติดี” หมายถึง ไม่ขอคืนดีกัน ไม่ขอเป็นพวกเดียว ดังนั้นพาดหัวข่าวข้างต้นจึงมีการใช้ถ้อยคำที่มุ่งนำเสนอความขัดแย้งหรือชูประเด็นความขัดแย้งให้เห็นเป็นจุดเด่นในการพาดหัวข่าว

5.1.5 การพาดหัวข่าวแบบอ้างอิงตัวเลข เป็นการพาดหัวข่าวที่นำเสนอหรือเน้นความเป็นจำนวนเอาไว้ให้เห็นเป็นจุดเด่น ซึ่งอาจใช้เป็นตัวเลขหรือภาษาเขียนบอกจำนวนก็ได้

รูปที่ 6 เจ๊อ๋อ 90 ล้านช่วยหยิบรางวัลใหญ่ให้กับคนในงาน พร้อมบอกเลขที่ซื้อ 16 ธ.ค.
ที่มา : www.yakdungkhaw.com.

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำการพาดหัวข่าวว่า “เจ๊อ๋อ 90 ล้านช่วยหยิบรางวัลใหญ่ให้กับคนในงาน พร้อมกับบอกเลขที่ซื้อ 16 ธ.ค.” เป็นการใช้ประโยคบอกเล่า คือ มีเนื้อหารายละเอียดให้ผู้อ่านรับทราบว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร โดยมีการใช้ตัวเลข “90” ซึ่งเป็นตัวเลขระบุจำนวนเงินที่เจ๊อ๋อ (นางวรรณลี ปัญญาใส) เคยถูกรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาลจำนวน 90 ล้านบาท มาตั้งเป็นฉายา “เจ๊อ๋อ 90 ล้าน” พาดหัวข่าวข้างต้นจึงมีการใช้ถ้อยคำที่อ้างอิงตัวเลขมานำเสนอหรือเน้นความเป็นจำนวนให้เห็นเป็นจุดเด่น ทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ

5.1.6 การพาดหัวข่าวแบบหัวข่าวไม่ตรงกับเนื้อหาข่าว เป็นการนำเสนอพาดหัวข่าวที่มีประเด็นของการพาดหัวแตกต่างหรือไม่ตรงกับเนื้อหาของข่าวโดยรวม

รูปที่ 7 แมท ออกมาประกาศแล้ววันที่แต่งงานกับสงกรานต์
ที่มา : www.yakdungkhaw.com

จากตัวอย่างปรากฏถ้อยคำการพาดหัวข่าวว่า “แมท ออกมาประกาศแล้ววันที่แต่งงานกับสงกรานต์” เป็นการใช้ประโยคบอกเล่า คือ มีเนื้อหารายละเอียดให้ผู้อ่านรับทราบว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร โดยการพาดหัวข่าวนั้นมีการใช้ภาษาที่กำกวมทำให้ผู้อ่านตีความหมายว่า แมท (ภีรนีย์ คงไทย) ได้ประกาศและระบุวันที่จะแต่งงานกับสงกรานต์ (สงกรานต์ เตชะณรงค์) ไว้เรียบร้อยแล้ว แต่ทั้งนี้เมื่อตรวจสอบกับเนื้อหาข่าวกลับพบว่าไม่ตรงกัน กล่าวคือ ในเนื้อหาข่าวระบุถ้อยคำสัมภาษณ์ของแมท (ภีรนีย์ คงไทย) ว่าจะไม่มีการแต่งงานกับสงกรานต์ (สงกรานต์ เตชะณรงค์) ในเร็ว ๆ นี้แน่นอน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพาดหัวข่าวข้างต้นเป็นการพาดหัวข่าวแบบหัวข่าวไม่ตรงกับเนื้อหาข่าว

5.2 การวิเคราะห์ความสอดคล้องพาดหัวข่าวกับเนื้อหาข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ yakdungkhaw.com

จากการเก็บข้อมูลพบว่า การวิเคราะห์พาดหัวข่าวกับเนื้อหาข่าว โดยกำหนดความสอดคล้องคือ การพาดหัวข่าวมีความสอดคล้องกับเนื้อหาข่าว แบ่งออกเป็น 4 แบบ คือ

5.2.1 ความสอดคล้องเนื้อหาตรงกับการพาดหัวข่าว หมายถึง สิ่งที่ระบุในการพาดหัวต้องมีความหมายเดียวกันกับเนื้อหาข่าวที่รายงาน โดยการพรรณนาในความนำ ไม่กำกวมหรือบิดเบือนไป

รูปที่ 8 หนูเล็ก เปิดใจหลังเจอเหตุใหญ่ ร่ำไห้ติดกล้องวงจร 18 ตัว
ที่มา : www.yakdungkhaw.com

เนื้อหาข่าว : หลังจากเกิดดราม่าใหญ่โตของนักแสดงตลกหนูเล็กก่อนบ่ายที่สติแตกอัดคลิปร้องห่มร้องไห้กลัวติดเชื้อโควิด-19 เนื่องจากตอนถ่ายทำรายการได้นั่งใกล้กับแมทธิว ดีน ที่ประกาศว่าติดเชื้อ โควิด-19 มาก่อนหน้านี้จนชาวเน็ตกระหน่ำคอมเม้นต่อว่าเป็นกระต่ายตื่นตูมร้องไห้ฟูมฟายทำให้สังคมแตกตื่น ล่าสุดหนูเล็กก่อนบ่ายเปิดใจผ่านรายการคุยแซ่บโชว์ถึงสาเหตุที่สติหลุด ว่าส่วนตัวเป็นคนขี้กลัวและขี้ตกใจอยู่แล้ว ซึ่งวันที่เกิดเหตุหลังถ่ายทำรายการเสร็จได้กลับบ้านมาเลี้ลูกตามปกติจนมีทีมงานโทรมาบอกว่าติดเชื้อโควิด-19 จากนั้นมีเพื่อนในวงการบันเทิงนักข่าวโทรมาสอบถามกันหมดจึงเกิดสติแตกร้องไห้อัดคลิปลงไอจี รวมถึงอัดคลิประหว่างทางไปโรงพยาบาลเพื่อให้กำลังใจตัวเอง แต่ลืมให้กำลังใจคนอื่นที่ติดเชื้อโควิด-19 เหมือนกันจนเกิดกระแสดราม่าด่ากันกระหน่ำหนักที่สุดในชีวิตและร้องไห้ติดกันสองวัน ซึ่งเหตุการณ์สติหลุดในครั้งนั้นสอนให้เธอมีสติมากขึ้น ในเมื่อเราควบคุมตัวเองไม่ได้เราจะต้องอยู่กับคนที่สามารถควบคุมเราได้ แต่วันนั้นที่เกิดเรื่องเพราะสามีไม่ได้อยู่ด้วย ส่วนที่มีกระแสข่าวว่าติดกล้องวงจรปิดถึง 18 ตัวเจ้าตัวเผยว่าเป็นเรื่องจริงโดยหนูเล็กติดกล้องวงจรปิดทุกมุม

ของห้องยกเว้นห้องน้ำเพื่อดูพฤติกรรมลูกเวลาออกไปทำงานนอกบ้านเพราะเคยมีเหตุการณ์ที่แม่บ้านเอาปืนของเล่นให้ลูกเล่น จึงคิดว่าการติดกล้องวงจรปิด 18 ตัวไม่เวอร์เกินไป

จากรูปที่ 7 มีการนำเสนอข่าวที่มีความสอดคล้องเนื้อหาตรงกับการพาดหัวข่าว ซึ่งเนื้อหาข่าวมีการกล่าวถึงเรื่องที่หนูเล็ก (ภัทรวดี ปิ่นทอง) ร่ำไห้และติดกล้องวงจรปิด 18 ตัว เป็นเรื่องจริง เพื่อที่จะดูพฤติกรรมลูกเวลาออกไปทำงานนอกบ้าน จึงกลายเป็นที่มาของพาดหัวข่าวที่ว่า “หนูเล็ก เปิดใจหลังเจอเหตุใหญ่ ร่ำไห้ติดกล้องวงจร 18 ตัว” โดยสิ่งที่ระบุในการพาดหัวข่าวมีความหมายเดียวกันกับเนื้อหาข่าวที่รายงาน

5.2.2 ความสอดคล้องเนื้อหาข่าวคล้ายคลึงกับพาดหัวข่าว หมายถึง สิ่งที่พาดหัวข่าวมีเนื้อหามากกว่าหนึ่งประเด็น และมีบางประเด็นที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในความนำ ขณะที่บางประเด็นไม่มีความสอดคล้อง

รูปที่ 9 เปิดเรื่องจริงชีวิตแอฟ ทักษอร ไม่เชื่อว่าผู้ชายดี ๆ มีอยู่จริง
ที่มา : www.yakdungkhaw.com

เนื้อหาข่าว : ถึงแม้จะลาจอกันไปแล้วสำหรับละครขอเกิดใหม่ใกล้ ๆ เธอ ที่ทางดานแอฟ ทักษอร ภักดิ์สุขเจริญหวนกลับมาเล่นละครในรอบ 7 ที่ได้ประกบคู่กับพระเอกรุ่นน้องต่อ ธนภพ ลีรัตนขจร ซึ่งถึงแม้ว่าอุปสรรคก่อนละครจะออนแอร์ในเรื่องความต่างของอายุที่ห่างกันจนทำให้โดนดราม่า แต่ต้องบอกเลยว่าเมื่อได้ดูแล้วเคมีกลับเข้ากันสุด ๆ จนแฟนคลับถึงกับจิ้นไปตาม ๆ กัน ล่าสุดทางด้าน แอฟ ทักษอร ได้ออกมาโพสต์ข้อความถึง ผกก.สันต์ ซึ่งเป็นผู้กำกับละครเรื่องขอเกิดใหม่ใกล้ ๆ เธอ โดยทางด้านแอฟ ทักษอร ได้โพสต์ว่าการได้ร่วมงานพี่สันต์คือ มความสุข สนุก กับการทำงานทุกสถานการณ์ แม้ฉากเครียด เศร้า แค่ไหน ก็จะมีเสียงหัวเราะของผู้กำกับเสมอ ขอเล่าประสบการณ์ช่วงที่แอฟติดขัดในการแสดง ฉากต้องร้องไห้กลับไม่ร้อง ฉากไม่ต้องร้องกลับร้องออกมาเอง มีวันนึงที่ร้องไห้ไม่ออกจนพี่สันต์มาคุยด้วย แล้วถามว่าไม่เชื่อใช่ไหม ว่าผู้ชายดี ๆ มีอยู่จริง ดีขนาดที่ภาคย์ทำให้อรรถพีไว้มีเวลาพี่จะเล่าให้ฟัง ประโยคนี้ไม่แรงเลย แต่ตอนนั้นอึ้งไปเลยค่ะ กลับไปคิดว่าหรือจะมีปัญหาที่ความเชื่อของแอฟจริง ๆ พอกลับมาสังเกตดู พี่สันต์ไม่ต้องเล่าให้ฟังแล้วค่ะ เพราะการได้เห็นพี่สันต์ในพาร์ทแฟมิลี่แมนที่พี่สันต์เป็น ทำให้แอฟเห็นภาพผู้ชายดี ๆ คนนั้นค่ะ แอฟขอขอบคุณสำหรับโอกาสที่ให้แอฟได้ร่วมงานดี ๆ อย่างนี้ และขอขอบคุณที่เชื่อมั่นในตัวแอฟเสมอมาค่ะ รักพี่สันต์ค่ะ #ขอเกิดใหม่ใกล้ ๆ เธอ

จากรูปที่ 8 มีการนำเสนอข่าวที่มีความสอดคล้องเนื้อหาข่าวคล้ายคลึงกับพาดหัวข่าว ซึ่งเนื้อหาข่าวมีการกล่าวถึงนักแสดงหญิงท่านหนึ่งอย่าง แอฟ (ทักษอร ภักดิ์สุขเจริญ) ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการแสดงละครเรื่อง ขอเกิดใหม่ใกล้ ๆ เธอ มีบาง

ฉากที่เธอไม่สามารถเข้าถึงความรู้สึกของตัวละครที่แสดงในฉาก เธอจึงไม่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกออกมาให้ตรงกับความต้องการของผู้กำกับได้ จนผู้กำกับต้องเข้ามาพูดคุยด้วย แต่พาดหัวข่าวเหมือนนำชีวิตจริงของเธอมากล่าวถึงแต่เนื้อหาข่าวกลับไม่ได้กล่าวถึงชีวิตจริงของเธอ เพียงแต่กล่าวถึงบทที่เธอเล่นในละคร จึงกลายเป็นที่มาของพาดหัวข่าวที่ว่า “เปิดเรื่องจริงชีวิตแอฟ ทักษอร ไม่เชื่อว่าผู้ชายดี ๆ มีอยู่จริง” โดยสิ่งที่ระบุในพาดหัวข่าวมีเนื้อหามากกว่าหนึ่งประเด็น และมีบางประเด็นที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง

5.2.3 ความสอดคล้องเนื้อหาไม่ค่อยตรงกับพาดหัวข่าว หมายถึง การพาดหัวข่าวที่เสนอเนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านเกิดความคลางแคลงใจ หรือไม่แน่ใจว่าพาดหัวข่าวกำลังกล่าวถึงสิ่งใดกันแน่ รวมทั้งการที่ผู้อ่านสามารถตีความในพาดหัวข่าวได้มากกว่าหนึ่งความหมาย

รูปที่ 10 ลาล่า ยอมรับแล้ว คู่รักต่างขั้ว หวานเกินเบอร์
ที่มา : www.yakdungkhaw.com.

เนื้อหาข่าว : หลังจากที่ทำเอาหลายหลายคนสงสัยว่าเป็นใครกันนั้น จากกรณีที่ทางด้าน เพจดังเจ๊มอย 108 ได้ออกทิ้งปริศนาว่าคู่รักต่างขั้วหวานเกินเบอร์แต่ตอนนี้เหมือนจะไปไม่รอด ส่อแววไปไม่รอดอีกคู่ โดยเป็นคู่ที่มักจะถูกเปรียบเทียบกันเรื่องหน้าตาอยู่บ่อย ๆ คู่รักคู่นี้เปรียบเสมือนโฉมงามกับเจ้าหญิงอสูรเพราะผู้ชายหน้าตาดีหน้าหวานแต่ฝ่ายหญิงหน้าบ้าน ๆ จนคนเคยด่าว่าไม่เหมาะสม ล่าสุดทางด้าน พจน์ อานนท์ ได้ออกมาเฉลยกลางรายการแซ่บ 108 ว่าคู่ดังกล่าวคือ ลาล่า อาร์สยาม และแฟนหนุ่มเล็ก เจษฎา รุ่งสาคร โดยทางด้าน พจน์ ได้บอกว่าได้โทรไปถามลาล่าแล้วซึ่งเขาก็ยอมรับว่าเขาห่างกันแล้วแต่ก็ยังไม่ได้เลิกกัน จะไปต่อหรือพอแค่นี้ต้องรอติดตามกันต่อไป ก่อนที่ทาง พจน์ อานนท์ จะทิ้งท้ายไว้ว่าทำใจเถอะน้องเขาเลิกกับหนูแล้วในฐานะเป็นตัวแม่ของวงการนี้ในเมื่อไปกันไม่ได้ก็ต้องแยกทางเชื่อเถอะอยู่กับตัวเองคิดไตร่ตรองให้เยอะ ๆ

จากรูปที่ 9 มีการนำเสนอข่าวที่มีความสอดคล้องเนื้อหาไม่ค่อยตรงกับพาดหัวข่าว ซึ่งเนื้อหาข่าวไม่มีการกล่าวถึงคำพูดที่ออกมาจากปากของลาล่า (ขวัญนภา เรืองศรี) โดยตรง แต่เป็นเพียงการโพสต์ข้อความจากเพจเพจหนึ่งในเฟซบุ๊กเท่านั้น จึงกลายมาเป็นพาดหัวข่าวที่ว่า “ล่าล่า ยอมรับแล้ว คู่รักต่างขั้ว หวานเกินเบอร์” ซึ่งพาดหัวข่าวมีการกล่าวถึงถ้อยคำที่ว่า “หวานเกินเบอร์” หมายถึง ความรักของทั้งคู่ที่เป็นไปอย่างราบรื่นและสวยงาม แต่ในเนื้อหาข่าวกลับไม่ได้หมายความตามนั้น กลับเป็นการกล่าวถึงการเลิกราที่จะเกิดขึ้นกับคู่รักดังกล่าว โดยสิ่งที่การพาดหัวข่าวที่นำเสนอเนื้อหาทำให้ผู้อ่านเกิด

ความคลางแคลงใจ ไม่แน่ใจว่าพาดหัวข่าวกำลังกล่าวถึงสิ่งใดกันแน่ รวมทั้งการที่ผู้อ่านสามารถตีความในพาดหัวข่าวได้มากกว่าหนึ่งความหมาย

5.2.4 ความสอดคล้องเนื้อหาบิดเบือนความจริงกับการพาดหัวข่าว หมายถึง การพาดหัวข่าวที่เสนอเนื้อหาประเด็นการนำเสนอเนื้อหาข่าวเพียงบางส่วนของเนื้อหาทั้งหมด

รูปที่ 11 หนุ่มโพสต์ ตากข้าวบนถนน
ที่มา : www.yakdungkhaw.com.

เนื้อหาข่าว : เป็นเรื่องราวที่มีให้เห็นทุกปีเมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวชาวนาจะต้องมีการนำข้าวมาตากแดดเพื่อเป็นการกำจัดความชื้นออกจากข้าวและแน่นอนว่าที่ตากก็ไม่ใช่ที่ไหนบนถนนนั่นเอง ตามกฎหมาย พ.ร.บ. ทางหลวงมาตรา 38 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 บัญญัติว่าห้ามมิให้ผู้ใดติดตั้ง แขวง วาง หรือกองสิ่งใดบนเขตทางหลวงในลักษณะที่เป็นการกีดขวางหรืออาจเป็นอันตรายแก่ยานพาหนะ หรือในลักษณะที่จะทำให้เดความเสียหายแก่ทางหลวงหรือความไม่สะดวกแก่งานทาง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตซึ่งหากฝ่าฝืนก็จะมีโทษ 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งที่ผ่านมาแขวงทางหลวงชนบทได้ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง แต่ยังมีเกษตรกรบางส่วนที่นำข้าวเปลือกมาตากบนถนนและไหล่ทาง โดยอ้างว่าไม่มีสถานที่ตาก ซึ่งก็ได้ให้เจ้าหน้าที่ออกสำรวจ หากพบเกษตรกรรายใดนำข้าวมาตากกีดขวางถนน นายววิทย์ กล่าว่า เบื้องต้นก็จะเตือนให้เก็บออกแต่หากยังไม่ทำตามเจ้าพนักงานก็จำเป็นจะต้องเคลื่อนย้ายออกให้ ซึ่งหากมีค่าใช้จ่ายในการเคลื่อนย้ายเจ้าของทรัพย์สินั้น ๆ ก็ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเองและกรณีนี้หากฝ่าฝืนคำสั่ง เจ้าพนักงานก็จะมีความผิดตามกฎหมายทางหลวงเช่นเดียวกัน คือ มีโทษไม่เกิน 3 เดือน ปรับไม่เกิน 5,000 บาท

จากรูปที่ 10 มีการนำเสนอข่าวที่มีความสอดคล้องเนื้อหาบิดเบือนความจริงกับการพาดหัวข่าว ซึ่งเนื้อหาข่าวกล่าวถึงส่วนที่มีหนุ่มคนนึงโพสต์ตากข้าวบนถนน ซึ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าหนุ่มคนดังกล่าวนำข้าวออกมาตากบทถนน แต่ในส่วนของเนื้อหาข่าวเป็นการกล่าวถึงโทษทางกฎหมายของการนำข้าวของเข้ามากีดขวางถนน จึงจะเห็นได้ว่าพาดหัวข่าวที่ว่า “หนุ่มโพสต์ ตากข้าวบนถนน” ไม่ตรงกับเนื้อหาข่าวโดยสิ่งที่ระบุในการพาดหัวข่าวที่เสนอเนื้อหา ประเด็นการนำเสนอเนื้อหาข่าวเพียงบางส่วนของเนื้อหาทั้งหมด

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการนำเสนอพาดหัวข่าวและความสอดคล้องของเนื้อความข่าวที่พบในเว็บไซต์อยากดังข่าว (www.yakdungkhaw.com) ซึ่งเป็นการศึกษาพาดหัวข่าวโดยใช้ทฤษฎีการวิเคราะห์เชิงคลิกเบต ข่าวที่พบมีความน่าสนใจ

ด้วยรูปแบบการนำเสนอ การใช้คำหรือบริบทของคำเพื่อนำเสนอให้ผู้รับสารได้ติดตามข่าว เกิดการโน้มน้าวให้ชวนอ่าน ทั้งในรูปแบบข้อความพาดหัวและความสอดคล้องของเนื้อหาข่าว ซึ่งเป็นส่วนที่ทำให้ได้รับรู้และรับทราบถึงความน่าสนใจของผู้รับสาร ย้อนกลับมายังผู้ส่งสารที่สามารถผลิตหรือสร้างสรรค์งานข่าวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากตารางรสรุปรูปแบบการพาดหัวข่าว ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปรูปแบบการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตเว็บไซต์อยากดังข่าว (www.yakdungkhaw.com)

รูปแบบการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตเว็บไซต์อยากดังข่าว(www.yakdungkhaw.com)				
ผลการวิจัย			**จำนวน(ข่าว)**	**คิดเป็นร้อยละ**
1.	**รูปแบบข้อความพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบต**			
	1.1	การพาดหัวข่าวแบบคลุมเครือเพื่อให้อยากรู้	120 ข่าว	58.26
	1.2	การพาดหัวข่าวแบบใช้คำเร้าอารมณ์ความรู้สึก	31 ข่าว	15.05
	1.3	การพาดหัวข่าวโดยระบุคำเรียกเพศ	30 ข่าว	14.56
	1.4	การพาดหัวข่าวแบบอ้างอิงตัวเลข	13ข่าว	6.31
	1.5	การพาดหัวข่าวเน้นความขัดแย้ง	6 ข่าว	2.91
	1.6	การพาดหัวข่าวแบบหัวข่าวไม่ตรงกับเนื้อหาข่าว	6 ข่าว	2.91
รวม			206 ข่าว	100
2.	**การวิเคราะห์ความสอดคล้องพาดหัวข่าวกับเนื้อหาข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ yakdungkhaw.com**			
	2.1	ความสอดคล้องเนื้อหาตรงกับการพาดหัวข่าว	109 ข่าว	68.12
	2.2	ความสอดคล้องเนื้อหาข่าวคล้ายคลึงกับพาดหัวข่าว	24 ข่าว	15.00
	2.3	ความสอดคล้องเนื้อหาไม่ค่อยตรงกับพาดหัวข่าว	21 ข่าว	13.13
	2.4	ความสอดคล้องเนื้อหาบิดเบือนความจริงกับการพาดหัวข่าว	6 ข่าว	3.75
รวม			160 ข่าว	100

ที่มา : www.yakdungkhaw.com.

6. อภิปรายผลการวิจัย

เมื่อนำผลการวิจัยเรื่อง “การพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์ yakdungkhaw.com” มาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ นนท์ธวัช ไชยวัง (2560) เรื่อง “รูปแบบการพาดหัวข่าวในเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทย” มีความสอดคล้องกัน ดังนี้ 1) การพาดหัวข่าวแบบคลุมเครือเพื่อให้อยากรู้ 2) การพาดหัวข่าวแบบใช้คำเร้าอารมณ์ความรู้สึก 3) การพาดหัวข่าวเน้นความขัดแย้ง 4) การพาดหัวข่าวโดยระบุคำเรียกเพศ 5) การพาดหัวข่าวแบบอ้างอิงตัวเลข และ 6) การพาดหัวข่าวแบบหัวข่าวไม่ตรงกับเนื้อหาข่าว เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นและขอบข่ายการศึกษาที่คล้ายคลึง เป็นการศึกษาโดยใช้รูปแบบการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบต ซึ่งจากการศึกษาการพาดหัวข่าวจะใช้รูปแบบ สำนวนการเขียน บริบทและการเลือกใช้คำจากแหล่งข้อมูลที่ต่างกัน ซึ่งผลที่ได้ทำให้เห็นว่ารูปแบบการพาดหัวข่าวที่นำเสนอผ่านเว็บไซต์ในปัจจุบันมีการใช้รูปแบบการพาดหัวข่าวที่มีการดึงดูดใจผู้อ่านให้เกิดความสนใจมากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นการพาดหัวข่าวแบบยั่วให้ผู้อ่านคลิกเข้าไปอ่านเนื้อหาข่าว ซึ่งจะแตกต่างกับการพาดหัวข่าวแบบดั้งเดิมที่ผู้อ่านสามารถอ่านพาดหัวข่าวแล้วรับรู้ได้ทันทีว่าเกิดอะไรขึ้นกับข่าวดังกล่าว ด้วยวิธีการนำเสนอดังกล่าวอาจมีเหตุผลประกอบในทางผลประโยชน์ต่อผู้นำเสนอ เช่น เป็นการเขียนเชิงคลิกเบตเพื่อทำให้ผู้อ่านคลิกเข้าไปอ่าน

เนื้อหาข่าว ซึ่งเว็บไซต์ดังกล่าวอาจจะได้รับยอดการเข้าชมเว็บไซต์เพื่อการโฆษณา เมื่อผู้อ่านคลิกเข้าไปอ่านข่าวมากขึ้น เป็นต้น ประเด็นความสอดคล้องพาดหัวข่าวกับเนื้อหาข่าว เมื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ วิริยาภรณ์ ทองสุข (2559) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์” พบมีความสอดคล้อง ดังนี้ 1) ความสอดคล้องเนื้อหาตรงกับการพาดหัวข่าว มากที่สุด 2) ความสอดคล้องเนื้อหาข่าวคล้ายคลึงกับพาดหัวข่าว 3) ความสอดคล้องเนื้อหาไม่ค่อยตรงกับพาดหัวข่าว และ 4) ความสอดคล้องเนื้อหาบิดเบือนความจริงกับการพาดหัวข่าว เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นและขอบข่ายการศึกษาที่คล้ายคลึง คือ ประเด็นความสอดคล้องของพาดหัวข่าวกับเนื้อหาข่าว ซึ่งจะมีการวิเคราะห์ว่าหัวข้อหรือพาดหัวข่าว มีความคลอบคลุม หรือสอดคล้องกับเนื้อหาสาระของข่าวฉบับเต็มมากน้อยเพียงใด โดยจะลำดับเนื้อหาของข่าวเชื่อมโยงกับพาดหัวข่าวเพื่อใช้ในการวิเคราะห์เป็นหลัก ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ มีความแตกต่างจากงานวิจัยข้างต้น คือ แหล่งข้อมูลการศึกษาที่ต่างกัน ประกอบกับเมื่อศึกษาเนื้อหาสาระสำคัญของการนำเสนอข่าว พบว่า การนำเสนอข่าวมีการเขียนหรือเลือกใช้คำในการเขียนที่แตกต่างกัน แต่ยังจัดอยู่ในรูปแบบและกรอบแนวคิดความสอดคล้องของพาดหัวข่าวกับเนื้อหาข่าวเชิงคลิกเบตอยู่ และมีบางส่วนที่มีการนำเสนอข่าวให้มีลักษณะเกินความเป็นจริงเพื่อที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจข่าวมากยิ่งขึ้น

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนการเขียนพาดหัวข่าว เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและช่วยเป็นแนวในการเขียนข่าวให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

7.1.2 สามารถนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ในการเปรียบเทียบเพื่อหาข้อแตกต่างในการศึกษางานวิจัยในรูปแบบเดียวกัน เพื่อให้มีประเด็นการวิจัยใหม่สู่การศึกษา ต่อยอดในอนาคต

7.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในข้อความเปิดข่าวและภาพประกอบข่าว เพื่อแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสื่อประเภทนั้น ๆ

7.2.2 ควรศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างการพาดหัวข่าวเชิงคลิกเบตกับการพาดหัวข่าวทั่วไปจากเว็บไซต์อื่น ๆ

8. เอกสารอ้างอิง

นนท์ธวัช ไชยวัง. (2560). *รูปแบบการพาดหัวข่าวในเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ไทย.* การศึกษารายงานบุคคลมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วิริยาภรณ์ ทองสุข. (2559). *การวิเคราะห์การนำเสนอข่าวเชิงคลิกเบตของเว็บไซต์.* (วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาบริหารสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th

Yakdungkhaw. (2563). *เนื้อหาข่าว.* สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2563, จาก https://www.yakdungkhaw.com.

กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB

DISSATISFACTION STRATEGIES ON THE TWITTER APPRECIATION, 3BB HASHTAG

เบญจรัตน์ ศรีสว่าง[1]* และจุฬารัตน์ เสงี่ยม[2]

Benjarat Srisawang[1]* and Julara Sangiam[2]

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB โดยปรับกรอบแนวคิดจากงานวิจัยของสุธาสินี พลอยขาว (2551) เรื่อง “วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต” ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากแฮชแท็ก 3BB ในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงความไม่พอใจต่อการให้บริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต 3BB จำนวน 241 ข้อความ

ผลการวิจัยพบกลวิธีการแสดงความไม่พอใจต่อการให้บริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต 3BB ทั้งหมด 14 กลวิธี โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) การบอกความรู้สึกทางลบ คิดเป็นร้อยละ 14.12 2) การกล่าวเสียดสีประชดประชัน คิดเป็นร้อยละ 13.69 3) การกล่าวประจาน คิดเป็นร้อยละ 9.96 4) การกล่าวตัดสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 9.96 5) การหาแนวร่วม คิดเป็นร้อยละ 9.54 6) การบริภาษต่อการบริการ คิดเป็นร้อยละ 9.13 7) การให้พิจารณาความเป็นจริง คิดเป็นร้อยละ 6.64 8) การแนะความต้องการ คิดเป็นร้อยละ 6.64 9) การบอกความผิด คิดเป็นร้อยละ 5.81 10) การข่มขู่ คิดเป็นร้อยละ 4.56 11) การไม่เห็นด้วยกับการกระทำ คิดเป็นร้อยละ 3.73 12) การกล่าวท้าทาย คิดเป็นร้อยละ 3.32 13) การให้ชดเชย คิดเป็นร้อยละ 1.66 และ 14) การใช้สำนวน คิดเป็นร้อยละ 1.24

คำสำคัญ : กลวิธีการแสดงความไม่พอใจ, ทวิตเตอร์, แฮชแท็ก

Abstract

This paper describes the results of an analysis of the dissatisfaction strategies used on the Twitter appreciation, 3BB hashtag. This research adopted Suthasinee Ploykhao’s conceptual framework which is a part of the research, The Act of Complaining on the Webboard. The data were gathered in the form of 241 hashtags of 3BB hashtag on the Twitter appreciation about dissatisfaction with internet network service.

The results revealed that there were 14 dissatisfaction strategies used on the Twitter including 1) expressions of negative attitudes 14.12 % 2) sarcastic sarcasm 13.69 % 3) condemnation 9.96 % 4) breakdowns in relationships 9.96 % 5) finding unity 9.54 % 6) dissatisfaction with service 9.13 % 7) reasonable consideration 6.64 % 8) need advice 6.64 % 9) blame 5.81 % 10) threats 4.56 % 11) disapproval of the action 3.73 % 12) provocation 3.32 % 13) compensation 1.66 and 14) the use of idioms 1.24 %

Keyword : Dissatisfaction Strategies, Twitter, Hashtag

[1] นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

* Corresponding author, E-mail : mindbjr17@gmail.com

1. บทนำ

การสื่อสารในสังคมไทยมีหลายวิธี ทั้งการสื่อสารทางตรง และการสื่อสารทางอ้อม เนื่องด้วยการถ่ายทอดทางค่านิยมและวัฒนธรรมของไทย ที่ปลูกฝังให้คนไทยเชื่อว่าการสื่อสารต้องคำนึงถึงความเกรงใจ และความสุภาพ จึงมักนิยมใช้การประนีประนอมเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน รวมทั้งไม่ชอบการเผชิญหน้าระหว่างการสื่อสาร เพราะจะทำให้เกิดผลเสียเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น (ขนิษฐา จิตชนะกุล 2557, หน้า 43) ด้วยเหตุนี้คนไทยจึงมักใช้กลวิธีทางอ้อมในการสื่อสาร เพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันเอาไว้

การสื่อสารทางอ้อม หรือการสื่อสารแบบไม่เผชิญหน้า เป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่ได้เผชิญหน้ากัน แต่เป็นการสื่อสารผ่านสื่อหรือตัวกลางนำสาร เนื่องด้วยปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการสื่อสารรูปแบบใหม่เกิดขึ้น ดังที่พิเชษฐ์ แตงอ่อน และปภัสสรา ชัยวงศ์ (2563, หน้า 151-152) กล่าวถึงการสื่อสารรูปแบบใหม่ สรุปได้ว่าการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางนั่นคือ การสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ที่ อาศัยเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตก็สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทั่วทุกมุมโลก โดยผ่านการติดต่อสื่อสารผ่านรูปแบบต่าง ๆ เช่น จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ โดยมีช่องทางการสื่อสารที่เรียกกันว่ากระดานสนทนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งตัวเลือกที่ดีในการสื่อสาร เนื่องจากไม่ต้องเผชิญหน้าระหว่างการสนทนาจึงทำให้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการสื่อสารผ่านกระดานสนทนาจะมีความสะดวกรวดเร็ว แต่ถ้าหากเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตเกิดความขัดข้อง หรือความเสถียรมีไม่เพียงพอ ก็นับเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารเป็นอย่างมาก ดังนั้นการเลือกใช้เครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตจึงเป็นสิ่งสำคัญ แม้ว่าปัจจุบันจะมีเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้เลือกใช้บริการอย่างหลากหลาย แต่ก็ยังคงมีข้อถกเถียงเกิดขึ้นว่าบริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตมีคุณภาพไม่เพียงพอต่อการใช้บริการเช่นเดียวกับบริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต 3BB (threebroadband) ที่มีการกล่าวถึงในด้านลบเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการใช้งานเป็นอันดับต้น ๆ โดยมีผู้ใช้บริการกล่าวโจมตีมากที่สุดในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์เมื่อเปรียบเทียบกับเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตของผู้ให้บริการรายอื่น กล่าวได้ว่าบริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต 3BB (threebroadband) ถูกกล่าวถึงในด้านลบบนกระดานสนทนาของแอปพลิเคชันทวิตเตอร์เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นแอปพลิเคชันที่มีเสรีในการสื่อสาร โดยคนส่วนใหญ่มักกล่าวถึงเรื่องนั้น ๆ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และยิ่งเป็นการกล่าวถึงเรื่องราวเหล่านั้นในด้านลบก็ยิ่งทำให้การสื่อสารผ่านกระดานสนทนาบนแอปพลิเคชันทวิตเตอร์มีการใช้ภาษาที่ค่อนข้างตรงกับความนึกคิดอย่างแท้จริงของผู้ใช้บริการ

การสื่อสารในกระดานสนทนาบนแอปพลิเคชันทวิตเตอร์จึงมีความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นการสื่อสารที่ไม่ต้องเผชิญหน้ากับคู่สนทนาโดยตรง จึงทำให้อิทธิพลต่อการเลือกใช้ภาษาระหว่างการสนทนาแบบเผชิญหน้ากับการสนทนาผ่านกระดานสนทนามีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะการแสดงความรู้สึกไม่พอใจ ซึ่งการแสดงความไม่พอใจเป็นสิ่งที่คนไทยมีความอึดอัดที่จะแสดงออกมา เพราะเมื่อแสดงออกมาแล้วอาจนำมาสู่ความขัดแย้งกันได้ เมื่อผู้พูดมีความรู้สึกว่าโดนคุกคามจากผู้อื่นจนเกิดอารมณ์โกรธ ผิดหวัง ขุ่นเคืองใจ หรือรำคาญในการกระทำเหล่านั้น จึงมีความต้องการที่จะระบายอารมณ์ความรู้สึกออกมาให้คนผู้นั้นแก้ไขข้อบกพร่อง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB” เพื่อวิเคราะห์การเลือกใช้กลวิธีในการแสดงความไม่พอใจที่ปรากฏบนแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงการเลือกใช้กลวิธีในการแสดงความไม่พอใจในลักษณะต่าง ๆ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษากลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB”

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

เอกสารที่เกี่ยวกับการแสดงความไม่พอใจ

จากการศึกษาพบว่ามีผู้ให้ความหมายของการแสดงความไม่พอใจไว้จำนวนหนึ่ง เช่น ชาญวิทย์ เยาวฤทธา (2561, หน้า 4) สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์ (2560, หน้า 65) สักกพัฒน์ งามเอก (2562) ได้กล่าวถึงความหมายของการแสดงความไม่พอใจ สรุปได้ว่า การแสดงความไม่พอใจเป็นการแสดงออกจากจิตใต้สำนึกของมนุษย์ที่พึงมีต่อสิ่งรอบตัว ซึ่งความไม่พอใจมีหลายปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการแสดงความไม่พอใจ โดยปัจจัยเหล่านั้นอาจเกิดมาจากการกระทำของบุคคลอื่น ที่ตนพึงคิดว่าเป็นการกระทำที่ไม่สมควรหรือไม่ถูกต้อง ทั้งนี้ยังรวมไปถึงการกระทำของตนเอง ที่ตนพึงคิดว่ายังทำได้ดีไม่พอหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ จึงส่งผลให้เกิดการแสดงความไม่พอใจออกมา ทั้งนี้การแสดงความไม่พอใจย่อมมีกลวิธีในการแสดงออกที่หลากหลายทั้งทางตรง และทางอ้อม แต่ละบุคคลมักมีกลวิธีในการแสดงออกที่แตกต่างกัน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 สำรวจ และบันทึกข้อมูลในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ที่มีการสื่อสารเกี่ยวกับการแสดงความไม่พอใจการให้บริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต 3BB ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2562 – เดือนตุลาคม 2563 เป็นเวลา 1 ปี พบข้อมูลที่ไม่ซ้ำกันทั้งหมด 964 ข้อความ

4.2 นำข้อมูลที่ได้มาทำการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Systematic random sampling) จากข้อความทั้งหมด 964 ข้อความ โดยสุ่มทุก ๆ 4 ข้อความ เอามา 1 ข้อความ จนได้ข้อความที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 241 ข้อความ

4.3 นำข้อมูลที่ผ่านการสุ่มทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามทฤษฎีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชัน แฮชแท็ก 3BB 4.4 เรียบเรียง และรายงานผลการวิจัยแบบพรรณาวิเคราะห์

5. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB” พบลักษณะของการใช้กลวิธีในการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB จำนวน 14 กลวิธี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการบอกความรู้สึกทางลบ เป็นการกล่าวแสดงความรู้สึกที่ผิดหวัง และเสียความรู้สึกในการใช้บริการ พบจำนวน 34 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“ฉันผู้ผิดหวังกับเครือข่ายนี้อยู่ตลอด”

(18 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการบอกความรู้สึกทางลบ ซึ่งผู้ใช้บริการแสดงความรู้สึกทางลบด้วยการระบายความไม่พอใจว่า ผู้ใช้บริการรู้สึกได้ว่าตนนั้นตัดสินใจผิดที่เลือกใช้บริการจากเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตรายดังกล่าว ดังนั้นผู้ใช้บริการต้องการสื่อให้ผู้ให้บริการทราบว่า ผู้ใช้บริการรู้สึกผิดหวังที่เลือกใช้บริการของผู้ให้บริการ เนื่องจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของผู้ให้บริการนั้น เกิดปัญหาขึ้นบ่อยครั้ง จึงทำให้ผู้ใช้บริการไม่สามารถเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตได้ จนเกิดความรู้สึกไม่พอใจ และได้กล่าวแสดงความรู้สึกทางลบที่มีต่อบริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตออกมา

2. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวเสียดสีประชดประชัน เป็นการใช้ถ้อยคำกระทบกระแทรก แดกดันเสียดสีด้วยความไม่พอใจ พบจำนวน 33 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

"ไม่แผ่วเลยจริงๆ"

(29 พฤศจิกายน 2562)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวเสียดสีประชดประชัน ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวว่า เครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ผู้ใช้บริการใช้งานอยู่นั้น เกิดความขัดข้องเป็นประจำ ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเพียงใดความเสถียรก็ไม่ดีขึ้น จึงทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่พึงพอใจและได้กล่าวเสียดสีประชดประชันว่าไม่แผ่วเลยจริงๆ ซึ่งคำว่า "แผ่ว" พจนานุกรมฉบับมติชน (2547, หน้า 591) ให้ความหมายไว้ว่า เบา ๆ, อ่อนลง, ถอยลง ดังนั้นเมื่อนำมาประกอบกับคำว่า "ไม่" จึงหมายถึง ไม่ดีขึ้น กล่าวได้ว่าผู้ใช้บริการต้องการกล่าวเสียดสีผู้ให้บริการว่า เครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตยังคงความไร้ประสิทธิภาพไว้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย โดยไม่มีการปรับปรุงบริการให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นแต่อย่างใด

3. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวประจาน เป็นการกล่าวให้ผู้ให้บริการได้รู้สึกอับอาย ด้วยการเปิดเผยถึงข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลเสียที่จะเกิดขึ้นจากการใช้บริการ พบจำนวน 24 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

"บริการอย่างเหี้ยเลย"

(15 มิถุนายน 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวประจาน ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวประจานผู้ให้บริการว่า ผู้ให้บริการที่ให้บริการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีความประพฤติ หรือปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการที่ไม่เหมาะสม ผู้ใช้บริการจึงกล่าวประจานผู้ให้บริการว่า ผู้ให้บริการมีความประพฤติที่ไม่เหมาะแก่การเป็นผู้ให้บริการ ด้วยการกล่าวคำว่า "เหี้ย" ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 1,342) ให้ความหมายไว้ว่า ชื่อสัตว์เลื้อยคลานขนาดใหญ่ เป็นสัตว์สกุลเดียวกับตะกวด ตัวอ้วนใหญ่สีน้ำตาลเข้ม มีลายดอกสีเหลืองพาดขวาง หางยาว อาศัยและหากินบริเวณใกล้น้ำ ตัวเงินตัวทอง หรือแลนก็เรียก แต่คำว่า "เหี้ย" ในที่นี้ หมายถึง คำวิเศษณ์ที่ขยายนาม คือ แย่, ไม่ดี, เลว, ทราม หรือใช้ในทางลบ จากความหมายดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่า ผู้ใช้บริการต้องการกล่าวประจานผู้ให้บริการว่า เป็นผู้ให้บริการแต่กลับปฏิบัติต่อผู้ใช้บริการด้วยกริยาที่ไม่เหมาะสม จึงทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่พอใจ และได้ประจานผู้ให้บริการเพื่อเป็นการทำลายภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือ

4. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการตัดสัมพันธ์ เป็นการกล่าวถ้อยคำที่แสดงให้ผู้ให้บริการทราบว่าผู้ใช้บริการไม่ต้องการที่จะใช้บริการ และไม่ต้องการมีความเกี่ยวข้องใด ๆ กับบริการ หรือผู้ให้บริการอีกต่อไป พบจำนวน 24 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

"ยกเลิกสัญญา"

(9 มีนาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการตัดสัมพันธ์ ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวตัดสัมพันธ์บริการว่า "ยกเลิกสัญญา" ซึ่งคำว่า "สัญญา" พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 1,166) ให้ความหมายไว้ว่า ข้อตกลงระหว่างบุคคล 2 ฝ่ายหรือหลายฝ่ายว่าจะกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง จาก

ความหมายข้างต้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้ใช้บริการไม่พึงพอใจต่อการใช้บริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต เนื่องจากเป็นเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงยกเลิกสัญญา นั่นหมายถึงจะไม่กระทำตามข้อตกลงที่ได้ให้ไว้กับทางบริษัทของเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต เนื่องจากสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่มีความเสถียรอย่างที่ได้ตกลงกันไว้

5. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการหาแนวร่วม เป็นการกล่าวถ้อยคำแสดงความไม่พอใจเพื่อหาแนวร่วมจากผู้ใช้บริการที่ประสบความเดือดร้อนเช่นเดียวกันให้มีความไม่พอใจร่วมด้วยกับตน พบจำนวน 23 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“บ้านใครล่มบ้าง”

(2 มกราคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการหาแนวร่วม ซึ่งผู้ใช้บริการหาแนวร่วมจากบุคคลอื่นด้วยการกล่าวว่า “บ้านใครล่มบ้าง” ซึ่งคำว่า “ล่ม” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 1,036) ให้ความหมายไว้ว่า กิริยาที่ทรงตัวไม่อยู่ เอียง ตะแคง คว่ำ หรือได้รับความเสียหายมาก แต่ในที่นี้โดยปริยายหมายความว่าเกิดความขัดข้อง หรือใช้งานไม่ได้ ดังนั้นจากความหมายโดยปริยายจึงกล่าวได้ว่า ผู้ใช้บริการเกิดความไม่พึงพอใจต่อการใช้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ต ผู้ใช้บริการจึงแสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวหาแนวร่วมด้วยการถามผู้ใช้บริการรายอื่นว่าที่บ้านของผู้ใช้บริการที่ได้ติดตั้งบริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สายมีบ้านใครที่สัญญาณอินเทอร์เน็ตเกิดความขัดข้องบ้าง เพื่อต้องการให้ผู้ใช้บริการรายอื่นที่สัญญาณอินเทอร์เน็ตเกิดความขัดข้องเช่นเดียวกันได้แสดงความไม่พอใจร่วมด้วย

6. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการบริภาษการบริการ เป็นการกล่าวถ้อยคำเพื่อทำร้ายจิตใจผู้ให้บริการ ด้วยการใช้คำไม่สุภาพ หรือคำหยาบคาย พบจำนวน 22 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“กระจอกสุดๆ”

(9 กุมภาพันธ์ 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการบริภาษการบริการ ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวบริภาษบริการว่ากระจอกสุด ๆ ซึ่งคำว่า “กระจอก” จัดเป็นการบริภาษที่เป็นการกล่าวดูถูกบริการหรือผู้ให้บริการ ดังพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 22) ให้ความหมายไว้ว่า ชื่อนกขนาดเล็ก ตัวลายมี 3 ชนิด คือ กระจอกบ้าน กระจอกตาล และกระจอกป่าท้องเหลือง แต่คำว่า “กระจอก” ในที่นี้โดยปริยายมักมีความหมายว่า ไม่สำคัญ ไร้ประโยชน์ ไม่เอาไหน จากความหมายโดยปริยายจึงกล่าวได้ว่า ผู้ใช้บริการต้องการกล่าวบริภาษบริการว่า เป็นเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไร้ประโยชน์ อีกทั้งยังไม่ควรค่าแก่การใช้บริการอีกต่อไป

7. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการให้พิจารณาความเป็นจริง เป็นการกล่าวถ้อยคำเพื่อแสดงให้ผู้ให้บริการพิจารณาต่อสิ่งที่เกิดขึ้น หรือให้ตระหนักว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการไม่เป็นไปดั่งคำที่ผู้ให้บริการเคยกล่าวไว้ พบจำนวน 16 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“คนเค้าด่าขนาดนี้ ยังคิดว่าไม่มีปัญหาอีกหรอ”

(25 ตุลาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการให้พิจารณาความเป็นจริง ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวให้ผู้ให้บริการพิจารณาความเป็นจริงที่ว่า “คนเค้าด่าขนาดนี้ ยังคิดว่าไม่มีปัญหาอีกหรอ” ซึ่งคำว่า “ด่า” พจนานุกรมฉบับ

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 429) ให้ความหมายไว้ว่า การใช้ถ้อยคำหยาบคายว่าผู้อื่น และคำว่า “ปัญหา” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 733) ให้ความหมายไว้ว่า ข้อสงสัย, ข้อขัดข้อง, อุปสรรค จากความหมายข้างต้นกล่าวได้ว่าผู้ใช้บริการต้องการให้ผู้ให้บริการทราบว่าผู้ใช้บริการรายอื่น ๆ ก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกับตน และยังมีการด่าทอต่าง ๆ นานา ในการใช้บริการ เนื่องจากบริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้ประสิทธิภาพเป็นที่สุด ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่พึงพอใจ และได้แสดงความไม่พอใจด้วยการให้ผู้ให้บริการพิจารณาความเป็นจริงว่าการที่ผู้ใช้บริการด่าทอบริการ แสดงให้เห็นว่าเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตของผู้ให้บริการมีปัญหาต่อการใช้งานจริง ๆ เพราะฉะนั้นผู้ให้บริการควรตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และควรแก้ไขปัญหาให้คลี่คลาย

8. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการแนะความต้องการ เป็นการกล่าวถ้อยคำในการแสดงให้ผู้ให้บริการทราบถึงเจตนาว่าผู้ใช้บริการมีความต้องการอย่างไรต่อการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต พบจำนวน 16 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“บริการให้สมกับเงินที่จ่ายไปหน่อย”

(22 กรกฎาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการแนะความต้องการ ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวแนะความต้องการที่พึงมีให้ผู้ให้บริการทราบว่า “บริการให้สมกับเงินที่จ่ายไปหน่อย” กล่าวได้ว่า ผู้ใช้บริการไม่พึงพอใจต่อการปฏิบัติหน้าของผู้ให้บริการ เนื่องจากผู้ให้บริการควรเต็มใจในการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการ เพราะค่าบริการที่ผู้ใช้บริการต้องชำระในแต่ละครั้งมีราคาค่อนข้างสูง ดังนั้นการบริการที่ควรได้รับต้องเป็นการบริการที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เหมาะสมกับเงินที่จ่าย ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้ใช้บริการกล่าวให้ผู้ให้บริการทราบถึงความต้องการว่า ผู้ใช้บริการต้องการให้ผู้ให้บริการแสดงออกถึงการบริการให้มีคุณภาพขึ้นบ้าง เพราะที่ผ่านมาการบริการถือว่าไม่มีคุณภาพเลยแม้แต่น้อย

9. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการบอกความผิด เป็นการกล่าวถึงข้อบกพร่อง หรือการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ของผู้ให้บริการ พบจำนวน 14 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“ล่มทุกวันจริงๆ”

(22 มิถุนายน 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการบอกความผิด ซึ่งผู้ใช้บริการบอกความผิดของบริการว่า “ล่มทุกวันจริงๆ” ซึ่งคำว่า “ล่ม” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 1,036) ให้ความหมายไว้ว่า กิริยาที่ทรงตัวไม่อยู่ เอียง ตะแคง คว่ำ หรือได้รับความเสียหายมาก แต่ในที่นี้โดยปริยายหมายความว่า เกิดความขัดข้อง หรือใช้งานไม่ได้ ดังนั้นจากความหมายโดยปริยายจึงกล่าวได้ว่า ผู้ใช้บริการไม่พึงพอใจต่อการใช้บริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต เนื่องจากสัญญาณอินเทอร์เน็ตเกิดความขัดข้องในทุกวัน ซึ่งเป็นเหตุที่ทำให้ผู้ใช้บริการไม่สามารถเข้าใช้บริการอินเทอร์เน็ตได้อย่างราบรื่น

10. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการข่มขู่ เป็นการกล่าวถ้อยคำที่ทำให้ผู้ให้บริการมีความรู้สึกกลัวว่าจะเกิดความเสียหาย และกลัวว่าจะมีภัยต่อตนเอง พบจำนวน 11 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“ปากดีนักนะ เดี๋ยวตบให้ปากแตก”

(27 พฤศจิกายน 2562)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการข่มขู่ ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวข่มขู่ผู้ให้บริการว่า “ปากดีนักนะ เดี๋ยวตบให้ปากแตก” ซึ่งคำว่า “ปากดี” พจนานุกรมฉบับมติชน (2547, หน้า 553) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นคำพูดเชิงประชดหรือสมน้ำหน้าว่า พูดอวดดี จากความหมายดังกล่าวจึงกล่าวได้ว่า ผู้ให้บริการใช้วาจาที่ไม่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นการพูดด้วยคำหยาบคาย หรือการใช้น้ำเสียงที่ไม่คู่ควรกับผู้ใช้บริการ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่พึงพอใจ และได้แสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวข่มขู่ผู้ให้บริการว่า “เดี๋ยวตบให้ปากแตก” กล่าวได้ว่าผู้ใช้บริการกล่าวข่มขู่ผู้ให้บริการว่าเพื่อให้เกิดความรู้สึกหวาดกลัว และจะได้ไม่แสดงกริยามารยาทที่ไม่เหมาะสมอีก ทั้งนี้ผู้ใช้บริการเพียงกล่าวข่มขู่เท่านั้น ไม่ได้มีเจตนาทำร้ายร่างกายแต่อย่างใด

11. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการไม่เห็นด้วยกับการกระทำ เป็นการกล่าวถ้อยคำที่แสดงให้ผู้ให้บริการทราบว่าผู้ใช้บริการไม่เห็นด้วยกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการกระทำที่ผู้ให้บริการพึงกระทำต่อผู้ใช้บริการ พบจำนวน 9 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“พนักงานคือสีหน้าไม่ได้เลย ไม่ไหวก็ออกไปนะ”

(23 ตุลาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการไม่เห็นด้วยกับการกระทำ ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวถึงการไม่เห็นด้วยกับการกระทำว่า “พนักงานคือสีหน้าไม่ได้เลย ไม่ไหวก็ออกไปนะ” จากข้อความข้างต้นกล่าวได้ว่า ผู้ใช้บริการไม่พึงพอใจต่อการบริการของผู้ให้บริการ เนื่องจากผู้ให้บริการได้แสดงสีหน้าที่ไม่เหมาะสม โดยสังเกตได้จากบริบทของคำอื่นที่บอกไว้ว่าให้ลาออกจากหน้าที่การงานจึงกล่าวได้อย่างชัดเจนว่าเป็นการแสดงสีหน้าที่ไม่เหมาะสม ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้ใช้บริการรู้สึกไม่พึงพอใจ และได้แสดงความไม่พึงพอใจด้วยการกล่าวถึงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำของผู้ให้บริการว่าถ้าหากผู้ให้บริการไม่อยากทำงานก็ให้ลาออก เพราะการทำสีหน้าใส่ผู้ใช้บริการถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง

12. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการท้าทาย เป็นการกล่าวถ้อยคำยั่วยุให้ผู้ให้บริการทำตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งผู้ใช้บริการมักคิดว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ให้บริการไม่สามารถทำตามได้ เนื่องจากทราบดีว่าสภาวะของผู้ให้บริการไม่สามารถตอบโต้สิ่งที่ผู้ใช้บริการท้าทายได้ พบจำนวน 8 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“เวลาเจอหน้า พูดให้เหมือนในโทรศัพท์นะ”

(4 ธันวาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการท้าทาย ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวท้าทายผู้ให้บริการว่า “เวลาเผชิญหน้า พูดให้เหมือนในโทรศัพท์นะ” กล่าวได้ว่าผู้ใช้บริการไม่พึงพอใจต่อการกระทำของผู้ให้บริการ ซึ่งกล่าวได้ว่าผู้ใช้บริการประสบกับปัญหาบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับการใช้บริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต จึงติดต่อสอบถามข้อสงสัยแก่ผู้ให้บริการผ่านทางโทรศัพท์ แต่ผู้ให้บริการกลับใช้วาจาในการสนทนาที่ไม่เหมาสมไม่ควรแก่การเป็นผู้ให้บริการ ด้วยเหตุดังกล่าวผู้ใช้บริการจึงเกิดความไม่พึงพอใจ และได้แสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวท้าทายว่า ในเมื่อการพูดคุยกันทางโทรศัพท์นั้นผู้ใช้บริการกล้าสนทนาด้วยวาจาที่ไม่เหมาะสม เพราะฉะนั้นเมื่อสนทนากันแบบเผชิญหน้าก็หวังว่าผู้ให้บริการจะกล้าใช้วาจาเช่นเดียวกันกับครั้งที่สนทนาผ่านทางโทรศัพท์

13. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการให้ชดเชย เป็นการใช้ถ้อยคำเพื่อแสดงผู้ให้บริการทราบว่าผู้ใช้บริการมีความต้องการที่จะให้ผู้ให้บริการชดเชยต่อเหตุการณ์ที่เกิด ไม่ว่าจะเป็นการลดค่าบริการ หรือการเพิ่มประสิทธิภาพต่อบริการในกรณีที่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเกิดปัญหา พบจำนวน 4 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“เน็ตเล่นไม่ได้ก็น่าจะลดเงินให้บ้าง”

(10 เมษายน 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการให้ชดเชย ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวให้ผู้ให้บริการแสดงการชดเชยว่า “เน็ตเล่นไม่ได้ก็น่าจะลดเงินให้บ้าง” กล่าวได้ว่าผู้ใช้บริการไม่พึงพอใจต่อบริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต เนื่องจากเกิดความขัดข้องจนทำให้ไม่สามารถเข้าใช้บริการได้อย่างปกติ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความไม่พึงพอใจ และได้แสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวให้ผู้ให้บริการชดเชยโดยการลดหย่อนค่าบริการรายเดือนให้มีราคาที่น้อยลง เนื่องจากการที่สัญญาณอินเทอร์เน็ตเกิดความขัดข้อง แสดงว่าผู้ใช้บริการไม่ได้ใช้บริการอย่างเต็มที่ เพราะฉะนั้นผู้ให้บริการจึงควรลดหย่อนค่าบริการเพื่อเป็นการชดเชยระยะเวลาที่ผู้ใช้บริการไม่สามารถใช้งานอินเทอร์เน็ตได้

14. กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการใช้สำนวน เป็นการนำคำหรือสำนวนมาใช้ในการกล่าวเสียดสีบริการหรือผู้ให้บริการ และยังนำสำนวนต่าง ๆ มาเปรียบเทียบกับบริการหรือผู้ให้บริการ พบจำนวน 3 ข้อความ ดังตัวอย่างข้อความต่อไปนี้

“ด่าไปก็เท่านั้น เหมือนสีซอให้ควายฟัง”

(20 ตุลาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการใช้สำนวน ซึ่งผู้ใช้บริการกล่าวถึงสำนวนที่ใช้ในการแสดงความไม่พอใจว่า “สีซอให้ควายฟัง” โดยสำนวนดังกล่าว รัชนี กำแพงแก้ว (2557, หน้า 157) ให้ความหมายไว้ว่า การพูดสอนให้ผู้ที่มีความรู้น้อยได้ฟังแต่ผู้ฟังไม่ใส่ใจที่จะฟัง หรือแนะนำในสิ่งที่ดีแต่ไม่ยอมทำตาม ทำให้ผู้สอนนั้นเสียเวลาเปล่า จากความหมายข้างต้นกล่าวได้ว่า ผู้ใช้บริการไม่พึงพอใจที่ตนได้แจ้งปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับบริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้ให้บริการรับทราบ เพื่อรีบดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้คลี่คลายลง แต่ผู้ใช้บริการกลับไม่กระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้ใช้บริการแสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวเป็นสำนวนในการเปรียบเทียบผู้ให้บริการเปรียบเสมือนควาย ที่ต่อให้เสียงซอที่สีออกมาไพเราะอย่างไร ก็ไม่สามารถรับรู้ถึงความไพเราะนั้นได้ ทั้งนี้ผู้ใช้บริการแสดงความไม่พอใจด้วยการใช้สำนวนเพื่อต้องการให้คำพูดมีความหมายที่ลึกกินใจ และเป็นการเน้นย้ำให้ผู้ให้บริการรับรู้ถึงความไม่พอใจให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยที่ปรากฏข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการแสดงความไม่พอใจสามารถจำแนกออกเป็นกลวิธีในลักษณะต่าง ๆ และเพื่อให้เห็นผลการศึกษาในครั้งนี้ชัดเจนสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนข้อความที่พบในกลวิธีการแสดงความไม่พอใจตามประเด็นที่ศึกษา

ลำดับที่	ประเด็นที่ศึกษา	จำนวนข้อความที่พบ	คิดเป็นร้อยละ
1	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการบอกความรู้สึกทางลบ	34	14.12
2	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวเสียดสีประชดประชัน	33	13.69
3	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวประจาน	24	9.96
4	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการตัดสัมพันธ์	24	9.96
5	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการหาแนวร่วม	23	9.54

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนข้อความที่พบในกลวิธีการแสดงความไม่พอใจตามประเด็นที่ศึกษา (ต่อ)

ลำดับที่	ประเด็นที่ศึกษา	จำนวนข้อความที่พบ	คิดเป็นร้อยละ
6	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการบริภาษการบริการ	22	9.13
7	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการให้พิจารณาความเป็นจริง	16	6.64
8	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการแนะความต้องการ	16	6.64
9	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการบอกความผิด	14	5.81
10	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการไม่เห็นด้วยกับการข่มขู่	11	4.56
11	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการไม่เห็นด้วยกับการกระทำ	9	3.73
12	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการท้าทาย	8	3.32
13	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการให้ชดเชย	4	1.66
14	กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการใช้สำนวน	3	1.24
รวม		**241**	**100**

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่อง “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB” ที่ผู้วิจัยพบการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ จำนวน 14 ประเด็น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของสุธาสินี พลอยขาว (2551) ศึกษาเรื่อง “วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต” พบว่าบางส่วนมีความคล้ายคลึงกัน และบางส่วนมีความแตกต่างกัน โดยงานวิจัยของสุธาสินี พลอยขาว พบกลวิธีการแสดงความไม่พอใจ 10 ประเด็น ซึ่งมีความแตกต่างจากการศึกษาเรื่อง “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB” ที่พบกลวิธีการแสดงความไม่พอใจ เพิ่มเติมจากงานวิจัยของสุธาสินี พลอยขาว 4 ประเด็น คือ การแสดงความไม่พอใจด้วยการไม่เห็นด้วยกับการกระทำ การแสดงความไม่พอใจด้วยการให้ชดเชย การแสดงความไม่พอใจด้วยการใช้สำนวน และการแสดงความไม่พอใจด้วยการให้พิจารณาความเป็นจริง โดยผลการศึกษาจากงานวิจัยของสุธาสินี พลอยขาว พบกลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการบอกความผิดมากที่สุด และพบกลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการกล่าวท้าทายน้อยที่สุด ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวต่างกับผลการศึกษาเรื่อง “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB” ที่พบกลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการแสดงความรู้สึกทางลบมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 14.12 และพบกลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการใช้สำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.24 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีความแตกต่างกัน โดยงานวิจัยของสุธาสินี พลอยขาว เก็บกลุ่มตัวอย่างมาจากช่องแสดงความคิดเห็นในเว็บไซต์ของผู้ให้บริการโดยตรง ซึ่งบัญชีแอคเคาต์ที่ผู้แสดงความไม่พอใจใช้ อาจมีการแสดงตัวตนอย่างชัดเจน จึงทำให้ไม่กล้าแสดงความไม่พอใจอย่างตรงไปตรงมา เนื่องจากกลัวว่าผู้ใหญ่ที่รู้จักผ่านมาเจอจะมองไปในทางที่ไม่ดี ส่วนการศึกษาเรื่อง “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB” เก็บกลุ่มตัวอย่างจากแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ ซึ่งแอปพลิเคชันดังกล่าวกลุ่มผู้ใช้งานส่วนใหญ่จะไม่เปิดเผยตัวตนที่แท้จริงและมักจะเป็นการสื่อสารที่เห็นพ้องต้องกันเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้มีความกล้าที่จะแสดงความไม่พอใจด้วยความรู้สึกที่แท้จริง เนื่องจากทราบดีว่าจะมีผู้ใช้งานรายอื่นเข้ามาร่วมแสดงความไม่พอใจด้วย ดังนั้นจึงทำให้การศึกษาเรื่อง “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แอชแทค 3BB” พบการใช้ถ้อยคำที่เป็นคำหยาบโลนมากกว่างานวิจัยของสุธาสินี พลอยขาว

นอกจากนี้เมื่อเทียบผลการศึกษาเรื่อง “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB” กับงานวิจัยของชาญวิทย์ เยาวฤทธา (2561) ศึกษาเรื่อง “วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครองและปัจจัยที่ผู้พูดคำนึงถึง” พบว่ามีความขัดแย้งกัน โดยผลการศึกษาของชาญวิทย์ เยาวฤทธา พบการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการไม่เห็นด้วยกับการกระทำมากที่สุด ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาเรื่อง “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB” ที่พบกลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการไม่เห็นด้วยกับการกระทำเพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษาเรื่อง “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB” เป็นการแสดงความไม่พอใจเกี่ยวกับการใช้บริการเครือข่ายสัญญาณอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแสดงความไม่พอใจเป็นบุคคลอื่นที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับผู้แสดงความไม่พอใจ จึงทำให้มีการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจแบบอื่นมากกว่าการกล่าวถึงความไม่เห็นด้วยกับการกระทำ แต่งานวิจัยของชาญวิทย์ เยาวฤทธา เป็นการแสดงความไม่พอใจเกี่ยวกับผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้แสดงความไม่พอใจ จึงทำให้ผู้แสดงความไม่พอใจเลือกใช้กลวิธีที่ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผลการศึกษาของชาญวิทย์ เยาวฤทธา พบกลวิธีการแสดงความไม่พอใจด้วยการไม่เห็นด้วยกับการกระทำมากกว่าการศึกษาเรื่อง “กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB”

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการศึกษาไปใช้

ผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกใช้ภาษาที่ปรากฏบนแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ แฮชแท็ก 3BB

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากลวิธีการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ตผ่านช่องทางอื่น ๆ เช่น เว็บไซต์พันทิป (www.pantip.com) หรือ ช่องทางการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเกมต่าง ๆ เป็นต้น

2. ควรมีการเปรียบเทียบลักษณะการใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจจากช่องทางอื่นกับแอปพลิเคชันทวิตเตอร์ ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากข้อมูลในแต่ละช่องทางมีความแตกต่างในการเลือกใช้ถ้อยคำ

3. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษากลวิธีในการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต จึงไม่ได้ศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธี ดังนั้นจึงควรที่จะศึกษาต่อไปว่าปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความรุนแรงของความผิด มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ตหรือไม่ อย่างไร

8. เอกสารอ้างอิง

ขนิษฐา จิตชนะกุล. (2557). *หลักการสื่อสาร.* กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

ชาญวิทย์ เยาวฤทธา. (2561). “วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจของนักศึกษาต่อผู้ปกครองและปัจจัยที่ผู้พูดคำนึงถึง”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*. 12(2), 4. จาก http://huso.bsru.ac.th/search/node/95

พิเชษฐ์ แตงอ่อน และปภัสสรา ชัยวงศ์. (2563). “การเปลี่ยนแปลงของแนวโน้มทางการศึกษาวิจัยด้านสื่อใหม่และการสื่อสารผ่านระบบคอมพิวเตอร์ในช่วงปี ค.ศ. 2012-2018”. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 40(2), 151-152, จาก http://utcc2.utcc.ac.th

มติชน. (2547). *พจนานุกรมฉบับมติชน.* กรุงเทพฯ: มติชน.

รัชนี กำแพงแก้ว. (2557). *สำนวน สุภาษิต คำพังเพย.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.

สักกพัฒน์ งามเอก. (2562). *บทความการรับมือกับความไม่พึงพอใจจากสารคดีทางวิทยุรายการจิตวิทยาเพื่อคุณ.* สืบค้นเมื่อ 17 ธันวาคม 2563, จาก https://smarterlifebypsychology.com

สิทธิธรรม อ่องวุฒิวัฒน์. (2560). "กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการตอบรับการแสดงความไม่พอใจในภาษาไทย". *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์.* 36(2), 3, จาก https://so05.tci-thaijo.org

สุธาสินี พลอยขาว. (2551). *วัจนกรรมการแสดงความไม่พอใจในกระดานสนทนาทางอินเทอร์เน็ต.* (ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, จาก http://cuir.car.chula.ac.th

กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการตลก 6 ฉาก ในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม

THE STRATEGIES AND THE USE OF HUMOUR LANGUAGE IN THE VARIETY GAME SHOW "TALOK HOK CHAK", KAO DUAN CHUAN YIM

จุฑามาศ เทพณรงค์[1]* และจุฬารัตน์ เสงี่ยม[2]

Juthamat Thepnarong[1]* and Julara Sangiam[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการตลก 6 ฉาก ในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม โดยปรับกรอบแนวคิดจากงานวิจัยของฐานิตย์ เอี่ยมอุตมะ (2551) ที่ศึกษาเรื่อง กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในละครคั่นรายการวาไรตี้ เกมโชว์ "ชิงร้อยชิงล้าน" ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจาก เว็บไซต์ยูทูป (www.youtube.com) ช่องเวิร์คพอยท์ (WorkpointOffcial) ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – สิงหาคม พ.ศ. 2563 จำนวนทั้งหมด 26 Ep.

ผลการวิจัยพบว่า กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน พบจำนวนทั้งหมด 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การเบี่ยงเบนข้อเท็จจริง 2) การเบี่ยงเบนค่านิยม 3) การเข้าใจข้อเท็จจริงผิด 4) การเข้าใจคำถามผิด 5) การใช้ความเจ้าชู้และลามก 6) การล้อเลียนบุคคล 7) การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการแสดง และการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน พบทั้งหมด 8 ประเด็น ได้แก่ 1) การเล่นคำพ้องเสียง 2) การเล่นคำสัมผัส 3) การใช้ศัพท์เฉพาะวงการ 4) การใช้ภาษาถิ่น 5) การใช้ภาษาต่างประเทศ 6) การใช้ความเปรียบ 7) การกล่าวเกินจริง 8) การใช้ภาษาที่แสดงน้ำเสียงประชดประชัน

คำสำคัญ: กลวิธี, การสร้างอารมณ์ขัน, การใช้ภาษา

Abstract

The purpose of this research was to study the strategies and the use of humour language in the variety game show "Talok Hok Chak", Kao Duan Chuan Yim. This research adopted Eiamutama, Thanit's conceptual framework which is a part of the research, The Strategies and the Use of Humour Language in the Series Breaks of the Variety Game Show "Ching Roy Ching Laan". Data were collected from www.youtube.com, WorkpointOffcial channel, towards 26 selected episodes. (February – August 2020)

The results revealed that there were 7 strategies to create humor including 1) deviation of facts, value deviation, and misunderstanding of facts, misunderstanding the question, Flirty and lewd use, mocking, and let others take part in the show. In terms of the use of humour language, it was found that there were 8 types of the use of humour language: 1) the use of homonym, 2) the use of rhyme, 3) the

[1] นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

* Corresponding author, E-mail: s6110789106@pkru.ac.th

use of terminology, 4) the use of dialect, 5) the use of foreign language, 6) the Use of Figurative Expression, 7) the use of hyperbole and 8) the use of tones of language

Keyword: Strategies, humor, use of language

1. บทนำ

ภาษาเป็นสัญลักษณ์ของการสื่อสารอย่างหนึ่งที่มนุษย์ต้องใช้เพื่อการสื่อสารในการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ตลอดจนเรื่องราวต่าง ๆ ดังที่ ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 868) กล่าวถึงภาษาว่า ภาษา เป็นเครื่องมือในการสื่อความหมายซึ่งใช้ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการของตนให้ผู้อื่นทราบ ไม่ว่าจะเป็นเสียงพูด ถ้อยคำ กิริยาอาการ หรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ อีกทั้งภาษาเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้สึก รวมไปถึงการใช้ภาษาในการสื่อสารเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ เช่น อารมณ์เศร้าโศกเสียใจ อารมณ์ดีใจ อารมณ์ขัน เป็นต้น

เถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2559 หน้า 15, 17) ได้กล่าวถึงอารมณ์ขันสรุปได้ว่า อารมณ์ขันนับว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์ เพราะเมื่อพบเจอปัญหา หรือมีความไม่สบายใจ อารมณ์ขันก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย ช่วยให้สบายใจขึ้น อีกทั้งยังช่วยทำให้ร่างกายกระชุ่มกระชวย สมองปลอดโปร่ง จิตใจแจ่มใส และยังเสริมสร้างความสบายใจได้อีกด้วย ดังนั้นมนุษย์จึงพยายามแสวงหาความรู้สึกที่ดี หรืออารมณ์ขันจากความบันเทิง เพื่อช่วยผ่อนคลายความเคร่งเครียดในชีวิต โดยผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อโทรทัศน์ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการ

ปวริส มินา (2561, หน้า 2304 - 2305) ได้กล่าวถึงสื่อโทรทัศน์ สรุปได้ว่า สื่อโทรทัศน์นับเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ในวงกว้าง อีกทั้งยังสามารถถ่ายทอดความบันเทิงได้อย่างเต็มรูปแบบเนื่องจากผู้รับสารสามารถรับสารได้ทั้งภาพ และเสียง อีกทั้งรายการทางโทรทัศน์ก็มีอย่างหลากหลายรูปแบบ โดยในแต่ละรายการมีวิธีการดึงดูดผู้ชมที่ต่างกัน รวมไปถึงการสอดแทรกอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ โดยปัจจุบันรายการที่นำเสนอเนื้อหาที่มีอารมณ์ขัน มักมีความนิยมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นรายการที่มอบแต่ความสนุกสนานให้แก่ผู้ชม ทำให้ผู้ชมมีความต้องการที่จะติดตามรายการนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็น รายการละคร รายการข่าว รายการตลก เป็นต้น

รายการตลก 6 ฉาก ถือว่าเป็นรายการที่มีผู้ให้ความสนใจ และมีผู้ติดตามมาก ถึงแม้รายการจะมีระยะเวลาในการดำเนินเรื่องในแต่ละตอนเป็นระยะเวลานาน แต่ก็สามารถทำให้ผู้ชมไม่รู้สึกเบื่อ ในรายการตลก 6 ฉากมีการแบ่งช่วงในการดำเนินเรื่องเป็น 6 ฉาก หรือ 6 เรื่องใน 1 ตอน ซึ่งตรงกับชื่อรายการ "ตลก 6 ฉาก" ในแต่ละฉากก็มีความตลก และรูปแบบฉากที่แตกต่างกัน เช่น ฉากโรงพยาบาลชีวาวาย ฉากสำนักงาน ฉากข่าวด่วน ชวนยิ้ม เป็นต้น

ฉากในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม เป็นการประชาสัมพันธ์ข่าวที่ได้รับความนิยมในแต่ละช่วงเวลารวมไปถึงการทดลองทางวิทยาศาสตร์ การเล่นมายากล ที่นำมาดัดแปลงให้เสมือนจริง แต่ทุกอย่างเป็นเพียงการแสดง และการรายงานข่าว ในช่วงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข่าวล้อเลียนสังคม ข่าวล้อเลียนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยการนำข่าวทั่ว ๆ ไปมาดัดแปลงเพื่อทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา “กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการตลก 6 ฉาก ในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม” เพื่อวิเคราะห์การเลือกใช้กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรูปแบบต่าง ๆ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันในรายการตลก 6 ฉาก ในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม
2. เพื่อศึกษาการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการตลก 6 ฉาก ในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยปรับกรอบแนวคิดจากทฤษฎีกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน และทฤษฎีการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน โดยศึกษาจากตำรา งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสรุป และใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. เก็บรวบรวมข้อมูลในรายการตลก 6 ฉาก ในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – สิงหาคม พ.ศ. 2563 โดยศึกษา และเก็บข้อมูลย้อนหลังจาก Youtube ในช่อง WorkpointOffcial ที่ออกอากาศทุกวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 11 : 00 – 12 : 15 น. จำนวนทั้งหมด 26 Ep

2. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตเนื้อหา

3. เขียนสรุปผลการวิเคราะห์ อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา “กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการตลก 6 ฉาก ในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม” ผลการวิจัยวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ปรากฏตามประเด็นที่กำหนด ดังต่อไปนี้

1. กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน ผู้วิจัยพบว่ารายการตลก 6 ฉากในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม ใช้กลวิธีในการสร้างอารมณ์ขัน จำนวน 7 กลวิธี ดังต่อไปนี้

1.1 การเบี่ยงเบนข้อเท็จจริง เป็นการทำให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงตามความจริงผิดเพี้ยนไป พบจำนวนทั้งหมด 5 ข้อความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พัน พลุแตก	: ใช่ มีแป้งแล้วถึงทอด
โก๊ะตี๋	: แต่ว่าอันนี้โรตีกินสดเลยครับ **สดแบบไม่มีแป้ง**ครับ
พัน พลุแตก	: โรตีดิบ ๆ นี้นะฮะ เขาเรียกว่าโรตีสดครับ

(Ep. 1 กุมภาพันธ์ 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าวโดยมีคุณพัน พลุแตก เป็นผู้ดำเนินรายการ และมีแขกรับเชิญที่ทำชื่อเสียงโด่งดังให้กับประเทศไทยของเราอย่างมาก เป็นบุคคลที่การคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศ โดยทั้งสองเป็นคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ มองปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศ และสามารถแก้ไขปัญหาได้ ทั้งสองมีความสามารถที่ต่างกันออกไป อีกคนมีความคิดเรื่องเมนูอาหาร เป็นเรื่องที่คุณพันให้ความสนใจมาก ต่างจากอีกเรื่องหนึ่ง คือ การประดิษฐ์เครื่องลดฝุ่น PM 2.5 ที่ต้องผ่านกระบวนการคิดค้น และประดิษฐ์มันขึ้นมา คุณพัน ไม่ได้ให้ความสนใจอย่างมากนัก

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการเบี่ยงเบนข้อเท็จจริง สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“สดแบบไม่มีแป้ง”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง การกินโรตีแบบสด ๆ โดยไม่ผ่านความร้อน แต่ด้วยความเป็นจริงแล้วหากเรารับประทานโรตีจะต้องนำไปทอด โดยผ่านความร้อนเพื่อให้แป้งสุกก่อน จึงจะรีบประทานได้ บริบทของประโยคและข้อความที่ว่า กินโรตีสดแบบไม่มีแป้ง แสดงให้เห็นในความเป็นจริงที่ไม่สามารถเป็นไปได้ เพราะวัตถุดิบหลักของโรตี คือ แป้ง เป็นการเบี่ยงเบนข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

1.2 การเบี่ยงเบนค่านิยม เป็นการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ต่างจากค่านิยมในสังคมปัจจุบัน พบจำนวนทั้งหมด 7 ข้อความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สวัสดีครับท่านผู้ชมครับ พบกับผมพัน พลุแตกครับ กับช่วงข่าวด่วน ช่วงนี้ครับ สนับสนุนโดย**น้ำแร่ ตราท้อแท้** ดื่มแล้วตายแน่ ๆ **สุขภาพเริ่มร่อแร่ เพราะมีสารปนเปื้อน** ครับผม

(Ep. 21 มีนาคม 63)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าวโดยมีคุณพัน พลุแตก เป็นผู้ดำเนินรายการ และมีคุณโหน่ง มาเป็นผู้อ่านข่าวคู่กัน โดยคุณโหน่งเป็นนักแสดงชื่อดัง ที่มากความสามารถอย่างรอบด้าน โดยการนำเสนอข่าวในวันนี้เป็นการรายงานข่าวที่จัดลำดับแล้วว่าเป็นข่าวที่ได้รับความนิยมอย่างมากพร้อมกับตั้งชื่อฉายาให้กับบุคคลในข่าว

ข้อความข้างต้นเป็นการเบี่ยงเบนค่านิยม สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้คำว่า **“น้ำแร่ ตราท้อแท้ ดื่มแล้วตายแน่ ๆ สุขภาพเริ่มร่อแร่ เพราะมีสารปนเปื้อน”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง การดื่มน้ำแร่แล้วจะเกิดอาการที่ไม่ดีต่อร่างกาย เพราะว่าน้ำแร่ดังกล่าวนั้น มีสารพิษปนเปื้อนอยู่ โดยบริบทของประโยคและข้อความดังกล่าวเป็นการแสดงถึงเอกลักษณ์ของสินค้าในแง่ลบ ซึ่งต่างจากค่านิยมในความเป็นจริง คือ การโฆษณาสินค้าในทางที่ดี ให้ผู้บริโภคได้เห็นถึงประโยชน์ในการดื่มน้ำแร่ และในการโฆษณาจะไม่มีการบอกถึงสินค้าในแง่ลบ หรือในทางที่ไม่ดี ให้ผู้บริโภครับรู้ ทั้งนี้เป็นการเบี่ยงเบนค่านิยมเพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

1.3 การใช้ความเข้าใจข้อเท็จจริงผิด เป็นการทำให้สองฝ่าย เข้าใจสิ่งหนึ่งแตกต่างกัน ทั้ง ๆ ที่สิ่งที่ต้องการสื่อออกมานั้นเป็นสิ่ง ๆ เดียวกัน พบจำนวน 3 ข้อความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(ผู้ดำเนินรายการกำลังการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องแข่งขันวิ่งเพื่อคว้าทอง แต่เป็นการเข้าใจผิดเพราะว่าการที่ได้ทองมาไม่ใช่การแข่งวิ่ง แต่เป็นการวิ่งยิงทอง หรือขโมยทองตามร้านนั้นเอง)

พัน พลุแตก : ที่ได้มาทั้งหมดกี่ทองแล้วครับตอนนี้ ถ้าจำได้

โก๊ะตี๋ : ไม่ต่ำกว่า 18 ฮะ

(หน้าตาตื่นตระหนกตกใจ)

พัน พลุแตก : โอ้โห คุณผู้ชม 18 ทอง 18 ทองนี้ทองเป็นเหรียญ

โก๊ะตี๋ : **เป็นเส้น**

พัน พลุแตก : เป็นเส้นนะฮะ ก็คงจะกระจ่างแล้วนะครับ

(Ep. 29 กุมภาพันธ์ 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นรายงานข่าว โดยมีคุณพัน พลุแตกเป็นผู้ดำเนินรายการ การรายงานข่าวในวันนี้มีแขกรับเชิญพิเศษที่เป็นนักกีฬาท่านหนึ่งที่โด่งดัง และมากความสามารถ โดยนักวิ่งท่านนี้นั้นได้รับรางวัลคว้าเหรียญทองอย่ างมากมาย และระยะเวลาในการวิ่งนั้นรวดเร็วทันใจ มีทั้งระยะทาง 100 เมตร 200 เมตร 300 เมตร

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเป็นการเข้าใจข้อเท็จจริงผิด สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“เป็นเส้น”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง การได้ทองที่เป็นเส้น ซึ่งได้จากการไปวิ่งขโมยมา แต่จากข้อความดังกล่าวบทสนทนาเป็นการเข้าใจผิดว่าโก๊ะตี๋ไปวิ่งแข่ง และได้เหรียญทองมาเป็นรางวัล โดยบริบทของประโยคและข้อความที่ว่า ได้ทองทั้งหมด 18 เหรียญ แสดงให้เห็นว่าเป็นการเข้าใจข้อเท็จจริงผิด เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

1.4 การเข้าใจคำถามผิด เป็นการทำให้ผู้ฟังเข้าใจคำถามผิดเพี้ยนไป พบจำนวน 3 ข้อความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หน้าจอ	: เศรษฐกิจไทยน่าจะดีหากทำเช่นนี้ //ตะไคร้ ไข้ที่ชล
พัน พลุแตก	: ไม่น่าเชื่อนะฮะเป็นข้อความแรกที่ถือว่าเข้าข่ายกับหัวข้อของเรานะครับ คุณตะไคร้บอกว่า
หน้าจอ	: **เศรษฐกิจไทยจะดีหากพิมพ์... สาธุ99// ตะไคร้ ไข้ที่ชล**

(Ep. 15 กุมภาพันธ์ 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการให้ทางบ้านได้มีส่วยร่วมในการพูดคุย โดยมีผู้ดำเนินรายการ คือ คุณพัน พลุแตก สำหรับในวันนี้นั้นจะมีการพูดคุยเรื่องราวเกี่ยวกับเศรษฐกิจ และการลงทุน ของประเทศไทยที่ปัจจุบันนี้ประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดมายิ่งขึ้น คุณพันเลยมีการจัดรายการข่าวในวันนี้ขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ รวมถึงได้ช่วยกันแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยคุณพันจะพูดคุยในประเด็นที่ว่า ทำอย่างไรให้เศรษฐกิจไทยเรานั้นเติบโตขึ้น โดยให้ผู้ชมส่งข้อความมาทางหน้าจอ และคุณพันอ่านพร้อมกับบอกถึงปัญหา และวิธีแก้ไข

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการเข้าใจคำถามผิด สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“เศรษฐกิจไทยจะดีหากพิมพ์... สาธุ99// ตะไคร้ ไข้ที่ชล”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง เป็นการล้อเลียนเศรษฐกิจ ว่าถ้าอยากให้เศรษฐกิจดีขึ้นให้พิมพ์ข้อความดังกล่าว แต่ด้วยความเป็นจริงแล้วผู้ดำเนินรายการอยากให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นข้อความต่าง ๆ เพื่อนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม บริบทของประโยคและข้อความที่ว่า เศรษฐกิจไทยจะดีหากพิมพ์... สาธุ99 แสดงให้เห็นว่าในความเป็นจริงที่ไม่สามารถเป็นไปได้ เพียงการพิมพ์ข้อความดังกล่าวไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจของเราดีขึ้น เป็นการเข้าใจคำถามผิด เพื่อทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

1.5 การใช้ความเจ้าชู้และลามก เป็นการกระทำเชิงชู้สาวกับเพศตรงข้าม ด้วยทั้งวาจา และท่าทาง พบจำนวน 2 ข้อความ ดังต่อไปนี้

	(เหตุการณ์เกิดจากโก๊ะตี๋ได้ถูกเจี๊ยบขับรถเฉี่ยวชน จึงทำให้เกิดอุบัติเหตุ โก๊ะตี๋มีการรับผิดชอบโดยการดูแลเอาใจใส่เจี๊ยบเป็นอย่างดี โดยคุณพันก็ได้ถามโก๊ะตี๋ว่าโก๊ะตี๋ได้ดูแลเจี๊ยบอย่างไรบ้าง และที่โก๊ะตี๋พูด หรือกระทำเป็นความจริงหรือไม่ โดยคุณเจี๊ยบมีลักษณะเป็นสาวรูปร่างผอมเพรียวผิวพรรณสวยงาม จึงเป็นเหตุในการดูแลรักษาเจี๊ยบเป็นอย่างดี)
พัน พลุแตก	: เพื่อให้เรารู้ว่าจริงเท็จอย่างไร วันนี้เราได้เชิญคุณประภัย หรือคุณเจี๊ยบมาพูดคุยในรายการด้วยนะครับ เชิญเลยครับ ขอเชิญคุณเจี๊ยบนะครับที่คุณใจเทพพูดในรายการ
โก๊ะตี๋	: **(โก๊ะตี๋ล้างแผลเจี๊ยบและโอบกอด)**
เจี๊ยบ	: จริงทุกอย่างเลยค่ะ
คุณผู้ชมครับ วันนี้เราจะลากันไปด้วยภาพน่ารัก ๆ แบบนี้นะครับคือภาพการล้างแผลของคุณใจเทพ ให้กับน้องเจี๊ยบ และเดี๋ยว**ผมจะช่วยคุณใจเทพด้วย**นะครับ เราจะช่วยกันสองคนนะครับ ลาไปก่อนสวัสดีครับ	

(Ep. 30 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าว โดยคุณพัน พลุแตกเป็นผู้ดำเนินรายการ ข่าวในช่วงนี้จะเป็นการยกย่องคนที่ทำความดี เป็นการกล่าวประกาศให้คนในประเทศไทยรู้ว่าบุคคลคนนี้ได้ทำความดี โดยการที่โก๊ะตี๋ได้ขับขี่รถมาตามถนนปกติ แต่มีเหตุการณ์ไม่คาดคิด คือ มีผู้หญิงคนหญิงขี่รถผิดกฎจราจร หรือขี่รถย้อนศรขึ้นมา และได้ชนกับรถของโก๊ะตี๋ แต่โก๊ะตี๋ไม่ได้เอาความผิดอย่างใด พร้อมทั้งดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ อีกทั้งโก๊ะตี๋ยังได้ล้างแผลให้กับคุณเจี๊ยบอยู่สม่ำเสมอในทุก ๆ วัน

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการใช้ความลามกและความเจ้าชู้ สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“โก๊ะตี๋ล้างแผลเจี๊ยบและโอบกอด”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง การแสดงถึงความรู้สึกที่มากกว่าการห่วงใยจากการที่เกิดอุบัติเหตุ แต่เป็นการแสดงถึงความรู้สึกที่มากกว่านั้น บริบทของประโยคและข้อความที่ว่า ผมจะช่วยคุณใจเทพด้วย เป็นการแสดงความคิดเห็นร่วมกับโก๊ะตี๋ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความคิดที่มากกว่าการห่วงใย เป็นการใช้ความเจ้าชู้และลามก เพื่อทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

1.6 การล้อเลียนบุคคล เป็นการนำเอาจุดเด่น และจุดด้อยของบุคคลต่าง ๆ มาล้อเลียนในรายการ พบจำนวน 4 ข้อความ ดังต่อไปนี้

(โหน่งพูดด้วยสีหน้า ท่าทางคิ้วขมวด พร้อมพูดด้วยน้ำเสียงชวนให้คิด)
โหน่ง : คุณพันก็มีฉายานะ
(พัน ตอบกลับด้วยสีหน้าท่าทางสงสัย)
พัน พลุแตก : ผมนี้นะฮะ
(โหน่งพูดโดยการใส่อารมณ์ความรู้สึกที่สื่อออกมาผ่านข้อความ)
โหน่ง : พัน **เกาะแกะ** เกาะแกะไปทั่วได้ไม่ได้ เกาะแกะไปก่อน
พัน พลุแตก : ก็ลากันไปดีกว่านะครับ
(Ep. 21 มีนาคม 63)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าวโดยมีคุณพัน พลุแตก เป็นผู้ดำเนินรายการ และมีคุณโหน่ง มาเป็นผู้อ่านข่าวคู่กันอีกด้วย โดยคุณโหน่งเป็นนักแสดงชื่อดัง ที่มากความสามารถอย่างรอบด้าน โดยการนำเสนอข่าวในวันนี้เป็นการรายงานข่าวที่จัดลำดับแล้วว่าเป็นข่าวที่ได้รับความนิยมอย่างมากพร้อมกับตั้งชื่อฉายาให้กับบุคคลดังกล่าว

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการการล้อเลียนบุคคล สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“พันเกาะแกะ”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง คุณพัน เป็นคนช่างเกาะแกะ โดยการพูดไปเรื่อย เช่น เกาะแกะผู้หญิง เป็นคนที่รู้ทุก ๆ เรื่อง ไม่ว่าเรื่องดังกล่าวจะถูก หรือผิด คุณพัน ก็จะต้องรู้ในทุก ๆ เหตุการณ์ เป็นการล้อเลียนบุคคล เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

1.7 การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการแสดง เป็นการให้ทีมงานผู้อยู่เบื้องหลังรายการมามีส่วนร่วมในการแสดง พบจำนวน 3 ข้อความ ดังต่อไปนี้

พัน พลุแตก : ทีมงานขอกระดาษ กับปากกาหน่อยครับ
(ทีมงานเดินเข้ามาในรายการ และนำกระดาษ กับปากกามาให้พร้อมท่าทางยิ้มมุมปาก)
โหน่ง : มา ๆ หน้าเริ่มชัดเห็น หน้าเริ่มชัดขึ้นไหม
(เริ่มขีดเป็นเส้น ๆ)
(ยืนมองภาพวาดด้วยหน้าตามึนงง คิ้วขมวด พร้อมพูดตอบไปอย่างมั่นใจ)
ทีมงาน : **ชัดครับ ชัดจนมองไม่ค่อยเห็นครับ**
โหน่ง : ขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ
(Ep. 11 กรกฎาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าวโดยเป็นข่าวที่กำลังโด่งดังอย่างมากในตอนนี้ โดยมีเหตุการณ์ขโมยขึ้นบ้านของดาราท่านหนึ่ง สิ่งของเสียหายมากกว่าสิบล้านบาท โดยจากการรายข่าวในวันนี้เป็นการมีอาจารย์ที่มีวิชาในการมองเห็นขโมย สามารถมองเห็นคนที่ขโมย และวาดออกมาเป็นรูปร่างคนคนร้ายได้ โดยคุณพัน พลุแตกได้เชิญท่านมาทำพิธีต่าง ๆ

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการแสดง สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“ชัดครับ ชัดจนมองไม่ค่อยเห็นครับ”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง ข้อความดังกล่าวที่ถ่ายทอดออกมาให้ทีมงานดู ไม่มีภาพดังกล่าวที่เป็นรูปร่าง ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปบุคคลที่กระทำความผิดได้ บริบทของประโยคและข้อความที่ว่า ชัดจนมองไม่ค่อยเห็น แสดงให้เห็นว่าในความเป็นจริงที่ไม่สามารถเป็นไปได้ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเป็นไปได้ ไม่ว่าจะประกอบพิธีใด ๆ ก็ไม่สามารถเป็นไปตามที่ระบุมาได้ เป็นการให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการแสดง เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

2. การใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน ผู้วิจัยพบว่าจากรายการตลก 6 ฉากในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม เลือกใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน จำนวน 8 กลวิธี ดังต่อไปนี้

2.1 การเล่นคำพ้องเสียง เป็นการนำคำที่ออกเสียงเหมือนกัน แต่มีความหมายที่ต่างกัน มาประกอบในรายการพบจำนวน 2 ข้อความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โก๊ะตี๋ : สวัสดีครับ สวัสดีทุกคนนะครับ
พัน พลุแตก : ช่วงนี้ผมเห็น**เกียด**ในปลักควาย และผมรู้สึกขี้**เกียจ** ผมจึงให้**เกียรติ**คุณลงในปลัก ยังไงวันนี้ก่อนเริ่ม เราอยากให้ท่านตอบให้ตรงประเด็น ในสิ่งที่ผมจะถามในวันนี้ได้ไม่
โก๊ะตี๋ : ได้ครับ ได้ทุกอย่างครับ

(Ep. 7 มีนาคม 63)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าวเกี่ยวกับประเด็นร้อนแรงในขณะนี้ที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นอย่างมาก โดยมีนักการเมืองท้องถิ่น ส.ส ท่านหนึ่ง ได้ไปงานเลี้ยงกับเพื่อน ๆ ที่ร้านคาราโอเกะแห่งหนึ่ง และมีบุคคลไม่หวังดีได้ถ่ายคลิปไว้ขณะที่ท่าน ส.ส คนนี้ได้ไปแย่งไมโครโฟนกับโต๊ะข้าง ๆ เมื่อคลิปโพสลงโซเชียล ผู้คนต่างไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมดังกล่าว แต่ท่าน ส.ส ท่านนี้ก็ออกมาพูดถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้น พร้อมกับขอโทษที่กระทำลงไป

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการเล่นคำพ้องเสียง สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“ผมเห็นเกียดในปลักควาย และผมรู้สึกขี้เกียจ ผมจึงให้เกียรติคุณลงในปลัก”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง โดยคำว่า “เกียด” หมายถึง เสาที่ปักไว้กลางลานสำหรับผูกควายในการนวดข้าว “เกียจ” หมายถึง เกียจคร้าน คด หรือโกง และ “เกียรติ” หมายถึง ชื่อเสียง ความมีหน้ามีตาในสังคมนั้น ๆ โดยการใช้คำว่า “เกียด เกียจ เกียรติ” มาพ้องเสียง และคำในแต่ละคำมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป เป็นการเล่นคำพ้องเสียง เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

2.2 การเล่นคำสัมผัส เป็นการนำคำที่มีคำสัมผัสทั้งสัมผัสพยัญชนะ และสัมผัสสระ มาประกอบในรายการพบจำนวน 23 ข้อความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สวัสดีดีครับท่านผู้ชมครับ พบกับผมพัน พลุแตก อีกเช่นเคยนะครับช่วงนี้สนับสนุนโดยเสื้อคอกระเช้า **ตรา**เพื่อน**ยาย ผ้าบาง**ใส่**สบาย**แต่เสื้อ**หาย** เพราะเพื่อน**ยาย**ขโมยไปน่ะครับ

(Ep. 11 เมษายน 63)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าวโดยมีพัน พลุแตก เป็นผู้ดำเนินรายการปกติ แต่ในดังกล่าวนั้นได้มีแขกรับเชิญที่เป็นสาวงามที่เพิ่มผ่านเวทีระดับโลก ได้มานั่งพูดคุยเรื่องเกี่ยวกับการแข่งขันนางสาวไทย หรือเรื่องส่วนตัว เขาจะมานำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการเป็นผู้นำในครอบครัวของเขา เขาเป็นผู้หญิงที่มีสิทธิในการดูแลแฟนของเขา นับได้ว่าแฟนของเขาไม่ได้มีพื้นที่ส่วนตัวกันเลย และในวันดังกล่าวนั้นได้มีผู้สนับสนุนรายการ คือ เสื้อคอกระเช้า

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการการเล่นคำสัมผัส สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“เสื้อคอกระเช้า ตราเพื่อนยาย ผ้าบางใส่สบายแต่เสื้อหาย เพราะเพื่อนยายขโมยไป”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง การโฆษณาขายเสื้อคอ

กระเช้า แต่เป็นการโฆษณาในแง่ลบ สื่อไปในทางที่ไม่เกิดประโยชน์ มุ่งเน้นไปทางการเล่นมุขตลก บริบทของประโยคและข้อความที่ว่า “เสื้อคอกระเช้า **ตรา**เพื่อน**ยาย ผ้าบาง**ใส่**สบาย**แต่เสื้อ**หาย** เพราะเพื่อน**ยาย**ขโมยไปน่ะครับ” เป็นการนำเอาเรื่องเครื่องนุ่งห่มที่เราใช้ในชีวิตประจำมาล้อเลียนด้วยวิธีการเล่นคำสัมผัส และประกอบกับคำที่ใช้ในการแสดงเพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

2.3 การใช้ศัพท์เฉพาะวงการ เป็นการนำคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะ มาประกอบในรายการ พบจำนวน 6 ข้อความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตุ๊กกี้	: ข่าวแรกของเรานะคะ คนไทยดุ้งค่ะ แพทย์ค้นพบการรักษาอีสุกอีใสแนวใหม่ งานนี้ฟาดมาก
พัน พลุแตก	: คนไทยดุ้ง สะดุ้งหราฮะ หรือว่าตื่นเต้น
ตุ๊กกี้	: ตื่นตะหนโก๊ะตี๋ตกใจ ประหลาดใจ อิ้งทิ่ง
พัน พลุแตก	: ใช้คำว่าดุ้ง **อ๋อคนไทยดุ้ง แล้วงานนี้ฟาดมาก**

(Ep. 23 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าวโดยปกติที่มีคุณพัน เป็นผู้ดำเนินรายการ และได้มีผู้รายงานข่าวอีกคนที่จะมาช่วยในการอ่านข่าว และพูดถึงรายละเอียดของข่าวต่าง ๆ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีคุณตุ๊กกี้ เป็นผู้ช่วยในวันนี้ โดยข่าวในวันนี้เป็นการบอกเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ๆ แต่การอ่านข่าวของคุณตุ๊กกี้นั้น จะไม่เป็นการอ่านแบบธรรมดา เป็นการใช้คำ ที่แปลกใหม่ หรือใช้คำที่เปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้ชมได้คิดตาม จะเป็นคำที่ผู้ชมเคยได้ยินมากก่อนแล้ว หรือเป็นคำที่แปลกใหม่อาจจะได้ฟังจากคุณตุ๊กกี้เป็นคนแรก ถือได้ว่าวันนี้นั้นเป็นการฟังข่าวที่ต้องลุ้น และตื่นเต้นตาม ๆ

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการใช้ศัพท์เฉพาะวงการ สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“อ๋อคนไทยดุ้ง แล้วงานนี้ฟาดมาก”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง คนไทยต้องตื่นเต้นกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะสิ่งที่จะเกิดขึ้นดังกล่าวต้องมีคนให้ความนิยม และชื่นชมอย่างมาก บริบทของประโยคและข้อความที่ว่า งานนี้ฟาดมาก เป็นนำศัพท์ภาษาวัยรุ่นที่ใช้พูดคุยกันมาเรียบเรียงเข้ากับประโยคและข้อความ เพื่อทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

2.4 การใช้ภาษาถิ่น เป็นการนำคำที่พูด หรือใช้ในท้องถิ่นต่าง ๆ มาประกอบในรายการ พบจำนวน 4 ข้อความ ดังต่อไปนี้

	(พูดสำเนียงใต้ พร้อมท้งสีหน้าท่าทางด้วยความสะใจ)
โหน่ง	: กำลัง**แล**รถเพลิน ๆ แมวมันแทรกตัวเข้ามา ผมก็เลยได้แรงบันดาลใจจากตรงนั้น
พัน พลุแตก	: เดี่ยวให้ทั้งสองท่านได้โชว์ผลงานกันสักหน่อยนะครับเริ่มจากคุณสายธารครับ

(Ep. 4 เมษายน 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าว โดยข่าวในวันนี้เป็นประเด็นที่ร้อนแรง และเป็นที่ให้ความสนใจอย่างมากับแฟนเพลง โดยมีแขกรับเชิญเป็นนักร้องเพลงทั้ง 2 ท่าน เป็นนักร้องที่แต่งเพลงในคนละรูปแบบกัน และแตกต่างกันออกไป โดยเพลงแรกเป็นบทเพลงที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของพระอาทิตย์ในตอนเย็น เป็นเพลงที่เนื้อดี แต่อีกหนึ่งบทเพลงเป็นบทเพลงที่มีแรงบันดาลใจจากการนั่งชมวิวอยู่แล้วมีแมวโผล่เข้ามา เป็นเนื้อร้องที่มีเนื้อหาสาระที่ไม่สามารถเป็นบทเพลงได้

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการใช้ภาษาถิ่น สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“กำลังแลรถเพลิน ๆ”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง การเฝ้ามองดูรถวิ่งผ่าน อย่างเพลิดเพลิน เข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกที่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลง

ได้ บริบทของประโยคและข้อความที่ว่า กำลัง**แล**รถเพลิน ๆ แมวมันแทรกตัวเข้ามา เป็นการเกิดจากอารมณ์ความรู้สึกเขียนมาเป็นบทเพลง เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ดังกล่าว แต่เป็นเพลงที่ไม่ได้มีเนื้อหาสาระที่มีประโยชน์แต่อย่างใด เป็นการนำภาษาถิ่นมาใช้ เพื่อทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

2.5 การใช้ภาษาต่างประเทศ เป็นการนำคำที่เป็นภาษาต่างประเทศ พร้อมทั้งการออกเสียงสำเนียง เพื่อประกอบในรายการ พบจำนวน 3 ข้อความดัง ตัวอย่างต่อไปนี้

โก๊ะตี๋	: คุณลองฟังคำว่า lady first
พัน พลุแตก	: ผู้หญิงก่อน
โก๊ะตี๋	: ผมพูดคำว่า lady first มาคุณรู้สึกอย่างไร
พัน พลุแตก	: ก็ถูกต้อง ต้องให้หญิงก่อน
โก๊ะตี๋	: **แล้วทำไมต้อง lady first ทำไมต้องผู้หญิงก่อน เพราะอะไร** (พูดด้วยอารมณ์โกรธ และน้ำเสียงไม่พอใจ)

(Ep. 22 กุมภาพันธ์ 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าวปกติ โดยมีคุณพัน พลุแตกเป็นผู้ดำเนินรายการ และในวันนี้รายการมีคนใจดีสนับสนุนเป็นผลิตภัณฑ์สารส้ม โดยในวันนี้ได้มีแขกรับเชิญโดยเป็นตัวแทนของผู้ชายในยุคใหม่โดยเป็นแกนนำกลุ่มเพื่อนชาย 2019 มาบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องราวที่ผู้ชายไม่ควรยอมผู้หญิงในบางเรื่อง และได้ออกมาเรียกร้องสิทธิของตนเอง

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“แล้วทำไมต้อง lady first ทำไมต้องผู้หญิงก่อน เพราะอะไร”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง ทำไมผู้หญิงต้องมาก่อน หรือทำไมผู้หญิงต้องเป็นที่หนึ่ง โก๊ะตี๋รู้สึกไม่พอใจ และรับรู้ถึงความไม่เท่าเทียมกัน เพราะไม่ว่าเป็นผู้หญิง หรือผู้ชายก็เป็นคนเหมือนกัน นำภาษาต่างประเทศมาใช้ประกอบการแสดง เพื่อให้คำที่พูดนั้นไม่โหดร้าย และไม่รุนแรง หรือเป็นการใช้คำต่างประเทศ เพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

2.6 การใช้ความเปรียบ เป็นการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะมีชีวิต หรือไม่มีชีวิตก็ได้ เพื่อนำมาประกอบในรายการ พบจำนวน 3 ข้อความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โก๊ะตี๋	: สวัสดีครับ
พัน พลุแตก	: ก็บอกว่าตอนนี้เรื่องราวของคุณใจเทพนั้น โด่งดังไปทั่วโซเชียล หรือว่า**ดังเหมือนเสียงแตรรถ**กันเลยทีเดียวนะครับ (เป็นการเปรียบเทียบการโด่งดังของคนกับเสียงแตรรถ)
โก๊ะตี๋	: ผมว่ามันก็ไม่ขนาดนั้นหรอกคุณพัน

(Ep. 30 พฤษภาคม 2563)

ผิดกฎจราจร หรือขี่รถย้อนศรขึ้นมา และได้ชนกับรถของโก๊ะตี๋ แต่โก๊ะตี๋ไม่ได้เอาความผิดอย่างใด พร้อมทั้งดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ อีกทั้งโก๊ะตี๋ยังได้ล้างแผลให้กับคุณเจี๊ยบอยู่สม่ำเสมอในทุก ๆ วัน

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการใช้ความเปรียบ สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“ดังเหมือนเสียงแตรรถ”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง ชื่อเสียงที่คนกำลังให้ความนิยม และความโด่งดังนั้น เปรียบเสมือนการใช้แตรรถ ที่ไว้สำหรับเตือนภัยฝ่ายตรงข้าม เพื่อดึงดูดความสนใจฝ่ายตรงข้าม บริบทของประโยคและข้อความที่ว่า ดังเหมือนเสียงแตรรถ แสดงให้เห็นว่า

ในความเป็นจริงที่ไม่สามารถเป็นไปได้ การมีชื่อเสียงโด่งดังของในแต่ละคนไม่สามารถเปรียบเทียบกับสิ่งใดได้ โดยเป็นการใช้ความเปรียบ เพื่อทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

2.7 การกล่าวเกินจริง เป็นการกล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ บนโลกใบนี้ ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นจริงได้ เป็นสิ่งที่เหนือธรรมชาติ พบจำนวน 9 ข้อความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

พัน พลุแตก	: สวัสดีครับ เห็นอาจารย์บอกอาจารย์มีวิธีจะสามารถหาตัวคนร้ายได้เลย
พัน พลุแตก	: ทั้งที่ตำรวจหาไม่ได้ ยังไงครับอาจารย์
โหน่ง	: **ง่าย ๆ เลยมีขันน้ำมนต์ และก็มีเทียนศักดิ์สิทธิ์ ลงคาถงคาถาอะไรเรียบร้อยนี้ก็หยดลงไปในน้ำขันน้ำมนต์เนี้ยะมันก็จะเกิดหน้าตาของคนร้ายปรากฏขึ้นมาให้เราเห็นนะ**
	(Ep. 11 กรกฎาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าวโดยเป็นข่าวที่กำลังโด่งดังอย่างมากในตอนนี้ โดยมีเหตุการณ์ขโมยขึ้นบ้านของดาราท่านหนึ่ง และเป็นข่าวที่คนให้ความสนใจอย่างมาก เพราะความเสียหายที่ถูกขโมยไปมากกว่าสิบล้านมาก โดยจากการรายข่าวในวันนี้เป็นการมีอาจารย์ที่มีวิชาในการมองเห็นขโมย สามารถมองเห็นคนที่ขโมย และวาดออกมาเป็นรูปร่างคนคนร้ายได้ โดยคุณพัน พลุแตกได้เชิญท่านมาทำพิธีต่าง ๆ ในรายการ และได้มีการวาดรูปคนร้าย เพื่อสามารถเป็นเบาะแสให้กับประชาชน ช่วยกันเป็นหูเป็นตาในการจับคนร้ายครั้งนี้

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการกล่าวเกินจริง สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“มีขันน้ำมนต์ และก็มีเทียนศักดิ์สิทธิ์ ลงคาถงคาถาอะไรเรียบร้อยนี้ก็หยดลงไปในน้ำ ขันน้ำมนต์เนี้ยะมันก็ จะเกิดหน้าตาของคนร้ายปรากฏขึ้นมาให้เราเห็นนะ”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง การกระทำพิธีกรรมดังกล่าว และได้เห็นหน้าตาคนร้าย อย่างชัดเจน แต่การทำนั้นไม่มีผู้ใดที่เชื่อ และศรัทธา ท่านจึงจะทำให้ดูว่าสิ่งที่ท่านพูดเป็นความจริง บริบทของประโยคและข้อความที่ว่า ขันน้ำมนต์เนี้ยะมันก็จะเกิดหน้าตาของคนร้ายปรากฏขึ้นมา แสดงให้เห็นว่าในความเป็นจริงที่ไม่สามารถเป็นไปได้ เพราะการจะเอาผิดผู้ร้ายที่กระทำความผิดจะต้องผ่านกระบวนการทางกฎหมาย และเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่จะต้องสืบหาข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นการกล่าวเกินจริง เพื่อทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

2.8 การใช้ภาษาที่แสดงน้ำเสียงประชดประชัน เป็นการใช้น้ำเสียงต่าง ๆ เพื่อบอกถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด โดยการนำมาประกอบในรายการ พบจำนวน 3 ข้อความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

	(การเดินทางของโหน่ง โดยการนำนิทานมาล้อเลียนปรับเปลี่ยนเป็นการเล่าประสบการณ์การเดินทาง แต่คุณพันก็รู้ทันที่โหน่งเล่า โหน่งเลยสงสัยว่าคุณพันรู้ได้อย่างไร)
โหน่ง	: คนแคระทั้ง 7 ได้เข้าไปช่วยเจ้าหญิง
	(คุณพัน พูดต่อจากโหน่งทันทีที่โหน่งพูดคำสุดท้ายจบ พูดด้วยความมั่นใจ และใบหน้าที่ภูมิใจ)
พัน พลุแตก	: ผู้หญิงคนนั้น ชื่อ สโนไวท์
โหน่ง	: เห้ยยยยย (น้ำเสียงตกใจ)
	คุณก็เดินทางแบบผมหราครับ
พัน พลุแตก	: **ผมอ่านนิทานไม่ใช่เดินทางแบบคุณ**
	(Ep. 27 มิถุยายน 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการรายงานข่าว ในช่วงการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ โดยการที่คุณโหน่งได้เดินทางเที่ยวรอบโลก และได้พบเจอกับสิ่งที่แปลกใหม่โดยในประเทศไทยของเรานั้นไม่สามารถหาดูได้ โดยที่คุณโหน่งเดินทางไปพบกับสัตว์ที่สามารถเก็บเด็กที่ยังเป็นเด็กเล็กมาเลี้ยงดูได้ โดยสัตว์ยังคอยสั่งสอน และยังสอนวิชาต่าง ๆ ให้กับเด็กคนนั้น และสัตว์ที่เจอก็ คือหมาป่าที่โหดร้ายที่สุดในป่านั้น

จะเห็นได้ว่าข้อความข้างต้นเป็นการใช้ภาษาแสดงน้ำเสียงเหน็บแนม สื่อได้จากบริบทของประโยคและคำที่ใช้ คำว่า **“ผมอ่านนิทานไม่ใช่เดินทางแบบคุณ”** ซึ่งเป็นการอธิบายถึง เป็นการตอบกลับไปพร้อมกับน้ำเสียงประชดประชันที่ว่า ที่เขาได้ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ โดยเขาอ่านหนังสือตำราต่าง ๆ เพื่อเก็บสะสมความรู้ ไม่ใช่การเดินทางตามนิทานแบบคุณ ซึ่งจากประโยคและข้อความเขาได้มาถ่ายทอดความรู้โดยบอกว่าเขาได้เดินทางไปยังโลกต่าง ๆ และเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นที่พบเจอในระหว่างทาง บริบทของประโยคและข้อความที่ว่า ผมอ่านนิทานไม่ใช่เดินทางแบบคุณ เป็นการพูดโดนใช้น้ำเสียงประชดประชัน และท่าทางอย่างจริงจัง เพื่อทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษา “กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการตลก 6 ฉาก ในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษา 2 ประเด็นหลัก คือ กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน และการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน เป็นกลวิธีที่ผู้พูดมีการคิดไตร่ตรองในการใช้ภาษา เพื่อให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ขัน พบทั้งหมดจำนวน 7 ประเด็น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของฐานิตย์ เอี่ยมอุตมะ (2551) ศึกษาเรื่อง กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในละครคั่นรายการวาไรตี้เกมโชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน” พบว่าบางส่วนมีความคล้ายคลึงกัน และบางส่วนมีความแตกต่างกัน โดยพบการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันที่เหมือนกัน คือ การเบี่ยงเบน การใช้ความเจ้าชู้ และลามก การใช้ความเข้าใจผิด การล้อเลียน การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการแสดง เนื่องจากทั้งสองรายการมีลักษณะการเล่นมุขตลกซึ่งสื่อออกมาให้เห็นผ่านลักษณะของการใช้ภาษา การสื่อสารที่คล้ายคลึงกัน อย่างเช่นกลวิธีการล้อเลียน การใช้ภาษาที่ทั้งสองรายการมักนำมาใช้ล้อเลียนนักแสดงในด้านครอบครัวว่ามีบ้านน้อยบ้านใหญ่ เนื่องจากนักแสดงทั้งสองรายการทราบดีว่าการเล่นมุกตลกในเรื่องดังกล่าว สามารถสร้างอารมณ์ขันให้เกิดแก่ผู้ชมได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มนักแสดงทั้งสองรายการมีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี จึงทำให้การเล่นมุกตลกเกิดอารมณ์ขันมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ จากผลการวิจัยยังพบส่วนที่แตกต่างกัน คือ การหักมุม การสลับบทบาทตัวละคร การจี้ใจผู้ชม การดำเนินเรื่อง การสนับสนุน การเทียบเคียง การดัดแปลงของสถานการณ์ให้ผิดไปจากความเป็นจริง ซึ่งทั้งสองรายการมีการนำเสนอในรูปแบบที่ต่างกัน คือ รายการตลก 6 ฉาก ในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม มีการนำเสนอในรูปแบบของการใช้ภาษาเป็นไปในทางการเล่าข่าว การประชาสัมพันธ์เรื่องราวที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยนำเอาเรื่องที่เกิดขึ้นนำเสนอผ่านการใช้ภาษาที่คลอบคลุมให้คิดและดัดแปลงเนื้อความเพื่อให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขัน แต่รายการชิงร้อยชิงล้าน มีการนำเสนอการใช้ภาษาในรูปแบบของการแสดงละครที่สอดแทรกการเล่นมุขตลก พร้อมทั้งการเล่นเกมโชว์ ที่มีการเล่นมุขตลกทั้งในลักษณะของภาษาที่ใช้ผ่านถ้อยคำ และการแสดงกิริยาท่าทางที่นักแสดงกล่าวออกมา จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าทั้งสองรายการยังคงมีส่วนที่คล้ายคลึง และแตกต่างกันในรูปแบบของการนำเสนอรายการ

2. การใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน การใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เป็นการสื่อความหมายโดยผ่านภาษา พบทั้งหมด 8 ประเด็น เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของวรรณรินทร์ วินิจกิจเจริญ (2547) ศึกษาเรื่อง “การใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในเพลงตลกคำเมือง : การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์” พบว่าบางส่วนมีความคล้ายคลึง

กัน และบางส่วนมีความแตกต่างกัน โดยพบการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันที่เหมือนกัน คือ การเล่นคำพ้องเสียง การเล่นคำสัมผัส และการใช้ความเปรียบ เนื่องจากทั้งสองรายการมีลักษณะการใช้ภาษาในการเล่นมุขตลกที่คล้ายคลึงกัน อย่างเช่นการเล่นคำสัมผัสที่ทั้งสองรายการมักนำมาล้อเลียนนักแสดง

นอกจากนี้ ยังพบผลการวิจัยที่มีส่วนแตกต่างกัน คือ งานวิจัยของวรรณรินทร์ วินิจกิจเจริญ (2547) ศึกษาเรื่อง “การใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในเพลงตลกคำเมือง : การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์” ยังมีการพบกลวิธีการใช้ภาษาในประเด็นคำแย้งความหมาย การรวมกลุ่ม การเกิดรูป และการใช้การเป็นไปตามคาด ซึ่งเป็นกลวิธรการใช้ภาษาที่มีความเฉพาะเจาะจง กล่าวคือ งานวิจัยดังกล่าวอาจจัดอยู่ในรูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหาสาระความรู้ในการใช้ภาษาจากเนื้อเพลง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากรูปแบบการวิจัยหรือแหล่งข้อมูลการวิจัยของผู้วิจัยในครั้งนี้ แต่เนื่องด้วยรูปแบบการวิเคราะห์เนื้อหาหรือสิ่งที่ศึกษามีขอบข่ายที่ใกล้เคียงกัน จึงนำมาเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งข้อแตกต่างที่พบยังเป็นแนวทางในการสบับสนุนงานวิจัยให้มีความต่างด้วยวิธีนำเสนอ หรือรูปแบบการนำเสนอ นำมาสู่การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาที่ต่างกันเพื่อการศึกษาที่หลากหลายและเป็นข้อคิดเห็นในการต่อยอดสู่การศึกษางานวิจัย ต่อไป

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาเรื่อง “กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการตลก 6 ฉาก ในช่วงข่าวด่วน ชวนยิ้ม” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยใช้ประโยชน์ ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการศึกษาไปใช้

1. ปัจจุบันมีการผลิตรายการตลกขึ้นผ่านช่องทางต่าง ๆ อย่างหลากหลาย จากผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในการเล่นมุขตลกสามารถนำมาสร้างเป็นรายได้เสริมอย่างมากมาย

2. สำหรับผู้ใดที่สนใจในด้านการละคร หรือรายการต่าง ๆ สามารถนำกลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันไปปรับใช้ในการเขียนบท เพื่อทำให้รายการมีการใช้ภาษาที่สามารถดึงดูดผู้ชมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษากลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการอื่น ๆ เช่น รายการก็มาดิครับ รายการวัยรุ่นหิวตีน รายการเทยเที่ยวไทย เป็นต้น

2. ควรศึกษากลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการล๊อก ล๊อก ที่มีการนำเสนอข้อมูลเป็นภาษาใต้ รวมถึงการใช้คำเรียกสิ่งของต่าง ๆ เป็นคำเฉพาะทางภาคใต้

3. ควรศึกษาอารมณ์ขันในเรื่องตลก 6 ฉาก ในประเด็นที่แตกต่างออกไป อาจมีการศึกษารายการที่มากกว่าหนึ่งรายการ เพื่อนำเสนอความแตกต่าง และจุดเด่นของรายการนั้น ๆ

8. เอกสารอ้างอิง

ฐานิตย์ เอี่ยมอุตมะ. (2551). *กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในละครคั่นรายการวาไรตี้เกมส์โชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน”*. (ปริญญาศิลปศาสาตรบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้า. จาก https://dric.nrct.go.th/Search/ShowFulltext/1/232905

เถกิง พันธุ์เถกิงอมร. (2559). อารมณ์ขันในงานสารคดี การวิเคราะห์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.

วรรณรินทร์ วินิจกิจเจริญ. (2547). *การใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน ในเพลงตลกคำเมือง : การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์.* (วิทยานิพนธ์). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. จาก https://dric.nrct.go.th/Search.

อ้อมทิพย์ มาลีลัย และประณิตา จันทรประพันธ์. (2563). “กลวิธีทางภาษาในการสร้างความขบขัน ในเพจมุกตลกอีสานจอนฟอน”. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.* 5(2), 1-18, จาก https://www.google.com/search?biw

ปวริส มินา. (2561). *กลวิธีการสร้างสรรค์ความตลกในรายการโทรทัศน์ไทย.* (วิทยานิพนธ์ปริญญา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. จาก file:///C:/Users/HP/Downloads/160585-Article%20Text-443796-1-10-20181217%20(1).pdf

วิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้ายผิดของนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอร์ล

ERROR ANALYSIS IN THE LAST CONSONANT OF CHINESE STUDENTS MAJORING IN THAI LANGUAGE, FACULTY OF FOREIGN LANGUAGES, COLLEGE OF ARTS AND SCIENCES, YUNNAN NORMAL UNIVERSITY

ศิวริน แสงอาวุธ[1]
Siwarin Saengawoot[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้ายของนักศึกษาจีนสาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยยูนนาน นอร์มอร์ล โดยศึกษาข้อมูลจากการรวบรวมงานเขียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 40 คน จากการทำแบบทดสอบคนละ 3 ชุดดังนี้ การเขียนบรรยายภาพ การเขียนเรียงความ และการเขียนตามคำบอก รวมงานเขียนทั้งหมด 120 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้ายของนักศึกษาจีนที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทย

ผลการวิจัยพบว่าข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้ายของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอร์ล มี 5 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1.การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยใช้ตัวสะกดมาตราเดียวกัน 2.การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยใช้ตัวสะกดต่างมาตรา 3.การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยขาดตัวสะกด 4.การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยเพิ่มตัวสะกด และ 5.การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยเปลี่ยนรูปเดิม โดยพบข้อผิดพลาดด้านการเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยใช้ตัวสะกดต่างมาตรามากที่สุด และพบข้อผิดพลาดด้านการเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยเพิ่มตัวสะกดน้อยที่สุด

คำสำคัญ : ข้อผิดพลาด, การเขียนพยัญชนะท้าย

Abstract

The objective of this research was to analyze the last consonant errors of Chinese students majoring in Thai language, Faculty of Foreign Languages, Arts and Sciences Institute, Yunnan Normal University by studying the written tasks of 40 fourth year students. Each student wrote 3 written tasks: describing pictures, essay writing, and dictation. The total written tasks were 120 from which the researchers analyzed the spelling errors of the Chinese students majoring in Thai language.

The finding revealed that there were 5 aspects of initial consonants errors including 1) Write the wrong consonant using the same spelling section. 2) Writing wrong consonants using different spellings.

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

3) misspelling of consonants. 4) Writing wrong consonants with additional spelling. And 5) Writing the wrong consonant by changing the original form. The most common errors were Writing wrong consonants using different spellings and Writing wrong consonants with additional spelling least spelling error.

Key Words: errors, The Last consonant

1. บทนำ

ประเทศจีนมีความสัมพันธ์กับประเทศไทยมาอย่างยาวนาน เนื่องด้วยการติดต่อทางด้านการเมืองเศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม และการศึกษา ดังนั้นภาษาจึงมีความจำเป็นในการสื่อสารส่งผลให้ชาวจีนให้ความสนใจเรียนภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น โดยมหาวิทยาลัยของประเทศจีนได้มีการเปิดสอนวิชาภาษาไทยให้กับผู้เรียนชาวจีนหลายแห่ง โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในมณฑลยูนนาน ซึ่งเป็นมณฑลที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ใกล้กับประเทศไทยมากที่สุด

มหาวิทยาลัยในมณฑลยูนนานหลายแห่งได้เปิดวิชาภาษาไทยเป็นวิชาเอก ซึ่งสถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอร์ล (College of Arts and Sciences, Yunnan Normal University) ก็เป็นอีกแห่งหนึ่งที่ได้เปิดวิชาภาษาไทยเป็นวิชาเอก โดยสาขาวิชาภาษาไทยได้สังกัดคณะภาษาต่างประเทศ สถาบันการศึกษาแห่งนี้ตั้งอยู่ ณ เมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนในสาขาวิชาภาษาไทยมาหลายปี โดยในปัจจุบันมีนักศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นปีที่ 1ถึง ชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยไม่น้อยกว่า 300 คน

อย่างไรก็ตามการเรียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนมียังพบปัญหาหลายด้านโดยเฉพาะด้านการเขียนสะกดคำที่มีสาเหตุมาจากภาษาแม่ที่มีความแตกต่างกับภาษาไทย ส่งผลให้การเขียนภาษาไทยของชาวจีนในมหาวิทยาลัยพบข้อผิดพลาด ซึ่งข้อผิดพลาดด้านการเขียนสะกดคำเป็นปัญหาหนึ่งในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีน โดยเฉพาะข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้ายของนักศึกษาจีน เนื่องจากแต่ละภาษาย่อมมีพื้นทางภาษาที่แตกต่างกัน การออกเสียงจึงแตกต่างกันและส่งผลต่อการเขียนภาษานั้น ๆ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้ายของนักศึกษาจีน สาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอร์ล เพื่อทราบถึงข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้ายของนักศึกษาจีน และใช้เป็นแนวทางสำหรับการสอนเขียนภาษาไทยให้กับชาวจีนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้าย ของนักศึกษาจีนสาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอร์ล

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

นักศึกษาจีนที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทยมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตรที่ศึกษา วิธีการสอน ระยะเวลาที่ศึกษา การรับสื่อภาษาไทย ชาติพันธุ์ ย่อมส่งผลต่อการเขียนภาษาไทยให้ถูกต้องตามหลักภาษา การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาไทยของนักศึกษาจีนจึงเป็นการหาสาเหตุของข้อผิดพลาดที่นำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาต่อไป

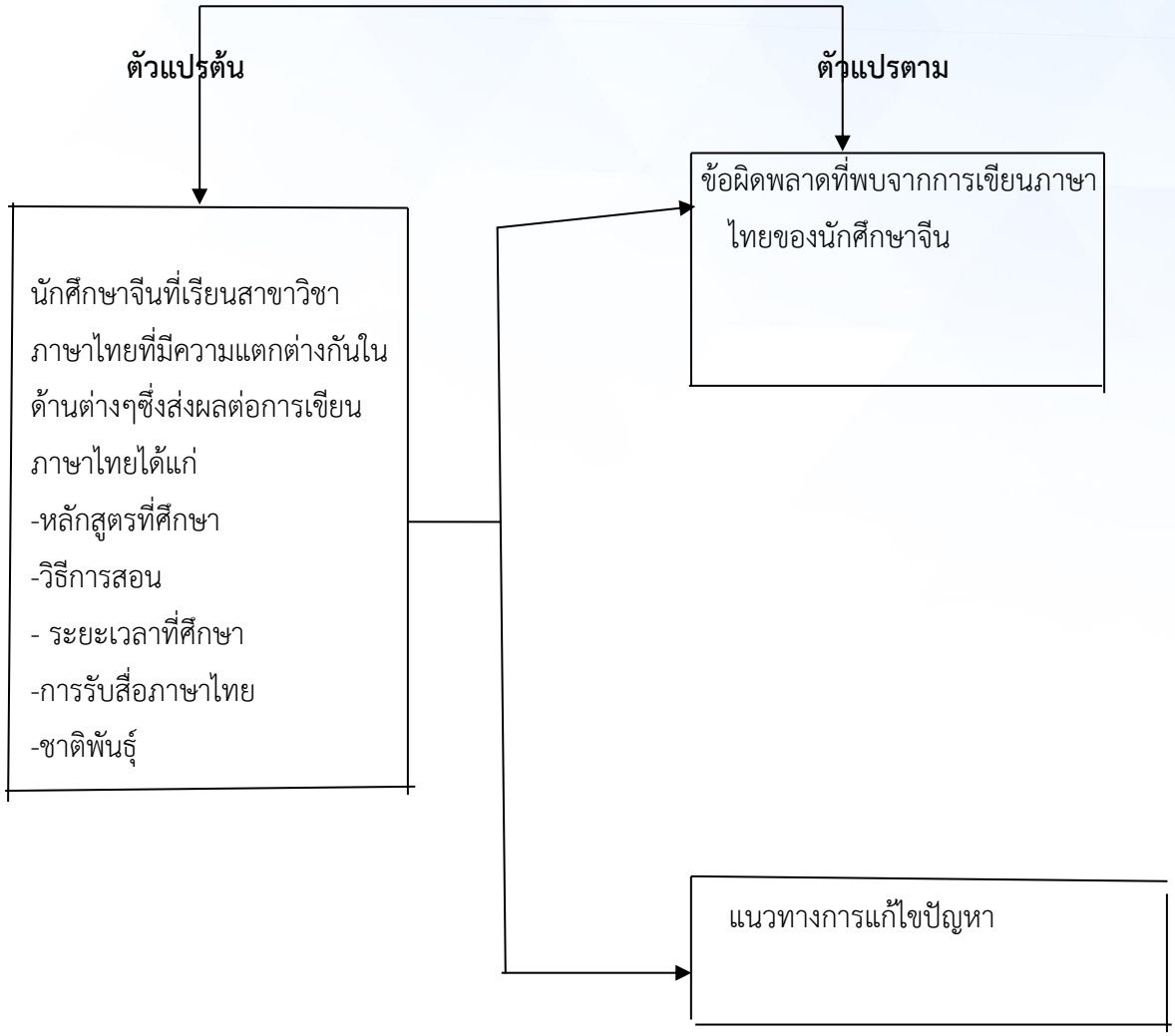

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยนี้คือนักศึกษาจีนที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอร์ล โดยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน มีเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือเป็นนักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทย ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 จากสาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอร์ล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อสร้างเกณฑ์ในการวิเคราะห์และตีความ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการเขียน

ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประมวลแนวคิด ทฤษฎี และความรู้มาใช้สร้างเกณฑ์หรือแนวทางในการวิเคราะห์

2. ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเป็นข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ผลงานการเขียนของนักศึกษาจีนที่ได้ทำแบบทดสอบที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อนำมาใช้ในงานวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะ โดยแบบทดสอบที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

3.1 การเขียนบรรยายภาพ

3.2 การเขียนเรียงความ

3.3 การเขียนตามคำบอก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการรวบรวมงานเขียนของนักศึกษาจำนวน 40 คนจากแบบทดสอบคนละ 3 ชุด รวมงานเขียนเพื่อนำมาวิเคราะห์ 120 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจวิเคราะห์งานเขียนทั้ง 120 ฉบับ และจำแนกข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้ายโดยใช้แบบวิเคราะห์การเขียนผิดในลักษณะต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์

3. ลักษณะการวิเคราะห์มีลักษณะเป็นการพรรณนายกตัวอย่างประกอบ โดยวิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนสะกดคำในภาษาไทย

4. นำข้อมูลที่วิเคราะห์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้อง

5. นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ อภิปรายผล พร้อมสรุปและให้ข้อเสนอแนะ

5. สรุปผลการวิจัย

การเขียนพยัญชนะท้ายผิด พยัญชนะท้ายคือเสียงท้ายคำซึ่งจะมีทั้งเสียงที่มีตัวสะกดและไม่มีตัวสะกด พระยาอุปกิตศิลปสาร (2546: 23) ให้ความหมายของตัวสะกดไว้ว่าตัวสะกด คือ พยัญชนะที่ประกอบอยู่ข้างท้ายสระและมีเสียงประสมเข้ากับสระ ทำให้หนักขึ้นตาม ฐานของพยัญชนะ มี 8 มาตรา จากการศึกษาพบว่าข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้าย ได้แก่ การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยใช้ตัวสะกดมาตราเดียวกัน การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยใช้ตัวสะกดต่างมาตรา การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยขาดตัวสะกด การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยเพิ่มตัวสะกด และการเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยเปลี่ยนรูปเดิม ดังนี้

1. การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยใช้ตัวสะกดมาตราเดียวกัน จากการศึกษาพบข้อผิดพลาดจากการเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยใช้ตัวสะกดมาตราเดียวกัน ดังต่อไปนี้

เจ็บป่วย	เขียนผิดเป็น	เจ็<u>ป</u>ป่วย
แบดมินตัน	เขียนผิดเป็น	แบ<u>ต</u>มินตัน
สมรส	เขียนผิดเป็น	สมร<u>ถ</u>
สมรส	เขียนผิดเป็น	สงร<u>ด</u>
สมรส	เขียนผิดเป็น	สมร<u>ต</u>

สุนัข	เขียนผิดเป็น	สุขนัก
วิชาการ	เขียนผิดเป็น	วิชากาล
วันตรุษจีน	เขียนผิดเป็น	วันตรุดจีน
พฤษภาคม	เขียนผิดเป็น	พฤศภาคม
พฤษภาคม	เขียนผิดเป็น	พฤสภคม
ปัจจัย	เขียนผิดเป็น	ปัดจัย
เกษตรกรรม	เขียนผิดเป็น	เกษดรกรรม
วิชาการ	เขียนผิดเป็น	วิชากรรณ
ฟุตบอล	เขียนผิดเป็น	ฟุดบอล
โทรศัพท์	เขียนผิดเป็น	โทรศับ
โอกาส	เขียนผิดเป็น	โอกาส
ภูเก็ต	เขียนผิดเป็น	ภูเก็ด
สำคัญ	เขียนผิดเป็น	สำคัณ
ชีวิต	เขียนผิดเป็น	ชีวิด
ชำนาญ	เขียนผิดเป็น	ชำนาณ
ประเทศ	เขียนผิดเป็น	ประเทษ
ควร	เขียนผิดเป็น	ควน
โกรธ	เขียนผิดเป็น	โกรด
รูปแบบ	เขียนผิดเป็น	รูบแบบ
คุนหมิง	เขียนผิดเป็น	คุณหมิง
สนิท	เขียนผิดเป็น	สนิด
ตลอด	เขียนผิดเป็น	ตลอต
วัด	เขียนผิดเป็น	วัต
คลอด	เขียนผิดเป็น	คลอต

2. การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยใช้ตัวสะกดต่างมาตรา จากการศึกษาพบข้อผิดพลาดจากการเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยใช้ตัวสะกดต่างมาตรา ดังต่อไปนี้

สงสัย	เขียนผิดเป็น	สนใส
อุปสรรค	เขียนผิดเป็น	อุดบสรรค
เริ่มต้น	เขียนผิดเป็น	เริ่มต้ม
บันเทิงใจ	เขียนผิดเป็น	บังเทิงใจ
บันเทิงใจ	เขียนผิดเป็น	บางเทินใจ
บันเทิงใจ	เขียนผิดเป็น	บันทึมใจ
สมรส	เขียนผิดเป็น	สงรถ
วันตรุษจีน	เขียนผิดเป็น	วันตรนจีน
ปัจจัย	เขียนผิดเป็น	ปับใจ

อารมณ์ดี	เขียนผิดเป็น	อารงดี
ละเอียด	เขียนผิดเป็น	ละเอียก
หัด	เขียนผิดเป็น	หัก
แบดมินตัน	เขียนผิดเป็น	แบบมินตัน
หอสมุด	เขียนผิดเป็น	หอสมุก
ยี่สิบเจ็ด	เขียนผิดเป็น	ยี่สิบเจ็บ
สีแดง	เขียนผิดเป็น	สีแดน
โทรศัพท์	เขียนผิดเป็น	โทรศัตร์
โทรศัพท์	เขียนผิดเป็น	โทรศันท์
ขยัน	เขียนผิดเป็น	ขยัม
ขยัน	เขียนผิดเป็น	ขยัง
เรียบร้อย	เขียนผิดเป็น	เรียบร้อง
รู้จัก	เขียนผิดเป็น	รู้จัด
ความฝัน	เขียนผิดเป็น	ความฝัง
สอง	เขียนผิดเป็น	สอน
หมื่น	เขียนผิดเป็น	หมืก
ดึงดูด	เขียนผิดเป็น	ดึงดูก
เร็ว	เขียนผิดเป็น	เร็ล
ตนเอง	เขียนผิดเป็น	ตนเอก
ชุดสากล	เขียนผิดเป็น	ชุกสากล
เหมือน	เขียนผิดเป็น	เหมือก
รักษา	เขียนผิดเป็น	รับษา
กางเกง	เขียนผิดเป็น	การเกง
เทศกาล	เขียนผิดเป็น	เทศกาว
สนุก	เขียนผิดเป็น	สนุด
ร่วง	เขียนผิดเป็น	ร่วม
คุ้นเคย	เขียนผิดเป็น	คุ้มเคย
ร่างกาย	เขียนผิดเป็น	ร่างการ
ผู้คน	เขียนผิดเป็น	ผู้คม
มหาศาล	เขียนผิดเป็น	มหาศาส
ถาม	เขียนผิดเป็น	ถาน
คาด	เขียนผิดเป็น	คาค
มักจะ	เขียนผิดเป็น	มัดจะ
บางสิ่ง	เขียนผิดเป็น	บางสิ่น
ประนมมือ	เขียนผิดเป็น	ประนบมือ

ระเบียบ	เขียนผิดเป็น	ระเบียน
ภูมิลำเนาเดิม	เขียนผิดเป็น	ภูมิลำเนาเดิน
สนิท	เขียนผิดเป็น	สนิก
ลูกสาว	เขียนผิดเป็น	ลูกสาร
สนุกสนาน	เขียนผิดเป็น	สนุกสนาม
สำหรับ	เขียนผิดเป็น	สำหรัด
สวม	เขียนผิดเป็น	สวน
ตำนาน	เขียนผิดเป็น	ตำนาม

3. การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยขาดตัวสะกด จากการศึกษาพบข้อผิดพลาดจากการเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยขาดตัวสะกด ดังต่อไปนี้

วันตรุษจีน	เขียนผิดเป็น	วันตรุจีน
ปัจจัย	เขียนผิดเป็น	ปะจัย
สังเกต	เขียนผิดเป็น	สะเกต
โทรศัพท์	เขียนผิดเป็น	โทรศัท
มารยาท	เขียนผิดเป็น	มารยา
พบ	เขียนผิดเป็น	พอ
สดชื่น	เขียนผิดเป็น	สดชื่อ
แพนด้า	เขียนผิดเป็น	แพด้า
แหล่ง	เขียนผิดเป็น	แหละ
ท่องเที่ยว	เขียนผิดเป็น	ท่องเที่ย
ลูกชาย	เขียนผิดเป็น	ลู่ชาย

4. การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยเพิ่มตัวสะกด จากการศึกษาพบข้อผิดพลาดจากการเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยเพิ่มตัวสะกดดังต่อไปนี้

สุนัข	เขียนผิดเป็น	สุดนัก
วิชาการ	เขียนผิดเป็น	วิชาดการ
ความสำคัญ	เขียนผิดเป็น	ความสัญคัญ
เหล่านั้น	เขียนผิดเป็น	หล่าวนั้น
สุภาพ	เขียนผิดเป็น	สุกภาพ
เมื่อ	เขียนผิดเป็น	เมื่อง
หรอ	เขียนผิดเป็น	หรอก

5. การเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยเปลี่ยนรูปเดิมจากการศึกษาพบข้อผิดพลาดจากการเขียนพยัญชนะท้ายผิดโดยเปลี่ยนรูปเดิม ดังต่อไปนี้

ยุติธรรม	เขียนผิดเป็น	ยุดธรรม
มหาสมุทร	เขียนผิดเป็น	มหาสมุด
มหาสมุทร	เขียนผิดเป็น	มหาสมุก

มหาสมุทร	เขียนผิดเป็น	มหาสมุท
พุทธ	เขียนผิดเป็น	พุธ
พุทธ	เขียนผิดเป็น	พุธท
พระพุทธรูป	เขียนผิดเป็น	พระพุทรูป
ชีวิต	เขียนผิดเป็น	ชีวิติ
พุทธศาสนา	เขียนผิดเป็น	พุทชศาสนา
ชาติ	เขียนผิดเป็น	ชาต
ประวัติศาสตร์	เขียนผิดเป็น	ประวัตศาสตร์
ภูมิใจ	เขียนผิดเป็น	ภูมใจ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง “ วิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้ายของนักศึกษาจีนสาขาวิชาภาษาไทย คณะภาษาต่างประเทศ สถาบันศิลปะและวิทยาศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอร์ล” ได้นำสู่การอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

จากการศึกษานักศึกษาจีนที่เรียนสาขาวิชาภาษาไทยมีความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ได้ส่งผลต่อการเขียนภาษาไทยของนักศึกษา ได้แก่ หลักสูตรที่ศึกษา วิธีการสอน ระยะเวลาที่ศึกษา การรับสื่อภาษาไทย ชาติพันธุ์ ซึ่งทำให้ในงานวิจัยเรื่องนี้พบข้อผิดพลาดในการเขียนพยัญชนะท้ายผิดหลายรูปแบบโดยสอดคล้องกับงานวิจัยของปณิธาน บรรณาธรรม (2555) ที่ทำวิจัยเรื่อง นักศึกษาจีนกับข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทย โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาจีนจากมหาวิทยาลัยยูนนาน นอร์มอล ที่ลงทะเบียน เรียนรายวิชา THA 1303 การเขียน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 จำนวน 49 คน พบว่า นักศึกษาจีนมีข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทย 4 ด้าน ได้แก่ การสะกดคำ การใช้คำ การผูกประโยค และการใช้เครื่องหมายวรรคตอน รวม 1151 แห่ง โดยมีข้อผิดพลาดด้านการสะกดคำมากที่สุด ลักษณะที่ผิด คือผิดในเรื่องการเขียนพยัญชนะ การเขียนสระ และการเขียน วรรณยุกต์ รองลงมาคือข้อผิดพลาดในการผูกประโยค ลักษณะที่ผิดมากที่สุดคือ การผูกประโยคโดยขาดคำที่จำเป็น การลำดับคำในประโยคไม่ถูกต้อง และการผูกประโยคโดยเพิ่มคำที่ไม่จำเป็น ตามลำดับ ข้อผิดพลาดในการใช้คำ ลักษณะที่ผิดมากที่สุดคือ การใช้คำไม่เหมาะแก่ความ การใช้คำผิดความหมาย และการเขียนคำทับศัพท์เป็นภาษาอังกฤษ ตามลำดับ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องงานวิจัยของศรีจันทร์ วิชาตรง (2542) ที่ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษา สถาบันราชภัฏพระนคร ปีการศึกษา 2540 พบว่า นักศึกษามีข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การสะกดการันต์ การใช้คำ การแต่งประโยค การเว้นวรรค การใช้เครื่องหมายอื่น ๆ การใช้เครื่องหมาย ไปยาล การใช้อักษรย่อ และการใช้ตัวเลข รวมทั้งสอดคล้องกับข้อค้นพบของบุณย์เสนอ ตรีวิเศษ (2542) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การพูดและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ใช้ภาษาเขมรและภาษาส่วยใน ชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยพบว่าปัญหาด้านการเขียนของนักเรียนที่ใช้ภาษาเขมรได้แก่ ปัญหาในการ สะกดคำ ทั้งการใช้พยัญชนะผิด การใช้สระผิดและการขาดรูปวรรณยุกต์ สำหรับนักเรียนที่ใช้ภาษาส่วยพบ ปัญหาในการสะกดคำ ด้านพยัญชนะ วรรณยุกต์และสระตามลำดับ และตรงกับผลการวิจัยที่กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาต่างชาติของฟาน จองบินห์ (2552) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษา ข้อบกพร่องในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาเวียดนาม พบว่า การเขียนภาษาไทยมีข้อผิดพลาด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสะกดการันต์ ในเรื่องพยัญชนะต้น ตัวสะกด สระ วรรณยุกต์และตัวการันต์ 2) ด้านการใช้คำในเรื่อง ใช้คำผิดความหมาย ใช้คำผิดไวยากรณ์ ใช้คำฟุ่มเฟือย และใช้ภาษาพูดแทน ภาษา

เขียน 3) ด้านการใช้ประโยค ในเรื่องการลำดับคำในประโยคผิด การขาดคำที่จำเป็น การใช้คำเกิน และการใช้สำนวนภาษาแม่ และ4) ด้านการใช้วรรคตอน ในเรื่องการใช้ย่อหน้า การเว้นวรรคผิด และการใช้เครื่องหมายยัติภังค์ผิด

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีนในด้านอื่นๆได้แก่ การเขียนคำ การเขียนประโยค การเขียนสื่อความหมาย จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่มีประโยชน์

2. ควรศึกษาข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาชาติอื่นๆแล้วนำมาเปรียบเทียบกับผลงานวิจัยเรื่องนี้ก็จะได้ผลการวิจัยที่หลากหลาย

3. ควรนำผลการศึกษาของงานวิจัยเรื่องนี้ไปปรับใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยให้กับชาวต่างชาติที่มาเรียนภาษาไทยโดยเฉพาะในด้านการเขียนสะกดคำ

8. เอกสารอ้างอิง

กันทิมา วัฒนะประเสริฐ. (2531). *เรื่องของการสะกดการันต์.* ใน บทความวิชาการ 20 ปี ภาควิชาภาษาไทย. นครปฐม: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 37-43.

กุลกาญจน์ เอี่ยมธาดานัย. (2553). *ปัญหาการเขียนคำผิดอักขรวิธีของนักศึกษาชาวจีน*. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชูศรี ศรีแก้ว. (2527). *การศึกษาข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาชั้นปีที่ 1* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2525. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชา ภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2545). *การสอนภาษาไทย ระดับประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

ดุษฎีพร ชานิโรคศานต์. (2523). ข้อบกพร่องบางประการในการเขียนภาษาไทย. *วารสารอักษรศาสตร์*. 1(12), 32-45.

ทิศนา แขมมณี. (2545). *รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย.* กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์.

นวลทิพย์ เพิ่มเกษร. (2552). *การสอนทักษะฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยแก่ผู้เรียนชาวต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: บริษัท มิสเตอร์ก๊อปปี้ (ประเทศไทย) จำกัด.

นววรรณ พันธุเมธา. (2523). *การใช้ภาษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ. (2542). *การวิเคราะห์ปัญหาการพูดและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในเขตอำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ใช้ภาษาเขมรและภาษาส่วยใน ชีวิตประจำวัน.* ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย.

บุปผา บุญทิพย์. (2543). *การเขียน.* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปณิธาน บรรณาธรรม. (2555). *นักศึกษาจีนกับข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทย.* รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ศรีนครินทรวิโรฒ.

พนมพร นิรัญทวี และเทพี จรัสจรุงเกียรติ. (2538). *การใช้ภาษาไทย 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัทธยา จิตต์เมตตา. (2550). *การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศแนวคิด : เทคนิควิธีสอนโดยใช้ภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เอกสารประกอบการอบรม.

พินทิพย์ ทวยเจริญ. (2539). ภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยา. (พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิเศษ เจียจันทร์พงศ์. (2528). *ศาสนาและการเมืองในกรุงสุโขทัย*. ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.

ฟาน จองบินห์. (2552). *การศึกษาข้อบกพร่องในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาเวียดนาม.* ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. (2550). *การศึกษาข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาลาวระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.* รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

มยุเรศ รัตนานิคม. (2542). *ลัทศาสตร์กับการฝึกออกเสียงภาษาอังกฤษ.* สกลนคร: สถาบันราชภัฏสกลนคร.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). *หลักเกณฑ์การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และเครื่องหมายอื่น ๆ.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัทเพื่อนพิมพ์จากัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น จำกัด.

วรรณ แก้วแพรก. (2524). *การใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

วรรณี โสมประยูร. (2544). *การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

วิชาการ, กรม. (2539). *การเรียนการสอนภาษาไทยปัญหาและแนวทางแก้ไข.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ศรีจันทร์ วิชาตรง. (2542). *การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนภาษาไทย ของนักศึกษาสถาบันราชภัฏพระนคร ปีการศึกษา 2540*. รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏพระนคร.

ศรีวิไล พลมณี. (2545). *พื้นฐานการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ.* กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมพงศ์ วิทยศักดิ์พันธุ์. (2549). *การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ.* เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.

สิระ สมนาม. (2550). *การวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการเขียนของนักศึกษาที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง : กรณีศึกษานักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร 1 ปี จาก วิทยาลัยอาชีวศึกษาและเทคโนโลยี สิบสองปันนา ณ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.* รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรัมพรรย์. (2538). *วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. (2540). *หลักภาษาไทย.* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.

สุนันทา โสรัจจ์. (2528). *การสำรวจความสามารถทางการเขียนสะกดการันต์ การศึกษามูลเหตุแห่ง การเขียนผิดและแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องการเขียนสะกดการันต์ผิดของนิสิต นักศึกษาในมหาวิทยาลัย*. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .

สุปราณี ดาราฉาย. (2536). *สอนนักเรียนให้เขียนตัวสะกดถูก.* จะสอนภาษาไทยให้สนุกได้อย่างไร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรีย์วรรณ เสถียรสุคนธ์. (2553). *ข้อบกพร่องในการเขียนภาษาไทยของนักศึกษาจีน : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.* รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

อัครา บุญทิพย์. (2550). *การสอนหลักภาษาเชิงบูรณาการ.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. เอกสารประกอบการอบรม.

อัญชลี ทองเอม. (2537). *ศึกษาลักษณะความผิดพลาดในการเขียนภาษาไทย ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.* รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2546). *หลักภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

การพัฒนาทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ ด้วยการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยใช้คำสอนของพ่อ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9) สำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนครสงขลา

DEVELOPING READING, WRITING, CRITICAL THINKING SKILLS BY CREATING A PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY FOR TEACHERS USING THE PRINCIPLES OF HIS MAJESTY KING RAMA IX FOR ELEMENTARY STUDENTS IN SCHOOLS UNDER SONGKHLA MUNICIPALITY

อมลวรรณ วีระธรรมโม[1], พนัชกร พิทธิยะกุล[2] และกวีเชษฐ์ เปีย[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาและพัฒนาทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ โดยใช้คำสอนของพ่อ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ร่วมกับกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนเทศบาล 2 (ถนนนครนอก) สังกัดเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้อง ห้องเรียนละ 30 คน ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบฝึกทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 แผน และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติอ้างอิง (t-test dependent)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.70 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน มีคะแนนมากที่สุด 22 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 15 คะแนน ส่วนหลังใช้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.50 คะแนน มีคะแนนมากที่สุด 30 คะแนน และคะแนนต่ำที่สุด 26 คะแนน และ 2) นักเรียนมีคะแนนทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์หลังมากกว่าก่อนการใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

[1] สาขาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[2] สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[3] กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนบ้านควนพญา สำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาตรัง เขต 2

* Corresponding author, E-mail: kaweechate.edumaster@gmail.com

Abstract

This research aimed to study and develop reading, writing, critical thinking skills using the principles of His Majesty King Rama IX and to compare reading, writing, critical thinking skills of students before and after studying using the principles of His Majesty King Rama IX, along with a professional learning community for teachers. The sample group was 30 students from 3 classrooms of Grade 4 of Municipal School 2 (Nakorn Nok Road) under the Songkhla Municipality Mueang Songkhla District, Songkhla Province in the 2nd semester of the academic year 2020 collected by Cluster Sampling method using the classroom as a random unit. The instruments in the research consisted of practical exercises of reading, writing, critical thinking skills, 7 lesson plans, and pre-test and post-test. Data analysis used Standard Deviation and T-Test Dependent.

The results indicated as follows: 1) Reading, writing, critical thinking skills before using the principles of His Majesty King Rama IX, along with a professional learning community for the teachers, had an average score equal to 18.70 points from the total score of 30 points. The highest score was 22 points, and the lowest score was 15 points. After using it, the score is equal to 28.50 points. The highest score was 30 points, and the lowest score was 26 points. 2) Students had read, writing, critical thinking skills scores more than before using the principles of His Majesty King Rama IX, along with a professional learning community for teachers varied with statistical significance at the 0.05 level.

Keywords: reading, writing, and critical thinking skills, a professional learning community for teachers

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนามนุษย์และสังคมให้มีความมั่นคงและยั่งยืนกล่าวคือ การศึกษาเป็นการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณลักษณะและสมรรถนะตามที่สังคมต้องการ ทั้งนี้เพื่อให้มนุษย์สามารถนำองค์ความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนทัศน์สำคัญที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดบทบาทของมนุษย์ในสังคมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในบริบทของสังคมไทยและสังคมโลก ที่ดำเนินอยู่ท่ามกลางยุคศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความสลับซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากที่กล่าวมาทำให้ระบบการศึกษาของสังคมไทยจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีความทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสามารถนำนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การศึกษามีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมและทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3R ได้แก่ 1) Reading-อ่านออก 2) (W) Riting-เขียนได้ 3) (A) Rithmatic- มีทักษะในการคิดคำนวณ และ 8 C ได้แก่ 1) Critical Thinking and Problem Solving มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และแก้ไขปัญหา 2) Creativity and Innovation คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิงนวัตกรรม 3) Collaboration Teamwork and Leadership ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ 4) Communication Information and Media Literacy ทักษะในการสื่อสาร และการรู้เท่าทันสื่อ 5) Cross-cultural Understanding : ความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม กระบวนการคิดข้ามวัฒนธรรม 6) Computing and ICT Literacy ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี ซึ่งผู้เรียนในยุคปัจจุบันต้องมีความสามารถด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี 7) Career and Learning Skills ทักษะทางอาชีพและการเรียนรู้ และ 8) Compassion ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยจิตอาสา และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียนในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ดังนั้นผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องนำมาทักษะเหล่านี้มาออกแบบเพื่อให้ลงสู่ตัวผู้เรียนโดยตรง ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้มาจัดลงสู่แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้กับผู้เรียนได้เกิดสมรรถนะตามวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นทีมผู้วิจัยจึงได้นำทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ โดยใช้คำสอนของพ่อ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพล อดุลยเดช รัชกาลที่ 9) ที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาใช้พัฒนาผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ที่สามารถนำมาบูรณาการให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดตามระดับชั้นของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะพื้นฐาน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ (Knowledge) 2) ด้านทักษะกระบวนการ (Process) และ3) ด้านเจตคติ (Affective/Attitude) จากที่กล่าวมาทีมผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้มาจากคำสอนของพ่อ มาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนตามกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (PLC) เพื่อพัฒนาทักษะและสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน และสามารถนำความรู้สามารถนำไปต่อยอดและปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและปูพื้นฐานทางทักษะให้กับผู้เรียน นั่นคือครูผู้สอนโดยเฉพาะครูในระดับประถมศึกษาหรือครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้และพัฒนาทักษะการอ่านออก เขียนได้ และทักษะการคิดวิเคราะห์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดเป็นกิจกรรมเสริมในช่วงเวลาลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ที่สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนา 4H คือ Head (กิจกรรมพัฒนาสมอง), Heart (กิจกรรมพัฒนาจิตใจ), Hand (กิจกรรมพัฒนาทักษะการปฏิบัติ) และ Health (กิจกรรมพัฒนาสุขภาพ) (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2553:3) โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ร่วมกับแผนผังความคิดมาพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

สำหรับการพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์จึงเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งในการต่อยอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนที่สำคัญและเป็นหัวใจหลักในการศึกษาเพื่อนำพาผู้เรียนไปสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีความจำเป็นอย่าง

ยิ่งสำหรับผู้เรียนในระดับประถมศึกษาหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีทักษะในการอ่านออก เขียนได้ และคิดวิเคราะห์เป็น มีทักษะในการใช้ภาษาไทยอันภาษาประจำชาติได้อย่างถูกต้อง ภายใต้กรอบแนวคิดตามมาตรฐานหลักสูตรการศึ กษาขั้นพื้นฐานและสามารถนำไปต่อยอดความรู้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ จักรพงษ์ พงศ์เวชรักษ์ (2532 อ้างถึงใน อำไพพรรณ สวนสอน, 2559) กล่าวว่า สื่อที่เชื่อถือได้ ทันสมัย และน่าสนใจ ต้องเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เหมาะ สอดคล้องกับความสามารถความต้องการของผู้เรียน และวิสาข์ จัติวัตร์ (2451 อ้างถึงใน อำไพพรรณ สวนสอน, 2559) ในการเลือกบทอ่านควรเลือกให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการเมือง สังคม และวัฒนธรรมของชาติ ไม่ควรใช้เนื้อหาที่ขัดต่อบริบททางวัฒนธรรมของชาติ ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาบริบทของหลักสูตรสถานศึกษาอย่างรอบด้านและออกแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามสมรรถนะที่หลักสูตรกำหนด จึงกล่าวได้ว่าเป็นหัวใจหลักสำคัญของการจัดการศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนให้ตอบโจทย์วัตถุประสงค์ฐานสมรรถนะว่าเมื่อเรียนแล้วผู้เรียนสามารถทำอะไรได้ ดังนั้นภายใต้บริบทพื้นฐานของสังคมไทยนั้น การพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับผู้เรียน ดังนั้นทีมผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญทางสังคมภายใต้สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์และทักษะพื้นฐานของผู้เรียนจึงได้นำเนื้อหา 5 คำสอนของพ่อ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดชในหลวง (รัชกาลที่ 9) มาใช้ ได้แก่ คำสอนที่ 1 ความซื่อสัตย์ คำสอนที่ 2 ความรัก ความเมตตา และความมีน้ำใจไมตรี คำสอนที่ 3 เพียรสร้างสรรค์ความดี ความเจริญ เพื่อประโยชน์สุข คำสอนที่ 4 ความอดทนไม่ย่อท้อในสิ่งที่ดีงาม และคำสอนที่ 5 กำลังแห่งความเพียร ซึ่งทีมผู้วิจัยได้นำมาให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในด้านการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ ที่กล่าวมาทั้ง 5 คำสอนในบทอ่านที่มีสาระสำคัญแฝงด้วยหลักคุณธรรมจริยธรรม คติเตือนใจ ข้อคิดที่สามารถนำมาใช้ในการสร้างความตระหนักให้กับผู้เรียนในการสร้างคนดีให้กับสังคมได้อย่างไม่มีข้อจำกัด และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปบูรณาการปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21 นั้น ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นที่ไม่สามารถแยกส่วนได้ ได้แก่ ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อนำมาพัฒนาผู้เรียนมีฐานคิดที่สามารถเชื่อมโยงอย่างบูรณาการได้อย่างเหมาะสม คือพัฒนาด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และมีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อหล่อหลอมให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นั่นคือ การสร้างคนดี คนเก่ง และสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุข จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจบทบาทธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละช่วงวัยเพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายมาพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานและตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรกำหนด ดังนั้นทีมผู้วิจัยเล็งจึงเห็นว่ากระบวนการในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผู้เรียนโลกแห่งศตวรรษที่ 21 และเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นจะต้องนำมาพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนที่ผู้สอนต้องร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียน และที่เป็นความท้าทายในวงการศึกษายุคปัจจุบัน คือ กระบวนการสร้างชุมชนแห่งเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (Professional Learning Community :PLC) ตามหลักการและโมเดลการสอนของคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งที่ทีมผู้วิจัยนำมาใช้ในครั้งนี้มี 3 ขั้นตอน คือ 1) PLAN คือ ขั้นการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ของการแก้ปัญหา กำหนดวิสัยทัศน์ วางแผน ออกแบบ แก้ปัญหา พร้อมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2) DO คือ ขั้นปฏิบัติการ เช่น การสังเกตการสอน ควรทำอย่างน้อย 2 ครั้งใน 1 ภาคเรียน โดยมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง และ 3) SEE คือ การสะท้อนคิดผลการปฏิบัติงาน เป็นการสะท้อนผลการจัดการเรียนการสอน และเป็นกระบวนการสร้างชุมชนแห่งเรียนรู้ทางวิชาชีพครูโดยมีการช่วยเหลือสมาชิกในวง PLC อย่างเป็นกัลยาณมิตร ดังนั้นทีมผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและนำการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู (Professional Learning Community :PLC) มาใช้ในการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ โดยใช้คำสอนของพ่อ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9) มาพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดยใช้เวลาในชั่วโมงกิจกรรมเสริมช่วงลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ เพื่อฝึกทักษะพื้นฐานสำหรับผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สามารถนำความรู้มาใช้กับการเรียนในระดับที่สูงขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนาทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ โดยใช้คำสอนของพ่อ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ร่วมกับกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้คำสอนของพ่อ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโดยใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สามารถนำเสนอเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

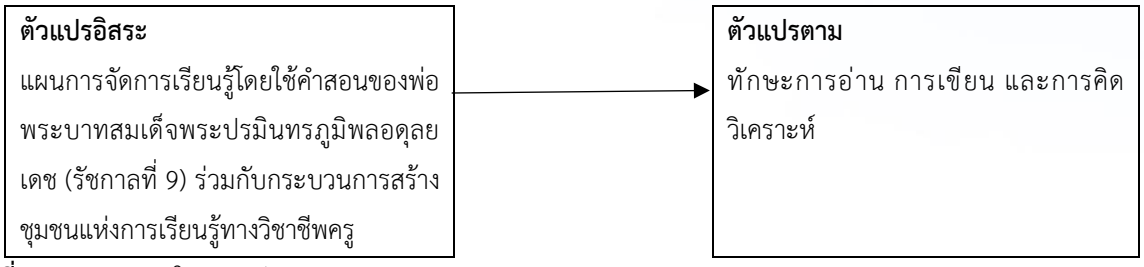

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเทศบาล 2 (ถนนนครนอก) สังกัดเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 3 ห้อง รวมจำนวนนักเรียน 90 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนเทศบาล 2 (ถนนนครนอก) สังกัดเทศบาลนครสงขลา อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้อง ห้องเรียนละ 30 คน ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ แบบฝึกทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์โดยใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) โดยทีมโค้ช ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการถอดคำสอนของพ่อและร่วมกันสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบฝึกทักษะการอ่าน เขียน และคิดวิเคราะห์ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ และร่วมกันวิพากษ์ เพื่อปรับเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์ และตรวจสอบเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเนื้อหาที่ใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 7 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 การอ่านออกเสียงคำศัพท์ หน่วยที่ 2 การรู้ความหมายและเขียนคำศัพท์ หน่วยที่ 3 บทอ่านที่ 1 ความซื่อสัตย์สุจริต หน่วยที่ 4 บทอ่านที่ 2 การให้ความรักความเมตตาและความมีน้ำใจไมตรี หน่วยที่ 5 บทอ่านที่ 3 เพียรสร้างสรรค์ความดี ความเจริญ เพื่อประโยชน์สุข หน่วยที่ 6 บทอ่านที่ 4 อดทนไม่ย่อท้อในสิ่งที่ดีงาม และหน่วยที่ 7 บทอ่านที่ 5 กำลังแห่งความเพียร ซึ่งแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะเป็นการฝึกทักษะทั้ง 3 ด้าน คือ ทักษะการอ่าน ทักษะการเขียน และทักษะการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบฝึกทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์, แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวมรวมข้อมูล เป็นรูปแบบ One Group Pretest – Posttest Design โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) นักเรียนทำแบบทดสอบและแบบฝึกทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียน

2) ทีมผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงกิจกรรมลดเวลาเพิ่มเวลารู้ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 7 สัปดาห์

3) นักเรียนทำแบบทดสอบและแบบฝึกทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ หลังเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทีมผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ด้วยสถิติอ้างอิง คือ การทดสอบ t-test แบบ Dependent

5. สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยได้ดังนี้

ตารางที่ 1 คะแนนทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ของนักเรียนโดยใช้คำสอนของพ่อ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9) ร่วมกับกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

ข้อมูล	เพศ	n	Max	Min	Mean	SD
ก่อนจัดกิจกรรม	ชาย	9	20.00	16.00	18.11	1.45
	หญิง	21	22.00	15.00	18.95	2.24
	รวม	**30**	22.00	15.00	18.70	2.07
หลังจัดกิจกรรม	ชาย	9	28.00	26.00	27.22	0.79
	หญิง	21	30.00	26.00	29.05	1.05
	รวม	**30**	30.00	26.00	28.50	1.28

จากตารางที่ 1 อธิบายได้ว่าคะแนนทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.70 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน มีคะแนนมากที่สุด 22 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 15 คะแนน ส่วนหลังใช้มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.50 คะแนน มีคะแนนมากที่สุด 30 คะแนน และคะแนนต่ำที่สุด 26 คะแนน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้หนังสือบทอ่านของพ่อ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9) ร่วมการสร้างกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

ข้อมูล	n	Mean	SD	t-test	p-value
ก่อนจัดกิจกรรม	30	18.70	2.07	4.44**	1.37
หลังจัดกิจกรรม	30	28.50	1.28		

**p<0.01

จากตารางที่ 2 ผลพบว่า คะแนนทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมการสร้างกับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ว่า ทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู แตกต่างกับก่อนใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่คะแนนเฉลี่ยหลังใช้เท่ากับ 28.50 คะแนนและก่อนใช้เท่ากับ 18.70 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน จากผลการวิจัยนี้จะเห็นได้ว่าการใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สามารถช่วยพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน และยังเป็นการบูรณาการ คติ ข้อคิด หลักคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้นำหลักธรรม คติสอนใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำเป็นเพื่อเป็นการสร้างคนดีให้กับสังคมอีกด้วย โดยเนื้อหาในบทอ่านหนังสือของพ่อ ที่ทีมผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการพัฒนานักเรียนนั้น เป็นชุดฝึกทักษะที่เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยากและในเนื้อหาจะประกอบด้วยข้อคิด ภาพ เพลงที่แฝงด้วยข้อคิดหลักคุณธรรม จึงทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้ ดังที่ วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง (2557) ได้กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการทำงานร่วมกันของผู้สอนที่มีค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ใช้สุนทรียในการสนทนาจึงสามารถจัดได้ว่าเป็นวัฒนธรรมการทำงานแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน และมุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นวิธีการนี้ส่งผลให้ทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนพัฒนาขึ้นตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าเป็นการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา 2551 และ บุญชม ศรีสะอาด (2542 อ้างถึงใน ศิริวัลย์ ไผ่เฟื้อย, 2552) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของชุดแบบฝึกทักษะไว้ว่า สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้นและยังช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้คงทน ช่วยให้นักเรียนฝึกฝนได้เต็มที่ อีกทั้งเป็นเครื่องมือช่วยให้ครูเข้าใจและมองเห็นปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไปในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีความสอดคล้องกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ทีมผู้วิจัยได้นำมาบูรณาการกับคำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ซึ่งการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมีส่วนช่วยให้กระบวนการพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ เพราะเป็นกระบวนการที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้เรียนที่สะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของครู สอดคล้องงานวิจัยของ นิลวรรณ ชูวิวัฒน์รัตนกุล (2554) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการอ่าน

เชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับชุดกิจกรรม พบว่า ความสามารถด้านการอ่าน การเขียน การคิดวิเคราะห์ จากบทอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับชุดกิจกรรม หลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่สถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สิรีธร สุขเจริญ (2561) ที่พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน การคิดเชิงเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้ ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค SQ4R ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้แตกต่างจากก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยการใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสามารถพัฒนาทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้ ดังนั้นในการนำวิธีการนี้ไปใช้ควรคำนึงถึงเวลา และความสามารถของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูในการพัฒนาการเรียนรู้ ครูผู้สอนที่ร่วมวง PLC ควรเป็นครูผู้สอนในสาระการเรียนรู้เดียวกัน มีความสนใจร่วมกัน เพราะสามารถทำให้เข้าใจธรรมชาติของเนื้อหาวิชาไปในทิศทางเดียวกัน

3. จากผลการวิจัยการใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สามารถพัฒนาทักษะการอ่าน เขียน คิดวิเคราะห์สามารถพัฒนาผู้เรียนได้ ดังนั้นในครั้งต่อไปควรมีการต่อยอดองค์ความความรู้

4. ผู้สอนสามารถนำหลักคุณธรรม จ้อคิดที่ได้จากคำสอนของพ่อไปขยายผลให้กับผู้เรียนในทุกระดับชั้น เพื่อสร้างคนดี คน เก่งให้กับสังคม

การนำไปใช้ประโยชน์

1.จากผลการวิจัยการใช้คำสอนของพ่อ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สามารถพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ ดังนั้นครูผู้สอนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำวิธีการนี้ไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม

2. จากผลการวิจัยโดยใช้คำสอนของพ่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ร่วมกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู สามารถพัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนได้ ดังนั้นครูผู้สอนหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องสามารถนำวิธีการนี้ไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย

3. สามารถนำเครื่องมือวิจัยมาพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่สู่สาธารณะ

8. กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

ทีมผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเครือข่ายอุดมศึกษาภาคใต้ตอนล่าง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมลวรรณ วีระธรรมโม ประธานโครงการการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ครูประถมศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านการอ่านออกเขียนได้ และสามารถคิดวิเคราะห์ได้โดยใช้หนังสือบทอ่านหนังสือของพ่อ (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9) ทีมโค้ชจากมหาวิทยาลัยทักษิณและเครือข่ายอุดมศึกษาภาคใต้ตอนล่าง และครูผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง ในการเข้าร่วมโครงการ และให้การสนับสนุนช่วยเหลือเพื่อให้โครงการนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

นิลวรรณ ชูวิวัฒน์รัตนกุล. (2554). *การพัฒนาการอ่านเชิงวิเคราะห์ และเขียนสื่อความภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 6 โดยใช้การเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับชุดกิจกรรม*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.

วรลักษณ์ ชูกำเนิด และเอกรินทร์ สังข์ทอง. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. *วารสารวิทยบริการ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 25(1), (มกราคม-เมษายน): 95.

ศิริวัลย์ ไผ่เฟื้อย. (2552). *การพัฒนาทักษะการอ่านโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบฝึกทักษะภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. (รายงานวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สิรีธร สุขเจริญ. (2561). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้เทคนิค SQ4R ร่วมกกับวรรณกรรมท้องถิ่นอีสานใต้*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *คู่มือการบริหารจัดการเวลาเรียนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อำไพพรรณ สวนสอน. (2559). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม

DEVELOPING LEARNING OUTCOMES ON SYMBOLS, SIGNS AND SIGNS BY USING THE STAD COOPERATIVE LEARNING GROUP ACTIVITIES TOGETHER WITH THE MIXED MEDIA OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

บัวเงิน ทองไทย[1]*, นันทิวา จันอยู่[2] และดนิตา ดวงวิไล[3]

Buangoen Thongthai[1]*, Nantiwa Janyou[2] and Dhanita Doungwilai[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม ตามเกณฑ์ร้อยละ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ ระหว่างก่อนและหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนเทศบาลบ้านเป็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 20 คน โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สื่อเกมบิงโก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากตั้งแต่ 0.62-0.78 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20-0.48 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75 และ 3) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1) ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 84.13/80.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสมระหว่างก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=2.70)

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, สื่อประสม

[1 - 2] อาจารย์ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น

[3] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

The purposes of this research were : 1) to develop the lesson plans of learning management of Prathomsuksa 1 students on symbols, signs and signs by using STAD cooperative learning activities with mixed media to meet the criteria of 80/80; 2) to compare the learning achievement of Prathomsuksa 1 students on symbols, signs and signs between before and after school; 3) To study students' satisfaction with learning management on symbols, signs and signs by using STAD cooperative learning activities with mixed media. The sample consisted of 20 Prathomsuksa 1 students in class 1/1 of Ban Ped Municipal School. The sample was obtained by cluster random sampling technique. The instruments to the collect data were: 1) Thai learning management plan on symbols, signs and signs by using STAD cooperative learning activities with mixed media; 2) 20 – items 3 – choices achievement test which has the discriminant index from 0.62 to 0.78, the B – Index from 0.20 – 0.48 and the total reliability of 0.75; and 3) a satisfaction rating 10 items 3 level which has the total reliability of 0.80. The collected data were analyzed by percentage, means, standard deviation and t-test (Dependent Sample).

The results of the research revealed that : 1) lesson plans of learning management of Prathomsuksa 1 students on symbols, signs and signs by using STAD cooperative learning activities with mixed media have the efficiency of 84.13/80.25, higher than the criteria; 2) the learning achievement of primary grade 1 students on symbols, signs and signals by using STAD cooperative learning activities with mixed media between before and after school was significantly different at the .05 level.; and 3) the satisfaction of students learning through the lesson plans was at high level ($\bar{x}$=2.70)

Keyword: STAD Collaborative Learning Management, Academic Achievement, Mixed Media

1. บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือของคนในชาติในการสื่อสารทำความเข้าใจกัน และใช้ภาษาในการประกอบกิจการงานทั้งส่วนตัว ครอบครัว กิจกรรมทางสังคม และประเทศชาติ ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ของคนในชาติ ซึ่งใช้ภาษาในการอ่าน การเขียน การฟัง การพูด และการแสวงหาความรู้ ทั้งยังเป็นวัฒนธรรมของชาติที่จะต้องใช้ภาษาให้ถูกต้อง ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ และสมบัติอันล้ำค่าของชาติมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารประจำ ขณะเดียวกันภาษาไทยก็ยังมีส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระ ได้แก่ กฎเกณฑ์ทางภาษา ซึ่งนักเรียนจะนำกฎเกณฑ์ทางภาษามาใช้ฝึกฝนจนสามารถใช้ภาษาได้อย่างถูกต้อง ตามกฎเกณฑ์อันเป็นลักษณะของภาษาไทย (กรมวิชาการ. 2545 : 1)

การสอนวิชาภาษาไทยเป็นปัญหาสำหรับครูผู้สอน เพราะไม่ได้เน้นการอ่านออกเขียนได้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเน้นการสอนเพื่อนำไปใช้สื่อสารกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล สามารถนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง ใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี รวมทั้งต้องรักษาภาษาไทยไว้ในฐานะที่เป็นสมบัติของชาติ (กรมวิชาการ. 2545 : 21) แต่ในสถานการณ์พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบ้านเป็ดปีการศึกษา 2562 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำลง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้ของครูที่ไม่มีความหลากหลาย อาจจะไม่ตอบสนองของการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีการเรียนรู้มีความแตกต่างกัน จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนนั้นต่ำลงซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ต้องการการปลูกฝังพื้นฐานในด้านการเรียนภาษาไทยให้แม่นยำเพื่อนำองค์ความรู้เรื่องภาษาไทยนี้ไปใช้ในการศึกษาในระดับชั้นอื่น ๆ

สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ เป็นเรื่องที่ยากแก่การทำความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบปัญหาคือนักเรียนไม่รู้จักความหมายของสัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทเรียน และที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน จึงทำให้เกิดปัญหาเรื่องการทำความเข้าใจในบทเรียน และครูผู้สอนก็มองข้ามว่าไม่ใช่สิ่งที่สำคัญและอยู่นอกเหนือจากการสอนวิชาภาษาไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว จึงได้ดำเนินการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีสอนนวัตกรรมต่าง ๆ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการเรียนการสอนภาษาไทย เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ แล้วพบว่าวิธีการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD (Student Teams-Achievement Divisions : STAD) ประกอบกับสื่อประสมเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมและเลือกมาใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อการเรียนการสอน (Intruction Media) สื่อเป็นตัวกลางที่ใช้ในขั้นตอนการเรียนการสอนเพื่อให้ครูและนักเรียนเข้าใจถ่ายทอดซึ่งกันและกันได้ผลดี ตรงตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน สื่อมีทั้งประเภทวัสดุ สื่อประเภทเครื่องมือหรืออุปกรณ์ และสื่อประเภทเทคนิคหรือวิธีการ (สุพน ทิมอ่ำ. 2549 : 39) นอกจากนี้สื่อมีความสำคัญ คือ เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ กระตุ้นให้เกิดพัฒนาการ พัฒนาศักยภาพทางการคิด สื่อประสมเป็นการนำสื่อหลาย ๆ ประเภทมาร่วมกันทั้งวัสดุ อุปกรณ์และวิธีการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อแต่ละอย่างตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหา (กิดานันท์ มลิทอง. 2540 : 267) นอกจากนี้สื่อประสมมีความสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ 1) ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ 2) ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น สื่อเป็นตัวเสริมในการเรียนการสอน เปรียบเสมือนทางลัดอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ถึงจุดมุ่งหมายได้เร็ว 3) ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนอย่างเป็นรูปธรรม สื่อทำให้เห็นสภาพจริงหรือใกล้เคียงของจริง 4) บรรยากาศการเรียนสนุกสนาน การใช้สื่อทำให้ผู้เรียนมีโอกาสจะปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนด้วยกันมากขึ้น ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนสนุกสนาน 5) ทำให้บทเรียนน่าสนใจ สื่อสามารถกระตุ้นความสนใจ และเป็นแรงจูงใจแก่ผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนสนใจในบทเรียนมากขึ้น 6) ลดเวลาในการ

สอนทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น 7) ประหยัดค่าใช้จ่าย เมื่อผู้เรียนเข้าใจและพัฒนาการสอนได้เร็ว ก็ถือว่ามีประสิทธิภาพหรือประหยัด และถ้าคำนึงถึงผลที่ได้แล้วถือว่ามีความสำเร็จหรือมีประสิทธิผลอีกด้วย (พิสณุ ฟองศรี. 2545 : 52)

ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ทางภาษาไทยเพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสมเพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและผู้ที่สนใจในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม ตามเกณฑ์ร้อยละ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ ระหว่างก่อนและหลังเรียน

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ทิศนา แขมมณี (2552:266) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบ STAD หมายถึง เทคนิคการเรียนรู้แบบประสบความสำเร็จเป็นทีม (Student Teams-Achievement Divisions) เป็นการเรียนแบบร่วมมือที่กำหนดให้นักเรียนที่มีระดับความสามารถที่แตกต่างกัน มาทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีระดับสติปัญญาและความสามารถแตกต่างกัน โดยครูเป็นผู้กำหนดบทเรียนและงานของกลุ่ม ครูเป็นผู้สอนบทเรียนให้กับนักเรียนทั้งชั้นแล้วให้กลุ่มทำงานตามที่ครูกำหนด นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คนที่เรียนเก่งช่วยเหลือเพื่อน ๆ เวลาสอบทุกคนต่างทำข้อสอบของตนแล้วครูนำคะแนนของสมาชิกทุกคนภายในกลุ่มมาคิดเป็นคะแนนของกลุ่ม ซึ่งมีขั้นการจัดกิจกรรม ดังนี้

3.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึง ขั้นเตรียมความพร้อมให้แก่นักเรียน

3.2 ขั้นตกลงกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ครูและนักเรียนตกลงร่วมมือกันว่านักเรียนต้องทำกิจกรรมใดบ้าง จะทำอย่างไรและมีวิธีวัดและประเมินผลอย่างไร

3.3 ขั้นเสนอความรู้ หมายถึง ครูจะดำเนินการสอนเพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่นักเรียนจนนักเรียนเกิดความเข้าใจและความคิดรวบยอด

3.4 ขั้นฝึกทักษะ หมายถึง นักเรียนจะต้องเข้ากลุ่มช่วยกันทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

3.5 ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หมายถึง ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มเสนอผลงานแต่ละกลุ่ม

3.6 ขั้นสรุปความรู้ หมายถึง ครูและนักเรียนร่วมมือกันสรุปความรู้ แล้วให้นักเรียนทำกิจกรรมตามใบงานเป็นรายบุคคลและเปลี่ยนกันตรวจโดยครูและนักเรียนร่วมกันเฉลย จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนปรับปรุงผลงานของตนให้ถูกต้อง ครูตรวจสอบผลงานแล้วจัดเก็บผลงานไว้ในแฟ้มสะสมผลงาน

3.7 ขั้นกิจกรรมเกม หมายถึง ทดสอบนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยไม่ซักถามกันส่งเป็นกลุ่มแล้วเปลี่ยนกันตรวจเป็นกลุ่ม ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลย จากนั้นนำคะแนนที่ได้มารวมกันแล้วหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนของกลุ่ม ครูบันทึกผลไว้แล้วประกาศผลเกม

3.8 ขั้นประยุกต์ใช้ หมายถึง ขั้นนี้เป็นขั้นที่ครูมอบหมายงานให้นักเรียนทำเดี่ยวหรือคู่หรือเป็นกลุ่มก็ได้ โดยนำหัวข้อที่นักเรียนสนใจเป็นศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมโดยจัดทำเป็นผลงาน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเทศบาลบ้านเป็ด สังกัดเทศบาลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีจำนวนทั้งหมด 2 ห้องเรียน ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 จำนวน 20 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 18 คน รวมทั้งสิ้น 38 คน

4.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเทศบาลบ้านเป็ด สังกัดเทศบาลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

4.2 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม

4.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับความพึงพอใจ

4.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563

4.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.4.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมจำนวน 12 ชั่วโมง ผ่านการประเมินคุณภาพความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.47)

4.4.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ แบบปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ก่อนเรียนและหลังเรียน ซึ่งมีค่าความยากตั้งแต่ 0.62-0.78 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20-0.48 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75

4.4.3 แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสมเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1951 : 297-334.) เท่ากับ 0.80

4.5. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.5.1 หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม โดยใช้สูตร E_1/E_2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537:915-917)

4.5.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ t-test (Dependent Sample) (สมบัติ ท้ายเรือคำ. 2553:103)

4.5.3 วิเคราะห์หาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมายและสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม โดยใช้สูตร E_1/E_2 ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม

รายการ	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	300	5048	252.40	31.67	84.13
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	20	321	16.05	1.96	80.25
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/ E_2) เท่ากับ 84.13/80.25					

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) เท่ากับ 84.13 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 80.25 ดังนั้นประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม มีประสิทธิภาพ (E_1/ E_2) เท่ากับ 84.13/80.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (E_1 E_2=80/80)

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ ระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้ t-test (Dependent Sample) ผลปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ ระหว่างก่อนและหลังเรียน

คะแนน	Mean	S.D.	$\bar{D}$	S.D. $_D$	t	df	Sig 1 tailed
ก่อนเรียน	7.90	1.41	8.15	2.183	16.696*	19	0.000
หลังเรียน	16.05	1.95					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม ก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 7.90 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.41 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 16.05 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.95 เมื่อเปรียบเทียบจากคะแนนการสอบทั้ง 2 ครั้ง พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม ผลปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม

ข้อ	รายการประเมิน	ผลการประเมิน		การแปลผล
		$\bar{x}$	S.D.	
1.	ฉันสนุกสนานที่ขณะทำกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น	2.70	0.46	มาก
2.	ฉันภูมิใจที่ได้ลงมือทำงานด้วยตนเอง	2.65	0.48	มาก
3.	ฉันดีใจที่ได้ทำงานกลุ่มกับเพื่อน ๆ	2.75	0.43	มาก
4.	ครูมีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและสนุกสนาน	2.80	0.40	มาก
5.	ฉันเรียนเรื่องสัญลักษณ์ได้อย่างเข้าใจ	2.75	0.43	มาก
6.	ฉันรู้สึกสนุกสนานเมื่อได้เล่นเกมที่ครูจัดขึ้น	2.65	0.57	มาก
7.	ฉันจดจำและเข้าใจความหมายของสัณลักษณ์ที่ได้เรียน	2.55	0.67	มาก
8.	ฉันภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการทำงาน	2.85	0.36	มาก
9.	ฉันมีความสุขเมื่อครูใช้สื่อการเรียนรู้	2.65	0.48	มาก
10.	ฉันสามารถนำเรื่องสัญลักษณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	2.65	0.48	มาก
รวม		**2.70**	**0.48**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=2.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด 3 อันดับแรก เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ฉันภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการทำงาน ($\bar{x}$=2.85) รองลงมา คือ ครูมีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและสนุกสนาน ($\bar{x}$=2.80) และฉันเรียนเรื่องสัญลักษณ์ได้อย่างเข้าใจ และฉันดีใจที่ได้ทำงานกลุ่มกับเพื่อน ๆ ($\bar{x}$=2.75) ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณโดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.13/80.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ร้อยละ 80/80 ที่ตั้งไว้ ที่ผลปรากฏเช่นนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้มีกระบวนการสอนโดยมีการทดสอบก่อนเรียน แล้วจึงทดลองสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง และทำแบบฝึกทักษะท้ายแผน ประเมินพฤติกรรมระหว่างเรียน และผลงานนักเรียน เมื่อสอนเสร็จจึงทดสอบหลังเรียนซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน เสร็จแล้วจึงนำคะแนนมาวิเคราะห์ เพื่อหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม การที่แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ สืบเนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านกระบวนการสร้างตามขั้นตอนอย่างมีระบบ โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้ทราบมาตรฐานการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ตัวชี้วัดการวัดและประเมินผลศึกษาวิธีการเขียนแผนการ

จัดการเรียนรู้ตลอดจนศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD นอกจากนี้ แผนการจัดการเรียนรู้ได้ผ่านการประเมินการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมงานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญก่อนที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นจึงเป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสม ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับนางสาวสุกัญญา เพชรล้ำ (2556:93) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือ STAD ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มร่วมมือ STAD ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.56/81.72

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสม พบว่า คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่ผลปรากฏเช่นนี้เนื่องจาก ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาไทย เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีระดับผลการเรียนเฉลี่ยสูง มีส่วนช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลการเรียนเฉลี่ยน้อย เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในทางบวก การมีปฏิสัมพันธ์ที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละบุคคล การใช้ทักษะระหว่างบุคคล และทักษะการทำงานกลุ่มย่อย รู้จักการแก้ปัญหา มีการกำหนดเป้าหมาย การพัฒนาคุณภาพของงาน รู้จักรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนสามารถเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สรุปได้ว่าการวัดผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครั้งนี้บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ทุกประการ ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ ศรีบุญรัตน์ (2556 : 61 - 65) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สำนวน สุภาษิตและคำพังเพย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ STAD ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สัญลักษณ์ เครื่องหมาย และสัญญาณ โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ประกอบสื่อประสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=2.70) ที่ผลปรากฏเช่นนี้เนื่องผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง มีแหล่งเรียนรู้ มีครูคอยกระตุ้นให้กำลังใจให้นักเรียนรู้สึกว่าทุกคนสามารถทำได้ ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการแสดงความสามารถ เนื้อหาที่เรียนเกี่ยวข้องกับชีวิต ประจำวันห้องเรียน มีพื้นที่เพียงพอสำหรับทำกิจกรรม เวลาในการทำกิจกรรมในใบงานมีความเหมาะสม มีแหล่งค้นคว้า และในการทำงานกลุ่ม มีสมาชิกในกลุ่มคอยให้ความช่วยเหลือ ไม่บังคับ รูปแบบการนำเสนอผลงาน บรรยากาศการเรียนเป็นแบบสบาย ๆ ไม่เครียดจึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกสนานในการทำกิจกรรมการเรียนรู้กับเพื่อนในชั้นเรียน อีกทั้งผู้สอนใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ STAD นี้เน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้เป็นกลุ่ม นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และได้ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มจนสำเร็จ อีกทั้งผู้สอนนั้นยังได้มีการใช้สื่อการจัดการเรียนรู้ที่เป็นสื่อประสม ซึ่งประกอบไปด้วยสื่อวัสดุ เช่น บัตรคำ บัตรภาพต่าง ๆ สื่อวีดิทัศน์ เช่น วีดิทัศน์คำในมาตราต่าง ๆ สื่อเกม เช่น เกมบิงโก จึงทำให้ผู้เรียนนั้นได้เรียนรู้จากสื่อที่มีความหลากหลายและทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน สอดคลองกับงานวิจัยของนางสาวสุกัญญา เพชรล้ำ (2556:93) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือ STAD ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง การอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือ STAD ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับ

มาก และสอดคล้องกับบัวเงิน ทองไทยและคณะ (2562:329) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อประสมประกอบการจัดการเรียนรู้แบบหมวก 6 ใบ ผลการศึกษาพบว่า 4 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมประกอบการจัดการเรียนรู้แบบหมวก 6 ใบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.30)

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

7.1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง ครูผู้สอนควรอ่านแผนให้เข้าใจ มีการศึกษาผู้เรียนและเตรียมการสอนทุกครั้ง ศึกษาแนวทางแก้ไข และนำมาปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ต่อไป

7.1.2 ควรมีการติดตามผล หรือมีการทดลองซ้ำ เพื่อทบทวนความรู้ของนักเรียน

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ครั้งต่อไป

7.2.1 ควรนำแนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ STAD ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ และระดับชั้นต่างๆ ต่อไป

7.2.2 ควรมีการศึกษาเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบอื่นๆ เพื่อพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2545). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

กิดานันท์ มลิทอง. (2540). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนชม.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). “การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน”. *เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา หน่วยที่ 1 - 5.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ทิศนา แขมมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน.* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์จำกัด.

บัวเงิน ทองไทย, เจนจิรา สมน้อยม, สุชาวดี สูงนอก, ดนิตา ดวงวิไล และวีณา วีสเพ็ญ. (2562). “การพัฒนาความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สื่อประสมประกอบการจัดการเรียนรู้แบบหมวก 6 ใบ”. ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 3 พ.ศ.2562. *ความท้าทายของอุดมศึกษาในการผลิตนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในศตวรรษที่ 21.* (319-329). จาก http://nirc2019.bru.ac.th/downloads/proceeding%20NIRC2019_nation%20(YES).PDF

พิสณุ ฟองศรี. (2545). *การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ.* กรุงเทพฯ: กรุ๊ปแมนเน็จเมนท์ จำกัด.

ลัดดาวัลย์ ศรีบุญรัตน์. (2556). *การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สำนวน สุภาษิตและคำพังเพย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมกลุ่มร่วมมือแบบ STAD.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์.* มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุกัญญา เพชรล้ำ. (2556). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยใช้แบบฝึกทักษะประกอบการจัดกิจกรรมกลุ่มร่วมมือ STAD ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

สุพน ทิมอ่ำ. *แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient aAlpha and the iInternals Structure of tTests. *Psychometrika*. 16(3), 297-334.

ศึกษาการตั้งชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง ปี 2563 ตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน

STUDY ON THE NAMING OF INTERNATIONAL THAI SONGS, STRING STYLE, YEAR 2020 ACCORDING TO SEMANTIC PERSPECTIVE

ณัฐธิดา ฤทธิศักดิ์[1]*, นริสรา อุดหลี[2], ปวีณ์ธิดา ลิ้มภักดี[3] และกมลทิพย์ กาลพันธ์[4]

Narissara Oudlee[1]*, Nattida Rittisa[2],Paweethida Limphakdee[3] and Kamonthip Kalaphan[4]

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องศึกษาการตั้งชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง ปี 2563 ตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน มีจุดประสงค์เพื่อรวบรวมเพลงไทยสากลแนวสตริงในปี 2563 และศึกษาลักษณะภาษาของชื่อเพลงไทยตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน ผลการศึกษาพบว่าเพลงไทยสากลแนวสตริงในปี 2563 ทั้งหมดจำนวน 339 เพลง มีการตั้งชื่อและมีลักษณะการใช้ภาษา 3 ลักษณะ ได้แก่ อุปลักษณ์ นามนัย และพหุนัย

ลักษณะภาษาของเพลงไทยสากลแนวสตริงตามการศึกษาแนวอรรถศาสตร์ปริชาน พบว่า มีลักษณะภาษาเป็นอุปลักษณ์ ซึ่งจำแนกประเภทของอุปลักษณ์ได้ 4 ประเภท คือ อุปลักษณ์การเปรียบเทียบร่างกาย อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสิ่งของ อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสถานที่ และอุปลักษณ์การเปรียบเทียบอาหาร

ชื่อเพลงที่มีลักษณะภาษาเป็นนามนัย สามารถจำแนกประเภทของนามนัยได้ 2 ประเภท คือ การเชื่อมโยงความหมายของสิ่งมีชีวิต และการเชื่อมโยงความหมายของสิ่งไม่มีชีวิต ชื่อเพลงที่มีลักษณะภาษาเป็นพหุนัย สามารถจำแนกประเภทของพหุนัยได้ 2 ประเภท คือ พหุนัยของคำนาม และพหุนัยของคำกริยา นอกจากนี้เมื่อนำลักษณะภาษาที่ใช้ตั้งชื่อเพลง มาพิจารณากับเนื้อเพลงทั้งหมด พบว่า มีความสอดคล้องกับความหมายของชื่อเพลงนั้น ๆ อีกด้วย

คำสำคัญ : เพลงไทยสากลแนวสตริง, อรรถศาสตร์ปริชาน

Abstract

The purposes of this research are study naming of international Thai songs, string style, year 2020 according to semantic perspective All 339 songs are named and There are 3 types of language usage, which are metaphor, noun and plural.

The linguistic characteristics of international Thai songs with strings according to the study of semantic prisms revealed that the language characteristics are metaphors, which can be classified into 4 types of metaphors: body comparison metaphor; metaphor place metaphor and food metaphors The name of the song with a noun Can be classified into two types of nouns, namely, linking the meaning of living

[1 - 3] นักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

[4] ดร., อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: nattidaa_2542@hotmail.com

things and linking the meaning of non-living things The title of the song is of a multi-lingual nature. There are two types of polynomials which are noun polynomials. and plurals of verbs In addition, when applying the language characteristics used to name songs Considering all the lyrics, it was found that they were consistent with the meaning of the song's title as well.

Keywords: Thai songs, string style, year 2020, semantic perspective

1. บทนำ

การตั้งชื่อ เป็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาอย่างหนึ่งของมนุษย์ เนื่องจากชื่อเป็นสิ่งที่แสดงลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้น ๆ ทำให้คนเรียกขานเพื่อสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องตรงกัน ชื่อจึงเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นโดยมนุษย์ผู้ใช้ภาษา ซึ่งใช้เรียกแทนสิ่งต่าง ๆ โดยทั่วไปหรือเฉพาะเจาะจง ดังที่ คันธรส วิทยาภิรมย์ (2554: 7) ได้กล่าวไว้ว่า “มนุษย์เราไม่ว่ากาลเวลาจะล่วงเลยไปเพียงใด ยังคงให้ความสำคัญกับการเรียกหรือตั้งชื่อสิ่งที่จะกล่าวถึง ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นที่เข้าใจตรงกันว่าสิ่งนั้นเรียกและมีความหมายอย่างไรและให้เป็นไปในแนวเดียวกัน”

การตั้งชื่อเพลง เป็นสิ่งที่แสดงลักษณะเฉพาะของเพลงและเป็นส่วนสำคัญในการดึงดูดความสนใจที่จะทำให้ผู้ที่สนใจจะฟังเพลงเลือกฟังและจดจำชื่อเพลงไปเพื่อไปฟังซ้ำอีกครั้งได้ เนื่องจากชื่อเพลงเป็นสิ่งแรกที่คนฟังเพลงจะได้เห็น ดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง และกระตุ้นให้ผู้พบเห็นเกิดความปรารถนาที่จะทราบเนื้อหาเพลงจากชื่อที่ตั้งไว้

การตั้งชื่อเพลงเป็นการนำคำที่เกิดจากความคิดของผู้แต่งเพลง มากำหนดชื่อให้กับเพลง ซึ่งแนวคิดในการตั้งชื่อเพลงนั้นอาจเกิดจากความเชื่อ คติสังคม ค่านิยม ประสบการณ์หรือการหล่อหลอมของสังคม แล้วกลั่นกรองออกมาเป็นคำจากนั้นจึงนำคำนั้นมาใช้สื่อความตามความต้องการ ดังตัวอย่าง เพลงขวัญเอยขวัญมา ของศิลปินปาล์มมี่ ที่สื่อถึงการเรียกขวัญกำลังใจให้กลับมาสู่จิตใจ เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับการทำพิธีบายศรีสู่ขวัญนอกจากนี้เพลงมูเตลู ของศิลปิน แคลช ก็เป็นเพลงที่เกิดจากความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ และความเชื่อในเรื่องโชคร้างของขลัง จากตัวอย่างเพลงจะเห็นได้ว่าผู้แต่งได้นำเอาความเชื่อที่ปรากฏในสังคมไทยมาตั้งเป็นชื่อเพลง

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการตั้งชื่อเพลงโดยวิเคราะห์จากหลักการทางภาษาศาสตร์ ด้วยทฤษฎีอรรถศาสตร์ โดยใช้แนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ "ปริชาน" คือ ความรู้หรือความนึกคิด ซึ่งสอดคล้องกับศาสตร์ทางจิตวิทยา โดยกล่าวว่า "ปริชาน" คือกระบวนการเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ ผ่านกระบวนการทางจิตใจเป็นสำคัญ ประกอบด้วย การสังเกต การรับรู้ การจดจำ ทัศนคติ เป็นต้น (บัณศิกาญจ ตั้งภากรณ์, 2561: 75-76) แนวคิดอรรถศาสตร์ปริชาน จึงเป็นแนวคิดที่เชื่อว่าภาษาเกี่ยวข้องกับความคิดและพฤติกรรมทางภาษา อันเกิดมาจากการเรียนรู้ กล่าวคือภาษาเกิดมาจากความคิดที่มาจากการเรียนรู้ ดังนั้นการใช้ภาษาในการตั้งชื่อเพลงจึงเกิดจากความคิดที่ได้มาจากการเรียนรู้ลักษณะของภาษา

ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาลักษณะภาษาของชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงโดยใช้หลักแนวคิดอุปลักษณ์ แนวคิดนามนัย และแนวคิดพหุนัยตามหลักอรรถศาสตร์ปริชาน (Sweetser, 1990 อ้างถึงใน บัณศิกาญจ ตั้งภากรณ์, 2561: 79) คำว่า “อุปลักษณ์” ว่าเป็นสิ่งที่กำกับวงความหมายปลายทางหรือวงความหมายขยายของรูปคำ โดยผู้ใช้ภาษาส่วนใหญ่จะเทียบโยงความหมายต้นแบบไปสู่วงความหมายขยาย โดยมีการเทียบโยงความหมายต้นแบบไปสู่ความหมายขยาย ตัวอย่างเช่น ชื่อเพลง โรคแอบชอบ ของศิลปิน Lipta เมื่อพิจารณากระบวนการอุปลักษณ์ สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาทำความเข้าใจ คำว่า โรค หมายถึง ภาวะที่ร่างกายทำงานได้ไม่เป็นปรกติ มาใช้ในเชิงอุปลักษณ์ จะเห็นว่ามีการถ่ายโอนคุณสมบัติจากแบบเปรียบคือ โรค ที่บอกความเจ็บป่วยของร่างกาย มาใช้ทำความเข้าใจมโนทัศน์ “แอบชอบ” ที่เป็นวงความหมายปลายทาง เป็นความรู้สึกของมนุษย์ เพื่อให้เข้าใจและเห็นภาพความรู้สึกของการแอบชอบของคน ๆ หนึ่ง อีกทั้ง (อรรถศาสตร์ปริชานเบื้องต้น: 151) คำว่า “นามนัย” คือ การใช้สิ่งหนึ่งเพื่ออ้างถึงอีกสิ่งหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันและอยู่ในมโนทัศน์เดียวกัน แล้วนำมาเทียบโยงความหมายต้นแบบไปสู่วงความหมายขยายเช่นเดียวกับแนวคิดอุปลักษณ์ ตัวอย่างเช่น ชื่อเพลง ค.ควาย ของศิลปินโบกี้ไลออน เมื่อพิจารณากระบวนการนามนัย สะท้อนให้เห็นว่าผู้ใช้ภาษาทำความเข้าใจ คำว่า ค หมายถึง พยัญชนะตัวที่ 4 เรียกว่า คอ ควาย ส่วนคำว่าควาย หมายถึง ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่ง เมื่อพิจารณาเชื่อมโยงความหมายต้นทางทั้ง 2 คำ พบว่าความหมายต้นทางสนับสนุนความหมายของคำว่า “ค.ควาย” ที่หมายถึง คนโง่ ซึ่งเป็นแวดวงความหมายปลายทางแบบนามนัย นอกจากนี้ (วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์, 2561) คำว่า “พหุนัย” คือ ภาษาที่คำหนึ่งคำ

มีหลายความหมายโดยความหมายที่มีหลากหลายนั้น มีความสัมพันธ์กันและสามารถโยงหาความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งเชื่อมโยงกับความหมายต้นทางของทุกคำ ตัวอย่างเช่น ชื่อเพลง หน้ากาก ของศิลปิน Getsunova เมื่อพิจารณาพบว่า “หน้ากาก” เป็นคำที่มีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย โดยมีความหมายต้นทาง คือ เครื่องสวมบังใบหน้าบางส่วนหรือทั้งบดบังทั้งใบหน้า เมื่อเชื่อมโยงคำว่า หน้ากาก ตามความหมายต้นทางกับสิ่งมีชีวิต คือ คน และพิจารณาคุณสมบัติของหน้ากาก ที่เป็นสิ่งใช้ปิดบังใบหน้า ทำให้คำว่า หน้ากาก มีความหมายอีกหนึ่งความหมาย คือ การแสดงทีท่าหรือกริยาอาการที่ไม่ได้เกิดจากนิสัยใจจริง

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาการตั้งชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง ที่มีความนิยมอย่างแพร่หลายกับทุกเพศทุกวัยในปัจจุบัน ว่ามีการใช้ลักษณะภาษาอย่างไรตามแนวคิดอุปลักษณ์ แนวคิดนามนัย และแนวคิดพหุนัย ตามหลักอรรถศาสตร์ปริชาน โดยศึกษาจากเพลงไทยสากลแนวสตริงที่เผยแพร่ออกมาในปีพุทธศักราช 2563

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 สำรวจและรวบรวมเพลงไทยสากลแนวสตริงทั้งหมดใน ปี 2563

2.2 ศึกษาลักษณะการใช้ภาษาการตั้งชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ภาษาศาสตร์ในแนวคิดที่เรียกว่า **อรรถศาสตร์ปริชาน** (Cognitive Semantics) เป็นสาขาหนึ่งของภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) เชื่อว่าความรู้ในภาษาไม่ได้แยกจากความคิด พฤติกรรมทางภาษาเป็นส่วนหนึ่งของความสามารถทางปริชาน ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ การใช้เหตุผล (Saeed, 2009 อ้างถึงใน นันทนา วงษ์ไทย, 2562: 355-356) คำว่า “ปริชาน” แปลมาจากคำว่า “cognitive” ในภาษาอังกฤษ พจนานุกรมภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ให้นิยามของคำนี้ว่า การเรียนรู้หรือการจัดระบบสรรพสิ่งที่ได้เรียนรู้ทางประสาทสัมผัสเป็นองค์ความรู้และเก็บไว้ในสมอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553: 68)

ทั้งนี้เนื่องจากทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานมีหลักการพื้นฐานที่สามารถนำมาใช้อธิบายความหมายของชื่อเพลงได้เป็นอย่างดี โดยงานวิจัยที่ผ่าน ๆ มาได้แสดงให้เห็นว่าความหมายเชิงเปรียบของชื่อเพลงเกิดจากการขยายความหมาย (semantic extension) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทางปริชานของมนุษย์ ในการ ถ่ายโยงเชิงมโนทัศน์ (conceptual mapping) จากมโนทัศน์ต้นทาง (source domain) ไปยังมโนทัศน์ปลายทาง (target domain) ทั้งแบบอุปลักษณ์ (metaphor) นามนัย (metonymy) และพหุนัย (polyseme) ดังนี้

3.1 อุปลักษณ์ (metaphor)

Kovecses (2010) ให้ความหมาย อุปลักษณ์ คือ กระบวนการถ่ายโยงเชิงมโนทัศน์จากมโนทัศน์ต้นทางไปยังมโนทัศน์ปลายทาง มโนทัศน์ต้นทางมักเป็นรูปธรรม (concrete) และเข้าใจได้ง่ายกว่า ส่วนมโนทัศน์ปลายทางมักเป็น นามธรรม (abstract) และเข้าใจได้ยากกว่า การถ่ายโยงมโนทัศน์จะยึดหลักความเหมือน (similarity) ของคุณสมบัติย่อยระหว่าง 2 มโนทัศน์ที่แตกต่างกัน อุปลักษณ์จะไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของการใช้คำเท่านั้น แต่ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความคิด สังคม อารมณ์ ความรู้สึก ฯลฯ ซึ่งไม่ได้เป็นเรื่องของจินตนาการแต่เป็นเรื่องที่อธิบายได้อย่างเป็นระบบมีเหตุและผล เช่น อุปลักษณ์ “ความรักคือการเดินทาง” อุปลักษณ์ดังกล่าวเชื่อมโยงคุณสมบัติย่อยของ “ความรัก” และ “การเดินทาง” เข้าด้วยกัน โดยผ่านการเปรียบเทียบว่า “นักเดินทางคือคู่รัก” และ “ระยะทาง ที่เดินทางผ่านมาคือความก้าวหน้าของความสัมพันธ์” (วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์, 2561: 79)

ดังนั้น อุปลักษณ์ จึงหมายถึงการนำไปใช้ในเชิงเปรียบเทียบ โดยนำความหมายประจำคำศัพท์ไปใช้ในเชิงเปรียบเทียบ โดยเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความคิดจากการใช้คำที่มีความหมายถ่ายโยงจากวงความหมายหนึ่งไปอีกวงความหมายหนึ่ง

3.2 นามนัย (metonymy)

นามนัย (metonymy) เป็นการใช้สิ่งเมื่ออ้างถึงอีกสิ่งหนึ่งที่เกี่ยวข้องกัน เช่น นักศึกษาห้องนี้หัวดี โดยคำว่า “หัว” ในประโยคนี้ ใช้อ้างถึงสติปัญญา หรือ โต๊ะ 3 สั่งข้าวผัด โดยคำว่า “โต๊ะ” ในประโยคนี้ ใช้อ้างถึงคนที่นั่งอยู่ที่โต๊ะหมายเลข 3 เป็นต้น (นันทนา วงษ์ไทย, 2562: 151)

(Kovecses, 2010: 173) เรียกรูปภาษาที่นำมาใช้อ้างถึงอีกสิ่งหนึ่งในนามนัยว่า ถ้อยคำนามนัย รูปภาษาเหล่านี้ไม่ได้มีความหมายตรงตามรูป แต่มีความหมายอ้างถึงอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับรูปภาษานั้น การใช้ภาษาลักษณะเช่นนี้สามารถสะท้อนระบบความคิดของผู้ใช้ภาษาได้ (นันทนา วงษ์ไทย, 2562: 157)

สรุปได้ว่า กระบวนการนามนัย เป็นการกล่าวถึงสิ่งหนึ่ง เพื่ออ้างอิงไปยังอีกสิ่งหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันและอยู่ในมโนทัศน์เดียวกัน เช่น ใช้คำว่า “หัวดี” เพื่ออ้างอิงไปยัง “คนฉลาด” มีจุดประสงค์เพื่อเน้นคุณสมบัติเฉพาะคือ สติปัญญา โดยนำความหมายของสิ่งที่เกี่ยวข้องกันมาแทนกัน กล่าวคือ นำคำเรียกส่วนทั้งหมด คือ หัว หมายถึง อวัยวะของมนุษย์ทรงกลม มีผมใช้บรรจุสมอง อยู่ ส่วนต้นหรือส่วนบนสุดของร่างกาย มีความสำคัญ มาเรียกสติปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสมอง และเป็นส่วนย่อยของ “หัว” ผลของการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “หัว”

3.3 พหุนัย (polyseme)

ปรากฏการณ์พหุนัยทางอรรถศาสตร์ปริชาน เป็นปรากฏการณ์ภาษาที่คำหนึ่งคำมีหลายความหมายโดยความหมายที่มีหลากหลายนั้น มีความสัมพันธ์กันและสามารถโยงหาความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งโยงกับความหมายต้นทางของทุกคำ ความหมายต้นทางเป็นตัวแทนความหมายที่ดีที่สุดของกลุ่มคำที่มีความหมายหลากหลายดังกล่าว มีคุณสมบัติ (attributes) ของกลุ่มความหมายปรากฏอยู่ส่วนความหมายอื่น ๆ ที่ขยายออกไปจากความหมายต้นแบบนั้น อาจมีความเกี่ยวข้องกับความหมายต้นทางมากน้อยต่างกันไป ในบางครั้ง ความหมายของคำบางคำ อาจหาความสัมพันธ์กัน ได้ยาก เพราะมีความหมายที่ไกลจากความหมายต้นทางมาก แต่อย่างไรก็ตามก็สามารถโยงหาความสัมพันธ์กันได้จากความหมายต้นทางของรูปภาษาที่เป็นความหมายพื้นฐานตั้งต้นก่อนไปสู่ความหมายขยายออกไป จากการใช้สัญชาตญาณรับรู้ (sanctioning sense) โดยความหมายพื้นฐานที่เป็นต้นแบบนั้นจะสอดคล้องกับประสบการณ์ทางกายและเป็นรูปธรรม (วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์, 2561)

3.4 การวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาของชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง

การวิเคราะห์ความหมายชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน สามารถแบ่งได้ 3 ประเภท คือ อุปลักษณ์ นามนัย และพหุนัย

1. อุปลักษณ์ สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.1 อุปลักษณ์การเปรียบเทียบร่างกาย

อุปลักษณ์การเปรียบเทียบร่างกาย หมายถึง อุปลักษณ์ที่เกิดจากการนำเอารูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับร่างกายมนุษย์มาใช้ตั้งชื่อเพลง มีการใช้คำเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะถ่ายโยงความคิดจากความหมายหนึ่งไปอีกความหมายหนึ่ง โดยความหมายต้นแบบจะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าความหมายปลายทาง จากการศึกษาชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง พบอุปลักษณ์ของมนุษย์ที่ใช้ในการตั้งชื่อเพลง

1.2 อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสิ่งของ

อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสิ่งของ หมายถึง หมายถึง อุปลักษณ์ที่เกิดจากการนำเอารูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสิ่งของมาใช้ มีการใช้คำเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะถ่ายโยงความคิดจากความหมายหนึ่งไปอีกความหมายหนึ่ง โดยความหมายต้นแบบจะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าความหมายปลายทาง

1.3 อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสถานที่

อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสถานที่ หมายถึง อุปลักษณ์ที่เกิดจากการนำเอารูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับสถานที่มาใช้ มีการใช้คำเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะถ่ายโยงความคิดจากความหมายหนึ่งไปอีกความหมายหนึ่ง โดยความหมายต้นแบบจะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าความหมายปลายทาง จากการศึกษาชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง

1.4 อุปลักษณ์การเปรียบเทียบอาหาร

อุปลักษณ์การเปรียบเทียบอาหาร หมายถึง อุปลักษณ์ที่เกิดจากการนำเอารูปภาษาที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับอาหารมาใช้ มีการใช้คำเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะถ่ายโยงความคิดจากความหมายหนึ่งไปอีกความหมายหนึ่ง โดยความหมายต้นแบบจะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าความหมายปลายทาง

2. นามนัย สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 การเชื่อมโยงความหมายของสิ่งมีชีวิต

การเชื่อมโยงความหมายของสิ่งมีชีวิต หมายถึง การกล่าวถึงสิ่งหนึ่งที่เป็นสิ่งมีชีวิตในแวดวงความหมายต้นทาง เพื่ออ้างอิงไปยังอีกสิ่งหนึ่ง ที่มีความหมายแวดวงปลายทาง เพื่อเน้นย้ำความหมายของสิ่งนั้น

2.2 การเชื่อมโยงความหมายของสิ่งไม่มีชีวิต

การเชื่อมโยงความหมายของสิ่งไม่มีชีวิต หมายถึง การกล่าวถึงสิ่งหนึ่งที่เป็นสิ่งไม่มีชีวิต ในแวดวงความหมายต้นทาง เพื่ออ้างอิงไปยังอีกสิ่งหนึ่ง ที่มีความหมายแวดวงปลายทาง เพื่อเน้นย้ำความหมายของสิ่งนั้น

3. พหุนัย สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1 พหุนัยของคำนาม

พหุนัยของคำนาม คือ คำที่ใช้เรียกชื่อ คน สัตว์ พืช สิ่งของ สถานที่ สภาพ อาการ ลักษณะ ทั้งที่เป็นสิ่งมีชีวิต หรือสิ่งไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม โดยคำนั้นเป็นคำที่มีความหมายหลายความหมาย และความหมายที่หลากหลายมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน จากความหมายต้นทางที่เป็นความหมายพื้นฐานไปสู่ความหมายที่ขยายออกไป

3.2 พหุนัยของคำกริยา

พหุนัยของคำกริยา คือ คำหนึ่งคำที่แสดงอาการ การกระทำต่าง ๆ โดยคำนั้นเป็นคำที่มีความหมายหลายความหมาย และความหมายที่หลากหลายมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน จากความหมายต้นแบบที่เป็นความหมายพื้นฐานไปสู่ความหมายที่ขยายออกไป

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ขั้นการศึกษาค้นคว้า

ศึกษางานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง สตริง ปี 2563 ตามแนวอรรถศาสตร์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย ดังนี้

4.1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตั้งชื่อเพลง

(1) วิทยานิพนธ์ เรื่อง การตั้งชื่อเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2540 – 2545 ทางผู้วิจัยเลือกใช้ประเด็นของโครงสร้างของภาษา ที่ปรากฏในชื่อเพลงเพื่อนำไปเชื่อมโยงความรู้กับหลักอรรถศาสตร์ปริชาน

4.1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักอรรถศาสตร์ปริชาน

(1) วิทยานิพนธ์ เรื่อง การประยุกต์ความรู้ทางอรรถศาสตร์ปริชานกับการสอนคำหลายความหมายในภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย ทางผู้วิจัยเลือกใช้ประเด็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของอรรถศาสตร์ปริชาน

(2) หนังสือ เรื่อง อรรถศาสตร์ปริชานเบื้องต้น ทางผู้วิจัยเลือกใช้ประเด็นของมโนทัศน์ที่เป็นการเชื่อมโยงแบบเปรียบต้นทางและความหมายปลายทาง

4.1.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดอุปลักษณ์ ตามหลักอรรถศาสตร์ปริชาน

(1) วิทยานิพนธ์ เรื่อง อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ ความจนในภาษาไทย: กรณีศึกษาการใช้ ภาษาไทยบนเว็บไซต์ของพันทิปดอทคอม ทางผู้วิจัยเลือกใช้ประเด็นของกระบวนการอุปลักษณ์ในมโนทัศน์ที่เป็นกระบวนการถ่ายโยงความหมาย หรือ เชื่อมโยงคุณสมบัติ Mappings) ที่คล้ายคลึงกันระหว่างวงกระบวนการอุปลักษณ์ในมโนทัศน์ที่เป็นกระบวนการถ่ายโยงความหมายหรือเชื่อมโยงคุณสมบัติ Mappings) ที่คล้ายคลึงกันระหว่างวงความหมายต้นทาง และวงความหมายปลายทาง

(2) วิทยานิพนธ์ เรื่อง การตั้งชื่ออาหารพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดเชียงราย ทางผู้วิจัยเลือกใช้ประเด็นของการแบ่งประเภทอุปลักษณ์

4.1.4 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดนามนัย ตามหลักอรรถศาสตร์ปริชาน

(1) วิทยานิพนธ์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “หัว” ในคำประสมภาษาไทยลื้อ ทางผู้วิจัยเลือกใช้ประเด็นของกระบวนการการนำนามนัยมาใช้วิเคราะห์คำ

(2) วารสาร เรื่อง นามนัยในภาษาไทย ทางผู้วิจัยเลือกใช้ประเด็นของการใช้ถ้อยคำนามนัยสะท้อนความคิดในด้านของการใช้ภาษา

4.1.5 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิดพหุนัย ตามหลักอรรถศาสตร์ปริชาน

(1) ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง ปรากฏการณ์พหุนัยของชุดคำกริยาเคลื่อนที่ด้วยเท้าในภาษารัสเซีย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน ทางผู้วิจัยเลือกใช้ประเด็นของหลักการและเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับแนวคิดพหุนัย

(2) วารสาร เรื่อง พหุนัยของคำกริยาเคลื่อนที่ /idti/ - /xodit/ ‘เดิน’ ในภาษารัสเซีย ตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน ทางผู้วิจัยเลือกใช้ประเด็นของหลักการและเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับแนวคิดพหุนัย

4.2 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.1 สำรวจรายชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงที่เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2563 จากสื่อออนไลน์ 3 แหล่ง ได้แก่ แอปพลิเคชัน Youtube แอปพลิเคชัน Joox และแอปพลิเคชัน Spotify

4.2.2 รวบรวมรายชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงที่เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2563 ที่ได้จากการสำรวจ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตข้อมูลของการตั้งชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง ปี 2563 มีทั้งสิ้น 339 ชื่อ

4.3 ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 ศึกษาและทำความเข้าใจความหมาย ลักษณะของอรรถศาสตร์ปริชาน ตามแนวคิดอุปลักษณ์ แนวคิดนามนัย และแนวคิดพหุนัย

4.3.2 วิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษาของชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงตามหลักอรรถศาสตร์ปริชานโดยใช้แนวคิดอุปลักษณ์ แนวคิดนามนัย และแนวคิดพหุนัยตามความหมาย ลักษณะที่ได้ศึกษา

4.3.3 วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างลักษณะภาษาของการตั้งชื่อเพลงกับเนื้อเพลง

4.4 ขั้นสรุปผล

4.4.1 สรุปผลโดยการพรรณนา และสรุปจำนวนเพลงไทยสากลตามลักษณะภาษาที่ได้วิเคราะห์

5. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและรวบรวมเพลงไทยสากลแนวสตริงทั้งหมดใน ปี 2563 และศึกษาลักษณะการใช้ภาษาการตั้งชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน โดยสำรวจและรวบรวมเพลงไทยสากลแนวสตริงที่มีการเผยแพร่ภายในปี พ.ศ. 2563 เท่านั้น และศึกษาเฉพาะข้อมูลที่เก็บรวบรวมศึกษาจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ YouTube JOOK Music และ Spotify

ผลการวิจัยสามารถรวบรวมเพลงไทยสากลแนวสตริงทั้งหมดใน ปี 2563 เป็นจำนวน 339 เพลง สามารถจำแนกลักษณะการใช้ภาษาได้ 3 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดแบบอุปลักษณ์ ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ อุปลักษณ์การเปรียบเทียบร่างกาย อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสิ่งของ อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสถานที่ และอุปลักษณ์การเปรียบเทียบอาหาร แนวคิดแบบนามนัย ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การเชื่อมโยงความหมายของสิ่งมีชีวิต และการเชื่อมโยงความหมายโดยการนำความหมายของสิ่งไม่มีชีวิต และแนวคิดแบบพหุนัย ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ พหุนัยของคำนาม และพหุนัยของคำกริยา

การศึกษาความหมายชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน พบลักษณะการตั้งชื่อเพลงจำนวน 3 แนวคิด สามารถจำแนกได้ ดังนี้ 1. แนวคิดอุปลักษณ์ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความคิดจากการใช้คำที่มีความหมายถ่ายโยงจากวงความหมายหนึ่งไปอีกวงความหมายหนึ่ง สามารถอธิบายได้ว่ากระบวนการถ่ายโยงความหมาย ระหว่างวงความหมายสองกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันได้แก่วงความหมายต้นทาง ที่มีความเป็นรูปธรรม และวงความหมายปลายทางที่มีความเป็นนามธรรมมากกว่า ทำให้เกิดความหมายใหม่ที่ผู้ใช้ภาษาต้องการเปรียบเทียบ จำแนกอุปลักษณ์ได้ 4 รูปแบบ จำนวน 8 เพลง คือ 1.1 อุปลักษณ์การเปรียบเทียบร่างกาย จำนวน 4 เพลง ได้แก่ เพลง โรคแอบชอบ ของศิลปิน Lipta เพลง ให้กอดของฉันบอกทุกอย่าง ของศิลปิน Tilly birds เพลง หัวใจไม่ฟัง ของศิลปิน วิน รัตนพล เพลง รักไม่มีวันตาย ของศิลปิน กัน นภัทร 1.2 อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสิ่งของ จำนวน 2 เพลง ได้แก่ เพลง กระจกวิเศษบอกข้าเถิด ของศิลปิน 60 miles และ เพลง ทำนองที่มีเธอ ของศิลปิน Potato 1.3 อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสถานที่ จำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลง เธอคือโลกทั้งใบ ของศิลปิน นนท์ ธนน 1.4 อุปลักษณ์การเปรียบเทียบอาหาร จำนวน 1 เพลง ได้แก่ เพลง รสชาติแห่งความรัก ของศิลปิน บี น้ำทิพย์ 2. นามนัย เป็นการกล่าวถึงสิ่งหนึ่ง เพื่ออ้างอิงไปยังอีกสิ่งหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันและอยู่ในมโนทัศน์เดียวกัน สามารถจำแนกนามนัยได้ 2 รูปแบบ จำนวน 9 เพลง คือ 2.1 การเชื่อมโยงความหมายของสิ่งมีชีวิต จำนวน 3 เพลง ได้แก่ เพลง ค.ควาย ของศิลปิน โบกี้ไลออน, เพลง เจ้าป่า ของศิลปิน โบกี้ไลออน และ เพลง อัศวินรัตติกาล ของศิลปิน Youngohm 2.2 การเชื่อมโยงความหมายของสิ่งไม่มีชีวิต จำนวน 6 เพลง ได้แก่ เพลง คงคา ของศิลปิน โบกี้ไลออน, เพลง กล่องสุ่ม ของศิลปิน ส้มมารี, เพลง บาดแผล ของศิลปิน Alyn, เพลง ลม ของศิลปิน หนุ่ม กะลา, เพลง ลมเป่าไฟ ของศิลปิน Dax Rock Rider และ เพลง ยา ของศิลปิน soybad 3. แนวคิดพหุนัย เป็นปรากฏการณ์ภาษาที่คำหนึ่งคำมีหลายความหมายโดยความหมายที่มีหลากหลายนั้น มีความสัมพันธ์กันและสามารถโยงหาความสัมพันธ์กันได้ สามารถจำแนกพหุนัยได้ 2 รูปแบบ จำนวน 9 เพลง คือ 3.1 พหุนัยของคำนาม จำนวน 6 เพลง ได้แก่เพลง เปลือก ของศิลปิน Slot machine เพลง ผู้ติดตาม ของศิลปิน Zeamin เพลง นก ของศิลปิน txrbo เพลง หน้ากาก ของศิลปิน Getsunova เพลง เงา ของศิลปิน แว่นใหญ่ เพลง หลังคา ของศิลปิน t_047 3.2 พหุนัยของคำกริยา จำนวน เพลง 3เพลง ระบาย ของศิลปิน Yes'Sir Days เพลง วาง ของศิลปิน Jeep ft. นายนะ และเพลง ฝันกลางวัน ของศิลปิน lula

โดยสรุปการสำรวจและรวบรวมเพลงไทยสากลแนวสตริงทั้งหมดใน ปี 2563 แสดงให้เห็นว่าในปี 2563 มีผลงานเพลงไทยสากลแนวสตริงที่ได้สร้างสรรค์และผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก สร้างความบันเทิงและจรรโลงใจแก่บุคคลทั่วไปในสังคมทุกเพศทุกวัย และจากการศึกษาลักษณะภาษาของชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน พบว่ามีลักษณะการใช้ภาษาจำนวน 3 แนวคิด คือ รูปแบบอุปลักษณ์ รูปแบบนามนัย และรูปแบบพหุนัย โดยการใช้ภาษาในการตั้งชื่อเพลงมักใช้คำที่มีความหมายสอดคล้องกับเนื้อหาของเพลง ทำให้ชื่อเพลงมีความน่าสนใจ ดึงดูดความสนใจของผู้ฟังเพลงได้เป็นอย่างดี

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการศึกษาการตั้งชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง ในปี พ.ศ.2563 โดยใช้แนวคิดอุปลักษณ์ แนวคิดนามนัย และแนวคิดพหุนัย ตามหลักอรรถศาสตร์ปริชาน พบว่า ชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงมีลักษณะภาษาเป็นอุปลักษณ์ จำนวน 8 เพลง สามารถแบ่งได้เป็น 4 รูปแบบ คือ อุปลักษณ์การเปรียบเทียบร่างกาย จำนวน 4 เพลง อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสิ่งของ จำนวน 2 เพลง อุปลักษณ์การเปรียบเทียบสถานที่ จำนวน 1 เพลง และอุปลักษณ์การเปรียบเทียบอาหาร จำนวน 1 เพลง ชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงมีลักษณะภาษาเป็นนามนัย จำนวน 9 เพลง สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ การเชื่อมโยงความหมายของสิ่งมีชีวิต จำนวน 3 เพลง และการเชื่อมโยงความหมายของสิ่งไม่มีชีวิต จำนวน 6 เพลง และชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงมีลักษณะภาษาเป็นพหุนัย จำนวน 9 เพลง สามารถแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ พหุนัยของคำนาม จำนวน 6 เพลง และพหุนัยของคำกริยา จำนวน 3 เพลง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของผู้วิจัย ดังนี้

สุภัทร แก้วพัตร (2546) ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่อเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2545 ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาการตั้งชื่อเพลงลูกทุ่ง โดยจะศึกษาด้านกลวิธีการตั้งชื่อเพลงลูกทุ่ง การใช้คำและสำนวนรวมทั้งการสะท้อนสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเพียงโครงสร้างของภาษาที่ปรากฏในชื่อเพลงเพื่อนำไปเชื่อมโยงความรู้กับหลักอรรถศาสตร์ปริชานแตกต่างจากวัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์ดังกล่าวที่มุ่งศึกษากลวิธีการตั้งชื่อเพลงลูกทุ่ง

นันทนา วงษ์ไทย (2562) กล่าวว่า อรรถศาสตร์ปริชานมองว่าความหมายของรูปภาษามีความสัมพันธ์และเป็นตัวแทนโครงสร้างของมโนทัศน์ของมนุษย์ โดยสนใจศึกษาความหมายในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจโครงสร้างมโนทัศน์และการสร้างมโนทัศน์ นอกจากนี้ บัณศิกาญจ ตั้งภากรณ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ความรู้ทางอรรถศาสตร์ปริชานกับการสอนคำหลายความหมายในภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย โดยมีการกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชานไว้ว่า แนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน ถือเป็นทฤษฎีที่ศึกษาความหมาย โดยสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับระบบความคิดของมนุษย์ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาประเด็นองค์ประกอบพื้นฐานของอรรถศาสตร์ปริชานจากเอกสารของ นันทนา วงษ์ไทย และงานวิจัยของ บัณศิกาญจ ตั้งภากรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความหมายของชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง ซึ่งแตกต่างจากวัตถุประสงค์ของเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น

ธนพล เอกพจน์ (2561) ได้ศึกษา อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความจนในภาษาไทย โดยกล่าวว่าอุปลักษณ์จะช่วยให้เข้าใจมโนทัศน์หรือความคิด โดยกระบวนการอุปลักษณ์ในมโนทัศน์นี้ เป็นกระบวนการถ่ายโยงความหมายหรือ เชื่อมโยงวงความหมายต้นทางวงความหมายปลายทาง นอกจากนี้ อาภิสรา พลนรัตน์ และไกรสิทธิ์ จามรจันทร์ ได้ศึกษาเรื่อง การตั้งชื่ออาหารพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการตั้งชื่ออาหารพื้นบ้านล้านนาในจังหวัดเชียงราย พบการตั้งชื่อ 2 ลักษณะ ได้แก่ การตั้งชื่ออาหารแบบตรง และการตั้งชื่ออาหารแบบเปรียบเทียบบางส่วน โดยใช้อุปลักษณ์เป็นกลวิธีการตั้งชื่ออาหาร ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาประเด็นแนวคิดอุปลักษณ์ตามหลักอรรถศาสตร์จากงานวิจัย

ของ ธนพล เอกพจน์ และงานวิจัยของ อาภิสรา พลนรัตน์ และไกรสิทธิ์ จามรจันทร์ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ความหมายของชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริง ซึ่งไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น

ศราวุธ หล่อดี (2556) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “หัว” ในคำประสมในภาษาไทยลื้อ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายว่า เป็นกระบวนการทางความหมาย และผลของการเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกิดขึ้นด้วยการเชื่อมโยงมโนทัศน์ต้นเค้า และมโนทัศน์เป้าหมายเข้าด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเพื่อนำหลักแนวคิดนามนัยที่ปรากฏมาวิเคราะห์ลักษณะภาษาการตั้งชื่อเพลงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แตกต่างจากงานวิจัยดังกล่าวที่มุ่งนำแนวคิดกระบวนการนามนัยมาวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงความหมาย

ศรีวรา ผาสุขดี (2561) ศึกษาเรื่องปรากฏการณ์พหุนัยของชุดคำกริยาเคลื่อนที่ด้วยเท้าในภาษารัสเซีย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน ที่ศึกษาและวิเคราะห์ความหมายและความสัมพันธ์ทางความหมายที่เกิดขึ้นในคำพหุนัยของคำกริยาเคลื่อนที่ด้วยเท้าในภาษารัสเซีย นอกจากนี้ ศรีวรา ผาสุขดี (2561) ยังได้ศึกษาพหุนัยของคำกริยาเคลื่อนที่ /idti/ - /xodit/ ‘เดิน’ ในภาษารัสเซีย โดยพิจารณาจากความหมายต้นแบบเป็นเกณฑ์ตามแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชาน ตลอดจนความสัมพันธ์ของความหมายต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาดุษฎีนิพนธ์ และเอกสารของ ศรีวรา ผาสุขดี เพื่อศึกษาแนวคิดพหุนัยตามหลักอรรถศาสตร์ปริชาน เพื่อนำมาวิเคราะห์ลักษณะภาษาการตั้งชื่อเพลงตามวัตถุประสงค์การวิจัย แตกต่างจากดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าวที่มุ่งนำแนวคิดพหุนัยมาวิเคราะห์ชุดคำกริยาเคลื่อนที่ด้วยเท้าในภาษารัสเซีย

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรศึกษาความหมายของเพลงควบคู่ไปกับการศึกษาลักษณะของชื่อเพลง เนื่องจากการศึกษาลักษณะภาษาจะต้องพิจารณาถึงความหมายของคำนั้น จึงจะทราบว่าเป็นลักษณะภาษาใด การศึกษาความหมายของชื่อเพลงจึงจะทำให้ได้ผลการศึกษาที่เชื่อมโยงสอดคล้องกันและให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2. ควรเลือกศึกษาชื่อเพลงไทยสากลแนวสตริงในหลายช่วงยุคสมัย เพื่อศึกษาลักษณะภาษาที่ใช้ในการตั้งชื่อเพลงได้อย่างหลากหลาย และสามารถพิจารณาความแตกต่างหรือข้อเปรียบเทียบในการใช้ลักษณะภาษาของแต่ละช่วงเวลาว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

3. ควรสำรวจและรวบรวมเพลงจากหลายแหล่งข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและทำให้พบลักษณะภาษาอื่น ๆ มากขึ้น

4. ควรศึกษาความหมายของเพลงไทยสากลแนวสตริง ด้วยทฤษฎีที่หลากหลายเพื่อให้ทราบกลวิธีและหลักการตั้งชื่อในแนวอื่น ๆ เช่น ศึกษาชื่อเพลงตามโครงสร้างทางภาษาไทย

8. กิตติกรรมประกาศ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร.กมลทิพย์ กาลพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษางานภาคนิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอดจนภาคนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ คณะผู้จัดทำตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์ จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ว่าที่ร้อยตรีสร้อยสุดา ไชยเหล็ก อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิดาริน จุลวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์พรรณรอง ฐิติพรวนิช อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาตร์ ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะ ในส่วนที่ควรปรับปรุงแก้ไขจนภาคนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณบิดามารดา ที่สนับสนุนและให้กำลังใจจนงานวิจัยสำเร็จด้วยดี ผู้วิจัยขอน้อมบูชาพระคุณบิดามารดาและบูรพาจารย์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้ และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด และเป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นนั้น คณะผู้จัดทำขอน้อมรับผิดและยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

9. เอกสารอ้างอิง

คันธรส วิทยาภิรมย์. (2554). “การตั้งชื่อกับชาติพันธุ์ละเวือะ บ้านป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. 30 (2), 7.

ธนพล เอกพจน์. (2561). “อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ความจนในภาษาไทย: กรณีศึกษาการใช้ภาษาไทยบนเว็บไซต์ของพันทิปดอทคอม” *วารสารรมยสาร*. 16 (1), 377-395.

นันทนา วงษ์ไทย. (2562). *อรรถศาสตร์ปริชานเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: เวิร์ค ออล พริ๊นท์.

บัณศิกาญจ ตั้งภากรณ์. (2561). “การประยุกต์ความรู้ทางอรรถศาสตร์ปริชานกับการสอนคำหลายความหมายในภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทย”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 37 (1), 75-77.

ปัทมา เหมือนสมัย. (2562). “การตั้งชื่อสุนัขในประเทศไทย: ภาพสะท้อนสังคมไทย”. *วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ*. 26 (2), 316-317.

ปาลิตา ผลประดับเพ็ชร์. (2560). “นามนัยในภาษาไทย”. วารสารวรรณวิทัศน์. 17 (พฤศจิกายน), 188-216.

ศราวุธ หล่อดี. (2556). *การเปลี่ยนแปลงความหมายของคำว่า “หัว” ในคำประสมภาษาไทลื้อ*. วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศรีวรา ผาสุขดี. (2561ก). ปรากฏการณ์พหุนัยของชุดคำกริยาเคลื่อนที่ด้วยเท้าในภาษารัสเซีย: การศึกษาตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศรีวรา ผาสุขดี. (2561ข). “พหุนัยของคำกริยาเคลื่อนที่ **идти** /idti/ - **ходить** /xodit/ ‘เดิน’ ในภาษารัสเซียตามแนวภาษาศาสตร์ปริชาน”. *วารสารรามคำแหง ฉบับมนุษยศาสตร์*. 37(2), 23-37.

ยิ่งยศ กันจินะ. (2559). “อุปลักษณ์และนามนัยในการใช้คำเรียกสีเพื่อแสดงความรู้สึกในภาษาไทย”. *วารสารมนุษยศาสตร์*. 23 (2), 181-208.

สุภัทร แก้วพัตร. (2546). *การตั้งชื่อเพลงลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 1540 - 2545*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สวันนีย์ โพธิ์นิ่มแดง, คเชนทร์ ตัญศิริ และธนศักดิ์ ศิริคะเณรัตน. (2562). *การขยายความหมายของคำว่า 骨 ในคังโยขุภาษาญี่ปุ่น: การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ปริชาน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการเสน่ห์ห้องเครื่อง

THE PRESENTATION OF THAINESSIDENTITY IN "SA NEH HONG KRUANG" TV PROGRAM

วานิสา คาวิจิตร[1] พัชราภรณ์ คชินทร์[2]

Wanisa Kawwijit[1] and Patcharaporn Kachin[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการเสน่ห์ห้องเครื่อง ผู้วิจัยปรับกรอบแนวคิดการนำเสนอเอกลักษณ์ "ความเป็นไทย" จากงานวิจัยของ จันทนา เพชรพรหม (2548) โดยเป็นการศึกษาผ่านคลิปวีดิทัศน์ที่เผยแพร่ทางยูทูป ระหว่างวันที่ 20 เมษายน 2562 - 5 ตุลาคม 2563 รวม 22 ตอน ผลการศึกษาพบว่ามีการนำเสนอเอกลักษณ์ "ความเป็นไทย" 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านอาหาร มีการนำเสนอประวัติและการปรุงอาหารของคนไทย 2) ด้านสถาบันศาสนา มีการนำเสนอความเชื่อ และศาสนา 3) ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ มีการนำเสนอประวัติความเป็นมาของบุคคลสำคัญ 4) ด้านภาษาและวรรณกรรม มีการนำเสนอเสน่ห์ของภาษาไทย 5) ด้านศิลปกรรม มีการนำเสนอความวิจิตรที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว 6) ด้านสมุนไพร มีการนำเสนอภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชพรรณและสิ่งต่าง ๆ มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้เป็นยารักษาโรค 7) ด้านการละเล่นพื้นบ้าน มีการนำเสนอวิธีการละเล่นประเภทต่าง ๆ และนำเสนอการใช้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมาประดิษฐ์เป็นของเล่น 8) ด้านประเพณี นำเสนอ 4 ประเพณีย่อย คือ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเทศกาล 9) ด้านลักษณะนิสัย และค่านิยมแบบไทย มีการนำเสนอการดำเนินชีวิตในอดีตจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: เอกลักษณ์ ความเป็นไทย เสน่ห์ห้องเครื่อง

Abstract

The objectives of this research were to study the Thainess identity of "Sa Neh Hong Kruang" TV Program. This research adopted ChanthanaPetchprom' conceptual framework (2548), which is an approach to analyze the presentation of Thainess identity. Data were collected from 22 episodesof "Sa Neh Hong Kruang" TV Program (April,20 2019 to Dec,5 2020) This is a study through video clips published on YouTube. Between 20 April 2019 - 5 October 2020, including 22 episodes 1) Food, the history and Thai cooking, 2) Religious institute, beliefsand religion, 3) Royal institution, biography, 4) Language and literature, the charm of Thai language, 5) Fine arts, unique fineness. 6) On the herbal side, there are presentations of wisdom, the use of plants and things that exist naturally to be used as medicines. 7) Folk games. Different types of play are presented and the use of the surrounding objects is presented as toys. 8) Traditions consisted of 4 sub-traditions, religious, way of life, daily life, festival, 9) The terms of habits and Thai valuesfrom the past to the present.

Keywords: identity, Thainess, Sa Neh Hong Kruang" TV Program

[1]นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

[2]อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

1. บทนำ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ดังที่ นิตยา บุญสิงห์ (2556, หน้า 95) กล่าวถึงวัฒนธรรมว่าเป็นเครื่องมือที่บ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของชาติที่แสดงความรู้สึกนึกคิด ยอมรับปฏิบัติร่วมกัน และสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันโดยยึดถือปฏิบัติกันไปในทางทิศทางที่ดีงามจนนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความดีงาม และเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน รูปแบบพฤติกรรมของมนุษย์ และรูปแบบของสังคมให้ลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถรับรู้ได้ด้วยความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์ที่ตกทอดกันมาแบบรุ่นสู่รุ่น

ความเป็นไทยเป็นสิ่งที่คนไทยได้รับจากบรรพบุรุษที่ช่วยกันสั่งสม และสืบทอดต่อกันมาหลายยุคหลายสมัย ดังที่ เพิ่มศักดิ์ วรรลยางกูร (2558, หน้า 106) กล่าวถึง ความเป็นไทยไว้ว่า ชาติไทยถือได้ว่าเป็นชาติที่เก่าแก่ และมีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลาช้านานแล้ว โดยที่มีบรรพบุรุษที่ช่วยกันสร้างบ้านเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้า อีกทั้งยังมีวัฒนธรรมความเป็นไทย ที่มีแก่นของแนวคิดความจงรักภักดี การนับถือศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตของคนไทยแต่ละสังคมที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงลูกหลานในปัจจุบัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นชาติไทยอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือความเป็นไทย เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการสั่งสม สืบทอด ของบรรพบุรุษ โดยสิ่งเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกับทุกอย่างที่หลอมรวมให้กลายเป็นประเทศไทย สังคมไทย และคนไทยทั้งในด้านวัฒนธรรมความเป็นไทยที่มีแก่นของความเป็นไทยด้านวิถีชีวิตของคนไทย ด้านอาหาร ด้านขนบธรรมเนียม ด้านวัฒนธรรม ด้านประเพณี รวมทั้งการแต่งกาย ซึ่งปัจจุบันมีวิธีการสืบทอดความเป็นไทยที่ทำให้ทุกคนสามารถรับรู้และเข้าใจพร้อมกันในระยะเวลาที่ใกล้เคียง โดยใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารมีทั้งภาพและเสียงอย่างรายการโทรทัศน์ เช่น รายการข่าว รายการบันเทิง รายการอาหาร เป็นต้น โดยเฉพาะรายการอาหารอย่างรายการเสน่ห์ห้องเครื่อง

รายการเสน่ห์ห้องเครื่องเป็นรายการที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการปรุงอาหารในแต่ละยุคสมัย ซึ่งมีพิธีกรดำเนินรายการ คือ กอล์ฟ : กิตติพัทธ์ ชลารักษ์ รับหน้าที่เป็นคนปรุงอาหาร และเต : ตะวัน วิหครัตน์ เป็นลูกมือในการปรุงอาหาร โดยทั้ง 2 คน จะมีสรรพนามที่เรียกต่างกันทุกตอน เช่น ย่า หลาน พ่อ แม่ นายหญิง ชวด เป็นต้น ซึ่งในบางตอนจะมีแขกรับเชิญที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการปรุงอาหาร เช่น หม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล ชานนท์ เรืองศรี จากรายการมาสเตอร์เชฟไทยแลนด์ เป็นต้น โดยที่ในแต่ละตอนพิธีกรจะแต่งกาย มีวิธีการพูด การใช้ภาษา การละเล่น และวิธีการนำเสนอวัฒนธรรมความเป็นไทยในยุคต่าง ๆ ตามเมนูอาหารที่ทำในแต่ละตอน เช่น เมนูแกงเหงาหงอด ที่เป็นอาหารในยุคสมัยพระนารายณ์ โดยมีพิธีกร กอล์ฟ : กิตติพัทธ์ จะแต่งตัวเป็นท้าวทองกีบม้าที่ปรุงอาหารหวานในยุคนั้นเพื่อบ่งบอกว่าเมนูแกงเห งาหงอดมีความเป็นมาอย่างไรบ้างแล้วจึงเชื่อมโยงเข้าเนื้อหาวิธีการทำแกงเหงาหงอด

แม่กอล์ฟ : สำรับนี้นะคะ เราจะมาลองทำก๋วยเตี๋ยวผัดไทยกันอ่ะค่ะ เตรียมของมาชิพ่อ

พ่อเต : ได้ครับ ครบแล้วครับ

(ตอนที่ 2 เผยแพร่เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2562)

ตัวอย่างสถานการณ์ในรายการเสน่ห์ห้องเครื่องตอนที่ 2 เมนูผัดไทย กล่าวคือทั้งสองคนแม่กอล์ฟกับพ่อเต ตกลงกันปรุงเมนูผัดไทย แม่กอล์ฟก็ได้สั่งให้พ่อเตไปเตรียมวัตถุดิบในการปรุงเมนูผัดซึ่งเมนูผัดไทยเป็นอาหารเส้นที่คล้ายกับก๋วยเตี๋ยวผัดของไทย ผัดไทยยังเป็นอาหารที่หารับประทานได้ทั่วไป มีลักษณะที่คล้ายกับอาหารจีน เนื่องจากชาวจีนมักจะนิยมทานอาหารที่เป็นเส้นเพียงแต่ผัดไทยนำมาปรุงรสชาติแบบไทยจึงมีความเปลี่ยนแปลงไปจากดั้งเดิมบ้าง เพื่อให้มีความเป็นอาหารไทยมากยิ่งขึ้นอีกทั้งยังยืนยันด้วยการเขียนให้เห็นว่า เมนูผัดไทยเป็นเมนูอาหารของไทยเอง ดังนั้นคำว่าผัดไทยที่ถูกต้อง คือต้องมี ย. ยักษ์ (ผัดไทย) เพราะฉะนั้นเมนูผัดไทยในปัจจุบันได้กลายเป็นอาหารประจำชาติไทยที่ได้รับความนิยมจากชาวต่างชาติทั่วทุกมุมโลก

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่ารายการเสน่ห์ห้องเครื่องไม่ได้เป็นรายการที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการปรุงอาหารในแต่ละยุคสมัยเท่านั้น แต่ยังมีการนำเสนอข้อมูลและความรู้ที่เกี่ยวเนื่องกับความเป็นไทยในด้านต่าง ๆ ด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจและมุ่งศึกษาเพื่อค้นหาว่ารายการเสน่ห์ห้องเครื่องมีการนำเสนอความเป็นไทยอย่างไร และปรากฏความเป็นไทยในด้านใดบ้าง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการเสน่ห์ห้องเครื่อง

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

เอกสารที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์ความเป็นไทย

จากการศึกษาพบว่ามีผู้ให้ความหมายของเอกลักษณ์ความเป็นไทย ไว้หลายท่าน เช่น ทิสวัส ธำรงสานต์ (2556, หน้า 98) มุกหอม วงศ์เทศ (2555, หน้า 59) อภิเดช พิมพ์การ (2560, หน้า 45) ได้กล่าวถึงความหมายของเอกลักษณ์ความเป็นไทย สรุปได้ว่า ความเป็นไทยที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน เป็นพื้นฐานสังคมไทยที่ก่อให้เกิดความหวงแหน ความเหนียวแน่น และจงรักภักดีต่อสิ่งที่ยึดถือ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์ ควรทำนุบำรุง ซึ่งความเป็นไทยจะเกิดการหยิบยืมผสมผสานกับหลายวัฒนธรรมจนเกิดเป็นประเพณีที่ปรากฏให้เห็นในแต่ละภูมิภาค มีทั้งลักษณะร่วม และลักษณะเฉพาะที่อาจมีความคล้ายคลึง

ดังนั้นความเป็นไทย จึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงการสั่งสม สืบทอด ของบรรพบุรุษ โดยสิ่งเหล่านั้นเกี่ยวเนื่องกับทุกอย่างที่หลอมรวมให้กลายเป็นประเทศไทย สังคมไทย และคนไทย ซึ่งนักวิชาการหลายท่านอย่าง กนกวรรณ อุปลา (2555, หน้า 23) พรรัตน์ ศรีจันทร์ (2550, หน้า81) ได้กล่าวถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยในลักษณะที่สอดคล้องกันว่า ประเภทของความเป็นไทยหมายถึงลักษณะเด่นของสังคมที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองสังคมไทยมีที่มาจากสังคมชนบท จากชุมชนแบบที่มีจิตใจโอบอ้อมอารี จนได้รับสมญานามว่า “สยามเมืองยิ้ม” ซึ่งชาวต่างชาติต่างชื่นชมในความมีน้ำใจไมตรีของคนไทย ที่เราได้รับจากบรรพบุรุษซึ่งตกทอดกันมา

ทั้งนี้ จันทนา เพชรพรหม และพัชนี เชยจรรยา (2548, หน้า32) ได้แบ่งประเภทความเป็นไทยออกเป็นด้านต่าง ๆ ทั้งหมด 10 ด้าน ดังนี้ สถาบันพระพุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ภาษาและวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีไทยการละเล่นพื้นบ้าน ประเพณีลักษณะนิสัยและค่านิยมแบบไทย กีฬาไทย และความเป็นไทยในแง่มุมอื่น ๆ

อีกด้านหนึ่ง มีนักวิชาการบางท่านกล่าวว่า ความเป็นไทยนั้นมีความเกี่ยวเนื่องและผสมผสานอยู่กับความเป็นวัฒนธรรมไทย ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้จึงขอกล่าวถึงข้อมูลวัฒนธรรมไทยอย่างคร่าวไว้ร่วมด้วย ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีผู้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมไทยไว้หลายท่าน เช่น เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2556, หน้า 112) นิตยา บุญสิงห์ (2556, หน้า 75) เบญจมาศ พลอินทร์ (2558, หน้า 43) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมไทย สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มนุษย์ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสืบทอดกันมายาวนานแบบรุ่นสู่รุ่น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเชื่อ ศาสนา แบ่งปันความคิดเห็น

ความรู้สึกร่วมกัน ซึ่งในแต่ละช่วงจะมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่นบ้างตามความเจริญรุ่งเรืองของยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงรักษาวัฒนธรรมไทยที่แสดงถึงความเป็นไทยอย่างชัดเจนที่สุด

นอกจากนี้เพิ่มศักดิ์ วรรลยางกูร (2558, หน้า 50) นิตยา บุญสิงห์ (2556, หน้า 59) ได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทของวัฒนธรรมไทยไว้อย่างน่าสนใจว่า วัฒนธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. วัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น อุปกรณ์การเรียนการสอน โบราณวัตถุ ศิลปะวัตถุ สถาปัตยกรรม เป็นต้น 2. วัฒนธรรมทางด้านความคิด เช่น ความเชื่อเรื่องพระเจ้า วรรณคดี สุภาษิต เป็นต้น 3. วัฒนธรรมทางบรรทัดฐาน ได้แก่ ระเบียบแบบแผน หรือประเพณีที่บุคคลในสังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน

สำหรับการศึกษาเรื่องความเป็นไทยและวัฒนธรรมไทยนั้นมีผู้ศึกษาไว้บางส่วนแล้ว ซึ่งล้วนน่าสนใจ เช่น จันทนา เพชรพรหม และพัชนี เชยจรรยา (2548) ศึกษาเรื่อง “การนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการคุณพระช่วย” การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกลักษณ์และความเป็นไทย โดยพบว่า 1. ความเป็นไทยที่นำเสนอในรายการคุณพระช่วย เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อรายการ คุณพระช่วยแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ส่วนที่ 2. การวิจัยเชิงทดลอง โดยการแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง

จารุณี สุขชัย (2555) ศึกษาเรื่อง “มิติในหนังสือการ์ตูนความเป็นไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงลักษณะการปรับตัวจากอดีตจนถึงปัจจุบันและตัดสินใจของผู้ผลิตหนังสือการ์ตูนไทย โดยพบว่าการปรับตัวของการ์ตูนไทยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้ ช่วงที่ 1 ยุคแรกของการ์ตูนไทย 2 ยุคการ์ตูนญี่ปุ่นเข้ามาในประเทศไทยและ 3 ยุคปัจจุบัน

พิสิทธิ์ ศรีประเสริฐ (2560) ศึกษาเรื่อง “อาหารไทย : การนำเสนออัตลักษณ์อุดมการณ์ความเป็นไทยและวาทกรรมเชิงอำนาจ” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาว่าความเป็นไทยถูกนำเสนออย่างไรภายใต้กรอบคิดของทฤษฎีการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์โดยพบว่า อัตลักษณ์สังคมทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหารเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเป็นอย่างยิ่ง ในขณะเดียวกันอาหารไทยยังเป็นเครื่องมือในการสร้างตัวตนของผู้กินเพื่อบ่งบอกระดับของอาหารไทยในขั้นที่สูงขึ้นและบ่งบอกรสนิยมของผู้กิน

สุทธิพร บุญมาก (2556) ศึกษาเรื่อง “ร้านอาหารไทยในประเทศออสเตรเลีย: ภาพสะท้อนความเป็นไทย และการปรับตัว” มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งอธิบายภาพสะท้อนความเป็นไทยผ่านร้านอาหารไทยโดยพบว่า ร้านอาหารไทยมีจำนวนมากขึ้นในออสเตรเลีย ด้วยวิธีการนำเสนอทางวัฒนธรรมอาหารไทยไม่ว่าจะเป็น ด้านรสชาติ การต้อนรับด้วยการไหว้มารยาทแบบไทย ทำให้ร้านอาหารไทยมีจำนวนเพิ่มขึ้นในออสเตรเลียอย่างเห็นได้ชัด

4. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมเอกสารที่ให้ความรู้พื้นฐานในการวิเคราะห์ ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวกับความเป็นไทยวัฒนธรรมไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นรวบรวมข้อมูลแบบเจาะจงจากจากรายการเสน่ห์ห้องเครื่องที่เผยแพร่ผ่านช่องทางยูทูป ตั้งแต่ตอนแรกที่ออกอากาศ คือ วันที่ 20 เดือนเมษายน พ.ศ. 2562 จนถึง วันที่ 5 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 รวมจำนวน 22 ตอน นำมาถอดเทปและจดบันทึกตัวบทสนทนาภายในรายการ จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยปรับกรอบแนวคิดจากงานวิจัยของจันทนา เพชรพรหม และพัชนี เชยจรรยา (2548) เรื่อง การนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการคุณพระช่วยในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1. ด้านอาหาร 2. ด้านสถาบันศาสนา 3. ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ 4. ด้านภาษาและวรรณกรรม 5. ด้านศิลปกรรม 6. ด้านสมุนไพร 7. ด้านการละเล่นพื้นบ้าน 8. ด้านประเพณี (แบ่งย่อยเป็น 4 ประเภท คือ 8.1 ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา 8.2 ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต 8.3 ประเพณีของความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน และ 8.4 ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเทศกาล) และ 9. ด้านลักษณะนิสัย วิถีชีวิต และค่านิยมแบบไทย

5. สรุปผลการวิจัย

การศึกษา “การนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการเสน่ห์ห้องเครื่อง” ผลการศึกษาวิเคราะห์ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ และนับความถี่เป็นจำนวนครั้งที่ปรากฏในแต่ละตอน ตามประเด็นที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้

1. ด้านอาหาร เป็นเอกลักษณ์สามารถบ่งบอกให้เห็นถึงการปรุงอาหารทั้งอาหารและอาหารหวานในแต่ละช่วงยุคสมัย มีความนิยมปรุงหรือรับประทานอาหารประเภทใด และสาเหตุที่อาหารแต่ละชนิดเป็นที่นิยมเนื่องมาจากสาเหตุใด จนเป็นที่ยอมรับของคนทั่วโลก เช่น ขนมโค ข้าวต้มมัด เช่น ปลาแห้งแตงโม แกงเนื้อนางลอย แกงรัญจวน เป็นต้น จากการศึกษาพบจำนวน 38 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่กอล์ฟ : แกงรัญจวนเนี่ย เขามักทำอาหารเลี้ยง

พ่อเต : เหมือนที่ผมเคยอ่านก็แกงนะ เนี่ยพวกแกงโผะ แกงสำรวมที่เขาเอาพวกของเหลือ ๆ มารวมกันใช่ไหมครับ

(ตอนที่ 8 เผยแพร่เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2562)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 8 เมนูแกงรัญจวน เป็นตอนที่กล่าวถึงการปรุงอาหารเมนูแกงรัญจวน ซึ่งเมนูแกงรัญจวนเป็นเมนูโบราณมีที่มาจาก หม่อมเจ้าหญิงแย้มเยื้อน สิงหรา ซึ่งเป็นคนคิดค้นสูตรแกงรัญจวน และตั้งชื่อให้เมนูแกงไทยโบราณ สูตรชาววังจานนี้ว่าแกงรัญจวน สมัยก่อนเจ้านายพระองค์ต่าง ๆ มักจะเสวยอาหารอย่างละนิดละหน่อยเท่านั้น ทำให้กับข้าว ซึ่งส่วนมากจะเป็นเนื้อหลงเหลืออยู่เยอะ ฝ่ายห้องครัวจึงนำเนื้อที่เหลือจากสำรับเสวยมาปรุงรสเป็นแกงสูตรใหม่ที่มีชื่อว่าแกงรัญจวน ธัญชนก ศรียานนท์ (2562) ทั้งนี้แม่กอล์ฟได้ลงมือปรุงอาหารเมนูแกงรัญจวนให้พ่อเตได้ลิ้มลองอาหารโบราณ เพื่อปลูกฝังให้มีความรู้สึกชื่นชอบ และรักในเอกลักษณ์ความเป็นไทย ภายในตอนช่วงหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะของเมนูแกงรัญจวน โดยกล่าวว่าเป็นอาหารโบราณที่ได้รับการเปลี่ยนจากอาหารเหลือมาเป็นเมนูอาหารอีกเมนูหนึ่ง ซึ่งบ่งบอกให้เห็นว่าอาหารหรือสิ่งของที่ทิ้งแล้ว ทุกสิ่งอย่างย่อมมีค่าอยู่ในตัวเสมอ เพียงแค่รู้จักเลือกใช้มันให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสม ให้รู้จักพอประมาณ และนำสิ่งเหลือใช้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

2. ด้านสถาบันศาสนา เป็นสถาบันหมายรวมทุกศาสนาที่ปรากฏบนโลกนี้ และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของผู้คนทั้งที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม เช่น การนำดอกไม้ไปไหว้พระที่วัด การกล่าวถึงศาสนสถาน จากการศึกษาพบจำนวน 3 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่กอล์ฟ: มีปรากฏในจดหมายเหตุคำบอกเล่าที่สำหรับในงานสมโภชพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร

พ่อเต: พระแก้วมรกตนั่นเอง

(ตอนที่ 1 เผยแพร่เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 1 เมนูปลาแห้งแตงโม เป็นตอนที่กล่าวถึงการปรุงเมนูอาหารปลาแห้งแตงโมถือว่าเป็นอาหารโบราณชนิดหนึ่งที่นิยมรับประทาน เพื่อคลายร้อน และยังสามารถจัดเป็นสำรับเพื่อนำไปทำบุญ หรือในงานพิธีต่าง ๆ ก็เป็นที่นิยมเช่นกัน ภายในตอนช่วงหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับงานสมโภชพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ซึ่งย่ากอล์ฟได้จัดเตรียมอุปกรณ์การปรุงอาหารสำหรับงานสมโภชนี้ และได้ถามหลานเตว่ารู้จักงานสมโภชพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรหรือไม่ พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรหรือเป็นที่รู้จักในชื่อพระแก้วมรกตสร้างจากวัสดุมีค่า เช่น เงิน ทอง เป็นต้น ซึ่งเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองมาเป็นเวลาช้านานในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงแสดงสิทธิธรรมของพระองค์ในการครองราชสมบัติ และทรงพระราชนิพนธ์เรื่องตำนานพระแก้วมรกตฯ ฉบับพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

3. ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นสถาบันสูงสุดในประเทศไทยมาเป็นเวลามาช้านาน ซึ่งมีหน้าที่ทำการปกครองให้ประเทศมีความสงบสุข เจริญก้าวหน้าไปในทิศทางที่ดี เช่น กรมหลวงนรินทรเทวี เจ้าจอมหม่อมราชวงศ์สดับ สุนทรภู่ ท้าวทองกีบม้า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จากการศึกษาพบจำนวน 11 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่กอล์ฟ : คนเรามันต้องรู้จักปรับประยุกต์บ้างไม่ใช่ว่ารู้แต่เรื่องของตัวเอง ต้องรู้ในเรื่องของคนอื่นบ้างเหมือนพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไง

(ตอนที่10 เผยแพร่เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2563)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 10 เมนูแกงเหงาหงอด เป็นตอนที่กล่าวถึงเมนูแกงเหงาหงอด เพื่อจัดเป็นสำรับอาหารเย็น ซึ่งเมนูแกงเป็นเมนูที่นิยมในช่วง รัชกาลที่ 5 ภายในตอนช่วงหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับราชวงศ์

กษัตริย์ที่มีการปกครองบ้านเมืองสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านานประเทศไทยเป็นประเทศที่มีกษัตริย์คอยปกครองมาช้านาน โดยการปกครอง เพื่อพัฒนาประเทศ และราษฎรให้อยู่ดีมีสุข ส่งเสริมด้านความรู้ให้สามารถเลี้ยงดูครอบครัวตัวเองได้ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการขึ้นครองราชย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม และต้องเป็นที่ยอมรับของประชาชาติ กษัตริย์เป็นผู้ปกครองประเทศที่มีความรู้ความปรีชาสามารถในการปกครองประเทศให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่อพระกษัตริย์ยังใส่ใจในเรื่องของการเรียนรู้ ดังนั้นประชากรไทยทุกคนก็ควรเห็นความสำคัญของการศึกษาให้มากที่สุดเช่นเดียวกัน

4. ด้านภาษาและวรรณกรรม เป็นเอกลักษณ์ที่มีความสวยงามในด้านของการใช้ศัพท์ รวมทั้งวรรณกรรมเรื่องเล่าต่าง ๆ ของแต่ละยุค เช่น นำเสนอถ้อยคำสำนวนว่า “เอาขี้เถ้ายัดปากชักแม่น้ำทั้งห้า” นำเสนอปริศนาคำทายว่า “อะไรเอ่ยต้นเท่าขา ใบวาเดียว” นำเสนอคำประพันธ์ “กาพย์เห่ชมเครื่องคาวหวาน” เป็นต้น จากการศึกษาพบจำนวน 14 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

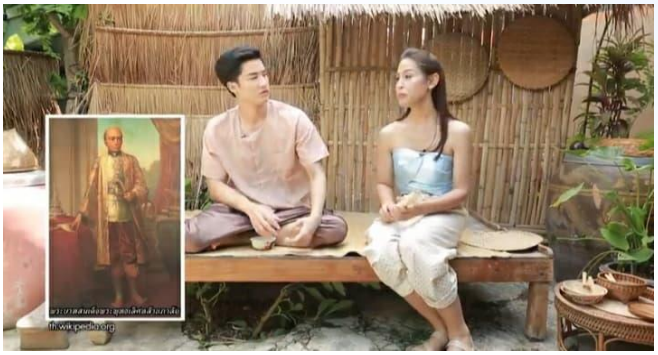

พ่อเต : มัสมั่นแกงแก้วตา หอมยี่หร่ารสร้อนแรง ชายใดได้กลืนแกง แรงอยากให้ใฝ่ฝันหา ยำใหญ่ใส่สารพัด วางจานจัดหลายเหลือตรา รสดีด้วยน้ำปลา ญี่ปุ่นล้ำยำยวนใจ

(ตอนที่ 14 เผยแพร่เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2563)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 14 เมนูยำใหญ่ เป็นตอนที่กล่าวถึงการปรุงอาหารเมนูยำใหญ่ โดยมียำใหญ่เป็นคนลงมือปรุง ซึ่งพ่อเตเป็นคนที่ชอบรับประทานอาหารชาววังสนใจศึกษาเกี่ยวกับอาหารชาววังเป็นพิเศษ ทำให้มีความรู้ว่าเมนูยำใหญ่เป็นเมนูที่ปรากฏอยู่ในคำประพันธ์กาพย์เห่เรือชมเครื่องคาวหวาน ดังที่ พิสิทธิ์ ศรีประเสริฐ (2560) กล่าวถึงเมนูยำใหญ่ ซึ่งเป็นบทประพันธ์ในสมัยสมัยรัชกาลที่ 2 ที่ได้รับความเจริญรุ่งเรืองจากต่างชาติ จนได้รับอิทธิพลหลากหลายด้านเข้ามาเช่นเดียวกันไม่ว่าจะเป็นด้านการเมืองการปกครอง หรือด้านอาหารการกินที่กล่าวถึงอาหารหลากหลายชนิดที่เป็นอาหารไทยแท้ และอาหารไทยที่ได้รับอิทธิพลเข้ามา โดยเนื้อหาในบทประพันธ์เมื่อกล่าวถึงแกงชนิดใดก็จะเชื่อมโยงไปถึงหญิงอันเป็นที่รัก เช่นแกงมัสมั่น เชื่อมโยงไปถึงหญิงอันเป็นที่รักว่าทำกับข้าวชนิดนี้ได้อย่างมีกลิ่นหอม รสร้อนแรงหากมีชายคนใดได้ลองรับประทานคงจะหลงรัก ยำใหญ่ เชื่อมโยงไปถึงหญิงอันเป็นที่รักกับอาหารชนิดนี้ว่ามีเครื่องมากมายครบถ้วนจัดวางในจานได้สวยงามเหมาะสม อีกทั้งรสชาติก็กลมกล่อมด้วยน้ำปลาที่ผลิตจากต่างชาติทำให้กลายเป็นสิ่งที่มีค่าในสมัยนั้น

5. ด้านศิลปกรรม เป็นเอกลักษณ์ที่มีความละเอียดประณีต มีความวิจิตรสวยงามเฉพาะตัวและเป็นสิ่งหนึ่งที่สมควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่คู่ไทยสืบไป ได้แก่ จัดจานอาหาร และการแกะสลักฟักทอง จากการศึกษาพบจำนวน 2 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ชานนท์ : ใช่แล้วครับผม แกะเป็นทรงผอบลายข้างเป็นดอกข่าครับ

(ตอนที่ 8 เผยแพร่เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2562)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 8 เมนูแกงรัญจวน กล่าวคือ เป็นตอนที่กล่าวถึงการปรุงเมนูอาหารแกงรัญจวน ที่เป็นอาหารโบราณ โดยมีเชฟชานนท์เป็นคนลงมือปรุง และเมื่อปรุงอาหารเสร็จถึงขั้นตอนการตักใส่ภาชนะ แต่ภาชนะในครั้งนี้เป็นภาชนะพิเศษที่เป็นงานฝีมือของเชฟชานนท์ด้วยการแกะสลักฟักทองเป็นภาชนะใส่เมนูแกงรัญจวนได้อย่างสวยงาม โดยการแกะสลักเป็นงานศิลปะอย่างหนึ่งที่ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของไทย เพราะเป็นงานฝีมือที่ต้องใช้ความถนัด สมาธิ ความสามารถเฉพาะตัว และความละเอียดอ่อน ในการบรรจงจับมีดแกะให้ผักและผลไม้ออกมามีลวดลายที่สวยงาม โดยการแกะสลักผักผลไม้ของไทยได้ถูกบรรจุเป็นหนึ่งในศาสตร์ของ “ช่างสิบหมู่” จัดอยู่ในงานของช่างแกะ ประเภทงานแกะเครื่องสด ณัฐชา ตะวันนาโชติ (2562) ซึ่งภายในตอนช่วงหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีการแกะสลักฟักทองเป็นทรงผอบ โดยมีลายด้านข้างเป็น “ลายดอกข่า” ซึ่งเป็นลายพื้นฐานที่เหมาะสำหรับผู้ที่สนใจอยากฝึกแกะสลัก

6. ด้านสมุนไพร เป็นภูมิปัญญาของคนในสมัยก่อนที่คิดค้นการนำสิ่งแวดล้อม จำพวก พืช ผลไม้ ในธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุด เช่น ลำไย งา น้ำข้าว มะเขือพวง ขมิ้น กระชาย เป็นต้น จากการศึกษาพบจำนวน 10 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

พ่อเต : เพราะฉะนั้นขมิ้นมันจะโดดเด่นเรื่องลำสงลำไส้ บำรุงผิวพรรณในขณะที่กระชายของหญิงย่าเนี่ย บำรุงสมรรถภาพทางเพศ กระชายมันมีความคล้าย ๆ โสม อยู่ใช่ไหมครับ คือโสมประเทศไทยดี ๆ นี่เอง

(ตอนที่ 10 เผยแพร่เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2563)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 10 เมนูแกงเหงาหงอดและแกงส้ม เป็นตอนที่กล่าวถึงการประชันฝีมือการปรุงอาหารของแม่กอล์ฟและพ่อเต ที่ทั้งสองคนได้ปรุงเมนูอาหารโดยมีส่วนผสมของวัตถุดิบสมุนไพรเป็นสรรพคุณทางยา

นั่นก็คือ เมนูแกงเหงาหงอดมีส่วนผสมของกระชาย และแกงส้มมีส่วนผสมของขมิ้น ภายในตอนช่วงหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอาหารไทยว่านิยมใช้วัตถุดิบที่มีสรรพคุณเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย สังเกตได้จากกระชายที่มีกลิ่นหอม มีความเผ็ดร้อน และยังช่วยดับกลิ่นคาว และแกงส้มที่มีส่วนผสมของขมิ้น ขมิ้นเป็นสมุนไพรที่มีสรรพคุณแก้ท้องอืด ท้องร่วง ขับลม ช่วยบำรุงผิวพรรณ ช่วยสมานแผลทั้งภายนอกและภายใน แต่อย่างไรก็ตามควรเลือกรับประทานให้เหมาะสมตามความต้องการของร่างกาย

7. ด้านการละเล่น เป็นการดำเนินชีวิตของคนในสมัยก่อที่มีความเรียบง่ายไม่มีใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ประดิษฐ์ของเล่นจากธรรมชาติขึ้นมาเอง ได้แก่ หมากขุม และม้าก้านกล้วย จากการศึกษาพบจำนวน 2 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

พ่อเต : นี่มันทำม้าก้านกล้วยได้นี่นา ย้อย

พ่อเต : ทำม้าก้านกล้วยให้ข้าซิ

นมย้อย : ไม่มีปัญหาค่ะคุณเตนมจัดให้ นี่เลยคุณเต ไม่มีอะไรเกินความสามารถนม

(ตอนที่ 11 เผยแพร่เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2563)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 11 เมนูบุหลันดั้นเมฆ เป็นตอนที่กล่าวถึงการทำขนมบุหลันดั้นเมฆที่ใช้ใบตองเป็นภาชนะในการใส่ขนม เมื่อใช้ในส่วนของใบตองแล้ว ยังมีส่วนของก้านที่เหลืออยู่ ในอดีตผู้ใหญ่มักนำก้านกล้วยที่เหลือนี้มาประดิษฐ์เป็นม้าก้านกล้วยให้เด็ก โดยม้าก้านกล้วยจัดเป็นการละเล่นที่แสดงถึงความเป็นไทย เนื่องจากเป็นของเล่นที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นจากองค์ประกอบของพืชพรรณพื้นถิ่นของไทยอย่าง “กล้วย” ที่สามารถพบเห็นได้ทั่วไป จากนั้นนำมาเชื่อมโยงกับจินตนาการของเด็กที่เคยเห็นการใช้ม้าเป็นยานพาหนะเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังแสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยในอดีตที่สามารถนำสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมาใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด

8. ด้านประเพณี

8.1 ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เป็นประเพณีที่เกิดขึ้นในวันสำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับทางศาสนาร่วมด้วยกับความเชื่อทางศาสนาที่สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น ซึ่งประชาชนมารวมตัวกันเพื่อปฏิบัติสิ่งที่ดีงาม ได้แก่ งานฝังลูกลูกนิมิตและทำบุญทอดกฐิน จากการศึกษาพบจำนวน 2 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

พ่อเต : คุณหญิงย่าแต่งตัวสวยจังเลยครับวันนี้

แม่กอล์ฟ : ใช่จ้ะ ย่าจะไปทำบุญทอดกฐินที่วัดข้างบ้านสักหน่อย

(ตอนที่ 19 เผยแพร่เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2563)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 19 (พิเศษ) เมนูขนมลืมกลืนเป็นตอนที่กล่าวถึงการทำขนมลืมกลืน ซึ่งเป็นขนมที่มีรสชาติหวาน นุ่ม กลมกล่อม แม่กอล์ฟจึงลงมือทำขนมลืมกลืนเพื่อนำไปทำบุญในงานทอดกฐินที่วัดใกล้บ้าน ภายในตอนช่วงหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำบุญว่าเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยมาช้านาน เพื่อเป็นสิริมงคลให้แก่ชีวิต และในทุก ๆ ศาสนาย่อมสั่งสอนให้คนเป็นคนดี มีศีลธรรม คิดดีปฏิบัติดี ดังเช่นที่เนื้อหาข้างต้นที่แม่กอล์ฟไปทำบุญทอดกฐิน ดังนั้นจะเห็นว่าคนไทยจะมีเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจในด้านของความเชื่อมากกว่าสิ่งอื่นใด

8.2 ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เป็นประเพณีที่จัดขึ้นโดยมีผู้คนมาร่วมแสดงความยินดีหรือเสียใจ พร้อมทั้งให้คำอวยพร ให้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น ทำบุญบ้าน แต่งงาน เป็นต้น จากการศึกษาพบจำนวน 3 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่กอล์ฟ : เดือนกุมภาพันธ์นี้เดี๋ยวนี้เขาถือเป็นเดือนแห่งความรักใช่ไหม แต่จริง ๆ ถ้าแต่ก่อนเดือนที่คนไทยนิยมแต่งงานก็จะเป็นเดือนคู่รู้ไหม แต่เดือนเดียวที่เขาไม่นิยมแต่งงานคือเดือน 12

(ตอนที่ 12 เผยแพร่เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2563)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 12 เมนูขนมสามเกลอ เป็นตอนที่กล่าวถึงการทำขนมสามเกลอ ซึ่งเป็นขนมที่มีความมงคลนิยมใช้ในงานที่เป็นพิธีมงคล แม่กอล์ฟและหลานเตจึงช่วยกันทำขนมสามเกลอ เพื่อนำไปเป็นของขวัญในงานแต่งงานของเพื่อนบ้าน ภายในตอนช่วงหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับงานแต่งงาน โดยถือเป็นงานมงคลที่ควรแก่การแสดงความยินดีแก่คู่รักที่สมหวังในชีวิตคู่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรักที่มีความมั่นคง มีความเชื่อใจกัน ดังนั้นจึงเลือกที่จะเริ่มต้นวันดี ๆ ด้วยสิ่งที่ดี และเป็นมงคลในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านฤกษ์แต่งงาน และจัดเป็นสำรับอาหารมงคลตามที่ยึดถือมา

8.3 ประเพณีของความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน เป็นประเพณีที่มนุษย์ทุกคนใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังให้มีมารยาท และดูดีทั้งภายนอกและภายใน เช่น การนั่งพับเพียบ การไหว้ผู้ใหญ่ เป็นต้น จากการศึกษาพบจำนวน 3 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่กอล์ฟ : อันนี้แนะนำให้รู้จักจ๊ะคุณย่าใหญ่ค่ะไหว้คุณย่าใหญ่ซะ อันนี้พ่อเตหลานค่ะคุณพี่

พ่อเต : สวัสดีครับคุณย่าใหญ่

(ตอนที่ 14 เผยแพร่เมื่อวันที่ 9 มีนาคม2563)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 14 เมนูยำใหญ่ เป็นตอนที่กล่าวถึงการปรุงเมนูยำใหญ่ที่ย่าใหญ่เป็นคนลงมือปรุง ซึ่งเมื่อย่าใหญ่เดินทางมาถึงบ้านของแม่กอล์ฟและพ่อเต ทั้งสองคนก็กล่าวสวัสดีต้อนรับพร้อมยกมือไหว้ ตามวิถีมารยาทแบบไทยภายในตอนช่วงหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการต้อนรับแขกที่มาเยี่ยม โดยการไหว้ก็เป็นมารยาทพื้นฐานอย่างหนึ่งของไทยเพื่อแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ได้รับการสั่งสอน เป็นคนที่ได้รับการศึกษา เป็นที่รัก และที่เอ็นดูของผู้ที่พบเห็น

8.4 ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเทศกาล เป็นประเพณีที่เปรียบเสมือนกิจกิจกรรมที่ทำร่วมกันในท้องถิ่น มีความสนุกสนานร่วมฉลองยินดีในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่สืบทอดต่อกันมา ได้แก่ วันสงกรานต์ และบุญบั้งไฟ จากการศึกษาพบจำนวน 2 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

พ่อเต : ฮูย บั้งไฟหรือครับเห็นย่า

แม่กอล์ฟ : ใช่ ๆ อยู่ทางภาคอีสาน เพื่ออะไรรู้ไหม

พ่อเต : ขอฝนครับผม

(ตอนที่ 13 เผยแพร่เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2563)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 13 เมนูข้าวมันส้มตำ เป็นตอนที่กล่าวถึงการปรุงของเมนูข้าวมันส้มตำ ซึ่งปัจจุบันเป็นเมนูที่ไม่ค่อยมีคนรับประทานกันแต่เป็นเมนูที่นิยมรับประทานกันในสมัยก่อน เมนูส้มตำเป็นเมนูที่นิยมรับประทานกันในทางภาคอีสานของไทย ซึ่งเป็นภาคที่มีวัฒนธรรมความเชื่อเกี่ยวกับลูกไฟที่ขึ้นกลางแม่น้ำลำโขง จนก่อให้เกิดเป็นงานมงคลที่เรียกว่า งานบุญบั้งไฟ ภายในตอนช่วงหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับบุญบั้งไฟว่าเป็นประเพณีของผู้คนในภาคอีสานรวมไปถึงประเทศลาว โดยเป็นเรื่องเล่าเกี่ยวกับการบูชาเทพที่คอยดูแลให้ฝนตกตามฤดูกาลทุกปี เพื่อให้การดำเนินชีวิต การทำมาหากินมีความสะดวกสบายในเรื่องของข้าวปลาอาหารที่คนภาคอีสานมักจะรับประทานข้าวกับส้มตำ

9. ด้านลักษณะนิสัย วิถีชีวิต และค่านิยมแบบไทย เป็นเอกลักษณ์ที่ถูกปลูกฝัง ความเชื่อ รวมถึงลักษณะนิสัยส่วนตัวของแต่ละบุคคล เช่น ห่มสไบ แป้งร่ำผัดหน้า งูเลื้อยผ่านแตงกวาขม โขลกพริกแกงเขาต้องโขลกให้เสียงมันดังสม่ำเสมอ เป็นต้น จากการศึกษาพบจำนวน 10 ครั้ง ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่กอล์ฟ : โขลกพริกแกงเขาต้องโขลกให้เสียงมันสม่ำเสมอ ให้มันจะดังไปข้างบ้านข้างบ้านเขาจะได้ยินเสียงเขาจะได้มาขอมาแต่งเป็นลูกสะใภ้

(ตอนที่ 7 เผยแพร่เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2562)

จากเนื้อหาข้างต้นอยู่ในสถานการณ์ตอนที่ 7 เมนูพระรามลงทรง เป็นตอนที่กล่าวถึงการปรุงอาหารเมนูพระรามลงทรงที่มีวัตถุดิบหลัก คือ ผักบุ้ง และเครื่องแกง ซึ่งในส่วนของตัวเครื่องแกงนั้นแม่กอล์ฟได้ให้พ่อเตเป็นคนช่วยตำเพื่อประหยัดเวลาในการปรุงอาหารให้เร็วขึ้น เพราะหนุ่ม ๆ มีกำลังแรงตำมากกว่าแม่กอล์ฟอย่างแน่นอน ภายในตอนช่วงหนึ่งมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิงโบราณในสมัยก่อนที่มักทำหน้าที่ดูแลบ้านเรือน ปรุงอาหารจัดเตรียมสำรับ ซึ่งการตำพริกแกงให้เสียงสม่ำเสมอเป็นกุศโลบายคนโบราณสมัยก่อนในการหาลูกสะใภ้ที่ขยันงานบ้านงานเรือน แต่แท้ที่จริงแล้วการตำน้ำพริกที่มีเสียงสม่ำเสมอนั้นน่าจะมีประโยชน์ในการช่วยให้ส่วนผสมของพริกแกงละเอียดเร็วขึ้นและกลายเป็นเนื้อเดียวกันกว่าการตำแบบไม่สม่ำเสมอนั่นเอง

ผลการวิจัยที่ปรากฏข้างต้น แสดงให้เห็นว่ารายการเสน่ห์ห้องเครื่องเป็นรายการที่มุ่งเน้นสืบสานความเป็นไทย และเพื่อให้เห็นผลการศึกษาในครั้งนี้ชัดเจนสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงจำนวนการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่ค้นพบตามประเด็นที่กำหนด

ลำดับที่	ประเด็นที่ศึกษา	จำนวนที่พบ/ครั้ง	คิดเป็นร้อยละ
1	ด้านอาหาร	38	31.15
2	ด้านสถาบันศาสนา	3	2.46
3	ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์	11	9.02

ตารางแสดงจำนวนการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่ค้นพบตามประเด็นที่กำหนด (ต่อ)

ลำดับที่	ประเด็นที่ศึกษา	จำนวนที่พบ/ครั้ง	คิดเป็นร้อยละ
4	ด้านภาษาและวรรณกรรม	34	27.88
5	ด้านศิลปกรรม	2	1.63
6	ด้านสมุนไพร	10	8.20
7	ด้านการละเล่นพื้นบ้าน	2	1.63
8	ด้านประเพณี		
	8.1 ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา	2	1.63
	8.2 ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต	3	2.46
	8.3 ประเพณีของความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน	5	4.11
	8.4 ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเทศกาล	2	1.63
9	ด้านลักษณะนิสัย วิถีชีวิต และค่านิยมแบบไทย	10	8.20

6. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษา “การนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการเสน่ห์ห้องเครื่อง” สามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาพบว่าการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการเสน่ห์ห้องเครื่องที่พบ ได้แก่ ด้านอาหาร ด้านสถาบันศาสนา ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านศิลปกรรม ด้านสมุนไพร ด้านการละเล่นพื้นบ้าน ด้านประเพณีประกอบด้วย 4 ประเพณีย่อย คือ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ประเพณีของความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน และประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเทศกาล และด้านลักษณะนิสัย วิถีชีวิต และค่านิยมแบบไทย เมื่อนำผลการศึกษาที่พบเปรียบเทียบกับผลการศึกษาเรื่องที่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ผู้ศึกษาพบว่ามีงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกัน คือ งานวิจัยของ จันทนา เพชรพรหมและพัชนี เชยจรรยา (2548) ศึกษาเรื่อง “การนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการคุณพระช่วย” โดยผลการวิจัยพบการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยสถาบันพระพุทธศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ภาษาและวรรณกรรม ศิลปกรรม การละเล่นพื้นบ้าน ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ประเพณีของความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเทศกาล และลักษณะนิสัยและค่านิยมแบบไทยแต่ทั้งนี้มีส่วนที่แตกต่างกัน คือ งานวิจัย “การนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการคุณพระช่วย” ไม่พบการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยด้านอาหารและด้านสมุนไพร แต่จะพบสถาปัตยกรรม ประติมากรรมจิตรกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์ ดนตรีไทย กีฬาไทย และความเป็นไทยในแง่มุมอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากช่วงเวลาตามขอบเขตการศึกษา “การนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในรายการคุณพระช่วย” นั้นยังไม่ปรากฏรูปแบบรายการที่มีการนำเนื้อหาเกี่ยวกับอาหารและสมุนไพรมาเผยแพร่ แต่มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม ประติมากรรมจิตรกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์ ดนตรีไทย กีฬาไทย และความเป็นไทยในแง่มุมอื่น ๆ ส่วนรายการเสน่ห์ห้องเครื่องนั้น เป็นรายการที่มีการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยอย่างหลากหลาย แต่ไม่มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม ประติมากรรมจิตรกรรม หัตถกรรม นาฏศิลป์ ดนตรีไทย และกีฬาไทย จึงทำให้ผลการศึกษาทั้งสองมีประเด็นที่สอดคล้องกันและแตกต่างกัน

นอกจากนี้ เมื่อนำผลการศึกษาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของพิสิทธิ์ ศรีประเสริฐ (2560) ศึกษาเรื่อง “อาหารไทย : การนำเสนออัตลักษณ์อุดมการณ์ความเป็นไทยและวาทกรรมเชิงอำนาจ” และสุทธิพร บุญมาก (2556) ศึกษาเรื่อง “ร้านอาหารไทยในประเทศออสเตรเลีย : ภาพสะท้อนความเป็นไทย และการปรับตัว” พบว่ามีความสอดคล้องกัน คือ พบการ

นำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยในด้านอาหาร และด้านสมุนไพร เนื่องด้วยอาหารไทยมีวัตถุดิบที่ใช้ในการปรุงมักจะเป็นสมุนไพรที่พบได้ทั่วไปจากธรรมชาติในประเทศไทย ซึ่งเป็นจุดเด่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์ และเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนค่านิยมการรับประทานอาหาร และการเปิดร้านอาหารทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อให้เห็นคุณค่าของเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่สืบทอดกันมายาวนาน อีกทั้งยังคล้ายคลึงกับงานวิจัยของจารุณี สุขชัย (2555) ศึกษาเรื่อง “มิติในหนังสือการ์ตูนความเป็นไทย” ที่มุ่งเน้นการศึกษาในประเด็นขององค์ประกอบที่แสดงถึง “ความเป็นไทย” ปัจจัยการปรับตัวจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการเลือกและการตัดสินใจของผู้ผลิตหนังสือการ์ตูนไทย และรายการเสน่ห์ห้องเครื่องมุ่งเน้นในด้านของการนำเสนอเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีปรากฏในตัวบทรายการ ซึ่งอาจจะมีการประยุกต์จากความเป็นแบบดั้งเดิมจนกลายมาเป็นความเป็นไทยที่มีการสืบทอดต่อกันมาแบบรุ่นสู่รุ่น โดยมีความคล้ายคลึงกับความเป็นไทยในตัวการ์ตูนที่มีการนำมาเขียน นำมาแสดงอยู่เรื่อย ๆ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงการพลิกบทบาทของตัวละครตามความคิดความอ่านของผู้กำกับ หรือเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมนิยม

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะถ้อยคำสนทนาที่ถอดเทปมาจากรายการเสน่ห์ห้องเครื่อง โดยไม่ได้ศึกษาการนำเสนอความเป็นไทยในรูปแบบอื่น เช่น การใช้ภาพประกอบ และเครื่องแต่งกายของพิธีกร เป็นต้น ดังนั้นสำหรับผู้ที่สนใจอาจศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอความเป็นไทยในรายการเสน่ห์ห้องเครื่องได้อย่างชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สามารถนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาแก่ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์ที่นำเสนอ “ความเป็นไทย” เพื่อดำรงและสืบทอดความเป็นไทยให้กับเยาวชนรุ่นหลังต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ อุปลา. (2555). *ความเป็นไทยในหน่วยบทที่ 1.* สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2563, จาก https://sitesbts.google.com

จันทนา เพชรพรหม และพัชนี เชยจรรยา. (2548). *การนำเสนอเอกลักษณ์ ความเป็นไทย ในรายการคุณพระช่วย.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จารุณี สุขชัย. (2555). *มิติในหนังสือการ์ตูน ความเป็นไทย.* จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐชา ตะวันนาโชติ. (2562). ช่างสิบหมู่. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2564, จาก https://web.tcdc.or.th/th/Articles/Detail/fruit-carving

ทิสวัส ธำรงสานต์. (2556). *สามัญทัศน์และอัตลักษณ์ของ “ความเป็นไทย” ในวาทกรรมของหนังสือคู่มือนำเที่ยวภาษาฝรั่งเศส : มโนทัศน์แห่งความจริงหรือมายาคติ.* มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

ธัญชนก ศรียานนท์. (2562). แกงรัญจวน. สืบค้นเมื่อ 8 กรกฎาคม 2564, จากhttps://krua.co/recipe/แกงรัญจวน-2/

นิตยา บุญสิงห์. (2556). *วัฒนธรรมไทย.* กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

เบญจมาศ พลอินทร์. (2558). *วรรณคดี ขนบประเพณี และศาสนา.* กรุงเทพฯ: ไทยพิมพ์.

พรรัตน์ ศรีจันทร์. (2550). *ประเภทของเอกลักษณ์ความเป็นไทย.* สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2563, จาก xutnutt4.wordpress.com

พิสิทธิ์ ศรีประเสริฐ. (2560). *อาหารไทย : การนำเสนออัตลักษณ์อุดมการณ์ความเป็นไทยและวาทกรรมเชิงอำนาจ.* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เพิ่มศักดิ์ วรรลยางกูร. (2558). *ศิลปวัฒนธรรมไทย.* กรุงเทพฯ: PNK การพิมพ์.

มุกหอม วงศ์เทศ. (2555). *ความเป็นไทย : อัตลักษณ์แห่งความดักดาน.* สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2564, จาก https://prachathai.com

สุทธิพร บุญมาก. (2556). *ร้านอาหารไทยในประเทศออสเตรเลีย : ภาพสะท้อนความเป็นไทย และการปรับตัว.* มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่.

เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2556). *พื้นฐานวัฒนธรรม แนวทางอนุรักษ์และการพัฒนา.* กรุงเทพฯ : กนกกาล.

อภิเดช พิมพ์การ. (2560). *ประเพณีไทย.* สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2564. จาก https://aphidtschool.com

ปรากฏการณ์ทางการเมืองในวรรณกรรมเรื่องมลายูรำกริช

POLITICAL PHENOMENA APPEARING IN “MLAYU RAM KRICH” LITERATURE

นทีกานต์ ภูผา[1] และปรีดา เกื้อก่ออ่อน[2]

Nateekarn Phupa[1] and Prida Kueako-on[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมเรื่องมลายูรำกริช ผู้วิจัยปรับกรอบแนวคิดงานวิจัยของ สันติ ทิพนา (2562) และบุณย์เสนอ ตรีวิเศษ (2550) ผลการวิจัยพบปรากฏการณ์ทางการเมืองในวรรณกรรมเรื่องมลายูรำกริช ทั้งหมด 7 ประเด็น ตามลำดับดังนี้ 1) การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นการใช้อำนาจในทางดีและไม่ดี การใช้อำนาจดี คือ การใช้อำนาจในการปกป้องประเทศ แต่การใช้อำนาจที่ไม่ดี คือ การใช้อำนาจในการรักษาผลประโยชน์ของตนเองซึ่งพบมากที่สุด รองลงมา 2) การสะท้อนนโยบายของรัฐ ซึ่งเป็นการสะท้อนแนวคิดหรือนโยบายของรัฐที่ทำให้เกิดผลต่อประชาชนในประเทศนั้น ๆ 3) ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง เป็นปัญหาความขัดแย้งที่เกิดระหว่างบุคคลกับบุคคล และบุคคลกับกลุ่มคน 4) การเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์ ซึ่งผลประโยชน์นั้น คือ การสนับสนุนความคิดจนนำไปสู่การได้อำนาจมาเป็นผลประโยชน์ 5) เหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง เป็นการชุมนุมเพื่อเรียกร้องและกดดัน ทำให้เกิดการเดินขบวนและการใช้ความรุนแรงที่สร้างความเสียหายให้กับคนและสถานที่ 6) ความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมือง เป็นความแตกต่างทางด้านความคิดของบุคคล และความคิดในการปกครองประเทศ และ 7) นโยบายเศรษฐกิจการเมือง ซึ่งเป็นนโยบายที่เกิดจากรัฐบาลของประเทศโดยตรง และผลจากการกระทำของรัฐที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: ปรากฏการณ์ทางการเมือง, มลายูรำกริช, วรรณกรรม

Abstract

This research aims to analyze the political phenomenon that occurred in the Mlayu ram krich literature. This research adopted Santi Thipphana (2562) and Bunsanoe Triwiset (2550) which are an approach to analyze the political phenomenonin the Mlayu ram krich literature. . The results showed that there are 7 political phenomenas in the Mlayu ram krich literature, in the order of which they were found: 1) the use of power by government officials; which is the use of power in a good and bad way. In term of good way is the use of power to protect the country, but the bad way is the use of power to protect one's own benefit, which is the most common 2) the reflection of state policy, It is the reflection of state ideas or policies that affect the people in that country 3) Political conflict, It is a conflict that arises between person and person or individuals and groups of people. 4) Political beneficial, which is to support the idea until it leads to gaining power as a benefit. 5) Political rallies, which are demanding and pressing violence

[1] นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

* Corresponding author, E-mail: s6110789115@pkru.ac.th

that damages people and places. 6) Political ideological differences, which are differences in people's thoughts and ideas in governing a country and 7) Political economy policy, which is a policy directly caused by the government of the country and the consequences of government actions that affect the economy

Keywords: Political Phenomena, Mlayu ram krich, Literature

1. บทนำ

วรรณกรรมการเมืองเป็นวรรณกรรมที่เขียนขึ้นมา โดยมีเนื้อหาหรือแนวคิดเกี่ยวโยงกับการเมืองโดยตรงอีกทั้งยังสะท้อนเรื่องราวที่เป็นสถานการณ์ทางการเมืองของยุคสมัยตามบริบทนั้น ซึ่งเป็นผลกระทบทางการเมืองที่มีต่อสภาพสังคม นอกจากนี้วรรณกรรมการเมืองยังแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นหรือจุดยืนของกลุ่มคนในสังคมที่มีต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมหรือสถานการณ์ของประเทศชาติ รวมทั้งมีชนชั้นหรือกลุ่มคนบางกลุ่มใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือโน้มน้าวจิตใจของคนในสังคมให้คล้อยตามหรือยอมรับการกระทำหรือแนวคิดของผู้เขียน (Qin Hongbo, 2554 หน้า 1-2) ทั้งนี้วรรณกรรมการเมืองที่ปรากฏในแวดวงวรรณกรรมไทยมีหลายเรื่องที่น่าสนใจ และผู้เขียนที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมืองหลายท่านที่ออกมาเขียนวรรณกรรมการเมืองสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของการเมืองในยุคสมัยนั้น ๆ ได้อย่างน่าสนใจยิ่ง หนึ่งในนั้นก็คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช อดีตนายกรัฐมนตรี คนที่ 13 ของประเทศไทย ท่านได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์เมื่อปี พ.ศ. 2538 อีกทั้งยังเป็นบุคคลสำคัญของโลก ในปี พ.ศ. 2552 องค์การยูเนสโก ประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ 4 สาขา ได้แก่ สาขาด้านการศึกษา วัฒนธรรม สังคมศาสตร์ และสื่อสารมวลชน นอกจากนี้ ท่านยังเป็นทั้งนักเขียนและนักการเมือง ที่ได้รับขนานนามว่าเป็น “เป็นนายภาษา” ซึ่ง ทองแถม นาถจำนง และ ศิริวรรณ สุวิเศษ (2538, หน้า 102) ได้นิยามคำว่า เป็นนายภาษา หมายถึง เป็นผู้สามารถใช้ภาษาได้ดั่งใจนึกด้วยเหตุผลทั้งหมดที่ประมวลกันเข้านี้ จึงทำให้งานเขียนของท่านเป็นที่นิยมและติดตามของผู้อ่าน ซึ่งในสมัยที่ท่านยังคงดำเนินชีวิตท่านได้จัดรายการวิทยุ **“เพื่อนนอน” ซึ่งถูกประมวลมาเป็นหนังสือหลายเล่มด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น สงครามผิว เจ้าโลก สงครามปาก และมลายูรำกริช**

มลายูรำกริชเป็นวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องราวอันเกิดจากการประมวลหรือรวบรวมเรื่องเล่าในรายการวิทยุ “เพื่อนนอน” ในเรื่องนี้ได้พูดถึงกลุ่มชนชาวมลายูและกลุ่มชนอื่น ๆ ในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซียที่ได้สร้างปัญหาระหว่างกลุ่มชนที่แสดงออกถึงความขัดแย้ง ส่งผลให้การเมืองในประเทศได้รับผลกระทบจนนำไปสู่ความสั่นคลอนระหว่างประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย นอกจากนี้วรรณกรรมเล่มนี้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดทางการเมืองของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประเทศมาเลเซีย ซึ่ง พิชญาดา เมฆหิรัญศิริ (2558, หน้า 42) ได้กล่าวถึงมลายูรำกริชไว้ว่า สารคดีเรื่อง มลายูรำกริช มีทั้งหมด 35 ตอน มีเนื้อหาหลักกล่าวถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ระหว่างชาวจีนและชาวมลายูในมาเลเซียและสิงคโปร์ การแยกตัวออกจากประเทศมาเลเซียมาตั้งเป็นประ เทศใหม่ของสิงคโปร์ เรื่องของประธานาธิบดีซูการ์โนของอินโดนีเซียและพรรคคอมมิวนิสต์ในอินโดนีเซีย รวมถึงความขัดแย้งของมาเลเซียกับอินโดนีเซีย ซึ่งผู้เขียนไม่ได้เดินทางไปประเทศมาเลเซียเพื่อเขียนสารคดีเรื่องนี้ ดังนั้นในสารคดีเรื่องนี้จึงไม่ปรากฏภาพสถานที่ท่องเที่ยวหรือเมืองสำคัญต่าง ๆ ในประเทศมาเลเซีย การที่ผู้เขียนเป็นนักหนังสือพิมพ์ และนักการเมืองประกอบกับสถานการณ์ของประเทศมาเลเซียในขณะนั้นกำลังเกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวมลายูและชาวจีนเนื่องจากมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจ ระหว่างกลุ่มชนทั้งสอง ผู้เขียนจึงเขียนสารคดี และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเทศมาเลเซียในด้านการเมืองการปกครอง และปัญหาความขัดแย้งจากการเป็นเมืองพหุสังคม และการพยายามรวมประเทศกันระหว่างมาเลเซียกับอินโดนีเซีย จากข้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่ามลายูรำกริช เป็นเรื่องราวทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสามประเทศ คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ซึ่งสามประเทศ ถูกกล่าวมากที่สุดในวรรณกรรมเล่มนี้ ผู้เขียนเองได้เขียนและแสดงความคิดเห็นลงไว้ด้วย เรื่องราวที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของสามประเทศ ในช่วง พ.ศ. 2506 - 2508 ตรงกับช่วงเริ่มต้นของประเทศมาเลเซีย ซึ่งขณะนั้นเองสิงคโปร์ก็ได้เป็นส่วนหนึ่งของประเทศมาเลเซีย แต่ความคิดที่แตกต่างระหว่างผู้นำสิงคโปร์กับผู้นำมาเลเซียและเหตุการณ์ชุมนุมต่าง ๆ นำไปสู่การตัดสินใจของประเทศสิงคโปร์ที่ออกมาเป็นรัฐอิสระ ขณะเดียวกัน การออกมาของ

สิงคโปร์เป็นผลดีให้กับประเทศอินโดนีเซียเป็นอย่างมากในทางเศรษฐกิจ แต่ในทางการเมืองนั้นอินโดนีเซียยังคงพบปัญหาอยู่มากแม้ว่าจะเป็นประเทศที่ตั้งมาก่อนแล้ว ทั้งการใช้อำนาจในการปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง และการวางนโยบายในการบริหารประเทศภายใต้ภาวะความขัดแย้งของคนในประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมเรื่องมลายูรำกริชมีเรื่องราวที่เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองมากมาย ทั้งความขัดแย้งระหว่างประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย เหตุการณ์การชุมนุมที่นำไปสู่การแยกตัวออกไปของประเทศสิงคโปร์ และความแตกต่างทางความคิดของผู้นำประเทศสิงคโปร์กับผู้นำประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญและน่าสนใจ แม้เหตุการณ์ทั้งหมดนี้จะเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในวรรณกรรม เรื่องมลายูรำกริช ก็ตาม แต่ผู้ศึกษาก็มีความสนใจที่จะศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมเรื่องมลายูรำกริช

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดงานวิจัยของ สันติ ทิพนา (2562) เรื่อง “ปรากฏการณ์ทางการเมือง และสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2561” และ บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ (2550) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์วรรณกรรมการเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2545-2548 : กรณีศึกษา วรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี พ.ศ. 2545 - 2548” โดยนำมาปรับกรอบการวิจัย ได้ดังนี้

1. เหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง
2. ความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมือง
3. การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ
4. การสะท้อนนโยบายของรัฐ
5. ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง
6. การเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์
7. นโยบายเศรษฐกิจการเมือง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองในวรรณกรรมเรื่องมลายูรำกริช จากแหล่งข้อมูล คือ วรรณกรรมเรื่อง มลายูรำกริช แต่งโดย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000 พ.ศ. 2554 จำนวน 248 หน้า เท่านั้นนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. เหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง

เหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง หมายถึง การรวมตัวกันของกลุ่มคนเพื่อแสดงออกทางความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ด้วยการเรียกร้อง ต่อรอง หรือกดดดัน ต่อการกำหนดนโยบายหรือการบริหารงานตามนโยบายของรัฐ ดังนั้น ลักษณะเหตุการณ์ ความรุนแรง และผลของการชุมนุมอาจแตกต่างกันไปในแต่ละครั้ง พบจำนวน 18 ข้อความ โดยพบว่า เหตุการณ์

การชุมนุมทางการเมืองที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมมลายูรำกริช เป็นการรวมตัวกันชุมนุม เพื่อเรียกร้องและกดดัน ซึ่งลักษณะของการเรียกร้องและกดดันนั้น ทำให้เกิดการเดินขบวนและการใช้ความรุนแรงที่นำไปสู่การสร้างความเสียหายทั้งคนและสถานที่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“พอมาเลเซียตั้งขึ้นมาก็ได้รับการคัดค้านจากสองประเทศซึ่งเป็นเพื่อนบ้านมีพรมแดนติดต่อกัน ได้แก่ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ซึ่งปัญหานี้กำลังทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น มีการเผาสถานทูต มีการเดินขบวนต่อต้านและอื่น ๆ อยู่ในอินโดนีเซียและทางฝ่ายมาเลเซียก็ได้มีการตอบแทนที่กรุงกัวลาลัมเปอร์เช่นเดียวกันสัมพันธไมตรีก็ย่อมจะต้องแตกร้าวมีความบาดหมางเพิ่มขึ้นทุกวัน”

(แดนปัญหาทางศาสนาและเชื้อสาย, หน้า 7)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง ซึ่งเกิดจากความไม่พอใจของอินโดนีเซียในการจัดตั้งประเทศมาเลเซีย จึงมีการแสดงความรุนแรงด้วยการเผาสถานทูต การเดินขบวนต่อต้านในประเทศอินโดนีเซีย เพื่อแสดงถึงความไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งประเทศมาเลเซีย อีกทั้งมาเลเซียได้ตอบโต้กับการแสดงความรุนแรงดังกล่าว ซึ่งส่งผลถึงความสัมพันธ์ความแตกแยกของทั้งสองประเทศ จากเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง

“กองบัญชาการทหารที่สุมาตรา ก็ได้ประกาศออกมาเหมือนกันว่าจะต้องมีการแก้แค้นนั้นก็เริ่มแสดงรูปออกมาแล้ว โดยที่ได้มีประชาชนนักศึกษาเริ่มเดินขบวนกันเป็นพัน ๆ คนในกรุงจาการ์ตาถ้าจะว่าไปแล้วคนที่มาเดินขบวนนี้ก็เป็นพลเรือนส่วนมากก็มาจากองค์การศาสนาต่าง ๆ คือศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามในจาร์กาตาแล้วเป็นคนจำนวนมากครับ ประเทศ 5-6 พันคนที่มาเดินขบวน แต่ว่าจุดประสงค์ของการเดินขบวนนั้นก็เพื่อเรียกร้องให้ท่านประธานาธิบดีซูการ์โนยุบเลิกพรรคคอมมิวนิสต์ของอินโดนีเซีย ตลอดจนองค์การต่าง ๆ ที่เกี่ยวพันหรือขึ้นกับพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียนั้นด้วย”

(ซูการ์โนยังอยู่, หน้า 144)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นเหตุการณ์การชุมนุมทางการเมืองในประเทศอินโดนีเซีย โดยการชุมนุมดังกล่าวเกิดขึ้นจากกลุ่มคนที่ไม่ฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา องค์การศาสนาต่าง ๆ โดยมาชุมนุมรวมตัวกันที่จาการ์ตาเมืองหลวงของประเทศอินโดนีเซีย เพื่อกดดันและเรียกร้องให้ประธานาธิบดีซูการ์โนผู้นำประเทศในขณะนั้นยุบพรรคคอมมิวนิสต์ และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ เพราะคอมมิวนิสต์ในประเทศอินโดนีเซียในขณะนั้นเริ่มขยายอิทธิพลมากขึ้น อีกทั้งใช้อำนาจในการตัดสินในทางที่ผิด ดังนั้น กลุ่มคนที่ไม่ฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ออกชุมนุมและเรียกร้องการยุบพรรคคอมมิวนิสต์

2. ความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมือง

ความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมือง หมายถึง ระบบความเชื่อหรือระบบความคิดของแต่ละบุคคลในสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อเสนอและข้อเรียกร้องที่แตกต่างกัน เพื่อให้สังคมการเมืองเป็นไปตามความต้องการของตัวเอง พบจำนวน 11 ข้อความ โดยพบว่าความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมมลายูรำกริช เป็นความแตกต่างทางด้านความคิด ทั้งความคิดในการปกครองประเทศ ความคิดในการให้สิทธิกับตัวเองมากกว่าผู้อื่น ซึ่งมักจะเกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับกลุ่มคน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“นายลีกวนยิวนั้นมีความเห็นว่า ตนกู อับดุล เราะห์มาน พยายามจะกดคนจีนไม่ให้มีสิทธิ์เสมอกับชาวมลายู

ส่วนท่านตนกู อับดุล เราะห์มานก็โต้ว่า ถ้าไม่ให้สิทธิ์บางประการแก่คนมลายูเป็นพิเศษแล้ว คนมลายูก็ไม่สามารถรักษาตนเองไว้ได้ อาจจะถูกกลืนหายไปในที่สุด และจะมีฐานะตกต่ำลงไปเป็นอย่างยิ่ง”

(จีนมลายู, หน้า 31)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมืองของนายลีกวนยิวกับท่านตนกู อับดุล เราะห์มาน นายลีกวนยิวมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่มีความคิดว่าไม่ควรให้สิทธิ์พิเศษกับชาวมลายูเพียงฝ่ายเดียว เพราะบนแผ่นดินของประเทศมาเลเซียมีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ หากให้สิทธิ์แก่คนมลายูเพียงฝ่ายเดียวก็จะเป็นความไม่เสมอภาคของรัฐบาลในประเทศ แต่ท่านตนกู อับดุล เราะห์มานมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่จะเรียกร้องสิทธิ์ให้คนมลายูเพราะไม่อย่างนั้นแล้วคนมลายูเองก็จะรู้สึกไม่มีตัวตน อีกทั้งฐานะของคนมลายูยังตกต่ำกว่าคนจีนจึงควรที่จะได้รับสิทธิ์พิเศษแก่คนมลายู

“ความจริงในอินโดนีเซียถึงจะมีพรรคคอมมิวนิสต์ใหญ่โต มีสมาชิกถึง 3 ล้านคน ฟังดูแต่แค่นี้ก็น่าตระหนกตกใจแต่ว่า 3 ล้านคนในจำนวน 100 ล้านคนนะครับ

เราจะต้องไม่ลืมว่าอีก 97 ล้านคนในอินโดนีเซียนั้น เขาไม่ได้เป็นคอมมิวนิสต์ และหลังจากเหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นแล้ว เขาก็อาจปรากฏตัวว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อคอมมิวนิสต์เปิดเผยยิ่งขึ้นก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อทางฝ่ายทหารกำลังกุมอำนาจการปกครองอยู่เช่นนี้ ใครที่เป็นปฏิปักษ์ต่อคอมมิวนิสต์ ก็อาจจะปรากฏออกมาได้อย่างสะดวกรวดเร็วและโจ่งแจ้งจริง ๆ ”

(ซูการ์โนยังอยู่, หน้า 147)

ข้อความข้างต้นเป็นความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมืองของคนในประเทศอินโดนีเซีย เมื่อเทียบตามจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในอินโดนีเซีย ประชากรในอินโดนีเซียประมาณ 100 ล้านคน เป็นคอมมิวนิสต์ประมาณ 3 ล้านคน และเหลืออีก 97 ล้านคนที่ไม่เป็นคอมมิวนิสต์ โดยก่อนหน้านี้กระแสของคอมมิวนิสต์นั้นแรงมาก ทำให้ผู้ที่ไม่เป็นคอมมิวนิสต์นั้นไม่กล้าที่จะแสดงตัว แต่หลังจากการรวมตัวกันเพื่อยุบพรรคคอมมิวนิสต์นั้นเอง ก็มีผู้ที่ไม่เป็นคอมมิวนิสต์ออกมาแสดงตัวมากขึ้นนั้นก็แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของประชากรอินโดนีเซียที่มีความแตกต่างในอุดมการณ์คอมมิวนิสต์และไม่เป็นคอมมิวนิสต์

3. การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ

การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ หมายถึง บุคคลที่สามารถบังคับให้ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าหันเหความคิดเห็นหรือกระทำการตามที่ต้องการได้ พบจำนวน 38 ข้อความ โดยพบว่าการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐที่เกิดขึ้นในวรรณกรรมมลายูรำกริชเป็นการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งทางที่ดีและทางที่ไม่ดี โดยทางที่ดีคือการใช้อำนาจในการปกป้องประเทศจากเหตุการณ์ร้ายต่าง ๆ ในทางกลับกันทางที่ไม่ดีคือ การใช้อำนาจในการรักษาผลประโยชน์ของตน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ตำบลเกลังนั้นเป็นถิ่นที่ชนจีนอาศัยอยู่โดยตลอดสองข้างถนนเป็นร้านรวงของคนจีนทั้งนั้น แล้วก็ปรากฏว่าร้านรวงในถนนเกลังนั้นก็ถูกคนมลายูทำลายเสียหายมาก นอกจากนั้นก็มีการทำลายรถยนต์และอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเข้ารักษาความสงบอย่างเข้มแข็ง รัฐบาลสิงคโปร์ได้ประกาศกำหนดเวลาคนออกนอกบ้าน โดยกำหนดไว้ว่าห้ามมิให้ผู้ใดออกจากบ้านเรือนตั้งแต่เวลา 21.30 ตามเวลาสิงคโปร์ไปจนถึง 6 นาฬิกาของวันรุ่งขึ้น หมายความว่าเวลาค่ำคืนห้ามคนออกจากบ้านโดยเด็ดขาด”

(เลี้ยะพะ 1 , หน้า 16)

ตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในการเข้ามารักษาความสงบในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นเหตุการณ์การปะทะกันระหว่างคนจีนกับคนมลายู ผลจากการปะทะกันทำให้เกิดความเสียหายมากแก่ร้านค้าในบริเวณนั้น จึงทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องใช้อำนาจในการจัดการเพื่อเข้ามาดูแลความสงบ โดยมีการประกาศข้อกำหนดไม่ให้ผู้คนออกจากบ้านในเวลา 21.30 – 6.00 น. ซึ่งสามารถใช้แก้ปัญหาและสามารถรักษาความสงบได้ในระยะเวลานั้น ทำให้บ้านเมืองเข้าสู่ภาวะความสงบเรียบร้อยได้อย่างรวดเร็ว

“ในขณะนี้ทางบกคือถนนข้ามช่องแคบติดต่อระหว่างมลายูกับสิงคโปร์นั้นได้ถูกห้ามมิให้ยวดยานทั้งหลายผ่าน ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้คนจากมลายู หรือมลายาข้ามไปช่วยพวกพ้องของตนในสิงคโปร์เพื่อก่อการร้าย หรือเพื่อทำให้การจลาจลนี้ขยายตัวออกไป”

(เลี้ยะพะ 2 , หน้า 24)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในการปกป้องความปลอดภัยบนแผ่นดินของตนเอง โดยการออกนโยบายป้องกันการขยายตัวของการปะทะระหว่างคนจีนกับคนมลายูที่ขณะนั้นกำลังปะทุอยู่ในเมืองสิงคโปร์ไม่ให้ขยายออกไปอีก ทั้งเพื่อให้เหตุการณ์การปะทะกันนั้นเบาบางลง จึงมีแนวทางในการห้ามพาหนะข้ามผ่านระหว่างดินแดนมลายูกับสิงคโปร์เพื่อป้องกันการเข้ามาช่วยเหลือจากบุคคลภายนอกที่จะมาสนับสนุนการปะทะกัน

4. การสะท้อนนโยบายของรัฐ

การสะท้อนนโยบายของรัฐ หมายถึง แนวทางหรือกิจกรรมต่างๆ ที่รัฐบาลหรือหน่วยงานตัดสินใจ ภายใต้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยมีแบบแผนระบบและกระบวนการอย่างชัดเจน ซึ่งเน้นแนวทางหรือกิจกรรมที่ส่งผลต่อคนในสังคม พบจำนวน 30 ข้อความ โดยในวรรณกรรมมลายูรำกริช พบการสะท้อนนโยบายของรัฐ ทั้งการสะท้อนแนวคิดหรือนโยบายของรัฐ และการสะท้อนผลที่เกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ชนพื้นเมืองจึงได้เรียกร้องสิทธิ์ต่าง ๆ เป็นการคุ้มครองตนให้มีสิทธิ์มากมายหลายอย่างซึ่งก็อยู่ในข้อตกลงในการจัดตั้งประเทศมาเลเซีย แปลว่าสิทธิ์นั้นก็ยังคงมีอยู่ได้ ได้ให้ไปเป็นพิเศษสิทธิ์เหล่านี้เป็นสิทธิ์ที่คุ้มครองคนพื้นเมืองเพื่อไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจของคนชาวจีนที่ไปตั้งทำมาหากินอยู่ที่นั่นแล้วก็เกิดลูกเกิดหลานกันต่อมาทั้งสิ้น”

(แดนปัญหาทางศาสนาและเชื้อสาย, หน้า 10)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการสะท้อนนโยบายรัฐที่มีความประสงค์จะให้สิทธิ์กับคนมลายู ซึ่งเป็นความต้องการของชาวมลายู อีกทั้งสิทธิ์นั้นเป็นการปกป้องการอยู่ภายใต้อำนาจของคนมลายูไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อำนาจของคนจีน ซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่พอใจของกลุ่มชนอื่นที่มีต่อชาวมลายูจึงก่อเกิดเป็นความขัดแย้งในประเทศ

“นายลีกวนยิวได้บอกผู้ฟังของเขาว่า ตั้งแต่นี้เป็นต้นไป สิงคโปร์จะต้องพยายามทำทุกอย่าง เพื่อที่จะยกตัวเองให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น และทำรัฐสิงคโปร์ซึ่งเป็นรัฐเอกราชนั้นให้แข็งแรงยิ่งขึ้นไปทุกที ขอให้คนงานทั้งปวงลืมผลประโยชน์ของตนเองเสีย และขอให้ถือว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของสิงคโปร์นั้น ก็คือความคงอยู่ต่อไปของสิงคโปร์ ในฐานะเป็นรัฐเอกราช”

(สงครามปาก, หน้า 84)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการสะท้อนนโยบายของสิงคโปร์ที่ต้องการให้ประชาชนทำงานเพื่อส่วนรวม เพื่อพัฒนาประเทศให้แข็งแรงที่สุด และคงอยู่ต่อไปได้ โดยไม่ให้ใครมาเหยียบย่ำ ทั้งนี้ก็เพราะนายลีกวนยิวมองว่าการที่มาเลเซียให้สิงคโปร์นั้นออกจากประเทศมาเลเซีย ก็เพราะมั่นใจว่าอย่างไรแล้วสิงคโปร์ก็ต้องกลับไปพึ่งมาเลเซียอย่างแน่นอน ดังนั้นนายลีกวนยิวจึงวางนโยบายนี้เพื่อประชาชนทุกคนทำงานให้ทุ่มเททำงานเพื่อส่วนร่วมและมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งนโยบายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของสิงคโปร์ที่ต้องการจะยิ่งใหญ่กว่ามาเลเซียและไม่หันกลับไปพึ่งมาเลเซียอย่างแน่นอน

5. ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง

ความขัดแย้งทางการเมือง หมายถึง การต่อสู้ ขัดขวาง ต่อต้าน หรือใช้ความรุนแรง ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิดเห็น ความเชื่อ หรือเป้าหมายที่แตกต่างกัน เพื่อป้องกันหรือรักษาผลประโยชน์ของตัวเอง พบจำนวน 23 ข้อความ โดยในวรรณกรรมเรื่องมลายูรำกริช พบปัญหาความขัดแย้งที่เกิดระหว่างบุคคลกับบุคคล และบุคคลกับกลุ่มคน ซึ่งปัญหาดังกล่าวนำไปสู่ความขัดแย้ง ส่งผลไปถึงการใช้ความรุนแรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ท่านตนกู อับดุล เราะห์มาน ท่านก็พูดๆ ว่าทั้งนี้ ก็เพราะความมักใหญ่ใฝ่สูงของนักการเมืองสิงคโปร์ กล่าวคือต้องการที่จะเป็นใหญ่ เป็นโตกัน อยากจะมีหน้ามีตา มีชื่อเสียงมีเกียรติยศ ท่านบอกว่า นายลีกวนยิวนั้นตั้งแต่สิงคโปร์เข้ามารวมกับมาเลเซียแล้วก็ทำท่าเหมือนกับว่าเป็นนายกรัฐมนตรีอีกคนของมาเลเซีย”

(ตนกูตัดสินใจ, หน้า 51 - 52)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของท่านตนกู ที่มีต่อนายลีกวนยิว ซึ่งเป็นความขัดแย้งทางความคิด ที่คิดว่านายลีกวนยิวจะเข้ามาเป็นใหญ่ในมาเลเซีย และคิดจะเป็นนายกรัฐมนตรีของมาเลเซียควบคู่กับท่านตนกู ต่างจากความคิดของนายลีกวนยิวที่ได้แสดงไว้ว่าต้องการเข้ามาเพื่อแก้ปัญหาความแตกต่างของกลุ่มชนในมาเลเซียเท่านั้น

“การปลดปล่อยให้พ้นจากอิทธิพลของชนชั้นกลางและนักชาตินิยมซึ่งก็หมายถึงองค์การศาสนาและกองทัพบกของอินโดนีเซียนี้เอง นายไอดิตได้เรียกร้องให้พรรคคอมมิวนิสต์ช่วยกันปลดปล่อยชาติอินโดนีเซียให้พ้นจากอิทธิพลของคนเหล่านี้

นี่ก็แสดงให้เห็นว่า พรรคคอมมิวนิสต์ต้องการจะเข้าเป็นรัฐบาลเสียเอง โดยที่จะตัดอิทธิพลของทหารและศาสนาออกไปให้หมดโดยสิ้นเชิง”

(นาซาคอม, หน้า 120)

ข้อความข้างต้น เป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง โดยเป็นปัญหาความขัดแย้งของพรรคคอมมิวนิสต์ในอินโดนีเซีย ซึ่งก่อนหน้านี้คอมมิวนิสต์ในอินโดนีเซียได้ล่มสลายไปแล้ว แต่หลังจากการได้รับความช่วยเหลือจากประธานาธิบดีซูการ์โน คอมมิวนิสต์ก็ฟื้นตัวจนสามารถเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งทางการเมือง ซึ่งเสียงส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกรรมาชีพ โดยพรรคคอมมิวนิสต์มีนโยบายในการปลดปล่อยชาติอินโดนีเซียและปลดปล่อยตัวเองให้เป็นเอกราช โดยเขาบอกให้ชนชั้นกรรมาชีพนั้นปลดปล่อยชาติอินโดนีเซียเสียก่อน ซึ่งการปลดปล่อยชาตินั้น หมายถึง การปลดปล่อยอิทธิพลขององค์การศาสนาและนักชาตินิยม ซึ่งทั้งสองนี้เป็นสองส่วนในรัฐบาล เพราะรัฐบาลของประธานาธิบดีซูการ์โนนั้นมีอยู่ 3 องค์ประกอบหลักด้วยกัน ได้แก่ องค์การศาสนา นักชาตินิยม และคอมมิวนิสต์ ซึ่งจากข้อความข้างต้นแสดงเจตนาของคอมมิวนิสต์ในการเข้าเป็นรัฐบาลของอินโดนีเซียโดยไม่มี องค์การศาสนา และนักชาตินิยม เป็นการประกาศศึกกับองค์การศาสนา และนักชาตินิยม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งระหว่างคอมมิวนิสต์กับองค์การศาสนา และนักชาตินิยม

6. การเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์

การเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์ หมายถึง เป็นเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์ของประเทศตนให้ได้รับผลสำเร็จให้มากที่สุด ประกอบไปด้วย ความมั่นคงทางการทหาร อำนาจ เศรษฐกิจ อุดมการณ์ และศีลธรรมและหลักกฎหมาย พบจำนวน 23 ข้อความ โดยในวรรณกรรมมลายูรำกริชพบ การเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์ ในลักษณะของรูปแบบการสนับสนุนความคิด จนนำไปสู่การได้อำนาจมาเป็นผลประโยชน์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ถึงแม้ว่าจะตั้งเป็นประเทศเอกราชขึ้นแล้ว ทางอังกฤษก็ยังรับรองความปลอดภัยในการทางทหารของมาเลเซียต่อไป กล่าวคือภาระในการป้องกันประเทศนั้นก็ตกเป็นของอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่ามาเลเซียจะมีทหารของตนเอง อังกฤษก็คงไม่ทอดทิ้งอย่างน้อยก็ระยะหนึ่ง แล้วก็ยังมีสิทธิ์ที่จะตั้งกองทหารอยู่ในมาเลเซียเพื่อรักษาความปลอดภัย”

(แดนปัญหาทางศาสนาและเชื้อสาย, หน้า 13)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นการกล่าวถึงลักษณะของการเมืองว่าเป็นเรื่องของผลประโยชน์ของประเทศมาเลเซีย ซึ่งได้รับการคุ้มครองจากทางการทหารประเทศอังกฤษ แต่ก่อนที่มาเลเซียจะตั้งเป็นประเทศเอกราช อังกฤษได้เข้ามายึดครองสหพันธมลายาซึ่งก็คือประเทศมาเลเซีย แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปมาเลเซียมีความพร้อมเป็นประเทศ อังกฤษจึงได้คืนอิสรภาพให้แก่มาเลเซีย และจัดตั้งเป็นประเทศมาเลเซีย แต่อังกฤษก็ยังคงให้ความช่วยเหลือมาเลเซียในทางการทหาร เพื่อรักษาความปลอดภัย ซึ่งนับเป็นผลประโยชน์ของชาติมาเลเซีย

“การที่ทหารได้รักษาความปลอดภัยให้แก่ประธานาธิบดีซูการ์โน ตลอดจนกระทั่งได้ปราบพวกปฏิวัติแล้วก็ยังคงประกาศว่าคงจงรักภักดีในตัวท่าน ยอมให้ท่านเป็นประธานาธิบดีต่อไปนั้น ก็เรียกได้ว่าเป็นความดีความชอบของฝ่ายทหาร แต่ว่ามีผู้สันทัดกรณีเขาบอกว่า การที่ทหารมีความดีความชอบดังนี้ก็เป็นธรรมดาที่ทหารจะต้องเรียกเอาบำเหน็จความชอบ และบำเหน็จความชอบที่ทหารกำลังเรียกร้องเอากับประธานาธิบดีซูการ์โนในขณะนี้ก็คือ เขาเรียกร้องให้ท่านประธานาธิบดีซูการ์โนยุบเลิกพรรคคอมมิวนิสต์”

(ซูการ์โนยังอยู่, หน้า 146)

ตัวอย่างข้างต้น การเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์ โดยผลประโยชน์เป็นสิ่งที่ฝ่ายตรงข้ามอย่างทหารต้องการนั้นก็คือการยุบพรรคคอมมิวนิสต์ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์ โดยทหารที่ไม่เป็นคอมมิวนิสต์นั้นคอยให้การคุ้มครองประธานาธิบดีซูการ์โน ปกป้องจากพวกคอมมิวนิสต์ที่ต้องการปฏิวัติ และยังคงเคารพประธานาธิบดีซูการ์โนอยู่นั้น ก็เพื่อบำเหน็จความชอบ โดยที่บำเหน็จความชอบนั้นเป็นการที่ยุบเลิกพรรคคอมมิวนิสต์และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์ตามความต้องการของตน ดังนั้นการที่ทหารคอยคุ้มครองอยู่นั้น ก็เพื่อผลประโยชน์ที่ตนต้องการในการยุบพรรคคอมมิวนิสต์ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคอมมิวนิสต์นั่นเอง

7. นโยบายเศรษฐกิจการเมือง

นโยบายเศรษฐกิจการเมือง หมายถึง แนวทางหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจซึ่งรัฐบาลหรือหน่วยงานต้องตัดสินใจ ภายใต้อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยมีแบบแผน ส่งผลให้เกิดผลต่อคนในสังคม พบจำนวน 8 ข้อความ โดยวรรณกรรมมลายูรำกริชนั้น พบนโยบายเศรษฐกิจการเมือง ในลักษณะที่เป็นนโยบายเศรษฐกิจที่รัฐออกมาโดยตรง และผลจากการกระทำของรัฐที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ในอินโดนีเซียเวลานี้ก็ปรากฏว่า เงินอินโดนีเซียซึ่งเขาเรียกว่า รูเปีย หน่วยเงินนั้นเขาเรียกว่า หนึ่งรูเปีย เวลานี้เท่าที่รัฐบาลอนุญาตให้แลกกันได้สำหรับนักท่องเที่ยวเป็นทางการนั้นตกเข้าไปหนึ่งดอลล่าร์อเมริกาต่อ 5,000 รูเปียเข้าไปแล้ว และเมื่อเดือนมิถุนายนที่แล้วมานี่เองในตลาดมืดแลกเงินกันอยู่หนึ่งดอลลาร์ต่อ 1,800 รูเปีย”

(เนโฟของซูการ์โน, หน้า 139)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นนโยบายเศรษฐกิจการเมืองของประธานาธิบดีซูการ์โนแห่งประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งได้สร้างนโยบายอัตราการแลกเปลี่ยนเงินอยู่ที่ 5,000 รูเปีย ต่อ 1 ดอลลาร์ ซึ่งมากกว่าค่าเงินที่แลกกันในตลาดมืด เมื่อเทียบกันแล้ว

มากกว่าถึง 3,200 รูเปีย ซึ่งนี่เป็นนโยบายเพื่อเชิญชวนนักลงทุนชาวต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นไปตามคาดการณ์ของประธานาธิบดีซูการ์โน จากนโยบายนี้ได้มีการเข้ามาลงทุนของชาวต่างชาติมากขึ้น

"สำหรับสิงคโปร์เวลานี้ร้านรวงก็ปิดหมด ร้านคนจีนก็ปิด ซึ่งก็หมายความว่าร้านส่วนใหญ่ในสิงคโปร์แหละครับ เพราะร้านมลายูก็มีน้อยเต็มที ถึงจะมี ผมก็ไม่เคยเห็น นอกจากเป็นร้านเล็กๆ น้อยๆ การค้าต่าง ๆ ในสิงคโปร์ ระหว่างนี้หยุดชะงักลงโดยสิ้นเชิง ท่าเรือสิงคโปร์เวลานี้เต็มไปด้วยเรือสมุทร ทั้งเรือสินค้าและเรือโดยสาร ซึ่งต้องเสียเวลาล่าช้าไม่สามารถจะออกไปได้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่าไม่มีการทำงานในสิงคโปร์"

(เลี้ยะพะ 2 , หน้า 27-28)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นนโยบายเศรษฐกิจการเมือง เนื่องจากเกิดเหตุการณ์วุ่นวาย รัฐบาลจึงได้มีการประกาศห้ามคนออกจากบ้าน จึงเป็นผลให้ร้านค้าต่าง ๆ ต้องหยุดตามนโยบายดังกล่าว อีกทั้งนโยบายด้านการส่งออก ก็ต้องหยุดชะงักลงจากการที่รัฐมีนโยบายในการป้องกันการข้ามเขตแดน จึงเป็นสาเหตุทำให้ทุกอย่างต้องหยุดลง อีกประการหนึ่งก็คือ เนื่องมาจากรัฐบาลต้องหันมาแก้ปัญหาการปะทะกันของชาวจีนและชาวมลายู จึงเป็นผลให้ทางด้านเศรษฐกิจต้องหยุดลงไปด้วย

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ผลการศึกษา "ปรากฏการณ์ทางการเมืองในวรรณกรรมเรื่องมลายูรำกริช" มีประเด็นทั้งหมด 7 ประเด็น ซึ่งผลการวิจัยเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ สันติ ทิพนา (2562) ที่ศึกษาเรื่อง "ปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2561" พบว่า ผลการศึกษาที่ค้นพบบางส่วนมีความคล้ายคลึงกันและบางส่วนมีความแตกต่างกัน ผลการศึกษาที่มีประเด็นคล้ายคลึงกัน ได้แก่ เหตุการณ์การชุมนุมทางการเมือง ความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมือง การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ การสะท้อนนโยบายของรัฐ และปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ส่วนผลการศึกษาประเด็นที่แตกต่างกัน ได้แก่ การรำลึกเหตุการณ์ทางการเมือง การใช้อeนาจของนักการเมืองท้องถิ่น และการแข่งขันรับสมัครเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่น

นอกจากนี้ เมื่อนำผลการศึกษาเรื่อง "ปรากฏการณ์ทางการเมืองในวรรณกรรมเรื่องมลายูรำกริช" มาเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ (2550) ที่ศึกษาเรื่อง "การวิเคราะห์วรรณกรรมการเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2545 - 2548: กรณีศึกษา วรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี พ.ศ. 2545 – 2548" พบว่า บางส่วนมีความคล้ายคลึงกันและบางส่วนมีความแตกต่างกัน ประเด็นที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ประเด็นการเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์ และด้านนโยบายเศรษฐกิจการเมือง ส่วนประเด็นที่แตกต่างกัน ได้แก่ ประเด็นการส่งเสริมสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ การวิพากษ์หลักการของประชาธิปไตย การวิพากษ์นโยบายทางการเมือง ประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อเรียนรู้การเมือง การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน ประชาธิปไตยการต่อสู้ที่ยังไม่สิ้นสุด หัวใจที่โหยหาอุดมการณ์ประชาธิปไตย การวิพากษ์ทุนนิยม ความอ่อนแอทางการเมืองภาค ประชาชน การเมืองครอบงำชะตากรรมมนุษย์ และความขัดแย้งทางการเมืองเกี่ยวกับสถานการณ์ภาคใต้

แต่ทั้งนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเป็นผู้แต่งในวรรณกรรมเล่มนี้ มีความเห็นด้วยกับนโยบายการเมืองประเทศใด เป็นพิเศษ เนื่องจากผลประโยชน์ทางการเมืองหรือทางเศรษฐกิจในประเทศนั้นส่งผลถึงประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าว อีกทั้งผู้แต่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่อต้านคอมมิวนิสต์ และยึดมั่นในหลักประชาธิปไตยจนได้รับการขนานนามว่า เสาหลักประชาธิปไตย ของประเทศไทย ทำให้ผู้แต่งเองก็ไม่ได้วางตัวเป็นกลาง ดังนั้นเนื้อหาที่ถูกนำเสนอออกมาจึงเป็นเพียงประเด็นที่ผู้แต่งให้ความสนใจเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม การศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองในวรรณกรรมเรื่องมลายูรำกริช เป็นการศึกษา ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในอดีตของประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด อุดมการณ์ทางการเมือง และทัศนคติบางประการจากผู้เขียนสู่ผู้อ่าน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ทำให้สามารถเข้าใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่แนวทางในการทำความเข้าใจที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางการเมืองในสังคมปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

สามารถนำความรู้จากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง เพื่อทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และแนวคิดของผู้นำประเทศที่เกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันได้ชัดเจนขึ้น

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองในวรรณกรรมเรื่องอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น เรื่องปีศาจ ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ ใบไม้ที่หายไป ของ จิระนันท์ พิตรปรีชา เป็นต้น

7.2.2 ศึกษาปรากฏการณ์และแนวคิดทางการเมืองในประเด็นอื่น ๆ เช่น ปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ปัญหาครอบครัวในสังคมไทย เป็นต้น

8. เอกสารอ้างอิง

คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2554). *มลายูรำกริช.* นนทบุรี: ดอกหญ้า 2000.

ทองแถม นาถจำนง และศิริวรรณ สุขวิเศษ. (2538). *มหาคุรุฤทธิ์.* กรุงเทพฯ: ใบบัว.

บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ. (2550). *"การวิเคราะห์วรรณกรรมการเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2545-2548 : กรณีศึกษาวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี พ.ศ. 2545 – 2548".* มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 4(3), 43 – 64. จาก http://utcc2.utcc.ac.th/utccjournal/361/161_177.pdf

พิชญาดา เมฆหิรัญศิริ. (2558). *ภาพ "มาเลเซีย" ในวรรณกรรมร้อยแก้วไทย.* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ .

สันติ ทิพนา. (2562). "ปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมในวรรณกรรมเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2561". *ศรีวนาลัย.* 9(1), 35 – 51. จาก https://journalrdi.ubru.ac.th/article_files/1562214883.pdf

Qin Hongbo. (2555). *วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2550 - 2553.* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพฯ.

MGR Online. (2552). *ยูเนสโก ยกย่อง "ม.ร.ว.คึกฤทธิ์–ครูเอื้อ" เป็นบุคคลสำคัญของโลกแล้ว.* สืบค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2564, จาก https://mgronline.com/qol/detail/9520000126667.

มีอะไรในพระลอตามไก่

WHAT ARE IN PHRA LOR TAAM KAI

สุจินต์ แก้วเกิด[1]*

Sujin Kaewkerd[1]*

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาโลกทัศน์ของผู้แต่งจากวรรณคดีเรื่อง*ลิลิตพระลอ* ตอนพระลอตามไก่ โดยเน้นวิเคราะห์ถ้อยคำภาษาที่กวีใช้พรรณนาไก่แก้วและปฏิกิริยาทางอารมณ์ของตัวละคร พบว่า กวีสร้างให้ตัวละครเอกฝ่ายชายอย่างพระลอมีความอ่อนไหวทางอารมณ์ เมื่อถูกกระตุ้นด้วยรูปลักษณ์ที่สวยงามก็หวั่นไหวและทำตามความปรารถนาภายในจิตใจของตน กวีใช้ไก่แก้วเป็นสัญลักษณ์ของ “รูป” ที่มีอำนาจกระตุ้นให้ตัวละครเกิดความหลงใหลอยากครอบครอง ขาดการระงับยับยั้งจนนำไปสู่หายนะของชีวิตในที่สุด ชะตากรรมของพระลอจึงเกี่ยวโยงกับความลุ่มหลงในรูป พฤติกรรมของตัวละครตอนพระลอตามไก่ได้เน้นย้ำทัศนะของผู้แต่งที่ว่าจะเป็นมนุษย์ธรรมดาหรือกษัตริย์ก็อาจจะพลาดพลั้งได้ หากตกอยู่ในห้วงของความลุ่มหลง

คำสำคัญ: โลกทัศน์ของผู้แต่ง, ลิลิตพระลอ, พระลอตามไก่

Abstract

This article aimed to study the world view of the poet from the literature on Lilit Phra Lor, *Phra Lor Taam Kai* by focusing on the analysis of the language that the poets use to describe Kai Keaw and observing the reactions of the characters. The study found that protagonists to be emotionally sensitive when stimulated by a beautiful body, The fate of Phra Lor is related to the fascination in appearance. The poet uses Kai Keaw as a symbol of the "Body", which has the power to stimulate the character's passion, lack of restraint and ultimately lead to the destruction of life. The fate of *Phra Lor* in *Phra Lor Taam Kai* reflects the author's view that ordinary people or kings may miss their lives. If they fall in fascination

Keyword: viewpoint, Lilit Phra Lor, Phra Lor Taam Kai

[1] อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: sujin.lo@skru.ac.th

1. บทนำ

วรรณคดีเป็นศิลปกรรมที่สร้างสรรค์ด้วยถ้อยคำภาษาที่คัดเฟ้นเพื่อสื่อความเข้าใจชีวิตแก่ผู้เสพ ดังที่ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2543: 2) กล่าวว่า “การเรียนวิชาวรรณคดีวิจารณ์คือการเรียนรู้ถึงชีวิตมนุษย์ในเชิงสุนทรียภาพทางภาษา...” หมายความว่า หากต้องการเข้าใจชีวิตต้องศึกษาหรืออ่านวรรณคดี ถ้าพิจารณาทัศนะข้างต้น จะเข้าใจได้ว่าวรรณคดีมิใช่เครื่องสำเริงอารมณ์เพียงผิวเผิน แต่วรรณคดีเอกที่จับใจผู้อ่านนั้นต้องแฝงการแสดงชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งกว้างขวางและลึกซึ้งนั่นเอง

ดวงมน จิตร์จำนงค์ (2561: 10) กล่าวว่า วรรณคดีเป็นงานสร้างสรรค์อันเป็นผลมาจากการกลั่นกรองภายในมโนคติ ความคิด ความฝัน และอารมณ์สะเทือนใจของกวี สิ่งที่น่าสนใจจึงมิใช่ประวัติของเรื่องแต่เพียงลำพัง แต่น่าจะเป็นทัศนะต่อโลกและชีวิตของกวี “วรรณคดีก็คือ ภาพจำลองโลกและชีวิตตามที่กวีมองเห็น รู้สึกและจัดเจน...” การอ่านวรรณคดีจึงต้องพิจารณาน้ำเสียง ทัศนคติ ทัศนะของกวีที่อาจแสดงโดยตรงและโดยอ้อมหรือผ่านทางตัวละคร ด้วยเหตุที่วรรณคดีมักเขียนจากประสบการณ์ซึ่งเป็นที่มาของการเรียนรู้ชีวิตของผู้แต่งดังกล่าว การแสดงชีวิตในวรรณกรรมมักสะท้อนทัศนะของผู้แต่งหรือกล่าวได้ว่า “การแสดงชีวิตในวรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับการมองโลกและชีวิตตามประสบการณ์ของผู้แต่ง ผู้อ่านที่เข้าถึงวรรณคดีก็จะได้รับปรัชญาชีวิต” (สุจินต์ หลงขาว, 2550: 39) กวีจึงกำหนดให้ตัวละครเผชิญกับปัญหาชีวิตหรือตกอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อทดสอบความแข็งแกร่งภายในจิตใจเพื่อชี้ให้ผู้อ่านได้เห็นการแก้ปัญหา การหนีปัญหาหรือยืนหยัดต่อสู้ปัญหาของตัวละครเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านได้ขบคิดตามนั่นเอง

ดังนั้น การจะเข้าถึงปรัชญาชีวิตที่ผู้แต่งได้แฝงไว้ในวรรณคดีนั้นจำเป็นต้องใช้การสังเกตและพินิจอย่างถี่ถ้วน ดังที่จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (2556: 35) กล่าวว่า ทรรศนะหรือปรัชญาของผู้ประพันธ์อาจไม่ปรากฏอย่างตรงไปตรงมาแต่อาจแฝงอยู่ในคำพูดของตัวละคร หรือในเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยใช้กลวิธีแตกต่างกันออกไป กวีมักแสดงชีวิตของตัวละครทั้งที่ผิดพลาดและน่าชื่นชมผ่านพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสิ่งที่มากระทบและความแข็งแกร่งภายในจิตใจของตัวละครที่จะยืนหยัดต่อสู้หรือเผชิญปัญหามากน้อยเพียงใด วรรณคดีหลายเรื่องมักแสดงให้เห็นความบกพร่องของตัวละครเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านขบคิดตามอย่างมีชั้นเชิง ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมของตัวละครส่วนใหญ่มักมีที่มาจากความไม่รู้ (อวิชชา) หรือตกอยู่ให้ห้วงของรัก โลภ โกรธ หลง

พระลอ ตัวละครเอกฝ่ายชายในวรรณคดีไทยเรื่อง*ลิลิตพระลอ* เป็นกษัตริย์หนุ่มรูปงามที่มีความปรารถนาจะได้ครอบครองพระเพื่อนพระแพง ธิดาแห่งเมืองสรอง ซึ่งถือเป็นเมืองศัตรูกัน จนเกิดเป็นปมเหตุให้ต้องสูญเสียชีวิตทั้งสองฝ่าย เนื้อเรื่อง*ลิลิตพระลอ*กล่าวถึงเมืองสองเมืองคือเมืองสรองกับเมืองสรวงเป็นศัตรูกัน เจ้าเมืองสรวงได้ฆ่าเจ้าเมืองสรองตายในสนามรบ เจ้าเมืองสรวงมีโอรสคือพระลอ ผู้ทรงโฉมงดงาม พระมารดาคือพระนางบุญเหลือ ส่วนเจ้าเมืองสรององค์ใหม่คือท้าวพิไชยพิษณุกร มีพระราชธิดาสององค์งามยิ่งนัก พระลอได้อภิเษกกับนางลักษณวดีแล้วขึ้นครองเมืองสรวงแทนพระราชบิดาที่สิ้นพระชนม์ ความงามของพระลอเป็นที่ลือเลื่อง จนนักขับเพลงที่เดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ ได้ขับเพลงชมความงามของพระลอ เมื่อพระเพื่อนพระแพงได้ทรงฟังก็หลงรักพระลอ นางรื่นนางโรย พี่เลี้ยงของสองธิดาได้หาวิธีที่แยบยลเพื่อช่วยให้พระเพื่อนพระแพงสมหวัง โดยให้หมอทำเสน่ห์ดลใจให้พระลอเดินทางมาเมืองสรอง ปู่เจ้าสมิงพรายเล็งด้วยญาณทราบว่าพระลอ พระเพื่อน พระแพง ได้เคยสร้างสมบุญกรรมร่วมกันมาแต่ปางก่อน จึงยอมทำเสน่ห์ด้วยการใช้สลาเหินและไก่แก้วเพื่อล่อให้พระลอเดินทางมาหาสองธิดา พระลอทรงทราบว่าถูกเสน่ห์ก็มิอาจหลีกเลี่ยงได้จึงเดินทางพร้อมนายแก้วนายขวัญไปหาพระเพื่อนพระแพง เข้าหลบซ่อนพระองค์ในที่ประทับของพระเพื่อนพระแพงและลักลอบพิศวาสกัน เรื่องรู้ไปถึงท้าวพิไชยพิษณุกร ได้ทรงลอบมาดูได้เห็นพระลอรูปงามก็เกิดความเมตตา สัญญาว่าถ้าได้ฤกษ์ดีจะโปรดให้มีพิธีอภิเษกสมรสพระลอกับพระเพื่อนพระแพง แต่เจ้าย่า พระมารดาเลี้ยงของท้าวพิไชยพิษณุกรยังโกรธแค้นที่พระราชบิดาของพระลอได้ฆ่าสวามีของนาง

ตายในที่รบ จึงนำทหารมาจับพระลอในที่ประทับของพระเพื่อนพระแพง นางรื่น นางโรย นายแก้ว นายขวัญออกสู้รบกับทหารเจ้าย่าจนเสียชีวิตทั้งสี่คน ทหารยิงธนูเข้าใส่พระลอและพระเพื่อนพระแพงซึ่งต่อสู้อย่างกล้าหาญ ในที่สุดก็สิ้นพระชนม์ ท้าวพิไชยพิษณุกรทราบเรื่องก็ให้ประหารชีวิตเจ้าย่าและทหารของเจ้าย่าทันที นางบุญเหลือเมื่อได้ข่าวการสิ้นพระชนม์ของพระลอก็ให้แต่งทูตพร้อมเครื่องบูชาศพมายังเมืองสรอง นับแต่นั้นเมืองสรวงกับเมืองสรองก็ยุติการเป็นศัตรูกัน กลับเป็นมิตรไมตรีต่อกัน (“ลิลิตพระลอ”, 2539: 252 – 253)

การที่ตัวละครเอกฝ่ายชายอย่างพระลอประสบชะตากรรมอันชวนสังเวชในภายหลัง ส่วนหนึ่งก็น่าจะมีความลุ่มหลงเป็นปัจจัยหนุนเสริมให้ตัดสินใจหรือเลือกดำเนินชีวิตตามแรงปรารถนาของตนเองเป็นสำคัญ ดังเห็นจากเหตุการณ์ที่พระลอปรารถนาในตัวของพระเพื่อนพระแพงธิดาแห่งเมืองสรอง หลังจากได้ยินเพลงขับซอยอโฉมพระเพื่อนพระแพง และยังไม่เคยพบหน้ากันมาก่อน ประกอบกับเหตุการณ์ที่พระลอออกติดตามไก่แก้วอย่างไม่ลดละ การที่พระลอติดตามไก่แก้วนั้นมีนัยยะที่ชวนให้ครุ่นคิดถึงสารที่ผู้แต่งต้องการจะสื่อกับผู้อ่าน (โดยชวนให้มองข้ามเรื่องไสยศาสตร์หรือมนต์เสน่ห์ไป) กระตุ้นให้ผู้เขียนสนใจศึกษาโลกทัศน์ของผู้แต่งใน*ลิลิตพระลอ* ตอน พระลอตามไก่ เพื่อทำความเข้าใจเนื้อหาทางความคิดที่กวีต้องการสื่อ โดยเน้นวิเคราะห์ถ้อยคำภาษาที่กวีเลือกใช้พรรณนาไก่แก้ว และปฏิกิริยาทางอารมณ์ของตัวละคร ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนจะวิเคราะห์จากตัวบทวรรณคดีเรื่อง*ลิลิตพระลอ* ฉบับตีพิมพ์ พ.ศ. 2559 จัดพิมพ์โดยร้านนครสาส์น

2. โลกทัศน์ของผู้แต่งกับการสร้างงานวรรณคดี

“วรรณคดีหรือศิลปะ ซึ่งแสดงออกโดยใช้ภาษาเป็นสื่อ มักจะแสดงความคิดของกวีอยู่ด้วยเสมอ..การศึกษาวรรณคดีก็คือการศึกษามนุษย์ ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะของมนุษย์เฉพาะกลุ่ม เฉพาะยุคสมัย หรือมีลักษณะมนุษย์โดยสากลหรือทั้งสองอย่างปรากฏอยู่” (ดวงมน จิตร์จำนงค์ 2561: 1) ด้วยเหตุนี้ กวีหรือผู้แต่งมีบทบาทสำคัญในการสร้างงานวรรณคดี การเรียนรู้ชีวิตตลอดจนการคัดกรองประสบการณ์ของผู้แต่งเพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านเข้าใจชีวิตเป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาวรรณคดีต้องพินิจพิจารณา ประสบการณ์ของผู้แต่งเป็นสิ่งที่สร้างความจัดเจนชีวิต และความจัดเจนชีวิตก็ทำให้ทัศนะที่มีต่อโลกและชีวิตของผู้แต่งกว้างขวางลึกซึ้งขึ้น นักวรรณคดีศึกษาจึงถือว่า ทัศนะของผู้แต่งเป็นโครงสร้างของความคิดและอารมณ์ที่มีบทบาทในการกำหนดเนื้อหาและองค์ประกอบของเรื่อง การเข้าใจโลกทัศน์ของผู้แต่งจึงเป็นแนวทางให้เข้าถึงวรรณคดีได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ตรีศิลป์ บุญขจร (2542: 8) กล่าวว่า

> โลกทัศน์...เป็นโครงสร้างของความคิดและอารมณ์ ซึ่งประสานตัวขึ้นจากประสบการณ์ หรืออาจกล่าวว่าเป็นจิตสำนึกอันมีบทบาทในการกำหนดโครงสร้างภายในวรรณกรรม และเป็นที่มาของโครงสร้างภายนอก คือรูปแบบและองค์ประกอบต่าง ๆ การเข้าใจโลกทัศน์ของผู้เขียนจะเป็นแนวทางให้เข้าใจโครงสร้างระดับลึก และนำไปสู่การเข้าถึงวรรณกรรมได้ดียิ่งขึ้น

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2550) อธิบายว่า โลกทัศน์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า world view หมายถึง การมองเห็นโลก การรับรู้โลก การที่คนแต่ละคนตีความสิ่งต่าง ๆ ในโลกหรือมองว่าสรรพสิ่งในโลกมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร

ขณะที่ ราชบัณฑิตยสถาน (2552: 442 – 443) อธิบายความหมายของโลกทัศน์ไว้ว่า

> (คือ) การมองโลกของผู้เขียน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากความจริง ปรัชญาและค่านิยมของสังคม โลกทัศน์มีอิทธิพลต่อนักเขียนมาก ในบางกรณีโลกทัศน์อาจนำมาใช้เป็นแก่นเรื่อง...ในวรรณกรรมไทยโบราณ ผู้แต่งซึ่งเชื่อมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาจะนำหลักสำคัญในศาสนา เช่น อนิจจัง หรือ

ความไม่เที่ยงแท้มาเป็นแก่นเรื่อง เพื่อชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ควรยึดติดกับสิ่งที่ไม่จีรังยั่งยืนอันนำมาซึ่งความทุกข์...

กาญจนา นาคสกุล (2558) กล่าวว่า โลกทัศน์ใช้หมายถึง ทัศนะ หรือ ความคิดของผู้ใดผู้หนึ่งเกี่ยวกับโลกและสังคมของประชากรโลกเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วหรือที่อาจจะเกิดขึ้นในโลก

เมื่อเข้าใจว่าวรรณคดีเป็นการสร้างการเรียนรู้ชีวิตผ่านอารมณ์ความรู้สึก หรืออาจกล่าวได้ว่า การรู้จักชีวิตที่มีความซับซ้อนจะช่วยขยายโลกทัศน์หรือการมองโลกมองชีวิตให้แก่ผู้อ่านได้กว้างขวางขึ้น ทั้งนี้เพราะกวีนำเสนอภาพชีวิตที่แสดงความคิดและอารมณ์ตามมุมมองของกวี ทัศนะของผู้แต่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างงานวรรณคดี

ในวรรณคดีไทยปรากฏทัศนะของผู้แต่งผ่านบทสนทนา พฤติกรรมของตัวละคร เช่น เรื่อง*พระอภัยมณี* มีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเลือกเรียนวิชาของพระอภัยมณีกับศรีสุวรรณที่อาจจะขัดต่อค่านิยมของผู้ที่จะขึ้นไปสู่ผู้ปกครองบ้านเมือง พระอภัยมณีกล่าวกับศรีสุวรรณว่า “...หมายว่าเพลงดนตรีนี้ดีจริง ถึงการเล่นเป็นที่ประโลมโลก ได้ดับโศกสูญหายทั้งชายหญิง ...” (สุนทรภู่, 2558: 91 – 92) หากพิจารณาเนื้อความตอนนี้อาจชวนให้ตีความได้ว่า พระอภัยมณีเห็นว่าความสุขทางใจของประชาชนสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความปลอดภัยในชีวิต ซึ่งจะหาได้จากวิชาการต่อสู้ตามความคาดหวังของท้าวสุทัศน์ที่ว่า “พ่อจะแจ้งเจ้าจงจำคำโบราณ อันชายชาญเชื้อกษัตริย์ขัตติยา ย่อมพากเพียรเรียนไสยศาสตร์เวท สิ่งวิเศษสืบเสาะแสวงหา ได้ป้องกันอันตรายนัครา ตามกษัตริย์ขัตติยาอย่างโบราณ” (สุนทรภู่, 2558: 89) หรือการสร้างให้ตัวละครหญิงในวรรณคดีเรื่องเดียวกันอย่างสุวรรณมาลี ละเวงวัณฬา หรือวาลีให้มีความรู้ความสามารถในเชิงรบ รู้กลศึกก็เป็นสิ่งหนึ่งที่กวีอาจจะชี้ให้เห็นความสำคัญของการศึกษาและบทบาทของผู้หญิงที่มีต่อบ้านเมือง เป็นต้น

*ลิลิตพระลอ*เป็นวรรณคดีเรื่องหนึ่งที่ผู้แต่งพยายามตีแผ่ความจริงในระดับลึกเกี่ยวกับมนุษย์ โดยชี้ให้เห็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งเร้าภายในจิตใจของตนเอง ผู้แต่งสร้างรูปลักษณ์ของพระลอตามอุดมคติว่างดงามเป็นไปตามขนบของวรรณคดีส่วนหนึ่ง และมีจุดประสงค์ที่สัมพันธ์กับแก่นเรื่องคือการแสดงอำนาจของรูปที่มีอิทธิพลต่อจิตใจมนุษย์ โดยแสดงผ่านพฤติกรรมของตัวละครอย่างพระลอ พระเพื่อนพระแพง ในประเด็นนี้ ดวงมน จิตร์จำนงค์ (2561: 86) แสดงความเห็นว่า กวีผู้นิพนธ์*ลิลิตพระลอ* ได้แจกแจงความเป็นไปในชีวิต เหตุและผลของพฤติกรรมของมนุษย์ ทั้งในส่วนที่ผิดพลาดและน่าชื่นชมในช่วงตอนสำคัญที่นำไปสู่ความเป็นความตาย กวีได้แสดงให้เห็นว่า มนุษย์มีเหตุผลอย่างไรในการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใด เหตุผลนั้นก็สืบเนื่องมาจากธรรมชาติวิสัยของมนุษย์ปุถุชนและค่านิยมของสังคมที่ปลูกฝังกันมา “กวีได้มองความเป็นไปในชีวิตตรงตามพุทธปรัชญาที่ว่า มนุษย์เป็นผู้บงการชีวิตของตนด้วยอำนาจแห่งอวิชชา ตัณหา อุปาทาน มนุษย์ผู้ไม่สามารถเอาชนะตัวเองได้ด้วยการขจัดอวิชชา ตัณหา อุปาทานก็จะตกเป็นเหยื่อแห่งความปรารถนาดิ้นรนของตัวเองอย่างน่าสลดสังเวชและสิ่งเหล่านี้ก็คือความจริงของชีวิต”

3. ไก่แก้ว: สัญลักษณ์ของรูป

ในวรรณคดีไทยมักมีกลวิธีสร้างปัจจัยที่สัมพันธ์กับการตัดสินใจของตัวละคร เช่น การแปลงกายเพื่อท้าทายความหยั่งรู้ของตัวละคร ทั้งแปลงกายให้มีรูปงดงามเพื่อให้เป็นที่พึงใจของผู้ที่ตนหมายปอง เช่น ผีเสื้อสมุทร สำมนักขา แปลงกายเป็นหญิงสาวรูปร่างสวยงามเพื่อให้เป็นที่ต้องใจพระอภัยมณีและพระรามตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการแปลงกายเป็นตัวละครอื่นเพื่อใช้เป็นกลศึกให้ฝ่ายตรงข้ามเพลี่ยงพล้ำ เช่น ตอนที่อินทรชิตแปลงกายเป็นพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ พระลักษมณ์ตกตะลึงในความยิ่งใหญ่ของช้างเอราวัณจนเพลี่ยงพล้ำถูกอินทรชิตแผลงศรใส่ หรือนางเบญกายแปลงเป็นนางสีดาลอยน้ำมาก็ทำให้พระรามคร่ำครวญเสียใจและหมดกำลังที่จะคุมทัพต่อไปเพราะเข้าใจว่านางสีดาจบชีวิตแล้ว เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการแปลงกายเป็นสัตว์ด้วยจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน เช่น ในเรื่อง*จันทโครบ* พระอินทร์แปลงเป็นนกเหยี่ยวเพื่อลองใจนางโมราใน

บทละครเรื่องรามเกียรติ์ มารีศแปลงเป็นกวางทองตามคำสั่งของทศกัณฐ์เพื่อให้พระรามออกจากอาศรม และทศกัณฐ์ก็จะเข้าไปลักพาตัวนางสีดาได้ ใน*บทละครเรื่องอิเหนา* ตอน ย่าหรันตามนกยูงก็เป็นไปตามอุบายขององค์ปะตาระกาหลาที่มีเจตนาจะ “ช่วย” ให้สียะตราได้พบกับอิเหนา บุษบา และวิยะดา หรือ*บทละครเรื่องอุณรุท* พระอินทร์รับสั่งให้มาตุลีแปลงเป็นกวางทองเพื่อล่อให้พระอุณรุทเข้าไปในเมืองกรุงพาณ เพื่อได้เจอกับนางอุษาและจะได้แก้แค้นเจ้ากรุงพาณซึ่งเคยหมิ่นศักดิ์ศรีของตนครั้งที่เจ้ากรุงพาณลอบชมนางสุจิตรามเหสีของตน สิ่งที่น่าสนใจคือในเรื่อง*ลิลิตพระลอ* ผู้แต่งไม่ได้เลือกใช้สัตว์แปลงอย่างวรรณคดีเรื่องอื่น แต่กลับใช้สัตว์ที่เกิดจากอำนาจของเวทมนต์

ในเรื่อง*ลิลิตพระลอ* กวีเลือกใช้ไก่แก้วของปู่เจ้าสมิงพรายเผยความจริงระดับลึกของมนุษย์ที่แสดงความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอง ไก่แก้วเป็นสัญลักษณ์ของรูป (งาม) กระตุ้นให้ตัวละครเกิดความพึงใจและปรารถนาอยากครอบครอง มีความมุ่งมั่นที่จะติดตามไก่แก้วอย่างไม่ลดละ พระลอเป็นตัวแทนของมนุษย์ที่ไม่อาจควบคุมความปรารถนาของตนได้ หากเนื้อหาวรรณคดีในตอนนี้เพียงผิวเผินก็อาจด่วนสรุปได้ว่าพระลอติดตามไก่แก้วเพราะมนต์ของของปู่เจ้าสมิงพรายเช่นเดียวกับคิดว่าพระลอละทิ้งบ้านเมืองไปหาพระเพื่อนพระแพงนั้นเป็นเพราะมนต์เสน่ห์ แต่ถ้าพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่าพระลอมีปรารถนาจะครอบครองธิดาแห่งเมืองสรองตั้งแต่พระลอได้ยินคนขับซอยอโฉมพระเพื่อนพระแพงแล้ว การได้ครองคู่กับพระเพื่อนพระแพงอาจจะเกี่ยวโยงกับความเชื่อเรื่อง “บุญ” ซึ่งหมายถึง สิ่งที่สร้างสมมาร่วมกันในฐานะคู่ชีวิต ความเชื่อมั่นในบุญบารมีและเกียรติยศของตนด้วย ดังนั้น จะเห็นว่า พระลอใฝ่ฝันที่จะได้ครองคู่กับสองธิดาก่อนถูกเสน่ห์อยู่แล้ว ครั้นต้องเสน่ห์ของปู่เจ้าสมิงพรายก็ยิ่งเสริมให้การไปหาธิดาทั้งสองมีความเป็นไปได้ยิ่งขึ้น ไสยศาสตร์ในวรรณคดีเรื่องนี้เป็นการสะท้อนภาวะที่ตัวละครมิอาจควบคุมตัวเองได้ เพราะขาดความตระหนักรู้ กวีฉายภาพของพระลอที่ลุ่มหลงความงามของไก่แก้วสัมพันธ์กับความหลงใหลในรูปโฉมของพระเพื่อนพระแพง (ทั้งที่ยังไม่เคยพบหน้า) อย่างกลมกลืน

เมื่อพิจารณา*ลิลิตพระลอ* ตอน พระลอตามไก่ จะเห็นว่า กวีแสดงทัศนะที่ว่าปุถุชนมักลุ่มหลงความงามในรูปลักษณ์จนนำพาชีวิตให้บิดผันไป ไก่แก้ว เป็นสัญลักษณ์ของความงามที่ยั่วยุให้พระลอหวั่นไหว หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการเลือกใช้ไก่เป็นสิ่งกระตุ้นความปรารถนาภายในจิตใจของพระลอนั้นสัมพันธ์กับแก่นเรื่องที่กวีต้องการชี้ว่าแรงปรารถนาทางเพศของมนุษย์จะปรากฏชัดขึ้นเมื่อมีสิ่งมากระตุ้น ไก่แก้วที่มีรูปลักษณ์งดงาม มีเสียงที่ไพเราะ นับเป็นสิ่งปรุงแต่งหรือมายาที่มนุษย์จะเอาชนะได้ยากยิ่ง ในด้านจิตวิเคราะห์ ไก่อาจมีนัยยะที่ผูกโยงกับแรงขับทางเพศ (ชาย) ทั้งรูปทรงสัณฐานและเสียงขัน นัยนี้ก็ชวนให้ผู้อ่านได้รับรู้ว่ากวีเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ที่ว่า แรงปรารถนาของเพศชายจะถูกขับให้เด่นชัดขึ้นเมื่อตกอยู่ในความลุ่มหลงมัวเมา หรือการไม่ยอมลดละล่าถอยหรือถอดใจจากสิ่งที่ปรารถนา แม้จะมีสติรับรู้ว่าสิ่งที่กำลังจะเข้าไปสู่นั้นมีอันตราย ดังเห็นจากการติดตามไก่ และการเสี่ยงน้ำของพระลอนั่นเอง

4. ภาษา: สะท้อนโลกทัศน์ของผู้แต่ง ในพระลอตามไก่

เมื่อพิจารณา*ลิลิตพระลอ* ตอน พระลอตามไก่ จะพบว่า กวีพรรณนาความงามของไก่แก้วได้อย่างพิสดารและมีพลังโน้มน้าวให้ผู้อ่านเข้าใจปฏิกิริยาของพระลอที่เร่งติดตามไก่แก้วอย่างไม่ลดละทั้งที่ตนเองยังไม่ทันได้ทาเครื่องหอม ดังบทประพันธ์ที่ว่า “*ท้าวธผาดเห็นเปนตระการ ภูบาลบานหฤทัย งามพอใจพอตา มิทันทาธารทำรง* ทรงมกุฎภูษาสรรพจับพิไชยอาวุธราชพล *บันดลธลุกไล่* หวังได้ไก่ตัวงาม” (*ลิลิตพระลอ*, 2559: 55) กวีใช้คำว่า “มิทัน” กับ “บันดล” เพื่อเน้นย้ำความเร่งรีบและอากัปกิริยาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของตัวละคร สิ่งที่น่าสนใจคือ การพรรณนาไก่แก้วได้อย่างวิจิตรจนเชื่อว่ามีอานุภาพมากพอที่จะโน้มน้าวใจให้พระลอมุ่งมั่นที่จะติดตามไก่แก้วไปทันทีโดยไม่ทันทาเครื่องหอมตามขนบการแต่งกายของตัวละครที่เป็นกษัตริย์ในวรรณคดีไทย กวีพรรณนาลักษณะของไก่แก้วดังบทประพันธ์ที่ว่า

...ทรงทรามไวยทรามแรง สร้อยแสงแดง*พพราย* ขนเขียวลาย*ยยับ* ปีกสลับเบญจรงค์[2] เลื่อมลายหงส์สิบบาท ขอบตาชาด *พพริ้ง สิงคลิ้ง* หงอน*พรายพรรณ* ขันขาน*เสียงเอาใจ* เดียรยงอนใส*สีระรอง* สองท้าวเทียมนพมาศ เพียงฉลุชาดทารง ปู่ก็ใช้ผีลงแก่ไก่ ไก่แก้วไซร้บมิกลัว ขุกผกหัวองอาจผาดผันตีปีกป้อง ร้องเรื่อยเฉื่อยฉาดฉาน เสียงขันขานแจ้วแจ้ว..

(*ลิลิตพระลอ*, 2559: 55)

บทประพันธ์นี้ พรรณนาถึงความงามของไก่ที่ก่อให้เกิดจินตภาพแก่ผู้อ่านให้ปรากฏทั้งภาพและเสียงได้แจ่มชัด กวีเลือกใช้คำอัพภาสซ้ำอักษรให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพ เช่น *พพราย บบาท พพริ้ง ระรอง* ซึ่งคำเหล่านี้ฉายภาพความงดงามของไก่แก้วให้เป็นที่ประจักษ์ ดังเช่น การพรรณนาว่า “*ขนเขียวลายยยับ*” (*ลิลิตพระลอ*, 2559: 55) ที่ชี้ให้เห็นขนของไก่ที่เงางามมีลวดลายสลับระยับตาชวนให้หลงใหล เช่นเดียวกับการพรรณนาว่า “*ขอบตาชาดพพริ้ง*” ก็ชี้ชวนให้เห็นว่าขอบตาของไก่นี้สีแดงสดราวกับชาดแต้มเชื้อเชิญให้ชวนมอง นอกจาก การใช้ถ้อยคำแสดงภาพที่ชวนมองของไก่แก้วแล้ว กวียังใช้เสียงขันของไก่ก็เสริมกระตุ้นความปรารถนาผ่านโสตประสาทอีกทาง ดังที่กวีพรรณนาว่า “ขันขาน*เสียงเอาใจ*” เนื้อความนี้แสดงให้เห็นว่าไก่ตัวนี้มีน้ำเสียงก้องกังวานใส ส่วนการใช้คำขยายว่าไก่แก้วนั้นมีน้ำ “เสียงเอาใจ” นับเป็นการบรรยายที่เชื่อมร้อยกับความต้องการของตัวละครอย่างพระลอที่ยินดีในรูปและเสียงสื่อความให้ผู้อ่านรับรู้สึกถึงเสียงขันที่ไพเราะออดอ้อนมีลีลาชั้นเชิงนั่นเอง

นอกจากนี้ กวียังเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงภาพความงามที่เด่นชัด ได้แก่ สิงคลิ้ง ซึ่งหมายถึง ความงามที่วิจิตรชวนมองและหลงใหล ปีกเบญจรงค์ เป็นปีกที่มีสีแซมสลับทั้งห้าสี ขณะเดียวกันกวีก็เสริมจินตภาพแก่ผู้อ่านด้วยการใช้ความเปรียบเชิงอุปมาที่ว่า “*สองท้าวเทียมนพมาศ เพียงฉลุชาดทารง*” บทประพันธ์นี้กวีใช้คำว่า “เทียม” กับ “เพียง” แสดงภาพเท้าของไก่เป็นสีทองเนื้อเก้าซึ่งเป็นทองบริสุทธิ์ที่ผุดผาด ขณะเดียวกันก็มีสีแดงแต้มแต่งเหมือนช่างปักลายฉลุไว้ การใช้ถ้อยคำของกวีนี้เองที่โน้มนำให้ผู้อ่านเข้าใจความปรารถนาอย่างแรงกล้าของพระลอได้เป็นอย่างดี

นอกจากการพรรณนาความงามของไก่แก้วอย่างมีชั้นเชิงแล้ว กวีก็ยังแสดงท่าทีการยั่วล้อระหว่างท่าทีของไก่แก้วกับปฏิกิริยาทางอารมณ์ของพระลอได้อย่างสอดรับกลมกลืน ดังบทประพันธ์ที่ว่า

...ครั้นฉับถึงพระเลืองลอ ยกคอขันขานร้อง ตีปีกป้องผายผัน *ขันเอื้อยเจื้อยไจ้ไจ้* แล้วไช้ปีกไช้หาง *โฉมสำอางสำอาจ* ท้าวธผาดเห็นเปนตระการ ภูบาล*บานหฤไทย งามพอใจพอตา* มิทันทาธารทำรง ทรงมกุฎภูษาสรรพ จับพอไชยอาวุธราชพล บันดลธลุกไล่ *หวังได้ไก่ตัวงาม* ยกทัพตามจอมราช ครั้น*คราสไก่อยู่ท่า เห็นธช้าไก่ขันเรียก* ไก่กระเหวียกตาดู ครั้นภูธรจะทัน ไก่ค่อยผันค่อยผาย ระร่ายรายตีนเดิร ดำเนิรหงส์ยกย่าง ครั้นเห็นห่างไก่หยุด...

(*ลิลิตพระลอ*, 2559: 55)

บทประพันธ์ข้างต้น มีความโดดเด่นเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำภาษาของกวีที่แสดงภาวะทางอารมณ์ของพระลอและอากัปกิริยาของไก่แก้วที่ยั่วยุให้พระลอมีความปรารถนาและติดตามไปอย่างไม่ย่อท้อ ในตอนต้นกวีใช้คำสัมผัสอักษรเพื่อแสดงอาการเคลื่อนไหวของไก่แก้วที่ต่อเนื่องอย่างน่าสนใจ ได้แก่ คำว่า ขัน – ขาน ใน ยกคอ*ขันขาน*ร้อง ปีก – ป้อง ผาย – ผัน

[2] เบญจรงค์ น. แม่สีทั้ง 5 คือ ดำ แดง ขาว เขียว (คราม) เหลือง... (เก็บความจาก *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* หน้า 682.)

ใน ตี*ปีกป้องผายผัน* นอกจากนี้กวียังใช้คำเสริมอากัปกิริยาของไก่แก้วที่ชวนให้หลงใหล เช่น ขัน*เอื้อยเจื้อยไจ้ไจ้* คำว่า “เอื้อยเจื้อย”และ “ไจ้ไจ้” บ่งบอกถึงท่วงทำนองลีลาการขันที่มีทั้งทอดเสียงยาวสลับกับรัวสั้น ๆ อย่างไพเราะชวนฟัง มีการซ้ำคำแสดงพฤติกรรมของไก่ที่เป็นธรรมชาติคือมีการ *ไซ้ปีกไซ้หาง* เห็นได้ว่า กวีเน้นย้ำพฤติกรรมของไก่แก้วอย่างละเอียดละเมียดละไมเพื่อเสริมให้ความปรารถนาของพระลอมีความสมจริง หากพินิจการใช้ถ้อยคำของกวีจะเห็นว่ามีพลังในการโน้มนำให้ผู้อ่านเห็นคล้อยตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบรรยายว่า พฤติกรรมทุกท่วงท่าของไก่นั้น “โฉม*สำอางสำอาจ*” กวีให้น้ำหนักในการบรรยายความงามของไก่เพื่อเชื่อมโยงกับความรู้สึกนึกคิดพระลอได้อย่างกลมกลืน

รูปที่งดงามและเสียงกังวานของไก่แก้วนั้นส่งผลต่อการรับรู้ทางอารมณ์ของพระลอ ดังเห็นจากการบรรยายของกวีที่ว่า “ท้าวธผาดเห็นเปนตระการ” หมายความว่า เมื่อพระลอได้เห็นไก่ที่มีความงามเกินพรรณนาอลังการดังกล่าวก็มีความปรารถนาจะครอบครอง นอกจากนี้กวีก็แสดงความรู้สึกของพระลอไว้อย่างแหลมคมคือ “...ภูบาล*บานหฤไทย งามพอใจพอตา..หวังได้ไก่ตัวงาม...*” (*ลิลิตพระลอ*, 2559: 55) เนื้อความตอนนี้แสดงความยินดีของพระลอที่ได้พบไก่*งามพอใจพอตา* และกวีก็เฉลยว่าความยินดีในความงามข้างต้นนำไปสู่การครอบครองหรือ “*หวังได้ไก่ตัวงาม*”

เห็นได้ชัดว่า กวีต้องการมุ่งเน้นพฤติกรรมของตัวละครอย่างพระลอที่มีจิตใจอ่อนไหวต่อความงามค่อนข้างเด่นชัด แม้จะมีข้อเห็นแย้งอยู่บ้างว่า ไก่แก้วเป็นไก่เสกของปู่เจ้าสมิงพรายย่อมมีอำนาจในการชักจูงหรือโน้มเหนี่ยวใจของพระลอให้คล้อยตามได้โดยง่าย หากผู้อ่านพินิจถ้อยคำของกวีก็จะทราบว่าแท้จริงแล้วพระลอนั้นมีความหวั่นไหวทางอารมณ์ความอ่อนแอภายในจิตใจเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ไสยศาสตร์เป็นเพียงเครื่องมือที่กวีต้องการสื่อความคิดแก่ผู้อ่านในแง่ที่ว่า เมื่อใดมนุษย์ถูกครอบงำด้วยกิเลสตัณหาหรือความลุ่มหลงก็อาจจะขาดสติควบคุมพฤติกรรมจนอาจจะเผลอนำพาตนไปสู่หนทางแห่งความเสื่อมได้ ไสยศาสตร์หาใช่แก่นเรื่องของวรรณคดีเรื่องนี้เป็นแน่แท้ แต่กวีกำลังชี้ว่าความมัวเมาอยู่ในเรื่องของรัก โลภ โกรธ หลงต่างหากเป็นสิ่งที่ชักจูงให้มนุษย์หลงผิดไปในอวิชชา

น่าสังเกตว่า การสร้างไก่ให้มีความรับรู้เหมือนมนุษย์คือเมื่อพระลออยู่ห่างก็รอ เมื่อพระลอเข้าใกล้ก็เดินนี้เป็นชี้ให้เห็นว่าพระลอเฝ้าสังเกตพฤติกรรมของไก่อย่างไม่ละวางครั้น “...*คราสไก่อยู่ท่า เห็นธช้าไก่ขันเรียก* ไก่กระเหวียกตาดู ครั้นภูธรจะทัน ไก่ค่อยผันค่อยผาย ระร่ายรายตีนเดิร ดำเนิรหงส์ยกย่าง ครั้นเห็นห่างไก่หยุด...(*ลิลิตพระลอ*, 2559: 55) ดูเหมือนว่าอากัปกิริยาของพระลอกับไก่แก้วในตอนนี้เป็นการ “ลองเชิงหรือลองใจ” ยื้อยุดฉุดกันไปมาระหว่างความมีสติกับความลุ่มหลง

แม้กวีจะกำหนดให้พระลอตัดสินใจติดตามไก่แก้วเพราะหลงใหลในรูป แต่ก็แสดงให้เห็นว่าเมื่อไก่แก้วหายไปตัวละครอย่างพระลอก็ได้สติและทบทวนการกระทำของตนเอง ดังบทประพันธ์ที่ว่า

> ...ครั้นจะสุดแดนป่า ครั้นจะผ่าแดนบ้าน ไก่ทำคร้านมารยา เห็นไก่ช้าธก็
> สราว ไก่เหิรหาวหายเนตร *ภูเบศร์ดูอัปทิศ บพิตรคิดพระองค์ โอ้กูมาหลงแก่*
> *ไก่ ไก่ผีไขว่เอากู* ท้าวธเหลียวดูพี่เลี้ยง สองพี่กล่าวคำเกลี้ยงถี่ถ้วนทั้งมวลฯ
>
> (*ลิลิตพระลอ*, 2559: 55)

บทประพันธ์ข้างต้นชี้ว่าพระลอพยายามเรียกสติกลับคืนมา พฤติกรรมนี้ยืนยันว่ามนุษย์ทุกผู้ทุกนามอาจตกอยู่ในวังวนของความลุ่มหลงได้โดยง่ายหากปราศจากสติ แต่มนุษย์ก็สามารถที่จะเรียนรู้ชีวิตได้จากความผิดพลาดของตนเองได้น่าสนใจ กวีไม่ได้ปล่อยให้ตัวละครอย่างพระลอซึ่งมีเชื้อสายกษัตริย์ตกอยู่ในภวังค์ความหลงแต่ถ่ายเดียว หากแต่กำหนดให้ตัวละครเกิดความตระหนักรู้หลังจากประสบเหตุการณ์ที่ประจักษ์ด้วยตนเอง นั่นคือ เมื่อพระลอจะจับไก่ไก่นั้นก็หายไปต่อหน้าต่อตา เมื่อพระลอ “*อัปทิศ*” คือหมดหนทางที่จะได้ครอบครองไก่ดังหวังพระลอจึงได้ทบทวนใคร่ครวญและรำพึงต่อสิ่งที่ตนกระทำว่า “*โอ้กูมาหลงแก่ไก่ ไก่ผีไขว่เอากู*” (*ลิลิตพระลอ*, 2559: 55) การที่ตัวละครเผลอปล่อยใจเตลิดตามความปรารถนาใน

“รูป”ที่สวยงามจนเกิดความ “หลง” และตระหนักรู้ในความผิดพลาดของตนนั้นแสดงให้เห็นว่า พระลอมีสติพอที่จะยับยั้งการกระทำหรือพฤติกรรมของตนอยู่เช่นเดียวกัน ดังนั้นการใช้คำว่า “ไก่ผี” ซึ่งหมายถึงสิ่งเหนือธรรมชาติที่อยู่เหนือการ ควบคุมของมนุษย์เป็นสิ่งที่จะต่อสู้ได้ยากหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าความลุ่มหลงเป็นกิเลสที่ยากจะต้านทานต่อสู้ได้หากปราศจากสติสัมปชัญญะ

หากพิจารณาโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมของพระลอตอนที่ติดตามไก่แก้วนั้นเต็มไปด้วยความลุ่มหลงในความงามและปรารถนาจะครอบครองให้จงได้ ต่อเมื่อมีสติคิดได้ว่าไก่ตัวนั้นหายไปอย่างฉับไวจึงได้ตระหนักได้ว่าสิ่งที่ตนหลงติดตามมานั้นหามีตัวตนที่แท้จริง การที่กวีให้น้ำหนักในการผูกคำพรรณนาความงามของไก่อย่างวิจิตรก็เพื่อให้การติดตามไก่ของพระลอมีความสมจริง พระลอจึงเป็นตัวละครที่ตกอยู่ในความลุ่มหลงจนนำพาตนไปสู่หายนะแห่งชีวิตอย่างชวนสลดใจ แต่ก็มีพลังโน้มเหนี่ยวให้ผู้อ่านได้ตระหนักและขบคิดถึงการใช้ชีวิตของตนเทียบเคียงประสบการณ์กับตัวละครต่อไป

วรรณคดีเรื่อง*ลิลิตพระลอ*แสดงปัญหาของตัวละครทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายเกี่ยวโยงกับแรงปรารถนาทางเพศ อำนาจความหลงในกามราคะเป็นสิ่งที่เกินจะต่อต้านไม่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะสูงส่งอย่างกษัตริย์หรือคนธรรมดาสามัญ ปู่เจ้าสมิงพรายผู้ใช้ไก่แก้วเป็นสื่อชักนำพระลอก็ยังเข้าใจความจริงข้อนี้ จะเห็นได้ว่า เวทมนต์ของปู่เจ้าสมิงพรายเป็นแค่องค์ประกอบส่วนหนึ่งของเรื่อง แต่สิ่งที่ผู้อ่านควรจะได้ขบคิดตามผู้แต่งคือการที่พระลอปล่อยตนไปตามความปรารถนาภายในจิตใจซึ่งควบคุมได้ยากนั้นเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้แต่งเข้าใจปรัชญาชีวิตและความคิดของมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง

5. บทสรุป

เมื่อวิเคราะห์บทพรรณนาไก่แก้วกับปฏิกิริยาทางอารมณ์ของตัวละคร ตอนพระลอตามไก่ พบว่า ไก่แก้วเป็นสัญลักษณ์ของรูป (งาม) ที่กระตุ้นความปรารถนาภายในของตัวละครให้หวั่นไหวตาม และท้าทายความแข็งแกร่งภายในจิตใจของตัวละครเอง ความงามที่อาจจะยั่วยุผู้ที่มีจิตใจหวั่นไหวให้ใหลหลงจนขาดการยั้งคิด ชะตากรรมของตัวละครเอกฝ่ายชายอย่างพระลอเผยให้เห็นความบกพร่องของมนุษย์อันเกิดจากความไม่รู้เท่าทันชีวิต พระลอเป็นตัวแทนของมนุษย์ที่ลุ่มหลงในรูปลักษณ์ หวั่นไหวต่อความงามของไก่แก้วที่ดึงดูดสายตาและมีน้ำเสียงที่ไพเราะจับใจ คุณสมบัตินี้ท้าทายให้พระลอออกติดตามอย่างไม่ลดละ กระทั่งเดินจนสุดป่า ไก่แก้วก็หายไปพระลอจึงคืนสติและได้ทบทวนถึงความ “ (ลุ่ม) หลง” ของตนเอง สะท้อนทัศนะของผู้แต่งต้องการชี้ว่าคนธรรมดาสามัญหรือกษัตริย์ก็อาจพลาดพลั้งในชีวิตได้ หากตกอยู่ในห้วงของความรักและความลุ่มหลง ผู้แต่งสามารถชี้ให้เห็นความเป็นมนุษย์ในขณะที่ตัวละครต้องเผชิญกับภยันตราย ความเข้มข้นทางอารมณ์จะโน้มนำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมและเข้าใจสารทางความคิดที่ผู้แต่งได้แทรกไว้อย่างลุ่มลึก ชะตากรรมของตัวละครที่ชวนสลดหดหู่สร้างความสะเทือนใจแก่ผู้อ่านและจะกระตุ้นให้ผู้อ่านได้ขบคิดต่อการใช้ชีวิตอย่างมีสติ

6. เอกสารอ้างอิง

กาญจนา นาคสกุล. (2558). *โลกทัศน์*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2562, จาก http://www. Royin.go.th

จุไรรัตน์ ลักษณะศิริ (บรรณาธิการ). (2556). *เบิกทางวรรณคดีศึกษาไทย*. นครปฐม: ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดวงมน จิตร์จำนงค์. (2561). *หลังม่านวรรณศิลป์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สัมปชัญญะ.

ตรีศิลป์ บุญขจร. (2542). *นวนิยายกับสังคมไทย 2475 - 2500*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2543). *วิเคราะห์รสวรรณคดีไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ศยาม.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสภา, สำนักงาน. (2550). *โลกทัศน์*. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2562, จาก www. Royin.go.th

“ลิลิตพระลอ”. (2539). *วรรณกรรมอาเซียน เล่ม 2 บี*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

ลิลิตพระลอ. (2559). กรุงเทพฯ: ร้านนครสาส์น.

สุจินต์ หลงขาว. (2550). *การศึกษาเรื่องสั้นของนิคม รายยวา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.

สุนทรภู่. (2558). *พระอภัยมณี*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนมลายูในพื้นที่บ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

TREE NAMING OF MELAYU PEOPLE IN YALUTONG VILLAGE, SAKOR SUBDISTRICT, SU-NGOPADI DISTRICT, NARATHIWAT PROVINCE

ไซตน มะยูโซ๊ะ[1]* และสุเมตตา ประสาทแก้ว[2]

Saiton Mayusoh[1]* and Sumedta Prasatkaew[2]

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนมลายูในพื้นที่บ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านที่ให้ความรู้เกี่ยวกับต้นไม้จำนวน 10 คน เก็บรวบรวมชื่อต้นไม้ได้ทั้งหมด 100 ชื่อ ผลการศึกษาพบว่า ชื่อต้นไม้สามารถสะท้อนความสัมพันธ์วิถีชีวิตของคนมลายูในพื้นที่บ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ด้านประเพณี ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับค่านิยม ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับอัญมณี ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ ความเชื่อเกี่ยวกับสี ความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลข การตั้งชื่อต้นไม้ถือได้ว่าเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงวิถีชีวิตของคนมลายูได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ชื่อต้นไม้, ภาษาถิ่น, วิถีชีวิตคนมลายู

Abstract

The purpose of this article is to investigate the tree naming practices of the Melayu people in Yalutong village, Sakor subdistrict, Su-ngaipadi district, Narathiwat province. The research compares the tree naming structure of the standard Thai language and the Patani-Malay dialect. The tree names represent the lives of 100 people in the community. Data were collected by interviewing the local language speakers. The results of the study were as follows: The name of the tree reflects the community's traditions, values, and beliefs in various matters such as beliefs about valuables, beliefs about animals, beliefs about color, and beliefs about numbers. One of the things that can give a good indication of the Melayu people's way of life is the naming of the tree.

Keywords: Tree Naming, Dialect, Melayu way of life

[1] นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: saiton.ma@yru.ac.th

1. บทนำ

มนุษย์เป็นผู้คิดค้นและจำแนกรายชื่อต่าง ๆ เพื่อทำให้ทุก ๆ สิ่ง ทุก ๆ อย่าง มีชื่อเรียก ไม่ว่าจะเป็นชื่อคน สัตว์ ไม่เว้นแม้แต่ชื่อต้นไม้ที่เราพบเจอในชีวิตประจำวัน ชื่อต้นไม้แต่ละชื่อล้วนมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไปตามภาษาที่ใช้กันในพื้นที่ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นว่า การตั้งชื่อมีความสำคัญกับมนุษย์และสิ่งมีชีวิตบนโลกใบนี้เป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้มนุษย์สามารถจำแนก แยกแยะ และใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสารผ่านการเรียกชื่อต้นไม้และที่มากกว่านั้นก็คือมนุษย์ได้เรียนรู้ว่า ต้นไม้แต่ละต้นมีความสำคัญกับการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ชื่อต้นไม้ที่ใช้ในพื้นที่ที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสาร จะเรียกชื่อต้นไม้ตามภาษาถิ่นของตนเอง โดยจะสอดแทรกภูมิปัญญาการใช้ชีวิตของท้องถิ่นตัวเองผ่านการเรียกชื่อต้นไม้ ใช้ภาษาถิ่นของตนเองในการติดต่อสื่อสารเพื่อให้เข้าใจความหมาย โดยใช้คำที่เป็นภาษาแม่หรือภาษาที่ใช้มาตั้งแต่เกิด ที่มีความสำคัญกับการสื่อสารของคนในพื้นที่นั้น ๆ ดังคำกล่าวของฉันทัส ทองช่วย (2534, หน้า 13-15) ว่า ภาษาถิ่นเป็นภาษาของกลุ่มชาติที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ เช่น ภาษาไทยถิ่นเป็นภาษาของกลุ่มชาวไทย ซึ่งอาศัยกระจัดกระจายอยู่ทั่วประเทศ ภาษาถิ่นของชนกลุ่มใดย่อมเป็นภาษาที่มีความสำคัญต่อชนกลุ่มนั้นมากที่สุด เพราะเป็นภาษาที่ใช้พูดติดต่อสื่อสารร่วมกันมาตั้งแต่เกิด โดยสามารถพิจารณาจากเจ้าของภาษาและผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับภาษาได้ดังนี้

การใช้คำภาษามลายูถิ่น ในการตั้งชื่อต้นไม้ ทำให้เราได้มองสะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนว่าการใช้ภาษามลายูถิ่นในการสื่อสาร ไม่ใช่แค่เพียงทำให้เราสามารถสื่อสารกับคนรอบข้างให้เข้าใจซึ่งกันและกันได้เท่านั้น แต่สามารถเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของการตั้งชื่อแต่ละชื่อให้มีความสอดคล้องกับต้นไม้แต่ละต้น และยังสะท้อนภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น ๆ อีกด้วย เช่น ต้นสัก ภาษามลายูถิ่นเรียกว่า ยาตี ซึ่งภาษามลายูถิ่นกับภาษาไทยมาตรฐานมีความแตกต่างกันมาก และยังสะท้อนให้เห็นว่าภาษามลายูถิ่นจะใช้เรียกตามความเคยชินและคำศัพท์ง่าย ๆ ส่วนใหญ่จะใช้คำสองพยางค์ คำที่ใช้จะไม่มีตัวสะกด เพื่อง่ายต่อการเรียกชื่อต้นไม้ที่พบเห็นในแต่ละวัน เมื่อ พ.ศ.2485 พอล เค.เบเนดิกต์ ได้เสนอ "ทฤษฎีออสโตร-ไท" (Austro-Tai) ซึ่งพยายามพิสูจน์ว่า ทั้งสองภาษา เกี่ยวข้องกันอย่างไร และทำไมถึงจัดภาษาไทให้อยู่ในตระ กูลภาษาออสโตรนีเซียน (ภาษามาลาโย-โพลีนีเซียนเดิม) ซึ่งเป็นภาษาในตระกูลใหญ่ของภาษามลายู จาม อินโดนีเซียน ฟิลิปปินส์ ชวา อีบาน อาเจ๊ะ ฯลฯ โดยเขาเรียกเสียใหม่ว่า "ตระกูล ภาษาออสโตร-ไท" บทความนี้จะเท้าความถึงความสัมพันธ์ของชนชาติต่าง ๆ ในสุวรรณภูมิหรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อุษาคเนย์) เพื่อให้เห็นว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไรที่แต่ละภาษาในสุวรรณภูมิ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์จะมีรากเหง้าเดียวกัน คือ “รากร่วม แห่งอุษาคเนย์” และในจำนวนนี้ภาษาโดยเฉพาะภาษาไท (ภาษาไทแขนงต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศไทย ซึ่งรวมทั้งภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นที่ใช้ในประเทศไทยปัจจุบัน) กับภาษามลายู (ภาษาหนึ่งในตระกูลภาษามาลาโย-โพลีนีเซียนเดิม ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า ‘ออสโตรนีเซียน’) อาจมี “พ่อแม่เดียวกัน” โดยพิจารณาจากวงศ์คำศัพท์ในทั้งสองภาษาจำนวนมากซึ่งคล้ายคลึงกัน หรืออาจเป็น “คำร่วมเชื้อสาย” (cognate) แม้ว่ามีความแตกต่างจนดูคล้ายเป็นภาษาคนละตระกูล

ผู้วิจัยจึงศึกษาชื่อต้นไม้ที่พบเจอในหมู่บ้านยะลูตง อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส โดยสำรวจชื่อต้นไม้ที่พบเจอในพื้นที่บ้านยะลูตง ศึกษาชื่อต้นไม้โดยสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านว่าต้นไม้แต่ละต้นมีชื่อเรียกว่าอะไร มีความสำคัญอย่างไรกับการดำเนินชีวิตและมีความเชื่อใดบ้างที่สอดแทรกผ่านการตั้งชื่อต้นไม้แต่ละต้น อีกทั้งยังสามารถศึกษาคำที่ใช้ในการตั้งชื่อมีความสอดคล้องกันทั้งชื่อต้นไม้ที่เป็นภาษาไทยมาตรฐานและภาษามลายูถิ่น นำมาตรวจสอบว่าชื่อที่ใช้ในการเรียกต้นไม้มีการเชื่อมโยงถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมบ้านยะลูตงในแง่มุมต่าง ๆ อย่างไร และงานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถทำให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาชื่อต้นไม้และเรียนรู้วิถีชีวิตที่สะท้อนผ่านการตั้งชื่อต้นไม้ที่พบเจอในชีวิตประจำวันอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนมลายูในพื้นที่บ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

งานวิจัยนี้ใช้กรอบแนวคิด ที่กล่าวถึงวิถีชีวิต พหุวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยม โดยประยุกต์จากงานวิจัย อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม: การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ (กฤติกา ชูผล. 2524) และการตั้งชื่อร้านค้าจังหวัดปัตตานี: ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อร้านค้ากับวิถีชีวิต (นควัฒน์ สาเระ. 2550) ดังนี้

ความเชื่อ เป็นความคิด ความเข้าใจและการยอมรับ นับถือ เชื่อมั่นในสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ต้องมีเหตุผลใดมาสนับสนุนหรือพิสูจน์ ทั้งนี้บางอย่างอาจมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาใช้พิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้

ค่านิยม เป็นกระแสความนิยมของบุคคล หรือกลุ่มคนในสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อความคิด และการกระทำ

วิถีชีวิต เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชน ท้องถิ่นนั้น ๆ โดยการสะท้อนพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงทัศนคติ ค่านิยม วัฒนธรรม เป็นต้น

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนมลายูในพื้นที่บ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอ สุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส” มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการตั้งชื่อต่าง ๆ เช่น การตั้งชื่อต้นไม้ การตั้งชื่อสถานที่ วิถีชีวิตของคนมลายู พื้นที่ที่ศึกษา เป็นต้น

2. รวบรวมรายชื่อต้นไม้ที่พบเจอในหมู่บ้านยะลูตง ทั้งหมด 100 ชื่อ โดยคัดเลือกชื่อต้นไม้ที่เป็น ไม้ยืนต้น เพราะไม้ยืนต้น เป็นต้นไม้ที่มีกระจัดกระจาย และมีความหลากหลาย ในการเลือกใช้ชื่อไม้ยืนต้นนี้ เพื่อง่ายต่อการเปรียบเทียบและเป็นต้นไม้ที่พบเจอบ่อยที่สุดในชุมชน

3. ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้งหมด 10 ท่าน ซึ่งเป็นผู้บอกภาษาที่เป็นผู้รู้ของชุมชน โดยมีคุณสมบัติ ดังนี้

3.1 เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านยะลูตงมาตั้งแต่เกิด เพื่อสามารถศึกษาภาษาที่แม่หรือภาษาที่ใช้ในชุมชน

3.2 เป็นผู้ที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป เพื่อให้เห็นถึงองค์ความรู้ หรือภาษาถิ่นตั้งแต่สมัยอดีต

3.3 ไม่ใช่ผู้ที่อพยพมาจากถิ่นที่อยู่อื่น ๆ

4. บันทึกเสียงการให้ความรู้เกี่ยวกับชื่อต้นไม้ในเครื่องบันทึกเสียง และแบบบันทึกชื่อต้นไม้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. วิเคราะห์ชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

6. สรุปข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์และเรียบเรียงเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์(Description Analysis)

7. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ จากการศึกษาชื่อต้นไม้ภาษามลายูถิ่นและภาษาไทยมาตรฐาน ทั้ง 100 ต้น ทำให้ได้เกิดองค์ความรู้ เรื่องวิถีชีวิตที่สะท้อนผ่านการตั้งชื่อต้นไม้ และยังสามารถระบุว่าชื่อต้นไม้แต่ละต้นมีความสำคัญกับการใช้ชีวิตของคนในสังคมอีกด้วย

5. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนมลายูในพื้นที่บ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอ สุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส พบว่า ชื่อต้นไม้ที่มีความสัมพันธ์และสะท้อนวิถีชีวิตของคนมลายูในชุมชนบ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส พบ 4 ด้าน ได้แก่ ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านประเพณี ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับค่านิยม และความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับความเชื่อดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านประเพณี

ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านประเพณี เป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์และความสำคัญต่อสังคม ภาษาก็เป็นบ่อเกิดวัฒนธรรมของสังคมเชื้อชาติต่าง ๆ กลายเป็นประเพณีที่ถ่ายทอดกันมาและมีการเปลี่ยนแปลงตามกาลเทศะ และในด้านประเพณีก็สามารถสะท้อนเกี่ยวประเพณีทางศาสนาอิสลามคือวันฮารีรายอ คนที่นับถือศาสนาอิสลามจะทำขนมที่เรียกว่า ตูปะ ในการทำตูปะนี้จะใช้ใบกะพ้อในการห่อข้าวเหนียว พบ 1 ชื่อ ได้แก่ ต้นกะพ้อ ภาษามลายูเรียกว่า ปาละห์ สะท้อนให้เห็นว่าประเพณีที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นเป็นประเพณีวันฮารีรายอ ผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ และมีการตั้งชื่อต้นกะพ้อว่า ปาละห์ที่ แปลว่า ตอบแทน และใช้ใบกะพ้อในการห่อข้าวเหนียวต้มที่เป็นอาหารที่ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามได้ทำจนเป็นประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น

2. ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต

ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตของบุคคลใด บุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง ตั้งแต่การมีลมหายใจหรือการเกิดไปจนกระทั่งการหมดลมหายใจหรือการเกิดไปจนกระทั่งการหมดลมหายใจหรือการเสียชีวิตนั่นเอง พบวิถีชีวิตสองด้าน คือด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม ทั้งสองด้านนี้สามารถสะท้อนถึง เศรษฐกิจในช่วงยุคสมัยนั้น ๆ และยังสะท้อนให้เห็นสังคมความเป็นอยู่ของคนในชุมชนในยุคสมัยนั้นอีกด้วย พบทั้งหมด 9 ชื่อ ได้แก่

ต้นขี้ไก่ ภาษามลายูเรียกว่า กาปาตูแบ ที่แปลว่า เครื่องบิน สะท้อนให้เห็นว่าสภาพเศรษฐกิจในช่วงนั้นที่มีความเจริญรุ่งเรืองเพราะการตั้งชื่อเครื่องบินทำให้เราสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เป็นช่วงที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

ต้นกระดังงา ภาษามลายูเรียกว่า กือนางอบาเกาะ ที่แปลว่า กรุงเทพฯ สะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชนให้ความสำคัญกับเมืองหลวงเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรือง มีการงานที่ดีและคนในชุมชนส่วนใหญ่ก็มักจะอยากไปทำงานกรุงเทพ เพราะเป็นงานที่มีความมั่นคงรายได้ดี สามารถมาเลี้ยงชีพคนในครอบครัวได้

ต้นส้มโอ ภาษามลายูเรียกว่า ลีมายือโบ ที่แปลว่า ส้มขวด สะท้อนให้เห็นว่าในช่วงเวลานั้นมีวัตถุแปรรูปเข้ามาในชุมชนแล้ว ยือโบ ที่แปลว่า ขวดแก้ว คนในชุมชนมีความสะดวกสบายโดยที่ไม่ต้องใช้ใบไม้ในการดื่มน้ำ หรือเก็บน้ำในโอ่งเพราะมีขวดแก้วเข้ามาทำให้คนในชุมชนสามารถกักเก็บน้ำในขวดได้ ทำให้เราวิเคราะห์ได้ว่าในช่วงนั้นเศรษฐกิจในชุมชน มีความเจริญรุ่งเรือง

ต้นโกงกาง ภาษามลายูเรียกว่า บาคา ที่แปลว่า เผา สะท้อนให้เห็นสังคมในช่วงนั้นเป็นสังคมที่มีการเผาไหม้สิ่งของต่าง ๆ หรืออาจเป็นการเผาไหม้ป่า ซึ่งอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดแก๊สเรือนกระจก ที่มีการเผาไหม้ หรือเราคิดในอีกแง่มุมหนึ่งก็คือ คนในชุมชนในสังคมเกิดผลกระทบจากการถูกการเผาไหม้ทำให้ นำชื่อมาตั้งชื่อต้นไม้ต้นนี้

ต้นไทร ภาษามลายูเรียกว่า บูนุ ที่แปลว่า ฆ่า สะท้อนให้เห็นสังคมในช่วงนั้นเป็นสังคมที่มีการฆ่ากัน การฆ่านี้อาจฆ่ากันในรูปแบบที่ต่างกัน มนุษย์ฆ่าสัตว์ มนุษย์ฆ่ากันเอง มนุษย์ทำลายสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว หรือสัตว์เป็นผู้ล่ามนุษย์ก็เป็นได้

ต้นตะแบก ภาษามลายูเรียกว่า บองอ หรือบอง ที่แปลว่า ระเบิด สะท้อนให้เห็นสังคมในช่วงนั้นที่เป็นสังคมที่มีระเบิดเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ชีวิตของคนในชุมชน เป็นที่รู้จักกันในปัจจุบันว่าสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็น พื้นที่สีแดง พื้นที่ไม่สงบ พื้นที่ที่มีแต่ความชุลมุนวุ่นวาย ทำให้เราสามารถวิเคราะห์ได้ ชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็มีความไม่สงบเข้ามาปกคลุมชุมชนและสังคมตั้งแต่ตอนนั้นจนถึงปัจจุบัน

ต้นมะเดื่อ ภาษามลายูเรียกว่า ฮารอ ที่แปลว่า วุ่นวาย สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในช่วงนั้นเป็นสังคมที่มีความวุ่นวายและคนในสังคมไม่ได้อยู่อย่างสงบสุข เพราะมีปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็น สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การแบ่งแยกดินแดน การแก่งแย่งอาหารและที่อยู่อาศัย

ต้นตีนเป็ด ภาษามลายูเรียกว่า ปูลา ที่แปลว่า เกาะ สะท้อนให้เห็นว่าชุมชน ณ ตอนนั่นอาศัยอยู่บนเกาะ และมีเกาะปกคลุมพื้นที่ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงแต่มีรากเหง้าของความเป็นน้ำอยู่รอบ ๆ ชุมชน

ต้นตีนเป็ดน้ำ ภาษามลายูเรียกว่า ปูลาไอร์ ที่แปลว่า เกาะที่มีน้ำ สะท้อนให้เห็นว่าสภาพสังคมในตอนนั้นเป็นสังคมที่อาศัยอยู่บนเกาะ และรอบ ๆ จะมีน้ำอยู่และมีความสะดวกสบายในการบริโภค เพราะมีน้ำไม่ขาดแคลนน้ำ

3. ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับค่านิยม

ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับค่านิยม สิ่งที่บุคคลหรือสังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม มีคุณค่าน่ายกย่อง เหมาะแก่การปฏิบัติ และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม การตั้งชื่อต้นไม้ได้สะท้อนค่านิยมของคนมลายูทางด้านค่านิยมเกี่ยวกับความร่ำรวยเป็นค่านิยมที่สะท้อนให้เห็นความร่ำรวยของคนในสังคมผ่านการตั้งชื่อต้นไม้ พบ 3 ชื่อ ได้แก่

ราชพฤกษ์ ภาษามลายูเรียกว่า ฮูยันอือมัส ที่แปลว่า ฝนทอง สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ในสมัยนั้น ให้ความสำคัญกับความร่ำรวยเป็นอย่างมาก ชื่อต้นไม้ฮูยันมะห์ ก็เปรียบเสมือน ฝนทองที่ตกลงมา ทำให้คนในชุมชน ต่างก็สนใจเพราะจะทำให้เราร่ำรวยและโชคดีตามไปด้วย

สักทอง ภาษามลายูเรียกว่า ยาตีมะห์ ที่แปลว่า สักทอง สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ในสมัยนั้น ให้ความสำคัญกับการสักด้วยทองคำ ซึ่งทำให้เราสามารถรับรู้ว่า สังคมสมัยนั้นนิยมการใช้ทองคำในการถ่ายทอดความร่ำรวยของตนเองผ่านคุณค่าทางวัตถุมากว่าคุณค่าทางจิตใจ

ตะเคียนทอง ภาษามลายูเรียกว่า จือองามะห์ สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์ในสมัยนั้น ให้ความสำคัญกับทองคำ ในการตั้งชื่อก็จะใช้ทองคำในการตั้งชื่อต้นไม้ เพราะไม้ตะเคียนทองเป็นไม้ที่หายาก และราคาแพง มนุษย์จึงเปรียบเทียบความสวยงามของต้นไม้ดั่งทองคำที่หายากและแพง และสะท้อนให้เห็นความร่ำรวยของคนในยุคนั้นผ่านการตั้งชื่อ เพราะการตั้งชื่อต้นไม้แน่นอน จะต้องตั้งชื่อจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและคุ้นเคย

4. ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับความเชื่อ

ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนเกี่ยวกับความเชื่อ ความเชื่อของมนุษย์ส่วนใหญ่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มีผลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ ทั้งการให้คุณประโยชน์ และการให้โทษ และเป็นการยอมรับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือทางใจ การตั้งชื่อต้นไม้ของคนมลายูจึงสะท้อนความเชื่อต่าง ๆ เช่น ความเชื่อเรื่องอัญมณี ความเชื่อเรื่องสัตว์ ความเชื่อเรื่องสี และความเชื่อเรื่องตัวเลข ดังนี้

4.1 ความเชื่อเกี่ยวกับอัญมณี เป็นความเชื่อที่เกี่ยวกับอัญมณีต่าง ๆ ที่คนในสังคมให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิต มีความเชื่อว่าถ้าได้ตั้งชื่อเป็นอัญมณีก็จะมีความเป็นสิริมงคลและมีความมั่นคง เพราะชื่ออัญมณีเป็นชื่อที่มีความสูงส่งและมั่นคง พบจำนวน 3 ชื่อ ได้แก่

ราชพฤกษ์ ภาษามลายูเรียกว่า ฮูยันอือมัส เป็นความเชื่อเกี่ยวกับอัญมณีเพราะต้นไม้ต้นนี้มีลักษณะทางกายภาพเป็นรวงสีเหลืองห้อยลงมาเหมือนสายฝน ซึ่งถ้าเราแปลชื่อภาษามลายูก็จะแปลว่า ฝนสีทอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อด้านอัญ

มณีที่คนมลายูให้ความสำคัญและได้ถ่ายทอดความเป็นอัญมณีผ่านชื่อต้นไม้ต้นนี้ นั่นก็คือฝนสีทองที่มีความสวยงามสูงส่งเหมือนกับอัญมณี

สักทอง ภาษามลายูเรียกว่า ยาตีมะห์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับอัญมณีเพราะต้นไม้ต้นนี้มีลักษณะทางกายภาพ เป็นต้นไม้ที่มีความสวยงาม เนื้อไม้เป็นสีเหลืองอร่าม ใครได้สัมผัสก็จะให้ความรู้สึกนุ่มนวล ไม่แข็ง ซึ่งถ้าเราแปลชื่อภาษามลายูก็จะแปลว่า สักทอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อด้านอัญมณีที่คนมลายูให้ความสำคัญและได้ถ่ายทอดความเป็นอัญมณีผ่านชื่อต้นไม้ต้นนี้ นั่นก็คือสักทอง ที่มีความงดงาม นุ่มนวล เหมือนกับอัญมณี

ตะเคียนทอง ภาษามลายูเรียกว่า จืองามะห์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับอัญมณีเพราะต้นไม้ต้นนี้มีลักษณะทางกายภาพเป็นต้นไม้ที่มีลักษณะเป็นสีทอง เวลาผ่านไปสีจะเปลี่ยนเป็นสีแดง อมทอง ใครได้สัมผัสก็จะให้ความรู้สึกแข็งแรง แต่ไม่แข็งกระด้าง ถ้าเราแปลชื่อภาษามลายูก็จะแปลว่า ตะเคียนทอง ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อด้านอัญมณีที่คนมลายูให้ความสำคัญและได้ถ่ายทอดความเป็นอัญมณีผ่านชื่อต้นไม้ต้นนี้ นั่นก็คือตะเคียนทอง ที่มีความแข็งแรงแต่งดงาม เหมือนกับอัญมณี

4.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ ที่มีความเป็นตัวตนที่เด่นชัด มีความแตกต่าง มีความเป็นผู้นำ มีความเป็นผู้ล่า พบจำนวน 8 ชื่อ ได้แก่

ทองหลาง ภาษามลายูเรียกว่า กาแจรีเมา เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้จากสัตว์ที่มีชื่อว่าเสือ และต้นไม้ต้นนี้มีลักษณะคล้ายกับลายของเสืออีกด้วย

ละมุด ภาษามลายูเรียกว่า ซาวอ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้จากสัตว์ที่มีชื่อว่างูและผลของต้นนี้มีลักษณะคล้ายกับดวงตาของงูอีกด้วย

ลำไย ภาษามลายูเรียกว่า มาตอกูจิง เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้จากสัตว์ที่มีชื่อว่าแมว และเมล็ดของผลไม้ต้นนี้มีลักษณะคล้ายกับดวงตาของแมวอีกด้วย

ถั่วปากอ้า ภาษามลายูเรียกว่า กาแจอีเตะ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้จากสัตว์ที่มีชื่อว่าเป็ด และเมล็ดต้นไม้ต้นนี้มีลักษณะคล้ายกับปากเป็ดอีกด้วย

ตะเคียนชันตาแมว ภาษามลายูเรียกว่า จืองามาตอกูจิง เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้จากสัตว์ที่มีชื่อว่าแมว และต้นไม้ต้นนี้มีลักษณะคล้ายกับดวงตาของแมว

ตะเคียนหนู ภาษามลายูเรียกว่า จืองาตีกุส เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้จากสัตว์ที่มีชื่อว่าหนู และลำต้นของต้นนี้มีลักษณะคล้ายกับผิวของหนู

หูกระจง ภาษามลายูเรียกว่า ลีงอกีแจ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้จากสัตว์ที่มีชื่อว่ากระจง ตามรูปแบบชื่อในภาษาไทย เพราะใบไม้ของต้นนี้มีลักษณะคล้ายกับหูกระจง

หูกวาง ภาษามลายูเรียกว่า ลีงอรูซอ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้จากสัตว์ที่มีชื่อว่ากวาง ตามรูปแบบชื่อในภาษาไทย เพราะใบไม้ของต้นนี้มีลักษณะคล้ายกับหูกวาง

4.3 ความเชื่อเกี่ยวกับสี เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสีต่าง ๆ บนโลกใบนี้ สีในที่นี้ก็เปรียบเสมือนความรู้สึกของคนที่สะท้อนผ่านสีต่าง ๆ สีที่มีความเข้มก็จะหมายถึง ความมั่นคง และสีที่อ่อนก็อาจหมายถึงความอบอุ่น พบจำนวน 6 ชื่อ ได้แก่

ประดู่แดง ภาษามลายูเรียกว่า ซือนอแมเราะห์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสีแดง เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้และมีสีแดงตามมาด้วย สะท้อนให้เห็นว่าคนในสมัยนั้นให้ความสำคัญกับการเลือกสีมาตั้งชื่อ เพราะสีที่ตั้งชื่อเป็นสีแดง ซึ่งหมายถึงความมั่นคง มั่งคั่ง ทางการใช้ชีวิต

ตีนเป็ดแดง ภาษามลายูเรียกว่า ปูลาแมเราะห์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสีแดง เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้และมีสีแดงตามมาด้วย สะท้อนให้เห็นว่าคนในสมัยนั้นให้ความสำคัญกับการเลือกสีมาตั้งชื่อ เพราะสีที่ตั้งชื่อเป็นสีแดง ซึ่งหมายถึงความมั่นคง มั่งคั่ง ทางการใช้ชีวิต

ราชพฤกษ์ ภาษามลายูเรียกว่า ฮูยันอือมัส เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสีทอง เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้และมีสีทองตามมาด้วย สะท้อนให้เห็นว่าคนในสมัยนั้นให้ความสำคัญกับการเลือกสีมาตั้งชื่อ เพราะสีที่ตั้งชื่อเป็นสีทอง ซึ่งหมายถึงความร่ำรวยและความง่ายดายในการใช้ชีวิต

จำปาทอง ภาษามลายูเรียกว่า ปากอกูนิง เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสีเหลือง เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้และมีสีเหลืองตามมาด้วย สะท้อนให้เห็นว่าคนในสมัยนั้นให้ความสำคัญกับการเลือกสีมาตั้งชื่อ เพราะสีที่ตั้งชื่อเป็นสีเหลือง ซึ่งหมายถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

จำปี ภาษามลายูเรียกว่า ปากอปูเตะห์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสีขาว เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้และมีสีขาวตามมาด้วย สะท้อนให้เห็นว่าคนในสมัยนั้นให้ความสำคัญกับการเลือกสีมาตั้งชื่อ เพราะสีที่ตั้งชื่อเป็นสีขาว ซึ่งหมายถึงความบริสุทธิ์ งดงามภายในตัว และมีความมั่นคงอีกด้วย

ตะเคียนทอง ภาษามลายูเรียกว่า จือองามะห์ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสีทอง เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้และมีสีทองตามมาด้วย สะท้อนให้เห็นว่าคนในสมัยนั้นให้ความสำคัญกับการเลือกสีมาตั้งชื่อ เพราะสีที่ตั้งชื่อเป็นสีทอง ซึ่งหมายถึงความร่ำรวยและความง่ายดายในการใช้ชีวิต

4.4 ความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลข เป็นความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลข ที่เป็นเลขสิริมงคล เป็นการนับจำนวนของคนในยุคสมัยนั้น ที่ให้ความสำคัญกับจำนวนนับ พบจำนวน 2 ชื่อ ได้แก่

ส้มจี๊ด ภาษามลายูเรียกว่า ลีมาชูวิ แปลว่า เลขห้า เป็นความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลข เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้จากเลขห้า ซึ่งเป็นเลขที่มีความหมายทางโหราศาสตร์ว่าเป็นเลขที่มีความเป็นสิริมงคล

ทับทิม ภาษามลายูเรียกว่า ยือลีมอ แปลว่า เลขห้า เป็นความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลข เพราะคนในสมัยนั้นได้ตั้งชื่อต้นไม้จากเลขห้า ซึ่งเป็นเลขที่มีความหมายทางโหราศาสตร์ว่าเป็นเลขที่มีความเป็นสิริมงคล

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนมลายูในพื้นที่บ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส” มีชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส 4 ด้าน ได้แก่ สะท้อนวิถีชีวิตด้านประเพณี พบ 1 ชื่อ ได้แก่ ต้นกะพ้อ เป็นต้น จะสะท้อนวิถีชีวิตเกี่ยวกับวันฮารีรายอเป็นประเพณีเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม สะท้อนวิถีชีวิตด้านการใช้ชีวิต พบทั้งหมด 9 ชื่อ ได้แก่ ต้นขี้ไก่ ต้นกระดังงา ต้นส้มโอ ต้นโกงกาง ต้นไทร ต้นตะแบก ต้นมะเดื่อ ต้นตีนเป็ด ต้นตีนเป็ดน้ำ เป็นต้น จะสะท้อนวิถีชีวิตเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองของชุมชน การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนและการเข้ามามีบทบาทของโบราณวัตถุต่าง ๆ และการคิดค้นวัสดุต่าง ๆ เพื่อความสุขสบายของคนในชุมชน สะท้อนวิถีชีวิตด้านค่านิยม พบ 3 ชื่อ ได้แก่ ต้นราชพฤกษ์ ต้นสักทอง ต้นตะเคียนทอง เป็นต้น จะสะท้อนด้านค่านิยมเกี่ยวกับความร่ำรวยเพราะเชื่อว่า เงินทอง เป็นสิ่งที่มีค่ามากกว่าสิ่งอื่นใด เพราะทุกอย่างต้องใช้เงินเพื่อสนองความสุขสบายของตัวเองและสะท้อนวิถีชีวิตด้านความเชื่อ พบชื่อต้นไม้ที่สะท้อนวิถีชีวิตด้านความเชื่อด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความเชื่อเกี่ยวกับอัญมณีพบ 3 ชื่อ ได้แก่ ต้นราชพฤกษ์ ต้นสักทอง ต้นตะเคียนทอง เป็นต้น จะสะท้อนเกี่ยวกับความสวยงาม แข่งแกร่ง ของอัญมณีโดยเปรียบเทียบคนในสมัยก่อนว่า งดงามราวอัญมณี ความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์ พบ 8 ชื่อ ได้แก่ ต้นทองหลาง ต้นละมุด ต้นลำไย ต้นถั่วปากอ้า ต้นตะเคียนชันตาแมว ต้นตะเคียนหนู ต้นหูกระจง ต้นหูกวาง

เป็นต้น จะสะท้อนเกี่ยวกับความกล้าหาญความจริงใจ โดยจะเปรียบเทียบกับสัตว์ต่าง ๆ ความเชื่อเกี่ยวกับสี พบ 6 ชื่อ ได้แก่ ต้นประดู่แดง ต้นตีนเป็ดแดง ต้นราชพฤกษ์ ต้นจำปาทอง ต้นจำปี ต้นตะเคียนทอง เป็นต้น จะสะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับความหลากหลาย ความแตกต่างผ่านชื่อต้นไม้ที่พบเจอ ความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลข มากที่สุด เพราะวิถีชีวิตที่สะท้อนถึงความเชื่อนั้นสามารถพบเจอได้ง่าย มีความเป็นเอกลักษณ์ที่สะท้อนถึงความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมากกว่าและชื่อต้นไม้ส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานั้นสะท้อนถึงความเชื่อของคนในชุมชนผ่านการตั้งชื่อต้นไม้นั้น ๆ ดังที่ ธวัช ปุณโณทก (พ.ศ. 2528) กล่าวว่า ความเชื่อเป็นการยอมรับอันเกิดอยู่ในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนืออำนาจเหนือธรรมชาติ ที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้น ๆ หรือสังคมมนุษย์นั้น ๆ แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้น ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมนั้นยอมรับและให้ความเคารพ เกรงกลัวสิ่งเหล่านี้ เรียกว่า ความเชื่อ ฉะนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย ยังรวมถึงปรากฏการณ์ธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ ต้นโพธิ์ ป่าเขา เป็นต้น

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

ส่วนราชการต่าง ๆ ในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ของอำเภอสุไหงปาดี และในระดับจังหวัดของจังหวัดยะลา รวมทั้งส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษานี้ไปใช้เป็นข้อมูลของทางราชการเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้ เช่น การทำเอกสารประชาสัมพันธ์ของชื่อต้นไม้ในท้องถิ่น การให้ข้อมูลเพื่อการรักษาและห่วงแหนชื่อต้นไม้ในชุมชนแก่เยาชนรุ่นหลัง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาที่มาและความหมายของชื่อต้นไม้ทั้งที่เป็นภาษามลายูถิ่นและภาษาไทยมาตรฐาน และวิถีชีวิตของท้องถิ่นผ่านชื่อต้นไม้ ในทุกอำเภอ ของจังหวัดนราธิวาส เพื่อให้เกิดการรวบรวมแหล่งข้อมูลที่สมบูรณ์ในระดับจังหวัดต่อไป

2. ควรศึกษาชื่อต้นไม้ที่เป็นภาษามลายูถิ่นและภาษาไทยมาตรฐานที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของท้องถิ่นผ่านชื่อต้นไม้ของจังหวัดอื่น ๆ ที่ยังไม่มีผู้ศึกษา ให้เกิดการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลชื่อต้นไม้ที่เป็นภาษามลายูถิ่นหรือภาษาถิ่นอื่น ๆ ให้ครบทุกจังหวัด ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลระดับประเทศต่อไป

8. กิตติกรรมประกาศ

บทความฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์ในเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งการอำนวยความสะดวกในการหาข้อมูลเกี่ยวกับชื่อต้นไม้ จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส ในหมู่บ้านยะลูตง ตำบลสากอ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส จำนวน 10 คน และขอบคุณนายอาดนัน มะยูโซ๊ะ นายนาวารี อารง นายสุไลมาน ยาโม ในการติดต่อประสานงานให้บทความฉบับนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

กฤติกา ชูผล. (2524). *ชื่อเรือประมงในจังหวัดสมุทรสงคราม : การศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ฉันทัส ทองช่วย. (2534). *ภาษาและอักษรถิ่น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ธวัช ปุณโณทก. (2528). *วัฒนธรรมพื้นบ้าน คติความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นควัฒน์ สาเระ. (2550). *การตั้งชื่อร้านค้าจังหวัดปัตตานี : ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อร้านค้ากับวิถีชีวิตในชุมชน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี กุลละวณิชย์ และคณะ. (2540). *ภาษาทัศนา*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2547). *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

วัจนกรรมนัยผกผันในเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีน

SPEECH ACTS OF IRONY IN "USAMA BINLABEAN BANGBEAN" FACEBOOK FANPAGE

ปฏิวัติ ทองบุญยัง[1]* และสุริยา ทองคำ[2]

Patiwat Tongbunyoung[1]* and Suriya Thongkham[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัจนกรรมนัยผกผันในเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์บินลาบีน บังบีน โดยมีขอบเขตการศึกษาข้อมูลคือ ศึกษาเฉพาะโพสต์ที่เป็นข้อความนัยผกผันที่เผยแพร่ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2563 – 31 ตุลาคม 2563 รวมทั้งสิ้น 150 ข้อความ

ผลการศึกษาพบว่า มีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรม 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว พบ 107 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 71.33 2) กลุ่มวัจนกรรมชี้นำ พบ 40 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 26.67 3) กลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก พบ 2 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.33 และ 4) กลุ่มวัจนกรรมผูกมัด พบ 1 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 0.67 ส่วนการใช้กลวิธีการใช้ถ้อยคำนัยผกผันทั้งสิ้น 9 กลวิธี ได้แก่ 1) การใช้ถ้อยคำเหน็บแนมพบ 34 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 22.68 2) การใช้ถ้อยคำล้อเลียน พบ 30 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 20.00 3) การใช้ถ้อยคำเชิงคำถามวาทศิลป์ พบ 23 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 15.33 4) การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล พบ 21 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 14.00 5) การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก พบ 14 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 9.33 6) การใช้ถ้อยคำประชดประชัน พบ 10 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 6.67 7) การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง พบ 8 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 5.33 8) การใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบ พบ 5 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.33 และ 9) การใช้ถ้อยคำกระทบ พบ 5 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ เฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีนสร้างขึ้นเพื่อความบันเทิงและมีแง่มุมการใช้ภาษาเฉพาะตัว เรื่องราวสะท้อนให้เห็นมุมมองของคนในสังคมในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการใช้ชีวิต ด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ทำให้เฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีนเป็นที่นิยมแพร่หลาย แสดงให้เห็นว่าความกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อความขบขันยังเป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมอยู่เสมอในสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ : วัจนกรรม, นัยผกผัน, เฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีน

Abstract

The objective of this study is to examine speech acts of irony in "Usama Binlabean Bangbean" Facebook Fanpage. The data were collected form 150 posts of speech acts of irony in Usama Binlabean Bangbean" Facebook Fanpage between 1 May 2020 - 31 October 2020.

The findings revealed that there were 4 groups of speech acts of verbal irony: 1) 170 of representatives speech acts 71.33% 2) 40 of directives speech acts 26.67% 3) 2 of expressives speech acts

[1] นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

[2] อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

* Corresponding author, E-mail: s6110789121@pkru.ac.th

1.33% and 4) 1 of commissive speech acts 0.67%. In terms of speech acts of verbal irony use strategies, it is found that 9 strategies as follows: 1) 34 messages of satirica 22.68%l, 2) 30 messages of comparison 20.00%, 3) 23 messages of rhetoric 15.33%, 4) 21 messages of talking about what is Impossible or unreasonable 14.00%, 5) 14 messages of over exaggerate expressions 9.33%, 6) 10 messages of create sarcasm 6.67%, 7) 8 messages of contradictory adjacent expressions 5.33 8) 5 messages of metaphorical 3.33%, and 9) 5 messages of sarcasm 3.33%. Usama bin Labeen Bangbeen's Facebook Fan Page is created for entertainment and has a unique language aspect. The story reflects the views of people in society in many aspects such as life, economy, etc., making the Facebook fan page Osama Bin Labeen Bangbeen popular widely. It shows that humorous language tactics are still popular on social media.

Keyword: Speech Acts, Verbal Irony, Usama Binlabean Bangbean Facebook Fanpage

1. บทนำ

วัจนกรรมเป็นการกระทำด้วยคำพูด ถ้อยคำที่เขียน หรือท่าทางที่มีความหมายที่ผู้พูดจงใจให้ภาษาสื่อบางอย่างไปสู่ผู้ฟัง ดังที่ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง (2552, หน้า 77) กล่าวถึงวัจนกรรมสรุปได้ว่า วัจนกรรม (Speech Act) เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดหรือผู้เขียน (Speaker/Writer-S) กล่าวถ้อยคำใดถ้อยคำหนึ่ง (Utterance-U) กับผู้ฟังหรือผู้อ่าน (Hearer/Reader-H) หรือผู้รับสารในปริบทใดปริบทหนึ่ง (Context-C) อาจจะเป็นการกระทำด้วยคำพูด ถ้อยคำที่เขียน หรือท่าทางที่มีความหมายที่ผู้พูดจงใจให้ภาษาสื่อบางอย่างไปสู่ผู้ฟัง ซึ่งรูปแบบวัจนกรรมมีหลากหลายรูปแบบ แต่วัจนกรรมที่สามารถสร้างเสียงตลกขบขันไปในทางเสียดสี กระทบ ล้อเลียน หรือประชดประชัน นั่นก็คือ วัจนกรรมแบบนัยผกผัน

นัยผกผันถือเป็นวัจนกรรมรูปแบบหนึ่ง โดยนัยผกผันมีความหมาย คือ พูดอย่างหนึ่งแต่ความหมายตรงกันข้าม หรือก็คือ ถ้อยคำที่สื่อความหมายตรงข้ามกับความหมายตามรูป ดังที่ รัมภ์รดา กองช้าง (2560, หน้า 25) กล่าวถึงนัยผกผันสรุปได้ว่า ถ้อยคำนัยผกผันเป็นถ้อยคำที่สื่อความหมายต่างไปจากรูปภาษา และมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท แต่ไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำผกผันประเภทใด ถ้อยคำนัยผกผันในภาษาต่าง ๆ ก็มีลักษณะร่วมกัน คือ เพื่อการประชดประชันและสามารถสร้างอารมณ์ขันไปพร้อมกันด้วย โดยในขณะที่การพูดประชดประชัน (sarcasm) จัดเป็นประเภทย่อยของถ้อยคำนัยผกผัน หรือเป็นหน้าที่ของถ้อยคำนัยผกผันหน้าที่หนึ่งนั่นเอง นอกจากการประชดประชันยังมีประเภทอื่น ๆ อีกมากมายที่ทำให้เกิดนัยผกผัน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านและผู้ฟัง ซึ่งในปัจจุบันวัจนกรรมนัยผกผันถูกนำมาเผยแพร่ผ่านทางการสนทนาในชีวิตประจำวันและเผยแพร่ผ่านสังคมออนไลน์ เพราะเป็นการใช้ภาษาที่สนุกสนานและมีความน่าสนใจ

ปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทในชีวิตของมนุษย์มากขึ้น ทำให้วัจนกรรมนัยผกผันมักถูกนำมาเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเรียกยอดไลก์ (Like) และผู้ติดตามจากช่องทางอื่น ๆ เช่น ทวิตเตอร์ ยูทูบ เฟซบุ๊ก เป็นต้น เพราะวัจนกรรมนัยผกผันผู้อ่านมักเกิดความขบขันและเชื่อมโยงไปสู่การกดไลก์และกดติดตามต่อไป

เฟซบุ๊กเป็นสื่อสังคมออนไลน์ประเภทหนึ่ง ที่ช่วยให้สามารถติดต่อสื่อสาร ไปตลอดจนทำ โพสต์รูปภาพ โพสต์คลิปวิดีโอ เขียนบทความหรือบล็อก แชทออนไลน์ ซึ่งในเฟซบุ๊กนอกจากจะใช้ติดต่อสื่อสารกันแล้วยังมีการสร้างเว็บเพจขึ้นมาในเฟซบุ๊ก เพื่อเป็นการกระจายข่าวสารข้อมูล ให้ความรู้ความบันเทิง และเพื่อธุรกิจการค้าอีกด้วย ซึ่งนิยมเรียกว่าเฟซบุ๊กแฟนเพจ เฟซบุ๊กแฟนเพจมีจำนวนมากมายแต่ที่ใช้ภาษาที่หน้าสนใจและคนในสังคมให้ความสนใจเป็นอย่างมาก

เฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บีนลาบีน บังบีน เป็นแฟนเพจที่เปิดมาไม่นานแต่ยอดผู้ติดตามและจำนวนกดถูกของแฟนเพจมีจำนวนมาก แฟนเพจมีการก่อตั้งเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 เป็นเพจที่มีคนถูกใจ (Like) จำนวน 1,204,908 คน และมีคนติดตามจำนวน 1,301,063 (ข้อมูล ณ วันที่ 9 ธันวาคม 2563) มีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิง ความโดดเด่นของภาษาในเพจคือ มีการใช้ภาษาที่มีลักษณะเด่น คือมีนัยผกผันมาก สามารถสร้างความตลกขบขันไปในทาง ล้อเลียน เสียดสี กระทบ เหน็บแนม ไปยังบุคคลอื่นหรือตนเอง ตัวอย่างข้อความในแฟนเพจ เช่น ชอบกินเหล้ามั้ยล่ะ จะได้ซื้อร้านเหล้าให้เป็นการจีบ, ตอนนี้ได้เงิน 5,000 สองเดือนติดแล้ว เดือนแรกขายทอง เดือนที่สองขายรถ ขอบคุณรัฐบาล เป็นต้น

การใช้ภาษาในเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีนมีผู้คนให้ความสนใจอย่างมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถสร้างความขบขันแก่ผู้อ่าน และยังสอดแทรกการใช้ภาษาที่ต้องใช้การตีความจึงจะเข้าใจ โดยเฉพาะการใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเป็นวัจนกรรมนัยผกผัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะศึกษา “วัจนกรรมนัยผกผันในเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีน” เพื่อวิเคราะห์วัจนกรรมนัยผกผันว่ามีรูปแบบใดบ้าง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรม

2.2 เพื่อศึกษากลวิธีการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 แนวคิดวัจนกรรม

ทฤษฎีวัจนกรรม ทั้งแนวคิดของออสติน (Austin, 1962 และ เซิรล์ Searle, 1969 อ้างถึงในสุจริตลักษณ์ ดีผดุง 2552, หน้า77) ต่างมีความเห็นตรงกันว่าวัจนกรรมหมายถึง การกระทำด้วยคำพูด ถ้อยคำที่เขียน หรืออาจกล่าวว่าวัจนกรรมเป็นถ้อยคำที่สามารถบ่งบอกการกระทำบางประการของผู้พูดได้

3.2 แนวคิดนัยผกผัน

ทฤษฎีนัยผกผันโดยไกรซ์ (Grice, 1975 อ้างถึงใน รัมภ์รดา กองช้าง 2560) กล่าวถึงถ้อยคำนัยผกผันไว้ในหลักการความร่วมมือในการสนทนา (Cooperative Principle-CP) ว่าเป็นการใช้ประโยชน์จากการไม่ทำตามหลักความร่วมมือในการสนทนา (fouting a maxim) ในข้อกฎคุณภาพ (maxim of quality) เพื่อแสดงความหมายเป็นนัย (implicature) กล่าวคือ ถ้อยคำที่สื่อความหมายต่างไปจากรูปภาษา และมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท แต่ไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำผกผันประเภทใด ถ้อยคำนัยผกผันในภาษาต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแนะความบางประการ เช่น การประชดประชันหรือการแสดงทัศนคติในด้านลบเพื่อให้ผู้ฟังรับรู้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ผู้วิจัยศึกษาในเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีน” โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูลคือ ศึกษาเฉพาะโพสต์ที่เป็นข้อความนัยผกผันเท่านั้น โดยไม่รวมรูปภาพที่เป็นข้อความและวิดีโอ เผยแพร่ระหว่างวันที่ 1 พฤษภาคม 2563 – 31 ตุลาคม 2563 รวมทั้งสิ้น 150 ข้อความ

4.2 ปรับกรอบแนวคิดจากงานวิจัยของ อรกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข (2559) ศึกษาเรื่อง “ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต้พานิช” และอุมาภรณ์ สังขมาน (2559) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมเสียดสีเพื่อสร้างความตลกขบขันของไทย”

4.3 นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้

4.4 เรียบเรียง และรายงานผลการวิจัย นำเสนอผลงานเป็นบทความวิจัย

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรม

5.1.1 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว เป็นวัจนกรรมบอกเล่าเนื่องจากเป็นการบอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์ ประสบการณ์ ความคิดของตนให้ผู้อื่นได้ทราบ แต่ผู้พูดไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่า แค่ต้องการสื่อความหมายเชิงประชดประชัน ขบขันไปสู่บุคคลที่เป็นเป้าหมายมากเสียกว่าความต้องการที่จะเล่าถ้อยคำนั้น ๆ ให้ผู้ฟังได้ทราบ ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 107 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

“ใครว่ากูลีลาไม่ดีมาดูกูตอนนี้ดิ จะอาบน้ำตั้งแต่หัวค่ำเที่ยงคืนยังรำไม่ถึงห้องน้ำเลย5555”

(วันที่ 12 มิถุนายน 2563)

จากข้อความ “ใครว่ากูลีลาไม่ดีมาดูกูตอนนี้ดิ จะอาบน้ำตั้งแต่หัวค่ำเที่ยงยังรำไม่ถึงห้องน้ำเลย 5555” จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว เนื่องจากเป็นการบอกเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ ประสบการณ์ของตนให้ผู้อื่นทราบ โดยข้อความข้างต้นหมายถึง ตนโดนกล่าวหาว่าลีลาไม่ดี ลีลาในที่นี้อาจจะเป็น ลีลาการรำ ลีลาการเต้น แต่ตนก็ได้ปฏิเสธไปว่าตนลีลาดีเพราะตนอาบน้ำตั้งแต่ตอนค่ำขณะนี้เที่ยงคืนยังรอยู่ไม่ถึงห้อง ซึ่งเป็นการใช้วัจนกรรมบอกกล่าวนี้เพื่อเสียดสีพฤติกรรมของบุคคลที่มีนิสัยชอบต่อว่าผู้อื่น นอกจากนี้ยังสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านอีกด้วย ทั้งนี้ข้อความข้างต้นผู้พูดไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่าว แค่เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว โดยต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

“ชอบกินเหล้ามั้ยล่ะ จะได้ซื้อร้านเหล้าให้เป็นการจีบ”

(วันที่ 27 สิงหาคม 2563)

จากข้อความ “ชอบกินเหล้ามั้ยล่ะ จะได้ซื้อร้านเหล้าให้เป็นการจีบ” จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว เนื่องจากเป็นการบอกเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ ประสบการณ์ของตนให้ผู้อื่นทราบ โดยข้อความข้างต้นหมายถึง การจะจีบใครคนหนึ่งเห็นว่าเขาเป็นคนชอบดื่มแอลกอฮอล์จึงจะซื้อสุราให้เป็นการจีบ ซึ่งเป็นการใช้วัจนกรรมบอกกล่าวนี้เพื่อเสียดสีพฤติกรรมของบุคคลที่มีนิสัยทำในสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์และทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และเพื่อประชดประชันบุคคลที่ชอบดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ยังสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านอีกด้วย ทั้งนี้ข้อความข้างต้นผู้พูดไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่าว แค่เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว โดยต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

5.1.2 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมชี้นำ เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การถาม การขอร้อง การสั่ง การแนะนำ เป็นต้น วัจนกรรมนี้ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ผู้พูดไม่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำสิ่งนั้นจริง ๆ เพื่อสื่อความหมายนัยผกผันไปสู่ผู้ฟัง ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 40 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

“อยู่ ๆ มันก็เกิดคำถามในใจ ว่าเราควรนอนให้ไวหรือจัดม่ามาใส่ไข่ก่อนดี”

(วันที่ 6 สิงหาคม 2563)

จากข้อความ “อยู่ ๆ มันก็เกิดคำถามในใจ ว่าเราควรนอนให้ไวหรือจัดม่ามาใส่ไข่ก่อนดี” จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้นำ เนื่องจากผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือการถาม โดยข้อความข้างต้นหมายถึง ผู้พูดกำลังจะนอนแต่มีความลังเลว่าจะนอนเลยหรือทานบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปก่อน จึงเกิดเป็นคำถามข้างต้นให้ผู้ฟังได้รับรู้แต่ไม่ต้องการคำตอบ ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้เกิดจากการที่ผู้พูดไม่ได้ตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติตามคำพูดที่ตนกล่าวไว้นั้นจริง ๆ แต่ผู้พูดสื่อความหมายนัยผกผันไปสู่ผู้ฟังเพื่อเสียดสีพฤติกรรมของบุคคลที่มีความลังเลไม่กล้าตัดสินใจ นอกจากนี้ยังสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านอีกด้วย โดยใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมชี้นำ ผู้ฟังต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

“หนูขา หนูดูขอบตาหนูสิคะ มันดำเหมือนหมีแพนด้าแล้วนะคะ พี่ว่าหนูควรนอนนะคะคนดี”

(วันที่ 7 ตุลาคม 2563)

จากข้อความ “หนูขา หนูดูขอบตาหนูสิคะ มันดำเหมือนหมีแพนด้าแล้วนะคะ พี่ว่าหนูควรนอนนะคะคนดี” จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมชี้นำ เนื่องจากผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือการแนะนำ โดยข้อความข้างต้นหมายถึง ผู้พูดกำลังแนะนำคนที่มีพฤติกรรมชอบนอนดึกให้ไปนอนเพราะตอนนี้ขอบตาเหมือนกับหมีแพนด้าแล้ว ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้เกิดจากการที่ผู้พูดไม่ได้ตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติตามคำพูดที่ตนกล่าวไว้นั้นจริง ๆ แต่ผู้พูดสื่อความหมายนัยผกผันไปสู่ผู้ฟังเพื่อประชด

ประชันบุคคลที่มีพฤติกรรมนอนดึก นอกจากนี้ยังสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านอีกด้วย โดยใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมชี้นำ ผู้ฟังต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

5.1.3 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมผูกมัด เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดผูกมัดตนเองว่าจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต เช่น การสัญญา การขู่ การเสนอให้ การปฏิญาณตน เป็นต้น ผู้พูดมีความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต เพราะวัจนกรรมนี้เป็นวัจนกรรมที่ผูกมัดผู้พูดกับถ้อยคำที่กล่าว หากผู้พูดกล่าวไว้ว่าจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต ต้องมีความตั้งใจจริงที่จะกระทำตามสิ่งที่ตนกล่าว ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้เกิดจากการที่ผู้พูดไม่ได้ตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติตามคำพูดที่ตนกล่าวไว้นั้นจริง ๆ แต่ต้องการเพื่อสื่อความหมายนัยผกผันไปสู่ผู้ฟัง ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 1 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

“แต่งงานกับผ้าห่ม สมรสกับเตียงนอน จดทะเบียนกับหมอน สัญญาจะรักการนอนตลอดไป”

(วันที่ 22 มิถุนายน 2563)

จากข้อความ “แต่งงานกับผ้าห่ม สมรสกับเตียงนอน จดทะเบียนกับหมอน สัญญาจะรักการนอนตลอดไป” จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมผูกมัด เนื่องจากผูกมัดตนเองว่าจะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต พูดมีความตั้งใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต เพราะวัจนกรรมนี้เป็นวัจนกรรมที่ผูกมัดผู้พูดกับถ้อยคำที่กล่าว โดยข้อความข้างต้นเป็นการสัญญาที่จะรักการน อนตลอดไป และคำสัญญาจัดอยู่ในวัจนกรรมผูกมัด ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้เกิดจากการที่ผู้พูดไม่ได้ตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติตามคำพูดที่ตนกล่าวไว้นั้นจริง ๆ แต่ต้องการเพื่อสื่อความหมายนัยผกผันไปสู่ผู้ฟัง เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมผูกมัด โดยต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

5.1.4 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก เป็นวัจนกรรมที่ผู้พูดใช้เพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกหรือสภาวะทางจิตใจของตน เช่น การขอบคุณ การแสดงความยินดี การขอโทษ เป็นต้น แต่งหากผู้พูดไม่ได้รู้สึกเช่นนั้นจริง ๆ แสดงว่าผู้พูดกำลังใช้ถ้อยคำนัยผันอยู่เพื่อจุดประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 2 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

“ตอนนี้ได้เงิน 5,000 สองเดือนติดแล้ว เดือนแรกขายทอง เดือนที่สองขายรถ ขอบคุณรัฐบาล”

(วันที่ 12 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความ “ตอนนี้ได้เงิน 5,000 สองเดือนติดแล้ว เดือนแรกขายทอง เดือนที่สองขายรถ ขอบคุณรัฐบาล” จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก เนื่องจากเป็นแสดงความรู้สึกหรือสภาวะทางจิตใจของตนแต่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกเช่นนั้นจริง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นทราบ โดยข้อความข้างต้นหมายถึง ผู้พูดขอบคุณรับบาลที่ให้เงินเยียวยาตนจำนวน 5,000 บาท ซึ่งข้อความข้างต้นตนไม่ได้มีความความรู้สึกอยากจะขอบคุณรัฐบาลเพราะเงินเยียวยาที่ตนได้ไม่ได้มาจากรัฐบาล แต่ได้มาจากการขายทองและขายรถของตน เพียงเป็นการประชดประชดถึงรัฐบาลที่ไม่ให้เงินเยียวยาแก่ตน นอกจากนี้ยังการสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านอีกด้วย ทั้งนี้ข้อความข้างต้นผู้พูดไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่าว แค่เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก โดยต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

“หน้าเฟซมีแต่คนแต่งงาน ส่วนกูนั่งไลค์รูปเค้าอยู่บนคาน สนุกจริงโว้ยย”

(วันที่ 31 กรกฎาคม 2563)

จากข้อความ “หน้าเฟซมีแต่คนแต่งงาน ส่วนกูนั่งไลค์รูปเค้าอยู่บนคาน สนุกจริงโว้ยย” จัดอยู่ในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก เนื่องจากเป็นแสดงความรู้สึกหรือสภาวะทางจิตใจของตนแต่ผู้พูดไม่ได้รู้สึกเช่นนั้นจริง ๆ เพื่อให้ผู้อื่นทราบ โดย

ข้อความข้างต้นหมายถึง ตนมีความอิจฉาคู่รักที่กำลังแต่งงาน และได้ลงรูปแต่งงานในเฟซบุ๊กทำให้ตนมีความสนุกในการนั่งไลก์รูป ซึ่งข้อความข้างต้นตนไม่ได้มีความความรู้สึกสนุกในการนั่งไลก์รูปของบุคคลอื่น แต่เพียงเป็นการประชดประชดว่าตนไม่มีคนรัก นอกจากนี้ยังการสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านอีกด้วย ทั้งนี้ข้อความข้างต้นผู้พูดไม่ได้เชื่อในสิ่งที่ตนกล่าว แค่เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก โดยต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

5.2 กลวิธีการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน

5.2.1 การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง ผู้พูดจะเลือกกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง โดยจะกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกันต่อทันที เพื่อให้ผู้ฟังทราบว่าถ้อยคำก่อนหน้านั้นสื่อความหมายเป็นนัยผกผันนั่นเอง ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 8 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

“เธอไม่เคยสนใจว่าวันนี้เราเจออะไรมาบ้าง เหนื่อยมั้ย ไหวรึเปล่า อ่อลืมไป ไม่มีแฟน”

(วันที่ 21 สิงหาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียงคือ “เธอไม่เคยสนใจว่าวันนี้เราเจออะไรมาบ้าง เหนื่อยมั้ย ไหวรึเปล่า” กับ “อ่อลืมไป ไม่มีแฟน” ถ้อยคำทั้งสองนี้มีความหมายที่ขัดแย้งกันอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งข้อความที่ว่า เธอไม่เคยสนใจว่าวันนี้เราเจออะไรมาบ้าง เหนื่อยมั้ย ไหวรึเปล่า เป็นการพูดถึงคู่ชีวิตที่ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันนั่นก็คือ แฟน แล้วอีกฝ่ายก็ได้ตัดพ้อว่าแฟนไม่สนใจ จะทำอะไร เหนื่อยไหม แฟนก็ไม่สนใจเลย แต่อีกหนึ่งประโยคในข้อความเดียวกันกล่าวว่า เธอไม่เคยสนใจว่าวันนี้เราเจออะไรมาบ้าง เหนื่อยมั้ย ไหวรึเปล่าที่ขัดแย้งกับข้อความด้านหลัง ทำให้เกิดเป็นถ้อยคำนัยผกผันขึ้น จากข้อความข้างต้นทำให้เห็นว่า ถ้อยคำที่กล่าวมาไม่ได้ต้องการสื่อความว่า เธอไม่เคยสนใจว่าวันนี้เราเจออะไรมาบ้าง เหนื่อยมั้ย ไหวรึเปล่าดังเช่นตามความหมายตามรูป แต่ต้องการสื่อความเพื่อให้ขัดแย้งจนเกิดความขบขันแก่ผู้อ่าน โดยผู้อ่านจะต้องอาศัยการตีความจากข้อความหน้าที่ขัดแย้งกับข้อความหลัง แล้วจึงย้อนกลับมาพลิกข้อความหน้าเป็นตรงกันข้ามจึงจะเข้าใจความหมายนัยผกผันที่ต้องการสื่อได้

5.2.2 การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล เป็นการกล่าวถ้อยคำที่ขัดแย้งกับความเป็นจริง เมื่อผู้ฟังฟังแล้วจะทราบได้ว่าความหมายนั้นไม่สมเหตุสมผลอย่างชัดเจนหรือเป็นไปไม่ได้เลยในความเป็นจริง เพื่อให้ผู้ฟังทราบว่าตนกำลังสื่อความหมายนัยผกผันอยู่ ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 21 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

“แพ้คนใส่ใจเรื่องทั่วไป เช่นหายใจกี่ครั้ง กินข้าวกี่เม็ด กระพริบตากี่ครั้ง ดูน่ารักดี”

(วันที่ 28 มิถุนายน 2563)

จากข้อความข้างต้นการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผลคือ “แพ้คนใส่ใจเรื่องทั่วไป เช่นหายใจกี่ครั้ง กินข้าวกี่เม็ด กระพริบตากี่ครั้ง ดูน่ารักดี” จะเห็นว่า คำว่า “แพ้คนใส่ใจเรื่องทั่วไป” กับ “เช่นหายใจกี่ครั้ง กินข้าวกี่เม็ด กระพริบตากี่ครั้ง ดูน่ารักดี” เป็นการใช้คำที่ช่วยเชื่อมโยงให้เห็นถึงความเป็นไปไม่ได้ เพราะหายใจกี่ครั้ง กินข้าวกี่เม็ด กระพริบตากี่ครั้ง มันไม่ใช่เรื่องทั่วไปที่ควรจะใส่ใจ ซึ่งไม่สามารถรู้ได้เลยว่าในหนึ่งวันคนเราหายใจไปกี่ครั้ง กินข้าวกี่เม็ด กระพริบตากี่ครั้ง ทั้งนี้เพื่อต้องการพาดพิงถึงคู่รักที่มีความรักกันมากที่ทำทุกอย่างเพื่อกันได้ ไปไหนก็ตัวติดกันตลอดประหนึ่งเป็นคนคนเดียวกันจนน่ารำคาญ ผู้พูดจึงใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะของการกล่าวในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ว่าเพื่อพาดพิงบุคคลดังกล่าว การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในลักษณะนี้ ผู้พูดมักจะสมมติในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุผมผลในบริบทนั้น ๆ เป็นกลวิธีที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าตนกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจคำนัยผกผันในลักษณะนี้ได้

5.2.3 การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก เป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่ทำให้ข้อความนั้นดูน่าสนใจ สะดุดตา ชักจูงให้ผู้อ่านสนใจ การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมากหรือเน้นมากกว่าปกติก็เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่ผู้พูดใช้สื่อความนัยผกผันได้เช่นกัน ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 14 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

"เรื่องยาบังไม่มีประวัติ บังไม่ถนัดก่อคดี ที่โดนจำคุกสิบปี บังโดนคดีหล่อจนหมาตาย"

(วันที่ 20 มิถุนายน 2563)

จากข้อความข้างต้นการกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมากคือ "เรื่องยาบังไม่มีประวัติ บังไม่ถนัดก่อคดี ที่โดนจำคุกสิบปี บังโดนคดีหล่อจนหมาตาย" ซึ่งในบริบทนี้หมายถึง ผู้พูดไม่มีความข้องเกี่ยวกับยาเสพติด และไม่ถนัดทำผิดซึ่งเชื่อมโยงไปสู่การก่อคดี แต่ที่โดนจำคุกเพราะมีความหล่อจนทำให้หมาตาย เพราะในปัจจุบันนี้มีพรบ.คุ้มครองสัตว์ หากผู้ที่ทำร้ายสัตว์ หรือทำให้สัตว์ถึงแก่ชีวิตจะโดนจำคุก โดยข้อความที่กล่าวเกินจริงคือ "หล่อจนหมาตาย" ใช้การกล่าวเกินจริง ทั้งนี้ข้อความข้างต้นผู้พูดสื่อให้ผู้อ่านรับรู้ว่าตนไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน เพื่อต้องการสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านผู้พูดมักจะสมมติในการกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมากในบริบทนั้น ๆ เป็นกลวิธีที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าตนกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจคำนัยผกผันในลักษณะนี้ได้ เพราะผู้พูดมักจะกล่าวบริบทให้ผู้อ่านได้อ่านก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเสมอ อีกทั้งต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

5.2.4 การใช้ถ้อยคำเชิงคำถามวาทศิลป์ การใช้คำถามเชิงวาทศิลป์เป็นกลวิธีที่ผู้พูดมีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นด้วยการใช้ถ้อยคำที่บ่งชี้ข้อผิดพลาดความบกพร่องหรือจุดอ่อนของผู้อื่น โดยถ้อยคำนั้น ๆ มีรูปภาษาเป็นประโยคคำถามแต่เป็นประโยคคำถามที่ไม่ได้ต้องการคำตอบใด ๆ นอกจากจะเป็นการใช้คำถามที่ไม่ต้องการคำตอบด้วยเจตนาวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่นแล้ว มักปรากฏเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ปกติโดยทั่วไปในชีวิตประจำวันไม่ใช้ถามในสังคมไทย ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 23 ข้อความ

"มีคนบอกว่าวิ่งเยอะ ๆ แล้วจะผอม กูนี่วิ่งทั้งบน วิ่งทั้งล่าง แต่ทำไมกูไม่ผอมว่ะ"

(วันที่ 16 สิงหาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นถ้อยคำที่มีประโยคคำถามโดยใช้คำว่า "ทำไม" แต่ถ้อยคำนี้เป็นคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบแสดงความรู้สึกของผู้พูดโดยบ่งชี้ความผิดพลาดของผู้อ่านและผู้พูดตั้งใจใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายต่างกับความหมายของถ้อยคำเพื่อให้ผู้ฟังตีความเอง เนื่องจากบริบทข้อความนี้หมายถึง ผู้พูดมีความต้องการผอมมีคนแนะนำว่าถ้าอยากจะผอมต้องวิ่ง ตนก็บอกว่าตนก็วิ่งแล้วนะ วิ่งทั้งบนและล่างทำไมไม่ผอมสักที แต่สิ่งที่ตนทำคือเป็นการซื้อหวยใต้ดิน เพราะในวงการหวยใต้ดินมักจะใช้คำว่าวิ่งแทนคำว่าซื้อบน ซื้อล่าง ซึ่งข้อความข้างต้นใช้ถ้อยคำคำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อสร้างความขบขันแก่ผู้อ่าน ทั้งนี้ข้อความข้างต้นผู้พูดสื่อให้ผู้อ่านรับรู้ว่าตนไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ผู้พูดมักจะสมมติในการใช้ถ้อยคำคำถามเชิงวาทศิลป์ในบริบทนั้น ๆ เป็นกลวิธีที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าตนกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจคำนัยผกผันในลักษณะนี้ได้ เพราะผู้พูดมักจะกล่าวบริบทให้ผู้อ่านได้อ่านก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเสมอ อีกทั้งต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

5.2.5 การใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบ กลวิธีที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำที่มีเจตนาเสียดสีด้วยการบ่งชี้ข้อผิดพลาดความบกพร่องหรือจุดอ่อนของผู้อื่นโดยการเปรียบเทียบกล่าวคือมีการใช้ถ้อยคำที่นำความผิดพลาดผู้อื่นมาเปรียบกับสิ่งที่ไม่ดีหรือคำต้องห้ามหรือคำที่มีความหมายในเชิงลบ ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 5 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

“ลิปที่หนูทา มาสคาร่าที่หนูใช้ แป้งพัฟที่ผัวซื้อให้ เลิกทาได้มั้ย หนูเหมือนผีพรายเลย”

(วันที่ 29 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นมีการเปรียบเทียบ โดยใช้กริยาแสดงการเปรียบเทียบคือคำว่า “เหมือน” โดยนำลักษณะของผู้อ่านเปรียบเทียบกับผีพราย ในข้อความนี้มีความหมายว่า บุคคลที่ทาลิปสติก ใช้มาสคาร่า และใช้แป้งตลับที่สามีซื้อให้เมื่อใช้แล้วหน้าตาสวยเหมือนผีพราย ซึ่งผีพรายเป็นลักษณะของการเปรียบเทียบถึงความไม่สวย ไม่งาม ความน่ากลัว นอกจากนี้ “เมื่อใช้แล้วเหมือนผีพราย” เป็นการเปรียบเทียบที่ขัดแย้งกัน โดยมีคำว่า “เหมือน” เป็นตัวเชื่อม แต่ในความเป็นจริงผู้พูดใช้วัจนกรรมนัยผกผันเพื่อวิพากษ์วิจารณ์ด้วยคำที่มีความหมายในเชิงลบและทำให้ผู้อ่านรู้สึกขบขัน ข้อความข้างต้นใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบเพื่อเสียดสีพฤติกรรมของบุคคลที่มีนิสัยชอบทำอะไรที่เกินตัวและไม่เหมาะสมกับตน ทั้งนี้ข้อความข้างต้นผู้พูดสื่อให้ผู้อ่านรับรู้ว่าตนไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ผู้พูดมักจะสมมติในการใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบในบริบทนั้น ๆ เป็นกลวิธีที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าตนกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจคำนัยผกผันในลักษณะนี้ได้อาศัยการตีความ

5.2.6 การใช้ถ้อยคำล้อเลียน กลวิธีการกล่าวถ้อยคำที่เลียนแบบถ้อยคำ หรือล้อเลียนพฤติกรรมของผู้อื่นโดยการกล่าวซ้ำในสิ่งที่ผู้อื่นพูดมาแล้วหรือกล่าวถึงพฤติกรรมซ้ำกับที่ผู้อื่นกล่าวมาแล้วโดยมีเจตนาเสียดสี ส่วนใหญ่เป็นการนำเรื่องราวหรือสถานการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นจริงในสังคมไทยมาใช้ล้อเลียน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับความคิดความรู้สึกของคนในสังคม ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 30 ข้อความ

“ทำเป็นโพสต์อยากให้คุณหลงต้องใช้ถนนกี่สาย เสียงหัวเราะอย่างกับผู้ชาย ใช้น้ำมันพรายเขาก็ไม่หลง”

(วันที่ 18 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความ “ทำเป็นโพสต์อยากให้คุณหลงต้องใช้ถนนกี่สาย เสียงหัวเราะอย่างกับผู้ชาย ใช้น้ำมันพรายเขาก็ไม่หลง” เป็นการใช้ถ้อยคำล้อเลียนถึงการกระทำบุคคลที่เล่นแอปพลิเคชันเฟซบุ๊กแล้วโพสต์อยากได้แฟนแต่ลืมไปว่าตนเสียงเหมือนผู้ชายผู้ชายไม่ชอบ เพราะผู้ชายส่วนใหญ่ชอบผู้หญิงที่มีเสียงใส เสียงหวาน ดังนั้นถ้อยคำนี้จึงเป็นกลวิธีที่ผู้พูดเจตนาล้อเลียนเรื่องราวหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับความคิดความรู้สึกของคนในสังคม หากนำข้อความดังกล่าวมาล้อเลียนกันโดยไม่มีความสนิทสนมอาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทได้ ซึ่งข้อความข้างต้นใช้ถ้อยคำล้อเลียนเพื่อสร้างความขบขันแก่ผู้อ่าน ทั้งนี้ข้อความข้างต้นผู้พูดสื่อให้ผู้อ่านรับรู้ว่าตนไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ผู้พูดมักจะสมมติในการใช้ถ้อยคำล้อเลียนในบริบทนั้น ๆ เป็นกลวิธีที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าตนกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจคำนัยผกผันในลักษณะนี้ได้ เพราะผู้พูดมักจะกล่าวบริบทให้ผู้อ่านได้อ่านก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเสมอ อีกทั้งต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

5.2.7 การใช้ถ้อยคำกระทบ เป็นกลวิธีที่ผู้พูดมีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์หน่วยงานหรือองค์กร ด้วยการบ่งชี้ข้อผิดพลาดความบกพร่องหรือจุดอ่อนของหน่วยงานหรือองค์กร และมีเจตนาบ่งความบกพร่องหรือผิดพลาด โดยใช้ถ้อยคำกล่าวถึงผู้อื่นแต่มีเจตนาซ่อนอยู่เพื่อสะท้อนถึงความบกพร่องนั้นโดยตรง ดังนั้นในการใช้กลวิธีนี้มักจะมีการกล่าวถึงผู้อื่น หรือวิพากษ์บุคคลที่สามเสมอ ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 5 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

“ตอนนี้ได้เงิน 5,000 สองเดือนติดแล้ว เดือนแรกขายทอง เดือนที่สองขายรถ ขอบคุณรัฐบาล”

(วันที่ 12 พฤษภาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นการใช้ถ้อยคำกระทบ โดยกระทบถึงรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลคือบุคคลที่สาม เนื่องจากรัฐบาลจัดโครงการเราไม่ทิ้งกัน มาตรการเยียวยา 5,000 บาท (3เดือน) มีจุดเริ่มต้นมาจาก รัฐบาลมีมติเห็นชอบให้กระทรวงการคลัง กู้เงินตามพระราชกำหนด (พ.ร.ก.) โดยให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหาเยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม พร้อมได้ออกมาตรการดูแลแรงงานลูกจ้าง ลูกจ้างชั่วคราว อาชีพอิสระที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากไวรัสโคโรนา หรือ "โควิด-19" ต่อเศรษฐกิจไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการสนับสนุนเงินคนละ 5,000 บาทต่อเดือน เป็นเวลา 3 เดือน โดยเงินในส่วนนี้มีหลักเกณฑ์การพิจารณาผู้มีสิทธิ์รับเงินจึงทำให้ไม่ได้รับเงินทุกคน ดังนั้นผู้พูดจึงมีเจตนาเพื่อเสียดสีรัฐบาลโดยตรง ด้วยวิธีการใช้ถ้อยคำกระทบ เพื่อให้สะท้อนถึงการกระทำของรัฐบาลว่า ประชาชนเกิดความรู้สึกไม่ดีกับการตั้งหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกของรัฐบาล แต่ทั้งนี้ในข้อความตอนต้นมีวัจนกรรมนัยผกผันเพื่อเกิดความขบขันแก่ผู้อ่าน ผู้พูดมักจะสมมติในการใช้ถ้อยคำกระทบในบริบทนั้น ๆ เป็นกลวิธีที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าตนกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจคำนัยผกผันในลักษณะนี้ได้ เพราะผู้พูดมักจะกล่าวบริบทให้ผู้อ่านได้อ่านก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเสมอ อีกทั้งต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

5.2.8 การใช้ถ้อยคำเหน็บแนม เป็นกลวิธีที่ผู้พูดใช้ถ้อยคำที่มีเจตนาวิพากษ์วิจารณ์ผู้ฟังด้วยการบ่งชี้ข้อผิดพลาด ความบกพร่องหรือจุดอ่อนของผู้ฟังเป็นหลักกล่าวคือเป็นการกล่าวถ้อยคำเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ดีกับถ้อยคำ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับกลวิธีอื่น ๆ ที่ผู้แสดงมักนำเรื่องที่คนในสังคมไทยไม่กล่าวถ้อยคำเช่นนี้ในชีวิตประจำวันมาใช้ ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 34 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

“ไหว้แม่เสร็จแล้วอย่าลืมไหว้ป้าข้างบ้านด้วยนะ เขาเป็นห่วงเรามากกว่าแม่เราอีก”

(วันที่ 12 สิงหาคม 2563)

จากข้อความ “ไหว้แม่เสร็จแล้วอย่าลืมไหว้ป้าข้างบ้านด้วยนะ เขาเป็นห่วงเรามากกว่าแม่เราอีก” เป็นการใช้ถ้อยคำเหน็บแนมถึงป้าข้างบ้าน เพราะป้าข้างบ้านคือเพื่อนบ้านที่มีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับตัวเรา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานที่ทำ เงินเดือนที่ได้ เรียนอะไรอยู่ ได้เกรดเฉลี่ยเท่าไหร่ ป้าข้างบ้านมีความเป็นห่วงเรามากกว่าพ่อแม่ โดยการเป็นห่วงนี้แฝงมาด้วยความอยากรู้อยากเห็นและนำไปพูดต่อกับเพื่อนอีกคนจนทำให้เรื่องของเราดังไปทั่วหมู่บ้าน ดังนั้นถ้อยคำนี้จึงเป็นกลวิธีที่ผู้พูดเจตนาให้ผู้ฟังรู้สึกไม่ดีกับถ้อยคำนี้ โดยถ้อยคำนี้ไม่ได้กล่าวจริงในชีวิตประจำวันเพราะถ้าไม่สนิทสนมกันอาจจะทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทได้ ซึ่งข้อความข้างต้นใช้ถ้อยคำเหน็บแนมเพื่อเสียดสีพฤติกรรมของบุคคลที่ชอบยุ่งเรื่องคนอื่น สอดรู้สอดเห็น แม้เรื่องนั้นจะเป็นเรื่องส่วนตัวของคนอื่นตนก็พยายามสืบเพื่อให้รู้ถึงเรื่องนั้น นอกจากนี้ยังสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านอีกด้วย ทั้งนี้ข้อความข้างต้นผู้พูดสื่อให้ผู้อ่านรับรู้ว่าตนไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ผู้พูดมักจะสมมติในการใช้ถ้อยคำเหน็บแนมในบริบทนั้น ๆ เป็นกลวิธีที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าตนกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจคำนัยผกผันในลักษณะนี้ได้ เพราะผู้พูดมักจะกล่าวบริบทให้ผู้อ่านได้อ่านก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเสมอ อีกทั้งต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

5.2.9 การใช้ถ้อยคำประชดประชัน เป็นกลวิธีที่ต้องตีความตรงข้ามกับถ้อยคำและการใช้ถ้อยคำประชดประชันในการแสดงส่วนใหญ่จะเป็นการประชดในเรื่องที่เกิดขึ้นจริงได้และเกิดขึ้นจริงไม่ได้ ทุกคนในสังคมไทยก็ทราบเป็นอย่างดีเช่นกัน ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 10 ข้อความ ตัวอย่างข้อความ

“หน้าเฟซมีแต่คนแต่งงาน ส่วนกูนั่งไลค์รูปเค้าอยู่บนคาน สนุกจริงโว้ยย”

(วันที่ 31 กรกฎาคม 2563)

จากข้อความข้างต้นเป็นถ้อยคำที่ใช้ถ้อยคำประชดประชัน ถ้อยคำนี้เป็นถ้อยคำที่ตรงกันข้ามกับความเป็นจริงหรือบริบทจริง เนื่องจากการเป็นโสดหรือการไม่มีคู่ครองนั้นสำหรับหลายคนอาจจะเป็นเรื่องที่ไม่สนุกทำให้หลายคนไขว่คว้าอยากแต่งงานเพื่อไม่ให้ตนขึ้นคาน ซึ่งข้อความนี้ “สนุกจริงโว้ยย” ใช้ถ้อยคำประชดประเพื่อประชดประชันคนที่กำลังแต่งงาน นอกจากนี้ยังสร้างความขบขันแก่ผู้อ่านอีกด้วย ทั้งนี้ข้อความข้างต้นผู้พูดสื่อให้ผู้อ่านรับรู้ว่าตนไม่ได้กำลังสื่อความตามรูป เป็นเพียงการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน ผู้พูดมักจะสมมติในการใช้ถ้อยคำประชดประชันในบริบทนั้น ๆ เป็นกลวิธีที่สื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าตนกำลังสื่อความนัยผกผันอยู่ ซึ่งผู้อ่านสามารถเข้าใจคำนัยผกผันในลักษณะนี้ได้ เพราะผู้พูดมักจะกล่าวบริบทให้ผู้อ่านได้อ่านก่อนที่จะกล่าวถ้อยคำนัยผกผันเสมอ อีกทั้งต้องอาศัยการตีความจึงจะเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา “วัจนกรรมนัยผกผันในเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีน” ผู้วิจัยจะนำเสนอ การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรม พบมากที่สุดคือ ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 107 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 71.33 รองลงมาคือ ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมชี้นำ ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 40 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 26.67 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 2 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 1.33 ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมผูกมัด ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 1 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 0.67 ตามลำดับ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับ อรกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข (2559) ศึกษาเรื่อง “ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต้พานิช” มีความสอดคล้องกับ วัจนกรรมนัยผกผันในเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีน ในประเด็นต่อไปนี้ ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมชี้นำ ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมผูกมัด และถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก เนื่องจากการใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมเป็นการใช้ภาษาที่สร้างอารมณ์ขัน และลดความเครียดหรือระบายความคับข้องใจ ถ้อยคำนัยผกผันที่อุดมเลือกมาใช้นั้นเป็นกลวิธีสำคัญที่ทำให้อุดมประสบความสำเร็จในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนและตอบโจทย์ของการแสดงเดี่ยวไมโครโฟน ที่สามารถประชดประชันเป้าหมายและเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมไปพร้อม ๆ กับการสร้างเสียงหัวเราะให้กับผู้ชมได้อย่างลงตัว ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของเฟซบุ๊กแฟนเพจ อุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีน ที่ต้องการสร้างความขบขันและต้องการให้ผู้อ่านได้ตีความข้อความในแฟนเพจว่าต้องการสื่ออะไรให้ผู้อ่านได้ทราบ ทำให้งานวิจัยทั้งสองเล่มจึงมีความสอดคล้องกัน

การใช้ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรม พบมากที่สุดคือ ถ้อยคำนัยผกผันในกลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว เนื่องจากเป็นการใช้ถ้อยคำที่ต้องการบอกเล่าเรื่องราวเหตุการณ์เกี่ยวกับเพจให้ผู้อื่นได้รับรู้ ซึ่งเรื่องราวที่ทางเพจได้บอกกล่าวจะแสดงถึงความตลกขบขัน ไม่ได้ชี้นำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามและไม่ได้กล่าวผูกมัดหรือแสดงความรู้สึก แต่ต้องการให้ผู้อ่านได้รับความขบขันจากสารที่ส่งไป

การใช้กลวิธีการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน พบมากที่สุดคือ การใช้ถ้อยคำเหน็บแนม ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 34 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 22.68 รองลงมาคือ การใช้ถ้อยคำล้อเลียน ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 30 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 20.00 การใช้ถ้อยคำเชิงคำถามวาทศิลป์ ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 23 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 15.33 การกล่าวถึงสิ่งที่เป็นไปไม่ได้หรือไม่สมเหตุสมผล ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 21 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 14.00 การกล่าวเน้นให้เกินจริงอย่างมาก ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 14 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 9.33 การใช้ถ้อยคำประชดประชัน ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 10 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 6.67 การกล่าวถ้อยคำที่มีความหมายขัดแย้งกับถ้อยคำใกล้เคียง ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 8 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 5.33 การใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบ ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 5 ข้อความ คิดเป็นร้อยละ 3.33 การใช้ถ้อยคำกระทบ ผลการวิจัยพบทั้งสิ้น 5 ข้อความ คิด

เป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ อุมาภรณ์ สังขมาน (2559) ศึกษาเรื่อง “กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมเสียดสีเพื่อสร้างความตลกขบขันของไทย” มีความสอดคล้องกันและพบประเด็นการศึกษาที่ตรงกันต่อไปนี้ การใช้ถ้อยคำเชิงคำถามวาทศิลป์ การใช้ถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบ การใช้ถ้อยคำล้อเลียน การใช้ถ้อยคำกระทบ การใช้ถ้อยคำเหน็บแนม และการใช้ถ้อยคำประชดประชัน ทำให้เห็นว่าการใช้ภาษาในเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีน มีกลวิธีการใช้ภาษาที่สอดคล้องกับการใช้ภาษาเพื่อสร้างความตลกขบขันของไทย เนื่องจากรายการจำอวดหน้าม่านกับเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีน มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความตลกขบขันจึงต้องใช้กลวิธีในการใช้ภาษาตามประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความขบขัน

กลวิธีการใช้ถ้อยคำนัยผกผัน พบมากที่สุดคือ การใช้ถ้อยคำเหน็บแนม รองลงมาคือการใช้ถ้อยคำล้อเลียน ตามลำดับตารางข้างต้น เนื่องจากเพจเป็นเพจที่สร้างโดยคนใต้ทำให้ลักษณะเด่นของคนใต้ คือ การชอบพูดเหน็บแนม การล้อเลียน จึงนำลักษณะเด่นตรงนี้ไปใช้ในเพจ จนทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเพจ “อุซามะฮ์ บินลาบีน บังบี

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ผลที่ได้จากการวิจัยเรื่องวัจนกรรมนัยผกผันในเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์บินลาบีน บังบีน ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจเรื่องวัจนกรรมนัยผกผันมากยิ่งขึ้น

7.2 สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เกี่ยวกับการสร้างเฟซบุ๊กแฟนเพจ หรือใช้ภาษาเช่นเดียวกับเฟซบุ๊กแฟนเพจอุซามะฮ์ บินลาบีน บังบีนในการทำสื่อโฆษณาหรือขายสินค้าในช่องทางอื่น

8. เอกสารอ้างอิง

รัมภ์รดา กองช้าง. (2560). *กลวิธีการตอบถ้อยคำนัยผกผันในภาษาไทย : กรณีศึกษาคู่สนทนาที่มีสถานภาพเท่ากัน*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาภาษาไทยภาควิชาภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. จาก http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/60006

สุจริตลักษณ์ ดีผดุง. (2552). *วัจนปฏิบัติศาสตร์เบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.

อรกัญญา อนันต์ทรัพย์สุข. (2559). *ถ้อยคำนัยผกผันในการแสดงเดี่ยวไมโครโฟนครั้งที่ 7-10 ของอุดม แต้พานิช*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาภาษาไทยภาควิชาภาษาไทยคณะอักษราสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. จาก http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/54953

อุมาภรณ์ สังขมาน. (2559). “กลวิธีทางภาษาในวัจนกรรมเสียดสีเพื่อสร้างความตลกขบขันของไทย”. *วารสารมนุษยศาสตร์*. 23(1), หน้า 154. จาก https://so04.tcithaijo.org/index.php/abc/article/view/57890/47913.

รูปแบบกระบวนการสร้างกลุ่มเด็ก และเยาวชนเพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชน ในตำบลระแว้ง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

THE PROCESS OF MAKING THE CHILDREN AND YOUTH GROUP TOWARDS COMMUNITY HEALTH CASE STUDY TAMBON RA-WEANG YARANG DISTRICT, YARANG, PATTANI PROVINCE.

คมวิทย์ สุขเสนีย์[1]* สุไลมาน หะโมะ[2] ชัยวัฒน์ โยธี[3] และฟีรดาว มะเย็ง[4]

Khomvit Suksenee[1]* Sulaiman Hamoh [2] Chaiwat Yotee[3] and Firdous Matyeang[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการสร้างกลุ่มเด็ก และเยาวชนในชุมชนตำบลระแว้ง เพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนชายแดนใต้ การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จำนวน 2 คน กลุ่มเยาวชน จำนวน 5 คน และชาวบ้านในชุมชน จำนวน 3 คน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนในชุมชนตำบลระแว้ง เพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนชายแดนใต้นั้น ได้กำหนดรูปแบบกระบวนการที่นำสู่การปฏิบัติเป็นลำดับขั้น ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) ในกระบวนการวางแผน มีความมุ่งหวังที่จะให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น 2) การปฏิบัติ (Do) เป็นการก่อเกิด และพัฒนาการกลุ่มเยาวชนจิตอาสา 3) การตรวจสอบ (Check) เป็นการตรวจสอบองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเกิดกลุ่ม 4) กระบวนการดำเนินการให้เหมาะสม (Act) ทำให้ทีมวิจัยรู้จักชุมชนได้ดียิ่งขึ้น และสามารถวิเคราะห์ถึงจุดแข็งของชุมชน ซึ่งเห็นได้ว่ากลุ่มเยาวชนตำบลระแว้งมีจุดแข็งแบบผู้นำรวมศูนย์ กล่าวคือ มีผู้ใหญ่บ้านหมู่สอง เป็นผู้นำในการดำเนินการและกำหนดทิศทางของกลุ่ม ทีมวิจัยจึงนำจุดแข็งมาสร้างกิจกรรมปฏิบัติการ ค้นพบประเด็นที่สามารถนำมาพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างสังคมสุขภาวะได้คือ กิจกรรมการเรียนมวยไทย

คำสำคัญ : กระบวนการ, กลุ่มเยาวชน, การพัฒนาสุขภาวะ

Abstract

The objective of this study was to develop the processing of making the children and Youth Group in Tambon Ra-ang Yaring Pattani province. The data collecting by qualitative research were to be local governor, community leader both of an official and non-official position, representative youth group 5 people and people living in community 3 people.

1 - 2 อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครองและกฎหมายมหาชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

4 พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลแว้ง

* Corresponding author, E-mail: kom_vit@hotmail.com

The research finding was develop children and Youth Group for building community health in southernmost by defining the main stage of processing into action as following 1) Planning was to focusing on stage of participatory 2) Doing was an initiative youth activities 3) checking was to checking in all factors of an initiative youth group 4) An operational was to knowing community and could be analyzed the strong of community. In which youth group has strong on community leader namely there was community leader who was leader in driving activities. It was main strength to making an operational action, it was Thai boxing activity.

Keywords: children, Youth Group, and Community health

1. บทนำ

เยาวชนเป็นบุคลากรที่สำคัญที่เป็นพลังในการสร้างชาติ เยาวชนตามความหมายในระดับสากล โดย สหประชาชาติ ระบุว่า เยาวชน หมายถึง คนในวัยหนุ่มสาว คือ ผู้มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี หรือเป็นช่วงวัยหนุ่มสาวเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการเป็นเด็กและผู้ใหญ่ เป็นช่วงที่กังวลเกี่ยวกับรูปลักษณ์และสิ่งรอบตัวมากเป็นพิเศษ (th.wikipedia.org) ซึ่งจากความหมายที่กล่าวมา อาจพิจารณาได้ถึงความสำคัญของช่วงวัยเยาวชนว่า เยาวชนควรต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครอง ตลอดจนโอกาสในการแสดงออกในสังคมและชุมชน

ทั้งนี้หากกล่าวถึงความสำคัญในช่วงวัยของเยาวชนก็จะแสดงให้เห็นได้ว่า เยาวชนจะเกิดภาวะของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ ความคิด ความรู้สึกและทัศนคติด้านต่าง ๆ ที่แสดงออกไปในทิศทางที่กระทบต่อผู้อื่น หากแต่เมื่อพิจารณาเบื้องลึกต่อไปจะพบได้ว่า ในสังคมปัจจุบันเยาวชนเติบโตและใช้ชีวิตอยู่ทามกลางบริบทของสังคมแบบบริโภคนิยมที่มีปัจจัยของทุนเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตอยู่ตลอดเวลา ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ชี้นำไปสู่ปัญหาทางสังคม กล่าวคือเยาวชนจะมีพฤติกรรมการแสดงออกยิบ ๆ ย่อย ๆ เช่น กิ๊ก, ติดเซ็กซ, ติดเน็ต, ติดมือถือ, ติดหรู เปนตน โดยปัญหาดังกล่าวเป็นพฤติกรรมของเยาวชนที่พร้อมทวีความรุนแรงที่ส่งผลต่อสังคมชุมชนในระดับต่อไป หากจะกล่าวต่อไปปัญหาของเยาวชนนั้นเป็นปัญหาระดับชาติทั่วทุกภาคของประเทศไทยที่ยังรอรับการแก้ไข โดยทุกปัญหานั้นจะมีความหนักเบาของปัญหาแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่และปัจจัยเฉพาะของสังคมชุมชนในแต่ละแห่ง

เป็นที่ทราบกันดีพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีปัญหาเรื่องการก่อความไม่สงบและก่อเหตุความรุนแรงจากผู้ไม่พึงประสงค์ ซึ่งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นได้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อกลุ่มเด็กและเยาวชน ที่ประกอบด้วยการเสียชีวิตและบาดเจ็บ ความเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย (คนพิการ) การตกเป็นผู้ต้องสงสัย ถูกดำเนินคดีและคุมขัง การถูกพลัดพรากจากครอบครัวในกรณีที่คนในครอบครัวถูกกล่าวหาว่าเห็นต่างจากรัฐ และการต้องกลายเป็นเด็กกำพร้าจากการสูญเสียบุคคลในครอบครัว โดยเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ความขัดแย้งและความรุนแรง จะมีผลกระทบทางจิตใจที่อาจจะนำไปสู่ภาวะความซึมเศร้า ภาวะวิตกกังวล หรือแม้แต่การใช้ความรุนแรงในการจัดการปัญหาอีกด้วย จากความสำคัญของสภาพปัญหาดังกล่าวได้มีการรวบรวมข้อมูลถึงผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 15 ปี ของคณะทำงานฐานข้อมูลเหตุการณ์ชายแดนใต้ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Incident Database- DSID) สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่า ใน ปี 2557 มีจำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบทั้งสิ้น 806 เหตุการณ์ ซึ่งส่งผลให้เด็กผู้เสียชีวิต จำนวน 14 คน เป็นกลุ่มเด็กที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 2 คน และ กลุ่มเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 12 คน และเด็กที่ได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ความไม่สงบ จำนวน 31 คน เป็นกลุ่มเด็กที่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 11 คน และ กลุ่มเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 20 คน (สุวรา แก้วนุ้ย, สุภาภรณ์ พนัสนาชี, 2558) ด้วยข้อมูลดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลที่น่าสนใจนำไปสู่การศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาเยาวชนในชุมชน

ทั้งนี้ตำบลระแว้งเป็นชุมชนหนึ่งที่มีผู้นำชุมชนให้ความสนใจในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งสังเกตได้จากกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชนมีการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ โดยมีผู้ใหญ่บ้านคอยควบคุมกำกับดูแลเยาวชนที่มีความหลากหลาย บางคนถึงขั้นอ่านหนังสือไม่ได้ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการก่อความไม่สงบด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้นจากความสำคัญที่กล่าวมาตำบลระแว้งจึงเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่น่าสนใจศึกษารูปแบบกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนที่จะนำพาไปสู่การพัฒนาสุขภาวะชุมชนที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการสร้างกลุ่มเด็ก และเยาวชนในชุมชนตำบลระแว้ง เพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนชายแดนใต้

3. แนวคิด และกรอบแนวคิด

การวิจัยเรื่อง รูปแบบกระบวนการสร้างกลุ่มเด็ก และเยาวชนเพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนในตำบลระแว้ง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ผู้ศึกษาได้ค้นคว้า แนวคิด เพื่อนำมาใช้อธิบายและเป็นแนวทางในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกระบวนการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ
3. แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน

แนวคิดเรื่องกระบวนการ

แนวคิดเกี่ยวกับวงจร PDCA พัชรี อินทร์อำนวย (2551) ได้สรุปไว้ โครงสร้างของวงจร PDCA ขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอนของวงจร PDCA ประกอบด้วย “การวางแผน” อย่างรอบคอบ เพื่อ “การปฏิบัติ” อย่างค่อยเป็นค่อยไป แล้วจึง “ตรวจสอบ” ผลที่เกิดขึ้น วิธีการปฏิบัติใดมีประสิทธิผลที่สุด ก็จะจัดให้เป็นมาตรฐาน หากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ก็ต้องมองหาวิธีการปฏิบัติใหม่หรือใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม

1) ขั้นตอนการวางแผน (Plan) ขั้นตอนการวางแผนครอบคลุมถึงการกำหนดกรอบ หัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ฯลฯ พร้อมกับพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้น โดยระบุวิธีการเก็บข้อมูลให้ชัดเจน นอกจากนี้ จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ แล้วกำหนดทางเลือกในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การวางแผนยังช่วยให้เราสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งในด้านแรงงาน วัตถุดิบ ชั่วโมงการทำงาน เงิน เวลา ฯลฯ โดยสรุปแล้ว การวางแผนช่วยให้รับรู้สภาพปัจจุบัน พร้อมกับกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการผสานประสบการณ์ ความรู้ และทักษะอย่างลงตัว โดยทั่วไปการวางแผนมีอยู่ด้วยกัน 2ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

ประเภทที่1 การวางแผนเพื่ออนาคต เป็นการวางแผนสำหรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือกำลังจะเกิดขึ้น บางอย่างเราไม่สามารถควบคุมสิ่งนั้นได้เลย แต่เป็นการเตรียมความพร้อมของเราสำหรับสิ่งนั้น

ประเภทที่ 2 การวางแผนเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เป็นการวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อสภาพที่ดีขึ้น ซึ่งเราสามารถควบคุมผลที่เกิดในอนาคตได้ด้วยการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปัจจุบัน

2) ขั้นตอนการปฏิบัติ (DO) ขั้นตอนการปฏิบัติ คือ การลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน ในขั้นนี้ต้องตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าได้ดำเนินไปในทิศทางที่ตั้งใจหรือไม่ พร้อมกับสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบด้วย เราไม่ควรปล่อยให้ถึงวินาทีสุดท้ายเพื่อดูความคืบหน้าที่เกิดขึ้น หากเป็นการปรับปรุงในหน่วยงานผู้บริหารย่อมต้องการทราบความคืบหน้าอย่างแน่นอน เพื่อจะได้มั่นใจว่าโครงการปรับปรุงเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

3) ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) ขั้นตอนการตรวจสอบ คือ การประเมินผลที่ได้รับจากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แต่ขั้นตอนนี้มักจะถูกมองข้ามเสมอการตรวจสอบทำให้เราทราบว่าการปฏิบัติในขั้นที่สองสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ สิ่งสำคัญก็คือ เราต้องรู้ว่าจะตรวจสอบอะไรบ้างและบ่อยครั้งแค่ไหน ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบจะเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป

4) ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม (Act) ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบ ซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หากเป็นกรณีแรก ก็ให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำให้เป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิม หรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิม หรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สอง ซึ่งก็คือผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ เราควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์ และพิจารณาว่าควรจะดำเนินการอย่างไรต่อไปนี้ 1) มองหาทางเลือกใหม่ที่น่าจะเป็นไปได้ 2) ใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม 3) ขอความช่วยเหลือจากผู้รู้ และ 4) เปลี่ยนเป้าหมายใหม่

การวางแผนการดำเนินงานเราต้องกำหนดเป้าหมายที่ต้องการบรรลุผลสำเร็จ อาจจะเป็นเป้าหมายระยะสั้น หรือเป้าหมายระยะยาวก็ได้แต่เป้าหมายที่ดีจะต้อง SMARTER ซึ่งประกอบไปด้วย

Specific - เฉพาะเจาะจง มีความชัดเจน Measurable - สามารถวัดและประเมินผลได้ Acceptable - เป็นที่ยอมรับได้ของผู้ปฏิบัติ Realistic - ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง Time Frame - มีกรอบเวลากำหนด Extending - ท้าทาย และเพิ่มศักยภาพของผู้ปฏิบัติ

จากที่กล่าวผ่านมาแสดงให้เห็นได้ว่ากระบวนการเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับการทำงาน เพราะกระบวนการจะเป็นตัวจัดการหรือเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกในแต่ละขั้นตอนให้ปฏิบัติงานได้ราบรื่นขึ้น อีกทั้งกระบวนการยังเป็นการสอดรับกับการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานตั้งแต่การลงมือเริ่มปฏิบัติงานจนถึงขั้นตอนสุดท้ายคือ การประเมินผลงาน ซึ่งทั้งหมดของกระบวนการนี้จะเป็นส่วนช่วยให้องค์กร กลุ่ม หรือผู้ปฏิบัติงาน เห็นผลงานอย่างเป็นองค์รวมและนำไปพัฒนาแก้ไขปรับปรุง หรือดำเนินการต่อในครั้งถัดไป

แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ

ความหมายของสุขภาวะ

องค์การอนามัยโลก ได้นิยามไว้ว่า “สุขภาพ หมายถึงสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา มิใช่เพียงการปราศจากโรคหรือความพิการเท่านั้น” (ตามนิยาม “สุขภาพ” ขององค์การอนามัยโลก และ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550)” หรือสุขภาวะที่สมบูรณ์ทุก ๆ ทางเชื่อมโยงกัน สะท้อนถึงความเป็นองค์รวมอย่างแท้จริงของสุขภาพที่เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกันทั้ง 4 มิติ นำมาสู่วิสัยทัศน์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คือ “คนไทยมีสุขภาวะยั่งยืน หมายถึงคนไทยมีสุขภาวะดีครบทั้งสี่ด้าน ได้แก่ กาย จิต สังคม และปัญญา อันได้แก่

1) สุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียง มีสิ่งแวดล้อมดี ไม่มีอุบัติภัย เป็นต้น

2) สุขภาวะทางจิต หมายถึง จิตใจที่เป็นสุข ผ่อนคลาย ไม่เครียด คล่องแคล่ว มีความเมตตา กรุณา มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น

3) สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดี และมีสันติภาพ เป็นต้น

4) สุขภาวะทางปัญญา (จิตวิญญาณ) หมายถึง ความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูง เข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัว มุ่งเข้าถึงสิ่งสูงสุด ซึ่งหมายถึงพระนิพพาน หรือพระผู้เป็นเจ้าหรือความดีสูงสุด สุดแล้วแต่ความเชื่อมที่แตกต่างกันของแต่ละคน

สุขภาวะ หมายถึง การดำรงชีพของบุคคลอย่างมีสุขทั้งกาย และ จิต อาจกล่าวได้ว่ามิใช่เพียงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ แต่รวมถึงการมีชีวิตที่มีร่างกายแข็งแรง จิตแข็งแรง มีความสุขอยู่ในสังคม โลกในปัจจุบัน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว บางอย่างที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดภาวะคุกคามต่อสุขภาวะคนไทยเกิดเป็นปัญหาด้าน สุขภาพ มลภาวะที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับอาหาร วิถีชีวิต ค่านิยมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไปล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพตามมาทั้ง สิ้น

ก่อให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บเช่นเกิดโรคเอดส์ เกิดโรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจขาดเลือด เกิดอุบัติภัยสูงขึ้น เป็นต้น มีโรคหลายโรคที่อาจป้องกันหรือสามารถลดอัตราเสี่ยงลงได้ ซึ่งต้องการความร่วมมือร่วมใจจากหลาย ๆ ฝ่ายช่วยการสร้างเสริมสุขภาพให้กับ สังคม

การประชุมแพทยศาสตร์ (2542) ได้ เล็งเห็นถึงความสำคัญ ของการมีส่วนร่วม ของประชาชน ในการส่งเสริมสุขภาพ จึงเสนอแนะระบบบริการสุขภาพ ที่จะสนับสนุน การมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ 3 ประการ คือ

1) การ สร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคล ชุมชน ในการควบคุมปัจจัย ที่จะมีผลกระทบต่อสุขภาพ เพราะความเข้มแข็งของประชาชน และชุมชน จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดบริการสุขภาพมากขึ้น

2) การจัดบริการในชุมชน (community-based health services) เป็นบริการระดับปฐมภูมิ (primary care) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด และ

3) การประสานงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนานโยบายเพื่อสุขภาพ (public health policy) ที่จะมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระบบสุขภาพ

การจัดการ และการดำเนินงานของชุมชน

ขั้นตอนการสร้างทีมงาน มีการจัดการดังนี้

1) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างเจ้าหน้าที่สุขภาพ กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในสาขาต่าง ๆ เช่น ครู พัฒนาชุมชน เกษตรชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น ทำบุญทอดกฐิน ปลูกต้นไม้ในชุมชน งานวันเด็กของโรงเรียน งานบวช และงานศพ เป็นต้น เพื่อแสดงออกถึงความจริงใจ ที่มีต่อชาวบ้านในชุมชน และถ้าหากเป็นคนในท้องถิ่น และสามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ ก็จะยิ่งเป็นการดี ที่จะทำให้เกิดความรู้สึกคุ้นเคย กับชาวบ้านมากขึ้น จนกลายเป็นความไว้วางใจ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานีอนามัย

2) การสร้างแกนนำของชาวบ้าน หรือ "ทีมส่งเสริมสุขภาพชุมชน" ด้วยการจัดประชุม อาสาสมัครสาธารณสุข กรรมการชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งชาวบ้าน เพื่อเปิดกว้างให้กับคนในชุมชนทุกคน ได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมิได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะ อาสาสมัครสาธารณสุขเท่านั้น ดังนั้น จึงต้องชี้แจงจุดประสงค์ของโครงการ บทบาท และความสำคัญของแกนนำชาวบ้าน คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความสมัครใจ เสียสละ สามารถอุทิศเวลาให้กับส่วนรวมได้ และที่สำคัญ ต้องมีความสนใจในเรื่องของสุขภาพ ทั้งของตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างด้านสุขภาพ ของคนในชุมชน สามารถกระตุ้น ชักจูงชาวบ้าน ให้เห็นถึงความสำคัญของสุขภาพ และยินดีร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาของชุมชน และเป็นผู้นำในกิจกรรม การส่งเสริมสุขภาพของชุมชนได้

3) การให้ความรู้แก่กลุ่มแกนนำชาวบ้าน เพื่อให้กลุ่มแกนนำได้เกิดแนวคิด เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ และการแก้ไขปัญหาชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ของชุมชน และเป็นพื้นฐานในการทำงานต่อไป

- ขั้นตอนการสร้างความตระหนัก ถึงปัญหาสุขภาพของชุมชน สามารถทำได้ หลายรูปแบบ แต่ในที่นี้ขอเสนอด้วยวิธีการ ใช้ปัญหาเป็นหลัก (problem based) ในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาชุมชน โดยเริ่มจาก การมีส่วนร่วมสำรวจชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รู้สภาพของ ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง ตั้งแต่การสร้างแบบสำรวจ การกำหนดพื้นที่ และทีมงานสำรวจ การสำรวจ และการนำข้อมูลมาสรุป และมีเจ้าหน้าที่สุขภาพ เป็นพี่เลี้ยง ช่วยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล การระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหา โดยกลุ่มแกนนำเป็นผู้นำเสนอข้อมูล ที่ได้จากการสำรวจ ต่อที่ประชุมชาวบ้าน และเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน เสนอความคิดเห็น และปัญหาเพิ่มเติม เพื่อสรุปออกมา เป็นปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง และนำปัญหาสำคัญ มาค้นหาสาเหตุ สำหรับเป็นแนวทางในการแก้ไขต่อไป และการจัดลำดับความสำคัญ ของปัญหา ด้วยการให้ที่ประชุมร่วมกันจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตามความรุนแรง และความต้องการของชุมชน เพื่อนำมาวางแผนต่อไป

- ขั้นตอนการวางแผน แก้ไขปัญหาสุขภาพของชุมชน ชาวบ้านร่วมกันเสนอความคิด และกำหนดกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมกับเจ้าหน้าที่สุขภาพ บนพื้นฐานของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการกำหนดกิจกรรม และวางแผนนั้น ไม่จำเป็นต้องทำให้เสร็จสิ้นในครั้งเดียว แต่อาจกำหนดอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทีละกิจกรรม เช่น การทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อจัดหาทุนมาใช้ในการดำเนินงาน การจัดตั้งชมรมสุขภาพชุมชน การนวดแผนไทย การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ และสมุนไพรในชุมชน ส่งเสริมการผลิต และบริโภคข้ามซ้อมมือ และกิจกรรมวันผู้สูงอายุ เป็นต้น เพราะเมื่อสิ้นสุดในแต่ละกิจกรรม ทีมงานจะได้นำประเด็นข้อเสนอต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนงานกิจกรรมต่อไป

- ขั้นตอนการดำเนินการของชุมชน โดยการจัดตั้งกลุ่มทำงาน ของแต่ละกิจกรรม และดำเนินงานตามแผน โดยมีเจ้าหน้าที่สุขภาพ เป็นผู้ให้การสนับสนุน และช่วยประสานงาน ให้คณะทำงานสามารถดำเนินการได้ และมีการประชุม และประเมินผลการทำงานเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงแผนงานอย่างต่อเนื่อง

- ขั้นตอนการประเมินผล และการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ หลังจากการดำเนินงานไปแล้ว 1 ปี ควรมีการประเมินภาวะสุขภาพของชุมชน ในประเด็นต่าง ๆ เช่น อัตราการเจ็บป่วยเพิ่มขึ้น หรือลดลงมากน้อยเพียงใด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพเป็นอย่างไร และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ของชุมชน เกิดขึ้นหรือไม่ และจัดทำรายงานการประเมินผล พร้อมทั้งชี้แจง และเผยแพร่ให้ชาวบ้าน ได้รับทราบถึงผลการดำเนินงาน เพื่อให้ชาวบ้านดำเนินงานต่อไป ได้อย่างมั่นใจ (เบญจมาศ สุขศรีเพ็ง. 2543)

แนวคิดเกี่ยวกับกับเยาวชน

บทบาทของเยาวชน

ปพาณี ฐิติวัฒนา (2535 อ้างถึงในณัฐวุฒิ ธนัญชัย, 2551: 14-15) ได้กล่าวว่า เยาวชนเป็นพลังสำคัญที่จะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต หากได้รับการชี้แนะ และปลูกฝังอุดมการณ์ต่าง ๆ ก็จะมีบทบาทตามความคาดหวังที่พึงปฏิบัติต่อบทบาทของเยาวชน แบ่งได้ 7 ประการ ดังนี้

1. เยาวชนไทยมีบทบาทเป็นสมาชิกของครอบครัว ซึ่งต้องมีการปลูกฝังให้รู้จักบทบาทของตนในครอบครัว และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ทั้งในยามสงบและยามสงคราม

2. เยาวชนไทยเป็นกำลังการปกป้องรักษาบ้านเมือง โดยต้องฝึกอบรมให้มีวินัยและความรู้สึกในเรื่องชาตินิยม

3. เยาวชนไทยเป็นพลังในทางเศรษฐกิจ ต้องได้รับการพัฒนาให้เป็นกำลังผลิตที่พอเพียงกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยใช้การศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นเครื่องมือที่สำคัญ

4. เยาวชนไทยเป็นพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ต้องพัฒนาให้เหมาะสมทั้งในคุณภาพและปริมาณ โดยใช้การศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

5. เยาวชนไทยเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมทั้งด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทยและการถ่ายทอดวัฒนธรรม เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของสังคมในอนาคต โดยการเรียนตามหลักสูตรกีฬาศิลปวัฒนธรรม และการบำเพ็ญประโยชน์

6. เยาวชนไทยเป็นผู้รับและเป็นผู้ดำเนินการการพัฒนาด้วย หากได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า

7. เยาวชนต้องมีความรู้ มีสติปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรมและวัฒนธรรม มีพลานามัยที่สมบูรณ์ มีทักษะในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความรู้ความสามารถในเทคโนโลยีที่เหมาะสม เป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

สรุปได้ว่า เมื่อเยาวชนสามารถปฏิบัติตนตามความคาดหวังต่อบทบาทได้ บทบาทของเยาวชนที่แสดงออกมานั้นจะมีความเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (2536 อ้างถึงในณัฐวุฒิ ธนัญชัย, 2551: 15-16) ได้กล่าวถึง บทบาทของเยาวชนในการพัฒนาสังคมไทย ไว้ดังนี้ เยาวชน คนหนุ่มสาว โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษามีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมเป็นอย่างมาก โดยสามารถเข้ามามีส่วนร่วมดังนี้

1) ศึกษาหลักการสำคัญ ๆ ของการบริหารบ้านเมือง องค์กรต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานตามความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ความรับผิดชอบของบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ในการศึกษานั้นจำเป็นต้องศึกษาจากตำราจากครูอาจารย์ แล้วนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ให้ถูกต้อง รวมทั้งคิดหาแนวทางในการที่จะวางแผนเพื่อพัฒนาบทบาทของคนที่จะทำได้

2.) เคารพกฎหมาย ระเบียบแบบแผนที่ถูกต้องของสังคมและปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม

3) ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ได้มีความรู้ความสามารถที่แท้จริง เพื่อจะได้ช่วยกันรับใช้สังคมประเทศชาติบ้านเมือง

4) ควรต้องศึกษาพิจารณาปัญหาต่าง ๆ ในสังคมตามแนวทางที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเฉพาะหน้า หรือปัญหาที่ติดตามมาในอนาคต เมื่อศึกษาได้ข้อมูลที่ถูกต้องแล้วก็ประมวลเป็นเรื่องราวเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหานั้น ๆ เพื่อการวางแผนปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาสังคมต่อไป

5) ควรร่วมมือประกอบกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อพัฒนาสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามว่างจากการศึกษาเล่าเรียน เช่น อาจจัดตั้งชมรม กิจกรรมต่าง ๆ ในสถาบันการศึกษาเพื่อฝึกฝนให้รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบช่วยกันแก้ปัญหาสังคมในวิถีทางที่ถูกต้อง

6) ต้องช่วยกันแก้ไขค่านิยมในสังคมไทยเสียใหม่ คือ ต้องนิยมคนดี นิยมคนที่ตั้งใจพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ไม่นิยมยกย่องคนเด่น คนร่ำรวย และคนได้ลาภยศมาในทางมิชอบ

กรอบแนวคิด

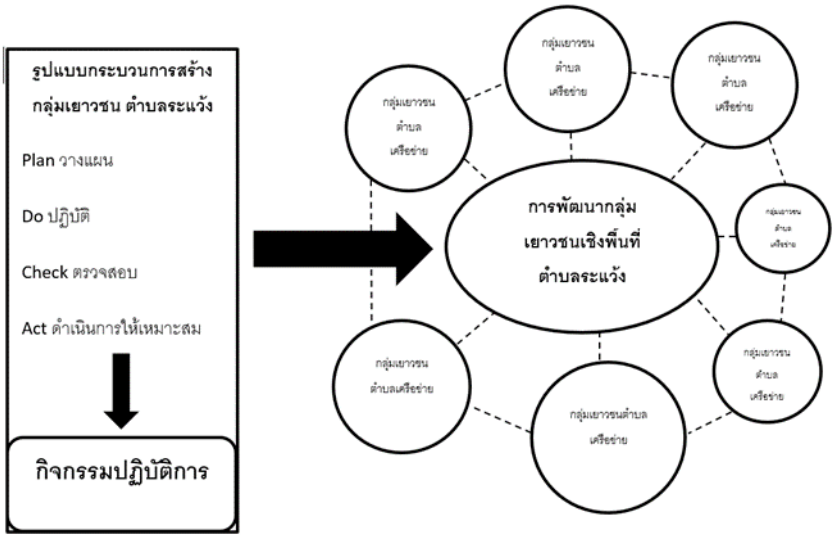

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบกระบวนการสร้างกลุ่มเด็ก และเยาวชนเพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนในตำบลระแว้ง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการเตรียมการ และขั้นตอนการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเตรียมการ

- จัดประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนการทำงานร่วมกันพร้อมแบ่งบทบาทหน้าที่ ในการปฏิบัติการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้มีประสบการณ์ในการวิจัยเพื่อออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

- การเตรียมชุมชนในการเก็บข้อมูลวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกตำบลระแว้ง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เนื่องจากชุมชนที่มีความสนใจ และมีกลุ่มเยาวชนปฏิบัติการเคลื่อนไหวทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

- ประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย วางแผนเก็บข้อมูลและปฏิบัติการกับชุมชนตำบลระแว้ง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

ขั้นตอนการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล

- สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน ที่ดูแลเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 1 คน สัมภาษณ์ปลัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน โต๊ะอิหม่าม จำนวน 1 คน ชาวบ้าน จำนวน 3 คน และเยาวชน จำนวน 5 คน

- ปฏิบัติการสร้างกลุ่มเยาวชนเพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชน ด้วยการประชุมกลุ่มเป้าหมายเพื่อวางแผนปฏิบัติการพร้อมกับสนับสนุนการดำเนินโครงการเพื่อการพัฒนาสุขภาวะ

- ปฏิบัติการประชุมสัญจรในพื้นที่โครงการของกลุ่มเยาวชนเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อติดตามผล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน สรุปผล และวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

- การสรุปผลการศึกษาและจัดทำรายงานผลการศึกษา ด้วยการจัดเวทีสรุป วิเคราะห์ผลการศึกษา

เครื่องมือการเก็บรวมรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีสาธารณะ

5. สรุปผลการวิจัย

ในบทนี้ผู้วิจัยนำเสนอถึงรูปแบบกระบวนการสร้างกลุ่มเด็ก และเยาวชนในชุมชนตำบลระแว้ง เพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนชายแดนใต้

รูปแบบกระบวนการสร้างกลุ่มเยาวชนในชุมชนตำบลระแว้ง เพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนชายแดนใต้

ทั้งนี้รูปแบบกระบวนการสร้างกลุ่มเด็ก และเยาวชนในชุมชนตำบลระแว้ง เพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนชายแดนใต้นั้น ได้กำหนดรูปแบบกระบวนการที่นำสู่การปฏิบัติเป็นลำดับขั้น ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) การวางแผนนับเป็นกระบวนการสำคัญลำดับต้น ที่สามารถพัฒนากลุ่มเยาวชนในพื้นที่ให้มีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนสุขภาวะ ซึ่งในกระบวนการวางแผน ทีมวิจัยมีความมุ่งหวังที่จะให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่น โดยในระยะแรกทีมวิจัยพบปัญหาด้านการวางแผนคือ ปริมาณงานขององค์การบริหารส่วนตำบลระแว้งมีมาก จึงไม่สามารถประสานงานได้ ทางทีมวิจัยจึงแก้ไขปัญหาโดยการลงพื้นที่ เพื่อหารือถึงแนวทางในการพัฒนากิจกรรมเพื่อเยาวชนและสร้างชุมชนสุขภาวะ ซึ่งในกระบวนการวางแผนในจุดเริ่มต้นนี้ทีมวิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลระแว้ง ประกอบด้วย รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลระแว้ง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลระแว้ง ซึ่งจากการพูดคุยวางแผนทางผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์และแนะนำให้ทีมวิจัยพูดคุยกับผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ซึ่งเป็นผู้ได้รวมกลุ่มเยาวชนทำกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่อยู่เสมอ

การดำเนินงานขั้นวางแผนในลำดับถัดมาทีมวิจัยได้เข้าพบกับ นายต่วนรูสลาม ลอจิผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ได้มีการพูดคุยเบื้องต้นเพื่อทำความเข้าใจ พร้อมทั้งแจ้งถึงวัตถุประสงค์และร่วมกันวางแผนในการพัฒนากลุ่มเยาวชนเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะ

ซึ่งจากการพูดคุยพบว่ากลุ่มเยาวชนตำบลระแว้งมีการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ โดยมีนายต่วนรูสลามเป็นผู้นำ แต่การรวมกลุ่มในการทำกิจกรรมยังเป็นไปในทิศทางที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียว หากแต่ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะของการอาสาหรือจิตสาธารณะ แต่ทีมวิจัยได้พยายามค้นหาจุดแข็งของกลุ่มเพื่อเลือกมาพัฒนาเป็นกิจกรรมนำสู่การปฏิบัติ

พื้นที่แห่งนี้ มีผู้นำที่มีมุมมองการพัฒนาที่ต่างกันทำให้การทำงานร่วมกันของพื้นที่อาจจะไม่ค่อยกลมกลืนมากนักแต่ด้วยการนำโครงการนี้ และทำความเข้าใจเบื้องต้นกับพื้นที่หลาย ๆ ฝ่ายก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเนื่องจากเห็นผลประโยชน์ที่จะได้ร่วมกันนำไปสู่การทำงานร่วมกันในระดับหนึ่ง

ผู้นำชุมชนกล่าวว่า

“พื้นที่แห่งนี้พอจะมีเยาวชนที่จะมาร่วมโครงการด้วยโดยจะมีการคัดเลือกเยาวชนที่มีความเข้มแข็ง และมีศักยภาพจากหลาย ๆ หมู่บ้านมารวมกลุ่ม เพื่อจะนำพาเยาวชนในพื้นที่ไปสู่การจัดการโครงการร่วมกัน”

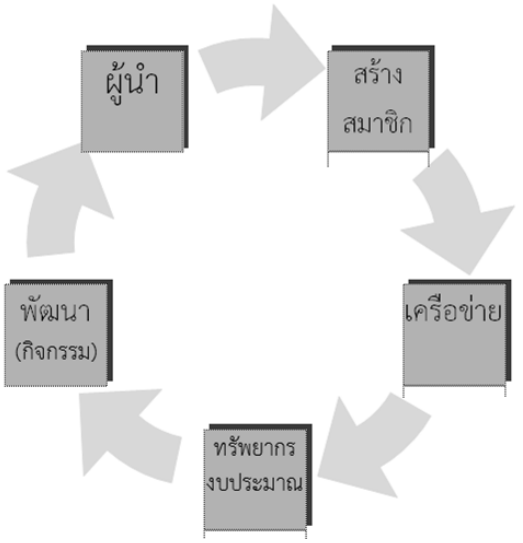

ภาพการวางแผนกระบวนการสร้างกลุ่มเด็ก และเยาวชนจิตอาสาในชุมชนตำบลระแว้ง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

2. การปฏิบัติ (Do) เป็นการก่อเกิด และพัฒนาการกลุ่มเยาวชนจิตอาสา

การรวมกลุ่มเยาวชนจิตอาสา ในตำบลระแว้ง มีผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำหลักในการรวมกลุ่ม เริ่มตั้งแต่ที่ผู้ใหญ่บ้านรับตำแหน่งใหม่ ๆ การรวมกลุ่ม ในสมัยแรก ๆ มีเยาวชนเข้ามาร่วมน้อยมาก เนื่องจากเยาวชนในพื้นที่ยังใช้ชีวิตในวัยรุ่นโดยทั่วไปที่จะรักความสนุกสนานกับกิจกรรมในแต่ละวัน ซึ่งไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการพัฒนาหมู่บ้าน กลุ่มคนแรก ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน เยาวชน และภรรยาของผู้ใหญ่บ้าน รวมแล้วประมาณจำนวนไม่เกิน 5 คน

ต่อมาได้มีการพยายามเชิญชวนเด็ก ๆ ในหมู่บ้าน มีทั้งเด็กกลุ่มเสี่ยงติดยาเสพติดที่ไม่ได้รับการศึกษา กลุ่มเยาวชนเรียนหนังสือ มีทั้งระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไปจนถึงระดับปริญญาตรี ให้เข้ามามีส่วนร่วม นำทีมโดยผู้ใหญ่บ้านเป็นกำลังหลัก

จากการที่ได้สัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้านเบื้องต้นแล้ว ทำให้เห็นว่าการรวมกลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านหากไปรวมทั้งตำบลอาจจะเป็นเรื่องที่ยาก เนื่องจากหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีผู้นำหลายกลุ่มที่อาจจะมีความคิดที่ต่างกัน และไม่ลงรอย จึงได้รวมเพียงหมู่บ้านเดียว ด้วยการไปขอคำปรึกษาจาก ผู้นำศาสนา ได้แก่ โต๊ะอิหม่ามที่เป็นทางการ มีอยู่สองคน เพราะมีมัสยิดที่จดทะเบียนอย่างถูกต้อง 2 แห่ง การเข้าไปขอคำปรึกษาผู้ศาสนาทั้งสองท่านเกี่ยวกับการรวมกลุ่มเยาวชนจิตอาสา ถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะเป็นแรงสนับสนุนได้อย่างดี ทำให้โต๊ะอิหม่ามให้ความร่วมมือ แต่ก็มีบางท่านที่อาจจะเห็นมุมมองที่ต่างกันในเรื่องของการบริหารจัดการเรื่องงบประมาณ

ในการรวมกลุ่มเยาวชนจิตอาสาทำให้พบอีกปัญหาหนึ่ง คือ กลุ่มเยาวชนในหมู่บ้านไม่ค่อยได้เรียนหนังสือ ส่วนใหญ่จบในระดับมัธยมตอนปลาย หลังจากนั้นก็ไม่เรียนต่ออีกเลย โดยส่วนใหญ่จะไปหางานทำ เพราะพื้นฐานครอบครัวลำบาก ครอบครัวไม่สามารถส่งบุตรไปเรียนนอกหมู่บ้านได้

ถึงแม้ว่าจะมีปัญหาในหลายมิติ แต่ผู้ใหญ่บ้านก็มีความพยายามที่จะสร้างกลุ่มเยาวชนจิตอาสาขึ้นมา ด้วยการพยายามดึงกลุ่มเด็กที่เสี่ยง และไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา คือขาดโอกาสเล่าเรียน มีอายุประมาณ 14-15ปี ทำให้ประสบความสำเร็จจนสมารถสร้างกลุ่มเยาวชนจิตอาสาขึ้นมาได้ด้วยจำนวนไม่มากนัก ปัจจุบันกลุ่มเยาวชนจิตอาสา มีสมาชิกทั้งหมดประมาณ 20 คน นับตั้งแต่วัยเด็กขึ้นไป แต่ยังมีเครือข่ายที่มาสมทบเข้ามาร่วมกิจกรรมจากภายนอก เช่น หน่วยงานทหารและตำรวจ เป็นต้น

การรวมกลุ่มจะอยู่ในรูปของกิจกรรมเป็นหลัก หากมีการจัดกิจกรรมจะมีการรวมกลุ่มเพื่อทำจิตอาสา กลุ่มเยาวชนจะทำหน้าที่ชักชวนเด็ก ๆ มาช่วยทำ แรก ๆ มีงานของจิตอาสาทาสีกำแพงโรงเรียนตาดีกา และทำความสะอาดมัสยิด โดยมีหน่วยงานทีมตำบล หน่วยงานทหารและตำรวจ

เยาวชนที่มาร่วมจิตอาสาจะไม่มีค่าจ้างให้ หากมีเพียงการตอบแทนด้วยอาหารหลังจากทำงานเสร็จ มีผู้ใหญ่บ้านพาเด็ก ๆ ไปเลี้ยงข้าวเป็นการตอบแทนโดยใช้งบส่วนตัว

3. การตรวจสอบ (Check) เป็นการตรวจสอบองค์ประกอบต่าง ๆ ของการเกิดกลุ่ม ซึ่งสามารถจำแนกองค์ประกอบของกลุ่มได้ดังนี้

ผู้นำ ผู้นำเกิดจากการรวมกลุ่มตั้งแต่แรกแล้ว เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้คิดริเริ่มการรวมกลุ่มเยาวชนจิตอาสา เพื่อมาทำจิตอาสาในหมู่บ้าน ทำให้การได้รับการเลือกให้เป็นผู้นำกลุ่ม

สมาชิกกลุ่ม กลุ่มเยาวชนจิตอาสาที่ผู้ใหญ่บ้านจัดตั้งขึ้นมา ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา คือขาดโอกาสเล่าเรียน อายุประมาณ 14-15 ปี ปัจจุบันกลุ่มเยาวชนจิตอาสา มีสมาชิกทั้งหมดประมาณ 20 คน นับตั้งแต่วัยเด็กขึ้นไป

กฎระเบียบ เป็นกฎระเบียบที่ไม่ได้เคร่งครัดมาก ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ใหญ่บ้านจะเป็นคนออกกฎที่ไม่เป็นทางการ คล้าย ๆ กับจารีต ประเพณีของการอยู่ร่วมกัน

ทรัพยากร เป็นทรัพยากรในการบริหารจัดการกลุ่ม เช่น งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่กลุ่มได้ระดมให้มีขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำเนินงาน ที่ได้จากผู้ใหญ่บ้าน มาจากแหล่งทุนหรือแหล่งความช่วยเหลือภายนอก

เป้าหมายของการรวมกลุ่มจิตอาสา

เป้าหมายของการรวมกลุ่มจะเกิดจากผู้ใหญ่บ้านโดยส่วนใหญ่ เนื่องจากสังเกตจากการรวมกลุ่มแรก ๆ แล้วทำให้เห็นพัฒนาการรวมกลุ่มที่เกิดจากผู้นำที่อยากให้มีจิตอาสา เพื่อเป็นกำลังสำคัญที่จะมาช่วยเหลือชาวบ้าน และเพื่อที่จะรวมกลุ่มเยาวชนให้มีภูมิคุ้มกันป้องกันปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน ด้วยการดึงเยาวชนให้มีกิจกรรมทำในหมู่บ้าน เพื่อลดปัญหาการมีเวลาว่างมากจนเกินไปนำไปสู่การเข้าหายาเสพติด

กลุ่มเยาวชนจิตอาสาของผู้ใหญ่บ้าน จะเป็นกลุ่มประเภทไม่เป็นทางการ เกิดจากการรวมกลุ่มกันเองแบบธรรมชาติ มีผู้นำเป็นกำลังสำคัญ เป็นกลุ่มขนาดเล็ก จัดตั้งขึ้นโดยมีการบริหารจัดการแบบหลวม ๆ เกิดขึ้นตามสถานการณ์ มีระบบความสัมพันธ์ภายในกลุ่มที่ดี

บทบาทของกลุ่มเยาวชนจิตอาสา

บทบาทส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมสาธารณะ เช่น ทำความสะอาดมัสยิด ทาสีโรงเรียนตาดีกา และอื่น ๆ การทำกิจกรรมทุกครั้งจะเป็นการเสริมแรงให้กับชาวบ้าน กลุ่มเยาวชนจิตอาสาจะเข้ามาช่วยคณะกรรมการมัสยิด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากกิจกรรมสาธารณะมีนายอำเภอยะรังบังคับเดือนละ 4 ครั้ง ที่จะต้องมีจิตอาสาลงพื้นที่ ทั้ง 2 มัสยิด การปฏิบัติ

กิจกรรมมีความแตกต่างกัน เช่น มัสยิดบ้านจือโร๊ะ ในวันศุกร์เวลาเช้าตรู่หลังละหมาดซุบฮี ชาวบ้านจะไปกูโบร์ (สุสาน) เพื่อทำความสะอาด และอ่านอัลกุรอาน มีการสลับเป็นเวร ผู้ที่รับผิดชอบดูแลจะต้องออกค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม เช่น เลี้ยงข้าว เป็นต้น ตัวอย่างกิจกรรมที่ผ่านมา ได้แก่ ทำบุญที่กูโบร์ ทำความสะอาดมัสยิดทำเป็นประจำทุก ๆ วันศุกร์ ทาสีตาดีกา และถางป่าสองข้างทาง

การขับเคลื่อนกิจกรรม มีการชักชวนเยาวชนมาเป็นแรงเสริม รวมกับชาวบ้าน คณะกรรมการมัสยิด ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานเจ้าหน้าที่ทหาร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทุกครั้งที่ลงปฏิบัติการจิตอาสาจะมีผ้าพระราชทาน และบัตรจิตอาสาด้วย อันนี้ก็จะเป็นกิจกรรมช่วง ๆ ไป

ปัจจุบันในพื้นที่มีปัญหายาเสพติด ผู้ใหญ่บ้านจึงได้คิดสร้างกิจกรรมค่ายมวยจิตอาสาขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อให้กลุ่มเยาวชนไม่ไปยุ่งกับยาเสพติด เพราะเด็กอยู่ในวัยเสี่ยง ซึ่งผู้ใหญ่บ้านได้ใช้ต้นทุนเก่า คือความรู้ในเรื่องของมวย ที่ตนเองมีมาใช้กับกลุ่มเยาวชน กีฬาจะทำให้กลุ่มเยาวชนไม่มีเวลาว่าง จะค่อย ๆ ห่างไกลจากความเสี่ยง

การบริหารจัดการงบประมาณ

การบริหารจัดการงบประมาณ ผู้รับผิดชอบดูแลงบประมาณจะเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เพราะทุนส่วนใหญ่ที่ได้จะมาจากผู้ใหญ่บ้าน และจะสำรองทุนให้มาโดยตลอดเพื่อความรวดเร็วและสะดวกต่อการใช้งาน

ต่วนรุสลาม ลอจิ ได้กล่าวว่า

"บ่อยครับ ส่วนมากผมจะเอาทุนของผมก่อน อย่างโต๊ะอิหม่ามหมู่ที่ 2 ตาดีกาของเขายังไม่มีห้องให้อาจารย์พัก ผมจะช่วยในจุดนั้น 20,000 บาทแล้วก็โต๊ะอิหม่ามจะเอาของมัสยิดอีกมาช่วยตรงนี้แล้วจะเรียกชาวบ้านหรือกรรมการมัสยิด 15 คนผู้ช่วยคนผมและเด็ก ๆ จิตอาสาจะมาช่วยกันทำ ส่วนมากเป็นเงินส่วนตัวบางทีผมก็มีเงินบ้าง อย่างสมมุติว่าพ่อแม่และญาติพี่น้องของผมบอกว่าจะทำบุญนะทุกคนก็จะช่วยพันสองพัน ส่วนงบที่ผมได้มานิด ๆ หน่อย ๆ ผมก็จะเอามาช่วยในส่วนนี้ เมื่อกี้ผมไปหากำนันบอกท่านว่าผมจะขอปูนสัก 10 กระสอบได้ไหมท่านให้ก็โอเคอย่างนายกช่วยทรายคันรถเล็ก ส่วนใหญ่ก็จะความช่วยกันแบบนี้ครับ"

ข้อจำกัดของกลุ่มเยาวชนจิตอาสา

ขาดการมีส่วนร่วม และประชุมที่ต่อเนื่อง ขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องของการให้ข้อเสนอ หรือความคิดเห็น เนื่องจากกลุ่มเยาวชน ไม่ค่อยที่จะมีความกล้าแสดงออก น้อยคนที่จะกล้าแสดงความคิดเห็น ผู้นำกลุ่มมักไม่ให้ความสำคัญกับเยาวชนในเรื่องของการประชุม ส่วนใหญ่จะประชุมเฉพาะผู้ช่วย ผู้ที่มีตำแหน่งในชุมชน ซึ่งขาดการประชุมร่วมกับเยาวชน และเด็ก ในส่วนของเด็กนั้นจะคอยตามอย่างเดียว

ต่วนรุสลาม ลอจิ ได้กล่าวว่า

"ยังครับ ไม่มีเด็กเสนอความคิดมาเพราะเป็นเด็กบ้าน ๆ ความคิดเขายังไม่ค่อยเท่าไหร่ ขนาดเราเองความคิดยังไม่ค่อยโอเคเลย นอกจากการประสานงานขององค์การบริหารส่วนตำบล และงบประมาณ งบประมาณผมไม่ได้ก็ไม่เป็นไรผมแค่มีจิตอาสาอยากจะช่วยก็เท่านั้น ไม่ใช่เพราะอยากได้งบ และตอนนี้เรายังไม่มีตรงนั้นเพราะว่ามองข้ามเรื่องการประชุมส่วนมากจะประชุมเฉพาะผู้ช่วย ผรส. ไม่ได้ประชุมกับเด็ก ๆ เลยเรียกตอนไหนก็ให้มาตอนนั้น เด็กก็จะเล่นกันตามประสาเด็ก ๆ ในส่วนของเด็กนั้นจะคอยตามอย่างเดียวบอกแบบไหนก็จะทำแบบนั้น เหมือนที่ผมพาไปอบรมที่ตะปอเยาะ 1 อาทิตย์ผมพาไปประมาณ 30 คนผมพาเด็ก ๆ ปะปนกับผู้ใหญ่ด้วย"

จากกระบวนการตรวจสอบ (Check) จะเห็นได้ว่า การรวมกลุ่มเยาวชนจิตอาสาตำบลระแว้ง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เป็นการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชุมชน และต้องการสร้างกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ที่ห่างไกลจากยาเสพติด โดยมีแกนนำซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ที่คอยให้แนวคิด ให้แนวทางการดำเนินการ รวมไปถึงกิจกรรมต่าง ๆ การรวมกลุ่มจิตอาสา ทำให้ขาด

กระบวนการมีส่วนร่วม ที่เกิดจากสมาชิกเท่าที่ควร ฉะนั้นการรวมกลุ่มจึงขาดความเข้มแข็ง และเป็นอุปสรรคในการต่อยอดกิจกรรมที่จะไปสู่ความยั่งยืน

4. กระบวนการดำเนินการให้เหมาะสม (Act)

กระบวนการทั้ง 3 ขั้นตอนที่ผ่านมาทำให้ทีมวิจัยรู้จักชุมชนได้ดียิ่งขึ้น และสามารถทราบได้ถึงจุดอ่อน – จุดแข็งของชุมชน ซึ่งในการพัฒนากลุ่มเยาวชนตำบลระแว้ง เพื่อการพัฒนาสุขภาวะในชุมชนครั้งนี้ทีมวิจัยได้วิเคราะห์ถึงจุดแข็งของชุมชน ซึ่งเห็นได้ว่ากลุ่มเยาวชนชุมชนระแว้งมีจุดแข็งแบบผู้นำรวมศูนย์ กล่าวคือ มีผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 เป็นผู้นำ ดำเนินการและกำหนดทิศทางของกลุ่ม ทีมวิจัยจึงนำจุดแข็งมาสร้างกิจกรรมปฏิบัติการ โดยเริ่มต้นจากค้นหาศักยภาพจากตัวผู้นำคือ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 (ผู้ใหญ่ด่วน) ซึ่งจากการสนทนาค้นพบประเด็นที่สามารถนำมาพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างสังคมสุขภาวะได้คือ กิจกรรมการเรียนมวยไทย

ด่วนรูสลาม ลอจิ กล่าวว่า

“เมื่อก่อนผมเคยเป็นนักมวย ผมชกออกช่อง 7 ด้วย อยู่ค่ายศศิประภายิมสมัยนั้นนักมวยในค่ายดัง ๆ หลายคน เช่น กวางทอง กวางเงิน ส่วนผมกวางหยก ศศิประภายิม เป็นพวกตระกูลกวางก็พอมีแต่ไม่ถึงกับได้แชมป์ แต่ที่ดังมาก ๆ เลยคือ 2 พี่น้อง สุโขทัย กับ ศรีสัชนาลัย ศศิประภายิม ศรีสัชนาลัย คนนี้ก็คือ วิจารณ์ พลฤทธิ์ ฮีโร่เหรียญทองโอลิมปิค รุ่น ๆ กับผม เลย สนิทกัน”

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ดังกล่าวทีมวิจัยจึงได้หารือร่วมกันเพื่อวางแผนกิจกรรมโครงการปฏิบัติการที่เหมาะสมกับชุมชน และเป็นการเสริมสร้างสุขภาวะเยาวชนในชุมชนฝึก ซึ่งผลสรุปก็คือการฝึกมวยไทยให้กับกลุ่มเยาวชนตำบลระแว้ง โดยมีผู้ใหญ่ด่วนเป็นผู้ฝึกสอน

สรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนจิตอาสามวยไทย พบว่าได้ออกมาร่วมกันรวมตัวเพื่อออกกำลังกายและซักซ้อมศิลปะการต่อสู้มวยไทยและร่วมกันพัฒนาชุมชนทุกวันหยุดเสาร์และอาทิตย์ จะใช้เวลาช่วงเย็น ๆ สถานที่จะใช้โรงเรียนในหมู่บ้านเป็นหลัก เมื่อดำเนินการมาได้สัดระยะหนึ่งพบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการลดน้อยลง ทั้งนี้เพราะขาดการสร้างแรงจูงใจและอุปกรณ์เครื่องไม้เครื่องมือในการซักซ้อมมวยไทย ซึ่งคณะผู้วิจัยได้แนะนำให้มีการปรับกิจกรรมให้หลากหลายและมีการสร้างแรงจูงใจในหลาย ๆ รูปแบบ

การดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนอาสามวยไทย โดยภาพรวมแม้จะยังไม่ประสบผลสำเร็จในทุกกิจกรรม แต่กลุ่มเยาวชนที่นี้มีพี่เลี้ยงและผู้นำท้องที่ที่เข้มแข็ง และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนอย่างแท้จริง จึงมีโอกาสในการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ได้ในอนาคต

6. อภิปรายผลการวิจัย

กระบวนการสร้างกลุ่มเด็ก และเยาวชนในชุมชนตำบลระแว้ง เพื่อการพัฒนาสุขภาวะชุมชนชายแดนใต้ เป็นความพยายามสร้างกลุ่มโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกภายในชุมชน อันได้แก่ผู้นำและกลุ่มเยาวชน ซึ่งการดำเนินการนั้นเป็นการสร้างกิจกรรมร่วมกันตั้งแต่ต้นกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาสุขภาวะชุมชน โดยในกระบวนการของกิจกรรมปฏิบัติการนั้นแสดงให้เห็นถึงการวางแผนและปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมตรงจุดนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมตามความหมายทางการพัฒนาที่ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543 : 115-116) ได้นิยามไว้ว่า การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหาร

จัดการ การติดตาม ประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน

การพัฒนากลุ่มเยาวชนเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาที่เป็นการค้นหาศักยภาพจากต้นทุนในชุมชน คือ การนำความรู้ความสามารถของผู้นำ ซึ่งมีต้นทุนความรู้ด้านมวยไทย มาสร้างพลังขับเคลื่อนกลุ่มเยาวชนเพื่อสร้างชุมชนสุขภาวะ โดยการค้นหาต้นทุนดังกล่าวเป็นการค้นหาโดยทำเป็นระเบียบแบบแผนอย่างมีกระบวนการ คือ โดยเริ่มจากกระบวนการวางแผน กระบวนการปฏิบัติ มีการตรวจสอบข้อมูลของชุมชน และเลือกกิจกรรมปฏิบัติการที่มีความเหมาะสมกับความต้องการของเยาวชนในพื้นที่ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับวงจร Deming (W.E Deming แปลโดยพัชรี อินทร์อำนวย, มปป:เว็ปไซด์) ที่กล่าวถึง วงจร PDCA ที่เป็นวงจรในการพัฒนาองค์กรรูปแบบหนึ่งที่มีสาระสำคัญขององค์ประกอบ 4 ประการ ประกอบด้วย“การวางแผน” อย่างรอบคอบ เพื่อ “การปฏิบัติ” อย่างค่อยเป็นค่อยไป แล้วจึง “ตรวจสอบ” ผลที่เกิดขึ้น วิธีการปฏิบัติใดมีประสิทธิผลที่สุด ก็จะจัดให้เป็นมาตรฐาน หากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ก็ต้องมองหาวิธีการปฏิบัติใหม่หรือใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม

จากกรณีศึกษาของชุมชนระแว้งนั้นแสดงให้เห็นได้ถึงรูปแบบการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยจากเดิมที่ผู้นำชุมชนเป็นคนคิดกำหนดแบบรวมศูนย์ มีลักษณะโครงสร้างจากบนลงล่าง รูปแบบกิจกรรมส่วนใหญ่มาจากผู้นำ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มเกิดขึ้นน้อยมาก หากแต่เมื่อชุมชนเข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ก็รับรู้ถึงกระบวนการทำงานอย่างมีส่วนร่วมและเป็นระเบียบแบบแผนมากขึ้นและสามารถนำไปพัฒนากลุ่มของตนเองได้

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1.1 ชุมชนระแว้งควรมีการพัฒนาศักยภาพสมาชิกภายในกลุ่มโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

1.2 กลุ่มเยาวชนชุมชนระแว้งควรมีระเบียบแบบแผนในการขับเคลื่อนกลุ่มอย่างชัดเจน ตั้งแต่การกำหนดโครงสร้างหน้าที่การตั้งคณะทำงานเพื่อการวิเคราะห์งานร่วมกัน

8. กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

ขอขอบคุณผู้สนับสนุนจากสำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

9. เอกสารอ้างอิง

ณัฐวุฒิ ณัฐวุฒิ และธนัญชัย. (2551). *การมีส่วนร่วมของเยาวชน ในการพัฒนาฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติแม่น้ำสาร อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เบญจมาศ สุขศรีเพ็ง. (2543). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการส่งเสริมสุขภาพ. *วารสารสาธารณสุขมูลฐาน ภาคใต้*. 14(3), จาก https://www.gotoknow.org/posts/195870

พัชรี อินทร์อำนวย. (2551). สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2561, จากhttp://rms.msu.ac.th/upload/art_culture/doc/6107016_3645(0).pdf

สุวรา แก้วนุ้ย และสุภาภรณ์ พนัสนาชี. (2558). สืบค้นเมื่อวันที่ 10 เมษายน 2561, จาก http://www.deepsouthwatch.org/node/6656

บุคลานุกรม

นายรุสลาม ลอจิ. 2561.ผู้ใหญ่บ้านบ้านระแว้ง.ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 มิถุนายน 2561

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี: ความคาดหวังของประชาชน เทศบาลเมืองสิงหนคร จังหวัดสงขลา

ETHICAL LEADERSHIP TOWARD PEOPLE OF MAYOR: PEOPLE'S EXPECTATION, SINGHANAKORN MUNICIPALITY, SONGKHLA

ธิดารัตน์ กิตติปรีชญาภรณ์[1] และฤชุตา เทพยากุล[2]

Tidarat Kittipreechayaporn[1]* and Ruechuta Tepayakul[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของประชาชน และเพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนในเทศบาลเมืองสิงหนคร จังหวัดสงขลาที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทครอบครัว และการมีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในเทศบาลเมืองสิงหนคร จังหวัดสงขลา จำนวน 394 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนประชากร และวิธีการคัดเลือกตามสะดวก เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม ผลการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ สรุปได้ว่า มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าเท่ากับ .925

ผลวิจัย พบว่า ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57) ประชาชนคาดหวังด้านการสื่อสารเชิงจริยธรรมสูงกว่าด้านคุณภาพเชิงจริยธรรม กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ ประเภทครอบครัว การมีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม, การสื่อสารเชิงจริยธรรม, คุณภาพเชิงจริยธรรม, นายกเทศมนตรี, เทศบาลเมือง

Abstract

This research aims to study the level of expectation of the people and to compare the expectation of the people in Singhanakhon Municipality, Songkhla Province towards the ethical leadership on the people of the mayor classified by personal statuses including gender, age, educational level, family type, and having a role model in life. This study was conducted by using a quantitative research method and a survey research process. The sample was a total of 394 people who were living in Singhanakhon Municipality, Songkhla Province, selected by a stratified sampling method according to the population proportion and a convenience sampling method. The research tool was a questionnaire. According to the calculation results

[1] นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

[2] อาจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

* Corresponding author, E-mail: tidarath543@gmail.com

of the consistency index between each question and the objective, it could be concluded that the IOC was 1.00 for all items and the Alpha coefficient was 0.925.

The results of the research indicated that the level of expectation of the people towards the ethical leadership on the people of the mayor was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.57). The aspect of ethical communication had the higher level of expectation than the aspect of ethical quality. The sample with different gender, family type and having a role model in life had the different expectation towards the ethical leadership on the people of the mayor with no statistical significance. In addition, the sample with different age and educational level had different expectation towards ethical leadership on the people of the mayor with a statistical significance level of 0.01.

Keyword: ethical leadership, ethical communication, ethical quality, mayor, municipality

1. บทนำ

นายกเทศมนตรีเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนนโยบาย รวมทั้งการแก้ไขปัญหาของเทศบาลที่เกิดขึ้นให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของประชาชน นายกเทศมนตรีต้องแสดงให้ประชาชนในเทศบาลเห็นว่า ตนมีความสามารถในการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ รวมถึงมีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) เป็นหลักยึดที่สำคัญ เนื่องจากจริยธรรมในการบริหารงานเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องมีควบคู่ไปกับความรู้ความสามารถ เพราะผู้บริหารถือเป็นบุคคลต้นแบบขององค์กร ด้วยจริยธรรมเป็นคุณสมบัติของผู้นำที่สามารถโน้มน้าวจิตใจคนให้ทำตามหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จริยธรรมของนายกเทศมนตรีจึงสำคัญต่อความสำเร็จในการบริหารงานตลอดจนการพัฒนาเทศบาล (ประหยัด หงษ์ทองคำ, 2540) และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564 ที่กำหนดหลักการสำคัญของการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีหลักการยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทยพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรม และคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ปัญหาผู้บริหารขาดจริยธรรมอันเป็นเรื่องของบทบาทและหน้าที่ในการเป็นผู้นำที่ดี ที่ทำให้กลไกการบริหารงานล้มเหลวจนกระทบต่อความเสื่อมของสังคมเป็นปัญหาด้านตัวบุคคลของผู้บริหาร (อภิชา สุขจีน, 2563) ดังนั้น หากผู้บริหารเทศบาลบกพร่องทางจริยธรรม ย่อมขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กร จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางให้กับเทศบาลในการจัดทำประมวลจริยธรรมของผู้บริหารเทศบาล หรือนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานเทศบาลของนายกเทศมนตรีให้ตรงตามความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่ได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของประชาชนในเทศบาลเมืองสิงหนคร จังหวัดสงขลา ที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี

2.2 เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของประชาชนในเทศบาลเมืองสิงหนคร จังหวัดสงขลาที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของประชาชน

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

3.1 จริยธรรมต่อประชาชน

บทความวิจัยชิ้นนี้ วัดจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี จำแนกเป็นสององค์ประกอบ โดยองค์ประกอบแรก ได้แก่ จริยธรรมต่อประชาชน**ด้านคุณภาพเชิงจริยธรรม** (Ethical Quality) ที่นำเสนอโดย Butts (2016) เนื่องจากเป็นการที่ผู้บริหารองค์กรนำแนวคิดเรื่องคุณภาพมาผลักดันให้เข้ากับทุกกระบวนการของการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มกำหนดนโยบายไปจนถึงการประเมินผลนโยบายซึ่งเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับบริบทขององค์กรในปัจจุบัน โดยพฤติกรรมบ่งชี้ประกอบด้วย (1) ให้ความสำคัญกับการยึดมั่นคุณภาพสำหรับการดำเนินงานในทุกระดับ (2) มีการวิเคราะห์ความสำเร็จและความผิดพลาดในการดำเนินงานตามนโยบาย (3) พยายามผลักดันให้เกิดนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นในท้องถิ่น และ (4) กำหนดและใช้มาตรฐานเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนางานในท้องถิ่น สำหรับองค์ประกอบที่สอง ได้แก่ จริยธรรมต่อประชาชน**ด้านการสื่อสารเชิงจริยธรรม** (Ethical Communication) ที่นำเสนอโดย Men (2015) เนื่องจากผู้บริหารองค์กรที่ดีต้องมีบทบาทสำคัญใน

การดูแลระบบการสื่อสารภายในองค์กรให้มีความชัดเจน โปร่งใส อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ ก่อให้เกิดความไว้วางใจในการทำงานระหว่างองค์กรกับประชาชน โดยพฤติกรรมบ่งชี้ ประกอบด้วย (1) อนุญาตให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานของเทศบาล (2) สื่อสารแบบเปิดเผยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อเทศบาลอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (3) สนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเทศบาลได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน (4) ทำตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน (5) สื่อสารประเด็นต่าง ๆ โดยคำนึงถึงประเด็นทางจริยธรรมประกอบเสมอ และ (6) ส่งต่อข้อมูลที่จำเป็นต่อการดำเนินการใด ๆ โดยคำนึงถึงความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม และความผาสุกของท้องถิ่น

3.2 สถานภาพส่วนบุคคลของประชาชน

ผู้วิจัยสังเคราะห์ตัวแปรสถานภาพส่วนบุคคลของประชาชน ได้ตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทครอบครัว และการมีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีผลต่อความคาดหวังภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรีจากวรรณกรรมของ พรเพชร พรสยม (มปป.), พรศักดิ์ ทับทิมหิน (2551), ณรงค์ นรากร (2555), จรรยา โต๊ะตาเหยะ (2559), อาภาพร ฝ่ายสกุล (2560) และ ลือรัตน์ อนุรัตน์พานิช และคณะ (2561) และสามารถพัฒนาสมมติฐานการวิจัยและกรอบแนวคิดได้ ดังนี้

3.2.1 ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรีอยู่ในระดับมาก

3.2.2 ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน คาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2.3 ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน คาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2.4 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน คาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2.5 ประชาชนที่มีประเภทครอบครัวแตกต่างกัน คาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2.6 ประชาชนที่มีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิตแตกต่างกัน คาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

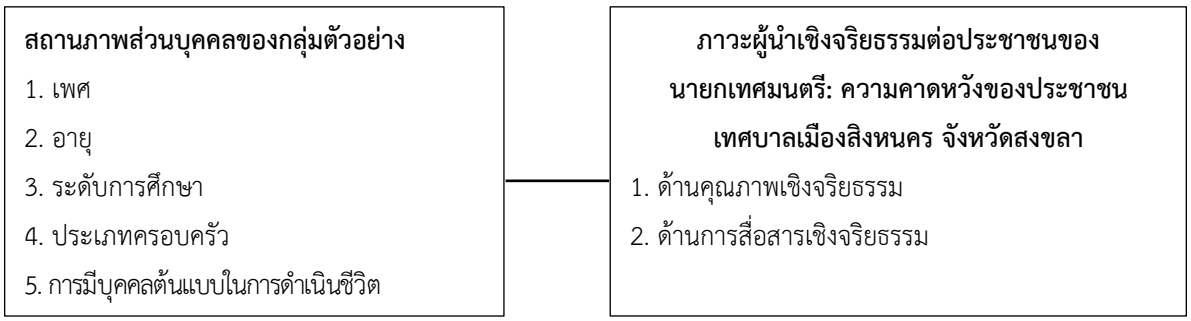

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : การสังเคราะห์ของผู้วิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลเมืองสิงหนคร จังหวัดสงขลา ที่มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 29,288 คน โดยการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1973) กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้คือ .05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 394 คน จากนั้น ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนประชากร แล้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบวิธีการคัดเลือกตามสะดวกต่อไปเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบถ้วน ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2564 รวมจำนวน 2 สัปดาห์

4.2 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลความคาดหวังจากประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองสิงหนครจังหวัดสงขลา อันเป็นการวิจัยเพื่อสำรวจตัวแปร แล้วนำผลมาอธิบายการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์นั้น ๆ เนื่องจากการวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องในการนำมาใช้วิจัย

4.3 เครื่องมือในการวิจัย การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเชื่อถือได้

เครื่องมือวิจัยในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทครอบครัว และการมีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต รวมจำนวน 5 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามวัดความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชน รวม 10 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน โดยพัฒนามาจากงานของ Butts (2016) ด้านคุณภาพเชิงจริยธรรม จำนวน 4 ข้อ และ Men (2015) ด้านการสื่อสารเชิงจริยธรรม จำนวน 6 ข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่ามี 5 ระดับ (1 = ประชาชนคาดหวังว่า นายกเทศมนตรีมีภาวะผู้นำข้อนี้ในระดับน้อยที่สุด จนถึง 5 = คาดหวังว่า นายกเทศมนตรีมีภาวะผู้นำข้อนี้ในระดับมากที่สุด)

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คนพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อวัดได้ตรงตามเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด โดย +1 หมายถึง ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า ข้อคำถามวัดจุดประสงค์หรือเนื้อหา จากนั้นนำข้อมูลที่ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณามาหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ เกณฑ์การตัดสินค่า IOC ถ้ามีค่า .05 ขึ้นไป (กาญจนา วัฒายุ, 2548) ซึ่งค่า แบบสอบถามชุดนี้ มีค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ ถือว่า ข้อคำถามวัดได้ตรงวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา สามารถนำข้อคำถามนั้นไปใช้ต่อไปได้ จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อถือได้ โดยทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบแล้วนำแบบสอบถามไปทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า เกณฑ์การตัดสินค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่ามีค่ามากกว่า .80 ขึ้นไปถือว่า เป็นค่าที่ดี (อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์, 2548) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของแบบสอบถามชุดนี้เท่ากับ .925

4.4 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาหาค่าร้อยละ วิเคราะห์ระดับความคาดหวังของประชาชนโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าสถิติ t-test ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสำหรับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม สำหรับตัวแปรเพศ ประเภทครอบครัว และการมีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต วิเคราะห์ค่าสถิติ F-test ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยสำหรับกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป สำหรับตัวแปรอายุ และระดับการศึกษา อันเป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว หากพบว่า ผลการทดสอบกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ เพื่อหาว่าคู่ใดบ้างที่มีความแตกต่างกัน ตามวิธีการของ Post Hoc แบบ Least Significant Difference (LSD)

5. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอนำเสนอผลวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคาดหวังของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี

ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชน	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
ด้านคุณภาพเชิงจริยธรรม			
1. ให้ความสำคัญกับการยึดมั่นคุณภาพสำหรับการดำเนินงานในทุกระดับ	4.60	.518	มากที่สุด
2. มีการวิเคราะห์ความสำเร็จและความผิดพลาดในการดำเนินงานตามนโยบาย	4.51	.539	มากที่สุด
3. พยายามผลักดันให้เกิดนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นในท้องถิ่น	4.60	.534	มากที่สุด
4. กำหนดและใช้มาตรฐานเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อพัฒนางานในท้องถิ่น	4.55	.532	มากที่สุด
รวม	**4.56**	**.531**	**มากที่สุด**
ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชน	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
ด้านการสื่อสารเชิงจริยธรรม			
1. อนุญาตให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นประกอบการตัดสินใจในการดำเนินงานของเทศบาล	4.62	.524	มากที่สุด
2. สื่อสารแบบเปิดเผยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อเทศบาลอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม	4.53	.529	มากที่สุด
3. สนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเทศบาลได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน	4.64	.514	มากที่สุด
4. ทำตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชน	4.53	.543	มากที่สุด
5. สื่อสารประเด็นต่าง ๆ โดยคำนึงถึงประเด็นทางจริยธรรมประกอบเสมอ	4.64	.514	มากที่สุด
6. ส่งต่อข้อมูลที่จำเป็นต่อการดำเนินการใด ๆ โดยคำนึงถึงความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมและความผาสุกของท้องถิ่น	4.55	.532	มากที่สุด
รวม	**4.58**	**.526**	**มากที่สุด**
รวมทั้งสองด้าน	**4.57**	**.335**	**มากที่สุด**

หมายเหตุ: เกณฑ์แปลผลแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึง ประชาชนคาดหวังว่า นายกเทศมนตรีมีภาวะผู้นำข้อนี้ในระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.57) ด้านการสื่อสารเชิงจริยธรรม เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านคุณภาพเชิงจริยธรรม ($\overline{X}$ = 4.56, 4.58 ตามลำดับ) ผลคะแนนอยู่ในระดับมีความแตกต่างกันน้อย หรือใกล้เคียงกัน (S.D. = .335)

เมื่อพิจารณาด้านคุณภาพเชิงจริยธรรม รายข้อพบว่า “พยายามผลักดันให้เกิดนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นในท้องถิ่น” เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าข้ออื่น โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.60) ส่วนด้านการสื่อสารเชิงจริยธรรม รายข้อพบว่า “สนับสนุน

ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของเทศบาลได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน” และ “สื่อสารประเด็นต่าง ๆ โดยคำนึงถึงประเด็นทางจริยธรรมประกอบเสมอ” เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าข้ออื่นเท่ากัน โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.64)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความแตกต่างความคาดหวังของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี จำแนกตามเพศ ประเภทครอบครัว และและการมีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต

ตัวแปร	$\overline{X}$	S.D.	t value	P-value
เพศ				
ชาย	4.56	.036	-.625	.533
หญิง	4.58	.018		
ประเภทครอบครัว				
ครอบครัวเดี่ยว	4.60	.294	1.622	.107
ครอบครัวขยาย	4.52	.423		
การมีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต				
มีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต	4.57	.339	-1.365	.173
ไม่มีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต	4.67	.244		

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (t = -.625, P = .533) กลุ่มตัวอย่างที่มีประเภทครอบครัวแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (t = 1.622, P = .107) และกลุ่มตัวอย่างที่มีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันมีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (t = -1.365, P = .173)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ของความคาดหวังของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี จำแนกตามอายุ และระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P-value
อายุระหว่างกลุ่ม	1.699	5	.340	3.092	.009**
อายุภายในกลุ่ม	42.646	388	.110		
โดยรวม	44.345	393			
ระดับการศึกษาระหว่างกลุ่ม	2.033	5	.407	3.729	.003**
ระดับการศึกษาภายในกลุ่ม	42.312	388	.109		
โดยรวม	44.345	393			

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 3.092, P = .009) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับ

การศึกษาแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (F = 3.729, P = .003) ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบพหุคูณโดยวิธี LSD เพื่อดูว่ามีคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของค่าเฉลี่ยระดับความคาดหวังของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี จำแนกตามอายุ

อายุ	18-24 ปี	25-34 ปี	35-44 ปี	45-54 ปี	55-60 ปี	61ปี ขึ้นไป
อายุ 18-24 ปี		.074	.830	.072	.166	.801
อายุ 25-34 ปี			.220	.001**	.027*	.277
อายุ 35-44ปี				.075	.149	.717
อายุ 45-54 ปี					.755	.424
อายุ 55-60 ปี						.380
อายุ 61 ปี ขึ้นไป						

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรีแตกต่างกัน จำนวน 2 คู่ ได้แก่ คู่ที่ 1 อายุ 25-34 ปี กับ 55-60 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 และคู่ที่ 2 อายุ 25-34 ปี กับ 45-54 ปี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ส่วนคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของค่าเฉลี่ยระดับความคาดหวังของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า		.012*	.103	.003**	.003**	.046*
มัธยมศึกษาตอนต้น			.088	.924	.974	.820
มัธยมศึกษาตอนปลาย				.007**	.002**	.302
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า					.913	.739
ปริญญาตรี						.769
สูงกว่าปริญญาตรี						

** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรีแตกต่างกันจำนวน 6 คู่ ได้แก่ คู่ที่ 1 ประถมศึกษาหรือต่ำกว่ากับมัธยมศึกษาตอนต้น และคู่ที่ 2 ประถมศึกษาหรือต่ำกว่ากับสูงกว่าปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วนคู่ที่ 3 ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า กับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า คู่ที่ 4 ประถมศึกษาหรือต่ำกว่ากับปริญญาตรี คู่ที่ 5 มัธยมศึกษาตอนปลายกับ อนุปริญญาหรือเทียบเท่า และคู่ที่ 6 มัธยมศึกษาตอนปลายกับปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 ส่วนคู่อื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สรุปได้ว่า ระดับความคาดหวังของประชาชนในเทศบาลเมืองสิงหนคร จังหวัดสงขลา ที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี ด้านคุณภาพเชิงจริยธรรม และด้านการสื่อสารเชิงจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ระดับความคาดหวังของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรีอยู่ในระดับมาก

แสดงว่า ประชาชนให้ความสำคัญต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรีเป็นอย่างมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง (2546) ที่ให้ความเห็นว่า ผลของจริยธรรมต่อการบริหารงานของผู้นำย่อมเป็นการสร้างศรัทธาต่อประชาชนและนำมาซึ่งการสนับสนุนการปฏิบัติงานราชการของเจ้าหน้าที่ กล่าวได้ว่า ความศรัทธาเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญของการมีจริยธรรม ทำให้เกิดการยอมรับการร่วมมือ เกิดความสมัครใจ เมื่อประกอบกับการบริหารงานที่ถูกต้องตามหลักการที่ดี ผลของการบริหารงานย่อมสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย และเป็นไปอย่างยั่งยืน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อประชาชนของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน คาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ว่า ประชาชนที่มีเพศ ประเภทครอบครัว มีบุคคลต้นแบบในการดำเนินชีวิต แตกต่างกัน คาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเพชร พรสยม (มปป.) พบว่า ครูที่มีอายุต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ นรากร (2555) พบว่า ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 ที่มีอายุแตกต่างกัน มีพฤติกรรมด้านจริยธรรมโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก นักวิจัยชาวตะวันตก Society for Human Resource Management. (2013) ได้วิจัยพบว่า คนในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้นต่างมีรูปแบบแนวทางในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป และจากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า กลุ่มตัวอย่าง อายุ 25-34ปี มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังของประชาชนต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรี รวมทุกองค์ประกอบ สูงที่สุด ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง อายุ 25-34 ปี เป็นกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงของ Generation Y คือ กลุ่มคนที่เกิดระหว่าง พ.ศ. 2523-2540 แนวโน้มพฤติกรรมของ Generation Y คือ เป็นตัวของตัวเองสูง มีความคิดอ่าน มีทัศนคติเป้าหมาย รูปแบบการใช้ชีวิตที่เป็นแบบฉบับของตัวเอง มีความภูมิใจในตนเองไม่ต้องการเป็นอย่างใคร ยืนหยัดความคิดเห็นของตนเอง เมื่อจะทำอะไรก็มักคิดเชิงบวกหรือคิดในแง่ดีกว่า ทุกอย่างเป็นไปได้และประสบความสำเร็จ รวมทั้งยังมีทัศนคติที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นใจ กล้าคิด กล้าทำ มั่นใจในตนเองสูง (เมทิณี สิริสาร,2554) ทั้งนี้ยัง สอดคล้องกับแนวคิดของ ดาวใจ ศรลัมพ์ (2555) ที่อธิบายว่า ประชาชนที่จัดอยู่ในกลุ่ม Generation Y เติบโตในยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟู จึงมีความคาดหวังสูง เชื่อมั่นในตนเอง และมั่นใจในความสามารถที่จะสบความสำเร็จ และมักต้องการความชัดเจนในการทำงาน เช่น ต้องชัดเจนว่าสิ่งที่ทำมีผลต่อตนเองและต่อหน่วยงานอย่างไร ต้องการสร้างสมดุลเวลาให้กับตัวเอง

ระดับการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเพชร พรสยม (มปป.) พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรศักดิ์ ทับทิมหิน (2551) พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4 ต่อการปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อีกทั้งยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ นรากร (2555) พบว่า ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมด้านจริยธรรมของผู้บริหาร

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 2 ที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีพฤติกรรมด้านจริยธรรมโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา โต๊ะตาเหยะ (2559) พบว่า ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราชตามความคิดเห็นของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ มีความรู้และประสบการณ์ และนำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ เกิดการคิดวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดความคาดหวังความต้องการ ความมุ่งหวังในการพัฒนาองค์กรที่สูงขึ้นตามมา ธาดา รัชกิจ (2019)

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำประมวลจริยธรรมของผู้บริหารเทศบาล

7.1.2 ผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงานเทศบาลของนายกเทศมนตรีให้ตรงตามความคาดหวังของประชาชนในพื้นที่

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความคาดหวังต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนายกเทศมนตรี ด้านจริยธรรมต่อองค์กร เพื่อให้ทราบถึงความคาดหวังของพนักงานในองค์กร เนื่องจากพนักงานเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้องค์กรสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย

9. เอกสารอ้างอิง

กาญจนา วัฒายุ. (2548). *การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.

จรรยา โต๊ะตาเหยะ. (2559). *คุณธรรม จริยธรรม ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามความคิดเห็นของครู*. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช).

ณรงค์ นรากร. (2555). *การศึกษาพฤติกรรมด้านจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ).

ดาวใจ ศรลัพพ์. (2555). *การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรัก ความมุ่งมั่น และความปรารถนาที่จะทำงานเพื่อองค์กรอย่างเต็มความสามารถของบุคลากร 3 ช่วงวัย: กรณีศึกษา บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย (แก่งคอย) จำกัด*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์).

ธาดา รัชกิจ. (2019). *การศึกษา (Education) สำคัญอย่างไรกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. สืบค้น 20 พฤษภาคม 2564, จาก https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/

ประหยัด หงษ์ทองคำ. (2540). *ปัญหาและแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพการ บริหารเทศบาลไทย*. กรุงเทพฯ: เจ้าพระยาการพิมพ์

พรศักดิ์ ทับทิมหิน. (2551). *การปฏิบัติตนตามคุณธรรม จริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4*. (วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์).

พรเพชร พรสยม. (มปป). *ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายลาดใหญ่ จังหวัดสมุทรสงคราม*. (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม).

เมทินี สิริสาร. (2554). *ความคาดหวังเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันของหัวหน้างานกับลูกน้องใหม่*. (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

ลือรัตน์ อนุรัตน์พานิช, วิไลวรรณ ผ่องแผ้ว, มนทยาม สุนันทิวัฒน์, ฟ้าใส จันท์จารุภรณ์ และชะอรสิน สุขศรีวงศ์. (2561). ทัศนคติต่อจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริตและด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาเภสัชศาสตร์. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร.* 11(1), 3228–3245.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อภิชา สุขจีน. (2563). ภาวะผู้นำ: จริยธรรมนักการเมืองไทยตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง,* 9(3), 234-245.

อภิรัฐ ตั้งกระจ่าง. (2546). *จริยธรรมทางธุรกิจ: Business Ethics*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (2548). ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา: สาระสำคัญและปัญหาในการใช้. *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์. 45*(1), 93-124.

อาภาพร ฝ่ายสกุล. (2560). *พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 4*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Butts, J. B. (2016.). Ethics in organizations and leadership. In Nursing Ethics: Across the Curriculum and in to Practice. (4th ed.). USA: Jones and Bartlett Learning.

Men, L. R. & Stacks, D. W. (2015). The effects of authentic leadership on strategic internal communication and employee-organization relationships. *Journal of Public Relations Research. 26*, 301– 324.

Society for Human Resource Management. (2013). *Shapping and ethical workplace culture*. Retrieved May 20, 2021, from https://www.shrm.org/hr-today/trends-and-forecasting /special-reports-and-expert-views/Documents/Ethical-Workplace-Culture.pdf

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ADMINISTRATION ACCORDING TO THE GOOD GOVERNANCE OF CHAMAI SUBDISTRICT MUNICIPALITY THUNG SONG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พงศ์พิพัฒน์ หนูคลัง[1], ชลลดา คุระแก้ว[2], ธารินี จริยาปยุกต์เลิศ[3] และอุมาพร กาญจนคลอด[4]*

Phongpipat Nhuklang[1], Chollada Kurakaew[2], Tharinee Jariyapayuklert[3] and Umaporn Kanjanaklod[4]*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1.การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2.ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ3.เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1.บุคลากรและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลชะมาย จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล และกลุ่มที่ 2.ประชากรในพื้นที่เทศบาลตำบลชะมาย จำนวน 8 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 374 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1)เทศบาลตำบลตำบลชะมายมีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักความโปร่งใสที่ดีมีการยึดหลักในการปฏิบัติงานที่สามารถตรวจสอบรายละเอียดการปฏิบัติงานได้ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการให้ประชาชนตรวจสอบได้และเปิดโอกาสให้ประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้ามาตรวจสอบการทำงานภายในองค์กรได้มีระบบการทำงานที่ชัดเจน เปิดเผยตรงไปตรงมา จึงทำให้ประชาชนได้ทราบข่าวการทำงานของเทศบาลได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ 2)ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับมาก และประชาชนที่มีอายุ เพศ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การบริหารงาน, หลักธรรมาภิบาล, เทศบาลตำบลชะมาย

1 - 2 นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิมยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3 - 4 อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิมยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

* Corresponding author, E-mail: umaporn_kan@nstru.ac.th

Abstract

The purpose of this research were to study 1. Administration according to good governance of Chamai Subdistrict Municipality, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province 2. The level of people's opinion towards the administration according to the good governance of Chamai Subdistrict Municipality, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province. and 3. Compare the level of people's opinion towards the administration according to good governance of Chamai Sub-District Municipality, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province. Classified by personal factors. The population used in this research was divided into 2 groups: 1. Using the process of selecting a specific sample group, 5 personnel and Chamai Sub-district Municipality Officers were interviewed. The data was gathered using the interview form. and 2. A questionnaire was utilized to collect data from populations in Chamai Subdistrict Municipality, 8 villages, and a sample group of 374 persons. The results showed that 1) Chamai Subdistrict Municipality has a good governance in terms of good transparency, adherence to operational principles that can check the details of operations. Disclose official information for the public to be able to inspect and give the public an opportunity related agencies able to inspect the work within the organization with a clear and straightforward working system; As a result, the people can know the news of the municipality's work thoroughly and efficiently. 2) The level of public opinion towards the administration according to the excellent governance of Chamai Sub-District Municipality, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province is not different among individuals of all ages and sexes. As for the people with different levels of education and occupation, the level of public opinion towards the administration according to the good governance of Chamai Sub-District Municipality, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province was significantly different at the 0.05 level.

Keyword: Administration, Good Governance, Chamai Sub-District Municipality

1. บทนำ

ความโปร่งใสและการต่อต้านการทุจริตคอรัปชั่น เป็นประเด็นที่ทุกประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยในปี พ.ศ.2563 องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติได้เผยแพร่คะแนนความโปร่งใส ตามดัชนีวัดภาพลักษณ์คอร์รัปชั่น (Corruption Perception Index) ซึ่งเป็นการวัดคะแนนจากหลากหลายแหล่งที่มา ประเทศไทยได้คะแนน 36 จาก 100 คะแนนเต็ม และอยู่ในอันดับที่ 104 จาก 180 ต่อเนื่องจากปี 2562 โดยอยู่ในลำดับที่ 5 ของอาเซียน ขณะที่สิงคโปร์ได้ 85 คะแนนและอยู่ที่ดันอับที่ 3 ของโลก และอันดับหนึ่งของโลกเป็นของเดนมาร์กและนิวซีแลนด์ที่ 88 คะแนน ซึ่งประเทศไทยให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความโปร่งใสในทุกๆหน่วยงาน โดยนำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นตัวชี้วัดความโปร่งในในหน่วยงานภาครัฐเสมอมา

เทศบาลชะมายได้ขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาล มุ่งเน้นให้การดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของเทศบาลตำบลชะมาย เป็นไปอย่างต่อเนื่อง สร้างระบบราชการที่มีความโปร่งใส จัดระบบการตรวจสอบและประเมินผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมความคุ้มค่าเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ปรับปรุงระบบการปฏิบัติงานให้เกิดความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและสนับสนุนภาคประชาชนให้มีส่วนร่วม ในการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกค่านิยมของสังคมให้ประชาชนร่วมกันต่อต้านการทุจริตประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546

จากผลดำเนินงานจากการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ทำให้เทศบาลตำบลชะมายมีรางวัลและผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ รางวัลการบริหารจัดการที่ดีขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (ประเภททั่วไป) ประจำปีงบประมาณ 2559 รางวัลการบริหารจัดการที่ดีขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (ประเภทโดดเด่น) ประจำปีงบประมาณ 2560-2563 และได้รับใบประกาศเกียรติคุณสถาบันพระปกเกล้า ประจำปี 2562 เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานด้านความโปร่งใสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนจากสถาบันพระปกเกล้า (งานวิเคราะห์นโยบายและแผน, 2564)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาโดยมีประเด็นในการศึกษาดังนี้ เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาล ตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.3 เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดและทฤษฎีรวมทั้งศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

ธรรมาภิบาลหรือ Good Governance หมายถึง การบริหารการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการพัฒนาประเทศ ตลอดจนมีการใช้อำนาจในการบริหารราชการ แผ่นดินให้มีความแข็งแกร่งมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ มีความโปร่งใส ยุติธรรมและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาประเทศชาติเป็นไปอย่างมั่นคง ยั่งยืนและมีเสถียรภาพ

3.1.1 แนวคิดหลักธรรมาภิบาล

สำนักนายกรัฐมนตรี (2542: 26-27) กล่าวว่า การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 สำนักนายกรัฐมนตรีเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยมติคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบวาระแห่งชาติในการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี โดยกำหนดเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และระเบียบนี้เริ่มมีผลการบังคับใช้กับหน่วยงานของรัฐ ตั้งแต่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ซึ่งในระเบียบในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีควรจัดหรือส่งเสริมให้สังคมไทยอยู่บนพื้นฐานของหลักสำคัญอย่างน้อย 6 หลัก คือ

1. หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ เหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล

ในการนำหลักนี้มาปฏิบัติจะต้องคำนึงถึงเรื่องความเป็นธรรมและความยุติธรรมเพราะเมื่อระบบกฎหมายมีความซับซ้อนมากขึ้น คนในสังคมก็เริ่มมองว่ากฎหมายเป็นเรื่องที่เข้าใจยากมีวิธีปฏิบัติที่สับสนและเกิดความระแวงว่าข้าราชการจะแสวงหาประโยชน์ในการดำเนินการ โดยจะบังคับกฎหมาย ระเบียบ เหล่านี้อย่างไม่เป็นธรรม ในเรื่องนี้ภาครัฐจะต้องมีการทบทวน ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เข้าใจง่าย และมีการเผยแพร่ทำความเข้าใจเนื้อหาสาระของกฎหมายกับประชาชนให้ดีให้ประชาชนเข้าใจว่าการตราและบังคับใช้กฎหมายอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลและความจำเป็นจริง ๆ มิฉะนั้น ประชาชนจะต่อต้านไม่ปฏิบัติตามกฎหมายที่บังคับใช้ นอกจากเรื่องความเป็นธรรมแล้วจะต้องมีการปรับปรุงกระบวนการร่างออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายให้มีความรัดกุมรวดเร็วและเป็นธรรมด้วย

2. หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคมและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้พยายามแก้ไขปัญหานี้ บางส่วนโดยวางมาตรการให้ผู้แทนประชาชนที่เข้าไปบริหารราชการต้องเข้าสู่หน้าที่ด้วยความชอบธรรม โดยการกำกับดูแลขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำจะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา 77 ซึ่งเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน จัดระบบงานที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและปฏิบัติตามข้อบังคับ ก.พ. ว่าด้วยจรรยาบรรณของข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2537 คือมีจรรยาบรรณต่อตนเองต่อหน่วยงาน ต่อผู้ร่วมงาน ต่อประชาชนและสังคม

3. หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติโดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและเข้าใจง่าย มีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้อง ชัดเจนได้ นอกจากนั้น การตัดสินใจและปฏิบัติงานของภาครัฐต้องมีความโปร่งใส เปิดเผยให้สาธารณชนตรวจสอบได้

4. หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินปัญหาสำคัญของประเทศไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะการประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2540

5. หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลดีและเสียจากการกระทำของตน

6. หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม หลังจากเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ รัฐบาลได้เข้มงวดในการใช้งบประมาณอย่างประหยัดและทบทวนให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างหมุนเวียนและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยการสร้างปลูกทดแทนใหม่ ในส่วนของการบริหารราชการได้มีแผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐเพื่อให้หน่วยงานของภาครัฐมีบทบาทภารกิจที่ชัดเจน มีการปรับปรุงงบประมาณ ระบบการบริหารบุคคลในภาครัฐ ปรับเปลี่ยนกฎหมายให้ทันสมัยและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม ค่านิยมในการทำงานของภาครัฐเพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทุกหน่วยงานในภาครัฐจะต้องรายงานผลการทำงานและแสดงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรต่อสาธารณะ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ บุคลากรของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 5 คน และประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 13,905 คน

4.2 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ไว้ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. บุคลากรเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสงจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และ 2. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 13,905 คน เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มโดยใช้สูตร Krejcie and Morgan (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2553: 27) ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 374 คน จากนั้นผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม โดยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างของในตำบลชะมายตามวิธีการเทียบสัดส่วนประชาชนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้ได้จำนวนที่ต้องการทุกหมู่บ้านจะใช้การเข้าสู่วิธีการคำนวณ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร	จำนวนนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ 1 หนองหว้า	2,437	65
หมู่ที่ 2 ด่านปาบ	1,590	43
หมู่ที่ 3 เขากลาย	765	21
หมู่ที่ 4 ห้วยขัน	1,712	46
หมู่ที่ 5 วังหีบ	946	25
หมู่ที่ 6 นาคำทวด	1,659	45
หมู่ที่ 7 คลองเขแปล	2,681	72
หมู่ที่ 8 นาแฝด	2,115	57
รวม	**13,905**	**374**

ที่มา : เทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ข้อมูล ณ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2564

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามและสัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

4.3.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4.3.2 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 2ชุด ดังนี้ 1.แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชและ2แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ครอบคลุมนิยามปฏิบัติการของตัวแปร ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 5 ข้อ ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดย 1= เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 =เห็นด้วยมากที่สุด และตอนที่ 4 เป็นคำถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

4.3.3 นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยการนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรจำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Power) เพื่อพิจารณาว่าข้อคำถามหรือตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยสามารถจำแนกกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามได้หรือไม่โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Item-total Correlation) ข้อคำถามที่ใช้ได้ต้องมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40 ขึ้นไป ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.4351-0.8350 นอกจากนี้ได้คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาคด้วยการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 กลุ่ม และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของข้อคำถามที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.8987-0.9540 มีค่ามากกว่า 0.7 ขึ้นไปจึงถือว่าค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมดยอมรับได้

4.4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ประมวลผลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย (Mean) สำหรับวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชและ T-test เป็นการแจกแจงแบบ Student's t สำหรับเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 ค่า ได้แก่ ปัจจัยเพศ และ ANOVA เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานที่มีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งส่ง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในด้านหลักความโปร่งใส มากที่สุด เพราะ มีการยึดหลักในการปฏิบัติงานที่สามารถตรวจสอบรายละเอียดการปฏิบัติงานได้ เปิดเผยข้อมูลข่าวสารทางราชการให้ประชาชนตรวจสอบได้และเปิดโอกาสให้ประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถเข้ามาตรวจสอบการทำงานภายในองค์กรได้มีระบบการทำงานที่ชัดเจนเปิดเผยตรงไปตรงมา จึงทำให้ประชาชนได้ทราบข่าวการทำงานของเทศบาลได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

5.2 ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมายด้านหลักนิติธรรมมีสัดส่วนมากที่สุด รองลงมาคือ การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมายด้านหลักความคุ้มค่า ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมายด้านหลักการมีส่วนร่วมมีสัดส่วนน้อยที่สุด

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย จังหวัดนครศรีธรรมราช	$\bar{x}$	**S.D.**	**ระดับความคิดเห็น**
1.หลักนิติธรรม	4.07	0.538	มาก
2.หลักคุณธรรม	4.03	0.503	มาก
3.หลักความโปร่งใส	3.90	0.573	มาก
4.หลักการมีส่วนร่วม	3.75	0.706	มาก
5.หลักความรับผิดชอบ	4.01	0.505	มาก
6.หลักความคุ้มค่า	4.06	0.499	มาก
รวม	3.97	0.398	มาก

5.3 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ

เพศ	**N**	$\bar{x}$	**S.D.**	**t**	**Sig.**
ชาย	177	3.96	0.460	-0.280	0.780
หญิง	197	3.98	0.334		

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับ ระดับของประชาชนเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ กลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	**df**	**SS**	**MS**	**F**	**Sig.**
ระหว่างกลุ่ม	5	0.766	0.153	0.964	0.439
ภายในกลุ่ม	368	58.487	0.159		
รวม	373	59.254			

จากตารางที่ 4.14 ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุพบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	5	1.761	0.352	2.254	0.049*
ภายในกลุ่ม	368	57.493	0.156		
รวม	373	59.254			

*p < 0.05

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ต่อ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	$\bar{x}$	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า	ปริญญาตรี	อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	ปริญญาโท
ประถมศึกษา	4.04	-	0.11483	0.15911*	0.03436	0.01616	0.06466
มัธยมศึกษาตอนต้น	3.93	-	-	0.04428	0.08046	0.13099	0.17948
มัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า	3.89	-	-	-	0.12474*	0.17527*	0.22377
ปริญญาตรี	4.01	-	-	-	-	0.05052	0.09902
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	4.06	-	-	-	-	-	0.04850
ปริญญาโท	4.11	-	-	-	-	-	-

*p < 0.05

จากตารางที่ 6 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบของ (LSD) พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่าง

กัน 3 คู่ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญาหรือเทียบเท่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับกับระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	6	2.196	0.366	2.355	0.030*
ภายในกลุ่ม	367	57.057	0.155		
รวม	373	59.254			

*p < 0.05

จากตารางที่ 7 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า อาชีพที่แตกต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ต่อ ได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	$\bar{x}$	รับราชการ	รัฐวิสาหกิจ	เกษตรกร	พนักงานบริษัท	ธุรกิจส่วนตัว	รับจ้าง	อื่นๆ เช่น ค้าขาย
รับราชการ	4.12	-	0.28388*	0.18604*	0.01605	0.18795*	0.17465	0.08582
รัฐวิสาหกิจ	3.84	-	-	0.09785	0.29993*	0.09593	0.10923	0.19807
เกษตรกร	3.93	-	-	-	0.20208**	0.00191	0.01139	0.10022
พนักงานบริษัท	4.14	-	-	-	-	0.20399*	0.19070*	0.10186
ธุระกิจส่วนตัว	3.93	-	-	-	-	-	0.01330	0.10213
รับจ้าง	3.94	-	-	-	-	-	-	0.08883
อื่นๆ เช่น ค้าขาย นักเรียน	4.03	-	-	-	-	-	-	-

*p < 0.05 ,**p < 0.01

จากตารางที่ 8 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบของ (LSD) พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกัน 7 คู่ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการ มีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรัฐวิสาหกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการ มีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับราชการ มีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรัฐวิสาหกิจ มีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพพนักงานบริษัท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกร มีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพพนักงานบริษัท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพพนักงานบริษัท มีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพพนักงานบริษัท มีระดับความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอ ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่สำคัญที่สุด คือ ด้านความโปร่งใส ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพิศสมัย หมกทอง (2554:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสานักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าย ด้านหลักนิติธรรมด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านจักษณา วิเศษหวาน (2554:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลต่อการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลต่อการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักความโปร่งใสอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุณค่าอยู่ในระดับมาก และด้านหลักการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

6.2 ศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษา พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอ ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก “เห็นด้วยมาก” ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของชินวัฒน์ ธ มุมเสฏโฐ (หาญกุล) (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (3.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีลำดับดังนี้ ด้านหลักนิติธรรม (3.77) ด้านหลักคุณธรรม (3.79) ด้านหลักความโปร่งใส (3.82) ด้านหลักการมีส่วนร่วม (3.76) ด้านหลักความรับผิดชอบ (3.87) และด้านหลักความคุ้มค่า (3.74) และปณิดา พงษ์พันธ์ (2556:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรร

มาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี โดยภาพรวมพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองบัว อยู่ในระดับดีมาก โดยด้านที่มีความคิดเห็นเป็นอันดับแรก คือ ด้านหลักการมีส่วนร่วม รองลงมาคือด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความคุ้มค่า และด้านหลักนิติธรรม เป็นอันดับสุดท้าย

6.3 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของอิสมาแอล โตงนุแย (2557:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกาลอ อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกันมีทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศและอายุที่แตกต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05และนรภัทร เขตต์วัฒน์ (2556:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังสรรพรส อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีเพศอายุ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังสรรพร อำเภอขลุงจังหวัดจันทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังสรรพรส อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของหน่วยงานอื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง

7.2 ควรมีการศึกษาถึงการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลหรือหน่วยงานอื่นๆเพิ่มเติม เพื่อให้มีระบบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลให้ดีขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

งานวิเคราะห์นโยบายและแผน. (2564). *ความเป็นมาของหลักธรรมาภิบาลของเทสบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช.* เทศบาลตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรี ธรรมราช.

จักษณา วิเศษหวาน. (2554). *การบริหารงานตามหลักะรรมาภิบาลต่อการพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด.* สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, ชัยภูมิ.

ชินวัฒน ธมฺมเสฏโฐ (หาญกุล). (2557). *การบริหารงานตามหลักธรรมภิบาลของเทศบาลเมืองสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.* หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต.สาขารัฐประศาสตรบัณฑิตวิทยาลัย. มหาลัยวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นรภัทร เขตต์วัฒน์. (2556). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังสรรพรส อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี.* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชนวิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

ปณิดา พงษ์พันธ์. (2556). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององคการบริหารส่วนตำบลหนองบัว อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี.* หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน.วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

พิศสมัย หมกทอง. (2554). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร.* หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธีรวุฒิ เอกะกุล. (2553). *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.* อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). *ระเบียบสำนักรัฐมนตรีว่าด้วยการจัดการบ้านเมืองที่ดี.* ราชกิจจานุเบกษา.

อิสมาแอล โตงนุแย. (2557). *ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกาลอำเภอรามัน จังหวัดยะลา.* การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน.มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.

ปัญหาความรับผิดของแพทย์ในคดีทางการแพทย์

PHYSICIAN LIABILITY PROBLEMS IN MEDICAL CASE

วนิชา สุขไมตรี[1]* และ ศิวพร เสาวคนธ์[2]

Wanicha Sukmaitree[1]* and Siwaporn Saowakon[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเอกสารมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาเรื่องของ ปัญหาความรับผิดของแพทย์ในคดีทางการแพทย์ เนื่องด้วยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 กำหนดให้การฟ้องคดีผู้บริโภค โจทก์จะฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ในกรณีที่โจทก์ประสงค์จะฟ้องด้วยวาจา ให้เจ้าพนักงานคดีจัดให้มีการบันทึกรายละเอียดแห่งคำฟ้องแล้วให้โจทก์ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ แต่ยังมีปัญหาเรื่องการบังคับใช้ ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่แพทย์ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่ในการรักษาคนไข้

ผลการศึกษาวิเคราะห์พบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ในคดีทางการแพทย์ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 4 กำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในชั้นของการรวบรวมข้อเท็จจริงและการพิจารณาสืบพยานในชั้นสืบพยานจะช่วยให้ศาลเข้าใจข้อเท็จจริงและประเด็นชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะช่วยเหลือให้ศาลมีบทบาทในเชิงรุกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เจ้าพนักงานคดียังมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือผู้บริโภคในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และการบันทึกคำฟ้องด้วยวาจา ซึ่งกฎหมายต้องการผลักดันและช่วยเหลือให้ผู้บริโภคสามารถดำเนินคดีด้วยตนเองได้ (2) ปัญหาเรื่องอายุความในการฟ้องร้องคดี พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 14 ได้อุดช่องว่างดังกล่าว โดยกำหนดว่า หากมีการเจรจาไกล่เกลี่ยเรื่องค่าเสียหายระหว่างผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้บริโภค ให้ถือว่าอายุความสะดุดหยุดลงระหว่างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกการเจรจา โดยวางหลักไว้ว่า “มีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้น จนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอย่างมาก แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองแพทย์ซึ่งเป็นเจ้าของคลีนิคเท่าที่ควร จึงส่งผลให้ในทางปฏิบัติแพทย์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ เพราะเกรงกลัวต่อกฎหมายและกลัวมีความผิด (3) การจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์ หากพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีทางการแพทย์นั้น จะเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาที่เกิดความเสียจนกระทั่งถึงกระบวนการตัดสินคดีของศาลเพื่อให้ฝ่ายใดเป็นฝ่ายชนะหรือแพ้คดีนั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับความเสียหาย ฉะนั้น การมีกองทุนคุ้มครองในคดีทางการแพทย์ โดยกำหนดขึ้นมาให้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองและให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์จึงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นทุนสำหรับการเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้น และเพื่อเป็นการกำหนดรูปแบบของกองทุนให้เข้าใจถึงภาระหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ชัดเจนในการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภค

ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมาย โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ในส่วนของคดีบริการทางการแพทย์ ทั้งในเรื่องของภาระการพิสูจน์ในคดีทางการแพทย์ อายุความในการฟ้องร้องคดี และการจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์

คำสำคัญ : ความรับผิดของแพทย์, คดีทางการแพทย์

---

1 นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

2 อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

* Corresponding author, E-mail : w.sukmaitree@gmail.com

Abstract

This research is a documentary research aims to study the physician liability problems in medical case. The Consumer Case Procedure Act B.E. 2551 specifies that in consumer case litigation, the plaintiff can sue verbally or in written document. In case that the plaintiff intends to sue verbally, the case affairs officer is required to record the arraignment and the plaintiff affixes his signature. However, the problems on enforcement lead unfairness among the physician which is considered an important person in providing the patient's treatment.

The results were shown as follows: (1) In case of the burden problems in medical case, Section 4 of the Consumer Case Procedure Act B.E. 2551 specifies the case affairs officer's duty in fact collection and evidence hearing consideration shall enable the court to better understand issues of fact. This leads the court to play more proactive roles. Moreover, the case affairs officer also plays a key role in providing advice and recording the oral arraignment which the law requires to push forward and assist the consumers to prosecute the case by themselves.; (2) In case of the prescription of prosecution, Section 14 of the Consumer Case Procedure Act B.E. 2551 has filled the gap by specifying if there is the mediation on damages between business operators or consumers, it is considered as the interruption of prescription during any of the parties to revoke the negotiation on the basis that "if there is a negotiation on punitive damage between business operators and consumers or the person in authority to prosecute a case for the consumer, the prescription shall be interrupted during that time until one of the parties revokes the negotiation. In this case, the law shall provide a great consumer protection but it does not protect the physician who is the clinic owner as much as it should be. This leads the physicians unable to fully perform their duty because they are afraid of law and guilt.; (3) In establishing the fund to provide assistance in medical case, if considering damages in medical case, it can be seen that one of the important things during the time of damages until the judicial process judgment is that both parties have suffered from damages. Therefore, to establish the fund for medical case protection by specifying as an agency to provide protection and assistance in medical case is considered very significant to act as the fund for primarily relieving damage and determining forms of the fund to clearly understand duties and responsibilities specified by laws in protecting the consumers.

Therefore, the researcher would like to propose the guidelines of legal problem resolution by making amendments of the Consumer Case Procedure Act B.E. 2551 related to medical service case in the medical case burden, prescription of prosecution, and establishing the fund to provide assistance in medical case

Keyword: physician liability, medical case

1. บทนำ

ในคดีทางการแพทย์นั้น นับแต่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ประกาศบังคับใช้แล้ว เมื่อผู้เสียหายฟ้อง กระทรวงสาธารณสุขได้ต่อสู้คดี โดยเห็นว่า คดีทางการแพทย์ไม่ใช่คดีผู้บริโภคทุกคดี ซึ่งมีการส่งข้อต่อสู้ดังกล่าวไปให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยตามที่กฎหมายกำหนด ปรากฏว่า ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยทุกคดีว่า คดีเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลเป็นคดีผู้บริโภค เพราะเป็นการให้บริการทางการแพทย์และมีการจ่ายเงินค่าบริการ แก่ผู้ให้บริการ แม้ว่าจะเป็นจำนวนเล็กน้อย หรือมีผู้อื่น (เช่น สปสช. เป็นต้น) จ่ายให้ก็ถือว่า เป็นการให้บริการแล้ว จึงถือเป็นคดีผู้บริโภคที่จะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 (คำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ที่ 22/2552) ซึ่งคำวินิจฉัยดังกล่าวถือเป็นที่สุดจะอุทธรณ์หรือฎีกาไม่ได้อีกแล้ว เพราะวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคแตกต่างจากวิธีพิจารณาความแพ่งในสาระสำคัญหลายประการ โดยถือหลักว่า ผู้บริโภคเป็นผู้ที่มีความด้อยกว่าผู้ประกอบธุรกิจ (ผู้ให้บริการด้วย) ในการต่อสู้คดีหลายประการก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม จึงมีกระบวนการพิจารณาคดีผู้บริโภคเพื่อให้สิทธิแก่ผู้บริโภคหลายประการเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการต่อสู้คดี (สกล หาญสุทธิวารินทร์, 2563)

เมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีผู้บริโภคสามารถฟ้องได้ง่าย เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาลและค่าธรรมเนียม ทำให้มีช่องทางในการฟ้องคดีประเภทนี้มาก โดยเฉพาะเกี่ยวกับคดีทางการแพทย์พบว่าได้มีการฟ้องแพทย์จำนวนมาก เพราะไม่ต้องลงทุนอะไร แพ้ก็ไม่ต้องเสียอะไร ชนะก็ได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (ธานิศ เกศวพิทักษ์, 2551 : 3) ซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 20 การฟ้องคดีผู้บริโภค โจทก์จะฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ในกรณีที่โจทก์ประสงค์จะฟ้องด้วยวาจา ให้เจ้าพนักงานคดีจัดให้มีการบันทึกรายละเอียดแห่งคำฟ้องแล้วให้โจทก์ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ คำฟ้องต้องมีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีรวมทั้งคำขอบังคับชัดเจนพอที่จะทำให้เข้าใจได้ หากศาลเห็นว่าคำฟ้องนั้นไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องในส่วนนั้นให้ถูกต้องหรือชัดเจนขึ้นก็ได้ จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเรื่องการบังคับใช้กฎหมายที่ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่แพทย์ ซึ่งถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่ทำหน้าที่ในการรักษาคนไข้ปัญหาเกี่ยวกับคดีบริการทางการแพทย์ที่แพทย์ไม่ได้รับความเป็นธรรม (ไพโรจน์ วายุภาพ, 2552 : 10)

ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงเห็นสมควรที่จะศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับความรับผิดของแพทย์ในคดีทางการแพทย์ โดยศึกษากฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นแนวทาง เนื่องจากกฎหมายของทั้งสามประเทศเป็นกฎหมายที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาถึงประวัติ ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความรับผิดของแพทย์

(2) เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดของแพทย์ของต่างประเทศและของประเทศไทย

(3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับความรับผิดของแพทย์

(4) เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความรับผิดของแพทย์

3. แนวคิด ทฤษฎี

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับแพทย์

แพทย์มีหน้าที่บำบัดรักษาความเจ็บป่วยซึ่งนำความทุกข์ทรมานมาสู่มนุษย์ และไม่มีมนุษย์ผู้ใดจะหลีกเลี่ยงการเกิด แก่ เจ็บ ตายได้ วิชาชีพแพทย์จึงได้รับการยกย่องให้มีเกียรติและมีศักดิ์ศรีมาตั้งแต่สมัยโบราณจวบจนปัจจุบัน ผู้ที่ทำหน้าที่

แพทย์ในสมัยโบราณมักเป็น “ผู้รู้” ในสังคม เช่น นักปราชญ์หรือนักบวชในศาสนา ซึ่งมีกรอบที่ต้องประพฤติปฏิบัติแตกต่างจากสามัญชนอยู่แล้ว (นิธิพัฒน์ เจียรกุล, 2563) ดังจะเห็นได้จากในคัมภีร์ไบเบิ้ลซึ่งบันทึกเรื่องราวของพระเยซูคริสต์ได้ทำการรักษาผู้เจ็บป่วยมากมาย คนในสมัยโบราณเชื่อว่าความเจ็บป่วยเกิดจากอำนาจของภูติผีปีศาจ จึงเป็นหน้าที่ของพระ พราห์มณ์หรือนักบวชที่จะต้องทำการรักษาโดยการขับไล่ปีศาจ ต่อมาเมื่อมนุษย์มีความรู้เรื่องธรรมชาติมากขึ้น มีความเข้าใจในเรื่องเหตุผลและระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์ ทำให้เกิดวิวัฒนาการทางการแพทย์ สังคมได้เรียกร้องคุณธรรมและจริยธรรมความเป็นแพทย์ หลักฐานที่สำคัญที่แสดงว่าสังคมตระหนักถึงความสำคัญของจริยธรรมในทางการแพทย์คือคำปฏิญาณของ ฮิปโปเครตีส (Hippocratic Oath) ซึ่งเป็นแพทย์ชาวกรีก มีชีวิตอยู่ในช่วง 470 ปีก่อนคริสตกาล อ้างว่าสืบเชื้อสายมาจากเทพอพอลโลและ Aesculapius ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งการรักษาโรคของกรีกโบราณ คำปฏิญาณของฮิปโปเครตีสกล่าวถึงประเด็นหลักของจริยธรรมการแพทย์ คือ ความศักดิ์สิทธิ์และบริสุทธิ์สูงส่งของวิชาชีพแพทย์ ความมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ป่วย การรักษาความลับของผู้ป่วยและกล่าวถึงการป้องกันมิให้แพทย์กระทำการฉ้อฉลเบียดบังเอาประโยชน์จากผู้ป่วย รวมทั้งโทษของการกระทำดังกล่าว คำปฏิญาณของฮิปโปเครตีสถือเป็นแนวปฏิบัติของแพทย์ในยุคต่อมา แต่ก็ได้ผ่านการดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคสมัยต่าง ๆ (เทียนเงิน อุตระชัย, 2557 : 17)

3.2 ทฤษฎีการคุ้มครองผู้บริโภค

ปัจจุบันการเสนอขายสินค้าและบริการต่าง ๆ ต่อประชาชนนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจการค้าและผู้ประกอบธุรกิจโฆษณา ได้นำวิชาการในทางการตลาดและการโฆษณามาใช้ในการส่งเสริมการขายสินค้าและบริการ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคตกอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ เพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในฐานะที่ทราบภาวะตลาดและความจริงเกี่ยวกับคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องทันท่วงที (ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, 2523 : 245) นอกจากนั้นในบางกรณีแม้จะมีกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคโดยการกำหนดคุณภาพและราคาของสินค้าและบริการอยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ผู้บริโภคแต่ละรายจะไปฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือผู้ประกอบธุรกิจโฆษณาเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคย่อมจะเสียเวลาและค่าใช้จ่าย เป็นการไม่คุ้มค่าและผู้บริโภคจำนวนมากไม่อยู่ในฐานะที่จะสละเวลาและเสียค่าใช้จ่าย ในการดำเนินคดีได้ และในบางกรณีก็ไม่อาจระงับหรือยับยั้งการกระทำที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ทันท่วงที จึงสมควรให้มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคและจัดให้มีองค์กรของรัฐที่เหมาะสมเพื่อตรวจตรา ดูแลและประสานงานการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่าง ๆ ในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค (เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และสุธีร์ศุภนิตย, 2541 : 1-2)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาในรูปแบบลักษณะเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิจัยจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ บทความ คำอธิบาย วารสาร วิทยานิพนธ์ ตัวบทกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และสารสนเทศจากหนังสืออิเล็คทรอนิคส์ซึ่งได้จากห้องสมุดของสถาบันต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัญหาความรับผิดของแพทย์ในคดีทางการแพทย์นั้น สามารถสรุปผลได้ดังนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ในคดีทางการแพทย์ จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 4 กำหนดให้มีตำแหน่งเจ้าพนักงานคดี ทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีผู้บริโภค ไกล่เกลี่ย บันทึกคำพยานและตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิของคู่ความ ทั้งก่อนและระหว่าง

การพิจารณา และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณา และการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เพื่อให้ศาลมีเครื่องมือที่สำคัญในการทำหน้าที่แสวงหาข้อเท็จจริงด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้บริโภคสามารถเข้าถึงความยุติธรรมจากศาลได้โดยง่าย โดยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดีในชั้นของการรวบรวมข้อเท็จจริงและการพิจารณาสืบพยานในชั้นสืบพยานจะช่วยให้ศาลเข้าใจข้อเท็จจริงและประเด็นชัดเจนยิ่งขึ้น อันจะช่วยเหลือให้ศาลมีบทบาทในเชิงรุกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ เจ้าพนักงานคดียังมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือผู้บริโภคในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ และการบันทึกคำฟ้องด้วยวาจา ซึ่งกฎหมายต้องการผลักดันและช่วยเหลือให้ผู้บริโภคสามารถดำเนินคดีด้วยตนเองได้ ดังนั้น ในคดีทางการแพทย์จึงควรให้การพิสูจน์พยานหลักฐานเป็นระบบไต่สวนโดยแท้จริงและศาลมีอำนาจในการค้นหาความจริง ไม่ใช่ผลักภาระการพิสูจน์ไปยังฝ่ายผู้ถูกฟ้อง เพราะศาลมีบทบาทหน้าที่ทั้งการสอบสวนและการพิจารณาพิพากษา ศาลมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรือดสืบพยาน ทั้งนี้เพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริงใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

(2) ปัญหาเรื่องอายุความในการฟ้องร้องคดี จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 14 ได้อุดช่องว่างดังกล่าว โดยกำหนดว่า หากมีการเจรจาไกล่เกลี่ยเรื่องค่าเสียหายระหว่างผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้บริโภค ให้ถือว่าอายุความสะดุดหยุดอยู่ระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกการเจรจา โดยวางหลักไว้ว่า “ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้น จนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา” จากหลักเกณฑ์ของกฎหมายดังกล่าวข้างต้น หากมีการเจรจาระหว่างผู้ประกอบธุรกิจกับผู้บริโภค เกี่ยวกับค่าเสียหายที่จะต้องชำระกัน อายุความในการฟ้องคดีก็จะสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างนั้น หากการเจรจาไม่เป็นผลและยุติลงเมื่อใด อายุความจึงจะเริ่มเดินต่อไปอีกครั้ง เท่ากับเป็นการขยายระยะเวลาให้กับผู้บริโภคให้ยังคงมีสิทธิในการฟ้องคดีต่อไปในระหว่างการเจรจา ซึ่งในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคเป็นอย่างมาก แต่ไม่ได้ให้ความคุ้มครองแพทย์ซึ่งเป็นเจ้าของคลีนิคเท่าที่ควร จึงส่งผลให้ในทางปฏิบัติแพทย์ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ เพราะเกรงกลัวต่อกฎหมายและกลัวมีความผิด ดังนั้น ในคดีทางการแพทย์จึงเห็นควรให้นำหลักเกณฑ์เรื่องอายุความสะดุดหยุดลงในคดีแพ่งทั่วไปมาใช้บังคับด้วย

(3) การจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์ จากการศึกษาพบว่าคดีบริการทางการแพทย์การพิจารณาคดีของศาลนอกจากการปฏิบัติตามกฎหมายและข้อกำหนดประธานศาลฎีกายังมีระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวปฏิบัติในการนั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและต่อเนื่อง พ.ศ. 2545 ข้อ 6 ที่ผู้พิพากษาต้องถือปฏิบัติด้วย ซึ่งกำหนดว่าในคดีที่จำเลยให้การต่อสู้ หรือให้การปฏิเสธซึ่งต้องสืบพยานหลักฐานต่อไป ให้ศาลสืบพยานหลักฐานต่อเนื่องติดต่อกันไปจนกว่าจะเสร็จการพิจารณา การนัดพิจารณาคดีแบบต่อเนื่องนั้น เมื่อศาลจัดประชุมคดี กำหนดประเด็นข้อพิพาท สอบถามคู่ความถึงพยานที่จะสืบของแต่ละฝ่ายว่ามีกี่ปาก ใช้เวลาสืบพยานฝ่ายละกี่นัด แล้วมีคำสั่งอนุญาตให้นัดสืบพยานโดยกำหนดจำนวนนัดของแต่ละฝ่ายให้คู่ความไปกำหนดวันนัดสืบพยานที่ศูนย์นัดความ โดยเจ้าหน้าที่ศาลจะนัดวันให้ตามจำนวนวันที่ศาลกำหนด และตามลำดับคิวนัดพิจารณาต่อจากคดีอื่นที่นัดไว้แล้วคิวนัดพิจารณาคดีขึ้นอยู่กับปริมาณคดีแต่ละศาล บางศาลอาจเป็นเวลา 6 เดือน บางศาล 1 ปี บางศาล 1 ปีเศษ หรือ 2 ปี เป็นต้น ทั้งนี้ในการจัดประเภทคดีของศาลเพื่อพิจารณาพิพากษาจะจัดเป็นคดีจัดการพิเศษ คดีสามัญ คดีสามัญพิเศษ ซึ่งคดีคุ้มครองผู้บริโภคเป็นคดีแพ่งชนิดหนึ่ง หากจำเลยให้การต่อสู้คดีก็เป็นคดีสามัญต้องนัดพิจารณาตามคิวเรียงรวมไปกับคดีอื่น การนัดพิจารณาคดี ครั้งแรกตามหมายเรียกนัดพิจารณาคดีได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันฟ้อง หากจำเลยให้การต่อสู้ก็ไม่อาจนัดพิจารณาต่อไปได้ในวันรุ่งขึ้น และไม่อาจกำหนดวันนัดพิจารณาใหม่ได้ภายใน 15 วัน เพราะต้องนำเข้าระบบการนัดพิจารณาคดีแบบต่อเนื่อง คดีผู้บริโภคที่นัดพิจารณาตามเวลาที่กำหนดได้คงเพียงคดีที่จำเลยขาดนัดหรือจำเลยให้การรับข้อเท็จจริง โดยศาลพิจารณาคดีในนัดแรกตาม

หมายเรียกและเสร็จการพิจารณาในวันนั้น จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว หากพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีทางการแพทย์นั้น จะเห็นได้ว่า ในช่วงเวลาที่เกิดความเสียหายจนกระทั่งถึงกระบวนการตัดสินคดีของศาลเพื่อให้ฝ่ายใดเป็นฝ่ายชนะหรือแพ้คดีนั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับความเสียหาย ดังนั้น การมีกองทุนคุ้มครองในคดีทางการแพทย์ โดยกำหนดขึ้นมาให้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองและให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์จึงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นทุนสำหรับการเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้น และเพื่อเป็นการกำหนดรูปแบบของกองทุนให้เข้าใจถึงภาระหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ชัดเจนในการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนั้นเนื่องด้วยมีการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษ ซึ่งเป็นค่าเสียหายที่สูงขึ้น การจัดตั้งกองทุนย่อมสนับสนุนประเด็นค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าว

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัญหาความรับผิดของแพทย์ในคดีทางการแพทย์นั้น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ในคดีทางการแพทย์ เนื่องด้วยแพทย์แบ่งออกเป็นหลากหลายแขนงมากตามอาการของโรค ซึ่งทุกแขนงมีความสำคัญเท่าเทียมกันและมีจุดประสงค์หลักเดียวกัน คือการได้ใช้ความรู้ความสามารถรักษาคนไข้ให้หายขาดหรืออาการดีขึ้นจากเดิม โดยผ่านกระบวนการวินิจฉัยและหาหนทางการรักษา ซึ่งสิ่งที่ท้าทายที่สุดคือการรักษาชีวิตของคนไข้ให้ได้นานที่สุดไม่ว่าจะวิธีทางการแพทย์หรือในเรื่องของกำลังใจที่ให้คนไข้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ดังนั้น ในคดีทางการแพทย์จึงควรให้การพิสูจน์พยานหลักฐานเป็นระบบไต่สวนโดยแท้จริงและศาลมีอำนาจในการค้นหาความจริง ไม่ใช่ผลักภาระการพิสูจน์ไปยังฝ่ายผู้ถูกฟ้อง เพราะศาลมีบทบาทหน้าที่ทั้งการสอบสวนและการพิจารณาพิพากษา ศาลมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรืองดสืบพยาน ทั้งนี้เพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริงใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

(2) ปัญหาเรื่องอายุความในการฟ้องร้องคดี เนื่องด้วยพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 14 ได้อุดช่องว่างเรื่องของอายุความสะดุดหยุดลง โดยกำหนดว่า หากมีการเจรจาไกล่เกลี่ยเรื่องค่าเสียหายระหว่างผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้บริโภค ให้ถือว่าอายุความสะดุดหยุดอยู่ระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกการเจรจา โดยวางหลักไว้ว่า “ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา” ในประเด็นนี้สร้างภาระให้กับแพทย์ซึ่งเป็นผู้ถูกล่าวหาเป็นอย่างมาก ทำให้ต้องรับภาระในเรื่องของอายุความ ทั้งที่ในทางปฏิบัติแพทย์คือผู้ที่ทำหน้าที่ในการรักษาคนไข้ และโดยทั่วไปแล้วหน้าที่ดังกล่าวมักเกิดจากใจที่รักการบริการ ต้องการให้คนไข้ได้รับการรักษาและหายขาดจากอาการไม่สบายหรือโรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่คนไข้ แต่การที่กฎหมายมีข้อกำหนดเช่นนี้ ย่อมเป็นการจำกัดและไม่เป็นธรรมแก่แพทย์อย่างยิ่ง ดังนั้น ในคดีทางการแพทย์จึงเห็นควรให้นำหลักเกณฑ์เรื่องอายุความสะดุดหยุดลงในคดีแพ่งทั่วไปมาใช้บังคับด้วย

(3) การจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์ เนื่องด้วยการกำหนดจำนวนของค่าเสียหายในเชิงลงโทษยังอาจจะถูกกำหนดอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมาย โดยอาจจะกำหนดจำนวนค่าเสียหายในเชิงลงโทษเป็นจำนวนหนึ่งเท่า สองเท่าหรือสามเท่าโดยเปรียบเทียบกับค่าสินไหมทดแทน อีกทั้งค่าเสียหายในเชิงลงโทษไม่ควรจะถูกกำหนดในคดีที่ไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อการลงโทษ แต่สำหรับในคดีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษแล้ว หากค่าสินไหมทดแทนที่กำหนดยังไม่เพียงพอสำหรับการลงโทษจำเลย ศาลก็สามารถที่จะกำหนดจำนวนของค่าเสียหายในเชิงลงโทษเพิ่มขึ้นอีกก็ได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์เป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ที่แน่นอนสำหรับที่จะใช้ในการตัดสินกำหนดจำนวนค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ผู้พิพากษาก็ควรจะต้องพิจารณากำหนดจำนวนของค่าเสียหายในเชิงลงโทษในระดับที่ยุติธรรมและเหมาะสมกับความเสียหายที่จำเลยได้ก่อให้เกิดขึ้นแก่โจทก์ ดังนั้น เมื่อการกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษเป็นค่าเสียหายที่สูงขึ้น การจัดตั้งกองทุนจึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่รองรับและสนับสนุนประเด็นค่าเสียหายเชิงลงโทษดังกล่าว ดังนั้น การมีกองทุนคุ้มครองในคดีทางการแพทย์

โดยกำหนดขึ้นมาให้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองและให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์จึงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นทุนสำหรับการเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้น และเพื่อเป็นการกำหนดรูปแบบของกองทุนให้เข้าใจถึงภาระหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ชัดเจนในการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภค

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิจัยเรื่องปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับความรับผิดของแพทย์ในคดีทางการแพทย์นั้น มีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาระการพิสูจน์ในคดีทางการแพทย์ อายุความในการฟ้องร้องคดี และการจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ดังนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับภาระการพิสูจน์ในคดีทางการแพทย์

แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

จากเดิม มาตรา 29 บัญญัติว่า “กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้ถูกฟ้อง ซึ่งการฟ้องคดีแพ่งทั่วไป ภาระการพิสูจน์ส่วนใหญ่จะต้องเป็นของฝ่ายผู้ฟ้องคดี”

แก้ไขเพิ่มเติม เป็น

มาตรา 29 บัญญัติว่า “กำหนดให้ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้ถูกฟ้อง ซึ่งการฟ้องคดีแพ่งทั่วไป ภาระการพิสูจน์ส่วนใหญ่จะต้องเป็นของฝ่ายผู้ฟ้องคดี

ในคดีทางการแพทย์ให้การพิสูจน์พยานหลักฐานเป็นระบบไต่สวนโดยแท้จริงและศาลมีอำนาจในการค้นหาความจริง โดยศาลมีบทบาทหน้าที่ทั้งการสอบสวนและการพิจารณาพิพากษาศาล ศาลมีอำนาจที่จะสืบพยานเพิ่มเติมหรืองดสืบพยาน ทั้งนี้เพื่อค้นหาให้ได้ข้อเท็จจริงใกล้เคียงความจริงมากที่สุด”

(2) ปัญหาเรื่องอายุความในการฟ้องร้องคดี

แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

จากเดิม มาตรา 14 บัญญัติว่า “มาตรา 14 ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภค หรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา”

แก้ไขเพิ่มเติม เป็น

มาตรา 14 บัญญัติว่า “ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบธุรกิจและผู้บริโภค หรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา

ในคดีทางการแพทย์ควรให้นำหลักเกณฑ์เรื่องอายุความสะดุดหยุดลงในคดีแพ่งทั่วไปมาใช้บังคับด้วย”

(3) การจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์

เนื่องด้วยความเสียหายที่เกิดขึ้นในคดีทางการแพทย์นั้น ในช่วงเวลาที่เกิดความเสียหายจนกระทั่งถึงกระบวนการตัดสินคดีของศาลเพื่อให้ฝ่ายใดเป็นฝ่ายชนะหรือแพ้คดีนั้น สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ ทั้งสองฝ่ายต่างได้รับความเสียหาย

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นควรให้มีการจัดตั้งกองทุนคุ้มครองในคดีทางการแพทย์ โดยกำหนดขึ้นมาให้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองและให้ความช่วยเหลือในคดีทางการแพทย์ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นทุนสำหรับการเยียวยาความเสียหายในเบื้องต้น และเพื่อเป็นการกำหนดรูปแบบของกองทุนให้เข้าถึงใจภาระหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ชัดเจนในการปกป้องคุ้มครองผู้บริโภค

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่าน ดร.ศิวพร เสาวคนธ์ เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งของท่านรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทั้งยังมีความเป็นห่วงลูกศิษย์ ดังจะเห็นได้จาก การที่ท่านได้ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้วิจัย ในด้านการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนให้คำแนะนำและติดตามความคืบหน้าในการเขียนวิทยานิพนธ์ตลอดมา

9. เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2523). การควบคุมโฆษณาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค. *วารสารนิติศาสตร์*, 2(10).

เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ และสุธีร์ ศุภนิตย. (2541). *การคุ้มครองผู้บริโภค*. ฝ่ายการวิจัยเศรษฐกิจรายสาขา สถาบนวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทยกระทรวงพาณิชย์.

เทียนเงิน อุตระชัย. *ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับขอบเขตการใช้สิทธิเสรีภาพในการนำเสนอภาพข่าวในสื่อหนังสือพิมพ์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธานิศ เกศวพิทักษ์. (2551). *กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551*. กรุงเทพฯ: ยูเนียน อุลตร้าไวโอเร็ต.

ไพโรจน์ วายุภาพ. (2552). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.

นิธิพัฒน์ เจียรกุล. (2563). จริยธรรมทางการแพทย์ในปัจจุบัน. สืบค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2563 file:///C:/Users/user/Downloads/file%204.pdf.

สกล หาญสุทธิวาริน์ทร์. (2563). *เรียกค่าเสียหายจากการรักษาของแพทย์ เป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่*. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2563, จาก https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/637649 [วันที่ 12 มกราคม 2563]

กฎหมายรองรับการคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มอาเซียน

LAW SUPPORTING CONSUMER PROTECTION OF ASEAN

ตวงรัตน์ จุมปาแฝด[1]* และ ศิวพร เสาวคนธ์[2]

Tuangrat Chumpafaet[1]* and Siwaporn Saowakon[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเอกสารมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาเรื่องของกฎหมายรองรับการคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มอาเซียน เนื่องการค้าขายในกลุ่มอาเซียนนี้ มีทั้งส่วนที่เป็นผู้ค้าหรือผู้ประกอบการและผู้บริโภค จึงนำไปสู่ปัญหาการบริโภคซึ่งผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียนนี้จะมีสถานะของการเป็นผู้บริโภคเหมือนกัน ซึ่งหากการบริโภคสินค้าหรือการบริการแล้วพบว่ามีความบกพร่องเกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค เกิดเป็นประเด็นปัญหาว่าจะใช้กฎหมายหรือมาตรการใดในการคุ้มครองผู้บริโภค

ผลการศึกษาวิเคราะห์พบว่า (1) ปัญหาเกี่ยวกับคำนิยามของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน คำนิยามของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียนนั้น เนื่องด้วยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใดให้คำนิยามไว้ ส่งผลให้แต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนนำกฎหมายภายในของตนใช้บังคับเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งส่งผลเกี่ยวกับความชัดเจนและประสิทธิภาพในคดีคุ้มครองผู้บริโภคที่เกิดขึ้นในกลุ่มอาเซียน (2) ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน เนื่องด้วยในปัจจุบันการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการ อาจมีสินค้าและบริการต่าง ๆ อาจมีบางกรณีที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการซื้อขายและแลกเปลี่ยนอันนำมาสู่กรณีพิพาทและนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัญหานี้เนื่องด้วยแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นการเฉพาะบังคับใช้ภายในประเทศของตน จึงต้องการให้มีการนำกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคนั้นใช้บังคับในกรณีพิพาทเกี่ยวกับประชากรหรือผู้บริโภคที่เป็นประชาชนของประเทศตน แต่กฎหมายของแต่ละประเทศย่อมมีการบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้บังคับในประเทศของตน จึงมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ภายในประเทศของตน (3) ปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญาของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน เนื่องด้วยข้อกำหนดในการทำสัญญาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นหลักเกณฑ์ที่เน้นการประกอบธุรกิจที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาที่ฝ่ายหนึ่งต้องเป็นผู้บริโภคหรือผู้ประกอบธุรกิจขายสินค้าภายในประเทศของตน ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นคู่สัญญาที่ไม่ได้เป็นผู้บริโภคในประเทศของตนหรือภายนอกประเทศของตนก็ได้ รูปแบบของสัญญาจึงเป็นไปในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคภายในประเทศของตน จึงส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมได้

ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับกฎหมายรองรับการคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มอาเซียน ในส่วนของนิยามของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน สิทธิผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน และการทำสัญญาของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน

คำสำคัญ: การคุ้มครองผู้บริโภค, กลุ่มอาเซียน

[1] นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

[2] อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

* Corresponding author, E-mail : dlamydocs@gmail.com

Abstract

This research is a documentary research aims to study the law supporting consumer protection of ASEAN because trading among ASEAN involved with dealers or entrepreneurs and consumers therefore leads to the consumption problems. The consumers in ASEAN will also take the consumer position as well. If consuming products or service and a defect is detected which leads damages to the consumers, it will raise an issue which law or measure should be enforced to protect the consumers.

The findings were shown as follows: (1) Regarding the problems on the definition of ASEAN consumers, at present there are no laws providing the definition and it leads each country in ASEAN to bring their own laws for consumer protection enforcement. This results in clarity and efficiency of consumer protection case in ASEAN; (2) Regarding the problems on ASEAN consumer rights, at present trading and exchanging products or services might encounter that some cases are inconsistent with the intention of trading and exchanging products and services, which leads to the conflict and brings into the process of judgment. Each country in ASEAN has set up the consumer protection law specifically for domestic enforcement; therefore, it requires to apply its consumer protection law to enforce with the conflict related to population or consumers who are the people of its country. However, the law of each country has been issued for its domestic enforcement which is appropriate and conforms to its internal context; (3) Regarding to making the contract of ASEAN consumers, the terms in making the above contract are the criteria emphasizing business operation between one party acting as the consumer or entrepreneur selling the products in his country and the other party is not the consumer in inside or outside its country. The contract form appears to benefit its domestic consumers leading to disparity and unfairness.

Therefore, the researcher would like to propose the guidelines of law supporting consumer protection of ASEAN in terms of the definitions of ASEAN consumers, ASEAN consumer rights and making the contract of ASEAN consumers.

Keyword: consumer protection, ASEAN

1. บทนำ

ในปัจจุบันยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งในเรื่องการค้าขายและการลงทุนในด้านต่าง ๆ ไม่ได้มีเฉพาะภายในประเทศ แต่ได้มีการขยายไปยังประเทศอื่น ๆ ที่มีความสามารถในการที่จะเป็นคู่ค้าได้ โดยเฉพาะประเทศที่มีความแตกต่างทางด้านทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต ความแตกต่างในด้านสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ความชำนาญในการผลิตและเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าแตกต่างกัน ทั้งนี้ แต่ละประเทศจะเลือกสั่งซื้อสินค้าแต่ละประเภทที่ผู้บริโภคในประเทศของตนต้องการ แต่ไม่สามารถผลิตได้ หรือผลิตได้ในต้นทุนที่สูงเกินไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้เรียกว่าการค้าระหว่างประเทศ โดยที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการค้าขายกับกลุ่มอาเซียน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มประเทศที่ได้มีการรวมตัวกัน ดังนี้

(1) สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic of Indonesia)

(2) ประเทศมาเลเซีย (Malaysia)

(3) สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Republic of the Philippines)

(4) สาธารณรัฐสิงคโปร์ (The Republic of Singapore)

(5) ราชอาณาจักรไทย (Kingdom of Thailand)

(6) บรูไนดารุสซาลาม (Brunei Darussalam)

(7) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (The Socialist Republic of Vietnam)

(8) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) (The Lao People's Democratic Republic of Lao PDR)

(9) สหภาพพม่า (Union of Myanmar)

(10) ราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia)

กลุ่มอาเซียนที่กล่าวมาข้างต้นนั้นถือเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ทางด้านการค้าขายร่วมกับประเทศไทย จะเห็นได้ว่าแต่ละประเทศมีความแตกต่างทางด้านทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตและการบริโภค เนื่องจากความแตกต่างในด้านสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ตลอดจนความชำนาญในการผลิตและเทคโนโลยีในการผลิตสินค้าแตกต่างกัน ส่งผลให้แต่ละประเทศเลือกที่จะสั่งซื้อสินค้าแต่ละประเภทที่ผู้บริโภคในประเทศของตนต้องการ เพราะไม่สามารถผลิตได้หรือผลิตได้ แต่ใช้ต้นทุนที่สูง ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดการค้าระหว่างประเทศ

เนื่องจากประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการค้าขายกับกลุ่มอาเซียน ซึ่งการค้าขายในกลุ่มอาเซียนนี้ มีทั้งส่วนที่เป็นผู้ค้าหรือผู้ประกอบการและผู้บริโภค จึงนำไปสู่ปัญหาการบริโภค ซึ่งผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียนนี้จะมีสถานะของการเป็นผู้บริโภคเหมือนกัน ซึ่งหากการบริโภคสินค้าหรือการบริการแล้วพบว่ามีความบกพร่อง (Defect) เกิดขึ้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค เกิดเป็นประเด็นปัญหาว่าจะใช้กฎหมายหรือมาตรการใดในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยไม่คำนึงถึงการเป็นผู้บริโภคที่เป็นชนชาติใดในกลุ่มอาเซียนนี้ และแม้ว่าบางประเทศในกลุ่มอาเซียนจะมีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเฉพาะภายในประเทศแต่บทบัญญัติที่คุ้มครองก็มีความแตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อมีการรวมตัวกันก็น่าที่จะต้องมีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกลาง เพื่อให้เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับได้กับผู้บริโภคของทุกประเทศในมาตรฐานการคุ้มครองเดียวกัน เท่าเทียมกัน หรือ เสมอภาคกัน ทั้งนี้เพราะไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภคที่เป็นประชาชนในประเทศใดย่อมจะต้องได้รับการคุ้มครองเดียวกัน เนื่องจากการคุ้มครองผู้บริโภคถือว่าเป็นสิทธิพื้นฐานประเภทหนึ่งของสิทธิมนุษยชน

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงมีแนวคิดที่จะจัดทำกฎหมายกลางว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน เพื่อให้เป็นต้นแบบกฎหมายสำหรับใช้ในการจัดทำเป็นกฎหมายกลางว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค แนวคิดนี้มีการดำเนินการแล้วในกลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศที่เกิดจากการรวมกลุ่มประเทศในภูมิภาคยุโรป และมีข้อกำหนดว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคกลางสำหรับแต่ละประเทศในเครือสหภาพยุโรปจะได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการออกกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครอง

ผู้บริโภคของแต่ละประเทศ ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยเพื่อจัดทำกฎหมายกลางว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับกลุ่มอาเซียน ดังนั้น ในการวิจัยนี้จึงมีความประสงค์ที่จะทำการศึกษาและวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบที่จะนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายกลางเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดในกลุ่มอาเซียน โดยศึกษากฎหมายของกลุ่มสหภาพยุโรปเป็นแนวทาง เนื่องจากเป็นกฎหมายที่ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(1) เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มอาเซียน

(2) เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับคการคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มอาเซียนของต่างประเทศและของประเทศไทย

(3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มอาเซียน

(4) เพื่อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มอาเซียน

3. แนวคิด ทฤษฎี

3.1 การคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียน

อาเซียนจึงได้จัดทำแผนงานในเชิงบูรณาการ การดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ที่เรียกว่า พิมพ์เขียวเพื่อจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community Blueprint หรือ AEC Blueprint) ทั้งนี้ เพื่อกาหนดทิศทางการดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจให้ชัดเจนตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด และเป็นการสร้างพันธะสัญญาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในการดาเนินการเพื่อไปสู่เป้าหมายดังกล่าวร่วมกัน โดยประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีเป้าหมาย คือ เพื่อให้ประชาชนของประเทศสมาชิกมีการค้าขายระหว่างกันมากขึ้น มีการไปมาหาสู่กันได้อย่างสะดวก และมีศักยภาพในการแข่งขันกับโลกภายนอกได้ และจากการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 13 เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ณ ประเทศสิงคโปร์ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งประกอบไปด้วยแผนการดาเนินงาน AEC Blueprint และตารางกำหนดระยะเวลาดำเนินงาน (Strategic Schedule) ซึ่งเท่ากับว่าอาเซียนได้จัดทำพิมพ์เขียวเพื่อการดำเนินงานไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนโดยสมบูรณ์แล้ว และต่อไปก็จะเป็นการลงมือดำเนินงานตามแผนงานในด้านต่าง ๆ เพื่อรวมกันสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่อไป (พงษ์พลอย สุขะพงษ์, 2557 : 8)

สำหรับเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และตามแผนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนการคุ้มครองผู้บริโภคนั้นถือเป็นเรื่องหลักที่สำคัญเรื่องหนึ่งในการดำเนินงานเพื่อไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์, 2543 : 12) ในขณะที่ประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศยังมีความแตกต่างกันในเรื่องระดับของการพัฒนากฎหมาย และการดำเนินด้านการคุ้มครองผู้บริโภค โดยประเทศที่มีกฎหมายหลักด้านการคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ประเทศที่เพิ่งผ่านกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเมื่อปี พ.ศ. 2554 ได้แก่ เวียดนาม และลาว สำหรับประเทศที่เหลือ ได้แก่ บรูไน กัมพูชา และพม่านั้นยังไม่มีกฎหมายการคุ้มครองผู้บริโภคในระดับชาติซึ่งปัจจุบันประเทศดังกล่าวได้ใช้กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค (พงษ์พลอย สุขะพงษ์, 2557 : 8)

ทั้งนี้ หลักการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้กำหนดไว้ในแผนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) หมวด B2 ข้อ 42 ซึ่งระบุว่าการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคโดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางนั้นอาเซียนตระหนักดีว่ามาตรการทั้งหลายที่จะนำไปสู่การรวมกลุ่มทุก

มาตรการจะต้องไม่ละเลยความสำคัญของผู้บริโภคขณะนี้มาตรการการคุ้มครองผู้บริโภคกาลังอยู่ระหว่างการพัฒนาควบคู่ไปกับมาตรการทางเศรษฐกิจเพื่อระบุถึงประเด็นปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้เกิดขึ้นซึ่งมีวัตถุประสงค์การดำเนินงาน คือ (พงษ์พลอย สุขะพงษ์, 2557 : 9)

(1) เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในอาเซียนโดยการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในอาเซียน (ASEAN Coordinating Committee on Consumer Protection - ACCCP)

(2) จัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่ออำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และ

(3) จัดหลักสูตรฝึกอบรมในภูมิภาคสำหรับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานกำกับดูแลและผู้นำภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการรวมกลุ่มด้านการตลาดของอาเซียน

3.2 ทฤษฎีว่าด้วยความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา

การแสดงเจตนานำไปสู่การเกิดสัญญา เมื่อบุคคลสองฝ่ายแสดงเจตนาที่จะผูกพันเข้าทำสัญญากัน สัญญาเกิดขึ้นจากข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างคู่สัญญาสองฝ่ายทั้งนี้ต่างฝ่ายต่างกำหนดสิทธิและหน้าที่ซึ่งกันและกัน เนื่องจากหลักเจตนาเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่โดยคู่สัญญา เจตนาเป็นกลไกสำคัญในขั้นตอนของการเจรจาตกลงทำสัญญา ตลอดจนการกำหนดเนื้อหาของข้อตกลง (สรธร สระศรี, 2549 : 33) สัญญาเกิดขึ้นตามหลักคำเสนอคำสนองตรงกัน การตกลงยินยอมร่วมกันที่จะผูกพันกันตามสัญญานั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะให้สัญญาเกิดขึ้น ซึ่งต้องมีการแสดงเจตนาออกมาให้ปรากฏภายนอกว่ามีความต้องการเช่นไร ไม่ว่าด้วยท่าทาง วาจา หรือเป็นลายลักษณ์อักษร เจตนาจะต้องประกอบด้วยความยินยอมสมัครใจที่บุคคลแสดงออกมา ซึ่งจะต้องไม่มีความผิดพลาดหรือบกพร่องของเจตนา การแสดงเจตนานั้นบุคคลผู้แสดงเจตนา จะต้องมีเสรีภาพในการแสดงเจตนาด้วย (ดาราพร ถิระวัฒน์, 2542 : 7)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาในรูปแบบลักษณะเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิจัยจากตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่นหนังสือ บทความ คำอธิบาย วารสาร วิทยานิพนธ์ ตัวบทกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ และสารสนเทศจากหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ซึ่งได้จากห้องสมุดของสถาบันต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกฎหมายรองรับการคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มอาเซียน สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับคำนิยามของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน จากการศึกษาพบว่า เนื่องด้วยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกลางในการคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียน เช่นนี้ จึงยังไม่มีกฎหมายฉบับใดให้คำนิยามเกี่ยวกับผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียนไว้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเนื้อหาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2556 และฉบับล่าสุด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พบว่า กฎหมายฉบับดังกล่าวได้บัญญัติความหมายของผู้บริโภคไว้ในมาตรา 3 ความว่า “ผู้บริโภค” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม แต่ที่เป็นประเด็นปัญหาคือ คำนิยามของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียนนั้น เนื่องด้วยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใดให้คำนิยามไว้ ส่งผลแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนนำกฎหมายภายในของตนใช้บังคับเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งส่งผลเกี่ยวกับความชัดเจนและประสิทธิภาพในคดีคุ้มครองผู้บริโภคที่เกิดขึ้นในกลุ่มอาเซียน

(2) ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน จากการศึกษาพบว่า เนื่องด้วยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกลางในการคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียน เช่นนี้ จึงยังไม่มีกฎหมายฉบับใดกำหนดเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียนไว้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเนื้อหาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2556 และฉบับล่าสุด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พบว่า มาตรา 4 ได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภคไว้ว่า ผู้บริโภคมีสิทธิได้รับความคุ้มครองดังต่อไปนี้ สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา และสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย แต่ที่เป็นประเด็นปัญหาและนำมาสู่การศึกษาในครั้งนี้คือ เนื่องด้วยในปัจจุบันการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการไม่ได้ถูกจำกัดเฉพาะภายในประเทศเท่านั้น หากแต่มีการขยายตัวไปยังภายนอกประเทศ และโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียนพบว่าได้มีการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากันอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตาม หากการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการต่าง ๆ เป็นไปอย่างชอบธรรมและไม่มีประเด็นพิพาท ในเรื่องของสิทธิหรือกฎหมายเฉพาะที่จะคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียนนี้คงไม่เป็นประเด็นที่สำคัญเท่าใดนัก แต่เนื่องด้วยในปัจจุบันสินค้าและบริการต่าง ๆ อาจมีบางกรณีที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการซื้อขายและแลกเปลี่ยน อันนำมาสู่กรณีพิพาทและนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัญหานี้เนื่องด้วยแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นการเฉพาะบังคับใช้ภายในประเทศของตน จึงต้องการให้มีการนำกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคนั้นใช้บังคับในกรณีพิพาทเกี่ยวกับประชากรหรือผู้บริโภคที่เป็นบุคคลของประเทศตน ในประเด็นนี้จึงเกิดเป็นปัญหาว่า เนื่องด้วยกฎหมายของแต่ละประเทศย่อมมีการบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้บังคับในประเทศของตน จึงมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ภายในประเทศของตน

(3) ปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญาของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน จากการศึกษาพบว่า เนื่องด้วยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกลางในการคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียน เช่นนี้ จึงยังไม่มีกฎหมายฉบับใดกำหนดเกี่ยวกับสิทธิของผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียนไว้ อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเนื้อหาพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ คุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2556 และฉบับล่าสุด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 พบว่า มาตรา 4 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการทำสัญญาของผู้บริโภคไว้ว่า ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา แต่ที่เป็นประเด็นปัญหาคือ เนื่องด้วยข้อกำหนดในการทำสัญญาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นหลักเกณฑ์ที่เน้นการประกอบธุรกิจที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาที่ฝ่ายหนึ่งต้องเป็นผู้บริโภคหรือผู้ประกอบธุรกิจขายสินค้าภายในประเทศของตน ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นคู่สัญญาที่ไม่ได้เป็นผู้บริโภคในประเทศของตนหรือภายในประเทศของตนก็ได้ รูปแบบของสัญญาจึงเป็นไปในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคภายในประเทศของตน จึงส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมได้

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องกฎหมายรองรับการคุ้มครองผู้บริโภคของกลุ่มอาเซียน สามารถอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับคำนิยามของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน เนื่องด้วยในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกลางในการคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียน เช่นนี้ จึงยังไม่มีกฎหมายฉบับใดให้คำนิยามเกี่ยวกับผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียนไว้ ส่งผลแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนนำกฎหมายภายในของตนใช้บังคับเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งส่งผลเกี่ยวกับความชัดเจนและประสิทธิภาพในคดีคุ้มครองผู้บริโภคที่เกิดขึ้นในกลุ่มอาเซียน ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีกฎหมายกลางเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน และกำหนดคำนิยามเกี่ยวกับผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความชัดเจนในการ

บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน นอกจากนั้นยังเป็นการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และเกิดความร่วมมือในการพัฒนาสังคม และการปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศสมาชิกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอีกด้วย

(2) ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน เนื่องด้วยในปัจจุบันสินค้าและบริการต่าง ๆ อาจมีบางกรณีที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการซื้อขายและแลกเปลี่ยน อันนำมาสู่กรณีพิพาทและนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ซึ่งปัญหานี้เนื่องด้วยแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียนได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นการเฉพาะบังคับใช้ภายในประเทศของตน จึงต้องการให้มีการนำกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคนั้นใช้บังคับในกรณีพิพาทเกี่ยวกับประชากรหรือผู้บริโภคที่เป็นบุคคลของประเทศตน ในประเด็นนี้จึงเกิดเป็นปัญหาว่า เนื่องด้วยกฎหมายของแต่ละประเทศย่อมมีการบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้บังคับในประเทศของตน จึงมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทต่าง ๆ ภายในประเทศของตน ดังนั้น การมีกฎหมายกลางเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน และกำหนดสิทธิเกี่ยวกับผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน

(3) ปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญาของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน เนื่องด้วยข้อกำหนดในการทำสัญญาของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียนของแต่ละประเทศนั้น เป็นหลักเกณฑ์ที่เน้นการประกอบธุรกิจที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สัญญาที่ฝ่ายหนึ่งต้องเป็นผู้บริโภคหรือผู้ประกอบธุรกิจขายสินค้าภายในประเทศของตน ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งจะเป็นคู่สัญญาที่ไม่ได้เป็นผู้บริโภคในประเทศของตนหรือภายในประเทศของตนก็ได้ รูปแบบของสัญญาจึงเป็นไปในลักษณะที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคภายในประเทศของตน จึงส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมได้ ดังนั้น ในประเด็นเกี่ยวกับการทำสัญญาของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน การมีกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียน และกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการทำสัญญาให้มีความชัดเจน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียนนั้น ในการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะให้มีกฎหมายเฉพาะรองรับการคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มอาเซียน

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวสามารถการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1) เกี่ยวกับคำนิยามของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน

กำหนดคำนิยามเกี่ยวกับผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน ความว่า

“ผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน หมายความว่า บุคคลธรรมดาซึ่งในสัญญาที่กำหนดโดยคำสั่งนี้ทำหน้าที่เพื่อวัตถุประสงค์นอกเหนือการค้าการประกอบอาชีพ ฝีมือ หรือวิชาชีพ

นอกจากนั้นยังรวมถึง ผู้ประกอบการค้า ซึ่งหมายความว่า บุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นของเอกชนหรือของสาธารณชนซึ่งทำหน้าที่รวมทั้งบุคคลอื่นที่กระทำการในนาม หรือในนามของตนเพื่อการค้า การประกอบธุรกิจ งานฝีมือ หรือวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสัญญาที่กำหนดตามกำหมายกลางว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคกลุ่มอาเซียนนี้”

2) สิทธิผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน

กำหนดสิทธิผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน ความว่า

“สิทธิผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน ประกอบด้วย

(1) สิทธิในการคุ้มครองสุขภาพและความปลอดภัย

(2) สิทธิในการคุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

(3) สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหาย

(4) สิทธิเพื่อการศึกษา

(5) สิทธิในการเป็นตัวแทนทางกฎหมาย (หรือสิทธิที่จะได้รับฟัง)

3) ปัญหาเกี่ยวกับการทำสัญญาของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน

กำหนดการทำสัญญาของผู้บริโภคกลุ่มอาเซียน ความว่า

“สัญญาขาย หมายความว่า สัญญาใด ๆ ที่ผู้ค้าโอน หรือรับโอนกรรมสิทธิ์สินค้าไปยังผู้บริโภค และผู้บริโภคจ่าย หรือรับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าวรวมทั้งสัญญาใด ๆ ที่มีวัตถุทั้งสินค้า และบริการ

สัญญาการให้บริการ หมายความว่า สัญญาใด ๆ นอกเหนือจากสัญญาซื้อขายซึ่งผู้ค้าจัดหาหรือจัดหาเพื่อให้บริการแก่ผู้บริโภค และผู้บริโภคจ่าย หรือต้องจ่ายค่าปรับดังกล่าว

สัญญาทางไกล หมายความว่า สัญญาใด ๆ ที่ทำขึ้นระหว่างผู้ค้า และผู้บริโภคภายใต้โครงการขาย หรือจัดหาบริการแบบจัดจำหน่าย โดยไม่ต้องมีผู้ค้า และผู้บริโภคอยู่พร้อมกัน โดยใช้ระยะทางอย่างน้อยหนึ่งทางการสื่อสารถึง และรวมถึงเวลาที่สัญญาสิ้นสุดลง

สัญญาเสริม หมายความว่า สัญญาซึ่งผู้บริโภคได้มาซึ่งสินค้า หรือบริการที่เกี่ยวข้องกับสัญญาระยะทางหรือสัญญานอกสถานที่ และเมื่อสินค้านั้นได้รับการจัดหา หรือให้บริการนั้น โดยผู้ค้าหรือโดยบุคคลที่สามในพื้นฐานของข้อตกลงระหว่างบุคคลที่สามกับผู้ค้ารายนั้น”

8. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่าน ดร.ศิวพร เสาวคนธ์ เป็นอย่างสูงที่ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งของท่านรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ทั้งยังมีความเป็นห่วงลูกศิษย์ ดังจะเห็นได้จากการที่ท่านได้ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้วิจัย ในด้านการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนให้คำแนะนำและติดตามความคืบหน้าในการเขียนวิทยานิพนธ์ตลอดมา

9. เอกสารอ้างอิง

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2543). *กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ดาราพร ถิระวัฒน์. (2542). *กฎหมายสัญญา : สถานะใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พงษ์พลอย สุขะพงษ์. (2557). *แนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : ศึกษากรณีการเยียวยาความเสียหาย*. นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ลัฐกา เนตรทัศน์. (2562). *การประชุมคณะกรรมการระบบสถิติอาเซียน ครั้งที่ 9 (ASEAN Community Statistical System Committee: ACSS9).* Law for ASEAN by the Office of the Council of State of Thailand.

สรธร สระศรี. (2549). *มาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคด้านสัญญาตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค : ศึกษากรณีสัญญาสำเร็จรูป.* วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

อานิตยา มาบัว. (2562). *กฎหมายกลางต้นแบบเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคในกลุ่มประเทศ CLMV&T*. นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
BEHAVING IN ACCORDANCE WITH TRAFFIC RULES OF NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY STUDENTS

สิราวรรณ จอมชนะ[1], ปาลิตา ทองมาก[2], ธารินี จริยาปยุกต์เลิศ[3] และอุมาพร กาญจนคลอด[4]*

Sirawan Jomchana[1], Palita Thongmak[2], Tharinee Jariyapayuklert[3] and Umaporn Kanjanaklod[4]*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1)พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช2)ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ 3)เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชในการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มโดยใช้สูตร Krejcie and Morgan โดยกลุ่มตัวอย่างในวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 381 คน ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชภัฏนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับเป็นประจำ 2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบกอยู่ในระดับสูง และ3)นักศึกษาที่มีเพศและอายุ ที่แตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่ประสบการณ์การขับขี่รถจักรยานยนต์ที่แตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 นักศึกษาที่มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์และไม่มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์ มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และนักศึกษาที่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรและไม่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

คำสำคัญ: การปฏิบัติตามกฎจราจร, นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Abstract

The purpose of this research were to study 1) Behaving in accordance with traffic rules of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University students 2) The level of knowledge and understanding about the traffic rules of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University students and 3) Comparison of factors affecting the traffic rules compliance of students at Nakhon Si Thammarat Rajabhat University. This research, the researchers used a random sampling method using the Krejcie and Morgan formula. 381 students of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University used a questionnaire to collect data. The results of the research were as follows: 1) Traffic rules compliance of students of Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat. The overall picture is at normal habit level. 2) Most of the samples had a high level of

[1-3] นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิมยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[4] อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิมยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

* Corresponding author, E-mail: umaporn_kan@nstru.ac.th

knowledge and understanding of road traffic laws. and 3) Students with gender and age different, There is a level of behaving in accordance with traffic rules; not different for students who have different motorcycling experiences. There were significantly different levels of traffic compliance at 0.001 level. Students who have a motorcycle driving license and without a motorcycle driving license; The level of behaving in accordance with traffic rules was significantly different at the 0.001 level, Both of students who had been trained in traffic rules and had never been trained in traffic rules. There were significantly different levels of traffic compliance at 0.001 level.

Keyword: Behaving in accordance with traffic rules , Nakhon Si Thammarat Rajabhat University students

1. บทนำ

จังหวัดนครศรีธรรมราชอุบัติเหตุจราจรนับเป็นปัญหาสำคัญซึ่งทำให้เกิดการบาดเจ็บและตายของประชากรอันดับแรกมาโดยตลอด ซึ่งจากข้อมูลการรายงานสถิติการใช้สิทธิ์ตาม พรบ. ผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตในปี 2563 รายจังหวัด พบว่า มีการเกิดอุบัติเหตุทั้งหมด 5,769 ครั้ง มีผู้ได้รับบาดเจ็บจำนวน 6,618 คน เสียชีวิต 146 คนและทุพพลภาพ 30 คน ซึ่งจากรายงานในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น อำเภอที่เกิดอุบัติเหตุมากที่สุด คือ อำเภอเมือง โดยมีจำนวนการเกิดอุบัติเหตุทั้งหมด 1,104 ครั้ง มีผู้บาดเจ็บ 1,216 คน เสียชีวิต 28 คนและทุพพลภาพ 6 คน โดยจะมีการเกิดอุบัติเหตุจากรถจักรยานยนต์มากกว่ารถยนต์ (ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน : ข้อมูล ณ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2564)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มีจำนวนนักศึกษาประมาณ 7,991 คน นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ขับขี่เพื่อมาเรียนภายในมหาวิทยาลัยในขับขี่ทำให้อุบัติเหตุที่เกิดขึ้น จากรถจักรยานยนต์ก็มีมากขึ้น สาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุเกิดจากการขาดความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรอุบัติเหตุมีความรุนแรงยิ่งขึ้น และก่อให้เกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิต ซึ่งจากรายงานผลการใช้บริการงานประกันอุบัติเหตุ ประจำปีการศึกษา 2562 พบว่า มีนักศึกษาที่เกิดอุบัติเหตุจากการขับขี่รถหรือโดยสารรถ 59 ครั้ง ซึ่งจากสถิติการเกิดอุบัติเหตุของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราภัฏนครศรีธรรมราชนั้น พบว่า อุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการขับขี่รถจักรยานยนต์ มหาวิทยาลัยจึงมีการจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักศึกษาในเรื่องของการจราจรและการขับขี่ที่ปลอดภัย โดยจะมี โครงการอบรมให้ความรู้ด้านการจราจรและการขับขี่ปลอดภัยรักวินัยจราจร โครงการ NSTRU SMART DRIVES ขับขี่ปลอดภัย ใส่ใจวินัยจราจร โครงการนักศึกษารุ่นใหม่มีใบขับขี่และเทคนิคในการขับขี่ปลอดภัย ซึ่งโครงการเหล่านี้เป็นโครงการที่ปลูกฝังวินัยจราจรให้แก่นักศึกษาและเพื่อให้นักศึกษามีการปฏิบัติตามกฎจราจรมากยิ่งขึ้น และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการจราจรทางบกกฎหมายว่าด้วยรถยนต์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การขับรถอย่างปลอดภัย จิตสำนึกและมารยาทในการขับรถ ข้อปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินและการให้ความช่วยเหลือและปฐมพยาบาล ซึ่งจะสอดคล้องกับกฎระเบียบจราจรของมหาวิทยาลัยที่มีการออกกฎบังคับให้นักศึกษาต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ซึ่งโครงการและกฎระเบียบจราจรที่มหาวิทยาลัยกำหนดจะสอดคล้องกับมาตราการขับขี่ปลอดภัย 3ม 1ข 1ร ที่ว่าด้วย การเมาไม่ขับ สวมหมวกนิรภัย มอเตอร์ไซด์ปลอดภัย ใบขับขี่และการขับรถด้วยความเร็วไม่เกินที่กฎหมายกำหนด ซึ่งนักศึกษาทุกคนจะต้องปฏิบัติตามกฎจราจรภายใต้กฎหมายเดียวกันทั้งหมด (กองพัฒนานักศึกษา งานประกันอุบัติเหตุ , 2562)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชโดยศึกษาการปฏิบัติตามกฎจราจร ภายใต้มาตราการ 3ม 1ข 1ร ได้แก่ เมาไม่ขับ สวมหมวกนิรภัย มอเตอร์ไซด์ปลอดภัย ใบขับขี่และขับรถเร็วไม่เกินตามที่กฎหมายกำหนด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2.2 เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

2.3 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร

(กลุ่มงานจราจร ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่, ข้อมูล ณ วันที่ 7 ตุลาคม 2558) ได้ให้ความหมายไว้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบก เป็นกฎหมายส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้น ๆ กฎหมายจึงนับว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของสังคมด้วย เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมการติดต่อเพื่อแลกเปลี่ยนปัจจัยในการดำรงชีพย่อมต้องมีขึ้น สังคมจึงจำเป็นต้องสร้างกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นเพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้เป็นไปในทำนองเดียวกัน เพื่อรักษาความเป็นระเบียบของสังคม หากสังคมใดปล่อยให้สังคมมีความวุ่นวายความเสียหายก็จะเกิดขึ้นในสังคมนั้น

กฎหมายจราจรทางบกบัญญัติขึ้นมาเพื่อให้เกิดความสะดวกและปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน และเป็นกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นเพื่อใช้บังคับกับการจัดระเบียบการจราจรให้ทันต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของสังคม ดังนั้น กฎหมายจราจรทางบกจึงไม่ใช่กฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นด้วยเหตุผลทางศีลธรรม แต่ถูกบัญญัติขึ้นด้วยเหตุผลทางเทคนิค การกระทำความผิดจึงเป็นการกระทำตามที่กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความผิดตามกฎหมายจราจรทางบกเป็นความผิดที่มิใช่ความผิดอาญาโดยแท้ (True Crime) และมีลักษณะเป็นความผิดเล็กน้อยเกินกว่าที่จะเป็นความผิดอาญา ดังนั้น ความผิดตามกฎหมายจราจรทางบกทั้งหลายที่บัญญัติขึ้นเพื่อความสะดวกในการจราจร จึงมีลักษณะเป็นความผิดของการกระทำที่ไม่เป็นความผิดในตัวเอง แต่มีลักษณะเป็นกฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติตาม มิฉะนั้นต้องรับผิด ซึ่งเรียกลักษณะความผิดนี้ว่า “ความผิดต่อกฎระเบียบ” (Regulatory Offence)

ส่วนความผิดที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อความปลอดภัยในการจราจร จะมีลักษณะของการกระทำที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายและอันตราย กฎหมายจึงต้องบัญญัติให้เป็นความผิดเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นต่อสังคมได้ ซึ่งอาจเรียกลักษณะความผิดนี้ว่า “ความผิดที่เป็นการก่ออันตราย” (A Crime Causing Danger or A Crime of Danger)

นอกจากนี้การกระทำความผิดกฎหมายจราจรทางบก เช่น กรณีอุบัติเหตุรถเฉี่ยวชนกันหรือชนคนเดินเท้าก็ยังมีลักษณะของความผิดที่เป็นการกระทำโดยประมาทอยู่ด้วย ดังนั้นลักษณะความผิดตามกฎหมายจราจรทางบกจึงแบ่งออกเป็น 3 กรณี กล่าวคือ

1. ความผิดต่อกฎระเบียบ

ความผิดที่เป็นความผิดต่อกฎระเบียบจะมีความแตกต่างจากความผิดที่เป็นความผิดอาญาโดยแท้ โดยสามารถที่จะจัดการดำเนินการด้วยกฎหมายที่แตกต่างกัน ตามกฎหมายถือว่า“หลักเจตนาร้าย” (Men Res or Guilty Intention) เป็นปัจจัยในการแสดงความแตกต่างระหว่างความผิดต่อกฎระเบียบ และความผิดอาญาโดยแท้ โดยถือว่าเจตนาร้ายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งขององค์ประกอบความผิดที่เป็นความผิดอาญาโดยแท้ ในขณะที่ความผิดต่อกฎระเบียบนั้นไม่ถือว่าผู้กระทำผิดมีเจตนาร้าย ศาลสูงของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้อธิบายถึงความผิดต่อกฎระเบียบ ซึ่งศาลตัดสินว่าผู้กระทำไม่มีเจตนาร้ายว่ามีความแตกต่างจากความผิดอาญาโดยแท้ สรุปได้ดังนี้

1.1 ความผิดต่อกฎระเบียบมีลักษณะยากในการพิสูจน์เจตนาร้าย

1.2 ความผิดต่อกฎระเบียบไม่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมตามกฎหมายคอมมอนลอว์ แต่เป็นความผิดที่ถูกบัญญัติขึ้น

1.3 ความผิดต่อกฎระเบียบที่ถูกร่างขึ้นโดย Modern Regulatory Statute ทำให้เจตนาร้ายไม่เป็นองค์ประกอบที่มีความจำเป็นของความผิด (Element of Offence)

1.4 ความผิดต่อกฎระเบียบนั้นเป็นความผิด เพราะมีกฎหมายห้ามมากกว่าเป็นความผิดในตัวมันเอง

ความผิดต่อกฎระเบียบโดยทั่วไปจะไม่ถูกพิจารณาว่าเป็นการกระทำผิดศีลธรรม ดังนั้นผู้กระทำผิดจะถูกตำหนิเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และเป็นความผิดที่มุ่งคุ้มครองผลประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ในการจัดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมเพื่อประโยชน์ในทางปกครองของฝ่ายบริหารโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะยกระดับมาตรฐานของความปลอดภัย และเป็นการระงับความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกัน และเนื่องจากความผิดต่อกฎระเบียบเป็นความผิดซึ่งโดยธรรมชาติไม่ใช่ความผิดอาญาโดยแท้ จึงมีลักษณะโทษที่ไม่รุนแรง โทษจำคุกจึงไม่มีความจำเป็น ดังนั้นบทลงโทษจึงเป็นเพียงการลงโทษปรับเพียงเล็กน้อยหรือโทษอย่างอื่นซึ่งโดยธรรมชาติอาจนำมาเทียบเคียงได้กับโทษปรับ และจากการที่มีผลเป็นความผิดเล็ก น้อยทำให้วิธีพิจารณาความผิด และการตัดสินลงโทษ จึงแตกต่างจากความผิดที่เป็นความผิดอาญาโดยแท้

2. ความผิดที่เป็นการก่ออันตราย

กฎหมายจราจรมิได้มีวัตถุประสงค์ในการบัญญัติขึ้นเพื่อความสะดวกในการจราจรเท่านั้น แต่ยังบัญญัติขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความปลอดภัยในการจราจรอีกด้วย ซึ่งความผิดที่เป็นการก่ออันตรายนั้นเป็นการกระทำที่ใกล้จะก่อให้เกิดผลที่เป็นการทำอันตรายต่อคุณธรรมทางกฎหมายที่บุคคลอื่นได้รับความคุ้มครอง แม้ผลที่เป็นความเสีย หายจะยังไม่เกิดขึ้นก็สามารถลงโทษผู้กระทำได้แล้วเหตุผลในการบัญญัติความผิดที่เป็นการก่ออันตรายนั้น มีข้อจำกัดในแนวความคิดอยู่ 2 ประการใหญ่ ๆ คือ

2.1 ข้อจำกัดของแนวความคิดเรื่องความรับผิดในผล กล่าวคือ ความรับผิดในผลนั้น บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาต่อเมื่อความเสียหายเกิดขึ้นมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล โดยไม่คำนึงถึงความชั่วร้าย (Guilt) ต่อมาเมื่อสังคมได้มีการพัฒนาขึ้นโดยมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรม เช่น มีการใช้รถยนต์ รถไฟหรือเครื่องบินในการเดินทาง การยึดถือและนำเอาความคิดเรื่องความรับผิดในผลอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ เช่น การขับขี่รถยนต์ด้วยความเร็วสูงในเขตชุมชน แต่ไม่เกิดเหตุเฉี่ยวชนบุคคลหรือทรัพย์สินเสียหาย เมื่อความเสียหายไม่เกิดขึ้นก็ไม่อาจลงโทษผู้กระทำได้ แม้ว่าการกระทำนั้นจะเป็นการกระทำที่อาจก่อให้เกิดอันตรายได้โดยง่ายละเป็นการกระทำที่สมควรถูกตำหนิก็ตาม

2.2 ข้อจำกัดของแนวความคิดเรื่องการพยายามกระทำความผิด กล่าวคือหลักกฎหมายในเรื่องการพยายามกระทำความผิดโดยเจตนานั้น ผู้กระทำอาจรับผิดฐานพยายามได้หากการกระทำไม่สำเร็จ แต่หลักกฎหมายเรื่องการพยายามกระทำความผิดไม่อาจแก้ปัญหาสำหรับการกระทำบางอย่างที่มีลักษณะเป็นการก่ออันตรายได้ เช่น กรณีการนำรถมีสภาพไม่มั่นคงแข็งหรืออาจเกิดอันตรายมาใช้ในทางเดินรถ เมื่อผู้ขับขี่ขับรถไปในทาง แต่ไม่มีผู้โดยสารคนใดบนรถได้รับอันตรายจากรถที่ไม่มั่นคงแข็งแรงนั้นเลย เมื่อการกระทำนั้นไม่ก่อความเสียหายแก่ผู้ใด ผู้กระทำก็ไม่ต้องรับผิดแม้แต่ฐานพยายามทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ เพราะกรณีผู้กระทำจะต้องรับผิดฐานพยายามนั้น ผู้กระทำต้องมีเจตนาในการกระทำความผิดด้วย

ด้วยเหตุผลและข้อจำกัดที่กล่าวถึงข้างต้น ทำให้มีการบัญญัติความผิดอาญาที่เป็นการก่ออันตรายขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตรายโดยทั่วไปต่อคุณธรรมทางกฎหมายที่บุคคลอื่นได้รับการคุ้มครอง โดยการที่กระทำดังกล่าวของผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องปรากฏผลของอันตรายในองค์ประ กอบความผิดแต่อย่างใด ผลของความผิดที่เป็นการก่ออันตรายนั้นเพียงแต่วินิจฉัยว่า น่าจะมีผลของอันตรายเกิดขึ้นจริง หรืออยู่ในฐานะความเป็นไปได้ว่าอันตรายอาจเกิดขึ้นได้ก็ต้องรับผิดแล้ว โดยไม่ต้องวินิจฉัยถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลอย่างแท้จริง

3. ความผิดที่เป็นการกระทำโดยประมาท

แม้ว่าหลักในเรื่องความรับผิดในทางอาญาตามกฎหมายจราจรต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระทำความผิดดังกล่าวแล้วจะเห็นว่ามีการกระทำโดยประมาทแฝงอยู่ในตัวด้วย ทั้งนี้เพราะบางกรณีแม้ผลของการ

กระทำจะมีอย่างเดียว แต่ผลนั้นอาจเป็นผลมาจากการกระทำโดยเจตนาและประมาทไปพร้อม ๆ กันก็ได้ เช่น การขับรถด้วยความเร็วสูงเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด ผู้ขับขี่ย่อมเล็งเห็นได้ว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ แม้ผู้ขับขี่ไม่มีเจตนาต้องการที่จะให้ผลนั้นเกิดขึ้นก็ตามหรือการขับขี่รถในขณะมึนเมาสุราแม้ในขณะมึนเมาผู้ขับขี่จะไม่รู้สึกตัว ซึ่งอาจถือว่าไม่มีการกระทำแต่ก่อนที่ตนจะดื่มสุราผู้ขับขี่รู้อยู่แล้วว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายจากการกระทำประมาทโดยจงใจมาตั้งแต่แรกแล้ว ดังนั้นเมื่อผู้ขับขี่ขับรถไปชนผู้อื่นถึงแก่ความตายหรือได้รับบาดเจ็บ ผู้ขับขี่ก็ต้องรับผิดในผลแห่งความตายหรืออาการบาดเจ็บนั้น ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการกระทำโดยประมาทของตน

มาตรการ 3ม. 1ข. 1ร.

3 ม คือ

ม ที่ 1 เมาไม่ขับ

สุรามีฤทธิ์ต่อการทำงานของระบบประสาททำให้การทำงานของร่างกายช้าลง ประสาทหย่อนสมรรถภาพในการรับรู้ภาพ แสงและสีของสัญญาณต่าง ๆ ช้าลงขอบเขตการมองเห็นแคบลงการ คาดคะเนระยะผิดไป จึงทำให้ความสามารถในการขับขี่ลดลง ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่ายขึ้น และคนไทยดื่มมากเป็นอันดับ 5 ของโลก (ความผิด: ขับรถในขณะเมาสุราอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ปรับตั้งแต่ 2,000-1,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และถูกควบคุมความประพฤติ)

ม ที่ 2 สวมหมวกนิรภัย

อุบัติเหตุจราจรที่เกิดขึ้นนั้น เกิดกับรถจักรยานยนต์ถึงร้อยละ 80 หมวกนิรภัยไม่ใช่หมวกป้องกันอุบัติเหตุ แต่สามารถลดความรุนแรงลงได้ การที่ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์สวมหมวกนิรภัยที่ได้มาตรฐานและถูกวิธีจะช่วยลดการบาดเจ็บที่ศีรษะยะได้มากกว่าผู้ที่ไม่สวมหมวกถึง 5 เท่า (ความผิดขับขี่รถจักรยานยนต์ผู้โดยสารรถไม่สวมหมวกนิรภัยอัตราโทษปรับไม่เกิน 500 บาท)

ม ที่ 3 มอเตอร์ไซด์ปลอดภัย

อุบัติเหตุส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับรถจักรยานยนต์ พบว่าสภาพของรถมีความบกพร่องในระบบห้ามล้อไฟส่องสว่างมีการดัดแปลงสภาพรถ การที่นำรถที่มีสภาพมั่นคงแข็งแรงมีอุปกรณ์ต่างๆ สมบูรณ์ครบถ้วนมาใช้ในทางจะทำให้อุบัติเหตุลดลงได้อีกทางหนึ่ง (ความผิด: นำรถที่มีส่วนควบและมีเครื่องอุปกรณ์สำหรับรถไม่ครบถ้วนมาใช้ในทางอัตราโทษ ปรับไม่เกิน 1,000 บาท)

1 ข คือ

ข ที่ 1 ใบขับขี่

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งของอุบัติเหตุทางถนน คือ ผู้ขับขี่ไม่มีความรู้เรื่องการขับขี่ปลอดภัยไม่เคยผ่านการฝึกอบรมที่ถูกต้องมาเลย การขับขี่รถในทางต้องมีใบอนุญาตขับขี่ก็เพื่อที่จะให้มีความรู้ในการขับขี่ที่ถูกต้อง มีความปลอดภัยทั้งต่อตนเองและผู้อื่นเพราะการจะได้มาของใบขับขี่จะต้องมีการสอบข้อเขียนขับขี่รถจากกรมการขนส่งทางบก (ความผิด: ขับขี่รถมีใบอนุญาต อัตราโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท)

1 ร คือ

1 ร ขับรถเร็วไม่เกินที่กฎหมายกำหนด

การขับขี่รถด้วยความเร็วสูงทำให้ความสามารถในการทรงตัวของรถน้อยลงหากจะต้องหยุดรถระยะทางในการห้ามล้อจะมากขึ้น ระยะเวลาในการตัดสินใจจะน้อยลง และความรุนแรงของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจะสัมพันธ์กับความเร็วของรถ มีอุบัติเหตุจราจรที่เกิดขึ้นกับการขับขี่รถเร็ว ร้อยละ 24 ความผิด : ขับรถเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด อัตราโทษปรับไม่เกิน 1,000 บาท (กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณะภัย กระทรวงมหาดไทย : ข้อมูล ณ วันที่ 8 ตุลาคม 2552)

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้มาจากการศึกษาแนวคิด และทฤษฎี ประกอบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

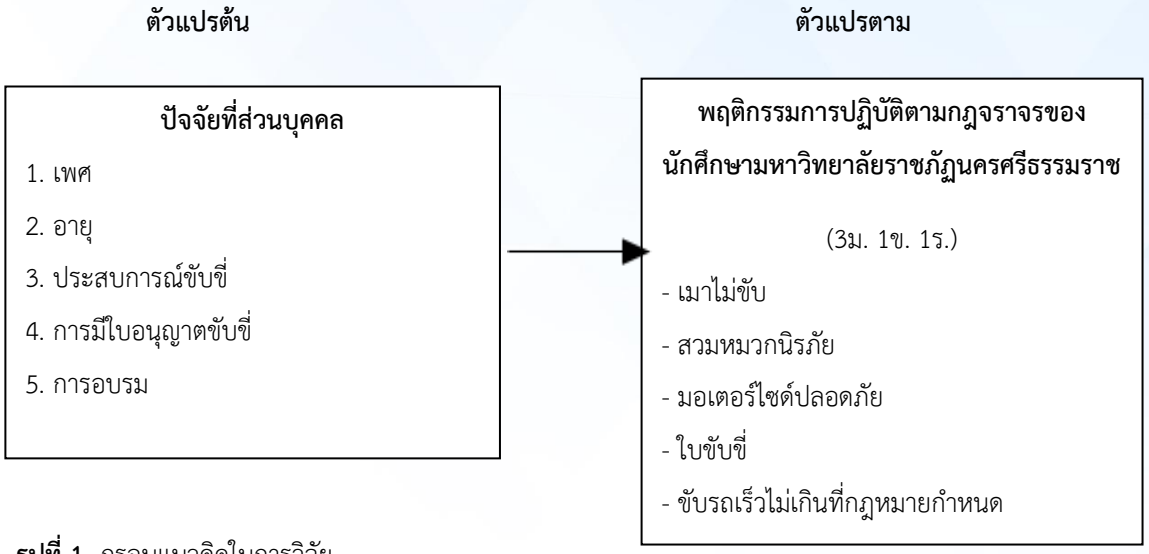

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากร คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวนทั้งหมด 7,991 คน แบ่งเป็นคณะครุศาสตร์ 2,384 คน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2,073 คน คณะวิทยาการการจัดการ 1,653 คน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 779 คนและคณะเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม 1,102 คน

4.2 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ไว้ 1 กลุ่ม ได้แก่ 1.นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 7,991 คน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มโดยใช้สูตร Krejcie and Morgan (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างใน ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2553: 27) ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 381 คน จากนั้นผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามโดยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างของคณะ ตามวิธีการเทียบสัดส่วนนักศึกษาในแต่ละคณะเพื่อให้ได้จำนวนที่ต้องการทุกคณะจะใช้การเข้าสู่วิธีการคำนวณ ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคณะในมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะ	จำนวนนักศึกษา	จำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง
คณะครุศาสตร์	2,384	114
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	2,073	99
คณะวิทยาการจัดการ	1,653	79
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	779	37
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	1,102	52
รวม	**7,991**	**381**

ที่มา ข้อมูล ณ สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ณ วันที่ 20 สิงหาคม ประจำปีการศึกษาที่ 1/2563

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสอบถามข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในเรื่องพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช1 ชุด ดังนี้

4.3.1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

4.3.2) สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช1 ชุด ดังนี้ โดยแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ครอบคลุมนิยามปฏิบัติการของตัวแปรประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 5 ข้อ ตอนที่ 2-3 เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ที่เกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบก และการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดย 1= เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 =เห็นด้วยมากที่สุด และตอนที่ 4 เป็นคำถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

4.3.3) นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยการนำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรจำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Power) เพื่อพิจารณาว่าข้อคำถามหรือตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยสามารถจำแนกกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามได้หรือไม่โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Item-total Correlation) ข้อคำถามที่ใช้ได้ต้องมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40 ขึ้นไป ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.4731-0.8054 นอกจากนี้ได้คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาคด้วยการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 กลุ่ม และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของข้อคำถามที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.8784-0.9765 มีค่ามากกว่า 0.7 ขึ้นไปจึงถือว่าค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมดยอมรับได้

4.4 ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ประมวลผลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย 1.ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย (Mean) สำหรับวิเคราะห์พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช2.t-test เป็นการแจกแจงแบบ Student's t สำหรับเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 ค่า ได้แก่ ปัจจัยเพศ การมีใบอนุญาตขับขี่และการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวินัยจราจร 3. ANOVA เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ที่ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานที่มีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป (ตัวแปรอิสระเป็นแบบจัดกลุ่มตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงปริมาณ) ได้แก่ ระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และ4. Correlation เป็นการดูความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ไม่สามารถพยากรณ์ได้ ได้แก่ อายุ

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชโดยภาพรวมอยู่ในระดับเป็นประจำ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.26 หากพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ขับรถเร็วไม่เกินที่กฎหมายกำหนด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.53 รองลงมาคือ การดื่มสุราขณะที่ขับขี่รถจักรยานยนต์ มีค่าเฉลี่ยเป็น 4.47 ส่วนใบอนุญาตขับรถ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเป็น 3.62 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	$\bar{X}$	SD.	ระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจร
1.การดื่มสุราขณะที่ขับขี่รถจักรยานยนต์	4.47	0.642	เป็นประจำ
2.การสวมหมวกนิรภัยในขณะขับขี่รถจักรยานยนต์	4.36	0.545	เป็นประจำ
3.มอเตอร์ไซด์ปลอดภัย	4.29	0.662	เป็นประจำ
4.ใบอนุญาตขับรถ	3.62	1.179	เป็นประจำ
5.ขับรถเร็วไม่เกินที่กฎหมายกำหนด	4.53	0.522	เป็นประจำ
รวม	**4.26**	**0.466**	**เป็นประจำ**

5.2 ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบกระดับสูงมีสัดส่วนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.83 รองลงมามีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบกระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 1.14 และมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบกระดับต่ำ มีสัดส่วนน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ย0.03 ตามลำดับ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบก	จำนวน (คน)	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย
ความรู้ระดับต่ำ	2	0.52	0.03
ความรู้ระดับปานกลาง	87	22.83	1.14
ความรู้ระดับสูง	292	76.64	3.83
รวม	**381**	**100.00**	

5.3 เปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า

5.3.1 เพศ ผลการศึกษาพบว่า พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามเพศ กลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง มีระดับระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร ไม่แตกต่างกัน แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามเพศ

เพศ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	179	4.24	0.487	-0.686	0.493
หญิง	202	4.27	0.447		

5.3.2 การมีใบขับขี่ ผลการศึกษาพบว่าการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามการมีใบอนุญาตขับขี่ กลุ่มตัวอย่างที่มีใบอนุญาตขับขี่และไม่มีใบอนุญาตขับขี่มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำแนกตามการมีใบอนุญาตขับขี่

การมีใบอนุญาตขับขี่	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
มี	183	4.51	0.415	11.727	0.000***
ไม่มี	198	4.02	0.384		

*** p > 0.001

5.3.3 การอบรมความรู้เกี่ยวกับวินัยจราจรผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามการอบรมความรู้เกี่ยวกับวินัยจราจร กลุ่มตัวอย่างที่เคยได้รับการอบรมและไม่เคยได้รับการอบรม มีระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามการอบรมความรู้เกี่ยวกับวินัยจราจร

การอบรมความรู้เกี่ยวกับวินัยจราจร	N	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
เคย	318	4.30	0.459	4.248	0.000***
ไม่เคย	63	4.04	0.441		

*** p > 0.001

5.3.4 อายุ ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กัน แสดงดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามอายุ

ปัจจัยส่วนบุคคล	ระดับการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช		
	r	Sig.	ระดับความสัมพันธ์
อายุ	0.000	0.998	มีความสัมพันธ์ต่ำหรือไม่มีความสัมพันธ์

5.3.5 ประสบการณ์การขับขี่รถจักรยานยนต์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามประสบการณ์การขับขี่รถจักรยานยนต์ พบว่า ประสบการณ์การขับขี่ที่แตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงดังตารางที่ 8 และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ต่อ ได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 8 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามประสบการณ์การขับขี่รถจักรยานยนต์

แหล่งความแปรปรวน	**df**	**SS**	**MS**	**F**	**Sig.**
ระหว่างกลุ่ม	3	4.68	1.560	7.538	0.000***
ภายในกลุ่ม	377	78.022	0.207		
รวม	380	82.702			

*** p > 0.001

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ่ (Scheffe) พบว่า ระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามประสบการณ์การขับขี่รถจักรยานยนต์ แตกต่างกัน 3 คู่ ได้แก่

กลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การขับขี่ตั้งแต่ 1-3 ปี มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจรแตกต่างจากกลุ่มกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การขับขี่ตั้งแต่ 4-6 ปีและกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การขับขี่ตั้งแต่ 7-9 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การขับขี่ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 แสดงดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามประสบการณ์การขับขี่รถจักรยานยนต์

ประสบการณ์การขับขี่	$\bar{X}$	1-3 ปี	4-6 ปี	7-9 ปี	10 ปีขึ้นไป
1-3 ปี	3.98	-	0.32021***	0.34395***	0.27031*
4-6 ปี	4.30		-	0.02374	0.04990
7-9 ปี	4.32			-	0.7364
10 ปีขึ้นไป	4.25				-

*p > 0.05 , *** p > 0.001

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบกมีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร โดยมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบกกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบก	ระดับการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช		
	r	Sig.	ระดับความสัมพันธ์
ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบก	0.525	0.000***	มีความสัมพันธ์ปานกลาง

*** p > 0.001

ระดับความความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบกกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชพบว่า แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงดังตารางที่ 11 และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ต่อ ได้ผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบระดับความความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบกกับระดับการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	12.642	6.321	34.103	0.000***
ภายในกลุ่ม	378	70.061	0.185		
รวม	380	82.702			

*** p > 0.001

เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ่ (Scheffe) พบว่า ระดับความความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบกกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน 1 คู่ ได้แก่ ระดับความรู้ปานกลางแตกต่างกับระดับความรู้สูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของค่าเฉลี่ยระดับความความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบก	$\bar{x}$	ต่ำ	ปานกลาง	สูง
ต่ำ	3.98	-	0.27862	0.70027
ปานกลาง	4.30		-	0.42165***
สูง	4.32			-

*** p > 0.001

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชอยู่ในระดับเป็นประจำ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับวิจัยของ นัชรัศม์ ชูหิรัญญ์วัฒน์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ภายในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมในการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวมมีพฤติกรรมการปฏิบัติค่อนข้างดี ซึ่งสามารถเปรียบเทียบตามปัจจัยต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1) แยกตามเพศพบว่าเพศหญิงมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรดีกว่าเพศชายใน ด้านความเร็ว ด้านการใช้โทรศัพท์มือถือ และด้านเมาสุรา (เมาแล้วขับ) 2) แยกตามอายุพบว่ากลุ่มอายุระหว่าง 26-40 ปี มีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ กลุ่มอายุ 26 ปีขึ้นไปมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ด้านใบอนุญาตขับขี่ ด้านหมวกนิรภัย ด้านสัญญาณไฟรถ ด้านเมาสุราดีกว่ากลุ่มอายุน้อยกว่า 41 ปี 3) พบว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ในการขับขี่น้อยกว่า 1 ปีมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร น้อยกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไปในด้านมอเตอร์ไซค์ปลอดภัย ด้านใบอนุญาตขับขี่ ด้านความเร็ว ด้านหมวกนิรภัย และด้านสัญญาณไฟรถ 4) แยกตามการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่า ม.6 มีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ด้านการพกใบอนุญาตขับขี่น้อยกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ขึ้นไป 5) แยกตามการรับรู้กฎการขับขี่อย่างปลอดภัยพบว่า ผู้ที่เคยอบรมกฎการขับขี่อย่างปลอดภัย จะมีการปฏิบัติตามกฎจราจรในทุกด้านดีกว่าผู้ที่ไม่เคยได้รับการอบรม และ อุทัย ศิริภักดิ์ และ วรพันธุ์ สมบัติธีระ (2559 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ ที่ขับขี่รถจักรยานยนต์ภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมในการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ของนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร โดยภาพรวมมีพฤติกรรมการปฏิบัติค่อนข้างดีซึ่งสามารถ เปรียบเทียบตามปัจจัยต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1) แยกตามเพศ พบว่าเพศหญิงมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ดีกว่าเพศชายในด้านความเร็ว ด้านการใช้โทรศัพท์มือถือและด้านเมาสุรา (เมาแล้วขับ) 2) แยกตาม อายุพบว่า กลุ่มอายุระหว่าง 18-22 ปีมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ 3) แยกตามประสบการณ์การขับขี่ พบว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ในการขับขี่น้อยกว่า 1 ปี มีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรน้อยกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป ในด้านมอเตอร์ไซค์ปลอดภัย ด้านใบอนุญาตขับขี่ ด้านความเร็วด้านหมวกนิรภัย และด้านสัญญาณไฟรถ 4) แยกตามการรับรู้กฎการขับขี่อย่างปลอดภัยพบว่าผู้ที่เคยอบรมกฎการขับขี่อย่างปลอดภัยจะมีการปฏิบัติตามกฎจราจรในทุกด้านดีกว่าผู้ที่ไม่เคยได้รับการอบรม

6.2 ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎจราจรและพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชผลการศึกษาพบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบกของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วุฒิไชย ทองเสภี (2564 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องมาตรการในการบังคับใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนอยู่ในระดับสูงส่วนใหญ่มีความรู้ใน 3 ประเด็นคือ 1) ในขณะที่ขับรถต้องมีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัวและต้องแสดงต่อเจ้าพนักงานจราจรเมื่อเรียกตรวจ 2) อายุ 18 ปีบริบูรณ์สามารถทำใบขับขี่รถจักรยานยนต์ส่วนบุคคลและ 3) ผู้ขับขี่ต้องมีใบอนุญาตขับขี่อยู่กับตัวและต้องแสดงต่อเจ้าพนักงานจราจรเมื่อขอตรวจหากไม่ปฏิบัติตามต้องระวางโทษปรับและผลการวิจัยการบังคับใช้กฎหมายจราจรของเจ้าพนักงานจราจรพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่กวดขันจับกุมผู้กระทำผิดกฎหมายจราจรอย่างสม่ำเสมอส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากที่สุดรองลงมาเห็นด้วยในระดับมากปฏิบัติหน้าที่อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันกับทุกคนโดยส่วนใหญ่เห็นด้วยในระดับมากที่สุดรองลงมาระดับมากปานกลางและน้อยและมีการกวดขันจับกุมผู้กระทำผิดกฎหมายจราจรอย่างสม่ำเสมอ ช่วยลดจำนวน

อุบัติเหตุและจำนวนผู้เสียชีวิตได้ โดยส่วนใหญ่ เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาระดับมาก ปานกลาง และน้อยที่สุด ณฐนนท ทวีสิน และ มานะ มะเชิง (2557 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความเข้าใจพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 หมวด 1 (การจดทะเบียนเครื่องหมายและการใช้รถ) หมวด 3 (ใบอนุญาตขับรถ) และหมวด4 (บทกำหนดโทษ) ของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรงานจราจร สถานีตำรวจนครบาลพหลโยธิน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากส่วนมากมีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนตั้งแต่25,000 บาท ขึ้นไป มีสถานภาพสมรส มีอายุราชการตั้งแต่25 ปี ขึ้นไป และมีระดับชั้นยศร้อยตำรวจเอก – ร้อยตำรวจตรี ความเข้าใจพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 หมวด 1 (การจดทะเบียน เครื่องหมายและการใช้รถ) หมวด3 (ใบอนุญาตขับรถ) และหมวด 4 (บทกาหนดโทษ) ของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรงานจราจรสถานีตำรวจนครบาลพหลโยธิน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ' เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบวา ด้านที่2 มีความเข้าใจอันดับที่หนึ่งคือ ด้านการจดทะเบียน เครื่องหมายและการใช้รถ อันดับที่สองคือ ด้านใบอนุญาตขับรถ อันดับที่สุดท้ายคือ ด้านบทกาหนดโทษ ตามลำดับ

6.3 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชพบว่า นักศึกษาที่มีเพศและอายุ ที่แตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักศึกษาที่ประสบการณ์การขับขี่รถจักรยานยนต์ที่แตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 นักศึกษาที่มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์และไม่มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์ มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และนักศึกษาที่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรและไม่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

นักศึกษาที่ประสบการณ์การขับขี่รถจักรยานยนต์ที่แตกต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกัน

สมมติฐานตั้งไว้ว่า “นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกัน” ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับ ทรรศนีย์ เชื้อเชิญ (2556 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจร พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ที่มีคณะที่ศึกษาต่างกัน พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรแตกต่างกัน นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ที่มีประสบการณ์ในการขับขี่ต่างกัน พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรแตกต่างกัน นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาที่มีระยะทางในการขับขี่ต่างกัน พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรแตกต่างกัน นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎจราจรต่างกัน พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรแตกต่างกัน แต่นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นเจ้าของรถ ประเภทรถที่ใช้และการมีใบอนุญาตขับขี่ต่างกัน มีพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรไม่แตกต่างกัน และ งานวิจัยของ สรรค์ชัย โพธิสุวรรณ (2563 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรและมาตรการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในพื้นที่อำเภอสามพราน ผลการศึกษาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 64.80) ไม่เคยรับรู้กฎหมายจราจรและมาตรการบังคับใช้ พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจร ภาพรวมปฏิบัติค่อนข้างบ่อยครั้ง (X = 2.58, S.D. = 0.52) พิจารณารายด้านพบมีพฤติกรรมไม่ค่อยปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ด้านมอเตอร์ไซด์ปลอดภัย ด้านใบอนุญาตขับขี่ ด้านความเร็ว เมาสุราและด้านหมวกนิรภัย เปรียบเทียบพฤติกรรมกับปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และประสบการณ์การขับขี่ พบว่า ระหว่างเพศมีพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรไม่แตกต่างกัน ด้านช่วงอายุที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ. 05 ยกเว้นด้านเมาสุรา ที่มีพฤติกรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ.

05 ส่วนปัจจัย ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านประสบการณ์การขับขี่ ที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ. 05

นักศึกษาที่มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์และไม่มีใบอนุญาตขับขี่รถจักรยานยนต์มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจรแตกต่างกัน

สมมติฐานตั้งไว้ว่า “นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกัน” ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิต บุญเทศ และ ปภาวดี มนตรีวัต (2561 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง การรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการสื่อสาร 2) เมื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของประชาชน พบว่า ผู้ที่มีความแตกต่างด้านอายุ ระดับการศึกษา ประเภทใบขับขี่ ประสบการณ์ในการขับขี่ และประเภทยานพาหนะ มีการรับรู้การนำนโยบายปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ขณะที่ผู้มีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน 3) การส่งเสริมการบังคับใช้นโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ที่สำคัญ ได้แก่ ด้านความชัดเจนของนโยบาย ต้องกำหนดบทลงโทษเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงบนถนนมีความชัดเจนและออกแบบถนนในเขตเมืองที่ปลอดภัย โดยเฉพาะจุดที่เป็นพื้นทางข้ามหรือทางแยกด้านการสื่อสารนโยบายต้องการ ปรับปรุงซ่อมแซมถนนส่งเสริมความปลอดภัยในการสัญจร มีแผนการจัดการความเสี่ยงของนักเรียนโดยการวิเคราะห์สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในโรงเรียนมีความชัดเจนเข้าใจง่ายด้านการบังคับใช้กฎหมาย มี การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจราจรอย่างเคร่งครัดและมี การกำหนดมาตรการในการกำกับควบคุมดูแลรถโดยสารสาธารณะ และ วิษณุ นิลสาคู (2560 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมการละเมิดกฎจราจรของเยาวชนในสถานศึกษา เขตพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า เยาวชนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายจราจรในระดับที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากขาดความรู้และขาดความชำนาญในในการใช้รถใช้ถนนยังมีพฤติกรรมการละเมิดและไม่ปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจร ผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ของการมีใบอนุญาตขับขี่กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องหมายจราจร พบว่า ผู้ที่มีใบอนุญาตขับขี่จะมีระดับความรู้ความเข้าใจที่ระดับสูงกว่าผู้ที่ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการละเมิดกฎจราจรซึ่งจะนำไปสู่การเกิดอุบัติเหตุได้ แนวทางการแก้ไขปัญหาการละเมิดกฎจราจร ได้แก่ 1) การให้ความรู้และประชาสัมพันธ์ 2) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายหน่วยงานราชการ สถานประกอบการชุมชนและผู้ปกครอง และ 3) การบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะเรื่องการมีใบอนุญาตขับขี่

นักศึกษาที่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรและไม่เคยได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรมีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกัน

สมมติฐานตั้งไว้ว่า “นักศึกษาที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีระดับการปฏิบัติตามกฎจราจร แตกต่างกัน” ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัชรัศม์ ชูหิรัญญ์วัฒน์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ภายใน เขตเทศบาลนครนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมในการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา โดยภาพรวมมีพฤติกรรมการปฏิบัติค่อนข้างดี ซึ่งสามารถเปรียบเทียบตามปัจจัยต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1) แยกตามเพศพบว่าเพศหญิงมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรดีกว่าเพศชายใน ด้านความเร็ว ด้านการใช้โทรศัพท์มือถือ และด้านเมาสุรา (เมาแล้วขับ) 2) แยกตามอายุ พบว่ากลุ่มอายุระหว่าง 26-40 ปีมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ กลุ่มอายุ 26 ปีขึ้นไปมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ด้านใบอนุญาตขับขี่ ด้านหมวกนิรภัย ด้านสัญญาณไฟรถ ด้านเมาสุราดีกว่ากลุ่มอายุน้อยกว่า 41 ปี 3) พบว่า

กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการขับขี่น้อยกว่า 1 ปีมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร น้อยกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ในด้านมอเตอร์ไซค์ปลอดภัย ด้านใบอนุญาตขับขี่ ด้านความเร็ว ด้านหมวกนิรภัย และด้านสัญญาณไฟรถ 4) แยกตามการศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่า ม.6 มีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ด้านการพกใบอนุญาตขับขี่น้อยกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ขึ้นไป 5) แยกตามการรับรู้กฎการขับขี่อย่างปลอดภัยพบว่า ผู้ที่เคยอบรมกฎการขับขี่อย่างปลอดภัยจะมีการปฏิบัติตามกฎจราจรในทุกด้านดีกว่า ผู้ที่ไม่เคยได้รับการอบรม และ อุทัย ศิริภักดิ์ และ วรพันธุ์ สมบัติธีระ (2559 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษา คณะวิศวกรรมศาสตร์ ที่ขับขี่รถจักรยานยนต์ภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมในการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ของนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ โดยภาพรวมมีพฤติกรรมการปฏิบัติค่อนข้างดีซึ่งสามารถ เปรียบเทียบตามปัจจัยต่าง ๆ ได้ดังนี้ 1) แยกตามเพศ พบว่าเพศหญิงมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจร ดีกว่าเพศชายในด้านความเร็ว ด้านการใช้โทรศัพท์มือถือและด้านเมาสุรา (เมาแล้วขับ) 2) แยกตาม อายุพบว่า กลุ่มอายุระหว่าง 18-22 ปีมีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ 3) แยกตามประสบการณ์การขับขี่ พบว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ในการขับขี่น้อยกว่า 1 ปี มีการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรน้อยกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป ในด้านมอเตอร์ไซค์ปลอดภัย ด้านใบอนุญาตขับขี่ ด้านความเร็ว ด้านหมวกนิรภัย และด้านสัญญาณไฟรถ 4) แยกตามการรับรู้กฎการขับขี่อย่างปลอดภัยพบว่าผู้ที่เคยอบรมกฎการขับขี่อย่างปลอดภัยจะมีการปฏิบัติตามกฎจราจรในทุกด้านดีกว่าผู้ที่ไม่เคยได้รับการอบรม และ ทรรศนีย์ เชื้อเชิญ (2556 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจร พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ที่มีคณะที่ศึกษาต่างกัน พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรแตกต่างกัน นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ที่มีประสบการณ์ในการขับขี่ต่างกัน พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรแตกต่างกัน นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาที่มีระยะทางในการขับขี่ต่างกัน พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรแตกต่างกัน นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาที่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎจราจรต่างกัน พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรแตกต่างกัน แต่นิสิตมหาวิทยาลัยบูรพาที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นเจ้าของรถ ประเภทรถที่ใช้และการมีใบอนุญาตขับขี่ต่างกัน มีพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช รวมไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาดูแลการขับขี่รถจักรยานยนต์ของนักศึกษาให้ใกล้ชิดกว่านี้

7.2 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชควรมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีการปฏิบัติตามกฎจราจรมากยิ่งขึ้น

7.3 ทางมหาวิทยาลัยควรเพิ่มช่องสำหรับจอดรถจักรยานยนต์ให้เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา

8. เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานจราจร ตำรวจภูธรจังหวัดเชียงใหม่. (2558). *แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายจราจรทางบก.* สืบค้นเมื่อ 11, กุมภาพันธ์, 2564, จาก https://www.facebook.com/1594436237434694/posts/1671415966403387/

กองเผยแพร่และประชาสัมพันธ์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณะภัย กระทรวงมหาดไทย. (2552). *ความปลอดภัยทางถนน.* สืบค้นเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2564, จาก https://www.thungsong.go.th/news/doc_download/a_170420_163334.pdf

ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน. (2564). *สถิติการเกิดอุบัติเหตุในจังหวัดนครศรีธรรมราช.* สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2564, จาก http://www.thairsc.com/

ชลิต บุญเทศ และปภาวดี มนตรีวัต. (2561). *การรับรู้ของประชาชนในการนำนโยบายการป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนนไปปฏิบัติ ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.* วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(4)

ณฐนนท ทวีสิน และ มานะ มะเชิง. (2557). *ความเข้าใจพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ.2522 หมวด 1 (การจดทะเบียน เครื่องหมายและการใช้รถ) หมวด 3 (ใบอนุญาตขับรถ) และหมวด4 (บทกำหนดโทษ) ของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรงานจราจร สถานีตำรวจนครบาลพหลโยธิน.* บัณฑิตวิทยาลัย, วิทยาลัยทองสุข.

ทรรศนีย์ เชื้อเชิญ. (2556). *พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา.*(วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)., คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม, มหาวิทยาลัยบูรพา

นัชรัศม์ ชูหิรัญญ์วัฒน์. (2555). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ภายในเขตเทศบาลนครราชสีมา.* (ปริญญามหาบัณฑิต).มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, สาขาวชาวิศวกรรมโยธา สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์.

วิษณุ นิลสาคู. (2560). *ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการละเมิดกฎจราจรของเยาวชนในสถานศึกษาเขตพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.* วารสารการบริหารท้องถิ่น, 10(4), 140

วุฒิชัย ทองเสภี. (2564). *มาตรการในการบังคับใช้พระราชบัญญัติจราจรทางบก (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2562 ศึกษากรณีใบอนุญาตขับขี่.* วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(4)

สรรค์ชัย โพธิสุวรรณ. (2563). *ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรและมาตรการบังคับใช้กฎหมายของประชาชนในพื้นที่อำเภอสามพราน.* วารสารสมาคมนักวิจัย, 25(2), 39.

อุทัย ศิริภักดิ์ และวรพันธุ์ สมบัติธีระ. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจรของนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ที่ขับขี่รถจักรยานยนต์ภายใน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (รายงานการวิจัย).* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

แนวทางพัฒนากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ

GUIDELINES FOR DEVELOPING THE LAW ON EMPLOYMENT AND PROTECTION OF ELDERLY WORKERS

ประพาพรัตน์ สุขดิษฐ์[1]* และเลอพร ศุภสร[2]

Praphanrat Sukdit[1]* and Lerporn Suphasorn[2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ปัญหากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุของประเทศไทย 2. กฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุในประเทศไทยเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ 3. แนวทางพัฒนากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แนวคิดและความเป็นมาทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานสูงอายุ ทฤษฎีกฎหมายคุ้มครองแรงงาน และแนวนโยบายแห่งรัฐ เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัยคือ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญและผู้บังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ ทนายความ จำนวน 3 ราย กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ได้แก่ นักพัฒนาสังคม จำนวน 3 ราย และผู้ประกอบการ ที่จ้างแรงงานผู้สูงอายุ จำนวน 3 ราย และกลุ่มที่ 3 ผู้ทำงานที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ราย รวมทั้งสิ้น 14 ราย ใช้วิธีคัดเลือกตัวอย่างเองตามเป้าหมายที่ผู้วิจัยกำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายในเรื่องการจ้างแรงงานสูงอายุ ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานสูงอายุ และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ยังไม่ระบุชัดเจนถึงแรงงานผู้สูงอายุ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายอเมริกา ออสเตรเลียที่กำหนดอายุไว้ 65 ปี สำหรับแนวทางพัฒนากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ ควรแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องการจ้างแรงงานผู้สูงอายุ แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องแรงงานผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทน และเพิ่มเติมการคุ้มครองแรงงานโดยเพิ่มหมวดผู้สูงอายุ สำหรับข้อเสนอแนะอื่นๆ ควรมีรูปแบบการบริหารจัดการการขยายเกษียณอายุ กำหนดลักษณะงานของผู้สูงอายุหลังเกษียณที่ผ่านการประเมินความพร้อมแล้วให้เหมาะสมกับประเภทของงาน เว้นแต่เป็นลักษณะงานเฉพาะ เพื่อให้เป็นไปตามหลักความเสมอภาค ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

คำสำคัญ: การจ้างแรงงาน, คุ้มครองแรงงาน, ผู้สูงอายุ

Abstract

This research are made to study 1. Thailand elderly labor employment and protection law's issues 2. Comparison between Thailand's elderly labor employment and protection law to other countries 3. Guidance for developing elderly labor employment and protection. This Qualitative Research applied

[1] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

[2] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

* Corresponding author, E-mail : enzyme_sai@hotmail.com

the root and idea of state law that governs aged labor group in cooperation with Labor Protection Act and State Policy as a conceptually framework. The area that this study focuses on is the Ubon Ratchathani province. The studied group comprised of 14 people and was divided into 3 categories. First, Specialist and Law Enforcement consists of a lecturer from the Department of Law and lawyer (3 persons). Second, Government Officials obligated to the old-aged group consists of 3 Social Developers, 3 entrepreneurs who operate with elderly workers. Third, 5 workers age above 60. Purposive sampling are means that are used to select above subjects. The detail interview is the tool for gathering information. Thus, the results are analyst and presented in the form of Descriptive Research

The result shows that; Thailand has no law about the employment of elderly labor. According to Labor Protection Act B.E. 2541 and Elderly Person Act B.E. 2546, there is nothing that clearly stated the aforementioned compared to American and Australian Law that says the aged group is 65 years and above. The guideline for developing elderly labor employment and protection law should focus on adding; a.) The employment of old- aged workers, b.) Compensation for Elderly Labor and c.) Labor Protection for elderly group. Additional proposals that related to the principle of equity from the
Constitution of the Kingdom of Thailand B.E.2560 are managing the extension of retirement period and regulating the job description for retired workers who've passed the standard according to their expertise.

Keyword: Employment, Labor Protection, Elderly

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจกันเป็นอย่างมากทั้งในระดับชาติและในระดับโลก รวมถึงประเทศไทยเช่นกัน อันเนื่องมาจากความสำเร็จในการคุมกำเนิด ทำให้อัตราการเกิดลดลง ประกอบกับความก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุขทำให้คนไทยมีอายุยืนยาวขึ้น เมื่อสังคมไทยเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ประเด็นสำคัญที่ต้องมีการเตรียมรับมือคือ การบริหารจัดการเพื่อให้ผู้สูงอายุมีหลักประกันทางรายได้ มีการทำงาน เปิดโอกาสการทำงานให้แก่ผู้สูงอายุ สิ่งต่างๆเหล่านี้ถือเป็นบทบาทสำคัญของรัฐที่จะต้องมีนโยบาย แผนงานที่ชัดเจนในการแสวงหาแนวทางและมาตรการในการรับมือกับปัญหาที่จะตามมาในอนาคต

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ (Aged Society) ตั้งแต่ประมาณปี 2543 - 2544 คือ มีประชากรอายุ 60 ปี คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2559: ออนไลน์) สำหรับสถิติผู้สูงอายุในประเทศไทย วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 จำนวนประชากรทั้งหมด 66,558,935 คน มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 11,136,059 คน คิดเป็นร้อยละ 16.73 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563: ออนไลน์) และสถิติผู้สูงอายุในประเทศไทย วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2563 จำนวนประชากรทั้งหมด 66,186,727 คน มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 11,627,130 คน คิดเป็นร้อยละ 17.57 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563: ออนไลน์) ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี 2564 ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) (จิราภรณ์ การะเกตุ, 2562: ออนไลน์) และหากประเทศใดมีประชากรสูงวัยมากกว่าร้อยละ 20 แสดงว่าประเทศนั้นได้เข้าสู่ "สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) (วิชนี คุปตะวาทิน และคณะ, 2561: 444) ซึ่งในอนาคตคาดการณ์ว่าปี 2574 ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560: ออนไลน์) แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างอายุของประชากรไทยเป็นประชากรสูงวัย ซึ่งการที่ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นส่งผลอย่างมีนัยสำคัญในตลาดแรงงาน โดยประเทศต่างๆ ต้องปรับกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การขยายอายุการทำงาน โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ปัญหานี้จึงเป็นเรื่องที่ทุกประเทศต้องเผชิญ ซึ่งแรงงานสูงอายุมีอัตราเพิ่มขึ้นตลอด โดยมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลักสองประการ ประการแรกมาจากอัตราการเกิดลดลงและบุคคลมีอายุยืนยาวขึ้น ประการที่สองมาจากความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้นในภาคธุรกิจเอกชน แต่แรงงานใหม่เข้าสู่ตลาดแรงงานไม่เพิ่มขึ้น (จุฬา จงสถิตย์ถาวร, 2560: 52) ซึ่งการจ้างแรงงานสูงอายุได้กลายเป็นหนึ่งในปัญหาด้วยเช่นกัน โดยที่ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขเยียวยาปัญหาการจ้างแรงงานสูงอายุ เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานสูงอายุ จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อแรงงานผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาการเลือกปฏิบัติ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาค่าตอบแทน ปัญหาการจัดสวัสดิการ ซึ่งไม่ทันกับความต้องการของผู้ประกอบธุรกิจ ประกอบกับแรงงานสูงอายุนั้นยังสามารถทำงานได้ ผู้ประกอบธุรกิจจึงจำเป็นต้องจ้างแรงงานสูงอายุ แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการบัญญัติรองรับสิทธิของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ไว้ โดยเฉพาะในเรื่องของสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่การก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ ซึ่งอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือนโยบายของรัฐที่จะกำหนดกลไกและมาตรการต่าง ๆ ที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างดี และไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นภาระต่อสังคม นอกจากนี้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเรื่องการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุในประเทศไทยยังไม่มีความชัดเจน หากมีการศึกษาปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานแรงงานผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและเพื่อให้ผู้สูงอายุมีสิทธิตามกฎหมายในการทำงานแม้จะอายุเกิน 60 ปีได้ เพราะผู้สูงอายุยังมีศักยภาพและสามารถทำงานได้เพื่อให้

สามารถมีรายได้ในการเลี้ยงชีพ และยังทำให้ตนเองนั้นยังรู้สึกมีคุณค่า ยังสามารถที่จะใช้กำลัง สติปัญญาและเวลาที่เหลืออยู่ให้เป็นประโยชน์ด้วยการกลับเข้าสู่ระบบการจ้างงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว เพราะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็วเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและมีความท้าทายต่อประเทศไทย เพราะการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุนอกจากจะช่วยลดการขาดแคลนแรงงานแล้ว การทำงานที่เหมาะสมยังส่งผลให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าอีกด้วย โดยผู้วิจัยจะศึกษาถึงปัญหากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุของประเทศไทยโดยศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศและนำผลการศึกษาเปรียบเทียบมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายเพื่อเป็นประโยชน์ทางวิชาการในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุในประเทศไทยเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ

3. แนวคิด

3.1 แนวคิดเรื่องการจ้างแรงงาน

การจ้างแรงงานเกิดขึ้นระหว่างบุคคลสองฝ่าย คือ ฝ่ายนายจ้าง กับฝ่ายลูกจ้าง ที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันก่อให้มีสัญญาเกิดขึ้น หลักกฎหมายลักษณะจ้างแรงงาน ตามประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ มาตรา 575 วางหลักไว้ว่า

“อันว่าจ้างแรงงานนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ลูกจ้าง ตกลงจะทำงานให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า นายจ้างและนายจ้างตกลงจะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้”

บทบัญญัติเกี่ยวกับการจ้างแรงงาน เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่พื้นฐานของนายจ้างและลูกจ้างในฐานะคู่สัญญา โดยใช้บังคับแก่การจ้างแรงงานในกิจการเอกชน รัฐวิสาหกิจ รวมทั้งการจ้างแรงงานในกิจการอื่นๆ ด้วย (เกษมสันต์ วิลาวรรณ, 2563: 21) การทำสัญญาจ้างแรงงาน ตัวบทกฎหมายไม่ได้กำหนดว่า สัญญาจ้างแรงงานต้องทำเป็นหนังสือหรือไม่ต้องทำตามรูปแบบใดหรือไม่ และต้องจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานหน้าที่หรือไม่ ดังนั้นเมื่อไม่ได้กำหนด สัญญาจ้างแรงงานจึงเกิดขึ้นทันทีที่มีการตกลงกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง โดยจะทำเป็นหนังสือ วาจา หรือโดยปริยายก็ได้ (เกษมสันต์ วิลาวรรณ, 2563: 23 -24) นอกจากนี้ ในการทำสัญญาจ้างแรงงาน นายจ้างมีอำนาจเต็มที่ที่จะเลือกว่าจ้างบุคคลใดเข้าทำงานกับกิจการของตนได้ ดังนั้น นายจ้างจึงมีอำนาจกำหนดคุณสมบัติ วิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นลูกจ้าง อย่างไรก็ตาม นายจ้างต้องพิจารณาถึงอายุของลูกจ้าง ประเภทงาน ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายคุ้มครองแรงงานด้วย (ไผทชิต เอกจริยกร, 2561: 28)

3.2 แนวคิดเรื่องการคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ

แนวคิดนี้ได้ปรากฏขึ้นในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 และได้กลายเป็นปัญหาที่ท้าทายสังคมด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป (จุฬา จงสถิตย์ถาวร, 2560: 55) ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ผู้สูงอายุ หมายความว่าบุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย และองค์การสหประชาชาติ ได้ให้นิยามว่า "ผู้สูงอายุ" คือ ประชากรทั้งเพศชาย และเพศหญิงซึ่งมีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป โดยเป็นการนิยาม นับตั้งแต่อายุเกิด และเมื่อนำมาพิจารณาคำว่า “แรงงานสูงอายุ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “aging workers” หรือ “older workers” แรงงานสูงอายุ คือ แรงงานที่มิใช่แรงงานหนุ่มสาว แต่เป็นแรงงานที่พ้นวัยหนุ่มสาวแต่ยังอยู่ในตลาดแรงงาน ซึ่งรวมถึงแรงงานที่เกษียณอายุแล้วกลับเข้ามาสู่ตลาดแรงงาน (จุฬา จงสถิตย์ถาวร, 2560: 53)

3.2.1 กฎหมายคุ้มครองแรงงาน

มีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชน เป็นกฎหมายเคร่งครัด และกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่ลูกจ้างพึงได้รับจากการปฏิบัติงาน (วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม, 2556: 52) โดยมีกฎหมายหลักได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีบทบัญญัติเป็นบททั่วไป การคุ้มครองการใช้แรงงานทั่วไป สวัสดิการ บทกำหนดโทษ การคุ้มครองการใช้แรงงานหญิง การคุ้มครองการใช้แรงงานเด็ก (วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม, 2556: 53) พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่นายจ้าง ลูกจ้าง ไม่ว่านายจ้างหรือลูกจ้างจะอยู่ในสถานประกอบกิจการประเภทใด คงยกเว้นเฉพาะที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 (เกษมสันต์ วิลาวรรณ, 2563: 44) กฎหมายคุ้มครองแรงงาน จึงเป็นกฎหมายที่กำหนดว่าด้วยการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติบางมาตรา เป็นความผิด มีโทษทางอาญา และเป็นกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อย ตามมาตรา 150-151 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (เกษมสันต์ วิลาวรรณ, 2563: 41) อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ

3.2.2 หลักเกณฑ์ส่งเสริมการจ้างแรงงานสูงอายุ

หลายประเทศส่งเสริมการจ้างแรงงานสูงอายุ โดยใช้มาตรการการจ้างแรงงานสูงอายุ ด้วยการกำหนดอายุการเกษียณของลูกจ้าง หรือกำหนดสัดส่วนแรงงานสูงอายุต่อแรงงานที่มีอายุน้อย (จุฬา จงสถิตย์ถาวร. 2560: 58) เช่น ประเทศออสเตรเลีย กำหนดอายุเกษียณที่ 65 ปี ประเทศสิงคโปร์ กำหนดเกษียณอายุลูกจ้างต้องไม่ต่ำกว่า 62 ปี นายจ้างจะบังคับให้ลูกจ้างเกษียณอายุก่อนกำหนดไม่ได้ และเมื่อลูกจ้างอายุครบ 62 ปี นายจ้างต้องเสนอการจ้างงานใหม่ (Re-Employment) ให้กับลูกจ้าง และให้ทำงานต่อจนมีอายุครบ 65 ปีบริบูรณ์ (สำนักงานแรงงานในประเทศสิงคโปร์, 2559: ออนไลน์)

3.3 แนวคิดนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสิทธิด้านสุขภาพของประชาชนนั้น ในหมวดที่ 1 บททั่วไป มาตรา 4 ได้บัญญัติไว้ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน” จะเห็นได้ว่าแนวนโยบายแห่งรัฐเป็นเพียงแนวทางในการดำเนินงานของรัฐ เป็นเพียงหลักการอย่างกว้าง เพื่อให้รัฐบาลและองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องทำงานได้อย่างยืดหยุ่น และดำเนินนโยบายต่างๆโดยไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ (นิภัทรา ราชนา และภูมิ โชคเหมาะ, 2560: 699) มิได้มีสภาพบังคับอย่างเด็ดขาด สำหรับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการจัดการแรงงานผู้สูงอายุ กระทรวงแรงงานได้มีนโยบายในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและขยายโอกาสด้านอาชีพและการทำงานของผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้มีการจ้างงานผู้สูงอายุมากขึ้นและให้สอดรับกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560- 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- 2564) และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545- 2564) โดยมีประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง ขอความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำ โดยประกาศดังกล่าว มีรายละเอียด เช่น การจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้สูงอายุ อย่างน้อยชั่วโมงละ 45 บาท งานไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้สูงอายุ ควรจัดเวลาทำงานให้มีความยืดหยุ่น ไม่ควรเกินวันละ 7 ชั่วโมง (กระทรวงแรงงาน, 2562: ออนไลน์)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาจากหนังสือ กฎหมาย วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่ออินเตอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ รวมทั้งสร้างแบบสอบถามและหัวข้อในการสัมภาษณ์

2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญและผู้บังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ อาจารย์คณะนิติศาสตร์ ทนายความ จำนวน 3 ราย

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ได้แก่ นักพัฒนาสังคม จำนวน 3 ราย และผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานผู้สูงอายุ จำนวน 3 ราย

กลุ่มที่ 3 ผู้ทำงานที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ราย

3. พื้นที่การวิจัย คือ จังหวัดอุบลราชธานี

4.1 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างเองตามเป้าหมายที่ผู้วิจัยกำหนด (Purposive Sampling) แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้บังคับใช้กฎหมาย

1) อาจารย์คณะนิติศาสตร์ ผู้วิจัยพิจารณาถึงตำแหน่งทางวิชาการ ประสบการณ์การทำงาน หรือได้มีการสอนในรายวิชากฎหมายแรงงาน การเขียนเอกสารประกอบการสอน บทความวิชาการหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 ราย

2) ทนายความ ผู้วิจัยพิจารณาถึงตำแหน่ง หน้าที่ ประสบการณ์การทำงานหรือเคยทำคดีแรงงาน จำนวน 1 ราย

2. คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ได้แก่ นักพัฒนาสังคม จำนวน 3 ราย ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากนักพัฒนาสังคมที่มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และผู้ประกอบการที่จ้างแรงงานผู้สูงอายุทำงาน จำนวน 3 ราย

3. คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ และมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 ราย

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัยคือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นวิธีการเก็บข้อมูลซึ่งได้กำหนดประเด็นต่างๆ ไว้ล่วงหน้า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็น หรือให้ข้อมูลได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นทัศนคติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในเรื่องนั้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากข้อเขียนต่างๆของผู้ทรงคุณวุฒิ หนังสือ บทความ เอกสาร งานวิจัยต่างๆ

2.นำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนมาทำการสรุป เพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาในการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษามากที่สุด

3.นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ที่ปรึกษาผู้วิจัยทำการตรวจแก้ไขปรับปรุงภาษาและคำถามให้ชัดเจน เพื่อให้มีความเหมาะสมตามเนื้อหา

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงทั้งเนื้อหาและภาษาแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ก่อนที่จะนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้จริง ซึ่งลักษณะของแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด

4.3 การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือสำหรับการเก็บแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยศึกษาและทบทวนข้อมูลจากหนังสือ กฎหมาย บทความ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่ออินเตอร์เน็ต ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และนำข้อมูลที่ศึกษาได้มาสรุปและกำหนดเนื้อหาขอบเขตประเด็นในการสัมภาษณ์ ให้มีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยให้ที่ปรึกษาวิจัยช่วยตรวจแก้ไขและให้ความเห็นต่อแบบสัมภาษณ์เพื่อปรับปรุงแก้ไข และทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์ เป็นการนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เพื่อจะได้ปรับปรุงให้เป็นแบบสัมภาษณ์ที่จะนำไปใช้จริง

2. เมื่อแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแล้ว ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังรายละเอียดต่อไปนี้

สำหรับทนายความ ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับประธานสภาทนายความจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลทนายความจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อได้รับการอนุญาต จึงทำการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่สัมภาษณ์

สำหรับอาจารย์คณะนิติศาสตร์ จำนวน 2 ราย ซึ่งผู้วิจัยได้ติดต่อพูดคุยในเบื้องต้น และทำการนัดหมาย วัน เวลา ขั้นตอนการสัมภาษณ์

สำหรับการรวบรวมข้อมูลวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropological fieldwork) ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกด้วยตนเอง ซึ่งคำถามสามารถที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างการสัมภาษณ์ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2555: 140) หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์เจาะลึกแล้ว ผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญ รวมทั้งการขออนุญาตนัดหมายหากมีข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการเพิ่มเติม ผู้วิจัยทำการเรียบเรียงข้อมูลด้วยการถอดความจากเครื่องอัดเสียง แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เมื่อตรวจสอบครบทุกคนแล้ว นำมาวิเคราะห์ผล อภิปรายผล และสรุปผล

5. สรุปผลการวิจัย

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายๆ ประเทศที่เดินหน้าเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาถึงความรู้ความสามารถ ทักษะและประสบการณ์ในการทำงาน การจ้างงานผู้สูงอายุจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะยังสร้างประโยชน์ให้กับสังคมไทย ที่มีความจำเป็นต้องการแรงงานที่มีประสบการณ์ อีกทั้งผู้สูงอายุจะได้รู้สึกว่าตนยังมีคุณค่า สามารถทำงานที่เป็นประโยชน์ให้แก่ครอบครัว สังคม และต่อตนเองโดยไม่จำเป็นต้องรอความช่วยเหลือจากภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ในทางกลับกันก็เป็นความท้าทายของรัฐที่ต้องดำเนินการจัดการแรงงานผู้สูงอายุให้เหมาะสม เช่น การจ้างงาน การพัฒนาอาชีพ การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมต่อผู้อายุโดยเฉพาะด้านกายภาพ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งกฎหมายแรงงานเป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของนายจ้างและลูกจ้าง และยังให้ความคุ้มครอง รับรองสิทธิต่างๆ อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้น คือ กฎหมายแรงงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุยังไม่มีกฎหมายเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องชั่วโมงการทำงาน ค่าจ้าง อายุการเกษียณ บางพื้นที่ในชนบทไม่เปิดรับผู้สูงอายุเข้าทำงาน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีแทนที่แรงงาน เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในหลายประเทศ จะพบว่าในหลายประเทศออกกฎหมายและนโยบายขยายการเกษียณอายุและการจ้างงานใหม่ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ รวมถึงนโยบายเสริมทักษะต่างๆ ดังนั้น แนวทางพัฒนากฎหมายการจ้างแรงงานผู้สูงอายุของประเทศไทย คือ ต้องเพิ่มนิยามคำว่าแรงงานผู้สูงอายุในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

ขยายอายุการเกษียณเป็น 65 ปี กำหนดรูปแบบ หลักเกณฑ์การจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ ให้ชัดเจน โดยต้องตรวจสุขภาพเพื่อประเมินความพร้อมทุกปี รัฐต้องให้เงินสนับสนุนพิเศษแก่นายจ้างที่จ้างงานผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำให้นายจ้างสามารถที่จะจ้างผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้น หรือเติมเครดิตเสริมทักษะให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ได้ฝึกอบรมทักษะต่างๆ มากขึ้น

6. อภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างมีทั้งหมด 14 ราย แบ่งเป็น เพศชาย 8 ราย เพศหญิง 6 ราย อายุสูงสุด 66 ปี อายุต่ำสุด 31 ปี ระดับการศึกษาสูงสุด คือ ปริญญาโท 3 ราย ปริญญาตรี 3 ราย มัธยมศึกษา 4 ราย ประถมศึกษา 4 ราย ประกอบอาชีพทนายความ 1 ราย อาจารย์คณะนิติศาสตร์ 2 ราย นักพัฒนาสังคม 3 ราย ผู้ประกอบการ 3 ราย และผู้ทำงานที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป 5 ราย โดยทั้งหมดมีสถานที่อยู่ คือ จังหวัดอุบลราชธานี

สาเหตุการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นว่าผู้สูงอายุมีจำนวนมาก ยังมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีศักยภาพและประสบการณ์การทำงานที่หลากหลาย มีความเชี่ยวชาญในหลายเรื่อง ซึ่งนับเป็นกลุ่มประชากรที่ยังมีศักยภาพในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ประกอบกับความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนายและลูกจ้างที่มีมายาวนาน ทำให้เป็นส่วนหนึ่งที่นายจ้างตัดสินใจจ้างแรงงานผู้สูงอายุต่อ แม้ว่าคนสูงวัยถูกทำให้มองว่าน่าจะถึงเวลาที่ได้พักผ่อน หากแต่ในความเป็นจริงผู้สูงอายุยังมีความสามารถในการทำงานต่อไป และต้องการทำงานอีกด้วย สำหรับสภาพปัญหาการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับการจ้างแรงงานของผู้สูงอายุ ในปัจจุบันนายจ้างได้มีการนำเทคโนโลยี เครื่องจักรเข้ามาทำงานแทนลูกจ้าง ดังนั้นการจ้างแรงงานจึงลดลง เพราะมีเทคโนโลยีเครื่องจักรเข้ามาแทนที่ รวมถึงด้านกายภาพ สุขภาพของผู้สูงอายุไม่สามารถทำงานคุ้มค่ากับสิ่งที่นายจ้างได้จ้างเท่าประชากรวัยทำงาน รวมถึงบางพื้นที่ยังไม่เปิดรับผู้สูงอายุเข้าทำงาน โดยเฉพาะเขตชนบท ส่วนกฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่ากฎหมายที่เกี่ยวกับการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูง อายุไม่ได้ถูกบัญญัติไว้อย่างชัดแจ้ง ไม่ว่าจะเป็นอัตราค่าจ้าง การจ่ายค่าชดเชย การเลือกปฏิบัติต่อแรงงานผู้สูงอายุ ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้สูงอายุนั้นไม่ได้ให้ข้อมูลด้านกฎหมายเนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

สำหรับรูปแบบ หลักเกณฑ์การจ้างแรงงานผู้สูงอายุ ควรกำหนดคุณสมบัติ ลักษณะประเภทงาน ขยายอายุการเกษียณต่อไปถึง 65 ปี และบางอาชีพหรืองานบางประเภท ขยายได้ถึง 75 ปี โดยต้องตรวจสุขภาพและประเมินความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุหลายคนยังคงมีประสิทธิภาพที่ดีทั้งในส่วนของร่างกาย มันสมอง ความคิด ความจำ มีการเข้าถึงช่องทางสื่อสารต่างๆ ได้มากขึ้นและมีจิตใจที่พร้อมจะทำงานได้ต่อไปอีกสักพักหนึ่งก่อนที่จะได้พักผ่อนอย่างจริงจัง สำหรับแนวทางการพัฒนากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า รัฐบาลยังขาดนโยบายเชิงรุก ถ้ามีการกำหนดนโยบาย แนวทางต่างๆ และกฎหมายที่ชัดเจน จะทำให้เกิดผลดีต่อผู้สูงอายุรวมไปถึงสวัสดิการต่างๆ

จากการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจะอภิปรายเพื่อตอบตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ปัญหากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุของประเทศไทย

สำหรับกฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานของประเทศไทยนั้น กฎหมายแรงงานเป็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้านแรงงาน การกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตามสัญญาจ้างแรงงาน กฎหมายแรงงานยังเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองการใช้สิทธิของคู่สัญญาตามสัญญาจ้างแรงงาน (วิจิตรา ฟุ้งลัดดา วิเชียรชม, 2556: 23) โดยเฉพาะการใช้สิทธิของคู่สัญญาฝ่ายที่เป็นลูกจ้าง เพราะนายจ้างมักจะอาศัยความได้เปรียบในทางเศรษฐกิจ เช่น จ่ายค่าตอบแทนน้อยและจัดสวัสดิการน้อย ซึ่งกฎหมายที่มีอยู่ มีดังนี้

(1) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541

เป็นกฎหมายที่กำหนดความคุ้มครองลูกจ้างโดยทั่วไปตามสัญญาจ้างแรงงาน โดยกำหนดยกเว้นบุคคลหรือลูกจ้างบางประเภทที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง (วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม, 2556: 55)

(2) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดความหมายของผู้สูงอายุว่า หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ซึ่งในกฎหมายใช้คำว่า สิทธิผู้สูงอายุ ให้มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น สิทธิได้รับการบริการทางการแพทย์ และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นพิเศษ สิทธิได้รับบริการด้านการศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต สิทธิได้รับบริการด้านการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม สิทธิในการพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม สิทธิได้รับบริการการจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง สิทธิได้รับการสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี สิทธิประการอื่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า เมื่อสังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและมีแนวโน้มผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ประเทศไทยจึงมีกฎหมายที่ให้การรับรองสิทธิของผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 รัฐบาลมีนโยบายและมาตรการดูแลผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย โดยการให้เงินช่วยเหลือเพื่อการยังชีพแก่ผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย เพื่อให้ได้รับสวัสดิการที่จำเป็น แต่ยังไม่มีกฎหมายในเรื่องการจ้างแรงงานสูงอายุ ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานสูงอายุ และพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ยังไม่ระบุชัดเจนถึงแรงงานผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นปัญหาสำคัญ สำหรับนิยามของผู้สูงอายุในประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ยังไม่มีการกำหนดนิยามไว้ แต่มีเพียงพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ที่ได้กำหนดนิยามของผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ซึ่งปัญหาการกำหนดอายุในการเกษียณอายุการจ้างแรงงานของผู้สูงอายุมักจะกำหนดไว้ที่ 60 ปี หรือมีการตกลงกำหนดการเกษียณอายุไว้เกินกว่า 60 ปี

ปัญหาด้านเกษียณอายุ

จากการเก็บข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางรายให้ความเห็นว่า งานบางประเภทควรกำหนดอายุผู้สูงอายุไว้ที่ 60-70 ปี แต่ไม่เกิน 75 ปี ต้องมีการตรวจสุขภาพประจำปี และประเมินสมรรถนะด้วยว่าไม่มีโรคประจำตัว หรือโรคที่ขัดต่อสภาพการทำงาน รวมถึงพิจารณาว่างานบางประเภทสามารถทำได้จนถึงอายุ 75 ปี เช่น เป็นที่ปรึกษา งานวิทยากร เนื่องจากมีประสบการณ์การทำงานมากกว่าวัยแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรัตน์ แสดงหาญ และคณะ (2560: 88) ที่พบว่า โรงแรมต้นแบบได้ใช้วิธีการแต่งตั้งผู้สูงอายุเป็นตำแหน่งอื่น เช่น เป็นที่ปรึกษา จากนั้นก็ใช้วิธีเลื่อนตำแหน่งโดยคัดเลือกจากพนักงานภายใน ซึ่งโรงแรมแห่งนี้ไม่มีการเปิดรับสมัครบุคคลภายนอกในตำแหน่งหัวหน้างานเลย และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติสุดา กิตติศักดิ์สกุล และเกียรติพร อำไพ (2562: 181) ที่พบว่า การกำหนดช่วงอายุของแรงงานสูงอายุ จำต้องมีกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เรื่องเกษียณอายุเป็นปัญหาสำคัญ การขยายการจ้างงานผู้สูงอายุจะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจในอนาคตได้ กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุยังไม่ถือว่ามีการบังคับใช้อย่างจริงจัง ทำให้แรงงานผู้สูงอายุไม่สามารถเลือกงานได้อย่างเสรี (กิตติสุดา กิตติศักดิ์สกุล และเกียรติพร อำไพ, 2562: 184) และบางรายมักถูกปฏิเสธในการจ้างงานเพราะเหตุอายุ

ปัญหาการกำหนดค่าจ้าง

การกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานผู้สูงอายุยังไม่มีอัตราที่ชัดเจนแน่นอน สอดคล้องกับงานวิจัยของพรเพ็ญ ไตรพงษ์ และคณะ (2562: 25) ที่พบว่าการกำหนดอัตราค่าจ้างแรงงานผู้สูงอายุยังไม่มีอัตราที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม กระทรวงแรงงานได้

ขับเคลื่อนส่งเสริมการมีงานทำและยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ โดยคณะกรรมการค่าจ้างได้มีการประชุมเพื่อพิจารณากำหนดอัตราค่าจ้างที่เหมาะสมสำหรับการจ้างงานผู้สูงอายุ ซึ่งได้ผ่านการรับฟังความคิดเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องแล้ว กล่าวคือ การจ้างลูกจ้างผู้สูงอายุ ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป สำหรับประเภทงาน ได้แก่ งานเสมียนพนักงาน งานอาชีพเกี่ยวกับการค้า งานอาชีพด้านบริการ หรืองานซึ่งไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและความปลอดภัยของลูกจ้างผู้สูงอายุ โดยคิดอัตราค่าจ้างไม่ต่ำกว่า 45 บาทต่อชั่วโมง และกำหนดระยะเวลาทำงานที่เหมาะสมสำหรับลูกจ้างผู้สูงอายุ โดยไม่ควรเกิน 7 ชั่วโมงต่อวัน และไม่เกิน 6 วันต่อสัปดาห์ (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์: 2562)

ปัญหาการกำหนดประเภทงาน

กฎหมายคุ้มครองแรงงานยังไม่มีการบัญญัติในเรื่องการจ้างแรงงานผู้สูงอายุไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตยา โภคสุทธิ์ (2563: 193) ที่พบว่าปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในประเทศไทยยังไม่ครอบคลุมประเด็นในการทำงานไม่เพียงพอต่อการคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาถึงเหตุผลที่พนักงานผู้สูงอายุยังต้องการทำงานต่อเพราะต้องการให้เห็นคุณค่าและความสามารถของตน อย่างไรก็ดี การจ้างงานผู้สูงอายุมีรายละเอียดในการจ้างงานและการจัดการที่แตกต่างไปจากการจ้างงานทั่วไปที่ใช้กับวัยทำงานทั่วไป

ปัญหาการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

เมื่อพิจารณาหลักการของการกำหนดข้อห้ามการเลือกปฏิบัติทางอายุที่ประเทศได้นำมาใช้ สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการปฏิบัติต่อกันของมวลมนุษยชาติและของนานาประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่าการจ้างงานผู้สูงอายุทั้งในระบบและนอกระบบนั้น ผู้สูงอายุยังทรงคุณค่า ยังมีศักยภาพ มีประสบการณ์ที่ทำงานได้ แต่บางงานอาจจะไม่ใช่งานเดิมที่เคยทำ เนื่องจากกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ก็ยังทำงานได้อยู่นั้น ซึ่งปัจจุบันมีหลายบริษัทเอกชนที่จ้างงานผู้สูงอายุต่อเนื่องในสายงานที่เคยทำมาก่อนซึ่งต้องอาศัยประสบการณ์และทักษะ ซึ่งการขยายอายุการทำงานช่วยให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตได้ ไม่เป็นภาระของคนในครอบครัว และยังสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับสังคมและประเทศด้วย หากนายจ้างเลือกปฏิบัติต่อแรงงานผู้สูงวัย ควรได้รับการลงโทษ คือ การจ่ายค่าชดเชย หรือ การจ่ายสินจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า 3 เท่า

2. กฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุในประเทศไทยเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดหลักการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุไว้ ดังนี้

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย

มาตรา 27 “บุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน.....”

มาตรา 48 วรรคสอง “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ”

หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ

มาตรา 71 วรรคสาม “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว”

มาตรา 74 วรรคแรก “รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัย และให้มีงานทำและพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดี ในการทำงาน ทำงานได้รับรายรับ

สวัสดิการ ประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน”

เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เป็นกรอบในการกำหนดกฎหมายและกรอบนโยบายไว้อย่างกว้างๆ เพื่อดูแลส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยจะเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ ดังนี้

1.ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกา มีพระราชบัญญัติ The Age Discrimination in Employment Act of 1967 บัญญัติว่ากฎหมายนี้ครอบคลุมถึงแรงงานสูงอายุซึ่งเป็นลูกจ้างที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปี ขึ้นไป (U.S. Equal Employment Opportunity Commission, 2021: Online)

2. ประเทศออสเตรเลีย

พระราชบัญญัติการเลือกปฏิบัติด้านอายุ พ.ศ. 2547 (The Age Discrimination Act 2004 (Cth)) เป็นกฎหมายของรัฐบาลกลางของออสเตรเลียที่ห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติด้านอายุ ก่อนเริ่มใช้กฎหมายว่าด้วยการเลือกปฏิบัติด้านอายุ พ.ศ. 2547 การเยียวยาสำหรับการเลือกปฏิบัติด้านอายุ ทำได้ภายใต้กฎหมายต่อต้านการเลือกปฏิบัติของรัฐหรือดินแดนเท่านั้น ซึ่งห้ามมิให้มีการเลือกปฏิบัติตามอายุของบุคคล โดยไม่ได้จำกัดการเกษียณอายุโดยชัดแจ้ง แม้ว่าการเกษียณอายุภาคบังคับจะผิดกฎหมายอย่างชัดแจ้งในเขตอำนาจศาลของรัฐและเขตแดนต่างๆ และต้องดำเนินการภายใต้กฎหมายที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ฝ่ายตุลาการบางคน และผู้ได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายกำหนดอายุเกษียณ (Administration.info, 2018: Online)

3. ประเทศสิงคโปร์

มีพระราชบัญญัติเกษียณอายุและการจ้างงานใหม่ (Retirement and Re- Employment Act: RRA) โดยกำหนดเกษียณอายุลูกจ้างต้องไม่ต่ำกว่า 62 ปี นายจ้างจะบังคับให้ลูกจ้างเกษียณอายุก่อนกำหนดไม่ได้ ลูกจ้างที่จะได้รับการคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติเกษียณอายุและการจ้างงานใหม่ จะต้องมีคุณสมบัติเป็นชาวสิงคโปร์หรือผู้มีถิ่นพำนักถาวรในประเทศสิงคโปร์ (Permanent Residents) ทำงานกับบริษัทนายจ้างก่อนมีอายุ 55 ปี และนับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2560 นายจ้างต้องเสนอการจ้างงานใหม่ให้กับลูกจ้างและขยายระยะเวลาที่ให้ลูกจ้างทำงานต่อจาก 65 ปี เป็นอายุ 67 ปีบริบูรณ์ (สำนักแรงงานในประเทศสิงคโปร์, 2559: ออนไลน์)

ผู้วิจัยเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้วางกรอบเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานที่ผู้สูงอายุทุกคนจะต้องได้รับการดูแลและผลักดันให้สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน (อุไรวรรณ รุ่งไหรัญ, 2559: 122) โดยสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุได้ถูกระบุไว้ในมาตรา 48 ว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งสอดคล้องกับแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการสร้างหลักประกันที่มั่นคงให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะได้รับการจัดสวัสดิการที่เหมาะสม รวมถึงรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญและจำเป็น (วรัชญ า ทิพย์มาลัย, 2562: 5) และยังมีพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ซึ่งถือเป็นกฎหมายหลัก เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา จะพบความแตกต่างคือ ประเทศสหรัฐอเมริกามีพระราชบัญญัติที่กล่าวถึงแรงงานสูงอายุ ในขณะที่ประเทศไทย พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ไม่ได้กล่าวถึงแรงงานสูงอายุแต่อย่างใด และเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายออสเตรเลียนั้น ประเทศไทยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ได้วางหลักการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฯลฯ.... จะกระทำมิได้ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับประเทศออสเตรเลีย อย่างไรก็ตาม จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญไทยไม่ได้

กำหนดสภาพบังคับ กรณีละเมิดสิทธิตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในมาตรา 27 และไม่ได้บัญญัติรับรองถึงกรณีการเลือกปฏิบัติที่เกิดขึ้นระหว่างเอกชนด้วยกันแต่อย่างใด จึงเกิดช่องว่างทางกฎหมายเรื่องการบังคับใช้ในเรื่องการบังคับตามสิทธิและขาดสภาพบังคับทางกฎหมาย (ชนกานต์ สังสีแก้ว, 2559: 109) สำหรับประเทศสิงคโปร์นั้น สัญญาการจ้างงานใหม่หลังเกษียณอายุจะต้องมีระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี และสามารถต่อสัญญาจ้างใหม่ได้ทุกๆปี จนลูกจ้างอายุครบ 65 ปี โดยตกลงค่าจ้างใหม่ตามหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบใหม่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ประเทศไทยได้มีการดำเนินการคล้ายแนวทางประเทศสิงคโปร์ เช่น อาชีพผู้พิพากษา แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมทุกอาชีพ และสิ่งที่ไม่เหมือนกับประเทศสิงคโปร์คือ รัฐบาลสิงคโปร์ได้มีนโยบายที่ส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยให้เงินสนับสนุนพิเศษแก่นายจ้างที่จ้างงานผู้สูงอายุชาวสิงคโปร์ (สำนักแรงงานในประเทศสิงคโปร์, 2559: ออนไลน์)

สำหรับนโยบายเกี่ยวกับการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจะเปรียบเทียบกับต่างประเทศ ดังนี้

1. นโยบายขยายอายุเกษียณ

หลายประเทศใช้นโยบายนี้เพื่อเพิ่มจำนวนวัยทำงาน เช่น ประเทศสิงคโปร์ นายจ้างจะต้องเสนอการจ้างงานให้กับพนักงานซึ่งมีอายุครบ 62 ปี จนถึง 67 ปี (Ministry of Manpower, 2020: Online) ประเทศญี่ปุ่นขยายอายุเกษียณที่ 62 ปี เป็น 65 ปี ภายในปี ค.ศ. 2025 ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดเกณฑ์อายุเพิ่มขึ้นเรื่อยๆจากอายุเกษียณที่ 65 ปี ได้มีการขยายอายุเกษียณเป็น 70 ปี ในปี พ.ศ.2521 (ค.ศ. 1978) จนปัจจุบันไม่ได้กำหนดเพดานการเกษียณอายุ (อรรถวัฒน์ พูนสวัสดิ์ และวริยา ล้ำเลิศ, 2560: 86) ประเทศออสเตรเลีย กำหนดอายุเกษียณเฉลี่ยไว้ที่ 65 ปี (Australian Government, 2018: Online)

2. นโยบายสนับสนุนให้บริษัทจ้างงานผู้สูงอายุและจัดหางานให้เหมาะสมกับแรงงาน

รัฐบาลสิงคโปร์ให้เงินสนับสนุนแก่บริษัทที่จ้างผู้สูงอายุให้ทำงานต่อ (Special Employment Credit) โดยมีเงื่อนไขว่าลูกจ้างต้องเข้าร่วมกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Central Provident Fund) เท่านั้น โครงการนี้จึงไม่ครอบคลุมกลุ่มที่ประกอบอาชีพอิสระ เช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่นที่รัฐให้เงินสนับสนุนแก่บริษัทที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ โดยจัดตั้ง Silver Human Resources Center เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปี ได้ทำงานและทำงานได้มากสุด 10 ชั่วโมง โดยมีรายได้ประมาณ 45,000 – 50,000 เยนต่อเดือน โดยมีประเภทงานมากกว่า 30 ประเภท ตั้งแต่พนักงานโรงแรมจนถึงคนสวน (Denessa O. Riverra, 2014: Online)

3. นโยบายเพิ่มทักษะ (Up-skilling) และเสริมทักษะใหม่ (Re-skilling)

ประเทศสิงคโปร์เป็นตัวอย่างของประเทศที่ให้ความสำคัญกับนโยบายนี้เป็นอย่างมาก ประเทศสิงคโปร์ได้ออกแบบนโยบายส่งเสริมทักษะทั้งในรูปแบบการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน (Broad-based and fundamental program) และรูปแบบการเรียนรู้ที่เจาะจงทักษะเฉพาะด้าน (Targeted program) เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงานในสาขาต่างๆ นอกจากนี้รัฐบาลยังกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐบาล สถาบันการศึกษา และบริษัทเอกชน อย่างใกล้ชิดเพื่อให้นโยบายเพิ่มและเสริมทักษะต่างๆ สามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ปี 2020 พลเมืองสิงคโปร์ที่มีอายุ 25 ปี ขึ้นไปจะได้รับการเติมเครดิต Skills Future ซึ่งเป็นเครดิตสำหรับพลเมืองสิงคโปร์ที่มีสิทธิได้รับทักษะใหม่ๆ มูลค่า $ 500 เพียงครั้งเดียว นอกเหนือจากการเติมเครดิตครั้งเดียว $ 500 นี้แล้วพลเมืองสิงคโปร์ที่มีอายุระหว่าง 40 ถึง 60 ปี ในปี 2020 จะได้รับเครดิตเพิ่มเติม SkillsFuture (Mid-Career Support) มูลค่า $ 500 สำหรับหลักสูตร SGUnited Skills, โครงการ SGUnited Mid-Career Pathways โครงการเปลี่ยนอาชีพและหลักสูตรการฝึกอบรมของบริษัท โดยเครดิตจะหมดอายุภายในเดือนธันวาคม ปี 2025 (SkilslFuture, 2021: Online)

สำหรับประเทศไทย นโยบายเกี่ยวกับการจ้างแรงงานผู้สูงอายุนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่ารัฐบาลยังขาดนโยบายเชิงรุก ดังนั้นการกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำนั้นถือเป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญ รัฐบาลควรกำหนดนโยบายเพื่อควบคุมต้นทุนการผลิตสินค้าได้ด้วยการกำหนดค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ (พรเพ็ญ ไตรพงษ์ และคณะ, 2562: 39) มีกระทรวงแรงงานเป็นหน่วยงานหลักได้ขับเคลื่อนส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุ ช่วงอายุสำหรับการจ้างแรงงานผู้สูงอายุ ตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป สำหรับอัตราค่าจ้างรายชั่วโมง มีอัตราเดียวเท่ากันทั่วประเทศไม่ต่ำกว่า 45 บาทต่อชั่วโมง มีการกำหนดระยะเวลาทำงานที่สำหรับลูกจ้างผู้สูงอายุ โดยไม่ควรเกิน 7 ชั่วโมงต่อวัน และไม่เกิน 6 วันต่อสัปดาห์ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศสิงคโปร์แล้ว ประเทศไทยยังไม่มีนโยบายให้เงินสนับสนุนนายจ้างที่จ้างแรงงานผู้สูงอายุ หรือการเติมเครดิตให้กับผู้สูงอายุที่ได้รับการฝึกทักษะ หากประเทศไทยจะนำแนวทางของประเทศสิงคโปร์มาใช้ ผู้วิจัยเห็นว่าจะทำให้นายจ้างจ้างแรงงานผู้สูงอายุมากขึ้น รวมทั้งผู้สูงอายุเมื่อได้ฝึกทักษะ ก็จะมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น

3. แนวทางพัฒนากฎหมายการจ้างแรงงานและคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ

ด้านกฎหมาย

1. เพิ่มบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ในมาตรา 5 โดยเพิ่มนิยามคำว่า “แรงงานผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุตั้งแต่หกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และตกลงทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้าง และได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติสุดา กิตติศักดิ์สกุล และเกียรติพร อำไพ (2562: 185) ที่เสนอแนะว่า ควรเพิ่มคำนิยามความหมายของ “ลูกจ้างผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุตั้งแต่หกสิบปีขึ้นไป ที่มีความต้องการในการทำงานต่อไป และได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ และหากมีการปฏิบัติพิเศษในทางการจ้างงานในบุคคลกลุ่มนี้ ไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิติมา ติรเศรษฐเสมา (2562: 183) ที่เสนอแนะว่าควรเพิ่มคำจำกัดความของแรงงานสูงอายุ ในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เพิ่มเติมว่า ลูกจ้างสูงอายุ หมายความว่า ผู้ซึ่งมีอายุ 60 ปี ขึ้นไป และตกลงทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้างไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร

2. เพิ่มบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ให้มีบทบัญญัติการคุ้มครองแรงงานในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเพิ่มนิยามการเกษียณอายุ ให้ขยายการเกษียณอายุไปเป็น 65 ปี แต่ไม่เกิน 70 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถวัฒน์ พูนสวัสดิ์ และวริยา ล้ำเลิศ. (2560: 89) ที่เสนอแนะว่า ในอนาคตต้องมีการขยายเกณฑ์เกษียณอายุเป็น 65 ปี เนื่องจากอายุสูงสุดที่สามารถทำงานได้ประกอบกับอายุเฉลี่ยของประชาชน และความต้องการทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยอรรถวัฒน์ พูนสวัสดิ์ และวริยา ล้ำเลิศเห็นด้วยในเรื่องเกณฑ์เกษียณอายุของประเทศเยอรมันที่กำหนดเกณฑ์เกษียณอายุเป็นเกณฑ์เดียวจนถึง 65 ปี เพราะเป็นช่วงอายุระหว่างกลางของผู้สูงอายุตอนต้น ซึ่งช่วงอายุ 65 ปี เป็นช่วงเหมาะสมที่จะพิจารณาขยายอายุเกษียณ โดยจะต้องมีการตรวจสมรรถภาพอีกรอบ (อรรถวัฒน์ พูนสวัสดิ์ และวริยา ล้ำเลิศ, 2560: 90) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติสุดา กิตติศักดิ์สกุล และเกียรติพร อำไพ (2562: 186) ที่เสนอแนะว่า ควรเพิ่มคำนิยามความหมายของ “เกษียณอายุ” หมายความว่า ลูกจ้างสูงอายุซึ่งตกลงทำงานให้นายจ้างครบกำหนดอายุการทำงาน หรือลูกจ้างสูงอายุตกลงทำงานให้นายจ้างสิ้นกำหนดเวลาการทำงานเมื่ออายุครบหกสิบปี หรือเป็นไปตามการตกลงข้อบังคับการทำงานกับนายจ้างเมื่ออายุตามที่กำหนดให้เกษียณได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การขยายการเกษียณอายุ เป็นการให้โอกาสแรงงานผู้สูงอายุในการที่จะทำงานต่อ และเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับหลายๆประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียที่กำหนดการเกษียณอายุไว้ที่ 65 ปี ขึ้นไป

3. สำหรับประเภทงาน จากปัญหาการกำหนดประเภทงานที่แรงงานผู้สูงอายุสามารถทำได้ ควรเพิ่มเติมหมวด การใช้แรงงานผู้สูงอายุ ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 โดยระบุประเภทงานที่แรงงานผู้สูงอายุไม่สามารถทำได้เช่นเดียวกับการคุ้มครองแรงงาน สตรีและเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรเพ็ญ ไตรพงษ์ (2562: 34) ที่อธิบายว่า ควรเป็น

งานบริการ เรียงสินค้า ค้าขาย ทำบัญชี ซึ่งเป็นงานไม่ไม่เป็นอันตราย และมีความปลอดภัย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การที่ผู้สูงอายุยังคงทำงานได้ถือเป็นการฝึกสมอง ได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนร่วมงาน ส่วนกลุ่มทางผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักบริหาร นักกฎหมาย แพทย์ นักวิชาการ ที่ปรึกษาบริษัทจะเป็นกลุ่มที่มาจากการใช้ความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ สามารถถ่ายทอดความรู้ ส่วนกลุ่มที่เป็นอาชีพอิสระ เช่น การทอผ้า ก็ควรมีการรวมกลุ่มฝีมือ ภาครัฐควรขับเคลื่อนโดยการส่งเสริมเพิ่มทักษะฝีมือ ควรจัดอบรมฟรี ให้เข้าถึงแหล่งทุนกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำจะทำให้เกิดความเข็มแข็ง หากทำได้จะทำให้เศรษฐกิจสามารถขับเคลื่อนไปได้ รวมถึงกำหนดขอบเขตลักษณะงาน และให้มีการประเมินความพร้อมการทำงานด้วย

4. การกำหนดชั่วโมงการทำงาน ควรกำหนดเวลาแค่ 6-7 ชั่วโมงต่อวัน เพราะสมรรถภาพด้านกายภาพผู้สูงอายุเริ่มลดลง การที่จะให้ผู้สูงอายุทำงานจำนวนชั่วโมงเท่ากับวัยลูกจ้างหนุ่มสาวที่ร่างกายมีความแข็งแรงมากกว่าจึงไม่เหมาะสม ต้องมีความยืดหยุ่นได้เท่าที่ไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งองค์การแรงงานระหว่างประเทศ มีข้อกำหนดเรื่องชั่วโมงการทำงานปรากฏในอนุสัญญาฉบับที่ 30 ว่าด้วยชั่วโมงการทำงาน ค.ศ. 1930 หมายถึง เวลาที่บุคคลใช้หมดไปเพื่อการงานของนายจ้างโดยไม่รวมถึงช่วงเวลาพัก ซึ่งชั่วโมงทำงานที่อนุสัญญาฉบับนี้ใช้บังคับต้องไม่เกิน 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และไม่เกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน (กิติมา ติรเศรษฐเสมา, 2562: 273) โดยที่งานวิจัยของกิติมา ติรเศรษฐเสมา (2562: 274) เห็นว่า จำนวนชั่วโมงการทำงานสำหรับแรงงานสูงอายุต้องกำหนดให้น้อยกว่าวันละ 8 ชั่วโมงและต่ำกว่า 48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพแรงงานผู้สูงอายุ ไม่เสื่อมโทรมเร็วเกินไป และสอดคล้องกับงานของเอื้อมพร พิชัยสนิธ (2562, ออนไลน์) ที่พบว่า สภาพการทำงานของผู้สูงอายุไทยที่เป็นอยู่ ค่าเฉลี่ยจำนวนชั่วโมงการทำงานต่อสัปดาห์ของผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ ทำงานโดยเฉลี่ย 38-42 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเพื่อให้เป็นไปตามประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง ขอความร่วมร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำ โดยกำหนดระยะเวลาทำงานสำหรับลูกจ้างผู้สูงอายุ โดยไม่ควรเกินวันละ 7 ชั่วโมง และไม่เกิน 6 วันต่อสัปดาห์ (ประชาชาติธุรกิจ, 2562: ออนไลน์)

5. ควรแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องการเลือกปฏิบัติอันไม่เป็นธรรมต่อผู้สูงอายุ ซึ่งควรครอบคลุมการห้ามใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการจ้างงาน รัฐบาลต้องสนับสนุนให้สังคมยอมรับว่าทุกคนในสังคมมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องการศึกษาและการเข้ารับการฝึกอบรม และบทลงโทษสำหรับการจ้างงานที่เลือกปฏิบัติ

6. แรงงานผู้สูงอายุ ควรมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าแรงงานผู้สูงอายุที่ยังทำงานอยู่ยังถือว่าเป็นผู้ประกันตน ซึ่งพรเพ็ญ ไตรพงษ์ และคณะ (2562: 27) ได้วิจัยพบว่า ควรกำหนดเรื่องประโยชน์ทดแทนในกรณีชราภาพให้ผู้มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์และสิ้นสุดสภาพการเป็นลูกจ้างมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนกรณีชราภาพ

7. พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ควรเพิ่ม หมวดผู้สูงอายุ

ด้านนโยบาย

กฎหมายของรัฐบาลมุ่งเน้นเพียงแค่ค่าจ้างขั้นต่ำ แต่ไม่คุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุหรือกำหนดหลักเกณฑ์ สวัสดิการของผู้สูงอายุอย่างชัดแจ้ง ซึ่งมนัญญา คลังพระศรี (2554: 87) ได้วิจัยพบว่า สวัสดิการที่รัฐจัดให้เป็นแบบจำกัด เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น ผู้รับเบี้ยยังชีพ ก็ยังไม่ใช่ผู้สมควรที่จะได้รับจริง หรือการที่ผู้สูงอายุเข้าไปอยู่สถานสงเคราะห์ ยังขาดกิจกรรมที่จะสนับสนุนด้านจิตใจให้อยู่อย่างมีความสุข นอกจากนี้ผู้วิจัยเห็นว่าแม้จะมีหน่วยงานเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ แต่ผู้สูงอายุก็ยังเข้าไม่ถึงสิทธิที่รัฐจัดให้ รัฐจึงควรมีนโยบายที่สอดคล้องกับแรงงานผู้สูงอายุและสวัสดิการของผู้สูงอายุ เช่น

1. การออกนโยบายเพิ่มทักษะต่างๆ ตามความต้องการของตลาดแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นทักษะพื้นฐาน หรือทักษะเฉพาะ โดยนำแนวคิดการเติมเครดิตของประเทศสิงคโปร์มาปรับใช้ ทั้งในส่วนที่ผู้สูงอายุออกจากงานแล้วหรือยังคงทำงานในสถานประกอบการ

2. ภาครัฐควรบูรณาการร่วมกับภาคเอกชน ส่งเสริมและสนับสนุนให้รับผู้สูงอายุทำงาน เช่น ขยายอายุการทำงานต่อไปโดยไม่มีการเกษียณอายุก่อน และการจ้างแรงงานผู้สูงอายุที่เกษียณไปแล้วกลับเข้ามาทำงานใหม่ ทั้งในระบบและนอกระบบที่สามารถเอางานกลับไปทำที่บ้านได้ จัดโปรแกรมทดลองจ้างงานเป็นระยะเวลา 3 เดือน ทั้งในกรณีที่ผู้สูงอายุประสงค์ที่จะทำงานในตำแหน่งเดิม หรือตำแหน่งใหม่ หรือสถานที่ทำงานใหม่ และใช้เป็นสัญญาจ้างแบบปีต่อปี และให้เงินสนับสนุนพิเศษแก่นายจ้างที่จ้างงานผู้สูงอายุ โดยพิจารณาแนวทางจากประเทศสิงคโปร์

3. ทบทวนนโยบาย สิทธิประโยชน์ภาษี เพื่อสร้างแรงจูงใจ เช่น การทบทวนปรับปรุงการยกเว้นเงินได้ของผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไป จำนวน 190,000 บาท เนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น จึงต้องปรับให้เหมาะสมกับสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน หรือ มีการหักลดหย่อนสำหรับค่ารักษาพยาบาล โดยอาจดำเนินตามแนวทางกับการหักค่าลดหย่อนการมีบุตร

4. ประชาสัมพันธ์ช่องทางการสื่อสารต่างๆ เพราะผู้สูงอายุเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีได้กว้างกว่าจากสมัยก่อน

5. รัฐต้องออกนโยบายส่งเสริมการออม เช่น สร้างระบบการออมในวัยทำงาน ในการออมเงิน 30 ปี จะได้รับเงินตอบแทน 5% ซึ่งพอถึงวัยเกษียณจะได้รับเงินคืน รวมถึงค่าตอบแทนเดือนละ 1,500 บาท เป็นต้น

6. เนื่องจากประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละหน่วยงานไม่มีอำนาจเบ็ดเสร็จแต่เพียงหน่วยงานเดียว ทำให้การประสานงาน การติดต่อไม่มีความสะดวก จึงควรกำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ โดยทำหน้าที่ให้คำแนะนำการจัดหางานที่เหมาะสม การบริการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ผู้สูงอายุ กำหนดกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมสวัสดิการแรงงานผู้สูงอายุ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรเพิ่มบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ในมาตรา 5 โดยเพิ่มนิยามคำว่า “แรงงานผู้สูงอายุ” หมายความว่า บุคคลที่มีอายุตั้งแต่หกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และตกลงทำงานให้นายจ้างโดยรับค่าจ้าง และได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้

2. ควรเพิ่มนิยามขยายการเกษียณอายุเป็น 65 ปี ต้องมีการตรวจสุขภาพประจำปี และประเมินสมรรถนะด้วยว่าไม่มีโรคประจำตัว หรือโรคที่ขัดต่อสภาพการทำงาน กำหนดลักษณะงานของผู้สูงอายุหลังเกษียณที่ผ่านการประเมินความพร้อมแล้วให้เหมาะสมกับประเภทของงาน เว้นแต่เป็นลักษณะงานเฉพาะ เพื่อให้เป็นไปตามหลักความเสมอภาค ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

3. รัฐควรออกนโยบายเพิ่มทักษะต่างๆให้แก่ผู้สูงอายุ ตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยมีการเติมเครดิตเพิ่มทักษะให้แก่ผู้สูงอายุ และออกนโยบายส่งเสริมการออมในวัยทำงาน เมื่อถึงวัยเกษียณจะได้รับเงินคืน

4. รัฐต้องมีนโยบายเชิงรุก เช่น ให้เงินสนับสนุนนายจ้างที่จ้างแรงงานผู้สูงอายุ และการจ้างให้ผู้สูงอายุกลับเข้ามาทำงานใหม่

8. เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 ณ. วันที่ 31 ธันวาคม 2563*. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2564, จาก https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/335

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). *สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย 77 ณ. วันที่ 31 ธันวาคม 2562*. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2564, จาก https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/275

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2559). *สถานการณ์และแนวโน้มสังคมผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556 – 2573*. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.dop.go.th/th/know/side/1/1/47

กระทรวงแรงงาน. (2562). *ประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง ขอความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีงานทำ*. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.mol.go.th/wp-content/uploads/sites/2/2019/07/prakad_elderly-compensation_for3march2019.pdf

กิติมา ติรเศรษฐเสมา. (2562). "มาตรการในการคุ้มครองแรงงานผู้สูงอายุ". *วารสารการบริหารปกครอง*. 8(1). 273- 274.

กิตติสุดา กิตติศักดิ์กุล และเกียรติพร อำไพ. (2562). "มาตรการคุ้มครองทางกฎหมายเรื่องการจ้างงานผู้สูงอายุในแรงงานกึ่งฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือ". *วารสารรัชต์ภาคย์*. 13(30). 181- 184.

เกษมสันต์ วิลาวรรณ. (2563). *คำอธิบายกฎหมายแรงงาน*. พิมพ์ครั้งที่ 27. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จิราภรณ์ การะเกตุ. (2562). *ประเทศไทยกับสังคมสูงอายุ*. สืบค้นเมื่อ 9 เมษายน 2564, จาก https://il.mahidol.ac.th/th/i-Learning-Clinic/general-articles/?.

จุฬา จงสถิตถาวร. (2560). กฎหมายการจ้างแรงงานสูงอายุ. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*. 8(1): 53- 55.

ชนกานต์ สังสีแก้ว. (2559). *ความผิดฐานเลือกปฏิบัติ*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). สาขากฎหมายอาญา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

นิภัทรา ราชนา และภูมิ โชคเหมาะ. (2560). ปัญหาสภาพบังคับเกี่ยวกับนโยบายแห่งรัฐด้านเศรษฐกิจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564, จาก https://grad.dpu.ac.th/upload/content/files/year8-1/8064.pdf.

ประชาชาติธุรกิจ. (2562). *ผู้สูงวัยเฮ! กระทรวงแรงงานจับมือภาครัฐ-เอกชน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีงานทำ ตั้งเป้า 1 แสนคน สมัครได้แล้วตั้งแต่วันนี้*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564, จาก https://www.prachachat.net/general/news-301332.

ไผทชิต เอกจริยกร. (2561). *คำอธิบาย จ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน*. พิมพ์ครั้งที่ 14. กรุงเทพ: วิญญูชน.

พรเพ็ญ ไตรพงษ์ และคณะ. (2562). "มาตรการทางกฎหมายในการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในภาคเอกชน". *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*. 10(2). 25-39.

มนัญญา คลังพระศรี. (2554). *มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมและคุ้มครองผู้สูงอายุในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). *สังคมสูงวัย*. สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2564, จาก http://thaitgri.org/?cat=16.

วรัชญา ทิพย์มาลัย. (2562). *พฤติกรรมและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสิทธิของผู้สูงอายุผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรชม. (2556). *คำอธิบายกฎหมายแรงงาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วิชนี คุปตะวาทิน และคณะ. (2561). "สังคมสูงวัยกับโลกสมัยใหม่". *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*. 4(พิเศษ): 444.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2555). *วิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานแรงงานในประเทศสิงคโปร์. (2559). *การจ้างแรงงานสูงอายุของประเทศสิงคโปร์*. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2564, จาก https://singapore.mol.go.th/news/.

อรรถวัฒน์ พูลสวัสดิ์ และวริยา ล้ำเลิศ. (2560). “สภาพสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันกับความเหมาะสมต่อการกำหนดเกณฑ์เกษียณอายุของประเทศไทย”. *วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 5(3): 86-89.

อาทิตยา โภคสุทธิ์ และคณะ. (2563). “ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในประเทศไทย”. *วารสารสุทธิปริทรรศน์*. 34(112): 193.

อุไรวรรณ รุ่งไหรัญ. (2559). ทัศนคติของผู้สูงอายุที่มีต่อสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ในการร่วมกิจกรรม ณ สวนสาธารณะของกรุงเทพมหานคร. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 8(1): 122.

เอื้อมพร พิชัยสนิธ. (2562). *การเตรียมความพร้อมแบบองค์รวมสำหรับสังคมสูงอายุของประเทศไทย*. สืบค้นเมื่อ 10 เมษายน 2564, จาก http://www.setthasarn.econ.tu.ac.th/blog/detail/26/

Administration.info. (2018). *Australia*. Retrieved April, 14 2021, from http://www.agediscrimination.info/international-age-discrimination/Australia

Australian Government (2018). *Older Australia at a glance.* Retrieved April, 14 2021, from https://www.aihw.gov.au/reports/older-people/older-australia-at-a-glance/contents/social-and-economic-engagement/employment-and-economic-participation

Denessa O. Riverra. (2014). *Japan provides employment for aging population through Silver Human Resource Center*. Retrieved March, 30 2021, from https://www.gmanetwork.com/news/money/economy/384144/japan-provides-employment-for-aging-population-through-silver-human-resource-center/story/

Ministry of Manpower. (2020). *Older workers are protected under our law*. Retrieved March, 28 2021, from https://www.mom.gov.sg/newsroom/press-replies/2020/0620-older-workers-are-protected-under-our-law

SkillsFuture. (2021). *SkillsFuture Credit*. Retrieved March, 30 2021, from https://www.myskillsfuture.gov.sg/content/portal/en/career-resources/career-resources/education-career-personal-development/SkillsFuture_Credit.html

U.S. Equal Employment Opportunity Commission. (2021). *The Age Discrimination in Employment Act of 1967*. Retrieved April, 14 2021, from: https://www.eeoc.gov/statutes/age-discrimination-employment-act-1967

ความต้องการของผู้สูงอายุในสวัสดิการสังคมองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

NEEDS FOR SOCIAL WELFARES AMONG THE ELDERLY LIVING IN AMPHUR SU-NGAI PADI NARATHIWAT PROVINCE

อามีน อาลี[1]*, โนร์ฮานีซัน บือราเฮง[2], อิบรอเฮง เจ๊ะมูดอ[3] และอิทธิชัย สีดำ[4]

Ameen Alee[1]*, Norhanisan Berahang[2], Ibraheng Chemudo[3] and Itthichai Seedam[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ความต้องการของผู้สูงอายุในสวัสดิการสังคมในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุในสวัสดิการสังคม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ และเพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส จำนวน 222 คน โดยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งขั้น (Stratified Random Sampling) เครื่องที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสถิติ t-tess และ One Way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า ผู้อายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 60-70 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาประถมศึกษา อาชีพเกษตรกรรม รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3001-5000 บาท โดยระดับความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับสูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบล
กาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส พบว่า โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.59, S.D.=.419) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสุขภาพอนามัย อยู่ในระดับสูงสุด ($\overline{X}$=4.59, S.D.=.576) รองลงมา ด้านนันทนาการ ($\overline{X}$=4.47, S.D.=5.12) ด้านการศึกษา ($\overline{X}$=4.46, S.D.=.447) ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ($\overline{X}$=4.40, S.D.=.495) และด้านที่อยู่อาศัย ($\overline{X}$=4.32, S.D.= 4.94) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความต้องการของผู้สูงอายุ, สวัสดิการสังคม

Abstract

Research topic The needs of the elderly in social welfare in the Kawa Subdistrict Administrative Organization Su-ngai Padi District, Narathiwat Province The objective of this study was to study the level of social welfare needs of the elderly To compare the needs of the elderly in social welfare classified by personal factors to study problems and obstacles in social welfare management of the elderly and To suggest guidelines for the management of social welfare for the elderly in the Kawa Subdistrict

[1-3] นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

[4] อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: 406107014@yru.ac.th

Administrative Organization Su-ngai Padi District, Narathiwat Province effectively sample group used in research is Elderly people in Kawa Subdistrict Administrative Organization Su-ngai Padi District, Narathiwat Province Number 222 people using a stratified random sampling method (stratfied random sampling) The tool used is questionnaire The statistics used in the research were percentage value frequency value Arithmetic mean standard deviation statistical value and one way anova The results showed that elderly mostly female 60-70 years old marital condition elementary education level Occupation Agriculture Average monthly income 3001-5000 baht by the level of need for social welfare for the elderly in the Kawa Subdistrict Administrative Organization Su-ngai Padi District, Narathiwat Province found Overall, all aspects were at the highest level ($\overline{X}$=4.59, S.D.=.419) When considering each aspect, it was found that health at the highest level ($\overline{X}$=4.59, S.D.=.376) followed by recreational ($\overline{X}$=4.47, S.D.=5.12) Education ($\overline{X}$= 4.46, S.D.=.447) Safety of life and property ($\overline{X}$=4.40, S.D.=.495) and Residential ($\overline{X}$=4.32, S.D.=4.94) respectively

Keyword: needs of the elderly, social welfare

1. บทนำ

ด้วยปัจจุบันโครงสร้างของประชากรโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลกกำลังประสบปัญหาจำนวนประชากรผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิก เพียงแค่ในระยะเวลาเพียงหนึ่งช่วงอายุคนเท่านั้น สำหรับประเทศไทยก็คงหนีไม่พ้นปัญหานี้ ซึ่งขณะนี้สังคมไทยกำลังถึงจุดเปลี่ยนที่น่าเป็นห่วงเนื่องจากประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่“สังคมผู้สูงอายุ” (Aging Society) อย่างเต็มตัวแล้ว ทั้งนี้การที่ประเทศใดจะถูกจัดให้อยู่ใน “สังคมผู้สูงอายุ” ประเทศนั้นจะต้องมีประชากรผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันโครงสร้างของประชากรในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก “ผู้สูงอายุ” หรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่ทั้งอัตราการเกิดทารกและคนในวัยแรงงานในหลายประเทศกลับมีจำนวนลดน้อยลงต่อเนื่อง เช่น สหรัฐอเมริกาที่จำนวนการเกิดทารกลดต่ำลงมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ในปี 2011 ขณะที่สิงคโปร์ เมื่อปี 2012 อยู่ใน อัตราส่วนที่ทารก 1.3 คน ต่อผู้หญิง 1 คน ส่วนญี่ปุ่นอัตราการเกิดในปี 2010 ลดลงมาอยู่ที่ 1.39 จุด ขณะที่ปี 1925 อยู่ที่ 5.10 จุด ซึ่งเกณฑ์เฉลี่ยของโลกในปี 2010 อยู่ที่ 2.52 จุด (ประชากรสูงวัยล้นโลก ชนวนวิกฤตเศรษฐกิจ รอบใหม่, 2556) ปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุและสัดส่วนผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปนั้น ของประเทศ ไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็ว ทำให้โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่ เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population Ageing)”อันจะมีผลต่อสภาพทางสังคม สภาวะ เศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างต่อเนื่องในระยะยาว และพบว่า ปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีสถิติผู้สูงอายุ จำแนกตามกลุ่มอายุ เพศและอัตราส่วนเพศ ทั่วราชอาณาจักร ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนสถิติผู้สูงอายุ ปี พ.ศ. 2563 ในประเทศไทย

จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป		**ร้อยละ(%)**
ผู้สูงอายุชาย (คน)	ผู้สูงอายุหญิง (คน)	17.57%
5,130,363	6,496,767	
รวม 11,627,130 คน		

ที่มา : กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดมาตรฐานการจัดบริการด้านการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดบริการด้านการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ตามกรอบมาตรฐานตัวชี้วัดขั้นพื้นฐาน (Primary Indicators) และตัวชี้วัดขั้นพัฒนา (Performance Indicators) ซึ่งประกอบด้วย 1) มาตรฐานด้านการส่งเสริมสุขภาพและการรักษาพยาบาล 2) มาตรฐานด้านรายได้ 3) มาตรฐานด้านที่พักอาศัย 4) มาตรฐานด้านความมั่นคงทาง สังคม ครอบครัวผู้ดูแลและการคุ้มครอง และ 5) มาตรฐานการสร้างบริการทางสังคมและเครือข่าย การเกื้อหนุน และได้กำหนดแนวทางการทำงาน โดยกำหนดให้ 1) ยึดหลักการมีส่วนร่วมโดยการรณรงค์ในเชิงความคิด เพื่อให้ทุกภาคส่วนในชุมชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 2) ยึดหลักประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเพื่อปรึกษา แนะนำ พัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนา 3) ยึดหลักการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้สูงอายุ รวมถึงศักยภาพของผู้สูงอายุ และ 4) ยึดหลักการเตรียมกลไกการทำงานด้านผู้สูงอายุในด้าน บุคลากร การพัฒนาการให้สวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุให้ได้มากที่สุด แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังเกิดปัญหา คือ มีเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากผู้สูงอายุ ว่าการให้บริการของรัฐยังมีคุณภาพไม่ดี ปัญหาที่ผู้สูงอายุไม่พึงประสงค์อาจได้แก่ การเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อผู้สูงอายุผู้รับบริการ ความด้อย ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหน่วยงานทำให้เกิด

ความล่าช้า เสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย ความไม่สุจริตและความประพฤติที่ไม่ชอบของเจ้าหน้าที่ การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมของเจ้าหน้าที่ เช่น การไม่มีมนุษย์สัมพันธ์

องค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด 500 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 100 โดยประชากรส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 60 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอื่น ๆ โดยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อยู่ในระดับปานกลาง มีผู้ป่วยติดเตียงประมาณ 8 คน โดยอยู่ในการดูแลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และอสม. ที่คอยให้บริการสำหรับผู้สูงอายุที่ติดเตียง ในส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ มีการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุและกิจกรรมบรรยายธรรมให้กับผู้สูงอายุและยังทำให้ผู้สูงได้ออกมาเปิดหูเปิดตาได้พบปะญาติพี่น้องและเพื่อน ๆ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะได้จัดกิจกรรมนี้เดือนละหนึ่งครั้ง

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยได้เห็นปัญหาของการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในเรื่องของสวัสดิการสังคมว่ามีความต้องการมากน้อยเพียงใด อีกทั้ง การศึกษาในครั้งนี้ยังทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงสวัสดิการสังคมด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ และท้ายที่สุดแล้วงานวิจัยนี้จะนำมาเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยมีดังนี้

3.1 ขอบเขตของงานด้านสวัสดิการสังคม

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2544) งานสวัสดิการสังคม มีขอบเขตครอบคลุมลักษณะงาน ดังนี้ 1) การประกันสังคม (Social Insurance) 2) การช่วยเหลือสาธารณะ (Public Assistance) 3) บริการสังคม (Social Services) แบ่งลักษณะบริการเป็น 6 ประเภท ได้แก่ (3.1) สุขภาพอนามัย (Health) (3.2) การศึกษา (Education) (3.3) ที่อยู่อาศัย (Housing) (3.4) การมีงานทำและมีรายได้ (Employment and Income Maintenance) (3.5) บริการสังคม (Social Services) และ (3.6) นันทนาการ (Recreation)

ระพีพรรณ คำหอม (2549) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม โดยทั่วไปมีองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในลักษณะกว้างแบ่งเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) การศึกษา (Education) 2) สุขภาพอนามัย(Healt) 3) ที่อยู่อาศัย (Housing) 4) การทำงานและการมีรายได้(Employment and Income Maintenance) 5) ความมั่นคงทางสังคม (Social Security) 6) บริการสังคม (Social Services) และ 7) นันทนาการ (Recreation)

กระทรวง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2551) ได้กำหนดขอบเขตงานสวัสดิการ ที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดี 7 ด้าน ดังนี้ 1) การมีสุขภาพอนามัยที่ดี 2) การมี

การศึกษาที่ดี 3) การมีที่อยู่อาศัย 4) การมีงานทำการมีรายได้และการมีสวัสดิการแรงงาน 5) การมีความมั่นคงทางรายได้ 6) นันทนาการ และ 7) การบริการสังคมทั่วไป

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

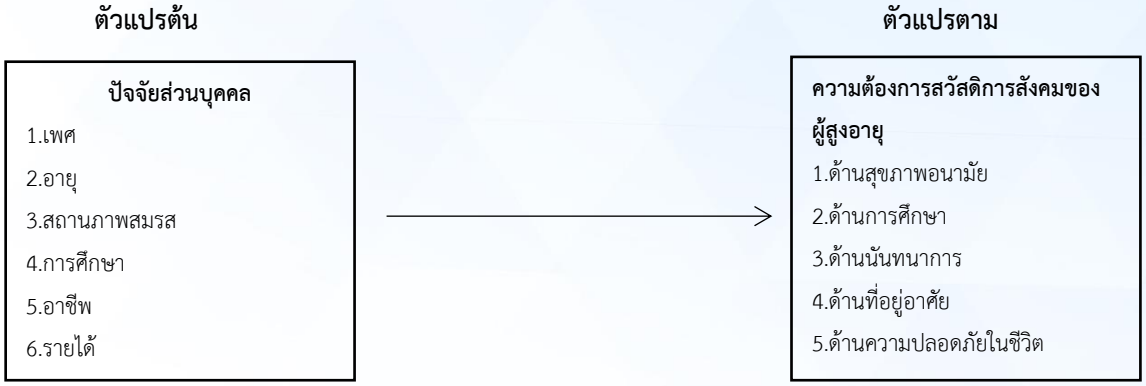

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส จำนวน 500 คน กลุ่มตัวอย่าง 222 คน โดยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ ยามาเน่ (Yamane, 1970 อ้างใน ศิริรัตน์ ชุณหคล้าย, 2546) ผู้สูงอายุในตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส มีจำนวนทั้งสิ้น 500 คน หาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ค่าความเคลื่อน (e) 0.05 จะได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 222 คน

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

เมื่อ

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรที่ศึกษา

e = ความผิดพลาดที่ยอมรับได้ (ในการศึกษาครั้งนี้กำหนดเท่ากับ 0.05)

ขนาดของผู้สูงอายุในตำบลกาวะที่ศึกษามีจำนวน 500 คน ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ แทนค่า

$$n = \frac{500}{1+500(0.0025)^2}$$

$$n = \frac{500}{222}$$

$$= 222$$

เพราะฉะนั้นกลุ่มตัวอย่างจะเท่ากับ 222 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับความคิดเห็น ด้านความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open-ended question)

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นจากผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเอกสารต่าง ๆ เช่น บทความทางวิชาการ วารสารสิ่งพิมพ์ รวมทั้งแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนในการเขียนผลการวิจัย

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสถิติ t-tess และ One Way ANOVA

ผู้วิจัย ได้ใช้คะแนนคำถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ คือ

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ระดับมาก

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

การแปรผลข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยแบ่งได้เป็น 5 ระดับแบบอันตรภาคชั้น (Class Interval) ดังนี้

$$\text{พิสัย} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5 - 1}{5}$$

$$= 0.80$$

โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความสำคัญ
1.00-1.80	น้อยที่สุด
1.81-2.60	น้อย
2.61-3.40	ปานกลาง
3.41-4.20	มาก
4.21-5.00	มากที่สุด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 ระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาสที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความต้องการสวัสดิการทางด้านสังคมที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านสุขภาพอนามัย	4.59	.376	มากที่สุด
ด้านการศึกษา	4.46	.447	มากที่สุด
ด้านนันทนาการ	4.47	.412	มากที่สุด
ด้านที่อยู่อาศัย	4.32	.494	มากที่สุด
ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	4.40	.495	มากที่สุด
ความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุโดยรวม	**4.45**	**419**	**มากที่สุด**

ผลการวิจัยระดับความต้องการได้รับการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส พบว่า ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ รวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่า ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.45 และค่า (S.D.) เท่ากับ .419 โดยด้านสุขภาพอนามัย อยู่ในระดับสูงสุด โดยมีค่า ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.59 และค่า (S.D.) เท่ากับ .376 ด้านนันทนาการอยู่ในระดับสอง โดยมีค่า ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.47 และค่า (S.D.) 4.12 ด้านการศึกษาอยู่ในระดับที่สาม โดยมีค่า ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.46 และค่า (S.D.) เท่ากับ .447 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินอยู่ในระดับที่สี่ โดยมีค่า ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.40 และค่า (S.D.) เท่ากับ .495 และด้านที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับสุดท้าย โดยมีค่า ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.32 และค่า (S.D.) เท่ากับ .494

5.2 เปรียบเทียบความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาสที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความต้องการสวัสดิการทางด้านสังคมที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบระดับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล	N	$\bar{X}$	S.D.	t	P-Value
เพศชาย	100	4.60	.389	-.236	.814
เพศหญิง	122	4.60	.443		
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	4	.235	0.59	.331
	ภายในกลุ่ม	217	38.622	.178	
	รวม	221	38.857		

ตาราง (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล	N	$\bar{X}$	S.D.	t	P-Value
สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	2	.549	.274	1.569
	ภายในกลุ่ม	219	38.308	.175	
	รวม	221	38.857		
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	3	.141	.047	.265
	ภายในกลุ่ม	218	38.7166	.178	
	รวม	221	38.857		
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	4	.160	.040	.706
	ภายในกลุ่ม	217	12.328	.057	
	รวม	221	12.488		
รายได้	ระหว่างกลุ่ม	4	.438	.110	1.972
	ภายในกลุ่ม	217	12.050	.056	
	รวม	221	12.488		

5.3 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส คือ งบประมาณไม่เพียงพอ จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในด้านการบริการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอ และผู้สูงอายุที่ติดเตียงและยังไม่มีบัตรผู้สูงอายุจึงเป็นปัญหาสำหรับผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปแต่ยังไม่สามารถรับเบี้ยผู้สูงอายุ

5.4 แนวทางการจัดการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดีจังหวัดนราธิวาส ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการจัดการด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส คือ การจัดหาจิตอาสาในการเข้าไปตรวจตราความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุที่อยู่ตัวคนเดียวตามลำพังและ สอบถามความต้องการในกรณีผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้หรือลูกหลานไปทำงานต่างแดน

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

6.1 ระดับความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

6.1.1 ด้านสุขภาพอนามัย เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ที่อยู่ในลำดับที่หนึ่ง (ระดับมากที่สุด) จากการสัมภาษณ์(ผู้ได้รับสวัสดิการผู้สูงอายุ) สภาพร่างกายของผู้สูงอายุนั้นได้เสื่อมถอย และมีความแข็งแรงน้อยลง เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้ง่ายจึงทำให้ผู้สูงอายุต้องการได้รับความสะดวกโดยมีสถานบริการสาธารณสุขใกล้บ้านและมีช่องทางพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุที่ไปใช้บริการในโรงพยาบาล พร้อมทั้งต้องการได้รับการเยี่ยมบ้าน การให้คำปรึกษาแนะ นำการดูแลสุขภาพโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและต้องการให้สถานบริการของรัฐและเอกชนมีการจัดบริการให้คำปรึกษาทั่วไปแก่ผู้สูงอายุโดยที่ไม่ต้องเสีย

ค่าใช้จ่าย ผลการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัยของปรารถนา มะลิไทย และคณะ (2553) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยปรากฏว่า ความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรายด้านมากที่สุด ได้แก่ ด้านสุขภาพ อนามัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์เพ็ญ ลอยแก้ว (2555) ได้ศึกษาความต้องการในการได้รับ สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมสูงสุดในมาตรฐานด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล

ตารางที่ 4 ผลการวิจัยระดับวามต้องการสวัสดิการ ด้านสุขภาพอนามัย

ด้านสุขภาพอนามัย	$\bar{X}$	SD
1. ต้องการได้รับการรักษาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย	4.75	.443
2.ต้องการได้รับความสะดวกโดยมีช่องทางพิเศษสำหรับผู้สูงอายุในโรงพยาบาล	4.73	.443
3.ต้องการได้รับความสะดวกโดยมีสถานบริการสาธารณสุขใกล้บ้าน	4.42	.610
4.ต้องการได้รับการเยี่ยมบ้าน การให้คำปรึกษาแนะนำการดูแลสุขภาพโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	4.42	.625
5.ต้องการให้สถานบริการของรัฐและเอกชนมีการจัดบริการให้คำปรึกษาทั่วไปแก่ผู้สูงอายุ	4.44	.619

6.1.2 ด้านนันทนาการ เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ที่อยู่ในลำดับที่สอง (ระดับมากที่สุด) จากการสัมภาษณ์(ผู้ได้รับสวัสดิการผู้สูงอายุ) บุตรหลานนั้นไม่มีเวลาดูแลได้เต็มที่ ต้องประกอบอาชีพนอกบ้าน ทำให้ผู้สูงอายุต้องอยู่บ้านเพียงลำพัง ส่งผลให้วัยผู้สูงอายุมีความต้องการพักผ่อนและหาเพื่อนคุยด้วยการหากิจกรรมต่าง ๆ ทำเพื่อคลายความเหงาในยามว่าง จัดสถานที่สวนสาธารณะ สนามกีฬาสำหรับออกกำลังกาย และพักผ่อนที่เหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ เป็นการทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น รวมทั้งมีร่างกายที่แข็งแรงหรือจัดกิจกรรมทัศนศึกษาและกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น กิจกรรมทำบุญ และบำเพ็ญประโยชน์และลดราคาค่าโดยสารยานพาหนะแก่ผู้สูงอายุในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม ให้ผู้สูงอายุ ได้ท่องเที่ยวและพักผ่อน จึงส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องการรวมกลุ่มเป็นชมรมเพื่อเพิ่มบทบาททางสังคมให้แก่ตนเอง รวมทั้งต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถโดยตรงมาทำหน้าที่ ด้านส่งเสริมนันทนาการ ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในการดูแลผู้สูงอายุ ผลการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย ชูประดิษฐ์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำทับมีความต้องการสวัสดิการสังคมอยู่ในระดับสูงมากในด้าน นันทนาการ สอดคล้องกับแนวคิดของระพีพรรณ คำหอม (2549) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมโดยทั่วไป ได้แก่ นันทนาการ (Recreation) การให้บริการสวัสดิการด้านนันทนาการสำหรับประชาชน ได้แก่การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุการจัดสิ่งอำนวยความ สะดวกในที่สาธารณะโครงการสวนสาธารณะและที่พักผ่อนหย่อนใจ

ตารางที่ 5 ผลการวิจัยระดับวามต้องการสวัสดิการ ด้านนันทนาการ

ด้านนันทนาการ	$\bar{X}$	S.D.
1.ต้องการให้มีการจัดตั้งและดำเนินงานชมรมผู้สูงอายุและเครือข่าย	4.34	.616
2. ต้องการให้มีการลดราคาค่าโดยสารยานพาหนะแก่ผู้สูงอายุในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ได้ท่องเที่ยวและพักผ่อน	4.35	.614
3.ต้องการให้มีการจัดสถานที่สวนสาธารณะสนามกีฬาสำหรับออกกำลังกายและพักผ่อนที่เหมาะสมปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ	4.31	.666
4.ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น กิจกรรมทำบุญ และบำเพ็ญประโยชน์	4.59	.607
5.ต้องการให้มีการจัดทัศนศึกษาแก่ท่าน เช่น ทัศนศึกษา ศาสนา แหล่งศึกษาทางธรรมชาติต่าง	4.60	.566

6.1.3 ด้านการศึกษา เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุใน ตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ที่อยู่ในลำดับที่สาม (ระดับมากที่สุด) จากการสัมภาษณ์(ผู้ได้รับสวัสดิการผู้สูงอายุ) สมัยก่อนไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน เพราะสถานที่ศึกษาเล่าเรียนมีน้อยและอยู่ห่างไกลจากภูมิลำเนา รวมทั้งอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีภาระใช้จ่ายมากและไม่เพียงพอต่อการศึกษา ทำให้พี่น้องไม่สามารถศึกษาได้ครบทุกคน จึงทำให้ผู้สูงอายุต้องการได้รับความรู้ที่เหมาะสมโดยเฉพาะ เรื่องที่จำเป็นกับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีการรณรงค์ให้สังคมมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ โดยการเผยแพร่ทางสื่อ วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์มีต้องการได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุและต้องการให้สังคม ชุมชนมีการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดง ความสามารถในฐานะเป็นคลังสมอง เช่น การเผยแพร่ภูมิปัญญา ผลการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิดของระพีพรรณ คำหอม (2549) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมโดยทั่วไป ได้แก่ การศึกษา (Education) การให้บริการสวัสดิการด้านการศึกษาสำหรับประชาชน ได้แก่การให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ การฝึกอาชีพที่เหมาะสมการจัดกิจกรรมเผยแพร่ข่าวสาร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ทำการศึกษา สวัสดิการสังคม

ตารางที่ 6 ผลการวิจัยระดับวามต้องการสวัสดิการ ด้านการศึกษา

ด้านการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.
1. ต้องการได้รับความรู้ที่เหมาะสมโดยเฉพาะเรื่องที่จำเป็นกับผู้สูงอายุ	4.47	.614
2. ต้องการได้รับความรู้ที่เหมาะสมโดยการเผยแพร่ทางสื่อ วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์	4.50	.599
3. ต้องการได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพที่เหมาะสมกับวัยของผู้สูงอายุ	4.68	2.92
4. ต้องการให้สังคม ชุมชนมีการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความสามารถในฐานะเป็นคลังสมอง เช่น การเผยแพร่ภูมิปัญญา	4.38	.654
5. ต้องการให้มีการรณรงค์ให้สังคมมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ	4.45	.648

6.1.4 ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ที่อยู่ในลำดับที่สี่ (ระดับมากที่สุด) จากการสัมภาษณ์(ผู้ได้รับสวัสดิการผู้สูงอายุ) ลักษณะการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุนั้นอยู่เป็นครอบครัว ประกอบกับพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกาวะเป็นพื้นที่ชนบทยังมีวัฒนธรรมของสังคมชนบท ทำให้ผู้สูงอายุมีต้องการให้หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบเข้ามาช่วยเหลือ

ผู้สูงอายุให้มีการจัดสิ่งอำนวย ความสะดวก ความสงบและความปลอดภัยในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้มีการเพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพรายเดือนแก่ผู้สูงอายุที่ขาดผู้ดูแลและไม่สามารถประกอบอาชีพได้และให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาตรวจสุขภาพหรือดูอาการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์ ซึ่งมาสโลว์ (Maslow, 1943, p. 370) ได้อธิบายถึงความต้องการของมนุษย์ 5 ขั้น คือ ความต้องการความปลอดภัยหรือ ความมั่นคง หลังจากที่เรามีปัจจัยสี่ครบแล้ว ขั้นต่อมาคนเราจะต้องการเรื่องความปลอดภัย เพื่อให้ชีวิตมีความมั่นคงมากขึ้น หรือบางคนก็มีคนที่ต้องดูแลพ่อแม่ หรือครอบครัว การสร้างความปลอดภัยและมั่นคงให้กับชีวิต จะทำให้เราดำรงชีวิตได้โดยไม่รู้สึกกังวลหรือเป็นห่วงทั้งตัวเองและคนรอบข้าง

ตารางที่ 7 ผลการวิจัยระดับวามต้องการสวัสดิการ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	$\bar{X}$	S.D.
1. ต้องการให้มีการจัดการด้านรักษาความสงบและความปลอดภัยให้แก่ผู้สูงอายุ ในอาคาร/สถานที่สาธารณะ	4.37	.630
2. ต้องการให้มีหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบช่วยเหลือผู้สงอายุซึ่งไดรับอันตรายจากถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วย	4.46	.598
3.ต้องการให้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ	4.43	.603
4.ต้องการให้มีการเพิ่มจำนวนเงินเบี้ยยังชีพรายเดือนแก่ผู้สูงอายุที่ขาดผู้แลและไม่สามารถประกอบอาชีพได้	4.43	.688
5.ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่สาธารณะสุขมาตรวจสุขภาพหรือดูอาการเจ็บป่วยเพียงใด	4.43	.707

6.1.5 ด้านที่อยู่อาศัย เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุใน ตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ที่อยู่ในลำดับที่ห้า (ระดับมากที่สุด) จากการสัมภาษณ์(ผู้ได้รับสวัสดิการผู้สูงอายุ) ลักษณะของการอยู่อาศัยของผู้สูงอายุนั้นอาศัยอยู่กับคู่สมรสและบุตรหลานเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้สูงอายุต้องการได้รับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัยโดยให้ตำบลให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการจัดโครงการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุและมีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราในระดับตำบลเพื่อให้ผู้สูงอายุที่มีความสนใจเข้าไปอาศัยในสถานสงเคราะห์คนชรา โดยที่ให้รัฐจัดสวัสดิการสถานสงเคราะห์คนชราประเภทไม่เสียค่าใช้จ่าย ผลการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย ชูประดิษฐ์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่ พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลลำทับมีความต้องการสวัสดิการสังคมด้านที่อยู่อาศัยมีความต้องการน้อยกว่าด้านอื่น ๆ

ตารางที่ 8 ผลการวิจัยระดับวามต้องการสวัสดิการ ด้านที่อยู่อาศัย

ด้านที่อยู่อาศัย	$\bar{X}$	S.D.
1. ต้องการให้มีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราในระดับตำบล	4.11	.755
2. ต้องการให้รัฐจัดสวัสดิการสถานสงเคราะห์คนชราประเภทไม่เสียค่าใช้จ่าย	4.24	.809
3. ต้องการเข้าไปอาศัยในสถานสงเคราะห์คนชรา	4.26	.843
4. ต้องการให้มีการจัดโครงการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ	4.55	.661
5. ต้องการได้รับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมของที่อยู่อยู่อาศัยโดยให้ตำบลช่วยเหลือและสนับสนุนเพียงใด	4.54	.627

6.2 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส

6.2.1 งบประมาณไม่เพียงพอ เนื่องจากผู้สูงอายุในองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ 500 คน ถือว่าเป็น จำนวนที่มากพอสมควร ทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้รับสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงทุกคน เช่น การสร้างบ้านให้กับ ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหา จึงเป็นปัญหาบ่อยครั้งเพราะผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาดังกล่าวมีจำนวนมาก แต่งบประมาณไม่เพียงพอเนื่องจากทางองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ ได้รับงบประมาณสนับสนุน ด้านผู้สูงอายุได้ไม่มากเท่าด้านผู้พิการ ทางรัฐจำเป็นต้องเลือกผู้ที่ประสบปัญหามากที่สุด ซึ่งเป็น อุปสรรคให้กับผู้สูงอายุหลาย ๆ คนในการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ เพราะรัฐสามารถสร้างบ้านให้แก่ผู้สูงอายุที่ประสบปัญหา แค่ปีละ 1 หลัง ทำให้เป็นปัญหาให้ผู้สูงอายุอีกหลาย ๆ คนที่มีประสบปัญหา เช่นเดียวกัน ทางองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ พยายามหาแหล่งงบประมาณอื่น ๆ เพื่อเข้ามาสนับสนุนให้กับผู้สูงอายุ แต่ต้องรอเป็นระยะเวลานาน จึงเป็นปัญหาตามมาที่ทำให้ผู้สูงอายุประสบปัญหาในการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐอย่างแท้จริง

6.2.2 จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในด้านการบริการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุมีไม่เพียงพอ ผู้ทำหน้าที่จะมีเพียงแค่มีหัวหน้า และผู้ช่วยหัวหน้ายังเป็นอุปสรรคในการจัดการสวัสดิการ เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ มีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน จึงจำเป็นต้องขอความร่วมมือจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ทั้งนี้การจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส เพียงการแจกเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุเพียงอย่างเดียวและในการแจกเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในแต่ละเดือน ถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะได้จัดกิจกรรมการบรรยายธรรมในวันที่ผู้สูงอายุมารับเบี้ยผู้สูงอายุในส่วนปัญหาของการรับเบี้ยผู้สูงอายุ คือคนในครอบครัวไปรับเบี้ยผู้สูงอายุโดยผู้สูงอายุไม่รู้ว่ามีตัวแทนไปรับเงินแล้วจึงทำให้เกิดปัญหารายการแจกจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุแต่ถ้าองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ ได้แก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการทำหนังสือมอบอำนาจให้กับตัวแทนผู้สูงอายุมารับเบี้ยยังชีพโดยผู้สูงอายุ จะต้องรับรู้และยอมรับในเงื่อนไขดังกล่าว

6.2.3 ผู้สูงอายุที่ติดเตียงและยังไม่มีบัตรผู้สูงอายุ จึงเป็นปัญหาสำหรับผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป แต่ยังไม่สามารถรับเบี้ยผู้สูงอายุได้เนื่องจากไม่มีบัตรผู้สูงอายุสาเหตุมาจากผู้สูงอายุที่ติดเตียงไม่สามารถไปถ่ายบัตรผู้สูงอายุได้จึงได้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือองค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ ได้ประสานเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางลงมาทำบัตรผู้สูงอายุตามบ้านที่มีผู้ป่วยติดเตียงที่ไม่สามารถไปทำบัตรที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ จากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ มีบุคลากรในสายงานการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุไม่เพียงพอจึงได้มีการรับสมัครอาสา ประจำหมู่บ้านที่คอยให้ความช่วยเหลือสำหรับผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือหรือต้องการประสานงานกับเจ้าหน้าที่โดยบอกผ่านทางอาสาประจำหมู่บ้านที่องค์การบริหารส่วนตำบลกาวะจัดทำขึ้น

6.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการจัดการด้านสวัสดิการ ของ ผู้สูงอายุในตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาสได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.3.1ให้หน่วยงานภาครัฐให้ความช่วยเหลือหรือส่งเสริม ด้านอาชีพแก่ผู้สูงอายุ เช่น อาชีพ รับจ้าง, ค้าขาย เพื่อให้มีรายได้ต่อเดือนเพียงพอ เพราะ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีรายได้น้อยนอกเหนือจากเงินผู้สูงอายุ

6.3.2 ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ที่เหมาะสมโดยเฉพาะเรื่องที่จำเป็นกับความต้องการ ของผู้สูงอายุ เช่น ด้านสุขภาพ, ด้านศาสนา เป็นต้น เพื่อหาเวลาว่างของผู้สูงอายุมาทำกิจกรรมร่วมกัน

6.3.3 ให้หน่วยงานภาครัฐควรช่วยเหลือให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้สูงอายุ และดูแลความเป็นอยู่ให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีขึ้น โดยให้ค่าตอบแทนพิเศษและสวัสดิการแก่บุคลากรที่ เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุ เนื่องจากบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนนี้มีน้อยจึงทำให้เข้าถึงได้อย่างไม่เต็มที่

6.3.4 องค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาสควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมมาใช้กับผู้สูงอายุในพื้นที่ให้มากขึ้นในหลากหลายด้าน เช่น การให้บริการบ้านพักหรือสถานพยาบาลที่เป็นที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ, การจัดตั้งกองทุนฌาปนกิจศพการจัดบริการเยี่ยมบ้านและอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

6.3.4 ควรมีการจัดตั้งศูนย์ผู้สูงอายุเพื่ออำนวยความสะดวกด้านข้อมูล การช่วยเหลือ และประสานงานเรื่องผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

6.3.5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการมีการจัดกิจกรรมภายในครอบครัวและภายในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีบทบาทมากขึ้นและได้ร่วมกิจกรรมกับครอบครัวและชุมชน ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเองได้รับความรักความเอาใจใส่จากครอบครัวและชุมชน รวมถึงได้รับการยอมรับจากสังคมในด้านความสามารถในการทำงาน และมีโอกาสได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตบั้นปลายอย่างมีความสุข

6.3.6 องค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส และชุมชนควรร่วมมือกันในการจัดบริการสวัสดิการสังคมเพื่อผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสมและปลอดภัยให้กับผู้สูงอายุ ทั้งสภาพแวดล้อมในบ้าน ในชุมชน และสถานที่สาธารณะ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวันสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้อย่างปลอดภัย

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1.ควรมีการสนับสนุนผู้สูงอายุ เรื่องการดูแลสุขภาพด้านร่างกายให้มากที่สุดและจากผู้สูงอายุเมื่อมีอายุมากแล้วเริ่มมีอาการป่วยเรื้อรังเพิ่มขึ้นจึงจำเป็นต้องสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ผู้สูงอายุให้รู้สึกว่าตนเองยังมีความสำคัญในสังคมและควรจัดให้มีการประกอบอาชีพและจัดตั่งกลุ่มให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมกันมากขึ้น

2. ควรส่งเสริมนโยบายให้ผู้สูงอายุได้รับการบริการพื้นฐานด้านต่าง ๆอย่างกว้างขวาง และสนับสนุนให้องค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไรหรือธุรกิจเพื่อสังคมเข้ามามีส่วนร่วมจัดบริการเพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้สูงอายุทั่วถึง

3. ควรพิจารณาแนวทางการจัดสรรงบประมาณเพื่อเพิ่มเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในสวัสดิการสังคมในตัวแปรอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความต้องการของผู้สูงอายุในสวัสดิการสังคม เช่น ความสัมพันธ์ของครอบครัวสถานภาพ ทางเศรษฐกิจของครอบครัว การดูแลเอาใจใส่ของสมาชิกคนในครอบครัว เป็นต้น

2. ควรศึกษาเรื่องการปฏิบัติงานของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดความต้องการของผู้สูงอายุ ในสวัสดิการสังคมโดยใช้วิธีเชิงคุณภาพ (Qualitative Reaearh) เพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกมาประกอบการวิจัยเพิ่มขึ้น

3. ควรทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในความต้องการของผู้สูงอายุในสวัสดิการสังคม

8. กิตติกรรมประกาศ

วิจัย “ความต้องการของผู้สูงอายุในด้านสวัสดิการตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส” ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ดร. อิทธิชัย สีดำ ที่ได้ให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการวิจัยมาโดยตลอด รวมทั้งช่วยแก้ไขข้อบกพร่องจนวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ นักพัฒนาชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ และผู้สูงอายุตำบลกาวะ อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส ที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามและให้การสัมภาษณ์เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ ครอบครัว เพื่อน ๆ พี่ ๆ ที่ให้ทั้งกำลังกาย กำลังใจ คำแนะนำ และร่วมคิดร่วมทำ กันตลอดมานอกจากนี้ยังมีผู้ที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลืออีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้หมด จึงขอขอบพระคุณทุกท่านเหล่านั้นไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณบิดามารดาและอาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนวิชาความรู้และให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด เป็นกำลังใจสำคัญที่ทำให้ การศึกษาวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2564). *กระทรวงการพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์*. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2564, จาก https://www.dop.go.th/th

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2547). *พระราชบัญญัติผู้สูงอายุพ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: เจเอสการพิมพ์.

จันทร์เพ็ญ ลอยแก้ว. (2555). *การศึกษาความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ปรารถนา มะลิไทย, คฑารัตน์ เฮงตระกูล และเกียรติพงษ์ มีเพียน. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารความหลากหลายทางวัฒนาธรรม*. 7(18),101-113.

ระพีพรรณ คำหอม. (2549). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

วันชัย ชูประดิษฐ์. (2554). *การศึกษาความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ตำบลลำทับ อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่*. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). *สวัสดิการผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

องค์การบริหารส่วนตำบลกาวะ. (2562). *ข้อมูลทั่วไปตำบลกาวะ*. สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2564, จาก https://www.abtkawa.go.th/content.php?p=1

ผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

IMPACT OF SOLID WASTE MANAGEMENT IN MOO 13 SATENG-NOK SUB-DISTRIC, AUMPHUR MUANG, YALA PROVINCE

อารีณี สือมะแอ[1]*, และซูไวดา วาแมยีซา[2], นูไรฮัน อะแด[3] และศรินทร์ญา จังจริง[4]

Areenee Suemaae[1]*, and Suwaida Wamaeyeesa[2], Nuraihan Adae[3] and Sarinya Jungjing[4]

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาขั้นตอนการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา 2) เพื่อศึกษาระดับผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่มีต่อประชาชนหมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา 3) เพื่อหาแนวทางในการจัดการบ่อขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือประชาชนในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำนวน 347 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เครื่องที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสถิติ t-test และ One Way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20-29 ปี นับถือศาสนาอิสลาม มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ส่วนใหญ่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีสถานภาพโสด โดยระดับความคิดเห็นด้านผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.92, S.D.=.526) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสุขภาพอนามัย อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.87, S.D.=.738) รองลงมา ด้านภูมิทัศน์ ($\overline{X}$=3.97, S.D.=.667) และด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ($\overline{X}$=3.88, S.D.=.513) ตามลำดับ

จากการศึกษา พบว่า ระดับความคิดเห็นผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลาอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับสูงสุดไปน้อยสุดจะได้ ดังนี้ ด้านภูมิทัศน์ ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพอนามัย

คำสำคัญ : ผลกระทบ, ขยะมูลฝอย, สุขภาพอนามัย, อนามัยสิ่งแวดล้อม, ภูมิทัศน์

1 - 3 นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

4 อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: 406107058@yru.ac.th

Abstract

The Research study on Impact of Solid Waste Management in Moo 13 Sateng-Nok Sub-distric, Aumphur Muang, Yala Province aimed at 1) To study the process of management of solid Waste pits of Yala City Municipality 2) To Study the level /Effectiveness /arising from the management of solid waste pist of Yala City Muunicipality towards the people of Moo 13 Sateng-Nok Sub-distric, Aumphur Muang, Yala Province 3) To find a way to manage the waste pits that are effective the sample group used in this study was people in Moo 13 Sateng-Nok Sub-distric, Aumphur Muang, Yala Province Number 347 people using (Accidental Sampling) The tool used is questionnaire The statistics used in the research were percentage value frequency value Arithmetic mean standard deviation statistical value and one way anova The results showed Most of the population are females aged 20-29 years Islam Have a high school education level / Vocational Vocational Most of them are students / students with incomes less than 10,000 baht and are single by the opinion level Impact of Solid Waste Management in Moo 13 Sateng-Nok Sub-distric, Aumphur Muang, Yala Province found Overall, all sides are very level ($\overline{X}$=3.92, S.D.=.526) When considering each aspect, it was found that health at a high level ($\overline{X}$=3.87, S.D.=.738) inferior landscape ($\overline{X}$=3.97, S.D.=.667) and environmental health ($\overline{X}$=3.88, S.D.=.513) respectively.

The From research studies, it was found that comment level Impact of Solid Waste Management in Moo 13 Sateng-Nok Sub-distric, Aumphur Muang, Yala Province at a high level When separated by side in order from highest to lowest, it will be as follows landscape and environmental health and health.

Keywords: Impact, Solid Waste, Health, Environmental Health, Landscape

1. บทนำ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อโลก ล้วนเกิดจากฝีมือมนุษย์ โดยเฉพาะขยะมูลฝอย ธนาคารโลกได้คาดการณ์ว่าปริมาณขยะของโลกจะเพิ่มขึ้นจากปัจจุบันถึงร้อยละ 70 หรือ 3,400 ล้านตัน ภายในปีพ.ศ. 2593 หรืออีก 30 ปีข้างหน้า หากยังมีปริมาณการบริโภคที่สูงดังเช่นปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลมา จากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรโลกและการขยายตัวของเมือง (Urbanization) นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะที่ส่วนมากถูกเทไว้กลางแจ้งหรือบ่อพัก ยังมีส่วนในการผลิตก๊าซมีเทน ซึ่งสามารถ ทำลายชั้นบรรยากาศมากกว่าก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ถึง 30 เท่า โดยขยะมูลฝอยที่เป็นปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นเศษอาหารที่เหลือจากการเตรียมการปรุงและการบริโภค รวมทั้งเศษกระดาษ พลาสติกและของที่ไม่ใช้ แล้วที่ถูกทิ้งตามถนนหรือที่สาธารณะต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นใบไม้ เศษกระดาษ ถุงพลาสติก ของเหลือใช้ รวมทั้งเศษ ดิน หิน จนกลายเป็นปัญหาระดับโลก อีกทั้งยังก่อให้เกิดปัญหาการลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาสารพิษ และปัญหาของระบบนิเวศ ซึ่งปัญหาที่สำคัญเหล่านี้มาจากปัญหาย่อย ๆ หลายปัญหา เช่น มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ตามมาอย่างมากมาย ซึ่งขณะนี้หลายประเทศให้ความสนใจและร่วมมือกันหาวิธีแก้ไข ทั้งการกำหนดนโยบายในการจัดการขยะ รวมถึงมาตรการลดเลิกใช้ถุงพลาสติก เพื่อร่วมมือกันกำจัดหรือลดจำนวนขยะมูลฝอยลง และหันมาเลือกใช้ วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หากมองกลับมาที่ประเทศไทยของเรา เป็นประเทศที่มีปัญหาขยะมูลฝอย ปริมาณมากที่สุดเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ส่งผลให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนด มาตรการให้ลดเลิกและงดใช้ถุงพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว 100% จากมาตรการยกเลิกพลาสติกใช้ครั้งเดียว นับว่าได้สร้างเป็นโอกาสใหม่ ๆ รวมถึงการเจาะตลาดบรรจุภัณฑ์ที่ใช้วัสดุ ทดแทนพลาสติก ซึ่งนับเป็นความท้าทายในการหาวัตถุดิบเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง รวมถึง มาตรการสนับสนุนให้เลือกใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ไบโอพลาสติกที่ทำมาจากอ้อย และมันสำปะหลัง โดยเริ่มวันที่ 1 มกราคม 2563 ที่ผ่านมา ซึ่งรัฐบาลไทยตั้งเป้าไว้ว่าภายในปี ค.ศ. 2022 ประเทศไทยจะสามารถลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปกำจัดได้ประมาณ 0.78 ล้านตันต่อปี (วิจารย์ สิมาฉายา,2563)

ในปัจจุบันปัญหาเรื่องขยะนับว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและต้องการความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วนในการจัดการผลกระทบโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประชาชนทุกคน เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของ ประชากรในประเทศมีจำนวนมากขึ้นและสิ่งที่ตามมาอย่างเลี่ยงไม่ได้ก็คือ ขยะ ย่อมมีจำนวนมากขึ้นตามไปด้วย จนกระทั่งการจัดการขยะไม่สมดุลกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนขยะ จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2563 พบว่ามีจำนวนประมาณ 27.8 ล้านตัน จากการที่คนหนึ่งสร้าง ขยะวันละ 1.13 กิโลกรัม เป็นขยะในเขต กทม. วันละประมาณ 10,560 ตัน/วัน และเป็นขยะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั่วประเทศวันละ 16,146 ตัน/วัน และมีแนวโน้มว่าจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี เนื่องจากจำนวนประชากรที่มากขึ้นและสร้างผลกระทบเป็นอย่างมากทั้งทางด้านสุขภาพอนามัย อนามัย สิ่งแวดล้อม และภูมิทัศน์ ถึงแม้ว่าในปีหนึ่งๆ จะต้องเสียงบประมาณเป็นจำนวนมากไปกับการจัดการและ แก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยแต่ผลลัพธ์ที่ได้ก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในจังหวัดยะลามีทั้งหมด 7 แห่ง โดยมีอำเภอรามัน อำเภอกาบัง อำเภอธารโต อำเภอบันนังสตา อำเภอเบตง อำเภอยะหา และอำเภอเมืองยะลา ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ส่งผลกระทบต่อประชาชนใน 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และด้านภูมิทัศน์ ซึ่งในด้านสุขภาพอนามัยส่งผลทำให้เกิดการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ โรคไข้เลือดออก โรคมาลาเรีย โรคอหิวาตกโรค และด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อประชาชนในเรื่องการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้งทำให้เกิดควันมูลพิษลอยขึ้นสู่อากาศและส่งกลิ่นเหม็น และด้านภูมิทัศน์ส่งผลให้พื้นที่เสื่อมสภาพไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ในอนาคตและขยะมูลฝอยเหล่านั้นส่งกลิ่นเหม็นน่ารังเกียจ เศษชิ้นส่วนของขยะมูลฝอยจะสามารถปลิวในอากาศ

ปัจจุบันสถานที่บ่อขยะของเทศบาลนครยะลามีพื้นที่รวม 115 ไร่ จำเป็นต้องรองรับขยะมูลฝอยจาก 46 เขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีปริมาณขยะมูลฝอยที่นำมาทิ้งในบ่อขยะจำนวน 107 ตัน/วัน และเฉลี่ยแต่ละปีจำนวน 39,055 ตัน/ปี ซึ่งสถานที่บ่อขยะ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีการจัดการขยะมูลฝอยที่ได้รับนี้ด้วยวิธีการฝังกลบ กากของเสียอันตรายที่ผ่านการทำลายฤทธิ์โดยปรับเสถียรแล้ว ซึ่งขั้นตอนในการกำจัดขยะแบบฝังกลบเป็นการนำขยะมากองรวมกันไว้ในบ่อดินแล้วเกลี่ยและบดอัดทับขยะให้แน่นโดยรถแทรกเตอร์ หลังจากนั้นนำดินมากลบทับหน้าขยะพร้อมบดอัดทับให้แน่นอีกครั้ง ชั้นบนสุดจะต้องกลบดินบดทับให้แน่น ทำเป็นชั้น ๆ จนสามารถปรับระดับพื้นดินได้ตามต้องการ แล้วปล่อยให้ขยะสลายตัว ซึ่งปัจจุบันนี้ระบบการจัดการขยะด้วยวิธีการฝังกลบก่อให้เกิดปัญหาสะสมของขยะมูลฝอย หากไม่แก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพทำให้ดินบริเวณนั้นมีโลหะหนักสะสมอยู่ ดินเสื่อมสภาพมีผลกระทบต่อพืชและสัตว์และอาจจะ ส่งผลกระทบในวงกว้าง และจะทวีความรุนแรงขึ้นตามการเจริญเติบโตของประชากรและชุมชน

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ว่าประชาชนได้รับผลกระทบในด้านสุขภาพอนามัย ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และด้านภูมิทัศน์ และหาแนวทางในการจัดการบ่อขยะเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลดีต่อประชาชนในพื้นที่บริเวณรอบบ่อขยะ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาขั้นตอนการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา

2.2 เพื่อศึกษาระดับผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่มีต่อประชาชนหมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.3 เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ที่มีต่อประชาชนหมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.4 เพื่อหาแนวทางในการจัดการบ่อขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดและทฤษฎีที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยมีดังนี้

3.1 ขอบเขตของผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะ

องค์การอนามัยโลก(2555) ได้ให้ความหมายของสุขภาพว่า “Health is Complete Physical, Mental, Social and Spiritual Well Being” ซึ่งหมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ

สมทรง ศกุนตนาค (2553) ผลกระทบทางสุขภาพ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในสุขภาพที่เกิดจากการสัมผัสแหล่งที่มา โดยทั่วไป

ผลกระทบทางสุขภาพเกิดจากสิ่งแวดล้อมที่เราอาศัยอยู่ผลกระทบทางสุขภาพ นอกจากจะลดความสามารถในการมองที่ทำให้เกิดความสกปรกและสร้างความเดือดร้อนรำคาญแล้ว จากการศึกษาทั่วโลก พบว่าฝุ่นละออง สามารถทำให้เสียชีวิตก่อนเวลาอันสมควร ทำให้เกิดโรคในระบบทางเดินหายใจและโรคในระบบหัวใจ และหลอดเลือด

ภาสกร สกุลศิลปกร (2544) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมว่า สิ่งแวดล้อมอยู่รอบตัวมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรม (จับต้องมองเห็น) และนามธรรม (วัฒนธรรมแบบแผน ประเพณี ความเชื่อ) มีอิทธิพลเกี่ยวโยงถึงกันเป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้างหรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งแวดล้อมเป็นวงจรและเป็นวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกันไปทั้งระบบ

พิชิต สกุลพราหมณ์ (2531, หน้า 334) ได้ให้ความหมายว่า ขยะมูลฝอย หมายถึง บรรดาสิ่งของที่เสื่อมสภาพ ชำรุด หรือสภาพการใช้งาน ได้แก่ เศษสิ่งของ หรือเศษวัสดุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากอาคาร ที่พักอาศัย สถานที่ทำการ หรือโรงงานอุตสาหกรรม ตลาด ถนน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ได้บัญญัติไว้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายความว่า สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) คือ เป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความ ต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีมากจนเกิด ความคิด ริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเบื้องแรก ของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทิ้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยกลุ่มหรือใน นามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์การ (organization) ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยุพาพร รูป งาม ,2545,หน้า15)

Erwin (อ้างอิงใน ยุพาพร รูปงาม5 2545, หน้า 6) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของ บุคคล แก้ไขปัญหาร่วมกับการ ใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการ ปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

(ยุพาพร รูปงาม. (2545). การมีส่วนร่วมของข้าราชการส านักงบประมาณ ในการปฏิรูป ระบบ ราชการ. ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

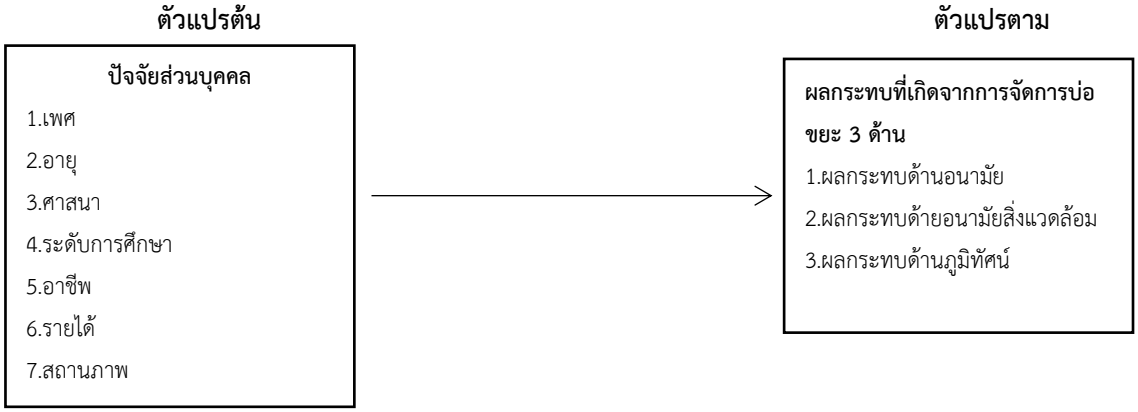

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยศึกษาขั้นตอนการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนหมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ได้แก่ ผลกระทบด้านอนามัย, ผลกระทบด้ายอนามัยสิ่งแวดล้อม , ผลกระทบด้านภูมิทัศน์ และหาแนวทางในการจัดการบ่อขยะที่มีประสิทธิภาพ

โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณจะมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามแบบประเมินค่าเพื่อการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

เกี่ยวกับผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับหาแนวทางในการจัดการบ่อขยะที่มีประสิทธิภาพ และการสัมภาษณ์กับผู้ที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา

4.2 กลุ่มตัวอย่าง

4.2.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ประชากรที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำนวน 1,733 คน คน โดยทำการหากลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane และแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ได้จำนวนทั้งสิ้น 347 คน

4.2.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ จำนวน 4 คน โดยแบ่งผู้นำชุมชน 2 คน และผู้นำศาสนา 2 คน เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น (Non-probability Selection Sampling) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสถิติ t-test และ One Way ANOVA

ผู้วิจัย ได้ใช้คะแนนคำถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ คือ

ระดับคะแนน	5	หมายถึง ระดับมากที่สุด
ระดับคะแนน	4	หมายถึง ระดับมาก
ระดับคะแนน	3	หมายถึง ระดับปานกลาง
ระดับคะแนน	2	หมายถึง ระดับน้อย
ระดับคะแนน	1	หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

การแปรผลข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ยแบ่งได้เป็น 5 ระดับแบบอันตรภาคชั้น (Class Interval) ดังนี้

$$\text{พิสัย} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5 - 1}{5}$$

$$= 0.80$$

โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับความสำคัญ
1.00-1.80	น้อยที่สุด
1.81-2.60	น้อย
2.61-3.40	ปานกลาง
3.41-4.20	มาก
4.21-5.00	มากที่สุด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

5. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 ขั้นตอนการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา

ขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา

1. การเก็บรวบรวม โดยเริ่มตั้งแต่การเก็บขยะมูลฝอยใส่ไว้ในภาชนะ ไปจนถึงการรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำไปใส่ยานพาหนะเพื่อที่จะขนถ่ายต่อไปยังแหล่งกำจัด หรือทำประโยชน์อื่น ๆ แล้วแต่กรณี

2. การขนส่ง เป็นการนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากชุมชนใส่ในยานพาหนะแล้วนำไปยังสถานที่กำจัด หรือทำประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งอาจจะเป็นการขนส่งโดยตรงจากแหล่งกำเนิดหรืออาจจะขนไปพักรวมไว้ที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งเรียกว่า สถานีขนส่งก็ได้

3. การแปรสภาพ เป็นวิธีการที่จะทำให้ขยะมูลฝอยสะดวกแก่การเก็บ หรือนำไปใช้ทำประโยชน์อย่างอื่น การแปรสภาพอาจทำให้ได้โดยการบดอัดเป็นก้อน คัดแยกเอาส่วนที่ใช้ประโยชน์ได้ออกไปใช้ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

4. การกำจัดหรือทำลาย เป็นวิธีการกำจัดครั้งสุดท้ายโดยวิธีการฝังกลบ เพื่อให้ขยะมูลฝอยในนั้น ๆ ไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อม อันมีผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

5.2 ระดับผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่มีต่อ ประชาชนหมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลาที่ไม่แตกต่าง**กัน**

ตารางที่ 1 ระดับผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่มีต่อ ประชาชนหมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา	$\overline{X}$	**S.D.**	**แปลผล**
ด้านสุขภาพอนามัย	3.87	.738	มาก
ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	3.88	.513	มาก
ด้านภูมิทัศน์	3.97	.667	มาก
ผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา รวมทุกด้าน	**3.92**	**.526**	**มาก**

ผลการวิจัยระดับความคิดเห็นด้านผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบล

สะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา อยู่ในระดับมากโดยมีค่า $\overline{X}$ เท่ากับ 3.92 และค่า S.D. เท่ากับ .526 โดยด้านภูมิทัศน์อยู่ในระดับสูงสุด ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับที่สอง และด้านสุขภาพอนามัยอยู่ในระดับสุดท้าย

5.3 เปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ที่มีต่อประชาชนหมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลาที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล	N	$\bar{X}$	S.D.	t	P-Value
เพศชาย	138	3.67	.829	-.420	.675
เพศหญิง	209	3.71	.857		
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	4	3.374	.844	.318
	ภายในกลุ่ม	342	243.854	.713	
	รวม	346	247.228		
ศาสนา	ระหว่างกลุ่ม	1	.037	.037	.819
	ภายในกลุ่ม	345	247.190	.716	
	รวม	346	247.228		
อาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	5	7.757	1.551	.053
	ภายในกลุ่ม	341	239.470	.702	
	รวม	346	247.228		
รายได้	ระหว่างกลุ่ม	4	5.943	1.486	0.80
	ภายในกลุ่ม	342	241.284	.706	
	รวม	346	247.248		
สถานภาพ	ระหว่างกลุ่ม	4	6.101	1.525	.073
	ภายในกลุ่ม	342	241.127	.705	
	รวม	346	247.228		

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลาที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล	N	$\bar{X}$	S.D.	t	P-Value
ระดับการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	5	9.395	1.879	.021
	ภายในกลุ่ม	341	237.832	.697	
	รวม	346	247.228		

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

6.1 เพื่อศึกษาขั้นตอนการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา มีดังนี้

1. การเก็บรวบรวม โดยเริ่มตั้งแต่การเก็บขยะมูลฝอยใส่ไว้ในภาชนะ ไปจนถึงการรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำไปใส่ยานพาหนะเพื่อที่จะขนถ่ายต่อไปยังแหล่งกำจัด หรือทำประโยชน์อื่น ๆ แล้วแต่กรณี

2. การขนส่ง เป็นการนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากชุมชนใส่ในยานพาหนะแล้วนำไปยังสถานที่กำจัด หรือทำประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งอาจจะเป็นการขนส่งโดยตรงจากแหล่งกำเนิดหรืออาจจะขนไปพักรวมไว้ที่ใดที่หนึ่ง ซึ่งเรียกว่า สถานีขนส่งก็ได้

3. การแปรสภาพ เป็นวิธีการที่จะทำให้ขยะมูลฝอยสะดวกแก่การเก็บ หรือนำไปใช้ทำประโยชน์อย่างอื่น การแปรสภาพอาจทำให้ได้โดยการบดอัดเป็นก้อน คัดแยกเอาส่วนที่ใช้ประโยชน์ได้ออกไปใช้ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

4. การกำจัดหรือทำลาย เป็นวิธีการกำจัดครั้งสุดท้ายโดยวิธีการฝังกลบ เพื่อให้ขยะมูลฝอยในนั้น ๆ ไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อม อันมีผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

6.2 ระดับผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่มีต่อ ประชาชนหมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นรายด้าน พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้วิจัยจะขออภิปรายผลการวิจัยจากลำดับสูงสุดไปสู่ลำดับต่ำสุด ดังนี้

6.2.1 ด้าน “สุขภาพอนามัย” เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่อยู่ในลำดับสูงสุด (ระดับมาก) ทั้งนี้จากแบบสอบถาม ความคิดเห็นด้านข้อเสนอแนะ และการสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า ด้านสุขภาพอนามัย อากาศ ฝุ่นละอองทำให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพอนามัยและเสี่ยงต่อการเกิดโรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียอันเกิดจากสัตว์พาหะนำโรคจากบ่อขยะมูลฝอยอีกทั้งทำให้เกิดภาวะเครียดกังวลทำให้ผู้สูงอายุเสี่ยงต่อการเกิดโรคแทรกซ้อนหรือโรคภัยไข้เจ็บ อาทิ เช่น เกิดภาวะโรคปอด โรคภูมิแพ้อันเกิดจากฝุ่นละออง โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระคายเคืองตา และโรคผิวหนังผื่นคัน

ผลการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า คนในพื้นที่มีความเสี่ยงเรื่องสุขภาพอนามัย เพราะในแต่ละวันจะสูดดมควันพิษจากการเผาขยะของบ่อขยะมูลฝอย โดยเฉพาะคนที่พักอาศัยใกล้บริเวณ

บ่อจะเสี่ยงกว่าคนที่พักไกลจากบ่อ ทำให้ในแต่ละปีมีผู้สูงอายุในพื้นที่ต้องไปตรวจสุขภาพเป็นจำนวนมาก และอีกปัญหาที่ประชาชนในชุมชนจะต้องเผชิญนั้นก็คือ ปัญหากลิ่นเหม็นซึ่งส่งผลทำให้บางครั้งเกิดภาวะเจ็บป่วยจากความเครียด และครอบครัวที่มีเด็กทารกจะกังวลเป็นพิเศษ เพราะเด็กมีระบบภูมิคุ้มกันที่ไม่สมบูรณ์ อาจจะทำให้มีโอกาสที่จะเผชิญกับเชื้อโรคต่าง ๆ ได้ง่าย ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ต้องการให้หน่วยงานเทศบาลเข้ามาช่วยแก้ปัญหา และจากอีกแง่มุมหนึ่งของประชาชนในพื้นที่ไม่ค่อยตระหนักว่าปัญหาสุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงนั้นมาจากบ่อขยะมูลฝอย เพราะเกิดจากการที่ไม่ค่อยใส่ใจในเรื่องของปัญหาสุขภาพตั้งแต่การบริโภคน้ำหรือการสูดดมควันพิษว่าโรคที่เกิดขึ้นนั้นมากจากการที่มีบ่อขยะในพื้นที่

6.2.2 ด้าน “อนามัยสิ่งแวดล้อม” เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่อยู่ในลำดับที่สอง (ระดับมาก) ทั้งนี้จากแบบสอบถาม ความคิดเห็นด้านข้อเสนอแนะ และการสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า ผลกระทบของบ่อขยะมูลฝอย ทำให้พื้นที่บริเวณบ่อขยะมูลฝอยมีกลิ่นเหม็น และทำให้เกิดน้ำเสียจากบ่อขยะมูลฝอยไหลลงสู่แม่น้ำ ซึ้งจะทำให้คุณภาพน้ำอุปโภคบริโภคไม่มีประสิทธิภาพ โดยที่ไม่มีการบำบัดจากเทศบาล อีกทั้งยังส่งผลเสียต่อระบบนิเวศน์เนื่องจากสภาพดินบริเวณบ่อขยะเสื่อมสภาพทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ประชา ชนในพื้นที่ไม่สามารถทำการเพาะปลูกบริเวณใกล้บ่อขยะมูลฝอย และการเผาไหม้ของขยะ จะทำให้เกิดปัญหาตามมา อาทิ เช่น เกิดควันพิษภายในชุมชน สิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพชุมชนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย และสภาพอากาศแปรปรวนเสี่ยงต่อการเกิดวาตภัยและอุทกภัยอีกทั้งพื้นที่บริเวณบ่อขยะสกปรกเป็นที่น่ารังเกียจแก่ผู้พบเห็นและผู้ที่อาศัยบริเวณใกล้กับบ่อขยะมูลฝอย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า อนามัยสิ่งแวดล้อม น้ำที่ใช้ในแต่ละวันบางทีมีน้ำเสียไม่สะอาดปะปนมาทำให้ลำบากเวลาจะใช้ในยามจำเป็นและน้ำมีกลิ่นเหม็นไม่สามารถนำมาบริโภคได้ ปัญหาควันจากการเผาขยะพัดพาเข้ามาในชุมชนทำให้สภาพอากาศแปรปรวนและเกิดมลพิษทางอากาศ ส่งผลทำให้คนในชุมชนได้รับอากาศที่ไม่มีประสิทธิภาพและดินในพื้นที่เสื่อมสภาพชุมชนไม่เป็นระเบียบทำให้ไม่น่าอยู่ บ่อน้ำขยะที่ทางเทศบาลได้ทำใกล้บ่อขยะมูลฝอยส่งปัญหากลิ่นเหม็นและรบกวนเวลาลมพัดมาทำให้เกิดการหายใจไม่สะดวกและเสียบรรยากาศในการใช้ชีวิต อนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยรวมแล้วพบปัญหาที่เกิดจาปขยะมูลฝอยและที่สำคัญคือ ปัญหาการแพร่ระบาดของสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค เช่น ยุง หนู แมลงสาบ แมลงวัน ปัญหากลิ่นเหม็นรวบกวน รวมทั้งปัญหาความสกปรกเลอะเทอะ ซึ่งประเด็นปัญหาเหล่านี้ เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายสาธารณะสุขและสิ่งแวดล้อม ควรจะได้วางแผนแนะนำให้ความรู้ประชาชนถึงแนวทางการป้องกันหรือกำจัดสัตว์พาหะนำโรคต่าง ๆ อันเป็นการป้องกัน การแพร่ระบาดของโรคติดต่อในชุมชน

6.2.3 ด้าน “ภูมิทัศน์” เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่อยู่ในลำดับสุดท้าย (ระดับมาก) ทั้งนี้จากแบบสอบถาม ความคิดเห็นด้านข้อเสนอแนะ และการสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนในพื้นที่ หมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า ลักษณะทางภูมิทัศน์ของพื้นที่ที่เกิดจากปัญหาขยะมูลฝอย อาทิ เช่น ปัญหากลิ่นเหม็น ปัญหาสุนัขจรจัด และปัญหาขยะจากบ่อที่ไหลเข้าสู่ชุมชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชน อีกทั้งยังมีปัญหาที่ประชาชนเกิดความกังวลในเรื่องของสิ่งที่มากับขยะมูลฝอย เช่น สารเคมี วัตถุระเบิด ทำให้ประชาชนต้องหลีกเลี่ยงการประกอบอาชีพใกล้บริเวณบ่อขยะและไม่สามารถสร้างอาคารบ้านเรือนใกล้บริเวณดังกล่าวอีกด้วย เพราะเสี่ยงต่อการเกิดไฟไหม้ และยังทำให้สภาพชุมชนโดยรวมขาดความสะอาดไม่น่าอยู่

ผลการวิจัยครั้งนี้มีลักษณะสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้สัมภาษณ์กล่าว สภาพภูมิทัศน์ของพื้นที่ชุมชนโดยรอบขาดความสะอาดไม่เป็นระเบียบ การที่ขยะมูลฝอยถูกสะสมไว้นานทำให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของเชื้อโรค แล้วยังส่งผลให้มีกลิ่นเหม็น และการที่รถขนส่งขยะที่ผ่านไปมาบนท้องถนน ทำให้เกิดความรำคาญแก่ประชาชนในพื้นที่ สภาพดินบริเวณบ่อขยะมูลฝอยทำให้เสื่อมสภาพลง อีกทั้งทำให้คนในชุมชนไม่สามารถเพาะปลูกใกล้บริเวณบ่อขยะมูลฝอย และอาคารบ้านเรือนที่อยู่ใกล้เคียงทำให้เสี่ยงต่อการเกิดดินทรุดหรือบ้านถล่ม และการเผาขยะมูลฝอยทำให้เสี่ยงต่อการเกิดไฟไหม้ อีกทั้งประชาชนไม่เห็นความสำคัญในการคัดแยกขยะและของเสีย จึงส่งกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ น้ำจากขยะที่อาจซึมลงไปในน้ำใต้ดิน ทำให้เกิดมลพิษในน้ำและในดิน รวมทั้งเกิดสภาพภูมิทัศน์ที่ไม่เหมาะสม และปัจจุบันการดำเนินงานคัดแยกขยะของเทศบาลนครยะลายังขาดประสิทธิภาพ ซึ่งการไม่แยกประเภทของขยะนั้นเป็นสาเหตุซึ่งการไม่แยกประเภทของขยะนั้นเป็นสาเหตุซึ่งทำให้เกิดภาวะโลกร้อน และปัญหาอย่างอื่นตามมามากมาย

6.3 เปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ที่มีต่อประชาชนหมู่ 13 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

6.3.1 เพศ ประชาชนที่มีเพศที่แตกต่างกันได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ประชาชนทั้งเพศชายและเพศหญิงได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาในรูปแบบเดียวกัน คือ ผลกระทบด้านสุขภาพอนามัย เสี่ยงต่อการเกิดโรคภัยไข้เจ็บเนื่องด้วยสภาพอากาศของพื้นที่ในช่วงเวลากลางคืนมีฝุ่นละอองจากการเผาขยะของบ่อทำให้บางครั้งมีกลิ่นและทำให้เกิดอาการปวดศีรษะ

6.3.2 อายุ ประชาชนที่มีอายุที่แตกต่างกันได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี จนถึงมากกว่า 50 ปี ได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาในรูปแบบเดียวกัน คือ ผลกระทบด้านสุขภาพอนามัย เด็กและผู้ใหญ่ในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคภัยไข้เจ็บจากการเผาขยะและบางครอบครัวที่มีเด็กทารกและผู้สูงอายุจะกังวลเป็นพิเศษเพราะกลัวติดเชื้อแบคทีเรียจากฝุ่น

6.3.3 ศาสนา ประชาชนที่มีศาสนาที่แตกต่างกันได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ ได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาในรูปแบบเดียวกัน ทั้งในเรื่องของสุขภาพอนามัย อนามัยสิ่งแวดล้อม และภูมิทัศน์

6.3.4 ระดับการศึกษาสูงสุด ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงสุดที่แตกต่างกันได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่แตกต่างกัน เพราะว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีความคิดที่แตกต่างจากคนที่ไม่ได้เรียนหนังสือ และประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/ปวส. และมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. เนื่องจากขาดความรู้ในเรื่องของผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยทำให้เวลาเจ็บป่วยเช่น เกิดภาวะโรคปอด โรคภูมิแพ้ อีกทั้งยังไม่คำนึงที่มาของโรคหรืออาการไม่สบายต่าง ๆ และอีกผลกระทบคือฝุ่นละอองจากการเผาบ่อขยะทำให้สภาพแวดล้อมของพื้นที่มีปัญหาควันพิษและปัญหาในด้านภูมิทัศน์มีสุนัขจรจัดจำนวนมาก แต่ปัญหาที่เผชิญก็ไม่ได้รับการแก้ไข เนื่องประชาชนในพื้นที่ มีความคิดที่แตกต่างกัน ในขณะที่ประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมีความคิดที่อยากแก้ปัญหา แต่ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น/ปวส. และมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีความคิดที่ไม่ค่อยอยากออกความคิดเห็นในการที่จะแก้ปัญหา

6.3.5 อาชีพ ประชาชนที่มีอาชีพที่แตกต่างกันได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาในรูปแบบเดียวกันไม่ว่าจะประกอบรับราชการ /รัฐวิสาหกิจ นักเรียน/นักศึกษา เกษตรกรรม และธุรกิจส่วนตัวได้รับผลกระทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ผลกระทบด้านสุขภาพอนามัย ผลกระทบอนามัย ผลกระทบด้านภูมิทัศน์

6.3.6 รายได้ต่อเดือน ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ประชาชนที่มีรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท ถึง มากกว่า 40,000 บาท ได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาในรูปแบบเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงจากโรคภัยต่าง ๆ ที่เกิดจากบ่อขยะมูลฝอยที่ตั้งในพื้นที่ และผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่ไม่บริสุทธิ์ ทำให้สภาพโดยรวมชองพื้นที่ไม่มีประสิทธิภาพและควรได้รับการแก้ไข

6.3.7 สถานภาพ ประชาชนที่มีสถานภาพที่แตกต่างกันได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาที่ไม่แตกต่างกัน เพราะว่า ประชาชนที่มีสถานภาพโสด สมรส หม้าย หย่า แยกกันอยู่ ได้รับผลกระทบจากการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาในรูปแบบเดียวกัน ทำให้ประชาชนต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพอากาศที่ไม่บริสุทธิ์ อีกทั้งการที่รถขนส่งขยะของเทศบาลนครยะลาที่ผ่านไปมาบนท้องถนนในพื้นที่ ทำให้เกิดความรำคาญแก่ประชาชน

6.4 แนวทางในการจัดการบ่อขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ

กรณีศึกษา แนวทางการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยร่วมกันระหว่างชุมชนและองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

1.ปัญหาที่ประชาชนในพื้นที่โดยรอบโครงการฯเผชิญอยู่ คือ กลิ่นเหม็นจากกระบวนการกำจัดขยะปัญหาฝุ่นละอองปัญหาน้ำขยะและเศษขยะที่ตกหล่นบนเส้นทางที่รถขนขยะวิ่งผ่านการรบกวนจากจำนวนแมลงวันที่เพิ่มขึ้น

2.ความต้องการของประชาชนจากผลกระทบที่ได้รับจากโครงการฯ ประชาชนส่วนใหญ่ประสงค์ให้ภาครัฐดำเนินการอย่างเร่งด่วน คือ การดูแลสุขภาพเด็กและผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษและอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะ อย่างยิ่งต่อผู้ป่วยโรคภูมิแพ้ หอบหืด และโรคทางเดินหายใจโดยแพทย์เฉพาะทางการให้ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย

3.พฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยและการมีส่วนร่วมในโครงการโรงงานกำจัดขยะเพื่อคัดแยกและทำปุ๋ยชีวภาพพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ทราบความหมายของขยะมูลฝอยขยะเปียก ขยะแห้ง ขยะอันตราย การจัดการขยะมูลฝอยไม่ควรเป็นภาระของภาครัฐตามลำพังแต่จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย

4.ความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยร่วมกันระหว่างชุมชนและองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการขยะมูลฝอยเพราะการจัดการดังกล่าวต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก และอาศัยบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการดูแลรักษาและตรวจสอบเครื่องจักรและสภาพแวดล้อม

การประเมินผลการจัดการโครงการโรงงานคัดแยกขยะมูลฝอยและทำปุ๋ยชีวภาพขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่มีความไม่สอดคล้องในด้านปัจจัยนำเข้าด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตประชาชนที่อาศัยในพื้นที่โดยรอบโรงงานฯ ประสบปัญหามลพิษด้านกลิ่นเหม็น แมลงวัน ฝุ่นละอองและน้ำเสีย และต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยกำหนดกติกาในการจัดการขยะมูลฝอยในการแก้ไขปัญหาระยะสั้นและใช้หลักการพึ่งตนเองของชุมชนและการลงนามในบันทึกความเข้าใจในลักษณะผลประโยชน์ต่างตอบแทนในการแก้ไขปัญหาระยะยาว

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.1.1 ควรมีการเพิ่มประชาชนในพื้นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเพราะจะได้ทราบถึงผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา ในพื้นที่ใกล้เคียงที่ได้รับผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา

7.1.2 ควรมีการเพิ่มตัวแปรตามให้มากกว่านี้ เพื่อจะได้ทราบผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลาในหลายๆ ด้าน เช่นด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ

7.1.3 ควรมีการวิเคราะห์ผลการวิจัยโดยใช้สถิติให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดข้อค้นพบในการวิจัยมากขึ้นเช่น สถิติ Regression เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยใดที่ส่งผลทำให้เกิดผลกระทบการจัดการบ่อขยะมูลฝอยของเทศบาลนครยะลา

7.2 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

7.2.1 ควรเพิ่มมาตรการการดูแลความปลอดภัยการขนส่งขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพเพื่อไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคนในชุมชน

7.2.2 ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ เพื่อจะได้นำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่

7.2.3 ควรส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของขยะมูลฝอยให้สามารถป้องกันโรคต่าง ๆ ที่เกิดจากบ่อขยะมูลฝอย

8. เอกสารอ้างอิง

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน. (2562). *แหล่งกำเนิดขยะ*. สืบค้น เมื่อ 27 มกราคม 2564, จาก http://www.nonpradoo.go.th/nonprado/mainfile/atnhcrxd1.pdf

พิชิต สกุลพราหมณ์. (2531). *การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บารมีการพิมพ์.

ภาสกร สกุลศิลปกร. (2544). *ความหมายของสิ่งแวดล้อม*. สืบค้น เมื่อ 26 มกราคม 2564, จาก http://www.edyzones.com/knowledge-2-14-27920.html

วิจารย์ สิมาฉายา. (2556). *ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อโลก*. สืบค้น เมื่อ 21 มกราคม 2564, จาก https://workpointtoday.com/10-environmental-threats1

สมทรง ศกุนตนาค. (2553). *ผลกระทบทางสุขภาพ*. สืบค้น เมื่อ 25 มกราคม 2564, จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/54930546/bibliography.pdf

ยรรยงค์ อินทร์ม่วง, นฤมล แสงประดับ, และบัญชร แก้วส่อง. (2543). *ระบบเฝ้าระวังคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพในระดับชุมชน*. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยระบบสาธารณะสุข, กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณะสุข.

วิชัย เทียนน้อย และคณะ. (2536). *มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, กอส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2538). *ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม*.

สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2546). *อบต. เทศบาล อบจ. อำนาจของใคร?*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

อำนาจ เจริญศิลป์. (2532). *ธรรมชาติของวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

เติมศักดิ์ เศฐวัชราวนิช. (2539). *การส่งเสริมสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.

แนวทางการพัฒนาอาชีพและการสร้างคุณค่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา

GUIDELINES FOR CAREER DEVELOPMENT AND CREATING VALUE OF ELDERLY'S QUALITY OF LIFE IN THE SOCIAL WELFARE DEVELOPMENT FOR OLDER PERSONS AT SONGKHLA OPERATION CENTER

รุสนีย์ เจะแต[1]*, อิติซัน เลาะมือเด๊าะ[2] และ สุปรีญา นุ่นเกลี้ยง[3]

Rusnee Chetae[1]*, Etisan Lohmerdoh[2], and Supreeya Nunkliang[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ตลอดจน ศักยภาพการทำงานและการเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ และหาแนวทางพัฒนาอาชีพและการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา การวิจัยเป็นทั้งวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือใช้การสำรวจกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติการวิจัย คือค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงตรรกะ

ผลการวิจัยพบว่า มีสภาพปัญหาในการบริหารจัดการด้านค่าใช้จ่ายประจำวันของผู้สูงอายุ ขาดบุคลากรวิชาชีพเฉพาะ มีข้อจำกัดการจัดกิจกรรมกายภาพ มีการเบิกจ่ายงบประมาณล่าช้า และงบประมาณด้านการบริการสวัสดิการไม่เพียงพอ ส่วนศักยภาพการทำงานและการเห็นคุณค่าของกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์ฯ โดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.61) โดยเฉพาะด้านการเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.57) ส่วนแนวทางพัฒนาอาชีพและการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.64) โดยเฉพาะด้านแนวทางการพัฒนาอาชีพมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 4.33, S.D = 0.66)

คำสำคัญ : การพัฒนาอาชีพผู้สูงอายุ, การสร้างคุณค่าของผู้สูงอายุ, ศักยภาพของผู้สูงอายุ

Abstract

This study aims (1) to investigate problems regarding the management, working potential, and appreciation of elderly, as well as (2) to seek ways to develop career, create value, and improve quality of life of elderly at the Social Welfare Development for Older Persons at Songkhla Operation Center. Random sampling was implemented to select 80 people for this quantitative and interview 3 staff in qualitative research. Tools used for data collection included questionnaires and interviews. Quantitative data was analyzed using average, percentage and standard deviation, and qualitative data using logical analysis.

1 - 2 นักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3 อาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: rusnee660@gmail.com

Findings show that there are problems with daily expenses management of older people, a lack of professional personnel, restrictions of physical activities, and delays of budget and insufficient funds for welfare. On the other hand, working potential and appreciation of the elderly are overall high ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.61). In particular, the average value of appreciation of the elderly turns out to be the highest ($\bar{X}$= 4.50, S.D. = 0.57). As for solution to career development and improvement of the quality of life for the elderly, they appear to be generally high ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.64). The former, in particular, has the highest average ($\bar{X}$ = 4.33, S.D = 0.66).

Keywords: career development for elderly, creating value of elderly, elderly 's potential

1. บทนำ

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดภาวการณ์แข่งขันสูงขึ้นและมีการปรับตัวมากขึ้น ซึ่งสภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติคาดการณ์ว่า ปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์ เป็นประเทศที่สองของอาเซียน รองจากสิงคโปร์ โดยประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีจำนวนไม่น้อยกว่า 13 ล้านคน หรือร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด โดยการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของไทยเข้าสู่สังคมสูงวัยส่งผลกระทบในหลายด้าน (ไทยรีฟอร์ม, 2562 [ออนไลน์]) ทั้งนี้ สภาพของสังคมครอบครัวไทยก็มีการเปลี่ยนจากสังคมครอบครัวใหญ่ที่มีปู่ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก กลายเป็นสังคมเดี่ยวมากขึ้น มีขนาดครอบครัวเล็ก ๆ สมาชิกในครัวเรือนต่างคนต่างอยู่และพึ่งพาอาศัยกันได้น้อยลง จากแนวโน้มสภาพการณ์เช่นนี้ การอยู่กันลำพังพ่อแม่และลูกทำให้ผู้สูงอายุขาดความสนใจจากลูกหลาน เกิดความรู้สึกน้อยใจ เสียใจ เบื่อหน่าย โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้ เป็นภาระของครอบครัว รัฐบาลจึงเข้ามาลดช่องว่างของปัญหาของกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งนโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับด้านผู้สูงอายุจะมุ่งเป้าหมายการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ และมีหลายหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้จัดตั้งกรมกิจการผู้สูงอายุที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง อาทิ ส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ และบริหารจัดการและกำกับดูแลการดำเนินงานกองทุนผู้สูงอายุเพื่อการคุ้มครอง การส่งเสริม การสนับสนุน และการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งทางคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติได้เสนอให้ประเทศไทยมีมาตรการรองรับสังคมสูงวัยคนไทยอายุยืน 4 มิติ คือมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติสุขภาพ และมิติสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ รัฐบาลได้กำหนดให้วาระผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติ มีแนวทางการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการผู้สูงอายุแห่งชาติ ครอบคลุมทั้งกลุ่มก่อนวัยสูงอายุ (25-59 ปี) และผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) โดยกลุ่มผู้สูงอายุได้มีการจัดทำแผนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่ครอบคลุมจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมากขึ้น เน้นการเสริมทักษะใหม่แก่แรงงานผู้สูงอายุ การออกแบบการทำงานให้ยืดหยุ่นและสร้างแรงจูงใจให้นายจ้างผู้สูงอายุ ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกิจกรรม CSR ภาคประชาชนในการสร้างงานผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ พร้อมทั้ง จัดทำแผนบูรณาการด้านสุขภาพ โดยมีเป้าหมายให้ผู้สูงอายุได้รับการตรวจ ป้องกัน และดูแลสุขภาพระยะยาวที่บ้านและในชุมชนตามระดับความจำเป็น สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีระบบการเงินการคลังที่ยั่งยืนในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (มาตรการสูงวัยมีคุณภาพ 4 มิติ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สุขภาพและสังคม, 2563 [ออนไลน์]) นอกจากนี้ แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2564) แบ่งเป็น 5 ยุทธศาสตร์ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 6 มาตรการหลัก คือ มาตรการส่งเสริมความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันดูแลตนเองเบื้องต้น มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ มาตรการส่งเสริม สนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ และมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553)

สำหรับ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา สังกัดกรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2549 มีอำนาจหน้าที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับพัฒนารูปแบบและแนวทางการจัดสวัสดิการสังคม ส่งเสริมและสนับสนุนระบบการดูแลผู้สูงอายุ สงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้สูงอายุในภาวะยากลำบากให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยช่วงแรกมีเคสของผู้สูงอายุ 12 คน เป็นผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้ทุกคน ส่วนปัจจุบัน มีผู้สูงอายุ 100 คน ช่วยเหลือตนเองได้ 48 คน อยู่บนเรือนนั่ง 40 คน มีภาวะติดเตียง 12 คน สำหรับกลุ่มคนที่นำส่งผู้สูงอายุ

เข้ามาในศูนย์ ฯ จะเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และจังหวัด ตลอดจน โรงพยาบาลแต่ละจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยส่วนมากเป็นปัญหาผู้สูงอายุที่ไม่มีลูก ไม่มีคนดูแล ไม่มีญาติ ไม่มีที่อยู่อาศัยหรือมีครอบครัวที่มีฐานะยากจนที่ไม่สามารถดูแลผู้สูงอายุได้ ด้วยเหตุนี้ กลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์จึงเป็นกลุ่มที่ด้อยศักยภาพ มีความต้องการความช่วยเหลือทุกมิติ

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นความท้าทายของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลาว่าจะค้นหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างไร โดยเฉพาะการสร้างคุณค่าการพึ่งตนเองของกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ ซึ่งการบริหารจัดการศูนย์ ฯ จะมีอุปสรรคด้านงบประมาณที่มีจำกัด ส่งผลต่อความท้าทายว่าจะทำอย่างไรให้อยู่รอดและพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งคณะผู้วิจัยสนใจการแนวคิดผู้ประกอบการเข้ามาเสริมเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ กิจกรรมตลาดสุขภาพ และเปิดพื้นที่ให้ภาคส่วนต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมและช่วยเหลือผู้สูงอายุในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป้าหมายจะเน้นเพิ่มศักยภาพและคุณค่าของการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ ผ่านรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ จึงสนใจเพื่อหาคำคอบเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาอาชีพและการสร้างคุณค่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการทำงานและการเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอาชีพและแนวทางการสร้างคุณค่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวทางการสร้างคุณค่าและการพัฒนาการสร้างอาชีพของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญพอสังเขป คือ

จากแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ กล่าวได้ว่าแต่ละประเทศคำว่า “ผู้สูงอายุ” หรือ “วัยชรา” แต่ละสังคม มีความหมายแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุโดยเฉลี่ยของการทำงานหรือสภาพทางร่างกายของผู้สูงอายุ สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ เช่น กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวีย ถืออายุ 67 ปี หรือมักจัดผู้สูงอายุนับจากอายุ 65 ปีขึ้นไป เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ถืออายุ 65 ปี หรือบางประเทศอาจนิยามผู้สูงอายุตามอายุกำหนดให้เกษียณงาน (อายุ 50 หรือ 60 หรือ 65 ปี) หรือนิยามตามสภาพร่างกาย โดยผู้หญิงสูงอายุอยู่ในช่วง 45-55ปี ส่วนชายอายุอยู่ในช่วง 55-75 ปี สำหรับประเทศไทย “ผู้สูงอายุ” ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 หมายถึง “บุคคล” ซึ่งมีอายุเกินกว่า 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย

สำหรับการแบ่งกลุ่มประเภทผู้สูงอายุนั้น องค์การอนามัยโลก ได้กำหนดผู้สูงอายุ หมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป โดยแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้สูงอายุตอนต้น อายุ 60 - 74 ปี กลุ่มที่ 2 คนชรา อายุระหว่าง อายุ75- 90 ปี และกลุ่มที่ 3 คนชรามาก อายุ 90 ปีขึ้นไป นอกจากนี้ กรมกิจการผู้สูงอายุ ได้จำแนกกลุ่มผู้สูงอายุไทยออกเป็น 3 ประเภท เพื่อการดูแลผู้สูงอายุในด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สภาพแวดล้อม และบริการสาธารณะ ดังนี้ คือ กลุ่มติดสังคม มีสุขภาพดีและสามารถอยู่ได้ตามลำพัง กลุ่มติดบ้าน ต้องการผู้ช่วยเหลือในชีวิตประจำวัน และกลุ่มติดเตียง ต้องการดูแลระยะยาวด้านการรักษาพยาบาลและสวัสดิการสังคม (ศุภวจี ภาษิตานนท์, 2560 : 7-8)

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ศักยภาพขั้นพื้นฐานหมายถึง ความรู้ หรือทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของบุคคลที่ต้องมีเพื่อให้สามารถที่จะทำงานที่สูงกว่า หรือซับซ้อนกว่าได้ เช่น สถานการณ์พูด การเขียน และ 2) ศักยภาพที่ทำให้เกิดความแตกต่าง หมายถึงปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีผลการทำงานที่ดีกว่า หรือสูงกว่ามาตรฐาน สูงกว่าคนทั่วไปจึงทำให้เกิดผลสำเร็จที่แตกต่างกัน โดยศักยภาพมีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนที่มองเห็นได้ชัด พัฒนาด้วยการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ ความรู้ และทักษะ หรือเรียกว่า hard skill และวนที่ซ่อนเร้นอยู่ ได้แก่ ทัศนคติ ค่านิยม และความเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง บุคลิกลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล และแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน หรือเรียกว่า soft skill

แนวคิดและทฤษฎีการเห็นคุณค่าในตนเองของ คูเปอร์สมิท (Coopersmith, 1981) อธิบายการเห็นคุณค่าในตนเองว่าเป็นการที่บุคคลรับรู้และประเมินตนเองแล้วแสดงออกไปในแง่ของการยอมรับตนเอง หรือไม่ยอมรับตนเอง โดยแสดงให้เห็นถึงขอบเขตความเชื่อของบุคคลที่มีต่อตนเองในด้านความสามารถ ความสำคัญ ความสำเร็จ และความมีคุณค่าของตนเอง รวมไปถึงการรับรู้จากการประเมินของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง ทั้งนี้ การเห็นคุณค่าในตนเองเกิดจาก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ เช่น ความสูง น้ำหนัก บุคลิกภาพ ความแข็งแรง เสื้อผ้า รูปร่าง ความสามารถทั่วไป ภาวะทางอารมณ์ โรคภัยไข้เจ็บ และปัญหาต่าง ๆ ที่มีผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ส่วนปัจจัยภายนอก คือ สภาพแวดล้อมที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตนเอง ได้แก่ สถานภาพทางสังคม กลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์กับครอบครัว

การเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุเป็นความรู้สึกเชื่อภายในตนขั้นพื้นฐานที่ผู้สูงอายุรู้สึกว่าเป็นที่รัก เป็นคนมีประโยชน์ และมีความสามารถซึ่งเป็นความรู้สึกที่ผู้สูงอายุมองเห็นความสามารถของตนเองในการเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงเมื่อสูงวัยความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สัมพันธ์กับอารมณ์ ความรู้สึก การกระทำ พฤติกรรม ทัศนคติ รวมทั้งความสามารถด้านต่าง ๆ ของคนเรา บุคคลที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองสูงจะเป็นบุคคลที่มีความสุข ไม่เครียด มีความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกตนเองมีความสามารถ (ทักษิกา ชัชวรัตน์ และ สุภาภรณ์ อุดมลักษณ์, 2560 : 179) ทั้งนี้ การสร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับตนเอง มีความเชื่อมั่น และมีความรู้สึกที่ดีกับบุคคลรอบข้าง ตลอดจนสามารถปรับตัวทางอารมณ์สังคม เผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้จะเป็นสิ่งที่นำพาความสุขมาสู่ชีวิต หากผู้สูงอายุมีความสุขก็จะส่งผลต่อระบบการทำงานภายในร่างกายของผู้สูงอายุ ลดความตึงเครียด เพิ่มสุขภาพทางกาย และสุขภาพทางใจ และทำให้ผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวมากขึ้น (วิทยากร เชียงกูร, 2552) ดังนั้น ผู้สูงอายุจะดำรงชีวิตได้ประสบความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องส่งเสริมกระบวนการความมีคุณค่าของ ของผู้สูงอายุ (ทักษิกา ชัชวรัตน์ และสุภาภรณ์ อุดมลักษณ์, 2560 : 179)

สำหรับการสร้างคุณค่าและการพัฒนาอาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุจะอยู่บนฐานการสร้างพลังผู้สูงอายุ หรือที่เรียกว่าภาวะพฤฒพลัง ซึ่งเป็นแนวคิดที่องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมาย “ภาวะพฤฒพลัง” ว่าเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุในการคงไว้ซึ่งศักยภาพของบุคคลทางด้านร่างกาย สังคมและความผาสุกด้านจิตใจขณะเดียวกัน มีความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต และคงการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม โดยได้รับการปกป้องการดูแลเมื่อถึงคราวจำเป็น ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลกได้กำหนดกรอบนโยบายพฤฒพลังบนพื้นฐานหลัก 3 ประการ คือ1) ด้านสุขภาพ มุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการส่งเสริมสุข ภาพร่างกายจิตใจ เชื่อมโยงทางสังคม รวมทั้งการที่ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้เหมาะสมตามวัย เพื่อให้มีร่างกายที่แข็งแรง มีจิตใจเข้มแข็ง พัฒนาจิตวิญญาณด้านบวก ซึ่งการส่งเสริมวิถีชีวิตให้มีสุขภาพดีและกระฉับกระเฉง (Healthy active lifestyles) เป็นกลยุทธ์สำคัญด้านสุขภาพ รวมถึง การเข้าถึงแหล่งบริการสุขภาพได้ตามสิทธิ และความจำเป็นของตน 2) ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ ตามสิทธิขั้นพื้นฐานของตนตามความสามารถความต้องการและความชอบของแต่ละบุคคล ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมประกอบด้วย 3 มิติที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมทางสังคม และการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ 3) ด้านหลักประกันความมั่นคง หมายถึง การสร้างหลักประกันให้กับผู้สูงอายุ

ซึ่งเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจะได้รับการคุ้มครอง การเคารพให้เกียรติ และได้รับการดูแลเมื่อไม่สามารถดูแลตนเองได้ หรืออยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น (ยมนา ชนะนิ, พรชัย จูลเมตต์ และนัยนา พิพัฒน์วณิชชา, 2563 : 85-86)

ซึ่งคณะผู้วิจัยได้นำมาประมวลสาระและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น (X) คือ ปัจจัยข้อมูลทั่วไป

ตัวแปรตาม (Y) คือ แนวทางการสร้างคุณค่าและการพัฒนาอาชีพของกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา

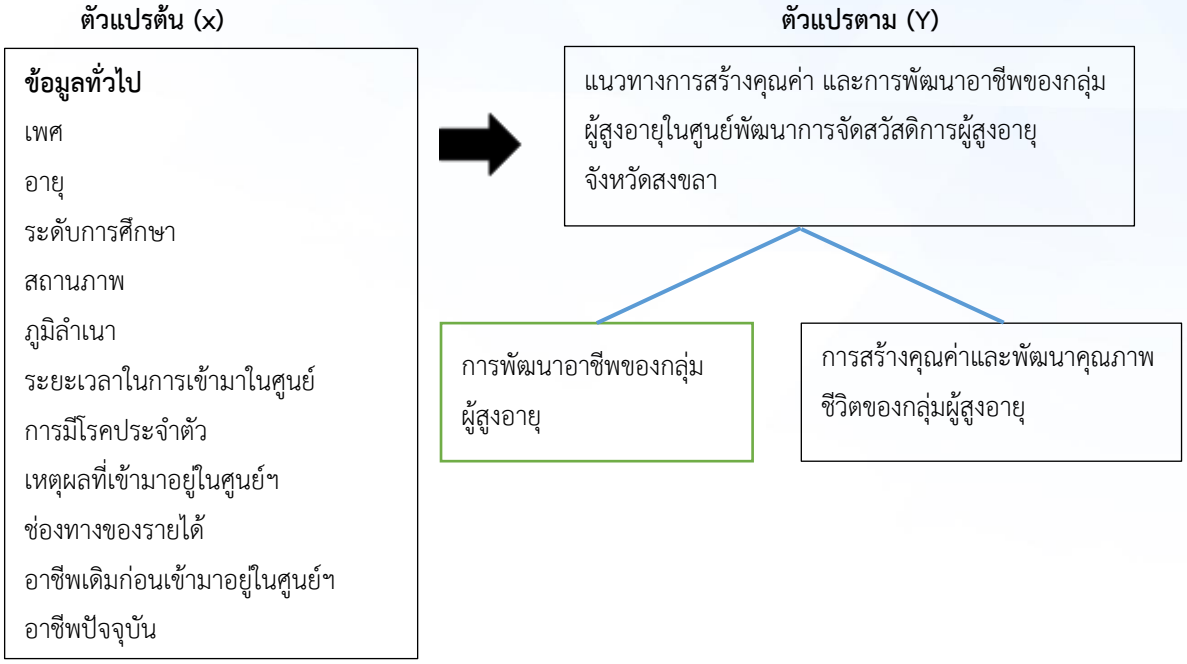

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แยกกลุ่มตัวอย่างกับประชากรให้ชัดเจน

- วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นประชากรทั้งหมด เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ 3 กล่าวคือ เป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในศูนย์การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา จำนวน 100 คน แยกเป็นชาย 52 คน และหญิง 48 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่พร้อมให้ข้อมูลและสามารถสื่อสารได้ จำนวน 80 คน

- วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มประชากรเป้าหมายที่ให้ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในศูนย์ฯ คือ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา จำนวน 25 คน ใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นวิจัยทั้งวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแยกเป็น

4.2.1 วิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม ใช้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และ 2 โดยผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดการวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาสร้างแบบสอบถาม โดยมีรายละเอียด คือ

ตอนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไป มีคำถาม 11 ข้อ เกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ภูมิลำเนา ระยะเวลาในการเข้ามาอยู่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลาท่านมีโรคประจำตัวหรือไม่ เหตุผลของท่านที่เข้ามาอยู่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา รายได้ของท่านมาจากช่องทางไหน อาชีพเดิมก่อนเข้ามาอยู่ในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา อาชีพปัจจุบัน

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับศักยภาพการทำงานและการเห็นคุณค่าของกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา เป็นคำถามปลายปิด แยกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ศักยภาพในการทำงานด้านอาชีพ มีคำถาม 8 ข้อ 2) การเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ มีคำถาม 5 ข้อ โดยมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการสร้างคุณค่าและการพัฒนาการสร้างอาชีพของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา เป็นคำถามปลายปิด แยกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) แนวทางการพัฒนาอาชีพ รวมคำถาม 14 ข้อ 2) ด้านแนวทางการสร้างคุณค่าและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รวมคำถาม 5 ข้อ มีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

จากคำถามตอนที่ 2 และ 3 ใช้การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน และแบ่งระดับเป็น 5 ระดับ เหมือนกัน คือ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า	ระดับความเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นน้อยที่สุด

4.2.2 วิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์กับเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา จำนวน คน

4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและการเก็บรวบรวบข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม กล่าวคือ การวัดความเชื่อมั่นของแบบสอบถามได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอบบาค = 0.826 ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ขอความอนุเคราะห์และดำเนินการประสานเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ เพื่อให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บแบบสอบถามกับผู้สูงอายุในศูนย์ฯ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2-3 จะใช้สถิติในการวิเคราะห์คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสำหรับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 ใช้การวิเคราะห์เชิงตรรกะ

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 52.5 อายุอยู่ในช่วง 60-69 ปี เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 40.0 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 81.3 มีสถานะหม้าย/หย่าร้าง เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 46.3 ภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่สงขลา คิดเป็นร้อยละ 52.3 ระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ ส่วนใหญ่อยู่มาแล้ว 10 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 61.3 ส่วนใหญ่มีโรคประจำตัวเป็นโรคความดันโลหิตสูง คิดเป็นร้อยละ 48.8 และเหตุผลของกลุ่มตัวอย่างที่เข้ามาอยู่ในศูนย์ โดยส่วนใหญ่อยากมาอยู่ด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 43.8 ทั้งนี้ รายได้ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากช่องทางเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 67.5 อาชีพเดิมของกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ทำอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 58.8 และส่วนใหญ่มีอาชีพปัจจุบันเป็นเกษตร คิดเป็นร้อยละ 100.0

5.2 สรุปผลการศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา

สภาพปัญหาในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา จำแนกเป็น

1) ปัญหาด้านงบประมาณในเรื่องค่าใช้จ่ายประจำวันของผู้สูงอายุ เช่น ค่าอาหาร เนื่องจากพอสิ้นปีงบประมาณ

ทางกรมกิจการผู้สูงอายุจะส่งผู้สูงอายุมาเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการผันผวนต่อผู้สูงอายุ ทั้งๆ ที่ผู้สูงอายุมีค่าอาหารคงที่ 19 บาทต่อมื้อต่อคน รวมค่าแก๊ส วัตถุดิบและค่าอื่น ๆ โดยเฉลี่ย แต่เบิกได้แค่ 100 คนตามจำนวนที่มีอยู่เดิม รวมทั้งปัญหาเรื่องของผ้าอ้อมสำเร็จรูปที่ต้องใช้จำนวนมาก ประมาณการเดือนละ 4000 กว่าชิ้น รวมทั้ง ยังมีปัญหาการดำเนินการเบิกจ่าย และการส่งงบประมาณที่ล่าช้า

2) ปัญหาด้านบุคลากร กล่าวคือ ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ ยังขาดทีมบุคลากรที่มีวิชาชีพเฉพาะทาง พยาบาลวิชาชีพ นักกายภาพบำบัด นักโภชนาการ นักจิตวิทยา เนื่องจากมีผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งที่อยู่ในศูนย์ ซึ่งการดูแลสภาพจิตใจเป็นสิ่งสำคัญของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึง ฝ่ายบริหารยังขาดบุคลากรงานพัสดุตามอัตราจริง ๆ

3) ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมและการบริการต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุ กล่าวคือ เนื่องจากขาดบุคลากรวิชาชีพนักโภชนาการ ทำให้มีผลกระทบการจัดกิจกรรมในศูนย์ และมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้สูงอายุ กล่าวคือ มีแค่การฟื้นฟูเท่านั้น ส่วนกิจกรรมต่างๆ ในช่วงเช้าเกี่ยวกับการทำกายภาพบำบัด จะขาดนักกายภาพบำบัดโดยตรง ทำให้ศูนย์ฯ ต้องมีการเชิญนักกายภาพจากโรงพยาบาลสะบ้าย้อย ซึ่งบางครั้งมีผู้ป่วยจำนวนมากจึงเป็นปัญหาในการจัดกิจกรรมกายภาพ รวมทั้ง การบริการสวัสดิการยังไม่เพียงพอ ผู้สูงอายุต้องการการบริการไม่ใช่แค่ปัจจัย 4 แต่ยังต้องการเรื่องของจิตใจ แต่การจัดกิจกรรมต่างๆขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ รวมถึง มีข้ออุปสรรคเกี่ยวกับการบริการด้านการศึกษาของผู้สูงอายุ คือ การเปิดโรงเรียนทั้งภายในและภายนอกที่มีการเรียนหลักสูตรระยะสั้น เช่น ระยะเวลา 3 เดือน แต่สถานการณ์ปัญหาโควิด-19 ทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้ผู้สูงอายุ

5.3 สรุปผลการศึกษาศักยภาพการทำงานและการเห็นคุณค่าของกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นเกี่ยวกับศักยภาพการทำงานและการเห็นคุณค่าของกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา ดังตาราง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับศักยภาพการทำงานและการเห็นคุณค่าของกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
ด้านศักยภาพในการทำงานด้านอาชีพ				
1.	ท่านมีความรอบรู้ ชำนาญด้านเกษตร เช่น การปลูกผัก	4.15	0.71	มาก
2.	ท่านมีความรู้และทักษะด้านหัตกรรม เช่น ทำพวงกุญแจ ลูกปัด พับกระดาษ	4.16	0.66	มาก
3.	ท่านมีความรู้ความสามารถประดิษฐ์สิ่งของเหลือใช้ เช่น ทำดอกไม้จากวัสดุเหลือใช้ พรหมเช็ดเท้าจากเศษผ้า	4.18	0.76	มาก
4.	ท่านมีร่างกายแข็งแรงสามารถทำงานประกอบอาชีพได้	4.33	0.69	มาก
5.	ท่านไม่มีโรคประจำตัวที่จะเป็นอุปสรรคในการทำงาน	4.42	0.72	มาก
6.	ท่านมีสภาพจิตใจแจ่มใสสามารถประกอบอาชีพ	4.45	0.61	มาก
7.	ท่านมีความกระตือรือร้นที่อยากจะทำงานหาอาชีพเสริมในศูนย์ฯ	4.42	0.54	มาก
8.	ท่านมีประสบการณ์การทำงานสามารถนำมาต่อยอดทำงานอาชีพในศูนย์ฯ	4.56	0.57	มากที่สุด
ศักยภาพในการทำงานด้านอาชีพโดยรวม		**4.33**	**0.66**	**มาก**
9.	ท่านรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นภาระต่อผู้อื่นสามารถทำงานหารายได้	4.37	0.58	มาก
10.	ท่านรู้สึกดีและมีความสุขที่ได้ทำงานหารายได้	4.51	0.57	มากที่สุด
11.	ท่านรู้สึกว่าการทำงานส่งเสริมอาชีพในศูนย์ฯ จะสามารถสร้างประโยชน์ต่อสังคม	4.55	0.52	มากที่สุด
12.	ท่านมีพลังทำงานส่งเสริมอาชีพในศูนย์ฯ เพื่อช่วยเหลือสังคม	4.53	0.61	มากที่สุด
13.	ท่านมีความรู้และพร้อมแบ่งปันประสบการณ์ที่มีให้กับผู้อื่น	4.53	0.57	มากที่สุด
ด้านการเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุโดยรวม		**4.50**	**0.57**	**มาก**
ผลรวมทั้งหมด		**4.41**	**0.61**	**มาก**

จากตารางสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าระดับศักยภาพการทำงานและการเห็นคุณค่าของกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลาโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.61) โดยเฉพาะด้านการเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.57) รองลงมาคือด้านศักยภาพการทำงานด้านอาชีพ ($\bar{x}$ = 4.33, S.D. = 0.66)

หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านศักยภาพการทำงานด้านอาชีพ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นศักยภาพการทำงานด้านอาชีพของผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ อยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.66) โดยเฉพาะประเด็นการมีประสบการณ์การทำงานสามารถนำต่อยอดทำงานอาชีพในศูนย์ฯ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.57) รองลงมาคือการมีสภาพจิตใจแจ่มใสสามารถประกอบอาชีพ ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.61) ส่วนประเด็นค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือมีความรอบรู้ชำนาญด้านเกษตร เช่น การปลูกผัก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.71)

ด้านการเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าการเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.57) โดยเฉพาะประเด็นรู้สึกว่าการทำงานส่งเสริมอาชีพในศูนย์ฯ จะสามารถสร้างประโยชน์ต่อสังคมมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) รองลงมาคือการมีพลังทำงานส่งเสริมอาชีพในศูนย์ฯ เพื่อช่วยเหลือต่อสังคมกับการมีความรู้และพร้อมแบ่งปันประสบการณ์ที่มีให้กับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.61 และ S.D. = 057) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือการรู้สึกว่าตนเองไม่เป็นภาระต่อผู้อื่นสามารถทำงานหารายได้ ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.58)

5.4 สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพ และการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาอาชีพ และการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ
ด้านแนวทางการพัฒนาอาชีพ				
1	ศูนย์ฯ ควรอบรมให้ความรู้ด้านอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดของผู้สูงอายุแต่ละคน	4.26	0.61	มาก
2	ศูนย์ฯ ต้องพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความรู้ด้านไอที และการสื่อสารในสังคม	4.28	0.62	มาก
3	ควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุในศูนย์ฯ มีความรู้การขายของออนไลน์ การสร้างเพจ การอัดวิดีโอ	4.26	0.67	มาก
4	ศูนย์ฯ ควรมีการพัฒนาต่อยอดทักษะอาชีพให้หลากหลาย เช่น การเย็บปักถักร้อยให้มีหลายแบบ	4.36	0.60	มาก
5	ควรเน้นการรวมกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ และความรู้ในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุในศูนย์ฯ	4.51	0.57	มากที่สุด
6	ศูนย์ฯ ควรเพิ่มการฝึกอาชีพคือการขายของสำหรับผู้สูงอายุ	4.41	0.58	มาก
7	ศูนย์ฯ ควรสนับสนุนให้มีการจัดตลาดนัดสุดสัปดาห์ภายในศูนย์เพื่อสร้างรายได้ของผู้สูงอายุกับกลุ่มคนต่างๆ	4.37	0.75	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาอาชีพ และการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.	ระดับ
8	ศูนย์ฯ ควรสนับสนุนให้มีการจัดตลาดนัดสุดสัปดาห์ภายในศูนย์เพื่อสร้างชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สูงอายุกับกลุ่มคนต่างๆ	4.46	0.65	มาก
9	ศูนย์ฯ ควรประสานของบประมาณมาแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายจากหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่	4.47	0.71	มาก
10	ศูนย์ฯ ควรจัดหาเงินทุนหมุนเวียนเพื่อใช้ทำอาชีพของผู้สูงอายุในศูนย์ฯ	4.23	0.71	มาก
11	ศูนย์ฯ ต้องพร้อมจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ	4.32	0.75	มาก
12	ศูนย์ฯ ต้องวางแผนค่าใช้จ่ายให้กับวิทยากรมาอบรมให้ความรู้สร้างอาชีพ	4.38	0.68	มาก
13	ต้องพัฒนาคุณค่าอาหารการกิน และความเป็นอยู่ในศูนย์ฯให้ถูกสุขลักษณะ	4.38	0.68	มาก
14	ศูนย์ฯ ควรปรับปรุงสถานที่และพัฒนาอุปกรณ์เครื่องมือในการส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุ	4.00	0.69	มาก
ด้านแนวทางการพัฒนาอาชีพโดยรวม		**4.33**	**0.66**	**มาก**
ด้านแนวทางการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ				
15	ลูกหลานของผู้สูงอายุที่อยู่ในศูนย์ ฯ ควรหมั่นมาเยี่ยมเป็นประจำทุก ๆ เดือน	4.05	0.65	มาก
16	ศูนย์ฯ ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณค่าการใช้ชีวิตในปัจจุบันโดยการใช้หลักศาสนาเข้ามาปรับความคิดของผู้สูงอายุดังกล่าว	4.26	0.58	มาก
17	ศูนย์ฯ ควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณค่าการใช้ชีวิตในปัจจุบันโดยการใช้หลักศาสนาเข้ามาปรับความคิดของผู้สูงอายุดังกล่าว	4.32	0.54	มาก
18	ศูนย์ฯ ควรจัดกิจกรรมเปิดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์เพื่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในศูนย์ฯ อย่างเป็นสุข	4.36	0.64	มาก
19	ศูนย์ฯ ควรประสานงานการจัดกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มผู้สูงอายุให้แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา เช่น การร้อยพวงมาลัย การทำขนม ฯลฯ	4.46	0.65	มาก
ด้านแนวทางการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวม		**4.28**	**0.63**	**มาก**
ผลรวมทั้งหมด		**4.30**	**0.64**	**มาก**

จากตารางสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาอาชีพ และการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลาโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.64) โดยเฉพาะด้านแนวทางการพัฒนาอาชีพมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 4.33, S.D = 0.66) รองลงมาคือด้านแนวทางการสร้างคุณค่าและพัฒนาคุณภาพชีวิต ($\bar{X}$ = 4.28, S.D = 0.63)

หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านแนวทางการพัฒนาอาชีพ กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นโดยรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.66) โดยเฉพาะประเด็นควรเน้นการรวมกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ และความรู้ในด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในศูนย์ มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.57) รองลงมาคือศูนย์ฯ ควรประสานของบประมาณมาแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายจากหน่วยงานท้องถิ่นในพื้นที่ ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.71) และศูนย์ฯ ควรสนับสนุนให้มีการจัดตลาดนัดสุดสัปดาห์ภายในศูนย์เพื่อสร้างชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สูงอายุกับกลุ่มคนต่างๆ ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.65) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ศูนย์ฯ ควรปรับปรุงสถานที่และพัฒนาอุปกรณ์เครื่องมือในการส่งเสริมอาชีพให้ผู้สูงอายุ ($\bar{X}$ = 4.00, S.D. = 0.69)

ด้านแนวทางการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28 , S.D. = 0.63) โดยเฉพาะประเด็นที่ว่าศูนย์ฯ ควรประสานงานการกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์ภูมิปัญญาและศิลปะวัฒนธรรมของกลุ่มผู้สูงอายุให้แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา เช่น การร้อยพวงมาลัย การทำขนม ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.65) รองลงมาคือศูนย์ฯ ควรจัดกิจกรรมเปิดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์เพื่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในศูนย์ฯ อย่างเป็นสุข ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.64) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ลูกหลานของผู้สูงอายุที่อยู่ในศูนย์ ฯ ควรหมั่นมาเยี่ยมเป็นประจำทุก ๆ เดือน ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.65)

สรุปก็คือ แนวทางการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ ที่พึงทำ คือมุ่งการจรรโลงใจในตัวผู้สูงอายุคือ ควรประสานหน่วยงานภายนอกให้ดึงประสบการณ์ ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มผู้สูงอายุมาถ่ายทอดให้แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา รวมถึง สนับสนุนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของกลุ่มเพื่อนผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัญหาในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายได้ว่า

จากสภาพปัญหาในการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลาจะมีประเด็นน่าสนใจ คือ 1) ปัญหาการบริหารด้านงบประมาณเรื่องของค่าใช้จ่ายการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่าผ้าอ้อมสำเร็จรูป 2) ปัญหาการบริหารด้านบุคลากร คือ ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ขาดทีมบุคลากรที่มีวิชาชีพเฉพาะทาง พยาบาลวิชาชีพ นักกายภาพบำบัด นักโภชนาการ นักจิตวิทยา ส่วนฝ่ายบริหารขาดเจ้าหน้าที่พัสดุที่มีตามอัตราจริงๆ และ 3) ปัญหาข้อจำกัดการจัดกิจกรรมต่างๆ และการบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากขาดบุคลากรสายวิชาชีพ นักโภชนาการ จึงทำได้แค่การฟื้นฟูกิจกรรมต่างๆ รวมถึงมีข้อจำกัดการจัดบริการสวัสดิการด้านต่างๆ สำหรับผู้สูงอายุที่ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะการดูแลด้านจิตใจ และการบริการด้านการศึกษาที่มีอุปสรรคการดำเนินงานภายใต้สถานการณ์วิกฤติ เช่น สถานการณ์โควิจัดอบรมไม่สะดวก ที่เป็นเช่นนี้ เป็นเพราะว่าภารกิจการดูแลสวัสดิการให้กลุ่มผู้สูงอายุที่ด้อยโอกาสหรือพึ่งพาตนเองไม่ได้เป็นเรื่องสำคัญที่มีขอบข่ายการดูแลหลายมิติ จึงเป็นสิ่งที่ยากสำหรับหน่วยงานของรัฐที่จะมีความพร้อมในการดูแลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องเดียวกับงานวิจัยของวัชนี อัชฌานภาลัย (2562) ที่สะท้อนว่าทรัพยากรในการดำเนินงานการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุแบบสถาบันให้บริการที่พักอาศัยในรูปแบบสถานสงเคราะห์ส่วนใหญ่เห็นว่าทรัพยากรมีไม่เพียงพอ

ทรัพยากรประกอบด้วย จำนวนเจ้าหน้าที่ งบประมาณ ข้อมูลข่าวสาร ขอบเขตอำนาจหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน และวัสดุอุปกรณ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวสันต์ วิเชียร (2559) ที่พบปัญหาคือหน่วยงานทำงานแยกส่วนทำให้มีความซ้ำซ้อนของการบริการหรือการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน รวมทั้ง งานวิจัยของวัชรินทร์ เสมามอญ (2556) ที่สะท้อนปัญหาหน่วยงานและบุคลากร โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีหน่วยงานสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน และควรเพิ่มเติมการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้มาในช่วงของกิจกรรมนันทนาการ (กิจกรรมการพูดคุย) ที่เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ

6.2 ระดับศักยภาพของศักยภาพการทำงานและการเห็นคุณค่าของกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

ศักยภาพการทำงานและการเห็นคุณค่าของกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา มีระดับมากโดยมีประเด็นที่น่าสนใจว่าการมีประสบการณ์การทำงานสามารถนำมาต่อยอดทำงานอาชีพในศูนย์ฯ เหตุผลเป็นเพราะว่าประสบการณ์จะช่วยลดความเสี่ยง และประหยัดเวลาของการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึง ประเด็นการรู้สึกว่าการทำงานส่งเสริมอาชีพในศูนย์ฯ จะสามารถสร้างประโยชน์ต่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณธิภา เอี่ยมสิริปรีดา, อัจศรา ประเสริฐสิน และนริสรา พึ่งโพธิ์สภ (2560) สะท้อนว่าการกำหนดนโยบายการส่งเสริมผลิตภาพในผู้สูงอายุผ่านการทำงานอาสาสมัคร โดยมีหน่วยงานของรัฐเป็นศูนย์กลางในการสนับสนุนและบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยการนำเสนองานอาสาสมัครหลากหลายรูปแบบให้อาสาสมัครเข้าร่วม เพราะการทำงานอาสาสมัครนอกจากเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมแล้ว ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างเสริมพลังและเห็นคุณค่าให้กับผู้สูงอายุ โดยทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายที่แข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี มีความพึงพอใจในชีวิตและสามารถปรับตัวหลังการเกษียณอายุได้ดี ภายใต้การบริหารจัดการงานอาสาสมัครสำหรับผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของภาวดี ทะไกรราช และคณะ (2558) พบว่าการดูแลตนเองของผู้สูงอายุมีรูปแบบกิจกรรมที่เน้นในการดูแลสุขภาพทางด้านกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม รวมถึงการสร้างคุณค่าของตัวเองและการถ่ายทอดโดยผู้สูงอายุมีองค์ความรู้และภูมิปัญญาในหลายๆ ด้าน และมีแนวคิดการนำองค์ความรู้และภูมิปัญญาด้านต่างๆ มาถ่ายทอดให้เด็ก เยาวชน บุคคลทั่วไปได้เรียนรู้ ก็สอดคล้องในทำนองเดียวกันของงานวิจัยปณิธี บราวน์ (2557) ที่ให้ความเห็นว่าการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงวัยในชุมชนสามารถใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม และทุนสัญลักษณ์ในการดำเนินกิจกรรมด้านผู้สูงวัย และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในท้องถิ่นโดยที่กลุ่มผู้สูงอายุยังนำการรวมกลุ่มมาใช้ต่อรองอัตลักษณ์ความเป็นผู้สูงวัย ซึ่งผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรีมีคุณค่าต่อครอบครัวชุมชน และสังคม รวมทั้งงานวิจัยของอนุชา ม่วงใหญ่ (2561) เห็นว่าวิธีการส่งเสริมการมีงานทำให้กับผู้สูงอายุตามความเหมาะสมในชุมชนเป็นสิ่งที่สร้างคุณค่าให้กับผู้สูงอายุด้วย

6.3 แนวทางการพัฒนาอาชีพ และการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

สรุปแนวทางการพัฒนาอาชีพและการสร้างคุณค่าพัฒนาคุณภาพชีวิตของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา พบว่าแนวทางการพัฒนาอาชีพควรเน้นการรวมกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่างๆ และความรู้ในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุในศูนย์ฯ เหตุผลเพราะว่าการรวมกลุ่มคนที่มีอายุ มีประสบการณ์ มีอาชีพที่แตกต่างจะช่วยการคิดสร้างสรรค์ต่อยอดการหาอาชีพเสริมได้ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชพล อ่ำสุข และปัทพร สุคนธมาน (2558) ให้ความเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือประชากรสูงวัยเหล่านี้ทั้งทางตรง เช่น การให้การสนับสนุนทุนกู้ยืมในการประกอบอาชีพ หรือทางอ้อมคือการผลักดันนโยบายต่างๆ ที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ แต่สิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงคือนายจ้างและบุคคลทั่วไปควรเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงศักยภาพของตนเองในการทำงานอย่างเต็มที่และเหมาะสมกับศักยภาพของตัว

ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุควรได้รับการเสริมแรงหรือเสริมพลังอำนาจในตัวเองว่าเขาเหล่านั้น มีศักยภาพและความสามารถ รวมทั้งเป็นที่ต้องการของสังคมในการเข้ามามีส่วนร่วมของการพัฒนาตลาดแรงงานและระบบเศรษฐกิจของประเทศ

สรุปแนวทางการสร้างคุณค่าและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ศูนย์ฯ ควรประสานงานการจัดกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มผู้สูงอายุให้แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา เช่น การร้อยพวงมาลัย การทำขนม ฯลฯ สอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิวัฒน์ พรวนสุข (2558) พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุด้านสังคมควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมดูแล และให้เกิดความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ และควรจัดสวัสดิการแจกสิ่งของที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุ และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมทางศาสนาและได้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม ควรสนับสนุนในด้านอาชีพการหารายได้อย่างเหมาะสมตามความถนัดของผู้สูงอายุ และให้มีส่วนร่วมปฏิบัติทุกขั้นตอน พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดอบรมเพิ่มความรู้และทักษะด้านอาชีพ และมีการบริการจัดการนำผลิตภัณฑ์กลุ่มออกจำหน่าย และจัดตั้งกองทุนและสวัสดิการกลุ่ม เช่นเดียวกับงานวิจัยของพลอยพรรณ เชี่ยวชาญ (2559) พบว่าผู้สูงอายุมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนด้านการศึกษา ด้านการศาสนา และด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี รวมทั้ง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจพร สุธรรมชัย, จิราพร เกศพิชญวัฒนา และนภัส แก้ววิเชียร (2558) พบว่ามีการจัดบริการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเป็นรูปแบบการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมเพื่อสร้างคุณค่าให้ผู้สูงอายุ

7.ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากผลวิจัยพบว่าประเด็นส่วนข้อดี คือ การมีความรู้และพร้อมแบ่งปันประสบการณ์การทำงานที่มีให้กับผู้อื่น และผู้สูงอายุสามารถสร้างประโยชน์ต่อสังคม และการต่อยอดทำงานอาชีพในศูนย์ ฯ และข้อปัญหาด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านการจัดกิจกรรม ทำให้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ประเด็นต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอแนะจากผลวิจัย ดังนี้

1) ด้านงบประมาณ ควรดำเนินการ คือ (1) แสวงหางบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย และ (2) แสวงหาความร่วมมือกับองค์กรและชุมชนทั้งภายในและภายนอก เช่น คนในชุมชน ภาคธุรกิจ หรือภาคประชาสังคมเพื่อขอสนับสนุนรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น ประชาสัมพันธ์ตั้งรับเงินบริจาคจากผู้ใจบุญ

2) ด้านบุคลากร ควรดำเนินการ คือ (1) สร้างเครือข่ายกับองค์กรด้านวิชาชีพ และ (2) สร้างความร่วมมือ ประสานกลุ่มผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอก มาช่วยสนับสนุนกิจกรรมและการบริหารของศูนย์ให้มีความหลากหลา ย และสามารถตอบสนองการแก้ปัญหาได้

3) ด้านการจัดกิจกรรม ควรดำเนินการ คือ (1) จัดกิจกรรมเปิดเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์เพื่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข (2) จัดกิจกรรมถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มผู้สูงอายุให้แก่เด็กและเยาวชน (3) ส่งเสริมพัฒนาอาชีพให้สมาชิกผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ โดยเน้นการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ และ (4) สนับสนุนการจัดตลาดนัดสุดสัปดาห์ภายในศูนย์ฯ เพื่อสร้างชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้สูงอายุกับกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชน

4) ด้านการจัดการ ควรดำเนินการ คือ (1) ส่งเสริมการรวมกลุ่มในลักษณะกิจการเพื่อสังคม โดยเน้นกลุ่มผู้สูงอายุในการทำธุรกิจเพื่อสังคม โดยมีภาคธุรกิจมาร่วมสนับสนุนเป็นหุ้นส่วนในการดำเนินผลิตสินค้า และด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ และ (2) การลดค่าใช้โดยใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

7.2 ข้อเสนอแนะในโอกาสต่อไป

ควรเพิ่มประเด็นศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการจูงใจที่มีผลต่อการสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์ฯ ตลอดจน การบริหารจัดการการตลาดผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุในศูนย์ฯ โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์การตลาดและช่องทางการจัดจำหน่าย

8. กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยเรื่องนี้ “แนวทางการสร้างคุณค่าและพัฒนาการสร้างอาชีพของศูนย์การพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา การดำเนินการวิจัยได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลอย่างดีจากผู้อำนวยการ และนักสังคมสงเคราะห์ศูนย์การพัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุจังหวัดสงขลา ตลอดจน ขอขอบคุณผู้สูงอายุที่อยู่ในศูนย์ ฯ

สุดท้าย ผู้วิจัยและคณะ หวังว่าผลการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อศูนย์การพัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุสงขลา อย่างไรก็ตาม หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับคำแนะนำหรือเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงงานให้มีคุณภาพมากขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2553). *แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545 - 2564) ฉบับปรุงปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสย์.

ทักษิกา ชัชวรัตน์ และ สุภาภรณ์ อุดมลักษณ์. (2560). “การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุ”. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*. 4(3). 175-188.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

เบญจพร สุธรรมชัย, จิราพร เกศพิชญวัฒนา และนภัส แก้ววิเชียร. (2558). “การสังเคราะห์รูปแบบบริการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ”. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*. 24(6). 1017-1029.

ปณิธี บราวน์. (2557). “พฤฒพลัง : บทบาทของกลุ่มผู้สูงอายุและ “ทุน” ที่ใช้ในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงวัย”. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*. 31(3). 97-120.

พรรณธิภา เอี่ยมสิริปรีดา, อัจศรา ประเสริฐสิน และนริสรา พึ่งโพธิ์สภ. (2560). “การสร้างเสริมพลังในผู้สูงอายุผ่านการทำงานอาสาสมัคร”. *วารสารวิชาการฟาร์อิสเทอร์น*. 11(2). 21-35.

พลอยพรรณ เชี่ยวชาญ. (2559). *บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน*. (ปริญญามหาบัณฑิต). วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ประจวบคีรีขันธ์.

ภาวดี ทะไกรราช และคณะ. (2558). “การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดศรีสะเกษ”. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 7(1). 39-61.

ภูมิวัฒน์ พรวนสุข. (2558). “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดแพร่”. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิชญทรรศน์*. 10(1). 77-87.

มาตรการสูงวัยมีคุณภาพ 4 มิติ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สุขภาพและสังคม. (2563). สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2564, จาก https://consmag.com/th/articles/207954

ยมนา ชนะนิ, พรชัย จูลเมตต์ และนัยนา พิพัฒน์วณิชชา. (2563). “ภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุในชุมชน จังหวัดอุบลราชธานี”. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*. 30(2). 85-86.

รัชพล อ่ำสุข และปัทพร สุคนธมาน. (2558). *การทำงานของผู้สูงอายุในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วสันต์ วิเชียร. (2559). “หลักการมีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุของชุมชนเทศบาลตำบลหนองหอย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*. 8(2). 81-93.

วัชรินทร์ เสมามอญ. (2556). *การมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดอ่างทอง*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา.

วัชนี อัชฌานภาลัย. (2562). *การดำเนินงานการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุแบบสถาบันให้บริการที่พักอาศัยในรูปแบบสถานสงเคราะห์ กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางแค กรมกิจการผู้สูงอายุ*. (ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

วิทยากร เชียงกูร. (2552). *จิตวิทยาในการสร้างความสุข*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สายธาร.

ศุภวจี ภาษิตานนท์. (2560). *การจัดสวัสดิการสังคมด้านสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา เขตบางแค*. (ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะสำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

อนุชา ม่วงใหญ่. (2561). แนวคิด และวิธีการเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าของผู้สูงอายุ. *การประชุมวิชาการระดับชาติพะเยาวิจัย ครั้งที่ 7*. (หน้า 2510-2518). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

ไทยรีฟอร์ม. (2562). *ปี 64 ไทยมีคนชรา 13 ล้าน เข้าสู่สังคมสูงวัยสมบูรณ์ - แนะรัฐเพิ่มอำนาจ อปท. ดูแล*. สืบค้นเมื่อ 27 มิถุนายน 2564, จาก https://www.isranews.org/isranews-news/77916-news-779161.html

Coopersmith, S. (1981). *The antecedents of self-esteem*. (2nd ed.). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.

นวัตกรรมการจัดการปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

INNOVATIONS OF CRIME PREVENTION AND COMMUNITY ORGANIZING IN MUEANG SATENG NOK MUNICIPALITY, MUANG DISTRICT, YALA PROVINCE

มารีนา เวาะหะ[1*], ซูเฟียน กาจิ[2], ฟาตีเมาะ ดอเล๊าะ[3] และศิริลักษณ์ คัมภิรานนท์[4]

Mareena Wohha[1*], Sufean Kaji[2], Fateemoh Dolah[3] and Siriluk Khumphiranont[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพความเสี่ยงด้านปัญหาอาชญากรรม 2) สภาพความเสี่ยงการจัดระเบียบในชุมชน 3) ศักยภาพเครือข่ายภาครัฐท้องถิ่นและชุมชนในการแก้ปัญหา และ 4) นวัตกรรมเครือข่ายการจัดการปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสำรวจกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 319 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมทั้ง ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงตรรกะ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพความเสี่ยงด้านปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนอยู่ระดับปานกลางเหมือนกัน ($\bar{X}$= 3.04, S.D.= .170) และ ($\bar{X}$= 3.00, S.D. = 1.29) รวมทั้ง ศักยภาพเครือข่ายภาครัฐท้องถิ่นและชุมชนในการแก้ปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชน และนวัตกรรมเครือข่ายการจัดการปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ($\bar{X}$ = 2.96, S.D. = .163) และ ($\bar{X}$= 2.97, S.D. = .945) ตามลำดับ โดยเฉพาะเน้นการนำเทคโนโลยีและวิธีการจัดการสมัยใหม่มาเพิ่มประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกในการแก้ปัญหาอาชญากรรมแต่ละประเภท และการจัดระเบียบชุมชนในด้านต่าง ๆ

คำสำคัญ : นวัตกรรม, ปัญหาอาชญากรรม , การจัดระเบียบชุมชน

Abstract

The objectives of this research are 1) to investigate risks of crimes, 2) to explore risks of community organizing, 3) to examine the community and local government's potential in dealing with crimes, and 4) to find out research innovations network in preventing crimes and organizing the communities. The research design of this study was a combination of quantitative and qualitative research. The sample of this study consisted of 319 respondents. The study employed questionnaires and interviews in collecting the data. The sampling technique used was multi-stage sampling. With respect to data analysis, the data were statistically analyzed using mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.), as for qualitative data employing logical analysis.

[1 - 3] นักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

[4] ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: mareenawohha@gmail.com

The findings show that bothha the risks of crimes and community ordering were at a medium level ($\bar{x}$= 3.04, S.D.= .170) and ($\bar{x}$= 3.00, S.D. = 1.29) respectively). As for the community and local government potential in dealing with crimes, and innovations network in preventing crimes and organizing the communities, they also appeared to be at a medium level ($\bar{x}$ = 2.96, S.D. = .163) and ($\bar{x}$= 2.97, S.D. = .945) respectively. In particular, applying technology and modern innovations to obtain efficient and effective outcomes in dealing with crimes and community organizing was required.

Keywords: Innovations, Crimes, Community Organizing

1. บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงที่พัฒนาอย่างรวดเร็วทำให้สังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสภาวะแวดล้อมอื่น ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ การมีระบบเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่าง รวดเร็ว มีความสลับซับซ้อน มีระบบการแข่งขัน มีการผูกขาดทางการค้า การเอาเปรียบทางการค้า การได้รับข้อมูลข่าวสารทั้งกระแสกดดันทางสังคมด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางลบ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยกระแสการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ส่งผลให้วิถีชีวิตและค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขกลับกลายมาเป็นสังคมโลกเสรีทำให้ภูมิคุ้มกันภายในของสังคมอ่อนแอลง (ไพโรจน์ ขุนหมื่น, 2550 : 32 อ้างถึงใน เคียงฤทัย โคตรรุจิน, 2562 : 1) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาชญากรรมเป็นปัญหาสังคมและเป็นภัยร้ายของทุกสังคมก่อให้เกิดความเสียหายทั้งด้านสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในด้านความสงบเรียบร้อย และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมโดยตรง และเป็นอันตรายต่อสังคมมีผลต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นอย่างมากของสังคมในส่วนรวม ความสูญเสียและความเสียหายอันเกิดจากอาชญากรรมในด้านเศรษฐกิจและสังคมมีมูลค่ามากมาย รวมทั้งมีผู้บาดเจ็บล้มตายเนื่องจากการก่ออาชญากรรมเป็นจำนวนมาก โดยปัจจุบันปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นมีมากควบคู่กับความเจริญก้าวหน้าของสังคมและ เทคโนโลยี สังคมที่มีความเจริญเติบโตขึ้นเท่าไหร่อาชญากรรมก็เจริญเติบโตเป็นเงาตามตัว ถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมหรือเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของสังคม ซึ่งอาชญากรรมเป็นตัวการทำลายโครงสร้างต่าง ๆ ของสังคมเป็นอุปสรรคที่ทำให้ประเทศไม่เจริญ พฤติกรรมดังกล่าวไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ปัญหาอาชญากรรมจึงเป็นปัญหาใหญ่ที่ประชาชนต้องประสบและได้รับความเดือดร้อน และอาจกล่าวได้ว่าปัญหาอาชญากรรมถือเป็นตัวชี้วัดสภาวะของสังคมบ่งบอกถึงความเดือดร้อนหรือความสงบสุขของประชาชน และมีความสำคัญที่สุดของสังคม ซึ่งปัญหาอาชญากรรมยังอาจเป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการเมือง ปัญหาด้านความ มั่นคงของชาติ เป็นต้น สำหรับอาชญากรรมในยุคปัจจุบันมีรูปแบบ/วิธีการต่าง ๆ ที่ผู้กระทำผิดทั้งหลายต่างคิดกลวิธีหาช่องทางหลบเลี่ยงกฎหมายพยายามร่วมกันคิดเบียดเบียนคนอื่นด้วยการรวมกลุ่มจึงทำให้อาชญากรรมเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงยากแก่การปราบปราม จากอดีตที่ผ่านมาจะมองข้ามถึงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมไม่ให้ความสำคัญของปัญหาอาชญากรรม การแก้ปัญหาจึงเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

ทั้งนี้ การแก้ไขปัญหาสังคมถือเป็นหน้าที่การให้บริการสาธารณะของรัฐที่ต้องดำเนินการให้กับประชาชนได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน แต่ด้วยผลกระทบของปัญหาอาชญากรรมมีผลกระทบหลายด้าน จึงไม่ควรให้เป็นภาระการแก้ปัญหาอยู่ภาครัฐอย่างเดียว นั่นหมายความว่า การป้องกันควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมย่อมเป็นภาระหน้าที่ของสังคมโดยรวมมิใช่หน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะ ฉะนั้น บทบาทของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นจะเข้ามาทำหน้าที่ป้องกันเฝ้าระวัง ปราบปราม ป้องกันก่อนเกิดอาชญากรรม โดยการจัดสายตรวจอยู่ตลอดเวลาเฝ้าระวังไม่ให้เกิดอาชญากรรม และปราบปรามเมื่อเกิดอาชญากรรมโดยเป็นไปตามขั้นตอนกฎหมาย และการจัดระเบียบชุมชนในการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ความสะอาดบริเวณตลาดนัด ร้านน้ำชาเพื่อไม่ส่งเสียงรบกวนแก่ประชาชนละแวกนั้น รัฐบาลท้องถิ่นได้ร่วมมือกับหน่วยงานตำรวจ หน่วยงานที่ไม่ใช่รัฐบาล และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันอาชญากรรม และจัดระเบียบชุมชน กล่าวได้ว่าต้องแสวงหาความร่วมมือ จากหน่วยงานต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุดต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชน

สำหรับปัญหาอาชญากรรมที่มีอัตราสูงมักปรากฏในสังคมที่มีความเป็นเมือง หรือเป็นชุมชนขยายตัวเป็นเมืองอย่างเช่นงานวิจัยนี้ ให้ความสนใจพื้นที่เขตเทศบาลเมืองสะเตงนอกเพราะเป็นพื้นที่ที่มีการขยายตัวอย่างอย่างเร็ว มีประชากร

เข้ามาอาศัยอยู่เป็นภาวะประชากรแฝง และมีลักษณะพื้นที่มีนัยความสี่ยงก่อให้เกิดอาชญากรรม ทั้งด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมก่อให้เกิดอาชญากรรมหลากหลายประเภท เช่น ลักทรัพย์ การกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ สะท้อนได้จาก สถิติคดีอาญาความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ พ.ศ. 2560 – 2562 จังหวัดยะลา เมื่อจำแนกความผิดพบว่า เป็นลักทรัพย์มากที่สุด รองลงมาคือฉ้อโกง และยักยอกทรัพย์ ส่วนคดีอาญาคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ พ.ศ. 2560 - 2562 พบว่าจังหวัดยะลาเมื่อจำแนกประเภทความผิด จะเป็นทำร้ายร่างกายมีสัดส่วนมากสุด รองลงมาคือ ฆ่าผู้อื่น และพยายามฆ่า ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, จาก http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/09.aspx) และคดียาเสพติด เมื่อจำแนกตามชนิดยาเสพติด พบว่า เมทแอมแฟตามีน มีมากสุด รองลงมาคือ พืชกระท่อม และกัญชาแห้ง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, จาก http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/09.aspx นอกจากนี้ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในงานวิจัยนี้ รวมถึงความผิดสังคมไร้ระเบียบ ไม่มีการจัดระเบียบชุมชน สังคม หรือจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยบนฟุตบาทซึ่งในเขตเทศบาลเมือง สะเตงนอก มีหาบแร่แผงลอยเป็นจำนวนมาก มีร้านน้ำชาที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่คนละแวกนั้นเพราะส่งเสียงดังสร้างความรำคาญ การมีตลาดนัดทำเกิดขยะในปริมาณที่มากขึ้น และสร้างภาระในการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ชุมชนมากขึ้น รวมถึง มีปัญหาการขับรถซิ่งในเวลากลางคืน ซึ่งจะเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่เผชิญอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในประเด็นท้าทายว่าจะค้นหาแนวทางใหม่ๆ ในการแก้ปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการป้องกันอาชญากรรม และด้านการจัดระเบียบชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพความเสี่ยงด้านปัญหาอาชญากรรมในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาสภาพความเสี่ยงด้านการจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
3. เพื่อศึกษาศักยภาพเครือข่ายภาครัฐ ท้องถิ่นและชุมชนในการแก้ปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
4. เพื่อศึกษานวัตกรรมเครือข่ายในการแก้ปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

จากการทบบวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวิจัยนี้ ประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดการใช้นวัตกรรมในการแก้ปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชน พอจะสรุปสาระสำคัญพอสังเขป ดังนี้

1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรม ได้อธิบายอาชญากรรมว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย ก่อให้เกิดการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินเป็นเรื่องที่น่ากลัว และร้ายแรงเป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ ต้องการเข้าไปเกี่ยวข้อง การกระทำใด ๆ ก็ตามที่มีลักษณะเป็นการฝ่าฝืน หรือขัดต่อตัวบทกฎหมาย ที่ได้บัญญัติไว้ และผู้กระทำดังกล่าวจะต้องได้รับการลงโทษตามตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้ในขณะนั้น (สุดสงวน สุธีสร, 2547 : 8) โดยที่แนวคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยาจะสร้างกรอบความเข้าใจตามสำนักความคิด 3 สำนัก คือ สำนักอาชญากรรมวิทยาดั้งเดิมที่เน้นความสำคัญของเสรีภาพของบุคคล ซึ่งอธิบายว่าคนจะมีการกระทำผิดบนฐานความพอใจ หรือการมีผลประโยชน์เป็นแรงกระตุ้น ส่วนสำนักอาชญากรรมวิทยาปฏิฐานนิยมจะให้ความสำคัญว่าปัจจัยทางชีวภาพ ปัจจัยทางสังคมสภาพแล้อมว่ามีผลต่อการกระทำผิดอาชญากรรม และสำนักอาชญากรรมวิทยาป้องกันสังคมมีเป้าหมายอยู่ที่การป้องกันสังคมและบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดซึ่งจะมีอิทธิพลตอการกำหนดมาตรการควบคุม

ทางสังคม นอกจากนี้ แนวความคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาในการกระทำความผิดยังได้อธิบายว่าลักษณะการกระทำผิดของคนเกิดจากสภาวะจิตใจที่มีผลตอพฤติกรรม และมากระทบตอจิตใจผลักดันใหกระทำผิด

2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดระเบียบชุมชน ให้ความหมายการจัดระเบียบชุมชนเป็นวิธีการ สังคมสงเคราะห์วิธีหนึ่งที่นักสังคมสงเคราะห์ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติงานกับชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน เป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนด้วยกิจกรรมหลาย ๆ ด้าน เพื่อตอบสนองลักษณะปัญหาความต้องการของชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของชุมชน การระดมทรัพยากรในสังคมมาสนับสนุน และมีการทำงานแบบสหวิชาการ รูปแบบการปฏิบัติงานจึงครอบคลุมทั้งการพัฒนาชุมชน การวางแผนทางสังคม และปฏิบัติการทางสังคม (ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช, 2533 : 3) โดยมีหลักการจัดระเบียบชุมชนบนฐานหลักประชาธิปไตยเพราะมองว่าทุกคนมีศักยภาพและควรให้ความสำคัญในการแสดงความคิดเห็นเพื่อหามติหรือความเห็นพ้องต้องกันของคนในชุมชนที่มีหลากหลายความคิดหลากหลายกลุ่มเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งการจัดระเบียบชุมชนจะต้องคำนึงถึงความการของชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน

3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนวัตกรรม ให้ความหมาย นวัตกรรม คือ ความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว ให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย ทั้งนี้ การจำแนกประเภทของนวัตกรรมมีหลายแนวทาง เช่น สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (2552) ได้แบ่งนวัตกรรมออกเป็น 5 ประเภท คือ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ 2) นวัตกรรมบริการ 3) นวัตกรรมกระบวนการ 4) นวัตกรรมการตลาด และ 5) นวัตกรรมองค์กร ซึ่งการนำแนวคิดนวัตกรรมมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรม จะครอบคลุมการใช้เครื่องมือ วิธีการ และการใช้เทคโนโลยี และรวมถึงการช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการป้องกันอาชญากรรมที่รวดเร็วขึ้น เช่น การออกแบบแนวคิดศูนย์ควบคุมสั่งการเพื่อการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในเพื่อขับเคลื่อนงานเป็นประเด็นๆ ส่วนการนำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดระเบียบชุมชน /สังคมจะเน้นกระบวนการ วิธีการ และช่องทางการสร้างความร่วมมือและการมีส่วนของชุมชนในการลดความเสี่ยงปัญหาการจัดระเบียบชุมชน ซึ่งในงานวิจัยนี้จะเน้นประเภทนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (product innovation) ซึ่งหมายถึง การพัฒนาและนำผลิตภัณฑ์ใหม่ไม่ว่าจะเป็นด้านเทคโนโลยีหรือวิธีการใช้ รวมไปถึงการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ เดิมที่มีอยู่ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และนวัตกรรมกระบวนการ (process innovation) หมายถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดวิธีการ หรือกระบวนการใหม่ๆ ที่ส่งผลให้กระบวนการผลิต และการทำงานโดยรวมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม การจัดระเบียบชุมชน และนวัตกรรม คณะผู้วิจัยได้นำมาออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัย สรุปดังภาพข้างล่าง

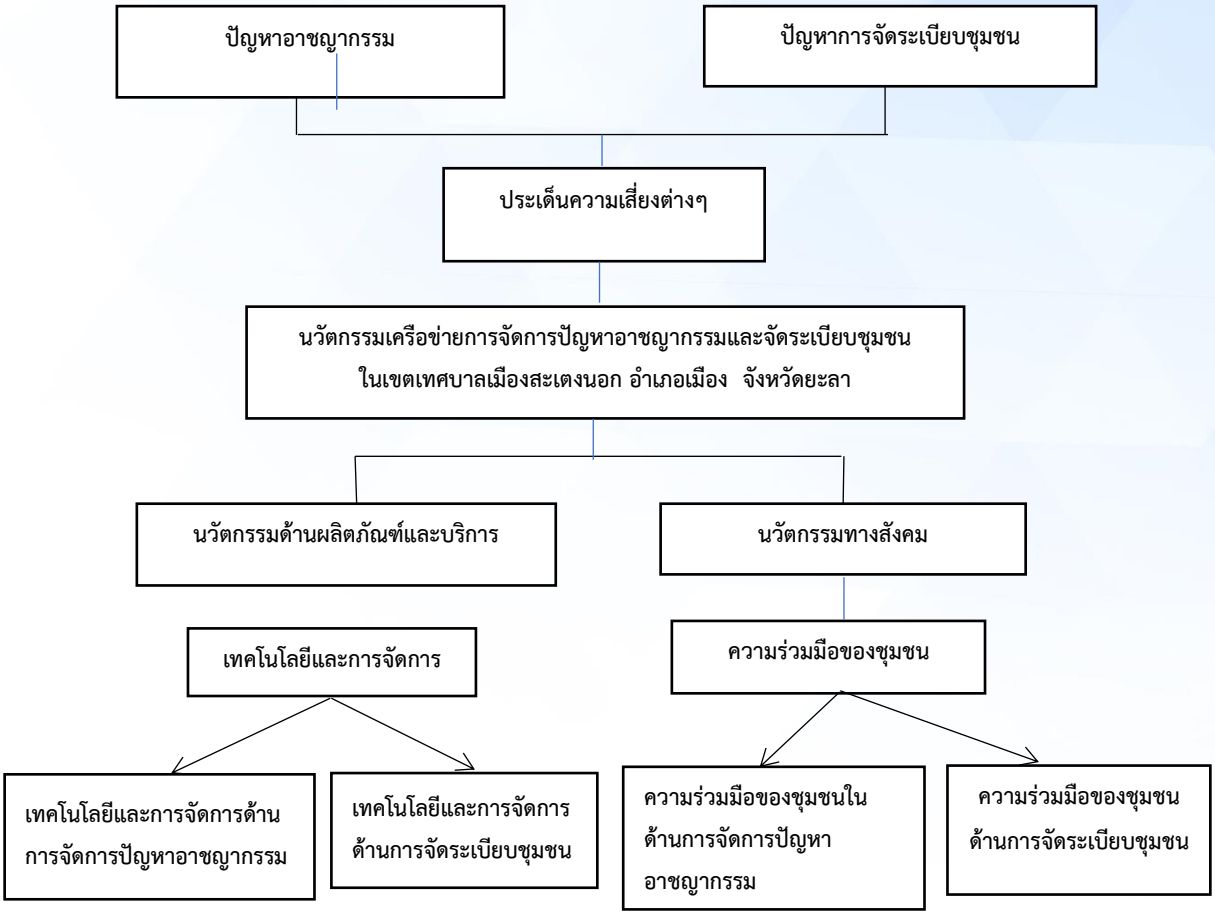

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอกทั้งหมด 33,456 คน ใช้สูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 395 ชุด แต่เก็บแบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ จำนวน 319 ชุด คิดเป็นร้อยละ 80.76

การสุ่มตัวอย่าง ใช้หลักไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มตามโควต้า ตามชุมชนหมู่บ้าน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกเป็นย่านชุมชน ย่านร้านค้า และย่านหาบเร่แผงลอย จำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ 4 หมู่ 6 และหมู่ 10 และขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยคำนึงถึงความหลากหลายด้านอาชีพ กล่าวคือ หมู่ที่ 4 บ้านนัดโต๊ะมง จำนวน 106 คน หมู่ที่ 6 บ้านพงปูโล๊ะ จำนวน 106 คน และหมู่ที่ 10 บ้านตือเบาะ จำนวน 107 คน

ส่วนกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงกับบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาดังกล่าว ทั้งโดยภาพรวม และเชิงพื้นที่ชุมชน จำนวน 5 คน คือ ตำรวจสถานีภูธรเมืองยะลา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 ผู้นำศาสนา หมู่ที่ 6 เจ้าหน้าที่เทศบาลเมืองสะเตงนอก และพนักงานราชการ (ครูสังกัดเทศบาลเมืองสะเตงนอก)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1-4 ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยแยกรายละเอียด ดังนี้

1) แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย โดยมีคำถามปลายปิด มีคำถาม 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงด้านปัญหาอาชญากรรม จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงด้านการจัดระเบียบชุมชน จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับศักยภาพเครือข่ายภาครัฐท้องถิ่นและชุมชนแก้ปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชน จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชน จำนวน 12 ข้อ

2) แบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชน จำนวน 6 ข้อ แยกเป็นประเภทอาชญากรรรม 3 ข้อ และการจัดระเบียบชุมชน 3 ข้อ

ทั้งนี้ คำถามในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 - 5 มีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนนเดียวกัน คือ มากที่สุด = 5, มาก = 4, ปานกลาง = 3, น้อย = 2 และ น้อยที่สุด = 1

นอกจากนี้ คำถามในตอนที่ 2 – 5 คณะผู้วิจัยได้แบ่งระดับคะแนน และแปลความหมาย เช่นเดียวกัน กล่าวคือ

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
4.51 - 5.00	ความคิดเห็นระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	ความคิดเห็นระดับมาก
2.51 - 3.50	ความคิดเห็นระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	ความคิดเห็นระดับน้อย
1.00 - 1.50	ความคิดเห็นระดับน้อยที่สุด

4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม คือการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค = 0.80 ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์กับเทศบาลเมืองสะเตงนอกในการประสานสมาชิกท้องถิ่นในการช่วยแนะนำคนในชุมชนแต่ละหมู่บ้าน ส่วนการสัมภาษณ์จะใช้การนัดหมายล่วงหน้าเพื่อขอสัมภาษณ์ในประเด็นคำถามต่าง ๆ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเป็นความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1-4 จะใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล คือค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูล เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงตรรกะ

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 50.5 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.2 นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 82.4 ส่วนใหญ่เป็นสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 67.1 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 31.0 โดยส่วนใหญ่มีตำแหน่งในชุมชนเป็นอื่น ๆ (ระบุ) คิดเป็นร้อยละ 65.8 ส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยเป็นบ้านตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 74.6 มีการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่ระดับมัธยมตอนปลาย/ปวช. คิดเป็น ร้อยละ 22.0 และส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001-6,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.5

5.2 สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงด้านปัญหาอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง สะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงปัญหาอาชญากรรมในเขตพื้นที่เทศบาลเมือง สะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1	ถนนคับแคบเสี่ยงต่อการเกิดกระทำผิดการลักทรัพย์	3.31	.775	ปานกลาง
2	ไฟสว่างไม่เพียงพอในพื้นที่สาธารณะอาจเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการลักทรัพย์	3.19	.915	ปานกลาง
3	ข้างทางไม่มีไฟสว่างหรือไฟไม่เพียงพอตามตรอกซอยหรือใต้สะพานลอยอาจเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการถูกล่วงละเมิดทางเพศ	3.09	.914	ปานกลาง
4	การอยู่ในพื้นที่เปลี่ยวห่างไกลชุมชนมักเสี่ยงตกเป็นเหยื่อการปล้นจี้หรือการดักทำร้ายร่างกาย	2.97	.951	ปานกลาง
5	การตั้งด่านสาตรวจในพื้นที่เปลี่ยวอาจเสี่ยงเกิดปัญหาการทะเลาะหรือทำร้ายร่างกายกับเจ้าหน้าที่ได้	2.88	.913	ปานกลาง
6	สถานที่บันเทิงในย่านชุมชนเสี่ยงต่อการเกิดการทะเลาะวิวาทหรือทำร้ายร่างกายของคนที่มาเที่ยวกัน	2.99	.924	ปานกลาง
7	การมีร้านน้ำชาในซอยใกล้หอพักมักเสี่ยงต่อการมั่วสุม/ทะเลาะหรือทำร้ายร่างกาย	2.84	.858	ปานกลาง
	ความเสี่ยงปัญหาอาชญากรรมภาพรวม โดยเฉลี่ย	3.04	.170	ปานกลาง

จากตารางสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นสภาพความเสี่ยงปัญหาอาชญากรรมในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลาในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 3.04, S.D.= .170) โดยเฉพาะประเด็นที่ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ถนนคับแคบเสี่ยงต่อการเกิดกระทำผิดการลักทรัพย์ ($\bar{X}$ = 3.31, S.D.=.775) รองลงมาคือไฟสว่างไม่เพียงพอในพื้นที่สาธารณะอาจเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการลักทรัพย์ โดยมีค่า ($\bar{X}$ = 3.19, S.D.=.915)

5.3 สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงด้านการจัดระเบียบชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลสภาพความเสี่ยงการจัดระเบียบชุมชน จำแนกตามด้านอาชญากรรม ในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1	ถนนคับแคบทำให้ลำบากในการจัดระเบียบโซนแผงลอย	2.92	.861	ปานกลาง
2	การมีหาบเร่แผงลอยบนถนนทำให้กีดขวางทางเท้าและถนนสาธารณะ	3.07	.895	ปานกลาง
3	การมีร้านน้ำชาตั้งขายช่วงกลางคืนในชุมชนมักจะสร้างความรำคาญให้กับคนในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง	3.29	.975	ปานกลาง
4	ในชุมชนมีการขับรถเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน	3.05	.857	ปานกลาง
5	หอพักที่มีนักศึกษาพักอาศัยจำนวนมากมักก่อให้เกิดรวมตัวส่งเสียงดังและสร้างความรำคาญให้คนในชุมชน	2.99	.931	ปานกลาง
6	ตลาดนัดริมถนนทำให้การสัญจรบนถนนติดขัดดูแลความเป็นระเบียบได้ยาก	2.91	.848	ปานกลาง
7	สถานที่บันเทิงในชุมชนมักเปิดเสียงดังสร้างความรำคาญให้ประชาชนละแวกนั้น	2.87	.977	ปานกลาง
8	หาบเร่แผงลอยเป็นตัวการหนึ่งที่ทำให้เกิดความสกปรกของฟุตบาท	2.90	.906	ปานกลาง
9	การมีร้านน้ำชาทำให้ผู้ขับรถจอดรถขวางทางเข้า-ออกบ้านของประชาชนที่อยู่ละแวกนั้น	2.97	1.92	ปานกลาง
	ด้านการจัดระเบียบชุมชนภาพรวม โดยเฉลี่ย	**3.00**	**1.29**	**ปานกลาง**

จากตารางสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นสภาพความเสี่ยงด้านจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลาโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.00, S.D. = 1.29) โดยเฉพาะประเด็นการมีร้านน้ำชาตั้งขายช่วงกลางคืนในชุมชนมักจะสร้างความรำคาญให้กับคนในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 3.29, S.D. = .975) รองลงมาคือการมีหาบเร่แผงลอยบนถนนทำให้กีดขวางทางเท้าและถนนสาธารณะ ($\bar{X}$ = 3.07, S.D. = .895)

5.4 สรุปผลการวิจัยศักยภาพเครือข่ายภาครัฐท้องถิ่นและชุมชนแก้ปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับศักยภาพเครือข่ายภาครัฐท้องถิ่นและชุมชนแก้ปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1	ตำรวจมีความพร้อมจัดวางระบบและจัดสรรกำลังสายตรวจเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์	3.05	.861	ปานกลาง
2	ผู้ใหญ่บ้านสามารถร่วมมือกับตำรวจในการแจ้งเบาะแสด้านการทำผิดทะเลาะวิวาทหรือขโมยลักทรัพย์ที่เกิดเหตุในชุมชน	3.10	.877	ปานกลาง
3	ชรบ.สมัครใจช่วยทำหน้าที่เป็นสายตรวจออกตรวจตราบริเวณซอยตามพื้นที่ต่างๆหรือจุดที่เสี่ยงต่อการเกิดเหตุอาชญากรรม	2.85	.892	ปานกลาง
4	เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอุปกรณ์และเครื่องมือยานพาหนะในการตรวจค้นบุคคลและยานพาหนะที่เดินทางที่มืดหรือจุดเปลี่ยว	2.93	.817	ปานกลาง
5	ตำรวจมีความพร้อมใช้อุปกรณ์ในการตรวจค้น เช่น เครื่องตรวจจับโลหะแบบมือถือ	3.12	1.05	ปานกลาง
6	เทศบาลสะเตงนอกสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ออกตรวจเยี่ยมบำรุงขวัญอาสาสมัครที่ดูแลเฝ้าระวังตามจุดตรวจของชุมชนต่างๆ	2.98	.938	ปานกลาง
7	ตำรวจสามารถปฏิบัติงานปราบหรือควบคุมกลุ่มเด็กขับรถวิ่ง(เด็กแว้น)บนท้องถนน	2.91	.924	ปานกลาง
8	ผู้ประกอบการและร้านค้าในชุมชนมีความสามารถและให้ความร่วมมือดูแลความปลอดภัยในพื้นที่ของตนเอง	2.86	.894	ปานกลาง
9	อาสาสมัครในชุมชนพร้อมใจช่วยเหลือเป็นสายตรวจเดินเท้าตรวจตราย่านชุมชนที่หนาแน่นในเวลากลางคืน เช่น ร้านน้ำชา หอพัก	2.95	.992	ปานกลาง
10	เทศบาลสะเตงนอกสามารถทำงานประสานหน่วยปกครองในการตรวจตราความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเช่า หอพัก ไม่ให้กระทำความผิดต่างๆ	2.89	.870	ปานกลาง
11	หน่วยงานภาครัฐสามารถสร้างกลไกการเฝ้าระวังร่วมกับคนในชุมชนปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมและบ้านเมือง	2.98	1.45	ปานกลาง
12	ภาครัฐและภาคเอกชนสามารถร่วมมือกันรณรงค์นำวิธีการป้องกันอาชยากรรมโดยลดช่องโอกาสการก่อเหตุมาใช้มากขึ้น	2.81	.846	ปานกลาง
13	ตำรวจมีความสามารถใช้ Social Medea ในการแจ้งข้อมูลข่าวสารการป้องกันตัวเองให้ประชาชนไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชยากรรม	2.99	.964	ปานกลาง
	รวม	**2.96**	**.163**	**ปานกลาง**

จากตารางสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าศักยภาพเครือข่ายภาครัฐท้องถิ่นและชุมชนในการแก้ปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.96, S.D. = .163) โดยเฉพาะประเด็นศักยภาพที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด คือ ตำรวจมีความพร้อมใช้อุปกรณ์ในการตรวจค้น เช่น เครื่องตรวจจับโลหะแบบมือถือ ($\bar{X}$ = 3.12, S.D. = 1.05) รองลงมาคือผู้ใหญ่บ้านสามารถร่วมมือกับตำรวจในการแจ้งเบาะแสด้านการทำผิดทะเลาะวิวาทหรือขโมยลักทรัพย์ที่เกิดเหตุในชุมชน ตำรวจมีความพร้อมจัดวางระบบและจัดสรรกำลังสายตรวจเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ ($\bar{X}$ = 3.10, S.D. = .877) และตำรวจมีความพร้อมจัดวางระบบและจัดสรรกำลังสายตรวจเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ ($\bar{X}$ = 3.05, S.D. = .861) ส่วนประเด็นศักยภาพที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ภาครัฐและภาคเอกชนสามารถร่วมมือกัน รณรงค์นำวิธีการป้องกันอาชยากรรมโดยลดช่องโอกาสการก่อเหตุมาใช้มาก ($\bar{X}$=2.81, S.D.=.846)

5.4 สรุปผลการวิจัยนวัตกรรมเครือข่ายการจัดการปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับนวัตกรรมเครือข่ายการจัดการปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
	ด้านอาชญากรรม			
1	เทศบาลจะต้องติดตั้งเสาไฟฟ้า การใช้สัญญาณเตือนภัยและการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรม	2.90	.928	ปานกลาง
2	ตำรวจจะต้องจัดระบบศูนย์รับแจ้งให้มีความพร้อมและสามารถช่วยเหลือและแก้ปัญหาการก่อเหตุได้ทันท่วงที	3.19	.990	ปานกลาง
3	ควรมีการประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้ในการจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือในการป้องกันตัวเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชยากรรม เช่น สเปรย์พริกไทย	3.09	.926	ปานกลาง
4	คนในชุมชนน่าจะใช้อาวุธเครื่องช็อตไฟฟ้าในการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม	2.95	.965	ปานกลาง
5	ตำรวจจะต้องใช้ Social Media ในการสื่อสารการปราบปรามการเกิดอาชญากรรมโดยเจาะกลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาชน	2.92	.956	ปานกลาง
6	ตำรวจควรพัฒนาระบบงานสายตรวจให้มีความพร้อมสามารถไปถึงที่เกิดเหตุและระงับเหตุร้ายโดยรวดเร็วทันเหตุการณ์	2.88	.907	ปานกลาง
7	คนในชุมชนอาจใช้นกหวีดเป็นเครื่องมือป้องกันตัวอย่างง่ายๆขณะตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้	2.97	.961	ปานกลาง
8	หน่วยงานท้องถิ่นจะต้องสนับสนุนคนในชุมชนติดอุปกรณ์ไว้ป้องกันตัวจากอาชญากรรมต่าง ๆ เช่น พกสนับมือ	2.96	.964	ปานกลาง
	ด้านการจัดระเบียบชุมชน			

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับนวัตกรรมเครือข่ายการจัดการปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชน ในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา (ต่อ)

ข้อที่	คำถาม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
9	หน่วยงานท้องถิ่นควรใช้เทคโนโลยีมาจัดการขยะ เช่น ตู้อัตโนมัติ รีไซเคิลในการแลกขยะเป็นเงินบริเวณตลาดในการจัดระเบียบด้านความสะอาด	3.00	.902	ปานกลาง
10	หน่วยงานภาครัฐจะต้องติดตั้งไฟกระพริบที่มีเสียงเตือนบริเวณถนนลูกระนาดในการจัดระเบียบด้านการเกิดอุบัติเหตุ	2.96	.936	ปานกลาง
11	หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการรณรงค์ร้านน้ำชาใช้แผ่นฟองน้ำเก็บเสียงในการจัดระเบียบลดปัญหาการส่งเสียงดังสร้างความรำคาญแก่บริเวณใกล้เคียง	2.97	.921	ปานกลาง
12	หน่วยงานท้องถิ่นควรส่งเสริมการใช้แอปพลิเคชั่นในการหาที่จอดรถในการจัดระเบียบความเรียบร้อยขณะจอดรถซื้อของบริเวณแผงลอย	2.83	.984	ปานกลาง
	รวม	**2.97**	**.945**	**ปานกลาง**

จากตารางสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นนวัตกรรมเครือข่ายการจัดการปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.97, S.D. = .945) โดยเฉพาะนวัตกรรมเครือข่ายการจัดการปัญหาอาชญากรรมจะพบประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด คือ ตำรวจจะต้องจัดระบบศูนย์รับแจ้งให้มีความพร้อมและสามารถช่วยเหลือ และแก้ปัญหาการก่อเหตุได้ทันท่วงที ($\bar{X}$ = 3.19, S.D. = .990) รองลงมาคือ ควรมีการประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้ในการจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือ ในการป้องกันตัวเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เช่น สเปรย์พริกไทย ($\bar{X}$=3.09,S.D. = .926) ส่วนประเด็นนวัตกรรมเครือข่ายด้านการจัดระเบียบชุมชน มีประเด็นค่าเฉลี่ยมากสุด คือ หน่วยงานท้องถิ่นควรใช้เทคโนโลยีมาจัดการขยะ เช่น ตู้อัตโนมัติรีไซเคิลในการแลกขยะเป็นเงินบริเวณตลาดในการจัดระเบียบด้านความสะอาด ($\bar{X}$=3.00, S.D. = .902) รองลงมาคือ หน่วยงานท้องถิ่นควรมีการรณรงค์ร้านน้ำชาใช้แผ่นฟองน้ำเก็บเสียงในการจัดระเบียบลดปัญหาการส่งเสียงดังสร้างความรำคาญแก่บริเวณใกล้เคียง ($\bar{X}$=2.97, S.D.= .921)

นอกจากนี้ จากผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนที่เกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน สามารถสรุปผลวิจัยนวัตกรรมการจัดการปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก ได้ว่า

นวัตกรรมการจัดการปัญหาอาชญากรรมในประเภทการล่วงละเมิดทางเพศ ควรติดตั้งไฟส่องสว่างในพื้นที่เปลี่ยวและติดตั้งกล้องวงจรปิด การมีเครือข่ายตาสับปะรดที่ช่วยในการสอดส่อง ส่วนประเภทการลักทรัพย์ ควรติดตั้งไซเรนเสียงกันขโมยแบบไร้สายในบ้าน และติดตั้งสัญญาเตือนในร้านค้าตามจุดต่าง ๆ ส่วนประเภทการทำร้ายร่างกายและทะเลาะวิวาทควรมีสายตรวจ ตั้งด่านตรวจตระเวนตามท้องถนน ตลอด 24 ชั่วโมง และตั้งตู้ที่หลบคนร้าย

ส่วนนวัตกรรมการจัดระเบียบชุมชนในด้านความสะอาดบริเวณตลาด ควรติดตั้งสัญญาเตือนให้ทิ้งขยะลงถังตามจุดที่กำหนดไว้ และตั้งถังขยะหลายๆจุด และนำเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ใช้เครื่องแลกขยะเป็นเงินอัตโนมัติเพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับคนที่ซื้อของบริเวณตลาด และใช้แอปพลิเคชั่น Recycle Day เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางในการให้ข้อมูลการคัดแยกขยะ และการใช้สื่อการรณรงค์อันตรายจากความสกปรกว่าจะนำโรคภัยมาสู่บริเวณตลาด ด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ของแผงลอย/ร้านน้ำชา/หอพัก คือการใช้นวัตกรรมล็อคแผงลอยที่มีสัญญาณเตือนเมื่อออกบริเวณบนท้องถนนในการจัดระเบียบแผงลอย และร้านน้ำชาควรติดตั้งแผ่นซับเสียงกันเสียงสะท้อนเพื่อไม่ให้รบกวนชาวบ้าน และด้านความปลอดภัยจากรถซิ่งหรืออุบัติเหตุ ควรติดตั้งเครื่องจับความเร็วของรถ และตั้งกล้องจับความเร็ว ใช้กล้องวงจรปิดจับภาพที่สามารถส่งสัญญาณเตือนให้ชะลอความเร็ว นำยางรถยนต์มาทาสีขาวและแดงแล้วนำไปติดบริเวณจุดเสี่ยง และนำแผ่นซีดีที่ไม่ใช้แล้วมาติดรวมกันเป็นแผงแล้วนำไปติดบริเวณจุดเสี่ยงเพื่อบอกเส้นทาง

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงด้านปัญหาอาชญากรรมในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

สภาพความเสี่ยงด้านปัญหาอาชญากรรมในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบประเด็นความเสี่ยงมากที่น่าสนใจคือ ถนนคับแคบเสี่ยงต่อการเกิดกระทำผิดการลักทรัพย์ และไฟสว่างไม่เพียงพอในพื้นที่สาธารณะอาจเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อการลักทรัพย์ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ อาจเพราะว่าสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น แสงไฟไม่พอ หรือการจราจรมาก ทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัย หรือมีความหวาดระแวงต่อภัยอาชญากรรมหรือการก่อเหตุได้ง่าย ซึ่งตรงกับสภาพพื้นที่เมืองสะเตงนอกที่เป็นชุมชนกึ่งเมือง มีการเติบโตขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว มีคนจากหลาย ๆ พื้นที่เข้ามาทำงานและมาศึกษาต่อในสถานศึกษาในพื้นที่เมืองยะลา แต่มักจะมาเช่าพักอาศัยอยู่ในเขตชุมชนสะเตงนอกเป็นจำนวนมาก และระบบโครงสร้างพื้นฐานขยายตัวไม่ทัน ถนนในชุมชนมีสภาพคับแคบ และขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของร้านค้าต่าง ๆ ในชุมชน จึงมีความล่อแหลมของการเกิดอาชญากรรมได้ง่าย ซึ่งก็สอดคล้องในทำนองเดียวกับงานวิจัยของยุทธการ แย้มลา (2563) พบว่า นิสิตของมหาวิทยาลัยนเรศวรมีความกลัวต่อการเกิดอาชญากรรมในบริเวณหอในภายในพื้นที่มหาวิทยาลัยนเรศวร และบริเวณซอยร้านอาหารซึ่งเป็นซอยที่เชื่อมต่อบริเวณเส้นทางคู่ขนานด้านหน้ามหาวิทยาลัย และคลองชลประทาน เนื่องจากเป็นจุดที่มีความเปลี่ยวและความมืด ปกติไม่ค่อยมีคนโดยสารผ่านส่งผลทำให้เป็นจุดที่นิสิตมีความกลัวต่อการเกิดอาชญากรรม เช่นเดียวกับงานวิจัยของสุพัตรา ขอมกระโทก และพชร สันทัด (2563) พบประเด็นปัญหาอาชญากรรมเกิดจากสภาพแวดล้อมและอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่

6.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงด้านการจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

สภาพความเสี่ยงด้านการจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบเป็นประเด็นเสี่ยงการมีร้านน้ำชาตั้งขายช่วงกลางคืนในชุมชน มักจะสร้างความรำคาญให้กับคนในชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง และการมีหาบเร่แผงลอยบนถนนทำให้กีดขวางทางเท้าและถนนสาธารณะ เหตุผลที่เป็นเช่น เพราะว่าวิถีชีวิตของคนไทยมุสลิมจะนิยมชื่นชอบกินน้ำชาและนั่งคุยสนทนากัน โดยเฉพาะเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก มีการพัฒนาบริบทความเป็นเมืองมากขึ้น มีการสร้างอาคารหอพัก บ้านเช่า ร้านอาหาร และร้านน้ำชามากขึ้น ซึ่งตอบสนองความต้องการของกลุ่มเยาวชนจากจังหวัดอื่น ๆ เช่น ปัตตานี นราธิวาส หรืออยู่อำเภออื่น ๆ ของจังหวัดยะลา มาพักอาศัยอยู่ตามหอพัก บ้านเช่าเพื่อเรียนหนังสือในเขตเมือง และมักมีพฤติกรรมรวมกลุ่มนั่งคุยและกินน้ำชายามค่ำคืน ส่วนประเด็นความเสี่ยงการจัดระเบียบชุมชนพบว่าถนนในย่านชุมชนของเทศบาลเมืองสะเตงนอกจะค่อนข้างแคบ ไม่มีฟุตบาท มีแม่ค้าพ่อค้ามาตั้งร้านค้า แผงลอย ขายของ ขายอาหารและเครื่องดื่ม ทำให้กีดขวางทางเท้าและถนนสาธารณะ ตลอดจน สร้างความไม่สบายใจ ความรำคาญ และความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในบริเวณร้านน้ำชา สอดคล้องกับงานวิจัยของสัณหกฤษณ์ บุญช่วย และสุมนทิพย์ จิตสว่าง (2562) ให้ความเห็นว่าการมีบริบททางสังคมที่มีความเป็นเมืองสูงย่อมส่งผลโดยตรงต่อการเกิดอาชญากรรมและความปลอดภัย

6.3 ผลการวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพเครือข่ายภาครัฐท้องถิ่นและชุมชนในการแก้ปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบในชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

ศักยภาพเครือข่ายภาครัฐ ท้องถิ่น และชุมชนในการแก้ปัญหาอาชญากรรมและจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบศักยภาพด้านตำรวจมีความพร้อมใช้อุปกรณ์ในการตรวจค้น เช่น เครื่องตรวจจับโลหะแบบมือถือ และมีความพร้อมจัดวางระบบและจัดสรรกำลังสายตรวจเดินทางไปยังสถานที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าปัจจุบันการปฏิบัติงานของตำรวจมีกำลังคนในระดับชุมชนด้วย เช่น ตำรวจชุมชน และมีสายตรวจที่เคลื่อนที่ตรวจตราตามสถานที่ หรือจุดสำคัญๆ รวมทั้ง มีแกนนำชุมชน และอาสาสมัครในการช่วยทำหน้าที่สอดส่องป้องกันเหตุในสถานที่ต่าง ๆ ในชุมชน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าในพื้นที่ชายแดนใต้มีประเด็นแทรกซ้อนจากสถานการณ์ความไม่สงบทำให้หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับการใช้งบประมาณเพื่อดูแลแลเฝ้าระวังการกระทำผิดประเภทต่างๆ เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิดในสถานที่ชุมชนต่าง ๆ และการจัดกลุ่มประชาชนมาช่วยงานอาสาในการเฝ้าระวังดูและความปลอดภัยในสถานที่สำคัญๆ และในพื้นที่ชุมชนต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ขอมกระโทก และพชร สันทัด (2563) ให้ความเห็นว่ารูปแบบการจัดการความปลอดภัยมีการใช้รูปแบบของการปรับสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีในการวางแผน รูปแบบของการให้ประชาชนมีส่วนร่วม รูปแบบเจ้าหน้าที่ทำงานร่วมกับประชาชน และรูปแบบการจัดสายตรวจเชิงรุก

6.4 ผลการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมเครือข่ายการจัดการปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

นวัตกรรมเครือข่ายการจัดการปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบประเด็นที่น่าสนใจว่าตำรวจจะต้องจัดระบบศูนย์รับแจ้งให้มีความพร้อม และสามารถช่วยเหลือและแก้ปัญหาการก่อเหตุได้ทันท่วงที และควรมีการประชาสัมพันธ์หรือให้ความรู้ในการจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือในการป้องกันตัวเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เช่น สเปรย์พริกไทย ตลอดจน ควรติดตั้งกล้องวงจรปิด และติดตั้งสัญญาเตือนในร้านค้าตามจุดต่าง ๆ การมีเครือข่ายตาสับปะรดที่ช่วยในการสอดส่อง ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าปัญหาอาชญากรรมมีหลายประเภท และมีหลายปัจจัยที่ก่ออาชญากรรม ดังนั้น นวัตกรรม ที่ใช้แก้ปัญหาอาชญากรรมต้องมองหลายมิติ ทั้งในแง่ระบบการจัดการข้อมูล และการให้ความรู้และการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความร่วมมือกับประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยชองอาภากรณ์ หงส์ยิ้ม (2559: บทคัดย่อ) ที่มีข้อเสนอแนะว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีการเฝ้าระวังและติดตามหาเบาะแสเพื่อการป้องกันและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และมีการจัดการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถของกับประชาชน รวมทั้ง งานวิจัยของสุพัตรา ขอมกระโทก และพชร สันทัด (2563) เสนอแนะให้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลอาชญากรรม และบูรณาการการทำงานเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม แนวทางการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เจ้าหน้าที่เข้มงวดกวดขัน ระดมกวาดล้าง ตรวจสอบสถานบันเทิง จัดประชุมผู้ประกอบการ หน่วยงานเพื่อสอบถามปัญหาหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน สถานบริการต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่คอยตรวจสอบผู้ใช้บริการ เพิ่มการบูรณาการ ดำเนินโครงการโรงพักล้าสมัยอย่างต่อเนื่อง ขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ในการดูแลบำรุงรักษาวัสดุและอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยี เช่นกันในงานวิจัยของก้องปิติ อ่อนมาก (2563) ให้ความเห็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันอาชญากรรมของข้าราชการตำรวจ คือ การบริหารจัดการด้านกำลังพล ด้านวัสดุ อุปกรณ์ให้เหมาะสมเพียงพอกับการปฏิบัติงาน การแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานอื่น การนำเทคโนโลยีมาช่วยในงานป้องกันอาชญากรรมสู่ความยั่งยืน นอกจากนี้ งานวิจัยของ ปัทมาวดี เปรมกาศ (2561) มีความเห็นว่าการใช้กล้องวงจรปิดเป็นอีกแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมทำให้คนที่จะก่อเหตุอาชญากรรมไม่กล้าลงมือ ในการก่อเหตุร้ายต่าง ๆ ส่วนนวัตกรรมการจัดระเบียบชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสะเตงนอก พบประเด็นที่น่าสนใจ คือหน่วยงานท้องถิ่น

ควรใช้เทคโนโลยีมาจัดการขยะ เช่น ตู้อัตโนมัติรีไซเคิลในการแลกขยะเป็นเงินบริเวณตลาดในการจัดระเบียบด้านความสะอาด รองลงมาคือหน่วยงานท้องถิ่น ควรมีการรณรงค์ร้านน้ำชาใช้แผ่นฟองน้ำเก็บเสียงในการจัดระเบียบลดปัญหาการส่งเสียงดังสร้างความรำคาญแก่บริเวณใกล้เคียง เหตุผลที่สนับสนุนเพราะว่าในชุมชนกึ่งเมืองของเทศบาลเมืองสะเตงนอก ปัญหาที่ส่งผลกระทบกับชุมชนสร้างความรำคาญเป็นอย่างมาก คือ การจัดการขยะในชุมชน และการเปิดร้านค้าแผงลอย และร้านน้ำชาที่ตั้งอยู่ตามถนน ตามซอยต่างๆ ซึ่งการใช้นวัตกรรมต้องเน้นทั้งทางเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางสังคมที่มุ่งสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนในการดูแลรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย สอดคล้องกับแนวคิดการจัดระเบียบทางสังคมที่สัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน 4 ระดับ (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์, 2547) คือการจัดระเบียบระดับอินทรีย์ (organic ordering) การจัดระเบียบระดับบุคคล (personal ordering) การจัดระเบียบระดับสังคม (social ordering) การจัดระเบียบระดับสัญลักษณ์ (symbolic ordering) เช่นเดียวกับงานวิจัยของธนพัฒน์ ภคชัยวิศิษฏ์ (2562) พบว่า ระบบการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรม 3 ด้าน คือ ด้านการบังคับใช้กฎหมายควรเพิ่มสายตรวจ เพิ่มความถี่และเพิ่มช่วงเวลาออกตรวจ ด้านการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม ควรเพิ่มแสงสว่างในจุดล่อแหลม เช่นบริเวณบ่อบำบัดน้ำเสีย ติดตั้งป้ายสัญลักษณ์เตือนภัย กวดขันร้านค้าชุมชน และด้านชุมชน สร้างสังคมเข้มแข็ง และบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน รวมทั้งงานวิจัยของปวริศร์ ฉวีอินทร์ (2561) พบว่า แนวทางที่ดีในการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยพื้นที่ปากคลองตลาด เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร คือการตีเส้นแบ่งพื้นที่บนทางเท้าให้ชัดเจน และเจ้าหน้าที่ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ผู้ค้าจะต้องเคารพกฎหมาย กฎระเบียบไม่อนุญาตรถเข็นหรือหาบเร่เข้ามาบนทางเท้า อีกทั้งต้อง ทำความสะอาดให้เป็นที่เรียบร้อย ทั้งขณะที่ทำการค้าและหลังจากปิดการค้าแล้ว นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพะเยา นุเสน (2562) ที่พบว่าปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการรักษาวัฒนธรรมของชุมชน กล่าวคือ ชุมชน มีการสร้างข้อตกลง กลไกในการควบคุม และจัดระเบียบชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลวิจัยพบความเสี่ยงด้านอาชญากรรมที่ว่าสภาพถนนคับแคบ และความเสี่ยงด้านการจัดระเบียบชุมชนที่พบว่าร้านน้ำชาที่ตั้งขายช่วงกลางคืนในชุมชนจะสร้างความรำคาญส่งเสียงรำคาญให้กับชุมชน โดยศักยภาพด้านตำรวจมีความพร้อมการใช้อุปกรณ์ในการตรวจค้น และการจัดวางระบบและจัดสรรกำลังสายตรวจ สามารถนำเป็นข้อเสนอแนะ คือ

1. ภาครัฐต้องพัฒนาระบบข้อมูลเชิงพื้นที่และศูนย์รับแจ้งเหตุการณ์ช่วยเหลือ และแก้ปัญหาการก่อเหตุ

2. หน่วยงานท้องถิ่นควรพัฒนาทักษะการใช้อุปกรณ์เครื่องมือของเครือข่ายตาสับปะรดที่ปฏิบัติงานสอดส่องและป้องกันภัยอาชญากรรมในชุมชน

3. ควรสร้างความตระหนักรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชน โดยให้ผู้นำชุมชนวางกฎชุมชนเพื่อใช้ควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในชุมชน เช่น ร้านค้าควรร่วมมือจัดหาอุปกรณ์และวิธีการลดปัญหาการส่งเสียงสร้างความรำคาญแก่ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง

4. ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีมาจัดการขยะในชุมชนกึ่งเมือง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและทั่วถึง

5. ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ในการจัดหาอุปกรณ์ป้องกันตัวเองไม่ให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

7.2 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะเป็นแนวทางส่วนหนึ่งให้กับหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลสะเตงนอกเพื่อใช้เป็นกลยุทธ์/วิธีการในการจัดการปัญหาอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนอย่างสร้างสรรค์สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของพื้นที่

8. เอกสารอ้างอิง

ก้องปิติ อ่อนมาก. (2563). “การปฏิบัติงานด้านการป้องกันอาชญากรรมตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม”. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*. 5(3). 418-430.

เคียงฤทัย โคตรรุจิน. (2562). *แนวทางการป้องกันปัญหาอาชญากรรมและสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2564, จาก http://www.mpm.ru.ac.th/Documents/Article_MPM18/45.pdf

ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัช. (2533). *การสังคมสงเคราะห์ชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนพัฒน์ ภคชัยวิศิษฏ์. (2562). “การวิเคราะห์ระบบการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรมในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน”. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*. 5(2). 120-130.

ปวริศร์ ฉวีอินทร์. (2561). *การจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยพื้นที่ปากคลองตลาด เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร*. (ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยสยาม, กรุงเทพฯ.

ปัทมาวดี เปรมกาศ. (2561). *กล้องวงจรปิดเพื่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเมืองพิษณุโลก*. (ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาภูมิศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์. (2547). *การจัดระเบียบทางสังคม : ความคิดพื้นฐานทางสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พะเยา นุเสน. (2562). “การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันของชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาระเบียบชุมชนในเขตพื้นที่แขวงนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่”. *พิฆเนศวร์สาร*. 15(2). 141-148.

ไพโรจน์ ขุนหมื่น. (2548). *การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา*. (ปริญญามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ยุทธการ แย้มลา. (2563). *ความหวาดกลัวต่ออาชญากรรมในมหาวิทยาลัยนเรศวรและพื้นที่โดยรอบ*. (ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชาภูมิศาสตร์. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

สัณหกฤษณ์ บุญช่วย และสุมนทิพย์ จิตสว่าง. (2562). “การศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในโครงการป้องกันอาชญากรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคกลาง”. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 45(1). 300-340.

สุดสงวน สุธีสร. (2547). *อาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุพัตรา ขอมกระโทก และพชร สันทัด. (2563). “การจัดการความปลอดภัยปัญหาอาชญากรรมของสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา : กรณีการศึกษา ในเชิงการป้องกัน”. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*. 16(2). 50-64.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2552). การจัดการนวัตกรรมในยุคเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยความรู้. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564, จาก http://www.nia.or.th/innolinks

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. *สถิติคดีอาญาคดีความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ จำแนกตามประเภทความผิดรายจังหวัด พ.ศ. 2560 - 2562*. สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2564, จาก http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/09.aspx

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. *จำนวนคดียาเสพติด จำแนกตามชนิดยาเสพติดเป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2553-2562*. สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2564, จาก http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/09.aspx

อาภากรณ์ หงส์ยิ้ม. (2559). *การป้องกันและปราบปรามปัญหาอาชญากรรมในเขตความรับผิดชอบสถานีตำรวจ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์*. (ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, นครสวรรค์.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการ กรณีศึกษา : ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF LIFE FOR ELDERLY PEOPLE BY AN INTEGRATED CONCEPTUAL MODEL: A CASE STUDY OF BAN THAKSIN SOCIAL WELFARE DEVELOPMENT CENTER FOR OLDER PERSONS, YALA PROVINCE

อารีฟะห์ กะลูแป[1]*, ซอบารียะห์ ดอเลาะ[2] และศิริลักษณ์ คัมภิรานนท์[3]

Areefah Kalupae[1]*, Sobariyah Doloh[2] and Siriluk Khumphiranont[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการ : กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา” มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษา 1) ระดับปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์ฯ 2) ระดับความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ 3) ระดับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ และ 4) ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์ฯ ใช้การเก็บข้อมูลกับประชากรในการวิจัย 2 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุในศูนย์ฯ จำนวน 77 คน และเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ จำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเป็นแบบมาตรวัด rating scale จำนวน 2 ชุด การวัดคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) = 0.826 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่าปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$= 2.64, S.D. = 0.61) ปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานของศูนย์ฯ ภาพรวมอยู่ระดับน้อยสุด ($\bar{X}$ = 1.45, S.D. = 0.42) ส่วนความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์ฯ โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.78) และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.27)

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, การบูรณาการ

Abstract

The objectives of this study are 1) to examine problems of elderly people in Ban Thaksin Social Welfare Development Center for Older Persons, 2) to investigate the needs of elderly people in Ban Thaksin Social Welfare Development Center for Older Persons, 3) to explore problems and obstacles regarding the management of Ban Thaksin Social Welfare Development Center for Older Persons, and 4) to seek ways to develop the quality of life for elderly people by an integrated conceptual model. The sample of this study were divided into two groups which consisted of 77 elderly people in Ban Thaksin Social Welfare

1 - 2 นักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: Areefah.44788@gmail.com

Development Center for Older Persons and 26 officers of Ban Thaksin Social Welfare Development Center for Older Persons. The instruments used to collect the data were two different rating scale questionnaires, which the value of Cronbach's Alpha was α = 0.826. Statistically, the data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation.

The findings show that the overall problems of the elderly people was at low level ($\bar{x}$ = 2.64, S.D. = 0.61); and the overall elderly people's needs was at a medium level ($\bar{x}$ = 3.45, S.D. = 0.78). In the meantime, the overall problems and obstacles regarding the management of the center was at the lowest level ($\bar{x}$ = 1.45, S.D. = 0.42). Lastly, the integrated ways to develop quality of life for the elderly people was, overall, at a high level ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.27).

Keywords: Development, Quality of Life, Elderly People, Integration

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญที่หลายประเทศให้ความสำคัญ และนำมาซึ่งความท้าทายในหลายมิติ เมื่อจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น เด็กเกิดใหม่ลดลง สัดส่วนวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง คนวัยทำงานจะต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีผลกระทบด้านเศรษฐกิจที่จำนวนแรงงานลดลง ด้านสังคมที่เป็นภาระการดูแลสุขภาพ การเงิน และค่าใช้จ่ายของภาครัฐที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ รวมทั้ง ความสำเร็จของการคุมกำเนิดในประเทศไทยทำให้อัตราการเกิดลดลง อีกทั้งครอบครัวสมัยใหม่ยังนิยมมีลูกน้อยลง ประกอบกับความก้าวหน้าทางการแพทย์ และระบบสาธารณสุขคนไทยจึงมีอายุยืนยาวมากขึ้น ในอนาคตโครงสร้างประชากรไทยจึงเปลี่ยนไปคือมีจำนวนผู้สูงอายุมากกว่าเด็ก ซึ่งองค์การสหประชาชาติ (UN) กำหนดไว้ว่าประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สัดส่วนเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (aged society) เมื่อสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงนับว่าได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว โดยปี พ.ศ. 2573 จะเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 25 (ประมาณ 1 ใน 4) ของประชากรไทยทั้งประเทศ หรือหากคิดค่าเฉลี่ยคนไทยทุก ๆ 4 คน จะมีจำนวนผู้สูงอายุ 1 คน (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ, 2556) โดยหลักการ กลุ่มประชากรผู้สูงวัยมีหลายประเภททั้งกลุ่มติดเตียง ไม่สามารถดูแลตัวเอง มีภาวะพึ่งพิงด้านสุขภาพ ด้านการเงิน ด้านอาชีพ กลุ่มติดบ้านที่ดูแลตนเองได้ แต่ไม่ชอบปฏิสัมพันธ์กับสังคม ขาดการเห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้เสียโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุติดสังคมที่ชอบเข้าสังคม มีพลังในการชีวิต แต่ยังขาดการต่อยอดในการนำไปสร้างประโยชน์ต่อชุมชนสังคม อีกทั้งสถานการณ์และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสังคมวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต ตลอดจน ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น และยังประสบกับเหตุการณ์ความไม่สงบทำให้สภาพปัญหาสังคมด้านผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นจะเป็นด้านสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น ซึ่งในวาระผู้สูงอายุเป็นวาระแห่งชาติมีมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติของผู้สูงอายุที่เป็นมาตรการหลักที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนทุกวัยจะมีมาตรการย่อย 6 มาตรการ (6 Sustainable) โดยเฉพาะ S1 การสร้างระบบคุ้มครองและสวัสดิการผู้สูงอายุถือเป็นบทบาทสำคัญของภาครัฐ ในการดูแลผู้สูงอายุซึ่งมีหน่วยงานหลัก ๆ คือ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ดำเนินการให้การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ได้รับความเดือดร้อน และอันตรายจากการกระทำความรุนแรงหรือผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาครอบครัว และได้เก็บรวบรวมข้อมูลสถิติสถานการณ์ปัญหาการกระทำความรุนแรงในครอบครัว ภายใต้การดำเนินงานของกรมกิจการผู้สูงอายุที่มีภารกิจส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุในการวางแผนงาน นโยบาย การพัฒนางานวิชาการ องค์ความรู้ และนวัตกรรมในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งการพัฒนาศักยภาพสังคมผู้สูงอายุ

ทั้งนี้ หน่วยงานระดับพื้นที่ คือ ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลาจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาสังคมและจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเพื่อพัฒนาสังคมและให้บริการอย่างทั่วถึงได้มาตรฐาน กลุ่มเป้าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้และสังคมมั่นคง โดยกำหนดพันธกิจกิจหลัก จัดสวัสดิการผู้สูงอายุให้ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง ดูแล คุ้มครอง พัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในด้านผู้สูงอายุซึ่งภายในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา ยังเป็นแหล่งการให้บริการแนะนำปรึกษาให้กับผู้สูงอายุที่อยู่ภายในและภายนอก อีกทั้งยังดำเนินการช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยการประสานงาน ส่งต่อให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลศูนย์ยะลา หน่วยงานสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือ สำหรับการให้บริการด้านการดูแลผู้สูงอายุของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ บ้านทักษิณ จังหวัดยะลา จะเป็นการเน้นกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการทางปัจจัย 4 กล่าวคือความ

จำเป็นต่อชีวิต เช่น จัดที่พักอาศัย อาหารวันละ 3 มื้อ เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ให้มีความเป็นอยู่ตามสมควรแก่อัตภาพ มีโรงเรียนผู้สูงอายุ การให้บริการทางการแพทย์ มีเจ้าหน้าที่หรือพี่เลี้ยงคอยดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัย การฟื้นฟูพัฒนา สุขภาพให้แข็งแรงด้วยการบริหารร่างกาย การออกกำลังกายด้วยตนเองและด้วยเครื่องตามสภาพ รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถอยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวได้อย่างมีความสุข

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา ประสบปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เป็นอยู่เพื่อรับรู้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการให้ดีขึ้นในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาของผู้สูงอายุภายในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาระดับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา
3. เพื่อศึกษาระดับความต้องการของผู้สูงอายุภายในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การดำเนินวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องและนำมาประมวลสรุปสาระพอสังเขปได้ ดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการผู้สูงอายุ

ทฤษฎีที่ใช้อธิบายถึงการสูงอายุ อาจแบ่งได้เป็น 3 ทฤษฎี คือ (สุวดี เบญจวงศ์, 2541: 54-60)

1) ทฤษฎีทางชีววิทยา ได้อธิบายถึงกระบวนการทางสรีรวิทยาและการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างของอวัยวะต่าง ๆ ของทั้งการสูญเสียความสามารถในการต้านทานโรค

2) ทฤษฎีทางจิตวิทยา เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุนั้น เป็นการพัฒนาและปรับตัวเกี่ยวกับสติปัญญา ความนึกคิด ความจำ และการรับรู้ แรงจูงใจ รวมทั้ง สังคมที่อยู่อาศัย และประสบการณ์ในอดีต

3) ทฤษฎีทางสังคมวิทยา เป็นทฤษฎีที่พยายามอธิบายสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีสถานะทางสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะมนุษย์จะต้องมีการพัฒนาในแต่ละบุคคลและสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อการปรับตัว

2. แนวคิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิตมีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพกาย (physical domain) คือการรับรู้สภาพทางร่างกายของบุคคล ซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน 2) ด้านจิตใจ (psychological domain) คือการรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง 3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม (social relationships) คือการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม (environment) คือการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

ทั้งนี้ ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีต้องประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน คือ (สิทธิอาภรณ์ ชวนปี, 2540 : 17 ; ลลิลญา ลอยลม, 2545 : 42)

1. การมีความผาสุกทางด้านจิตใจ (psychological well-being) หมายถึง การที่บุคคลสามารถประเมินได้ว่าประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมามีคุณภาพ โดยประเมินได้จากผลกระทบระดับความสุขที่ได้รับและความสำเร็จที่ได้บรรลุตามความต้องการหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ความสามารถในการแสดงพฤติกรรม (behavioral competence) หมายถึง ความสามารถในการทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งรวมถึงการทำหน้าที่ของร่างกาย การมีสุขภาพที่ดี การรับรู้ที่ถูกต้องและการพฤติกรรมทางสังคมที่ถูกต้อง

3. สิ่งแวดล้อมของบุคคล (objective environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

3.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ลักษณะภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และที่อยู่อาศัย

3.2 บุคคลที่มีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ เช่น สมาชิกในครอบครัวเพื่อน

3.3 บุคคลอื่นทั่วไปที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ

3.4 สถานภาพทางสังคม อายุ เชื้อชาติ และเศรษฐกิจ

3.5 สถานภาพสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่

4. การรับรู้คุณภาพชีวิต (perceived quality if life) หมายถึง การที่บุคคลมีการประเมินตนเองเกี่ยวกับความผาสุกทางด้านจิตใจ ความสามารถในการทำหน้าที่ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อบุคคล

3. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในประเทศไทย เกิดจากปัญหาทางด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ ความรู้ สังคม สังคม จิตใจ ครอบครัว และค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2554) ส่วนความต้องการของผู้สูงอายุโดยทั่วไป (บังอร ธรรมศิริ (2549: 47-48) ได้แก่ 1. ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการอาหาร การขับถ่าย การพักผ่อนนอนหลับ การมีที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย การมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ เหมาะสมตามฤดูกาล และต้องการการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย 2. ความต้องการทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับนับถือ การเข้าใจ การเห็นอกเห็นใจและการให้อภัย 3. ความต้องการทางด้านสังคม ผู้สูงอายุยังต้องการมีกิจกรรมทางสังคม เช่น การพบปะเพื่อน การร่วมกิจกรรมทางศาสนา เป็นต้น และ 4. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับตนเอง ช่วยเหลือกิจกรรมทางสังคมและทำบุญ รวมทั้งเป็นค่ารักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วย

4. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายใต้ของหน่วยงานหรือองค์กรใดๆ จำเป็นต้องขับเคลื่อนด้วยเรื่องหลัก ๆ 4 เรื่อง คือ ระบบบริการสุขภาพ หลักประกันเศรษฐกิจ การเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และการพัฒนาสังคมสิ่งแวดล้อม

สำหรับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยหลักการ องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดรายละเอียดแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในแต่ละด้าน มีสาระสำคัญ คือ (Dupuis, Kousaie, Wittich, & Spadafora, 2007: 273-292)

1) ด้านความมีอิสรภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1. ผู้สูงอายุควรได้รับการสนับสนุนจากการได้รายได้ ครอบครัว การช่วยเหลือสนับสนุนทางสังคม และการช่วยเหลือตนเองเพื่อสามารถเข้าถึงปัจจัย 4 รวมถึงการดูแลรักษาสุขภาพ 2. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการทำงานหาเลี้ยงชีพ หรือเบี้ยเลี้ยงต่าง ๆ 3. ผู้สูงอายุควรสามารถตัดสินใจในการเลือกที่จะ

เกษียณอายุงานได้ด้วยตนเอง 4. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการเข้าร่วมการให้การศึกษาเพิ่มเติม และการฝึกอบรม เพื่อพัฒนาตนเอง 5. ผู้สูงอายุครัวอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย และเหมาะสมต่อสภาวะทางร่างกายของตนเอง 6. ผู้สูงอายุควรได้รับสิทธิเสรีภาพในการเลือกพำนักอาศัยในที่อยู่อาศัยได้ตามความต้องการของตนเอง

2) ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1. ผู้สูงอายุที่มีส่วนร่วมในสังคม รวมถึงมีส่วนร่วมในการพัฒนา และดำเนินการทางนโยบายซึ่งมีผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้สูงอายุ รวมถึงนโยบายเกี่ยวกับการแบ่งปัน และถ่ายทอดทักษะ และประสบการณ์กับเยาวชนรุ่นใหม่ 2. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการเข้าร่วมการให้บริการแก่สังคมส่วนรวม หรือการเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครที่เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของตนเอง 3. ผู้สูงอายุควรมีโอกาสในการสร้างเครือข่ายหรือสมาคมสำหรับผู้สูงอายุด้วยกัน 4. ผู้สูงอายุควรได้รับการช่วยเหลือจากครอบครัวและชุมชนของตนเองตามคุณค่าทางวัฒนธรรมในสังคม 5. ผู้สูงอายุควรได้รับการช่วยเหลือส่งเสริมทางด้านการดูแลรักษาสุขภาพทั้งทาง ร่างกาย และจิตใจ รวมถึงความเป็นอยู่ที่ดีทางอารมณ์ ตลอดจน การช่วยเหลือเพื่อหลีกเลี่ยงการเจ็บป่วย ต่าง ๆ ที่เหมาะสม และครบถ้วน 6. ผู้สูงอายุควรได้รับการช่วยเหลือทางด้านการบริการทางสังคม และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อยกระดับความมีอิสรภาพ การคุ้มครอง และการดูแลเอาใจใส่ 7. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการได้รับประโยชน์จากสถาบันที่ให้การดูแลและคุ้มครองทางทรัพย์สินและทางสังคม รวมถึง สภาพจิตใจของผู้สูงอายุ 8. ผู้สูงอายุควรได้รับการช่วยเหลือทางด้านสิทธิมนุษยชน และสิทธิเบื้องต้นในการพำนักอาศัย การเข้าร่วมการดูแลรักษาต่างๆ รวมถึงผู้สูงอายุควรได้รับการเคารพที่สมเกียรติและได้รับการยอมรับในเรื่องความเชื่อ ความต้องการ และความเป็นส่วนตัว และผู้สูงอายุควรมีสิทธิเสรีภาพในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลเอาใจใส่ และคุณภาพชีวิตของตนเอง

3. ด้านการบรรลุในสิ่งที่ต้องการ ประกอบด้วย 1. สูงอายุควรได้รับโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง 2. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทางการศึกษา วัฒนธรรม ศาสนา และ การพักผ่อนหย่อนใจ 3. ผู้สูงอายุควรที่จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมเกียรติ และปลอดภัยจากการคุกคามต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ 4. ผู้สูงอายุควรได้รับความยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นความยุติธรรมทางด้านเพศ เชื้อชาติ ชนชาติ สภาพทางร่างกาย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการ : กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพข้างล่างนี้

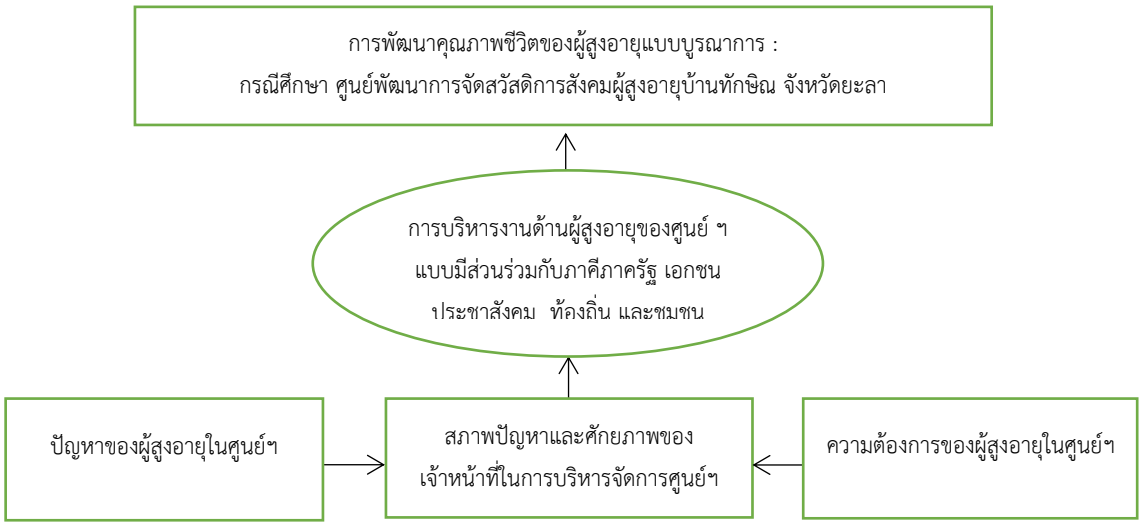

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้สูงอายุทั้งหมดที่เป็นสมาชิกของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณจังหวัดยะลา จำนวน 77 คน และเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ จำนวน 26 คน ซึ่งเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด 2 กลุ่ม

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 2 ชุด คือ

1) แบบสอบถามสำหรับผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน จำนวนรวม 20 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน จำนวน 25 ข้อ

2) แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ

สำหรับ แบบสอบถามทั้ง 2 ชุด ในคำถามตอนที่ 2 – 3 เป็นคำถามแบบมาตรวัด Likert Scale มีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนนเดียวกัน คือ มากที่สุด = 5, มาก = 4, ปานกลาง = 3, น้อย = 2 และน้อยที่สุด = 1

ทั้งนี้ การให้คะแนนตอนที่ 2 - 3 ของแบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับผู้สูงอายุ และ แบบสอบถามชุดที่ 2 สำหรับเจ้าหน้าที่ จะใช้เกณฑ์การแบ่งระดับค่าคะแนนเหมือนกัน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) กล่าวคือ

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า	ระดับความเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นน้อยที่สุด

4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและการเก็บรวบรวบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม คือการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค = 0.826 ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ขอความอนุเคราะห์และดำเนินการประสานเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ เพื่อให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บแบบสอบถามกับผู้สูงอายุ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ข้อมูลทั่วไปจะใช้ค่าสถิติ คือ ความถี่ และค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนประเด็นปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ฯ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์ฯ จะใช้สถิติคือค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สรปุผลข้อมูลทั่วไป

5.1.1 สรปุผลข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

จากการสรุปผลข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกในศูนย์ฯ จำนวน 77 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.5 มีอายุในระหว่าง 70-79 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.5 ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอื่น ๆ เช่น สตูล สุพรรณบุรี ศรีสะเกษ ตรัง คิดเป็นร้อยละ 29.9 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 35.1 ส่วนใหญ่สถานภาพโสดและหย่าร้างมีค่าเท่าๆ กัน คิดเป็นร้อยละ 33.8 และส่วนใหญ่อาชีพดั้งเดิมคือค้าขายและเกษตรกรมีค่าเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 37.7 ส่วนใหญ่ไม่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 31.2 ส่วนใหญ่ออกกำลังกาย คิดเป็นร้อยละ 32.5 และส่วนใหญ่ไม่มีคนดูแล คิดเป็นร้อยละ 42.9

5.1.2 สรปุผลวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่ภายในศูนย์ฯ

จากการสรุปผลข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรเจ้าหน้าที่ภายในศูนย์ฯ จำนวน 26 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 76.9 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.2 ภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดยะลา คิดเป็นร้อยละ 50.0 ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 65.4 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 42.3 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 50.0 และส่วนใหญ่มีเหตุผลที่เข้ามาทำงานในศูนย์ฯ คือรักการดูแลผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 46.2 และส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งอื่น ๆ เช่น ยาม แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 34.6 นอกจากนี้ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานในศูนย์ฯ น้อยกว่า 5 ปี และ 6-10 ปี มีค่าเท่ากัน คือคิดเป็นร้อยละ 34.6

5.2 สรุปผลวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

กลุ่มประชากรผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ จำนวน 77 คน ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา สรุปดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ปัญหาด้านสภาพร่างกาย				
1	ท่านรู้สึกร่างกายอ่อนล้า ไม่มีเรี่ยวแรง ในการลุกเดินหรือเคลื่อนย้ายร่างกายในศูนย์	2.57	1.00	ปานกลาง
2	การอยู่ในศูนย์ ฯ ท่านได้ประเมินตนเองว่าร่างกายขาดสารอาหารและผอมแห้ง	2.35	1.13	น้อย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
3	ท่านรู้สึกร่างกายไม่พร้อมทำงานที่ต้องออกแรงทำกิจกรรมในศูนย์ เช่น ปลูกผัก	2.29	1.06	น้อย
4	ท่านรู้สึกปวดหลัง ปวดเข่า เวลาเคลื่อนไหวร่างกายระหว่างอยู่ในศูนย์	2.28	1.03	น้อย
	ปัญหาด้านสภาพร่างกายภาพรวมโดยเฉลี่ย	**2.37**	**0.90**	**น้อย**
ปัญหาด้านจิตใจ				
1	ท่านรู้สึกตนเองไม่มีคุณค่าประโยชน์มากนักเมื่อเข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ	2.44	0.96	น้อย
2	ท่านมักจะมีการซึมเศร้าอยากอยู่คนเดียวบ่อย ๆในขณะอยู่ในศูนย์ ฯ	2.25	0.97	น้อย
3	การอยู่ในศูนย์ฯทำให้ท่านรู้สึกใช้ชีวิตไม่เป็นอิสระ	2.20	0.99	น้อย
4	การใช้ชีวิตประจำวัน ท่านรู้สึกท้อแท้ ขาดกำลังใจจากเพื่อนผู้สูงอายุด้วยกันภายในศูนย์ ฯ	2.19	0.98	น้อย
	ปัญหาด้านจิตใจภาพรวมโดยเฉลี่ย	**2.27**	**0.75**	**น้อย**
ปัญหาด้านความสัมพันธ์ทางสังคม				
1	ท่านไม่เคยชินกับการพูดคุยกับกลุ่มคนหรือหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาทำกิจกรรมกับผู้สูงอายุภายในศูนย์ฯ	2.41	0.93	น้อย
2	ท่านไม่ชอบพบปะพูดคุยกับกลุ่มคนที่เข้ามาเยี่ยมหรือจัดงานเป็นจำนวนเยอะๆ	2.51	1.11	ปานกลาง
3	ท่านชอบอยู่ตามลำพังหรือมีความเป็นส่วนตัวสูงไม่ชอบให้ใครๆมาข้องเกี่ยว	2.33	0.94	น้อย
	ปัญหาด้านความสัมพันธ์ทางสังคมภาพรวมโดยเฉลี่ย	**2.42**	**0.85**	**น้อย**
ปัญหาด้านสภาพแวดล้อม				
1	การจัดการโรงอาหารภายในศูนย์ฯไม่ถูกสุขลักษณะ	2.54	0.99	ปานกลาง
2	ภายในศูนย์ฯ ไม่มีอุปกรณ์เครื่องมือป้องกันการลื่นไหล เช่น ราวจับในห้องน้ำ	2.54	0.99	ปานกลาง
3	การจัดบริการของศูนย์ฯ ไม่ทั่วถึงต่อจำนวนสมาชิกผู้อายุ เช่น การให้บริการทางการแพทย์	2.54	1.08	ปานกลาง
4	ศูนย์ฯไม่ได้จัดตั้งระบบความปลอดภัยภายในอาคาร เช่น จัดตั้งกล้องวงจรปิด	2.62	1.02	ปานกลาง
5	อุปกรณ์และของใช้สำหรับผู้สูงอายุในที่พักภายในศูนย์ฯ มีไม่เพียงพอกับจำนวนผู้สูงอายุ รวมทั้ง ไม่ได้คุณภาพ เช่น เตียงแข็ง หมอนแข็ง	2.50	1.05	น้อย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
	ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมภาพรวมโดยเฉลี่ย	**2.56**	**0.88**	**ปานกลาง**
ปัญหาด้านเศรษฐกิจ				
1	ท่านมีภาระค่าใช้จ่ายในการรักษาโรคภัยหรือโรคประจำตัว	2.44	0.96	น้อย
2	ท่านไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพอิสระ	2.50	0.94	น้อย
3	ท่านไม่มีความรอบรู้ในการประกอบอาชีพใหม่ ๆ	2.44	0.91	น้อย
4	ท่านได้รับการอบรมด้านการฝึกอาชีพที่ไม่ตรงกับความสามารถหรือความสนใจ	2.51	1.02	ปานกลาง
	ปัญหาด้านเศรษฐกิจภาพรวมโดยเฉลี่ย	2.47	0.77	น้อย
ค่าเฉลี่ยรวมปัญหาทุกด้านของผู้สูงอายุ		**2.64**	**0.61**	**ปานกลาง**

จากตารางสรุปว่า ปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 2.64, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ามีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$= 2.56, S.D. = 0.88) รองลงมาคือด้านเศรษฐกิจ ($\bar{x}$= 2.47, S.D. = 0.77) และด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ($\bar{x}$= 2.42, S.D. = 0.85)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 2.56, S.D. = 0.88) โดยเฉพาะประเด็นย่อยที่ว่าศูนย์ฯไม่ได้จัดตั้งระบบความปลอดภัยภายในอาคาร เช่น จัดตั้งกล้องวงจรปิดมีค่าเฉลี่ยปัญหามากที่สุด ($\bar{x}$ = 2.62, S.D. = 1.02)

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปัญหาด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.47, S.D. = 0.77) โดยเฉพาะประเด็นย่อยท่านได้รับการอบรมด้านการฝึกอาชีพที่ไม่ตรงกับความสามารถหรือความสนใจมีค่าเฉลี่ยปัญหามากที่สุด ($\bar{x}$ = 2.51, S.D.= 1.02)

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ปัญหาด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.42, S.D. = 0.85) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าท่านไม่ชอบพบปะพูดคุยกับกลุ่มคนที่เข้ามาเยี่ยมหรือจัดงานเป็นจำนวนเยอะๆ มีค่าเฉลี่ยปัญหามากที่สุด ($\bar{x}$ = 2.51, S.D. = 1.11)

ด้านสภาพร่างกาย พบว่า ปัญหาด้านสภาพร่างกายของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.37, S.D. = 0.90) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าท่านรู้สึกร่างกายอ่อนล้าไม่มีเรี่ยวแรงในการลุกเดินหรือเคลื่อนย้ายร่างกายในศูนย์มีค่าเฉลี่ยปัญหามากที่สุด ($\bar{x}$ = 2.57, S.D. = 1.00)

ด้านจิตใจ พบว่า ปัญหาด้านจิตใจของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับน้อย ($\bar{x}$ = 2.27, S.D.= 0.75) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าท่านรู้สึกตนเองไม่มีคุณค่าประโยชน์มากนักเมื่อเข้ามาอยู่ในศูนย์ฯ มีค่าเฉลี่ยปัญหามากที่สุด ($\bar{x}$ = 2.44, S.D. = 0.96)

5.3 สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับระดับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

กลุ่มประชากรเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ จำนวน 26 คน ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา สรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับระดับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ปัญหาด้านบุคลากร				
1	เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯ บางคนไม่ใส่ใจ ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง	1.42	0.50	น้อยที่สุด
2	เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯ ขาดทักษะความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุในแต่ละประเภท	1.42	0.50	น้อยที่สุด
3	เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯ มีงานยุ่งมากไม่ค่อยมีเวลารับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุมากนัก	1.53	0.50	น้อย
4	เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯ บางคนเอางานส่วนตัวเป็นหลักมากกว่าการทำงานของศูนย์ฯ	1.65	0.48	น้อย
5	เจ้าหน้าที่ขาดจิตวิญญาณในการปฏิบัติหน้าที่ภายในศูนย์ฯ เช่น ละเลย	1.46	0.50	น้อยที่สุด
	ปัญหาด้านบุคลากรภาพรวมโดยเฉลี่ย	**1.50**	**0.23**	**น้อยที่สุด**
ปัญหาด้านการจัดกิจกรรม				
1	ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมภายในศูนย์ฯ ใช่เวลานาน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกล้าไม่สนใจ เช่น กิจกรรมอบรมบรรยาย	1.34	0.56	น้อยที่สุด
2	การจัดโปรแกรมกิจกรรมนันทนาการมักไม่ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ เช่น ออกกำลังกาย	1.30	0.47	น้อยที่สุด
3	สถานที่ บรรยากาศในการจัดอบรมไม่เอื้อต่อสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ เช่น สถานที่อบบรมร้อน/พื้นที่แออัด	1.38	0.49	น้อยที่สุด
4	ในศูนย์ ฯ มีอุปกรณ์การออกกำลังกายไม่เพียงพอต่อผู้สูงอายุ	1.57	0.57	น้อย
5	ขาดการวางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้สูงอายุเพราะงานผู้สูงอายุมักเป็นงานเดิมไม่ต้องใช้ความคิดมากนัก	1.46	0.58	น้อยที่สุด
6	ศูนย์มีความยุ่งยากที่จะสร้างความร่วมมือทำกิจกรรมของผู้สูงอายุที่มีหลายประเภทในศูนย์ ฯ	1.34	0.48	น้อยที่สุด
	ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมภาพรวมโดยเฉลี่ย	**1.40**	**0.32**	น้อยที่สุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับระดับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน				
1	สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงานมีพื้นที่คับแคบไม่เอื้อต่อการทำงาน	1.38	0.57	น้อยที่สุด
2	เพื่อนร่วมงานในศูนย์ฯ มีช่วงอายุที่แตกต่างกันการปฏิบัติงานจึงไม่ค่อยราบรื่น	1.61	0.75	น้อย
3	กฎระเบียบราชการในการทำงานของศูนย์ฯ มีข้อยุ่งยากเป็นข้อจำกัดต่อการช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นรายกรณี	1.46	0.58	น้อยที่สุด
4	แนวปฏิบัติในการทำงานของศูนย์ฯ มีจำนวนมากยากในการปรับใช้ช่วยเหลือผู้สูงอายุ	1.46	0.50	น้อยที่สุด
5	นโยบายของศูนย์ฯ ไม่ได้วางแผนปรับตัวตามสถานการณ์ และสังคมยุคใหม่ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าคิดทำอะไรใหม่ ๆ	1.53	0.50	น้อย
ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานภาพรวมโดยเฉลี่ย		**1.49**	**0.30**	**น้อยที่สุด**
ปัญหาด้านการบริการ				
1	การสื่อสารประชาสัมพันธ์ของศูนย์ ฯ ไม่หลากหลาย	1.38	0.49	น้อยที่สุด
2	ช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของศูนย์ ฯ ไม่เชิงรุก	1.42	0.50	น้อยที่สุด
3	อุปกรณ์เครื่องมือการให้บริการติดต่อสื่อสารภายในศูนย์ฯ ไม่ทันสมัย เช่น กดกระดิ่งเรียกผู้สูงอายุ	1.30	0.47	น้อยที่สุด
4	การประชาสัมพันธ์ข่าวสารภายในศูนย์ฯกับหน่วยงานภายนอกไม่ทั่วถึง	1.65	0.89	น้อย
ปัญหาด้านการบริการภาพรวมโดยเฉลี่ย		**1.44**	**0.42**	**น้อยที่สุด**
ค่าเฉลี่ยรวมปัญหาทุกด้านของเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ		**1.45**	**0.24**	**น้อยที่สุด**

จากตารางสรุปว่า ปัญหาอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับน้อยที่สุด ($\bar{x}$ = 1.45, S.D.= 0.24) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$ = 1.50, S.D.= 0.23)

เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อยในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านบุคลากร พบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านบุคลากรในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ ภาพรวมอยู่ระดับน้อยที่สุด ($\bar{x}$ =1.50, S.D.= 0.23) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าเจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯ บางคนเอางานส่วนตัวเป็นหลักมากกว่าการทำงานของศูนย์ฯ มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ = 1.65, S.D. = 0.48)

ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน พบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านสภาพแวดล้อมในการทำงานในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 1.49, S.D.= 0.30)โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าเพื่อนร่วมงานในศูนย์ฯ มีช่วงอายุที่แตกต่างกันการปฏิบัติงานจึงไม่ค่อยราบรื่นมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 1.61, S.D. = 0.75)

ด้านการจัดกิจกรรม พบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการจัดกิจกรรมในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 1.40, S.D. = 0.32) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าในศูนย์ ฯ มีอุปกรณ์การออกกำลังกายไม่เพียงพอต่อผู้สูงอายุถือเป็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 1.57, S.D. = 0.57)

ด้านการบริการ พบว่า ปัญหาอุปสรรคด้านการบริการในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}$ = 1.44, S.D. = 0.42) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่า การประชาสัมพันธ์ข่าวสารภายในศูนย์ฯกับหน่วยงานภายนอกไม่ทั่วถึง ถือเป็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 1.65, S.D = 0.89)

5.4 สรุปผลวิจัยเกี่ยวกับระดับความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ บ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

กลุ่มประชากรผู้สูงอายุ จำนวน 77 คน ให้ความเห็นเกี่ยวกับระดับความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา สรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับระดับความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ด้านร่างกาย				
1	ท่านอยากให้ศูนย์ฯ ออกแบบกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมต่อร่างกายของท่าน	3.24	0.98	ปานกลาง
2	ท่านอยากให้ศูนย์ฯ อำนวยความสะดวกในการจัดหาอุปกรณ์ช่วยออกกำลังกายหลากหลายชนิด	3.28	1.01	ปานกลาง
3	ท่านต้องการเมนูอาหารที่มีคุณค่าและซ่อมแซมสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ	3.36	1.09	ปานกลาง
4	ท่านต้องการให้หมอหรือเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ช่วยชี้แนะการบริหารกิจวัตรประจำวัน เช่น ฝึกวินัยการกิน การนอน และการขับถ่ายของท่านให้เป็นเวลา	3.38	1.07	ปานกลาง
	ด้านร่างกายภาพรวมโดยเฉลี่ย	**3.32**	**0.92**	**ปานกลาง**
ด้านจิตใจ				
1	อยากให้ศูนย์มีบริการจัดหาหมอเฉพาะทางหรือเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำการจัดการและส่งเสริมสุขภาพจิต	3.37	1.11	ปานกลาง
2	อยากให้มีพื้นที่หรือมุมพักผ่อนหย่อนใจภายในศูนย์ฯเพื่อให้จิตใจแจ่มใส	3.40	1.12	ปานกลาง

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับระดับความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
3	อยากให้หน่วยงานภายนอกมาจัดกิจกรรมนันทนาการพบปะกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อไม่ให้เหงาหรือเบื่อ	3.38	1.17	ปานกลาง
4	ท่านอยากให้ศูนย์ฯจัดโปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศให้ผ่อนคลาย	3.50	1.05	ปานกลาง
5	ท่านอยากได้กำลังใจจากคนรอบข้างในศูนย์ฯเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน	3.44	1.01	ปานกลาง
6	ท่านต้องการให้พระหรือโต๊ะอีหม่ามมาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมหรือการละหมาด	3.33	0.99	ปานกลาง
7	ต้องการให้ศูนย์ฯ สร้างกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการใช้ชีวิตประจำวันเช่นเชิญวิทยากรมาบรรยายเกี่ยวกับแรงบันดาลใจ	3.41	0.97	ปานกลาง
	ด้านจิตใจภาพรวมโดยเฉลี่ย	**3.41**	**0.83**	**ปานกลาง**
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม				
1	ท่านอยากให้ศูนย์ ฯ จัดตารางกิจกรรมพบปะยามเย็นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้สูงอายุด้วยกัน	3.42	1.05	ปานกลาง
2	ท่านพร้อมเป็นผู้ให้คำปรึกษากับเพื่อนๆในศูนย์ฯ ที่ประสบปัญหาและต้องการความช่วยเหลือ คือเป็นอาสาช่วยเพื่อน	3.40	1.10	ปานกลาง
3	ท่านอยากให้มีช่องทางการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับผู้สูงอายุให้ง่ายและสะดวก เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน	3.49	.94	ปานกลาง
4	ท่านอยากให้หน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกมาช่วยจัดกิจกรรมนันทนาการส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้สูงอายุภายในศูนย์ฯ	3.49	1.05	ปานกลาง
5	ท่านอยากให้ศูนย์ ฯ จัดกิจกรรมหรือมีช่องทางการสื่อสารที่กลุ่มผู้สูงอายุสามารถแบ่งปันหรือเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิตให้กับผู้อื่น	3.55	1.06	มาก
	ด้านความสัมพันธ์ทางสังคมภาพรวมโดยเฉลี่ย	**3.47**	**0.86**	**ปานกลาง**
ด้านสภาพแวดล้อม				
1	ต้องการให้ศูนย์ฯ อำนวยความสะดวกจัดการพื้นที่อุปกรณ์ในการทำกิจวัตรประจำวัน เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ และละหมาด	3.46	1.05	ปานกลาง
2	อยากให้ศูนย์ฯ มีการจัดตั้งระบบการดูแลความปลอดภัยในจุดต่างๆ ภายในศูนย์ เช่น กล้องวงจรปิด	3.58	1.04	มาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับระดับความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
3	อยากให้ศูนย์ฯ ปรับแต่งสภาพห้องพักและอุปกรณ์เครื่องนอน เครื่องใช้ให้เหมาะสมแก่การใช้งาน เช่น เตียง ที่นอน	3.57	1.00	มาก
4	อยากให้ศูนย์ฯ มีการเตรียมพร้อมรองรับผู้สูงอายุที่เข้ามาใหม่ เช่น การตรวจสุขภาพ การแนะนำ แนวปฏิบัติ การจัดหาเพื่อนพี่เลี้ยง	3.38	0.94	ปานกลาง
	ด้านสภาพแวดล้อมภาพรวมโดยเฉลี่ย	**3.50**	**0.87**	**ปานกลาง**
ด้านเศรษฐกิจ				
1	ท่านต้องการหาอาชีพเพื่อสร้างรายได้เสริมในขณะอยู่ในศูนย์ฯ เช่นการจักรสาน ศิลปหัตถกรรม การทำขนม	3.51	0.99	มาก
2	อยากให้ศูนย์ฯ ส่งเสริมการทำอาชีพเสริมเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	3.55	093	มาก
3	ต้องการรวมกลุ่มหาทุนในการประกอบอาชีพเสริมภายในศูนย์	3.48	1.02	ปานกลาง
4	ต้องการมีพื้นที่ในการปลูกพืชผัก	3.66	1.00	มาก
5	ต้องการให้มีการอบรมให้การคำแนะนำเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ	3.59	1.05	มาก
	ด้านเศรษฐกิจภาพรวมโดยเฉลี่ย	**3.56**	**0.89**	**มาก**
ค่าเฉลี่ยความต้องการของผู้สูงอายุโดยรวมทุกด้าน		**3.45**	**0.78**	**ปานกลาง**

จากตารางสรุปได้ว่า ระดับความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$= 3.45, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านเศรษฐกิจมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}$= 3.56, S.D.= 0.89)

เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อยในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านเศรษฐกิจ พบว่าความต้องการด้านเศรษฐกิจของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.56, S.D. = 1.00) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าต้องการมีพื้นที่ในการปลูกพืชผักมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ = 3.66, S.D. = 1.00)

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าความต้องการด้านสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.50, S.D. = 0.87) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าอยากให้ศูนย์ฯ มีการจัดตั้งระบบการดูแลความปลอดภัยในจุดต่าง ๆ ภายในศูนย์ เช่น กล้องวงจรปิด มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ =3.58, S.D. = 1.04)

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า ความต้องการด้านความสัมพันธ์ทางสังคมของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.47, S.D. = 0.86) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าท่านอยากให้ศูนย์ฯ จัดกิจกรรมหรือมีช่องทางการสื่อสารที่กลุ่มผู้สูงอายุสามารถแบ่งปันหรือเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิตให้กับผู้อื่นมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ = 3.55, S.D. = 1.06)

ด้านจิตใจ พบว่า ความต้องการด้านจิตใจของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 3.41, S.D.= 0.83) โดยเฉพาะประเด็นว่าท่านอยากให้ศูนย์ฯ จัดโปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศให้ผ่อนคลายมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ = 3.50, S.D. = 1.05)

ด้านร่างกาย พบว่าความต้องการด้านร่างกายของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.32, S.D. = 0.92) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าท่านต้องการให้หมอหรือเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ช่วยชี้แนะการบริหารกิจวัตรประจำวัน เช่น ฝึกวินัยการกิน การนอน และการขับถ่ายของท่านให้เป็นเวลา มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ = 3.38, S.D. = 1.07)

5.5 สรุปผลวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

กลุ่มประชากรเจ้าหน้าที่ศูนย์ ฯ จำนวน 26 คน ให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา สรุปได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ด้านบุคลากร				
1	ศูนย์ฯ ควรจัดหาทีมสหวิชาชีพเข้ามาให้ความรู้การใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุภายในศูนย์ฯ	3.69	0.78	มาก
2	ควรจัดอบรมพัฒนาผู้สูงอายุในศูนย์ฯ ให้มีความรู้ ทักษะความ สามารถในการพึ่งพาตนเองได้	4.15	0.46	มาก
3	หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุควรมีแนวทางพัฒนาระบบมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว	4.19	0.40	มาก
4	ศูนย์ฯ จะต้องจัดหาบุคลากรที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญในการส่งเสริมสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุให้แข็งแรง เช่น การฟื้นฟูกายภาพบำบัด	4.34	0.48	มาก
	ด้านบุคลากรภาพรวมโดยเฉลี่ย	4.09	0.43	มาก
ด้านการจัดกิจกรรม				
1	หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุควรเข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมการใช้ชีวิตแบบมีคุณภาพภายในศูนย์ฯ	4.42	0.57	มาก
2	ศูนย์ฯ ควรประสานจัดหาหน่วยงาภายนอกมาสนับสนุนงบประมาณจัดกิจกรรมต่าง ๆ แก่ผู้สูงอายุภายในศูนย์ฯ	4.46	0.64	มาก
3	ศูนย์ฯ ควรมีการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรมการดำเนินงานผู้สูงอายุกับหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	4.57	0.57	มากที่สุด

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลระดับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา (ต่อ)

ข้อที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
4	ศูนย์ฯ ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆเกี่ยวข้องกับงานผู้สูงอายุของศูนย์ ฯ	4.57	0.50	มากที่สุด
	ด้านการจัดกิจกรรมภาพรวมโดยเฉลี่ย	4.50	0.47	มาก
ด้านสภาพแวดล้อม				
1	ควรสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้กับการดูแลผู้สูงอายุภายในศูนย์ฯ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	4.42	0.50	มาก
2	หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุควรจัดให้มีแหล่งเรียนรู้เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้และฝึกฝนปฏิบัติได้ เช่น ศูนย์ฝึกอาชีพ	4.42	0.50	มาก
3	การปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม สะดวก ปลอดภัยให้กับผู้สูงอายุภายในศูนย์ฯ จะต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	4.65	0.48	มากที่สุด
4	หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุจะต้องปรับกระบวนการให้บริการและการดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบร่วมกัน	4.61	0.49	มากที่สุด
	ด้านสภาพแวดล้อมภาพรวมโดยเฉลี่ย	**4.52**	**0.36**	**มาก**
ด้านการบริการ				
1	ศูนย์ฯ ควรทำความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐเอกชน และสถาบันการศึกษาเพื่อให้การสนับสนุนผู้สูงอายุในการส่งเสริมการประกอบอาชีพอย่างเป็นระบบ เช่น การฝึกอบรมอาชีพ และการส่งเสริมการจ้างงาน	4.46	0.58	มาก
2	ศูนย์ฯ จะต้องพัฒนาช่องทางการส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุให้สามารถเข้าถึงบริการต่าง ๆ เช่น การบริการทางการแพทย์ การมีงานทำ กีฬา การท่องเที่ยว	4.57	0.50	มากที่สุด
3	ศูนย์ฯ ต้องกำหนดมาตรฐานการให้บริการและจัดบริการที่สามารถตอบสนองการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุในมิติต่าง ๆ	4.42	0.57	มาก
4	ควรมีกลไกความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดูแลผู้สูงอายุในศูนย์ด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน	4.69	0.47	มากที่สุด
	ด้านการบริการภาพรวมโดยเฉลี่ย	4.53	0.37	**มากที่สุด**
การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุรวมทุกด้านโดยเฉลี่ย		**4.41**	**0.27**	**มาก**

จากตารางสรุปได้ว่า ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการบริการมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.37) รองลงมาคือด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.36) และด้านการจัดกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.47)

เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อยในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านการบริการ พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการในด้านการบริการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.37) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าควรมีกลไกความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดูแลผู้สูงอายุในศูนย์ด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.47)

ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการในด้านสภาพแวดล้อมของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.36) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม สะดวก ปลอดภัยให้กับผู้สูงอายุภายในศูนย์ฯ จะต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.48)

ด้านการจัดกิจกรรม พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.47) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าศูนย์ฯ ควรมีการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรมการดำเนินงานผู้สูงอายุกับหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และศูนย์ฯ ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนานวัตกรรมต่าง ๆเกี่ยวข้องกับงานผู้สูงอายุของศูนย์ฯ มีค่าเฉลี่ยมากสุดเท่า ๆ กัน ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.57, S.D. = 0.50)

ด้านบุคลากร พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.43) โดยเฉพาะประเด็นย่อยว่าศูนย์ฯ จะต้องจัดหาบุคลากรที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญในการส่งเสริมสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุให้แข็งแรง เช่น การฟื้นฟูกายภาพบำบัด มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.48)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ระดับปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

ผลวิจัยระดับปัญหาของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ พบว่าภาพรวมปัญหาของผู้สูงอายุอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งมีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมมากที่สุด โดยเฉพาะประเด็นว่าศูนย์ฯ ไม่ได้จัดตั้งระบบความปลอดภัยภายในอาคาร เช่น จัดตั้งกล้องวงจรปิด และปัญหาด้านเศรษฐกิจในประเด็นที่ว่าการอบรมด้านการฝึกอาชีพ ที่ไม่ตรงกับความสามารถ หรือความสนใจ เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าศูนย์ฯ เป็นหน่วยงานราชการที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการดูแลปรับปรุงสถานที่และขาดความพร้อมขององค์ความรู้และกำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดระบบสภาพแวดล้อม เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าหน่วยงานด้านสังคมจะถูกตั้งงบประมาณเป็นแบบตายตัว เช่น งบประมาณเบิกจ่ายตามรายหัวของผู้สูงอายุที่ดูแล ซึ่งเป็นประเด็นที่แตกต่างจากงานวิจัยของภูมิวัฒน์ พรวนสุข (2558) ทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัดแพร่” ที่พบว่าภาพรวมของปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจะเป็นด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคม ด้านครอบครัว และด้านการเงินและการงาน รวมถึงงานวิจัยของจารุวรรณ สุกใส และ วิมลฤดี พงษ์หิรัญญ์ (2556) ที่พบว่าปัญหาสวัสดิการของผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สำนักงานเขตดินแดง

กรุงเทพมหานคร จะเป็นปัญหาด้านสุขภาพอนามัย และปัญหาด้านสังคม ซึ่งที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าผู้สูงอายุ อยู่ในบริบทของชุมชนย่อมสะท้อนปัญหาเบื้องต้นด้านปัจจัยสี่มากกว่าผู้สูงอายุที่อยู่ในการดูแลของศูนย์ ฯ ทำให้ผู้สูงอายุ ไม่รู้สึกว่าเป็นปัญหาด้านการดูแลสุขภาพและการใช้ชีวิตมากนัก

6.2 ระดับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ บ้านทักษิณ จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

ผลการวิจัยระดับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และมีประเด็นปัญหาที่น่าสนใจ คือ การให้บริการของศูนย์ฯ มีอุปกรณ์การ ออกกำลังกายไม่เพียงพอต่อผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ในศูนย์ฯ มีงานยุ่งมากไม่ค่อยมีเวลารับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุมากนัก ขาดการวางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้สูงอายุ เพราะงานผู้สูงอายุมักเป็นงานเดิม นโยบายของศูนย์ฯ ไม่ได้วางแผนปรับตัวตามสถานการณ์ และสังคมยุคใหม่ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าคิดทำอะไรใหม่ๆ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารภายในศูนย์ฯกับหน่วยงานภายนอกไม่ทั่วถึง เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าผู้สูงอายุที่เข้ามาอยู่ในศูนย์มีหลายประเภท และไม่มีข้อมูลของศักยภาพหรือความสนใจของผู้สูงอายุ จึงเป็นอุปสรรคในการวางแผนส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ เพราะต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้หลากหลาย ซึ่งเป็นปัญหาด้านกำลังคนและทักษะความรู้ของเจ้าหน้าที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา สาเมาะ และ วิทยา จิตนุพงศ์ (2560) ที่สะท้อนปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการ สังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลาคือ ผู้สูงอายุบางรายไม่สามารถตอบสนองกับกิจกรรม บางรายไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่เต็มร้อยเนื่องด้วยสุขภาพไม่เอื้อและสถานที่ยังไม่เอื้ออำนวย อุปกรณ์ไม่พร้อมและไม่ได้มาตรฐานพอสมควร และเจ้าหน้าที่ของศูนย์มีไม่เพียงพอต่อภาระงานด้านการดูแลผู้สูงอายุ และขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เฉพาะด้าน

6.3 ระดับความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

ผลวิจัยระดับความต้องการของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ฯ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะความต้องการที่น่าสนใจด้านเศรษฐกิจคือต้องการมีพื้นที่ในการปลูกพืชผัก ส่วนด้านความสัมพันธ์ทางสังคมคืออยากให้ศูนย์ฯ จัดกิจกรรมหรือมีช่องทางการสื่อสารที่กลุ่มผู้สูงอายุสามารถแบ่งปันหรือเล่าเรื่องประสบการณ์ชีวิตให้กับผู้อื่น เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าผู้สูงอายุในศูนย์ฯ มีทั้งสมัครใจเข้ามาอยู่ในศูนย์ ฯ และไม่เต็มใจเพราะไม่สามารถดูแลตนเองได้ หรือครอบครัวไม่พร้อมดูแล ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุในศูนย์ฯ จะมีเวลาว่างที่สามารถทำกิจกรรมให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิต ต่อหน่วยงาน และต่อสังคมภายนอกได้ สิ่งเหล่านี้ สะท้อนว่าผู้สูงอายุอยากทำกิจกรรมหลากหลายเพื่อให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่ากับสังคม และคนรอบข้าง ซึ่งเมื่อเทียบกับงานวิจัยของลัดดา บุญเกิด (2557) พบว่าให้ความสำคัญในลำดับที่ต่างกันคือจะเน้นด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลผู้สูงอายุมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญในด้านการสร้างบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง ผู้สูงอายุ ด้านรายได้ผู้สูงอายุ ด้านนันทนาการผู้สูงอายุ และด้านที่พักอาศัยผู้สูงอายุ เหตุผลเพราะกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนจะจำเป็นปรับตัวให้สามารถอยู่รอดและมีพลังในการดำเนินชีวิตทั้งด้านร่างกายและเศรษฐกิจ รวมทั้งงานวิจัยของกาญจนา พิบูลย์และคณะ (2559) ก็สะท้อนความต้องการด้านการบริการ คือสถานบริการดูแลผู้สูงอายุแบบไปกลับ ควรมีกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ หรือกิจกรรมการให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ และคิดว่าถ้ามีสถานบริการดูแลผู้สูงอายุแบบไปกลับในชุมชนมีประโยชน์มาก เหตุที่เป็นเช่นเพราะว่าในสังคมชายแดนใต้ ความเป็นครอบครัวที่เกื้อหนุนกันจะให้ความสำคัญหรือไม่นิยมส่งผู้สูงอายุไปอยู่นอกบ้านแบบถาวร แต่จะยอมรับได้กรณีมีสถานดูแลผู้สูงอายุแบบไปกลับเพราะเป็นแบ่งเบาภาระการดูแลผู้สูงอายุในช่วงกลางวันได้

6.4 ความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบรูณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

จากผลวิจัยความคิดเห็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบรูณาการของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีประเด็นที่น่าสนใจเน้นด้านการบริการและด้านสภาพแวดล้อมเป็นสำคัญ คือควรมีกลไกความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดูแลผู้สูงอายุในศูนย์ด้านต่างๆ อย่างชัดเจน และการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม สะดวก ปลอดภัยให้กับผู้สูงอายุภายในศูนย์ฯ จะต้องอาศัยการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ รวมทั้ง ศูนย์ฯ จะต้องจัดหาบุคลากรที่มีความสามารถและเชี่ยวชาญในการส่งเสริมสุขภาพร่างกายของผู้สูงอายุให้แข็งแรง เช่น การฟื้นฟูกายภาพบำบัด รวมทั้ง ควรมีการจัดเวทีประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรมการดำเนินงานผู้สูงอายุกับหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้สูงอายุมีประเด็นที่ต้องดูแลหลากหลายมิติ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม จึงทำให้หน่วยงานต่างๆ ต้องหันมาทำงานประสานร่วมมือกันเพื่อบรรลุเป้าหมายการตอบสนองการดูแลผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาณัฐ ไฝคำ (2561) ให้ความเห็นเกี่ยวกับ 1) การจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลงานด้านผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ 2) การสนับสนุนให้มีชมรมผู้สูงอายุในชุมชนที่เข้มแข็ง และ 3) การสร้างเครือข่ายการทำงานด้านผู้สูงอายุ การใช้ทรัพยากรและข้อมูลด้านผู้สูงอายุร่วมกันอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยของภูมิวัฒน์ พรวนสุข (2558) ให้ความเห็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุว่าควรมีการตั้งศูนย์พัฒนาผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม หรือศูนย์ออกกำลังกาย ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมดูแลและให้เกิดความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ และควรจัดสวัสดิการแจก สิ่งของที่จำเป็นแก่ผู้สูงอายุ และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกิจกรรมทางศาสนาและได้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม ควรจัดการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและตั้งศูนย์ ที่พักพิงชั่วคราวของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสมและปลอดภัย รวมทั้ง งานวิจัยของชลธิชา กรรเจียก (2557) พบว่า ควรจัดให้มีบริการเชิงรุกกับผู้สูงอายุในด้านการดูแลรักษาสุขภาพที่เหมาะสมกับวัย ควรส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ควรปรับปรุงกล้องวงจรปิดให้สามารถใช้งานได้ดี และควรสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอตามความต้องการของผู้สูงอายุ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการวิจัยพบว่า ควรมีกลไกความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรมผู้สูงอายุ มีการปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมโดยอาศัยการบูรณาการ และต้องจัดหาบุคลากรที่เชี่ยวชาญการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถมีข้อเสนอแนะต่อศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ ดังนี้

1) ควรพัฒนาเครือข่ายภายนอกเพื่อพัฒนาระบบการบริการและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ตามความต้องการของผู้สูงอายุ

2) ควรออกแบบการพัฒนากิจกรรมแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุในศูนย์ฯ โดยคำนึงถึงความถนัด ความสนใจของผู้สูงอายุ

3) ควรพัฒนาทักษะ ความรู้ เชิงวิชาชีพแก่เจ้าหน้าที่ด้านสุขภาพ และทักษะด้านนันทนาการแก่กลุ่มเจ้าหน้าที่ทั่วไปเพื่อช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมส่งเสริมผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ

4) ควรใช้กลยุทธ์สร้างจิตอาสาในสังคมมาขับเคลื่อนงานดูแลและพัฒนาผู้สูงอายุในศูนย์ ฯ

7.2 **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป**

1) ควรศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในระยะยาว

8. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุแบบบูรณาการ กรณีศึกษา: ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา” สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากผู้สูงอายุและเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และชี้แนะอำนวยความสะดวก

9. เอกสารอ้างอิง

กัญญาณัฐ ไฝคำ. (2561). “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทย”. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*. 7(2). 19- 26.

กาญจนา พิบูลย์, พวงทอง อินใจ, มยุรี พิทักษ์ศิลป์ และพิสิษฐ์ พิริยาพรรณ. (2559). “ความต้องการในการจัดบริการการดูแลผู้สูงอายุแบบไปกลับ”. *วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา*. 11(2). 44-52.

จารุวรรณ สุกใส และวิมลฤดี พงษ์หิรัญญ์. (2556). “ปัญหาและความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุสำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร”. *วารสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัย*. 20(1). 46-56.

ชลธิชา กรรเจียก. (2557). *การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

บังอร ธรรมศิริ. (2549). “ครอบครัวกับการดูแลผู้สูงอายุ”. *วารสารการเวก ฉบับนิทรรศการวันเจ้าฟ้าวิชาการ*. 47-56.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ภูมิวัฒน์ พรวนสุข. (2558). “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดแพร่”. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิชญทรรศน์*. 10(1). 77-87.

ลลิญา ลอยลม. (2545). *การเตรียมตัวก่อนเกษียณของผู้สูงอายุในจังหวัดสมุทรปราการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ, กรุงเทพฯ.

ลัดดา บุญเกิด. (2557). *ความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเกาะจันทร์ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

วาสนา สาเมาะ และวิทยา จิตนุพงศ์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้สูงอายุของศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, ปัตตานี.

ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านทักษิณ จังหวัดยะลา. (2564). สืบค้นเมื่อ 29 กุมภาพันธ์ 2563, จาก http://www.bantaksin.go.th/main/index.php.

สิทธิ อาภรณ์ชวนปี. (2540). การศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ตำบลบางเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.

สุวดี เบญจวงศ์. (2541). “ผู้สูงอายุ คนแก่และคนชรา: มิติทางสังคมและวัฒนธรรม”. *วารสารมนุษยสังคมสาร. มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง*. 1(1). 54-60.

สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ. (2556). แผนกลยุทธ์สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.) ปี พ.ศ. 2556–2559. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2564, จาก http://www.oppo.opp.go.th/info/strategy_56-59.pdf

สำนักส่งเสริมสุขภาพ, กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2554). *การดำเนินงานการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่บ้าน.* กรุงเทพฯ: กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ.

Dupuis, K., Kousaie, S., Wittich, W., and Spadafora, P. (2007). "Aging Research Across Disciplines: A Student-Mentor Partnership Using the United Nation Principles for Older Person". *Educational Gerontology*. 33. 273-292.

แนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

GUIDELINES FOR APPLYING THE CULTURAL CAPITAL TO ADD VALUE TO MAYA DYED PRODUCTS IN NA THAM SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT, YALA PROVINCE

ฮุสนา มะแซ[1]*, วราดา วาเด็ง[2] และสุปรีญา นุ่นเกลี้ยง[3]

Husna Masae[1]*, Warada Wadeng[2] and Supreeya Nunkliang[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา และ 3) แนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา การวิจัยเป็นทั้งวิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การสำรวจกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน และผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ คือ สมาชิกกลุ่มสีมายา คณะกรรมการหมู่บ้าน และปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงตรรกะ

ผลการวิจัย พบว่า

ผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายามีความเกี่ยวข้องในบริบทตำบลหน้าถ้ำที่มีวัตถุดิบเป็นดินมายาในถ้ำมาเป็นสีมัดย้อมบนผืนผ้า โดยใช้ดินมายาเชื่อมโยงคุณค่าผ่านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์บนฐานทรัพยากร “ดินมายา” ปัญหาอุปสรรคของผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา คือ ด้านต้นทุนค่าใช้จ่ายวัสดุ อุปกรณ์การผลิตผ้า และการบรรจุภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าไม่มีการเพิ่มลวดลายใหม่ ๆ และมีอุปสรรคการประกอบการผลิตเพราะขาดเทคนิควิธีการสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิตผ้า ส่วนความคิดเห็นแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สีมายาโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.93, S.D. = 0.94) โดยเฉพาะด้านความต้องการของตลาดมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 2.97, S.D. = 0.91) ในประเด็นควรเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผ่านงานแสดงสินค้าเพื่อขยายกลุ่มผู้ซื้อให้ฐานกว้างขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรม, บริบทชุมชน, การจัดการทุนทางวัฒนธรรม, การเพิ่มมูลค่า

Abstract

The purposes of this study were 1) to explore the community context and cultural capital related to the Maya dyed products, 2) to identify the problems and obstacles of the Maya dyed products, and 3) to serve guidelines for applying the cultural capital to add value to the Maya dyed products. This research methodology was a combination of quantitative and qualitative research. The quantitative data were derived from the questionnaires. The sample of this step consisted of 150 respondents. The qualitative

1 - 2 นักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3 อาจารย์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, E-mail: husna1997th@gmail.com

data were obtained from interviewing six people, including representatives of the Maya dyeing group, village committee, and local sages. Research materials were questionnaires and interview questions. With respect to data analysis, the data were statistically analyzed using mean, percentage, and standard deviation, and qualitative data employed logical analysis.

The results found that Na-Tham Sub-district, where the Maya dyeing group was founded, was a source of Maya dirt which is a material in the creating the Maya dyed cloth products. Furthermore, Maya dirt reflected the community history, culture, and wisdom through the Maya dyed products. The problems and obstacles which the group was challenging were the cost of production-dyeing materials and supplies, and packaging. Furthermore, patterning and designs had never changed, nor improved by adopting and/or adapting new techniques in the production. Regarding the evaluation of applying the cultural capital to add value to the Maya dyed products, it revealed that the overall was at a medium level ($\bar{x}$ = 2.93, S.D. = 0.94); and the highest aspect was market demand ($\bar{x}$ = 2.97, S.D. = 0.91). Lastly, it was recommended that there should be wider and more various sale channels, such as in expos or trade fairgrounds, in order to expand consumer group into other regions.

Keywords: cultural capital, community context, cultural capital management, value added

1. บทนำ

ประเทศไทยมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นหลากหลาย เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม อาหาร เครื่องแต่กาย นาฏศิลป์ เป็นต้น ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงความรู้ภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น และเป็นเครื่องบ่งชี้ตัวตนและคุณค่าที่ใครไม่สามารถนำไปเป็นเจ้าของได้ ทั้งนี้ เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาไทยเกิดจากองค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยที่สั่งสมประสบการณ์การเรียนรู้ การเลือกสรร ปรุงแต่งพัฒนาและมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้เกิดความสมดุลกับสภาพแวดล้อมทำให้เกิดเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมขึ้นในวิถีชีวิตของคนไทยไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม ด้านศิลปกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่แฝงไปด้วยปรัชญาภูมิปัญญา ศาสนาและประเพณี อันดีงานของไทย (ประภัสสร ทองยินดี, 2558) ซึ่งแต่ละพื้นถิ่นมีอัตลักษณ์ทรัพยากรที่แตกต่างกัน ทรัพยากรบางชนิดสามารถนำมาทำประโยชน์ให้กับชุมชนกลายเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น และคนในท้องถิ่นก็ใช้ความรู้ความสามารถที่มีนำมาพัฒนาดัดแปลงต่อยอดสร้างสรรค์ให้เป็นผลิตภัณฑ์ขึ้นมาได้ ทั้งนี้ การสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชนควรมีการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยใช้วัตถุดิบจากท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า ความงาม เอกลักษณ์ที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางความรู้สึกและคุณค่าทางจิตใจแก่ผู้บริโภคได้ผลิตภัณฑ์นั้น โดยมีอัตลักษณ์และจุดเด่นของท้องถิ่น วิถีชีวิตและประสบการณ์ของกลุ่มคนในท้องถิ่นผสานกับวัสดุและกระบวนการผลิตด้วยมือหรือหัตถกรรม มีการเพิ่มมูลค่าสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเพิ่มทุนทางวัฒนธรรมที่ดี ซึ่งเป็นทิศทางเดียวกันว่ารัฐบาลไทยมีนโยบายและแผนงานพัฒนาและส่งเสริมทุนวัฒนธรรมไปใช้ในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากวัฒนธรรมเปรียบเสมือนต้นน้ำในห่วงโซ่มูลค่าเป็นการนำเนื้อหาสาระสำคัญทางวัฒนธรรมไปเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการประกอบการทางธุรกิจ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) จัดทำบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ โดยแผนพัฒนาประเทศ ฯ ฉบับที่ 12 มีประเด็นการพัฒนาหลัก ๆ ที่สำคัญ เช่น การพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ และการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start Up) และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการเพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการ

ทั้งนี้ การปรับเปลี่ยนกระบวนการการเพิ่มผลผลิตเป็นการพัฒนาไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ของความมั่นคง ยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์อย่างจริงจังด้วยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) เป็นทรัพยากรทางปัญญาของท้องถิ่นอันเป็นฐานที่สำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) เนื่องจากเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยการสร้างสรรค์สินค้าและบริการที่เกิดจากฐานความรู้และความคิดสร้างสรรค์จากทุนทางปัญญา ได้แก่ องค์ความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ผสานกับแรงบันดาลใจความสุขในการทำงาน และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาเชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสม ความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรมสมัยใหม่ (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2556) อันเป็นแนวคิดสำคัญที่นำมาใช้กำหนดทิศทางของการพัฒนาโดยเฉพาะการพัฒนาท้องถิ่นและการพัฒนาประเทศ (เทิดชาย ช่วยบำรุง, 2554)

แต่เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารส่งผลให้การสืบสานทางวัฒนธรรมในภาพรวมขาดความสมดุลระหว่างวัฒนธรรมสากลและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น สิ่งสำคัญคือการปรับตัวในการ

ดำเนินชีวิตจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งในชุมชนแต่ละพื้นที่ก็มีจุดแข็งต่างกันในแง่ภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และทรัพยากรกลุ่มคนต่าง ๆ แต่อยู่บนฐานทุนทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและความสามารถของชุมชนในการนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์การผลิตด้านอาชีพต่าง ๆ ของกลุ่มคนในชุมชนต่าง ๆ สำหรับจังหวัดชายแดนใต้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งด้านทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมของพื้นที่มีพลังสร้างสรรค์ที่สามารถเป็นทุนในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนที่ครอบคลุมมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และความมั่นคงในพื้นที่ ซึ่งสิ่งที่น่าสนใจคือพื้นที่พหุวัฒนธรรมในสามจังหวัดถูกใช้เป็นกลยุทธ์ในการแก้ไขและพัฒนาจังหวัดชายแดนใต้

กรณีจังหวัดยะลามีหลายพื้นที่ที่มีภาพลักษณ์ด้านพหุวัฒนธรรม เช่น ชุมชนหน้าถ้ำ เป็นชุมชนพหุวัฒนธรรม ตั้งอยู่ในตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ถือเป็นชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญา อาหาร ผลไม้และมีประวัติศาสตร์อันยาวนานของพระพุทธไสยาสน์ ที่ประดิษฐานอยู่ภายใน “วัดคูหาภิมุข” หรือ “วัดหน้าถ้ำ” จึงเกิดการรวมตัวกันของชุมชนเป็นกลุ่มสีมายา เพื่อที่จะส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นเมือง และร่วมกันผลิตของฝากจากจังหวัดยะลา สอดคล้องกับที่ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชหน้าถ้ำและวิทยาลัยชุมชนยะลา นำเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์โดยใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น อย่าง “ดินมายา” ซึ่งมีลักษณะจำเพาะมาเป็นสีมัดย้อมบนผืนผ้าเกิดเป็นผลิตภัณฑ์จากแบรนด์สีมายามากมาย อาทิ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ผ้าชิ้นลวดลายวัฒนธรรม ผ้าคลุมอเนกประสงค์ ผ้าเช็ดหน้า(เล็ก/ใหญ่) กระเป๋าแฟชั่น กระเป๋าฟักทอง กระเป๋าลายถ้ำศิลป์ กระเป๋าสับปะรด กระเป๋าอเนกประสงค์ กระเป๋าโยคะ กระเป๋าลดโลกร้อน เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิต อีกทั้งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่ใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาพัฒนาโดยมากเป็นงานที่ทำด้วยมือ (hand made) และผู้ผลิตชุมชน มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการผลิตสินค้า นอกจากนั้น ผลิตภัณฑ์ชุมชนยังมีความหลากหลายสามารถตอบสนองลูกค้าได้หลายระดับ แต่อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์ชุมชนก็ยังขาดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งไม่พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สามารถตอบโจทย์กลุ่มผู้บริโภคภายนอก และยังขาดการนำทุนทางวัฒนธรรมมาใช่ต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สภาพปัญหาเช่นนี้ ก็เกิดกลุ่มผ้าสีมายาเช่นกัน ซึ่งเป็นกลุ่มที่รวมตัวกันผลิตผ้าท้องถิ่นที่ใช้คุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่มาสู่กระบวนการผลิต แต่ในระยะการพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการที่ต้องวางแผนให้ผลิตภัณฑ์สามารถแข่งขันตอบสนองผู้บริโภคได้ต้องใช้ทุนเดิมมาผสมผสานแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2.3 เพื่อหาแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับประเด็นการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พอจะสรุปสาระสำคัญดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม

ทุนทางวัฒนธรรมมีความหมายจากมุมมอง 2 แนวคิด คือ แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองที่มองในเชิงของระบบเศรษฐกิจโดยเอารายได้เป็นตัวตั้ง วัฒนธรรมที่มีอยู่สามารถนำมาแปรรูปเป็นสินค้าและบริการ และพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมทางวัฒนธรรม (cultural industry) ทั้งที่เป็นสินค้าและบริการได้ และแนวคิดแบบวัฒนธรรมชุมชนที่มองทุนวัฒนธรรมเป็นเรื่องของพื้นที่ทางวัฒนธรรม พื้นที่ทางอำนาจเพื่อเป็นเวทีให้ชุมชนมีวิถีชีวิตและการดำรงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีเป็นการเสริมสร้างพลังของประชาสังคม และการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ซึ่งทุนทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีมูลค่าที่สั่งสมมาในอดีต ทั้งเป็นสิ่งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยนำเอาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเหล่านั้นมาแปลงเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และมีมูลค่าที่ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อวิถีชีวิตและสังคม สำหรับการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมมีแนวทางขับเคลื่อน คือ 1) การฟื้นฟู ถอดคุณค่า พัฒนา และต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอย่างเป็นระบบ 2) การจัดการองค์ความรู้และสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาแก่ประชาชนย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง และ 3) การเสริมสร้างระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเอื้ออำนวยต่อการขับเคลื่อนทุนทางวัฒนธรรม

3.2 แนวคิดการเพิ่มมูลค่า/การสร้างมูลค่าเพิ่ม

จากความหมายการเพิ่มมูลค่าเพิ่ม (value added creation)มีการนิยามไว้หลากหลาย อาทิ สุพาดา สิริกุตตา (2557 : 221) ได้กล่าวว่าการเพิ่มมูลค่า หมายถึง วิธีการสร้างความแตกต่างการสร้างเอกลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจสูงสุดจากสินค้าและบริการเนื่องจากสิ่งที่ลูกค้าต้องการไม่ใช่แค่คุณค่าแต่เป็นมูลค่าเพิ่มที่ทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกมากกว่าความพอใจ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าและบริการ หรือจุรีวรรณ จันพลา และคณะ (2554 : 57) กล่าวว่า การเพิ่มมูลค่าหรือการเพิ่มคุณค่า (Added Value) หมายถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ถ้าเป็นเครื่องมือการตลาดก็จะเกิดจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การจัดจำหน่าย การโฆษณาและการส่งเสริมการตลาด ซึ่งการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์สามารถดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือ 1) ราคาของผลิตภัณฑ์หรือการบริการสูงกว่าความเป็นจริง และ 2) ความต้องการคุณค่าหรือคุณภาพของสินค้าเป็นที่ต้องการของลูกค้า

ส่วนคำว่า “การสร้างมูลค่าเพิ่ม” หมายถึงความพยายามในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในด้านต่าง ๆ ให้มีคุณค่าในสายตาของลูกค้ามากขึ้น (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2542 : 864) หรือหมายถึง การดึงดูดด้วยการสร้างมูลค่าเพิ่มที่มอบให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งเป็นมูลค่าเพิ่มที่ทำให้ลูกค้ามีความรู้สึกมากกว่าความพอใจ (ฉัตยาพร เสมอใจ, 2547 : 74) อาจกล่าวได้ว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันโดยผ่านการสร้างคุณค่าสำหรับลูกค้าที่ดีขึ้น (customer value) โดยมีขั้นตอนการผลิต หรือบริการที่ดีกว่า นอกจากการสร้างความแตกต่างในตลาดแล้วมูลค่าเพิ่มจะเป็นตัวช่วยในการสร้างคุณค่าที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้บริโภคที่สูงกว่า ซึ่งนำไปสู่ความมั่นใจในการตัดสินใจเลือก หรือซื้อผลิตภัณฑ์และบริการต่อไป ซึ่งแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือบริการให้มีคุณค่าในสายตาของลูกค้าทั้ง 4 ด้าน คือ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2541 : 47) ได้แก่ 1) คุณค่าด้านผลิตภัณฑ์ (product value) 2) คุณค่าด้านบริการ (service value) 3) คุณค่าด้านบุคลากร (personnel value) และ 4) คุณค่าด้านภาพลักษณ์ (image value)

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและนำมาออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยและตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

X คือ ปัจจัยข้อมูลทั่วไป และปัจจัยการใช้ทุนทางวัฒนธรรม

Y คือ การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับ การวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์สีมายา อันได้แก่ สมาชิกกลุ่มสีมายา ปราชญ์ชาวบ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน รวมทั้ง ประชาชนในตำบลหน้าถ้ำ ผู้ซื้อผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา ตลอดจนผู้บริหารและบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลหน้าถ้ำ รวมทั้ง หน่วยงานราชการที่มีภารกิจเกี่ยวข้อง และภาคเอกชน ซึ่งไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้ ผู้วิจัยจึงใช้การสำรวจกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มสีมายา จำนวน 34 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 24 คน ตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในตำบลหน้าถ้ำ และผู้ซื้อผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา จำนวน 90 คน

สำหรับวิธีการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้กำหนดการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน กล่าว คือ ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม โดยจำแนกประชากรออกเป็นกลุ่ม ๆ คือ กลุ่มที่ 1 สมาชิกกลุ่มสีมายา กลุ่มที่ 2 คณะกรรมการหมู่บ้านในตำบลหน้าถ้ำ กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารและบุคลากรท้องถิ่นของอบต. หน้าถ้ำ กลุ่มที่ 4 ตัวแทนประชาชนในตำบลหน้าถ้ำ ทั้งปราชญ์ขาวบ้าน และตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และกลุ่มที่ 5 ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน และผู้บริโภคหรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายา เป็นต้น และขั้นที่ 2 ใช้การสุ่มตัวอย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับลักษณะกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ส่วนกลุ่ม 2 - 5 ใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ๆ โดยทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยคำนึงถึงความเกี่ยวข้องในพื้นที่และผลิตภัณฑ์ และความเต็มใจให้ข้อมูล

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนดบุคคลสำคัญที่เป็นผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ คือ ปราชญ์ชาวบ้าน สมาชิกกลุ่มสีมายา และคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวนรวม 6 คน โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลตามคำแนะนำของกลุ่มสีมายา คือ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 4 ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกปราชญ์ชาวบ้าน สมาชิกกลุ่มสีมายา และคณะกรรมการหมู่บ้าน ประเภทละ 1 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือตามระเบียบวิธีวิจัย โดยแยกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ และการสังเกตเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 1 และ 2 ทั้งนี้ แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยแบ่ง 2 ส่วน คือประเด็นด้านบริบทชุมชน และประเด็นทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับสมาชิกกลุ่มสีมายา ในประเด็นปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา จำนวน 4 ข้อ

2) การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research)

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ คือ แบบสอบถาม ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เพื่อนำไปตอบวัตถุประสงค์ข้อ 3 มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไป จำนวนคำถาม 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ แยกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการผลิต จำนวน 6 ข้อ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จำนวน 6 ข้อ และด้านความต้องการของตลาด จำนวน 5 ข้อ รวมคำถามทั้งหมด 17 ข้อ โดยมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ มากที่สุด = 5 มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 และน้อยที่สุด = 1

จากคำถามในส่วนที่ 2 คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแบ่งระดับคะแนน และแปลความหมายเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) คือ

คะแนนเฉลี่ย	**แปลความหมาย**
ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายความว่า	ระดับความเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายความว่า	ระดับความเห็นน้อยที่สุด

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้การวัดความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค = 0.826 ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำหนังสือข้อความอนุเคราะห์องค์การบริหารส่วนตำบลหน้าถ้ำประสานเจ้าหน้าที่ชุมชนในการให้คำแนะนำลงพื้นที่เพื่อเก็บแบบสอบถามในชุมชน

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนที่เป็นแบบสอบถามจะใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเป็น ความถี่ และค่าร้อยละส่วน การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยในข้อ 3 จะใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลแบบสัมภาษณ์และการสังเกตจะใช้การวิเคราะห์เชิงตรรกะ

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปผลการศึกษาบริบทชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา

ด้านบริบทชุมชนที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา กล่าวคือจากสภาพพื้นที่ตำบลหน้าถ้ำเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีภูเขาถ้ำ และภูเขากำปั่น ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของดินสีมายา หรือขี้มายา คือชื่อเรียกของดินที่มาจากในถ้ำซึ่งเกิดจากการทับถมของสิ่งมีชีวิตเป็นหมื่นปีจนกลายเป็นดินและที่สำคัญในถ้ำจะมีค้างคาวอาศัยอยู่ทำให้ดินที่ได้จะมีส่วนผสมของขี้ค้างคาวไปด้วย กลายเป็นปุ๋ยอย่างดีชาวบ้านก็เลยเรียกว่า “สีมายา” ถ้ำที่พบดินสีมายามีความสำคัญ มีชื่อเสียงเป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนหน้าถ้ำ จะมีภูเขาหน้าถ้ำ ภูเขากำปั้น ถ้ำศิลป์ ที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของตำบลหน้าถ้ำ สำหรับ การประกอบอาชีพในอดีตชาวบ้านทำการเกษตร และใช้ดินสีมายามาทำเป็นปุ๋ย แต่ระยะหลังดินสีมายาไม่ค่อยถูกนำไปทำประโยชน์จนกระทั่ง มีชาวบ้านรวมตัวเป็นกลุ่มสีมายา แต่เดิมกลุ่มสมาชิกรวมตัวกันผลิตผ้ามัดย้อมสีจากธรรมชาติโดยทั่ว ๆ ไป เช่น สีจากแก่นขนุน หูกวาง ใบมังคุด ฝักราชพฤกษ์ ใบกล้วยและกาบมะพร้าว จากนั้นจึงจะนำมาตัดเย็บเป็นประเภทเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต ผ้าคลุม ผ้าเช็ดหน้า ซึ่งรูปแบบไม่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์ที่วางจำหน่ายตามท้องตลาดทั่วไปที่มักจะผลิตออกมาคล้าย ๆ กันทำให้ต้องแข่งขันแย่งตลาดกันเอง กระทั่งพยายามคิดหาจุดขายใหม่ ๆ ให้สินค้า กระทั่งได้รับคำแนะนำจากผู้รู้ในหลาย ๆ ด้านที่แนะนำให้เน้นการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นที่เป็นรากเหง้าเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมมาใช้ประโยชน์ในด้านการผลิตเป็นแบรนด์สินค้า จากจุดนี้จึงนำสู่แนวคิดการนำดิน “สีมายา” มาสกัดเป็นสีย้อมผ้าจากธรรมชาติที่มีในจังหวัดยะลาแห่งเดียวเท่านั้น นำมาคิดเสร้างสรรค์นวัตกรรมทำสีย้อมผ้า โดยที่มาและแรงบันดาลใจที่คิดนำดินสีมายามาทำสีย้อมผ้ามาจากการบังเอิญที่พบว่าเด็กในพื้นที่ที่ใส่ชุดนักเรียนออกไปเล่นแถวถ้ำที่มีดินสีมายา และเมื่อกลับมาทำความสะอาดเสื้อผ้าที่เปื้อนดิน พบว่าสีดินที่เปื้อนกับเสื้อไม่จางลงทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ตำบลหน้าถ้ำเกิดการคิดค้นสร้างใหม่ จึงได้ริเริ่มก่อตั้งกลุ่มสีมายาเพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน ชื่อของกลุ่มมาจากชื่อดินที่ค้นพบเพื่อให้สอดคล้องกับดินที่เป็นเอกลักษณ์ฉพาะถิ่นสำหรับการทำสีมายาหรือเอาดินมาสีมัดย้อม

ด้านทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา พบว่า ดินสีมายาที่เป็นจุดเด่นของการมัดย้อมผ้าของกลุ่มสีมายา มีความหมายมีคุณค่าในด้านวัตถุ สิ่งของ เนื่องจาก ดินสีมายาเป็นตัวสร้างจุดเด่นพิเศษให้กับผ้าสีมายา และส่งผลเพิ่มคุณค่าในตัวผลิตภัณฑ์ผ้าสีมาขึ้นมา ดินสีมายาสามารถให้คุณค่าในมุมมองผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ได้อย่างมาก รวมถึงเกิดการสร้างมูลค่ากับผลิตภัณฑ์ผ้ากลุ่มสีมายาซึ่งดินสีมายาถือว่ามีคุณค่าประโยชน์และ มีความสำคัญด้านอื่น ๆ กับชุมชน หรือตำบลหน้าถ้ำในมิติต่าง ๆ เช่น มิติเศรษฐกิจ ชาวบ้านเอาดินสีมายา มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ไข่เค็มสีมายา เป็นต้น นอกเหนือจากดินสีมายาเป็นอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายาและมีคุณค่าบนฐานทุนทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงอัตลักษณ์ของพื้นที่คือสีมายานำมาจากดินที่อยู่ในภูเขาซึ่งมีสภาพที่ตั้งของภูมิศาสตร์เฉพาะ ซึ่งที่อื่นไม่มี ส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผ้าสีมายาสมาชิกกลุ่มสีมายาได้นำจุดแปลกใหม่มาสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์ โดยผูกโยงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และเรื่องราวบนฝาผนังถ้ำ โดยจะนำเรื่องเรื่องราวบนผนังถ้ำที่เป็นรูปมนุษย์ถ้ำมาทำเป็นลายของผ้า และลายผ้าของยักษ์ที่อยู่ถ้ำมาทำเป็นลายที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทำให้ผ้าของกลุ่มสีมายามีความแตกต่างจากผ้ามัดย้อมที่อื่น ๆ ที่จะเป็นลายเดิมที่มีทั่วไป เช่น ลายก้นหอย ลายยู่ยี่ ลายหยัก เป็นต้นและยังสามารถเพิ่มคุณค่า และมูลค่าในตัวผลิตภัณฑ์ผ้าได้

5.2 สรุปผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายาตำบลหน้าถ้ำ

ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา พบว่าเกี่ยวกับ 1) ปัญหาด้านต้นทุนในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผ้า รวมถึงค่าใช้จ่ายบรรจุภัณฑ์ที่สูงทำให้กลุ่มสีมายาขาดบรรจุภัณฑ์ที่มีรูปลักษณ์สวยงาม แต่จะมีใช้บางช่วงกรณีส่วนราชการมาสนับสุนกลุ่มสีมายาโดยทำโลโก้ และการทำกล่องบรรจุภัณฑ์ให้ใช้จำนวนจำกัดเพราะไม่คิดค่าใช้จ่าย 2) มีจุดอ่อนของผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายาคือไม่มีการคิดออกแบบลวดลายใหม่ ๆ เนื่องจากสมาชิกภายในกลุ่มเป็นผู้สูงอายุส่วนใหญ่และเยาวชนในพื้นที่ก็ไม่ค่อยให้ความสนใจในการผลิตผ้าสีมายา ทำให้ลวดลายผ้ายังไม่ตอบโจทย์ด้านการตลาดมากพอเพราะกลุ่มผู้ซื้อมีหลากหลายประเภท 3) มีอุปสรรคในการผลิตผ้าเชิงผู้ประกอบการเพราะสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุการทำงานมีความล่าช้าเพราะขาดการนำเทคนิค วิธีการสมัยใหม่มาใช้การผลิตผ้าสีมายาทำให้การผลิตไม่สามารถเร่งปริมาณการผลิตในกลุ่มวัยนี้

รูปที่ 2 การผลิตผ้าสีมายา

5.3 สรุปผลวิจัยเชิงปริมาณ

5.3.1 สรุปผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน พบว่าอาศัยอยู่ในจังหวัดยะลาทั้งหมด คิดเป็น 100 % ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63.3 อายุโดยส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.0 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 67.3 การศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่ คือ มัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 42.7 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 26.0 รายได้ต่อเดือนส่วนใหญ่ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 48.7 ส่วนใหญ่สมาชิกกลุ่ม /องค์กรในตำบลหน้าถ้ำจะเป็นกลุ่มผู้นำสตรี/กลุ่มอาชีพ/กลุ่มโอทอป คิดเป็นร้อยละ 24.0 สถานภาพสังกัดหน่วยงาน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนตำบลหน้าถ้ำ คิดเป็นร้อยละ 54.0 และการรู้จักผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักผ่านท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 64.7

5.3.2 สรุปผลการศึกษาแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน ให้ความเห็นแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สรุปได้ดังตาราง

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น			
		ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ด้านการผลิต / ผลิตภัณฑ์					
1	ควรวิเคราะห์ออกแบบตำแหน่งผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้ซื้อที่หลากหลาย	57.6	2.88	0.97	ปานกลาง
2	ควรเพิ่มมูลค่าของกระบวนการผลิตของผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายา ให้คำนึงถึงการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	58.8	2.94	0.98	ปานกลาง
3	ควรเน้นออกแบบเพิ่มลวดลายคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงการมีอัตลักษณ์ของรูปแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ	59.4	2.97	0.99	ปานกลาง
4	ควรเพิ่มคุณค่าของกระบวนการผลิตของผลิตผ้าสีมายาโดยคำนึงถึงความปลอดภัยด้านสุขภาพของผู้ใช้	58.4	2.92	0.93	ปานกลาง
5	ควรเพิ่มมูลค่าออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาประเภทต่าง ๆ จากแหล่งดินที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น	56.4	2.82	0.97	ปานกลาง
6	ควรเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ	59.0	2.95	0.95	ปานกลาง
ผลรวมด้านการผลิต/ผลิตภัณฑ์ โดยเฉลี่ย		**58.2**	**2.91**	**0.96**	**ปานกลาง**
ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์					
7	ควรวางแผนวิเคราะห์ออกแบบตำแหน่งผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	58.8	2.94	0.96	ปานกลาง
8	ต้องพัฒนาคุณค่าผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายาให้สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่	59.2	2.96	0.98	ปานกลาง
9	ควรพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาให้มีลักษณะที่แสดงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีท้องถิ่น	56.8	2.84	0.92	ปานกลาง
10	ควรสร้างคุณค่าผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาโดยใช้เรื่องเล่าของสถานที่สำคัญ ๆ ในตำบลมาสร้างแรงบันดลใจพัฒนาผลิตภัณฑ์	56.8	2.84	0.95	ปานกลาง
11	ควรใช้การสื่อสารภาพลักษณ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อประโยชน์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายา	62.2	3.11	0.97	ปานกลาง
12	ควรยกระดับออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาให้มีมูลค่าโดยใช้การคิดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ประเภทต่าง ๆ	57.6	2.88	0.98	ปานกลาง
	ผลรวมด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยเฉลี่ย	**58.5**	**2.92**	**0.96**	**ปานกลาง**

ตารางที่ 1 ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา (ต่อ)

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น			
		ร้อยละ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
ด้านความต้องการของตลาด					
13	ผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายาควรเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผ่านการร่วมจัดงานแสดงสินค้าเพื่อขยายกลุ่มผู้ซื้อให้ฐานกว้างขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ	60.4	3.02	0.97	ปานกลาง
14	ควรสร้างแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาว่ามีเอกลักษณ์ของทรัพยากรพื้นถิ่นที่มีคุณค่าทางจิตใจและคุณค่าทางวัฒนธรรม	58.6	2.93	0.96	ปานกลาง
15.	ควรใช้เนื้อหาสำคัญของทุนวัฒนธรรมในพื้นที่ เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ มาพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	59.2	2.96	0.90	ปานกลาง
16	ผลิตภัณฑ์กลุ่มมายา ควรพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีรูปลักษณ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพื้นที่	59.6	2.98	0.83	ปานกลาง
17	ควรสร้างเรื่องราว (STORY) ของผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาที่เชื่อมโยงกับจุดเด่นของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์	59.8	2.99	0.91	ปานกลาง
ผลรวมด้านความต้องการของตลาด		**59.5**	**2.97**	**0.91**	**ปานกลาง**
ผลรวมทั้ง 3 ด้าน โดยเฉลี่ย		**58.7**	**2.93**	**0.94**	**ปานกลาง**

จากตารางสรุปได้ว่า แนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.93, S.D. = 0.94) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความต้องการของตลาดมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ = 2.97, S.D. = 0.91) รองลงมาคือด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ($\bar{x}$ = 2.92, S.D. = 0.96) และด้านการผลิต/ผลิตภัณฑ์ โดยเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 2.91, S.D. = 0.96) ตามลำดับ

หากพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการผลิต/ผลิตภัณฑ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายาโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.91, S.D. = 0.96) โดยเฉพาะประเด็นควรเน้นออกแบบเพิ่มลวดลายคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงการมีอัตลักษณ์ของรูปแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{x}$ = 2.97, S.D. = 0.99) รองลงมาคือควรเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ ($\bar{x}$ = 2.95, S.D. = 0.95) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือควรเพิ่มมูลค่าออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาประเภทต่าง ๆ จากแหล่งดินที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ($\bar{x}$ = 2.82, S.D. = 0.97)

ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายาโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.92, S.D. = 0.96) โดยเฉพาะประเด็นควรใช้การสื่อสารภาพลักษณ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อประโยชน์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายามีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 3.11, S.D. = 0.97) รองลงมาคือต้องพัฒนาคุณค่าผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายาให้สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ ($\bar{X}$ = 2.96, S.D. = 0.98) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือควรพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาให้มีลักษณะที่แสดงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีท้องถิ่น และควรสร้างคุณค่าผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาโดยใช้เรื่องเล่าของสถานที่สำคัญ ๆ ในตำบลมาสร้างแรงบันดลใจพัฒนาผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ = 2.84, S.D. = 0.92 และ S.D. = 0.95) ตามลำดับ

ด้านความต้องการของตลาด กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายาโดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.97, S.D. = 0.91) โดยเฉพาะประเด็นผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายาควรเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผ่านการร่วมจัดงานแสดงสินค้าเพื่อขยายกลุ่มผู้ซื้อให้ฐานกว้างขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$ = 3.02, S.D. = 0.97) รองลงมาคือควรสร้างเรื่องราว (story) ของผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาที่เชื่อมโยงกับจุดเด่นของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}$ = 2.99, S.D. = 0.91) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดคือควรสร้างแรงจูงใจในการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาว่ามีเอกลักษณ์ของทรัพยากรพื้นถิ่นที่มีคุณค่าทางจิตใจและคุณค่าทางวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 2.93, S.D. = 0.96)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สรุปผลการวิจัยบริบทชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา สามารถอภิปรายได้ว่า บริบทชุมชน และทุนทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา มีประเด็นที่น่าสนใจว่าสภาพที่ตั้งมีความสัมพันธ์กับวัตถุดิบคือดินสีมายาที่นำมาใช้ในกระบวนการทำผ้ามัดย้อมสีมายา ทั้งนี้ ดินสีมายาพบเฉพาะในถ้ำที่อยู่ในเขตตำบลหน้าถ้ำถือเป็นสภาพภูมิศาสตร์เฉพาะถิ่นที่มีดินสีมายาเท่านั้น โดยเฉพาะดินสีมายาเป็นจุดเด่นของการมัดย้อมผ้าของกลุ่มสีมายาที่มีความหมาย มีคุณค่าในด้านวัตถุสิ่งของ เนื่องจากดินสีมายาเป็นตัวสร้างจุดเด่นพิเศษให้กับผ้าสีมายา และส่งผลเพิ่มคุณค่าในตัวผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาขึ้นมา ส่วนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผ้าสีมายาได้นำจุดแปลกพิเศษมาสร้างคุณค่าของผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายา โดยผูกโยงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และเรื่องราวบนฝาผนังถ้ำ และนำมาเป็นลายผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าการสร้างอัตลักษณ์จะช่วยสร้างคุณค่า และการยอมรับในตัวผลิตภัณฑ์มากขึ้น หากมีการใช้เรื่องราวในอดีตผูกโยงกับผลิตภัณฑ์ ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญา จึงวิมุติพันธ์ (2553) ให้ความเห็นว่า บ้านคันพะลานเป็นชุมชนที่ปลูกไร่ฝ้ายและไร่ครามริมแม่น้ำโขงเพื่อใช้ในการผลิตผ้าฝ้ายย้อมคราม มีข้อค้นพบว่าเมื่อชุมชนและนักวิจัยร่วมพูดคุยกันถึงกระบวนออกแบบ การสร้างแรงบันดาลใจในการออกแบบของช่างทอผ้า ร่วมกันคิดค้นลวดลายผ้าขึ้นมาใหม่ในนามลาย “สามพันโบก” โดยได้แรงบันดาลใจจากสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติของแม่น้ำโขงที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจุรีวรรณ จันพลา และคณะ (2554 : บทคัดย่อ) ที่ให้คุณค่ากับอัตลักษณ์ว่าจะช่วยเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์ อย่างกรณี ผ้าทอและเครื่องแต่งกายของชาวไทยทรงดำถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำที่มีเอกลักษณ์ในการใช้ผ้าสีดำในการ นุ่งห่มทั้งในชีวิตประจำวันและในการประกอบพิธีกรรมจนเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของชาวไทยทรงดำ โดยชาวไทยทรงดำนิยมใช้ผ้าพื้นสีดำทอขึ้นอย่างง่าย ๆ มีสีสันและลวดลายบ้าง โดยลวดลายของผ้าทอไทยทรงดำที่ปรากฏบนผืนผ้าสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ความผูกพันตลอดจนความเป็นมาของวัฒนธรรม หรือเหตุการณ์ที่สำคัญ ๆ ทางประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตจึงทำให้ผู้ทอผ้าเกิดแรงบันดาลใจที่จะนำสิ่งเหล่านั้นมาถ่ายทอดเป็นลวดลายบนผ้าทอไทยทรงดำ รวมทั้ง การสื่อความหมายในการใช้สีในการทอผ้าและประดับ

ตกแต่งของชาวไทยทรงดำ ซึ่งแต่ละสีมีความหมายแตกต่างกัน โดยเฉพาะสีครามเข้มหรือสีดำซึ่งเป็นสีหลักของผืนผ้าและการใช้งานของชาวไทยทรงดำ โดยสื่อความหมายว่าเกิดจากการเก็บกดที่ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอนมาเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เช่นเดียวกับงานวิจัยของปานฤทัย พุทธทองศรี (2555) พบว่าภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติจะมีความแตกต่างกัน แต่ขึ้นอยู่กับภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดมาและความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม การนำกระบวนการย้อมฝ้ายด้วยสีจากกระชายดำที่ได้จากห้องปฏิบัติการสู่การปฏิบัติกับกลุ่มทอผ้าโดยใช้วิธีการจัดอบรมและการปฏิบัติจริงในกลุ่มทอผ้า

6.2 สรุปผลวิจัยปัญหา อุปสรรคของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ สามารถอภิปรายได้ว่า

ผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายามีปัญหาด้านต้นทุนในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตผ้า รวมถึงค่าใช้จ่ายในการบรรจุภัณฑ์ที่สูง ทำให้ขาดบรรจุภัณฑ์ที่มีรูปลักษณ์สวยงามดูดี รวมทั้ง มีจุดอ่อนที่ไม่มีการคิดออกแบบลวดลายใหม่ ๆ ทำให้ลวดลายผ้าไม่ตอบโจทย์ด้านการตลาด เพราะปัจจุบันกลุ่มผู้ซื้อมีหลากหลายประเภท และวัตถุประสงค์ในการเลือกผ้าที่ใช้ก็แตกต่างกัน รวมถึง มีอุปสรรคการผลิตผ้าที่กลุ่มสีมายายังขาดการคิดตามแนวคิดผู้ประกอบการ และขาดการประกอบการผลิตในเชิงธุรกิจแบบสมัยใหม่ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ รูปแบบการทำงานเป็นแบบสบาย ๆ กระบวนการผลิตค่อนข้างช้า ไม่ได้รีบเร่งอะไร ขาดการนำเทคนิควิธีการสมัยใหม่มาใช้ในกรรมวิธีการผลิตของผ้าสีมายาให้มีความประหยัดเวลาขึ้นหรือลดการใช้กำลังแรงงานในกระบวนการผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญา จึงวิมุติพันธ์ (2553) พบว่า บ้านคันพะลานเป็นชุมชนที่ปลูกไร่ฝ้ายและไร่คราม ริมแม่น้ำโขงเพื่อใช้ในการผลิตผ้าฝ้ายย้อมคราม แต่ปัญหาก็คือขาดความภาคภูมิใจในฝีมือและเอกลักษณ์ในการทอผ้า ขาดรูปแบบในการบริหารจัดการด้านคุณภาพการผลิต และการจัดจำหน่าย รวมทั้ง มีปัญหาของการประยุกต์มิติทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าย้อมครามนั่นคือขาดรูปแบบ ในการบริหารจัดการด้านคุณภาพการผลิตและการจัดจำหน่าย และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของบุญฑวรรณ วิงวอน, อัจฉราภรณ์ วรรณมะกอกและอัจฉรา เมฆสุวรรณ (2557) เห็นว่าขาดการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจอย่างต่อเนื่อง ผลิตภัณฑ์ไม่มีการพัฒนานวัตกรรมเข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าส่งผลให้ขาดความสามารถในการแข่งขัน ทำนองเดียวกับงานวิจัยของ จุรีวรรณ จันพลา และคณะ (2554 : บทคัดย่อ) พบว่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่จำหน่ายอยู่ห่างไกล มีสินค้ามีให้เลือกน้อยชนิด รูปแบบ/รูปทรงไม่ทันสมัย ประโยชน์ใช้สอยที่มีน้อย ราคาไม่เหมาะสม และดูแลรักษายาก

6.3 สรุปผลการวิจัยแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ว่า

แนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ ฯ พบว่าภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็นที่น่าสนใจด้านความต้องการของตลาดของผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา คือควรเพิ่มช่องทางการจำหน่ายผ่านการร่วมจัดงานแสดงสินค้าเพื่อขยายกลุ่ม ผู้ซื้อให้ฐานกว้างขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ และควรสร้างเรื่องราว (story) ของผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาที่เชื่อมโยงกับจุดเด่นของภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าปัจจุบันลูกค้ามีโอกาสเลือกใช้สินค้าได้หลากหลายและมีความอิสระ การสร้างการรู้จักและการเข้าถึงตลาดผู้บริโภคมีได้หลายวิธี หลายช่องทาง แต่ด้วยลักษณะของผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าเป็นสิ่งสามารถสร้างแรงดึงดูด สร้างความประทับใจจากการได้พบเห็นและการสัมผัสได้ดียิ่งขึ้น ผ่านการจัดกิจกรรมจัดงานในวาระต่าง ๆ ตลอดทั้งปี กิจกรรมการตลาดจึงมีความสำคัญที่ช่วยเพิ่มลูกค้าในหลาย ๆ กลุ่ม หลายพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณ์ธิดา เหล่าพวงศักดิ์ (2552) เห็นว่าแนวทางการประยุกต์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์มะพร้าวตามแนวเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามมีประเด็นน่าสนใจว่าระยะการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตผล ด้วยการเพิ่มมูลค่าเชิงปริมาณ มูลค่าเชิงคุณภาพ และการเพิ่มโอกาส/ทางเลือกตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่วนด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีประเด็นที่น่าสำคัญ คือควรใช้การสื่อสารภาพลักษณ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อประโยชน์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายา รวมถึง

ต้องพัฒนาคุณค่าผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายาให้สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่าผลิตภัณฑ์ผ้าของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การนำเสนอคุณค่าของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างการยอมรับและเห็นคุณค่า โดยเฉพาะการใช้กลยุทธ์การอนุรักษ์ท้องถิ่นเป็นกระแสที่นิยมที่คนในท้องถิ่นใช้ผ่านกิจกรรมรงณรงค์สืบสานวัฒนธรรมผ้าท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาหรือต่อยอดจากภูมิปัญญาเดิมก่อให้เกิดการลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ และการสร้างโอกาสหรือเกิดทางเลือกที่หลากหลาย นอกจากนี้ ด้านการผลิต/ผลิตภัณฑ์มีประเด็นน่าสนใจว่าควรเน้นออกแบบเพิ่มลวดลายคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงการมีอัตลักษณ์ของรูปแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และควรเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายาที่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผ้าสีมายามีจุดเด่นที่ร้อยเรียงเรื่องราวและทรัพยากรในพื้นถิ่นไว้ด้วยกันทำให้เพิ่มคุณค่าและการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ผ้าสีมายา รวมทั้ง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนงนุช อิ่มเรือง และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2557) เห็นว่าควรมีการส่งเสริมแนวทางการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มโดยสนับสนุนการบันทึกลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ลายต่าง ๆ ลงในสื่อเพื่อเป็นหลักฐานถ่ายทอดให้ลูกหลานได้ศึกษาเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาอันล้ำค่าของบรรพบุรุษ

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลวิจัยปัญหา อุปสรรคและแนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสีมายามีประเด็นเสนอแนะ ดังนี้

1) ภาครัฐควรจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่กับกระบวนการผลิตของผ้าสีมายาให้มีความประหยัดเวลา

2) หน่วยงานท้องถิ่นควรส่งเสริมผ้าสีมายาโดยใช้การสื่อสารภาพลักษณ์การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อยกระดับคุณค่าผ้าสีมายาให้เป็นผ้าประจำท้องถิ่นผ่านการรณรงค์การใช้ผ้าสีมายาตามเทศกาลต่าง ๆ

3) ภาครัฐควรสร้างแรงจูงใจให้กลุ่มสีมายาวางแผนออกแบบตำแหน่งผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะกระบวนการผลิตผ้ามัดย้อมที่ต้องคำนึงการเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4) สถาบันการศึกษาควรส่งเสริมกลุ่มสีมายาโดยประยุกต์ความรู้ เทคนิคสมัยใหม่มาช่วยออกแบบลวดลายบนผืนผ้าที่มีอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและสอดคล้องกับผู้ซื้อที่หลากหลาย

7.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การวิจัยเกี่ยวกับการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา ควรเพิ่มประเด็นการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเสริมสร้างผลิตภัณฑ์ผ้าท้องถิ่นตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

8. กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์กลุ่มสีมายา ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา” การดำเนินการวิจัยได้รับความร่วมมือการให้ข้อมูลอย่างดีจากทุกฝ่าย คณะผู้วิจัยสามารถสามารถทำงานบรรลุผลสำเร็จได้ต้องขอขอบคุณผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกกลุ่มสีมายา คณะกรรมการหมู่บ้าน ตลอดจน ขอขอบคุณประชาชนในพื้นที่ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

สุดท้าย การวิจัยครั้งนี้ หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย พร้อมทั้งขอน้อมรับคำแนะนำเพื่อการปรับปรุงงานให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

9. เอกสารอ้างอิง

กัญญา จีงวิมุติพันธ์. (2553). *การประยุกต์มิติทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมคราม บ้านคันพะลาน ตำบลพะลาน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

จุรีวรรณ จันพลา. (2554). *การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ผ้าทอไทยทรงดำเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2547). *การจัดการและการตลาดบริการ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

นงนุช อิ่มเรือง และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2554). แนวทางการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านหวายหลึม. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*. *4*(2), 1-15.

บุญฑวรรณ วิงวอน, อัจฉราภรณ์ วรรณมะกอก และอัจฉรา เมฆสุวรรณ. (2557). แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่ากิจการวิสาหกิจขนาดย่อม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. *9*(1), 102-119.

ประภัสสร ทองยินดี. (2558). *เอกลักษณ์ของภูมิปัญญาไทย*. ค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2564, จาก http://www.stou.ac.th/study/sumrit/

ปานฤทัย พุทธทองศรี. (2555). *แนวทางการพัฒนาอัตลักษณ์ "ฝ้ายปลอดสารพิษ" จังหวัดเลย*. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

พรรณ์ธิดา เหล่าพวงศักดิ์. (2552). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตก*. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีนิพนธ์). สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2556). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์ สถาบันพัฒนศาสตร์*. *7*(1), 1-69.

สุพาดา สิริกุตตา. (2557). แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มของแหล่งท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของจังหวัดสิงห์บุรีประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาลัยวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. *17*, 215-229.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์. (2542). *การวิจัยตลาด: ฉบับมาตรฐาน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และศุภร เสรีรัตน์. (2541). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: วิสิทธิ์พัฒนา.

การกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารทางการศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา เภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

STRATEGY OF RMULATION ADMINISTRATION OF EDUCATIONAL: A CASE STUDY OF WAT BO SAP SCHOOL, HUAKHAO SUB-DISTRICT, SINGHANAKHON DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

ขจรศักดิ์ ทับทิมทอง[1]*, ทัตพงศ์ มากมูล[2], พัทธนันท์ บุรีรัตน์[3], ภัศราวดี คงปล้อง[4], มิ่งกมล แก้วเหมือน[5], วรุณี บางเพ็ชร[6], สันติ หลงละเลิง[7], สิงหนาท ยกเส้ง[8], และเพ็ญนภา จันทร์แดง[9]

Khachonsak Thapthimthong[1]*, Tatpong Makmool[2], Pattanan Bureerat[3], Phatsarawadee Khongplong[4], Mingkamon Kaewmuean[5], Warunee Bangpech[6], Santi Longlalerng[7], Singhanath Yokseng[8] and Phennapha Chandaeng[9]

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันการพัฒนาการบริหารได้มีความสำคัญของการศึกษาการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ถือได้ว่าโรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของภาครัฐที่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาการบริหาร ซึ่งควรที่จะมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและพฤติกรรมของบุคลากรให้มีการพัฒนายิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาการกำหนดนโยบายการบริหารงานภาครัฐโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษานโยบายการบริหารงานของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ และ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) ได้ใช้กรอบแนวคิดของ เอกชัย บุญยาทิษฐาน (2553) ผลการวิเคราะห์พบว่า โรงเรียนวัดบ่อทรัพย์มีผลการวิเคราะห์ภายในและภายนอก SWOT Analysis ดังนี้คือ จุดแข็งมีคะแนน 8.00 จุดอ่อน 12.6 โอกาส 5.58 และอุปสรรค 4.32 ดังนั้น การวิเคราะห์ (SWOT Analysis) ของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์อยู่ใน “สถานการณ์กลยุทธ์การพลิกฟื้นสถานการณ์” ผู้เขียนจึงได้เสนอทางออกให้โรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ใช้ “กลยุทธ์การพลิกฟื้นสถานการณ์” เพื่อขจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนข้อบกพร่องภายในโรงเรียนให้พร้อมที่จะพัฒนาบุคลากรเพื่อได้รับโอกาสต่าง ๆ เมื่อได้ผลดังกล่าวผู้เขียนได้กำหนดนโยบายการพัฒนาการบริหารภาครัฐของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ โดยแบ่งออกได้เป็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) ยุทธศาสตร์ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ และ 5) โครงการ/กิจกรรมเพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียนต่อไป

คำสำคัญ: นโยบายการบริหารงานภาครัฐ, การวิเคราะห์ SWOT, โรงเรียนวัดบ่อทรัพย์

Abstract

At present, the development of management has become an important aspect of the study of policy implementation. It can be considered that the school is one of the government agencies that need to consider the development of administration. which should have to modify the structure and behavior

1 - 8 นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

9 อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: 6141101049@parichat.skru.ac.th

of personnel to develop more In this article, the author studied the policy formulation of government administration at Wat Bo Sap School, Hua Khao Sub-district, Singhanakhon District, Songkhla Province this academic article objectives: To study the policy of government administration of Wat Bo Sap School and To analyze the potential of Wat Bo Sap School, the analyzing the environment inside and outside the organization (SWOT Analysis). have used the conceptual framework of Ekachai Bunyathitthan (2010) The results of the analysis revealed that that Wat Bo Sap School had the results of internal and external SWOT Analysis as follows: Strengths were 8.00, Weaknesses 12.6, Opportunities 5.58, and Threats 4.32. Therefore, the SWOT Analysis of Wat Bo Sap School was in Turnaround Situation Strategy. The author, therefore, proposed a solution for Wat Bo Sap School to use. “Resilience Strategies” to eliminate or fix weaknesses and deficiencies within the school to be ready to develop personnel to gain opportunities. Upon such results, the authors formulated a policy for the development of public administration of Wat Bo Sap School. which can be divided into 5 issues, namely 1) Vision 2) Strategy 3) Objectives 4) Strategies and 5) Projects/activities to be presented to the school administrators.

Keyword: Government Administration Policy, SWOT Analysis, Wat Bo Sap School

1. ส่วนนำ

การศึกษาการพัฒนาการบริหารในปัจจุบันได้มุ่งสู่กรอบแนวคิด และให้ความสำคัญของการศึกษา การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติโดยอาศัยความคิดของนักวิชาการที่ว่า การพัฒนาการบริหารว่า “เป็นการจัดเตรียม เปลี่ยนแปลงปรับปรุงหรือปฏิรูปโครงสร้างกระบวนการและพฤติกรรมการบริหารให้มีสมรรถนะ หรือความสามารถที่จะรองรับ นโยบาย แผน แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม สำหรับการพัฒนาประเทศ” (ติน ปรัชญพฤทธ์, 2547 อ้างใน, ไชยา เกษารัตน์, 2560: 9) จากความสำคัญของการพัฒนาการบริหารดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่า การพัฒนาการบริหารมีความสำคัญ เพื่อการเพิ่มพูนสมรรถนะหรือความสามารถของระบบการบริหารงานภายในองค์กร โดยมีโครงสร้างกระบวนการ และพฤติกรรมการบริหาร เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาองค์กร ยังครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อมในองค์กร (ติน ปรัชญพฤทธิ์, 2555: 33)

การศึกษาของ สมบัวคำ ชุมจันทร์ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า ด้านการพัฒนาสื่อผู้บริหารควรส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจังในการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการศึกษาของ บรรจง กงมหา (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนา สรุปได้แนวทาง 2 ประเด็น 1) ควรมีโครงการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เช่น การส่งครูเข้าร่วมการอบรม หรือมีงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน และ 2) ควรมีการส่งเสริมควรการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า หรือปฏิบัติงานตามหัวข้อที่ผู้เรียนสนใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ในขณะเดียวกันโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ซึ่งถือเป็นหน่วยงานหนึ่งของภาครัฐที่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาการบริหารซึ่งจะทำให้โรงเรียนวัดบ่อทรัพย์มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภายในหน่วยงานและด้านพฤติกรรมของบุคลากร ในขณะเดียวกันการบริหารงานภาครัฐของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลายังพบปัญหาในการบริหารงาน ทั้งปัญหาบุคลากรในการศึกษามีไม่เพียงพอในบางกลุ่มสาระ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ งบประมาณในสถานศึกษามีไม่เพียงพอต่อการบริหารงาน สถานศึกษาขาดแคลนอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอต่อนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ อุปกรณ์กีฬา นอกจากนี้สถานศึกษามีการชำรุดทรุดโทรมของอาคารเรียน (สมศักดิ์ จันทร์นวล และคณะ)

ดังนั้น การพัฒนาการบริหารงานภาครัฐเป็นการพัฒนาโครงสร้าง กระบวนการ และพฤติกรรมการ บริหารงานภาครัฐ ให้มีสมรรถนะ นโยบาย แผน แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม สำหรับการพัฒนาการบริหารงานภาครัฐของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาการกำหนดนโยบายการบริหารงานโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษานโยบายการบริหารงานของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ และ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ส่วนผลที่คาดว่าจะได้รับคือ 1. ทำให้ทราบถึงศักยภาพของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ และ 2. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการบริหารงานของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้ใช้กรอบแนวคิดของ เอกชัย บุญยาทิษฐาน (2553: 22) เพราะเป็นรูปแบบการวางแผนที่ช่วยให้หน่วยงานพัฒนาตนเองได้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

2. แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT Analysis

เอกชัย บุญยาทิษฐาน (2553: 19) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายในและสภาพการณ์ภายนอก ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT Analysis จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ (situation analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และ

วิเคราะห์โอกาส-อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อองค์กรธุรกิจ และจุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถด้านต่าง ๆ ที่องค์กรมีอยู่ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรระดับองค์กรที่เหมาะสมต่อไป

"SWOT" มาจากตัวอักษรย่อของคำ 4 คำคือ S : Strengths (จุดแข็ง) W : Weaknesses (จุดอ่อน) O : Opportunities (โอกาส) T : Threats (อุปสรรค) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1 จุดแข็ง (Strengths : S) หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในบริษัท เช่น จุดแข็งด้านส่วนประสม จุดแข็งด้านการเงิน จุดแข็งด้านการผลิต จุดแข็งด้านทรัพยากรบุคคล บริษัทจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด

2 จุดอ่อน (Weaknesses : W) หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ ของบริษัท ซึ่งบริษัทจะต้องหาวิธีในการแก้ปัญหานั้น

3 โอกาส (Opportunities : O) หมายถึง โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของบริษัทเอื้อประโยชน์ หรือส่งเสริมการดำเนินงานของบริษัท โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน นักการตลาดที่ดีจะต้องเสาะแสวงหาโอกาสอยู่เสมอและใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น

4 อุปสรรค (Threats : T) หมายถึง อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งธุรกิจจำเป็นจะต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้จริง

ดังนั้น ขั้นตอนวิธีการทำ SWOT Analysis จะครอบคลุมการประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ด้วยการระบุจุดแข็งจุดอ่อน ประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกทั้งด้านโอกาสและอุปสรรค และระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อมเพื่อจะใช้เป็นแนวทางในการกำหนด วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และ โครงการ/กิจกรรม เพื่อให้องค์กรพัฒนาไปในทางที่เหมาะสม

3. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์

จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ซึ่งผู้เขียนได้สังเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา แบ่งออกได้ 4 ประเด็น ได้แก่ 1. จุดแข็ง 2. จุดอ่อน 3. โอกาส 4. อุปสรรค ซึ่งมีรายละเอียดดังรูปที่ 1

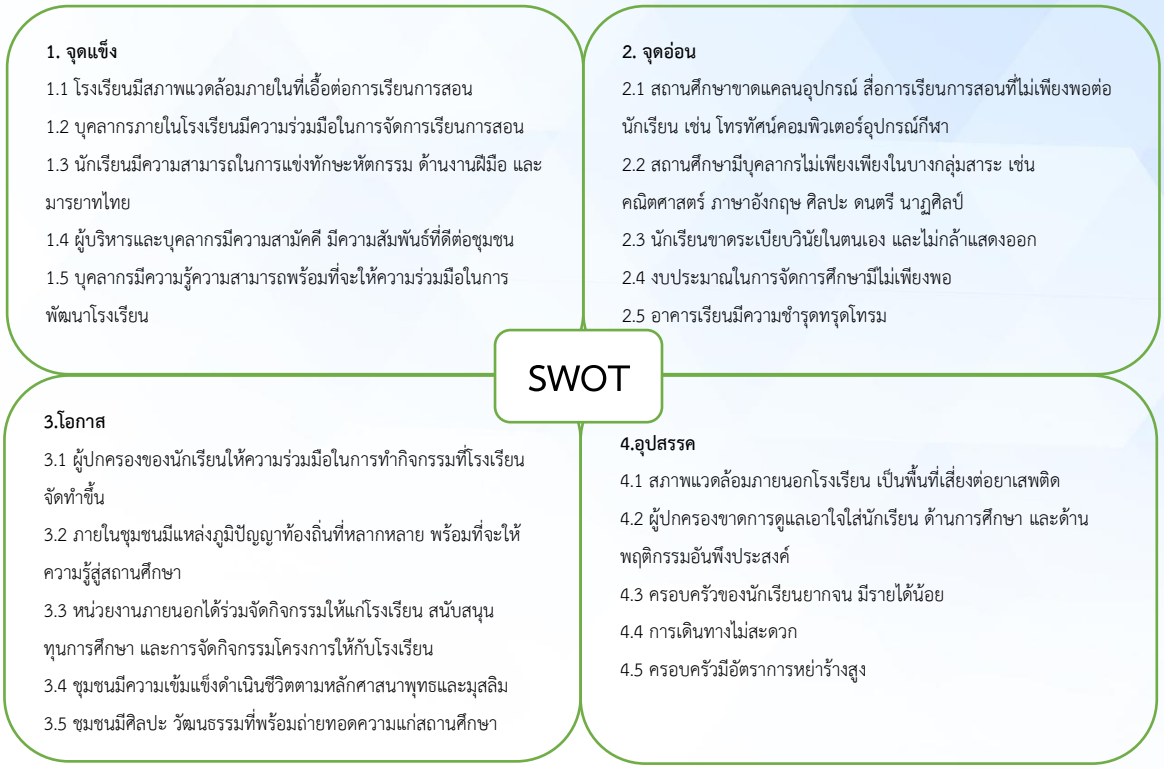

รูปที่ 1 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์

สำหรับผลการวิเคราะห์นั้นผู้เขียนได้วิเคราะห์ผลออกมาดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

สภาพแวดล้อมภายใน	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก X คะแนน
S (จุดแข็ง)			
1. โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมภายในที่เอื้อต่อการเรียนการสอน	0.12	3	0.36
2. บุคลากรภายในโรงเรียนมีความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน	0.07	3	0.21
3. นักเรียนมีความสามารถในการแข่งทักษะหัตกรรม ด้านงานฝีมือ และมารยาทไทย	0.1	5	0.5
4. ผู้บริหารและบุคลากรมีความสามัคคี มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน	0.08	4	0.32
5. บุคลากรมีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียน	0.03	5	0.15
รวม	**0.4**	**20**	**8**

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (ต่อ)

สภาพแวดล้อมภายใน	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก X คะแนน
W (จุดอ่อน)			
1. สถานศึกษาขาดแคลนอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอต่อนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ อุปกรณ์กีฬา	0.1	4	0.4
2. สถานศึกษามีบุคลากรไม่เพียงเพียงในบางกลุ่มสาระ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์	0.2	4	0.8
3. นักเรียนขาดระเบียบวินัยในตนเอง และไม่กล้าแสดงออก	0.07	5	0.35
4. งบประมาณในการจัดการศึกษามีไม่เพียงพอ	0.15	5	0.75
5. อาคารเรียนมีความชำรุดทรุดโทรม	0.08	3	0.24
รวม	**0.6**	**21**	**12.6**
รวม S+W	**1.00**		

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

สภาพแวดล้อมภายนอก	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก X คะแนน
O (โอกาส)			
1. ผู้ปกครองของนักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมที่โรงเรียนจัดทำขึ้น	0.12	2	0.24
2. ภายในชุมชนมีแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลาย พร้อมที่จะให้ความรู้แก่นักเรียน	0.15	1	0.15
3. หน่วยงานภายนอกได้ร่วมจัดกิจกรรมให้แก่โรงเรียน สนับสนุนทุนการศึกษา และการจัดกิจกรรมโครงการให้กับโรงเรียน	0.08	3	0.24
4. ชุมชนมีความเข้มแข็งดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาพุทธและมุสลิม	0.08	2	0.16
5. ชุมชนมีศิลปะ วัฒนธรรมที่พร้อมถ่ายทอดความแก่สถานศึกษา	0.19	1	0.19
รวม	**0.62**	**9**	**5.58**
T (อุปสรรค)			
1. สภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียน เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อยาเสพติด	0.08	2	0.24
2. ผู้ปกครองขาดการดูแลเอาใจใส่นักเรียน ด้านการศึกษา และด้านพฤติกรรมอันพึงประสงค์	0.1	1	0.1
3. ครอบครัวของนักเรียนยากจน มีรายได้น้อย	0.13	2	0.39
4. การเดินทางไม่สะดวก	0.07	3	0.21
5. ครอบครัวมีอัตราการหย่าร้างสูง	0.1	2	0.2
รวม	**0.48**	**9**	**4.32**
รวม O+T	**1**		

ตารางที่ 3 สรุปตำแหน่งการวิเคราะห์ภายในและภายนอก SWOT Analysis

สรุปตำแหน่งการวิเคราะห์ภายในและภายนอก SWOT Analysis	
S	8
W	12
O	5.58
T	4.32

ตารางที่ 4 ตารางสร้างความสัมพันธ์ SWOT Analysis

ตารางสร้างความสัมพันธ์ SWOT Analysis		
		SO (จุดแข็งและโอกาส)
รวม = S เฉลี่ย = 8	รวม = O เฉลี่ย = 5.58	44.64
		ST (จุดแข็งและภัยคุกคาม)
รวม = S เฉลี่ย = 8	รวม = T เฉลี่ย = 4.32	34.56
		WO (จุดอ่อนและโอกาส)
รวม = W เฉลี่ย = 12	รวม = O เฉลี่ย = 5.58	66.96
		WT (จุดอ่อนและภัยคุกคาม)
รวม = W เฉลี่ย = 12	รวม = T เฉลี่ย = 4.32	51.84

กราฟแสดงผลตำแหน่งการวิเคราะห์ SWOT

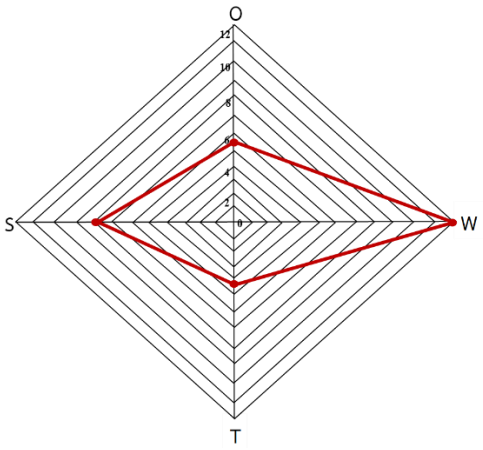

รูปที่ 2 กราฟแสดงผลตำแหน่งการวิเคราะห์ SWOT

ดังนั้น ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์ภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) ผลปรากฏว่า โรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่ามีค่าเฉลี่ย จุดอ่อนเท่ากับ 12 และโอกาสมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 5.58 ดังนั้น การวิเคราะห์ (SWOT Analysis) ของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์อยู่ใน “ สถานการณ์กลยุทธ์การพลิกฟื้นสถานการณ์ ”

ผลการศึกษานโยบายการบริหารภาครัฐ กรณีศึกษา โรงเรียนวัดบ่อทรัพย์

จากการศึกษานโยบายการบริหารภาครัฐโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) ผลปรากฏว่าโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ มีจุดอ่อน-โอกาส ดังนั้นทางแก้ไขของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ใช้ “กลยุทธ์การพลิกฟื้นสถานการณ์” เพื่อขจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนข้อบกพร่องภายใน โรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ให้พร้อมที่จะพัฒนาบุคลากรเพื่อได้รับโอกาสต่างๆ ซึ่งผู้เขียนได้กำหนดนโยบายการพัฒนาการบริหารภาครัฐของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลาโดยแบ่งออกได้เป็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) ยุทธศาสตร์ 3) เป้าประสงค์ 4) กลยุทธ์ และ 5) โครงการ/กิจกรรม โดยประกอบด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ 3 ประเด็น เป้าประสงค์ 3 ประเด็น กลยุทธ์ 6 กลยุทธ์ และโครงการ/กิจกรรม 12 ข้อ ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การกำหนดนโยบายการพัฒนาการบริหารภาครัฐของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์

วิสัยทัศน์	ภายในปี 2568 บุคลากรของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์มีการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างมีคุณภาพสู่ความเป็นสากล
ยุทธศาสตร์	ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพบุคลากร ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม
เป้าประสงค์	เป้าประสงค์ที่ 1 บุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานทางการศึกษา มีความรู้ มีคุณธรรม และระเบียบวินัย เป้าประสงค์ที่ 2 โรงเรียนมีการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีระบบตามหลักธรรมาภิบาล เป้าประสงค์ที่ 3 ผู้บริหารมีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดียึดหลักการมีส่วนร่วมโดยฝ่ายต่างๆ ภายในโรงเรียน
กลยุทธ์	กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาบุคลากรสู่มืออาชีพ กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมบุคคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ มีระเบียบวินัย และมีมีคุณธรรมจริยธรรม กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาบุคลากรให้มีการบริหารงานอย่างโปร่งใส่ กลยุทธ์ที่ 4 การบริหารจัดการด้วยหลักธรรมมาภิบาล กลยุทธ์ที่ 5 ร่วมกันพัฒนาสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 6 สถานศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการ
โครงการ/กิจกรรม	1. โครงการพัฒนาคุณภาพบุคลากรทางการศึกษาสู่ไทย 2. โครงการออกแบบสื่อการเรียนการสอนสร้างสรรค์ 3. โครงการฝึกระเบียบวินัยให้แก่บุคลากร 4. โครงการธรรมะปลูกปัญญา 5. โครงการสถานศึกษาโปร่งใส ตรวจสอบได้ 6. โครงการโรงเรียนโปร่งใส บุคลากรร่วมใจ ต้านภัยทุจริต 7. โครงการจัดอบรมต่อต้านการคอร์รัปชั่น 8. โครงการสถานศึกษาสีขาว

ตารางที่ 5 การกำหนดนโยบายการพัฒนาการบริหารภาครัฐของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ (ต่อ)

โครงการ/ กิจกรรม (ต่อ)	9. โครงการ BIG Cleaning day 10. โครงการโรงเรียนสวยด้วยมือเรา 11. โครงการวัยใส่ขับขี่ปลอดภัยเข้าใจกฎ 12. โครงการเครือข่ายผู้ปกครองดูแลนักเรียน

จากข้างต้น ผู้เขียนได้กำหนดนโยบายการพัฒนาการบริหารภาครัฐของโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยมีประเด็นการวิเคราะห์ วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และ โครงการ/กิจกรรม สามารถอธิบายได้ดังรูปที่ 3 - 5 ตามลำดับ

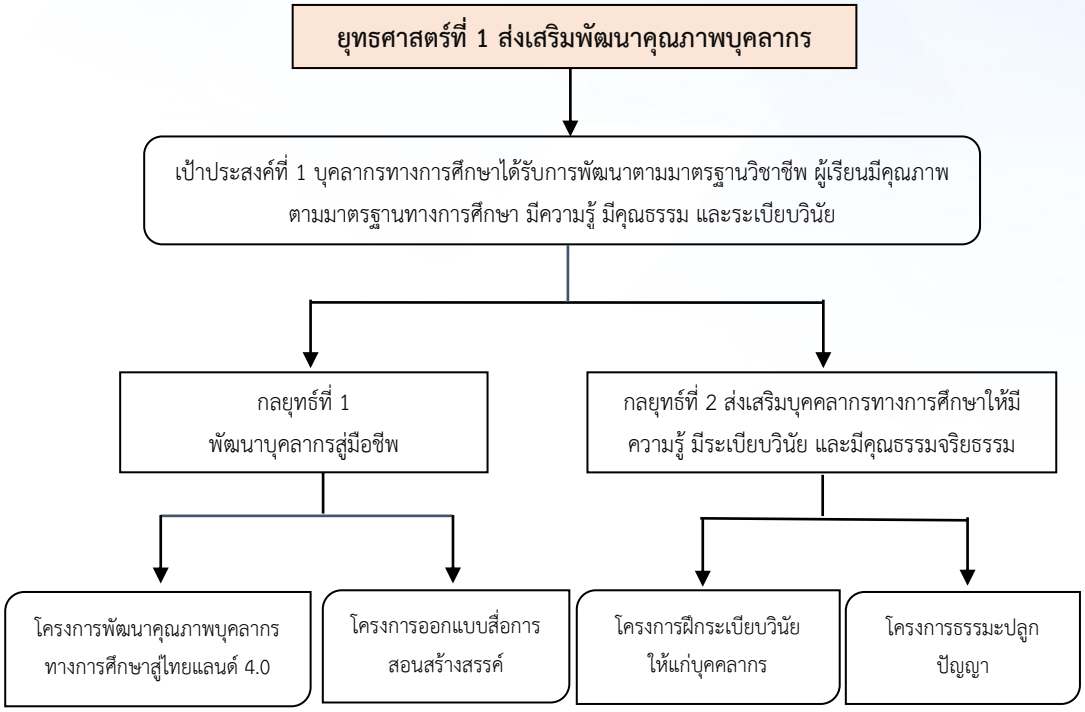

รูปที่ 3 ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมพัฒนาคุณภาพบุคลากร

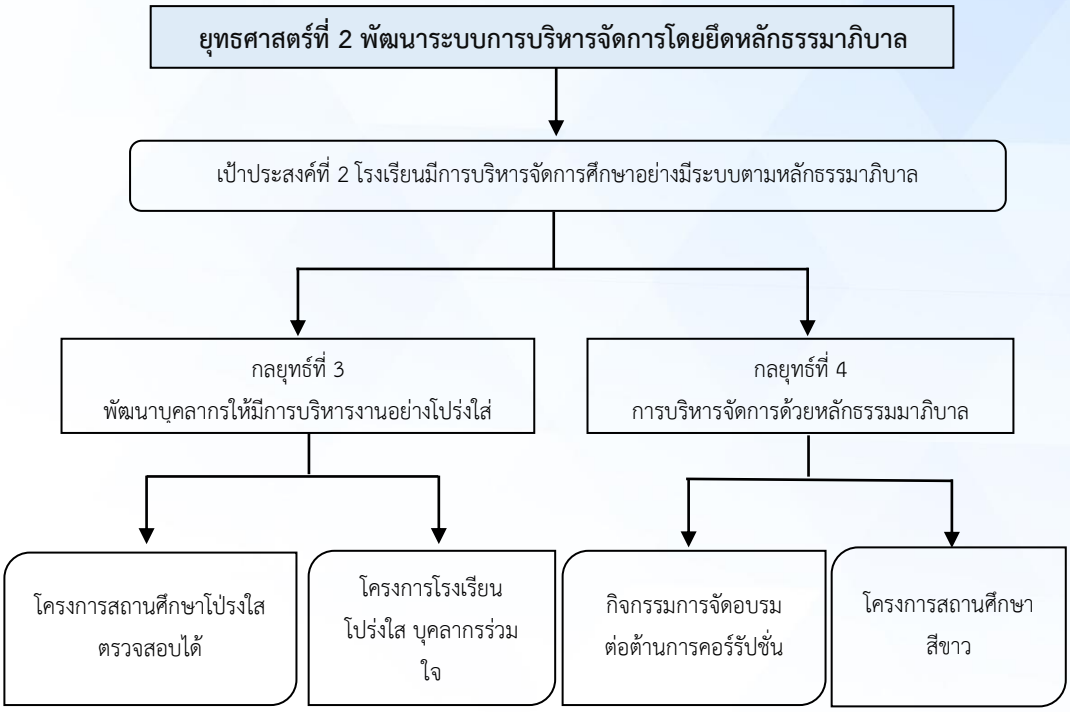

รูปที่ 4 ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาระบบการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

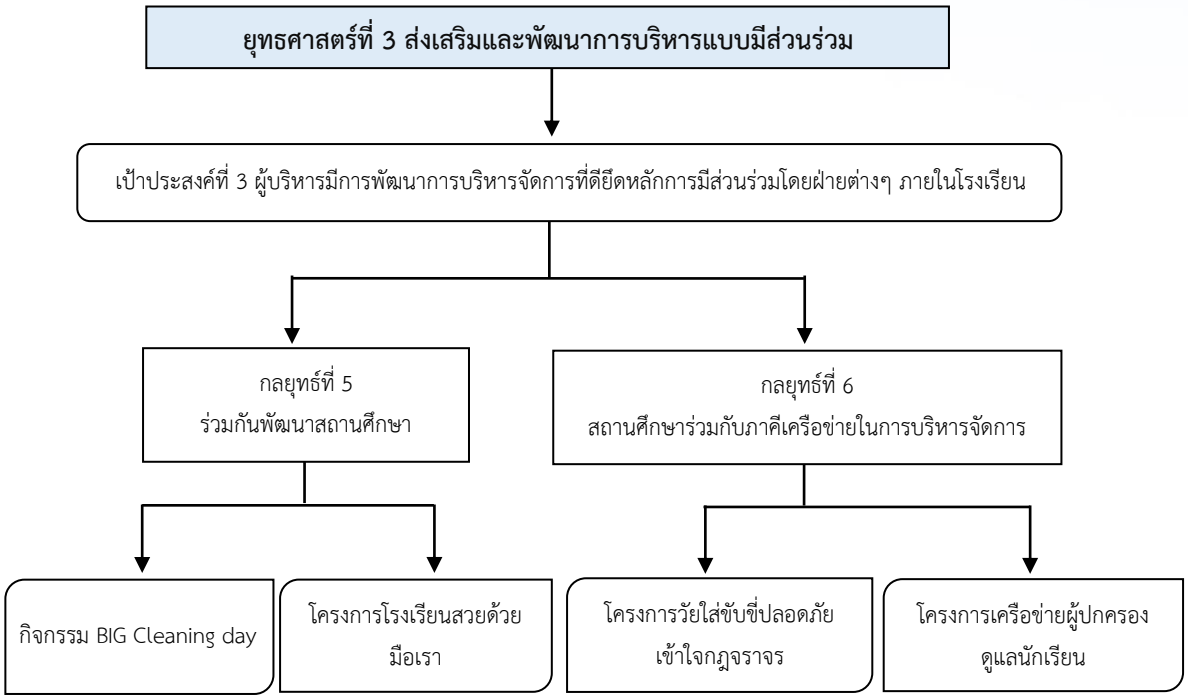

รูปที่ 5 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สรุป

การพัฒนาการบริหารเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานภาครัฐ ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนสมรรถนะหรือความสามารถของระบบการบริหารงานภาครัฐโดยมีโครงสร้าง กระบวนการ และพฤติกรรมการบริหารงาน เพื่อเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา และยังครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อมในองค์กรภาครัฐ จากการศึกษาการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารทางการศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยใช้การวิเคราะห์ศักยภาพภายในองค์กรสามารถสรุปได้ดังนี้ ซึ่งโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ยังคงขาดบุคลากรทางการศึกษาที่มีไม่เพียงพอต่อการสอนนักเรียนในบางกลุ่มสาระ ได้แก่ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ รองลงมาคือขาดงบประมาณที่จะนำไปจัดสรรอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และสถานศึกษาขาดแคลนอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ได้แก่ คอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ อุปกรณ์กีฬา ดังนั้น ทางผู้บริหารในระดับสูง เช่น กระทรวงที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบ ควรที่จะมีการจัดสรรงบประมาณ เพื่อให้สถานศึกษาจัดการงบประมาณได้อย่างเพียงพอต่อการจัดซื้ออุปกรณ์ และจัดจ้างบุคลากรให้เพียงพอต่อนักเรียน และทำให้มีงบประมาณจัดทำโครงการ/กิจกรรม ที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ เพิ่มทักษะแก่นักเรียนโรงเรียนวัดบ่อทรัพย์ ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

4. เอกสารอ้างอิง

ดิน ปรัชญาฤทธิ์. (2555). *การบริหารการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

บรรจง กงมหา. (2562). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์เขต 2.* (วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, จาก https://www.tci-thaijo.org/

ปาริชา มารี เคน. (2555). *บริหารการพัฒนา.* มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคราม.

ปิยพงษ์ บุษบงก์. (2552). *การกำหนดนโยบายสาธารณะ.* กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2550). *นโยบายสาธารณะและการบริหารโครงการ.* นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศักดา ศิลปาภิสันทน์. (2561). *นโยบายสาธารณะและการวางแผน.* ลพบุรี: สระแก้ว ก๊อปปี้ แอนด์ เซอร์วิส.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2544). *นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ.* กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.

สมบัวคำ ชุมจันทร์. (2555). *แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42.* (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2555), จาก https://tdc.thailis.or.th/

สมพร เฟื่องจันทร์. (2552). *นโยบายสาธารณะ.* กรุงเทพฯ: ออน อาร์ต ครีเอชั่น จำกัด.

สมศักดิ์ จันทร์นวล และคณะ. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2563 โรงเรียนวัดบ่อทรัพย์.*

สัมฤทธิ์ ยสสมศักดิ์. (2555). *นโยบายสาธารณะ.* กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์เทรด ประเทศไทย.

สุรสิทธิ์ วชิรขจร. (2549). *นโยบายสาธารณะเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ: ธเนศวร.

อนุรัตน์ อนันธนาธร. (2555). *นโยบายสาธารณะ.* กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์เทรด ประเทศไทย.

อภิชัย ศรีเมือง. (2555). *SWOT เทคนิควิเคราะห์ธุรกิจอย่างเฉียบคม (สไตล์ผู้บริหารมืออาชีพ).* Thankbeyond.

เอกชัย บุญยาทิษฐาน. (2553). *SWOTอย่างมืออาชีพ.* กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.

การกำหนดยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

STRATEGIC FORMULATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS: A CASE STUDY OF WAT CHAEM UTHIT SCHOOL KHAO RUP CHANG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

กุลสตรี บุญเศียร[1], คะนึงนุช แย้มช่วย[2], จุรีย์พร เส้งสีแดง[3], ธรรมรัตน์ จันทภาโส[4], เบญจวรรณ แสงแก้ว[5], ปรินทร ขุนพิทักษ์[6] และเพ็ญนภา จันทร์แดง[7]*

Kunlasatri Bunsian[1], Khanungnuch Yamchuay[2], Jureeporn Sangseedang[3], Thammarat Chantapaso[4], Benjawan Sangkaew[5], Parinthon Khunphithak[6] and Phennapha Chandaeng[7]*

บทคัดย่อ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้ทำการกำหนดยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และ 2) เพื่อกำหนดนโยบายพัฒนาการบริหารของโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยใช้กรณีศึกษาโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ผู้เขียนใช้เครื่องมือการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) เพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค โดยผู้เขียนได้แบ่งกรอบการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและนโยบายองค์กร 2) ด้านการบริการและคุณลักษณะผู้เรียน 3) ด้านบุคลากร 4) ด้านการเงิน 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ผลการวิเคราะห์ พบว่า จุดแข็งและโอกาส มีคะแนนมากที่สุด ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนวัดแช่มอุทิศใช้ “กลยุทธ์เชิงรุก” ในการที่จะพัฒนาด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน

คำสำคัญ : นโยบาย, นโยบายการบริหารงานภาครัฐ, การวิเคราะห์ SWOT

Abstract

In this study, the authors analyzed the potential of educational institutions: a case study of Wat Chaem Uthit School Khao Rup Chang Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province, with two objectives: 1) To analyze the potential of Wat Chaem Uthit School Khao Rup Chang Sub-district, Mueang District, Songkhla Province, and 2) To formulate the management development policy of Wat Chaem Uthit School Khao Rup Chang Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province, using a case study of Wat Chaem Uthit School. The authors used the internal and external environment analysis tool (SWOT Analysis) and analyzed strengths, weaknesses, opportunities, and threats. The authors have divided the analysis framework into

1 - 6 นักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

7 อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: Phen20092009@gmail.com

five areas as follows: 1) Organizational structure and policy 2) Service and learner characteristics 3) Personnel aspect 4) Finance 5) Materials and equipment. The results of the analysis revealed that the strengths and opportunities have the most points. The author, therefore, proposes guidelines for the administrators of Wat Chaam Uthit School to use “(aggressive strategy)” to develop various aspects within the school.

Keyword: Policy, Government Administration Policy, SWOT Analysis

1. ส่วนนำ

การบริหาร คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การการสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์การ และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ จึงมีความสำคัญที่องค์การองค์การหนึ่งจะต้องมีการบริหาร (Administration) โดยสามารถมองเห็นได้ชัดเจนในหน่วยงานของภาครัฐ จะเห็นว่าหน่วยงานภาครัฐจะมีการกำหนดนโยบายในองค์การของรัฐ เพื่อให้คนในองค์กรมีการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายเดียวกันทำให้นโยบายการบริหารงานภาครัฐ ควรต้องมีการพัฒนาเพื่อปรับให้เข้ากับยุคสมัย สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ ตลอดจนถึงความต้องการของประชาชน (ไชยา เกษารัตน์, 2560)

การพัฒนาการบริหาร เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาการบริหารพัฒนา โดยการบริหารพัฒนาคือ การบริหารเพื่อพัฒนา แปลมาจากคำอังกฤษว่า Administration of Developmant : A of D และการพัฒนาบริหารแปลจากคำอังกฤษที่ ว่า Developmant of Administration : D of A เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบบริหารซึ่งจะเพิ่มสมรรถนะของงานปฏิบัติตามแผนงานนั้น ๆ หรืออาจจะหมายถึง การเสริมสร้างสมรรถนะทางการบริหาร ซึ่งมีลักษณะเป็นการจัดเตรียม เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือปฏิรูปโครงสร้างกระบวนการ และพฤติกรรม การบริหารให้มีสมรรถนะ (Capabilities) หรือความสามารถที่จะรองรับนโยบาย แผน แผนงาน โครงการหรือกิจกรรม สำหรับการพัฒนาประเทศ การพัฒนาบริหารงานภาครัฐ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเกิดขึ้นกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อไม่ให้องค์การของภาครัฐมีความเก่าล้าสมัย สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ สภาพแวดล้อม และความต้องการของประชาชน (ติน ปรัชญาพฤทธิ์, 2555)

โรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นหน่วยงานภาครัฐหนึ่ง ที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริหารภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบการบริหาร เป็นการเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา การศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง สำหรับการนำนโยบายโรงเรียนที่ผ่านการวิเคราะห์ศักยภาพไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพ และรวมไปถึงการเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานภายในโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้อธิบายแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา ได้แก่ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการบริหาร 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ และ 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหาร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการบริหาร

ติน ปรัชญพฤกธิ์ (2547) ได้อธิบายไว้ว่าสภาพแวดล้อมทางการบริหารเป็นสิ่งที่ผูกพันในองค์การ ผู้บริหารจะต้องคำนึงและวิเคราะห์ถึงสภาพแวดล้อมทางการบริหาร ซึ่งจะประกอบด้วยจุดแข็งกับจุดอ่อน เป็นสภาพแวดล้อมภายในองค์การและโอกาสกับอุปสรรค เป็นสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์การ โดยจะใช้เครื่องในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางการบริหาร เพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จ สามารถแข่งขันได้ชัยชนะ

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

ศิริลักษณ์ กานตพิชาน (2562) ได้อธิบายไว้ว่านโยบายสาธารณะ เป็นแนวทางกิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้กำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ หรือนโยบายสาธารณะของภาครัฐบาลและนโยบายสาธารณะของ

หน่วยงานเอกชนที่มิได้แสวงหากำไร และมิได้สังกัดในภาครัฐ ซึ่งมีการแบ่งถึงลักษณะ ๓ ประการ คือ 1 มีแนวทางในการปฏิบัติงานหรือโครงการ 2 มีการกำหนดเป้าหมาย 3 มีวิธีการเพื่อให้บรรลุผล

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหาร

ติน ปรัชญพฤกธิ์ (2555) ได้อธิบายไว้ว่าการพัฒนาการบริหารไว้ว่า มีความเกี่ยวข้องใน 9 ประเด็นดังนี้ ได้แก่ ความเป็นสมัยใหม่ทางการบริหาร (administrative modernization) การปฏิรูปการบริหาร (administrative reform) การจัดองค์การเสียใหม่ (reorganization) การพัฒนาองค์การ (organization development) การปรับปรุงฝ่ายบริหาร (administrative improvement) การปรับปรุงองค์การ (organization improvement) การพัฒนาตนเองเสียใหม่ (Revitalization) หรือ “การทำให้องค์การมีความกระปรี้กระเปร่าอีกครั้ง”

3. ผลวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ

การวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยใช้เครื่องมือ SWOT โดยมีรายละเอียดดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ

เครื่องมือ	ข้อมูลวิเคราะห์
จุดแข็ง	**1) ด้านโครงสร้างและนโยบายองค์กร** ได้แก่ โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายได้ชัดเจนและสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง นโยบายของโรงเรียนส่งเสริมนักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถตามศักยภาพ มีการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน มีสื่อเทคโนโลยีเพียงพอต่อการเรียนการสอนของครูและผู้เรียน **2) ด้านการบริการและคุณลักษณะผู้เรียน** ได้แก่ การจัดบริการด้านสาธารณูปโภคห้องน้ำบริการน้ำดื่มยังไม่เพียงพอ หลักสูตรสถานศึกษาและมีสาระเพิ่มเติมอย่างหลากหลายตามความต้องการของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมการส่งเสริมจิตสาธารณะในโรงเรียน มีการสนับสนุนระดมทุนการศึกษา อีกทั้งโรงเรียนมีเว็บไซต์ในการเผยแพร่ผลงานข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น **3) ด้านบุคลากร** ได้แก่ บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เหมาะสมกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ บุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ครูมีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ ครูมีการศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคนและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ บุคลากรทุกคนมีความตระหนักรู้คุณค่าขององค์กรเห็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ผู้บริหารและครูทุกคนได้รับการยอมรับจากผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา และบุคลากรทุกคนมีความศรัทธาในวิชาชีพครู **4) ด้านการเงิน** ได้แก่ ระดมทรัพยากรช่วยสนับสนุนด้านการพัฒนา การศึกษาได้รับความร่วมมือจากชุมชนเป็นอย่างดี การใช้จ่ายเงินงบประมาณเป็นไปตามแผนงาน/โครงการและเป็นระบบ ระบบในการเบิกจ่ายเงินทางราชการมีความคล่องตัวและมีหลักฐานชัดเจน โรงเรียนมีการจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณทำให้ใช้จ่ายตรงตามความต้องการ ผู้บริหารมีอิสระในการบริหารเงินทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารและการใช้งบประมาณโรงเรียนอย่างโปร่งใสสามารถติดตามตรวจสอบได้

ตาราง 1 ผลวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดแซ่มอุทิศ (ต่อ)

เครื่องมือ	ข้อมูลวิเคราะห์
จุดแข็ง (ต่อ)	**(5) ด้านวัสดุอุปกรณ์** ได้แก่ จัดซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ การบำรุง ดูแลและตรวจสอบ วัสดุ ครุภัณฑ์ที่เป็นปัจจุบัน อาคารห้องปฏิบัติการมีเพียงพอในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการพัฒนาปรับปรุงสม่ำเสมอ ส่งผลต่อบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี ห้องสมุดมีหนังสือที่หลากหลายเพียงพอต่อการศึกษาและสืบค้น การจัดซื้อวัสดุ-อุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างดี วัสดุครุภัณฑ์ที่เป็นปัจจุบัน คือ อาคาร ห้องเรียน และการสอนมีการพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่สอนที่ดีห้องสมุด มีหนังสือที่ไม่หลากหลายเท่าที่ควร **6) ด้านการจัดการ** ได้แก่ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์สามารถบริหารงานได้อย่างบรรลุเป้าหมาย การจัดการศึกษามีการวางแผนการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบดำเนินงาน ตามนิเทศกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากบุคลากรให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี ตามนโยบายของโรงเรียนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โรงเรียนจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีเครือข่ายผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยการจัดหาแผนพัฒนาตนเอง ID PLAN โรงเรียนมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการพัฒนาโรงเรียนและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี
จุดอ่อน	**1) ด้านโครงสร้างและนโยบายองค์กร** ได้แก่ โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเป็นอุปสรรคต่อการทำงานของบุคลากรในโรงเรียน **2) ด้านการบริการและคุณลักษณะผู้เรียน** ได้แก่ นักเรียนยังขาดคุณธรรมจริยธรรม เช่น ความรับผิดชอบในการรักษาสมบัติของโรงเรียน **3) ด้านบุคลากร** ได้แก่ ครูขาดทักษะการใช้สื่อการเรียนการสอนนวัตกรรม และภาษาต่างประเทศ ครูมีภาระงานนอกเหนือจากการสอนมาก **4) ด้านการเงิน** ได้แก่ การใช้เงินยังไม่เกิดประโยชน์สูงสุดในการบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษา โรงเรียนได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและทุนสำรองในการจัดสวัสดิการยังไม่เพียงพอ งบประมาณในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาโรงเรียนไม่เพียงพอ **5) ด้านวัสดุอุปกรณ์** ได้แก่ สื่อวัสดุอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างฟุ่มเฟือย อาคาร สถานที่มีความพร้อมในการให้บริการแก่ชุมชนและองค์กรภายนอก ห้องพิเศษต่าง ๆ เช่น ห้องอัจฉริยะ และห้องเครือข่ายไร้พรหมแดนไม่เพียงพอ สภาพโต๊ะ เก้าอี้ ในห้องเรียนเก่าชำรุด 6) ด้านการจัดการ ได้แก่ โรงเรียนมีระบบสารสนเทศที่ไม่เป็นปัจจุบันและขาดประสิทธิภาพ
โอกาส	**1) ด้านสังคมวัฒนธรรม** ได้แก่ โรงเรียนได้รับการยอมรับจากภาครัฐและให้การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้ปกครองมีเวลาและให้ความสนใจดูแลการเรียนของนักเรียน ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อพัฒนาโรงเรียน ชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ถนนหนทางการคมนาคมมีความสะดวกในการเดินทางมาเรียน โรงเรียนตั้งอยู่ในวัดง่ายต่อการส่งเสริมผู้เรียนด้านคุณธรรมและวัฒนธรรม

ตาราง 1 ผลวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ (ต่อ)

เครื่องมือ	ข้อมูลวิเคราะห์
โอกาส (ต่อ)	**2) ด้านเทคโนโลยี** ได้แก่ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี (คอมพิวเตอร์อินเตอร์เน็ต) ทำให้นักเรียนมีแหล่งสืบค้นข้อมูล การให้บริการสื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้เพื่อการสืบค้นข้อมูลแก่ครูนักเรียน มีความต้องการบริโภคเทคโนโลยีส่งผลให้โรงเรียนต้องปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ คอมพิวเตอร์มีราคาถูกลงทำให้โรงเรียนสามารถจัดซื้อจัดหามาใช้ในการจัดระบบสารสนเทศ งบประมาณในการจัดการศึกษามีน้อยทำให้สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอ โรงเรียนตั้งอยู่ในเขตชุมชนเมืองทำให้มีความทันสมัยและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี มีหอกระจายข่าวและระบบการสื่อสารสะดวก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีมาตรการควบคุมการให้บริการของแหล่งเทคโนโลยี เช่น ร้านเกมส์และแหล่งสถานบันเทิง **3) ด้านเศรษฐกิจ** ได้แก่ เศรษฐกิจในชุมชนอยู่ในระดับดีเอื้อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครอง องค์กรภาครัฐเอกชน และองค์กรท้องถิ่น และชุมชนดำเนินชีวิตแบบพอเพียงอยู่ตามธรรมชาติ **4) ด้านการการเมืองกฎหมายและนโยบาย** ได้แก่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกฎหมายการศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นความสำคัญของการศึกษา นโยบายของรัฐบาลสามารถเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน รัฐบาลให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษา รัฐบาลจัดสรรงบประมาณเรียนฟรี 15 ปีอย่างมีคุณภาพเพื่อลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง รัฐบาลให้การส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและมีนโยบายที่ช่วยเหลือ และนโยบายต้นสังกัดมีการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน
อุปสรรค	**1) ด้านสังคมวัฒนธรรม** ได้แก่ โรงเรียนอยู่ในแหล่งชุมชนที่มีภาวะเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของสิ่งเสพติด ผู้ปกครองมีค่านิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง และสภาพปัญหาครอบหย่าร้างพ่อแม่ทำงานต่างถิ่น ฯลฯ เป็นปัญหาทางการเรียน **2) ด้านเทคโนโลยี** ได้แก่ ชุมชนขาดระมัดระวังในการนำสื่อที่ไม่เหมาะสมเข้ามาสู่ชุมชน **3) ด้านเศรษฐกิจ** ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจถดถอยทำให้ผู้ปกครองจำนวนหนึ่งสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนได้ค่าครองชีพในท้องถิ่นสูง ประชากรมีรายได้ต่ำ สภาพเศรษฐกิจมีความคล่องตัว ประชากรมีรายได้ทำให้ส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในเมืองมากขึ้น ผู้ปกครองมีอาชีพไม่แน่นอน นักเรียนย้ายที่เรียนบ่อย และที่ตั้งโรงเรียนใกล้กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมเกิดมลพิษ **4) ด้านการการเมืองกฎหมายและนโยบาย** ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลที่เปลี่ยนแปลงบ่อยทำให้การดำเนินงานต้องปรับเปลี่ยนตามรัฐบาล นโยบายการจัดสรรงบประมาณรายหัวของรัฐบาลยังไม่เพียงพอกับการบริหารจัดการภายในโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนมีความเข้มแข็งและสภาพภายนอกก็เป็นโอกาสในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

เมื่อได้วิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดแช่มอุทิศแล้ว ผู้เขียนจึงได้ทำแบบประเมินให้คะแนนและน้ำหนักของข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนโดยใช้สูตรการจัดการความเสี่ยงดัดแปลงมาจาก Turner (2550) ซึ่งมีรายละเอียดดังตาราง 2 – 3

ตารางที่ 2 การให้น้ำหนักกับข้อมูลวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน

สภาพแวดล้อมภายใน			
จุดแข็ง	**น้ำหนัก**	**จุดอ่อน**	**น้ำหนัก**
1) ด้านโครงสร้างและนโยบายองค์กร	0.03	1) ด้านโครงสร้างและนโยบายองค์กร	0.1
2) ด้านการบริการและคุณลักษณะผู้เรียน	0.05	2) ด้านการบริการและคุณลักษณะผู้เรียน	0.03
3) ด้านบุคลากร	0.25	3) ด้านบุคลากร	0.1
4) ด้านการเงิน	0.03	4) ด้านการเงิน	0.18
5) ด้านวัสดุอุปกรณ์	0.01	5) ด้านวัสดุอุปกรณ์	0.03
6) ด้านการจัดการ	0.1	6) ด้านการจัดการ	0.01
รวมคะแนนน้ำหนักของจุดแข็งและจุดอ่อน เท่ากับ 1.00			

จากตาราง 2 การให้น้ำหนักกับข้อมูลวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน พบว่า คะแนนน้ำหนักที่มากที่สุดของจุดแข็ง คือ ด้านบุคลากร เป็นคะแนนน้ำหนัก 0.25 และด้านที่น้อยที่สุดของจุดแข็ง คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ เป็นคะแนนน้ำหนัก 0.01 ส่วนในคะแนนน้ำหนักที่มากที่สุดของจุดอ่อน คือ ด้านการเงิน เป็น 0.18 และคะแนนน้ำหนักที่น้อยที่สุดของจุดอ่อน คือ ด้านการจัดการ เป็น 0.01 ทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าจุดแข็ง ด้านบุคลากร มีความสำคัญกับมากที่สุด และด้านวัสดุอุปกรณ์ มีความสำคัญน้อยที่สุด ส่วนจุดอ่อน ด้านการเงิน มีให้ความสำคัญกับมากที่สุด และด้านการจัดการ มีความสำคัญกับน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อนำผลคะแนนมารวมกันจะได้คะแนนเท่ากับ 1

ตารางที่ 3 การให้น้ำหนักกับข้อมูลวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค

สภาพแวดล้อมภายนอก			
โอกาส	น้ำหนัก	อุปสรรค	น้ำหนัก
1) ด้านสังคมและวัฒนธรรม	0.2	1) ด้านสังคมและวัฒนธรรม	0.15
2) ด้านเทคโนโลยี	0.15	2) ด้านเทคโนโลยี	0.1
3) ด้านเศรษฐกิจ	0.1	3) ด้านเศรษฐกิจ	0.1
4) ด้านการเมือง กฎหมาย และนโยบาย	0.1	4) ด้านการเมือง กฎหมาย และนโยบาย	0.1
รวมคะแนนน้ำหนักของโอกาสและอุปสรรค เท่ากับ 1.00			

จากตาราง 3 การให้น้ำหนักกับข้อมูลวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรค พบว่า คะแนนน้ำหนักที่มากที่สุดของโอกาส คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นคะแนนน้ำหนัก 0.2 และด้านที่น้อยที่สุดของโอกาส คือ ด้านเศรษฐกิจกับด้านการเมือง กฎหมาย และนโยบาย เป็นคะแนนน้ำหนัก 0.1 ส่วนคะแนนน้ำหนักที่มากที่สุดของอุปสรรค คือ ด้านสังคมวัฒนธรรม เป็น 0.15 และคะแนนน้ำหนักที่น้อยที่สุดของอุปสรรค คือ ด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง กฎหมาย และนโยบาย เป็น 0.1 ทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าทางกลุ่มให้ความสำคัญกับโอกาส ด้านสังคมและวัฒนธรรมมากที่สุด และให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจกับด้านกฎหมายและนโยบายน้อยที่สุด ส่วนอุปสรรค ได้ให้ความสำคัญกับด้านสังคมและวัฒนธรรมที่สุด และให้ความสำคัญกับด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง กฎหมาย และนโยบายน้อยที่สุด จากนั้นเมื่อนำผลคะแนนมารวมกันจะได้คะแนนเท่ากับ 1

เมื่อให้น้ำหนักแล้ว จะทำแบบประเมินในกลุ่มเพื่อให้คะแนน ซึ่งการให้คะแนน ถ้าเป็นจุดแข็งกับโอกาส คะแนนมากที่สุด จะเริ่มนับจาก 5 ถึง 1 ตามลำดับน้อยที่สุด ส่วนถ้าเป็นจุดอ่อนกับอุปสรรค คะแนนมากที่สุด จะเริ่มนับจาก 1 จนถึง 5 เป็นคะแนนน้อยที่สุด ดังตาราง 4 – 5

ตารางที่ 4 การให้คะแนนและการคำนวณค่าแต่ละประเด็นของจุดแข็ง-จุดอ่อน

สภาพแวดล้อมภายใน	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก X คะแนน
จุดแข็ง			
1) ด้านโครงสร้างและนโยบายองค์กร	0.03	3	0.09
2) ด้านการบริการและคุณลักษณะผู้เรียน	0.05	3	0.15
3) ด้านบุคลากร	0.25	4	1
4) ด้านการเงิน	0.02	4	0.08
5) ด้านวัสดุอุปกรณ์	0.01	4	0.04
6) ด้านการจัดการ	0.1	4	0.41
รวม	**0.46**		**1.76**
จุดอ่อน			
1) ด้านโครงสร้างและนโยบายองค์กร	0.1	3	0.03
2) ด้านการบริการและคุณลักษณะผู้เรียน	0.03	3	0.09
3) ด้านบุคลากร	0.01	3	0.03
4) ด้านการเงิน	0.18	3	0.54
5) ด้านวัสดุอุปกรณ์	0.13	4	0.02
6) ด้านการจัดการ	0.1	3	0.03
รวม	**0.45**		**1.64**
รวม S+W	**1.00**		**3.41**

จากตาราง 4 การให้คะแนนและการคำนวณค่าแต่ละประเด็นของจุดแข็ง-จุดอ่อน พบว่า ข้อมูลวิเคราะห์จุดแข็ง-จุดอ่อน ของโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ซึ่งผลคะแนน × น้ำหนักของจุดแข็ง รวมทั้งหมด คือ 1.76 ส่วนผลคะแนน×น้ำหนักของจุดอ่อน รวมทั้งหมด คือ 1.64 จากนั้นนำผลคะแนน × น้ำหนักของจุดแข็งและจุดอ่อน มารวมกัน เป็นตัวเลข 3.41

ตารางที่ 5 การให้คะแนนและการคำนวณค่าแต่ละประเด็นของโอกาส-อุปสรรค

สภาพแวดล้อมภายนอก	น้ำหนัก	คะแนน	น้ำหนัก X คะแนน
โอกาส			
1) ด้านสังคมวัฒนธรรม	0.2	4	0.8
2) ด้านเทคโนโลยี	0.15	4	0.6
3) ด้านเศรษฐกิจ	0.1	3	0.3
4) ด้านการการเมืองกฎหมายและนโยบาย	0.1	4	0.4
รวม	**0.55**		
อุปสรรค			
1) ด้านสังคมวัฒนธรรม	0.15	2	0.3
2) ด้านเทคโนโลยี	0.1	3	0.3
3) ด้านเศรษฐกิจ	0.1	2	0.2
4) ด้านการการเมืองกฎหมายและนโยบาย	0.1	3	0.3
รวม	**0.45**		**1.1**
รวม O+T	**1.00**		**3.2**

จากตาราง 5 การให้คะแนนและการคำนวณค่าแต่ละประเด็นของโอกาส-อุปสรรค ข้อมูลวิเคราะห์โอกาส-อุปสรรคของโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ซึ่งผลคะแนน×น้ำหนักของโอกาส รวมทั้งหมด คือ 2.1 ส่วนผลคะแนน×น้ำหนักของอุปสรรค รวมทั้งหมด คือ 1.1 จากนั้นนำผลคะแนน×น้ำหนักของโอกาสกับอุปสรรค มารวมกัน เป็นตัวเลข 3.2

หลังจากวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียน ให้คะแนน และให้น้ำหนัก แต่ละประเด็นแล้ว กลุ่มจึงได้จัดทำกราฟแสดงผลของน้ำหนัก X คะแนน ของแต่ละด้าน ดังภาพต่อไปนี้

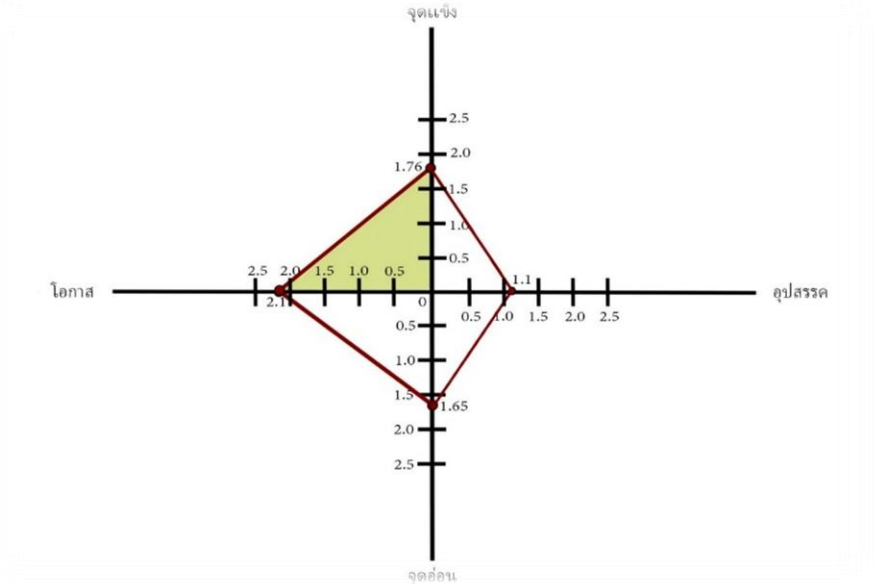

รูปที่ 1 กราฟแสดงผลของน้ำหนัก X คะแนน ของแต่ละด้าน

จากภาพ 1 กราฟแสดงผลของน้ำหนัก x คะแนน ของแต่ละด้าน พบว่า ส่วนที่แรเงาคือ จุดแข็ง-โอกาส ซึ่งจะเป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนามากที่สุด เนื่องจากหน่วยงานค่อนข้างจะมีจุดแข็งภายในค่อนข้างมาก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างให้โอกาสแก่หน่วยงานในหลายอย่าง ดังนั้น ผู้บริหารของหน่วยงานควรกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก (aggressive strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้และฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้มาหาประโยชน์อย่างเต็มที่ ซึ่งสถานการณ์นี้ ถือว่าเป็นสิ่งที่กลุ่มต้องการให้มีกับโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ เพราะจะเรียกได้ว่าอยู่ในช่วงดวง ดีสามารถมุ่งพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านบุคลากร ให้ประสบผลสำเร็จได้ดี โดยหาอุปสรรคได้ยากผู้เขียนจึงต้องกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก เพื่อจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาการบริหารงานภาครัฐ

4. นโยบายการบริหารโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ

จากการวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยใช้เครื่อง SWOT ผลวิเคราะห์ พบว่า โรงเรียนจะต้องกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก ในการพัฒนาการบริหารภายในโรงเรียน ผู้เขียนจึงได้กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และโครงการ ดังภาพต่อไปนี้

รูปที่ 2 การกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และโครงการ

4. สรุปส่งท้าย

จากการได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎี ณ ข้างต้น ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารงานภาครัฐ ทำให้การศึกษาการกำหนดยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์ด้วยกัน 2 ข้อ ได้แก่ 1) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และ 2) เพื่อกำหนดนโยบายพัฒนาการบริหารของโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้มีรูปแบบโครงการต่าง ๆ ที่สมบูรณ์ ตลอดไปถึง

มีผู้บริหารและบุคลากรที่มีความสามารถในการพัฒนาการบริหารภายในโรงเรียนเป็นอย่างดี เพราะเมื่อผู้เขียนทำการวิเคราะห์ศักยภาพโรงเรียน โดยใช้เครื่องมือ SWOT กล่าวคือ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ผลการวิเคราะห์ที่ได้มีคะแนนของจุดแข็งและโอกาสมากที่สุด จึงเป็นสถานการณ์ จุดแข็ง และโอกาส ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี องค์การหลายสถานที่ต้องการให้องค์การของตัวเอง มีผลวิเคราะห์ศักยภาพออกมาเป็นสถานการณ์นี้จะทำให้องค์การมีการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ประสบความสำเร็จในอนาคตทำให้โรงเรียนวัดแช่มอุทิศต้องใช้กลยุทธ์เชิงรุก ในการที่จะพัฒนาด้านต่าง ๆ ภายในโรงเรียน

เมื่อผลวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนที่กล่าวมาจึงต้องใช้กลยุทธ์เชิงรุกทำให้กลุ่มได้กำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์และโครงการในเชิงพัฒนาองค์การเพื่อให้สอดคล้องกับกลยุทธ์เชิงรุก โดยมีวิสัยทัศน์คือ “มุ่งมั่นการพัฒนาบุคลากรสู่ไทยแลนด์ 4.0 อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล” มียุทธศาสตร์ คือ ด้านการพัฒนาบุคลากรภาครัฐก้าวสู่โลกแห่งเทคโนโลยี และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล มีเป้าประสงค์ 2 ข้อ คือ เป้าประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อให้บุคลากรภาครัฐมีการพัฒนาในการใช้ข้อมูลสารสนเทศ และอยู่กับเทคโนโลยีในปัจจุบันได้ และเป้าประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อให้บุคลากรสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ตนมีมาบูรณาการกับเทคโนโลยีปัจจุบัน ทำให้เกิดงานที่มีประสิทธิภาพเกิดประสิทธิผล มีกลยุทธ์ของเป้าประสงค์ข้อหนึ่ง 2 ข้อ คือ 1) ส่งเสริมให้บุคลากรมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ 2) ส่งเสริมให้บุคลากรใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ในโลกแห่งเทคโนโลยี มีกลยุทธ์ของเป้าประสงค์ข้อสอง 2 ข้อ คือ 1) ส่งเสริมให้บุคลากรนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในชีวิตประจำวัน และ 2) ส่งเสริมให้บุคลากรสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้เทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และมีโครงการ 12 โครงการ เช่น โครงการ “อบรมเชิงปฏิบัติการเพิ่มศักยภาพนักเรียนโรงเรียนวัดแช่มอุทิศ” เป็นต้น

5. เอกสารอ้างอิง

กรมทหารปืนใหญ่ กองพลนาวิกโยธิน. (ม.ป.ป.). *ความจำเป็นของการกำหนดยุทธศาสตร์.* สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2563, จาก http://www.artillery-marines.mi.th/artillery/index.php?option=com_content&view=article&id=286:2012-01-17-10-10-43&catid=37:2010-11-24-18-49-29&Itemid=64

ชัชวาล อรวงศ์ศุภทัต. (2563). *วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์.* สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2563, จาก www.tpa.or.th

ไชยา เกษารัตน์. (2560). *นโยบายพัฒนาการบริหารงานภาครัฐ.* สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ปกรณ์ ปรียากร. (2550). *การวางแผนกลยุทธ์.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เสมาธรรม.

ติน ปรัชญาฤทธิ์. (2555). *การบริหารการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

ศิริลักษณ์ กานตพิชาน. (2562). *การวิเคราะห์โครงการและการบริหารโครงการ.* สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

อุทัย เลหวิเชียร. (2532). *การบริหารการพัฒนา.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิอาเซียกรุงเทพฯ.

เบลสบ็อกซ์. (2563). *วิสัยทัศน์คืออะไร* [เว็บบล็อก]. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2563, จาก http://blessbox.wordress.com/2014/05/19/วิสัยทัศน์คืออะไร/

ปิโยรส. (2562). *กลยุทธ์.* สืบค้นเมื่อ 13 มีนาคม 2563, จาก https://medium.com

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2558). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการวิเคราะห์โครงการและประเมินโครงการ.* สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2563, จาก https://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom14/01-01-01.html

ตัวแบบผู้นำ“ผึ้ง”: การสร้างค่านิยมร่วมของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

A BEE LEADER MODEL: CREATING SHARED VALUES AMONG STUDENTS OF PUBLIC ADMINITRATION, SONGLHLA RAJABHAT UNIVERSITY

น้ำทิพย์ ปูผ้า[1], สุชานุช ผิวมณี[2], นาเดีย ดือราแม[3], จันทร์จิรา สมบัติมาก[4], สมมิตร สุขทวีกุล[5], นิโนรีฮัน นิเซ็ง[6], ฟาตีฮะห์ โต๊ะแม[7], รฐนนท์ รัตนบรรเลง[8], อัฟวัน ย่งสกุล[9] และเพ็ญนภา จันทร์แดง[10]*

Namthip Pupha[1], Suchanut Phiumanee[2], Nadia dueramae[3], Janjira Sombatmak[4], Sommit Suktaweekul[5], Ninorihan Niseng[6], Fatihah Tohmae[7], Ratthanon Rattanabanleng[8], Afwan Yongsakun[9] and Phennapha Chandaeng[10]*

บทคัดย่อ

ในบทความนี้ผู้เขียนได้นำเสนอตัวแบบการสร้างวัฒนธรรมองค์กรหรือค่านิยมร่วมของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาโดยประยุกต์แนวคิดหลัก 3 ส่วนได้แก่ (1) แนวคิดวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) (2) แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) และ (3) แนวคิดภาวะผู้นำ (Leadership) เพื่อนำไปสู่การสร้างตัวแบบวัฒนธรรมองค์กรของนักศึกษานั่นคือ ตัวแบบ Bee's Leadership Model โดย Leadership ในความหมายของผู้เขียนหมายถึง การสร้างภาวะความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต นั่นคือ (1) L=Learning (2) E = Enthusiasm (3) A = Accountability (4) D = Development (5) E = Expert (6) R = Responsibility (7) S=Service Mind (8) H=Honest (9) I=Innovation (10) P=Problem Solving ซึ่งตัวแบบดังกล่าวผู้เขียนอยากเสนอให้นักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตยึดถือร่วมกันเพื่อทำให้เป็นค่านิยมร่วม (Shared Values) ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่า หากนักศึกษาสามารถยึดถือร่วมกันได้ ค่านิยมร่วมดังกล่าวจะสามารถทำให้กลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรต่อไปได้ และที่สำคัญก็คือ ตัวแบบนี้จะช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทักษะของนักศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับทักษะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาในศตวรรษที่ 21 อีกทางหนึ่งด้วย

คำสำคัญ : ค่านิยมร่วม, นักศึกษา, นักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์

Abstract

In this paper, the authors present a model for creating an organizational culture or shared values among students in the Bachelor of Public Administration program. Songkhla Rajabhat University by applying three main concepts as follows: (1) corporate culture concept (Organizational Culture) (2) 21st Century Skills concept (21st Century Skills) (3) Concept of Leadership (Leadership) to lead to the creation of a student organizational culture model that is the Bee's Leadership Model. In the meaning of the author means

1 - 9 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

10 อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: Phenn20092009@gmail.com

Building leadership to happen to students in the Bachelor of Public Administration program, that is, (1) L = Learning (2) E = Enthusiasm (3) A = Accountability (4) D = Development (5) E = Expert (6) R = Responsibility (7) S=Service Mind (8) H=Honest (9) I=Innovation (10) P=Problem Solving. This model, the authors would like to propose to students of the Public Administration hold together to make core values. The authors believe that If students can hold these shared values can be further transformed into organizational culture. The important thing in this paper is this model will also enhance student skills development to match the skills required of students in the 21st century.

Keyword: Shared Values, Students, Students of Public Administration

1. ส่วนนำ

ในบทความนี้ผู้เขียนได้นำเสนอการสร้างค่านิยมร่วมของนักศึกษานักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต ซึ่งเป็นหลักสูตรหนึ่งของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเป็นหลักสูตรที่มีจำนวนนักศึกษามากที่สุดของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยในปีการศึกษา 2563 หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตมีนักศึกษาภาคปกติจำนวนทั้งสิ้น 556 คน เป็นเพศชาย 200 คน และเพศหญิง 356 คน (วฤทัยพร สุวรรณมณี, 2564: 1) โดยเริ่มเปิดการเรียนการสอนครั้งแรกในปี 2544 จนถึงปัจจุบัน (2564) ซึ่งเป็นปีที่ 20 ของการก่อตั้งหลักสูตร ผู้เขียนจึงมีความสนใจอยากนำเสนอ"ตัวแบบผู้นำผึ้ง"หรือ Bee leadership ให้เป็นค่านิยมร่วมของนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา เพราะผู้เขียนมองว่าองค์กร"ผึ้ง"นั้น เป็นองค์กรที่ร่วมกันทำงานเพื่อสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นแก่สังคม ดังคำกล่าวของ Prof Avery ที่ว่าแนวคิดแบบผึ้งมีความสำคัญต่อทุกระดับของทุกหน่วยสังคม และแนวคิดแบบผึ้งนี้ยังช่วยสร้างความมุ่งมั่นและแข็งแกร่งต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่องค์กรต้องเผชิญหน้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมองค์กรที่หล่อหลอมพฤติกรรมร่วมกันโดยคนในองค์กร โดยเกิดจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อีกทั้ง Bee leadership ยังแสดงให้เห็นถึงทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ ซึ่งทั้ง 3 แนวคิดที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปรวมกันเป็น Bee leadership ที่นักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ควรยึดถือกันเป็นค่านิยมร่วม เพราะว่าตัวแบบผู้นำผึ้งนั้นจะแสดงให้เห็นถึงการทำงานเพื่อสังคมอย่างแท้จริง เป็นการเปลี่ยนทัศนคติของผู้คนที่มองรัฐประศาสนศาสตร์ในอดีต ว่าเป็นผู้นำเดี่ยว ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นทำงานร่วมกันอย่างรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย ฉะนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจึงประยุกต์แนวคิด 3 แนวคิดดังกล่าว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตัวแบบการสร้างค่านิยมร่วมนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ในช่วงท้ายของบทความ

รูปที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดเพื่อนำไปสู่การสร้างตัวแบบผู้นำ “ผึ้ง”
ที่มา : ผู้วิจัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร

ในประเด็นนี้ผู้เขียนได้หยิบยกนิยามเกี่ยวกับวัฒนธรรมของนักวิชาการต่าง ๆ โดยเริ่มจากแนวคิดของ กอร์ดอน (Gordon, 1999: 342) ที่กล่าวว่าวัฒนธรรมองค์กรคือสิ่งที่อธิบายสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่รวมเอาข้อสมมุติ ความเชื่อและค่านิยมที่สมาชิกขององค์กรมีร่วมกันและใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับโครงสร้างอย่างเป็นทางการในการกำหนดรูปแบบพฤติกรรม

วัฒนธรรมองค์การ (Moorhead & Griffin,1995 :440) หมายถึง การแสดงให้เห็นถึงค่านิยม ความรู้ ความคิด ศีลธรรม ประเพณี เทคโนโลยี ตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ความเชื่อถือศรัทธาร่วมกันของสมาชิกภายในองค์การนั้น ๆ และทั้งแสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ เช่น ปรัชญา ตำนาน นิยาย เรื่องราว และภาษาพิเศษ ฯลฯ

วิรัช สงวนวงศ์วาน (2547: 20) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กรคือค่านิยมและความเชื่อที่มีร่วมกันอย่างเป็นระบบที่เกิดขึ้นในองค์กร และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของคนในองค์กรนั้น วัฒนธรรมองค์การจึงเป็นเสมือน “บุคลิกภาพ” หรือ“จิตวิญญาณ” ขององค์กร

สุนทร วงศ์ไวศยวรรณ (2540: 11) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์กร หมายถึง สิ่งต่างๆ อันประกอบด้วยสิ่งประดิษฐ์ แบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐาน ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ความเข้าใจและข้อสมมุติพื้นฐานของคนจำนวนหนึ่งหรือส่วนใหญ่ภายในองค์กร

โดยสรุป วัฒนธรรมองค์กรหมายถึงฐานคติพื้นฐานที่มีแบบแผนซึ่งถูกประดิษฐ์ค้นพบจากการเรียนรู้โดยกลุ่ม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการปรับตัวและถูกถ่ายทอดไปยังสมาชิกในองค์กร นอกจากนี้จากการศึกษาของเดเนียล อาร์ เดนิสัน (Daniel R. Denison, 1990 อ้างถึงใน ศิริรุ่ง สมพร และวิราภรณ์ สมาน, 2564: 1) ในเรื่องปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การและประสิทธิภาพ (Effectiveness) ขององค์การเป็นอย่างมาก เมื่อวัฒนธรรมนั้นก่อให้เกิดสิ่งต่อไปนี้ (1) การผูกพัน (Involvement) การผูกพันและการมีส่วนร่วมในองค์การ (2) การปรับตัว (Adaptability) การปรับตัวที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การ (3) การประพฤติปฏิบัติได้สม่ำเสมอ (Consistency) การประพฤติปฏิบัติได้สม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้การทำงานที่ประสานกันและสามารถคาดหมายพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ (4) มีวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์การที่เหมาะสมมีวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์การที่เหมาะสม ทำให้องค์การมีกรอบทิศทางการดำเนินที่ชัดเจน ปัจจัยทั้ง 4 ส่วนข้างต้น จะทำให้องค์การสามารถบรรลุสู่ประสิทธิผล (Effectiveness) ตามที่ต้องการได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ศตวรรษที่ 21 สถานการณ์โลกมีความแตกต่างจากศตวรรษที่ 20 และ 19 ระบบการศึกษา ต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นจริง ความท้าทายด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่ควรมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 ซึ่งควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ 3 R (วิลาวรรณ พิมประสงค์ 2563: 2-3) ได้แก่ Reading (การอ่าน), การเขียน(Writing) และ คณิตศาสตร์ (Arithmetic) และ 4 C (Critical Thinking - การคิดวิเคราะห์, Communication- การสื่อสาร Collaboration-การร่วมมือ และ Creativity-ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะชีวิตและอาชีพและทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี นอกจากนี้ สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2562: 1) ได้นำเสนอการบริหารจัดการด้านการศึกษาแบบใหม่ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1. ทักษะพื้นฐานในการรู้หนังสือ 2. ทักษะการคิด 3. ทักษะการทำงาน 4. ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5. ทักษะการใช้ชีวิต

4. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ (leadership)

จากแนวคิดของสุวิธิดาข้างต้น จะพบว่า ทักษะการทำงาน ได้แก่ สามารถแสวงหาความรู้ นำตนเองในการเรียนรู้ได้ มีความมั่นใจในตัวเอง กระตือรือร้นในความรู้ เป็นผู้ผลิต มุ่งความเป็นเลิศ สามารถดำรงชีวิตด้วยความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นพลเมืองที่ดี รู้และเคารพกติกา มีระเบียบวินัย คำนึงถึงสังคม คิดถึงภาพรวมโลก มีคุณธรรม ยึดมั่นในสันติธรรม มีความเป็นไทย เข้าใจความหลายหลายทางวัฒนธรรม และแบ่งปันประสบการณ์ เป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในการทำงาน การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม แสดงภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดีโดยผู้เขียนมองว่า ทักษะต่างๆ เหล่านี้เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ โดยภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจและศึกษามานานแล้ว เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการนำหรือเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพโดยผู้เขียนได้สรุปความหมายของนักวิชาการต่าง ๆ แล้วนำเสนอเป็นตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงการให้ความหมายของภาวะผู้นำของนักวิชาการต่าง ๆ

นักวิชาการ	การให้ความหมาย
Stogdill (1974 : 411)	ภาวะผู้นำคือ ความคิดริเริ่มและธำรงไว้ซึ่งโครงสร้างของความคาดหวังและความสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกของกลุ่ม
McFarland (1979 : 303)	ภาวะผู้นำคือ ความสามารถที่จะชี้แนะ สั่งการ หรืออำนวยการ หรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่นเพื่อให้มุ่งไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้
Schwartz (1980 : 491)	ภาวะผู้นำคือ ศิลปะในการชี้แนะลูกน้อง หรือผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกระตือรือร้น และเต็มใจ
Mitchell and Larson, Jr. (1987 : 435)	ภาวะผู้นำคือ กระบวนการที่บุคคลใช้อิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้บรรลุความต้องการของกลุ่ม หรือจุดมุ่งหมายขององค์การ
Koontz and Weihrich (1988 : 437)	ภาวะผู้นำเป็นเรื่องของศิลปะของการใช้อิทธิพลหรือกระบวนการใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นเพื่อให้เขามีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานจนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่ม
Robbins (1989 : 437)	ภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการใช้อิทธิพลต่อกลุ่มเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
Stoner and Freeman (1989 : 459)	ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของการชี้แนะและอิทธิพลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกของกลุ่ม

ดังนั้นจากความหมายข้างต้นนี้จึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง คุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้นำที่สามารถในการบริหารจัดการ ความมีอิทธิพล การชักจูงให้บุคคลอื่นแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ โดยในประเด็นถัดไปผู้เขียนได้นำเสนอค่านิยมหลักของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ได้ยึดแนวทางการสร้างภาวะผู้นำ (leadership) ของนักศึกษาอันจะนำเสนอในตัวแบบต่อไป

ค่านิยมหลักของนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนได้พัฒนาตัวแบบโดยประยุกต์จากแนวคิด 3 ส่วนนี้ได้แก่ 1. แนวคิดวัฒนธรรมองค์กร (Organization Culture) เป็นแบบแผนพื้นฐานเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา การปรับตัว เละถูกถ่ายทอดไปยังสมาชิกในองค์การทำให้องค์การมีกรอบทิศทางการดำเนินที่ชัดเจนและจะทำให้องค์การสามารถบรรลุสู่ประสิทธิผลตามที่ต้องการ 2. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Skill) มีการพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงเตรียมความพร้อมกับชีวิตในศตวรรษที่ 21 และการดำรงชีพของสังคม และรวมไปถึงทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ 1.ทักษะพื้นฐานในการรู้หนังสือ 2.ทักษะการคิดป 3.ทักษะการทำงาน 4.ทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5.ทักษะการใช้ชีวิต 3.ภาวะผู้นำ (Leadership) ต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลนำพาผู้ตามให้ก้าวไปข้างหน้าและสร้างความร่วมมือ

ให้ทุกคนสามารถบรรลุเป้าหมายสู่ความสำเร็จได้และเพิ่มศักยภาพของผู้ตามให้ดียิ่งขึ้นและสนับสนุนให้ผู้ตามกลายเป็นผู้นำที่ดีในอนาคต

ซึ่งนักรัฐประศาสนศาสตร์คือผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะมีความรับผิดชอบและมีความมุ่งมั่นในการรับมือต่ออุปสรรคต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์สังคม และสิ่งที่สำคัญนักรัฐประศาสนศาสตร์ต้องมีการทำงานเป็นทีม องค์กรจะสามารถบรรลุสู่ประสิทธิผลตามที่ต้องการ โดยเปรียบเทียบคุณลักษณะของนักศึกษาให้เป็นเสมือน “ผึ้ง” อันเป็นสัตว์ที่มีลักษณะพิเศษนั่นคือ การทำงานในลักษณะของทีม (team work) ได้เป็นอย่างดี มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานโดยยึดหลักความสามัคคีและความสมานฉันท์ โดยผึ้งแต่ละตัวจะให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน แบ่งงานกันทำ รวมทั้งการมีผู้นำที่ดี (leadership) นั่นคือ นางพญา ผู้ตาม/ลูกน้อง (ผึ้งงาน) และไม่ค่อยมีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ฉะนั้นในมุมมองของผู้เขียนนักศึกษาควรมีค่าร่วมนิยมร่วมกันในการทำงานเป็นทีม ไม่ควรมีลักษณะการทำงานแบบเดี่ยว (one man show) ฉะนั้นการทำงานร่วมกันของนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ควรเป็นลักษณะแบบผึ้งที่ต้องทำงานอย่างประสานกันและการมีผู้นำที่แข็งแกร่ง นั่นคือ นางพญา ในที่นี้หมายถึงผู้นำนักศึกษาเอกรัฐประศาสนศาสตร์นั่นเอง โดยในที่นี้ผู้เขียนจึงได้นำเสนอตัวแบบผู้นำ “ผึ้ง” หรือ Bee’s Leadership Model อันเป็นคุณลักษณะที่เป็นค่านิยมร่วมของนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 แสดงตัวแบบผู้นำ “ผึ้ง”
ที่มา : ผู้วิจัย

1. L:Learning นักศึกษาต้องฝึกฝนการเป็นผู้ที่มีการเรียนรู้ตลอดเวลา ทั้งการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนในการที่จะพัฒนาปรับปรุงประสบการณ์ที่แปลกใหม่เช่น การใช้เทคโนโลยี การปรับปรุงโครงสร้าง กิจวัตรและวิธีประสานงาน ซึ่งจะเห็นได้ว่า นักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์มีการเรียนรู้นอกห้องเรียนเพื่อให้เท่าทันโลกที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมสิงห์สมิหลาเรียนรู้การบริหารราชการไทย เพื่อรับฟังบรรยายและเยี่ยมชมระบบการทำงาน ณ หน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดสงขลา, ศาลปกครองจังหวัดสงขลา เป็นต้น ดังภาพประกอบ

รูปที่ 3 แสดงการฟังบรรยาย ณ ศูนย์ดำรงธรรมฯ

รูปที่ 4 แสดงฟังการบรรยายดำเนินคดีในศาลปกครองสงขลา

รูปที่ 5 เยี่ยมชมระบบการทำงานของศูนย์ควบคุมและสั่งการกล้องวงจรปิดอบจ.สงขลา

2. E: Enthusiasm ความกระตือรือร้น นักศึกษาทุกคนควรมีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้คาดหมายไว้ ซึ่งการมีความกระตือรือร้นนั้นจะมีประโยชน์ต่อการเรียน โดยเฉพาะนักศึกษาใหม่ที่จะต้องเข้าร่วม กิจกรรมปรับพื้นฐานและปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ ดังรูปประกอบ

รูปที่ 6 การปรับพื้นฐานประจำปีการศึกษา 2562 นักศึกษาชั้นปีที่1 หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์

3. A: Accountability = ความรับผิดชอบ การตรวจสอบได้ จะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบหรือการตรวจสอบได้ เป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งตามองค์ประกอบของหลักธรรมาภิบาลที่นอกเหนือจากหลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่าซึ่งนักศึกษาทุกคนจะต้องยึดหลักความรับผิดชอบเป็นที่ตั้งไม่ว่าจะได้รับงานที่มอบหมายลักษณะใดก็ต้องความรับผิดชอบเพื่อทำงานให้สำเร็จลุล่วง ดังรูปประกอบ

รูปที่ 7 แสดงนักศึกษาเข้าร่วมโครงการอบรมบ่มเพาะต้นกล้าต้านทุจริต “สิงห์Strong”

4. Development การพัฒนาหรือการก้าวหน้า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นซึ่งอาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทีละเล็กละน้อย ในแง่ของ ความเป็นผู้นำของรัฐประศาสนศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา การพัฒนาในที่นี้ต้องเริ่มจากการพัฒนาที่ตนเองและเริ่มขยายในการพัฒนาจากหลักสูตร ไปยังคณะหรือมหาวิทยาลัยต่อไป โดยปัจจุบันนักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ได้รับการพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย เช่น รับฟังการบรรยายการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ยุคไทยแลนด์ 4.0 กับการบริหารงานของเทศบาลนครสงขลา ตามโครงการสิงห์สมิหลาฝึกปฏิบัติการพัฒนาท้องถิ่น และ สิงห์สมิหลาเรียนรู้การบริหารราชการไทย 4.0 เป็นต้น ดังรูปประกอบ

รูปที่ 8 แสดงนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมสิงห์สมิหลาเรียนรู้การบริหารราชการไทย 4.0

รูปที่ 9 แสดงการเข้าร่วมโครงการสิงห์สมิหลาฝึกปฏิบัติการพัฒนาท้องถิ่น

5. E-Expert หมายถึง มีความชำนาญในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์และมีความเป็นมืออาชีพในการนำไปปฏิบัติงาน กล่าวคือ หลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องมุ่งเน้นทักษะที่เพียงพอต่อการทำงานจริง ทั้งทักษะพื้นฐานในการทำงาน (hard skill) และทักษะที่ช่วยให้การทำงานไหลลื่น (soft skill) เพื่อให้เกิดความชำนาญหรือความเป็นมืออาชีพในการนำไปปฏิบัติ เช่น โครงการพัฒนาทักษะการเขียนและการนำเสนอผลงานวิจัย ดังรูปประกอบ

ภาพที่ 10 แสดงการเข้าร่วมโครงการสิงห์สมิหลาอบรมการเขียน นำเสนอผลงาน เผยแพร่งานวิจัย และประชุมวิชาการ

6. R= Responsibility มีความรับผิดชอบร่วมกัน การมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายยอมรับผลการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ความสำนึกได้อยู่เสมอในการปฏิบัติงาน เอาใจใส่ติดตามผลไม่ทอดทิ้ง ยอมรับผิดชอบผลของหน้าที่การงานที่ตนเองกระทำทั้งดีไม่ดี ไม่ปัดความรับผิดชอบ

ในหน้าที่ของตนแก่ผู้อื่น โดยหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์จะมุ่งเน้นในความรับผิดชอบไม่ว่าจะเป็นต่อหน้าที่ของตนเองหรือต่อสังคมเป็นต้น มีการยอมรับผิดหากกระทำไม่ถูกและมีการปรับปรุง ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้นเพื่อสร้างความตระหนักในการความรับผิดชอบร่วมกันต่อสังคม เช่น กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการสิงห์สมิหลาศึกษาการบริหารจัดการบ้านเมือง ดังรูปประกอบ

รูปที่ 11 แสดงกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการสิงห์สมิหลาศึกษา การบริหารจัดการบ้านเมือง

7. S - Service Mind หมายถึง มีการบริการด้วยใจโดยไม่เลือกปฏิบัติ ผู้ให้บริการต้องมีจิตใจในการให้บริการ คือต้องมีจิตใจหรือมีใจรัก มีความเต็มใจในการบริการ โดยไม่ได้คิดหวังผลตอบแทนและไม่เลือกปฏิบัติกับใครคนใดคนหนึ่ง การทำงานโดยมีใจรักจะแสดงออกมาทางกาย โดยการทำงานด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใส มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้เมื่อเกิดปัญหา โดยให้นึกถึงการบริการที่ดีแก่ผู้ที่เดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือไว้เป็นหลัก การทำให้ผู้ใช้บริการได้รับความพึงพอใจ มีความสุข และได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่คือการสร้างสุขในการให้บริการ นักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์มีจิตใจที่มุ่งบริการ โดยไม่เลือกปฏิบัติ เช่น โครงการสิงห์สมิหลาพัฒนาท้องถิ่นตามแผน ดังรูปประกอบที่ 11,12 และ 13

รูปที่ 12 ปันรักสร้างสุขผู้สูงอายุ

รูปที่ 13 สิงห์สมิหลารวมพลังคัดแยกขยะ

รูปที่ 14 ชวนน้องเปลี่ยนโลกด้วยถุงผ้า

8. H=Honest หมายถึง การปฏิบัติงานเป็นไปตามความยุติธรรมและซื่อตรง โดยนักศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตจะได้รับการเน้นในเรื่องของความยุติธรรมซึ่งจะปลูกฝังให้นักศึกษาตระหนักถึงความเท่าเทียมกันและมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ เน้นหลักคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน รวมทั้งการแสดงความประพฤติที่เหมาะสมตามบรรทัดฐานสามารถเป็นต้นแบบด้านความประพฤติของบุคลากรได้ เช่น โครงการสิงห์สมิหลาพัฒนาภาวะเชิงผู้นำจริยธรรม ดังรูปประกอบ

รูปที่ 15 แสดงการเข้าร่วมโครงการสิงห์สมิหลาพัฒนาภาวะเชิงผู้นำจริยธรรม

9. I = Innovation หมายถึง มีการสร้างนวัตกรรมใหม่ นักศึกษาควรมีการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ออกสู่สังคมโดยผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์และมีการพัฒนาให้มีความสามารถด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อให้เท่าทันต่อ

เทคโนโลยีในยุคปัจจุบันด้วย เพราะทำให้นักศึกษาสามารถมีแนวทางใหม่ ๆ ในการทำงาน แก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมองปัญหาเป็นสิ่งท้าทายความสามารถ ท้าทายความคิด ความสามารถพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลง เช่น นักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์มีการสร้างและพัฒนานวัตกรรมออกสู่สังคมในระดับประเทศ เช่น การได้รางวัลจากการประกวดนวัตกรรมส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน การประกวดนวัตกรรมส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนโดยใช้สื่อศิลปะพื้นบ้านหนังตะลุง ในหัวข้อ “เยาวชนรุ่นใหม่ใส่ใจสิทธิผู้สูงอายุเติมเต็มใจความห่วงใยสู้ภัย Covid-19” ดังรูปประกอบ

รูปที่ 16 การประกวดนวัตกรรมส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน

รูปที่ 17 การเข้ารับรางวัลการประกวดนวัตกรรมส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน

10. P:Problem solving หมายถึง การแก้ปัญหา ความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าหรือหาทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของเรื่องนั้นได้ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้านั้นเป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝน ซึ่งวิธีรับกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า คือ1. เรียนรู้วิธีแก้ปัญหาการตอบสนองและการแก้ไขจากรุ่นพี่ 2 .การตั้งคำถามบ่อยๆเพื่อการขวนขวายหาความรู้และหมั่นศึกษาจนเข้าใจในเรื่องของระบบที่ทำงาน และเนื้องานภายใต้ความรับผิดชอบ 3 .การกล้าเผชิญกับปัญหา ด้วยการวิเคราะห์หาต้นเหตุให้ได้ด้วยความรวดเร็ว 4. การเป็นผู้ฟังและจับประเด็นที่ดีเป็นคุณสมบัติที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผลและฉับไว จะเห็นได้ว่าในแต่ละปีจะมีตัวแทนของรุ่นที่จบการศึกษาไปแล้วมาการถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ สู่รุ่นน้องนั่นคือ เช่น กิจกรรมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการปฐมนิเทศก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรัฐประศาสนศาสตร์แนวทางปฏิบัติที่ดีเพื่อสัมฤทธิ์ผลในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพรัฐประศาสนศาสตร์ และความคาดหวังของหน่วยงานภาครัฐ/ภาคเอกชนต่อนักศึกษา ดังรูปประกอบ

รูปที่ 18 สัมมนาเชิงปฏิบัติการปฐมนิเทศก่อนฝึกประสบการณ์วิชาชีพรัฐประศาสนศาสตร์

สรุป

วัฒนธรรมองค์กร (Organizational culture) คือ พฤติกรรมที่สร้างหรือหล่อหลอมร่วมกันโดยคนในองค์กร เกิดจากการเรียนรู้ซึ่งกันและกันรวมถึงการนำมาปฏิบัติและเป็นสิ่งที่สร้างเป้าหมายขององค์กร เป็นตัวกำหนดกลยุทธ์ และวิธีที่บุคลากรใช้ในการปฏิบัติงาน การสร้างวัฒนธรรมองค์กรคือหัวใจสำหรับความสำเร็จขององค์กร โดยผู้เขียนได้คิดค้นค่านิยมหลักของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ด้วยคำว่า Leadership เป็นคำที่บ่งบอกถึงการทำงานของนักรัฐประศาสนศาสตร์ โดยแต่ละตัวอักษรก็จะมีความหมายและลักษณะของการเป็นรัฐประศาสนศาสตร์ที่แตกต่างกัน โดยกล่าวในภาพรวมคือเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปรับปรุงให้เกิดสิ่งใหม่ๆภายในองค์การ การตื่นตัวพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัยและเพื่อเผชิญปัญหาที่ไม่คาดหมาย โดยองค์การจะมีการทำงานอย่างโปร่งใสและการสุจริต ความยุติธรรมความซื่อสัตย์ต่อการทำงานภายในองค์การ และมีความรับผิดชอบร่วมกันภายในองค์การต่อสังคม และที่สำคัญบุคลากรภายในองค์การจะมีความชำนาญในหลักสูตรและมีความเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติ มีการบริการด้วยใจโดยไม่เลือกปฏิบัติ เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆออกสู่สังคมโดยผ่านกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ และความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าสำหรับโมเดลที่ได้เสนอไป เนื่องจากผึ้งเป็นสัตว์สังคมอาศัยรวมกัน เป็นกลุ่มขนาดใหญ่ส่วนภายในรังผึ้งยังมีการแบ่งหน้าที่ มีการประสานงานและการสื่อกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ทำให้ผู้เขียนมองว่านักศึกษารัฐประศาสนศาสตร์เปรียบเสมือนผึ้งนั่นเอง

4. เอกสารอ้างอิง

วฤทัยพร สุวรรณมณี. (2564). *จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา 2563.* สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564 จาก http://regis.skru.ac.th/RegisWebH5/std_22563/web/facu2_Pro.php

วิรัช สงวนวงศ์วาน. (2547). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร.* กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น.

วิลาวรรณ พิมประสงค์. (2563). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21.* สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2564, จาก https://sites.google.com/site/ppvilawan21/thaksa-haeng-stwrrs-thi-21

ศิริรุ่ง สมพร และวิราภรณ์ สมาน. (2563). *วัฒนธรรมขององค์การ.* สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2564 จากhttps://sites.google.com/site/rtech603xx/unit-3

สุนทร วงศ์ไวศยวรรณ. (2540). *วัฒนธรรมองค์การ : แนวคิด งานวิจัยและประสบการณ์.* กรุงเทพฯ: โฟร์เพซ.

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2562). *ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.* สืบค้นเมื่อ 9 มิถุนายน 2564 จาก https://www.trueplookpanya.com/blog/content/66054/-teaartedu-teaart-teaarttea

Gordon, J. R. (1999). *Organizational Behavior : A Diagnostic Approach*. New York: Prentice Hall.

Stoner J. A. F., J. Arthur Finch and Freeman, R. E. (1989). Management. New York: Prentice Hall.

Koontz, H. and Weinrich, H. (1988). *Management*. New York: McGraw-Hill.

McFarland. (1979). *Management: Foundation & Practices*. New York: Macmillan. Publishing Inc.

Mitchell, T. R., James R. & Larson, Jr. (1987). *PEOPLE IN ORGANIZATIONS: An Introduction to Organizational Behavior*. New York: McGraw-Hill.

Moorhead, G. & Griffin, R. W. (1995). *Organizational behavior: Managing people and organization*. Boston: Houghton Mifflin.

Robbins, S. P. (1989). *Organizational Behavior*. New York: Prentice Hall.

Schwartz, Z. D. (1980). *Introduction to Management*. New York: Principle, Practice and Process.

Stogdill, R. M. (1974). *Handbook of Leadership: A survey of theory and research*. New. York: Free Press.

การพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

THE EFFICIENCY OF COMMUNITY HEALTH SYSTEMS DEVELOPMENT IN DISEASE PREVENTION: A CASE STUDY OF THUNG YANG DAENG DISTRICT, PATTANI PROVINCE

นาซีฟะห์ ตาเห[1], ซาฟิต มายา[2]* และศิริลักษณ์ คัมภิรานนท์[3]

Nasifah Tahe[1], Safit Maya[2]* and Siriluk Khumphiranont[3]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ประสิทธิภาพของเครือข่ายในการป้องกันโรคในชุมชน และ 2) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 ชุด วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่าประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง ประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$= 4.14, S.D. = 0.62) โดยเฉพาะด้านการทำงานร่วมกันของเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$= 4.26, S.D. = 0.59) รองลงมาคือด้านตติยภูมิ ($\bar{X}$= 4.20, S.D. = 0.65) ส่วนด้านทุติยภูมิมีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X}$= 4.01, S.D. = 0..66) ส่วนแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดงโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$= 4.22, S.D.= 0.74) โดยเฉพาะด้านการใช้เทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$= 4.32, S.D. = 0.60) รองลงมาคือด้านบุคลากร ($\bar{X}$= 4.18, S.D. = 0..73) และด้านข้อมูล ($\bar{X}$= 4.17, S.D. = 0.93)

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ, เครือข่ายด้านสุขภาพ, การป้องกันโรค

Abstract

This study attempts 1) to identify the efficiency of community health systems development in disease prevention, and 2) to explore the development process of community health systems efficiency in disease prevention in Thung Yang Daeng District, Pattani Province. Multi–stage sampling was implemented to select 150 people for this quantitative research. The instrument used for data collection was questionnaires. With respect to data analysis, the data were statistically analyzed using mean, percentage, and standard deviation.

The findings show that the overall efficiency of community health systems development in disease prevention was at a high level ($\bar{X}$ = 4.14, S.D. = 0.62); especially, the highest aspect was teambuilding,

1 - 2 นักศึกษาระดับปริญญาตรีหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศษสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

* Corresponding author, Email: 406107098@yru.ac.th

followed by tertiary care ($\bar{x}$= 4.20, S.D. = 0.65). On the other hand, the lowest aspect was secondary care ($\bar{x}$= 4.01, S.D. = 0.66), respectively. Furthermore, the development process of community health systems efficiency in disease prevention was, overall, at a high level ($\bar{x}$ = 4.22, S.D. = 0.74). In particular, the highest aspect was the use of technology ($\bar{x}$ = 4.32, S.D. = 0.60), followed by workforce ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.73) and information ($\bar{x}$ = 4.17, S.D. = 0.93), respectively.

Keywords: Efficiency, Health Systems, Disease Prevention

1. บทนำ

จากการเปลี่ยนแปลงของประชากรและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพฤติกรรมและวัฒนธรรมการใช้ชีวิตมีผลต่อสถานการณ์แนวโน้มที่สุขภาพของประชากรมีความเสี่ยงมากเพิ่มขึ้น อันมีสาเหตุจากการพัฒนาประเทศและระบบเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอยู่บนฐานของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสิ้นเปลือง ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความเสื่อมของสังคม สภาพแวดล้อมถูกทำลายสู่ความเสื่อมของสุขภาพมนุษย์ การขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการใช้ทุนทางเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เน้นด้านปริมาณมากกว่าคุณภาพทำให้การพัฒนาประเทศทั้งในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสังคมและโครงสร้างประชากร สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมการบริโภค มีผลพวงก่อเกิดปัญหาที่ซับซ้อนเป็นภัยคุกคามต่อสุขภาพและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยตามมามากมาย โดยเฉพาะ กลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) หรือ โรควิถีชีวิตที่เป็นปัญหาสำคัญทางสาธารณสุขของประเทศ ได้แก่ กลุ่มโรคหัวใจและหลอดเลือด (หมายถึง โรคหัวใจขาดเลือด โรคหลอดเลือดสมอง โรคความดันโลหิตสูง) และโรคเบาหวาน เป็นภัยเงียบที่ส่งผลต่อสุขภาพทำให้เกิดการเจ็บป่วย ความพิการ การสูญเสีย สุขภาวะ คุณภาพชีวิต และตายก่อนวัยอันควร เป็นภาระการดูแลรักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายทั้งของครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ กลุ่มโรคนี้มีสาเหตุจากปัจจัยเสี่ยงร่วมหนึ่งปัจจัยหรือมากกว่า โดยปัจจัยเสี่ยงทางพฤติกรรมร่วมที่สำคัญ ได้แก่ การบริโภคยาสูบ การดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ การบริโภคอาหารที่ไม่เหมาะสม การมีกิจกรรมทางกายที่ไม่เพียงพอ ความเครียดเรื้อรัง และปัจจัยเสี่ยงด้านการเปลี่ยนแปลงทางสรีระวิทยา ได้แก่ ไขมันในเลือดสูง ความดันโลหิตสูง ระดับน้ำตาลในเลือดสูง ภาวะน้ำหนักเกิน และอ้วน ดังนั้น การที่คนหรือชุมชนจะมีสุขภาวะที่ดี จำเป็นที่จะต้องเชื่อมโยงกับปัจจัยตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคมเชื่อมโยงกัน ดังที่พระไพศาล วิสาโล (2550) ให้ทรรศนะในการพัฒนาสุขภาพส่วนบุคคลและสังคมที่เน้นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความผาสุกทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งการทำงานด้านสุขภาพจะมี 4 มิติ ได้แก่ การป้องกันปัญหาสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพ การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสุขภาพ โดยทั้งนี้ แนวทางการสร้างความมั่นคงทางสุขภาพโลกให้ความสำคัญในการเฝ้าระวัง การป้องกัน และการตอบโต้โรคและภัยคุกคามสุขภาพ การแก้ปัญหาและการพัฒนางานสาธารณสุขของไทย เน้นให้ทุกภาคส่วนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างความมั่นคงทางสุขภาพ การจัดการสุขภาพได้อาศัยการทำงานร่วมกันของภาคีเครือข่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน หรือประชาชน

แต่เนื่องจากรัฐบาลมีภาระรับผิดชอบการดูแลการจัดระบบสวัสดิการในการรักษาพยาบาล รวมทั้ง สนับสนุนการเพิ่มจำนวนและขยายขนาดของโรงพยาบาลในระดับต่าง ๆ เพื่อรองรับจำนวนผู้ป่วยที่นับวันจะเพิ่มจำนวนเป็นเท่าทวีคูณก็ตาม พบว่าระบบกลไกโดยรัฐเพียงลำพังไม่อาจรับมือสถานการณ์ปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยการปฏิรูประบบกลไกเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะปัญหาโรคภัยต่าง ๆ ที่เกิดในชุมชน ล้วนมีปัจจัยที่มีสาเหตุมาจากมิติต่าง ๆ ของชุมชน ดังนั้น กลไกด้านสาธารณสุขของภาครัฐจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายการทำงานด้านสุขภาพในเชิงรุกเพื่อให้มีพลังในการเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่าง ๆ โดยหลักการว่าประชาชนมีทั้งกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดโรคทั้งโรคติดต่อ และโรคไม่ติดต่อทำให้กลไกหน่วยงานสาธารณสุขในเชิงพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล กลุ่มอสม. เป็นต้น จะต้องหาแนวทางการพัฒนาการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ และคำนึงถึงความพึงพอใจต่อประชาขนผู้รับบริการ ซึ่งประชาชนล้วนมีฐานของปัญหาสุขภาพที่หลากหลาย ฉะนั้น การทำงานร่วมกัน ประสานกัน บูรณาการกันในรูปแบบการทำงานแบบเครือข่ายด้ายสุขภาพในระดับพื้นที่ เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในมิติต่าง ๆ จึงต้องสร้างทีมงานจากหลายๆ สหวิชาชีพเพื่อขับเคลื่อนการทำงานด้านเข้าถึงชุมชน เพื่อไปดูแลส่งเสริมสุขภาพ และรวมถึงค้นหาบุคคลสำคัญในชุมขน หรือบุคคลจิตอาสาที่มีบทบาทในการช่วยขับเคลื่อนงานต่าง ๆ เช่น งานป้องกัน งานส่งเสริม งานฝ้าระวังในการแพร่ระบาดโรคในชุมชน

สำหรับ สถานการณ์โรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อตามบริบทพื้นที่ในชุมชนอำเภอทุ่งยางแดง พบว่าโรคติดต่อที่ติดอันดับในชุมชนและโรคไม่ติดต่อที่ติดอันดับในชุมชน พบว่า สถานการณ์โรคในชุมชนโรคที่ติดอันดับโรคติดต่อ ได้แก่ โรคไข้เลือดออก และโรคไม่ติดต่อคือโรคหัวใจ โดยมีความเชื่อมโยงกับบริบทชุมชน สภาพแวดล้อมที่เป็นน้ำขังที่เกิดจากน้ำฝนมีน้ำขังในภาชนะต่าง ๆ รวมทั้ง มีประเด็นปัญหาขยะว่าการจัดการขยะของประชาชนยังไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้ขยะจากประชาชนและขยะตามธรรมชาติมีอยู่มาก กลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลาย ดังนั้น จากสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เป็นสังคมชนบทการจัดการแก้ปัญหาโรคในชุมชนของอำเภอทุ่งยางแดง ประกอบด้วย 4 ตำบล 22 หมู่บ้าน เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยให้ความสนใจที่จะค้นหาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน พอจะสรุปสาระสำคัญพอสังเขป ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดระบบบริการสุขภาพ

แนวคิดการจัดบริการสุขภาพ มีความครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ โดยรวมถึงทั้งบริการที่จัดโดยบุคลากรทางด้านสุขภาพ (Professional Care) และบริการที่จัดโดยบุคคลครอบครัว และชุมชน (Non –Professional Care)

โครงสร้างระบบสุขภาพมีองค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วยบริการปฐมภูมิ บริการทุติยภูมิ บริการตติยภูมิ บริการระดับศูนย์การแพทย์เฉพาะทางและระบบส่งต่อ

การบริการปฐมภูมิ (Primary Care) เป็นบริการที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนและชุมชน มีการบริการในเขตพื้นที่ชนบท สถานีอนามัย ศูนย์สุขภาพชุมชน สำหรับในเขตเมืองอาจเป็น ศูนย์บริการสาธารณสุขของกรุงเทพมหานคร หรือศูนย์แพทย์ชุมชน โดยแยกย่อยเป็นบริการปฐมภูมิระดับต้น (ระดับ 1.0) บริการส่งเสริม ป้องกัน ฟื้นฟูรักษาโรคเบื้องต้น (โดยบุคลากรที่ไม่ใช่แพทย์) ระดับปฐมภูมิหลัก (ระดับ 1.1) บริการ ส่งเสริม ป้องกัน ฟื้นฟูรักษาโรคเบื้องต้น ถึง ระดับผู้ป่วยนอก (โดยแพทย์เวชปฏิบัติ ทั่วไป/เวชปฏิบัติครอบครัวทันตแพทย์ เภสัชกร มีศูนย์สุขภาพชุมชน

การบริการทุติยภูมิ (Secondary Care) เป็นบริการที่ใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ในระดับที่สูงขึ้น เน้นการบริการรักษาพยาบาลโรคที่ยาก ซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่ โรงพยาบาลชุมชนในระดับอำเภอ โรงพยาบาลทั่วไปในระดับจังหวัด และโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงกลาโหม โดยแยกย่อยเป็นบริการทุติยภูมิระดับต้น (ระดับ 2.1) บริการรักษาโรคทั่วไปถึงระดับผู้ป่วยใน (โดยแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชปฏิบัติ ครอบครัว) บริการทุติยภูมิระดับกลาง (ระดับ 2.2) ให้บริการรักษาโรค โดยแพทย์เฉพาะทางสาขาหลัก (Major) และบริการทุติยภูมิระดับสูง (ระดับ 2.3) ให้บริการรักษาโรค โดยแพทย์เฉพาะทางสาขารอง (Minor)

การบริการตติยภูมิ และศูนย์การแพทย์เฉพาะทาง (Tertiary Care and Excellent Center) เป็นการบริการที่ใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ขั้นสูง มีความสลับซับซ้อนมาก มีบุคลากรทางการแพทย์ในสาขาเฉพาะทาง โดยแยกย่อยเป็นบริการ

ตติยภูมิ (ระดับ 3.1) บริการรักษาโรค โดยแพทย์เฉพาะทาง สาขาต่อยอด (Sub-specialty) ระดับบริการ (Excellence Center) บริการรักษาโรค โดยแพทย์สาขาต่อยอดใน 4 ศูนย์หลักๆ ดังนี้ ศูนย์หัวใจ ศูนย์มะเร็ง ศูนย์อุบัติเหตุและศูนย์ปลูกถ่านอวัยวะ

2. แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันโรค (Prevention)

การป้องกันโรค (Prevention) เป็นการควบคุมสาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคช่วยไม่ให้คนสัมผัสเชื้อ / หากสัมผัสเชื้อก็สามารถต้านทานโรคได้

สำหรับ การบริการสุขภาพในประเด็นการป้องกันโรคในชุมชน จะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1) การป้องกันด้านปฐมภูมิ คือ การดำเนินการเกิดขึ้นตั้งแต่ยังไม่เกิดโรค หรือ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดโรค ดังนั้นผลที่ได้คือจำนวนผู้ป่วยรายใหม่ลดลงกว่าเดิม (หรือ ลดอุบัติการณ์) โดยการควบคุมทั้งแหล่งกำเนิด หรือควบคุมที่ตัวบุคลากรให้ภูมิคุ้มกันโรค กิจกรรมในการป้องกันระดับนี้ ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพ การออกกำลังกาย และโภชนาการที่เหมาะสม

2) การป้องกันด้านทุติยภูมิ คือการป้องกันในกรณีโรคเริ่มเกิดขึ้นแล้ว เป็นการตรวจวินิจฉัยให้ทราบตั้งแต่ในระยะเกิดโรคแล้ว แต่ยังไม่มีอาการ ทั้งนี้ เพื่อให้การรักษาก่อนที่การดำเนินโรคจะถึงขั้นรุนแรงเกินกว่าที่จะแก้ไขได้ เป็นการป้องกันไม่ให้โรคนั้นเป็นมาก รีบตรวจหาอาการ และรักษาตั้งแต่ระยะแรก ซึ่งกระบวนการป้องกันแบบทุติยภูมิจะดำเนินการโดยแพทย์ การป้องกันโรคระดับทุติยภูมิ (secondary prevention) กิจกรรมในการป้องกันระดับนี้ ได้แก่ การตรวจคัดกรองเพื่อหาความผิดปกติ หรือปัจจัยเสี่ยงที่บ่งบอกว่าจะเป็นโรค คือ การตรวจเพื่อการยืนยันว่าเป็นโรคหรือไม่

3) การป้องกันด้านตติยภูมิ คือ การป้องกันในระดับสุดท้าย หมายถึง กรณีโรคมีอาการมากแล้ว แต่ป้องกันไม่ให้เกิดภาวะทุพพลภาพขึ้น เป็นการรักษาและฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย เป็นการลดการตายหรือลดความพิการที่เกิดจากโรค โดยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยจะดำเนินการโดยแพทย์ชำนาญเฉพาะ กิจกรรมในการป้องกันระดับนี้ ได้แก่ การผ่าตัด ฟื้นฟูสภาพ ฝึกอาชีพ และกายภาพบำบัด

สำหรับแนวคิดการป้องกันโรค องค์การอนามัยโลก (World Health Organization [WHO], 1986) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายสุขภาพในการป้องกันโรค ประกอบไปด้วยกระบวนการคือ

1. การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดระดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และประการที่สำคัญ คือต้องมีการตัดสินใจด้วยตัวเองด้วย

2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดสรร ควบคุมทางด้านการเงิน และการบริหารการใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการยกระดับของการพึ่งตนเองและควบคุมทางสังคม

3. การได้รับประโยชน์ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ที่เท่าๆ กัน ซึ่งจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสุขภาพ

การทำงานด้านสุขภาพแบบเครือข่ายสุขภาพในชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (กองสุขศึกษา, 2556) เพราะสมาชิกทุกคนในเครือข่ายต่างมีบทบาทที่สำคัญในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน โดยใช้การสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และประสบการณ์ มีการร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูล การวินิจฉัยปัญหา การวางแผน การดำเนินการ และการประเมินผล ทั้งนี้ เครือข่ายสุขภาพประกอบด้วยโรงพยาบาลอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล (รพ.สต) หน่วยงานอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) ซึ่งการทำงานแบบเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การสร้างเครือข่ายสุขภาพในชุมชน มี 2 รูปแบบ คือ (กระทรวงสาธารณสุข, กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2556)

1. รูปแบบแนวดิ่งเป็นโครงสร้างเครือข่ายตามอำนาจหน้าที่ มีการจัดลำดับขั้นลดหลั่นกันลงไปตามโครงสร้างบังคับบัญชา การมอบหมายหน้าที่เป็นแบบรับคำสั่งจากบนลงล่าง เช่น เครือข่ายสถานบริการด้านสุขภาพภาครัฐ ประกอบด้วย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น

2. รูปแบบตามแนวนอนเป็นโครงสร้างเครือข่ายที่เน้นการประสานงาน การมอบหมายงานและความร่วมมือในแนวราบเป็นหลัก มีความใกล้ชิดแบบเครือญาติ ใช้วิธีขอความร่วมมือในการทำงาน เช่น เครือข่ายองค์กรที่ดูแลสุขภาพประชาชนในระดับชุมชน ซึ่งประกอบด้วย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล โรงเรียน วัด ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสุขภาพ หน่วยงานโรงพยาบาล หมายถึง สถานพยาบาลใด ๆ ซึ่งได้รับอนุญาตให้ตั้งและดำเนินการสถานพยาบาลตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 เพื่อประกอบการรักษาพยาบาลคนไข้หรือผู้ป่วย ซึ่งมีเตียงรับคนไข้ไว้ค้างคืน และจัดให้มีการวินิจฉัยโรค การศัลยกรรม ผ่าตัดใหญ่ (major surgery) และให้บริการด้านพยาบาลเต็มเวลา สำหรับ เครือข่ายสุขภาพหน่วยงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หมายถึง สถานบริการทางสาธารณสุขเป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้กระทรวงสาธารณสุข สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ซึ่งให้บริการด้านการรักษาพยาบาล งานควบคุมป้องกันโรค งานส่งเสริมสุขภาพ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในเขตรับผิดชอบ ตั้งแต่เกิดจนตาย ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายสุขภาพหน่วยงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) หมายถึงบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกจากชาวบ้านในแต่ละกลุ่มบ้านและได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด โดยมีบทบาทหน้าที่สำคัญในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมสุขภาพอนามัย (change agents) การสื่อข่าวสาธารณสุข การแนะนำเผยแพร่ความรู้ การวางแผนและประสานกิจกรรม พัฒนาสาธารณสุขตลอดจนให้การบริการสาธารณสุขด้านต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังและป้องกันโรค การช่วยเหลือและรักษาพยาบาลขั้นต้น โดยใช้ยาและเวชภัณฑ์ตามขอบเขตที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดการปฐมพยาบาลเบื้องต้น การส่งต่อผู้ป่วยไปรับบริการฟื้นฟูสภาพ และจัดกิจกรรมพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานในหมู่บ้าน/ชุมชน

สำหรับเครือข่ายสุขภาพในชุมชน แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้ (กองสุขศึกษา, 2556)

1. เครือข่ายภาคประชาชน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกเป็นประชาชนในชุมชน ซึ่งรวมกลุ่มกันอยู่ในรูปของ

1.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน

1.2 กลุ่มองค์กรหรือชมรม สมาคมต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อส่งเสริมอาชีพ หรือกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ชมรมต่าง ๆ ได้แก่ ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมแม่บ้าน ชมรมสร้างสุขภาพ หรือชมรมออกกำลังกาย เป็นต้น

1.3 กลุ่มแกนนำทางสังคมที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พระ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

2. เครือข่ายภาครัฐ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกเป็นเจ้าหน้าที่จากสถานบริการสุขภาพ (โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล โรงพยาบาลชุมชน โรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลศูนย์ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้นำออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัย และตัวแปรในการวิจัย ดังนี้

X : ปัจจัยข้อมูลทั่วไป

Y : การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

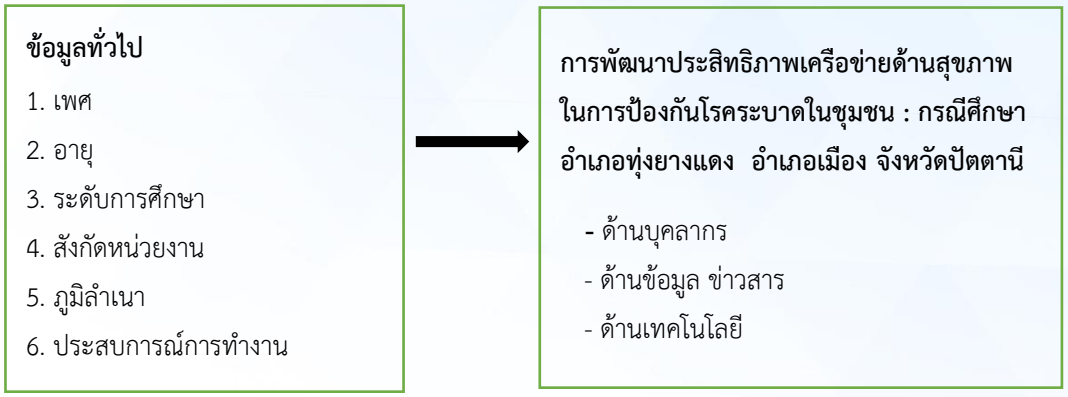

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือกลุ่มเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลอำเภอทุ่งยางแดงและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น 355 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane คือ 188 คน โดยสามารถเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์แปลผลที่สมบูรณ์ จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 79.79

4.2 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นที่ 1 สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่มโดยจำแนกเป็นกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลอำเภอ กลุ่มโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และกลุ่มอสม. และขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แต่ก็คำนึงถึงความหลากหลายของตำแหน่งหน้าที่ มีรายละเอียดกลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลอำเภอทุ่งยางแดง จำนวน 23 คน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 4 ตำบล คือ ตำบลน้ำดำ ตำบลพิเทน ตำบลตะโละแมะนา และตำบลปากู ตำบลละ 13 คน จำนวนรวม 53 คน และกลุ่มตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอทุ่งยางแดง จำนวน 72 คน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอทุ่งยางแดง 1 คน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 คำถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเครือข่ายในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี จำนวน 17 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี จำนวน 14 ข้อ

สำหรับคำถามในตอนที่ 2-3 มีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ และมีเกณฑ์การให้คะแนนเดียวกัน คือ มากที่สุด = 5 มาก = 4 ปานกลาง = 3 น้อย = 2 น้อยที่สุด = 1

นอกจากนี้ คำถามในตอนที่ 2-3 คณะผู้วิจัยได้แบ่งระดับคะแนน และแปลความหมาย เช่นเดียวกัน คือ

คะแนนเฉลี่ย	*แปลความหมาย*
4.51-5.00	ความคิดเห็นอยู่ระดับมากที่สุด
3.51-4.50	ความคิดเห็นอยู่ระดับมาก
2.51-3.50	ความคิดเห็นอยู่ระดับปานกลาง
1.51-2.50	ความคิดเห็นอยู่ระดับน้อย
1.00-1.50	ความคิดเห็นอยู่ระดับน้อยที่สุด

4.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม โดยการหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ 0.826 ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงพยาบาลอำเภอทุ่งยางแดง ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทั้ง 4 แห่ง ในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลแบบสอบถามกับเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาล ส่วนการเก็บข้อมูลแบบสอบถามกับตัวแทนอสม. ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อประสานงานผ่านรพ.สต. เพื่อขอคำแนะในการจัดเก็บข้อมูลกับอสม.แต่ละ ตำบล ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่รพ.สต. แต่ละแห่ง

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป คือ ความถี่ และค่าร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และ 2 ใช้สถิติในการวิเคราะห์คือค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 สรุปผลข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.7 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.0 การศึกษาส่วนใหญ่เป็นระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.3 ส่วนใหญ่สังกัดหน่วยงานอาสาสมัครชุมชน คิดเป็นร้อยละ 48.0 ภูมิลำเนาส่วนใหญ่เป็นอำเภอทุ่งยางแดง คิดเป็นร้อยละ 96.7 มีประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่สูงกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.0

5.2 สรุปผลการวิจัยศึกษาประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี สรุปดังตาราง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

ข้อ	ข้อความ	ระดับ		
		ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
1	**ด้านปฐมภูมิ**			
1.1	รพสต.มีการเตรียมความพร้อมการฉีดวัคซีนเบื้องต้นในการป้องกันโรคระดับใด	4.16	0.56	มาก
1.2	อ.ส.มในชุมชนมีความสามารถใช้ไลน์สื่อสารแจ้งข้อมูลและการประสานงานกับรพ สต และโรงพยาบาล	4.00	0.71	มาก
1.3	อสม.มีความสามารถเข้าถึงประชาชนเพื่อค้นหาผู้ป่วยที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงที่ก่อให้เกิดโรคอย่างทั่วถึงเพียงใด	3.96	0.67	มาก
1.4	รพสต.มีความพร้อมเป็นแกนหลักในการให้คำแนะนำและติดตามกลุ่มคนในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคแบบเชิงรุกเพียงใด	4.14	0.62	มาก
	ภาพรวมด้านปฐมภูมิโดยเฉลี่ย	**4.06**	**0.64**	**มาก**
2.	**ด้านทุติยภูมิ**			
2.1	กลุ่มอสม.มีความพร้อมในการใช้อุปกรณ์การคัดกรองโรคให้คนในชุมชนอย่างถูกต้อง ถูกหลักวิธี	3.78	0.65	มาก
2.2	รพ.สต.สามารถรองรับการเป็นแกนนำในการดำเนินการฉีดวัคซีนป้องกันโรคให้คนในชุมชนอย่างทันการณ์	4.02	0.66	มาก
2.3	รพ.สตมีขีดความสามารถทำงานเชิงรุกตรวจประเมินและรักษาอาการผู้ป่วยในชุมชนแบบเบื้องต้น	4.08	0.67	มาก
2.4	อ.ส.ม.มีการทำงานแบบร่วมติดตามคนในชุมชนและมีความกระตือรือร้นทำงานประสานต่อกับรพ.สต และโรงพยาบาล	4.16	0.62	มาก
	ภาพรวมด้านทุติยภูมิ โดยเฉลี่ย	**4.01**	**0.66**	**มาก**
3	**ด้านตติยภูมิ**			
3.1	รพ.สต.มีความพร้อมในการจัดบริการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสุขภาพของผู้ป่วยหลังจากการรักษาตัวอย่างใกล้ชิด	4.21	0.68	มาก
3.2	โรงพยาบาลมีความพร้อมบริการห้องรองรับและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่สะดวกใช้งานได้อย่างเพียงพอ	4.31	0.60	มาก
3.3	มีความสามารถเชื่อมโยงรพ.สตกับโรงพยาบาลในการตอบสนองกับบริบทความต้องการของคนในชุมชน	4.08	0.67	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับ		
		ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
3.4	การให้บริการของโรงพยาบาลมีความทั่วถึงและตอบสนองต่อการรักษาโรคในชุมชน	4.21	0.67	มาก
	ภาพรวมด้านตติยภูมิ โดยเฉลี่ย	**4.20**	**0.65**	**มาก**
4	**บทบาทของเครือข่ายสุขภาพ**			
4.1	อสม.สามารถปฏิบัติงานการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคที่เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ	3.72	0.65	มาก
4.2	รพ.สต. มุ่งเน้นการจัดสภาพที่ทำงานและจัดวางเครื่องมือเครื่องใช้อย่างเป็นระบบ สะดวก และคำนึงถึงความปลอดภัย	4.21	0.60	มาก
4.3	โรงพยาบาลมีการดำเนินการบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องมือและซ่อมแซมเครื่องใช้ให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้ตลอดเวลา	4.38	0.56	มาก
4.4	ทั้งรพสต อสม และโรงพยาบาลได้ร่วมแรงร่วมใจทำงานอย่างเข็มแข็งในการป้องกันโรคในชุมชนและส่งเสริมสุขภาพ	4.48	0.58	มาก
	ภาพรวมด้านบทบาทของเครือข่ายสุขภาพ โดยเฉลี่ย	**4.19**	**0.59**	**มาก**
5	**การทำงานร่วมกันของเครือข่ายสุขภาพ**			
5.1	มีกลไกขับเคลื่อนการประชุมวางแผนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพร่วมกันของรพสต อสม และโรงพยาบาล	4.20	0.50	มาก
5.2	โรงพยาบาลให้ความสำคัญในการติดตามการส่งเสริมสุขภาพและเฝ้าระวังโรคร่วมกับผู้นำหมู่บ้านอย่างใกล้ชิด เป็นระบบ	4.18	0.62	มาก
5.3	โรงพยาบาล / รพ สต และอสม ได้ร่วมหารือกำหนดหน้าที่และพื้นที่ความรับผิดชอบในงานส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างเหมาะสม	4.46	0.53	มาก
5.4	การติดต่อประสานงานของโรงพยาบาลกับอสม.ในการจัดการป้องกันโรคในชุมชนเป็นระบบและทันสถานการณ์	4.20	0.71	มาก
5.5	โรงพยาล /รพ สต และอสม มีการร่วมมือในการสำรวจและร่วมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานปัญหาสุขภาพของคนในพื้นที่อย่างจริงจัง	4.26	0.62	**มาก**
	ภาพรวมการทำงานร่วมกันของเครือข่ายสุขภาพ โดยเฉลี่ย	**4.26**	**0.59**	**มาก**
	ผลรวมทั้ง 5 ด้านทั้งหมด โดยเฉลี่ย	**4.14**	**0.62**	**มาก**

จากตารางสรุปได้ว่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$= 4.14, S.D. = 0.62) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำงานร่วมกันของเครือข่ายค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$= 4.26 , S.D. = 0.59) รองลงมาคือด้านตติยภูมิ ($\bar{X}$= 4.20, S.D. = 0.65) ส่วนด้านทุติยภูมิมีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X}$= 4.01, S.D. = 0.66)

เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อย ในแต่ละด้าน พบว่า

ด้านการทำงานร่วมกันของเครือข่าย กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนเกี่ยวกับด้านการทำงานร่วมกันของเครือข่ายโดยภาพรวมอยู่ดับมาก ($\bar{X}$= 4.26, S.D. = 0.59) โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด คือ โรงพยาบาล /รพ.สต. และอสม. ได้ร่วมหารือกำหนดหน้าที่และพื้นที่ความรับผิดชอบในงานส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างเหมาะสม ($\bar{X}$= 4.46, S.D. = 0.53) รองลงมาคือ โรงพยาบาล รพ.สต. และ อสม. มีการร่วมมือในการสำรวจและร่วมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานปัญหาสุขภาพของคนในพื้นที่อย่างจริงจัง ($\bar{X}$= 4.26, S.D. = 0.62) ส่วนประเด็นโรงพยาบาลให้ความสำคัญในการติดตามการส่งเสริมสุขภาพและเฝ้าระวังโรคร่วมกับผู้นำหมู่บ้านอย่างใกล้ชิดเป็นระบบมีค่าเฉลี่ยน้อยสุด ($\bar{X}$= 4.18, S.D. = 0.62)

ด้านตติยภูมิ พบว่า เครือข่ายสุขภาพให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนเกี่ยวกับด้านตติยภูมิโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$= 4.20, S.D. = 0.65) โดยเฉพาะประเด็นค่าเฉลี่ยมากสุด คือ โรงพยาบาลมีความพร้อมบริการห้องรองรับและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่สะดวกใช้งานได้อย่างเพียงพอ ($\bar{X}$= 4.31, S.D. =0.60) รองลงมา คือ รพ.สต. มีความพร้อมในการจัดบริการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสุขภาพของผู้ป่วยหลังจากการักษาตัวอย่างใกล้ชิด ($\bar{X}$= 4.21, S.D. = 0.68) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีความสามารถเชื่อมโยงรพ.สตกับโรงพยาบาลในการตอบสนองกับบริบทความต้องการของคนในชุมชน ($\bar{X}$= 4.08, S.D. = 0.67)

ด้านบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายสุขภาพ พบว่า เครือข่ายสุขภาพให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนเกี่ยวกับด้านบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$= 4.19, S.D. =0.59) โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด คือทั้ง รพ.สต. อสม และโรงพยาบาลได้ร่วมแรงร่วมใจทำงานอย่างเข้มแข็งในการป้องกันโรคในชุมชนและส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X}$= 4.48, S.D. = 0.58) รองลงมา คือ โรงพยาบาลมีการดำเนินการบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องมือและซ่อมแซมเครื่องใช้ให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้ตลอดเวลา ($\bar{X}$= 4.38, S.D. =0.56) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อสม. สามารถปฏิบัติงานการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรคที่เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$= 3.72, S.D. = 0.65)

ด้านปฐมภูมิ พบว่า เครือข่ายสุขภาพให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนเกี่ยวกับด้านปฐมภูมิ โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$= 4.06, S.D. = 0.64) โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด คือ รพ.สต. มีการเตรียมความพร้อมการฉีกวัคซีนเบื้องต้นในการป้องกันโรค ($\bar{X}$= 4.16, S.D. =0.56) รองลงมาคือ รพ.สต. มีความพร้อมเป็นแกนหลักในการให้คำแนะนำและติดตามกลุ่มคนในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคแบบเชิงรุก ($\bar{X}$= 4.14, S.D. = 0.62) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อสม. มีความสามารถเข้าถึงประชาชนเพื่อค้นผู้ป่วยที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงที่ก่อให้เกิดโรคอย่างทั่วถึง ($\bar{X}$= 3.96, S.D. = 0.67)

ด้านทุติยภูมิ พบว่า เครือข่ายสุขภาพให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนเกี่ยวกับด้านทุติยภูมิโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$= 4.01, S.D. = 0.66) โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด คือ อสม. มีการทำงานแบบร่วมติดตามคนในชุมชนและมีความกระตือรือร้นทำงานประสานต่อกับรพ.สต และโรงพยาบาล

($\bar{X}$= 4.16, S.D. = 0.62) รองลงมา คือ รพ.สต. มีขีดความสามารถทำงานเชิงรุก ตรวจประเมินและรักษาอาการผู้ป่วยในชุมชนแบบเบื้องต้น ($\bar{X}$= 4.08, S.D. = 0.67) ส่วนประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ กลุ่มอสม. มีความพร้อมในการใช้อุปกรณ์การคัดกรองโรคให้คนในชุมชนอย่างถูกต้อง ถูกหลักวิธี ($\bar{X}$= 3.78, S.D. = 0.65)

5.3 สรุปผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

ข้อ	ข้อความ	ระดับ		
		ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตราฐาน (S.D.)	แปลผล
1	**บุคลากร**			
1.1	ควรสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นด้านการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานแก่อสม. เช่น การป้องกันโรค	4.30	0.63	มาก
1.2	ควรอบรมเพิ่มทักษะการเฝ้าระวังการเกิดโรคให้แก่อสมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานป้องกันโรคเชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ	4.26	0.52	มาก
1.3	ต้องมีการจัดการวางแผนป้องกันโรคไว้ล่วงหน้ากับบุคลากรต่างๆ ในรพ.สต และโรงพยาบาลเพื่อวางกลไกการปฏิบัติงานป้องกันโรคในสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น	3.92	0.95	มาก
1.4	ต้องมุ่งเน้นการจัดสรรการใช้วัสดุสำหรับบุคคลากรด้านสาธารณสุข รพ.สต.และโรงพยาบาลอย่างประหยัด	4.11	0.91	มาก
1.5	ควรจัดสรรงบประมาณให้แก่บุคลากรด้านสาธารณสุขของรพ.สต.และเพิ่มค่าตอบแทนให้กับอสม. ให้เพียงพอและเหมาะสมกับภาระงานที่เพิ่มขึ้น	4.32	0.66	มาก
	ภาพรวมด้านบุคลากรโดยเฉลี่ย	**4.18**	**0.73**	**มาก**
2	**ข้อมูล**			
2.1	ควรสร้างระบบฐานข้อมูลการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐานให้ทันสมัยและปรับปรุงข้อมูลเป็นปัจจุบัน	4.15	1.00	มาก
2.2	ควรปรับปรุงระบบรายงานผลการตรวจโรคในชุมชนของโรงพยาบาลให้รวดเร็ว เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันอย่างทันการณ์	4.06	0.92	มาก
2.3	ควรสนับสนุนการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์โรคหรือการให้บริการประชาชนในชุมชนผ่านทางไลน์	3.94	0.90	มาก
2.4	รพ.สต.ต้องจัดการจัดหมวดหมู่แยกตามโรคภายในชุมชนให้มีการจดบันทึกชัดเจน	4.06	0.91	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี

ข้อ	ข้อความ	ระดับ		
		ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตราฐาน (S.D.)	แปลผล
2.5	โรงพยาบาลควรมีการผลิตสื่อแนะนำประชาชนให้รับรู้การป้องกันโรคที่ถูกต้องและทันการณ์	4.12	0.95	มาก
	ภาพรวมด้านข้อมูลโดยเฉลี่ย	**4.17**	**0.93**	**มาก**
3	**การใช้เทคโนโลยี**			
3.1	ควรมีการอบรมการใช้ไลน์การติดต่อสื่อสารกับอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ให้ใช้งานคล่องเพื่อรายงานข้อมูลเคลื่อนไหวการป้องกันโรค	4.37	0.56	มาก
3.2	ควรส่งเสริมการใช้ไลน์ในการรับส่ง-ข้อมูลการป้องกันโรคให้หลากหลายรูปแบบทั้งข้อความ ภาพ เสียง และวิดีโอ	4.22	0.62	มาก
3.3	ใช้แอพ อสม. 4.0 เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานในพื้นที่เพื่อเฝ้าระวังป้องกันการระบาดของโรค และคัดกรองสุขภาพของครัวเรือนที่รับผิดชอบ	4.30	0.63	มาก
3.4	ต้องมีการอบรมการใช้งานแอปพลิเคชัน อสม.การส่งรายงานประจำเดือนและการนัดประชุมและตอบรับประชุม	4.42	0.60	มาก
	ภาพรวมด้านการใช้เทคโนโลยี โดยเฉลี่ย	**4.32**	**0.60**	**มาก**
	ผลรวมทั้งหมด โดยเฉลี่ย	**4.22**	**0.74**	**มาก**

จากตารางสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$= 4.22, S.D.= 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยมากสุด ($\bar{X}$= 4.32, S.D. = 0.60) รองลงมาคือ ด้านบุคลากร ($\bar{X}$= 4.18, S.D. = 0.73) และด้านข้อมูล ($\bar{X}$= 4.17, S.D. = 0.93)

เมื่อพิจารณาเป็นประเด็นย่อยในแต่ละด้านสรุปว่า

ด้านการใช้เทคโนโลยี พบว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนเกี่ยวกับด้านการใช้เทคโนโลยีโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.60) โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด คือ ต้องมีการอบรมการใช้งานแอปพลิเคชัน อสม. การส่งรายงานประจำเดือนและการนัดประชุมและตอบรับประชุม ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ควรมีการอบรมการใช้ไลน์การติดต่อสื่อสารกับอสม. ในพื้นที่ให้ใช้งานคล่องเพื่อรายงานข้อมูลเคลื่อนไหวการป้องกันโรค ($\bar{X}$ = 4.37, S.D. = 0.56)

ด้านบุคลากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนเกี่ยวกับด้านบุคลากรโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.73) โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด คือ ควรจัดสรรงบประมาณให้แก่บุคลากรด้านสาธารณสุขของ รพ.สต. และเพิ่มค่าตอบแทนให้กับ อสม. ให้เพียงพอ

และเหมาะสมกับภาระงานที่เพิ่มขึ้น ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.66) รองลงมา คือ ควรสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นด้านการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานแก่อสม. เช่นการป้องกันโรค ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.63)

ด้านข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนเกี่ยวกับด้านข้อมูลโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.93) โดยเฉพาะประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยมากสุด คือควรสร้างระบบฐานข้อมูลการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐานให้ทันสมัยและปรับปรุงข้อมูลเป็นปัจจุบัน ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 1.00) รองลงมาคือ โรงพยาบาลควรมีการผลิตสื่อแนะนำประชาชนให้รับรู้การป้องกันโรคที่ถูกต้องและทันการณ์ ($\bar{X}$=4.12, S.D. = 0.95)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการวิจัยประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายได้ว่า

ประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี มีประเด็นน่าสนใจว่าโรงพยาบาล/รพ.สต. และอสม.ได้ร่วมหารือกำหนดหน้าที่และพื้นที่ความรับผิดชอบในงานส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างเหมาะสม โดยร่วมแรงร่วมใจทำงานอย่างเข้มแข็งในการป้องกันโรคในชุมชนและส่งเสริมสุขภาพและมีการร่วมมือในการสำรวจและร่วมวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานปัญหาสุขภาพของคนในพื้นที่อย่างจริงจัง เช่น อสม. มีการทำงานแบบร่วมติดตามคนในชุมชน และมีความกระตือรือร้นทำงานประสานต่อกับรพ.สต. และโรงพยาบาล เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าประเด็นสุขภาพสามารถมองได้หลายมิติ มีหลายหน่วยงานเข้ามารับผิดชอบจึงเกิดการทำงานแบบร่วมมือกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ศักดิ์ หนูสอน, อาทิตยา วังวนสินธุ์, วุฒิชัย จริยา และวราภรณ์ ยังเอี่ยม (2561) ให้ความเห็นว่าทุกอำเภอใช้ข้อมูลในการวางแผนร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยทั้ง 24 อำเภอมีรูปแบบการจัดการระบบสุขภาพระดับอำเภอที่คล้ายกันคือการมีภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนในชุมชน ประกอบด้วย (1) ภาคผู้ให้บริการ (2) ภาคส่วนราชการโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (3) ภาคประชาชนและอาสาสมัครสาธารณสุข ทั้งนี้ รูปแบบการจัดการสุขภาพระดับอำเภอมีจุดเด่นคือ การมีนายอำเภอเป็นประธานร่วมขับเคลื่อนภายใต้ประเด็นคุณภาพชีวิต และผลักดันให้เกิดนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพระดับอำเภอ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมีคณะทำงานการจัดการระบบสุขภาพระดับอำเภอที่มีศักยภาพผู้บริหารทุกระดับเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนติดตามอย่างต่อเนื่อง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวภัทร นักรู้กำพลพัฒน์, นิชนันท์ สุวรรณกู, ยมนา ชนะนิล และภูษณิศา มีนาเขตร. (2559) ที่กล่าวว่าการกำหนดบทบาทหน้าที่ด้านการทำงานร่วมกันในระดับอำเภอ การคัดเลือกปัญหาและพึงพอใจเฉลี่ยกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับมาก รวมทั้ง เช่นเดียวกับงานวิจัยของเนาวรัตน์ เจียรวิวัฒนวงศ์, ดาราวรรณ รองเมือง, นัสรียา สือมะ, แววตา ขอจ่วนเตี๊ย, โกมาซุม ภูผา, นิศารัตน์ สวนสัน, สุภา ริเหร่า และสินีนาฏ ใบสนิ (2559) พบว่านโยบายระบบสุขภาพระดับอำเภอ (DHS) เป็นนโยบายการทำงานสุขภาพในรูปของเครือข่ายในทุกภาคส่วน ได้แก่ โรงพยาบาล สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน ในการป้องกันโรค และสร้างเสริมสุขภาพ

นอกจากนี้ ยังพบประเด็นสำคัญว่า โรงพยาบาลมีความพร้อมบริการห้องรองรับและอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่สะดวกใช้งานได้อย่างเพียงพอ และมีการดำเนินการบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องมือและซ่อมแซมเครื่องใช้ให้อยู่ในสภาพดีใช้งานได้ตลอดเวลา เหตุผลนี้ อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบัน การกระจายอำนาจและการบริหารพัฒนาด้านสุขภาพมีความก้าวหน้าและทันสมัยในส่วนของโรงพยาบาลระดับอำเภอ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวภัทร นักรู้ กำพลพัฒน์ และคณะ (2559) อธิบายว่าการให้คำแนะนำช่วยเหลือให้บริการของเจ้าหน้าที่ และงบประมาณ มีการใช้บุคลากร อุปกรณ์สื่อร่วมกัน

ส่วนอีกประเด็นที่น่าสนใจคือ รพ.สต. มีขีดความสามารถทำงานเชิงรุก ตรวจประเมินและรักษาอาการผู้ป่วยในชุมชนแบบเบื้องต้น โดยพร้อมเป็นแกนหลักในการให้คำแนะนำและติดตามกลุ่มคนในพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคแบบเชิงรุก มีความพร้อมในการจัดบริการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามสุขภาพของผู้ป่วยหลังจากการักษาตัวอย่างใกล้ชิด และเตรียมความพร้อมการฉีดวัคซีนเบื้องต้นในการป้องกัน

6.2 ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายได้ว่า

แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอทุ่งยางแดง จังหวัดปัตตานี พบประเด็นด้านการใช้เทคโนโลยีว่าต้องมีการอบรมการใช้งานแอปพลิเคชัน การใช้ไลน์การติดต่อสื่อสารกับ อสม. ในพื้นที่ให้ใช้งานคล่องเพื่อรายงานข้อมูลเคลื่อนไหวการป้องกันโรค รวมทั้ง การส่งรายงานประจำเดือนและการนัดประชุมและตอบรับประชุม เหตุที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าการใช้เทคโนโลยีจะช่วยสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้เท่าเทียมขึ้น ใกล้เคียงกับงานวิจัยของจุฑามาศ นันทะเนตร, จุฑารัตน์ สมบูรณ์ธรรม, ณัฐนันท์ สุขสงวน, เมธาวดี เถื่อนขวัญ และวุฒิชัย อารักษ์โพชฌงค์ (2560) เสนอว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการด้านสาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน ได้แก่ การพัฒนาระบบคุณภาพ การให้บริการแบบ One Stop Service การให้บริการด้านสาธารณสุขเชื่อมระบบแม่ข่าย และการจัดบริการ และการแก้ปัญหาสาธารณสุขที่มีคุณภาพเชื่อมกับชุมชน รวมทั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนา หมันเทศ และกุลทัต หงส์ชยางกูร (2561) พบว่า ควรพัฒนาแบบฟอร์มและโปรแกรมที่ใช้ร่วมกันในทุกระดับ และปรับปรุงเทคโนโลยีการสื่อสาร

ส่วนแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพของเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนเกี่ยวกับด้านบุคลากร เน้นว่าควรจัดสรรงบประมาณให้แก่บุคลากรด้านสาธารณสุขของ รพ.สต. และเพิ่มค่าตอบแทนให้กับอสม.ให้เพียงพอและเหมาะสมกับภาระงานที่เพิ่มขึ้น และควรอบรมเพิ่มทักษะการเฝ้าระวังการเกิดโรคให้แก่อสม.เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานป้องกันโรคเชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ เหตุผลเพราะว่าการเสริมพลังคนทำงานให้มั่นใจจะเพิ่มคุณภาพการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฟ้าประทาน เติมขุนทด, รังสรรค์ สิงหเลิศ และณรงค์ฤทธิ์ โสภา (2560) เสนอว่า รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยกิจกรรมความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเสริมสร้างภาวะผู้นำ การเรียนรู้ทักษะการให้บริการ การเรียนรู้การวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การพัฒนาทีมงาน และการสร้างทีมงาน เช่นเดียวกับงานวิจัยของกาญจนา บุญจง (2559) เสนอว่าแนวทางการพัฒนาควรจัดสรรงบประมาณมาใช้ในกรณีเร่งด่วนและเป็นปัญหาสำคัญก่อน และควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรของเครือข่ายพัฒนาระบบสุขภาพตำบลกระแชงให้มีความรู้ และควรให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณสุขมากขึ้น

สำหรับ ด้านข้อมูลที่ใช้แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนจะพบประเด็นว่าควรสร้างระบบฐานข้อมูลการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐานให้ทันสมัยและปรับปรุงข้อมูลเป็นปัจจุบัน และโรงพยาบาลควรมีการผลิตสื่อแนะนำประชาชนให้รับรู้การป้องกันโรคที่ถูกต้องและทันการณ์ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าการดำเนินงานต้องใช้ข้อมูลด้านสุขภาพต่าง ๆ มาวางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหาสถานการณ์โรคภัยต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนัยนา หมันเทศ และกุลทัต หงส์ชยางกูร (2561) พบว่า การส่งต่อข้อมูลจากรพ.สต.ไปโรงพยาบาลเขาชัยสนใช้แบบฟอร์มส่งตัวทั่วไป การส่งข้อมูลผู้ป่วยจากโรงพยาบาลเขาชัยสนไปโรงพยาบาลพัทลุงใช้ทั้งทางอิเล็กทรอนิกส์ เอกสาร โทรศัพท์ การส่งข้อมูลกลับจากโรงพยาบาลพัทลุงมาโรงพยาบาลเขาชัยสน กรณีผู้ป่วยในใช้การสำเนาแบบฟอร์มแขวนไว้บนเว็บไซต์ สำหรับผู้ป่วยนอกใช้แบบฟอร์มนำส่งโดยญาติถือมาเอง ไม่มีการบันทึกในฐานข้อมูล ควรพัฒนาแบบฟอร์มและโปรแกรมที่ใช้ร่วมกันในทุกระดับ

จากแนวทางการพัฒนาด้านบุคคล ด้านข้อมูล และด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนสะท้อนถึงกลยุทธ์การพัฒนางาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอรัญญา สุริยะจันทร์ (2561) พบว่า กลยุทธ์ดำเนินงานของภาคีเครือข่ายสุขภาพจิตชุมชน ได้แก่ 1) กลยุทธ์เสริมจุดแข็งและโอกาสโดยพัฒนาศักยภาพบุคลากร กำหนดแนวทางคุณภาพการจัดบริการ 2) กลยุทธ์การพลิกตัว โดยการให้ความรู้การดำเนินงานสุขภาพจิตแก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และญาติ 3) กลยุทธ์การแตกตัวหรือขยายขอบข่าย โดยให้ อสม.หรือแกนนำชุมชนประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเสริมสร้างสุขภาพจิตในชุมชนและคัดกรองผู้มีปัญหาสุขภาพจิต 4) กลยุทธ์การตั้งรับ โดยการประชาสัมพันธ์ สายด่วนสุขภาพจิต 1323 จัดตั้งกลุ่มให้คำปรึกษาช่วยเหลือและประสานงาน และ 5) กลยุทธ์ระบบการส่งต่อและการติดตามประเมินผล

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลวิจัยพบแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชนจะเน้นการทำงานประสานร่วมมือกันในระดับพื้นที่จากหน่วยงานด้านสุขภาพของภาครัฐถึงกลไกผู้นำชุมชน และกลุ่มอาสาในการขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันโรค โดยเน้นการพัฒนาความรู้ด้านโรคต่างๆ และทักษะการปฏิบัติงานที่เชื่อมต่อการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่ ทำให้มีข้อเสนอ ดังนี้

1) ควรพัฒนาทักษะการทำงานของเครือข่ายสุขภาพในระดับชุมชน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านให้ครอบคลุมทั้งการป้องกันโรค และการเป็นผู้สนับสนุนการดูแลและให้ความรู้กับกลุ่มคนประเภทต่าง ๆ ในชุมชน

2) ควรผลักดันโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนำประเด็นข้อมูลที่จัดเก็บของบุคคลต่างๆ และข้อมูลสถานการณ์ด้านโรคภัยในชุมชน มาวิเคราะห์วางแผนป้องกันโรคภัยต่างๆ ตามบริบทของพื้นที่ โดยเน้นรูปแบบการทำงานเชิงบูรณาการข้ามหน่วยงาน และข้ามมิติ เป็นต้น

3) ภาครัฐควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมชุมชนเพื่อนำมาประยุกต์หรือสร้างสรรค์การจัดการป้องกันโรคด้วยวิธีการใหม่ๆ

7.2 ข้อเสนอแนะในโอกาสต่อไป

จากการวิจัยเรื่องนี้ เน้นเครือข่ายสุขภาพตามบทบาทที่เป็นทางการ แต่เพื่อให้ครอบคลุมการวิจัยจึงมีประเด็นที่น่าสนใจจะค้นหาคำตอบว่า ในบริบทพื้นที่ชุมชน และการพัฒนาชุมชนแต่ละมิติ จะมีกลไกเครือข่ายทำงานได้เข้มแข็งแตกต่างหรือไม่ และมีปัจจัยด้านสถานการณ์แบบใดที่จะส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อเครือข่ายสุขภาพ

8. กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพเครือข่ายด้านสุขภาพในการป้องกันโรคในชุมชน : กรณีศึกษาอำเภอทุ่งยางแดง” ผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และเจ้าหน้าโรงพยาบาลทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

9. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข, กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (2556). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของชุมชน*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

กาญจนา บุญจง. (2559). การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณสุขอย่างมีส่วนร่วมของเครือข่ายพัฒนาระบบสุขภาพตำบลกระแชง อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. 24(2), 227-268.

กองสุขศึกษา. (2556). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของชุมชน*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

จุฑามาศ นันทะเนตร, จุฑารัตน์ สมบูรณ์ธรรม, ณัฐนันท์ สุขสงวน, เมธาวดี เถื่อนขวัญ และวุฒิชัย อารักษ์โพชฌงค์. (2560). การพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน จังหวัดชลบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ มหาวิทยาลัยมหิดล*. 4(2), 161-181.

ณรงค์ศักดิ์ หนูสอน, อาทิตยา วังวนสินธุ์, วุฒิชัย จริยา และวราภรณ์ ยังเอี่ยม. (2561). รูปแบบการจัดการระบบสุขภาพระดับอำเภอเพื่อมุ่งสู่อำเภอสร้างเสริมสุขภาพในเขตสุขภาพที่ 2 และเขตสุขภาพที่ 3. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. 12(1), 231-244.

นัยนา หมันเทศ และกุลทัต หงส์ชยางกูร. (2561). การศึกษารูปแบบการรับ–ต่อข้อมูลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเพื่อการดูแลต่อเนื่อง กรณีศึกษา : โรงพยาบาลเขาชัยสน. *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*. *13*(24), 43-54.

เนาวรัตน์ เจียรวิวัฒนวงศ์, ดาราวรรณ รองเมือง, นัสรียา สือมะ, แววตา ขอจ่วนเตี๋ย, โกมาซุม ภูผา, นิศารัตน์ สวนสัน, สุภา ริเหร่า และสินีนาฏ ใบสนิ. (2559). การเรียนรู้เชิงบูรณาการระบบสุขภาพระดับอำเภอและทีมหมอครอบครัวในการพัฒนาเครือข่ายบริการสุขภาพด้วยกิจกรรมการเยี่ยมบ้านคุณภาพ : สุขสำราญ ห่วงใยกัน ด้วยทีมหมอครอบครัว. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*. *3*(2), 1-16.

พระไพศาล วิสาโล. (2550). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดการความดีศึกษากรณีมูลนิธิพุทธฉือจี้*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟค.

ฟ้าประทาน เติมขุนทด, รังสรรค์ สิงหเลิศ และณรงค์ฤทธิ์ โสภา. (2560). รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารรมยสาร*. 15(2), 255-264.

สุวภัทร นักรู้กำพลพัฒน์, นิชนันท์ สุวรรณกู, ยมนา ชนะนิล และภูษณิศา มีนาเขตร. (2559). การประเมินผลการดำเนินการของเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภอกรณีอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี". *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 7(2), 105-130.

อรัญญา สุริยะจันทร์. (2561). กลยุทธ์ดำเนินงานของภาคีเครือข่ายสุขภาพจิตชุมชน จังหวัดอุดรธานี. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9 : วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*. 12(28), 52-71.

World Health Organization [WHO]. (1986). *Ottawa charter of health promotion*. Geneva: World Health Organization.

โมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

ARTS AND CULTURAL MOBILE APPLICATION FOR THE CULTURAL TOURISM IN CHIANG MAI

สุรชาติ พุทธิมา[1]* และไกรลาศ จิตร์กุล[2]

Surachart Putthima[1]* and Krailas Jitkul[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้โมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุระหว่าง 18-24 ปี จำนวน 200 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้โมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) โมบายแอปพลิเคชันที่ถูกพัฒนาขึ้นด้วยระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ (Android) และไอโอเอส (iOS) สามารถแสดงข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน และกิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (เทศกาล) และสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ได้ รวมทั้งแสดงแผนที่และปฏิทินท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยสามารถเชื่อมต่อกับเว็บไซต์ได้ และสามารถรองรับหน้าจอทุกขนาดทั้งสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ต และ 2) ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อการใช้งานโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32) ซึ่งด้านการออกแบบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.33)

คำสำคัญ: ศิลปวัฒนธรรม, โมบายแอปพลิเคชัน, เชียงใหม่

Abstract

The purposes of the research were to develop a arts and culture mobile application in Chiang Mai province and to study user'satisfaction toward the arts and culture mobile application in Chiang Mai province. The sample consisted of 200 Thai tourists aged 18-24 years, which employed Purposive sampling method. The instrument was a satisfaction questionnaire on arts and culture mobile application in Chiang Mai province. The statistics used were mean and standard deviation. The research findings showed that the arts and culture mobile application in Chiang Mai province on android and iOS developed can display information into 4 categories: folk culture arts, folk music, folk handicrafts, and activities and traditions (festivals) of arts and culture as well as being able search information within the application, including showing map and cultural tourism calendar. The application can connect to the website and support all

1 อาจารย์ประจำภาควิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

2 อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีและศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

* Corresponding author, E-mail: surachart_put@g.cmru.ac.th

screen sizes, both smart phone and tablet. As for user'satisfaction, it was found that the overall satisfaction of Arts and Culture CNX application was at a high level ($\bar{x}$ = 4.32), with the highest level on design ($\bar{x}$ = 4.33).

Keyword: Arts and culture, Mobile application, Chiang Mai

1. บทนำ

เชียงใหม่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนานและเคยเป็นศูนย์กลางความเจริญรุ่งเรืองในทุกด้านของอาณาจักรล้านนา จึงทำให้มีการผสมผสานหล่อหลอมวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่จนกลายมาเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนซึ่งมีความงดงามและโดดเด่นมากที่สุดแห่งหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสถาปัตยกรรม ศิลปหัตถกรรม ศิลปะการแสดง ดนตรีพื้นบ้าน ฯลฯ จนทำให้เชียงใหม่ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองที่มีประเพณีและเทศกาลทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและน่าสนใจเมืองหนึ่งของโลก ซึ่งสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เข้ามาสัมผัสเสน่ห์ทางวัฒนธรรมเหล่านี้

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังอีกถิ่นหนึ่งเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เทศกาล การเดินทางเพื่อศึกษาขนบธรรมเนียมความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา ดังเช่น อนุรักษ์ ปัญญานุวัตน์ (2542, น.13 ; น.27) ที่ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าเป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทุกแง่ทุกมุมของการท่องเที่ยวที่มนุษย์สามารถศึกษาถึงวิถีชีวิต และความนึกคิดซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540, น. 1-10) ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมผ่านการเดินทางท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพา ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้น วัฒนธรรมของคนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวจึงมีความสัมพันธ์และเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวนั้นเป็นวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่จะนำมาพัฒนาให้เป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวนั้น ได้แก่ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดีทางประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน เทศกาล งานประเพณี ตลอดจนงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ จึงสามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่นเดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่มีในท้องถิ่นของตน ในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมก็ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในด้านการสร้างรายได้ การจ้างงาน นำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) พัฒนาโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้โมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

ข้อมูลในส่วนนี้จะให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบโมบายแอปพลิเคชัน การปริทัศน์งานวิจัยที่เกี่ยวกับพัฒนาโมบายแอปพลิเคชัน รวมทั้งกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

3.1 โมบายแอปพลิเคชัน

สมาร์ตโฟนเป็นอุปกรณ์สื่อสารที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบัน เนื่องจากการพัฒนาความสามารถของโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่นอกจากจะใช้สนทนากันกันแล้วยังสามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เพื่อการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร การดูหนังหรือฟังเพลง การเล่นเกมทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพราะมีระบบปฏิบัติการ ซึ่งเป็น System Software ที่สามารถรองรับการใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ ได้ ซึ่งแอปพลิเคชัน คือ ซอฟต์แวร์ประเภทหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถกระทำการบางอย่างได้ตาม

ความต้องการของบุคคลนั้นโดยไม่จำเป็นต้องติดตั้งซอฟต์แวร์ที่ซับซ้อน แอปพลิเคชันสำหรับใช้งานบนเครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ และโน้ตบุ๊กนั้นเรียกว่า“เดสก์ท็อปแอปพลิเคชัน (Desktop Applications)” ส่วนแอปพลิเคชันที่ทำงานบนอุปกรณ์พกพาทั้งหลาย ซึ่งรวมถึงสมาร์ตโฟน เรียกว่า“โมบายแอปพลิเคชัน (Mobile Applications)” เมื่อมีการติดตั้งแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่รองรับการใช้งาน แอปพลิเคชันดังกล่าวจะทำงานอยู่ภายใต้ระบบปฏิบัติการตลอดเวลาจนกว่าจะมีการปิดการใช้งาน ทั้งนี้ อาจมีหลายแอปพลิเคชันทำงานพร้อมกันในระบบปฏิบัติการภายในเวลาเดียวกัน ซึ่งเรียกกระบวนการนี้เรียกว่า “มัลติแทสกิ้ง (Multitasking)”

3.2 การพัฒนาโมบายแอปพลิเคชัน

การพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันเป็นการพัฒนาโปรแกรมประยุกต์สำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ ได้แก่ สมาร์ตโฟน และแท็บเล็ต โดยโปรแกรมจะช่วยตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 การศึกษาความต้องการของผู้ใช้ แอปพลิเคชันนั้นถูกสร้างขึ้นตามความต้องการหรือเพื่อแก้ปัญหาของผู้ใช้งาน ดังนั้น ผู้พัฒนาต้องทราบความต้องการหรือปัญหาก่อนดำเนินการออกแบบ ซึ่งจะได้ข้อกำหนดที่เป็นคุณสมบัติต่าง ๆ ของแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยประสบการณ์ของผู้พัฒนา เพื่อให้ได้ความต้องการของผู้ใช้ที่แท้จริง เพราะอาจมีการสื่อสารความต้องการที่คลาดเคลื่อน

3.2.2 การออกแบบ เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาแอปพลิเคชัน ซึ่งค่อนข้างมีความซับซ้อนและมีรายละเอียดจำนวนมาก ต้องอาศัยแนวคิดเชิงคำนวณมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบอย่างเป็นระบบ ผลจากการออกแบบจะได้เป็นโครงร่างของแอปพลิเคชันที่มีส่วนประกอบย่อยที่มีการกำหนดหน้าที่การทำงานไว้

3.2.3 การลงมือพัฒนา ผู้พัฒนาหรือโปรแกรมเมอร์ลงมือเขียนคำสั่งในส่วนประกอบย่อยที่ได้ออกแบบไว้ ซึ่งอาจพบข้อจำกัดหรือข้อบกพร่องจากขั้นตอนการออกแบบ หรือขั้นตอนศึกษาความต้องการของผู้ใช้ จึงเป็นเรื่องปกติที่ต้องย้อนกลับไปแก้ไขการออกแบบหรือศึกษาความต้องการของผู้ใช้อีกครั้ง

3.2.4 การทดสอบ เป็นการตรวจสอบคุณภาพของแอปพลิเคชันเพื่อค้นหาข้อผิดพลาดที่มีอยู่ระหว่างที่แอปพลิเคชันทำงาน และสร้างความมั่นใจว่าแอปพลิเคชันทำงานได้ถูกต้องและตรงความต้องการอย่างแท้จริง และหากพบข้อผิดพลาดในขณะการทดสอบก็ต้องปรับปรุง แก้ไข และทดสอบซ้ำอีกครั้ง เพื่อไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดระหว่างการใช้งานจริง ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงตามมา

3.3 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นสิ่งซึ่งแสดงออกถึงเอกลักษณ์และจิตวิญญาณของคนในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวต่างก็มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน เนื่องจากวัฒนธรรมนั้นถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญและมีศักยภาพในตัวของตัวเอง โดยสามารถเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป วาลิกา แสนคำ (2545, น. 17) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ประกอบการเรียนรู้ การสัมผัส การ ชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคมไม่ว่าจะเป็นในด้านของ ศิลปะ สถาปัตยกรรมโบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกายการบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญ กระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น ทั้งนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้แบ่งลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วย ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์ งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิม รวมทั้งศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้นและแกะสลัก ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ ภาษาและวรรณกรรม วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร ประเพณี

วัฒนธรรมพื้นบ้าน เทศกาลต่าง ๆ ตลอดจนลักษณะงานและเทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังอีกถิ่นหนึ่งเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่น เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมศิลปวัฒนธรรมประเพณี เทศกาล การเดินทางเพื่อศึกษาขนบธรรมเนียมความเชื่อที่สืบทอดกันมาของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความเชื่อทางศาสนา เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สำคัญ จึงสามารถดึงดูดให้กลุ่มคนต่างถิ่นเดินทางมาเยือนเพื่อสัมผัสและชื่นชมกับสิ่งที่ไม่มีในท้องถิ่นของตน

3.4 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

นักวิชาการหลายท่านทางด้านการตลาดได้ให้ความหมายของคำว่า “ความพึงพอใจ” ไว้ อาทิ Gerson (1994) กล่าวว่าความพึงพอใจของลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างมาก หากลูกค้ารู้สึกไม่พึงพอใจ พวกเขาจะเลิกซื้อผลิตภัณฑ์หรือยุติการใช้บริการขององค์กร ถ้าหากลูกค้ารู้สึกพึงพอใจ ก็จะมีแนวโน้มที่ซื้อสินค้าในปริมาณที่มากขึ้นและบ่อยขึ้น นอกจากนี้ลูกค้าจะช่วยแนะนำ สมาชิกครอบครัว ญาติมิตร เพื่อนฝูงมาใช้บริการจากองค์กร ยิ่งถ้ามีความพึงพอใจมากเท่าใดก็พร้อมจะจ่ายมากเท่านั้น ซึ่งคล้ายกับ Assael (1984) ที่กล่าวว่า ถ้าผู้บริโภคได้รับการบริการตรงตามคาดหวังแล้วผู้บริโภคจะเกิดความพึงพอใจและมากขึ้น ถ้าได้รับเกินความคาดหวังจะมีแนวโน้มในการนำไปสู่การซื้อซ้ำในที่สุด นอกจากนี้แล้วในทางการสื่อสาร McCombs and Becker (1979) ได้กล่าวว่า ผู้ที่ได้รับสารนั้นจะเกิดความพึงพอใจหากได้รับการตอบสนองความต้องการ ดังนี้ การได้รับรู้เหตุการณ์ (Surveillance) การได้รับความแนะนำ (Guidance) การได้รับความตื่นเต้น (Excitement) การได้รับแรงเสริม (Reinforcement) และการได้รับความบันเทิง (Entertainment) ทั้งนี้ สามารถสรุปปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจได้ 4 ประการ คือ 1) สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ (Material inducement) ได้แก่ สิ่งของที่กลุ่มเป้าหมายนั้นได้รับ โดยสิ่งของที่ได้รับนั้นจะต้องสามารถตอบโจทย์ตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายได้ 2) สภาพทางกายที่พึงปรารถนา (Desirable physical condition) คือ สภาพแวดล้อมรอบตัว 3) ผลประโยชน์ทางอุดมคติ (Ideal benefaction) หมายถึง สิ่งที่ตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้น ๆ ได้ 4) ผลประโยชน์ทางสังคม (Association attractiveness) หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของกลุ่มเป้าหมายให้มีความพึงพอใจในการทำกิจกรรมร่วมกัน จากที่กล่าวมานี้ สามารถสรุปแนวคิดของแนวคิดของความพึงพอใจได้ว่าเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่ต้องการหาความพึงพอใจลูกค้า และหาความต้องการของลูกค้าเพื่อที่จะได้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าและช่วยในการเพิ่มยอดขายหรือช่วยเพิ่มการใช้บริการของหน่วยงาน

3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นฤพนธ์ เพ็ชรพุ่ม และคณะ (2558) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อการท่องเที่ยวประเทศไทย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันแนะนำการท่องเที่ยวในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันให้สามารถทำงานได้ทุกระบบปฏิบัติการ และ 3) เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทย รวมถึงให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยว ผลการดำเนินงานสรุปได้ว่า การนำเอาเทคนิค Responsive web design มาใช้ประกอบการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันจะช่วยให้เว็บเพื่อการท่องเที่ยวประเทศไทย สามารถทำงานได้ครอบคลุมทุก ๆ ระบบปฏิบัติการ และผู้ใช้สามารถเข้าไปใช้งานผ่านอุปกรณ์ที่ต่างชนิดกัน ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ โดยไม่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการแสดงผลในหน้าจอที่มีขนาดต่างกัน ทั้งนี้ งานวิจัยในครั้งนี้นับว่าเป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการจะเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย เว็บไซต์นี้จะให้ข้อมูลต่าง ๆ อย่างครอบคลุม รวมไปถึงมีบริการแผนที่ออนไลน์ ซึ่งช่วยให้เกิดความสะดวกสบายสำหรับการวางแผนเดินทางมากยิ่งขึ้น

มณฑิตา พดสงคราม และ วราภรณ์ มั่นทุ่ง (2559) ได้ศึกษาเรื่องแอปพลิเคชันในการช่วยวางแผนและค้นหาเส้นทางการท่องเที่ยวโบราณสถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาว

ต่างประเทศ ในการค้นหาเส้นทางท่องเที่ยวโบราณสถานต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพพบว่า โดยภาพรวมของการประเมินคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ดี และจากนักท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวเพศชาย ร้อยละ 57.14 ที่อายุประมาณ 20-40 ปี ส่วนใหญ่จะเรียนรู้การใช้งานแอปพลิเคชันเข้าใจได้ง่ายกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่เคยใช้งานแอปพลิเคชันค้นหาเส้นทางผ่านแอปพลิเคชัน Google Maps โดยได้มีการใช้งานแอปพลิเคชัน Google Map จากแอนดรอยด์ร้อยละ 61.90 และแอปพลิเคชัน Google Map จาก IOS ร้อยละ 38.10 มีการใช้งานระบบในฟังก์ชันต่าง ๆ ไม่ว่าจะการเลือกสถานที่ การคำนวณหาเส้นทาง เป็นต้น โดยสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้เป็นอย่างดี แต่ยังมีในส่วนของการป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงระบบมีรูปแบบในการใช้งานที่ผู้ใช้สามารถเข้าใจได้ง่าย สัญลักษณ์และรูปภาพที่ใช้มีความเหมาะสมในการใช้งาน การใช้ข้อความเพื่ออธิบายสื่อความหมายได้ชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการใช้งานระบบ ระบบมีรูปแบบในการใช้งานที่ผู้ใช้สามารถเข้าใจได้ง่าย สีและตัวอักษรที่ใช้มีความเหมาะสมในการใช้งาน สัญลักษณ์ที่ใช้มีความคุ้นเคยและสื่อความหมายได้ชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการใช้งาน และพบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษไม่คล่อง แต่สามารถเข้าใจและใช้งานแอปพลิเคชันนี้ได้ สามารถใช้งานแอปพลิเคชันได้จากการดูรูปภาพขั้นตอนการใช้งานแอปพลิเคชัน จึงทำให้ความพึงพอใจในการใช้งานในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับดี

สุธิรา จันทร์ปุม และคณะ (2560) ศึกษาการพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนครบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโมบายแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนครบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้โมบายแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนครบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคคลทั่วไปที่มางานพระราชทานปริญญาบัตรในปี พ.ศ. 2558 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 500 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้โมบายแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนคร บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) โมบายแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนคร บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ที่พัฒนาขึ้น สามารถแสดงข้อมูลสถานที่ ระบุตำแหน่งปัจจุบันของผู้ใช้งาน แสดงข่าวประชาสัมพันธ์จากเว็บไซต์ และค้นหาข้อมูลสถานที่ได้ และ 2) ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้งานโมบายแอปพลิเคชันแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนคร มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

กุลศิญา ธรรมโชติกาและคณะ (2562) ได้พัฒนาแอปพลิเคชันแนะนำการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยีของสมาร์ตโฟนสำหรับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวให้กับผู้ที่ไม่เคยมาและต้องการเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก โดยมีข้อมูลสถานที่และแผนที่นำทางให้เพื่อวางแผนการเดินทาง แอปพลิเคชันพัฒนาจากโปรแกรมแบรคคิท ตกแต่งตัวแอปพลิเคชันโดยเอชทีเอ็มแอลและซีเอสเอส ควบคุมการทำงานแอปพลิเคชันด้วยภาษาพีเอชพี สร้างฟังก์ชันในการทำงานของแอปพลิเคชันด้วยจาวาสคริปส์ ตกแต่งรูปภาพภายในด้วยโปรแกรมอะโดบีโฟโตชอป และใช้โปรแกรมมายเอสคิวแอลในการสร้างฐานข้อมูล ผลจากการพัฒนาแอปพลิเคชันแนะนำการท่องเที่ยวสามารถค้นหาได้จากคำค้นหา โดยเลือกค้นหาได้ทั้งสถานที่ท่องเที่ยว ร้านอาหาร และที่พัก อีกทั้งสามารถเลือกดูทริปท่องเที่ยวที่มีให้ภายในระบบ หรือดูทริปจากผู้ที่เคยไปแล้วบันทึกเป็นความทรงจำได้ ผลการประเมินความพึงพอใจจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 30 คน พบว่า เนื้อหาตรงตามความต้องการของผู้ใช้ อยู่ในเกณฑ์ “ดีมาก” ($\bar{X}$ = 4.54) ความสามารถของระบบทำงานได้ตามฟังก์ชัน อยู่ในเกณฑ์ “ดี” ($\bar{X}$ = 4.38) และความสะดวกใช้งานง่าย อยู่ในเกณฑ์ “ดี” ($\bar{X}$ = 4.33) สรุปภาพรวมทั้งหมดของแบบประเมินระบบมีความพึงพอใจ อยู่ในเกณฑ์ “ดี” ($\bar{X}$ = 4.42)

3.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยได้วิเคราะห์ข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 25 อำเภอจากผลการวิจัยในแผนงานวิจัยเรื่อง “การจัดการสารสนเทศทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่” จากนั้นจึงนำข้อมูลมาจัดระบบเพื่อใช้ในการพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้โมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.2.1 ประชากร คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

4.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ตัวอย่างที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษา คือ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุระหว่าง 18-24 ปี จำนวน 200 คน โดยได้มาจากการใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

4.3.1 วิเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูลจากผลการวิจัยในแผนงานวิจัยเรื่อง “การจัดการสารสนเทศทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ข้อมูลศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ข้อมูลดนตรีพื้นบ้าน ข้อมูลหัตถกรรมพื้นบ้าน และข้อมูลกิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (เทศกาล)

4.3.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโมบายแอปพลิเคชัน รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

4.3.3 วิเคราะห์ และออกแบบโมบายแอปพลิเคชัน ให้มีความสามารถในการแสดงรายละเอียดของข้อมูลพร้อมภาพประกอบ สามารถสืบค้นแสดงข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนแสดงแผนที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและปฏิทินกิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณีได้ โดยสามารถเชื่อมต่อกับเว็บไซต์ได้ และสามารถรองรับทุกขนาดจอทั้งสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ต

4.3.4 พัฒนาโมบายแอปพลิเคชันที่สามารถทำงานบนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ด้วยระบบปฏิบัติ การแอนดรอยด์ (Android) และไอโอเอส (iOS)

4.3.5 ทดสอบ ประเมินคุณภาพ รวมทั้งปรับปรุงแก้ไขโมบายแอปพลิเคชัน

4.3.6 ทดลองใช้ระบบโมบายแอปพลิเคชันกับกลุ่มตัวอย่าง และสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

4.3.7 วิเคราะห์ สรุปผล และเขียนรายงานการศึกษา

4.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้โมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 – 5.00 หมายความว่า ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 – 4.50 หมายความว่า ระดับมาก

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 – 3.50 หมายความว่า ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 – 2.50 หมายความว่า ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 – 1.50 หมายความว่า ระดับน้อยที่สุด

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ผลการพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

จากการศึกษาข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 25 อำเภอที่ ได้วิเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูลจากผลการวิจัยในแผนงานวิจัยเรื่อง “การจัดการสารสนเทศทางศิลปวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่” ได้ข้อมูลดังนี้

1) ข้อมูลศิลปะการแสดงพื้นบ้าน จำนวน 33 รายการ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน ประวัติความเป็นมาของการแสดง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ช่วงเวลาและแหล่งจัดแสดง

2) ข้อมูลดนตรีพื้นบ้าน จำนวน 11 รายการ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน ประวัติและพัฒนาการเครื่องดนตรีที่ใช้ นักดนตรีที่มีชื่อเสียง ประเพณีและพิธีกรรมที่ใช้ดนตรีพื้นบ้านบรรเลง และแหล่งที่จัดแสดง

3) ข้อมูลหัตถกรรมพื้นบ้าน จำนวน 46 รายการ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน ประวัติและพัฒนาการของหัตถกรรมพื้นบ้าน รูปแบบและลักษณะของงานหัตถกรรมแต่ละชนิด และแหล่งที่พบงานหัตถกรรมดังกล่าว

4) ข้อมูลกิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (เทศกาล) จำนวน 58 รายการ ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน ประวัติความเป็นมาและลักษณะของกิจกรรม ช่วงเวลาและสถานที่จัดกิจกรรม

จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรม Arts and Culture CNX ที่ทำงานบนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ด้วยระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ (Android) และไอโอเอส (iOS) โดยมีความสามารถในการแสดงรายละเอียดของข้อมูลพร้อมภาพประกอบ สามารถสืบค้นข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนแสดงแผนที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและปฏิทินกิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณี รวมทั้งสามารถเชื่อมต่อกับเว็บไซต์ได้ และสามารถรองรับหน้าจอทุกขนาดทั้งสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ต ดังนี้

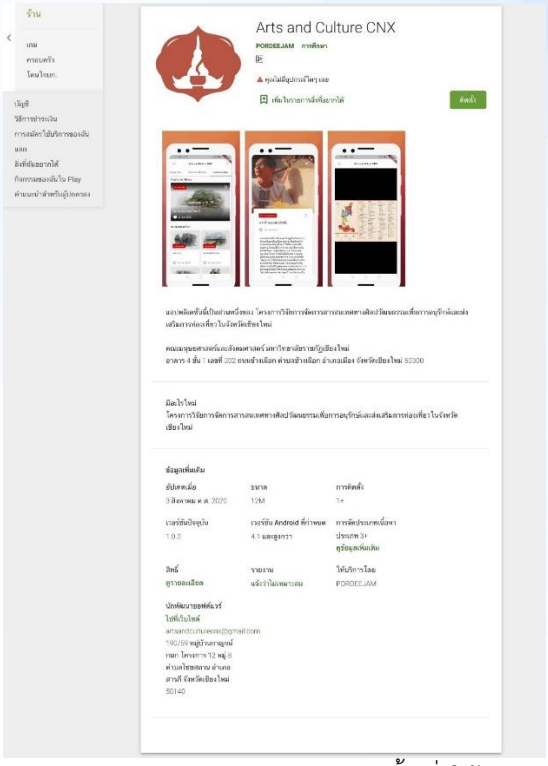

รูปที่ 1 รายละเอียดของแอปพลิเคชัน Arts and Culture CNX ก่อนติดตั้ง ซึ่งให้รายละเอียดเกี่ยวกับแอปพลิเคชัน เช่น ขนาดของพื้นที่ความจำที่ต้องใช้ ข้อกำหนดเกี่ยวกับเวอร์ชั่นของอุปกรณ์ ข้อมูลของผู้รับผิดชอบแอปพลิเคชัน เป็นต้น

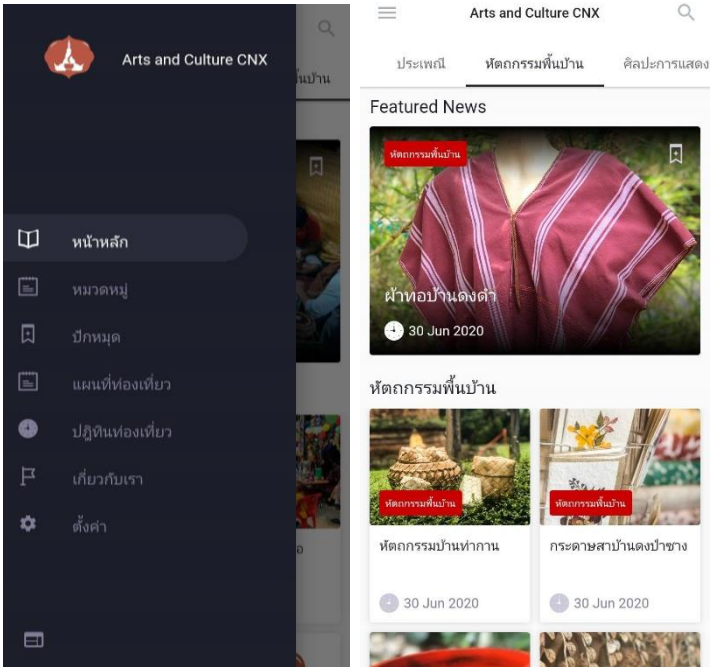

รูปที่ 2 ส่วนที่แสดงเมนูหมวดหมู่ของข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมในแอปพลิเคชัน Arts and Culture CNX ได้แก่ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน และกิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (เทศกาล) และสามารถสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ได้ รวมทั้งแสดงแผนที่และปฏิทินท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม สามารถเชื่อมต่อกับเว็บไซต์ได้ และสามารถรองรับหน้าจอทุกขนาดทั้งสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ต

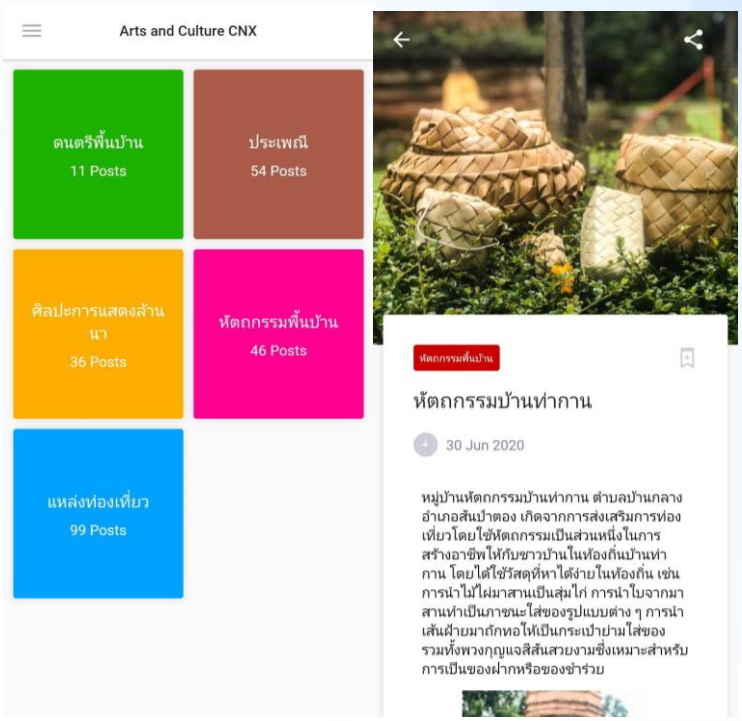

รูปที่ 3 ส่วนที่แสดงจำนวนรายการข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมในแอปพลิเคชัน Arts and Culture CNX และการแสดงผลข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมพร้อมภาพประกอบแต่ละรายการ เช่น ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน ประวัติและพัฒนาการของหัตถกรรมพื้นบ้าน รูปแบบและลักษณะของงานหัตถกรรมแต่ละชนิด และแหล่งที่พบงานหัตถกรรมดังกล่าว

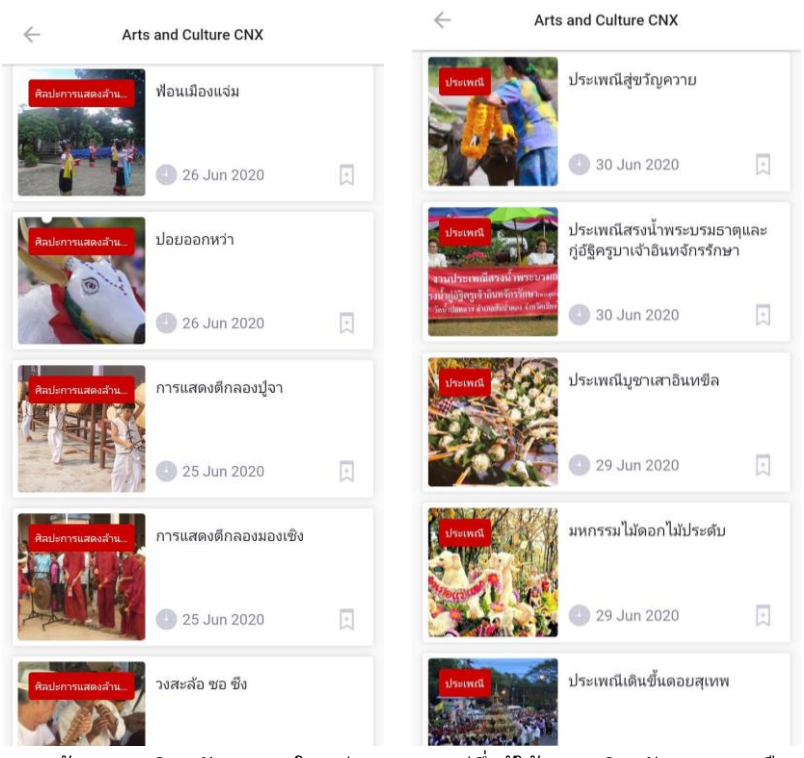

รูปที่ 4 ส่วนที่แสดงรายการข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมในแต่ละหมวดหมู่ซึ่งผู้ใช้แอปพลิเคชันสามารถเลือกดูรายละเอียดแต่ละรายการได้ตามความสนใจ

5.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้โมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุระหว่าง 18-24 ปี จำนวน 200 คน ที่ได้ใช้งานโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Arts and Culture CNX

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลค่า
1. ด้านเนื้อหา			
1.1 การอธิบายข้อมูลในแอปพลิเคชันกระชับ ชัดเจน	4.32	0.72	มาก
1.2 ภาษาที่ใช้ในแอปพลิเคชันเข้าใจง่าย	4.28	0.74	มาก
1.3 ข้อมูลที่นำเสนอในแอปพลิเคชันเป็นปัจจุบัน	4.29	0.74	มาก
1.4 แอปพลิเคชันนำเสนอข้อมูลได้อย่างครบถ้วน	4.30	0.70	มาก
1.5 แอปพลิเคชันนำเสนอข้อมูลตรงกับความต้องการเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	4.33	0.72	มาก
1.6 ข้อมูลในแอปพลิเคชันมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ	4.26	0.77	มาก
1.7 ข้อมูลในแอปพลิเคชันมีความน่าสนใจ	4.33	0.73	มาก
1.8 เนื้อหาที่ปรากฏในแอปพลิเคชันสามารถใช้เป็นแหล่งความรู้ได้	4.33	0.74	มาก
รวมด้านเนื้อหา	**4.30**	**0.73**	**มาก**
2. ด้านการออกแบบ			
2.1 ขนาดของตัวอักษร สี และรูปแบบที่ใช้ในแอปพลิเคชันมีความเหมาะสม	4.34	0.72	มาก
2.2 ภาพที่นำเสนอในแอปพลิเคชันมีความเหมาะสมและคมชัด	4.32	0.72	มาก
2.3 ภาพประกอบมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	4.33	0.73	มาก
2.4 การใช้สีสันมีความเหมาะสม สวยงาม	4.37	0.72	มาก
2.5 การจัดหมวดหมู่หัวข้อที่ใช้ในแอปพลิเคชันมีความเหมาะสม	4.35	0.72	มาก
2.6 การจัดวางองค์ประกอบในแอปพลิเคชันมีความเหมาะสมกับการใช้งานและเข้าใจง่าย	4.29	0.72	มาก
รวมด้านการออกแบบ	**4.33**	**0.72**	**มาก**
3. ด้านประสิทธิภาพการใช้งาน			
3.1 แอปพลิเคชันติดตั้งได้สะดวกและใช้งานง่าย	4.33	0.69	มาก
3.2 เมนูชัดเจน และสะดวกต่อการใช้งาน	4.27	0.70	มาก
3.3 การค้นหาข้อมูลทำได้โดยสะดวก	4.34	0.69	มาก
3.4 ข้อมูลที่ค้นหาตรงต่อความต้องการ	4.29	0.70	มาก
3.5 การเข้าถึงข้อมูลสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว	4.26	0.76	มาก
3.6 แอปพลิเคชันสามารถนำไปใช้ประกอบในการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้	4.37	0.71	มาก
3.7 แอปพลิเคชันสามารถนำไปใช้ประกอบในการศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงได้	4.35	0.72	มาก
รวมด้านประสิทธิภาพการใช้งาน	**4.32**	**0.71**	**มาก**
รวมทุกด้าน	**4.32**	**0.72**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Arts and Culture CNX โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการออกแบบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.33) รองลงมา คือ ด้านประสิทธิภาพการใช้งาน ($\bar{X}$ = 4.32) และด้านเนื้อหา ($\bar{X}$ = 4.30) ตามลำดับ

ทั้งนี้ ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Arts and Culture CNX ด้านเนื้อหา หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แอปพลิเคชันนำเสนอข้อมูลตรงกับความต้องการเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 4.33) ข้อมูลในแอปพลิเคชันมีความน่าสนใจ ($\bar{X}$ = 4.33) และเนื้อหาที่ปรากฏในแอปพลิเคชันสามารถใช้เป็นแหล่งความรู้ได้ ($\bar{X}$ = 4.33) มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงมา คือ การอธิบายข้อมูลในแอปพลิเคชันกระชับ ชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.32) ต่อมา แอปพลิเคชันนำเสนอข้อมูลได้อย่างครบถ้วน ($\bar{X}$ = 4.30) โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินน้อยที่สุด คือ ข้อมูลในแอปพลิเคชันมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ ($\bar{X}$ = 4.26)

สำหรับผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Arts and Culture CNX ด้านการออกแบบ หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การใช้สีสันมีความเหมาะสม สวยงาม ($\bar{X}$ = 4.37) รองลงมา คือ การจัดหมวดหมู่หัวข้อที่ใช้ในแอปพลิเคชันมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.35) ต่อมา ขนาดของตัวอักษร สี และรูปแบบที่ใช้ในแอปพลิเคชันมีความเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.34) โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินน้อยที่สุด คือ การจัดวางองค์ประกอบในแอปพลิเคชันมีความเหมาะสมกับการใช้งาน และเข้าใจง่าย ($\bar{X}$ = 4.29)

ส่วนผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชัน Arts and Culture CNX ด้านประสิทธิภาพการใช้งาน หัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ แอปพลิเคชันสามารถนำไปใช้ประกอบในการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ ($\bar{X}$ = 4.37) รองลงมา คือ แอปพลิเคชันสามารถนำไปใช้ประกอบในการศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงได้ ($\bar{X}$ = 4.35) ต่อมา การค้นหาข้อมูลทำได้โดยสะดวก ($\bar{X}$ = 4.34) โดยหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินน้อยที่สุด คือ การเข้าถึงข้อมูลสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว ($\bar{X}$ = 4.26)

6. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ มีดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 พัฒนาโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

โมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ที่ถูกพัฒนาขึ้นสามารถทำงานได้ครอบคลุมทุกระบบปฏิบัติการทั้งระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ (Android) และไอโอเอส (iOS) ดังเช่นงานวิจัยของนฤพนธ์ เพ็ชรพุ่ม และคณะ (2558) ที่ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อการท่องเที่ยวประเทศไทย ที่ผู้ใช้สามารถเข้าไปใช้งานผ่านอุปกรณ์ที่ต่างชนิดกัน ไม่ว่าจะเป็นสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์ โดยไม่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการแสดงผลในหน้าจอที่มีขนาดต่างกัน โดยโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมนี้สามารถแสดงข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน และกิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (เทศกาล) ในลักษณะข้อมูลสถานที่ รูปภาพและรายละเอียดของศิลปวัฒนธรรมแต่ละประเภท และสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ได้ รวมทั้งแสดงแผนที่และปฏิทินท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม โดยสามารถเชื่อมต่อกับเว็บไซต์ และสามารถรองรับทุกขนาดจอทั้งสมาร์ตโฟน และแท็บเล็ต ซึ่งเหตุผลที่ผู้วิจัยได้เลือกพัฒนาสื่อด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ให้อยู่ในรูปแบบดังกล่าว เนื่องด้วยปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามาบทบาทในชีวิตของคนโดยทั่วไปทั้งในด้านการทำงานและใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งการท่องเที่ยวนั้นก็เป็น

กิจกรรมนันทนาการอย่างหนึ่งซึ่งคนนิยมหาข้อมูลและวางแผนในการท่องเที่ยวโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ เพราะมีความสะดวกและรวดเร็ว โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่หรือเยาวชนในกลุ่ม Gen Z ที่เกิดมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกรอบด้าน เรียนรู้รูปแบบการดำเนินชีวิตในสังคมแบบดิจิทัล ดำเนินชีวิตแบบมีการติดต่อสื่อสารไร้สาย และบริโภคสื่อบันเทิงต่าง ๆ ผ่านอินเทอร์เน็ตโดยคนในกลุ่มนี้ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโลกออนไลน์และรับข้อมูลข่าวสารมากมายอย่างรวดเร็ว (เข้าใจความต่างคน 4 เจเนอเรชั่น ทลายช่องว่างเพื่อการทำงานที่แฮปปี้, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณิศรา ศรีพลอยรุ่ง (2558) ที่พบว่ากลุ่มดิจิทัลเนทีฟไทยมีทัศนคติในเชิงบวกต่อการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือดิจิทัล รวมทั้งมีพฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลไม่แตกต่างจากดิจิทัลเนทีฟในประเทศอื่น ๆ สำหรับการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อแสวงหาข้อมูลท่องเที่ยวนั้นมักจะเกิดขึ้นช่วงก่อนและระหว่างการเดินทาง โดยนิยมใช้สมาร์ตโฟนและโปรแกรมเพื่อเข้าถึงข้อมูลโดยเน้นข้อมูลประเภทสถานที่ท่องเที่ยว ภาพถ่าย และข้อมูลจากชุมชนออนไลน์ด้านการท่องเที่ยวของไทย ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับบัณฑิตา สังฆะมณี (2557) ที่พบว่าสื่อที่มีอิทธิพลต่อนักท่องเที่ยวมากที่สุด ได้แก่ สื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ เพราะเป็นสื่อที่สามารถสร้างการรับรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ดี เพราะเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย รวดเร็วและยังมีข้อมูลที่สอดคล้องต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้โมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้แอปพลิเคชันของผู้ใช้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านการออกแบบมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านประสิทธิภาพการใช้งาน และด้านเนื้อหา ตามลำดับ โดยการอภิปรายผลความพึงพอใจของผู้ใช้โมบายแอปพลิเคชันจะนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1) ด้านการออกแบบ ทุกประเด็นในด้านการออกแบบมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแอปพลิเคชันดังกล่าวมีรูปแบบในการใช้งานที่ผู้ใช้สามารถเข้าใจได้ง่าย สัญลักษณ์และรูปภาพที่ใช้มีความเหมาะสม การใช้ข้อความเพื่ออธิบายสื่อความหมายได้ชัดเจนทำให้ง่ายต่อการใช้งาน แอปพลิเคชันมีรูปแบบในการใช้งานที่ผู้ใช้สามารถเข้าใจได้ง่าย สีและตัวอักษรที่ใช้มีความเหมาะสมในการใช้งาน สัญลักษณ์ที่ใช้มีความคุ้นเคยและสื่อความหมายได้ชัดเจน ทำให้ง่ายต่อการใช้งาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกุลศิญา ธรรมโชติกาและคณะ (2562) ที่พัฒนาแอปพลิเคชันแนะนำการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ พบว่าผู้ใช้งานมีความพึงพอในต่อความง่ายและความสะดวกในการใช้งานระบบอยู่ในเกณฑ์ดี เช่นเดียวกันกับมณฑิตา พดสงคราม และ วราภรณ์ มั่นทุ่ง (2559) ที่ได้พัฒนาแอปพลิเคชันในการช่วยวางแผนและค้นหาเส้นทางการท่องเที่ยวโบราณสถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าความพึงพอใจของผู้ใช้ในการใช้งานแอปพลิเคชันด้านการออกแบบ อยู่ในเกณฑ์ระดับดี และเป็นในทิศทางเดียวกันกับธนกฤต โพธิ์ขี (2560) ที่พัฒนาแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ “Taladnut Night Market” ที่พบว่าผู้ใช้มีระดับความพึงพอใจต่อการออกแบบในระดับมากที่สุด

2) ด้านประสิทธิภาพการใช้งาน ทุกประเด็นในด้านประสิทธิภาพการใช้งานมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้ได้ดำเนินการพัฒนาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรม Arts and Culture CNX นั้นสามารถทำงานบนอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ด้วยระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ (Android) และไอโอเอส (iOS) โดยมีความสามารถในการแสดงรายละเอียดของข้อมูลพร้อมภาพประกอบ สามารถสืบค้นแสดงข้อมูลทางด้านศิลปวัฒนธรรมตลอดจนแสดงแผนที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและปฏิทินกิจกรรมเชิงศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยสามารถเชื่อมต่อกับเว็บไซต์ และสามารถรองรับทุกขนาดจอทั้งสมาร์ตโฟนและแท็บเล็ต ซึ่งสอดคล้องมณฑิตา พดสงคราม และ วราภรณ์ มั่นทุ่ง (2559) ที่ได้พัฒนาแอปพลิเคชันในการช่วยวางแผนและค้นหาเส้นทางการท่องเที่ยวโบราณสถานจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา พบว่าผู้ใช้งานความพึงพอใจของผู้ใช้ในการใช้งานแอปพลิเคชันด้านประสิทธิภาพการใช้งาน อยู่ในเกณฑ์ระดับดี เช่นเดียวกันกับไพศาล สุธีบรรเจิดและคณะ (2559) พบว่าแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นสามารถช่วยอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยวในการจัดเส้นทางการท่องเที่ยวภายในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีระดับความพึงพอใจในระดับดี รวมทั้งกุลศิญา ธรรมโชติกาและคณะ (2562) ที่พัฒนาแอปพลิเคชันแนะนำการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ พบว่าผู้ใช้งานมีความพึงพอใจต่อความสามารถของระบบทำงานได้ตามฟังก์ชันอยู่ในเกณฑ์ดี เช่นกัน ซึ่งก็เป็นในทิศทางเดียวกันกับธนกฤต โพธิ์ขี (2560) ที่พัฒนาแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ “Taladnut Night Market” พบว่าผู้ใช้มีระดับความพึงพอใจต่อประสิทธิภาพการใช้งานในระดับมากที่สุด

3) ด้านเนื้อหา ทุกประเด็นในด้านเนื้อหามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เนื่องจากแอปพลิเคชันได้พัฒนาขึ้นนั้นมีรายละเอียดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ อย่างครอบคลุม อาทิ บริบทของชุมชน ประวัติความเป็นมา พัฒนาการของศิลปวัฒนธรรม ช่วงเวลาและสถานที่ที่ผู้สนใจจะได้ไปสัมผัสศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้น ตลอดจนมีภาพประกอบที่สอดคล้องกับเนื้อหา ซึ่งเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาและผู้ที่สนใจทางด้านศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑิตา พดสงคราม และ วราภรณ์ มั่นทุ่ง (2559) ที่ได้พัฒนาแอปพลิเคชันในการช่วยวางแผนและค้นหาเส้นทางการท่องเที่ยวโบราณสถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าผู้ใช้มีความพึงพอใจในการใช้งานแอปพลิเคชันด้านเนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ระดับดี และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกุลศิญา ธรรมโชติกาและคณะ (2562) ที่พัฒนาแอปพลิเคชันแนะนำการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ พบว่าเนื้อหาตรงตามความต้องการของผู้ใช้อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) ควรศึกษาความพึงพอใจในการใช้โมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวในกลุ่มอื่น ๆ ด้วย

2) ควรพัฒนาโมบายแอปพลิเคชันด้านศิลปวัฒนธรรมให้อยู่ในรูปแบบภาษาต่างประเทศ อาทิ ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ฯลฯ เพื่อที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศสามารถที่จะใช้งานสื่อดังกล่าวได้ด้วย

7.2 การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมที่ถูกวิเคราะห์และจัดระบบไปใช้ประโยชน์ในการทำแผนที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้

2) นักท่องเที่ยวสามารถค้นหาข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว รวมทั้งสามารถนำข้อมูลทางศิลปวัฒนธรรมไปใช้ประกอบในการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงได้

3) นักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจสามารถค้นคว้าข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรมจากโมบายแอปพลิเคชันเพื่อประกอบการศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้

8. เอกสารอ้างอิง

กุลศิญา ธรรมโชติกา, จิรัชญา เพิกเอี่ยม และฐิติมา ช่วงชัย. (2562). การพัฒนาแอปพลิเคชันแนะนำการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. ใน *การประชุมวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมระดับชาติ ครั้งที่ 11* (น.170-175). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

เข้าใจความต่างคน 4 เจเนอเรชั่น ทลายช่องว่างเพื่อการทำงานที่แฮปปี้. (2562). สืบค้นเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2563, จาก https://www.posttoday.com/life/healthy/587633

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). *วิถีไทย: การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ: โครงการวิถีทรรศน์.

ณิศรา ศรีพลอยรุ่ง. (2558). *การใช้สื่อดิจิทัลด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มดิจิทัลเนทีฟไทย.* วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนกฤต โพธิ์ขี. (2560). *การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแอปพลิเคชันบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ "Taladnut Night Market".* กรุงเทพฯ: คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

นฤพนธ์ เพ็ชรพุ่ม, ทัศนีย์ คัดเจริญ, วิชญา รุ่นสุวรรณ์ และนัฏฐพันธ์ นาคพงษ์. (2558). *การพัฒนาเว็บแอพพลิเคชั่นเพื่อการท่องเที่ยวประเทศไทย.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

บัณฑิตา สังฆะมณี. (2557). *แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ผ่านรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษา อุทยานแห่งชาติภูกระดึง อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย.* วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไพศาล สุธีบรรเจิด, ยุภา คำตะพล, ดวงจันทร์ สีหาราช และศรัญญา ตรีทศ. (2559). แอนดรอยด์แอปพลิเคชันจัดเส้นทางการท่องเที่ยวสถานที่สำคัญในจังหวัดเพชรบูรณ์. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาตินเรศวรวิจัย ครั้งที่ 12: วิจัยและนวัตกรรมกับการพัฒนาประเทศ* (น.581-590). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

มณฑิตา พดสงคราม และวราภรณ์ มั่นทุ่ง. (2559). แอพพลิเคชั่นในการช่วยวางแผนและค้นหาเส้นทางการท่องเที่ยวโบราณสถานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1 "วิจัยเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนและสังคม".* (น.344-349). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

วาลิกา แสนคำ. (2545). *การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่.*เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุธิรา จันทร์ปุ่ม, พิเชนทร์ จันทร์ปุ่ม และแพรตะวัน จารุตัน. (2560, ก.ค.–ธ.ค.). การพัฒนาโมบายแอพพลิเคชั่นแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนครบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.* 4(2), น.114-120.

สายใจ ทันการ และคณะ. (2558). *การวิจัยและพัฒนาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์.* บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

อนุรักษ์ ปัญญานุวัฒน์. (2542). *ชุมชน ทรัพยากร และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม: เอกสารประกอบการสอน สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Assael, H. (1984). *Consumer behavior and marketing action.* (5th ed.). Cincinnati, Ohio: South-Western.

Gerson, R. (1994). *Measuring customer satisfaction.* London: Kogan Page.

McCombs, M. E. & Becker, L. B. (1979). *Using mass communication theory.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

พฤติกรรมและรูปแบบการผลิตคอนเทนต์บนแอปพลิเคชัน TikTok ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

BEHAVIOR AND PATTERNS OF CONTENT PRODUCTION ON TIKTOK APPLICATIONS OF STUDENTS OF NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY

สุดารัตน์ เหมวิเศษ[1]*, ธันยพร แก้ววิหก[2],
สุภาวดี พรหมมา[3], ปรีดา นัคเร[4] และลดาวัลย์ แก้วสีนวล[5]
Sudarat Hemwiset[1]*, Thanyaporn Kaewwihok[2],
Supavadee Promma[3], Preeda Nakaray[4] and Ladawan Kaewsenual[5]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องพฤติกรรมและรูปแบบการผลิตคอนเทนต์บนแอปพลิเคชัน TikTok ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน TikTok การเปิดรับเนื้อหา และการศึกษารูปแบบการผลิตคอนเทนต์บนแอปพลิเคชัน TikTok ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชที่ใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok จำนวน 199 คน จากการใช้สูตร Taro Yamane ความเชื่อมั่นที่ 93 % เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ร้อยละ โดยโปรแกรม SPSS

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน TikTok ส่วนใหญ่เข้าใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok ทุกวัน ระยะเวลาในการใช้งานต่อครั้ง 31 นาที – 1 ชั่วโมง โดยรับชมในเวลา 20.01 – 22.00 น. มากที่สุด เนื้อหาที่เลือกเปิดรับส่วนใหญ่คือ ประเภท ตลกและมุกล้อเลียน รองลงมาคือ ความบันเทิง เช่น ลิปซิงค์ ร้องเพลง ปัจจัยการเปิดรับเนื้อหาบนแอปพลิเคชัน TikTok พบว่า ปัจจัยในการดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน TikTok นั้นมาจากความชอบส่วนตัว รองลงมาคือดาวน์โหลดตามกระแสนิยม โดยปัจจัยในการใช้งานนั้นเพื่อความบันเทิงคลายเครียดมากที่สุด รองลงมาคือเพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพราะแอปพลิเคชัน TikTok แตกต่างจากแอปพลิเคชันอื่น เนื่องจากเล่นง่าย ไม่ยุ่งยาก และสามารถเข้าถึงทุกเพศทุกวัย รูปแบบการผลิตคอนเทนต์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ผลิตคอนเทนต์ แต่เป็นผู้เลือกรับอย่างเดียว แต่มีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนผลิตคอนเทนต์ ซึ่งคอนเทนต์ที่ผลิตส่วนใหญ่ ได้แก่ ประเภทความบันเทิง เช่น ลิปซิงค์ ร้องเพลง รองลงมาคือ ตลก / มุกล้อเลียน

คำสำคัญ : แอปพลิเคชัน TikTok, การผลิต, พฤติกรรม

Abstract

This research is an exploratory research. The objective is to study the behavior of using TikTok applications. The sample group was 199 students at Nakhon Si Thammarat Rajabhat University who used the TikTok application. Using the Taro Yamane formula, data were collected using a questionnaire. The statistic used was the frequency percentage by SPSS program.

[1 - 2] นักศึกษา หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

[3 – 5] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

* Corresponding author, E-mail: 6111314510@nstru.ac.th

The result proved that; majority of TikTok user behaviors were found to be using the TikTok application daily, with a duration of use per session 31 minutes - 1 hour, during 20.01 – 22.00 hrs. and the content were comedy and parody, followed by entertainment such as lip syncing and singing. Content exposure factors on the TikTok application were found that the factor in downloading the TikTok application was based on personal preference, followed by popular trend. The factor of use is for entertainment and stress relief, followed by to receive information because the TikTok application is different from other applications because it's easy to play and accessible to all ages. Content production model It was found that most of the sample group chose to watch not to produce content. And there were some samples that have produced content. In case of create content, most of them chose entertainment such as lip syncing, singing, followed by comedy / parody.

Keyword: TikTok applications, production, Behavior

1. บทนำ

โลกปัจจุบันเป็นโลกของการสื่อสารไร้พรมแดนด้วยเทคโนโลยีและเครือข่ายออนไลน์ เนื่องจากมีการเข้าถึงทางด้านอินเทอร์เน็ตได้ง่ายขึ้นและมีค่าใช้จ่ายที่ถูกลง จึงทำให้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ มีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตประจำวัน อาจถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักอีกหนึ่งประการในการดำรงชีวิต ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่หันมาเปิดรับสื่อเพื่อให้ความบันเทิงมากขึ้น หนึ่งในแอปพลิเคชันให้ความบันเทิงที่ได้รับความนิยม ในปี พ.ศ.2563 คงหนีไม่พ้น แอปพลิเคชัน TikTok

แอปพลิเคชัน TikTok สามารถดาวน์โหลดฟรีได้ผ่านทาง app store ของ IOS และ play store ของ Androie ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มบน Social Media โดยมีจุดเด่นคือ การสร้างสรรค์ผลงานวิดีโอสั้นๆ ความยาวไม่เกิน 1 นาที และผู้ใช้สามารถกดถูกใจ กดติดตาม กดแชร์ ให้กับเพื่อนบนโลกออนไลน์ โดยในตัวแอปพลิเคชัน TikTok อีกหนึ่งความน่าสนใจคือลูกเล่นต่าง ๆ การใช้เทคโนโลยี AR (Augmented Reality Technology) หรือเอฟเฟคต่าง ๆ ทั้งภาพและเสียง ให้ผู้ใช้ได้สนุกไปกับการแต่งวิดีโอของตัวเองได้ตามที่ต้องการ เน้นการรับชมเพื่อความบันเทิงมีทั้งวิดีโอที่ให้สาระ และไม่มีสาระเช่นเดียวกัน จากฐานข้อมูลเบื้องต้นของแอปพลิเคชัน TikTok พบว่า ผู้ใช้ให้เวลากับ TikTok เฉลี่ย 52 นาที / วัน ร้อยละ 90 ของผู้ใช้มักจะเข้า TikTok มากกว่า 1 ครั้ง / วัน และในแต่ละวัน มีวิดีโอถูกเปิดดูบน TikTok กว่า 1,000 ล้านครั้ง จากสถิติจะเห็นได้ว่า TikTok สามารถทำให้ผู้ใช้เข้าถึงคอนเทนต์ได้ค่อนข้างมากในหนึ่งวัน (victorytale, 2562)

คอนเทนต์บน TikTok มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งการให้ความบันเทิง การให้ความรู้ การรับรู้ข่าวสารการเตือนภัย ส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย ด้วยความเป็นคอนเทนต์ที่ใช้ระยะเวลาเพียงสั้น ๆ สามารถเข้าหากลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น โดยที่ไม่โดนกดข้ามเพราะจบเร็ว และสามารถเข้าใจได้ง่ายเพราะต้องทำทุกอย่างให้กระชับที่สุด ทำให้ผู้ใช้ทั่วไปที่ไม่มีความรู้เรื่องการตัดต่อวิดีโอสามารถผลิตคอนเทนต์ของตัวเอง วิดีโอบางวิดีโอจึงได้รับความสนใจอย่างมากจนเกิดเป็นไวรัล เพลงบางเพลงก็ดังมาจากแอปพลิเคชัน TikTok นอกจากนี้สถิติยังระบุว่าแพลตฟอร์มยังมีการเติบโตอย่างรวดเร็วในกลุ่มผู้ใหญ่อีกด้วย จากการที่ผู้ใช้ในช่วงวัยที่สูงกว่า Gen Z มีการเติบโตขึ้นถึง 5.5 เท่า ในระยะเวลาต่ำกว่า 18 เดือน เท่านั้น (Wittawin.A, 2563)

จากประเด็นปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาพฤติกรรมและรูปแบบการผลิตคอนเทนต์ของแอปพลิเคชัน TikTok เนื่องจากแอปพลิเคชัน TikTok สามารถเข้าถึงได้ง่ายทุกเพศทุกวัยและมีอิทธิพลอย่างมากในปัจจุบัน ซึ่งผลการวิจัยนี้จะช่วยตอบโจทย์ให้กับองค์กรต่าง ๆ ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้รวมไปถึงองค์กรซึ่งทำหน้าที่การสื่อสารของมหาวิทยาลัยที่จะได้สื่อสารให้ตรงกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน TikTok ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการเปิดรับเนื้อหาบนแอปพลิเคชัน TikTok ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษารูปแบบการผลิตคอนเทนต์บนแอปพลิเคชัน TikTok ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ แนวความคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสังคมออนไลน์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อ

กรอบแนวคิด

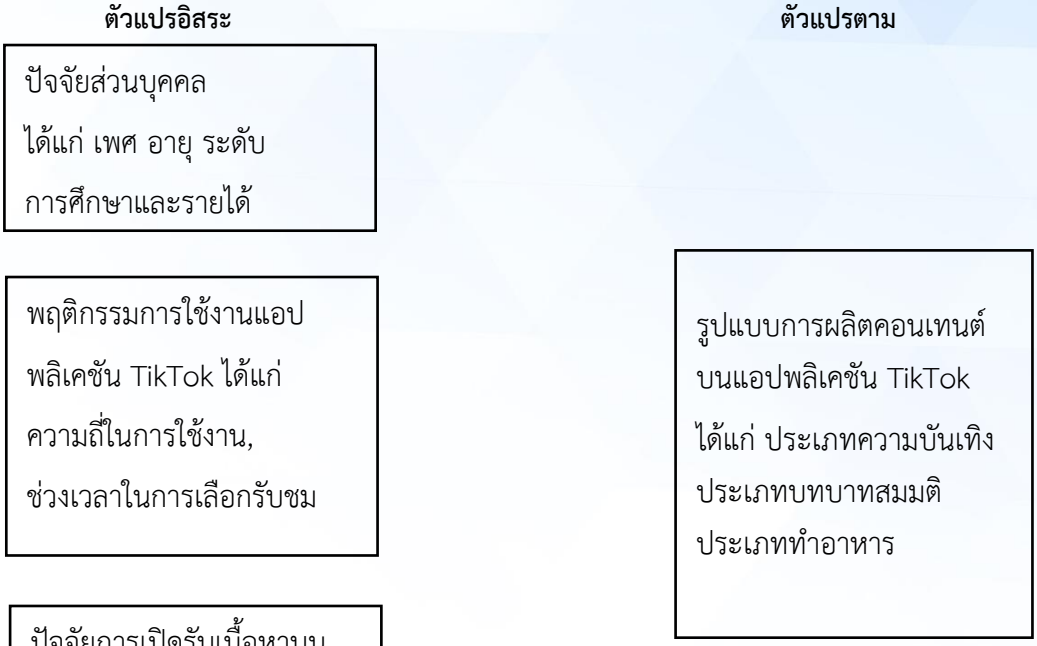

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จำนวน 7,504 คน (ข้อมูลจากสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช 20 พฤษภาคม 2563) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 199 คน ความเชื่อมั่นที่ 93 % จากการใช้สูตรของ Taro Yamane

4.2 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

การพัฒนาเครื่องมือแบบสอบถาม มีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสาร องค์ความรู้ ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม แนวคิดการเปิดรับสาร แนวคิดสื่อสมัยใหม่ รวมไปถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. พัฒนาแบบสอบถามพฤติกรรมและรูปแบบการผลิตคอนเทนต์บนแอปพิลเคชัน TikTokของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

3. นำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นมาให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย ผศ.ดร.สุภาวดี พรหมมา และ ผศ.ดร.ปรีดา นัคเรตรวจสอบเนื้อหา

4 ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะให้ถูกต้อง ครบถ้วนก่อนนำไปทดลองใช้

การตรวจสอบเครื่องมือ

คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองกับตัวอย่างจำนวน 30 ราย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ผลการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์ครอนบราช อัลฟ่า (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น .782 จึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการสุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบ การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลมาประมวลโดยโปรแกรม SPSS ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) อธิบายข้อมูลนำเสนอในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ ร้อยละ

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 ประชากร เป็นเพศชายจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 และเพศหญิงจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 74.9 ส่วนใหญ่อายุ 20 - 21 ปี จำนวน 76 คิดเป็นร้อยละ 38.2 รองลงมา อายุ 22 - 23 ปี จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 40.7 รองลงมาคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 คณะที่มากที่สุดคือคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 37.7 รองลงมา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 43 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	50	25.1
หญิง	149	74.9
รวม	**199**	**100.0**

จากตาราง 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 และเพศหญิงจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 74.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับชั้นปี

ปีการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ปี 1	44	22.1
ปี 2	49	24.6
ปี 3	81	40.7
ปี 4	25	12.6
รวม	**199**	**100.0**

จากตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 40.7 รองลงมาเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 ถัดมาเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 22.1 และนักศึกษาชั้นปีที่น้อยที่สุดคือนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 12.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามคณะ

คณะ	จำนวน	ร้อยละ
คณะครุศาสตร์	31	15.6
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	43	21.6
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	23	11.6
คณะวิทยาการจัดการ	75	37.6
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม	27	13.6
รวม	**199**	**100.0**

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 37.6 รองลงมาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 ถัดมาคณะครุศาสตร์ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 และคณะที่น้อยที่สุดคือคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6 ตามลำดับ

5.2 พฤติกรรมและรูปแบบการผลิตคอนเทนต์บนแอปพลิเคชัน TikTok ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่า ความถี่ในการเข้าใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าใช้งาน ทุกวัน จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 61.8 ระยะเวลาการใช้งาน ส่วนใหญ่ 31 นาที – 1 ชั่วโมง / ครั้ง จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7 ช่วงเวลาที่รับชม ส่วนใหญ่ ช่วงเวลา 20.01 – 22.00 น. จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 49.7 พฤติกรรมการเลือกรับชมเนื้อหาส่วนใหญ่เลือกรับชมเนื้อหาประเภทตลก / มุกล้อเลียน จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 18.4 **ปรากฏดังตารางที่ 4 - 6**

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความถี่ในการใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok

ความถี่	จำนวน	ร้อยละ
ทุกวัน	123	61.9
มากกว่า 2 – 3 ครั้งต่อสัปดาห์	50	25.1
สัปดาห์ละครั้ง	8	4.0
หลายสัปดาห์ครั้ง	18	9.0
รวม	**199**	**100.0**

จากตารางที่ 4 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok ทุกวัน จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 61.9 รองลงมามีการเข้าใช้งานมากกว่า 2 - 3 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 ถัดมามีการเข้าใช้งานหลายสัปดาห์ครั้ง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 และมีการเข้าใช้งานสัปดาห์ละครั้ง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะเวลาในการใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok ต่อครั้ง

ระยะเวลา	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 30 นาที / ครั้ง	32	16.1
31 นาที – 1 ชั่วโมง / ครั้ง	89	44.7
1 ชั่วโมง – 2 ชั่วโมง	57	28.6
3 ชั่วโมงขึ้นไป	21	10.6
รวม	**199**	**100.0**

จากตารางที่ 5 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเข้าใช้งานแอปพลิเคชั่น TikTok 31 นาที – 1 ชั่วโมง / ครั้ง จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7 รองลงมา 1 ชั่วโมง – 2 ชั่วโมง จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 28.6 ถัดมาน้อยกว่า 30 นาที / ครั้ง จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 และ 3 ชั่วโมงขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามช่วงเวลาในการรับชมวิดีโอบนแอปพลิเคชัน TikTok

ช่วงเวลา	จำนวน	ร้อยละ
06.01 – 08.00 น.	3	1.5
08.01 – 10.00 น.	7	3.5
10.01 – 12.00 น.	7	3.5
12.01 – 14.00 น.	13	6.6
14.01 – 16.00 น.	4	2.0
16.01 – 18.00 น.	8	4.0
18.01 – 20.00 น.	32	16.1
20.01 – 22.00 น.	99	49.7
22.01 – 00.00 น.	22	11.1
00.01 – 02.00 น.	4	2.0
รวม	**199**	**100.0**

จากตารางที่ 6 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับชมวิดีโอบนแอปพลิเคชัน TikTok ในช่วงเวลา 20.01 – 22.00 น. จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 49.7 รองลงมาเวลา 18.01 – 20.00 น. จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 และเวลา 22.01 – 00.00 น. จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 ถัดมาเวลา 12.01 – 14.00 น. จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 6.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพฤติกรรมการเลือกรับชมเนื้อหาบนแอปพลิเคชัน TikTok

การเลือกรับชมเนื้อหา	จำนวน	ร้อยละ
การเต้นโคฟเวอร์หรือการเต้นประกอบเพลง	35	6.0
ความบันเทิง เช่น ลิปซิงค์ ร้องเพลง	85	14.4
ตลก / มุกล้อเลียน	108	18.3

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามพฤติกรรมการเลือกรับชมเนื้อหาบนแอปพลิเคชัน TikTok (ต่อ)

การเลือกรับชมเนื้อหา	จำนวน	ร้อยละ
บทบาทสมมติ (POV)	32	5.4
รีวิวสินค้า	24	4.0
สัตว์เลี้ยง หรือสัตว์ต่าง ๆ	68	11.5
การเลือกรับชมเนื้อหา	จำนวน	ร้อยละ
กีฬา / ออกกำลังกาย	17	3.0
การทำอาหาร	35	6.0
การสอนภาษาต่าง ๆ	9	1.9
การให้ข่าวสาร / การเตือนภัย	54	9.1
การทดลอง	14	2.3
เกม	15	2.6
สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ (D.I.Y)	15	2.6
แต่งหน้า / เครื่องสำอาง	18	3.0
แฟชั่นเสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องประดับ	13	2.3
การดำเนินชีวิตหรือ Lifestyle	13	2.3
ทิวทัศน์ สถานที่ต่าง ๆ ที่สวยงาม	24	4.0
การถ่ายทอดสด	6	1.0
การประชันหน้า (Duet)	2	0.3
รวม	**587**	**100.0**

จากตารางที่ 7 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกรับชมเนื้อหาประเภทตลก / มุกล้อเลียน จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 รองลงมาเนื้อหาประเภทความบันเทิง เช่น ลิปซิงค์ ร้องเพลง จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4 ถัดมาเนื้อหาประเภทสัตว์เลี้ยงหรือสัตว์ต่าง ๆ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 และเนื้อหาที่เลือกรับชมน้อยที่สุดคือการประชันหน้า (Duet) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

5.3 ปัจจัยการเปิดรับเนื้อหาบนแอปพลิเคชัน TikTok ประกอบไปด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งาน, ปัจจัยที่ดาวน์โหลด, ปัจจัยใดของเนื้อหาแอปพลิเคชัน TikTok ที่แตกต่างจากแอปพิลเคชันอื่น พบว่า ปัจจัยในการดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน TikTok กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน TikTok เกิดจากความชอบส่วนตัว จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 63.8 ปัจจัยในการใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีปัจจัยในการใช้งานเพื่อความบันเทิงคลายเครียด จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 57.8 ปัจจัยของเนื้อหาที่แตกต่างจากแอปพลิเคชันอื่น พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบเล่นง่าย ไม่ยุ่งยาก จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 **ปรากฏดังตารางที่ 8 – 10**

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยในการดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน TikTok

ปัจจัยในการดาวน์โหลด	จำนวน	ร้อยละ
ดาวน์โหลดจากความชอบส่วนตัว	127	63.9
เพื่อนชักจูงให้ดาวน์โหลด	13	6.5
ดาวน์โหลดตามกระแสนิยม	49	24.6
โฆษณาที่ปรากฏจากแหล่งต่าง ๆ	7	3.5
เพื่ออยากผลิตคอนเทนต์	3	1.5
รวม	**199**	**100.0**

จากตารางที่ 8 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่ดาวน์โหลดแอปพลิเคชัน TikTok มีการดาวน์โหลดจากความชอบส่วนตัว จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 63. รองลงมาดาวน์โหลดตามกระแสนิยม จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 เพื่อนชักจูงให้ดาวน์โหลด จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 ถัดมาดาวโหลดจากโฆษณาที่ปรากฏจากแหล่งต่าง ๆ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.5 และดาวน์โหลดเพื่ออยากผลิตคอนเทนต์น้อยที่สุด จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งาน	จำนวน	ร้อยละ
เพื่อความบันเทิงคลายเครียด	115	57.8
เล่นง่าย เน้นความเป็นจริง	21	10.6
เพื่อต้องการโปรโมทสินค้าและหารายได้	1	0.5
เพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	34	17.1
เพื่ออยากมีชื่อเสียง	3	1.5
มีเอฟเฟคให้เลือกมากมาย	2	1.0
มีทั้งเพลงไทยและสากลไม่น่าเบื่อ	4	2.0
มีคอนเทนต์ที่หลากหลาย	12	6.0
เพื่อติดตามบุคคลที่ตนชื่นชอบ	7	3.5
รวม	**199**	**100.0**

จากตารางที่ 9 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีปัจจัยในการใช้งานเพื่อความบันเทิงคลายเครียด จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 57.8 รองลงมาเพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 ถัดมาเล่นง่าย เน้นความเป็นจริง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 และปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้งานน้อยที่สุดคือเพื่อต้องการโปรโมทสินค้าและหารายได้ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5ตามลำดับ

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยของเนื้อหาที่แตกต่างจากแอปพลิเคชันอื่น

ปัจจัยที่แตกต่างจากแอปฯ อื่น	จำนวน	ร้อยละ
เล่นง่าย ไม่ยุ่งยาก	124	62.3
เข้าถึงทุกเพศทุกวัย	46	23.1
เนื้อหาของคอนเทนต์	20	10.1
ไม่แตกต่าง	9	4.5
รวม	**268**	**100.0**

จากตารางที่ 10 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบเล่นง่าย ไม่ยุ่งยาก จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 รองลงมาเข้าถึงทุกเพศทุกวัย จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 ถัดมาเนื้อหาของคอนเทนต์ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 และที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบน้อยที่สุดคือไม่แตกต่าง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 ตามลำดับ

5.4 รูปแบบการผลิตคอนเทนต์บนแอปพลิเคชั่น TikTok เช่น การผลิตคอนเทนต์เนื้อหาประเภทความบันเทิง การเต้นโคฟเวอร์หรือการเต้นประกอบเพลง เนื้อหาประเภทเนื้อหาประเภทลิปซิงค์ เนื้อหาประเภทประเภทตลก / มุกล้อเลียน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ผลิตคอนเทนต์ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมาผลิตคอนเทนต์ประเภทความบันเทิง เช่น ลิปซิงค์ ร้องเพลง จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 **ปรากฏดังตารางที่ 11**

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบการผลิตคอนเทนต์

การเลือกรับชมเนื้อหา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ผลิตคอนเทนต์	110	33.7
การเต้นโคฟเวอร์หรือการเต้นประกอบเพลง	16	4.9
ความบันเทิง เช่น ลิปซิงค์ ร้องเพลง	44	13.5
ตลก / มุกล้อเลียน	27	8.3
บทบาทสมมติ (POV)	10	3.1
รีวิวสินค้า	11	3.4
สัตว์เลี้ยง หรือสัตว์ต่าง ๆ	23	7.1
กีฬา / ออกกำลังกาย	6	1.8
การทำอาหาร	14	4.3
การสอนภาษาต่าง ๆ	3	0.9
การเลือกรับชมเนื้อหา	จำนวน	ร้อยละ
การให้ข่าวสาร / การเตือนภัย	4	1.2
การทดลอง	8	2.5
เกม	8	2.5
สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ (D.I.Y)	3	0.9
แต่งหน้า / เครื่องสำอาง	10	3.1

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรูปแบบการผลิตคอนเทนต์ (ต่อ)

การเลือกรับชมเนื้อหา	จำนวน	ร้อยละ
แฟชั่นเสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องประดับ	5	1.5
การดำเนินชีวิตหรือ Lifestyle	4	1.2
ทิวทัศน์ สถานที่ต่าง ๆ ที่สวยงาม	16	4.9
การถ่ายทอดสด	2	0.6
การประชันหน้า (Duet)	2	0.6
รวม	**326**	**100.0**

จากตารางที่ 11 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ผลิตคอนเทนต์ จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 33.7 รองลงมาผลิตคอนเทนต์ประเภทความบันเทิง เช่น ลิปซิงค์ ร้องเพลง จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 13.5 ถัดมาตลก / มุกล้อเลียน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.3 ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

6.1 พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน TikTok จากผลการศึกษา ความถี่ในการเข้าใช้งาน ระยะเวลาในการใช้งาน ช่วงเวลาที่เลือกรับชมวิดีโอ และพฤติกรรมการเลือกรับชมเนื้อหา ในแต่ละครั้งของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าใช้งานแอปพลิเคชัน TikTok ทุกวัน คิดเป็น ระยะเวลาในการใช้งานต่อครั้งคือ 31 นาที – 1 ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รับชมวิดีโอบนแอปพลิเคชัน TikTok เป็นประจำในช่วงเวลา 20.01 – 20.00 น. และเลือกรับชมเนื้อหาประเภทตลก / มุกล้อเลียน รองลงมาคือ ความบันเทิง เช่น ลิปซิงค์ ร้องเพลง ซึ่งระยะเวลาในการใช้งานสอดคล้องกับงานวิจัย กุลธิดา ศรีสินสมุทร (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ความคาดหวัง พฤติกรรมการเปิดรับและความพึงพอใจของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อแอปพิลเคชันมือถือ LINE TV กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เวลาในการเปิดรับแอปพลิเคชันมือ LINE TV น้อยกว่า 1 ชั่วโมง ส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างรับชมเนื้อหาเพื่อความบันเทิง

6.2 ปัจจัยการเปิดรับเนื้อหาบนแอปพลิเคชัน TikTok พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดาวน์โหลดเนื้อหาจากความชอบส่วนตัว ใช้งานเพื่อความบันเทิงคลายเครียด รองลงมาคือเพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งแอปพลิเคชัน TikTok แตกต่างจากแอปพลิเคชันอื่น เนื่องจากเล่นง่าย ไม่ยุ่งยาก และเข้าถึงทุกเพศทุกวัย ซึ่งสอดคล้องกับ สิริสุดา รอดทอง (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ความตั้งใจในการดาวน์โหลดโมบายแอปพลิเคชันของผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในกลุ่มสมาร์ทโฟน ซึ่งผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในกลุ่มสมาร์ทโฟนส่วนใหญ่ดาวน์โหลดโมบายแอปพลิเคชันจากความชอบด้วยตนเอง ส่วนใหญ่มีการใช้งานด้านความบันเทิงเป็นหลัก โมบายแอปพลิเคชันแต่ละแอปพลิเคชันมีลูกเล่นการใช้งานที่แตกต่างกัน

6.3 รูปแบบการผลิตคอนเทนต์บนแอปพลิเคชัน TikTok จากการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ผลิตคอนเทนต์ เป็นผู้เลือกรับชมเพียงฝ่ายเดียว และมีกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่มีการผลิตคอนเทนต์ ซึ่งคอนเทนต์ส่วนใหญ่ได้แก่ ประเภทความบันเทิง เช่น ลิปซิงค์ ร้องเพลง รองลงมาคือ ตลก / มุกล้อเลียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย พรทิพย์ กิมสกุล (2553) ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้ยูทูปและประเด็นจริยธรรมทางข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้ยูทูปในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้เว็บไซต์ยูทูปส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ใช้เพื่อความบันเทิงเป็นหลัก โดยเลือกชมคลิปวิดีโอ ประเภทมิวสิควิดีโอ และรายการโทรทัศน์ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ใช้ในประเทศไทยยังคงมีพฤติกรรมการใช้งานเช่นเดียวกับสื่อเก่า คือ เป็นเพียงผู้รับสารมากกว่าจะเป็นผู้ผลิตหรือเผยแพร่สื่อด้วยตนเอง ผู้ที่มีบัญชีส่วนใหญ่ไม่มีการอัพโหลดวิดีโอ หรือสร้างเครือข่ายบนเว็บไซต์ และปัจจัยด้านเพศและอายุส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ยูทูปของผู้ใช้ในประเทศไทย

6.4 ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เปิดรับแอปพลิเคชัน TikTok และสนใจเนื้อหาประเภทความบันเทิง ดังนั้น ฝ่ายสื่อสารองค์กรของมหาวิทยาลัย สามารถสร้างสรรค์คอนเทนต์ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบความบันเทิง และนำเสนอผ่านช่องทางแอปพลิเคชัน TikTok เพื่อสร้างการรับรู้ สร้างความน่าสนใจได้เพิ่มขึ้นอีกช่องทาง เพราะปัจจุบันแอปพลิเคชัน TikTok มีอิทธิพลอย่างมากโดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางแก่องค์กรผู้ประกอบธุรกิจต่าง ๆ เพื่อประหยัดเวลาในการออกแบบการผลิตคอนเทนต์ให้ตรงกับความต้องของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกจุด

2) สามารถนำไปเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์แก่องค์กรหรือผู้ใช้แอปพลิเคชัน TikTok เพื่อเป็นเครื่องมือทางการตลาดและการวางแผนพัฒนากลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างถูกจุด ซึ่งนำไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กรสืบไป

3) สามารถนำไปเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์แก่บุคคลในสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์วิดีโอบนแอปพลิเคชัน TikTok ทั้งนำไปสร้างเพื่อความบันเทิง เพื่อรายรายได้ และชื่อเสียง เป็นต้น

8. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจาก ผศ.ดร.สุภาวดี พรหมมา อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำคำปรึกษา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดี ผศ.ดร.ปรีดา นัคเร ผศ.ดร.ลดาวัลย์ แก้วสีนวล ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้ความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ตลอดจนนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วง ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่ไม่น้อย จึงขอมอบส่วนดีนี้ให้แก่คณาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และขอขอบพระคุณบิดามารดาและผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่สนับสนุนและให้กำลังใจจนงานวิจัยสำเร็จด้วยดี

9. เอกสารอ้างอิง

กุลธิดา ศรีสินสมุทร. (2558). *ความคาดหวัง พฤติกรรมการเปิดรับและความพึงพอใจของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อแอปพิลเคชันมือถือ LINE TV*. (วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต). บริหารสื่อสารมวลชน.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,กรุงเทพฯ.

พรทิพย์ กิมสกุล. (2553). *พฤติกรรมการใช้ยูทูบและประเด็นจริยธรรมทางข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้ยูทูบในประเทศไทย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สิริสุดา รอดทอง. (2556*). ความตั้งใจในการดาวน์โหลดโมบายแอปพลิเคชันของผู้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ในกลุ่มสมาร์ทโฟน.* (ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี,ปทุมธานี.

อาทิตยา ทรัพย์สินวิวัฒน์ และรัตนวดี เศรษฐจิตร. (2552). *รูปแบบการสื่อสารของมิวสิควิดีโอทางยูทูปกับปรากฏการณ์ 100 ล้านวิว*. สืบค้นเมื่อ 23 พฤศจิกายน 2563, จาก https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jcosci/article/view/233325

Victorytale. (2562). *Tiktok คืออะไร? ทำไมถึงดังจนมีผู้ดาวน์โหลดพันล้านครั้ง?*. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม2563, จาก https://victorytale.com/th/what-is-tiktok/

Wittawin. A. (2563). *Tiktok คืออไร? ส่องเทรนด์แพลตฟอร์มที่มาแรงสุดในปี 2020*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2563, จาก https://www.thumbsup.in.th/tiktok-trends-2020

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562

REVIEW OF THE LITERATURE ACCORDING TO VOCAL STUDIES IN THAILAND DURING 2004-2019

ภรภัสสรณ์ ชัยอนันต์นิธิ[1] และประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562 2.) เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มการวิจัยทางด้านการสอนขับร้องในประเทศไทย โดยที่ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้โดยศึกษาจากเอกสารและฐานข้อมูลวิจัยจาก Thai LIS ที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องเพลงทั้งในระบบการศึกษา และนอกระบบการศึกษา ทุกระดับตั้งแต่ปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างและคัดกรองงานวิจัยโดยแบ่งออกตามประเภทของงานวิจัย ทั้งในด้านของประโยชน์ของข้อมูลได้แก่ งานวิจัยบริสุทธิ์ งานวิจัยประยุกต์ และงานวิจัยเชิงปฏิบัติ และในแง่ของลักษณะของข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive) ตามแนวทางของวิทยานิพนธ์เชิงคุณภาพ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทยในระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562 มีจำนวน 40 เรื่อง ซึ่งงานวิจัยประเภทงานวิจัยบริสุทธิ์ มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุด คือ มีจำนวน 28 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาคือ งานวิจัยประเภทวิจัยเชิงปฏิบัติ มีจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนที่มีจำนวนงานวิจัยน้อยที่สุด คืองานวิจัยประเภทงานวิจัยประยุกต์มีจำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10 ทั้งนี้จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนงานวิจัยนั้นมีความสนใจทางด้านการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นไปที่รูปแบบวิธีการเรียนการสอนเป็นสำคัญ งานวิจัยทางด้านอื่นๆยังพบได้ในจำนวนค่อนข้างน้อยและบทความที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องมีจำนวนไม่มากและบางเล่มก็ไม่ได้อยู่ในฐานข้อมูลที่กำหนดไว้ จึงทำให้งานวิจัยนี้อาจไม่ครอบคลุมจำนวนงานวิชาการทางด้านขับร้องที่เกิดขึ้นทั้งหมดในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงมีความ เห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยทางด้านการสอนร้องเพลงเพิ่มเติมในทุกด้านเพื่อประโยชน์ต่อผู้เรียนต่อไป

คำสำคัญ: การสอนขับร้อง, งานวิจัย, การเรียนขับร้องในประเทศไทย

Abstract

This research aimed to 1.) Study documents and research related to vocal teaching in Thailand between 2004-2019, and 2.) Study directions and research trends in vocal teaching in Thailand. The scope of this study was limited to documents and research databases from Thai LIS related to vocal teaching in both formal education system and in-formal education system at every level of education from kindergarten education, primary education, secondary education, and higher education. The scholar searched and

[1] นิสิตปริญญาโท สาขาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

[2] อาจารย์สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

* Corresponding author, Email: ice.pphatsorn@gmail.com

classified research papers by types of research in terms of both benefits of information, including pure research, applied research and action research, and nature of data, then analyzed that data by using descriptive statistics according to the guidelines of qualitative research. Findings revealed that there were 40 documents and researches related to vocal teaching in Thailand between 2004-2019 comprising of 28 pure researches which accounts for 70 percent (the largest number of all categories), followed by 8 action researches which accounts for 20 percent, and 4 applied researches which accounts for 10 percent (the least number of all categories). It was concluded that many scholars paid attention to pure or basic researches by focusing on teaching methods, whereas the other types of research were still found in relatively small numbers, a few numbers of vocal teaching articles were available and some of them were not found in the specified database. Therefore, this research might not cover the total number of academic vocal studies in Thailand. With this regard, the author is of the opinion that there should be more research on vocal teaching in all aspects for the benefits of learners further.

Keywords: Vocal teaching, Research, Vocal teaching in Thailand

1. บทนำ

ดนตรี เป็นสิ่งหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกคน โดยสามารถช่วยพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์และจิตใจ สติปัญญา รวมไปถึงพัฒนาทางด้านสังคม ดังที่ (ไขแสง ศุขะวัฒนะ, 2541, 1) อธิบายว่าดนตรีมีความเกี่ยวพันกับมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดโดยแม่จะร้องเพลงกล่อมลูก ครั้นเมื่อถึงวันสุดท้ายของชีวิต ก็มีการใช้ดนตรีในพิธีกรรมต่างๆ จากข้อความข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า การเรียนดนตรีเป็นอีกหนึ่งวิชาที่มีประโยชน์และสำคัญต่อมนุษย์ในทุกๆช่วงวัย

ซึ่งในปัจจุบันกิจกรรมการเรียนร้องเพลงเป็นกิจกรรมที่ได้รับความสนใจมากทั้งในบุคคลทั่วไปและในสถานศึกษาต่างๆ และด้วยความนิยมนี้ ทำให้เกิดสถาบันฝึกสอนดนตรีที่มีวิชาขับร้องขึ้นมามากมาย ตามที่ (ดวงใจ อมาตยกุล, 2545, 2) ได้เคยกล่าวเอาไว้ในเอกสารเกี่ยวกับการสอนขับร้องชุดหนึ่งว่า การร้องเพลงเป็นความสามารถพิเศษที่มีเฉพาะในผู้ที่มีพรสวรรค์ คือ สามารถใช้สมองสั่งการในการเปล่งเสียงตามที่ได้ยินและตามที่ใจต้องการได้ตรงเสียง และมีความไพเราะถึงจุดๆหนึ่ง ด้วยเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งผู้วิจัยเห็นตรงกันว่าพรสวรรค์นั้นเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับผู้ที่ทำอาชีพนักร้องนักดนตรี แต่ในขณะเดียวกัน การฝึกฝนและการพัฒนาเทคนิคนั้นก็เป็นสิ่งที่ควรทำ การเรียนรู้เพิ่มเติมและการฝึกปฏิบัติจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก โดยการร้องเพลงนั้นสามารถแยกย่อยออกเป็นได้หลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นการขับร้องเดี่ยว การขับร้องประกอบดนตรี การขับร้องประสานเสียง การขับร้องประกอบการแสดงละคร และอื่นๆอีกมากมาย รวมไปถึงประเภทของเสียงร้องของมนุษย์ก็ยังสามารถแบ่งแยกออกได้อีกหลายประเภท เพราะมนุษย์ทุกคนมีเสียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่าง เช่น ความแตกต่างของโครงสร้าง อวัยวะภายในร่างกาย เพศ เชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ที่แตกต่างกัน การจัดแบ่งเสียงขับร้องของมนุษย์ (Voice Classification) โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ โซปราโน (Soprano) เสียงสูงของผู้หญิง อัลโต (Alto) เสียงต่ำของผู้หญิง เทเนอร์(Tenor) เสียงสูงของผู้ชาย และเบส (Bass) เสียงต่ำของผู้ชาย

การขับร้องแต่ละประเภทนั้นก็มีเทคนิควิธีในการฝึกฝนที่แตกต่างกันออกไป ด้วยศิลปะการขับร้องเป็นศาสตร์ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะ เนื่องเพราะนักร้องนั้นใช้ร่างกายเป็นเครื่องดนตรีและเป็นผู้ใช้เครื่องดนตรีในร่างกายของตนเองทั้งในส่วนภายนอกและภายในร่างกายเพื่อเปล่งเสียงขับร้อง กระบวนการขับร้องจึงต้องอาศัยแก่นความรู้ความเข้าใจทั้งในศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ใช้ศาสตร์ด้านวิทยาศาสตร์และด้านศิลปะควบคู่กันเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับที่ (ดวงใจ อมาตยกุล, 2561, 18) ได้กล่าวไว้ว่า สำหรับนักร้องแล้ว การเข้าใจในการใช้สรีระร่างกายของตนเองเพื่อการร้องเพลงนั้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ร่างกายมนุษย์และเส้นเสียงก็เปรียบเหมือนเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง การใช้เครื่องดนตรีจำเป็นต้องมีการดูแล รักษาและใช้งานอย่างถูกวิธี จึงจะสามารถใช้งานได้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานและไม่ได้รับการบาดเจ็บ ดังนั้นผู้ที่ร้องเพลงได้ไพเราะจะต้องผ่านการเรียนรู้และฝึกฝนมาอย่างถูกวิธี บางคนมีพื้นฐานเสียงที่ดีก็สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ โดยควรจะต้องมีผู้สอนเพื่อบอกข้อผิดพลาด จุดบกพร่องและสิ่งที่ควรแก้ไข รวมทั้งเป็นกระจกส่องและแสดงตัวอย่างที่ถูกต้อง ซึ่งมีรายละเอียดประกอบมากมายในการเรียนรู้ เริ่มตั้งแต่การหายใจ การออกเสียงที่ถูกต้อง ทั้งด้านภาษาศาสตร์ อักขระ ตัวสะกด คำปิดคำเปิด ระดับเสียง จังหวะ และอารมณ์เพลง ดังนั้นครูผู้สอน และตำราสำหรับการสอนจึงเป็นส่วนสำคัญ ที่จะช่วยพัฒนาการร้องของแต่ละบุคคล (ปิ่นศิริ ศิริปิ่น, 2551)

การร้องเพลงนั้นมีการพัฒนาการต่อเนื่องยาวนานในประวัติศาสตร์ ดังที่ (พีรพงษ์ แก้วแท้, 2562) กล่าวว่าการขับร้องคลาสสิกและเป็นที่แพร่หลายอย่างมากในยุค Bel Canto หรือช่วงศตวรรษที่ 16 ไปจนถึงศตวรรษที่ 18 ซึ่งในสมัยนั้นเรียกว่าเป็นยุคทองของนักร้อง Bel Canto เป็นภาษาอิตาเลียนที่แปลตรงตัวได้ว่า ‘การร้องอันงดงาม’ (beautiful singing) ซึ่งเรามักเรียกติดปากกันว่าโอเปร่า จากข้อความข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นความนิยมของการขับร้องในโลกตะวันตก ส่วนในประเทศไทยนั้น (กาญจนา อินทรสุนานนท์, 2559, 45) กล่าวว่า ประเทศไทยเรามีความนิยมชมชอบในการขับร้องและการเล่นดนตรีมาอย่างช้านาน เห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ไทยหลายพระองค์ทรงให้ความสำคัญและสนพระทัย ส่งเสริมและเผยแพร่ใน

หมู่คนไทยและนานาอารยประเทศ วัฒนธรรมชี้บ่งความเป็นชาติและความมั่นคงของชาติขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ชนในชาติล้วนดำเนินชีวิต ตามกระแสของวัฒนธรรมซึ่งในแต่ละชนเผ่าได้สร้างสมสืบสานตกทอดมาถึงลูกถึงหลาน สำหรับการศึกษาการขับร้องในประเทศไทยนั้น (ปัญญา รุ่งเรือง, 2546, 15) กล่าวในหนังสือ ประวัติการดนตรีไทยว่า การเรียนในอดีตนั้นเรียกว่าเป็นวัฒนธรรมแบบมุขปาฐะ ซึ่งลักษณะแบบมุขปาฐะนั้นเองพบอยู่มากในประเทศไทย สมัยก่อนเนื่องจากไม่นิยมการจดบันทึกวิชาความรู้เพื่อเผยแพร่ จะนิยมสืบทอดให้ก็เฉพาะแต่สายเลือดเดียวกันเท่านั้น เมื่อครูท่านนั้นเสียชีวิตไป บทเพลงจะสูญหายไปด้วย เลยจะเห็นได้ว่าประเทศเรานั้นหาหนังสือ ตำรา และเอกสารเพื่อการเรียนขับร้องได้ค่อนข้างยาก

การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นถึงว่าเป็นสิ่งสำคัญ จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการค้นหาเอกสารและงานวิจัยรวมไปถึงตำราสำหรับการสอนขับร้องที่ผ่านมา ในช่วงระยะเวลา 10 ปีให้หลัง พบว่าในประเทศไทยของเรานั้นมีงานเอกสารที่น้อยกว่าที่ควรจะเป็น เน้นก็แต่การสอนแบบมุขปาฐะซึ่งส่งต่อความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนเท่านั้น เพราะนอกจากการฝึกด้านทักษะปฏิบัติแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นส่วนที่จะช่วยเผยแพร่ให้เทคนิควิธีในการเรียนขับร้องให้บุคคลที่สนใจต่อไป นอกจากนั้นแล้วยังช่วยอำนวยความสะดวกให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เอกสารสำหรับการร้องเพลงในปัจจุบันนั้น ยังเป็นสิ่งที่ไม่แพร่หลายและได้รับความนิยมทำออกมาเป็นรูปแบบเอกสารมากนัก แม้ว่าการร้องเพลงนั้นจะเป็นที่นิยมมาเป็นเวลาเนิ่นนานตั้งแต่ยุคสมัยบาโรค แต่ยังไม่สามารถหาข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับแบบฝึกหัดหรือวิธี ที่นักร้องและครูผู้สอนใช้ในพัฒนาการร้องเพลงได้ (Sugars, 2009, 1)

ผู้วิจัยในฐานะครูสอนขับร้องเพลง จึงมีแนวคิดในการทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562” ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการทราบถึงข้อมูล และเป็นแนวทางในการพัฒนางานวิชาการทางด้านการสอนขับร้องเพลง ในส่วนที่ยังคงขาดแคลนข้อมูลอยู่ และเพื่อเกิดการพัฒนาการวิจัยและตำราให้ได้ตรงตามความต้องการของทั้งครูผู้สอนและตัวผู้เรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562
2. เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มการวิจัยทางด้านการสอนขับร้องในประเทศไทย

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การวิจัยในหัวข้อเรื่อง การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562 เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการกำหนดกรอบแนวคิดโดยแบ่งตาม ประเภทของงานวิจัย ได้แก่ งานวิจัยตามลักษณะข้อมูล งานวิจัยตามประโยชน์ของงานวิจัย และงานวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัย รวมไปถึงใช้การอ้างอิงตามทฤษฎีการสอนดนตรี ประกอบไปด้วย ทฤษฎีการสอนดนตรีโคดาย (Kodaly Approach) ทฤษฎีการสอนดนตรีของออร์ฟ (Orff Schuwerk) ทฤษฎีการสอนดนตรีของดาลโครซ (Dalcroze Approach) ทฤษฎีการสอนดนตรีของซูซูกิ (Suzuki Method)

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

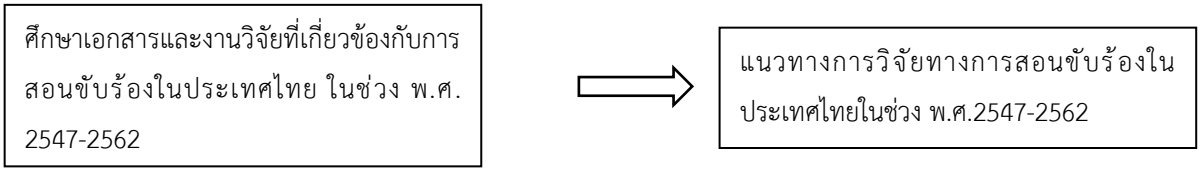

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในหัวข้อเรื่อง การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562 เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Document Research) ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องความหมายของงานวิจัย ประเภทของงานวิจัย ทฤษฎีการสอนดนตรี การขับร้อง การสอนขับร้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น
2. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล
3. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล
4. ขั้นตอนการนำเสนองานวิจัย

4.1 ขั้นตอนการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

4.1.1 การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในระหว่างเดือน ธันวาคม 2562 ถึง มกราคม 2563 โดยมีการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำมาวางแผนในงานวิจัย และเตรียมการเก็บข้อมูล

4.1.2 นำเสนอโครงร่างเพื่อขออนุมัติ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2563

4.2 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

4.2.1 ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลดังต่อไปนี้

- สำนักหอสมุดแห่งชาติ NATIONAL LIBRARY OF THAILAND
- สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (หอสมุดกลาง)
- ฐานข้อมูลงานวิจัยของ Thai LIS

4.2.2 ศึกษาเอกสารและฐานข้อมูลวิจัยจาก Thai LIS ที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องเพลงทั้งในระบบการศึกษาและนอกระบบการศึกษา ทุกระดับตั้งแต่ปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา

4.2.3 สร้างและคัดกรองงานวิจัยโดยแบ่งออกตามประเภทของงานวิจัย ทั้งในด้านของประโยชน์ของข้อมูล ได้แก่ งานวิจัยบริสุทธิ์ งานวิจัยประยุกต์ และงานวิจัยเชิงปฏิบัติ และในแง่ของลักษณะของข้อมูล เช่น งานวิจัยเชิงปริมาณ และงานวิจัยเชิงคุณภาพ

4.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการคัดกรอง มาทำการวิเคราะห์ และจำแนกออกเป็นประเด็นต่างๆ ตามที่กำหนด

4.3.2 เก็บข้อมูลเพิ่มเติม สำหรับส่วนที่ขาด

4.3.3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive) ตามแนวทางของวิทยานิพนธ์เชิงคุณภาพ

4.4 ขั้นตอนการนำเสนองานวิจัย

การนำเสนองานวิจัยในหัวข้อเรื่อง การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562 ใช้การวิเคราะห์ในแบบคัดกรองงานวิจัยโดยพิจารณาจาก ประเภทของงานวิจัย โดยนำเสนอในรูปแบบของตารางเปรียบเทียบ และใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive)

5. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2562 ผู้วิจัยค้นพบเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562 มีจำนวน 40 เรื่อง ซึ่งงานวิจัยประเภทงานวิจัยบริสุทธิ์มีจำนวนงานวิจัยมากที่สุด คือ มีจำนวน 28 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาคือ งานวิจัยประเภทวิจัยเชิงปฏิบัติ มีจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนที่มีจำนวนงานวิจัยน้อยที่สุด คือ งานวิจัยประเภทงานวิจัยประยุกต์มีจำนวน 4 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 10 เมื่อจำแนกงานวิจัยดนตรีศึกษาประเภทการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐานตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษา สามารถจำแนกงานวิจัยตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำแนกงานวิจัยดนตรีศึกษาประเภทการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐานตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษา

ประเภทขององค์ประกอบการจัดการศึกษา	ชื่อเรื่องงานวิจัย
(1) ด้านเนื้อหาสาระการจัดการศึกษาในระบบและหลักสูตร	1. การวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการขับร้องบทเพลงในพิธีมิสซาบูชาขอบพระคุณ (2552) 2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดนตรีพื้นบ้านอีสานเรื่องการขับร้องเพลงพื้นบ้านอีสาน (2547) 3. กระบวนการจัดการเรียนการสอนขับร้องเพลงชาติไทยโรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม (2556) 4. ปัจจัยความสำเร็จในการจัดกิจกรรมขับร้องคาราโอเกะสำหรับผู้สูงอายุไทย (2561)
(2) ด้านครูผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้	1. กระบวนการสื่อสารระหว่างผู้กำกับการขับร้องและนักร้องเพื่อพัฒนาการสำหรับการบันทึกเสียงเพลงไทยสากล (2550) 2. การสอนวิชาขับร้องสากล : กรณีศึกษาโรงเรียนดนตรีมีฟ้า (2550) 3. กลวิธีการสอนขับร้องเพลงไทยของครูสอนขับร้องเพลงไทยระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย (2557)
(3) ด้านสื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา	
(4) รูปแบบวิธีการเรียนการสอนการศึกษา	1. การวิเคราะห์ทางร้องเพลงแขกมอญ 3 ชั้น ทางพระยาเสนาะดุริยางค์ (แช่ม สุนทรวาทิน) (2550) 2. การศึกษาวิธีขับร้อง เพลงในตับนาคบาศของอาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน (2547) 3. ศึกษาเทคนิคการขับร้องประกอบการแสดงละครในของครูมัณฑนา อยู่ยั่งยืน กรณีศึกษา :เรื่องอิเหนาตอนบุษบาชมศาล-ตัดดอกไม้-ฉายกริช (2550) 4. การสอนวิชาขับร้องโดยใช้เทคนิค Speech Level Singing (SLS) : กรณีศึกษาแกรมมี่ ครูโรจน์ โวคอล สตูดิโอ (GRVS) (2554) 5. การขับร้องเพลงทะแยเถา ของครูอุ่น บัวเอี่ยม (2559)

ตารางที่ 1 จำแนกงานวิจัยดนตรีศึกษาประเภทการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐานตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษา

ประเภทขององค์ประกอบการจัดการศึกษา	ชื่อเรื่องงานวิจัย
	6. วิเคราะห์การขับร้องเพลงทยอยเดี่ยว : กรณีศึกษา ครูสุรางค์ ดุริยพันธุ์ (2550) 7. วิเคราะห์การขับร้องเพลงทยอยในและทยอยเขมรอัตราสามชั้นทางอาจารย์เจริญใจ สุนทรวาทิน (2549) 8. การวิเคราะห์เปรียบเทียบทางขับร้องเพลงแขกมอญ เถา (2550) 9. กลวิธีการขับร้องประกอบการแสดงโขนเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางลอยบททศกัณฑ์ กรณีศึกษาครูทัศนีย์ ขุนทอง (2549) 10. การศึกษาเทคนิคการขับร้องเพลงไทยบทพระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2549) 11. ศึกษาวิธีการขับร้องของ เสรี รุ่งสว่าง (2551) 12. ศึกษาวิธีการขับร้องของสมเศียร พานทอง (ชาย เมืองสิงห์) ศิลปินแห่งชาติ (2552) 13. แนวทางการฝึกซ้อมบทเพลงร้องของท่านผู้หญิงพวงร้อย อภัยวงศ์ (2561) 14. กลวิธีการขับร้องละครชาตรีของครูมัณฑนา อยู่ยั่งยืน (2559) 15. ดุษฎีบัณฑิตการแสดงดนตรีสร้างสรรค์: เทคนิคและรูปลักษณ์การร้องเพลงสำหรับนักร้องเสียงบาริโทนชาวไทย (2559) 16. วิธีการขับร้องหมอลำกลอน ของหมอลำ ป.ฉลาดน้อย (2559) 17. วิเคราะห์ทางขับร้องเพลงละครและเพลงหน้าพาทย์บทคอนเสิร์ต ตับนางลอยบ้านพาทยโกศล โดยครูอุษา แสงไพโรจน์ (2560) 18. การวิเคราะห์รูปแบบวิธีการขับร้องเพลงปรบไก่บ้านดอนข่อย จังหวัดเพชรบุรี (2557)
(5) ด้านสถานศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม	1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการของผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลานเข้าเรียนโรงเรียนดนตรีเอกชน หลักสูตรวิชาขับร้องในเขตกรุงเทพมหานคร (2557)
(6) ด้านผู้เรียน	1. การศึกษาความต้องการฝึกขับร้องในวัยกลางคนและวัยสูงอายุตอนต้น (2555) 2. การเตรียมความพร้อมในการทำการแสดงการขับร้องเพลงคลาสสิก (2559)

ตารางที่ 2 จำแนกงานวิจัยดนตรีศึกษาประเภทการวิจัยประยุกต์ตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษา

ประเภทขององค์ประกอบการจัดการศึกษา	ชื่อเรื่องงานวิจัย
(1) ด้านเนื้อหาสาระการจัดการศึกษาในระบบและหลักสูตร	1. การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและ ทักษะการขับร้องโดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับแนวคิดของโคดาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (2560)
(2) ด้านครูผู้สอน หรือ ผู้ให้การเรียนรู้	
(3) ด้านสื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา	1. การพัฒนาโปรแกรมการส่งเสริมความสามารถทางการขับร้องของครูปฐมวัยในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กวัยอนุบาลโดยการประยุกต์ใช้แนวคิดทางดนตรีของโคดาย (2547) 2. เทคโนโลยีสื่อประสมสอนหลักการขับร้องเพลงไทยเดิมสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (2555)
(4) รูปแบบวิธีการเรียนการสอนการศึกษา	
(5) ด้านสถานศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม	1. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เยาวชนด้านการขับร้องเพลงซอพื้นเมือง เพื่อเสนอแนวคิดการเมืองภาคพลเมือง (2552)
(6) ด้านผู้เรียน	

ตารางที่ 3 จำแนกงานวิจัยดนตรีศึกษาประเภทการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษา

ประเภทขององค์ประกอบการจัดการศึกษา	ชื่อเรื่องงานวิจัย
(1) ด้านเนื้อหาสาระการจัดการศึกษาในระบบและหลักสูตร	1. การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาขับร้องเพลงไทยทั่วไปเรื่องเพลงระบำสวัสดิรักษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาชีพเฉพาะเลือกเสรีคีตศิลป์ไทย ระดับนาฏศิลปชั้นกลางปีที่ 2 (2549) 2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นดนตรีพื้นบ้านอีสานเรื่องการขับร้องเพลงพื้นบ้านอีสาน (2547)
(2) ด้านครูผู้สอน หรือ ผู้ให้การเรียนรู้	
(3) ด้านสื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา	1. ผลการใช้บทเรียนแผ่นวีดิทัศน์คาราโอเกะเพื่อฝึกทักษะการขับร้องเพลง ไทยเดิมลาวเจริญศรีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (2549) 2. การศึกษาประสิทธิภาพชุดฝึกทักษะการหายใจสำหรับวงขับร้องประสานเสียงโรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา จังหวัดนครราชสีมา (2560) 3. ชุดการสอนขับร้องเพลงชาติไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (2554) 4. ชุดการสอนขับร้องเรื่องการหายใจสำหรับนักเรียนอายุ 12-16 ปี (2553)

ตารางที่ 3 จำแนกงานวิจัยดนตรีศึกษาประเภทการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษา

ประเภทขององค์ประกอบการจัดการศึกษา	ชื่อเรื่องงานวิจัย
	5. การพัฒนาแบบฝึกทักษะ เรื่องการขับร้องเพลงไทย อัตราจังหวะสองชั้น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนปักธงชัยประชานิรมิต อำเภอปักธงชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 31 (2559)
(4) รูปแบบวิธีการเรียนการสอนการศึกษา	1. การศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนขับร้องของนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ระหว่างกลุ่มที่ใช้วิธีสอนซึ่งปรับปรุงจากวิธีสอนดนตรีแบบโคดายกับกลุ่มที่ใช้วิธีสอนปกติ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 50 จังหวัดขอนแก่น (2558)
(5) ด้านสถานศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม	
(6) ด้านผู้เรียน	

จากการจำแนกงานวิจัยดนตรีศึกษาทั้ง 3 ประเภทคือ การวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐาน การวิจัยประยุกต์ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในการวิจัยเรื่องการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562 ได้ผลสรุปตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4 จำแนกงานวิจัยดนตรีศึกษาทั้ง 3 ประเภท ตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษา

ประเภทของการวิจัย องค์ประกอบของการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ	การวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐาน (จำนวนเรื่อง/คิดเป็น %)	การวิจัยประยุกต์ (จำนวนเรื่อง/คิดเป็น %)	การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (จำนวนเรื่อง/คิดเป็น %)
(1) ด้านเนื้อหาสาระการจัดการศึกษาในระบบและหลักสูตร	4 เรื่อง = 14.2%	1 เรื่อง = 25%	2 เรื่อง = 25%
(2) ด้านครูผู้สอน หรือ ผู้ให้การเรียนรู้	3 เรื่อง =10.7 %	0 เรื่อง = 0%	0 เรื่อง = 0 %
(3) ด้านสื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา	0 เรื่อง = 0 %	2 เรื่อง = 50%	5 เรื่อง = 62.5%
(4) รูปแบบวิธีการเรียนการสอนการศึกษา	18 เรื่อง = 64.2%	0 เรื่อง = 0%	1 เรื่อง = 12.5%
(5) ด้านสถานศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม	1 เรื่อง = 3.5%	1เรื่อง = 25%	0 เรื่อง = 0%
(6) ด้านผู้เรียน	2 เรื่อง = 7.1%	0เรื่อง = 0%	0 เรื่อง = 0%

6. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “การวิจัยเรื่องการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนขับร้องในประเทศไทย ในระหว่างปี พ.ศ. 2547-2562” โดยผู้วิจัยศึกษาจากงานวิจัยทางดนตรีศึกษาย้อนหลัง 16 ปี และเขียนเสนอผลในเชิงวิเคราะห์โดยกำหนดการจำแนกตามประเภทประโยชน์จากงานวิจัย การจำแนกตามองค์ประกอบของการจัดการศึกษา สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

6.1 ทางด้านเนื้อหาสาระการจัดการศึกษาในระบบ พบว่า เมื่อลำดับการทำงานวิจัยด้านต่าง ๆ โดยวิเคราะห์จากประเภทประโยชน์ของงานวิจัย จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ด้านการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐาน รองลงมา คือ ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และน้อยที่สุดคือการวิจัยประยุกต์ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนงานวิจัยมีความสนใจทางด้านการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐานโดยเน้นไปที่การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีประโยชน์ในการสอนขับร้องเนื่องจากการศึกษาการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐานโดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาสาระการจัดการศึกษานั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ วุทธิศักดิ์ โภชนุกูล (2546, 16) ที่กล่าวว่า การสอนนั้นเป็นระบบย่อยระบบหนึ่งในระบบการศึกษาใหญ่ ซึ่งในการดำเนินงานของระบบการสอน ครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนการสอนและตั้งวัตถุประสงค์ของการเรียนนั้นให้ดีเสียก่อน เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการสอน ตลอดจนเตรียมเนื้อหาบทเรียนและวิธีการสอนเพื่อที่จะดำเนินการสอนให้ได้ผลลัพธ์คือการที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะมีการพัฒนาการสอนขับร้องทางด้านการพัฒนาหลักสูตรและนำเอาทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลมาปรับใช้ต่อไปในอนาคต

6.2 ทางด้านครูผู้สอน หรือผู้ให้การเรียนรู้ พบว่า เมื่อลำดับการทำงานวิจัยด้านต่าง ๆ โดยวิเคราะห์จากประเภทประโยชน์ของงานวิจัย จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด พบว่ามีผู้ศึกษาด้านการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐานเพียงด้านเดียวโดยไม่พบการค้นคว้าเกี่ยวกับการวิจัยประยุกต์ และการวิจัยเชิงปฏิบัติ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนงานวิจัยมีความสนใจทางด้านการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐานที่มุ่งเน้นไปที่กระบวนการสื่อสารวิธีการสอนของครูผู้สอน ซึ่งจะมีประโยชน์ในการสอนขับร้องเนื่องจากการให้ความสำคัญกับผู้สอนนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ (ปิ่นศิริ ศิริปิ่น, 2551) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้ที่จะร้องเพลงได้ไพเราะจะต้องผ่านการเรียนรู้และฝึกฝนมาอย่างถูกวิธี บางคนมีพื้นฐานเสียงที่ดีก็สามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ โดยควรจะต้องมีผู้สอน เพื่อบอกข้อผิดพลาด จุดบกพร่องและสิ่งที่ควรแก้ไข รวมทั้งเป็นกระจกส่องและแสดงตัวอย่างที่ถูกต้อง ดังนั้นครูผู้สอน และตำราสำหรับการสอนจึงเป็นส่วนสำคัญ ที่จะช่วยพัฒนาการร้องของผู้เรียน

6.3 ทางด้านสื่อและอุปกรณ์สำหรับการศึกษา พบว่า เมื่อลำดับการทำงานวิจัยด้านต่าง ๆ โดยวิเคราะห์จากประเภทประโยชน์ของงานวิจัย จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ รองลงมา คือ ด้านการวิจัยประยุกต์ และด้านที่ไม่พบการศึกษาวิจัยคือ ด้านการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐาน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนงานวิจัยมีความสนใจทางด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการทางด้านการสร้างสื่อการเรียนรู้ แบบฝึกหัดและชุดการสอน ซึ่งจะมีประโยชน์ในการสอนขับร้องเนื่องจากสอดคล้องกับแนวคิดของออร์ฟที่ว่าสื่อการสอน ประสบการณ์จากการพูดและการเคลื่อนไหว จะช่วยให้เด็กมีค วามเข้าใจเกี่ยวกับจังหวะ ซึ่งพัฒนาไปสู่ความเข้าใจดนตรีและความสามารถในการปฏิบัติทักษะดนตรีในด้านต่าง ๆ เช่น การร้องเพลงและการเล่นเครื่องดนตรีต่าง ๆ เป็นต้น สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ออร์ฟเน้นในการสอนดนตรีสำหรับเด็ก คือพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก แบบฝึกหัดต่าง ๆ ใน “สคูลเวอร์ค” เปิดโอกาสให้เด็กได้มีการคิดค้นทดลองโดยใช้ปฏิภาณไหวพริบทางดนตรีอย่างอิสระอยู่ตลอดเวลา (สมชาย อมะรักษ์, 2542, 148-149) ดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะมีการพัฒนาการสอนขับร้องทางด้านการสรรค์สร้างสื่อการสอนและอุปกรณ์ รวมไปถึงแบบฝึกในเชิงปฏิบัติให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นไปในอนาคต

6.4 ทางด้านรูปแบบวิธีการเรียนการสอนการศึกษา พบว่า เมื่อลำดับการทำงานวิจัยด้านต่าง ๆ โดยวิเคราะห์จากประเภทประโยชน์ของงานวิจัย จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ด้านการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐาน รองลงมา คือ ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และด้านที่ไม่พบการศึกษาวิจัยคือ ด้านการวิจัยประยุกต์ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนงานวิจัยมีความสนใจทางด้านการศึกษาเทคนิคในการขับร้อง แนวทางการฝึกซ้อมรวมไปถึงรูปแบบวิธีการสอนของชั้นครูที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทางด้านการขับร้องเพลง ซึ่งจะมีประโยชน์ในการสอนขับร้องเนื่องจากการสร้างงานวิจัยบริสุทธิ์โดยนำรูปแบบวิธีการสอนและการฝึกซ้อมของครูอาจารย์มาเป็นแบบอย่างนั้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

เอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นส่วนที่จะช่วยเผยแพร่ให้เทคนิควิธีในการเรียนขับร้องให้บุคคลที่สนใจต่อไป นอกจากนั้นแล้วยังช่วยอำนวยความสะดวกให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

6.5 ทางด้านสถานศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม พบว่า เมื่อลำดับการทำงานวิจัยด้านต่าง ๆ โดยวิเคราะห์จากประเภทประโยชน์ของงานวิจัย จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด พบว่าด้านการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐาน และด้านการวิจัยประยุกต์มีการศึกษาค้นคว้าในจำนวนเท่ากัน และด้านที่ไม่พบการศึกษาวิจัยคือ ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนงานวิจัยมีความสนใจทางด้าน การวิจัยเกี่ยวกับสถานศึกษาและบรรยากาศแวดล้อมค่อนข้างน้อย โดยงานที่พบนั้นจะมุ่งเน้นไปที่ปัจจัยในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนขับร้องเป็นหลัก ซึ่งจะมีประโยชน์ในการสอนขับร้องเนื่องจากปัจจัยแวดล้อมเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการเรียนขับร้องของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของออร์ฟ โดย ภูมรินทร์ ฝาชัยภูมิ (2560, 23) เขียนไว้ว่าเขาสังเกตว่าเมื่อเด็กแสดงออกทางดนตรีในสภาพแวดล้อมที่เป็นปรกติไม่มีกฎเกณฑ์อะไรบังคับเด็กสามารถใช้ดนตรีในการเคลื่อนไหวและภาษาพูดไปพร้อมกัน ในขณะเดียวกันซูซูกิเชื่อว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้เด็กเป็นวิธีพัฒนาความสามารถต่าง ๆ ของเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมทางดนตรีให้เด็กเป็นหัวใจสำคัญมากสำหรับซูซูกิ ดังนั้นจึงควรที่จะศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาการสอนขับร้องทางด้านการจัดสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมให้มากขึ้นในอนาคต

6.6 ทางด้านผู้เรียน พบว่า เมื่อลำดับการทำงานวิจัยด้านต่าง ๆ โดยวิเคราะห์จากประเภทประโยชน์ของงานวิจัย จากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด พบว่าด้านการวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐานเป็นเพียงงานวิจัยประเภทเดียวที่พบการศึกษาค้นคว้าในด้านนี้ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนงานวิจัยมีความสนใจทางด้านการศึกษาความต้องการของผู้เรียน และการเตรียมความพร้อมในการแสดงการขับร้องของผู้เรียนเป็นส่วนมาก ซึ่งจะมีประโยชน์ในการสอนขับร้องเนื่องจาก การศึกษาความต้องการของแต่ละช่วงวัยในการฝึกขับร้อง ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อนำไปเจาะกลุ่มในการประชาสัมพันธ์ได้ตรงกับกลุ่มความต้องการ อีกทั้งยังได้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนของการจัดการหลักสูตรที่เหมาะสมแก่ผู้สนใจเรียนขับร้องต่อไป

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยพบว่า งานเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่อยู่ในฐานข้อมูลวิจัยของโครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และจากหอสมุดของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยของนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา จึงเป็นงานวิจัยเพื่อขอสำเร็จการศึกษา ส่วนงานวิจัยที่เกิดจากครูผู้สอนหรือ ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือ อุดมศึกษา ยังมีจำนวนน้อย และงานวิชาการพวกตำราบทความที่เกี่ยวข้องกับการขับร้องมีจำนวนน้อย และบางเล่มก็ไม่ได้อยู่ในฐานข้อมูลที่กำหนดไว้ จึงทำให้งานวิจัยนี้อาจไม่ครอบคลุมจำนวนงานวิชาการทางด้านขับร้องที่เกิดขึ้นทั้งหมดในประเทศไทย ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวโน้มของการสอนวิชาขับร้องในประเทศไทย ซึ่งต้องใช้ระเบียบวิธีวิจัย และกระบวนการศึกษาที่เหมาะสม เนื่องจากการศึกษาเอกสารจะช่วยเพียงการเห็นภาพรวมของข้อมูล แต่การวิจัยเชิงปฏิบัติการจะช่วยให้เห็นแนวโน้มของการจัดการศึกษาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

8. เอกสารอ้างอิง

ไขแสง ศุขะวัฒนะ. (2541). *สังคีตนิยมว่าด้วยดนตรีตะวันตก*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ดวงใจ อมาตยกุล. (2545). เอกสารคำสอนวิชาการสอนขับร้อง ภาควิชาดุริยางค์ศิลป์ [เอกสารประกอบการสอน]. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงใจ อมาตยกุล. (2561). “กระบวนแบบดวงใจ: งานวิจัยสร้างสรรค์เพื่อสร้างเสริมเทคนิคการขับร้องระดับอาชีพ”. *วารสารดนตรีรังสิต*, 13(2), 18.

ปิ่นศิริ ศิริปิ่น. (2551). *ร้องเพลง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ก.พล.

พีรพงษ์ แก้วแท้. (2562). สงสัยไหม สไตล์การร้องเพลงแบบไหนที่ยากที่สุดในโลกกันนะ?. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2563, จาก https://www.fungjaizine.com/quick_read/snacks/hardest-singing-style

กาญจนา อินทรสุนานนท์. (2559). “ดนตรีศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพจิตใจ”. *สารานุกรมศึกษาศาสตร์ (Encylopedia of Education) มศว.* 51, 45-49, จาก http://ejournals.swu.ac.th/index.php/ENEDU/article/view/7822

ปัญญา รุ่งเรือง. (2546). *ประวัติการดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

วุทธิศักดิ์ โภชนุกูล. (2546). *ผลของการสอนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปฏิบัติขลุ่ยเพียงออของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ปัตตานี.

สมชาย อมะรักษ์. (2542). *ดนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย*. กาญจนบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.

ภูมรินทร์ ฝาชัยภูมิ. (2560). “ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่ใช้ชุดการฝึกกีตาร์เบื้องต้นตามแนวคิดของซูซูกิในโรงเรียนดนตรีวรรณกานต์ จังหวัดขอนแก่น”. *Journal of the way human society*. 5(1), 249-271.

Sugars, J. M. (2009). *Trends of Vocal Warm-ups and Vocal Health From the Perspective of Singing and Medical Professionals*. The University of Texas at Austin, Texas.

ระบำนาฏยรังสรรค์ : การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนรูปแบบมัลติมีเดีย

THE NATAYARANGSAN SOUTHERN FOLK DANCE: DEVELOPING MULTIMEDIA TEACHING TOOLS

รวิสรา ศรีชัย[1]*

Rawisara Srichai[1]*

บทคัดย่อ

วิจัยเรื่องการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนระบำนาฏยรังสรรค์รูปแบบมัลติมีเดีย เป็นการวิจัยกึ่งทดลองโดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 1.เก็บข้อมูลด้านประวัติองค์ประกอบการแสดงและท่ารำของระบำนาฏยรังสรรค์ 2.ผลิตสื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์และประเมินผลสื่อด้วยแบบสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ 3.ทดลองใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์ในรายวิชาระบำนาฏยรังสรรค์ 1 กับนักศึกษาสาขาวิชานาฏยรังสรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีการศึกษา 2559 แล้วโดยใช้แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนด้านทักษะการปฏิบัติท่ารำระบำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนการสอนรูปแบบมัลติมีเดียบนเครือข่ายอินเตอร์เน็ตระบำนาฏยรังสรรค์เพื่อหาประสิทธิภาพและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์

ผลการศึกษา ระบำนาฏยรังสรรค์เป็นผลงานสร้างสรรค์ของโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ซึ่งระบำนาฏยรังสรรค์ได้บรรจุเป็นระบำในรายวิชาระบำนาฏยรังสรรค์ 1 มีระบำที่นำมาผลิตสื่อ 3 ระบำ คือ ระบำบาติก มีแนวคิดความสวยงามของผ้าบาติกและความพลิ้วไหวของผ้าบาติก ระบำสังข์ศรีสงขลามีแนวคิดนำเสนอความเชื่อเกี่ยวกับสังข์ สังข์บนพานเป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสงขลาและสื่อความเป็นสิริมงคล ระบำเทพนิมิตนวลทองสำลีมีแนวคิดนำเสนอตำนานการเกิดท่ารำโนรา ตอนที่นางนวลทองสำลีซึ่งเป็นธิดาของเจ้าพระสายฟ้าฟาดนิมิตเห็นเทพธิดามาร่ายรำให้ดู การร่ายรำนั้นมีทั้งหมด 12 ท่า ผลการประเมินการปฏิบัติท่ารำของผู้เรียนโดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลโดยใช้แบบสังเกตการปฏิบัติท่ารำ ผลการประเมินอยู่ในระดับดี และดีกว่าการเรียนการสอนโดยไม่ใช้สื่อมัลติมีเดียที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ: ระบำนาฏยรังสรรค์, การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน , สื่อมัลติมีเดีย

Abstract

this research is a part-research part experiment with the purpose of developing multimedia teaching tools on the Natayarangsan online platform to achieve the end goal of using Natayarangsan multimedia.

The results of this study

Natayarangsan is a creative performance from the traditional dance and drama program at Faculty of Fine Arts SongKhla Rajabhat University. The Natayarangsan dance has been published into the curriculum

[1] อาจารย์ สาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, Email: rawisara.sr@skru.ac.th

of the Natayarangsan 1 course in three different forms of dances. These include: the display of the Batik cloth's beauty through the **Batik dance**, the beliefs about conch shells expressed through the **Sung Sri Songkhla dance**, and the origins of Nora (a traditional south Thailand dance form) told through the **Thepnimit Nuanthongsumli dance**.The results are actually better than that of those who were not taught using the multimedia tools, whose performances were only of average satisfaction. The researcher has, since then, continued to produce these Natayarangsan multimedia tools and have also published them on Faculty of Fine Arts SongKhla Rajabhat University's website.

Keyword: Rabaam Nattayarangsan, teaching tool, multimedia

1. บทนำ

นาฏศิลป์ไทย เป็น ศาสตร์หนึ่งของศิลปะ ที่ใช้ทักษะการปฏิบัติเพื่อนำสู่การเรียนรู้ ผู้เรียนต้องใช้ประสาทสัมผัสทั้งทางสายตาเพื่อจดจำท่ารำ ใช้การได้ยินเพื่อฟังดนตรีและจังหวะ จากนั้นจึงประมวลมาสู่การเคลื่อนไหวของอวัยวะต่างๆในร่างกาย รูปแบบการเรียนการสอนของนาฏศิลป์เชื่อกันว่าน่าจะสืบทอดมาตามแบบแผนละครหลวงในรัชกาลที่ 2 ผ่านมาทางละครเจ้าคุณมารดาเอม ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวและมาสู่ละครวังสวนกุหลาบ จากนั้นคุณครูลมุล ยมะคุปต์ ตัวละครพระในวังสวนกุหลาบ ได้นำรูปแบบการสอนจากสำนักละครวังสวนกุหลาบ มาวางรากฐานเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนให้กับวิทยาลัยนาฏศิลป์สืบมาจนปัจจุบัน (ปรเมษฐ์ บุณยะชัย, 2543 : 10-15)

รูปแบบการเรียนการสอนตามแบบแผนของละครวังสวนกุหลาบ จะเริ่มด้วยเพลงที่มีกระบวนท่ารำอันเป็นพื้นฐานสำคัญแล้วค่อยเพิ่มลำดับความยากของท่ารำให้มากขึ้นในเพลงลำดับต่อไป ซึ่งการเรียนการสอนนาฏศิลป์มีลำดับเพลงที่ใช้ถ่ายทอดดังนี้ เพลงช้า เพลงเร็ว, เพลงหน้าพาทย์ชั้นต้น, เพลงแม่บทเล็ก, เพลงระบำสี่บท, เพลงแม่บทใหญ่,รำตีบทต่างๆจากบทละคร,ระบำต่างๆและรำเพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง (ปรเมษฐ์ บุณยะชัย, 2543: 20-22)

วิธีการสอน ใช้การถ่ายทอดท่ารำแบบสาธิตและให้ปฏิบัติตาม โดยในตอนเริ่มแรก ครูผู้สอนจะเป็นผู้รำนำหน้าให้ผู้เรียนปฏิบัติตาม จากนั้นจะให้ผู้เรียนปฏิบัติท่ารำด้วยตนเองโดยให้ฝึกฝน ทบทวนหลายครั้งจนปฏิบัติได้เอง ในขณะเดียวกันก็จะมีครูผู้สอนคอยแก้ไขจุดบกพร่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการฝึกทักษะให้เกิดความชำนาญ คือ การฝึกซ้ำและบ่อยครั้งจนจำได้ กล่าวได้ว่า วิธีการสอนที่ปรากฏอยู่ในวิทยาลัยนาฏศิลป กรมศิลปากรในปัจจุบัน หรือแม้แต่สถาบันอื่นที่มีการสอนนาฏศิลป์ ก็ได้รับอิทธิพลไปจากละครวังสวนกุหลาบทั้งสิ้น (ปรเมษฐ์ บุณยะชัย, 2543:24-28)

รูปแบบการศึกษาในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากการเรียนนี้จึงต้องพัฒนาในห้องเรียนไปสู่การเรียนในห้องเรียนขนาดใหญ่และการศึกษาทางไกล ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการพัฒนาสื่อการสอนโดยการนำสื่อเทคโนโลยีระดับสูงมาใช้เพื่อให้ครูและนักเรียนสามารถสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กิดานันท์ มลิทอง, 2544: 2) สื่อมัลติมีเดียมีการใช้สีภาพเคลื่อนไหวเสียงนานาประเภท จะเป็นการเพิ่มความเหมือนจริงและช่วยเพิ่มแรงจูงใจเร้าใจและกระตุ้นการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนให้เกิดความอยากเรียนรู้ อีกทั้งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนที่เรียนช้า สามารถเรียนไปได้ตามความสามารถของตนโดยสะดวกอย่างไม่รีบเร่งโดยไม่ต้องอายคนอื่น (กิดานันท์ มลิทอง, 2548 : 238)

ระบำนาฏยรังสรรค์ เป็นผลงานสร้างสรรค์ระบำพื้นบ้านภาคใต้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่เริ่มต้นสร้างสรรค์โดยนักศึกษาและอาจารย์สาขาวิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูสงขลา (ปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา) ซึ่งระบำสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อนำเสนอวิถีชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมภาคใต้ ที่สร้างสรรค์ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์โดยการกำหนดแนวคิด ออกแบบท่ารำ ออกแบบองค์ประกอบการแสดง แล้วนำเสนอผลงานต่อคณาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขจนผลงานระบำนาฏยรังสรรค์สามารถออกแสดงสู่สาธารณะได้ จึงจัดได้ว่าเป็นผลงานระบำนาฏยรังสรรค์ (รจนา ศรีใส, 2542 : 1) ผลงานระบำนาฏยรังสรรค์ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2522 จนปัจจุบัน มีอยู่หลากหลายชุด ต่อมาโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้พัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรีขึ้น โดยนำระบำนาฏยรังสรรค์ที่มีอยู่หลากหลายชุดมาบรรจุเป็นรายวิชาระบำนาฏยรังสรรค์ 1เป็นวิชาบังคับเรียนของหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏยรังสรรค์

รายวิชาระบำนาฏยรังสรรค์ 1 มีจุดมุ่งหมายของรายวิชาเพื่อเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาแนวคิดและองค์ประกอบการแสดงระบำนาฏยรังสรรค์และสามารถปฏิบัติการแสดงในชุด ระบำบาติก ระบำสังข์ศรีสงขลา ระบำเพลงผ้าเกาะยอลายทอราชวัตร ระบำเทพนิมิตนวลทองสำลี ในการเรียนการสอนในรูปแบบเดิมที่ผู้สอนเป็นผู้สาธิตในฐานะครูต้นแบบถ่ายทอดท่ารำในห้องเรียน ผู้เรียนปฏิบัติท่ารำตามครูต้นแบบผู้ทอด ซึ่งการถ่ายทอดนั้นผู้เรียนต้องอาศัยการจำท่ารำและจำท่ารำให้ได้

ในวิธีการเรียนปฏิบัติอย่างเดิม แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมนอกเวลาเรียนด้วยตนเอง ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนรายวิชาระบำนาฏยรังสรรค์ได้สำรวจความต้องการจากผู้เรียนพบว่า รายวิชาระบำนาฏยรังสรรค์1 ยังขาดสื่อออนไลน์ที่ใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพิ่มเติมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ การผลิตสื่อมัลติมีเดียจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นเครื่องมือเพิ่มความรู้และการฝึกปฏิบัติทักษะการรำของผู้เรียนได้มากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะผลิตสื่อการสอนมัลติมีเดียและนำไปทดลองใช้กับผู้เรียนเพื่อหาประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของการใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

พัฒนาสื่อการเรียนการสอนรูปแบบมัลติมีเดียบนเครือข่ายอินเตอร์เน็ตระบำนาฏยรังสรรค์เพื่อหาประสิทธิภาพและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์

3. แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

สื่อกับผู้เรียน สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญและคุณค่าต่อผู้เรียน เป็นสิ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาบทเรียนได้ง่ายในระยะเวลาอันสั้น อีกทั้งสื่อยังช่วยกระตุ้นและสร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนทำให้เกิดความรู้สนุกสนาน ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจได้ตรงกัน

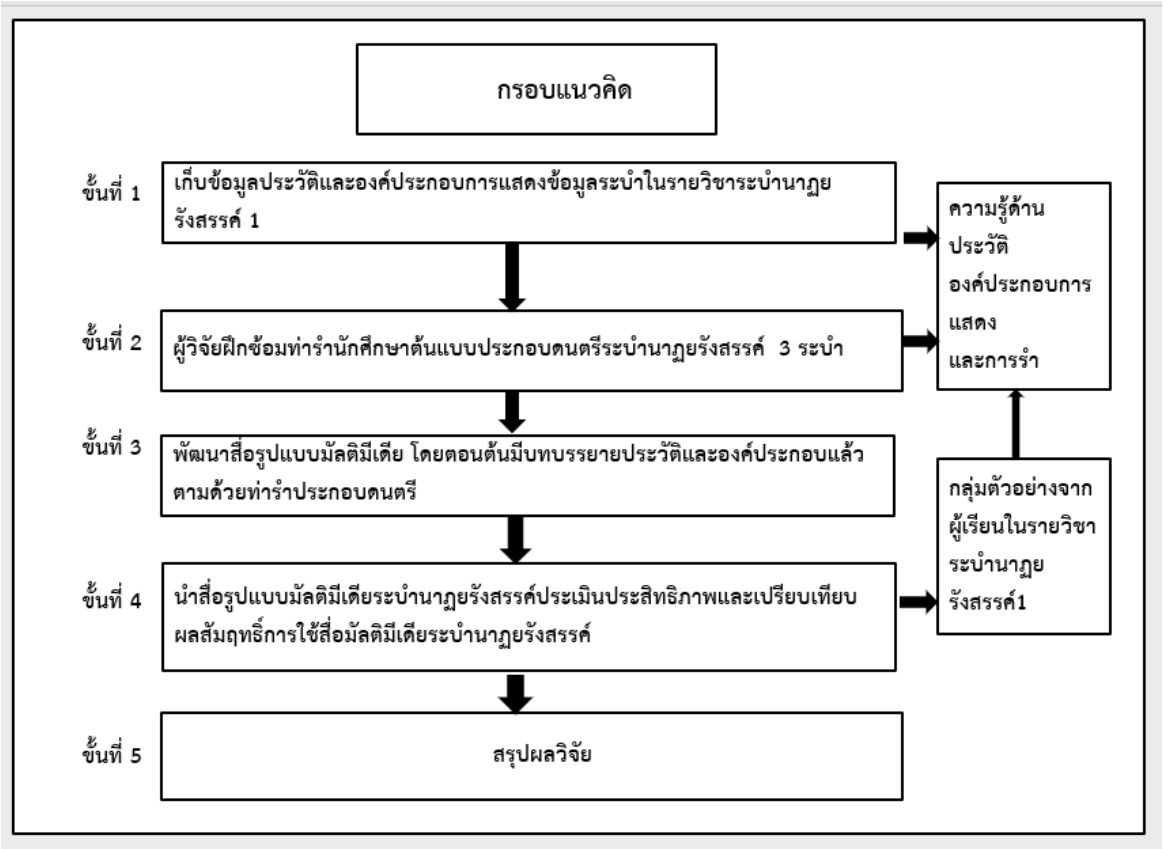

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนวิชาระบำนาฏยรังสรรค์ ในหลักสูตรนาฏยรังสรรค์ ชั้นปีที่ 1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีการศึกษา 2559 จำนวน 14 คนโดยผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีจุดมุ่งหมาย หรือเลือกแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) (สุวิมล ติรกานันท์, 2551:171) เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1 เก็บข้อมูลด้านประวัติองค์ประกอบการแสดงและท่ารำของระบำนาฏยรังสรรค์โดยการศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์

4.2 ผลิตสื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์สื่อมัลติมีเดียนำเสนอประวัติและท่ารำประกอบเพลง ทั้งหมด 3 ระบำได้แก่ ระบำบาติก ระบำสังข์ศรีสงขลา และระบำเทพนิมิตนวลทองสำลี แล้วประเมินสื่อด้วยแบบประเมินสื่อจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านท่ารำมีความคมชัด, ภาพท่ารำ, เสียงดนตรี, การเคลื่อนไหว, ตำแหน่งการการรำ, ความง่ายและสะดวกในการใช้สื่อ, เป็นสื่อที่สามารถปฏิบัติท่ารำได้ด้วยตนเอง, และเป็นสื่อที่มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนรายวิชาระบำนาฏยรังสรรค์ 1 และสัมภาษณ์จากกลุ่มทดลองผู้ใช้สื่อระบำนาฏยรังสรรค์จำนวน 7 คน

4.3 ทดลองใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์ในรายวิชาระบำนาฏยรังสรรค์ 1 กับนักศึกษาสาขาวิชานาฏยรังสรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีการศึกษา 2559 จากนั้นผู้วิจัยถ่ายทอดระบำนาฏยรังสรรค์ด้านทักษะการปฏิบัติท่ารำระบำทั้ง 3 ชุดให้กับกลุ่มทดลองแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่ม A เป็นกลุ่มทดลองจำนวน 7 คน และกลุ่ม B กลุ่มควบคุมจำนวน 7 คน แล้วใช้แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนก่อนใช้สื่อการสอนและหลังใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์ 1 ทดลองใช้สอนกับกลุ่ม A เพื่อการหาประสิทธิภาพของการใช้สื่อ

4.4 รายงานผลการวิจัย โดยนำเสนอเป็นรูปเล่มรายงาน แบ่งเป็น 5 บท และบันทึกสื่อการสอนระบำนาฏยรังสรรค์ระบบมัลติมีเดียลงบนแผ่นซีดีรอมพร้อมทั้งนำเผยแพร่บนเครือข่ายอินเตอร์เน็ต

5. สรุปผลการวิจัย

5.1 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนรูปแบบมัลติมีเดียบนเครือข่ายอินเตอร์เน็ตระบำนาฏยรังสรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติและองค์ประกอบการแสดง พบว่า

5.1.1 ระบำบาติก ระบำบาติกเป็นระบำนาฏยรังสรรค์ ที่เป็นผลงานสร้างสรรค์ของนักศึกษากลุ่ม 384106 และอาจารย์หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันราชภัฏสงขลา มีอาจารย์ปัทมาพร ชเลิศเพ็ชร ระบำบาติกที่นำเสนอความพลิ้วไหวของผ้าบาติก โดยการแสดงชุดนี้ได้เริ่มต้นการแสดงในงานแรก เมื่อ พ.ศ. 2541 งานแล้โด้โหรมศิลปกรรม ครั้งที่ 1 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยงานมีแนวคิดเรื่องผ้าบาติก รูปแบบการแสดงเป็น 3 ช่วง ดังนี้ช่วงที่ 1 ช่วงท่าออก ช่วงที่ 2 ช่วงเขียนลวดลายผ้าบากติก ช่วงที่ 3 ช่วงโชว์ผ้าบาติก หลังจากชุดนี้ได้เผยแพร่ไปแล้วนั้นได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง แล้วนำเสนอต่อกรรมการบริหารโปรแกรมวิชา ท่ารำได้สร้างสรรค์ท่ารำแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทย ใช้วงดนตรีพื้นบ้านโนราที่ ครูควน ทวนยก ศิลปินแห่งชาติเป็นผู้บรรจุเพลงขึ้น ใช้ 2 เพลงที่มีจังหวะช้าและเร็ว เครื่องแต่งกายของระบำบาติกได้แนวคิดมาจากความงามของลวดลายผ้าบาติกและสีสันของอันสดใสที่มีรูปแบบเรียบง่ายและเป็นเอกลักษณ์ของภาคใต้ เครื่องแต่งกายระบำนุ่งผ้าบาติกลายดอกไม้ เสื้อเกาะอก เครื่องประดับข้อมือ ต้น สร้อยคอและปิ่นแผงเต็มหัวที่นำเสนอเป็น

รูปที่ 1 ระบำบาติก

5.1.2 ระบำสังข์ศรีสงขลา เป็นนาฏรังสรรค์ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยนักศึกษาโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละครกลุ่ม 444306 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยมีอาจารย์ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา กลุ่มนักศึกษาเริ่มเก็บข้อมูลเกี่ยวกับสังข์ในบริบทต่าง ๆ ได้แก่ สังข์บนพานเป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดสงขลา สังข์เป็นอาวุธของพระนารายณ์ เทพเจ้าสูงสุดของฮินดู สังข์ยังเป็นตัวแทนแห่งความร่มเย็น ความเป็นสิริมงคลต่าง ๆ หอยสังข์เป็นสิ่งสำคัญงานพิธีมงคลต่าง ๆ ทางศาสนา เมื่อสร้างสรรค์เป็นระบำแล้วได้นำเสนอต่อคณะกรรมการของโปรแกรมวิชาเมื่อ พ.ศ. 2547 ระบำสังข์ศรีสงขลา มีแนวคิดจากสังข์อันเป็นตราประจำจังหวัดสงขลา รวมทั้งนำความหมายของสังข์และน้ำสังข์ที่หลั่งความเป็นสิริมงคลในพิธีกรรมต่าง ๆ บรรจุเพลงโดย นายอภิชาต คัญทะชา ศิลปินพื้นบ้านรองเง็งวงอัสลีมาลา ได้นำเอาเพลงรองเง็งพื้นบ้านภาคใต้ตอนล่างมาปรับปรุงขึ้นเพื่อให้เป็นเพลงประกอบระบำ โดยเพลงที่ใช้มี 2 เพลง ได้แก่ เพลงอีนังยาวอและเพลงดามะ เครื่องแต่งกายของระบำสังข์ศรีสงขลา ได้แนวคิดมาจากการแต่งกายของอินเดียที่กำหนด การใช้สีของรุ้ง 7 สี คือ สีม่วง สีคราม สีน้ำเงิน สีเขียว สีเหลือง สีแสด สีแดง

รูปที่ 2 ระบำสังข์ศรีสงขลา

5.1.3 ระบำชุดเทพนิมิตนวลทองสำลี เป็นระบำที่ประดิษฐ์ท่ารำขึ้นโดยนักศึกษา โปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการละคร กลุ่ม 474306 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา โดยมีอาจารย์โอภาส อิสโมเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา นักศึกษาจึงได้ออกเก็บข้อมูลและดำเนินการนำเสนอแนวคิดของการแสดง เป็นระบำที่นำเสนอความเชื่อจากตำนานการเกิดท่ารำโนราตามคำบอกเล่าของขุนอุปถัมภ์นรากร ซึ่งเป็นครูโนราคนแรกที่สอนรำโนราของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา แล้วนำเสนอระบำชุดนี้ต่อคณะกรรมการของโปรแกรมวิชานาฏศิลป์และการแสดงใน พ.ศ. 2550 มีแนวคิดว่านางนวลทองสำลีเป็นต้นแบบท่ารำโนรา รูปแบบการแสดงมี 4 ช่วง ช่วงที่ 1 นางนวลทองสำลีออกแนะนำตัวเองแล้วนอนหลับฝัน ช่วงที่ 2

เทพยดาเข้าฝันนางนวลทองสำลีและแสดงท่ารำให้นางนวลทองสำลีรำตามท่ารำของเทพยดา ช่วงที่ 3 เทพยดาและนางนวลทองสำลีร่ายรำร่วมกัน ช่วงที่ 4 นางนวลทองสำลีตื่นจากฝันและทบทวนท่ารำโนรา ใช้ผู้แสดงหญิง 7 คนรำเป็นนางนวลทองสำลีและเทพยดาอีกจำนวน 6 คน ใช้วงดนตรีพื้นบ้านโนราบรรเลงประกอบการแสดงโดยยืดหน้าทับโนรามาเรียงร้อยเป็นเพลงระบำ

รูปที่ 3 ระบำเทพนิมิตนวลทองสำลี

5.2 ประสิทธิภาพของสื่อจากการประเมินผลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์และผู้ใช้สื่อด้านประสิทธิภาพและความพึงพอใจ

โดยมีขั้นตอนการผลิตสื่อรูปแบบมัลติมีเดีย เริ่มจากนำเสนอข้อมูลด้านประวัติและองค์ประกอบการแสดงจากการเก็บข้อมูลเอกสารและภาคสนามด้วยการบรรยายส่วนต้นของสื่อมัลติมีเดีย จากนั้นบันทึกวีดีทัศน์ท่ารำโดยนักศึกษาต้นแบบประกอบการดนตรี แล้วนำสื่อมาประเมินผลโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์และผู้ใช้สื่อประเด็นด้านประสิทธิภาพและความพึงพอใจ สรุปผลได้ดังนี้

5.2.1 ผลการประเมินสื่อการเรียนการสอนระบำนาฏยรังสรรค์รูปแบบมัลติมีเดียโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านนาฏศิลป์จำนวน 3 ท่านจากแบบประเมินสื่อมัลติมีเดีย มีผลการประเมินสรุปได้ดังนี้ ด้านท่ารำมีความคมชัด ภาพท่ารำมีความน่าสนใจ เสียงดนตรีมีความคมชัด การเคลื่อนไหวมีความคมชัด ตำแหน่งการการรำมีความคมชัด ความง่ายและสะดวกในการใช้สื่อเป็นสื่อที่สามารถปฏิบัติท่ารำได้ด้วยตนเอง เป็นสื่อที่มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนรายวิชาระบำนาฏยรังสรรค์ 1 อยู่ในระดับดี

และจากการสัมภาษณ์ผู้ใช้สื่อด้านนักศึกษากลุ่ม 494804 ด้านประสิทธิภาพและความพึงพอใจ สรุปได้ว่าสื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์มีความคมชัด สามารถดูท่ารำได้อย่างละเอียดและชัดเจนตั้งแต่การใช้ศีรษะ แขน ขา มือ ลำตัวและเท้า เสียงของสื่อมัลติมีเดียชัดเจนสามารถฟังท่วงทำนองเพลงได้อย่างดี สื่อมัลติมีเดียมีความสะดวกในการใช้สื่อกระบวนท่ารำไม่ติดขัด ผู้เรียนสามารถกลับมาทบทวนท่ารำด้วยตนเองประกอบการใช้สื่อได้และสื่อระบำนาฏยรังสรรค์ยังมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนในรายวิชาระบำนาฏยรังสรรค์ 1 โดยรวมแล้วสื่อนี้ประสิทธิภาพดีและมีความพึงพอใจของผู้ใช้ระดับดีด้วย

5.2.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์ จากการทดลองกับกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มที่มีทักษะพื้นฐานการรำใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดลองใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์

กลุ่มทดลอง	Pretest	ผลการประเมิน	posttest		ผลการประเมิน
	การปฏิบัติท่ารำ (ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติท่ารำที่ผิดจากผลรวม 3 ระบำ)		การปฏิบัติท่ารำแบบไม่ใช้สื่อ (ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติท่ารำผิดจากผลรวม 3 ระบำ)	การปฏิบัติท่ารำกลุ่มใช้สื่อมัลติมีเดีย (ค่าเฉลี่ยการปฏิบัติท่ารำผิดจากผลรวม 3 ระบำ)	
กลุ่ม A	46.5 ครั้ง	พอใช้	-	24 ครั้ง	ดี
กลุ่ม B	43.5 ครั้ง	พอใช้	34.5 ครั้ง	-	ปานกลาง

(กลุ่ม A กลุ่มทดลอง เรียนในรูปแบบการเรียนปฏิบัติผสมกับการใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์1)
(กลุ่ม B กลุ่มควบคุม เรียนในรูปแบบการเรียนปฏิบัติเพียงอย่างเดียว)

เกณฑ์การประเมินการปฏิบัติท่ารำวัดจากจำนวนนับท่ารำผิดระบำนาฏยรังสรรค์ทั้ง 3 ชุด

การปฏิบัติท่ารำผิด จำนวนนับ 0-15 ดีมาก
การปฏิบัติท่ารำผิด จำนวนนับ 16-30 ดี
การปฏิบัติท่ารำผิด จำนวนนับ 31- 45 ปานกลาง
การปฏิบัติท่ารำผิด จำนวนนับ 46 - 60 พอใช้
การปฏิบัติท่ารำผิด จำนวนนับ 61 -75 ปรับปรุง

สรุปผลการทดลองการใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์ได้ว่า

กลุ่ม A ซึ่งใช้สื่อมัลติมีเดียประกอบการฝึกซ้อม ระบำนาฏยรังสรรค์ในรายวิชานาฏยรังสรรค์ 1 เพลงระบำบาติก ระบำเทพนิมิตนวลทองสำลีและระบำสังข์ศรีสงขลามีพัฒนาการในระดับดี จากเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติท่ารำวัดจากจำนวนนับท่ารำผิด และและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของกลุ่ม A ดีกว่า**กลุ่ม B** ที่ไม่ใช่สื่อซึ่งมีเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติวัดจากจำนวนนับท่ารำผิดทั้ง 3 ระบำในระดับปานกลาง

ตารางที่ 2 สื่อระบำนาฏยรังสรรค์

ชื่อสื่อระบำนาฏยรังสรรค์	สื่อ YouTube
ระบำบาติก	
ระบำเทพนิมิตนวลทองสำลี	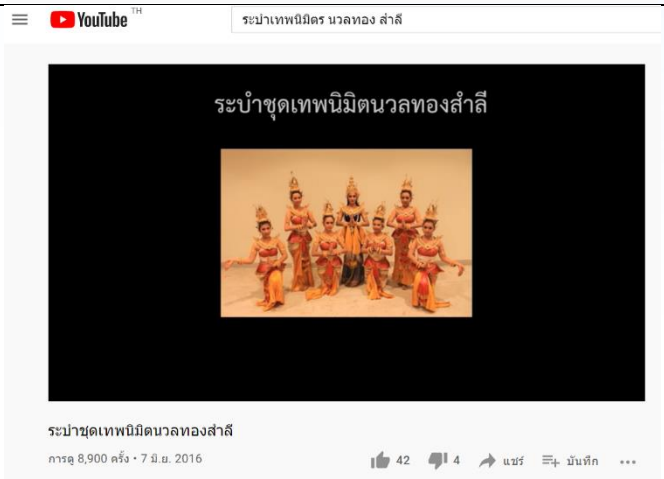
ระบำสังข์ศรีสงขลา	

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 จากผลการวิจัยการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียบนเครือข่ายอินเตอร์เน็ตเพื่อหาประสิทธิภาพ พบว่า สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์ทั้ง 3 ระบำได้แก่ ระบำบาติก ระบำสังข์ศรีสงขลา และระบำเทพนิมิตนวลทองสำลี สามารถสืบค้นได้บนเครือข่ายอินเตอร์เน็ตและนักศึกษาสามารถสืบค้นเพื่อใช้ได้ง่ายบนเครือข่ายอินเตอร์เน็ตได้ตลอดระยะเวลาที่สะดวกและพร้อมใช้ตามโอกาส ดังที่ กิดานันท์ มลิทอง (2548: 238) สื่อมัลติมีเดียมีการใช้สีภาพเคลื่อนไหวเสียงนานาประเภท จะเป็นการเพิ่มความเหมือนจริงและช่วยเพิ่มแรงจูงใจเร้าใจและกระตุ้นการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนผู้เรียนให้เกิดความอยากเรียนรู้ อีกทั้งเป็นการช่วยให้ผู้เรียนที่ เรียนช้า สามารถเรียนไปได้ตามความสามารถของตนโดยสะดวกอย่างไม่รีบเร่งโดยไม่ต้อง อายคนอื่น

6.2 ผลการศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การใช้สื่อมัลติมีเดียระบำนาฏยรังสรรค์ พบว่า การเรียนการสอนระบำนาฏยรังสรรค์ที่ใช้สื่อมัลตีเดียเป็นสื่อเรียนการสอนนั้น มีผลทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการการปฏิบัติท่ารำได้ดีขึ้น และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่ม A ใช้สื่อมีผลการประเมินระดับดีและดีกว่ากลุ่ม B ที่มีผลการประเมินอยู่ระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทัศนียา คัญทะชา (2558 : 102) ได้มีผลวิจัยด้านการใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ท่ารำโนราตัวอ่อน พบว่า นวัตกรรมการถ่ายทอดโนราตัวอ่อน มีพัฒนาการขึ้นมาใหม่ใช้ Facebook เพื่อการฝึกซ้อมท่ารำโนรา ทำให้นักเรียนสามารถฝึกท่ารำได้ด้วยตนเอง

7. ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

7.1 การสร้างสื่อการเรียนการสอนระบำนาฏยรังสรรค์ เป็นการเรียนเน้นภาคปฏิบัติท่ารำที่ในยุคปัจจุบันมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับผู้สอนในยุคการสื่อสารไร้พรมแดนที่จะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้เรียนเองสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายผ่านสมาร์ทโฟน

7.2 การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติท่ารำควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สอนได้พัฒนาสื่อการสอนรูปแบบออนไลน์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการปฏิบัติยิ่งขึ้น เอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนได้สืบค้นสื่อการเรียนการสอนได้อย่างรวดเร็ว

7.3 การวิจัยเพื่อการผลิตสื่อการสอนยังเป็นความต้องการของผู้เรียนเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการรำเฉพาะทางในรายวิชาที่มีระบำแนวพื้นบ้านจึงควรได้พัฒนาเป็นงานวิจัยต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

กิดานันท์ มลิทอง. (2544). *สื่อการสอนและฝึกอบรม : จากสื่อพื้นฐานถึงสื่อดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

กิดานันท์ มลิทอง. (2548). *เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

ทัศนียา คัญทะชา. (2558). *การถ่ายทอดโนราตัวอ่อนโรงเรียนบ้านกะทิง ตำบลทับช้าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา*. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ปรเมษฐ์ บุณยะชัย. (2543). *ละครวังสวนกุหลาบ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.

รจนา ศรีใส. (2542). *ระบำนาฏยรังสรรค์ (โครงการตำราวิชาการราชภัฏเฉลิมพระเกียรติ เนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระเจริญพระชนมพรรษา 6 รอบ)*. สงขลา: โครงการจัดตั้งคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

สุวิมล ติรกานันท์. (2551). *ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.